

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက

ဝါဠု-မြန်မာအဘိဓာန်

တဝဂ်

အတွဲ-သ

(ဇနိက္ခာမေသံ)

(အဘိဓာန် ပုဒ်ပေါင်း ၅၄၄၈ ပါဝင်သည်)

ပခုက္ကူမြို့၊ မဟာဝိသုတာရာမတိုက်၊ သာသနဇောတိပါလကျောင်း
ဆရာတော် ဓမ္မာစရိယ၊ ဂဏဝါစက B.A.Hons. (သိရိလင်္ကာ)
အရှင်ကေလာသ အမှူးပြုသည့် ကျမ်းပြုအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

၂၀၁၂

ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

တဝဂ်

အတွဲ-၁၁

(ခ-နိက္ခာမေသံ)

(အဘိဓာန် ပုဒ်ပေါင်း ၅၄၄၈ ပါဝင်သည်)

ပခုက္ကူမြို့၊ မဟာဝိသုတာရာမတိုက်၊ သာသနဇောတိပါလကျောင်း
ဆရာတော် ဓမ္မာစရိယ၊ ဂဏဝါစက B.A.Hons. (သီရိလင်္ကာ)
အရှင်ကေလာသ အမှူးပြုသည့် ကျမ်းပြုအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်တွင်
ဒုတိယ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးမြင့်မောင်
(မှတ်ပုံတင်အမှတ် ၀၂၄၀၅/၀၂၅၂၇) က ပုံနှိပ်သည်။

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

တဝဂ်-အတွဲ ၁၁-နိဂေါဇ်

အဘိဓာန်သည် ပါဠိအခေါ်အားဖြင့် နိဗ္ဗာန်-ဖြစ်၏။ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ^၁နှင့် သာရတ္ထဒီပနီ^၂တို့၌ ပ.င်း နိဗ္ဗာန်ပုဒ်ကို “ဝစနိယဝါစကဘာဝေန အတ္ထံ သဒ္ဓဉ္စ နိဗ္ဗတိ ဘိန္ဒတိ ဝိဘဇ္ဇ ဒဿေတိတိ နိဗ္ဗာနံ။ သာ ဝေ ခကာရဿ ဃကာရံ ကတာ နိဗ္ဗာနံ ဝုတ္တော” ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ဟောအပ်၊ ဟောတတ်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် အနက်၊ သဒ္ဓါ၊ ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ ဝေဖန်၍ ပြတတ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်=အဘိဓာန်ကျမ်း မည်၏ဟူလို။

ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးနှင့်
ကိုက်ညီသော ဝိဂြိုဟ်

ဖော်ပြပါ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာနှင့် သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ ကျမ်းကြီးများလာ ဝိဂြိုဟ်သည် ထိုစဉ်က ထိုခေတ်က ပေါ်ထွန်းခဲ့သော အဘိဓာန်ကျမ်းများကို ရည်ရွယ် ဖွင့်ဆိုပြုလုပ်သည့် ဝိဂြိုဟ်ဖြစ်သည်။ ယခု သာသနာရေးဦးစီးဌာနထုတ် တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများနှင့် ဆီလျော် ကိုက်ညီသည့် ဝိဂြိုဟ်ကိုမူ “ပရိပုဏ္ဏဘာဝေန ယထာလဒ္ဓတ္ထံ သဒ္ဓံ ဝတ္ထု ဣတိဟာသာဒိဉ္စ နိဗ္ဗတိ ဘိန္ဒတိ ဝိဘဇ္ဇ ဒဿေတိတိ နိဗ္ဗာနံ။ သာ ဝေ ခကာရဿ ဃကာရံ ကတာ နိဗ္ဗာနံ” ဟု ပြသင့်သည်။ မှန်၏။ ဤသာသနာရေးဦးစီးမှ ထုတ်ဝေသည့် တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများ၌ ပုဒ်၏ ရနိုင်သမျှ ဟောနိုင်သမျှ အနက်၊ သဒ္ဓါ၊ ဝတ္ထုကြောင်း၊ သမိုင်းကြောင်း စသည်တို့ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ လိုလေသည်မရှိအောင် ပြဆိုထားပေသည်။

ကမ္ဘာတွင် အစဆုံးပေါ်ထွန်းသည့် ပါဠိအဖွင့် အဘိဓာန်ကြီး

ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများသည် ကမ္ဘာတွင် အစဆုံး ပေါ်ထွန်းလာသည့် ပါဠိပုဒ် ဘုံကို ဘက်စုံဖွင့်ပြကိုက်ဆိုင် ကိုးကား၍ ပြသော မဟာပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများ ဖြစ်လေသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဤမျှလောက် ကြီးမားပြည့်စုံသည့် တိပိဋကပါဠိအဖွင့် အဘိဓာန်ကျမ်းကို မည်သည့်နိုင်ငံတွင်မျှ မပြုစုသေးချေ။ ဆိုဗီယက်ယူနီယံတွင် စွယ်စုံကျမ်းကြီးပေါင်း အတွဲ ၅၀၀-ကို ပညာရှင်ပေါင်း ၅၀၀-ကျော်ခန့်ဖြင့် ပြုစုကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတော်၌ တရုတ်စွယ်စုံကျမ်းပေါင်း အတွဲ ၆၀-ပြုစုကြောင်းကိုလည်းကောင်း သတင်းစာများအဆိုအရ သိရှိရလေသည်။

၁။ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အတွဲ ၁-ကစ၍ ယခုအတွဲ က-ဝဂ်အထိအတွဲပေါင်း ၁၁ဖြစ်၍ ကျမ်းစာအုပ်ပေါင်း ၁၂-အုပ်ဖြစ်သည်။ သရ-အတွဲ(၄)၌ က,ခ-ဟု ၂ မျိုးခွဲထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။
၂။ ဒီဇီ၊ ၁။ ၂၉၁။ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၁။

ခေတ်အဆက်ဆက် အဘိဓာန်ရှိခဲ့

သက်ဆိုင်ရာ တိုးတက်ခေတ်မှီသော လူမျိုးများစွာတို့၏ အဘိဓာန်ကျမ်းများမှ အလွန်ရှေးကျသော ကာလတလျှောက်ကစ၍ ခေတ်အဆက်ဆက် ပေါ်ထွန်းတည်ရှိခဲ့ကြောင်း-

လက္ခဏေ ဣတိဟာသေ စ၊ သနိဗ္ဗဏှသကေဋ္ဌတေ။
ပဒကာ ဝေယျာကရဏာ၊ သဓမ္မေ ပါရမိံ ဂတော။^၁

စသော ဂါထာဖြင့် သိသာလေသည်။

ဗာဝရီပုဏ္ဏားဆရာကြီး တပည့်များ အဘိဓာန်
သင်ပြချပို့ပေး

ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က အသက် ၁၂၀-ရှိ ဗာဝရီပုဏ္ဏားကြီးသည် လက်ရွေးစဉ်တပည့် ပုဏ္ဏားငါးရာ့နှစ်အား အဘိဓာန်ကျမ်းကို သင်ပြချပို့ပေးခဲ့လေသည်။ အဘိဓာန်ကား အလွန်ရှေးကျလှသော ခေတ်အဆက်ဆက်မှစ၍ ခေတ်မီပညာတတ်တိုင်း သင်ပြချပို့နှုတ်ရဆောင် ကြည့်ရှုလေ့လာသည့် ကျမ်းစာကောင်း ဖြစ်ကြောင်း သိသာလေသည်။

လက္ခဏေ ဣတိဟာသေ စ၊ သနိဗ္ဗဏှသကေဋ္ဌတေ။
ပဉ္စသတနိ ဝါစေသိ၊ သဓမ္မေ ပါရမိံ ဂတော။^၂

အဘိဓာန်မတတ် နားပင်းသူနှင့်တူ

ကဝိဒပ္ပဏနီတိ၌ ရှေးပညာရှိတို့၏ အဆိုအမိန့်ယူ၍ သဒ္ဓါဗျာကရုဏ်းကျမ်းဂန် မတတ်မြောက်သူသည် အကန်းနှင့်တူကြောင်း၊ အဘိဓာန်ကျမ်း မတတ်လျှင် နားပင်းသူနှင့်တူကြောင်း၊ အလင်္ကာကျမ်း မတတ်ပါမှ သူ့ဆွံ့နှင့်တူကြောင်း တက် ျမ်းမတတ်က လူအနှင့်တူကြောင်း-

အဝေယျာကရဏော တူန္ဓော၊ ဗခိရော ကောသဝဇ္ဇိတော။
သာဟိစ္စရဟိတော ပင်္ဂ၊ မူဂေါ တက္ကဝိဝဇ္ဇိတော။

ဟူသော ဂါထာဖြင့် ဖော်ပြနှိုးဆော်လေသည်။^၃

(ဆောင်) သဒ္ဓါမဲ့ဆန်း၊ သူကန်းခေါ်တွင်၊
တက်ကျမ်းမသု သူကဖြစ်အံ့။
အလင်္ကာချို့၊ သူကျိုးအသွင်၊
ဘိဓာန်ကင်း နားပင်းဖြစ်ဖို့ပင်။^၄

၁။ အပ။၁။၁၇။ (သာရိပုတ္တထေဉာဒါနိ)။

၂။ သုတ္တနိ။၄၃၃။ ဒိ။၁။၈၂။ မ။၂။၃၃၄။ အံ။၁။၁၆။ ဥဋ္ဌနိ။၅၆။ မိသိန္န။၁၁-စသည်တို့လည်းကြည့်။

၃။ ကဝိဒပ္ပဏနီတိ။ ၃၀-ဂါထာ။

၄။ ကဝိဒပ္ပဏနီတိ။ ၂၃-နာ။

အဘိဓာန်မသင် ပရိယာယ်မကျွမ်းကျင်
ပရိယာယ်ကျွမ်းကျင်လိုလျှင် အဘိဓာန်သင်

စာပေကျမ်းဂန် ပို့ချရာ၌လည်းကောင်း၊ စာပေကျမ်းဂန် ရေးသားရာ၌လည်းကောင်း ဝေဝုစစ် စကားလှယ် စကားအပြောင်းအလဲပရိယာယ် ကျွမ်းကျင်နိုင်ရန် အလွန် လိုအပ်ပါသည်။ ယင်းသို့ နိုင်ရန်ရန်မှာ အဘိဓာန်ကို ပဓာနသော့ချက်အနေဖြင့် သင်ကြားလေ့လာမှ ဖြစ်နိုင်သည်။ အဘိဓာန်ကို မသင်လျှင်၊ မလေ့လာလျှင်ကား ဘယ်နည်းနှင့်မှ ပရိယာယ် မကျွမ်းကျင် မနိုင်နိုင်ပါ။ သို့ဖြစ်၍ အဘိဓာန်မသင် ပရိယာယ်မကျွမ်းကျင်၊ ပရိယာယ်ကျွမ်းကျင်လိုလျှင် အဘိဓာန်သင်ပါဟူ၍ ရဲရဲဝံ့ ဆိုပါလေ။

အနက်မသန် အဘိဓာန် ကျက်အံ့ဆောင် မှတ်ထား

အင်္ဂလိပ်မြန်မာ အဘိဓာန်ကောင်းကောင်းတစ်ကျမ်းကို ကြောင်ပုဇွန်စား၊ ကြပ်ကြပ်ဝါး နှုတ်ရ ဆောင် လေ့လာထားသူသည် အင်္ဂလိပ်စာအုပ်များကို ဖတ်ရှုသော်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်စာတိုင်းကို ဖတ်သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာလို အနက်အဓိပ္ပာယ် နားလည်သိရှိသဘောပေါက်ရန် ကေန်လွှပ်ကူ တော့သည်။ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် ကောင်းကောင်းတစ်ကျမ်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် အဘိဓာန်ပါဠိနိဿယ တစ်ကျမ်းကျမ်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဂရုဓရလွတ် တတုတ်တုတ်ရနေသူ သည် ပါဠိကျမ်းဂန် လေ့လာကြည့်ရှုရာ၌ အနက်ထင်မည်မှာ သေချာသည်။ အနက်မထင်သော အရာအနည်းငယ်သာ ရှိမည်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အနက်မသန် အဘိဓာန် ကျက်အံ့ဆောင် မှတ်ထား ဟူသောစကားကို နှလုံးအသစ်စွဲအောင် နီတိပြု၍ အနက်သန်လေအောင် အဘိဓာန်ကို ဆောင်ရာ၏၊ လေ့လာရာ၏၊ ကြည့်ရှုရာ၏။

လေးကျမ်းတတ်မြောက် တံခွန်ဆောက် ပါမောက်ကျမ်းပြုသာ

သဒ္ဒါကျမ်း၊ အဘိဓာန်ကျမ်း၊ ဆန်းကျမ်း၊ အလင်္ကာကျမ်း-ဟူသော ကျမ်းလေးကျမ်းကို ပါရဂူပေါက်တတ်မြောက်လျှင် ကဝိခေါ် တွင် ပညာရှင်ဂိုဏ်း(ပညာရှင်အပေါင်း)တွင် ပါဝင်ဖြစ်ကြောင်း-

ယော သဒ္ဒသတ္တကုသလော ကုသလော နိသတ္တု၊
ဆန္ဒောအလင်္ကာတိသု နိစ္စကဏ္ဍာဘိယောဂေါ။
သော ယံ ကဝိတ္ထဝိကလောပိ ကဝိသု သင်္ချ၊
မောဂ္ဂယု ဝိန္ဒတိတိ ကိတ္တိမန္တရူပံ။

ဟူ၍ သီဟိုဠ်ကျန်း (သီရိလင်္ကာ)၌ သာသနာ့ရာစု ၁၈-ရာစု ရွှေပိုင်းတွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် အရှင်သံဃရာဇိတပညာရှင် မိန့်ဆိုတော်မူခဲ့လေသည်။

ယင်းကိုပင်ရည်ရွယ်၍-

သဒ္ဒါအဘိဓာန် ဆန်းကျမ်းမှန် မှတ်ရန်အလင်္ကာ။
လေးကျမ်းတတ်မြောက် တံခွန်ဆောက် ပါမောက် ကျမ်းပြုသာ-

ဟု ပညာ ရှိကဝိဓုဟူ မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။

၁။ အဘိဓာန်နိဿယများသည် ကျော်အောင်စံအားမူ အဘိဓာန်နိဿယ၊ အဘယာရာမမူ အဘိဓာန် နိဿယ၊ မောင်မြိုင်တောင်ပေါက်မူ အဘိဓာန်နိဿယ၊ ပရက္ကမူ အဘိဓာန်နိဿယအားဖြင့် ဘေအုပ် ဖြစ်ပြီး လေးမျိုးရှိသည်။

သို့ဖြစ်၍ ပါမောက္ခ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကွဏာ စစ်မှန်စွာသည့် လက္ခဏာတစ်ပါးဖြစ်သည့် အဘိဓာန်ကျမ်းများကို “မိုးဝကောင်းကင် သိန္ဓောနှင့်သည့်အဟန်” ရွတ်လိုက်တိုင်း မြန်မြန်ရအောင် ကြည့်လိုက်တိုင်း သဘောပေါက်အောင် လုံ့လဇီဝိယဦးဆောင်၍ ကျက်မှတ်ဖတ်ရှုရ၏။

စာချ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ထုအပေါင်း၏ လက်နက်ကောင်း

စာချ, ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ထုအပေါင်း၏ လက်နက်ကောင်းတစ်ခုကို ပြောစမ်းပါဆိုလျှင် တုံ့နှေး စဉ်းစား ရွတ်ဦးရွတ်ဦးလုပ်မနေပါ။ စာချကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ထုအပေါင်း၏ လက်နက်ကောင်းတခုကား အဘိဓာန်ကျမ်းပင်ဖြစ်ပေသည်ဟု လျှင်မြန်စေ့ကတပို့ ဖြေဆိုရ၏။

အဘိဓာန်ဂန္ထော နာမ၊ ဂန္ထာနံ ဝါစကဿပိ။
သုဂန္ထကာရကဿာပိ၊ တိဗ္ဗံ သုအာဝုဓံ ဟိ ခေါ။

အဘိဓာန်ကျမ်းများပြုခဲ့ကြ

ယင်းသို့စသည့်ဖြင့် အဘိဓာန်ကျမ်း၏ တန်ဖိုးကိုသိကြသော ပညာရှင်တို့သည် အဘိဓာန်ကျမ်း အမျိုးမျိုးတို့ကို ဉာဏ်အား၊ ဇီဝိယအား အစွမ်းကုန် ထုတ်၍ ပြုစုရေးသား စီရင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်း အဘိဓာန်ကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ဆိုင်ရာ ဘာသာစာပေ၏ ဖခင်၊ ဆိုင်ရာစာပေ၏သမိုင်းပြောင်သည့် ခေါင်းဆောင်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

သက္ကတအဘိဓာန်များနှင့် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ

ဘာသာပေါင်းများစွာတို့၏ အဘိဓာန်အမိုင်းကို လေ့လာကြည့်ရှုလျှင် အိန္ဒိယနိုင်ငံပညာရှင် (ဘာရတီယဇ္ဇိတ်)တို့ ပြုစုခဲ့ကြသော သက္ကတအဘိဓာန်တို့ကို အနည်းဆုံး ကျမ်းဂန်ဦးရေ ၂၀၀- (နှစ်ရာ)ကျော်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ သက္ကတပညာရှင်တို့သည် ဂုဏ်တုဂုဏ်ဖြင့် သက္ကတအဘိဓာန် ကျမ်းများကို ပြုစုခဲ့ကြကြောင်း အောက်ပါအတိုင်း အမိုင်းကပြောနေသည်။

သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းပေါင်း ၂၀၀(နှစ်ရာ)ကျော်

(၁) အမရသီဟပြုစုသော နာမလိင်္ဂါနုသာကန (အမရကောသအဘိဓာန်)။ (၂) ကေသဝ ပြုစုသော ကပ္ပဒုမအဘိဓာန်။ (၃) ဒုဂ္ဂါဒါသပြုစုသော သဒ္ဓဏ္ဍဝအဘိဓာန်။ (၄) ဓနုဇ္ဈယပြုစုသော ပမာဏနာမမာလာအဘိဓာန်။ (၅) ပုရိသုတ္တမဒေဝပြုစုသော တိယဏ္ဍသေသအဘိဓာန်။ (၆) ပုရိသုတ္တမဒေဝပင်ပြုစုသော ဟာရာဝလိအဘိဓာန်။ (၇) ပုရိသုတ္တမဒေဝပင်ပြုစုသော ကေကုရကောသ အဘိဓာန်။ (၈) ပုရိသုတ္တမဒေဝပင်ပြုစုသော ဒွိရူပကောသအဘိဓာန်။ (၉) ဘရတသေနမလ္လပြုစု သော ဒွိရူပကောသအဘိဓာန်။ (၁၀) မဟီဒါသပြုစုသော မာတိကာ နိဗ္ဗာဏအဘိဓာန်။

(၁၁)မဟာက္ခန္ဓပြုစုသော အနေကတ္တဓနိမဉ္ဇရိအဘိဓာန်။ (၁၂) ဟောဒေဝပြုစုသော အဗျယ ကောသအဘိဓာန်။ (၁၃) မဟေသပြုစုသော ဝိဿပကာသအဘိဓာန်။ (၁၄)မဟေသရပင် ပြုစုသော သဒ္ဓဘေဒပကာသ အဘိဓာန်။(၁၅) မေဒိနီကရပြုစုသော နာနတ္ထမဉ္ဇရိအဘိဓာန်။ (၁၆)ယာဒဝ ပြုစုသော ဝေဇယန္တီအဘိဓာန်။ (၁၇)ဝရရုစိပြုစုသော လိင်္ဂဝိသေသဝိမိအဘိဓာန်။ (၁၈)ဇေတိတ္ထပြုစု သော ပညာသဘာဝ ပကာသ(ပဋ္ဌာတတုပြကာ)အဘိဓာန်။ (၁၉)သန္တပြုစုသော နာနတ္ထသမုစ္စယ အဘိဓာန်။(၂၀)သိဝရာမပြုစုသော ဂဏိတနာမ မာလာအဘိဓာန်။

(၂၁)ဟရိဒတ္တပြုစုသော ကထိနာမမာလာအဘိဓာန်။ (၂၂) ဟလာယုပြုစုသော အဘိဓာန် ရတနမာလာ။ (၂၃)ဟဿကိတ္တိပြုစုသော သာရဒီနာမမာလာ အဘိဓာန်။ (၂၄)ဟေမန္တ ပြုစုသောအနေ ကတ္တ သင်္ဂဟအဘိဓာန်။ (၂၅)ဟေမစန္ဒပင်ပြုစုသော အဘိဓာန်စိန္တာမဏိ(၂၆)ဟေမန္တပင်ပြုစုသော အဘိဓာန်စိန္တာမဏိနာမမာလာပရိသိဒ္ဓ။ (၂၇)ဟေမစန္ဒပင်ပြုစုသော လိင်္ဂါနုသာသနအဘိဓာန်။ (၂၈) ဇိနဒေဝမုနိဿရပြုစုသော အဘိဓာန်စိန္တာမဏိသီလောဉ္စ။ (၂၉)မဒနပါလပြုစုသော မဒနပါလနိဿရ အဘိဓာန်။ (၃၀)သိရိရပြုစုသောမုတ္တာဝလိ အဘိဓာန်။

(၃၁) ဒဏ္ဍာမိနာထောပနာမဏ္ဍရဂ္ဂ ပြုစုသော ရတနမာလာ အဘိဓာန်။ (၃၂) အဂ္ဂပတိ ပြုစုသော သဒ္ဓသင်္ဂဟနိဿရ အဘိဓာန်။ (၃၃) အဇယပါလ ပြုစုသော နာနတ္ထသင်္ဂဟအဘိဓာန်။ (၃၄) အပ္ပယာဒိသိတ္တ ပြုစုသော နာမသင်္ဂဟမာလာ အဘိဓာန်။ (၃၅) အရသိဟ ပြုစုသော ဧကက္ခရနာမမာလာ အဘိဓာန်။ (၃၆) ကလိဒါသ ပြုစုသော ပယုတ္တပဒမဉ္ဇရိအဘိဓာန်။ (၃၇) ကာသိနာထပြုစုသော သဒ္ဓဏ္ဍဝ အဘိဓာန်။ (၃၈) ကေသပပြုစုသော လဉ္စနိဿရအဘိဓာန်။ (၃၉) ခေမေန္ဒြာပြုစုသော လောကပကာသအဘိဓာန်။ (၄၀) ဂဒသိဟ ပြုစုသော အနေကတ္တဓနိ မဉ္ဇရိအဘိဓာန်။

(၄၁) ဂေါပိနာထ ပြုစုသော သဒ္ဓမာလာအဘိဓာန်။ (၄၂) ဂေါဝဒ္ဓနပြုစုသော နာမာဝလိ အဘိဓာန်။ (၄၃) ဂေါဝိန္ဒသမ္မပြုစုသော သဒ္ဓသာဂရ အဘိဓာန်။ (၄၄) က္လပါဏိဒတ္တ ပြုစုသော သဒ္ဓစန္ဒရိကာ အဘိဓာန်။ (၄၅) ဇဋ္ဌာဓရာစရိယ ပြုစုသော အဘိဓာန်တန္တရ အဘိဓာန်။ (၄၆) ဇေမိနိပြုစုသော နိဿရအဘိဓာန်။ (၄၇) နိတ္တာသုမိပြုစုသော ကောမလသင်္ဂဟအဘိဓာန်။ (၄၈) တိဝိက္ကမာစရိယ ပြုစုသော ဂိဝါဏာဘူသနအဘိဓာန်။ (၄၉) ဒဏ္ဍနထ (မာသကရ) ပြုစုသော နာနတ္ထရတနမာလာအဘိဓာန်။ (၅၀) ဒုဂ္ဂပြုစုသော နာမေမာလာ အဘိဓာန်။

(၅၁) ဒေဝကီနန္ဒပြုစုသောဝေဿဝဏ္ဏအဘိဓာန်။ (၅၂) ဓနိဿရပြုစုသောနာနတ္ထသမုစ္စယအဘိဓာန်။ (၅၃) ဓမ္မဇုဇပြုစုသော ကင်္ဂီဝိနအဘိဓာန်။ (၅၄) ဒုက္ခိရကဝိပြုစုသော ဗာလပဗောဓိဏာ အဘိဓာန်။ (၅၅) နန္ဒနာဇ္ဇာရိယပြုစုသော ဝဏ္ဏဘိဓာန်အဘိဓာန်။ (၅၆) နရသိဟပဏ္ဍိတပြုစု သော ရာဇနိဿရအဘိဓာန်။ (၅၇) နာရာယဏဒါသပြုစုသော ရာဇဝလ္လအဘိဓာန်။ (၅၈) နရသိဟ မုနိပြုစုသော ရဝ.နကောသအဘိဓာန်။ (၅၉) ပဒ္ဓနာဘ (ပဒုမနာဘ) ပြုစုသော ဘူရိပယောဂအဘိဓာန်။ (၆၀)ပုဏ္ဏရိကကဝိဒူလပြုစုသော သိသဗောဓိနိနာမမာလာ အဘိဓာန်။

(၆၁) ပုရိသတ္ထမဒေဝ ပြုစုသော ဝဏ္ဏဒေသနာ အဘိဓာန်။ (၆၂) ပထဝီရာဇရိပ် ပြုစုသော ရတနကောသ အဘိဓာန်။ (၆၃) ဝဏ္ဏဘဋ္ဌကဝိ ပြုစုသော သဒ္ဓစန္ဒိကာ အဘိဓာန်။ (၆၄)ဝါဏိကေယ- မိဿပြုစုသော နိဿရကေကာဗျာယအဘိဓာန်။ (၆၅) ပိဏေပြုစုသော တိရူပကောသ အဘိဓာန်။ (၆၆) ဘဂဝိစရိယပြုစုသော နာမသင်္ဂဟ ဝဏ္ဏ အဘိဓာန်။ (၆၇) ကောဇရာဇပြုစုသော နာမေ- လာအဘိဓာန်။ (၆၈) မင်္ဂပြုစုသော မင်္ဂနိကောသ အဘိဓာန်။ (၆၉) မာရုရေသပြုစုသော သဒ္ဓရတ နာ- ဝလိအဘိဓာန်။ (၇၀) မယူရာဇပြုစုသော ပဒေန္ဒိကာအဘိဓာန်။

(၇၁) မဟိပပြုစုသော အနေကတ္တတိလကအဘိဓာန်။ (၇၂) မဟိပသည်ပင်ပြုစုသော သဒ္ဓ- ရတနာကရအဘိဓာန်။ (၇၃) မာဝေပြုစုသော ကေက္ခဓနိဿရ။ (၇၄) မုရာရိပြုစုသော သုပသိဒ္ဓပဒ- မဉ္ဇရိအဘိဓာန်။ (၇၅) ရတနမာလာကရပြုစုသော အယုဗ္ဗေဒပရိယာယရတနမာလာ အဘိဓာန်။ (၇၆) ရက္ခသပြုစုသော သဒ္ဓတ္တနိဏ္ဍယအဘိဓာန်။ (၇၇) ရာမပြုစုသော ကဝိဗုဏ္ဏနိဿရအဘိဓာန်။

(ပညာရှိမှန်အဘိဓာန်)။ (၇၈) ဘုရားသမ္မ (ဘုရား) ပြုစုသော သဒ္ဓမ္မာလာအဘိဓာန်။ (၇၉) ဘုရား
ပြုစုသော သဒ္ဓမ္မာလာအဘိဓာန်။ (၈၀) ရူပစုရုံပြုစုသော ရူပမဂ္ဂရုံနာမမာလာအဘိဓာန်။

(၈၁) ဝရဒဗုဒ္ဓပြုစုသော နာမမာတိကနိဿယဏ္ဍာနအဘိဓာန်။ (၈၂) ဝရသုဒ္ဓါပြုစုသော ရေန္တနိဿယဏ္ဍာနအဘိဓာန်။ (၈၃) ဝလ္လဘပြုစုသော ကဝိဗျူဟနိတိအဘိဓာန်။ (၈၄) ဝါမနဘဏ္ဍပြုစုသော သဒ္ဓရတနာကရအဘိဓာန်။ (၈၅) ဝိက္ကမာဒိစ္စ (ဝိက္ကမာဒိတျ) ပြုစုသော ကဝိဒီပိကနိဿယဏ္ဍာနအဘိဓာန်။ (၈၆) ဝိဇ္ဇာသုတ္တံပြုစုသော သဒ္ဓတ္ထစိန္တာမဏိအဘိဓာန်။ (၈၇) ဝိဿနာထ (ဝိဂ္ဂနာထ) ပြုစုသော ကောသကပူတရအဘိဓာန်။ (၈၈) ဝေဏီသုတ္တံပြုစုသော သဒ္ဓတ္ထကပူတရအဘိဓာန်။ (၈၉) ဝေဏီသုတ္တံ ပြုစုသော သဒ္ဓိကဝိဂ္ဂါဏကဝိပမောဇကအဘိဓာန်။ (၉၀) ဝေဒန္တာစရိယပြုစုသော ဒသဒီပနိဿယဏ္ဍာနအဘိဓာန်။

(၉၁) သက်ရပြုစုသောသံယမိနာမမာလာအဘိဓာန်။ (၉၂) သိဝဒတ္တပြုစုသော သိဝကောသ
အဘိဓာန်။ (၉၃) သိရိဟဿပြုစုသော ဒွိရူပကောသအဘိဓာန်။ (၉၄) သီရိဟဿသည့်ပင်ပြုစုသော
သိလိဋ္ဌတ္ထပဒသင်္ဂဟအဘိဓာန်။ (၉၅) သဒါစာရပြုစုသော ကေကုရနိသဏှအဘိဓာန်။ (၉၆) သာရိ-
ဿရပြုစုသော လိင်္ဂပကာသအဘိဓာန်။ (၉၇) သဗ္ဗဘုမ္မမိဿပြုစုသော ဘုဂ္ဂပဒီပိကာအဘိဓာန်။
(၉၈) သုန္ဒရဂဏီပြုစုသော သဒ္ဓရတနာကရအဘိဓာန်။ (၉၉) သောမမဝပြုစုသော အနေကတ္ထတိလက
အဘိဓာန်။ (၁၀၀) သောမရိပြုစုသော ကေတ္တနာမမာလာအဘိဓာန်။

(၁၀၁) သေမရိပင်ပြုစုသော ဒွယက္ခရနာမမာလာအဘိဓာန်။ (၁၀၂) ဘရမဒတ္တပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၀၃) ကိစ္စ (ကြိတု) ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၀၄) ဂင်္ဂေရပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၀၅) ဇန္တုဂေါမိန်ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၀၆) တဒရပါလပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၀၇) ဒါမောဒရပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၀၈) ဓမ္မဒါသပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၀၉) ဝေါပါလိတပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၀) ဘာသုရိပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။

(၁၁၁) ဘောက်ခြံပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၂) မင်္ဂလ(မက္ကလ) ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၃) မာတ္တဏ္ဍပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၄) သန္တဒေဝ ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၅) ရာဇသပါလပြုစုသော သက္ကသအဘိဓာန်။ (၁၁၆) ရာဇသေခရပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၇) ရာဇမုကဋ္ဌပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၈) ရှုဒြပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၁၉) ဓရဏီဓရပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၂၀) ဝါစာဘဋ္ဌပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။

(၁၂၁) သဗ္ဗရပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၂၂) ဝါဓပ္ပတိပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။
 (၁၂၃) ဓုဇဒေဝပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၂၄) ဝါမနပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၂၅)
 မုက္ခဒါန်ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၂၆) ဝိက္ခမာဒိစ္စ(င်ကြမာဒိဇ္ဈ) ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။
 (၁၂၇) ဝိသုဒ္ဓိပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၂၈) ဘဒ္ဒမလ္လာပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၂၉)
 ဗျာဒိ(ဇ္ဈာဒိ) ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၃၀) ဝိသုဒ္ဓိလောစန ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။

(၁၃၁) သုဘင်္ဂပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၃၂) သောမနန္ဒီပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။
 (၁၃၃) သဇ္ဇနပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၃၄) သာယသင်္ကပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။
 (၁၃၅) ဟနုစန္ဒြပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၃၆) ဟရပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၃၇) ကစ္စာ
 ယန (ကာဗျာတန) ပြုစုသော သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၃၈) အမရမာလာ သက္ကတအဘိဓာန်။ (၁၃၉)
 အသာလဝိလက အဘိဓာန်။ (၁၄၀) အာနန္ဒကောသ အဘိဓာန်။

၁။ ၁၀၂-မှစ၍ ၁၃၇ တိုင်အောင် အဘိဓာန်များမှာ ကျမ်းပြုသူ ထင်ရှား ကျမ်းနာမည်မထင်ရှား၊

(၁၄၁) ကေဝဏ္ဏသင်္ဂဟအဘိဓာန်။ (၁၄၂) ကေကွရကောသ အဘိဓာန်။ (၁၄၃) ဥပ္ပလိနိ-
အဘိဓာန်။ (၁၄၄) ဥသ္မဝိဝေဂအဘိဓာန်။ (၁၄၅) အဇယ အဘိဓာန်။ (၁၄၆) အရုဏအဘိဓာန်။
(၁၄၇) ဣန္ဒြိယကောသ အဘိဓာန်။ (၁၄၈) ကပ္ပတရုကောသ အဘိဓာန်။ (၁၄၉) ဂဟဘိဓာန
အဘိဓာန်။ (၁၅၀) ဇကာရဘေဒအဘိဓာန်။

(၁၅၁) ဧတ္ထိကောသ အဘိဓာန်။ (၁၅၂) သုဘူတိကောသ အဘိဓာန်။ (၁၅၃) ဓန္တရိနိ-
ဗဟုကောသ အဘိဓာန်။ (၁၅၄) နက္ခတ္တဘိဓာန အဘိဓာန်။ (၁၅၅) ဒေသိကောသ အဘိဓာန်။
(၁၅၆) နာနတ္ထမဉ္ဇရိ အဘိဓာန်။ (၁၅၇) နာမနိဒါန အဘိဓာန်။ (၁၅၈) ပဒ္ဒ(ပဒုမ)ကောသ
အဘိဓာန်။ (၁၅၉) ဘုဂ္ဂကောသ အဘိဓာန်။ (၁၆၀) စကာရဘေဒ အဘိဓာန်။

(၁၆၁) ဗိဇကောသ အဘိဓာန်။ (၁၆၂) ဗိဟဒမရကောသ အဘိဓာန်။ (၁၆၃) မဟာဓဏ္ဍ
နကောသ အဘိဓာန်။ (၁၆၄) ပဒရတနာဇလိအဘိဓာန်။ (၁၆၅) ဖုဇကောသနိသဏ္ဍ အဘိဓာန်။
(၁၆၆) ပုဂ္ဂလကောသ အဘိဓာန်။ (၁၆၇) လိင်္ဂပကာသ အဘိဓာန်။ (၁၆၈) မုနိကောသ အဘိ-
ဓာန်။ (၁၆၉) ဝဏ္ဏပကာသကောသ အဘိဓာန်။ (၁၇၀) ပါလကောသ အဘိဓာန်။

(၁၇၁) ဝစ္စာယနကောသ အဘိဓာန်။ (၁၇၂) ကောသသရ အဘိဓာန်။ (၁၇၃) သဒ္ဓတ
ရဂီနိ အဘိဓာန်။ (၁၇၄) ဂင်္ဂါရေ အဘိဓာန်။ (၁၇၅) သဒ္ဓဒီပိကာ အဘိဓာန်။ (၁၇၆) ဂေါဝဇ္ဇန-
ကောသ အဘိဓာန်။ (၁၇၇) သဒ္ဓရတနာသမုစ္စယအဘိဓာန်။ (၁၇၈) သဒ္ဓသာရနိသဏ္ဍ အဘိဓာန်။
(၁၇၉) စန္ဒကောသ အဘိဓာန်။ (၁၈၀) သံသာရဝတ္ထ အဘိဓာန်။

(၁၈၁) စရဏကောသ အဘိဓာန်။ (၁၈၂) သကလဂန္ထဒီပိကာ အဘိဓာန်။ (၁၈၃) သကာ-
ရဘေဒ အဘိဓာန်။ (၁၈၄) သဉ္ဇဝနိ အဘိဓာန်။ (၁၈၅) သမ္မုဓဝတ္တိနိသဏ္ဍ အဘိဓာန်။ (၁၈၆)
သရသသဒ္ဓသရဏိအဘိဓာန်။ (၁၈၇) သူရဏတိ(သရသတိ)နိသဏ္ဍ အဘိဓာန်။ (၁၈၈) သု-
သအဘိဓာန်။ (၁၈၉) ရကနကောသအဘိဓာန်။ (၁၉၀) သူရဏတိအဘိဓာန်။ (သရသတိအဘိဓာ
နာမ်)။

(၁၉၁) ဟနုမာန်နိသဏ္ဍ အဘိဓာန်။ (၁၉၂) သိဒ္ဓေါသဓနိသဏ္ဍ အဘိဓာန်။ (၁၉၃) ဗြဟ္မာ-
ဝဓုတသိရိသုခါနန္ဒနာထပြုစုသော သဒ္ဓတ္ထစိန္တာမဏိ အဘိဓာန်။ (၁၉၄) စတုဝေဒီဒ္ဓါရကာပသာဒသမ္ပ-
ပြုစုသော သက္ကတသဒ္ဓတ္ထကောဝတ္ထုဘ အဘိဓာန်။ (သံသ္မတဓမ္မာထိကောဝိညုဘ) (၁၉၅) သိရိတာ
ရနာထတက္ကဝါစပုတိဘဇ္ဇာစရိယ ပြုစုသော သဒ္ဓတ္ထောမ မဟာနိဓိ အဘိဓာန်။ (၁၉၆) ကပ္ပဒုမအဘိဓာန်။
(၁၉၇) ဓာတုသုစိ (အကာရာဒိဓာတုသုစိ) အဘိဓာန်။ (၁၉၈) ကဝိကပ္ပဒုမ အဘိဓာန်။
(၁၉၉) ကျောင်းသားကိုင် သက္ကတ အဘိဓာန်။ (၂၀၀) သက္ကတအိပ်ဆောင်အဘိဓာန်။

(၂၀၁) ကျောင်းသားကိုင် သက္ကတအဘိဓာန်။ (၂၀၂) တာရနာထတက္ကဝါစပုတိ ပြုစုသော
ဝါစပုတိ အဘိဓာန်။ (၂၀၃) ဆာမိနိယာ မိနိယာဝိလုံ၏ သက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်များ
စသည်ဖြင့် သက္ကတအဘိဓာန်များ အံ့ဩလောက်အောင် ပေါ်ထွန်းခဲ့ကုန်၏။ သို့ရာတွင် ဤစာစောင်၌
မပါသော သက္ကတအဘိဓာန်တို့လည်း များစွာရှိကုန်သေး၏။

အဘိဓာန်၏တန်ဖိုးကိုသိကြ

ဖော်ပြပါ သက္ကတအဘိဓာန်များကို ပြုခဲ့ကြသည့် သက္ကတပညာရှင်တို့သည် သက္ကတစာပေ ချဉ်းနင်း၍ အဘိဓာန်၏တန်ဖိုးကို သိကြသဖြင့် ဤမျှ ကြိုးကြိုးပမ်းပမ်း ပြုစုခဲ့ကြခြင်းဖြစ်လေသည်။

ထာဝစဉ်ပေါင်းသင်းရမည့် ပါဠိအဘိဓာန် မိတ်ဆွေကောင်း

ပါဠိကျမ်းဂန်အရပ်ရပ်ကို လေ့လာသူ၊ ချပို့သူ၊ ပြုစုသူသည် ပါဠိအဘိဓာန်တည်းဟူသော မိတ်ဆွေကောင်းကို ထာဝစဉ် ပေါင်းသင်းရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းများကိုလည်း သာသနာရာစု ၁၆-ရာစုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်လောက်ကပင် စတင်ပေါ်ထွန်းခဲ့ကြောင်း မှန်းဆသိရှိနိုင်သည်။

ပါဠိအဘိဓာန်ကောသ (ပါဠိအဘိဓာန်)

ပါဠိစာပေနှင့်ပတ်သက်၍ သိဟိန္ဒူကျွန်း ရဟန်းတော်များသည် စောစီးစွာ နီးကြားတော်မူခဲ့ကြသည်။ သာသနာ ၄-ရာစုနှစ်လောက်ကစ၍ ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ သိဟိန္ဒူကျွန်းသည် ပါဠိစာပေအတိုးအတက် အထွန်းကားဆုံး တိုင်းပြည်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ သိဟိန္ဒူကျွန်း ရဟန်းတော်တို့သည် ပါဠိစာပေကို လွန်လွန်မင်းမင်း နိုင်နင်းတော်မူ၍ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းကြီးများကို ရေးသားပြုစီရင်ခဲ့ကြကုန်၏။ သိဟိန္ဒူရဟန်းတော်သည် အဘိဓာန်ကောသ-ကျမ်းခေါ် ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုလည်း သာသနာရာစု ၁၆ ခုနှစ်ခန့်က၊ သို့မဟုတ် ထို့ထက်စောစီးစွာက ရေးသားခဲ့ကြောင်း ပဋ္ဌာနာသေသဉ္စာ ၀၀၅ ပဋ္ဌာနာ “ပဋ္ဌာနာကောသေယျဝိသေသော” တီဟိ အဘိဓာန်ကောသေ ၀၀၅ ဟူသော သာရတ္ထဒီပနီဒီကာ စကားရပ်ဖြင့် သိသာသည်။

အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာပါဠိ

ပါဠိအဘိဓာန်အားလုံးတို့၏ ရှေ့သုံးလမ်းညွှန်သဖွယ်ဖြစ်သည့် အဘိဓာန်ဝေါဟာရကျမ်းကို ပြောစမ်းပါဟု ဆိုလျှင် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းကို ရုတ်တရက် ချက်တဖြုတ် ဖြေဆိုရ၏။

အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းသည် ကျစ်လစ်သည်၊ သိပ်သည်းသည်၊ ကောင်းမွန်လှသည်၊ ပြေပြစ်လှသည်၊ ချော့ညက်လှသည်၊ ရေးသားပုံလည်း စံနစ်ကျသည်။ ဖော်ပြပါ အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းကို အနက်ပါ ကျေကျေညက်ညက် အာဂုံနုတ်တက်နေသူသည် ပါဠိစာပေတဝက် တတ်မြောက်ပြီဟု ပြောဆိုချင်ပါသည်။ အမရသီဟဆရာ၏ ပိဋကတော်စကားများ ရှာဖွေစုစည်းကာ၊ ပါဠိနှင့်ကိုက်ညီစီရင်သည့် သက္ကတစကားလုံးတို့ကိုယူကာ အမရကောသသက္ကတအဘိဓာန်ကို အတုယူ၍ ပြုစီရင်ခဲ့ရာ ပါဠိစာပေကိုချဉ်းနင်း လေ့လာရာ၌ များစွာ အကျိုးပြုပြီး သက္ကတစာပေချဉ်းနင်းလေ့လာရာ၌လည်း အထိုက်အလျောက် ကျေးဇူးပြုသည်။

သမိုင်းအကျဉ်း။ ။ သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၇၀၀-ကျော်ခန့်တွင် သိဟိန္ဒူကျွန်း၌ ထင်ရှားသည့်သရောဂါမနိကာယခေါင်းဆောင် ဆရာတော်တပါးဖြစ်တော်မူသော အရှင်မောဂ္ဂလ္လင်္ဂမထေရ်သည် ပိဋက ၃-သွယ်၊ နိကာယ် ၅-ရပ်ကို မွေနှောက် ချောက်ချား၍ အမရကောသ အစရှိသော သက္ကတကျမ်းတို့ကို မှီငြမ်းပြု၍ ဤအဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းကို စီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။

ကျမ်းပြုပုံအချင်းအစု။ ။ ရှေးဦးစွာ ဗုဒ္ဓပ္ပကာမ၊ ဓမ္မပ္ပကာမ၊ သံသပ္ပကာမ၊ ပဋိညာဉ်၊ ပရိဘာသာ
တို့ဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မပြုတော်မူပြီး-

၁။ သက္ကဏ္ဍ-

၂။ ဘူကဏ္ဍ-

၃။ သာမညကဏ္ဍ-

အားဖြင့် ၃-ကဏ္ဍပွင့်၍ ရေးသားစီရင်တော်မူခဲ့သည်။

ယင်း ၃-ကဏ္ဍအနက် သက္ကဏ္ဍတွင် ဂါထာပေါင်း ၁၇၉-ဂါထာပါရှိ၏။ ယင်းသက္ကဏ္ဍ၏
အဆုံး၌ ဤအဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်းကို စွဲမက်ခင်မင်စွာ နှုတ်ဝယ်တုတ်တုတ် ရွတ်လိုက်တိုင်းရရှိအောင်
ကျက်အဆောင်မှတ်ထားသော စာသင် စာချ၊ စာပြ၊ စာဆိုကဝိဓိရှိသည် ကျမ်းဂန်ထူးထွေ လာလေ
အမျှ သိမ်မွေ့သေးဖွဲ့ နက်နဲကြီးကျယ် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို လွယ်ကူမပမ်း ချမ်းသာစွာသိမြင်နိုင်မည်
ဖြစ်ကြောင်း-

ဓာရေန္တော ဇန္တု သဿေဟ-မဘိဓာနပုဒ်ပိကံ။

ခုဒ္ဒကန္တုတ္တဇာတာနိ၊ သမ္ပဿတိ ယထာသုခံ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ရဲရဲတောက် ဝန်ခံတော်မူခဲ့လေသည်။

ဘူကဏ္ဍ-

၁။ ဘူမိဝဂ်၊

၂။ ပုရဝဂ်၊

၃။ နရဝဂ်၊

၄။ ဓတုဗ္ဗဏ္ဍဝဂ်၊

၅။ အရညဝဂ်၊

၆။ အရညာဒိဝဂ်၊

၇။ ပါတလဝဂ်-

အားဖြင့်ဝဂ်ပေါင်း ၇-ဝဂ်ပါရှိသည်။

ယင်း ၇-ဝဂ်တွင် လောက၊ သာသနာ့ဝေါဟာရစကားလုံးများ မြေ ရေ တော တောင် သမုဒ္ဒရာ
မြစ်ချောင်းအင်းအိုင် သားကောင် ငါးကောင်မှစ၍ ဝေါဟာရစကားလုံးများ စုံလင်လှသည်။

တဖန်သာမညကဏ္ဍ-

၁။ ဝိသေသျှာဓီနဝဂ်၊

၂။ သင်္ကီဏ္ဍဝဂ်၊

၃။ အနေကဏ္ဍဝဂ်၊

၄။ အဗျယဝဂ်-

အားဖြင့် ဝဂ်ပေါင်း ၄-ဝဂ်ပါရှိသည်။

ယင်း ၄-ဝဂ်၌လည်း ဝိသေသျှာဓီနဝဂ်၊ သင်္ကီဏ္ဍဝဂ်၊ အနေကဏ္ဍဝဂ်၊ အဗျယဝဂ်ကို
သိရသည့်ပုဒ်များ၊ အနက်များသောပုဒ်များ၊ နိပါတ်ပုဒ်၊ ဥပသာရပုဒ်များကို စုရုံး၍ ပြထား၏။

အာမခံချက်ပေးပြန်ခြင်း။ ဤအဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ ဂန္ထာရမ္မ ၉-ဂါထာနှင့် ကျမ်းရင်းဂါထာပေါင်း ၁၂၀၃-ဂါထာပါရှိသည်။ နိဂုံး၌ ဂါထာပေါင်း ၉-ဂါထာ ပါရှိသည်။ ယင်း နိဂုံး ၉-ဂါထာအနက် ၂-ခုမြောက်ဂါထာဖြင့် ဤအဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းသည် နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည်၊ လူ့ပြည်၊ နဂါးပြည်တို့၌ သုံးစွဲတည်ရှိသည့်အနက် ဗြဟ္မာအားလုံး၏အမည်ပညတ်ကို ပြဆိုထားသည့်ကျမ်း ဖြစ်ရာ ဤအဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းကို လိမ္မာကျမ်းကျင်သူသည် ဘုရားဇိနော် ပိဋကတော်လင်ကောင်း၌ အဝါးဝစွာ ကျနပေါက်ရောက်စိတ်မြောက် လိမ္မာသူဖြစ်ကြောင်း-

တိဒိဝေ မဟိယံ ဘုဇဂါဝသထေ၊
 သကလတ္ထသမဂ္ဂယ ဒိပနိယံ။
 ဣဟ ယော ကုသလော မတိမာ သနုရော၊
 ပဠာ ဟောတိ မဟာမုနိနော ဝဇနော။

ဟူသော ဂါထာဖြင့် အာမခံချက် ပေးတော်မူခဲ့လေသည်။

မြန်မာပြည်ရေ ကန်ရှိခြင်း။ ။သက္ကရာဇ် ၅၄၃-ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ အရှင်ဆုဇ္ဈေဇင်္ဂ၊ အရှင်သီလိ
 ထေရ်၊ အရှင်တာမလိန္ဒထေရ်၊ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်၊ အရှင်ဇုဟုလာထေရ်
 ၅-ပါးတို့ ပုဂံပြည်သို့ ကြွရောက်တော်မူစဉ်ကပင် ဤအဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း စာတော်ပေကို ခေောင်
 ယူတော်မူလာ၍ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ရောက်ရှိသည့်ကဏ္ဍ ပုဂံ၊ ပင်းယ၊
 စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ၊ အမပူဇော်၊ ငှာနာပုံ၊ ယခုခေတ်တိုင် ခေတ်အဆက်ဆက် ထူးချွန်သည့် ပရိယတ္တိ
 ပန်ဆောင် ငှာ နန်းအမေဏ တို့နှုတ်ရေးခေါ်၍ ပရိယတ္တိသာသနာကို ထမ်းဆောင်တော်မူခဲ့ကြကုန်၏။
 ပဌမ ဇေယျာတည်ရှိခဲ့၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုံနှိပ်တိုက်များပေါ်စာအခေါ်လောကပင် ပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ်သို့
 ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။

အထောက်အကူများစွာပြုခဲ့။ ဤ အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းသည် တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်
 ကျမ်းကြီးများကို ပြုစုရာ၌လင်၊ အနက်အတွက် များစွာအထောက်
 အကူပြုသည့် ကျမ်းကောင်းဖြစ်လေသည်။

သီဟိုဠ်ဘာသာအဘိဓာန်နိဿယ

အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာပါဠိပေါ်ထွန်း၍ နှစ်အလွန်မကြာမီ “အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာသန္ဓယ” သီဟိုဠ်
 အဘိဓာန် နိဿယဟောင်းကျမ်းတစ်ဆူလည်းပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ယင်းကျမ်းကို ဝယ်လိတောဋ္ဌအဓမ္မဂဟင်္ဂိယ
 ကျောင်းတိုက်နေ တောဋ္ဌဂမ္မဝ အရှင်ပညာမောဠိတိဿထေရ် သုတ်သင်ပြင်ဆင်၍ ခေတ်စစ် ၁၈၉၅-ခုနှစ်၊
 ဇူလိုင်လ ၂၀-ရက်နေ့ နေ့စွဲဖြင့် နိဒါန်းအမှာစာရေးပြီး ယင်းသည့် ၁၈၉၅-ခုနှစ်၌ပင် သီဟိုဠ်ကျွန်း
 သစ္စသမဓယပုံနှိပ်တိုက်မှ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ အရှင်ပညာမောဠိတိဿထေရ်သည် ယင်းအဘိဓာန်နိဿယကို
 မြန်မာနိုင်ငံမှ စတုဂံဗလဒမတ်၏ အဘိဓာန်ဋီကာကို ကြည့်ရှုပြင်ဆင်၍ ဋီကာအဆိုအမိန့်တချို့ကို
 ကောက်ချေမှတ်ချက်ဖြင့် ဖော်ပြထား၏။ ယင်းနိဿယ၌ ဂန္ထာရမ္မကား၊ နိဂုံးစကားများ မရှိမပုံချေ။
 လွန်စွာကျစ်လစ်သိုသိပ်သည့် နိဿယဖြစ်သည်။ ရှိခိုက်နှင့် စာမျက်နှာ၁၆၁-ရှိသည်။

အဘိဓာနပုဒ်ပိကာဋီကာ

အဘိဓာနပုဒ်ပိကာပါဌ်(အဘိဓာန်စာကိုယ်)၏ အဖွင့်အဘိဓာန်ဋီကာလည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။
ယင်းအဘိဓာန်ဋီကာကား သီဟိုဠ်၊ ယိုးဒယား အစရှိသော တိုင်းတပါးရှိ ပါဠိပညာရှင်အချို့တို့ပင် အသုံး
ပြုသည့် ကျမ်းဖြစ်သည်။ သီဟိုဠ်ပညာရှင်တို့ကမူ နိသက္ကဋီကာဟု ခေါ်ကြသည်။ မြန်မာတို့အဖို့ ဂုဏ်ယူဖွယ်
ရာ ကျမ်းကြီးဖြစ်သည်။ ယင်း အဘိဓာန်ဋီကာကျမ်းကြီးကို ပင်းယခေတ်တစ်ရံရှင် သီဟသူမင်းလက်ထက်
တွင် ပါဠိသက္ကတဘာသန္တရဝိဒ္ဓ စတုရင်္ဂဗလအမတ်သည် ပါဠိတိပိဋကပါဠိကျမ်းဂန်များနှင့် အမရကောသ
တိကဏ္ဍဓမ္မသ၊ နာနတ္ထသင်္ဂဟ၊ ဗျာချာသုဓဋီကာ၊ စိန္တာမဏိဋီကာ အစရှိသော သက္ကတကျမ်းဂန်၊
အရပ်ရပ်ကို ချင်းနင်းသက်ဝင် မွေ့နှောက် ချောက်ချား၍ ရေးသားစီရင်ခဲ့လေသည်။

စတုရင်္ဂဗလအမတ်သည်-

ယဿ ဉာဏံ သဒါဉာဏံ၊ နာညေယျာ ဉာဏံ ဝိနာ။
နိသေသဂုဏယုတ္တဿ၊ တဿ နုတွာ မဟေသိနော။
သတ္တန္တရာ သမာဒါယ၊ သာရံ သဗ္ဗရော တထာ။
ကရိယျတေ' ဘိဓာနပုဒ်ပိကာဿတ္ထ ဝဏ္ဏနာ။

ဟူသော ၂-ဂါထာဖြင့် ပဏာမ၊ ကျမ်းစာရေးသားစီရင်ပုံ အချင်းအရာပဋိညာဉ်ကိုပြခဲ့သည်။

ကျမ်း၏အဆုံး၌လည်း-

ယဒျတြစေါသောဏုပမာဏသမ္ဘဝေါ၊
ဂုဏီသု ဝိဓိမ္မိ တထာ ဝိဂါဟတေ။
ယထာ ဇလံ ဘောဇနမ္ပိ ဇန္တူ ဝါ၊
စတုပ္ပစေါ ဝါပျစရော ကဏဏျမိ-

အစရှိသော ၆-ဂါထာဖြင့် နိဂုံးအုပ်ခဲ့လေသည်။

ယင်းအဘိဓာနပုဒ်ပိကာဋီကာကျမ်းကြီးသည် “ဘိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများ
ကို ရေးသားပြုစုရာ၌ များစွာအားကိုးရသည့် ကျမ်းစာကြီးဖြစ်လေသည်။ ယင်းကျမ်းကြီးကား
ကမ္ဘာအေး ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့က ၁၃၂၆-ခုနှစ်က ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ မြိုင်ဆိုင် စာမျက်နှာ ၆၂၁-
ရှိသည်။

အဘိဓာန်ဋီကာ နိဿယ

သက္ကရာဇ် ၁၁၇၇-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်တော်မူ၍ ၁၂၃၀-နှစ်တွင် ပျံလွန်ခဏ်မှသော “ပညာ
သာမိသီရိကဝိဇ္ဇာ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု” ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ နိယတကထာဒီပကကျမ်း၊ ရာဇသေဝက-
ဒီပနီကျမ်း၊ ဝိဝါဒ ဝိနိစ္ဆယကျမ်း၊ သဒ္ဓနီတိဋီကာ၊ ဇာတ်ဋီကာသစ်-စသည်ကျမ်း ပေါင်း ၂၀-ခန့်ကို
ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သော တတိယမောင်းခဘင်ဆုဘတော် အရှင်ပညာသာမိသည် အဘိဓာန်ဋီကာနိဿယ
ကျမ်းကြီးပြုစီရင်တော်မူရာ သက္ကရာဇ် ၁၂၁၁-ခုနှစ်၊ ဝါဆိုသဆုတ် ၁၃ ရက်နေ့ နေဝင်လုဆဲတွင်ပြီး
ဆုံးခဲ့လေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်ဋီကာ နိဿယ ကျမ်းကြီး ပဌမအုပ်ကို သက္ကရာဇ် ၁၂၇၂-ခုနှစ်၊ နတ်တော်
လက ရန်ကုန်မြို့ ကဝိမျက်မှန်စာပုံနှိပ်တိုက်တွင် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ မြိုင်ဆိုင်စာမျက်နှာ ၅၆၇-ရှိသည်။

ဒုတိယတွဲကိုဆက်လက်၍ပုံနှိပ်ရာ ၁၂၇၃-ခုနှစ်၊တန်ခူးလအတွင်းတွင် ပြီးစီးသည်။ရှင်ဆိုက်စာမျက်နှာ ၅၉၈-မျက်နှာ ရှိသည်။

အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိ

အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိကျမ်းကြီးသည်လည်း ပါဠိပညာရှင်၊ ပါဠိစာပေလေ့လာလိုက်စားသူတို့၏လက်ကိုင်ကျမ်းစာကြီးဖြစ်သည်။ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြု ကောသကာရကပုဂ္ဂိုလ် အဆက်ဆက်၊ဂဏဝါစကစာချပုဂ္ဂိုလ်အဆက်ဆက်တို့ လက်မလွှတ်နိုင်သည့် ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းစာကြီးဖြစ်လေသည်။ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာလာပုဒ်များ၊ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာဋီကာ (အဘိဓာနဋီကာ)လာပုဒ်များနှင့် အခြား ဖြည့်စွက်သည့်ပုဒ်တို့ဖြင့် အက္ခရာစဉ်၍ ပါဠိဘာသာဖြင့် ဖွင့်ဆိုဖော်ပြသော အက္ခရာဝလိ-ကောသကျမ်းကြီးဖြစ်သည်။ ဤကျမ်းကြီး၌ အ-အစ ဟောမဒဗ္ဗိအဆုံးရှိသော ပါဠိပုဒ်များ ပါဝင်သည်။ ကျမ်းဆရာသည် အ-ကို အ-အကောရာဓုခိုယံ၊ တဗ္ဘာဝေ၊ သဒိသေ၊ နိသေဓေ၊ အညေ၊ အပ္ပကေ၊ အစရှိသဖြင့် အ-ဒုဒ္ဒါဟောအနက် ၁၁-နက်ကို အကျဉ်းဖော်ပြ၍ တဖန်ဆက်လက်၍ အတ္ထုဒ္ဒါရ-ဖြင့် အကျယ်ပြဆိုတော်မူသည်။ နောက်ဆုံး ဟောမဒဗ္ဗိပုဒ်ကို“ဟောမဒဗ္ဗိ ဟောမကမ္မနိ၊ ဟဗျန္နာဒိမုဒ္ဒရဏတ္ထိကတာ ဒဗ္ဗိကဋ္ဌစ္ဆ၊ ဟောမဒဗ္ဗိ”ဟု ဖွင့်ဆိုရေးသားတော်မူသည်။ ဖော်ပြပါ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိကျမ်းကြီးကို သီဟိုဠ်ကျွန်း ဝသ်ကဒုဝရွာ၌ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၅၉-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၉၁၇-ခုနှစ်ပြေလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ပျံလွန်တော်မူသော ပါဠိပညာရှင် အရှင်သုဘူတိမထေရ် စီရင်တော်မူသည်။ ယင်း ကျမ်းကြီးကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၌လည်း အကြိမ်ကြိမ် ရိုက်နှိပ်၍ မြန်မာပြည်၌လည်း သီဟိုဠ်အက္ခရာမှ မြန်မာအက္ခရာပြန်ဆို ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ၁၃၁၉-ခုနှစ် ရန်ကုန်မြို့ ဇေယျ မိတ်ဆွေပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်ရိုက် မဂ္ဂဇင်းဆိုင်က လေးထောင့်ဆိုင်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၆၀၂-ရှိသည်။

သီဟိုဠ်ပါဠိ, အင်္ဂလိပ်ဘာသာ (အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ)

ဖော်ပြပါ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိကျမ်းကြီးကို ပြုစုစီရင်တော်မူခဲ့သော သီဟိုဠ်ပညာရှင် အရှင်သုဘူတိသည်ပင်လျှင် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာပါဠိကို သီဟိုဠ်ဘာသာ၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာတို့ဖြင့် ဖွင့်ဆို၍ ၃-ဘာသာ အဘိဓာန် အသွင်ဖြင့် စီရင်တော်မူခဲ့ရာ သီဟိုဠ်, အင်္ဂလိပ်ဘာသာ လေ့လာသူတို့အဖို့ပါ ကျေးဇူးပြုသည့် အဘိဓာန်ကောင်း ဖြစ်လေသည်။ ယင်း ကျမ်းကို သာသနာတော်သက္ကရာဇ် ၂၄၆၅-ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း ကိုလံဘိုမြို့ မဟာဗောဓိပုံနှိပ်တိုက်တွင် ရိုက်နှိပ်ခဲ့သည်။

ပါဠိ,မြန်မာ, အင်္ဂလိပ်ဘာသာ (အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ)

ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၈၇-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၃-ရက်နေ့ ဖွား၍ ၁၉၆၂-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၉-ရက်နေ့ ပျံလွန် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ သာဟိတျစက္ကဝတ္ထိသီဟိုဠ်ပညာရှင် ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် မြန်မာပြည် သီတင်းသုံးစဉ်က အဘိဓာနပုဒ်ပိကာပါဠိကို မြန်မာ,အင်္ဂလိပ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ စာတိုင် ၃-ခုရှိသည့်အနက် ပဌမစာတိုက်၌ မြန်မာဘာသာ၊ ဒုတိယစာတိုက်၌ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာပါဠိ၊ တတိယစာတိုက်၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖော်ပြဖွင့်ဆိုထားသည်။ ယင်းကျမ်းကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၈-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ပြည်ကြီး မိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက်မှ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။

အဘိဓာန်နိဿယဟောင်း ၃-စောင်ခန့်

သက္ကရာဇ် ၈၀၄-ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးခဲ့သည့် ပုဂံဝက်ကြီးအင်း တက်နွယ်ကျောင်းကျောက်စာ၌ ကျောင်းနှင့် တပါးတည်းလျှူဒါန်းသည့် ပိဋကကျမ်းစာများစာရင်းတွင် အဘိဓာန်နိဿရည်းဟု

ပါရှိလေရာ အဘိဓာန်ဦးကာပေါ်ပြီး နှစ်များမကြာမှီ အဘိဓာန်နိဿယ (အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာနိဿယ) ကျမ်း ပေါ်ထွန်းကြောင်း သိသာသည်။ ယင်းအဘိဓာန်နိဿယများမှာ ကျော်အောင်စံထားမှု အဘိဓာန်နိဿယ မပါခင် ၃-စောင်အောက် မနည်း (၃-စောင်ခန့်) ပေါ်ထွန်းကြောင်း သိနိုင် လေသည်။

ကျော်အောင်စံထားမှု အဘိဓာန်နိဿယ

ပါဠိစာပေ လေ့လာချဉ်းနင်းရာ၌ အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာပါဠိ (အဘိဓာန်ပါဠိ)၏ ကျေးဇူးများကို သိတော်မူသော သက္ကရာဇ် ၁၀၆၇-ခုနှစ်ဖွား ၁၁၁၅-ခုနှစ်ပျံလွန် “ဇိနစက္ကာဘိရာမရာဇာဓိရာဇဂုရု” ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ ပဌမကျော်အောင်စံထားဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်ဉာဏဇေယျသည် အဘိဓာန်ဦးကာ အစရှိသောကျမ်းဂန် အရပ်ရပ်တို့ကိုအမှီပြု၍ အဘိဓာန်နိဿယကျမ်းကြီးကို ပြုစီရင်တော်မူသည်။ ယင်း အဘိဓာန်နိဿယသည် “ကျော်အောင်စံထားမှု အဘိဓာန်နိဿယ”ဟု ပရိယတ္တိသာသနာတော်တွင် လွန်စွာထင်ရှားလေသည်။ ဆရာတော်သည်ကျမ်းဦး၌-

ရာဇဓုတံ မဟာပုညံ၊ ဓမ္မဓမ္မံ^၁ မဟာဓုနံ။
သံဃသံဃံ နမေစာရံ၊ နမိတွာ စာဒရံ တယံ။

အစရှိသော ဂ-ဂါထာဖြင့် ဝန္တောရမ္ဘပြု၍ နိဿယကျမ်းဂန်ကို စီရင်တော်မူသည်။ နိဂုံး၌လည်း-

ဇမ္ဗုဒီပတဓလ ခဠံ၊ သဗ္ဗရဋ္ဌာန ကေတုဇံ။
တမ္ဗဒီပံ မြဗ္ဗဋ္ဌာနံ၊ မဟာရဋ္ဌေဟိ ဝါရိတံ။

အစရှိသော ၉-ဂါထာဖြင့် နိဂုံးအုပ်စောင်မူသည်။ ယင်းအဘိဓာန်နိဿယသည်လည်း တိပိဋကပါဠိ မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို ပြုစုရာ၌ အမှီသဟဲပြုရသည့် အဘိဓာန်နိဿယကျမ်းကြီး ဖြစ်လေ သည်။ စောစီးစွာ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၂၃-ခုနှစ်က မန္တလေးမြို့ ရတနသီပေါပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်ရိုက် စာမူမှာ ရှိနိုင်ဆိုက် ၄၆၄-ရှိသည်။ ၎င်းနောက်တွင်လည်း ယင်းနိဿယကြီးကို ရန်ကုန်မြို့ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ မန္တလေးမြို့ ရတနာဒီပပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် စသည်တို့၌လည်း ပုံနှိပ်ခဲ့သည်။

ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဘိဓာန်နိဿယ

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၀-ပြည့်ဖွားမြင်၍ ၁၃၀၅-ခုနှစ် ပျံလွန်တော်မူသော မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယသစ်အစ ရှိသော ကျမ်းဂန်များစွာတို့ကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သော အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ မန္တလေးမြို့ အနောက်ပြင် အာဏယာရာမတိုက် မဟာနာယကဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်အဂ္ဂဓမ္မာဘိဝံသသည် မန္တလေးမြို့ အနောက်ပြင်ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်၌ စာပေပို့ချသီတင်းသုံးစဉ် ပိဋကပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဦးကာကျမ်း များနှင့် သီဟိုဠ်အဘိဓာန်နိဿယ၊ အမရကောသ၊ ဝိဝေကစိန္တာ၊ ဗျာချာသုစာဠိကာ၊ ပသုပက္ခိဝိဇ္ဇာ အစရှိသော ကျမ်းဂန်တို့ကိုမှီငြမ်းပြု၍ အဘိဓာန်နိဿယသစ်တစ်စောင်ကို ၁၂၇၅-ခုနှစ်တွင် အပြီးသတ် ရေးသားစီရင်တော်မူခဲ့သည်။

ကျမ်းပြုဆရာတော် ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်၌ သီတင်းသုံးစဉ် ရေးသားစီရင်သည့် နိဿယဖြစ်၍ ဝိသုဒ္ဓါရုံမူ အဘိဓာန် နိဿယသစ်ဟု ထင်ရှားသည်။ အာဏယာရာမမူအဘိဓာန်နိဿယသစ်ဟူ၍လည်း တချို့

၁ ပခုက္ကူအဘိဓာန် နိဿယသစ်ကျမ်းဦးမှတ်ဖွယ် ထ ဒ-ကြည့်။

ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ စာပေကျမ်းဂန်ချုပ် ပါဠိစာပေ လေ့လာလိုက်စားသူတို့အား ကျေးဇူးများလှသည့် နိဿယကျမ်းဂန်ပြန်၏။ ကျမ်းဦး၌-

သဗ္ဗသတ္တမဟာရည-သဉ္ဇာရီ ဗုဒ္ဓကေသရီ။
ဘဝတံ သဒ္ဓိဘဂ္ဂါဟံ၊ မယံ မနောဂုဟာသယံ။

အစရှိသော ၅-ဂါထာပါဠိနိဿယဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မပြု၍-

အဂ္ဂဓမ္မာဘိဝံသေန၊ ဝိသုဒ္ဓါရာမဝါသိနာ။
သတ္တဇ္ဈောစိတပညေန၊ အနေကသတ္တကာရိနာ။

အစရှိသော ၃-ဂါထာပါဠိနိဿယဖြင့်လည်းကောင်း-

“ပုညေနနေန စိတဓရဟိ စ သိသသိသံ”

အစရှိသော ပါဠိဂါထာ ပါဠိစုတ္တိယစကားဖြင့်လည်းကောင်း နိဂုံးအုပ်တော်မူသည်။ ယင်းနိဿယကြီးကို ရန်ကုန်မြို့ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်တွင် ပထမအကြိမ် ချိတ်နှိပ်ခဲ့ရာ ချိတ်ဆိုက် စာမျက်နှာ ၄၀၀-ရှိ၏။

တောင်ပေါက်မှု အဘိဓာန် နိဿယသစ်

သက္ကရာဇ် ၁၂၃၉-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၃၁၅-ခုနှစ်တွင် ပျံ့လွန်တော်မူသော ဆန္ဒောမဉ္ဇရီ ချန် နိဿယ၊ ပဉ္စမခုနိဿယ၊ ဗာလာဘာရဂုဏ္ဏိပဒတ္တ ဝိနိစ္ဆယသာရ-အစရှိသော ကျမ်းပေါင်း ၅၀-ကျော်ကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သော ပိဋကတ္တယကောဝိဒ၊ ဘာသန္တရဝိဒ္ဓ မော်လမြိုင်မြို့ တောင်ပေါက် ကျောင်းတိုက် ဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်ဓမ္မပါလသည် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ မာဂဓ၊ သက္ကတ၊ ပါကတ၊ ဒေသိ၊ သီဟိုဠ်၊ ယိုးဒယား-အစရှိသော လိပျူနွယ်သာသနာကျမ်းများ၊ နိဿယဟောင်းများ နှင့် နီးနှောတိုက်ဆိုင်၍ အဘိဓာန်နိဿယသစ်ကျမ်းကြီးကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်နိဿယသည် တောင်ပေါက်မှု အဘိဓာန်နိဿယဟု ပရိယတ္တိသာသနာတော်တွင် ထင်ရှားလေသည်။ ဖော်ပြပါ တောင်ပေါက်မှု အဘိဓာန် နိဿယသစ်ကျမ်းကြီးသည် ပါဠိစာပေ လေ့လာ လိုက်စားသူများအားသာမက မြန်မာစာပေ လေ့လာလိုက်စားသူတို့အားလည်း များစွာအထောက်အကူပြုသည့် အဘိဓာန်နိဿယကျမ်းစာကောင်းကြီး ဖြစ်လေသည်။ ကျမ်းဦး၌ “ဘုသံ ဒိပ္ပတု သဒ္ဓ-ဓမ္မာ၊ ဝိရံ ဌာတံ-ဟ နိမ္မလော” ဟူသော အာသီသပတ္တနာမှတစ်ပါး ဂန္ဓာရမ္မစကားများ မပါမရှိ ရုံသာမက နိဂုံးလည်း မပါမရှိချေ။ ၁၃၁၇-ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတော် ကမ္ဘည်းကျောက်စာ ရှေးဟောင်းပညာ သုတေသန ညွှန်ကြားရေးဝန် သိရိပျူချီ ဦးလှဖေဝင်း (မဟာဝိဇ္ဇာရွှေတံဆိပ်ရ) က တည်းဖြတ်သုတ်သင်၍ မြန်မာ့တာရာစာပုံနှိပ်တိုက်၌ ချိတ်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ ချိတ်ဆိုက် စာမျက်နှာ ၆၄၅-ရှိသည်။

ပခုက္ကူ အဘိဓာန် နိဿယသစ်

သက္ကရာဇ် ၁၂၉၂-ခုနှစ်ဖွား ပခုက္ကူမြို့ မဟာဝိသုဘာရာမတိုက်၌ သီတင်းသုံး၍ နိကာယ်ဦး ရပ်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ကို ချုပ် သာသနာပြုသော ပခုက္ကူသာသနာဝင်၊ မန္တလေးသာသနာဝင်၊ စစ်ကိုင်းသာသနာဝင်၊ ကလေးသာသနာဝင်၊ မဟာဝိသုဘာရာမ နိကာယသာသနာဝင်၊ ပခုက္ကူစာချ

နည်း၊ သာသနာဝင် ဘွဲ့တံဆိပ်တော်များ သမိုင်း စသည့်ကျမ်းပေါင်း ၁၀၀-ကျော်ကို ပြုစုရင်ပြီ။
 သော ဓမ္မာစရိယ၊ ဂဏဝါစက၊ ဘိ-အေ (ဂုဏ်ထူး) အရှင်ကေလာသသည်လည်း အဘိဓာန်ဋီကာ၊
 နိကာယ် ၅-ရပ်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ အမရကောသ၊ ရာဇနိသဏ္ဍ၊ ဗျာချာသုခဋီကာ၊ ထောမနိဝိ၊
 စိန္တာမဏိ-အစရှိသော သက္ကတကျမ်းများ၊ ဘေသဇ္ဇမဉ္ဇူသု၊ အဉ္စနနိဒါနံ၊ အစရှိသည့်ဆေးကျမ်း၊
 ဒီပဝံသ၊ မဟာဝံသ-အစရှိသော သမိုင်းကျမ်းတို့ကို မှီငြမ်းပြု၍ ဂါထာတိုင်း အမှာအထား အဆုံး
 အဖြတ်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ကာ ပခုက္ကူမူ အဘိဓာန် နိဿယသစ်ကျမ်းကိုလည်း ကြိုးပမ်းစီရင်ခဲ့ရာ
 စာမျှ၊ စာသင်၊ စာပွဲဝင်၊ ကျမ်းပြု၊ သုတေသီတို့အား များစွာကျေးဇူးပြုသည့် ကျမ်းကောင်းကြီးဖြစ်
 လေသည်။ ကျမ်းဦး၌-

သဗ္ဗညေဃေယျသု သမ္ပုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မဉ္စ တေန သေဝိတံ။
 သံသဉ္စာပိဘိဝံသမိ၊ သုနိဝါတေန စေတသု။
 ပုဗ္ဗာစရိယသီဟေစ၊ ဝိသုတာရာမဝါသိနော။
 နိကာယဗြဟ္မာရညမ္ပိ၊ ဝိသာရဒေ ဗဟုဿတေ။
 နိဿယံ အာရဘိဿာမိ၊ ဝိနိစ္ဆယေဟိ မဏ္ဍိတံ။
 အဘိဓာနသုပါဌဿ၊ ဂန္ထံ သဗ္ဗင်္ဂသောဘနံ။

ဟူသော ၃-ဂါထာပါဌ် နိဿယဖြင့် ဂန္ထာရမ္မပြု၍-ကျမ်း၏အဆုံး၌-

ပခုက္ကူပုရသေဌဿ၊ ပစ္စိမေ အာသိ ဝိဿတော။
 စတုဂါရတဒေသမ္ပိ၊ ဂန်ရပ်ဂါဓော သုသောဘ နော။

အစရှိသော ၈-ဂါထာ ပါဌ်နိဿယဖြင့် နိဂုံးအုပ်ခဲ့လေသည်။ ယင်းကျမ်းကြီးကို ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်
 သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ရွှင်ဆုံက်
 စာမျက်နှာ ၇၃၆-အက္ခရာဝလီ အပါအဝင် စာမျက်နှာ ၈၄၄-ရှိလေသည်။

လက်စွဲအဘိဓာန်

သက္ကရာဇ် ၁၂၆၆-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၃၃၁-ခုနှစ်တွင် ပျံလွန်တော်မူသော ပဌမကျော် ပရိယတ္တိ
 သာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဆဌသင်္ဂယနာ အကျိုးတော်ဆောင် မန္တလေးမြို့အနောက်
 ပြင် ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရကျောင်းတိုက် နာဗကဆရာတော် အရှင်ဝိသုဒ္ဓါဘိဝံသသည် အဘိဓာနဗုဒ္ဓိပိဏ္ဍ
 (အဘိဓာန်) ကျမ်းကို ပါဠိဂါထာနှင့် မြန်မာပရိယာယ် ပြန်ဆိုတဲယှဉ်လျက် ခက်ခဲသည်ထင်သည့်အနက်
 အဓိပ္ပာယ်ကို အောက်ခြေမှတ်ချက် အဖြစ်ဖြင့် ဖော်ပြ၍ လက်စွဲအဘိဓာန်အမည်ဖြင့် ၁၂၉၉-ခုနှစ်က
 ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ ယင်းလက်စွဲအဘိဓာန်၌ မြန်မာအနက် အက္ခရာစဉ်ကို ပါဠိဂါထာနံပါတ်ညွှန်း
 ၌ ဖော်ပြထားရာ မြန်မာစကားအတွက် ပါဠိရှာရန် လွယ်ကူ၏။ ၁၃၁၄-ခုနှစ် မန္တလေး ဓာတ်နန်းရပ်
 လှောင် အင်ဆန်းပုံနှိပ်တိုက်မှိုက်ကရောင်း ၁၆-ချိုးဆိုက်ဖြင့် အက္ခရာဝလီနှင့်တကွ စာမျက်နှာ ၄၁၆-ရှိ၏။
 နိဂါန်း၌-

ဥ၊ ဌာတံ သာသနံ ယဿ၊ သတ္ထေဒံ သောတုကာမတံ။
 ဥ၊ သောတူနံ ပဟာသေတု၊ ဒုရတ္ထဗျဉ္စနာရိတံ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ကျမ်းရေးပုံ အစီအစဉ်ကို ပြဆိုထား၏။

အဘိဓာန်(တ-၀၈)၃- (ခ)ပ-မ-သ-စ

သိဟဋ္ဌအဘိဓာန်ကုရာဝဋ္ဌိကျမ်း (အဘိဓာန်အက္ခရာစဉ်)

ရန်ကုန်မြို့ ဗဟန်းအောင်မြေဘုံစံဆရာတော် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော် အရှင်ဇနိမာဏိတပည့် ဂဏဝါစက အရှင်သာသနဓဇသည် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာ (အဘိဓာန်)ကျမ်း၏ ပါဠိ၊ သီဟိုဠ်အက္ခရာဝလိ ကျမ်းကို ပါဠိမြန်မာအက္ခရာဝလိကျမ်းအဖြစ်ပြန်ဆိုရေးသားတော်မူ၍ သိဟဋ္ဌအဘိဓာန်ကုရာဝဋ္ဌိကျမ်းဟူ သော အမည်ဖြင့် သက္ကရာဇ် ၁၂၇၄-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ပုဇွန်တောင် ဇေယျာပုံနိပတိတိုက်၌ မှိုက်နှိုင်းထုတ် ဝေခွဲလေသည်။ ယင်းသိဟဋ္ဌ အဘိဓာန်ကုရာဝလိကျမ်း၌ ပါဠိ၊ အနက်၊ လိင်၊ ဝဂ်တို့ကို ဖော်ပြညွှန်းဆို ထား၏။ ၎င်းပြင် အနေကတ္ထဝဂ် အဗျယဝဂ်လာပုဒ်ဘို့ကိုလည်း ပုဒ်တည်၍ ဟောနိုင်သမျှအနက်တို့ကို အဘိဓာန် ကျမ်းရင်းအတိုင်း ထုတ်ပြ၍ စီစဉ်ထား၏။ အဘိဓာန်ကို မာရမဆောင်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ လွယ်လွယ်ကူကူကြည့်ရှု လေ့လာနိုင်ရန် စီစဉ်ထားခြင်းဖြစ်ရာ ကျမ်းစာကောင်း တစ်ကျမ်းပင် ဖြစ်လေ သည်။ ရှုင်ဆိုက်ဖြင့် စာမျက်နှာ ၄၅၃-ရှိသည်။

ပညတ္တတ္ထာဝလိ=ပညတ်နက်အဘိဓာန်

သက္ကရာဇ် ၁၂၀၅-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၄၈-ခုနှစ်တွင် ပျံလွန်တော်မူသော “ပဏ္ဍိတဝံသာဘိဓဇ ဓိပတိပဝရမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု” ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ ဓာတုမဉ္ဇူသာ၊ ဓာတုတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ ဆန်းဋီကာ၊ ပဉ္စစတ္တာလီသပုစ္ဆာ၊ သတပဒိကပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနာကျမ်းတို့ကို ပြုစုစီရင်တော်မူခဲ့သော မင်းကွန်းတောရ ဥဒ္ဓမ္မရချောင်ဆရာတော် အရှင်ပဏ္ဍိတဝံသာသည် လိင်၊ အက္ခရာ၊ အနက်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ပိဋက ၃-ပုံလာ ပညတ်ဟူသော အနက်အစဉ်ကိုပြရာ ပညတ္တတ္ထာဝလိခေါ်သော ပညတ်နက်အဘိဓာန် ကျမ်းကို ပြုစုစီရင်တော် မူခဲ့သည်။ ကျမ်းဦး၌-

အသင်္ချေယျပညတ္တိဟိ၊ ဝန္တိတော ဝဏ္ဏိတံ ဇိနံ။
သ သဒ္ဓမ္မံ ဂဏံ ကဿံ၊ ပညတ္တတ္ထာဝလိ သုဘံ။

ဟူသော ပါဠိနိဿယဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မပြုတော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းပညတ်နက်အဘိဓာန်ကျမ်း၌ အင်္ဂ အစ ဟောမ-အဆုံးရှိသော ပါဠိပုဒ်များ ပါဝင်လေသည်။ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၂၇-ခုနှစ် မန္တလေးမြို့ ဟံသာဝတီပိဋကတပုဒ်ပိတိုက်ရိုက် ရှုင်ဆိုက် စာမျက်နှာ ၃၉၄ ရှိသည်။

ဓာတုတ္ထဒီပက=ဓာတ်နက်ပြအဘိဓာန်

သက္ကရာဇ် ၁၁၇၇-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၄၈-ခုနှစ်တွင် ပျံလွန်တော်မူသော အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာရ ကုဝိဇဇမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု “ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ ဓမ္မပဒ ပါဠိတော်နိဿယ၊ မတုဇမုက္ခကျမ်း၊ ဓာစရှိသောကျမ်းဂန်ပေါင်း ၁၀-ကျော်ခန့်တို့ကို ပြုစုစီရင်တော်မူခဲ့သော သင်္ဂဇဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာရသည် ပါဠိစာပေချပို့ ရေးသားလေ့လာသူတို့ အမက်အခဲ ကင်းကွာ လိုမ္မာကျမ်းကျင် တတ်မြောက်စေရန် ရည်သန်တော်မူ၍ ဓာတုတ္ထဒီပကဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကို ပါဠိဂါထာများဖြင့်ရေးသားစီရင်တော်မူသည်။ နိဿယကိုလည်းဆရာတော်ကိုယ်တိုင်ပင် စီရင်တော်မူခဲ့ရာ မှီ၍ပြည့်စုံကောင်းမွန်သော ဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းအဖြစ် ထင်ရှားရှိလေသည်။ ကျမ်းဦး၌-

ပါဠိယတ္ထေသု ဆေကတ္တံ၊ သပ္ပယောဂဝိနိစ္ဆယံ။
သာရံ ဝက္ခာမိ ဓာတုတ္ထံ၊ ဝန္တိတော ရတနတ္ထယံ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မပြုတော်မူခဲ့သည်။ ယင်းဓာတုတ္ထဒီပကဓာတ် အဘိဓာန်ကျမ်း၌ (၁) ဓာတ်တို့ကို ဝေဖန်ဆုံးဖြတ်ရာ ပထမပိုင်း။ (၂) ဝဂ်အက္ခရာအဆုံးရှိသော ဘူဝါဒိဂိုဏ်းကို ပြဆိုရာ

ဒုတိယပိုင်း။ (၃) အဝဂ်အဆုံးဘူဝါဒိဂိုဏ်းကိုပြဆိုရာ တတိယပိုင်း။ (၄) ဂိုဏ်း ၆-ပါးအပေါင်းကိုပြဆိုရာ စတုတ္ထပိုင်း။ ၅) စုရာဒိဂိုဏ်းကိုပြဆိုရာ ပဉ္စမပိုင်းအားဖြင့် အပိုင်း(၅)ပိုင်းပါရှိလေသည်။

ဆရာတော်သည် ကျမ်း၏ အဆုံး၌-

ဓာတုတ္ထကောဝိဒါအတ္ထေ၊ ပဒါနံ ပါဠိအာဒိကေ။
နာယာသေန ဝိဇာနန္တိ၊ ပဝရာနံ သုဘာသိတေ။
ကာတုံ ပါကတိကဉ္စာလံ၊ ဝိရဇ္ဇိတက္ခရံ တတော။
ဧဝံ ဗဟုပဂ္ဂာရေသု၊ တေသု ယောဂံ ကရေ ဗုဓေ။

ဟူသောနှစ်ဂါထာဖြင့် ဓာတ်နက်၌ လိမ္မာတတ်မြောက်လျှင် လွယ်ကူမပမ်းချမ်းသာစွာ အနက်အဓိပ္ပာယ် ကို သိနိုင်ကြောင်း ချွတ်ယွင်းနေသော ပုဒ်ပါဠိများကို လွယ်ကူစွာမြင်ကြောင်း သို့ဖြစ်၍ ဓာတ်ကျမ်း နိုင်နင်းအောင် ကြိုးစားရန် တိုက်တွန်းတော်မူခဲ့သည်။ ယင်းကျမ်းကို ၁၂၆၁-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ကဝိမျက်မှန် စာပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ပါဠိနိဿယပါ စာမျက်နှာ ဒီမိုင်းဆိုင်ဖြင့် ၂၂၆- ရှိလေသည်။

ဓာတုမဇ္ဈိမသုဓာတ်အဘိဓာန်

ပရိယတ္တိသာသနာတော်၌ ဓာတုမဇ္ဈိမသု အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသော ဓာတ်အဘိဓာန် ကျမ်းလည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ယင်းဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းသည် စာသင်ပျို့အခြေပြုတို့၏ လက်ကိုင် ကျမ်းစာသဖွယ်ဖြစ်၏။ ကျမ်းစာပမာဏအားဖြင့် ဂါထာပေါင်း ၁၄၈- ဂါထာမျှသာရှိလေရာ နှုတ်ရ ဆောင်ရန် တာဝန်မလေးလှချေ။ ဖော်ပြပါ ဓာတုမဇ္ဈိမသု=ဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၇၀၀-ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ထင်ရှားသည့် သာသနာ့ဝန်ဆောင် ဆရာတော်တစ်ပါး ဖြစ်တော်မူသော အရှင်သီလ မဟာထေရ် ပြုစီရင်တော်မူခဲ့ရာ မြန်မာပါဠိပညာရှင် 'ရဟန်းတော်တို့ သီဟိုဠ်အကုဏ္ဍမှ မြန်မာအကုဏ္ဍ ပြန်ဆို၍ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပျံ့နှံ့ထင်ရှားခဲ့လေသည်။ ကျမ်းဦး၌-

နိရုတ္တိ နိကရာပါရ-ပါရာ ဝါရာန္တဂံ မုနိ။
ဝန္တိတော ဓာတုမဇ္ဈိမံ၊ ဗြူမိ ပါဝနဉ္စသံ။
သောဂတဘဂမမာဂမ္ပ၊ တံ တံ ဗျာကရဏာနိ စ။
ပါဠေစာပဋိတာပေတ္တံ၊ ဓာတုတ္ထာဝ ပဝုစ္စရေ။
ဆန္ဒဟာနိတ္တံ မောကာရံ၊ ဓာတုန္တာနံ သိယာ ကုစိ။
ယူနံ ဒီဃော စ ဓာတုမာ၊ ပုဗ္ဗမတ္ထပဒံ အပိ။

ဟူသော ၃-ဂါထာဖြင့် အမှာအထားနှင့် တကွ ဂန္ဓာရမ္ဘ ပြုတော်မူခဲ့သည်။ ဓာတ်များကိုလည်း-

ဘူ သတ္တယံ ပစ ပါကေ၊ ဂမုသပ္ပဂတိမိ စ။
သီလောက ဓာတုသင်္ခါရေ၊ သကိသင်္ကာယ ဝတ္တတေ။

စသည်ဖြင့် အဘိဓာန်အနေကတ္ထဝဂ် ရေးဟန်ဖြင့် စီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကျမ်းကို ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေ အစရှိသော ပုံနှိပ်တိုက်တို့၌ အကြိမ်ကြိမ်ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။

ဓာတ်စဉ် အဘိဓာန်

၎င်းပြင် ဖော်ပြပါ ဓာတုမဇ္ဈိမသုကျမ်းလာဓာတ်တို့ကို အကိ၊ လက္ခဏေ(ဘူ) အမှတ်တံဆိပ်ခတ် ခြင်း၌ဖြစ်၏။ အကိ၊ လက္ခဏေ=(စု)အမှတ်တံဆိပ်ခတ်ခြင်း၌ဖြစ်၏။ ဒဂ၊ သုက္ခာယနာဒိသု=(ဘူ)

ရွတ်ဖတ်ခြင်း စသည်တို့၌ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် ပညာရှင်တို့စဉ်၍ပြုထားသည့် ဓာတ်စဉ် ကျမ်းငယ်လည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့လေသည်။ ယင်းဓာတ်စဉ်အဘိဓာန်မှာ ကရောင်း ၁၆-ချိုးဆိုက်နှင့် ၅၃-မျက်နှာသာရှိသည်။

သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ = ဓာတ်အစဉ်အဘိဓာန်

မြန်မာ့ပါဠိပညာရှင်တို့ ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ဓာတ်ဒေသနာကျမ်းကြီးတစ်ကျမ်း ပြောပါဆိုလျှင်သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာဓာတ်စဉ်ကျမ်းကြီးကို ပြောဆိုရ၏။ အရှင်မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတထေရ်၏ဥပဇ္ဈာယ်ယူတပည့်လည်းဖြစ်၊ အရှင်အဂ္ဂပဏ္ဍိတ၏ တူလည်းဖြစ်သော သဒ္ဒနီတိပဒမာလာကျမ်းကြီး သဒ္ဒနီတိသုတ္တမာလာကျမ်းကြီးတို့ကိုလည်း ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သော အရိမဒ္ဒနမည် ပုဂံပြည်၌ ထင်ရှားသော အရှင်အဂ္ဂဝံသထေရ်သည် ပိဋက ၃-သွယ်၊ နိကာယ် ၅-ရပ်ကိုမွေ့နှောကပ်၍စာချ၊ စာသင်စာပြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အကျိုးငှါသဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ပြောင်မြောက်လှသော ပါဠိဘာသာစကားတို့ဖြင့် စီရင်ရေးသားတော်မူခဲ့လေသည်။ ကျမ်းဦး၌-

ဣတော ပရိတု သရတော၊ ကကာရန္တာဒိဘေဒတော။
ဓာတုယော ဓာတုနိပ္ပန္န-ဌပါနိ ဝိဝိဓာနိစ။
သာဠကထေ ပိဋကမ္ပိ၊ ဇိနပါဌေ ယထာဗလံ။
နယံ ဥပပရိက္ခိတော၊ သမာသေန ကထေဿဟံ။

ဟူသော ၂-ဂါထာဖြင့် ဂန္ထာရမ္မပြုတော်မူခဲ့လေသည်။

အရှင်အဂ္ဂဝံသထေရ်သည်“ဣ ဂတိယံ။ ယေသံ ဓာတုနံ ဂတိ အတ္ထော၊ ဗုဒ္ဓိပီ တေသံ အတ္ထော။ ပဝတ္ထိ ပါပုဏာနိပိ။ တတြ ဂမနံ ဒုင်ခံ ကာယ ဂမနဉ္စ ဉာဏဂမနဉ္စ” စသည်ဖြင့် ပြည့်စုံကျယ်ဝန်းစွာ စီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းဓာတုမာလာ = ဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာ (သာသနာရေးဦးစီးဌာန) ပုံနှိပ်တိုက်ရိုက် ရွှင်ဆိုက်ဖြင့် စာမျက်နှာ ၃၆၁-ရှိသည်။

ဓာတုပစ္စယဒီပနီ = ဓာတ်ပစ္စည်းအဘိဓာန်

ရတနာသမိုက် ဗန်ကျီတိုက်အဝင်အပါ ရွာသာရွာလျှင်ဖွားရာဇာတိရှိသောသီလဝန်၊ ဂုဏဝန်၊ ပညာဝန် ကျမ်းဂန်တတ်ဖြစ်တော်မူသော အရှင်ဝရသမ္မောဓိထေရ်သည် ပါဠိပုဒ်များကိုတည် ပုဒ်လုပ်၍ ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ္ထပြု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲပြ စီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ဤဓာတုပစ္စယဒီပနီ = ဓာတ်ပစ္စည်းအဘိဓာန်ကျမ်း၌ အဆုံးပုဒ်ကား အကလ္လဖြစ်သည်။ ယင်းအကလ္လ ပုဒ်ကို “န ကလတိ ယေန တံ အကလ္လံ၊ န-ပဗ္ဗ ကလဂတိသင်္ချာနေသုလော” ဟု ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ္ထပြု ဓာတ်ပစ္စည်း ခွဲပြတော်မူသည်။ နောက်ဆုံးပုဒ်မှာ “ဟံသ” ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ယင်းဟံသ-ပုဒ်ကို“အညမည် ဟသတိတိ ဟံသော။ ဟသ ဟသနေ၊ အနိဂ္ဂဟိတာဂမော၊ ဟညတေတိ ဟံသော၊ ဟန-ဟိ သာယံ၊ သော၊ နဿ နိဂ္ဂဟိတံ၊ အဒ္ဓါနံ ဟန္တိတိ ဟံသော၊ ဟန ဟိ သာဂတိသုသော” ဟူ၍ ဝိဂြိုဟ် ဝစနတ္ထပြု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ ပုဒ်ပြီး၍ပြသည်။ အရှင်ဝရသမ္မောဓိထေရ်သည်-

မဟာကာရုဏိကံ ဇိနံ၊ ဧဉ္ဇယျ အဏ္ဏဝပါရဂုံ။
နမေ နိပုဏဂမ္ဘိရံ၊ ဝိစိတြ နယဒေကံ။
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နာ၊ ယေန နိယုန္တိ ဝဇ္ဇတော။
နမေ တမုတ္တမံ သံသံ၊ သမ္မာသမ္ပုဒ္ဓသေဝိတံ။

သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နော၊ ဌိတော မဂ္ဂဖလေသု ယော။
 နမေ အရိယသံသံတံ၊ ပုညက္ခေတ္တမနုတ္တရံ။
 ဝက္ခာမက္ခရက္ခမေန၊ ဓာတုပစ္စယဒီပနီ။
 ဓာတုခိဏဘိက္ခုနုဉ္စ၊ ပရံ ဉာဏဝိဝေဇနံ။
 ပေါရာဏေဟိ အနေကာပိ၊ သုဓာဒယော ကတာ တထာ။
 အတ္ထုဒ္ဓါရမိဿကတ္တာ၊ ဓာတုပစ္စယဝီဟိတံ။
 အပ္ပကမ္ပိ အတ္တာဝဟံ၊ အတ္ထုဒ္ဓါရံ ဝိဝဇ္ဇိယ။
 ဓာတုပစ္စယမေဝ စ၊ ဣရိယာမိ အနပ္ပကံ။

ဟူသော ၆-ဂါထာဖြင့် ရတနတ္ထယပ္ပဏာမ၊ ကရုဏပ္ပကာရ၊ ပကရုဏပယောဇဉ်၊ ပဋိညာဉ်ကိုဖော်ပြတော်မူခဲ့သည်။ ကျမ်း၏အဆုံး၌-

မုတ္တာပဒေသဌာနတ္တာ၊ ဗန့်ကျည်တိုက်နေ ပုလဲနဂရံ။
 တဿ ဒက္ခိဏပဒေသေ၊ ဘူမိဘာဂေ သမာဂမော။
 သုပါကဋ္ဌော ရွာသာဂါမော၊ မာတပိတူဟိ သုဘဋ္ဌော။
 တိက္ခဉာဏေဟိ သမ္ပန္နော၊ ဘိက္ခာကာမော ဟိတေသကော။
 ဂုရူဟိပိ ဒိန္နနာမော၊ ယောပိ ထေရော သုဝိဿတော။
 တေန ရစိတေခ' ယံ ဂစ္ဆော၊ သုနိဋ္ဌိတော သုခါဝဟော။

ဟူသော ၃-ဂါထာဖြင့် နိဂုံးအုပ်တော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းဓာတုပစ္စယဒီပနီ=ဓာတ်ပစ္စည်း အဘိဓာန်ကျမ်းကို ၁၃၁၉-ခုနှစ်က ရန်ကုန်မြို့ ဣစ္ဆာသယပုံနှိပ်တိုက်မှ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေရာ ရွှင်ဆိုင်စာမျက်နှာ ၃၅၂-ရှိသည်။

ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ = ဓာတ်အဘိဓာန်

ရင်းပြင် ဝိသုဒ္ဓါစာရကဝိဇေယဟာဓမ္မရာဇဂုရု၊ ဝိသုဒ္ဓါစာရကဝိဇေယပတိသီရိပဝရမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ “ဘွဲ့တံဆိပ်တော်အားဖြင့် ဘွဲ့တံဆိပ်တော် ၃-ထပ်ရ ရွှေကျင်းနိကာယဓမ္မသေနာပတိ မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမ ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ပိဋကတ်တော် ဓာတ်အားလုံးနှင့် သက္ကတဓာတ်ကျမ်း၊ အဘိဓာန်ကျမ်းများလော ဓာတ်အားလုံးကို သိမ်းယူထည့်သွင်း၍ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကိုလည်း ၁၂၅၀-ပြည့်နှစ်က ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သည်။

ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ=ဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကို (၁) ပဏာမ၊ သရာဒိကဓာတုတ္ထကဏ္ဍ။ (၂) ကကာရာဒိကဓာတုတ္ထကဏ္ဍ။ (၃) ခါဒိတျက္ခရာဒိကဓာတုတ္ထကဏ္ဍ။ (၄) စဝဂ္ဂဋ္ဌဝဂ္ဂအက္ခရာဒိကဓာတုတ္ထကဏ္ဍ။ (၅) တဝဂ္ဂါဒိကဓာတုတ္ထကဏ္ဍ။ (၆) ပဝဂ္ဂါဒိကဓာတုတ္ထကဏ္ဍ။ (၇) အဝဂ္ဂါဒိကဓာတုတ္ထကဏ္ဍ။ (၈) နိဂမနကဏ္ဍ-အားဖြင့် အပိုင်းကဏ္ဍ ပရိစ္ဆေဒပေါင်း ၈-ခုတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ရေးသား စီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။

ကျမ်းဦး၌-

ဝန္တိတော သဗ္ဗဓာတည၊ ဗိနံ ဓာတုသရီရကံ။
 ပုဗ္ဗက္ခရာနံ ကမေန၊ ဝက္ခံ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟံ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ဂန္ထာရမ္မပြု၍-

အကော ဘူ ကုဋိလဂတေ၊ ဘူစုကီ ဂတိလက္ခဏေ။
အက္ကာ စုံထုတိ တာပေသု၊ ဘူသွာ-က္ခော ဗျပသံဟတေ။

အစရှိသည်ဖြင့် မာဂဓ၊ သက္ကတဘေတ်တို့ကို တပေါင်းတည်း စုဆောင်းရေးစီရင်တော်မူသည်။ ဤဓာတုတ္ထ-
သင်္ဂဟဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်း၌ ဓာတ် ၁၆၃၇-ဓာတ် ပါရှိ၍ ဂါထာပေါင်း ၄၃၃-ဂါထာ နိဂုံးဂါထာ ၁၂-
ဂါထာနှင့်ပေါင်းမူ-၄၄၅-ဂါထာပါရှိလေသည်။ ကျမ်း၏အဆုံး၌လည်း-

တ္ထောဝတာ စ နိဋ္ဌာနံ၊ ပတ္ထော ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟော။
သတ္တတ္ထိဆေကဓာတုဟိ၊ ပရိစ္ဆေဒေဟိ သတ္တဟိ။
ဆသဋ္ဌာ ဓိကစောသတ-တိပါဒတုက္ခရေဟိ စ။

အစရှိသောဂါထာ ၁၂-ဂါထာတို့ဖြင့် နိဂုံးအုပ်တော်မူခဲ့လေသည်။ မှီရာအတ္ထနိဿယကိုလည်း ဆရာတော်၊
ဘုရားကြီးကိုယ်တိုင် စီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ နိဿယနှင့်တကွ ရှိငြိဆိုက်စာမျက်နှာ ၃၀၀-ကျော်ခန့်ရှိ
သည်။

ကေက္ခရ (ကောသ) အဘိဓာန်

သက္ကရာဇ် ၉၀၀-ပတ်ဝန်းကျင်လောက်က စစ်ကိုင်းမြို့၌ ထင်ရှားသော မဟာဓမ္မသေနာပတိ နာဂ
ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ အရှင်သဒ္ဓမ္မဝရကိုတို့ထေရ်သည် သက္ကတဘာသာဖြင့် တည်ရှိသော ကေက္ခရကောသ
အဘိဓာန်ကို မာဂဓဘာသာပြန်ဆို၍ မာဂဓဘာသာ လေ့လာသင်ယူ ပို့ချကြသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့်
လျော်ညီအောင် ပြင်ဆင်သုတ်သင်၍ ကေက္ခရကောသအဘိဓာန်ကို ရေးသားစီရင်တော်မူခဲ့သည်။

ဤကေက္ခရကောသအဘိဓာန်၌ အက္ခရာတလုံးတည်းက ရနိုင်သမျှသော ဟောနက်တို့ကိုဖော်ပြ၍
ကောသ(အဘိဓာန်)ကျမ်းကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် အ-သဒ္ဓါ၏ ကြီးပွားခြင်းအနက်၊
ဣဗ္ဗောအနက်၊ အတုဟူသောအနက်၊ တားမြစ်ခြင်းဟူသောအနက်၊ တပါးဟူသောအနက်၊ အနည်းငယ်
ဟူသောအနက်၊ ဗိဿနိုးဟူသောအနက်၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်းဟူသောအနက်၊ ဆန့်ကျင်ဖက်ဟူသောအနက်၊
ကင်းခြင်းဟူသောအနက်၊ ဆိတ်ခြင်းဟူသောအနက် ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ ပဒေပုရဏအနက်အားဖြင့် ၁၂-နက်
ဟောနိုင်ပုံကို-

ဝုခိုတဗ္ဗာဝသဒိသ-နိသေ-ဓညပ္ပကေရဇေ။
နိန္ဒာဝိရုဋ္ဌဝိရဟ-သုညေ အ ပဒပုရဏေ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ဖွဲ့ဆိုစီရင်တော်မူသည်။ နောက်ဆုံးဋ္ဌ-ကြီး၏ ဋ္ဌ-ဗျည်းဟူသောအနက်၊ ဋ္ဌ-ဓာတ်ဟူသော
အနက်၊ ယူခြင်းဟူသောအနက်အားဖြင့် ၃-နက်၌ ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ အ-အက္ခရာ၏ ဗိဿနိုးနတ်
ဟူသောအနက်၊ ဗိန္နုဟူသောအနက်၊ နာမ်ဝိဘတ်ဟူသောအနက်၊ နိဂ္ဂဟိတံ၏ကးရိယဟူသော အနက်အား
ဖြင့် ၄-နက်၌ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း-

ဋ္ဌကာဓေ ဗျဉ္ဇနေဓာတု-အာဒါနေ အံတု မာဓဝေ။
ဗိန္နုနာမ ဝိဘတ္တိသု၊ နိဂ္ဂဟိတဿ ကာရိယေ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ဖော်ပြတော်မူသည်။

ကေကွရ(ကောသ)အဘိဓာန်ဋီကာ

ပါဠိပညာရှင် မထေရ်တပါးပြုစုသည့် ကေကွရ(ကောသ)အဘိဓာန် ဋီကာပါဠိလည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့လေသည်။ ယင်းဋီကာကျမ်း၌ဟောနက်များကို ဆိုင်ရာသာကေတို့ဖြင့် ဖွင့်ပြထားရာ လေ့လာကြည့်ရှုထိုက်သည့် ဋီကာဖြစ်လေသည်။

ကေကွရကောသ(အဘိဓာန်)နိဿယဟောင်း

ကေကွရ(ကောသ)အဘိဓာန်ဋီကာကို မှီငြမ်းပြု၍ ရေးသားစီရင်အပ်သော ကေကွရကောသနိဿယ (ကေကွရအဘိဓာန်နိဿယ)ဟောင်းတစ်စောင်လည်း ရှိခဲ့သည်။

ကေကွရကောသ(အဘိဓာန်)နိဿယသစ်

၎င်းပြင် သုနာပရန္တတိုင်းအတွင်း၌ အလွန်လျင်ကျော်စောထင်ရှားသော ကုန်းဘောင်အမည်ရှိသော ရွှေဘိုမြို့ ဂေယန်ဘုံကျော်ဟု ထင်ရှားသော ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ နာယက ဂဏဝါစက ဆရာတော်သည် ဖော်ပြပါ ကေကွရကောသအဘိဓာန်ကျမ်း၏ မှီရာအတ္ထနိဿယသစ်ကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သည်။ ယင်းနိဿယသည် နိဿယမည်ကာမတ္ထမဟုတ်ပဲ အနိပ္ပါယ်ဥဒါဟရုဏ် အဆုံးအဖြတ်တို့ဖြင့် စုံလင်လှသည်။

ဝိဘတ်အဘိဓာန်ပါဠိ(ဝိဘတ္တိမာလာပါဠိ)

ဝိဘတ္တိမာလာပါဠိခေါ် ဝိဘတ်အဘိဓာန်ကျမ်းလည်း ပရိယတ္တိသာသနာတော်၌ တည်ရှိသည်။ ယင်းဝိဘတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာ) ယောဂိရွာဇာတိရှိသော အဘိဓမ္မတ္ထဗျာချာ သန္တီဒီပနီကျမ်း စသည်တို့ကိုလည်း ပြုစီရင်တော်မူသော အရှင်သီရိနန္ဒာရာမတိဿထေရ် ပြုစီရင်တော်မူသည်။ ဆရာတော် အရှင်သီရိနန္ဒာရာမတိဿထေရ်သည်-

သဗ္ဗုဒ္ဓေနံ န မဿိတွာ၊ ဉာဏောဒယာန ဂေါဒိတံ။
ဝိဘတ္တိမာလံ ဘာသိဿံ၊ ဗာလာနံ သုဓဗ္ဗိယာ။

ဟူသော ဂါထာဖြင့် ပဏာမ၊ ပဋိညာဉ်၊ ပကရဏပယောဇဉ် ပြုတော်မူသည်။

အရှင်သီရိနန္ဒာရာမတိဿသည်-

- ၁။ ဗုဒ္ဓေါ ဗောဓေတိ ဝေနေယျ၊ ဗုဒ္ဓါ ဗောဓေန္တိ ပဏ္ဍိတေ။
ဗုဒ္ဓမောက္ခပဒံ ဒေဟိ၊ ဗုဒ္ဓါ ဓမ္မံ သုဘာသထ။
- ၂။ ဗုဒ္ဓံ ဂုဏန္တဝံ ဝေဒေ၊ ဗုဒ္ဓေ ဉာဏက္ခဝေ နမေ။
ဗုဒ္ဓေန ဗုဒ္ဓိတော ဓမ္မော၊ ဗုဒ္ဓေဟိ သော ပကာသိတော။
- ၃။ ဗုဒ္ဓေန လောကေ သုခိတော၊ ဗုဒ္ဓေဟိ သုခိဟာ ဇနာ။
ဗုဒ္ဓဿာဟံ ဒဇေ ဒါနံ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဒေမနော မနံ။
- ၄။ ဗုဒ္ဓါ ပဘာ နိစ္ဆရန္တိ၊ ဗုဒ္ဓေဟိ ဝိဂတာသဝါ။
ဗု သ သာဝကာ ဧတေ၊ ဗုဒ္ဓါန မနုဿာသနံ။
- ၅။ ဗုဒ္ဓေ မနံ ပဿာဒေမိ၊ ဗုဒ္ဓေသု ဝိပုသိဒထ။
ဗုဒ္ဓသဒ္ဓ ဝိဘတုန္တ၊ ပဒါနံ ဝါကျယောဇနာ။

စသည်ဖြင့် ပုဒ်တစ်ပုဒ်၌ ဝိဘတ်၇-သွယ်သက်ကာ ဝိဘတ်စဉ်၌ ဝါကျပြုလုပ် ဂါထာစီကုံး ဖော်ပြ
 တော်မူသည်။ အခြားအကာရန္တပုဒ်များဖြစ်သော အတ္တ၊ ဇုဇ-သဒ္ဓါ၊ နန္ဒပစ္စယန္တဖြစ်သော ဂုဏဝန္တ၊
 သဒ္ဓါ၊ အန္တပစ္စယန္တဖြစ်သော ဂစ္ဆန္တသဒ္ဓါ၊ ဣကာရန္တပုဒ်လွင်ဖြစ်သော အဂ္ဂိသဒ္ဓါ၊ အာဇိသဒ္ဓါ၊ ဤကာ-
 ရန္တပုဒ်လွင်ဖြစ်သော ဒဏ္ဍိသဒ္ဓါ၊ ဥကာရန္တပုဒ်လွင်ဖြစ်သော ဘိက္ခုသဒ္ဓါ၊ ဇန္တုသဒ္ဓါ၊ သတ္တုသဒ္ဓါ၊ နတ္တု
 သဒ္ဓါ၊ ပိတုသဒ္ဓါ၊ ဘာတုသဒ္ဓါ၊ ဥကာရန္တပုဒ်လွင်ဖြစ်သော အဘိဘူသဒ္ဓါ၊ သဗ္ဗညုသဒ္ဓါ၊ ဩကာရန္တပုဒ်လွင်
 ဖြစ်သော ဂေါသဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အာကာရန္တလုတ္တိလိင် ကညာသဒ္ဓါ၊ ဣကာရန္တလုတ္တိလိင် ရတ္တိ-
 သဒ္ဓါ၊ ဤကာရန္တလုတ္တိလိင် နဒိသဒ္ဓါ၊ ဥကာရန္တလုတ္တိလိင် ယာဂုသဒ္ဓါ၊ မာတုသဒ္ဓါ၊ ဥကာရန္တလုတ္တိလိင်
 ဓမ္မုသဒ္ဓါ၊ ဒ. ကာရန္တပုဒ်လွင် စိတ္တသဒ္ဓါ၊ မနသဒ္ဓါ၊ ဂုဏဝန္တသဒ္ဓါ၊ ဂစ္ဆန္တသဒ္ဓါ၊ ဣကာရန္တပုဒ်လွင် အဋ္ဌိ-
 သဒ္ဓါ၊ ဤကာရန္တပုဒ်လွင် ဒဏ္ဍိသဒ္ဓါ၊ ဥကာရန္တပုဒ်လွင် အာယုသဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်တို့
 ကိုလည်းကောင်း၊ သင်္ချာသဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း ဝိဘတ်၇-သွယ်စဉ်၌ ဂါထာဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။
 လေ့လာကြည့်ရှုကျက်မှတ်နိုင်လျှင် အလွန်ကျေးဇူးများမည့် ဝိဘတ်အဘိဓာန်ကျမ်းဖြစ်လေသည်။ ယင်း
 ဝိဘတ်အဘိဓာန် (ဝိဘတ္တိမာလာ) ကျမ်းမှာ ကျမ်းရင်းသက်သက် ဂါထာပေါင်း ၃၂၉-ဂါထာပါရှိသည်။
 ဂန္ထာရမ္မ ၁-ဂါထာ၊ နိဂုံး ၃-ဂါထာနှင့် မူ ၃၃၃-ဂါထာရှိသည်။

လိင်အဘိဓာန်ပါဠိ(လိင်မာလာပါဠိ)

၁၁၈၃-ခုဖွား ၁၂၅၇-ခုနှစ် ပျံလွန် အာလောကာဘိဝရသာသနရက္ခမဟာဓမ္မရာဇဂုရု-
 အာလောကာဘိဝရသာသနရက္ခမဟာ ဓမ္မရာဇာ ဓိရာဇဂုရုတံဆိပ်တော်၊ အာလောကာဘိဝရအတုလာ၊
 ဓိပတိသီရိပဝရမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရုဘွဲ့တံဆိပ်တော် ၃-ထပ် မန္တလေးမြို့ အနောက်ပြင် ပဌမ
 မြတောင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်အာလောကသည် လိင်အဘိဓာန်(လိင်မာလာပါဠိ)ကို ပြုစီရင်
 တော်မူခဲ့သည်။ ယင်းလိင်အဘိဓာန်ပါဠိ (လိင်မာလာပါဠိ) ကား ဂါထာဖြင့်ပြီးသော ကျမ်းဖြစ်သည်။
 ဂါထာပေါင်း ၅၉-ဂါထာပါရှိသည်။ ရှေးဦးစွာ-

ရုက္ခောတိ ဝစနံ လိင်္ဂံ ၊ လိင်္ဂေတ္ထော တေန ဒီပိတော၊
 ဝေံ လိင်္ဂဉ္စ လိင်္ဂတ္ထံ၊ ဥတော ယောဇေယျ ပဏ္ဍိတော။

ဟူသော ဂါထာဖြင့် လိင်္ဂံ၊ လိင်္ဂတ္ထသရုပ်ပြတော်မူသည်။

၎င်းနောက်-

ဣတ္ထိလိင်္ဂဉ္စ ပုလ္လိင်္ဂံ ၊ နပုံသက တထာပရံ။
 ဒိလိင်္ဂဉ္စ တိလိင်္ဂဉ္စ၊ အလိင်္ဂန္တိဆဓာ မတံ။

ဟူသော ဂါထာဖြင့် လိင် ၆-ပါးကိုပြသည်။

တဖန်-

ကညာ ရတ္တိ နဒိ ဣတ္ထိ၊ မာတုလာနီ ဓ ဘိက္ခုနီ။
 ဒဏ္ဍိနီ ယာဂုမာတာ စ၊ ဓမ္မုဂေါတိတ္ထိသင်္ဂဟော။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ဣတ္ထိလိင် သဒ္ဓါစုကိုလည်းကောင်း။

ပုရိသော ဂုဏဝါ ဖုဇာ၊ သာဂ္ဂိ ဒဏ္ဍိ ဓ ဘိက္ခု စ။
 သတ္တာဘိဘူ စ သဗ္ဗညု၊ ဂေါတိ ပုလ္လိင်္ဂသင်္ဂဟော။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ပုလ္လိင်သဒ္ဓါစုကိုလည်းကောင်း။

စိတ္တသမ္ပန္န အသဒ္ဓ- မထဒ္ဓိ သုခကောရီ စ။
အာယုဂေါတြဘူ ဓမ္မည။ စိတ္တဂူတိ နပုံသကေ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် နပုလ္လင်သဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြတော်မူသည်။ ၎င်းနောက်-

သာမဏေရော သာမဏေရီ၊ ကိန္နရော ကိန္နရီပိ စ။
ဣဿာဣဿော ဩဇာဩဇော၊ ဒွိလိင်္ဂန္တိ ငကာသိတော။
ဒါမာ ဒါမံ မာလာ မာလံ၊ သဒ္ဓါ သဒ္ဓန္တိ အာဒယော။
ဣတ္ထိယံ နပုံသကေ စ၊ ဟောတိတိ ပရိဒီပယေ။
ပဋိသော ပဋိသံ ဓမ္မော၊ ဓမ္မံ ဝဏ္ဏော ဝဏ္ဏာဒယော။
ပုမေ န ပုံသကေ စေဝ၊ ဟောန္တိတိ ပရိဒီပယေ။

ဟူသော ၃-ဂါထာဖြင့် နှစ်လိင်္ဂသဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း အကျဉ်းချုပ်ပြတော်မူသည်။ ဆက်လက်၍-

ပညာ ပညော ပဉ္စ သင်္ဂါ သိင်္ဂေါ သိင်္ဂံ*၊
သာတာ သာတော သာတံ။
သတ္တာ သတ္တော သတ္တန္တိအာဒယော၊
သဘာဝတော တိလိင်္ဂါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ ဝရဗုဒ္ဓိနာ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ၃-လိင်္ဂသဒ္ဓါတို့ကိုလည်းကောင်း-

နီလာဒိဂုဏနာမဉ္စ၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိစ တဒ္ဓိတံ။
သာမညဝုတ္တိ ကိတန္တော၊ ဝါစ္စလိင်္ဂေါ စတုဗ္ဗိဓော။

ဝါစ္စလိင်္ဂသို့လိုက်သောသဒ္ဓါ ၄-မျိုးကိုလည်းကောင်း-

ဥပသဂ္ဂနိပါတာ စ၊ တုမုမ္ပဒ္ဓယမေဝ စ၊
အလိင်္ဂမိတိ ဝုစ္စန္တိ၊ လိင်္ဂဘေဒဝိစက္ခဏာ။

ဖြင့် အလိင်္ဂပုဒ်တို့ကိုလည်းကောင်း ပြတော်မူသည်။ ၎င်းနောက် ဣတ္ထိလိင်္ဟော သဒ္ဓါ၊ ပုလ္လင်္ဂဟောသဒ္ဓါ၊ နပုလ္လင်္ဂဟောသဒ္ဓါတို့ကို ပြတော်မူသည်။ နောက်ဆုံးလိင်္ဂနှင့်စပ် အမှာစကား ကိုပြ၍ ကျမ်းစာပြီးဆုံးတော့သည်။ ၎င်းလိင်္ဂအဘိဓာန်(လိင်္ဂမာလာ)ပါ၌သည် နှုတ်ရဆောင်သင့်သော ကျမ်းဖြစ်သည်။

ပါဠိဓာတ်အဘိဓာန်

သီဟိုဠ်ဇာတိမြန်မာပြည် ပဝတ္တိစာပြင်မှုချုပ် ပါဠိပါမောက္ခ ဆရာဉာဏ်သည်လည်း အက- ဓာတ်အစု၊ ဥ-ဓာတ်အဆုံးရှိသော ဓာတ်တို့ကို စနစ်တကျ အကွရာစဉ်၍ ပါဠိဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကို ပြုစီရင်ခဲ့သည်။ ပါဠိစာပေလေ့လာသူတို့ လွယ်ကူစွာ ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်သည့်အတွက် အလွန်လျှင် ကျေးဇူးများလှသည်။ ဆရာဉာဏ်သည် ကျမ်းဦး၌-

ဓာတုဘေဒ ဝိဒ္ဓိ ဗုဒ္ဓိ၊ ဓာတုဘေဒပ္ပကာသကံ။
ဓာတုသရီရကံ နတု၊ ဓာတုမာလံ သမာရဘေ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မပြု၍ အကံ=ကုဋိလဂတိယံ(ဘူ)= ကောက်တကျစ်သွားခြင်း၌ဖြစ်၏။

အကတိ=ကောက်ကွေ့လျက်သွား၏။ အကနံ=ကောက်ကွေ့လျက်သွားခြင်းစသည်ဖြင့် ပါဠိဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းကို စီရင်ခဲ့လေသည်။ ကျမ်းစာအဆုံးလည်း -

- ၁။ သဗ္ဗတ္တိနိကရာကိဏ္ဏေ၊ သဗ္ဗာသဗ္ဗဒ္ဓသေဝိတေ။
နရနာရိကဏာကိဏ္ဏေ၊ လင်္ကာဒီပေ မနောရမေ။
- ၂။ ဇာတေန နိဝသန္တေန၊ သုရမ္ပဂုဏဘူသိတေ။
ရေမ္မဝိသယေ ဗုဒ္ဓ-သာသနဇ္ဇောတဘူတလေ။
- ၃။ ဆရာနာမိနာ ပါဠိ၊ ပါမောက္ခောတိ ဝိသေသတော။
သုပ္ပသတ္တမဟာသံဃ၊ ဒတ္တော ပါမိဝရေန မေ။
- ၄။ ပကာသေန္တေန ဓာတုတ္တံ၊ တပ္ပယောဂဉ္စ သာဓုကံ။
ရစိတာ ဓာတုမာလာယံ၊ သောတုနံ ဗုဒ္ဓိ ဝုဒ္ဓိယာ။
- ၅။ ပါဠိယာ ပဏ္ဍိတော ဟောတုံ၊ ယော ဣစ္ဆေယျ နဏေ ဣဓ။
ဓာတုတ္တဉ္စဏိနာ တေန၊ ဘင်္ဂတဗ္ဗံ ဝိသေသတော။
- ၆။ ဓာတုရတ္တေသုကောသလ္လ-မတ္တနိစ္စယကာရဏံ။
မူလံ ဟိ ဓာတဝေါ ပါဠိ-ပဒါနံ အာဒိဘာဝတော။
- ၇။ တဿ ဟိ ပါဠိ ပဏ္ဍိတံ၊ ပတ္တယန္တေန သဗ္ဗသော။
ဣမိဿ ဓာတုမာလာယံ၊ ကရဏိယော စ အာဒရော။
- ၈။ သဗ္ဗဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာနာ၊ ဒွိသဟဿ စတုဿကေ။
အဋ္ဌနဝုတိ မေ ဝဿေ၊ သာဝဏေ နိဋ္ဌိဟာ အယံ။
- ၉။ အန္တရာယံ ဝိနာဝါယံ၊ ယထာဂမာသိ သိဇ္ဈနံ။
တထာ သိဇ္ဈန္တု ကလျာဏ-သင်္ကပ္ပါ သဗ္ဗပါဏိနံ။

ဟူသော ၉-ဂါထာပါဠိနိဿယဖြင့် နိဂုံးအုပ်ခဲ့လေသည်။ ယင်းပါဠိဓာတ် အဘိဓာန်ကျမ်းကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၅၄-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်မှ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ရှိပြန်သိုက် စာမျက်နှာ ၃၈၁-ရှိသည်။

ဥပသာရအဘိဓာန်—ဥပသဂ္ဂဘာဝိနိကျမ်း

ရန်ကုန်မြို့ တောင်မျက်နှာမုတ်ကျွန်းသခုပ်ပင်ရွာ ပုညကွေ့တာရာမကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော အရှင်ပရမ မဟာဓထရ်သည် ဥပသာရပုဒ်တို့ကို အက္ခရာစဉ်ပုဒ်တည် အနက်ယောဇနာ ဥဒါဟရဏထုတ်ပြု၍ ဥပသဂ္ဂအဘိဓာန် ဥပသဂ္ဂဘာဝိနိကျမ်းကို ပြုစီရင်ထောင်မူခဲ့သည်။

ပုံစံအားဖြင့် “အဘိ အဘိက္ကန္တေ=လွန်သောအဆုံး၌။ အစုန္တံ=အတိအန္တံ=လွန်သောအဆုံး” စသည်ဖြစ်၏။ ရံခါဂါထာဖြင့်လည်း ရနိုင်သမျှအနက်တို့ကို သိမ်းသွင်း၍ ဖော်ပြသည် ပုံစံ အဘိ သဒ္ဒါဟောအနက်ကို-

အဘိသဒ္ဓေါ အဘိက္ကန္တေ၊ အဘိသယေ အဘိက္ကမေ။
ဘူသတ္တေ အန္တောဘာဝေ စ၊ ဝိသိဋ္ဌေ စ ပဝတ္တတိ။

ဟု ဖြစ်၏။ ဆရာတော်သည် ဥပသာရအဘိဓာန် ဥပသဂ္ဂဘာဝိနိကျမ်း ကျမ်း၏အဆုံး၌-

ဓာတဝေါ ပစ္စယာစေဝ၊ ဥပသဂ္ဂ နိပါတကာ။
အနေကတ္ထာဝတေ ပဋိ-သမ္ဘိဒါဉာဏဂေါစရာ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ဥပသာရပုဒ်များ အနက်များလှသည်။ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သာ ကျက်စားရာအာရုံဖြစ် သည်ဟု ဖော်ပြတော်မူခဲ့သည်။ ယင်းဥပသာရအဘိဓာန်=ဥပသဂ္ဂဝိဘာဝနီကျမ်းကို ရန်ကုန်မြို့ ပြည်ကြီး မဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်၌ ၁၂၇၇-ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်လတွင် ရိုက်နှိပ်ခဲ့ရာ ရှိုင်ဆိုက် စာမျက်နှာ ၃၂-ရှိသည်။

အာချာတပဒအဘိဓာန်=အာချာတပဒဝိဘာဝနီကျမ်း

ဥပသာရအဘိဓာန် ဥပသဂ္ဂဝိဘာဝနီကျမ်းပြုဆရာတော် အရှင်ပရမ မဟာသေဝ်သည်ပင်လျှင် အာချာတပဒအဘိဓာန်=အာချာတပဒဝိဘာဝနီကျမ်းကို စီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ကျမ်းပြုဆရာတော် သည် ကျမ်း၏အစဉ်-

ပဒဿတ္ထော ဓာတုစတ္ထော၊ ပစ္စယော စ ဝိဘတ္တိ စ။
ဂဏာ ဒေသော အာဂမော စ၊ ဣတိ သုဠုပလက္ခိတော။

ဟူသောဂါထာဖြင့် (၁) အာချာတ်ပုဒ်၊ (၂) အာချာတ်ပုဒ်နက်၊ (၃) ဓာတ်၊ (၄) ဓာတ်နက် (၅) ပစ္စည်း၊ (၆) ဝိဘတ်၊ (၇) ဂိုဏ်း၊ (၈) အာဒေသ (အပြု) (၉) ပြယုဂ် အာဂုံ-ဤအချက် ၉-ချက်ကို ကျနစွာ မှတ်သားလေ့ကျက်အပ်ကြောင်းကို မှာထားတော်မူ၍ ကျမ်းကို စီရင်တော်မူခဲ့ လေသည်။

စီရင်ပုံကား-

အကတိ=ကောက်တကျစ်သွား၏။ အက=ကုဋိလဂတိယံ-အ-တိ-ဘူဝါဒိ။ အကတိ။ သပ္ပေါ၊ ကုဋိလော ဟုတွာ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော စသည်ဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် အကတိ၊အကရမ္မသေ၊ အကရိ အကာသိ၊ အကံသု-စသည်ဖြင့် ရှာဖွေရရှိသမျှ အာချာတ်ပုဒ်များစွာတို့ကို အဘိဓာန်စီရင်တော်မူခဲ့လေ သည်။ နောက်ဆုံးပုဒ်ကား ဟောဠတိ-ဖြစ်၏။ ဟောဠတိ-ကို ဟောဠတိ = မရိမသေပြု၏။ ဟောဠ အနာဒရေ အ-တိ၊ ဘူဝါဒိ၊ ဟောဠတိ န အာဒရ တိတိ အတ္ထောဟု ဖွင့်ဆို ရေးသားတော်မူသည်။ ဤကျမ်းကိုလည်း ၁၂၇၇-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ခဲ့ရာ ရှိုင်ဆိုက်-ဖြင့် စာမျက်နှာ ၃၅၄-ရှိသည်။ ၎င်းပြင် ဖော်ပြပါ ဆရာတော်အရှင်ပရမထေရ်သည်ပင် ပြုစီရင်သည့်ဓာတ် အဘိဓာန် ဓာတုဝိဘာ ဝိနိကျမ်းရှိကြောင်းလည်း သိရသည်။

နာနာတ္ထအဘိဓာန်ပါဌ် (နာနာတ္ထဒီပိကာပါဌ်)

သက္ကရာဇ် ၁၂၅၀-ပြည့်နှစ်ဖွား ၁၃၃၁-ခုနှစ် ပျံ့လွန် မန္တလေးမြို့ တောင်ပြင် နန်းဦးတိုက်အုပ် ဆရာတော် အရှင်ဉာဏဝဇီရပြုစီရင်သည့် နာနာတ္ထအဘိဓာန် (နာနာတ္ထဒီပိကာပါဌ်)လည်း ပေါ်ထွက် ခဲ့သည်။ ၎င်းအဘိဓာန်မှာ ဂါထာ ၇၀၀-ကျော်ပါရှိသည်။

ဇောင်ကြမ်းပင်ဆရာတော်၏ အဘိဓာန်

သက္ကရာဇ် ၁၂၇၃-ခုနှစ်တွင် မုံရွာမြို့ ဇောင်ကြမ်းပင်ဆရာတော်ပြုစုသည့် ၂-အဘိဓာန်ကျမ်း လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။

ပါဠိအဘိဓာန်ချုပ်

ပဋ္ဌာန်းအမေးအဖြေ ပရမတ္ထသံသိပိအမေးအဖြေ ပရမတ္ထသံသိပိဋိကာအစရှိသော ကျမ်းပေါင်း ၁၀၀-ကျော်တို့ကို ပြုစီရင်ခဲ့သောလယ်တီပဏ္ဍိတသည် ပါဠိဆရာ ဆရာလွန်း တောင်းပန်သဖြင့် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာဋီကာကျမ်းများလာ ပါဠိပုဒ်နှင့် သက္ကတကျမ်းများမှ သင့်လျော်သောပုဒ်တို့ကို ရွာဖွေ ထုတ်နုတ်၍ ပါဠိအဘိဓာန်ချုပ်ကို စီရင်ခဲ့သည်။ အ-အစ ဟောရာ အဆုံးရှိသော ပါဠိပုဒ်တို့ကို စနစ် တကျ အကွေ့ရာစဉ်၍ အနက်စုံလင်စွာ ဖော်ပြ၍ ပါဠိအဘိဓာန်ချုပ်ကျမ်းကို ၁၂၇၀-ပြည့်နှစ်က အပြီး သတ် စီရင်ခဲ့လေသည်။ လယ်တီပဏ္ဍိတသည်—

- ၁။ ယော ယာယ ယံ ယောဂက္ခေမံ၊ ဗိနော ပါပေသိ ပါဠိယာ။
သုတံ သာဒရစိတ္တေန၊ တံ တံ တံ အဘိဝနိယ။
- ၂။ နမာမိတံ မဟာထေရံ၊ ဝိရာဘိဝိရဒန္တိနံ။
သီဟာဘိသီဟံ ပဏ္ဍိတံ၊ ယော မံ ပါပေသိ ပဏ္ဍိတော။
- ၃။ နမတ္ထု ဂုရုနံ တေသံ၊ ပါဠိယာ ပါဠိဂန္တိနံ။
အဒါသုံ သုနယံ ယေ မေ၊ ပါဠိယဉ္ဇာပိ သက္ကဋေ။
- ၄။ ယာစိတောဟံ ရစိသာမိ၊ မောင်လွန်း နာမေန ဓိမတာ။
ပါဠိဉ္ဇာဘိဓာနံ နာမ၊ သန္တေန သောမ္မမာနသာ။
- ၅။ ပါဠိယာဋ္ဌကထာဒိသု၊ ပါယောဒိဋ္ဌာ စ ပါဠိယော။
ပါဠိယာနာကုလံ ကတွာ၊ ကေစိ သက္ကဋဂန္တတော။
- ၆။ လိဂံတ္ထေဟိ သုသမ္မုတ္တံ၊ နာတိ သင်္ခေပ ဝိတ္တဋီ။
သုဗောဓေယျံ သုဒဿေယျံ၊ ပါဠိမဉ္ဇူသကံ သုဘံ။
- ၇။ ခလိတံ ရစိတံ စေဟ၊ ပမာဒေန တမေ န ဝါ။
ဒိဋ္ဌိ ယံ တံ ဒယာဝန္တော၊ သန္တောသံ သောယေန္တူ မေ။

ဟူသော ၇-ဂါထာပါဠိနိဿယဖြင့် ဂန္ထာရမ္မပြုခဲ့လေသည်။ ကျမ်း၏အဆုံး၌လည်း။

သလ္လာဝတိ နဒီတိရေ၊ ဗိနသာသနသောဘိတေ။
မုဋ္ဌာတိ ဝိဿုတေ ရမ္မေ၊ ထူပမာဋ္ဌာဒိမဏ္ဍိတေ။

အစရှိသော ၁၁-ဂါထာဖြင့် ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြ၍ နိဂုံးအုပ်ခဲ့လေသည်။

ယင်း ပါဠိအဘိဓာန်ချုပ်ကျမ်းကို အကြိမ်ကြိမ် ရိုက်နှိပ်ခဲ့၏ ၁၃၂၇-ခုနှစ်ရန်ကုန်မြို့ ဣစ္ဆာသယ ပုံနှိပ်တိုက်က ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ချွင်ဆိုက်နှင့် စာမျက်နှာ ၅၂၄-ရှိသည်။

ပဒတ္တမဉ္ဇူသာမည်သော ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

မြန်မာနိုင်ငံတော်အမွေနှင့် ပစ္စည်းထိန်းဝန် တရားလွှတ်တော် ရွှေနေကြီး (ယခင် အမေရိကန် နှစ်ခြင်းကောလိပ်ကျောင်းပါဠိ မြန်မာဆရာ) ဘီအေ (ဂုဏ်ထူး) ဘီ အယ်(လ်) ဆရာကြီး ဦးဟုတ်စိန် သည် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းများနှင့် ပါဠိ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်များ၊ သက္ကတ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် များ စသည်တို့ကို မှီငြမ်းပြု၍ စာချ၊ စာသင်၊ စာပြင်၊ ပါဠိစာပေသုတေသီတို့ ကြည့်ရှု လေ့လာ နိုင်အောင် လုံလောက် ပြည့်စုံလှသည့် ပဒတ္တမဉ္ဇူသာမည်ရှိ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ပြု စီရင်ခဲ့လေသည်။ ဆရာကြီး ဦးဟုတ်စိန်သည် အလွန်လျှင် ဝီရိယကောင်း ဇွဲကောင်းသည့် စာပေ

ခေါင်းဆောင်ကြီးဖြစ်လေသည်။ ဆရာကြီး ဦးဟုတ်စိန်၏ ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် သာသနာရေး ဦးစီးဌာနမှ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသည့် တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီးများမှ လွဲလျှင် အကြီးဆုံး အပြည့်စုံဆုံး ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီး ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတော် သာသနာ့ဝန်ထမ်း ဂဏဝါစက စာချဆရာတော်များသည် ဖော်ပြပါ ဆရာကြီး ဦးဟုတ်စိန်၏ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို များစွာ အသုံးပြုတော်မူကြကုန်၏။ ယင်းအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ရေစသက္ကဏင် ၁၉၅၄-ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ စာပုံနှိပ်ရေးနှင့် စာရေးကိုင်ယာဌာနက ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ မဂ္ဂဇင်းဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၁၀၈၈-ရှိလေသည်။

ဓာတုတ္ထဒီပနီ=ဓာတ်အဘိဓာန်

ဆရာကြီး ဦးဟုတ်စိန်သည် ဓာတုတ္ထဒီပနီ = ဓာတ်အဘိဓာန်ကိုလည်း ပြုစုစီရင်ခဲ့သည်။ ယင်း ဓာတ်အဘိဓာန်(ဓာတုတ္ထဒီပနီ)ကျမ်းကိုလည်း မဂ္ဂဇင်းဆိုက်ကြီးဖြင့် ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ စာမျက်နှာ ၂၂-မျက်နှာ ရှိလေသည်။

မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်ပါဠိအဘိဓာန်

ဆရာကြီး ဦးဟုတ်စိန်သည် နှစ်ပေါင်း ၃၀-ကျော်မျှ လေ့လာသော ဇွဲလုံလဖြင့် မြန်မာ-အင်္ဂလိပ် ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်း “THE UNIVERSAL BURMES ENGLISH - PALI DICTIONARY” ကိုလည်း ပြုစုခဲ့ရာ ၁၃၄၃-ခုနှစ်တွင် ပေါ်တူကန်ခဲ့လေသည်။

သဒ္ဒတ္ထရဏနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန်

အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ မုံရွာမြို့ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် မန္တလေးမြို့ မစိုးရိမ်တိုက်မှ နာယက စာချဆရာတော်ကြီးများသည် မဟာသာဟဇွဲလုံလဖြင့် သဒ္ဒတ္ထရဏနာဝလိ-မဟာပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို ပါဠိဘာသာဖြင့် စီရင်တော်မူခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ယင်း မဟာပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးမှာ အပြည့်အစုံမပြီးမြောက်ခဲ့ချေ။

အ အစ အက္ခိဋ္ဌ အထိ မဟာပါဠိအဘိဓာန်

အ အစ အက္ခိဋ္ဌ အဆုံးရှိသော အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်များပါရှိသော မဟာပါဠိအဘိဓာန် ကျမ်းကြီးကို ပါဠိသက္ကတဘာသန္တရဝိဇ္ဇာအဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်သောမာ-ဘိသိရိမဟာထေရ် ပြုစီရင်တော်မူ၍ ပဌမကျော်, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ အရှင်ဉာဏထေရ်က သုတ်သင် တည်းဖြတ်၍ ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ ဆရာတော် အရှင်သောမာဘိသိရိမဟာထေရ်သည် ကျမ်းဦး၌-

သုတျက္ခရံ ပဒံ ဝါကျံ၊ သာတ္ထကံ စတုရံသကံ။
အအာဒိမံ ဥဒါနေတွာ၊ ဟာဒိကန္တံ နိဝေဒိယ။
သုဒ္ဓဘာသာယ ဒေသေသိ၊ သုန္ဒရံ ပိဋကတ္ထယံ။
သတ္တာ သဓမ္မသံဃော သော၊ အမှာကံ သရဏံ ဘဝေ။
သုတ္တဂေယျာဒိဘေဒေန၊ သောဂတေ ပိဋကတ္ထယေ။
ဇောကောနိဘိဓာနာနိ၊ ဥစ္ဆိနိတွာ တတော တတော။

ယထာက္ကမံ စိနိတွာန၊ တေသဋ္ဌတ္ထ ဝိနိစ္ဆယော။
 နိဇ္ဇေသာဌကထာဒိဟိ၊ သံသန္တိယ ပုနပျုန်။
 သံဝဏ္ဏနံ ကရိယာမ၊ သဒ္ဓတ္ထရတနာဝလိ။
 သဒ္ဓတ္ထေ သုဋ္ဌုဗောဓာယ၊ တံ ဟိ ပဿန္တု သာဓဝေါ။

ဟူသော ၅-ဂါထာဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မပြုတော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်း အ-အစ အတ္တိဋ္ဌအဆုံးရှိသော သဒ္ဓတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန်ကို ၁၂၉၀-ပြည့်နှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ လောကသာရပုဏ္ဏိတိုက်တွင် ရိုက်နှိပ်ခဲ့ရာ ၁၂-လက်မ၊ ၁၀-လက်မစာအုပ်ဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၃၇၂-ရှိလေသည်။

ကအစ ကမောသသညိတ အထိ မဟာပါဠိအဘိဓာန်

က အစ ကမောသသညိတအဆုံးရှိသော တည်ပုဒ်များပါရှိသော သဒ္ဓတ္ထရတနာဝလိ အမည်ရှိသော မဟာပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကို မန္တလေးမြို့ အနောက်ပြင် မစိုးရိမ်တိုက် မဟာနာယကဆရာတော် ပဌမကျော်၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ မြောစရိယ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အဘိဓမ္မဟာရဋ္ဌဂုရု အရှင်သုရိယာ-ဘိဝံသဆရာတော်ဘုရားကြီး ငယ်စဉ်ပြုစီရင်တော်မူ၍ ပဌမကျော်၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ အရှင်ဉာဏက ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၂၇-ခုနှစ်တွင် တည်းဖြတ်ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေတော်မူခဲ့သည်။ ကျမ်းဦး၌-

ကလျာဏဉာဏံ သမ္မုဒ္ဓံ၊ ကလျာဏ ဓမ္မဒေသကံ။
 ကလျာဏဂုဏံ သမ္မုဏ္ဍံ၊ ဓမ္မံ သမ္မောဟ ဆေဒကံ။
 ကလျာဏဒဿနံ သံသံ၊ ဝိသုဒ္ဓသကျပုတ္တိကံ။
 ကသိဏဂုဏသမ္မုလ္လံ၊ နမေ သဗ္ဗတ္ထသာဓကံ။
 ကတွာနာဟံ နမက္ကာရံ၊ ကဝဂ္ဂါဒျတ္ထဗျဉ္ဇကံ။
 ကပ္ပရက္ခသမံ ကဿံ၊ ပါဠိဘိဓာန်နာမကံ။

ဟူသော ၃-ဂါထာဖြင့် ဂန္ဓာရမ္မပြုတော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်း က-အစ ကမောသသညိတအဆုံးရှိသော မဟာပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းသည် ၁၂-လက်မ၊ ၁၀-လက်မဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၃၄၄-ရှိသည်။

ပ-မှ ပရိလအထိ သဒ္ဓတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန်

တိပိဋကကောဝိဒ ဘာသန္တရကောဝိဒ၊ ပဌမကျော်၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ အရှင်ဉာဏမဟာထေရ်သည် ပ-မှ ပရိလအဆုံးတည်ပုဒ် အက္ခရာစကားလုံးများပါရှိသော သဒ္ဓတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန်ကြီးကို လည်း ကိုယ်တိုင်ရေးသားပြုစု စီရင်သုတ်သင်ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေတော်မူခဲ့လေသည်။ ဆရာတော် အရှင်ဉာဏသည် ကျမ်းဦး၌-

ပညာဏေန ပကာသေန္တံ၊ ပမောစေန္တံ ပဇေမ္ပုဇံ။
 ပရာယဏံ ပကာသေန္တံ၊ ပဏမေ ဒွိပဒုတ္တမံ။
 ပဏာမေတွာ ပကာရေန၊ ပဝက္ခိယံ ပကာသယံ။
 ပဝဂ္ဂဿ ပသန္တတ္ထံ၊ ပမောဒေန္တံ ပဒေသိနံ။
 ပရိပုဏ္ဏံ ပယောဂေန၊ ပကာရာဒိ ပဒါငလိ။
 ပဿန္တု မံ ပဒတ္တေသု၊ ပညာဝုဇောပကာရကံ။

ဟူသော ၃-ဂါထာဖြင့် ပဏာမ၊ ပဋိညာဉ်၊ ကရုဏပ္ပကာရ၊ ဥယျောဇဉ်တို့ကို ဖော်ပြလျက် ဂန္ဓာရမ္မပြုတော်မူခဲ့ပါသည်။ ယင်း ပ-မှ ပရိလအထိ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ် ပါရှိသော သဒ္ဓတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိ

အဘိဓာန်ကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၃၇-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ခဲ့ရာ ၁၂-လက်မ၊ ၁၀-လက်မရှိ ဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၁၀၄-ရှိသည်။

ယ-အစလောဠိဿာမိ အထိ သဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိ အဘိဓာန်

၁၂၄၀-ခုနှစ် ၁၃၀၂-ခုနှစ်တွင် ပျံလွန်တော်မူသော သာသနဗဟုသုတ ပကာသနီ အစရှိသော ကျမ်းပေါင်းများစွာတို့ကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သော အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ ဘုရားပြုဆရာတော် အရှင်ရာဇိန္ဒမဟာထေရ်သည် မန္တလေးမြို့အနောက်ပြင် မစိုးရိမ်တိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ်က ယ-အစ လောဠိဿာမိ အဆုံးရှိသော အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ ပါရှိသော သဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိ အဘိဓာန်ကြီးကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ဆရာတော်အရှင်ရာဇိန္ဒသည် ကျမ်းဦး၌-

ယဿ ဉာဏံ အစိန္တေယျံ၊ မိတိ ယဿ အနုပမာ။
ယဿ သံလံ အနန္တံ၊ မုနိန္ဒံ တံ အဟံ နမေ။
သေဝိတံ ဗုဒ္ဓိမန္တေဟိ၊ ဓမ္မံ တဿ တမောနုဗံ။
ပုညက္ခေတ္တံ သုခေသိနံ၊ သံဃဉ္ဇဿ န မာ မဟံ။
နမသိတွာန ကာရေသိ၊ အဝဂ္ဂဿတ္ထဝဏ္ဏနံ။
အာဒိံကတွာန ယက္ခရံ၊ ပါဠိဘာဓိနာ နာမကံ။
မဟဂ္ဂရတနာစာရံ၊ သာဂရူပမိမံဘာဂံ။
ဇနာ သုတေသိနော ဓီရာ၊ ဝလဉ္ဇန္တု ယဒိစ္ဆကံ။

ဟူသော ၄-ဂါထာဖြင့် ဂန္ထာရမ္မပြုတော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ပဌမကျော် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ အရှင်ဉာဏာထရ် တည်းဖြတ်သုတ်သင်၍ သက္ကရာဇ် ၁၂၉၄-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ လောကသာရပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ၁၂-လက်မ၊ ၁၀-လက်မရှိ ဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၃၀၄-ရှိသည်။ ယင်းသဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန် ကျမ်းကြီးကား အကြောင်းအမျိုးမျိုး ချို့တဲ့မှုကြောင့် အလုံးစုံ ပြီးမြောက်အောင် မထွက်နိုင်ခဲ့ချေ။ လောက၌ မကြုံစည်ပါလည်း ပြစ်တတ်သည်။ ကြုံစည်ပြုလုပ်သော်လည်း ကြုံစည်ပြုလုပ်တိုင်း မဖြစ်ချေတကား။

ဝိသုဒ္ဓါရုံပါဠိပိဋကအဘိဓာန်ပဌမတွဲ

၁၂၅၀-ပြည့်နှစ်ဖွား ၁၃၁၁-ခုနှစ် ပျံလွန်ရှေ့ကျင်နိကာယ ဥပဉ္စက္ကဋ္ဌ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ မန္တလေးမြို့အနောက်ပြင် မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သစ် စည်ရှင်ကျောင်းဆရာတော် အရှင်ကေ ဘသလ္လာဘိဝံသသည် ကျေးဇူးရှင် ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ အလိုတော်ကျ ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းရေးသားပြုစုရာ ပဌမတွဲ၌ အ-အစ ဩသုက္က(ဥသုက္က) အဆုံး ပုဒ်ပေါင်း ၄၂၉၀-ကျော် ပါရှိလေသည်။ ကျမ်းဦး၌-

ဗုဒ္ဓံ နတွာ သုနိက္ခိတ္တံ-ပဒဗျဉ္ဇနဒေသကံ။
သုနိက္ခိပ္ပာမိ သဒ္ဓမ္မ-ဋီတိယာ ပဒဗျဉ္ဇနံ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် ပဏာမပဋိညာဉ် ပြုတော်မူခဲ့သည်။ ယင်းဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန် ပဌမတွဲကို ၁၃၁၅-ခုနှစ်က လက်ရေးဖြင့် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ လက်နှိပ်=စက်ရိုက်ကြွေ။ ဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ

၂၃၇-ရှိသည်။ ယင်းပဌမတွဲအဆုံး၌-“ဣတိ ကောသလ္လာဘိဝံသေန နာမ ဝိသုဒ္ဓါရုံအာစရိယေနဝိရစိတေ ပိဋကဘိဓာနေ သရာဒိကာသဒ္ဓါ သမတ္တာ” ဟု ပါရှိလေသည်။

ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန်ဒုတိယတွဲ

ဖော်ပြပါ မာဂဓသက္ကတကောဝိဒ ဆရာတော်အရှင်ကောသလ္လာ ဘိဝံသသည်ပင်လျှင် က-အစ ဉာယပတိပန္န-အဆုံးတည်ပုဒ် အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်များပါရှိသော ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန် ဒုတိယတွဲကို ဆက်လက်၍ ပြုစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ကျမ်းဦး၌-ပဌမတွဲနည်းတူ-

ဗုဒ္ဓံ နတွာ သုနိက္ခိတ္တံ-ပဒဗျဉ္ဇန ဒေသကံ။
သုနိက္ခိပ္ပာမိာဒ္ဓမ္မ-ဋ္ဌိတိယာ ပဒဗျဉ္ဇနံ။

ဟူသော ဂါထာဖြင့်ပင် ဂန္ထာရမ္မ ပြုတော်မူခဲ့သည်။ ယင်းဒုတိယတွဲကို သက္ကရာဇ် ၁၃၁၇-ခုနှစ်က ရန်ကုန် မြို့ သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်က ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ရှိုင်ဆိုင်စာမျက်နှာ ၄၄၉-ရှိသည်။

ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋက အဘိဓာန် တတိယတွဲ

ဆရာတော် အရှင်ကောသလ္လာဘိဝံသသည် ဇ-အစ ဟတ္ထိဂါမကအဆုံးရှိသော အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်များပါဝင်သည့် ပုဒ်တို့ကိုလည်းတည်၍ ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန်တတိယတွဲ အဖြစ်ဖြင့် ဆက်လက်ပြုစုတော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းတတိယတွဲကို သက္ကရာဇ် ၁၃၁၈-ခုနှစ်က ရန်ကုန်မြို့ သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ရှိုင်ဆိုင်စာမျက်နှာ ၃၇၆-ရှိသည်။ ဖော်ပြပါ ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋက အဘိဓာန်ကျမ်းများသည်သည်း စာပေပို့ချရာ စာပေကျမ်းဂန် ပြုစုရာတို့၌ များစွာ အားကိုးပြုရသည့် ပါဠိ အဘိဓာန်ကျမ်းကောင်းကြီးများ ဖြစ်ကုန်၏။

ဝိနယ စ ကျမ်းအဘိဓာန်

ဝိနည်း ပိဋကလာ ဝိနယ ခေါ်ဟာရများကို အက္ခရာစဉ် ဖော်ပြ၍ ဝိနယစက္ခုအမည် ရေးသားပြုစုသည့် အဘိဓာန် ကျမ်းတစ်ကျမ်းလည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်မျိုး ရှိထိုက်သော ကျမ်းပင်ဖြစ်သည်။ ဖော်ပြပါ ဝိနယစက္ခု အဘိဓာန်ကျမ်းကို မှော်ဘီခရိုင် တိုက်ကြီးမြို့နယ် ပလုံရွာ ဒုန်းခိုက်တောရ စေတီငါးဆူ တရားဂူ ကေစာရ ဆရာတော် အရှင်သာမဓမ္မဟာထေရ် စီရင်တော်မူခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၃၃၀-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်တွင် ပဌမတွဲ စတင်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ယင်းပဌမတွဲ၌ အ-ဆိုင်ရာအ-ပိုင်းသာလျှင် ပါရှိသည်။

ဝိနယကောသအဘိဓာန်

အဘိဓမ္မ ကောသဗျာချာ လံကာဒီပ မဟာယာနဒဿန (လက်ဒီပ မဟာယာန အဒဟသ်) အစရှိသော ကျမ်းဂန်များစွာတို့ကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သော ပဏ္ဍိတ်ဘွဲ့ရ သီဟိုဠ် ရဟန်းတော် မောရဇ္ဈဇဝ အရှင်သာသန ရေးသားသော ဝိနယကောသ ဝိနည်း အဘိဓာန်ကျမ်းသည်လည်း သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာ) ၌ ပေါ်ထွန်းခဲ့လေသည်။ ယင်းဝိနယကောသကျမ်းကား ဝိနည်းပိဋကလာ ပါဠိပုဒ်များကို တည်ပုဒ်ပြု၍ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ဖွင့်ဆိုသော အဘိဓာန်ကျမ်း ဖြစ်သည်။ ယင်းဝိနယကောသကျမ်းကား အတွဲများစွာ ထွက်လေရာ ပဌမတွဲ၌ အ အက္ခရာဆိုင်ရာ ပုဒ်များပါရှိ၍

ဒုတိယတွဲ၌ အာ အစ သြဋ္ဌိဂဏ္ဌ အဆုံးရှိသော ပုဒ်များပါဝင်သည်။ ဖော်ပြပါ ဝိနယကောသ အဘိဓာန် ဒုတိယတွဲကို သီဟိုဠ်ကျွန်း ကိုလံဘိုမြို့ အနုလာပုန့်ပိတိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။

ပါဠိသီဟိုဠ်အဘိဓာန်

ပါဠိဘာသာ ဝတရဏ၊ တိဘာသာ ရတနာဓာရ-အစရှိသော ကျမ်းပေါင်း ၈၀-ကျော်ကို ပြုစီရင်တော်မူသော ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၈၇-ခု ဖွားမြင် ၁၉၆၂-ခုနှစ် ပျံလွန် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ သီဟိုဠ်ဆရာတော် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် “ပါဠိသီဟဋ္ဌအကာဓဒိယ” အမည်ဖြင့် လုံးချင်းပါဠိသီဟိုဠ် အဘိဓာန်တစ်ကျမ်းကို ၁၉၅၀-ခုနှစ်က အပြီးသတ် ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်၌ အ-အဃ ဟောရာ လောစန အဆုံးရှိသော ပါဠိပုဒ်များရှိသည်။ ၎င်းအဘိဓာန် မှာ သီဟိုဠ်၌ လွန်စွာအသုံးများသည့် ပါဠိသီဟိုဠ် အဘိဓာန်ဖြစ်သည်။ နောက်ထပ် အခြား ရဟန်းတော်တစ်ပါး ပြုစုသည့် ပါဠိသီဟိုဠ်အဘိဓာန်လည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့လေသည်။

ဇိနဝစန ကောသအဘိဓာန်

သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာ) ၌ သာသနာ ၂၅၀၀-ပြည့်နှစ်က ဇိနဝစနကောသ အဘိဓာန် ကြီးတစ်ကျမ်း ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ယင်းဇိနဝစနကောသ အဘိဓာန်ကြီးကို အရှင်သီရိရေဝတအမည် ရှိသော မဟာထေရ်ဆရာတော် တစ်ပါး ပြုစုစီရင်တော်မူခဲ့သည်။ ကျမ်းဦး၌—

ဒသဗလသေလပဘဝါ၊ နိဗ္ဗာနမဟာသမုဒ္ဒပရိယန္တာ။
အဋ္ဌဂီကမဂ္ဂသလိလော၊ ဇိနဝစနဒိ စိရံ ဝဟတူ။

ဟူသော ပကရဏာနုရူပဂန္ဓာရမ္ဘဂါထာကို ဖော်ပြ၍ ကျမ်းစာကို စတင်ပြုစီရင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းဇိနဝစနကောသအဘိဓာန် ပထမတွဲ၌ အစဆုံး အကတညုပုဒ်ဖြစ်၍ အဆုံးပုဒ် သြဟိတဘာရ- ဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်းပထမတွဲကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၅၆- ခုနှစ်သီဟိုဠ်ကျွန်းကိုလံဘိုလံကာပုတြပုန့်ပိ တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ မြိုင်ဆိုက် စာမျက်နှာ ၈၀၄-ရှိသည်။

သုတ္တသုစိ အဘိဓာန်

ပါဠိသီဟိုဠ်အဘိဓာန်စသည် ကျမ်းဂန်တို့ကို ပြုစီရင်သည့် သီဟိုဠ်ပညာရှင် အရှင်ဗုဒ္ဓတ္တ- ထေရ်သည် ပင်လျှင် ပိဋက-သွယ်နိကာယ် ၅-ရပ်လာ ၀ဂ္ဂ၊ ကထာ၊ သုတ္တ၊ ဇာတက- စသည်တို့ကို အကုသုစဉ်၍ ကျမ်းဂန်ပြုစုသူများ၊ စာချပုဂ္ဂိုလ်များ စာရှာရာ၌ လွယ်ကူရန်ရည်သန်၍ သုတ္တသုစိ အဘိဓာန်ကိုလည်း ရေးသားစီရင်ခဲ့ရာ စာပေဝါသနာ ရှင်တို့အား ကျေးဇူးများသည့် ကျမ်းတကျမ်းပင် ဖြစ်လေသည်။

အဋ္ဌကထာသုစိ အဘိဓာန်

သီဟိုဠ်ပညာရှင် တပါးဖြစ်တော်မူသော ကောသိဂေါဒ ဌာဇာတိ အရှင်သုမေဓာထေရ်သည် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းဂန်များ လေ့လာသူများ အလွယ်တကူ ကြည့်ရှု လေ့လာနိုင်ရန် ရည်စူး ၍ အဋ္ဌကထာသုစိကျမ်းကြီးများကိုလည်း ရေးသားစီရင်တော်မူခဲ့ရာ ယင်းကျမ်းကြီးများ ၁၉၆၀-ခု နှစ်က စတင်ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။

အဘိဓမ္မကောသ အဘိဓာန်

သီဟိုဠ်ကျွန်း ဝိဇ္ဇောဒယတက္ကသိုလ်ပါမောက္ခ၊ ဌာနမှူးဖြစ်တော်မူသော အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ သာဟိတယတက္ကဝတ္တိ အရှင်ဒာနန္ဒာမေတ္တေယျသည် အဘိဓမ္မာဝေါဟာရ ပါဠိပုဒ်များကို သီဟိုဠ်သာသာ ဖြင့် အနက်နှင့်ဆိုသည့် အဘိဓမ္မကောသ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုလည်း ပူဇော်ရင်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

သီဟဠကုရာဝလိအဘိဓာန်

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်၏ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ ကျမ်းလာ ပါဠိပုဒ်တို့ကို အက္ခရာစဉ်၌ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်ဖွင့်ဆိုသည့် သီဟဠကုရာဝလိအဘိဓာန်ကား သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ စောစီးစွာပေါ်ထွန်းခဲ့လေသည်။

သီဟိုဠ်ရာဇာဝလိအဘိဓာန်

သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ အုပ်စိုးသွားသည့် မင်းပေါင်း ၁၇၇-ဆက်တို့ကို အက္ခရာစဉ်၌ သမိုင်းအဘိဓာန်အသွင် စီရင်သည့် ရာဇာဝလိအဘိဓာန်ကျမ်းလည်း ရှိခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ယင်းရာဇာဝလိအဘိဓာန်ကား သမိုင်းရာဇဝင် သုတေသီတို့အဖို့ အကျိုးရှိပည် ဖြစ်သည်။

ယိုးဒယားနိုင်ငံဖြစ် ပါဠိအဘိဓာန်များ

ယိုးဒယား (ထိုင်း) နိုင်ငံသည် ဗုဒ္ဓဘာသာနိုင်ငံဖြစ်ရာ ပါဠိဘာသာကို အလေးအနက်ထား၍ သင်ယူ လေ့လာကြသည်။ အထူးသဖြင့် သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရဟန်းသာမဏေများ ထူးထူးခြားခြား လေ့လာ သင်ယူကြကုန်၏။

အဘိဓာနပုဒ်ပိကာယိုးဒယားဘာသာပြန်

သီဟိုဠ်ကျွန်း သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၇၀၀-ကျော်လောက် အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်ဆီ၌ ပြုစီရင်ခဲ့သည့် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာပါဠိကို သံသနာယက အရှင်ဇိနဝရသီရိဝဇ္ဇနထေရ် ပြုစီရင်ခဲ့ရာ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၄၅၆-ခုနှစ်တွင် ပထမအကြိမ်စာအုပ်အဖြစ် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၅၀၈-ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ၁၀-လက်မ၊ ၇-လက်မဆိုက်ဖြင့် စာမျက်နှာ ၅၁၉ ရှိသည်။

ပါဠိထိုင်း (ယိုးဒယား) အဘိဓာန်

ပုံရုပ်လုံစုံနုနုခေါ် ယိုးဒယားအမျိုးသား ပါဠိပညာရှင် ရေးသားပြုစုသည့် ပါဠိထိုင်းလင်းအဘိဓာန် (PALI THAI DICTIONARY) လည်း သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၅၁၉ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်း ပါဠိထိုင်း (ယိုးဒယား) အဘိဓာန်၌ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၁၅၄၉၀ ရှိရာ ယိုးဒယား၌ အသုံးများသော ပါဠိအဘိဓာန်ဖြစ်လေသည်။ ၁၁-လက်မ၊ ၇-လက်မရှိ ဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၇၀၇-ရှိသည်။

ပါဠိ ထိုင်း အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်

ဘီ-အေ အမ်-အေ ဘွဲ့ရ ထိုင်းအမျိုးသားပညာရှင် အစွာဒရော ဦးစီးပြုစုသည့် ပါဠိ ထိုင်းအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် (PALI THAI DICTIONARY) လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်မှာ ပါဠိ ထိုင်း အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်ဟု အမည်ပေးထားသော်လည်း ထိုင်း (ယိုးဒယား)အက္ခရာ

ဖြင့် ပါဠိတည်းပုဒ်ပြုပြီး ဘေမအက္ခရာဖြင့် သက္ကတ၊ ၎င်းနောက် ထိုင်းဘာသာ ၎င်းနောက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားသည်။ အမှန်မှာ ၄-ဘာသာ အဘိဓာန်ဟု ဆိုထိုက်သော အဘိဓာန်ကြီး ဖြစ်လေသည်။ အ-မှ နိဂ္ဂစ္ဆတိ အထိ ၈-လက်မ၊ ၆-လက်မဆိုကဖြင့် စာမျက်နှာ ၁၂၈၀-ရှိလေသည်။ ပြီးသည်အထိဆိုလျှင် စာမျက်နှာ ၂၅၀၀-ခန့် ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းမိ၏။ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၅၀၅-ခုနှစ်တွင် စတင်ထွက်လာသည်။

ပါဠိအင်္ဂလိပ်(ကျောင်းသားကိုင်) အဘိဓာန်

သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ထင်ရှားသော အမ်အေ မစ္စတာဗာနန္ဒါ ပြုစုသော ကျောင်းသားကိုင် ပါဠိအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန် (A STUDENT'S PĀLI ENGLISH DICTIONARY) လည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်သည် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်တို့ကို သီဟိုဠ်အက္ခရာ ပါဠိဖြင့် တည်းပုဒ်ပြု၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အနက်ဖွင့်ဆိုရာ သီဟိုဠ်သားတို့ လွယ်ကူစွာ လေ့လာနိုင်သည်။

ပါဠိနာမည် အဘိဓာန်

အင်္ဂလိပ် သီဟိုဠ်အဘိဓာန်၊ PĀLI LITRETURE OF CEY LON စသည့် ကျမ်းပေါင်းများစွာကို ပြုစီရင်ခဲ့သော သီဟိုဠ်ပညာရှင် ဂျီပီမာဗလဆေကရသည် ပါဠိနာမည် အဘိဓာန် (DICTIONARY OF PĀLI PRGPERNAMS) ကိုလည်း ပြုစုခဲ့သည်။ ယင်းပါဠိနာမည် အဘိဓာန်သည် ပိဋက ၃-ပုံ ပါဠိအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာလာ ပါဠိနာမည်များ၊ ဒီပဝံသ၊ မဟာဝံသ အစရှိသော ပါဠိကျမ်းဂန်များ လာရှိသည့် ပါဠိနာမည်များကို တည်းပုဒ်ပြု၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုရေးသား၍ ပညာရှင်တိုင်း မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အဘိဓာန်ကြီး ဖြစ်သည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကြီးကို လန်ဒန် PĀLI TEXT SOCIETY က ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲ ၂-တွဲ ရှိရာ ပထမတွဲ စာမျက်နှာ ၁၁၆၃-ရှိ၍ ဒုတိယတွဲ ၁၃၇၀-ရှိလေသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာအမည်များ အဘိဓာန်

ဗုဒ္ဓသာသနာအမည်များ အဘိဓာန် (A POPULAR DICTIONARY OF BUDDHISM) လည်း ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကို CHRISTMAS HUMPHRYS ပညာရှင် ရေးသားပြုစု၍ ၁၉၆၂-ခုနှစ်တွင် လန်ဒန် ARCO PUBLICATIONS က ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်အကျဉ်း

သီဟိုဠ်ကျွန်း အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့တံဆိပ်ရ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တပြုစုသော ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် အကျဉ်း (Concise Pali-English Dictionary) လည်း ၁၉၅၇-ခုနှစ်က ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ ယင်း အဘိဓာန်၌ ကျဉ်းကျဉ်းနှင့် ပါဠိပုဒ်စုံစုံလင်လင် ပါရှိလေရာ ပညာရှင်တို့ များစွာ နှစ်သက်ကြသည်။ ဒီမိုင်းဆိုက် စာမျက်နှာ ၂၉၃-သာရှိသည်။

ချစ်လစား၏ပါဠိအဘိဓာန်

လန်ဒန်တက္ကသိုလ် ပါဠိပါမောက္ခနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှု ပါမောက္ခဖြစ်သော ဧရာဘတ် ဆီဆာချစ်လစား ပြုစုသော ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် (A Dictionary of the Palilanguage)

လည်း ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၀၉-ခုနှစ်က ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်မှာ အတော်အသင့်ကျယ်ဝန်းသော အဘိဓာန်ပင်ဖြစ်သည်။ ပါဠိကျမ်းဂန်များကို အင်္ဂလိပ်လိုပြန်ရေးသားချပို့သည့် ပညာရှင်များအတွက်မူ ရှိရမည့် အဘိဓာန်တကျမ်းဖြစ်သည်။ ဤတိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းကြီးတို့ကို ပြုစုရာ၌လည်း ခံခါဖော်ပြပါ ချစ်လဒါး၏ ပါဠိအဘိဓာန်ကို ကြည့်ရှုကြရသည်။ ၁၂-လက်မ၊ ၆-လက်မရှိ ဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၆၂၄-ရှိသည်။

ပါဠိအသင်း ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်

ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၂၁-၁၉၂၅-ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လန်ဒန်မြို့၌ ဆရာကြီး ချီးစီးဇီးဗီး ပြုစုသည့် ပါဠိအသင်း ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် (THE PALI TEXT SOCIETY'S PALI ENGLISH DICTIONARY) ကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကြီးကား နိုင်ငံအရပ်ရပ်ရှိ ပါဠိအင်္ဂလိပ်ပညာရှင်တိုင်းလိုလို အသုံးပြုသော အဘိဓာန်ကြီးဖြစ်လေသည်။

ဉာဏတိလောကဏိပုဒ္ဓသဒ္ဓါသနာသုံးစကားလုံးအဘိဓာန်

ဂျာမန်အမျိုးသားရဟန်းတော် အရှင်ဉာဏတိလောက ပြုစုသော ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်တကျမ်းလည်း ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၂၂-ခုနှစ်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်၌ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အဖြစ် ပါဝင်သည့် ပုဒ်များမှာ အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆိုင်ရာ ပါဠိစကားလုံးများနှင့် အင်္ဂလိပ်စကားလုံး အနည်းငယ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ အဘိဓမ္မာကျမ်းများစသည်တို့ကို လေ့လာသူများအဖို့ များစွာအသုံးဝင်သည့် အဘိဓာန်ဖြစ်သည်။ ယင်းအဘိဓာန်သည် ဒီမိုင်းဆိုက်ဖြင့် စာမျက်နှာ ၁၉၇-ရှိသည်။

ခရိုတီကယ်လ်အဘိဓာန်

ပါဠိဘာသာကို အလွန်လျှင် အထက်တန်းကျ ကောင်းမွန်သည့်ဘာသာအဖြစ် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဟုတ်သော ပညာရှင်အချို့တို့ စိတ်ဝင်စားကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဘာသာခြားတိုင်းပြည်များကလည်း ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းများကို ပြုစုခဲ့ကြသည်။ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံသို့ပုံပညာနှင့် စာပေဆိုင်ရာ တော်ဝင်ဌာနက ခရိုတီကယ်လ်ပါဠိအဘိဓာန် Acritical Palidictionary လည်း ထွက်ပေါ်ခဲ့လေသည်။

ဦးဖေမောင်တင်၏ ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်

၎င်းပြင် ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၈၈-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၉၇၃-ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သော အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာကြီးများကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ဆိုသော ဦးဖေမောင်တင်သည်လည်း ပါဠိအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တကျမ်းကို ပြုစုခဲ့လေသည်။ ကျဉ်းကျဉ်းနှင့် ပါဠိစကားလုံး စုံလင်စွာ ပါရှိရာကြည့်ရှုလေ့လာသင့်သော အဘိဓာန်ပင်ဖြစ်သည်။

တိပိဋကပါဠိကျမ်းညွှန်းအဘိဓာန်

ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၂၂-ခုနှစ်မှစ၍ လန်ဒန်ပါဠိအသင်း Pālitextsociety —မှထုတ်ဝေသည့် Fl wood ward ပြုစုသည့် တိပိဋကပါဠိကျမ်းညွှန်း အဘိဓာန်—Pālitipita Kacon Cordace လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။

ပါဠိရှုရှားဘာသာအဘိဓာန်

၎င်းပြင် ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၁၇၅-ခုနှစ်တွင် စတင်ချိက်နှိပ်ခဲ့သော ရှုရှားပြည် (ဆိုဗီယက်ယူနီယံ) စိန်ပိတာစဘတ်မြို့မှ ပါမောက္ခကြီးများပြုစုသော ပါဠိရှုရှားအဘိဓာန်လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။

ပိယတိဿ၏ အင်္ဂလိပ်ပါဠိအဘိဓာန်

ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်များ ထွက်ပေါ်သကဲ့သို့ အင်္ဂလိပ်ပါဠိအဘိဓာန်များလည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ထင်ရှားသော ပဏ္ဍိတ်ဘွဲ့ရ ဝိဒုရပေါလအရှင် ပိယတိဿထေရ်သည် အင်္ဂလိပ်စကားများကို အဘိဓာန်ဝင်အဖြစ် တည်ပုဒ်ပြုလုပ်၍ အင်္ဂလိပ်ပါဠိ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး = The English Pāli Dictionary ကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၄၉-ခု ဇွန်လ ၁၆-ရက်နေ့တွင် အပြီးသတ်ပြုစုပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ အဘိဓာန်၏အမည်ကို “အင်္ဂလိပ်ပါဠိသဒ္ဒကောသ”ဟု အမည်ပေးထားပြီး စာအုပ်အတွင်း မျက်နှာဖုံး-

“အင်္ဂလိပ်ပါဠိသဒ္ဒကောသော ဘဒ္ဒန္တပဏ္ဍိတေန ဝိဒုရပေါလ ပိယတိဿမဟာနာယကဏ္ဍေရေန သင်္ကလိတော”ဟု ပါရှိသည်။

ယင်းအဘိဓာန်၌ ပဌမ A-RN ကို ပုဒ်တည်၍ “ဧကော၊ ကော၊ ကေ၊ ကောစိ၊ ကာစိ၊ ကိဉ္စိ၊ ကောပိ၊ ကောစိပိ”ဟု ဖွင့်ဆိုရေးသားတော်မူသည်။ နောက်ဆုံး “ZYMOSIS = ကို ကိဏ္ဍဝိဘာဂေါ”ဟု ဖွင့်ဆိုစေသည်။ နောက်ဖွင့်ဆိုချက်ပါဠိများကို သီဟိုဠ်အက္ခရာ ဖော်ပြထားသဖြင့် အများအားဖြင့် သီဟိုဠ်သားတို့သာ အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးမှာ ဒီမိုင်းဆိုင်ဖြင့် စာမျက်နှာ ၇၄၇-ရှိလေသည်။

ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ အင်္ဂလိပ် ပါဠိအဘိဓာန်

တဖန် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာပါဠိ အင်္ဂလိပ်၊ သီဟိုဠ်ဘာသာပြန်ကျမ်း၊ ပါဠိသီဟိုဠ်အဘိဓာန်ကျမ်း၊ ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကျမ်း စသည်တို့ကို ပြုစီရင်တော်မူခဲ့သော ၁၈၈၇-၁၉၆၂-အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်နှင့် သာဟိတျဧကူဝတ္တိ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ သီဟိုဠ်ဆရာတော် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၉၅၄-ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်ပါဠိအဘိဓာန် ENGLISH-PALI DICTIONARY တစ်ကျမ်းကို အပြီးသတ် ပြုစုစီရင် ခိုက်နှိပ်တော်မူခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကျမ်းမှာ ရှေးအက္ခရာ (အင်္ဂလိပ်အက္ခရာ) ပါဠိစာလုံးဖြင့် ဖွင့်ဆိုစီရင်ထားလေရာ ကမ္ဘာကသုံးစွဲနိုင်သည့် အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ဖြစ်လေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကား ပိုမိုကျစ်လစ်သိပ်သည်းသည်၊ ဒီမိုင်းဆိုင် စာမျက်နှာ ၅၈၈-ရှိသည်။

သက္ကတပါဠိအဘိဓာန်

သက္ကတကို အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် တည်၍ သက္ကတဖြင့် ဖွင့်ဆိုသည့် အဘိဓာန်ကြီးတကျမ်းလည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်း သက္ကတပါဠိအဘိဓာန်ကြီးမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ပညာရှင်တဦးပြုစုကြောင်း သိရသည်။

မြန်မာပါဠိအဘိဓာန်

ပဌမကျော် အရှင်တေဇဝန္တပြုစုသော မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းလည်း ရှိခဲ့သည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကား မြန်မာစကားကို ပါဠိစီရန် အထောက်အကူပြုသည်။

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီးများ

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရ ဗုဒ္ဓသဿာနဘုရား သာသနာရေးဦးစီးဌာန၏ ကူညီထောက်ပံ့မှု၊ လျှောက်ထားမှုကြောင့် မြန်မာပြည်၌ ခေတ်အဆက်ဆက် မပေါ်ပေါက်ဖူးသော တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးများ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။

အ-အနိဋ္ဌက တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၁

သက္ကရာဇ် ၁၃၂၅-ခုနှစ်တွင် အ-မှ အနိဋ္ဌက-အထိ အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်ပေါင်း ၈၃၅၆-ပုဒ်ပါရှိသည့် အလွန်လျှင် ကျယ်ဝန်းပြည့်စုံသည့် တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းဖြစ်ပေါ်လာပုံ သမိုင်း စသည် ပါရှိသည့် နိဒါန်း ပါရှိသည်။ ဖော်ပြပါ အ-အနိဋ္ဌက တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော် ဦးဉာဏ္ဍရနှင့် သကျသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ အရှင်သီလာနန္ဒာဘိဝံသ တို့ ဦးစီးရေးသား တည်းဖြတ်သည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကြီးမှာ ဆဋ္ဌသံဂါယနာဆိုက်ကြီးဖြင့် စာမျက်နှာ ၇၆၄-ရှိသည်။

အနု-အဗ္ဘောက္ကိရဏ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၂

တဖန် သက္ကရာဇ် ၁၃၂၈-ခုနှစ်တွင် အနု-မှစ၍ အဗ္ဘောက္ကိရဏအထိ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၇၁၀၆-ပုဒ် ပါရှိသည့် တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပေါ်ထွက်လာလေသည်။ ယင်း အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ပါရှိသည့် ပုဒ်ပေါင်း ၇၁၀၆-ပုဒ်တို့၏ ပုဒ်နေ ပုဒ်ထား ပုဒ်သွား ပုဒ်လာ အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ပြည့်စုံစွာ ရေးသားထားရာ ပါဠိပညာရှင်တိုင်းလိုလို ယင်းအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုလည်း နှစ်သက်ကြသည်။ ယင်း အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးမှာ စာမျက်နှာ ၈၇၉-ရှိလေသည်။

အဗျဿ-အဋ္ဌာရပ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၃

တဖန်သက္ကရာဇ် ၁၃၃၃-ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ သီရိမင်္ဂလာ ကမ္ဘာအေးကုန်းမြေ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ ဆရာတော် ဦးဉာဏ္ဍရအမှူးထားသည့် ဗေဒပိတကျောင်းဆောင်အဘိဓာန်အဖွဲ့ ရေးသား ပြုစုသည့် အဗျဿ-မှ အဋ္ဌာရပ-အထိအဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၁၁၄၅၁-ပုဒ် ပါဝင်သည့် တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်း အဘိဓာန်ကြီး၌လည်း ပါရှိသော ၁၁၄၅၁-ပုဒ်တို့ကို လိင်ပုဒ်ခွဲမှစ၍ ကျနစွာ ရှင်းလင်းဖော်ပြ၍ ပုဒ်တို့၏လိုရင်းအနက်၊ ဟောနိုင်သမျှအနက်တို့ကိုပြည့် စုံစွာ ရှင်းလင်းဖော်ပြထား၏။ ယင်းအဘိဓာန်ကြီးမှာ စာမျက်နှာ ၁၁၆၇-ရှိသည်။

အာ-ဥတြာသေယျံ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄၊ အပိုင်း-၁

တဖန် သက္ကရာဇ် ၁၃၄၂-ခုနှစ်တွင် အာ-ဗျ ဥတြာသေယျံ-အထိ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၇၄၈၇-ပုဒ်ပါရှိသည့် တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့ရာ စာချ စာသင် စာပြင် ကျမ်းပြု ပါဠိသုတေသီပုဂ္ဂိုလ်တို့ လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်ကြကုန်၏။ ဖော်ပြပါ အတွဲ-၄၊ အပိုင်း-၁ တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ဆရာတော် ဦးပညာဿရာဘိဝံသ၊ ဆရာတော် ဦးမာဃိန္ဒာဘိဝံသတို့နှင့် ဇမ္ဗူဒီပကျောင်းဆောင် အဘိဓာန်အဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးမှာ စာမျက်နှာ ၈၁၈-ရှိလေသည်။

အတွဲ-၄၊ အပိုင်း ၂ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ ၁၊ အတွဲ ၂၊ အတွဲ ၃၊ အတွဲ ၄- အပိုင်း ၁ တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်တို့မှ ကြွင်းကျန်သော သရပိုင်းဆိုင်ရာ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ ပါဝင်သည့် အတွဲ ၄၊ အပိုင်း ၂ တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုလည်း သက်ဆိုင်ရာပညာရှင်တို့ ဆက်လက်ပြုစုတော်မူလျက်ရှိရာ ပါဠိ သုတေသီတို့ ဝမ်းမြောက်ဖွယ်စင်စစ်ဖြစ်ပေသည်။

က-ကိလေဒေတွာ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၅

သက္ကရာဇ် ၁၃၃၀-ပြည့်နှစ်တွင် မန္တလေးမြို့ အနောက်ပြင် မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက် အဘိဓဇ မဟာရဋ္ဌဂုရုမစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်သုရိယာဘိဝံသအမှူးပြုသည့် မစိုးရိမ်နာယကစာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည့် က မှ ကိလေဒေတွာ အထိ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၇၇၅၃-ပုဒ်ပါဝင်သည့် တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေရာ ကမ္ဘာဦးသုတို့သည် နေလနွှစ်ပါး ပေါ်ထွက်လာ၍ ဝမ်းမြောက်ကြသကဲ့သို့ ပါဠိစာပေသုတေသီတို့လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်ကြကုန်၏။ ယင်း အဘိဓာန်ကြီး၌ လည်း ပုဒ်ပါဌ်ဆိုင်ရာ၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ၊ အကြောင်းအဋ္ဌပ္ပတ်ဆိုင်ရာတို့ လိုလေသည်မရှိအောင် ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ပေသည်။ ယင်းအဘိဓာန်ကြီးမှာ စာမျက်နှာ ၈၄၀-ရှိလေသည်။

ကိလေသ-င-ကာရ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၆

သက္ကရာဇ် ၁၃၃၇-ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့ အနောက်ပြင် မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက် အဘိဓဇမဟာ-ရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး အရှင်သုရိယာဘိဝံသ ကြီးမှူးသည့် မစိုးရိမ်နာယက စာချ ဆရာတော်များအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည့် ကိလေသ အစ င-ကာရ-အထိ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၁၁၀၅၃-ပုဒ်ပါဝင်သည့် တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့ပြန်ရာ ပါဠိပညာရှင်တို့ များစွာ နှစ်ထောင်းဝမ်းသာကြကုန်၏။ ယင်းအဘိဓာန်ကြီးမှာ စာမျက်နှာ ၁၀၁၆-ရှိလေသည်။

ပါဠိပဒ ပိဋက ကျမ်းညွှန်း အဘိဓာန်များ

ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရခေတ်သည် စာပေတခေတ်ဆန်းလာသော အခါသမယကာလထူးဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ မပေါ်တုက်ဖူးသော မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းစသည်တို့လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့ကုန်၏။ မပေါ်ပေါက်ဘူးသည့်ပေါ်ထွန်းအံ့ဟုလည်း မမျှော်လင့်ခဲ့သည့် ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း ကျမ်းကြီးများလည်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့ကုန်၏။

ပါဠိပဒ ပိဋက-ကျမ်းညွှန်း ပ-ဝဂ် အပိုင်း-၁

သက္ကရာဇ် ၁၃၃၉-ခုနှစ်တွင် သာသနာရေးဦးစီးဌာန အဘိဓာန် ဌာနဓိတ် ဝန်ထမ်းများ ရေးသားပြုစုသော ပါဠိပဒပိဋက-ကျမ်းညွှန်း-ပ-ဝဂ် အဘိဓာန်ကြီး တစ်ကျမ်းပေါ်ထွက်လာလေသည်။ ယင်းပါဠိပဒပိဋက ကျမ်းညွှန်း ပ-ဝဂ်အပိုင်း ၁-၌ ပ-မှ ဗရိနိဗ္ဗိတိ-အထိ ပုဒ်ပေါင်း ၁၉၉၀၆-အထိ ပါဝင်လေသည်။ ယင်းပါဠိ ပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း ပ-ဝဂ် အဘိဓာန်ကြီးသည် စာမျက်နှာ ၈၀၈-ရှိလေသည်။

ပါဠိပဒပိဋက-ကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း-၁

သက္ကရာဇ် ၁၃၃၄-ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက် အမရပူရကျောင်းဆရာတော် အရှင်ဥက္ကံသာဘိဝံသအမှူးပြုသည့် ဂဏဝါဏစာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည့် ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ်၊ အပိုင်း ၁-ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ဖော်ပြပါ ပါဠိပဒ ပိဋက ကျမ်းညွှန်း-အ-ဝဂ်အပိုင်း ၁-အဘိဓာန်၌ ယ-မှ ဝိညာဋ္ဌဝိအာဒိ-အထိ ပုဒ်ပေါင်း ၂၂၁၀၈-ပုဒ်ပါဝင်လေသည်။ ဖော်ပြပါ ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း-အ-ဝဂ်အပိုင်း ၁-အဘိဓာန်ကြီးသည် စာမျက်နှာ ၉၀၄-ရှိသည်။

ပါဠိပဒပိဋက-ကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း-၂

တဖန် သက္ကရာဇ် ၁၃၃၅ ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြပါ မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက် အမရပူရကျောင်း ဆရာတော် အရှင်ဥက္ကံသာဘိဝံသ အမှူးပြုသည့် ဂဏဝါဏစာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည့် ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း ၂-အဘိဓာန်ကြီး ပေါ်ထွက်လာပြန်လေသည်။ ဖော်ပြပါ ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အဘိဓာန်ကြီး၌ ဝိညတ္တ-မှ သင်္ဂါဟကအထိ ကျမ်းညွှန်းပုဒ်ပေါင်း ၁၉၈၂၅-ပုဒ်ပါဝင်လေသည်။ ယင်း ပါဠိပဒကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း ၂-အဘိဓာန်ကြီးသည် စာမျက်နှာ ၈၈၀-ရှိလေသည်။

ပါဠိပဒပိဋက-ကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း-၃

တဖန် သက္ကရာဇ် ၁၃၃၈-ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြပါ မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက် အမရပူရကျောင်းဆရာတော် အရှင်ဥက္ကံသာဘိဝံသ အမှူးပြုသည့် ဂဏဝါဏစာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည့် ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း-၃ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်းပါဠိ ပဒပိဋကကျမ်း အ-ဝဂ် အပိုင်း-၃ အဘိဓာန်ကြီး၌ ကျမ်းညွှန်းပုဒ်ပေါင်း ၁၉၁၇၂-ပုဒ်ပါဝင်လေသည်။ ယင်းပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း-၃ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် စာမျက်နှာ ၉၂၈-ရှိလေသည်။

ပါဠိပဒပိဋက-ကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အပိုင်း-၄

ဖော်ပြပါ ဒက္ခိဏာရာမဘုရားကြီးတိုက် အမရပူရကျောင်း ဆရာတော် အရှင်ဥက္ကံသာဘိဝံသ အမှူးပြုသည့် ဂဏဝါဏစာချအဖွဲ့သည် သာ-မှ အဝဂ်အကွရာ အဆုံးအထိပုဒ်ပေါင်းသောင်းကျော်ပါ

ဝင်သည့် ပါဠိပဒေပါဠက ကျမ်းညွှန်း အ-ဝဂ် အဘိဓာန်ကြီးကို ဆက်လက်ပြုစုတော်မူကြရာ မကြာမီ ရိုက်နှိပ်၍ပြီးစီးတော့မည်ဖြစ်၏။

ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ဂါထာသုစိ အဘိဓာန်

ပရိယတ္တိသာသနာတော် ခေတ်တလျောက်လုံး မပေါ်ထွက်ပူးထေးသည့် တိပိဋကပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ဂါထာသုစိကျမ်းကြီးလည်း ရေးသားပြုစုပြီးကြောင်းသိရသည်။ ပခုက္ကူမြို့ မဟာဝိသုတာရာမတိုက် ဓမ္မာဓရိယ၊ ဂဏဝါစက၊ ဘိ-အေ(ဂုဏ်ထူး)ကျမ်းပြုဆရာတော် အရှင်ကေလာသဦးစီးသည့် ဓမ္မာဓရိယ ရဟန်းတော်များသည် ဆရာတော် အရှင်ကေလာသ၏ စီစဉ်ညွှန်ကြားသည့်အတိုင်း ပိဋက ၃-ပုံ ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဋီကာ ဂါထာသုစိကျမ်းကြီးကို ၁၃၄၃-ခုနှစ်တွင် အပြီးသတ်ပြုစုပြီးလေရာ တိပိဋက ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာလာဂါထာများ ရှာဖွေရန် အလွန်လျှင်လွယ်ကူမည်ဖြစ်၏။

ဤသည်လျှင် ဤကျမ်းဦးမှတ်ဖွယ်၌ ပါဠိအဘိဓာန်များ သမိုင်းအကျဉ်း ဖြစ်၏။

ပါဠိတော်လာ အဘိဓာန်စကားစုများ

ပိဋက ၃-ပုံ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများနှင့် ဂန္ထနိဂ္ဂေါဟာရများ၌လည်း အဘိဓာန်အသွင်ဟောဆိုဖွင့်ပြသည့် အရာဌာနများ များစွာပါရှိလေရာ သုတေသီတို့အလွယ်တကူသိရှိနိုင်ရန် ဤကျမ်းဦးမှတ်ဖွယ်၌ အမြွက်မျှ ထုတ်ပြအပ်ပေသည်။

ပါဠိတော်လာ အဘိဓာန်စကားစုများ

ဝိနယပိဋကပါရာဇိကပါဠိ၌ “ယော ပနာတိ ယော ယာဒိသော ယထာယုတ္တော ယထာဇစ္စော ယထာနာမော ယထာဂေါတ္တော ယထာသီလော ယထာဗိဟာရံ ယထာ ဂေါစရော ယေရော ဝါ နဝေါ ဝါ မဇ္ဈိမော ဝါ ဧသော ဝုစ္စတိ ယော ပနာတိ” ဤ၌ ယော ပန-ဟူသော ပုဒ်ကိုဘုရားရှင်သည် ယော၊ယာဒိသော-ဧသော အဘိဓာန်စကားစုတို့ဖြင့် ကိုယ်တော်တိုင် ဖွင့်ဆိုတော်မူသည်။

၎င်းပြင် မေထုနဓမ္မဟူသောပုဒ်ကို “မေထုနဓမ္မော နာမ ယော သော အသဒ္ဓမ္မော ငသလဓမ္မော ဒုဋ္ဌုလ္လံ ဩဒကန္တိကံ ရဟဿံ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိံ၊ ဧသော မေထုနဓမ္မော နာမ” ဟူ၍ ကိုယ်တော်တိုင် အဘိဓာန်စကားစုတို့ဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူသည်။

အဒိန္န-ဟူသောပုဒ်ကို “အဒိန္နံ နာမ ယံ အဒိန္နံ အနိဘဉ္စ အပရိစ္စတ္တံ ရက္ခိတံ ဂေါပိတံ မမာယိတံ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ တေ အဒိန္နံ နာမ” ဟူ၍ အဘိဓာန်စကားစုတို့ဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် များစွာလာရှိ၏။

ကုပိတော အနတ္တမနော— ဟူသောပုဒ်ကို ဘုရားသမ္ဗညုသည် “ကုပိတော အနတ္တမနောတိ အနဘိရဒ္ဓေါ အာဟတဓိတ္တော ခိလဇာတော” ဟူ ဖွင့်ဆိုတော်မူသည်။

အဝဿုတာ- ဟူသောပုဒ်ကို “အဝဿုတာ နာမ သာရတ္တာ အပေက္ခဝတိ ပဋိဗ္ဗိဒ္ဓိတ္တာ” ဟူ၍ အဘိဓာန်စကားစုတို့ဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူသည်။

ဝိနယပိဋကမဟာဝဂ္ဂပါဠိ၌လည်း အဘိဓာန်စကားစုများစွာ ပါရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။

ဥဒ္ဓိသိဿာမိ-ဟူသောပုဒ်ကို “ဥဒ္ဓိသိဿာမိတိ အာရိက္ခိဿာမိ၊ ဒေသေဿာမိ၊ ပညပေဿာမိ၊ ပဌပေဿာမိ၊ ဝိဝရိဿာမိ၊ ဝိဘဇိဿာမိ၊ ဥတ္တာနိကရိဿာမိ၊ ပကာသေဿာမိ” ဟု ဘုရားရှင်ကိုယ် တော်တိုင် ဖွင့်ပြတော်မူသည်။

သရမာနော-ဟူသောပုဒ်ကိုလည်း “သရမာနောတိ ဇာနမာနော သဉ္ဇာနမာနော” ဟု ဖွင့်ဆို တော်မူသည်။

၎င်းပြင် အဘိဓမ္မပိဋက ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၌လည်း “ဖဿော ဖုသနာ သမ္ပုသနာ သမ္ပုသိတတ္ထ” ဟူ၍ ဖဿ-သဒ္ဓါ၏ပရိယာယ် အဘိဓာန်စကားစုများကိုလည်းကောင်း၊ “သညာ သဉ္ဇာနနာ သဉ္ဇာနိတတ္ထ” ဟူ၍ သညာ-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ် အဘိဓာန်စကားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ “စေတနာ သဉ္ဇေတနာ သဉ္ဇေ တယိတတ္ထ” ဟူ၍ စေတနာသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန် စကားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ “မနော မာနသံ ဟဒယံ ပဏ္ဍရံ မနော မနာယတနံ မနိန္ဒြိယံ ဝိညာဏံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော တဇ္ဇာမနောဝိညာဏဓာတု” ဟူ၍ မန သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန် စကားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ “တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပေ- အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ စေတသောအဘိနိရောပနာ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ” ဟူ၍ ဝိတက္က-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန် သဒ္ဓါစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ “ပီတိ ပါမောဇ္ဇံ အာမောဒနာ ပမောဒနာ ဟဒသော ဟောသော ဝိတ္တံ ဩဒဂုံ အတ္တမနတာ ဝိတ္တဿ” စသည်ဖြင့် ပီတိ-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန် သဒ္ဓါစုတို့ကိုလည်းကောင်း တွေ့ရှိနိုင်လေသည်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၌ ပရိယာယ်အဘိဓာန် စကားစုတို့ကို များစွာ တွေ့နိုင်လေသည်။

ထိုမှတစ်ပါး အဘိဓမ္မပိဋက ဝိဘင်းပါဠိ၌လည်း “အတိတာ နိရုဒ္ဓါ ဝိဂတော ဝိပရိဏ္ဏော အတ္ထဂံတော အဗ္ဘတ္တဂံတော ဥပဇ္ဇိတော ဝိဂတော အတိတာ အတိတံသေနသင်္ဂဟိတာ” ဟူ၍ အတိတ-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ် အဘိဓာန်စကားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ “အဇာတာ အဘူတာ အသဉ္ဇာတာ အနိဗ္ဗတ္တာ အနဘိနိဗ္ဗတ္တာ အပါတုဘူတာ အနုပ္ပန္နာ အသမ္ပုန္နာ အနုဠိတာ အသမုဠိတာ အနာဂတာ အနာဂတံသေနသင်္ဂဟိတာ” ဟူ၍ အဇာတ-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန်စကားစုတို့ကိုလည်းကောင်း တွေ့ရှိနိုင်လေသည်။ ဤသို့စသည် ဖြင့် အဘိဓမ္မာဝိဘင်း ပါဠိတော်၌လည်း အဘိဓာန်စကားစုတို့ များစွာပါရှိကြောင်း သိသာလေသည်။

၎င်းပြင် အဘိဓမ္မပိဋက ယမကပါဠိ၌-

မူလံ ဟေတု နိဒါနဉ္စ၊ သမ္ဘဝေါပဘဝေန စ။
သမုဋ္ဌာနာဟာရာဓမ္မဏာ၊ ပစ္စယော သမုဒယေန စ။

ဟူသောဂါထာဖြင့် မူလ-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန်စကားစုများလာရှိ၏။

ထိုမှတစ်ပါး မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ၌ “ကာမယမာနဿာတိ ကာမဟမာနဿ ဣစ္ဆမာနဿ သာဒိယ-
နမာဿ ပတ္တယမာနဿ ပိတယမာနဿ အဘိဇ္ဇေယမာနဿ”ဟူ၍ ကာမယမာန-သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်
အဘိဓာန်စကားစုများကို တွေ့ရှိရသည်။

နခဗျ-ဟူသောပုဒ်ကို “နခဗျတိ သတ္တော နဗျော မာနဝေါ ပေါသော ပုဂ္ဂလော ဇီဝေါ ဇာဂု
ဇန္တု ဣန္ဒြ မဒနာဇော”^၁ဟူ၍ ပရိယာယ်အဘိဓာန်စကားစုတို့ဖြင့် ဓမ္မသေနာပတိ အရှင်သာရိပုတ္တရာ
ဖွင့်ပြတော်မူသည်။

ထို့ပြင်တစ်ပါး အဗ္ဗလ-ဟူသောပုဒ်ကို “အဗ္ဗလာ ကိလေသဒ္ဓန္ဒလာ အပ္ပမလာ အပ္ပထာမကာ
ဟိနာ နိဟိနာ ဩမကာ လာမကာ-ဆတုက္ကာ ပရိတ္တာ”^၂ဟု ဓမ္မသေနာပတိ အရှင်သာရိပုတ္တရာဖွင့်ဆိုတော်
မူသည်။

၎င်းပြင် ဗုဒ္ဓ-ဟူသောပုဒ်ကို “ဗုဒ္ဓေါတိ ယော သော ဘဂဝါ သယမ္ဘူ အနာစရိယကော”^၃
စသည်ဖြင့် ပရိယာယ်အဘိဓာန် စကားစုတို့ဖြင့် ဖွင့်ပြတော်မူသည်။

ထိုမှတစ်ပါး နေတ္တိပါဠိဝေပစနာဟာသုဝိဘင်း၌ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ
ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော သုဂတော လောကဝိဒ္ဓ အနုတ္တရဗျူဟပုရိသဒမ္မသာရထိ သတ္တာဒေဝမနုဿာနံ ဗုဒ္ဓေါ
ဘဂဝါ ဗလနိပ္ပတ္တိဘော ဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော အဓိဂတပ္ပဋ္ဌိ ဘမ္ဘိဒေါ စတုယောဂဝိပ္ပဟိနော အဂတိဂမနဝိတိ-
ဝသတ္တာ”^၄စသည်ဖြင့် ဘုရားဟောပရိယာယ်ပုဒ် အဘိဓာန်စကားစုများ၊ ယဒိဒံ မဒနိဗ္ဗဒနော ပိပါသ-
ဝိနယော အာလယသမုတ္တါဇ္ဇော^၅ စသည်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ပရိယာယ်ပုဒ် စကားစုများလာရှိသည်။ ဤသို့
စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်များ၌ပင် အဘိဓာန်စကားစုများ အများအပြားလာရှိလေသည်။

အဋ္ဌကထာလာ အဘိဓာန်စကားစုများ

အဋ္ဌကထာ ကျမ်းများ၌လည်း အဘိဓာန်စကားစုများ များစွာလာရှိလေသည်။ ပါရာဇိကကဏ္ဍ
အဋ္ဌကထာ၌ “ဣတိဘျသနေနာဘိ ဧတ္ထ အသနံ ဗျသနံ ဝိက္ခေပပါ ဝိဒ္ဓံသနံ ဝိနာသောတိ သဗ္ဗမေတံ
ကေတ္ထိ”^၁ အသန ဗျသန ဝိက္ခေပ ဝိဒ္ဓံသန ဝိနာသ ဤသဒ္ဒါအားလုံးသည် အနက်တူ၏ဆိုသည်။ ဤ၌
လည်း အသန၊ ဗျသန၊ ဝိက္ခေပ၊ ဝိဒ္ဓံသန၊ ဝိနာသ-သဒ္ဒါတို့သည် ပရိယာယ်တူ အဘိဓာန်စကားစုဖြစ်
သည်။

၎င်းပြင် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခာမိ၊ အနန္တဗုဒ္ဓိံ အနောမဗုဒ္ဓိံ ဗောဓိပညာဏံ ဓိရံ ဝိဂတမောဟံ
ပဘိန္ဒုခိလံ ဝိတိတဝိဇယံ ပစ္စက္ခာမိတိ ဝေမာဒိ ဗုဒ္ဓဝေဝစနေန ပစ္စက္ခာနံ”^၂ ဟူသောစကားရပ်၌ အနန္တ-
ဗုဒ္ဓိံ အနောမဗုဒ္ဓိံ စသည်သည် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန်စကားစုများ ဖြစ်သည်။

၎င်းပြင် မဟာဝဂ္ဂ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် အဋ္ဌကထာ^၃ မူလပဏ္ဏာသ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်
အဋ္ဌကထာ^၄ မဟာဝဂ္ဂ သတိပဋ္ဌာနသံယုတ် အဋ္ဌကထာ^၅တို့၌-

၁။ မဟာနိ။ ၂။
၂။ မဟာနိ။ ၉။
၃။ မဟာနိ။ ၃၆၃။ နုဋ္ဌနိ။ ၁၉၇။ ပရိသံ။ ၁၇၂။
၄။ နေတ္တိ။ ၄၇။
၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၄။
၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။
၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃။

မဂ္ဂေါ ပန္နော ပထော ပဇ္ဇော၊ အဉ္စသံ ဝဋ္ဋမာယနံ။
နာဝါ ဥတ္တရသေတု စ၊ ကုလ္လော စ တိသိသင်္ကမော။

ဟူ၍ မဂ္ဂ-သဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်အဘိဓာန်သဒ္ဓါစုများရှိလာသည်။ ၎င်းဂါထာ စူဠနိဓ္ဒေ 'ပါဠိတော်' ၌
လည်းလာရှိ၏။

အတ္ထုဒ္ဓါရပုဒ်များ

ပုဒ်တပုဒ်တည်းက များသောအနက်ရှိသော အနေကတ္တကောသအတ္ထုဒ္ဓါရပုဒ်တို့ကို အဋ္ဌကထာ
ဋီကာများ၌ များစွာလာရှိသည်။

အအတ္ထုဒ္ဓါရ - မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂၄၆။

အဂ္ဂအတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဣတိဝုတ်
ဋ္ဌ၊၂၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၈။

အဂ္ဂမလသမင်္ဂီအတ္ထုဒ္ဓါရ-မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၆၃။

အင်္ဂဏအတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၇။

အစ္ဆရိယအတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

အဇ္ဈတ္တအတ္ထုဒ္ဓါရ- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၂၈။

အတ္တအတ္ထုဒ္ဓါရ- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၇၇။

အထအတ္ထုဒ္ဓါရ- အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အတ္တအတ္ထုဒ္ဓါရ- သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅၊၃၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၅၇။
အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၀။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၀။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၆၂။

အဒ္ဓါအတ္ထုဒ္ဓါရ- ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁၆၇။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၇။

အဓိကာရအတ္ထုဒ္ဓါရ- အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အန္တအတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၉၇။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၇၇။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၄၀။သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၉၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၀၊၂၂၀။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၃၄။

အန္တရာအတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၇၊၁၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၆။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၈။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၈၀။

အန္တအတ္ထုဒ္ဓါရ- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။

အနုပဿနာအတ္ထုဒ္ဓါရ-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

အနုသန္တိအတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂။

အပဒါနအတ္ထုဒ္ဓါရ- အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။

အပ္ပ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။

အဘိ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိဋ္ဌာသၤ၁၁၆။ ဒိဋ္ဌာသၤ၁၁၈။ အဘိဋ္ဌာသၤ၂၀။ သာရတ္ထိသၤ၇၂။

အဘိက္ကန္တ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိဠာသ။၁၃၇။ ဒီဠာသ။၂၀၃။ ဒီဠာဉာ။၁၄၂။ မဠာသ။၁၁၃။၁၃၄။ မဠာ၂။၃၀။
သံဠာသ။၁၂။ အံဠာ၂။၁၄၊၂၃။ ခုဒ္ဒကဠာ။၉၆၊ ၉၃၊ ၁၃။၂၆၀။ သုတ္တနီဠာ၂။
၆။ ဝိမာနဠာ။၄၆။

အဘိဓမ္မာ အတ္ထုပ္ပတ္တိ- ဒီဌ၊၁။၁၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၀။

အရည အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိဋ္ဌာ၁။၁၁၈။၂၆၁။ ဝိဋ္ဌာ၂။၁၃။ မဋ္ဌာ၁။၁၁၆။ မဋ္ဌာ၂။၁၁၉။ သံဋ္ဌာ၂။၁၁၅။ သံဋ္ဌာ၃။၁၃။ အံဋ္ဌာ၂။၂၆၂။၃၈၃။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃၅၀။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆၉။၂၆၂။ အာမဋ္ဌာ၁။၁၁၃။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၃။ စူဠနိဋ္ဌာ၁။၁၁၆။ သာဓုတ္ထာ၂။၁၂၆။ သီလိသစ်၊ ၂။၁၂။

အရိယ အတ္ထုပ္ပါဒ်- မ၊ဋ္ဌ၊ဝ၊၂၂။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၅၊ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၂၂။

အဟောဝတ အတ္ထုပ္ပတ္တိ-မဂ္ဂ၊ ၁။ ၁၄၉။

အာဂတ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒီ၊ဋီ၊ဝ။၆၆။ အံ၊ဋီ၊ဝ။၁၂၅။

အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာန-(အာဒိကလျာဏံ မဇ္ဈကလျာဏံ ပရိယောသာနကလျာဏံ) ဒီဌ၊၁။၁၅၉။
မ၊ဌ၊၂။၁၆၈။ အံ၊ဌ၊၂။၁၆၈။ ယေရ၊ဌ၊၁။၁၄။

အဘယ အတ္ထုဒ္ဓါရ - မ၊ဋ္ဌ၊သ၊ဉ္စ၊

အာမဇ္ဇေသိ အတ္ထုပ္ပာယ်-သိဇ္ဇိသစ်။ ၇၀-၇၉။

အာယတန အတ္ထုဒ္ဓါရ-ဒီ၊ဌ၊ဝ၊သ၊၅။ အံ၊ဌ၊၂၊သ၊၅။ အဘိ၊ဌ၊ဝ၊သ၊၅။ အဘိ၊ဌ၊၂၊၄၂။ပဋိသံ၊ဌ၊ဝ၊၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊သ၊၂။ ဣဘိ၊ဌ၊ဝ၊၇။ မဟာနိ၊ဌ၊ဝ၊၅။ သာရတ္ထ၊၇။၂၊၆။
သီ၊ဌ၊ဝ၊၇။

အာရဏ အတ္ထုပ္ပေါရ- မ၊ဋီ၊ဉ။၂၄။

အာရဗ္ဗ အတ္ထုပ္ပတ္တိ- အဘိဋ္ဌာဝါသနာ၊ အဘိဋ္ဌာပုရန္ဒ၊ မဟာနိဋ္ဌ၊ ဥပ္ပာဒါ၊ အံဠိ၊ ဥပဋ္ဌက၊

အဘရမ္မဏ အတ္ထုဒ္ဓါရ- အနုဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။

အာသဇ္ဇ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၉။

အသံ အတ္ထုဒ္ဒါရ- မဋ္ဌသံဃိဉာ၊ အံဋ္ဌဥပသ၊ အဘိဋ္ဌသံသုဝါ။ ဥဒါနဋ္ဌသ္မာဂ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌသဝဂ။

အသံကွယ်အတ္ထုဒ္ဓါရ-ဒီဌာ၁။၂၀၀။ မဌာ၃။၆၅။ သံဌာ၂။၄၉။ အံဌာ၂။၈၂။ ဥဒါနဌာ၁၅။
ဣတိဝုတ်ဌာ၁၀၉၊၃၁၁။

အာဟာရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅၇။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။

ဣန္ဒြိယ အတ္ထုပ္ပါဒ်- ဥဒါနုဋ္ဌ။ ၂၀၆။

ဣတိ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁၆၃။ မ၊ ဌ၊ ၁၁၅။ သံ၊ ဌ၊ ၂၁၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁၁၄၅။ အနု၊ ဌ၊ ၂၁၄၊ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁၁၃။

ဣဒံ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၀၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဣန္ဒြိယ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မူလ၊ ဌ၊ ၂၇၈။

ဣဓ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒီ၊ ဌ၊ ၁၁၅။ မ၊ ဌ၊ ၁၂၁။ မ၊ ဌ၊ ၂၁၀၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁၁၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၆၈။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဌ၊ ၁၅။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၆၉။ သာရတ္ထ၊ ဌ၊ ၂၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁၁၃၁၄။

ဣဒ္ဓိ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၆။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဌ၊ ၄၀။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၆၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂၂၆၄။

ဥက္ကံ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ ဌ၊ ၁၁၇၉။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဌ၊ ၁၇၄။

ဥက္ကံ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ ဌ၊ ၁၁၇၆။

ဥဒါနံ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂။

ဥပ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မူလ၊ ဌ၊ ၁၁၅၂။

ဥပစာရအတ္ထုဒ္ဓါရ- ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၃၉။

ဥပမာ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ ဌ၊ ၁၁၇၀။

ဥပသမ္ပဒါအတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိ၊ ဌ၊ ၁၁၂၀၆။

ဥပ္ပန္နံ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ ဌ၊ ၁၁၇၃။ အံ၊ ဌ၊ ၁၁၃၄၊ ၃၁၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁၁၀၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂၂၇၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁၁၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁၁၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁၁၂၄၀။

ဥပေက္ခာအတ္ထုဒ္ဓါရ- အဘိ၊ ဌ၊ ၁၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁၁၅၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၁၈။ သာရတ္ထ၊ ဌ၊ ၁၁၆၉။

ဥပေါသထ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒီ၊ ဌ၊ ၁၁၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၄၅၀။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၆၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁၁၉၇။ သာရတ္ထ၊ ဌ၊ ၁၁၃၈။ သာရတ္ထ၊ ဌ၊ ၁၄၂၆။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၁၃၂။

ဥဋ္ဌာရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒီ၊ ဌ၊ ၂၂၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁၆၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁၂၄၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂၂၁၉။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၉။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဌ၊ ၄၅။

ဧက အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၃၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁၁၄၄။ သီ၊ ဌ၊ ၁၁၁၆၅။ မ၊ ဌ၊ ၁၁၃၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁၁၃၀။ အံ၊ ဌ၊ ၁၁၃၃။

ဧတ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၄။

ဧဝံ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒီ၊ ဌ၊ ၁၁၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၁၁၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၈၉။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁၁၃၄။ သီ၊ ဌ၊ ၁၁၁၄၄။ မ၊ ဌ၊ ၁၁၄၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁၁၂၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁၁၂၃။ ဓနတ္ထိ၊ ဌ၊ ၃၅။

ဩက အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁၁၈၃။

ဩရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒီ၊ ဌ၊ ၂၆၂။ သီ၊ ဌ၊ ၁၁၁၂၂။

ကပ္ပ အတ္ထုပ္ပါရ-ဒီဌာဝါ၂၆။ ဒီဌာ ၃၁၄၃။ မဌာ၄၁၀။ သံဌာဝါ၁၄၊ အံဌာ၂၂၂၉။ အဘိဌာ၃၂၂၇။ ခုဒ္ဒကဌာ၉၇။ သုတ္တနိဌာ၇။ အပါဌာ၂၂၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ ၈၆၂၂၇။ စူဠနိဌာ၉၀။ သီဠိဝါ၁၄၁။ သီဠိသစ်ဝါ၁၃၉၁။

ကမ အတ္ထုပ္ပါရ-အဘိဌာ၂၂၂၉။ ပဋိသံဌာဝါ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိဌာ၂၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိဌာ၂၁၆၃။

ကမ္မ အတ္ထုပ္ပါရ-ဝိမာနဌာ၁၁၅။

ကမ္မ အတ္ထုပ္ပါရ-အဘိဌာဝါ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၃၆။ ဝိမာနဌာ၁၀။ အပါဌာဝါ၁၉၇။

ကမ္မအဝတ္ထုပ္ပါရ-မဌာဝါ၂၂၃။ သံဌာ၂၁၃။

ကာယ အတ္ထုပ္ပါရ-ဣတိဝုတ်ဌာ၉၇။ မဇ္ဈိဝါ၃၄၁။ သံဇ္ဈိ၂၁၄၇၃။ အနုဇ္ဈိ၂၁၁၇။

ကာယ အတ္ထုပ္ပါရ-မဌာဝါ၃၄၂။ သံဌာ၂၁၀၃။ သာဓုတ္ထိ၂၂၂၃။

ကိ အတ္ထုပ္ပါရ-ဝိမာနဌာ၁၄။

ကုဒ္ဓက အတ္ထုပ္ပါရ-ထေရဌာဝါ၂၉။

ကုလပုတ္တ အတ္ထုပ္ပါရ-မဌာဝါ၁၁၅။ အံဇ္ဈိ၃၂၂၁၇။

ကုသလ အတ္ထုပ္ပါရ-အဘိဌာဝါ၈၀။ ပဋိသံဌာဝါ၁၂၀။ ၁၈၉။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ ၆၈။ သီဠိသစ်၂၂၂၀၃။ ဒီဇ္ဈိ၃၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိဌာ၂၁၁၃။

ကေဝလ အတ္ထုပ္ပါရ-ဒီဌာဝါ၁၃၃။ မဌာ၂၂၃၁။ သံဌာဝါ၁၄။ အံဌာ၂၂၂၉။ ခုဒ္ဒကဌာ၉၇။ သာဓုတ္ထိ၃၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိဌာ၂၂၂၃။ မူလဇ္ဈိ၂၂၉၀။

ကောလဟလအတ္ထုပ္ပါရ-ခုဒ္ဒကဌာ၁၀၂။ သုတ္တနိဌာ၂၁၃။ အပါဌာဝါ၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ၃၁၇။ ဇာဌာဝါ၅၆။

ကခါ အတ္ထုပ္ပါရ -ဥဒါနဌာ၄၂၂၈၆။ နေတ္တိဌာ၂၃၃။

ကံသ အတ္ထုပ္ပါရ -ဒီဇ္ဈိဝါ၂၆၃။ သီဠိသစ်၂၁၃၆။ ၁၇၃။ အံဇ္ဈိ၃၁၁၂။

ခန္ဓ အတ္ထုပ္ပါရ -အဘိဌာဝါ၁၈၂။ အဘိဌာ၂၁၁၂။ ဣတိဝုတ်ဌာ၁၉၂။ မဟာနိဌာ၂၀၂၅၂။ မူလဇ္ဈိ၂၂၆။ အနုဇ္ဈိ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိဌာ၂၁၈၅။ ၁၆၅။

ခေါ အတ္ထုပ္ပါရ -ဒီဌာဝါ၂၁၉။ မဌာဝါ၁၄။ မဌာ၂၂၂၆။ သံဌာ၂၁၁။ အံဌာဝါ၁၃။ အံဌာ၂၁၆၆။ ဥဒါနဌာ၃၄၂။ မဇ္ဈိဝါ၄၉။ သံဇ္ဈိ၂၂၂။ အံဇ္ဈိဝါ၄၂။

ဂတိ အတ္ထုပ္ပါရ -ဒီဌာဝါ၂၂၂။ ဒီဌာ၂၂၃၄။ မဌာဝါ၃၄၁။ မဌာဝါ၂၂၁။ သံဌာဝါ၁၀၉။ သုတ္တနိဌာ၂၁၁၇။ သီဠိသစ်၂၂၂၉။

ဂစ္ဆ အတ္ထုပ္ပါရ -ဒီဌာ၂၂၁၀။ မဇ္ဈိ၂၂၂၇။ အံဇ္ဈိ၂၁၄၇။ အံဇ္ဈိ၃၁၁၅။ သာဓုတ္ထိ၂၁၄။

ဂဟဏိ အတ္ထုပ္ပါရ-ဒီဌာဝါ၂၇၀။

ဂါထာ အတ္ထုပ္ပါရ-ခုဒ္ဒကဌာ၁၀၅။

အဘိဓမ္မာ (တ-ဝဂ်) ၃-(လ)-ပ-မ-သ-စ

၈၈ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဒီဌာဝါ ၃၃၄၊ မဌာဝါ ၃၆၀။ သံဌာဝါ ၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံဌာဝါ ၆၀။ စူဠနိဌာဝါ ၁၂၀။ မဇ္ဈိ
၃။ ၄၀၉။ အံဇ္ဈိ ၃။ ၁၃၉။

၈၉ အတ္ထုဒ္ဓါရ - သီဇ္ဈိသစ်၊ ၂။ ၂၆။

၉၀ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဒီဌာဝါ ၂၄၃။ မဌာဝါ ၃၃၃။ အံဌာဝါ ၉၃။ အံဌာဝါ ၂၂၄။ အဘိဌာဝါ ၂။ ၃၀၂။
ပဋိသံဌာဝါ ၂၂၂။ ပဋိသံဌာဝါ ၂၂၂။ အပါဌာဝါ ၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံဌာဝါ ၅၉။ သီဇ္ဈိသစ်၊
၂။ ၂၃၁။ မဇ္ဈိ ၂။ ၂၀။ အံဇ္ဈိ ၂။ ၁၀၀။ ၂၂၇။

၉၁ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အပါဌာဝါ ၁၄၇။ စူဠနိဌာဝါ ၈၉။

၉၂ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဒီဌာဝါ ၁၆၅။ သံဌာဝါ ၁။ အဘိဌာဝါ ၃၄၄။ ပဋိသံဌာဝါ ၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံဌာဝါ ၄၉။ မဟာနိဌာ
ဝါ ၁၆။ သာရတ္ထာဝါ ၂၀၆။ သံဇ္ဈိဝါ ၁၁၃။ ၂၃။ မူလဇ္ဈိဝါ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈိဝါ ၂။ ၁၇၀။

၉၃ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိသုဒ္ဓိဝါ ၂၃၃။

၉၄ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိဌာဝါ ၁၆၃။ ဒီဌာဝါ ၂၃၃။ မဌာဝါ ၅၅။ အံဌာဝါ ၁၆၅။ ဥဒါနိဌာဝါ ၁၆၅။
သာရတ္ထာဝါ ၄၅၂။

၉၅ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အဘိဌာဝါ ၁၀၆။ ဥဒါနိဌာဝါ ၂၀၂။ ဣတိဝုတ်ဌာဝါ ၂၉။

၉၆ အတ္ထုဒ္ဓါရ - နေတ္တိဌာဝါ ၅၂။

၉၇ အတ္ထုဒ္ဓါရ - မူလဇ္ဈိဝါ ၂။ ၁၂၇။

၉၈ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈိဝါ ၁၄၆။ မူလဇ္ဈိဝါ ၁၆၂။

၉၉ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ထေရဌာဝါ ၂၉။

၁၀၀ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အဘိဌာဝါ ၂။ ၁၉။ ပဋိသံဌာဝါ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ ၁၂၉။ ဝိမာနဌာဝါ ၂၅။ မဟာနိဌာဝါ
၅၉။ သာရတ္ထာဝါ ၁၆၁။

၁၀၁ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အနုဇ္ဈိဝါ ၂။ ၁၉၈။

၁၀၂ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အဘိဌာဝါ ၂။ ၁။ အပါဌာဝါ ၂၃၇။ ဟောနိဌာဝါ ၂။ စူဠနိဌာဝါ ၁၃၄။

၁၀၃ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဒီဌာဝါ ၁၉၇။ မဌာဝါ ၃၂၇။ သာရတ္ထာဝါ ၁၆၇။ အံဇ္ဈိ ၃။ ၂၂။

၁၀၄ အတ္ထုဒ္ဓါရ - မဌာဝါ ၁၀၅။ ၁၀၆။

၁၀၅ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဣတိဝုတ်ဌာဝါ ၁၁၁။

၁၀၆ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အနုဇ္ဈိဝါ ၂။ ၁၀၇။ မဏိသာရမဉ္ဇူဝါ ၃၀။

၁၀၇ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဥဒါနိဌာဝါ ၃၂၀။ သံဇ္ဈိ ၂။ ၂၉၀။ အနုဇ္ဈိ ၃။ ၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈိဝါ ၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ
ဇ္ဈိ ၂။ ၂၃၈။

၁၀၈ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိမာနဌာဝါ ၈။

- ထေရ် အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- အပါဠိ ၁။ ၂၂၉။
- ဒမ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- မာဠု ၁။ ၂၃၇။ သံသ္မာ ၁။ ၂၅။ သံသ္မာ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၂၃။ အံ၊ ဣ၊ ၃။ ၁၈၇။
- ဒါန အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- အဘိဓမ္မာ ၃။ ၁၉၇။
- ဒိဿ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဟောနိဗ္ဗာန် ၃၉၇။
- ဓမ္မ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- အဘိဓမ္မာ ၁။ ၈၄။ အဘိဓမ္မာ ၂။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၃၀။ ပဋိသန္ဓာ ၁။ ၁၃၂-၁၃၃။
ဣတိဝုတ်၊ ဣ ၁၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဣ ၈၄။ ဟောနိဗ္ဗာန် ၆၁။
- ဒေဝ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဣတိဝုတ်၊ ဣ ၂၄၃။ ဝိမာနာ၊ ဣ ၁၅-၁၆။ ထေရ်၊ ဣ ၁။ ၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဣ ၄၅။ ဇာ၊ ဣ ၁။ ၁၄၉။ မာဠု ၁။ ၈၇။
- ဒေဝတာ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဝိမာနာ၊ ဣ ၁၈။
- ဒေသနာ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- မာဠု ၁။ ၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဣ ၇၈။
- ဓမ္မ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၁၄၀။ ဒိဋ္ဌာ ၁။ ၉၂-၉၃။ မာဠု ၁။ ၁၈။ အဘိဓမ္မာ ၁။ ၈၈။ ပဋိသန္ဓာ ၁။ ၁၇။
ဓမ္မာ၊ ဣ ၁။ ၁၄၀။ ဥဒါန၊ ဣ ၂၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဣ ၃၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဣ ၁၅-၁၆။ ဇာ၊ ဣ ၁။ ၁၄၉။
ဣ ၂၇၂-၃၄၃။ နေတ္ထိ၊ ဣ ၄၁။ ဒိဋ္ဌာ ၁။ ၁၃၂-၁၃၃။ သိဋ္ဌိသန္ဓာ ၁။ ၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ ၂။ ၃၉၇။
- ဓမ္မစက္ခု အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိဋ္ဌာ ၁။ ၂၁၂။ မာဠု ၁။ ၆၅။ ဣ ၁။ ၂၄၄။ ပဋိသန္ဓာ ၂။ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊ ဣ ၁။ ၁၈။
သိဋ္ဌိသန္ဓာ ၂။ ၈၁၄။ မာဠု ၁။ ၄၂၄။
- ဓမ္မဒေသနာ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ - ပဋိသန္ဓာ ၁။ ၆၁။
- ဓူမ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- မာဠု ၂။ ၁၆။
- နန္ဒိ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- နေတ္ထိ၊ ဣ ၂၅။
- နာမအတ္ထုပ္ပတ္တိရ- မာဠု ၁။ ၂၀၆။ ပဋိသန္ဓာ ၁။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၀၃။
- နာသန အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဝိဇ္ဇာ ၃။ ၁၄၀။
- နိကာယ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၂၁။ ဒိဋ္ဌာ ၁။ ၂၃-၂၄။ အဘိဓမ္မာ ၁။ ၂၆။ ခုဒ္ဓက၊ ဣ ၂။
- နိဗ္ဗာနဒဿန အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- မာဠု ၁။ ၁၇။
- နိမိတ္တ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ - အံ၊ ဣ ၁။ ၂၅။
- နိယာမ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ - ဒိဋ္ဌာ ၂။ ၂၅။ အဘိဓမ္မာ ၁။ ၃၁၂-၃၁၄။
- နိဿရဏအတ္ထုပ္ပတ္တိရ - ဒိဋ္ဌာ ၃။ ၂၄၂။
- နေက္ခမ္မ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ - ဣတိဝုတ်၊ ဣ ၃၃၁။ ဒိဋ္ဌာ ၂။ ၂၆၄။ အံ၊ ဣ ၂။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ ၁။ ၁၄၅။ နေတ္ထိ၊ ဣ ၁။ ၁၈။
- ပစ္စယ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ - မူလ၊ ဣ ၁။ ၃၇။
- ပဇာပတိ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ - မာဠု ၁။ ၈၃-၈၄။

- ပညာ အတ္ထုဒ္ဓါရ - လူတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၉၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၃၁။
- ပညတ္တိ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၅။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၉၈။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၃၉၆။
- ပဋိဘာန အတ္ထုဒ္ဓါရ - အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၇၄။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၇၇။
- ပဋိဟာရ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၃။
- မထဝိ အတ္ထုဒ္ဓါရ - မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆-၂၈။ လူတိဝုတ်၊ ဌ။ ၅၈။
- ပရ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၅၈-၅၉။ သိ၊ ဌ။ သစ်၊ ၁။ ၂၂၀။
- ပရိက္ခာရ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၈။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၃။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၁။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၈၁။
- ပစ္စုပ္ပန္န အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၉။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၄၄၅။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၁-၆၂။
- ပရိယာဒါန အတ္ထုဒ္ဓါရ - မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၆၆။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၄၃၆။
- ပရိယာယ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၃။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉။ လူတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၄၅-၁၄၆။
- ပရိယုဒ္ဓိတ အတ္ထုဒ္ဓါရ - လူတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၆၉။
- ပရိဝါရ အတ္ထုဒ္ဓါရ - သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၇။
- ပရိဟာနိ အတ္ထုဒ္ဓါရ - အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၁၄၁။
- ပဝါရဏာ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၄၁။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၉၇။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၅၊ ၁၇၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၃။
- ပဟာန အတ္ထုဒ္ဓါရ - မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၄။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၈၆-၃၈၇။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၅၃။ လူတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၇၈။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၇၂-၇၃။
- ပါတိမောက္ခ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ကင်္ခါ၊ ၈၄။ ၉၃-၉၄။
- ပါမောဇ္ဇ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၄။
- ပါရ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၈။
- ပါရာဇိက အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၃။
- ပိဋက အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂။
- ပိဏ္ဍပိတ အတ္ထုဒ္ဓါရ - မ၊ ဌ။ ၃။ ၃၅။
- ပုဏ္ဏ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၆၇။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၇၈။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၉၇-၉၈။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၅၆။ လူတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၃။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၆၂။
- ပုည အတ္ထုဒ္ဓါရ - လူတိဝုတ်၊ ဌ။ ၇၀။
- ပုရာ အတ္ထုဒ္ဓါရ - ဝိရ၊ ဌ။ ၂။ သိ၊ ဌ။ သစ်၊ ၁။ ၅၅။
- ပုဿ အတ္ထုဒ္ဓါရ - မူလ၊ ဌ။ ၁။ ၉၄။

- ဗလ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁-၃၃၂။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၀။စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၉။
- ဗဟုသုတ အတ္ထုဒ္ဓါရ- အ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။
- ဗုဒ္ဓ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂။
- ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌ အတ္ထုဒ္ဓါရ- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။
- ဗောဓိ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉-၁၁၀။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၅၊၁၇၆။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၀။သာရဏ္ဏ၊၃။၁၃၂။
- ဗြဟ္မ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၃-၁၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။
- ဗြဟ္မစရိယ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄-၁၆၅။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆-၁၄၇။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၂၊၁၀၃။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈-၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ သာရဏ္ဏ၊၃။၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။
- ဘလ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၁။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။
- ဘဝါဘဝ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၄၆။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၉၄။စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၀။
- ဘဝနာ အတ္ထုဒ္ဓါရ- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇-၂၀၈။
- ဘူတအတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈၈။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။
- ဘူမိ အတ္ထုဒ္ဓါရ- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။
- မဂ္ဂ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။
- မဟန္တ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။
- မစ္စ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။
- မတ္တ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဧ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။
- မနအတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀။
- မနောမယ အတ္ထုဒ္ဓါရ- အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။
- မန္တ အတ္ထုဒ္ဓါရ- သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၇၈-၇၉။
- မယ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၉။
- မရဏ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၃။မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၆၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။
- မာဏဝ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။သာရဏ္ဏ၊၁။၆၂။
- မာနသ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂-၄၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ၊၁၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၂၊၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။
- မာရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၃၃။

- ဝိဒိတော အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိဋ္ဌိသံသရာ။
- ဝိဒိ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိဋ္ဌိသံသရာ။ သံသရာသံသရာ။ အဘိဋ္ဌာသံသရာ။ အဘိဋ္ဌာ ၂၂၄၇။ မဒ္ဓိ ၂၂၄၇။ အံ၊
ဒိဋ္ဌိသံသရာ။ သံသရာ။ သံသရာ။
- ဝိနိစ္ဆယ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိဋ္ဌိသံသရာ။ ၂၇၂။ အဘိဋ္ဌာ ၂၂၄၇။ ပဋိသံသရာ။ သံသရာ။
- ဝိမုတ္တိ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဥဒါနသံသရာ။ ၂၇-၃၀။
- ဝိပေက္ခ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ပဋိသံသရာ။ ၂၂၄၇။
- ဝိဟာရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိဋ္ဌိသံသရာ။ ၂၂၄၇။ မဒ္ဓိသံသရာ။ ၄၃။ သံသရာ။ ၄၀။ အံ၊ သံသရာ။
- ဝိမံသက အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ ၂၂၄၇။
- ဝိတ္တ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ ၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၃-၄။ သံသရာ။ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိသံသရာ။ ၄။ မ၊
- ဝေဒ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ ၄၇။ သံသရာ။ ၄၀။
- ဝေဒနာ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဣတိဝုတ်၊ ၄၇။ မူလဒ္ဓိသံသရာ။
- ဝေဒိယမာန အတ္ထုဒ္ဓါရ- အံသရာ။ ၂၂၄၇။
- ဝေလာ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ ၄၇။ အဘိဋ္ဌာ ၂၂၄၇။
- ဝေါ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ သံသရာ။ ၂၂၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၇။ နေတ္ထိသံသရာ။ ၄၀။ နေတ္ထိသံသရာ။ ၄၇။
- ဝေါသဂ္ဂ အတ္ထုဒ္ဓါရ- သံသရာ။ ၄၇။
- ဝေါဟာရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ ၄၇။ သံသရာ။ ၄၇။ ဥဒါနသံသရာ။ ၄၇။ အံသရာ။ ၄၇။
- သင်္ခါ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ သံသရာ။ ၄၇။ သာယတ္ထိသံသရာ။ ၄၇။ အံသရာ။ ၄၇။
- သင်္ခါရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- အဘိဋ္ဌာ ၄၇။ ၄၇။ ၄၇။ အဘိဋ္ဌာ ၄၇။ ၄၇။ ပဋိသံသရာ။ ၄၇။ ၄၇။
- သဂ္ဂ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဥဒါနသံသရာ။ ၄၇။
- သင်္ဂရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ ၄၇။
- သင်္ဂဟ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒိဋ္ဌိသံသရာ။ ၄၇။ အဘိဋ္ဌာ ၄၇။ ၄၇။ အဘိဋ္ဌာ ၄၇။ ၄၇။ ပဋိသံသရာ။ ၄၇။ ၄၇။
- သံဝရ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ သံသရာ။ ၄၇။ အဘိဋ္ဌာ ၄၇။ ၄၇။ ပဋိသံသရာ။ ၄၇။ ၄၇။
- သံသဂ္ဂ အတ္ထုဒ္ဓါရ- မဒ္ဓိသံသရာ။ သံသရာ။ ၄၇။ သုတ္တန်၊ ၄၇။ ၄၇။ အဘိဋ္ဌာ ၄၇။ ၄၇။

သံသဋ္ဌ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂။

သစ္စ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၄၉။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၀-၂၀၉။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၅၆။

သမဏ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။

သမနုပဿနာ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၅၃။

သမယ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။ ဧ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၈၉။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၇။ နုဒ္ဓံ၊ ဌ။ ၁၅၄။

သမုဿယ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ထေရီ၊ ဌ။ ၁။ ၁။

သမောသရဏ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။

သရဏကမန အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။

သဟဂတ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁၆။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂။

သာ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၀၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၆၆။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သင်္ခ၊ ၃၀၈။

သာလ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃။

သိက္ခာပဒ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။

သိယာ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၇။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သင်္ခ၊ ၁၁၈။

သိတိဘဝ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။

သိဟ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁။ ၅။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ နုဒ္ဓနိ၊ ဌ။ ၁၃၆။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၃၂။

သု အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။

သုခ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၇၁။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၀။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ၁၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၆။

သုတ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၈၉။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂။

သုဝဏ္ဏ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဝိမာန၊ ဌ။ ၉။

သေနာသန အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။

သေဃျာ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၁။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၆၄။

သောတ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။

ဟဝယ အတ္ထုပ္ပတ္တိရ- ဧ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၄။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၉။ ၂၅၁။

ဟေတု အတ္ထုဒ္ဓါရ- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၅၊ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၃။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၃၉။

ဤသို့စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများ၌ အနေကတ္ထ ပဒအတ္ထုဒ္ဓါရပုဒ် မြားမြောက်စွာလာ ရှိလေသည်။

သဒ္ဓနီတိကျမ်းကြီးများ၌လည်း အဘိဓာန်စကားစုနှင့် အတ္ထုဒ္ဓါရပုဒ်များ များစွာလာရှိ

သဒ္ဓနီတိပဒမာလာ၊ သဒ္ဓနီတိဓာတုမာလာ၊ သဒ္ဓနီတိသုတ္တမာလာ ကျမ်းကြီးများ၌လည်း အဘိဓာန်စကားစုများနှင့် အနေကတ္ထပဒအတ္ထုဒ္ဓါရပုဒ်များ များစွာလှရှိ၏။ အထူးသဖြင့် သဒ္ဓနီတိ ဓာတုမာလာကျမ်း၌ ပို၍များစွာလာသည်။ ၎င်းပြင် ဓမ္မဋီကာ၌လည်း-

ပုဗ္ဗတ္ထမပဓာရသု၊ သမ္ပတ္တိသရိယေသု စ။
ဝုဒ္ဓေ စေ ဝါတိ အတ္ထေသု၊ ဟောသဒ္ဓေါ ပဝတ္တတိ။^၁

ဟူ၍ မဟန္တသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ ဂါထာလာရှိ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ဂန္ထနရ တို့၌ အဘိဓာန်စကားစုများ၊ အနေကတ္ထပဒများ စုစီး၍ ဖော်ပြချက်များ များစွာပါရှိလေသည်။

ဗဟုသုတဘဏ္ဍာတိုက်စစ်မှန်အဘိဓာန်

ဤအတွဲ ၁၁-တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီးကား လိင်ကိုကျနစွာခွဲပြထားခြင်း၊ ပုဒ်ကိုစနစ် တကျခွဲပြထားခြင်း၊ ဆိုင်ရာအဖွင့်ကျမ်းများနှင့် အညီအနက်တိတိကျကျပြဆိုခြင်း၊ လိုဒ် ပံသည့်ပုဒ်များကို သက္ကတ၊ ပရာကရိတ်အဒ္ဓမာဂဓိ သီဟိုဠ်ဘာသာ-စသည့်ဘာသာစပ်များနှင့် ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်ပြခြင်း၊ ဘာသာနွှဲရကျမ်းများ၏ အဆိုအမိန့်ကိုထုတ်ပြခြင်း၊ လိုအပ်သောအရာ၌ စာပေသမိုင်း၊ ဒေသဆိုင်ရာ သမိုင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ် ဆိုင်ရာသမိုင်း စသည်တို့ကိုပြဆိုခြင်း၊ သုတ္တ၊ ကထာ၊ ဇာတက စသည်တို့၏အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြခြင်း စသည်တို့ဖြင့် အလွန်လျင်မြန်စွာသည့် အဘိဓာန်ကြီးဖြစ်လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ အဘိဓာန် ကျမ်းကြီးကို ဗဟုသုတ ဘဏ္ဍာတိုက်စစ်မှန် အဘိဓာန်ကြီးဟု ဆိုထိုက်ပါပေသည်။

နမူနာအမြက်မျှထုတ်ပြခြင်း

ဤအတွဲ ၁၁-တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ထူးခြားသည့် အကြောင်းအရာအချက် အလက်တို့မှ ဤရွှေဤမျှပမာဏရှိသည်ဟု တိတိကျကျပြဆိုရန် ခဲရင်းလှ၏။ သို့ရာတွင် စာရှုသူသုတေ သီတို့အား အမြက်မျှထုတ်ပြအပ်ပါသည်။

ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ဟောနက်ပေါင်း ၅၀-ကျော်

ဓမ္မပုဒ်၏ ဟောနက်ကား တရာပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းတရားဟူသော အနက်ကို အသိများကြ၏။ ဤအဘိဓာန်၌ ဓမ္မ-သဒ္ဓါသည် မည်သည့်နေရာ မည်သည့်တရားကို ဟောသည်-စသည်ဖြင့် ထောက်ပြ ကာ ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ ဟောနက်ပေါင်း ၅၀-ကျော်ကို တိတိကျကျ ဖော်ပြထားသည်သကဲ့သို့ သက္ကတ အဘိဓာန်၊ ဟိန္ဒူအဘိဓာန် တို့၏ အဆိုအမိန့်ကိုပါ ဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မ-ကြည့်။

ဓမ္မက္ခန္ဓာ ရေတွက်နည်း

ဓမ္မက္ခန္ဓာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိသည်ဟု အသိများကြ၏။ သို့ရာတွင် ဓမ္မက္ခန္ဓာကို ဘယ်သို့ ရေတွက်ရသည်ဟု သိရန်ကား မလွယ်လှချေ။ သုတ္တန် ပါဠိတော်များ၌ အနုသန္ဓေတင်ခုသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ ဂါထာများ၌ အမေးဂါထာသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ အဖြေဂါထာသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ အဘိဓမ္မာပိဋက၌ တိက် ၁-ခု၊ ဒုက် ၁-ခုကို ဝေဘန်ရာ ဝါရသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခုစီ။ ဝိနည်းပိဋက၌ ဝတ္ထုတစ်ခုသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ မာတိကာသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ ပဒဘာဇနီ၊ အန္တရာတ္ထိဝိရ၊ အာပတ္တိဝါရ၊ အနာပတ္တိဝါရ၊ တိကစ္ဆေစဝါရများသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခုစီ၊ ဤသို့ရေတွက်လျှင် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်ဖြစ်သည် စသည်ဖြင့် ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ရေတွက်ညွှန်ပြထားသည်။ ဓမ္မက္ခန္ဓာ-ပုဒ်ကြည့်။

ဓမ္မစက်မျိုးစုံ

ဓမ္မစက်-ဟူသော မြန်မာစကားကို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် များစွာတို့ ကြားဘူးကြ၏။ ယင်း ဓမ္မစက် ဟူသောစကားသည် ဓမ္မစက္က-ဟူသော ပါဠိမှ သက်ဆင်းလာသော ပါဠိသက်ဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။ ယင်းဓမ္မစက်သည် တချို့နေရာ၌ သတိပဋ္ဌာန်တရား၊ တချို့နေရာ၌ ဣန္ဒြေတရား၊ တချို့နေရာ၌ ဂွဉ်တရား၊ တချို့နေရာ၌ ပိဋက ၃-ပုံတရား စသည်ဖြင့် အရကောက်တွေ စုံလင်လှလေ၏။ ယင်းသို့ ဓမ္မစက်မျိုးစုံကို ဤအဘိဓာန်အတွဲ ၁၁-၌ ကျနစွာ ဖော်ပြထား၏ ဓမ္မစက္က-ကြည့်။

ဓမ္မစကြာသုတ် အဓိပ္ပာယ်နှင့်သမိုင်း

ဓမ္မစကြာသုတ်ကို ကဗျားရေလွှတ် တတုတ်တုတ် ရနေငြားသော်လည်း ဓမ္မစကြာသုတ်၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပာယ် ပြောစမ်းပါဆိုလျှင် လွယ်လွယ်ကူကူနှင့် ပြောတတ်ချင်မှ ပြောတတ်မည်။ ဓမ္မစကြာသုတ်ဟူသည် ကိုယ်တော်မြတ် သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ် ပဋိဝေဓဉာဏ်တော်ဖြင့် ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန်၌ သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ သတိပဋ္ဌာန်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော တရားတို့ကို ဖြစ်စေရာ လည်စေရ သုတ်တည်း စသည်ဖြင့် ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ဖော်ပြထား၏။ ၎င်းပြင် ယင်းသုတ်၏ သမိုင်းကိုလည်း ဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မစက္ကဝတ္ထနသုတ္တ-ကြည့်။

ဓမ္မစက္ခုတရားမျက်စိ

“ဓမ္မစက္ခု=တရားမျက်စိ”ဟူသည် ဘာကိုဆိုလိုသနည်းဟု သိဖို့လိုသည်။ ဓမ္မစက္ခု တရားမျက်စိဟူသည် (၁) သောတပတ္တိမဂ်ဉာဏ်။ (၂) အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးဉာဏ်။ (၃) မဂ်လေးပါး ဖိုလ်လေးပါးဉာဏ်။ (၄) အောက်မဂ် ၃-ပါးဉာဏ်။ (၅) အောက်မဂ် ၃-ပါး အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးဉာဏ်၊ အနုပစ္စယမဂ်ဉာဏ်တို့ ဖြစ်ကြောင်းဆိုင်ရာ ခိုင်လုံလှသော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကိုးကား ဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မစက္ခု-ကြည့်။

ဓမ္မဒါန၏ ထူးမြတ်လှပုံ

“သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနတိ=ဓမ္မဒါနသည် အာမိသဒါနအားလုံးကို အောင်နိုင်သည်” စသည်ဖြင့် ဓမ္မပဒပါဠိလာကေးကို ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တော်တော်များများ နှုတ်တက်ရကြသည်။ ဓမ္မဒါန၏

ဇာမိဒဒါနထက် ထူးကဲသာလွန်ပုံကို ကျမ်းဂန်လာ နိဿရည်းဖြင့် သိပ်သည်းစွာ ဤအဘိဓာန် သာ၌ ဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မဒါန-ကြည့်။

ဓမ္မပဒအရနှင့် ဓမ္မပဒကျမ်း သမိုင်းစသည်

ဓမ္မပဒကျမ်းသည် ဂါလာ ၄၂၃-ပုဒ်ရှိ ကျက်မှတ်နေ လွယ်ကူသည့် ကျက်မှတ်ထိုက်သည့် ဘုရား ဖြတ်စွာမုခပါဌ်တော် ကျမ်းစာဖြစ်၏။ ယင်း ဓမ္မပဒအဓိပ္ပာယ်နှင့် ဓမ္မပဒဟောရာပုဂ္ဂိုလ်၊ ဓမ္မပဒကျမ်း ကမ္ဘာ ၂ ရပ်ရပ်၌ ဘာသာအရပ်ရပ်ဖြင့် တည်ရှိပုံစသည်တို့ကို ဤအဘိဓာန်ကျမ်းပြီး၌ တိုတိုရှင်းရှင်းနှင့် လိုရင်းဖော်ပြထားသည်။ ဓမ္မပဒ-ကြည့်။

အရှင်ဓမ္မပါလဇေရ်

အရှင်ကထာ၊ နိကာကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်အကျော် အရှင်ဓမ္မပါလကို ပါဠိစာပေ ပညာရှင်တိုင်း သိကြ ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဘယ်ခေတ် ဘယ်ကာလက ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်၊ အရည်အသွေး မည်မျှပု သိရန်ကား တကယ်ပညာရှင် ပညာအရင့်အမာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အရာဖြစ်၏။ ယင်းကတ်ကတ်သတ်သတ် သိရန်အချက် ဖလက်တို့ကို ဤတိလိင်က ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး အတွဲ ၁၁-၌ ဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မပါလ-တ္ထရ- ကြည့်။

ဓမ္မဓမ္မိဂိုဏ်း သာဂလိယဂိုဏ်း

ဘုရားရှင် (ရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀-ကျော်အတွင်း ဗုဒ္ဓသာသနာ့ ဂိုဏ်းတွေထွန်းချီ၍ ကွဲပြားပေါ်ပေါက်လေခဲ့သည်။ ယင်းဂိုဏ်းများအနက် ဓမ္မဓမ္မိဂိုဏ်း၊ သာဂလိယ ဂိုဏ်းတို့လည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဤအတွဲ ၁၁-အဘိဓာန်ကြီး၌ ဖော်ပြပါဓမ္မဓမ္မိဂိုဏ်း၊ သာဂလိယဂိုဏ်းတို့ ၏ သမိုင်းစကျဉ်းချုပ်ကို ဖော်ပြထားရာ သာသနာဝင် သမိုင်းကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အလွန်လိုအပ်သော အချက်ဖြစ်၏။ ဓမ္မဓမ္မိသာဂလိယ-ကြည့်။

ဓမ္မဝိနယ

“ဓမ္မဝိနယ” ဟူသော စကားလုံးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သုံး စကားလုံးဖြစ်သည်။ သို့ရာ တွင် ဓမ္မဝိနယအဓိပ္ပာယ်ကား ကျယ်ဝန်းလှသည်။ “ဓမ္မဝိနယ” ဟူသော အမည်ဖြင့် ကျမ်းစာစာအုပ်များ ရေးလောက်အောင်ပင် ကျယ်ဝန်း၏။ ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ဓမ္မဝိနယအရ အထောက်အထားနှင့် တကွ ချုပ်၍ စုံလင်စွာဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မဝိနယ၊ ဓမ္မဝိနယ၊ ဓမ္မဝိနယ၊ ဓမ္မဝိနယ၊ ဓမ္မဝိနယ၊ ဓမ္မဝိနယ- ကြည့်။

ဓုတင် ၁၃-ပါးနှင့် စပ်၍ စုံလင်စွာဖော်ပြခြင်း

ပုံသုက္ခဓုတင်၊ တိစိဝရိတ်ဓုတင် အစရှိသော ဓုတင် ၁၃-ပါး ဆောက်တည်နည်း၊ ဆောက်တည် ရကူး အစရှိသည့် ဓုတင်နှင့်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ် ဉာဏ်အလုံးစုံကို ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ လိုလေ သည်ရှိ စုံလင်စွာချုပ်၍ ဖော်ပြထားသည်။ ဓုတင်ဝိပနိကျမ်းသဖွယ် ဖြစ်၏။ ဓုတင်- ကြည့်။

နက္ခတ် ၂၇-(၂၈) လုံး

ဤအတွဲ ၁၁-အဘိဓာန်၌ အသယုဇ-အစရှိသော နက္ခတ် ၂၇ (၂၈) လုံးတို့၏ အရေအတွက်နှင့် လနှင့်တွဲပုံတို့ကို စုံလင်စွာ ပြထားရာ နက္ခတ်အဘိဓာန်သဖွယ် ဖြစ်၏။ နက္ခတ္တ-ကြည့်။

သတ္တာဝါသ ဘုံကိုးဝ

ရှေးဆရာတော်တို့သည်—

- ၁။ “ဝိနိပါတိကာ အသုဗ္ဗ လူ့ရွာနတ်ဘဝ”=နာနတ္တကာယ နာနတ္တသည်။
- ၂။ “ရူပပဌမဈာန် ပါယ်လေးတန် အမှန်တဌာန”=နာနတ္တကာယကေတ္တသည်။
- ၃။ “ဒုတိယဈာန်ဘုံ အလုံးစုံ ယူတုံတဝ နိယတ”=ကေတ္တကာယ နာနတ္တသည်။
- ၄။ “တတိယဝေဟပဉ္စလာ သုဒ္ဓဝါ ဗြဟ္မာဌာန ဘုံဝ”=ကေတ္တကာယ ကေတ္တသည်။
- ၅။ “အသညသတ်မှာ ဗြဟ္မရွာ ယူရတဝ မြဲမချ”=ကေတ္တကာယ။
- ၆။ “အဓ္မပဘုံ အလုံးစုံ ယူတုံပစ္စေက”=ကေတ္တသည်—

ဟူသော သံပေါက် ၆-ပုဒ်ဖြင့် သတ္တာဝါသ ဘုံကိုးဝ အဓိပ္ပာယ်ကို အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြဆိုတော်မူခဲ့ကြသည်။ ဤတိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး အတွဲ ၁၁-၌လည်း သတ္တာဝါသဘုံကိုးဝကို သက်ဆိုင်ရာ ကျမ်းရင်းဖော်ပြ၍ ဖွင့်ဆိုရေးသားထား၏။ နဝသတ္တာဝါသ-ကြည့်။

မိလိန္ဒပဉ္စကျမ်းကြီး ဟောသူ အရှင်နာဂသိန်ထေရ်

မိလိန္ဒပဉ္စကျမ်းကြီးသည် သာသနာသက္ကရာဇ် ၅၀၀-ကျော်တွင် ထူးခြားစွာ ပေါ်ထွန်းလာသည့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အမေးအဖြေကျမ်းကြီး ဖြစ်သည်။ တကယ်တော့ “မိလိန္ဒမင်းအမေး၊ အရှင်နာဂသိန်အဖြေ” ကျမ်းဖြစ်၏။ ယင်းကျမ်းကြီးကို ဟောတော်မူသော အရှင်နာဂသိန်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်းချုပ်၍ ဤအဘိဓာန်ကြီး၌ ဖော်ပြထား၏။ နာဂသေဇ-ကြည့်။

တိမ်မြုပ်နေသော သမိုင်းကို ပြောနေသောအဘိဓာန်

ဤအတွဲ ၁၁-တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးသည် တိမ်မြုပ်နေသော သမိုင်းကိုလည်း ပြောနေသည်။ သာသနာသက္ကရာဇ် ၁၂၁၈-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်၍ ၂၅၅-ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံသော သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီး၏ တိမ်မြုပ်သော အကြောင်းအရာ အချက်အလက် တချို့တို့ကို ဤအဘိဓာန်ကြီး၌ ဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မာသောက-ကြည့်။ ၎င်းပြင် သီရိဓမ္မာသောကမင်းတရားကြီး၏ မိခင် ဓမ္မာမိဖုရားကြီး၏ အကြောင်းအရာအကျဉ်းကို ဖော်ပြထားသည်။ ဓမ္မာသောကမာတု ကြည့်။ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီး အဘိသိက် အခမ်းအနားပွဲသဘင်နှင့်ပတ်သက်၍ ဤအဘိဓာန်၌ ဖော်ပြထားသည်။ ဓမ္မာသောကာဘိသေက-ကြည့်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဤအတွဲ ၁၁၊ တိပိဋကပါဠိ မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးသည် တိမ်မြုပ်နေသော သမိုင်းကိုလည်း ပြောနေသည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။

စာပေသမိုင်းကို ညွှန်ပြသော အဘိဓာန်

ဤအဘို့ ၁၁ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် လူ့တာဝန်သူ ကျေပွန်အောင် ဆောင်လေသည်။ ဤအဘိဓာန်သည် ပါဝင်သည့် ပုဒ်များနှင့် စပ်၍ လိုအပ်သမျှကို ရှင်းလင်းထား သည်။ ဤကျမ်းတွင် ပါဝင်သည့် စာပေကျမ်းဂန်နှင့် စပ်သော ပုဒ်တို့ကို ပေါ်ထွန်းရာခေတ်၊ ရေးသား ပြုစုသူ၊ ရေးသားပုံ အခြင်းအရာ စသည်ဖြင့် စာပေသမိုင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း ခိုက်မရှိပဲ ဖော်ပြ ထားလေရာ ဤအဘိဓာန်သည် စာပေသမိုင်းကို ညွှန်းပြသော အဘိဓာန်လည်း ဖြစ်သည်။ ဓမ္မပဒ၊ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီအနုဋီကာ၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋီကာ၊ ဓာတုကထာအဋ္ဌကထာ၊ ဓာတုကထာ ပကရကထာအနုဋီကာ၊ ဓာတုကထာ မူလဋီကာ စသည် ပုဒ်များလည်းကြည့်။

ကျမ်းပြုဆရာတော်တို့၏ အဋ္ဌပုတ္တိ

ပရိယတ္တိသာသနာတော်တွင် အလွန်ထင်ရှားသည့် အဋ္ဌကထာကျမ်းပြု၊ ဋီကာကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ် များဖြစ်ကြသော အရှင်ဓမ္မပါလ၊ အရှင်ဓမ္မသီရိတို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုလည်း ဤအဘိဓာန်၌ လိုရင်းအချုပ် ထုတ်ဖော်ပြထားသည်။ ဓမ္မပါလတ္ထေရာ၊ ဓမ္မသီရိတ္ထေရာ ကြည့်။

နေတ္တိနည်း တနည်းအတွက် လိုအပ်ချက် ဖော်ပြခဲ့

နေတ္တိနည်းသည်-

- ၁။ နန္ဒိယာဝဋ္ဋနည်း
- ၂။ တိပုက္ခလနည်း
- ၃။ သီဟဝိက္ခိလိတနည်း
- ၄။ ဒိသာလောစနည်း
- ၅။ အင်္ဂုသနည်း-အားဖြင့် ၅-နည်း ရှိသည်။

ဤ၌ ဇလပ်ပန်း တရထည်လည်ခြင်းရှိသော နန္ဒိယာဝဋ္ဋနည်း၏ ဇလပ်ပန်း တရထည်တရားတို့၏ လည်ပုံ ဤအဘိဓာန်၌ လိုရင်း ကျစ်ကျစ်လစ်လစ် ဖော်ပြထား၏။ နန္ဒိယာဝဋ္ဋ (ဝတ္ထ) ကြည့်။

နိကာယ်ငါးရပ်နှင့်စပ် မှတ်သားဖွယ်

နိကာယ်ငါးရပ်နှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်အကျဉ်းချုပ်ကို သီဟိုဠ် ဗဟုသုတစသည်သွင်း၍ ဖော်ပြ ထားရာ စာပေသမိုင်းသုတေသီတို့ စိတ်စင်စားစရာ ဖြစ်လေသည်။ နိကာယကြည့်။

သာသနာ့ဂိုဏ်း အမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြခြင်း

ဘုရားမြတ်စွာသာသနာတော်၌ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)နိုင်ငံများတွင် ဒုတိယသံဂါ- ဃနာဇေတကစ၍ သံဃာဂိုဏ်းခွဲအမျိုးမျိုး ပေါ်ပေါက်လာပုံများကို ခုနစ်သက္ကရာဇ်နှင့်တကွ ပါဠိစာပေ သီဟိုဠ်ဘာသာစာပေ၊ သက္ကတစာပေ စသည့် စာပေများစွာတို့ကို ချဉ်းနင်း၍ ဖော်ပြထားရာ သာသနာ သန့်ရှင်း တည်တံ့ ပြန့်ပွားရေးကို အားသန်ခွန်စိုက် ပြုလုပ်နေသော ဤခေတ်တွင် သာသနာ့

သမိုင်းပညာရှင်များ ဗဟုသုတယူ၍မကုန်အောင် ဗဟုသုတများ ရကြမည်ဖြစ်ပေသည်။ နိကာယန္တရည်း။

နိကာယသင်္ဂဟသမိုင်း

သီဟိုဠ်ကျွန်း(သီရိလင်္ကာ)၌ သာသနာတော်ခေတ်အဆက်ဆက် ကွဲပြားခဲ့သော သာသနာ့ဂိုဏ်းများ၏ သမိုင်းကို စုပေါင်းချဉ်းချုပ်ပြဆိုသည့် နိကာယသင်္ဂဟကျမ်းရှိလေသည်။ သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)၌ ဝိဇ္ဇာဒယတက္ကသိုလ်၊ ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရတက္ကသိုလ်ကြီးများ၌ ပြဋ္ဌာန်းကျမ်းလည်းဖြစ်သည်။ ယင်းနိကာယသင်္ဂဟကျမ်းစာသမိုင်းကို ဤအဘိဓာန် အတွဲ ၁၁-၌ ဖော်ပြထားရာ စိတ်ဝင်စားစရာ၊ သံဝေဂဖြစ်စရာကောင်းလှပေသည်။ နိကာယသင်္ဂဟ ကြည်း။

ဤသည်လျှင် ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး အတွဲ ၁၁-၌ ပါဝင်သော အချက်အလက်အချို့ကို အမြွက်မျှထုတ်ပြချက်တည်း။

အဓိကလုပ်ငန်း ၅-ရပ်

ယခင် တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများနည်းတူ—

- ၁။ ပုဒ်တည်ခြင်း၊
- ၂။ လိင်ခွဲခြင်း၊
- ၃။ ဒေါင့်ကွင်း၌ ပုဒ် ဓာတ် ပစ္စည်း စသည်ခွဲခြင်း၊(လိုအပ်လျှင် ဘာသန္တရကျမ်းများနှင့် အဘိဓာန်တည်ပုဒ်ကို ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်ခြင်း)၊
- ၄။ အနက်ပေးခြင်း (လိုအပ်လျှင် ဘာသန္တရအဘိဓာန် အဆိုအမိန့်များထည့်စွက်ခြင်း)၊
- ၅။ သာဓကထုတ်ခြင်း—

အားဖြင့် အဓိကလုပ်ငန်းကြီး ၅-ခုဖြင့် ဤတိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်အတွဲ ၁၁ ကိုလည်း မဟုဿာဟဠာလုံ့လဖြင့် ပြုစုခဲ့ကြကုန်၏။

အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များ

ပခုက္ကူ တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်အဖွဲ့မှာ သက္ကရာဇ် ၁၃၂၈-ခုနှစ်၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၁၃-ရက် (၁၃-၉-၆၆)နေ့က စတင်ဖွဲ့စည်းရေးသားခဲ့သည့် တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်အဖွဲ့ကြီးဖြစ်လေသည်။

ယင်းအဖွဲ့ကြီးမှ စုဆောင်းရေးသားခဲ့ရာ သက္ကရာဇ် ၁၃၃၂ (ခရစ် ၁၉၇၁)ခုနှစ်တွင် တ-ထော-မေဿာမိအထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၆၅၃၅-ပုဒ်ပါဝင်သည့် အတွဲ ၉-အဘိဓာန်ကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။

တဖန် ၁၃၃၆-(ခရစ် ၁၉၇၅) ခုနှစ်တွင် ဒ-ဒွေဠကပုစ္ဆာအထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၇၉၈၆-ပုဒ်ပါဝင်သည့် အတွဲ ၁၀-အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။

ယခုတဖန် ၁၃၄၈ (ခရစ် ၁၉၈၆) ခုနှစ်တွင် ဓ-နိက္ခာမေသုံ-အထိအဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း (၅၄၄၈) ပါဝင်သည့်အတွဲ ၁၁-အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။

ဤ တိပိဋကပါဠိမြန်မာ တ-ဝဂ် အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို ပြုစုရာ၌ ဂဏဝါစကဆရာတော် များ၊ ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရ၊ မရ ဆရာတော်များနှင့်အတူတကွ ပုဒ်ထုတ်၊ ပုဒ်တည်၊ လိင်ခွဲ၊ ပုဒ်ခွဲ၊ သက္ကတ၊ ပြာကရိတ်၊ သီဟိုဠ် စသော ဘာသန္တရအခေါ်အဝေါ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြခြင်း၊ အနက်ပေးခြင်း၊ ဘာသန္တရအဘိဓာန် အဆိုအမိန့်များကို ဖော်ပြခြင်း၊ အနက်ပေးခြင်း၊ လိုအပ်ရာ၌ သမိုင်းကြောင်း ဖော်ပြခြင်း စသည့် ရေးသားပြုစုခဲ့ကြလေသည်။

၎င်းပြင် သာသနာရေးဦးစီးဌာနမှ ပညာရှင်ကျမ်းပြုမှူးများဖြစ်ကြသော ဦးမျိုးမြင့်၊ ဦးထွန်း လှိုင်၊ ဦးအေးနိုင်စသူတို့ကလည်း ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးရေးရာ၌ အကြံဉာဏ်များ ပေးကြပါသည်။ အဘိဓာန်ဌာန ဝန်ထမ်းများကလည်း သာသနာရေးဦးစီးဌာနနှင့် ပခုက္ကူမြို့ မဟာဝိသုတာရာဇတိုက် သာသနဇောတိပါလကျောင်း တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်အဖွဲ့သို့ လိုအပ်သည့် စာရေးကိရိယာများ ဂယ်လီများ၊ စာဖောင်များစသည့် ရောက်အောင်ပို့ဆောင်ခြင်း စသည်လုပ်ငန်းအဝဝကို တက်တက် ကြွကြွ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များ

ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုပြုစုရာ၌ လက်ရှိအဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များမှာ-

- ၁။ ဆရာတော်ဦးကေသာသ ဓမ္မာစရိယ၊ ဂဏဝါစက၊ဘိ-အေ (ဂုဏ်ထူး) သီရိလင်္ကာကျမ်းပြု အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌဆရာတော်။
- ၂။ ဆရာတော် ဦးဩဘာသ။
- ၃။ ဆရာတော် ဦးဇောတိက။
- ၄။ ဆရာတော် ဦးမညာဇောတ ဂဏဝါစက အစိုးရဓမ္မာစရိယ။
- ၅။ ဆရာတော် ဦးကုမာရ နိုင်ငံတော်ပရိယတ္တိသာသနာ့တက္ကသိုလ် (ရန်ကုန်) ဝိနယမဟာဌာန ဂဏဝါစက၊ အာရာမမှူး၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။
- ၆။ ဆရာတော် ဦးပညာသာမိ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။
- ၇။ ဆရာတော် ဦးပရမ။
- ၈။ ဆရာတော် ဦးပညာသီဟ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။
- ၉။ ဆရာတော် ဦးစက္ကိန္ဒ။
- ၁၀။ ဆရာတော် ဦးဥဇ္ဇန။
- ၁၁။ ဆရာတော် ဦးပညိဿရ အစိုးရဓမ္မာစရိယ-

တို့ ဖြစ်ကြသည်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ကျမ်းစဉ်ပုံ၊ အက္ခရာစဉ်ပုံနှင့်

သင်္ကေတများ

ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါ၊ ဌ၊ ဋိ ကျမ်းစဉ်ပုံ၊ အက္ခရာစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတပြပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တစ်ခုအတွက် ပါ၊ ဌ၊ ဋိ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်း ပဓာနကျသော ကျမ်းစာအလိုက် ကိုးကားထားသည်။ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာ အနု အရင့် အဆင့်အတန်း ၃-မျိုးခွဲ၍ ကိုးကားထားသည်။

ဥပမာ။ ။ပါဠိတော်၊ ပြီးမှ အဋ္ဌကထာ၊ ပြီးမှ ဋီကာကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုသည်။ ယင်း ပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋက ၃-ပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင်ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင်ကျမ်းတွင်လည်း အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပြီးမှ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရ-ပုဒ်ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍ လည်းကောင်း၊ အခြား အဘိဓမ္မဝေါဟာရ၊ သုတ္တန္တဝေါဟာရပုဒ်တို့ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း၊ သုတ္တန် ကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍လည်းကောင်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းမည်သင်္ကေတ။ ။ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ ကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြပဲ အတိုကောက်သင်္ကေတနည်းဖြင့် ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာ အရေ အတွက်အလိုက် ၁-၂-၃-၄-၈၈၆-များဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားသည်။

ဥပမာ။ ။ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော်ကျမ်းကို ဝိ၊ ၁။-ဟု သင်္ကေတပြ၍ သုံးစွဲထားသည်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်း ၅-ကျမ်း					
၁။	ပါဏဇိကပါဠိ	ဝိ၊ ၁။	၁	ပါဏဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ(ပ)	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂။	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊ ၂။	၂	။ (ဒ)	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃။	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊ ၃။	၃	ပါစိတ္တဘိ	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၄။	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊ ၄။	၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိ	ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၅။	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊ ၅။	၅	ကခါဝိတရဏိ	ကခါ
			၆	ဝိနယသင်္ဂဟ	ဝိ၊ သင်္ဂဟ
သုတ် ၃-ကျမ်း					
၆။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၁။	၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၇။	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၂။	၈	မဟာဝဂ္ဂ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၈။	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊ ၃။	၉	ပါထိကဝဂ္ဂ	ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၉။	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၁။	၁၀	မူလပဏ္ဏာသ	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၀။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၂။	၁၁	။	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၁။	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊ ၃။	၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
			၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသ	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
သံယုတ္တနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၂။	သံယုတ္တပါဠိ (ပ)	သံ၊ ၁။	၁၄	သံယုတ္တ	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၃။	။ (ဒ)	သံ၊ ၂။	၁၅	။	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၄။	။ (တ)	သံ၊ ၃။	၁၆	။	သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၅။	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊ ၁။	၁၇	အင်္ဂုတ္တရ	အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၆။	။ (ဒ)	အံ၊ ၂။	၁၈	။	အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၇။	။ (တ)	အံ၊ ၃။	၁၉	။	အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်
ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည် သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
အဘိဓမ္မာနှင့် ခုဒ္ဒနိကာယ်ကျမ်းများ					
၁၈။	ဓမ္မသင်္ကဏိပါဠိ	အဘိ၊ ဓ။	၂၀	အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ။	အဘိ၊ ဌ။ ၁။
၁၉။	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ ဝိ။	၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီ။	အဘိ၊ ဌ။ ၂။
၂၀။	ဓာတုကထာ + ပုဂ္ဂလပညတ်	အဘိ၊ ပု။	၂၂	ပဉ္စပကရဏ	အဘိ၊ ဌ။ ၃။
၂၁။	ကသာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊ က။	၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ	ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။
၂၂။	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊ ခ။	၂၄	"	ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။
၂၃။	" (ဒ)	" ၊ ၂။	၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၄။	" (တ)	" ၊ ၃။	၂၆	"	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၅။	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊ ခ။	၂၇	ခုဒ္ဒကပါဌ	ခုဒ္ဒက၊ ဌ။
၂၆။	" (ဒ)	" ၊ ၂။	၂၈	ဓမ္မပဒ	ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။
၂၇။	" (တ)	" ၊ ၃။	၂၉	"	ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။
၂၈။	" (စ)	" ၊ ၄။	၃၀	ဥဒါန	ဥဒါန၊ ဌ။
၂၉။	" (မ)	" ၊ ၅။	၃၁	ဣတ္တိဝုတ္တက	ဣတ္တိဝုတ်၊ ဌ။
၃၀။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ	၃၂	သုတ္တန်ပါတ	သုတ္တန်၊ ဌ။ ၁။
၃၁။	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက	၃၃	"	" ၊ ဌ။ ၂။
၃၂။	ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ	၃၄	ဝိမာနဝတ္ထု	ဝိမာန၊ ဌ။
၃၃။	ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန	၃၅	ပေတဝတ္ထု	ပေတ၊ ဌ။
၃၄။	ဣတ္တိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတ္တိဝုတ်	၃၆	ထေရဂါထာ	ထေရ၊ ဌ။ ၁။
၃၅။	သုတ္တန်ပါတပါဠိ	သုတ္တန်	၃၇	"	ထေရ၊ ဌ။ ၂။
၃၆။	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန	၃၈	ထေရီဂါထာ	ထေရီ၊ ဌ။
၃၇။	ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ	၃၉	အုပဒါန	အုပ၊ ဌ။ ၁။
၃၈။	ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ	၄၀	"	အုပ၊ ဌ။ ၂။
၃၉။	ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ	၄၁	ဗုဒ္ဓဝံသ	ဗုဒ္ဓဝ၊ ဌ။
၄၀။	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊ ခ။	၄၂	စရိယာပိဋက	စရိယာ၊ ဌ။
၄၁။	အပဒါနပါဠိ (ဒ)	အပ၊ ၂။	၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသ	မဟာနိ၊ ဌ။
၄၂။	ဗုဒ္ဓဝံသ	ဗုဒ္ဓဝံ	၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသ	စူဠနိ၊ ဌ။
၄၃။	စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ	၄၅	ဇာတက	ဇာ၊ ဌ။ ၁။
၄၄။	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ	၄၆	"	ဇာ၊ ဌ။ ၂။
၄၅။	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ	၄၇	"	ဇာ၊ ဌ။ ၃။
၄၆။	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၊ ခ။	၄၈	"	ဇာ၊ ဌ။ ၄။
၄၇။	" (ဒ)	ဇာ၊ ၂။	၄၉	"	ဇာ၊ ဌ။ ၅။
၄၈။	နေတ္ထိပါဠိ	နေတ္ထိ	၅၀	"	ဇာ၊ ဌ။ ၆။
၄၉။	ပေဋကောပဒေသပါဠိ	ပေဋကော	၅၁	"	ဇာ၊ ဌ။ ၇။
၅၀။	မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိ	မိလိန္ဒ	၅၂	နေတ္ထိ	နေတ္ထိ၊ ဌ။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည် သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ဋီကာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်းဋီကာကျမ်းများ		
၁။	ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ	ဝဇီရ။
၂။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ)	သာရတ္ထ၊ ၁။
၃။	။ (ဒ)	။ ၂။
၄။	။ (ဘ)	။ ၃။
၅။	ဝိမတိဝိနောဓနီဋီကာ (ပ)	ဝိမတိ။ ၁။
၆။	။ (ဒ)	။ ၂။
၇။	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာ	ကင်္ခါ၊ ဋီ။
၈။	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာသစ်	ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
ဒီပနိကာယ်ဋီကာများ		
၉။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၀။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ် (ပ)	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
၁၁။	။ (ဒ)	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၁၂။	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၃။	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၄။	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ)	မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅။	။ (ဒ)	မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၆။	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ ဋီ၊ ၃။
သံယုတ္တနိကာယ်များ		
၁၇။	သံယုတ္တဋီကာ (ပ)	သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၈။	။ (ဒ)	သံ၊ ဋီ၊ ၂။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၉။	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ပ)	အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀။	။ (ဒ)	အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁။	။ (ထ)	အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၂။	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ (ပ)	မူလဋီ၊ ၁။ အနုဋီ၊ ၁။
၂၃။	။ (ဒ)	။ ၂။ ။ ၂။
၂၄။	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ (တ)	မူလဋီ၊ ၃။ အနုဋီ၊ ၃။
၂၅။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၆။	။ (ဒ)	။ ၂။
၂၇။	နေတ္ထိဋီကာ၊ နေတ္ထိဝိဘာဝိနီ	နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ နေတ္ထိ၊ ဝိ။

ယခင်ထွက်ပြီး အဘိဓာန်အချို့တို့၌ မပါဝင်သေးသော

ဂန္ထန္တရကျမ်းများစာရင်း

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့်ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁	မဏိဒီပဋိကာ (ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၉၁-ခု။	အရှင်မဟာအရိယဝံသဓမ္မသေနာ- ပတိမဟာထေရ်
၂	။	ပေမူ	။
၃	နေတ္ထိမဟာဋီကာ	။	အရှင်ဉာဏဝံသမဟာထေရ်
၄	ပရမတ္ထဒီပနီခေါ် သင်္ဂြိုဟ် မဟာဋီကာ	ဣန္ဒာသယပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၈-ခု။	လယ်တီဆရာတော်
၅	အနုဒီပနီ	ဟံသာဝတီပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ (မန္တလေး)၊ ၁၉၂၀-ခု။	။
၆	အင်္ဂုဒ္ဓိကာမည်သော သင်္ဂြိုဟ်မဟာဋီကာသစ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၁၉၀၆-ခု။	ပခန်းကြီးမြို့၊ နေရင်းရွာ၊ တလိုင်း ကုန်းဆရာတော်
၇	ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ	ပြည်ကြီးမိတ်ဆွေပိဋကတ်ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၁၉၀၆-ခု။	အရှင်ဝိဇိတာဝိမဟာထေရ်
၈	သံပျင်ဋီကာ	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၁၂၈၇-ခု။	သံပျင်အမတ်
၉	သုဗောဓာလင်္ကာရ	ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၄-ခု။	အရှင်သံဃာကိစ္စတမဟာသာမိ မထေရ်
၁၀	သုဗောဓာလင်္ကာရ ပုရာဏဋီကာ	။	။
၁၁	အဘိနဝဋီကာ	။	အရှင်သီရိဓမ္မကိတ္တိရတန ပဇ္ဇောတ မဟာထေရ်
၁၂	နိရုတ္တိသာရမဉ္ဇူသာ ဋီကာပါဌ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၁၉၁၃-ခု။	(ဒါဌာနာဂရာဇဂျ) သဒ္ဓမ္မသီရိ- မဟာထေရ်
၁၃	မိလိန္ဒဋီကာ	အနုလာပုံနှိပ်တိုက်၊ ကိုလံဘို၊ သီဟိုဠ်၊ ၁၉၆၂-ခု။	မဟာတိပိဋကစူဠာဘယထေရ်
၁၄	ပါတိမောက္ခပဒတ္တအနုဝဏ္ဏ နာပါဌ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၁၉၀၈-ခု။	(စလင်း)အရှင်ဝိစိတ္တ မဟာထေရ်
၁၅	ဗာလာဝတာရပါဌ်	ကဝိမျက်မှန်စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၈၉-ခု။	အရှင်ဓမ္မကိတ္တိမထေရ်
၁၆	ဗာလာဝတာရဋီကာ	ကဝိန္ဒာသီရိစာပုံနှိပ်တိုက်၊ (ရန်ကုန်)၊ ၁၂၆၂-ခု။	အရှင်သီရိသုမင်္ဂလမထေရ်
၁၇	သုတ္တနိဒ္ဒေသပါဌ်	ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၂-ခု။	အရှင်သဒ္ဓမ္မဇောတိပါလ မထေရ်

ဦး ရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့်ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁၈	သဒ္ဓါငယ်၁၅-စောင် ပါဌ်	ဣန္ဒာသယပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၂၆-ခု။	ရှေးဆရာရှင်များ
၁၉	သဒ္ဓါငယ်ဒွိကာပါဌ် (ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၉-ခု။	။
၂၀	။ (ဒု)	။ ၁၉၂၈-ခု	။
၂၁	။ (တ)	။ ၁၉၂၉-ခု။	။
၂၂	နယမုခဒီပနီပါဌ်	။ ၁၉၃၇-ခု။	အရှင်ဇေယျမထေရ်
၂၃	ရူပဘေဒပကာသနီ သစ်ပါဌ်	။ ။	အရှင်ပဏ္ဍဝံသမထေရ်
၂၄	(ဝိနည်း) မဟာဝါ ဂဏ္ဍိသစ်	ရတနာသိဒ္ဓိပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် (မန္တလေး)၊ ၁၂၈၈-ခု။	စလင်းဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိတ
၂၅	အဋ္ဌသာလင်္ဂနိဂဏ္ဍိသစ်	ကဝိမျက်မှန်စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၆၁-ခု။	မြို့ပြင်ကြီးဆရာတော်
၂၆	သီလကွန်ဂဏ္ဍိ	ပိဋကတ်တော်ပြန့်ပွားရေး ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၄-ခု။	ချောင်းကောက်ဆရာတော် အရှင်သဒ္ဓမ္မနန္ဒီ
၂၇	သမ္မန္တစိန္တာဂဏ္ဍိသစ်	ရတနာဒီပပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၇-ခု။	မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ဝေသဝဏ္ဏမထေရ်
၂၈	အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂြိုဟ်ဂဏ္ဍိ	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၄-ခု။	ဘုရားကြီးဆရာတော်
၂၉	နေတ္တိဟာရတ္ထဒီပနီ	ဟံသာဝတီပိဋကတ်ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၁၉၄၀-ခု။	ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးဗုဓ်
၃၀	(သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ၊ ကစ္စာယနုသာရ) အနုဒီပနီ	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၉၅-ခု။	ကန်ဦးဆရာတော်
၃၁	သာသနဝံသပွဒီပိကာ	ဘောဂဝတီ စာပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၈၅-ခု။	မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမီ
၃၂	မဟာသုတကာရီ မဆဒေဝလင်္ကာသစ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ်ပုံနှိပ် တိုက်၊ ၁၉၆၂-ခု။	မန်လည်ဆရာတော်
၃၃	သာဓနဗဟုဿုတပ္ပ- ကာသနီ	ဒီးဒုတ်သတင်းစာပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၉၀-ခု။	ဘုရားပြုဆရာတော်
၃၄	(ပိဋကတ် ၃-ပုံ စာတမ်းခေါ်) ပိဋကတ်တော်သမိုင်း	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၅၉-ခု။	(မိုင်းခိုင်းမြို့စား ပိဋကတ် တော်အုပ်) မင်းကြီး မဟာသီရိဇေယျသူ
၃၅	ပေါ်ရာဏဒီပနီ(ပ)	။ ၁၉၆၁-ခု။	မှော်ဘီဆရာသိန်း

ဦးရေ	ကျမ်းစာမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့်ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၃၆	ကဗျာသင်္ဂဟမေဒနီ	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။ ၁၉၆၆-ခု။	ရှေးပညာရှိ ကဝိစာဆိုရှင် မျှား(စုဆောင်းသူ ပညာ- အုပ် ဦးမင်းလွင်)
၃၇	ဥတုဘောဇနသင်္ဂဟ ကျမ်း	။ ၁၉၆၅-ခု။	ယောမြို့စား အတွင်းဝန် ဦးဘိုးလှိုင်
၃၈	ဒီပဝံသ	ဂုဏသေန သမာဂမပုံနှိပ်တိုက် ကိုလံဘို၊ သီဟိုဠ်၊ ၁၉၅၉-ခု။	သီဟိုဠ်၊ သာသနာပြု ရှေးဆရာများ
၃၉	မဟာဝံသ	။	မဟာနာမ၊ ဓမ္မကိတ္တိ၊ သီဒ္ဓတ္ထ၊ ဗုဒ္ဓရက္ခိတစသော မထေရ်များ
၄၀	ထူပဝသ	။ ၁၉၆၂-ခု။	ဝါစိယရမဟာထေရ်
၄၁	သမန္တကုဋဝဏ္ဏနာ	။ ၁၉၅၉-ခု။	ဝေဒေဟမဟာထေရ်
၄၂	မဟာဝံသဋီကာ	အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်၊ ကိုလံဘို၊ သီဟိုဠ်၊ ၁၈၉၅-ခု။	သီဟိုဠ်၊ သာသနာပြု ရှေးဆရာရှင်
၄၃	တေလကဋ္ဌာဟဂါထာ	ဂန္ဓာလောကပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၀၀-ခု။	ကလျာဏိယမဟာထေရ်

နိဿယကျမ်းများစာရင်း

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်။	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့်ခုနှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁။	အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် နိဿယ(ပ)	သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၁-ခု	ဒုတိယဗားကရာ သာသနာပိုင် ဆရာတော်
၂။	။ (ဒု)	။	။
၃။	။ (တ)	ဇေယျ မိတ်ဆွေပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၅-ခု	။
၄။	(ဝိနည်း)မဟာဝါ အဋ္ဌကထာနိဿယ	ပဒေသာပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် (မန္တလေး) ၁၃၂၂	မအူဆရာတော်
၅။	ကခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ နိဿယ(ပ)	မင်္ဂလာဇေယျစာပုံနှိပ်တိုက် (ရန်ကုန်) ၁၂၇၅	ရေစကြိုဆရာတော်အရှင် ဂန္ထသာရ မဟာထေရ်
၆။	။ (ဒု)	ဟံသာဝတီ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၉၈-ခု	။
၇။	။ (ယောမူ)	ဣတ္ထာသယ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၆-ခု။	အရှင်ဇောတယန္တ မဟာထေရ်
၈။	(သုတ်)မဟာဝါအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၆၀-ခု။	အရှင်နန္ဒဝံသ မဟာထေရ်
၉။	။ (ဒု)	။ ၁၉၆၅။	။
၁၀။	(သုတ်) ပါထေယ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပ)	ဇေယျ မိတ်ဆွေပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၈-ခု။	သဲအင်းဆရာတော် အရှင်ပညာဇောတ မဟာထေရ်
၁၁။	။ (ဒု)	။	။
၁၂။	ပဉ္စမကြိတ်အဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။ ၁၉၁၆-ခု။	ဂူကြီးဆရာတော် အရှင်ပညာ မဟာထေရ်
၁၃။	။ (ဒု)	။ ၁၉၁၆-ခု။	။
၁၄။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ (တ)	ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၆၇-ခု။	ပြည်ဆရာတော်
၁၅။	။ (စ)	။	။
	။ (မ)	။	။
၁၆။	ဇီကာကျော်နိဿယ	မင်္ဂလာတိုင်း စာပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၆၈-ခု(ရန်ကုန်) ၁၉၂၄-ခု။	ဒုတိယဗားကရာ သာသနာပိုင် ဆရာတော်
၁၇။	ရူပသိဒ္ဓိနိဿယ	ဣတ္ထာသယ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၂၄-ခု။	ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓ

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

အက္ခရာစဉ် ကျမ်းညွှန်း သင်္ကေတ

အံ၊ ခ။ ၂။ ၃။	အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် (ပါ ဒု၊ တ)
အံ၊ ခို၊ ခ။ ၂။ ၃။	အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (ပါ ဒု၊ တ)
အံ၊ ဌ။ ခ။ ၂။ ၃။	အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ (ပါ ဒု၊ တ)
အဋ္ဌသာ၊ ယော။	အဋ္ဌသာလိနိယောဇနာ။
အဋ္ဌသာ၊ သျှ။ ခ။ ၂။ ၃။	အဋ္ဌသာလိနိနိဿယ (ပါ ဒု၊ တ)
အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဓာန်။	အဒ္ဓမာဂဓိအဘိဓာန်။
အနုဋ္ဌိ၊ ခ။	ဓမ္မသင်္ကဏိအနုဋ္ဌိကာ။
အနုဋ္ဌိ၊ ၂။	ဝိဘင်းအနုဋ္ဌိကာ။
အနုဋ္ဌိ၊ ၃။	ပဉ္စပကရဏအနုဋ္ဌိကာ။
အပ။ ခ။ ၂။	အပဒါန်ပါဠိတော် (ပါ ဒု)
အပ၊ ဌ။ ခ။ ၂။	အပဒါန်ဋ္ဌကထာ (ပါ ဒု)
အဘယာ၊ ဓာန်၊ သျှ။	အဘယာဘယ ဆရာတော် ပြုစုသော အဘိဓာန်နိဿယသစ်။
အဘိ၊ က။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်။
အဘိ၊ ဌ။ ခ။ ၂။ ၃။	အဋ္ဌသာလိနိ၊ သမ္မောဟဝိနောဒနိ၊ ပဉ္စပကရဏ။
အဘိ၊ ဓ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ကဏိပါဠိတော်။
အဘိ၊ ပု။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိတော်။
ဣတိဝုတ်။ (ဣတိဝုတ်၊ ဌ။)	ဣတိဝုတ်ပါဠိ။ (ဣတိဝုတ္တကဋ္ဌကထာ။)
ဥဒါန။ (ဥဒါန၊ ဌ။)	ဥဒါနပါဠိ။ (ဥဒါနဋ္ဌကထာ။)
ကခါ။	ကခါဝိတရဏိအဋ္ဌကထာ။
ကခါ၊ ခို။	ကခါဝိတရဏိပုရာဏဋီကာ (ကခါဋီကာဟောင်း။)
ကခါ၊ ခို၊ သစ်။	ကခါဝိတရဏိအဘိနဝဋီကာ (ကခါဋီကာသစ်။)
ကခါ၊ ယော။ မဟာဋီ။ ခ။ ၂။ ၃။ ၄။	ကခါယောဇနာမဟာဋီကာ (ပါ ဒု၊ တ၊ စ)
ကစ္စည်း	ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး သုတ်နံပါတ်။
ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ။	ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာ။
ကျော်အောင်၊ ဓာန်၊ သျှ။	ကျော်အောင်စံထားဆရာတော် ပြုစုသော အဘိဓာန်နိဿယ။
ခုဒ္ဒက။ (ခုဒ္ဒ၊ ဌ။)	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ။ (ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ။)
ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ (ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ သျှ။)	ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ (ယင်းနိဿယ၊ ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓမူ။)
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ခို။	ခုဒ္ဒသိက္ခာပုရာဏဋီကာ (ဋီကာဟောင်း။)

ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဇို၊ ဆစ်။
စရိယာ။ (စရိယာ၊ ဌ။)
စိန္တာ။ (စိန္တာ၊ ဒီပနီ။)
စိန္တာမဏိ။
စိန္တာ၊ မဟာဇို။
စူဠနိ။ (စူဠနိ၊ ဌ။)
စူဠဝံသ။
စေတိယုပ္ပတ္တိဒီပနီ။
ဇာ။ ၁။ ၂။
ဇာ၊ ဇို။ သို့မဟုတ် ဇာ၊ ဇို၊ ပေ။
ဇာ၊ ဌ။ ၁-၇။
ဇာတ်ဝတ္ထု။

တေလကဋ္ဌာဟဂါထာ။
တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။
ထူပဝံသ။
ထေရ။
ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၂။
ထေရီ။ (ထေရီ၊ ဌ။)
ထောမ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃။
ဒီ၊ ဇို။ ၁။ ၂။ ၃။
ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။
ဒီပဝံသ။
ဓမ္မ။
ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၂။
ဓာန်၊ ဓာန်၊ ဇို။
ဓာန်၊ ဇို၊ သျှ။ ၁။ ၂။
နိဒ္ဒေသ။
နိတိ၊ ဓာ။ (နိတိ၊ ဓာ။ သျှ။)
နိတိ၊ ပဒ။ (နိတိ၊ ပဒ။ သျှ။)
နိတိ၊ သုတ္တ။ (နိတိ၊ သုတ္တ။ သျှ။)

ခုဒ္ဒသိက္ခာအဘိနဝဋီကာ (ဇိုကာဆစ်။)
စရိယာပိဋကပါဠိ။ (စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာ။)
သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာ။ (ယင်း၊ ဒီပနီ။)
သဒ္ဓတ္ထစိန္တာမဏိသက္ကတအဘိဓာန်။
သဒ္ဓတ္ထဘေဒစိန္တာမဟာဇိုကာ။
စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ။ (စူဠနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ။)
စူဠဝံသအင်္ဂလိပ်မူ (P-T-S)
စေတိယုပ္ပတ္တိဒီပနီ (အရှင်ကေလာသ။)
ဇာတကပါဠိ (ပါ၊ ဒု။)
ဇာတ်ဋီကာ၊ မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမိ။
ဇာတကဋ္ဌကထာ (ပဌမ-သတ္တမ)
ညောင်ကန်ဆရာတော် အရှင်ကဝိန္ဒ-ပြု၊ မင်းပူး ဦးဩဘာသပြု
၂-မျိုး၊ တမျိုးမျိုးကို အမည်ဖော်၍ ညွှန်းသည်။
တေလကဋ္ဌာဟဂါထာ။
တောင်ပေါက်ဆရာတော် ပြုစုသော အဘိဓာန် နိဿယသစ်။
ထူပဝံသပါဠိ (ဓမ္မကိတ္တိထေရ်-ပြု)
ထေရဂါထာပါဠိ။
ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ (ပါ၊ ဒု။)
ထေရီဂါထာပါဠိ။ (ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထာ။)
သဒ္ဓတ္ထ ထောမ မဟာနိမိ သက္ကတ အဘိဓာန်။
သီလက္ခန္ဓ။ မဟာဝဂ္ဂ။ ပါထိကဝဂ္ဂ။
သီလက္ခန္ဓ-မဟာ-ပါထိက-ဝဂ္ဂဋီကာ။
သီလက္ခန္ဓ-မဟာ-ပါထိက-ဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။
ဒီပဝံသပါဠိ။
ဓမ္မပဒပါဠိ။
ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပါ၊ ဒု။)
အဘိဓာန် (အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ) ဂါထာ။ (ဇိုကာ)
အဘိဓာန်ဋီကာနိဿယ (ပါ၊ ဒု။)
သုတ္တနိဒ္ဒေသ။
သဒ္ဓနိတိ ဓာတုမာလာ။ (ယင်းနိဿယ။)
သဒ္ဓနိတိပဒမာလာ။ (ယင်းနိဿယ။)
သဒ္ဓနိတိသုတ္တမာလာ။ (ယင်းနိဿယ။)

နေတ္တိ။ (နေတ္တိဌ။)
 နေတ္တိဋ္ဌိ။
 နေတ္တိ၊ ဒီပနီ။
 နေတ္တိဝိ။
 ပဇ္ဇကု။ ဒီပသု။
 ပဇ္ဇကု။ ဒီပသု။
 ပဇ္ဇကု။ ဒီပသု။
 ပဇ္ဇကု။ ဓာနံသု။ သင်။

ပဋိသံ။
 ပဋိသံဌ။ ၁။ ၂။
 ပဋ္ဌာန။ ၁-၅။
 ပါမိတ်ယော။
 ပါရာ၊ ဂဏ္ဍိသစ်။
 ပါရာ၊ ဘာသာ၊ ဋီ။
 ပါဠိ-သီဝန်။
 ပေတ။ (ပေတဌ။)
 ဗုဒ္ဓဝံ။ (ဗုဒ္ဓဝံဌ။)
 မ။ ၁။ ၂။ ၃။
 မအာ၊ ပါရာ၊ သု။
 မဇ္ဈိ။ ၁။ ၂။ ၃။
 မဇ္ဈိ။ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။
 မဏိဒီပ။ ၁။ ၂။ ပေ။
 မဏိမဇ္ဈိ။ ၁။ ၂။
 မဇ္ဈိ။ ၁။ ၂။
 မဟာနိ။ (မဟာနိဌ။)
 မဟာဝံ။
 မဟာဝံသဋ္ဌိ။
 မူလဋ္ဌိ။ ၁။ ၂။ ၃။
 မုဒ္ဒဗောဓ (မုဒ္ဒဗောဓဋ္ဌိ။)
 မော၊ ဆေဒနီ။
 မောဂ်။ (မောဂ်သု။)
 မောဂ်၊ ပဋိက။
 ယမက။ ၁။ ၂။ ၃။
 ရူ။ (ရူဋ္ဌိ။)
 ရူ၊ ဘာသာဋ္ဌိ။
 ဝဇီရ။

နေတ္တိပါဠိ။ (နေတ္တိအဋ္ဌကထာ။)
 နေတ္တိဋ္ဌိက။ (ဋ္ဌိကဟောင်း။)
 နေတ္တိဟာရတ္ထ ဒီပနီ (ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓ-ပြု)
 နေတ္တိဝိဘာဝနီ။
 ပဇ္ဇကု။ သီလကွန် ပါဠိတော် နိဿယ။
 ပဇ္ဇကု။ သီလကွန် အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပါဒု)
 ပဇ္ဇကု။ သုတ်မဟာဝါ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပါဒု)
 ပဇ္ဇကု။ မဟာဝိသုတာရာဇတိုက် စာချဆရာတော် အရှင်
 ကေလာသ ဘီ-အေ (ဂုဏ်ထူး) ပြု။
 ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ။
 ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ (ပါဒု)
 ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပဌမ-ပဉ္စမ)
 ပါမိတ်ယောဇနာ။
 ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ ဂဏ္ဍိသစ်။
 ပါရာဇိကဏ် ဘာသာဋ္ဌိက။
 ပ-ဋိ-သီဟိုဠ် အဘိဓာန်။
 ပေတဝတ္ထုပါဠိ။ (ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။)
 ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ။ (ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ။)
 မူလ-မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသပါဠိ
 မအာမူ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပါဒု၊ တ၊ စ)
 မူလ-မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋ္ဌိက။
 မူလ (ပါဒု)-မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ။
 မဏိဒီပဋ္ဌိက (ပါဒု၊ ပေမူ)
 မဏိသာရမဇ္ဈိသဋ္ဌိက (ပါဒု)
 မဇ္ဈိသာရတ္ထဒီပနီဋ္ဌိက (ပါဒု)
 မဟာနိဋ္ဌေသပါဠိ။ (မဟာနိဋ္ဌေသ အဋ္ဌကထာ။)
 မဟာဝံသ (သီဟိုဠ်မူ) ပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ။
 မဟာဝံသဋ္ဌိက (သီဟိုဠ်မူ) စာမျက်နှာ။
 ဓမ္မသင်္ဂဏီ-ဝိဘင်္ဂ-ပဉ္စဟကရဏ-မူလဋ္ဌိက။
 မုဒ္ဒဗောဓ သက္ကတ ဗျာကရုဏ်း။ (ယင်းဋ္ဌိက။)
 မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။
 မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဓါကျမ်း။ (ယင်းနိဿယ။) ကဏ္ဍသုတ်။
 မောဂ္ဂလ္လာန်အဖွင့် ဝုတ္တိဝိဝရဏပဋ္ဌိက။
 ယမကပါဠိ (ပါဒု၊ တ)
 ပဒုပသိဒ္ဓိ။ (ယင်း-ဋ္ဌိက။)
 ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋ္ဌိက (ပါဒု)
 ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိက။

ဝါစပုတိ။

ဝိ၊ ဝ-၅။

ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။

ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၁။ ၂။

ဝိနိစ္ဆယ။

ဝိနိစ္ဆယ၊ ဌ။ ၁။ ၂။

ဝိဘာဝိနိ။

ဝိမတိ။ ၁။ ၂။

ဝိမာန။ (ဝိမာန၊ ဌ။)

ဝိသုတာ။

ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၂။

ဝိလျှံ S-E-D-

ဝိလျှံ E-S-D-

သံ။ ၁။ ၂။ ၃။

သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂။

သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ၃။

သက္ကတ-သိ၊ ဓာန်။

သင်္ဂဟ။

သဒ္ဓုဝတ္ထိ။ (သဒ္ဓုဝတ္ထိ၊ ဌ။)

သမ္ပန္န။ (သမ္ပန္န၊ ဌ။)

သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ၃။

သီ၊ ဌ။ သစ်၊ ၁။ ၂။

သိ၊ ဓာန်။

သုတ္တနိ။

သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂။

သုစိ။

သောတတ္တကိ

ဝါစပုတိ သက္ကတ အဘိဓာန်။

ပါရာဇိက-ပါစိတ္တိယ-မဟာဝဂ္ဂ-စူဠဝဂ္ဂ ပါရိဝါရပါဠိ။

ပါရာဇိကကဏ္ဍ(ပါဒ)ပါစိတ္တိယဒိ စူဠဝဂ္ဂါဒိ-အဋ္ဌကထာ။

ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ(ပါဒ)

ဝိနယ ဝိနိစ္ဆယ။

ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ(ပါဒ)

အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝနီဋီကာ(ဋီကာကျော်)

ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ(ပါဒ)

ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ။ (ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။)

မဟာဝိသုတာရာမနိကာယ သာသနာဝင် (အရှင်ကေလာသ-ပြ)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ပါဒ)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ(ပါဒ)

သာမိုနိယာဝိလျှံ၏ သက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။

သာမိုနိယာဝိလျှံ၏ အင်္ဂလိပ် သက္ကတ အဘိဓာန်။

သံယုတ္တပါဠိ(ပါဒ၊ တ)

သံယုတ္တဋီကာ(ပါဒ)

သံယုတ္တဋ္ဌကထာ(ပါဒ၊ တ)

သက္ကတ-သိဟိန္ဒ အဘိဓာန်။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ(အဘိဓမ္မတ္ထသဂြိုဟ်)

သဒ္ဓုဝတ္ထိသဒ္ဓါငယ်ကျမ်း။ (ယင်းဋီကာ)

သမ္ပန္နစိန္တ။ (ယင်း ဋီကာ။)

သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ(ပါဒ၊ တ)

(သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိဓာန်ဝဋီကာ (သီလက္ခန္ဓဋီကာသစ်။ ပါဒ။)

သိဟိန္ဒအဘိဓာန်(ဓမ္မသမယသိဟဋ္ဌဗုဒ္ဓကောပယ။)

သုတ္တနိပါတပါဠိ။

သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ။ (ပါဒ)

အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာသုစိ။

သောတတ္တကိ(စူဠဗုဒ္ဓဇောသ-ပြ)

- ၁။ The Pali Tert society's Pali English Dictionary, edited by T.w Rhys Davids and William Stede.
- ၂။ Dictionary of Pali Proper names by G.P. Malalasekera.
- ၃။ A Sanskrit English Dictionary by sir Monier Williams.
- ၄။ A Dictionary English and Sanskrit by Sir Monier Williams.
- ၅။ The Practical Sanskrit English Dictionary by Vaman Shivaamapte. M.A
- ၆။ The Early History of India by V.A Smith.
- ၇။ Pali Literature of Ceylon by Malalasekera.
- ၈။ The Mahavamsa The Great Chronicle of Ceylon by Wilhelm Geiger.
- ၉။ Buddhist World by Sirisivali.
- ၁၀။ A Record of the Buddhist of the Countries by Fahsien.
- ၁၁။ SHABDA. SAGARA သက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၊ ပဏ္ဍိတ်ကုလပတိဇီဝိနန္ဒ ဝိဇ္ဇာသာဂရ B.A ပြု၊
- ၁၂။ သဒ္ဓတ္ထောမ မဟာနိမိ သက္ကတအဘိဓာန်၊ ဂြိတာရနာထတင်္ဂဝါစပုတိ ဘဏ္ဍာစာယ-ပြု။
- ၁၃။ ဝါစပုတိ သက္ကတအဘိဓာန်၊ တာရနာထတင်္ဂဝါစပုတိ-ပြု။
- ၁၄။ ဓမ္မသိစိန္တာမဏိ သက္ကတအဘိဓာန်၊ ဗြဟ္မာဝဇ္ဇတဂြိသုခါနန္ဒနာထ-ပြု။
- ၁၅။ သံသ္မတဓမ္မာသိကော သ္မုဘခေါ သက္ကတဟိန္ဒီအဘိဓာန်၊ စတုဝေဒိဒ္ဓါရကာပြာသာဓမ္မာ-ပြု။
- ၁၆။ ဟိန္ဒီဓမ္မာသိပါရိဇာတအဘိဓာန်၊ သာဟိတျဘူမဏ စတုဝေဒိဒ္ဓါရကာပြာသာဒါ ဓမ္မ ပြု။
- ၁၇။ ပါဠအသဒ္ဓ မဟဏ္ဏဝေါ=ပြာကရိဋ္ဌိဟိန္ဒီအဘိဓာန်၊ ပဏ္ဍိတဟရဂေါဝိန္ဒဒါသတြိကမစံဒြရေဋ္ဌ ပြု။
- ၁၈။ အဒ္ဓမာဂဓိကောမ=သက္ကတ, ဂုဗျရတိ, ဟိန္ဒီ, အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၊ ဓတာဝဓောရိ ဇေနမုနိဂြရတု-စန္ဒြဇိမဟာရာဇ-ပြု။
- ၁၉။ ပါဠိသိဟဋ္ဌအကာရာဒိယ=ပါဠိသိဟိန္ဒီအဘိဓာန်၊ ဗုဒ္ဓဒတ္တ-ပြု။
- ၂၀။ ဓမ္မသမယ သိဟဋ္ဌအကာရာဒိယ=သိဟိန္ဒီ သိဟိန္ဒီ, အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။
- ၂၁။ ပါဠိသာဟျ (သိဟိန္ဒီဘာသာရေး ပါဠိသမိုင်း) ဗုဒ္ဓဒတ္တ-ပြု။
- ၂၂။ ဘာရဗေဒိဒ္ဓသိဒ္ဓတ္ထာန (သိဟိန္ဒီဘာသာ) သိဟိန္ဒီနိုင်ငံ ကန္နိတက္ကသိုလ် သေန ဝိရဟ်န-ပြု။
- ၂၃။ သိဟဋ္ဌ ဗုဒ္ဓသိဒ္ဓတ္ထာန (သိဟိန္ဒီဘာသာ) ဝေရဠုဂါမရတနဇောတိ-ပြု။

- ၂၄။ မိလိန္ဒပဉ္စဂဏ္ဍိဟောင်း (သီဟိုဠ်ဘာသာ) ရှေးမထေရ်တပါး-ပြု။
- ၂၅။ အဘိဓာနပုဒ်ပိကဓသန်နယ (သီဟိုဠ်အဘိဓာန်နိဿယဟောင်း) ရှေးမထေရ်တပါး-ပြု။
- ၂၆။ ဓမ္မပဒါထိကထာဌာနိပဓါတ္ထိဒီပနိယ၊ သီဟိုဠ်ကျမ်း၊ သူရိယဂေါဒုသုမင်္ဂလထေရ်-ပြု
- ၂၇။ အမရကောဓ၊ အမရသိဟ-ပြု။
- ၂၈။ ဗျာချာသုဓာဋိကာ၊ ဘာနုဝိဒိက္ခိတ-ပြု။
- ၂၉။ မဟေရရခေါ် အမရဝိဝေကဋိကာ။
- ၃၀။ တြိကဏ္ဍရေမး နာမသံသ္မတပြာစီနကောဓ၊ ကာလိင်္ဂါဓိနာထ ခြံပုရဓမ္မာတ္တမဒေဝနပတိ-ပြု။
- ၃၁။ သာရာထိစန္ဒြိကာမည်သော တြိကဏ္ဍရေမဋိကာ၊ (သီဟိုဠ်ကျမ်း)၊ ခြံရီလတ္တန္ဒ မဟာ နာယကထေရ်- ပြု။
- ၃၂။ နာနာထိရဗ္ဗဒကောဓမည်သော မေဒိနီကောဓ ခြံမဒိနီကရ-ပြု။
- ၃၃။ ထူပဝံသပါဌ်၊ ဝါစိယရထေရ်-ပြု။
- ၃၄။ မုဒ္ဒဗောဓ သက္ကတဗျာကရုဏ်း၊ ဝေါဋြိ ပဒေဝဂေါသာမိ- ပြု။
- ၃၅။ ပါဏိနီဗျာကရုဏ်းကျမ်း၊ ပါဏိနီရသေ-ပြု။
- ၃၆။ ကာဓိကဓ (ပါဏိနီဋိကာ)။ ဝိဒူရဝါမနဇယဒိတျ- ပြု။
- ၃၇။ မဟာယာနအာဟာသ် (သီဟိုဠ်ဘာသာ)၊ မောရဋ္ဌဝသာသနရတန-ပြု။

အ-ဝဂ်		ပ-ဝဂ်		တ-ဝဂ်	
လော	—	ဗ္ဗော
—	ဘော	—
ဗ္ဗော	—	ဗ္ဗော
—	ဗော	ဗ္ဗော
ဝေါ	—	—
ဝေါ	ဗ္ဗော	—
သော	ဗ္ဗော	ဗ္ဗော
—	ဗ္ဗော	—
သ္မော	ဗ္ဗော	—
သ္မော	—	—
—	အ-ဝဂ်		—
သ္မော	ယော	—
—	—	ဗော
ယော	ယော	ဗော
—	—	ဗ္ဗော
ဗ္ဗော	ယော	ဗ္ဗော
ဗ္ဗော	ဗော	ဗ္ဗော

မှတ်ချက်။ ။ အကုသုတစဉ်ရာ၌ သရဆုံးသော ပုဒ်နှင့် နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသော ပုဒ် ၂-မျိုးတွင် သရဆုံးသော ပုဒ်ကို ရှေးဦးထား၍ နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသော ပုဒ်ကို နောက်ထားသည်။ ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် နိဂ္ဂဟိတ်သည် ရွှေသရကို မှီသော ပုဗ္ဗာသယ ဗျည်းဖြစ်သောကြောင့် ကျန် ဗျည်း ၃၂-လုံးတို့၏ ရွှေဦးထား၍ စဉ်သည်။

00 - 32-32

အံ့သ = အ + ခ်သ် + အ

အနေက=န+ကော်+အ

အနောက်သ = န + ငှက် + ရွာ ÷ + သ + အ

အနေကကပ္ပ=န+ခက်+အ+က်+က်+အ+ပ္ပ+အ

က=ကံ+အ

ကံ=ကံ+အ+ဒ်

ကရေယျ=ကရံ+ယေျ+အ

ကရေယျံ=ကရံ+ယေျ+အ+ဒ်

ဤ အက္ခရာစဉ်ပုံ၌ ကျန် သံယုဂ်လုံးဆင့်များကို နည်းမှီးယူနိုင်လောက်ပြီဖြစ်၍ မထည့်သွင်းလိုက်ပြီ။

ဤကျမ်း၌ အသုံးပြုသော မြန်မာသက္ကတစာလုံးများမှ ထူးသောစာလုံးများ

သရများ— ကွ က္ခ လ္လ လ္လ ခဲ ဩော် အဒ
(ရိ) (ရိ) (လရိ) (လရိ) (အိုက်) (အောက်) (အဒ)

ဗျည်းများ—
(တာလုဇ-သ) (မုဒ္ဒဇ-သ)

စာလုံးဆင့်များ— ဣ = ဇ် + ဥ
ဗု = ဖိ + ဓု
ဗ္ဗု = ဖိ + ဌ
ကိ = ရိ + က (ဗျည်း၏ အထက်၌ရှိသော ‘ခေ’ကို ‘ရေ’ ဟု ခေါ်သည်။ ရှေ့နှင့် အတူတူဖြစ်သည်။ ရှေ့နှင့် အခြား ဗျည်းတို့ ဆင့်ရာ၌သည်း နည်းတူမှတ်ရန်။)

သင်္ကေတအချုပ်

ပု	ပုလ္လိင်
ထိ	ဣတ္ထိလိင်
န	နပုလ္လိင်
တိ	တိလိင်၊ လိင်သုံးပါး။
ကြိ	ကြိယာပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်
ကမ္မ၊ ကြိ	ကံဟောကြိယာ
ကဓ၊ ကြိ	ကာရိုက်ကြိယာ
ကြိ၊ ဝိ	ကြိယာဝိသေဆန
ဗျ	အဗျယပုဒ်
သံ	သက္ကထ
ပြေ	ပြောကြံရန်

တိပိဋက ပါဠိပြန်မာအဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၌

ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရန်

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၆၇	ဒု	ဓမ္မဂူ	၂	(၁) တရားကိုသိတတ်သူ။	(၂) တရားကိုသိတတ်သူ။
၈၉	ပ	ဓမ္မဒဿီ	၂၂	လေ့ရှိတတ်-	လေ့-ရှိ-တတ်-
၁၀၇	ဒု	ဓမ္မပစ္စနိယ ပဋ္ဌာန	၁၀	ဓမ္မပစ္စနိယပဋ္ဌာန [ဓမ္မပစ္စနိယ+ပဋ္ဌာန]	ဓမ္မပစ္စနိယပဋ္ဌာန(န) [ဓမ္မပစ္စနိယ+ပဋ္ဌာန]
၁၇၀	ဒု	ဓမ္မဿ သ ဝန(သ)ပ္ပာယ	၆	ဓမ္မဿသဝန(သ) (သ)ပ္ပာယ	ဓမ္မဿ(သ) ဝနသပ္ပာယ
၁၇၉	ပ	ဓမ္မာနုပဿီ	၂၉	သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါ ရက္ခန္ဓာ)	(သညာက္ခန္ဓာသင်္ခါရ- က္ခန္ဓာ)
၁၈၆	ပ	ဓမ္မာရမ္မဏ	၉	(င)အာရုံ	(၁)အာရုံ
၂၅၃	ဒု	ဓိတ္တိ	၁၉	ဓိတ္တိ	ဓိတ္တိ
၃၄၀	ပ	နခါသိခါသုတ္တ	၁၂	နခါသိခါသုတ္တ	နခါသိခါသုတ္တ
၃၄၆			၁	၁၄၇	၃၄၇
၄၆၄	ပ	နဝမာပဒါန	၁၈	အဋ္ဌပ္ပတ်	အဋ္ဌပ္ပတ်
၅၄၈	ပ	နာနာကသိဏလာဘီ	၂၃	နာနာကသိဏလာဘီ	နာနာကသိဏလာဘီ
၅၅၀	ပ	နာနာကုဏပပူရိတ	၂၄	(ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စသော)	(ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စသော) အပုပ်တို့ဖြင့် ပြည့်သော။
၅၅၈	ဒု	နာနာတိတ္ထိယ သာဝကသုတ္တ	၁၅	ပုဒ်တည်၍ရေး၏။	ပုဒ်တည်၍ရေး၏။
၆၁၀	ဒု	နာဝါ	၂၄	နာဝါ	နာဝါ+
၆၁၀	ဒု	နာဝါကမုနယောဂ္ဂ မဟာယောတ္တ	၂၅	+မဟာယောတ္တ လှေကို	+မဟာယောတ္တ] လှေကို
၆၂၈	ပ	နာဠိကာ	၂၂	သီကန်။)	သီကန်။)
၆၄၂	ပ	နိကာယန္တရ	၁၇	ဆားမရှိသောဆွမ်း နှင့်စားလျှင်	ယင်းဆားကို ဆွမ်း ထည်းခပ်စားလျှင်
၆၅၃	ဒု	နိကာယသင်္ဂဟ	၄	နိကာယသင်္ဂဟ	နိကာယသင်္ဂဟ ^၁
၆၅၃	ဒု	နိကာယသင်္ဂဟ	၈	နိကာယသင်္ဂဟ [နိကာယသင်္ဂဟ(ပု)[
၆၅၃	ဒု	နိကာယသင်္ဂဟ	၈	နိကာယသင်္ဂဟ	နိကာယသင်္ဂဟ ^၂
၆၅၃	ဒု	နိကာယသင်္ဂဟ ^၂	၂၈	ဝေဘုဗျအယူ	ဝေဘုလ္လအယူ

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

• — အက္ခရာ ၄၁-လုံးတို့တွင် ၂၇-လုံးမြောက် - ဗျည်း ၃၃-လုံးတို့တွင် ၁၉-လုံးမြောက် - ဝဂ် ၅-ဝဂ်တို့တွင် သွားအရပ်၌ ဖြစ်သော 'ဒန္တဇ' တဝဂ်၏ ၄-လုံးမြောက် 'တေတ္ထ' - သရကို မှီလော 'နိဿိတ' - ဗျည်း အက္ခရာ။

ယင်းသည် — (၁) အခြား အက္ခရာမှ - ပြောင်းလဲ - ညွှန်ပြ - ရွတ်ဆိုရသော (အာဒေသ = ကာရိယ) 'ဓ', (၂) ဓာတ်-လိင် - နောင် - စီရင် - သက်ရောက် - ရသော (ပစ္စည်း) 'ဓ'ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။

(၁) အခြား အက္ခရာမှ - ပြောင်းလဲ - ညွှန်ပြ-ရွတ်ဆိုရသော (အာဒေသ = ကာရိယ) 'ဓ'။ ယင်းသည် - (က) ဇ - (ခ) ဈ - (ဂ) ဋ - (ဃ) ဌ - (င) တ - (စ) ထ - (ဆ) ဒ - (ဇ) ဒဟ - (ဈ) ပ - (ည) ဟ - (ဋ) ဟန - မှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'ဟု ၁၁-မျိုးရှိ၏။

(၁) (က) ဇ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ဒလိဒ္ဓဘာဝံ ဇနေန္တိတိ ဓနံ၊ ဇန ဇနံနာ၊ အ၊ ဇဿ ဓော။ ဓာတုပစ္စယ။ (ခ) ဈ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ဓိ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၁ ပ-မ-ဗ-သ-စ

၁၅၂), သုဓ (ယင်း-၂၂၇)-ကြည့်။ (ဂ) ဋ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ပဏိဓာန၊ ပဏိဓိ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၆) ကြည့်။ (ဃ) ဌ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ဓိတိ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၅၆) ကြည့်။ (င) တ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ခန္ဓ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၆၄။)၊ ဂန္ဓဗ္ဗ (မ၊ ၁။ ၃၃၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃။)၊ ဗုဒ္ဓ (ဝိ၊ ၁။ ၁။ ရှု၊ ၆၄၇) ကြည့်။

(စ) ထ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ မာဂဓ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၉၆) ကြည့်။ (ဆ) ဒ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ကကုဓ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၉၇) ကြည့်။ (ဇ) ဒဟ-မှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ပဓာန (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၅၆) ကြည့်။ (ဈ) ပ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ဒီဓိတိ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၄) ကြည့်။ (ည) ဟ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ဓနု (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၇၇) ကြည့်။ (ဋ) ဟန-မှ ပြောင်းလဲသော 'ဓ'။ ဥဒ္ဓစ္စ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၆၉)၊ ပဗ္ဗတိ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၉၀) ကြည့်။

ခံသီ (တံ) [ခံသ=ခံသု+တံ။ (ခံသိန်သံ)]
(ဂုဏ်ကျေးဇူးကို) ဖျက်ဆီး-လေ့ရှိ-တတ်
-သော။ သူ။ ယာဝ ခံသီ ဝတာယံ (အံ၊ ၁။
၅၀၂) နှို ယာဝ ဂုဏ်ခံသီ ဝတ အယံ။ အံ၊
၄။ ၂။ ၂၆၂။ ပရေသံ ဂုဏ်ခံသနတာယ ခံသီ
နာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၂၅။ ခံသီ (မ၊ ၁။ ၂၉၈) တိ
အနုဒ္ဓံသနသိလာ။ မ၊ ၆။ ၂။ ၂၀၈။ ၇ (-အံ၊ ၃။
၃၇၅။ ဓမ္မာ ၄၈။)

ခံသေ (ကြိ) [ခံသ=ခံသု+ယေ] ဖျက်စီး-
လျော့ကျ - ရွေ့လျော့ - ဆုတ်ယုတ်-ရာ၏။
ခံသတ် (၁) - ကြည့်။

ခံသေတိ (ကာကြိ) [ခံသ=ခံသု+ဇော+တိ။
ခံသော စု ဝိဒ္ဓံသေ၊ ခံသု ယာယနေ အဓော
ပဇ နေ စ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၈။] ဆုတ်ယုတ်-
ဖျက်စီး-ရ၏။ ပရဉ္စ ပုညာ ခံသေတိ။ ဇာ၊
၁။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃၁၂။ ၃၃၂။ ရာဇာ နာမ အာဏ-
ဝီတိက္ကမန္တံ ဝိဂရဟတိ ဈာပေတိ ခံသေတိ။
မိလိန္ဒ ၂။ ၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၅။
လူတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆၈။) နာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ
ခံသေမိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၅။ (-အ၊ ၁။ ၃။ ၇၆။
ထေရ်၊ ၄။ ၂။ ၃၁၈။) စေတေ ဆ ဌာနာ ပုရိသံ
ခံသယန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀။ ဝါတော တူလံ
ခံသယေ။ သုတ္တနိ၊ ၃၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝေ
ခံသယေ၊ ဝိဒ္ဓံသေယျာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊
၄။ ၄။ ၁၃၁။

ခံသေတွာ (ကြိဝိ) [ခံသ=ခံသု+ဇော+တွာ။
(ခံသယိတွာသံ)] ရွေ့လျော့၍။ အယံ
ဣသရိယာ ခံသေတွာ ဣဒါနိ မံသံ ခါဒိတု
ကာမဿ ဝေ မဟာအနတ္တကရဿ။ မဟာ
စောရဿ မယုမေဝ ဇီဝိတံ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၅၃၇။

ခံသေန္တ (တိ) [ခံသ=ခံသု+ဇော+အန္တ] ဖျက်
စီးပေး-ဖျက်ဆီး-တတ်သော။ သူ။ မဟာဇနံ
ခံသေန္တာ ပခံသေန္တာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေန္တိ။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၀၂။

ခံသေမိ (ကာကြိ) [ခံသ=ခံသု+ဇော+မိ]
ဖျက်စီးစေ၏။ ခံသေတိ-ကြည့်။

ခံသေယျ (ကြိ) [ခံသ=ခံသု+ယေ] ဖျက်စီး-
ရွေ့လျော့ - ဆုတ်ယုတ်- လျော့ကျ-ရာ
၏။ ခံသတ် (၁) - ကြည့်။

ခံသေယျ [ခံသ=ခံသု+ယေ] စွပ်စွဲ-နှိပ်စက်-
ဖျက်ဆီး-ရာ၏။ ဌာနာဒံ။ ခံသတ် (၃) -
ကြည့်။

ကေတိ (ကြိ) [ကေ+အ+တိ။ (ကေယတိ-
သံ)] (က) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ဖျက်ဆီး-၏။
(ခ) သွား၏။ ကေ ပဋိယာတေ ဂတိယဉ္စ....
ကေတိ။ နိတိ၊ ၁။ ၁၂။

ကောရ (ပု) [ခ+ကောရ] ခ-အကွဇာ။ တက-
ရဿ ကောရော ကတောတိ ဒဉ္စဉ္စ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။ (-သီ၊ ၆။ ၁။
၁၁၅။)

ကော် (ပု) [ကော်+အ။ ကော်ယောရဝါသံဇော။
အ။ ခာနိ၊ ၆။ ၆၃၈။ ကာကော ခကော်....
အရိဋ္ဌောတိ ဣမာနိ ကာကာသိဓာနာနိ။
နိတိ၊ ၁။ ၁၆။ ကာကော ဟိ ကော်တိ ဂစ္ဆတိ
တိ “ခကော်” တိ ဝုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၂၂၆။
(ခာကံသံ)] (၁) ကျီး၊ ကျီးကန်း။ (၂)
ဗျိုင်း။ (တောင်းစားတတ်သူ၊ အရှက်မဲ့သော၊
အဖော်နောက်လိုက်၊ ကြိုးကြာငှက်၊ လက်
သမား။ P.S.D။) (၁) ကုမာရကာ ကော်၊
မိဝေါဘဇန္တိ (သံ၊ ၁။ ၂၀၉) တိ ယထာ ကု-
မာရကာ ကာကံ ဂဟေတွာ ဩဃဇန္တိ
ခိပန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။ ကော် (ပေတ၊ ၁၇၃။
ဇာ၊ ၁။ ၄၀၀) တိ ကာကာ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၈၂။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၁၂။ (-သုတ္တနိ၊ ၃၂၀။ ဇာ၊ ၁။
၁၅၃၊ ၁၆၄-၅၊ ၂၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၆၄၊ ၆၆၊ ၂၁၆။
မဟာနိ၊ ၁၃၊ ၁၃၈၊ ၃၇၅။ စူဠနိ၊ ၂၅၂။ နေတ္တိ၊
၁၂၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၄။
၄၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၃၊ ၂၇၀-
၁။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၀၂။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၃၆။ နေတ္တိ၊

ဝိ။၃၀၂။ (၁) (၂) ခေကာ တု ဝါယသေ
ဗကေ။ ခာန်။၁၀၄၂။ ဗကေ သေတပတ္တေ။
ယင်း-ဦး။

ဇန်နဝါရီ (ပ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ခေကာ-အမည်ရှိသော
မင်း၊ ခေကာမင်း။ (ယင်းသည် သာဝတ္ထိနန်းမြို့
တော်၌ မင်းပြုခဲ့သည့် အရှင်အာနန္ဒာ
အလောင်း ဖြစ်သည်။) ခေကာ သရီရေ
ဒုာဟော ဥပ္ပဇ္ဈိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ တသ္မာခေကာ
န သောစာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ (-၁၅၈။)

ဇန်နဝါရီ (ကြိ) [ခေကာ+အ+တိ] သွားတတ်၏။
ခေကာ-ဒေါင့်ကွင်းကြည့်။

ဇန်နဝါရီ (ပ) [ခေကာ+ရာဇ] ခေကာအမည်ရှိသော
မင်း၊ ခေကာမင်း။ တဒါ သာဝတ္ထိယံ ခေကာရာ-
ဇာ နာမ ရဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။
ဇန်နဝါရီ-လည်းကြည့်။

ဇန်နဝါရီ (တိ) [ခေကာ+ရူပ] ကျိုးနှင့်တူသော
အဆင်းရှိသော၊ ကျိုးကဲ့သို့ (မည်းနက်သော)
အဆင်းရှိသော၊ သူ။ ခေကာရူပါ (ထေရာ
၂၂၁)-တိ ကာဠဝဏ္ဏတ္တာ ဝေ ကာကသဒ္ဓိ-
သရူပါ။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။

ဇန်နဝါရီ (ထိ) [ခေကာ+သေနာ] ကျိုးကန်း
စစ်တပ်၊ ကျိုးကန်းစစ်သည်အပေါင်း။ ခေကာ-
သေနာဝ ကောသိယံ၊ ဇာ၊၁။၁။ ခေကာသေနာ
(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁) တိ ကာကသေနာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

ဇန်နဝါရီ (ကြိ) [ခေကာ+အ+တိ] ခေကာ သောရဝါ-
သိတေ ကခါယဉ္စ။ နိတိ၊ဇာ။၂၃။ ခေကာဣစ္ဆာ-
သောရရုတေ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ (၁) ပြင်း
ထန်စွာ ထုံ၏။ (၂) သို့လော သို့လောတော့
တော-ယံမှား-၏။ (၃) အလိုရှိ၏။ (၄)
ပြင်းစွာ မြည်တုန်၏။ ခေကာ၊နိတိ၊ဇာ။၂၃။

ဇန်နဝါရီ (ပုန) [ခေကာ+အ။ ခေကာ ဂမနေ။ အ။ခေကာ။
ဦး။၃၉၇။ နိတိ၊ဇာ။၇၂-၇။ ခေကာတိ ခေကာ၊
ကေတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဗုဒ္ဓာဘိ ကမ္မသိ
စလတိတိ ခေကာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ခေကာ မဏ္ဍိ-
ယာမ်။ အမရ၊၁။၈၉။ (ခေကာ-သံ၊ ယေ-ပြာ၊

အဗ္ဗမာဂဓိ၊ ခေကာ-သိဟိဋ္ဌိ) (၁) တံခွန်၊
အလံ။ (၂) အမှတ်အသား၊ တံဆိပ်။ (၃)
ထူးအိုင်။ (၄) အမြွက်။ (၅) ခန္ဓာကိုယ်။
(စိ) (၆) တံခွန်-အလံ-ရှိသော (စစ်
တပ်)။ ခေကာ (ပု၊ပ၊၁)-သံ၊၁။၃၉။ အံ၊
၁။၃၆၁။ အဘိ၊ဇာ။၂၂၇။ ခေကာ (နု၊ပ၊၁)-
အပါ၊၁။၃၁၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။ ခေကာ (ပု၊ပ၊၁)-ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ခေကာ (ဒု၊၁)-
သံ၊၁။၄၆၈။ အံ၊၁။၃၆၁။ ထေရာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ခေကာ
(ဒု၊၁)-အပါ၊၂။၂၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ မဗ္ဗ၊
၂။၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ခေကာ
(တ၊၁)-အပါ၊၁။၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ထေရာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၇၄။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ခေကာ (တ၊၁)-
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဇေဿ (ဆ၊၁)-အပါ၊၁။
၈၁။ ခေကာနံ (ဆ၊၁)-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ ခေကာ (သ၊၁)-
အပါ၊၁။၈၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ ခေကာသု
(သ၊၁)-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

(၁) တံခွန်၊ အလံ။ ခေကာ ရထသ-
ပညာဏံ။ သံ၊၁။၃၉။ ဇာ၊၂။၃၂၇။ မဗ္ဗ၊
၂။၃၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈၄။ ခေကာ
အာရောပိတံ မယာ။ အပါ၊၁။၃၁၉။ ခေကာ
သဒ္ဓိံ သဟဿယောဇနိကော ပါသာဒေ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (၂) အမှတ်အသား၊ တံဆိပ်။
ကေတုမ္ပိ စိဟနေ ခေကာ။ ခာန်။၁၀၆၄။
စိဟနေ လက္ခဏေ။ ယင်း-ဦး။ (၃) ထူးအိုင်။
(၄) အမြွက်။ “ခေကာ သောဏ္ဍိကလေ
သေသု၊ ပဋ္ဌာကာယဉ္စ စိဟနေ” တိ ဝေါ
ပါလိတော။ ခာန်၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ (၅) ခန္ဓာ-
ကိုယ်။ ခေကာတိ ဝါ ဝမ္ပိကောတိ ဝါ ကာယ-
ဿတံ အဓိဝစနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ (စိ)
(၆) တံခွန်-အလံ-ရှိသော (စစ်တပ်)။
ခေကာ အာဟဋ္ဌာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂) တိ
ဧတ္ထ ခေကာယောဂတော သေနာဝ

စလသဒ္ဓေန ဝုတ္တံ၊ ဥဿိတဒ္ဓဇာယ သေ-
နာယ အာဟဋ္ဌာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂။

စေ^၂ (တိ) [စေ+အ] တံခွန် - အလံ - နင့် တူ
သော၊ (က) တရား။ (ခ) ဝေယျန္တရာမင်း
သား။ (ဂ) မာန်၊ မာန။ (ဃ) သင်္ကန်း။ (င)
ဘုရား။ (က) ဓမ္မော ဟိ ဣသိန် ဓဇော။ သံ၊
၁။ ၄၆။ အံ၊ ၁။ ၃၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၇။ (ခ)
သိဝိန် ဝိနယံ ဓဇံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂။ ဘဒ္ဒေ
အံဟံ သိဝိန် ဓဇံ ဝေယျန္တရံ ကုမာရံ။ ဇာ၊
၄။ ၇၂။ ၂၆၅။ (ဂ) ဓဇော သမ္ပဂ္ဂါဟော
ကေတုကမ္ပတာ စိတ္တဿ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၂။
(ဃ) ဂရဟန္တာ သကံ ဓဇ(ထေရ၊ ၃၄၂)န္တိ
အတ္တနော ဓဇဘူတံ ကာသာဝံ ဇိဂ္ဂန္တိ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၅။ (င) တုဝံ ဓဇော ဝိယာတိ
ဓဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၆။

စေ^၃ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဓဇ-အမည်ရှိသော
ပုဏ္ဏား။ (ယင်းသည် ဘုရားအလောင်း စူး
မြင်သောနေ၌ လက္ခဏာဖတ်သည့် လက္ခဏာ
တော်ဖတ် ပညာရှင် ဂ-ယောက် တို့တွင်
တစ်ယောက် အပါအဝင် ဖြစ်သည်။) ရာမော
ဓဇော လက္ခဏော မန္တိ ယညော သုယာမော
သုဘော ဇော သုဒတ္တောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၂၉။
(-မ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁။ ၁၆။) D.P လည်း ကြည့်။

စေဂ္ဂ (န) [စေ+အဂ္ဂ။ (ဓူဇာဌ-သံ)] (၁)
တံခွန်ဖျား၊ အလံဖျား။ (တိ) (၂) တံခွန်-
အလံ-ဖျား ရှိသော။ (၁) ဘူတပုဗ္ဗံ အာ-
နန္တ ရာဇာ မဟာသုဒဿနော....မဏိ ဓဇဂ္ဂံ
အာရောပေတွာ ရတ္တန္တကာရတိမိသာယ ပါ-
ယာသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၃။ နော စေ မေ ဓဇဂ္ဂံ
ဥလ္လောကေယျာယ။ သံ၊ ၁။ ၂၂။ ဓဇဂ္ဂ-
(အဘိ၊ ပ။ ၁၇၅)န္တိ ဟတ္ထိအသာဒိပိဋေသု ဝါ
ရထေသု ဝါ ဥဿာပိတာနံ ဓဇာနံ အဂ္ဂံ။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၇။ (-အံ၊ ၂။ ၇၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။)

(တိ) (၂) ဓဇဂ္ဂေါနေဝ ဒိဿရေ (ဇာ၊ ၂။
၃၄၀)တိ တာနိ ဓူက္ခာနိ အလင်္ကတဓဇဂ္ဂေါနိ
ဝိယ ဒိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၀၅။ (-ဇာ၊ ၂။
၃၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၆၅။)

စေဂ္ဂပရိတ္တ (န) [စေဂ္ဂ+ပရိတ္တ] စေဂ္ဂပရိတ်၊
စေဂ္ဂသုတ်-ဟူသော အရံအတား။ (ယင်းသည်
စေဂ္ဂသုတ်ပင် ဖြစ်လေသည်။ အန္တရာယ်ကင်း
ရန် အရံအတားအဖြစ်ဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့
ရွတ်ဆိုကြသဖြင့် စေဂ္ဂပရိတ်အဖြစ်ဖြင့် ထင်
ရှားလေသည်။ သီဟိုဠ် မြန်မာ ယိုးဒယား
ကမ္ဘောဒီးယား လာအို-စသည့် နိုင်ငံများ၌
ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ ရွတ်ဖတ်လေ့ရှိကြသည်။)
D.P လည်း ကြည့်။ ဣဒံ စေဂ္ဂပရိတ္တံ နာမ
ဘဂဝါ အဝေါ၊ "စေဂ္ဂပရိတ္တံ မံ ရက္ခတူ"-
တိ အာဟ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၂။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ မ၊ ၄။ ၇။ ၇၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၇။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၄၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၃၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၂။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၇။)

စေဂ္ဂသုတ္တ (န) [စေဂ္ဂ + သုတ္တ] စေဂ္ဂသုတ်။
မေတ္တသုတ္တံ စေဂ္ဂသုတ္တံ ရတနသုတ္တန္တိ ဣမာနိ
သတ္တာဟံ ဘဏိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁။ ၂။ ဒီ၊
၄။ ၃။ ၁၅၀။ (-သံ၊ ၁။ ၂၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၁။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။) စေဂ္ဂပရိတ္တ-လည်း ကြည့်။

စေတိ (ကြိ) [စေ+အ+တိ။ ဝဇ ဂတိယံ၊
ဇေ ဇေ စ။ ဇေတိဓဇော။ ဓဇတိ။ ဓဇနံ။
တ္ထေ ဇေတိ ကေတု။ ဓဇနန္တိ ဂမနံ။ နိတိ၊
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃။ ထောမ။ (ဇေတိ၊ ဇေတိ-သံ)]
သွား၏။

စေတ္တမ္ပ (ပု) [စေ+ထမ္ပ (ဇေတ္တမ္ပ-သံ)] တံခွန်
တိုင်၊ အလံတိုင်။ အာရောပေသံ စေတ္တမ္ပံ၊
ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ စေတိယေ။ အပါ၊ ၁။ ၁၇၇။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၂၄၀။

စေခါန (န) [စေ+ခါန] တံခွန်-အလံ-ကို
ပေးလှူခြင်း၊ တံခွန်-အလံ - ကို ပေးလှူ

ကြောင်း စေတနာ။ ဇေဒါနသိဒ္ဓိ ဖလံ။ အပါ
၁။၈၁။ ထေရဝါဒ။ ၁။ ၃၉၇။ ဣမိနာ ဇေဒါနေန
ဥပဋ္ဌာနေန စူဘယံ။ အပါ။ ၁။ ၁၂၀။

ဇေဒါယက (တိ) [ဇေ + ဒါယက] တံခွန် - အလံ -
ကို ပေးလှူသောသူ။ ဣတ္ထိ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ
ဇေဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါယာယော
အဘာသိတ္ထံ။ အပါ။ ၁။ ၁၂၁၊ ၁၂၀။

ဇေဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ဇေဒါယက + ထေရ] တံခွန် - အလံ - ကို ပေးလှူသောမထေရ်။
အာယသ္မတော ဇေဒါယကတ္ထေရဿ အပဒါ-
နံ။ အပါ။ ၂။ ၈၄။ (-အပါ။ ၁။ ၁၂၁၊ ၁၂၀။)

ဇေန္တရ (န) [ဇေ + အန္တရ] တံခွန် - အလံ - တို့၏
အကြား၊ တံခွန်ကြား၊ အလံကြား။ ဆတ္တန္တ-
ရေသု ဇေ၊ ဇေန္တရေသု ပဋ္ဌာကာ...သက္ကာ-
ရော အဟောသိ။ ဓမ္မာ။ ၂။ ၂၇၇။

ဇေပဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဇေ + ပဂ္ဂဟိတ။ (ဓူပဂ္ဂဟိ-
တ-သံ)] မြှောက်ချီအပ်သော - တံခွန် -
အလံ - ရှိသော၊ အလံတလွင့်လွင့် လွင့်ထူအပ်
သော။ ဇေပဂ္ဂဟိတာဝါ (အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၃) တိ
ပဂ္ဂဟိတဇော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၂။

ဇေပဋ္ဌာကပူဇာ (ထိ) [ဇေပဋ္ဌာကာ + ပူဇာ] တံခွန်၊ ကုက္ကားတို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း၊ တံခွန်လုံး
တံခွန်ပြားတို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ ဇေပဋ္ဌာကပူဇ်
ကရိယာမိ။ အပါ။ ၂။ ၃၀၀။

ဇေပူဇာ (ထိ) [ဇေ + ပူဇာ] တံခွန်ဖြင့်ပူဇော်ခြင်း။
အနေကေဟိ ဝ...တ္ထဟိ ဇေ ကာရာပေတွာ
ဇေပူဇ် အကာသိ။ အပါ။ ၂။ ၈၄။

ဇေဗန္ဓ (တိ) [ဇေ + ဗန္ဓ။ (ဓူဗေဓ-သံ)] တံခွန် -
အလံ - ဖွဲ့ - စိုက် - ထားသည်နှင့်တူသော၊
ပေါ်လွင် - ထင်ရှား - သော၊ သူ။ ဇေ ဗန္ဓိတွာ
ဝိယ ဝိစရတိတိ ဇေဗန္ဓော၊ မူလဒေဝါဒယော
ဝိယ လောကေ ပါဏဇ္ဇောတိ ငုက္ကံ ဟောတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁။ ၃၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၀၅။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၄၃။ ပါစိတိ၊ ယော။ ၂၄၀။)

ဇေဘူတ (တိ) [ဇေ + ဘူတ။] တံခွန် - အလံ -
သဖွယ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဇမ္ဗူဒီပဿ ဇေဘူတံ
မဟာဇမ္ဗူရုက္ခံ ခန္ဓေ ဂဟေတွာ။ ဓမ္မာ။ ၂။
၁၃၇။ (-ထေရဝါဒ၊ ၂။ ၄၆၅။ အပါ။ ၁။ ၁၂၂။
သံ၊ ၁။ ၁၆၀။)

ဇေမာလာကုလ (တိ) [ဇေမာလာ + အာကုလ] (၁) တံခွန် (နှင့်) ပန်းတို့ဖြင့် - ရှုပ်ထွေး - ရော
ပြွမ်း - သော။ (၂) တံခွန်အစဉ်တို့ဖြင့် - ရှုပ်
ထွေး - ရောပြွမ်း - သော။ သကလဒသအ-
ဟဿဧက္ကဝါဋ္ဌံ ဇေမာလာကုလံ...အဟောသိ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၇၈။)

ဇေမာလာယုတ္တ (တိ) [ဇေမာလာ + ယုတ္တ။
(ဓူမာလာယုတ္တက-သံ)] တံခွန်၊ ပန်းတို့နှင့်
ယှဉ်သော။ ဇေမာလိနီ၊ ကြည့်။

ဇေမာလာသမောဓာနဂတ (န၊ ထိ) [ဇေမာလာ
+ သမောဓာနဂတ] (၁) တံခွန် (နှင့်) ပန်းတို့
၏ ပေါင်းဆုံခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ (၂) တံခွန်
အစဉ်တို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။
ကေဗ္ဗဇေမာလာ အဟောသိ နိရန္တရံ ဇေမာ-
လာသမောဓာနဂတာယ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၁။

ဇေမာလိနီ (ထိ) [ဇေမာလာ + လိနီ] (က) တံခွန်
(နှင့်) ပန်းရှိသော။ (ခ) တံခွန် အစဉ်အတန်း
ရှိသော။ ဇေမာလိနီ (အပါ။ ၁။ ၂) တိ လိင်္ဂ-
ဝိပလ္လာသဝေသန ဝုတ္တံ၊ ဇေမာလာယုတ္တော
သော ပါသာဒေါတိ အတ္တော။ အပါ။ ၁။
၁၁၈။

ဇေယဋ္ဌိ (ထိ) [ဇေ + ယဋ္ဌိ။ (ဓူယဋ္ဌိ-သံ)]
တံခွန်တိုင်၊ အလံတိုင်။ ဇေယဋ္ဌိယံ ဝါတေန
ပဋ္ဌာကာ ဝိယ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၈။
(-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၈။)

ဇေယောဂ (ပု) [ဇေ + ယောဂ] အလံနှင့်ယှဉ်
ခြင်း။ ဇေ (တိ) (၆) - ကြည့်။

ဓဇဝိဇ္ဇာ (တိ) [ဇေ + ဝိဇ္ဇာ။ (ဓဇဝိဇ္ဇာ၊ ဓဇဝိဇ္ဇာ-သံ)] တံခွန်-အလံ-ရှိသော။ “အယံ ဓဇော ဣတ္ထန္တာမဿာ”တိ ဓဇဝါ ဓဇိတိ ပညာယတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅၇။ (-ဓာန်၊ ဓာန်၊ ချီ၊ ၇၃၃။)

ဓဇဝိဟေဌကဇာတက (န) [ဓဇဝိဟေဌက + ဇာ-တက] ဓဇဟေဌကဇာတိ။ (ဘုရားရှင် ဓဇတ ဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် သောကတ္ထစရိယကို အကြောင်းပြု၍ ဟော ဘော်အပ်သော ဇာတ်ဖြစ်သည်။) ဓဇ-ဝိဟေဌကဇာတက။ သီလု-မူ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅။ ကြည့်။ D.P. လည်း ကြည့်။

ဓဇသတ (န) [ဇေ + သတ] တံခွန် ၁၀၀၊ ၁၀၀-သော တံခွန်။ သော သပရိဝါရော ပဉ္စဝဏ္ဏ-ဝတ္ထသမုဇ္ဈလာနိ ပဉ္စ ဓဇသတာနိ ဂဟေတွာ ဒသဗလဿ ပုရတော အဟောသိ။ အပါ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဓဇသဒ္ဓ (ပု) [ဇေ + သဒ္ဓ] (၁) တံခွန်-အလံ-၏ အသံ၊ တံခွန်-အလံ-သံ။ (၂) ဇေ-သဒ္ဓါ။ (၁) ရထသဒ္ဓေါ စ အာဇာနိယ-သဒ္ဓေါ စ ဓဇသဒ္ဓေါ စ သမန္တာ အသနိပါတ-သဒ္ဓေါ ဝိယ အဟောသိ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-သံ၊ ၁။ ၁၁၄။) (၂) ဇေသဒ္ဓေန သေနာ ဝေ ဥပလက္ခိတာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆။ ဇေ-ယောဂ-လည်း ကြည့်။

ဓဇသမ္ပန္န (တိ) [ဇေ + သမ္ပန္န] တံခွန်-အလံ-တို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓဇာလု (တိ) [ဇေ + အာလု။ (ဓဇာလု-သံ)] တံခွန်-အလံ-မျှားသော၊ မျှားသော-တံခွန်-အလံ-ရှိသော။ ဓဇာလု (ထေရ။ ၅၇)တိ...ဓဇေဟိ သမ္ပန္နော။ ထေရ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဓဇာလု(ဇာ၊ ၁။ ၇၆)တိ ဓဇသမ္ပန္နော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၂။ ဓဇာဗဟူ ဧတ္ထ သန္တိတိ ဓဇာ-လု။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၇၇။ ဓဇော ဗဟုလမဿာ-တိ ဓဇာလု။ ရှု၊ ၁။ ၃၀၄။ (-အပါ၊ ၁။ ၂၇။ အပါ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဒီ၊ ၁။ ၃၄။)

ဓဇာဟဋ္ဌ(တ) (တိ) [ဇေ + အာဟဋ္ဌ (တ)]

(၁) တံခွန်-အလံ-စိုက်ထူ၍ စစ်မြေပြင်မှ ဆောင်ယူအပ်သော (သုံ့ပန်း-သုံ့ရ-မယး)။ (၂) တံခွန် - အလံ-စိုက်ထူရာ အရပ်မှ-ဆောင်ယူ - ကောက်ယူ - အပ်သော (ပံသုကုသကန်း)။ (၁) တံ ကောစိ ဘရိယံ ကရေတိ။ အယံ ဓဇာဟဋ္ဌာ နာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၂။ ကရမရာနိတာ ဓဇာဟဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၇။ မ၊ ၁။ ၁၀၂။ သံ၊ ၁။ ၁၄၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၀၂။ မ၊ ၁။ ၂၀၃။ သံ၊ ၁။ ၁၃၂။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄၁။ ပဋိ၊ ၁။ ၁၂၀၄။ ပိမာန၊ ၁။ ၁၆၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၉၉။ ကခါ၊ ၁။ ၁၂၇။) (၂) ဓဇာဟဋ္ဌန္တိ ဓဇံ ဥဿာပေတွာ တတော အာနိတံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ၁။ ၂၇။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၁၀။ ဓဇာဟဋ္ဌ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀)န္တိ နာဝံ အာရောဟန္တာ ဓဇံ ဗဒ္ဓိတွာ အာရဟန္တာ၊ တံ တေသံ ဒဿနာတိက္ကမေ ဂဟေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။

ဓဇိနိပတိ (ပု) [ဓဇိနိ + ပတိ] စစ်သူကြီး၊ စစ်တပ် ၏ အကြီးအကဲ။ ဓဇိနိပတိ (မဟာဝံ၊ ၁။ ၁၇)တိ သော သေနာပတိ။ သေနာ ဟိ ဥဿာပိတော ဓဇော ဇေတိဿာတိ “ဓဇိနိ”တိ ဝုစ္စတိ။ တာယ ဓဇိနိယာ ပတိဘာဝေန သော အနုရုက္ခော “ဓဇိနိပတိ”တိ ဝုစ္စတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဓဇိနိပတိ”တိ။ မဟာဝံ၊ ၁။ ၁၇။

ဓဇိ (တိ) [ဇေ + ဤ။ ထိ-၌ ဓဇိနိ။ ဇေယောဂ ဓဇိနိ။ ဓာန်၊ ၁။ ၃၀၁။ (ဓဇိနိ-သံ)] (၁) တံခွန်-အလံ-ရှိသော၊ သူ။ (၂) စစ်သည်၊ စစ်သား။ (၁) ဓဇဝိဇ္ဇာ၊ ကြည့်။ (၂) ဓဇိနိ- (သုတ္တနိ၊ ၃၄၃)န္တိ သေနံ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၂၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ ၅၄၂။ အမ၊ ၁။ ၁၀။ ၇၀။)

ဓဇူပမ (တိ) [ဇေ + ဥပမာ] တံခွန်-အလံ-ဟူ သော- နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း-ဥပမာ-ရှိသော၊ တံခွန်-အလံ-နှင့် တူသော၊ သူ။ ပညာယ

အစွဲဂုဏ်ဌေး ခဏော ဥပမာ တေသန္တိ
ဓလေ့မာ။ ဝဇိရ။ ၁၇။ (-ဝိဌာ၊ ၁။ ၂။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၁၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆။)

•ညတိ (ကြ) [ဇေ=ဇေ + အ + တိ။ ဇေ
ဂတော်။ စိန္တာမဏိ။ (ဇေတိ-သံ)] သွား၏။
ဇေတိ-ကြည့်။

•ညန (န) [ဇေ=ဇေ + ယု] သွားခြင်း။ ဇေတိ-
ကြည့်။

•ည (န) [ဇန + ကျ။ ဓာန + ကျ။ ဓာန + က။
နီတိ၊ ဓာ။ ၁၁၆-၇။ ဓာန၊ ဇိ။ ၄၅၀။ (ဓာန-သံ၊
ဓဏ္ဍ၊ ဓန-ပြာ၊ ဓဏ္ဍ-အဓမ္မာဂမီ)] (၁) ကောက်၊
စပါး။ (ယင်းသည် သလေး၊ ကောက်လတ်၊
လူး၊ ဂျုံ၊ ပြောင်း၊ မယော၊ ဆပ်-ဟူသော
ပုဗ္ဗဏ္ဍခေါ် စပါး ၇မျိုးနှင့် အပရဏ္ဍခေါ်
ပဲမျိုးတို့ဖြစ်၏။) (၂) ကောက်ပင်၊ စပါး
ပင်။ (၃) ဆန်၊ (၁) အန္တလိက္ခာ ချေသ
ဓာရာ ဩပတိတွာ ချောဂါရိ ပူရေတိ။ ဝိ၊ ၃။
၃၃၇။ ချောနိ ဂန္ဓိ ပုဗ္ဗဏ္ဍ အပရဏ္ဍ။ စူဠနိ။
၂၈၁။ ချောနိ (သုတ္တနိ။ ၂၈၀) တိ သာလိဝိဟိ-
ယဝ ဂေါရမ ဂကံ ဝရက ကျဉ်သက ပဘေ-
ဒါနိ သတ္တ၊ သေသာပရဏ္ဍာနိ စ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။
၁၀၁။ အပ၊ ၄၁။ ၂၀၈။ စူဠနိ၊ ၄၁။ ၂၈။ (-
ဓာန၊ ဇိ။ ၄၅၂၊ ၁၀၀၇။)

ညံ (ပ၊ ၆) - ဒီ၊ ၂။ ၂၆၄။ မ၊ ၂။ ၂၃။
သံ၊ ၁။ ၉၃။ အံ၊ ၁။ ၃၄။ ပေတ၊ ၁။ ၃၆။ အပ၊
၂။ ၃၀၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။ နေတ္တိ၊ ၄၈။ မ၊ ၄။ ၃။
၁၁၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ညံ (ဒ၊ ၆) - သံ၊ ၁။
၁၇၆။ အံ၊ ၂။ ၃၂။ အံ၊ ၃။ ၁၂။ ထေရီ၊ ၃။ ၃၂။
မိလိန္ဒ၊ ၄။ ၁၆၈။ ဝိဌာ၊ ၁။ ၁၃၄၊ ၂၇။ ဝိဌာ၊
၄။ ၁၄၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၈။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၂။ သံ၊
၄။ ၁။ ၃၂။ ချောနိ (ဒ၊ ၆) - ဝိဌာ၊ ၃။ ၁၉၉။
ချောနိ (တ၊ ၆) - မ၊ ၂။ ၂၇။ အံ၊ ၃။ ၂၈။
အပ၊ ၂။ ၃၈၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၁။ ချေသ (သ၊ ၆) -
အံ၊ ၂။ ၁၉၆။ ချောနိ (သ၊ ၆) - ဝိဌာ၊ ၃။
၁၀၃။

(၂) အဇေဝ မေ ချောနိ ဇာယန္တိ။
အံ၊ ၁။ ၂၄၂။ ချေ မေ ဖလိနံ အဟု။ အပ၊ ၂။
၁၀။ ချေဖလ-လည်းကြည့်။ (၃) ချေမိလ-
ကြည့်။

ည (ပ၊ ၆) [ဇန + ယ] (၁) ကျက်သရေ။ (၂)
ပညာ။ (၃) ကျက်သရေ-ဘုန်း-ပညာ-
နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ (၄) အရိယာပိုလ်။ (၅)
အာနုဘော၊ စွမ်းရည်၊ သတ္တိ။ (၁) (၂)
ညပညလက္ခဏသမ္ပန္နံ ပုတ္တံ ဝိဇာယံ (ဇာ၊ ၄။
၆။ ၂) တိ အာဒိသု ချေသဌေးန သိရိပညာဝ
ဂဟေတဗ္ဗာ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၁၆။ နေတိ သမ္ပန္န-
တိတိ ချော။ သူစိ။ (၃) နေနံ ချေ။ သိရိ-
ပညပညာနံ သမ္ပဒါတိ အတ္ထော။ နီတိ၊ ဓာ။
၁၁၆-၇။

(၄) အရိယဖလမေဝ နာယိတဗ္ဗတော
ချေ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ (၅) ချေပညလက္ခဏ-
သမ္ပန္နံ (၂) ကြည့်။

ည (တိ) [ည + က။ ချော ပညဝတိတ္တိသု။
ဓာန၊ ၁။ ၁၀၇။ ချေ သိရိပညပညာသမ္ပဒါ
ဧတေသံ အတ္တိတိ ချော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၁၇။
(ဓာန-သံ)] ကျက်သရေ-ဘုန်း-ပညာ-ရိ
သောသု။ (လေ၊ သျှစ်သျှားသီး၊ ကြေသီး။
ဓာန၊ ဇိ။ ၄၅၂။ ဆေးအထူး။ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၁၇။
'တိ' ပေးအပ် - သွင်းအပ် - ကြွယ်ဝ - ကံ
ကောင်း - ပျော်ရွှင် - ကောင်းမှု - ကုသိုလ် -
ရိုး-သောသု။ 'တိ' သူငယ်မ၊ နံနံပင်၊ နံနံစေ။
'န' ဥစ္စာဓန။ P.S.D)။ ချော တေ နရ-
ပုဂံဝ။ အပ၊ ၂။ ၂၁။ ချေဝတိ မေ မနဿာ။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ ချေ (စရိယာ၊ ၃၈၇) နှိ
နာယိတဗ္ဗသိရိသောဘဂ္ဂပတ္တံ လက္ခဏ-
သမ္ပန္နံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၆။ (-အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁။
စရိယာ၊ ၄။ ၈၂။)

ည (န) [ည + ဘုဒ္ဓိ၊ နောက်ပုဒ်ကျေ။] စတီး
တို့၏-အစု-အပုံ၊ စပါးစု၊ စပါးပုံ။ ချေမဇ္ဈ-
ကြည့်။

ဓမ္မတ္တစော၊ ဓမ္မပလာသော စ။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊
၁။ ၃၃၇။ ဓမ္မတ္တစ (ဓာန်။ ၄၅၃) ဓမ္မာန-
မေဝ တစေ ဝက္ကလေ။ ယင်း-ဝိ။

ဓမ္မတ္တ (ပု) [ဓမ္မ+အတ္တ] စပါးအကျိုး၊ စပါးရ-
ရန်အကျိုး။ ယာ တတ္ထ တဿ ဝတိပါကာရ-
ပရိယေသနာ၊ သာ ဓမ္မတ္တယ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၅။

ဓမ္မတ္တိက (တိ) [ဓမ္မ+အတ္တိက] စပါး-ဖြင့်-
ကို - အလိုရှိသော၊ စပါးလိုချင်သော၊ သူ။
ဓမ္မတ္တိကာ ဝဇ္ဇဇ္ဈကဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊
၄၅။ ၁၄၄။

ဓမ္မနာဠ (န) [ဓမ္မ+နာဠ] စပါးပင်ရိုး၊ ကောက်
ရိုး။ ဓမ္မနာဠ နာမ ကဏ္ဍဿ နိဿယဘူတော
ပစ္ဆိမဒေသော။ သံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဓမ္မနိဓာနတ္တ (ပု) [ဓမ္မ+နိဓာန+အတ္တ] စပါး-
သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-ခြင်းဟူသော အကျိုး။
ဓမ္မနိဓာနတ္တယ မဟန္တံ ကောဠံ ကတွာ
ပူရေတွာ ကိစ္စေ ဥပ္ပန္နေ ဓမ္မံ ဝဋ္ဋဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊
၄၅။ ၁၆။

ဓမ္မနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဓမ္မ+နိဗ္ဗတ္တက] စပါး
မှ ဖြစ်သော။ ယံ နန္ဒာဟံ ဝါပိတံ ဧရာ-
ပိတံ ဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကံ အာဟာရံ ပဗေတိတွာ
ပဝတ္တဖလဘောဇနော ဘဝေယံ။ အဘိ၊ ဝိ၊
၁။ ၄၁။

ဓမ္မပက္ခိပန (န) [ဓမ္မ+ပက္ခိပန] စပါးထည့်
ခြင်း။ ကပလ္လမိ ဓမ္မပက္ခိပနေပိ ဒဗ္ဗိယာ သဿ-
ဋ္ဌနေသုပိ...တာဝ သဗ္ဗပယောဂေသု ဒုက္ခဋ္ဌာ-
နံ။ ဝိ၊ ၄၅။ ၁၉၉။ ကခါ၊ ဝိ၊ ၄၆၉။

ဓမ္မပဋိရူပက (ပု) [ဓမ္မ+ပဋိရူပက] စပါး-
အတု-အယောင်၊ အတု - အယောင်-ဖြစ်
သော စပါး၊ စပါးတု၊ စပါးယောင်၊ စပါး
ဖျင်း။ တဏှုလသာရရဟိတော ဓမ္မပဋိရူပ-
ကော ထုသမတ္တကော ပလာပတိ ဝုစ္ဆတိ။
သံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၆၁။

ဓမ္မပရိဋ္ဌပနဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မ+ပရိဋ္ဌပန+ဋ္ဌာန]
စပါးလားရာအရပ်၊ စပါးကျိ၊ စပါးကိုဒေါင်။

ဝေံ သာရဂဗ္ဘံ ကောသော ဓမ္မပရိဋ္ဌပနဋ္ဌာနဉ္စ
ကောဋ္ဌာဂါရန္တိ ဒေသေတွာ။ အံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၄၅။

ဓမ္မပရိပါကဂဟဏ (န) [ဓမ္မပရိပါက+ဂဟဏ]
စပါးမှည့်ရင့်သည့်တိုင်အောင် ယူခြင်း၊ စပါး
မှည့်ရင့်သည့်တိုင်အောင် ဖြစ်ခြင်း။ အောက်
ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မပရိပါကဂဟဏတ္တ (ပု) [ဓမ္မပရိပါကဂဟဏ
+အတ္တ] စပါးမှည့်ရင့်သည့် တိုင်အောင်-ယူ
ခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-ဟူသော အကျိုး။ ဓမ္မပရိ-
ပါကဂဟဏတ္တ (သံ၊ ၄၅။ ၂၃၀) နှ့် ဓမ္မပရိပါ-
ကနိဗ္ဗတ္တိအတ္တ။ သံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၉။ (သုတ္တနိ၊
၁။ ၁၃၀။)

ဓမ္မပရိပါကနိဗ္ဗတ္တိအတ္တ (ပု) [ဓမ္မပရိပါကနိဗ္ဗတ္တိ
+အတ္တ] စပါးမှည့်ရင့်သည့်တိုင်အောင် ဖြစ်
ခြင်းအကျိုး။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မပရိဘောဂ (ပု) [ဓမ္မ+ပရိဘောဂ] စပါးကို-
သုံးဆောင်ခြင်း-အသုံးပြုခြင်း။ ကေစိ ပန
“ဓမ္မပရိဘောဂေ ဝေ အာပတ္တိ၊ န ပုဗ္ဗ-
ပယောဂေ”တိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၂။

ဓမ္မပလာသ (ပု) [ဓမ္မ+ပလာသ] စပါးဖျင်း။
ဓမ္မတ္တစ-ကြည့်။

ဓမ္မပိဋက (န) [ဓမ္မ+ပိဋက] စပါးထည့်စရာ
တောင်း၊ ပေါးတောင်း။ ကေဉ္စ မေ ဓမ္မပိဋကံ
ပုရတော ဌပေတွာ...မာ ပညာယိတ္တ။ ဓမ္မ၊
၄၅။ ၂၃၅။

ဓမ္မပုဉ္ဇ (ပု) [ဓမ္မ+ပုဉ္ဇ (ဓာချပုံဇ-သံ)] စပါး-
တိုက်-အစု-အပုံ၊ စပါးစု၊ စပါးပုံ။ လဗ္ဘာ
လောဝဏ္ဏမယာယ လဋ္ဌိယာ ဓမ္မပုဉ္ဇောပိ
သုဝဇ္ဇပုဉ္ဇောပိ အာစိက္ခိတုံ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဓမ္မပုညလက္ခဏ (တိ) [ဓမ္မ+ပုည+လက္ခဏ]
ကျက်သရေ၊ ဘုန်းလက္ခဏာရှိသောသူ။ ဓမ္မ-
ပုညလက္ခဏော အယံ ကုမာရေ။ သုတ္တနိ၊

၌၊ ၂။ ၂၄၀။ (-ထေရ်၊ ၁။ ၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၄။)

ညောင်ပညာလက္ခဏာသမ္ပန္န (တိ) [ညောင်ပညာလက္ခဏာ + သမ္ပန္န] (၁) ကျက်သရေ၊ ဘုန်းလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ (၂) အာနုဘော်-စမ်းရည်-သတ္တိ၊ ဘုန်းလက္ခဏာရှိသောသူ။ (၁) သာ ပရိယတ္တိဂစ္ဆာ ညောင်ပညာလက္ခဏာသမ္ပန္န ပုတ္တံ ဝိဇာယံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၉။ ဘော၊ ၄။ ၁၆။ ၂။ (-ပေတ၊ ၄။ ၁၄၉။ ဘော၊ ၄။ ၂၃၂။) (၂) နေသ အာဝေါ ခညံ၊ အာနုဘာဝေါ... ဧတေန သမ္ပန္နော ညောင်ပညာလက္ခဏာသမ္ပန္နော။ ဘော၊ ၄။ ၂၂။ ၅၃၈။

ညောင်ပညာလက္ခဏာပေတ (တိ) [ညောင်ပညာလက္ခဏာ + ဥပေတ] ကျက်သရေ၊ ဘုန်းလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ပစ္စုသသမယေ ပုတ္တံ ဝိဇာယံ ပက္ခတေလမ္ပိတမနောသိလာပိတ္တိသဒိသံ ညောင်ပညာလက္ခဏာပေတံ၊ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄။

ညောင်ဖလ (န) [ညောင် + ဖလ] စပါးပင်တို့၏အသီး၊ စပါးသီး။ ခေတ္တမဇ္ဈေန ဂစ္ဆတာ တတ္ထဇာတကမ္ပိ ညောင်ဖလံ န အာမသန္တေန ဂစ္ဆဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ ဝဇီရ၊ ၈၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၀။)

ညောင်ဖလရသ (ပု) [ညောင်ဖလ + ရသ] စပါးသီးမှ ဖြစ်သောအရည်၊ စပါးသီးရည်။ အနုဇာနာမိ ဣက္ခဏေ သဗ္ဗံ ဖလရသံ ဌပေဘော ညောင်ဖလရသံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၄။ = သတ္တန္တံ ညောနံ ဖလရသံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၉၊ ၄၆၂။ သုရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သင်္ဂဟ။ ၃၉၆။)

ညောင်မိလက် (န၊ ပု) [ညောင် + မိလက်] ဆန်ပုံးရည်၊ ဆန်၊ ပဲ တစ်မျိုးမျိုးကို အချဉ်စိမ်၍ ပြုစုပေးသော ပုံးရည် (ပအုံးရည်)။ မိလက် ဂုစ္စထံ

ညောင်မိလက် ၊ အာရနာလန္တိပိ ဂုစ္စထံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၂။

ညောင်မိဇ (န) [ညောင် + မိဇ။ (ခေရုဝိဇ-သံ)] စပါးမျိုးစေ့။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ခေတ္တေ သုဝိရုဋ္ဌံ ညောင်မိဇံ ဥဒကေန ဝိကလံ မရေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၉၅။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။)

ညောင်မိသန္တာန (ပု) [ညောင်မိဇ + သန္တာန] စပါးမျိုးစေ့စဉ်။ ဝိရဟနာမိလသနနိပ္ပတ္တိဝစ-နေဟိ ညောင်မိသန္တာနသ ဝိယ တေသံ ဝုဒ္ဓိယာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀။

ညောင်မဇ္ဈ (ပု၊ န) [ညောင် + မဇ္ဈ] စပါး-စု-ပုံ-၏ အလယ်။ မနုဿာ ညောင်မဇ္ဈေယေဝ ပညပေတွာ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉။

ညောင်မယ (တိ) [ညောင် + မယ] စပါးဖြင့်ပြီးသော၊ စပါးဖြင့်ပြည့်သော။ န စ တံ ညောင်မယံ သကဋံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၃။

ညောင်မာပက (တိ) [ညောင် + မာပက] စပါးကို ခြင်တတ်သောသူ၊ စပါးခြင်သမား။ ညောင်မာပကော ဟိ နာဠိ ပူရေတွာ “ကေ” န္တိ ဝတွာ ဩကိရတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။)

ညောင်မာပကကမ္ပ (န) [ညောင်မာပက + ကမ္ပ] စပါးခြင်သူ၏ အမှု။ ညောင်မာပကကမ္ပမ္ပိ ကိယံ တေနကတံ။ ဘော၊ ၄။ ၁။ ၅၁၅။

ညောင်မာပကကဏန (ထိ၊ န) [ညောင်မာပက ကဏန] စပါးခြင်သူ၏ ရေတွက်ခြင်း။ ဂဏေန္တေန စ ပဌမံ ဒန္တဂဏနာယ ညောင်မာပကကဏနာယ ဂဏေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃။

ညောင်မာသ (ပု) [ညောင် + မာသ။ ဓာန်၊ ၄။ သူစိ-ကြည့်။ (မာနုမာဓသံ၊ ဝိလံ၊ S E D။ ညောင်မာသျှ-သိဟိန္ဒတာသ၊ ရှေးကောင်းဓာန်၊

သျှ)။ တစပါး။ (ယင်းသည် အတိုင်းအရှည် ပမာဏနှင့်စပ်သောစကားဖြစ်သည်။ ပရမာ-
ဇ်မြို့၌-ခုသည် အကျိုး ၁-ခု၊ အကျိုး ၃၆-ခု
သည် တဇ္ဇာရီမြို့၌-ခု၊ တဇ္ဇာရီမြို့ ၃၆-ခုသည်
ရထရေဇ်မြို့ ၁-ခု၊ ရထရေဇ်မြို့ ၃၆-ခုသည်
၁-လိက္ခာ၊ လိက္ခာ ၇-ခုသည် ၁-သန်း၊ သန်း
၇-ကောင်သည် ၁-စပါး ဖြစ်သည်။ ဓာနံ၊
ဓာနံ၊ ခြံ၊ ၁၉၄-၅ ကြည့်။) သတ္တဉ္စကာ ဧကော
ဧညမာသော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂။ သတ္တဉ္စကာ-
ပမာဏော ဧကော ဧညမာသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၁၄၄၇။

ဧညမိန့်နဌာန (န) [ဧညမိန့်န+ဌာန] စပါး
ခြင်ရာ အရပ်။ ဧညကဏ္ဍဌာန (ဝိမတိ၊ ၁။
၈၁)-ကြည့်။

ဧညရသ (န၊ ပ) [ဧည+ရသ] (၁) စပါးရည်။
(၂) (ဆန်၊ စပါးများကို ကြာမြင့်စွာ စိမ်ချ
ပြုအပ်သော) လောဏသောဝိရကဆေးရည်။
(၃) ဆန်ဆေးရည်။ (၁) သတ္တ ဧညရသနိ
ပစ္စာဘတ္တံ န ကပ္ပန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၈၄။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၄၆၂။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၈၈။) (၂) ဧည-
ရသော (ဝိ၊ ၅။ ၃၆၅) တိလောဏသောဝိရက။
အယမေဝ ဟိ ဧကော ဧညရသော ဝိကာလေ
ဝန္တတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၈။ (၃) တဏှုလဓာဝ-
နောဒကမ္ပိ ဧညရသောယေဝါတိ ဝဒန္တိ။ သာ-
ရဇ္ဈ၊ ၁။ ၃၃၀။

ဧညရာသိ (ပ) [ဧည+ရာသိ] စပါးစု၊ စပါးပုံ။
သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ မဟတော ဧညရာ-
သိဿ... သာရဝန္တာနံ။ အံ၊ ၁။ ၁၇။ (-အဘိ၊
၄။ ၃။ ၂၇။)

ဧညတိ (ထ်) [ဧည+တိ+ဤ] (၁) ဧည-
တိမြို့။ ဘုန်းကံရှိသူ၊ ဥစ္စာစပါး၊ ရတနာ
၇-ပါးနှင့် စပါး ၇-မျိုးတို့၏ တည်ရာမြို့။
(က) ပဗ္ဗမဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူရာ ဧည-
တိမြို့။ (ခ) နာရဒဘုရားရှင် ဖွားမြင်တော်
မူရာ ဧညတိမြို့။ (ဂ) ရေဝတဘုရားရှင်

ပွင့်တော်မူရာ ဧညတိမြို့။ (သ) ဝိပဿီ
ဘုရားရှင်လက်ထက် ထင်ရှားသော ဧညတိ
မြို့။ (၂) ဧညတိအမည်ရှိသော သူဌေးသမီး
သုဧညသုဌေး၏သမီး ဧညတိ။ (ယင်းသည်
ပဗ္ဗမဘုရားရှင်အား ဘုရားဖြစ်တော်မူမည့်နေ့
၌ နိဗ္ဗာနာဆွမ်း လှူဒါန်း ဆက်ကပ်သည့်
အမျိုးသမီး ဖြစ်သည် ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၁၂။)

(၁) ဧညာနံ ပုညဝန္တာနံ... ကုလာနံ
အာကရတ္တာ ဧညတိ။ အထ ဝါ မုတ္တာမဏိ-
အာဒိသတ္တရတနာနံ၊ သတ္တဝိဓဧညာနံ ဥပ-
ဘောဂပရိဘောဂါနံ အာကရတ္တာ ဧညတိ။
အထ ဝါ ဧညာနံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခိဏာသဝါနံ
ဝသနဌာနံ အာရာမဝိဟာရာဒိနံ အာကရတ္တာ
ဧညတိ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁-၂။ (က) ဧညတိ
နဂရ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၁၂)-ကြည့်။ (ခ) တဿ
ပန ဘဂဝတော ဧညတိနာမ နဂရံ အဟော-
သိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၄။ (-အပါ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။) (ဂ) ရေဝ
တော နာမ သတ္တာ ဥဒပါဒိ... တဿ ပန
ဘဂဝတော နဂရံ ဧညတိနာမ အဟောသိ။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ (သ) ဧညတိနဂရ (ထေရ၊ ၄။
၁။ ၂၀၇)-ကြည့်။ (၂) ဧညတိနဂရေ သုဧည-
သေဋ္ဌိဿ ဓိတာယ ဧညတိယာ နာမ ဓိန္ဒ-
မရပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၁၂။

ဧညတိနဂရ (န) [ဧညတိ+နဂရ] ဧညတိ
အမည်ရှိသောမြို့၊ ဧညတိမြို့။ ဣတော ကေ-
နရုတေကပ္ပေဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ကာလေ
ဧညတိနဂရေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတော...
ဝါစေတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။
၂၁၂။)

ဧညတိနဂရသမိပ (န) [ဧညတိနဂရ+သမိပ]
(၁) ဧညတိမြို့၏အနီး။ (တိ) (၂) ဧညတိ
မြို့၏အနီးဖြစ်သော။ (၁) (၂) ဧညတိနဂရ-
သမိပေ နေဥပယုယာနေ ဩတရိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၂၁၂။

ဓမ္မဝိနည်းနာမနာရ (န) [ဓမ္မဝိနည်းနာမ+နာရ] ဓမ္မဝိနည်း အမည်ရှိသောမြို့။ ဓမ္မဝိနည်းနာမနာရ...ပဋိသန္ဓိ အဂ္ဂဟေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၂၁၇။

ဓမ္မဝါဏီဇ (က) (ပု) [ဓမ္မ+ဝါဏီဇ] (က) စပါးကုန်သည်။ တံ မက္ခန္ဓံ တဿ ဓမ္မဝါဏီဇ (က)ဿ ဟတ္ထေ (သန္တိကေ) ဌပေတွာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၄။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၅။

ဓမ္မဝါဏီဇကုလ (န) [ဓမ္မဝါဏီဇ+ကုလ] စပါးကုန်သည်မျိုး။ ဗောဓိသတ္တော ဓမ္မဝါဏီဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၅။

ဓမ္မဝိကတိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝိကတိ (ဓာနုပိကတိသံ)] စပါးမျိုးအထူး၊ အထူးထူး အထွေထွေသော စပါးမျိုး။ ပုဗ္ဗဏ္ဍာပရက္ခဘေဒံ ဓမ္မဝိကတိ အာဒိ ကတွာ။ ဉာ၊ ၁။ ၁၅၂။ (-အပါဠာ၊ ၁။ ၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၅။)

ဓမ္မဝိက္ကယ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိက္ကယ] စပါး ခောင်းခြင်း။ ဗောဓိသတ္တော ကုဋ္ဌမ္ပိကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပုတ္တော ဓမ္မဝိက္ကယေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၄။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၅။

ဓမ္မဝိက္ကယက (တိ) [ဓမ္မ+ဝိက္ကယ+က] စပါး ခောင်းသော သူ။ ဓမ္မဝိက္ကယကာ “သဗ္ဗေသံ သင်္ဂဟံ ကရိယာမာ”တိ ဓမ္မကရဏဋ္ဌာနေ ဓမ္မမာပကံ နိသိဒါပေတွာ ကေပဿေ ဝဏ္ဏဇ္ဈကံ နိသိဒါပေသုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၆။)

ဓမ္မဝိညတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝိညတ္တိ] စပါးကို သိစေခြင်း၊ စပါးတောင်းခြင်း။ သေဒကမ္မာဒိနံ အတ္တာယ ဓမ္မဝိညတ္တိယာ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၉။

ဓမ္မဝိရဟိတမုတ္တာ (ထိ) [ဓမ္မ + ဝိရဟိတာ + မုတ္တာ] စပါးမှ ကင်းသောပုလဲ။ ပရိဘောဂေ ပန ပဉ္စသဟဓမ္ပိကေဟိ ပရိဂ္ဂဟိတာနံ ဓမ္မဝိရဟိတမုတ္တာဒိနံ ကာရဏာ ဥပ္ပနုပစ္စယံ ပရိ-

ဘူန္တိနံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဒုက္ကဋ္ဌမေပ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၆။

ဓမ္မသကဋ (ပု) [ဓမ္မ+သကဋ] စပါးဖြင့် ပြည့်သော လှည်း၊ စပါးလှည်း။ ယထာ ဟောဓုဇသကဋံ ဓမ္မဿ ပရိပုရိတံ ဓမ္မသကဋံ ဇနော ဝေါဟရတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၇၃။ (-အဘိ၊ ၅။ ၂၇။)

ဓမ္မသင်္ဂဟဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မ + သင်္ဂဟ + ဋ္ဌာန] စပါးကို ပေါင်းယူရာအပေါ်၊ စပါးဂျီ။ ကောဋ္ဌဘူတံ အဂါရံ ကောဋ္ဌာဂါရံ။ ဓမ္မသင်္ဂဟဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဓမ္မသန္တိဓယသန္တာပ (ပု) [ဓမ္မ + သန္တိဓယ + သန္တာပ] (က) စပါးစု-စပါးပုံ-ဖြင့် ဖြစ်သော - အပူငွေ - တေဇောဓာတ်။ (ခ) စပါးစု-စပါးပုံ-ကို စွဲ၍ဖြစ်သော-အပူငွေ - တေဇောဓာတ်။ ကဋ္ဌသန္တိဓယသန္တာပေါတိဏသန္တိဓယသန္တာပေါ ဓမ္မသန္တိဓယသန္တာပေါ။ အဘိ၊ ၁။ ၇၅။ မ၊ ၁။ ၁၂။ တိဏသန္တိဓယသန္တာပ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဓမ္မသမ (တိ) [ဓမ္မ+သမ] စပါးနှင့် ဝှေ့သော။ နတ္ထိ အတ္တသမံ ပေမံ၊ နတ္ထိ ဓမ္မသမံ မနံ။ သံ၊ ၁။ ၆။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၆၀။ (-နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၄၂။)

ဓမ္မသာမိက (တိ) [ဓမ္မ+သာမိက] စပါးပိုင်ရှင်၊ စပါးရှင်။ ဓမ္မဂ္ဂဟဏတ္ထ-ကြည့်။

ဓမ္မသုတ္တ (န) [ဓမ္မ+သုတ္တ] ဓမ္မသုတ်၊ (စပါးစိမ်းကို ခံယူခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်သလို လက်သည်းတော်ပေါ်ရှိသံပမာ နည်းလှပေကုန်၏၊ စပါးစိမ်းကို ခံယူသလို မဟာပုထဝီမြေကြီးသဲတမျှ များလှ၏-ဟု ဘုရားရှင် ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသုတ်။) မဟာဂုဿယုတ္တ-ဝါ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၉-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ P.T.S. သံယုတ္တနိကာယ အတွဲ၊ ၅။ ၄၇၁-၌ ဓမ္မသုတ်ဟုရှိ၏။ ဆဋ္ဌမူ၌ အာမကဓမ္မသုတ်ဟုရှိသည်။ သံ၊ ၁။ ၄၀၉။ D.P လည်းကြည့်။

ဓမ္မာဂါရ (န) [ဓမ္မ+အဂါရ] ပေါးထားရာအိမ်၊
စပါးကျံ။ သိသံ နဟာယိတော ဓမ္မာဂါရံ သမ္ပ-
ဋ္ဌာပေတော ဗဟိဒ္ဓါရေ နိသိဒ္ဓတိ။ ဝိပဿနာ။
(-မိလိန္ဒ။၄၁။)

ဓမ္မာနုလောပ (တိ) [ဓမ္မ+အနုလောပ] စပါး
အား လျော်သော။ နိဝါရဝရကစောဓကော-
ဒစက္က “ဓမ္မာနုလောပ”တိ ဝေဒန္တိ။ ဝိပဿ-
နာ။ (- ဝိသင်္ဂဟ။၉၈။ ကင်္ခါ။၂၃။
မဟာနိဋ္ဌ။၃၄။)

ဓမ္မာပဏ (ပု၊န) [ဓမ္မ+အာပဏ] စပါးဈေးရုံ
စပါးရောင်း ဝယ်ရာ အရပ်၊ စပါး ဆိုင်။
ဓမ္မာပဏံ ပဝိသိတော၊ မတ္တော (မုတ္တော၊က)
သာတံ ဟနာသိမံ၊ ဇာ၊၁။၁၃၀။ ဇာ၊၄။၃။
၁၇၅။ (-ဇာ၊၄။၂။၂၄၄။)

ဓမ္မဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မ+ဥဋ္ဌာန] စပါး - ပေါက်
ထောက်- ဖြစ်ထွန်း-ရာ (သယ်)။ ယထာ
ဘန္တေ နာ၊သေန မဟိယာ ဓမ္မဋ္ဌာနံ ခေတ္တံ
အတ္တံ။ မိလိန္ဒ။၃၁၂။

ဓမ္မဋ္ဌာပန (န) [ဓမ္မ+ဥဋ္ဌာပန] စပါးကို ဖြစ်
စေခြင်း။ “ကဟာပဏ”တိ ဣမိနာ ဓမ္မဋ္ဌာ-
ပနေ ကဿေဝ အကပ္ပိယန္တိ ဒဿေတိ၊
ဓမ္မဋ္ဌာပနေ စဿ ပယောဂေပိ ဒုက္ကဋ္ဌမေဝ။
ဝိမတိ၊၁။၃၃၁။

ဓမ္မဒ္ဓါရ (တိ) [ဓမ္မ+ဥဒ္ဓါရ] စပါးကို ထုတ်
ဆောင်သော၊ သူ။ ဝတိပါကာရံ ကတွာ ပုရိ-
သော ဝိယ ဓမ္မဒ္ဓါရေ။ မိလိန္ဒ။၂၅၅။

ဓမ္မ (တိ) [ဓမ္မ+က] ဆောင်အပ်သော။ ဓမ္မာနံ
ဓမ္မာနံ အတ္တံ ဥပပရိက္ခတိ။ မ၊၂။၁၄၅။ (-
သံ၊၄။၁။၃၀၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊
၂။၁၈။ ထေရ၊၄။၁။၃၄၄။)

ဓမ္မရဋ္ဌ (ပု) [ဓမ္မ+ရဋ္ဌ။ ဓာရိတံ ရဋ္ဌမနေ-
နာတိ ဓမ္မရဋ္ဌော။ ဓာနံ၊၄။၃။] ဆောင်အပ်
သော တိုင်းပြည်ရှိသော၊ တိုင်းပြည်ကို ဆောင်
တတ်သော၊ ဓမ္မရဋ္ဌမည်သော၊ (က) လူမင်း။

(၁) နတ်မင်း။ (ဂ) နဂါးမင်း။ (သ) ဟင်္သာ
မင်း။

(က) ရေကုဋေ ဓမ္မရဋ္ဌာ စ။ ဒိ၊၂။
၁၉၀။ (-စရိယာ၊၄။၄၇။ သံ၊၄။၃။၁၉။) (ခ)
ပုဂ္ဂိုလ်မာယ ဒိသာယ ဓမ္မရဋ္ဌော မဟာရာဇာ
ပစ္ဆိမာသိမုခေါ နိသိန္ဒော ဟောတိ။ ဒိ၊၂။
၁၆၈။ (-ပေတ။၁၂။ ဇာ၊၁။၁၃၂။ ဒိ၊၄။၂။
၂၈၀။ ပဋိသိန္ဒ၊၂။၂၃၈။ ပေတ၊၄။၁၆။ ဒိ၊
၄။၂။၆၅။ သံ၊၄။၂။၃၁။)

(ဂ) သတ္တဝါတို့၏ အနုပုဂ္ဂိုလ်နာဂါနာမ
ပဏိတတရာ ကမ္မလဿတရာ ဓမ္မရဋ္ဌာ။ သံ၊
၄။၂။၃၂၀။ ဓမ္မရဋ္ဌာ ပန နာဂရာဇာနော။
သံ၊၄။၂။၃၂၁။ (-ဇာ၊၄။၇။၅။ သံ၊၄။၂။
၂၇၆။) (သ) ဓမ္မရဋ္ဌော ဟံသရာဇာ။ ဒိ၊၄။
၃။၁၅၅။ မ၊၄။၃။၁၅။ သံ၊၄။၃။၉၁။ ဥဒါန၊၄။
၅၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၉။ (-ဇာ၊၂။၈၄။ မ၊၄။
၁။၃၁၃။ သံ၊၄။သင်္ခ၊၁။၁၉၅။)

ဓမ္မရဋ္ဌ (ပု) [ဓမ္မရဋ္ဌ+က။ (ဓာတ်ပြုစုက-သံ၊
ဓမ္မရဋ္ဌက-ပြာ)] ဓမ္မရဋ္ဌဟင်္သာတို့၏ သား၊
ဓမ္မရဋ္ဌဟင်္သာ။ (ကိုသံအဆင်းပြု၍ မည်းနက်
သောခြေ၊ နှုတ်သီးရှိသော ဟင်္သာမျိုး။) အသိ-
ဟေဟိ ကဏ္ဍေဟိ ပါဒတုဏ္ဍေဟိ ဝိသိဋ္ဌာ ယေ၊
ဓမ္မာ ဓမ္မရဋ္ဌာ၊ ဓမ္မရဋ္ဌာနံ အပဗ္ဗာနံ ဓမ္မာ-
ရဋ္ဌာတိ၊ ဧကော ဓာနံ။ ဓာနံ၊၄။၆၄၄။

ဓမ္မရဋ္ဌကုလ (န) [ဓမ္မရဋ္ဌ+ကုလ] (၁) ဓမ္မရဋ္ဌ
နဂါးမျိုး။ (၂) ဓမ္မရဋ္ဌ ဟင်္သာမျိုး။ (၃)
ယဇမုနာ ဓမ္မရဋ္ဌာ စာတံ ယမုနပါသိနော ဓ-
မ္မရဋ္ဌကုလေ ဥပ္ပန္နာ နာဂါ စ။ ဒိ၊၄။၂။၂၈၁။
(၂) မဟာရာဇ ဣမေ ဓမ္မရဋ္ဌကုလေ ဇာတာ
ဧဝံ ဟံသာဓိပတိနော။ ဇာ၊၄။၅။၃၆၈။

ဓမ္မရဋ္ဌကုလဟံသ (ပု) [ဓမ္မရဋ္ဌကုလ+ဟံသ]
ဓမ္မရဋ္ဌမျိုးဖြစ်သော ဟင်္သာ။ တတ္ထ ဓမ္မရဋ္ဌ၊
ကုလဟံသာ နာမ ပဏ္ဍိတာ ဉာဏသမ္ပန္နိ။
ဇာ၊၄။၅။၃၇၈။

စောရဋ္ဌနာဂရာဇ (ပု) [စောရဋ္ဌ+နာဂရာဇ] စောရဋ္ဌနဂါးမင်း။ အထ နံ တသ္မိံ ဥဒကဝါဟေ ကိဋ္ဌန္တာ စောရဋ္ဌနာဂရဉ္စော ပုတ္တာ နာဂမာဏဝကာ ဒိသ္မာ "ဂဏှထ နံ ဒါသ"န္တိ အာဟံ သု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅။

စောရဋ္ဌနိဝေသန (န) [စောရဋ္ဌ+နိဝေသန] စောရဋ္ဌနဂါးမင်း၏ - နေအိမ် - နန်းတော်။ ယံ ကိဉ္စိ ရတနံ အတ္ထိ၊ စောရဋ္ဌနိဝေသနော။ ဇာ၊၂။၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇။

စောရဋ္ဌမဟာရာဇ (ပု) [စောရဋ္ဌ+မဟာရာဇ] စောရဋ္ဌနတ်မင်းကြီး။ စောရဋ္ဌမဟာရာဇဿ ဓိတာ သိရိ စ နာမာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။)

စောရဋ္ဌမဟိဿရ (တိ) [စောရဋ္ဌ+မဟိဿရ] စောရဋ္ဌအမည်ရှိသော မြတ်သော အစိုးရခြင်း ရှိသော (ဟင်္သာမင်း)။ သော တံ စောရဋ္ဌမဟိဿရဿ အနုရူပါတိ တဿ ပါဒပရိစာရိကံ ကတော ပေသေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၉။

စောရဋ္ဌဟံသမုဇ (ပု) [စောရဋ္ဌ+ဟံသမုဇ] စောရဋ္ဌဟင်္သာမင်း။ စောရဋ္ဌဟံသမုဇံ ဘိက္ခုသံသော ဓမ္မရာဇံ သမ္ပရိဝါရေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။

ဓန (န) [ဓန+အ။ ဓန ဓညေ၊အ။ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၄၇၅။ ဇန+အ။ ဒလိဒ္ဓဘာဝံ ဇနေန္တိတံ ဓနံ။ ဇန ဇနနော၊အ။ ဇဿ ဓော။ ဓာတုပစ္စယ။ (ဓန၊ ဇဏ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓိ)] ဥစ္စာ၊ (က) ရွှေ ငွေ ပုလဲ ပတ္တမြားစသော ဥစ္စာ။ (ခ) သားသမီး စသော ဥစ္စာ။ (ဂ) သဒ္ဓါ သီလ စသော ဥစ္စာ။ (ဃ) ဥစ္စာမိုး။ ဓနန္တိ နာယိတဗ္ဗံ ယံ ကိဉ္စိ ဝတ္ထု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ (က) ဓနန္တိ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိ။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ နာနိ ဝုစ္စန္တိ ဟိရညံ သုဝဏ္ဏံ မုတ္တာ မဏိ ဝေဠုရိယော သင်္ခေါ သီလာ ပဝါဠ

ရဇတံ ဇာတဉ္စပံ လောဟိတင်္ဂေါ မသုရဂလ္လံ။ စူဠနိ။၂၇၁။ ဓနံ (ပါဠ) - ဒိ၊၂။၂၆၄။ မ၊၂။၂၃။ သံ၊၁။၆။ အံ၊၁။၁၂၊၂၁၅၊၃၄၁။ အံ၊၃။၈၄။ ဓမ္မ၊၂။၄၃။ အပ၊၂။၃၈။ ဓနာနိ (ပါဠ) - စူဠနိ။၂၇၁။ ပေဠကော။၂၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဓနံ (ဒါဠ) - ဝိ၊၂။၈။ မ၊၂။၂၆၊၁၃၀။ ဇာ၊၁။၇။ ဓနာနိ (ဒါဠ) - သုတ္တန်၊၂၇၈။ အပ၊၁။၁၂။ ဓနေန (တ၊ဠ) - ဝိ၊၁။၂၀၃။ ဝိ၊၂။၆၉၊ဒိ၊၂။၁၄၄။ မ၊၂။၂၆၊၂၇၁။ မ၊၃။၂၃။ ဓနာ (မ၊ဠ) - ဇာ၊၁။၁၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဓနတော - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ ဓနဿ (ဆ၊ဠ) - ဇာ၊၁။၂၄၂၊၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၉၂။ ဓနာနံ (ဆ၊ဠ) - အပ၊၂။၈၇။ ဇာ၊၂။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဓနေန (သ၊ဠ) - ပေတ၊၁။၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ထေရိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၈။ (ခ) ဓနန္တိ ပုတ္တမနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၉၃။ (ဂ) ပဉ္စမာနံ ဘိက္ခဝေ ဓနာနိ။ အံ၊၂။၄၆။ ယဿ ဇေတ ဓနာ အတ္ထိ။ အံ၊၂။၃၉၈၊၃၉၉၊၄၀၀။ တဿမာနိ ဓနာနိ။ သေယျထိဒံ သဒ္ဓါဓနံ သီလဓနံ... နိဗ္ဗာနဓနံ။ စူဠနိ။၁၇၂။ (ဃ) ဓနဝဿာ ပန ကနက္ခတ္တယောဂ-ကြည့်။

ဓန (န) [ဓန+ဒါန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဥစ္စာ ပေးခြင်း။ န စာပိ မန္တယုဒ္ဓေန၊ သက္ကာဇေတံ ဓနေန ဝါ။ သံ၊၁။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၅။ ဓနေနာတိ ဓနဒါနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

ဓနကရဏိယ (တိ) [ဓန+ကရဏိယ] ဥစ္စာဖြင့်ပြုအပ်သော (အမှုစသည်)။ အဟံ တေ ဓနေန ဓနကရဏိယံ ကရိဿာမိတိ။ ဒိ၊၂။၁၄၄။ မ၊၃။၂၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄၅။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ (-အံ၊၃။၂၉၁။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။)

ဓနကာမ (တိ) [ဓန+ကမု+ဏ] ဥစ္စာကို-အလိုရှိတတ်-လိုချင်တတ်-သော၊သု။ နာပိ ဓနကာမာနံ၊ နဿတိ ဣတိ မေ သုတံ။ ဇာ၊၂။၈၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၃။)

နေကာရဏ (န) [နေ+ကာရဏ] ဥစ္စာဟူသော အကြောင်း။ ဘန္တေ မယံ နေကာရဏာ အဋ္ဌ-ဝိပဝိဋ္ဌာမှာ။ ဓမ္မာဋ္ဌာ၁။၄၃၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၃။)

နေကိဋ္ဌာ (ထိ) [နေ+ကိဋ္ဌာ] ဥစ္စာဖြင့်-မြှားထူး-ပျော်ပါး-ကစား-ခြင်း။ ကိံ မေတ္တဗယ နေကိဋ္ဌာယ၊ အတ္တိကာ ဂဏိဿန္တိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂၃၈။)

နေကောဋ္ဌာဂါရ (န) [နေ+ကောဋ္ဌာဂါရ] ဥစ္စာ ထူးချွန် ဟုလျှောက်ဆိုက်။ ဓညကောဋ္ဌာဂါရ-ကြည့်။

နေက္ကိတ (ထိ) [နေ+ကိတ။ နေနေ ကိတော နေံ ဒုတိယာ ဒါသဘာဝံ ဂတော နေက္ကိတော။ ဇာနိ၊ ၁။ ၅၁၂။ အရိယဘာဝတ္ထံ (အရိယဘာ-ဝါယ) နေနေ ကိတာ နေက္ကိတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၁။ ၂၄၂။ မ၊ ၁။ ၁၃၁။ သံ၊ ၁။ ၁၄၂။] ဥစ္စာ ဖြင့်-လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-အပ်သော၊ ဥစ္စာပေး၍ ကျွန်အဖြစ်ရောက်သော၊ (က) လူပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ကျေးကျွန်၊ ငွေဝယ်ကျွန်၊ အစော။ (ဂ) မယား၊ ဇနီး။

(က) တာမိသော ဟိ နေက္ကိတောပိ အာမိသော ဇေ။ ဝိမာ၊ ၂။ ၁၁၀။ (ခ) ဒါသော နာမ အန္တောဇာတော နေက္ကိတော ကရမ-ဗုဒ္ဓိတော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၀။ နေက္ကိတော နာမ မာတာပိတုနံ သန္တိကာ ပုတ္တော ဝါ သာမိ-ကာနံ သန္တိကာ ဒါသော ဝါ နေံ ဒုတိယ ဒါသစာရိတ္ထံ အာရောပေတွာ ကိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၂။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၃၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၇၃။ ၂၇၄။ မ၊ ၄။ ၂၇၅။ ဓမ္မာဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၇၆။ သီ၊ ၁။ ၁၄၂။ မ၊ ၄။ ၂၇၇။ အ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၇။) (ဂ) နေက္ကိတာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၀၂)

နာမ နေနေ ကိတိတွာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃။ နေက္ကိတာဒိသု အပ္ပေန ပါ ဗဟုနာ ဝါ နေနေ ကိတာ နေက္ကိတာ။ ယသ္မာ ပန သာ န ကိတမတ္တာ ဝေ၊ သံဝါသတ္တာယ ပန ကိတတ္တာ ဘရိယာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၃၂။ (-ဇာ၊ ၂။ ၆၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၀။ သီ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၁။ ၂။ ၂၈၂။)

နေက္ကိတက (ထိ) [နေ+ကိတ+က] ဥစ္စာဖြင့်-လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-အပ်သော၊ ကျွန်။ နေက္ကိ-တကော (မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။) တိ နေနေ ကိတိတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဂဟိတော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။

နေက္ကယ (ပု) [နေ+ဓယ] ဥစ္စာဘို့၏-ကုန်ဆုံး-ပျက်စီး-ခြင်း။ ဝိဝါဒေန နေက္ကယာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၁၅။) ကိ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိနံ နနာနံ ဓယ၊ ဝိဝါဒေန ဝေ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။)

နေက္ကယဘယ (န) [နေ+က္ကယ+ဘယ] ဥစ္စာဘို့၏-ကုန်ဆုံး-ပျက်စီး-ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ နေက္ကယဘယေန ဘေသန္တံ န ကာရေသိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။

နေဂစ္ဆဒ္ဓါရ (န) [နေဂစ္ဆ+ဒ္ဓါရ] ဥစ္စာလွှားပျောက်ခန်းတံခါး။ အာသယ ဘဏ္ဍာဂါရိကော နေဂစ္ဆဒ္ဓါရံ ဝိဝရိတွာ။ ဓမ္မာဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၇၅။

နေဂဟဏတ္ထ (ပု) [နေ+ဂဟဏ+အတ္ထ] ဥစ္စာ ယူခြင်းဟူသော အကျိုး။ နေဂဟဏတ္ထာယ မရဝစနေန တံ ပန္နန္တိယော ဥပာဒန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၃။

နေဂ္ဂဟဏုပါယ (ပု) [နေဂ္ဂဟဏ+ဥပါယ] ဥစ္စာ ယူခြင်း၏-အကြောင်း-ဥပါယ်။ ဇေသိ-

သတ္တော ကုမာရဿ နေဂ္ဂဟဏူပါယံ အာ-
စိက္ခံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

နေစာခို (ထိ) [နေ + စာခို] ဥစ္စာအိုး၊ ဥစ္စာ
(ထည့်ရာ) အိုးစရည်း။ နေစာခိုယော ဥဒ္ဓ-
ရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။

နေစ္ဆေဒ (ပု) [နေ + ဆေဒ] ဥစ္စာ-ပြတ်စဲ -
ပျက်စီး - ခြင်း။ ယထာ မေ နေစ္ဆေဒေါ န
ဟောတိ၊ တထာ ကရိဿာမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၄။)

နေစ္ဆေဒဘယ (န) [နေစ္ဆေဒ + ဘယ] ဥစ္စာ-
ပြတ်စဲ - ပျက်စီး - ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။
အယံ ဗြာဟ္မဏော နေစ္ဆေဒဘယေန မမ
ဘေသဇ္ဇမကတွာ ဣဒါနိ အာဠာဟနံ ဂန္ဓာ
ရောဒတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

နေဇာတ (တိ) [နေ + ဇာတ။ ဇာတ-အနက်မဲ့]
ဥစ္စာ။ ယော ပုဂ္ဂလော သုဝဏ္ဏံ ရဇတံ
အညမ္ပိ ဝါ ကိဉ္စိ နေဇာတံ ဆဇ္ဇေတွာ ပုန တံ
ဂဏှေယျ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၇။

နေဇာနိ (ထိ) [နေ + ဇာနိ။ နိရုတ္တိ။ဂဝ ၂။] ဥစ္စာ
-ဆုံးရှုံး-ဆုတ်ယုတ် - ပျက်စီး - ခြင်း။
ကောဓာဘိဘူတော ပုရိသော၊ နေဇာနိ
နိဂစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၄၇၁။ နေဇာနိ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၄)တိ ပရိဗ္ဗယဝသေန အဒ္ဓိကေဟိ လဒ္ဓဗ္ဗ-
နေတော ဟာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ (-ဒိ၊၃။
၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။)

နေဇာနိပစ္စယ (ပု) [နေဇာနိ + ပစ္စယ] ဥစ္စာ-
ဆုံးရှုံး-ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း ဟူသော
အကြောင်း။ နေဇာနိပစ္စယာပိ (မဟာနိ။
၃၁၆)တိ နေပရိဟာနိကာရဏာပိ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၃၇၄။

နေဥယရာဇကာလ (ပု) [နေဥယရာဇ + ကာလ]
နေဥယမင်းဖြစ်ရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။
နေဥယရာဇကာလေ.....ဒါနပါရမိတာယ ပူရိ-

အသိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၂-ပ.မ.ဗ.သ.စ

တတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

နေဥယသေဋ္ဌိဓိတု (ထိ) [နေဥယသေဋ္ဌိ + ဓိတု]
နေဥယ သူဌေးသွီး။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ
သုဏိသံ နေဥယသေဋ္ဌိဓိတရံ ဝိသာခါယ
ကနိဋ္ဌဘဂိနိ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၁၃။

နေဥယျာန (န) [နေဥ + ဥယျာန] နေဥ
ဥယျာဉ်။ ဝတ္တိ စက္ကံ မဟာဝီရော၊ နေဥယျာ-
နမုတ္တမေ။ အပါ၊၂။၃၄၀။

နေဥယ (ပု) [နေ + ဇိ + အ] မီး။ နေဥယော၊
ဇလနော၊....သုစိက္ခန္ဓာဒီနိပိ အဂ္ဂိဿ နာမာနိ။
ဓာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄။ (-အမရ၊၁။၅၆။ ထောမ။)

နေ(ဥ)ဥယ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နေ(ဥ)ဥယ
အမည်ရှိသော။ (က) ဖုဿဘုရားရှင်၏ မြတ်
သော အလုပ်အကျွေး တပည့် ဥပါသကာ
နေဥယ။ (ခ) ကာသိတိုင်း ဗာရာဏသီမင်း
နေဥယ။ (ဂ) ကုရုတိုင်း ကုရုနိုင်ငံတော်
ဣန္ဒပတ္တမင်း နေဥယ။ (ဃ) နေဥယသူဌေး။
(ယင်းသည် ဝိသာခါ၏ ဖခင်ဖြစ်သည်။)

(က) နေဥယော ဝိသာခေါ စ၊ အဟေ-
သံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၆၃။ (ခ) အ-
သက္ကတာ စသ္မ နေဥယာယ (နေဥယာယ၊
သိ)။ ဇာ၊၁။၁၀၇။ အတိတေ ဗာရာဏသီယံ
နေဥယေ ရုဇ္ဇံ ကာရေန္တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။
(ဂ) အတိတေ ကုရုရဋ္ဌေ ဣန္ဒပတ္တနဂရေ
နေဥယေ (နေဥယေသိ) ရုဇ္ဇံ ကာရေန္တေ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ (-စရိယ၊၁။၃၆။) (ဃ)
နေဥယဿ သေဋ္ဌိဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ (-ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ။၁။၂၄၃။)

နေ(ဥ)ဥယကောရဗျ(ပု)[ယဒိစ္စာနာမ်]နေဥယ-
ကောရဗျ-အမည်ရှိသော မင်း။ ဣန္ဒပတ္တနဂ-
ရေ နေဥယကောရဗျော နာမ ရာဇာ ရုဇ္ဇံ
ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၁။

(-သံ၊ဌ၊၁။၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၈။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၂။၃၉။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၆၉။)

ဓနဉ္စယနဂရ (န) [ဓနဉ္စယ+နဂရ] ဓနဉ္စယမြို့။
ဓနဉ္စယနဂရေ ဓနပါလကနာဂဝိနယနသမယေ
ပဗ္ဗဇိတာနံ သတ္တတိယာ ဘိက္ခုသဟဿာနံ
မဇ္ဈေ ဘဂဝါ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဓိသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။
၂၇၇။

ဓန(ဉ္စ)ဉ္စယသေဋ္ဌိ (ပု)[ဓနဉ္စယ+သေဋ္ဌိ] ဓနဉ္စယ
သုဌေး။ (ယင်း သည် အင်္ဂတိုင်း ဘဒ္ဒိယမြို့
မေဏ္ဍကသုဌေး၏ သားဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၂၄၃။ ဘုန်းကံကြီးသူ ၅-ယောက်တို့တွင်
တယောက်အပါအဝင် ဖြစ်၏။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁။ ယင်း မှာ ဝိသာခါ၊
သုဇာတာ-ဟူသောသို့ ၂-ယောက်ရှိ၏။ ဇာ၊
ဌ၊၂။၃၁၃။) ဓန(ဉ္စ)ဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဂေဟေ
သုမနဒေဝိယာ ကုစ္ဆိမ္မိ ပဋိသန္ဓိ ဂဏှိ။ ဒီ၊ဌ၊
၃။၄၃။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၁၁။ ဥဒါန၊
ဌ၊၁၄၁။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၂။)

ဓနဉ္စယရာဇ (ပု) [ဓနဉ္စယ+ရာဇ] ဓနဉ္စယမင်း။
မယံ ဓနဉ္စယရညော သန္တိကာ လာဘသက္ကာရံ
အလဘန္တာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကိံ ကရိဿာမ။
ဇာ၊ဌ၊၃။၉၀။ ဓန(ဉ္စ)ဉ္စယ ၂ (ခ) လည်း
ကြည့်။

ဓနဉ္စယယျာန (န) [ဓနဉ္စယ+ဥယျာန] ဓနဉ္စယ
ဥယျာဉ်။ ဧညဝတိနဂရသမိပ-ကြည့်။

ဓနဉ္စာနိ (တိ) [ယဒိစ္စာနာမ်။ ထိ-၌ ဓနဉ္စာနိ]
ဓနဉ္စာနိ - အမည် - အနွယ်- ရှိသော၊သူ။
ဓနဉ္စာနိ နာမ ဗြဟ္မာဏော အတ္ထိ။ မ၊၂။
၃၉၅။ ဓနဉ္စာနိ စခေမာ စ။ အပ၊၂။၁၇၇။
ဓနဉ္စာနိ (သံ၊၁။၁၆၂)တိ ဓနဉ္စာနိဂေါတ္တာ။
သံ၊ဌ၊၁။၂၀၇။ (-မ၊ဌ၊၃။၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၀၇။
ထေရီ၊ဌ၊၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။)

ဓနဉ္စာနိဂဇိတ (န) [ဓနဉ္စာနိ+ဂဇိတ] ဓနဉ္စာနိ
ပုဏ္ဏေးမ၏ ကြုံးဝါးခြင်း။ (ဓနဉ္စာနိ ပုဏ္ဏေးမ

ရွတ်ဆို ချီးဝံ့ အပ်သော ဘုရားဘုန်းတော်
ဂုဏ်တော်၌။) ဓနဉ္စာနိဂဇိတံ နာမ ဂဇ္ဇန္တိ
ပဉ္စ ဂါထာသတာနိ အဘာသိ။ သံ၊ဌ၊၁။
၂၀၈။

ဓနဉ္စာနိဂေါတ္တ (န) [ဓနဉ္စာနိ + ဂေါတ္တ] (၁)
ဓနဉ္စာနိ အနွယ်။ (တိ) (၂) ဓနဉ္စာနိအနွယ်
ရှိသော၊သူ။ ဓနဉ္စာနိဂေါတ္တာ (သံ၊ဌ၊၁။
၂၀၇)တိ ဧတ္ထ ပုဗ္ဗပုရိသတော အာဂတဿ
ကုလဝံသဿ နာမာဘိဓာနသင်္ခါတံ ဂံ တာ-
ယတိတိ ဂေါတ္တံ။...ဓနဉ္စာနိ ဂေါတ္တံ ဧတိဿန္တိ
ဓနဉ္စာနိဂေါတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။

ဓနဉ္စာနိသုတ္တ (န) [ဓနဉ္စာနိ + သုတ္တ] ဓနဉ္စာနိ
သုတ်။ (၁) အခါတပါး ရာဇဂြိုဟ်ပြည်တဏှာ-
လပါလီ တံခါးအနီးနေ ဓနဉ္စာနိပုဏ္ဏားသည်
မင်းကိုအမှီပြု၍ ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့ကို လုယက်
ခြင်း၊ ပုဏ္ဏားသူကြွယ်တို့ကို အမှီပြု၍ မင်းကို
လုယက်ခြင်း-စသော မကောင်းမှုဒုစရိုက်တို့ကို
ပြုလုပ်လျက်ရှိ၏။ ထိုအကြောင်းများကို ဒက္ခိ-
ဏာဂိရိဇနပုဒ်သို့ ခရီးထွက်နေသော အရှင်
သာရိပုတြာသည် ကြားသိတော်မူရာ ရာဇ-
ဂြိုဟ်ပြည်သို့ ပြန်ကြွတော်မူ၍ ဓနဉ္စာနိပုဏ္ဏား
နှင့် တွေ့ဆုံလျက်— “ဤလောက၌ မိဘတို့
ကို အကြောင်းပြု၍ မတရား မမျှတသော
အကျင့်တို့ကို ကျင့်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား
အပါယ်ငရဲသို့ ကျရောက်ရမည်ရှိသော် မိဘ
တို့က ဝင်ရောက် ကယ်တင် နိုင်လိမ့်မည်
မဟုတ်ကြောင်း။ ထို့အတူ သား မယား၊
ကျေးကျွန်အစေခံ၊ မိတ်ဆွေခင်ပွန်း၊ ဆွေမျိုး
သားချင်း၊ ညွှန်သည်၊ ရှေးကသေပြီးသူ၊ နတ်
ဒေဝတာ၊ မင်း၊ ခန္ဓာကိုယ် ပြည့်ဖြိုး ပွားစီး
ရန်တို့ကို အကြောင်းပြု၍ မကောင်းမှု ဒုစရိုက်
တို့ကို ကျင့်သုံးနေသောပုဂ္ဂိုလ်အား အပါယ်
ငရဲသို့ ကျရောက်ရမည်ရှိသော် သား မယား
စသူတို့က ဝင်ရောက် ကယ်တင်နိုင်လိမ့်မည်
မဟုတ်ကြောင်း” စသည်များကို အကျယ်
ဝေဘန်၍ ဟောပြောဆုံးမအပ်သော ဒေသနာ

အစဉ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊
 ပြာဟုဏ-ဝဂ်၊ ဓနဌာနီသုတ်။ မ၊ ၂။ ၃၉၅။ မ၊ ၄။
 ၃။ ၂၉၃။ မ၊ ၅။ ၃။ ၁၉၆။ (၂) ဓနဌာနီ-ပုဏ္ဏေ
 မကြီးက ရတနာသုံးပါး၌ ကြည်ညို၍ နမော
 တဿ-သုံးကြိမ် ဥဒါန်းကျူးရင့်ရာ ဘာရဒွါဇ
 ပုဏ္ဏားက အမျက်ထွက်သဖြင့် 'အမျက်
 ဒေါသကို ဖြတ်တောက်က ချမ်းသာစွာအိပ်ရ
 နေရ၏။ စိုးရိမ်ပူဆွေး ကင်းဝေး၏'ဟု ဟော
 ပြရာသုတ်။ ဓနဌာနီသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
 သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ပြာဟုဏသံယုတ်၊
 ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၁၆၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇-
 ၉။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂၅၄။

ဓနဌာန (န) [ဓန+ဌာန] ဥစ္စာထားရာအရပ်၊
 ဥစ္စာရှိရာအရပ်။ သော မာတာပိတူဟိ ဒိန္န-
 သညာဝသေန ဓနဌာနံ ဂန္ဓာ ဓနဿ အ-
 ရောဂဘာဝံ ဥတှာ စိန္တေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈။

ဓနတဏှာ (ထိ) [ဓန+တဏှာ] ဥစ္စာ၌-တပ်
 မက်-နှစ်သက်-စွဲလမ်း-ခြင်း။ ဥစ္စာ၌-
 တပ်မက်-နှစ်သက်-စွဲလမ်း-ကြောင်း
 တဏှာ။ ဗာရာဏသီဝါသီ ကော သေဋ္ဌိ....
 မရန္တော ဓနတဏှာယ ဓနပိဋေ သပေါဟုတှာ
 နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။)

ဓနတိ (ကြိ) [ဓန+အ+တိ] ပြည့်စုံ၏။ ဓန္တိ
 ဓနတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁။ ၁၁၆။

ဓနတ္ထ (န) [ဓန+တ္ထ] ဥစ္စာ-ဟူသောအကြောင်း။
 ဓနတ္တာ ပဋိဝလ္လန္တိ၊ လတာဝ ဒုမနိဿိတာ။
 ဇာ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၈၅။

ဓနတ္ထ (ပု) [ဓန+အတ္ထ] (၁) ဥစ္စာ(ကို ဆောင်
 ခြင်း) ဟူသောအကျိုး၊ ဥစ္စာ(ကို ဆောင်လို
 ခြင်း)-ဟူသော အကြောင်း။ (တိ) (၂) ဥစ္စာ
 ဟူသော အနက်ရှိသော။ (၁) ဓနတ္ထ(ထေရ။
 ၃၂၀)န္တိ သာပတေယျဟရဏတ္ထံ။ ထေရ၊ ၄။
 ၂။ ၂၆၅။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။) (တိ) (၂)
 သံသဒ္ဓေါ စေတ္ထ ဓနတ္ထော။ သိ၊ ၅။ ၁။ ၁။
 ၃၃၀။

ဓနတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ဓန+ထဒ္ဓ] ဥစ္စာဖြင့် ခက်သန်
 သော၊ သူ။ ဇာတိတ္ထဒ္ဓေါ ဓနတ္ထဒ္ဓေါ၊ ဂေါတ္ထ-
 ထ္ထဒ္ဓေါ စ ယော နရော။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၉၆။
 ဇာတိတ္ထဒ္ဓ (သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄)နှင့် လည်း
 ယှဉ်ကြည့်။

ဓနတ္ထိက (တိ) [ဓန+အတ္ထိက] ဥစ္စာ-ဖြင့်-
 ကို-အလိုရှိသော၊ သူ။ အဓနောဓနတ္ထိကော
 ဓနပရိယေသနံ စရမာနော။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၂။
 (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၃၀။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၁၇။ ပေတ။
 ၁။ ၉၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၆၄။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၁။ စူဠနိ၊ ၂။
 ၃၅၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ ဝိမာန၊ ၄။
 ၃၁၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။ ဇာ။
 ၄။ ၁။ ၄၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။)

ဓနဒ (တိ) [ဓန+ဒ (=ဒါ+အ)] ဥစ္စာကို-စွန့်
 ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-တတ်သော၊ သူ။
 ဓနဒေါ ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။ ၂။

ဓနဒဏ္ဍ (ပု) [ဓန+ဒဏ္ဍ] ဥစ္စာဒဏ်၊ ဥစ္စာဒဏ်-
 တပ်-ထား-ဆောင်စေ-ခြင်း။ ဥစ္စာဒဏ်
 ဆောင်စေခြင်း-ဟူသောအပြစ်။ ယေ ကတာ-
 ပရာဓေ သတ္တေ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ ဂဏန္တိ၊
 တေ ဓနဒဏ္ဍေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၃၆။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၉၈။ သိ၊ ၅။
 ၁။ ၂။ ၁၉၆။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၃၆။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၁၄။
 အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၈၄။)

ဓနဒလိဒ္ဓ (တိ) [ဓန+ဒလိဒ္ဓ] ဥစ္စာဖြင့် ဆင်းရဲ
 သော၊ ဥစ္စာ- မဲ့-မဲ့-ဆင်းရဲ-သော၊ သူ။
 ဒလိဒ္ဓါတိ ဓနဒလိဒ္ဓါ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၂။ (-အံ၊
 ၄။ ၁။ ၁၁၅။)

ဓနဒါန (န) [ဓန+ဒါန] ဥစ္စာကို-စွန့်ကြဲ-ပေး
 ကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ ဣမသ္မိ ခေါ ပန
 သောကေ ဓနဒါနေန အဘိဇ္ဇနကသတ္တော
 နာမ နတ္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။ (-သံ၊ ၄။ ၁။
 ၁၉၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။
 ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၁၃၀။ သိ၊ ၅။ ၁။ ၁။ ၃၇၅။)

နေဒါပန (န) [နေ + ဒါပန] ဥစ္စာကိုပေးစေခြင်း။
တဿ စ ရညော ယထာပဋိညံ နေဒါပနံ။
စရိယာ၊ ဌ။ ၁၄၈။

နေဒါယက (တိ) [နေ + ဒါယက။ ထိ-၌ နေဒါယိ-
ကာ] ဥစ္စာကို ပေးတတ်သောသူ။ နေဒါယ-
ကေ(ဇာ၊ ၂။ ၃၇၇)တိ မဟာဇနဿ နေဒါယ-
ကေမဟာသတ္တေ အာဂတေ။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၃၈၆။
ဣမသ္မိံ ဒါနေ အမှာကံ နေဒါယိကာယ ရုက္ခ-
ဒေဝတာယ ပတ္တိံ ဒေမ။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၃၅၀။

နေဒါယဇ္ဇ (န) [နေ + ဒါယဇ္ဇ] ပေးအပ်သော
အမွေဥစ္စာကို ခံယူတတ်သူ၏ - အဖြစ် - ဖြစ်
ကြောင်း (ကောင်းသောအကျင့်)။ သမ္မာပဋိ-
ပန္နော သတ္တုသန္တိကာ လဒ္ဓဗ္ဗအရိယနေဒါ-
ယဇ္ဇဿ န ဘာဂိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၇။

နေဒါလိဒ္ဓိယ (န) [နေ + ဒါလိဒ္ဓိယ] ဥစ္စာပစ္စည်း
ဆင်းရဲ - သူ၏အဖြစ် - ခြင်း။ နေဒါလိဒ္ဓိယံ
ဝူပသမေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၄၅။

နေဒါသ (ပု) [နေ + ဒါသ] ဥစ္စာဖြင့် ဝယ်ယူအပ်
သောကျွန်၊ ငွေဝယ်ကျွန်၊ ဓနေန ကိတာတိ
နေဒါသာ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၆။

နေညောနိစယ (ပု) [နေညော + နိစယ] ဥစ္စာ၊ စပါး
တို့ကို - သိုမှီး - သိမ်းဆည်း - ခြင်း။ နိစိတေ-
တိ နေညောနိစယာဒိနာ သမ္ပန္နေ။ ဇာ၊ ဌ။
၆။ ၆၅။

နေညောပရိဂ္ဂဟာဘာဝ (ပု) [နေညော + ပရိဂ္ဂဟ +
အဘာဝ] ဥစ္စာစပါးတို့ကို - သိုမှီး - သိမ်း
ဆည်း - ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ အဋ္ဌိမာနိ သမ-
ဏသုခါနိ နာမ နေညောပရိဂ္ဂဟာဘာဝေါ။
အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၉၈။
ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၉။

နေညောပရိစ္စာဂ (ပု) [နေညော + ပရိစ္စာဂ] ဥစ္စာ၊
စပါးတို့ကို - စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - ခြင်း။ နေ-
ညောပရိစ္စာဂံ၊ ဂါမာနိ နိဂမာနိ စ။ အပ၊ ၂။
၂၆၅။

နေညောလာဘ (ပု) [နေညော + လာဘ] ဥစ္စာ၊
စပါးတို့ကို ရခြင်း၊ ရအပ်သော ဥစ္စာ၊ စပါး။
ဥပဋ္ဌာကေသု နေညောလာဘာဒိဝသေန သုခိ-
တေသု... သုခိတော ဟောတိ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄၀။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၇၀။ (- သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၂။)

နေညောဝုဗ္ဗိပဋိလာဘဟေတု (ပု) [နေညော + ဝုဗ္ဗိ
+ ပဋိလာဘ + ဟေတု] ဥစ္စာ၊ စပါးတို့၏ တိုး
ပွားခြင်း၊ ဥစ္စာစပါးတို့ကိုရခြင်း၏အကြောင်း။
ဝေ ပယောဇိတာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ နေညော-
ဝုဗ္ဗိပဋိလာဘဟေတုတော “မင်္ဂလ” န္တိ ဝုတ္တာ။
သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂။ (- ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၁၇။)

နေညောဟေတု (ပု) [နေညော + ဟေတု] ဥစ္စာ၊
စပါး - ဟူသော အကြောင်း။ ယထာပိ ဣဗ္ဗာ
နေညောဟေတု၊ ကမ္မာနိ ကရေန္တိ ပုထု ပထ-
ဗျာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၀။

နေညောဒိဥပကရဏ (န) [နေညော + အာဒိ + ဥပ-
ကရဏ] ဥစ္စာ၊ စပါး - အစရှိသော အဆောက်
အဦ။ နေညောဒိဥပကရဏံ၊ မနုဿာနံ ဇီဝိ-
တဉ္စ ဣတ္ထရံ ပရိတ္တံ ခဏိကံ န စိရဿံ။
ပေတ၊ ဌ။ ၅၆။

နေညောဒိက (တိ) [နေညော + အာဒိ + က]
ဥစ္စာ၊ စပါး အစရှိသော။ ယော စ နေညောဒိ-
ကော စေဝ သတ္တဝိဓာရိယနေသင်္ခါတော။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

နေညောဒိဘောဂ (ပု) [နေညောဒိ + ဘောဂ]
ဥစ္စာ၊ စပါး အစရှိသော - အသုံးအဆောင် -
စည်းစိမ်။ နေညောဒိဘောဂဇာတံ သမ္ပိဏ္ဍိတံ
ရာသိဘူတံ ဟုတော တိဋ္ဌတိ။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၇။

နေညောဒိလာဘ (ပု) [နေညောဒိ + လာဘ]
ဥစ္စာ၊ စပါး အစရှိသည်တို့ကို ရခြင်း။ လာ-
ဘောတိ ပဗ္ဗဇိတဿ စိဝရာဒိ၊ ဂဟဋ္ဌဿ နေ-
ညောဒိ လာဘော။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၆။ စူဠနိ၊
ဌ။ ၈၁။

နေညောဒိသာပတေယျ (န) [နေညောဒိ + သာ-
ပတေယျ] ဥစ္စာ၊ စပါးအစရှိသော ဥစ္စာနှစ်။

ဝေ ဗဟုမ္ပိ နေညောဒိသာပတေယံ နာသ-
ယန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၀။

နေညွှန်း (တိ) [နေညွှန်း+ညွှန်း] ဥစ္စာ၊
စပါးတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သောသူ။ တေသု
ကော နေညွှန်းကော အဟောသိ။ အံ၊ဌ၊
၁။၂၀။

နေနန္ဒ (ပု) [နေနန္ဒ-အမည်ရှိသောမင်း၊ (ဥစ္စာ
ကို ခင်မင်နှစ်သက်သော မင်း။) (ယင်း-သည်
ကာဠာသောကမင်း၏သား-ဇ-ယောက်တို့တွင်
အငယ်ဆုံးသားဖြစ်သည်။ ယင်း-ကို စာဏက္က
ပုဏ္ဏားက ကွပ်မျက်သည်။) နဝမံ နေနန္ဒံ တံ၊
သာတေတွာ စက္ကကောဓသာ။ မဟာဂံ၊၅။
၁၇။ D.P. လည်း ကြည့်။

နေနာသနဘယ (န) [နေနာသန+ဘယ] ဥစ္စာ
ပျက်စီးခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ နေနာသနဘ-
ယေန ကဿစိ အကထေတွာဝ ပိပါသံ အဓိ-
ဝါသေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၀။

နေနိစယ (ပု) [နေ+နိစယ] ဥစ္စာကို-သိမှီး-
သိမ်းဆည်း-စုဆောင်း-ခြင်း။ မမ သမိပေ
နေနိစယော နေသင်္ဂဟော နာပိ နတ္ထိ။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၄၄။

နေနိဓာနဌာန (န) [နေနိဓာန+ဌာန] ဥစ္စာ-
သိမှီး-မြှုပ်နှံ-ထား-ရာအရပ်။ နေနိဓာ-
နဌာနံ ဂန္ဓာ ပါဒေန ပထဝီ ခဏိတွာ သညံ
အဒါသိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၇၆။ သီ၊ဌ၊၁။၂။၄၀၄။

နေနိဿိတ (တိ) [နေ+နိဿိတ] ဥစ္စာကိုမှီသော၊
သူ။ အတ္တနော ပဉ္စ မဟာနိဓိယော ပုတ္တဿ
အနာစိက္ခိတွာ နေနိဿိတော...စက္ကာလိယာ
ကုစ္ဆိသ္မိ ပဋိသန္ဓိ ဂဏှိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၉၇။

နေန္တေဝါသိ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နေန္တေဝါသိ အ
မည်ရှိသောသူ။ (ယင်းသည် ကုဏာလဇာတ်
လာ ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရစစ်သူကြီး၏အနီးနေတပည့်
ဖြစ်သည်။) သေနာပတိနောပိ ပရိစာရကော
နေန္တေဝါသိ နာမ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၂။

နေပကာသန (တိ) [နေ+ပကာသန] ဥစ္စာကို
ထင်စွာပြတတ်သော (နေ)။ ဝါသုဒ္ဓေဝေါတိ
ဝသုဒ္ဓေဝေါ ဝသုဇောတနော၊ နေပကာသ-
နောတိ (ဓမ္မပကာသနောတိ၊ သိ၊ဌ၊၁။၇)
အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၄၇။

နေပစ္စယ (ပု) [နေ+ပစ္စယ] ဥစ္စာဟူသော အ
ကြောင်း။ တတောနိဒါနန္တိ နေဟေတု နေ-
ပစ္စယာ။ မ၊ဌ၊၂။၂၀၇။

နေပ(ပု)ဋိလာဘ (ပု) [နေ+ပဋိလာဘ] ဥစ္စာကို
ရခြင်း။ နေပဋိလာဘံ အာသိသမာနာယသ-
ပဋိလာဘံ အာသိသမာနာ။ စူဠနိ၊၅။၂၅၅။
ယထာ မဟာရာဇ ပုရိသော အဓနော
နေတ္ထိကော နေပရိယေသနံ စရမနော....
နေပဋိလာဘာယ ဝါယမတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၇၂။

နေပတ္တနာ (ထိ) [နေ+ပတ္တနာ] ဥစ္စာကိုတောင့်
တခြင်း။ အဟံ ပန နေပတ္တနာသင်္ခါတာ
ဗန္ဓနာ မုတ္တော အသ္မိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၅။

နေပရာဇယ (ပု) [နေ+ပရာဇယ] ဥစ္စာမှဆုံးရှုံး
ခြင်း။ အပ္ပမတ္တကော အယံ ကလိ၊ ယော
အက္ခေသု နေပရာဇယော။ သံ၊၁။၁၅၄။ အံ၊
၁။၃၀၉။ အံ၊၃။၃၉၄။ သုတ္တနိ၊၃၈၂။ နေတ္ထိ။
၁၁၁။ (-သံ၊ဌ၊၁။၁၉၇။ အံ၊ဌ၊၂။၃၂၉။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉၀။)

နေပရိက္ခယ (ပု) [နေ+ပရိက္ခယ] ဥစ္စာ၏ကုန်
ခန်းခြင်း။ နေပရိက္ခယော စ အာရက္ခာဒိဒုက္ခ-
ပဒဋ္ဌာနော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၉။ (-မ၊ဌ၊၂။
၂၀၇။)

နေပရိစ္စဇန (န) [နေ+ပရိစ္စဇန] ဥစ္စာကို-စွန့်
ကြဲ-ပေးကမ်း-ခြင်း။ နေပရိစ္စဇနာဒိပု-
ဘောဒံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသမ္ပရာယေ သုခါဝဟံ အတ္ထံ န
ဟာပေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၄၈။

နေပရိစ္စာဂ (ပု) [နေ+ပရိစ္စာဂ] ဥစ္စာကို-စွန့်
ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။ ဝိသာခါယ
ဝိယ အညိဿာ ဗုဒ္ဓသာသနေ နေပရိစ္စာဂေါ
နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၄။ မ၊ဌ၊၂။၇၁။ (-အံ၊

ဌ၊၂။၃၁၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။
၁၁။ စရိယာ၊ဌ။၆၂။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၄၈။
သာရတ္ထ၊၂။၃၄၁။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၆။ မ၊
ဋီ၊၂။၁၂၄။)

နေပရိယေသန(န၊ထိ)[နေ+ပရိယေသန]ဥစ္စာကို
ရှာမှီးရာအရပ်၊ဥစ္စာကိုရှာမှီးခြင်း။ နေပ(ပု)ဋိ-
လာဘ-ကြည့်။ နေတ္ထိက-လည်း ကြည့်။

နေပရိဟာနိကာရဏ (န) [နေ+ပရိဟာနိ+ကာ-
ရဏ] ဥစ္စာ-ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်းဟူ
သော အကြောင်း။ နေဇာနိပစ္စယ-ကြည့်။

နေပါရိဇဉာကာလ (ပု) [နေ + ပါရိဇဉာ+
ကာလ] ဥစ္စာ - ဆုတ်ယုတ် - ပျက်စီး-ရာ
-အချိန်-အခါ - ကာလ။ ပုရိသဿ ဟိ
နေပါရိဇဉာကာလေ ကသိ* ဝါ ဘတိ* ဝါ
ကတွာ ဇီဝိကမေဝ ဓမ္မိကဇီဝိကံ နာမ။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၅၂။

နေပါလ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်။ (ဧကပါလ-ပြာ)]
နေပါလအမည်ရှိသော၊ (က) နာဠာဂိရိဆင်။
(နာဠာဂိရိဆင်၏ အမည်တမျိုး။D.P.) (ခ)
သူဌေး။ (ဂ) ပြိတ္တာ။ (က) တဒါ နာဠာဂိရိ
နေပါလော နာမ အဟောသိ။ အပ၊ဌ၊၁။
၁၃၈။ နေပါလ(ဒိ၊ဌ၊၁။၁၃၈)န္တိ နာဠာဂိရိ*။
သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅။ (-အပ၊၁။၅၁။ မိလိန္ဒ။
၃၉၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၉၄။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။၂၅။ဇာ၊ဌ၊၁။၁၈၉။) (ခ) နေပါလောတိ
မံ ဝိဒူ(ပေတ။၁၅၁)တိ “နေပါလသေဋ္ဌိ”တိ မံ
ဇာနန္တိ။ ပေတ၊ဌ။၉၆။ (ဂ) နေပါလပေတ-
ကြည့်။

နေပါလက (ပု)[ယဒိစ္စာနာမ်] နေပါလကအမည်
ရှိသော၊ (က) နာဠာဂိရိဆင်။ (ခ) သူဌေး။
(က) တထာ ဟိ ဘဂဝတာ .. နေပါလကော
ဟတ္ထိတိ ဝေမာဒယော ဒမိတာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ စူဠနိ၊ဌ။၄၀။(-မိလိန္ဒ။၂၀၄။
ဝိ၊ဌ၊၃။၇၈။ သံ၊ဌ၊၁။၇၃။ အပ၊ဌ၊၁။၂၉၊
၁၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၇၇။ ဇာ၊ဌ၊

၃။၂၇၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၅၈။) (ခ) အနုပ္ပန္နေ
ကိရ ဗုဒ္ဓေ ပဏ္ဍရဌေ ဧကစ္ဆနဂရေ နေပါ-
လကော နာမ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ ပေတ၊
ဌ။၉၄။

နေပါလကနာဂဝိနယန (န) [နေပါလကနာဂ
+ဝိနယန] နေပါလကဆင်ကို ဆုံးမရာအခါ။
နေဥယနဂရ-ကြည့်။

နေပါလကဝိဿဇ္ဇန (န၊ထိ)[နေပါလက+ဝိဿဇ္ဇ-
နာ] (ဘုရားရှင်အား ထိုးသတ်ရန်) နေပါ-
လက-ဆင်ကို လွှတ်ခြင်း။ ယာဝ နေပါလ-
ကဝိဿဇ္ဇနာ ပန စူဠဟံသဇာတကေ အာဝိ
ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၅၉။

နေပါလကသမာဂမ (ပု) [နေပါလက + သမာ-
ဂမ] နေပါလကဆင်နှင့် - တွေ့ကြုံပေါင်းဆုံ
ခြင်း-တွေ့ဆုံရာအခါ။ နေပါလကဆင် ဆုံးမ
စဉ်စုဝေးမိသောပရိသတ်အစည်းအဝေး။ နေ-
ပါလကသမာဂမေ ဒသဟိ ပါဏသဟဿေဟိ
....အမတပါနံ ပီတံ။ အံ၊ဌ၊၁။၇၈။ တသ္မိ*
ခေါ ပန နေပါလကသမာဂမေ စတုရာသီတိ
ပါဏသဟဿာနိ အမတံ ပီဝိ*သု။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၃၅၈။

နေပါလဂဇိတ (တိ) [နေပါလ+ဂဇိတ] နေပါလ
ဆင်အား-ရွတ်ဆို-ဟောပြု-ကြုံးဝါး-တော်
မူအပ်သော “ မာ ကုဉ္ဇရ နာဂမာသဒေါ ”
စသော ၂-ဂါထာ။ နေပါလဂဇိတ D P. ကြည့်။

နေပါလဒမန (န) [နေပါလ+ဒမန] နေပါလ
ဆင်ကိုဆုံးမရာအခါ။ စူဠကောတိလဒ္ဓနာမော
ဝယပ္ပတ္တော နေပါလဒမနေ သတ္တရိ လဒ္ဓပ္ပ-
သာဒေါ ပဗ္ဗဇိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရေန္တော
ဣန္ဒသာလဂဟာယံ ဝသတိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။
၄၂၅။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၁၃။
သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၉။)

နေပါလပေတ (ပု) [နေပါလ+ပေတ] နေပါလ
အမည်ရှိသော ပြိတ္တာ၊ နေပါလပြိတ္တာ။ နဂ္ဂေါ
ဒုဗ္ဗဏ္ဍုပေါ’သီတိ ဣဒံ သတ္တရိ ဇေတဝနေ

ဝိဟရန္တေ နေပါလပေတံ အာရဗ္ဗ ဝုတ္တံ။
ပေတ၊ဌ။၉၄။

နေပါလဝိသုဒ္ဓိ (န၊ထိ) [နေပါလ + ဝိသုဒ္ဓိ]
(ဘုရားရှင်အား ထိုးသတ်ရန်) နေပါလဆင်ကို
လွှတ်ခြင်း။ နေပါလဝိသုဒ္ဓိ စူဠဟံသမဟာ-
ဟံသဇာတကေ ကထိတံ။ ဇာ၊ဌ။၁၂။၂၇။

နေပါလသေဌိ (ပု) [နေပါလ + သေဌိ] နေပါလ
သုဌေး။ နေပါလ (ခ)-ကြည့်။

နေပါလဟတ္ထိနာဂဒမန (န) [နေပါလ + ဟတ္ထိ-
နာဂ + ဒမန] နေပါလဆင်ကို - ဆုံးမခြင်း -
ဆုံးမရာအခါ။ ပုန တတ္ထေဝ နေပါလဟတ္ထိ-
နာဂဒမနေန နဝုတိ ပါဏကောဋိယော....အဘိ-
သမိ သူ။ မိလိန္ဒ။၃၃။

နေပါလိ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နေပါလိအမည်
ရှိသောကျွန်မ။ ဇီဝကဉ္စ မတံ ဒိသု၊ နေပါ-
လိဉ္စ ဒုဂ္ဂတံ။ ဇာ၊၁။၂၃။ (-ဇာ၊ဌ။၁။၄၂။)

နေပိဋ္ဌ (န) [နေ + ပိဋ္ဌ] ဥစ္စာ၏ - အပြင် - အပေါ်
- အထက်၊ ဥစ္စာပုံပေါ်။ နေတဏှာ - ကြည့်။

နေပိဋ္ဌိ (ထိ) [နေ + ပိဋ္ဌိ] အထက်ပုဒ်နက် - ကြည့်။
အထဿ ဘရိယာ ကာလံ ကတွာ နေသိနေ-
ဟေန ဂန္ဓာ နေပိဋ္ဌိယံ မူသိကာ ဟုတွာ
နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဌ။၁။၅၀၄။

နေဗလ (န) [နေ + ဗလ] ဥစ္စာ-ဟူသော - အား
- အစွမ်း - ခွန်အား၊ ဥစ္စာစွမ်းအင်။ နေဗလေ-
နာပိကာယဗလေနာပိ ပေါသိတုံ သမတ္ထော။
ဇာ၊ဌ။၄။၁၈၀။

နေဗျယ (ပု၊န) [နေ + ဗျယ] ဥစ္စာပျက်စီးခြင်း။
သော “မဟာ ဝတ မေ နေဗျယော
ဇာတော” တိ အဟောသိ။ ဒီးဋ္ဌိ၊၁။၃၂၈။

နေဘဏ္ဍိက (ပု) [နေ + ဘဏ္ဍိက] ဥစ္စာထုပ်။
န ခေါ ပန သက္ကာ နေဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓိတွာ ပရ-
လောကံ ဂန္ဓိ။ ဇာ၊ဌ။၄။၇။

နေဘိက္ခာ (ထိ) [နေ + ဘိက္ခာ] ဥစ္စာကို တောင်း
ခြင်း၊ ဥစ္စာကို တောင်းရာအရပ်။ အထ အ-

ညတရော မဟလ္လကဗြာဟ္မဏော နေဘိက္ခံ စရိ-
တွာ....ဂတော။ ဇာ၊ဌ။၁။၃၂။ (-၃၂၉။)

နေမယ (တိ) [နေ + မယ] ဥစ္စာဖြင့် ပြီးသော၊
ဥစ္စာကြောင့်ဖြစ်သော။ နေမယော နိမိ တေ-
သံ သုဝဏ္ဏာဒိနံ ကေတ္တ ပက္ခိပနေန နိမိယတိ။
ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၈၈။

နေမူလက (တိ) [နေမူလ + က] ဥစ္စာ-ဟူသော
အကြောင်းရင်း ရှိသော။ နေမူလကဉ္စ ဒါနံ။
ပေတ၊ဌ။၁၂။

နေယသမဟန္တ (တိ) [နေ + ယသ + မဟန္တ] ဥစ္စာ
- အခြံအရံ - အကျော်အစော - များသော၊
များသော - ဥစ္စာ၊ အခြံအရံ - အကျော်အစော
- ရှိသောသူ။ တာယ ဝေ ဝါ ပန နေယသ-
မဟန္တတာယ အတ္တာနံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဇာ၊
ဌ။၁။၁၃၉။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၀၅။

နေယသလာဘ (ပု) [နေယသ + လာဘ] ဥစ္စာ
(နှင့်) - အခြံအရံ - အကျော်အစော - ကို
ရခြင်း။ ယာ နေယသလာဘသင်္ခါတာ ဝုတ္တိ
ဝိနိပါတေန ဟောတိ။ ဝဇီရ။၃၄၉။

နေယသသိရိဉ္စတိဗလ (န) [နေယသသိရိဉ္စတိ
+ ဗလ] ဥစ္စာ၊ အခြံအရံ၊ အကျော်အစော၊
ကျက်သရေ၊ ဆွေမျိုး-ဟူသော - အား -
အစွမ်း - ခွန်အား။ ယထာ ဝါ မဟာရာဇ
နေယသသိရိဉ္စတိဗလေန ဗလဝါ ပုရိသော။
မိလိန္ဒ။၁၁၅။

နေယသသီလပညာသမန္နာဂတ (တိ) [နေယသ-
သီလပညာ + သမန္နာဂတ] ဥစ္စာ၊ အခြံအရံ၊
အကျော်အစော၊ သီလ၊ ပညာနှင့် ပြည့်စုံ
သောသူ။ တံ ပုရိသံ နေယသသီလပညာ-
သမန္နာဂတမ္ပိ အနုဒဟန္တိ။ ဇာ၊ဌ။၂။၂၉၅။

နေယာစက (တိ) [နေ + ယာစက] ဥစ္စာကို
တောင်းတတ်သောသူ။ ယာစကာတိ နေ-
ယာစကာ။ ဇာ၊ဌ။၄။၃၆၆။

နေယုဒ္ဓ (န) [နေ + ယုဒ္ဓ] (၁) ဥစ္စာပေးခြင်း၊
စစ်ထိုးခြင်း။ (တိ) (၂) ဥစ္စာပေး - စစ်ထိုး

-စစ်တိုက်-သော၊ ဥစ္စာဖြင့်-စစ်ထိုး-စစ်
တိုက်-သော၊ သူ။ တေသမ္ပိ ဘန္တေ ဓန-
ယုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ ဂတိ၊ နတ္ထိ ဝိသယော အဓိ-
ဝတ္တမာနေ ဇရာမရဏေ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၂။

နေရက္ခတ္တ (ပု) [ဓန+ရက္ခ+အတ္တ] ဥစ္စာကို
စောင့်ရှောက်ခြင်း-ဟူသော အကျိုး။ သော
ကိရ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော၊ ဓနရက္ခတ္တ-
ယ ပန တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ သမာဒါယ...ဝသတိ။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁၆၂။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၃၂၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁၄၀။)

နေရဇ္ဇပရိစ္စာဂ (ပု) [ဓန+ရဇ္ဇ+ပရိစ္စာဂ] ဥစ္စာ
(နှင့်) မင်းအဖြစ် (မင်းစည်းစိမ်) ကို-စွန့်-
လှူဒါန်း-ခြင်း။ ပရိဂ္ဂဟပရိစ္စာဂတာဝသ-
မညေပိ ဓနရဇ္ဇပရိစ္စာဂတော ပုတ္တဒါရပရိစ္စာ-
ဂဂ္ဂဟဏဉ္စ ကတံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၁။ သီ၊ ၁။ ၁၆။
၁။ ၃၀၂။ မ၊ ၁။ ၁၆၉။ အံ၊ ၁။ ၁၂၆။ အံ၊ ၁။
၃။ ၂၂၀။

နေရဇ္ဇပုတ္တဒါရပရိစ္စာဂ (ပု) [ဓနရဇ္ဇ + ပုတ္တဒါရ
+ ပရိစ္စာဂ] ဥစ္စာ၊ မင်းအဖြစ်၊ သားသမီး၊
မယားတို့ကို-စွန့်-လှူဒါန်း-ခြင်း။ အင်္ဂ-
ပရိစ္စာဂံ ဇီဝိတပရိစ္စာဂံ ဓနရဇ္ဇပုတ္တဒါရပရိစ္စာ-
ဂန္တိ ဣမေ ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂေ ပရိစ္စဇိတွာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၂။

နေရတန (န) [ဓန+ ရတန] ဥစ္စာ-ဟူသော
ရတနာ၊ မွေ့လျော်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော
ဥစ္စာ။ ဣမေဟိ အနေကေဟိ ဓနရတနေဟိ
အဇော မဟဒ္ဓနော ဓနဝါတိပိ သက္ကာ။
စူဠနိ၊ ၁၀၂။ ၁၃၂။ ၁၇၂။

နေရာသိ (ပု) [ဓန+ရာသိ] ဥစ္စာတို့၏ - အစု
-အပုံ၊ ဥစ္စာစု၊ ဥစ္စာပုံ။ ဣမံ တွေ့ကံ ဓန-
ရာသိ အယျကပယျကာဒယော အတ္တနာ
သဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ ဂန္တိ နာသက္ခိံ သု။ အံ၊ ၄။
၁။ ၁၉၇။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂၇၈။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၅။ အပ၊ ၄။ ၁။
၁၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆။)

နေရာသိဝစုက(တိ) [ဓနရာသိ+ဝစုက] ဥစ္စာစု -
ဥစ္စာပုံ-ကို တိုးပွားစေတတ်သော၊ သူ။ ရညော
ဓနရာသိဝစုကော သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ ဟောတိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၂။

နေလာဘ (ပု) [ဓန+လာဘ] ဥစ္စာကိုရခြင်း၊
ရအပ်သော ဥစ္စာ။ ဓိရတ္ထ၊ တံ ဓနလာဘံ၊
ယသလာဘဉ္စ ဗြာဟ္မဏ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဇာ၊ ၁။
၈၆။ ၁၉၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၄။
(-အံ၊ ၂။ ၂၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ ပေတ၊
၄။ ၁၀၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၆၇။ ၅၂၄။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၉။)

နေလာဘဒိလာဘုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဓနလာဘဒိ+
လာဘုပ္ပတ္တိ] ဥစ္စာရခြင်း-အစရှိသော လာဘ်၏
ဖြစ်ခြင်း။ အာရောဂျဘာဝေ ဓနလာဘဒိ-
လာဘုပ္ပတ္တိတော အသတိ စ အာရောဂျေ...
အာရောဂျပရမာ လာဘာ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၀၆။

နေလုဒ္ဓ (တိ) [ဓန+လုဒ္ဓ] ဥစ္စာ၌-တပ်မက်
-မက်မော-သော၊ သူ (ဥစ္စာခင်သူ)။ ဣမေ
ခေါ ဗြာဟ္မဏာ နာမ ဓနလုဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၆။
(-မ၊ ၁။ ၂။ ၁၃။)

နေလောဘ (ပု) [ဓန+လောဘ] (၁) ဥစ္စာ -
၌-ကို-လိုချင်-တပ်မက်-ခြင်း။ (တိ) (၂)
ဥစ္စာ - ၌-ကို-လိုချင်-တပ်မက်- သော၊
သူ။ (၁) ဓနလောဘေန ဥပေါသထံ သမာ-
ဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တူ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁။
၃။ ၁၇၀။ (-မ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၅။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၃။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၄၃၅။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၂။ ပေတ၊
၄။ ၂၅၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၈။
၄၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၄၁။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၃၁။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၉၉။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၅၅။ ၃၇၁။)
(တိ) (၂) အတ္တနော ဓနလောဘတာယ။

နေလောဘပကတိက (တိ) [ဓနလောဘ+ပက-
တိ+က] ဥစ္စာ-၌-ကို-လိုချင်-တပ်မက်

-ခြင်းသဘောရှိသောသူ။ သော ပန ရာဇာ
ထောက် နေလောဘပကတိကော။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၂၇။

နေလောဘဟေတု (ပု) [နေလောဘ+ဟေတု]
(၁) ဥစ္စာကို လိုချင်ခြင်း-ဟူသောအကြောင်း။
(၂) ဥစ္စာလိုချင်ခြင်း။ နေလောဘဟေတု-
(ဇာ၊၂။၁၉၃)တိ နေလောဘေန တေ ကုဋ္ဌ-
ကမ္မံ ကရေန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၄၁။

နေလောလ (တိ) [နေ + လောလ] ဥစ္စာ၌-
လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သော၊သူ။ ရာဇာ-
နော လဉ္စဝိတ္တကာ ဘဝိဿန္တိ နေလော-
လာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၅၉။ (- ဇာ၊ဌ၊၂။၁၉၅။
သာရတ္ထ၊၂။၃၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၆။)

နေလောလတာ (ထိ) [နေလောလ+တာ] ဥစ္စာ
၌-လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သူ၏ အဖြစ်။
မာတုဂါမော ဟိ ပဉ္စဟိ လောလတာဟိ
လောလော ဟောတိ အာဟာရလောလ-
တာယ အလင်္ကာရလောလတာယ ပရပူရိသ-
လောလတာယ နေလောလတာယ ပါဒ-
လောလတာယ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၂။

နေဝဂ္ဂ (ပု) [နေ+ဝဂ္ဂ] နေဝဂ်၊သဒ္ဓါ၊သီလ၊ဟိရိ၊
ဩတ္တပ္ပ၊သုတ၊စာဂ၊ပညာ-ဟူသော သူတော်
ကောင်း ဥစ္စာ ၇-ဖြာကို ပဓာနထား၍ ဟော
အပ်သော သုတ်တို့ကို စွဲ၍ မှည့်ခေါ်အပ်
သော သုတ်အစု၊ ယင်း-သုတ်အစုကို ဖော်ပြ
ရာ-အခန်း-ဝဂ်။(ယင်း-ဝဂ်၌ပဌမပိယသုတ်၊
ဒုတိယသုတ် အစရှိသော သုတ်ပေါင်း ၁၀-
သုတ် ပါရှိသည်။ ယင်း-သည် အင်္ဂုတ္တရ-
နိကာယ်၊ သတ္တကနိပါတ်တွင် ပဌမဝဂ် ဖြစ်
၏။) အံ၊၂။၃၉၅-၄၀၁။ နေဝဂ္ဂေါ ပဌမော။
အံ၊၁။၄၀၁။ အံ၊ဌ၊၃။၁၄၆။

နေဝစုက (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နေဝစုကအမည်
ရှိသောသူ။ သိရိဝစုကော နေဝစုကောတိဝေ-
မာဒိ ဝစနတ္ထမနပေက္ခိတွာ ပဝတ္တံ အဓိစ္စ-
သမုပ္ပန္နံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၅။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၃။ ခုဒ္ဒက၊

ဌ၊၉၁။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၂၇။ (- ဒီ၊ဌ၊၂။၉၄။
အဘိ၊ဌ၊၁။၉၄။ စူဠနိ၊ဌ၊၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။
သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။)

နေဝစုနကာရဏ (န) [နေဝစုန + ကာရဏ]
ဥစ္စာတိုးပွားခြင်း၏ အကြောင်း။ ဓနိယောတိ
နေဝစုနကာရဏေ နိယုတ္တောတိ ဓနိယော။
နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၄၆။

နေဝစုနတ္ထ (ပု) [နေဝစုန + အတ္ထ] ဥစ္စာတိုးပွား
ခြင်း အကျိုး။ ဣဏန္တိ နေဝစုနတ္ထံ ပရဿ
ဒိန္နံ ပရိယုဒဉ္ဇနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၅။

နေဝတိဒေဝိ (ထိ) [နေဝတိ + ဒေဝိ] နေဝတီ
နတ်သမီး။ (ယင်းသည် ကဿပဘုရားရှင်၏
မယ်တော်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော နတ်သမီးဖြစ်သည်။)
နေဝတိဒေဝိ ပမုခံ ကတွာ ဓမ္မာမတံ ပါ-
ယေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၃၀၇။

နေဝန္တ (တိ) [နေ+ဝန္တ။ ထိ-၌ နေဝတီ (နေ-
ဝတု၊ နေဝါနံ-သံ၊ ဧကဝံတ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ၊
နေဝတာ-သီဟိန္ဒ)] (၁) ဥစ္စာရှိသောသူ၊
(က) (ရွှေ၊ ငွေ-စသော လောကီ) ဥစ္စာရှိ
သောသူ။ (ခ) (သဒ္ဓါ၊ပညာ-စသော လော-
ကုတ္တရာ) ဥစ္စာရှိသောသူ။ (၂) နေဝတီ
အမည်ရှိသော ပုဏ္ဏေးမ၊ (ယင်း-သည် ဗာရာ-
ဏသီမြို့ ဗြဟ္မဒတ်ပုဏ္ဏား၏ ဇနီး ကဿပ
ဘုရားရှင်၏ မယ်တော်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။
၃၀၇။) (၁) (က) နေဝါဝ သမာနော နေ-
ဝါဝါဒံ ဝဒေယျ။ အံ၊၃။၂၉၂။ (- စူဠနိ။
၄၂။မိလိန္ဒ။၂၀၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၉၇။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၉။) (ခ) အထ ဝါ အစော
မဟဒ္ဓနော နေဝါတိပိ သက္ကော။ စူဠနိ။၁၀၂။
၁၇၂။ (- ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၇၃။ မဟာနိ၊ဌ။
၂၇၄။) (၂) နေဝတီ နာမ ဗြာဟ္မဏီ မာတာ။
ဒီ၊၂။၆။ အဘိ၊ဌ၊၁။၇၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၉၇။
အပါ၊ဌ၊၁။၁၅၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၂။ နေဝတီ နာမ
ဇနိကာ၊ ကဿပဿ မဟေသိနော။ အပါ၊၂။
၃၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၁၂။

နေဝဿာပနကနက္ခတ္တယောဂ (ပု) [နေဝဿာ-
ပနက + နက္ခတ္တယောဂ] ဥစ္စာ(မိုး)ရွာစေ
တတ်သော နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အဇ္ဇ
နေဝဿာပနကနက္ခတ္တယောဂေါ ဘဝိဿတိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၂၇။ (-၂၇၂။)

နေဝါပိ (ထိ) [နေ+ဝါပိ] နေရေကန်။ ယင်း-
သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း ဒုတိယမောဂ္ဂလ္လာန်ဘုရင်
ဆည်ဖို့စေခဲ့သော ရေကန် ၃-ခုအနက် တခု
ဖြစ်သည်။ နေဝါပိ ဂရိတရံ။ မဟာဝံသ၊
၄၀။၆၁။ D. P. လည်း ကြည့်။

နေဝါဝါဒ (ပု) [နေဝါ+လူတိ+ဝါဒ။ အလယ်ပုဒ်
ကျေ။] ဥစ္စာရှိသူဟူ၍ ပြောဆို - ခြင်း -
ကြောင်းစကား။ အနေဝသမာနေော နေ-
ဝါဝါဒံ ဝဒေယျ။ အံ၊၃။၂၉။ (-၂၉၂။)

နေဝိနာသ (ပု) [နေ+ဝိနာသ] ဥစ္စာပျက်စီး
ခြင်း။ ဣတ္ထိယော နာမေတာ.....သီလဝိနာသ-
ဉ္ဇေဝ နေဝိနာသဉ္ဇ ပါပနဋ္ဌေန “ယက္ခိနိယော”-
တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁၆။ (-ပေတ၊ဌ။
၉၇။)

နေဝိလောကန(န၊ထိ)[နေ+ဝိလောကန]ဥစ္စာကို
-ကြည့်ရှု-စစ်ဆေး-ခြင်း။ မာတာပိတုနံ
အစ္စယေန နေဝိလောကနံ ကတာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၄၇၃။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၆၃၊၂၃၇။)

နေဝိဿဇ္ဇန (န၊ထိ)[နေ+ဝိဿဇ္ဇန] ဥစ္စာကို-စွန့်
-လှူဒါန်း-ခြင်း။ သော တံ အတိဝေလံ နေ-
ဝိဿဇ္ဇနေန ဝါ ဝဏိဇ္ဇာဒိကမ္မာနံ အကရဏေန
ဝါ သမဏံ ဂေါတမံ နိဿာယ ဒုဂ္ဂတော
ဇာတော။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၄၅။

နေဝိရိယသမ္ပန္န (တိ) [နေဝိရိယ+သမ္ပန္န] ဥစ္စာ၊
လုံ့လ(ဝိရိယ)နှင့် ပြည့်စုံသော။ န ဤဒိသံ
နေဝိရိယသမ္ပန္နံ ဒွါသိတိသဟဿဝိရုပရိသသ-
မာကုလံ ကုလံ ဆဇ္ဇေတော ပဗ္ဗဇေယျံ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၂။၁၁၃။

နေဝေတန (န) [နေ+ဝေတန] ဥစ္စာဟူသော
-အဖိုးအခ-ရိက္ခာ။ သကုဏေ ဒဏ္ဍေန
ပေါထေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေန္တော နေ-
ဝေတနံ လဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၇၂။

နေသံဟရဏ(န)[နေ+သံဟရဏ] ဥစ္စာစုဆောင်း
ခြင်း။ ယေ ပုရိသာ နေသံဟရဏေ ဥဿုကာ
ဟတ္ထိသိပ္ပါဒိဝသေန....ဗဟံ နေံ သဃံရန္တိ။
ဇာ၊ဌ၊၂။၃၇၁။

နေသင်္ဂဟ (ပု) [နေ+သင်္ဂဟ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ နေနိစယ-ကြည့်။

နေသဃ်ရဏ (န) [နေ+သဃ်ရဏ] နေသံဟရဏ
အနက်-ကြည့်။ ပံ နေသဃ်ရဏေ ဥဿုက္ကမာ-
ပန္နာ ဆန္ဒဇာတာ ကိစ္ဆေန ဗဟံ နေံ သဃံရန္တိ။
ဇာ၊ဌ၊၂။၃၇၁။

နေသဉ္ဇယ (ပု) [နေ+သဉ္ဇယ။ (ဧကသံစယာ-
ပြာ)]ဥစ္စာ-စုဆောင်း-ဆည်းပူး-ခြင်း။
(ကုန်စည်ဖလှယ် ရောင်းဝယ် ဖောက်ကား
သောမိန်းမ၊နေသဉ္ဇယာမည်သော ကုန်သည်
မိန်းမ၊ပြာ၊ဇာနိ။) မယံ အပ္ပကေနေဝ ကာ-
လေန နာနာဝိဓေဟိ ဥပါယေဟိ နေသဉ္ဇယံ
ကရိဿာမ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၁၀။

နေသန္နိစယ (ပု) [နေ+သန္နိစယ] (၁) ဥစ္စာ
စုဆောင်းခြင်း၊ (၂) စုဆောင်း-ဆည်းပူး-
အပ်သော ဥစ္စာ။ (တိ) (၃) ဥစ္စာအစုအပုံ
ရှိသော၊သူ။ (၁) ဣကေကော အဇ္ဈော-
သိတောယေဝ အတ္တိကော ဆန္ဒဇာတော
နေသန္နိစယံ ကရေတိ အာပဒါသု ဘဝိဿတိ-
တိ။ မဟာနိ၊၂၀၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၂။)
(၂) အနေကကောဋိသင်္ခံ နေသန္နိစယံ ဒီနာ-
နာထာဒိနံ ပရိစ္စတိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၆၅။ (တိ)
(၃) အနေကကောဋိနေသန္နိစယ (ပေတ၊ဌ။
၃)-ကြည့်။

နေသမ္ပတ္တိ (ထိ) [နေ+သမ္ပတ္တိ] ဥစ္စာ၏ပြည့်စုံ
ခြင်း၊ ဥစ္စာနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ မနသမ္ပတ္တိ အာနိ-
သံသော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၁။

နေသမ္ပဒါ (တိ) [နေ+သမ္ပဒါ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ဟတ္ထပါဒဝိကလော ဝိယ ဟတ္ထပါဒေ
ဒလိဒ္ဓေါဝိယ နေသမ္ပဒံ....ဣစ္ဆာမာတိ ဒဿေ-
တိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၇၈။

နေသမ္ပန္န (တိ) [နေ+သမ္ပန္န] ဥစ္စာနှင့်ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။ စောရာ ဗလဝန္တော ဟောန္တိတိ
ပက္ခသမ္ပန္နာ ပရိဝါရသမ္ပန္နာ နေသမ္ပန္နာ။ အံ၊
ဌ။ ၂။ ၄၄။ (- မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၈၃။)

နေသမ္ပန္နာဘာဝ (ပု) [နေသမ္ပန္န+အဘာဝ]
ဥစ္စာနှင့် ဆက်စပ်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ဥစ္စာနှင့်
မဆက်စပ်ခြင်း။ နိလ္လေပတာယာတိ နေ-
သမ္ပန္နာဘာဝေန အဝိလိမ္ပနတာယ။ သီ၊ ဌိ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၃၁။

နေသာမိ (တိ) [နေ+သာမိ။ (နေသွာမိနံ-သံ၊
ဇောသာမိ-ပြာ)] ဥစ္စာ၏ပိုင်ရှင်၊ ဥစ္စာရှင်။
သပတိနေော နေသာမိနေော ဣဒံ သာပတေ-
ယံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၁။

နေသာ(သ္မာ)မိက(တိ) [နေသာ(သ္မာ)မိ+က]
အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နေသာမိကေဟိ ပဒါ-
နုပဒံ အနုဗဒ္ဓါ ပလာယန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၄၄။
အနုနယပုဋ္ဌိသဝိပုမုတ္တာ နေသာမိကံ ပရိ-
စရာမိ။ မိလိန္တ၊ ၁။ ၂၆။ (- သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၉၂။
အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၆။)

နေသာရ (ပု) [နေ+သာရ။ (ဇောသာရ-ပြာ)]
ဥစ္စာနှစ်၊ ဥစ္စာမြတ်၊ မြတ်သောဥစ္စာ (ရွှေငွေ
ကျောက်သံပတ္တမြားစသော ဥစ္စာ)။ ကုဋုမ္ပိ-
ကော ပုတ္တာနံ နေသာရံ အာစိက္ခေယျ။ သံ၊
ဌ။ ၁။ ၂၀၄။ နေသာရော ဝိယ ဓမ္မော။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။ ၁။ ၂။ (- အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၃။
သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၅၄။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၉၊ ၁၆၆၊ ၂၇၃။
စရိယာ၊ ဌ။ ၂၃၇။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၄၇၀။
ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၄၃။)

နေသိနေဟ (ပု) [နေ+သိနေဟ] ဥစ္စာ၌ကပ်ငြိ-
ခြင်း၊ ဥစ္စာကို အလွန်အကဲ ချစ်ခင်မြတ်နိုး-
ခြင်း။ နေပိဋ္ဌိ-ကြည့်။

နေသုတ္တ (န) [နေ+သုတ္တ] (၁) နေသုတ်၊ သဒ္ဓါ၊
သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ-ဟူသော အရိယသမာ-
ဝက၏ ဥစ္စာ ၅-ပါးကို ဟောပြောသုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊
၇-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၆။ (၂) သံခိတ္တနေသုတ်၊
သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ-
ဟူသော အရိယသမာဝက ဥစ္စာ ၇-ဖြာကို
အကျဉ်း ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊
သတ္တကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊ ၂။
၃၉၈။ သံခိတ္တနေသုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (၃)
ဝိတ္တတနေသုတ်၊ သံခိတ္တနေသုတ်၌ ဟောအပ်
ပြီး သဒ္ဓါ၊ သီလ-စသော အရိယသမာဝကဥစ္စာ
၇-ပါးကိုပင်အကျယ်ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တ-
ရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-
သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၉၈-၉။

နေသေဋ္ဌိ (ပု) [နေ+သေဋ္ဌိ။ (နေဧရိမ္ပိနံ-သံ၊
ဇောသေဋ္ဌိ - အဒ္ဓမာဂမိ)] (၁) ဥစ္စာနေ -
ကြွယ်ဝ - ချမ်းသာ - ကိုယ် - ပေါများ - ရှိ -
သော၊ သူဌေး၊ ဥစ္စာရှင်သူဌေး။ (ယင်းသည်
အရှင်မဟာပန်၊ အရှင်စူဠပန် ထေရ်တို့၏
ဘိုးအေဖြစ်သည်။ ထေရ်၊ ဌ။ ၂။ ၁၅၄။ D. P.
လည်း ကြည့်။) (၂) နေသေဋ္ဌိမည်သောသူ။
(၁) ရာဇာ တဿာ ပတိ* တသ္မိ* နဂရေ
နေသေဋ္ဌိ* အကာသိ။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၅။ (- ထေရ်၊
ဌ။ ၂။ ၁၅၄။) (၂) တေန ဟိ အယံ အန္ဓ-
ဘာရော ဣမသ္မိ* နဂရေ နေသေဋ္ဌိ နာမ
ဟောတူတိ။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၄၈။

နေသေဋ္ဌိကုလ (န) [နေသေဋ္ဌိ+ကုလ] ဥစ္စာရှိ
သော သူဌေးမျိုး၊ ဥစ္စာရှင်သူဌေးမျိုး။ ရာဇ-
ဂဟေ ကိရ နေသေဋ္ဌိကုလဿ ဓိတာ
ဝယပုတ္တကာလေ ... ဝေမာဟ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅၃။
(- ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၁၃၀။)

နေသောက (ပု) [နေ+သောက] ဥစ္စာကြောင့်
စိုးရိမ်ခြင်း။ သေဋ္ဌိ ကမ္မမာနေော နေသော-
ကေန သတိ* ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တော
တတ္ထေဝ ပတိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇၄။

ဓနဟရဏ (န) [ဓန+ဟရဏ။ (ဏဟရဏ-
ပြာ)] ဥစ္စာကို-ဆောင်-ယူ-ခိုး-ခြင်း။
သန္တိစ္ဆေဒါဒိဟိ ဓနဟရဏေန ဝါ တွေကံ
ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဒေဟိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၈၅။ (-
ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၄၁၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၅၄။ အပါ၊ ဌ။
၁။ ၁၆၆။)

ဓနဟရဏတ္ထ (ပု) [ဓနဟရဏ+အတ္ထ] ဥစ္စာကို
-ဆောင်-ယူ-ခြင်း-ဟူသော အကျိုး။ ဓန-
ဟရဏတ္ထာယ သကဋသဟဿံ ဒေဝါတိ။ ဓမ္မ၊
ဌ။ ၁။ ၃၆၆။

ဓနဟာနိ (ထိ) [ဓန+ဟာနိ] ဥစ္စာ-ဆုတ်ယုတ်
-ပျက်စီး-ခြင်း။ ဓနဇာနိ (ဒိ၊ ဌ။ ၃။ ၁၂၈)
ကြည့်။

ဓနဟာနိဘယ (န) [ဓနဟာနိ+ဘယ] ဥစ္စာ-
ဆုတ်ယုတ် - ပျက်စီး - ခြင်းမှ ကြောက်
ခြင်း။ ဧဝံ ဂတောပိ ဓနဟာနိဘယေန
ကဿစိ န ကိဉ္စိ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၃။
ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၆၇။

ဓနဟာယန (န) [ဓန+ဟာယန] ဥစ္စာ-ဆုတ်
ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း။ သာ စ ဓနဟာယန-
မေဝါတိ ဝုတ္တံ။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၄။

ဓနဟာရက (တိ) [ဓန + ဟာရက] ဥစ္စာကို
သယ်ဆောင်တတ်သောသူ။ အာသာယ ဝါ-
ဏိဇာ ယန္တိ၊ သမုဒ္ဒံ ဓနဟာရကာ။ ထေရ။
၃၀၀။ မဟာနိ၊ ၂၀၃။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။ ၃၇။ ဓနဟာရကာ(ပေတ။ ၁၅၄)တိ ဘဏ္ဍ-
ဝိက္ကယေန လဒ္ဓဓနဟာရိနော။ ပေတ၊ ဌ။
၁၀၆။ (- ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၀။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။
၁၈၇။)

ဓနဟိန (တိ) [ဓန + ဟိန] ဥစ္စာမှ ဆုတ်ယုတ်
သောသူ။ (ဆင်းရဲ-နွမ်းပါး-မလုံလောက်-
ညံ့ဖျင်း- ပါးရှား- သနားဖွယ်ကောင်း -
သောသူ။ သီဟိဋ္ဌ၊ ဓာန်။) ဓနဟိနော မဟာ-
ရာဇ ပုဂ္ဂလော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၉။

ဓနဟေတု (ပု) [ဓန + ဟေတု] (၁) ဥစ္စာ
(ရခြင်း)၏ အကြောင်း။ (၂) ဥစ္စာ(ပျက်စီး
ခြင်း)၏ အကြောင်း။ (၁) ဓနဟေတု-
(သုတ္တနိ။ ၂၉၈)တိ သကဓနဿ ဝါ ပရဓနဿ
ဝါ ကာရဏာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၁။ (- အပါ၊
၁။ ၃၄၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၇။ မိလိန္ဒ။
၁၂၁။ အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၆၀။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၄၀။ အပါ၊
ဌ။ ၁။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၃၃၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၅၅။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၃၉။) (၂) ဓနဟေတု ဓနပစ္စ-
ယာ။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၀၇။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၉၅။ (၁) (၂)
ဓနဟေတုတိ ဓနဿ လာဘဟေတု ဇာနိ-
ဟေတု စ။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဓနဟေတုက (တိ) [ဓနဟေတု + က။ (ဏဟဲဥအ-
ပြာ)] ဥစ္စာ(ရခြင်း)-ဟူသော အကြောင်းရှိ
သောသူ။ နဂရံ ဂန္ဓာန အာစိက္ခိ၊ ပုစ္ဆိတော
ဓနဟေတုကော။ စရိယာ။ ၄၀၄။ စရိယာ၊ ဌ။
၁၄၅။

ဓနာဂမ (ပု) [ဓန+အာဂမ] ဥစ္စာအမြတ်အစွန်း၊
ဥစ္စာ အတိုးအပါး။ ဓနာနံ သမ္ပတ္တကာလေ
အာဂမော ဓနာဂမော။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဌိ။ ၃၅၆။

ဓနာဒိဟေတု (ပု) [ဓန+အာဒိ+ဟေတု] ဥစ္စာ
အစရှိသောအကြောင်း။ ယော ဟိ ဓနာဒိ-
ဟေတု ပရေသံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဥဒါန၊ ဌ။
၃၀၃။

ဓနာဓိပ (ပု) [ဓန+အဓိပ] (ဥစ္စာကို အစိုးရ
သော) ကုဝေရနတ်မင်း။ ဓနာဓိပေါ ကိန္န-
ရေသော.....ပုညဇနိဿရော ဣစ္စာဒိနိပိ ကုဝေ-
ရဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ ဌိ။ ၃၂။

ဓနာနုပ္ပဒါန (န) [ဓန+အနုပ္ပဒါန] ဥစ္စာကိုပေး
ကမ်းခြင်း။ အဓနာနံ ဓနာနုပ္ပဒါနံ (ကေ)။
ဒိ၊ ဌ။ ၃။ ၃၅။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၉၀။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၄၄။

ဓနာယတိ (ကြိ) [ဓန+အာယ+တိ] ဥစ္စာကဲ့သို့
-ပြုကျင့်-မှတ်ထင်-၏။ ဓနာယန္တိ (သံ၊ ၂။
၁၅၅)တိ ဓနံ ဝိယ မညန္တိ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၈။

ဓနာယေထာ (မ၊၁။၃၂၇)တိ ဓနံ ဝိယ
ဣစ္ဆန္တာ ဂေဓံ အာပဇေယျာထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၈။ (-၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။)

ဓနာယနာ (ထိ) [ဓန+အာယ+ယ+အာ]
ဥစ္စာကဲ့သို့ပြုကျင့်ခြင်း။ ကေဠာတိ ကေဠာ-
ယနာ ဓနာယနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။

ဓနာယန္တ (တိ) [ဓန+အာယ+အန္တ] ဥစ္စာကဲ့
သို့ ပြုကျင့်သောသူ။ မယမ္ပိ ဣမံ (ဣဒံ)
ဓနာယန္တာ န ပရိဘုဉ္ဇာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ ဓနာယန္တာတိ ဓနံ ဒဗ္ဗံ က-
ရောန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ (-
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။)

ဓနာယန္တိ (ကြိ) [ဓန+အာယ+အန္တိ] ဥစ္စာကဲ့
သို့-ပြုကျင့် - အောက်မေ့-မှတ်ထင်-ကုန်
၏။ ဓနာယတိ-ကြည့်။

ဓနာယိတ (တိ) [ဓန+အာယ+တ] ဥစ္စာကဲ့သို့
-ပြုကျင့် - အောက်မေ့-မှတ်ထင် - အပ်
သောသူ။ ကေဠာယိတာတိ ဓနာယိတာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဓနာယိတဗ္ဗ (တိ) [ဓန+အာယ+တဗ္ဗ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဓနန္တိ ဓနာယိတဗ္ဗံ ယံ ကိဉ္စ
ဝတ္ထု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ (-စရိယာဋ္ဌ။
၃၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။)

ဓနာယေထ (ကြိ) [ဓန+အာယ+ယေျာထ]
(ကိုယ်) ဥစ္စာကဲ့သို့-ပြုကျင့် - အောက်မေ့-
မက်မော-နှစ်သက်-မြတ်နိုး-ကုန် - ရုဏ်
-လော့။ ဓနာယတိ-ကြည့်။

ဓနာသာ (ထိ) [ဓန+အာသာ။ (ဓနာဂါဝ-
သီဟိဋ္ဌ)] ဥစ္စာ၌ဖြစ်သောအလို 'အာသာ'၊
ဥစ္စာကို - မြှော်လင့် - တောင့်တ - ခြင်း။
(ဥစ္စာ စည်းစိမ်ကို လိုလား မက်မောခြင်း။
သီဟိဋ္ဌ၊ ဓာန်။) ကတာ မယာ ဗြာဟ္မဏဿ
ဓနာသာ။ ဇာ၊၁။၃၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆။ (-
စူဠနိ။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။)

ဓနာဟရ (ပု) [ဓန+အာ+ဟရ+အ] (၁)ဥစ္စာ
ကို ဆောင်ယူခြင်း။ (တိ) (၂) ဥစ္စာကို
ဆောင်ယူတတ်သောသူ။ (၁) ဝါဏီဇာ
သမိတိ* ကတွာ.... ဓနာဟရာ ပက္ကမိသု။
ဇာ၊၁။၂၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၁။ (တိ) (၂)
ဓနာဟရာ မဏိရတနံ ဥဠာရံ။ ဇာ၊၂။၂၄။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၅။

ဓနာဟရဏ (န) [ဓန + အာဟရဏ] ဥစ္စာကို
ဆောင်ယူခြင်း။ တံ ဓနာဟရဏတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ
ဒိဿာ။ စရိယာဋ္ဌ၊၃၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆။)

ဓနိ (ပု) ဓန+ဣ။ (ဓနိ-သံ၊ ဓဏိ-ပြာ၊ အဒ္ဓ-
မာဂဓိ၊ ဓနိ-သီဟိဋ္ဌ)။ အသံ။ (အသံ၊ အမှတ်
အသား၊ အသံတသမတ်တည်း။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊
ဓာန်။ ဆူဆူညံညံအသံ၊ ဥစ္စာဓန ကြွယ်ဝသူ။
သီဟိဋ္ဌ၊ဓာန်။) ဓန သဒ္ဓေ။ ဓနိယတိတိ ဓနိ။
ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၁၂၈။ ဓနိတိ သဒ္ဓေ။ နိတိ၊ ဓာ။
၃၂၂။

ဓနိက (တိ) [ဓန+ဣက။ မောဂ်၊၄။၈၀။ (ဓနိ-
က-သံ၊ ဓဏိအ-ပြာ၊အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ဥစ္စာ
ရှိသောသူ၊ ဥစ္စာရှင်၊မြီရှင်။ (၂) ဥစ္စာ-ဖြင့်
-ကို-အလိုရှိသော သူ။ (လူပျို၊ မိန်းမ
ပျို။ P.S.D.။) (၁) သာ ကဟာပဏသတံ
ဓနိကာနံ ဒတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၇၈။ ဓနိကေဟိ
ပရိပိဋ္ဌိတော (စရိယာ၊၄၀၃) တိ ဣဏံ
ဂဟေတွာ တံ ဒါတုံ အသက္ကောန္တော ဣဏာ-
ယိကေဟိ စောဒိယမာနော။ စရိယာဋ္ဌ။
၁၄၂။ (-ထေရ၊၃၅၆။ ထေရီ၊၄၂၈။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀၊၄၆၉။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၂၇၁၊၂၇၆။) (၂) တပေတု ဓနိကာ ပိယာ
(ဇာ၊၁။၉၀)တိ ဧတံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာ သာ
မမ ပိယာ ဓနတ္ထိကာ ဣမိနာ ဓနေန တပေတု
ပူရေတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။

ဓနိကပုရိသပါတဗဟုလ (တိ) [ဓနိက+ပုရိသ+
ပါတ + ဗဟုလ] ဥစ္စာရှင် - ကြွေးမြီရှင် -

ယောက်ျားတို့၏ နှိပ်စက်ခံရခြင်းများသော၊
သူ။ ခန့်ကပုရိသပါတဗဟုလမ္ပိ(ထေရီ။၄၂၇)-
တိ ဣဏာယိကာနံ ပုရိသာနံ အဓိပတန-
ဗဟုလေ ဗဟုဟိ ဣဏာယိကေဟိ အဘိဘဝိ-
တဗ္ဗေ။ ထေရီ။၄၂၇။

ခန့်ဌ (ပုထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်။ (ခန့်ဌာ-သံ၊ဇေတိ-
ဌာ-ပြာ)](၁)ခန့်ဌအမည်ရှိသောစကြာမင်း။
(ခန့်ဌ နက္ခတ်အထူး။ ပြာ၊ဓာန်။ ပစ္စည်းဥစ္စာ
များစွာကြွယ်ဝသူ၊ ခန့်ဌနက္ခတ်။ P.S.D.။)
(၂) ခန့်သိဌနက္ခတ်။ (၁) ဣတော တေရသ-
ကပ္ပမ္ပိ၊ခန့်ဌောနာမ ခတ္တိယော။အပါ။၂၃၆။
ထေရီ။၄၂၇။ (၂) သဝဏောစ ခန့်ဌာစ။
ဓာန်။၆၀။

ခန့်ဌက (န) [ယဒိစ္စာနာမ်] ခန့်ဌက-ဟူသော
အမည်။ (ယုတ်နိမ့်သော မျိုးနွယ်အမည်၏
ဥပမာပုံ။ D.P.။)ဟိနံ နာမ နာမံ အဝကဏ္ဍ-
ကံဇဝကဏ္ဍကံ ခန့်ဌကံ သဝိဌကံ ကုလဝဇ္ဇကံ။
ဝိ၊၂။၇။ ခန့်ဌကံ ခနဝဇ္ဇကနာမံ။ ဝဇ္ဇီ။၂၇။

ခန့်တ (န) [ခန+တ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉၊၇၄၇။ (ခန့်-
တ-သံ)] (၁) မိုးချုန်းသံ၊မိုးခြိမ်းသံ။ (၂)
မြဲမြံသော ဝစီပယောဂဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော
-ခန့်တ-အက္ခရာ။ (ဝဂ် ၅-ဝဂ်တို့တွင် ခ၊ဆ၊
ဌ၊ထ၊ဖ၊ ဘ၊ဈ၊ ဗ၊ ဓ၊ ဘ-ဟူသော ဒုတိယ
အက္ခရာ ၅-လုံး စတုတ္ထက္ခရာ ၅-လုံးတို့သည်
ခန့်တအက္ခရာတို့ မည်ကုန်၏။) (အရာဝတ္ထု
တခု၏ အသံ။ သီဟိုဠ်၊ ဓာန်။) (၁) မေဃ-
နာဒေ တု ခန့်တံ။ ဓာန်။၄၉။ (၂) သိထိလ-
ခန့်တဒီဃရဿဂရုကလဟုကက္ခရာပရိစ္ဆေဒကု-
သလာ နဝဂံသာသနဓရာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၆။
ခန့်တနာမ တေသ္မေဝ ဒုတိယစတုတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊
၄။၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၇။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ မ၊
ဌ၊၂။၁၀၇။ အံ၊ဌ၊၂။၁၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၁၇၇။ တာနိ အသိထိလာနိ ကတွာ ဥစ္စာရေ-
တဗ္ဗံ အက္ခရံ ဝဂ္ဂေသု ဒုတိယစတုတ္ထန္တိ ဝေမာဒိ
ခန့်တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။ (-သာ-

ရတ္ထ၊၃။၄၉၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၇၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။ ကာရိကာ။၁၁၂။)

ခန့်တကရဏ (န) [ခန့်တ+ကရဏ] မြဲမြံသော
ဝစီပယောဂဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော - ခန့်တ -
အက္ခရာ - ကိုပြုခြင်း။ (သိထိလအက္ခရာကို ခန့်-
တအက္ခရာပြု၍ ရွတ်ဆိုခြင်း။) တတ္ထ သုဏာ-
တု မေတိ ဝတ္တဗ္ဗေ တ-ကာရဿ ထ ကာရံ
ကတွာ “သုဏာထု မေ”တိ ဝစနံ သိထိလဿ
ခန့်တကရဏံ နာမ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၉၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၇။

ခန့်တာဒိကရဏ (န) [ခန့်တ+အာဒိ+ကရဏ]
မြဲမြံသော ဝစီပယောဂဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော
-ခန့်တ-အက္ခရာ-စသည်ကို ပြုခြင်း။ ဥပ-
သမ္ပဒါဒိကမ္မာနိပိ သိထိလာဒိနံ ခန့်တာဒိ-
ကရဏမတ္ထေနေဝ ကုပ္ပန္တိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၉။

ခန့်မန္တ (တိ) [ခန + မန္တ။ ခန + ဣမန္တ] [
(ရတနာ ၇-ပါး-ဟူသော) ဥစ္စာရှိသော၊သူ။
ခန့်မာ(ဇာ၊၁။၂၇)တိ သတ္တဝိဓေန ရတန-
ဓေန ခန့်မာ ဟောတု။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၀၉။ (-
ဇာ၊၂။၂၅၇။ စရိယာ၊ဌ။၁၉၇-၉။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၃၀၇။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၀၆။)

ခန့်ယ (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်။ ခန+ဣယ။ (ဇေတိယ-
အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) အိုးထိန်းသည်သားအရှင်
ခန့်ယထေရ်။ (ယင်းကို အကြောင်းပြု၍
ဒုတိယ ပါရာဇိက သိက္ခာပုဒ် ဥပဒေတော်ကို
ဘုရားရှင် ပညတ်တော်မူသည်။ ဝိ၊၁။၅၀-၅။)
(၂) နွားကျောင်းသား ခန့်ယ။ (ယင်း
သည် ရာဇဂြိုဟ်နန်းမြို့တော် ကောရဏ္ဍသူဌေး
သား ဖြစ်သည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၄။
D. P.။) (သန့်မာသော၊ နက်သော၊ များ
သော၊ များလွန်းသော။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ဓာန်။)
(၃) ခန့်ယသုတ်။ (၁) အာယသ္မာပိ ခနိယော
ကုမ္ဘကာရပုတ္တော တိဏကုဋိကံ ကရိတွာ
ဝဿ ဥပဂစ္ဆိ။ ဝိ၊၁။၅၀။ (-ဝိ၊၅။၄၊၇၄။

ဝိဠာသ။၇၉။၂၄၈။ ဝိဠာသ။၇၉။ထေရဌာသ။
 ၄၄၄။ဝဇီရ။၁၂။သာရတ္ထ။၂။၂၂။ကခါ။ဋီ။
 သစ်။၁၈၆။၂၁၀။) (၂) ယထာ သော ဓနိ-
 ယော ဂေါပါလကော ဘဂဝန္တံ အာဟ။
 နေတ္ထိ။၃၀။ ဓနိယော နာမ ကောရဏ္ဏသေဋ္ဌိ-
 ပုတ္တော ဂေါပေါ။ သိဋ္ဌိ။သစ်။၂။၂၀၄။
 (-သုတ္တနိ။၂၇၂။ ဒီဌာသ။၂၁၃။ သုတ္တနိဌာ-
 သ။၂၄။၂၉၄။) (၃) ဥရဂေါ ဓနိယော
 စေဝ။ သုတ္တနိ။၃၁။

ဓနိယ ၊ (တိ) [ဓန+ဣယ။ (ဓနိက-သံ၊ ဇဏိ-
 အ-ပြာ၊ ဇဏိယ-အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဓနိယ၊ ဓနိယက-
 သီဟိဋ္ဌိ)] (က) ဥစ္စာနှင့် ယှဉ်သော ဥစ္စာ
 ရှိသောသူ၊ ဥစ္စာရှင်။ (ခ) ဥစ္စာပွားတိုး
 ခြင်းအကြောင်း၌ ယှဉ်သောသူ။ (ကြွယ်ဝ
 သူ၊ ဘုန်းကံရှိသူ၊ လင်ယောက်ျား၊ ရိုးပြောင့်
 သော ကုန်သည်။ သန်မာ - နက်စောက် -
 သော။ အဒ္ဓမာဂဓိ။ ကြွယ်ဝ - ကံထံ - သူ၊
 ကြည်ညို - လေးမြတ် - သူ၊ ကောင်းမွန် -
 ထူးမြတ် - သူ။ သီဟိဋ္ဌိ။ ဓာန်။) (က) ဓနိ-
 ယာပသိတွာ ဝေမာဟံသု။ ဝိ။၃။၁၀၆။ (ခ)
 ဓနိယောတိ ဓနဝနနကာရဏေ နိယုတ္တောတိ
 ဓနိယော။ နေတ္ထိ။ဝိ။၁၄၆။

ဓနိယဂေါပါလကသုတ္တ (န) [ဓနိယ+ဂေါပါလ-
 က+သုတ္တ] ဓနိယဂေါပါလကသုတ်၊ (ဓနိယ
 နွားကျောင်းသားအား ဘုရားရှင် ဟောအပ်
 သောသုတ်။ မူရင်း သုတ္တနိပါတ် ပါဠိတော်၌
 ဓနိယသုတ္တဟု ရှိ၏။) ဘာသိတမ္ပေတံ မဟာ-
 ရဗ ဘဂဝတာ ဒေဝါတိဒေဝေန သုတ္တနိပါ-
 တေ ဓနိယဂေါပါလကသုတ္တေ။ မိလိန္ဒ။၃၅၁။
 ဓနိယသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဓနိယ(ယျ)တိ (ကြိ) [ဓန+ယ+တိ။ အယံ ပန
 ဓာတု ဣစ္ဆာယမ္ပိ ဝတ္တတိ။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၂။]
 တောင့်တ - အလိုရှိ - ၏။ တတ္ထ ဓနိယ(ယျ)-
 တိ(ဇာ။၂။၂၇၆)တိ ပတ္ထေတိ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ။

ဌာ။၇။၁၆၁။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၂။(-ဇာ။၂။၂၇၆။
 ဇာ။ဌာ။၇။၁၆၈။)

ဓနိယတ္ထေရ (ပ) [ဓနိယ+ထေရ] ဓနိယထေရ။
 ဓနိယတ္ထေရဿ အာဒိကမ္ပိကတ္တာ အနာပတ္တိ။
 ဝိဠာသ။၂၅၁။ (-ကခါ။၁၂၀။ ထေရဌာသ။
 ၄၄၄။)

ဓနိယသုတ္တ (န) [ဓနိယ+သုတ္တ] ဓနိယသုတ်။
 သာဝတ္ထိပြည် မဟိမြစ်ကမ်း၌ နေသော နွား
 ကျောင်းသားဓနိယသည် မိမိ၏စည်းစိမ်ရှိပုံကို
 တွေ့မြင်ခံစားရင်း အားရ ဝမ်းမြောက်လျက်
 ရွတ်ဆိုအပ်သောဥဒါန်းစကားကို အကြောင်း
 ပြု၍ ဘုရားရှင် ဟောအပ်သော ဒေသနာ
 အစဉ်။)ဓုဒ္ဓကနိကာယ်၊ သုတ္တနိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊
 ၂-သုတ်။ သုတ္တနိ။၂၇၂။ ပက္ခောဒနောတိ
 ဓနိယသုတ္တံ။ သုတ္တနိဌာသ။၂၄။

ဓနိ (ပ) [ဓန+ဤ။ ဓနာ အတိသယေ၊ ဤ၊ဓနိ။
 ဓာန်၊ဋီ။၇၂၅။ (ဓနိနံ-သံ၊ ဇဏိ-ပြာ)] ဥစ္စာရှိ
 သူ၊ ကံထံ - ကြွယ်ဝ - သူ။ (ကြွယ်ဝသူ၊ ကြွေး
 ရှင်၊ မြီရှင်၊ ပစ္စည်းဝတ္ထုပိုင်ရှင်။ P.S.D။ ဇနိး
 မယား။ ပြာ၊ ဓာန်။) ဓနမ္ပိ ဓနိနော ဟန္တိ။
 ဇာ။၂။၁၇၂။ (-မိလိန္ဒ။၃၂၇။ အဘိဌာသ။
 ၁၈၇။ ပဋိသံဌာ။၂။၁၁၆။ မဟာနိဌာ။၁၈။)

ဓနိယတိ (ကမ္မကြိ) [ဓန+ယ+တေ] မြည်အပ်
 ၏။ (ဓာန်၊ဋီ။သျှ)။ ဓနိယတိတိ ဓနိ။ ဓာန်၊
 ဋီ။၁၂၈။

ဓန (န) [ဓန+ဥ။ဟန+ဥ။ ဓန ဓညေ၊ဥ။ဟန
 ဟိ သာယံ ဝါ၊ ဥ။ ဟဿ ဓော။ ဓန။ ဓာန်၊
 ဋီ။၃၈၈။ ဓနတိ သဒ္ဓံ ကရေတီတိ ဓန။ ကခါ၊
 ယော၊ မဟာဋီ၊၄။၃၅၉။ (ဓနသံ-သံ၊ဇဏိ-
 ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) လေး။ (၂)
 လေးအတတ်။ (၃) ဆူးချဉ်ပင်(မင်းဘူး၊
 ဇာတ်ဝတ္ထု)။ ဆူးကျဉ်ပင် (ဂုဏရံသာ-
 လင်္ကာရ၊ ဇာတ်၊ သျှ)။ (၄) ဓနရာသီ။
 (၅) မြား။ (၆) လေးကိုင် ယောက်ျား။

(လွန်ပင်၊ နေရာသီ၊ လေးလက်နက်။ မေ-
ဒီနီကောသ၊ သဒ္ဓဝဂ်၊ ၁၁။ လေး၊ လေး
ဆရာ။ သီဟိုဠ်၊ ဓာန်။ လေး၊ လေးအတိုင်း
အရှည်ပမာဏ၊ ပရမဓမ္မိကနတ်မျိုး၊ ပြာ၊
ဓာန်။ လေး၊ မြား၊ တလံပမာဏ အတိုင်း
အတာ။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဓာန်။ လေး၊ ဥပါ-
သကာပင်၊ P. S. D.။ လွန်ပင်၊ လေးသ
မား၊ လေး၊ နေရာသီ။ ထောမ။)

(၁) ယာဝ န တံ ဓနံ ဇာနာမိ။ မ၊ ၂။
၉၃။ “ဓနံ ဝံသဝိသုဒ္ဓေါပိ၊ နိဂ္ဂုဏော ကိ-
ကရိဿတိ”တိ ပုမေ ပယောဂေါ။ သရာ
စာပေါ ဓနု ဣတ္ထိ၊ တုဏတာ တိဏတာပိ
စေတိ တိကဏ္ဍသေသော။ ဓာန်၊ ၉။ ၃၈၉။
ဓနုတိ စာပေါ။ ကာရိကာ၊ ၉။ ၂၂၅။ ဓနု(ပ၊
၉) — ဇာ၊ ၉။ ၂၄၆။ ဓနံ (ဒ၊ ၉) — ဝိမာန။
ဂ၊ ၂။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဓနုနိ(ဒ၊ ၉) — အံ၊ ၂။ ၆၆။
ဒီ၊ ၉။ ၂။ ၁၉၇။ ဓနုနာ (တ၊ ၉) — သံ၊ ၉။ ၁။
၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀။ ဓနုတိ (တ၊ ၉) —
မဟာနိ၊ ၂။ ၉၅။ စူဠနိ၊ ၂။ ၄၆။ အပါ၊ ၉။ ၁။
၁၈၅။ ဓနုမ္ပိ — ဒီ၊ ၉။ ၂။ ၈၉။ ဓာန်၊ ၉။ ၃၈၈။
(၂) ဓနုသ္မိံ ပံ သိက္ခန္တိ (သိက္ခတိ)။ ဝိ၊ ၁။
၂၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၊ ၂၅၊ ၂၇။ အံ၊ ၂။ ၂၈၈။
ဓနုသ္မိံ ဝါ ထရုသ္မိံ။ အံ၊ ၂။ ၁၃၅။ (- မ၊ ၂။
၂၅၇။) (၃) ဓနုတက္ကာရိပုပ္ဖ-ကြည့်။ (၄)
မေသာဒိကော ဒွါဒသကောဋ္ဌာသော ရာသိ
နာမ၊ အာဒိနာ ဥသတ မေသုန...ဓနု မကရ
ကုမ္ပ မိနေ သင်္ဂဏာတိ။ ဓာန်၊ ၉။ ၆၁။ (၅)
ဓနုနာ သရေန ဂဟန္တိ ပေါထယန္တိ ဗာဓေန္တိ-
တိ ဓနုဂ္ဂဟာ။ သံ၊ ၉။ ၁။ ၁၁၃။ (၆) ဓနုပါ-
ကာရ-ကြည့်။

နေအာစရိယ (ပု) [ဓနု+အာစရိယ] လေးဆရာ။
ဓနုဂ္ဂဟောတိ ဓနုအာစရိယော။ သံ၊ ၉။ ၁။
၁၀၈။ အံ၊ ၉။ ၂။ ၃၀၅။ သံ၊ ၉။ ၁။ ၁၅၉။ (- ဒီ၊
၉။ ၁။ ၁၄၂။ ဒီ၊ ၉။ ၁။ ၂၁၉။)

ဓနုဥသုဿလာဒိဒါန (န) [ဓနု+ဥသု + သုလ +
အာဒိ+ဒါန] လေး၊ မြား၊ တံစို-စသည်ကို ပေး
ခြင်း။ မိဂလုဒ္ဓကဿ ဘရိယာယ သောတာ-
ပန္နာယ ဓနုဥသုဿလာဒိဒါနံ နိဒဿနံ ဝဒန္တိ
ဧကေ။ ဝဇီရ၊ ၁၆၁။

ဓနုက (န) [ဓနု+က] (၁) လေး။ (၂) လေး
ငယ်။ (၃) အလျှော့အတင်း၊ အရှည်အတိုလုပ်
၍ရသော အကိုင်အကုန်း (တုတ်ကိုင်၊ တုတ်
ကုန်း)။ (တိ) (၄) လေးငယ်သဏ္ဌာန်ရှိသော
(တုတ်ကောက်ချိတ် တံချူ-စသည်)။ (၁)
ဗုဒ္ဓကောဋိမံသံ ဓနုကေန ပဟရိတွာ။ ဇာ၊ ၉။
၅။ ၅၃။ (၂) ဓနုကေနာ (ဝိ၊ ၁။ ၂၇၅။ မဟာ-
နိ၊ ၂။ ၉၆) တိ ခုဒ္ဓကဓနုနာ။ ဝိ၊ ၉။ ၂။ ၂၀၅။
မဟာနိ၊ ၉။ ၃၆၂။ ဓနုကန္တိ ခုဒ္ဓကဓနုကံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၊ ၂၅။ ဒီ၊ ၁။ ၆၆။
၆၂။ (၃) အဉ္စနကယန္တဓနု ဓနုကံ နာမ။
ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၉။ ၂။ ၃၀၆၉။ (တိ) (၄) ဓနုကန္တိ
ခုဒ္ဓကဓနုသဏ္ဌာနံ လဂ္ဂနကဒဏ္ဍံ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၀၃။

ဓနုကဒဏ္ဍ (ပု) [ဓနုက+ဒဏ္ဍ] လေးငယ်ရိုး။ ဓနု-
ကဒဏ္ဍော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆) ဒါရကာနံ ကိဋ္ဌန-
ကခုဒ္ဓကဓနုကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၉။ ၁။ ၃၀၆။ အောက်
ပုဒ်-ကြည့်။

ဓနုကဒဏ္ဍသဏ္ဌာန (တိ) [ဓနုကဒဏ္ဍ+သဏ္ဌာန]
လေးငယ်ရိုး - သဏ္ဌာန - အခြင်းအရာ - ရှိ
သော။ ခုဒ္ဓကဓနုသဏ္ဌာနံ ဓနုကဒဏ္ဍသဏ္ဌာနံ။
အံ၊ ၉။ ၂။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။

ဓနုကမ္ပ (န) [ဓနု+ကမ္ပ] လေးဖြင့်ပြုအပ်သော
အမှု။ ဓနုကမ္ပေ နိပ္ပတ္တိံ ပတ္တော စူဠဓနုဂ္ဂဟ-
ပတ္တိတော နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၉။ ၂။ ၂၀၆။

နေကလာပဖလကာဝုဟေတ္တ (တိ) [နေကလာပ
+ ဖလက + အာဝုဓ + ဟတ္ထ] လေး၊ တောင့်
(မြားကျည်တောက်)၊ ကာ-ဟူသော လက်
နက် လက်၌ရှိသော။ လေးတောင့်၊ ကာ-

လက်နက်ကိုင်စွဲသူ။ ဓနုကလာပဖလကာဝုဇ္ဈာ
ဟတ္ထေဟိ ဒသဟိ ဒွါဒသဟိ အမနုဿေဟိ
ပရိဝုတော။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၆။

ဓနုကလာပသန္နဒ္ဒ (တိ) [ဓနုကလာပ + သန္နဒ္ဒ]
ဖွဲ့အပ်-လွယ်အပ်-သော လေး(နှင့်)တောင့်
ရှိသောသူ။ ဓနုကလာပသန္နဒ္ဒေါ အရည် ပဝိ-
သိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၈၄။

ဓနုကလာပါဒိအာဝုဇ (န) [ဓနုကလာပ + အာဒိ
+ အာဝုဇ] လေးတောင့် အစရှိသော
လက်နက်။ အသိအာဒိသတ္တာနိ စေဝ ဓနု-
ကလာပါဒိအာဝုဇာနိ စ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇၁။

ဓနုကာရ (တိ) [ဓနု + ကရ + က] လေးကို ပြုလုပ်
တတ်သောသူ။ ဆေကေန ဓနုကာရေန သမ္မာ
လိခိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၄၆။ (-မိလိန္ဒ။၃၁၅။)

ဓနုကာကာရ (တိ) [ဓနုက + အာကာရ] (တင်အပ်
သော) လေးသဏ္ဌာန် ရှိသော (သိမ်)။ ဓနု-
ကာကာရ (ဝိ၊နိစ္ဆယ။၂၅၆၂) နှိ အာရော-
ပိတဓနုသဏ္ဌာန်။ ယင်း-ဌ၊၂။

ဓနုကောဋိ (ထိ) [ဓနု + ကောဋိ] လေးအစွန်း။
အာဠဝကော ရာဇာ....ဓနုကောဋိယံ လဂ္ဂေ-
တွာ နိဝတ္တေတွာ အာဂစ္ဆန္တော....နိသီဒိ။
အံ၊ဌ၊၁။၂၉၉။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၂၄၇။ ဇာ၊
ဌ၊၂။၁၈၄။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀၃။)

ဓနုက္ကနသိပ္ပစိတ္တကတာ (ထိ) [ဓနု + ဂဏှန +
သိပ္ပ + စိတ္တက + တာ] လေးကို အတတ်၏
ဆန်းကြယ်-သည်၏အဖြစ်။ ဓနုက္ကနသိပ္ပ-
စိတ္တကတာယ ဓနုဂဟော။ အံ၊ဌ၊၂။၃၀၂။

ဓနုဂဟ (တိ) [ဓနု + ဂဟ + အ။ (ဓနုဂဟ-သံ၊
ဓနုဂဟ-ပြာ)] (၁) လေးအတတ်ကို သင်
ယူတတ်သောသူ၊ (၂) လေးအတတ်ကို
သင်ယူစေတတ်သောသူ၊ လေးအတတ်သင်
ဆရာ (ပို့ချသူ)။ (၃) မြားဖြင့် နှိပ်စက်

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

တတ်သောသူ။ (၄) လေးကို ကိုင်စွဲတတ်
သောသူ (လေးသမား၊ လေးဆရာ၊ လေး
သည်တော်)။ (၅) ဓနုဂဟသုတ်။

(၁) (၂) ဓနု ဂဏှန္တိ ဂဏှာပေန္တိ
စာတိ ဓနုဂဟာ။ ဒိ၊ဌ၊၁။၂၁၉။ အံ၊ဌ၊၃။
၁၉၀။ (-သိ၊ဌ၊သစ်၊၂။၃၂။) (၃) ဓနုနာ
သရေန ဂဟန္တိ ပေါထယန္တိ ဗာဓေန္တိတိ ဓနု-
ဟာ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၃။ (-သံ၊ဌ၊၁။၇၃။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၁၈၉။ သိ၊ဌ၊သစ်၊၂။၂၅။) (၄) ပဋိ-
သတ္တုဝိဓမနတ္ထံ ဓနု ဂဏှန္တိတိ ဓနုဂဟာ။
သာရတ္ထ၊၃။၈၃။ (-ဒိ၊ဌ၊၂။၃၁၂။ သံ၊ဌ၊၁။
၁၀၈။ အံ၊ဌ၊၂။၃၀၅။) (၅) ဩက္ခာ သတ္တိ
ဓနုဂဟော။ သံ၊၁။၄၆၁။ ဓနုဂဟသုတ္တ-လည်း
ကြည့်။

ဓနုဂဟအသုရ (ပု) [ဓနုဂဟ + အသုရ] လေးကို
ကိုင်တတ်သော နတ်အသုရ၊ လေးကို နတ်
အသုရ။ အသုရ ဒါနဝေဃသတိ ဒါန-
ဝေဃသ နာမ အညေ ဓနုဂဟအသုရ။
ဒိ၊ဌ၊၂။၂၈၂။

ဓနုဂဟက (တိ) [ဓနု + ဂဟ + က] လေးကို ကိုင်
တတ်သောသူ၊ လေးကို သူ။ ဓနုဂဟတိ
ဓနုဂဟကာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၀၀။

ဓနုဂဟကာလ (ပု) [ဓနုဂဟ + ကာလ] လေး
သမား-လေးဆရာ-ဖြစ်ရာ-အချိန်-အခါ-
ကာလ။ သေယျထာပိ ဗောဓိသတ္တဿ ဓနုဂ-
ဟကာလေ သရက္ခဋ္ဌာဒိဒဿနေ။ သံ၊ဌ၊၂။
၁၈၉။

ဓနုဂဟဏ (န) [ဓနု + ဂဟ + ယု] လေးကို စွဲခြင်း။
တေသ္မိ ဓနုဂဟဏေ အတိဝိယ သိက္ခိတာ။
ဇာ၊ဌ၊၆။၃၀၀။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓနုဂဟတိဿ (ပု) [ဓနုဂဟ + တိဿ] ဓနုဂဟတိဿ
အမည်ရှိသော ထေရ်။ န ဘိက္ခဝေ ဣဒါ-
နေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဓနုဂဟတိဿော။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၃၄၃။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓနုဂ္ဂဟတိသထွေရ (ပု) [ဓနုဂ္ဂဟတိသ+ထေရ]
ဓနုဂ္ဂဟတိသထေရ။(ယင်းသည်စစ်တိုက်နည်း
၌ လိမ္မာကျမ်းကျင်သူ ဖြစ်သည်။ယင်းမထေရ်
၏ မန္တိဒတ္တထေရ်အားပြောဆိုသည့် စစ်တိုက်
နည်းအမြက်ဖြင့် ပသေနဒီကောသလမင်း
သည်တူဖြစ်သော အဇာတသတ်မင်းကိုလက်ရ
ဖမ်းယူ တိုက်ခိုက်နိုင်သည်။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၃။)
ဝရံ ဝရံ တန္တိ ဣဒံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟ-
ရန္တော ဓနုဂ္ဂဟတိသထွေရံ အာရဗ္ဘ က-
ထေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၆၂။ (-၃၆၃။ ဇာ၊ဌ၊
၄။၃၄၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၇။)

ဓနုဂ္ဂဟပယောဇန (န) [ဓနုဂ္ဂဟ + ပယောဇန]
(က) လေးသမားတို့ကို-ယှဉ်စေ-စေလွှတ်-
ခြင်း။ (ခ) လေးသမားတို့ကို-ယှဉ်စေ-စေ
လွှတ်-ရာ အခါ။ဝတ္ထု ယာဝ ဓနုဂ္ဂဟပယော-
ဇနာ ခဏ္ဍဟာလဇာတကေ....ကထိတံ။ ဇာ၊
ဌ၊၃။၂၇၂။

ဓနုဂ္ဂဟပုရိသ (ပု) [ဓနုဂ္ဂဟ + ပုရိသ] လေး
သမားယောက်ျား။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓနုဂ္ဂဟပေသန (န) [ဓနုဂ္ဂဟ+ပေသန] လေး
ပစ်သမားတို့ကို စေလွှတ်ခြင်း။ ဓနုဂ္ဂဟပေ-
သနံ ဓနုဂ္ဂဟပုရိသနံ ဥယျောဇနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၂၇၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၇။)

ဓနုဂ္ဂဟသုတ္တ (န) [ဓနုဂ္ဂဟ+သုတ္တ] ဓနုဂ္ဂဟသုတ်။
(လေးပါရဂူ ၄-ယောက်တို့အရပ် ၄-မျက်နှာ
သို့ပစ်သည့် မြား ၄-စင်းကို မြေမကျမီ ဆောင်
ယူနိုင်စွမ်းရှိသော ယောက်ျား၏ လျင်မြန်
ခြင်းထက် နေ-လ-တို့၏ လျင်မြန်ခြင်းက ပို
လွန်၏။ နေ၊လတို့၏ လျင်မြန်ခြင်းထက် ယင်း
နေ၊လတို့၏ ရွေ့သွားသော နတ်တို့၏ လျင်
မြန်ခြင်းက ပိုလွန်၏။ နတ်တို့၏ လျင်မြန်ခြင်း
ထက် အသက်တို့သည် လျင်မြန်စွာ ကုန်ဆုံး
ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ သာသနာ့ဝန်ထမ်း သင်ချစ်
သားရဟန်းတို့သည် မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ
သော သတိသမ္ပဇဉ်ဖြင့် နေအံ့ဟု ကျင့်ရမည်

ဟု သာဝတ္ထိန်းမြို့တော်၌ နေတော်မူစဉ်
ဘုရားရှင်က ရဟန်းအပေါင်းအား တိုက်တွန်း
ဟောပြောသုတ်။) သံယုတ္တနိကာယပါဠိ၊ ၉-
သံယုတ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၁။၄၅၆။ သံ၊ဌ၊၂။
၂၀၇-၉။

ဓနုဂ္ဂဟစရိယ (ပု) [ဓနုဂ္ဂဟ + အာစရိယ]
လေးသမားတို့၏ ဆရာ၊ (လေးသမားတို့ကို
သွန်သင်ညွှန်ကြားတတ်သည့် ဆရာ)။ ပဋိ-
သတ္တု ဝိဓမနတ္ထံ ဓနံ ဂဏန္တိတိ ဓနုဂ္ဂဟာ၊
တေသံ အာစရိယော ဓနုဂ္ဂဟာစရိယော။
သာရတ္ထ၊၃။၈၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၂။)

ဓနုဂ္ဂဟဒိပယောဇန (န) [ဓနုဂ္ဂဟ + အာဒိပ +
ပယောဇန] လေးသမား-စသည်တို့ကို-ယှဉ်
စေခြင်း - စေခိုင်းခြင်း။ အာဝုသော ဒေဝ-
ဒတ္တော ဓနုဂ္ဂဟဒိပယောဇနေန ဒသဗလဿ
ဝတ္ထမေဝ ဥပါယံ ကရေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၅၅။

ဓနုဇိယာ (ထိ) [ဓနု+ဇိယာ] လေးညို့၊ လေး
ကြိုး။ သုဒ္ဓဓနုဒဏ္ဍောပိ ဓနုဇိယာပိ....အာဝု-
သေခေပေန ကတာနိ အနာမာသာနိ။ ဝိ၊ဌ၊
၂။၁၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၀။ ဘော ရဟက နနု
ဆိန္နာပိ ဓနုဇိယာ ပုန သန္တိယတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၁၀၄။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၈။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၆။)

ဓနုတက္ကာရိပုပ္ဖ (န) [ဓနု+တက္ကာရိ+ပုပ္ဖ] ဆူး
ချဉ်-ဆူးကျင့်-ပွင့် (နှင့်) ယာတကျည်းပွင့်။
ဓနုတက္ကာရိပုပ္ဖေဟိ (ဇာ၊၂။၃၄၄)တိ ဓနု-
နဉ္စ တက္ကာရိနဉ္စ ပုပ္ဖေဟိ သောဘိတာ။ ဇာ၊
ဌ၊၇။၃၁၂။ တက္ကာရိ-လည်း ကြည့်။

ဓနုဒဏ္ဍ (ပု) [ဓနု+ဒဏ္ဍ] လေးကိုင်း၊ လေးတံ၊
လေးရိုး။ တသ္မိံ ဝါရေ အက္ကန္တပဒါနဉ္စ ဓနု-
ဒဏ္ဍဿ စ ဇိယာယ စ သရဿ စ အာကာရံ
ပရိဂ္ဂဏေယျ။ သုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။
၁၀၉။ မ၊ဋီ၊၂။၃၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၊၃၀၀။)

ဓနုဒဏ္ဍက (ပု) [ဓနုဒဏ္ဍ+က] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဓနုဒဏ္ဍကေဟိ စေဝ မဂ္ဂရေဟိ စ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃။

ဓနုဒဏ္ဍသဏ္ဌာန (တိ) [ဓနုဒဏ္ဍ + သဏ္ဌာန] လေးကိုင်း-လေးတံ-လေးရိုး- သဏ္ဌာန်- အခြင်းအရာ-ရှိသော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃။

ဓနုဒဏ္ဍာဒိဟတ္ထ (တိ) [ဓနုဒဏ္ဍ+အာဒိ+ဟတ္ထ] လေး(နှင့်)တုတ်-စသည်-လက်၌ရှိ-ကိုင်စွဲ-သော။ ဂါမဝါသိနော “အစ္စော ကိရ အာဂတော”တိ ဓနုဒဏ္ဍာဒိဟတ္တာ နိက္ခမိတော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၂။

ဓနုဓ(ဒ္ဓ)ရ (တိ) [ဓနု+ဓရ+အ။ (ဓနုဒ္ဓိရ-သံ။ ဓဏုဒ္ဓရ-ပြာ၊ ဓနုဓိရယာ-သီဟိန္ဒြ)] လေးကို-ဆောင်-ကိုင်စွဲ-သော။ သူ၊ လေးသမား။ (လေးအတတ်ကျွမ်းကျင်သူ၊လေးပါရဂူ။ပြာ၊ ဓာန်။ လေးလက်စွဲသူ၊သားမူဆိုး၊လေးသမား ပုံ နက္ခတ်စ။ သီဟိန္ဒြ၊ ဓာန်။) ဘဂဝန္တံ (ဘဂဝတော)မာရဏတ္ထာယပယောဇိတေ ဓနုဓရေ (ဓနုဒ္ဓရေ)။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၃။

ဓနုပန္နိပရိက္ခေပ (ပု) [ဓနုပန္နိ+ပရိက္ခေပ] ဝန်းရံ အပ်သော လေးသမား-အစဉ်-အတန်း။ ဓနုပန္နိပရိက္ခေပေါ(ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၆)တိ ဓနုပန္နိ-ပရိဝါရော။ သိ၊ဌ၊၁။၁၂။

ဓနုပန္နိပရိဝါရ (ပု) [ဓနုပန္နိ + ပရိဝါရ] အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓနုပါကာရ (ပု) [ဓနု+ပါကာရ] လေးတံတိုင်း၊ လေးအကာအရံ (လေးကိုင် ယောက်ျား အကာအရံ)။ ဓနုပါကာရ(ဒီ၊ ၂။ ၁၃၅)န္တိ... ကောဋိယာ ကောဋိ ပဟရမာနာနိ ဓနုနိ ပရိက္ခိပါပေသံ။ ဣတိ သမန္တာ ယောဇနပ္ပ-မာဏံ ဌာနံ သတ္တာဟံ သန္တာဟဂဝစ္ဆိကံ ဝိယ ကတာ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိသု။ တံ သန္တာယ

ဝုတ္တံ “ဓနုပါကာရံ ပရိက္ခိပါပေတွာ”တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၃။)

ဓနုပ္ပါဒနက္ခသလ (တိ) [ဓနု+ဥပ္ပါဒန+ကုသလ] ဥစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော။ သူ။ (ဥစ္စာ ရှာဖွေ စုဆောင်း ခြင်း၌ လိမ္မာသောသူ)။ ဓနုပ္ပါဒနက္ခသလ (ဇာ၊ဌ၊ ၇။ ၁၃၉)န္တိ ဓနာနံ ဥပ္ပါဒနတ္ထာယ ကုသလံ၊ ဆေကန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၅၄၅။

ဓနုပ္ပါဒနဝိရိယ (န) [ဓနု+ဥပ္ပါဒန+ဝိရိယ] ဥစ္စာကို ဖြစ်စေတတ်သော - အားထုတ်မှု - လုံ့လ။ သမိဟိတန္တိ ဓနုပ္ပါဒနဝိရိယံ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။ ၄၁၂။

ဓနုပ္ပါဒရဟိတ (တိ) [ဓနုပ္ပါဒ+ရဟိတ] ဥစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်းမှ ကင်းသော။ သူ။ အပါတုဘာဝါ၊ ဓနုပ္ပါဒရဟိတာ။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။ ၁၀၆။

ဓနုဗ္ဗေဒ (ပု) [ဓနု+ဝေဒ။ (ဓနုဝေဒ-သံ၊ ဓဏု-ဝေဒ၊ ဓနုဝေဒ-ပြာ။ ဓနုရ်ဝေဒယ-သီဟိန္ဒြ)] (၁) လေးအတတ်။ (လေး-စသောလက်နက်တို့ကို ထိုးခုတ်လွှတ်ပစ်ခြင်း အတတ်ကို မန္တန်နှင့် တကွ ပြသော ယဇုဗေဒ၏ ဥပဗေဒဖြစ်သော ကျမ်းအတတ်။ အဘယာ၊ဓာန်၊သျှ၊ ၁၁၀။) (၂) လေးအတတ်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော ကျမ်း၊ဓနုဗ္ဗေဒကျမ်း။ (လေးအတတ်ကို သိစေတတ်သောကျမ်း။ ပြာ၊ဓာန်။) သုတိ သမ္ပုတိ သင်္ချာ ယောဂါနီတိ ဝိသေသိကာ ဂဏိကာ ဂန္ဓဗ္ဗာ တိကိစ္ဆာ ဓနုဗ္ဗေဒါ။ မိလိန္ဒ၊ ၄။

ဓနုဗ္ဗေဒပရိယာပန္န (တိ) [ဓနုဗ္ဗေဒ+ပရိယာ-ပန္န] ဓနုဗ္ဗေဒကျမ်း၌- အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ ဧဝံ ဓနုသိပ္ပမ္ပိ ဓနုဗ္ဗေဒပရိယာပန္နမေ-ဝါတိ။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၇၇။

ဓနုဗ္ဗေဒါစရိယ (ပု) [ဓနုဗ္ဗေဒ+အာစရိယ] ဓနု-ဗ္ဗေဒကျမ်းဆရာ။ သတ္တာစရိယောတိ ဓနုဗ္ဗေဒါ-စရိယော။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၇၇။

ဓနုဗ္ဗေ (ပု) [ဓနု + ဝေဓ] လေးအတတ်။ ဓနု-
သိပ္ပန္နိ ဣဿာသသိပ္ပံ၊ ယော ဓနုဗ္ဗေဓောတိ
ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၈၄။

ဓနုမဏ္ဍလက (ပု) [ဓနု + မဏ္ဍလ] ဓနုမဏ္ဍလရွာ။
(ယင်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း မလယဒိစတြိတ်
နယ်ပယ်၌ရှိခဲ့ဘူးသောရွာဖြစ်သည်။) မာရေ-
တွာန ဘဠေ သဗ္ဗေ၊ ဓနုမဏ္ဍလကေပိ စ။
P.T.S။ စူဠဝံသ၊ ၇၄။ ၁၆၆။

ဓနုမဏ္ဍလနာထ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓနုမဏ္ဍလ
နာထ-စစ်ဗိုလ်၊ ဓနုမဏ္ဍလနာထ စစ်ခေါင်း
ဆောင်။ (ယင်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ထင်ရှား
ခဲ့သည့် စစ်ခေါင်းဆောင် ဖြစ်သည်။ B.E.
၁၇၀၇-၁၇၄၀- ပဌမ ပရက္ကမဗာဟုမင်းသည်
ယင်းကိုလည်း တိုက်ခိုက်အောင်မြင်ခဲ့သည်။)
ဓနုမဏ္ဍလနာထေန၊ ကတွာ ဝါရဒ္ဒယံ ရဏံ။
မဟာဝံသ၊ ၆၈။ ၁၇။

ဓနုမုဂ္ဂရာဒိဟတ္ထ (တိ) [ဓနုမုဂ္ဂရာဒိ + ဟတ္ထ] လေး
ဆောက်ပုတ်(တုတ်၊ လက်ချိတ်)သည်-လက်
၌ရှိ-ကိုင်စွဲ-သော၊ သူ။ ပဉ္စသတာ စောရာ
“ဓနုဝါရံ ဝိလုမ္ပိဿာမာတိ ဓနုမုဂ္ဂရာဒိဟတ္တာ
တံ ဌာနံ ပရိဝါရယိသု။” ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇၁။

ဓနုလက္ခဏ (န) [ဓနု + လက္ခဏ] (၁) လေး၏
(ကောင်း၊ မကောင်း)မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခ-
ဏာ’။ (၂) ယင်း လက္ခဏာကို ပြရာကျမ်း၊
ဓနုလက္ခဏာကျမ်း။ (၃) လေးသဏ္ဌာန် အ
မှတ်တံဆိပ်။ (၁) (၂) အသိလက္ခဏံ ဥသု-
လက္ခဏံ ဓနုလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၉။ မဟာနိ။
၂၉၇။ (၃) ဣဿာသာစရိယာနံ ဂါဝိသု ကတံ
ဓနုလက္ခဏံ။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၉၃။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၆၄။

ဓနုဝိကတိ (ထိ) [ဓနု + ဝိကတိ။ ဓနုယေဝ သတ္တာ-
ဒိတော ဝိကတိတိ ဓနုဝိကတိ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
မဟာဌီ၊ ၄။ ၃၆၀။] လေးအထူး။ အထ ခေါ
သဗ္ဗာပိ ဓနုဝိကတိ သဒ္ဓိံ သရဝိကတိယာ
အာဝုဇ္ဈန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။ ကင်္ခါ။

၂၈၅။ (- ဝဇီရ၊ ၃၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၅။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၄၄၃။)

ဓနုဝိ(လ္လ)လ္လိက (ပု၊ န) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓနုဝိ(လ္လ)
လ္လိကအမည်ရှိသော-အရပ်-ဒေသ-နယ်ပယ်
(ယင်းသည် B.E. ၁၇၁၈-ရာစုက သီဟိုဠ်
ကျွန်း မလယဒေသ၌ ထင်ရှားသော နယ်ပယ်
ဖြစ်သည်။) ရတ္တမ္ပဒုမနာမေ စ၊ တထေဝ ဓနု-
ဝိလ္လိကေ။ မဟာဝံသ၊ ၆၈။ ၁၇။ D.P. ဓနု-
ဝိလ္လိက-လည်း ကြည့်။

ဓနုဝေဂ (ပု) [ဓနု + ဝေဂ] လေး၏အဟုန်။
ဓနုဝေဂေန။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၂၉၈။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓနုဝေဂနန္ဒ (တိ) [ဓနုဝေဂ + နန္ဒ] လေး၏အ
ဟုန်ဖြင့် ပစ်လွှတ်အပ်သော။ ဓနုဝေဂနန္ဒေ-
(ဇာ၊ ၁။ ၇၇)တိ ဓနုဝေဂေန ဝိဿဋ္ဌေ။ ဇာ၊ ဌ။
၂။ ၃၀၄။

ဓနုဝေဒသိက္ခာ (ထိ) [ဓနုဝေဒ + သိက္ခာ] လေး
အတတ်ကို သင်ယူခြင်း။ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပါ ဓနု-
ဝေဒသိက္ခာဝသေန။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၈၉။

ဓနုသတ (တိ) [ဓနု + သတ] (လေးတောင်-တ
လံ) လေး(အပြန်) ၁၀၀-ရှိသော။ ယံ နူနာဟံ
ဣမာသု တာလန္တရိကာသု ဓနုသတေ ဓနုသ-
တေ ပေါက္ခရဏိယော မာပေယျန္တိ။ ဒီ၊ ၂။
၁၄၆။ (-ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၃၇၁။)

ဓနုသတမတ္တက (ပု၊ န) [ဓနုသတ + မတ္တက] လေး
(အပြန်) ၁၀၀-ရှိသော အရပ်၏ အထက်။
ဧကော ကိရ ဣဿာသော ဓနုသတမတ္တကေ
ဖလကသတံ ဌပါပေတွာ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၇။

ဓနုသတ္တိသုလ္လာဒိဘေဒ (တိ) [ဓနုသတ္တိသုလ္လ +
အာဒိ + ဘေဒ] လေး၊ လှံ၊ တံကျင်-စသည်
အပြား ရှိသော။ ဓနုသတ္တိသုလ္လာဒိဘေဒိ
လက္ခဏံ န ဇာနာတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။ အံ၊ ဌ၊
၃။ ၃၄၉။

နေသိသိသိသုဏ္ဏတဋ္ဌ (တိ) [နေ+သိသ+သိသ+သုဏ္ဏ+တဋ္ဌ] လေးအလား ရှည်လျား မတ်စောက်သော နှာမောင်းရှိသော၊ ဆင်။ သုဇာတမတ္တကပိဏ္ဏကုမ္ဘနလာဋ္ဌံ နေသိသိသိသုဏ္ဏတဋ္ဌံ.....မုနိဝါရဏံ မာရဏတ္တာယ ပေသေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၂၄၇။

နေသဟဿ (န) [နေ + သဟဿ] လေး ၁၀၀၀၊ ၁၀၀၀-သောလေး။ ဇနပဒမနုဿေ ပန သန္နိပါတေတွာ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ နေ-သဟဿာနိ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၉။

နေသိက္ခာ (ထိ) [နေ+သိက္ခာ] (၁) လေးအတတ်ကိုသင်ယူခြင်း။ (၂) သင်ယူအပ်သော လေးအတတ်။ သိက္ခာတိ ဟတ္ထိသိက္ခာ အဿ-သိက္ခာ ရထသိက္ခာ နေသိက္ခာ။ မဟာနိ။ ၃၃၀။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။)

နေသိပ္ပ (န) [နေ+သိပ္ပ] လေးအတတ်။ နေ-သိပ္ပ(ဥဒါန။ ၁၁၃)န္တိ ဣဿာသသိပ္ပံ၊ ဥဒါန၊ ၅။ ၁၀၄။

နေသိပ္ပံ (ပ၊ ဇ) — နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၇။ နေသိပ္ပံ (ဒ၊ ဇ) — သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ နေသိပ္ပေန (တ၊ ဇ) — မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၇။ နေသိပ္ပဿ (ဆ၊ ဇ) — ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၀။ နေသိပ္ပေ (သ၊ ဇ) — သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၉၅၊ ၂၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။

နေသိပ္ပကုသလ (တိ) [နေသိပ္ပ+ကုသလ] လေးအတတ်၌ - လိမ္မာ - ကျမ်းကျင် - သော၊ သူ။ (လေးဆရာ)။ နေသိပ္ပကုသလောတိ အာဟ “နေဂ္ဂဟာစရိယော” တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၃။

နေသိပ္ပသိက္ခာပက (တိ) [နေသိပ္ပ+သိက္ခာပက] လေးအတတ်ကို - သင်ယူစေတတ် - သင်ပေးတတ် - သော၊ သူ။ (လေးအတတ်သင်ဆရာ။) နေသိပ္ပသိက္ခာပကာ နေ့စရိယာ။ သိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။

နေသိပ္ပသိက္ခိတတာ (ထိ) [နေသိပ္ပ+သိက္ခိတ+တာ] လေးအတတ်ကို သင်ယူသူ၏ အဖြစ်။ နေသိပ္ပသိက္ခိတတာယ နေဂ္ဂဟော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။

နေသိပ္ပိဒိသဒ္ဓိ (ဗျ) [နေသိပ္ပိဒိ+သဒ္ဓိ] လေးအတတ် အစရှိသည်နှင့်တကွ။ နေသိပ္ပိဒိသဒ္ဓိ ဥဂ္ဂဟိတကော သိပ္ပဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၆။

နေသိပ္ပိဒိသိပ္ပ (န) [နေသိပ္ပိဒိ+သိပ္ပ] လေးအတတ် အစရှိသောအတတ်။ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟဏတ္တာယာတိ နေသိပ္ပိဒိသိပ္ပဿ ဥဂ္ဂဟဏတ္တာယ။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၇။

နေသေခ (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နေသေခအမည်ရှိသူ။ နေသေခသတိုးသား။ နေသေခ စာ- (ဇာ၊ ၁။ ၃၈၅) တိ နေသေခေါ စ၊ နေသေခ-ကုမာရော စာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၂၈။ D. P. လည်း ကြည့်။

နေသေခကုမာရ (ပ) [နေသေခ+ကုမာရ] နေသေခ-သတိုးသား။ စူဠနိကုမာရော စ တဝပုတ္တော နေသေခကုမာရော စ ဧကဒိဝသံ ဇာတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၂၃။ (-၃၂၈။)

နေသေခသဟာယ (ပ) [နေသေခ + သဟာယ] နေသေခသဟာယ်ချင်း (သုဇယ်ချင်း)၊ သဟာယ်ချင်းဖြစ်သော နေသေခ။ (ယင်းသည်—စားတော်ကဲ၏သားဖြစ်သည်။ စူဠနိဗြဟ္မဒတ်မင်းနှင့် တနေ့တည်းဖွားမြင်၍ ကစားဖော်ကစားဖက်လည်း ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၂၃။ D. P. နေသေခ-လည်း ကြည့်။) နေသေခသဟာယော စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၂၁။

နေဟတ္ထ (တိ) [နေ + ဟတ္ထ] လက်၌လေးရှိသော၊ လေးလက်စုံသော၊ သူ။ သော ပဉ္စစူဠ-ဂါမဒါရကဝေသေန ဂန္ဓာ ရညော ပုရတော နေဟတ္ထော ဌတွာ “ဟရာမိ မဟာရာဇာ” တိ အာဟ။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။)

ဓနုဟတ္ထကလာပ (တိ) [ဓနုဟတ္ထ+ကလာပ]
 လက်၌ လေး(နှင့်)မြားတောင့်ရှိသော၊လေး
 (နှင့်)မြားတောင့်လက်စွဲသော၊သူ။ ဓနုဟတ္ထ-
 ကလာပေဟိ (ဇာ၊၁။၄၅)တိ ဓနုကလာပ-
 ဟတ္ထေဟိ၊ ဓနုနိ စေဝ သရကလာပေ စ
 ဂဟေတွာ ဌိတေဟိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၇၁။

ဓနေသနာ (ထိ) [ဓန+သေနာ]ဥစ္စာရှာမှီးခြင်း။
 ကာ ရတိ ကာ ဓနေသနာ။ဇာ၊၁။၃၁၄။ ဇာ၊
 ၂။၁၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၄၊၃၅။

ဓနေသိ (တိ) [ဓန+ဣသ+ဏိ] ဥစ္စာရှာမှီး-
 လေ့ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ ဝါဏိဇာနံ ဓနေ-
 သိနံ။ဇာ၊၁။၂၃၉။ ဇာ၊၂။၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၅။
 (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၆၊၄၂၇။)

ဓန္တ (တိ) [ဓမ+မာန။ဓမဓာတု သဒ္ဓေ စ မုဓ-
 ဝါတေန သဒ္ဓိံ အဂ္ဂိသံယောဂေ စ ပတ္တတိ။
 နိတိ၊ဓာ။၁၃၂။ ဓမော သဒ္ဓိဂ္ဂိသံယောဂေ။
 ဓာတုတ္ထ။၂၀၀။မာန အန္တ-ပြနံ။(ဓံတ-ပြာ)]
 (၁) မှုတ်အပ်သော။ (န) (၂) မှုတ်ခြင်း။
 (ဓန္တေန၊ ရွှေမြို့တော် ပွဲသဘင် အတွင်း
 ပြည်းညှင်းသာယာ ငါမှုတ်သဖြင့်။ ပြည်၊
 ဇာတ်၊ပါ၊သျှ။)(အမိုက်တိုက် အမိုက်မှောင်၊
 အလွန်အကဲ၊ စင်စစ်။ ပြာ၊ ဓာနံ)။ (၁) တံ
 ဟောတိ ဇာတရူပဓန္တံ သန္တန္တံ နိဒ္ဒန္တံ အနိဒ္ဒန္တ-
 ကသာဝံ န စေဝ မုဒု ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၅၅။
 (န)(၂)ဓန္တေန ဟိသတံ လဒ္ဓ(ဇာ၊၁။၁၄)န္တိ
 နဂရေ ဓမဓန္တေန ဘေရိဝါဒနေန ကဟာပဏ-
 သတံ လဒ္ဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

ဓန္တိ (ကြိ) [ဓန+အ+တိ] ပြည့်စုံ၏။ ဓနတိ-
 ကြည့်။

ဓန္တိသဒ္ဓ (ပု) [ဓံ+ဣတိ+သဒ္ဓ] ဓံ-ဟူသော
 အသံ။ ဂီဝါယမေဝ ပဟရိတွာ“ဓ”န္တိ သဒ္ဓေ
 ဥပ္ပန္နေ ရုက္ခဘာဝံ အညာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

ဓန္တရီ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်။ (ဓန္တတရိ-သံ၊ ဓဏ္ဍိ-
 တရိ-ပြာ)]ဓန္တရီအမည်ရှိသော ဆေးဆရာ။
 (နတ်ဆေးသွား၊ P. S. D။ နတ်ဆေးဆရာ၊
 ဓန္တရီ ဒေဝေါဒါသကာသိမင်း၊ ဝိက္ကမာဒိတျ
 မင်း၏ ပညာရှိသဘင်တွင် ပါဝင်သူ ဓန္တရီ-
 ပညာရှိ။ ထောမ။ စိန္တာမဏိ။ ကနကရထ
 မင်း၏ ဓဏ္ဍိတရိ အမည်ရှိသော ဆေးဆရာ၊
 ဆေးပညာရှင်။ ပြာ၊ ဓာနံ)။ ဘန္တေ နာဂ-
 သေန ယေ တေ အဟေသံ တိကိစ္ဆကာနံ
 ပုဗ္ဗကာ အာစရိယာ။ သေယျထိဒံ။ နာရဒေါ
 ဓမ္မန္တရီ (ဓန္တရီ?) အင်္ဂီရသော ကပိလော။
 မိလိန္ဒ။၂၆၃။

ဓန္တာစရိယ (ပု) [ဓန+အာစရိယ] လေးဆရာ၊
 လေးအတတ်ကို သင်ပေးသူ။ ဓနသိက္ခာပက-
 (သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂)ကြည့်။

ဓမ္ (တိ) [ဓမ+အ] (၁) မှုတ်တတ်သော။ (၂)
 မှုတ်စေတတ်သော။ (၃) ဓမ်းဓမ်း-ဟူသော
 အသံ။ (၄) ဓမ-သဒ္ဓါ၊ ဓမ-ဓာတ်။ (၁) (၂)
 သင်္ခမေ(ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ ဒိ၊ဋီ၊၂။၃၅၄)။ကြည့်။
 (၃) ဓမ္မကရဏ-ကြည့်။(၄) ဓန္တ-ဒေါင်ကွင်း
 နှင့် ဓမ္မတိ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဓမ္ (ကြိ) [ဓမ+အ+ဟိ] မှုတ်- အသံမြည်
 အောင်ပြု-လော့။ ဓမ္တိ (၁)။ကြည့်။

ဓမ္မကရဏ (န၊ပု) [ဓမ+ကရဏ။ ဓမ္မကရဏန္တိ စ
 ဥဒကပရိသာဝနကာလေ ယသ္မာ ဓမ္မဓမ္မသဒ္ဓံ
 ကရေတိ၊ တသ္မာ ဓမ္မကရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဒိပဝံ၊
 ဋီ။] ရေစစ်၊ ဓမ္မကရိဏ်။ ဘဂဝါ ဓမ္မကရဏံ
 ဒတွာ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဓမ္မကရဏော-
 (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃)တိ ဧတ္ထ သင်္ခံ ဓမ္မတိ သင်္ခမေ-
 ကောတိအာဒိသု ဝိယ နိသံယောဂပါဌော-
 ယေဝ ယုဇ္ဇတိ။ တသ္မာ ဓမ္မတိ ဝါတေန
 ပဝတ္တတိတိ ဓမော၊ ဝါတဟေတုကော
 သဒ္ဓေါ၊ ဓမံ ကရေတိတိ ဓမ္မကရဏောတိ
 ဝစနတ္ထော ကာတဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၉၆။

(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊၁၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။)

မေကရဏကုဋ္ဌိ (ထိ၊ပု) [မေကရဏ+ကုဋ္ဌိ] ရေစစ်-မေကရိုဏ်-၏ ဝမ်း။ (ဝမ်းနှင့်တူသော ရေစစ် - မေကရိုဏ် - ၏ တွဲရ၍ကျသော အစိတ်အပိုင်း)။ မေကရဏဆတ္တကဿ ဥပရိဝါ ဟေဋ္ဌာ ဝါ မေကရဏကုဋ္ဌိယံ ဝါ လေခါန ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။

မေကရဏဆတ္တက (န) [မေကရဏ+ဆတ္တက] ရေစစ်-မေကရိုဏ်-၏ ထီး။ (ထီးနှင့်တူသော အထက်ပိုင်းအရပ်)။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

မေကရဏပဋ္ဌ (ပု၊န) [မေကရဏ+ပဋ္ဌ] ရေစစ်-မေကရိုဏ်-ပုဆိုး-အဝတ်-စ။ ပံသုကုလိကသံဃဿ မေကရဏပဋ္ဌာဒိနံ အတ္တာယ ဒေမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။

မေကရဏမုခ (န) [မေကရဏ+မုခ] ရေစစ်-မေကရိုဏ်-၏အဝ။ (လေဝင် လေထွက်ပေါက်)။ ပတ္တေ ဥဒကေ မေကရဏမုခေ ပိဟိတေ ဝိယ ဝါတဝသေန တံ ဥဒကံ သန္တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

မေဏိ (ပု) [မေဏ+ဏ (မေနိ၊မေနိ-သံ၊မေဏိ၊မေဏိ-ပြာ)] ကျိုင်းကောင်။ မေဏိ အဝနိ အသနိ ဝသနိ ဣစ္စာဒိ။ ရူ၊၆၇၉။

မေတိ (ကြိ) [မေ+အ+တိ။ မေ သဒ္ဒဂ္ဂိသံယောဂေသု။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၆၀၁။ ဓူနေ။ ထောမ။] (၁) မှုတ်၏။ (၂) တီး၏။ (၃) စွန့်ပယ်၏။ ထုတ်ပယ်၏။ (၄) မိုက်ထုတ်၏။ (၅) အသံပြု၏။ ကြွေးကြော်၏။ (၆) ထွေးထုတ်၏။ (၇) ဖြစ်၏။ (မှတ်၏။အသံပြု၏။ အရည်ကျိ၏။သိချင်းဆို၏။ P. S. D.။)

(၁) သင်္ခံ မေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၅၄။ အဂ္ဂိမေတိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၃၂။ သင်္ခံ မေတိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၃၃။ ခဇောပနကံ မေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၅။ သင်္ခံ မေန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၉။ တံ

သင်္ခံ မေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ ဓမ္မိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၃၄။

(၂) ဘေရိ* မေတိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၃၂။ ဓမေ ဓမေ (ဇာ၊၁။၁၄) တိ ဓမေယျ။ နောန ဓမေယျ။ ဘေရိ* ဝါဒေယျ။ နော န ဝါဒေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁-၂။ (၃) မေတိ=နိဟရတိ။ မဟာနိ။၃၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၂။

(၄) မေတိ သန္ဓမတိ နိဒ္ဓမတိ။ အံ၊၁။၂၅၅။ (၅) တံ သင်္ခံ မေတိ ဃောသံကရေတိ။ အ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (၆) အာစမန္တိ မေန္တိ စ။ မိလိန္ဒ။၂၅၃။ (၇) မေကရဏ-ကြည့်။

မေမောယတိ (ကြိ) [မေမေ+အာယ+တိ] ဓမ်း၊ ဓမ်း-ဓမ်း၊ ဓမ်း-ဟုန်း၊ဟုန်း-ဟု-အသံပြု၏-မြည်ဟီး၏။ ယဒါ မဟာကဋ္ဌ-ပုဉ္ဇော၊ အာဒိတ္တော မေမောယတိ (စရိယာ။၃၉၇)တိ ယဒါ ပန သော ဒါရုရာသိ.... “မေမော”တိ ဧဝံ ကရေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ သဟသာ မေမောယန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။

မေမောယန္တိ(ကြိ)[မေမေ+အာယ+အန္တိ]ဓမ်း၊ ဓမ်း-ဓမ်း၊ဓမ်း-ဟုန်း၊ ဟုန်း-ဟု-အသံပြုကုန်၏-မြည်ကုန်၏။(လွှင့်မှုတ် လွှင့်မှုတ်ပင့်၍ ထုတ်ကုန်၏။) မိလိန္ဒ၊သျ။အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

မေဓာတု (ထိ၊ပု)[မေ +ဓာတု] မေဓာတ်။ ဓန္တ-ဒေါင့်ကွင်း ကြည့်။

မေန (တိ) [မေ+ယု။ (မေဏ-ပြာ)] (၁) မှုတ်-အသံမြည်အောင်ပြု-အပ်သော။ (န)(၂) မှုတ်-အသံမြည်အောင်ပြု-ခြင်း။ (ပု)(၃) ကျူပင်၊ အလိုကျူပင်။ (၁) မေနနာဋိကာ၊ မေနဝံသ၊ မေနသင်္ခံ-တို့ ကြည့်။ (န) (၂) မှုတ် ပရိဝတ္တေတွာ မေနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၂-၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၅၄။) (ပု) (၃) နဋော စ မေနော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၆၀၁။ (-အမရ၊၁၄။၆၂။)

မေနကိစ္စ (န) [မေန + ကိစ္စ] မှတ်-အသံမြည်
အောင် ပြု - ခြင်း အမှု။ သင်္ခမေကောတိ
သင်္ခယ မေနကိစ္စေ ဆေကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၇၂။

မေနနာဠိကာ (ထိ) [မေန + နာဠိကာ] မှတ်အပ်
သော-ပြောင်း - ကျည်တောက်။ နာဠိက-
သဏ္ဌာသန္တိ မေနနာဠိကဉ္စေ ပရိဝတ္တန-
သဏ္ဌာသဉ္စ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။

မေနဝံသ (ပု) [မေန + ဝံသ] မှတ်အပ်သောဝါး။
နေမိမဏ္ဍလပိဋိယံ ပနဿ ဒသန္တံ ဒသန္တံ အ-
ရာနံ အန္တရေ မေနဝံသော ဝိယ အန္တော သု-
သိရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၃။

မေနသင်္ခ (ပု) [မေန + သင်္ခ။ မမိယတိတိ မေ-
နော၊ မေနော စ သော သင်္ခေါ စာတိ။
မအူ၊ ပါရာ၊ သျ။] မှတ်အပ် - အသံမြည်
အောင် ပြုအပ် - သော ခရသင်း။ သင်္ခေါ
မေနသင်္ခေါ စ ဓောတဝိဒ္ဓေါ စ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉။ မေနသင်္ခေါ (ဝိ၊ နိစ္ဆယ။
၃၄၅) နာမ သဒ္ဒကရဏသင်္ခေါ။ ယင်း-ဋီ။ (-
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၁၀။)

မေနိ = မေနိ (ထိ) [မေ + ယု + ဤ။ မေ + အနိ။
မေ သဒ္ဓေါ၊ ယု၊ နဒါဒိ၊ အနိ ဝါ၊ မေနိ။
ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၇၉။ (မေနိ၊ မေနိ၊ သံ၊ မေဏိ၊
မေဏိ-ပြာ၊ မေဏိ-အဒ္ဓမာဂဓိ။ မေနိယ-
သိဟိဋ္ဌံ။ သိဟိဋ္ဌံ၊ ဓာန်၊ သျ။ ဟောင်း။)] (၁)
အကြော၊ (က) လည်ပင်းကြော။ (ခ)
ဆီးကြော။ (၂) လင်းမြေ။ (စပါးကြီးမြေ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ သျ။ မြေ။ အဘိ၊ ၂။ သျ။ ကျိုင်း
ကောင်မြေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ သျ။ ကျိုင်းကောင်။
အဘယာ၊ ဓာန်၊ သျ။ ကျူပင်၊ ပြောင်း၊
မီးပုလွေ၊ ပြန့်တံ၊ အကြော၊ သွေးကြော၊
လည်ချောင်း၊ လည်ပင်း။ P.S.D.။ အ
ကြော။ ပါဠိ-သီ၊ ဓာန်။ အကြော၊ သွေးကြော၊
လည်ပင်း၊ သီ၊ ဓာန်။ အာရုံကြော၊ အကြော။
A.M.D.။ အကြော၊ နံသာတမျိုး၊ နန္ဒင်း။

စိန္တာမဏိ။ အကြော၊ သွေးကြော။ ဟိန္ဒိ၊
ဓာန်။)

(၁) မေနိဟိ သန္တတဂတ္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၄၅၉။ မေနိသန္တတ၊ မေနိသန္တတဂတ္တ-
တို့လည်းကြည့်။

(က) မေနိ (ထေရ။ ၂၇၅) နိစ္ဆိ ကဏ္ဍေ
မေနိ၊ ကဏ္ဍမေနိ၊ ဂလဝလယန္တိပိ ဝဒန္တိ။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။

(ခ) ဝတ္ထိ သောဓေတိတိ မေနိယော
သုဒ္ဓါ (သုဒ္ဓိ) ကရေတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၈။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၅။

(၂) မေနိအဟိ၊ မေနိကဋ္ဌေဝရ၊ မေနိ-
ဝဏ္ဏ၊ မေနိသပ္ပ-တို့ ကြည့်။

မေ(မ္မ)နိကဋ္ဌေဝရ (န) [မေ(မ္မ)နိ + ကဋ္ဌေဝရ]
လင်းမြေသေကောင်။ မယိ မေ(မ္မ)နိကဋ္ဌေဝရံ
ဋ္ဌိတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၃။
(- ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၄၄။ သမ္မော၊ ယော။ ၃၄။)

မေနိဇာလ (န၊ ပု) [မေနိ + ဇာလ] အကြောကွန်
ရက်၊ ကွန်ရက်နှင့်တူသောအကြော။ သရီရေ
ပတ္ထရိတော ဌိတတ္တာ ဇာလသဒ္ဓိသတော မေ-
နိဇာလန္တိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ မဟာ၊ ဋီ၊ ပေ။
(- နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၀။)

မေနိ (နိ) ဇာလာနုသာရ (ပု) [မေနိ (နိ)-
ဇာလ + အနုသာရ] အကြော ဟူသော
ကွန်ရက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ အကြော ကွန်
ရက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ မေနိဇာလာနုသာ-
ရေန သဗ္ဗံ ဥပါဒိဏ္ဍသရိရံ ဖရိတော ဌိတံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၅၀။ (- အဘိ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။
နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၈။ သမ္မော၊ ယော။
၃၇-၉။)

မေနိဝဏ္ဏ (ပု) [မေနိ + ဝဏ္ဏ] လင်းမြေ - အသွင်
- သဏ္ဌာန်။ ယဒိ မေနိဝဏ္ဏေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၂၃။

မေန်သန္တတ (တိ) [မေန်+သန္တတ] အကြောတို့
 ဖြင့် ဖြန့်ခင်းအပ်သော၊ ဖြန့်ခင်းအပ်သော
 အကြောရှိသော (ကိုယ်)။ (အသား၊ အသွေး
 နည်း၍ ကွန်ရက် ဖြန့်ထားသည့်အလား အ
 ကြောကြီး အကြောငယ်များ ထင်ရှားပေါ်
 လွင်နေသော ကိုယ်)။ မေန်သန္တတာ (ပေတ။
 ၁၃၈၊ ၁၄၀) တိ နိမ္မိသလောဟိတတာယ သိရာ-
 ဇာလေဟိ ပတ္တတဂတ္တာ။ ပေတ၊ ၄။ ၆၃။
 (-ဓမ္မ၊ ၇၀။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၅၀၅။
 ဇာ၊ ၄။ ၃၇၂။)

မေန်(နိ)သန္တတဂတ္တ (တိ) [မေန်(နိ)+သန္တတ
 +ဂတ္တ] အကြော ကွန်ရက်တို့ဖြင့် ဖြန့်ခင်း
 အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ အကြောပြိုင်းရရှိင်း
 ထနေသော ကိုယ်ရှိသောသူ။ မေန်သန္တတ-
 ဂတ္တာ(ဝိ၊ ၁။ ၂၂) တိ ပရိယာဒိန္နမသလောဟိ-
 တတ္တာ သိရာဇာလေနေဝ သန္တရိတဂတ္တာ။
 ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၄။ (-ဝိ၊ ၁။
 ၁၁၄၊ ၂၂၀။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇။ ဝိ၊ ၃။ ၇၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
 ၁၉၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၂။ ဇာ၊ ၄။
 ၁။ ၃၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။
 ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၈၈။)

မေန်သပ္ပ (ပု) [မေန်+သပ္ပ] လင်းမြေ။ ဩဟာ-
 ရိယမာနမ္ပိ သုခေနော ဩတရတိ နိလသပ္ပ-
 မေန်သပ္ပ၊ ဒီနံ ဝိသံ ဝိယ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅။

မေန်အဟိ (ပု) [မေန်+အဟိ] လင်းမြေ။ (စပါး
 ကြီးမြေ၊ သူ။) ဂူထကူပေ ပတိတွာ ဌိတော
 မေန်အဟိ ဝိယ ဒုဿိလပုဂ္ဂလော။ အဘိ၊ ၄။
 ၃။ ၆၉။

မေန္တံ (တိ) [မေ+အန္တံ။ (မေန်-သံ၊ ဓမ္မတ-
 ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ)] မှတ်သော၊ သူ။
 (က) ခရုသင်းမှတ်သော၊ သူ။ (ခ) ထန်းရွက်
 တပိုး-ပိပိ - မှတ်သော၊ သူ။ (ဂ) မီးမှတ်
 သော၊ သူ။ (ဃ) ဖိုထိုး - ဖိုဆွဲ - သော၊ သူ။
 (က) မေန္တော သဗ္ဗဒိဝံ၊ အဝန္တိ* ဗောဓိ-
 မုတ္တမံ။ အပ၊ ၂။ ၁၇။ သင်္ခံ* မေန္တောပိ။ သံ၊

၄။ ၃။ ၁၄၂-၃။ (ခ) တံ မေန္တာ ကိဋ္ဌန္တိ။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃။ ၆၂။
 (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇။ သီ၊ ၄။
 သင်္ခ၊ ၁။ ၃၆၁။) (ဂ) နာဠိကာယ မေန္တော
 အဂ္ဂိ* ဂါဟာပေယျ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။ အဂ္ဂိ*
မုခဝါတေန မေန္တော သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၁၃၉။ (ဃ) တာလဝဏ္ဏေဟိ ဗိဇ္ဇန္တာ
 ဘဿာဟိ မေန္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။

မေန္တံ (န) [မေ+မာန။ မာန အန္တ-ပြန်။] မှတ်
 ခြင်း၊ အသံမြည်အောင်ပြုခြင်း။ ဓန္တံ (၂)-
 ကြည့်။

မေန္တံ (ကြိ) [မေ+အ+အန္တံ] (၁) မှတ်ကုန်၏။
 (၂) ထွေးသုတ်ကုန်၏။ (၁) မေတိ (၁)-
 ကြည့်။ (၂) မေတိ (၆)-ကြည့်။

မေမာန (တိ) [မေ+အ+မာန။ မေ+ယ+မာ-
 န။ ထိ-၌ မေမာနာ။ (မေမာဏ-ပြာ)] (၁)
 မှတ်သော၊ သူ။ (က) ခရုသင်းမှတ်သော၊ သူ။
 (ခ) ပတ္တမြားပြွေမှတ်သော၊ သူ။ (ဂ) ပိုးရည်
 မြှူးမှတ်သော၊ သူ။ (၂) မှတ်-ထိုး - ဆွဲ-အပ်
 သော (ဖားဖိုးစသည်)။ (၃) မီးမြှိုက်အပ်-
 မီးပူစေအပ်-မိုက်ထုတ်အပ်-သော (သံ၊ ရွှေ-
 စသည်)။

(၁) (က) သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိဇ္ဇ-
 ယုတ္တရသင်္ခံ မေမာနော အဋ္ဌာသိ။ အပ၊ ၄။ ၁။
 ၈၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၃၇။ (ခ) မဏိဝံသံ မေမာနော
 ဝိယ ဝိရဝိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၃။ (ဂ)
 အဂ္ဂိ* ပဟာယ ခဇ္ဇောပနကံ မေမာနာ ဝိယ
 ဘူတဗလိ* ကုရုမာနာ အာဟိဏ္ဏတိ။ သံ၊ ၄။
 ၁။ ၁၈၉။ (၂) ကမ္မာရဂဂရိယာ မေမာနာယ
 အဓိမတ္တော သဒ္ဓေါ ဟောတိ။ မ၊ ၂။ ၂၇၅။
 မေမာနာယာ(သံ၊ ၁။ ၁၀၇)တိ ဓမ္မိယမာနာ-
 ယ၊ တံ ပန ယသ္မာ ဘဿဝါတေဟိ ပူရိတံ
 နာမဟောတိ။ တသ္မာ “ဘဿဝါတေန ပူရိ-
 ယမာနာယာ”(သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉)တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၄။
 ၁။ ၂၀၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၈။

သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇွဲ၊ ၁။ ၃၃၇။) (၃)
ဓမ္မမာန (ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၂။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၂) ၏ တာ-
ပယမာနံ၊ တာပနဇ္ဈတ္ထ ဂဂ္ဂရိယာ ဓမ္မာပန-
သိသေန ဝဒတိ။ ဒိ၊ ဇွဲ၊ ၃။ ၆၀။ သံ၊ ဇွဲ၊ ၂။ ၄၇၅။

ဓမ္မမာနခဇ္ဇုပနကသရိက္ခတာ (ထိ) [ဓမ္မမာန+
ခဇ္ဇုပနက+သရိက္ခ+တာ] မှတ်အပ်သော-
ပိုးရည်မြူး-ပိုးမြေမြူး-ပိုးစုန်းကြူး-ပိုးစိမ်း
ဖြူ-နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်။ အဂ္ဂိသညာယ
ဓမ္မမာနခဇ္ဇုပနကသရိက္ခတံ ဒသေတွာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၈။

မေယတိ (ကာကြံ) [မေ+ဏယ+တိ] မြည်စေ
၏။ မှတ်တတ်၏။ မောပေတိ-ကြည့်။

ဓမ္မယန္တိ (တိ) [ဓမ+ဏယ+မာန။ မာန-ကို
အန္တ-ပြန်။ ထိ-၌ ဓမ္မယန္တိ] (၁) မြည်စေအပ်
-မှုတ်စေအပ်-မှုတ်အပ်-သော (ခရုသင်း
စသည်)။ (၂) လေထွက်စေ-မှုတ်-ထိုး-
ဆွဲ-အပ်သော (ဖားဖိုးစသည်)။ (၃) သင်္ခေ-
သု ဓမ္မယန္တေသု၊ သကဂေဟေ ရမာမဟံ။
အပါ။ ၁။ ၄၂၂။ (၂) ဓမ္မမာနာယာတိ ဓမ္မ-
ယန္တိယာ၊ ဝါတံ ဂါဟာပေန္တိယာတိ အတ္ထော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၇။

ဓမ္မယိက္ခာ (ကြိဝိ) [ဓမ္မ+ဏယ+တွာ] မှတ်၍
အသံမြည်အောင်ပြု၍။ တံ(သဒ္ဒါ)ဓမ္မယိက္ခာ
တတော သဒ္ဓပဝတ္ထကော။ ဒီ၊ဇွိ၊၁။၄၀၄။
သီ၊ဇွိ၊သစ်၊ ၂။၄၃၃။

မောပနသိသ (ပု) [မောပန+သိသ] မှုတ်စေ
ခြင်းဟူသော-အဦး-ပဓာန၊ အဦး-ပဓာန
-ဖြစ်သော မှုတ်စေခြင်း။ မေမာန (၃)-
ကြည့်။

မောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [မေ+ကာပေ+တိ] မှတ်
- အသံမြည်အောင်ပြု - စေ၏။ သင်္ခ မေတိ၊
မောပေတိတိ ဝါ သင်္ခမော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၅၄။
ဟေဋ္ဌာသယနေ သင်္ခမေကေ နိသီဒါပေတွာ
ကေပ္ပဟာရေနေဝ သင်္ခေ မောပေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊

၆။က။ သင်္ခံ မေယတိ။ ဒီ၊ဇ္ဇိ၊၁။၄၀၄။ ဘေရိ-
ယော ဒိန္နိမာနိ စ မေန္တိ။ ဇာ၊၂။၂၂၀။
ခရမုခါနိ မေန္တိ။ ဇာ၊၂။၃၇၁။

မောပေ^၀ (ကာ^၀ကြံ) [မေ+ကာပေ + အ^၀]
မူတ်-အသံမြည်အောင်ပြု-စေကုန်၏။ မော-
ပေတိ-ကြည့်။

မောပေတွာ (ကာကြိဝိ) [မေ+ဏာပေ+တွာ]
 မှတ်စေ၍။ အဂ္ဂိ ဒတွာ ခဒိရဂ်ရဏသိန်
 ယောဇာပေတွာ သဗ္ဗရတ္တိ မောပေတွာ။
 မေ၊ဋ္ဌ၊။ ၂၇။

ဓမ္မိ (ကြိ) [ဓမ+ဘျိ] မှုတ်ပြီ၊ ခံတွင်းလေဖြင့်-
ဖောက်ထွင်း-တွန်းကန်စေ-ပြီ။ဓမ္မတိ (၁)-
ကြည့်။

ဓမ္မိတုံ (ကြိဝိ) [မေ+တုံ] မှတ်ခြင်းငှါ။ မဟာ-
ရာဇ အင်္ဂိနာ အတ္ထေ သတိ ခဇ္ဇောပနကံ
ဓမ္မိတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၊ ၄။

ဓမ္မိန္ဒြာ (ကြိဝိ) [ဓမ+ဇ္ဇာ။ (ဓမ္မိန္ဒြာ-သံ)]
 မှတ်၍။ ဥပလာပေတုတံ ဓမ္မိန္ဒြာ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။
 ၄၀၀။ တေ သင်္ခံ ဓမ္မိန္ဒြာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။
 (-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ ပဋိသံ၊
 ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။
 မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၇၄။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။
 ၃၃၄။)

မေတ္တဗျူဟာ (တိ) [မေ+ဏေ+တဗျူဟာ] တီးအပ်-
အသံမြည်အောင် ပြုအပ်-သော။ တန္တိနံ
ဗန္ဓနာယ စေဝ ဥပ္ပိဋ္ဌနာယ စ မေတ္တဗျူဟာ
ဝေဌကာ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၄၇။

မေတ္တိ (ကြိ) [မေ+ဏေ+တိ] မှတ်၏။ မေတ္တိ
(၁)-ကြည့်။

မေတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) [မေ+ဏေ+တာ] (၁) အသံ
မြည်စေ၍၊ မှတ်၍။ (၂) လေထွက်စေ၍၊
မှတ်၍။ (၁) သင်္ခ မေတ္တာ သင်္ခသဒ္ဓေနေဝ
ပူဇေသိ။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ (၂) ကဏ္ဍေ
ဓမ္မေတာတိ ကဏ္ဍေ ဓမ္မေတာ။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။
၁၀၈။

မေတ္တိ (တိ) [မေ+ဏေ+အန္တိ] (၁) အသံ
မြည်စေသော၊ မှတ်သော၊ သူ။ (၂) ပျက်
စီးစေသော၊ မှတ်-ထုတ်-ဖျက်ဆီး-သော၊
သူ။ (၃) မီးမှတ်သော၊ သူ။ (၁) ဓမ္မေန္တော
ဓမ္မသင်္ခ။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁၀။ သင်္ခေ ဓမ္မေန္တော။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ (၂) ဝိမေတိတိ ဓမ္မေန္တော
ဝိယ နာသေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။ (၃) အင်္ဂါ-
ရေ ပက္ခိပိတော အင်္ဂါ ဒတာ နာဠိကာယ
ဓမ္မေန္တော။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၀။ (-အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၆၂။)

မေတ္တိ (ကြိ) [မေ+ဏေ+အန္တိ] မှတ်ကုန်၏။
မေတ္တိ (၁) ကြည့်။

မေတ္တိ (ကြိ) [မေ+ဏေ+အန္တိ] မြည်စေကုန်
လော၊ မှတ်ကုန်လော၊ မေတ္တပေတိ-ကြည့်။

မေတ္တယျ (ကြိ) [မေ+အ+ယျ] တီးရာ၏။ မေတ္တိ
(၂)-ကြည့်။

ဓမ္မ (ပု၊ န) [ဓရ+ရဗ္ဗ။ ကစ္စည်း။ ၅၃။
ကမ္မဂ္ဂဟဏတော ဘာဝ-ကမ္မေသု တေတ္ထ
ဝေဒိယော။ အကတ္တရိပိ ဟောတိတိ၊
ကာရကေ ရဗ္ဗပစ္စယော။ ရှု၊ ၅၇၉။ ယထာ-
နုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇမာနေ စတုသု အပါယေသု
အပတမာနေ သတ္တေ ဓာရေတိတိ ဓမ္မော၊

ဓရတိ တေနာတိ ဝါ ဓမ္မော။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၁၁၁၃။ ကတ္တရိယေဝ ဘဝတိတိ သက်
အပနေတုံ ဘာဝကမ္မေသုတိ တေတ္ထ ရဗ္ဗပစ္စယန္တံ
ကမ္မဂ္ဂဟဏံ နိဒဿိတံ။ တေန ဝုတ္တံ 'အကတ္တ-
ရိပိ ကာရကေ ဟောတေဝါ'တိ ဝုတ္တံ။ ရှု၊ ဇီ၊
၅၇၉။ ဓု=ဓူ+ရဗ္ဗ။ ပါပကေ အကုသလေ
ဓမ္မေ ဓုနာတိ ကမ္မေတိ ဝိဒ္ဓိသေတိတိ ဓမ္မော-
တိ ဓမ္မာတုဝသေနပိ နိဗ္ဗစနံ ဝဒန္တိ။ နိတိ၊
ဓာ၊ ၃၃၇။ ဓရ+မ။ က္ဓာဒိ၊ ၁၃၆။ (ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈၊ ၁၃၇။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၁၄။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၃၄၊ ၂၁၂။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၅၊ ၁၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၊ ၃၄၆။ နေတ္တိ၊
ဌ၊ ၄၁။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၃၂၊ ၁၃၃။ သံ၊ ဇီ၊ သင်္ခ၊ ၁။
၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၇၂။
ဓာနံ။ ဓာနံ၊ ဇီ၊ ၇၈၄-စသည်တို့၌ ဓမ္မပုဒ်၏
ဝစနတ္ထ၊ ပုဒ်ပြီးပုံ၊ ဟောနိုင်သော အနက်
များ အသီးအသီး လာရှိကုန်၏။ (ဓမ္မ-သံ၊
ဓမ္မ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။)]

(၁) သဘော၊ (က) ပရမတ္ထအားဖြင့်
ထင်ရှားရှိသော သဘော။ (ခ) မဖောက်
မပြန်-မှန်ကန်-သော သဘော။ (၂) ပရိ
ယတ်၊ (သင်ယူအပ်သော ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာ၊
သုတ္တန်)။ (၃) ပညာ။ (၄) (က) အသင့်၊
ယုတ္တိ၊ သင့်လျော်သောအကြောင်း။ (ခ)
မင်္ဂ၊ ဖိလ်၊ နိဗ္ဗာန်။ (၅) သစ္စာ ၄-ပါး။ (၆)
ပကတိ၊ မူလ-ပင်ကိုယ်-သဘော။ (၇)
ဘုန်း၊ ကုသိုလ်၊ ကောင်းမှု။ (၈)(က) သိအပ်
သော-သိစရာရှိသမျှ-တရား။ (ခ) သင်္ခါရ၊
ဝိကာရ၊ လက္ခဏ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ် ဟူသော
ဧညျဓံတရား ၅-ပါး။ (၉) ဂုဏ်၊ ဂုဏ်တော်၊
ကျေးဇူးတော်။ (၁၀) အစဉ်အလာအကျင့်။
(၁၁) တည်ကြည်ခြင်း၊ သမာဓိ။ (၁၂)
ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါး။ (၁၃) အာ-
ပတ်။ (၁၄) အကြောင်း၊ ကာရဏ။ (၁၅)
သိက္ခာပုဒ်။ (၁၆) တရားတော်၊ ဒေသနာ။

(၁၇) အကြောင်း၊ ဟိတ်။ (၁၈) တရားစွဲဆိုမှု၊ အငြင်းပွားမှု၊ တရားတွေ့မှု။ (၁၉) တရားကျမ်းဂန်။ (၂၀) အစဉ်အလာ။ (၂၁) (က) အာရုံ။ (ခ) ဓမ္မာရုံ။ (၂၂) မှားယွင်းသောအယူ၊ အယူမှား။ (၂၃) ပရမတ္ထသဘောတရားတို့ကို - ဆောင်တတ် - မှတ်တတ် - သော အမှတ်အသား။ (၂၄) (က) ကာမဝိတက်အစရှိသော အကြံအစည်ဝိတက် ၃-ပါး။ (ခ) ကာမဝိတက်အစရှိသော အကြံအစည် ဝိတက်ကြီး ၉-ပါး။ (၂၅) တရားဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ တရားဆုံးဖြတ်မှု။ (၂၆) (က) ပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘော။ (ခ) အတ္တဘော၏ - တည်ရာ - ဖြစ်ရာ - အခါ။ (၂၇) စဉ်းတိတုံး။ (၂၈) သဲ၊ သဲသောင်ပြင်။ (၂၉) (က) တန်ခိုးအာနုဘော်။ (ခ) ပြီးစီးခြင်း။ (ဂ) ကြီးပွား - ပြည့်စုံ - ခြင်း။ (၃၀) ဟုတ်မှန် - ထင်ရှား - သော ဝတ္ထု။ (၃၁) ပညတ်ခြင်း (သိစေခြင်း)။ (၃၂) ဖောက်ပြန်ခြင်း (ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘော)။ (၃၃) ဝိနည်းကံ (ရဟန်းသံဃာတို့ဝိနည်း ဥပဒေအလျောက် ပြုအပ်သော အမှု)။ (၃၄) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-စသည် ရေးသားထားသည့် ပေ (ကြေးပြား၊ ရွှေပြား၊ ငွေပြား၊ စာအုပ်-စသည်)။ (၃၅) အတိုင်းအရှည်ရှိသော စကား၊ (အတိုင်းအရှည်ကိုသိ၍ ပြောဆိုအပ်သောစကား)။ (၃၆) နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာနဝတ္ထု (ဂုဏ် ဝိသေသန အပဓာန)။ (၃၇) လေး။ (၃၈) သုတ္တန်ပိဋက။ (၃၉) သုတ္တန်ပိဋက (နှင့်) အဘိဓမ္မာပိဋက။ (၄၀) ပါဠိ။ (၄၁) တရား၊ (က) လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရား။ (ခ) ဗောဓိပက္ခိယတရား။ (ဂ) သတိပဋ္ဌာန်တရား။ (ဃ) ပါရမီတရား။ (င) ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရား။ (စ) သုစရိုက်တရား။ (ဆ) နိဗ္ဗာန် - ပရမတ် - တရား။ (ဇ) မင်းကျင့်တရား။ (ဈ) ၅-ပါးသီလတရား။ (ည) အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလတရား။

(ဋ) သရဏဂုံ တရား။ (ဌ) ဆုံးဖြတ်ကြောင်း တရား။ (ဍ) လောကဓံ ၈-ပါး တရား။ (ဎ) သြဝါဒအနုသာသနီတရား။ (ဏ) ပရိယတ် တရား။ (တ) ပဋိပတ်တရား။ (ထ) ပဋိဝေဓ တရား။ (ဒ) ပရိယတ်(နှင့်)ပဋိဝေဓတရား။ (ဓ) ပဋိပတ်(နှင့်)ပဋိဝေဓတရား။ (န) ပရိယတ်, ပဋိပတ်, ပဋိဝေဓ တရား။ (ပ) သောတာပတ္တိမဂ် တရား။ (ဖ) အရဟတ္တမဂ် တရား။ (ဗ) အဋ္ဌဂီကမဂ်တရား။ (ဘ) မဂ် ၄-ပါး, ဖိုလ် ၄-ပါး တရား၊ မဂ်, ဖိုလ် တရား။ (မ) ဝိပဿနာဉာဏ်။ (ယ) ပါရမီတော်ကို စိစစ်ဆင်ခြင်ကြောင်း တရား။ (ရ) ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ် (ကိုယ်တွေ့ဉာဏ်)။ (လ) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ (ဝ) စုံစမ်း - ဆင်ခြင် - စိစစ် - တတ်သော ဉာဏ်။ (သ) နာယူတတ်သော ပညာ။ (ဟ) ဆွမ်းခံ - အကျင့် - ဝတ်။ (ဌ) စကြာမင်း ကျင့်ဝတ်။ (အ) မိတ်ဆွေကျင့်ဝတ်။

(၄၂) ဘုရား။ (၄၃) ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ (ရတနာ ၃-ပါး)။ (၄၄) ကိလေသာနည်းပါးသော ဝေနေယျသတ္တဝါ။ (၄၅) ကောင်းမှုပြုသူ။ (၄၆) တရားကျင့်သူ။ (၄၇) ဆရာတပါးကို ရည်ရွယ်၍ ရွှင်ရဟန်းပြုသူ။ (၄၈) တခုသောဂိုဏ်း၌အကျုံးဝင်သူ။ (တိ)(၄၉) တရားရှိသော၊ တရားမှမကင်းကွာသော။ (၅၀) ဓမ္မအမည်ရှိသော၊ (က) ဘုန်းတော်။ (ခ) နတ်သား။ (ယင်းသည် ဂေါတမဘုရား အလောင်းအလျှာ နတ်သား ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၀၁-၅။) (ဂ) ဘီလူး။ (ဃ) ပြာသာဒ်(မဟာသုဒဿနမင်း၏ စံနန်းတော် ဓမ္မပြာသာဒ်)။ (င) ဝက်။ (ယင်းသည် အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ဒုကနိပါတ် ၉-ခုမြောက် သောဝဂ်ဖြစ်သည်။အံ၊၁၊၈၁-၂။D.P.လည်း ကြည့်)။ (စ) သုတ်။ (ဆ) ဇာတ်။ (ဇ) သဒ္ဓါ။

(၅၁) ဓမ္မာမည်သော၊ (က) ရေကန်။ (မဟာသုဒဿနမင်း၏ စံနန်းတော် ပြာသာဒ် ရှေ့ရှိ ရေကန်)။ (ခ) ထေရီမ (အတ္ထဒဿီ

ဘုရားရှင်၏ လကျာ်တော်ရံ တပည့်မ ဓမ္မာထေရီမ။ (ဂ) အမျိုးသွီး (ကာသိတိုင်း ကိကိင်း၏သွီး ဓမ္မာအမျိုးသွီး)။ (ဘာသာ၊ ကောင်းမှု၊ ကုသိုလ်၊ ဝတ်တရား၊ ဖြောင့်မန်ခြင်း၊ ဘုရား တရား ကြည်ညိုခြင်း၊ ဓမ္မတာအမျိုးအစား၊ အလေ့အကျင့်၊ ဆန္ဒပြုခြင်း၊ ဝိညာဉ်-စသည်။ P. S. D.။ တင့်တယ်သော အမှု၊ ကောင်းမှု၊ ပင်ကိုယ်သဘော၊ ဂုဏ်၊ ပရိယာယ်၊ တည်ကြည်ခြင်း၊ လေး၊ ဓမ္မမည်သော ဂျိန်း ရဟန်း-စသည်၊ ပြာ၊ ဓာန်။ မှန်ကန်ခြင်း၊ ဥပဒေ၊ အသိဉာဏ်၊ တာဝန် ဝတ်တရား၊ မူရင်းအကြောင်း၊ ကောင်းကျိုး၊ အခိုက်အတန့်၊ ကောင်းသော အပြုအမူ၊ သိမှတ်ဖွယ်ရာဝတ္ထု၊ သမာဓိ၊ ဂုဏ်၊ အရိုအသေပြု၍ နှုတ်ဆက်ခြင်း။ သိဟိဋ္ဌ၊ ဓာန်။ အမြတ်၊ နည်းနာနယ၊ ဥပဒေ၊ ယဇ်၊ မညှဉ်းဆဲခြင်း-စသည်။ ဟိန္ဒူ၊ ဓာန်။)

(၁) သဘော၊ (က) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသောသဘော။ (ခ) မဖောက်မပြန် - မှန်ကန် - သောသဘော။ ဓမ္မာတိ သဘာဝါ။ ဝိသုဒ္ဓါဝါ။ ၂၈၄။ (က) = ဘဝနံ ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနတာ ဘာဝေါ၊ သဟ ဘာဝေနာတိ သဘာဝါ။ ဝိသုဒ္ဓါဝါ။ ၃၄၇။ (ခ) သဘာဝေါ အဝိပရိတတ္ထော။ ဓာန်၊ ဝိ။ ၇၈၄။ ဓမ္မေနာ (ဇာ၊ ငွါ၊ ၄။ ၁၇၈) တိ ယထာဘူတသဘာဝေန။ ဇာ၊ ဝိ။ ၁၂။ ၄၆၈။ ဓမ္မဂုဏ် (ဝိမာန၊ ငွါ၊ ၃၃၁)၊ ဓမ္မာဘိလာပ (အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၂၆) တို့လည်း ကြည့်။ (၂) ပရိယတ်၊ (သင်ယူအပ်သော ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာ၊ သုတ္တန်)။ ဓမ္မဿာ (ဝိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၉၈) တိ ပရိယတ္တိဓမ္မဿ။ သာရတ္ထာ။ ၁။ ၃၂၄။ (= ပရိယတ္တိ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗာ ဝိနယာဘိဓမ္မသုတ္တန္တာ။ ဓာန်၊ ဝိ။ ၇၈၄)။ (၃) ပညာ။ ဓမ္မာတိ ပညာ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၃။ ၇၄။ (၄) (က) အသင့်၊ ယုတ္တိ၊ သင့်လျော်သော အကြောင်း။ ဓမ္မေနာတိ ဉာယေန။ မ၊ ဝိ။ ၃။ ၁၄၇။ (ခ) မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်။ = သပဋိပဒါ ဝါ

မဂ္ဂါဒယော။ ဓာန်၊ ဝိ။ ၇၈၄။ (၅) သစ္စာ ၄-ပါးတရား။ ဓမ္မောတိ စတုသစ္စဓမ္မော။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။ ၅၅။ ဓမ္မစက္ခု (အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၅၆) လည်း ကြည့်။ (၆) ပကတိ၊ မူလ၊ ပင်ကိုယ်သဘော။ ဓမ္မော ဟိ ပဌမပ္ပတ္တိဝသေန ပကတိနာမ။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၇။ (၇) ဘုန်း၊ ကုသိုလ်၊ ကောင်းမှု။ ဓမ္မာနိ (ပေတ။ ၁၉၁) တိ... ပုညကဓမ္မေ၊ ပေတ၊ ငွါ၊ ၂၂၆။ ဓမ္မကိစ္စန္တိ ပုညကရဏိယံ။ ဓမ္မ-သဒ္ဓေါ ဟေတ္တ ပုညဝါစကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၇။ ပုညံ ဓမ္မမနိတ္ထိယံ။ ဓာန်၊ က။ (ဂ) (က) သိအပ်သော - သိစရာရှိသမျှတရား။ ဓမ္မံ စညာသီတိ သဗ္ဗန္ဓ ဥေယျဓမ္မံ အညာသိ။ သုတ္တန်၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၃၇။ (ခ) သင်္ခါရဝိကာရ လက္ခဏ နိဗ္ဗာန် ပညတ်-ဟူသော ဥေယျေဝံတရား ၅-ပါး။ = ဥေယျ သင်္ခါရဝိကာရ လက္ခဏ နိဗ္ဗာန် ပညတ္တိဝသေန ပဉ္စဝိဓေ ဥေယျေ။ ဓာန်၊ ဝိ။ ၇၈၄။ (၉) ဂုဏ်၊ ဂုဏ်တော်၊ ကျေးဇူးတော်။ ဓမ္မေဟိတိ ဗုဒ္ဓဂုဏေဟိ။ မ၊ ဝိ။ ၃။ ၂၆၀။ (၁၀) အစဉ်အလာ၊ အကျင့်။ ဓမ္မော နာမ ပဝေဏီအာဂတံ စာရိတ္တံ။ မ၊ ဝိ။ ၁။ ၅၀။

(၁၁) တည်ကြည်ခြင်း၊ သမာဓိ။ ဓမ္မောတိ သမာဓိ။ ဝိသုဒ္ဓါဝါ။ ၁၂။ (၁၂) ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား ၁၀-ပါး။ ဓမ္မန္တိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မံ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃၃။ (၁၃) အာပတ်။ ဓမ္မာတိ အာပတ္တိယော။ ကင်္ခါ။ ၁၀၄။ (၁၄) အကြောင်း၊ ကာရဏ။ ဓမ္မေနာတိ ယုတ္တေနော ကာရဏေန။ ပေတ၊ ငွါ၊ ၁၁၇။ ဓမ္မေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၅၇) တိ သမေန ကာရဏေန။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၄။ ၂၀၅။ ဓမ္မေနာတိ ဧတ္ထ ဓမ္မ-သဒ္ဓေါ ကာရဏတ္ထော။ ဇာ၊ ဝိ။ ၁၃။ ၄၇၄။ (၁၅) သိက္ခာပုဒ်။ ဓမ္မာတိ သိက္ခာပဒါနိ။ ပါတိ၊ ပဒတ္ထ။ ၁၅၆။ (၁၆) တရားတော်၊ ဒေသနာ။ ဓမ္မန္တိ ဒေသနာ။ သံ၊ ဝိ။ ၁။ ၂၃၇။ (၁၇) အကြောင်း၊ ဟိတ်။ ဓမ္မောတိ ဟေတု။ ဝိသုဒ္ဓါဝါ။ ၂၇၃။ (၁၈) တရားစွဲဆိုမှု၊

အငြင်းပွားမှု၊ တရားတွေ့မှု။ ဓမ္မ စရန္တော
(ဝိနိစ္ဆယ။၁၅၁-၂)တိ အဉ္စ ကရောန္တော။
ယင်း၌။(၁၉)တရားကျမ်းဂန်။ဓမ္မဿကောဝိ-
ဒေါတိ တဒတ္တဇောတကေ ဂန္တေ ကုသလော။
ဇော၊ဌ၊၃။၃၁၉။ (၂၀) အစဉ်အလာ။ သာဓုနံ
ဗောဓိသတ္တာနံ ဓမ္မံ ပဝေဏိ အနု အနု
ကမန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၂၀၃။

(၂၁) (က) အာရုံ။ ဓမ္မာတိ အာရမ္မဏံ။
သံ၊ဌ၊၃။၅။(ခ) ဓမ္မာရုံ။ဓမ္မာ(သံ၊၂။၂၃၇)-
တိ တေဘူမကဓမ္မာရမ္မဏံ။ သံ၊ဌ၊၃။၂။ ဓမ္မ-
(ရူ။၂၉၂)န္တိ ဓမ္မာရမ္မဏံ။ ယင်း-၌။ ဓမ္မာရမ္မ-
ဏ-လည်း ကြည့်။ (၂၂) မှားယွင်းသော
အယူ၊ အယူမှား။ ဓမ္မာ(သုတ္တနိ၊၄၀၁)တိ
ဒိဋ္ဌိယော။သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၃၇။ (၂၃) ပရမတ္ထ-
တရားတို့ကို-ဆောင်တတ်-မှတ်တတ် -သော
အမှတ်အသား။ တတ္ထ လူမေ ဓမ္မာ ကုသ-
လာ၊ လူမေ ဓမ္မာ အကုသလာတိအာဒိနာ
တေ အတ္ထေ ယာထာဝတော ဓာရဏတော
ဥပဓာရဏတော ဓမ္မော၊ သညာ။ သံ၊ဌ၊၁။
၃၂၇။ (၂၄) (က) ကာမဝိတက် အစရှိသော
အကြံအစည် ဝိတက် ၃-ပါး။ (ခ) ကာမ
ဝိတက် အစရှိသော အကြံအစည် ဝိတက်ကြီး
၉-ပါး။ ဓမ္မေတိ တေယေဝ ကာမဝိတက္ကာ-
ဒယော သဗ္ဗေပိ ဝါ နဝ မဟာဝိတက္ကေ။ မ၊
ဌ၊၁။၈၅။ (၂၅) တရားဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ တရား
ဆုံးဖြတ်မှု။ ဓမ္မံ စရန္တောတိ ဘိက္ခုသံသေ ဝါ
ရာဇကုလေ ဝါ ဝိနိစ္ဆယံ ကရောန္တော။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၂၉၅။ (၂၆) (က)(ပစ္စုပ္ပန်)အတ္တဘော။
(ခ) အတ္တဘော၏-တည်ရာ-ဖြစ်ရာ-အခါ။
(က) (ခ) ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေတိ ဣမသ္မိံ ယေဝ
အတ္တဘာဝေ။ ဇော၊ဌ၊၁။၂၃၆။ (ခ) ဒိဋ္ဌေ
ဓမ္မေသဝိပါကော (သံ၊၁။၃၁)တိ တသ္မိံ
နိဗ္ဗတ္တဘဝနေ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ သေ ဝိပါကော။
သံ၊ဌ၊၁။၈၅။ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေတိ ပစ္စုပ္ပန် အတ္တ-
ဘာဝေ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၇။ (၂၇) စဉ်းတိ
တုံး။ ဓမ္မဂဏ္ဌိကာ (၁)-ကြည့်။ (၂၈) သဲ၊

သဲသောင်ပြင်။ ဖိယာရိတ္တံ ဓမ္မနီ (သံ၊၁။
၁၀၄)တိ ဓမ္မံ ဝုစ္စတိ ဝဏ္ဏ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၂။
(၂၉) (က) တန်ခိုး၊ အာနုဘော်။ (ခ)
ပြီးစီးခြင်း။ (ဂ) ကြီးပွား-ပြည့်စုံ- ခြင်း။
စတူဟိ အတ္ထရိယဓမ္မေဟိတိ...စတူဟိ အတ္ထရိ-
ယသဘာဝဘူတာဟိ ဣဒ္ဓိဟိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၅၂။
၂၂၉။ (၃၀) ဟုတ်မှန် - ထင်ရှား - သော
ဝတ္ထု။ ဓမ္မောတိ ဘူတံ ဝတ္ထု။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၇၇။
ဓမ္မေနာတိ ဘူတေန ဝတ္ထုနာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၇၇။

(၃၁) ပညတ်ခြင်း (သိစေခြင်း)။ ဓမ္မ-
သဒ္ဓေါ...ပညတ္တိဓမ္မာ နိရုတ္တိဓမ္မာ အဓိဝစန-
ဓမ္မာတိအာဒိသု ပညတ္တိယံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၇။
(၃၂) ဖောက်ပြန်ခြင်း (ဖောက်ပြန်တတ်
သော သဘော)။ ဓမ္မသဒ္ဓေါ... ဇာတိဓမ္မာ
ဇရာဓမ္မာ မရဏဓမ္မာတိအာဒိသု ဝိကာရေ။
ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၇။ (၃၃) ဝိနည်းကံ (ရဟန်း
သံဃာတို့ ဝိနည်းဥပဒေအလျောက် ပြုအပ်
သောအမှု)။ ကာတဗ္ဗံ ကမ္မံ ဓမ္မော နာမာတိ
ယထာဓမ္မံ ကရဏတော ဓမ္မော နာမ။
သာရတ္ထ၊၃။၄၂၁။ (၃၄) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-
စသည် ရေးသားထားသည့်ပေ (ကြေးပြား၊
ရွှေပြား၊ငွေပြား၊စာအုပ်-စသည်)။ ပဋိစ္စသ-
မုပ္ပါဒါဒိလိခိတပေါတ္ထကံ နိဒဟိတော ကတံ ပန
ဓမ္မစေတိယံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၂။ (၃၅)
အတိုင်းအရှည် ရှိသော - အတိုင်းအရှည်ကို
သိ၍ ပြောဆိုအပ်သော - စကား။ မတ္တာဝစနံ
ဟိ ဓမ္မောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၅၄။ (၃၆)
နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာနဝတ္ထု (ဂုဏ်
ဝိသေသန အပဓာန)။ဓရတိဥပမေယျံ ပါကဋ်
ဘဝတိ ဇေတနာတိ ဓမ္မော၊ဓရဓာတု ရမ္မ-
ပစ္စယော၊ဥပမာနဝတ္ထု။ စိန္တာ၊မဟာ၊၃။၁၅။
(၃၇) လေး။ ဒဠဓမ္မ၊ကြည့်။ (၃၈) သုတ္တန်
ပိဋက။ (၃၉) သုတ္တန်ပိဋက (နှင့်) အဘိ-
ဓမ္မာပိဋက။ ဓမ္မောတိ သုတ္တန္တပိဋကံ...
အထ ဝါ၊ သုတ္တန္တပိဋကမ္ပိ အဘိဓမ္မပိဋကမ္ပိ
ဓမ္မော ဝေ။ ဒိ၊ဌ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၁။

(၄၀) ပါဠိ။ဓမ္မောတိပါဠိ။ မာဠိ၊၂။၃၉။ (-
ဝိ၊၂။၂၆၈။ဝိ၊၄။၁၂။ဝိ၊နိစ္ဆယ၊၄။၁။၉၀၃။)

(၄၁) (က) လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရား။
ဓမ္မေ အဝေစ္စပ္ပဿာဒေန သမန္နာဂတော။
မ၊၁။၅၇။ မ၊၄။၁။၂၀၀။ (ခ) ဗောဓိပက္ခိယ
တရား။ ဓမ္မာ (ဝိ၊၃။၂)တိ... ဗောဓိပက္ခိယ-
ဓမ္မာ။ ဝိ၊၄။၁။၂၃၆။ (ဂ) သတိပဋ္ဌာန်တရား။
ဓမ္မာပိ မ နပ္ပဋ္ဌိဘန္တိတိ သတိပဋ္ဌာနဓမ္မာ မယံ
ပါကဋ္ဌာ န ဟောန္တိ။ သံ၊၄။၁။၂၃၇။ (ဃ)
ပါရမီတရား။ ဣမေ ဓမ္မေတိ ပါရမီဓမ္မေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။၁၃၉။ (င) ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရား။
ဓမ္မာတိ ကုသလာကုသလဓမ္မာ။ မ၊၄။၁။၁၄၆။

(စ) သုစရိုက်တရား။ ဓမ္မော (ထေရ။
၂၇၂) တိ လောကီယလောကုတ္တရေ သုစ-
ရိတဓမ္မော။ ထေရ၊၄။၂။၂၇။ (ဆ) နိဗ္ဗာန်
ပရမတ်တရား။ ဓမ္မန္တိ ဝါ ပရမတ္ထဓမ္မံ၊ နိဗ္ဗာန်
အတ္ထော။ ဝိ၊မာန၊၄။၂၁၅။ (ဇ) မင်းကျင့်
တရား။ ဓမ္မော (မ၊၄။၁။၂၁၃)တိ ရာဇ-
ဓမ္မောတိ လောကီကာ ဝဒန္တိ။ မ၊၄။၁။၁၄၇။
ဓမ္မေတိ ဒသဝိဓေ ရာဇဓမ္မေ။ ဇာ၊၄။၆။၂၉။
(- နေတ္ထိ၊၄။၂၇၆။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊၄။၂။၃၁၈။)
(ဈ) ၅-ပါးသီလတရား။ ဓမ္မေနာတိ...ပဉ္စ-
သီလဓမ္မေန။ ဒိ၊၄။၁။၂၂၃။ (ည) အာဇီဝ-
ပါရိသုဒ္ဓိသီလတရား။ ဓမ္မန္တိ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ-
သီလဓမ္မံ။ ဇာ၊၄။၂။၇၆။

(ဋ) သရဏဂုံတရား။ တေနော သရဏ-
ဂမနသင်္ခါတေ ဓမ္မေ ဌိတဘာဝေန။ ထေရ၊၄။
၂။၂၈။ (ဌ) ဆုံးဖြတ်ကြောင်းတရား။ ဓမ္မေ-
နာတိ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မေန။ ဓမ္မ၊၄။၂။၂၄၂။ (ဍ)
လောကဓံတရား ဂ-ပါး။ ဓမ္မန္တိ အဋ္ဌဝိဓ-
လောကဓမ္မံ။ ဇာ၊၄။၁။၁၃၁။ (ဎ) ဩဝါဒ-
အနုသာသနီ တရား။ ဓမ္မေနာတိ ဩဝါဒအနု-
သာသနီဓမ္မေန။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၄။၁။၁၃၄။ (ဏ)
ပရိယတ် တရား။ ဓမ္မာ (ဒိ၊၄။၁။၃၁။ မ၊၄။
၁။၈) တိ ပရိယတ္တိဓမ္မာ။ သိ၊၄။၁။၁၆၂။
မ၊၄။၁။၃၃။

(တ) ပဋိပတ်တရား။ ဓမ္မာ(ဣတိဝုတ်။
၂၆၅)တိ ပဋိပတ္တိဓမ္မာ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၃၁၀။
ဓမ္မေ ဌိတာတိ ပဋိပတ္တိဓမ္မေ ပတိဌိတာ။
ဝိ၊မာန၊၄။၇၆။ (ထ) ပဋိဝေဓတရား။ ဓမ္မော
ဂမ္ဘီရော၊ ယဒတ္တာ ပဗ္ဗဇာ၊ သော ပဗ္ဗဇိတေန
အဓိဂန္တဗ္ဗော ပဋိဝေဓသဒ္ဓမ္မော ဂမ္ဘီရော။
ထေရ၊၄။၁။၂၈၀။ (ဒ) ပရိယတ်(နှင့်)ပဋိဝေဓ
တရား။ ဓမ္မေ (ဒိ၊၃။၁၉၈။ မ၊၁။၁၄၅)တိ
ပရိယတ္တိဓမ္မေ စ ပဋိဝေဓဓမ္မေ စ။ ဒိ၊၄။၁။
၂၃၃။မ၊၄။၁။၃၇၂။ (ဓ) ပဋိပတ်နှင့် ပဋိဝေဓ
တရား။ သဒ္ဓမ္မေ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၁)တိ ပဋိပတ္တိ-
သဒ္ဓမ္မေ ပဋိဝေဓသဒ္ဓမ္မေ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၈၅။
(န) ပရိယတ်, ပဋိပတ်, ပဋိဝေဓ တရား။
ဓမ္မော (ဝိ၊၄။၁။၂၃၈)တိ ပရိယတ္တိ ပဋိပတ္တိ-
ပဋိဝေဓ သင်္ခါတော တိဝိဓောပိ သဒ္ဓမ္မော။
သာရတ္ထ၊၂။၁၀၂။

(ပ) သောတာပတ္တိမဂ်တရား။ ဓမ္မဿာ-
တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ။ ဇာ၊၄။၆။၂၁။
(ဖ) အရဟတ္တမဂ် တရား။ ဓမ္မဿာနုဓမ္မန္တိ
ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဓမ္မော နာမ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ။
မ၊၄။၁။၂၇၂။ (ဗ) အဋ္ဌကိကမဂ်တရား။
ဓမ္မော ရဟဒေါတိ...အဋ္ဌကိကမဂ္ဂဓမ္မော ပန
မယံ ရဟဒေါ။ သံ၊၄။၁။၂၁၇။ ဓမ္မနာဝါ-
လည်း ကြည့်။ (ဆ) မဂ် ၄-ပါး ဖိုလ် ၄-ပါး
တရား၊ မဂ်ဖိုလ်တရား။ ဓမ္မံ ဝိညာတုန္တိ မဂ္ဂ-
ဖလဓမ္မံ အဓိဂန္တု။ ဥဒါန၊၄။၂၅။ (မ)
ဝိပဿနာဉာဏ်။ ဓမ္မသောတော နိဗ္ဗဟတိတိ
သုရံ ဟုတော ပဝတ္တမာနံ ဝိပဿနာဉာဏ်
နိဗ္ဗဟတိ။ အံ၊၄။၁။၃၂၄။

(ယ) ပါရမီတော်ကို စိစစ် ဆင်ခြင်
ကြောင်း တရား။ ဓမ္မတေဇေနာတိ ပါရမီပ-
ဝိစယဉာဏတေဇေန။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။ ၁၃၉။ (ရ)
ပစ္စက္ခဉာဏ် (ကိုယ်တွေ့ဉာဏ်)။ ဓမ္မော
ပစ္စက္ခဉာဏန္တိ အာဟ ဓမ္မဿ ပစ္စက္ခတော
ဉာဏဿာတိ။ ဒိ၊၄။၁။၆၁။ (လ) သဗ္ဗညုတ-

ဉာဏ်။ ဓမ္မဿ စာနုဓမ္မန္တိ ဣဓ သဗ္ဗညုတ-
ဉာဏ် ဓမ္မော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ (ဝ)
စုံစမ်း-ဆင်ခြင်-စိစစ်-တတ်သော ဉာဏ်။
ဓမ္မောတိ ဝိစာရဏပညာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။
(သ) နာယူတတ်သော ဉာဏ်။ သုဿသံ
လဘတေ ပညန္တိ ဣတ္ထ သုဿသပညာနာမေန
ဝုတ္တော ဓမ္မော။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ (ဟ)
ဆွမ်းခံ-အကျင့်-ဝတ်။ ဓမ္မန္တိ အနေသနံ
ပဟာယ သပဒါနံ စရန္တော တမေဝ ဘိက္ခာ-
စရိယဓမ္မံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆၊၁၀၇။ (ဠ) စကြာ
မင်း ကျင့်ဝတ်။ ဓမ္မေနေဝ ဒသဝိဓေန စက္က-
ဝတ္တိဝတ္တေန ဓုဇာ ဇာတောတိ ဓမ္မဓုဇာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။) (အံ) မိတ်
ဆွေ ကျင့်ဝတ်။ သစေ တံ ဓမ္မန္တိ သစေ
တေ မိတ္တဓမ္မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၉။

(၄၂) ဘုရား။ ဓမ္မော ဝါ ဘဂဝါ ဓမ္မ-
ဘူတော၊ ဓမ္မကာယော၊ ဓမ္မဿာမိ၊ တဿ
ဓမ္မဿ ဝိနယော၊ ဓမ္မဝိနယော။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၂၄၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၁၂၇။) (၄၃) ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ
(ရတနာ ၃-ပါး)။ ဓမ္မေ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန
သမ္ပန္နာဂတော။ မ၊ဠ၊၅။၇။ ဓမ္မေ ပသာဒဂ္ဂ-
ဟဏေန သတ္တရိ၊ သံသေ စ ပသာဒေါပိ
ဂဟိတောယေဝ ဟောတိတိ ဓမ္မေ ဣစ္စေဝ
ဝုတ္တော တဒဝိနာဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။
(၄၄) ကိလေသာနည်းပါးသော ဝေနေယျ
သတ္တဝါ။ ဓမ္မံ အပ္ပရဇက္ခဇာတိကံ ဝိနေတိတိ
ဓမ္မဝိနယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ (၄၅)
ကောင်းမှုပြုသူ။ ဓမ္မဂဏ၊ဓမ္မရက္ခိတ-တို့ကြည့်။
(၄၆) တရားကျင့်သူ။ ဓမ္မစာရိသု စ ဓမ္မ-
သဒ္ဓေါ ဝတ္တတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၇။ (၄၇)
ဆရာတပါးကို ရည်ရွယ်၍ ရှင် ရဟန်းပြုသူ။
(၄၈) တခုသောဂိုဏ်း၌ အကျုံးဝင်သူ။ ကေ
သတ္ထာရံ ဥဒ္ဓိဿ ပဗ္ဗဇိတေဟိ ဝါ ဧကဂဏ-
ပရိယာပဇ္ဇေဟိ ဝါ ရက္ခိတာဓမ္မရက္ခိတာ နာမ။
ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။(တိ)(၄၉)တရားရှိသော

တရားမှ မကင်းကွာသော။ ဓမ္မေနာတိ
ဓမ္မတော အနပေတေန။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၂။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဓမ္မတော အနပေ-
တတ္တာ ဓမ္မော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ (၅၀) ဓမ္မ
အမည်ရှိသော၊ (က) ဘုန်းတော်။ ဘဂ-
ဝန္တ၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅)-ကြည့်။ (ခ) နတ်
သား။ ဓမ္မော နာမ မဟာယက္ခောတိ နာမေန
ဓမ္မော နာမ မဟာနုဘာဝေါ ဒေဝပုတ္တော။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ (ဂ) ဘီလူး။ တဒါ ဗောဓိ-
သတ္တောပိ ယက္ခော အဟောသိ ဓမ္မော နာမ။
မိလိန္ဒ၊၂။၀၀။ (ဃ) ပြာသာဒ်။ ဧဟိ တံ
သမ္ပ ဝိဿကမ္မ၊ ရညော မဟာသုဒဿနဿ
နိဝေသနံ မာပေဟိ ဓမ္မံ နာမ ပါသာဒံ။
ဒိ၊၂။၁၄၈။ (င) ဝက်။ (အံ၊၁။၈၁)-ကြည့်။
(စ) သုတ်။ (အံ၊၃။၄၈၃)-ကြည့်။ (ဆ)
ဇာတ်။ ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတက (ဇာ၊၁။၂၂၉)-
ကြည့်။ (ဇ) သဒ္ဓါ။ ဓမ္မော သဘာဝေ ပရိ-
ယတ္တိပညာ-ဉာယေသု။ ဓာန်၊၇၈၄။

(၅၁) ဓမ္မာမည်သော၊ (က) ရေကန်။
ဓမ္မံ နာမ ပေါက္ခရဏိ မာပေယျံ။ ဒိ၊၂။
၁၅၀။ (ခ) ထေရ်မ။ ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ
စ၊ အဟေသု အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၄။
(ဂ) အမျိုးသမီး။ ဓမ္မာ စေဝ သုဓမ္မာ စ၊
သတ္တမိ သံသဒါယိကာ။ အပ၊၂။၂၃၇။

သမ္မာမဂ္ဂင် ဂ-ပါး၊ သမ္မာဉာဏ်၊ သမ္မာ-
ဝိမုတ္တိ-ဟူသော ၁၀-ပါးသည် ဓမ္မ၊ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်
ဂ-ပါး၊ မိစ္ဆာဉာဏ်၊ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိ-ဟူသော
၁၀-ပါးသည် အဓမ္မ (အံ၊၃။၄၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၃၆)။ သုစရိုက် ၁၀-ပါးသည် ဓမ္မ၊ ဒုစရိုက်
၁၀-ပါးသည် အဓမ္မ (အံ၊၃။၄၆၄-၄၇၀)။
အရဟတ္တမဂ်သည် ဓမ္မ၊ အောက်မဂ် ၃-ပါး၊
အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးသည် အနုဓမ္မ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂၂)။ နိဗ္ဗာန်သည် ဓမ္မ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်သည်
အနုဓမ္မ (မ၊၂။၁၇၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၇)။ အရူပဈာန်သည် ဓမ္မ၊ ရူပဈာန်သည်

အနုဓမ္မ။ ဝိပါကဏ္ဍာန်သည် ဓမ္မ၊ ကုသိုလ်
ဈာန်သည် အနုဓမ္မ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀)။ မဂ်၊
ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်သည် ဓမ္မ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်
မရမီ ကျင့်အပ်သော သီလ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာ
သည် အနုဓမ္မ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇၊
၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၊၇၁၊၂၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈၊၂၅၊၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂၊၁၈၄၊
၂၄၇)။

ဥက္ခေပနီယကံသည် ဓမ္မ၊ ဩသာရဏကံ
နှင့် နောက်ထပ် ပြုအပ်သော ကံသည်
အနုဓမ္မ (ဝိ၊၂။၁၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ ကင်္ခါ။
၂၄၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္ခ။၄၁၂)။ အနက်သည်
ဓမ္မ၊ပါဠိသည် အနုဓမ္မ(သုတ္တနိ။၃၅၇။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉)။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်သည် ဓမ္မ၊ လူ
အပေါင်းအား ဟောကြားခြင်းသည် အနုဓမ္မ
(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆)။ ပြောဆိုပြီးစကားသည် ဓမ္မ၊
ပြောဆိုပြီးကို ထပ်မံပြောဆိုခြင်းသည် အနု-
ဓမ္မ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉)။ ဘုရား
ရှင်ဟောကြားတော်မူအပ်သော တရားတော်
သည် ဓမ္မ၊ ယင်းအားလျော်သော တရားတော်
သည် အနုဓမ္မ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၈)။ ဘုရားရှင်၏ အစွန်း
၃-ပါးမှ လွတ်သော အသားကို သုံးဆောင်
တော်မူခြင်းဟူသော အကြောင်းသည် ဓမ္မ၊
ယင်း အကြောင်းကို နောက်ထပ် လူအများ
ပြောကြားခြင်းသည် အနုဓမ္မ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂)။
အကြောင်းကိုစွဲ၍ အကျိုးဖြစ်ခြင်းသည် ဒုက္ခ
ပင် ဖြစ်သည်ဟု ဘုရားရှင်ဟောတော်မူခြင်း
သည် ဓမ္မ၊ ယင်းအကြောင်းကို ပြောကြား
ခြင်းသည် အနုဓမ္မ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂)။

သုတ္တန်ပိဋကသည် ဓမ္မ၊ အဘိဓမ္မာ ပိဋက
သည် အဘိဓမ္မ၊ သုတ္တန် ပိဋက နှင့်
အဘိဓမ္မာပိဋကသည် ဓမ္မ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်သည်
အဘိဓမ္မ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁)။
ဣန္ဒြိယသံဝရ ပြဇာန်းသော သီလအားလုံး
သည် ဣန္ဒြိယသံဝရဓမ္မ၊ မဂ်တရားသည် မဂ္ဂဓမ္မ

အသိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၄-ပ၊ပ၊ဗ၊သ၊ဓ

(နေတ္ထိ။၃၉။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈)။ အကျဉ်းဟော
အပ်သော တရားသည် သံခိတ္တဓမ္မ၊ အကျယ်
ဟောအပ်သော တရားသည် ဝိတ္ထာရဓမ္မ (အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁)။ လောကုတ္တရာ တရား ၉-ပါးသည်
နိပ္ပရိယာယဓမ္မ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်
တ၍ ဒါနသီလဘာဝနာပြုမှုသည် ပရိယာယ
ဓမ္မ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၆)။
အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်း
၅-ပါးသည် ဓမ္မ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀)မည်၏။
ဓမ္မနှင့်စပ်၍ အခြားသိမှတ်ဖွယ် ပါ၊ ဋ္ဌ၊ ဋီ-တို့
ကြည့်။

ဓမ္မ^၂ (ပု) [ဓမ္မ+ကာယ] တရားအပေါင်း။ ဓမ္မေ
ဌိတဿာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈)တိ ဓမ္မကာယေ
သုပ္ပတိဌိတဿ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂။

ဓမ္မ^၃ (တိ) [ဓမ္မ+ဏ] (၁) တရားသဖြင့်-တရား
အားလျော်စွာ-ရအပ်သော(စည်းစိမ်ဥစ္စာ)။
(၂) တရားဖြင့်ပြီးသော(ကိုယ်)။ (၁) ဓမ္မေ-
နာ (သုတ္တနိ။၃၃၉)တိ ဓမ္မလဒ္ဓေန ဘော-
ဂေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ (၂) ဓမ္မကာယ
(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉)-ကြည့်။

ဓမ္မအတ္တသဘာဝါနုရူပ (တိ) [ဓမ္မအတ္တသဘာဝ
+အနုရူပ] အကြောင်း၊ အကျိုး၊ သဘော
အားလျော်သော။ တထာ တထေဝါတိ စ
ဓမ္မအတ္တသဘာဝါနုရူပ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၇။

ဓမ္မအာဏာ (တိ) [ဓမ္မ+အာဏာ] တရားဖြင့်
ပြီးသော-အမိန့်-အာဏာ(ဘုရားရှင်၏ဓမ္မ
စက်)။ ဓမ္မအာဏ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂)န္တိ ဓမ္မမယံ
အာဏံ။ သတ္တု ဓမ္မစက္ကန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၁၄၇။ ယံ ယေ ယက္ခာဒယော သတ္တု ဓမ္မ-
အာဏံ....နာဒိယန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၂။

ဓမ္မက (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) ဓမ္မကမင်း။ (ယင်း
သည် အနောမဒဿီ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်
အကျွေး ဖြစ်သည်။) (၂) ဓမ္မကထေရ်။
(ယင်းသည် ပိယဒဿီ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်

အကျွေးမြတ် တပည့်ဖြစ်သည်။) (၁) တဿ ပန အနောမဒဿိဿ ဘဂဝတော....ဓမ္မကော နာမ ရုဇာ ဥပဋ္ဌာကော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၁၀။ (၂) သန္တကော ဓမ္မကော စေဝ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၅၂။

ဓမ္မကဋ္ဌမတ္တ (တိ) [ဓမ္မ+ကထ+မတ္တ] (၁) ပြ အပ်-ကျင့်အပ်-သော သာသနဓမ္မ၌ မေ့လျော့သော၊ သူ။ (၂) သာသနဓမ္မ၌-ငြီးငွေ့-စိတ်ပျက်-မေ့လျော့-သော၊ သူ။ (၃) သာသနဓမ္မ၌-ငြီးငွေ့-စိတ်ပျက်- အသိစိတ်ကင်း-သော၊ သူ။ အမတသဋ္ဌိကာယံ ဓမ္မကဋ္ဌမတ္တော။ ထေရ်၊ ၂၅၂။ ဓမ္မကဋ္ဌမတ္တော(ဓမ္မကတမတ္တော၊ သိ၊ ကမ္မကဋ္ဌမဂ္ဂေါ၊ လူ၊ ဓမ္မကဋ္ဌပတ္တော၊ ဓမ္မကပ္ပဋ္ဌမတ္တော၊ က) မမ သာသနဓမ္မတော ဥက္ကဏ္ဍစိတ္တော အပဂတမာနသော။ ထေရ်၊ ၄၁၁။ ၄၁၁။

ဓမ္မကထာန (န) [ဓမ္မ+ကထာန] (၁) တရားဟောခြင်း။ (၂) တရားဟောရာ (အခါ-စသည်)။ (၃) ဓမ္မကထာကထာန-ကြည့်။ (၂) ဓမ္မကထာနကာလ၊ ဓမ္မကထာနဌာန-တို့ ကြည့်။

ဓမ္မကထာနကာလ (ပု) [ဓမ္မကထာန+ကာလ] တရားဟောရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဓမ္မကထာနကာလေ ပဌမံ စတုဟိဂါထာဟိ ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝိတွာ ပစ္စာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ထေရ်၊ ၄၁၁။ ၁၀၃။

ဓမ္မကထာနဌာန (န) [ဓမ္မကထာန+ဌာန] တရားဟောရာအရပ်။ သောဏတ္ထေရဿ ဓမ္မကထာနဌာနံ ဂန္ဓာ....အဌာသိ။ အံ၊ ၄၁၁။ ၂၅၀။

ဓမ္မကထာနဒိဝသ(ပု၊ န) [ဓမ္မကထာန+ဒိဝသ] တရားဟောရာနေ၊ တရားဟောသောနေ။ တဒါ စ ပန္နရသုပေါသထော ဟောတိ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသိဒိတွာ ဗောဓိသတ္တဿ ဓမ္မကထာနဒိဝသော။ ဇာ၊ ၄၁၂။ ၂၂၉။

ဓမ္မကထာ(ထိ) [ဓမ္မ+ကထာ။ (ဓမ္မကဟာ-ပြာ)]

(၁) တရား(နှင့်ယှဉ်သော)စကား။ (၂) တရားကို ဟောပြောခြင်း။ (၃) တရားဒေသနာကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော နည်း၊ တရားဟောနည်း။ (၄) သဘာဝဓမ္မကို ကြံစည်ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရာ စကားအစဉ်။ (B.E. ၂၀၀-ခန့်တွင် အနွက ဂိုဏ်းသား ရဟန်းများအချို့နှင့် ဥက္ကရပထဂိုဏ်းသား ရဟန်းတို့သည် ရူပါရုံ-စသည်တို့သည် ရူပါရုံစသော သဘောအားဖြင့်မြဲကုန်၏။ ယင်းမြဲခြင်း သဘောကို မစွန့်ကြဲကုန်-ဟု ထုတ်ဖော်ဟောပြောကြကုန်၏။ ယင်း-မိစ္ဆာဝါဒကို B.E. ၂၃၆-ခုနှစ်တွင် မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿ ထေရ် ပယ်ဖျက်တော် မူခဲ့သည်။ အဘိ၊ က။ ၄၄၀။ အဘိ၊ ၄၁၂။ ၂၇၀-ကြည့်။) (၅) တရားဟောရာ(အခါ-စသည်)။ (၁) ဓမ္မကထာဟိ ကမ္မဋ္ဌာနဝိနိမုတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ ၄၁၁။ ၂၆၀။ (- အဘိ၊ ၄၁၂။ ၂၇၄။ ဒီ၊ ၄၁၁။ ၂၄၄။) ကထယတိ ဓမ္မကထံ ဇိနော ဇနဿ။ ဒီ၊ ၁၁၂။ ၂၆။ (- ဝိ၊ ၁၁၂။ ၆။ ဝိ၊ ၁၁၂။ ၆။ အပ၊ ၁၁၂။ ၂၆။ ဝိ၊ ၄၁၁။ ၁၁၆။ ဒီ၊ ၄၁၂။ ၆။ ဝိ၊ ၄၁၂။ ၆။ ဝိ၊ ၄၁၂။ ၆။ ဝိ၊ ၄၁၂။ ၆။) ဓမ္မကထိက(၂) လည်းကြည့်။ (၂) ဓမ္မဿ ကထာနံ ဓမ္မကထာ။ ဝိ၊ ၄၁၂။ ၆။ ၂။ (- အနု၊ ၁၁၂။ ၆။) (၃) ဓမ္မကထာနယ-ကြည့်။ (၄) ဓမ္မကထာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ က။ ၄၄၁။ ဣဒါနိ ဓမ္မကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၁၂။ ၂၇၀။ (၅) ဓမ္မကထာသမယ-ကြည့်။

ဓမ္မကထာအာလောက (ပု) [ဓမ္မကထာ+အာ-လောက] တရားစကား-တရားဒေသနာ-အရောင်-အလင်း။ ဓမ္မကထာအာလောကော ဝိ။ သံ၊ ၄၁၁။ ၅၀။ သဗ္ဗတ္ထေဝ သတ္တုဓမ္မဒေသနာသတ္တာနံ ဟဒယတမံ ဝိဓမ္မန္တိ ဓမ္မကထာအာလောကော။ သံ၊ ၄၁၁။ ၉၆။

ဓမ္မကထာကထာန (န) [ဓမ္မကထာ+ကထာန] တရားစကားဟောပြောခြင်း။ ဓမ္မကထာကထာန(ဒီ၊ ၄၁၂။ ၁၆၄)နိ သရဘညသရဘဏနာဒိဝ-

သေန ဓမ္မကထာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ဉ္စ၊၁၀၀။ (-သံ၊ဋီ၊
၂။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၉။)

ဓမ္မကထာကာလ (ပု) [ဓမ္မကထာ+ကာလ] တ
ရားစကားဟောရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။
န တေ ဓမ္မကထာကာလော၊ ဣစ္စာဟ မုနိ-
သတ္တမော။ အပါ၊၂။၁၂၉။ ဓမ္မကထာကာလေ
(ဓမ္မကထာကာလံ၊က) အတ္တဉ္စ ကာရဏဉ္စ
ဝိညာပေတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။

ဓမ္မကထာဓိပ္ပါယ် (ပု) [ဓမ္မကထာ + အဓိပ္ပါယ်]
(၁) တရားဟောခြင်း၌ (ဖြစ်သော) အလို၊
တရားဟောလိုခြင်း။ (တိ) (၂) တရားဟော
လိုသောသူ။ (၁) ဓမ္မကထာဓိပ္ပါယ်ော။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ကင်္ခါ၊၁၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၅၉။
(တိ) (၂) ဓမ္မကထာဓိပ္ပါယ်ောတိ မေဉ္စ ဒေ-
သေတုကာမော။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၉၃။

ဓမ္မကထာနန္တရံ (ဗျ) [ဓမ္မကထာ+အနန္တရံ] (က)
တရားစကား၏ အခြားမဲ့၌။ (ခ) တရားဟော
ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌။ ဓမ္မကထာနန္တရံ။ ဝဇီရ၊
၆၉။

ဓမ္မကထာနယ (ပု) [ဓမ္မကထာ+နယ] (၁) တရား
ဒေသနာကို ဟောကြောင်းဖြစ်သော နည်း၊
တရားဟောနည်း။ (၂) တရားဒေသနာကို
ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မကထာနယပကရဏကောသလ္လ (န) [ဓမ္မက-
ထာနယ+ပကရဏ+ကောသလ္လ] (၁) တ
ရားဟောနည်း (နှင့်) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်း၌
လိမ္မာသူ၏အဖြစ်။ (၂) တရားကိုထုတ်ဆောင်
ခြင်း (နှင့်) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်း၌ လိမ္မာသူ၏
အဖြစ်။ ဥဒ္ဒေသပရိပုစ္ဆာဟိ စ အနုဂ္ဂဟေ-
တာ ဓမ္မကထာနယပကရဏကောသလ္လာဒီနိ
သိက္ခာပိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၆၅။ နိသိန္နကထာပရိကထာဒီဝသေန ဓမ္မဿ
ကထာ ဓမ္မကထာနယော၊ ကေတ္တာဒိ မေဓီတိ
ဝေ ဝါ။ ပကရဏံ သတ္တ ပကရဏာနိ၊ တတ္ထ

ကောသလ္လံ ဓမ္မကထာနယပကရဏကော
သလ္လံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။

ဓမ္မကထာနိဋ္ဌာပန (န) [ဓမ္မကထာ+နိဋ္ဌာပန]
တရားစကားကို-ပြီး-ဆုံး-စေခြင်း။ ဓမ္မ-
ကထိကတ္ထေရဿ ဓမ္မကထာနိဋ္ဌာပနဉ္စ ကေကွ-
ဏေယေဝ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

ဓမ္မကထာပဗန္ဓ (ပု) [ဓမ္မကထာ+ပဗန္ဓ] တရား
စကားအစဉ်၊ တရားဟောစဉ်။ ဥဂ္ဂဟိတော
ဓမ္မကထာပဗန္ဓော (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄)တိ ကမ္မ-
ဋ္ဌာနဿ ဥပကာရော ဓမ္မကထာပဗန္ဓော။ မ၊
ဋီ၊၂။၇၂။

ဓမ္မကထာပရိယောသာန (န) [ဓမ္မကထာ+ပရိ-
ယောသာန] တရားစကား၏ အဆုံး။ ဓမ္မ-
ကထာပရိယောသာနေ....အဂမာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂။ (-ဓုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၀။)

ဓမ္မကထာဗန္ဓ (ပု) [ဓမ္မကထာ + ဗန္ဓ] တရား
စကားအစဉ်၊ တရားဟောစဉ်။ ဓမ္မကထာဗန္ဓ-
(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅)န္တံ ပဝေဏိ-
အာဂတံ ပကိဏ္ဏကဓမ္မကထာမဂ္ဂံ။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၉။

ဓမ္မကထာမဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မကထာ + မဂ္ဂ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ တေ ကေတောဝ ကေ ဓမ္မ-
ကထာမဂ္ဂံ ဥဂ္ဂဏိံ သု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။
ဓမ္မကထာမဂ္ဂန္တိ ဓမ္မကထာယ ပဗန္ဓံ။ သမ္မော၊
ယော။၂၁၀။

ဓမ္မကထာမတဓာရာ (ထိ) [ဓမ္မကထာ+အမတ-
ဓာရာ] တရားစကား ဟူသော အမြိုက်
ရေအယဉ်၊ အမြိုက်ရေအယဉ်နှင့်တူသော တ
ရားစကား။ ကိလေသဂ္ဂိသန္တတ္ထသဗ္ဗဇနမာန-
သံ ဓမ္မကထာမတဓာရာယ သိတိဘာဝံ ဇန-
ယန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၀၃။

ဓမ္မကထာမေသဝဿ (န) [ဓမ္မကထာ + မေသ-
ဝဿ] တရားဒေသနာမိုးရွာခြင်း။ ဓမ္မမေ-

ဆေနာတိ ဓမ္မကထာ မေသဝဿေန။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။ ၂၆၄။

ဓမ္မကထာဝသာန (န) [ဓမ္မကထာ+အဝသာန]
တရားစကား၏အဆုံး။ ဓမ္မကထာဝသာနေ
မဟာဇနေ ဥဋ္ဌာယ ဂတေ သတ္တာရံ ဝန္တိတော။
သံ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၆၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၄၂၉။ အပါ၊ဋ္ဌ။ ၁။
၂၈၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၄၃၅။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၅၉။)

ဓမ္မကထာသဝန (န) [ဓမ္မကထာ+သဝန] တရား
စကားကို ကြားနာခြင်း၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတော
ဓမ္မကထာသဝနေန စတုသစ္စံ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၃၂။

ဓမ္မကထာသဝနတ္ထ (ပု) [ဓမ္မကထာသဝန +
အတ္ထ] တရားစကားကို ကြားနာခြင်း အ
ကျိုး။ ဓမ္မကထာသဝနတ္ထ အာဂတာဟိ ဘဝိ-
တဗ္ဗံ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ။ ၅။ ၃၄၅။

ဓမ္မကထာဝိဓ (ပု၊ထိ) [ဓမ္မကထာ+ဝိဓ] တရား
ဟောခြင်းအခြင်းအရာ၊ တရားဟောပုံအခြင်း
အရာ။ ဘေဝေ ဓမ္မကထာဝိဓော။ သံ၊ဋ္ဌိ။ ၂။
၁၃၉။

ဓမ္မကထာဝိလာသ (ပု) [ဓမ္မကထာ+ဝိလာသ]
တရားဒေသနာတော်၏ - ကုန်မြူး-စမ္ပယ်-
တင့်တယ် - ခြင်း။ အတ္ထနော ဓမ္မကထာ-
ဝိလာသံ ဒဿေန္တော အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။ ၅။
၄၆၆။

ဓမ္မကထာဝိလာသဝိသေသဟေတု (ပု) [ဓမ္မက-
ထာဝိလာသ+ဝိသေသဟေတု] တရားဒေသ
နာတော်၏ - ကုန်မြူး-စမ္ပယ်-တင့်တယ် -
ခြင်း၏ ထူးသောအကြောင်း၊ တရားဒေသနာ
တော်၏-ကုန်မြူး-စမ္ပယ်-တင့်တယ်-ခြင်း၏
အကြောင်းထူး။ ဓမ္မကထိကာနံ ဓမ္မကထာ-
ဝိလာသဝိသေသဟေတုဘူတံ (ပကရဏံ)။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။ ၁။ ၈။

ဓမ္မကထာသဒိသ (တိ) [ဓမ္မကထာ+သဒိသ]
တရားဟောခြင်းနှင့်တူသော။ ဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မ-
ကထာသဒိသာဝဿ ကထာ ဟောတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။ ၃။ ၃၂၂။

ဓမ္မကထာသဒ္ဓ (ပု) [ဓမ္မကထာ+သဒ္ဓ] တရား
ဟောသံ။ ဓမ္မကထာသဒ္ဓမနုဿာဝေယျ။ ကံ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၁၂။

ဓမ္မကထာသမယ (ပု) [ဓမ္မကထာ+သမယ]
တရားဟောရာ-အချိန်-အခါ။ သန္တိပတိတာနံ
ကရဏီယဒ္ဓယသမယေသု ဓမ္မကထာသမ-
ယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၀။

ဓမ္မကထာသလိလ (န) [ဓမ္မကထာ+သလိလ]
တရားဒေသနာ ရေစင်။ ဓမ္မကထာသလိလေန
တေမေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၉။

ဓမ္မကထာသလိလဓာရာ (ထိ) [ဓမ္မကထာ +
သလိလဓာရာ] တရားဒေသနာ ရေအယဉ်။
ဓမ္မကထာသလိလဓာရံ ဝဿန္တေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၂၀၈။

ဓမ္မကထာသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဓမ္မကထာ+သိဒ္ဓိ] တရား
ဟောခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်း၊ တရားစကား၏
ပြီးစီးခြင်း။ ဓမ္မေန ဓမ္မကထာသိဒ္ဓိ။ သံ၊ဋ္ဌိ။ ၁။
၈၆။

ဓမ္မကထိက (တိ) [ဓမ္မ+ကထိက။ ဓမ္မကထာ+
ဣက] (၁) (က) တရားဟောတတ်သော၊
သူ၊ တရားဟောသူ။ (အဘိဓမ္မာကို ဟော
ပြောတတ်သူသာ ဓမ္မကထိကအစစ် ဖြစ်
သည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၀။ ဝဇီရ။ ၁၉၅။)

(ခ) အဘိဓမ္မာတရားကို ဟောစာတ်
သောသူ။ (၂) တရားနှင့်ယှဉ်သော စကား
ရှိသောသူ။ (၃) တရားဟောမှု၌ ကောင်း
သောသူ၊ တရားဟောကောင်းသူ။ (၄) ဓမ္မ-
ကထိကသုတ်။

(၁) (က) ပဌမေန ဓမ္မကထိကော ကထိကော 'ဓမ္မံ ဒေသေတိ'တိ ဝုတ္တတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။

ဓမ္မကထိကော (ပု၊ပ၊ဇ) - ဝိ၊၂။၉။ အံ၊ ၂။၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဓမ္မကထိကာ (ထိ၊ပ၊ဇ) - ထေရ်၊ဋ္ဌ၊၅။၉၊၁၃။ ဓမ္မကထိကာ (ပ၊ဗ) - ဝိ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊၄။၁၉၃။ ဓမ္မကထိက (အ၊ဇ) - သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။ ဓမ္မကထိကံ (ဒု၊ဇ) - ဝိ၊၂။၁၅။ အပ၊၂။၂၄၇။ ဓမ္မကထိကေ (ဒု၊ဗ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ ဓမ္မကထိကေန (တ၊ဇ) - သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။ ဓမ္မကထိကေဟိ (တ၊ဗ) - ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ဓမ္မကထိကဿ (စ၊ဇ) - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၃။ ဓမ္မကထိကာနံ (စ၊ဗ) - သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ ဓမ္မကထိကဿ (ဆ၊ဇ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ကင်္ခါ၊၁၃၉။ ဓမ္မကထိကာနံ (ဆ၊ဗ) - သာရတ္ထ၊၁။၆၀။ ဓမ္မကထိကေ (သ၊ဇ) - ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၁။၇၀။ ဓမ္မကထိကေသု (သ၊ဗ) - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ (ခ) ဓမ္မကထိကာ - (ဝိ၊၁။၂၄၅)တိ အာဘိဓမ္မိကာ။ ဝဇီရ၊၁၉၅။

(၂) ဓမ္မကထိကော (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁)တိ ဓမ္မေန ယုတ္တကထာ ဓမ္မကထာ၊ သာ တေဿ အတ္ထိတိ ဓမ္မကထိကော။ ဇာ၊ဋီ၊၇။၄၀၂။ (၃) ဓမ္မကထာယံ သာမူတိ ဓမ္မကထိကော။ ပါစိတ်၊ယော၊၂၉။ (၄) ကစ္စာနဂေါတ္တ ဓမ္မကထိကံ၊ အစေလံ တိဗ္ဗရုဏေန စ။ သံ၊၁။၂၆၅။

ဓမ္မကထိကဂုဏ (ပု) [ဓမ္မကထိက + ဂုဏ] တရားဟောသူ၏ - ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ (ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော ငြီးငွေ့ကြောင်းဉာဏ်။ အဘေဒေါပစာ။) ဓမ္မကထိကဂုဏော - (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃)တိ ဝိပဿနာဝိသယော အဘေဒေါပစာရေန ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။

ဓမ္မကထိကဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မကထိက + ဋ္ဌာန] တရားဟောသူ၏ နေရာ။ ဓမ္မကထိကဋ္ဌာနေ ဓမ္မကထိကော (ဟောတိ)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။

ဓမ္မကထိကတ္ထ (န) [ဓမ္မကထိက + တ္ထ] တရားဟောသူ၏ အဖြစ်၊ တရားဟောသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဂုဏ်။ ဓမ္မကထိကတ္ထံ။ အံ၊၁။၄၀။ ပုဏ္ဏော ဓမ္မကထိကတ္ထေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

ဓမ္မကထိကတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မကထိက + ထေရ] တရားဟောတတ်သော ထေရ်။ ဓမ္မကထိကတ္ထေရဿ ဓမ္မကထာနိဋ္ဌာပနဉ္စ ကေကုဏေယေဝ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။)

ဓမ္မကထိကဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဓမ္မကထိက + ဒေဝပုတ္တ] တရားဟောတတ်သော နတ်သား။ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဓမ္မကထိကဒေဝပုတ္တဿ ဓမ္မံ သုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။)

ဓမ္မကထိကနန္ဒက (ပု) [ဓမ္မကထိက + နန္ဒက] တရားဟောတတ်သော နန္ဒကရဟန်း။ (အရှင်နန္ဒကရဟန်းသည် တရားနာပရိသတ်ကို နှစ်သက်၍ပျအောင် တရားဓမ္မ ဟောပြတ်တတ်သဖြင့် ဓမ္မကထိကနန္ဒက အမည်ရသည်။) သဗ္ဗေသံယေဝ မနံ ဂဟေတွာ ကထေတုံ သက္ကောတိတိ ဓမ္မကထိကနန္ဒကော နာမ ဇာတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

ဓမ္မကထိကပုဂံဝ (ပု) [ဓမ္မကထိက + ပုဂံဝ] (၁) မြတ်သော ဓမ္မကထိက ရဟန်း။ (၂) (ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်း၊ သည်းခံနိုင်ခြင်းစသောဂုဏ်များကြောင့်) နွားလားနှင့်တူသော ဓမ္မကထိကရဟန်း။ (၁) ဓမ္မကထိကပုဂံဝါနံ၊ ဝိစိတ္တပဋိဘာနဇနနဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆။ (၂) ပုဂံဝါ ဝုစ္စန္တိ ဥသဘာ၊ အသန္တသနပရိဿယသဟနဿ ပရိပါလနာဒိဂုဏေဟိ တံသဒိသတာယ ဓမ္မကထိကာ ဝေပုဂံဝါတိ ဓမ္မကထိကပုဂံဝါ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈။

ဓမ္မကထိကပုစ္ဆသုတ္တ (န) [ဓမ္မကထိကပုစ္ဆာ + သုတ္တ] မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊စိတ်

တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှါ ဟောပြောနိုင်သူသာ ဓမ္မကထိကမည်၏၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ်ကျင့်သူ မည်၏ဟု အညတရရဟန်း၏ တရားဟောသူ နှင့်စပ်သော အမေးကို ဖြေဆိုရာသုတ်၊ ဓမ္မကထိကပုစ္ဆာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၇၂။

ဓမ္မကထိကပေမ (န၊ပု) [ဓမ္မကထိက + ပေမ] တရားဟောသောသူ၌ ချစ်ခြင်း။ ဒဟရသာမဏေရာ ဓမ္မကထိကပေမေန “ဘန္တေ ဣဝဿ ဥပေထာ” တိ ဝဒိ သု။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။

ဓမ္မကထိကဘာဝ (ပု) [ဓမ္မကထိက + ဘာဝ] တရားဟောတတ်သူ၏ အဖြစ်။ ဓမ္မကထိကဘာဝေ တေဒဂ္ဂပုတ္တံ သာဝကံ အာမန္တေသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ ၁။ ၄။ ၇။ ၂။ ၁၆။)

ဓမ္မကထိကဘိက္ခု (ပု) [ဓမ္မကထိက + ဘိက္ခု] တရားဟောတတ်သော ရဟန်း၊ တရားဟော ရဟန်း။ ဓမ္မကထိကဘိက္ခု ဓမ္မကထိကထေတီ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။)

ဓမ္မကထိကလက္ခဏ (န) [ဓမ္မကထိက + လက္ခဏ] တရားဟော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သိမှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’၊ ဓမ္မကထိကဖြစ်နိုင်ကြောင်းအင်္ဂါ လက္ခဏာ။ (ယင်း-အကျယ် ထေရ၊ ၂။ ၆၀။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉-တို့ ကြည့်။) “ကတိဟိ န ခေါ ဘန္တေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ဓမ္မကထိကော ဟောတီ” တိ ဓမ္မကထိကလက္ခဏံ ပုစ္ဆိ သု။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၄။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။)

ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မကထိက + ဝဂ္ဂ] ဓမ္မကထိကဝဂ်၊ ဓမ္မကထိကသုတ် ၂-သုတ်ကို ပဓာနထား၍ ဟောပြောရာသုတ်အစ။ (ယင်း၌ အဝိဇ္ဇာသုတ် အစရှိသော ၁၃-သုတ် ပါရှိသည်။) သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊

၂-ဝဂ်။ သံ၊ ၂။ ၁၃၂-၉။ ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။ သံ၊ ၂။ ၁၃၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။ ဓမ္မကထိကဝဂ္ဂဿ ပဌမေ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။

ဓမ္မကထိကဝန (န၊ပု) [ဓမ္မကထိက + ဝတ္ထု။ ဣ-ကို နှု-ပျူ။] တရားဟောသူတို့အား ပြုအပ်သော ကျင့်ဝတ်။ ဓမ္မဗိဇ္ဇနိယော ဓမ္မကထိကဝနံ ဥပေါသထာဂါရေ ပဒီပတေလဒါနန္တိ ဧဝံ ယာဝဇီဝံ ဗဟုဝိဓံ ကလျာဏကမ္ပံ ကတွာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။

ဓမ္မကထိကသက္ကာရ (တိ) [ဓမ္မကထိက + သက္ကာရ] တရားဟောသူအား - ကောင်းစွာပြုအပ် - ပူဇော်အပ် - သော (ပစ္စည်း)၊ တရားဟောသူအား - လှူဒါန်းဖွယ် - ပူဇော်ဖွယ် - (ပစ္စည်း)။ အယံ တေ ဓမ္မကထိကသက္ကာရော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။

ဓမ္မကထိကသုတ္တ (န) [ဓမ္မကထိက + သုတ္တ] (၁) တရားရှင် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် အညတရ ရဟန်းက ဓမ္မကထိကခေါ်ထိုက်သော ရဟန်းနှင့် စပ်၍ မေးလျှောက်လေရာ ဇရာမရဏ-စသည် ကင်းပျောက် ချုပ်ငြိမ်းအောင် ဟောပြောနိုင်သော ရဟန်းသာ ဓမ္မကထိကမည်ကြောင်း ဟောပြောရာသုတ်၊ ဓမ္မကထိကသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၅၈။

(၂) ခန္ဓာ ၅-ပါး ချုပ်ငြိမ်းအောင် ဟောပြောနိုင်သော ရဟန်းသာ ဓမ္မကထိက မည်ကြောင်း ဟောပြောရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၃၃။

(၃) အကျိုးနှင့် မစပ်သော တရားစကားကို အနည်းငယ်မျှသာ ဟောသော ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်၊ အကျိုးနှင့်စပ်သော တရားစကားကို အနည်းငယ်မျှသာ ဟောသော ဓမ္�ကထိကပုဂ္ဂိုလ်၊ အကျိုးနှင့်မစပ်သော တရား

စကားကို များစွာ ဟော သော ဓမ္မကထိက ပုဂ္ဂိုလ်၊ အကျိုးနှင့်စပ်သော တရားစကားကို များစွာဟောသော ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်-ဟူ၍ ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုးကို ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုတ္ထနိပါတ်ပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၁၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၅၅။

ဓမ္မကပ္ပနာ (ထိ) [ဓမ္မ+ကပ္ပနာ] ပရမတ္ထသဘော တရားကို ကြံစည်ခြင်း။ ကိဉ္စ ဓမ္မကပ္ပနာပိ နိရုတ္တကာ သိယာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၉။ သိ၊ ၁။ ၁၄၈။ ၁။ ၄၀၆။ မ၊ ၁။ ၂၂၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၁။

ဓမ္မကမ္မ (န) [ဓမ္မ+ကမ္မ။ (ဓမ္မိကမ္မိ-သံ)] ဓမ္မကံ၊ တရားသောအမှု၊ ဟုတ်မှန်သောအကြောင်း ဖြင့် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်မှု။ (ဓမ္မကာယ၊ သုဘ မင်္ဂလာကို ပြီးစေမှု။ စိန္တာမဏိ။) ဓမ္မကမ္မေ ဓမ္မကမ္မသညိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝိ၊ ၂။ ၅၅၊ ၁၆၆။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၄။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၅-၆၊ ၁၃၄။ (ဘူတေန ဝတ္ထုနာ ကတံ ဓမ္မေန ကတံ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၇။) (- ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၂၊ ၂၃၀။ ဝဇရ၊ ၂၃၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၃၆၊ ၁၃၇။)

ဓမ္မကမ္မတ္ထ (ပု) [ဓမ္မကမ္မ+အတ္ထ] တရားသော - ဟုတ်မှန်သော - အမှုဟူသောအကျိုး၊ တရားနှင့်စပ်သောအမှုကိစ္စ။ “ရာဇာ ပက္ခောသတိ” တိ ဝုတ္တေပိ ဓမ္မကမ္မတ္ထာယ အာဂန္တိ ဝနုတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁။

ဓမ္မကမ္မဒါဒသက (န၊ ပု) [ဓမ္မကမ္မ+ဒါဒသက] ဓမ္မကံ ၁၂-ပါးအပေါင်း။ ဓမ္မကမ္မဒါဒသကံ နိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၉၊ ၄၂၊ ၇၃။ (ယင်း-ဓမ္မကံသည် တဇ္ဇနိယကံ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၇-၉၊ နိယဿကံ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁၆၊ ၁၈၊ ပဗ္ဗာဇနိယကံ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၃၀-၁၊ ပဋိသာရဏိယကံ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁-၂၊ ဥက္ခေပနိယကံ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၊ ၆၁၊ ၇၃-တို့၌ အသီးသီး လာ၏။)

ဓမ္မကမ္မသညာ (ထိ) [ဓမ္မကမ္မ+သညာ] ဓမ္မကံ ဟူသော - အမှတ် - သညာ - ရှိသော (ရဟန်း မိန်းမ။) ဓမ္မကမ္မေ ဓမ္မကမ္မသညာ န ပဋိနိဿဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၆၊ ၃၀၉။ (-၄၄၁။)

ဓမ္မကမ္မသညိ (တိ) [ဓမ္မကမ္မ+သညိ] ဓမ္မကံဟူ သော - အမှတ် - သညာ - ရှိသော၊ သူ။ ဓမ္မကမ္မေ ဓမ္မကမ္မသညိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၆၇) တိ တဉ္စ သမနုဘာသနကမ္မံ ဓမ္မကမ္မံ ဟောတိ၊ တသ္မိ ဓမ္မကမ္မသညိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၄။ (- ဝိ၊ ၂။ ၅၅၊ ၇၅၊ ၁၆၆။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၅၊ ၁၃၄။ ကင်္ခါ။ ၂။ ၁၀၊ ၂၄၆၊ ၂၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၅။)

ဓမ္မကမ္မိက (တိ) [ဓမ္မကမ္မ + က္မိက] ဓမ္မကံ၌ ယှဉ် သော၊ ဓမ္မကံကို လိုလားသော၊ သူ။ ကဒါ နု ခေါ် က္မိက ဓမ္မကမ္မိကာ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနံ ပါပေ- တွာ နိဟရိဿန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဓမ္မကရက (န) [ဓမ္မ+ကရက] ရေစစ်၊ ဓမ္မ- ကရိုဏ်။ (ယင်း-ဓမ္မကရိုဏ်နှင့်စပ်၍ မှတ်သား ဖွယ် တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၄၃၉-ကြည့်။) ထေရော ဓမ္မကရကေန (ဓမ္မကရကေန၊ က) ဥဒကံ ဂဟေတွာ ရာဇာနံ မိလိန္တံ သညာပေ- သိ။ မိလိန္တံ၊ ၇၀။

ဓမ္မကရဏ (ပု၊ န) [ဓမ္မ+ကရဏ] (၁) ရေစစ်၊ ဓမ္မ- ကရိုဏ်။ (သဘောမှန်ဖြင့် အပ်အောင်ပြု ကြောင်းရေစစ်။) (တိ) (၂) တရားကို ပြုကျင့် တတ်သော၊ သူ။ (၁) ဓမ္မကရဏ (ဇာ၊ ၁။ ၁၄၉) ၌ ဓမ္မေန သဘာဝေန ကပ္ပိယဘာဝံ က- ရောန္တိ တေဇာတိ ဓမ္မကရဏံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၉။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မကရဏံ (ဓမ္မကရဏံ၊ သိ၊ သျှ။ မေကရဏံ၊ က)။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၅။ အရ- ဏိသဟိတံ ဓမ္မကရဏော.....သဗ္ဗမေတံ ဘာဇ- နိယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၈၃။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၆၄။ (-မဟာနိ။ ၁၇၃၊ ၃၆၈။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၈။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၅၂၊ ၂၉၆၊ ၃၀၈၊ ၄၄၂။ သံ၊ ၁။ ၂၆၈။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉၊ ၂၃၇၊ ၄၂၇၊ ၄၃၁။ အပ၊

ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇။
ဓမ္မကရဏ-လည်း ကြည့်။ (တိ)(၂) အယံ ပန
ဘဂဝတော ဓမ္မကရဏံ ထေရဉ္စ ဂဟေတွာ
ပက္ကာမိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။

ဓမ္မကရဏတ္ထိက (တိ) [ဓမ္မကရဏ+အတ္ထိက]
ရေစစ်-ဓမ္မကရဏံ-ဖြင့်-ကို- အလိုရှိသော၊
သူ။ ဓမ္မကရဏတ္ထိကဿ (ဓမ္မကရဏတ္ထိကဿ၊
သိ၊ သျှာ) ဓမ္မကရဏော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၈။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၆။

ဓမ္မကရဏပဋ္ဌ (ပု၊ န) [ဓမ္မကရဏ+ပဋ္ဌ] ရေစစ်
-ဓမ္မကရဏံ- အဝတ်-အထည်-စ။ သံဃဿ
ဓမ္မကရဏပဋ္ဌာဒိနံ အတ္ထာယ ဒေမ။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၂၇၃။

ဓမ္မကရုတ္တမ (ပု၊ န) [ဓမ္မကရဏ+ဥတ္တမ] မြတ်
သော-ရေစစ်-ဓမ္မကရဏံ။ ပရိဿာဝနေ
သုဂတေ၊ ဒတွာ ဓမ္မကရုတ္တမေ။ အပါ၊ ၁။
၃၆၁။

ဓမ္မကာမ (တိ) [ဓမ္မ+ကာမ] (၁) (ပိဋက
၃-ပုံ) ပါဠိဓမ္မကို အလိုရှိသော၊ သူ။ (၂) (သု
စရိုက် ၃-ပါး) တရားကို- အလိုရှိ-ကြိုက်နှစ်
သက်-သော၊ သူ။ (၃) (အစဉ်အလာကျင့်
သုံးအပ်သော) တရားကို- အလိုရှိ-တောင့်
တ-သော၊ သူ။ (၄) (လောကုတ္တရာ) တရား
ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ (၅) (ကုသိုလ်
ကမ္မပထ ၁၀-ပါး) တရားကို- အလိုရှိ-ချစ်
ခင်-တောင့်တ-နားထောင်-ကျင့်-သော၊
သူ။ (၆) (မင်းကျင့် ၁၀-ပါး) တရားကို
အလိုရှိသော၊ သူ။ (၇) (သံဃာညီညွတ်ခြင်း)
အကြောင်းကို အလိုရှိသော၊ သူ။

(၁) (ပိဋက ၃-ပုံ) ပါဠိဓမ္မကို အလိုရှိသော၊
သူ။ ဓမ္မကာမော သုပေသလော။ ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇။
ဓမ္မေ အဿ ကာမော သိနေဟောတိ ဓမ္မကာ-
မော၊ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပိယာယတိတိ
အတ္ထော။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ ဒိ၊

ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၈။ (- အံ၊ ၂။ ၂၇၅၊
၄၁၉။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၇။ ဝဇီရ။ ၅၄၅။)

(၂) (သုစရိုက် ၃-ပါး) တရားကို- အလို
ရှိ-ကြိုက်နှစ်သက်-သော၊ သူ။ ဓမ္မကာမော-
(ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀) တိ သုစရိတဓမ္မပိယော။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။ ဓမ္မကာမာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၂၂) တိ
တိဝိဓသုစရိတဓမ္မံ ရောစေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၈။
(- အပါ၊ ၁။ ၃၅၉၊ ၃၈၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၉။ သိ၊
ဋ္ဌ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၆။)

(၃) (အစဉ်အလာ ကျင့်သုံးအပ်သော)
တရားကို- အလိုရှိ-တောင့်တ- သော၊ သူ။
ဓမ္မကာမော (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၈) တိ ပဝေဏိဓမ္မမ္ပိ
သုစရိတဓမ္မမ္ပိ ကာမယမာနော ပတ္တယမာ-
နော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၉၀။

(၄) (လောကုတ္တရာ) တရားကို အလိုရှိ
သော၊ သူ။ ဓမ္မကာမဿ ဝိယ အရဟတ္တဖလာ-
ဓိကမမနုတ္တရံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၉။

(၅) (ကုသိုလ် ကမ္မပထ ၁၀-ပါး) တရား
ကို- အလိုရှိ - ချစ်ခင်-တောင့်တ - နား
ထောင်-ကျင့်-သော၊ သူ။ ဓမ္မကာမော ဘဝံ
ဟောတိ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မံ ကာမေတိ
ပိဟေတိ ပတ္တေတိ သုဏာတိ ပဋိပဇ္ဇတိ။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။

(၆) (မင်းကျင့် ၁၀-ပါး) တရားကို အလို
ရှိသော၊ သူ။ အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဉာယဉ္စ၊ ဓမ္မကာမော
ရထေသဘော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၁၁။

(၇) (သံဃာ ညီညွတ်ခြင်း) အကြောင်း
ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဓမ္မကာမေန ဝိညနာ
ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခိတဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၆၇။

ဓမ္မကာယ (ပု) [ဓမ္မ+ကာယ] (၁) (က) (ပရိ
ယတ်, ပဋိပတ်) တရားအပေါင်း။ (ခ)
(သီလ, သမာဓိ, ပညာ) တရားအပေါင်း။
(ဂ) (သမာဓိ-စသော) တရားအပေါင်း။
(ဃ) (ဒုက္ခသစ္စာ) တရားအပေါင်း။ (င)

(ဒသဗလဉာဏ်၊ စတုဝေသာရဋ္ဌဉာဏ်၊ ဆအသ္မာဓာရဏဉာဏ်၊ ၁၈-ပါးသော အာဝေဏိကဂုဏ်တော်-စသော) တရားအပေါင်း။ (စ) (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားအပေါင်း။ (ဆ) (ဘုရားအလောင်း အလျှာတို့၏ ပါရမီ ၁၀-ပါး၊ စရိယ ၃-ပါး၊ စွန့်ခြင်းကြီး ၅-ပါး) တရားအပေါင်း။ (ဇ) (စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ) တရားအပေါင်း။ (ဈ) (မဟာကရုဏာ-စသော) တရားအပေါင်း။ (ည) (အဒေါသ-စသော) တရားအပေါင်း။ (ဋ) (ဒသဗလဉာဏ်၊ စတုဝေသာရဋ္ဌဉာဏ် စသော) တရားအပေါင်း။ (တိ) (၂) (က) (ပိဋက ၃-ပုံ) တရားဟူသော တရားအပေါင်းရှိသော။ (ခ) (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ် စသော) တရားအပေါင်းရှိသော။ (ဂ) အလုံးစုံသော တရားအပေါင်းရှိသော (ဘုရားရှင်)။ (ဓမ္မကောယ၊ ဓမ္မစက္က၊ ဓမ္မကရ၊ ဓမ္မကေတု၊ ဓမ္မာဓိပတိ-တို့သည် ဘုရားရှင်၏အမည်တို့ ဖြစ်ကြသည်ဟု သိဟိဋ္ဌိ။ ဓာနံ၊ ဓမ္မကောယ-ပုဒ်၌ မှာထား၏။)

(၁) (က) (ပရိယတ်, ပဋိပတ်)တရားအပေါင်း။ ဓမ္မကာယဉ္စ ဒီပေန္တံ၊ ကေဝလံ ရတနာကရံ။ အပါ။ ၁၁၇။ (ခ) (သီလ သမာဓိ ပညာ) တရားအပေါင်း။ ဓမ္မေ ဌိတဿာ- (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈)တိ ဓမ္မကာယေ သပ္ပတိဌိတဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (ဂ) (သမာဓိ-စသော) တရားအပေါင်း။ သဗ္ဗေပိ ဧတေ ဓမ္မာ ဓမ္မကာယော- တိယေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆန္တိ။ ပေဋကော။ ၂၉၉။ (ဃ) (ဒုက္ခသစ္စာ) တရားအပေါင်း။ စတုတ္ထံ မဂ္ဂံ နိဗ္ဗုတ္တေတွာ ဓမ္မကာယဿ (နာမကာယဿ၊ သျှ၊ ၁။ ၁၈) ပရိညာတတ္တာ ပုန နာမကာယာပိ ဝိမုတ္တော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တော။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၉။ (င) (ဒသဗလဉာဏ်၊ စတုဝေသာရဉ္စဉာဏ်၊ ဆအသာဓာရဏဉာဏ်၊ ဘဂ-ပါးသော အာဝေဏိကဂုဏ်တော်-စသော) တရားအပေါင်း။ ဒသဗလ စတုဝေသာရဉ္စ ဆ-

အသားစားရကဉာဏ အဋ္ဌာရသားဝေဏီက ဗုံဒွ-
ဓမ္မပ္ပဘူတိ အပရိမာဏဂုဏ ဂဏသမန္နာဂတာ-
ယ ဓမ္မကာယသမ္ပတ္တိယာ။ ဥဒါနုဋ္ဌ။ ၇၈။
(-မိလိန္ဒ။ ၇၇။ သုတ္တနိဋ္ဌ။ ၁။ ၃၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၄၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀။) (စ) (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး)
တရားအပေါင်း။ ဣဓ ဘဂဝါ “ဓမ္မကာယော
ခေါ မဟာရာဇ တထာဂတော” တိ ဝုတ္တံ
ဓမ္မကာယတံ ဒဿေတိ။ နဝဝိဓော ဟိ
လောကုတ္တရာဓမ္မော တထာဂတဿ ကာယော
နာမ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၈။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅။
ထေရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၉။) (ဆ)
(ဘုရားအလောင်းဒဿျာတို့၏ ပါရမီ ၁၀-
ပါး၊ စရိယ ၃-ပါး၊ စွန့်ခြင်းကြီး ၅-ပါး) တရား
အပေါင်း။ ပရံ ဝါ အတ္တဘူတတော ဓမ္မကာ-
ယတော အညံ ပဋိပက္ခံ....ဟိ သတိတိ ပရမော၊
မဟာသတ္တော။ စရိယာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၆၇။ (ဇ) (စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ) တရား
အပေါင်း။ အနိန္ဒိတော ဓမ္မကာယော (ဓမ္မ-
တနု၊ သီ၊ ဣ၊ က) မမ သံဝဒ္ဓိတော တယာ။
အပ၊ ၂။ ၂၀၉။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။ (ဈ) (မဟာ
ကရုဏာစသော) တရားအပေါင်း။ ဓမ္မကာယ
ဂုဏ-ကြည့်။ (ည) (အဒေါသ-စသော) တရား
အပေါင်း။ ဓမ္မကာယသမ္ပတ္တိ (၁) ကြည့်။
(ဋ) (ဒသဗလဉာဏ်၊ စတုဝေသာရဋ္ဌဉာဏ်
စသော) တရားအပေါင်း။ ဓမ္မကာယသိရိ (၂)
ကြည့်။

(တိ) (၂) (က) (ပိဋက ၃-ပုံ) တရားဟူ
 သော တရားအပေါင်းရှိသော။ ဓမ္မကာ-
 ယော ဣတိပီ(ဒီ၊ ၃။ ၆၉)တိ ကဿာ တထာ-
 ဂတော “ဓမ္မကာယော” တိ ဝုတ္တော။ တထာ-
 ဂတော ဟိ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဟဒယေန
 စိန္တေတွာ ဝါစာယ အဘိနိဟရိ။ တေနဿ
 ကာယော ဓမ္မမယတ္တာ ဓမ္မောဝ။ ဣတိ
 ဓမ္မော ကာယော အဿာတိ ဓမ္မကာယော။
 ဒီ၊ ၁။ ၄၉။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄၅။ ဝဇီရ။

၁၅၊ ၁၉။) (ခ) (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်-
စသော) တရားအပေါင်းရှိသော။ ဓမ္မကာ-
ယတ္ထ(၂)-ကြည့်။ (ဂ) အလုံးစုံသော တရား
အပေါင်းရှိသော(ဘုရား)။ဓမ္မကာယတ္ထ-(၃)
ကြည့်။

ဓမ္မကာယဂုဏ (ပု) [ဓမ္မကာယ+ဂုဏ] မဟာက
ရုဏာ-စသော တရားအပေါင်းဟူသောဂုဏ်။
တေဟိ သဒ္ဓိံ အယမေဝ ရူပကာယဂုဏေဟိ
စေဝ ဓမ္မကာယဂုဏေဟိ စ သမော။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၂၆၈။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၇၅။ (-မ၊ ၃။ ၂။
၅၂။)

ဓမ္မကာယတ္ထ(န) [ဓမ္မကာယ+တ္ထ] (၁) ပိဋက ၃-ပုံ
ဟူသော တရားအပေါင်းရှိသူ၏အဖြစ်။ (၂)
ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်စသော တရားအ
ပေါင်းရှိသူ၏ အဖြစ်။ (၃) အလုံးစုံသော
တရားအပေါင်းရှိသူ၏အဖြစ်။ (၁) ဓမ္မကာ-
ယတ္တာ ဝေ ဗြဟ္မကာယော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၄၉။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၄၁။ (၂) ဓမ္မကာယတ္တာ ဘဂဝတော
ဂုဏ် အာရဗ္ဘ ပဝတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄။ (၃)
ဓမ္မော ဝါ ဘဂဝါ ဓမ္မဿာမီ ဓမ္မကာယတ္တာ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၅။ (-ဝဇီရ၊ ၄။ ၁။)

ဓမ္မကာယဒဿန (န) [ဓမ္မကာယ + ဒဿန]
လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားအပေါင်းကို သိ
မြင်ခြင်း။ တဿာဿ ဓမ္မကာယဒဿနံ ပဂေဝ
သိဒ္ဓိံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၃။

ဓမ္မကာယသမောဓာန (န) [ဓမ္မကာယ + သမော-
ဓာန] လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားအပေါင်း
နှင့် ပေါင်းဆုံခြင်း။ ဉာဏစက္ခုနာဝ ဒဿနံ
ဓမ္မကာယသမောဓာနမေဝ စ ပမာဏံ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၀။

ဓမ္မကာယသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မကာယ + သမ္ပတ္တိ]
(၁) အဒေါသ-စသောတရားအပေါင်း-၏-
နှင့်-ပြည့်စုံခြင်း။ (၂) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး
တရားအပေါင်း-၏-နှင့်-ပြည့်စုံခြင်း။ (၁)
ဘဂ္ဂဒေါသတာယ ဓမ္မကာယသမ္ပတ္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။

၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၂။ မဟာနိ၊
၄။ ၂၂၉။ (၂) ဝေရူပါယ ဓမ္မကာယ-
သမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၂။

ဓမ္မကာယသိရိ (ထိ) [ဓမ္မကာယ + သိရိ] (၁)
လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားအပေါင်းဟူသော
အသရေ။ (၂) ဒသဗလဉာဏ် စတုဝေသာ-
ရဇ္ဇဉာဏ်-စသော တရားအပေါင်း ဟူသော
အသရေ။ (၃) အလုံးစုံသောတရားအပေါင်း
ဟူသော အသရေ။ (၁) (၂) ဓမ္မကာယ-
သိရိယာ စ သမန္နာဂတတ္တာ သိရိမာ။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၂၄၇။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၆။) (၂) အနန္တ-
ပရိမာဏဂုဏသမုဒယောပသောဘိနိ ဓမ္မ-
ကာယသိရိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၂၄။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။
၃၀၂။ (၃) ဝေ သဗ္ဗညုတာယ သဗ္ဗာ ဓမ္မ-
ကာယသိရိ ဂဟိတာ ဝေ နာမ ဟောတိ။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၈။

ဓမ္မကာယူပပန္န (တိ) [ဓမ္မကာယ + ဥပပန္န] တရား
အပေါင်း၌ (အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ဖြင့်) ဖြစ်
သော။ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂရတနံ မဟန္တံ
ဓမ္မကာယူပပန္နံ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၂။ ဗုဒ္ဓါဒိဟိပိ
အပ္ပဟာနီယတာယ မဟန္တဓမ္မသဘာဝတ္တာ
ဓမ္မကာယေ စ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌေန ဓမ္မကာယူပပန္နံ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၀။

ဓမ္မကာရဏ (န) [ဓမ္မ + ကာရဏ] (ပရိယတ်)
တရားဟူသော အကြောင်း၊ တရားထူးကို ရ
ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော ပရိယတ်တရား။
ဓမ္မကာရဏန္တိ၊ ပရိယတ္တိဓမ္မဘူတံ ဝိသေ
သာဓိဂမဿ ဟေတုန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၂။
၈၈။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၂။ ၁၂၂။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅၊ ၃၆၁။)

ဓမ္မကိစ္စ (န) [ဓမ္မ + ကိစ္စ။ (မဓိက္ခဏျ-သံ)] (၁)
(ဝေဒနာ သညာ စသော) ပရမတ္ထသဘော
တရားတို့၏(ခံစားခြင်း၊ သိခြင်းစသော) ကိစ္စ။
(၂) ကုသိုလ်-ကောင်းမှု-ဟူသော ပြုဖွယ်
ကိစ္စ၊ ကောင်းမှုဟူသော ပြုအပ်သောကံ။ (၁)

“ဝေဒိယနကာလော သဉ္ဇာနနကာလော”တိ
အာဒိနာ နယေန ဓမ္မကိစ္စံ ဝါ။ အဘိ၊ဌ၊
၁။၁၀၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။
မူလဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ အနုဋ္ဌ၊၂။၉၆။) (၂) ဓမ္မ-
ကိစ္စ(ဝိ၊ဌ၊၂။၁၉၂)န္တိ ပုညကမ္ပံ။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၂၂။ ဓမ္မကိစ္စန္တိ ပုညကရကိယံ၊ ဓမ္မသဒ္ဓေါ
ဟေတ္ထ ပုညဝါစကော။ ပါစိတ်၊ယော၊၁၅၇။

ဓမ္မကိစ္စဝိသေသဝိဘာဝနပရ (တိ) [ဓမ္မ ကိစ္စဝိသေ-
သ + ဝိဘာဝန + ပရ] ပရမတ္ထသဘောတရား
တို့၏ ကိစ္စအထူးကို ထင်စွာပြခြင်းလျှင် -
အလွန်အမြတ် - ပြောင်းခြင်း - ရှိသော
(ဒေသနာ)။ တတ္ထ ဟိ ဓမ္မာနံ ဓမ္မကိစ္စဝိသေ-
သဝိဘာဝနပရယ ဒေသနာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၈။

ဓမ္မကိစ္စိ (ပု) [ဓမ္မ + ကိစ္စိ] အရှင်ဓမ္မကိစ္စိထေရ်။
(ယင်းသည် B.E. ၁၇၀၇-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်း-
တက်သော ပရက္ကမဗာဟုမင်း လက်ထက်၌
ကင်ရှားသည့် မထေရ်မြတ် ဖြစ်သည်။ သီ-
ဟိုဠ်-မြန်မာစစ်ပွဲ ပြေလည်ငြိမ်းအေးရေးကိစ္စ
အတွက် ဆွေးနွေးရန် အရှင်ဝါစိယရမထေရ်
နှင့် မြန်မာပြည် (ရာမညတိုင်း)သို့ ပရက္ကမ-
ဗာဟုမင်း၏ တိုက်တွန်းချက်အရ ကြွရောက်
ခဲ့ဘူးသည်။ အကျယ် သီဟိုဠ်ဘာသာရေး
မဟာဝံသ-နှင့် D.P ကြည့်။) ဝါစိယရဉ္ဇာ-
စရိယံ၊ ဓမ္မကိစ္စိဉ္ဇ ဟုတော်။ မဟာဝံသ၊၇၄။
၃၂။

ဓမ္မကိစ္စိတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မကိစ္စိ + ထေရ] အရှင်ဓမ္မ-
ကိစ္စိထေရ်။ (ယင်းသည် A.D. ၁၄-ရာစုတွင်
သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် ပညာရှင်ဖြစ်
သည်။ ဗာလာဝတာရသဒ္ဓါကျမ်း အပါအဝင်
ဇိနဗောဓာဝလိကျမ်း၊ ပါရမီ မဟာသတ္တက
ကျမ်း-စသည်တို့ကိုလည်း ပြုစီရင်ခဲ့သည်။ အ-
ကျယ် သီဟိုဠ် ပါဠိသာဟိတျ၊ P.L.C. တို့
ကြည့်။) ဓမ္မကိစ္စိတ္ထေရေန ယောသုဘိက-

တော သရလော သုဂန္ဓော။ ဗာလာဝတာ၊ဋီ၊
သစ်။၇။

ဓမ္မကိဋ္ဌာ (ထိ) [ဓမ္မ + ကိဋ္ဌာ] တရားဖြင့် - ဓမ္မ-
လျော် - ပျော်ပါး - ကစား - ခြင်း။ ဗဟုဝိဓံ
ဓမ္မကိဋ္ဌံ မဘိကိဋ္ဌတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၄၀။

ဓမ္မကုစ္ဆိသမာတပ (တိ) [ဓမ္မ + ကုစ္ဆိသမာတပ]
(စတုတ္ထဈာန်သမာဓိ)တရားဟူသော (အဘိ-
ညာဉ်စသည်တို့၏) - ကျေကျက် - ပြည့်ဖြိုး -
ထဝမ်းရှိသော (ဘုရားရှင်)။ (ဆင်ပြောင်ကြီး
အား အစာကျေကျက် ပြည့်ဖြိုးရာ ဝမ်းရှိ
သကဲ့သို့ ဘုရားရှင်အားလည်း ဣဒ္ဓိဝိအဘိ-
ညာဉ်စသည်တို့၏ ပြည့်စုံရာ စတုတ္ထဈာန်
သမာဓိဝမ်း ရှိတော်မူ၏။) ဓမ္မကုစ္ဆိသမာတ-
ပေါ (အံ၊၂။၃၀၄)တိ ဓမ္မော ဝုစ္စတိ စတုတ္ထ-
ဇ္ဈာနသမာဓိ ကုစ္ဆိယေဝ သမာတပေါ ကုစ္ဆိ-
သမာတပေါ။ သမာတပေါ နာမ သမာတ-
ပနဋ္ဌာနံ။ ဓမ္မော ကုစ္ဆိသမာတပေါ အဿာ-
တိ ဓမ္မကုစ္ဆိသမာတပေါ။ စတုတ္ထဇ္ဈာန-
သမာဓိသို့ ဌိတဿ ဟိ တေ တေ ဣဒ္ဓိဝိ-
ဓာဒိဓမ္မာ ဣဇ္ဈန္တိ၊ တဿ သော ကုစ္ဆိသမာ-
တပေါတိ ဝုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

ဓမ္မကုစ္ဆိသမာဝါသ (တိ) [ဓမ္မ + ကုစ္ဆိသမာဝါသ]
(သမထ၊ ဝိပဿနာ) တရားဟူသော (အဘိ-
ညာဉ်၊ သမထတို့၏) အညီအမျှ တည်နေရာ
ဝမ်းရှိသော (ဘုရားရှင်)။ (ဆင်ပြောင်ကြီး
အား အစာ၏တည်ရာ ဝမ်းရှိသကဲ့သို့ ဘုရား
ရှင်အားလည်း အဘိညာဉ်သမထတို့၏ တည်
ရာ သမထ၊ ဝိပဿနာ ဝမ်းရှိတော်မူ၏။)
ဓမ္မကုစ္ဆိသမာဝါသော၊ ဝိဝေကော တဿ
ဝါလင်္ဂိ။ ထေရ၊၃၁၈။ သမာ ဝသန္တိ ဧတ္ထာ-
တိ သမာဝါသော၊ ဘာဇနံ၊ ကုစ္ဆိ ဝေ
သမာဝါသော၊ အဘိညာသမထာနံ အာဓာ-
နဘာဝတော သမထဝိပဿနာသင်္ခါတော
ဓမ္မော ကုစ္ဆိသမာဝါသော ဘေဏ္ဍာတိ ဓမ္မ-
ကုစ္ဆိသမာဝါသော။ တေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။

ဓမ္မကုဋ် (ထိ) [ဓမ္မ+ကုဋ်] (လောကုတ္တရာ
၉-ပါး) တရားဟူသော နေအိမ်၊ နေအိမ်
အလား လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရား။ သော
ဓမ္မကုဋ် တဝါ(အပါး၁၄၇)တိသော သဗ္ဗနဝ-
လောကုတ္တရာဓမ္မသင်္ခါတာ တဝ တုယံ ဓမ္မကုဋ်
ဝသနဂေဟန္တိ အတ္ထော။ အပါး၁၄၈။ ၂၂။

ဓမ္မကုတ္တရာ (တိ) [ဓမ္မကရဏ+ဥတ္တရာ] မြတ်သော
ရေစစ်၊ ဓမ္မကရိုက်။ သြသဓဉ္စနနာဋိ စ၊
သလာကာ ဓမ္မကုတ္တရာ။ အပါး၁၄၉။ ၂၂။

ဓမ္မကုသလ (တိ) [ဓမ္မ+ကုသလ] (၁) ပါဠိ၌
-လိမ္မာ - ကျမ်းကျင် - သော၊ သူ။ (၂)
အကြောင်း-အကြောင်းတရား-၌-လိမ္မာ-
ကျမ်းကျင်-သော၊ သူ။ (၁) ဓမ္မကုသလော-
(အံ၊ ၂။ ၁၇၇)တိ ပါဠိယံ ဆေကော။ အံ၊ ၁။
၃။ ၆၀။ န ဓမ္မကုသလော (ဝိ၊ ၂။ ၃၄၂)တိ
အာစရိယမုခတော အနုဂ္ဂဟိတတ္တာပါဠိယံ န
ကုသလော။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၂။ (-မ၊ ၁။ ၁၅။ သံ၊
၄။ ၁။ ၄။ ၂၃။ ၁။ ၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀။)
(၁)(၂) ဓမ္မကုသလော(ဒီ၊ ၁။ ၂၇) ဓမ္မော-
တိ ပါဠိဓမ္မော၊ နာနာဝိဓော ဝါ ဟေတု။ သီ၊
၃။ ၁။ ၁။ ၁၄၇။ (၂) ဓမ္မကုသလော(နေတ္ထိ၊
၁၉)တိ ပစ္စယဓမ္မေသု ကုသလော။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၇၀။

ဓမ္မကေတု (ပု) [ဓမ္မ+ကေတု] (၁) တရားဟူ
သော-တံခွန်-အလံ၊ တံခွန်-အလံ-နှင့်
တူသောတရား (ဓမ္မစကြာတရား)။ (တိ)
(၂) တရားဟူသော-တံခွန်-အလံ-ရှိသော၊
တရားဟူသော-တံခွန်-အလံ-ကို-မြှောက်
ချီ-လွှင့်ထူ-တတ်သော၊ သူ။ (၁) ဥဿာပေ-
န္တောဓမ္မကေတု။ မိလိန္ဒ၊ ၂၀။ (တိ) (၂) ဓမ္မ-
ကေတု ပဝတ္ထေတိတိ ဓမ္မစက္ကံ။ ပဋိသံ၊ ၃၄၃။
ဓမ္မဒ္ဓဇော ဓမ္မကေတု(ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ၁။ ၁၀၀။
အံ၊ ၂။ ၁၃၂)တိ တံ ဓမ္မံ ဇေမိဝ ပုရက္ခတွာ
ကေတုမိဝ စ ဥက္ခိပိတွာ ပဝတ္ထိယာ ဓမ္မဒ္ဓ-
ဇော ဓမ္မကေတု စ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊
၄။ ၃။ ၃၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။

ဓမ္မကောဋ္ဌာသ (ပု၊ န) [ဓမ္မ + ကောဋ္ဌာသ]
တရားအဖို့အစု။ အနဘိဇ္ဈာ ကော ဓမ္မ-
ကောဋ္ဌာသော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။
ဓမ္မပဒါနိတိ ဓမ္မကောဋ္ဌာသ(နိ)။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၂၀၄။ အံ၊ ၁။ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ဓမ္မကော-
ဋ္ဌာသံ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၄။ မ၊ ၄။
၁။ ၉၄။ မ၊ ၄။ ၄။ ၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀။ အံ၊ ၁။ ၁။
၆၆။)

ဓမ္မကောဋ္ဌာသပရိစ္ဆေဒဉာဏ (န) [ဓမ္မကောဋ္ဌာ-
သ+ပရိစ္ဆေဒ+ဉာဏ] (ရုပ်၊ နာမ်)တရား
အဖို့အစုကို ပိုင်းခြားတတ်သောဉာဏ်။ ဣမ-
သ္မိံ သုတ္တေ ဓမ္မကောဋ္ဌာသပရိစ္ဆေဒဉာဏံ
နာမ ကထိတံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ (-အံ၊ ၁။ ၂။
၄၇။)

ဓမ္မကောဋ္ဌာသဘာဂီ (တိ) [ဓမ္မကောဋ္ဌာသ +
ဘာဂ+ဤ]တရားအဖို့အစုဟူသော အဖို့အစု
ရှိသော၊ သူ။ ဘဂဝတော ဓမ္မေသု ဒါယာဒေါ
ဓမ္မကောဋ္ဌာသဘာဂီ။ အပါး၁၄၉။ ၃၁။

ဓမ္မကောဏ္ဍ (န) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဓမ္မကောဏ္ဍမြို့။
(ယင်းသည် ဝိဒေဟပြည် ပဗ္ဗတတိုင်း၌
တည်ရှိခဲ့သည်။ နှား ၃-သောင်းပိုင်ရှင် ဓနိယ
သူကြွယ်ဖွားမြင်ရာ မြို့ဖြစ်သည်။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၁။ ၂၄။ D.P.-လည်း ကြည့်။) အောက်ပုဒ်
သိ-မူကဲ့ ကြည့်။

ဓမ္မကောရဏ္ဍ (န) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဓမ္မကောရဏ္ဍ
မြို့။ အမှောက် ဘဂဝတော ကာလေ ဝိဒေဟ-
ရဋ္ဌမဇ္ဈေ ပဗ္ဗတရဋ္ဌ နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဓမ္မ-
ကောရဏ္ဍံ (ဓမ္မကောဏ္ဍံ၊ သိ) နာမ နဂရံ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓမ္မကောသ (ပု၊ န) [ဓမ္မ + ကောသ] ပရိယတ်
တရားဟူသော ဘဏ်တိုက်။ (ဥစ္စာရတနာ
သိမီးရာ ဘဏ်တိုက်သည် ကောသ မည်သကဲ့
သို့ ပိဋကတ် ၃-ပုံ ပရိယတ္တိတရားသည်လည်း
လောကုတ္တရာတရား ရတနာ ၉-ပါးကို သိမီး

ရာဖြစ်သဖြင့် ‘ဓမ္မကောသ’မည်သည်။) အတ္ထု-
ဗျဉ်နသမ္ပန္နဿ ဓမ္မကောသဿ အနုပါလနသ-
မတ္တတော ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကတ္ထသိဒ္ဓိ၊ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၃၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။
ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။ ပရိယတ္တိဓမ္မောယေဝ နဝလော-
ကုတ္တရရတနသန္တိဓာနတော သတ္တဝိဓဿ ဒသ-
ဝိဓဿ ဝါ ရတနဿ သန္တိဓာနော ကောသော
ဝိယာတိ ဓမ္မကောသော။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁။ ၁၅။
(-ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂၄။)

ဓမ္မကောသရာက္ခ (တိ) [ဓမ္မကောသ+အာရာက္ခ]
ပရိယတ်တရား ဘဏ္ဍာတိုက်ကို စောင့်ရှောက်
တတ်သောသူ (အရှင်အာနန္ဒာ စသည်)။
စတူဟိ အတ္ထရိယဗ္ဗုတဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော
သတ္တု ဓမ္မကောသရာက္ခော အယံ မဟာထေ-
ရော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁၅-၆။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၀။

ဓမ္မက္ခောသ (ပု) [ဓမ္မ+ကောသ။ ဓမ္မ+အက္ခော-
သ] (၁) သဘောအားဖြင့် ဖြစ်သော-အဖို့
-အစု။ (၂) သဘောအားဖြင့်ဖြစ်သော ဆဲ
ရေးခြင်း။ (မ၊ သု၊ မြန်။) (၁) (၂) အက္ခ-
ဌော စ ပန ပူရဏော ကဿပေါ ဓမ္မက္ခော-
သေန။ မ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဓမ္မက္ခောသေနာတိ
သဘာဝက္ခောသေန။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ သဘာ-
ဝက္ခောသေနာတိ သဘာဝတော ပဝတ္ထ-
ကောဌာသေန။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။

ဓမ္မက္ခ (တိ) [ဓမ္မ + အက္ခ (=အာ + ခါ + အ)]
တရားဟောတတ်သောသူ။ နိဗ္ဗာယိဿတိ
ဓမ္မက္ခော၊ န ပဿိဿာမ သုဗ္ဗတေ။ အပ၊ ၂။
၁၂၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၂။

ဓမ္မက္ခန္ဓ (ပု) [ဓမ္မ+ခန္ဓ] (၁) တရားအစု၊ (က)
(ပရိယတ်) တရားအစု။ (ခ) (သီလ-စသော)
တရားအစု။ (၂) (သီလ-စသော) ဂုဏ်အစု။
(၃) (သီလ-စသော) တရားဂုဏ်ကျေးဇူး။ (၁)
(က) ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေနာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၂၅) တိ ဓမ္မရာသိဝသေန။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃။ သီ၊
ဌ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၃။ (-မိလိန္ဒ၊ ၃၂၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။

၃၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။
သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၄။) (ခ) ဓမ္မက္ခန္ဓာ (ပဋိသံ။
၃၄) တိ ဓမ္မဝိဘာဂါ ဓမ္မကောဌာသာ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ (၂) ယေ တေ သီလာဒယော
ဓမ္မက္ခန္ဓာ ဂုဏကောဌာသာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၅။
ဓမ္မက္ခန္ဓာ ဂုဏဘာဂါ ဂုဏကောဌာသာ။ မ၊ ဌ၊
၁။ ၃၇။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ မ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၉။
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊
၁၂၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၆။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၆။)
(၃) ဓမ္မက္ခန္ဓာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၉၁) တိ ဧတ္ထ ဂုဏဌော
ခန္ဓဌော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။

(ဓမ္မက္ခန္ဓာ “ဂ-သောင်း ၄-ထောင်” ရေ
တွက်ပုံ—စုဏ္ဏိယ သုတ္တန်ပါဠိတော်များ၌
အနုသန္ဓေတခုသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ ဂါထာ
များ၌ အမေးဂါထာသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊
အပြေဂါထာသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ အဘိ-
ဓမ္မပိဋက၌ တိက် ၁-ခု၊ ဒုက် ၁-ခုကို ဝေဘန်
ရာဝါရသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခုစီ၊ ဝိနည်းပိဋက၌
ဝတ္ထုတခုသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ မာတိကာသည်
ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခု၊ ပဒဘာဇနီ၊ အန္တရာပတ္တိဝါရ၊
အာပတ္တိဝါရ၊ အနာပတ္တိဝါရ၊ တိကစ္ဆေဒဝါရ
များသည် ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၁-ခုစီ။ ဤသို့ ရေတွက်
လျှင် ဓမ္မက္ခန္ဓာပေါင်း ဂ-သောင်း ၄-ထောင်
ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅။

ဓမ္မက္ခန္ဓာ “ဂ-သောင်း ၄-ထောင်” ဟူသည်
ဘုရားရှင်ထံတော်မှ ‘ဂ-သောင်း ၂-ထောင်
အရှင်သာရိပုတြာ - စသော ရဟန်းတော်
များအထံမှ ‘၂-ထောင်’ အားဖြင့် အရှင် အာ-
နန္ဒာသင်ယူခဲ့သော ဓမ္မက္ခန္ဓာများဖြစ်သဖြင့်
အဘိဓမ္မပိဋက ကထာဝတ္ထုကျမ်း (မ၊ ၂။
၂၇၀-၇) လာ မရသုတ်၊ ဝိမာနဝတ္ထုလာ
ဂါထာအချို့ စသည်များသည် ယင်း “ဂ-
သောင်း ၄-ထောင်” ၌ မပါဝင်။ သီ၊ ဌ၊ ၁။
၁။ ၁၃၃။

ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးသည့် နောက်မှ အရှင်အာနန္ဒာ ဟောကြားအပ်သော သုဘသုတ် (ဒီ၊၁။၁၈၈-၂၀၄)၊ ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ် (မ၊၃။၅၈-၆၆) များသည် အရှင်သာရိပုတြာ-စသော ရဟန်းများထံမှ သင်ယူအပ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၂-ထောင်၌ ပါဝင်၏ဟု “ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဂဏ္ဍိပုဒ်”၌ ဆို၏။ ယင်း ၂-သုတ်သည် ဘုရားရှင်ပေးတော်မူသောနည်းအတိုင်း ဟောကြားသည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်ထံမှ သင်ယူအပ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာ “ဂ-သောင်း ၂-ထောင်”၌ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုလျှင်လည်း သင့်မြတ်သည်သာ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၃။)

ဓမ္မက္ခန္ဓဂဏနာ (ထိ) [ဓမ္မက္ခန္ဓ + ဂဏနာ] ဓမ္မက္ခန္ဓာကို ရေတွက်ခြင်း၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာအရေအတွက်။ အနုသန္ဓိဝသေန ဓမ္မက္ခန္ဓဂဏနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇။

ဓမ္မက္ခန္ဓသရီရ (တိ) [ဓမ္မက္ခန္ဓ + သရီရ] သီလသမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနတရား - ဂုဏ် - အစု - ဟူသော ကိုယ်ရှိသော (ဘုရား)။ ဓမ္မက္ခန္ဓသရီရဿာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၇) - တိ သီလ သမာဓိ ပညာ ဝိမုတ္တိ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသင်္ခါတဓမ္မက္ခန္ဓသရီရဿ သာသနေ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၅၅။ သီလာဒိဓမ္မက္ခန္ဓသင်္ခါတေန သရီရေန သမန္နာဂတဿ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၄၇။

ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿ (န) [ဓမ္မက္ခန္ဓ + သဟဿ] ဓမ္မက္ခန္ဓာအထောင်၊ အထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာ။ ဓမ္မက္ခန္ဓတော ကတိပယာနိ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဒွေ ဓမ္မက္ခန္ဓသဟဿာနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၈။

ဓမ္မက္ခန္ဓာန (န) [ဓမ္မ + အက္ခန္ဓာန] (၁) တရားဟောခြင်း။ (၂) ဟောအပ်သော တရားဒေသနာ။ ဝေရူပံ ဥဠာရံ ဓမ္မက္ခန္ဓာနံ။ ဒီ၊၂။၁၇၆။ ဓမ္မက္ခန္ဓာနံ ဓမ္မဒေသနာ။ အဘိ၊က။၂၁၄။ သတ္တာနံ

ဗောဓိတ္တယေ ပတိဋ္ဌာပနပရိပါစနဝသေန စ ပဝတ္တာ ကထာ ဓမ္မက္ခန္ဓာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၆။ (- မဟာနိ၊၅၈၊၂၄၁။ စူဠနိ၊၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၇။)

ဓမ္မခဂ္ဂဝရ (ပု) [ဓမ္မ + ခဂ္ဂ + ဝရ] မဂ်ပညာ ဟူသော မြတ်သော သန်လျက်။ ဓမ္မခဂ္ဂဝရဒတွာ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၉) တိ တဿ ယောဂါဝစရဿ ဝီရိယုပလတလနိသိတဓာရံ မဂ္ဂပညာဝရခဂ္ဂ ဒတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၁၄။

ဓမ္မခေတ္တ (န) [ဓမ္မ + ခေတ္တ။ (ဓမ္မိက္ခေတြ-သံ၊ သီဟိန္ဒြ)] (ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်) တရားဟူသော လယ်၊လယ်နှင့်တူသော (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) တရား။ (ကရုတိုင်းနိုင်ငံတော်၏ အမည်၊ သီဟိန္ဒြ၊ဓာနံ။) ဧဝံ သဗ္ဗေသံ ဓမ္မာနံ ကုသလာနုဉ္စ အကုသလာနုဉ္စ ယဉ္စဿ ဓမ္မခေတ္တံ ဘဝတိ။ ပေဋကော။၂၃၅။

ဓမ္မခိရ (န) [ဓမ္မ + ခိရ] (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားဟူသော နို့ရည်။ ဓမ္မခိရံ ဟိ ပါယိတာ။ အပ၊၂။၂၀၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၀။

ဓမ္မဂဏ (ပု) [ဓမ္မ + ဂဏ] (၁) ကောင်းမှု - ကုသိုလ် - ပြုသူအပေါင်း၊ ကုသိုလ်ပြုအသင်းအဖွဲ့။ (၂) ဘုရားရှင်အဆုံးအမတရားတော်ကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သူအပေါင်း။ (၃) ဘုရားရှင်သာသနာတော်ကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သူအပေါင်း။ (၁) ဓမ္မဂဏော(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃)တိ သာသနေ၊ လောကေ ဝါ အနေကပ္ပကာရပုညကာရကော ဂဏော။ ဝိမတိ၊၂။၇၂။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ကင်္ခါ၊၂၉၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၇။ ပါရာ၊ယော။ ၃၀၈။) (၂) ဓမ္မဂဏော နာမ သာသနဓမ္မဘတ္တိကော ဂဏော။ ပါစိတ်၊ ယော။၁၅၀။ (၃) ဓမ္မဂဏောတိ သာသနဘတ္တိဂဏော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၇။

ဓမ္မဂဏနာ(ထိ)[ဓမ္မ+ဂဏနာ](စိတ်၊စေတသိက်)
တရားတို့ကို ရေတွက်ခြင်း။ တံ ဌပေတွာ
သေသာနံ ဝသေန ဓမ္မဂဏနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။

ဓမ္မဂဏာရာမ (ပု) [ဓမ္မဂဏ+အာရာမ] ဓမ္မဂဏ
အာရာမ၊ ဓမ္မဂဏကျောင်းတိုက်၊ ဓမ္မဂဏာ-
ရုံတိုက်။ (ယင်း-ကျောင်းတိုက်ကို မေခလာ
မြို့နေ ကုသိုလ်ပြုအသင်း အဖွဲ့က သောဘိတ-
ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာအား ဆောက်လုပ်
လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၀၂။ D.P.၌
ဥဂ္ဂတမင်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်ဟု
ဖော်ပြထား၏။) ဓမ္မဂဏော ဓမ္မဂဏာရာမ....
ဒါနံ အဒါသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။

ဓမ္မဂဏ္ဍိကာ (ထိ) [ဓမ္မ+ဂဏ္ဍိကာ] (၁) စဉ်းတိ
တုံး၊ သားစဉ်းတုံး (သူခိုး- သူဝှက် -
စသော အပြစ်လွန်ကျူးသူတို့ကို သတ်ဖြတ်
ရာတုံး။) (တိ)(၂) စဉ်းတိတုံးရှိသော။ (၁)
ဝါရပုတ္တော မိဂေါဂန္ဓာ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာယ ဂီဝံ
ဌပေတွာ နိပဇ္ဇတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ ဓမ္မဂဏ္ဍိ-
ကာယာတိ ဓာရေတိ ပရာဓိကံ တွေ့တိ ဓမ္မ-
ဂဏ္ဍိတိ ဆိန္ဒတိ တွေ့တိ ဂဏ္ဍိကာ၊ ဓမ္မဉ္စ
သာ ဂဏ္ဍိကာ စာတိ ဓမ္မဂဏ္ဍိကာ။ ယင်း-ဋီ။
(တိ)(၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မဂဏ္ဍိကဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မဂဏ္ဍိက + ဋ္ဌာန] စဉ်း
တိတုံး ရှိရာအရပ်၊ သားသတ်ရာအရပ်။ ဓမ္မ-
ဂဏ္ဍိကဋ္ဌာနေ (ဓမ္မဘဏ္ဍိကဋ္ဌာနေ၊က) မိဂါနံ
ဝါရော ဟောတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဓမ္မဂတ (တိ) [ဓမ္မ+ဂတ](၁) သွားကွာတတာ
စသော တရားဂုဏ်တော်ကို အကြောင်းပြု၍
ဖြစ်သော(သတိ)။ (၂)သညာ၊သင်္ခါရတရား
၌ ဖြစ်သော(သတိ)။ (၃) လွန်မြတ်သော
ကုသိုလ်တရား-သမထ ဝိပဿနာတရား - ၌
ဖြစ်သော (ဓမ္မလျော်ခြင်း)။ (၁) ဓမ္မဂတာ
သတိ(ဓမ္မ။၅၅)တိ “သွားခါတော ဘဂဝတာ
ဓမ္မောတိ အာဒိပ္ပဘေဒေ ဓမ္မဂုဏေ အာရဗ္ဗ

ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (၂) ဝေ-
ဒနာဂတာ သတိ စိတ္တဂတာ ဓမ္မဂတာ စ။
နေတ္ထိ။၂၇။ (-ပေဋကော။၂၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၈။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၉၄။) (၃)
ဓမ္မဂတာ ရတိ။ ထေရ။၃၂၃။ အဓိကုသလ-
ဓမ္မဂတာ သမထဝိပဿနာ သဟိတာ ရတိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

ဓမ္မဂန္ဓိကာ (ထိ) [ဓမ္မ+ဂန္ဓိကာ] (၁) တရား
ဒေသနာတို့ကို -ဖွဲ့ကုံး-စီရင် - ခြင်း။ (၂)
တရားဒေသနာတို့ကို-ဖွဲ့ကုံး-စီရင်-ရာကျမ်း။
အနာယိကံ ဟောတိတိ သမ္ပတ္တံ ဟောတိ
ဓမ္မဂန္ဓိကာယ ပရိစ္ဆေဒေါ ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၅၉။

ဓမ္မဂန္ဓိကာ (ထိ) [ဓမ္မ + ဂန္ဓိကာ] (၁) ဒဏ္ဍ-
နီတိ ကျမ်းလာနည်းဖြင့် (သူခိုးသူဝှက်တို့၏
လက် ခြေ-စသည်ကို) ဖြတ်ရာ တုံး၊ စဉ်းတိ
တုံး။ (၂) သူခိုးသူဝှက်တို့ကို-သတ်ဖြတ်-
ညှဉ်းဆဲ-ကွပ်မျက်-ရာအရပ်။ (၁)(၂) ဓမ္မ-
ဂန္ဓိကာတိ (ဓမ္မဂဏ္ဍိကာတိ၊ သိ) ဓမ္မေန ဒဏ္ဍ-
နီတိယာ ဟတ္ထပါဒါဒိစ္ဆိန္နနဂန္ဓိကာ။ ဂန္ဓိကာ-
တိ စ ယဿ ဥပရိ ဟတ္ထာဒိ ဌပေတွာ
ဆိန္ဒန္တိ၊ တာဒိသံ ဒါရုဓဏ္ဍလကာတိ ဝုစ္စတိ၊
တေန စ ဥပလက္ခိတံ ဌာနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၆။
(-ဝဇီရ။၁၉၂။ သာရဏ္ဍ၊၂။၃၃၄။) (၂)
အာသာတနန္တိ ဓမ္မဂန္ဓိကာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅၆။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၃၉။)

ဓမ္မဂဗ္ဘ (ပု) [ဓမ္မ + ဂဗ္ဘ] ဒါနံ သီလ-အစရှိ
သော ကောင်းမှုကုသိုလ် (အဆောက်အဦ
ဟူသော) ကိုယ်ဝန်၊ ကောင်းမှုကုသိုလ် ကိုယ်
ဝန်၊ ကိုယ်ဝန်နှင့်တူသော ကောင်းမှုကုသိုလ်။
ဓမ္မဂဗ္ဘံ အဂဏှဟံ။ အပ၊၁။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၆၉။ အဟံ တဒါ ဓမ္မဂဗ္ဘံ ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယံ
ဒါနသီလာဒိပ္ပညသမ္မာရဂဗ္ဘံ အဂဏှံ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။

ဓမ္မဂမ္ဘီရ (တိ) [ဓမ္မ + ဂမ္ဘီရ] (၁) ပါဠိဓမ္မ အားဖြင့် နက်နဲသော။ (၂) နက်နဲသော ပါဠိဓမ္မရှိသော (သာမညဖလသုတ်-စသည်)။ (၃) အကြောင်းတရားအားဖြင့် နက်နဲသော။ (၄) နက်နဲသော အကြောင်းတရားရှိသော (ဘဝစက်-စသည်)။ (၅) သိပ္ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပူး သစ္စာ ၄-ပါး တရားအားဖြင့် နက်နဲသော၊ ပါဠိဓမ္မ၏ နက်နဲခြင်း။ (၁) (၂)ဓမ္မဂမ္ဘီရော- (ဒီ၊ဠ၊၁။၁၅၅။ မ၊ဠ၊၁။၂၀။ သံ၊ဠ၊၂။၂)တိ အာဒိသု ဓမ္မော နာမ တန္တိ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၃၃။ မ၊ဠ၊၁။၅၈။ သံ၊ဠ၊၂။၁၁။ (-သံ၊ဠ၊၃။ ၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၁၅၉။ ဇာ၊ဠ၊၁။၄၁၀။) (၃) (၄) ဣဒံ ဘဝစက္ကံ ဓမ္မဂမ္ဘီရန္တိ အယ- မေတ္ထ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ၊ ဟေတုနော ဟိ ဓမ္မော- တိ နာမံ။ အဘိ၊ဠ၊၂။၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၉။ (၅) အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ (ထိ) [ဓမ္မဂမ္ဘီရ + တာ] (၁) သိပ္ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပူး သစ္စာ ၄-ပါးတရား၏ နက်နဲသည် ၏အဖြစ်။ (၂) ပါဠိဓမ္မ၏ နက်နဲသည်၏အ ဖြစ်။ (၃) အဝိဇ္ဇာ-စသော အကြောင်းတရား ၏ နက်နဲခြင်း။ (၁) ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ စ သဗ္ဗာ- ကာရေန ပါကဋ္ဌာ ဇာတာ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၅၇။ မ၊ဠ၊၂။၈၂။ သံ၊ဠ၊၁။၁၈၁။ ဓမ္မဂမ္ဘီရတံ ပစ္စ- ဝေက္ခိတွာ။ အံ၊ဠ၊၁။၁၁၄။ မ၊ဠ၊၁။၄၈။ (၂) ပထဝီအာဒိသု ဝတ္ထုသု ဗျဉ္ဇနန္တယာယ အတ္တံ ဂဟေတွာ ဓမ္မဂမ္ဘီရတံ အသလ္လက္ခေတွာ။ မ၊ဠ၊၁။၁၂၆။ (၃) ဇာတိယာ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယဋ္ဌော ဂမ္ဘီရောတိ အယံ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၈၃။ (-အဘိ၊ဠ၊၂။၁၈၇။)ဓမ္မဂမ္ဘီရ- (၃) (၄)လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဂမ္ဘီရတာပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ ထိ) [ဓမ္မဂမ္ဘီရတာ + ပစ္စဝေက္ခဏ] သစ္စာ ၄-ပါးတရား၏ နက်နဲ သည်၏ အဖြစ်ကို - အဖန်ဖန် - ရှု - ဆင်ခြင် - ခြင်း။ ဓမ္မဂမ္ဘီရတာပစ္စဝေက္ခဏေန အပေါ့- သူကွတ် အာပဇ္ဇမာနော။ အဘိ၊ဠ၊၁။၇၇။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၅၅။ ပစ္စဝေက္ခဏ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဂရဟိ (တိ) [ဓမ္မဂရဟ + ဟိ] တရားတော်ကို ကဲ့ရဲ့-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ န ဓမ္မဂရဟိ- နော (ဝိ၊၁။၂၇။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၉၄) တိ “အနိ- ယျာနိကော ဓမ္မော”တိ အာဒိနာ ဓမ္မံ န ဂရဟာမ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃။

ဓမ္မဂရု (တိ) [ဓမ္မ + ဂရု] (၁) တရား - ခွံ - ကို - ရှိသေး - လေးစား - ခြင်းရှိသော၊သူ။ (၂) တရားကို မြတ်နိုးသော၊သူ။ (၁) ဓမ္မဂရုနော ဟိ တေ ဘဝန္တော ဓမ္မဂါရဝါ။ သံ၊၂။၃၃၉။ ဂရုကရဏိယတာယ ဓမ္မော ဂရု တေဿာတိ ဓမ္မဂရု။ မ၊ဠ၊၂။၁၀၉။ (-အံ၊၂။၁၀၇၊၄၁၉။ ထေရ၊၃၅၄။ အပါ၊၁။၃၇၉။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၅၃။ ဒီ၊ဠ၊၂။၈၁။ မ၊ဠ၊၂။၄၂။ သံ၊ဠ၊၂။၈၅။ သံ၊ ဠ၊၃။၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ ဥဒါန၊ဠ၊၁။၆၄။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၂၀၉။ ထေရ၊ဠ၊၂။၄၆၇။) (၂) ဓမ္မံ ဂရတိ မာနေတိတိ ဓမ္မဂရု။ သမ္မော၊ ယော။၂၇၀။

ဓမ္မဂရုက (တိ) [ဓမ္မ + ဂရု + က] (ဓမ္မဂရုက-သံ၊ ဓမ္မဂရုအ၊ ဓမ္မဂရုအ-ပြာ)] တရား - ခွံ - ကို - ရှိသေး - လေးစား - ခြင်းရှိသော၊သူ။ ယော ဓမ္မဂရုကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဠ၊၄။၂၀၇။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဓမ္မဂရုကာ။ အံ၊ဠ၊၁။၂၂၆။ (-မ၊ ဠ၊၁။၉၅။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၇။ သံ၊ဠ၊၂။၄၀။)

ဓမ္မဂရုတာ (ထိ) [ဓမ္မဂရု + တာ] တရားတော် - ခွံ - ကို - ရှိသေး - လေးမြတ် - ခြင်း ရှိသူ၏ အဖြစ်။ ပတ္တယမာနော ဝေမာဟ ဓမ္မဂရုတာ- ယာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဠ၊၂။၁၁၅။ အောက် ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဂရုတာကိတ္တနပသင်္ဂ (ပု) [ဓမ္မဂရုတာ + ကိတ္တန + ပသင်္ဂ] တရားတော်ကို - ရှိသေး - လေးမြတ် - ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ကို ပြောကြား ခြင်းခွံ - လျဉ်းပါး - ကပ်ငြိ - ခြင်း။ ပုဗ္ဗေ ဓမ္မ- ဂရုတာကိတ္တနပသင်္ဂေန ဂဟိတံ အဂ္ဂဟိတဉ္စဒေသေတွာ။ မ၊ဠ၊၂။၁၁၅။

ဓမ္မဂရုတာကိတ္တနမူ (န) [ဓမ္မဂရုတာ + ကိတ္တန + မူ] တရားတော်၌-ရိုသေ-လေးမြတ်-သူ၏အဖြစ်ကို ပြောကြားခြင်းကို - အဦး - ပခာန-ပြုခြင်း။ ဧဝံ ဓမ္မဂရုတာကိတ္တနမူခေမဟာကဿပပစ္စုပ္ပန်နာဒိနိ ကေဒေသေန ဒဿေတွာ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၀၄။

ဓမ္မဂါယနဒဟရဘိက္ခု (ပု) [ဓမ္မဂါယန + ဒဟရဘိက္ခု] တရားတော်ကို-ရွတ်ဆို-ဟောကြား-သော ရဟန်းငယ်။ ဓမ္မဂါယနဒဟရဘိက္ခုစေတ္တ နိဒဿနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၂။

ဓမ္မဂါရဝ (န) [ဓမ္မ+ဂါရဝ] (၁) တရားတော်၌-ရိုသေ - လေးမြတ်-သူ၏အဖြစ် - ခြင်း။ (တိ) (၂) တရားတော်၌-ရိုသေ-လေးမြတ်-ခြင်းရှိသောသူ။ (၁) သခစ ဓမ္မ ဂါရဝေန ယာဝ ပရိယောသာနံ သုဘူဝ ဂမိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၃၉၅။) (၂)အတ္တနာစ ဓမ္မဂါရဝေါဟောတိ။ အံ၊၂။၃၇၀။ သစေ ပန တံဘဝိဿသိ ဓမ္မဂါရဝေါ။ ပေတ။၁၈၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၀။ ဓမ္မဂရုနော ဟိ ဗုဒ္ဓါ ဓမ္မဂါရဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (ဂရုံ ကရေန္တိတိ ဂရ၊ ဂရုနံ ဘာဝေါ ဂါရဝေါ၊ ဓမ္မေ ဂါရဝေါ ဧတေသံ ဗုဒ္ဓါနန္တိ ဓမ္မဂါရဝါ။ မအူ၊ ပါရာ၊ သျ၊၂။၅၂၅။)

ဓမ္မဂါရဝကိတ္တန (န) [ဓမ္မဂါရဝ+ကိတ္တန] တရားတော်၌-ရိုသေ-လေးမြတ်-သူ၏အဖြစ်ကို ပြောကြားခြင်း။ ဣမဿ ဘဂဝတော ဓမ္မဂါရဝကိတ္တနေ....ဒဿေဘိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၉။

ဓမ္မဂါရဝဇနနတ္ထ (ပု) [ဓမ္မဂါရဝ+ဇနန+အတ္ထ] တရားတော်၌-ရိုသေ-လေးမြတ်-သူ၏အဖြစ်ကိုဖြစ်စေခြင်း-ဟူသော အကျိုး။ တေန ဓမ္မဂါရဝဇနနတ္ထံ “ဝေရူပါနံ အနဝဇ္ဇဂါထာနံ အဘိဝာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၅-ပ-ဗ-ဗ-သ-စ

တံ အဘာဇန”န္တိ ပဋိက္ခိတ္တောပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၃၄။

ဓမ္မဂါရဝနိဿိတ (တိ) [ဓမ္မဂါရဝ + နိဿိတ] တရားတော်၌-ရိုသေ-လေးမြတ်-သူ၏ အဖြစ်ကို မှီသော။ ဓမ္မဂါရဝနိဿိတော သံဝေဂေါ ဓမ္မသံဝေဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၂။

ဓမ္မဂါရဝယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မဂါရဝ+ယုတ္တ] တရားတော်၌-ရိုသေ-လေးမြတ်-သူ၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော။ ဓမ္မေ ဂါရဝံ ဓမ္မဂါရဝံ၊ ဓမ္မဂါရဝေန ယုတ္တာ ဓမ္မဂါရဝယုတ္တာ။ သမ္မော၊ယော။ ၂၇၀။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၇။)

ဓမ္မဂါရဝသမုဿိတ (တိ) [ဓမ္မဂါရဝ+သမုဿိတ] တရားတော်၌- ရိုသေ - လေးမြတ် - သူ၏ အဖြစ်သည် စိုက်ထူအပ်သော၊ တရားတော်၌ - အရိုအသေ - အလေးအမြတ် - ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဂရုကြိယာ အမှုအရာသည် စိုက်ထူ အပ်သော။ ဓမ္မဂါရဝသမုဿိတေန ဟိနောတ္တပေနေဝ ယထာရူပေ ဥပသကံမိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

ဓမ္မဂါရဝဟေတုက (တိ) [ဓမ္မဂါရဝ+ဟေတု+က] တရားတော်၌ - ရိုသေ - လေးမြတ်-သူ၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဒသဗလာဒိဂုဏ်သိသေသာ ဝိယ ဓမ္မဂါရဝဟေတုကာ ပရဟိတပဋိပတ္တိပိ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ မဇ္ဈေ ဘိန္နသုဝဏ္ဏံ ဝိယ သဒိသာ ဝေ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၉။

ဓမ္မဂီရိ (ပု) [ဓမ္မ+ဂီရိ] တရား-ဟူသောတောင်။ တထာ ဒိသ္မာ ဓမ္မဂီရိ*၊ သီတိဘူတံ နိရူပမိ*။ မိလိန္ဒ။၃၂၈။

ဓမ္မဂီရိယ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓမ္မဂီရိယဂိုဏ်း၊ ဓမ္မဂီရိယအမျိုးအနွယ်။ (ယင်းသည် B.E.- ၅၀၀-ခန့် မတိုင်မီကပင် ဘာရတတိုင်း၌ ရှိခဲ့သော အမျိုးအနွယ် ဂိုဏ်း ၁-ခု ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။) ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ မဟိယာ

ဂဏာ ဝတ္တန္တိ၊ ဓမ္မဂီရိယာ ဗြဟ္မဂီရိယာ။
မိလိန္ဒ။၁၈၉။

ဓမ္မဂီတ (န) [ဓမ္မ+ဂီတ] တရားကို သိဆိုခြင်း၊
တရားဂါထာစာပေများကို အသံနိမ့်မြင့်ပြု၍
တေးသီချင်းကဲ့သို့ ရွတ်ဆိုခြင်း။ ဓမ္မဂီတမ္ပိ န
ဝနုတိ။ ဝဇီရ။၃၇၁။

ဓမ္မဂုဏ (ပ) [ဓမ္မ+ဂုဏ။ (ဓမ္မဂုဏယ-သီဟိုဠ်)]
(၁) (သွာက္ခာတတာ-စသော) တရားတော်
၏ - ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ (၂) တရားတော်နှင့်
-ယှဉ် - မကွေမကွာဖြစ်-သော-ဂုဏ် -
ကျေးဇူး။ (၃) မဖောက်မပြန်-မှန်-သော-
ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ (၄) ဟုတ်မှန်-ထင်ရှား-
သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ (၅) မင်းကျင့်တရား
၏-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ (၆) ယံ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌော
ပရိဝဏ္ဏယီ သုစိ-စသော ရတနသုတ် (ဂင်္ဂါ-
ရောဟဏ) ပရိတ်တရားတော်၏-ဂုဏ်-ကျေး
ဇူး။ (၇) (က) ကျင့်ဝတ်တရားအစု။ (ခ)
သုစရိုက်တရားအစု။

(၁) (သွာက္ခာတတာ-စသော) တရား
တော်၏-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ “ဗုဒ္ဓဂုဏေ ဓမ္မ-
ဂုဏေ သံဃဂုဏေ စ အနုဿရတော။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၇၆။ “သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော”-
တိ အာဒိနာ နယေန ဓမ္မဂုဏေ အနုဿရ-
န္တာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။) (၂) တရားတော်နှင့်-ယှဉ်
-မကွေမကွာဖြစ်-သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။
ဓမ္မဂုဏေဟိ(ဝိမာန။၃၇)တိ ဓမ္မိယေဟိ ဓမ္မ-
တော အနုပေတေဟိ ဂုဏေဟိ၊ ယထာဘူ-
ဂုဏေဟိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ (၃)
မဖောက်မပြန်-မှန်-သော - ဂုဏ်-ကျေး
ဇူး။ ဓမ္မဂုဏာန(ဝိမာန။၁၂၄)န္တိ အဝိပရိ-
တဂုဏာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၃၁။ (၄) ဟုတ်မှန်-
ထင်ရှား-သော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ ဓမ္မဂုဏာ-
(ဇာ၊၁။၂၉၀)တိ သဘာဝဂုဏာ ဘူတဂုဏာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၂။ (၅) မင်းကျင့်တရား၏ -

ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ ဓမ္မဂုဏဗလ (၂) အနက်
ကြည့်။ (၆) ယံ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌော ပရိဝဏ္ဏယီ သုစိ-
စသော ရတနသုတ် (ဂင်္ဂါရောဟဏသုတ်)
ပရိတ်တရားတော်၏ - ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ ယံ
ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌော.... သုဝတ္တိ ဟောတူတိ ဧဝံ ကေ-
ဒေသေန ဓမ္မဂုဏေ လိခိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။
(၇) (က) ကျင့်ဝတ်တရားအစု။ တေ မံ ဓမ္မ-
ဂုဏေ ယုတ္တံ။ ဇာ၊၁။၂၃၈။ တေ သမဏာ မံ
အယံ ဓမ္မကောဋ္ဌာသေ ယုတ္တပယုတ္တော သု-
ဿသံ အနုဿယကောတိ တထတော ၂ တွာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။ (ခ) သုစရိုက် တရားအစု။
ဓမ္မဂုဏေ ရတ (ဇာ၊၁။၃၅၀) န္တိ သုစရိတ်-
ကောဋ္ဌာသေ အဘိရတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၁။

ဓမ္မဂုဏဒဿန (န) [ဓမ္မဂုဏ+ဒဿန] တရား
တော်၏ - ဂုဏ်-ကျေးဇူး - ကို - ရှု - မြင် -
ခြင်း။ တရားဂုဏ်တော်ကို ရှုမှတ်၊ ပွား
များခြင်း။ ဓမ္မဂုဏဒဿနေနေဝ သတ္တရိ သ-
ဂါရဝေါ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁။

ဓမ္မဂုဏဗလ (န) [ဓမ္မဂုဏ+ဗလ] (၁)
တရား - ဂုဏ် - ကျေးဇူး - ၏ - အစွမ်း -
သတ္တိ။ (၂) မင်းကျင့်တရား - ဂုဏ်-ကျေး
ဇူး - ၏ - အစွမ်း - သတ္တိ။ (၁) စိရံ သာသနံ
ပဝတ္တေတိ ဓမ္မဂုဏဗလေန။ မိလိန္ဒ။၂၂၂။
(၂) စိရံ ရာဇဂုလဝံသံ ဌပယတိ ဓမ္မဂုဏ-
ဗလေန။ မိလိန္ဒ။၂၂၂။

ဓမ္မဂုဏာနုဿရဏ (န) [ဓမ္မဂုဏ+အနုဿရဏ]
တရားတော်၏ - ဂုဏ် - ကျေးဇူး - ကို အဖန်
ဖန် - အောက်မေ့ - အမှတ်ရ - ခြင်း။ တဒေတံ
ဓမ္မဂုဏာနုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၁။

ဓမ္မဂုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ+ဂုတ္တ] (၁) (က) တရား
သည် စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ သူ။ (ခ) တ
ရားကို စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ (ထိ)
(၂) ဓမ္မဂုတ္တာဘိလူးမ။ (၁) (က) (ခ) ဓမ္မ-
ဂုတ္တဿာ (သံ၊၁။၂၂၃-၅။ နေတ္ထိ။၁၄၉) တိ

ဓမ္မေန ရက္ခိတဿ၊ ဓမ္မံ ဝါ ရက္ခန္တဿ။ သံဌ၊
၁။၃၁၄။ နေတ္ထိ၊၄။၂၅။ (-အံ၊ ၂။၄၀။ ဇာ၊
၂။၄၅။ ဇာ၊၄။၅။၂၃၀။) (ထိ) (၂) ဥတ္တရ-
မာတာ ယက္ခိနိ၊ ပိယကံရမာတာ၊ ဖုဿမိတ္တာ၊
ဓမ္မဂုဏ်တိ။ ဒီ၊၄။၂။၁၀၀။

ဓမ္မဂုဏ် (တိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်။ (ဓမ္မဂုဏ်-သံ)]
ဓမ္မဂုဏ်ရဟန်းအပေါင်း၊ ဓမ္မဂုဏ်ဂိုဏ်း၊ ဓမ္မ-
ဂုဏ်ကိစ္စ။ (ယင်းသည် မဟိ သာသက-
ဂိုဏ်းမှ ၂-ခုမြောက် ခွဲထွက်သည့် ဂိုဏ်းဖြစ်
လေသည်။ D.P.-သီဟိုဠ်ဘာသာရေး နိကာ-
ယသင်္ဂဟ။) သဗ္ဗတ္ထိဝါဒါ ဓမ္မဂုဏ်။ အဘိ၊
၄။၃။၁၀၀။ ဓမ္မဂုဏ် (ဒီပဝံသာ၊၄။ ၈၆)တိ
ဓမ္မဂုဏ် ဘိက္ခု။ ဒီပဝံသာ၊၄။၁၉၀။ နိကာ-
ယန္တရ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဂုဏ်ထွေရ (ပု) [ဓမ္မဂုဏ်+ထွေရ] ဓမ္မ-
ဂုဏ်ထွေရ။ (ယင်းသည် B.E. ၃၈၃-ခုနှစ်
သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နန်းတက်သော ဒုဠဂါမဏိမင်း
လက်ထက်တွင် ထင်ရှားသော ရဟန္တာတပါး
ဖြစ်၍ ကလျာဏိကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံး
နေသည်။ တန်ခိုးဖြင့် မြေကြီးကို လျင်မြန်
စွာ တုန်လှုပ်စေတတ်သဖြင့် “ပထဝီစာလက-
ဓမ္မဂုဏ်ထွေရ” ဟု တွင်သည်။ အသက်ကို
စွန့်၍ စစ်ပွဲတွင် ဒုဠဂါမဏိမင်း လှူအပ်သော
ဆွမ်းကို ကလျာဏိ ကျောင်းတိုက်နေ ၅၀၀-
သော ရဟန်းတို့နှင့်အတူ သုံးဆောင်သည်။
အကျယ် D.P.ကြည့်။) ပထဝီစာလကော
ဓမ္မ-ဂုဏ်ထွေရော တု တံ ပန။ မဟာဝံသာ၊၃။
၅၀။

ဓမ္မဂုဏ်ယဘိက္ခု (ပု) [ဓမ္မဂုဏ်ယ+ဘိက္ခု] ဓမ္မ-
ဂုဏ်ယရဟန်း၊ ဓမ္မဂုဏ်ဂိုဏ်းသား ရဟန်း၊
ဓမ္မဂုဏ်ယဘိက္ခု။ စ၊ ဇာတာ ခလု ဣမေ
ဒုဝေ။ မဟာဝံသာ၊၅။၈။ မဟာဝံသာ၊၄။၁၁၄။

ဓမ္မဂူ (တိ) [ဓမ္မ+ဂူပ+ဂူ။ ဓမ္မ+ဂူပ+ဂူ] (၁)
တရားကို-လုံခြုံစေတတ်-စောင့်ရှောက်တတ်

-သော၊သူ။ (၁) တရားကို သိတတ်သောသူ။
ဓမ္မဂူ (ဇာ၊၁။၂၀၄)တိ ဓမ္မဿ ဂေါပကော
စေဝ ဓမ္မညူ စ။ ဇာ၊၄။၇။၁၅၇။

ဓမ္မဂေါရ (တိ) [ဓမ္မ+ဂေါရ] နိဗ္ဗာန်တရား-
လျှင် - ဟူသော - ကျက်စားရာ-အာရုံ-ရှိ
သော။ မဂ္ဂဉာဏ် ဓမ္မဂေါရရတ္တာ ဂေါရရဝေါ-
ဟာရေန ဓမ္မောတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊၄။၂။၃၉၈။
(-ဒီ၊၄။၃။၂၃၄။)

ဓမ္မဂေါပက (တိ) [ဓမ္မ+ဂူပ+ဂူ] (အဆုံး အ
ဖြတ် တရားသဘော၊ အစဉ်အဆက် ဆောင်
အပ်သောတရား၊ သုစရိုက်တရား ဟူသော)
တရားကို-လုံခြုံစေတတ်-စောင့်ရှောက်တတ်
-သော၊ သူ။ ဓမ္မဉ္စ မေ ဒေသေဟိ ဓမ္မပါ-
လက ဓမ္မဂေါပက ရာဇဝရ။ ဇာ၊၄။၅။၂၃၈။

ဓမ္မဂူဟဏ (န) [ဓမ္မ+ဂူဟဏ] (၁) ဓမ္မ-သဒ္ဓါ။
(၂) (ပရမတ္ထ)သဘော-တရား-ကိုယူခြင်း။
(၁) ပရိယတ္တိဓမ္မဿပိ ပရိယာယတော ဓမ္မ-
ဂူဟဏေန ဂဟဏေ သတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀။
သဘာဝဓာရဏတော နိဿတ္တနိဇ္ဈိဝတော စ
ဓမ္မဂူဟဏံ (ဝုတ္တံ)။ မ၊၄။၁။၁၂၂။ (-မ၊၄။၃။
၄၃၀။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၈၆။) (၂) ဥပရိ ယာဝ
ဒသကာ ဓမ္မာနံယေဝ ဂဟိတတ္တာ သတ္တဂူဟ-
ဏေန ဓမ္မဂူဟဏံ ကတံ။ ပဋိသံ၊၄။၁။၆၂။

ဓမ္မဃာတက (တိ) [ဓမ္မ+ဟန+ဏ္ဍ] တရားကို
ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ မနုဿဃာတကာ
ဝိယ ဓမ္မဃာတကာ။ မဟာနိ၊၄။၅၈။

ဓမ္မသောသ (ပု) [ဓမ္မ+သောသ] တရားတော်၏
အသံ၊ တရားသံ။ တထာဂတသီဟဿ ဓမ္မ-
သောသော ဟေဋ္ဌာ အဝီစိ*....ပဋိစ္စာဒေသိ။
သံဌ၊၂။၂၆၄-၅။ အံဌ၊၂။၂၉၄။ (-သံဌ၊
၂။၆၉။ ဒီ၊၄။၃။၄၀။ မ၊၄။၂။၂၆၈။ သံဌ၊
၂။၂၃၄။ အံဌ၊၂။၂၃၂။)

ဓမ္မသောသက (တိ) [ဓမ္မ+သောသက] တရား
(နာရန်)ကြွေးကြော်တတ်သော၊ သူ(တရား
နာရန် ရတနာ ၃-ပါး၏ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းနှစ်သက်

စဖွယ် ကြွေးကြော်ဖိတ်ကြားသူ။ သံသယပွ-
ဋိပတ္တိ၌ အဘိတ္တဝိတွာ နမဿမာနော ဓမ္မ-
သောသကော ဟုတွာ ဝိစရိဿာမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္၊၂။
၁၈၁။ ရာဇာ ဓမ္မသောသကံ.... ဒေဝသိကံ
သောသနံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၄။

ဓမ္မသောသကကမ္မ (န) [ဓမ္မသောသက+ကမ္မ]
တရား (နာရန်) ကြွေးကြော်သူ၏-အမ္မ-
လုပ်ငန်း။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ နိသိန္ဓော အသိတိ
ဝဿသဟဿာနံ ဓမ္မသောသကကမ္မ အကာ-
သိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

ဓမ္မသောသကဘိက္ခု (ပု) [ဓမ္မသောသက +
ဘိက္ခု]တရား၊နာရန်)ကြွေးကြော်တတ်သော
ရဟန်း။ ဝိဟာရေ ဧကံ ဓမ္မသောသကဘိက္ခု
ဌပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။

ဓမ္မစက္က (န) [ဓမ္မ+စက္က။ (ဓမ္မစက္ကယ-သိဟိဋ္ဌိ)]
ဓမ္မစက်၊ ဓမ္မစက္ကာ တရား၊ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန-
သုတ်။ (၁) (က) ဖြစ်တတ်-လည်တတ်-
သော သတိပဋ္ဌာန် စသောတရား။ (ခ)
ဖြစ်တတ် - လည်တတ် - သော သဒ္ဓါန္တေ
စသော လူန္တေတရား။ (ဂ) ဖြစ်တတ်-လည်
တတ် - သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော မဂ္ဂင်တ
ရား။ (၂) ဖြစ်စေအပ်-ဟောအပ်-သော
ပိဋက ၃-ပုံ တရား။ (၃) တရားတော်စက်၊
တရားဒေသနာ။ (၄) (က) ဖြစ်စေတတ်-
လည်စေတတ်-သော ပဋိဝေဓဉာဏ်။ (ခ)
ဖြစ်စေတတ်-လည်စေတတ်-သော ဒေသနာ
ဉာဏ်။ (၅) (က) စေခိုင်းတတ်သောတရား၊
တရား-ဟူသော - အမိန့် - အာဏာ။ (ခ)
တရားဖြင့်ပြီးသော - အမိန့် - အာဏာ။ (ဂ)
တရားမှလာသော - အမိန့် - အာဏာ။ (သ)
တရားရှိသော - အမိန့် - အာဏာ။ (င) တရား
သဖြင့် ဖြစ်သော - အမိန့် - အာဏာ။ (စ)
အသင့် - ယုတ္တိ - အားဖြင့် ဖြစ်သော - အမိန့်
- အာဏာ။ (ဆ) တရားအကျိုးငှါဖြစ်သော

- အမိန့် - အာဏာ။ (၆) မြတ်သောစက်။
(၇) ပတိရူပဒေသဝါသ-စသော ဓမ္မစက်။
(၈) ကိုယ်၊စိတ်၌ဖြစ်သော ဝိရိယဓမ္မစက်။ (၉)
တရားပလ္လင်ရှေ့၌ ဓမ္မစက္ကာအဟန်ဖြင့် ပြုလုပ်
ထားအပ်သော အဝန်းအဝိုင်းပုံ။ (ဓမ္မစက္က
မည်ကြောင်း ပရိယာယ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဟော
ပုံ။ ပဋိသံ၊၃၄၃-စသည် ကြည့်။)

ဓမ္မစက်၊ ဓမ္မစက္ကာတရား၊ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန
သုတ်။ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တတုံ၊ ဂစ္ဆာမိ ကာသိနံ
ပုရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၂။ မ၊၂။၂၉၅။ ပဝတ္တိတေ စ ပန
ဘဂဝတာ ဓမ္မစက္ကေ ဘုမ္မာ ဒေဝါ သဒ္ဓါမန္တ-
ဿာဝေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၇၁။ ပဋိသံ။
၃၃၂။ (-အံ၊၁။၄၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၃၂။ အဘိ၊
က။၈၂။ အပ၊၁။၂၅၊၃၃၊၃၅၆။အပ၊၂။၁၅၁။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။)

(၁) (က) ဖြစ်တတ်-လည်တတ်-သော
သတိပဋ္ဌာန်-စသော တရား။ သတိပဋ္ဌာနာဒိ
ဓမ္မော ဝေ ပဝတ္တနဋ္ဌေန စက္ကန္တိ ဓမ္မစက္ကံ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။
(ခ) ဖြစ်တတ်-လည်တတ်-သော သဒ္ဓါန္တေ
စသော လူန္တေတရား။ (ဂ) ဖြစ်တတ်-လည်
တတ်-သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသော မဂ္ဂင်တရား။
သဒ္ဓါန္တိယာဒိသမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိကော ဓမ္မော ဝေ
ဝိနေယျသန္တာနေ ပဝတ္တနဋ္ဌေန စက္ကန္တိ ဓမ္မ-
စက္ကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၇။)
(၂) ဖြစ်စေအပ်-ဟောအပ်-သော ပိဋက
၃-ပုံတရား။ ဂေါတမဗုဒ္ဓေန ပဝတ္တိတံ ဒေသိ-
တံ ပိဋကတ္တယသင်္ဂါတံ ဓမ္မစက္ကံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၄။ (၃) တရားတော်စက်၊ တရားဒေသ
နာ။ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာ ဓမ္မစက္ကံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ (၄) (က) ဖြစ်စေတတ်-လည်စေ
တတ်-သော ပဋိဝေဓဉာဏ်။ ဓမ္မဉ္စ ပဝတ္တေ-
တိ စက္ကဉ္စာ(ပဋိသံ၊၃၄၃)တိ ပဋိဝေဓဓမ္မစက္ကံ
ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ပဋိဝေဓဉာဏ် ဟိ
ဣဓ ဓမ္မစက္ကန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။
(ခ) ဖြစ်စေတတ် - လည်စေတတ် - သော

ဒေသနာဉာဏ်။ စက္ကဉ္စ ပဝတ္တေတိ ဓမ္မဉ္စာ-
(ပဋိသံ။၃၄၃)တိ ဒေသနာ ဓမ္မစက္ကံ။ ပဋိ-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (က) (ခ) တံ ပန ဓမ္မ-
စက္ကံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ပဋိဝေဉာဏဉ္စ ဒေသ-
နာဉာဏဉ္စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ (-အံ၊၁။၃၁၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၈။)

(၅) (က) စေခိုင်းတတ်သော တရား၊
တရား-ဟူသော-အမိန့်-အာဏာ။ အာဏာ-
ဌေန ဓမ္မော ဝေ ဓမ္မစက္ကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။
(ခ) တရားဖြင့်ပြီးသော - အမိန့် - အာဏာ။
ဓမ္မအာဏန္တိ ဓမ္မမယံ အာဏံ၊ သတ္ထု ဓမ္မ-
စက္ကန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ (ဂ) တရား
မှလာသော - အမိန့် - အာဏာ။ စက္ကန္တိ
သတ္ထု အာဏာစက္ကံ။ တံ ပန ဓမ္မတော အာ-
ဂတန္တိ ဓမ္မစက္ကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ (ဃ) တရား
ရှိသော - အမိန့် - အာဏာ။ စက္ကန္တိ ဝါ အာ-
ဏာ ဓမ္မတော အနပေတတ္တာ၊ ဓမ္မဉ္စ တံ စက္က-
ဉ္စာတိ ဓမ္မစက္ကံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ (-သာရတ္ထ၊
၁။၂၇၊၂၁။ဝိမတိ၊၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။) (င) တရားသဖြင့် ဖြစ်
သော - အမိန့် - အာဏာ။ ယထာသဘာ-
ဝတ္တာ ဓမ္မေန ပဝတ္တံ စက္ကန္တိ ဓမ္မစက္ကံ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (စ) အသင့် - ယုတ္တိ - အားဖြင့်
ဖြစ်သော - အမိန့် - အာဏာ။ ဓမ္မေန ဉာယေ-
န စက္ကန္တိပိ ဓမ္မစက္ကံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၅၇။ သာရတ္ထ၊
၁။၂၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၃။

(၆) မြတ်သော စက်။ ဓမ္မစက္က(အံ၊၁။
၂၃)န္တိ သေဋ္ဌစက္ကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ (၇)ပတိရူပ
ဒေသဝါသ-စသော ဓမ္မစက်။ ပတိရူပဒေသ-
ဝါသဒိကံ စတုဗ္ဗိဓံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (ဂ) ကိုယ်စိတ်၌ဖြစ်သော
ဝိရိယဓမ္မစက်။ ဓမ္မစက္ကေဟိ သံယုတော(သံ၊
၁။၃၀)တိ ကာယိကစေတသိကဝိရိယသင်္ခါ-
တေဟိ ဓမ္မစက္ကေဟိ သံယုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။

၈၂။ (၉) တရားပလ္လင်ရှေ့၌ ဓမ္မစက္က(အာဟနံ
ဖြင့် ပြုလုပ်ထားအပ်သော အဝန်းအဝိုင်းပုံ။
ဓမ္မစက္ကံ မေ ဌပိတ(အပါ၊၁။၁၀၀)န္တိ မယာ
ဓမ္မစက္ကာကာရေန ဉာတော သီဟရူပံ
ဒေသေတွာ မဇ္ဈေ အာဒါသသဒိသံ ကာရေ-
တွာ ကတံ ဓမ္မစက္ကံ ဌပိတံ ပူဇိတံ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၄။

ဓမ္မစက္ကကထာ (ထိ) [ဓမ္မစက္က + ကထာ] ဓမ္မစက္က
နှင့် စပ်သောစကား၊ ဓမ္မစက္ကပဝတ္ထနသုတ်ကို
(ရှေ့သွားပြု၍)ပြဆိုအပ်သော စကားအစဉ်။
(ဓမ္မစက္ကမည်ပုံကို အကျယ်ပြဆိုရာ စကား
ရပ်)။ ဓမ္မစက္ကပဝတ္ထနသုတ္တန္တမေဝ ပဗ္ဗင်္ဂမံ
ကတွာ ကထိတာယ ဓမ္မစက္ကကထာယ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (-ပဋိသံ။၃၄၂-၈။)

ဓမ္မစက္ကဒေသနာ (ထိ) [ဓမ္မစက္က + ဒေသနာ] ဓမ္မ
စက္က - တရား - ဒေသနာ။ တတ္ထာတိ ဓမ္မ-
စက္ကဒေသနာယံ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၇၇။

ဓမ္မစက္ကပု(ပ)ဋိလာဘ (ပ) [ဓမ္မစက္က + ပဋိလာဘ]
(၁) ဖြစ်စေအပ် - လည်စေအပ် - သော
သဒ္ဓိန္ဒြေသတိပဋ္ဌာန်စသော တရားကိုရခြင်း။
(၂) ဘုရားရှင်သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ပဋိဝေဉာ
ဉာဏ်၊ ဒေသနာဉာဏ် ဟူသော ဉာဏ်တော် ၂-
ပါးတရားကို ရခြင်း။ ဓမ္မစက္က(ပ)ပဋိလာဘာ-
ယ (တံ) အမတဘေရိ ပဟရိဿာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၅။

ဓမ္မစက္ကပဝတ္တ (တိ) [ဓမ္မစက္က + ပဝတ္တ] သဒ္ဓိန္ဒြေ
သတိပဋ္ဌာန်-စသော တရားစက်ကို - (ဝေနေ
ယုတ္တိ၏ သန္တာန်၌) ဖြစ်စေ - လည်စေ -
တော်မူသော (ဘုရား)။ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တဿ
ဘဂဝတော ခန္ဓဝါရဋ္ဌာနသဒိသာ ဟောန္တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန (န) [ဓမ္မစက္က + ပဝတ္တန] (၁)
ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ် (ဖြစ်စေအပ် - လည်စေ
အပ် - သောတရားစက္က)။ (၂) ဝေနေယု

တို့၏ သန္တာန်၌ သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ သတိပဋ္ဌာန်-စသော
တရားတို့ကို - ဖြစ်စေ - လည်စေ - တတ်သော
ဒေသနာဉာဏ်။ (၃) ဓမ္မစကြာတရားကို -
ဖြစ်စေ - လည်စေ - ဟော - တော်မူခြင်း။ (၄)
ဓမ္မစကြာတရားကို - ဖြစ်စေ - လည်စေ -
ဟော - တော်မူရာအရပ်။ (၅) ဓမ္မစကြာ
တရားကို - ဖြစ်စေ - လည်စေ - ဟော -
တော်မူရာအခါ။

(၁) ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ် (ဖြစ်စေအပ်-
လည်စေအပ်-သော တရားစကြာ)။ သေ-
ယျထိဒံ ရဟုလောဝါဒသုတ္တံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထ-
နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနေ ဒွါဒသာ-
ကာရဉာဏံ သန္တာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။) (၂) ဝေနယျတို့၏သန္တာန်၌
သဒ္ဓိန္ဒြေ၊ သတိပဋ္ဌာန်-စသော တရားတို့ကို-
ဖြစ်စေ - လည်စေ - တတ်သော ဒေသနာ
ဉာဏ်။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနေ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၃)တိ
ဒေသနာဉာဏေပိ အသမောတိ အတ္ထော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆။ (၃) ဓမ္မစကြာတရားကို-ဖြစ်
စေ-လည်စေ - ဟော - တော်မူခြင်း။ ဧဝံ
ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနံ။ ဒီ၊ ၂။၄၃။ ပဌမဓမ္မဒေသနာ-
ယ အနုတ္တရံ တိပရိဝရံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနမ္ပိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ (၄) ဓမ္မစကြာတရားကို-
ဖြစ်စေ - လည်စေ - ဟော - တော်မူရာ
အရပ်။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနံ လူသိပတနေ မိဂဒါ-
ယေ အဝိဇ္ဇဟိတမေဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။
(၅) ဓမ္မစကြာတရားကို-ဖြစ်စေ-လည်စေ-
ဟော - တော်မူရာ အခါ။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနေ
သာဓကရာဘာဝသဏ္ဌိတာ သာဓကရာ ဒဒ-
မာနာအကမ္ပိတ္တံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထ-
နတော ပဘုတိ ယာဝဇ္ဇကာလာ ဝေနယျ-
သန္တာနေ သဉ္ဇနေတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၅။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆၊၃၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၇၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၉။ သုတ္တ-

နိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၆။)

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနကာလ (ပု) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန +
ကာလ] ဓမ္မစကြာတရားကို - ဖြစ်စေ - လည်
စေ - တော်မူရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။
(မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခုနှစ် ဝါဆိုလပြည့်နေ့
အနောက်အရပ်၌ နေဝင်လုဆဲ၊ အရှေ့အရပ်၌
လမင်းထွက်ပြုစအခါ။) ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနကာ-
လေ ကေပဟာရေနေဝ သန္တိပတိတော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနကာလော
ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနဒိဝသ (ပု၊န) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန +
ဒိဝသ] ဓမ္မစကြာတရားကို - ဖြစ်စေ - လည်
စေ - ဟော - တော်မူရာ နေ့ (ဝါဆိုလပြည့်
နေ့)။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနဒိဝသေ ဂမိဿမ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနတ္ထ (ပု) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန + အတ္ထ]
ဓမ္မစကြာတရားကို - ဖြစ်စေ - လည်စေ -
ဟော - တော်မူခြင်း ဟူသော အကျိုး။
တ္ထေ ဟိ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာ သဗ္ဗညုဇာတယော ပတန္တိ၊
ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနတ္ထံ နိသိဒန္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထ-
နတ္ထံ ဗာရာဏသီ သန္တာယ အဋ္ဌာရသယော-
ဇနဂ္ဂံ ပဋိပန္နော။ မဗ္ဗ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ (-အပ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။)

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန +
ပရိစ္ဆေဒ] ဓမ္မစကြာတရားကို-ဖြစ်စေ-လည်
စေ - ဟော - တော်မူခြင်း ကို ပြဆိုရာ-
အပိုင်း - အခန်း။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနပရိစ္ဆေဒေါ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနဝဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန + ဝဂ္ဂ]
ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန-ဝဂ္ဂ၊ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ်ဖြင့်
မှတ်အပ်သော သုတ်အစု။ (ယင်းသည် သစ္စ
သံယုတ်၌ ၂-ခုမြောက် ဝဂ္ဂဖြစ်သည်။ ယင်း၌

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ်၊ တထာဂတသုတ်၊ ခန္ဓသုတ်၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတနသုတ်၊ ပဌမဓာရဏသုတ်၊ ဒုတိယ ဓာရဏသုတ်၊ အဝိဇ္ဇာသုတ်၊ ဝိဇ္ဇာသုတ်၊ သင်္ကာသနသုတ်၊ တထာသုတ် အားဖြင့် ၁၀-သုတ် ပါရှိ၏။ သံ၊ ၃။ ၃၆၈-၃၇၇။) ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။ သံ၊ ၃။ ၃၇၇။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၉။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနဝါရ (ပု) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန + ဝါရ] ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ်ကို ပြဆိုရာ - အလှည့် - အကြိမ်။ ပဋိသံ။ ၃၉၊ ၃၂၉-၃၃၅-ကြည့်။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ္တ (န) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန + သုတ္တ] ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ်၊ ကိုယ်တော် မြတ်သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဒေသနာဉာဏ်၊ ပဋိဝေဓဉာဏ်တော်ဖြင့် ဝေနေယျတို့၏သန္တာန်၌ သဒ္ဓါန္တေ၊ သတိပဋ္ဌာန်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-စသောတရားတို့ကို ဖြစ်စေ လည်စေတော်မူရာသုတ်။ ကိုယ်တော်မြတ်သန္တာန်၌ဖြစ်သော ပဋိဝေဓဉာဏ်၊ ဒေသနာဉာဏ်တော်တို့ဖြင့် ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန်၌ သဒ္ဓါန္တေ၊ သတိပဋ္ဌာန်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသော တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဟောပြောသုတ်။ စက်လက်နက်အလား ပဋိဝေဓဉာဏ်၊ ဒေသနာဉာဏ်တော် ၂-ပါးဖြင့် ကိလေသာစက် ၃-ထောင်ဝက်ရန်သူကို နှိမ်နင်း သတ်ဖြတ်ရာသုတ်။ (ဘုရားရှင် မပွင့်မီက မဂဓတိုင်းတခွင်လုံး၌ ရဟန်းအမည်ခံ ဂိုဏ်းဆရာကြီးတို့ ပေါ်ထွန်းနှင့်ကြ ကုန်၏။ ၎င်းတို့အနက် အချို့က ကာမသုခလွှဲကအလုပ်ကို ရဟန်းများ၏အလုပ်အဖြစ်ဖြင့် ဟောပြောကြ၏။ အချို့က အတ္တကိလမထအလုပ်ကို ရဟန်းများ၏ အလုပ်အဖြစ်ဖြင့် ဟောပြောကြ၏။ ယင်းသို့ ဟောပြောမှုကြောင့် လောကသားတို့သည် ဖော်ပြပါ ကာမသုခလွှဲကအကျင့်၊ အတ္တကိလမထအကျင့်တို့ကို ကျင့်ကြကုန်၏။ ယင်းသို့ ကာမသုခလွှဲက၊ အတ္တကိလမထ အကျင့်တို့ကို ဟောမှု၊ ကျင့်မှုဟူသော မှောင်

ထုကြီးဖုံးလွှမ်းနေစဉ် ဘုရားရှင်သည် မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခုနှစ် (B.C. ၆-ရာစု)၌ ဝါဆိုလပြည့်နေ့ နေဝင်လုဆဲအချိန်တွင် “ဒွေ’ မေဘိက္ခဝေ အန္တာ ပဗ္ဗဇိတေန န သေဝိတဗ္ဗာ” စသည့် ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ်ကို ဟောတော်မူသည်။

ဤသုတ်၌ ဘုရားရှင်သည် ပဉ္စဝဂ္ဂိတို့အား ရှောင်ကြဉ်ရမည့် အယုတ်တရား ၂-ပါး၊ လိုက်နာကျင့်ကြံရမည့် မဂ္ဂင် ၈-ရပ် မဇ္ဈိမပဋိပတ်၊ သစ္စာ ၄-ပါး အကျဉ်း၊ ကိုယ်တော်မြတ်အတွက် သစ္စာ ၄-ပါးတွင် တပါးပါး၌ ရထိုက်သော ဉာဏ် ၃-ပါးစီ ပြည့်စုံမှု ဘုရားအဖြစ် ဝန်ခံကြောင်း၊ အရှင်ကောဏ္ဍည သောတာပန်တည်ကြောင်း၊ ဓမ္မစက္ကရာတရား ဟောအပြီး ဘုမ္မစိုးနတ်များမှစ၍ ဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်အောင် ကောင်းချီးကြွေးကြော်ကြကြောင်း၊ မြေကြီး ဟုန်လှုပ်ကြောင်း၊ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်၏ အာနုဘော်တော်ကြောင့် နတ်ဗြဟ္မာများ အရောင်ထက် အဆ ရာထောင်မကသာသော (စိတ္တပစ္စယ ဥတုသမုဋ္ဌာန) အရောင် အလင်းကြီးဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းတို့ကိုအစဉ်အတိုင်း ဟောတော်မူသည်။ ဓမ္မစက္ကရာတရားကို ဟောအပြီး “အို နတ်ဗြဟ္မာတို့...အညာသိကောဏ္ဍည-သည် သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်လေပြီ၊ အကျွတ်တရား ရလေပြီ” ဟု ဥဒါန်းကျူးရင့်တော်မူ၏။ ၎င်းနောက် အညာသိကောဏ္ဍည-က ရှင်ရဟန်းအဖြစ်ရလိုကြောင်း လျှောက်ထားသဖြင့် ဟေိဘိက္ခုရဟန်း ဖြစ်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။ ဤကား ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ် ဟောပုံ အကျဉ်းချုပ်တည်း။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄-၁၆။ သံ၊ ၃။ ၃၆၈-၃၇၁။ ပဋိသံ၊ ၃၂၉-၃၃၂။ ဓမ္မစက္ကရာတရားပွဲ၌ နတ်ဗြဟ္မာပေါင်း ၁၈-ကုဋေ ကျွတ်တမ်းဝင်၏။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၄၃။ ယင်း သုတ်သည်လည်း ဓမ္မဒူတသာသနာပြု မထေရ်တို့ ဟောပြောလေ့ရှိသောသုတ်ဖြစ်၏။ B.E. ၂၃၆

ဟိမဝန္တာ သာသနာပြုခေါင်းဆောင် အရှင်
မဇ္ဈိမထေရ်သည် ယင်းသုတ်ကို ဟိမဝန္တာ
အရပ်၌ဟောရာ ဝေနေယျ ကုဋေ-၈၀ ကျွတ်
တမ်းဝင်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ မဟာဝံသ၊၁၂။
၄၁၊၄၂။ အရှင်မဟိန္ဒထေရ်သည်လည်း သီဟိုဠ်
ကျွန်း အနုရာဓမြို့တော် နန္ဒနုဉယျာဉ်၌ ဟော
ရာ လူပုဂ္ဂိုလ် ၁၀၀၀(တထောင်) ကျွတ်တမ်း
ဝင်၏။မဟာဝံသ၊ ၁၅။၂၁၈-၉။ (D.P. လည်း
ကြည့်။) ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊၄။
၃၃။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ္တံ အာရဘန္တော။
သာရတ္ထ၊၃။၁၆၉။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ္တေ ဝါ
ဒေသိတေဟိ အရိယသစ္စေဟိ။ အနုဋီ၊၁။၂၅။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ္တန္တ (န) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထန +
သုတ္တန္တ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝ-
တ္ထနသုတ္တန္တံ ဒေသေန္တော ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္ထေတိ
နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂။)

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ္တန္တဓမ္မဒေသနာ (တိ) [ဓမ္မစက္က-
ပ္ပဝတ္ထနသုတ္တန္တဓမ္မ + ဒေသနာ] ဓမ္မစက္ကပ္ပ-
ဝတ္ထနသုတ်တရားကို ဟောခြင်း၊ ဟောအပ်
သော ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ်တရား၊ ဟောအပ်
သော ဓမ္မစက္ကပ္ပသုတ်တရား။ ယထာ အမှာကံ
ဘဂဝတော ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနသုတ္တန္တဓမ္မဒေသ-
နံ သုတွာ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၄၃၁။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတဒိဝသ (ပု၊န) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတ
+ ဒိဝသ] ဓမ္မစက္ကပ္ပတရားကို - ဖြစ်စေ -
လည်စေ - ဟော - တော်မူရာနေ့။ နာလက-
သုတ္တံ နာမ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတဒိဝသတော
သတ္တမေ ဒိဝသေ နာလကတ္ထေရဿ
ဘဂဝတာ ဘာသိတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၇။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတပုဒေသ (ပု) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတ +
ပုဒေသ] ဓမ္မစက္ကပ္ပတရားကို - ဖြစ်စေ - လည်
စေ - ဟော - တော်မူရာအရပ်။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိ-
တပုဒေသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတပလ္လင်္က (ပု) [ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတ +
ပလ္လင်္က] ဓမ္မစက္ကပ္ပတရားကို - ဖြစ်စေ - လည်
စေ - ဟော - တော်မူရာ ပလ္လင်။ ဣသိ-
ပတနံ ပတွာ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိတပလ္လင်္ကေန ဝေ
နိသိန္နံ ဘဂဝန္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။

ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိ (တိ) [ဓမ္မစက္က + ပဝတ္ထိ] သဒ္ဓိန္ဒြေ၊
သတိပဋ္ဌာန်-စသော တရားစက်ကို - (ဝေနေ-
ယျ တို့၏ သန္တာန်၌) ဖြစ်စေ - လည်စေ -
တော် မူသော (ဘုရား)။ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထိဿ
ဘဂဝတော ခန္ဓာဝါရဋ္ဌာနသဒ္ဓိဿ ဟောန္တိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၅။

ဓမ္မစက္ကဝတ္ထိတပုဒေသ (ပု) [ဓမ္မစက္ကဝတ္ထိတ +
ပုဒေသ] ဓမ္မစက္ကပ္ပတရားကို - ဖြစ်စေ - လည်
စေ - ဟော - တော်မူရာအရပ်။ ဓမ္မစက္ကဝတ္ထိ-
တပုဒေသော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဓမ္မစက္ကဝုယ (တိ) [ဓမ္မစက္က + အဝုယ] ဓမ္မစက္က - ဓမ္မ
စက္ကရာ - အမည်ရှိသော (ကျောင်းဆောင်)။
(ယင်း-သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့၌ ရှိခဲ့
ဘူးသည်။ B.E. ၂၃၆-တွင် နန်းတက်သော
ဒေဝါနိပိယတိဿမင်း တည်ဆောက်ခဲ့သည်။
B.E. ၈၄၇-တွင် နန်းတက်သော ကိတ္တိသိရိ-
မေဃဝဏ္ဏတိဿမင်း လက်ထက် ကာလိင်္ဂ
တိုင်းမှရောက်ရှိလာသော ဘုရားရှင်စွယ်တော်
သည် ဖော်ပြပါ ဓမ္မစက္ကရာကျောင်းဆောင်၌
ရှေးဦးစွာ ကိန်းဝပ်တော်မူသည်။) ဓမ္မစက္ကဝု-
ယေ ဂေဟေ။ မဟာဝံသ၊၃၇။ D.P. လည်း
ကြည့်။)

ဓမ္မစက္ကသမညာ (တိ) [ဓမ္မစက္က + သမညာ] ဓမ္မ
စက္ကရာဟူသော အမည်။ တဿာ သာတိ-
သယာ ဓမ္မစက္ကသမညာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၃။

ဓမ္မစက္ကသုတ္တ (န) [ဓမ္မစက္က + သုတ္တ] ဓမ္မစက္က-
ပဝတ္ထနသုတ်။ ဓမ္မစက္ကသုတ္တေ ပညတ္တိဘေဒေါ
အာစရိယေန ဝိဘတ္တော။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၉၁။

ဓမ္မစက္ကာကာရ(ပု) [ဓမ္မစက္က + အာကာရ] (၁) ဓမ္မ
စက္ကာအခြင်းအရာ။ (ဓမ္မစက္ကာဒေသနာ၌

သစ္စာ ၁-ပါးလျှင် ဉာဏ်ဘော်အခြင်းအရာ ၃-
 ပါးစီ ရသဖြင့် ၄-ပါးအတွက် ဉာဏ်ဘော်
 အခြင်းအရာ ၁၂-ပါး ဖြစ်လေသည်။ (၂)
 တရားပလ္လင်ရှေ့၌ ဓမ္မစက္ကအဟန်ဖြင့် ပြုလုပ်
 ထားအပ်သော အဝန်းအဝိုင်းပုံ။ (၁)ဒွါဒသ
 ဓမ္မစက္ကကာရေ(ရာ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ ဥဒါန၊
 ၄။၃၀၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂။ (၂) ဓမ္မစက္က (၉)
 ကြည့်။

ဓမ္မစက္ကနုပ္ပတ္တက (တိ) [ဓမ္မစက္က + အနုပ္ပတ္တက]
 ဘုရားရှင်သို့ အဘုလိုက်၍ ဓမ္မစက်ကို -
 ဖြစ်စေ - လည်စေ - ဟော - တတ်သော၊ သူ။
 ဓမ္မစက္ကနုပ္ပတ္တကာ ပညာပါရမီ ဂတာ။
 မိလိန္ဒ၊၃၂၅။

ဓမ္မစက္ကနုတ္တက (တိ) [ဓမ္မစက္က + အနုတ္တက]
 အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဓမ္မစက္ကနုတ္တကော။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၆။

ဓမ္မစက္ကိက (တိ) [ဓမ္မစက္က + ဣက] ဓမ္မစက္ကိက အ
 မည်ရှိသော(ထေရ်)။ (ယင်းသည် သိဒ္ဓတ္ထ
 ဘုရားရှင်လက်ထက်က တရားစကြာလည်ဟန်
 ရုပ်ပုံပါရှိသော စကြာတံကဲ့ လှူခဲ့သဖြင့် ဤ
 ဘုရားရှင် လက်ထက်တွင် သာသနာ့ဘောင်
 ဝင်၍ ရှင်ရဟန်းပြုရာ ရဟန္တာဖြစ်ခဲ့လေသည်။
 အကျယ်အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄-ကြည့်။)ဓမ္မစက္ကိကော
 ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။
 အပ၊၁။၁၀၀။ D.P.လည်း ကြည့်

ဓမ္မစက္ကိကတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မစက္ကိက + ထေရ] ဓမ္မ
 စက္ကိကထေရ်။ န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ
 ပတွာ ပုဗ္ဗေ ကတကုသလနာမသဒိသနာမေန
 “ဓမ္မစက္ကိကတ္ထေရေ” တိ ပါကဋ္ဌော ဇာတော
 အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဓမ္မစက္ကိက-လည်း
 ကြည့်။

ဓမ္မစက္ခု (န) [ဓမ္မ + စက္ခု] (၁) သတ္တ၊ဇီဝ
 မဖက် သက်သက်သော သစ္စာ ၄-ပါး တရား

ကို - သိ - မြင် - ထင်စွာပြု - တတ်သော မျက်
 စိ(ဉာဏ်)။ (က) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်။
 (ခ) အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးဉာဏ်။ (ဂ) မဂ်
 ၄-ပါး ဖိုလ် ၄-ပါးဉာဏ်။ (ဃ) အောက်မဂ်
 ၃-ပါးဉာဏ်။ (င) အောက်မဂ် ၃-ပါး အောက်
 ဖိုလ် ၃-ပါးဉာဏ်။ (စ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။
 (တိ) (၂) ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ အကျင့်
 တရားဟူသော မျက်စိရှိသော၊သူ။

(၁) သတ္တ၊ဇီဝ မဖက် သက်သက်သော
 သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို - သိ - မြင် - ထင်စွာ
 ပြု - တတ်သော မျက်စိ(ဉာဏ်)။ ဓမ္မစက္ခု-
 (ဝိ၊၃။၁၆) ၏ ဓမ္မမတ္တဒဿနံ၊န တတ္ထ သတ္တော
 ဝါ ဇီဝေါ ဝါ ကာရကော ဝါ ဝေဒကော
 ဝါတိ။ ဝဇီရ၊၄၀၅။ စတုသစ္စသင်္ခါတေသု
 ဓမ္မေသုတေသံ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခုတိဓမ္မစက္ခု။
 သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။

(က) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်။ ဓမ္မစက္ခု-
 (အံ၊၃။၃၀) ၏ ဣဓ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေါ အ-
 ဓိပ္ပေတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ (-သံ၊၃။၃၇၁။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။) ဓမ္မစက္ခု (ဝိ၊၃။၁၆) ၏ ဣဓ
 စတုသစ္စဓမ္မေသု စက္ခုကိစ္စကရဏတောသော-
 တာပတ္တိမဂ္ဂေါ အဓိပ္ပေတော။ ဝိမတိ၊၂။၉၂။
 (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဥဒါန၊
 ၄။၂၅၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂။၉၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၄၂၉။) (ခ) အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးဉာဏ်။
 ဝိရဇံ ဝိတမလံ ဓမ္မစက္ခု ဥဒါဒိ။ မ၊၂။၃၄၆။
 ဗြဟ္မာယုသုတ္တေ တိဏိ ဖလာနိ...ဓမ္မစက္ခုနိ
 ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ (ဂ) မဂ် ၄-
 ပါး ဖိုလ် ၄-ပါး ဉာဏ်။ ဓမ္မစက္ခု (သံ၊၂။
 ၃၂၆) ၏ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ စတ္တာရေ စ မဂ္ဂါ
 စတ္တာရိ စ ဖလာနိ ဓမ္မစက္ခုနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။

(က) (ခ) (ဂ) ဓမ္မစက္ခု (မ၊၃။၃၂၇) ၏
 ဥပါလိဩဝါဒ ဒီဃနသုတ္တေသု ပဌမမဂ္ဂေါ
 ဓမ္မစက္ခုနိ ဝုတ္တော၊ ဗြဟ္မာယုသုတ္တေ တိဏိ

ဖလာနိ၊ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ စတ္တာရော မဂ္ဂါ
 စတ္တာရိ စ ဖလာနိ ဓမ္မစက္ခုန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။
 မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ (ဆ) အောက်မဂ် ၃-ပါးဉာဏ်။
 ဓမ္မစက္ခု ဥဒပါဒိ (ဝိ၊၃။၃၁)တိ ... တယောပိ
 ဟိ တေေ မဂ္ဂါ “ဓမ္မစက္ခု”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၂၅၂။ တိဏ္ဍိမဂ္ဂဉာဏာနံ ဓမ္မစက္ခုတိ (နာမံ)။
 မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
 ၃၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၄။ ဟေဋ္ဌိမ-
 မဂ္ဂတ္တယသင်္ခါတံ ဉာဏံ ဓမ္မစက္ခု နာမ။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
 ၉၅။ (-မဇ္ဈိ၊၁။၅၁။) (င) အောက်မဂ်သုံး
 ပါး၊အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးဉာဏ်။ ဓမ္မစက္ခု နာမ
 ဟေဋ္ဌိမာ တယော မဂ္ဂါ တိဏ္ဍိ စ ဖလာနိ။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၉၊၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၂၀၉။ (စ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ ဓမ္မစက္ခုန္တိ....
 ကတ္ထစိ စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏမ္ပိ၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

(တိ) (၂) ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ အ
 ကျင့်တရားဟူသော မျက်စိရှိသောသူ။ ဓမ္မ-
 စက္ခုနာ (ဥ၊ဝိနိစ္ဆယ၊၆၃၆)တိ ပါတိမောက္ခ-
 သံဝရသီလသင်္ခါတော ပဋိပတ္တိဓမ္မောဝ စက္ခု
 တေဿာတိ ဓမ္မစက္ခု၊ တေန။ ဆဟိ အင်္ဂေဟိ
 ယုတ္တေနဓမ္မစက္ခုနာ ပန ဘိက္ခုနာ ဥပသမ္ပာ-
 ဒနာ ကာတဗ္ဗာ။ ယင်း-ဋီ။

ဓမ္မစက္ခု (န) [ဓမ္မ+မယ+စက္ခု။ အလယ်
 ပုဒ် ကျေ။] (၁) သမထဝိပဿနာတရား-
 ဖြင့် ပြီးသော-ကြောင့် ဖြစ်သော-မျက်စိ
 (ဉာဏ်)။ (၂) သီလ၊ သမာဓိ ပညာ-တရား
 ဖြစ်သောမျက်စိ(ဉာဏ်)။ သမထဝိပဿနာ-
 ဓမ္မနိဗ္ဗတ္တတယ သီလာဒိတိဝိဓဓမ္မက္ခန္ဓာတ-
 တယ ဝါ ဓမ္မမယံ စက္ခုတိပိ ဓမ္မစက္ခု။
 သာရတ္ထ၊၃။၁၈၁။

ဓမ္မစက္ခုပဋိလာဘ (ပု) [ဓမ္မစက္ခု + ပဋိလာဘ]
 သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို-သိ-မြင်-ထင်စွာ
 ပြု - တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်
 ဟူသော မျက်စိကိုရခြင်း။ ဧဝံ မဟတ္ထိယော

ဓမ္မစက္ခုပဋိလာဘော။ သံ၊၁။၃၅၂။ ဒွိန္ဒုမ္ပိ
 ဓမ္မစက္ခုပဋိလာဘံ ဥတှာ သ-ဓုကာရံ
 ပဝတ္တေသိ။ မိလိန္ဒ၊၁၅။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။
 သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဝဇီရ၊၄၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၁၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၃။)

ဓမ္မစက္ခုပရိယာယသဗ္ဗာဝ (ပု) [ဓမ္မစက္ခု + ပရိ-
 ယာယ + သဗ္ဗာဝ] ဓမ္မစက္ခု - သဒ္ဓါ၏ ပရိ
 ယာယ(စကားအပြောင်းအလဲ)၏ အဖြစ်ဖြင့်
 ထင်ရှားရှိ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ဒုတိယ-
 တတိယမဂ္ဂါနမ္ပိ ဓမ္မစက္ခုပရိယာယသဗ္ဗာဝ-
 တော။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၄၅။

ဓမ္မစမ္ပ (န) [ဓမ္မ + စမ္ပ] (သတိ၊သမ္ပဇဉ်=ပညာ)
 တရားဟူသော အရေ။ ဓမ္မစမ္ပ ပါရပိတွာ-
 (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၉)တိ သတိသမ္ပဇညသင်္ခါတံ ဓမ္မစမ္ပ
 ပါရပိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

ဓမ္မစရဏ (တိ) [ဓမ္မ + စရဏ] တရားကို ကျင့်
 တတ်သောသူ။ ဓမ္မစရဏဿ ဒုဂ္ဂတိဂမနာ-
 ဘာဝေန။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၈၄။ အောက်ပုဒ်လည်း
 ကြည့်။

ဓမ္မစရဏဘာဝ (ပု) [ဓမ္မစရဏ + ဘာဝ] တရား
 ကို ကျင့်တတ်သူ၏အဖြစ်။ ဓမ္မစရိယာ(ယ)
 (၁)-ကြည့်။

ဓမ္မစရိတ (တိ) [ဓမ္မ+စရိတ] တရားကို ကျင့်
 သောသူ။ နတ္ထိ ဓမ္မစရိတဿ (ဓမ္မဿ စိဏ္ဏ-
 ဿသိ)။ ဇာ၊၂။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၂။

ဓမ္မစရိယဂါထာ (ထိ) [ဓမ္မစရိယ+ဂါထာ] (အမိ၊
 အဘ၊သား၊သမီး၊ဇနီး-စသည်တို့၌)တရားနှင့်
 အညီ ကျင့်ရန် ဟောပြောအပ်သော အဆုံးအမ
 ဂါထာ။ တေသကုဏဇာတကေ အာဂတာဟိ
 ဒသဟိ ဓမ္မစရိယဂါထာဟိ ရညော ဓမ္မံ
 ဒေသေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၄၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၂။)

ဓမ္မစရိယာ(ယ) (ထိ၊န) [ဓမ္မ+စရိယာ(ယ)]
 (၁) ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါးတရား-ကို-

နှင့်အညီ-ကျင့်တတ်သူ၏အဖြစ်-ကျင့်ခြင်း။
 (၂) သားသမီးကျင့်ဝတ်တရား-ကို-နှင့် အ
 ညီ-ကျင့်တတ်သူ၏အဖြစ်-ကျင့်ခြင်း။ (၃)
 ရဟန်းတရားကိုကျင့်ခြင်း။ (၄) ဒါန-စသော
 ကုသိုလ်တရားကို ကျင့်ခြင်း။ (၅) သတိပဋ္ဌာန်
 စသော တရားကို ကျင့်ခြင်း။ (၆) ဝိပဿနာ
 ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျင့်တရားကို ကျင့်ခြင်း။ (၇)
 ဝေနေယျတို့၏ သန္တာန်၌ သဒ္ဓိန္ဒြေ သတိ
 ပဋ္ဌာန်စသော တရားအကျိုးငှါ ကျင့်ခြင်း။
 (၈) ကျင့်အပ်သောတရား၊ (က) လယ်လုပ်
 ကုန်သွယ်ခြင်းစသော အကျင့်တရား။ (ခ)
 ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါးတရား။ (ဂ) ကာ-
 ယသုစရိုက်စသောတရား။ (ဃ) ကမ္မဋ္ဌာန်း
 တရား။ (င) တမလွန်အကျိုးတရား။ (စ)
 မင်းကျင့် ၁၀-ပါးတရား။

(ခ) ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါးတရား-
 ကို-နှင့်အညီ-ကျင့်တတ်သူ၏အဖြစ်- ကျင့်
 ခြင်း။ ဓမ္မစရိယာ(ဒီ၊ ၂။ ၂၄)တိ အာဒီသု
 အယံ ဒေဝ ဓမ္မစရဏဘာဝေါ သာဓူတိ စိန္တေ-
 တွာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၈။ ဓမ္မ စရတိတိဓမ္မစရဏော၊
 တဿ ဘာဝေါ ဓမ္မစရဏဘာဝေါတိ ဓမ္မစရိ-
 ယမေဝ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဓမ္မဿ စရိယာ၊
 ဓမ္မာ ဝါ အနပေတာ စရိယာ ဓမ္မစရိယာ။
ဓမ္မစရိယာ နာမ ဒသကုသလကမ္မပထစရိ-
 ယာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၇-ဂ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃-
 ၄။ (-သံ၊ ၃။ ၂၃၇။ အံ၊ ၃။ ၅၀၅။ ပေဋ-
 ကော၊ ၁၉၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။ စရိယာ၊ ၄။
 ၁၆၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။) (၂) သားသမီးကျင့်
 ဝတ်တရား-ကို- နှင့်အညီ - ကျင့်တတ်သူ၏
 အဖြစ်- ကျင့်ခြင်း။ တာယ နံ ဓမ္မစရိယာယ၊
 မာတာပိတူသု ပဏ္ဍိတာ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၁။ (၃)
 ရဟန်းတရားကို ကျင့်ခြင်း။ ဓမ္မစရိယသမစ-
 ရိယတ္တာ ခေါ မဟာရာဇ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ မိလိန္ဒ။
 ၁၈။ (၄) ဒါန-စသော ကုသိုလ်တရားကို
 ကျင့်ခြင်း။ ဓမ္မောတိ ဒါနာဒိပုညဓမ္မော။
 အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ ဓမ္မစရိယာယ အတ္တာနံ

ရက္ခန္တိယေဝ ရက္ခတိတိ အဓိပ္ပါယော။ နေတ္ထိ၊
 ၄။ ၄၄-၅။ (၅) သတိပဋ္ဌာန်-စသောတရားကို
 ကျင့်ခြင်း။ ဓမ္မစရိယာ သကဝိသယော။ သံ၊
 ၄။ ၁။ ၈၆။ (၆) ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းအကျင့်
 တရားကို ကျင့်ခြင်း။ ဓမ္မစရိယာဝသေန ဟိ
 ပဝတ္တမာနေ စိတ္တေ နတ္ထိ ဤသကမ္ပိ ရာဂါဒိ-
 ဝိသေဝနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ (၇) ဝေနေယျတို့
 ၏ သန္တာန်၌ သဒ္ဓိန္ဒြေ သတိပဋ္ဌာန်စသော
 တရားအကျိုးငှါ ကျင့်ခြင်း။ ဓမ္မစရိယာယ
 ပဝတ္တေတိ(ပဋိသံ၊ ၃၄၃)တိ ဝေနေယျသန္တာ-
 နေ ဓမ္မတ္တာယ ပဝတ္တံ စက္ကန္တိ ဓမ္မစက္ကံ။ ပဋိသံ၊
 ၄။ ၂။ ၂၂၂။

(ဂ) ကျင့်အပ်သော တရား၊ (က)
 လယ်လုပ်၊ ကုန်သွယ်ခြင်း-စသော အကျင့်
 တရား။ ဘော သာရိပုတ္တ ဓမ္မစရိယာ သမ-
 စရိယာ သေယျော။ မ၊ ၂။ ၄၀၀။ (ခ)
 ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါးတရား။ ဒသကုသလ-
 ကမ္မပထသင်္ခါတာ ဓမ္မစရိယာဝ ကတ္တဗ္ဗာ။ သံ၊
 ၄။ ၁။ ၁၅၄။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။) (ဂ) ကာယ-
 သုစရိုက်စသောတရား။ ကာယေန ဓမ္မစရိယာ
 သမစရိယာ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၈။ (ဃ)
 ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား။ သံဝေဂဗဟုလော ဓမ္မစရိ-
 ယာယ ဥဿာဟဇာတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၉။
 (င) တမလွန်အကျိုးတရား။ ယော စတ္တော
 သမ္မရာယိကောတိ ပန ဉာယေသမ္ပိ ဓမ္မစရိ-
 ယာဝ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
 ၇၇။ (စ) မင်းကျင့် ၁၀-ပါးတရား။ ဓမ္မ
 စရတိ ဓမ္မစရိယာယ နိယောဇေန္တော
 ဥတ္တရိပိ ဒသ ဩဝါဒဂါတာ အဘာသိ။ ဇာ၊
 ၄။ ၅။ ၂၄၀။

ဓမ္မစာဂ (ပ) [ဓမ္မ+စာဂ] နိဗ္ဗာန်အမြိုက်တရား
 အကျင့်ကို-စွန့်-လျှံဒါန်း-ခြင်း။ အာမိ-
 သစာဂေါ စ ဓမ္မစာဂေါ စ။ အံ၊ ၁။ ၉၀။
 ဓမ္မဿ စဇနံ ဓမ္မစာဂေါ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။

ဓမ္မစာရီ (တိ) [ဓမ္မ+စရ+ဏိ။ ထိ-၌ ဓမ္မစာရိနိ]
 (၁) ရဟန်းတရားကို ကျင့်-လေ့ရှိ-တတ်

-သော၊ သူ။ (၂) ကုသိုလ်တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၃) ဆွမ်းခံလှည့် လည်ခြင်းအကျင့်ကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၄) ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါး တရားကိုကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၅) လောကီ၊ လောကုတ္တရာ-သုစရိုက်တရား ကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၆) တရားရှိသော လယ်လုပ် ကုန်သွယ်မှုစသည်ကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၇) ဒါန-စသော ကုသိုလ်တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၈) ၅-ပါးသီလအကျင့် မြတ် တရားကိုကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၉) လင်ကို မြတ်နိုးတတ်သော အမျိုး သမီးတို့ ကျင့်ဝတ်တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၁၀) သံဃာနှင့် သုခ ဒုက္ခ အတူအမျှ ဖြစ်ခြင်းစသော ဥပါသိကာ ကျင့်ဝတ်တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၁၁) ကာယသုစရိုက်စသော တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၁၂) ဓမ္မစာရီထေရ်။ (ယင်း-သည် A.D. ၁၂-ရာစုနှစ်တွင် မြန်မာပြည် ပုဂံနန်းမြို့တော် ၌ထင်ရှားသောထေရ်တပါးဖြစ်သည်။ ဒုတိယ ဆပဋ္ဌထေရ် အရှင်သဒ္ဓမ္မပါလ၏ တပည့်ဖြစ် သည်။ အရှင်သဒ္ဓမ္မပါလသည် သုတ္တန်ဒွေသ ကျမ်းကို ယင်း ဓမ္မစာရီထေရ် တောင်းပန် သဖြင့်ရေးသားခဲ့သည်။ဝိသုတာ။၁၅၄-ကြည့် D.P. လည်းကြည့်။

(၁) ရဟန်းတရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဣမေ ခေါ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ ဓမ္မစာရီနော။ ဝိ၊၁။၅။ ဝိ၊ ၃။၁၀၄။ ဣမေ ဟိ နာမ ဓမ္မစာရီနော။ဝိ၊၁။ ၁၉၃။ (၂) ကုသိုလ်တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မစာရီနော(ဥဒါန။ ၁၂၉)တိ ကုသလဓမ္မစာရီနော။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂၃၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၆။) (၃) ဆွမ်းခံ လှည့်လည်ခြင်းအကျင့်ကို ကျင့် - လေ့ရှိ -

တတ် - သော၊ သူ။ ဥတ္တိဋ္ဌေ....ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ။ ဓမ္မ။၃၈။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၁၀၅။ ဧဝံ ပနေတံ ဘိက္ခာ(ယ) စရိယဓမ္မံ စရန္တော ဓမ္မစာရီ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၀၇။ သာ- ရတ္ထ၊၃။၂၄၇။ (၄) ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါး တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မစာရီ(စရိယာ။၄၀၀)န္တိ ဒသကုသလကမ္မ- ပထဓမ္မံ ဧဝံ စရတိ။ န အဏုမတ္တဗ္ဗိ အဓမ္မန္တိ ဓမ္မစာရီ။ စရိယာ၊ဌ။၁၂၈။ ဓမ္မစာရိနိ(ဇာ၊ ၁။၂၈၉)တိ ဒသကုသလကမ္မပထေသု ပူရေ- မိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၂၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။၁၁၂။) (၅) လောကီ လောကုတ္တရာ သုစရိုက်တရား ကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မော- တိ လောကီယလောကုတ္တရာ သုစရိတဓမ္မော ...ဓမ္မစာရီ(ထေရ။၂၇၂)န္တိ တံ ဓမ္မံ စရန္တံ ပဋိ- ပဇ္ဇန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၇။ စရိယာ၊ဌ။၁၃၀။) (၆) တရားရှိသော လယ် လုပ်ကုန်သွယ်မှုစသည်ကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မစာရီ(မ၊၂။၄၀၀)တိ ဓမ္မိကကသိဝဏိဇာဒိကမ္မကာရိ၊မ၊ဌ၊၃။၂၉၃။ (၇) ဒါန-စသော ကုသိုလ်တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မစာရီ(နေတ္ထိ။ ၇)န္တိ ယော တံ ဓမ္မံ အပ္ပမတ္တော စရတိ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၄၄။ ဓမ္မောတိ ယေန ပုဂ္ဂလေန ယော ဒါနာဒိပ္ပဘောဒေါ ပညဓမ္မော နိဗ္ဗတ္တိ- တော၊ သော ဓမ္မော။ ဓမ္မစာရီ ဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကံ တံ ပုဂ္ဂလံ အနတ္တေဟိ ရက္ခတိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၆၁။ (-ဇာ၊၁။၂၁၅။ နေတ္ထိ။၂၉။ မိလိန္ဒ။၁၈။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၉။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၉၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၆၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၀၃၊၃၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၆။ ဝိမာန၊ဌ။၂၂၉။)

(၈) ၅-ပါးသီလ အကျင့်မြတ်တရားကို ကျင့် - လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ တေ ဟိ ပဉ္စဝရသီလဓမ္မေ (ပဉ္စသီလဓမ္မော၊သျှာ။ ပဉ္စ- ဝေရမဏိဓမ္မောက) ရက္ခိ သု၊ “ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိ”န္တိ ဓမ္မရက္ခိတာ ဟုတွာ

အဝဇ္ဇာ အဇေယျာ စ အဟေသုန္တိ အဓိပ္ပါ-
 ယော။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (-စရိယာ၊ ဌ။
 ၂၇၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။) (၉) လင်ကိုမြတ်နိုးတတ်
 သော အမျိုးသမီးတို့ကျင့်ဝတ်ဘုရားကိုကျင့်-
 လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ (၁၀) သံသာနှင့်
 သုခဒုက္ခ အတူအမျှဖြစ်ခြင်းစသော ဥပါသိ
 ကာကျင့်ဝတ်တရားကို ကျင့်-လေ့ရှိ-တတ်
 -သော၊ သူ။ သဂ္ဂမ္ပိ သာ မောဒတိ ဓမ္မစာရိ-
 နီ။ ဝိမာန၊ ၃၉။ ပတိဗ္ဗတာဓမ္မဿ စ ဥပါသိ-
 ကာဓမ္မဿ စ သမ္ပဒေဝ စရဏတော ဓမ္မစာ-
 ရိနီ သာ သဂ္ဂမ္ပိ ဒေဝလောကေ မောဒတိ။
 ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂။ (၁၁) ကာယသုစရိတာဒိဘေဒံ ဓမ္မံ
 စရထာတိ ကာယသုစရိတာဒိဘေဒံ ဓမ္မံ
 ကရေထ၊...ဓမ္မစာရိ ပန သုခံ တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊
 ၄။ ၃။ ၂၅။ (၁၂) ဓမ္မစာရိထေရ်။ ယာစိတော
 ဓမ္မစာရိနာ။ သုတ္တနိဋ္ဌေသ၊ ၁။

ဓမ္မစိတ္တ (န) [ဓမ္မ + စိတ္တ] တရားရှိသော စိတ်။
 ဓမ္မစိတ္တဿ သမန္နာဂတတ္တာ သမန္နစိတ္တော။
 အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဓမ္မစိန္တန (န၊ ထိ) [ဓမ္မ + စိန္တန] (၁) တရားသ
 ဘောမှန်ကို ကြံစည်ခြင်း။ (၂) တရားအဖို့
 အစုကို ပိုင်းခြား၍ သိတတ်သော ဉာဏ်
 တော်။ (၃) ကုသိုလ်စသော တရားတို့ကို-
 ဆင်ခြင် - သိတတ် - သော ပညာ။ (၄)
 သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို-စိစစ်-ရွေးချယ်-
 ကြံစည်-သိတတ်-သော ပညာ။ (၁) ယေ
 ဓမ္မစိန္တနံ အတိဓာဝန္တာ ကေစိ ဥစ္ဆေဒါဒိနာ-
 နုပ္ပကာရံ အန္တံ ဝါ ဂဏန္တိ။ ဝဇီရ၊ ၅၇၃။
 (-နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၁၇၆။) (၂) ဝိမံသာ ဓမ္မစိန္တ-
 နာ(အံ၊ ၂။ ၃၁၄)တိ...ဝေမေဝ ဗုဒ္ဓနာဂဿ
 ဓမ္မကောဋ္ဌာသပရိစ္ဆေဒကဉာဏသင်္ခါတာ ဓမ္မ-
 စိန္တနာ ဝိမံသာ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။ (၃) ဝိမံ-
 သာ ဓမ္မစိန္တနာ(ထေရ၊ ၃၁၁)တိ...ဝေ ဗုဒ္ဓ-
 နာဂဿ ကုသလာဒိဓမ္မစိန္တနာ ဝိမံသာ။

ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ (၄) ဝိမံသာတိ စတုသစ္စ-
 ဓမ္မဝိစိနနာ ပညာဝ။ “ဝိမံသာ ဓမ္မစိန္တနာ”-
 တိ (ဝိမံသာ ဓမ္မဝိစိနနာတိ၊ သိ) ဟိ ဝုတ္တာ။
 မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၁။

ဓမ္မစိန္တာ (ထိ) [ဓမ္မ + စိန္တာ] (၁) တရားသဘော
 မှန်ကို ကြံစည်ခြင်း။ (၂) တရားသဘောကို-
 စိစစ်-ရွေးချယ်-စုံစမ်း-ခြင်း။ (၃) တရား
 ရှိသော ကြံစည်ခြင်း။ (၄) ကုသိုလ်တရားတို့
 ၌ ကြံစည်ခြင်း။ (၅) ဉာဏ်ကို ဆောင်စွမ်း
 နိုင်သော ကြံစည်ခြင်း။

(၁) တရားသဘောမှန်ကို ကြံစည်ခြင်း။
 အဘိဓမ္မေ ဒုပ္ပဋ္ဌိပန္နော ဓမ္မစိန္တံ အတိဓာ-
 ဝန္တော အစိန္တေယျာနိပိ စိန္တေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။
 ၂၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅။ (၂) တရားသဘော
 ကို-စိစစ်-ရွေးချယ်-စုံစမ်း-ခြင်း။ စိန္တာ-
 တိ ဓမ္မစိန္တာ ဓမ္မဝိစာရဏာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
 ၂၇၄။ ဓမ္မစိန္တ(ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃)န္တိ ဓမ္မသဘာဝ-
 ဝိစာရဏံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။ သိ၊ ဌ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၁၂၀။
 (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၃။) (၃)
 တရားရှိသော ကြံစည်ခြင်း။ (၄) ကုသိုလ်
 တရားတို့၌ ကြံစည်ခြင်း။ (၅) ဉာဏ်ကို
 ဆောင်စွမ်းနိုင်သော ကြံစည်ခြင်း။ ဓမ္မတော
 အနုပေတာ စိန္တာ ဓမ္မစိန္တာ။ ယောနိသော
 မနသိကာရေန ပဝတ္တိတတ္တာ ဓမ္မေသု စိန္တာ။
 ဓမ္မော ဝါ ဉာဏံ၊ တသ္မာ ဓမ္မာဝဟာ စိန္တာ
 ဓမ္မစိန္တာ၊ စိန္တာမယဉာဏဿ ဟေတုဘူတာ
 စိန္တာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၇၄။

ဓမ္မစိန္တာသမတ္တ (တိ) [ဓမ္မစိန္တာ + သမတ္တ]
 တရားသဘောကို-စိစစ်-ရွေးချယ်-ကြံစည်
 -ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ သီလသမ္ပန္နော
 ဝိပ္ပဋိသာရာဘာဝေန သမာဟိတော ဓမ္မစိန္တာ-
 သမတ္တော ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၁၄။

ဓမ္မစုဒ္ဓိတ (တိ) [ဓမ္မ + စုဒ္ဓိတ] တရားသဖြင့် -
 ဟုတ်မှန်သော သဘောဖြင့်-စောဒနာအပ်-

အပြစ်တင်အပ် - စွပ်စွဲအပ် - သော၊ ရဟန်း၊
တရားသဖြင့် စောဒနာအပ်သော တရားခံ
ရဟန်း။ ဓမ္မစုဒ္ဓိတဿ အာဝုသော ဘိက္ခု-
နော။ အံ၊ ၂။ ၁၇၃။

ဓမ္မစုဒ္ဓိတက (တိ) [ဓမ္မစုဒ္ဓိတ + က] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဓမ္မစုဒ္ဓိတကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိ-
တဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၁။ (- ၂၈၈။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၁၅၈၊ ၂၀၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၀။)

ဓမ္မစေတိ (န) [ဓမ္မ + မယ + စေတိယ။ မယ-
အလယ် - ယ - နောက် - ပုဒ် ကျေ။ (ဓမ္မိစေတု-
သံ။ ဓမ္မစေတု-ပြာ)] (ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး)
တရားဖြင့်မြီးသော စေတိ၊ ဗောဓိပက္ခိယတရား
စေတိ။ (စေတိအလား ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး
တရား။) ဓမ္မစေတိ* သမုဿေတွာ (ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၇၅)တိ သတ္တတ္တိ*သ ဗောဓိပက္ခိယ ဓမ္မမယံ
စေတိယံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၀၆။

ဓမ္မစေတိယ(န) [ဓမ္မ + စေတိယ] (၁) လောကုတ္တ
ရာ ၉-ပါးတရားကို - သိစေကြောင်း - အရို
အသေ - အလေးအမြတ် - ပြုကြောင်း -
စကား။ (၂) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-စသော တရား
ဒေသနာများ ရေးသားထားသည့် ပေစာ
ကျမ်းစာများကို ဌာပနာ၍ တည်ထားကိုး
ကွယ်အပ်သော စေတိ၊ ဓမ္မစေတိ။ (၁)
ဓမ္မစေတိယာနီ(မ၊ ၂။ ၃၂၆)တိ ဓမ္မဿ စိတ္တိ-
ကာရဝစနာနီ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ ဓမ္မ စေတေတိ
သံဝေဒေတိ ဧတေဟိတိ ဓမ္မစေတိယာနီ၊
ဓမ္မဿ ပူဇာဝစနာနီ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ (၂)
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အလိခိတပေါတ္တကံ နိဒဟိတွာ
ကတိ ပန ဓမ္မစေတိယံ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၁၇၂။

ဓမ္မစေတိယသုတ္တ (န) [ဓမ္မစေတိယ + သုတ္တ]
ဓမ္မစေတိယသုတ်။ (ဘုရားရှင် သက္ကတိုင်း
မေဒါဠုပ နိဂုံး၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ်
ပသေနဒီကောသလမင်းကြီး လျှောက်ထား

သည့် လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားကို အရို
အသေပြုကြောင်း စကားတို့ကို အတည်ပြု
တော်မူ၍ ရဟန်းတို့အား သင်ယူရန် တိုက်
တွန်းစကား မိန့်ကြားရာသုတ်။) မဇ္ဈိမနိကာ
ယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ မ၊
၂။ ၃၂၀၊ ၃၂၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။
D.P.လည်း ကြည့်။

ဓမ္မစောဒက (ပ) [ဓမ္မ + စောဒက] ဓမ္မစောဒက
ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားသဖြင့် - ဟုတ်မှန်သော သ
ဘောဖြင့် - စောဒနာ - အပြစ်တင် - မေး -
စိစစ် - အပြစ်ကို ထင်စွာပြု - တတ်သော၊ သူ။
ဒေသော ဝုစ္စတိ ဓမ္မစောဒကော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၀။
(- ၂၁၁၊ ၂၈၈။ အံ၊ ၂။ ၁၇၃၊ ၁၇၄။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၅၈၊ ၂၀၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၀။)

ဓမ္မ(ဆ)စ္ဆန္ဒ (ပ) [ဓမ္မ + ဆန္ဒ] (၁) အလိုရှိတတ်
သော သဘော။ (၂) ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို
အလိုရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော ဆန္ဒ။ (၃) နိဗ္ဗာန်
ကို အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဆန္ဒ။ (၄)
တရားတော်၌ ဖြစ်သောအလို၊ တရားနာလို
သောဆန္ဒ။ (၅) ဓမ္မာရုံတမျိုးမျိုးကို အလို
ရှိတတ်သောဆန္ဒ။ (၆) ကုသိုလ်ပြုလိုသော
ဆန္ဒ (သဒ္ဓါတရား၊ ကေစိ)။

(၁) အလိုရှိတတ်သော သဘော။ ဓမ္မ-
စ္ဆန္ဒော (အဘိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉)တိ
သဘာဝစ္ဆန္ဒော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၁၇။ ဓမ္မစ္ဆန္ဒောတိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝီရိယဆန္ဒာ
ဝိယ န အညော ဓမ္မော၊ အထ ခေါ
ဆန္ဒနိယသဘာဝေါ ဝေါတိ ဒဿေန္တော
အာဟ “သဘာဝစ္ဆန္ဒော”တိ။ မူလဒီ၊ ၂။
၁၆၂။ (၂) ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို အလို
ရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဆန္ဒ။ ဓမ္မစ္ဆန္ဒော-
(ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁)တိ ကတ္တုကမ္ပတာကုသ-
လစ္ဆန္ဒော။ ပဋိသံ၊ ၈။ ၁။ ၁။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။
၄၀၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄၊
၁၄၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။

ဒီ၊ဇီ၊၁။၂၉၊၁၉၉။ အံ၊ဇီ၊၁။၇၃။ မူလဇီ၊၁။
 ၁၇၀။ အနုဇီ၊၂။၁၆၂။ နေတ္တိဇီ၊၅၄။) (၃)
 နိဗ္ဗာန်ကို အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော ဆန္ဒ။
 ဓမ္မစန္ဒော (ပဋိသန္ဓေ၊၂။၁၂၀)တိ အနဝဇ္ဇ-
 ဓမ္မစန္ဒော နိဗ္ဗာန် ပတ္တုကာမတာသင်္ခါတော
 ကုသလစန္ဒော။ ပဋိသန္ဓေ၊ပေ။ (၄)တရား
 တော်၌ ဖြစ်သောအလို၊ တရားနာလိုသော
 ဆန္ဒ။ ဓမ္မဆန္ဒဝသေနပိ အာဂတေ သံဃဿ
 အာယမခံ ဝိနဿတိ၊ဝဇီရ။၄၆၈။ (၅) ဓမ္မာရုံ
 တမျိုးမျိုးကို အလိုရှိတတ်သောဆန္ဒ။ ဓမ္မ-
 သင်္ကပ္ပံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မစန္ဒော။ သံ၊၁။
 ၃၆၀။ (-၃၆၂။) (၆) ကုသိုလ်ပြုလိုသော
 ဆန္ဒ (သဒ္ဓါဘရား၊ကေစိ)။ ဓမ္မစန္ဒော သဒ္ဓါ-
 တိ ကေစိ။ အနုဇီ၊၁။၁၀၄။

ဓမ္မစန္ဒဗဟုလ (တိ) [ဓမ္မ+ဆန္ဒ+ဗဟုလ] (က)
 ကုသိုလ်တရား၌-လိုချင်ခြင်း-ဆန္ဒ - များ
 သော။ (ခ) ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း အကျင့်
 တရား၌-လိုချင်ခြင်း-ဆန္ဒ - များသော။
 ဓမ္မစန္ဒဗဟုလော ဆန္ဒသမာဓိမှ ဌိတော။
 နေတ္တိဇီ၊၁၁၇။

ဓမ္မစန္ဒယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မစန္ဒ+ယုတ္တ] ဓမ္မစန္ဒ-၌
 -နှင့်-ယှဉ်သော၊ ကုသိုလ်ပြုရန် အလိုဆန္ဒ-
 ၌-နှင့်-ယှဉ်သော၊သူ။ ပုညတ္တိကောတိ
 ပုညေန အတ္တိကော၊ ဓမ္မစန္ဒယုတ္တော။ စရိ-
 ယာ၊ဌ။၂၃၈။

ဓမ္မစန္ဒဝန္တိ (တိ) [ဓမ္မစန္ဒ+ဝန္တိ] (၁) သီလသ
 မာဓိ ပညာဘုရားကို အလိုရှိသော၊သူ။ (၂)
 အစီးအပျိုး၊ အစီးအပျိုးလျှင် အကြောင်းရှိ
 သော ချမ်းသာတရားကို အလိုရှိသော၊သူ။
 (၁) ဓမ္မစန္ဒဝတော နေကမ္မဝိတက္ကဗဟုလဿ
 ဟောတိ။ နေတ္တိဇီ၊၁၁၉။ (၂) အတ္တကာမာ-
 တိ အတ္တနော ဟိတသုခံ ဣစ္ဆန္တ၊ ဓမ္မစန္ဒ-
 ဝန္တောတိ အတ္တော။ ဓမ္မောတိ ဟိ ဟိတံ၊
 တံနိမိတ္တကဉ္စ သုခန္တိ။ ဒီ၊ဇီ၊၁။၂၄၅။ သီ၊ဇီ၊
 သစ်၊၂။၈၇။

ဓမ္မစန္ဒသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဓမ္မစန္ဒ + သမုဋ္ဌာန]
 ဓမ္မစန္ဒလျှင်ဖြစ်ကြောင်း 'သမုဋ္ဌာန်' ရှိသော။
 သဒ္ဓါယာတိ ဓမ္မစန္ဒသမုဋ္ဌာနာယ ကမ္မဖလ-
 သဒ္ဓါယ စေဝ ရတနတ္ထယသဒ္ဓါယ စ။ ထေရ၊
 ဌ။၁။၁၄၈။

ဓမ္မဇ (တိ) [ဓမ္မ+ဇန+ကိ] (အရိယာတို့၏)
 တရားကြောင့် ဖြစ်သော။ ဘဂဝတော(မှ)
 ...ဓမ္မဇောဓမ္မနိမ္မိတော။ ဒီ၊ဇီ၊၆၉။ မ၊ဇီ၊၇၉။
 သံ၊၁။၄၂၀။ အရိယဓမ္မဇော ဇာတတ္တာ....
 ဓမ္မဇော။ ဒီ၊ဌ။၁။၄၉။ ဓမ္မေန ပန ဇာတတ္တာ
 နိမ္မိတတ္တာ ဓမ္မဇော။ မ၊ဌ။၄။၆၂။ (-ဣတိ-
 ဝုတ်။၂၆၄။ အပါ၊၁။၁၁၂။ အပါ၊၂။၁၁၄။
 ထေရ၊ဌ။၂။၁၄၅။ ဒီ၊ဇီ၊၁။၄၁။ မ၊ဇီ၊၁။
 ၂၈၁။)

ဓမ္မဇာတ (န) [ဓမ္မ+ဇာတ] (၁) ထူးသောအ
 ကြောင်း၊ အကြောင်းထူး။ (၂) အကြောင်း
 (ဇာတ-အနက်မဲ့)။ (၃) တရားသဘော။
 (၁) (၂) ဓမ္မဇာတ (ဝိ၊ဌ။၁။၁၈။ ဒီ၊ဌ။၁။
 ၂၁။ အဘိ၊ဌ။၁။၂၃)န္တိ ကာရဏပွဘေဒေါ၊
 ကာရဏမေဝ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၀။ ဝိမတိ၊
 ၁။၂၂။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၁။၁၀၈။ (၃) သဗ္ဗမ္မိ သင်္ခ-
 တာသင်္ခတပဏ္ဏတ္တိဘေဒံ ဓမ္မဇာတံ နေဝ ကာ-
 ယော န ကာယသင်္ခါရော။ အဘိ၊ဌ။၁။၃၁၅။
 (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၃။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၅၁။ ဣတိဝုတ်၊
 ဌ။၅၁။ သုတ္တနိ၊ဌ။၁။၂၀။ သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၃၂၂။
 ဝိမာန၊ဌ။၁၉၈။ မဟာနိ၊ဌ။၃၄၀။ ဒီ၊ဇီ၊၁။
 ၃၄၅။ မ၊ဇီ၊၁။၂၉၉။ မူလဇီ၊၁။၁၀။)

ဓမ္မဇာတက=ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတက (န) [ဓမ္မ+
 ဇာတက] ဓမ္မဇာတ်၊ ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတ်။
 ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ကောဒသက-
 နိပါတ်၊ ၄၅၇ - ဇာတ်။ ဓမ္မဇာတကံ
 တတိယံ (သီ၊ဣ)။ ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတကံ
 တတိယံ။ ဇာ၊၁။၂၃၁။ D.P. လည်း ကြည့်။
 ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတက-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဇာတိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဇာတိ] တရားသဘော။
ပညာသဒ္ဓိသာ န နိန္ဒိတဗ္ဗာ နာမ အညာ
ဓမ္မဇာတိ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၄။ ကုသလပက္ခာ
ဓမ္မဇာတိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၄၈။

ဓမ္မဇာလ (တိ) [ဓမ္မ+ဇာလ] ပါဠိဓမ္မဟူသော
-ဇာ-ကွန်ရက်-ရှိသောသုတ် (ဗြဟ္မဇာလ
သုတ်)။ ဓမ္မဇာလန္တိပိ နံ ဓာရေဟိ။ ဒီ၊၁။
၄၃။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ ဗဟူ တန္တိဓမ္မာ ကထိ-
တာ၊ တသ္မာ“ဓမ္မဇာလ”န္တိပိ နံ ဓာရေဟိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အတ္ထဇာလ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။
သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၇၁)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်၊ ဗြဟ္မဇာ-
လသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဇီဝိ (တိ) [ဓမ္မ+ဇီဝိ၊ ထိ-၌ ဓမ္မဇီဝိနိ] (၁)
တရား၌တည်၍ အသက်မွေး-လေ့ရှိ-တတ်-
သော၊သူ။ (၂) တရားနှင့်အညီ အသက်မွေး-
-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ (၁) ဓမ္မ-
ဇီဝိနော (အံ၊၁။၃၇၀)တိ ဓမ္မေ ဌတော ဇီဝိကံ
ကပ္ပေန္တိတိဓမ္မဇီဝိနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (၂)
ဓမ္မဇီဝိနော (ဓမ္မ၊၁၆)တိ....ဓမ္မေန သမေန
ဘိက္ခာစရိယာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တဿ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

ဓမ္မဇေဋ္ဌက (တိ) [ဓမ္မ+ဇေဋ္ဌက] တရားဟူသော
အကြီးအမှူးရှိသော၊သူ။ ဓမ္မာဓိပတိတိ ဓမ္မ-
ဇေဋ္ဌကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

ဓမ္မဇောတန (န) [ဓမ္မ+ဇောတန] အကြောင်း
-အနက် - အဓိပ္ပါယ် - ကို ထွန်းလင်းစေ
ခြင်း။ ဓမ္မဇောတနေ ပညာ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒေ
ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၁၁၅။

ဓမ္မဇ္ဈေသက (တိ) [ဓမ္မ + အဇ္ဈေသက] တရား
ဟောရန်-တိုက်တွန်း-တောင်းပန်- တတ်
သော၊သူ။ ဓမ္မဇ္ဈေသကေ အသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၃၉။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၈။ ဓမ္မဇ္ဈေသကေန အဇ္ဈိ-
ဋ္ဌတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၃၈၄။ ပါစိတ်၊ယော။၃၀၃။)

ဓမ္မဇ္ဈေသန (န၊ထိ) [ဓမ္မ+အဇ္ဈေသန] တရား
ဟောရန်-တိုက်တွန်း-တောင်းပန်-ခြင်း။
အဇ္ဈေသနဝိဓာနဉ္စေတ္ထ ဓမ္မဇ္ဈေသနေ ဝုတ္တ-
နယမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ မဟာဗြဟ္မာနေ
ဓမ္မဇ္ဈေသနံ ပဋိညာယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ (-
ဝိမတိ၊၁။၂၃၆။)

ဓမ္မဇ္ဈောသာန (တိ) [ဓမ္မ+အဇ္ဈောသာန] ရှုပါရုံ
စသောတရားတို့၌- ဆုံးဖြတ်-စွဲယူ - သက်
ဝင်-ခုံမင်-တပ်မက်-တတ်သော တဏှာ။
သာယေဝ ပတ္တနာကာရေန ဓမ္မနန္တိ ဓမ္မပေမံ
ဓမ္မဇ္ဈောသာနန္တိ တဏှာယ ဧတံ ဝေဝစနံ။
နေတ္ထိ၊၄၆။ ဂိလိတော ပရိနိဋ္ဌပေတော ဌာန-
တော ဓမ္မဇ္ဈောသာနံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ။၇၆။ (-
နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၈၆။) အဇ္ဈောသာန-လည်း
ကြည့်။

ဓမ္မဉာဏ (န) [ဓမ္မ+ဉာဏ] (၁) ဓမ္မဉာဏ်၊မဂ်ဉာဏ်။
(တိ) (၂) ဓမ္မဉာဏ်-မဂ်ဉာဏ်-ရှိသော၊သူ။
(၁) ဓမ္မဉာဏဿ အနုဂမနေ ဉာဏံ၊.... ဓမ္မေ-
ဉာဏန္တိ မဂ္ဂဉာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ ဒုက္ခာဒိသု
ပရိညာဒိဝိသိဋ္ဌကိစ္စတာယ ဓမ္မဝိညာဏသင်္ခါ-
တံ ဓမ္မဉာဏံ အာကင်္ခန္ဓော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၂၄။ ဓမ္မဉာဏတာယ ပဋိဝေဓဘူတာယ
မဂ္ဂပညာယ ဒဿနတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ (-
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။
အနုဋ္ဌိ၊၂။၂၀၄။) (တိ) (၂) သဗ္ဗတ္ထ ဓမ္မ-
ဉာဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊၃၉၃။

ဓမ္မည (တိ) [ဓမ္မ + ဉာ + ရှု] (၁) (က)
ရှေးအစဉ်အလာ တရားသဘောကို သိ
သော၊ (ခ) သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို သိသော၊
(ဂ) ကာမ၊ရူပ၊အရူပ၊လောကုတ္တရာ တရား
၄-ပါးကို သိသော၊ (ဃ) သုတ္တ၊ ဂေယျ-
စသော ပါဠိဓမ္မ-ကို သိသော၊သူ။ (၂) ဓမ္မ-
ညသုတ်။ (၁) (က) ဓမ္မည(အံ၊၂။၁၃၀)တိ
ပဝေဏိဓမ္မံ ဇာနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ (ခ)
(ဂ) ဓမ္မည (အံ၊၂။၁၃၁)တိ စတ္တာရော ဓမ္မေ

ဇာနတ်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ စတ္တာရော ဓမ္မေတိ စတုသစ္စဓမ္မေ၊ ကာမရူပါရူပလောကုတ္တရ-
ဘေဒေ ဝါ စတ္တာရော ဓမ္မေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။
(ဃ) ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဓမ္မည ဟောတိ၊
ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဓမ္မံ ဇာနတ်သုတ္တံ ဂေ-
ယျံ...ဝေဒလ္လံ။ အံ၊၂။၄၇၃။ သုတ္တဂေယျာဒိ-
ဓမ္မဇာနတ်တိ ဓမ္မည။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ (-
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၅၇။) (၂) ဓမ္မည ပါရိဆတ္တကံ။ အံ၊၂။
၅၀၄။

ဓမ္မညသုတ္တ (န) [ဓမ္မည+သုတ္တ] ဓမ္မညသုတ်။
သုတ္တ ဂေယျ စသော အင်္ဂါ ၉-တန် ပါဠိဓမ္မ
ကို သိသော ရဟန်းသည်သာ ဓမ္မညမည်ပုံနှင့်
တကွ အတ္တည၊ အတ္တည၊ မတ္တည၊ ကာလည၊
ပရိသညမည်ပုံတို့ကို အကျယ်ဟောပြောသုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၄-
သုတ်။ အံ၊၂။၄၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၁။

ဓမ္မဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မ + အနု + ဌာန။ အလယ်ပုဒ်
ကျေ။] တရားဆုံးဖြတ်ရာ အရပ်၊ တရား -
လွှတ်တော် - ရုံး။ဓမ္မဋ္ဌာနော ဌိတာ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ အနုလည်း ကြည့်။

ဓမ္မဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မ+ဌာ+အ] တရား၌တည်သော၊
သု။ (က) သစ်သီးအရံ ပန်းအရံ စိုက်ပျိုး
ခြင်းစသော အကျင့်၌ တည်သော၊သု။ (ခ)
လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရား၌တည်သော၊သု။
(ဂ) ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ တရား၌ တည်
သော၊သု။ (ဃ) နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းတရား
၌ တည်သော၊သု။ (င) အရဟတ္တဖိုလ်တရား
၌ တည်သော၊သု။ (စ) သစ္စာ ၄-ပါးတရား
၌ တည်သော၊သု။ (ဆ) တရားဆုံးဖြတ်ရာ အ
ရပ်၌ တည်သော၊သု။ (တရားသူကြီး)။ (ဇ)
သုစရိုက်တရား၌ တည်သော၊သု။ (ဈ) ဟုတ်
မှန် - ထင်ရှားရှိ - သော အကြောင်း၌ တည်
သော၊သု။

အဘိဓာန် (တ ဝဂ်) ၃-၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

တရား၌တည်သော၊သု။ဓမ္မဋ္ဌဿာ (မ၊၂။
၄၇)တိ ဓမ္မေ ဌိတဿ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ (- အံ၊
၁။၁၆၂။ အံ၊၂။၄၁၊၁၀၈။ အံ၊၃။၉၈။ ဓမ္မ။
၅၀။ ဣတိဝုတ်။၂၀၃၊၂၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၂။၇၂၊၂၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။၂၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။) (က)
သစ်သီးအရံ၊ပန်းအရံ စိုက်ပျိုးခြင်း စသော
အကျင့်၌ တည်သော၊သု။ ဓမ္မဋ္ဌာ သီလသမ္ပ-
နာ(သံ၊၁။၃၀)တိ တသ္မိံ ဓမ္မေဌိတတ္တာ...ဓမ္မ-
ဋ္ဌာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ တသ္မိံ ဓမ္မေဌိတတ္တာတိ
တသ္မိံ အာရာမရောပနာဒိဓမ္မေ ပတိဌိတတ္တာ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။) (ခ)
လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရား၌ တည်သော၊
သု။ ဓမ္မဋ္ဌ (ဓမ္မ၊၄၅) နှိ နလောကုတ္တရ-
ဓမ္မေ ဌိတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ (- ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၅၆။) (ဂ) ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ
တရား၌ တည်သော၊သု။ သတ္တု ဩဝါဒဓမ္မေ
နလောကုတ္တရဓမ္မေ စ ဌိတတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌော။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၆။ (ဃ) နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း
တရား၌ တည်သော၊သု။ သော အတ္ထဝါ
သော ဓမ္မဋ္ဌော။ ထေရ၊၃၂၂။ တံသမ္မာ-
ပကေ ဓမ္မေ ဌိတတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ (င) အရဟတ္တဖိုလ် တရား၌
တည်သော၊သု။ ဓမ္မဋ္ဌ (ထေရီ၊၄၁၇) နှိ
အရိယဖလဓမ္မေ ဌိတံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၅၂။
(စ) သစ္စာ ၄-ပါး တရား၌ တည်သော၊
သု။ ဓမ္မဋ္ဌော(သုတ္တနိ၊၃၉၅)တိ စတုသစ္စဓမ္မေ
ဌိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ (ဆ) တရား
ဆုံးဖြတ်ရာအရပ်၌ တည်သော၊သု။ (တရား
သူကြီး)။ဓမ္မဋ္ဌောဟံပုရေအာသိ။...မဇ္ဈိမော
ခဏှော ဓမ္မဋ္ဌဿ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၁။၁၅၇-
၉။ အယံ မဇ္ဈိမော ခဏှော ဓမ္မဋ္ဌဿ ဝိနိစ္ဆယ-
သာမိကဿ မယံ ဘဝိဿတိ။ ..ဓမ္မဋ္ဌံ ပတိ-
ဓာဝန္တိ၊ ဝိနိစ္ဆယသာမိကံ ဥပသင်္ကမန္တိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅-၆။ (ဇ) သုစရိုက်တရား၌ တည်
သော၊သု။ ဓမ္မဋ္ဌော(ဇာ၊၁။၂၆၀)တိ သုစရိ-

တဓမ္မေ ဌိတော။ ဇာဠာဌာ ၂၁။ (ဈ) ဟုတ်မှန်-ထင်ရှားရှိ-သော အကြောင်း၌ တည်သောသူ။ ဓမ္မဋ္ဌ(ဇာ ၂၁၄)န္တိ သဘာဝ-ကာရဏေဌိတံ ဗဟုဿုတံ။ ဇာဠာဌာ ၂၁၂။

ဓမ္မဋ္ဌ (ပု) [ဓမ္မ + အတ္ထ] မိမိသဘောကို ဆောင်ခြင်းစသော - အနက် - သဘော။ ဓမ္မဋ္ဌော(ပဋိသံ ၂၀)တိ သဘာဝဓာရဏာဒိ-အတ္ထော။ ပဋိသံဠာ ၁၁၂။ (ပ-ပဋိသံ ၁၀၂၊ ၂၉၆၊ ၃၀၉။ ပဋိသံဠာ ၁၁၂၊ ၂၉၆။)

ဓမ္မဋ္ဌပဋိရူပက (တိ) [ဓမ္မဋ္ဌ + ပဋိရူပက] တရား သူကြီး-အတု-အယောင်၊ ဟန်ဆောင်တရား သူကြီး။ ဓမ္မဋ္ဌပဋိရူပကတ္တာ ပါဠိရူပိကာ။ သုတ္တနိ၊ ဠာ ၁၁၂။ ဓမ္မဋ္ဌ(ဆ)-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဋ္ဌပဋိသယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မဋ္ဌ + ဓမ္မပဋိသယုတ္တ။ ဓမ္မ-ပုဒ် ကျေ။] တရား၌လည်းတည်တရားနှင့် လည်း ယှဉ်သော။ ဓမ္မဋ္ဌပဋိသယုတ္တာ(အံ၊ ၁။ ၁၉၉)တိ...ဓမ္မဋ္ဌာ စေဝ ဟောတိ တေန စ ဓမ္မေန ပဋိသယုတ္တာတိ ဓမ္မဋ္ဌပဋိသယုတ္တာ။ အံ၊ ၁။ ၂၁၁၇။

ဓမ္မဋ္ဌဝဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မဋ္ဌ + ဝဂ္ဂ] ဓမ္မဋ္ဌ-ဟူသောပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သောဝဂ်။ ဓမ္မဋ္ဌဝဂ်။(ယင်း၌ ဝိနိစ္ဆယ မဟာမတ္တဝတ္ထု-စသော ၁၀-ဝတ္ထု ပါရှိသည်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၉-ဝဂ်။ ဓမ္မ။ ၅၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၂၄။ ဓမ္မဋ္ဌဝဂ္ဂေ ဒသ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၂၄၅။

ဓမ္မဋ္ဌိတတာ (ထိ) [ဓမ္မ + ဌိတ + တာ။ ဓမ္မ + ဌိတိ + တာ] (က) လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရား ၌ တည်ခြင်းသဘော။ (ခ) အကြောင်း တရား-၏-၌-တည်ခြင်း။ (ဂ) အကျိုး တရား၏ တည်ခြင်း။ (ဃ) သဘောအား ဖြင့် တည်ခြင်း။ (က) ဓမ္မဋ္ဌိတတ (ဒီ၊ ၁။ ၁၇၅)န္တိ နဝလောကုတ္တရာဓမ္မေသု ဌိတသဘာ-ဝံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၁၁-၂။ (သီ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၀။) (ခ) ဓမ္မဋ္ဌိတတာ ဓမ္မနိယာမတာ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၄။ ပစ္စယေန ဟိ ပစ္စယုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ

တိဋ္ဌန္တိ၊ တသ္မာ ပစ္စယောဝ “ဓမ္မဋ္ဌိတတာ”တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ ဟေတုနော ဝါ တထေ-ဝ ဘာဝတော ဌိတတာတိ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ။... ဓမ္မေ ဟေတုမှိ ဌိတတာတိ ဓမ္မဋ္ဌိတတာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၉။ (ဂ) ဓမ္မဋ္ဌိတတာ ဓမ္မနိယာမတာတိ-အာဒိသု ပစ္စယုပ္ပန္နေ။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၁၇။ (သီ၊ ၁။ ၂။ ၄၉။) (ဃ) ဓမ္မဋ္ဌိတတာ (အံ၊ ၁။ ၂၇၉)တိ သဘာဝဌိတတာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၂။ (-အဘိ၊ က။ ၂၄၁၊ ၃၃၃။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၅။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၉။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၇။)

ဓမ္မဋ္ဌိတတာကထာ (ထိ) [ဓမ္မဋ္ဌိတတာ + ကထာ] တရားတို့၏ တည်သည်၏အဖြစ်ကို ဆိုရာ စကားရပ်။ B.E. ၂၀၀-ခန့်တွင် အဇ္ဈကဝိဇ္ဇာ သား ရဟန်းတို့သည် “ဌိတာဝ သာ ဓာတု”ဟူ သော စကားကိုမှီ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဟူသော ဓမ္မဋ္ဌိတအဖြစ်ရှိ၏ဟု ကြံစည်ထုတ်ဖော် ဟော ပြကြကုန်၏။ ယင်းအယူကို B.E. ၂၃၆-တွင် အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လိ ပုတ္တတိဿထေရ် ပယ် ဖျက်တော် မူခဲ့သည်။) အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာ ဝတ္ထုပါဠိ၊ ကောဒသမဝဂ်၊ ၉-ကထာ။ အဘိ က။ ၃၃၃။ ဣဒါနိ ဓမ္မဋ္ဌိတတာကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇။

ဓမ္မဋ္ဌိတိ (တိ) [ဓမ္မ + ဌိတိ] (၁) သူတော်ကောင်း တရား၏ တည်ခြင်း။ (၂) အကျိုးတရား၏ တည်ရာ။ (၃) အကျိုးတရားတို့၏-တည်- ဖြစ်-ကြောင်း(အကြောင်းတရား)။ (၄) အ ကြောင်းတရား၏ တည်ခြင်းသဘော။ (၅) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (အဝိဇ္ဇာ စသော အကြောင်း တရားတို့ကိုစွဲ၍ သင်္ခါရ-စသော အကျိုးတရား တို့၏ဖြစ်ခြင်း)။ (၆) အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ- ဟူသော လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါးတရားတို့၏ သုသဘာဝအတိုင်း တည်ခြင်း။ (၇) မဇ္ဈိမ ပဋိပတ် အကျင့်မြတ်တရား၏ တည်ခြင်း။

(၁) သူတော်ကောင်း တရား၏ တည် ခြင်း။ တံ ဓမ္မဋ္ဌိတိယာ ဝါပိ။ ဝဇီရ။ ၅၆၃။

(၂) အကျိုးတရား၏ တည်ရာ။ ဓာရိယတိ ပစ္စယေဟိတိ ဝါ ဓမ္မော၊ တိဋ္ဌတိ တတ္ထ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ ဖလန္တိ ဌိတိ၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိ ဓမ္မဋ္ဌိတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၉။ (၃) အကျိုးတရားတို့၏ - တည် - ဖြစ် - ကြောင်း (အကြောင်းတရား)။ ပစ္စယသမုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ တိဋ္ဌန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စေဝ ပဝတ္တန္တိ စ တောယာတိ ဓမ္မဋ္ဌိတိ၊ ပစ္စယဓမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ပဋိသံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၈။ (- သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၉၊ ၇၉။) (၄) အကြောင်းတရား၏တည်ခြင်းသဘော။ ဓမ္မောတိ ဝါ ကာရဏံ ပစ္စယဘာဝေန ဖလဿ ဓာရဏတော။ တဿ ဌိတိ သဘာဝေါ၊ ဓမ္မတော စ အညာ သဘာဝေါ နတ္ထိတိ ဓမ္မဋ္ဌိတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၉၊ (- ၇၉။) (၅) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရား တို့ကို စွဲ၍ သင်္ခါရ စသော အကျိုးတရား တို့၏ ဖြစ်ခြင်း)။ ဓမ္မဋ္ဌိတိ ဉာဏန္တိ ... ဓမ္မဋ္ဌိတိသင်္ခါတေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ ဉာဏံ။ ဒိ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။ သံ၊ဋီ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၃၈၈။ ဓမ္မဋ္ဌိတိယံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။ (- မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊ ၇၂။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၉။) (၆) အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါးတရားတို့၏ သူသဘာဝအတိုင်း တည်ခြင်း။ ဓမ္မာနံ ဌိတတာ တံသဘာဝတာ ဓမ္မဋ္ဌိတိ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခာ နတ္တတာ၊ တတ္ထ ဉာဏံ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ (၇) မဇ္ဈိမပဋိပတ်အကျင့်မြတ်တရား၏ တည်ခြင်း။ ဓမ္မဋ္ဌိတိကထာ ကြည့်။

ဓမ္မဋ္ဌိတိကထာ (ထိ) [ဓမ္မဋ္ဌိတိ+ကထာ] မဇ္ဈိမပဋိပတ် အကျင့်မြတ် တရား၏ တည်ခြင်း - သဘောတရား - ဒေသနာ။ ဥဇုကံ ဓမ္မဋ္ဌိတိကထံ ပဋိပဇ္ဇိတုံ န ဇာနန္တိ။ ဒိ၊ဋီ၊ ၂။ ၉၀။

ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ (န) [ဓမ္မဋ္ဌိတိ+ညာဏ] ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ်။ (က) ကျေးဇူးပြုပုံ - အကြောင်း အကျိုး

ဆက်ပုံ - အခြင်းအရာ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် - ဌိဖြစ်သောဉာဏ်။ (ခ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိသောဉာဏ်။ (ဂ) အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းမှု၌ သိသောဉာဏ် (ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်)။ (ဃ) ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ခြင်း၌ သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်။ (င) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ (စ) ယထာဘူတဉာဏ်။ (ဆ) သမ္မာဒဿနဉာဏ်။ (ဇ) ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဉာဏ်။ (ဈ) ပစ္စဝေက္ခဏာ ၆-ပါး ဉာဏ်။ (ည) နာမရူပဝဝတ္ထာန-ဉာဏ်။

ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ်။ တဿံ ဓမ္မဋ္ဌိတိယံ ဉာဏံ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈။ (- ၁၉၊ ၂၉၊ ၂၂၃၊ ၂၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၃။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။) (က) ကျေးဇူးပြုပုံ - အကြောင်းအကျိုးဆက်ပုံ - အခြင်းအရာ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် - ဌိ ဖြစ်သောဉာဏ်။ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ် (သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၉၁) နှင့် ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏန္တိ ပစ္စယာကာရဉာဏံ။ ပစ္စယာကာရေဟိ ဓမ္မာနံ ပဝတ္တိသင်္ခါတာယ ဌိတိယာ ကာရဏတ္တာ “ဓမ္မဋ္ဌိတိ” တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။ (- ဒိ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။ သံ၊ဋီ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၃၈၈။) (ခ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိသောဉာဏ်။ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏန္တိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဝဗောဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။ (ဂ) အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းမှု၌ သိသောဉာဏ် (ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်)။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ်။ ပဋိသံ၊ဋီ၊ ၁။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၉-၆၅။) (ဃ) ရုပ်၊ နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ခြင်း၌ သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်။ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏ် (သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၄၄) နှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဓမ္မာနံ ဌိတတာ တံသဘာဝတာ ဓမ္မဋ္ဌိတိ၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တတာ၊ တတ္ထ ဉာဏံ ဓမ္မဋ္ဌိတိညာဏန္တိ အာဟ “ဝိပဿနာ-

ဉာဏ”န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။ (င) ကင်္ခါဝိတရ-
ဏဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်။ (စ) ယထာဘူတဉာဏ်။ (ဆ)
သမ္မာဒဿနဉာဏ်။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိတိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မဋ္ဌိတိညဏန္တိပိ ယထာဘူတဉာ-
ဏန္တိပိ သမ္မာဒဿနန္တိပိ ဧတယောဝါ’ဝိဝေ-
စနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၉။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၉၅) (ဇ)
ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာဉာဏ်။ ဝုဠာနဂါမိနိဝိ-
ပဿနာယဟိ ဗဟူနိ နာမာနိ....။ ကတ္ထစိဓမ္မ-
ဋ္ဌိတိညဏန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (ဈ) ပစ္စဝေက္ခဏာ
၆-ပါးဉာဏ်။ ဓမ္မဋ္ဌိတိညဏန္တိဆပိ ဉာဏာနိ
သဒိပိတော ဝုတ္တံ ဉာဏ်။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၅။ (ည)
နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ်။ ဓမ္မဋ္ဌိတိညဏဂဟ-
ဏေနဝ တဿ ဟေတုဘူတ ပုဗ္ဗေ သိဒ္ဓိ
နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ် ဝုတ္တမေဝ ဟောတိတိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ (-မူလဋီ၊၂။
၂၀၆။)

ဓမ္မဋ္ဌိတိညဏဂဟဏ (န) [ဓမ္မဋ္ဌိတိညဏ+ဂဟဏ]
ဓမ္မဋ္ဌိတိညဏ်ကို -ယူ-ဟော - ဆို - ခြင်း။
အထက်ပုဒ် (ည)ကြည့်။

ဓမ္မဋ္ဌိတိတန္တ (န) [ဓမ္မဋ္ဌိတိ+တန္တ] (၁) ပြဇာနီး
သောပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်။ (အဝိဇ္ဇာစသော အ
ကြောင်းတရားတို့ကိုစွဲ၍ သင်္ခါရစသော အ
ကျိုးတရားတို့၏ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်
အဆုံး အဖြတ်။ တေနေဝ အန္တဒ္ဓယပက္ခန္ဓေန
တံ တံ ဒိဋ္ဌိဂါဟဝသေန ပရိဗ္ဗမန္တာ ဥဇ္ဇကံ
ဓမ္မဋ္ဌိတိတန္တံ ပဋိဝိဇ္ဇိတုံ ဇာနန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၀၃။

ဓမ္မတက္က (ပ) [ဓမ္မ+တက္က] (က) တရားတို့ကို
အမှန်အတိုင်းကြံစည်မှု ဓမ္မဝိတက် ဟူသော
သမ္မာသက်ပ္ပ။ (ခ) တရားတို့ကို အမှန်အ
တိုင်း ကြံစည်၍သိမှု ဓမ္မဝိတက်ဟူသောသမ္မာ
ဒိဋ္ဌိ။ (ဂ) တရားတို့ကို-ကြံစည်မှု-ရှုဆင်
ခြင်မှု-ဓမ္မဝိတက် ဟူသော မဂ် ၄-ပါးတို့၏
ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဓမ္မတက္ကပုရေဇဝ (တိ) [ဓမ္မတက္က + ပုရေဇဝ]
(က) တရားတို့ကို အမှန်အတိုင်း ကြံစည်မှု
ဓမ္မဝိတက်ဟူသော သမ္မာသက်ပ္ပလျှင် ရှေ့
သွားရှိသော။ (ခ) တရားတို့ကို အမှန်အ
တိုင်းကြံစည်၍သိမှု ဓမ္�ဝိတက်ဟူသော သမ္မာ
ဒိဋ္ဌိလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ (ဂ) တရားတို့ကို
-ကြံစည်မှု-ရှု ဆင်ခြင်မှု- “ဓမ္မဝိတက်” ဟူ
သော မဂ် ၄-ပါးတို့၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော
ဝိပဿနာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ (က) ဓမ္မ-
တက္ကပုရေဇဝန္တိ ဓမ္မတက္ကော ဝုစ္စတိ သမ္မာ-
သက်ပ္ပေါ၊ သော အာဒိတော ဟောတိ၊ ပုရ-
တော ဟောတိ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဟောတိ အညာ-
ဝိမောက္ခဿာတိ ဝေမ္ပိ ဓမ္မတက္ကပုရေဇဝံ။
စူဠနိ၊၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ (ခ) အထ ဝါ
ဓမ္မတက္ကော ဝုစ္စတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သာ အာဒိ-
တော ဟောတိ၊.... ဝေမ္ပိ ဓမ္မတက္ကပုရေ-
ဇဝံ။ စူဠနိ၊၁၅၉။ (ဂ) အထ ဝါ ဓမ္မတက္ကော
ဝုစ္စတိ စတုန္တံ မဂ္ဂိနံ ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာ
....ဝေမ္ပိ ဓမ္မတက္ကပုရေဇဝံ။ စူဠနိ၊၁၅၉။
(-သုတ္တနိ၊၄၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ စူဠနိ၊
ဋ္ဌ၊၄၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။)

ဓမ္မတဏှာ (ထိ) [ဓမ္မ + တဏှာ] (၁) ဓမ္မာရုံ
လျှင်အာရုံရှိသော-ဓမ္မာရုံ၌-တပ်မက်-ဆာ
လောင်-သော-တဏှာ။(၂) ကုသိုလ်တရား၊
လောကုတ္တရာတရား အားလုံးတို့၌ တပ်မက်
တတ်သော တဏှာ (ပုဗ္ဗသေလိယဂိုဏ်းသား
ရဟန်းတို့၏အယူ)။ (၁) ဓမ္မတဏှာတိ ပဒံ
တဏှာယဓမ္မာရမ္မဏံအာရမ္မံ ပဝတ္တိံ ဒီပေတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ (-ဒီ၊၂။၄၉၊၂၄၇။ ဒီ၊၃။
၂၀၂။ မ၊၁။၆၃။ သံ၊၂။၁၉၂။ အံ၊၂။၅၁။
အံ၊၃။၅၅၇။ ပဋိသံ၊၇။) (၂) ကုသလေသု
ဓမ္မေသု လောကုတ္တရေသု ဝါ သဗ္ဗေသု တဏှာ
“ဓမ္မတဏှာ”တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၀၀။

ဓမ္မတဏှာအဗျာကတာတိကထာ (ထိ) [ဓမ္မတ-
ဏှာအဗျာကတာ+ဣတိ+ကထာ]ဓမ္မတဏှာ

သည် အဗျာကတမည်၏ဟု ပရဝါဒီတို့ဆိုသော စကားရပ်ကို ဖော်ပြ ပယ်ဖျက်ရာ ဒေသနာ အစဉ်။ (B.E.၁၀၀-၂၁၈-ခုနှစ် အတွင်း၌ တည်ထောင်ခဲ့ထွက်ခဲ့ကြသော အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ဓနကဋ္ဌအရပ် အရှေ့ဖက်တောင်နေ ပုဗ္ဗ-သေလိယဂိုဏ်းသားရဟန်းတို့သည် ဂ္ဗပတဏှာ၊ သဒ္ဓတဏှာ၊ ဂန္ဓတဏှာ၊ ရသတဏှာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ၊ ဓမ္မတဏှာ-ဟူသော တဏှာ ၆-ပါး တွင် နောက်ဆုံး ဓမ္မတဏှာကို အဗျာကတမည်၏ဟု ဟောဆို ဖော်ပြကြကုန်၏။ ယင်းအယူကို B.E. ၂၃၆-ခုနှစ်တတိယသံဂါယနာတွင် အရှင် မဟာမောဂ္ဂလိ ပုတ္တတိဿထေရ် ပယ်ဖျက်တော် မူခဲ့သည်။) ဓမ္မတဏှာ အဗျာကတတိကထာ နိဋ္ဌိတ။ အဘိက။ ၃၅၄။

ဓမ္မတန္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+တန္တိ] (၁) ပါဠိအစဉ်၊ ပရိယတ်။ (၂) တရားဒေသနာအစဉ်။ (၁) တန္တိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄)န္တိ ဓမ္မတန္တိ၊ ပရိယတ္တိန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (၂) ဓမ္မဝေနေယျာနံ ဓမ္မတန္တိယာ ဌပနဿ ဝိယ။ ယင်း-ဋ္ဌိ။၂။(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။)

ဓမ္မတန္တိဌပနတ္ထ (ပု) [ဓမ္မတန္တိဌပန + အတ္ထ] တရားဒေသနာ-ပါဠိအစဉ်-ကိုသားရခြင်း အကျိုး။ အတ္တနော အဇ္ဈာသယေန ဓမ္မတန္တိဌပနတ္ထံ ပဝတ္တိတဒေသနတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။)

ဓမ္မတန္တိဝိသောဓန (န) [ဓမ္မတန္တိ + ဝိသောဓန] တရား ဒေသနာတော် အစဉ်ဖြင့် (စိတ်ကို ကိလေသာတို့မှ) စင်ကြယ်စေခြင်း။ အရိယာ ပန ဓမ္မတန္တိဝိသောဓနေန။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၁။

ဓမ္မတဋ္ဌာက (ပု၊န) [ဓမ္မ+တဋ္ဌာက။ (ဓမ္မိတဋ္ဌါဂ-သံ)] ပရိယတ်တရားဟူသော-တဖက်ဆည်ကန်-ရေကန်၊ တရားရေကန်။ ဓမ္မတဋ္ဌာကံ

မာပယိတွာ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၉)တိ ပရိယတ္တိဓမ္မတဋ္ဌာကံ မာပယိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၃။

ဓမ္မတာ (ထိ) [ဓမ္မ+တာ။ ဓမ္မော ဝေ ဓမ္မတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။] (၁) သဘော။ (တံထွာ၊ ဓမ္မတာ၊ ထုံးစံ။) (၂) မိမိအလိုလို၊ အလိုအလျောက်။ (၃) မူလ-ပင်ကိုယ်-သဘော။ (၄) အလို၊ အကြိုက်။ (၅) ပါဠိဓမ္မ (ပါဠိတော်နှင့်ကိုက်ညီသော - တရား-ဒေသနာ)။ (၆) တရားသဘော။

(၁) သဘော။ (တံထွာ၊ ဓမ္မတာ၊ ထုံးစံ။) အတ္တနော ဓမ္မတာယ။ မိလိန္ဒ။၁၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊၁၁၅၊၂၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁၊၂၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၂၊၂၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉၊၂၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀၊၃၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ ဓမ္မတာယာတိ သဘာဝေန... ဓမ္မတာ သောတိ သဘာဝေါ သေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ အတ္တနော ဓမ္မတာယာ- (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉)တိ အတ္တနော သဘာဝေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ ဓမ္မတာဝါ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၅)တိ သဘာဝေါ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၅။ (၂) မိမိအလိုလို၊ အလိုအလျောက်။ ဓမ္မတာယာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄)တိ သဘာဝေန သယမေဝိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (-၃၁၄။) (၃) မူလ-ပင်ကိုယ်-သဘော။ ဓမ္မတာတိ ဧတ္ထ ဓမ္မသဒ္ဓေါ “ဇာတိဓမ္မာနံ ဘိက္ခဝေ သတ္တာနန္တိအာဒိသု ဝိယ ပကတိပရိယာယော၊ ဓမ္မော ဝေ ဓမ္မတာ.... အယံ ပကတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ (၄) အလို၊အကြိုက်။ ဓမ္မတာယ ဝေါတိ သဘာဝေနော၊ ရုစိဝသေနောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄၆။ (၅) ပါဠိဓမ္မ (ပါဠိတော်နှင့်ကိုက်ညီသော - တရား-ဒေသနာ) ဓမ္မတာ (မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၀၉)တိ

ပါဠိဓမ္မော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၀။ (၆) တရားသဘော။ ဓမ္မတာ (နေတ္ထိ၊ ၂၀။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁)တိ ဓမ္မသဘာဝေါ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၉။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၇။)

ဓမ္မတာ^၂ (ထိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓမ္မတာ (မည်သော) မြစ်။ (ယင်းသည် ညီတော်မင်းနှင့် လိပ်ဖြစ်စဉ်က နေခဲ့ဘူးရာ မြစ်ဖြစ်သည်။) အတ္တဒဿိယ ဘဂဝတော ကာလေ ဓမ္မတာယ နာမ နဒိယာ မဟန္တော ကစ္ဆပေါ ဟုတော နိဗ္ဗုတ္တော။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၅။

ဓမ္မတာဒဿန (န) [ဓမ္မတာ^၁ + ဒဿန] သဘော - တံထွာ - ဓမ္မတာ - ကို ပြခြင်း။ ဓမ္မတာဒဿနေန တဒတ္ထသမတ္တနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ ၃၅။

ဓမ္မတာဒဿနတ္ထ (ပု) [ဓမ္မတာဒဿန + အတ္ထ] သဘော - တံထွာ - ဓမ္မတာ - ကို ပြခြင်း အကျိုး။ ဓမ္မကထိကာနံ ဓမ္မတာဒဿနတ္ထမေဝ စိတ္တဗိဇနိ ဂဏန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။)

ဓမ္မတာနုဂတ (တိ) [ဓမ္မတာ + အနုဂတ] သဘော - တံထွာ - ဓမ္မတာ - သို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဓမ္မတာနုဂတံ ကာရဏံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၆။

ဓမ္မတာမရဏ (န) [ဓမ္မတာ^၁ + မရဏ] ဓမ္မတာ အားဖြင့် သေခြင်း၊ အလိုလိုသေခြင်း၊ အလိုအလျောက်သေခြင်း။ ဓမ္မတာမရဏေနေဝ မတော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၄၃။

ဓမ္မတာရူပ (န) [ဓမ္မတာ + ရူပ] ဓမ္မတာရုပ်၊ (သံ၊ ကြေး စသောအရာဝတ္ထု)။ ဓမ္မတာရူပံ နာမ ဗဟိဒ္ဓါ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓိ... ဥပ္ပဇ္ဇနကရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၀။ (-၂၇၃၊ ၂၆၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၂-၃။)

ဓမ္မတာဝိလောမတာ (ထိ) [ဓမ္မတာဝိလောမ + တာ] ဓမ္မတာ-ထုံးတမ်း-စဉ်လာ - နှင့် ဆန့်

ကျင်-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ အညထာ ဓမ္မတာဝိလောမတာ သိယာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၁၅။ (မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉-၌ ဓမ္မတာဝိလောမိတာ-ဟု ရှိသည်။)

ဓမ္မတာဝိလောမနာသင်္ကာ (ထိ) [ဓမ္မတာဝိလောမ + အာသင်္ကာ] ဓမ္မတာ-ထုံးတမ်း-စဉ်လာ - နှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း၌ ယုံမှားခြင်း။ ရူပဂဏနာ ကတာတိ... ဓမ္မတာဝိလောမနာသင်္ကာယ ဩကာသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။

ဓမ္မတာသဉ္ဇောဒိတ (တိ) [ဓမ္မတာ + သံ + စောဒိတ] သဘောတရားသည် - တိုက်တွန်း - နှိုးဆော် - အပ်သော။ ယတော စဿ ဓမ္မတာသဉ္ဇောဒိတာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂။

ဓမ္မတာသိဒ္ဓ (တိ) [ဓမ္မတာ + သိဒ္ဓ] (၁) သဘော အားဖြင့်ပြီးသော။ (၂) ဓမ္မတာ - ထုံးတမ်း - အားဖြင့်ပြီးသော။ (၁) ဗောဓိသတ္တမာတု သီလံ ဝိယ ဓမ္မတာယ သဘာဝေနေဝ သိဒ္ဓံ ဓမ္မတာသိဒ္ဓံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၂၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၅၇၇။) (၂) ဣဒံ ဓမ္မတာသိဒ္ဓန္တံ စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃။ ဝိမာန၊ ၄။ ၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၁။)

ဓမ္မတာသီလ (န) [ဓမ္မတာ + သီလ] ဓမ္မတာ သီလ၊ သဘော - ဖြစ်မြဲသဘော - အားဖြင့် ဖြစ်သော သီလ။ ဓမ္မတာသီလ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၅) - နှို ဓမ္မတာယ ကာရဏနိယာမေန အာဂတံ သီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၆။)

ဓမ္မတာသုသမန္နိဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မတာ + သုသမန္နိဋ္ဌ] သဘောအားဖြင့် ကောင်းစွာ - အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - ရှာမှီးအပ် - အလိုရှိအပ် - သော။ ဓမ္မတာသုသမန္နိဋ္ဌော (မ၊ ၁။ ၃၉၅)တိ ဓမ္မတာယ သုသမန္နိဋ္ဌော၊ သဘာဝေနေဝ သုဠု သမန္နေသိတော ဟောတီတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။

ဓမ္မတိတ္ထ (န) [ဓမ္မ + တိတ္ထ။ (ဓမ္မတိထိ-သံ)] နိဗ္ဗာန်သို့ - ဆင်း - သက်ရောက် - ကြောင်း

ပရိယတ်ဗျာဓိ၊ ပရိယတ်တရားဆိပ်။ ဧဝံ
 အယမ္ဗိ ဘိက္ခု ဓမ္မတိတ္ထံ န ဇာနာတိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။
 ၁၆၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၄။ ဓမ္မဓဿဝ နိဗ္ဗာန-
 သောတရဏတိတ္ထဘူတဿ ဩတရဏပကာရံ
 အဇာနန္တော ဓမ္မတိတ္ထံ န ဇာနာတိတိ ဝုတ္တော။
 .မဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၈။ တိတ္ထ (၁၀)
 လည်း ကြည့်။

ဓမ္မတေဇ (ပု) [ဓမ္မ+တေဇ] (၁) (ပါရမီတော်
 ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သော) ဉာဏ်တော်
 တန်ခိုး။ (၂) များစွာသော ဉာဏ်တော်
 တန်ခိုး (ဉာဏ်တော်အနန္တတန်ခိုး)။ (၃)
 သီလကျင့်ဝတ်တရားတန်ခိုး။ (၄) ဘုရားရှင်
 စကားတော်တန်ခိုး။

(၁) ဓမ္မတေဇနာ(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၉)တိပါရမိ-
 ပဝိစယဉာဏတေဇနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၃၉။ ဓမ္မ-
 တေဇနာ (အဘိ၊ ၁။ ၅၂။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁)-
 တိဉာဏတေဇနာ။ မူလ၊ ၁။ ၂၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။
 နိဒါန်း။ (-အပ၊ ၁။ ၃၂။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၀၁။)
 (၂) ဓမ္မတေဇနာ (ဒီ၊ ၁။ ၃၁၀၄) တိ
 ဉာဏပုဏ္ဏားဝေ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၁၀၄။ (-မဋ္ဌ၊ ၃။
 ၂၅၇။) (၃) သော တန်ဆဏညေဝ မမ ဓမ္မ-
 တေဇနာ ဘုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိကိရေယျ။ စရိယာ၊
 ၁။ ၁၆၁။ (၄) ဓမ္မဓတဇောတိ စတုန္တံ တေဇာနံ
 ပတိဋ္ဌာဘူတော ဗုဒ္ဓဝစနတေဇော။ ပဋိသံ၊ ၁။
 ၁။ ၂၉၃။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၇။)

ဓမ္မတ္ထ (န) [ဓမ္မ+တ္ထ။ (ဓမ္မိတု-သံ)] ဟုတ်မှန်သည်
 ၏အဖြစ်၊ ဟုတ်မှန်၏ဟု သိတတ်သောဉာဏ်။
 ဓမ္မတ္တာ ရဟတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၄၊ ၁၅၀။ တဿ
 ဓမ္မတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၉။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊
 ၁။ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈။

ဓမ္မတ္ထ (ပု) [ဓမ္မ+အတ္ထ။ (ဓမ္မိတု-သံ)] (၁)
 ဟုတ်မှန်သောအနက်သဘော(သစ္စာ)။ (၂)
 ပါဠိ (နှင့်) အနက်။ (၃) အကြောင်း (နှင့်)
 အကျိုး။ (တိ) (၄) တရားဟူသော အနက်ရှိ
 သော။ (၁) ဓမ္မတ္ထ (စရိယာ၊ ၄၁၅) နှိ ဓမ္မဘူ-

တံ အတ္ထံ၊ ဓမ္မတော ဝါ အနပေတံ အတ္ထံ၊
 ကိံတံ? သစ္စံ။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-ပဋိသံ၊
 ၁။ ၂၂၂။) (၂) (၃) ပဋိဝေဓဿ ဒုက္ကရ-
 ဘာဝတောဓမ္မတ္တာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၈။ ဒီ၊ ၁။
 ၁။ ၂၃၃။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၅။ မူလ၊ ၁။ ၂၁။
 (-အနု၊ ၁။ ၂၂။ အနု၊ ၁။ ၁၉၆။ အနု၊ ၁။
 ၁၀၅။) (တိ) (၄) န ပန သုဘ-သဒ္ဓဿ
 ဓမ္မတ္ထံ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၁။ အောက်ပုဒ်
 လည်း ကြည့်။

ဓမ္မတ္ထတ္ထ (န) [ဓမ္မ+အတ္ထ+တ္ထ] တရားဟူသော
 အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ န သုဘသဒ္ဓဿ
 ဓမ္မတ္ထတ္တာ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၉။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ၁။
 ၁။ ၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈။

ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓကေသလ (တိ) [ဓမ္မ +
 အတ္ထ + ဒေသနာ + ပဋိဝေဓ + ကေသလ] ဓမ္မ၊
 အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓ-၌-လိမ္မာ-ကျွမ်း
 ကျင်-သော၊ ပါဠိ၊ အနက်၊ ဟောပြောမှု၊
 ထိုးထွင်းသိမှု၌-လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်-သော။
 ဇိနဝစနေဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓကေသလော။
 မိလိန္ဒ၊ ၂၀။

ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓဂမ္ဘီရ (တိ) [ဓမ္မ+အတ္ထ+
 ဒေသနာ+ပဋိဝေဓ+ဂမ္ဘီရ] ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေ
 သနာ၊ ပဋိဝေဓ-အားဖြင့် နက်နဲသော၊ နက်
 နဲသော ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိဝေဓ ရှိ
 သော၊ ပါဠိ၊ အနက်၊ ဟောပြောမှု၊ ထိုး
 ထွင်းသိမှုအားဖြင့် နက်နဲသော၊ နက်နဲသော
 ပါဠိ၊ အနက်၊ ဟောပြောမှု၊ ထိုးထွင်းသိမှု ရှိ
 သော (ဘုရားစကားတော်)။ ဝိဝိဓပါဠိဟာရိ-
 ယံ ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဓဂမ္ဘီရံ။ ဒီ၊ ၁။
 ၂၈။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄။
 ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၈၆။ ဥဒါန၊ ၁။ ၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။
 ၁၈။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၂၂။

ဓမ္မတ္ထပဋိပတ္တိက (တိ) [ဓမ္မတ္ထ + ပဋိပတ္တိက]
 (၁) အကြောင်း၊ အကျိုးကို မေးမြန်းတတ်
 သော၊ သူ။ (၂) ပါဠိ၊ အနက်ကို မေးမြန်းတတ်

သော၊ သူ။ (အဋ္ဌကထာကို မေးမြန်းတတ်သော၊ သူ။) ဗဟုဿတာ ဓမ္မဓရာ၊ ဓမ္မတ္ထပဋိပစ္စိကာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၉၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၇။

ဓမ္မတ္ထယုတ္တကထာ (တိ) [ဓမ္မတ္ထယုတ္တာ + ကထာ] အကြောင်းအကျိုးနှင့် စပ်ယှဉ်သောစကား။ ဓမ္မတ္ထယုတ္တကထံ ကထေန္တော နိဿိဒိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၄။ (- ၃၄၅။)

ဓမ္မတ္ထဝိသယ (တိ) [ဓမ္မတ္ထ + ဝိသယ။ (ဓမ္မိတိဝိဇယ-သံ) ပါဠိအနက်ဟူသော တည်ရာရှိသော။ ဓမ္မတ္ထဝိသယာ စ ဒေသနာပဋိဝေဓာ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၁။ ၇၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၂။ (- သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။)

ဓမ္မတ္ထသံဟိတ (တိ) [ဓမ္မတ္ထ + သံဟိတ] အကြောင်း အကျိုးနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ကိစ္စဓမ္မတ္ထသံဟိတ(ထေရီ၊ ၃။ ၂၂)။ နိဂဟရတိယာရမမာနောပိ ဓမ္မတ္ထသံဟိတံ ဓမ္မတော အတ္ထတော စ အနုပေတမေဝ တံတံ ကတ္တဗ္ဗံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။

ဓမ္မတ္ထသဟိတံပဒ (တိ) [ဓမ္မတ္ထသဟိတံ + ပဒ။ ဝိဘတ္တိအလောပ။] အကြောင်း၊ အကျိုးနှင့် တကွဖြစ်သော အဖို့အစရှိသော။ ဓမ္မတ္ထသဟိတံပဒ (ထေရီ၊ ၂။ ၇၈)။ ဝိဘတ္တိအလောပေန နိဒ္ဒေသော၊ ဓမ္မေန စ အတ္ထေန စ သဟိတကောဋ္ဌာသံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၆။ (- အပါ၊ ၂။ ၂၉၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၈။)

ဓမ္မတ္ထေနက (တိ) [ဓမ္မ + ထေနက] တရားကိုခိုးတတ်သော၊ သူ။ တရားသူခိုး။ သွာက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ဓမ္မတ္ထေနကော ပဗ္ဗဇိတော။ သံ၊ ၁။ ၃၄၇။

ဓမ္မထေရ (ပု) [ဓမ္မ + ထေရ။ (ဓမ္မိသ္မိဝီရ-သံ) ဓမ္မထေရီ။ (သီလ၊ သုတ-စသော ထေရကရဏတရား ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် ဓမ္မထေရ်မည်၏။ အံ၊ ၁။ ၃၃၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။) တယော ထေရာ ဇာတိထေရော ဓမ္မထေရော

သမ္မုတိထေရော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၇။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ထေရော သီလဝါ...ဓမ္မထေရော နာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၈။

ဓမ္မထောမနတ္ထ (ပု) [ဓမ္မထောမန + အတ္ထ] ပဋိပတ်တရားကို ချီးမွမ်းခြင်းအကျိုး။ ဓမ္မထောမနတ္ထ(သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၀)။ နိပဋိပတ္တိဓမ္မဿ ပသံသနတ္ထံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ ၁၀၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။)

ဓမ္မ(ဒ္ဓ)ဒသ (တိ) [ဓမ္မ + ဒသ] တရားကို သိမြင်သော၊ (က) သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို သိမြင်သော၊ သူ။ (ခ) နိဗ္ဗာန်တရားကို သိမြင်သော၊ သူ။ (ဂ) အရိယာတရားကို သိမြင်သော၊ သူ။ ဓမ္မဒသ(သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၄)။ တိ ဓမ္မဿ ပဿိတာရော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။ (က) ဓမ္မဒ္ဓသ(ဝိမာန။ ၁၉)။ တိ စတုသစ္စဓမ္မံ ဒိဋ္ဌဝတီ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၇၇။ (က) (ခ) ဓမ္မဒသ(ဝိမာန။ ၇၆)။ တိ စတုသစ္စဓမ္မဿ နိဗ္ဗာနဓမ္မဿ စ ပစ္စက္ခတော ဒဿနကာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ (ဂ) အရိယဓမ္မဿ ပစ္စက္ခဒဿာဝိတာယ ဝါ ဓမ္မဒသ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။)

ဓမ္မဒဿန (န) [ဓမ္မ + ဒဿန] (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားကို သိမြင်ခြင်း။ ဓမ္မဒဿန (အံ၊ ၁။ ၃၆၈)။ နိစတုသစ္စဓမ္မဒဿနံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၀။ ဓမ္မဒဿနေ နိဝေသေတိ (အံ၊ ၂။ ၂၃၀)။ တိ စတုသစ္စဓမ္မဒဿနေ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၈၃။ (- သံ၊ ၃။ ၂။ ၉၉၊ ၃၃၅။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၂။)

ဓမ္မဒဿနဟေတုက (တိ) [ဓမ္မဒဿန + ဟေတု + က] (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားကို သိမြင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဓမ္မဒဿနဟေတု-

ကံ ဓမ္မေ သုနိစ္စယာ....ပသာဒဉ္စ အနုယုဉ္စေ-
ယျ။ ထေရါဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဓမ္မဒဿိ (ပု) [ဓမ္မ+ဒဿိ] ဓမ္မဒဿိဘုရား၊
သစ္စာ ၄-ပါးတရား၊ ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-
ပါးတို့ကို သိမြင်တော်မူတတ်သော ဘုရား။
(ယင်း ဓမ္မဒဿိဘုရားရှင်သည် ဝရကမ္ဘာအနှစ်
၁-သိန်းတမ်းတွင် ပွင့်တော်မူသည်။ မြို့တော်
သရဏ၊ ခမည်းတော် သရဏမင်း၊ မယ်တော်
သုနန္ဒာ၊ သားတော် ပုညဝဇန၊ အဂ္ဂသာဝက
ပဒုမနှင့် ဖုဿဒေဝ၊ အဂ္ဂသာဝိကာ ခေမာနှင့်
သစ္စာ၊ ဗောဓိ မျက်နှာပန်းပင်(သံသတ်ပင်)။
ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇-ကြည့်။) ဓမ္မဒဿိ
နာမ သတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၅၉။ စတုသစ္စဓမ္မံ
ပဿတိတိ ဓမ္မဒဿိ၊ အထ ဝါ သတိပဋ္ဌာနာ-
ဒိကေ သတ္တတိ သဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ ဒဿန-
သီလော ပဿနသီလောတိ ဓမ္မဒဿိ။ အပါဠ၊
၂။ ၁၅၅။ (-အပါ၊ ၁။ ၂၀၈။ အပါ၊ ၂။ ၃၂၊ ၃၅၅၊
၃၅၇၊ ၃၈၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄။ အဘိ၊ ၁။ ၆၆။ ဓမ္မ၊
၁။ ၁။ ၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆-ဂ။)

ဓမ္မဒဿိ (တိ) [ဓမ္မ+ဒဿိ] တရားကို သိမြင်-
လေ့ရှိတတ်-သော-သူ။ ဓမ္မဒဿိတိ ပဏ္ဍိတာ
အာဟု။ ထေရါဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၅၅။

ဓမ္မဒဿိနရာသဘ (ပု) [ဓမ္မဒဿိ+နရာသဘ]
လူတို့တွင်-လူတို့ထက်-မြတ်သော ဓမ္မဒဿိ
ဘုရား။ ဓမ္မဒဿိနရာသဘေ (အပါ၊ ၁။ ၁၈၈)-
တိ....နရာနံ အာသဘော ပဝရော ဥတ္တမော-
တိ နရာသဘော၊ ဓမ္မဒဿိ စ သော နရာသ-
ဘော စေတိ ဓမ္မဒဿိနရာသဘော။ အပါဠ၊
၂။ ၁၅၅။ (-ထေရါဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။)

ဓမ္မဒါန (န) [ဓမ္မ+ဒါန] ဓမ္မဒါန၊ တရားကို-
ပေးလှူ-ဟောပြော-ခြင်း။ (တရားဟော
ခြင်း၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာကျမ်းဂန်များကိုပို့ချခြင်း၊
ပြဿနာကိုဖြေခြင်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ညွှန်
ကြားခြင်းစသည်သည် ဓမ္မဒါနမည်၏။ စကြာ
ဝဠာ ၁-ခုလုံးပြည့် ဗြဟ္မာ့ပြည်တိုင်အောင် သီ
တင်းသုံးတော်မူကြသည့် ဘုရား ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သင်္ကန်းများ အစေ့
အငုံ လှူစေကာမူ ယင်းအလှူထက် အစည်း
အဝေးပွဲတခု၌ ၄-ပါးရှိ ၁ ဂါထာ အနုမော
ဒနာတရား အလှူကပင် သာလွန် မွန်မြတ်
ပေသည်။ ၁၆-စိတ် ၁-စိတ်ပင် မမီနိုင်။ ဒါနပြု
သူ ဟူသမျှတို့သည် တရားနာကြားရ၍သာ
ဒါနပြုကြကုန်၏။ အရှင်သာရိပုတြာ စသော
မထေရ်မြတ်တို့သည် မိမိတို့ သဘောအားဖြင့်
သောတာပတ္တိဖိုလ် စသည်တို့ကို ရကြသည်
မဟုတ်။ အရှင်အဿဇိ စသော မထေရ်တို့၏
ဓမ္မဒါန တရားဒေသနာကြောင့်သာ ရကြ
သည်။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၇၉။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၂-ကြည့်။)
သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ။ ဓမ္မ၊ ၆၄။ ဓမ္မဒါ-
နန္တိ ဣဓေကစ္စော အမဘာပတ္တိပဋိပဒ် ကထေ-
တွာ ဒေတိ၊ ဣဒံ ဓမ္မဒါနံ နာမ။ အံ၊ ၁။ ၂။
၆၀။ ဓမ္မဒါန(သံ၊ ၁။ ၇၉)န္တိ ဓမ္မဒေသနာ။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀။ (-အံ၊ ၁။ ၉၀။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၉။
ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၁၈။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂။) ဒါန-လည်း
ကြည့်။

ဓမ္မဒါနဒါယက (တိ) [ဓမ္မဒါန+ဒါယက] တရား
အလှူကို ပေးလှူတတ်သောသူ။ သဗ္ဗပဌမံ
ဓမ္မဒါနဒါယကဿ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၆၉။ မ၊ ၁။ ၁။ ၄၂။

ဓမ္မဒါနယည (ပု) [ဓမ္မဒါန + ယည] ဓမ္မဒါန-ဟု
ဆိုအပ်သော ပူဇော်ခြင်း၊ တရားအလှူဟူ
သော ယဇ်။ ဓမ္မဒါနယည(ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၂)န္တိ
ဓမ္မဒါနသင်္ခါတံ ယည။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၂။

ဓမ္မဒါနသံဝိဘာဂ (ပု) [ဓမ္မဒါန + သံဝိဘာဂ]
တရားအလှူကို ဝေဘန်ရာအခါ။ တထာ ဟိ
ဘဂဝတော ဓမ္မဒါနသံဝိဘာဂေ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၄။
မ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၅။

ဓမ္မဒါနသန္နိဿိတ (တိ) [ဓမ္မဒါန+သန္နိဿိတ]
တရားအလှူကို မှီသော။ သာဂါရာ ဟိ
အနာဂါရာနံ ဓမ္မဒါနသန္နိဿိတာ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၁။ ၂။ ၂။

ဓမ္မဒါနသဘာဝ (တိ) [ဓမ္မဒါန+သဘာဝ။ ဓမ္မဒါန+သ+ဘာဝ] (၁) ဓမ္မဒါနသဘော ရှိသော။ (၂) တရားအလှူနှင့်တူသော သဘောရှိသော။ ကာမံ ဒေသနာ ဓမ္မဒါနသဘာဝတော ဒါနမယေ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိတိ ဝတ္တံ ယုတ္တာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၇။

ဓမ္မဒါနာဓိမုတ္တ (တိ) [ဓမ္မဒါန+အဓိမုတ္တ] ဓမ္မဒါန - တရားအလှူ - တရား ဟောခြင်း - ခွဲ - သက်ဝင် - ယုံကြည် - နှလုံးသွင်း - ညွတ်-သော။ သူ။ ဘဂဝိပိ ဓမ္မဒါနာဓိမုတ္တော သက္ကစ္စံ သဗ္ဗကာလံ ဓမ္မဒါနော ယုတ္တပုယုတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၀၄။ အဓိမုတ္တံ လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဒါယ (ပု) [ဓမ္မ+ဒါယ] လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရား အမွေဥစ္စာ။ ဓမ္မဒါယဿာ (မ၊ ၄။ ၆၂) တိ နဝိဓဿ လောကုတ္တရာဓမ္မဒါယဿ။ မ၊ ၄။ ၂၀၁။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။) ဓမ္မဒါယာဒ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဒါယဇ္ဇ (န) [ဓမ္မ+ဒါယဇ္ဇ] တရားအမွေဥစ္စာကို ခံယူသူ၏ အဖြစ်၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် ဟူသော လောကုတ္တရာတရားအမွေကို ခံယူသူ၏အဖြစ်။ ပရမံ ဓမ္မဒါယဇ္ဇံ ဝါ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။

ဓမ္မဒါယာဒ (တိ) [ဓမ္မ+ဒါယာဒ] (၁) လောကုတ္တရာတရား အမွေဥစ္စာကို ခံယူ-တတ်-ထိုက်-သော။ ဓမ္မအမွေခံ အမွေစားဖြစ်သော။ သူ။ (န) (၂) ဓမ္မဒါယာဒ-သုတ်။ (ဘုရားရှင်သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် “ရဟန်းတို့...သင်တို့သည် တရားအမွေခံသာ ဖြစ်ကြ၊ အာမိသအမွေခံ မဖြစ်ကြနှင့်” စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင်ဟောကြားအပ်သော သုတ်တစ်စုံကို အခြင်းအရာ အဖို့ အစု ၉-ခုဖြင့် အာမိသဒါယာဒအကျင့်ကို ကဲ့ရဲ့ပြီး အခြင်းအရာအဖို့အစု ၉-ခုဖြင့် ဓမ္မဒါယာဒအကျင့်ကို ချီးမွမ်း၍ အရှင်သာရိပုတြာ ခွဲထွင် ဆက်လက်၍ ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသုတ်။ အကျယ်-မ၊ ၁။ ၁၅-၁၉-ကြည့်။) (၁)

ဓမ္မနိဗ္ဗိတော ဓမ္မဒါယာဒေါ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၉။ မ၊ ၃။ ၇၉။ သံ၊ ၁။ ၄၂၀။ ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထ မာ အာမိသဒါယာဒါ။ မ၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။ အနု၊ ၂။ ၄။ နဝလောကုတ္တရာဓမ္မဒါယဇ္ဇံ (ဓမ္မဒါယာဒံ သိ) အရဟတိတိ ဓမ္မဒါယာဒေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၄၉။ ဓမ္မဒါယဿ အာဒိယနတော ဓမ္မဒါယာဒေါ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၆၂။ (-ဣတိဝုတ်။ ၂။ ၆၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ ၁၀၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။) (န) (၂) သေယျထိဒံ ဓမ္မဒါယာဒံ၊ စူဠသိဟနာဒံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄။ ဓမ္မဒါယာဒေ ဝုတ္တနယေနော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။)

ဓမ္မဒါယာဒတာပဋိက္ခေပ (ပု) [ဓမ္မဒါယာဒတာ + ပဋိက္ခေပ] တရား-အမွေခံ-အမွေစား-၏ အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ အာဒိနဝိဘာဝနေန ဓမ္မဒါယာဒတာပဋိက္ခေပေါ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၄။

ဓမ္မဒါယာဒတာဝိဓုရ (တိ) [ဓမ္မဒါယာဒတာ + ဝိဓုရ] တရား - အမွေခံ - အမွေစား - ၏ အဖြစ်နှင့် ဆန့်ကျင်သော။ ဓမ္မဒါယာဒတာဝိဓုရေန အာမိသဒါယာဒဘာဝေန ဟေတုဘူတေန။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၄။

ဓမ္မဒါယာဒဒေသနာ (တိ) [ဓမ္မဒါယာဒ+ဒေသနာ] ဓမ္မဒါယာဒ သုတ္တန်ဒေသနာ၊ တရားအမွေခံ၏အဖြစ်ကို ဟောကြောင်းဒေသနာ။ ယထာ ဣမိဿာ ဓမ္မဒါယာဒဒေသနာယ စိန္တေသိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ (-၁၀၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။) ဓမ္မဒါယာဒ (၂) လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဒါယာဒပဋိပဒါ (ထိ) [ဓမ္မဒါယာဒ+ပဋိပဒါ] ဓမ္မဒါယာဒ-အကျင့်၊ တရားအမွေ ခံယူ-ရယူသူ၏ အကျင့်။ ဟန္တာဟံ ဓမ္မဒါယာဒပဋိ-

ပဒံ ဒေသေမိ။ မဒ္ဓါဝါ။ ၉၂။ (- ၁၀၂-၇။ မဒ္ဓါဝါ။ ၄။ မဒ္ဓါဝါ။ ၁၀၄။)

ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တ (န) [ဓမ္မဒါယာဒ + သုတ္တ] ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တ။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ မဒ္ဓါဝါ။ ၁၅-၁၉။ ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တဉ္စေတ္ထ သာဓကံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၂၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၆။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါဝါ။ ၄၂။ မဒ္ဓါဝါ။ ၁၅။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၈။ ယထာ ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တေ စိန္တေသိ။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၆။ ယသ္မာ စသ ဓမ္မဒါယာဒသုတ္တဿ အဋ္ဌပ္ပတ္တိကော နိက္ခေပေါ။ မဒ္ဓါဝါ။ ၁၀၈။ (- မဒ္ဓါဝါ။ ၉။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၅။ ဥဒါနာဋ္ဌ။ ၂။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၅၈။ မဒ္ဓါဝါ။ ၅၅။) ဓမ္မဒါယာဒ-(၂)လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဓမ္မ + ဒိဋ္ဌိ] ဟုတ်မှန် - သင့်မြတ် - သော အယူရှိသောသူ။ ဓမ္မဒိဋ္ဌိ ဝါ အဓမ္မဒိဋ္ဌိ ဝါ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၈၃။ ဣဓ ဥပါလိဘိက္ခု အဓမ္မံ ဓမ္မောတိ ဒီပေတိ။ တသ္မိံ ဓမ္မဒိဋ္ဌိဘေဒေ ဓမ္မဒိဋ္ဌိ အဝိနိဓာယ... အနုဿာဝေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၀။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၆။ (- ဝိ၊ ၄။ ၅။ ၃၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၂။)

ဓမ္မဒိဋ္ဌိပစ္စယ (တိ) [ဓမ္မ + ဒိဋ္ဌိပစ္စယ] ဟုတ်မှန် - သင့်မြတ် - သော - အယူအကြောင်းရှိသော။ ဓမ္မဒိဋ္ဌိပစ္စယဿပိ ယောနိသောမနသိကာရဿ ဝိသေသပစ္စယော။ မဒ္ဓါဝါ။ ၁၀၈။

ဓမ္မဒိန္န (တိ) [ယဒိန္နာနာမ်။ (ဓမ္မ + ဒိန္န = ဒါ + တ။ ကစ္စည်း။ ၅၅၂။ ရှု၊ ၆၀၉။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၃၉။ ယင်း-သျှ။ မောဂ်။ ပဋိကာ၊ ၃။ ၂၆။ ထိ-၌ ဓမ္မဒိန္နာ။ (ဓမ္မဒတ္တ-သံ၊ ဓမ္မဒိန္န-ပြာ)] (၁) ဓမ္မဒိန္န(န) အမည်ရှိသော။ (က) သီတင်းသည် ဥပါသကာ။ (ခ) ထေရ်။ (ဂ) သူဌေးသိုး။ (ယင်း-သည် ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၌ ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက် ဗာရာဏသီပြည် ကိကိမင်းကြီး၏ သိုးတော် ၇-ယောက်အနက် သုဓမ္မာ-ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၄။) (ဃ) ဥဂ္ဂသေနမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး။ (င)

ဝိသာခသူဌေး၏ မယား။ (ယင်း-သည် ဓမ္မကထိက တေဒဂ်ဘွဲ့ရ ဓမ္မဒိန္နာထေရီမ ဖြစ်လာသည်။) (စ) ပိယဒဿိဘုရားရှင်၏ အဂ္ဂသာဝိကာမ။ (ဆ) ပိယဒဿိ ဘုရားရှင်၏ အဂ္ဂပဋိကာမ။ (န) (၂) ဓမ္မဒိန္နသုတ်။

(၁) ဓမ္မဒိန္န(န) အမည်ရှိသော။ (က) သီတင်းသည် ဥပါသကာ။ (ယင်း-သည် ဤဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ ဝိသာခဥပါသကာစသော ဥပါသကာ ၅၀၀-စီ အခြံအရံရှိသူ ၇-ယောက်တို့တွင် တယောက် အပါအဝင် ဖြစ်လေသည်။ သာသနာတော်၌ ထင်ရှားသူတည်း။ အကျယ် သံ၊ ၃။ ၂၅၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၁-ကြည့်။) ဓမ္မဒိန္နော (သံ၊ ၃။ ၂၅၆) တိ သတ္တသု ဇနေသု ဧကော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၁။

(ခ) ထေရ်။ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရ်-ကြည့်။ (ဂ) သူဌေးသိုး။ ကိသာဂေါတမိ ဓမ္မဒိန္နာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၂၄။ (- ၂၄၈၊ ၂၄၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၆။ ၁၇၊ ၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၄၃။) တဿ ပဇာပတိ ဓမ္မဒိန္နာနာမ သေဋ္ဌိမိတာ အဟောသိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၇၁။ ပေတ၊ ၄။ ၂၀။

(ဃ) ဥဂ္ဂသေနမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး။ ဥဂ္ဂသေနဿ နာမ သဗ္ဗကနိဋ္ဌဿ ရညော ဓမ္မဒိန္နာ နာမ အဂ္ဂမဟေသိ ဂရုဂဗ္ဘာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀။

(င) ဝိသာခသူဌေး၏ မယား။ ဝိသာခေါနာမ ဓမ္မဒိန္နာယ ဂိဟိကာလေ ဃရသာမိကော။ မဒ္ဓါ၊ ၂။ ၂၅၅။ ဓမ္မကထိကာနံ ယဒိဒံ ဓမ္မဒိန္နာ။ အံ၊ ၁။ ၂၆။ ဓမ္မကထိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ ဓမ္မဒိန္နာ အဂ္ဂါ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။ (- မဒ္ဓါ၊ ၂။ ၂၅၆-၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၁။)

(စ) ပိယဒဿိဘုရားရှင်၏ အဂ္ဂသာဝိကာမ။ (ပိယဒဿိဿ သတ္တုနော) သုဇာတာ ဓမ္မဒိန္နာ စ၊ အဟေသု အဂ္ဂသာဝိကာ။ အပါ၊ ၂။ ၃၅၂။ (- အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။)

(ဆ) ပိယဒဿိဘုရားရှင်၏ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ
မ။ ဝိသာခါ ဓမ္မဒိန္နာ စ၊ အဟေသံ အဂ္ဂု-
ပဋ္ဌိကာ။ အပ၊ ၂။ ၃၅၂။ (န)(၂) ဓမ္မဒိန္နသုတ်။
ဓမ္မဒိန္နဉ္စ ဂိလာနာ။ သံ၊ ၃။ ၃၆၀။

ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မဒိန္န + ထေရ] ဓမ္မဒိန္နထေရ။
(ယင်းသည် မဟာဓမ္မဒိန္နထေရ် ဟူ၍၎င်း၊
တလင်(တလင်ရ=တဋ္ဌင်ရ)တောင်၌ သီတင်း
သုံးသဖြင့် တလင်ရဝါသီ (တဋ္ဌင်ရဝါသီ)ဓမ္မ-
ဒိန္နထေရ်ဟူ၍၎င်း ထင်ရှားခဲ့သည်။ သီဟိုဠ်
ကျွန်း B.E. ၃၈၀-ကျော်တွင် ထင်ရှားသည့်
ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်သည်။ ဒုဋ္ဌဂါမဏိ
မင်း စစ်တိုက်စဉ် မစားပဲ လှူသည့်ဆွမ်းကို
သံဃာတော် ၁-သောင်းနှင့် ခွဲဝေ၍ ဘုဉ်း
ပေးတော် မူခဲ့သည်။ မဟာဝံသ၊ ၃၂။ ၅၂။
D.P.လည်း ကြည့်။)တလင်ရဝါသီ(တဋ္ဌင်ရ-
ဝါသီ၊ သီ၊ သျှာ) ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရဿ ဘာဂိနေ-
ယျော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၂။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၈။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၂။)တလင်ရဝါသီ (သီ)-
ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဒိန္န(န္ဒာ)ထေရီ (ထိ) [ဓမ္မဒိန္နာ + ထေရီ]
ဓမ္မဒိန္နာထေရီမ။ ဥပါသကော ဓမ္မဒိန္နာထေ-
ရီယာ ဉာဏဿ သူရဘာဝံ ဥတု။ အံ၊ ၄။
၁။ ၂၇၉။ သာ လဒ္ဓုပဿမ္ပဒါ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရီ
နာမ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၁။ (-ထေရီ၊
၄။ ၇၉။)

ဓမ္မဒိန္နာထေရီအပဒါန (န) [ဓမ္မဒိန္နာထေရီ +
အပဒါန] ဓမ္မဒိန္နာထေရီအပဒါန။ (ဓမ္မဒိန္နာ-
ထေရီမ၏-အကြောင်း-ရှေးအကြောင်း-ကို
ပြဆိုရာ သဒ္ဓါအစဉ်။) ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ အပဒါ-
နပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၃-အပဒါန။ အပ၊ ၂။ ၂၄၇။

ဓမ္မဒိန္နာထေရီဂါထာ (ထိ) [ဓမ္မဒိန္နာထေရီ +
ဂါထာ] ဓမ္မဒိန္နာထေရီမသည် - ရွတ်ဆိုအပ် -
ဟောအပ် - သော ဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊

ထေရီဂါထာပါဠိ၊ ကေကနိပါတ၊ ၁၂-ဓမ္မဒိန္နာ
ထေရီဂါထာ။ ထေရီ၊ ၃၇၉။

ဓမ္မဒီပ (တိ) [ဓမ္မ + ဒီပ။ (ဓမ္မဒီပ-ပြာ)] (၁)
(လောကီ လောကုတ္တရာ) တရားဟူသော -
တည်ရာ - မှီရာ - အားထားရာ - ရှိသော၊ သူ။
(၂) တရားဟူသော ဆီမီးရှိ - တရားသဖြင့်
သတ္တဝါတို့၏ ဆီမီးကဲ့သို့ဖြစ် - သော၊ သူ။
(၃) တရားကို - ထင်စွာပြတတ် - ဟော
ကြားတတ် - သော၊ သူ (ဘုရားစသည်)။
(၁) ဓမ္မဒီပါ ဓမ္မသရဏာ အနညသရဏာ။
ဒီ၊ ၂။ ၈၅။ ဒီ၊ ၃။ ၄၈၊ ၆၄။ သံ၊ ၂။ ၃၅။ သံ၊ ၃။
၁၃၃၊ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၀။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၂။) (၂) (၃) ဓမ္မဒီပဿ ဓမ္မ-
သရဏဿ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈။ သံ၊ ၄။
၁။ ၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈။ ပဋိသံ၊ ၄။
၂။ ၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၂၆။ အတ္တဒီပ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဒီပက (တိ) [ဓမ္မ + ဒီပက] တရားကို ပြတတ်
သော။ လောကုတ္တရန္တိ ဓမ္မဒီပကံ။ မဟာနိ၊
၄။ ၂၉၄။

ဓမ္မဒီပဂတိပရာယဏတာ (ထိ) [ဓမ္မဒီပဂတိပရာ-
ယဏ+တာ] တရားဟူသော တည်ရာ ဖြစ်ရာ
လည်းလျောင်းရာ ရှိသူ၏အဖြစ်။ ဓမ္မဒီပဂတိ-
ပရာယဏတာယပိ ဒက္ခိဏံ ဝိသောဓေတိ။
မိလိန္ဒ၊ ၂၅၀။

ဓမ္မဒုဿ (န) [ဓမ္မ+ဒုဿ] (၁) (ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ)
တရား (ဟူသော) ပုဆိုးအစုံ။ (၂) (သစ္စာ
၄-ပါး) တရား (ဟူသော) တံခွန် (အလံ)။
(၁) ဓမ္မဒုဿ နိဝါသေတွာ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၉)တိ
ဟိရေတ္တပ္ပဓမ္မသင်္ခါတံ သာဠကယုဂံ နိဝါသေ-
တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၁၃။ (၂) အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဓမ္မဒုဿဝိဘူသိတ (တိ) [ဓမ္မဒုဿ + ဝိဘူသိတ]
(သစ္စာ ၄-ပါး) တရား တံခွန်(အလံ)ဖြင့်

တန်ဆာ ဆင်အပ်သော။ ဓမ္မဒူတေယျသိတ-
(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၅) နှိ စတုသစ္စဓမ္မပဋ္ဌာကဝိဘူသိ-
တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၁၆။

ဓမ္မဒူတေယျ (န) [ဓမ္မ+ဒူတေယျ] တရားတမန်
၏အဖြစ်။ (ဘုရားရှင်၏ တရားဒေသနာတော်
တို့ကို အနယ်နယ်အစွဲစွဲ အမြဲမြဲအရွာရွာတို့၌
-လှည့်လည်ဖြန့်ချိသူ၏ အဖြစ် - ဖြန့်ချိခြင်း၊
သာသနာပြုလုပ်ငန်း။) ကရောန္တာ ဓမ္မဒူတေ-
ယျ၊ ဝိချာပယထ ဘိက္ခဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၁၂။

ဓမ္မဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဓမ္မ+ဒေဝပုတ္တ] ဓမ္မနတ်သား။
(ယင်းသည် ဂေါတမဘုရားအလောင်း နတ်
သားဖြစ်လေသည်။ စရိယာ။ ၄၀၅-ကြည့်။)
တဿ ဓမ္မိကဘာဝေါ ဓမ္မဒေဝပုတ္တဿ ဝိယ။
မ၊ ၃။ ၃။ ၂။

ဓမ္မဒေဝပုတ္တကာလ (ပု) [ဓမ္မဒေဝပုတ္တ+ကာလ]
ဓမ္မနတ်သား ဖြစ်ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။
ဓမ္မဒေဝပုတ္တကာလေ။ စရိယာ၊ ၄၁၂။

ဓမ္မဒေဝပုတ္တစရိယ (တိ) [ဓမ္မဒေဝပုတ္တ + စရိယ]
အလောင်းတော် ဓမ္မနတ်သား၏ ကျင့်စဉ်ကို
ဖော်ပြရာ စကားရပ်။ (အကျယ်-စရိယာ။
၄၀၅။ စရိယာ၊ ၄၁၂-၄၁၆-ကြည့်။) ဓမ္မ-
ဒေဝပုတ္တစရိယံ အဋ္ဌမံ။ စရိယာ၊ ၄၀၅။

ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတက (န) [ဓမ္မဒေဝပုတ္တ + ဇာ-
တက] ဓမ္မနတ်သား၏-ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်ရပ် -
အကြောင်း အဋ္ဌပ္ပတ်-ကို ဟောပြောဇာတ်၊
ဓမ္မဒေဝပုတ္တဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတက
ပါဠိ၊ ကောဒသကနိပါတ၊ ၄၅၇ ဇာတ်။ ဇာ၊
၁။ ၂၂၉။

ဓမ္မဒေသက (တိ) [ဓမ္မ+ဒေသက] တရားကို-
ဟော - ပြော - ရွတ်ဆို - သီစေ - တတ်သော
သူ။ ဓမ္မဒေသကေ အာဟတစိတ္တော ဟော-
တိ ခိလဇာတော။ အံ၊ ၂။ ၁၅၅။ (-ဓမ္မ၊ ၄၁၊
၂။ ၁၅၅။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၄၊ ၂၂၅။ မ၊ ၃။ ၁။
၂၆၈။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၇၄။)

ဓမ္မဒေသကဒေဝတာ (ထိ) [ဓမ္မဒေသက+ဒေဝ-
တာ] တရားကို-ဟော-ပြော-ရွတ်ဆို -
သီစေ-တတ်သောနတ်။ ဓမ္မဒေသကဒေဝ-
တာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄၁၊
၁။ ၁၇၂။

ဓမ္မဒေသကာသန (န) [ဓမ္မဒေသက+အာသန]
တရားဟောသူ၏-တရားဟောရာ-နေရာ -
ပလ္လင်၊ တရားဟောခြင်းငှါ သင့်မြတ်သော-
နေရာ-ပလ္လင်။ ဓမ္မာသနန္တိ ဓမ္မဒေသကာ-
သနံ၊ ဓမ္မံ ဝါ ကထေတုံ ယုတ္တာသနံ။ သီ၊ ၃။
၁။ ၁၇၄။

ဓမ္မဒေသနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ခဏ]
တရားဟောရာ-အခါ-ခဏ။ ဣသိပတနေ
နိသိန္ဒော ဘဂဝါ ဓမ္မဒေသနက္ခန္ဓေ။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၂၂၂။

ဓမ္မဒေသနဌာန (န) [ဓမ္မဒေသနာ + ဌာန]
တရားဟောရာအရပ်။ ဣဓ ဓမ္မဒေသနဌာနံ
အာဂမနပါဒါပိ နတ္ထိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၆၁။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။)

ဓမ္မဒေသနာ (ထိ) [ဓမ္မ+ဒေသနာ။ (ဓမ္မဒေဝ-
နာ-သံ)] (၁) တရားကို-ပြောဟောခြင်း -
ပြောဟောကြောင်း စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (အနု၊ ၁။
၂၃-ကြည့်။) (၂) (ပါဠိတော်)အစဉ်ကိုထား
ခြင်း။ (၃) တရားစကား၊ တရားဒေသနာ။
(၁) ယာ ဗုဒ္ဓါနံ သာမုက္ကံသိကာ ဓမ္မဒေ-
သနာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ၂။ ၃၇။
မ၊ ၂။ ၄၃။ အံ၊ ၃။ ၃၀။ ဥဒါနံ၊ ၁၃၇။ ဓမ္မဒါနန္တိ
ဓမ္မဒေသနာ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၁၂၀။

ဓမ္မဒေသနာ(ပါဠိ)-သံ၊ ၁။ ၄၀၂-၃။ အံ၊
၁။ ၅၀၁။ အံ၊ ၂။ ၁၀၉။ အံ၊ ၃။ ၄၈။ အဘိ၊
က။ ၄၄၄။ ဥဒါနံ၊ ၁၃၇။ နေတ္ထိ၊ ၈၊ ၃၃။ ဓမ္မ-
ဒေသနာ (ပါဠိ) - အံ၊ ၁။ ၅၅။ ဣတိဝုတ်။
၂၁၈။ ဓမ္မဒေသနံ(ဒု၊ ၆)-သံ၊ ၂။ ၇၀။ အပါ၊
၂။ ၂၂၁။ မဟာနိ၊ ၁၀၉။ နေတ္ထိ၊ ၈၊ ၃၁၀၄။

တော်၏ - တရားဟောခြင်း၏ - လွန်ကဲ - မြင့်မြတ် - သော အာနုဘော်၊ အစွမ်းသတ္တိ။ ပရသန္တတိယဉ္စ ဓမ္မဒေသနာတိသယာနုဘာဝေန သမ္ပဒေဝ တဿ ပဝတ္တိတ္တာ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၇။

ဓမ္မဒေသနာဒီဝါစာ (ထီ) [ဓမ္မဒေသနာ + အာဒီ + ဝါစာ] တရားဟောခြင်းစသော စကား။ ပရေသံ ဓမ္မဒေသနာဒီဝါစာ ဣဓ သုဘာသိတာ ဝါစာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၁၄။

ဓမ္မဒေသနာဒီပန (န၊ ထီ) [ဓမ္မဒေသနာ + ဒီပန] တရားဒေသနာကို ထင်ရှားပြခြင်း။ ဌာနုပ္ပတ္တိက(ပု)ပဋိဘာနေန ဓမ္မဒေသနာဒီပနတော။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၆။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၅၆။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၆။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၅၂။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၆။

ဓမ္မဒေသနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + အဓိပ္ပါယ] (၁) တရားဟောရန် - စိတ်အကြံ - အလို။ (၂) တရားဟောခြင်း၌ ဖြစ်သော အလို။ ဓမ္မဒေသနာဓိပ္ပါယာဒိနာ န ပဋိသန္တာရော ကာတဗ္ဗော။ ကဒါ၊ ဇီ၊ ၈၀။

ဓမ္မဒေသနာဓုရဝဟန (န) [ဓမ္မဒေသနာ + ဓုရ + ဝဟန] တရားဟောခြင်းဟူသော ဝန်ကို ဆောင်ခြင်း။ ဓမ္မဒေသနာဓုရဝဟနဋ္ဌေန ပုရိသဓောရယံ။ စူဠနိ၊ ၁။ ၈၂။

ဓမ္မဒေသနာဓူမ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ဓူမ] မီးခိုးနှင့်တူသော တရားဒေသနာ။ (မီးစာကိုမှီ၍ ဖြစ်သော မီးခိုးသည် သိမ်မွေ့၏ နူးညံ့၏၊ အကြား အပေါက်များကို ပျံ့နှံ့စေလျက် သတ္တဝါတို့အား မှက်ခြင်စသောဘေးကို ပယ်ဖျောက်နိုင်၏၊ မီးလျှံ၏ရှေ့သွားလည်းဖြစ်၏၊ ထိုအတူ မီးစာဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားကို မှီ၍ဖြစ်သော တရားဒေသနာသည် ခန္ဓာ၊ အာယတန-များ အကြားသို့ ဝင်၍ ပျံ့နှံ့၏၊ မိစ္ဆာဝိတက်စသော ဘေးရန်ကို ပယ်

ဖျောက်တတ်၏၊ ဉာဏ်တည်းဟူသော မီးတောက်မီးလျှံ ဖြစ်ခြင်း၏ ရှေ့သွားဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မဒေသနာကို ဓူမ-ဟု ဆိုလေသည်။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၆၇။) သော ဂေါပါလကော ဓူမံ ဝိယ ဓမ္မဒေသနာဓူမံ န ကရောတိ။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၇၃။ (-မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၀၅။)

ဓမ္မဒေသနာနယ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + နယ] တရားဟောရန်နည်း၊ တရားဟောနည်း။ အတိမနာပေ ဓမ္မဒေသနာနယေ ဝါဒေါယေဝ ကော၊ နတ္ထိ ဝါဒေါ၊ ဆိန္ဒာ ကထာ။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၅၂။ (-သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၉၁။)

ဓမ္မဒေသနာနိမိတ္တ (န) [ဓမ္မဒေသနာ + နိမိတ္တ] တရားဟောခြင်း ဟူသော - အကြောင်း - နိမိတ်။ ဓမ္မဒေသနာနိမိတ္တံ ဒေဝမနုဿာနံ ဟိတတ္ထံ ဥပပရိက္ခိတော ဥပဓာရေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၅၀။

ဓမ္မဒေသနာနုဂ (တိ) [ဓမ္မဒေသနာ + အနုဂ (= အနု + ဂမု + ကိ)] တရားဒေသနာသို့ အစဉ်လိုက်သော။ သော အတ္တနော စိတ္တံ ထေရဿ ဓမ္မဒေသနာနုဂံ၊ (ဓမ္မဒေသနာနုဂတံ၊ သျှ၊ ၃။ ဓမ္မဒေသနာနုယောဂံ၊ က) ကာတု နာသက္ခိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၄၀၇။

ဓမ္မဒေသနာနုဂတ (တိ) [ဓမ္မဒေသနာ + အနုဂတ] အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မဒေသနာနုဘာဝ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + အာနုဘာဝ] တရားဒေသနာတော်၏ - အာနုဘော် - အစွမ်းသတ္တိ၊ တရားဟောခြင်း၏ - အာနုဘော် - အစွမ်းသတ္တိ။ အသဝါ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာနုဘာဝေန အရိယဘူမိံ သြက္ကမမာနာ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၂။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၂။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၂။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၅။

ဓမ္မဒေသနာနုယောဂ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + အနုယောဂ] တရားဒေသနာနှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ တရား

ဒေသနာကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဓမ္မဒေသနာနု-
ကြည့်။

ဓမ္မဒေသနာနုသာရ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + အနုသာ-
ရ] တရားဒေသနာသို့-အစဉ်လျှောက်-အစဉ်
လိုက် - ခြင်း။ တရားဒေသနာကို - အစဉ်
အောက်မေ့-ဆင်ခြင်-အာရုံပြု - ခြင်း။ ဓမ္မ-
ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏ် ပေသေတွာ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၆။

ဓမ္မဒေသနာပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ +
ပစ္စဝေက္ခဏ] တရားဒေသနာတော်ကို-ဟော
အပ်သောတရားတော်ကို-ရှု-ဆင်ခြင်-သုံး-
သပ်-ခြင်း။ ယေန ဓမ္မဒေသနာပစ္စဝေက္ခဏ-
ဏာနိ ကရောတိ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉။

ဓမ္မဒေသနာပညာ (ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ + ပညာ]
ဓမ္မဒေသနာပညာ၊ ဟောအပ်သော တရားကို
သိတတ်သော ပညာ။ ဓမ္မဒေသနာပညာယ
ယာထာဝတော ပဿတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇။

ဓမ္မဒေသနာပဋိက္ခေပ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ပဋိ-
က္ခေပ] တရားဟောခြင်းကို ပယ်မြစ်ခြင်း။
ဆတ္တပါဏိဿ ဓမ္မဒေသနာပဋိက္ခေပံ ဒဿေ-
တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၄။

ဓမ္မဒေသနာပဋိဘာန (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ပဋိ-
ဘာန] ဓမ္မဒေသနာပဋိဘာန၊ တရားဟော-
ခြင်း၌ ရှေးရှုထင်သောသောဉာဏ်။ သတ္တု ဓမ္မ-
ဒေသနာပဋိဘာနဿ ပစ္စယဘူတာနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၅၃။

ဓမ္မဒေသနာပဋိသံယုတ္တ (ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ +
ပဋိသံယုတ္တ] တရားဟောခြင်းနှင့်-စပ်-ယှဉ်-
-သော (ကြံစည်ခြင်း=ဝိတက်၊ သိက္ခာပုဒ်-
စသည်)။ ဓမ္မဒေသနာပဋိသံယုတ္တော ဝိတ-
က္ကော ဥဒပါဒိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၆၀။ ဓမ္မဒေသနာပဋိသံယုတ္တေသု ပဌမေ။
ကခါ။ ၂၀၅။ (- ဝဇီရ။ ၇၂၊ ၅၆၃။)

ဓမ္မဒေသနာပတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ + အာပတ္တိ]
ဓမ္မဒေသနာအာပတ်။ (မာတုဂါမအား ၅-
ခွန်း၊ ၆-ခွန်းထက် လွန်၍) တရားဟော
ခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ န ပန
ကာယောဝိဇ္ဇမာနောပိ ဓမ္မဒေသနာပတ္တိဝိယ
ကေဝလံ ကာယဝိကာရေနော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃။

ဓမ္မဒေသနာပတ္တိမောစန (န) [ဓမ္မဒေသနာပတ္တိ
+ မောစန] ဓမ္မဒေသနာအာပတ်(မာတုဂါမ
အား ၅-ခွန်း၊ ၆-ခွန်းထက် လွန်၍ တရား
ဟောခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်)မှ
လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဓမ္မဒေသနာပတ္တိမောစ-
နတ္ထံ ပန ဒုတိယော ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၅၇။ (- ဝဇီရ။ ၃၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃။)

ဓမ္မဒေသနာပဒ (န) [ဓမ္မဒေသနာ + ပဒ] ဓမ္မ-
ဒေသနာပုဒ်၊ တရားဟောကြောင်း ဖြစ်သော
- စကား-ဝါကျ၊ တရားဒေသနာ အဖို့အစု။
ဓမ္မဒေသနာပဒံ အဝေါစ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။

ဓမ္မဒေသနာပဒီပ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ပဒီပ]
တရားဒေသနာဟူသော ဆီမီး၊ ဆီမီးပမာ
တရားဒေသနာ။ ဉာဏပဒီပဿ ဓမ္မဒေသနာ-
ပဒီပဿ စ ဓာရဏတော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

ဓမ္မဒေသနာပဒေသ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + အပ-
ဒေသ] တရားဒေသနာကို ညွှန်းပြခြင်း၊
ညွှန်းပြအပ်သော တရားဒေသနာ။ အရဟတ္တံ
ပန ပတွာ ဘိက္ခုနံ ဓမ္မဒေသနာပဒေသေန
အညံ ဗျာကရောန္တော။ သေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀။

ဓမ္မဒေသနာပရိနိဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မဒေသနာ + ပရိ-
နိဋ္ဌာန] တရားဒေသနာ၏ ပြီးဆုံးခြင်း။ ဘဂ-
ဝတော ကိရ ဓမ္မဒေသနာပရိနိဋ္ဌာနဉ္စ အရုဏု-
ဋ္ဌာနဉ္စ ရသ္မိဝိယဇ္ဇနဉ္စ ကေက္ခဏေ အဟောသိ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂။ ၅။

ဓမ္မဒေသနာပရိယောသာန (န) [ဓမ္မဒေသနာ +
ပရိယောသာန] တရားဒေသနာ၏ ပြီးဆုံးရာ
အခါ။ သတ္တာဟမ္ပိ ဓမ္မဒေသနာပရိယော-

သာနေ စတုရသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ
ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။
(-၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၊၃၂။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။)

ဓမ္မဒေသနာဗျာဝဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မဒေသနာ + ဗျာဝ-
ဋ္ဌ] တရားဟောခြင်း၌ ကြောင့်ကြစိုက်တတ်
ဇီသားသူ။ ဗုဒ္ဓသမဏော ဧဝံ ဓမ္မဒေသနာ-
ဗျာဝဋ္ဌော ဟုတွာ ဗဟံ ဘာသတိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၇။

ဓမ္မဒေသနာဘိယောဂ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + အဘိ-
ယောဂ] တရားဟောခြင်းကို အားထုတ်
ခြင်း။ ပုရိမေန စ ဓမ္မဒေသနာဘိယောဂံ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၆။

ဓမ္မဒေသနာဘိရတိ (ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ + အဘိ-
ရတိ] တရားဟောခြင်း၌ လွန်စွာမွေ့လျော်
ခြင်း။ ဓမ္မဒေသနာဘိရတိမုခေန ဘဿာရာ-
မတာ ဝဉ္ဇေတိတိ ယုဇ္ဇေတိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၉၀။

ဓမ္မဒေသနာမယ (တိ) [ဓမ္မဒေသနာ + မယ]
တရားဟောခြင်းဖြင့် ပြီးသော (ကုသိုလ်
ကောင်းမှု)။ ဓမ္မဿဝနမယံ ဓမ္မဒေသနာ-
မယံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။)

ဓမ္မဒေသနာမုခ (န) [ဓမ္မဒေသနာ + မုခ] တရား
ဟောခြင်းကို - အဦးမှု - ပဓာနပြု - ခြင်း။
ဧဝံ ထေရော ဘိက္ခုနံ ဓမ္မဒေသနာမုခေန
အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနေ ဂုဏေ ပကာသေန္တော။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဓမ္မဒေသနာယာစန (န၊ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ +
ယာစန] တရားဟောရန် တောင်းပန်ခြင်း။
မဟာဗြဟ္မ၊ဋ္ဌော ဓမ္မဒေသနာယာစနံ ပဋိဂ္ဂ-
ဟေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၊၂၅၄။)

ဓမ္မဒေသနာရတိ (ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ + ရတိ]
တရားဟောခြင်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဥဒါဟု

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဓမ္မသာကစ္ဆာရတိယာ ဓမ္မဒေသနာရတိယာတိ
စိန္တေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

ဓမ္မဒေသနာဝတ္ထု (န) [ဓမ္မဒေသနာ + ဝတ္ထု]
တရားဟောခြင်းဟူသောအကြောင်း။ မာတု-
ဂါမဿ ဓမ္မဒေသနာဝတ္ထုသ္မိ ပညတ္တံ။ ကခါ။
၁၉၄။

ဓမ္မဒေသနာဝိက္ခေပ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ဝိက္ခေ-
ပ] တရားဟောခြင်း၌ ပျံ့လွင့်ခြင်း။ တေသံ
ပဉ္စဝိသဇ္ဇနေန ဓမ္မဒေသနာဝိက္ခေပေန စ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ဓမ္မဒေသနာဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မဒေသနာ + ဝိသိဋ္ဌ]
တရားဟောခြင်း - ၌ - ငါ - ထူးချွန် - မွန်
မြတ် - သော။ ယသ္မာ ပန ဤဒိသေသု ဌာ-
နေသု တတြသဒ္ဓေါ ဓမ္မဒေသနာဝိသိဋ္ဌံ (ဒေ-
သကာလဉ္စ၊အံ၊ဋ္ဌ) ဒေသံ ကာလဉ္စ ဝိဘာဝေ-
တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

ဓမ္မဒေသနာဝေလာ (ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ + ဝေ-
လာ] တရားဟောရာ-အချိန်-အခါ။ ပုပ္ပါနိ
ဂန္ဓာ ဓမ္မဒေသနာဝေလာယ သတ္တု မတ္တကေ
ဝိတာနံ ဟုတွာ အဋ္ဌံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ (-
၂၃၄-၅၊၂၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅-၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၅၊
၁၈၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။)

ဓမ္မဒေသနာသမုဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မဒေသနာ + သမု-
ဋ္ဌာန] (၁) တရားဟောခြင်းဟူသော ဖြစ်
ကြောင်း “သမုဋ္ဌာန”။ (တိ) (၂) တရား
ဟောခြင်းဟူသော ဖြစ်ကြောင်း “သမုဋ္ဌာန”
ရှိသော(သိက္ခာပုဒ်-စသည်)။ (၁) တေရသ
ဟိ သမုဋ္ဌာနသိသာနိ...ဓမ္မဒေသနာသမုဋ္ဌာ-
နံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၈။ (တိ)
(၂) ကောဒသ သိက္ခာပဒါနိ ဓမ္မဒေသနာ၊

သမုဋ္ဌာနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ ဓမ္မဒေသနာ-
သမုဋ္ဌာနာနိ ကောဒသ ဥတ္တာနာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၅၀။ (-ကင်္ခါ၊၁၁၁။ ဝဇီရ။၃၄၉။)

ဓမ္မဒေသနာသိက္ခာပဒ (န) [ဓမ္မဒေသနာ +
သိက္ခာပဒ] ဓမ္မဒေသနာသိက္ခာပုဒ်၊ ယုတ်နိမ့်
သော ဣရိယာပုတ်ဖြင့် မြတ်သော ဣရိယာ
ပုတ်ရှိသူအား တရားဟောခြင်းကြောင့် ပ
ညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဥပ္ပထေန ဂစ္ဆ-
န္တေန ပထေန ဂစ္ဆန္တိယ ဓမ္မဒေသနာသိက္ခာ-
ပဒါနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၆။ (-ဝဇီရ။၂၄၇။
သာရတ္ထ၊၂။၄၀၈။)

ဓမ္မဒေသနာဟတ္ထ (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ဟတ္ထ]
တရားဒေသနာဟူသော လက်၊ လက်နှင့်တူ
သောတရားဒေသနာ။ဓမ္မဒေသနာဟတ္ထေနာ-
(ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀)တိ ဓမ္မဒေသနာသင်္ခါတေန
ဟတ္ထေန။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၂။၄၂၃။

ဓမ္မဒေသနာဟာနိ (ထိ) [ဓမ္မဒေသနာ + ဟာနိ]
တရားဒေသနာ၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ နာပိ
ဓမ္မဒေသနာဟာနိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

ဓမ္မဒေသနာဟေတု (ပု) [ဓမ္မဒေသနာ + ဟေတု]
တရားဟောခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဓမ္မ-
ဒေသနာဟေတု န စ မံ ဝိဟေသေသိ ယထာ-
နုသိဋ္ဌံ ပဋိပန္နတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၇။

ဓမ္မဒေသိတာ (ထိ) [ဓမ္မ+ဒေသိ+တာ။ (ဓမ္မ-
ဒေသိတံ-သံ)] တရားကို မုန်း- သူ၏အဖြစ်-
ခြင်း။ ဓမ္မဒေသိတံ ပရာဘဝတော မုခံ
ဒေသေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။

ဓမ္မဒေသိတာလက္ခဏ (တိ) [ဓမ္မဒေသိတာ +
လက္ခဏ] တရားကို မုန်းသူ၏အဖြစ်ဟူသော
မှတ်ကြောင်း“လက္ခဏာ”ရှိသော။ဓမ္မဒေသိ-
တာလက္ခဏော ပဌမော ပရာဘဝေါ။သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။

ဓမ္မဒေသိ (တိ) [ဓမ္မ+ဒေသိ=ဒိသ+ဏီ။ (ဓမ္မ-
ဒေသိ-ပြာ)] (၁)(ကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး)

တရားကို- မုန်း-မလိုလား-မချစ်ခင်-မမြတ်
နိုး-မတောင့်တ-မကြားနာ-မကျင့်- လေ့
ရှိ-တတ်-သော။သု။ ဓမ္မဒေသိ ပရာဘဝေါ။
သုတ္တနိ။၂၉၅။ တမေဝ ဓမ္မံ ဒေသေတိ န
ကာမေတိ န ပိဟေတိ န ပတ္တေတိ န သုကာတိ
န ပဋိပဇ္ဇေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ (-၂၂၂။)

ဓမ္မဒ္ဓယ (န) [ဓမ္မ + ဒ္ဓယ] တရား ၂-ပါးအ
ပေါင်း။ ဣမံ ဟိ ဓမ္မဒ္ဓယ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅)န္တိ
ကုသလေသု ဓမ္မေသု အသန္တုဋ္ဌိတာ၊ ပဓာ-
နသ္မိ အနောသက္ကနသင်္ခါတံ ဓမ္မဒ္ဓယံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။)

ဓမ္မဒ္ဓါရဝိဝရဏ (တိ) [ဓမ္မဒ္ဓါရ+ဝိဝရဏ](နိဗ္ဗာန်)
တရားတံခါးကို-ပွင့်စေနိုင်-ဖွင့်ကြောင်းဖြစ်
-သော (ဉာဏ်ဟူသော သော?)။ ဓမ္မဒ္ဓါရဝိ-
ဝရဏံ၊ လဘာမိ ဉာဏ်ကုဋ္ဌိကံ။ အပါ၊၁။၃၆၄။

ဓမ္မဓ(ဒ္ဓ)ဇ (ပု၊န) [ဓမ္မ + ဓဇ။ (ဓမ္မဓဇ-သံ)]
(၁) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားဟူသော-
အလံ-တံခွန်။ (န)(၂) ဓမ္မဓဇဇာတ်။ (တိ)
(၃) (သုစရိုက်) တရားဟူသော- အလံ-တံ
ခွန်-ရှိသော။သု။ (၁) ဓမ္မဓဇဿ ဥဿာပန-
(မဟာနိ။၂၆၆။ စူဠနိ။၇၇)န္တိ နဝိဝိဇ္ဇော-
ကုတ္တရဓမ္မဿ ဥဿာပေတွာ ဌပနံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။
၂၃။ (န) (၂) ဓမ္မဓဇန္တိတေ ဒသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၀။ (တိ) (၃) ဓမ္မဓဇော(ဇာ၊၁။၁၄၅)တိ
သုစရိတဓမ္မံ ဓဇံ ကတွာ ဝိစရဏေန ဓမ္မဒ္ဓ-
ဇော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ (-ဒိ၊၃။၅၀။ အံ၊၁။
၁၀၈။ အံ၊၂။၁၃၂။ အပါ၊၁။၄၁၁။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၂။)

ဓမ္မဇေ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဓမ္မဇေပုဏ္ဏား။
(ယင်း-သည် ဗာရာဏသီပြည် ယသပါဏ်မင်း
၏ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား ဖြစ်လေသည်။ ဘုရား
အလောင်းတော်မြတ် ဖြစ်၏။) တဒါ ဗောဓိ-

သတ္တော တဿေဝ ပုရောဟိတော အဟော-
သိ နာမေန ဓမ္မဓဇာ နာမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဓမ္မဓဇာတက (န) [ဓမ္မဓဇ+ဇာတက] ဓမ္မဓဇ-
ဇာတ်၊ (အလောင်းတော် ဓမ္မဓဇပုရောဟိတ်
ပုဏ္ဏား၏ တရားသဖြင့် တရားဆုံးဖြတ်ပုံ၊
တရားသဖြင့် တရားဆုံးဖြတ်သဖြင့် တိုင်းသူ
ပြည်သားတို့ ချစ်ခင်လေးမြတ်ပုံ၊ ဒေဝဒတ်
အလောင်း ကာဠကစစ်သေနာပတိ၏ လာဘ်
စား၍ တရားဆုံးဖြတ်ပုံ၊ အလောင်းတော်
ဓမ္မဓဇ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားအား သေကြောင်း
ကြံပုံ၊ နောက်ဆုံး ဒေဝဒတ်အလောင်း ကာဠ
ကစစ်သေနာပတိ တိုင်းသူပြည်သားတို့က
သတ်ဖြတ်သဖြင့် အသေဆုံးသေရပုံ စသည်
ဟိုကို အကျယ်ဟောပြုရာဇာတ်။) ခုဒ္ဒကနိ
ကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ဒုကနိပါတ၊ ၇-ဝဂ်၊
၁၀-သုတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၅၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀-၁၈၀။

ဓမ္မဓဇပဏ္ဍိတ (ပု) [ဓမ္မဓဇ+ပဏ္ဍိတ] ဓမ္မဓဇ-
ပညာရှိ-သုခမိန်။ (အလောင်းတော် ဓမ္မဓ-
ဇသည် ဒေဝဒတ်အလောင်း ကာဠကစစ်သူ
ကြီး လာဘ်စား၍ အမှားမှား အယွင်းယွင်း
ဆုံးဖြတ်ပြီး တရားတဘောင်တို့ကို လာဘ်မယူ
ပဲ တရားမှန်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်သဖြင့် ဗာရာ
ဏသီပြည်တွင် ယသပါဏ်မင်း လက်ထက်၌
ပညာရှိသုခမိန်အဖြစ် လွန်စွာထင်ရှားခဲ့လေ
သည်။) ဒေဝ ဓမ္မဓဇပဏ္ဍိတေန ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆိတော
အဇ္ဈော သုဝိနိစ္ဆိတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဓမ္မဓဇဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဓမ္မဓဇ+ ဗြာဟ္မဏ]
ဓမ္မဓဇပုဏ္ဏား။ မဟာဆုဇ ဓမ္မဓဇဗြာဟ္မဏဿ
ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဒါယိကာ ဒေဝတာ အတ္ထိ မညေ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ အထက်ပုဒ်တို့လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဓဇဘူတ (တိ) [ဓမ္မဓဇ+ ဘူတ] တရား
ဟူသော-အလံ-တံခွန်-(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော၊
အလံ-တံခွန် - သဖွယ်ဖြစ်သော တရား။
ဒသဗလဿ ဓမ္မဓဇဘူတေ မဟာဗောဓိမှီ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။

ဓမ္မဓန (န) [ဓမ္မ + ဓန။ (ဓမ္မဓဏ-ပြာ)] သဗ္ဗ-
ညတဉာဏ်တော်ဟူသော ဥစ္စာ၊ ဥစ္စာနှင့်တူ
သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်။ ဓမ္မဓနဿ ပဋိ-
လာဘာယ ပုတ္တဒါရံ အာဝပေသိစ ဝိက္ကိဏိစ။
မိလိန္ဒ။ ၂၇၁။

ဓမ္မဓရ (တိ) [ဓမ္မ + ဓရ။ ဓမ္မ + အာဓာရ။
(ဓမ္မဓရ-သံ)] (၁) တရားကိုဆောင်သော၊
(က) သစ္စာ ၄-ပါးတရားကိုဆောင်သော၊ သူ။
(ခ) ပရိယတ်တရားကိုဆောင်သော၊ သူ။ (ဂ)
ပရိယတ်၊ ပဋိဝေဓတရားကို ဆောင်သော၊ သူ။
(ဃ) သုတ္တန်တရားကိုဆောင်သော၊ သူ။ (င)
သုတ္တန်၊ အဘိဓမ္မာတရားကို ဆောင်သော၊ သူ။
(စ) ပိဋက ၃-ပုံတရားကိုဆောင်သော၊ သူ။
(ဆ) အာဂမမဓမ္မ၊ သတိပဋ္ဌာန်-စသော ပရ-
မတ္တတရားကို ဆောင်သော၊ သူ။ (ဇ) သုတ္တ၊
ဂေယျ-စသော အင်္ဂါ ၉-တန်ရှိသော ပါဠိ
တရားကို ဆောင်သော၊ သူ။ (၈) တရား၏
တည်ရာဖြစ်သော၊ သူ။

(က) သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို ဆောင်
သော၊ သူ။ ယော ပန ဧကမ္ပိ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏိ-
တွာ သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ အယံ ဓမ္မဓရော
နာမ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၄။

(ခ) ပရိယတ်တရားကို ဆောင်သော၊
သူ။ တမေဝ ပရိယတ္တိဓမ္မံ ဓာရေန္တိ သုဝဏ္ဏ-
ဘာဇနေ ပက္ခိတ္တသိဟဝသံ ဝိယ ဝိနဿန္တံ
အကတွာ သုပ္ပဂုဏသုပ္ပဝတ္တိဘာဝေန ဟဒ-
ယေ ဌပေန္တိတိ ဓမ္မဓရေ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။
(-ထေရ၊ ၃၄၇။ အပ၊ ၂။ ၂၈၈။ စူဠနိ၊ ၂၇၈။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၉။)

(ဂ) ပရိယတ်၊ ပဋိဝေဓတရားကို ဆောင်
သော၊ သူ။ ပရိယတ္တိပဋိဝေဓဓမ္မာနံ ယေဝ
ဓာရဏတော ဓမ္မဓရေ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ သံ၊ ဌ၊
၃။ ၂၈၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၈။ (-ထေရီ၊ ၄၁၁။
ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၉၆။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၂၇။)

(ဃ) သုတ္တန် တရားကို ဆောင်သော၊ သူ။
ဓမ္မဓရာ (အံ၊ ၁။ ၁၁၅။ အံ၊ ၂။ ၃၁၇) တိ သုတ္တန္တ-
ပိဋကဓရာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၉။
(- အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။)

(င) သုတ္တန်၊ အဘိဓမ္မာတရားကို ဆောင်
သော၊ သူ။ သုတ္တာဘိဓမ္မသင်္ခါတဿ ဓမ္မဿ
ဓာရဏေန ဓမ္မဓရာ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၆၊ ၃၀၆။

(စ) ပိဋကဉ္စ-ပုံတရားကို ဆောင်သော၊ သူ။
တေပိဋကဝသေန...တမေဝ ဓမ္မံ ဓာရေန္တိတိ
ဓမ္မဓရာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၄။ အံ၊
၄။ ၃။ ၂၄၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၆။

(ဆ) အာဂမဓမ္မ၊ သတိပဋ္ဌာန်-စသော
ပရမတ္ထတရားကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဓမ္မ-
ဓရာ (အပါ၊ ၁။ ၄၈) တိ... အနေကေသံ ဆသ-
တသဟဿသင်္ချာနံ အာဂမဓမ္မာနံ သတိ-
ပဋ္ဌာနာဒိနဉ္စ ပရမတ္ထဓမ္မာနံ ဓာရဏတော
ဓမ္မဓရာ အာနန္ဒော။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၃။

(ဇ) သုတ္တ၊ ဂေယျ-စသော အင်္ဂါ ၉-တန်
ရှိသော ပါဠိတရားကို ဆောင်သော၊ သူ။
ဓမ္မဓရန္တိ ဓမ္မံ ဓာရေန္တိ သုတ္တံ ဂေယျံ ဝေယျာ-
ကရဏံ... ဝေဒလ္လံ။ စူဠနိ၊ ၂၇၈။

(ဈ) တရား၏ တည်ရာဖြစ်သော၊ သူ။
ဓမ္မဓရာ (အံ၊ ၁။ ၃၁၄) တိ သုတဓမ္မာနံ အာ-
ဓာရဘူတာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။ (- သီ၊ ၄။
သင်္ခါ၊ ၁။ ၃၇။)

ဓမ္မဓာတု (ထိ၊ ပ) [ဓမ္မ+ဓာတု (ဓမ္မဓာတု-သံ)]

(၁) ဓမ္မဓာတ်၊ မိမိသဘောကို ဆောင်တတ်
သော သဘော။ (က) ဝေဒနာ၊ သညာ၊
သင်္ခါရ၊ သုခမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်။ (ခ) အရိယသစ္စာ
၄-ပါး။ (ဂ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ (ဃ) သဗ္ဗ-
ညတဉာဏ်။ (င) သာဝကပါရမီဉာဏ်။ (စ)
စက္ခုဝိညာဏဓာတ်နှင့် သဟဇာတ်ဖြစ်သော
နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါး။ (ဆ) မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော
အာရုံနှင့် ဟဒယဝတ္ထု။ (ဇ) မနောဝိညာဏ
ဓာတ်ကို သိမ်းကျူးယူတတ်သော တဏှာ၊

ယင်း-တဏှာနှင့် တဒေကဋ္ဌ-ဖြစ်သော အကု-
သိုလ်တရား။ (၂) ဓမ္မဓာတုပုဒ်။ (ဗုဒ္ဓ၏ ဂုဏ်
ရည် ဂုဏ်ပုဒ်။ P.S.D.။)

(၁) ဓမ္မဓာတ်၊ မိမိသဘောကို ဆောင်
တတ်သောသဘော။ ဓမ္မဓာတု အသင်္ခတံ
ခန္ဓတော ဌပေတွာ။ အဘိ၊ ပ။ ၇။ မနော-
ဓာတု ဓမ္မဓာတု။ သံ၊ ၁။ ၃၅၈။ နေတ္ထိ၊ ၄၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဓမ္မဓာတုတိ ဝါ ဓမ္မာနံ သ-
ဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။ (-ပဋိသံ၊ ၉။
ပေဋကော။ ၂၇၅။ မ၊ ၄။ ၄။ ၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။)

(က) ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ သုခမ-
ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန် (စေတသိက် ၅၂၊ သုခမရုပ်
၁၆၊ နိဗ္ဗာန်=၆၉)။ ဓမ္မဓာတု (ပဋိသံ၊ ၉) တိ
ဝေဒနာသညာသင်္ခါရက္ခန္ဓာသောဋ္ဌသသုခမ-
ရူပါနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ဧတ္ထ
ပန စေတသိကသုခမရူပနိဗ္ဗာနဝသေန ကျေန-
သတ္တတိ ဓမ္မာ ဓမ္မာယတနဓမ္မဓာတုတိ သင်္ခံ
ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ သင်္ဂဟ။ စေတသိကာနံ၊
သောဋ္ဌသ သုခမရူပါနိ၊ နိဗ္ဗာနဿ စ ဝသေ-
န ကျေနသတ္တတိ ဓမ္မာ အာယတနေသု ဓမ္မာ-
ယတနံ၊ ဓာတုသု ဓမ္မဓာတုတိ စ သင်္ခံ
ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၃၁။

(ခ) အရိယသစ္စာ ၄-ပါး။ ဓမ္မဓာတု-
(ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉) တိ ဓမ္မာနံ သဘာဝေါ။ အတ္ထ-
တော စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။

(ဂ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ အရဟတ္တံ ဓမ္မ-
ဓာတုတိ ကေစိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။

(ဃ) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ တထာဂတဿေဝ
နုခေါ သော ဓမ္မဓာတု သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ ၂။ ၇။
ဓမ္မဓာတု (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈) န္တိ ဧတ္ထ သဗ္ဗညုတ-
ဉာဏံ ဓမ္မဓာတုနာမ။ ဝဇီရ၊ ၄၅။ ဓမ္မဓာတု-
(ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉) တိ သဗ္ဗညုတ-
ဉာဏံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၂။ (- ဒီ၊ ၂။ ၄၆။ မ၊ ၂။ ၅၈။ မ၊ ၄။
၁။ ၃၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၇၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ အံ၊ ၄။

၃။၂၀၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ စရိယာ၊၄။၂၇၇။
မ၊၄။၁။၇၅။ မ၊၄။၂။၄၉။

(င) သာဝကပါရမီဉာဏ်။ဓမ္မဓာတု(သံ၊
၁။၂၇၇)တိ ပစ္စယာကာရဿ ဝိဝဋ္ဌဘာဝ-
ဒဿနသမတ္တံ သာဝကပါရမီဉာဏ်။ သံ၊၄။
၂။၆၂။ ဓမ္မေ ဒဟတီတိ ဓမ္မဓာတု၊ သာဝက-
ပါရမီဉာဏ်။ သံ၊၄။၂။၇၇။

(စ) စက္ခုဝိညာဏဓာတ်နှင့် သဟဇာတ်
ဖြစ်သော နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါး။ စက္ခုဝိညာဏ-
ဓာတုယာ သဟဇာတာ တယော ခန္ဓာဓမ္မ-
ဓာတု။ သံ၊၄။၂။၄၁။ (-၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၂၄။)

(ဆ) မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော အာရုံနှင့်
ဟဒယဝတ္ထု။ မနောဒွါရ...။ ရမ္မဏဥေဝ
ဟဒယဝတ္ထု စ ဓမ္မဓာတု။ သံ၊၄။၂။၄၁။

(ဇ) မနောဝိညာဏဓာတ်ကို သိမ်းကျုံး
ယူတတ်သော တဏှာ၊ ယင်း တဏှာနှင့်
တဒေကဋ္ဌဖြစ်သောအကုသိုလ်တရား။တဏှာ
ပရိယာဒါယိကာ တဏှာ တဒေကဋ္ဌာ စ ပါပ-
ဓမ္မာ ဓမ္မဓာတုတိ ဓာတုမုခေန ဩတရဏံ။
အံ၊၄။၁။၆၀။

(ဈ) ဓမ္မဓာတုပုဒ်။ ဓမ္မာယတနံ ဓမ္မဓာ-
တု။ အဘိ၊ပု။၁၀၀။ ဓမ္မဓာတုပဒါနသန္ဓ-
လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဓာတုဒေကဒေသ (ပ) [ဓမ္မဓာတု+ဒေကဒေသ]
ဓမ္မဓာတ် တစိတ်။ ဓာတုနံ ပဒေသံ ဝေဒနာ-
ဝသေန ဓမ္မဓာတုဒေကဒေသံ။ သံ၊၄။၂။၁၆၅။
အာပေါဓာတုအာကာသဓာတုယော ဓမ္မ-
ဓာတုဒေကဒေသော။ အနု၊၄။၂။၅၁။

ဓမ္မဓာတုပဒါနသန္ဓိ (ပု၊ထိ) [ဓမ္မဓာတုပဒ+အနု-
သန္ဓိ] ဓမ္မဓာတုပုဒ်၏-အဆက်အစပ်-အနု-
သန္ဓေ။ ဓမ္မဓာတုပဒါနသန္ဓိဝသေန ပန အယံ
ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ ဒီ၊၄။၂။၁၉၊၂၀။ (-ဒီ၊
၄။၂။၇၈။)

ဓမ္မဓာတုပရိယာပန္န (တိ) [ဓမ္မဓာတု+ပရိယာ-
ပန္န] ဓမ္မဓာတ်၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် -
သော။ ဓာတုသု ဓမ္မဓာတုပရိယာပန္နာ။
ပေဋကော၊၂၂၄။ သဗ္ဗာပိ ဟိ စရိယာ ဓမ္မ-
ဓာတုပရိယာပန္နာ ဝေ။ မ၊၄။၂။၂၆။ အံ၊၄။
၃။၃၁၉။ (-မ၊၄။၁။၂၆၉။)

ဓမ္မဓာတုမနောဝိညာဏဓာတုဝိသေသ (ပု) [ဓမ္မ-
ဓာတု+မနောဝိညာဏဓာတု+ဝိသေသ]ဓမ္မ
ဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏ အထူး။
အတ္ထတော ပန ဓမ္မဓာတုမနောဝိညာဏဓာ-
တုဝိသေသ။ ဒီ၊၄။၂။၂၅၀။ အံ၊၄။၃။၇၄။

ဓမ္မဓာတုဝေမတ္တဒဿန (န) [ဓမ္မဓာတု+ဝေမတ္တ
+ဒဿန] (၁) ဓမ္မဓာတ်၏ထူးသောအတိုင်း
အရည်ကို ပြခြင်း။ (၂) ဓမ္မဓာတ်၏ထူးသည်
၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဓာတုဝေမတ္တဒဿန-
တောတိ ဝါ ဓမ္မဓာတုဝေမတ္တဒဿနတော။
မ၊၄။၂။၂၅။ အံ၊၄။၃။၃၁၉။

ဓမ္မဓာတုသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဓမ္မဓာတု+သင်္ဂဟိတ]
ဓမ္မဓာတ်ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ ဓမ္မဓာတု-
သင်္ဂဟိတာ(နေတ္ထိ၊၅၅၊၇၉)တိ အဋ္ဌာရသ-
ဓာတုသု ဓမ္မဓာတုသင်္ဂဟိတာ။ နေတ္ထိ၊၄။
၁၂၆။ တေ အနာသဝါ သင်္ခါရာ ဓမ္မဓာတု-
သင်္ဂဟိတာ ဘဝန္တိ ဓမ္မဓာတုယာ အန္တောဂ-
တ္တော။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၅၂။

ဓမ္မဓာတေကဒေသ (ပု) [ဓမ္မဓာတု+ဒေကဒေသ]
ဓမ္မဓာတ်တစိတ်။ အဋ္ဌာရသန္ဓိ ဓာတုနံ ဝေဒ-
နာဝသေန ဓမ္မဓာတေကဒေသော။ ပဋိ၊သံ၊၄။
၁။၄၄။

ဓမ္မဓာရဏ (န) [ဓမ္မ+ဓာရဏ] တရားကိုဆောင်
ခြင်း။ သာပိ နာမ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဓာရဏာ
နာဟောသိ။ မ၊၂။၁၄၆။ (-အံ၊၃။၅၆။)

ဓမ္မနဂရ (န) [ဓမ္မ+နဂရ] (၁) (၃၇-ပါးသော
ဗောဓိပက္ခိယ) တရားဟူသော မြို့။ (၂)
(ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်,

ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်-ဟူသော နက်နဲသော နည်းရှိသော သမန္တပဋ္ဌာန်း) တရားဟူသော မြို့။ ဓမ္မနဂရံ (အပါ။၁။၄၇) သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတံ၊ ခန္ဓာယတနဓာတုပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဗလဗောဇ္ဈင်္ဂမ္ဘိရနယသမန္တပဋ္ဌာနဓမ္မသင်္ခါတံ ဝါ နဂရံ။ အပါ။၄။၁။၃၂၂။ (- မိလိန္ဒ။၃။၁၆။၃၂၄။ ထေရ။၄။၁။၄၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။၁၇၇။)

ဓမ္မနဒ္ဒိ (ထိ) [ဓမ္မ+နဒ္ဒိ] တရားဟူသော မြစ်၊ မြစ်နှင့်တူသောတရား။ ဝဟိတံ ဓမ္မနဒ္ဒိယာ၊ ဝိသဋ္ဌံ ဓမ္မသာဂရေ။ မိလိန္ဒ။၃၂၉။

ဓမ္မနန္ဒိ (ထိ) [ဓမ္မ+နန္ဒိ] (က) သမထ၊ ဝိပဿနာ တရားတို့၌-တပ်မက်-နှစ်သက်-ခြင်း-မူ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာတရားတို့၌-တပ်မက်-နှစ်သက်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာ။ (ခ) ရူပါရုံစသော တရားတို့၌-တပ်မက်-နှစ်သက်-ခြင်း-မူ၊ ရူပါရုံ စသော တရားတို့၌-တပ်မက်-နှစ်သက်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာ။ (က) ဓမ္မရာဂေန ဓမ္မနန္ဒိယာ- (မ၊ ၂။၁၃။ အံ၊ ၃။၅၄၃) တိပဒဒ္ဒယေ(နပိ)ဟိ သမထဝိပဿနာသုဆန္ဒရာဂေါဝုတ္တော။ မ၊ ၄။ ၃။၉။ အံ၊ ၄။၃။၃၄၇။ (-မ၊ ၂။၉။ အံ၊ ၃။၂၂၀။ ပေဋကော။၁၇၇။၃၂၀။ အံ၊ ၄။၃။ ၂၇၈။) (ခ) ဓမ္မနန္ဒိ ဓမ္မပေမံ ဓမ္မဇ္ဈောသာနန္တိ တဏှာယ တေ ဝေဝစနံ။ နေတ္ထိ။၄၆။ သာ ဝေ...တဏှာ ရူပါဒိဓမ္မေသု နန္ဒနဋ္ဌေန ဓမ္မနန္ဒိ။ နေတ္ထိ။၄။၇၆။ (-နေတ္ထိ။၄။၁၁၈။ နေတ္ထိ။ဝိ။၁၈၆။)

ဓမ္မနယ (ပု) [ဓမ္မ+နယ] မှန်သောနည်း၊ နည်းမှန်။ အာစရိယာနံ နယေတိ အာစရိယာနံ ပရမ္မရာဂတေ ဓမ္မနယေ ဓမ္မနေတ္ထိယံ ဌာတာ။ သံ၊ ၄။ ၂။၃၇၄။

ဓမ္မနာဋက (ထိ) [ဓမ္မ+နာဋက။ ထိ-၌-နာဋကာ] (မျိုးရိုး အစဉ်အဆက်) သဘောအားဖြင့် က-တတ်သော သူ၊ သဘာဝ ကချေသည်။

(တရားစောင့်သော မောင်းမယ်။ ဇာတ်၊ ဝတ္ထု၊ ၅။ ၂၆၇။) ဓမ္မနာဋက(ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉၈) - နန္တိ နဂရသောဘိနိဘူတံ နာဋကံ၊ နဂရသောဘိနိ ဟိ သဘာဝေန နာဋကဘူတတ္တာ ဓမ္မနာဋကာတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၀။ ၅၃၂။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ အပါ။ ၄။ ၁။ ၁၈၁။)

ဓမ္မနာနတ္တ (န) [ဓမ္မ + နာနတ္တ] တရားတို့၏- ထူးသည်၏အဖြစ်- အထူးထူး- အသီးအသီး- သော သဘော။ (ပါဠိ-ဟူသော အကြောင်းတို့၏အထူးထူးသော သဘော။ ပဋိသံ၊ သျှ။) နဝဓမ္မဝဝတ္တာနေ ပညာ ဓမ္မနာနတ္တေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၈၂။ (-ဂ၊ ၅။ မူလ။ ၄။ ၄၉။ အနု၊ ၁။ ၅၄။ အနု၊ ၂။ ၁၉၇။)

ဓမ္မနာဝါ (ထိ) [ဓမ္မ + နာဝါ] (မဂ္ဂင် ဂ-ပါး) တရားဟူသော - လှေ - သင်္ဘော၊ လှေ - သင်္ဘော-နှင့်တူသော (မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)တရား။ ဓမ္မနာဝ(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁)နန္တိ အရိယံ အဋ္ဌဂိကံ မဂ္ဂံ။ သော ဟိ စတုရောသုတ္တရဏဋ္ဌေန “ဓမ္မနာဝါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။ ၁၁၅။ ဓမ္မနာဝ(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၁)နန္တိ အဋ္ဌဂိမဂ္ဂသင်္ခါတံ ဓမ္မနာဝံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။ ၂၉၅။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇၇။ အပါ။ ၄။ ၁။ ၁၇၇။)

ဓမ္မနိအဟိ (ပု) [ဓမ္မနိ+အဟိ] (၁) လင်းမြေ။ (၂) စပါးကြီးမြေ။ ဂူထကူပေ ပတိတွာ ဌိတော ဓမ္မနိအဟိ ဝိယ ဒုဿီလပုဂ္ဂလော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ ဓမ္မနိ၊ ဓမ္မနိ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မနိဇ္ဈာန (န) [ဓမ္မ+နိဇ္ဈာန] တရားကို ရှုမှတ်ခြင်း။ ဓမ္မနိဇ္ဈာနေန ဘာဝနာယ စ...ပဋိဝိဇ္ဇာတိ စ။ ထေရ။ ၄။ ၁။ ၃၃၃။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။)

ဓမ္မနိဇ္ဈာနက(ခ)နိ(ထိ) [ဓမ္မနိဇ္ဈာန+ခနိ] (၁) တရားတို့ကို ရှုမှတ်ခြင်းငှါ ခုံခြင်း။ (တိ) (၂) (က) တရားတို့ကို ရှုမှတ်ခြင်းငှါ ခုံ-ကြောင်း ဖြစ်-သော (ပညာ)။ (ခ) တရားတို့ကို

ဓမ္မနိမ္မိတ (တိ) [ဓမ္မ + နိမ္မိတ] (၁) အရိယာဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏ တရားသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ (၂) အရိယာ၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော ဘုရားရှင်၏ တရားသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ (၃) ဘုရား အစရှိသော အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏တရားသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ (၄) အပြစ်မရှိသောတရားသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ (၅) တရားသဖြင့် - တရားနှင့် အညီ - ဖန်ဆင်းအပ်သော။

(၁) (၂) (၃) (၄) ဘဂဝတော(မှိ) ပုတ္တော သြရသော မုခတော ဇာတော ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော ဓမ္မဒါယာဒေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၆၉။ မ၊ ၃။ ၇၉။ သံ၊ ၁။ ၄၂။ အရိယဓမ္မတော ဇာတတ္တာ အရိယဓမ္မေန စ နိမ္မိတတ္တာ ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော။ ဒီ၊ ၂။ ၇၉။ ဓမ္မေန ပန ဇာတတ္တာ နိမ္မိတတ္တာ ဓမ္မဇော ဓမ္မနိမ္မိတော။ မ၊ ၄။ ၆၂။ (-ဣတိဝုတ်။ ၂၆၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀။ ဒီ၊ ၂။ ၇၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။) (၅) တဿ ဓမ္မေသု ဒါယာဒေါ၊ သြရသော ဓမ္မနိမ္မိတော။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၃။ ၃၀၄။ အပ၊ ၂။ ၂။ ၁၄၆။ ၁၅၂။ ဓမ္မနိမ္မိတော(အပ၊ ၁။ ၄၄)တိ ဓမ္မေန သမေန အဒဏ္ဍေန အသတ္တေန နိမ္မိတော ပါကဋ္ဌော ဘဝိဿတိတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။

ဓမ္မနိယာမ (ပု) [ဓမ္မ + နိယာမ] (၁) တရားဟူသော-မြဲခြင်း-သဘော၊ ဓမ္မတာ။ (ဘုရားလောင်းတို့၏ ပဋိသန္ဓေယူရာအခါ၊ ဖွားမြင်တော်မူရာ အခါ၊ ဘုရားဖြစ်တော်မူရာ အခါ၊ ဓမ္မစကြာတရားဟောတော်မူရာအခါ၊ အာယုသင်္ခါရ လွှတ်တော်မူရာအခါ၊ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာအခါ-စသော အခါများ၌ စကြဝဠာတိုက် ၁-သောင်း တုန်လှုပ်ခြင်းသည် ဓမ္မနိယာမ မည်၏။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။) (၂) တရားတို့၏-မြဲခြင်း-သဘော။ (တိ) (၃) တရား-တို့၏-တို့ကို

- မှတ်တတ် - မှတ်ကြောင်းဖြစ် - သော (တရား)။ (၁) နိယာမော စ နာမေသ ကမ္မနိယာမော ဥတုနိယာမော ဗီဇနိယာမော စိတ္တနိယာမော ဓမ္မနိယာမောတိ ပဉ္စဝိဇော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ ဓမ္မော ဝေ နိယာမော ဓမ္မနိယာမော၊ ဓမ္မတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ (၂) ဓမ္မနိယာမေနာတိ (ဥပရိ) မဂ္ဂဓမ္မနိယာမေန။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။ ဓမ္မတာတိ ဓမ္မနိယာမော၊ သော စ...တေသံ ရူပါရူပဓမ္မာနံ သဘာဝေါတိ အဓိပ္ပာယ်ော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၅၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။) (တိ) (၃) ဓမ္မနိယာမတာ (၁) ကြည့်။

ဓမ္မနိယာမတာ (တိ) [ဓမ္မနိယာမ + နိယတာ] (လောကုတ္တရာ)တရားသို့ ရောက်စေခြင်း၏ မြဲသောအားဖြင့် မြဲသော (အကျင့်)။ ဓမ္မနိယာမတ (ဒီ၊ ၁။ ၁၇၅) နှိ လောကုတ္တရာဓမ္မနိယာမနိယတံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။ လောကုတ္တရာဓမ္မသမ္ပာပနနိယာမေန နိယတံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၉၀။

ဓမ္မနိယာမတာ (တိ) [ဓမ္မနိယာမ + တာ] (၁) တရား-တို့၏-တို့ကို-မှတ်တတ်သည်-မှတ်ကြောင်း-၏ အဖြစ်။ (၂) တရားသဘော-၏-အားဖြင့်-မြဲသည်၏အဖြစ်-မြဲခြင်း။ (၁) သာ ဓာတု ဓမ္မဋ္ဌိတတာ ဓမ္မနိယာမတာ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၉။ ပစ္စယော ဓမ္မေ နိယမေတိ၊ တဿ “ဓမ္မနိယာမတာ”တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ တေသံယေဝ စ ဓမ္မာနံ ကရဏဋ္ဌေန နိယာမတာတိ ဓမ္မနိယာမတာတိ အဝိဇ္ဇာ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၂။ (-အဘိ၊ က။ ၂၄၂။ ဝဇီရ။ ၁၅၇။) (၂) ဓမ္မနိယာမ

တာ(အံ၊၁။၂၇၉)တိ သဘာဝနိယာမတာ။
အံ၊၁။၂။၂၄၂။

ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပ (ပ) [ဓမ္မနိရုတ္တိ + အဘိလာပ] မဖောက်မပြန်သော သဘောဖြစ်သော ထုတ် ဆိုအပ်သော မာဂဓသဒ္ဒါ (သဘာဝနိရုတ္တိ = ပါဠိဘာသာ)ကို ရွတ်ဆိုခြင်း။ (ရွတ်ဆိုအပ် သော သဘာဝနိရုတ္တိ။ ပြည်၊ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။) တကြ ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပေ ဉာဏံ နိရုတ္တိပဋိ သမ္ဘိဒါ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မူလဋ္ဌ၊၁။၂။ = တသ္မိံ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ ယာ သဘာဝနိရုတ္တိ အဗျဘိစာရိဝေါဟာရော၊ တဿ အဘိလာပေ ဘာသနေ ဥဒိရဏေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဓမ္မ နိရုတ္တာဘိလာပေ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၀)တိ ဧတ္ထ ဓမ္မသဒ္ဒေါ သဘာဝဝါစကောတိ ကတွာ အာဟ ယာ သဘာဝနိရုတ္တိတိ၊ အဝိ ပရိတနိရုတ္တိတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။

ဓမ္မနိရုတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ + နိရုတ္တိ] မဖောက်မပြန်သော သဘောဖြစ်သော ထုတ်ဆိုအပ်သော မာဂ ဓသဒ္ဒါ (သဘာဝနိရုတ္တိ = ပါဠိဘာသာ)။ အညာ ဓမ္မနိရုတ္တိယော။ ပဋိသံ၊၈၅။ (- သာရတ္ထ၊၁။၇၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၀၆၊၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။) ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မနိရုတ္တိသညိတ (တိ) [ဓမ္မနိရုတ္တိ + သညိတ] သဘာဝနိရုတ္တိဟူ၍ - သိ - မှတ် - အပ်သော။ တဿာ ဓမ္မနိရုတ္တိသညိတာယ သဘာဝနိရုတ္တိ ယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၁။

ဓမ္မနိသန္တိ (ထိ) [ဓမ္မ + နိသန္တိ] တေဘူမကတရား တို့ကို (အနိစ္စ စသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် စိတ်၌) - သိမှီးခြင်း - သိမှီးကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ။ ဓမ္မနိသန္တိယာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ အံ၊၂။ ၄၀၇)တိ ဓမ္မနိသာမနာယ။ ဝိပဿနာယေတံ

အဝိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ တေဘူမကဓမ္မာနံ အနိစ္စာဒိဝသေန သမ္ပဒေဝ နိဇ္ဈာနံ ဓမ္မနိသာမနာတိ အာဟ “ဝိပဿနာ- ယေတံ အဝိဝစနံ”န္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၈။ (- အံ၊၂။၄၂၅။ အံ၊၃။၃၉၀၊၃၉၂။)

ဓမ္မနိသန္တိတာ (ထိ) [ဓမ္မနိသန္တိ + တာ] တရား တို့ကို သိမှီး - သည်၏အဖြစ် - ခြင်း။ အဗျာ- ဓိတာ ရူပဝတာ၊ ခိပ္ပံ ဓမ္မနိသန္တိတာ။ အပါ၊၁။ ၃၆၊၈၊၄၄၂။

ဓမ္မနိသပ္ပ (ပ) [ဓမ္မနိ + သပ္ပ] လင်းမြေ(စပါးကြီး မြေ)။ နိလသပ္ပဓမ္မနိသပ္ပါဒိနံ ဝိသံ ဝိယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၃။

ဓမ္မနိသာမနာ (ထိ) [ဓမ္မ + နိသာမနာ] ဓမ္မနိသန္တိ- ကြည့်။

ဓမ္မနိသမ္ဘိတ (တိ) [ဓမ္မ + နိသမ္ဘိတ] (က) ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ရာ တရား - ၌ - ကို - မှီသော။ (ခ) လောကုတ္တရာ၊ ရတနာ ၃-ပါး တရား - ၌ - ကို - မှီသော။ ဓမ္မနိသမ္ဘိတ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈) - န္တိ ဝိဝဋ္ဌဓမ္မနိသမ္ဘိတံ၊ လောကုတ္တရာရတနတ္ထယ- ဓမ္မနိသမ္ဘိတံ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (- သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၁။၃၄၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၄၄။)

ဓမ္မနိတိ (ထိ) [ဓမ္မ + နိတိ။ နိရုတ္တိ။၈၀၁။] (၁) နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်ပို့တတ်သော သစ္စာ၊ ပဋိစ္စ- သမုပ္ပါဒ်သည်ကို မှတ်ကြောင်းတရား။ (၂) သစ္စာ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စသောတရား၌ တတ်သိ လိမ္မာကြောင်းကျမ်း။ (၃) မှန်ကန်သော မင်း၏ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ။ (၁)(၂) သာသ- နယုတ္တိကောဝိဒ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅) ကြည့်။ (၃) ရဇ္ဇံ ကာရာပယီ ဓီရော၊ ဆဗ္ဗသံ ဓမ္မနိတိယာ။ မဟာဝံသ၊၇၈။၃၄။

ဓမ္မနေတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ + နေတ္တိ] (၁) တရားဟူ သော ရေမြောင်း။ (၂) တရားဟူသော

တံမျဉ်းကြိုး၊ တံမျဉ်းကြိုးနှင့်တူသောတရား။
 (၃) သတ္တဝါတို့ကို ဒိဋ္ဌဓမ္မိက သမ္မုရာယိက
 ပရမ-အကျိုးတို့သို့ -ဆောင်ပို့-ရောက်စေ-
 တတ်သော တရား။ (၄) သူတော်ကောင်း
 တရားသို့-ဆောင်ပို့-ရောက်စေ-တတ်သော
 ပရိယတ်တရား။ (၁) သဏ္ဌပိတာ ဓမ္မနေတ္ထိ။
 မိလိန္ဒ။ ၃၁၃။ (၂) ဓမ္မနေတ္ထိ သမနုမဇ္ဇိတဗ္ဗာ-
 (မ၊ ၃။ ၃၅) တိ ဓမ္မရဇ္ဇ၊ အနုမဇ္ဇိတဗ္ဗာ။ မ၊ ၄။
 ၄။ ၃၂။ (၃) ဓမ္မနေတ္ထိ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၁။ ၃၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈။
 ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၆။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိက-
 သမ္မုရာယိကပရမတ္ထေသု ယထာရဟံ သတ္တေ
 နေတိတိ နေတ္ထိ၊ ဓမ္မောယေဝ နေတ္ထိ ဓမ္မ-
 နေတ္ထိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၃၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃။) (၄) ဓမ္မ-
 နေတ္ထိ ဌပေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။ ပရိယတ္တိ-
 ဓမ္မောယေဝ သဒ္ဓမ္မနယနဋ္ဌေန နေတ္ထိတိ
 ဓမ္မနေတ္ထိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ (-၂၂။)

ဓမ္မနေတ္ထိဌပန (န၊ ထိ) [ဓမ္မနေတ္ထိ+ဌပန] နိဗ္ဗာန်
 သို့-ဆောင်ပို့ - ရောက်စေ - တတ်သော
 တရားကို ထားခြင်း။ ဓမ္မနေတ္ထိဌပနမေဝ
 ကရောန္တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၈။ ဓမ္မနေတ္ထိ-
 လည်း ကြည့်။

ဓမ္မန္တရ (န) [ဓမ္မ + အန္တရ] (၁) တပါးသော
 တရား။ (၂) တရား(တို့၏)အထူး။ (၁)
 ဓမ္မန္တရေနာ(မူလဋီ၊ ၃။ ၆)တိ အညဉ္စဓမ္မန။
 ဓမ္မန္တရဿာ(မူလဋီ၊ ၃။ ၆)တိ တတော အည-
 ယ ဓမ္မဿ ဝိသေသနံ ကတံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၈။
 (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၊ ၁၈၊ ၃၀၊ ၄၃၇။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ အနုဋီ၊ ၁။
 ၁၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၆။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀။) (၂)
 ဓမ္မန္တရံ ဗဟုကာရံ ယဒိဒံ ဝိတက္ကော။ သီ၊ ၄။
 ၁။ ၂။ ၃၃၈။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၆။ မ၊ ၄။
 ၂။ ၁၆၊ ၁၉၁။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓမ္မန္တရဂတာသယ (တိ) [ဓမ္မန္တရ+ဂတ+အာသ-
 ယ] တရားထူးကို သိရန်-အလို-အဇ္ဈာသ-
 ယ-ရှိသောသူ။ တုဋ္ဌဟဋ္ဌော ပမုဒိတော၊
 ဓမ္မန္တရဂတာသယော။ အပ၊ ၁။ ၄၃၄။

ဓမ္မန္တရီ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ် (ဓန္တရီ-သံ)] ဓမ္မန္တ-
 ရီမည်သောဆေးသမား။ (ဓန္တရီမည်သော
 နတ်ဆေးသမား။ P.S.D.။) ဓမ္မန္တရီ ဝေတ္တ-
 ရဏိ စ ဘောဇော(ဇာ၊ ၁။ ၃၅၆)တိ တေ
 ဝေန်နာမကာ ဝေဇော။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၀၃။ (-
 မိလိန္ဒ။ ၂၆၃။) ဓန္တရီ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မန္တရုပ္ပတ္တိက္ခဏ (ပု) [ဓမ္မန္တရ + ဥပ္ပတ္တိက္ခဏ]
 တရားထူးဖြစ်ပေါ်ရာခဏ။ ဓမ္မန္တရုပ္ပတ္တိက္ခဏေ
 တဿ ဥပသမ္ပန္နဿ အနုပသမ္ပန္နဘာဝပ္ပ-
 သင်္ဂေ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ၊ ၄၀၆။ (ယင်း
 ပါဌ်ကား ပရဝါဒီ နိကာယန္တရိကတို့ အလိုပြု
 ပါဌ်တည်း။)

ဓမ္မန္တေဝါသိက (တိ) [ဓမ္မ + အန္တေဝါသိက]
 ဓမ္မန္တေဝါသိကတပည့်။ (က) (ပါဠိ၊ အဋ္ဌ
 ကထာ) ပရိယတ်တရားကို သင်ယူသောအား
 ဖြင့် အနီး၌ နေလေ့ရှိသောသူ။ (ခ) (အခ
 ကြေးငွေ မပေးပဲ ဆရာ၏ အမှု ကြီးငယ်ကို
 ပြုလျက်) အတတ်ပညာကို သင်ယူသော
 အားဖြင့် ဆရာ၏အနီး၌ နေလေ့ရှိသောသူ။
 (က) နိဿယန္တေဝါသိကော စ ဓမ္မန္တေဝါ-
 သိကော စ ယာဝ သမိပေ ဝသန္တိ။ ဝိ၊ ၄။
 ၃။ ၂၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၃၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၇။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၃။) (ခ) ဓမ္မန္တေဝါသိကာ (သံ၊ ၄။
 ၁။ ၂၄၃)တိ ကိဉ္စိပိ ဓနံ အဒတွာ ကေဝလံ
 အန္တေဝါသိကာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။ (-မ၊ ၄။
 ၃။ ၂၂၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၃။
 ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၉၁။)

ဓမ္မန္တေဝါသိ (တိ) [ဓမ္မ + အန္တေဝါသိ] အထက်
 ပုဒ်နက် (ခ) ကြည့်။ အာစရိယဿ သန္တိကေ
 ဓမ္မန္တေဝါသိ ဟုတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅။

ဓမ္မနိပါတ် (တိ) [ဓမ္မ + အနုယ] (၁) သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်စသော တရားကို အစဉ် - လိုက် - လျှောက် - ချီ သိတတ်သော ပညာ၊ (၂) ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်တရားသို့ အစဉ်လိုက် မှန်းဆ၍ သိတတ်သော ဉာဏ်၊ အနုမာနဉာဏ်။ (၁) အန္တေတိတိ အနုယော၊ ဇာနာတိ အနုဗုဒ္ဓိတိတိ အတ္တော။ ဓမ္မဿ အနုယော ဓမ္မနုယော၊ တံ တံ သဗ္ဗညုတညာဏာဒိဓမ္မံ ဇာနနပညာယေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ (၂) ဓမ္မနုယော (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉) တိဓမ္မဿ ပစ္စုပ္ပန်တော ဉာဏဿ အနုယောဂံ အနုဂန္ဓာ ဥပ္ပန္နံ အနုမာနဉာဏံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဓမ္မနုယော (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂-၃) တိ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏသင်္ခါတဿ ဓမ္မဿ အနုနုယော အနုမာနံ၊ အနုဗုဒ္ဓိတိ အတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဓမ္မနုယောနာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅) တိ အနုမာနဉာဏေန။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ၄၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။)

ဓမ္မနိပါတ်ဉာဏုပ္ပါဒန (န) [ဓမ္မနိပါတ် + ဉာဏ + ဉာဏုပ္ပါဒန] အနုမာနဉာဏ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဓမ္မနိပါတ်ဉာဏုပ္ပါဒန နယဒါနံ။ အနုဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဓမ္မနိပါတ်ဝေဒိ (တိ) [ဓမ္မနိပါတ် + ဝေဒိ (=ဝိဒ + ဇာ)] အနုမာနဉာဏ်ဖြင့် သိသော။ ဓမ္မနိပါတ်ဝေဒိတာ ပနဿ သမ္ပသာဒနိယသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ (- ၄၀၅။)

ဓမ္မပကတိ (ထိ) [ဓမ္မ + ပကတိ] ရှေးဦးစွာဖြစ်သော ကုသိုလ်တရား၊ ပင်ကိုယ်သဘောတရား။ တတောဝ ဓမ္မပကတိတော စုတာ။ ဓမ္မော ဟိ ပဌမုပ္ပတ္တိဝေသေန ပကတိ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၉။

ဓမ္မပက္ခ (ပု) [ဓမ္မ + ပက္ခ။ (ဓမ္မိပက္ခ)] တရားရှိသော - အသင်းအပင်း - ဖက်သား။ ဓမ္မပက္ခဉ္စ ရောစိယ။ မဟာဝံသ၊၄။၄၂။

ဓမ္မပစ္စနိယ (န) [ဓမ္မ + ပစ္စနိယ] ကုသိုလ်စသော တရားတို့ကို ဆန့်ကျင်ဖက်အားဖြင့် ဟောတော်မူခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ပဋ္ဌာန်း၊ ဓမ္မပစ္စနိယ ပဋ္ဌာန်း။ “ကုသလာဓမ္မာ”တိ ဝေ အဘိဓမ္မမာတိကာပဒေဟိ သင်္ဂဟိတာနံ ဓမ္မာနံ “န ကုသလံ ဓမ္မံ ပဋိစ္စန ကုသလော ဓမ္မော”တိ ပစ္စနိယဒေသနာဝေသေန ပဝတ္တံ ဓမ္မပစ္စနိယံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အနုဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။)

ဓမ္မပစ္စနိယပဋ္ဌာန [ဓမ္မပစ္စနိယ + ပဋ္ဌာန] ဓမ္မပစ္စနိယ ပဋ္ဌာန်း။ ဓမ္မပစ္စနိယပဋ္ဌာနေ ဆ နယာ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၅။

ဓမ္မပစ္စနိယာနုလောမ (န) [ဓမ္မ + ပစ္စနိယ + အနုလောမ] ကုသိုလ်စသော တရားတို့ကို ဆန့်ကျင်ဖက်အားဖြင့် ၎င်း၊ အလျော်အားဖြင့် ၎င်း ဟောတော်မူခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ပဋ္ဌာန်း၊ ဓမ္မပစ္စနိယာနုလောမ ပဋ္ဌာန်း။ “ကုသလာဓမ္မာ”တိ ဝေ အဘိဓမ္မမာတိကာပဒေဟိ သင်္ဂဟိတာနံ ဓမ္မာနံ “န ကုသလံ ဓမ္မံ ပဋိစ္စ ကုသလော ဓမ္မော”တိ ပစ္စနိယာနုလောမဒေသနာဝေသေန ပဝတ္တံ ဓမ္မပစ္စနိယာနုလောမံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။

ဓမ္မပစ္စေကနိပါတ် (န၊ထိ) [ဓမ္မ + ပစ္စေကနိပါတ်] တရားတော်ကို ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။ အရိယဝိဟာရပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ဓမ္မပစ္စေကနိပါတ် ဘဂဝါ ဝိဟာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ဓမ္မပိတိသုခန္တိ ဓမ္မပစ္စေကနိပါတ် ဥပ္ပုပ္ပိတိသုခံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။)

ဓမ္မပစ္စေကနိပါတ်ကလ (ပု) [ဓမ္မ + ပစ္စေကနိပါတ် + ကလ] တရားတော်ကို ရှုဆင်ခြင်ရာ - အချိန် - အခါ - ကာလ။ တေသဉ္စိပိ ဓမ္မပစ္စေကနိပါတ်ကလ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။

ဓမ္မပစ္စေကနိပါတ်နိပါတ် (တိ) [ဓမ္မပစ္စေကနိပါတ် + နိပါတ်] တရားတော်ကို ရှုဆင်ခြင်ခြင်း -

သည့်ဖြစ်စေအပ်-ကြောင့်ဖြစ်-သော။ ဓမ္မ-
ပစ္စဝေက္ခဏာဇနိတံ အပ္ပေါသုက္ကတံ ပဋိပဿ-
မ္ဘေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၈။

ဓမ္မပဋ္ဌောတ (ပု) [ဓမ္မ+ပဋ္ဌောဟ] တရားဟူ
သော-အရောင်-အလင်း။ ဓမ္မသာမိနာ ဟိ
ဓမ္မပဋ္ဌောတော အရိယသံဃေ ဌပိတော။
ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄၁။ (-အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၈၄။)

ဓမ္မပညတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+ပညတ္တိ] တရားတော်ကို
-အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း-ဟောပြော
ခြင်း။ ဓမ္မပညတ္တိယာ (အံ၊ ၂။ ၇၆) တိ ဓမ္မဿ
ပညာပနာယ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၃၃။ (-ပေဋကော။
၂။ ၃။)

ဓမ္မပညတ္တိကုသလ (တိ) [ဓမ္မပညတ္တိ+ကုသလ]
တရားတော်ကို-အပြားအားဖြင့်သိစေခြင်း-
ဟောပြောခြင်း-ထားခြင်း -၌ - လိမ္မာ -
ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ ဓမ္မပညတ္တိကုသလ-
တာယ ယော ယော နယော လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊
ဌ။ ၁။ ၂၃၀။

ဓမ္မပဋိဂ္ဂဏှန (န) [ဓမ္မ+ပဋိဂ္ဂဏှန] တရားတော်
ကို-ခံယူ-နာယူ-ခြင်း။ ဓမ္မပဋိဂ္ဂဏှနဿ
ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၃၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ ဋီ၊
၃။ ၃၄၁။

ဓမ္မပဋိပတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+ပဋိပတ္တိ] (က) တရား
ဟူသော အကျင့်၊ တရားအကျင့်။ (ခ) တရား
ကို ကျင့်ခြင်း။ ဣဒါနိ တံ ဒေသနံ နိဂမေတွာ
ဓမ္မပဋိပတ္တိယံ နိယောဇေတုံ ဣတိ ခေါ စန္ဒာ-
တိအာဒိမာဟ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၈။

ဓမ္မပဋိပါဋိ (ထိ) [ဓမ္မ+ပဋိပါဋိ] သဘောတရား
တို့၏ ဖြစ်စဉ်။ ဗီဇကာလော အင်္ဂုရကာ-
လောတိအာဒိနာ နယေန ဓမ္မပဋိပါဋိ ဝါ။
အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၁။

ဓမ္မပဋိလာဘရတိ (ထိ) [ဓမ္မပဋိလာဘ+ရတိ]
အကြောင်းတရားကိုရခြင်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။

ဓမ္မပဋိလာဘရတိ ဓမ္မရသော။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။
၁၈၃။

ဓမ္မပဋိဝိဒ္ဓသတ္တ (ပု) [ဓမ္မ+ပဋိဝိဒ္ဓ+သတ္တ] ထိုး
ထွင်းသိအပ်သော (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားရှိ
သော သတ္တဝါ၊ (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားကို
ထိုးထွင်းသိသော သတ္တဝါ။ ဧဝံ ယာဝ
သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝိနယနာ ဓမ္မပဋိဝိဒ္ဓသတ္တာနံ
ဂဏနာ နတ္ထိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၉၅။

ဓမ္မပ(ပု)ဋိသန္တာရ (ပု) [ဓမ္မ+ပဋိသန္တာရ (=ပဋိ
+သံ+ထရ+ဏ)] (က) ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ
ဓမ္မဖြင့် အကြားအပေါက် မရှိအောင် ပိတ်ဆို့
ခြင်း၊ တရားဖြင့် အစေ့အစပ် ဟောပြော
ခြင်း၊ တရားဖြင့် နှုတ်ခွန်းဆက်ခြင်း။ (ခ) တ
ရားဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပံ့ ချီးမြှင့်ခြင်း။
အာမိသပဋိသန္တာရော စ၊ ဓမ္မပဋိသန္တာရော
စ။ အံ၊ ၁။ ၉၂။ (က) ဓမ္မပဋိသန္တာရော-
(အဘိ၊ ၈။ ၂၆၁) တိ ဓမ္မဿ အပ္ပဋိလာဘေန
အတ္တနာ သဟပရေသံ ဆိဒ္ဓံ ယထာ ပိဟိတံ
ဟောတိ ပဋိစ္စန္တံ ဧဝံ ဓမ္မေန ပဋိသန္တာရဏံ။
အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၄၂၆။ (ခ) လက္ခဏံ ဥဒ္ဓေသဒါနံ
ပါဠိဝဏ္ဏနာ ဓမ္မကထာကထနန္တိ ဧဝံ ဓမ္မေန
သင်္ဂဟော ဓမ္မပဋိသန္တာရော နာမ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။
၁၆၄။ (-မိလိန္ဒ၊ ၃၉၅။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၁၅၂။)
ဓမ္မသန္တာရ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မပဋိသန္တာရကထာ (ထိ) [ဓမ္မပဋိသန္တာရ +
ကထာ] ဓမ္မပဋိသန္တာရကို-ဖွင့်ဆိုရာ-ဖွင့်ဆို
ကြောင်း-ဖြစ်သော စကားရပ်။ ဂေနေဝ
အဋ္ဌသာလိနိယံ ဓမ္မပဋိသန္တာရကထာယံ ကမ္မ-
ဌာနံ ကထေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဟိ၊ ၁။ ၃၃၉။

ဓမ္မပ (ပု) ဋိသမ္ဘိဒ (ပု၊ ထိ) [ဓမ္မ+ပဋိသမ္ဘိဒ။
ထိ-ဋ္ဌ-ပဋိသမ္ဘိဒါ] (၁) အကြောင်းပါဠိ၌
ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသောအားဖြင့် ဖြစ်သောဉာဏ်။
(၂) အကြောင်း တရားတို့၏ ထူးသည်၏
အဖြစ်-တူးသောသဘော-ကိုသိတတ်သော

(ဂ) ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် တရားအစ၊ (ဃ) အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော ခန္ဓာ-စသည်တို့နှင့် စပ်သော အနတ္တိဇ္ဈာ-စသောတရား အဖို့အစု ၄-ခုတို့တွင် အဖို့အစု ၁-ခုခု။ (၂) သမာဓိဈာန် စသည် အပြားရှိသော တရားကို - ကျင့် - ရ - သိ - ကြောင်း နည်းလမ်း။ (၃) ဈာန်စသည် အပြားရှိသော တရားကို - ကျင့် - ရ - သိ - ကြောင်း နည်းလမ်း။ (၄) နိဗ္ဗာန်။ (၅) နိဗ္ဗာန်ဆောက်ကြောင်း တရား၊ မဂ်။ (၆) အလုံးစုံသော ဘုရားစကားတော်(ပိဋက ၃-ပုံ သဒ္ဓါအစဉ်)။ (၇) ဓမ္မ-ဟူသောပုဒ်။ (ဂ) ဓမ္မပဒသုတ်။ (၈) ဓမ္မပဒကျမ်း (၂၆-ဝဂ်ရှိ ဓမ္မပဒပါဠိ)။ (က) သင်္ခါရ၊ ဝိကာရ၊ လက္ခဏ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်-ဟူသော ဥေယျံ ၅-ပါး တရားတို့ကို - သိရာ-သိကြောင်း-ကျမ်း။ (ခ) ဥေယျံ ၅-ပါး တရားအဖို့အစုရှိရာ ကျမ်း။ (ဂ) ရွတ်ဖတ်သင်ယူချင်စဖွယ် မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-စသော အဖွဲ့ဂါထာ ပါဠိဓမ္မတို့ကို - သိရာ-သိကြောင်း-ကျမ်း။ (ဃ) ရွတ်ဖတ်သင်ယူချင်စဖွယ် မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-စသော အဖွဲ့ဂါထာ ပါဠိဓမ္မ အဖို့ရှိရာ ကျမ်း။ (အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာဆရာတို့ အမျိုးမျိုး အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသော်လည်း လိုရင်းချုပ်သော် နိဗ္ဗာန် ခရီးလမ်းကြောင်း၊ တရားကို သိကြောင်း သိရာ၊ တရားအဖို့-ဟူ၍ ၃-မျိုးသာ ရရှိသည်။ တိုက်ရိုက်ဆိုရသော် - ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်နှင့် ပြည့်စုံစေနိုင်သည့် ဂါထာညွန့်ပေါင်း ပါဠိတော် ဖြစ်သည်။

ဘုရားရှင်သည် ဤဓမ္မပဒ ပါဠိတော် ဂါထာများဖြင့် သတ္တဝါအနန္တတို့အား ကိလေသာ အမှိုက်အမဲကို ဖျက်ခွဲတော်မူစေ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင် ပို့တော်မူခဲ့သည်။ မိခင်သည် ငိုကြွေးနေသော သားငယ်ကို နို့ချိုတိုက်ကျွေး၊ သီချင်းဆို၍ အငိုတိတ်စေသကဲ့သို့ ဘုရားရှင်သည် ကိလေသာဖြင့် ငိုကြွေးနေကြရသည့် သတ္တဝါများအား ဤဓမ္မပဒနို့ချို ဒေသနာကို

တိုက်ကျွေးတော်မူ၍ ကိလေသာအငို တိတ်စေတော်မူခဲ့သည်။

ဤ ဓမ္မပဒဒေသနာတော်ကို သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၊ ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတိုက်၊ ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတိုက်၊ ဇီဝက သရက်တော ဥယျာဉ်ကျောင်းတိုက်၊ ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင် ကျောင်း၊ ကောသမ္ဗိပြည် ဘောသိတာရုံကျောင်းတိုက်၊ ဝေသာလီပြည် ကုဋ္ဌာဂါရကျောင်းတိုက်၊ ကပိလဝတ်ပြည် နိဂြောဓာရုံကျောင်းတိုက်၊ ဗာရာဏသီပြည် မိဂဒါဝန်တော၊ ကောသမ္ဗိပြည် ပလလဲတော၊ ဟိမဝန္တာတောင် တောကျောင်းငယ်၊ တာဝတိံသာနတ်ပြည် ပဏ္ဍုကမ္မလာကျောက်ဖျာထက်၊ ဝေဠုဝရွာ၊ ဘဒ္ဒိယမြို့၊ ကုသိနာရုံပြည် မလ္လာမင်းတို့၏ ဥယျာဉ်ရှိ ပရိနိဗ္ဗာန် စံရာ ညောင်စောင်း၊ သက္ကတိုင်း၊ ပဉ္စာလပုဏ္ဏားရွာ၊ စာလိကတောင်၊ ဒီဃလင်္ဂလိကမြို့၊ ဘေသကဋ္ဌာ = ပဲစဉ်းငုံတော၊ ကုဏ္ဍကောလိယပြည် ကုဏ္ဍဓာန တောကျောင်း၊ အဂ္ဂါဠဝနတ်ကွန်း၊ ဗောဓိမဏ္ဍိုင်၊ ဗာရာဏသီပြည် ကုက္ကိပင် ခုနစ်ပင်အောက်တို့၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ရဟန်း၊ သာမဏေ၊ လူ၊ နတ်၊ နဂါးတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူခဲ့သည်။

ယင်း ဒေသနာ ဂါထာ ၄၂၃-ပုဒ်ကို ဓမ္မပဒ အဖြစ်ဖြင့် ပဌမသံဂါယနာသဘင် ရာဇဂြိုဟ်သံဃာ့အစည်းအဝေး၌ ရဟန္တာ ၅၀၀-တို့ သံဂါယနာ တင်တော်မူခဲ့ကြသည်။ B.E. ၂၁၈-၂၄၆-တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ပါဠိလိပုတ် နန်းမြို့တော်၌ မင်းပြုသော အသောကမင်းတရားသည် နိဂြောဓသာမဏေ ရွတ်ဆိုသည့် 'အပ္ပမာဒေါ အမတံ ပဒိ' စသော ဓမ္မပဒကျမ်းလာ ဂါထာကို နာရသဖြင့် မိစ္ဆာအယူကို ပယ်စွန့်၍ သာသနာပြု မင်းကောင်းမင်းမြတ် ဖြစ်လာသည်။ A.D. ၁၀၄၄-၁၀၇၇-ခုနှစ်၊ သက္ကရာဇ် ၃၇၉-၄၂၁-တွင် နန်းတက်သော

မြန်မာနိုင်ငံ ပုဂံပြည့်ရှင် အနော်ရထာ (အနု-
ရုဒ္ဓါ)မင်းသည် အရှင်အရဟံ ဟောရွတ်သည့်
'အပ္ပမာဒေါ အမတံ ပဒံ' အစချီသည့် ဂါထာ
ကိုပင် ကြားနာရ၍ အရည်းကြီးတို့၏ အယူကို
စွန့်၍ စစ်မှန်သောဗုဒ္ဓသာသနာကို ယုံကြည်
သည့် သာသနာပြုမင်းတရား ဖြစ်လာရသည်။
ယင်း ဓမ္မပဒကျမ်း၌ဝဂ် ၂၆-ဝဂ်ရှိပြီး ဂါထာ
ပေါင်း ၄၂၃-ဂါထာ ရှိ၏။ ယင်း ဓမ္မပဒလာ
ဂါထာများကို ထိုထို ပါ၊ဋ္ဌ၊ဋီ-တို့၌ သက်ဆိုင်ရာ
ဌာနများတွင် တွေ့ရှိရသည်။

ယင်း ဓမ္မပဒနှင့်စပ်၍ ကမ္ဘာ့ခေတ်ပညာ
ရှင်တို့သည် အမျိုးမျိုး အမည်ပေးကြကုန်၏။
ဘုရားရှင်၏ ဓမ္မအလင်း၊ ဘုရားရှင်၏ သင်ရိုး
လမ်းညွှန် (ခရစ်စမတ်ဟန်းဖရေး အင်္ဂလိပ်
ပညာရှင်)၊ ပါရမီကျင့်စဉ် သာသနာ့အခြေခံ
မိန့်ခွန်းတော် (ဆာရာဇာကရစ်ရှန်၊ အိန္ဒိယ
ပညာရှင်)၊ ဓမ္မပဒကျမ်းလာ အတုမဲ့ လှပ
သော ဂါထာအဖွဲ့များသည် အကြံဉာဏ်
ကောင်းပေးရန်အတွက်ဖြစ်စေ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခ
အဝဝမှ လျော့ပေါ့ သက်သာရန်အတွက်ဖြစ်
စေ၊ ကောင်းသတင်း ကျော်စောရန်အတွက်
ဖြစ်စေ ဘယ်ကာလမှ အချည်းနှီးမဖြစ်၊ တခု
ခုအတွက် အကျိုးရှိသည်သာဖြစ်သည် (အရှင်
နာရဒ သီဟိုဠ်ပညာရှိ ရဟန်းတော်)၊ ဓမ္မပဒ
သည် လက်ဝယ်ရှိ ရတနာအမြတ်ကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓ
ဘာသာဝင်တို့ အဓိအသေ အလေးအမြတ်
ပြုအပ်သော ကျမ်းကောင်း ကျမ်းမွန် ဖြစ်
သည် (သီဟိုဠ်ကျွန်း ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရတက္ကသိုလ်
ပါမောက္ခ ဗုဒ္ဓဒတ္တ)။ ယင်း ဓမ္မပဒကို မြန်မာ၊
ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ သီဟိုဠ်၊
လက်တင်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ၊ အီတလီ၊
တမိလ်၊ နီပေါ၊ တိဘက်၊ ဟိန္ဒူ၊ တရုတ်၊ အူရဒ္ဒ-
စသော ဘာသာတို့ဖြင့်လည်း ပြန်ဆိုထားကြ
ကုန်၏။ ရာဟုလာသံကဏ္ဍည်း၏ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊
ဟိန္ဒူ ၃-ဘာသာ ဓမ္မပဒနိဒါန်း၌ ဟိန္ဒူဘာ
သာပြန် ဓမ္မပဒကျမ်း ၅-ကျမ်းအမည်ကို ဖော်

ပြထား၏။ တရုတ်ဘာသာပြန်ဓမ္မပဒ၌ ထိုထို
သုတ္တန်မှ ဂါထာအချို့ကိုပါ ထည့်သွင်းထား
သဖြင့် ဂါထာ ၅၀၀-ရှိသည်ဟု သီဟိုဠ်ပါဠိ
သာဟိတကျမ်း၌ ဖော်ပြထား၏။ ဓမ္မပဒ
သက္ကတဘာသာပြန်ကျမ်းများလည်း အများ
အပြားရှိသည်။ နမူနာ ၁-ဂါထာပြရလျှင်—

မန်းပူဝိင်္ဂမာ ဓမ္မံ၊ မန်းဂြေမ္မာ မနောမယာ။
မနသာ စေတြဒုဗ္ဗေန၊ ဘာမတေ ဝါ ကရေတိ ဝါ။
တတဇေန ဒုခမန္နေတိ၊ စကြမိဝ ဝဟတး ပဒံ—
ဖြစ်သည်။

ပြာကရိတ်ဘာသာပြန် ဓမ္မပဒများလည်း
ရှိသည်။ နမူနာပြရသော်—

ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျ၊ ဓမ္မံ သုစရိတံ စရေ။
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမိ စ-
ဟူသော ဓမ္မ။ ၃၈-လာ ဂါထာသည် ပြာက
ရိတ် ဘာသာပြန် ဓမ္မပဒ၌—

ဥတိဋ္ဌ န ပြမဇေအ၊ ဓမ္မ သုစရိတံ စရိ။
ဓမ္မစရိ သုဟု ဂေအတိ၊ အသမိလောကံ ပရိသ ဣ-
ဟု ဖြစ်လာသည်။

ဓမ္မပဒပါဠိ ဓမ္မာဋ္ဌ D.P.P.D.B. သိ*
ဟဋ္ဌ၊ ပြာကုတယဆိုင်ရာ ဘာသာပြန် ဓမ္မပဒ-
စသည်တို့ကြည့်။)

(၁) တရားအဖို့အစ။ ဓမ္မပဒါနီ(ဒီ၊ ၃။
၁၉၁။ အံ၊ ၁။ ၃၃၇။ ပဋိသံ၊ ၈၂။ နေတ္တိ။
၁၄၈)တိ (စတ္တာရော) ဓမ္မကောဋ္ဌာသာ(နိ)။
ဒီ၊ ၁၃။ ၂၀၄။ အံ၊ ၁၅။ ၂၈၈။ ပဋိသံ၊ ၁၁။
၂၇၂။ နေတ္တိ၊ ၁၅။ ၂၅၅။ (-အံ၊ ၁၅။ ၃၁။
အဘိ၊ ၁၅။ ၁၁၈။ ၁၇၇။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။ မူလ-
ဋီ၊ ၁။ ၇၀။)

(က) ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး တရားအစ။
သတ္တတိံ သ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတံ ဓမ္မပဒံ။
ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။ (ခ) သတိပဋ္ဌာန်စသော
တရားအစ။ ဓမ္မပဒ(ဒီ၊ ၁၂။ ၁၀၀)၌ သတိ-
ပဋ္ဌာနာဒိဓမ္မကောဋ္ဌာသံ၊ ဒီ၊ ၁၂။ ၁၁၅။ (ဂ)

ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားအစ။ ဓမ္မပဒါနီ ဈာန်ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာန်-ဓမ္မကောဋ္ဌာသနီ။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၂၅။ (ဆ) အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော ခန္ဓာ စသည်နှင့် စပ်သော အနတ္တိဇာတသော တရားအဖို့အစု ၄-ခုတို့တွင် အဖို့အစု ၁-ခု။ ဓမ္မပဒန္တိ အတ္တ-သာဓကံ ခန္ဓာဒိပဋိသံယုတ္တံ၊ စတ္တာရိမာနိ ပရိ-ဗ္ဗာဇကာ ဓမ္မပဒါနီ။...ကေမ္မိ ဓမ္မပဒံ သေ-ယျော။ ဓမ္မာဠာ။ ၄၁၇-ဂ။

(၂) သမာဓိဈာန်စသည် အပြားရှိသော တရားကို - ကျင့် - ရ - သိ - ကြောင်းနည်းလမ်း။ သမာဓိဈာန်ဒိဘေဒေါ ဓမ္မော ပဇ္ဇတိ ပဋိပဋ္ဌိယတိ ဧတေနာတိ ဓမ္မပဒံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၈။ (၃) ဈာန်စသည် အပြားရှိသော တရားကို - ကျင့် - ရ - သိ - ကြောင်း နည်းလမ်း။ နဝမေ ဈာန်ဒိဘေဒေါ ဓမ္မော ပဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဓမ္မပဒံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၇။ (၄) နိဗ္ဗာန်။ ဒါနာ စ ခေါ ဓမ္မပဒံ သေယျော- (သံ၊ ၁။ ၂၁) တိ ဒါနတော နိဗ္ဗာနသင်္ခါတိ ဓမ္မ-ပဒမေဝ သေယျော။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅၉။ (၅) နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း တရား၊ မဂ်။ ယော နိဗ္ဗာနဓမ္မဿ ပဒတ္တာ ဓမ္မပဒေ။ မဂ္ဂေ ဇိဝတိ။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၄၇။ (၆) အလုံးစုံသော ဘုရားစကားတော် (ပိဋက ၃-ပုံ သဒ္ဓါအစဉ်)။ ဓမ္မပဒါနီ (သံ၊ ၁။ ၂၀၄) တိ ဣဓ သဗ္ဗမ္မိ ဗုဒ္ဓဝစနံ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၇၁။ (၇) ဓမ္မ-ဟူသောပုဒ်။ တဗ္ဗစနိယဘိန္နတ္တာနံ ဓမ္မပဒတ္တတာယ အင်္ဂဘေဒေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၃။ (၈) ဓမ္မပဒသုတ်။ ဓမ္မပဒံ ပရိဗ္ဗာဇကေန စ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၀။ (၉) ဓမ္မပဒကျမ်း (၂၆-ဝဂ်ရှိ ဓမ္မပဒပါဠိ)။ ဓမ္မပဒေ အပ္ပမာဒဝဂ္ဂံ...အဘာသိ။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၆။ ဓမ္မပဒါနီ (သံ၊ ၁။ ၂၁) တိ ဣဓ ပါဠိယေက္ကံ သင်္ဂဟံ အာရဠာ ဆဗ္ဗိသတိဝဂ္ဂါ တန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၈၂။ (-ဝိ၊ ဠာ၊ ၃။ ၅၅၊ ၈၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟံ၊ ၁၆၄။ မ၊ ဠာ၊ ၃။ ၂၈၇။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၉၃။ အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၅၁၊ ၃၇၇။ အဘိ၊

ဠာ၊ ၁။ ၁၉၊ ၂၆။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၄၅၅။ ဥဒါန၊ ဠာ၊ ၈၆။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၄။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၄။ ထေရီ၊ ဠာ၊ ၈၄။ အပါ၊ ဠာ၊ ၁။ ၉၄။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၉၂၊ ၂၄၈။)

(က) သင်္ခါရ၊ ဝိကာရ၊ လက္ခဏ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်-ဟူသော ဥေယျံ ၅-ပါး တရားကို- သိရာ-သိကြောင်း-ကျမ်း။ ဓမ္မပဒန္တိ ဓမ္မာနံ ပဇ္ဇနဋ္ဌေန။... ဓမ္မေ သင်္ခါရဝိကာရလက္ခဏ-နိဗ္ဗာနပညတ္တိသင်္ခါတေ ပဉ္စဝိဓေယျဓမ္မေ ပဇ္ဇန္တေ ဉာယန္တေ ဧတ္ထေ၊ ဧတေနာတိ ဝါ ဓမ္မပဒံ။ ဓမ္မပဒ၊ မဟာဋီ၊ ၆။ (ခ) ဥေယျံ ၅-ပါးတရားအဖို့အစုရှိရာကျမ်း။ အထ ဝါ ပဒန္တိ ကောဠာသံ။ ဓမ္မာနံ ဥေယျဓမ္မာနံ ပဒံ ကောဠာသံ အဿ၊ အသ္မိံ ဝိဇ္ဇတိတိ ဓမ္မပဒံ။ ဓမ္မပဒ၊ မဟာဋီ၊ ၆။ (ဂ) ရွတ်ဖတ်သင်ယူချင်စဖွယ် မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-စသော အဖွဲ့ဂါထာ ပါဠိဓမ္မတို့ကို - သိရာ- သိကြောင်း-ကျမ်း။ ဓမ္မေ ဝါ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာတျာဒိ ဂါထာဗန္ဓဝ-သေန ဘဂဝတာ ဝုတ္တေ ပရိယတ္တိပါဠိဓမ္မေ ပဇ္ဇန္တေ ဉာယန္တေ ဧတ္ထေ၊ ဧတေနာတိ ဝါ ဓမ္မပဒံ။ (ဆ) ရွတ်ဖတ် သင်ယူချင်စဖွယ် မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ စသော အဖွဲ့ဂါထာ ပါဠိဓမ္မ အဖို့ရှိရာကျမ်း။ ဓမ္မာနံ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာတျာ-ဒိ ဂါထာဗန္ဓဝသေန ဘဂဝတာ ဝုတ္တာနံ ပရိ-ယတ္တိပါဠိဓမ္မာနံ ပဒံ ကောဠာသံ အဿ၊ အသ္မိံ ဝါ ဝိဇ္ဇတိတိ ဓမ္မပဒံ။ ဓမ္မပဒ၊ မဟာဋီ၊ ၇။

ဓမ္မပဒဂါထာ (ထိ) [ဓမ္မပဒ+ဂါထာ] ဓမ္မပဒပါဠိတော်လာ ဂါထာ။ ဣတရော ပန ဓမ္မပဒဂါ-ထာယံ။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၂။

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဓမ္မပဒ + အတ္ထ + ကထာ] ဓမ္မပဒပါဠိတော်၏ အနက်အဖွင့်၊ ဓမ္မပဒပါဠိတော်၏ အနက်ကို ဖွင့် - ရာ-ကြောင်း- ဖြစ်သော-စကားအစဉ်-ကျမ်းဂန်၊ ဓမ္မပဒ-အဋ္ဌကထာ။ (ယင်း အဋ္ဌကထာကို B.E.

၉၅၀-ကျော်တွင် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဆောသသည် အရှင်ကုမာရကဿပထေရ် တောင်းပန်သဖြင့် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် တည်ရှိခဲ့သော အဋ္ဌကထာ ကျယ်ကို ချုံး၍ မာဂဇောဘာသာဖြင့် ရေးသား ခဲ့သည်။ ယင်း ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာသည် ပဌမ၊ ဒုတိယ ၂-တွဲရှိရာ ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ ပဌမတွဲ စာမျက်နှာ ၄၄၇, ဒုတိယတွဲ ၄၅၆-ရှိ သည်။ D.P.P.L.C. တို့လည်း ကြည့်။ ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ (ဓမ္မ၊ ၂။ ၄၅၆) ဓမ္မပဒ- ပါဠိယာ တန္တိနယာနဂါ အတ္တသံဝဏ္ဏနာ။ ဓမ္မပဒ၊ မဟာဋီကာ ၂။ ၁၁၅။ (-အပ၊ ၁။ ၁၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၇။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၈၇။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၂။ ၁၅၅၊ ၂၀၄။)

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာဂဏ္ဍိပဒတ္တဒီပနီ (ထိ) [ဓမ္မပဒ- ကထာ+ဂဏ္ဍိပဒ+အတ္တ+ဒီပနီ] ဓမ္မပဒအဋ္ဌ ကထာလာ တိမ်မြုပ် အသိဥပသောပုဒ်တို့၏ အနက်တို့ကို ဖွင့်ပြရာကျမ်း၊ ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ- ဂဏ္ဍိပဒတ္တဒီပနီကျမ်း၊ (ယင်းသည် ဓမ္မပဒ- အဋ္ဌကထာလာ ပုဒ်တို့ကို အဘိဓာန်အသွင် အကွာရာစဉ်၍ သီဟိုဠ် တိုင်းရင်းဘာသာဖြင့် ဖွင့်ပြသောကျမ်း ဖြစ်၏။ B.E. ၂၄၅၆-ခုနှစ် တွင် သူရိယဂေါသုဗ္ဗမင်္ဂလထေရ် ရေးသည်။) ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာဂဏ္ဍိပဒတ္တဒီပနီ၊ ယင်း-ကျမ်း။ နှာ-၁။

ဓမ္မပဒဋ္ဌာနဘူမိ (ထိ) [ဓမ္မ + ပဒဋ္ဌာန + ဘူမိ] ဓမ္မ(နှင့်)ပဒဋ္ဌာနဘူမိ။ (ဝိဘတ္တိဟာရ၌ ဝေဘန် ခြင်းသည် ဓမ္မဝိဘတ္တိ၊ ပဒဋ္ဌာနဝိဘတ္တိ၊ ဘူမိ- ဝိဘတ္တိ-အားဖြင့် ၃-ပါးပြား၏။) ယေသု သုတ္တေသု ဝုတ္တာ ဓမ္မပဒဋ္ဌာနဘူမိယော ဣမိ- နာ ဝိဘတ္တိဟာရေန ဝိဘတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၆၇။

ဓမ္မပဒတ္တ(ပု) [ဓမ္မပဒ+အတ္တ]ဓမ္မ-ဟူသောပုဒ်၏ အနက်။ ဓမ္မပဒ (၇)-ကြည့်။

ဓမ္မပဒနိဒါန (တိ) [ဓမ္မပဒ + နိဒါန။ (=နိ + ခံသ + ယု)] ဓမ္မပဒနိဒါနိ၊ ဓမ္မပဒပါဠိတော်လာ အဘိဓာန်(ထ-ဝဂ်) ၃-ဂ-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

အကြောင်း-ဝတ္ထု-အဋ္ဌပုတ်-တို့ကိုဖွင့်ပြရာ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ။ (ညွှန်းဆိုသည့် ပဉ္စမဟာဝိ- လောကန-သည်ဓမ္မ၊ ၁။ ၅၃-၌ လာရှိသည်။) ဓမ္မပဒနိဒါန ဝုတ္တနယေန ဒေဝတာဟိ အာ- ယာစိတော ပဉ္စမဟာဝိလောကနာနိ ဝိ- လောကေတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဓမ္မပဒပါဠိ (ပု) [ဓမ္မပဒ + ပါဠိ] ဓမ္မပဒပါဠိတော်၌ လာသောပါဠိ၊ ဓမ္မပဒပါဠိတော်လာ ဂါထာ ပါဠိ။ “ဥတ္တိဋ္ဌေ”တိ ဓမ္မပဒပါဠော။ ဝဇီရ။ ၄၂၆။

ဓမ္မပဒပါဠိ (ထိ) [ဓမ္မပဒ + ပါဠိ] ဓမ္မပဒပါဠိ တော်။ ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ-ကြည့်။

ဓမ္မပဒဗျဉ္ဇန (န) [ဓမ္မ + ပဒ + ဗျဉ္ဇန] ပါဠိ၏ အနက်ကို ထင်စွာပြတတ်သောအက္ခရာ။ (ပါဠိ တော်၏ ပုဒ်ဗျည်း။ မ၊ ၁။ သျ။) ဓမ္မပဒဗျဉ္ဇန- (မ၊ ၁။ ၁၁၇)၌ ပါဠိယာ ပဒဗျဉ္ဇန၊ တဿ တဿ အတ္တဿ ဗျဉ္ဇနကံ အက္ခရံ။ မ၊ ၁။ ၂၇၈။ (-အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၀။)

ဓမ္မပဒဘာဏက (တိ) [ဓမ္မပဒ + ဘာဏက] ဓမ္မ- ပဒကို-ရွတ်ဆို-ဆောင်-သော၊ သူ။ ဓမ္မပဒ- ဘာဏကာ ပန....ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၁၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၆။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၈၆။)

ဓမ္မပဒဘာဏကမဟာတိဿထွေရ (ပု) [ဓမ္မပဒ- ဘာဏက + မဟာတိဿထွေရ] ဓမ္မပဒကို - ရွတ်ဆို-ဆောင်-သော မဟာတိဿထေရ်။ ဓမ္မပဒဘာဏကမဟာတိဿထွေရေန သဒ္ဓိံ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၅။

ဓမ္မပဒမဟာဋီကာ (ထိ) [ဓမ္မပဒ + မဟာဋီကာ] ဓမ္မပဒမဟာဋီကာပါဠိ၊ ယင်းကို သက္ကရာဇ် ၁၁၇၅-၁၂၃၉ ရေစကြိုဆရာတော် အရှင်ဝရ သမ္မောဓိ ပြုစီရင်ခဲ့သည်။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၏ ငုပ်ကျဉ်း ကွယ်ဝှက်သောအနက်ကို ဖွင့်သဖြင့်

ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာလိနတ္ထပကာသိနီ-ဟု အမည်
ပေးထား၏။ ဆရာတော် အရှင်ဝရသမ္မောဓိ
သည် ပဋိသန္ဓိဝိနိစ္ဆယ-စသော အခြားကျမ်း
ပေါင်း ၂၀-ကျော်ကိုလည်း ပြုစီရင်ခဲ့သည်။
အကျယ် မဟာထေရဝုတ္တန္တပဒိပိကာ-ကြည့်။
ဥပသမ္ပဒါနုသာသနံ၊ ဓမ္မပဒမဟာဋီကံ။ ယင်း
ဋီကံကိုး။ ၃၁၆။

ဓမ္မပဒသုတ္တ (န) [ဓမ္မပဒ + သုတ္တ] ဓမ္မပဒသုတ်။
(အနုဘိဇ္ဈာ၊ အဗျာပါဒ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသမာ
ဓိ ဤဘုရား ၄-ပါးကို အမြတ်ဟူ၍၎င်း၊ ကြာ
မြင့်စွာသော ကာလ၌ ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဘုရား
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သာဝကတို့၏အနွယ်၌ ဖြစ်၏ဟူ
၍၎င်း သိအပ်၍ ရှေး၌ဖြစ်ပြီး အတိတ်၊ အနာ
ဂတိ၊ ပစ္စုပ္ပန် ဘုရားရှင်တို့ ပယ်ဘူး၊ ပယ်ဆဲ၊
ပယ် သတ္တံ့ မဟုတ်ကြောင်း၊ ပညာရှိ ရဟန်း
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မကဲ့ရဲ့အပ်ကြောင်း ဟောပြော
သုတ်။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုတ္ထနိပါတ
ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊ ၁။
၃၃၇-ဂ။

ဓမ္မပဒေသ (ပု) [ဓမ္မ + ပဒေသ။ (ဓမ္မပဒေ-ပြာ)]
တရားအစိတ်၊ တရားတစိတ်။ တတ္ထ ပဒေ-
သော နာမ ခန္ဓပဒေသော....ဓမ္မပဒေသော။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၅။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃။)

ဓမ္မပ(ပု)ဗန္ဓ (ပု) [ဓမ္မ + ပဗန္ဓ] တရားအစဉ်။
အနုပဓာရိတဘေဒသမုဿယေဝ ဓမ္မပဗန္ဓေ
....အဘိနိဝိသနံ ဇနေသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ န
စ (ဟိ) ပုဂ္ဂလဝေါဟာရရဟိတေ ဓမ္မပဗန္ဓေ
သဝနကိရိယာ လဗ္ဘတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ အံ၊
၄။ ၁။ ၂။ ကလလာဒိအဝတ္ထော ဓမ္မပဗန္ဓော။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ (-ဥဒါန၊
၄။ ၁။ ၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄။
မ၊ ၄။ ၁။ ၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။)

ဓမ္မပဗ္ဗတ (ပု) [ဓမ္မ + ပဗ္ဗတ။ (ဓမ္မပဝီတ-သံ)]
တရားဟူသော တောင်၊ တောင်နှင့်တူသော

တရား။ အနုမာနေန ဉာတဗ္ဗံ၊ ဒိသ္မာန ဓမ္မ-
ပဗ္ဗတံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၂။

ဓမ္မပ(ပု)ဘေဒ (ပု) [ဓမ္မ + ပဘေဒ။ (ဓမ္မပြဘေ-
ဒ-သံ)] (၁) အကြောင်း - ပါဠိ - အထူး
အပြား။ (၂) ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊
ဣန္ဒြေ-အားဖြင့် ၅၇-ပါးအပြားရှိသော တရား
အထူးအပြား။ (၁) ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ ကြည့်။
(၂) ခန္ဓာယတနဓာတုဣန္ဒြိယဝသေန သတ္တ-
ပညာသဝိဓော ဓမ္မပုဘေဒေါ ဒဿိတော။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၁၂။

ဓမ္မပရ (တိ) [ဓမ္မ + ပရ] ဓမ္မ-သဒ္ဓါနောက်၌ ရှိ
သော။ ဓမ္မာဘိလာပေါ ဓမ္မပရေ စ ကုသ-
လာဘိလာပေါ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။

ဓမ္မပရာယဏ (တိ) [ဓမ္မ + ပရာယဏ] တရားဟူ
သော - လည်းလျောင်း - မှီခို - ကိုးကွယ် -
ရာ ရှိသော။ သူ။ အဇ္ဇ အာဒိ ကတော အဟံ
ဗုဒ္ဓပရာယဏော ဓမ္မပရာယဏော.... တပုရာ-
ယဏဘာဝေါ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၂။ ၁။

ဓမ္မပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဓမ္မ + ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌ -
ပရိဂ္ဂါဟိကာ] တရားတို့ကို - ပိုင်းခြား၍ယူ -
သိမ်းဆည်း - တတ်သော။ ဓမ္မပရိဂ္ဂါဟိကာယ
အနုပဿနာယ တေ ဓမ္မေ အနုပဿန္တောတိ
အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ၃။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။
၂။ ၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄။ ၃။)

ဓမ္မပရိစ္စာဂ (ပု) [ဓမ္မ + ပရိစ္စာဂ] တရားကို - စွန့်
လှူ - ဟောပြော - ခြင်း - ကြောင်း စေတနာ။
တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ ဒိန္နံ ပရိစ္စာဂါနံ၊
ယဒိဒံ ဓမ္မပရိစ္စာဂေါ။ အံ၊ ၁။ ၉။ ၀။

ဓမ္မပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဓမ္မ + ပရိစ္ဆေဒ] တရားအပိုင်း
အခြား။ ဓမ္မပရိစ္ဆေဒေါ ပနေတ္ထ ပဒေသော-
ဓမ္မေ ဝုတ္တနယေနဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၁၆၈။ ကခါ၊ ၂။ ၅။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၉။ (-သံ၊ ၄။

၂။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆၊၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂၊၈၃၊၁၂၉၊၄၂၅။)

ဓမ္မပရိပုစ္ဆာ (ထိ) [ဓမ္မ+ပရိပုစ္ဆာ] ပါဠိကို
အပန်ဖန် မေးမြန်းခြင်း။ တတ္ထ တတ္ထ ဓမ္မ-
ပရိပုစ္ဆာယ ပရိပုစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆၊၂၀၆။

ဓမ္မပရိဗန္ဓုပရိဟရဏ (န) [ဓမ္မပရိဗန္ဓု+ပရိဟရဏ]
ပရိယတ်တရားကို ထက်ဝန်းကျင် - နှောင့်
ယှက် - ဖျက်ဆီး - ကန့်ကွက် - တတ်သော
အန္တရာယ်ကို ရှောင်ခြင်း။ ဓမ္မပရိဗန္ဓုပရိဟရ-
ဏမုခေနေ ဓမ္မမစ္ဆရိယံ ဝဇ္ဇေတိတိ ယုဇ္ဇတိ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၉၀။

ဓမ္မပရိဘောဂ (ပု) [ဓမ္မ+ပရိဘောဂ] (ပါဠိဓမ္မ
ကို သင်ယူခြင်း စသည်ဖြင့်) တရားကို သုံး
ဆောင်ခြင်း။ တတ္ထ ဓမ္မပရိဘောဂေါပိ ဝနုတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၉။ ဥဒ္ဓေသဂ္ဂဟ-
ဏာဒိနာ ဓမ္မဿ ပရိဘောဂေါ ဓမ္မပရိဘော-
ဂေါ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၅၊၁၄၀၊၂၃၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။)

ဓမ္မပရိယတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ + ပရိယတ္တိ] ပါဠိဓမ္မ -
တရား-ကို သင်ယူခြင်း။ သော တာယ ဓမ္မ-
ပရိယတ္တိယာ ဒိဝသံ အတိနာမေတိ။ အံ၊၂။
၇၆။

ဓမ္မပရိယာယ (ပု) [ဓမ္မ + ပရိယာယ] (က)
တရားဒေသနာ။ (ခ) တရားဒေသနာဟု ဆို
အပ်သော ပါဠိ။ (ဂ) မဂ်၊ဖိုလ်တရားတို့ကို
ရခြင်း၏အကြောင်း(ပရိယတ်တရား)။ (ဃ)
ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - စကားအပြောင်း
အလဲ။ (က) ဓမ္မပရိယာယေနာ (မ၊၁။၃၈)-
တိ ဓမ္မဒေသနာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ယေဣမံ
ဓမ္မပရိယာယံ နာသောသု(အံ၊၁။၆၆)။
ဝေရူပံ ဓမ္မဒေသနံ သောတုံ န လဘိံသု။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

ဓမ္မပရိယာယော(ပါဠိ) - မ၊၁။၁၁၇။ အံ၊
၂။၄၄၄။ အံ၊၂။၁၈၇။ ဓမ္မပရိယာယံ(ဒါဠိ) -
ဝိ၊၂။၅၁။ ဒီ၊၁။၄၃။ ဒီ၊၂။၉၆။ မ၊၂။၁၀၉။
မ၊၂။၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ ဓမ္မပရိယာယေန(တ၊
၆) - မ၊၁။၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဓမ္မပရိယာ-
ယဿ(ဆ၊၆) - သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၃၁။ ဓမ္မပရိယာယေ (သ၊၆) - မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၈၈။

(ခ) ဓမ္မပရိယာယေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈)တိ
ဓမ္မဒေသနာသင်္ခါတာယ ပါဠိယာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၄၇၁။ (ဂ) ဓမ္မပရိယာယ (သံ၊
၁။၃၀၂။ သံ၊၂။၃၀၅၊၄၂၉။ အံ၊၂။၄၄၀)။
ဓမ္မကာရဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၊
၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ ပရိယာယတိ အတ္ထ-
နော ဖလံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဝတ္တတိတိ ပရိယာ-
ယော၊ ကာရဏန္တိ အာဟ “ဓမ္မပရိယာယန္တိ
ဓမ္မကာရဏ”န္တိ၊ ပရိယတ္တိဓမ္မဘူတံ ဝိသေသာ-
ဓိဂမဿ ဟေတုန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။
ဓမ္မော စ သော ပရိယတ္တိဓမ္မတ္တာ ပရိယာ-
ယော စာတိ ဓမ္မပရိယာယော၊....ယသ္မာ ပန
သော တဿာဓိဂမဿ ကာရဏံ ဟောတိ၊
တသ္မာ ဝုတ္တံ “ဓမ္မကာရဏ”န္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၅။ (က) (ဂ) ဓမ္မပရိယာယ(စရိယာ။
၄၂၀)။ ဓမ္မဒေသနံ ဓမ္မဘူတံ ဝါ ကာရဏံ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ (ဃ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မပရိယာယဝစန (န) [ဓမ္မ+ပရိယာယ+ဝစန]
ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - စကားအပြောင်း
အလဲ-ဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ ဘာဝေါတိ စ ဓမ္မ-
ပရိယာယဝစနမေတိ။ “ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

ဓမ္မပရိယာယာပေက္ခာ (ထိ) [ဓမ္မပရိယာယ +
အပေက္ခာ] ဓမ္မ-သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - စကား
အပြောင်းအလဲ - သဒ္ဓါကို ရှုငဲ့ခြင်း။ ဓမ္မပရိ-
ယာယာပေက္ခာယ ပုလ္လိင်္ဂနိဒ္ဓေသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၈။

ဓမ္မပရိယေဋ္ဌိ (ထိ) [ဓမ္မ + ပရိယေဋ္ဌိ] တရားကို ရှာမှီးခြင်း။ မတ္တကပ္ပတ္တာဝ ဓမ္မပရိယေသနာ ဓမ္မပရိယေဋ္ဌိတိ ဝုတ္တာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ (-အံ၊ ၁။ ၉၂။)

ဓမ္မပရိယေသနာ (ထိ) [ဓမ္မ + ပရိယေသနာ] (၁) ဓမ္မာရုံကို ရှာမှီးခြင်း။ (၂) တရားကို ရှာမှီးခြင်း။ (၃) ဓမ္မပရိဋ္ဌာဟံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မပရိယေသနာ။ သံ၊ ၁။ ၃၆၀၊ ၃၆၂။ (၂) အာမိသပရိယေသနာ စ ဓမ္မပရိယေသနာ စ။ အံ၊ ၁။ ၉၂။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၆။)

ဓမ္မပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဓမ္မ + ပရိဋ္ဌာဟ] ဓမ္မာရုံ၌ (ဖြစ်သော) - ပူပန် - ပူလောင် - ခြင်း။ (တရားကို လိုချင်ခြင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်းသည် ဓမ္မပရိဋ္ဌာဟ မည်၏။) ဓမ္မစန္ဒိယံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မပရိဋ္ဌာဟော။ သံ၊ ၁။ ၃၆၀၊ ၃၆၂။

ဓမ္မပလ္လင်္ဂ (ပု) [ဓမ္မ + ပလ္လင်္ဂ] တရားဟူသော ပလ္လင်္ဂ၊ တရားပလ္လင် (ပလ္လင်အလား လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရား)။ ဓမ္မပလ္လင်္ဂမာဒါယ (ဓမ္မပလ္လင်္ဂမညာယ၊ သိ၊ သျှ၊ က)၊ ဝိဟာရာမိ အနာသဝေါ။ အပ၊ ၂။ ၆။

ဓမ္မပဝတ္တ (န) [ဓမ္မ + ပဝတ္တ] တရား၏ဖြစ်ခြင်း။ ကတမဿ ဓမ္မဿ ပစ္စယောတိ ဧဝံ ဓမ္မပဝတ္တဝသေနေဝ ပဉ္စေ ပုစ္ဆိတေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃။

ဓမ္မပဝတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ + ပဝတ္တိ] (ခမိပြုဝတ္တိ-သံ) တရား၏ဖြစ်ခြင်း။ သညာဝိပ္ပယုတ္တာ ဟိ ဓမ္မပဝတ္တိ ဣဓာမိပ္ပေတာ။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၄၀။ (-ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၉။)

ဓမ္မပါဘတ (န) [ဓမ္မ + ပါဘတ] (က) အစဉ်အလာ(ပျိုမြ)လက်ဆောင်။ (ခ) တရားလက်ဆောင်။ ဂန္ထစန္ဒနပင်္ကဒိ၊ ဓမ္မပါဘတကံ တထာ။ မဟာဝံသ၊ ၈၂။ ၁၄။

ဓမ္မပါမောဇ္ဇ (န) [ဓမ္မ + ပါမောဇ္ဇ] တရား၌ ဖြစ်သော - ဝမ်းမြောက်သောသူ - ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ - ၏ အဖြစ်၊ တရားတော်၌ တက်ကြွ ဝမ်းမြောက် - ခြင်း - မူ။ ဥဒယဗ္ဗယံ သမ္ပသန္တော ဓမ္မပိတိ* ဓမ္မပါမောဇ္ဇဉ္စ လတတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၆။ (-အံ၊ ၃။ ၃၃၉။)

ဓမ္မပါယက (တိ) [ဓမ္မ + ပါ + ကျ] တရား(ရေ)ကို သောက်တတ်သော (သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို သိသောသူ)။ ဓမ္မပိတိတိ ဓမ္မပါယကော။ ဓမ္မံ ပိဝန္တောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၈။

ဓမ္မပါလ (တိ) [ဓမ္မ + ပါလ။ ထိ-၌ ဓမ္မပါလီ] (၁) တရားကို - စောင့်ရှောက် - လုံခြုံစေ - တတ်သောသူ၊ (က) အလောင်းတော် ဝိဓုရအမတ်။ (ခ) ဓမ္မပါလပုဏ္ဏား။ (၂) ဓမ္မပါလအမည်ရှိသောသူ၊ (က) အဘိညာဉ် ၆-ပါး ပိုင်ရှင် ရဟန္တာ အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်။ (ခ) ဗဒရတိတ္ထကျောင်းနေ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်။ (ဂ) ဓမ္မပါလီထေရီမ၊ (ဃ) ဓမ္မပါလမင်းသား။ (င) (မဟာဓမ္မပါလပုဏ္ဏား၏သား)ဓမ္မပါလသတိုးသား။ (စ) (ဝိဓုရပညာရှိအမတ်၏သား)ဓမ္မပါလသတိုးသား။ (န) (၃) (က) ဓမ္မပါလအမျိုး။ (ခ) ဓမ္မပါလဇာတ်။

(၁) တရားကို - စောင့်ရှောက် - လုံခြုံစေ - တတ်သောသူ၊ (က) အလောင်းတော် ဝိဓုရအမတ်။ ဓမ္မပါလော (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၉)တိ ဓမ္မဿ ပါလကော ဂေါပကော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၉၂။ ဓမ္မပါလော (ဇာ၊ ၂။ ၂၈၉)တိ မဟာသတ္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၉၄။ (ခ) ဓမ္မပါလပုဏ္ဏား။ ဒသန္တံ ကုသလကမ္မပတာနံ ပါလနတော ဓမ္မပါလောတေဝ ပညာတော ဗြာဟ္မဏော ပဋိဝသတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၀။

(၂) ဓမ္မပါလအမည်ရှိသောသူ၊ (က) အဘိညာဉ် ၆-ပါးပိုင်ရှင် ရဟန္တာ အရှင်ဓမ္မ

ပါလထေရ်။ ဓမ္မပါလတ္ထေရ (၁)-ကြည့်။ (ခ) ဗဒရတိတ္ထကျောင်းနေ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ ကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်။ ဓမ္မပါလတ္ထေရ (၂)-ကြည့်။ (ဂ) ဓမ္မပါလထေရ်မ။ ဓမ္မပါလိတ္ထေရ်-ကြည့်။ (ဃ) ဓမ္မပါလမင်းသား။ ဓမ္မပါလကုမာရ (၁)-ကြည့်။ (င) (မဟာဓမ္မပါလ ပုဏ္ဏား၏သား) ဓမ္မပါလသတိုးသား။ ဓမ္မပါလကုမာရ (၂) (က) ကြည့်။ (စ) (ဝိရုပညာရှိအမတ်၏ သား) ဓမ္မပါလသတိုးသား။ ဓမ္မပါလကုမာရ (၂) (ခ)-ကြည့်။

(န) (၃) (က) ဓမ္မပါလအမျိုး။ ဗာရာဏသီယံ ဓမ္မပါလံ နာမ ဗြာဟ္မဏကုလံ အဟောသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၅၇။ (ခ) ဓမ္မပါလဇာတ်။ ဓမ္မပါလဇာတက-ကြည့်။

ဓမ္မပါလကုမာရ (ပု) [ဓမ္မပါလ + ကုမာရ] (၁) ဓမ္မပါလမင်းသား။ (၂) (က) (မဟာဓမ္မပါလ ပုဏ္ဏား၏ သား) ဓမ္မပါလ သတိုးသား။ (ခ) (ဝိရုပညာရှိအမတ်၏သား) ဓမ္မပါလသတိုးသား။ (၃) ဓမ္မပါလကုမာရော ပန အဟမေဝ အဟောသိ ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။ (၂) (က) “ဓမ္မပါလကုမာရော” တွေဝဿ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၀။ (ခ) ဓမ္မပါလကုမာရော ပန တံ ဝစနံ သုတောဝ ရောဒန္တော ကနိဋ္ဌဘာတိကဂဏပရိဝုတော ပိတု သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၉၃။

ဓမ္မပါလကုမာရကာလ (ပု) [ဓမ္မပါလကုမာရ + ကာလ] ဓမ္မပါလမင်းသားဖြစ်ရာ-အချိန် - အခါ - ကာလ။ ဓမ္မပါလကုမာရကာလေ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။

ဓမ္မပါလဂါမ (ပု) [ဓမ္မပါလ + ဂါမ] တရားစောင့်သော အမျိုး (တရားစောင့်သော အမျိုးသား အမျိုးသမီး)တို့၏ နေရာဖြစ်သော ရွာ၊ ဓမ္မပါလရွာ။ ကာသိရဋ္ဌေ ဓမ္မပါလဂါမော နာမ အဟောသိ။ သော ဓမ္မပါလကု-

လဿ ဝသနတာယ ဧတံ နာမံ လဘိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၀။

ဓမ္မပါလဇာတက (န) [ဓမ္မပါလ + ဇာတက] မဟာဓမ္မပါလဇာတ်။ (ဗာရာဏသီပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်းလက်ထက် ကာသိတိုင်း ဓမ္မပါလရွာ ဓမ္မပါလအမျိုးတို့၏ ကုသိုလ်ကမ္မပထတရားကို အမြဲ ထာဝရ စောင့်ရှောက်ခြင်းကြောင့် အသက်အရွယ် နုနယ်ငယ်ပျိုစဉ် မသေကြပဲ အသက်ကြီးရင့်မှ သေကြကြောင်းကို ဖခင် သုဒ္ဓေါဒန မင်းကြီးအား ကပိလဝတ်ပြည် နိဂြောဓာရုံကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ဘုရားရှင် ဟောတော်မူရာ ဇာတ်။ ယင်း ဇာတ်အဆုံး၌ သစ္စာ ၄-ပါးတရား ဆက်လက် ဟောတော်မူသည်။ သစ္စာဒေသနာ အဆုံး၌ သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီး အနာဂါမ်တည်သည်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဒသကနိပါတ၊ ဇာတကပါဠိ၊ မဟာဓမ္မပါလဇာတက။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၄-၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၉-၅၅ ကြည့်။) ဓမ္မပါလဇာတကံ သုတော အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၈။

ဓမ္မပါလတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မပါလ + ထေရ] ဓမ္မပါလထေရ်။ (၁) အဘိညာဉ် ၆-ပါးပိုင်ရှင် အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်။ (ယင်းသည် ဘဝထိုထို၌ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ဆည်းပူးခဲ့သူပေတည်း၊ အတ္ထဒဿီ ဘုရားရှင် လက်ထက် အတ္ထဒဿီ ဘုရားရှင်အားညောင်ကြပ်သီးလှူခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှုကြောင့် ဤ ဘုရားရှင်လက်ထက်တွင် အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်အမည်ဖြင့် အဘိညာဉ် ၆-ပါး ပိုင်ရှင် ရဟန္တာ ဖြစ်လာသည်။) ယော ဟဝေ ဒဟရော ဘိက္ခုတိ အာယသ္မတော ဓမ္မပါလတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၆။ (၂) ဗဒရတိတ္ထကျောင်းနေ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်။ (ယင်းသည် A.D. ၅-ရာစု ကုန်ခါနီး ၆-ရာစု သို့မဟုတ် A.D. ၁၀-ရာစုတွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ကပ္ပိပူရ

မြို့ ဇာတိ ဖြစ်သည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်၌ ပညာသင်ကြားပြီး အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်း တနင်္ဂါးမြို့ အရှေ့ဘက် ၃၅-မိုင်ကွာ နာဂပရမြို့ ဓမ္မာသောကမင်းကြီး၏ ကောင်းမှုတော် ရှေးဟောင်းကျောင်းတိုက်ဖြစ်သည့် ဗဒရတိတ္ထ ကျောင်းတိုက် (ဆီးပင်ဆိပ်ကျောင်းတိုက်)၌ ကြာမြင့်စွာ သီတင်း သုံးတော် မူခဲ့သည်။ ဥဒါနဋ္ဌကထာ၊ ဣတိဝုတ္တကဋ္ဌကထာ၊ ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၊ ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၊ ထေရဂါထာအဋ္ဌကထာ၊ ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ၊ စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာ၊ နေတ္ထိအဋ္ဌကထာ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ၊ ဒိသနိကာယဋီကာ၊ မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ၊ သံယုတ္တနိကာယဋီကာ၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋီကာ (မပြီးဆုံး)၊ နေတ္ထိဋီကာ၊ အဘိဓမ္မာ အနုဋီကာတို့ကိုလည်း ပြုစုတော်မူခဲ့သည်။ အကျယ် ဝိသုတာ။ ၄၂-၅၀။ D.P.P.L.C., သီဟိုဠ် ပါဠိသာဟိတျ- တို့ကြည့်။) “ကောသေယျကဋိသမယန္တိ ကောသေယျကသဋ္ဌမယ” နှစ် အာစရိယဓမ္မပါလ-တ္ထေရေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၉၅။ (- သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။)

ဓမ္မပါလိတ (ပု) [ဓမ္မ+ပါလိတ] အရှင်ဓမ္မပါလိ-တထေရ်။ (ယင်းသည် B.E. ၃၀၀-မှ ၄၀၀-အတွင်း လောက်က သီဟိုဠ်သာသနာဆက်တွင် ထင်ရှားသည့် မထေရ်မြတ် ဖြစ်သည်။ အရှင်စူဠနာဂထေရ်၏ တပည့် ဖြစ်သည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်း တောင်ပိုင်း ရောဟဏဇနပုဒ်၌ အမြဲသီတင်းသုံးတော် မူခဲ့သည်။) ဓမ္မပါလိတနာမော စ၊ ရောဟဏေ သာဓုပူဇိတော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၊ ၇၊ ၁၃။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၄၇။

ဓမ္မပါလိတ္ထေရီ (ထိ) [ဓမ္မပါလိ+ထေရီ] ဓမ္မပါလိထေရီမ။ (ယင်းသည် သီဟိုဠ်သာသနာပြု အရှင်မဟာမဟိန္ဒ၏နှစ်မ ရဟန္တာ သံသမိတ္တာထေရီမ၏ ဥပဇ္ဈာယ် ဖြစ်သည်။) ဥပဇ္ဈာ-

ယာ ပန ဓမ္မပါလိတ္ထေရီ နာမ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၃၉။

ဓမ္မပါသာဒ (ပု) [ဓမ္မ+ပါသာဒ။ ဓမီပြာဂါဒ-သံ] (၁) ဓမ္မအမည်ရှိသော ပြာသာဒ။ ဓမ္မပြာသာဒ။ (၂) လောကုတ္တရာ တရားဟူသော ပြာသာဒ။ (၃) ပညာဟူသော ပြာသာဒ။ (၄) ပရိယတ်တရားဖြင့် ပြီးသော ပြာသာဒ။ (၅) ဓမ္မပါသာဒေါ ဓမ္မ-ပေါက္ခရဏီ စက္ကရတနန္တိ သဗ္ဗမေတံ အန္တရ-ဓာယိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၂၂။ ဓမ္မပါသာဒံ အဘိရု-ယှ။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၅။ (၂) (၃) ဓမ္မပါသာဒ-မာရုယှ။ အပ၊ ၂။ ၈၂။ ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၃၁၄။ ဧဝံ ဓမ္မပါသာဒမာရုယှ သတ္တနိကာယံ ဩလော-ကယတော.... အာပါထံ နာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ၅။ ၆၁။ မ၊ ၅။ ၂။ ၈၄။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၈၃။ မဟာနိ၊ ၅။ ၃၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၇။ ဒီ၊ ၅။ ၆၅။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂၃၄။ (- သံ၊ ၅။ ၂။ ၇၇။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၃၅။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၉၆။) ဓမ္မမယ(ဒီ၊ ၅။ ၆၁။ မ၊ ၅။ ၂။ ၈၃။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၈၃။) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၄) ဓမ္မပါသာဒလင်္ကီတ-ကြည့်။

ဓမ္မပါသာဒပုမုခ (တိ) [ဓမ္မပါသာဒ+ပမုခ] ဓမ္မ-ပြာသာဒ-လျှင်-ဟူသော - အကြီးအမှူးရှိသော၊ ပြာသာဒ။ (ဂ-သောင်း ၄-ထောင်သော ပြာသာဒတို့တွင် ဓမ္မပြာသာဒသည် အကြီးမြတ်ဆုံး ဖြစ်သည်ဟူ၏။) စတုရာသီတိ ပါသာဒသဟဿာနိ (အဟောသံ) ဓမ္မပါသာဒပုမုခါနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၃၊ ၁၅၇၊ ၁၅၈။ သံ၊ ၂။ ၁၁၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၂။

ဓမ္မပါသာဒလင်္ကီတ (တိ) [ဓမ္မပါသာဒ+အလင်္ကီ-တ] ပရိယတ္တိဓမ္မဖြင့် ပြီးသော ပြာသာဒဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ ဓမ္မပြာသာဒဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော (အသောကာရာမတိုက် ရတနာဘုံကျော် ကျောင်း)။ ရတနာဘူမိ-ကိတ္တိဝုဇယ၊ ဓမ္မပါသာဒလင်္ကီတေ။ သိ၊ ၅။ သစ်၊ ၂။ ၄၃၆။

ဓမ္မပီတိ (ထိ) [ဓမ္မ+ပီတိ။ (ဓမ္မံပြီတိ-သံ)] (၁) တရားကြောင့်ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်းပီတိ၊ နာမ်ရုပ်တရားကို ရှုမှတ်ပွားများခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း ပီတိ။ (တိ) (၂) တရား (ရေ) ကို သောက်တတ်သောသူ။ (သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို သိသောသူ။) (၁) ပီတိပါမောဇ္ဇန္တိ ဝေ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ သမ္ပ- သန္တော ဓမ္မပီတိ* ဓမ္မပါမောဇ္ဇန္တ လဘတိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၇၆။ (-ဇာ၊ဠာ၊၃။ ၁၇၃။) (တိ) (၂) ဓမ္မပါယက-ကြည့်။

ဓမ္မပီတိပဋိသံဝေဒန (န) [ဓမ္မ+ပီတိ+ပဋိသံ- ဝေဒန] တရားကြောင့်ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း ပီတိကို ခံစားခြင်း၊ နာမ်ရုပ်တရားကို ရှုမှတ် ပွားများခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း ပီတိကို ခံစားခြင်း။ ဝေ မဟာထေရော....ဓမ္မ- ဗဟုမာနေန ဓမ္မပီတိပဋိသံဝေဒနေန ပရိဝိ- တက္ကေသိ။ ဥဒါန၊ဠာ ၂၄၄။

ဓမ္မပီတိဝိပ္ပာရ (ပု) [ဓမ္မ+ပီတိ+ဝိပ္ပာရ] နာမ် ရုပ်တရားကို ရှုမှတ်ပွားများခြင်းကြောင့် ဖြစ် သော နှစ်သက်ခြင်းပီတိ၏ အထူးထူး အ ပြားပြား ပျံ့နှံ့ခြင်း။ ဓမ္မပီတိဝိပ္ပာရဝေဒန ပသာဒဝိကသိတနိစ္စလတာယ နိမေသရဟိ- တေဟိ။ မာဠိ၊ ၂။ ၁၃၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၄။)

ဓမ္မပီတိသုခ (န) [ဓမ္မ+ပီတိသုခ] နာမ်ရုပ်တရား ကို ရှုမှတ်ပွားများခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပီတိသုခ။ ဓမ္မပီတိသုခ(သံ၊ဠာ၊၁။ ၇၉)န္တိ ဓမ္မ- ပစ္စဝေက္ခဏေန ဥပ္ပန္နပီတိသုခံ။ သံ၊ဠိ၊၁။ ၁၁၉။ (-ဒိ၊ဠိ၊၁။ ၃၃၁။ သိ၊ဠိ၊သစ်၊ ၂။ ၃၁၇။ မာဠိ၊ ၃။ ၁၂။ သံ၊ဠိ၊၂။ ၃၃၇။)

ဓမ္မပုဉ္ဇ (ပု) [ဓမ္မ+ပုဉ္ဇ] (က) ပရမတ်သဘော တရားအစု။ (ခ) သဘာဝတရားအစု။ ဥပါဒါ- နဿ ပစ္စယဘူတာ ဓမ္မပုဉ္ဇာ ဓမ္မရာသယောတိ အတ္ထော။ ဒိ၊ဠာ၊ ၂။ ၃၇၃။ မာဠာ၊ ၁။ ၂၉၁။ အံ၊ဠိ၊ ၁။ ၂၃၉။ (-အဘိ၊ဠာ၊၁။ ၂။ ပဋိသံ၊ဠာ၊၁။ ၁၃။ ဥဒါန၊ဠာ ၂။ ထေရ်၊ဠာ ၂၆၅။ ဒိ၊ဠိ၊၁။

၄၆၊၁၇၀။ သိ၊ဠိ၊သစ်၊၁။ ၁၇၁၊၄၅၇။ မာဠိ၊ ၁။ ၃၆၊၁၇၇။ မာဠိ၊ ၃။ ၃၆၆။ သံ၊ဠိ၊၁။ ၃၂၊ ၁၉၀။ အံ၊ဠိ၊၁။ ၃၅၊ အနုဠိ၊ ၂။ ၇၅။)

ဓမ္မပုပ္ဖဂုဋ္ဌ (ပု) [ဓမ္မ+မယ+ပုပ္ဖဂုဋ္ဌ။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။ (ဓမ္မိပုပ္ဖဂုဋ္ဌ-သံ။ ဓမ္မပုပ္ဖဂုလ-ပြာ)] တရားဖြင့်ပြီးသော ပန်းကုံး၊ တရားပန်းကုံး။ ဓမ္မပုပ္ဖဂုဋ္ဌ ကတွာ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၇)တိ ဓမ္မမယ- ပုပ္ဖမာလာဂုဋ္ဌ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠာ ၃၀၆။

ဓမ္မပုပ္ဖပိဋန္တန (န) [ဓမ္မ+ပုပ္ဖ+ပိဋန္တန] (၉-ပါး သော လောကုတ္တရာ) တရားပန်းပွင့် အဆင် တန်ဆာ၊ ပန်းပွင့်အဆင်တန်ဆာနှင့်တူသော တရား။ ဓမ္မပုပ္ဖပိဋန္တန (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၉)န္တိ နဝ- လောကုတ္တရာဓမ္မသခါတံ ကုသုမမာလံကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠာ ၃၁၄။

ဓမ္မပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဓမ္မ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဓမ္မဟူသော - ရွှေဆောင်-ရွှေသွား-ရှိသော၊ ဓမ္မပဓာန ဖြစ်သော (ဒေသနာ)။ ကဿာ ပနေတ္ထ ယထာ ကာမာဝစရကုသလနိဒ္ဒေသေ ဓမ္မ- ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဒေသနာ ကတာ။ အဘိ၊ဠာ၊၁။ ၂၀၈။

ဓမ္မပုဗ္ဗာပရ (ပု) [ဓမ္မ+ပုဗ္ဗ+အပရ] ရွှေနောက် ဖြစ်သောပါဠိ၊ ရွှေပါဠိနှင့်နောက်ပါဠိ။ အတ္ထ- ပုဗ္ဗာပရေ ဓမ္မပုဗ္ဗာပရေ.... န ကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၄။ ၂၂၁။ (-အံ၊ဠာ၊၃။ ၆၀။)

ဓမ္မပုရ (န) [ဓမ္မ+ပုရ] တရားဟူသော ပြည်၊ တရားမြို့တော်။ တထေဝ လောကနာထဿ၊ ဒိသ္မာ ဓမ္မပုရံ ဝရံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၈။

ဓမ္မပုရေက္ခာရ (တိ) [ဓမ္မ+ပုရေက္ခာရ] (၁) ပါဠိကို ရှေးရှုပြသော၊ ပါဠိကို-သင်အံ- ပို့ချ-သောသူ။ (၂) အကြောင်းကိုရှေးရှု ပြသောသူ။ (၁) ဓမ္မပုရေက္ခာရဿာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၉၀)တိ ပါဠိ* ဝါစေန္တဿ ဝါ သဏ္ဌာ- ယန္တဿ ဝါ။ ဝိ၊ဠာ၊ ၂။ ၁၃၅။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၉၊ ၃၆၄၊ ၄၀၈။ ဝိ၊ဠာ၊ ၃။ ၆၊ ၂၀၄။ မာဠာ၊ ၃။ ၇၈။ ကခါ၊ဠိ၊သစ်၊ ၂။ ၃၄၇။) (၂) မမ ပုတ္တေန

အတ္ထပုရေက္ခာရတာယ စေဝ ဓမ္မပုရေက္ခာ-
ရတာယ စ ကတံ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၁၉။

ဓမ္မပူဇနာ (ထိ) [ဓမ္မ+ပူဇနာ] တရားကို ပူဇော်
ခြင်း။ ဘဂဝတော ဓမ္မပူဇနာ သတ္တသတ္တာ-
ဟပုဋိပတ္တိအာဒိဟိ ဒီပေတဗ္ဗာ။ နေတ္ထိ၊ ဠာ။ ၈။

ဓမ္မပူဇာ (ထိ) [ဓမ္မ+ပူဇာ] (၁) တရားဖြင့် ပူ
ဇော်ခြင်း။ (၂) တရားကို ပူဇော်ခြင်း။
(၁) တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ...ယဒိဒံ ဓမ္မပူဇာ။ အံ၊
၁။ ၉၂။ ဓမ္မေန ပူဇနံ ဓမ္မပူဇာ။ အံ၊ ဠာ။ ၂။ ၆၁။
(-ဒီ၊ ဠာ။ ၁။ ၂၇၇။ သီ၊ ဠာ။ သစ်၊ ၂။ ၃၆၃။) (၂)
ဗုဒ္ဓပူဇံ ဝါ ဓမ္မပူဇံ ဝါ သံသဘတ္တံ ဝါ ကရိ-
ဿာ(မိ)မ။ ဝိ၊ ဠာ။ ၁။ ၂၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၂။
(-အဘိ၊ ဠာ။ ၁။ ၁၀၉။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဇာ၊
ဠာ။ ၇။ ၁၅၈။ မ၊ ဠာ။ ၁။ ၃၉၅။)

ဓမ္မပေမ (န) [ဓမ္မ+ပေမ။ (မေံပြေမ-သံ)]
(က) လောကုတ္တရာ တရားကို ချစ်မြတ်နိုး
ခြင်း။ (ခ) (ရူပါရုံ-စသော) တရားကို ချစ်
မြတ်နိုးတတ်သော တဏှာ။ (က) ယော စ
ဓမ္မပေမေန ရောဒတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၈။ ၁။ (ခ) ဓမ္မ-
နန္ဒိ ဓမ္မပေမံ ဓမ္မဇ္ဈောသာနန္တိ တဏှာယ ဧတံ
ဝေဝစနံ။ နေတ္ထိ၊ ၄၆။ တေသံ ဧဝ ပိယာယ-
နဋ္ဌေန ဓမ္မပေမံ။ နေတ္ထိ၊ ဠာ။ ၇၆။

ဓမ္မပေါက္ခရဏံ (ထိ) [ဓမ္မ+ပေါက္ခရဏံ။ (မေံ-
ပု မ္မရိ၊ ဏိ-သံ၊ ဓမ္မပေါက္ခရဏိ-ပြာ)] ဓမ္မအမည်
ရှိသော ရေကန်။ ဓမ္မပါသာဒေါ ဓမ္မပေါက္ခရ-
ဏံ၊ ဒီ၊ ဠာ။ ၂။ ၂၂၈။

ဓမ္မပေါတ္တက (န) [ဓမ္မ+ပေါတ္တက] တရားကျမ်း
ဂန် တရားကျမ်းစာ၊ တရားစာပေ။ ပရိဟာ-
ရေ နိယောဇေသိ၊ တတ္ထ တံ ဓမ္မပေါတ္တကေ။
မဟာဝံသ၊ ၅၀။ ၅၂။

ဓမ္မပ္ပကရဏ (န) [ဓမ္မ+ပကရဏ] တရားကျမ်း
ဂန် (ဘုရားဟော ပိဋကမှ တရား စာပေ
အမွန် အမြတ်တို့ကို ထုတ်နှုတ် ရေးသားရာ
သာရတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း)။ ကောဒသသဟဿေ-

ဟိ၊ ဂန္ထေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတံ။ သာရတ္ထသင်္ဂဟံ
နာမ၊ ဓမ္မပ္ပကရဏံ စ။ မဟာဝံသ၊ ၉၅။ ၅၈။

ဓမ္မပ္ပကာသန (န၊ ထိ) [ဓမ္မ+ပကာသန။ (မေံပြ-
ကာရန-သံ)] (၁) အကြောင်းကို ထင်စွာပြ
ခြင်း။ (၂) (က) တရားကို ထင်စွာပြခြင်း၊
တရားဟောခြင်း။ (ခ) တရားကို ထင်စွာပြ
ကြောင်းဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ (၁) ဓမ္မပ္ပကာသနေ
ပညာ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၁၁၅။
(၂) (က) တဒါ ဒေဝမနုဿာနံ၊ တမ္ပိ ဓမ္မပ္ပ-
ကာသနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ။ ၂၂၁။
တောဒိသိ ဓမ္မပ္ပကာသနေတ္ထာ(ဒီ၊ ၂။ ၂၁၉)-
တိ...ဝေရူပါ ဓမ္မပ္ပကာသနာ။ ဒီ၊ ဠာ။ ၂။ ၃၀၂။
(ခ) သုတန္တိ ဓမ္မပ္ပကာသနံ။ ဒီ၊ ဠာ။ ၂။ ၉။ မ၊
ဠာ။ ၁။ ၆။ သံ၊ ဠာ။ ၁။ ၅။ အံ၊ ဠာ။ ၁။ ၅။ ဥဒါန၊ ဠာ။
၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ။ ၂၂။ မ၊ ဠာ။ ၁။ ၂၈။ သံ၊ ဠာ။
၂၅။ (-သီ၊ ဠာ။ သစ်၊ ၁။ ၁၅၁။)

ဓမ္မပ္ပ(ပ)စ္စယဘေဒ (ပ) [ဓမ္မပ္ပ(ပ)စ္စယ+ဘေဒ]
ဓမ္မပစ္စယ အထူး၊ (က) အဝိဇ္ဇာ စသော
တရားတို့၏ ပစ္စည်းအထူး။ (ခ) ဇရာမရဏ-
စသော ပစ္စယပ္ပန်တရားတို့၏ ဇာတိ-စသော
ပစ္စည်းအထူး။ (ဂ) ဖဿ-စသော တရားတို့၏
အဝိဇ္ဇာ-စသော ပစ္စည်းအထူး။ ဓမ္မပ္ပစ္စယဘေ-
ဒ(အဘိ၊ ဠာ။ ၂။ ၂၀၃)တိ အဝိဇ္ဇာဒိနံ ဓမ္မာနံ
ပစ္စယဘာဝဘေဒေ ဇရာမရဏာဒိနံ ဓမ္မာနံ
ဇာတိအာဒိပစ္စယဘေဒေ၊ တံ တံ စိတ္တုပ္ပါဒ-
သမယပရိစ္ဆိန္နာနံ ဝါ ဖဿာဒိနံ ဓမ္မာနံ ကေကွ-
ဏိကာ ဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယဘေဒေ။ မူလဠာ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဓမ္မပ္ပဇောတ (ပ) [ဓမ္မ+ပဇောတ] တရားဟူ
သော-အရောင်-အလင်း၊ တရား-အရောင်-
အလင်း။ ဓာရေန္တော ဓမ္မပ္ပဇောတံ။ မိလိန္ဒ၊
၂၀။

ဓမ္မပ္ပ(ပ)ဋီဂါဟက (တိ) [ဓမ္မ + ပဋီဂါဟက]
တရားတော်ကို-လက်ခံ-သိမ်းပိုက် - နာယူ
-သော၊ သူ။ သိက္ခဝေတိ ဓမ္မပဋီဂါဟကပုဂ္ဂ-
လာလပနမေတံ။ ဒီ၊ ဠာ။ ၂။ ၃၄၆။ မ၊ ဠာ။ ၁။

၂၄၅။ ဓမ္မပုဒ်ဂါဟကာ ဘိက္ခု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၂၀။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅၊၁၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆၊၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။)

ဓမ္မပုဒ်ဝေဝ (ပု) [ဓမ္မ+ပုဒ်ဝေဝ] ပါဠိကိုထိုးထွင်း
၍ သိခြင်း။ ဓမ္မပုဒ်ဝေဝဿ ဟိ ဒုက္ခရဘာဝ-
တော ဓမ္မဿ ပါဠိယာ ဒုက္ခောဂါဠတယ
ဂမ္ဘီရဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

ဓမ္မပု(ပ)ဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ + ပဋိသံယုတ္တ]
တရားနှင့်-စပ်-ယှဉ်-သော။ ဥက္ကဋ္ဌံ နာမ
နာမံ ဗုဒ္ဓပုဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မပုဋိသံယုတ္တံ။ ဝိ၊၂။
၈။ (-ဝဇီရ။၂၉၂။)

ဓမ္မပု(ပ)ဋိသရဏ (တိ) [ဓမ္မ + ပဋိသရဏ]
တရားဟူသော - ကိုးကွယ်-လည်းလျောင်း
-ရာရှိသော။ သူ။ ဓမ္မပုဋိသရဏာ(မ၊ဉ၊၆၀)-
တိ ဓမ္မော အမှာကံ ပဋိသရဏံ၊ ဓမ္မော
အဝဿယောတိ ဒီပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈။
တထာဂတေန ပဝေဒိတော ဓမ္မော ပဋိသရ-
ဏံ တေသန္တိ ဓမ္မပုဋိသရဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၆။ (-အဘိ၊က။၁၇၄၊၂၃၈၊၄၀၆။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ။၈၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။)

ဓမ္မပု(ပ)ဋိသံဝေဒီ (တိ) [ဓမ္မ + ပဋိသံဝေဒီ]
ပါဠိကို-သိလေ့ရှိ - သိတတ် - သော။ သူ။
ဓမ္မ(ပု)ပဋိသံဝေဒီနော ပါမောဇ္ဇံ ဇာယတိ။ ဒီ၊
၃။၂၀၊၂၃၅။ အံ၊၂။၁၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။
ဓမ္မပဋိသံဝေဒီနောတိ ပါဠိံ ဇာနန္တဿ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ဓမ္မပုဋိသံဝေဒီ(အံ၊
၁။၁၄၉)တိ ပါဠိဓမ္မံ ပဋိသံဝေဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၆။ (-သံ၊၂။၂၆၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၈။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။)

ဓမ္မပုတိ (တိ) [ဓမ္မ+ပုတိ] တရား၏ အရှင်ဖြစ်
သော၊ တရားကြောင့် အရှင်ဖြစ်သော။ ဓမ္မပု-

တိ(ထေရ။၃၂၄)တိ ဓမ္မနိမိတ္တံ ဓမ္မဟေတု။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။

ဓမ္မပုတိရူပက (န) [ဓမ္မ + ပုတိရူပက] အတု-
အယောင်-ဖြစ်သော တရား၊ တရား-တု-
ယောင်။ ဓမ္မပုတိရူပကာနိ ပကာသေန္တော။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။

ဓမ္မပုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ+ပုတ္တ] (လောကုတ္တရာ)
တရားသို့ ရောက်သော။ အဇ္ဇ မေ ဓမ္မပုတ္တဿ၊
ဝိပုမုတ္တဿ သဗ္ဗသော။ အပ၊၁။၁၃၈။

ဓမ္မပုတ္တိ (တိ) [ဓမ္မ + ပုတ္တိ] (လောကုတ္တရာ)
တရားသို့ ရောက်ခြင်း။ ပစ္စယသာမဂ္ဂိဟေ-
တုကတ္တာ ဓမ္မပုတ္တိယာ ပဒေသတော ပရိညာ-
ဝတ္ထုကာပိ အရိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

ဓမ္မပုဒီပ (ပု) [ဓမ္မ+ပဒီပ။ (ဓမ္မံပြဒီပ-သံ)]
(၁) ပါဠိဟူသော ဆီမီး။ (တိ) (၂) တရား-
-ပညာ-ဟူသော ဆီမီးရှိသော၊ ဆီမီးနှင့်
တူဟော - တရား - ပညာ - ရှိသော၊သူ
(ဘုရားရှင်)။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ)
(၂) ဓမ္မပုဒီပဿာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃)တိ ဓမ္မောယေဝ
သတ္တသန္တာနေသု မောဟန္တာကာရဝိမေနတော
ပဒီပသဒိသတ္တာ ပဒီပေါ အဿာတိ ဓမ္မပုဒီ-
ပေါ၊ ဘဂဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁။ (-ဝဇီရ။
၁၉။ ဝိမတိ၊၁။၆။)

ဓမ္မပုဒီပုဏ္ဏနာယက (တိ) [ဓမ္မပုဒီပ+ပုဏ္ဏလ+
နာယက] (၁) ပါဠိတော် ပိဋက ၃-ပုံ ဆီမီး-
အရောင်အလင်း-ကို အကျဉ်းအကျယ်အား
ဖြင့် ဖြစ်စေတတ်သော။ သူ။ (၂) ပါဠိတော်
ပိဋက ၃-ပုံဟူသော-ဆီမီး-အရောင်အလင်း-
ကို ထွန်းလင်း တောက်ပစေခြင်း၌ အကြီး
အကဲ ဖြစ်သော။ သူ။ (၃) ပါဠိတော် ပိဋက
၃-ပုံဟူသော ဆီမီး၌ အကျယ်ဝေဘန်မှု ဆီကို
သွန်လောင်း ထည့်ပေးခြင်းဖြင့် ဝင်းဝင်း
ပြောင်ပြောင် တောက်ပစေတတ်သော ဒေ
သနာပညာရှိသော။ သူ။ (၁) (၂) (၃) ဓမ္မပု-

ဒီပုဇ္ဇလနာယကေနာ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂)တိ ဧတ္ထ ဓမ္မောတိ တန္တိ။ သေဝ သဒ္ဓါနုဂမနေန ပဒိ-
ပေါဝ ရူပဂတံ ဓမ္မတ္ထပကာသနတော ပဒိပေါ။
တမုဇ္ဇလနကေန ဥဒ္ဓမ္ပဒ္ဓံ ဓမ္မေန္တေန ဥဒ္ဓေသ-
ဝသေန ဝါ သေ တမုဇ္ဇလေတိ ဝိဘင်္ဂဝသေန
နယတိ ပဝတ္တေတိတိ ဓမ္မပ္ပဒီပုဇ္ဇလနာယကော။
တမုဇ္ဇလနေ ဝါ နာယကော ပဓာနော ဓမ္မပ္ပ-
ဒီပုဇ္ဇလနာယကော။ ဓမ္မပ္ပဒီပေ ဝါ ဝိဘင်္ဂ-
သေနဟပရိသေကေန ဥဒ္ဓမ္ပဒ္ဓံ ဇလနာ ပကာ-
သနာ ဓမ္မပ္ပဒီပုဇ္ဇလနာ၊ တပ္ပပစ္စယော ဓမ္မပ္ပ-
ဒီပုဇ္ဇလနာယော၊ ဒေသနာပညာ၊ တနိ-
ယုတ္တော ဓမ္မပ္ပဒီပုဇ္ဇလနာယကော။ ပဋိသံ၊
ဂဏ္ဌ၊ပေ။

ဓမ္မပ္ပဓာန (တိ) [ဓမ္မ+ပဓာန။ ဓမ္မိပြဓာန-သံ]
ပြဓာန်းသော တရားရှိသော။ ဣတိကတ္တဗ္ဗ-
တာယုတ္တဿ ဝိသေသိတဗ္ဗတ္တာ ဥဒ္ဓေသော
ဓမ္မပ္ပဓာနော။ အနုဋီ၊၁။၆၆။ (-မူလဋီ၊၁။
၅၉။ မူလဋီ၊၂။၁၆၆။)

ဓမ္မပ္ပဓာနနိဒ္ဓေသ (ပု) [ဓမ္မပ္ပဓာန + နိဒ္ဓေသ]
ပြဓာန်းသော (သတ္တိမန္တ)တရား ရှိသည်၏
အဖြစ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဓမ္မပ္ပဓာနနိဒ္ဓေသေန
ဓမ္မတော အညာ ဓမ္မသတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊
၂။၁၆၆။

ဓမ္မပ္ပဘာဝန (န) [ဓမ္မ+ပဘာဝန] အကြောင်း
တရား-အကြောင်းပါဠိ-ကို ထင်စွာပြခြင်း။
ဓမ္မပ္ပဘာဝနေ ပညာ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။
ပဋိသံ၊၁၁၅။

ဓမ္မပ္ပဘေဒ (ပု) [ဓမ္မ+ပဘေဒ] အကြောင်း
တရား အထူးအပြား၊ အထူးထူး အပြားပြား
သော အကြောင်း။ ဓမ္မပ္ပဘေဒေ ပညာ
ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၁၁၅။

ဓမ္မပ္ပဘေဒဒဿန (န) [ဓမ္မပ္ပဘေဒ + ဒဿန]
တရားအထူးအပြားကို ပြခြင်း။ သတိပဋ္ဌာ-
နန္တိအာဒိ ကေသိမ္ဘိ နိယာမေ ဓမ္မပ္ပဘေဒ-
ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

ဓမ္မပ္ပမာဏ (တိ) [ဓမ္မ + ပမာဏ] (၁)(သီလ၊
သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်ဟူသော)တရားအတိုင်း
အရှည် ရှိသော၊သ။ (၂) (သီလ၊ သမာဓိ၊
ပညာဂုဏ်ဟူသော)တရားပမာဏကို မှတ်ယူ
၍ ကြည်ညိုသော၊သ။ ဓမ္မေ ပမာဏံ ဂဟေ-
တွာ ပသန္နော ဓမ္မပ္ပမာဏော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၁၅။ (-အံ၊၁။၃၇၂။ အဘိ၊ပု။၁၀၉၊
၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇-၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၁၊၃၅၁။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၂၁၉၊၃၅၁။ မ၊ဋီ၊၁။၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။
၂၄၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၇၊၃၁၀၊
၃၇၀။) ရူပပ္ပမာဏ (မ၊ဋီ၊၂။၁။ အံ၊ဋီ၊၂။
၃၀၉)-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဓမ္မပ္ပမာဏိက (တိ) [ဓမ္မပ္ပမာဏ+ဣက] (သီလ၊
သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်ဟူသော) တရား ပမာဏ
ကို မှတ်ယူ၍ ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊သ။ ဓမ္မပ္ပ-
မာဏိကာပိ “ဝေရူပံ ဒသဗလဿ သီလံ၊ ဝေ-
ရူပေါ သမာဓိ၊ ဝေရူပေါ ပညာ၊ ဘဂဝါ
သီလာဒိဟိ ဂုဏေဟိ အသမော အပ္ပဋိ-
ပုဂ္ဂလော”တိ ပသိဒန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

ဓမ္မပ္ပမောဒိတ (တိ) [ဓမ္မ + ပမောဒိတ] (တစုံ
တခုသော) အကြောင်းကြောင့် ဝမ်းမြောက်
သော၊သ။ ဓမ္မပ္ပမောဒိတာနံ သတ(အံ၊၁။
၂၆၃)န္တိ ဧတ္ထ ဓမ္မော ဝုစ္စတိ ကာရဏံ၊
ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန ပမုဒိတာနံ သန္တာ-
နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

ဓမ္မပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ + ပဝတ္တိ] တရားတို့၏ဖြစ်
ခြင်း။ ဓမ္မပ္ပဝတ္တိတော စေဝ၊ စရိယာယော
ဝိဘာဝယေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၁။ (-၁၀၃-၄။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၇၄။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀၊၃၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၃၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄။)

ဓမ္မပ္ပသန္န (တိ) [ဓမ္မ+ပသန္န] တရား-၌-ကို-
ကြည်ညိုသော၊သ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော
ဓမ္မပ္ပမာဏော ဓမ္မပ္ပသန္နော။ အဘိ၊ပု။

၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (-အံ၊
၁။၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။)

ဓမ္မပုဏ္ဏာန (ပု) [ဓမ္မပုဏ္ဏာန+ပုဏ္ဏာ] တရား-
-၌-ကို-ကြည်ညိုသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဓမ္မပု-
ဏ္ဏာနဓမ္မပုဏ္ဏာနဘာဝတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၂။၇၂။

ဓမ္မပုဏ္ဏာန (ပု) [ဓမ္မ+ပုဏ္ဏာ] တရား-၌-ကို-
ကြည်ညိုခြင်း။ ဓမ္မပုဏ္ဏာနသ အနန္တရံ ဝုစ္စ-
မာနတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၀။

ဓမ္မပုဏ္ဏာန (ပု) [ဓမ္မပုဏ္ဏာ(ပု)တိ+ရသ] တရား-
-၌- ကြောင့်- ဖြစ်သော နှစ်သက်မှု 'ပိတိ'
အရည် (အရဟတ္တဖိုလ် ပိတိရည်)။ ဓမ္မပိတိ-
ရသောပိ (ရသောတိ၊ သိ၊သျှာ) ဓမ္မေ
ဥပ္ပန္နာယ ပိတိယာ ရသတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၃။ ဓမ္မပုဏ္ဏာန (ဇာ၊၁။၁၂၉)။ ဓမ္မပိတိ-
သင်္ခါတံ ရသံ ဝိမုတ္တိပိတိ ပိဝန္တောတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ (-သုတ္တနိ၊၃၁၃။)

ဓမ္မဗလ (န) [ဓမ္မ+ဗလ] တရား၏- အစွမ်း-
သတ္တိ။ အာဝေဇေတွာ ဓမ္မဗလံ။ အပါ၊၂။
၄၁၅။ ဓရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၂၇။

ဓမ္မဗဟုမာန (ပု) [ဓမ္မ+ဗဟုမာန] တရား-၌-
-ကို-များစွာ မြတ်နိုးခြင်း။ ဓမ္မဗဟုမာနံ
ဥပ္ပါဒေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၄၄။)

ဓမ္မဗိဇနီ (ထိ) [ဓမ္မ + ဗိဇနီ။ (ဓမ္မဗိဇနီ-သံ)]
တရားဟောရာအခါ၌ ကိုင်ဆောင်အပ်သော
ယပ်တောင်၊ တရားဟောယပ်တောင်။ တေသု
ပစ္စတ္တရဏာနိ သန္တရာပေတွာ ဓမ္မဗိဇနီယော
ဓမ္မကထိကဝနံ ဥပေါသထာဂါရေ ပဒီပတေ-
လဒါနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။

ဓမ္မဘဏ္ဍာ (န) [ဓမ္မ+ဘဏ္ဍာ] တရားကို-ရွတ်
ဆို-ဟောပြော-ခြင်း။ ဂိတဿရေန ဓမ္မ-
ဘဏ္ဍာနံ။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၄၇၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၂။)

ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရ (ပု) [ဓမ္မ+ဘဏ္ဍာဂါရ] တရားဟူ
သော ဘဏ္ဍာတိုက်၊ တရားဘဏ္ဍာတိုက်။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက (တိ) [ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရ + ကိက]
တရားဘဏ္ဍာတိုက် - ၌ ယှဉ်-ကို အစိုးရ-
သော၊ တရားဘဏ္ဍာစိုးဖြစ်သောသူ။ ဓမ္မ-
ဘဏ္ဍာဂါရိကော အာယသ္မာ အာနန္ဒော နိ-
သိဒ္ဓိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ တတ္ထ
(ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရေ) နိယုတ္တောတိ ဓမ္မဘဏ္ဍာ-
ဂါရိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၅၇။

ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကော (ပါ) - ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၆၂။ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကံ (ဒါ) - ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅၊၅၂။ ဓမ္မ-
ဘဏ္ဍာဂါရိကေန (တါ) - ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၊၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။
ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကဿ (စါ) - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၀။
ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကဿ (ဆါ) - အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၉။

ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက+
ထေရ] တရားဘဏ္ဍာစိုးဖြစ်သော ထေရ်
(အရှင်အာနန္ဒာ)။ အာနန္ဒောတိ ဓမ္မဘဏ္ဍာ-
ဂါရိကတ္ထေရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈။)

ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကဘာဝပါရမီပူရဏတ္ထ (ပု) [ဓမ္မ-
ဘဏ္ဍာဂါရိက+ဘာဝ+ပါရမီပူရဏတ္ထ] တရား
ဘဏ္ဍာစိုး ဖြစ်ခြင်းငှါ ပါရမီဖြည့်ခြင်း ဟူ
သော အကျိုး။ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကဘာဝပါရမီ-
ပူရဏတ္ထဉ္စ ဣမာ စတဿော အာယာစနာ
စာတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။

ဓမ္မဘဏ္ဍိကာ (ထိ) [ဓမ္မ + ဘဏ္ဍိကာ] တရား
ဘဏ္ဍာတိုက်၊ တရားဘဏ္ဍာထုပ်။ ဓမ္မဘဏ္ဍိကံ
သောဓာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။

ဓမ္မဘာဏ (ပု) [ဓမ္မ+ဘာဏ] တရားဟူသော အဖို့ အစု၊ တရားအဖို့အစု။ “စက္ကာရော သတိ-ပဋ္ဌာနာ” တိ အာဒိနာ ဝုတ္တဿ ဓမ္မဘာဏဿ ဓမ္မကောဋ္ဌာသဿ။ အံ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၁၃၇။

ဓမ္မဘာဏဘာဂီ (တိ) [ဓမ္မဘာဏ+ဘာဂီ (=ဓမ္မ-ဘာဏဘာဏ+ဤ။ ဓမ္မဘာဏ+ဘဇ+ဏီ)] (၁) တရားဟူသော အဖို့အစုဖြင့် အဖို့အစု ရှိသောသူ။ (၂) တရားဟူသော အဖို့အစုကို ဆည်းကပ် - လေ့ရှိ - တတ် - သောသူ။ မမ ဓမ္မဿ ဩဂါဟိနော၊ ဓမ္မဘာဏဘာဂီ-နောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၁၁၇။

ဓမ္မဘာဏက (တိ) [ဓမ္မ + ဘာဏက] (ဓမ္မဘာ-ဏက-သံ) (၁) တရားကို ပြောဟောတတ် သောသူ။ (၂) တရားကျမ်းစာကို-ရွတ်ဖတ် - ချပို့-တတ်သောသူ။ (ဓမ္မဆရာ၊ ကထိက။ P.S.D.) (၁) ယသောရေဿ နာမ ဓမ္မ-ဘာဏကဿ အရိယပုဂ္ဂလဿ အက္ခိန္နိ ဥပ္ပါ-ဋေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၁၇၄။ (-ဒိ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၉၁။) (၂) ပူဇေတွာ ဓမ္မဘာဏကေ။ မဟာဝံသ၊ ၄၀။ ၅၇။

ဓမ္မဘာဏကဂီတ(န) [ဓမ္မဘာဏက+ဂီတ] (စောင့် စည်းမှုမရှိသော) တရားဟော ရဟန်းတို့၏ ဂီတသံ၊ သီချင်းသံဖြင့် တရားဟောခြင်း။ အသံယတတိက္ခူနံ ဓမ္မဘာဏကဂီတံ ဝါ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၂၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၇။ ဓမ္မဘာဏကဂီတံ နာမ အသညတ-ဘိက္ခုနံ တံ တံ ဝတ္တံ ဘိန္နိတွာ အတိဒိသံ ကတွာ ဂီတဿရေန ဓမ္မဘာဏနံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၄၇၁။

ဓမ္မဘာရိက (တိ) [ဓမ္မ + ဘာရ + ကိက] တရား ဟူသောဝန်ကို ဆောင်သောသူ။ ဓမ္မဘာရိ-ကော ကိရ အာစရိယော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၉။

ဓမ္မဘာဝသာမည (န) [ဓမ္မဘာဝ + သာမည] တရား၏အဖြစ်အားဖြင့် တူ - သည်၏အဖြစ်

-ခြင်း။ သစ္စံ ကေသင်္ဂဟော ဓမ္မဘာဝ-သာမညေ အဓိပ္ပေတေ။ အံ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၂၂၄။

ဓမ္မဘာသန (န) [ဓမ္မ+ဘာသန။ (ဓမ္မိဘာမဏ-သံ၊ ဓမ္မဘာသဏ-ပြာ)] (၁) တရားဟော ခြင်း။ (တိ) (၂) တရားဟောတတ်သောသူ။ (၁) ယဒေတံ ပရေသံ အနုဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဓမ္မဘာ-သနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၇။ (-မူလ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၇၅။) (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မဘာသနဒဟရဘိက္ခု (ပု) [ဓမ္မဘာသန+ဒဟ-ရဘိက္ခု] တရားဟောသော ရဟန်းငယ်။ ဓမ္မ-ဘာသနဒဟရဘိက္ခု စ ရာဇဓိတာ စေတ္တ နိ-ဒဿနံ။ အပါ၊ ဋီ၊ ခ၊ ၁၇၄။

ဓမ္မဘူတ (တိ) [ဓမ္မ+ဘူတ။ (ဓမ္မဘူတ-သံ)] (၁) ပါဠိ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော (သဒ္ဒါ)။ (၂) တရား-သာလျှင်-သဖွယ် - ဖြစ်သော။ (က) မှန်ကန် သော တရားသာလျှင်ဖြစ်သော။ (ခ) ထင် ရှားရှိသော တရားသာလျှင်ဖြစ်သော။ (ဂ) မှန်သော တရားသဖွယ် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ (၃) စိတ်တော်ဖြင့် ကြံစည်၍ နှုတ်တော်ဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော တရားဖြင့်ပြီးသော။ (၄) မဖောက်မပြန် မှန်သော တရား (ဖြစ်၍) ဖြစ် သော။ (၅) တရား - ကြောင့်ဖြစ် - သို့ရောက် - ကို ဖြစ်စေတတ် - သော။ (က) လော-ကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားကြောင့်ဖြစ်သော။ (ခ) လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားသို့ ရောက်သော။ (ဂ) ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါးတရားကြောင့်ဖြစ် သော။ (ဃ) ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး တရားသို့ ရောက်သော။ (င) ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး တရားကို (သတ္တလောကကို) ဖြစ်စေတတ် သော။ (စ) ပုဂ္ဂိုလ်တပါးနှင့် မဆက်ဆံသော ဉာဏ်တော်တရားတော်သို့ ရောက်သော။ (၆) တရားသဘော ဖြစ်သော။ (၇) အရိယမဂ် ဉာဏ် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။

(၁) ပါဠိ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော (သဒ္ဒါ)။ ဓမ္မ-ဘူတာနံ နိရုတ္တိနံ ဝသေန နိရုတ္တိသတံ။ ဝိ၊ ဋီ၊

၄။၁၆။ (၂) တရား-သာလျှင်-သဖွယ်-
ဖြစ်သော။ သော ဟိ ဘဂဝါ ဇာနိ ဇာနာ-
တိ၊ ပဿံ ပဿတိ စက္ခုဘူတော ဉာဏဘူတော
ဓမ္မဘူတော။ မဟာနိ။၂၇၇၊၃၅၈။ စူဠနိ။
၁၇၅။

(က) မှန်ကန်သော တရားသာလျှင် ဖြစ်
သော။သဗ္ဗသော အဓမ္မံ ပဇဟိတော အနဝ-
သေသတော ဓမ္မော ဝေ ဘူတောတိ ဓမ္မဘူ-
တော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၁။ (ခ) ထင်ရှားရှိသော
တရားသာလျှင် ဖြစ်သော။ တထာရူပေါ စ
ယသ္မာ သဘာဝတော ဓမ္မော ဝေါတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ
အရဟတိတိ အာဟ“ဓမ္မသဘာဝေါ”တိ။ ဒီ၊
ဋ္ဌိ၊၃။၄၁။ (ဂ) မှန်သောတရားသဖွယ်(ဖြစ်၍)
ဖြစ်သော။ ဓမ္မော ဝိယ ဘူတောတိ ဓမ္မဘူ-
တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၆။
(- ပဋိသံ။၃၇၅။ မဟာနိ။၁၃၈။) (ဃ)
စိတ်တော်ဖြင့် ကြံစည်၍ နှုတ်တော်ဖြင့် ရွတ်
ဆိုအပ်သော တရားဖြင့်ပြီးသော။ အဝိပရိတ-
သဘာဝဋ္ဌေန ပရိယတ္တိဓမ္မပဝတ္တနတော ဝါ
ဟဒယေန စိန္တေတွာ ဝါစာယ နိစ္ဆာရိတဓမ္မ-
မယောတိ ဓမ္မဘူတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မ၊ဃ၊
၂၃၅။ သံ၊၂။၃၁၅။ အံ၊၃။၄၄၀။) (၄)
မဖောက်မပြန် မှန်သော တရား(ဖြစ်၍)ဖြစ်
သော။ ဓမ္မော ဟုတော ဘူတော ဓမ္မဘူတော။
အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၃။

(၅) တရား-ကြောင့်ဖြစ်-သို့ရောက်-ကို
ဖြစ်စေတတ်-သော။ ဓမ္မဘူတော ဟိ ဘဂ-
ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။
(က) လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားကြောင့်ဖြစ်
သော။ (ခ) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားသို့
ရောက်သော။ ဓမ္မဘူတေဟိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄)-
တိ.....နဝလောကုတ္တရာဓမ္မတော ဝါ ဘူတေဟိ
ဇာတေဟိ၊ ဓမ္မံ ဝါ ပတ္တေဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၂။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။) (ဂ) ဗောဓိ-
ပက္ခိယ ၃၇-ပါးတရားကြောင့်ဖြစ်သော။(ဃ)

ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါးတရားသို့ ရောက်သော။
(င) ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါးတရားကို (သတ္တ-
လောကကို)ဖြစ်စေတတ်သော။ ဓမ္မာဗောဓိ-
ပက္ခိယာ ဗြဟ္မာ မဂ္ဂေါ၊ တေဟိ ဥပ္ပန္နတ္တာ၊
တေသံ ဝါ ပတ္တတ္တာ အဓိဂတတ္တာ၊ လော-
ကဿ စ တဒ္ဒပ္ပါဒနတော “ဓမ္မဘူတော ဗြဟ္မ-
ဘူတော”တိ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈၂။
(-မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၀၆။) (စ) ပုဂ္ဂိုလ်
တပါးနှင့် မဆက်ဆံသော ဉာဏ်တော် တရား
တော်သို့ရောက်သော။ အနညသာဓာရဏံ ဝါ
ဓမ္မံ ပတ္တောတိ ဓမ္မဘူတော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၂။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၀၆။

(၆) တရားသဘောဖြစ်သော။ ဓမ္မဘူ-
တေဟိ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄)တိ ဓမ္မကာယတာယ
ဓမ္မသဘာဝေဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ (၇)
အရိယမဂ်ဉာဏ်(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော။ ဓမ္မဘူတံ
အာဒါသံ ဓမ္မာဒါသံ၊ အရိယမဂ္ဂဉာဏသေတံ
အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၂။

ဓမ္မဘေဒန (န) [ဓမ္မ+ဘေဒန]တရားတို့၏ ပျက်
စီးခြင်း။ ဓမ္မဘေဒနဝသေန န ဘူတိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၃၉၈။

ဓမ္မဘေရိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဘေရိ] (၁) တရားဟူ
သောစည်၊ တရားစည်။ (၂) ရှေးထုံးတမ်း
စဉ်လာသဘောကို ဖော်ပြကြောင်းစည်။ (၃)
အသက်အလှူဒါနကို ပေးလှူခြင်းကို ဖော်ပြ
ကြောင်း စည်။ (၄) အာဟာနန္တ ဓမ္မဘေရိ ၊
မဒ္ဒန္တံ တိတ္ထိယေ ဂဏေ။ အပ၊၂။၄၃။ ဓမ္မ-
ဘေရိ (ဒု၊ဇ) -ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။ ဓမ္မဘေရိ-
ယာ (ဆ၊ဇ) -ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၄၁။ (၂) ဓမ္မဘေရိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆)-
န္တိ ပုရာဏသဘာဝသင်္ခါတဓမ္မဘေရိ။ ပါရာ၊
ယော။၁၅၁။ (၃) တေ ဂန္ဓာ ဗြာဟ္မဏေ
ပလာပေတွာ တံ ပါဏသဿံ ဗန္ဓနတော
မောစေတွာ နဂရေ ဓမ္မဘေရိ စရာပေသုံ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဓမ္မဘေရိ စရာပေသုံ ကောစိ

ကဉ္စိ ပါကံ မာ ဟနတူတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။
(-ဘေ၊ဋီ၊၁။၄၁၉။)

ဓမ္မဘောဂ (ပု) [ဓမ္မ+ဘောဂ] (က) တရားကို သုံးဆောင်ခြင်း။ (ခ) သုံးဆောင်အပ်သော တရား၊ တရားအသုံးအဆောင်။ (က) ဓမ္မဿ ဘူဉ္စနံ ဓမ္မဘောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (-အံ၊ ၁။၉၁။) (ခ) ဓမ္မောဇံ ဓမ္မဘောဂ (သံ၊၃။ ၁၄၀)။ ဥဘယေနပိ ဓမ္မပရိဘောဂေါ ကထိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ ဓမ္မဘောဂ(သံ၊ ၃။၁၄၀)။ ဓမ္မပရိဘောဂံ၊ ပရေဟိ သဒ္ဓိံ သံ-ဝိဘဇနဝသေန ပဝတ္တံ ဓမ္မသမ္ဘောဂန္တိ ဒေသ-နာဓမ္မမေဝ ဝဒတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဥဘယေနပိ ဓမ္မပရိဘောဂေါ ကထိတော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၆)”တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၉။

ဓမ္မမဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မ + မဂ္ဂ။ ဓမ္မ + အဂ္ဂ] တရား လမ်းခရီး၊ တရားလမ်းကြောင်း၊ (က) မြတ် သော တရားဟူသော နိဗ္ဗာန်၏ လမ်းခရီး။ (ခ) နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့်နှင့် တကွဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားမြတ်။ ဥပဒိ-သန္တော ဓမ္မမဂ္ဂံ။ မိလိန္ဒ။၂၀။ (က) (ခ) ဓမ္မမဂ္ဂ(သုတ္တနံ၊၃၀၈)။ ပရမဓမ္မဿ နိဗ္ဗာ-နဿ မဂ္ဂံ၊ ဓမ္မံ ဝါ အဂ္ဂံ သဟ ပဋိပဒါယ နိဗ္ဗာနံ။ သုတ္တနံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဓမ္မပစ္ဆိမိယ (န) [ဓမ္မ+ပစ္ဆိမိယ] (ခ) ပရိယတ် တရား၌ ဝန်တိုခြင်း။ (၂) ပါဠိဓမ္မ၌ ဝန်တို ခြင်း။ (ခ) ပရိယတ္တိဓမ္မေ မစ္ဆရိယံ ဓမ္မပစ္ဆိမိ-ယံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ ဓမ္မပစ္ဆိမိယံ(ပါ၊၉)-ဒိ၊ ၃။၁၉၅။ အံ၊၃။၂၅၁။ အဘိ၊ပု၊၁၂၂။ မဟာ-နိ။၂။၉၉၊၁၇၄။ စူဠနိ။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။ ဓမ္မပစ္ဆိမိယံ(ဒု၊၉)-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၉၀။ ဓမ္မပစ္ဆိ-ယေန(တ၊၉)- ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၆။ (၂) တန္တိ-ဓမ္မေယေဝ ပန ဓမ္မပစ္ဆိမိယံ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။)

ဓမ္မပစ္ဆိမိ (တိ) [ဓမ္မ+ပစ္ဆိမိ+တိ] (=ဓမ္မ+မသု +တိ)။ ထိ-၌-ပစ္ဆိမိနိ။ ပရိယတ်တရား-ပါဠိ ဓမ္မ-၌ ဝန်တို-ခြင်းရှိ-တတ်-သော။ သူ။ ဓမ္မပစ္ဆိမိ (အံ၊၂။၂၂၅)တိ ပရိယတ္တိဓမ္မပစ္ဆိမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ ဓမ္မပစ္ဆိမိနိ(အံ၊၂။၁၂၂)တိ ပရိ-ယတ္တိဓမ္မံ မစ္ဆရယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၅-၆။)

ဓမ္မမဏ္ဍပ (န၊ပု) [ဓမ္မ+မဏ္ဍပ။ (ဓမ္မံပုပ္ဖ-သံ)] တရားဟောရာမဏ္ဍပ်၊တရားမဏ္ဍပ်။ ဓမ္မမဏ္ဍပေ အာသနဒါနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ဓမ္မမတ္တဒဿန (တိ) [ဓမ္မမတ္တ+ဒဿန] (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားမျှကို ရှုမြင်တတ်သော (သော တာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်)။ ဓမ္မစက္ခုန္တိ ဓမ္မမတ္တဒဿနံ။ ဝဇီရ၊၄၀၅။

ဓမ္မမတ္တဒီပန (န၊ထိ) [ဓမ္မမတ္တ+ဒီပန] (ခ) (ပရ မတ်သဘော) တရားမျှကိုပြခြင်း။ (တိ)(၂) (ပရမတ်သဘော) တရားမျှကို ပြ-ကြောင်း ဖြစ်-သော။ ပုဒ်။(ခ)နန စ “သင်္ဂဟိတေန အ-သင်္ဂဟိတံ”န္တိ ဧတ္တာဝတာပိ အယမတ္တော လဗ္ဗ-တီတိ၊ န လဗ္ဗတိ တဿ ဓမ္မမတ္တဒီပနတော။ အနု၊ဋီ၊၃။၇။ (တိ)(၂) “အလုပ္ပိတတ္တ”န္တိ-အာဒိသု ဝိယ အညဿ ကိရိယာဘာဝဘူတ-တာ ဝိသေသန္တိ အာဒိကံ အနပေက္ခိတော ဓမ္မမတ္တဒီပနံ သဘာဝပဒံ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၉၄။ (-အနု၊ဋီ၊၁။၁၀၂။)

ဓမ္မမတ္တဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မမတ္တ+ဝိသိဋ္ဌ] (စိတ်ဟူ သော တရားမျှဖြင့် အထူးပြုအပ်သော (ပုဂ္ဂိုလ်)။ အထ ဝါ နယိဓ ဓမ္မမတ္တဝိသိဋ္ဌော ပုဂ္ဂလော ပုစ္ဆိတော။ မူလ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

ဓမ္မမတ္တသညာ (တိ) [ဓမ္မမတ္တ+သညာ] တရား မျှ၌ ဖြစ်သောသညာ။ ဓမ္မမတ္တသညာဝသေန ပဝတ္တာယ အနတ္တသညာယ သဗ္ဗဓမ္မအဘိနိ-ဝေသလက္ခဏတ္တာ ဓမ္မသညာ အနတ္တသညာယ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၃၀။

ဓမ္မမတ္တသမ္ဘဝ (ပု) [ဓမ္မမတ္တ+သမ္ဘဝ] (သင်္ခါရ
စသောအကျိုး)တရားမျှ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဝေဉ္စိ
ဟေတုအာယတ္တေ ဓမ္မမတ္တသမ္ဘဝေ သတ္တော
နုပလဗ္ဗတိ။ မူလဒ္ဓါ၂။၁၂။ (-အနုဒ္ဓါ၂။
၁၃။)

ဓမ္မမယ (တိ) [ဓမ္မ+မယ] (၁) (က) (လော-
ကုတ္တရာ)တရားဖြင့်ပြီးသော။ (ခ) (လော-
ကုတ္တရာ)တရားဖြစ်သော။ (၂) (က) ပညာ
ဖြင့်ပြီးသော။ (ခ) ပညာဖြစ်သော။ (၃)
(သမထဝိပဿနာ)တရားကြောင့် ဖြစ်သော။
(၄) (သီလ, သမာဓိ, ပညာ) တရားအစု။
(၅) ဓမ္မာယတန။

(၁) (က) (ခ) ဓမ္မမယံ ပါသာဒ (ဝိပဿနာ)။
၆။ ဒီ၂။၃၃။ မ၊၁။၂၂။ မ၊၂။၂၉။ သံ၊၁။
၁၃၉။ ဣတိဝုတ်။၂၁။ မဟာနိ။၂၀။ စူဠနိ။
၁၇၇။ နိဗ္ဗာနကုတ္တရာဓမ္မမာဟ။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၅။ ဒီ၊၃။၂။၆၅။ မ၊၃။၂။၁၃၄။ သံ၊
၁။၂၃၃။ (-ဒီ၊၄။၂။၁၃၄။ ဒီ၊၄။၃။၄၉။ သံ၊
၄။၃။၃၁။ စေတိ၊၄။၁၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇။
ဝိမတိ၊၂။၇။ ဒီ၊၃။၁။၃၉။ ဒီ၊၃။၃။၄၁။
၁၄၇။) (၂) (က) (ခ) သမန္တစက္ခု ဘဂ-
ဝါ ဓမ္မမယံ (ဝိပဿနာ)။ ဒီ၊၂။၃၃။ မ၊၁။၂၂။
မ၊၂။၂၉။ သံ၊၁။၁၃၉။ ဣတိဝုတ်။၂၁။
မဟာနိ။၂၀။ စူဠနိ။၁၇၇။ ပညာမယံ ပါ-
သာဒမာရုပ္ပ။ ဝိ၊၄။၃။၂၄၄။ ဒီ၊၄။၂။၆၁။
မ၊၄။၂။၇၃။ သံ၊၄။၁။၁၇၃။ ဣတိဝုတ်။၄။၁၄၇။
မဟာနိ။၄။၃၃၉။ ပညာပရိယာယော ဝါ ဣဓ
(ဓမ္မမယေ) ဓမ္မ-သဒ္ဓေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅။
ဒီ၊၃။၂။၆၅။ မ၊၃။၂။၁၃၄။ သံ၊၃။၁။၂၃၄။
(၃) ဓမ္မမယ (ဒီ၊၄။၁။၂၁၂)။ သမထဝိ-
ပဿနာဓမ္မေန နိဗ္ဗတ္တံ။ သီ၊၃။သစ်၊၂။၁၉၅။
(-သာရတ္ထ၊၃။၁၇။) (၄) အပိစ ဓမ္မမယ-
(ဒီ၊၄။၁။၂၁၂)။ သီလာဒိတိဝိဓဓမ္မက္ခန္ဓာ-
ယောဝ မယ-သဒ္ဓဿ သကတ္တေ ပဝတ္တနတော။
သီ၊၃။သစ်၊၂။၁၉၅။ (၅) မနော ဘိက္ခဝေ

ပုရိသဿ သမုဒ္ဓေါ။ တဿ ဓမ္မမယော ဝေ-
ဂေါ။ သံ၊၂။၃၆၇။ နေတ္ထိ။၁၃၄။ ရူပမယ
(နေတ္ထိ၊၄။၂၄၇)လည်းကြည့်။

ဓမ္မမယပုပ္ဖမာလဂုဋ္ဌ (ပု) [ဓမ္မမယ^၁+ပုပ္ဖမာလာ-
ဂုဋ္ဌ] တရားဖြင့်ပြီးသော ပန်းကုံး၊ တရားပန်း
ကုံး။ ဓမ္မပုပ္ဖဂုဋ္ဌ-ကြည့်။

ဓမ္မမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာ (ထိ၊န) [ဓမ္မမဟတ္တ+
ပစ္စဝေက္ခဏာ] တရားတော်၏ ဖြစ်သည်၏
အဖြစ်ကို ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။ အပါယဘယပစ္စ-
ဝေက္ခဏာ၊ ဂမနဝိထိပစ္စဝေက္ခဏာ၊ ဓမ္မမဟတ္တ-
ပစ္စဝေက္ခဏာ။ သီ၊၃။သစ်၊၁။၂၇၁။

ဓမ္မမဟန္တ (တိ) [ဓမ္မ+မဟန္တ။ (ဓမ္မမဟတ်-သံ၊
ဓမ္မမဟတ်-ပြာ)] မြတ်သောအရဟတ္တမဂ်၊အရ
ဟတ္တဖိုလ် တရားရှိသော။ ဘိက္ခဝေ စူဠပန္န-
ကော မံ နိဿာယ ဣဒါနိ တာဝ ဓမ္မေသု
ဓမ္မမဟန္တတံ ပတ္တော။ ဇာ၊၄။၁။၁၃၆။၁၃၉။

ဓမ္မမာမက (တိ) [ဓမ္မ+မာမက] တရားကို မြတ်
နိုးသောသူ။ မာမကောတိ ဗုဒ္ဓမာမကော
ဓမ္မမာမကော သံသမာမကော။ မဟာနိ။
၉၆။၂၉၇။ ဓမ္မမာမကော(ပု၊ပ၊ဇ)-ဝိ၊၄။၃။
၂၉၂။ ဓမ္မ၊၄။၁။၁၃၂။ ဥဒါန၊၄။၁၀၁။ အပ၊
၄။၁။၂၇။ ဇာ၊၄။၁။၃၁၇။ ဓမ္မမာမကာ
(ထိ၊ပ၊ဇ)- ဇာ၊၄။၃။၁၆၉။ ဓမ္မမာမကာ
(ပု၊ပ၊ဗ)- မ၊၄။၃။၇၃။ သံ၊၄။၂။၃၁၂။

ဓမ္မမာလာ (ထိ) [ဓမ္မ+မာလာ] (ဗောဓိပက္ခိယ
၃၇-ပါး) တရားပန်း။ ဓမ္မမာလံ ဝိဘဠိယာ-
(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၉)တိ သတ္တတိသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မ-
ကုသုမမာလံ ဝိဘဠိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၃၁၃။

ဓမ္မမိတ္တ (ပု) [ဓမ္မ+မိတ္တ။ (ဓမ္မမိတြ-သံ)] ဓမ္မ
မိတ္တ အမည်ရှိသော ရဟန်း။ (ယင်းသည်
B-E ၁၅၁၇-၁၅၃၇-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်းတက်
သော စတုတ္ထမဟိန္ဒမင်းလက်ထက်တွင် ပေါ်
ထွန်းခဲ့သည်။ သိတ္တဂါမဉ္ဇာ သိတ္တဂါမပရိ-

ဝေဏဉ် သီတင်းသုံးခဲ့သည်။ အဘိဓမ္မာ၏ အပွင့်ကျမ်းတကျမ်းကိုလည်း ပြုစီရင်ခဲ့သည်။ D.P.။) ထေရေန ဓမ္မမိတ္တေန၊ သိတ္တဂါမကဝါသိနာ။ ပူဇယိတောန ကာရေသိ၊ အဘိဓမ္မဿ ဝဏ္ဏနံ။ မဟာဝံသ၊ ၂။ ၂၅။

ဓမ္မပုဒ (န) [ဓမ္မ + ပုဒ] တရား - ကို အဦးမူ - ပြောင်း - ခြင်း။ တံ သန္ဓာယာတိ ဓမ္မပုဒေန ပုဂ္ဂလဂ္ဂဟဏံ သန္ဓာယ။ မ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၅။ (- အနုဇိ၊ ၂။ ၈။)

ဓမ္မမူလပရိယာယ (ပု) [ဓမ္မ + မူလ + ပရိယာယ] (၁) တရား (အားလုံး) တို့၏ အသာဓာရဏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော အကြောင်း။ (၂) တရား (အားလုံး) တို့နှင့် မဆက်ဆံသော အကြောင်းရင်းဖြစ်သော အကြောင်း။ (၃) တရား (အားလုံး) တို့၏ အကြောင်းရင်း ဒေသနာ။ (၁) (၂) (၃) သဗ္ဗဓမ္မမူလပရိယာယံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေသာမိ။ မ၊ ၁။ ၁။ “သဗ္ဗဓမ္မမူလပရိယာယ” နှို တွေ့ သဗ္ဗေသံ ဓမ္မာနံ အသာဓာရဏဟေတုသညိတံ ကာရဏန္တိ ဝါ သဗ္ဗေသံ ဓမ္မာနံ ကာရဏဒေသနန္တိ ဝါ ဝေ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နေယျတ္ထတ္တာ စဿ သုတ္တဿ န စတုဘူမကာပိ သဘာဝဓမ္မာ သဗ္ဗဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သက္ကာယပရိယာပနာ ပန တေဘူမကာ ဓမ္မာဝ အနဝသေသတော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ၁။ ၁၉။ (- မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၆၆။)

ဓမ္မမေဃ (ပု) [ဓမ္မ + မေဃ] (၁) တရား (ဟူသော) မိုးရေ။ (၂) ဝေါဟာရ ပရမတ္ထ ဒေသနာ ဟု ဆိုအပ်သော - မိုး - မိုးရေ။ (၁) ဓမ္မမေဃ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၈) နှို ဓမ္မဝဿံ ဓမ္မဝဿနကော ဗုဒ္ဓမေဃော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၉။ ၂၇။ ဓမ္မမေဃော (ပါဠိ) - အပါ၊ ၁။ ၄၆။ ဓမ္မမေဃံ (ဒု၊ ၆) - ထေရ်၊ ၁။ ၁၅။ ဓမ္မမေဃေန (တ၊ ၆) - အပါ၊ ၁။ ၇၊ ၄၆။ အပါ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၇။ ထေရ်၊ ၁။ ၄၆။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၈၁။

ဓမ္မမေဃဿ (ဆ၊ ၆) - အပါ၊ ၁။ ၄၆။ (၂) ဓမ္မမေဃေန ဝေါဟာရပရမတ္ထဒေသနာသင်္ခါတမေဃေန။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဓမ္မမေဃ (ပု) [ဓမ္မ + မေဃ + ဝဿန။] နောက်ပုဒ်ကျေ။] တရားဒေသနာဟူသော မိုးရွာသွန်းခြင်း။ ဓမ္မမေဃေနာ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၇) တိ ဓမ္မကတာမေဃဝဿေန။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၉။ ၂၆၄။

ဓမ္မမေဃ (ပု) [ဓမ္မ + မေဃ + နာဒ။] နောက်ပုဒ်ကျေ။] တရားဒေသနာတော် ဟူသော မိုးချုန်းသံ၊ မိုးချုန်းသံပမာ တရားဒေသနာ။ ဓမ္မမေဃေန ဝဿန္တေ ဓမ္မဒေသနာမယေန နာဒေန။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဓမ္မမေဃဝဿန (န) [ဓမ္မမေဃ + ဝဿန] တရားမိုးရွာခြင်း။ စတုဒ္ဓိပိကမဟာမေဃဝဿနံ မဟတော ဓမ္မမေဃဝဿနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၃၄။

ဓမ္မမုနိဇ္ဈာပိတပါပသမ္ပ (တိ) [ဓမ္မ + အမ္ပ + နိဇ္ဈာပိတ + ပါပ + သမ္ပ] အရိယာမဂ် တရားရေစင်ဖြင့် ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှု အပူရှိသော၊ မကောင်းမှုအပူကို အရိယာမဂ် ရေစင်ဖြင့် ငြိမ်းစေပြီးသော၊ သူ (တရားရှင်)။ ဓမ္မမုနိဇ္ဈာပိတပါပသမ္ပ၊ ဝန္တာမဟံ ဗုဒ္ဓမဟမ္ပဝန္တိ။ ဝိ၊ နိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။

ဓမ္မယန္တ (န) [ဓမ္မ + ယန္တ] တရားဟူသော ယန္တရားစက်။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇတထာဂတော ပရိပက္ကမာနသေ သတ္တေ ဗောဓေန္တော ဓမ္မယန္တမတိ ပိဋကတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၆၇။

ဓမ္မယမက (န) [ဓမ္မ + ယမက] (၁) (အနုလောမ၊ ပဋိလောမ) ပါဠိဓမ္မ အစုံ (တိ) (၂) ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတ တရားတို့ကို အနုလောမ-ပဋိလောမအစုံ သနိဋ္ဌာန်-သံသယ အစုံ ပုစ္ဆာ-ဝိသုဒ္ဓိနာ အစုံတို့ဖြင့် ဟောရာ ဖြစ်သော ကျမ်း၊ ဓမ္မယမိုက်ကျမ်း။ (ယင်းကျမ်းသည် ယမိုက် ၁၀-ကျမ်းတို့တွင် ၉-ခုမြောက်

ကျမ်း ဖြစ်၏။ ယမက၊၃။၁-၇။) (၁) တေသညေဝ အတ္တာနံ ဝသေန အနုလောမ-ပဋိလောမတော ပဝတ္ထပါဠိဓမ္မဝသေန ဓမ္မ-ယမကန္တိ ဝါ....တိဓာ ယမကဘာဝေါ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၂၇။ လူဒါနိ....စိတ္တယ-မကနန္တရံ ဒေသိတဿ ဓမ္မယမကဿ ဝဏ္ဏနာ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။ (-အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၉။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၂၇၇၊၃၃၆၊၃၃၇။)

ဓမ္မယာဂ (ပု) [ဓမ္မ+ယာဂ] (၁) တရား အလှူဟူသော ယဇ်၊ တရားအလှူယဇ်။ (၂) တရားဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ (တိ) (၃) တရားကို ပူဇော်ကြောင်းဖြစ်သော (အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ)။ (၁) ဓမ္မယာဂ (ဒီ၊၃။၁၂၆) နှစ် ဓမ္မဒါနယညံ။ ဒီ၊၃။၁၁၂။ ဓမ္မယာဂေါ (ပ၊၁) -သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ ဓမ္မယာဂါ(ပ၊ပ၊၁) -ဣတိဝုတ်၊၄။၃၀၈။ ဓမ္မယာဂံ(ဒ၊၁) -ဒီ၊ ၃။၁၂၆။ မိလိန္ဒ၊၂၀။ ဓမ္မယာဂဿ (ဆ၊၁) -သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။ (၂) အာမိသယာဂေါ စ ဓမ္မယာဂေါစ။ အံ၊၁။၉၀။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၄။ (တိ) (၃) ဓမ္မယာဂ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၇) နှစ် ဓမ္မ ယဇေတိ ပူဇေတိ ဧတေနာတိ ဓမ္မယာဂေါ။ ဇာ၊ဋီ၊၁၆။၅၁၅။

ဓမ္မယာဂပဉ္စ (တိ) [ဓမ္မယာဂ + ပဉ္စ] တရားကို ပူဇော်ကြောင်းဖြစ်သော - အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ၊ ဓမ္မယာဂပြဿနာ။ ပါကင်္ခ ကတာ ကထေဟိတိ မြာဟန္တ ဓမ္မယာဂပဉ္စ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၉။ (-ဇိဝ၊၆၆၊၆၇၊၆၈၊၆၉။)

ဓမ္မယာဂယဇန (န) [ဓမ္မယာဂ+ယဇန] တရား အလှူဟူသောယဇ်ကိုပူဇော်ခြင်း။ ဓမ္မယာဂ-ယဇနတ္ထာယ ပဟူတဇိဝါသုဇာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄။

ဓမ္မယာဂယဇနဌာန (န) [ဓမ္မယာဂ+ယဇန+ ဌာန] တရားအလှူပူဇော်ရာအရပ်။ ဧဝံ ဓမ္မ-ယာဂယဇနဌာနဌေန ဟဒယံ ဇောတိဌာနံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄။

အသိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၉-ပ-မ-ဗသ-စ

ဓမ္မယာန (န) [ဓမ္မ+ယာန] (မဂ္ဂင် ဂ-ပါး) တရား ယဉ် (အရိယ အဋ္ဌဂီက မဂ်)။ အရိယဿ အဋ္ဌဂီကဿ မဂ္ဂဿ အဓိဝစနံ.....ဓမ္မယာနံ ဣတိပိ။ သံ၊၃။၅။ ဓမ္မဘူတတ္တာ ယာနတ္တာ စ ဓမ္မယာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။

ဓမ္မယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ + ယုတ္တ။ (ဓမ္မယုတ္တ-သံ)] (၁) တရားနှင့် - ယဉ် - စပ် - သော။ (၂) အကြောင်းနှင့် - ယဉ် - စပ် - သော။ (၁) ဓမ္မ-ကာတိ ဓမ္မယုတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဓမ္မယုတ္တော (ပ၊ပ၊၁) - ဇာ၊၂။၈၆။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၈။ ဓမ္မယုတ္တေန (န၊တ၊၁) - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ ဓမ္မယုတ္တေဟိ (ပ၊တ၊၁) - အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ (၂) သုတ္တာန ဂါထာ တဝ ဓမ္မယုတ္တာ။ ဇာ၊၁။၁၀၅၊၁၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။ ဓမ္မယုတ္တာတိ ကာရဏယုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ အတ္တယုတ္တံ ဓမ္မယုတ္တံ ကထံ ကထေသာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ (-မ၊၂။ ၃၀၃။ ထေရ၊၃၃၃။)

ဓမ္မယုတ္တိ (တိ) [ဓမ္မ+ယုတ္တိ] သင့်လျော်သော တရားသဘော။ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇနသဘာ-ဝဿ အနဝပောဓတော ဓမ္မယုတ္တိ အတိ-ဓာဝန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၂။

ဓမ္မယုဒ္ဓ (န) [ဓမ္မ+ယုဒ္ဓ] တရားစစ်ထိုးခြင်း။ ဓမ္မယုဒ္ဓံ နာမ ကရိဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၈။ (-၂၄၉။)

ဓမ္မယုဒ္ဓမဏ္ဍလ (န) [ဓမ္မယုဒ္ဓ+မဏ္ဍလ] တရား စစ်ထိုးရာ (ဖြစ်သော ဝန်းဝိုင်းသော) အရပ်၊ တရားစစ်မြေပြင်။ ပစ္စိမဒ္ဓါရေ ဓမ္မယုဒ္ဓမဏ္ဍလံ သဇ္ဇာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၉။

ဓမ္မယူပ (ပု) [ဓမ္မ + ယူပ။ (ဓမ္မယူပ-သံ)] (က) တရားယဇ်တိုင်။ (ခ) တရားပြာသာဒ်။ (ဗိဿဏိုး၏-ဂုဏ်ရည်-ဂုဏ်ပုဒ်။ P.S.D.) ဥဿာပေန္တော ဓမ္မယူပံ။ မိလိန္ဒ၊၂၀။

ဓမ္မယောဂ (တိ) [ဓမ္မ+ယောဂ] တရား-၌-
ကို-လုံးပမ်း-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ခြင်း
ရှိသော၊ သူ(ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်)။ ဓမ္မေ ယော-
ဂေါ အနုယောဂေါ တေသန္တိ ဓမ္မယောဂါ၊
ဓမ္မကထိကာနံ တေ နာမံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။
(-အံ၊ ၂။ ၁၁၇။)

ဓမ္မရ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓမ္မရလူမျိုး။ (ပြာ၊
ဓာန်-၌ ဓမ္မယ-ပုဒ်ကို တွေ့ရ၏။ တရားဟော
တတ်သူ-ဟု ဆို၏။) ဓမ္မရာ နိဂ္ဂမာနုသ။
အပါ၊ ၁။ ၄၂။

ဓမ္မရက္ခ (တိ) [ဓမ္မ+ရက္ခ+ဏ။ (ဓမ္မရက္ခ-သံ)]
တရားကိုစောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ (အင်္ဂါ
၉-ပါးရှိသော သာသနာတော်ကို ဆောင်စွမ်း
နိုင်သူသည် ဓမ္မရက္ခ မည်၏။) ဝေဇ္ဇပါ ခေါ
မဟာရာဇ ဘိက္ခု။ “ဘဂဝတော ဓမ္မနဂရေ
ဓမ္မရက္ခာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၆။

ဓမ္မရက္ခိတ (တိ) [ဓမ္မ+ရက္ခိတ။ (ဓမ္မရက္ခိတ-သံ)]
(၁) တရားကျင့်ဖက် ‘သီတင်းသုံးဖော်’တို့
သည် စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ သူ။ (၂)
တရားသည် စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ သူ။
(၃) ၅-ပါး သီလတရားကို စောင့်ရှောက်တတ်
သော၊ သူ။ (၄) ဆန္ဒာဂတိ၊ ဒေါသာဂတိ၊
ဘယာဂတိ၊ မောဟာဂတိ-ဟူသော အဂတိ
တရားသို့ မလားမရောက်ပဲ တရားကို စောင့်
ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ (၅) မင်းကျင့် ၁၀-
ပါးတရားဖြင့် စောင့်ရှောက်အပ်သော (တိုင်း
ပြည်၊ တိုင်းပြည်နေသူ လူအပေါင်း)။ (၆)
ဓမ္မရက္ခိတ-အမည်ရှိသော၊ သူ။

(က) ယောနကဓမ္မရက္ခိတထေရ်။ (ယင်း
သည် B.E. ၂၃၆-ခုနှစ် တတိယသံဂါယနာ
သဘင်အပြီးတွင် အရှင်မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿ
ထေရ် စေလွှတ်ချက်အရ အပရန္တတိုင်း
သို့ သာသနာပြု ကြွတော်မူသည်။ D.P.)
ယောနက ဓမ္မရက္ခိတထေရ် (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀)
လည်း ကြည့်။ (ခ) မဟာဓမ္မရက္ခိတထေရ်။

(ယင်း-သည် B.E. ၂၃၆-ခုနှစ် တတိယ သံဂါ
ယနာသဘင် အပြီးတွင် မဟာရဋ္ဌတိုင်းသို့
သာသနာပြု ကြွတော်မူသည်။ D.P.)
မဟာဓမ္မရက္ခိတထေရ် (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀) လည်း
ကြည့်။ (ဂ) ဓမ္မရက္ခိတထေရ်။ (ယင်း
သည် B.E. ၃၈၃-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်းတက်
သည့် ဒုဠ္ဏဂါမဏိမင်းကြီး ကောင်းမှုတော်
မဟာစေတီ အုတ်မြစ်ချပွဲသို့ ကောသမ္မိပြည်
ဆောသိတာရုံ ကျောင်းတိုက်မှ ရဟန်း
၃-သောင်းဖြင့် ကြွတော်မူသည်။ ဥရုဓမ္မ-
ရက္ခိတ။ မဟာဝံသ၊ ၂၉။ ၃၄-ကြည့်။) (ဃ)
အရှင်နာဂသိန်အား ပိဋက ၃-ပုံ သင်ပေးသူ
B.E. ၅၀၀-ခုနှစ်တွင် ပေါ်ထွန်းသော ပါဠိ
ပုတ်မြို့ အာသောကာရာမ ကျောင်းတိုက်
အရှင် ဓမ္မရက္ခိတထေရ်။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၊ ၁၇။
(င) အရှင်ဓမ္မပါလအား နေတ္တိအဋ္ဌကထာ
ရေးရန် တောင်းပန်သူ အရှင်ဓမ္မရက္ခိတထေရ်။
ဓမ္မရက္ခိတ (နေတ္တိ၊ ၄။ ၁။ D.P.) ကြည့်။
(စ) သီဟိုဠ်ကျွန်း ကိတ္တိသီရိရာဇသိ ဟမင်း
လက်ထက်တွင် ထင်ရှားသော ဓမ္မရက္ခိတ
ထေရ်။ ဓမ္မရက္ခိတ ယတိန္ဒ-ကြည့်။ D. P.
လည်း ကြည့်။ (B.E. ၄၅၅-ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်
ကျွန်း အာလောကလိုဏ်၌ ပြုလုပ်သည့်
ပေါတ္တကာဓူဠ စတုတ္ထသံဂါယနာ နာယက
အရှင်မဟာဓမ္မရက္ခိတထေရ်ဟုလည်း ရှိသေး
၏။)

(၁) ဓမ္မရက္ခိတာ နာမ သဟဓမ္မိကာ
ရက္ခန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဓမ္မရက္ခိတာ (သံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၃၅) တိ သဟဓမ္မေဟိ ရက္ခိတာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၄၂။ ဓမ္မရက္ခိတာ (ထိ၊ ပါ၊ ၆) - ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၄၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဓမ္မ-
ရက္ခိတာ (ထိ၊ ပါ၊ ၁၂) - မ၊ ၁။ ၃၅၅။ မ၊ ၃။ ၉၄။
အံ၊ ၃။ ၄၇၃။ (၂) (၃) အဇေယျာ ဓမ္မရက္ခိ-
တာ။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၃။ ကိ ကာရဏာ ဓမ္မရက္ခိ-
တာ၊ ယသ္မာ ဓမ္မေန ရက္ခိတာ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (-၅။) (၄) ဓမ္မဿ ဂုတ္တော

ဓမ္မရက္ခိတော ဓမ္မရက္ခိတော ဓမ္မောဇပညာယ
သမန္နာဂတော။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၄၂။ (၅)
ကဒါဟံ ဝေဒေဟေ ဖိတေ၊ နိစိတေ ဓမ္မ-
ရက္ခိတေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၅၇။ တံ
တယာ ဓမ္မရက္ခိတံ တဝ ရဋ္ဌံ ဝိဒ္ဓိသေန္တိ။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၆၉။ (၆) နာနာနာမာတံ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော
ဓမ္မရက္ခိတောတိ အာဒိနာမဝသေန ဝိဝိဓနာ-
မာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ ဓမ္မရက္ခိတော (ပု၊ ပ၊
၆) - ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၆။ သုတ္တ-
နိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၉။ ဓမ္မရက္ခိတံ
(ပု၊ ဒု၊ ၆) - ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၁၀။ ဓမ္မရက္ခိတဿ (ပု၊ ဆ၊
၆) - ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။ ဝဇီရ။ ၄၃၃။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၆၆။

ဓမ္မရက္ခိတဘာဝ (ပု) (ဓမ္မရက္ခိတ + ဘာဝ) တရား
ကျင့်ဖက် သိတင်းသုံးဖော်တို့သည် စောင့်
ရှောက်အပ်သူ၏အဖြစ်။ န ဟိ ဘိက္ခုနီယာ
ဓမ္မရက္ခိတဘာဝေါ အတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆။

ဓမ္မရက္ခိတယတိန္ဒ (ပု) [ဓမ္မရက္ခိတယတိ + ဣန္ဒ။
ဓမ္မရက္ခိတ + ယတိန္ဒ] ဓမ္မရက္ခိတသာသနာပိုင်
ရဟန်းတော်၊ ဓမ္မရက္ခိတရဟန်းမင်း။ ဓမ္မ-
ရက္ခိတ ယတိန္ဒဿ၊ ပါပေသိ သုမနော တဒါ။
မဟာဝံသ၊ ၉၈။ ၃၀၄။

ဓမ္မရဇ္ဇဒါယဇ္ဇ (န) [ဓမ္မရဇ္ဇ + ဒါယဇ္ဇ] တရားမင်း
၏အဖြစ် - ဌိ - ဖြင့် - ပေးအပ်သော အမွေကို
ယူတတ်သူ၏အဖြစ်၊ တရားမင်းအဖြစ် အမွေ
ဆက်ခံသူ။ ဣဒါနိ မညေ ဘဂဝတော ဓမ္မ-
ရဇ္ဇဒါယဇ္ဇံ (ဓမ္မရဇ္ဇေ ဒါယဇ္ဇံ။ သျှာ။ ဓမ္မ-
ဒါယဇ္ဇံ၊ က) ပတွာ ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော။ ခုဒ္ဒက၊
၄။ ၈၄။

ဓမ္မရဇ္ဇပတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မရဇ္ဇ + ပတ္တိ] တရားမင်း၏
အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ တတ္ထ ပညာယဿ
ဓမ္မရဇ္ဇပတ္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃။

ဓမ္မရဇ္ဇ (ထိ၊ န) [ဓမ္မ + ရဇ္ဇ။ ဓမ္မ + အာသန +
ရဇ္ဇ။] (၁) စေတိနှင့်ဗောဓိပင်၌ ပန်းသီရန်
ဖွဲ့ချည်အပ်သောကြိုး။ (၂) တရားဟောသော

နေရာ၌ ဖွဲ့သီအပ်သော ကြိုး။ (ကြိုးနှင့်
စေတိ သို့မဟုတ် ကြိုးနှင့်ဗောဓိပင် အကြား
ပန်းများကို သွင်းညှပ်၍ ပူဇော်ရန် စေတိ
သို့မဟုတ် ဗောဓိပင်ကို လှည့်ပတ်၍ ဖွဲ့ထား
သည့်ကြိုးကို “ဓမ္မရဇ္ဇ”ဟု ခေါ်၏။ မဟာ-
ဂဏ္ဍိနှင့် မဇ္ဈိမဂဏ္ဍိပုဒ်။ ကြိုးလွန်းအကြား
ပန်းများကို သွင်း၍ ရနိုင်လောက်အောင်
လျှော့လျှော့ကျစ်ပြီးလျှင် စေတိစသည်တို့၏
ပတ်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်လျက် ဖွဲ့ထားအပ်သော
ကြိုးကို ဓမ္မရဇ္ဇဟု ခေါ်သည်။ ဂဏ္ဍိပုဒ်။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁။ ဓမ္မရဇ္ဇ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀။) စေတိယံ ဝါ ဗောဓိံ ဝါ
ပုပ္ဖပဝေသနတ္ထံ အာဝဇ္ဇိတွာ ဗဒ္ဓရဇ္ဇ။ ဝဇီရ။
၂၀၇-၈။ ဓမ္မရဇ္ဇန္တိ သိထိလံ ဝဇ္ဇိကံ ရဇ္ဇံ
ကတွာ ဗောဓိံ ဝါ စေတိယံ ဝါ ပရိက္ခိပိတွာ
ဓမ္မာသနေ ဝါ လမ္ဗိတွာ တတ္ထ ပုပ္ပါနိ ပဝေ-
သေန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁။ (-ဝိမတိ၊ ၁။
၃၀၁။)

ဓမ္မရတ (တိ) [ဓမ္မ + ရတ။ (ဓမီရတ-သံ)] (၁)
တရား၌ မွေ့လျော်သော၊ (က) သမထ
ဝိပဿနာတရား၌ မွေ့လျော်သောသူ။ (ခ)
ကုသိုလ်တရား၌ မွေ့လျော်သောသူ။ (ဂ)
သုစရိုက် ၃-ပါးတရား၌ မွေ့လျော်သောသူ။
(၂) ဓမ္မာရုံ၌ မွေ့လျော်သောသူ။ (၃)
ဓမ္မေ ရတော အဘိရတောတိ ဓမ္မရတော။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၇။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။)
(က) ဓမ္မာရာမော ဓမ္မရတော။ ဓမ္မ၊ ၆၆။
တတ္ထ နိဝါသဋ္ဌေန သမထဝိပဿနာဓမ္မော
အာရာမော အဿာတိ ဓမ္မာရာမော။ တသ္မိံ -
ယေဝ ဓမ္မေ ရတောတိ ဓမ္မရတော။ ဓမ္မာ၊ ၄။
၂။ ၃၆၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၂၅၀။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၇။
ထေရီ၊ ၄၃၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀။) (ခ) အရိ-
ယဉ္ဇ သံထောမယန္တော၊ သဒါ ဓမ္မရတာ ဇနာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၀။ (ဂ) ဓမ္မရတော (ဇာ၊ ၁။ ၃၆၅) -
တိ.... တိဝိသေသရိတဓမ္မရတော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၂။ (၂) ဓမ္မရတော ဓမ္မသမ္ဗုဒ္ဓိတော။ မ၊

၂။၁၇၁။ ရူပရဟ (မာဠု။၃။၁၄၉)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဓမ္မရတန (ပု၊န) [ဓမ္မ+ရတန။ (ဓမ္မရတု-သံ၊ ဓမ္မရယဏ-ပြာ) တရားရတနာ၊ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော တရား။ သော ဟိ ဓမ္မရတနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၉။ အာမိသရတနဉ္စ ဓမ္မရတနဉ္စ။ အံ၊၁။၉၃။ ဓမ္မရတနံ(န၊ပါး)- ဒီ၊ဠ၊၃။၉၁။ သံ၊ဠ၊၂။၂၂၃။ အံ၊ဠ၊၁။၂၄၇။ အံ၊ဠ၊၂။၆၁။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၄၃၂။ ဓမ္မရတနံ (ဒု၊ ၆)-မဟာနိ။၁၁၀၊၃၈၃။ စူဠနိ။၂၆။ ဓမ္မရတနေန(တ၊၆)-မာဠု၊၃။၁၈။ သံ၊ဠ၊၃။၉၃။ ဓမ္မရတနဿ (စ၊၆)-ဇာ၊ဠ၊၄။၃၆၉။ ဓမ္မရတနဿ(ဆ၊၆)- နေတ္ထိ။၁၅၂။ ဥဒါန၊ဠ။ ၃၂၄။ သီ၊ဠ၊သစ်၊၁။၂၀။

ဓမ္မရတနဘဏ္ဍ (န) [ဓမ္မရတန+ဘဏ္ဍ။ (ဓမ္မရတုဘံ-သံ)] တရားရတနာဟူသောဘဏ္ဍာ။ ဧဝံ ခိဏာသဝေါပိ ဓမ္မရတနဘဏ္ဍံ သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆိ- တွာ။ သီ၊ဠ၊သစ်၊၁။၁၁၅။

ဓမ္မရတနဘောဂ (ပု) [ဓမ္မရတန+ဘောဂ] တရား ရတနာဟူသော အသုံး အဆောင်။ ဘိက္ခု။ ဓမ္မရတနဘောဂေန...ဘောဂိနော။ မိလိန္ဒ။၃၇၂။

ဓမ္မရတနမူလက (တိ) [ဓမ္မရတန+မူလ+က] တရား ရတနာလျှင် အကြောင်း ရှိသော။ တေသု စ ဓမ္မရတနမူလကံ သံသရတနံ။ သီ၊ဠ၊ သစ်၊၁။၅။

ဓမ္မရတနဝဿ (န) [ဓမ္မရတန+ဝဿ] တရား ရတနာ (ဟူသော) မိုး၊ မိုးနှင့်တူသော တရားရတနာ။ ဓမ္မရတနဝဿံ ဝဿေန္တော။ ဝိ၊ဠ၊၁။၅၉။ သီလာဒိကုသလဓမ္မသန္ဓဿနာ- ဒိဓမ္မရတနဝဿံ။ ဝဇီရ။၆၂။ (- သာရတ္ထ၊၃။ ၁၉၈။ ဝိမတိ၊၁။၉၇။ ဒီ၊ဠ၊၁။၃၂၁။ သီ၊ဠ၊ သစ်၊၂။၂၉၉။)

ဓမ္မရတနသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဓမ္မရတန+သိဒ္ဓိ] တရား ရတနာ၏ ပြီးခြင်း။ ဝေသာရဇ္ဇေဟိ ဓမ္မရတနသိဒ္ဓိ။ ဣတိဝုတ်၊ဠ။၁၄။

ဓမ္မရတနာနုပါလက (တိ) [ဓမ္မရတန + အနု-ပါလက] တရားရတနာကို-စောင့်ရှောက်- ဆက်လက်စောင့်ရှောက် - တတ်သော၊သို့။ ဓမ္မရတနာနုပါလကော (ခိဏာသဝေါ)။ ဝိမ- တိ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဠ၊၁။၃၁။ သီ၊ဠ၊သစ်၊၁။၁၁၀။ မာဠီ၊၂။၈၈။ မူလဠ၊၁။၂၂။

ဓမ္မရတနပဋ္ဌာနသိဒ္ဓိ(ထိ) [ဓမ္မရတန+ဥပဋ္ဌာန+ သိဒ္ဓိ] တရားရတနာကို ဆည်းကပ်လုပ်ကျွေး ခြင်း၏ ပြီးခြင်း။ ဗုဒ္ဓရတနသံသရတနပဋ္ဌာ- နေဟေဝ ဓမ္မရတနပဋ္ဌာနသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၂၇၁။

ဓမ္မရတိ (ထိ) [ဓမ္မ + ရတိ။ (ဓမ္မရတိ-သံ)] တရား၌မွေ့လျော်ခြင်း။ (က) လောကုတ္တရာ တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ် တရား (နှင့်) နိဗ္ဗာန်တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (ဂ) သတိပဋ္ဌာန် စသော ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါးတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (ဃ) အရ ဟတ္တဖိုလ်တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (င) ဝိပဿနာတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ (စ) သမထ ဝိပဿနာ တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။

တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ သဗ္ဗရတိ* ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ။ ဓမ္မ။၆၄။ (- ခုဒ္ဒက၊ဠ။၁၁၈။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၃၅၁။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၂။၂၄။ သံ၊ဠ၊၂။ ၁၆၀။)

(က) လောကုတ္တရာတရား၌ မွေ့လျော် ခြင်း။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ် တရား(နှင့်)နိဗ္ဗာန် တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ရမန္တိ ဓမ္မရတိယာ။ ထေရ။၂၅၂။ လောကုတ္တရာဓမ္မရတိယာ အဂ္ဂ- ဖလနိဗ္ဗာနာဘိရတိယာ စ ရမန္တိ အဘိရမန္တိ။ ထေရ၊ဠ၊၁။၃၅၁။

(ဂ) သတိပဋ္ဌာန်စသော ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါးတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဓမ္မရတိ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၃၅၉။

(ဃ) အရဟတ္တဖိုလ်တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ သမာဓိဂေါစရာ သဗ္ဗာ၊ သမာပတ္တိဝသီကတာ။ ဈာနေန ဓမ္မရတိယာ၊ ဝိဟရိယာမ နော သဒါ။ အပါ၊ ၂။ ၂၀။

(င) ဝိပဿနာတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿန္တဿ ယောဂါဝစရဿ ယာဒိသာ ဓမ္မရတိ။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၉၄။ (-အံ၊ ၁၇၀။)

(စ) သမထ၊ ဝိပဿနာတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဓမ္မရတိ (သံ၊ ၄။ ၁၂၉) တိ သမထဝိပဿနာဓမ္မေ အဘိရတိ။ သံ၊ ၄။ ၁၂၀။

ဓမ္မရသ (ပ) [ဓမ္မ+ရသ] (၁) တရားအရသာ၊ (က) မဂ် ၄-ပါးတရားအရသာ။ (ခ) ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး တရားအရသာ။ (ဂ) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားအရသာ။ (ဃ) နိဗ္ဗာန်တရားအရသာ။ (င) တရားနှင့် ယှဉ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း စသော အရသာ။ (၂) အကြောင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော ဓမ္မရသ။ (၃) အက္ခရာ၊ ပုဒ်၊ ဝါကျ ဟူသော ပါဠိ။ (၄) ဩဇာရှိသော ဒေသနာဓမ္မ။ (၅) သဒ္ဓါခြေ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (၆) ရအပ်သော သဒ္ဓါခြေတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။

(၁) တရားအရသာ။ ပပုယျ တံ ဓမ္မရသေန တိတ္ထိ။ အပါ၊ ၂။ ၂၁။ ထေရီ၊ ၁၅၁။ (က) မဂ် ၄-ပါး တရားအရသာ။ ဓမ္မရသော(အံ၊ ၁။ ၂၀)နာမ စတ္တာရော မဂ္ဂါ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ (ခ) ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး တရား အရသာ။ (ဂ) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရား အရသာ။ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ။ ဓမ္မ၊ ၆၄။ ယော ပနေသ သတ္တတိ သဗောဓိပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတော စ နဝလောကုတ္တရာဓမ္မသင်္ခါတော စ ဓမ္မရသော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။) (ဃ) နိဗ္ဗာန်တရား အရသာ။ နိဗ္ဗာနံ ဓမ္မရသံ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၅။ (င) တရားနှင့်

ယှဉ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း စသော အရသာ။ ဓမ္မရသ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၄) နိဗ္ဗာနံ ဓမ္မုပသဉ္စိတံ ပါမောဇ္ဇာဒိရသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၉၄။

(၂) အကြောင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း ဟူသော ဓမ္မရသ။ ဓမ္မရသဿာ (မဟာနိ၊ ၁။ ၁၁) တိ ဟေတုသမ္ပတ္တိသင်္ခါတဿ ဓမ္မရသဿ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃။ (-စူဠနိ၊ ၂။ ၆။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။) (၃) အက္ခရာ၊ ပုဒ်၊ ဝါကျဟူသောပါဠိ။ အဝသေသာ ဗျဉ္ဇနာဒယော ဓမ္မရသတိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ (၄) ဩဇာရှိသော ဒေသနာဓမ္မ။ ဓမ္မောဇန္တိ ဓမ္မရသံ၊ ဩဇဝန္တဒေသနာဓမ္မန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ (၅) သဒ္ဓါခြေ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သဒ္ဓါခြေယံ ဓမ္မော....တဿ ဓမ္မဿ သမ္ပတ္တိ ဓမ္မရသော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။ (၆) ရအပ်သော သဒ္ဓါခြေတရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဓမ္မပဋိလာဘရတိ ဓမ္မရသော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။

ဓမ္မရဟဒ (ပ) [ဓမ္မ + ရဟဒ] တရားရေအိုင်၊ ရေအိုင်နှင့်တူသော (အဋ္ဌကိက အရိယမဂ်) တရား။ သီလတိတ္ထ(သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၇) ကြည့်။

ဓမ္မရာဂ (ပ) [ဓမ္မ+ရာဂ] (သမထ ဝိပဿနာ) တရားတို့၌ တပ်မက်စွဲလမ်းတတ်သော၊ ဆန္ဒရာဂ။ ဓမ္မရာဂေန တာယ ဓမ္မနန္ဒိယာ (မ၊ ၂။ ၁၃၊ ၉၉။ အံ၊ ၃။ ၂၂၀) တိ ပဒဒ္ဓယေဟိ (ပဒဒ္ဓယေနပိ) သမထဝိပဿနာသု ဆန္ဒရာဂေါ ဝုတ္တော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၇။ (-ပေဋကော၊ ၁၀၇၊ ၂၀။)

ဓမ္မရာဇ (ပ) [ဓမ္မ + ရာဇ။ (ဓမ္မရာဇနံ-သံ)] တရားမင်း။ (က) ဘုရားရှင်။ (ခ) စကြာ - စကြာဝတေး - စက္ကဝတ် - မင်း။ (ဘုရားရှင်သည် လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားဖြင့်၎င်း၊ လောကီ လောကုတ္တရာ တရားဖြင့်၎င်း၊ သတ္တလောကကို နှစ်သက်စေတတ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဗြဟ္မဝိကာရသမာဂင် ၄-ပါး၊

ဖလသမာပတ်ဖြင့် နေတော်မူခြင်းဖြင့် ကိုယ်
တော်မြတ်၌ နှစ်သက်ကပ်ငြိ စေတတ်သော
ကြောင့်၎င်း၊ ပါရမီ ၁၀-ပါးတရားကို ဖြည့်
ကျင့်ခြင်းဖြင့် တင့်တယ်ထွန်းလင်း တောက်ပ
တတ်သောကြောင့်၎င်း “ဓမ္မရာဇာ”=တရား
မင်း မည်၏။) (ခ) စကြာ-စကြဝတေး-
စက္ကဝတ်-မင်း။ (ဗိမ္ဗိသာရ-စသော တရား
စောင့်သော မင်းများကိုလည်း ဓမ္မရာဇဟု
သုံးသည်။) (ယမမင်း၏ ဂုဏ်ရည် ဂုဏ်ပုဒ်၊
ဂျိန်း၊ ယုခိဋ္ဌရမင်း။ P. S. D.)

(က) နဝဟိ လောကုတ္တရဓမ္မေဟိ မဟာ-
ဇနံ ရဇ္ဇေတိတိ ဓမ္မရာဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။
ဓမ္မရာဇဿာ (ထေရ၊၂၇၃)တိ သတ္တုနော။
သတ္တာ ဟိ သဒေဝကံ လောကံ ယထာရဟံ
လောကီယလောကုတ္တရေန ဓမ္မေန ရဇ္ဇေတိ
တောသေတိတိ ဓမ္မရာဇာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။
သကလလောကတ္တယဝါသိနေသတ္တနိကာယေ
မေတ္တာကရုဏာမုဒိတာဥပေက္ခာသင်္ခါတာဟိ
စတူဟိ ဗြဟ္မဝိဟာရသမာပတ္တိဟိ ဝါ ဖလ-
သမာပတ္တိဝိဟာရေန ဝါ ကေစိတ္တဘာဝေန
အတ္တနော စ ကာယေ ရဇ္ဇေန္တိ အလ္လိယာ-
ပေန္တိတိ ရာဇာနော၊ ဓမ္မေန ရာဇာနော
ဓမ္မရာဇာနော၊ ဣတ္ထမ္မူတာ ဗုဒ္ဓါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၅။ ဓမ္မရာဇာ (အပ၊၁။၄၇) ဓမ္မေန
သမေန ရာဇာ ဒသပါရမီတာဓမ္မပရိပူရဏေန
ရာဇဘူတတ္တာ “ဓမ္မရာဇာ”တိ ပဝုစ္စတိ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ဓမ္မရာဇာ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄) ဓမ္မိ-
ဿရော ဘဂဝါ။ ဓမ္မပဒ၊ မဟာဋီ၊၁၄။

(ခ) ဓမ္မေန (ဓမ္မနေဝ) ရဇ္ဇံ လဘိတာ
ရာဇာ ဇာတောတိ ဓမ္မရာဇာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇၀။ အတ္တဟိတဓမ္မကရဏေန (စရဏေန)
ဓမ္မရာဇာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ အံ၊ဋီ၊
၃။၁၀၄။ ဓမ္မေန ဝါ လဒ္ဓရဇ္ဇတ္တာ ဓမ္မရာဇာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။

အံ၊ဋီ၊၂။၈၁။ ဓမ္မေန ရာဇာ ဇာတောတိ ဓမ္မ-
ရာဇာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ ဓမ္မနေဝ ဒသဝိဓေ-
န စက္ကဝတ္တိဝတ္တေန ရာဇာ ဇာတောတိ ဓမ္မ-
ရာဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ ဓမ္မတော အနပေ-
တတ္တာ ဓမ္မော ရဇ္ဇနဋ္ဌေန ရာဇာတိ ဓမ္မရာဇာ။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။ ဓမ္မတော အနပေတတ္တာ ဓမ္မော
စ သော ရဇ္ဇနဋ္ဌေန ရာဇာ စာတိ ဓမ္မရာဇာ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။ တေနေဝ
(တေန စ) ဓမ္မေန (သကလ)လောကံ ရဇ္ဇေ-
တိတိ ဓမ္မရာဇာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၃-၄။ အံ၊
ဋီ၊၂။၈၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၄။

(က) ဓမ္မရာဇာ(ပါး)— အံ၊၁။၁၀၈။
ထေရ၊၃၃၀။ အပ၊၁။၄၇။ ဇာ၊၁။၁၁၃။
မိလိန္ဒ၊၁၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁၊၁၇၆။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊
၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၇၂၊၂၆၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၅၁။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဓမ္မရာဇ
(အာ၊ပါး)—အပ၊၂။၂၇၀။ ဓမ္မရာဇာ(ပါး)
—အပ၊၁။၁၂။ ဓမ္မရာဇံ (ဒု၊ဇ)—အပ၊၁။
၁၁၂၊၃၇၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။
ဓမ္မရာဇေန(တ၊ဇ)—ဝိ၊၅။၁၆၃။ မ၊ဉာ၊၃၀၆။
သံ၊၁။၃၁။ မိလိန္ဒ၊၃၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၄။
ဓမ္မရာဇဿ(ဆ၊ဇ)— မိလိန္ဒ၊၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊
၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၆။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅၊၁၈၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၆။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၆၃။
ဓမ္မရာဇေ(သ၊ဇ)—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။

(ခ) ဓမ္မရာဇာ(ပါး)—ဒီ၊၁။၈၃။ ဒီ၊၂။
၁၄၊၁၆၊၁၂၁၊၁၆၊၁၆၃။ အံ၊၁။၁၀၇။ အံ၊၂။
၁၃၂၊၄၆၅။ အဘိ၊က။၂၅။ ဣတိဝုတ်၊၂၀၅။

သုတ္တန်။၃၆၆။ နေတ္တိ။၁၅၇။ မိလိန္ဒ။၁၂၅။
ဝိဠာသ။၃၅။ ဒိဋ္ဌိသ။၂၁၁။ ဒိဋ္ဌိ။၂။၁၇၇။
အဘိဋ္ဌာသ။၁၀၉။ ဇာသ္မိသ။၁၅၄။၂၇၉။၃၄၅။
ဒိဋ္ဌိ။၂။၁၉၂။ နေတ္တိ။၃။၁၃၉။ နေတ္တိ။ဝိ။၃၃၈။
ဓမ္မရာဇာနံ(ဒုဇ) - ဒိဋ္ဌိသ။၈၀။ ဓမ္မရဇော
(ဆါဇ) - အံဋ္ဌိသ။၅၈။ ဓမ္မရာဇေ - ဇာ။၂။
၂၉။ ဇာသ္မိသ။၁၉၈။ ဓမ္မရာဇိနော(ဆါဇ) -
ဝိမာန။၁၉။ ဝိမာနသ္မိ။၇၄။ ဓမ္မရာဇိနိ(သါဇ)
- ဝိမာနသ္မိ။၇၇။

ဓမ္မရာသီ (ပု) [ဓမ္မ + ရာသီ။ (ဓမ္မရာဇိသံ)]
တရား - အစု - အပုံ၊ (၁) ဥပါဒါန်၏
အကြောင်းဖြစ်သော တရား - အစု - အပုံ။
(၂) ဓမ္မက္ခန္ဓာ တရား - အစု - အပုံ။ (၃)
ဖဿပဉ္စမက-စသော တရား - အစု - အပုံ။
(၄) ခန္ဓာ ၅-ပါး-စသော တရား - အစု -
အပုံ။ (၅) ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား - အစု - အပုံ။
(၁) ဥပါဒါနဿ ပစ္စယဘူတာ ဓမ္မပဉ္စာ ဓမ္မ-
ရာသယောတိ အတ္ထော။ ဒိဋ္ဌိသ။၂။၃၇၂။ မ၊
ဋ္ဌာသ။၂၉၁။ အံဋ္ဌိသ။၂။၃၉။ (၂) ဓမ္မက္ခန္ဓ-
ဝသေနာ(ဝိဠာသ။၂၃။ ဒိဋ္ဌိသ။၂၅)တိ ဓမ္မ-
ရာသိဝသေန။ ဝိမတိသ။၂၃။ သိဋ္ဌိသ။၁။
၁၃၃။ (၃) ဖဿပဉ္စမကာဒိ ဓမ္မရာသိ။ အနု-
ဋ္ဌိသ။၁၀၁။ (၄) ပဉ္စက္ခန္ဓာ.....ဣမေ ဓမ္မရာသ-
ယော။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၄၃။ (၅) ဣဒ္ဓိပါဒသင်္ခါ-
တော ဓမ္မရာသိဥပေတော ဟောတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ။၂။၂၉၁။

ဓမ္မရူပိ (တိ) [ဓမ္မ + ရူပိ။ (ဓမ္မရူပ-ပြာ)] (၁)
ကောင်းမှုတရားကို အလိုရှိသော။ (၂) သုစ-
ရိုက်တရားတို့ကို နှစ်သက်တတ်သော။ (၃)
ဓမ္မရူပိမည်သောသူ။ (၄) ဓမ္မရူပိဂိုဏ်း။
(သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်
ကြီးတည်ပြီး၍ ၂၁၇-နှစ် ၁၀-လ ၁၀-ရက်
အကြာ B.C. ၂၉-၁၇-အတွင်း B.E. ၄၅၅-နှစ်
ဇောက်တွင် အဘယဂိရိဂိုဏ်းကြီး ပေါ်လာ
သည်။ မဟာဝံသ၊၃၃။၈၁-၈၂။ ယင်း ဂိုဏ်း

သည် ဓမ္မရူပိ အမည်ရသည်။ အကျယ် သီဟိုဠ်
မဟာယာန ဒဿနကျမ်း ၇၀-၇၄-ကြည့်။)

(၁) ဓမ္မရူပိ(ဒိဋ္ဌိသ။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌာသ။
၂၀)တိ ပုညကာမော။ ဒိဋ္ဌိသ။၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၅၇။ သာဓု ဓမ္မရူပိ(သံဋ္ဌိသ။၂။၆)တိ ပုည-
ကာမော သုန္ဒရေတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌိသ။၁။

(၂) သာဓု ဓမ္မရူပိ ရာဇာ။ ဇာ။၂။၄၅။
သုတ္တန်၊ဋ္ဌာသ။၁၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၆၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်။၃၀၉။ သိဋ္ဌိသစ်။၂။၂၁၈။ သုစရိတ-
ဓမ္မ ရောစေတီတိ ဓမ္မရူပိ၊ ဓမ္မရတောတိ
အတ္ထော။ သိဋ္ဌိသစ်။၂။၅၈။ ဝိနိစ္ဆယပဝေ-
ဏိသုစရိတဓမ္မ ရောစေတီတိ ဓမ္မရူပိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌာ။၅။၂၃၉။

(၃) အာသိ* ဓမ္မရူပိ နာမ။ အပ၊၂။
၆၉။ (-၇၀။ အပ၊ဋ္ဌာ။၂။၂၁၁။) (၄) ဓမ္မရူပိ-
သာဂလိယာ၊ လင်္ကာဒီပနီ၊ ဘိန္နကာ။ မဟာ-
ဝံသ၊၅။၁၃။ (-မဟာဝံသဋီကာ။)

ဓမ္မရူပိသာဂလိယ (ပု) [ဓမ္မရူပိ+သာဂလိယ]
ဓမ္မရူပိဂိုဏ်း(နှင့်) သာဂလိယဂိုဏ်း။ (သာ-
ဂလိယဂိုဏ်းသည် A.D. ၂၆၉-၂၉၁-တွင်
သီဟိုဠ်၌မင်းပြုသော ဂေါတ္တဘယမင်းလက်
ထက်၌တည်ထောင်သည်။အဘယဂိရိကျောင်း
တိုက်မှဥဿိလိယတိဿအမည်ရှိသော ရဟန်း
သည် နောက်ပါရဟန်း ၃၀၀-ခန့်ဖြင့် ဒက္ခိဏ-
ဝိဟာရ၌ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်၏။ ယင်းရဟန်း
များအနက် သာဂလ မည်သော မထေရ်
တပါး ပါရှိ၏။ ယင်းမထေရ်ကဲ့စွာ သာဂလိ
ယဂိုဏ်းဟု ထင်ရှားသည်။) မဟာယာန အဒ
ဟသ်။၇၄။ D.P.။ ဓမ္မရူပိ (၄) ကြည့်။

ဓမ္မလက္ခဏ (န) [ဓမ္မ + လက္ခဏ။ (ဓမ္မလက္ခဏ-
သံ)] တရားတို့၏ - သဘော-‘လက္ခဏာ’။
“ဥပ္ပါဒကာလော ဇရာကာလော”တိအာဒိနာ
နယေန ဓမ္မလက္ခဏံ ဝါ။ အဘိဋ္ဌာသ။၁၀၁။

ဓမ္မလက္ခဏတ္ထယ (န) [ဓမ္မ+လက္ခဏတ္ထယ] တရား
တို့၏ လက္ခဏာ ၃-ပါးအပေါင်း။ ဉာဏဒဿန
(အံ၊ဋီ၊၃။၂၃)-ကြည့်။

ဓမ္မလဒ္ဓ (တိ) [ဓမ္မ+လဒ္ဓ။ (ဓမ္မိလဒ္ဓ-သံ)] (၁)
တရားနှင့်အညီ ရအပ်သော၊ တရားသဖြင့်
ရအပ်သော။ (၂) ရအပ်သော တရားရှိသော။
(၁) ဓမ္မလဒ္ဓဿာ(သံ၊၁။၂၀)တိ ဓမ္မေန
သမေန လဒ္ဓဿ ဘောဂဿ ဓမ္မလဒ္ဓဿ စ
ပုဂ္ဂလဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ(အံ၊၁။
၁၂၇)တိ ဒသကုသလကမ္မပတဓမ္မံ အကော-
ပေတွာ လဒ္ဓေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။

ဓမ္မလဒ္ဓါ(ပါဗ)—ဝိ၊၅။၁၆ဂ။ ဒီ၊၂။၆ဂ။
မ၊၁။၃၉၇။ မ၊၃။၃ဂ။ အံ၊၂။၂၅၅၊၄၇၀။
မိလိန္ဒ။၃၅၅။ ဓမ္မလဒ္ဓေန—ဇာ၊၂။၂၉၉။
ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ—(တ၊ဗ)အံ၊၁။၃၇၉။ အံ၊၂။
၃ဂ-၉။

(၂) ဓမ္မော လဒ္ဓေါ စေတနာတိ ဓမ္မ-
လဒ္ဓေါ၊ ပုဂ္ဂလော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။ (-ဇာ၊၁။
၁ဂ၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄ဂ။)

ဓမ္မလဒ္ဓါ(ကြိ၊ဝိ)[ဓမ္မ+လဘ+အ+တွာ]တရား
သဖြင့် ရ၍။ ဓမ္မလဒ္ဓါ(ဇာ၊၂။၂၇၇)တိ ဓမ္မေ-
န လဘိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၆။

ဓမ္မလာဘ (ပု) [ဓမ္မ+လာဘ] ဓမ္မာရုံကိုရခြင်း။
ဓမ္မပရိယေသနံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မလာဘော။
သံ၊၁။၃၆၃။

ဓမ္မလာလသ (တိ) [ဓမ္မ+လာလသ] တရားကို-
နှစ်သက်-လိုလား-သော၊သူ။ အာယာစိ
ဓမ္မလာလသော။ အပ၊၂။၁၂၉။

ဓမ္မလောဘ (ပု) [ဓမ္မ+လောဘ] တရားကို လို
ချင်ခြင်း။ ဒုက္ခပရိမုတ္တိယာ မဟာရာဇ ဗုဒ္ဓ-
ပုတ္တာ ဓမ္မလောဘေန....ဂေါပေယျ။ မိလိန္ဒ။
၁၄၆။

ဓမ္မဝဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မ+ဝဂ္ဂ] ဓမ္မဝဂ်၊ စေတောဝိမုတ္တိ၊
ပညာဝိမုတ္တိ စသော ၂-ပါးတွဲ တရားတို့ကို

ဟောပြရာဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒုကနိပါတ။
အံ၊၁။ဂ၁-၂။ ဓမ္မဝဂ္ဂေါစတုတ္ထော။ အံ၊၁။ဂ၂။

ဓမ္မဝစန (န) [ဓမ္မ+ဝစန] ဓမ္မ(ဟူသော)သဒ္ဓါ။
သန္နိဋ္ဌိကံ ဓမ္မန္တိ သဗ္ဗတ္ထ ဓမ္မဝစနံ ဝုတ္တံ၊ ယံ
သန္တာယ “သန္နိဋ္ဌိက”န္တိ ဝဒတိ။ ဝဇီရ။၉၉။
(-မူလဋီ၊၃။၁၂၇။)

ဓမ္မဝစိ (တိ) [ဓမ္မ+ဝစိ။ (ဓမ္မိစ္စဒိ-သံ)] တရား၏
တိုးပွားခြင်း။ အာဝုသော အဟံ ဘောဂဝစိ
အတ္ထဝစိ ဓမ္မဝစိ နာမ တေ ကထေဿာမိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ (-၂၁၇။)

ဓမ္မဝရ (ပု) [ဓမ္မ+ဝရ] (၁) မြတ်သောတရား၊
(က) နိဗ္ဗာန်တရား။ (ခ) လောကုတ္တရာ
၉-ပါးတရား။ (ဂ) မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊
နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ်တရား (တရား ၁၀-ပါး)။
(ဃ) သစ္စာ ၄-ပါးတရား။ (တိ)(၂) မြတ်
သော တရားရှိသော၊ (က) သိကြားမင်း။
(ခ) ဘုရားရှင်။

(၁) မြတ်သောတရား။ ဓမ္မဝရော။ ဝဇီရ။
၁၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၄၅။ (-ဇာ၊၁။၁၇၅။)
(က) နိဗ္ဗာန်တရား။ ဒိဋ္ဌော အဟံ ဓမ္မဝရံ၊
သန္တိပဒမနုတ္တရံ။ အပ၊၁။၄၅။ ဓမ္မဝရံ ဥတ္တမ-
ဓမ္မံ ဒိဋ္ဌော ပဿန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။
(ခ) လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရား။ (ဂ) မဂ်
၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ်တရား
(တရား ၁၀-ပါး)။ ဝုတ္တပကာရော ဓမ္မော-
ယေဝ အတ္တနော ဥတ္တရိတရာဘာဝေန ဝရော
ပဝရော အနုတ္တရေတိ ဓမ္မဝရော။ သာရတ္ထ၊
၁။၁၂။ ဝိမတိ၊၁။၄။ (-ခုဒ္ဒက။၇။ သုတ္တနိ။
၃၁၄။ နေတ္ထိ၊၁၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဝဇီရ။၁၁။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၄၅။) (ဃ) သစ္စာ ၄-ပါးတရား။
တေပိ ဓမ္မဝရံ ဂန္ဓာ၊ တတိယာဘိသမယော
အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၆၄။

(တိ)(၂) မြတ်သောတရားရှိသော၊ (က)
သိကြားမင်း။ သဟဿနေတ္ထောတိ အတ္တာနံ
ဓမ္မဝရံ ဥတ္တမဓမ္မံ ကတွာ ဒဿေန္တော ဝေ-

မာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။ (ဓ) ဘုရားရှင်။
တထာဂတော ဓမ္မဝရော မဟေသိနာ။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၁၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၃၄။

ဓမ္မဝရပါသဒ္ဒ (ပု) [ဓမ္မဝရ+ပါသဒ္ဒ။(ဓမ္မဝရ-
ပြာသာဒ-သံ၊ ဓမ္မပရပါသာယ-ပြာ)] မြတ်
သောတရားပြာသာဒ။ ဓမ္မဝရပါသဒ္ဒ အာ-
ရယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဓမ္မဝရရသ (ပု) [ဓမ္မဝရ+ရသ။ (ဓမ္မဝရရသ-
သံ၊ ဓမ္မပရရသ-ပြာ)] မြတ်သောတရား
အရည်၊ တရားမြတ် အမြိုက်ရည်။ ယေ ပန
တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခု...ဓမ္မဝရရသံ ပိဝန္တိ။
မိလိန္ဒ။၃၂၇။

ဓမ္မဝတ္ထာန (န) [ဓမ္မ+ဝတ္ထာန။ (ဓမ္မ-
ဝတ္ထာဏ-ပြာ)] (၁) အကြောင်းတရားတို့
ကို ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ (၂)
အကြောင်း တရားတို့ကို - ပိုင်းခြား - သတ်
မှတ်-ဆုံးဖြတ် - ကြောင်းဉာဏ်၊ ဓမ္မဝတ္ထာန
ဉာဏ်။ ဓမ္မဝတ္ထာနတော (ပဋိသံ၊၃၆၈) တိ
“ယော ကောစိ ဖလနိဗ္ဗတ္တကော ဟေတု
အရိယမဂ္ဂေါ ဘာသိတံ ကုသလံ အကု-
သလန္တိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဓမ္မော”တိ အဘိ-
ဓမ္မေ ပါဠိယာနုသာရေန ဝုတ္တာနံ ပဉ္စန္ဒ ဓမ္မာ-
နံ ဝတ္ထာပနဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ဓမ္မ-
ဝတ္ထာနေနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇)တိ ကုသလာဒိဓမ္မာနံ
ယာထာဝ(ဝိ)နိစ္စယေန။ “သပ္ပစ္စယနာမရူပ-
ဝတ္ထာနေနာ”တိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ (-ပဋိသံ၊၂၀၊၂၄၊
၃၀၊ ၄၄၊ ၁၆၂၊ ၂၀၉၊ ၃၀၉၊ ၃၅၁၊ ၃၆၁၊ ၃၆၄၊
၃၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇၊၂၇၈။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၄။)

ဓမ္မဝတ္ထာနပဋိလာဘ (ပု) [ဓမ္မဝတ္ထာန+ပဋိ-
လာဘ] ဓမ္မဝတ္ထာနဉာဏ်ကို ရခြင်း။ ဓမ္မဝ-

တ္ထာနပဋိလာဘော ဝိစိကိစ္ဆာယ သုညော။
ပဋိသံ၊၃၆၄။

ဓမ္မဝတ္ထာနပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဓမ္မဝတ္ထာန+ပရိဂ္ဂဟ]
ဓမ္မဝတ္ထာနဉာဏ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ ဓမ္မ-
ဝတ္ထာနပရိဂ္ဂဟော ဝိစိကိစ္ဆာယ သုညော။
ပဋိသံ၊၃၆၄။

ဓမ္မဝတ္ထာနပ္ပဋိဝေဓ (ပု) [ဓမ္မဝတ္ထာန+ပဋိ-
ဝေဓ] ဓမ္မဝတ္ထာနဉာဏ်ကို ထိုးထွင်း၍
သိခြင်း။ဓမ္မဝတ္ထာနပ္ပဋိဝေဓော ဝိစိကိစ္ဆာယ
သုညော။ ပဋိသံ၊၃၆၄။

ဓမ္မဝတ္ထာနဝါရ (ပု) [ဓမ္မဝတ္ထာန+ဝါရ] ဖဿ-
စသော တရားတို့၏ သီးသန့် ပိုင်းခြား တည်
ရှိရာ စကားအလှည့်အကြိမ်၊ ဓမ္မဝတ္ထာန-
ဝါရ။ တဿ တာဝ နိဒ္ဒေသေ ဓမ္မဝတ္ထာန-
ဝါရော သင်္ဂဟဝါရော သုညတဝါရောတိ
တယော မဟာဝါရ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၇။ (-၁၉၆။)

ဓမ္မဝတ္ထာနာဓိပတတ္တ (တိ) [ဓမ္မဝတ္ထာန +
အဓိပတိ + အတ္တ] ဓမ္မဝတ္ထာနဉာဏ်သည်
လွှမ်းမိုးအပ်သော သဘောရှိသော။ ဓမ္မ-
ဝတ္ထာနာဓိပတတ္တာ ပညာ ဝိစိကိစ္ဆာယ
သညာယ ဝိဝဋ္ဌတိ။ ပဋိသံ၊၁၀၄။

ဓမ္မဝတ္ထာနေသနာ (ထိ) [ဓမ္မဝတ္ထာန+သေ-
နာ] ဓမ္မဝတ္ထာနဉာဏ်ကို ရှာမှီးခြင်း။ ဓမ္မဝ-
တ္ထာနေသနာ ဝိစိကိစ္ဆာယ သုညာ။ ပဋိသံ၊
၃၆၃။

ဓမ္မဝသတ္တိ (တိ) [ဓမ္မဝသ+ဝတ္တိ] တရားသဖြင့်
မိမိအလိုသို့ လိုက်စေတတ်သော၊သူ။ ဓမ္မိဿရံ
ဓမ္မရာဇံ ဓမ္မဝသတ္တိံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

ဓမ္မဝဿ (န) [ဓမ္မ+ဝဿ။ (ဓမ္မဝဿ-သံ)]
တရားမှီး။ ဓမ္မဝဿံ ဝဿန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ (-၈၅။)

ဓမ္မဝဿနက (တိ) [ဓမ္မ+ဝဿနက။ (ဓမ္မဝဿ-
ဏက-သံ)] တရားမှီးကို ရှာသွန်းစေသော၊
(ဘုရားရှင်)။ဓမ္မမေဃ(ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၈၉)ကြည့်။

ဓမ္မဝါက (တိ) [ဓမ္မ + ဝါက။ (ဓမ္မဝါယက-
ပြာ)] သဘာဝဓမ္မကို ဟောတတ်သော၊
သဒ္ဓါ။ န ဓမ္မဝါကော(မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၈)တိ န
သဘာဝဓမ္မဝါကော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၆၁။

ဓမ္မဝါန (န) [ဓမ္မ+ဝါန။(ဓမ္မဝါယနာ-ပြာ)]
(က) တရားကို ဟောစေခြင်း။ (ခ) ပါဠိ-
ဓမ္မကို-ရွတ်ဆိုစေ-ပို့ချ-ခြင်း။ (က) ဓမ္မ-
ဝါနတ္ထာယ စ သတ္တု သန္တိကံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၅။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မဝါနဝတ္ထု (န) [ဓမ္မဝါန + ဝတ္ထု] ပါဠိ-
ဓမ္မကို-ရွတ်ဆိုစေ-ပို့ချ-ခြင်းဟူသော အ-
ကြောင်း။ ဓမ္မဝါနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။
၁၉၂။

ဓမ္မဝါစိ (တိ) [ဓမ္မ+ဝါစိ] တရားကိုဟော-လေ့
ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ န “အာရမ္မကတ္တုဿ
ကသာဝပုစ္ဆာ”တိ အာဒိသု ဝိယ ဓမ္မဝါစိတိ
အာဟ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅၃။

ဓမ္မဝါဒ (ပု) [ဓမ္မ+ဝါဒ။(ဓမ္မဝါဒ-သံ)] တရား-
ဟုတ်မှန် - သော အယူဝါဒ၊ မှန်ကန်သော
ချေပချက် ဝါဒ။ ပရဝါဒိဿ ပန သကဝါဒိ-
နော ဓမ္မဝါဒိ နိဿာယ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၈။

ဓမ္မဝါဒိပက္ခ (ပု) [ဓမ္မဝါဒိ+ပက္ခ။ (ဓမ္မဝါဒိပက္ခ-
သံ)] ဓမ္မဝါဒိပုဂ္ဂိုလ်၏ - အသင်း အပင်း-
ဖက်သား။ ဓမ္မဝါဒိပက္ခံ ပရိယေသိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၄၃။ (- ၁၁၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉၊ ၃၀၂။)

ဓမ္မဝါဒိပဉ္စာသုတ္တ (န) [ဓမ္မဝါဒိပဉ္စ+သုတ္တ] ဓမ္မ-
ဝါဒိပဉ္စာသုတ်၊ ဇမ္ဗုခါဒကပရိဗိုဇ်က လောက
၌ ဓမ္မဝါဒိမည်သူ ကောင်းစွာကျင့်သူ ကောင်း
စွာ ဖြစ်ရောက်သူတို့သည် အဘယ်သူတို့
ပါနည်းဟု အရှင်သာရိပုတြာအား မေး
လျှောက်သဖြင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ပယ်
အောင် ဟောသူတို့သည် လောက၌ ဓမ္မဝါဒိ
တို့ မည်ကုန်၏၊ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟပယ်ရန်
ကျင့်သူတို့သည် လောက၌ ကောင်းစွာ ကျင့်
သူတို့မည်ကုန်၏၊ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ အမြစ်

ပြတ် ပယ်ဖြစ်သော သူတို့သည် လောက၌
ကောင်းစွာ ဖြစ်ရောက်သူတို့ မည်ကုန်၏
စသည်ဖြင့် အရှင်သာရိပုတြာ ဟောပြော
သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ဇမ္ဗုခါဒကသံယုတ္တ။ သံ၊ ၂။
၄၄၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၈။

ဓမ္မဝါဒိသလာကာ (ထိ) [ဓမ္မဝါဒိ+ သလာကာ]
ဓမ္မဝါဒိပုဂ္ဂိုလ်၏ စာရေးတံ။ ကံ ဓမ္မဝါဒိ-
သလာကံ ဂဏန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၇။ (- ၄၃။)

ဓမ္မဝါဒီ (တိ) [ဓမ္မ+ဝါဒီ။ ထိ-၌ ဓမ္မဝါဒီနီ။
(ဓမ္မဝါဒီနိ-သံ)] (၁) ဇု-ပါးသော လော-
ကုတ္တရာ တရားကို ဆို-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊
ဇု-ပါးသော လောကုတ္တရာ တရားနှင့် စပ်
သော စကားကို ဆို-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊
(၂) ဟုတ်မှန်သော သဘောကိုဆို-လေ့
ရှိ-တတ်-သော၊ (၃) မဂ်တရား ဖိုလ်
တရားကို ဆိုတတ်သော၊ (၄) ဟုတ်မှန်သော
စကားကို ဆိုတတ်သော၊ သူ။

(၁) ဓမ္မဝါဒီ ဝိနယဝါဒီ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၊ ၆၀။
ဒီ၊ ၃။ ၁၁၁။ မ၊ ၁။ ၃၃၅။ မ၊ ၂။ ၈။ မ၊ ၃။ ၁၂။
အံ၊ ၁။ ၃၃၀။ အံ၊ ၃။ ၄၂၂၊ ၄၇၆။ အဘိ၊ ပု။
၁၆၇။ မဟာနိ၊ ၁၆၉၊ ၃၇၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၀။
နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိဿိတံ (သန္နိဿိတံ)
ကတွာ ဝဒတိတိ ဓမ္မဝါဒီ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ မ၊ ၄။
၂။ ၁၁၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၆။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈၈။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၈။ (၂) ဓမ္မဝါဒီ (မ၊ ၂။ ၃၇၅) တိ
သဘာဝဝါဒီ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၉။ (၃) မဂ္ဂဖလဓမ္မံ
ဝဒတိတိ ဓမ္မဝါဒီ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၀။ (၄) ဓမ္မ-
ဝါဒီတိ ဘူတဝါဒီ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၇၄။ သစ္စ-
ပရိယာယောဟိ ဣဓ ဓမ္မ-သဒ္ဓေါ ဓမ္မဝါဒီတိ-
အာဒိသု ဝိယ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၄၇။ မ၊ ၄။ ၃။
၂၄၄။ ဓမ္မဝါဒီနံ အာရက္ခဒေဝတာ ဓမ္မဝါဒိ-
နိယော ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၈။ မ၊ ၄။ ၄။
၂၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၈၈၊ ၂၂၆။ ဒီ၊ ၁။ ၉၀။

ဒီ၊၃။၁၁၁။ မ၊၃။၁၂။ သံ၊၂။၁၁၃၊၄၄၈။
အံ၊၁။၇၅၊၂၀၄။ စရိယာ။၄၀၅။ ပေဋကော။
၂၈။ စရိယာ၊၄။၂၇၉။)

ဓမ္မဝိယာမ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိယာမ။ (ဓမ္မိယာယာမ-
သံ၊ ဓမ္မဝိယာမ-ပြာ)] သင့်မြတ် - ကောင်း
မြတ်-သော အားထုတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဓမ္မဝိယာမသမ္ပန္န (တိ) [ဓမ္မဝိယာမ+သမ္ပန္န]
သင့်မြတ် - ကောင်းမြတ် - သော - လုံ့လ
ပြု - အားထုတ် - ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။
ဓမ္မဝိယာမသမ္ပန္နော (ဇာ၊၂။၁၆၀)တိ ဓမ္မ-
ဝိယာမေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊၄။၆။၄၆။

ဓမ္မဝါရ (ပု) [ဓမ္မ+ဝါရ။ (ဓမ္မိဝါရ-သံ)] တရား
(သက်သက်)ကို ဟောပြောဖြစ်သော အလှည့်
အကြိမ် 'ဝါရ'၊ ဓမ္မဝါရ။ ယံ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ န
နိရုဇ္ဈတိတိ ဝေ ဓမ္မဝသေနဝ စိတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇန-
နိရုဇ္ဈနာဒိဘေဒံ ဒီပေန္တော ဂတော ဓမ္မ-
ဝါရော နာမ။ အဘိ၊၄။၃။၃၃။ (-မူလဋီ၊
၃။၁၅၂။)

ဓမ္မဝါရဂတိက (တိ) [ဓမ္မဝါရ+ဂတိက] ဓမ္မဝါရ
နှင့် တူသော အလားရှိသော၊ ဓမ္မဝါရနှင့်
အလားတူသော၊ ဓမ္မဝါရနှင့်တူသောဖြစ်ခြင်း
ရှိသော။ ပုဂ္ဂလဓမ္မဝါရော ဓမ္မဝါရဂတိကော-
ယေဝ။ အဘိ၊၄။၃။၃၄။

ဓမ္မဝိစယ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိစယ] သစ္စာ ၄-ပါး
တရား-ကို-၌-စူးစမ်း ဆင်ခြင်တတ်သော
ပညာ။ စတုသစ္စ (ဓမ္မံ) ဓမ္မေ ဝိစိနာတိတိ
ဓမ္မဝိစယော။ မ၊၄။၁။၈၇။ အံ၊၄။၁။၃၈၉။
အဘိ၊၄။၁။၁၉၁။ ပဋိသံ၊၄။၁။၃၄၂။ နေတ္ထိ၊
၄။၁၃၂။ ဓမ္မာနံ၊ဓမ္မေသု ဝါ ဝိစယော ဓမ္မ-
ဝိစယော။ ဒီ၊၄။၂။၃၂၄။ မ၊၄။၁။၃၈၁။ ဓမ္မေ
ဝိစိနာတိတိ ဓမ္မဝိစယော။ ပဋိသံ၊၄။၁။၉၀။
အံ၊၄။၁။၂၅၀။ ဓမ္မဝိစယော (ပါဠိ) - အဘိ၊
ဓ။၂၂-၃။ အဘိ၊ပု။၁၂၈။ အဘိ၊က။၄၂၉။
မဟာနိ၊၃၄၊၅၉၊၂၆၀။ စူဠနိ၊၃၀၊၂၀၂၊၂၁၅။

နေတ္ထိ၊၆၅။ ဒီ၊၄။၃။၇၅၊၁၆၆။ မဟာနိ၊၄။
၁၅၁။ သာရတ္ထ၊၂။၆၂။ အံ၊၄။၂။၆၃၊၃၃၉။
မူလဋီ၊၁။၁၂၇။

ဓမ္မဝိစယပဒ (န) [ဓမ္မဝိစယ+ပဒ] ဓမ္မဝိစယ-ပုဒ်။
ဓမ္မဝိစယပဒံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။ အဘိ၊၄။၁။၁၉၃။

ဓမ္မဝိစယဗဟုလ (တိ) [ဓမ္မဝိစယ+ဗဟုလ] (၁)
သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို ဆင်ခြင်ခြင်းများ
သော၊သူ။ (၂) သစ္စာ ၄-ပါး တရားတို့၌
ဆင်ခြင် တတ်သော ပညာများသော၊သူ။
ဝိမံသာသမာဓိမိ ဌိတော ဓမ္မဝိစယဗဟုလော
...ဗြူဟေတိ။ နေတ္ထိ၊၄။၁၁၇။

ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ (ပု၊န) [ဓမ္မဝိစယ+သမ္မော-
ဇ္ဈင်္ဂ] သစ္စာ ၄-ပါး တရား-ကို-၌-စူးစမ်း
ဆင်ခြင်တတ်သော ပညာဟူသော သမ္မော-
ဇ္ဈင်္ဂ၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ၊ (ယင်း ဓမ္မဝိစယ-
သမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်း ၇-ပါး။ ဒီ၊၄။၂။
၃၇၆-၈။ မ၊၄။၁။၂၉၄။ သံ၊၄။၃။၁၉၃။ အံ၊၄။
၁။၃၉၀။ အဘိ၊၄။၂။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၈။
သာရတ္ထ၊၂။၂၂၇။ ပါဠိတော် (သံ၊၃။၉၁)၌
ယောနိသောမနသိကာရ ဗဟုလိကာရ=အ-
ကြောင်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှု
ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုလုပ်ခြင်း အကြောင်း
တပါးသာ လာ၏။) ဗောဇ္ဈင်္ဂပုတ္တော ဟုတွာ
စတုသစ္စဓမ္မေ ဝိစိနာတိတိ ဓမ္မဝိစယသမ္မော-
ဇ္ဈင်္ဂေါ။ မ၊၄။၄။၉၃။ စတုသစ္စဓမ္မံ ဝိစိနာ-
တိတိ ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။ မဟာနိ၊၄။
၁၉၁။ ဓမ္မဝိစယသင်္ခါတော ပသတ္ထော၊ သုန္ဒ-
ရော ဝါ ဗောဇ္ဈင်္ဂေါတိ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈ-
င်္ဂေါ။ နေတ္ထိ၊၄။၁၃၃။

ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ (ပါဠိ) - ဒီ၊၃။၈၇။
သံ၊၃။၆၄၊၂၈၉။ အံ၊၃။၄၂၇။ အဘိ၊က။၃၀၁။
ပဋိသံ၊၂၈၀၊၃၀၂။ မဟာနိ၊၇၁၊၃၆၂။ နေတ္ထိ၊
၄၆။ ပေဋကော။၂၃၈၊၂၈၉။ မိလိန္ဒ။၃၂၃။
ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ (ဒု၊ဇ) - ဒီ၊၂။၆၇၊
၂၄၁။ မ၊၁။၁၄၊၈၀။ မ၊၂။၂၀၄။ မ၊၃။

၁၂၀၉။ သံ၊ ၂။ ၅၄၀။ သံ၊ ၂။ ၅၄၁။ ၂၂၂၊ ၂၉၀၊
၂၉၄။ အံ၊ ၁။ ၄၂၊ ၅၄။ ပဋိသံ၊ ၁၇၉။ ဓမ္မ-
ဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂန (တ၊ ၆) - နေတ္တိ၊ ၁၆၅။
မိလိန္ဒ၊ ၈၉။ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂသ (ဆ၊ ၆)
- သံ၊ ၂။ ၆၀။ ပဋိသံ၊ ၁၇၊ ၂၇၉။

ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂပညာ (ထိ) [ဓမ္မဝိစယ-
သမ္မောဇ္ဈင်္ဂ+ပညာ] ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂဟူ
သော ပညာ၊ သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို စူးစမ်း
ဆင်ခြင်၍ သိကြောင်းဖြစ်သော ပညာ။ ဓမ္မ-
ဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂပညာယ ဥပ္ပါဒနေ ကုသ-
လေန။ ထေရ၊ ၄၁။ ၂၀၁။

ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂရတန (န) [ဓမ္မဝိစယ-
သမ္မောဇ္ဈင်္ဂ+ရတန] ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂဟူ
သော ရတနာ။ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂရတနသ
ပါတုဘာဝေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၂၄။
(-သံ၊ ၄၁။ ၁၉၂။)

ဓမ္မဝိစာရ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိစာရ။ (ဓမ္မဝိအာရ-
ပြာ)] ဓမ္မာရုံဟူသော အာရုံ-ရှိ-၌ ဖြစ်-
သော - ဆင်ခြင် - သုံးသပ် - မှု 'ဝိစာရ'။
ဓမ္မဝိစာရော လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ။
ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၈၆။ ဓမ္မဝိစာရော (ပ၊ ၆) -
ပဋိသံ၊ ၈။ ဓမ္မဝိစာရံ (ဒု၊ ၆) - မ၊ ၄။ ၁၁၄။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။ ဓမ္မဝိစာရေ (သ၊ ၆) - အံ၊ ၂။
၅၅၇။

ဓမ္မဝိစာရက (တိ) [ဓမ္မ+ဝိစာရက] တရားကို -
ဆင်ခြင် - သုံးသပ် - တတ်သောသူ။ ဝိမံ-
သကာတိ ဓမ္မဝိစာရကာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။

ဓမ္မဝိစာရဏာ (ထိ) [ဓမ္မ + ဝိစာရဏာ။
(ဓမ္မဝိအာရဏ-ပြာ)] တရားကို -
ဆင်ခြင် - သုံးသပ် - ခြင်း။ စိန္တာတိ
ဓမ္မစိန္တာ ဓမ္မဝိစာရဏာ။ ထေရ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၇၄။
(-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။)

ဓမ္မဝိစာရပရိယန္တ (တိ) [ဓမ္မဝိစာရ + ပရိယန္တ]
ဓမ္မဝိစာရ-ဟူသော အဆုံးရှိသော။ စက္ခာ-
ဒီနိ ဓမ္မဝိစာရပရိယန္တာနိ ဒသဆက္ကဝသေန...
နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၇၂။

ဓမ္မဝိဇာနန (န၊ ထိ) [ဓမ္မ+ဝိဇာနန] (လော-
ကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားကို အထူးအားဖြင့်
သိစေခြင်း။ ပကာသိတာ ဓမ္မဝိဇာနနတ္ထံ။
အပ၊ ၁။ ၁၆။ = နဝလောကုတ္တရာဓမ္မံ ဝိသေ-
သေန ဇာနာပနတ္တန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။
၁။ ၂၂၈။

ဓမ္မဝိညာဏ (န) [ဓမ္မ+ဝိညာဏ။ (ဓမ္မဝိဇ္ဇာန-
သံ)] (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားကို အထူးအား
ဖြင့် သိတတ်သော ဉာဏ်။ ဓမ္မဝိညာဏ' မာ-
ကံ။ ထေရ၊ ၃၄၇။ ထေရ၊ ၄၁။ ၂။ ၄၁၉။
(-၄၂၄။)

ဓမ္မဝိညာဏခေါဘိတ (တိ) [ဓမ္မဝိညာဏ+ခေါ-
ဘိတ] (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားကို အထူးအား
ဖြင့် သိတတ်သော ဉာဏ်ဖြင့် မွေ့နှောက်
ချောက်ချားတတ်သော (ဘုရား)။ သီလဝိစိ-
သမာကိဏ္ဍော၊ ဓမ္မဝိညာဏခေါဘိတော။
အပ၊ ၁။ ၂၇၃။ ထေရ၊ ၄၁။ ၂။ ၃၁၇။

ဓမ္မဝိတက္က (ပု) [ဓမ္မ+ဝိတက္က။ (ဓမ္မဝိတင်္ဂ-သံ)]
(၁) ဓမ္မာရုံဟူသော အာရုံ-ရှိ-၌ ဖြစ်-
သော ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'။ (၂) (ဩဘာသ
အစရှိသော ၁၀-ပါးသော) ဝိပဿနာညစ်
ညူးကြောင်း တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်
သော ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'။ (၃) တရား-ရှိ-
နှင့်ယှဉ်-သော ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'။ (၁)
ဓမ္မဝိတက္ကော လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ။
ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၄။
မ၊ ၄။ ၁၁၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။) (၂) ဓမ္မဝိတက္ကာ
ဝသိဿန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဓမ္မဝိတက္ကာ နာမ
ဒသ ဝိပဿနပုတ္တိလေသဝိတက္ကာ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၂၇။ ဒသ ဝိပဿနပုတ္တိလေသဝိတက္ကာတိ
ဩဘာသာဒိသဝိပဿနပုတ္တိလေသေ အာ-

ရဗ္ဗ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကာ။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၂။၁၉၉။ (၃)
ဓမ္မဝိတက္က (ဣတိဝုတ်။ ၂၅၀)နိ နေက္ခမ္မ-
ဝိတက္ကာဒိ ဓမ္မတော အနပေတံ ဝိတက္ကယ-
တော.... အဘိဝဓိဿတိ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၅၆။
(-အံ၊၂။၇၇။)

ဓမ္မဝိဇ္ဇာ (တိ) [ဓမ္မ+ဝိဇ္ဇာ (=ဝိဒ+ရူ)] (၁)
(အဆုံးအဖြတ်-ထုံးဥပဒေ-သုစရိုက်)တရား
ကို သိသော၊သူ။ (၂) ထင်ရှားသော တရား
ရှိသော၊သူ။ (၃) တံ ဓမ္မဂုတ္တော ဓမ္မဝိဇ္ဇာ
သုမေဓော။ ဇာ၊၂။၄၅။ တေသံ (ဝိနိစ္ဆယ-
ဓမ္မပဝေဏီဓမ္မသုစရိတဓမ္မာနံ)ဝိဒိတတ္တာ ဓမ္မ-
ဝိဇ္ဇာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၈။ (၂) ဓမ္မဝိဇ္ဇာ (ဇာ၊၁။
၂၀၄)တိ ပါကဋ္ဌဓမ္မော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၇။

ဓမ္မဝိဓိ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိဓိ။ (ဓမ္မဝိဟိ-ပြာ)] တရား
-ဟောခြင်း-ဟောပုံ-အစီအရင်။ ဓမ္မဝိဓိ
(ဓမ္မေ ဝိဓိံ၊သိ) ဌပေတွာန။ အပါ၊၁။၁၈၀။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

ဓမ္မဝိနယ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိနယ။ (ဓမ္မဝိနယ-သံ၊
ဓမ္မဝိဏယ-ပြာ)] (၁) သာသနာ၊ (က)
မဖောက်မပြန် ကျင့်အပ်သော သာသနာ။
(ခ) သုဂတိ (နှင့်) နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်တတ်၊
ကိလေသာ အသင်းအပင်းကို-ဆုံးမတတ်-
ဖျက်ဆီးတတ်-သောသာသနာ။ (ဂ) ကုသိုလ်
တရားတို့ဖြင့် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖျက်ဆီး
တတ်သော သာသနာ။ (ဃ) ဟုတ်မှန်သော
သဘောတရားဖြင့် ဆုံးမတတ်သော သာသ-
နာ။ (င) နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှါ ဆုံးမတတ်သော
သာသနာ။ (စ) အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှါ
ဆုံးမတတ်သော သာသနာ။ (ဆ) သံသရာ
ဝဋ်ဆင်းရဲသဘောမှ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်ပို့တတ်
သော သာသနာ။ (ဇ) သောက ပရိဒေဝ
စသော သဘောမှ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်ပို့တတ်
သော သာသနာ။ (ဈ) ဘုရားရှင်၏သာသနာ
(တရားရှိသော ဘုရားရှင်၏သာသနာ၊ တရား
၏ အရှင်ဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊

သတ္တဝါတို့ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်တတ်သော
ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊ ကိလေသာတို့ကို
ဖျက်ဆီးတတ်သော ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊
ကိလေသာတို့ကို ခါတုက်တတ်သော ဘုရား
ရှင်၏ သာသနာ။) (၂) သစ္စာ ၄-ပါး တရား
တို့၌ ဆောင်တတ်သော သာသနာ။ (၃)
တရားသဖြင့် ဆုံးမတတ်သော သာသနာ။
(၄) နိဗ္ဗာန်သို့ဆောင်တတ်သော သာသနာ။
(၅) မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်နှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်း၊ မဂ်
ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်းငှါ ဆုံးမရာ ဖြစ်သော
သာသနာ။ (၆) မဂ်ဖိုလ်တရား၌ -ဆောင်-
ဖြစ် -တတ်သော သာသနာ။ (၇) တရားရှိ
သည်ဖြစ်၍ ဆုံးမတတ်သော သာသနာ။
(၈) ပညာမျက်စိ၌ ကိလေသာ မြူနည်း
သည့် သတ္တဝါကို ဆုံးမတတ်သောသာသနာ။
(၉) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်
စသော တရားကြောင့် ဖြစ်သော သာသနာ။
(၁၀) သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ တရားသာလျှင်
ဖြစ်သော ဝေနေယျတို့ကို ဆုံးမတတ်သော
သာသနာ။ (၁၁) သုတ္တန်ပိဋက၊ အဘိဓမ္မာ
ပိဋကနှင့် ဝိနည်းပိဋက၊ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊
ဝိနည်း။ (၁၂) သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်း ပိဋက
၃-ပုံဖြင့် ပြအပ်သော အကျင့်ပဋိပတ်။

(၁) သာသနာ။ ဣမံ ဓမ္မဝိနယ (သံ၊
၁။၉)နိ ဣမံ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ၊ ဥဘယဓမ္မေတံ
သာသနဿေဝ နာမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ယောဟံ
ဧဝံ သွာက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ပဗ္ဗဇိတွာ။ ဝိ၊
၁။၂၂။ ဓမ္မဝိနယော (ပါ၊၉)-ဒိ၊၂။၂၅။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဓမ္မဝိနယံ
(ဒု၊၉)-အံ၊၂။၁၂၁၊၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဓမ္မဝိနယ-
တော (ကြိ၊ဝိ)-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။
၁၆၄။ ဓမ္မဝိနယာ (မ၊၉)-ဒိ၊၃။၇။ အံ၊၁။
၁၁၁၊၃၀၈။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၁၃၇။ ဓမ္မဝိနယဿ
(ဆ၊၉)-ဣတိဝုတ်၊၄။၁၆၈။ ဓမ္မဝိနယေ-
ဝိ၊၃။၇၆၊၉၉၊၂၇၅။ ဝိ၊၅။၂၄၄။ ဒိ၊၁။၁၆၅။

မၤ၁၂၂၀။ မၤ၂၂၁၄။ မၤ၂၂၁၅။ သံၤ၂၂၁၈။
 သံၤ၂၂၁၉။ အံၤ၂၂၁၉။ အံၤ၂၂၁၉။ အံၤ၂၂၁၉။
 ၁၅၆။ ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။
 ၁၈၂။ ဝိဋ္ဌာၤ၂၂၁၄။ ဒိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။ ဒိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။
 ၉၂။ အံၤ၂၂၁၅။ ပဋိသံၤ၂၂၁၅။
 ခုဒ္ဒကဋ္ဌာၤ၂၂၁၄။ ဥဒါနဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။ ဇာဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။
 ၄၆၂။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၄။ သာရတ္ထာၤ၂၂၁၅။
 မၤ၂၂၁၅။ အံၤ၂၂၁၅။ ၂၂၁၀။ အံၤ၂၂၁၅။
 အံၤ၂၂၁၅။ ၂၂၁၅။

(က) မဖောက်မပြန် ကျင့်အပ်သော သာသနာ။ သဘာဝဋ္ဌေန ဓမ္မော၊ သိက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။

(ခ) သုဂတိ(နှင့်)နိဗ္ဗာန်သို့ဆောင်တတ်- ကိလေသာ အသင်းအပင်းကို- ဆုံးမတတ်- ဖျက်ဆီးတတ်-သော သာသနာ။ အတ္တနော ကာရကံ အပါယေသု အပတမာနံ ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။ သောဝ သံကိလေသပက္ခံ ဝိနေတိတိ ဝိနယော။ ဓမ္မော စ သော ဝိနယော စာတိ ဓမ္မဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။ ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။

(ဂ) ကုသိုလ် တရားတို့ဖြင့် အကုသိုလ် တရားတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သာသနာ။ ကုသလဓမ္မဟိ ဝါ အကုသလဓမ္မာနံ သေ ဝိနယောတိ ဓမ္မဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။ ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။

(ဃ) ဟုတ်မှန်သော သဘောတရားဖြင့် ဆုံးမတတ်သော သာသနာ။ ဓမ္မေန ဝါ ဝိနယော န ဒဏ္ဍာဒိဟိတိ ဓမ္မဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။ ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ ဣတိ- ပုတ်ၤ၂၂၁၅။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။

(င) နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှါ ဆုံးမတတ်သော သာသနာ။ (စ) အရဟတ္တဖိုလ်အကျိုးငှါ ဆုံးမတတ်သော သာသနာ။ ဓမ္မာယ ဝါ ဝိနယော ဓမ္မဝိနယော၊ အနဝဇ္ဇဓမ္မတ္ထဉ္ဇေသ

ဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။ (ယင်းသျှလည်း ကြည့်။) ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။

(ဆ) သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲသဘောမှ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်ပို့တတ်သော သာသနာ။ (ဇ) သောက ပရိဒေဝ-စသောသဘောမှ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်ပို့တတ်သော သာသနာ။ ဓမ္မတော ဝိနယော ဓမ္မဝိနယော။ သံသာရဓမ္မတော ဟိ သောကာဒိဓမ္မတော ဝါ သေ ဝိသိဋ္ဌံ နိဗ္ဗာနံ နယတိ။ အံၤ၂၂၁၅။ ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။

(ဈ) ဘုရားရှင်၏ သာသနာ (တရားရှိသော ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊ တရား၏အရှင် ဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏ သာသနာ သတ္တဝါတို့ ကို နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်တတ်သော ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊ ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊ ကိလေသာတို့ကို ခါတုကတတ်သော ဘုရားရှင်၏ သာသနာ)။ ဓမ္မဿ ဝါ ဝိနယော န တိတ္ထကရာနန္တိ ဓမ္မဝိနယော၊ ဓမ္မဘူတော ဟိ ဘဂဝါ တဿေဝ (သေ ဝိနယော) ဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။ ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။

(ည) သစ္စာ ၄-ပါးတရားတို့၌ ဆောင်တတ်သော သာသနာ။ တဿာ သေ ဓမ္မေသု ဝိနယော၊ န သတ္တေသု န ဇီဝေသု စာတိ ဓမ္မဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။ ပဋိသံၤ၂၂၁၄။ မဟာနိဋ္ဌာၤ၂၂၁၅။ ဓမ္မေသု အဘိ-ဉ္ဇေယျာဒိသု အဘိဇာနနာဒိကာရဏံ သိက္ခတ္တယန္တိ တံ ဓမ္မဝိနယောတိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီၤ၂၂၁၅။

(ဋ) တရားသဖြင့် ဆုံးမတတ်သော သာသနာ။ ဓမ္မတော ဝိနယော န အဓမ္မတောတိ ဓမ္မဝိနယော။ (တောပစ္စည်း ဝိသေသနအနက် သက်။) သံၤ၂၂၁၅။

(ဌ) နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောင်တတ်သော သာသနာ။ ဝိသိဋ္ဌံ ဝါ နယတိတိ ဝိနယော။ အံၤ၂၂၁၅။

ဌ။ ၂။ ၃၁၃။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ဝါ
နယတိတိ ဝိနယော။ ပဋိသံဋ္ဌ။ ၂။ ၁၀၄။

(၃) မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်နှင့် တကွဖြစ်ခြင်း၊
မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို ရခြင်းငှါ ဆုံးမရာဖြစ်သော
သာသနာ။ ဓမ္မာယ ဝါ သဟ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာ-
နာယ ဝိနယောတိ ဓမ္မဝိနယော။ ဣတိဝုတ်။
ဋ္ဌ။ ၂၄၅။

(၅) မဂ်၊ ဖိုလ်တရား၌-ဆောင် - ဖြစ် -
တတ်သော သာသနာ။ ဓမ္မေ ဝါ မဂ္ဂဖလေ
နိပ္ပါဒေတဗ္ဗဝိသယဘူတေ ဝါ ပဝတ္တော ဝိန-
ယောတိ ဓမ္မဝိနယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်။
ဋ္ဌ။ ၂၄၅။

(ဏ) တရားရှိသည်ဖြစ်၍ ဆုံးမတတ်
သော သာသနာ။ တံ ဟိ ဓမ္မတော အနပေ-
တတ္တာ ဓမ္မော စ၊ အာသယာနုရူပံ ဝိနေယျာနံ
ဝိနယနတော ဝိနယော စာတိ ဓမ္မဝိနယော။
ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။ ၂၄၅။

(တ) ပညာမျက်စိ၌ ကိလေသာမြူ
နည်းသည့် သတ္တဝါကို ဆုံးမတတ်သော သာ
သနာ။ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ ဝါ ဓမ္မတော
အနပေတတ္တာ ဓမ္မံ အပ္ပရက္ခေဇာတိကံ ဝိနေ-
တိတိ ဓမ္မဝိနယော။ ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။ ၂၄၅။

(ထ) မဟာကရုဏာဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတ
ဉာဏ်စသော တရားကြောင့်ဖြစ်သော သာသ
နာ။ မဟာကရုဏာသဗ္ဗညုတညာဏာဒိဓမ္မ-
တော ဝါ ပဝတ္တော ဝိနယောတိ ဓမ္မဝိနယော။
ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။ ၂၄၅။

(ဒ) သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ တရားသာ
လျှင်ဖြစ်သော ဝေနေယျတို့ကို ဆုံးမတတ်
သော သာသနာ။ တတ္ထ သီလာဒိဓမ္မော ဝေ
ပရိယတ္တိအတ္တဘူတော ဝေနေယျဝိနယနတော
ဓမ္မဝိနယော။ နေတ္ထိ။ ဋ္ဌ။ ၆၀။

(၂) သုတ္တန်ပိဋက အဘိဓမ္မပိဋကနှင့်
ဝိနည်းပိဋက၊ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်း။
တထာဂတပွဋိတံ ဓမ္မဝိနယံ ပရိယာပုဏိ-

တော။ ဝိ။ ၁။ ၁၁၅။ ဓမ္မဝိနယော (ပါဠိ) -
သံ၊ ၃။ ၃၉၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၈။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၅။ ဒီ၊ ၁။
၁။ ၃။ ဓမ္မဝိနယံ (ဒု၊ ၁) - ဒီ၊ ၁။ ၂၁၈။ မ၊ ၁။
၃၅၂။ အဘိ၊ ပ။ ၁၃၁။ ပေဋကော။ ၃၂၉။
မ၊ ၁။ ၁။ ၃၃။ ဓမ္မဝိနယေ (ဒု၊ ၂) - ဒီ၊ ၁။ ၁။
၂၄။ ဓမ္မဝိနယသ (ဆ၊ ၁) - အံ၊ ၁။ ၂၆၉။
အံ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။ ၃၀။ ဓမ္မဝိနယာနံ
(ဆ၊ ၂) - ဒီ၊ ၁။ ၂၀။ ဓမ္မဝိနယမ္ပိ - ဇာ၊ ၁။
၁။ ၅၁၆။

(၃) သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်း ပိဋက
၃-ပုံဖြင့် ပြုအပ်သော အကျင့်ပဋိပတ်။
ကမ္မဝိနယ-ကြည့်။

ဓမ္မဝိနယ (ပ) [ဓမ္မ+ယုတ္တ+ဝိနယ] တရား
နှင့် ယှဉ်သော သာသနာ။ ဓမ္မယုတ္တော ဝါ
ဝိနယောတိ ဓမ္မဝိနယော။ ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။
၂၄၅။ ဓမ္မဝိနယောတိ ဓမ္မေန ယုတ္တော
ဝိနယောတိ ဓမ္မဝိနယော အာဇေညရထော
ဝိယ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၆။

ဓမ္မဝိနယ (ပ) [ဓမ္မ+ဝိနယ+ပကာသိတ] (၁)
သုတ္တန် ပိဋက၊ အဘိဓမ္မာ ပိဋက တရားနှင့်
ဝိနည်းပိဋကတရား။ (၂) သုတ္တန်ပိဋက၊ ဝိနည်း
ပိဋကတရားတို့ဖြင့် ပြုအပ်သော အကျင့် ပဋိ
ပတ်။ ဣမံ ဓမ္မဝိနယ (သံ၊ ၁။ ၉) နှိ ဣမံ ဓမ္မဉ္စ
ဝိနယဉ္စ၊ ဥဘယဓမ္မေတံ သာသနဿေဝ နာမံ။
ဓမ္မေန ဟေတ္ထ ဒွေ ပိဋကနိ ဝုတ္တာနိ၊ ဝိန-
ယေန ဝိနယပိဋကံ၊ ဣတိ တိဟိ ပိဋကေဟိ
ပကာသိတံ ပဋိပတ္တိံ အဓနာ အာဂတောမ္ပိ-
တိ ဝဒတိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၄၂။ (-သံ၊ ၁။
၈၆။)

ဓမ္မဝိနယ (တိ) [ဓမ္မဝိနယ+ဏ] ဓမ္မဝိနယ ရှိ
သော၊ သူ (ဘုရားရှင်)။ သေ? ဝေါ မမစ္စ-
ယေန သတ္တာတိ ဟိ ဓမ္မဝိနယောဝ သတ္တာတိ
ဝုတ္တော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၂။

ဓမ္မဝိနယ (ပ) [ဓမ္မ+ဝိနယ] တိတ္ထိတို့၏ ဆိုင်
ရာ တရားရှိသော ပြင်ပသာသနာ၊ တိတ္ထိ

သာသနာ၊ (က) ပြဇာန်းသော စကား။
 (ခ) အယူ။ (ဂ) တရားတုနှင့် ဝိနည်းတု၊
 မစစ်မမှန်သော တရားဥပဒေ။ ဒုရက္ခာတေ
 ဓမ္မဝိနယေ (အံ၊ ၁။ ၂၅) တိ ဒုရက္ခာတေဓမ္မ-
 ဝိနယော နာမ ဗာဟိရကသာသနံ။ အံ၊ ၄။
 ၁။ ၂၇၂။ ဓမ္မဝိနယံ (ဒု၊ ၆) — ဒီ၊ ၁။ ၈။ အံ၊ ၄။
 ၂။ ၁၇၈။ ဓမ္မဝိနယေ (သ၊ ၆) — ဒီ၊ ၂။ ၉၈။
 မ၊ ၂။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ မ၊ ၄။ ၂၂။ မ၊ ၄။ ၂။
 ၂၂။ (က) (ခ) ဓမ္မဝိနယ (ဒီ၊ ၂။ ၉၇) နိ
 ပါဝစနံ သိဒ္ဓန္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ (ဂ) ဓမ္မဝိန-
 ယေ (မ၊ ၁။ ၉၆) တိ ဓမ္မေ စေဝ ဝိနယေ စ။
 မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၉။ ဓမ္မေတိ ဓမ္မပဋိရူပကေ။ ဝိန-
 ယေတိ ဝိနယပဋိရူပကေ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

ဓမ္မဝိနယကုသလ (တိ) [ဓမ္မဝိနယ + ကုသလ]
 သုစရိုက်တရား (နှင့်) ကျင့်ဝတ်ဥပဒေဝိနည်း
 ၌ - လိမ္မာ - တတ်သိ - သောသူ။ ဓမ္မဝိနယ-
 ကုသလော (ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂) တိ သုစရိတဓမ္မေ
 စ အာစာရဝိနယေ စ ကုသလော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
 ၇၄။

ဓမ္မဝိနယဌာန (န) [ဓမ္မဝိနယ + ဌာန] ဓမ္မ-
 ဝိနယအရာ၊ တရားဝိနည်းအရာ။ ဣဓ ဓမ္မ-
 ဝိနယဌာနေ သတိယေဝ သတိပဋ္ဌာနန္တိ ဂဟိ-
 တာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။

ဓမ္မဝိနယတ္ထသံဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဓမ္မဝိနယတ္ထ + သံ-
 ဝဏ္ဏနာ] သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းတို့၏ အနက်
 ကို ဖွင့်ခြင်း၊ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းတို့၏
 အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ကြောင်း ဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာ။
 ဓမ္မဝိနယတ္ထသံဝဏ္ဏနတောတိ သကလဿာပိ
 ပရိယတ္တိသာသနဿ ဓမ္မဝိနယဘာဝတော
 ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅။

ဓမ္မဝိနယဒေသနာ (ထိ) [ဓမ္မဝိနယ + ဒေသနာ။
 (ဓမ္မဝိနယဒေဝနာ - သံ)] သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ
 (နှင့်) ဝိနည်းကို ဟောခြင်း။ န ဝိတ္ထာရတော
 ဓမ္မဝိနယဒေသနာယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၅။

ဓမ္မဝိနယပညာပနာ (ထိ) [ဓမ္မဝိနယ + ပညာ-
 ပနာ] သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို - သိစေ -
 ပညတ် - ထား - ခြင်း။ ဓမ္မဝိနယပညာပနာ-
 ပိဿ တဒတ္ထသိဒ္ဓိယာ ယထာဘူတဝုတ္တိယာ စ
 တထာ အဝိဘထာ အနညထာ။ ဥဒါန၊ ၄။
 ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၂၉။

ဓမ္မဝိနယဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဓမ္မဝိနယ + ဝိနိစ္ဆယ]
 သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ (နှင့်) ဝိနည်းကို ဆုံးဖြတ်
 ခြင်း၊ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်၊
 သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်း ဖြတ်ထုံး။ တေန
 သင်္ဂီတိယာ ဓမ္မဝိနယဝိနိစ္ဆယေ သမ္ပတ္တေ....
 ကထေဿတိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။

ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟ (ပု) [ဓမ္မဝိနယ + သင်္ဂဟ] သုတ်၊
 အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း၊
 (ရဟန္တာ ၅၀၀-တို့ ဘုရားစကားတော်တို့ကို
 ဤကား ဝိနည်း၊ ဤကား အဘိဓမ္မာ၊ ဤ
 ကား သုတ္တန် ဟူ၍၎င်း၊ ဤကား ဒီသ-
 နိကာယ်၊ ဤကား မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ ဤကား
 သံယုတ္တနိကာယ်၊ ဤကား အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊
 ဤကား ခုဒ္ဒကနိကာယ် ဟူ၍၎င်း စသည်ဖြင့်
 အညီအညွတ် ပေါင်းယူပြုလုပ်ခြင်း)။ ဣဒါနိ
 ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟံ ကရောမ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ၄။
 ၁။ ၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈။

ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟံ (ဒု၊ ၆) — သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ အံ၊ ၄။
 ၁။ ၁၅၄။ ဓမ္မဝိနယသင်္ဂဟေ (သ၊ ၆) — ဥဒါန၊
 ၄။ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၅။ မ၊ ၄။ ၁။
 ၅၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။

ဓမ္မဝိနယသင်္ဂါယန (န၊ ထိ) [ဓမ္မဝိနယ + သင်္ဂါ-
 ယန] သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို သင်္ဂါယနာ-
 တင်ခြင်း၊ သုတ်၊ အဘိဓမ္�ာ၊ ဝိနည်းကို ပေါင်း
 စု၍ ရွတ်ဆို (ရွတ်ဆိုအတည်ပြု) ခြင်း။ ဓမ္မ-
 ဝိနယသင်္ဂါယနတ္ထံ ဘိက္ခုနံ ဥဿာဟံ ဇနေ-
 သိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၇။

သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊
၁။ ၄၃၊ ၅၃၊ ၅၄။ (- ၅၅၊ ၅၆။)

ဓမ္မဝိနယသင်္ဂီတိ (ထိ) [ဓမ္မဝိနယ + သင်္ဂီတိ]
သုတ်အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းကို-စုပေါင်းရှုတ်ဆို-
သံဂါယနာတင် - ခြင်း။ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊
ဝိနည်းကို ပေါင်းစုရှုတ်ဆို (ရှုတ်ဆိုအတည်ပြု)
ခြင်း။ မယ် ဓမ္မဝိနယသင်္ဂီတိ ကာရေဿာမ။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၇။ (- ဝဇီရ၊ ၅၄၀။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁။
၇၇-ဂ။)

ဓမ္မဝိနယသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဓမ္မဝိနယ + သိဒ္ဓိ] (၁)
သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းတို့၏ ပြီးခြင်း။ (၂)
သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်း အဖြစ်၏ ပြီးခြင်း။
ဒေသိတပညတ္တဝစနတော ဓမ္မဝိနယသိဒ္ဓိ။
သိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၈၆။

ဓမ္မဝိနယာနုလောမ (တိ) [ဓမ္မဝိနယ + အနုလော-
မ] သုတ်အဘိဓမ္မာ ဝိနည်းအားလျော်သော။
ဓမ္မဝိနယာနုလောမာယ ပဋိပတ္တိယာ အသ-
ဏ္ဏဟန္တာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။

ဓမ္မဝိနိစ္ဆနက (တိ) [ဓမ္မ + ဝိနိစ္ဆနက] တရားဆုံး
ဖြတ် တတ်သောသူ၊ တရားသူကြီး။ အက္ခ-
ဒဿ (က) - ကြည့်။

ဓမ္မဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဓမ္မ + ဝိနိစ္ဆယ] (၁) ဆုံးဖြတ်
အပ်သောတရား၊ တရားအဆုံးအဖြတ်။ (၂)
တရားကို ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းသော ပညာ။ (၃)
တရားကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ (၁) ဓမ္မဝိနိစ္ဆယေ
ပတ္တေ (ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇) တိ ဓမ္မေ ဝိနိစ္ဆနိ-
တဗ္ဗေ ဥပဋ္ဌိတေ။ ဒိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၈။ (- သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၂။ ၆၇။) (၂) ကာရဏာကာရဏဇာနန-
လက္ခဏေန ဓမ္မဝိနိစ္ဆယေန စ သမန္နာဂတာ။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၅။ (- ဓမ္မ၊ ၃၅။) (၃) ဓမ္မဝိနိစ္ဆ-
ယတ္ထ - ကြည့်။

ဓမ္မဝိနိစ္ဆယညူ (တိ) [ဓမ္မ + ဝိနိစ္ဆယညူ] ဆုံးဖြတ်
အပ်သော တရား - တရားအဆုံးအဖြတ် - ကို
သိသောသူ။ ဓမ္မေ ဌိတော ဓမ္မဝိနိစ္ဆယညူ။

အဘိဓမ္မာ (က-ဝဂ်) ၃-၁၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

သုတ္တနိ၊ ၃၂၇။ ဓမ္မဝိနိစ္ဆယံ ဇာနာတိ “ဣဒံ
ဥဒယဉာဏံ၊ ဣဒံ ဝယဉာဏံ” နိ ဓမ္မဝိနိစ္ဆယ-
ညူ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၇။

ဓမ္မဝိနိစ္ဆယဌာန (န) [ဓမ္မဝိနိစ္ဆယ + ဌာန]
တရားဆုံးဖြတ်ရာ အရပ်၊ တရားဆုံးဖြတ်ရာ
ခုံရုံး။ မာတုလတ္ထေရဿ ဓမ္မဝိနိစ္ဆယဌာနေ
နိသိဒ္ဓိတော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၃။

ဓမ္မဝိနိစ္ဆယတ္ထ (ပု) [ဓမ္မဝိနိစ္ဆယ + အတ္ထ] တရား
ဆုံးဖြတ်ခြင်းအကျိုး။ မာသေ မာသေ အဋ္ဌ
ဒိဝသာနိ ဓမ္မဝိနိစ္ဆယတ္ထံ...ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။

ဓမ္မဝိနိဗ္ဗောဂ (ပု) [ဓမ္မ + ဝိနိဗ္ဗောဂ] (ခန္ဓာ
စသော) သဘောတရားကို - ခွဲခြမ်း - ဝေ
ဘန် - ခြင်း။ ဓမ္မဝိနိဗ္ဗောဂဿ ဓမ္မာနံ ဓမ္မမတ္တ-
တာယ စ။ မူလ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဓမ္မဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ + ဝိနိမုတ္တ။ (ဓမ္မဝိနိမုတ္တံ
သံ)] တရားမှ လွတ်သော။ ဓမ္မဝိနိမုတ္တဿ
သတ္တဿ အဘာဝိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၅။ (- ဒိ၊ ဝိ၊
၂။ ၃၁၁။ မ၊ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၈။)

ဓမ္မဝိနိတ (တိ) [ဓမ္မ + ဝိနိတ။ (ဓမ္မဝိနိတံ-သံ)]
အရိယမဂ် တရား - ဖြင့် - ဌ် - ဆုံးမအပ်
သောသူ။ (ဓမ္မနှင့် လျော်စွာ ကိုယ်နှုတ်
နှလုံးကို ဆုံးမတတ်သော၊ လောကုတ္တရာ
တရားဖြင့် မြဲသောအလားရှိသော။ နေရင်း၊
ဒိ၊ ၂။ သျှ။) ဓမ္မဝိနိတာ (ဒိ၊ ၂။ ၁၇၆) တိ
သမ္မာ နိယျာနေန နိယျာတာ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။
၂၃၉။ = အရိယဓမ္မေ ဝိနိတာ။ ဒိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၇။

ဓမ္မဝိပဿန (န၊ ထိ) [ဓမ္မ + ဝိပဿန] (ထိုထို သမာ
ပတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အကျိုးဝင်သော) တရားတို့ကို
အထူးအားဖြင့် ရှုမှတ်ခြင်း။ ဓမ္မဝိပဿန-
(မ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၇) နိ တံ တံ သမာပတ္တိစိတ္တုပ္ပါဒ-
ပရိယာပန္နာနံ ဓမ္မာနံ ဝိပဿနံ။ မ၊ ဝိ၊ ၃။
၂၇၄။

ဓမ္မဝိဘင်္ဂညူ (တိ) [ဓမ္မဝိဘင်္ဂ+ည+ရ] (ကုသိုလ်
ကမ္မပထ ၁၀-ပါး) တရားကို အသီးအသီး
-ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-ဝေဘန်-ခြင်း၌ လိမ္မာ
သောသူ။ ဓမ္မဝိဘင်္ဂညူ (ဇာ၊ ၂။ ၄။ ဓမ္မ-
ဝိဘာဂညူ၊ ဣ) တိ ဒသကုသလကမ္မပထဝိဘင်္ဂ-
ကုသလော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

ဓမ္မဝိဘတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝိဘတ္တိ] သုတ်၌ လာ
သောတရားတို့ကို ဓမ္မအားဖြင့် ဝေဘန်ခြင်း။
(ပူဇာ-ပုဒ်၏ အရ ပူဇော်ခြင်း ကြိယာ ဟူ
သော စိတ္တုပ္ပါဒ် သည် စိတ္တုပ္ပါဒ် ဟူသော
အမည်၊ ဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်သာမန် အာရုံသာမန်
ဟူသော တည်ရာဝတ္ထုအားဖြင့် ဆက်ဆံ၏။
အာမိသပူဇာ၊ ဓမ္မပူဇာ-စသော အသီးအသီး
သော အမည်၊ ပူဇော်တတ် ပူဇော်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်
ဝိသေသ ဟူသော တည်ရာဝတ္ထု အားဖြင့်
မဆက်ဆံ။ ဤ ကား ဓမ္မဝိဘတ္တိတည်း။ ဝိ၊
နေတ္ထိ၊ ဒိ၊ သစ်။) တသ္မာ ဓမ္မဝိဘတ္တိ တာဝ
နိဒ္ဒိသန္တော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၀။ (-သံ၊ ဇိ၊ ၁။
၅။)

ဓမ္မဝိဘာဂ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိဘာဂ။ (ဓမ္မဝိဘာဂ-
သံ)] (၁) တရား-အဖို့-အစု-အပုံ။ (၂)
တရား-ကို-အားဖြင့်-အသီးအသီး-ခွဲခြမ်း-
-စိတ်ဖြာ-ဝေဘန်-ခြင်း။ (၁) ဓမ္မက္ခန္ဓာတိ
ဓမ္မဝိဘာဂါ ဓမ္မကောဋ္ဌာသ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၁၂။ (၂) ဓမ္မဝိဘာဂေန ဟိ အယံ ပုဂ္ဂလ-
ဝိဘာဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၉။ (-သံ၊ ဇိ၊
သစ်၊ ၂။ ၇၀။ မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၁၃၁။ အနု၊ ၂။ ၁၆၁။)

ဓမ္မဝိဘာဂဇာနန (န၊ ထိ) [ဓမ္မဝိဘာဂ+ဇာနန]
နာမ်ရုပ် တရားတို့ကို-အသီးအသီး-ခွဲခြမ်း-
ဝေဘန်-မှု၌ သိခြင်း။ ဓမ္မဝိဘာဂဇာနန
ဓမ္မန္တရံ ဗဟုကာရံ ယဒိဒံ ဝိတက္ကော။ ဒိ၊ ဇိ၊ ၁။
၃၄၂။ (-သံ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၈။)

ဓမ္မဝိဘာဝန (န၊ ထိ) [ဓမ္မ+ဝိဘာဝန] သစ္စာတရား
စသည်တို့ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဓမ္မဝိဘာဝန

ကတေ ဝိသေသာဓိဂမော ဟောတိ။ မ၊ ဇိ၊
၁။ ၇၂။

ဓမ္မဝိရတ္တစိတ္တ (တိ) [ဓမ္မဝိရတ္တ+စိတ္တ] နာမ်ရုပ်
တရား၌ တပ်မက်ခြင်းကင်းသော စိတ်ရှိ
သော။ ဓမ္မဝိရတ္တစိတ္တတာ စ ပကာသိတာ
ဘဝန္တိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၄။

ဓမ္မဝိရောစန (န) [ဓမ္မ+ဝိရောစန] အကြောင်း
တရားကို အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့်
ထွန်းပစေခြင်း။ ဓမ္မဝိရောစနေ ပညာ ဓမ္မပဋိ-
သမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၁၁၂။ ဝိရောစန
(ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄) လည်း ကြည့်။

ဓမ္မဝိသယ (တိ) [ဓမ္မ+ဝိသယ] ဓမ္မ-ဟူသော
အာရုံရှိသော(ပညာ)။ ဓမ္မဝိသယာယ ပဘေ-
ဒဂတာယ ပညာယ ဝိနေယျာနံ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထံ။
အနု၊ ၂။ ၃၇။

ဓမ္မဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝိသုဒ္ဓိ] (သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ)
တရားတို့၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း။
ဝိနယော ပညပေတဗ္ဗော၊ တတော ဓမ္မဝိသုဒ္ဓိ-
ဟိ။ ဝဇီရ၊ ၆။ ၇။

ဓမ္မဝိသေသ (ပု) [ဓမ္မ+ဝိသေသ] (၁) (သုတ္တန်
ပါဠိထက်) ထူးသောပါဠိ။ (၂) (ခန္ဓာ-စ
သော) တရားအထူး။ (၁) ဓမ္မော ဝိသေသော
ဓမ္မဝိသေသော။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ (၂) ဓမ္မ-
ဝိသေသံ အနိဒ္ဓါရေတွာ (မူလ၊ ၄။ ၂။ ၆) တိ
သင်္ဂဟိတတာဒိနာ ပုစ္ဆိတဗ္ဗဝိသေသဇ္ဇေတဗ္ဗဓမ္မာနံ
ဝိသေသနံ အကတွာ။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၆။

ဓမ္မဝိသေသော (ပါ၊ ဇ) - အနု၊ ၄။ ၁။ ၄၄၊
၉၃။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ ဓမ္မဝိသေသံ (ဒု၊ ဇ) -
အနု၊ ၄။ ၂။ ၆၊ ၇။ ဓမ္မဝိသေသေန (တ၊ ဇ) -
အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၆၀။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ ဓမ္မဝိသေ-
သဿ (ဆ၊ ဇ) - မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊
၂၇၄။ ဓမ္မဝိသေသာနံ (ဆ၊ ဗ) - အနု၊ ၄။ ၂။
၆၇။

ဓမ္မဝိသေသက (တိ) [ဓမ္မ+ဝိသေသက] တရားကို အထူးပြုတတ်သော။ ဝေမိဓာပိ အဘိသဒ္ဓေါ န ဓမ္မဝိသေသကော ယုတ္တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃။

ဓမ္မဝိသေသဒဿိ (တိ) [ဓမ္မဝိသေသ+ဒဿိ] တရားကိုအထူးအားဖြင့် ရှု-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ (က) ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါးတရားကို အထူးအားဖြင့် ရှု-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ (ခ) သစ္စာ ၄-ပါးတရား၊ လောကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားကို အထူးအားဖြင့် ရှု-လေ့ရှိ-တတ်-သော။ သူ။ ဓမ္မဝိသေသဒဿိ (အပါ ၁။ ၁၅) တိ ဒသကုသလဓမ္မာနံ စတုသစ္စ-ဓမ္မဿ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဿ ဝါ ဝိသေသေန ပဿနသိလာ။ အပါ ၁။ ၁၅။ ၂၂၄-၅။

ဓမ္မဝိသေသန (တိ) [ဓမ္မ+ဝိသေသန] တရားကို အထူးပြုတတ်သော။ အဝိဇ္ဇာဒိကိလေသဇာလဝိဒ္ဓိသိနောတိ ဓမ္မဝိသေသနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၊ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၄၀၊ ၁၀၉။)

ဓမ္မဝိသေသနိဒ္ဓါရဏ (န) [ဓမ္မဝိသေသ+နိဒ္ဓါရဏ] တရားအထူးကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ပုစ္ဆိ-တဗ္ဗဝိသဇ္ဇိတဗ္ဗဓမ္မဝိသေသနိဒ္ဓါရဏံ ကတွာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆။

ဓမ္မဝိဟာရသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မဝိဟာရ+သမ္ပတ္တိ] နေကြောင်းဖြစ်သော (သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ) တရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တထာ ဒုတိယေန၊ ပဌမ ဒုတိယေဟိ ဝါ ဓမ္မဝိဟာရသမ္ပတ္တိယော ဒဿေတိ။ ထေရ၊ ၁။ ၁၂၃။

ဓမ္မဝိဟာရီ (တိ) [ဓမ္မ+ဝိဟာရီ] (သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ) တရားဖြင့် နေ-လေ့ရှိ တတ်-သော၊ သူ။ ကိတ္တာဝတာ န ခေါ ဘန္တေ တိက္ခ၊ ဓမ္မဝိဟာရီ ဟေတိ။ အံ၊ ၂။ ၇၆၊ ၇၇။ (-၇၈။ အံ၊ ၁။ ၁၂၃။)

ဓမ္မဝိထိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝိထိ] (ဗောဓိပက္ခိယ ၃၇-ပါး) တရားဟူသော လမ်းခရီး။ ဓမ္မဝိထိ သုမာပိတ (အပါ ၁။ ၄၈။ ထေရ၊ ၁။ ၄၇၀) နှိ

သတ္တတိ သဗောဓပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတာယ ဝိထိ-ယာ သုဠ၊ မာပိတံ။ အပါ ၁။ ၁၂၂။

ဓမ္မဝုဋ္ဌိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝုဋ္ဌိ] (၁) တရားဒေသနာ ဟူသော မိုး။ (၂) တရားဒေသနာ မိုးရေ။ (၁) ဓမ္မဝုဋ္ဌိယော (အပါ ၁။ ၂၅) ဓမ္မဒေသနာသင်္ခါတာ ဝုဋ္ဌိယော။ အပါ ၁။ ၂၅။ ၂၇။ ဓမ္မဝုဋ္ဌိယော (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၆) တိ ဓမ္မကထာဝဿ-ဝုဋ္ဌိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၀၇။ (-အပါ ၁။ ၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၂၉၊ ၂၃၀။) (၂) တပေဉ္စော ဓမ္မဝုဋ္ဌိယာ။ အပါ ၂။ ၇၂။ ထေရ၊ ၁။ ၉၄၊ ၉၄၈။

ဓမ္မဝုဋ္ဌိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝုဋ္ဌိ။ (ဓမ္မဝုဋ္ဌိ-သံ)] (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားဖြင့် ကြီးပွားခြင်း။ အာမိသဝုဋ္ဌိ စ ဓမ္မဝုဋ္ဌိ စ။ အံ၊ ၁။ ၉၂။ ဓမ္မေန ဝစုနံ ဓမ္မဝုဋ္ဌိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၁။

ဓမ္မဝေဂဝဿန (န) [ဓမ္မ+ဝေဂ+ဝဿန။ (ဓမ္မ-ဝေဂဝဓိက-သံ)] (ဒေသနာဉာဏ်၏ အဟုန်ဖြင့်) တရား(အမြိုက်) မိုးရွာသွန်းခြင်း။ ဓမ္မဝေဂဝဿနဿာ (ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃) တိ ဒေသနာဉာဏဝေဂေန ဓမ္မာမတဿ ဝဿနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၂။

ဓမ္မဝေဒ (ပု) [ဓမ္မ+ဝေဒ။ (ဓမ္မဝေဒ-သံ)] (၁) ရတနာ ၃-ပါး၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင် ယုံကြည်ကြောင်းလျှင် အာရုံရှိသော - နှစ်သက်ခြင်း-နှစ်သက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်။ (၂) ရတနာ ၃-ပါး၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင် ယုံကြည် ကြောင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော-နှစ်သက်ခြင်း - နှစ်သက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်။ (၃) အကြောင်း-၌-ကိုစွဲ၍-ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း။ (၄) ပါဠိကိုမှီ၍ ဖြစ်သော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။

(၁) လဘတိ ဓမ္မဝေဒ (မ၊ ၁။ ၄၆) နှိ အဝေစ္စပသာဒါရမ္မဏသောမနဿဉ္စ သောမနဿမယဉာဏဉ္စ လဘတိ။ မ၊ ၁။ ၁၇၈။

(၂) ဓမ္မဝေဒန္တိ အဝေစ္စပဿာဒဿ ဟေတု
 သြဓိသော ကိလေသပ္ပဟနံ ပစ္စဝေက္ခတော
 ဥပ္ပန္နံ ဝုတ္တပကာရမေဝ ဝေဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။
 (၃) ဓမ္မဝေဒန္တိ ဓမ္မေ ဟေတုမိ ဝေဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၇၇။ ဓမ္မဝေဒ (အံ၊၂။၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၂၁၉)န္တိ ဟေတု ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နံ တုဋ္ဌိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ (၄) ဓမ္မဝေဒ-
 (အံ၊၂။၂၅၂)န္တိ ပါဠိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ ပီတိ-
 ပါမောဇ္ဇံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ (-အံ၊၃။၅၃၃။
 သာရတ္ထ၊၁။၃၊၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
 ၁။၄၊၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၁၇။)

ဓမ္မဝေနေယျ (တိ) [ဓမ္မ+ဝေနေယျ] တရားဖြင့်
 ဆုံးမထိုက်သော၊ သူ။ ယေ စ သာဝကဝေနေ-
 ယျာ ဓမ္မဝေနေယျာ စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၃။
 ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၂၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၃၃၄။)

ဓမ္မဝေပုလ္လ (န) [ဓမ္မ+ဝေပုလ္လ။ (ဓမ္မိဝေပုလ္လ-သံ)]
 တရား၏ - ပြန့်ပြော - ကြီးမား - သည်၏
 အဖြစ်-ခြင်း။ ဓမ္မဝေပုလ္လံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ ဓမ္မဿ
 ဝိပုလဘာဝေါ ဓမ္မဝေပုလ္လံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

ဓမ္မဝေဝစန (န) [ဓမ္မ+ဝေဝစန] ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ -
 ဝေဝစန - ပရိယာယ် - စကား အပြောင်းအလဲ။
 သဗ္ဗာနိပိ ဓမ္မဿ နာမာနိ ဓမ္မဝေဝစနာနိ-
 တိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊
 သစ်၊၁၇၉။ (-ဝိ၊၁။၃၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၅။)

ဓမ္မဝေါလောကန (တိ) [ဓမ္မ+ဝေါလောကန]
 (သမထ ဝိပဿနာ-စသော)တရားကို ကြည့်
 ရှုတတ် သော။ ဓမ္မဝေါလောကနတာယာ-
 (နေတ္ထိ၊၃၈)တိ သမထဝိပဿနာဒိဓမ္မဿ
 ဝေါလောကနဘာဝေန။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။

ဓမ္မဝေါဟာရ (ပု) [ဓမ္မ+ဝေါဟာရ။ (ဓမ္မိဝေါဟာ-
 ရ-သံ)] ဓမ္မ-ဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊
 ဓမ္မဟူသော-အခေါ်အဝေါ်-အသုံးအနှုန်း-
 စကားလုံး။ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဓမ္မဝေါဟာရေန

နိဒ္ဒိဋ္ဌာနံ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ ဗောဓိယာ အင်္ဂါတိ
 ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

ဓမ္မသံဂါဟက (တိ) [ဓမ္မ+သံဂါဟက] သုတ်
 အဘိဓမ္မာဝိနည်းကို- ပေါင်းစုရွတ်ဆို- သံဂါ
 ယနာတင်-သော၊ သူ။ သာ ဓမ္မသံဂါဟ-
 ကေဟိ....အာရောပိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။

ဓမ္မသံသဂုဏ (ပု) [ဓမ္မ+သံသ+ဂုဏ] တရား
 ဂုဏ်တော်နှင့် သံသဂုဏ်တော်။ ဓမ္မသံသဂု-
 ဏေ အနုဿရန္တဿ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၀၄။၁၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၄၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

ဓမ္မသံသဂုဏကိတ္တန (ထိ၊န) [ဓမ္မသံသ+ဂုဏ+
 ကိတ္တန။ (ဓမ္မသံသဂုဏကိတ်န-သံ)] တရား
 (နှင့်) သံသာဏ်ဂုဏ်တော်ကို- ပြောကြား -
 ချီးမွမ်း-ခြင်း။ တဿ “အဟော ဓမ္မော
 အဟော သံသော”တိ ဓမ္မသံသဂုဏကိတ္တနာပိ
 အတ္ထတော ဗုဒ္ဓဂုဏကိတ္တနာ ဝေ ဟောတိ။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

ဓမ္မသံသမာမက (တိ) [ဓမ္မသံသ + မာမက]
 တရားသံသကို မြတ်နိုးတတ်သော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓ-
 မာမကော ဓမ္မသံသမာမကော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
 ၂။၃၃၁။

ဓမ္မသံသရတန (န) [ဓမ္မသံသ+ရတန] တရား
 ရတနာ(နှင့်)သံသာရတနာ။ ဗုဒ္ဓရတနမူလ-
 ကာနိ ဟိ ဓမ္မသံသရတနာနိ။သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၅။
 (-အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၃။)

ဓမ္မသံယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ+သံယုတ္တ။ (ဓမ္မသံယုတ္တ-
 သံ)] တရားနှင့် စပ်ယှဉ်သော (စကား)။
 ဓမ္မိတိ ဓမ္မသံယုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂။)

ဓမ္မသံဝဏ္ဏက (တိ) [ဓမ္မ+သံဝဏ္ဏက] တရားကို-
 ဖွင့်ဆိုတတ် - ဟောတတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မ-
 သံဝဏ္ဏကဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကေဟိ ဓမ္မဿ ဒါနဂ္ဂဟ-
 ဏဝသေနာတိ ဟာရာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၆၂။

ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဓမ္မ + သံဝဏ္ဏနာ] (က) ပရိယတ်တရား-ပါဠိဓမ္မ-ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်း ဖြစ်သော၊ အဋ္ဌကထာ။ (ခ) ပရိယတ်တရား-ပါဠိဓမ္မ-၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သော၊ အဋ္ဌကထာ။ (ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာယံ = အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၌။ ဝါ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၏ အစဖြစ်သော ကရုဏာ ဝိယ သတ္တေသု အစရှိသော ဂါထာ၌။ မူလဒီ၊ ၁။ သျ၊ ၁။ ၂။) (က) ဓမ္မော သံဝဏ္ဏိယတိ သမ္မာသဒ္ဓတ္တာပေါယတ္ထေဟိ အနန္တံ ပရိပုဏ္ဏံ ကတော ဝိဝရိယတိ တောယာတိ ဓမ္မသံဝဏ္ဏနာ။ မဏိဒီ၊ ၁။ ၁၄။ (-မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၄။) (ခ) အတ္ထော သံဝဏ္ဏိယတိ တောယာတိ သံဝဏ္ဏနာ၊ ဓမ္မဿ သံဝဏ္ဏနာ တထာ။ မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၄။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁။ သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၂။ မ၊ ၁။ ၁။ သံ၊ ၁။ ၁။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁။)

ဓမ္မသံဝိဘာဂ (ပု) [ဓမ္မ + သံဝိဘာဂ] (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားတော်ကို-ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-ဝေဘန်-ခြင်း။ ဓမ္မဿ သံဝိဘဇနံ ဓမ္မသံဝိဘာဂေါ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၀။ (-အံ၊ ၁။ ၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၀၊ ၂၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၊ ၂၉၅၊ ၃၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃။)

ဓမ္မသံဝိဘာဂသဟာယ (ပု) [ဓမ္မသံဝိဘာဂ + သဟာယ] တရားတော်ကို-ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-ဝေဘန်-ခြင်း-မှ-၌အပေါင်းအဖော်၊ တရားဝေဘန်ဖော် ဝေဘန်ဖက် မိတ်ဆွေ။ ဣဒါနိ မယာ ဟိတသုခပသံဟာရေန သံဝဓိတာ ပစ္ဆာ ဓမ္မသံဝိဘာဂသဟာယာ မယံ ဘဝိဿန္တိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၉၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၇၃။

ဓမ္မသံဝေဂ (ပု) [ဓမ္မ + သံဝေဂ။ (ဓမ္မသံဝေဂသံ၊ ဓမ္မသံဝေဂအ-ပြာ)] တရားသံဝေဂ၊ (က) ဓမ္မဂါရဝကိုမှီသော ထိတ်လန့်ကြောင်း သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်။ (ခ) သဘော အားဖြင့်

ပြီးသော ထိတ်လန့်ကြောင်း သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်။ (ဂ) အစဉ်အလာအားဖြင့် ဖြစ်သော ထိတ်လန့်ကြောင်း သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်။ (ဃ) တရားသဘောကို- ကြံစည်-ဆင်ခြင်-ခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ထိတ်လန့်ကြောင်း သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်။ (င) တရားနှင့်စပ်သော ပြင်းစွာ ထိတ်လန့်ခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့် လွန်စွာ ထိတ်လန့်ခြင်း။

(က) ဘိက္ခုနံ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၇။ ဓမ္မဂါရဝနိဿိတော သံဝေဂေါ ဓမ္မသံဝေဂေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။ (ခ) သော ဓမ္မသံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေတော။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၁၁။ ဓမ္မန္တိ သဘာဝသိဒ္ဓံ။ သံဝေဂေါတိ သဟောတ္တပ္ပဉာဏံ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၂၄။ (ဂ) ဘဂဝတော ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဈိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၃။ ဓမ္မသံဝေဂေါတိ စ တာဒိသေ အတ္ထေ ဓမ္မတာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကံ သဟောတ္တပ္ပဉာဏံ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၆။ (-ဥဒါနံ၊ ၁။ ၂။ ၉၇၊ ၂၉၀။ ဇော၊ ၁။ ၁။ ၇၇၊ ၂၃၃။) (ဃ) ဝေမဿ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၅။ ဓမ္မသဘာဝစိန္တာဝသေန (ဟိ) ပဝတ္တံ သဟောတ္တပ္ပဉာဏံ ဓမ္မသံဝေဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၄၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၀။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၉။ ဓမ္မသံဝေဂေါ (ပါဇ) - ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၊ ၃၉၁။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၄၊ ၃၆၅။ ဓမ္မသံဝေဂံ (ဒု၊ ၁) - ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။ ဓမ္မသံဝေဂေန - ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၉။ (င) ဓမ္မသံဝေဂမာပါဒိ (ထေရီ၊ ၄၀၂) နိဗ္ဗာဏဘယာဝဟတ္တာ အတိဝိယ မဟန္တံ ဘိသနံ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဓမ္မသံဝေဂပ္ပတ္တ (တိ) [ဓမ္မသံဝေဂ + ပတ္တ] ဓမ္မသံဝေဂသို့ ရောက်သောသူ။ ဓမ္မသံဝေဂပ္ပတ္တော သတ္တာ အတ္တနော စိတ္တံ ဝဒတိ။ ဥဒါနံ၊ ၁။ ၁၀၃။ (-ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၆၉။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၆။)

ဓမ္မသံဝေဂသညိတ (တိ) [ဓမ္မသံဝေဂ+သညိတ]
ဓမ္မသံဝေဂ-ဟူ၍ ကောင်းစွာသိမှတ်အပ်သော၊
တရားသဘောကို-ကြံစည်-ဆင်ခြင်-ခြင်း၏
အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ထိတ်လန့်ကြောင်း
ဖြစ်သော သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်ဟူ၍ ကောင်းစွာ
သိအပ်သော (သဟောတ္တပ္ပဉာဏ်)။ ဉာဏ-
မောဟိတဘာရာနံ၊ ဓမ္မသံဝေဂသညိတံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၄၃။

ဓမ္မသံဝေဂသမုဋ္ဌာပိတ (တိ) [ဓမ္မသံဝေဂ+သမု-
ဋ္ဌာပိတ] ဓမ္မသံဝေဂ-သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊
ဓမ္မသံဝေဂ-ကြောင့်ဖြစ်သော (ထုတ်ဆောင်
အပ်သော ပါဠိ)။ ဓမ္မသံဝေဂသမုဋ္ဌာပိတော
ဝါ...ပာတ္တော ဥဒါဟာဓော။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။
၁၂၉။

ဓမ္မသံသန္ဓနာ (တိ) [ဓမ္မ+သံသန္ဓနာ] တရားကို
နှိုးနှောတိုက်ဆိုင်ခြင်း၊ တရားဆွေးနွေးခြင်း။
တယာ သဒ္ဓိံ ဓမ္မသံသန္ဓနာ နာမ (သမ္မန္တနာ၊
သိ၊ သျှာ) နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၅။

ဓမ္မသံဟိတ (တိ) [ဓမ္မ+သံဟိတ။ (ဓမ္မသံဓိအ၊
ဓမ္မသံဓိတ၊ ဓမ္မသံဟိအ-ပြာ)] (လောကုတ္တ
ရာ ၉-ပါး) တရား-နှင့်စပ်-ကိုမို-သော
(မိစ္ဆာအယူ)။ န ဓမ္မသံဟိတ (ဒိ၊ ၁။ ၁၇၄။
ဒိ၊ ၃။ ၁၁၂)။ န နဝလောကုတ္တရာဓမ္မနိဿိတံ။
ဒိ၊ ၁။ ၁၁၃။ (-ဒိ၊ ၁။ ၁၂၉။)

ဓမ္မသကဋ (ပု၊ န) [ဓမ္မ+သကဋ။ (ဓမ္မကဋ-သံ၊
ဓမ္မသကဋ-ပြာ)] တရား ဟူသော လှည်း။
“ဓမ္မသကဋဿ အက္ခော ဘိဇ္ဇတိ၊ အက္ခော
ဘိဇ္ဇတိ”တိ ပရိဒေဝမာနော ဝိစရိ။ အဘိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၄၃၃။ ဓမ္မသကဋဿာတိ ဓမ္မသင်္ခါတဿ
သကဋဿ။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၄၄။

ဓမ္မသက္ခိ (ပု) [ဓမ္မ+သက္ခိ။ ဓမ္မ+သင်္ခိ။ (ဓမ္မ-
သက္ခိနိ-သံ)] (၁) အသင့်ယုတ္တိရှိကြောင်း
ညွှန်ပြအပ်သော သက်သေ။ (၂) လောက
အစဉ်အလာအားဖြင့် အဆွေခင်ပွန်းဖွဲ့ခြင်း။

သက္ခိန္တိ သက္ခိဘာဝပတ္တံ ဓမ္မသက္ခိ။ အံ၊ ဋီ၊
၃။ ၃၀၁။

ဓမ္မသင်္ကပ္ပ (ပု) [ဓမ္မ+သင်္ကပ္ပ] တရားနှင့် စပ်
ယှဉ်သော ကြံစည်မှု ‘ဝိတက်’။ ဓမ္မသညံ ပဋိစ္စ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မသင်္ကပ္ပေါ။ သံ၊ ၁။ ၃၆၀၊ ၃၆၂။

ဓမ္မသင်္ခ (ပု) [ဓမ္မ+သင်္ခ] တရားဟူသော ‘ခရ
သင်း’။ ဓမ္မေန္တော ဓမ္မသင်္ခံ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၀။

ဓမ္မသင်္ခသမာယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မသင်္ခ+သမာယုတ္တ]
သစ္စာ ၄-ပါး တရားဟူသော ခရသင်းနှင့်
ကောင်းစွာ (မက္ခေမက္ခာ) ယှဉ်သော (အ
မြိုက်စည်တော်)။ ဓမ္မသင်္ခသမာယုတ္တ (ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၂၉)။ စတုသစ္စဓမ္မကထာသင်္ခဝရသမာ-
ယုတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၄၅။

ဓမ္မသင်္ကဏိ (ထိ) [ဓမ္မ+သင်္ကဏိ (=သံ+ဂဟ+
ယ+ဤ=သံ+ဂဏ+ဤ)]။ ကုသလာဒယော
ဓမ္မာ သင်္ကယန္တိ ဧတ္ထ၊ တောယာတိ ဝါ ဓမ္မ-
သင်္ကဏိ။ အထ ဝါ တေယေဝ ဓမ္မာ သမ္မ-
ဒေဝ ဂဏီယန္တိ ဧတ္ထ၊ တောယာတိ ဝါ ဓမ္မ-
သင်္ကဏိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၁၈။ (-အဋ္ဌသာ၊
ယော။ ၂၂၂။)။ ဓမ္မသင်္ကဏိကျမ်း။ (အဘိဓမ္မာ
၇-ကျမ်းတွင် အစဆုံးကျမ်း ဖြစ်၏။ ယင်း
ကျမ်း၌ ဘုရားရှင်သည် ရှေးဦးစွာ ပရမတ္ထ
တရားတို့ကို ၃-စုပြု၍ ဟောအပ်သော တိက်
၂၂-တိက် ပါရှိသော တိကမာတိကာနှင့်၊ အ
ဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဒုဂ်ပေါင်း ၁၀၀၊
သုတ္တန် နည်းအားဖြင့် ဒုဂ်ပေါင်း ၄၂-ဒုဂ်
ပါရှိသော ဒုကမာတိကာကို ဟောတော်မူ
သည်။ ယင်းမာတိကာ တိက်၊ ဒုဂ်တို့ကို မူ
ထား၍ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၊ ရူပကဏ္ဍ၊ နိက္ခေပ-
ကဏ္ဍ၊ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ-ဟူ၍ အပိုင်းကြီး
၄ ပိုင်းဖြင့် တန်ဆာဆင်လျက် ဟောတော်မူ
သည်။ အခြားသော ပိဋကများနှင့် အတူ
သိဟိန္ဒိမ္မ သထုံသို့ ရောက်ရှိခဲ့ရာ သထုံရဟန်း
တော်များ မွန်အကွရာ၊ မြန်မာ အကွရာ
ဖြင့် အကွရာပြန် ရေးခဲ့ကြသည်။ ၎င်း

မှ ပုဂံ၊ ပင်းယ၊ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ၊ အမရပူရ စသည်တို့သို့ရောက်ရှိပြန်ခဲ့လေသည်။ ယင်း ကျမ်းကို ထနောင်းဝန်းဆရာတော် အရှင် အဂ္ဂဓမ္မသည် ရှေးဦးစွာ နိဿယ ရေးတော်မူခဲ့လေသည်။ ၎င်းနောက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဦးမြို့က မြန်မာပြန်ခဲ့လေသည်။ မန္တလေးမြို့ မြောက်ပြင် မိုးထိဆရာတော် ဦးဇာဂရသည် ထပ်မံ နိဿယ ပြုစုခဲ့လေသည်။ ၁၃၂၇-ခုနှစ်တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က ခမ်းနားစွာ ထပ်မံ မြန်မာပြန်ဆိုခဲ့လေသည်။ ယင်း ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ မှာ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာစာတော်မူ ၂၉၈-မျက်နှာ ရှိလေသည်။ သီဟိုဠ်ရဟန်းတော်တို့ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်ကို သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုခဲ့ကြကုန်၏။ သို့ရာတွင် ယင်း ဘာသာပြန် ကျမ်း ကွယ်ပျောက်ခဲ့လေသည်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့်လည်း Mrs. Rhys Davids က ပြန်ဆို၏။ A.D. ၁၈၈၅ တွင် P.T.S. လန်ဒန်က ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ D.P. လည်း ကြည့်။)

ပကရဏပရိစ္ဆေဒတော ပနေသ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ဝိဘင်္ဂ ဓာတုကထာ ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ကထာဝတ္ထု ယမက ပဋ္ဌာနာနံ သတ္တန္တံ ပကရဏာနံ ဝသေန ဌိတော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄။ (-၁၉၊ ၇၉၊ ၄၅၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၈၊ ၄၅။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃။ သီရိသင်္ဃ၊ ၁။ ၁၃၄၊ ၁၃၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၊ ၆။)

ဓမ္မသင်္ဂဏီအနုဋီကာ (ထိ) [ဓမ္မသင်္ဂဏီ+မူလဋီကာ+အနုဋီကာ။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။]ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋီကာကိုနောက်ထပ်ဖွင့်ကြောင်းဖွင့်ရာဋီကာ၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီအနုဋီကာ။ ယင်းဋီကာကို ဖွင့်ဆို စီရင်သူမှာ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ စသော အဋ္ဌကထာ ၈-ကျမ်းနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ မဟာဋီကာ စသော ဋီကာ ၇-ကျမ်းတို့ကို ဖွင့်ဆိုစီရင်

သူ အရှင်ဓမ္မပါလ ဖြစ်သည်။ လိနတ္ထပဒဝဏ္ဏ-နာ-ဟု ကျမ်းဆရာကိုယ်တိုင် အမည်ပေး၏။ ယင်း ဓမ္မသင်္ဂဏီအနုဋီကာမှာ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ စာတော်မူ ၂၂၀-ရှိ၏။ အကျယ်ဝိသုတာ။ ၄၂-၅၀-ကြည့်။ D. P. P. L. C. တို့လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီဂေဟ (န၊ ပ) [ဓမ္မသင်္ဂဏီ+ဂေဟ] ဓမ္မသင်္ဂဏီစံတော်အိမ်၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျောင်းဆောင်၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းစာတော်မူ ကိန်းဝပ်ရာ တရားကျောင်းတော်။ ယင်းကို B. E. ၁၄၇၂-၁၄၈၂-တွင် သီဟိုဠ်၌ မင်းပြုသော ပဉ္စမကဿပဘုရင် တည်ဆောက်စေခဲ့သည်။ ယင်း အဆောက်အဦ၌ အဘိဓမ္မာပိဋက ဓမ္မသင်္ဂဏီ ကျမ်းစာများကို ကိန်းဝပ်စေကာ ရတနာ အမျိုးမျိုးဖြင့် ပူဇော်၍ ဓမ္မပူဇာပွဲသဘင်ကို ခမ်းခမ်းနားနား ပြုလုပ်စေခဲ့သည်။ D. P. ကြည့်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီဂေဟဉ္စ၊ မဟာပါဠိဉ္စ ဘူပတိ။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၄၅။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပကရဏ (န) [ဓမ္မသင်္ဂဏီ+ပကရဏ] ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပကရဏေ စတသော ဝိဘတ္တိယော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၆။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၄။ သီရိသင်္ဃ၊ ၁။ ၁၃၆။)

ဓမ္မသင်္ဂဏီမာတိကာ (ထိ) [ဓမ္မသင်္ဂဏီ+မာတိကာ] ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၌ ဟောအပ်သော မာတိကာ။ ခန္ဓာဒိပဒါနံ ဓမ္မသင်္ဂဏီမာတိကာယ အသင်္ဂဟိတတ္တာ ပကိဏ္ဏကမာတိကာတိပိ ဝတ္ထု ဝနုတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂။

ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋီကာ (ထိ) [ဓမ္မသင်္ဂဏီ+အဋ္ဌကထာ+မူလဋီကာ။ အလယ်ပုဒ်ကျေ။]ဓမ္မသင်္ဂဏီအဋ္ဌကထာ (အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ)၏ အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာ ဖြစ်သော မူလဋီကာ။ သာသနဝံသပုဒ်ပိကာ၌ ဋီကာ အားလုံး၏ အစအဦး ဋီကာဖြစ်သဖြင့် မူလဋီကာ မည်

ကြောင်း မိန့်ဆို၏။ ယင်း ဋီကာ အပါအဝင် အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ အားလုံး၏ မူလဋီကာ ကို အရှင်အာနန္ဒာထေရ် ပြုစီရင်ခဲ့သည်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလဋီကာမှာ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာ စာတော်မူ ၂၀၃-မျက်နှာ ရှိ၏။ အကျယ် ဝိသုတာ။ ၄၀-၄၁-ကြည့်။ D. P. လည်း ကြည့်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋီကာ သမတ္တာ။ မူလဋီ။ ၁။ ၂၀၃။

ဓမ္မသင်္ဂဏီသီသ (န) [ဓမ္မသင်္ဂဏီ+သီသ] ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်းကို-အဦးပြုခြင်း-ဦးခေါင်း အလား ပဓာနထားခြင်း။ ဓမ္မသင်္ဂဏီသီသေန ဟိ ဓမ္မသင်္ဂဏီယံ အာဂတမာတိကာဝ ဂဟိတာ။ အနုဋီ။ ၂။ ၆။

ဓမ္မသင်္ဂဏနပရိယာယ (ပု) [ဓမ္မသင်္ဂဏန+ပရိယာယ] တရားတို့ကို ပေါင်းယူခြင်း၏-အကြောင်း-ပရိယာယ်။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကပရိစ္ဆေဒနာတိ ဓမ္မသင်္ဂဏနပရိယာယေန။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၀။

ဓမ္မသင်္ဂဟ (ပု) [ဓမ္မ+သင်္ဂဟ] (၁) တရားဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်း။ (၂) သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို-ပေါင်းစုရွတ်ဆို-သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း။ (က) ရဟန္တာ ၅၀၀-တို့ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို ပေါင်းစုရွတ်ဆို သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း။ (ခ) ထေရဝါဒဂိုဏ်းမှ နှင်ထုတ်အပ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းသား ရဟန်းတို့ ဦးစီးသော သံဃာ ၁-သောင်းတို့ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို ပေါင်းစုရွတ်ဆို သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း (မဟာသံသိက သင်္ဂါယနာ)။ (ဂ) ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း။ (၄) တရားတို့၌ ပေါင်း၍ ရေတွက်ခြင်း။

(၁) တရားဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်း။ ယဒိဒံ ဓမ္မသင်္ဂဟော။ အံ၊ ၁။ ၉၁။ ဓမ္မေန သင်္ဂဟော ဓမ္မသင်္ဂဟော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၀။ ဓမ္မသင်္ဂဟေန (တ၊ ၆)-မ၊ ၁။ ၄။ ၉၇။ ၂။ ၁၀။

(၂) (က) ရဟန္တာ ၅၀၀-တို့ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို ပေါင်းစုရွတ်ဆို သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း။ သတ္တုသာသနံ အသင်္ဂဟိတပုပ္ဖရာသိ ဝိယ ဌိတံ၊ ဓမ္မသင်္ဂဟံ န ကရေတိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၆၇။ ဓမ္မသင်္ဂဟံ (ဒု၊ ၆)-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။ (ခ) ထေရဝါဒဂိုဏ်းမှ နှင်ထုတ်အပ်သော ဝဇ္ဇီတိုင်းသား ရဟန်းတို့ ဦးစီးသော သံဃာ ၁-သောင်းတို့ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို ပေါင်းစုရွတ်ဆို သင်္ဂါယနာတင်ခြင်း (မဟာသံသိက သင်္ဂါယနာ)။ ဒသသဟဿာ သမာဂန္တာ၊ အကံသု ဓမ္မသင်္ဂဟံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၇၀။ (ဂ) ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း။ အနုတ္တမေန ပစ္ဆာ ဓမ္မသင်္ဂဟော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၃။ (၄) တရားတို့၌ ပေါင်း၍ ရေတွက်ခြင်း။ နနု ဝိတက္ကော ပေတ္တ ဓမ္မသင်္ဂဟံ ဂတော။ အနုဋီ။ ၂။ ၇။

ဓမ္မသင်္ဂဟဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဓမ္မသင်္ဂဟ+အဋ္ဌကထာ] ဓမ္မသင်္ဂဏီ အဋ္ဌကထာကျမ်း၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၏ အဖွင့်ကျမ်း။ (ယင်းအဋ္ဌကထာကို B.E. ၉၅၀-ကျော်တွင်ပေါ်ထွန်းသည့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဗောဓသထေရ်သည် သောတတ္ထကိကျမ်းပြု အရှင်စူဠဗုဒ္ဓဗောဓသထေရ် တောင်းပန်သဖြင့် ရေးသားစီရင်တော် မူခဲ့သည်။ အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာ ဟု အမည် ပေးခဲ့သည်။ မဟာဝံသ၊ ၃။ ၂။ ၂၅-၌ ဓမ္မသင်္ဂဏီယာကာသိ၊ ကစ္ဆံ သော အဋ္ဌသာလိနိ-ဟူသော ဂါထာထက်ဝက်ဖြင့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဗောဓသထေရ် သီဟိုဠ်မရောက်မီ ဣန္ဒိယနိုင်ငံ၌ နေစဉ် ရေးသားကြောင်း ဆိုထား၏။ သို့ရာတွင် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဗောဓသထေရ် သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်ကြီးသို့ ရောက်၍ မဟာအဋ္ဌကထာကို လေ့လာတတ်မြောက်ပြီးမှ ရေးရုံမျှမက ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နှင့် နိကာယ်ကြီး ၄-ရပ် အဋ္ဌကထာများကိုပါ ရေးစီရင်ပြီးမှ ရေးသားကြောင်း-အတ္ထံ ပကာ-

သယံဿာမိ၊ အာဂမဋ္ဌကထာသုပိ။ ဂဟေတဗ္ဗံ
 ဂဟေတွာန၊ တောသယန္တော ဝိစက္ခဏေဟူ
 သော အဋ္ဌသာလိနီ ဂန္ထာရမ္ဘ ၁၇-ဂါထာ
 ဖြင့် သိသာလေသည်။ ယင်းကျမ်းသည် ၃၉-
 ဘာဏဝါရ ရှိ၏။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာ စာတော်မူ
 ၄၅၄ မျက်နှာ ရှိလေသည်။ ယင်းအဋ္ဌကထာ
 ကို သက္ကရာဇ် ၁၁၅၀-၁၂၂၅- မေဓာဘိဝံသ
 သဒ္ဓမ္မဓဇ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂူရု ပြည်ဆရာ
 တော်ဘုရားကြီး နိဿယ ရေးတော်မူခဲ့သည်။
 ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပါမောက္ခ ဦးဖေမောင်
 တင်က အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆို၍ လန်ဒန်
 P.T.S. က ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။
 အကျယ် ဝိသုတာ။ ၂၁-ကြည့်။ P.L.C.
 လည်း ကြည့်။) အဋ္ဌသာလိနီယာ ဓမ္မသင်္ဂဟ-
 ဋ္ဌကထာယ ဗုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၁၂၀။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၂၀၆၊ ၃၃၄၊ ၄၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၂၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၅၃။ ဝဇီရ၊ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၂၆၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၄၊ ၇၅။)

ဓမ္မသင်္ဂဟမာတိကာ (ထိ) [ဓမ္မသင်္ဂဟ + မာတိ-
 ကာ] ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်း၌ ဟောအပ်သော
 မာတိကာ၊ ဓမ္မသင်္ဂဟမာတိကာ။ ဓမ္မသင်္ဂဟ-
 မာတိကာ ဝသေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဓမ္မသင်္ဂဟာရဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မသင်္ဂဟ + အာရဋ္ဌ]
 သံဂါယနာ ၃-တန်တင်အပ်ပြီးသော ပရိယတ္တိ
 ဓမ္မဟု ဆိုအပ်သော၊ အဋ္ဌကထာ။ ဓမ္မသင်္ဂ-
 ဟာရဋ္ဌ အဋ္ဌကထာ သန္ဓာယ ဝဒတိ။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆။

ဓမ္မသင်္ဂါယန (န၊ထိ) [ဓမ္မ + သင်္ဂါယန] (၁)
 သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်
 ခြင်း။ (၂) သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို
 သံဂါယနာတင်ရာ အခါ။ (၁) ဓမ္မသင်္ဂါယ-
 နတ္ထံ ကာရိတေ...ဝုတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၃။ (၂)
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မသင်္ဂါယနကာလ (ပု) [ဓမ္မသင်္ဂါယန + ကာ-
 လ] သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို သံဂါယနာ
 တင်ရာ-အချိန် - အခါ - ကာလ။ အယဉ္ဇ
 ဂါထာ ဓမ္မသင်္ဂါယနကာလေ ဌပိတာ။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၅။

ဓမ္မသင်္ဂါဟက (ပု) [ဓမ္မ + သင်္ဂါဟက] သုတ်၊
 အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်သော၊
 သူ။ (ပဌမ သံဂါယနာတွင် အရှင်မဟာ
 ကဿပ အမှူးရှိသော ရဟန္တာ ၅၀၀၊ ဒုတိ-
 ယသံဂါယနာတွင် အရှင်မဟာယသ အမှူး
 ရှိသော ရဟန္တာ ၇၀၀၊ တတိယသံဂါယနာ
 တွင် အရှင် မဟာမောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿထေရ်
 အမှူးရှိသောရဟန္တာ ၁၀၀၀၊ စတုတ္ထ ပေါတ္ထ-
 ကာရဋ္ဌ သံဂါယနာတွင် အရှင်မဟာဓမ္မရက္ခိတ
 အမှူးရှိသော ရဟန္တာ ၅၀၀၊ အကျယ် အဋ္ဌ-
 ကထာ နိဒါန်း ကြည့်။) ဘာသိတဓမ္မတံ
 မဟာရာဇ ထေရေဟိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ။
 မိလိန္ဒ၊ ၃၅၁။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၁)တိ ပိဋကတ္ထယသင်္ခါတံ ဓမ္မံ သင်္ကဏ္ဍေ-
 ဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ပေ။ နိဒါန်း။

ဓမ္မသင်္ဂါဟကာ (ပ၊ဗ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၁၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
 ၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ
 (တ၊ဗ) - ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၂၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။
 ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၊ ၃၂၊ ၃၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာနံ (စ၊ဗ) -
 ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၇၊ ၁၈၇၊ ၂၅၁။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကာ-
 နံ(ဆ၊ဗ) - ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၄။

ဓမ္မသင်္ဂါဟကဏ္ဍော (ပု) [ဓမ္မသင်္ဂါဟက + ထေရ]
 သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်
 သော ထေရ်၊ (ပဌမသင်္ဂါယနာတင်ထေရ်)။
 ပရိနိဗ္ဗုတေ တထာဂတေ မဟာကဿပဗု-
 မ္မဓေဟိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကဏ္ဍောရေဟိ (ဓာရိတံ)။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကဏ္ဍော (ပ၊ဗ) -
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။

၂၀၁။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကဓမ္မရေဟိ - ဝိဠာသ။
၂၃၆။ ဝိဠာသ။ ၂၅၅၊ ၄၁၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၆၃၊
၂၄၉၊ ၄၆၃။ ဒိဠာ။ ၂။ ၁၅၉၊ ၂၉၇။

ဓမ္မသင်္ဂါဟကမဟာထေရ (ပု) [ဓမ္မသင်္ဂါဟက+
မဟာထေရ] သုတ်, အဘိဓမ္မာ, ဝိနည်းကို
သံဂါယနာတင်သော - ထေရ်မြတ် - မဟာ
ထေရ်။ အနုဗုဒ္ဓါ ဟိ ဓမ္မသင်္ဂါဟကမဟာ-
ထေရ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၀။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။
၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၉။ ဒိဠာ။ ၂။ ၁၈၆။)

ဓမ္မသင်္ဂါဟကဝစန (န) [ဓမ္မသင်္ဂါဟက+ဝစန]
သုတ်, အဘိဓမ္မာ, ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်
သော ထေရ်တို့၏ စကား။ ဣဒံ ဓမ္မသင်္ဂါဟက-
ဝစနံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၈၆။

ဓမ္မသင်္ဂါဟက (ထိ) [ဓမ္မ+သင်္ဂါဟက] (က) သုတ်,
အဘိဓမ္မာ, ဝိနည်းကို-တပေါင်းတည်း ရွတ်
ဆို-သံဂါယနာတင်-ခြင်း။ (ခ) သုတ်, အဘိ
ဓမ္မာ, ဝိနည်းကို-တပေါင်းတည်း ရွတ်ဆို-
သံဂါယနာတင်-ရာ အခါ။ (က) တေန-
ဟာယသ္မတာ သဟာပိ ဝိနာပိ န သက္ကာ
ဓမ္မသင်္ဂါဟကံ ကာတံ။ ဝိဠာသ။ ၆။ ဒိဠာ။ ၁။ ၅။
ခုဒ္ဓက၊ ၄။ ၇၈။ (-မ၊ ၄။ ၄၇။ အဘိဠာ၊ ၃။
၁၀၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။
အပါဠာ၊ ၁။ ၃၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၉၅။ သိ၊
၄။ ၁၈၆။ ၁။ ၆၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ (ခ) ဓမ္မသင်္ဂါ-
ဟကံ ကာလ-ကြည့်။

ဓမ္မသင်္ဂါဟကရက (တိ) [ဓမ္မသင်္ဂါဟက+ကာရက]
သုတ်, အဘိဓမ္မာ, ဝိနည်းကို-တပေါင်းတည်း
ရွတ်ဆို-သံဂါယနာတင်-ခြင်းကို ပြသော။
ဘန္တေ နာဂသေန ဘာသိတဓမ္မေတံ ဓမ္မသင်္ဂါ-
ဟကရကေဟိ ထေရေဟိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၄။

ဓမ္မသင်္ဂါဟကလ (ပု) [ဓမ္မသင်္ဂါဟက+ကာလ။
(ဓမ္မသင်္ဂါဟကလ-သံ)] သုတ်, အဘိဓမ္မာ,
ဝိနည်းကို သံဂါယနာတင်ရာ-အချိန်-အခါ-

ကာလ။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကလေ အရဟတ္တံ ပါပု-
ဏိဿသိ။ ဒိဠာ။ ၂။ ၁၇၆။

ဓမ္မသင်္ဂါဟကမဝါယ (ပု) [ဓမ္မသင်္ဂါဟက+သမ-
ဝါယ] တရားအပေါင်း အကြောင်းအခွင့် ညီ
ညွတ်ခြင်း။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂီ-
နာ ယောဂီဝစရေန အာစာရသီလဂုဏ-
ဝတ္တပ္ပဋိဝတ္တဗဟုဝိဓဓမ္မသင်္ဂါဟကမဝါယေန
သဒေဝကော လောကော တာရယိတဗ္ဗော။
မိလိန္ဒ။ ၃၇၉။

ဓမ္မသဇ္ဈာယ (ပု) [ဓမ္မ+သဇ္ဈာယ] တရားကို-
သရဇ္ဈာယ်- ရွတ်ဖတ်- ခြင်း။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ
သဗ္ဗရတ္တိံ အာဠာဟနေ ဓမ္မသဇ္ဈာယမကံသု။
ဇော၊ ၄။ ၅၅။

ဓမ္မသဇ္ဈာယာနုဘာဝ (ပု) [ဓမ္မသဇ္ဈာယ+အာနု-
ဘာဝ] (ဝိနည်းဒေသနာ) တရားကို-
သရဇ္ဈာယ်- ရွတ်ဆို-ခြင်း၏-အာနုဘော်-
အစွမ်းသတ္တိ။ တဒိဒံ ပန ပထဝီကမ္မနံ ထေ-
ရာနံ ဓမ္မသဇ္ဈာယာနုဘာဝေန။ သိဠာသစ်၊
၁။ ၈၁။

ဓမ္မသဇ္ဈေတနာ (ထိ) [ဓမ္မ+သဇ္ဈေတနာ] ဓမ္မာရုံ
၌-စေ့ဆော်-တိုက်တွန်း-ခြင်း။ ဓမ္မသဇ္ဈေတ-
နာ လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ။ ဒိဠာ။
၂။ ၄၄၇။ မ၊ ၁။ ၈၇။ (-သံ၊ ၂။ ၄၉၊ ၁၈၈၊ ၁၉၅။
အံ၊ ၂။ ၅၁၁။ အံ၊ ၃။ ၅၇၇။ ပဋိသံ၊ ၇။ ပေဋ-
ကော။ ၂။ ၄၄။ အဘိဠာ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၄၄။)

ဓမ္မသညက (တိ) [ဓမ္မ+သညက] ဓမ္မသညက
အမည်ရှိသော ထေရ်။ (ယင်းသည် ဝိပဿီ
ဘုရားရှင်ထံ တရား တကြိမ်တခါ နာကြားရ
သောကောင်းမှုကြောင့် လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်
တို့၌ ဆက်ကာဆက်ကာ ကျင်လည်ရပြီး
ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တွင် ဆဋ္ဌာဘိည ပဋိ-
သမ္ဘိဒါပုတ္တ ရဟန္တာ ဖြစ်သည်။) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ
အာယသ္မာ ဓမ္မသညကော ထေရော။ အပါ၊
၁။ ၂၈၄။

ဓမ္မသညတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+သညတ္တိ] တရားကို ကောင်းစွာသိစေခြင်း။ ဓမ္မသညတ္တိယာတိ ဓမ္မဿ သညာပနာယ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃။ (သိ-မူကွဲ)

ဓမ္မသညာ (ထိ) [ဓမ္မ+သညာ] (၁) ဓမ္မာရုံ၌ ဖြစ်သော-အမှတ်-သညာ၊ ဓမ္မာရုံကို မှတ် သားခြင်း။ (၂) ဓမ္မာရုံနှင့်ယှဉ်သော- အမှတ်-သညာ။ ရူပသညာ- (သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၃) (ရုပ်နာမ်) တရားမျှ ဟူ၍ မှတ်သားခြင်း။ (၁) ဓမ္မသညာ လောကေ ပိယရူပံ သာတရူပံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၈၅။ (-သံ၊ ၂။ ၄၉၊ ၁၉၁။ အံ၊ ၂။ ၃၆၊ ၁၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၇။ ပဋိသံ၊ ၇။ ၃၉။ မဟာနိမ္မိ၊ ၄၃။ ပေဋကော။ ၂၄၄၊ ၃၁၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၄။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၁။ ၂၂၃။ ၂၉၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၆၃။) (၂) ဓမ္မဓာတ် ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မ-သညာ။ သံ၊ ၁။ ၃၆၀။ (-၃၆၁-၃။) (၃) ဓမ္မ-သညာ (နေတ္တိ၊ ၂၅) တိ ဓမ္မမတ္တန္တိ သညာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၉၂။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၁၃၀။)

ဓမ္မသညာဝိမုခ (ထိ) [ဓမ္မသညာ+ဝိမုခါ] ဓမ္မ သညာဝိမုခါ အမည်ရှိသော၊ တရားကို မှတ် သားခြင်းမှ မျက်နှာလွှဲသော၊ သတို့သွီး။ (တရားတော်၌ ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိသော အမျိုးသွီးကို တနည်း ရတနာ ၃-ပါး၌ ရိုသေ ကိုင်းရှိုင်းခြင်း အလျဉ်းမရှိသော အမျိုးသွီး ကို ဓမ္မသညာဝိမုခဟု ဆိုသည်။) ဓမ္မသညာ-ဝိမုခံ ကညံ အာနေသံ။ ပေတ၊ ၄။ ၃။

ဓမ္မသညိတ (ထိ) [ဓမ္မ+သညိတ] ဓမ္မ-ဟူ၍ သိမှတ် အပ်သော။ တဿ ဓမ္မသညိတဿ သတ္တုဝိန-ယော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၅။

ဓမ္မသညိ (ထိ) [ဓမ္မ+သညိ (=သညာ+ဤ)] ဓမ္မ-ဟု အမှတ်ရှိသော၊ ဓမ္မ၌ဖြစ်သော အမှတ်ရှိ သော (သု)။ အပရေပိ ဒွေ ပုဂ္ဂလာ ဗာလာ ယော စ အဓမ္မေ ဓမ္မသညိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၅။

(-၂၁၆။ အံ၊ ၁။ ၈၃။ အဘိ၊ က။ ၄၂၉။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၈၂။)

ဓမ္မသညတ္တ (ထိ) [ဓမ္မ+သညတ္တ။ (ဓမ္မသံယုတ္တ-သံ၊ ဓမ္မသံဇုတ္တ-ပြာ)] တရားနှင့်-စပ်-ယှဉ်-သော။ ဓမ္မသညတ္တံ ဟိတမိစ္ဆန္တာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၈၇။

ဓမ္မသန္တိတိပရိယာယ (ပု) [ဓမ္မသန္တိတိ + ပရိယာယ] ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်တော်တို့၏ တည်ရာ ဝိနည်းဒေသနာ။ တေဟိပိ ကေဠံ န ကတော ဓမ္မသန္တိတိပရိယာယေ ဘဂဝတာ ငေသော ပဉ္စော ဥပဒိဋ္ဌော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၆။

ဓမ္မသတ (န) [ဓမ္မ+သတ] ပါဠိတရား၊ တရား သော ပါဠိ။ ဓမ္မသတ (ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၅) နှစ် အဘိဓာနသတ်၊ ပါဠိသတန္တိ အတ္ထော။ ပါ စိတ်၊ ယော။ ၅၈၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၅၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၇။)

ဓမ္မသတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+သတ္တိ] ဓမ္မ၏ စွမ်းရည် သတ္တိ။ ဟေတု စ သော ပစ္စယော စာတိ ဓမ္မေန ဓမ္မသတ္တိံ ဒဿေတိ။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ (-အနု၊ ၃။ ၂၄၀။)

ဓမ္မသတ္တိဥပကာရ (ပု) [ဓမ္မသတ္တိ+ဥပကာရ] ဓမ္မ၏ စွမ်းရည်သတ္တိဟူသော ကျေးဇူးပြုခြင်း။ ဥပကာရကလက္ခဏောတိ စ ဓမ္မေန ဓမ္မသတ္တိ-ဥပကာရံ ဒဿေတိ။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။

ဓမ္မသဒ္ဓ (ပု) [ဓမ္မ+သဒ္ဓ] (၁) တရားသံ။ (၂) ဓမ္မသဒ္ဓ။ (၁) ဓမ္မသဒ္ဓံ သုတ္တာ ကဏ္ဏေ ထကေန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ (၂) ဓမ္မသဒ္ဓေါ ပနာယံ ပရိယတ္တိဟေတု-နိဿတ္တနိဇ္ဇိတာဒိသု ဒိဿတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။ (-၈၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅၊ ၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၊ ၉၆။)

ဓမ္မသဒ္ဒတ္တ (ပု) [ဓမ္မသဒ္ဒ+အတ္တ] ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ အနက်၊ ဓမ္မသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော အနက်။ တိဏ္ဍိ ဓမ္မသဒ္ဒတ္တာနံ နာနတ္ထတာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၄။

ဓမ္မသဒ္ဒပယောဂ (ပု) [ဓမ္မသဒ္ဒ+ပယောဂ] ဓမ္မသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဓမ္မသဒ္ဒပယောဂေါ.... ကတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၇။

ဓမ္မသဒ္ဒပရိယာပန (တိ) [ဓမ္မသဒ္ဒ+ပရိယာပန] ဓမ္မသဒ္ဒါ၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ ဓမ္မသဒ္ဒပရိယာပန ဓမ္မေ ဝတော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။

ဓမ္မသဒ္ဒါဘိဓယျေ (တိ) [ဓမ္မသဒ္ဒ+အဘိဓယျေ] ဓမ္မသဒ္ဒါသည် ဟောအပ် သိစေအပ်သော အနက်၊ ဓမ္မသဒ္ဒါ၏ အနက်။ ဓမ္မသဒ္ဒါဘိဓယျေဘာဝေန နတ္ထိ ဘေဒေါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၂။ အဘိဓယျေ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဓမ္မသန္တက (တိ) [ဓမ္မ+သန္တက] တရား၏ ဥစ္စာ၊ တရားကိုရည်မှန်း၍လှူဒါန်းအပ်သော ဥစ္စာ။ ဓမ္မသန္တကေန ဗုဒ္ဓပူဇော် ကာတုံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၆။

ဓမ္မသန္တတိ (ထိ) [ဓမ္မ+သန္တတိ] တရား-အစဉ်-အဆက်၊ အစဉ်-အဆက်-ဖြစ်သော တရား။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ဓမ္မသန္တတိ သန္တဟတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၄၀၊ ၄၁။

ဓမ္မသန္တာရ (ပု) [ဓမ္မ+သန္တာရ (=သံ+ထရ+က)] (က) တရားဖြင့် အစေ့အစပ် ဟောပြောခြင်း၊ တရားဖြင့် နှုတ်ခွန်းဆက်ခြင်း။ (ခ) တရားဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပံ့ ချီးမြှင့်ခြင်း။ ဓမ္မသန္တာရော။ အံ၊ ၁။ ၉၁။ ဓမ္မေန သန္တာရဏံ ဓမ္မသန္တာရော။ ဒုတိယေ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ ဝိသေသော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဓေသဒါနံ ပါဠိဝဏ္ဏနာ ဓမ္မကထာ ကထနန္တိ ဝေ ဓမ္မေန သင်္ဂဟော ဓမ္မသန္တာရော နာမ။

အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ ဓမ္မပ(ပု)ဋိသာန္တရ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသန္တောသ (ပု) [ဓမ္မ+သန္တောသ] (၁) (သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ) တရား၏ ပျက်စီးခြင်း။ (တိ) (၂) (သမထ ဝိပဿနာ) တရားကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ (၁) ဓမ္မသန္တောသာဂိနယသန္တောသော (အံ၊ ၂။ ၉၃) တိ ဓမ္မသန္တောသေန ဝိနယသန္တောသော ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မသန္တောသဝါဒ (ပု) [ဓမ္မသန္တောသ+ဝါဒ] (သမထ ဝိပဿနာ) တရားကို ဖျက်ဆီးတတ်သော စကား။ နေဝါစရေ ဓမ္မသန္တောသဝါဒံ။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၇။ တရုဏဝိပဿကဿ ဗဟိဒ္ဓါ ဂ္ဂုပါဒီသု အဘိနန္ဒနုပ္ပါဒနေန တံ သမထဝိပဿနာ ဓမ္မံ သန္တုသေတိ၊ တသ္မာ “ဓမ္မသန္တောသဝါဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။

ဓမ္မသန္တိစယ (ပု) [ဓမ္မ+သန္တိစယ] (၁) သံဃာပဋိပတ် အကျင့်မြတ်တရားကို-ဆည်းပူး-ပွားစေ-ခြင်း။ (၂) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားကို-ဆည်းပူး-ပွားစေ-ခြင်း။ အာမိသသန္တိစယော စ ဓမ္မသန္တိစယော စ။ အံ၊ ၁။ ၉၃။ ဓမ္မဿ စိနနံ ဝစနံ ဓမ္မသန္တိစယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။ ဓမ္မဒါန (အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၇)-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသန္တိသိတ (တိ) [ဓမ္မ+သန္တိသိတ] (ရုပ်၊ နာမ်) တရား-၌-ကို-ကောင်းစွာမှီသော။ ယသ္မာ ပန ဓမ္မာနံ ပဗန္ဓော သမူဟော စ ဓမ္မသန္တိသိတော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၇။

ဓမ္မသဘာ (ထိ) [ဓမ္မ+သဘာ] တရားကို-တကွ-ပြော-ဟော-တိုင်ပင်-ရာအရပ်၊ တရားနှင့်စပ်၍ ဟောပြောရာ-စရပ်-ဓမ္မာရုံ၊ ဓမ္မသဘင်။ ဓမ္မသဘာယံ ပညတ္တဝရ-ဗုဒ္ဓါသနေ နိသဇ္ဇ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။

၄၇။ ယတ္ထ ဓမ္မံ သဟ ဘာသန္တိ၊ သာ ဓမ္မ-
သဘာ နာမ။ သီ၊ဋီ၊သင်္ဂါ။ ၂၀၈။ ဓမ္မ-
သဘာ(အပါ၊၄၈)ဓမ္မာဓိကရဏသာလာတိ
အတ္ထော။ အပါ၊၄၉။ ၂၂၂။

ဓမ္မသဘာ (ပါး) — အပါး၁။ ၄။ ထေရ၊
 ဌာ၁။ ၄၇။ ဓမ္မသဘာ (ဒုး) — အံ၊ ၁။ ၂။ ၃။
 ၂။ ၃။ ၂။ ၅။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇။ ဓမ္မသဘာယ
 (ဆါး) — ဇာ၊ ၂။ ၃။ ၃။ ၃။ ဓမ္မသဘာယံ
 (သါး) — ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၆။ မ၊ ၁။ ၅။
 အံ၊ ၁။ ၅။ ၆။ ၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၆။ ဓမ္မ၊ ၁။
 ၂။ ၃။ ၃။ ၃။ ၃။ ၃။ ၃။ ၃။

ဓမ္မသဘာမဏ္ဍပ(ပု၊နု)[ဓမ္မသဘာ+မဏ္ဍပ]တရား
ကို-တကွ-ပြော-ဟော-တိုင်ပင်-ရာ
မဏ္ဍပ်၊တရားသင်မဏ္ဍပ်။ဥပဋ္ဌာနသာလာ-
ယန္တိဓမ္မသဘာမဏ္ဍပေ။၃၅၊၄၊၉။

ဓမ္မသဘာမဏ္ဍလ (န) [ဓမ္မသဘာ + မဏ္ဍလ]
 တရားကို-တက္ခ-ပြော-ဟော-တိုင်ပင်-
 ရာ-ဖြစ်သော တန်ဆောင်းဝန်း၊ တရား
 သဘင်ဆင်ယင်ရာ တန်ဆောင်း၊ တရားသဘင်
 ဆင်ယင်ရာဌာန။ ဣဒါနိ မေ ဓမ္မဒေသနတ္ထံ
 ဓမ္မသဘာမဏ္ဍလံ ဥပဂန္တိ၊ ကာလော။ ဥဒါန၊
 ဌ။ ၂၃။

ဓမ္မသဘာဝ (ပု) [ဓမ္မ+သဘာဝ] (၁) (ဥပယျ)
 တရားတို့ကို သဘောမှန်အတိုင်း ထိုးထွင်း၍
 သိတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ (၂) တရား
 သဘော။ (၁) ဓမ္မဇာတူတိ ဓမ္မသဘာဝေါ။
 သဗ္ဗညုတညာဏဿေတံ အဝိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊
 ၇၉။ ဓမ္မာနံ ယသ္မာသဘာဝတော အဝဗုဇ္ဈန-
 သဘာဝေါတိ ဓမ္မသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၄၉။
 (၂) ဓမ္မော စ သော သဘာဝေါ စ တသ၊
 သဘာဝဓမ္မာတိ အတ္ထော။ မဏိဒီပ၊ဋ္ဌ၊
 ပေ။ ဓမ္မသဘာဝေါ ဇေတိ သဘာဝဓမ္မော
 ဇေ။ မဓုဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၂။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ပုဒါန၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ ဣတိဝုတ်။

ဌ။၅၃။ ထေရဌ။၂။၅၄။ မဟာနိဌ။၁၃၉။
 နေတ္ထိဌ။၂၃၂။ သာရတ္ထ။၃။၈၈။ သိဋ္ဌိ။
 သစ်။၁။၄၀၆။ ဒိဋ္ဌိ။၂။၁၅၇။ ဒိဋ္ဌိ။၃။၄၁။
 မဋ္ဌိ။၁။၂၁၅။ မဋ္ဌိ။၂။၈၄။ မဋ္ဌိ။၃။၁၀၂။ သံ။
 ဋ္ဌိ။၁။၇၅။ သံဋ္ဌိ။၂။၂၆။ အံဋ္ဌိ။၁။၂၄၃။ အံ။
 ဋ္ဌိ။၃။၇၆။ မူလဋ္ဌိ။၁။၅၄။ မူလဋ္ဌိ။၂။၁၂၆။
 မူလဋ္ဌိ။၃။၁၇၆။ အနုဋ္ဌိ။၁။၄၉။ အနုဋ္ဌိ။၂။
 ၉၀။ အနုဋ္ဌိ။၃။၈၃။)

ဓမ္မသဘာဝစိန္တန (န၊ထိ) [ဓမ္မသဘာဝ+စိန္တန]
 (၁) ပရမတ္ထတရားတို့၏သဘောကို ကြံစည်ခြင်း။ (၂) ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ သဘောကို ကြံစည်ခြင်း။ (၁) အဝိပရိတတော ဓမ္မသဘာဝစိန္တနာ စပညာပါရမီ။စရိယာ၊ဌ။၊၂၆။
 (၂) ဓာတုတောဝါ ဥပသံဟရတိတိ ဓမ္မသဘာဝစိန္တနေန ဓာတုသော.... ပဝတ္တေတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၈။ ဒံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၈။(—မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၄၀။)

ဓမ္မသဘာဝစိန္တာ (ထိ) [ဓမ္မသဘာဝ+စိန္တာ။
(ဓမ္မသဘာဝစိတာသံ)] အထက်ပုဒ် (၂)
နက်ကြည့်။ ဓမ္မသဘာဝစိန္တာဝသေန (ဟိ)
ပဝတ္တံ သဟောတ္တပ္ပဉာဏံ ဓမ္မသံဝေဂေါ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂။ သိဒ္ဓိသစ်၊ ၁။ ၄၃။ မ၊ ဇိ၊
၁။ ၁၀၀။ သိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဓမ္မသဘာဝဇာနန (န၊ထီ) [ဓမ္မသဘာဝ + ဇာနန]
 (ရုပ်,နာမ်) တရားတို့၏ ပင်ကိုယ်သဘောကို
 သိခြင်း။ သမ္မဒေဝ ဓမ္မသဘာဝဇာနနနေန
 သမ္မဇာနော စ ဟုတွာ ကေမန္တံ ဥပါဝိသိ။
 ထေရ်၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇-ဂ။

ဓမ္မသဘာဝဒဿန (န) [ဓမ္မသဘာဝ + ဒဿန။
(ဓမ္မသဘာဝဇနိန-သ်)] (၁) (စောဒက
ပုဂ္ဂိုလ် လိုက်နာအပ်သော စည်းမျဉ်းဥပဒေ)
တရားသဘောကိုပြခြင်း။ (တိ) (၂) (ပရမတ္ထ)
တရားသဘောကို ပြကြောင်းဖြစ်သော၊ သဒ္ဓါ။
(၁) “ကာလေန ဝါ ဘိက္ခဝေ” တိအာဒိ ပါဠိ
ဓမ္မသဘာဝဒဿနဝသေန ပဝတ္တာ။ မ၊ ဝိ၊ ၂။

၈၀။ (တိ) (၂) ပဌမဇဝနေ သတေကိစ္ဆာ
ဟောန္တိ၊ တထာ ဒုတိယာဒိသုတိ ဓမ္မသဘာဝ-
ဒဿနမေ (၀) တံ။ သိ၊ ခု၊ သစ်၊ ၂။ ၄၈။ မ၊
ခို၊ ၂။ ၅၆။ (-ဒိ၊ ခု၊ ၁။ ၂၂၈။)

ဓမ္မသဘာဝပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ ထိ) [ဓမ္မသဘာဝ +
ပစ္စဝေက္ခဏ] (ရုပ်၊ နာမ်) တရားတို့၏ -
မဖောက်မပြန် - ဟုတ်မှန် - သော သဘောကို
ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။ တရားသဘောကို ရှုဆင်ခြင်
ခြင်း။ တသွာ တံ ဓမ္မသဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန
ဝါ ယထာ ဝါ မနသိကရောတော ဗလဝံ
ဇာတံ။ ဒိ၊ ၅။ ၂။ ၇၇။ မ၊ ၅။ ၂။ ၇၉။ သံ၊ ၅။
၂။ ၁၉၄။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၉၁။ အဘိ၊ ၅။ ၂။ ၆၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၃။ (-ဥဒါ၊
၅။ ၂။ ၇။ ဒိ၊ ၅။ ၂။ ၇၂။ မ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၇၂။ သံ၊ ၅။
၂။ ၄၃၂။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၁။)

ဓမ္မသဘာဝပဋိစ္ဆာဒက (တိ) [ဓမ္မသဘာဝ + ပဋိ-
စ္ဆာဒက] (သစ္စာ ၄-ပါး) တရားသဘောကို
ဖုံးလွှမ်းတတ်သော (ကိလေသာ)။ တာယ
ဟိ ဓမ္မသဘာဝပဋိစ္ဆာဒက ကိလေသသမုတ္တိ-
တာယ ဒေသနာညဏာဒိ သမ္ဘဝတိ။ သိ၊ ခု၊
သစ်၊ ၁။ ၁၉၉။

ဓမ္မသဘာဝပဋိဝေဓေ (ပု) [ဓမ္မသဘာဝ + ပဋိဝေ-
ဓေ] (၁) ရုပ်၊ နာမ်တရားတို့၏ ကက္ခဋ္ဌဗုဒ္ဓသန-
စသော သဘောကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။
(၂) ရုပ်၊ နာမ်တရားတို့၏ မမြဲ၊ ဆင်းရဲခြင်း
စသော သဘောကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။
ဓမ္မသဘာဝပဋိဝေဓေလက္ခဏေန တာဝ ကေဝိ-
ဓာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၈။ ဓမ္မာနံ သကောဘာဝေါ၊
သမာနော စ ဘာဝေါ ဓမ္မသဘာဝေါ။
တတ္ထ ပဌမေန ကက္ခဋ္ဌဗုဒ္ဓသနာဒိလက္ခဏံ ဂဟိ-
တံ၊ ဒုတိယေန အနိစ္စ ဒုက္ခတာဒိ သာမည-
လက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၆။

ဓမ္မသဘာဝဗောဓန (န) [ဓမ္မသဘာဝ + ဗော-
ဓန] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဓမ္မသဘာဝဗော-

ဓနေန စ (ဥဒါ၊ နဝသေန) ပမောဒဝိဘာဝ-
နဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒိ၊ ၅။ ၂။ ၇၂။ မ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၇၂။
(-အံ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၆၅။)

ဓမ္မသဘာဝဗောဓိ (တိ) [ဓမ္မသဘာဝ + ဗောဓိ
(=ဗုဓ + ဣ)] (ရုပ်၊ နာမ်) တရားသဘော-
သဘောတရား - ကိုသိတော်မူသော (ဘုရား)။
တထာ ဟိ ဓမ္မသဘာဝဗောဓိနာ တထာဂ-
တေန ဣမေယေဝ “အနုသယာ”တိ ဝုတ္တာ။
မူလ၊ ၅။ ၁။ ၇၂။

ဓမ္မသဘာဝဝိစာရ (ပု) [ဓမ္မသဘာဝ + ဝိစာရ]
(ရုပ်၊ နာမ်) တရားသဘောကို သုံးသပ်-စိစစ်
ခြင်း။ ဓမ္မစိန္တန္တိ ဓမ္မသဘာဝဝိစာရံ။ သိ၊ ခု၊
သစ်၊ ၁။ ၁၂၀။

ဓမ္မသဘာဝဝိစာရဏ (န) [ဓမ္မသဘာဝ + ဝိစာ-
ရဏ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဓမ္မစိန္တန္တိ
ဓမ္မသဘာဝဝိစာရဏံ။ ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၇၁။

ဓမ္မသဘာဝဝိစိနန (န) [ဓမ္မသဘာဝ + ဝိစိနန]
(ရုပ်၊ နာမ်) တရားသဘောကို ရွေးချယ်စိစစ်
ခြင်း။ ဓမ္မသဘာဝဝိစိနနံ ဗဟုလမဿာတိ
ပဝိစယဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၂။ ၆၁။ အံ၊ ၅။
၁။ ၂၈၄။

ဓမ္မသဘာဝဝိညူ (တိ) [ဓမ္မသဘာဝ + ဝိညူ (=ဝိ
+ ဉာ + ရှု)] (ပရမတ်) တရားသဘောကို သိ
- လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ ဓမ္မသဘာဝ-
ဝိညူနာ တထာဂတေန ဖဿခန္ဓာဒယော န
ဝုတ္တာ။ မူလ၊ ၅။ ၂။ ၅၅။

ဓမ္မသဘာဝသာမည (န) [ဓမ္မသဘာဝ + သာ-
မည (=သမာန + ဣ)] တရားသဘော
အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ ဓမ္မသဘာဝသာ-
မညေန ဟိ ကေတုတေသု ဓမ္မေသု ယော
နာနတ္ထကရော သဘာဝေါ။ ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၇၁။
မူလ၊ ၅။ ၁။ ၄၈။ သမာနာနံ သဒိသာနံ ဘာ-
ဝေါ သာမညံ၊ သဒိသဂုဏော၊ ဓမ္မသဘာ-

ဝေန သဘာဝဓမ္မဘာဝေန အညမညံ သာ-
မညံ ဓမ္မသဘာဝသာမညံ။ မဏိဒီပါဏိ၊
ကျော၊ပေ။

ဓမ္မသဘာဝါနုပေဓ (ပု) [ဓမ္မသဘာဝ+အနု-
ပေဓ] တရားသဘောကို ထိုးထွင်း၍ မသိ
ခြင်း။ ဓမ္မသဘာဝါနုပေဓ (န) ဘယ်
ဟောတိ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၀။မူလဋီ၊
၂။၁၄၆။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၆၅။

ဓမ္မသဘာဝါနုရူပ (တိ) [ဓမ္မသဘာဝ+အနုရူပ]
တရားသဘောအားလျော်သော၊ (ကြိ၊ဝိ—
စွာ၊အောင်။) ဓမ္မသဘာဝါနုရူပန္တိ အတ္ထော။
သာရတ္ထ၊၁။၇၅။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၀။ (-
ဝိမတိ၊၁။၂၀။)

ဓမ္မသဘာဝါနုရောဓ (ပု) [ဓမ္မသဘာဝ+အနု-
ရောဓ] တရားသဘောအား မဆန့်ကျင်ခြင်း။
ရူပါရူပပရိစ္ဆေဒေါ ဓမ္မသဘာဝါနုရောဓေန
ပဝတ္တိတော။ အနုဋီ၊၁။၄။

ဓမ္မသဘာဝါဝိလောမန (န) [ဓမ္မသဘာဝ+အဝိ-
လောမန] တရားသဘောနှင့် မဆန့်ကျင်ခြင်း၊
တရားသဘောနှင့် လျော်ခြင်း။ ဓမ္မသဘာ-
ဝါဝိလောမနတော စ ယုတ္တိယာ သင်္ဂယုတိ။
အနုဋီ၊၂။၉၃။

ဓမ္မသမယ (ပု) [ဓမ္မ+သမယ။ (ဓမီသမယ-သံ)]
တရားနာ နတ်၊ ဗြဟ္မာအပေါင်း၊ တရားသ
ဘင် အစည်းအဝေး၊ တရားနာ အစည်းအ
ဝေး။ အာဂတမှ ကွမ် ဓမ္မသမယ (ဒီ၊၂။
၂၀၃။ သံ၊၁။၂၅) နှိ ဝေ သမာဂတေ ဒေဝ-
ကာယေ ဒိသ္မာ မယမ္ပိ ကွမ် ဓမ္မသမ္ပဟံ အာ-
ဂတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၂။

ဓမ္မသမာဒါန (န) [ဓမ္မ+သမာဒါန] (၁) ဓမ္မဟူ၍
(တိတ္ထိတို့) ယူဆအပ်သော-အယူဝါဒအကျင့်။
(၂) (စွဲမြဲစွာ ပါဏာတိပါတ-အစရှိသော)
တရား-အကျင့်-တို့ကို- ယူ- မိမိသန္တာန်၌
ဖြစ်စေ-ခြင်း၊ ယူအပ်-မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်စေ

အပ်-သော (ပါဏာတိပါတ အစရှိသော)
တရား။ (၁) ဓမ္မသမာဒါနာနိ (မ၊၁။၃၇၉)-
တိ ဓမ္မောတိ ဂဟိတဂဟဏာနိ။ မ၊ဋီ၊၂။
၂၆၉။ (-မ၊၁။၃၈၀၊၃၈၂၊၃၈၃။) ဓမ္မ(မ၊ဋီ၊
၂။၂၉၁)-လည်း ကြည့်။ (၂) ဓမ္မသမာဒါန-
(မ၊၁။၃၈၅၊၃၉၀) နှိ ပါဏာတိပါတာဒိနံ
ဓမ္မာနံ ဂဟဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၄။ (-ဒီ၊၃။၁၉၁။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။ ပဋိသိ၊ဋီ၊၂။၂၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၂၃၉။) ဂဟဏ (မ၊ဋီ၊၂။၂၉၆) လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသမာဓိ (ပု) [ဓမ္မ+သမာဓိ] တရားဟူသော
သမာဓိ။ (က) ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါးတရား
ဟူသော သမာဓိ။ (ခ) ပါမောဇ္ဇ၊ ပီတိ၊
ပဿဒ္ဓိ၊ သုခ၊ သမာဓိ-၅-ပါး တရားဟူသော
သမာဓိ။ (ဂ) ကုသိုလ် ကမ္မပထ ၁၀-ပါး
တရားနှင့် ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါး တရားဟူသော
သမာဓိ။ (ဃ) ဝိပဿနာ မဂ်ဖိုလ်တရားဟူ
သော သမာဓိ။ (င) သီလဝိသုဒ္ဓိနှင့်တကွ
ဗြဟ္မဝိဟာရတရားဟူသော သမာဓိ။

(က)(ခ)(ဂ) ဓမ္မသမာဓိ(သံ၊၂။၅၂၇)-
တိ ဒသ ကုသလကမ္မပထဓမ္မာ။ အထ ဝါ
“ပါမောဇ္ဇံ ဇာယတိ၊ ပမုဒိတဿ ပီတိ ဇာ-
ယတိ”တိ ဝေ ဝုတ္တာ ပါမောဇ္ဇံ ပီတိ ပဿဒ္ဓိ-
သုခသမာဓိသင်္ခါတာ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဓမ္မသမာဓိ
နာမ။ အထ ဝါ ဒသ ကုသလကမ္မပထာ
စတ္တာရော ဗြဟ္မဝိဟာရာ စာတိ အယံ ဓမ္မ-
သမာဓိ နာမ။ သံ၊ဋီ၊၃။၁၄၆-၇။ (ဃ) (င)
ဝိပဿနာမဂ္ဂပလဓမ္မမတ္တံ ဝါ။ တတိယဝိကပ္ပေ
သီလာဒိဝိသုဒ္ဓိယာ သဒ္ဓိံ ဗြဟ္မဝိဟာရာ
ယထာဝုတ္တတိဝိဓမ္မောဝဟတ္တာ ဝေ ဓမ္မ-
သမာဓိ နာမ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၆။

ဓမ္မသမာနတာ (ထိ) [ဓမ္မ+သမာန+တာ] တရား
-တို့၏-အားဖြင့်-တူမျှသည်၏အဖြစ်။ ဓမ္မ-
သမာနတာယ စေတံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၇။

ဓမ္မသမုဒါယ (ပု) [ဓမ္မ+သမုဒါယ] (ရုပ်နာမ်)
တရားအပေါင်း။ ယော လောကေ “ပုရိ-

သော”တိ ဓမ္မသမ္ပုဒ်ယော ဝုစ္စတိ။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၆။ (- အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၉။)

ဓမ္မသမ္ပုဒ် (ပု) [ဓမ္မ+သမ္ပုဒ်] (၁) (ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်)တရားတို့၏ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဖြစ်ပေါ်သော (အကုသိုလ်)တရား။ (၃) အကြောင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ဓမ္မသမ္ပုဒ် (ထေရ၊ ၃၂၀) နှိ ပစ္စယပစ္စယုပ္ပန်ဓမ္မသမ္ပုတ္တိ အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယေ- တိ သင်္ခါရာဒိဓမ္မမတ္တပဝတ္တိ။ ထေရ၊ ၄၂။ ၂၆၉။ ဓမ္မသမ္ပုဒ်ဓေါ (ပါဠိ) - အံ၊ ၂။ ၃၅၄၊ ၃၅၅၊ ၃၅၆၊ ၃၅၇၊ ၃၅၈။ ဓမ္မသမ္ပုဒ် (ဒု၊ ၆) - စူဠနိ၊ ၁၀၅။ စူဠနိ၊ ၄၆၆။

(၂) ပရိတဿနာ ဓမ္မသမ္ပုဒ် (မ၊ ၃။ ၂၇၀။ သံ၊ ၂။ ၁၄-၁၆) တိ တဏှာပရိတဿနာ စ အကုသလဓမ္မသမ္ပုဒ်၊ စ။ မ၊ ၄။ ၁၉၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၂။ အကုသလဓမ္မသမ္ပုဒ်၊ စာတိ “ယံ အဟု ဝတမေ၊ တံ ဝတမေ နတ္ထိ” တိ အာဒိနာ ပဝတ္တာ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒဓမ္မာ။ မ၊ ၃။ ၂၇၀။ (- သံ၊ ၂။ ၂၁၂။) (၃) ကောစိဒေဝ ဓမ္မသမ္ပုဒ် (ဓမ္မော သမ္ပုဒ်- ဒေါ၊ က) ဥပ္ပဇ္ဇေယျာ (သံ၊ ၃။ ၃၂၆) တိ ကိဉ္စ- ဒေဝ ကာရဏံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၇။

ဓမ္မသမ္ပုဒ် (ပု) [ဓမ္မ+သမ္ပုဒ်] (၁) တရားနာ ပရိသတ် နတ်ဗြဟ္မာအပေါင်း။ (၂) တရား အပေါင်း။ (ယင်း တရားအပေါင်း ဟူသည် အဟိရိက အနာတ္တပ္ပ ဒေါသ မောဟ စသော ကိလေသာ တရားအပေါင်း၊ အဋ္ဌဂီကတရားအပေါင်း၊ ကောဋ္ဌာသ ပထဝီ တရားအပေါင်း၊ ရုပ်နာမ်တရား အပေါင်း စ သောအားဖြင့် ပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၅။ လာရိ၏။ ကျမ်း ညွှန်းဂဏန်းများအတိုင်း ကြည့်။)

(၁) ဓမ္မသမယ-ကြည့်။ (၂) ဓမ္မသမ္ပု- ဟော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၁) တိ ပစ္စယုပ္ပန်ဓမ္မ- ပုဉ္ဇော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၃။ (- ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၁၃။ ထေရ၊ ၄၂။ ၁။ ၃၀၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၁။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၃၇၄။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၃၂၅။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၃၂၅။

၂။ ၃၀၀။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၅၊ ၂၉၃၊ ၃၃၀။ ဒီ၊ ၃။ ၃။ ၁၉၃။ မ၊ ၃။ ၁။ ၁၇၇။ မ၊ ၃။ ၂။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၃။ ၂၂၇။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၂၃၇။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၄၉။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၇။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၂၀၊ ၁၇၀။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၁။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၁၃၂။)

ဓမ္မသမောဓာန (တိ) [ဓမ္မ+သမောဓာန] တရား တို့၏ ပေါင်းဆုံရာ ဖြစ်သော (ဒုက္ခ၊ သတိ- ပဋ္ဌာန်)။ (ဓမ္မတို့ကိုပေါင်းခြင်း။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။) ဣဒံ ပန ယသ္မာ သမ္ပသနံ န ဓမ္မသမောဓာနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၆။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၃၀။

ဓမ္မသမ္ပုဒ်ဂါဟက (တိ) [ဓမ္မ+သမ္ပုဒ်ဂါဟက] တရားကို ကောင်းစွာခံယူတတ်သော၊ တရား ဒေသနာကို စူးစူးစိုက်စိုက်နာယူတတ်သော။ ဓမ္မသမ္ပုဒ်ဂါဟကာနံ အဿာသဝါရေ ဝါ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၅။

ဓမ္မသမ္ပုဒ်နယောဂျ (န) [ဓမ္မသမ္ပုဒ်နယော- ဂျ] တရားကိုခံယူခြင်းငှါ လျှောက်ပတ်သည် ၏အဖြစ်။ အတ္တနော သဒ္ဓံ ဓမ္မသမ္ပုဒ်နယော- ဂျ ကတွာ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၃၇။

ဓမ္မသမ္ပုဒ်ပတ္တိ (တိ) [ဓမ္မ+သမ္ပုဒ်ပတ္တိ] တရားကို ကောင်းစွာကျင့်ခြင်း။ သတ္တာနံ ဓမ္မသမ္ပုဒ်- ပတ္တိယာ ဗြဟ္မာနော ယာစနာနိမိတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၀။ (- ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၆၁။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၃၃၊ ၁၉၀။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။)

ဓမ္မသမ္ပုဒ်ဝေဓ (ပု) [ဓမ္မ+သမ္ပုဒ်ဝေဓ] (သစ္စာ ၄-ပါးတရား)ကို ကောင်းစွာ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ ဗဟုကာရေတိ ဓမ္မသမ္ပုဒ်ဝေဓေ ဗဟုပကာရေ။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၆၅။

ဓမ္မသမ္ပုတ္တိ (တိ) [ဓမ္မ+သမ္ပုတ္တိ] တရား-၏-နှင့် -ပြည့်စုံခြင်း။ ဓမ္မသမ္ပုတ္တိယာပိ သတ္တု- ဂုဏတာယ သတ္တုဂုဏဝိဘာဝနေန သမ္ပုဇ္ဇတိ။ အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။

ဓမ္မသမ္ပတ္တိဂူဟဏပုဗ္ဗက (တိ) [ဓမ္မသမ္ပတ္တိ+ဂဟ-
ဏ+ပုဗ္ဗက။ ထိ-၌-ပုဗ္ဗိကာ] တရား-၏-
နှင့်-ပြည့်စုံခြင်းကို ယူခြင်းဟူသော ရှေ့သွား
ရှိသော။ ဝိညုဇာတိကာနဉ့် ဓမ္မသမ္ပတ္တိဂူ-
ဟဏပုဗ္ဗိကာ သဒ္ဓါသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၄၀။ သိ၊
ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၅။ မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၅၁။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။
၃၇၀။

ဓမ္မသမ္ပသာဒ (တိ) [ဓမ္မ+သမ္ပသာဒ] တရား-
၌ - ကို - ကောင်းစွာ ကြည်ညိုသော၊ သူ။
တထာဂုဏ္ဍပေါ ဓမ္မသမ္ပသာဒေါ။ ပေဋကော။
၂၁၇။

ဓမ္မသမ္ပဿ (ပု) [ဓမ္မ+သမ္ပဿ] ဓမ္မာရုံအတွေ။
ဓမ္မသမ္ပဿ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဓမ္မသမ္ပဿဇာ ဝေ-
ဒနာ။ သံ၊ ၁။ ၃၆၂။ (- ၃၆၃။)

ဓမ္မသမ္ပဿဇ (တိ) [ဓမ္မသမ္ပဿ + ဇန+ကိ]
ဓမ္မာရုံ အတွေကြောင့် ဖြစ်သော။ အထက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မသမ္ပန္နသမတ္တ (တိ) [ဓမ္မသမ္ပန္န+သမတ္တ] အ
ကြောင်းတရား၏ (အကျိုးတရားနှင့်) ယှဉ်
စပ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဓမ္မသမ္ပန္နသမတ္တ-
ဘာဝတော (သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉) တိ တထာဂုတ္တ-
ဓမ္မဿ ဖလေန သမ္ပန္နိတုံ ယောဇေတုံ သမတ္တ-
ဘာဝတော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။

ဓမ္မသမ္ပရဏနိရတ (တိ) [ဓမ္မသမ္ပရဏ+နိရတ]
တရားကို ဆည်းပူး ပျိုးများခြင်း၌ - အမြဲ-
နိစ္စ - ထာဝရ - မွေ့လျော်သော (ဘုရားရှင်)။
နိရဝသေသ ဗုဒ္ဓကရဓမ္မသမ္ပရဏနိရတဿ
အညထတ္တမဟောသိ။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၆။

ဓမ္မသမ္ပဝ (တိ) [ဓမ္မ+သမ္ပဝ] ဓမ္မာရုံဟူသော
ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော၊ ဓမ္မာရုံကြောင့် ဖြစ်
သော။ တဿ ဝဇ္ဇန္တိ ဝေဒနာ၊ အနေကာ
ဓမ္မသမ္ပဝါ။ သံ၊ ၂။ ၂၉၇။ ထေရ၊ ၃၂၉။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၁။

အသိဝေနံ (တ-ဝဂ) ၃-၁၁-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဓမ္မသမ္ပောဂ (ပု) [ဓမ္မ+သမ္ပောဂ။ (ဓမ္မသံဘော-
ဂ-သံ)] ပါဠိဓမ္မကို (သင်ယူခြင်း၊ သင်ယူစေ
ခြင်းအားဖြင့်) တပေါင်းတည်း အတူတကွ
သုံးဆောင်ခြင်း။ သမ္ပောဂေါ နာမ ဒွေ
သမ္ပောဂါ အာမိသသမ္ပောဂေါ စ ဓမ္မ-
သမ္ပောဂေါ စ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၀။ (- အံ၊ ၁။ ၉၁။
ကင်္ခါ၊ ၂၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၇။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။
၄၇၉) ဓမ္မဿ ဥဒ္ဓိသနံ ဥဒ္ဓိသပနဉ္စ ဓမ္မ-
သမ္ပောဂေါ။ ကင်္ခါ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၄၁၂။ ဓမ္မဿ
ဥဒ္ဓိသနံ ဥဒ္ဓိသပနံ ဝသေန သဟ ဘူဉ္စနံ
အနုဘဝနံ ဓမ္မသမ္ပောဂေါ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
မဟာဇီ၊ ၄။ ၁၉၈။

ဓမ္မသမ္ပောဂဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဓမ္မသမ္ပောဂ+ဝိနိ-
မုတ္တ] ပါဠိဓမ္မကို (သင်ယူခြင်း၊ သင်ယူစေ
ခြင်းအားဖြင့်) တပေါင်းတည်း အတူတကွ
သုံးဆောင်ခြင်းမှ လွတ်သော၊ ဓမ္မသမ္ပောဂ
မှ လွတ်သော။ ဓမ္မသမ္ပောဂဝိနိမုတ္တော ဝေ-
တရော (ဓမ္မသံဝါသဝိနိမုတ္တော ဝေတရော၊
က)။ ဝဇ္ဇိ၊ ၄၄၄။

ဓမ္မသမ္ပသန (န) [ဓမ္မ+သမ္ပသန] (ရုပ်နာမ်)
တရားကို - သုံးသပ် - ဆင်ခြင် - ခြင်း။ ဝဇ္ဇ-
ဝသေန ဝါ ဝိဝဇ္ဇဝသေန ဝါ ဓမ္မသမ္ပသန-
ဝသေန ဝါ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၉၀။

ဓမ္မသမ္ပုဒတာ (တိ) [ဓမ္မ+သမ္ပုဒတာ] ဟုတ်မှန်
သော-ဝတ္ထု၏ - မျက်မှောက် - ထင်ရှားရှိ
သည်-၏အဖြစ်။ သံဃသမ္ပုဒတာ ဓမ္မသမ္ပု-
ဒတာ ဝိနယသမ္ပုဒတာ ပုဂ္ဂလသမ္ပုဒတာ။
ဝိ၊ ၄။ ၂၂၀၊ ၂၂၁၊ ၂၃၀။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၁၉၉၊ ၂၄၄။ ကင်္ခါ၊ ၂၈၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၉၅။
စီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၀၀။
ယေန ဓမ္မေန ယေန ဝိနယေန ယေန သတ္တု-
သာသနေန သံဃော ကမ္မံ ကရေတိ၊ အယံ
ဓမ္မသမ္ပုဒတာ။ တတ္ထ ဓမ္မောတိ ဘူတံ ဝတ္ထု
(ဘူတဝတ္ထု)။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၂။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။

၇၃။ဓမ္မသဒ္ဓေါတစ္ဆပရိယာယော။ဓမ္မဝါဒီတိ-
အာဒိသု ဝိယ။တဿ ဓမ္မဿ သမ္ပုဒတော
ဓမ္မသမ္ပုဒတော။ကင်္ခါယော၊၄။၃၈၄။

ဓမ္မသမ္ပုဒ် (တိ) [ဓမ္မ+သမ္ပုဒ်] ဓမ္မာရုံဖြင့်
လွန်စွာဝမ်းမြောက်သော။(ဓမ္မာရုံနှင့် ပေါင်း
ဆုံသော။မ၊၂။သ၊၂။) မနော ခေါ် မာဂဏ္ဍိယ
ဓမ္မာရာမော ဓမ္မရတော ဓမ္မသမ္ပုဒ်တော။မ၊
၂။၁၇၁။(-သံ၊၂။၃၄၂။ မဟာနိ၊၁၈၇။)

ဓမ္မသရဏ (တိ) [ဓမ္မ+သရဏ] (၁) တရားဟူ
သော ကိုးကွယ်ရာရှိသော။သု။ (၂) တရား-
ဖြင့်-ကြောင့်-သတ္တဝါအပေါင်း၏ ကိုးကွယ်
ရာဖြစ်သော (ဘုရားရှင်)။ (၁) ဓမ္မဒီပါ
ဓမ္မသရဏာ အနုညသရဏာ။ဒီ၊၂။၈၅။ ဒီ၊
၃။၄၈၊၆၄။ သံ၊၂။၃၅။ သံ၊၃။၁၃၃။ ဒီ၊၄။
၃။၃၀။ သံ၊၄။၂။၂၄၇။ (၁) (၂) ဓမ္မသရဏ-
ဿ သဒ္ဓမ္မဝရစက္ကဝတ္တိနော သမ္မာသမ္ပုဒဿ။
ဒီ၊၄။၁။၃၂။ မ၊၄။၁။၈။ သံ၊၄။၁။၈။ အံ၊၄။၁။
၈။ ပဋိသံ၊၄။၂။၁၂၅။ ဥဒါန၊၄။၁၇။ ဣတိ-
ဝုတ်၊၄။၂။၆။ (-ဒီ၊၄။၃။၂၆၅။ အံ၊၄။၃။
၃၀၇။)

ဓမ္မသရဏဂမန (န) [ဓမ္မ+သရဏဂမန] တရား
တော်ကို ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ - သိမှတ်-ဆည်း
ကပ်-ခြင်း၊ တရားတော်ကို ကိုးကွယ် ဆည်း
ကပ်ခြင်း။ သာဓု ခေါ် မာရိသ မောဂ္ဂလ္လာန
ဓမ္မသရဏဂမန ဟောတိ။သံ၊၂။၄၆၃-၇။

ဓမ္မသရဏဂမနဟေတု (ပု) [ဓမ္မသရဏဂမန+
ဟေတု] တရားတော်ကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်
ခြင်း-ဟူသော အကြောင်း။ ဓမ္မသရဏဂမန-
ဟေတု ခေါ် ဒေဝါနမိန္ဒ....ဥပပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊၂။
၄၆၃-၇။

ဓမ္မသရီရ (န) [ဓမ္မ+သရီရ။ (ဓမ္မိမရီရ-သံ)]
(၁) တရားဟူသော ကိုယ်။ (တိ)(၂)တရား
ဟူသော ကိုယ်ရှိတော်မူသော၊ ဘုရားရှင်။

(၁)ဓမ္မသရီရံ ပစ္စက္ခံ ကရေတိ။မ၊၄။၁။၁၁။
သံ၊၄။၁။၁၁။ အံ၊၄။၁။၁၁။ ဥဒါန၊၄။၂။ ဒီ၊
၄။၁။၄၇။ သီ၊၄။၁။၁။၁၇၈။ မ၊၄။၁။၄၂။
သံ၊၄။၁။၃၉။ အံ၊၄။၁။၃၆။(-ခုဒ္ဒက၊၄။၉၃။
ထေရ၊၄။၂။၁၃၁။ ထေရီ၊၄။၂။၆၃။) (တိ)
(၂) တေ သတိပိ သတ္တု ဓမ္မသရီရဿ ပစ္စက္ခ-
ဘာဝေ။ ထေရ၊၄။၂။၅၄၀။ (-သံ၊၄။၂။
၁၆၉။)

ဓမ္မသလ္လက္ခဏ (န) [ဓမ္မ+သလ္လက္ခဏ] အ
ကြောင်းကို ကောင်းစွာ မှတ်သားခြင်း။
ဓမ္မသလ္လက္ခဏေ ပညာ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။
ပဋိသံ၊၁၁၅။

ဓမ္မသဝ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓမ္မသဝထေရ်။(ယင်း
သည် ပဒုမ္ပတ္တရ ဘုရားရှင်လက်ထက် သုဝဏ္ဏ-
ရသေ့ဖြစ်စဉ် ပဒုမ္ပတ္တရဘုရားရှင်၏ တန်ခိုးပြာ
ဋိဟာကို သဒ္ဓါကြည်ညိုသဖြင့် ဘုရားရှင် ကြွ
တော်မူရာလမ်း၌ ပန်းများကြဲဖြန့်၍ ဘုရား
ရှင်အား လက်အုပ်ချီခဲဘူး၏။ ထိုကောင်းမှု
ကြောင့် လူ့ပြည် နတ်ပြည် ကျင်လည်၍ ဤ
ဘုရားလက်ထက်တွင် မဂဓတိုင်း ပုဏ္ဏားရွာ၌
ဓမ္မသဝအမည်ဖြင့် ဖြစ်ခဲ့၏။ လူ့ လောကကို
ငြီးငွေ့ စိတ်ပျက်၍ ရဟန်းပြုလေရာ တေဝိဇ္ဇ
ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာ ဖြစ်လေသည်။)
ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မဂဓေဋ္ဌေ ဗြာဟ္မဏကုလေ
နိဗ္ဗတ္တိတော ဓမ္မသဝေါတိ လဒ္ဓနာမော။ ထေရ၊
၄။၁။၂၇၂။ (-၂၇၃။)

ဓမ္မသဝပိတုတ္တေရ (ပု) [ဓမ္မသဝပိတု+ထေရ]
ဓမ္မသဝပိတုထေရ်။ သား ရဟန်းပြုသည်ကို
အားကျ၍ သံဝေဂဉာဏ်ထင်ကာ ဘုရားရှင်ထံ
ရဟန်းပြုသော ထေရ်။ သဝိသဝဿသတိ-
ကောတိ အာယသ္မတော ဓမ္မသဝပိတုတ္တေ-
ရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊၄။၁။၂၇၃။ (-၂၇၄။)

ဓမ္မသာကစ္ဆာ (တိ) [ဓမ္မ+သာကစ္ဆာ။ ဓမ္မဿ
သာကစ္ဆာ ဓမ္မသာကစ္ဆာ။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၂၅။

သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၀] တရားကိုအတူတကွ-ပြောဆို-မေးမြန်း-ခြင်း၊ တရားကို-ဆွေးနွေး-နှီးနှော - ညှိနှိုင်း-တိုက်ဆိုင်-ခြင်း။ ဓမ္မသာကစ္ဆာ (အံ၊ ၁၊ ၄၅၇) တိ ပဉ္စပုစ္ဆနဝိဿန္တေနဝသေန ပဝတ္တာ သံသန္တနကထာ။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၃၉။ ဓမ္မသာကစ္ဆာယာ (အံ၊ ၃၊ ၁၇၂-၃) တိ ပဉ္စကထာယ။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၆၀။ ဓမ္မသာကစ္ဆာယာ (မဟာနိ၊ ၂၊ ၇၉) တိ အညေဟိ သဒ္ဓိ သာကစ္ဆာယ။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၃၃၈။ ဓမ္မပသဉ္စိတာ ပုစ္ဆာ ပဋိပုစ္ဆာ ဓမ္မသာကစ္ဆာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၅၈။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၅၀။ ဓမ္မသာကစ္ဆာ (ပါ၊ ၆) - အဘိ၊ က၊ ၄၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ သုတ္တနိ၊ ၃၊ ၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၅၀။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃၇။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၄၀။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၄၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၊ ၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၂။ ဓမ္မသာကစ္ဆ (ဒု၊ ၆) - ဝိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၃၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၈၁။ ဓမ္မသာကစ္ဆာယ - မဟာနိ၊ ၃၊ ၆၀။ စူဠနိ၊ ၁၇၇။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၅၉။

ဓမ္မသာဂရ (ပု) [ဓမ္မ+သာဂရ] တရားဟူသော သမုဒ္ဓရာ၊ သမုဒ္ဓရာနှင့်တူသော တရား။ ဝိသဋ္ဌိ ဓမ္မသာဂရေ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၉။

ဓမ္မသာဓန (န) [ဓမ္မ+သာဓန] (၁) တရားကို ပြီးစေခြင်း။ (တိ) (၂) တရားကိုပြီးစေတတ်သော။ (၁) တံ ပန ယော ကလ္လသရိရံ နိဿာယ ဓမ္မသာဓနာယ အနုယုဉ္စိတုကာမော ဟောတိ။ (တိ) (၂) တဿေဝ ဓမ္မသာဓနတာဝသေန။ ဓမ္မသာဓနဘာဝံ ဟိ အပေက္ခိတော အသပ္ပိယံ ဝဇ္ဇေတော။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၂၅ - ချည်း။

ဓမ္မသာမဂ္ဂိ (ထိ) [ဓမ္မ+သာမဂ္ဂိ] (၁) တရားတို့၏ ညီညွတ်သည်၏ အဖြစ်၊ တရားအပေါင်း။ (၂) တရားတို့၏ အပေါင်း၏ အဖြစ်။ (၁) ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ (အံ၊ ၄၊ ၁၊ ၆၂) တိ ဓမ္မသမ္ပဟေန။ အံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၄၉။ (၂) ဓမ္မသာမဂ္ဂိ-

(မဟာနိ၊ ၁၀၂) တိ သတ္တတိ သဗောဓိပက္ခိယ-ဓမ္မာနံ သမ္မဟတာဝေါ။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၂၂၂။ ဓမ္မသာမဂ္ဂိ (ပါ၊ ၆) - ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၇၅။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၈၆၂၊ ၉၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၁၈။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၁၂၈၊ ၂၇၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၊ ၁၂၄။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၄၃၂။ အံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၃၉။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃၀။ မူလ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၁၂။ ဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ (တ၊ ၆) - မ၊ ၄၊ ၁၊ ၈၇။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၇၆။ အံ၊ ၄၊ ၁၊ ၆၂၊ ၃၈၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၆၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၁၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၀၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၊ ၇၀ - ၁။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၂၇၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၊ ၁၂၄။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၅၆။

ဓမ္မသာမည (န) [ဓမ္မ+သာမည။ (ဓမ္မသာမနျ-သံ)] တရားအားဖြင့် တူသည်၏ အဖြစ် တရားချင်း တူသည်၏အဖြစ်။ နိဗ္ဗတ္တိတဓမ္မ (မ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၈၁) - ကြည့်။

ဓမ္မသာရ (ပု) [ဓမ္မ+သာရ။ (ဓမ္မသာရ-သံ)] (၁) တရားဟူသောအနှစ်၊ အနှစ်ဖြစ်သော တရား၊ တရားအနှစ်။ (၂) တရားဟူသော အမြတ်၊ မြတ်သောတရား၊ (အရဟတ္တဖိုလ်)။ အရိယဖလံယေဝ ဓမ္မသာရော။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၅၃၆။ ဓမ္မသာရာဇိဂမ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသာရမယ (တိ) [ဓမ္မသာရ + မယ] သဒ္ဓါ ပညာ အစရှိသော တရား-အနှစ်-မြတ်-ဖြင့်ပြီးသော၊ (သဒ္ဓါ၊ ပညာ အစရှိသော) - အနှစ်ဖြစ် - မြတ် - သော တရားဖြစ်သော။ သဒ္ဓါပညာဒိသာရတူတံ ဓမ္မသာရမယံ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၈၇။ (-ထေရ၊ ၃၂၄။ ထေရ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၈၂။)

ဓမ္မသာရာဇိဂမ (ပု) [ဓမ္မသာရ + အဓိဂမ] (၁) တရားတို့တွင် - အနှစ်-အမြတ်-ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကိုရခြင်း။ (တိ) (၂) ရအပ်ပြီးသော တရား-အနှစ်-အမြတ်-ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ရှိသော၊ တရား - အနှစ် - အမြတ် -

ဖြစ်သော အရဟတ္တဒိုလ်ကို ရပြီးသောသူ။
(၁) ဓမ္မသာရာမိဂမာ (ဣတိဝုတ်။၂၂၁) တိ
ဝိမုတ္တိသာရတ္တာ ဣမဿ ဓမ္မဝိနယဿ ဓမ္မေသု
သာရဘူတဿ အရဟတ္တဿ အဓိဂမနတော။
ဣတိဝုတ်။၄။၁၆၀။ (တိ) (၂) ဓမ္မသာရာမိ-
ဂမော (သံ၊၂။၂၅၁) တိ ဓမ္မသာရော ဝုစ္စတိ
အရိယဖလံ၊ ဓမ္မသာရော အဓိဂမော အဿာ-
တိ ဓမ္မသာရာမိဂမော၊ အဓိဂတဖလောတိ
အတ္ထော။ သံ၊၄။၂။၂၀။

ဓမ္မသာရီ (တိ) [ဓမ္မ+သာရီ] (၁) တရား
ဟူသော ခါးဝတ်ပုဆိုး အမြတ်ရှိသော၊
သူ။ (၂) ကုသိုလ်တရားတို့ဖြင့် အကုသိုလ်
တရားတို့ကို ပယ်ဖျောက် ဖျက်ဆီးသော၊
သူ။ တမဟံ နရံ ဓမ္မသာရီတိ ဗြူမိ-
(သံ၊၁။၁၇၁) တိ ယော ဝေ ပဋိပဇ္ဇတိ၊
တမဟံ ပုဂ္ဂလံ “ဓမ္မသာရီ ငွေသော ဓမ္မသာ-
ရိယာ ပဋိစ္စန္ဒော”တိ စ “ကုသလဓမ္မေဟိ
အကုသလဓမ္မေ သာရေတွာ ဌိတော”တိ
ဝါတိ ဝဒါမိ။ သံ၊၄။၁။၂၁၀။ ဓမ္မော သာရိ-
ယော ပရိဓာနဘူတာ အလင်္ကာရာ တေ-
ဿာတိ ဓမ္မသာရီ။ အထ ဝါ ဓမ္မေဟိ သာရိ-
တာတိ ဓမ္မသာရီ၊ တေဟိ သာရေတွာ ဌိတ-
ဝါတိ အတ္ထော။ သံ၊၄။၁။၂၆၂။

ဓမ္မသာလဝိဟာရက (ပု) [ဓမ္မသာလ+ဝိဟာရ-
က] ဓမ္မသာလကျောင်းတိုက်။ (ယင်းသည်
မဟာတိဿ၏သား အဂ္ဂဗောဓိ တည်ဆောက်
ခဲ့သော ကျောင်းတိုက် ဖြစ်သည်။ သီဟိုဠ်
ကျွန်း ရောဟဏတိုင်း၌ တည်ရှိ၏။) နဝ-
ကမ္မာနိ ကာရေတွာ၊ ဓမ္မသာလဝိဟာရကေ။
မဟာဝံသ၊၄၁။၄၆။ D. P. လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသာလာ (ထိ) [ဓမ္မ+သာလာ] တရားဟော-
တရားနာ-ရာ ရေပ်၊ဓမ္မ-ရုံ။ဧကိကာ ဓမ္မ-သာ
လာ စ၊ မဟာဝံသ၊၇၆။၇၂။

ဓမ္မသာဝန (န) [ဓမ္မ+သာဝန] တရားကို ကြား
နာစေခြင်း၊ တရားဟောခြင်း။ ဓမ္မသာဝ-
နတ္ထာယာ (ဝိ၊၄။၂။၅၄) တိ သမ္ပတ္တာနံ ပရိ-
သာနံ ဓမ္မဿ သာဝနတ္ထာယ၊ သုဏာပနတ္ထာ-
ယ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၂။

ဓမ္မသာသနဝိရောဓ (ပု) [ဓမ္မသာသန+ဝိရောဓ]
(၁) သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ တရား ဆုံးမကြောင်း
ဝိနည်းနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း။ (၂) ဆုံးမတတ်
သော သီလ၊သမာဓိ၊ ပညာ သိက္ခာတရား
နှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်း။ န စေတ္တ ဓမ္မသာသန-
ဝိရောဓော။ မ၊၄။၂။၉၅။

ဓမ္မသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဓမ္မ+သိဒ္ဓိ] တရား၏ အဖြစ်၏
ပြီးခြင်း (ဘာဝပွဇာန်)။ သတ္တာရာ စ ဓမ္မ-
သိဒ္ဓိ။ အနုဋီ၊၁။၂။

ဓမ္မသိရိတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မသိရိ+ထေရ] ဓမ္မသိရိ
အမည်ရှိသော ထေရ်။ (ယင်းမထေရ် ပေါ်
ထွန်းရာ ခေတ်ကို ရှေးသီဟိုဠ်စာပေသမိုင်း
ဆရာတို့ တိကျစွာ မဖော်ပြခဲ့ကြချေ။ သို့ရာ
တွင် ဓမ္မသိရိထေရ်ပြုသည့် ခုဒ္ဒသိက္ခာ၏အဖွင့်
ဦးကာကို အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏တပည့် အရှင်
သံဃရက္ခိတထေရ် ပြုသည်ကို ထောက်ဆ
သဖြင့် အရှင်သံဃရက္ခိတထေရ် ပေါ်ထွန်းရာ
B.E. ၁၇၀၀-ကျော် မတိုင်မီက သီဟိုဠ်၌
ပေါ်ထွန်းသည့် ပညာရှင် ဖြစ်ကြောင်း သိ
သာ၏။ D. P. နှင့် P.L.C. စသည်တို့ကို ပြု
စုသော မာလလဆေကရ-ကမူ သီဟိုဠ်ကျွန်း
အနုရာဇမြို့၌ A. D. ၄-ရာစုနှစ်က ပေါ်ထွန်း
ခဲ့သည်ဟု သူ၏ကျမ်းများ၌ ဖော်ပြထား၏။
အရှင်ဓမ္မသိရိသည် ဝိနည်းဂဏ္ဍိ၊ ခုဒ္ဒသိက္ခာ
စသည့် ကျမ်းတို့ကို ပြုစုခဲ့သည်။ D. P.
လည်း ကြည့်။) ဓမ္မသိရိတ္ထေရဿ ဂဏ္ဍိပဒေ
ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၈၇။ (- ၁၂၇-၉၊ ၁၃၃၊ ၁၃၉၊
၁၈၆၊ ၂၂၁၊ ၂၄၄၊ ၂၇၇၊ ၂၈၄၊ ၃၀၁၊ ၃၇၀၊ ၄၂၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၄၊ ၁၁၉။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၈၀။)

ဓမ္မသိရိတ္ထရဝါဒ (ပု) [ဓမ္မသိရိတ္ထရ+ဝါဒ]
ဓမ္မသိရိ-အမည်ရှိသော မထေရ်၏ အယူဝါဒ။
သာမညတော ဝုတ္တေန အဋ္ဌကထာဝစနေန
ဓမ္မသိရိတ္ထရဝါဒေါ သမေတိ။ ဝဇီရ။၄၂၀။

ဓမ္မသိသ (န) [ဓမ္မ+သိသ] (၁) တရားကို
အဦးမူခြင်း၊ တရားကို- အကြီးအမှူး- ဦးစီး
- ခေါင်းဆောင်- ပြုခြင်း၊ တရားကို ခေါင်း
- တပ်- တည်- ခြင်း။ (တိ)(၂) တရား
တို့၏- အထွတ်အထိပ်- ဦးခေါင်း- ဖြစ်သော
နိဗ္ဗာန်။ (၃) တရားဟူသော- အကြီးအမှူး-
ဦးစီး- ခေါင်းဆောင်- ရှိသော။ (၁) ဓမ္မ-
သိသေန ပုဂ္ဂလော ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၆၈။
(၂) ဓမ္မသိသ(ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၆၃) နှ့် ဓမ္မာနံ မတ္တက-
ဘူတံ နိဗ္ဗာန်။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၇၃။ (-ဥဒါန၊ ဇီ၊
၃၆၆။) (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မသိသက (တိ) [ဓမ္မ+သိသ+က] တရားဟူ
သော- အကြီးအမှူး- ဦးစီး- ခေါင်းဆောင်-
ရှိသောသူ။ တဿ ဧဝံ ဒေသနဿ ဓမ္မာနု-
ဂတဿ ဓမ္မသိသကဿ (ဓမ္မာသိသကဿ၊ က)
ဒါနနိဿန္တဗလဝရိယဝိပုလဝိပ္ပါရေန ဟေဋ္ဌာ
မဟာဝါတာ သဉ္ဇလန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၁-၂။

ဓမ္မသုခ (န) [ဓမ္မ+သုခ] သင့်သောအကြောင်း
ဖြင့် ရောက်လာသော- ချမ်းသာ- သုခ။ ဓမ္မေန
ဉာယေန အာဂတသုခံ ဓမ္မသုခ(ဓမ္မိကံ သုခံ၊
အဋ္ဌကထာယံ) နှ့် အာဟာသံသတော ဝါ....
ပစ္စယသုခ” နှ့်။ မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၁၆။

ဓမ္မသုတ္တ (န) [ဓမ္မ+သုတ္တ] ဓမ္မသုတ်။ (ပညာ
ရှိသော ဆရာသမားကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း
ကြောင့် ပရိယတ်၊ ပဋိဝေဓ ဓမ္မတို့ကို ရနိုင်ပုံ
နှင့် ပညာမဲ့ဆရာ၊ တပည့်တပန်း တိုးပွားမှုကို
မလိုလားသူ ဆရာသမားကို မှီဝဲ ဆည်းကပ်
ခြင်းကြောင့် ယင်းတရား၂-ပါး မရနိုင်ပုံကို
ဟောပြော သုတ်။ နာဝါသုတ်ဟုလည်း ခေါ်
ဝေါ်ကြကုန်၏။) သုတ္တနိ။ ၃၂၅-၆။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀-၅။ ယသ္မာ ဟိ ဓမ္မ (သုတ္တနိ။

၃၂၅) နှ့် ဓမ္မသုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ နာဝါ-
သုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသုဓမ္မတာ(ထိ) [ဓမ္မ+သုဓမ္မတာ] (လောကု-
တ္တရာ ၉-ပါး) တရားတော်၏- ကောင်းသော
တရား - ကောင်းစွာ ဟောကြားအပ်သော
တရား- ၏အဖြစ်။ ဓမ္မသုဓမ္မတ (မဟာနိ။
၂၈၀) နှ့် နဝဝိလောကုတ္တရဓမ္မဿ သွာက္ခာ-
တတံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၃၉။ ပဿ ဓမ္မသုဓမ္မတ-
(ထေရ။ ၂၂၅) နှ့် တဝ သတ္တု ဓမ္မဿ သုဓမ္မ-
ဘာဝံ သွာက္ခာတတံ ဧကန္တနိယျာနိကတံ
ပဿ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။

ဓမ္မသုဓမ္မတာ (ပါဠိ)- အပါ၊ ၂။ ၂၈။ ဒီ၊
ဇီ၊ ၃။ ၆၄။ ဓမ္မသုဓမ္မတံ (ဒု၊ ဇီ)- သံ၊ ၁။ ၄၀၃။
ထေရ။ ၂၆၃၊ ၂၇၀၊ ၃၄၈။ မဟာနိ။ ၃၆၀။
စူဠနိ။ ၁၇၇။ သံ၊ ၁။ ၃၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁။
ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၇၉။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၉။ ဓမ္မ-
သုဓမ္မတာယ(တ၊ ဇီ)- ဝိ၊ ၁။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၀၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၃၊ ၃၆၃၊ ၄၈၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၁၄၇။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၂။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဓမ္မသေဋ္ဌိ (ပု) [ဓမ္မ+သေဋ္ဌိ] တရားသုဋ္ဌေး။
(တရားရတနာဟူသော ဥစ္စာနှင့် အာဂုဏ်၊
ပရိယတ်၊ သုတ-ဟူသော ဥစ္စာရှိသော သရ၊
ဗျည်း၊ အက္ခရာ၊ ပုဒ်၊ ဝါကျ စသည်၌ ကျွမ်း
ကျင်သူသည် တရားသုဋ္ဌေးမည်၏။ ဇေရူပါ
ခေါ် မဟာရာဇ ဘိက္ခု၊ ဘဂဝတော ဓမ္မန-
ဂရေ “ဓမ္မသေဋ္ဌိနော” တိ ဝုစ္စန္တိ။ မိလိန္ဒ။
၃၂၇။

ဓမ္မသေတု (ပု) [ဓမ္မ+သေတု] မဂ်တရား ဟူ
သောတံတား၊ တံတားနှင့်တူသော မဂ်တရား။
ဓမ္မသေတု (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၃) နှ့် မဂ္ဂသေတု။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။

ဓမ္မသေန (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) မဂ်လဘုရား
ရှင်၏ လက်ဝဲရံ အဂ္ဂသာဝက အရှင်ဓမ္မသေန-
ထေရ်။ (၂) ဖုဿဘုရားရှင်၏ လက်ဝဲရံ အဂ္ဂ

သာဝက အရှင်ဓမ္မသေနထေရ်။ (၃) ဗာရာဏသီပြည် ဣသိပတနမိဂဒါဝန်ကျောင်းတိုက်နေ တေဝိဇ္ဇ ဣဒ္ဓိပတ္တ ဖြစ်သော အရှင်ဓမ္မသေနထေရ်။ (ယင်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ B.E. ၃၀၃-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော ဒုဋ္ဌဂါမဏိမင်းကြီး၏ မဟာစေတီ အုတ်မြစ်ချပွဲသို့ ဗာရာဏသီ ဣသိပတန မိဂဒါဝန်ကျောင်းတိုက်မှ သံဃာတော် ၁-သောင်း ၂-ထောင်တို့ကို ဦးဆောင်ပင့်ခေါ်၍ ကြွတော်မူခဲ့လေသည်။)

(၁) သုဒ္ဓေါဝေါဓမ္မသေနော စ၊ အဟေသံ အဂ္ဂသာဝကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၀။ (၂) သုရက္ခိတော ဓမ္မသေနော၊ အဟေသံ အဂ္ဂသာဝကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၂။ (-အပါဠာ။ ၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၇၅။) (၃) သဟဿာနိ ဣသိပတနာ၊ ဘိက္ခုနံ ဒွါဒသာဒိယ။ ဓမ္မသေနော မဟာထေရော၊ စေတီယဋ္ဌာနမဂမာ။ မဟာဝံသ၊ ၂၉။ ၃၁။ D.P.-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသေနာပတိ (ပု) [ဓမ္မ+သေနာပတိ။ (ဓမ္မသေနာပတိ-သံ၊ ဓမ္မသေဏာဝဏ္ဏ-ပြာ)] ပညာကြောင့် ပရိသတ် ၄-ပါးဟူသော စစ်သည်၌ -ပြဇာန်း-အကြီးအကဲဖြစ်-သော ထေရ်၊ တရားစစ်သူကြီးဖြစ်သောထေရ်၊ ဘုန်းကံပါရမီ ပညာတော်ကြောင့် ပရိသတ် ၄-ပါးဟူသော စစ်သည်၌- ထူးမြတ် - အကြီးအကဲဖြစ်-ပြဇာန်း-သော ထေရ်၊ တရားစစ်သူကြီးဖြစ်တော်မူသော အရှင်သာရိပုတြာထေရ်စသည်။ဓမ္မသေနာပတိ(အပါ။ ၃၂)တိ ဓမ္မေန ပညာယ ဘဂဝတော စတုပရိသသခါ-တာယ ပရိသာယ(သေနာယ?) ပတိ ပဓာနောတိ ဓမ္မသေနာပတိ။အပါ။ ၂၆၂။

ဓမ္မသေနာပတိ(ပါ။ ၁)- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၊ ၁၃၉၊ ၁၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၅၊ ၇၉၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၊ ၉၅၊ ၁၀၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊

၁။ ၉၅၊ ၂၀၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၂၊ ၄၃၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀၊ ၁၄၀၊ ၁၄၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၃၊ ၂၉၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀၅၊ ၁၆၉။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၅၊ ၃၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၄။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉၊ ၂၅၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၊ ၁၀၊ ၃၅၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၉၀။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၆။ ဝဇီရ၊ ၄၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၂၊ ၈၀၊ ၂၃၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀၊ ၂၇၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၀။ ဓမ္မသေနာပတိ - အပါ။ ၁။ ၃၄။ ဓမ္မသေနာပတိနော (ပါ။ ၁။ ၁) - မိလိန္ဒ၊ ၃၂၅။ ဓမ္မသေနာပတိ (ဒု၊ ၆) - ထေရ၊ ၃၅၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၃။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၅၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀၊ ၄၅၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ ဓမ္မသေနာပတိနာ (တ၊ ၆) - ဥဒါန၊ ၉၇။ မိလိန္ဒ၊ ၄၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၊ ၃၃၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၊ ၂၀၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆၊ ၃၄၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၀။ ဓမ္မသေနာပတိဿ (စ၊ ၆) - စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁။ ဓမ္မသေနာပတိနော - စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ဓမ္မသေနာပတိဿ (ဆ၊ ၆) - ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၇။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၀။ ဓမ္မသေနာပတိနော -

ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၊၂၄၄။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၇၊၃၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၆၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၀၄။ ဓမ္မသေနာ-
ပတိမှိ (သ၊ဇ) - မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၆။

ဓမ္မသေနာပတိဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မသေနာပတိ+ဋ္ဌာန။
(ဓမ္မသေနာပတိဋ္ဌာန-သံ)] တရားစစ်သူကြီး
အရာ၊ တရားစစ်သူကြီးရာထူး။ အမှားကံ
ဇေဋ္ဌဘာတိကော ဓမ္မသေနာပတိဋ္ဌာန
ဋ္ဌိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (-၂၅၃။)

ဓမ္မသေနာပတိတ္ထ (ပု) [ဓမ္မသေနာပတိ+အတ္ထ]
တရားစစ်သူကြီး(ဖြစ်သော သာလထေရ်) ၏
အကျိုး။ ဓမ္မသေနာပတိတ္ထာယာ (ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၃၉)တိ ဓမ္မသေနာပတိသာလထေရတ္ထံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မသေနာပတိ+
ထေရ။ (ဓမ္မသေနာပတိဋ္ဌာန-သံ)] တရား
စစ်သူကြီးဖြစ်သောထေရ်။ ဓမ္မသေနာပတိ-
တ္ထေရဿ ကနိဋ္ဌဘာတိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။
သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရေ ဂဟေတွာ
ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၇၄။ သိ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၉၃။)

ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရပမုခ (တိ) [ဓမ္မသေနာပတိ-
တ္ထေရ+ပမုခ] တရားစစ်သူကြီး အရှင်သာရိ
ပုတြာထေရ်ဟူသော-အကြီးအမှူး - ဦးစီး
ခေါင်းဆောင်-ရှိသော။ ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေ-
ရပမုခါနိ ပဉ္စဘိက္ခုသတာနိ ဘောဇေသုံ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။

ဓမ္မသေနာပတိနာမထေရ (ပု) [ဓမ္မသေနာပတိ-
နာမ+ထေရ] ဓမ္မသေနာပတိ အမည်ရှိသော
ထေရ်။ (သက္ကရာဇ် ၄၀၀-ကျော်ခန့်တွင် မြန်
မာနိုင်ငံ ပုဂံနန်းမြို့တော်၌ စာပေကျမ်းဂန်
အရာထင်ရှားသည့် မထေရ်ဖြစ်၏။ ကာရိကာ-
ပါဌ်သဒ္ဒါငယ်ကျမ်းကို ဂါထာ ၅၆၈-ဖြင့် တန်း

ဆာဆင်၍ စီရင်ခဲ့၏။ ကာရိကာဋီကာပါဌ်ကို
လည်းစီရင်ခဲ့သည်။ D. P. လည်း ကြည့်။)
ဓမ္မသေနာပတိနာမထေရေန ရစိတာ အယံ။
ကာရိကာ ၅၆၈- ဂါထာ။

ဓမ္မသေနာပတိပုဘုတိ (တိ) [ဓမ္မသေနာပတိ+
ပုဘုတိ] တရားစစ်သူကြီး(အရှင်သာရိပုတြာ)
ထေရ်အစရှိသော။ ဧဝံ ဓမ္မသေနာပတိပုဘု-
တယော အရိယာပိ...ဝဒန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၁၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။)

ဓမ္မသေနာပတိပုမုခ (တိ) [ဓမ္မသေနာပတိ+ပမု-
ခ] တရားစစ်သူကြီး အရှင်သာရိပုတြာထေရ်
ဟူသော-အကြီးအမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်
-ရှိသော။အထ တေ ဘိက္ခု။ဓမ္မသေနာပတိ-
ပုမုခါ အဇ္ဈလိ* သိရသိကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၇။

ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မသေနာ-
ပတိ+သာရိပုတ္တ+ထေရ] တရားစစ်သူကြီး
အရှင်သာရိပုတြာထေရ်။ (ယင်း အဋ္ဌပုတ်
အကျယ် ထေရ်၊၃၄၃။ အပ၊၁။၁၆။ အ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တ-
တ္ထေရဿ နိဿိတကေ ပဋိစ္စာပေသုံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၄။ ဝဇီရ၊၆၀။သာရ-
တ္ထ၊၁။၆၃။)

ဓမ္မသေနာပတိသာလထေရ (ပု) [ဓမ္မသေနာ
ပတိ+သာလထေရ] တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်
တော်မူသော သာလထေရ်။ (ယင်းသည်
ပဒုမဘုရားရှင်၏လကျာတော်ရံ အဂ္ဂသာဝက
ဖြစ်သည်။) ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၀။ ဓမ္မသေနာပတိတ္ထ-
ကြည့်။

ဓမ္မသေရိတာ (တိ) [ဓမ္မ+သေရိတာ] တရား၏
မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်၊
ကိလေသာ အလိုအကြိုက်သို့ မလိုက်သော

လောကုတ္တရာ တရား၏အဖြစ်၊ လောကုတ္တရာ တရား၏ ကိလေသာအလိုမလိုက်ခြင်း။ အထဝါ ဓမ္မသေရိတံ ပုဂ္ဂလသေရိတဉ္စ။ လောကုတ္တရာဓမ္မာ ဟိ ကိလေသဝသံ အဂမနတော သေရိနော တေဟိ သမန္နာဂတာ ပုဂ္ဂလာ စ၊ တေသံ ဘာဝနိဒ္ဓေသော သေရိတာ(တံ)။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁၀၆။

ဓမ္မသောဏ္ဍတာ (ထိ) [ဓမ္မသောဏ္ဍ + တာ (ဓမ္မဂေါဏ္ဍတာ-သံ)] တရား၌ အလွန် အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဓမ္မသောဏ္ဍတာယာ- (စရိယာ၊ ဌ။ ၂၄၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၂၂) တိ ဓမ္မသောဏ္ဍတာယ အတိဝိယ ဣစ္ဆန္တတာယ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃၇။

ဓမ္မသောတ (ပု) [ဓမ္မ + သောတ။ (ဓမ္မသော-တသ်-သံ၊ ဓမ္မသောအ-ပြာ)] တရားဟူသော ရေအယဉ်၊ ရေအယဉ်နှင့် တူသော တရား၊ (က) အရိယမဂ်တရားဟူသော ရေအယဉ်။ (ခ) ဝိပဿနာ ဉာဏ်တရားဟူသော ရေအယဉ်။ (ဂ) အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်တရားဟူသော ရေအယဉ်။ (က) ဓမ္မသောတံ သမာပန္နော (သံ၊ ၁။ ၂၇၈၊ ၃၀၈) တိ မဂ္ဂသင်္ခါတမေဝ ဓမ္မသောတံ သမာပန္နော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၅။ = အရိယဓမ္မသောတံ သမ္ပဒေဝ အာပန္နော ပတ္တော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၁။ (ခ) ဓမ္မသောတော နိဗ္ဗဟတိ (အံ၊ ၂။ ၃၀၈။ အံ၊ ၃။ ၃၆၇၊ ၃၇၀) တိ သူရံ ဟုတွာ ပဝတ္တမာန-ဝိပဿနာဉာဏ် နိဗ္ဗဟတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၄-၅၊ ၃၂၄။ (-အံ၊ ၂။ ၂၅၂။ အံ၊ ၃။ ၅၃၁။) (ဂ) ဓမ္မသောတံ ဥပါနယိ (အပါ၊ ၁။ ၁၁၂) တိ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်သင်္ခါတံ ဓမ္မသောတံ ဓမ္မပဝါဟံ ဥပါနယိ၊ ပါဝိသိတိ အတ္တော။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၄။

ဓမ္မသောတသမာပန္န (တိ) [ဓမ္မသောတ + သမာပန္န] တရားအယဉ်သို့ ကောင်းစွာ ရောက်သောသူ။ ဓမ္မသောတသမာပန္နော (အံ၊ ၃။

၅၃၁) တိ ဓမ္မသောတသမာပန္နော ဟုတွာ.... ဘာဝေတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၄-၅။

ဓမ္မသွာက္ခာတတာ (ထိ) [ဓမ္မ + သွာက္ခာတ + တာ] တရားတော်၏ (အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး ၃-ပါးလုံး၌) ကောင်းစွာ ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်၊ ကောင်းစွာ ဟောအပ်သော တရားတော်၏ အဖြစ်။ ဓမ္မသွာက္ခာတတာ။ နေတ္ထိ၊ ၄၃။ နေတ္ထိ၊ ၆။ ၇၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၇၈။ (-နေတ္ထိ၊ ၁၅၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၃။)

ဓမ္မဿရ (ပု) [ဓမ္မ + သရ။ (ဓမ္မိသရ၊ ဓမ္မိသန-သံ)] တရားသံ။ ဓမ္မဿရဝသေန နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈။

ဓမ္မဿ(သ)ဝန (န) [ဓမ္မ + သဝန။ (ဓမ္မဂြဝဏ-သံ)] (က) တရားကို ကြားနာခြင်း၊ တရားနာခြင်း။ (ခ) ကြားနာ အပ်သောတရား။ (ဂ) တရားနာရာ (အရပ်-စသည်)။ (သ) ဓမ္မဿဝနသုတ်။ (က) ကာလေန ဓမ္မဿဝနံ (ဓမ္မဿဝဏံ၊ က၊ သိ) တေ မဂ်လမုတ္တမံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ သုတ္တနိ၊ ၃၁၉။ ဓမ္မဿ သဝနံ ဓမ္မဿဝနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၂၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆။

ဓမ္မဿ(သ)ဝနံ (ပါဠိ) — မ၊ ၂။ ၁၄၆၊ ၃၈၇။ အံ၊ ၁။ ၄၅၇။ အဘိ၊ က၊ ၄၄၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၂၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၀၊ ၂၈၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၂၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၁၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။ ဓမ္မဿဝနံ (ဒု၊ ၆) — ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉၊ ၂၈၀။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၉၊ ၂၁၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၉။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၇၊ ၈၉၊ ၁၁၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၉၊ ၃၈၉။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၅။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၊ ၁၇၀။ ဓမ္မဿ(သ)ဝနေန (တ၊ ၆) — ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၇၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇။ ဓမ္မဿ(သ)-

ဝနာယ (စာ) — ဝိ၊ ၂၊ ၂၆။ ဝိ၊ ၂၊ ၂၇၊ ၁၃၉။
 အံ၊ ၁၊ ၁၂။ အံ၊ ၂၊ ၁၉၄။ အံ၊ ၃၊ ၂၆၆။
 ပဋိသံ၊ ၁၊ ၆၅။ ပဋိသံ၊ ၂၊ ၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊
 ၆၄၊ ၈။ ဓမ္မာ၊ ၁၊ ၄၃။ ဓမ္မာ၊ ၂၊ ၁၀၀၊ ၄၂။
 ဇာ၊ ၁၊ ၅၊ ၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၉၉။ ဒီ၊ ၁၊ ၂၊
 ၂၇။ မ၊ ၁၊ ၁၊ ၃၃။ သံ၊ ၁၊ ၂၊ ၅၇၊ ၃၃။
 ဓမ္မသုတေသနတော — သံ၊ ၁၊ ၂၊ ၈၀။ ဓမ္မသုတေသ
 (သ) — ပေဋကော၊ ၂၊ ၂၊ ၃၂၄။ ဝိ၊ ၁၊
 ၅၇။ ဒီ၊ ၁၊ ၂၊ ၂၄၄။ သံ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၆။ ဓမ္မသု
 နေ (သ) — အံ၊ ၂၊ ၂၆။ မဟာနိ၊ ၂၊ ၇။
 ဒီ၊ ၁၊ ၁၊ ၅၅။ ဒီ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၇။ မ၊ ၁၊ ၂၊ ၁။
 မ၊ ၁၊ ၂၊ ၂၃။ မ၊ ၁၊ ၄၊ ၂။ ဥဒါန၊ ၁၊ ၈။
 ဇာ၊ ၁၊ ၂၊ ၈။ နေတ္ထိ၊ ၁၊ ၄၂။ မ၊ ၁၊ ၁၊ ၃၃၊ ၅၇။
 မူလ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၉၅။ ဓမ္မသုတေသန (ဒီ၊ ၁၊
 ၁၉၁) တံ သောတဗ္ဗဓမ္မသု။ သီ၊ ၁၊ ၁၊ ၂၊
 ၁၃၀။ ဓမ္မသုတေသန (မ၊ ၁၊ ၂၊ ၂၃) တံ ဓမ္မ
 ကထာယံ။ ကထာ ဟိ သောတဗ္ဗဓမ္မ
 “သုတေသန” နိ ဝတ္ထု။ မ၊ ၁၊ ၂၊ ၂၃။ (ဂ)
 ဓမ္မသုတေသန (ဝိ၊ ၁၊ ၄၊ ၁၅၂) နိ ဓမ္မသုတေသနာ
 ဓမ္မသုတေသနံ ဝိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၅၇။
 (-မ၊ ၁၊ ၁၊ ၁၈။ အဘိ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၀၀။ သံ၊ ၁၊ ၂၊
 ၁၆၅။ အံ၊ ၁၊ ၂၊ ၂၀၉။) (ဃ) ကိမိလော
 ဓမ္မသုတေသနံ။ အံ၊ ၂၊ ၂၀။ ဓမ္မသုတေသနသုတ္တ
 လည်းကြည့်။

ဓမ္မသုတေသနကဏ္ဍ (ပု) [ဓမ္မသုတေသန + ကဏ္ဍ]
 တရားနာရာ - အချိန် - အခါ - ကဏ္ဍ။ ဓမ္မ
 သုတေသနကဏ္ဍလေ ဘောသိတေ ဘိက္ခုသံသော
 သန္တိပတိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၊ ၆၀။ (-ဥဒါန၊ ၁၊ ၂၊ ၆၆။
 ထေရ၊ ၁၊ ၁၊ ၈၅။)

ဓမ္မသုတေသနကိစ္စ (န) [ဓမ္မသုတေသန + ကိစ္စ] တရား
 နာခြင်း - အမှု - ကိစ္စ။ ဓမ္မသုတေသနကိစ္စ
 ယုတ္တပယုတ္တဘာဝတော ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၁၊ ၁၊ ၁၀၄။

ဓမ္မသု(သ)ဝနဂ္ဂံ (တိ) [ဓမ္မသု (သ) ဝန +
 ဂဟ + ဂ္ဂံ] (၁) တရားနာခြင်းကို ခံယူရာဖြစ်

သော (မဏ္ဍပ်)။ (၂) တရားနာခြင်းကို
 ခံယူတတ်သော (လူအပေါင်း)။ ဓမ္မ
 သုတေသန (ဝိ၊ ၁၊ ၄၊ ၁၅၂) နိ ဓမ္မသုတေသ
 ဂဏ္ဍိန္ဒိ တောတိ ဓမ္မသုတေသနဂေါ။ ဓမ္မသုတေသ
 မဏ္ဍပေါ။ အထ ဝါ ဓမ္မသုတေသန ဂဏ္ဍာတိတိ
 ဓမ္မသုတေသနဂေါ။ ဓမ္မသုတေသနဌာနေ သမာဂမ
 ဇနော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၅၇။

ဓမ္မသု (သ) ဝနဂ္ဂံ (ပု) [ဓမ္မသု(သ)သုတေသ
 အဂ္ဂ = အစ + ဂ္ဂံ] (၁) တရားနာသူ လူအ
 ပေါင်း။ (၂) တရားနာရာအရပ်၌ - စည်းဝေး -
 ညီမှု - သော လူအပေါင်း။ (၃) တရားနာ
 ရာ - ဌာန - မဏ္ဍပ်။ (၁) ဓမ္မသုတေသန (ဝိ၊ ၁၊
 ၄၊ ၁၅၂) နိ ဓမ္မ သုတေသနံ သမ္မဟန္တိ လိခိ
 တံ။ ဝဇီရ၊ ၅၄၆။ (၂) ဓမ္မသုတေသနံ ဘိက္ခု
 ဂစ္ဆတိ (ဝိ၊ ၁၊ ၄၊ ၁၅၂) တံ ဗဟူသု ကေတော
 နိသိဒ္ဓိတော ဓမ္မ သုတေသနသု တံ ဓမ္မသုတေသ
 သမာဂမံ ကောပေတွာ ဥဌာယ ဂစ္ဆတိ။
 ဝိမတိ၊ ၂၊ ၂၇၅။ (၃) ဓမ္မသုတေသနံ ဂန္ဓာ။
 မ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၆၅။ အံ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၇၄။ မ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၉၇။
 အံ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၆၈။ (-ဒီ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၀၇။ သံ၊ ၁၊
 ၂၊ ၁၀။ သံ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၈၉။ သံ၊ ၁၊ ၂၊ ၈၂။ အံ၊
 ၂၊ ၂၃၇။ အံ၊ ၁၊ ၂၊ ၇၆။)

ဓမ္မသု (သ) ဝနဘောသန (န) [ဓမ္မသု(သ) -
 ဝန + ဘောသန] တရားနာခြင်းငှါ ကြွေး
 ကြော်ခြင်း၊ တရားနာရန် ကြွေးကြော်ခြင်း။
 ဓမ္မသုတေသနဘောသနာဒီသု စ သဝတ္ထုကံ က
 တော။ မူလ၊ ၁၊ ၁၊ ၇၁။ ဓမ္မသုတေသန ဘော
 သနံ ဓမ္မသုတေသနဘောသနံ။ အံ၊ ၁၊ ၁၊ ၇၇။

ဓမ္မသု(သ)ဝနဒီဝသ (ပု၊ န) [ဓမ္မသု(သ) ဝန +
 ဒီဝသ] တရားနာရာနေ။ တတော သမ္မုန္တိတော
 ပဉ္စမိတိ ဓမ္မသု (သ) ဝနဒီဝသံ ဌပေသုံ။ မ၊
 ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ (-မ၊ ၁၊ ၄၊ ၂၄၆။ သံ၊ ၁၊ ၂၊ ၆၆။
 ဓမ္မာ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၃။ ဓမ္မာ၊ ၁၊ ၂၊ ၂၀။ သုတ္တနိ၊ ၁၊
 ၁၊ ၁၉၁။)

ဓမ္မဿ(သ) ဝနန္တ (ပု၊န) [ဓမ္မဿ(သ) ဝန+အန္တ] တရားနာခြင်း၏အဆုံး။ ဓမ္မဿ(သ)-ဝနန္တ အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၅။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၀။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၇၃၊ ၁၇၀။ မ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၂။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၂။)

ဓမ္မဿ(သ) ဝနန္တရာယ (ပု) [ဓမ္မဿ(သ) ဝန+အန္တရာယ] တရားနာခြင်း၏ - ဘေးရန် - အန္တရာယ်။ ဓမ္မဿ(သ) ဝနန္တရာယံ န ကရိယာမိ။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၃၄။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၂၂။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၈၄။)

ဓမ္မဿ(သ) ဝနပယောဂ (ပု) [ဓမ္မဿဝန+ပယောဂ] တရားနာခြင်းလုံ့လ။ ဓမ္မဿ(သ)-ဝနပယောဂဿ ဝိသဒဘာဝေန (သုဒ္ဓိ)။ ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၄၂။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၁၁။ ၁၆၀။ မ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၂။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၉။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၁။

ဓမ္မဿ(သ) ဝနပရိယောသာန (န) [ဓမ္မဿ(သ)-ဝန+ပရိယောသာန] တရားနာခြင်း၏ အဆုံး။ ဓမ္မဿ(သ) ဝနပရိယောသာနေ သဒ္ဓါ မနုဿာ သွာတနာယ ဘဂဝန္တံ နိမန္တေတွာ။ မ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၂၅၅။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၇၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၃၉။)

ဓမ္မဿ(သ) ဝနမဏ္ဍပ (ပု၊န) [ဓမ္မဿ(သ) ဝန+မဏ္ဍပ] တရားနာရာ မဏ္ဍပ်၊ တရားနာမဏ္ဍပ်။ ဓမ္မဿ(သ) ဝနမဏ္ဍပေ ဝါ နိသိန္နမ္ပိ တံ အဒိ-သွာဝ ဓမ္မံ သုတွာ ပက္ကမတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၂၇၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၂။)

ဓမ္မဿ(သ) ဝနယက္ခသမာဂမ (ပု) [ဓမ္မဿ(သ)-ဝန+ယက္ခ+သမာဂမ] တရား နာခြင်းငှါ-ဘိလူးတို့၏ - တပေါင်းတည်း လာရောက် စည်းဝေး-ခြင်း၊ တရားနာဘိလူး အစည်းအဝေး။ (တာ) ဓမ္မဿ(သ) ဝနယက္ခသမာဂမာဒိသု... အဂ္ဂပိဏ္ဍံ ဒေန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၀၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၁၇။

ဓမ္မဿ(သ) ဝနဝေလာ (တိ) [ဓမ္မဿသဝန+ဝေလာ] တရားနာရာ - အချိန် - အခါ။ တေဟိ ဓမ္မဿ(သ) ဝနဝေလာယ အာဂန္တော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၂၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ၁၁။)

ဓမ္မဿသဝန(သ) ပွါယ (ပု၊န) [ဓမ္မဿသဝန+သပွါယ] လျှောက်ပတ်သော တရားနာခြင်း။ ဓမ္မဿ(သ) ဝနသပွါယံ ဝါ လဘိတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၁၅။ မ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၇၅။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၁၈၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၀။ ဓမ္မဿဝန-သပွါယံ (ပါဠိ) - သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၅။ ဓမ္မဿဝနသပွါယံ (ဒု၊ဇ) - အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၄၂။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၈၃၊ ၁၀၃။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၃၅၉။

ဓမ္မဿ(သ) ဝနသမာဂမ (တိ) [ဓမ္မဿ-သဝန+သမာဂမ] တရားနာခြင်းငှါ-တပေါင်းတည်း လာရောက်-စည်းဝေး-သော (လူအပေါင်း)၊ တရားနာပရိသတ် အစည်းအဝေး။ ဓမ္မဿ(သ) ဝနဂ္ဂ (ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅)-ကြည့်။

ဓမ္မဿဝနသုတ္တ (န) [ဓမ္မဿဝန+သုတ္တ] ဓမ္မဿ-ဝနသုတ်။ မကြားနာဘူးသည်ကို ကြားနာရခြင်း အစရှိသော တရားနာရခြင်း၏အကျိုး အာနိသင် ၅-ပါးကို ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ၊ ၅-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဓမ္မဿ(သ) ဝနသောဏ္ဏ (တိ) [ဓမ္မဿ(သ) ဝန+သောဏ္ဏ] တရားနာခြင်း၌ အလွန်အကဲအလိုရှိသောသူ၊ ပဏ္ဍိတာ နာမ ဓမ္မဿ(သ)-ဝနသောဏ္ဏာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ၁၀၈။

ဓမ္မဿ(သ) ဝနာကာရ (ပု) [ဓမ္မဿ(သ) ဝန+အာကာရ] တရား နာခြင်း အခြင်းအရာ၊ တရားနာပုံ အခြင်းအရာ။ ဓမ္မဿ(သ) ဝနာကာရေန ပဝတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၃၀။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၁၅။ မ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၇။

ဓမ္မဿ(သ)ဝနာမတရသ (ပု) [ဓမ္မဿ(သ)ဝနာ + အမတရသ] ကြားနာအပ်သော တရား အမြိုက်အရသာ။ တေမာသံ မာရာဝဋ္ဋနေန ဓမ္မဿ (သ)ဝနာမတရသပရိဘောဂပရိဟိနံ။ ဝိဠာသ။ ၁၆၇။

ဓမ္မဿ(သ)ဝနာရောစနသဒ္ဓ (ပု) ဓမ္မဿ (သ)ဝနာ + အာရောစန + သဒ္ဓါ] တရားနာခြင်းငှါ - ပြောကြား - ဖိတ်ကြား - သော သူတို့၏အသံ၊ တရားနာဖိတ်ခေါ်သံ။ ဓမ္မဿ(သ)ဝနာရောစနသဒ္ဓေနာ (ဝိဠာသ။ ၁၆၈) တိ ဓမ္မဿ(သ)ဝနတ္ထာယ အာရောစနာနံ သဒ္ဓေန။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၅၁။ (- ကင်္ခါ။ ၃၀၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၅၉။)

ဓမ္မဿ(သ)ဝနိယ (တိ) [ဓမ္မဿ(သ)ဝနာ + ဣယ] ဓမ္မဿဝနိယ အမည်ရှိသော ထေရ်၊ ယင်း ထေရ်သည် ပဒုမ္မတ္ထရဘုရား လက်ထက်တော်၌ ရသေ့ဖြစ်၍ တရားနာခဲ့ရသော ကောင်းမှုကြောင့် နတ်မင်း လူမင်း အကြိမ်ကြိမ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး ဤဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ၇-နှစ်သား အရွယ်တွင် ရဟန္တာဖြစ်ကာ 'ဓမ္မဿဝနိယ' ဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသည်။) အာယသ္မာ ဓမ္မဿ(သ)ဝနိယော ထေရော။ အပါ။ ၁။ ၃၁၆။

ဓမ္မဿ(သ)ဝနုဿုက္က (န၊ ပု) [ဓမ္မဿ (သ)ဝနာ + ဥဿုက္က] တရားနာခြင်း၌ - အားထုတ် - ကြောင့်ကြစိုက် - ခြင်း။ ဓမ္မဿ(သ)ဝနုဿုက္ကေန သာယနေ ဗုဒ္ဓါစိန္တံ နှာနံ အကတောဝ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၉။

ဓမ္မဿ(သ)ဝနောဒက (န) [ဓမ္မဿ(သ) ဝနာ + ဥဒက] တရားနာခြင်းဟူသောရေ၊ ရေစင်ပမာ နာယူအပ်သောတရား။ အာယမုခါနံ ပိဟိတကာလော ဝိယ ဓမ္မဿဝနောဒကဿ အလဒ္ဓကာလော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅။

ဓမ္မဿာ(သာ)မိ(မိ)(တိ) [ဓမ္မ + ဿာ (သာ) - မိ (မိ) (မိသ္မာမိန့်-သံ)] (၁) တရား၏

အရှင်ဖြစ်တော်မူသော၊ (၂) တရား - ကိ - ဌိ - အစိုးရတော်မူသော၊ (၃) တရားသဖြင့် (သတ္တလောက၏) အရှင် ဖြစ်တော်မူသော၊ ဘုရားရှင်။ (၁) ဓမ္မဿာမိ(သုတ္တနိ။ ၂၉၃) နိမ္မိတဓမ္မဿ ဇနကတ္တာ....ဓမ္မဿ သာမိ၊ ဓမ္မဿရံ ဓမ္မရာဇံ ဓမ္မဝသဝတ္တိန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၁၄၃။ (၂) လောကုတ္တရဓမ္မဿ ဥပ္ပါဒိတတ္တာ ဝေနေယျာနုရူပေန ယထာသုခံ လောကုတ္တရဓမ္မဿ ဒါနေန စ၊ ဓမ္မေသု စ ဣဿရောတိ ဓမ္မဿာမိ။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၆။ (၃) ဓမ္မဿာမိတိ စ ဓမ္မေန သဒေဝကဿ လောကဿ သာမိတိ အတ္ထော၊ န ဓမ္မဿ သာမိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၈။ ဓမ္မဿ သာမိတဒ္ဓပ္ပါဒကဋ္ဌေန၊ ဓမ္မေန ဝါ သဒေဝကဿ လောကဿ သာမိတိ ဓမ္မဿာမိ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၅။ (- မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆။)

ဓမ္မဿာ (သာ) မိ (မိ) (ပါဠိ) - ဝိ၊ ၁။ ၅၂။ မ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၃။ ၁၉၁။ သံ၊ ၂။ ၃၁၅။ အဘိ၊ က။ ၁၇၄။ ၂၃၈။ ပဋိသံ၊ ၃၇၅။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ ၂၇၇။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၇။ ၂၄၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၆၃။ ဝဇိရ။ ၄၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။ ဓမ္မဿာ(သာ) - မိနာ (တ၊ ၆) - ဥဒါန၊ ၄။ ၃၉၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅၄။ ဓမ္မဿာ(သာ) - မိနော (စ၊ ၆) - ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၇၀။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၅၉။ ဓမ္မဿာ(သာ) - မိမိ (သ၊ ၆) - အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၄။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈၇။

ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဓမ္မ + ဟဒယ + ဝိဘင်္ဂ] ဓမ္မဟဒယဝိဘင်္ဂ၊ အသည်းနှလုံးနှင့် တူသော

တရားများကို ပြဆို ဝေဘန်ရာဝိဘင်း။ (ယင်း
ဝိဘင်း၌ ခန္ဓာ-စသောတရားတို့ကို ဘုံသတ္တဝါ
တို့ဖြင့် ဘုရားရှင် ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူ
၏။ အဘိဝိ။၄၁၅-၄၅၃-ကြည့်။) ဓမ္မဟဒယ-
ဝိဘက် ဝိနာ န ဝဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။
(- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၀။ မူလဋီ၊
၁။၁၃၊၁၄။ မူလဋီ၊၃။၁၃၂။ အနုဋီ၊၁။၁၄၊
၁၅။ အနုဋီ၊၂။၆၊၂၃၊၁၁၈။)

ဓမ္မဟေတုမရဏ (န) [ဓမ္မ+ဟေတု+မရဏ] တရားဟူသော အကြောင်းရှိသောသေခြင်း၊ တရားကြောင့် သေခြင်း။ ဓမ္မဟေတုမရဏ မွေ့ကံ သေယျော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

ဓမ္မာ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) ဓမ္မာအမည်ရှိသော မိဖုရား၊ ယင်းသည် မောရိယမင်းဆက်တွင် ထင်ရှားသည့် ဗိန္နုသာရမင်း၏ မိဖုရား ဖြစ်သည်။ ဓမ္မာသောကမင်း၏ မိခင်ဖြစ်သည်။ သူမသည် ဓမ္မာသောကမင်းအပြင် တိဿကိုလည်း ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ D. P. လည်း ကြည့်။ (၂) ဓမ္မာ အမည်ရှိသော ရဟန်းမိန်းမ။ အရှင်မသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့၌ ကျမ်းဂန်တတ် ရဟန်းမိန်းမ အဖြစ် ထင်ရှားသည်။ ဝိနည်း၌ ထူးထူးခြားခြား လိမ္မာ ကျမ်းကျင်သည်။ D. P. လည်း ကြည့်။ (၁) မောရိယဝံသဇာယေဝ။ ဓမ္မာနာမ မာတုဂါမာတိ။ P.T.S.။ မဟာဝံသဋီကာ။၁၈၉။ (၂) ဓမ္မာ စ ဓမ္မပါလာ စ၊ ဝိနယမိ ဝိသာရဒါ။ ဒီပဝံသ၊၈။၁၅။

ဓမ္မာကာရ (ပု) [ဓမ္မ+အာကာရ] သဘောတရားတို့၏ အခြင်းအရာ။ ဓမ္မော ဝေ စ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န ဓမ္မာကာရေတိ အဓိပ္ပါယ်။ န ဟိ ဓမ္မာကာရာ အနိစ္စတာဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၆-၇။

ဓမ္မာဂဒ (ပု) [ဓမ္မ+အဂဒ။ (ဓမ္မာဂဒ-သံ)] တရားဟူသော (သံသရာဆင်းရဲအဆိပ်ဖြေ) ဆေး၊ တရားဆေးတော်။ ဓမ္မာဂဒံ ဂဝေသ-

န္တော (အပါ၊၁။၄၄)တိ သံသာရဒုက္ခဝိသဿ-ဝိနာသယ ဓမ္မောသမံ ဂဝေသန္တော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။

ဓမ္မာဂဒသမ (တိ) [ဓမ္မ+အဂဒ+သမ] တရားဟူသော သံသရာဆင်းရဲ အဆိပ်ဖြေဆေးနှင့် တူသော၊ ဆေး။ ဓမ္မာဂဒသမံ နတ္ထိ၊ တေ ပိဝထ ဘိက္ခဝေါ။ မိလိန္ဒ၊၃၁၈။

ဓမ္မာစရိယ (ပု) [ဓမ္မ+အာစရိယ] (၁) ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ကို - ပို့ချ - သင်ပြ - သောဆရာ။ (တိ) (၂) တရားကိုကျင့်တတ်သော (စိတ်)-စသည်။ (၁) ယာဟံ ဥဒ္ဓိသာပေမိတိအာဒိ-နာ ပန ဓမ္မာစရိယော ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၇၉။ ယော ဥဒ္ဓေသံ ပရိပုစ္ဆံ ဝါ ဒေတိ၊ အယံ ဓမ္မာစရိယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၈။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။) (၂) ဒုက္ခယထာ သမာသေန ဓမ္မာစရိယံ မာနသဉ္စ၊ ပေဋကော။၂၄၅။

ဓမ္မာတိစာရိ (တိ) [ဓမ္မ+အတိစာရိ] (ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါး) တရားကို ကျော်လွန်၍ ကျင့်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ ကံ ဂတိပေစ္စ ဂစ္ဆန္တိ၊ နရာ ဓမ္မာတိစာရိနော။ ဇာ၊၂။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈။

ဓမ္မာတိထေယျ (န) [ဓမ္မ+အာတိထေယျ] ညွှေသည်တို့အား တရားကို ပေးလှူခြင်း၊ ညွှေသည်တို့အား တရားလက်ဆောင် ပေးခြင်း။ ကတမာနိ ဒွေ အာမိသာတိထေယျဉ္စ ဓမ္မာတိထေယျဉ္စ။ အံ၊၁။၉၂။ အာတိထေယျ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁) လည်း ကြည့်။

ဓမ္မာတိရေက (တိ) [ဓမ္မ+အတိရေက] သုတ္တန်ပါဠိ-တို့ထက် လွန်ကဲသော (ပါဠိ)။ ဓမ္မာတိရေက ဓမ္မဝိသေသဋ္ဌေနာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃)တိ ဧတ္ထ ဓမ္မော အတိရေကော ဓမ္မာတိရေကော

သုတ္တန္တာဓိကာ ပါဠိတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂။

ဓမ္မာတိသယ (တိ) [ဓမ္မ+အတိသယ။ (ဓမ္မာ-တိရယ-သံ)] သုတ္တန်ပါဠိတို့ထက် ထူးကဲသာလွန်သော။ ဓမ္မာ ဝိသေသော ဓမ္မဝိသေသော ဓမ္မာတိသယော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂။

ဓမ္မာတိသာရ (တိ) [ဓမ္မ+အတိသာရ] ကုသိုလ်တရားကို ကျော်လွန်၍ဖြစ်သော (အကုသိုလ်တရား)။ ဓမ္မာတိသာရဉ္စာ (ဇာ၊ ၂။ ၄၄) တိ ဓမ္မံ အတိက္ကမိတွာ ပဝတ္တံ အကုသလံ ဝါ ယံ ကိဉ္စ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၃၇။

ဓမ္မာထေရီ (ထိ) [ဓမ္မာ+ထေရီ] ဓမ္မာအမည်ရှိသောထေရီ။ (ယင်းသည် ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့ထံတွင် ပြုခဲ့သော ကောင်းမှုရှိသူ အရှင်မဖြစ်၏။ ဤဘုရားရှင်လက်ထက် သာဝတ္ထိပြည်၌ အမျိုးကောင်းသိုး ဖြစ်၍ အိမ်ထောင်ကျပြီးနောက် ရဟန်းမိန်းမ ပြုလုပ်လိုသော်လည်း လင်ယောက်ျားက ခွင့်မပြုသဖြင့် မပြုလုပ်ခဲ့ရချေ။ လင်ယောက်ျားသေပြီး မုဆိုးမဘဝရောက်မှ ရဟန်းမိန်းမ ပြုလုပ်ပြီး ဝိပဿနာ ပျိုးများရာ ကိလေသာကုန်ခန်း၍ ရဟန္တာမဖြစ်လေသည်။ ထေရီ၊ ၂၀၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၄။ D.P. လည်း ကြည့်။) ဓမ္မာထေရီ ဂါထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၄။

ဓမ္မာဒရိယ (န) [ဓမ္မ+အာဒရိယ] တရားကို ရိုသေလေးစားခြင်း။ ဓမ္မာဒရိယပုဂ္ဂလာဒရိယာနံ အဘာဝတော အနာဒရော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၉။

ဓမ္မာဒါသ (ပု) [ဓမ္မ+အာဒါသ] တရားကြွေးမုံ၊ တရားမှန်တော်။ (၁) တရား- ဖြင့်- ပြီး- ဖြစ် - သော မိမိကို ကြည့်ရှုကြောင်း မဂ်ဉာဏ်။ (၂) ဟုတ်မှန်သောတရားတို့၏ ထင်လာကြောင်း တရားဒေသနာ။ (၁)ဓမ္မာဒါသ (ဒီ၊ ၂။ ၇၉။ သံ၊ ၃။ ၃၁၁။ ထေရ။

၂၀၄)။ နိဗ္ဗာန် ဓမ္မမယံ အာဒါသံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ ဓမ္မာဒါသ- (ထေရ၊ ၂။ ၄) နိဗ္ဗာန် အာဒါသံ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။ (-ဒီ၊ ၂။ ၈၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၈၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၀၃၊ ၁၀၆။) အာဒိယတိ (အာဒိယတိ) အာလောကီယတိ အတ္တာတေနာတိ အာဒါသံ၊ ဓမ္မဘူတံ အာဒါသံ ဓမ္မာဒါသံ၊ အရိယမဂ္ဂဉာဏသေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၁။ (၂) ဓမ္မော စ သော ပရိယတ္တိဘာဝတော ယထာဝုတ္တေန- ထွေန အာဒါသောတိ ဓမ္မာဒါသော။ ဥပ- ဌာနဋ္ဌေန ယထာဓမ္မာနံ အာဒါသောတိပိ ဓမ္မာဒါသော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၂။

ဓမ္မာဒိဂဏန(ထိ၊ န) [ဓမ္မ+အာဒိဂဏန] ဓမ္မ-စသည်ကို ရေတွက်ခြင်း။ ဣမိနာဝ နယေန သစ္စ- ဝါရပဋိသမ္ဘိဒါဝါရေ စ ဓမ္မာဒိဂဏနာ ဝေဒိ- တဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။

ဓမ္မာဒိလဒ္ဓိက (တိ) [ဓမ္မ+အာဒိ+လဒ္ဓိက] (အဓမ္မ-စသည်တို့၌) ဓမ္မ-စသည်ဟု အယူရှိသော၊ သူ။ လဒ္ဓိ နိက္ခိပိတွာ အယထာဘူစ္စ အဓမ္မာဒိသု ဓမ္မာဒိလဒ္ဓိကော ဟုတွာ ကထေတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၆။ (- ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၇။)

ဓမ္မာဒိဝိဘာဂ (ပု) [ဓမ္မ+အာဒိ+ဝိဘာဂ] ဓမ္မ-စသည်ကို- ခွဲခြမ်း- စိတ်ဖြာ- ဝေဖန်- ခြင်း။ ဖဿဿ ဝေဒနာယ ဝိယ ဓမ္မာဒိဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။ သီ၊ ၄။ ၁၁၆။ ၁။ ၄၉၁။

ဓမ္မာဓမ္မကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဓမ္မာဓမ္မ+ကောဋ္ဌာသ] ဓမ္မ, အဓမ္မ-ဟူသော အဖို့အစု။ ဝိနယာ- ဒိနာမေန ပန ဝိသေသေတွာ ဝိသု ဂဟိ- တတ္တာ တဒဝသေသမေဝ ဓမ္မာဓမ္မကောဋ္ဌာသေ ပဝိသတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဓမ္မာဓာရဘာဝ (ပု) [ဓမ္မ+အာဓာရ+ဘာဝ]
 (သုတ်, အဘိဓမ္မာ-ပါဠိဓမ္မအပေါင်း၏) သုတ်,
 အဘိဓမ္မာ ပါဠိဓမ္မ-အစိတ်၏ တည်ရာ၏
 အဖြစ်။ ပိဋကနိပါတ် တန္တိယဝါတိ တေသံ
 ဓမ္မာဓာရဘာဝေါ ကထိယုဇ္ဇယျာတိ။ တန္တိ-
 သမုဒါယဿ အဝယဝတန္တိယာ အာဓာရ-
 ဘာဝတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
 ၁၀၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၀။

ဓမ္မာဓိကရဏ (န) [ဓမ္မ+အဓိကရဏ] (၁)
 တရားဟောခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၂)
 တရားဟူသော အကြောင်း။ (၁) န စ မံ
 ဓမ္မာဓိကရဏ (ဥဒါန၊ ၈၆) နိဗ္ဗာနသနာ-
 ဟေတု န စ မံ ဝိဟေသသိ ယထာနုသိဋ္ဌံ
 ပဋိပန္နတ္တာ။ ဥဒါန၊ ၈၇။

ဓမ္မာဓိကရဏံ (ပါဠိ) — သံ၊ ၂။ ၂၇။ သံ၊
 ၃။ ၃၀။ ဥဒါန၊ ၁၃၆။ ထေရဝါဒ၊ ၁။ ၅၀။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၅၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၂၊ ၁၇၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၁။ သံ၊
 ဋီ၊ ၁။ ၂၃။ **ဓမ္မာဓိကရဏံ** (ဒု၊ ဇ) —
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၆။

(၂) ယဒါ ပန ပဗ္ဗဇိတာ ဓမ္မာဓိကရဏံ
 ဝိဝေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၂၃။ (-မဟာနိ၊ ၁။
 ၂၇၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄။)

ဓမ္မာဓိကရဏသင်္ဂဟ (ထိ) [ဓမ္မ+အဓိကရဏ+
 သင်္ဂဟ] (၁) တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာ လွှတ်ရုံး
 စရပ်၊ တရားရုံးတော်။ (၂) အဆုံးအမတရား
 မျိုးစုံတို့၏ တည်ရာ ဘုရားရှင်စကားတော်။
 (၁) တသ္မိံ မာပိတနဂရေ သတံ ဓမ္မာဓိကရ-
 ဏသင်္ဂဟံ ကာရယေ။ အတ္ထာနတ္ထံ ဝိနိစ္ဆယံ
 ဝစိဉ္စ အဝစိဉ္စ ဝိနိစ္ဆယကရဏတ္ထံ ဝိနိစ္ဆယ-
 သင်္ဂဟံ ကာရယေတိ သမ္ပန္နော။ အပါ၊ ၁။
 ၃၂၀။ (၂) သကလံ သုတ္တဂေယျာဒိကံ
 နဝဂံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဓမ္မသဘာ ဓမ္မာဓိကရဏသင်္ဂ-
 ဟာတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ၁။ ၃၂၂။

ဓမ္မာဓိကရဏီယ (တိ) [ဓမ္မ + အဓိကရဏီယ]
 တရားဆုံးဖြတ်တတ်သောသူ၊ တရားသူကြီး။
 ဓမ္မာဓိကရဏီယော။ ဓာနိ၊ ဋီ၊ ၃၄၁။ ဓမ္မံ
 အဓိကရေတိ ဝိနိစ္ဆတိတိ ဓမ္မာဓိကရဏီ-
 ယော။ ဓာနိ၊ ဋီ၊ သူ။

ဓမ္မာဓိဂတ (တိ) [ဓမ္မ+အဓိဂတ] တရားသဖြင့်
 ရအပ်သော (စည်းစိမ်ဥစ္စာ)။ ဓမ္မေန ဘော-
 ဂေ ပရိယေသိတော ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ ဘောဂေဟိ
 ဓမ္မာဓိဂတေဟိ ဧကဿပိ ဒဒါမိ။ သုတ္တနိ၊
 ၃၅၁။ (-သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၀။)

ဓမ္မာဓိဂမ (ပု) [ဓမ္မ+အဓိဂမ] (မဂ်၊ နိဗ္ဗာန်)
 တရားကို - ရ - သိ - ခြင်း။ ပရမ္မရာယာတိ
 ဧတေန အဇ္ဈတ္တံ ယောနိသော မနသိကာ-
 ရော ဝိယ န ပရတောသောသော အာသန္န-
 ကာရဏံ ဓမ္မာဓိဂမဿ ဓမ္မဿ ပစ္စတ္တံ ဝေဒ-
 နိယတ္တာတိ ဒဿေတိ။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၂၇။

ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မ+အဓိဋ္ဌာန] (၁) တရား
 ဟူသော တည်ရာ။ (တိ) (၂) တရားဟူသော
 တည်ရာရှိသော၊ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဟောအပ်သော။
 (သုတ်ပုဒ်- စသည်။) (၃) တရား၏အစွမ်း
 အားဖြင့်ဟောတော်မူအပ်သော (ဒေသနာ)။
 (၁) ယဒိ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနေန ပုစ္ဆိတံ၊ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာ-
 နေန ဝိသဇ္ဇယိတဗ္ဗံ။ နေတ္ထိ၊ ၆၆။ **ဓမ္မာဓိဋ္ဌာ-**
နေန (တ၊ ဇ) — ပေဋကော၊ ၂၃၀။ ဣတိဝုတ်၊
 ၄။ ၉၇။ (တိ) (၂) သတ္တာဓိဋ္ဌာနံ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံ
 သတ္တာဓိဋ္ဌာနဉ္စ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဉ္စ။ နေတ္ထိ၊ ၁၃၉။
 ဓမ္မော အဓိဋ္ဌာနံ ဧတိဿာတိ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာ။
 မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆။ (၃) ဓမ္မဝသေန ဒေသိတံ ဓမ္မာ-
 ဓိဋ္ဌာနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၇။

ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံ (န၊ ပ၊ ဇ) — ပေဋကော၊ ၁၈၄။
 နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၂။ **ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာ** (ထိ၊ ပ၊ ဇ) —
 မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၆၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၃။
 သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၉၇။ **ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံ**
 (ဒု၊ ဇ) — မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇။

ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဒေသနာ (တိ) [ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာ+ဒေသနာ] ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံရှိသော တရားဒေသနာ၊ တရားဟူသော တည်ရာရှိသော တရားဒေသနာ။ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၁၉၄။

ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနနယ (ပု) [ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန+နယ] ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံနည်း၊ တရားဟူသော တည်ရာရှိသောနည်း။ (တရားတော် ရှိသည့်အတိုင်း မကွေ့မကောက်ပဲ တိုက်ရိုက်အပြောင့်ဖော်ပြသောနည်း။) ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနနယေန ဒဿိတမေဝ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၂၆၉။

ဓမ္မာဓိပ (တိ) [ဓမ္မ+အဓိပ] တရားဟူသော- အကြီးအမှူး- ဦးစီး- ခေါင်းဆောင်- ရှိသော၊သူ။ ဓမ္မာဓိပေါ စ အနုဓမ္မစာရီ။ အံ၊ဌ၊၁၄၇။ ဓမ္မာဓိပေါတိ ဓမ္မဇေဋ္ဌကော။ အံ၊ဌ၊၂။၁၃၁။

ဓမ္မာဓိပတိ (ပု) [ဓမ္မ+အဓိပတိ။ (ဓမ္မာဓိပတိ-သံ)] (၁) တရားဟူသော အကြီးအမှူး။ (တိ) (၂) တရားဟူသော အကြီးအမှူးရှိသော။ (၁) ဓမ္မာဓိပတေယျ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ဓမ္မာဓိပတိနော...သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ။ မ၊ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဌ၊၁။၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၈၉။ ဥဒါန၊ဌ၊၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂၆။ ပညာစရိတတာယ ဓမ္မာဓိပတိနံ ဝသေန ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၃။ (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၃။)

ဓမ္မာဓိပတိဘူတာဂတ (တိ) [ဓမ္မာဓိပတိ+ဘူတာဂတ] တရားဟူသော အကြီးအကဲရှိသည်၏အဖြစ်မှလာသော။ ဓမ္မာဓိပတိဘူတာဂတဘာဝေန(အံ၊ဌ၊၂။၇၈) တိ ဣမိနာ ယထာဝုတ္တဓမ္မဿ ဇေဋ္ဌကဘာဝေန ပုရိမတရံ အတ္တဘာဝေသု သက္ကစ္စံ သမုပစိတဘာဝံ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၃။ ဓမ္မာဓိပတိဘူတ (ဒိ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၂၈)လည်း ကြည့်။

ဓမ္မာဓိပတေယျ (တိ) [ဓမ္မာဓိပတိ + တေယျ] (က) တရားဟူသော အကြီးအကဲမှ လာသော။ (၁) (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားကို အကြီးအကဲပြု၍ဖြစ်သော။ (က) ဓမ္မာဓိပတေယျော။ ဒိ၊ဉ္စ၊၅၀။ အံ၊၁။၁၀၈၊၁၄၆။ အံ၊၂။၁၃၂။ ဓမ္မာဓိပတေယျော ပဝတ္တေတိ-တိ ဓမ္မစက္ကံ။ ပဋိသံ၊၃၄၃။ (-မိလိန္ဒ၊၁၀၂။) ဓမ္မာဓိပတေယျော (ဒိ၊ဉ္စ၊၅၀) တိ ဓမ္မာဓိပတိဘူတော အာဂတဘာဝေန ဓမ္မဝသေန ဝသဗ္ဗကိရိယာနံ ကရဏေန ဓမ္မာဓိပတေယျော ဟုတွာ။ ဒိ၊ဌ၊၃။၃၄။ အံ၊ဌ၊၂။၇၈။ ဓမ္မမဟတ္တံ ပူဇေတုကာမေန ဓမ္မဂရုနာ ဓမ္မဂါရဝေန ပဝတ္တိတံ ဓမ္မာဓိပတေယျံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ ဓမ္မာဓိပတေယျော (ပဋိသံ၊၃၄၈) တိ ဓမ္မာဓိပတိတော အာဂတော ဘာဝနာဓမ္မဝသေန စ သဗ္ဗကိရိယာနံ ကရဏေန ဓမ္မာဓိပတေယျော ဟုတွာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၂၃။ (-နေတ္ထိ၊ဌ၊၉၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၂။) (ခ) နဝရိဓံ လောကုတ္တရာဓမ္မံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တိတံ ဓမ္မာဓိပတေယျံ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၃၀။ (-ဒိ၊ဌ၊၃။၁၈၈။)

ဓမ္မာဓိဘူ (တိ) [ဓမ္မ+အဓိဘူ။ (ဓမ္မာဓိဘူ-သံ)] ဓမ္မာရုံကို လွှမ်းမိုးနှိမ်နင်းနိုင်သော။ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော ဘိက္ခု ရူပါဓိဘူ...ဓမ္မာဓိဘူ အဓိဘူ အနဓိဘူတော။ သံ၊၂။၃၉၂။ စူဠနိ၊၂၉၀။

ဓမ္မာဓိဘူတ (တိ) [ဓမ္မ+အဓိဘူတ] ဓမ္မာရုံသည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်သော။ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော ဘိက္ခု ရူပါဓိဘူတော...ဓမ္မာဓိဘူတော အဓိဘူတော အနဓိဘူ။ သံ၊၂။၃၉၁။ စူဠနိ၊၂၈၈။

ဓမ္မာဓိမုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ+အဓိမုတ္တ။ (ဓမ္မာဓိမုတ္တ-သံ)] (စက္ခုဓာတ်-စသော) ဓာတ်တရား၌ စိတ်ညွတ်သော၊ ဓာတ်တရားကို နှလုံးသွင်းသော။ ကေစိ ဓမ္မာဓိမုတ္တာ (နေတ္ထိ၊၄၆၊၈၁)။

တိ ဧတ္ထ ဓမ္မဂ္ဂဟဏေန စက္ခုဓာတု...ကာယ-
ဓာတု သတ္တဝိညာဏဓာတု ဓမ္မဓာတုယော
ဂဟိတာ။ နေတ္ထိဝိ။၁၈၆။

ဓမ္မာနုပေဓာဓ (ပု) [ဓမ္မ + အနုပေဓာဓ] ကုသိုလ်
စသော) တရားကို ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်း။
နန္ဒ စ ပစ္ဆိမဿာပိ အတ္တနော ဓမ္မာနုပေဓာ-
ဓဿ အပေဓာဓော အတ္ထိယေဝ။ သိဒ္ဓိသစ်။
၁။၄၃၃။

ဓမ္မာနာဒရိယ (န) [ဓမ္မ + အနာဒရိယ] တရား-
ဓမ္မ - ကို မရိသေခြင်း။ ဓမ္မာနာဒရိယံ နာမ
ဥပသမ္ပန္နေန ပညတ္တေန ဝုစ္စမာနော...တံ ဝါ
န သိက္ခိတုကာမော အနာဒရိယံ ကရေတိ။
ဝိ။၂။၁၅၀။ (-ဝိ။၅။၂၁၅။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။
၄၀၃။)

ဓမ္မာနိစ္စတာ (ထိ) [ဓမ္မ + အနိစ္စတာ] သဘော
တရား (ဓမ္မာရုံ)၏ မပြုသည်၏အဖြစ်။ ဓမ္မာ-
နိစ္စတဉ္စ ယထာဘူတံ သမနုပဿထ။ သံ။၂။
၃၅၅။

ဓမ္မာနုကမ္မ (န) [ဓမ္မ + အနုကမ္မ။ (ဓမ္မာနုကံပ-
သံ)] တရားဖြင့် - သနား - စောင့်ရှောက်
- ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း။ ဓမ္မာနု-
ကမ္မာ စ။ အံ။၁။၉၁။ ဓမ္မေန အနုကမ္မနံ
ဓမ္မာနုကမ္မာတိ။ အံ။၄။၂။၆၁။

ဓမ္မာနုဂတ (တိ) [ဓမ္မ + အနုဂတ] တရားသို့
အစဉ်လိုက်သော။ တဿ ဧဝံ ဒဒမာနဿ
ဓမ္မာနုဂတဿ ဓမ္မသီသကဿ ဒါနနိဿန္တ-
ဗလဝဝိရိယဝိပုလဝိပ္ပါရေန ဟေဋ္ဌာ မဟာ-
ဝါတာ သဉ္ဇလန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂။

ဓမ္မာနုဂဟ (ပု) [ဓမ္မ + အနုဂဟ။] (လောကုတ္တရာ
ဇု-ပါး) တရားဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်း။ အာမိ-
သာနုဂဟော စ ဓမ္မာနုဂဟော စ။ အံ။၁။၉၁။
ဓမ္မာနုဂဟ (သံ။၃။၁၄၀) နှိ ဓမ္မေန အနုဂဟ-
ဏံ။ သံ။၄။၃။၂၅၆။ ဓမ္မေန အနုဂဟာနံ ဓမ္မာ-
နုဂဟော။ အံ။၄။၂။၆၁။

ဓမ္မာနုဂဟော (ပါး) - ဣတိဝုတ်။၂၆၁။
ဝိ။၄။၂။၁၇၆။ ဝိ။သင်္ဂဟ။၃၁၂။ ဓမ္မာနုဂဟေန
(တါး) - ဝိ။၄။၁။၃၄၅။ ဝိ။၄။၂။၂၇၄။
ဝိ။သင်္ဂဟ။၆၉။ ဒိ။၄။၃။၂၁၀။ မ။၄။၃။၁၂၂။
သံ။၄။၂။၂၃၆။ အဘိ။၄။၁။၄၀၆။ ဣတိဝုတ်။
၄။၃၂၃။ မဟာနိ။၄။၉၆။ ဝဇီရ။၂၆၂။
သာရတ္ထ။၂။၄၂၁။ ဝိမတိ။၁။၃၃၉။ ဒိ။၄။၁။
၂၄၄။ ဒိ။၄။၃။၂၄၄။ သိ။၄။သစ်။၂။၈၅။
သံ။၄။၂။၄၅၉။ အံ။၄။၃။၄၂။ ဓမ္မာနုဂဟဿ
(ဆါး) - ဒိ။၄။၁။၃၁၇။ သိ။၄။သစ်။၂။၂၉၂။
မ။၄။၃။၄၀၈။

ဓမ္မာနုစ္ဆဝိသံဝရ (ပု) [ဓမ္မာနုစ္ဆဝိ + သံဝရ]
တရား - အား လျော် - နှင့် ကိုက်ညီ - သော
စောင့်စည်းခြင်း။ အာစာရဥပစာရညူ။ ဓမ္မာ-
နုစ္ဆဝိသံဝရံ။ အပါ။၁။၃၇၅။ ထေရ။၄။၂။၃၁၇။

ဓမ္မာနုဓမ္မ (ပု၊ထိ) [ဓမ္မ + အနုဓမ္မ] (က)
(လောကုတ္တရာ ဇု-ပါး) တရားအား လျော်
သော (ပုဗ္ဗဘာဂ) ကျင့်ဝတ်တရား။ (ခ)
(လောကုတ္တရာ ဇု-ပါး) တရားသို့ အစဉ်လိုက်
သော (သီလ စသော ကျင့်ဝတ်တရား)။
(ဂ) လောကုတ္တရာ ဇု-ပါးတရားနှင့် ယင်း
လောကုတ္တရာ ဇု-ပါးအား လျော်သော ပုဗ္ဗ-
ဘာဂ အကျင့်တရား။

(က) ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ (အံ။၁။၃၈)-
တိ အနုလောမပဋိပဒံ ပူရေန္တိ။ အံ။၄။၁။
၃၇၉။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပန္နဿာတိ ဧတ္ထ ဓမ္မော
နာမ နဝဝိဓော လောကုတ္တရာဓမ္မော။ တဿ
ဓမ္မဿ အနုဓမ္မော သီလဝိသုဒ္ဓိအာဒိပုဗ္ဗဘာဂ-
ပဋိပဒါဓမ္မော။ ဣတိဝုတ်။၄။၂၅၆။ (-ဒိ။၂။
၁၇၄။ အံ။၂။၁၅၅။ အံ။၃။၁၉၄။ သုတ္တနိ။
၃၂၆။၄၄၉။ စူဠနိ။၁၉၆။ ဓမ္မာဋ္ဌ။၂။၃၆၅။
ဥဒါန။၄။၃၁၃။ ဒိ။၄။၃။၈၉။ သံ။၄။၂။၃၆၈။)
မနသာ အနုပေက္ခိတာတိ ဓမ္မာနုဓမ္မာယ
ဝိပဿနာယ ပဒဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။၃၂၂။
(-သံ။၄။၃။၃၀၉။) (ခ) ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ-

ကြည့်။ (ဂ) ဓမ္မာနုဓမ္မ (ဒီ၊ ၂။ ၁၂၆) နှိ
ဓမ္မဉ္စ အနုဓမ္မဉ္စ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၁။ လောကုတ္တရာ-
ဓမ္မဉ္စေ တဿ အနုဓမ္မပုဗ္ဗဘာဂဓမ္မဉ္စ။ ဒီ၊ ၂။
၁၁၁။

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မာနုဓမ္မ + ပဋိပတ္တိ]
• (က) (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားသို့ အစဉ်
လိုက်သော (သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ) ကျင့်
ဝတ် တရားကို ကျင့်ခြင်း။ (ခ) ဓမ္မာနုဓမ္မ
အကျင့်၊ (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားအား
လျော်သော တရားအကျင့်။

(က) ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ (ပဋိသံ။
၂၁) တိ ဧတ္ထ နဝလောကုတ္တရာဓမ္မေ အနု-
ဂဓတာ ဓမ္မော ဓမ္မာနုဓမ္မော၊ သီလသမာဓိ-
ပညာသင်္ခါတဿ ဓမ္မာနုဓမ္မဿ ပဋိပတ္တိ ပဋိ-
ပဇ္ဇနံ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၃၈။
ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ (ပဋိသံ။ ၁၇၀။ အံ၊ ၁။ ၁။
၄၁) တိ လောကုတ္တရာဓမ္မေ အနုဂတဿ
သီလာဒိပဋိပဒါဓမ္မဿ ပဋိပဇ္ဇနံ။ ပဋိသံ၊ ၂။
၂၄၉။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၆။

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ (ပါး) — သံ၊ ၂။ ၄၅၄။
သံ၊ ၂။ ၃၀၂။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၅၆၇။ ပေဋကော။ ၂၉၃။
သံ၊ ၂။ ၅၆၇။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၄၁၁။ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိ-
ပတ္တိ (ဒါး) — ဒီ၊ ၂။ ၁၇၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၅၃။
ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ (တါး) — အံ၊ ၁။ ၁။
၁၁၁။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၂၅။ ဓမ္မာ-
နုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ (သါး) — အံ၊ ၁။ ၁။ ၅၆။
ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယံ (သါး) — မ၊ ၁။ ၁။ ၉၄။
(ခ) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိပရိယောသာန (တိ) [ဓမ္မာနုဓမ္မ-
ပဋိပတ္တိ + ပရိယောသာန] ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်
ဟူသော အဆုံးရှိသော၊ (လောကုတ္တရာ
၉-ပါး) တရားအားလျော်သော တရားအကျင့်
ဟူသော အဆုံးရှိသော။ ဝိပဿနာဒိနိ ဓမ္မာ-
နုဓမ္မပဋိပတ္တိပရိယောသာနာနိ ဒုတိယာနိ
ဒသ ပဒါနိ ဒုတိယာ ဒိသာ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၁၆။

အဘိဓာန်(တ-ဝဂ်) ၃-၁၂-ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိပုရဏ (န) [ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ +
ပုရဏ] ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။
အထ ဝါ သုဂတေန ဒေသိတံ ဓမ္မာနုဓမ္မ-
ပဋိပတ္တိပုရဏဝသေန ဟဋ္ဌမာနသော တုဋ္ဌ-
စိတ္တော ပူဇေတောတိ သမ္ပန္နော။ အပါ၊ ၁။ ၂။
၁၀၇။

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိရဟိတ (တိ) [ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိ
+ ရဟိတ] ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်မှ ကင်းသော။
ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိရဟိတတိ အတ္တော။ မ၊ ၁။
၁။ ၁၅၇။

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိဝိရဟိတ (တိ) ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိ-
ပတ္တိ + ဝိရဟိတ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။
ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိဝိရဟိတော ဝါ နိမုဂ္ဂေါ။
မဟာနိ၊ ၁။ ၂။

ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒါ (ထိ) [ဓမ္မာနုဓမ္မ + ပဋိပဒါ]
(က) (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားအား
လျော်သော (ဝိပဿနာစသော) တရား
အကျင့်။ (ခ) နိဗ္ဗာန်တရားအားလျော်သော
တရား - နည်းလမ်း - အကျင့်။ (က) ဓမ္မာနု-
ဓမ္မပဋိပဒါယာ (မဟာနိ၊ ၁။) တိ ဓမ္မော နာမ
နဝလောကုတ္တရာဓမ္မော။ အနုဓမ္မော နာမ
ဝိပဿနာဒိ။ တဿ ဓမ္မဿ အနုဓမ္မပါ ဓမ္မပဋိပဒါ
ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒါ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၅၅။ (-မဟာနိ။
၂၇၁၊ ၃၇၂။ စူဠနိ။ ၁၉၆၊ ၂၂၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀။
အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၀။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ၂။
၁၇၇။) (ခ) ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပဒါ (သံ၊ ၁။ ၁။
၆၂) တိ နိဗ္ဗာနဓမ္မဿ အနုစ္စဝိကတာယ
အနုဓမ္မဘူတာ ပဋိပဒါ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၇။

ဓမ္မာနုဓမ္မ(ပု)ဋိပဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မာနုဓမ္မ + ပဋိပဋ္ဌ]
(က) (လောကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားအား
လျော်သော (ဝိပဿနာပုဗ္ဗဘာဂ) ကျင့်ဝတ်
တရားကို ရရန် ကျင့်သော၊ (ခ) လော-
ကုတ္တရာ ၉-ပါး) တရားအကျိုးငှါ (သီလနှင့်
တကွဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂ) ကျင့်ဝတ်တရားကို
ကျင့်သော၊ သူ။

(က) ဓမ္မာနုဓမ္မပုပ္ဖသုတ္တ သာမိစိပဋိ-
ပန္နာ အနုဓမ္မာရိနော။ ဒီ၊ ၂။၈၇။ ဓမ္မာနုဓမ္မ-
ပုပ္ဖသုတ္တ အရိယဓမ္မာ အနုဓမ္မာဘူတံ ဝိပ-
ဿနာဓမ္မံ ပုပ္ဖသုတ္တ။ ဒီ၊ ၂။၁၄၆။ သံ၊ ၄။၃။
၂၇၄။ အံ၊ ၄။၃။ ၂၇၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၇။
ဓမ္မာနုဓမ္မပုပ္ဖသုတ္တ နဝရိယာ လော-
ကုတ္တရဓမ္မာ အနုဓမ္မံ ပုပ္ဖသုတ္တပုပ္ဖံ ပဋိ-
ပန္နော။ ဒီ၊ ၂။၁၆၉။ ဓမ္မာနုဓမ္မပုပ္ဖသုတ္တ-
တံ ဧတ္ထ ဓမ္မော နာပနဝရိယာ လောကုတ္တ-
ရဓမ္မော။ တဿ ဓမ္မာ အနုဓမ္မော သိလ-
ဝိသုဒ္ဓိအာဒိ ပုပ္ဖသုတ္တပုပ္ဖံ ဓမ္မော၊ တံ
ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပုပ္ဖသုတ္တ အဓိဂန္တံ ပုပ္ဖသုတ္တမာန-
ဿ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၆။ (- ဒီ၊ ၂။၁၁၄။
မ၊ ၃။၈၇။ သံ၊ ၁။ ၂၇၈။ သံ၊ ၃။ ၂၇၈။ အံ၊ ၁။
၃၁၃။ အံ၊ ၂။၁၄၉။ ဥဒါန၊ ၁၅၃။ နေတ္ထိ၊ ၇၇။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။ ၂၇၈။ ၂၇၈။ ၂၇၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၇။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၇၈။ ၂၇၈။) (ခ) ဓမ္မာနုဓမ္မပုပ္ဖသုတ္တ
နဝရိယာ လောကုတ္တရဓမ္မာ သာမိလကံ ပုပ္ဖ-
သုတ္တပုပ္ဖံ ပဋိပန္နော ပုပ္ဖသုတ္တပုပ္ဖံ ပုပ္ဖ-
သုတ္တ ဒုလ္လဘော လောကသိယံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။

ဝဿနာပုပ္ဖသုတ္တ (န) [ဓမ္မာနုဓမ္မပုပ္ဖသုတ္တ +
သုတ္တ] ဓမ္မာနုဓမ္မပုပ္ဖသုတ္တ၊ လောကုတ္တရ-
ဇ-ပါးတရားအားလျော်သော ဝိပဿနာကျင့်
ဝတ်တရားကို ကျင့်သောသူ၏ ဂုဏ်အင်္ဂါကို
ဟောပြောသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တက
ပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။
၂၇၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၆။

ဝဿနာပုပ္ဖသုတ္တ (ထိ) [ဓမ္မ + အနုဓမ္မာနု။ သညာ-
သင်္ခါရာနံ ဓမ္မာနု ဘိန္ဒုလက္ခဏာနမေဝ အနု-
ဓမ္မာနု ဓမ္မာနုဓမ္မာနု။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၈။]
သညာကုန္ဒာ သင်္ခါရကုန္ဒာ တရား-တို့၌ - တို့
ကို - အဖန်ဖန် ရှုမှတ်ဆင်ခြင် - ခြင်း - တတ်
သော၊ သတိ။ (ဤ၌ ဓမ္မဟု သာမညဆိုသော်
လည်း ရူပက္ခန္ဓာကို ကာယာနုဓမ္မာနုဖြင့်၊ ဝေ-

ဒနာကုန္ဒာကို ဝေဒနာနုဓမ္မာနုဖြင့်၊ ဝိညာ-
ဏကုန္ဒာကို စိတ္တာနုဓမ္မာနုဖြင့် ရှုမှတ်ပြီးဖြစ်
သဖြင့် ဓမ္မအရ သညာကုန္ဒာ၊ သင်္ခါရကုန္ဒာဓမ္မ
များကိုသာ ပါရိသေသနည်းအားဖြင့် ယူဆင့်
ရှိသည်။ သညာကို သညာနုဓမ္မာနုအားဖြင့်
ရှုမှတ်ရ၏။ သင်္ခါရကို အဘိသင်္ခါရလက္ခဏာ
အားဖြင့်၎င်း၊ ဗုဒ္ဓနုဓမ္မာနု၊ စေတသိတ-
လက္ခဏာအားဖြင့်၎င်း ရှုမှတ်ရ၏။ မဏိမဉ္ဇူ၊
၂။ ၂၇၃-ကြည့်။) အယံ ဓမ္မသုဓမ္မာနုဓမ္မာနု။
ပုပ္ဖသုတ္တ၊ ၃၇၇။ ဝေဒနံ ပရိဂ္ဂဟိတော စိတ္တံ
ပရိဂ္ဂဟိတော ဓမ္မေ ပရိဂ္ဂဟိတော အာဂတဿ
ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာ သတိ ဓမ္မာနုဓမ္မာနု
နာမ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၂။

ဝဿနာပုပ္ဖသုတ္တ (ပါး) - ပေဋကော၊ ၃၁၇။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၇။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၃၁၇။
ဝဿနာပုပ္ဖသုတ္တ (ဒု၊ ၄) - ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၇။ မ၊ ၄။ ၁။
၂၉၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၀။

ဝဿနာပုပ္ဖသုတ္တ ဘာဝနာနုဓမ္မာနု (တိ) [ဓမ္မာ-
နုဓမ္မာနုဘာဝနာနုဘာဝ + နိဗ္ဗတ္တ] ဓမ္မာ-
နုဓမ္မာနုကို ပူးများခြင်း၏ အစွမ်းသတ္တိ
'အာနုဘော' ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဓမ္မာနုဓမ္မာနု
ဘာဝေတွာ ဓမ္မာနုဓမ္မာနုဘာဝနာနုဘာဝ-
နိဗ္ဗတ္တေန အရိယမဂ္ဂေန ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ
ဩသရန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။

ဝဿနာပုပ္ဖသုတ္တ (န) [ဓမ္မာနုဓမ္မာနု + မုခ]
ဓမ္မာနုဓမ္မာနုကို - အဦးမူ - ပဓာနပြု - ခြင်း။
ဧဝံ ဓမ္မာနုဓမ္မာနုမုခေန အာဂစ္ဆန္တာ ပဉ္စ-
ဝိဓေန ဓမ္မာနုဓမ္မာနု ဘာဝေတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၄၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။

ဝဿနာပုပ္ဖသုတ္တ သတိပဋ္ဌာန (နု၊ ပု) [ဓမ္မာနုဓမ္မာနု
+ သတိပဋ္ဌာန] (သညာကုန္ဒာ၊ သင်္ခါရကုန္ဒာ)
တရားကို အဖန်ဖန် ရှုမှတ်လျက် လွန်ကဲ စွဲမြဲ
စွာ သက်ဝင် တည်နေတတ်သော သတိ။

ဓမ္မာနုပဿနာနှင့် ယှဉ်သော သတိပဋ္ဌာန်။
ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ ဘာ-
ဝေန္တော သတော။ မဟာနိ။ ၇။

ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ(ပါဠိ) — ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၃၄၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။
ပိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဓမ္မာနု-
ပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ (ဒါ၊ ဇ) — ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၇။
ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနေ(သ၊ ဇ) — ပဋိသံ။
၂၁၂။ (နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၆-၌ ဓမ္မာနုပဿနာ-
သတိပဓာနံ-ဟု ရှိ၏။)

ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ (ထိ) [ဓမ္မာ-
နုပဿနာ + သတိပဋ္ဌာန + ဘာဝနာ] ဓမ္မာနု-
ပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ပြီးများခြင်း။ တေန
ဝုစ္စတိ “ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန-
ဘာဝနာ” တိ။ ပဋိသံ။ ၁၉၂။

ဓမ္မာနုပဿနာသတိသံဝရ (ပု) ဓမ္မာနုပဿနာ +
သတိသံဝရ] (သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)
တရားတို့ကို အဖန်ဖန် ရှုမှတ်တတ်သော သတိ
သာလျှင်ဖြစ်သော စောင့်ရှောက် ပိတ်ဆို့
တတ်သောတရား၊ ဓမ္မာနုပဿနာနှင့် ယှဉ်
သော စောင့်ရှောက် ပိတ်ဆို့တတ်သော
သတိ။ ကာမာဝစရော သတိသံဝရော...ဓမ္မာ-
နုပဿနာသတိသံဝရောတိ စတုပ္ပါယေ ဝိဘ-
ဇိတဗျော။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၄၈။

ဓမ္မာနုပဿိ(တိ) [ဓမ္မ + အနုပဿိ = အနု + ဒိသ +
တိ။ အနုပဿ + ဤ] (၁) (သညာက္ခန္ဓာ၊
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) တရားတို့ကို အဖန်ဖန် ရှုမှတ်-
လေ့ရှိ - တတ် - သော၊ သူ။ (၂) သညာက္ခ-
န္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) တရားတို့ကို အဖန်ဖန် ရှု
မှတ်တတ်သော ဝိပဿနာနှင့် ယှဉ်သော
သတိရှိသော၊ သူ။ (၁) ဓမ္မေသု ဓမ္မာ-
နုပဿိ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၁။ ၂၃၁။ မ၊ ၁။ ၇၀။
သံ၊ ၂။ ၄၁၂။ သံ၊ ၃။ ၈၁၁၃၅။ အံ၊ ၁။ ၄၁။ အံ၊
၃။ ၂၅၀။ အဘိ၊ က။ ၅၅။ ပဋိသံ။ ၄၀၆။ ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၃၇၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ (-နေတ္ထိ။ ၁၀၂။)

ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿိတိ “ပဉ္စ နိဝရဏာနိ၊
ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ၊... စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ”-
တိ ဧဝံ ကောဋ္ဌာသဝသေန ပဉ္စဓာ ဝုတ္တေသု
ဓမ္မေသု ဓမ္မပရိဂ္ဂဟိကာယ အနုပဿနာယ
တေ ဓမ္မ အနုပဿန္တောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၃၈၃။ (၂) ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာ သတိ
ဓမ္မာနုပဿနာ နာမ။ တာယ သတိယာ သမ-
န္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဓမ္မာနုပဿိ နာမ။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၂။

ဓမ္မာနုပဿိသုတ္တ (န) [ဓမ္မာနုပဿိ + သုတ္တ]
ဓမ္မာနုပဿိသုတ်၊ ကမ္မာရာမတာ အာရုံသော
တရား ၆-ပါးတို့ကို မပယ်မစွန့်ပဲ အဇ္ဈတ္တ၊
ဗဟိဒ္ဓ၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဖြစ်သော ကာယ၊
ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မဟု ရှုမှတ်၍ နေခြင်းငှါ
မထိုက်ဟု ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊
ဆက္ကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။
၃၉၁-၂။

ဓမ္မာနုဘာဝညထက္ကနိပ္ပါဒနသမတ္တတာ (ထိ)
[ဓမ္မာနုဘာဝညထက္ကနိပ္ပါဒနသမတ္တ + တာ]
တရားတော်၏ - အစွမ်း - သတ္တိ - အာနု-
ဘော် - ဖြင့် - တခြား - တပါး - သော အ-
ပြား၏အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်
၏အဖြစ်။ ဓမ္မာနုဘာဝညထက္ကနိပ္ပါဒန သမ-
တ္တတာ သင်္ခါတာယ မဟတိယာ ဣဒ္ဓိယာ
သမန္နာဂမော မဟိဒ္ဓိကတာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၃၈။

ဓမ္မာနုဘာဝဒီပက (ထိ) [ဓမ္မာနုဘာဝ + ဒီပက]
(သီလ၊ သမာဓိ-စသော) တရားတော်၏ -
အစွမ်း - သတ္တိ - အာနုဘော် - ကို ပြတတ်
သော။ ဓမ္မာနုဘာဝဒီပကံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေ-
သိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၆၂။

ဓမ္မာနုဘာဝသိဒ္ဓတ္တ (န) [ဓမ္မာနုဘာဝသိဒ္ဓ + တ္တ]
တရားဒေသနာတော်၏ - အစွမ်း - သတ္တိ -
အာနုဘော် - ဖြင့် ပြီး - သည်၏ အဖြစ် - ခြင်း။
အရိယသံသ္မာဓာရတ္တာ စ ဓမ္မဿ ဓမ္မာနုဘာ-
ဝသိဒ္ဓတ္တာ စဒီပိတော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၁၁၅။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၇။

ဓမ္မာနုပဋ္ဌနသမာပတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မ+အနုပဋ္ဌန+သမာပတ္တိ] တရားကို အဖန်ဖန်-သုံးသပ်-ဆင်ခြင်-ခြင်းသို့ ကောင်းစွာ ရောက်ခြင်း၊ တရားကို အဖန်ဖန် - သုံးသပ် - ဆင်ခြင်-တတ်သော သမာပတ်။ ဓမ္မာနုပဋ္ဌနသမာပတ္တိဝသေန မဟာရာဇ တေ ဒွေ ပိဏ္ဍပါတာ သမသမဗလာ...မဟာနိသံသတရာ စ။မိလိန္ဒ။ ၁၇၆။

ဓမ္မာနုရာဂါဘာဝ (ပု) [ဓမ္မာနုရာဂ+အဘာဝ] တရား၌-တပ်စွန်း-စွဲငြိ-မှု မရှိခြင်း။ မဟာ-ကာရုဏိကတာယ ဓမ္မာနုရာဂါဘာဝေန တတ္ထ အာစရိယမုဋ္ဌိအဘာဝေါ။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၂။

ဓမ္မာနုရူပ (တိ) [ဓမ္မ + အနုရူပ။ အကြောင်းအားလျော်သော။ (ကြိ၊ဝိ- စွာ၊အောင်။) အတ္ထာနုရူပံ ဓမ္မေသု၊ဓမ္မာနုရူပံ အတ္ထေသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇။ ဒိ၊ဋီ၊၁။၂၉။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၆-၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆။ အနုဋီ၊၁။၂၂။)

ဓမ္မာနုလောပ (တိ) [ဓမ္မ+အနုလောမ] (က) တရား-အား-နှင့်-လျော်သော (သုတ္တန်လာ မဟာပဒေသ တရား ၄-ပါး)။ (ခ) (ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်) တရားတို့အား-လျော်သည်၏အစွမ်း - အနုလုံ-အားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ပဋ္ဌာန်း၊ ဓမ္မာနုလောမ ပဋ္ဌာန်း။ (က) ဓမ္မာနုလောမံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊၅။၃၂၄။ သုတ္တန္တိကေ စတ္တာရော မဟာပဒေသေ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၈။ ဝဇီရ။ ၈၆။ (ခ) ဒွေ အနုလောမာနိ ဓမ္မာနုလောမဉ္စ ပစ္စယာနုလောမဉ္စ။အဘိဓမ္မမာတိကာပဒေဟိ သင်္ဂဟိတာနံ ဓမ္မာနံ အနုလောမဒေသနာဝသေန ပဝတ္တံ ဓမ္မာနုလောမံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၀၆-၇။ ဓမ္မာနုလောမေ (သ၊ဇ)-ဒိ၊ဋီ၊၁။၁၃၈။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၇။ ဒိ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။ အနုဋီ၊၁။၁၃၇။

ဓမ္မာနုလောမပစ္စနိယ (န) [ဓမ္မ+အနုလောမ+ပစ္စနိယ] ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့အား အနုလုံ ပစ္စနိက် (အလျော်နှင့် ဆန့်ကျင်ဖက်) တွဲ၍ ဟောအပ်သော ဓမ္မာနုလောမပစ္စနိယ ပဋ္ဌာန်း။ “ကုသလာ ဓမ္မာ”တိ ဝေ အဘိဓမ္မမာတိကာပဒေဟိ သင်္ဂဟိတာနံ ဓမ္မာနံ “ကုသလံ ဓမ္မံ ပဋိစ္စ နကုသလော ဓမ္မော”တိ အနုလောမပစ္စနိယဒေသနာဝသေန ပဝတ္တံ ဓမ္မာနုလောမပစ္စနိယံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၀၉။ (- ဒိ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။)

ဓမ္မာနုပတ္တိ (တိ) [ဓမ္မ+အနုပတ္တိ] တရားအား လျော်စွာ ပြုကျင့်တတ်သော၊ တရားသို့လိုက်၍ ပြုကျင့်တတ်သော၊ (က) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားအားလျော်စွာ ပြုကျင့် တတ်သော။ (ခ) ဒေသနာဓမ္မသို့ အစဉ်လိုက်၍ ပြုကျင့်တတ်သော။ (ဂ) သုစရိုက် ၃-ပါး တရားသို့လိုက်၍ ကျင့်ခြင်း။ (ဃ) မင်းကျင့် ၁၀-ပါး တရားသို့လိုက်၍ ပြုကျင့်တတ်သော။ ဓမ္မေ ဓမ္မာနုပတ္တိနော။ သံ၊၃။၁၉။ အံ၊၃။ ၄၄၅။ ဓမ္မာနုပတ္တိ ပဋိပဇ္ဇမာနော။ ဇာ၊၁။ ၁၅၅။

(က) ဓမ္မေ ဓမ္မာနုပတ္တိနော (အံ၊၃။ ၄၄၅) တိ သမ္မာ အက္ခာတေ နဝရိဓေ လောကုတ္တရာဓမ္မေ အနုဓမ္မပတ္တိနော၊ တဿ ဓမ္မဿာနုစ္ဆဝိကာယ သဟ သိလာယ ပဗ္ဗဘာ-ဂပ္ပဋိပတ္တိယာ ပဝတ္တမာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ (-သံ၊၃။၁၉။ ဇာ၊၁။၁၅၅။) (ခ) ဓမ္မာနုပတ္တိနော (ဓမ္မ၊၂၅) တိ တံ ဓမ္မံ တဒနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပဒံ ပူရေတွာ မဂ္ဂဗလသစ္စိကရဏေန ဓမ္မာနုပတ္တိနော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉ - ၃၈၀။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၅။) (ဂ) ဓမ္မာနုပတ္တိ စာ- (ဇာ၊၁။၂၀) တိ တိဝိဓဿ သုစရိတဓမ္မဿ အနုပတ္တိနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ (ဃ) ဓမ္မာနုပတ္တိ။ ဇာ၊၁။၁၅၅။ ဣတိ ဣမေသံ ဒသန္တရာဇဓမ္မာနံ အနုပတ္တိနေန ဓမ္မာနုပတ္တိ ဟုတွာ ပဋိပဇ္ဇမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။

ဓမ္မာနုသမာပတ္တိက (တိ) [ဓမ္မ+အနုသမာပတ္တိ-က] တရားသဘောအားလျော်သော သမာပတ်ရှိသောသူ။ အာကိဉ္ဇညာသမာပတ္တိကာတေ ဓမ္မာနုသမာပတ္တိကာ တေဿာ စ ဘူမိယံ သာတာနံ ဗာလပုသုဇ္ဇနာနံ အနေကဝိဓာနိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ပေဋကော။ ၂၆၈။

ဓမ္မာနုသရ (ပု) [ဓမ္မ+အနုသရ] မဂ်ပညာတရားကို အဖန်ဖန်-အောက်မေ့-ဆင်ခြင်ခြင်း၊ မဂ်ပညာတရားဖြင့် (အထက်မဂ်၊ နိဗ္ဗာန်ကို) -အစဉ်းအောက်မေ့-ဆင်ခြင်ခြင်း။ သော ဧကေဝိသံ သတ္တု ဓမ္မဒေသနံ သုတော ဓမ္မာနုသရေန ဉာဏံ ပေသေတော နိဿိန္နာသနေယေဝ အရဟာ အဟောသိ။ အပါဠာ ၂။ ၁၁၆။

ဓမ္မာနုသရဏီ (ထိ) [ဓမ္မ + အနုသရဏီ (=အနု+သရ+ယု+ဤ)] ဓမ္မာနုသရဏီမည်သော အဖွင့်ကျမ်း၊ အဘိဓမ္မာ သဘောအဓိပ္ပါယ်တို့ကို ထပ်ဆင့် ချဲ့ဖွင့်ရာကျမ်း။ D.P. ၌ ပါဠိအဖွင့်ကျမ်း တကျမ်းအဖြစ် သာမညဆို၏။ သေသာနံ ဇဝနပရိယောသာနာနီတိ ဓမ္မာနုသရဏီယံ ဝုတ္တံ။ ဝိဘာဝီနီ။ ၁၈၉။

ဓမ္မာနုသရီ (တိ) [ဓမ္မ+အနုသရီ။ ဓမ္မံ အနုဿရန္တိ၊ ဓမ္မဿ ဝါ အနုဿရဏသီလာတိ ဓမ္မာနုသရီနော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၀၊ ၂၀၀။] ဓမ္မာနုသရီပုဂ္ဂိုလ်၊ (က) ပညာဟူသော သဘောတရားသို့ အစဉ်လိုက် - လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ (ခ) ပညာတရားဖြင့် သစ္စပဋိဝေဓအားလျော်စွာ - ကျင့်-သွား-လေ့ရှိ - တတ် - သောသူ။ (ဂ) ပညာတရားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွား-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ (ဃ) ပညာ ရှေ့သွား ရှိသော မဂ်တရားကို-ဆင်ခြင်-ပွားများ-ဖြစ်စေ-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ (င) ဝိပဿနာ ပညာတရားဖြင့် အရိယမဂ်သို့ - ရှေးရှု

ရောက်-သွား - လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ၊ (သောတာပတ္တိမဂ်၌ တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်)။ (စ) ဝိပဿနာ ပညာတရားဖြင့် အရိယမဂ် ဟူသောအယဉ်-သို့-ကို-အစဉ်-အောက်မေ့-သွားရောက်-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။

(က) ပညာဟူသော သဘောတရားသို့ အစဉ်လိုက် - လေ့ရှိ - တတ် - သောသူ။ (ခ) ပညာတရားဖြင့် သစ္စပဋိဝေဓအားလျော်စွာ - ကျင့်-သွား-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ တထာ ပညာသင်္ခါတိ ဓမ္မံ အနုဿရတိ၊ ဓမ္မေန ဝါ အနုဿရတိတိ ဓမ္မာနုသရီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၈။ (- အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၅၃) (ဂ) ပညာတရားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ သွား-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ တေန ဝါ ဓမ္မေန နိဗ္ဗာနံ အနုဿရတိတိ ဓမ္မာနုသရီ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၆၃။ (ဃ) ပညာရှေ့သွားရှိသော မဂ်တရားကို-ဆင်ခြင်-ပွားများ-ဖြစ်စေ-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ဓမ္မံ အနုဿရတိတိ ဓမ္မာနုသရီ။ ဓမ္မောတိ ပညာ၊ ပညာပုဗ္ဗင်္ဂမံ မဂ္ဂဘာဝေတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၈။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၈၈။) (င) ဝိပဿနာပညာတရားဖြင့် အရိယမဂ်သို့-ရှေးရှုရောက်-သွား-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ (သောတာပတ္တိမဂ်၌ တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်)။ သော ဟိ ပညာသင်္ခါတေန ဓမ္မေန သရတိ အနုဿရတိတိ ဓမ္မာနုသရီ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌဿေဝေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄။ (-အဘိ၊ပု။ ၁၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၀။) (စ) ဝိပဿနာ ပညာတရားဖြင့် အရိယမဂ် ဟူသော အယဉ်-သို့-ကို-အစဉ်-အောက်မေ့-သွားရောက်-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ဓမ္မာနုသရီ နာမ ပညာသင်္ခါတေန ဓမ္မေန အရိယမဂ္ဂသောတဿ အနုဿရဏတော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၄၄။ (- နေတ္ထိ၊ ၉၃။ ပေဋကော။ ၃၂၉။)

ဓမ္မာနုသာရိ (ပါဠိ) — ဒီ၊ ၃။ ၇။ ၂၁၀။
မ၊ ၂။ ၁၄၄။ သံ၊ ၃။ ၁၇၆။ အဘိ၊ ပု။ ၁၀၃။
အဘိ၊ က။ ၅။ ၂။ ဓမ္မာနုသာရိနော — ပဋိသံ၊ ၄။
၂။ ၁၄၇။ ဓမ္မာနုသာရိနံ (စ၊ ၁) — ဝဇီရ၊ ၆၇။
(ဓမ္မာနုသာရိပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်နိုင်ခြင်းအင်္ဂါ။ အဘိ၊
ပု။ ၁၀၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၇၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၄။ ၃။
၁၃၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၇။ ကြည့်။)

ဓမ္မာနုသာရိဂေါတ္တ (တိ) [ဓမ္မာနုသာရိ + ဂေါတ္တ]
မဂ်ပညာကို အစဉ်အောက်မေ့ စောင့်ရှောက်
တတ်သူ။ သော စေ ဓမ္မာနုသာရိဂေါတ္တော။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၀။

ဓမ္မာနုသာရိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဓမ္မာနုသာရိ + နိဒ္ဒေသ]
ဓမ္မာနုသာရိပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်းပြရာ အပိုင်း
အခန်း။ ဓမ္မာနုသာရိနိဒ္ဒေသေ ပဋိပန္နဿာတိ
ဣမိနာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌော ဒဿိတော။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၄၄။

ဓမ္မာနုသာရိပုဂ္ဂလ (ပု) [ဓမ္မာနုသာရိ + ပုဂ္ဂလ]
ဓမ္မာနုသာရိပုဂ္ဂိုလ်။ ဓမ္မာနုသာရိပုဂ္ဂလော ဟိ
အာဂမနမ္ပိ ကိလေသေ အကိလမန္တောဝ
ဝိက္ခမ္ဘေတုံ သက္ကောတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၀။
ဓမ္မာနုသာရိလည်း ကြည့်။

ဓမ္မာနုသာရိမဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မာနုသာရိ + မဂ္ဂ] မဂ်
ပညာသို့ အစဉ်လိုက်သောသူ၏မဂ်။ တတော
မုဒုတရာနိ ဓမ္မာနုသာရိမဂ္ဂဿ။ သံ၊ ၄။ ၃။
၂၆၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၀။

ဓမ္မာနုသာရိမဂ္ဂဌပုဂ္ဂလ (ပု) [ဓမ္မာနုသာရိ + မဂ္ဂ
ဌပုဂ္ဂလ] မဂ်ပညာသို့ အစဉ်လိုက်သော မဂ်၌
တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဣမိနာ ဓမ္မာနုသာရိမဂ္ဂ-
ဌပုဂ္ဂလံ ဒဿေတိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၇။

ဓမ္မာနုသာရိပဂ္ဂိန္ဒြိယ (န) [ဓမ္မာနုသာရိ + မဂ္ဂ +
ဣန္ဒြိယ] မဂ်ပညာသို့ အစဉ်လိုက်သောသူ၏
မဂ်နှင့်ယှဉ်သောဣန္ဒြိယ။ တတော မုဒုတရာနိ
ဓမ္မာနုသာရိပဂ္ဂိန္ဒြိယာနိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၆။ ၂၆၇။

ဓမ္မာနုသာသန (န) [ဓမ္မ + အနုသာသန] တရား-
သဖြင့် - နှင့်အညီ - ဆုံးမခြင်း။ တယိဒံ ဓမ္မာ-

နုသာသနံ ကထံ ဟောတိတိ အာဟာ “အဋ္ဌ-
ကထ” န္တိ အာဒိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉။

ဓမ္မာနုသိဋ္ဌိ (ထိ) [ဓမ္မ + အနုသိဋ္ဌိ] အထက်ပုဂ်
နက် ကြည့်။ အပိ စ ဓမ္မာနုသိဋ္ဌိယာ အနု
သာသိယတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၄။

ဓမ္မာနုဿတိ (ထိ) [ဓမ္မ + အနုဿတိ]
(ပရိယတ်တရား၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊
နိဗ္ဗာန် ၁၀-ပါး) တရားတော်၏ သွာက္ခာ-
တတာ - စသောရုဏ်ကို အဖန်ဖန် - အောက်
မေ့ခြင်း - အောက် မေ့ကြောင်း သတိ။
သွာက္ခာတတာဒိဓမ္မဂုဏာရမ္မဏာ အနုဿတိ
ဓမ္မာနုဿတိ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၂၉။ ဓမ္မံ အာရဗ္ဗ
ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သွာက္ခာတ-
တာဒိဓမ္မဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာဇေတံ အဓိ-
ဝစနံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၊
၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀။

ဓမ္မာနုဿတိ (ပါဠိ) — အံ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ၂။
၂၅၁၊ ၃၉၃။ ဓမ္မာနုဿတိ (ဒါဠိ) — မဟာနိ။
၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁။ ဓမ္မာနုဿတိယံ (သ၊ ၄) —
နေတ္ထိ၊ ၄၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၉။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၇။
အနုဿတိလည်း ကြည့်။

ဓမ္မာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မာနုဿတိ + ကမ္မ
ဋ္ဌာန။] ဓမ္မာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဓမ္မာနုဿ-
တိကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။

ဓမ္မာနုဿတိဘာဝပရိယာယ (ပု) [ဓမ္မာနုဿတိ +
ဘာဝ + ပရိယာယ] ဓမ္မာနုဿတိ ဖြစ်ခြင်း၏
အကြောင်း။ မဂ္ဂဖလသမ္မာသတိယာ ဓမ္မာ-
နုဿတိဘာဝပရိယာယော အတ္ထိ။ အနု၊ ၄။ ၃။
၁၀၁။

ဓမ္မာနုဿတိဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဓမ္မာနုဿတိ +
ဝဏ္ဏနာ] ဓမ္မာနုဿတိ (ကမ္မဋ္ဌာန်း) ၏ - အဖွင့်
- အဋ္ဌကဿာ။ ဝိတ္ထာရော န ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ
ဓမ္မာနုဿတိဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။

ဓမ္မာပဏ (ပု) [ဓမ္မ + အာပဏ] တရားဟူသော
ဈေးဆိုင်၊ ဈေးဆိုင်နှင့်တူသော တရား။

ဓမ္မာပဏ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၃) ၏ ဓမ္မသင်္ခါတံ အာပဏံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၁။

ဓမ္မာပဏိက (တိ) [ဓမ္မာပဏ+ဏိက] တရားဈေးဆိုင်၌ ယှဉ်သော၊ တရားဈေးဆိုင်-ခင်း-ကျင်း-သော၊ သူ။ ဝေရူပါ ခေါ် မဟာရာဇဘိက္ခု ဘဂဝတောဓမ္မနဂရေ “ဓမ္မာပဏိကာ”-တိ ဝုစ္ဆန္တိ။ မိလိန္ဒ။၃၂၇။

ဓမ္မာဘိက္ခု (တိ) [ဓမ္မ+အဘိဘူ] ဓမ္မာရုံကို လွှမ်းမိုးသော၊ သူ။ အဘိဘူတိ ရူပါဘိဘူ... ဓမ္မာဘိဘူ အနဘိဘူတော ကေဟိစိ ကိလေသေဟိ။ မဟာနိ။၃၁၄။

ဓမ္မာဘိရတ (တိ) [ဓမ္မ+အဘိရတ] တရားတော်၌ အလွန်မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ဓမ္မာဘိရတော သဒါဘဝတု လောကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ။ ၂။၅၀၇။

ဓမ္မာဘိလာပ (ပု) [ဓမ္မ+အဘိလာပ။ အဘိလ-ပတိ ဥစ္စာရိယတိတိ အဘိလာပေါ၊ ဓမ္မော အဝိပရိတော အဘိလာပေါ ဓမ္မာဘိလာပေါ။ အဘိလပတိ ဥစ္စာရိယတိ ဧတေနာတိ အဘိလာပေါ။ ဓမ္မံ အဝိပရိတံ အဘိလာပေါ ဓမ္မာဘိလာပေါ။ အဘိလပနံ ဥစ္စာရဏံ အဘိလာပေါ၊ ဓမ္မဿ သဘာဝဿ အဘိလာပေါ။ ပါရာ၊ဋ္ဌ။၁။မ။မ။ (ဓမ္မာဘိလာအ-ပြာ) သဘာဝနိရုတ္တိသဒ္ဓါ။ (က) မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ (ခ) မဖောက်မပြန်မှန်သော ပါဠိဘာသာဖြစ်သော တန္တိဟု ဆိုအပ်သော ပရမတ္ထသဒ္ဓါအစဉ်။ (ဂ) ဓမ္မသဒ္ဓါ။

(က) ဓမ္မာဘိလာပေါ (ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၃)တိ အတ္ထဗျဉ္ဇနာကာ အဝိပရိတာဘိလာပေါ။ (တ္ထေ စ အဘိလပ္ပတိဟိ အဘိလာပေါတိ သဒ္ဓေါ ဝုစ္ဆတိ။) သာရတ္ထ။၁။၇၉။ (-ဝိမတိ၊၁။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၂၉။ မူလဒီ၊၁။၂။) (ခ) ဓမ္မာဘိလာပေါတိ ဟိ အတ္ထဗျဉ္ဇနကော အဝိပရိတာဘိလာပေါ ဓမ္မ-

နိရုတ္တိဘူတော တန္တိသင်္ခါတော ပရမတ္ထသဒ္ဓပ္ပဗန္ဓော။ သော ဟိ အဘိလပ္ပတိ ဥစ္စာရိယတိတိ အဘိလာပေါ၊ ဓမ္မော အဝိပရိတော သဘာဝဘူတော အဘိလာပေါ ဓမ္မာဘိလာပေါတိ ဝုစ္ဆတိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၁၀၆။ (-ဝိမတိ၊၁။၆၅။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၁၀၇။ ၃၇၉။ မူလဒီ၊၂။၁၆။) (ဂ) န စာသံ “ကုသလာ ဓမ္မာ”-တိ အာဒိသု ကုသလပုဗ္ဗော ဓမ္မာဘိလာပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၈၂။

ဓမ္မာဘိသမယ (ပု) [ဓမ္မ+အဘိသမယ (=အဘိ+သံ+ဣ+ဏ)] (၁) (သစ္စာ ၄-ပါး)တရားကို ရှေးရှုမျက်မှောက်အားဖြင့် ကြုံတွေ့ခြင်း၊ သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ (၂) (သစ္စာ ၄-ပါး) တရား၏ မဂ်ဉာဏ်နှင့် ပေါင်းဆုံမိခြင်း။ (၃) (သောတာပတ္တိမဂ်၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်) တရားကို-ရရှိ-သိ-ခြင်း။ (၄) အရဟတ္တဖိုလ်တရားသို့ ရောက်ရှိခြင်း။ (၅) ဓမ္မာဘိသမယောတိ စတုသစ္စဓမ္မပ္ပဋိဝေဓော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၅၃။ (၂) ဓမ္မာဘိသမယောတိ စတုသစ္စဓမ္မဿ ဉာဏေန သဒ္ဓိံ အဘိသမယော (သမာယောဂေါ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၃။၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၃၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၃၄။

ဓမ္မာဘိသမယော(ပ၊ဇ)-အဘိ၊ပု။၁၄၇။ အဘိ၊က။၄၄၄။ ပဋိသံ၊၃၉၅။ အပ၊၁။၄၁။ အပ၊၂။၁၅၆။ မိလိန္ဒ။၁၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၁၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၂။၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၃။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ။၂။၈၅။ မ၊ဋ္ဌ။၃။၁၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ။၁။၃၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ။၂။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ။၃။၁၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၃။၇၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၂။၆၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၉၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၀။ ပေကာဋ္ဌ။၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၁။၁၃၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။

၆၁။ အပါဠာ ၂။ ၂၃၉။ ဇာဝဠာ ၁။ ၃၅။ မဟာနိဋ္ဌာ ၃၃၈။ စူဠနိဋ္ဌာ ၂။ ၆၄။ နေတ္တိဋ္ဌာ ၄၆။ သာရတ္ထာ ၂။ ၃၅၉။ သာရတ္ထာ ၃။ ၁၅၈။ သိဋ္ဌိသစ် ၁။ ၂၃၈။ သိဋ္ဌိသစ် ၂။ ၁၉၈။ ဒိဋ္ဌိဥပနိဋ္ဌာ ၂။ ၂၉၇။ မူလဋ္ဌိဥပနိဋ္ဌာ ၁၁၄။ အနုဋ္ဌိဥပနိဋ္ဌာ ၁၅၄။ ဓမ္မာဘိသမယံ (ဒုတိယ) - ဒိဋ္ဌိဥပနိဋ္ဌာ ၂၉။ ဇာဝဠာ ၄။ ၁၈၂။ ဇာဝဠာ ၅။ ၃၅၆။ ဓမ္မာဘိသမယေန (တတိယ) - မူလဋ္ဌိဥပနိဋ္ဌာ ၉၈။ ဓမ္မာဘိသမယာ (တတိယ) - အဘိကဏ္ဍ ၉၃။ ဓမ္မာဘိသမယာယ (တတိယ) - သိဋ္ဌိသစ် ၂၃၆။ ဓမ္မာဘိသမယာယ (တတိယ) - အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၂၈၁။ ဓမ္မာဘိသမယာယ (တတိယ) - မိလိန္ဒ ၂၄၇။ ဓမ္မာဘိသမယော (တတိယ) - အပါ ၂။ ၂၃၃။ ထေရီဋ္ဌာ ၁၅၄။

(၃) ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ (ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၅၀) တိ ပဌမဂ္ဂဗလာဓိဂမော အဟောသိ။ သာရတ္ထာ ၁။ ၁၅၁။ (၄) အနုပုဗ္ဗေန ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိတိ အနုက္ကမေန အရဟတ္တပုတ္တော (ပုတ္တိ) ဟောတိ။ ဒိဋ္ဌိ ၂။ ၆၄။ မဇ္ဈိမ ၂။ ၁၃၇။ သိဋ္ဌိသစ် ၂။ ၃၆။ သိဋ္ဌိသစ် ၂။ ၉။ အံဋ္ဌိ ၂။ ၃၃၅။

ဓမ္မာဘိသမယကထာ (ထိ) [ဓမ္မာဘိသမယ + ကထာ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်းသိမှုနှင့်စပ်၍ ကြံစည်ဟောပြု ရှင်းလင်းရာ စကားအစဉ်၊ ဥတ္တရာပထက ဂိုဏ်းသား အချို့တို့သည် အတိတ်ဘဝက သောတာပန်ဖြစ်သူ၏ အမိဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေနေပြီး မွေးသည်ကို တွေ့မြင်သဖြင့် အမြက်ထောင်ကြ၍ ထိုအမိဝမ်း၌ နေသူအား ဓမ္မာဘိသမယ ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ကြံစည် တွေးဆဟောပြောကြသည်။ ယင်းကို B.E. ၂၃၆ ခုနှစ် တတိယသင်္ဂါယနာ မဟာဓမ္မသဘင်တွင် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿထေရ်ပယ်ဖျက်တော်မူခဲ့လေသည်။ ယင်းအကြောင်းအရာကို ဓမ္မာဘိသမယကထာ-ဟု ဆိုလေသည်။ ဣဒါနိ ဓမ္မာဘိသမယကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၂၈၀။ အဘိကဏ္ဍ ၄၄၄-လည်းကြည့်။

ဓမ္မာဘိသမယဝိဟာရီ (တိ) [ဓမ္မာဘိသမယ + ဝိဟာရီ (=ဝိ+ဟရ+ကိ)] သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် နေ-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ယောပိ သော ဒိဗ္ဗမာနုသကေသု ကာမေသု ရာဂံ ဝိနေယျ ဘဝါ တိက္ကမ္မ ဓမ္မာဘိသမယဝိဟာရီ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၉၈။

ဓမ္မာမတ (န) [ဓမ္မ + အမတ] တရားအမြိုက်ရေစင်။ သတ္တတိ ပါဏသဟဿာနိ ဓမ္မာမတံ ပါယေသိ။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၅၀။ (-ထေရီဋ္ဌာ ၁။ ၃၆၆။ ထေရီဋ္ဌာ ၂။ အပါဠာ ၁။ ၁၁၂။ ဒိဋ္ဌိ ၂။ ၃၂။ မဇ္ဈိမ ၃။ ၃၄၂။)

ဓမ္မာမတဂတ (တိ) [ဓမ္မာမတ + ဂတ] (က) နိဗ္ဗာန် တရား-သို့ရောက်-၌တည်-သော၊ မသေရာ-မသေကြောင်း - ဖြစ်သော တရား၌ တည်သော၊ (ခ) အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားကိုသိသော၊ သူ။ ဓမ္မာမတဂတံ ဒိဿူ၊ သဒေဝကမိမံ မဟိံ။ မိလိန္ဒ ၃၂၉။

ဓမ္မာမတဒန္တုဘိ (ပု၊ ထိ) [ဓမ္မာမတ + ဒန္တုဘိ။ တရားအမြိုက်စည်၊ နိဗ္ဗာန်တရားစည်၊ မသေရာ-မသေကြောင်း - ဖြစ်သော တရားစည်။ ဗြဟ္မဿရေန ဒသဒိသာပရိပူရေန္တော ဓမ္မာမတဒန္တုဘိ'မာဟနိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ ၂၆၄။

ဓမ္မာမတမေသ (ပု) [ဓမ္မာမတ + မေသ] တရားအမြိုက်ရေစင်မိုး၊ မသေရာ-မသေကြောင်း - ဖြစ်သော တရားမိုးရေ။ မဟတာ ဓမ္မာမတမေသေန သကလလောကမဘိတပ္ပယန္တော။ မိလိန္ဒ ၂၀။

ဓမ္မာမတဝဿ (န) [ဓမ္မာမတ + ဝဿ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဧကဒိဝသေနဝ ဓမ္မာမတဝဿ ဝဿေတွာ။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၁၆၇။ (-ထေရီဋ္ဌာ ၁။ ၉၂။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ ၂၀၈။)

ဓမ္မာယတနံ (န) [ဓမ္မ+အာယတန] တရား
ဟူသော-ဖြစ်ရာ - တည်ရာ - စုဝေးရာ -
ပေါင်းဆုံရာ - အာရုံ - အကြောင်း။ ဓမ္မာ-
ယတန။ ဓမ္မာ စ တေ အာယတနဉ္စာတိ
ဓမ္မာယတနံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဓမ္မာယတနံ (ပါ ၆) - အဘိ၊ ပု။ ၁၀၁။
အဘိ၊ က။ ၁၂၊ ၂၇၈။ ပဋိသံ၊ ဂ။ ပေဋကော။
၂၇၅၊ ၂၇၈၊ ၃၀၆၊ ၃၁၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၂၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၊
၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၂၊ ၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၀၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၃။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၉။
အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ ဓမ္မာယတနာနိ (ပါ ၁) - ပေဋ-
ကော။ ၂၇၂။ ဓမ္မာယတနံ (ဒု၊ ၆) - စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။
၁၇။ ဓမ္မာယတနေန (တ၊ ၆) - မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၅။
မူလ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။ အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။ အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။
ဓမ္မာယတနေဟိ (တ၊ ၁) - စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၈၁။ ဓမ္မာ-
ယတနဿ (စ၊ ၆) - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဓမ္မာ-
ယတနဿ (ဆ၊ ၆) - ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၉၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၀။ ဓမ္မာယတန (သ၊ ၆) -
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၃၊ ၆၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၂၂။ ဓမ္မာ-
ယတနသု (သ၊ ၁) - ပေဋကော။ ၂၇၂။

ဓမ္မာယတနံ (န) [ဓမ္မာယတန+ဂဏန။ နောက်
ပုဒ်ကျေ။] ဓမ္မာယတနကို ရေတွက်-ခြင်း-
ကြောင်း သင်္ချာ။ “ဓမ္မာယတနေန သင်္ဂဟိ-
တာ” တိ တေဿ ပဒဿ ဓမ္မာယတနဂဏ-
နေန သင်္ဂဟိတာတိ အတ္ထော။ အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။

ဓမ္မာယတနဂဏန (န၊ ထိ) [ဓမ္မာယတန+ဂဏန]
အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ တေဿ ဓမ္မာယတန-
ဂဏနေန ဂဏိတာတိ အတ္ထော။ မူလ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၅။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓမ္မာယတနဓမ္မဓာတုပရိယာပန (တိ) [ဓမ္မာ-
ယတနဓမ္မဓာတု+ပရိယာပန] ဓမ္မာယတန-
ဓမ္မဓာတ်၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။
ဧကဟိစိတိ ဓမ္မာယတနဓမ္မဓာတုပရိယာပနေ-

ဟိ ဝေဒနာသညာသင်္ခါရေဟိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၅။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။)

ဓမ္မာယတနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဓမ္မာယတန+နိဒ္ဒေသ]
ဓမ္မာယတနကို အကျယ်ညွှန်ပြခြင်း၊ ဓမ္မာယ-
တနကို အကျယ်ညွှန်ပြ - ရာ - ကြောင်း-
ဖြစ်သောဒေသနာ။ ယံ ပနေတံ ဓမ္မာယတန-
နိဒ္ဒေသေ....ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။

ဓမ္မာယတနန္တောဂဓ (တိ) [ဓမ္မာယတန+အန္တော-
ဂဓ] ဓမ္မာယတန၌ - အတွင်း - ပါ - ဝင်သော။
ဓမ္မာယတနန္တောဂဓေ ကတွာ “ပဉ္စာယတ-
နာနိ” တိ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ။ အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။

ဓမ္မာယတနဝဇ္ဇ (တိ) [ဓမ္မာယတန+ဝဇ္ဇ] ဓမ္မာ-
ယတနသည် ကြဉ်အပ်သော (၁၁-ပါးသော
အာယတန)။ သပ္ပဋိသဓမ္မေ သန္တာယ ဓမ္မာ-
ယတနဝဇ္ဇေဟိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉။

ဓမ္မာယတနေကဒေသ (ပု) [ဓမ္မာယတန+ကေဒေ-
သ] ဓမ္မာယတန တစိတ်။ မနာယတနံ ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓော ဓမ္မာယတနေကဒေသော စတ္တာ-
ရော ဩဿ သက္ကာယေကဒေသောတိ ဣမေ
စတ္တာရော အရူပိနော ခန္ဓာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၆။
(-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၊ ၁၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၄။
နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၅၂။)

ဓမ္မာယာစန (န) [ဓမ္မ+အာယာစန] တရား
ဟောခြင်းငှါ တောင်းပန်ခြင်း။ ဗြဟ္မ၊ နော
ဓမ္မာယာစနံ သမ္ပဋိစ္စိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။

ဓမ္မာ(ဗု)ရက္ခ (တိ) [ဓမ္မ + အာရက္ခ] သူတော်
ကောင်းတရားကို စောင့်ရှောက်တတ်သော
(တရားဘဏ္ဍာစိုး)၊ (၁) ပိဋက ၃-ပုံတရားကို
စောင့်ရှောက်တတ်သော။ (၂) သူတော်
ကောင်းတရား ရာနာကို စောင့်ရှောက်
တတ်သော (အရှင် အာနန္ဒာ)။ အာ-
နန္ဒော နာမ နာမေန၊ ဓမ္မာရက္ခော (ဓမ္မ-
ရက္ခော၊ သျှာ) တဝံ မုနေ။ အပါ၊ ၁။ ၄၈။

(၁) ဓမ္မာရက္ခော တဝါတိ တဝ တယံ ဓမ္မဿ ပိဋကတ္တယဓမ္မာဏ္ဏဿ အာရက္ခော ရက္ခကော ပါလကော၊ ဓမ္မာဏ္ဏာဂါရိကောတိ အတ္ထော။ အပါဠိ၊ ၁။ ၂၂။ (-ထေရါဠ၊ ၁။ ၄၇၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၅၇။) (၂) ဓမ္မာရက္ခော (မ၊ ဠ၊ ၃။ ၉၄) တိ သတ္ထု သဒ္ဓမ္မရတနာနုပါလကော ဓမ္မာဏ္ဏာဂါရိကော။ မ၊ ဠ၊ ၃။ ၆၂။

ဓမ္မာရမ္မဏ (န) [ဓမ္မ+အာရမ္မဏ] (င) အာရုံ စိတ်မျှကြွင်းသော အာရမ္မဏိကစိတ်၏ အာရုံ ဖြစ်သော တရားဟူသောအာရုံ၊ ဓမ္မာရုံ။ (တိ) (၂) တရားလျှင်အာရုံရှိသော၊ တရားကိုအာရုံ ပြုသော။ (၁) ဒေသနာဝသေန ဝါ နိရယေ စ သဂ္ဂေ စ ဝိပတ္တိသမ္ပတ္တိဘေဒံ ဓမ္မာရမ္မဏ-မေဝ။ ဝိ၊ ဠ၊ ၂။ ၅၉။ ကေသမုဋ္ဌာနာ ဒွိသမု-ဋ္ဌာနာ တိသမုဋ္ဌာနာ စတုသမုဋ္ဌာနာ နကု-တောစိသမုဋ္ဌာနာ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ စိတ္တစေတသိကာ၊ တထာ နဝတ္ထဗ္ဗာ စ ဝုတ္တာ-ဝသေသာ စိတ္တဂေါရသခါတာ ဓမ္မာယေဝ ဓမ္မာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၁၃။

ဓမ္မာရမ္မဏံ (ပါဠိ) - ဒီ၊ ဠ၊ ၃။ ၉၈။ အံ၊ ဠ၊ ၂။ ၂၆၈-၉။ ပဋိသံ၊ ဠ၊ ၁။ ၄။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၃။ ၈၉၃။ ဠ၊ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၀။ မ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၄၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၉။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၇။ ဓမ္မာ-ရမ္မဏာ (ပါဠိ) - သီ၊ ဠ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၃။ ဓမ္မာ-ရမ္မဏံ (ဒု၊ ဠ) - ဒီ၊ ဠ၊ ၃။ ၉၈။ အံ၊ ဠ၊ ၂။ ၂၆၈။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၅၅။ အဘိ၊ ဠ၊ ၂။ ၃၉။ ဥဒါန၊ ဠ၊ ၁၂၁။ ဓမ္မာရမ္မဏေန (တ၊ ဠ) - နေတ္ထိ၊ ဠ၊ ၇၆။ ဓမ္မာရမ္မဏဿ (ဆ၊ ဠ) - မ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၉။ ပဋိသံ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၆၅။ စရိယာ၊ ဠ၊ ၃။ ၁၀၀။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၂၂၅။ သီ၊ ဠ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၇။ မ၊ ဠ၊ ၁။ ၈၇၊ ၃၂၂။

(ဓမ္မာရုံဟူသည် - ပသာဒရုပ် ၅၊ သုခုမ ရုပ် ၁၆၊ စိတ် ၈၉၊ စေတသိက် ၅၂၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်တို့တည်း။ ရူပ၊ သဒ္ဓ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊

ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ဟူသော အာရုံ ၅-ပါးဟူသော ရုပ်ပေါင်း ၇-ပါးသည် ဓမ္မာရုံမဟုတ်။ တနည်း အာရုံ ၅-ပါးမှ ကြွင်းသော ရုပ် စိတ် စေတ သိက် နိဗ္ဗာန် ပညတ်တို့သည် ဓမ္မာရုံတို့ မည် ကုန်၏၊ အာရုံ ၅-ပါးဟူသော ရုပ်ပေါင်း ၇-ပါးသည် ဓမ္မာရုံ မမည်။)

ဓမ္မာရမ္မဏက (တိ) [ဓမ္မ+အာရမ္မဏ+က] ဓမ္မာ ရုံဟူသော အာရုံရှိသော၊ ဓမ္မာရုံကို အာရုံပြု သော။ အထ ဝါ ရူပါရမ္မဏာဒီနိ ပဉ္စ၊ အဝ-သေသ ရူပဝေဒနာ သညာ သခါရဝိညာဏ-ဝသေန ပဉ္စ ဓမ္မာရမ္မဏကာ သေသာ စာတိ ဒသ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀။

ဓမ္မာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟ (ပ) [ဓမ္မာရမ္မဏ+ပရိဂ္ဂဟ] ဓမ္မာရုံကို - ပိုင်းခြား၍ - ထက်ဝန်းကျင်မှ - ယူခြင်း - သိမ်းဆည်းခြင်း။ ဝတ္ထု၊ နိဿိတန္တိ ဧတ္ထ ဝေဒနာဒိသခါဟဿ ဓမ္မာရမ္မဏက-ဒေသဿ ပရိဂ္ဂဟမုဒေန ဓမ္မာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟံ ဒသေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၃။

ဓမ္မာရမ္မဏပရိယာပနရူပ (န) [ဓမ္မာရမ္မဏ+ပရိ-ယာပန+ရူပ] ဓမ္မာရုံ၌ အကျုံးဝင်သော ရုပ် (ပသာဒရုပ် ၅၊ သုခုမရုပ် ၁၆)။ ဝိညာတန္တိ အဝသိဋ္ဌံ ဓမ္မာရမ္မဏပရိယာပနရူပံ။ နေတ္ထိ၊ ဠ၊ ၁၀၃။

ဓမ္မာရမ္မဏကဒေသ (ပ) [ဓမ္မာရမ္မဏ+ကေ-ဒေသ] ဓမ္မာရုံ တစိတ်။ ဓမ္မာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟ-ကြည့်။

ဓမ္မာရာမ (တိ) [ဓမ္မ+အာရာမ] (၁) (သမထ ဝိပဿနာ) တရားဟူသော မွေ့လျော်ရာရှိ သော၊ သူ။ (၂) (သမထ၊ ဝိပဿနာ) တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၃) (သီလ စသော) တရားဟူသော မွေ့လျော်ရာရှိသော၊ သူ။ (ပ၊ န) (၄) တရား၌ မွေ့လျော်ခြင်း၊ မွေ့လျော်အပ်သောတရား။ ဓမ္မာရာမော (အံ၊ ၂။ ၃၇၅) တိ ဓမ္မေ ရတိ ဝိနွတိ။

အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ (၁) ဓမ္မာရာမော ဓမ္မရတော။
ဓမ္မ၊၆၆။ တတ္ထ နိဝါသဋ္ဌေန သမထဝိပဿနာ-
ဓမ္မော အာရာမော အဿာတိ ဓမ္မာရာမော။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၅။ (- မ၊ ၂။ ၁၇၁။ သံ၊ ၂။
၃၄၂။ အံ၊ ၂။ ၃၇၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၀။ သုတ္တနိ။
၃၂၇။ ထေရ၊ ၃၄၇။ မဟာနိ။ ၁၈၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၇၇။) (၂) ဓမ္မအာရာ-
မော အဿာတိ ဓမ္မာရာမော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၆၇။ (၃) အထဝါဝိမုတ္တာယတနသိသေဌတော
ပရေသံ ဒေသနာဝသေန သိလာဒိဓမ္မော
အာရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန အာရာမော တေဿာတိ
ဓမ္မာရာမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၇၇။ (ပု၊န) (၄)
သေဋ္ဌော ဓမ္မာရာမော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၆၃။

ဓမ္မာရာမ (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်] (က) အနော-
မဒဿိ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရာ ဓမ္မာရာမ
ကျောင်းတိုက်။ (ခ) ပဒုမဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်
ဝင်စံရာ ဓမ္မာရာမ ကျောင်းတိုက်။ (ဂ)
သီဟိုဠ်ကျွန်း ပုလတ္တိမြို့၌ B.E. ၁၄၅၅-တွင်
နန်းတက်သော စတုတ္ထကဿပမင်း၏ စစ်ဗိုလ်
ချုပ်ဣလင်္ဂသေန ဓမ္မရုစိကဂိုဏ်းသား ရဟန်း
တို့အား ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည့် ဓမ္မာရာမ
ကျောင်းတိုက်။ (က) အနောမဒဿိ ဇီနော
သတ္တာ၊ ဓမ္မာရာမမိ နိဗ္ဗုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၈။
(ခ) ပဒုမော ဇီနဝရော သတ္တာ၊ ဓမ္မာရာမမိ
နိဗ္ဗုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၀။ (ဂ) ဓမ္မရုစိက-
ဘိက္ခုနံ၊ ဓမ္မာရာမမကာရယံ။ မဟာဝံသ၊
၅၀။ ၁၇။ D.P. လည်း ကြည့်။

ဓမ္မာရာမတ္ထေရ (ပ) [ဓမ္မာရာမ+ထေရ] ဓမ္မာ-
ရာမ အမည်ရှိသော ထေရ်၊ တရားအလုပ်၌
မွေ့လျော်သောမထေရ်။ (၄- လလွန်မြောက်
လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံတော့မည်ဟု ဘုရားရှင်
မိန့်ကြားတော်မူသဖြင့် ရဟန်း ထောင်ပေါင်း
များစွာတို့ ဘုရားရှင်နှင့် မကွေမကွာ အတူရှိ
ကြ၏။ ပုထုဇဉ်ရဟန်းတို့ မျက်ရည်လွှတ်စို့ငိုယို
ကြ၏။ ရဟန္တာများ ဓမ္မသံဝေဂ ဖြစ်ကြ၏။

ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် ဘယ်လို လုပ်
ကြရမည်နည်းဟု နောင်ရေးတွေးကြ လှည့်
လည်ကြကုန်၏။ ဓမ္မာရာမထေရ်သည် ရဟန်း
များထံမချဉ်းကပ်ပဲ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်မစံမီ
ရဟန္တာဖြစ်ရန် တရားအားထုတ်၍ နေ၏။
ရဟန်းတို့က မေးသောအခါ စကားဘုံမျှပင်
မပေးပဲနေရာ ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထား
ကြ၏။ ဘုရားရှင်က ဓမ္မာရာမထေရ်အား မေး
မြန်းတော်မူရာ ဓမ္မာရာမထေရ်က ဘုရားရှင်
ပရိနိဗ္ဗာန်မစံမီ ရဟန္တာဖြစ်လိုသဖြင့် တရား
အားထုတ်၍ နေပါကြောင်း လျှောက်ထားရာ
ဘုရားရှင်က သာဓုခေါ်တော်မူ၍ ရဟန်းတို့
သင်တို့ ငါဘုရားကို ချစ်ခင်လေးမြတ်တယ်ဆို
လျှင် ဓမ္မာရာမလို တရားအလုပ်ကို အပတ်
တကုတ်အားထုတ်နေရမည်၊ ပန်းနံ့သားတို့ဖြင့်
ပူဇော်သူသည် ငါဘုရားအား ပူဇော်သူမမည်၊
ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်ကို ကျင့်သူသည်သာ ငါ
ဘုရားအား ပူဇော်သူမည်၏ဟု မိန့်ကြား
တော်မူ၏။ ဒေသနာအဆုံး ဓမ္မာရာမထေရ်
ရဟန္တာဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၄-၅။
D.P. လည်း ကြည့်။) ဓမ္မာရာမတ္ထေရံ အာ-
ရဗ္ဘ ကထေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၄။

ဓမ္မာလပန (န) [ဓမ္မ+အာလပန] (က) (မပြုမပြင်
ပင်ကိုယ် အလိုလိုဖြစ်ရှိသော) တရားသဘော
ကို-ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆိုခြင်း - ပြောဆို
ကြောင်း စကား။ (ခ) (ဘုရားရှင်၏ မပြု မ
ပြင်ပင်ကိုယ်) ဂုဏ်တော်ကိုထုတ်ဖော်ချီးကျူး
လိုသဖြင့် - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ကြောင်း
စကား။ နာဂေါ ဝတ ဘောတိ တွေ ဘောတိ
ဓမ္မာလပနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၂။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၆။ ဘောတိ
ဓမ္မာလပနမတ္ထမေတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၉၆။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၄။
ဓမ္မာလပန (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆) နှို အသင်္ခါရိက-
သမုပ္ပန္နသဘာဝါလပနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ (=
ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။)

ဓမ္မာလောက (ပု) [ဓမ္မ+အာလောက] တရားဟူသော - အရောင် - အလင်း။ ဓမ္မာလောကော ဘဝိဿတိ။ နေတ္ထိ။ ၁၁၇။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၉၂။ အဝိဇ္ဇန္တကာရံ ဝိဓမ္မိတော သပရသန္တာနေသု ဓမ္မာလောကသင်္ခါတာယ ပဘာယ ကရဏတော ပဘင်္ဂရာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၂။

ဓမ္မာဝဗောဓ (ပု) [ဓမ္မ+အဝဗောဓ] သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ ဓမ္မာဝဗောဓော။ ဒီ၊ ၄။ ၁၃၂။ သီ၊ ၄။ ၁၁၈။ ၂။ ၃၂၀။

ဓမ္မာဝဟ (တိ) [ဓမ္မ+အာဝဟ] တရားကို - ဆောင် - ရွက်ဆောင် - သော။ တေသု ဒွိသု အလာဘော ဓမ္မိကော ဓမ္မာဝဟော သေယျော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၈။ တသ္မာ ဓမ္မာဝဟာ စိန္တာ ဓမ္မစိန္တာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၄။

ဓမ္မာဝိသေသ (ပု) [ဓမ္မ + အဝိသေသ။] သတ္တိမန္တတရား၏ မထူးခြားခြင်း။ ဓမ္မာဝိသေသပိ ဝေဒိတဗျော။ မူလ၊ ၄။ ၁၇၂။ ကထံ ပနာယံ ဓမ္မာဝိသေသေ ပစ္စယဘာဝဝိသေသော ဒုဝိညေယျရူပေန ဌိတော သမ္မာဝိဘာဝိဿတိတိ အာဟ ဓမ္မာနဉ္စိတိအာဒိ။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။

ဓမ္မာသန (န) [ဓမ္မ+အာသန။] တရားဟော ပုဂ္ဂိုလ်၏ နေရာ၊ တရားပလ္လင်။ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အာသနာရဟံ ဓမ္မာသနံ ပညပေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉။ ဓမ္မာသန (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀) နိဗ္ဗာနဓမ္မဒေသကာသနံ၊ ဓမ္မံ ဝါ ကထေတု ယုတ္တာသနံ။ သီ၊ ၄။ ၁၁၈။ ၇၄။

ဓမ္မာသနံ(ပါ) - အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၅။ ဓမ္မာသနံ(ဒု) - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၁။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။ ဓမ္မာသနတော(မ) - ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၈။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၅။ ဇာ၊

၄။ ၁။ ၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၆။ ဓမ္မာသနာ(မ) - သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၆။ ဓမ္မာသနဿ(ဆ) - အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၁။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၄။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။ ဓမ္မာသနော - ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈၈။ ၉၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၊ ၃၃၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၊ ၆၄၊ ၁၇၂။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၁။

ဓမ္မာသနဂတ (တိ) [ဓမ္မာသန+ဂတ] တရားဟောပုဂ္ဂိုလ်၏ နေရာသို့ ရောက်သော၊ တရားဟောပလ္လင်ထက်သို့ ရောက်သော(သု)။ ဓမ္မာသနဂတေနာယသ္မတာ အာနန္တတ္ထေရေန... ဝုတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၃။

ဓမ္မာသနဝိတာန (ပု၊ န) [ဓမ္မာသန+ဝိတာန] တရားဟောပလ္လင်၏ (အထက်၌ ဖွဲ့ကြက်အပ်သော) ဗိတာနံ မျက်နှာကြက်။ ကေစိ ဓမ္မာသနဝိတာနေ ဗဒ္ဒကဏ္ဍကေသု ကေစိ ကဏံ ကာရပုပ္ဖိဒိနိ သလာကာဟိ ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ ဓမ္မာသနဝိတာနေ ဗဒ္ဒကဏ္ဍကေသု ပုပ္ဖိနိ ဝိဇ္ဇိတော ဌပေန္တိတိ သမ္ပန္နော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁။

ဓမ္မာသိသ (တိ) [ဓမ္မ+အာသိသ] တရားကို မြှော်လင့်တောင့်တခြင်း။ ဓမ္မာသိသံ (ဓမ္မသိသံ၊ သိ၊ ဣ) ကရိတွာန၊ ဝိဟရန္တော ဝိပဿကော။ မိလိန္ဒ၊ ၃၇၈။

ဓမ္မာသိသက (တိ) [ဓမ္မ+အာသိသိ+ဣ၊ ဓမ္မ+အာ+သိသ(သိသိ)+ဣ] တရားကို လိုလားတောင့်တတ်သော။ ဓမ္မသိသကမူကွဲကြည့်။

ဓမ္မာသောက (ပု) [ဓမ္မ+အသောက] (၁)ဓမ္မာသောကမင်း၊ သိရိဓမ္မာသောကမင်း။ (ယင်းသည် B.E ၂၁၈-နှစ်တွင် ဘာရတနိုင်ငံတော် ပါဠိလိပုတ် (ယခု ပဋနာ) နန်းမြို့တော်၌

နန်းတက်သည်။ B-E ၂၅၅ - ခု နှစ်တွင် ကွယ်လွန်သည်။ စန္ဒဂုတ်မင်း၏ သားတော် မောရိယအနွယ် ဗိန္ဒုသာရမင်းနှင့် မောရိယဝံသဇ ဓမ္မာ မိဖုရားကြီးတို့မှ ဖွားမြင်သည်။ ဓမ္မာမိဖုရားကြီး၌ ဓမ္မာသောက သန္ဓေရသောအခါ ခြေတဖက်ဖြင့် လ.ကိုနင်း လိုခြင်း၊ ခြေတဖက်ဖြင့် နေ့.ကို နင်းလိုခြင်း၊ ကောင်းကင်က ကြယ် တာရာ နက္ခတ်တို့ကို စားလိုခြင်း၊ တိမ်ညွန့်တို့ကို သုံးဆောင်လိုခြင်း၊ မြေထဲက တီကောင်တို့ကို စားသုံးလိုခြင်း၊ မြေပေါ်ရှိ သစ်ညွန့် သစ်ဖူးတို့ကို ကိုက်ဝါးစား မျှိုလိုခြင်းဟူသော ချင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ သို့ရာတွင် မိဖုရားသည် ယင်းကဲ့သို့ချင်ခြင်း ဖြစ်ပုံကို တစုံတယောက်သောသူကိုမျှ မပြောချေ။ အလိုမပြည့်သဖြင့် ကိုယ်အင်္ဂါ ဖျော့တော့ ဝါဖတ် ခြောက်ကပ် ကြုံလိုနေသည်။ ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီးက ချော့မော့ မေးသည် တွင်မှ မိမိ၏ချင်ခြင်းဖြစ်ပုံ အလုံးစုံကို ပြောကြားသည်။ မင်းတရားသည် အကြောင်း ဥပါယ်၌ လိမ္မာသော အမတ်တို့နှင့်တိုင်ပင်၍ လရုပ်၊ နေရုပ် ပုံစံ မုန့်ခဲဖွယ်တို့ကို ပြုလုပ်စေ၍ မတ်တတ်ရပ်စေ၏။ ကြယ်တာရာ နက္ခတ်တို့ ရုပ်ပုံပြုလုပ်သောမုန့်၊ တိမ်ညွန့်သဏ္ဌာန်ပြုလုပ်သောမုန့်တို့ကိုလည်း စားစေ၏။ နန်းရင်ပြင်၌ သဲမိုးရွာစေပြီးတီရုပ် သစ်ညွန့် သစ်ဖူးသဏ္ဌာန် ပြုလုပ်အပ်သော စတုမဓမ္မုန့်တို့ကို စားစေ၏။

တနေ့သ၌ မင်းတရားသည် ဗေဒင်တတ် ပုဏ္ဏားတို့ကို မေး၏။ တဖန် ပုဏ္ဏားတို့က မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေး လုပ်ဆောင်သူတို့ကို မေးစေ၏။ တဖန် မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးလုပ်ဆောင်သူတို့က တက္ကတုန်းတို့ကို မေးစေပြန်၏။ မင်းတရားသည် မိဖုရားကိုးကွယ်သည့် ဇနသေနတက္ကတုန်းကို မေးလျှောက်လေရာ ဇနသေန တက္ကတုန်းက မင်းမြတ် မိဖုရား၏ ကိုယ်ဝန်သည် ရင့်လေပြီ၊ ဘုန်းကံ ကြန်အင် လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံသော သားထူး

သားမြတ်ကို ဖွားမြင်လိမ့်မည်ဟု နိမိတ်စကား မိန့်ကြား၏။ ဇနသေန တက္ကတုန်း မိန့်ကြားသည့်အတိုင်း မကြာမီ ဘုန်းကံ ကြန်အင် လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော ဓမ္မာသောက မင်းသားကို ဖွားမြင်လေသည်။ တနေ့တွင် မင်းသား ဖခင်ရင်ခွင်၌ ကစားစဉ် လက်ျာရစ် အရစ်ရှိသော မင်္ဂလာခရုသင်းကို မင်းသား၏ လက်ထဲ၌ ထည့်လိုက်ကြ၏။ မင်းသားသည် ယင်းခရုသင်း၌ ကျင်ငယ်စွန့်လိုက်လေသည်။ ဖခင် မင်းတရားသည် ယင်း ကျင်ငယ်ရည်တို့ကို မင်းသား၏ ထိပ်ထက်၌ သွန်လောင်းလိုက်လေ၏။ ထိုအခါ မိဖုရားသည် အပျက်ထွက်စိတ်ဆိုး၍ သားတော်ကို မင်းတရားရင်ခွင်မှ ယူပြီးပွေ့ချီကာ ဇနသေနတက္ကတုန်းအား အကြောင်းစုံ လျှောက်ကြားလေ၏။ ထိုအခါ တက္ကတုန်းက မိဖုရား မကြောက်ပါလင့်၊ သင်မိဖုရား၏ သားသည် ဇမ္ဗူဒိပတကျွန်းလုံးတွင် အမြတ်ဆုံး မင်းဖြစ်လိမ့်မည်ဟု မိန့်ကြားပြီး ဇနသေနတက္ကတုန်းသည် မြို့တော်မှ တယူဇနာ ကွာလှမ်းသော အရပ်၌ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်လေသည်။ မဟာဝံသဋီကာ။ ၁၂၅-၁၂၇။

ဓမ္မာသောက မင်းသားသည် အရွယ်ရောက်လတ်သော် ဖခင် ဗိန္ဒုသာရမင်း၏ အမိန့်အရ အဝန္တီတိုင်း ဥဇ္ဇေနီပြည်ကို အုပ်ချုပ်၍ ဝေဒိသမြို့၌ နေထိုင်ခဲ့လေသည်။ ဝေဒိသမြို့၌ နေထိုင်စဉ် သူဌေးသို့ ဝေဒိသဒေဝီနှင့် အကြောင်းပါခဲ့လေသည်။ ဝေဒိသဒေဝီမှ သားတော် မဟိန္ဒ၊ သမီးတော် သံသမိတ္တာတို့ ဖွားမြင်ခဲ့လေသည်။

တနေ့တွင် ပါဠိလိပုတ်မြို့တော်၌ ဖခင် ဗိန္ဒုသာရမင်းကြီးမကျန်းမမာကြောင်းကြားသိသဖြင့် ပါဠိလိပုတ် မြို့တော်သို့ သွားရောက်၍ မိမိကိုယ်တိုင် လုပ်ကျွေး ပြုစုခဲ့လေသည်။ ဖခင်ဘုရင် ဗိန္ဒုသာရမင်းသည် နန်းသက် ၂၈-

နှစ် B.E. ၂၁၄-ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံလွန်သဖြင့် နိုင်ငံတော်အလုံးကို သိမ်းပိုက်ခဲ့လေသည်။ နောင်တော် သုမနမင်းသား ကြားသိသဖြင့် ၁၀၀- (၉၈) သော ညီတော်တို့နှင့်အတူ ဓမ္မာသောကမင်းကို တိုက်ခိုက်လေသည်။ ဓမ္မာသောကသည် မိတူဖတူ ညီတော်အရင်းတိဿကို ချန်၍ အခြားသုမနအပါအဝင် ညီအစ်ကို ၁၀၁-(၉၉)ယောက်ကို သတ်ဖြတ် ကွပ်မျက်အောင်မြင်ပြီး B.E ၂၁၈- ခုနှစ်တွင် ဓမ္မုဒိပိတကျွန်းလုံးကို ထီးတလက်တည်း ပြုနိုင်ခဲ့လေသည်။ဓမ္မာသောက ညီနောင် ၁၀၁-(၉၉) ယောက် သတ်ဖြတ်ချိန်ကို B.E ၂၁၄-ခုနှစ်၊ မဟိန္ဒသတိုးသား ၁၀-နှစ်အရွယ် ရှိချိန်ဟု ဒီပဝံသ၌ဆို၏။ ဒီပဝံသ၊ ၆။ ၂၁၊ ၂၂။

ဓမ္မာသောကသည် လွန်စွာ တန်ခိုး အာဏာကြီးလှပေ၏။ မြေအောက် ၁-ယူဇနာ၊ မြေထက်ကောင်းကင် ၁-ယူဇနာ အာဏာပြန့်နွံလေသည်။ ဓမ္မုဒိပိတကျွန်းလုံးရှိ လူအပေါင်းနှင့်ကျေး၊ ငို၊ ခါ၊ လင်းနီ၊ ပျား၊ နရီး၊ ရှဉ့်၊ ကြက်၊ ဝံ၊ မျောက် စသော တိရစ္ဆာန်တို့ပင် ဆိုင်ရာအခွန်တရားတို့ ဆက်သကြရကုန်၏။ The Hisstory of India စသည်ကြည့်။ဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည် အသောက၊ အသောကဓမ္မ၊ သီရိဓမ္မာသောက၊ အသောကဝဇန၊ ဝိတသောက၊ ဒီပစက္ကဝတ္တိ၊ ပိယဒဿီ၊ ဒေဝါနံ ပိယဒဿီ စသော အမည်တို့ဖြင့် ထင်ရှားခဲ့သည်။ D.P.။ ဘာရတ ဗောဓ္ဓသိဒ္ဓဋ္ဌာန၊ ဒီပျာဝဒါန-စသည်တို့ ကြည့်။ ဖတူ မိကူ ညီအစ်ကို ၁၀၁-(၉၉)ယောက်တို့ကို ကွပ်မျက်ခြင်း၊ဆန့်ကျင်ဖက် စစ်သားသိန်းကျော်ကို ကွပ်မျက်ခြင်းကြောင့် စဏ္ဍာသောကဟုလည်း ထင်ရှားခဲ့၏။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၁၈၉။

ဓမ္မာသောကမင်း၌ ဝေဒိသဒေဝီ (-ဝေဒိသမြို့ ဝေဒိသ သူဌေးသွီး ဒေဝီ) အသန္တမိတ္တာ၊ စာရုဝကီ၊ ပဒုမဝတီ၊ တိဿရက္ခာ

အားဖြင့် မိဖုရား ၅-ယောက် ရှိသည်။ မဟိန္ဒတီဝရ၊ ဓမ္မဝိဝဋ္ဌန (ကုဏာလ)၊ ဇလောကဟူသောသား ၄-ယောက်နှင့် သံဃမိတ္တာ၊ စာရုမတိ ဟူသော သွီး ၂-ယောက် ထွန်းကားခဲ့သည်။ ယင်းသားသွီးတို့အနက် မဟိန္ဒ၊ သံဃမိတ္တာတို့ကား ဝေဒိသဒေဝီမှ ဖွားမြင်သူတို့ဖြစ်ကုန်၏။ တီဝရမှာ စာရုကီမှဖွားမြင်သည်။ ဓမ္မဝဋ္ဌန (ကုဏာလ)မှာ ပဒုမဝတီမှ ဖွားမြင်သည်။ ဇလောက၏ မိခင်ကို အတိအကျ မဖော်ပြကြ။ဘာရတဗောဓ္ဓ သိဒ္ဓဋ္ဌာန။ ၂၁၀-၁။

ကကုသံ၊ ကောဏာဂုံ၊ ကဿပ၊ဂေါတမဟူသော ဘုရား ၄-ဆူတို့ကို ဖွားမြင်ဘူးသော ကာဠနဂါးမင်းကို ရွှေခြေကျင်းပွဲ၍ ခေါ်ယူစေပြီး ဘုရားရှင် ရုပ်သွင်သဏ္ဌာန်တော် ဖန်ဆင်းစေခဲ့လေသည်။ ကာဠနဂါးမင်းသည် လက္ခဏာကြီး ၃၂-ပါး၊ လက္ခဏာတော်ငယ် ၈၀၊ ကေတုမာရောင်လှံတော်ဖြင့် တင့်တယ်သောဘုရားရှင် ရုပ်ပုံတော် ဖန်ဆင်း၍ မင်းအား ရှုမြင်စေ၏။ မင်းသည် လွန်စွာလေးမြတ်ကြည်ညိုလေသည်။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၁၉ - ၉၄။

B.E ၂၂၂-ခုနှစ်လောက်တွင် ပါဠိလိပုတ် မြို့တော် (ယခု ပဋနာ) ၌ သံဃာတော် ၆-သောင်းခန့် ချောင်ချီစွာ နေနိုင်လောက်သော အသောကာရာမ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို အရှင်ဣန္ဒဂုတ္တထေရ် ဦးစီး၍ ၃-နှစ်အချိန်ပိုင်းဖြင့် တည်ဆောက်စေ၍ သံဃာတော်အား လှူဒါန်း ခဲ့လေသည်။ ရဟန်း ၆-သောင်းတို့အားလည်း နိစ္စဘတ် ဆွမ်းဝတ်တည်၍ လှူဒါန်းပြုစု သာသနာတော်ကို ချီးမြှောက်ခဲ့လေသည်။ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးတော်မူခဲ့သော ကျောင်းတိုက်ရှိ၊ ဌာန အသီးသီးတို့၌ စေတီပုထိုးများ တည်ထားခဲ့သည်။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၁၇၅။ ဓမ္မုဒိပိတ ကျွန်းလုံးရှိ မြို့ပေါင်း ၈-သောင်း ၄-ထောင်တို့၌ ၈-သောင်း ၄-ထောင်သော စေတီတို့ဖြင့်

တန်ဆာဆင်အပ်သော ကျောင်းတိုက်ပေါင်း
၈-သောင်း ၄-ထောင်တို့ကို ၉၆-ကုဋေ အသ
ပြာဋေတို့ကို စွန့်လှူလျက် ဆောက်လုပ်စေ၍
လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၊၃၇။ သာ-
သနာ့အမွေရရန်ရည်သန်၍ သားတော်မဟိန္ဒ၊
သွီးတော် သံသမိတ္တာတို့ကို နန်းသက် ၆-နှစ်
အရှိ ရှင်ရဟန်းပြုစေ၍ သာသနာတွင်း သွတ်
သွင်းသည်။ ဒီပဝံသ၊၇။ ၂၂။

ညီတော်တိဿကို သာသနာတွင်း သွတ်
သွင်းစဉ်က ဗောင်း၊ နား၊ ချောင်း၊ အဝတ်
တန်ဆာ ရတနာမျိုးစုံတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်
စေ၍ နန်းတော်မှ အသောကာရာမကျောင်း
တိုက်တိုင်အောင် လမ်းကိုလည်း တံခွန်ကုက္ကား
မုလေးပါးတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်စေပြီး ဆင်၊
မြင်း၊ ရထား၊ ခြေသည် - ဟူသော စစ်တပ်
အခမ်းအနားကြီးဖြင့် ကျောင်းသို့ ပို့ဆောင်
သည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၆။ ရဟန္တာဖြစ်တော်
မူသော ညီတော် တိဿ(ကေဝိဟာရီ) ထေရ်
သီတင်းသုံးရန် ငွေအသပြာ ၁-ကုဋေ အကုန်
အကျခံကာ ဘောဇဏဂိရိ ကျောင်းကို တည်
ဆောက် လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၈။

မင်းတရားသည် ဆရာဖြစ်သော နိဂြောဓ
သာမဏေအတွက် အသပြာ ၁-သိန်း၊ စေတီ
တော်များ ပန်းနံ့သာ ပူဇော်ရန် အသပြာ
၁-သိန်း၊ တရားတော် ပူဇော်ရန်ရည်မှန်း၍ ပိဋ
ကတ်ဗဟုသုတနှင့် ပြည့်စုံသော တရားစာပေ
ဆောင် ရဟန်းတို့အတွက်အသပြာ ၁-သိန်း၊
ပါဠိလိပုတ်မြို့တော်တံခါး ၄-ပေါက်တို့၌ စတု
မဓူစသော ဆေးပစ္စည်းအတွက် ၁-သိန်းတို့ကို
နေ့စဉ် လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉-၄၀။
ဓမ္မသောကမင်းသည် မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿ
ထေရ်အဟောဂင်္ဂါမှ ပြန်ကြွတော်မူလာသော
အခါ ဂင်္ဂါမြစ်အတွင်း ဒူးဆစ်ပမာဏရှိရေတွင်
ဆင်း၍ ကြိုဆို ခဲ့လေသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃။
ပါဠိလိပုတ်မြို့ မင်း၏အပန်းဖြေ စံဥယျာဉ်၌

အရှင် မောဂ္ဂလ္လိပုတ္တတိဿထေရ်ကို ပင့်၍
မထေရ်မြတ်ထံ ဗုဒ္ဓအယူဝါဒကို သင်ယူခဲ့လေ
သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။

ဓမ္မသောကမင်းသည် ပွဲလမ်းသဘင်နှင့်
သတ္တဝါများကို သတ်ဖြတ်၍ ယဇ်ပူဇော်မှုကို
တားမြစ်ခဲ့သည်။ ဆေးဆရာများ ထားရှိခြင်း၊
ဆေးပင်၊ ဝါးပင်များ စိုက်ပျိုးခြင်းတို့ကိုပြုလုပ်
တော်မူ၍ ရေတွင်း၊ ရေကန် တူးဖော်ရန်
တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ၅-နှစ်ကြာမြဲ တရားဟော
နယ်လှည့် ထွက်ရန်၊ မိဘ ဆရာသမားတို့ကို
ရိုသေရန်၊ သတ္တဝါများ မသတ်ရန်၊ အကုန်
အကျ မမျှာ ရန် ညွှန်ကြားခဲ့သည်။ ပျော်စရာ
ဘုံနန်းဗိမာန် ဆင်ယာဉ် မြင်းယာဉ် စသည်
များ ကြည့်ရှုဖို့ လွယ်ကူလင့်ကစား တရား
သိမြင်ရန် ခဲယဉ်းကြောင်း မိဘဆရာသမား
စသူတို့ စကားကို လိုက်နာရန် အကျင့်သီလ
ရှိမှ တရားတည်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

ကောင်းမှုပြုရန် ခဲယဉ်းကြောင်း လူ
ကောင်း သူကောင်းသည်သာ ကောင်းမှုပြု၍
သူယုတ်မာသည်ကား ကောင်းမှု လုပ်ငန်းကို
ဖျက်ဆီးကြောင်း တရားကြီးကြပ်အမတ်များ
ထားရှိကြောင်း ယောနက၊ ကမ္ဘောဇ-စသော
တိုင်းပြည်များ၌ တရားဖြန့်ကြောင်း ဖော်ပြ
ထား၏။ အသောကကျောက်စာချပ်။ ၁၊ ၂၊
၃၊ ၄၊ ၅။ အကျယ် အသောကကျောက်စာ
များ ကြည့်။

သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ မဟာဝိဟာရ
ကျောင်းတိုက်ကြီး၌ သွီးတော် သံသမိတ္တာ
ထေရီမကို စေလွှတ်၍ ဗောဓိပင်ကို စိုက်ပျိုး
စေပြီး ၁၂-နှစ်အကြာတွင် အသန္နိမိတ္တာမိဖုရား
ကြီး ကွယ်လွန်သည်။ ၎င်းနောက် ၄-နှစ်
မြောက် တိဿရက္ခာကို မိဖုရားကြီး မြှောက်
သည်။ ၎င်းနောက် ၃-နှစ်မြောက်တွင် တိဿ
ရက္ခာသည် မဟာဗောဓိပင်ကို သတ်ပစ်၏။
ယင်းသို့မဟာဗောဓိပင်ကို သတ်ပြီး ၄-ရက်

မြောက်တွင် ဓမ္မာသောကမင်းကြီး စိတ်နှလုံး မသာမယာဖြစ်၍ ကွယ်လွန်သည်။ ဇိနကာလ မာလီ။၄၃။

ဓမ္မာသောကသည် ကသ္မိရနယ်ပယ်သို့ မိမိသားဖြစ်သော ဇလောကကို လွှတ်ဟန် ရှိသည်။ ယင်းဇလောက လက်ထက်တွင် ကသ္မိရ၌ ဘုရားသာသနာ စတင်ရောက်လေ သည်။ Buddhism Keshmir ၂၅။

ဓမ္မာသောကသည် B.C ၂၃၉-ခုနှစ်တွင် မိမိ၏သွေးတော် စာရမတီနှင့်အတူ နီပေါသို့ သွား၍ ဒေဝပါလအမည်ရှိသော မင်းမျိုး မင်းဆွေ သတိုးသားနှင့် လက်ထပ်စေခဲ့ပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာ ထွန်းကားအောင် စီမံခဲ့လေ သည်။ သီရိသီဝလိ၏ Buddhist World ၃၁၃။

ဓမ္မာသောက မင်းကြီးသည် B-E ၂၅၅-ခုနှစ် ကွယ်လွန်ခါနီးတွင် ဆေးဆရာက ပေး ထားသည့် အစေ့နှင့်တကွ သျှစ်သွားသီး ခြမ်းကို စားငုံ့မည်အပြုတွင် ငါသည် ဘုရား သာသနာတော်အား ကုဋေ-၁၀၀ (ကုဋေ ရာပေါင်းများစွာ) လှူဒါန်းခဲ့ပြီး နောက်ထပ် လှူဒါန်းလိုသေး၏ ဟု ကြံစည်၍ အသည်း အသန် ဝေဒနာခံစားနေရစဉ် အမတ်တို့အား မိမိသည် သာသနာတော်အား နောက်ထပ် ကုဋေ-၁၀၀ စွန့်လှူလိုသေး၏ ဟု အမိန့်ရှိရာ အမတ်များက ခွဲဝေယူကြပြီး လှူဒါန်းခွင့် မပြုတော့ချေ။ မင်းကြီးလည်း စိတ်နှလုံး မသာမယာ ရှိရုံမူအပ မည်သို့မျှ မတတ်နိုင် တော့ချေ။ သို့ဖြစ်၍ အနီးရှိ မင်ချင်း ယောက်ျား တယောက်ကို အသောကာရာမ (ကုက္ကုဋ္ဌာရာမ) ကျောင်းတိုက်ကိုသွားဟော ဒီသျှစ်သွားသီးပိုင်း (ခြမ်း) ကို သံဃာတော် အား လှူဒါန်းပါချေဟု စေလွှတ်လိုက်သည်။ မင်းကြီးသည် ကုဋေ ၁၀၀ နောက်ထပ် သာသနာတော်အား စွန့်လှူလိုသော်လည်း

အမတ်များက ခွင့်မပြုသဖြင့် နောက်ဆုံး ကွယ်လွန်မည့်ဆဲဆဲ ဤသျှစ်သွားသီးခြမ်းကို သာ လှူရကြောင်း၊ ယင်းသျှစ်သွားသီး ခြမ်းကို သံဃာတော်အားလုံး မဲချပြီး ဘုဉ်း ပေးတော်မူပါဟု သံဃာတော်အား လျှောက် ထား၍ လှူဒါန်းခဲ့ပါဟု ပြောဆိုကာ စေလွှတ် ခြင်းဖြစ်လေသည်။ ကျောင်းတိုက်ရှိ သံဃာ တော်တို့သည် ယင်းသျှစ်သွားသီးကို မဲချ၍ ကျရာရဟန်းကို သုံးဆောင်စေပြီး သျှစ်သွား သီးစေ့ကို ဓာတ်တော်နှင့်ရောပြီးစေတီတည်ခဲ့ ရာ အာမလကစေတီဟု ထင်ရှားလေသည်။ ယင်းသို့ ဓမ္မာသောကမင်းကြီး သေရာညောင် စောင်း၌ ကုဋေ-၁၀၀ လှူဒါန်းရန် မတတ် နိုင်ပဲ သျှစ်သွားသီး တခြမ်းသာ ပိုင်ဆိုင် လှူဒါန်းနိုင်ကြောင်းကို ရည်၍ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။

၂၂၄ ၌—

သကလံ မေဒိနိံ ဘုတုာ၊
ဒတုာ ကောဋိသတံ သုမ္မိ။
အဇာမလကမတ္တဿ၊
အန္တေဣဿရတံ ဂတော—
ဟု မိန့်ဆိုခဲ့လေသည်။ ဟိယွန်ဆန် တရပ်မှတ် တမ်းနှင့် ဘာရဟ ဗောဗ္ဗ သိဒ္ဓဋ္ဌာန သီဟိုဠ် ဘာသာ သမိုင်းကျမ်း။၁၄၉။

ဓမ္မာသောကမင်းသည် နောက်ဆုံးအလှူ ဒါနကောင်းမှု ပုည၏ အာနုဘော်ကြောင့် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်လေသည်။ လောကပညတ္တိ ကျမ်း။ စုတိခါနီးတွင် အမျက်ပြင်းထန်စွာ ဖြစ်မိသဖြင့် အစိရဝတီ မြစ်ကမ်းအနီး၌ စပါး ကြီးမြေဖြစ်ရာ အရှင်မဟိန္ဒထေရ် တရားဟော သဖြင့် စပါးကြီးမြေအဖြစ်မှ ကျွတ်၍ နတ် ပြည်၌ဖြစ်သည်။ ရာဇဝင်ကြီး။ ဓမ္မာသောက မင်း၏ မိတ်ဆွေ ဒေဝါနိပိယတိဿမင်းသည် လည်း တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ နတ်သား ဖြစ်၏။ ယင်း နတ် ၂-ပါးသည် နတ်ပြည်၌နတ် သက်တမ်းအတိုင်း မနေကြပဲ ဓမ္မာသောက မင်းကြီးက သီဟိုဠ်ကျွန်း သမ္ဘူလသုဌေး၏

သား ဖြစ်လာ၏။ ဒေဝါနံ ပိယတိဿ မင်းကြီးကား ဗျဉ္ဇသလ သူဌေးကတော် ဝမ်း၌ ဖြစ်လာ၏။ ၇-နှစ်အရွယ်တွင် ရဟန်း ပြုကြ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးနှင့်တကွ ရဟန္တာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ သိရိဓမ္မသောက မင်းကြီး ကား ကုဏ္ဍလတိဿဟု တွင်လေသည်။ ဒေဝါနံ ပိယတိဿမင်းကြီးကား ဗျဉ္ဇထေရ်ဟု တွင် ၏။ ယင်း ၂ ပါးကား ဖွားစဉ်ကလည်း တချိန်တည်း၊ ရဟန်းပြုစဉ်ကလည်း တချိန် တည်းဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအခါတွင်လည်း သိဟိန္ဒကျွန်းအလုံး၌ တန်ခိုးပြာဋိဟာပြတော် မူကြ၍ တချိန်တည်းပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုကြ ကုန်၏။ သိဟဋ္ဌဝတ္ထု။ မှန်နန်းရာဇဝင်။ ၁။ ၁၅၁။) (၂) သိဟိန္ဒဘုရင် ဓမ္မသောကမင်း။ (ယင်းသည် B.E-၁၇၆၂-၁၇၆၃-တွင် သိဟိန္ဒ ကျွန်း ပုလတ္တိမြို့တော်၌ နန်းစိုက်၍ ၁-နှစ် မင်းပြုခဲ့သည်။ ယင်းကို မဟာဒိပါဒအဏိကံ မည်သော စောဋ္ဌတိုင်းသားက သတ်ဖြတ်၍ နန်းလုသည်။) D.P လည်း ကြည့်။

(၁) အသန္နိမိတ္တာပိ ဓမ္မသောကဿ ဒေဝိ “အတ္တိ နုခေါ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓဿရေန သဒိသော ကဿစိ သရော”တိ သံသံ ပုစ္ဆိ။ ဒိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄။ မဟာသမ္ပတော မန္ဒာတာ ဓမ္မသောကော ဝေမဟာနုဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၂၂၈၊ ၂၃၄။) အသောက၊ ဓမ္မသောကာဘိ- သေ ဘ-တို့လည်း ကြည့်။

(၂) တတော ရာဇကုမာရကော၊ ဓမ္မ သောကာဘိဓာနကော။ အကာ သံဝစ္ဆရံရဇ္ဇံ၊ ဇာတိယာ သော တိမာသိကော။ မဟာဝံသ၊ ၇၈။ ၄၂။

ဓမ္မသောကကာလ (ပု) [ဓမ္မသောက+ ကာလ] ဓမ္မသောကမင်း-ဖြစ်ရာအခါ- လက်ထက်၊ B.E ၂၁၈ - ၂၅၅။ ယထေဝ အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၁၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဟိ ဓမ္မသောကကာလေ ကရဝိကသကု- ဏော သမန္တာ အာဒါသဘိတ္တိသု အတ္တနော ဆာယံ ဒိသ္မာ သဗ္ဗဒိသာသု ကရဝိကသညိ ဟုတွာ မဓရံ ဂိရံ နိစ္ဆာရေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၈။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။)

ဓမ္မသောကပဟာရာဇဝိဟာရ(ပု) [ဓမ္မသောက +မဟာရာဇ+ဝိဟာရ]ဓမ္မသောကမင်းကြီး ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းအပ်သော ကျောင်း တိုက်။ ဓမ္မသောကမဟာရာဇ - ဝိဟာရေ ဝသတာ မယာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၅။

ဓမ္မသောကမာတု (ထိ၊ပု) [ဓမ္မသောက+ မာတု] ဓမ္မသောကမင်း၏ မိခင်။ (B.E. ၂၁၈-၂၅၅-တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ပါဠိလိပုတ်မြို့ တော်၌ နန်းတက်သော သိရိဓမ္မသောက မင်းကြီး၏ မိခင် ဓမ္မာမိဖုရား။ ယင်းသည် ပါဠိလိပုတ်မြို့တော်၌ ၂၈-နှစ် မင်းပြုသော ဗိန္ဒုသာရမင်း၏ မိဖုရား ၁၆-ယောက်တို့တွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး “အဂ္ဂမဟေသီ” ဖြစ်သည်။) ဓမ္မသောကမာတုယာ ဒေါဟဋ္ဌပုတ္တိကထာ စ မဇ္ဈိမသင်္ဂီတိယာ စူဠသိဟနာဒသတ္တဝဏ္ဏ- နာယ သိဟဋ္ဌဋ္ဌကထာယ ဝုတ္တာ။ မဟာဝံသ ဋီကာ။ ၁၂၈။ ဓမ္မာ (၁)လည်း ကြည့်။

ဓမ္မသောကရာဇ (ပု) [ဓမ္မသောက+ရာဇ] ဓမ္မသောကမင်း။ (ယင်းသည် ထီးနန်းစည်း စိမ့်အတွက် ညီအစ်ကို ၁၀၁ (၉၉)ယောက်တို့ နှင့်တကွ လူ သိန်းပေါင်းများစွာတို့ကို သုတ် သင်ကွပ်မျက်သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ ကာလိဂ်စစ်ပွဲ တခုတွင်ပင် လူ ၁-သိန်း ၅-သောင်းတို့ကို ချုပ်နှောင်အကျဉ်းချ၍ လူ ၁-သိန်းကို သတ် ဖြတ်ခဲ့လေသည်။ The Early History of India။)

ဓမ္မသောကရာဇာ ထေရဿဂုဏံ သုတွာ ဒဋ္ဌ၊ ကာမော တိက္ခတ္ထံ၊ ပဟိဏီ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂၊ ၁၇၄။)

ဓမ္မာသောကရာဇကောလ (ပု) [ဓမ္မာသောက-
ရာဇ + ကောလ] ဓမ္မာသောကမင်း၏ လက်
ထက်။ (ဓမ္မာသောကမင်း အုပ်စိုးချိန်အခါ။
ယင်းဓမ္မာသောကမင်းအုပ်စိုးချိန် အခါကား
B.E. ၂၁၈-မှ ၂၅၅-အတွင်း ဖြစ်၏။) သော
ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဓမ္မာသောကရာဇကော-
လေ ပါဠိလိပုတ္တေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ။ မ၊ဠ၊
၃။၁၉၀။

ဓမ္မာသောကာဘိသေက (ပု) [ဓမ္မာသောက+
အဘိသေက (=အဘိ + သိစ+က)] ဓမ္မာ-
သောကမင်းအား အဘိသိက်ရေစင်ဖြင့် သွန်း
လောင်း ပက်ဖျန်းခြင်း၊ ဓမ္မာသောကမင်း၏
အဘိသိက် အခမ်းအနားကို ပြရာအပိုင်း
အခန်း၊ ဓမ္မာသောကမင်းသည် သားတော်
မဟိန္ဒသတိုးသား ၁၄- နှစ်ရှိရာ B.E ၂၁၈-ခု
နှစ်တွင် အဘိသိက်သွန်းသည်။ ဒီပဝံသ၊ ၆။
၂၃-ကြည့်။ အဘိသိက်သွန်းလောင်းပြီး အဘိ
သိက်အာနုဘော်ကြောင့် ဇမ္ဗူဒိပ်မြေအပြင်၌
ပြိုင်ဖက်မရှိပဲ တယောက်တည်းသော မင်း
အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ အထက်ကောင်း
ကင် တယူဇနာ၊ မြေအောက် တယူဇနာ
ထိုးဖောက်၍ အာဏာစက် ပြန့်နှံ့သည်။
နေ့စဉ် အနုဝတတ်အိုင်မှ ရေ ၈-ထမ်း ၁၆-လုံး
ကို နတ်တို့ ပို့ဆက်ကြ၏။ ယင်း ၁၆-လုံးအနက်
၈-လုံးကို သံဃာတော်များအား လှူ၏။
၂-လုံးသောရေကို ပိဋက ၃-ပုံဆောင် ရဟန်း
တို့အား ပေးလှူ၏။ ၂-လုံးသော ရေကို
အသန္နိမိတ္တာ မိဖုရားကြီးအား ပေး၏။ ၂-လုံး
သောရေကို မောင်းမ ၁-သောင်း ၆-ထောင်
တို့အား ပေး၏။ ၂-လုံးသော ရေကို မင်း
တရားကိုယ်တိုင် သုံးဆောင်၏။ ဟိမဝန္တာ
တောင်မှ လွန်စွာ ကောင်းမွန် နူးညံ့သော
အရသာနှင့် ပြည့်စုံသော နာဂလတာ ကွမ်းရိုး
ဒန်ပူများ၊ ဆေးဖြင့် ထုံစိမထားသည့်
သျှစ်သျှားသီးများ၊ အနံ့အရသာနှင့် လွန်စွာ

ပြည့်စုံသော သရက်သီးမှည့်များ၊ ဆဒ္ဒန်အိုင်၌
ဖြစ်သော ချောမွေ့ ကောင်းမွန် ဆန်းကြယ်
သော အဆင်း ၅-မျိုးရှိ အဝတ်တန်ဆာများ၊
နတ်၌ဖြစ်သော သောက်ဖွယ်၊ စားဖွယ်များ
စသည်တို့ကို နတ်တို့ အခါမပြတ်ပို့ဆက်ကြကုန်
၏။ မင်းတရား၏ စဖိုအိမ်၌ မင်းကြီး၏ ဘုန်းကံ
ကြောင့် မင်းတရားစားတော်ခေါ်ရန်အတွက်
သားသမင်၊ ဝက်၊ ငှက်၊ သတ္တဝါများ အလို
အလျောက် လာရောက်သေကြကုန်၏။ ယင်း
အသေကောင်မှ အသားတို့ကို မင်းတရား၏
စားတော်ပွဲအတွက် စီရင်ကြရ၏။ မြတ်လေး
ပွင့်အလား နူးညံ့သိမ်မွေ့လှသော အပေါ်ရုံ
စုလျားကိုလည်း နတ်တို့ ပို့ဆက်ကြကုန်၏။
ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့အားသာ ထိုက်တန်သည့် မျက်
စဉ်းကိုလည်း နဂါးတို့ ပို့ဆက်ကြကုန်၏။
ကျေးငှက်တို့သည် မင်းကြီးနှင့် အခြွေအရံတို့
သုံးဆောင်ရန် သလေးစပါး လှည်း ၉-ထောင်
ကို ဆဒ္ဒန်အိုင်မှ နေ့စဉ် ဆောင်ယူပို့ဆက်ကြ
ကုန်၏။ ယင်း သလေးစပါးတို့ကို ကြွက်တို့
သည် ဆန်လုံး မပျက်စေပဲ ဖွဲနုဆန်ဖွဲကြမ်းတို့
ကိုခွါ၍ပေးကြကုန်၏။ ယင်းဆန်များဖြင့် မင်း
တရားသည် သံဃာတော်တို့အားလည်း လုပ်
ကျွေးစေ၏။ မောင်းမမိသံ ခြွေရံသင်းပင်း
တို့အားလည်း ပေးကမ်းချီးမြှောက်တော်မူ၏။
၎င်းပြင် ပျားကြီးပျားငယ်တို့သည် နန်းတော်
အနီး ပျားသလက်မပါပဲ စွဲလာကြကုန်၏။
တောနေမျောက်သတ္တဝါတို့သည်လည်း ပန်းပဲ
ဖိုတို့၌ ဝင်ပြီး တူ ပေ ကိုင်ကြ၍ တိုင်းပြည်သုံး
သံထည်ပစ္စည်းတို့ကို ပြုလုပ်ကုန်၏။ ကရဝိက်
ငှက်တို့သည်လည်း ချိုမြိန်စွာ နန်းတော်အနီး
မြည်တွန်လာကြကုန်၏။ ယင်းစသည်တို့ကား
ဓမ္မာသောကမင်းအဘိသိက်သွန်းအပြီး ဘုန်း

ကံကြောင့် ထူးဆန်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ မဟာဝံသ၊၅။၂၃-၃၅။ ဓမ္မာ-
သောကာဘိသေကော နိဋ္ဌိတော။ မဟာဝံ-
သ၊ ၅။၃၅။ အသောက၊ ဓမ္မာသောကနှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဓမ္မာဟဋ္ဌ (တိ) [ဓမ္မ+အာဟဋ္ဌ] တရားနှင့်အညီ
ဆောင်အပ်သော၊ တရားသဖြင့် - နိုင်ထက်
ကလူ မရှိသော အမှုဖြင့် - ဆောင်အပ်သော။
ဓမ္မာဟဋ္ဌ နာဂကုဉ္ဇရ၊ ဝိဓုရဿ ဟဒယာဘိ-
ပတ္တယေ (ဇာ၊၂။၂၇၅) တိ နာဂသေဋ္ဌ အဟံ
ဓမ္မေန သမေန အသာဟသိကကမ္မေန အာ-
ဟဋ္ဌ ဝိဓုရဿ ဟဒယံ အဘိပတ္တယာမိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၁၆၀။

ဓမ္မာဟတ (တိ) [ဓမ္မ+အာဟတ] တရားနှင့်
အညီ - ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ် - ညှဉ်းဆဲ - သတ်
ဖြတ် - အပ်သော။ ဓမ္မာဟတ နာဂကုဉ္ဇရ၊
ဝိဓုရဿ ဟဒယာဘိပတ္တယေ။ ဇာ၊၂။၂၇၅။
=ဓမ္မေန သမေန အသာဟသိက ကမ္မေန
အာဟဋ္ဌ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၆၀။

ဓမ္မိက (တိ) [ဓမ္မ+ဏိက။ (ဓာမိက-သံ၊ ဓမ္မိအ၊
ဓမ္မိက-ပြာ)] (၁) တရားရှိသော။ (၂) တ
ရား - နှင့် - ခွဲ - ယှဉ်သော။ (၃) (က) တရား
ကို ကျင့်တတ်သော။ (၄) တရားသို့အစဉ်
လိုက်၍ ကျင့်တတ်သော။ (၅) တရား-သ
ဖြင့်-နှင့်အညီ-ကျင့်တတ်သော။ (၆) တရား
၌ကြည်ညိုသော။ (၇) (က) ကုသိုလ်ကမ္မပထ
၁၀-ပါးတရားနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၈) လော-
ကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၉)
သူတပါးတို့၏ အကျိုး ပရဟိတလုပ်ငန်းကို
ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်တတ်သော။ (၁၀) အဂတိ
မလိုက်စားသော၊ သူ။ (၁၁) (က) တရား -
သဖြင့်-နှင့်အညီ - ဖြစ်သော - ရသော။ (၁၂)
တရားသဖြင့် ရောက်လာသော။ (၁၃) အပြစ်-
မရှိ-ကင်း-သော။ (၁၄) အကြောင်းတရားမှ
မကင်းသော အကျိုးအကြောင်း ဆက်စပ်

သော။ (၁၀) ဓာရား၏ဥစ္စာ၊ တရားပိုင်
ပစ္စည်း။ (၁၁) ဓမ္မိကထေရ်။ (၁၂) ဓမ္မိက
ရဟန်း။ (၁၃) ဓမ္မိကရသေ့။ (၁၄) ဓမ္မိက
ပုဏ္ဏား။ (၁၅) ဓမ္မိကတိဿမင်း။ (၁၆)
ဓမ္မိကသိတင်းသည်။ (၁၇) ဓမ္မိကနတ်။ (၁၈)
ဓမ္မိကရွှေသမင်။ (၁၉) ဓမ္မိကမြေခွေး။ (၂၀)
ဓမ္မိကကျီးငှက်။ (၂၁) ဓမ္မိကတောင်။

ဓမ္မိကော (ပု၊ပါ၊ဇ) - ဝိ၊၂။၃၇၃။ ဒီ၊၁။
ဂ၃။ ဒီ၊၂။၁၄။ ဒီ၊၃။၄၄။ အံ၊၁။၁၀၇။ အံ၊
၂။၁၃၂။ အဘိ၊က။၂၁၅။ ဓမ္မ၊၂။ လူတိ-
ဝုတ်။၂၀၅။ ထေရ၊၃၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၈။ စရိ-
ယာ။၄၀၀။ ဇာ၊၂။၄၆။ နေတ္တိ၊၁၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၀။ ကမ်၊၁၅၂။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၄။ လူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၅။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၉။ ဓမ္မိကံ(န၊ပါ၊ဇ) - ဝိ၊၄။၁၄၃။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇။ဝဇီရ၊၄၆၂။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ဓမ္မိကာ(ထိ၊
ပါ၊ဇ) - ဒီ၊၁။၂၁၉။ ဒီ၊၂။၆၃။ အံ၊၁။၇၅။ အံ၊
၂။၄၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၁၃၀။ ဓမ္မိကာ (ပု၊ပါ၊ဇ) - ဝိ၊၄။၂၀၅။ ဝိ၊
၅။၂၃၇။ ဒီ၊၂။၆၈။ ဒီ၊၃။၂၀၃။ မ၊၁။၃၉၇။
မ၊၂။၄၀၀။ အံ၊၂။၂၅၅။ အံ၊၃။၁၀၈။ ဇာ၊
၁။၃၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၄။ ဝဇီရ၊၅၆၁။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဓမ္မိကာနိ (န၊ပါ၊ဇ) -
ဝိ၊၅။၂၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ကမ်၊၁။၂၅၉။ ကမ်၊၁။

ဦး၎င်း၎င်းဝမ္ဗိက (အဘ) - အံ၊ ၂။ ၃၂။ မဉ္ဇ
 ၁။ ၁၃။ စရိယာဉ္ဇူ၊ ၆၆။ ဝမ္ဗိက (ဒု) - ဝိ၊ ၂။
 ၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄၃။ ဝိ၊ ၅။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၁။ ၈၀။ ဒီ၊ ၂။
 ၆၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂။ မဉ္ဇူ၊ ၆။ သံ၊ ၂။ ၂၀။ အံ၊
 ၁။ ၇၅။ အံ၊ ၂။ ၁၃၂။ အံ၊ ၃။ ၁၅၆။ မိလိန္ဒ။
 ၂၆၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။ ကံ၊ ၁။ ၃၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၂၁။ မဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ၄။
 ၃။ ၂၅။ ခုဒ္ဒကဉ္ဇူ၊ ၁၇၄။ ဓမ္မဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၄။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ ပေတဉ္ဇူ၊ ၂၄။ အပဉ္ဇူ၊
 ၁။ ၇။ စရိယာဉ္ဇူ၊ ၁၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇။ ဝဇီရ။
 ၅၄၅။ သာရတ္ထု၊ ၁။ ၂၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ ဝမ္ဗိက (ဒု၊
 ဗ) - ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။
 ၁။ ၂၀၄။ ဝမ္ဗိကေန (တ) - ဝိ၊ ၄။ ၁၇၅။
 ဒီ၊ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ ၂။ ၃၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၆။ ဓမ္မဉ္ဇူ၊
 ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ သံ၊ ၄။
 ၂။ ၃၇။ ဝမ္ဗိကယ - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၆၄။ ဝမ္ဗိကဟိ (တ) - အံ၊ ၁။ ၃၇။
 အံ၊ ၂။ ၃၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။
 စရိယာဉ္ဇူ၊ ၁၇၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ ဝမ္ဗိကဟိ -
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ဝမ္ဗိကနံ (စ) - ဝိ၊ ၅။
 ၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ ကံ၊ ၁။ ၂၅။ ဝဇီရ။ ၃၃၇။
 ကံ၊ ၁။ ၄။ ၁၇၇။ ဝမ္ဗိကဿ (ဆ) - ဒီ၊ ၂။
 ၁၁၇။ အံ၊ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၆၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ဝဇီရ။
 ၅၅၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇။ ဝမ္ဗိကယ - အံ၊ ၄။ ၁။
 ၄၄။ ဝမ္ဗိကနံ (ဆ) - ဇာ၊ ၂။ ၁၆။ မိလိန္ဒ။
 ၂၂၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ ကံ၊ ၁။ ၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
 ၂၀၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၂။
 ကံ၊ ၁။ ၄။ ၁၄၆။ ဝမ္ဗိက (သ) - ဝိ၊ ၂။ ၃၇။
 ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ ကံ၊ ၁။ ၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ ဝမ္ဗိကယ - ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။
 ဝမ္ဗိကသု (သ) - အံ၊ ၁။ ၃၇။

(၁) တရားရှိသော။ ဓမ္မော အဿ
 အတ္တိတိ ဝမ္ဗိကော။ မဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၃။ အံ၊ ၄။ ၂။

၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ ဒီ၊ ၄။
 ၃။ ၃၄။ ကံ၊ ၁။ ၄။ ၁၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ သံ၊
 ၄။ ၁။ ၂။ ၂၃၄။) (၂) တရား - နှင့် - နှင့် -
 ယှဉ်သော။ ဝမ္ဗိကတိ ဓမ္မယုတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၂။
 ၅၀။ ဓမ္မေ နိယုတ္တော ဝမ္ဗိကော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆။
 ဝမ္ဗိကောတိ ဓမ္မယုတ္တော သဗ္ဗသောဝ အဓမ္မံ
 ပဟာယ ဓမ္မေ ဌိတော။ မဉ္ဇူ၊ ၃။ ၁၇။ (-အံ၊
 ၄။ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ အံ၊ ၄။ ၁။
 ၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။)

(၃) (က) တရားကို ကျင့်တတ်သော။
 ဓမ္မံ စရတိတိ ဝမ္ဗိကော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ ဒီ၊ ၄။
 ၁။ ၂၆။ မဉ္ဇူ၊ ၃။ ၁၆။ မောဂ်၊ ၄။ ၂။ (၁)
 တရားသို့ အစဉ်လိုက်၍ ကျင့်တတ်သော။ ဓမ္မံ
 အနုဝတ္တတိတိ ဝမ္ဗိကော။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၄။
 (ဂ) တရား - သဖြင့် - နှင့်အညီ - ကျင့်တတ်
 သော။ ဓမ္မေန စရတိတိ ဝမ္ဗိကော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၂၂။ မဉ္ဇူ၊ ၃။ ၂။ ၁။ လူတိဝုတ်၊ ၄။ ၇။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ ဓမ္မေန
 စရတိ ပဝတ္တတိတိ ဝမ္ဗိကော။ ကစုဉ္ဇူ၊ ၃၅၀။
 ရူ၊ ၃၇။

(၄) တရား၌ ကြည်ညိုသော။ ဗုဒ္ဓေ
 ပသန္နော ဗုဒ္ဓိကော။ ဝေ ဝမ္ဗိကော။ ကစုဉ္ဇူ။
 ၃၅၁။ ရူ၊ ၃၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၄။ (၅) (က)
 ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါး တရားနှင့် ပြည့်စုံ
 သော။ (ခ) လောကုတ္တရာ ၉-ပါး တရားနှင့်
 ပြည့်စုံသော။ ဝမ္ဗိကောတိ စက္ကဝတ္တိ ဒသ-
 ကုသလကမ္မပထဝသေန ဝမ္ဗိကော၊ တထာ-
 ဂတော ပန နဝလောကုတ္တရာဓမ္မဝသေန။ အံ၊
 ၄။ ၂။ ၇၆။ ဝမ္ဗိကောတိ ဒသကုသလဓမ္မ-
 သမန္နာဂတော အဂတိမနဝိရဟိတော။ ဒီ၊
 ၄။ ၂။ ၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၆။)

(၆) သူတပါးတို့၏အကျိုး ပရဟိတလုပ်
 ငန်းကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်တတ်သော။ ပရ-
 ဟိတဓမ္မကရဏေန ဝါ ဝမ္ဗိကော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။

၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ (၇) အဂတိမလိက်စားသော၊သ္မ။
ဓမ္မိကောတိ စတ္တာရိ အဂတိဂမနာနိ ပဟာယ
ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။
(၅) သာဓက-လည်း ကြည့်။

(ဂ) (က) တရား-သဖြင့်-နှင့်အညီ-
ဖြစ်သော-ရသော။ ဓမ္မိကတိ....ဓမ္မေန သ-
မေန ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ဥပ္ပန္နာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဓမ္မေန
သမေန ဥပ္ပန္နာ ပစ္စယာ ဓမ္မိကာ နာမ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ (ခ) တရားသဖြင့် ရောက်
လာသော။ ဓမ္မတော အာဂတာတိ ဓမ္မိကာ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ (ဂ) အပြစ်-
မရှိ-ကင်း-သော။ ဓမ္မိကန္တိ အနဝဇ္ဇံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၄၃။

(၉) အကြောင်းတရားမှ မကင်းသော၊
အကျိုးအကြောင်း ဆက်စပ်သော။ ဓမ္မိကန္တိ
ဓမ္မတော အနပေတံ၊ အတ္တဓမ္မူပသံဟိတံ ဝါ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ဓမ္မိကေဟိတိ ဓမ္မတော အန-
ပေတေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ (၁၀) တရား၏
ဥစ္စာ၊ တရားပိုင်ပစ္စည်း။ ဗုဒ္ဓဿ သန္တကံ
ဗုဒ္ဓိကံ၊ ဧဝံ ဓမ္မိကံ။ ကစ္စည်း။၃၅၁။ ရူ၊၃၇၅။
နိတိ၊သုတ္တံ၊၇၆၄။

(၁၁) ဓမ္မိကထေရ်။ ဓမ္မိကတ္ထေရ-ကြည့်။
(၁၂) ဓမ္မိကရဟန်း။ တေန ခေါ ပန သမ-
ယေန အာယသ္မာ ဓမ္မိကော ဇာတိဘူမိယံ
အာဝါသိကော ဟောတိ။ အံ၊၂။၃၂၁။ (၁၃)
ဓမ္မိကရသေ့။ ဓမ္မိကတာပသ-ကြည့်။ (၁၄)
ဓမ္မိကပုဏ္ဏား။ ဟန္တ ကုတော န တံ ပြာဟူဏ
ဓမ္မိက အာဂစ္ဆသိ။ အံ၊၂။၃၂၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃။) (၁၅) ဓမ္မိကတိဿမင်း။ ဓမ္မိကတိဿ-
ရာဇ-ကြည့်။ (၁၆) ဓမ္မိကသီတင်းသည်။ ဓမ္မိ-
ကဿ ဥပါသကဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ ဓမ္မိကဥပါသက-
လည်း ကြည့်။

(၁၇) ဓမ္မိကနတ်။ အထ နေသံ အန္တရေ
ဧကော ဓမ္မိကော ဒေဝပုတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၆၃။ ဓမ္မိကဒေဝပုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (၁၈)
ဓမ္မိကရွှေသမင်။ ဓမ္မိကမိဂ-ကြည့်။ (၁၉)
ဓမ္မိကမြေခွေး။ “ဘန္တေ တံ ကော နာမော”တိ
ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မိကော နာမာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၅။
(၂၀) ဓမ္မိကကျီးငှက်။ ကော နာမ တံ သာ-
မိတိ သကုဏေဟိ ပုဋ္ဌော အဟံ ဓမ္မိကော
နာမာတိ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ (၂၁)
ဓမ္မိကတောင်။ ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ၊ ဓမ္မိ-
ကော နာမ ပဗ္ဗတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၈။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဓမ္မိကော နာမ
ပဗ္ဗတောတိ ဧဝံနာမကော ပဗ္ဗတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။၉၇။

ဓမ္မိကအနဝဇ္ဇဘာဝ (ပ) [ဓမ္မိကအနဝဇ္ဇ+ဘာဝ]
တရား-နှင့်-အား- လျော်သည်၏ အဖြစ်၊
အပြစ် မရှိသူ၏ အဖြစ်၊ အကျင့်ကောင်းခြင်း၊
အပြစ်မရှိခြင်း။ ဝါကုပ္ပတ္တိယာ ဓမ္မိကအနဝဇ္ဇ-
ဘာဝေါ ကောဒသမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။

ဓမ္မိကဥပါသက (ပ) [ဓမ္မိက+ဥပါသက] ဓမ္မိက
အမည်ရှိသော သီတင်းသည်။ ဓမ္မိကဥပါသကံ
အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အာဝု-
သော ဓမ္မိကဥပါသကော အတ္တနော ဓမ္မေ
ပတိဋ္ဌိတတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၇၂။)

ဓမ္မိကဥပါသကဝတ္ထု (န) [ဓမ္မိကဥပါသက+
ဝတ္ထု] ကွယ်လွန်ခါနီး သတိပဋ္ဌာန်သုတ်ကို နာ
ကြားရ၍ နတ်ပြည် ၆ ထပ်မှ နတ်ရထားများ
ဆိုက်လာရာ နောက်ဆုံး တုသိတာနတ်ရထား
ဖြင့် တုသိတာနတ်ပြည် ရောက်ရှိခံစားရသော
ဓမ္မိကသီတင်းသည်၏-အကြောင်းအရာ-ဖြစ်
စဉ်-ဖြစ်ရပ်-အဋ္ဌ၊ပုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မ-
ပဒပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၁-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈၃-၅။

ဓမ္မိကကသိဝဏိဇာဒိကမ္ပကာရီ (တိ) [ဓမ္မိက+ကသိဝဏိဇာဒိ+ကမ္ပ+ကရ+ဏီ] တရားနှင့်လျော်သော လယ်လုပ်၊ ကုန်သွယ်မှု အစရှိသော အမှုလုပ်ငန်းကို ပြုလုပ် - လေ့ရှိ - တတ် - သော။ သူ။ ဓမ္မစာရိတိ ဓမ္မိကကသိဝဏိဇာဒိကမ္ပကာရီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။

ဓမ္မိကကိစ္စ (န) [ဓမ္မိက+ကိစ္စ၊ တရားနှင့်လျော်သော-လုပ်ငန်း-တာဝန် - အမှုကိစ္စ။ ဓမ္မိက-ကိစ္စာနိ ကရောန္တော.... ပုရိသော ပစ္စာ နာနု တပုတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။

ဓမ္မိကတာပသ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) ဗာရာဏသီပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်းလက်ထက် တရားရှိသူအနေ ကောက်ကျစ်ဟန်ဆောင်သဖြင့် လူတို့က တရားရှိသော ရသေ့ဟု အသိအမှတ်ပြုခံရသော ရသေ့။ (၂) ကာလိင်္ဂတိုင်း ဒန္တပူရမြို့ နာဠိကေရမင်း လက်ထက် တရားစောင့်သော ဓမ္မိကရသေ့။ (၁) ပဏ္ဍိတော ဂဏသတ္တာ ဓမ္မိကဘာပသော အာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၈။ (၂) ဓမ္မိကတာပသော ဥယျာနေ ဝသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၂။

ဓမ္မိကတိဿရာဇ (ပု) [ဓမ္မိက+တိဿရာဇ] တရားစောင့်သော တိဿမင်း။ (ယင်းသည် B.E. ၄၀၇-၄၂၅-တွင် သီဟိုဠ်၌ နန်းတက်သော သဒ္ဓါတိဿမင်းဖြစ်၏။ D.P. သဒ္ဓါတိဿ ကြည့်။) သင်္ခဝဏ္ဏော သုဒ္ဓအဋ္ဌိကသင်္ခာဇောဝ ဥပဋ္ဌာတိဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတံ ဓမ္မိကတိဿရာဇာနံ ဩလောကေန္တဿ သာမဏေရဿ ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။

ဓမ္မိကတိဿမဟာရာဇကောလ (ပု) [ဓမ္မိကတိဿမဟာရာဇ + ကောလ] တရားစောင့်သော တိဿမင်းမြတ်ဖြစ်စဉ်-အချိန်-အခါ။ ဓမ္မိကတိဿမဟာရာဇကောလေ သတ္တဝသိကော သာမဏေရော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ အထက်ပုဒ် ဝိုက်ကွင်း အမှာစကားလည်းကြည့်။

ဓမ္မိ(မ္မိ)ကထာ (ထိ) [ဓမ္မိ+ကထာ။ ဓမ္မိကထာကား ဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။] တရားရှိသော စကား၊ တရားနှင့်ယှဉ်သော စကား၊ တရားစကား။ ပါဠိမုတ္တကာယာတိ သင်္ဂီတိ-အနာရုဋ္ဌာယ ဓမ္မိကထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ပုဗ္ဗေနိဝါသပဋိသံယုတ္တာ ဓမ္မိကထာ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊၂။၁။ (-အံ၊၂။၄၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။)

ဓမ္မိကထာကရဏ (န) [ဓမ္မိကထာ+ကရဏ] တရား-ရှိ - နှင့်ယှဉ် - အားလျော် - သော စကားကို ပြုခြင်း၊ တရားကောင်းကို ပြုခြင်း။ တေဿာတိ တေဿ ဓမ္မိကထာကရဏဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ “ဓမ္မိ” ကထံ ကရေယျာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ ဓမ္မိကထာကရဏံ ပရာမဋ္ဌံ “တေဿာ”တိ ပဒဿ အတ္ထောတိ အာဟ “တေဿ ဓမ္မိကထာကရဏဿာ”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

ဓမ္မိကထာသမယ (ပု) [ဓမ္မိကထာ+သမယ] တရားရှိသော စကားကို ဟောပြောအခါ။ သန္နိပတိတာနံ ကရဏီယဒ္ဓယသမယေသုဓမ္မိကထာသမယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။

ဓမ္မိကတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မိက+ထေရ။ (ဓာမီကတ္ထဝိရ-သံ)] ဓမ္မိကအမည်ရှိသော ထေရ်၊ တရားရှိသော ထေရ်။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မိကတ္ထေရံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။)

ဓမ္မိကတ္ထေရဝတ္ထု (န) [ဓမ္မိကတ္ထေရ+ဝတ္ထု။ (ဓာမီကတ္ထဝိရဝတ္ထု-သံ)] ဓမ္မိကမထေရ်၏-အကြောင်းအရာ - ဖြစ်စဉ် - ဖြစ်ရပ် - အဋ္ဌပ္ပုတ်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇-၉ ကြည့်။

ဓမ္မိကဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဓမ္မိက+ဒေဝပုတ္တ] ဓမ္မိကနတ်သား။ တဿ ပက္ကန္တကာလေ ဓမ္မိကဒေဝပုတ္တဿ ဝစနံ အနာဒိယန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။ (-၁၆၈။)

ဓမ္မိကပဋိသမ္ဘဝ (ပု) [ဓမ္မိက+ပဋိသမ္ဘဝ] တရား-
နှင့်-ယှဉ် - အားလျော် - သော ဝန်ခံခြင်း။
ဓမ္မိကပဋိသမ္ဘဝသု အသစ္စာပနေ ပန တေသံ
သန္တိကံ ဂန္ဓာ။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၁၄။ (-မ၊ ဌ၊ ၄။
၃၃။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။)

ဓမ္မိကပဗ္ဗတ (ပု) [ဓမ္မိက+ပဗ္ဗတ] ဓမ္မိကတောင်။
(ယင်းတောင်သည် ဟိမဝန္တာတောင်၏ အနီး
၌ တည်ရှိသည်။) ဓမ္မိကော နာမ ပဗ္ဗတောတိ
ဝေဇာမကော ပဗ္ဗတော။ တံ ပဗ္ဗတံ ဥပ-
နိဿယ အဘိညာယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ သမ-
ဏဓမ္မံ အကံသု။ တသ္မာ သမဏဓမ္မဿ နိဿယ
ဘူတတ္တာဓမ္မိကောတွေဝ ပါကဋ္ဌော အဟော-
သိ။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၉၇။ (-၁၄၄။)

ဓမ္မိကမိဂ (ပု) [ဓမ္မိက+မိဂ။ (ဓမ္မိကမ္မဂ-သံ)]
ဓမ္မိက ရွှေသမင်၊ တရား-ရှိ-ဟော ပြော
တတ်-သော- သမင်-ရွှေသမင်။ သုဝဏ္ဏ-
ဝဏ္ဏဿ ဓမ္မိကမိဂဿ ဓမ္မိ သောတုကာမာ
ဒေဝါတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၁၄။

ဓမ္မိကရက္ခ (ပု) [ဓမ္မိက+ရက္ခ။ (ဓမ္မိကရက္ခ-
သံ)] တရား-နှင့်-ယှဉ်- အားလျော်-သော
အစောင့်အရှောက်။ ဓမ္မိကရက္ခံ ယာစန္ဒေန
အတိတံ အနာဂတံ ဝါ အာရဗ္ဘ ဩဒိဿ
အာစိက္ခိတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၃။

ဓမ္မိကရာဇ (ပု) [ဓမ္မိက+ရာဇ] တရား-ရှိ-
စောင့် - ကျင့်-သောမင်း။ ရာဇိသယောတိ
ဣသိသဒိဿ ဓမ္မိကရာဇာနော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၈၉။ ဓမ္မိကရာဇာ (ပ၊ ဇ)
- ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဓမ္မိကရာဇာနော (ပ၊ ဗ)
- ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၁။ ဓမ္မိကရာဇာနံ-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၁၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၆၆။ ဓမ္မိကရာဇူဟိ (တ၊ ဗ)-
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၁။ ဓမ္မိကရာဇူနံ (ဆ၊ ဗ)-ဇာ၊ ဌ၊
၇။ ၂၇၃။

ဓမ္မိကလာဘ (ပု) [ဓမ္မိက+လာဘ] တရား-
သဖြင့် - တရားနှင့်အညီ - ရအပ်သော ဥစ္စာ၊
ဓမ္မိကလာဘ်။ မနုဿာနံ ပန ပုညတော
ဒဟရသာမဏေရာနဉ္စ ဓမ္မိကလာဘတော
ပရိဟာနိ မာ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၂။

ဓမ္မိကဝံသ (ပု) [ဓမ္မိက+ဝံသ] တရား-စောင့်-
နှင့်-ယှဉ်-ရှိ-သော အမျိုးအနွယ်။ ဓမ္မိကဝံ-
သေတိ ဟိ သာဒိဝိရတိယာ ဓမ္မိကေ ဝံသေ
ဓမ္မိကာယ ပဝေဏိယံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။

ဓမ္မိကဝဂ္ဂ (ပု) [ဓမ္မိက+ဝဂ္ဂ] ဓမ္မိကဝဂ်၊ (ယင်း
ဝဂ်သည် အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ဆက္ကနိပါတ်ပါဠိ
ပဌမပဏ္ဏာသကတွင် ၅-ခုမြောက် ဝဂ်-ဖြစ်၏။
ယင်းဝဂ်၌ နာဂသုတ်၊ မိဂသာလသုတ်-အစရှိ
သော သုတ်ပေါင်း ၁၂-သုတ်ပါရှိ၏။) ဓမ္မိက-
ဝဂ္ဂေါ ပဉ္စမော။ အံ၊ ၂။ ၃၂၈။

ဓမ္မိကဝဏီဇကမ္မ (န) [ဓမ္မိကဝဏီဇ+ကမ္မ] တရား-
သဖြင့် - နှင့်အညီ - ကုန်သွယ်မှု၊
တရားနှင့်ယှဉ်သော ရောင်းဝယ်မှု။ ဝဏီဇာယ
ဝါတိ ဓမ္မိကဝဏီဇကမ္မေန ဝါ။ မဟာနိ၊ ဌ။
၃၁၀။

ဓမ္မိကဝဏီဇာ (ထိ) [ဓမ္မိက+ဝဏီဇာ] တရား-
သဖြင့် - နှင့်အညီ - ကုန်သွယ်ခြင်း - ရောင်း
ဝယ်ခြင်း။ သတ္တဝဏီဇာ သတ္တဝဏီဇာ ဝိသ-
ဝဏီဇာ မံသဝဏီဇာ သုရာဝဏီဇာတိ ဣမာ
ပဉ္စ အဓမ္မဝဏီဇာ ဝဇ္ဇေတွာ အဝသေသာ
ဓမ္မိကဝဏီဇာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။

ဓမ္မိကဝါဒ (ပု) [ဓမ္မိက+ဝါဒ] တရား-ရှိ-နှင့်
လျော် - သော - အယူ - ဝါဒ၊ ဓမ္မိကဝါဒ။
ဝါဒါနုပါတာတိ ဓမ္မိကဝါဒေ သန္ဓယမာနာ
အဓမ္မိကဝါဒါနုပါတာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။

ဓမ္မိကဝါယသဇာတက (န) [ဓမ္မိကဝါယသ+ဇာ-
တက] ဓမ္မိကဝါယသဇာတ်၊ တရားမရှိပဲတရား
ရှိဟန်ဆောင်သော ကျီးကန်း၏ ဖြစ်စဉ်ဖြစ်
ရပ်ကို ပြဆိုရာဇာတ်။ (လက်ရှိ ဇာတကပါဠိ၊

အဋ္ဌကထာတို့၌ ဓမ္မဇေတကကဟု ရှိနေ၏။) ယထာ စ ဓမ္မကဝါယသဇာတကေ သကုဏေဟိ ပုဋ္ဌော ဝါယသော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဇာ၊ ၁။၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂-၄-လည်း ကြည့်။

ဓမ္မကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဓမ္မက+ဝိနိစ္ဆယ] တရားနှင့် အညီ ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ အသာဟသန္တိ ဓမ္မက-ဝိနိစ္ဆယေ ဌိတတ္တာယေဝ သာဟသိကကိရိယာယ ဝိရဟိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

ဓမ္မကသည (တိ) [ဓမ္မက+သည။ထိ-၌-သညာ။ (ဓာမိကသဗ္ဗ-သံ)] တရားရှိ၏ဟု အမှတ် သညာရှိသော၊ သူ။ ဓမ္မကေ ဓမ္မကသညာ ပဋိဗာဟတိ။ ဝိ၊၂။၃၇၈။

ဓမ္မကသညိတာ (ထိ) [ဓမ္မကသညိ+တာ] တရား ရှိ၏ဟု အမှတ်သညာရှိ-သူ၏အဖြစ်-ခြင်း။ စိဝရဝိဘင်္ဂဿ ဓမ္မကတာ၊ ဓမ္မကသညိတာ။ ကခါ။၃၂၅။

ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဓမ္မက+သမဏ-ဗြာဟ္မဏ] တရား-စောင့်-ရှိ-သော ရဟန်း၊ ပုဏ္ဏား။ ဘာရိယံ ဒါရုဏံ မာတာပိတုနံ ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏာနဉ္စ ဥပရိ အပရာဓံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။

ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏာ(ပ၊ဗ)-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀၊၂၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၀၈။ ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏေဟိ (တ၊ဗ)-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀၊၄၄၂။ ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏာနံ (စ၊ဗ)-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၉။ ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏာနံ(ဆ၊ဗ)-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၊၁၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၅။ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏေသု(သ၊ဗ) -ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၀။

ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏပဋ္ဌာန(န၊ထိ) [ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏ+ဥပဋ္ဌာန]တရား-စောင့်-ရှိ-သော ရဟန်း ပုဏ္ဏားကို-ဆည်းကပ်-လုပ်ကျွေး-ခြင်း။ သော ဟိ ဂိဟိနံ....သိလေသု

မာတာပိတုပဋ္ဌာနေ ဓမ္မကသမဏဗြာဟ္မဏ-ပဋ္ဌာနေတိ ဝေမာဒီသု ကလျာဏဓမ္မေသု နိယောဇနေန ဗဟူပကာရော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။

ဓမ္မကသလာကဂ္ဂါဟ (ပု) [ဓမ္မက+သလာက-ဂ္ဂါဟ] တရား-သဖြင့်-နှင့်အညီ-စာရေးတံ မကို ယူစေခြင်း။ ဓမ္မကသလာကဂ္ဂါဟေသု အယမေဝတ္ထော ပရိဝတ္ထေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။

ဓမ္မကသာခါ (ထိ) [ဓမ္မကာ+သာခါ] တရားနှင့် ညီသော-အချက် - အလက်။ ပုရိမေသု စ တီသု ဝေဒေသု တေဟေဝ ဓမ္မကသာခါယော အပနေတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆။

ဓမ္မကသိလာမေဃ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓမ္မက-သိလာမေဃ ဘွဲ့၊ ဓမ္မကသိလာမေဃတံဆိပ်။ (ယင်းသည် B.E. ၁၃၅၅-၁၃၅၉-တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နန်းတက်သော မင်းကျင့် တရားနှင့် ပြည့်စုံသော ကုသိုလ်ကောင်းမှု များစွာတို့ကို ပြုခဲ့သော တတိယ မဟိန္ဒမင်း ၏ ဘွဲ့ဖြစ်လေသည်။) သော ဓမ္မကသိလာ-မေဃော၊ ဣစ္စာသိ ဓရဏိတလေ။ မဟာဝံသ၊ ၄၇။၃၉။ D.P. လည်း ကြည့်။

ဓမ္မကသုခ (န) [ဓမ္မက+သုခ။ (ဓမ္မအသုဟ၊ ဓမ္မကသုဟ-ပြာ)] တရားနှင့်ညီသော ချမ်းသာ၊ အပြစ်မရှိသော ချမ်းသာ။ ဓမ္မကသုခံ နာမ အနဝဇ္ဇသုခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀။

ဓမ္မကသုခါပရိစ္စာဂ (ပု၊) [ဓမ္မကသုခ+အပရိ-စ္စာဂ] တရားနှင့်ညီသော ချမ်းသာကို မစွန့်ခြင်း။ ဓမ္မကသုခါပရိစ္စာဂေါ စ ဒီပိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။

ဓမ္မကသုခါပရိစ္စာဂနိမိတ္တ (တိ) [ဓမ္မကသုခါပရိ-စ္စာဂ+နိမိတ္တ] တရားနှင့်ညီသော ချမ်းသာကို မစွန့်ခြင်းဟူသော အကြောင်း ရှိသော။

(တရားသဖြင့် ရအပ်သော လာဘ်လာဘကို စွဲ၍ဖြစ်သော အပြစ်မရှိသော ချမ်းသာသုခကို မစွန့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းရှိသော။ မအူ၊ ပါရာ၊ ဌ၊ သျှ။) ပုရိမေန ဓမ္မိကသုခါပရိစ္စာဂနိမိတ္တံ ဖာသုဝိဟာရံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၉၆။

ဓမ္မိကသုခါပရိစ္စာဂဟေတုက (တိ) [ဓမ္မိကသုခါပရိစ္စာဂ+ဟေတုက] အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ ဓမ္မိကသုခါပရိစ္စာဂဟေတုကော ဖာသုဝိဟာရော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။

ဓမ္မိကသုတ္တ (န) [ဓမ္မိက + သုတ္တ] ဓမ္မိကသုတ်၊ (က) အာဂန္တုရဟန်းတို့ကို ဆဲရေး တိုင်းထွာညှဉ်းဆဲသဖြင့် ဇာတိဘူမိအရပ်ကျောင်း ၇-ကျောင်းမှ အနှင်ထုတ်ခံရသော ဓမ္မိကရဟန်း၏ အကြောင်းအရာကို ပြဆိုရာသုတ်။ (ခ) သရဏကို သီလနှင့် ပြည့်စုံသော ပိဋက ၃-ပုံဆောင် အနာဂါမိ ဓမ္မိကသီတင်းသည်က အဂါရိယပဋိပဒါနှင့် အနဂါရိယ ပဋိပဒါကို ဘုရားရှင်အား မေးလျှောက်သဖြင့် ယင်းပဋိပဒါတို့ကို ဓမ္မိကဥပါသကာအား ဟောပြောသုတ်။ (က) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတ်၊ ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၂။ (ခ) ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ သုတ္တနိပါတ်၊ ပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၄-သုတ်။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၅။ ဝေ မေ သုတန္တိ ဓမ္မိကသုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။

ဓမ္မိကသုတ္တဝရ (ပု) [ဓမ္မိကသုတ္တ+ဝရ] မြတ်သော ဓမ္မိကသုတ်၊ ဓမ္မိကသုတ်မြတ်။ ဓမ္မိကသုတ္တဝရော သုဝိဘက္ခော။ သုတ္တနိ၊ ၄၅၂။

ဓမ္မိကာရက္ခ (ထိ၊ ပု) [ဓမ္မိက+အာရက္ခ] တရားနှင့် -ယှဉ် - ညီ - သော အစောင့်အရှောက်။ ဓမ္မိကာရက္ခာ အမှောက် အာယတ္တာ ဟေတု။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄။ ဟန္တ နံ ပုတ္တကာနံ ပရိတ္တာဏတ္တာယ ဓမ္မိကာရက္ခံ ယာစာမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၁။

ဓမ္မိဒ္ဓိ (ထိ) [ဓမ္မ+ဣဒ္ဓိ] တရားဟူသော ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံသော တရား။ ဒွေမာ ဘိက္ခုဝေ ဣဒ္ဓိယော။ ကတမာ ဒွေ၊ အာမိသိဒ္ဓိ စ ဓမ္မိဒ္ဓိ စ။ အံ၊ ၁။ ၉၂။ ဓမ္မောပိ ဣဇ္ဈနကသမိဇ္ဈနကဝသေန ဓမ္မိဒ္ဓိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။

ဓမ္မိယ (ပု) [ဓမ္မ+ဣယ။ (ဓမ္မိအ၊ ဓမ္မိဂ-ပြာ)] (၁) ဓမ္မိယထေရ်။ (ယင်း ထေရ်သည် အဘိဓမ္မာပိဋကကို မကွယ်မပျောက်အောင် ဆောင်ခဲ့ကြသော မထေရ်တို့၏ အနွယ်အဆက်တွင် ဓမ္မသေနာပတိ အရှင်သာရိပုတြာမှ ထောက် ၁၂-ပါးမြောက် အဘိဓမ္မာဆောင်မထေရ်မြတ် ဖြစ်လေသည်။ B.E. ၂၃၅-ပတ်ဝန်းကျင် လောက်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ မဇ္ဈိမဒေသ၌ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် မထေရ်ဖြစ်လေသည်။) (တိ) (၂) တရား - ရှိသော - နှင့်ယှဉ်သော - အားလျော်သော (ဆွမ်းစသည်)။ (၁) ဓမ္မိယော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။ (တိ) (၂) ဓမ္မိယော (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၄) တိ ဘိက္ခာစရိယာဒီဟိ ဥပ္ပန္နော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂။ ယဿ ဓမ္မတော အနပေတာ ဓမ္မိယာတိ ဣဓ “ဓမ္မိကာ” တိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဓမ္မိယကမ္မ (န) [ဓမ္မိယ+ကမ္မ] တရား-ရှိသော-နှင့်ယှဉ်သော - အားလျော်သော - အမှု။ တထာ ဓမ္မိယကမ္မံ ကရေန္တံ တံ ဣမသ္မိံ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ ကော နာမန ပမောစေဟိတိ ဝဒေယျ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၂၂၅။

ဓမ္မိယပရိဘောဂ (ပု) [ဓမ္မိယ+ပရိဘောဂ] တရားအားလျော်သော သုံးဆောင်ခြင်း။ ဓမ္မိယပရိဘောဂေါ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၈။

ဓမ္မိယလာဘ (ပု) [ဓမ္မိယ+လာဘ] ဓမ္မိယလာဘ်၊ တရားသဖြင့် ရအပ်သောလာဘ်။ မမ မာတရာ ဥပါသိကာယ ဒိန္နော ဓမ္မိယလာဘော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၀။

ဓမ္မိယာယမာန (တိ) [ဓမ္မိယ+အာယံမာန]
တရား- အားလျော်- ခွံယှဉ်-သော ကိစ္စကို
ပြုသော။ ဓမ္မိယာယမာနေ ပန သမ္မောဒိကာ-
ယ ဝတ္ထမာနာယ အာသန္နန္တရိကာယ နိသိဒ္ဓိ-
တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၂။ အဓမ္မိယာယမာန-လည်း
ကြည့်။

ဓမ္မိယရ (တိ) [ဓမ္မ+ဣဿရ။ (ဓမ္မေရုရ-သံ၊
ဓမ္မိသရ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] တရားကို အစိုးရသော၊
တရားကြောင့် သတ္တလောကကို အစိုးရသော။
ဘဂဝါ ဓမ္မိယရော ဓမ္မရာဇာ ဒေသနာ-
ဝိလာသပ္ပတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၇။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။

ဓမ္မိယရော(ပါဠိ)— သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၉၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆၊ ၂၇၂။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။ အနုဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။
ဓမ္မိယရေန—ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၉၂။ ဝဇီရ၊ ၄၄၄။ ဓမ္မိယရဿ (ဆ၊ ဇ) —
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၈၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇။
ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၇။ ဝဇီရ၊ ၁၄၆။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃။

ဓမ္မိယရိယတာ (ထိ) [ဓမ္မိယရိယ+တာ] တရား
ကို အစိုးရခြင်း ရှိသူ၏အဖြစ်။ တဿာ
သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ အတ္တနော ဒေသနာဝိလာသံ
ဓမ္မိယရိယတံ....ဝိဘဇိတွာ ဒေသေသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၅၅။

ဓမ္မိ (တိ) [ဓမ္မ+ဤ] တရား - ရှိသော - နှင့်
ယှဉ်သော-အားလျော်သော။ လဘေယျာမ
ဘဂဝတော သမ္မုခါဓမ္မိကထံ သဝနာယ။
မ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဓမ္မိ စ နေသံ ကထာ ပဝတ္တိနိ
ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဓမ္မိ (ဒီ၊ ၂။ ၁) တိ ဓမ္မ-
သံယုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ ဓမ္မုပသဉ္စိတတ္တာ
ဓမ္မတော အနပေတာတိ ဓမ္မိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။

ဓမ္မေန ယုတ္တာ၊ ဓမ္မဿ ဝါ ပတိရူပိတိ ဓမ္မိ။
သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၈။

ဓမ္မိ (ပါဠိ) — မ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဥဒါန၊ ၈၉၊
၁၁၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၁၆၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဓမ္မိ (ဒု၊ ဇ) — ဝိ၊ ၁။ ၂၈။ ဝိ၊ ၄။
၄၇၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ ဓမ္မုဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၂။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၇၊ ၁၃၇။ ဓမ္မိယာ (ထိ၊ တ၊ ဇ) — ဒီ၊
၂။ ၉၂။ သံ၊ ၂။ ၇၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၊ ၄၉။

ဓမ္မုက္ကာ (ထိ) [ဓမ္မ+ဥက္ကာ] တရားဟူသော-
မီးရှူး - မီးတိုင်။ ဌာပယိတွာန ဓမ္မုက္ကာ ပစ္ဆိမံ
ဇနဗောဓနံ။ အပ၊ ၂။ ၃၈၁။ ဓမ္မုက္ကာ ဓာရ-
ယိတွာ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၁၆။

ဓမ္မုတ္တမ (ပု) [ဓမ္မ+ဥတ္တမ။ (ဓမ္မောတ္တမ-သံ)]
မြတ်သောတရား။ (မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊
နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ်အားဖြင့် ၁၀-ပါးသော
တရား။) တထာ ဓမ္မုတ္တမဉ္စေဝ၊ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။

ဓမ္မုတ္တရိက (ယ) (ပု) [ဓမ္မုတ္တရ+ဣက (ဣယ)]
(ဓမ္မောတ္တရိယ-သံ)။ ဓမ္မုတ္တရိက(ယ) မည်
သောဂိုဏ်း။ (ယင်းဂိုဏ်းသည် B.E. ၁၀၀-
တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ဝဇီပုတ္တကသံသဂိုဏ်းမှ
ခွဲထွက်ခဲ့သော ဒုတိယမြောက် ဂိုဏ်းဖြစ်
သည်။ ဓမ္မုတ္တရအမည်ရှိသော ရဟန်း စတင်
တည်ထောင်သော ဂိုဏ်း ဖြစ်သောကြောင့်
ဓမ္မုတ္တရိက (ယ) ဂိုဏ်း မည်၏။ ယင်း
ဂိုဏ်းသားတို့သည် အတ္တဝါဒီတို့ ဖြစ်ကုန်၏။
သီဟိုဠ်ဘာသာရေး မဟာယာနအာဒိပတ်။
၆၀။ ဓမ္မုတ္တရိကာဘဒ္ဒယာနိကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၀၈။ ဓမ္မုတ္တရိယာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။
(-ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၈၅။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၁၈။ မဟာ
ဝံသ၊ ၉။ (သီဟိုဠ်မှ) ၁၁၄။) D.P. လည်း
ကြည့်။ D.P. ၌ ဓမ္မုတ္တရာ၊ ဓမ္မုတ္တရိကာ၊
ဓမ္မုတ္တရိယာ-ဟု ပုဒ်တည်သည်။ ဒီပဝံသဋီကာ
၌ ရှေးကရှိခဲ့သော ပါဠိအတိုင်း ဓမ္မန္တရိက-
ဟု ဆို၏။ ဓမ္မန္တရိကဘဒ္ဒကာတိ ဓမ္မန္တရိက-

ဘိက္ခု ၈၊ ဘဒ္ဒကဘိက္ခု ၈။ မဟာဝံသေ ပန ဓမ္မတ္တရိကာ ဘဒြယာနိကာတိ ဝုတ္တံ။ ဒီပဝံသ၊ ဇီ။ လက်ရေးမူ။ ၁၉၇။

ဓမ္မဒွေသ (ပု) [ဓမ္မ+ဥဒ္ဒေသ] ညွှန်ပြအပ်သော တရား။ စတ္တာရော ဓမ္မဒွေသ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ။ မ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဓမ္မဒွေသ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ (မ၊ ၂။ ၂၅၆) တိ ဓမ္မနိဒ္ဒေသ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ။ မ၊ ၁၃။ ၂၁။ တေသု ဥဒ္ဒေသဝါရဿ ပုစ္ဆာ သမယနိဒ္ဒေသော ဓမ္မဒွေသော အပ္ပနာတိ စတ္တာရော ပရိစ္ဆေဒါ။... ဖဿော ဟောတိ။ ပ။ အဝိက္ခေပေါ ဟောတိတိ အယံ ဓမ္မဒွေသော နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။ ယသ္မာ ဝါ ယေ ဓမ္မာ ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗဋ္ဌေန “ဥဒ္ဒေသ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ တေဝ ဓမ္မာ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗဋ္ဌေန နိဒ္ဒေသတိ “ဓမ္မနိဒ္ဒေသ ဥဒ္ဒိဋ္ဌာ” တိ အတ္ထော ဝုတ္တော။ မ၊ ၁၃။ ၁၄၄။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂။ မ၊ ၁၃။ ၁၁၇။ ၁၁၇။ မ၊ ၁၃။ ၁၄၇။ အနု၊ ၁၃။ ၇။)

ဓမ္မဒွေစွ (န) [ဓမ္မ+ဥဒ္ဒေစွ] (က) ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရားကြောင့် ပျံ့လွင့်ခြင်း။ (ခ) ဩဘာသ၊ ပီတိ-စသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း တရားဟူသော အားကြီးသော အကြောင်းရှိသော ပျံ့လွင့်ခြင်း။ (ဂ) အရောင်အလင်း စသည်တို့၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တရားဟုဖြစ်သော ပျံ့လွင့်ခြင်း။ (ဃ) မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တရားတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်း။ (င) သမထ ဝိပဿနာတရားတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်း။

(က) ဓမ္မဒွေစွဝိဂ္ဂဟိတံ မာနသံ ဟောတိတိ ဧတေ မန္တပညာနံ ဝိပဿကာနံ ဥပက္ကိလေသဝတ္ထုတ္တာ ဝိပဿနပုပ္ဖိလေသသညိတေသု ဩဘာသဒီသု ဒေသု ဓမ္မေသု ဘန္တတာဝသေန ဥဒ္ဒေသဟဂတစိတ္တုပ္ပတ္တိယာ ဝိက္ခေပသင်္ခါတံ ဥဒ္ဒေသံ ဓမ္မဒွေစွ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ (- ၁၉၅။) (ခ) “ဣမာနိ နိဿာယ အဒ္ဓါ မဂ္ဂပုဗ္ဗေတ ဖလပုတ္တော အဟ” န္တိ ပဝတ္တံ အဓိမာနော ဓမ္မဒွေစွ ဓမ္မပုပ္ဖိယယော ဝိက္ခေ

ပေါ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ (ဂ) ဩဘာသဒီသု “အရိယဓမ္မော” တိ ပဝတ္တံ ဥဒ္ဒေသံ ဝိက္ခေပေါ ဓမ္မဒွေစွ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၇။ (ဃ) ဧတေ ဟိ စတုတ္ထမဂ္ဂဝိသုဇ္ဇနေ ယထာဝုတ္တမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနဓမ္မာ ဓမ္မော။ တတ္ထ ဥဒ္ဒေသံ အဓိဂတ မဂ္ဂါဒိကော ဟ’ မသ္မိတိ အမဂ္ဂါဒီသု ဝိက္ခေပေ ဓမ္မဒွေစွ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၈။ (င) ဓမ္မဒွေစွဝိဂ္ဂဟိတ-ကြည့်။

ဓမ္မဒွေစွကုသလ (တိ) [ဓမ္မဒွေစွ+ကုသလ] ဓမ္မဒွေစွ၌ လိမ္မာသော၊ ဓမ္မဒွေစွကို သဘောအားလျော်စွာ ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဖြင့် လိမ္မာသော၊ သူ။ ဓမ္မဒွေစွကုသလော ဟောတိ (ပဋိသံ၊ ၂။ ၉၃) - တိ သော ပညာယ ပရိဝိတဒသဋ္ဌာနော ယောဂါဝစရော ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ ဓမ္မဒွေစွဿ ယထာသဘာဝပဋိဝေဓေန ဆေကော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ ဓမ္မဒွေစွဿ သမဂ္ဂ (အမဂ္ဂ) ဘာဝဇာနနေ ဓမ္မဒွေစွကုသလော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၄။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၉။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၄။ ၄၀၃ ၌ အမဂ္ဂဘာဝဇာနနေ-ဟု ပါဌ်မှန်ရှိရမည်။ သမဂ္ဂကား ပါဌ်ပျက် ဟု ဆို၏။)

ဓမ္မဒွေစွပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဓမ္မဒွေစွ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဓမ္မဒွေစွလျှင် ရွှေသွားရှိသော (မဂ်)။ ပဌမဿ အရိယမဂ္ဂဿ ဓမ္မဒွေစွပုဗ္ဗင်္ဂမော မဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။

ဓမ္မဒွေစွဝိဂ္ဂဟ (ပု) [ဓမ္မဒွေစွ+ဝိဂ္ဂဟ] ဓမ္မဒွေစွဖြင့် ဖောက်ပြန်စွာယူခြင်း။ ဓမ္မဒွေစွဝိဂ္ဂဟံ ပတုာ ဝါ အပ္ပတုာ ဝါ... အရဟတော အရဟတ္တပ္ပတ္တိ ဣတရဧကေကမဂ္ဂပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။ (- မ၊ ၁၃။ ၁၁၇။)

ဓမ္မဒွေစွဝိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဓမ္မဒွေစွ+ဝိဂ္ဂဟိတ] (က) သမထဝိပဿနာ တရားတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်းသည် အထူးအားဖြင့် ယူအပ်သော။ (ခ) ဓမ္မဒွေစွသည် - ဖောက်ပြန်စွာယူ-ဆန့်ကျင်-ခြင်း

သို့ ရောက်စေ-အပ်သော။ (က) ဓမ္မဒ္ဓစ္စ-
ဝိဂ္ဂဟိတ (အံ၊ ၁။ ၄၇၅) နှိ သမထဝိပဿနာ-
ဓမ္မေသု ဒသဝိပဿနပက္ကိလေသသင်္ခါတေန
ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတံ၊ သုဂ္ဂဟိတန္တိ အတ္ထော။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၆။ (ခ) တေန ဓမ္မဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂ-
ဟိတံ ဝိရူပဂ္ဂဟိတံ ဝိရောဓမာပါဒိတံ မာနသံ
စိတ္တံ ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတံ မာနသံ ဟောတိ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇။ (-ပဋိသံ၊ ၂၈၃၊ ၂၉၁။)

ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသ (န) [ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတ+
မာနသ] ဓမ္မဒ္ဓစ္စသည်-ဖောက်ပြန်စွာယူအပ်
-ဖြစ်စေအပ်-သော စိတ်။ ကထံ ဓမ္မဒ္ဓစ္စ-
ဝိဂ္ဂဟိတမာနသံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၉။
ဩဘာသာဒိသု “အရိယဓမ္မော” တိ ပဝတ္တံ
ဥဒ္ဓစ္စံ ဝိက္ခေပေါ ဓမ္မဒ္ဓစ္စံ၊ တေန ဓမ္မဒ္ဓစ္စေန
ဝိပဿနာဝိထိတော ဥက္ကမနေန (ဥဂ္ဂမနေန)
ဝိရူပံ ဂဟိတံ ပဝတ္တိတံ မာနသံ ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂ-
ဟိတမာနသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၂၇။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၄၄။

ဓမ္မပဋ္ဌာယက (တိ) [ဓမ္မ+ဥပဋ္ဌာယက။ ထိ-၌-
ဥပဋ္ဌာယိကာ] တရားကို-လုပ်ကျွေး-ဆည်း
ကပ်-တတ်သောသူ။ သာ ပန ဒေဝီ ပဏ္ဍိ-
တာ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာယိကာ ဓမ္မပဋ္ဌာယိကာ။ သံ၊
၄။ ၁။ ၂၉။

ဓမ္မ(ဗျူ)ပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပတ္ထဒ္ဓ] (က) စတုတ္ထ
ဈာန်တရားသည်- ထောက်ပံ့-ခိုင်မာ-စေ
အပ်သော။ (ခ) ကာမာဝစရတရားသည်-
ထောက်ပံ့ - ခိုင်မာ - စေအပ်သော။ (ဂ)
လောကုတ္တရာတရားသည်-ထောက်ပံ့-ခိုင်မာ
-စေအပ်သော။ (က) မံသစက္ခု ဓမ္မပတ္ထဒ္ဓံ
ဒိဗ္ဗစက္ခု ဟောတိတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၉၀။
(-၂၀၁။) တတ္ထ ယေသံ စတုတ္ထဇ္ဈာနဓမ္မ-
ပတ္ထဒ္ဓံ မံသစက္ခုမေဝ ဒိဗ္ဗစက္ခု နာမ ဟော-
တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၃။ (ခ) (ဂ) ဒိဗ္ဗစက္ခု
ဓမ္မပတ္ထဒ္ဓ (အဘိ၊ က။ ၁၉၁) နှိ ကာမာဝစရ-
ဓမ္မေန ဥပတ္ထဒ္ဓိတံ ဟုတွာ၊ ပုန ဓမ္မပတ္ထဒ္ဓိန္တိ

လောကုတ္တရာဓမ္မေန ဥပတ္ထဒ္ဓံ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၁၇၄။ (-မူလဒီ၊ ၃။ ၇၆။)

ဓမ္မပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပတ္ထဒ္ဓ] အထက်ပုဒ်
နက်-ကြည့်။ ယေန တိဏိ စက္ခုနိ ဓမ္မ-
ပတ္ထဒ္ဓေန စက္ခုန္တရဘာဝံ ဝဒတော ဘဝေယျ။
မူလဒီ၊ ၃။ ၇၆။

ဓမ္မ (ဗျူ) ပပရိက္ခာ (ထိ) [ဓမ္မ+ဥပပရိက္ခာ]
တရား-တရားသဘော-ကို-စူးစမ်း-ဆင်ခြင်
-ခြင်း။ သင်္ခါတဓမ္မောတိ ဓမ္မပပရိက္ခာယ
ပရိညာတဓမ္မော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။ သင်္ခါ-
တဓမ္မောတိ ဓမ္မပပရိက္ခာယ ပရိညာတ-
ဓမ္မော။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၃၅။

ဓမ္မပသံဟိတ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပသံဟိတ] တရား
နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ဓမ္မဿဝနေန ဓမ္မပသံ-
ဟိတံ ပါမောဇ္ဇံ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၆၁။

ဓမ္မပသဉ္စိတ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပသဉ္စိတ။ (ဓမ္မိပသံ-
ဟိတ-သံ)] အကြောင်း-ပါဠိ-ပရိယတ်-
တရား-နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ဓမ္မပသဉ္စိတာ
ပုစ္ဆာ ပဋိပုစ္ဆာ ဓမ္မသာကစ္ဆာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၈။

ဓမ္မပသဉ္စိတပါမောဇ္ဇာဒိမုခ (တိ) [ဓမ္မပသဉ္စိတ
+ပါမောဇ္ဇာဒိ+မုခ] အကြောင်း-ပါဠိ-
ပရိယတ်-တရား-နှင့် စပ်ယှဉ်သော ဝမ်း
မြောက်ခြင်း အစရှိသည်ကို အဦးပြုသော။
ဓမ္မပသဉ္စိတပါမောဇ္ဇာဒိမုခေန သမာဟိတော
သရတညပရိယောသာနေ ဝိပဿနံ ပဌ-
ပေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၉။

ဓမ္မပေတ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပေတ] အကြောင်း-
ပါဠိ-နှင့် ပြည့်စုံသော။ အတ္ထုပေတံ ဓမ္မ-
ပေတဉ္စ ဟိတေန စ သံဟိတံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၂၁၈။

ဓမ္မပေါသထ (ပ) [ဓမ္မ+ဥပေါသထ] လော-
ကုတ္တရာ ၉-ပါးတရားကို အာရုံပြု၍ ကျင့်သုံး
အပ်သော ဥပုသ်။ ဓမ္မပေါသထ (အံ၊ ၁။

၂၀၈) နိစ္ဆိ သဟတန္တိကံ နဝလောကတ္ထရဓမ္မံ အာရတ္တ ဥပဝုတ္တတ္တာ အယံ ဥပေါသထော “ဓမ္မုပေါသထော” တိ ဝုတ္တော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၅။

ဓမ္မုဒ္ဒက (န) [ဓမ္မ+ဥဒက] တရားဟူသော ရေ၊ တရားရေစင်။ ဧဝံ ဗဟုဿုတာ အတ္တနော သမိပံ ဩတိက္ကသတ္တာနံ ဓမ္မုဒ္ဒကေန စိတ္တမလံ ပဝါဟေန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၆-၇။

ဓမ္မုပဿာတ (ပု) [ဓမ္မ+ဥပဿာတ] ကုသိုလ် တရားကို ပယ်သတ်ခြင်း။ မာ ဓမ္မုပဿာတံ (ဓမ္မဿ ဃာတံ၊ က) ကတွာ အဓမ္မေနာတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဓမ္မုပဿာတံ ကတွာ ကုသလဓမ္မံ ဝိနောဒေတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။

ဓမ္မုပဇိဝိ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပ+ဇိဝ+ဏိ။ ထိ-ဌိ ဓမ္မုပဇိဝိနိ] တရား-သဖြင့်-နှင့်အညီ-အသက်မွေး-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ တတ္ထ ယာဝဇိဝံ ဓမ္မုပဇိဝိနိ ကုသလဓမ္မုနိရတာ ဟုတွာ။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၇၈။

ဓမ္မုပဒေသ (ပု) [ဓမ္မ+ဥပဒေသ] တရား-နည်းလမ်း-ကုသိုလ်ကောင်းမှု-ကို ညွှန်ပြခြင်း။ တဿ ဒါနံ ဓမ္မုပဒေသော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁၉။

ဓမ္မုပနိဿယ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပနိဿယ] တရားဟူသော အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းရှိသော။ ဓမ္မုဒ္ဓစ္စံ ဓမ္မုပနိဿယော ဝိက္ခေပေါ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဓမ္မုပလက္ခဏ (န) [ဓမ္မ+ဥပလက္ခဏ] အကြောင်း-ပါဠိ-ကို မှတ်ခြင်း-ကို မှတ်ကြောင်း-“လက္ခဏာ”။ ဓမ္မုပလက္ခဏေ ပညာ ဓမ္မပဋိသတ္တိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၁၁၁၅။

ဓမ္မုပသံဟိတ=ဓမ္မုပသဉ္စိတ (တိ) [ဓမ္မ+ဥပသံဟိတ=ဥပသဉ္စိတ] (က) တရားနှင့် စပ်ယှဉ် - တရားဂုဏ်တော်ကို မှီ၍ဖြစ်-သော။ (ခ) ကုသိုလ်ကမ္မပထ ၁၀-ပါး တရား-ကိုမှီ

-နှင့် စပ်ယှဉ်-သော။ (ဂ) ပါဠိ-ကိုမှီ-နှင့် စပ်ယှဉ်-သော။ (ဃ) ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ-ကိုမှီ-နှင့်စပ်ယှဉ်-သော။ (င) အကြောင်း-အကြောင်းသဘော-ကိုမှီ-နှင့် စပ်ယှဉ်-သော။

(က) ဣမာ စ ဂါထာ အဘာသိ ဗုဒ္ဓုပသဉ္စိတာ ဓမ္မုပသဉ္စိတာ သံဃူပသဉ္စိတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၂။ (-မ၊ ၁။ ၄၆။ မ၊ ၂။ ၄၂၁။ အံ၊ ၂။ ၂၅၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၁၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၈။) (ခ) ဓမ္မုပသံဟိတ (ဒီ၊ ၃။ ၁၂၆) နိစ္ဆိ ဒသကုသလကမ္မပထနိဿိတံ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၂။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၁။) (ဂ) ဓမ္မုပသဉ္စိတော (ဝိ၊ ၂။ ၂၆၊ ၃၄၊ ၂၆၂) တိ ပါဠိနိဿိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၈။ ဓမ္မုပသံဟိတံ အတ္ထုပသံဟိတံ....သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဝစနံ သုတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၆။ (ဃ) ဓမ္မုပသဉ္စိတ (အံ၊ ၂။ ၂၅၂) နိစ္ဆိ ပါဠိ စ အဋ္ဌကထဉ္စ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၈။ (င) ဟေတု ဓမ္မုပသံဟိတ (ဇာ၊ ၁။ ၂၄၃) နိစ္ဆိ မဟာရာဇ ယံ ဟေတုသဘာဝယုတ္တမေဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၉။ ဓမ္မုပသဉ္စိတ (ဇာ၊ ၂။ ၉၁၊ ၉၃) နိစ္ဆိ ကာရဏနိဿိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၈၄။ (-၃၉၃။)

ဓမ္မုပသဉ္စိတပါမောဇ္ဇ (န) [ဓမ္မုပသဉ္စိတ+ပါမောဇ္ဇ] တရားနှင့်စပ်ယှဉ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ ဓမ္မုပသဉ္စိတပါမောဇ္ဇာဒိမုခေန သမာဟိတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၀၂။

ဓမ္မုပဟာရ (ပု) [ဓမ္မ+ဥပဟာရ] ဒေသနာ တရား - ဓမ္မာရုံ - ကို အနီးသို့ဆောင်ခြင်း။ ဓမ္မုပဟာရေ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၄။ ဓမ္မုပဟာရေ ဓမ္မောတိ ဒေသနာဓမ္မော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒေသနာဝသေန ဝါ....ဓမ္မာရမ္မဏမေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။

ဓမ္မပိ (ထိ၊ပု) [ဓမ္မ+ဦမိ] တရားဟူသော
လှိုင်းတံပိုး၊ လှိုင်းတံပိုးအလား တရားတော်။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မမိပ္ပိရ (ပု) [ဓမ္မ+ဦမိ+ဝိပ္ပိရ] တရားလှိုင်း
တံပိုး၏ ပျံ့နှံ့ခြင်း၊ ပျံ့နှံ့သော တရားလှိုင်း
တံပိုး။ ယထာ ဓမ္မမိပ္ပိရော၊ အဂ္ဂေါ ဗုဒ္ဓေါ
ဘဝိဿတိ။ မိလိန္ဒ။၃၂၈။

ဓမ္မေကဒေသ (ပု) [ဓမ္မ+ကေဒေသ] တစိတ်
တဒေသဖြစ်သောတရား၊ တရားတစိတ်တဒေ
သ။ ဓမ္မေကဒေသောတိ ဧဝံ ဝေဒနာ ဧဝ
ခန္ဓာဒီနံ ပဒေသော။ ပဋိသန္ဓေ။၁။၄၄။

ဓမ္မေညဏ (န) [ဓမ္မ+ညဏ] သစ္စာ ၄-ပါးတရား
-၌-ကို-သိတတ်သောဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်။
စတ္တာရိ ဉာဏာနိ၊ ဓမ္မေ ဉာဏံ....သမ္ပုတိယာ
ဉာဏံ။ ဒီ၊၃။၁၈၉။၂၃။ ဓမ္မေ ဉာဏန္တိ မဂ္ဂ-
ဉာဏံ။ သံ၊၄။၂။၆၂။ ဧတ္ထ စ မဂ္ဂပညာ တာဝ
စဘုသစ္စဓမ္မဿ ပဋိဝိဇ္ဇနတော ဓမ္မေ ဉာဏံ
နာမ ဟောတု။ ဒီ၊၃။၂၃၄။ (-၂၃၅။)

ဓမ္မေနဝဂ္ဂ(န၊ပု)[ဓမ္မေန+ဝဂ္ဂ၊အလုတ္တသမာသ်။]
အောက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ အပလောကနကမ္မံ
အဓမ္မေနဝဂ္ဂံ၊ အဓမ္မေနသမဂ္ဂံ၊ ဓမ္မေနဝဂ္ဂံ။
ဝိ၊၄။၄။၂၃၅။

ဓမ္မေနဝဂ္ဂကမ္မ (န) [ဓမ္မေနဝဂ္ဂ+ကမ္မ] ဟုတ်မှန်
သော သဘောအားဖြင့် ဖြစ်သော ဝဂ္ဂကံ
(အစုအစုဖြစ်သော သံဃာသည် ပြုအပ်သော
ကံ)။ ဆကမ္မာနီတိ.... ဓမ္မေနဝဂ္ဂကမ္မံ၊ ဓမ္မေန
သမဂ္ဂကမ္မန္တိ ဧဝံ ဆ ကမ္မာနိ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊၄။
၄။၂၃၅။

ဓမ္မေနသမဂ္ဂ (န၊ပု) [ဓမ္မေန+သမဂ္ဂ]အောက်ပုဒ်
နက်-ကြည့်။ အပလောကနကမ္မံဓမ္မေနသမဂ္ဂံ။
ဝိ၊၄။၄။၂၃၅။

ဓမ္မေနသမဂ္ဂကမ္မ (န) [ဓမ္မေနသမဂ္ဂ+ကမ္မ]
ဓမ္မေနသမဂ္ဂကံ၊ ဟုတ်မှန်သော သဘော
အားဖြင့်ဖြစ်သော သမဂ္ဂကံ (ညီညွတ်သော

သံဃာသည် ပြုအပ်သောကံ)။ဓမ္မေနဝဂ္ဂကမ္မ-
ပုဒ်-ကြည့်။

ဓမ္မေသနပ္ပဋိပန္န (တိ) [ဓမ္မ+သေန+ပဋိပန္န] တရားကိုရှာ၍ ကျင့်သောသူ။ ကာယေန
ဝါစာယ မနသာ ဓမ္မဝရရသမောဂါဠာ အဓိ-
မတ္တပဋိဘာနာ ဓမ္မေသု ဓမ္မေသနပ္ပဋိပန္နာ။
မိလိန္ဒ။၃၂၇။

ဓမ္မေသနာ (ထိ) [ဓမ္မ+သေနာ] တရားကို
ရှာမှီးခြင်း။ အာမိသေသနာ စ ဓမ္မေသနာ
စ။ အံ၊၁။၉၂။ ဓမ္မဿ သေနာ ဓမ္မေသနာ။
အံ၊၄။၂။၆၁။

ဓမ္မောက္က (ထိ) [ဓမ္မ+ဥက္ကာ] တရားဟူသော-
မီးရှူး-မီးတိုင်။ ဓမ္မောက္က (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၆) ၏
ဧတ္ထ အယံ ပန ဥက္ကာသဒ္ဓေါ...ဣဓာပိ ဒီပိကာ
ဥက္ကာတိ အဓိပေတာ။ တသ္မာ ဣဓ ဓမ္မမယံ
ဥက္ကံ အဘိဓာရယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၁၇၄။ဓမ္မောက္က-
(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၇)၏ ဓမ္မဒီပကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၁၈၃။
တမံ လောကေ နိဟန္တာန၊ ဓမ္မောက္ကမဘိ-
ဓာရယံ။ ဇာ၊၄။၁။၄၂။

ဓမ္မောဇ(ထိ၊ပု)[ဓမ္မ+ဩဇ] (၁) တရားဟူသော
-အရသာ-ဩဇာ၊ (၂) အရသာ-ဩဇာ-
ရှိသောတရား။ မယံ အာယသ္မတော သာရိ-
ပုတ္တဿ ဓမ္မောဇံ....အနုဿရာမ။ သံ၊၃။၁၄၀။
ဓမ္မောဇ(သံ၊၄။၂။၂၅၆)၏ ဓမ္မရသံ၊ဩဇေန္တိ
ဒေသနာဓမ္မန္တိ အတ္ထော။ သံ၊၃။၂။၄၇၉။

ဓမ္မောဗေညာ (ထိ) [ဓမ္မောဇ+ပညာ] တရား
ဟူသော-အရသာ-ဩဇာ-ကိုသိတတ်သော
ပညာ။ စတူဟိ ဓမ္မေဟိ ဓမ္မောဗေညာယ
သမန္နာဂတော။ ဓမ္မာ၊၄။၁။၁၆၂။ မေဓာဝီတိ
ဓမ္မောဗေညာယ သမန္နာဂတော။ ဓမ္မာ၊၄။၁။
၁၆၄။ ဓမ္မာ၊၄။၂။၂၁၇။ ဓမ္မောဗေညာယ(တ၊
ဇ)-ဓမ္မာ၊၄။၂။၂၁၁၊၂၄၂၊၄၁၂။ သုတ္တနိ၊၄။
၂။၁၈၈။ ထေရ၊၄။၁။၄၁၈။ ထေရ၊၄။၂။

၁၈၈၂၅၇။ စရိယာဌ။၂၇၉။ မဟာနိဌ။
၄၁၅။ ဓမ္မောဇေညာယ (ဆါဇေ) - ထေရဌ၊
၂။၁၂။

ဓမ္မောဇေညာ (ထိ) [ဓမ္မောဇ+သညာ] တရား
ဟူသော-အရသာ-ဩဇာ-ကို သိမှတ်တတ်
သော “သညာ”။ နိဇ္ဈာပိတော ဓမ္မောဇ-
သညာယ သညတ္တိဂတော အမှီ။ ဝိမာနဌ။
၂၄၇။

ဓမ္မောဒက (န) [ဓမ္မ+ဥဒက] တရားဟူသော
ရေ၊ တရားရေစင်။ ဧဝံ ဗဟုသုတ အတ္တ-
နေ? သမိပံ ဩတိဏ္ဏသတ္တာနံ ဓမ္မောဒကေန
စိတ္တမလံ ပဝါဟေန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။

ဓမ္မောပဒေသ (ပု) [ဓမ္မ+ဥပဒေသ။ (ဓမ္မော-
ပဒေသ-သံ၊ ဓမ္မောပဒေသ-ပြာ)] တရားကို
ညွှန်ပြခြင်း၊ တရားနည်းလမ်းဥပဒေ။ ဓမ္မော-
ပဒေသေန စ ဗဟုဝေ သတ္တာနံ အနုဂ္ဂဟကရ-
ဏံ(ဒါနေ)ပဋိပတ္တိ။ စရိယာဌ။၂၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊
၁။၈၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၂။

ဓမ္မောပသံဟိတ (တိ) [ဓမ္မ + ဥပသံဟိတ]
အကြောင်း - ပါဠိ - တရား - နှင့် စပ်ယှဉ်
သော။ လာဘတီ ဓမ္မောပသံဟိတံ ပါမောဇ္ဇံ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄။

ဓမ္မောဘာသ (ပု) [ဓမ္မ+ဩဘာသ] တရား
ဟူသော-အရောင်-အလင်း။ လောကဿ
ဓမ္မောဘာသံ ဒေသေသတိ တဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃။ မ၊ဋီ၊၄။၁၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ဓမ္မောဘာသပဇ္ဇောတကရ (တိ)[ဓမ္မောဘာသ+
ပဇ္ဇောတကရ] တရားအရောင်၏ - ထွန်းလင်း
-တောက်ပ - ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ ဓမ္မော-
ဘာသပဇ္ဇောတကရေတိ စ။ နေတ္ထိ။၄၇။
ဣမိနာဝ နယေန ဖလနိပ္ပတ္တိဂတော ဝေသာ-
ရဗ္ဗပုတ္တော ယာဝ ဓမ္မောဘာသပဇ္ဇောတ-
ကရေတိ။နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။(-နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၆။)

ဓမ္မောဘာသပဋိလာဘ (ပု) [ဓမ္မောဘာသ+
ပဋိလာဘ] တရားဟူသော - အရောင် -
အလင်း - ကို ရခြင်း။ ရတနာနံ သယမေဝ
ဝိရောစနံ ဓမ္မောဘာသပဋိလာဘဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋီ၊၁၀၄။

ဓမ္မောသဓ (န) [ဓမ္မ+ဩသဓ] တရားဟူသော
ဆေးတော်၊ တရားဆေးတော်။ ဓမ္မောသဓံ
ပိဝိတွာန၊ဝိသံ သဗ္ဗံ သမ္မဟနိ။ အပါ၊၁။၄၄။
ထေရဌ၊၁။၄၆၇။ ရာဂသလ္လာဒီနံ သဗ္ဗေသံ
သလ္လာနံ ဝိနောဒနံ ဝုပသမကရံ ဓမ္မောသဓံ
ဓမ္မသင်္ခါတံ ဩသဓံ ပိဝိတွာ။ အပါ၊ဋီ၊၁။
၃၁၄။

ဓမ္မောသဓသမ (တိ) [ဓမ္မောသဓ+သမ] တရား
ဆေးနှင့် တူသော (ဆေး)။ ဓမ္မောသဓသမံ
နတ္ထိ။ မိလိန္ဒ။၃၁၉။

ဓမ္မောသာရဏ (န) [ဓမ္မ+ဩသာရဏ] တရားကို
ရွတ်ဆိုခြင်း။ ဓမ္မောသာရဏံ ဓမ္မဿ ဥစ္စာရ-
ဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇။

ဓရ (တိ) [ဓရ+အ။ ထိ-၌ ရော] (၁) ဆောင်
တတ်သော၊ သူ။ (ထိ) (၂) မြေ။ (၁) ဓမ္မ-
ဓရ-ကြည့်။ (ထိ) (၂) ဓရဏိ ဓရာ။ ဓာနံ။
၁၈၁။ (-ဓာနံ၊ဋီ၊၁၈၁။ အမရ၊၁၃။၁။)

ဓရဏ (န) [ဓရ+ယု။ အက္ခာနံ ပဉ္စ ဓရဏံ
နာမ။ ဓရတိ ဓာတုယာ ယု။ ဓာနံ၊ဋီ၊၄၇၉။]
(၁) ဆောင်ခြင်း။ (၂) ဂ-အက္ခရိသော
အလေးချိန်။ (ဓာနံ၊ ဋီ-၌ ၅-အက္ခရိသော
အလေးချိန်သည် ဓရဏ ၁-ခုမည်၏ဟု ဆို
သည်။) (၁) ပြာဟူဏော နာမ အဇ္ဈိယန....
ပဝေဏိဝံသဓရဏော။ မိလိန္ဒ။၂၂၀။ (၂)
ဝိသတိ ဓရဏာနိ “နိက္ခ”န္တိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။

ဓရဏိ(ဏိ)တလ (န) [ဓရဏိ+တလ] မြေအပြင်။
ဓရဏိတလံ ဘိန္ဒုန္တော ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၁။
ဓရဏိတလေ ဝံသိယမာနသရိရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၉၇။ (-မိလိန္ဒ။၂၈၆။)

ဓရဏိတလရူဟ (တိ) [ဓရဏိတလ+ရူဟ] မြေ
အပြင်၌ ပေါက်သော(မြက်၊ သစ်ပင်-စသည်)။
ဓရဏိတလရူဟေ တိဏရူက္ခလတာဂုဗ္ဗသြသဓိ-
ဝနပ္ပတယော ပရိရက္ခတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၆။

ဓရဏိ (ထိ) [ဓရ+အဏိ။ ဓရ+ယု+ဤ။ သဗ္ဗံ
လောကံ ဓရတိတိ ဓရဏိ။ ယု၊ နဒါဒိ။
ဓာနံ၊ ဣ။ ၁၈၁။ သုစိလည်း-ကြည့်။ (ဓရဏိး၊
ဓရဏိ-သံ၊ ဓရဏိ၊ ပြာ။)] (ခ) မြေကြီး။
(တိ) (၂) ဓရဏိမည်သော (ရေကန်၊ ရေ
အိုင်)။ (မြေ၊ မြေထု၊ မြေကြီး၊ ယက်မ၊
အကြော၊ သွေးကြော။ P.S.D.။)

(ခ) ဓရဏိတိ ပထဝီ၊ သာ ဟိ သကလံ
ဓရာဓရံ ဓာရေတိတိ “ဓရဏိ”တိ ဝုစ္စတိ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ ရူက္ခပဗ္ဗတရတနသတ္တာ-
ဒယော ဓာရေတိတိ ဓရဏိ။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။
အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဓရဏိတိ ဓာရေတိ သဗ္ဗေ
ထာဝရဇင်္ဂမေတိ ဓရဏိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၇၅။

ဓရဏိ (ပါး) — ထေရ၊ ၂၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၀၅။ ဇာ၊ ၂။ ၉၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၀၄။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၂၉၉။ ဓရဏိ (ဒု၊ ဇ) — အပါ၊ ၁။ ၃၆။ ဇာ၊
၁။ ၁၇၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၁။ ၅၀၆။ အပါ၊ ၄။ ၁။
၂၈၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၀။ ဓရဏိယာ(သ၊ ဇ) —
ဝိ၊ ၅။ ၃၀၁။

(၂) ရဟဒေါပိ တတ္ထ ဓရဏိ နာမာ (ဒိ၊
၃။ ၁၆၃) တိ တတ္ထ ပနေကော နာမေန ဓရဏိ
နာမ ဥဒကရဟဒေါ အတ္ထိ။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၉။

ဓရဏိပေါက္ခရဏိ (ထိ) [ဓရဏိ+ပေါက္ခရဏိ]
ဓရဏိမည်သော ရေကန်။ ယတော ဓရဏိ-
ပေါက္ခရဏိတော။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၉။

ဓရဏိမဟိဿရ (တိ) [ဓရဏိ+မဟိဿရ]
မြေအပြင်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ မြေ
အပြင်၌ - များသော အစိုးရခြင်းရှိ - အစိုးရ
ခြင်းများ - သော(သုတသောမမင်း)။

ဓရဏိမဟိဿရ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃၄) တိ ဘူမိ-
ပါလ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၁၆။ = ဓရဏိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊
တိဿ ဓရဏိယံ ဣဿရမဟန္တတာယ “ဓရဏိ-
မဟိဿရ”တိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ ဇာ၊ ၄။
၂။ ၅၃၇။

ဓရဏိရူဟ (တိ) [ဓရဏိ+ရူဟ] မြေအပြင်၌
ပေါက်သော။ ဓရဏိယံ ရူဟာ သဉ္ဇာတာ
ဝဇ္ဇိတာ စာတိ ဓရဏိရူဟာ ရူက္ခာ။ အပါ၊ ဌ၊
၁။ ၂၅၉။ ဓရဏိရူဟပါဒပန္နိ...တသ္မိံ ရူဟတိ
ပတိဋ္ဌဟတိတိ ဓရဏိရူဟော။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။
၁၃၁။ ဓရဏိရူဟာ (ပါ ဗ) — အပါ၊ ၁။ ၂၉။
အပါ၊ ၂။ ၇၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၉။ ဓရဏိရူဟံ
(ဒု၊ ဇ) — စရိယာ၊ ၄။ ၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၄၄။
ဓရဏိရူဟေ(သ၊ ဇ) — အပါ၊ ၁။ ၃၈၁။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၂၆၃။

ဓရဏိရူဟပါဒပ (ပု) [ဓရဏိရူဟ+ပါဒပ] မြေ
အပြင်၌ ပေါက်သောသစ်ပင်။ အသနော-
နာမဓေယျေန၊ ဓရဏိရူဟပါဒပေါ။ အပါ၊ ၁။
၁၂၂။ ဓရဏိရူဟပါဒပေါတိ... ဓရဏိရူဟော
စ သော ပါဒပေါ စာတိ ဓရဏိရူဟပါဒပေါ။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။

ဓရဏိသမသာဒိသ (တိ) [ဓရဏိ+သမ+သာဒိ-
သ] မြေကြီးနှင့် အညီအမျှ (သည်းခံခြင်း
အားဖြင့်) တူသော၊ သူ၊ မြေကြီးနှင့် အလွန်
တူသော၊ သူ။ (ပရိယာယ် ၂-ချက်ဆင့်၍
အနက်မြင့်သည်။) ဓရဏိသမသာဒိသော
(ဓရဏိဓရသာဒိသော၊ သိ၊ သျှာ) ဝုဋ္ဌဟိတော
သမာဓိမှာ။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၀။ ဓရဏိသမသာဒိ-
သော သိဒ္ဓတ္ထော ဘဂဝါတိ သမ္ပန္နော။ အပါ၊
၄။ ၂။ ၁၉၃။

ဓရဏုတ္တမ (တိ) [ဓရဏိ+ဥတ္တမ] မြတ်သောမြေ၊
မြေမွန်၊ မြေမြတ်။ တမဟံ တိဏမာဒါယ၊
သန္တရိ ဓရဏုတ္တမေ။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဓရဏူပပ (တိ) [ဓရဏီ + ဥပမာ] မြေကြီးလျှင်
 နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာရှိသော၊ မြေကြီး
 လျှင်နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ ဥပမာရှိသော၊ မြေကြီး
 သဖွယ်ဖြစ်သော။ ဓရဏူပမော မဟာဝိရော၊
 သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပါဝါ။ ၃၇၃။
 ဓရဏူပမော ဓမ္မနေန။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ဌ။ ၁၆၂။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၇၇။ ဇာ၊ ၁၅၇။ ၂၉၉။)

ဓရတိ (ကြိ) [ဓရ+အ+တိ။ ဓရော ဌိတျဝဓံ-
 သနေ ဓာရဏေ ဘူစု။ ဓာတုတ္ထ။] (၁)
 ဆောင်၏။ (၂) ထင်ရှားရှိ၏။ (၃) တည်၏၊
 ဖြစ်၏၊ တည်စေ၏။ (၄) ပြည့်စေ၏၊ ဖြည့်
 ကျင့်၏။ (၅) ဆောင်းမိုး၏။ (၆) လျှောကျ-
 ကြွေကျ-၏။

ဓရတိ-ဝိ၊ ၁၅၁။ ၂၀၂။ သံ၊ ၁၅၁။ ၂၆၀။
 အံ၊ ၁၅၁။ ၁၁၁။ အံ၊ ၁၅၁။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၇။
 ထေရ၊ ၁၅၁။ ၆၃။ အပါ၊ ၁၅၁။ ၁၃။ ဒီ၊ ၁၅၁။ ၁၄။
 အံ၊ ၁၅၁။ ၁၀၀။ ဓရန္တိ-ဝိ၊ ၁၅၁။ ၂၅၅။ အံ၊ ၁၅၁။
 ၁။ ၇၂။ ဓမ္မ၊ ၁၅၁။ ၃၇၃။ ထေရ၊ ၁၅၁။ ၄၄၀။
 ဝဇီရ၊ ၅၇။ သီ၊ ၁၅၁။ ၁၅၁။ ၄၀၆။ ဓရထ-သံ၊
 ၁၅၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁၅၁။ ၁၃၇။ ထေရ၊ ၁၅၁။
 ၄၃၀။ အပါ၊ ၁၅၁။ ၂၉၁။ ဓရေမိ-အပါ၊ ၁၅၁။ ၄၆။
 အပါ၊ ၁၅၁။ ၃၁၇။ ဓရတေ-ဣတိဝုတ်၊ ၁၅၁။
 ထေရ၊ ၁၅၁။ ၂။ စရိယာ၊ ၁၅၁။ ၂။ နေတ္ထိ၊ ၁၅၁။
 ဓရေဟိ-စရိယာ၊ ၁၅၁။ ၃၁၁။ ဓရေယျ - ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၁၅၁။ ၅၉။ သီ၊ ၁၅၁။ ၁၇၁။
 သီ၊ ၁၅၁။ ၁၅၁။ ၁၆၉။ ဓရိဿတိ-အပါ၊ ၁၅၁။
 ၃၇၇။ အပါ၊ ၁၅၁။ ၇၁။ ထေရ၊ ၁၅၁။ ၉၄။

(၁) ဆောင်၏။ ဓာရေယျာတိ ဓရေယျ၊
 သမာဟရေယျ၊ သမာဒဟေယျာတိ အတ္တော။
 သီ၊ ၁၅၁။ ၁၅၁။ ၁၆၉။ (၂) ထင်ရှားရှိ၏။
 သဏ္ဌာ အာစရိယော ဓရတိ။ ဝိ၊ ၁၅၁။ ၂၀၂။
 ဓရေယျာတိ ဝိဇ္ဇမာနော ဘဝေယျ။ သီ၊ ၁၅၁။
 သစ်၊ ၁၇၁။ (-ဝိ၊ ၁၅၁။ ၂၅၅။ သံ၊ ၁၅၁။ ၂၆၀။
 သံ၊ ၁၅၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁၅၁။ ၁၇၁။ ၁၁၁။ ၁၃၇။ အံ၊
 ၁၅၁။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁။ ၁၇၁။ ၉၇။ ဓမ္မ၊ ၁၅၁။

ကထိဓနံ (က-ဝဂ်) ၃-၁၄ ပ-မ-စ-သ-ဝ

၃၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၅၁။ ၂။ ထေရ၊ ၁၅၁။ ၂။ ၆၃။
 ထေရ၊ ၁၅၁။ ၂။ ၄၃၀။ ၄၄၀။) (၃) တည်၏၊
 ဖြစ်၏၊ တည်စေ၏။ ဓရန္တိတိ အဓနာ တိဋ္ဌန္တိ၊
 ပဝတ္တန္တိတိ အတ္တော။ သီ၊ ၁၅၁။ ၁၅၁။ ၄၀၆။
 ကုလဝံသံ ဓရေဟိ (စရိယာ၊ ၁၅၁။ ၃၁၁)တိ သဏ္ဌာ-
 ဝါသံ သဏ္ဌပေန္တော အတ္တနော ကုလဝံသံ
 ဓာရေဟိ ပတိဋ္ဌပေဟိ။ စရိယာ၊ ၁၅၁။ ၁၉၄။
 (၄) ပြည့်စေ၏၊ ဖြည့်ကျင့်၏။ ပုညကမ္ဘံ
 ဓရေမဟိ။ အပါ၊ ၁၅၁။ ၄၆။ ပုညကမ္ဘံ...ဓရေမိ
 ပူရေမိ။ အပါ၊ ၁၅၁။ ၃၁၇။ (၅) ဆောင်းမိုး၏။
 ရတနဆတ္တံ ဓရိဿတိ။ အပါ၊ ၁၅၁။ ၃၇၇။ (-ထေရ၊
 ၁၅၁။ ၉၄။) (၆) လျှောကျ-ကြွေကျ-၏။
 ဓရတေ ပဏ္ဏံ ရုက္ခတော။ ဓာတုတ္ထ။

ဓရန္တိ (တိ) [ဓရ+အန္တိ။ ထိ-၌ ဓရန္တိ] ထင်ရှား-
 အသက်ထင်ရှား-ရှိသော။ ဓရန္တပိ ဘဂဝတိ
 အာပဇ္ဇတိ ပရိနိဗ္ဗုတေပိ။ ဝိ၊ ၁၅၁။ ၁၆၂။
 ယော ဟိ ဗုဒ္ဓေသု ဓရန္တေသုပိ။ သံ၊ ၁၅၁။
 ၂၆၀။ တထာပိ ဗောဓိသတ္တမာတရိ ဓရန္တိယာ
 အယုဇ္ဇမာနကံ။ ဒီ၊ ၁၅၁။ ၂။ (-အံ၊ ၁၅၁။ ၆၇။
 အဘိ၊ ၁၅၁။ ၂။ ၃၇။ ဓမ္မ၊ ၁၅၁။ ၃၇၀။ ထေရ၊ ၁၅၁။
 ၃၇၀။ ဇာ၊ ၁၅၁။ ၁၃၇။ ဇာ၊ ၁၅၁။ ၄။ ၂၉။
 ဒီ၊ ၁၅၁။ ၂။ ၃၇။)

ဓရန္တိ (ကြိ) [ဓရ+အန္တိ] (၁) ထင်ရှားရှိကုန်၏။
 (၂) တည်ကုန်၏၊ ဖြစ်ကုန်၏။ ဓရတိ-ကြည့်။

ဓရမာန (တိ) [ဓရ+အ+မာန။ (ဓရိဇ္ဇမာဏ-
 ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ)] ထင်ရှား-အသက်ထင်
 ရှား-ရှိသော။ ဓရမာနေပိ တထာဂတေ န
 ကောစိ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁၅၁။ ၃၇။ တိဋ္ဌမာန-
 သ ဝါတိ ဓာရမာနသ ဝါ။ မဟာနိ၊ ၁၅၁။
 ၁၃၀။ (-ဝိ၊ ၁၅၁။ ၁၇၂။ ဒီ၊ ၁၅၁။ ၁၆၇။ မ၊
 ၁၅၁။ ၁၄၆။ မ၊ ၁၅၁။ ၂၃၄၇။ သံ၊ ၁၅၁။ ၂၄၇။
 အံ၊ ၁၅၁။ ၉၄။ အဘိ၊ ၁၅၁။ ၃၁၆။ အဘိ၊ ၁၅၁။
 ၃၇။ ဓမ္မ၊ ၁၅၁။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ၁၅၁။ ၂၇၇။)

ဓရမာနက (တိ) [ဓရ+မာန+ဏ။ (ဓရိဇ္ဇမာ-
 ဏက-ပြာ)] အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ ဓရမာ-

နကဿေဝ ကဿပဗုဒ္ဓဿ သာသနော။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၂၂၃။(-မ၊ဌ၊၂။၂၃။ အံ၊ဌ၊၁။၃၂၉။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၀။ စရိယ၊ဌ၊၄၁။ မ၊
ဌ၊၂။၉၀။)

ဓမ္မနာမပညတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မနာမ+ပညတ္တိ]
ထင်ရှားရှိသော ပညတ်။ တဿာပိ ဓမ္မနာ-
မပညတ္တိယာ အဘာဝေန။ သိ၊ဌ၊သစ်၊၂။
၁၆၁။

ဓမ္မနာမပဏ္ဏတ္တိ (ထိ) [ဓမ္မနာမ+ပဏ္ဏတ္တိ]
အသက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ဓမ္မနာမပဏ္ဏတ္တိယာ
(ဝေ) အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၆။
သိ၊ဌ၊သစ်၊၁။၄၇၀။

ဓမ္မနာမဗုဒ္ဓ (ပု) [ဓမ္မနာမ+ဗုဒ္ဓ] သက်တော်
ထင်ရှားရှိသော ဘုရားရှင်။ ဓမ္မနာမ-
ဗုဒ္ဓဿ နိပစ္စာကာရံ ဒဿေန္တော ဝိယ။
အဘိ၊ဌ၊၂။၄၂၇။ ဓမ္မနာမဗုဒ္ဓဿ ဇီဝိတံ
ပရိစ္စေတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၁၀။ (-၁၇၄၊၄၂၇။)

ဓမ္မနာမမာတာပိတု (ပု) [ဓမ္မနာမ+မာ-
တာပိတု] အသက်သင်ရှားရှိသော (အမိ)နှင့်
အဘ။ဓမ္မနာမမာတာပိတုနံ ဓိတရော နာမ
န ဧတ္တကေန နိက္ခမန္တိ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၁၇။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၇၃။

ဓမ္မနာမကာလ (ပု) [ဓမ္မနာမ+ကာလ] ထင်
ရှား-သက်တော်ထင်ရှား-ရှိရာ-အချိန်-
အခါ-ကာလ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ကိရ ဣမံ
ဒီပံ ဓမ္မနာမကာလေပိ တိက္ခတ္ထံ အာဂ-
မာသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၆၆။ (-မ၊ဌ၊၄။၂၃။ သံ၊ဌ၊
၂။၃၀၇။ အံ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ ဥဒါန၊ဌ၊၂၇၁။
သာရတ္ထ၊၁။၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀။ သံ၊ဌ၊၂။
၂၆၁။)

ဓမ္မနာမက္ခဏ (ပု) [ဓမ္မနာမ+ဓမ္မ] ထင်ရှား-
အသက်သင်ရှား-ရှိရာ-ဓမ္မ-အခါ-အထူး။
ဥပ္ပါဒ်နိရောဓက္ခဏာ ဓမ္မနာမက္ခဏေ ဝေ
ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊၂။၁၉။ (-အနုဋီ၊၂။၂၇။
နေတ္ထိ၊ဝိ၊၃၃၂။)

ဓမ္မနာမဗုဒ္ဓ (ပု) [ဓမ္မနာမ+ဗုဒ္ဓ] သက်တော်ထင်
ရှားရှိသော ဘုရားရှင်။ ဗုဒ္ဓေဟေဝ ကထိ-
တတ္တာ ဓမ္မနာမဗုဒ္ဓသဒိသံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၆။

ဓမ္မနာမသဘာဝ (တိ) [ဓမ္မနာမ + သဘာဝ]
ထင်ရှားရှိသော သဘောရှိသော။ ဝိဇ္ဇမာ-
နာတိ ဓမ္မနာသဘာဝါ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၄၀။
ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝိယ အတိတာနာဂတဗ္ဗိ ဓမ္မနာ-
သဘာဝံ။ အနုဋီ၊၃။၈၉။(-အနုဋီ၊၃။၉၆-၇။)

ဓရိယန္တ (တိ) [ဓရ+ယ+မာန] ဆောင်းမိုး
အပ်သော (ထီး)။ သေတဉ္စ ဆတ္တံ ဓရိယန္တ
(ဓာရိယန္တ၊သျှာ။ ဓာရယန္တ၊ သိ၊က) မုဒ္ဒနိ။
သုတ္တနိ၊၃၇၇။

ဓရိယတိ (ကြိ) [ဓရ+အ+သတိ] ဆောင်လတ္တံ့၊
ဆောင်းမိုးလတ္တံ့။ ဓရတိ-ကြည့်။

ဓရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဓရ+ယ+တေ] ဆောင်
-ဆောင်းမိုး-အပ်၏။ သေတဉ္စတ္တံ ဓရိယတိ။
အပ၊၁။၃၀၃။ အဇ္ဇာပိ သေတဉ္စတ္တံ မေ၊ သဗ္ဗ-
ကာလံ ဓရိယတိ။ အပ၊၂။၃၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။
၂။ မဟာနေလံ ဓရိယတိ။ ထေရီ၊ဌ၊၄၄။

ဓရေတဝေ (ကြိ၊ဝိ) [ဓရ+အ+တဝေ] ချိန်-
စက်-ဆောင်-ခြင်းငှါ။ တုလဒဏ္ဍေ ဌပေ-
တွာန၊ မဟိ သက္ကာ ဓရေတဝေ။ အပ၊၂။
၅၉။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၆၉။

ဓရေမိ (ကြိ) [ဓရ+အ+မိ] ပြည့်စေ၏၊ ပြည့်
ကျင့်၏။ ဓရတိ(၄)-ကြည့်။

ဓရေယျ (ကြိ) [ဓရ+အ+ယျ] ဆောင်ရာ၏။
ဓရတိ (၁)-ကြည့်။

ဓဝ (ပု) [ဓူ+အ။ ရုက္ခေ တု သာမိကေ ဓဝေါ၊
ဓာနံ။၁၀၄၁။ ဓူ ကမ္မနေ၊ သန္တာသံ ဓုနော-
တိတိ ဓဝေါ၊ အ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊၂၄၀။ (ဓဝ-သံ၊
ပြာ)] (၁) ချောက်ငိုပင်။ (၂) အရှင်သခင်။
လင်ယောက်ျား။ (တုန်လှုပ်ခြင်း၊ လူ၊ လင်၊
ဆရာသမား၊အကြီးအကဲ၊လူလိမ်၊ မုန်ယိုဆင်။

P.S.D.။ လင်၊ သစ်ပင်အထူး (မျောက်ငိုပင်)။ ပြာ၊ ခာန်။ မျောက်ငိုပင်ကို သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ကိဟိရိဂသ-ဟု ခေါ်ဝေါ်၏။ ပါဠိ၊ သိ-ခာန်။) (၁) သာလော ဝါ ခဝေါ ဝါ ဖန္ဒနော ဝါ တိဟိ မာလုဝါလတာဟိ ဥဒ္ဓန္ဓော။ အံ၊ ၁။ ၂၀၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၅။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂၀။ မူလဒီ၊ ၁။ ၃၅။) (၂) ခဝေါ ဝုစ္ဆတိ သာမိကော။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂၄။ (-အမရ၊ ၁။ ၃၅။ ၂။ ၂၀၅။)

ဝေတ္တနီ (ထိ) [ဝေ+အတ္တနီ (=အတ္တ+ဣနီ)] လင်ကို အလိုရှိသော မိန်းမ။ ဝေတ္တနီ တုသကေတံ။ ခာန်။ ၂၃၂။ ခဝံ ပတိ* အတ္တယတိ ဣစ္ဆတိတိ ဝေတ္တနီ၊ အတ္တ ယာစနိစ္ဆာသု၊ ဣနီ။ ခာန်၊ ၄။ ၂၃၂။ အဘိသာရိကာ-လည်း ကြည့်။

ဝေလ (ပု) [ဝု+အလ။ (ဝေလ-သံ၊ ပြာ)] အဖြူ၊ ဖွေးဖွေးဖြူသောအဆင်း။ ဝေလော သေတပဏှရာ။ ခာန်။ ၉၅။ ခာဝတိ သုဇ္ဈတု-နေနေတိ ဝေလော၊ အလော။ ခာန်၊ ၄။ ၉၅။ (-အမရ။ ၅။ ၁၃။)

ဝေလစ္ဆတ္တ (န) [ဝေလ+ဆတ္တ။ (ဝေလဆကြသံ)] ဖွေးဖွေးဖြူသော ထီး၊ ထီးဖြူ။ သေတစ္ဆတ္တ (အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅)-ကြည့်။

ဝေလတရတာ (ထိ) [ဝေလ+တရ+တာ] အထူးသဖြင့် ဖြူဖွေးသည်၏အဖြစ်၊ အလွန်ဖြူဖွေးသည်၏အဖြစ်။ ဝေလတရတာယ ဝုတ္တိ “သုသုက္ကခန္ဓ” နှို။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃၄။

ဝေလရသ္မိ (ထိ) [ဝေလ+ရသ္မိ] ဖြူဖွေးသော ရောင်ခြည်တော်။ ဘဂဝတော ဟိ ဒါဌာဟိ စန္ဒကိရဏာ ဝိယ ဝေလရသ္မိယော နိစ္ဆရန္တိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။

ဝေလဝတ္ထဓဇတ္တ (န) [ဝေလဝတ္ထဓဇ+တ္တ] ဖြူဖွေးသော-အဝတ်-အလံတံခွန်-ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝေလဝတ္ထဓဇတ္တာ “ပဏှရကေတု”-တိ ပညာတေန။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။

ဝေလသဘာဝတာ (ထိ) [ဝေလသဘာဝ+တာ] ဖွေးဖွေးဖြူသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝေလသဘာဝတာယ ရာဇတီ (ရဇတီ)တိ ရဇတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။

ဝေလိကာရ (ပု) [ဝေလ+စိ+ကရ+ဏ] (ရှေးက မပြုမူ၍ ယခု) ဖြူသောအဆင်းရှိအောင် ပြုလုပ်ခြင်း။ အဘူတတဗ္ဗာဝေ ကရာသဘူယောဂေ ဝိကာရဝါစကတော ဤပစ္စယော... ယထာ “ဝေလိကာရော၊ ကဗဠိကာရော”တိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၉။ မောဂ်၊ ၄။ ၁။ ၁၉။ ကစ္စာယနသာရ။ ၁၁-ဂါထာ ကြည့်။

ခာတ (တိ) [ခာ+တ။ ခာ ခာရဒါနုပေါသနေ။ ခာတုတ္တ။] (၁) ဆောင်အပ်သော၊ လေ့လာ-ဆည်းပူး-အပ်သော၊ နှုတ်တက်ရွှေ့ အာဂုံ အရဆောင်သော၊ သူ။ (၂) ရောင်ရဲ-တင်းတိမ်-ပြည့်စုံ-သော။ (၃) တထာရူပါဿ ဓမ္မာ ဗဟုဿတာ ဟောန္တိ ဓာတာ ဝစသာ ပရိစိတာ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၀။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၂။ မ၊ ၁။ ၂၇၄။ မ၊ ၂။ ၁၉။ မ၊ ၃။ ၆၂။ အံ၊ ၁။ ၃၃၁။ အံ၊ ၂။ ၁၀၀။ အံ၊ ၃။ ၃၁၅။ ခာတာ (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၅၄)တိ ပဂုဏာ ဝါစုဂ္ဂတာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉။ ခာတာ (မ၊ ၁။ ၂၇၄)တိ ဌိတာ ပဂုဏာ (မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄)တိ ပဂုဏာ ဝါစုဂ္ဂတာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၈။ ခာတာ (ပ၊ ၁။ ၃၃၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။ ခာတာနံ (ဆ၊ ၁။ ၃၃၁။ ၃၇၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ (၂) သော ခာတော ပိဏိတော ပရိပုဏ္ဏော။ မ၊ ၄။ ၄။ ၈၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၆။ ခာတ- (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၈) နှို တိတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၀။ န ခာတာ ဟောမာ (ပေတ၊ ၁။ ၃၆)တိ ခာတာ သုဟိတာ တိတ္တာ န ဟောမာ။ ပေတ၊ ၄။ ၅၅။ ခာတော (ပ၊ ၁။ ၆)။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၆။ ခာတံ (ဒု၊ ၆)။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၉၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉။

ဓာတကိ (ထိ) [ဓာတု+ဣ+ဤ။ အတိသယံ
ဌိတိ* ကရေတိတိ ဓာတကိ၊ နဒါဒိ။ ဓာနံ၊
ဒိ။ ၅၇၉။] ပတ္တကျိပင် (ပိတ်တကျည်ပင်၊
တောင်ပေါက်၊ သျှ)။ (ယင်းသည် နိသော
အပွင့်ရှိ၏၊ သေ၌ ယှဉ်အပ်သည်၊ အပွင့်သည်
ကောင်းသောအနံ့ရှိသည်။ ဓာနံ၊ ဒိ-ကြည့်။)
အဂ္ဂိ ဇာလာ တု ဓာတကိ။ ဓာနံ၊ ၅၇၉။
(-အမရ၊ ၁၄။ ၁၂၄။ ၂၅။ ၇။)

ဓာတကိပုပ္ဖ (န) [ဓာတကိ+ပုပ္ဖ] ပတ္တကျိပွင့်
(ပိတ်ကျည်ပွင့်)။ ဧတ္ထ စ ဓာတကိပုပ္ဖန္တိ
ပိတ္တကျိပွင့်။ တဉ္စ ရက္ခဝဏ္ဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
ကင်္ခါယော၊ မဟာဒိ၊ ၄။ ၁၄၃။

ဓာတန္တရ (န) [ဓာတု+အန္တရ] ဓာတ်အထူး။
ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယံ ပစ္စဝေက္ခတောတိ သဏ္ဍာသု-
ဓမံ ခန္တန္တရံ အာယတနန္တရံ ဓာတန္တရံ...ပစ္စ-
ဝေက္ခန္တဿ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။

ဓာတာ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်။ (ဓာတွ-သံ၊
ဓာဉ-ပြာ)] ဓာတာမည်သော - နတ် -
ဗြဟ္မာ။ (ပြုစီရင်သူ၊ ဖန်ဆင်းသူ၊ စတင်
တည်ထောင်သူ၊ ထောက်ပံ့သူ၊ ဗြဟ္မာ၏ ဂုဏ်ပုဒ်၊
ဗိဿဏိုး၏ ဂုဏ်ပုဒ်၊ လက်ထပ်၍ယူအပ်သော
သတို့သမီးစသည်။ P.S.D.။) ဓာတာ ဝိ-
ဓာတာ ဝရုဏော ကုဝေရော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃။
ဧတေဝိတိ ဧတေ ဓာတာဒယော ဒေဝရာ-
ဇာနော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၄၇။ ဓာတာ...ပပိတာမ-
ဟော ဣစ္ဆာဒယောပိ ဗြဟ္မနာမာနိ။ ဓာနံ၊
ဒိ။ ၁၅။

ဓာတာယတနဘာဝ (ပု) [ဓာတု+အာယတန+
ဘာဝ] ဓာတ်၊ အာယတနတို့၏အဖြစ်။ ခန္ဓာနံ
ဓာတာယတနဘာဝေ ဗျဘိစာဓာဘာဝ-
တော။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။

ဓာတာယတနာဒိလက္ခဏ (န) [ဓာတု+အာယ-
တန+အာဒိ+လက္ခဏ] ဓာတ်၊ အာယတန
စသည်တို့၏ - သဘော - အမှတ် အသား

“လက္ခဏာ”။ တထဉ္စ ဓာတာယတနာဒိ-
လက္ခဏံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၃။
ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။

ဓာတာရမ္မဏ (န) [ဓာတု+အာရမ္မဏ] ဓာတ်
ဟူသော အာရုံ။ တဿ ဓာတာရမ္မဏမေဝ
စိတ္တံ ပက္ခန္ဓတိ။ မ၊ ၁။ ၂၄၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။
မ၊ ၄။ ၃။ ၇၇။

ဓာတိ(တိ) (ထိ) [ဓာ+တိ=တိ+ဤ။ ရူ၊ ၆၆၇။
နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၂၉၇။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂၄၄။] အထိန်း
သည်။ နိ၊ ထိန်း။ ကလေးထိန်း။ ပါယန္တိ နာမ
မာတာ ဝါ ဟောတု ဓာတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၇။
ရုက္ခမူလေ သောဓနတ္ထာယ ဂတာ ဓာတိ
အာဂန္ဓာ သုဇာတာယ အာရောစေသိ။ မ၊
၄။ ၂။ ၇၇။ ဓာတိယော (ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၄၃) တိ
ထညပါယိကာ ဓာတိယော။ တာ ဟိ ဓာ-
ပေန္တိ ထညံ ပါယေန္တိတိ ဓာတိယော။...
တာပိ ဒဟန္တိ ဝိဒဟန္တိ နှာနံ ဒဟန္တိ ဓာ-
ရေန္တိတိ “ဓာတိယော” တွေဝ ဝုစ္စန္တိ။ ဒိ၊ ၄။
၂။ ၄၂။

ဓာတိ(ပါဠိ) - အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ ဓာတိ
(ပါဠိ) - သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။
ဓာတိ(အာ၊ ၄) - ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ ဓာတိ
(ဒု၊ ၄) - အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။ ဓာတိယော (ပါ
ဗ) - အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၉။ အပါ၊ ၂။ ၂၀၃။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၂၂။ ဓာတိယော (ဒု၊ ၄) - ဒိ၊ ၂။ ၁၇၇။
ဓာတိယာ(တ၊ ၄) - အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ ဓာ-
တိဟိ - အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၅။ ဓာတိနံ(စ၊ ၄) -
ဝိ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဓာတိယာ (သ၊ ၄) - မ၊ ၄။ ၄။
၁၃၆။

ဓာတိကိစ္စ (န) [ဓာတိ+ကိစ္စ] နိ၊ ထိန်းသည်၏
- ပြုဖွယ် - ကိစ္စ။ ဗောဓိသတ္တဿ ဓာတိကိစ္စံ
သာယေမာနာ အတ္တနော ထညံ ပါယေသိ

မဋ္ဌာ၄။၂၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၈။ (-သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌာ၊၇။ အပါဠာ၊၁။၁၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၆။၉၁။)

ဓာတိဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဓာတိဂဏ+ပရိဝုတ]
အထိန်းသည်အပေါင်း ခြံရံအပ်သော။ ကေ-
ဒိဝသံ ပန ဓာတိဂဏပရိဝုတာ သိပ္ပိကာနံ
ဝါယနဋ္ဌာနံ အာဂန္တာ။ မဋ္ဌာ၄။၂၁၉။ (-
သံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၅။၃၀၃။
မဋ္ဌာ၊၃။၄၀၇။)

ဓာတိစေလ (န) [ဓာတိ+စေလ] အထိန်းသည်
၏-အဝတ်-အထည်။ ဓာတိစေလံ ဝါ(ဇာ၊
၁။၁၅၂)တိ ခေဋ္ဌသိသံနိကမုတ္တဂုဏမက္ခိတံ
ဓာတိဒါသိယာ နိဝတ္ထစေလံ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၃။
၂၉၀။ (-သံ၊၁။၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၇၂။)

ဓာတိဒါသိ (ထိ) [ဓာတိ+ဒါသိ] အထိန်းသည်
ကျွန်မ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဓာတိမာတု (ထိ၊ပု) [ဓာတိ+မာတု] အထိန်း
သည်ဖြစ်သော မိခင်၊ မိခင်နှင့် တူသော
အထိန်းသည်။ ဓာတိမာတရမဗြေဝံ (ဇာ၊၂။
၂၆၂)တိ ပိတု သန္တိကံ ဂန္တုကာမာ ဟုတွာ
ဓာတိမာတရမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၇။၁၁၉။

ဓာတိသတသဟဿ (န) [ဓာတိ+သတသဟဿ]
အထိန်းသည် ၁-သိန်း။ ဓာတိသတသဟဿာ-
နိ၊ ပရိဝါရေန္တိ မံ ဘဝေ။ အပါ၊၂။၈၀။
ထေရ၊ဋ္ဌာ၊၁။၃၂၈။

ဓာတု (ပု၊ထိ) [ဓာ+တု။ ကစွည်း။၆၇၁။ ရှ။
၆၈၁။ နိတိ၊ဓာ၊၁၀၅-၆၊၃၇၇။ နိတိ၊ပဒ။
၁၉၁၊၂၇၂၊၂၈၄၊၃၃၅။ ဇာ၊ဒိ။၇၀။ ဓာနံ၊
ဋ္ဌိ၊၂၇၈။ (ဓာတုနံ- ထောမ၊ ဓာတု-သံ၊
ဓာဉ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။ ဓာတု၊ ဓာတုက၊
ဓာတုဝ၊ သီဟိဋ္ဌိ။)] (၁) (ပထဝီ-စသော)
- ဓာတ် - သဘော။ (၂) (ဘူ-စသော)
ဓာတ်။ (၃) ဓာတ်တော်။ (၄) အရိုး။ (၅)
ဓာတုသဒ္ဓါ။ (တိ)(၆) (အမူလုပ်ငန်း-စသည်

ကို) ဆောင်ရွက်တတ်သော။ (အလွန်
အလိုရှိအပ်သော အစိတ်အပိုင်း၊ အခြေ
အမြစ်အရင်းမူလဖြစ်သော တရား (=ပွထဝီ၊
အာပံ၊ တေဇသံ၊ ဝါယု၊ အာကာရ)၊ အရည်၊
တွင်းထွက်ဝတ္ထုနှင့် ဆိုင်သောအရာ၊ စကား
အရင်းအမြစ်(ဘူ၊ဟူ-စသောဓာတ်) အသက်
ဝိညာဏ်၊ ရူပ၊ ရသ၊ ဂံဓ၊ သူရီ၊ ဂဗ္ဘဟူသော
အာရုံငါးပါး၊ အရိုး-စသည်။ P.S.D.။
ကြေး သံ-စသော ဝတ္ထု၊ ရွှေနီဆေးဒါန်း-စ
သောဝတ္ထု၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တတ်သော
ဝတ္ထု၊ ဗျာကရုဏ်းကျမ်း၌ ထင်ရှားသော
သဒ္ဓယောနိဖြစ်သော ဘူ၊ ပစ-စသည်....။
ပြာ၊ ဓာနံ။ အရင်းအမြစ် ပင်မဖြစ်၊ သံ၊
ခန္ဓာကိုယ်၌ မူလဖြစ်သောဖြစ်၊ မျက်စိ၊ နား-
စသော ပသာဒ၊မဟာဗြဟ္မာ။ သီဟိဋ္ဌိ၊ဓာနံ။)

(၁) (ပထဝီ-စသော)-ဓာတ်-သဘော။
ယထာ ပဏိဟိတံ ဓာတုသော ပစ္စင်္ကေတိ။
ဒီ၊၂။၂၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၂။၃၆၁။ ဆယိမာ အာဝု-
သော ဓာတုယော။ မ၊၃။၈၁။ ဓာတုယောတိ
အတ္တသုညသဘာဝိ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။၂၁၄။ နိဿတ္တ-
ဋ္ဌသုညတဋ္ဌသင်္ခါတေန သဘာဝဋ္ဌေန ဓာတူတိ
လဒ္ဓနာမာနံ ဓမ္မာနံ။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၂၁။ စက္ကာ-
ဒီသု ဧကေကော ဓမ္မော ယထာသမ္ဘဝံ ဝိဒ္ဓ-
ဟတိ၊ ဓိယတေ၊ ဝိဓာနံ၊ ဝိဓိယတေ တောယ၊
တ္ထေ ဝါ ဓိယတိတိ ဓာတု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၇၉။
(-သံ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊က။၅၃၊၂၄၁။ အဘိ၊
ပု။၁၀၁။ (ပဋိသံ၊၁၈) သံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၂၁။
အံ၊ဋ္ဌာ၊၃။၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၁။၁၈၃။ မူလဋ္ဌိ၊၂။
၄၂။) (၂) (ဘူ-စသော)ဓာတ်။ အနေ
ကတ္တတ္တာ (ဟိ) ဓာတုနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၁။၁၅၄။
မူလဋ္ဌိ၊၁။၈၆။ (-သီ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၁၇၆။ သီ၊
ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၂။၂၂၃။ ဝိဘာဝိနီ၊၈၂။) (၃)
ဓာတ်တော်။ ဓာတု အာဝေဏိကာ နတ္ထိ၊
သရိရံ ကေပိဏ္ဍိကံ။ အပါ၊၁။၇၈။ (-မိလိန္ဒ။
၁၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၁။၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၃။
၈၁။ မဋ္ဌာ၊၄။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၆၀။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၂။

၁၇၆။ အံ၊ဌ၊၁။၂၂၀၊၃၇၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၅၂၊
 ၂၇၉။) (၄) အရိုး။ ပဏ္ဍကေ အဋ္ဌ ဓာတို့တို့။
 ဓာန်။၂၇၈။ (၅) ဓာတု-သဒ္ဓါ။ ဓာတုသဒ္ဓါ-
 ကြည့်။ (တိ)(၆) (အမူလုပ်ငန်းစသည်ကို)
 ဆောင်ရွက်ဘတ်သောသူ။ ဓာတာ ဝိဓာတာ
 စသိ ကာမပါလော (ဇာ၊၂။၄၅)တိ တံ မမ
 ဒေဝ ဓာရဏတော ဓာတာ ဣဿရိယသုခဿ
 ဝိဒဟနတော ဝိဓာတာ.... ကာမပါလော။
 ဇာ၊ဌ၊၅။၂၃၈။

ဓာတုအဓာတုဥပပရိက္ခန္ဓာ (န) [ဓာတု+အဓာ-
 တု+ဥပပရိက္ခန္ဓာ] ဓာတ်- ဖြစ် - ဟုတ်-
 သော တရား၊ ဓာတ်-မဖြစ်-မဟုတ်-သော
 တရားကို-စိစစ်ခြင်း-စူးစမ်း ဆင်ခြင်ခြင်း။
 ဓာတုအဓာတုဥပပရိက္ခန္ဓာဝသေန ပဝတ္တတ္တာ
 ဓာတုဒုကာ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၄၀။

ဓာတုအန္တရဓာန (န) [ဓာတု+အန္တရဓာန]
 ဓာတ်တော်တို့၏ ကွယ်ပျောက်ခြင်း၊ ဓာတု-
 ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း။ (သာသနာ ၅-ထောင်
 ကုန်ဆုံးပြီးနောက် ဘုရားရှင်၏ ဓာတ်တော်
 အားလုံး သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ရှိ မဟာ
 စေတီ၌ စုရုံးကုန်၍ ယင်း မဟာစေတီမှ နာဂ
 ကျွန်း (ယခု ဂျပန်အနီးကျွန်း) ရာဇာယ-
 တနစေတီ ယင်းမှ မဇ္ဈိမဒေသ မဟာဗောဓိ
 ပလ္လင်သို့ ကြွတော်မူမည်၊ နဂါးပြည်၊ နတ်
 ပြည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်မှ ဓာတ်တော်တို့သည်
 မဟာဗောဓိပလ္လင်သို့ ကြွကြမည်။ ဓာတ်
 တော်အားလုံး မဟာဗောဓိမဏ္ဍိုင်၌ စုဝေး
 ၍ ဘုရားအသွင် ဖန်ဆင်း၍ (တခဲနက်
 ရွှေဘုံးဖြစ်၍။ ဒီ၊ဌ၊၃။၈၃။အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၄။)
 တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြတော်မူပြီး မီးတောက်
 လောင်၍ အပြီးတိုင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခြင်း ဖြစ်
 မည်။) ပဉ္စ အန္တရဓာနာနိ နာမ....ဓာတု-
 အန္တရဓာနံ။ အံ၊ဌ၊၁။၆၇။ (-၇၁။)

ဓာတုအာယတနာဒိကုသလတာ (ထိ) [ဓာတု-
 အာယတနာဒိကုသလ+တာ] ဓာတ်, အာ-

ယတန-စသည်တို့၌ လိမ္မာ သူ၏ အဖြစ်။
 ပဏ္ဍိတာတိ ဓာတုအာယတနာဒိကုသလတာ-
 သင်္ခါတေန ပဏ္ဍိစေန သမန္နာဂတာ။ အံ၊ဌ၊
 ၁။၁၉၆။

ဓာတုအာရက္ခကရဏ (န) [ဓာတု+အာရက္ခ+
 ကရဏ] ဓာတ်တော်စောင့် ပြုခြင်း၊ ဓာတ်
 တော်စောင့်အရာထားခြင်း။ မလ္လရာဇ္ဇနံ ဘဂ-
 ဝတော ဓာတုအာရက္ခကရဏံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃။

ဓာတုက (တိ) [ဓာတု+က] (၁) ဓာတ်တော်
 ရှိသော။ (၂) အလို-နှလုံးသွင်း-ရှိသော။
 (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) ဝေ ဓာတုက
 (နေတ္တိ။၈၄။ ပေဋကော။၁၉၂။ နေတ္တိ၊ဌ။
 ၁၆၉)-ကြည့်။

ဓာတုကစေတီယ (န) [ဓာတုက+စေတီယ]
 ဓာတ်တော်ရှိသော စေတီ၊ ဓာတ်တော်များ
 ဌာပနာ၍ တည်ထားသော စေတီ၊ ဓာတု
 စေတီ။ တံ ပနေတံ စေတီယံ တိဝိမံ ဟောတိ
ဓာတုကစေတီယံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၈၈။

ဓာတုကထာ (ထိ) [ဓာတု+ကထာ] ဓာတုက
 ထာကျမ်း၊ ခန္ဓာ-အစ အရဏ-အဆုံးရှိသော
 ဓာတ်တရားတို့ကို ဟောရာ ဟောကြောင်း
 ဖြစ်သောကြောင့် သာတိသယနည်းအားဖြင့်
 ဓာတုကထာအမည်ရှိသောကျမ်း၊ ဓာတ် ဘဂ-
 ပါးဘို့ဖြင့် ဟောရာ ဟောကြောင်းဖြစ်သော
 ကျမ်း၊ ဓာတ်သဘောအားဖြင့် ဟောရာ
 ဟောကြောင်းဖြစ်သောကျမ်း။ (ယင်းကျမ်း
 သည် အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းတွင် ၃-ကျမ်း
 မြောက်ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်သည် ပကတိ
 လူများ စကား ၁-ခွန်းဆိုလျှင် ၁၂၈-ခွန်း ပြီး
 ၏၊ သို့စဉ်ကလောက် နှုတ်တော်ဖြင့် နတ်ပြည်
 ၌ ၆-ရက်ကြာ ဟောရသည်ဟု အဆိုရှိသည်၊
 ယခုလက်ရှိ ဓာတုကထာကျမ်းမှာ မကျဉ်း
 မကျယ် လေ့လာလွယ်ကူရန် သင်္ဂီတိကာရက
 မထေရ်တို့ စီစဉ်ခဲ့သော ကျမ်းဖြစ်၏။) မဟာ-
 ဝိသယာနံ ဓာတုနံ ဝသေန ဓာတုဟိ ကထာ

ဓာတုကထာ တိ ဝေ အဿ နာမံ ဝုတ္တံ။
မူလဋီကာ။ ၁။ ၂။ ဓာတုယော ကထိယန္တိ တေ၊
တေန ဝါတိ ဓာတုကထာ။ အနုဋီကာ။ ၂။
ခန္ဓာဒယော အရဏန္တာ၊ သဘာဝဋ္ဌေန ဓာတု-
ယော။ ဓမ္မကထာဒိ ဌာနေန။ ဓာတုယော
ဝုတ္တတေ ထဝါ။ တေသံ ကထနတော ယဿာ၊
ဓာတုကထာတိ သညိတာ။ ဓာတုကထာဂဏ္ဍိ။
၄၃၄။ သာရတ္ထမဉ္ဇူသာ။ (-ဝိဌာ၊ ၁။ ၁၅။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၆။ အဘိဌာ၊ ၁။ ၄။ အဘိဌာ၊ ၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၂။ သံ၊ ၃။ ၂။
၁၇၁။ မူလဋီကာ။ ၁။ ၁၄။)

ဓာတုကထာအဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဓာတုကထာ+
အဋ္ဌကထာ] ဓာတုကထာပါဠိတော်၏ အနက်
ကို ဖွင့်ဆိုချက်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ၊ ဓာတုက-
ထာ အဋ္ဌကထာ။ အဘိဌာ၊ ၂။ ၁-ကြည့်။
(ယင်းအဋ္ဌကထာကို B.E. ၉၅၅-ပတ်သန်း
ကျင်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော အရှင်မဟာဗုဒ္ဓ-
ဘောသထေရ်ပင် စီရင်တော်မူခဲ့သည်။ ၂-
ဘာဏဝါရ လျှော့လျှော့ရှိ၏။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာ
စာတော်မူ စာမျက်နှာ ၂၃-သာ ရှိသည်။
ကျမ်းပြု ဆရာတော် အရှင်ဗုဒ္ဓဘောသနှင့်
စပ်၍ မှတ်ဖွယ်အကျယ်။ ဝိသုတာ။ ၄-၃၂-
ကြည့်။ D:P:P.L.C. တို့လည်းကြည့်။

ဓာတုကထာပကရဏ (န) [ဓာတုကထာ+ပက-
ရဏ] ဓာတုကထာကျမ်း။ (ယင်းဓာတုက
ထာကျမ်းကို သီဟိုဠ်-စသော ထေရဝါဒ နိုင်ငံ
များ၌လည်း ရိုက်နှိပ်ခဲ့ကြကုန်၏။ အိန္ဒိယ
နိုင်ငံ၌ နာလန္ဒတက္ကသိုလ်မှ ဒေဝနာဂရီအက္ခ
ရာဖြင့် ရိုက်နှိပ်ခဲ့လေသည်။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာ
စာတော်မူ စာမျက်နှာ ၁၀၀ ရှိလေသည်။
ယင်း ဓာတုကထာ ပါဠိတော် ကျမ်းကို
တောင်ဖီလာဆရာတော် အရှင်မုနိန္ဒဘောသ၊
နန်းကျောင်း ဆရာတော် အရှင်အဂ္ဂဓမ္မ၊
တောင်ဘီလူး ဆရာတော် အရှင်အနန္တဇေ၊
ထန်းတပင်ဆရာတော် အရှင်နန္ဒမေဓာစသည်

မထေရ်မြတ်တို့ နိဿယရေးစီရင်တော် မူခဲ့ကြ
ကုန်၏။ အရှင်နာရဒ မူလပဋ္ဌာန်းဆရာတော်
သည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆိုသည်။)

တဒနန္တရံ ဓာတုကထာပကရဏံ နာမ။
အဘိဌာ၊ ၁။ ၈။ “သင်္ဂဟော အသင်္ဂဟော” တိ-
အာဒိနာ စုဒ္ဓသဝိဓေန ဝိဘတ္တံ ဓာတုကထာ-
ပကရဏံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၄။
မူလဋီကာ။ ၁။) ဓာတုကထာလည်း ကြည့်။

ဓာတုကထာပကရဏအနုဋီကာ (ထိ) [ဓာတု-
ကထာပကရဏ + အနုဋီကာ] ဓာတုကထာ
မူလဋီကာကျမ်း၏ ထပ်ဆင့် အဖွင့်ဋီကာ၊
ဓာတုကထာ မူလဋီကာကျမ်းကို ထပ်မံ၍ ဖွင့်
ကြောင်း ဖွင့်ရာဋီကာ။ (ယင်းသည် အဋ္ဌ
ကထာ၊ ဋီကာ ကျမ်းပေါင်း ၁၅-ကျမ်းခန့်ကို
ပြုစုခဲ့သည့် ဗဒရတိတ္ထဝိဟာရဝါသီ အရှင်ဓမ္မ
ပါလပြုစုသော ကျမ်းဖြစ်၏။ ဆဋ္ဌသံဂါယနာ
စာတော်မူ ၃၃-မျက်နှာရှိ၏။ အကျယ် ဝိသု
တာ။ ၄၂-၅၀ ကြည့် D.P. လည်း ကြည့်။
ဓာတုကထာပကရဏအနုဋီကာ သမတ္တာ။
အနုဋီကာ။ ၃။ ၃၃။

ဓာတုကထာပကရဏဒေသနာ (ထိ) [ဓာတု-
ကထာပကရဏ + ဒေသနာ] ဓာတုကထာ
ကျမ်းကို ဟော-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော
ဒေသနာ၊ ဓာတုကထာကျမ်း ဒေသနာ။
ဓာတုကထာပကရဏဒေသနာယ ဒေသ ဒေ-
သကပရိသာပဒေသာ ဝုတ္တပ္ပကာရာ ဝေ။
အနုဋီကာ။ ၁။

ဓာတုကထာပကရဏမူလဋီကာ (ထိ) [ဓာတု-
ကထာပကရဏ + မူလဋီကာ] ဓာတုကထာ
အဋ္ဌကထာကျမ်း၏ အဦးအစအဖွင့်ဖြစ်သော
မူလဋီကာ။ (ယင်းသည် ၂-ဘာဏဝါရ
လျှော့လျှော့ရှိသော ဓာတုကထာ အဋ္ဌကထာ
၏ အဖွင့်ဋီကာကျမ်းဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်းကို
ပဒရူပသိဒ္ဓိကျမ်းပြု အရှင်ဗုဒ္ဓပိယ-စသည်တို့၏
ဆရာ အရှင်အာနန္ဒာ ပြုစုသည်။ ဆဋ္ဌသံဂါ

ယနာ စာတော်မူ ၂၆-ပျက်နှာရှိ၏။ အရှင်
အာနန္ဒာနှင့်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ် ဝိသုတာ။
၄၀-၄၁ ကြည့်။ D.P. လည်း ကြည့်။ ဓာတု
ကထာပကရဏမူလဋီကာ သမတ္တာ။ မူလဋီ
၃။၂၆။

ဓာတုကထာမာတိကာ (ထိ) [ဓာတုကထာ+
မာတိကာ] ဓာတုကထာကျမ်း၏ ခေါင်းစဉ်
“မာတိကာ”။ “သဗ္ဗာပိ ။ပ။ မာတိကာ”တိ
အယံ ဓာတုကထာမာတိကတော ဗဟိဒ္ဓါ
ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၃။

ဓာတုကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဓာတု+ကမ္မဋ္ဌာန] ဓာတ်
ကမ္မဋ္ဌာန်း။(ယင်း ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျဉ်း၊
အကျယ် ၂-မျိုး ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၂-၄-ကြည့်။)
ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနသို့ ဟိ ကမ္မံ ကဓောန္တဿ
ကာယော ကိလမတိ။ သံဠာ၊၃။၂၃၅။ ဓာတု-
မနသိကာရော၊ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ၊ စတုဓာတု-
ဝတ္ထာနန္တိ အတ္ထဇော ဧကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၂။
(-မ၊ဠာ၊၄။၂၀၉။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၂၆။ အံ၊ဠာ၊၂။
၁၅၉။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။၆၁။ ထေရ၊ဠာ၊၂။၃၇၅။
သာရတ္ထ၊၃။၂၂၈။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၃၀၇။ မ၊ဠာ၊၁။
၃၆၄။ မ၊ဠာ၊၂။၁၆၆။)

ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [ဓာတုကမ္မဋ္ဌာန+ဣက]
ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ယှဉ်သော၊ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း-
စီးဖြန်း-အားထုတ်-သော၊သူ။ ဓာတု-
ကမ္မဋ္ဌာနိကဿ (မ၊ဠာ၊၂။၁၂၃)တိ စတုဓာ-
တုဝဝတ္ထာနဝသေနဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိဟရန္တိ-
ဿ။ မ၊ဠာ၊၂။၁၆၆။ (-မ၊ဠာ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၄၃။ မ၊ဠာ၊၁။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊၁။၄၂၇။)

ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိကဘိက္ခု (ပု) [ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိက
+ဘိက္ခု] ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း-စီးဖြန်း-အား
ထုတ်-ပွားများ-သော ရဟန်း။ ဓာတု-
ကမ္မဋ္ဌာနိကဘိက္ခုနော ဟေဋ္ဌိမာနိ ဒွေ မဂ္ဂ-
ဖလာနိ ကထိတာနိ။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၉။ (-၃၈။)

ဓာတုကရဏ္ဍက (ပု) [ဓာတု+ကရဏ္ဍက။(ဓာတု-
ကရဏ္ဍ၊ဝ- သိဟိဋ္ဌ။)] ဓာတ်တော်ကြုတ်၊
ဓာတ်တော်ထည့်ရာကြုတ်။ သုဝဏ္ဏစေတီယန္တိ
ဓာတုကရဏ္ဍကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၁။

ဓာတုကုသလ (တိ) [ဓာတု+ကုသလ။(ဓာတု-
ကုလ-သံ၊ ဓာဥကုသလ-ပြာ)] ဓာတ်
တို့၌ လိမ္မာသော၊သူ။ (၁) တေဇောဓာတ်၌
လိမ္မာသော၊သူ။ (၂) ဘဂ-ပါးသော ဓာတ်
တို့၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ယတော ခေါ် အာနန္ဒ
ဘိက္ခု ဓာတုကုသလော စ ဟောတိ။ မ၊
၃။၁၀၇။ သံ၊ဠာ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဠာ၊၂။၂၉၀။ အံ၊
ဠာ၊၁။၁၉၆။ (၁) ဓာတုကုသလောတိ တေ-
ဇောဓာတုမှ ကုသလော။ ဝဇီရ၊၄၁၃။ (၂)
ယော အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော....ယထာဘူတံ
ပဇာနာတိ၊ အယံ ဓာတုကုသလော။ သံ၊
ဠာ၊၁။၁၆၁။ (-မဟာနိ၊၅၂။ စူဠနိ၊၁၁၃။
သံ၊ဠာ၊၃။၃၄။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၁၇၆။)

ဓာတုကုသလတာ (ထိ) [ဓာတုကုသလ+တာ]
(ဘဂ-ပါးသော) ဓာတ်တို့၌ လိမ္မာသောသူ၏
အဖြစ်။ ဓာတုကုသလတာ (အံ၊၁။၈၂)တိ
အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော ဓာတုတိ ဇာနနံ။ အံ၊
ဠာ၊၂။၅၅။ အဋ္ဌာရသသု ဓာတုသု ကုသလ-
ဘာဝေါ ဓာတုကုသလတာ။ အဘိ၊ဠာ၊၁။
၉၅။ ဓာတုဝိသယာ သဗ္ဗာပိ ပညာ ဓာတု-
ကုသလတာ။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၁၇၈။ မူလဠာ၊၁။၁၈၃။
(-ဒီ၊ဠာ၊၃။၁၆၂။ မ၊ဠာ၊၄။၅၆။ မ၊ဠာ၊၃။၆။)

ဓာတုကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဓာတု+ကောဋ္ဌာသ]
ဓာတ်-အဖို့-အစု။ ဒွါစတ္တာလီသာယ ဓာ-
တုကောဋ္ဌာသေသု စတုနံ စတုနံ ဓာတုနံ
ဝသေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၅။

ဓာတုကောပ (ပု) [ဓာတု+ကောပ] (ဝါယော)
ဓာတ်ပျက်စီးခြင်း။ ဣမေသု အဋ္ဌသု ပထဝီ-
ကမ္မေသု ပဌမော ဓာတုကောပေန (ဓာ-
တုကောဘေန၊က)။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၁၄၉။ အံ၊ဠာ၊၃။
၂၅၁။ ဓာတုကောပေနာတိ ဥက္ခေပကဓာတု-

သင်္ခါတာယ ဝါယောဓာတုယာ ပကောပေန။
ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၅၆။ (- အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၂၆။)

ဓာတုကောသလ္လ (န) [ဓာတု + ကောသလ္လ။
(ဓာတုကောလျ - သံ၊ ဓာတုကောသလ္လ-
ပြာ)] ဓာတ်တို့၌ လိမ္မာ-သောသု၏ အဖြစ်-
ခြင်း။ သတ္တာ ဓာတုကောသလ္လံ ဒေသေတု-
ကာမော။ မ၊ ဇိ၊ ၃။ ၂၇၉။ စတုဗ္ဗိဇ္ဇေနာတိ
ဓာတုကောသလ္လံ အာယတနကောသလ္လံ။ သံ၊
ဇိ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဓာတုက္ခောဘ (ပု) [ဓာတု + ခေါဘ] ဓာတ်တို့
၏ ချောက်ချားခြင်း။ ဓာတုက္ခောဘတော
သုပိနံ ပဿတိ။ အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၇၁။ ဗျာဓာဓောတိ
ဓာတုက္ခောဘော၊ တသမုဋ္ဌာနာ စ ကုဋ္ဌဂဏ္ဍ-
ပိဋကောသယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄။ မဟာနိ၊ ၄။
၄၁။ (- ဝိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၁၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၇၇။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၄။ သီ၊ ဇိ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၄၇၃။ သီ၊ ဇိ၊
သင်္ခါ၊ ၂။ ၃၁၈။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၉၁။ မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၁၆၇။
သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၃၈။)

ဓာတုက္ခောဘကရဏပစ္စယ (ပု) [ဓာတုက္ခောဘ
+ ကရဏ + ပစ္စယ] ဓာတ်ချောက်ချားမှုကို
ပြုခြင်း၏ အကြောင်း။ ဓာတ်ချောက်ချား
ခြင်း၏အကြောင်း။ ဓာတုက္ခောဘကရဏ-
ပစ္စယော နာမ ဝိသဘာဝဒဘသဇ္ဇသေနာ-
သနာဟာရာဒိပစ္စယော။ အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၆၁။

ဓာတုက္ခောဘကာလ (ပု) [ဓာတုက္ခောဘ +
ကာလ] ဓာတ်ချောက်ချားရာ- အချိန်-
အခါ-ကာလ။ ဥပါဒိန္နာနံ ဓာတုက္ခောဘ-
ကာလေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၃။

ဓာတုက္ခောဘနိမိတ္တ (တိ) [ဓာတုက္ခောဘ +
နိမိတ္တ] ဓာတ်ချောက်ချားခြင်း ဟူသော
အကြောင်းရှိသော။ တံ ပနဿ ယက္ခော
ဓာတုက္ခောဘနိမိတ္တတာယ ကရေန္တော ဝိယ
ဟောတိ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၆၂။

ဓာတုက္ခောဘပစ္စယ (တိ) [ဓာတုက္ခောဘ +
ပစ္စယ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အဗ္ဗန္တရဓာ-
တုက္ခောဘပစ္စယ (စုဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၁၂၃) ကြည့်။

ဓာတုက္ခောဘပစ္စယသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဓာတုက္ခော-
ဘပစ္စယ + သမုဋ္ဌိတ] ဓာတ်ချောက်ချား
ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော။
ဗျာဓိ (ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၈၇) ကြည့်။

ဓာတုက္ခောဘလက္ခဏ (တိ) [ဓာတုက္ခောဘ +
လက္ခဏ] ဓာတ်ချောက်ချားခြင်းဟူသော
မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိသော။ ဓာ-
တုက္ခောဘလက္ခဏဿ ဟိ တံဟေတုကဒုက္ခ-
ဝေဒနာလက္ခဏဿ ဝါ ဧဝံပဋိပက္ခ-
ဘာဝေါ ပတိအယနဋ္ဌော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၃။

ဓာတုက္ခောဘဟေတုက (တိ) [ဓာတုက္ခောဘ +
ဟေတု + က] ဓာတ်ချောက်ချားခြင်းဟူသော
အကြောင်းရှိသော။ ဓာတုက္ခောဘဟေတု-
ကမ္ပိ စဿ ဗဟုလံ ဘဒ္ဒကမေဝ သိယာ။
အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၃၅၈။

ဓာတုဂတစန္ဒန (န) [ဓာတု + ဂတ + စန္ဒန]
(အေးမြသော) ဓာတ်သဘော-၌ဖြစ်-ရှိ-
သော စန္ဒကူး။ ဓာတ်ဖြစ်သော စန္ဒကူး။
စန္ဒကူးဖြစ်သော ဓာတ်။ စန္ဒကူး ဓာတ်။
သဗြဟ္မစာရိနံ အက္ခိမိ သုသိတလဉ္စနံ ဝိယ
ဓာတုဂတစန္ဒနံ (ဗဟုဂတစန္ဒနံ၊ သိ) ဝိယ စ
မနာပေါ ဟုတွာသုခံ ဝိဟရတိ။ သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၄၇။

ဓာတုဂဗ္ဗ (ပု) [ဓာတု + ဂဗ္ဗ။ (ဓာတုဂဘိ-သံ၊
ဓာတုဂဘိယ-သိဟိဋ္ဌံ)] ဓာတ်တော်တိုက်။
ဓာတုဂဗ္ဗေ စ သာသနေ စ ဧတ္တကာနိ
ပုညာနိ မယာ ကတာနိ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။
ဓာတုဂဗ္ဗမိ ကမ္မာနိ၊ နိဋ္ဌာပေတွာ အရိန္ဒ-
မော။ မဟာဝံသ၊ ၃။ ၁။ ၁။ ဓာတုဂဗ္ဗေ စေ-
တိယေ ကတာယ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၄။ (-
၁၅၄။)

ဓာတုဂဗ္ဘထူပ (ပု) [ဓာတုဂဗ္ဘ+ထူပ] ဓာတ်တော်တိုက် စေတီ။ ဓာတုဂဗ္ဘထူပါ သဓာတုကာဓာတုကစေတီယံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၈၈။

ဓာတုဂဗ္ဘမာဠက (ပု) [ဓာတုဂဗ္ဘ+မာဠက] ဓာတ်တော်တိုက် တန်ဆောင်းဝန်း။ ဓာတုဂဗ္ဘမာဠကေ ထမ္ဘံ နိဓနိတော ဓဗ် အာရေပေသိ။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။

ဓာတုဂေဟဝရတ္ထမ (တိ) [ဓာတု+ဂေဟ+ဝရတ္ထမ] (က) အလွန်မြတ်သော ဓာတ်တော်တို့ (ကိန်းဝပ်ရာ) စေတီအိမ်။ (ခ) ဓာတ်တော်များ ကိန်းဝပ်ရာ အလွန်မြတ်သော (စေတီ) အဆောက်အဦ။ ဒုရတောဝ ဥပဋ္ဌေန္တိ၊ ဓာတုဂေဟဝရတ္ထမေ။ အပါ၊ ၁။ ၁၈၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁၊ ၂၅၁။

ဓာတုဂ္ဂ (ဂ) ဟဏ (န) [ဓာတု+ဂဟဏ] (၁) ဓာတ်တော်တို့ကို ပင့်ဆောင်ခြင်း။ (၂) ဓာတုသဒ္ဓါ။ (၃) ဓာတုဂ္ဂဟဏတ္ထာယ အနာဂတေ သုမနေ လင်္ကာဒိပံ မဟာဗောဓိပေသေတုကာမော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၈။ ဓာတုဂဟဏတ္ထံ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကရိယန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၃။ (၂) “ကာမဓာတု ရူပဓာတု” တိ အာဒိနာ ဓာတုဂ္ဂဟဏေ ကတေ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဓာတုသရ (န) [ဓာတု+သရ] ဓာတ်တော် (ကိန်းဝပ်ရာ) အိမ် ဓာတ်တော်တိုင်း။ ဥဠာရေ ဘဂဝါ နေသော၊ ယဿ ဓာတုသရေ ဒိသံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၈၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ (-အပါ၊ ၁။ ၈၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၃။)

ဓာတုစင်္ကောဋက (ပု) [ဓာတု+စင်္ကောဋက] ဓာတ်တော် (ထည့်ထားရာ) ကလပ်။ ဓာတုစင်္ကောဋကံ မယံ မတ္တကေ ပတိဋ္ဌာတု။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။

ဓာတုစရိယာနုကူလ (တိ) [ဓာတု+စရိယ+အနုကူလ] (သလိပ်၊ သည်းခြေ၊ လေ့ဟူသော)

ဓာတ်၊ (မောဟစရိုက်၊ ဒေါသစရိုက်၊ ရဂစရိုက်ဟူသော) စရိုက်-အား-နှင့်-လျော်-ကိုက်ညီ-သော။ ဓာတုစရိယာနုကူလဉ္စ အာနာပါနဿတိဘာဝနာနုရူပံ သေနာသနံ ဥပဒိသိတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဥတုတ္တယာနုကူလံ ဓာတုစရိယာနုကူလန္တိ ဂိမ္မာဒိဥတုတ္တယဿ သေမ္မာဒိဓာတုတ္တယဿ မောဟာဒိစရိတုတ္တယဿ စ အနုကူလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၀။)

ဓာတုစေတီယ (န) [ဓာတု+စေတီယ။ (ဓာတုစံတျ-သံ၊ ဓာဥစဲလ္လ၊ ဓာဥစဲလ္လအ-ပြာ၊ ဓာတုစဲယ-သီဟိဋ္ဌံ)] ဓာတ်တော် (ထည့်သွင်းဌာပနာထားသော) စေတီ၊ ဓာတုစေတီ။ ထေရဿ ဂုဏံ ကထေတွာ ဓာတုစေတီယံ ကာရာပေတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉။)

ဓာတုဆက္က (န) [ဓာတု+ဆက္က] ဓာတ် ၆-ပါး အပေါင်း။ တေ တိဏ္ဏံ ဓာတုဆက္ကာနံ ဝသေန ဣဓ ဒေသိတာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၁။

ဓာတုဌ (ပု) [ဓာတု+အတ္ထ] သတ္တဇီဝမှ-ကင်း-ဆိတ်-သုဉ်း-ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ဓာတုဌော (ပဋိသံ၊ ၂၀) တိ သုညာဒိအတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၆။ ဓာတုဌေနာ (ပဋိသံ၊ ၁၀၂) တိ နိဇ္ဈိတဘိနာ ဓာတုဌေန။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ (-ပဋိသံ၊ ၁၈၊ ၃၀၉၊ ၃၄၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။)

ဓာတုဌပနတ္ထ (ပု) [ဓာတု+ဌပန+အတ္ထ] ဓာတ်တော် ထည့်ထားရခြင်း အကျိုး။ ဓာတုဌပနတ္ထာယ ဂဏှထ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။

ဓာတုဌာန (န) [ဓာတု+ဌာန။ (ဓာတုဿာန-သံ)] ဓာတ်တော်တည်(ရှိ)ရာအရပ်။ ဂန္ဓ-ပုပ္ဖါဒိနိ ဂဟေတွာ ဓာတုဌာနံ ဂန္တိ အာရဒ္ဓိ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၇။

ဓာတုတ္တယနိဿိတတာ (ထိ) [ဓာတုတ္တယ + နိဿိ-
တ + တာ] ဓာတ် ၃-ပါးအပေါင်း - ဌိ - ကို -
မှီသည်၏အဖြစ်။ သမ္ဘဝဿ စတုဓာတုနိဿိ-
တေဟိ သဟ ဝုတ္တဿ ဓာတုတ္တယနိဿိတတာ
ယောဇေတဗ္ဗာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။ မူလဋီ၊ ၁။
၁၄၅။

ဓာတုတ္တယသညိတ (တိ) [ဓာတုတ္တယ + သညိတ]
ဓာတ် ၃-ပါးအပေါင်းဟု သိမှတ်အပ်သော။
န ကေဝလံ တယာ ဝုတ္တကာမလောကော-
ယေဝ ဓာတုတ္တယသညိတော။ ထေရီ၊ ဋီ။
၁၇၆။

ဓာတုတ္တယသမတိက္ကမ (ပု) [ဓာတုတ္တယ + သမ-
တိက္ကမ] ဓာတ် ၃-ပါး အပေါင်းကို လွန်
မြောက်ခြင်း။ ဝေံ ဓာတုတ္တယသမတိက္ကမေန
အမဘာဓိဂမံ ဒဿေတွာ။ ဣတိ ဋုတ်၊ ဋီ။ ၁၇၅။

ဓာတုတ္တယိဿရ (တိ) [ဓာတုတ္တယ + ဣဿရ]
(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ-ဟူသော -) ဓာတ် ၃-ပါး -
ဘုံ ၃-ပါး - အပေါင်းကို အစိုးရသော၊ သူ။
ဓာတုတ္တယိဿရေ ဟိ မစ္စုရာဇာ။ အနုဋီ၊
၃။ ၁၆၀။ (-ဥဒါန၊ ဋီ။ ၁၀၇။)

ဓာတုထူပ (ပု) [ဓာတု + ထူပ] ဓာတ်တော်
စေတီ၊ ဓာတ်တော်တို့ကို ဌာပနာ၍ တည်
ထားသော စေတီ။ ဓာတုထူပဿ ဥပရိ၊
သောဏ္ဏစ္ဆတ္တမပူဇယံ။ အပါ၊ ၂။ ၂၉၀။

ဓာတုဒုက (န) [ဓာတု + ဒုက] ဓာတ် ၂-ပါး
အပေါင်း၊ ၂-ပါးတွဲဓာတ်၊ ဓာတုဒုက။ ဓာတု-
အဓာတုဥပပရိက္ခဏဝသေန ပဝတ္တတ္တာ ဓာ-
တုဒုကာ နာမ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၀။ ရူပဓာတု-
ဒုကာဒီဟိ ပဉ္စဟိ ဓာတုဒုကေဟိ။ အနုဋီ၊ ၁။
၁၄၉။

ဓာတုဒေသနာ (ထိ) [ဓာတု + ဒေသနာ] ဓာတ်
တို့ကို ဟော - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော
ဒေသနာ၊ ဓာတ်တို့ဖြင့် ဟော - ရာ - ကြောင်း -
ဖြစ်သော ဒေသနာ၊ ဓာတ်သဘောအားဖြင့်

ဟော - ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်သော ဒေသနာ။
ဇီဝသညာသမူဟနတ္တံ ဓာတုဒေသနံ အကာ-
သိ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၂။ ဥဘယသမ္ပူဇ္ဇာနံ ဓာတု-
ဒေသနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅။ (-ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၉။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉၊ ၁၃၀။)

ဓာတုဒေါသနိဒါန (တိ) [ဓာတု + ဒေါသ + နိဒါန]
ပထဝီ-စသော ဓာတ် သလိပ် လေ-ဟူသော
အပြစ်ဒေါသလျှင်အကြောင်းရှိသော။ ပုရိမာ
တာဝ တိဿော စရိယာ ပုဗ္ဗာစိတ္တနိဒါနာ၊
ဓာတုဒေါသနိဒါနာ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၉။

ဓာတုဒွယနိရောဓ (ပု) [ဓာတုဒွယ + နိရောဓ]
ဓာတ် ၂-ပါးအပေါင်း၏ ချုပ်ခြင်း။ ဓာတု-
ဒွယနိရောဓမတ္တမေဝ ဟိ သာ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။
၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၇။

ဓာတုဓိရ (ပု) [ဓာတု + ဓိရ] ဓာတ် (၁၈-ပါး)
တို့၌ အသိဉာဏ် - ကိုဖြစ်စေနိုင် - ရှိ - သောသူ၊
ဓာတ်ပညာရှိ။ အဋ္ဌာရသသု ဓာတုသု ဉာဏံ
ပဝတ္တေန္တိတိ ဓာတုဓိရော။ မဟာနိ၊ ဋီ။ ၁၃၅။
(-မဟာနိ၊ ၃၄။)

ဓာတုနာနတ္တ (န) [ဓာတု + နာနတ္တ] ဓာတ်တို့
၏ - ထူးထွေ - ကွဲပြား - ခြားနား - သည်၏
အဖြစ် - ခြင်း၊ ဓာတ်တို့၏ - အထူးထူး -
အမျိုးမျိုး - သောသဘော၊ ဓာတ်အမျိုးမျိုး။
ဓာတုနာနတ္တံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ။
သံ၊ ၁။ ၃၅၈။ နိဿတ္တဋ္ဌသညတဋ္ဌသင်္ခါတေန
သဘာဝဋ္ဌေန ဓာတုတိ လဒ္ဓနာမာနံ ဓမ္မာနံ
နာနာသဘာဝေါ ဓာတုနာနတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၂၁။ (-သံ၊ ၂။ ၃၃၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁။ ပဋိသံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၇၅။ ဝဇီရ၊ ၁၅၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။ မ၊ ဋီ၊
၂။ ၂၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၉။)

ဓာတုနာနတ္တကာရဏ (န) [ဓာတုနာနတ္တ + ဓာ-
တုနာနတ္တ + ကာရဏ။ တရုကြွင်းပြု။] ဓာတ်
တို့၏ ထူးသည်အဖြစ်၊ ဓာတ်တို့၏ ထူးသည်၏
အဖြစ်၏ အကြောင်း၊ ဓာတ်တို့၏ ထူးခြင်း

(နှင့်) ဓာတ်တို့၏ ထူးခြားခြင်း အကြောင်း။ စတုတ္ထ ဓာတုနာနတ္ထကာရဏမေဝ။ အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၄၄၅။ ဓာတုနာနတ္ထ ဓာတုနာနတ္ထကာရဏ ဓာတုနာနတ္ထကာရဏန္တိ ကေဒေသသရူပေကသေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၅။ အ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၁၈။ (- နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၃။)

ဓာတုနာနတ္ထဇာနန(န၊ထိ) [ဓာတုနာနတ္ထ+ဇာနန] ဓာတ်တို့၏ - ထူးသည်၏အဖြစ်-ထူးခြား-ခြင်း-ပုံ-ကို သိခြင်း။ ယထာဘူတ ဓာတုနာနတ္ထဇာနနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၃၁။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၂၇။

ဓာတုနာနာကရဏ (န) [ဓာတု+နာနာကရဏ] ဓာတ်တို့၏ အသီး အခြား ပြုတတ်သော အထူး၊ ဓာတ်တို့၏ကွဲလွဲချက်။ ဝေ ဓာတုနာနာကရဏံ ပဋိစ္စ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆၂။

ဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဓာတု+နိဒ္ဒေသ] ဓာတ်တို့ကိုအကျယ်-ညွှန်းပြရာ-အပိုင်း-အခန်း-စကားရပ် - ညွှန်ပြခြင်း။ ဓာတုနိဒ္ဒေသေပိ သေဝ နယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ။ ၃။ ၅။

ဓာတုနိဓာန (န) [ဓာတု+နိဓာန] ဓာတ်တော်တို့ကို - သိုမှီး - ဌာပနာ - ခြင်း - ရာတိုက်။ မဟာရာဇ ကေ ဓာတုနိဓာနံ ကာတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၀၃။ ဓာတုနိဓာနံ အဇ္ဇေဝ၊ သောဟိ ရာဇာ ကရိယတိ။ မဟာဝံသ၊ ၃။ ၆၅။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၉။)

ဓာတုနိဓာနကာလ (ပု) [ဓာတု + နိဓာန + ကာလ] ဓာတ်တော်တို့ကို-သိုမှီး-ဌာပနာ-ရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဓာတုနိဓာနကာလေ ဗဟုနာ ဓနေန အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၉။

ဓာတုနိဓာနဌာန (န) [ဓာတုနိဓာန + ဌာန] ဓာတ်တော်တို့ကို-သိုမှီး-ဌာပနာ-ရာအရပ်။ ထူပါရာမော စတုန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ဓာတုနိဓာနဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၈။

ဓာတုနိဓာယကစေတိယ (န) [ဓာတု+နိဓာယက+စေတိယ] ဓာတ်တော်တို့ကို - သိုမှီး-ဌာပနာ - ထားသော စေတိ။ န ဓာတု-နိဓာယကစေတိယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပါ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၅၄။

ဓာတုနိမိတ္တ (န) [ဓာတု+နိမိတ္တ] ဓာတ်တော်ဟူသော အကြောင်း။ အညတ္တ မယိ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဓာတုနိမိတ္တံ မဟာကလဟော ဘဝိယတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၆၃။

ဓာတုပညတ္တိ (ထိ) [ဓာတု+ပညတ္တိ] ဓာတ်ဟု-ပညတ်ခြင်း - သိစေခြင်း။ ကိတ္တာဝတာ ဓာတုနံ ဓာတုပညတ္တိ။ အဘိ၊ပု။ ၁၀၁။ ခန္ဓပညတ္တိ အာယတနပညတ္တိ ဓာတုပညတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။ ၁။ ၈။ (- အဘိ၊က။ ၂၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ။ ၃။ ၁၀၀။)

ဓာတုပဋိကူလဝဏ္ဏမနသိကာရ (ပု) [ဓာတု+ပဋိကူလ+ဝဏ္ဏ+မနသိကာရ] ဓာတုမနသိကာရ၊ ပဋိကူလမနသိကာရ၊ ဝဏ္ဏမနသိကာရ၊ ဓာတ်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း (နှင့်) အဆင်းအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဝဏ္ဏာဒိနံ ပဉ္စန္ဒံ ဝသေန မနသိကာရော ဓာတုပဋိကူလဝဏ္ဏမနသိကာရနံ သာဓာရဏော။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၄၃။

ဓာတုပတိဋ္ဌာပန (န) [ဓာတု+ပတိဋ္ဌာပန] ဓာတ်တော်တို့ကို တည်ထားစေခြင်း။ သဟ ဓာတုပတိဋ္ဌာပနေန မဟာဘူမိစာလော အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၁။ ၆၆။

ဓာတုပတ္ထဒ္ဒ (တိ) [ဓာတု+ပတ္ထဒ္ဒ] ဓာတ်သည် - ထောက်ပံ့ - ကူညီ-အပ်သော။

ဓာတုပတ္တဒ္ဒေါ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄) တိ အတ္တနာဝ
သမ္ပပ္ပါဒိတဓာတုယာ ဥပတ္တမ္ဘိတော ဟုတွာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။

ဓာတုပတ္တဒ္ဒကဿ (တိ) [ဓာတု+ဥပတ္တဒ္ဒကဿ]
ဓာတ်သည် - ထောက်ပံ့ - ကူညီ - အပ်
- စေအပ် - သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဒဏ္ဍက-
သေတုံ အာရုယ နိဝါသနပါရူပနံ သံဝိဓာယ
ဓာတုပတ္တဒ္ဒကဿံ ကတွာ သောတ္တိနာ ပရ-
တိရဂမနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

ဓာတုပဒ (န) [ဓာတု+ပဒ] (၁) ဓာတ်ဟူ
သော တရားအဖို့အရ။ (၂) ဓာတု-ပုဒ်။ (၁)
ဓာတုပဒန အသင်္ဂဟိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။
(၂) ဓာတုပဒါနိ သတ္တ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။

ဓာတုပဒန္တလောပ (ပု) [ဓာတုပဒ+အန္တလောပ]
ဓာတ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော ပုဒ်၏အဆုံး (သရ)၏
ကျေခြင်း။ ပစ္စယဝသေန ဓာတုပဒန္တလောပံ
သန္ဓာယ “သန္ဓဟဘိ”တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၁။၃၃၇။

ဓာတုပဒေသ (ပု) [ဓာတု+ပဒေသ] ဓာတ်
တော်၏-အစိတ်-အပိုင်း။ ဒသဝိဓော ဟိ
ပဒေသော နာမ ခန္ဓပဒေသော အာယတန-
ပဒေသော ဓာတုပဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

ဓာတုပဘေဒဉာဏ (န) [ဓာတုပဘေဒ+ဉာဏ]
ဓာတ်အထူးအပြား-၌ ဖြစ်-ကိုသိ-သော
ဉာဏ်။ ဓာတုပဘေဒဉာဏံ နာမ “ဣမာယ
ဓာတုယာ ဥဿန္ဓာယ ဣဒံ နာမ ဟောတိ”-
တိ ဇာနနပညာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

ဓာတုပရမ္မရာ (ထိ) [ဓာတု+ပရမ္မရာ] ဓာတ်
အဆက်ဆက်။ ဓာတုပရမ္မရာ သဇ္ဇေန္တော
အာဂန္ဓာ သောတပသာဒံ သဇ္ဇေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၁၁။ သဒ္ဓေါ ပန ဓာတုပရမ္မရာယ ဝါယု
ဝိယ အာဂန္ဓာ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ (-အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။)

ဓာတုပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဓာတု+ပရိဂ္ဂဟ] ဓာတ်
(ကမ္မဋ္ဌာန်း)ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ လောမာ
ပထဝီဓာတုတိ ဝေဝိတ္တာရတော ဓာတုပရိဂ္ဂ-
ဟော ပပဉ္စတော ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၃၄၆။ ပရိဂ္ဂဟဝသေနာတိ ဓာတုပရိဂ္ဂဟ-
ဝသေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။

ဓာတုပရိဂ္ဂဟဏ (န) [ဓာတု+ပရိဂ္ဂဟဏ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ပရိဂ္ဂဟန္တိ ဓာတုပရိဂ္ဂဟဏံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

ဓာတုပရိဂ္ဂဟမုခ (န) [ဓာတုပရိဂ္ဂဟ+မုခ]
ဓာတ်တို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၏ အကြောင်း။
တေသံ တေသံ ဓာတုပရိဂ္ဂဟမုခါနံ အည-
တရမုခဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန (န) [ဓာတု+ပရိနိဗ္ဗာန] ဓာတ်
တော်တို့၏ - ချုပ်ငြိမ်း - ကွယ်ပျောက် -
ခြင်း။ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနံစံခြင်း။ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာ-
နေ ပန ဇာတေ အညဿ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပတ္တိ န
နိဝါရိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၂။ ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။
ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနတော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၀။ ယာဝ
ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ ယာဝ ဓာတု-
ပရိနိဗ္ဗာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဓာတုအန္တရ-
ဓာန-လည်း ကြည့်။

ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနောသာန (တိ) [ဓာတုပရိနိဗ္ဗာန
+ သြသာန] ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနံ စံခြင်းလျှင်
အဆုံးရှိသော။ တယံဒံ သာသနောသက္ကနံ
ဓာတုပရိနိဗ္ဗာနောသာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၆၉။

ဓာတုပရိယန္တ (ပု) [ဓာတု+ပရိယန္တ] (၁)
ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့၏ အဆုံး။ (၂) အဆုံး
အပိုင်းအခြားမရှိသော ဓာတ်။ (၁) ဓာတု-

ပရိယန္တ (မဟာနိ။၁၇) တိ အဋ္ဌာရသန္တံ
ဓာတုနံ ပရိယန္တံ။မဟာနိ။၁၇။(-စူဠနိ။
၃၄။) (၂) ခန္ဓပရိယန္တ (မဟာနိ။၁၇။၇၇)
ကြည့်။

ဓာတုပရိသာ (သာ) ဝန (န) [ဓာတု+ပရိသာ-
ဝန] ဓာတ်တော်ရေစစ်၊ ရေစစ်ဓာတ်တော်။
သတ္တာ ဓာတုပရိသာ(သာ)ဝနံ ဂဟေတွာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ ဓာတုပရိသာ-
ဝနံ ထေရဿ စ ပတ္တစိဝရံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၅၃။

ဓာတုပါဠိဟာရိယ (န) [ဓာတု+ပါဠိဟာရိယ]
ဓာတ်တော်၏ တန်ခိုးပြာဠိဟာ။ တသ္မိံ စ
ပန ဓာတုပါဠိဟာရိယေ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။

ဓာတုပါဌ (ပု) [ဓာတု+ပါဌ] ဓာတ်ဘို့ကို-ဆို
-တင်ရှားပြ-ရာကျမ်း၊ ဓာတ်ကျမ်း၊ဓာတု-
ပါဌကျမ်း။ ဓာတုပါဌေ ဈေသဒ္ဓေါ စိန္တာယံ
ပဋိတော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄။

ဓာတုပါသန (န) [ဓာတု+ပါသန] ဓာတ်တော်
တို့ကို-ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-ခြင်း။ ဓာတု-
ပါသနတ္ထ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀) နိဗ္ဗိ သတ္ထု ဓာတုနံ
ပယိရူပါသနာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

ဓာတုပါသာဏ (ပု) [ဓာတု+ပါသာဏ] ဓာတ်
သတ္တုကျောက်၊ ရွှေ၊ငွေ ဓာတ်(ပါဝင်သော)
ကျောက်။ ဗီဇကော ဓာတုပါသာဏတော
ပဋ္ဌာယ။ ဝဒီရ။၁၆၆။ ဗီဇတော ပဋ္ဌာယာတိ
ဓာတုပါသာဏတော ပဋ္ဌာယ။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၂။

ဓာတုပါဠိ (ထိ) [ဓာတု+ပါဠိ] (စက္ခုစသော)
ဓာတ်ဟူသောပါဠိပုဒ်၊ဓာတုဒေသနာ။ဓာတု
ပါဠိယာ အတ္တံ သုက္ခန္တိ။ မူလဒီ၊၁။၁၈၃။

ဓာတုပုစ္ဆာ (ထိ) [ဓာတု+ပုစ္ဆာ] ဓာတ်တို့
မေးမြန်းခြင်း။ တိဿော ပုစ္ဆာ ခန္ဓပုစ္ဆာ

ဓာတုပုစ္ဆာ အာယတနပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။၂၆၄။
စူဠနိ။၅၁။

ဓာတုပူဇော (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] (၁) သိဒ္ဓတ္ထ
ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူစဉ် ဓာတ်
တော် ၁-ဆူ ရရှိလေရာ ၅-နှစ်ပတ်လုံး သက်
တော်ထင်ရှား ဘုရားအလား ပူဇော်ခဲ့သော
ကောင်းမှုကြောင့် အပါယ်လေးပါး မကျ
ရောက်ပဲ ဤဘုရားရှင်လက်ထက် ပဋိသမ္ဘိဒါ-
ပတ္တ ရဟန္တာဖြစ်သော ဓာတုပူဇောထေရ်။
(၂) သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်
မူစဉ် ဆွေမျိုးတို့ကို ဖိတ်ခေါ်၍ ဓာတ်
တော်ပူဇော်ခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် အ
ပါယ် ၄-ပါး မကျပဲ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်
ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာဖြစ်သော ဓာတုပူဇော
ထေရ်။ (၁) အာယသ္မာ ဓာတုပူဇော
ထေရော....အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊၁။၂၅၃။ (၂)
ဓာတုပူဇော ထေရော.....အဘာသိတ္ထ။
အပါ၊၂။၆၄။

ဓာတုပူဇာ (ထိ) [ဓာတု+ပူဇာ] ဓာတ်တော်တို့ကို
ပူဇော်ခြင်း။ ဓာတုပူဇံ အကာသဟံ။ အပါ၊
၂။၆၃၊၁၇၆။ ထေ၊ချ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၇၉။ အ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၁၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။ သာရတ္ထ၊၁။၅၁၊၅၂။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၅။

ဓာတုပူကာသနရသ (တိ) [ဓာတု+ပူကာသန+
ရသ] ဓာတ်ဘို့ကိုထင်စွာပြခြင်းကိုစွဲ 'ရသ'
ရှိသော။ သာ သမ္မာဒဿနလက္ခဏာ၊ ဓာ-
တုပူကာသနရသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၁။

ဓာတုပူဇောပ(ပု) [ဓာတု+ပူဇောပ] ဓာတ်ပျက်
ခြင်း။ ဓာတုပူဇောပဗျာပန္နကာယောပိ စ
န ဇီဝတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

ဓာတုပုဒေသ (ပု) [ဓာတု+ပုဒေသ] ဓာတ်
တော်၏ အစိတ်အပိုင်း။ တေဟိ တေဟိ

ဓာတုပ္ပဘေဒသေဟိ ဆန္ဒံ ဝဏ္ဏာနံ ဥဒကဓာရာ
စ အဂ္ဂိက္ခန္ဓာ စ ပဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။

ဓာတုပ္ပဘေဒ (ပု) [ဓာတု + ပဘေဒ] ဓာတ်အထူး
အပြား။ အနေကဓာတုနာနာဓာတုလော-
ကော ပန အဋ္ဌာရသ ဓာတုပ္ပဘေဒမတ္တမေဝ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၈။

ဓာတုပ္ပဘေဒကုသလ (တိ) [ဓာတုပဘေဒ +
ကုသလ] ဓာတ်အထူးအပြား၌ လိမ္မာသော၊
သူ။ ဓာတုပ္ပဘေဒကုသလော၊ ယံ ဓာတု-
ကထံ တထာဂတော အာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃။

ဓာတုပ္ပဘေဒဝိဘာသနပညာပရိဂ္ဂဟိတ (တိ)
[ဓာတုပဘေဒ + အဘာသန + ပညာ +
ပရိဂ္ဂဟိတ] ဓာတ်အထူးအပြားကို ထွန်းလင်း
စေတတ်သော ပညာဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်
သော။ တဿေဝံ ဝါယမမာနဿ န စိရေ-
နေဝ ဓာတုပ္ပဘေဒဝိဘာသန ပညာပရိဂ္ဂဟိ-
တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၄၇။

ဓာတုဖရဏ (န) [ဓာတု + ဖရဏ] (အလင်း)
ဓာတ် ဖြန့်ခြင်း။ မဏိပဘာဖရဏဿ ဝိယ
ဗြဟ္မလောကေ ဓာတုဖရဏဿ ဒဿိတတ္တာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။

ဓာတုဘာဇန (န) [ဓာတု + ဘာဇန] ဓာတ်
တော်တို့ကို ခွဲဝေခြင်း။ ဓာတုဘာဇနဉ္စေဝ
ဒသထူပကရဏဉ္စ ဇမ္ဗုဒီပေ ဘူတပုဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀၃။

ဓာတုဘာဇနဒိဝသ (ပု၊န) [ဓာတုဘာဇန +
ဒိဝသ] ဓာတ်တော်တို့ကို ခွဲဝေရာ နေ။
(သာသနာသက္ကရာဇ် B.E. - ၁ နယုန်
လဆန်း ၅-ရက်နေ့။) ဓာတုဘာဇနဒိဝသေ
ဓမ္မဝိနယသင်္ဂါယနတ္ထံ ဘိက္ခုနံ ဥဿာဟံ
ဇနေသိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၄၃။ ဓာတုဘာဇနဒိဝသေတိ ဇေဋ္ဌမာသဿ

သုက္ကပက္ခပဉ္စမိဒိဝသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၃၉။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။)

ဓာတုဘာဇနီယ (တိ) [ဓာတု + ဘာဇနီယ]
(၁) ဓာတ်တော်တို့ကို ခွဲဝေရာ - အရပ်-
အခါ။ (န) (၂) ဓာတ်တော်တို့ကိုခွဲဝေခြင်း။
(၁) မယံ အညတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယန္တေ ဓာတုဘာ-
ဇနီယေ မဟာကလဟော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၆၅။ (န) (၂) ဓာတုဘာဇနီယံ ကတွာ
ဓမ္မသင်္ဂတိ ကာဘုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။

ဓာတုဘာဇနီယကထာ (ထိ) [ဓာတုဘာဇနီယ +
ကထာ] ဓာတ်တော်ဝေဘန်ပုံ ပြဆိုရာ စကား
ရပ်၊ ဓာတုဘာဇနီယကထာ။ (ယင်းသည်
ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိတွင် ၂၉-ခုမြောက် နောက်ဆုံး
အခန်းဖြစ်၏။ ဘုရားရှင်၏ ဓာတ်တော်များ
အတိုင်းတိုင်း အပြည်ပြည် အနယ်နယ် အစွဲစွဲ
အမြို့မြို့ အရွာရွာတို့၌ ဖောက်ရှိကိန်းဝပ် စေတီ
တည်ထား ဌာပနာကိန်းဝပ် ကိုးကွယ်ကြပုံကို
ပြဆိုရာ ဖြစ်၏။) ဓာတုဘာဇနီယကထာ
နိဋ္ဌိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၄။ D.P. - လည်း ကြည့်။

ဓာတုဘာဝဒီပန (န၊ထိ) [ဓာတု + ဘာဝ + ဒီပန]
ဓာတ်တို့၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ အာယတန-
ဘာဝေန ဝုတ္တာနံယေဝ ဓာတုဘာဝဒီပန-
တော။ အနု၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၂။

ဓာတုဘေဒ (ပု) [ဓာတု + ဘေဒ] ဓာတ်အထူး
အပြား။ ဓာတုဘေဒ (မူလဋ္ဌ၊ ၃။၂) ၏ ဓာတု-
ဝိဘာဂံ။ အနု၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂။

ဓာတုဘေဒပ္ပကာသန (တိ) [ဓာတုဘေဒ + ပကာ-
သန] ဓာတ်အထူးအပြားကို ထင်စွာပြတတ်
သော၊ သူ။ အဒေသယံ ဓာတုကထံ၊ ဓာတု-
ဘေဒပ္ပကာသနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁။ တိဓာ
ဆဓာ အဋ္ဌာရသဓာ တိ အနေကဓာ ဓာတု-
ဘေဒ ပကာသေတီတိ ဓာတုဘေဒပ္ပကာသ-
နော။ မူလဋ္ဌ၊ ၃။၂။

ဓာတုမစ္ဆရိယ (န) [ဓာတု+မစ္ဆရိယ] ဓာတ်၌ (ဖြစ်သော) ဝန်တိုခြင်း။ ဓာတုမစ္ဆရိယမ္ပိ မစ္ဆရိယံ။ မဟာနိ။၂၇၊၉၉၊၁၇၇။ စူဠနိ။၂၆။ ခန္ဓမစ္ဆရိယ (မဟာနိ၊၉၉၊၉၇)-ကြည့်။

ဓာတုမတ္တတာ (ထိ) [ဓာတု+မတ္တ+တာ] အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အစေတနာဘာဝေါ ပါကဋ္ဌော ဟောတိ ဓာတုမတ္တတာယ ဒဿန-တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ဓာတု-မတ္တတာယာ (မူလဋ္ဌ၊၂။၃၉) တိ ဓာတုမတ္တ-ဘာဝေန။ အနုဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ဓာတုမတ္တဘာဝ (ပု) [ဓာတုမတ္တ+ဘာဝ]ဓာတ် မျှ၏အဖြစ်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓာတုမနသိကာရ (ပု) [ဓာတု + မနသိကာရ] ဓာတ်ဟု - နှလုံးသွင်း - ဆင်ခြင် -- ခြင်း။ ဓာတ်တို့ကို - ပိုင်းခြား - မှတ်သား - ခြင်း။ ဓာတုမနသိကာရဝသေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅) တိ ပထဝီဓာတုအာဒိကာ စတသော ဓာတုယော အာရဗ္ဗ ပဝတ္တဘာ-ဝနာမနသိကာရဝသေနာ၊ ဓာတုဝဝတ္တာန-ဝသေနာတိ အတ္ထော။ ဓာတုမနသိကာရော၊ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ၊ စတုဓာတုဝဝတ္တာနန္တိ ဟိ အတ္ထတော ဧကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ ဓာတုမနသိကာရော (ပ၊ဇ)-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၂။ ဓာတုမနသိကာရံ (ဒု၊ဇ)-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

ဓာတုမနသိကာရကမ္မဋ္ဌာန(န) [ဓာတုမနသိကာ-ရ+ကမ္မဋ္ဌာန] ဓာတုမနသိကာရ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဓာတ်ဟူ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း (စီးဖြန်းပွားများ ရှုမှတ်မှု၏ တည်ရာအာရုံ)။ ဆိန္ဒုပလိဗောဓေန ဓာတုမနသိကာရကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂုဏိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗ (န) [ဓာတုမနသိကာရ+ဒဿန+ပဗ္ဗ] ဓာတုမနသိကာရ - အဆစ် -

အပိုင်း - အခန်း၊ ဓာတ်ဟူ၍ နှလုံးသွင်းပုံ ကို ပြရာ - အဆစ် - အပိုင်း - အခန်း။ ဓာ-တုမနသိကာရပဗ္ဗံ (နိဋ္ဌိတံ)။ ဒီ၊၂။၂၃၄။ မ၊၁။၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁-၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

ဓာတုမဟဒဿနတ္ထ(ပု) [ဓာတု+မဟ+ဒဿန+အတ္ထ] ဓာတ်တော် - ပူဇော်ခြင်း - ပူဇော်ပွဲ - ကို ကြည့်ရှုခြင်းဟူသောအကျိုး။ ဓာတု-မဟဒဿနတ္ထံ သဒ္ဓိပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။

ဓာတုမာရ (ပု) [ဓာတု+မာရ] ဓာတ် ၁၈-ပါး ဟူသော မာရ်။ ခန္ဓမာရော ဓာတုမာရော အာယတနမာရော။ စူဠနိ။၁၅၂။

ဓာတုမုခ (န) [ဓာတု+မုခ] ဓာတ်တို့ကို - အဦး မူ - ပဓာနထား - ခြင်း။ ဓာတုမုခေန သစ္စ-မုခေန စ ဩတရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃၊၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။)

ဓာတုယန္တ (န) [ဓာတု+ယန္တ] ဓာတ် ၄-ပါးဖြင့် ပြီးသော ယန္တရားရုပ်၊ ဓာတ် ၄-ပါး ယန္တရား ရုပ်။ ဓာတုယန္တ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၁) န္တိ သုတ္တေန ဝိယ ယန္တရူပကံ...ဓာတုမယံ ယန္တံ ပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၈။

ဓာတုယမက (န) [ဓာတု + ယမက] ဓာတ် ၁၈-ပါး တို့ကို အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ သဒ္ဓိဋ္ဌာန်၊ သံသယ၊ ပုစ္ဆာ၊ ဝိသဇ္ဇနာ အစုံအစုံပြု၍ ဟော ရာဖြစ်သော ကျမ်း၊ ယမိုက် ၁၁-ကျမ်းတို့တွင် ၄-ခု မြောက်ဖြစ်သော ကျမ်း၊ ဓာတုယမိုက် ကျမ်း။ ယင်းကျမ်း၌ ပဏ္ဏတ္တိဝါရ ဥဒ္ဓေသ၊ ပဒသောဓနဝါရ အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ ပဒသော-ဓန မူလစက္ကဝါရ အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ သုဒ္ဓဓာတု ဝါရ အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ သုဒ္ဓဓာတုမူလစက္ကဝါရ အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ ပဏ္ဏတ္တိဝါရနိဒ္ဓေသ ပဒသော-ဓနဝါရ အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ ပဒသောဓန မူလ-စက္ကဝါရ အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ သုဒ္ဓဓာတုဝါရအနုလုံ၊

ပစ္စနိက်၊ သုဒ္ဓဓာတုမူလစက္ကဝါရအနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ ပဝတ္တိဥပ္ပါဒဝါရ ပစ္စုပ္ပန်ဝါရ အနုလောမ ပုဂ္ဂလဝါရ -စသည်ဖြင့်၎င်း ဟောတော်မူသည်။ အာယတနယမိုက်နှင့်အတူ ဟောရန် များကို ညွှန်ထားသဖြင့် ဆဋ္ဌသံဂါယနာ စာတော်မူ ၁၀-မျက်နှာသာရှိလေသည်။ ယမက၊ ၁။ ၁၉၅-၂၀၄။ အာယတနယမကနန္တရံ ဒေသိတဿ ဓာတုယမကဿ ဝဏ္ဏနာ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၀။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။)

ဓာတုယမက (န) [ဓာတုကထာ + ယမက။ ကထာ-ပုဒ်ကျေ။] (အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်းတွင် ပါဝင်သော) ဓာတုကထာကျမ်း (နှင့်) ယမိုက်ကျမ်း။ (ယမိုက်ကျမ်းကို ပကတိလူတို့ ၁-ခွန်း ပြောခိုက် ၁၂၇-ခွန်းခန့်မြန်သော နှုတ်တော်ဖြင့် ဘုရားရှင် နတ်ပြည်၌ ရက်ပေါင်း-၂၀ ဟောတော်မူသည်ဟု အဆိုရှိ၏။) ဓာတုယမကံ ပဋ္ဌာနံ၊ အဘိဓမ္မာတိပုစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၃။

ဓာတုယမကဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဓာတုယမက+ဝဏ္ဏနာ] ဓာတုယမိုက်ကျမ်း၏အဖွင့်၊ (၁) ဓာတုယမိုက် အဋ္ဌကထာ။ ယင်းသည် ၁၂-ကြောင်းမျှသာ ရှိ၏။ (၂) ဓာတုယမိုက် မူလဋီကာ။ (ယင်းသည် ဓာတုယမိုက်အဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဖြစ်၏။ လဗ္ဘမာနာနံ-ဟူသော ဓာတုယမိုက် အဋ္ဌကထာ-လာ တပုဒ်ဘည်းကိုသာ ဖွင့်သည်။ ၃ ကြောင်းသာ ရှိ၏။) (၃) ဓာတုယမိုက် အနုဋီကာ။ (ယင်းသည် ဓာတုယမိုက် မူလဋီကာ၏ အဖွင့်ဖြစ်၏။ သုဒ္ဓဓာတုသမ္ပန္နာနံ-ဟူသော ဓာတုယမိုက် မူလဋီကာလာ တပုဒ်ကိုသာ ဖွင့်၏။ ၅-ကြောင်းသာရှိ၏။) ဓာတုယမကဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၀။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၈၄။

ဓာတုယမကနန္တရံ(ဗျ) [ဓာတုယမက+အနန္တရံ] ဓာတုယမိုက်ကျမ်းကို ဟောရာ ကာလ၏ အဘိဓာန်(က-ဝဂ်) ၃-၁၅-ပ-ပ-ဗ-သ-ဝ

အခြားမဲ့၌။ ဓာတုယမကနန္တရံ ဒေသိတဿ သစ္စယမကဿ ဝဏ္ဏနာ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၀။

ဓာတုရတန (န) [ဓာတု+ရတန] (ဘုရားရှင်၏) ဓာတ်တော်ဟူသော ရတနာ (နှစ်သက်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော အရာတို့)။ အသာဒိယန္တဿေဝ တထာဂတဿ ဒေဝမနဿ ဓာတုရတနံ ဝတ္ထု၊ ကရိတော ပဋိလဘန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၃။

ဓာတုလက္ခဏ (န) [ဓာတု+လက္ခဏ] ဓာတ်တို့၏ မှတ်ကြောင်းသဘော လက္ခဏာ။ (က) (ပထဝီ-စသော) ဓာတ် ၄-ပါးတို့၏ ကက္ခဋ္ဌစသော မှတ်ကြောင်း သဘော 'လက္ခဏာ'။ (ခ) (စက္ခု-စသော) ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့၏ မှတ်ကြောင်း သဘော 'လက္ခဏာ'။ (က) သဗ္ဗာပိ ဓာတုလက္ခဏံ အနတိတတ္တာ ဓာတုယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၄။ ထဒ္ဓါဒိဘာဝေါ ဓာတုလက္ခဏံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။ ပထဝီအာဒိနံ ကက္ခဋ္ဌပဋ္ဌရဏာဒိဝိသေသလက္ခဏသမဂ္ဂိတာ အပရိစ္ဆတ္တ-ဓာတုလက္ခဏာနံ ယေဝါတိ အာဟ "ဓာတုလက္ခဏံ အနတိတတ္တာ" တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၅၃။ (ခ) အာယတနလက္ခဏေန၊ ဓာတုလက္ခဏေန စ ဧကလက္ခဏတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။

ဓာတုလက္ခဏပဋိဝေဓ (ပု) [ဓာတုလက္ခဏ+ပဋိဝေဓ] (ပထဝီ-စသော) ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးတို့၏ ကက္ခဋ္ဌ-စသော မှတ်ကြောင်း သဘော 'လက္ခဏာ'ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ လက္ခဏ-ပဋိဝေဓဿာတိ အသုဘလက္ခဏ ပဋိဝေဓဿ၊ ဓာတုလက္ခဏပဋိဝေဓဿ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။

ဓာတုလက္ခဏာဒိဝိဘာဂ (ပု) [ဓာတုလက္ခဏ+အာဒိ+ဝိဘာဂ] ပင်ကိုယ်မူလဓာတ်သဘော၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-ဟူသော လက္ခဏာ-စသော

ခွဲခြမ်း ဝေဖန်အပ်သော အထူးအပြား။
အာယတနာနံဂန္ထတော စ အတ္ထတော စ ဥဂ္ဂ-
ဏှနဝသေန တေသံ ဓာတုလက္ခဏာဒိဝိဘာ-
ဂဿ ဇာနနပညာ ဥဂ္ဂဟဇာနနပညာ။ ဒီ၊ ဇီ၊
၃။ ၁၇၅။

ဓာတုလောက (ပု) [ဓာတု+လောက] (စက္ခု-
စသော) ဓာတ်ဟူသော လောက။ ခန္ဓလော-
ကေ ဓာတုလောကေ အာယတနလောကေ။
မဟာနိ။ ၇၊ ၃၅၊ ၂၀၁။ စူဠနိ။ ၂၄၊ ၁၂၇။
ပဋိသံ။ ၁၁၇၊ ၁၇၂၊ ၂၃၀။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၉။ မ၊ ဇီ၊
၂။ ၈၅။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၈၄။ ဥဒါန၊ ဇီ၊ ၉၅။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဇီ၊ ၃၄၅။ ဇာ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၄၇။ (-မဟာနိ၊
ဇီ၊ ၃၇။ မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၂။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၃၁၆။)

ဓာတုဝစနိယ (တိ) [ဓာတု + ဝစနိယ] ဓာတု-
သဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သော (အနက်)။
ဓာတုဝစနိယော ဟိ အတ္ထော ဥပသဂ္ဂေန
ဇောတိယတိ။ အနု၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၅။

ဓာတုဝရ (တိ) [ဓာတု+ဝရ] မြတ်သောဓာတ်
တော်။ နိဋ္ဌိတာယ ပန ဓာတုပူဇာယ ပတိဋ္ဌိ-
တေ ဓာတုဝရေ....ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၆၇။

ဓာတုဝဝတ္ထာန (န) [ဓာတု+ဝဝတ္ထာန] ဓာတု-
ဝဝတ္ထာနံ၊ ဓာတ်တို့ကို-အထူးအားဖြင့် သီး-
သန့်ခြားနားလျက် တည်စေခြင်း-ပိုင်းခြား
မှတ်သားခြင်း။ ဓာတုဝဝတ္ထာနေန မနော-
ဝိညာဏဓာတု။ ပေဋကော။ ၂၇၅။ နေတ္ထိ၊
ဇီ၊ ၁၈၁။ ဝဝတ္ထာန-လည်း ကြည့်။

ဓာတုဝါရ (ပု) [ဓာတု+ဝါရ] ဓာတုဝါရ၊ ကာမ၊
ရူပ၊ အရူပ-ဟူသော ဓာတ် ၃-ပါးမှ စုတေ၍
ထိုဓာတ် ၃-ပါး၌ ပဋိသန္ဓေနေသော သတ္တဝါ
တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော အနုသယတို့ကိုဟော
ရာ ဒေသနာ-အလှည့်-အကြိမ်၊ အနုသယ-
ယမိုက်လာ ဝါရကြီး ၇-ပါးတို့တွင် တပါး
အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ယမက၊ ၂။ ၂၇၄။ အနု-
သယဝါရော သာနုသယဝါရော ပဗဟုနဝါရော

ပရိညာဝါရော ပဟိနဝါရော ဥပ္ပဇနဝါရော
ဓာတုဝါရော။ အဘိ၊ ဇီ၊ ၃။ ၃၁၇။

ဓာတုဝိတ္ထာရိက (န) [ဓာတု+ဝိတ္ထာရိက] ဓာတ်
တော်တို့၏ - ကျယ်ပြန့်ခြင်း-ပြန့်နှံ့လျက်
တည်ခြင်း။ (ထိုထိုဒေသတို့၌ ပြန့်နှံ့ အောင်
ဓာတ်တော်များကို ခွဲခြားဝေဖန်၍ အသီး
အသီး ပင့်ယူစေသောအားဖြင့် ဖြန့်ခြင်း။)
ဓာတုဝိတ္ထာရိကံ အာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၄-၆၊
၃၄၀၊ ၃၇၂၊ ၃၈၃။

ဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂ (ပု) [ဓာတု+ဝိနိဗ္ဗောဂ] ဓာတ်
တို့ကို ခွဲဝေခြင်း။ ဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂေါ (ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၉၉) တိ သသမ္မာရသခေါပါဒိနာ ဓာတူနံ
ဝိနိဗ္ဗုဇနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၆၁။

ဓာတုဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဓာတု+ဝိဘင်္ဂ] (က) အလုံး
စုံသောဓာတ်တို့ကို အကျယ်ဝေဖန်၍ ဟော
ရာဖြစ်သော စကားရပ်၊ ဝိဘင်း ၁၈-ပါးတို့
တွင် ၃-ခုမြောက်ဖြစ်သော ဓာတုဝိဘင်း။ (ခ)
ဓာတ်တော်တို့ကို ဝေဖန်ပုံ။ (ဒေါဏပုဏ္ဏား
ကုသိနာရုံပြည်၌ ဓာတ်တော်ဝေဖန်ပုံ အခြင်း
အရာ ရုပ်ပုံ။) (က) ခန္ဓဝိဘင်္ဂေါ အာယတ-
နဝိဘင်္ဂေါ ဓာတုဝိဘင်္ဂေါ....အဋ္ဌာရသဝိဓေန
ဝိဘတ္တံ။ အဘိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၇။ ဣဒါနိ တဒနန္တရေ
ဓာတုဝိဘင်္ဂေ သဗ္ဗာ ဓာတုယော....အာဒိ-
မာဟ။ အဘိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၂။ (-နေတ္ထိ၊ ဇီ၊ ၁၁၈။
မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၆၉။ အနု၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၁။) (ခ) ဓာတုဝိဘင်္ဂ*
ဒေါဏေန ပသာဒဇနကာနိ စ။ မဟာဝံသ၊
၃၀။ ၈၇။ ဓာတုဝိဘင်္ဂ* ဒေါဏေနာတိ
ဒေါဏဗြာဟ္မဏေန ကတဓာတုဘာဇနာဓိ-
ကာရံ။ မဟာဝံသ၊ ဇီ။ (သီဟိန္ဒုမူ) ၃၉၆။

ဓာတုဝိဘင်္ဂ (န) [ဓာတုဝိဘင်္ဂ+သုတ္တံ။ နောက်
ပုဒ် ကျေ။] ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်။ (ပထဝီ၊ တေ
ဇော၊ အာပေါ၊ ဝါယော၊ အာကာသ ဝိညာဏ-
ဟူသော ၆-ပါးသော) ဓာတ်တို့ကို အကျယ်
ဝေဖန်၍ ဟောရာဖြစ်သောသုတ်။ ဓာတုဝိ-

ဘင်္ဂ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅)တိ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တေ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ (- မ၊ဉ္စ၊၂၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆၊၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၆၈။) ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဓာတုဝိဘင်္ဂဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဓာတုဝိဘင်္ဂ+ဝဏ္ဏနာ]
(၁) ဓာတုဝိဘင်္ဂကို-ဖွင့်ကြောင်း-ဖွင့်ရာ-
အဋ္ဌကထာ။ (၂) ဓာတုဝိဘင်္ဂကို-ဖွင့်ကြောင်း-
ဖွင့်ရာ-ဋီကာ။ (၁) ဓာတုဝိဘင်္ဂဝဏ္ဏနာ
နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (၂) ဓာတုဝိဘင်္ဂ-
ဝဏ္ဏနာယံ ဒဿိတောယံ နယော။ အနု၊ဋီ၊၃။
၂၄၄။

ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တ (န) [ဓာတုဝိဘင်္ဂ+သုတ္တ]
ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်။ (ဤ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါသည်
ဓာတ် ၆-ပါး၊ ဖဿာယတန ၆-ပါး၊ စိတ်၏ ကြံ
စည်ခြင်း၊ သုံးသပ်ခြင်း ၁၈-ပါး၊ တည်ရာ ၄-ပါး၊
ယင်းတည်ရာ ၄-ပါး၌ တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်
သတ္တဝါအား ထင်မှတ်ခြင်းဟူသော ယိုစီးခြင်း
မဖြစ်၊ ယင်းမဖြစ်သော် ကိလေသာငြိမ်းသော
ရဟန်းဟူ၍ ဆိုရ၏။ ဝိပဿနာပညာကို မမေ့
ရာ၊ ဝစီသစ္စာကို စောင့်ရ၏။ ကိလေသာစွန့်
မှုကို အားထုတ်ရ၏။ ကိလေသာငြိမ်းမှုကို
သာ ကျင့်ရ၏ဟု ခေါင်းစဉ်၍ အကျယ်ဟော
ပြရာ သုတ်။ ယင်းခေါင်းစဉ်များကို အကျယ်
ဟောရာတွင် ဓာတ်ကိုဟောရာ၌ ပို၍ကျယ်
သောကြောင့် ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်ဟုခေါ်သည်။
မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊
၁၀-သုတ်။ မ၊ဉ္စ၊၂၇၁-၂၉၀။) ဓာတုဝိဘင်္ဂ-
သုတ္တန္တိ ဝေမာဒိနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဧဝံ မေ
သုတန္တိ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။
(- ၂၁၅။)

ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တ
+ဝဏ္ဏနာ] ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ်၏အဖွင့်၊ ဓာတု
ဝိဘင်္ဂသုတ်ကို-ဖွင့်ကြောင်း - ဖွင့်ရာ- ဖြစ်
သော အဋ္ဌကထာ။ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ
နိဋ္ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၇။

ဓာတုဝိဘင်္ဂ (ပ) [ဓာတု+ဝိဘင်္ဂ] (က)
(ဘုရားရှင်၏) ဓာတ်တော်တို့ကို ခွဲဝေခြင်း။
(ခ) (စက္ခု-စသော) ဓာတ်တို့ဖြင့် ခွဲခြမ်း
ဝေဘန်ခြင်း။ (က) ဘဂဝတိ ပရိနိဗ္ဗုတေ
ဓာတုဝိဘင်္ဂံ ကတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၄၁။ (-
၂၇၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၉၆။) (ခ) ခန္ဓာယတနဝိ-
ဘာဂဝိရဟိတမ္ပိ ပန ဝိညာဏံ ဓာတုဝိဘာဂေန
ဝိဘတ္တမေဝ ဝုတ္တံ။ မူလ၊ဋီ၊၃။၂၀။ (- အနု၊ဋီ၊
၃။၂၅။)

ဓာတုဝိဝဏ္ဏက (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဓာတုဝိဝဏ္ဏက
အမည်ရှိသော (ပြိတ္တာ)။ ဓာတ်တော်တို့ကို
ကဲ့ရဲ့မိသော ဝစီကံကြောင့် ပြိတ္တာဖြစ်ရသော
ဓာတုဝိဝဏ္ဏက အမည်ရှိသော ပြိတ္တာ။ တံ
ဓာတုဝိဝဏ္ဏကံ ပေတံ တိဟိ ဂါထာဟိ ပုစ္ဆိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၉၇။ ဓာတုဝိဝဏ္ဏကပေတဝတ္ထု-
လည်း ကြည့်။

ဓာတုဝိဝဏ္ဏနပါပ (န) [ဓာတုဝိဝဏ္ဏန+ပါပ]
ဓာတ်တော်တို့ကို ကဲ့ရဲ့ခြင်း ဟူသော-
မကောင်းမှု-အကုသိုလ်ကံ။ တံ ဓာတုဝိဝဏ္ဏ-
နပါပံ ကတံ.....ဝိပုဋ္ဌိသာရပ္ပတ္တော ဝဒတိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၉၈။

ဓာတုဝိဝဏ္ဏပေတဝတ္ထု (န) [ဓာတုဝိဝဏ္ဏပေတ+
ဝတ္ထု] ဓာတုဝိဝဏ္ဏအမည်ရှိသော ပြိတ္တာ၏-
ဝတ္ထု - အကြောင်းအရာ။ (ဘုရားရှင်၏ဓာတ်
တော်များကို ကုသိနာရုံမှ ရာဇဂြိုဟ်သို့ ၇-နှစ်
၇-လ၊ ၇-ရက် ကြာ ပင့်ယူ၍ ဓာတ်တော်
ပူဇော်ပွဲပြုလုပ်စဉ် သဒ္ဓါတရားဖြင့် ဓာတ်တော်
ပူဇော်သူ ကြည်ညိုသူတို့ အသင်္ချေ အနန္တ
နတ်ပြည်သို့ရောက်ကြကုန်၏။ မသဒ္ဓါသူ၊ အယူ
မှောက်မှားသဖြင့် ပြစ်မှားသူ ၈-သောင်း ၆-
ထောင်ခန့်တို့ ပြိတ္တာဖြစ်ကြကုန်၏။ ဗုဒ္ဓဂြိုဟ်
မြို့နေ သူကြွယ်တဦးသည် ဓာတ်တော်ပူဇော်
သော ဇနီး၊ သမီး၊ ချွေးမတို့အား အရိုးပူဇော်
သဖြင့် ဘာအကျိုးရှိအံ့နည်းဟု ဓာတ်တော်
ပူဇော်ခြင်းကို ကဲ့ရဲ့မိသဖြင့် သေပြီးနောက်

ဓာတုဝိဝဏ္ဏကမည်သောပြိတ္တာဖြစ်လေသည်။
ပေတ၊ဌ။၁၉၆-၇။) အန္တလိကသို့ တိဋ္ဌ-
န္တောတိ ဣဒံ ဓာတုဝိဝဏ္ဏပေတဝတ္ထု။ ပေတ၊
ဌ။၁၉၆။

ဓာတုဝိသဘာဝ(ပု)[ဓာတု+ဝိသဘာဝ]သဘော
မတူသော ဓာတ်။ ယဒါ ပန အဂ္ဂိသန္တာပ-
သုရိယသန္တာပ ဥတုဝိသဘာဝဓာတုဝိသဘာ-
ဝေဟိ တေ ပဒေသာ ဥဿာဇာတာ ဟောန္တိ။
အဘိ၊ဌ။၂။၂၃၄။ (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၄။)

ဓာတုဝိသမ (ပု) [ဓာတု+ဝိသမ] ဓာတ်တို့၏
မညီညွတ်ခြင်း။ ဗျာဓိနာ အဘိဘူတာတိ
ဓာတုဝိသမေန ဥပ္ပန္နဗျာဓိနာ အဇ္ဈောတ္ထဋ္ဌာ။
မဟာနိ၊ဌ။၃၇၇။

ဓာတုဝိသယ(တိ)[ဓာတု+ဝိသယ]ဓာတ်ဟူသော
-တည်ရာ-အာရုံ-ရှိသော(ပညာ)။ ဓာတု-
ဝိသယာ သဗ္ဗာပိ ပညာ ဓာတုကုသလတာ။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၇၈။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၈၃။

ဓာတုဝိသေသ (ပု) [ဓာတု+ဝိသေသ] (ပထဝီ-
စသော) ဓာတ်အထူး။ ပဋိက္ကုလဝိသေသံ၊
ဓာတုဝိသေသံ၊ ဝဏ္ဏကသိဏဝိသေသံ။ အနုဋ္ဌိ၊
၂။၁၅၆။ (-အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၀၈။)

ဓာတုဝိသေသက (တိ) [ဓာတု+ဝိသေသက]
(ပဒ-စသော) ဓာတ်၏ အနက်ကို အထူးပြု
တတ်သော(သဒ္ဒါ)။ သံသဒ္ဓေါ ပန ဓာတု-
ဝိသေသတောတိ အာဟာသမ္မာဒေတွာ”တိ။
သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၆၇။

ဓာတုဝိသေသနိဒ္ဒါရဏ (န) [ဓာတုဝိသေသ+
နိဒ္ဒါရဏ](ကမဓာတ်-စသော)ဓာတ်အထူး
ကိုထုတ်ဆောင်ကြောင်း ဖြစ်သော(သဒ္ဒါ)။
ဧတ္ထ စ န ကမဓာတုအာဒိနိ ဆ ပဋိ-
နိသေဝေစနာနိ ဓာတုဝိသေသနိဒ္ဒါရဏာနိ န
ဟောန္တိ။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၅၀။ (-အနုဋ္ဌိ၊၃။
၂၀၈။)

ဓာတုဝေနေယျ (တိ) [ဓာတု+ဝေနေယျ]
(ဘုရားရှင်၏) ဓာတ်တော်တို့သည်ဆုံးမအပ်
သော၊ (ဘုရားရှင်၏) ဓာတ်တော်တို့ကို
ပူဇော်ခြင်းဖြင့် ကျွတ်ထိုက်သော၊သု။ ဓာတု-
ဝေနေယျာနံ (အတ္တာယ) ဓာတုနံ ဌပနဿ
ဣစ္ဆိတဗ္ဗတ္တာ စ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၃၄။

ဓာတုဝေမတ္တ (န) [ဓာတု+ဝေမတ္တ] ဓာတ်တို့၏
ထူးသည်၏အဖြစ်၊ ဓာတ်အထူး။ ယဒဂ္ဂေန
ဓာတုဝေမတ္တံ ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၃၁၉။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဓာတုဝေမတ္တဒဿန (န) [ဓာတုဝေမတ္တ+ဒဿန]
(က)ကမ-စသော ဓာတ်တို့၏ ထူးသည်၏
အဖြစ်ကို မြင်ခြင်း။ (ခ) ဓမ္မဓာတ်၏ ထူး-
သည်၏အဖြစ်ကို မြင်ခြင်း။ ဓာတုဝေမတ္တ-
ဒဿနတော။ မ၊ဌ၊၁။၃၃၇။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၈။
အဘိ၊ဌ။၂။၃၈၄။ ပဋိသံ၊ဌ။၂။၂၃၆။ (က)
ဓာတုဝေမတ္တဒဿနတောတိ ကမဓာတု-
အာဒိနံ ပဝတ္တိဘေဒဒဿနတော။ (ခ)ဓာတု-
ဝေမတ္တဒဿနတော တိ ဝါ ဓမ္မဓာတုဝေ-
မတ္တဒဿနတော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၃၁၉။

ဓာတုဝေါဟာရ (ပု) [ဓာတု+ဝေါဟာရ]ဓာတ်
ဟူ၍-ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း။ တေန
သဘာဝတာယ စ ဣဓ ဓာတုဝေါဟာ-
ရေတိ အာဟာ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၅၁။

ဓာတုသံယုတ္တ (န) [ဓာတု+သံယုတ္တ] ဓာတု
သံယုတ်၊ ဓာတ်အမျိုးမျိုးတို့ကို ဟောပြုရာ
ဖြစ်သော သံယုတ်။ ယင်း ဓာတုသံယုတ်၌
နာနတ္ထဝဂ်၊ ဒုတိယဝဂ်၊ ကမ္မပထဝဂ်၊ စတုတ္ထဝဂ်
အားဖြင့် ၄-ဝဂ်ပါရှိ၍ သုတ်ပေါင်း ၃၉-သုတ်
ပါရှိသည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်။ သံ၊၁။၃၅၈-၃၈၆။
ဓာတုသံယုတ္တဿ ပဌမေ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၂၁။
(-၂၄၄၊၂၅၆။ အဘိ၊ဌ။၂။၄၄၉။ ဣတိဝုတ်
ဌ။၂၃၃။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၆။

ဓာတုသံယုတ္တကမ္မ (န) [ဓာတုသံယုတ္တ+ကမ္မ]
အဇ္ဈာသယဓာတ်-အတွင်းခံ သဘော-နှင့်
စပ်ယှဉ်သော အမူ။ အာဝုသော မနုဿာ
ဓာတုသံယုတ္တကမ္မ ပယောဇေန္တိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၃၃။

ဓာတုသံယုတ္တဒေသနာနယ (ပု) [ဓာတုသံယုတ္တ
+ဒေသနာနယ] ဓာတုသံယုတ်၌ ဟောအပ်
သောနည်း။ ဓာတုသံယုတ္တဒေသနာနယေန
တာသံ သုပ္ပဋိဝိဒိတဘာဝံ သမတ္တနဝသေန
ဒဿေတုံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၃။

ဓာတုသံယုတ္တပါဠိ (ထိ) [ဓာတုသံယုတ္တ+ပါဠိ]
ဓာတုသံယုတ် (၌လာသော) ပါဠိ။ “ယာ စ
အယ” နှိအာဒိနာ ဓာတုသံယုတ္တပါဠိ ဒဿေ-
န္တော....ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၃။

ဓာတုသင်္ခယ (ပု) [ဓာတု+သင်္ခယ] ဓာတ်တို့၏
ကုန်ခန်း ပျက်စီးခြင်း။ ဓာတုသင်္ခယေန
ပရိက္ခိဏသရီရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၂။ ၁၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၇။

ဓာတုသင်္ဂဟ (ပု) [ဓာတု+သင်္ဂဟ] ဓာတ်ဟူ
သော ရေတွက်ကြောင်း၊ ရေတွက်ကြောင်း
ဖြစ်သော ဓာတ်။ ဓာတုသင်္ဂဟေနပိ တေန
စက္ခုဓာတုယေဝေကာ သင်္ဂဟိတာ။ အဘိ၊ ၁။
၃။ ၈။

ဓာတုသင်္ခန (န) [ဓာတု+သင်္ခန] (စိတ္တဇ-
ပထဝီဓာတ် ကမ္မဇပထဝီဓာတ်)တို့၏ ထိခိုက်
ခြင်း။ တေန ဓာတုသင်္ခနနေန သဟေဝ
သဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဓာတုသညာ (ထိ) [ဓာတု+သညာ] ဓာတ်ဟူ
သော-သညာ-အမှတ်အသား။ သင်္ခါရေ
ဓာတုသညံဥပသံဟရတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉။ ဓာတု-
သညန္တိ “ဓာတုယော”တိ သညံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၇၉။ (-အဘိ၊ ၁။ ၁၇၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၅၁။)

ဓာတုသဒ္ဓ (ပု) [ဓာတု+သဒ္ဓ] (က) ဓာတ်ဖြစ်
သော (ဂမုစသော) သဒ္ဓါ။ (ခ) ဓာတု-သဒ္ဓါ။
(က) ဥပသက္ကဝသေန အတ္တဝိသေသဝါစိနော
ဝေ ဓာတုသဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။ ဂတိအတ္တာ
ဓာတုသဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓိအတ္တာ ဟောန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂။
အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃။) (ခ) ဝိတက္ကေ ဝေ ကာမ-
သဒ္ဓေါ ဓာတုသဒ္ဓေါ နိရုဇ္ဈော။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊
၉၄။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၄၂။)

ဓာတုသဒ္ဓနိပ္ပတ္တိပရိကပ္ပ (ပု) [ဓာတုသဒ္ဓ+နိပ္ပတ္တိ
+ပရိကပ္ပ] ဓာတ်ဖြစ်သော (ဂဒ) သဒ္ဓါဖြင့်
(ပုဒ်-ရုပ်) ပြီးငုံကို ကြံဆခြင်း။ ဝေ “သုဂ-
တော” တိ အာဒိသု ဝိယ ဓာတုသဒ္ဓနိပ္ပတ္တိ-
ပရိကပ္ပေန နိရုတ္တိ ဒဿေတော....ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၃၅။

ဓာတုသဒ္ဓါနဂတ (တိ) [ဓာတုသဒ္ဓ+အနဂတ]
ဓာတ်ဖြစ်သော(ဂဒ) သဒ္ဓါ-သို့ အစဉ်လိုက်
သော-အားလျော်စွာ ဖြစ်သော။ ဓာတု-
သဒ္ဓါနဂတေန ဝါ အာကာရေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၁၃၅။

ဓာတုသဒ္ဓါနုဝတ္တက (တိ) [ဓာတုသဒ္ဓ+အနု-
ဝတ္တက] ဓာတ်ဖြစ်သော (ပဒ) သဒ္ဓါသို့-
အစဉ်လိုက်သော-အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော။
ဥပ-သဒ္ဓေါ ဝိယ သံသဒ္ဓေါပိ ဓာတုသဒ္ဓါနုဝတ္တ-
ကော....ဥပသဒ္ဓေါ ဝါ ဓာတုသဒ္ဓါနုဝတ္တ-
ကောတိ....အာဟ “သမ္မာဒေတွာ”တိ။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၆၇။

ဓာတုသဘာဂ (တိ) [ဓာတု+သဘာဂ] အဇ္ဈတ္တိက
ဓာတ် (အတွင်းခံသဘော) အားဖြင့်-တူ
သော အဖို့ရှိသော-သဘောတူသော။ တေ
တေ တံတဒမိမုတ္တိကေ ဝေ သေဝန္တိ ဘဇန္တိ
ပယိရုပါသန္တိ ဓာတုသဘာဂတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဓာတုသဘာဝ (ပု) [ဓာတု+သဘာဝ] ဓာတ်တို့၏ ပင်ကိုယ်သဘော။ ဓာတုသဘာဝေန ပဿတိ ဩလောကေတိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅။ ယထာ ဂူထာဒီနံ ဓာတုသဘာဝေါ ဧသော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃။

ဓာတုသမညာ (ထိ) [ဓာတု+သမညာ] ဓာတ်ဟူသော အမည်။ အညမညံ (ည) ဝိသဘာဝလက္ခဏပရိစ္ဆိန္နေသု ဓာတုသမညာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဓာတုသမတာ (ထိ) [ဓာတုသမ+တာ] (က) (ပထဝီစသော) ၄-ပါးသော ဓာတ်တို့၏ ညီမျှသည်၏အဖြစ်။ (ခ) (ရသ-အစရှိသော) ဓာတ်တို့၏ ညီမျှသည်၏အဖြစ်၊ အနာရောဂါမရှိ - သည်၏အဖြစ် - ခြင်း။ (က) ယဒိ ထဏှိလသေယျာယ ဓာတုသမတာ ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၂။ (ခ) ဓာတုသမတာ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၆) တိ ရသာဒိဓာတုနံ သမာဝတ္ထတာ၊ အရောဂတာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ၄၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၈။

ဓာတုသမူဟ (ပု) [ဓာတု+သမူဟ] ဓာတ်အပေါင်း။ (က) ခန္ဓာကိုယ်ဟူသော အဇ္ဈတ္တိကဓာတ်အပေါင်း။ (ခ) သင်္ကန်းအစရှိသော ဗဟိရဓာတ်အပေါင်း။ (က) ဓာတုယောဝ ဓာတုသမူဟံ ပဋိစ္စာဒေန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၇။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၀။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၄။ ဓာတုသမူဟန္တိ ကာယသင်္ခါတံ အဇ္ဈတ္တိကံ ဓာတုသမူဟံ။ သီ၊ ၄၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၀။ (ခ) ဓာတုယောဝ ဓာတုသမူဟံ ဂဏန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၁။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၅။

ဓာတုသမ္ပန္န (ပု) [ဓာတု + အတ္တ + သမ္ပန္န။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။] ဓာတ်၏အနက်နှင့် ဆက်စပ်ခြင်း။ ဤဒီသေ ဟိဌာနေ “ဓာတုသမ္ပန္နပစ္စယာ” တိလ္လမိနာ လက္ခဏေန ဓာတု(တူတ္ထ)-

သမ္ပန္နေ သတိ အယထာကာလဝိဟိတာပိ ပစ္စယာ သာဓဝေါ ဘဝန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဓာတုသရီရ (န) [ဓာတု+သရီရ။ (ဓာတုရီရ-သံ၊ ဓာတုသရီရ-ပြာ)] (အရိုးစု) ဓာတ်တော်ဟူသော ကိုယ်။ ဣဒမဿ စတုတ္ထံ ဓာတုသရီရေန အာဂမနံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၆။ ဓာတုသရီရနိ (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၇၄) တိ အဋ္ဌကင်္ကလသင်္ခါတဓာတုသရီရနိ။ သရီရေကဒေသေ ဟိ သရီရသမညာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၉၄။ ဓာတုသရီရံ (ပါဠိ) - ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၁။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၉။ ဓာတုသရီရတော - အံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၀။ ဓာတုသရီရဿ (ဆ၊ ၄) - ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၁။

ဓာတုသုတ္တ (န) [ဓာတု+သုတ္တ] ဓာတုသုတ်၊ ဓာတ်တို့ကို ပဓာနထား၍ ဟောအပ်သော သုတ်။ (က) ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ အာကာသ၊ ဝိညာဏဓာတ်တို့၏တောင်ဖြစ်မှု တည်တံ့မှု အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်မှုသည် ဆင်းရဲ၏စတင်၍ဖြစ်မှု ရောဂါတို့၏တည်တံ့မှု အခြင်း သေခြင်း၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်မှု မည်၏။ ၎င်း ဓာတ် ၆-ပါးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုသည် ဆင်းရဲချုပ်မှု ရောဂါတို့၏ ငြိမ်းမှု အခြင်းသေခြင်း၏ချုပ်ကွယ်မှု မည်၏ဟု ဟောတော်မူရာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၅-သံယုတ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၉၂။ (ခ) ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ အာကာသ၊ ဝိညာဏ-ဟူသော ဓာတ် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ‘ဆန္ဒရာဂ’ သည် စိတ်၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်မည်၏။ ယင်း၆-ဌာနတို့၌စိတ်ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်ကိုပယ်ပြီးသော ရဟန်း၏စိတ်သည် ကာမမှ ထွက်မြောက်ခြင်းသို့ ညွတ်ကိုင်၏။ ကာမမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၌ အထုံရပြီးသောစိတ်သည် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ မျက်မှောက်ပြုအပ်သော တရားတို့၌ သင့်လျော်၏ဟု ဟော

ရာဖြစ်သော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓ-
ဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊
၂။၁၉၆။ (ဂ) ကာမ၊ ဗျာပါဒ၊ ဝိဟိံသ-ဟူ
သော ဓာတ် ၃-ပါးတို့ကို ပယ်သတ်နိုင်ရန်
နေက္ခမ္မ၊ အဗျာပါဒ၊ အဝိဟိံသ ဓာတ်
၃-ပါးတို့ကို ပွားများ အားထုတ်အပ်ကြောင်း
ကို ဟောတော်မူရာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊
ဆက္ကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊ ၂။
၃၈၉။

ဓာတုသေန (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဓာတုသေန
မင်း။ (ယင်းသည် B- E. ၁၀၀၄-၁၀၂၂
တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမ္မိ၌ နန်းစိုက်၍
မင်းပြုသည်။ ရဟန်း လူထွက် ဘုရင်ဖြစ်
သည်။ ကျောင်းတိုက်ပေါင်း ၁၈-တိုက်နှင့်
ရေကန်ပေါင်း ၁၈-ကန်တို့ကို တည်ဆောက်
ဆည်းဖို့ခဲလေသည်။ ကာဠဝါပီ (ကာဠဝယ်ဝံ)
ဤ ရေကန်ကြီးသည် ယခုတိုင် သီဟိုဠ်ကျွန်း
(သီရိလင်္ကာ)၌ တည်ရှိ၏။ မိမိ၏ သားရင်း
ကဿပ လုပ်ကြံသဖြင့် လွန်ခဲ့လေသည်။
အကာသိရာဒာ လင်္ကာယ၊ ဓာတုသေနော
နရာဓိပေါ။ မဟာဝံသ၊ ၃၈။ ၂၅။ D.P.
လည်း ကြည့်။)

ဓာတုပသံဟာရ (ပု) [ဓာတု+ဥပသံဟာရ]
ဓာတ်မျှသာဟူ၍ (နှလုံးသွင်းခြင်းကို) ရှေး
ရှုဆောင်ခြင်း။ “ဓာတုမတ္တ” နှ့် ဓာတုမနသိ-
ကာရံ ဥပသံဟာရတိ။ သတ္တေပိ ဓာတုပသံ-
ဟာရော ဝနုတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂၉။

ဓာတုဋ္ဌ (ပု) [ဓာတု+အတ္ထ] ဇီဝ သတ္တ-မှ
ကင်းသော သဘောဟူသောအနက်။ နိဝဇ္ဇိ-
နိသတ္တဘာဝပုကာသကော ဟိ သဘာဝဋ္ဌော
ဓာတုဋ္ဌော နာမ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။ (-အဘိ၊
၄။ ၂။ ၅၂။)

ဓာတုတ္ထ (ပု) [ဓာတု + အတ္ထ] (က) ပါ-
စသော ဓာတ်တို့၏အနက်။ (ခ) ရပ်ခြင်း၊
သွားခြင်း-စသောကြိယာ။ (က) ပါ ပါ-

နေတိ ဓာတုတ္ထံ သန္တာယာဟ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁။
(- သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၁၇၆၊ ၂၉၇။ မူလ၊ ၄။ ၁။
၅၄။) (ခ) တေ ဘာဝေ ဌာတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တဓာ-
တုတ္ထမတ္တေ သာဓေတဗ္ဗေ နပုံသကလိဂံဝစနန္တိ
အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၁။ ဓာတုတ္ထောဝ
ကြိယာ နာမ။ ဘေဒဝိန္နာ၊ ၄၀။ ဂမုပစာဒိ-
ဓာတုနံ ဂမနပစနာဒိ အတ္ထောဝ ကြိယာ
နာမာတိ အဓိပ္ပါယော။ ယင်း၊ မဟာ၊ ၄။

ဓာတုတ္ထသမ္ပန္န (ပု) [ဓာတုတ္ထ+သမ္ပန္န] ဓာတ်
တို့၏ အနက်နှင့်စပ်ခြင်း။ ဓာတုတ္ထသမ္ပန္နော
ကာလန္တရဝိဟိတောပိ ပစ္စယော ကာလန္တရေ
သာဓု ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သစ်၊ ၁၆၁။ (-ဝိမတိ၊
၁။ ၂၄၀။) ဓာတုသမ္ပန္န-လည်း ကြည့်။

ဓာတုတ္ထာနုတ္တက (တိ) [ဓာတုတ္ထ + အနု-
ဝတ္တက] ဓာတ်၏အနက်သို့-အစဉ်လိုက်သော
-အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော (ဥပသာရပုဒ်)။
ဓာတုတ္ထာနုတ္တကော ဟေတ္တ ဥပသဂ္ဂေါ။
သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၃၀၃။

ဓာတုတ္ထာနုတ္တကဝိသေသက (တိ) [ဓာတု-
တ္ထာ နုတ္တက+ဝိသေသက] ဓာတ်၏အ
နက်သို့ အစဉ်လိုက်သော ဥပသာရပုဒ် (နှင့်)
ဓာတ်၏အနက်ကို အထူးပြုတတ်သော ဥပ-
သာရပုဒ်။ ဓာတုတ္ထာနုတ္တက ဝိသေသက-
ဘူတေဟိ ဒုဝိဓေဟိ ပုပသဂ္ဂေဟိ ယုတ္တတ္ထာ
ဥပယောဂဝစနမေဝေတ္ထ ဝိဟိတံ။ သိ၊ ၄။ သစ်၊
၂။ ၂၁၀။

ဓာတုတ္ထာနုတ္တန (န) [ဓာတုတ္ထ+အနုဝတ္တန]
ဓာတ်၏ အနက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ဥပသ-
ဂ္ဂမတ္တံ ဓာတုတ္ထာနုတ္တနတော။ သိ၊ ၄။ သစ်၊
၂။ ၃၇၃။

ဓာတုန္တရ (န) [ဓာတု+အန္တရ] (က) (စက္ခု-
စသော) ဓာတ်အထူး။ (ခ) တပါး-တခြား
-သော စက္ခု-စသော ဓာတ်။ (က) ခန္ဓန္တရံ
ဓာတုန္တရံ ပုစ္ဆိသာမ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။

(-အဘိဋ္ဌာ၁။၁၂။) (ခ) သန္တေသုပိဆဓာ-
တုဝိနိမုတ္တေသု ဓာတုန္တရေသု သုခါဝဂ္ဂဟ-
ဏတ္ထံ တထာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၉၇။

ဓာန (န) [ဓာ+ယ။ (ဓာ ဘာဝေ၊ လျှုတ်။
P.S.D.။)] (၁) စီချင်ခြင်း။ (တိ) (၂)
စီရင်တတ်သောသူ။ (ထိုင်နေရာ၊ အရပ်
ဒေသ၊ ရသဓာတ်ဖြစ်သောအရာ။) P.S.D.။
ရညော ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကအတ္တာနံ ပုရေ-
ဓာနတော ပုရေ ပုရေ သံဝိဓာနတော ပုရေ-
ဟိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၂၅။

ဓာန (ပ) [ယဒိစ္စာနမ်]ဓာန-အမည်ရှိသောသူ။
(ရှေးဦးစွာ စာရေးတံ ကောက်ယူသော
ရဟန်းတို့တွင် အမြတ်ဆုံး တေဒဂ်ရ အရှင်
ကုဏ္ဏဓာနထေရ်၏ ငယ်နာမည်ရင်း ဖြစ်
သည်။) ဓာနော ကောဏ္ဍော ဇာတော။
အံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌာ၊၁။၇၉။ အပ၊ဋ္ဌာ၊၂။
၅၀။

ဓာနမာဏဝ (ပ) [ဓာန+မာဏဝ] ဓာန
လုလင်။ အထက်ပုဒ်နက် လက်သည်းကွင်း
ကြည့်။ ဓာနမာဏဝေါ'တိဿ နာမံ အကံသု။
အံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌာ၊၁။၇၈။ အပ၊ဋ္ဌာ၊
၂။၄၉။

ဓာနာ (ထိ) [ဓာ+ယု+အာ။ ဓာရေတိတိ
ဓာနာ၊ ဘဠိတယဝေါ။ ဣာဒိ။၁၀၆။]မရွေး
ပေါက်ပေါက် (လှော်အပ်သော မုယော
စပါး။) (လှော်အပ်သော-မုယော-ဆန်၊
ဆန်မှုန့်၊စပါး၊အဖူးဖူးတံ၊နံနံစေ့။P.S.D.။)
ဓာနာ ဘဠယဝေ ဘဝေ။ဓာနံ၊၄၆၃။ ဘဠ-
ယဝေ ဓာနာသဒ္ဓေါ သိယာ၊ “ဗဟုမ္ပိ ဘဠ-
ယဝေ ဓာနာ၊ ထိယံ အဘိနဝေါ'ဗ္ဗိဒေ”တိ
ရဘသော။ ဓာ ဓာရဏေ၊ ယု။ ယင်း-ဋ္ဌိ။

ဓာနိယ (န) [ဓန+ဏိယ။ မောဂ်၊သျှ၊၂၊၄။
၃၀-ကြည့်။ (ဓာနျ-သံ၊ ဓာနေ ပေါသနေ
သာရ ယတ်။ P.S.D.။)] ကောက်ပဲသီးနှံ

စသော ဥစ္စာ။န ဟိရညံ န ဓာနိယ (သုတ္တနိ။
၃၂၂) န္တိ....တထာ ဝိဟိသာလိယဝဂေါမောဒိ
ပုဗ္ဗဏှာပရဏ္ဏဘေဒံ ဓာနိယမ္ပိ တေသံ နာ-
ဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၅၀။ (-သုတ္တနိ။
၃၂၄။ ဇာ၊၁။၃၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၅၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌာ၊၁။၁၀၄။)

ဓာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဓေ+ဏာပေ+တိ။
ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၇။] သောက်စေ-စို့စေ-တိုက်
-၏။ တာ ဟိ ဓာပေန္တိ ထည် ပါယေန္တိတိ
ဓာတိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၂။

ဓာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဓေ+ဏာပေ+အန္တိ]
သောက်စေ-စို့စေ-တိုက်-ကုန်၏။ အထက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဓာရက (တိ) [ရေ+ဏျ။ ထိ-ဦး ဓာရိကာ။
(ဓာရက-သံ၊ ဓာရက-ပြာ)] (၁) ဆောင်-
မှတ်-တတ်သောသူ။ (၂) ချီပိုး-ရွက်
ဆောင်-တတ်သောသူ။ (ကလေးထိန်း)
(၁) ဣတိဟာသပဉ္စမာနံ ဝေဒါနံ ဓာရကာ။
သံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၇၆။ (-အဘိဋ္ဌာ၊၂။၁၅၇။ အပ၊ဋ္ဌာ၊
၁။၃၂၃။ အပ၊ဋ္ဌာ၊၂။၄၂။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၁၆၉။)(၂) ဓာရိကာ၊ ပရိဟာရိကာတိ
ဣမာ တိဝိဓာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၂။

ဓာရကဇာတိက (တိ) [ဓာရက+ဇာတိ+က]
ဆောင်-မှတ်-တတ်သော သဘောရှိသော၊
သူ။ သုတာနဉ္စ ဓမ္မာနံ ဓာရကဇာတိကော
(ဓာရကဇာတိကော၊က)ဟောတိ။ အံ၊၁။
၄၁၈။

ဓာရဏ (န၊ထိ) [ရေ+ယု] (၁) ဆောင်ခြင်း၊
(က) ပန်ဆင်ခြင်း၊ ဝတ်ဆင်ခြင်း။ (ခ)
ဝတ်ရုံ-ကိုင်တွယ်-သုံးဆောင်-ခြင်း။ (ဂ)
(ထီး) ဆောင်း-မိုး-ခြင်း။ (ဃ) (ဘိနပ်)
စီးနင်းခြင်း။ (င) အာဂုံ-နှုတ်တက်-
ဆောင်ခြင်း၊ စိတ်ဖြင့် မှတ်သားထားခြင်း၊
စိတ်၌ထားခြင်း။ (စ) ချီ-ပိုး-ထမ်းရွက်-

ခြင်း။ (ဆ) ချိန်တွယ်ခြင်း။ (ဇ) ညှိထွန်းခြင်း။ (ဈ) ခေါ်ဆောင်ခြင်း။ (ည) သိမှီး-သိမ်းဆည်း-ထားခြင်း။ (ဋ) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (ဌ) စုံစမ်း-စစ်ဆေး-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (တ) (၂) ဆောင်တတ်သော (တရား, ပုဂ္ဂိုလ်)။

(၁) ဆောင်ခြင်း။ ဥပစာရဝိပဉ္စဿ၊ နိက္ခေပေ ဓာရဏာယ ဝါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၄။ စိတ္တစေတသိကာနံ ဓာရဏဝသေန။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၀။ သမာနံ ဓာရဏမေတေသန္တိ သာဓာရဏာနိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ ဓာရဏံ (ပါဠိ) - ဇုဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၂၅။ ဓာရဏေ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။

(က) ပန်ဆင်ခြင်း၊ ဝတ်ဆင်ခြင်း။ မာလာဂန္ထ ဝိလေပန ဓာရဏ မဏ္ဍန ဝိဘူသနဌာနာ ဝေရမဏီ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၁၁၇။ ကောဋိအဂ္ဂနကဿ ကဏ္ဍပိဋန္တနဿ ဓာရဏေန “ကောဋိကဏ္ဍော” တိ ဝတ္တဗ္ဗေ “ကုဋိကဏ္ဍော” တိ ဝေ အဘိညာတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၀။ ဓာရဏနာမ ပိဋန္တနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁။ ၁၁၅။ ပိဋန္တနံ ဓာရဏံ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။

(ခ) ဝတ်ရုံ - ကိုင်တွယ်-သုံးဆောင်-ခြင်း။ သင်္ဃာဋ္ဌိပတ္တစီရဓာရဏေ သမ္ပဇာနကာရီ ဟေတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၁၂၄။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃၉၃။ သင်္ဃာဋ္ဌိပတ္တစီရဓာရဏေတိ ဧတ္ထ သင်္ဃာဋ္ဌိစီရနံ နိဝါသနပါရူပနဝသေန၊ ပတ္တဿ ဘိက္ခာပဋိဂ္ဂဟဏာဒိဝသေန ပရိဘောဂေါ ဓာရဏံ နာမ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၇။ (-အံ၊ ၃။ ၁။ ၆၄၂၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃၊ ၂၄၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁၅၇။ ၁။ ၁။ ၁၅၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။)

(ဂ) (ထီး) ဆောင်း-မှီး-ခြင်း။ ဓာရဏာယ ဣဒံ ဖလံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၆။ ဆတ္တဿေဝ ဓာရဏံ။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၃။ (သ) (ဘိနပ်) စီးနင်းခြင်း။ ဆတ္တံ အပနာမေတွာ ဥပါဟနာနံယေဝ ဓာရဏံ။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၃။

(င) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်ခြင်း၊ စိတ်ဖြင့် မှတ်သားထားခြင်း၊ စိတ်၌ ထားခြင်း။ ဓာရဏတောပိ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၈၄။ ပရိယတ္တိပဋိဝေဓမ္မာနံယေဝ ဓာရဏတော ဓမ္မဓရာတိ ဝေမေတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၆။ ဓာရဏံ ပါဠိယာပိ ပါဠိအတ္တဿာပိ စိတ္တေ ဌပနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။

ဓာရဏံ (ပါဠိ) - သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၅။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၀။ ဓာရဏေန (တ၊ ၃) - အံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁၆၃။ ဓာရဏတော - ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၆။

(စ) ချိပိုး-ထမ်းရွက်-ခြင်း။ ဓာရဏနာပန မဏ္ဍန ဗိဇန ကိစ္စာဟိ စတူဟိ ဓာတိဟိ ခတ္တိယကုမာရော ဝိယ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၅။ ဓာရဏံ ဥရသာ၊ ဦရနာ၊ ဟတ္ထေဟိ ဝါ သုစိရံ ဝေလံ သန္ဓာရဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ (ဆ) ချိန်တွယ်ခြင်း။ မာနေနာတိ တိဝိဓေန မာနေန တိရဏေန ဓာရဏေန ပူရဏေန ဝါ။... ဓာရဏန္တိ တုလာယ ဓာရဏံ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။

(ဇ) ညှိထွန်းခြင်း။ ဉာဏပဒီပဿ ဓမ္မဒေသနာပဒီပဿ စ ဓာရဏတော ဉက္ကာဓာရော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။ (ဈ) ခေါ်ဆောင်ခြင်း။ ဟိန္ဒြာတိ တသ္မိ အာစရိယဝစနေန အင်္ဂုလိမာလဿ ဓာရဏေ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၅၄။ (ည) သိမှီး - သိမ်းဆည်း-ထား

ခြင်း။ ဓာရဏဉ္စေတု ဌပနံ၊ ပရိဘောဂေါ ဝါ။
ဝဇီရ။၂၁၅။

(၄) ဖျက်ဆီးခြင်း။ အပါယာဒိ နိဗ္ဗတ္တ-
ကကိလေသဝိဒ္ဓိသနဉ္စေတု ဓာရဏံ။ သာ-
ရတ္ထ။၁။၁၂။ (-၆၄။ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၀။ ဒီ၊
ဋီ၊၁။၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၁၇။ (၅)
စုံစမ်း-စစ်ဆေး - ဆင်ခြင် - ခြင်း။ တေ
အတ္ထေ ယာထာဝတော ဓာရဏတော ဥပ-
ဓာရဏတော ဓမ္မော။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။

(တိ) (၂) ဆောင်တတ်သော (တရား၊
ပုဂ္ဂိုလ်)။ ဓာရဏတော ဓမ္မော၊ ဝိနိပတိတုံ
အပ္ပဒါနတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၈။ သုဓဿ ဓာရဏတော ဒေဝါနံ ဘော-
ဇနံ “သုဓာ”တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၄၂၃။
(-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၇။)

ဓာရဏ (န) [ဓာရဏ + သုတ္တ။ ဓာရဏ +
သတ္တ။ နောက်ပုဒ် ကျေ။] ရဟန်းတို့အား
သိ၊ ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပျိုး ၄-ပါးသော သစ္စာ
တရားတို့ကို ဆောင်မှတ်ကြရန် တိုက်တွန်း
ဟောပြောသုတ်။ (၁) ပဌဓာရဏသုတ်။
(၂) ဒုတိယဓာရဏသုတ်။ (တိ) (၃) ဓာ-
ရဏမန္တန်ကျမ်း၊ ကျမ်းဂန်များစွာတို့ကို အာဂုံ
နှုတ်တက် ဆောင်ရွက်နိုင် - ရာ - ကြောင်း -
ဖြစ်သောကျမ်း။ (၁) သံယုတ္တနိကာယ၊
မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၅-
သုတ်။ သံ၊၃။၃၇၄-၅။ (၂) သံယုတ္တနိကာယ၊
မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊
၆-သုတ်။ သံ၊၃။၃၇၅။ (တိ) (၃) ဓာရဏာ-
ယဝါ(ကခါ။၃၃၄-၅ ‘စ’ဖြင့် ဝိ၊ဋီ။) တိ ဓာရ-
ဏသတ္ထေ၊ ယသ္မိံ ဝုတ္တနယေန ဗုဒ္ဓိပဇ္ဇန္တာ
ဗဟုနိပိဂန္တာနိ ဓာရေန္တိ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၇၈။

ဓာရဏက (တိ) [ဓရ + ယု + က] (၁) ဆောင်
- မှတ် - တတ်သောသူ။ (၂) ကြွေးမြီကို
- ဆောင် - ယူ - တတ်သော၊ ကြွေးမြီတင်
သော၊ သူ။ (၁) ဓာရဏာယ သိက္ခိတတ္တာ

ဓာရဏတာ ဗဟုမ္ပိ ဓာရေန္တိ။ မိလိန္ဒ။၈၅။
ဆိန္ဒာဘိန္ဒုပဋ္ဌဓရ(ဝိမတိ၊၁။၃၂)လည်း ကြည့်။
(၂) ဓာရဏကဿ ပဋိနိဓိဘူတော။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၆။ ဓာရဏကော “ဒါတုံ န သက္ကော-
မိ”တိ န ကိဉ္စိ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။

ဓာရဏကသတိ (ယိ) [ဓာရဏက + သတိ]
ဆောင် - မှတ် - တတ်သော သတိ။ ဗုဒ္ဓဝစနံ
ဂဟေတွာ ဓာရဏကသတိ အညေဟိ ထေရေ-
ဟိ ဗလဝတရာ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။

ဓာရဏကာလ (ပု) [ဓာရဏ + ကာလ] ဆောင်
- ထား - ရာ အချိန် - အခါ - ကာလ။ သဃာ-
ဏိ * ဂဟေတွာ ကဋိယံ ဓာရဏကာလေ။
ဝဇီရ။၃၈၈။

ဓာရဏဇာတိက (တိ) [ဓာရဏ + ဇာတိ + က]
ဆောင် - မှတ် - ခြင်း သဘောရှိသော၊ သူ။
သုတာနံ ဓမ္မာနံ ဓာရဏဇာတိကော ဟောတိ။
အံ၊၃။၅၆။ (-၁၁၈။)

ဓာရဏဋ္ဌ (ပု) [ဓာရဏ + အတ္ထ] ဆောင်တတ်
သည်၏အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။
အတ္ထနော ဖလဿ သဘာဝဿ စ ဓာရဏ-
ဋ္ဌေန ဓာတုယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ ရန္တိ-
တွာ ဓာရဏဋ္ဌေန ပလိရောဓော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၃၈၄။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။ အံ၊ဋီ၊
၂။၃၉။)

ဓာရဏတ္ထ (ပု) [ဓာရဏ + အတ္ထ] (၁) ဆောင်
- မှတ် - ခြင်းဟူသော အကျိုး။ (တိ) (၂)
ဆောင်ခြင်းအနက်ရှိသော (ဒဟ-သဒ္ဓါ)။ (၁)
ဓာရဏတ္ထ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅)နိ ဥပဓာရဏတ္ထံ
သလ္လက္ခဏတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၁။ (-အံ၊ဋီ၊၃။
၁၂၃။) (တိ) (၂) ဒဟ-သဒ္ဓေါ ဓာရဏတ္ထော။
သံ၊ဋီ၊သစ်။၂။၂၅၅။

ဓာရဏနိယမ (ပု) [ဓရဏ + နိယမ] ဆောင်
ခြင်း၏ မြဲခြင်း၊ အမြဲဆောင်ခြင်း။ ဓာရဏ-

နိယမေ ဝုတ္တဒေါသာဘာဝမေဝ ဥပတ္တမ္ဘေ-
တိ။ ဝဇိရ။ ၂၁၈။

ဓာရဏပညာ (ထိ) [ဓာရဏာ+ပညာ] ဆောင်-
-မှတ်သား-တတ်သော ပညာ။ “သဝန-
ပညာ ဓာရဏပညာ”တိ အာဒိနာ ပစ္စေကံ
ပညာသဒ္ဓေါ ယောဇေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၃။
၁၇၅။

ဓာရဏပရိစယသာမိက (တိ) [ဓာရဏ+ပရိ-
စယ+သာမိက] ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-
ခြင်း၊ လေ့လာခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော
(ပညာ)။ မဃဿ ဓာရဏပရိစယသာမိကာ
ပညာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၄။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၇၂။

ဓာရဏဗလ (န) [ဓာရဏ + ဗလ] (က)
ဆောင်နိုင်ခြင်းဟူသော စွမ်းအားသတ္တိ။ (ခ)
ဆောင်ခြင်း၌ ဖြစ်သော စွမ်းအားသတ္တိ။
(က) (ခ) ဓာရဏဗလ (ဒီ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၈) နှစ်
ဓာရဏသင်္ခါတံ ဗလံ၊ ဓာရဏေ ဝါ ဗလံ၊
ဥဘယတ္ထာပိ ဓာရေတုံ သာမတ္ထိယန္တိ ဝုတ္တံ
ဟေတိ။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၈။ (-မ၊ ငွ၊ ၁။
၅။ သံ၊ ငွ၊ ၁။ ၄။ ပဋိသံ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊
ငွ၊ ၆။ ၂၃။ ဥဒါန၊ ငွ၊ ၁။ ၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ ငွ၊ ၂။ ၁၀။)

ဓာရဏဗလဒဿန (န) [ဓာရဏဗလ+ဒဿန]
ဆောင်နိုင်ခြင်းဟူသော - ဆောင်ခြင်း၌ဖြစ်
သော - စွမ်းအားသတ္တိကို ပြခြင်း။ ဓာရဏ-
ဗလဒဿနဉ္စ န ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၁။ ၃၇။
သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၈။ သံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၄။ အံ၊ ဇိ၊
၁။ ၂၆။

ဓာရဏဝိရိယ (န) [ဓာရဏ+ဝိရိယ] ဆောင်-
-မှတ်သား-ခြင်း၌ ဖြစ်သော - လုံ့လ -
ဝိရိယ။ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတုဝိရိယံ သဇ္ဈာယန-
ဝိရိယဉ္စ ဓာရဏဝိရိယဉ္စ။ အံ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဓာရဏသတိ (ထိ) [ဓာရဏာ+သတိ] ဆောင်
- မှတ်သား - ခြင်း၌ဖြစ်သော အောက်မေ့
မှု “သတိ”။ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဟေတု ဓာရဏ-

သတိ အညေဟိ ထေရေဟိ ဗလဝတရာ
အဟေသိ။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၇။

ဓာရဏသတ္တ (န) [ဓာရဏ+သတ္တ] ဆောင်ပုံ
- ဆောင်နည်း-ကို ညွှန်ပြရာကျမ်း။ ဓာ-
ရဏာယ ဝါတိ ဓာရဏသတ္တေ၊ ယသ္မိံ ဝုတ္တ-
နယေန ပဋိပဇ္ဇန္တာ ဗဟူနိပိ ဂန္တာနိ ဓာ-
ရေန္တိ။ ကင်္ခါ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၈။

ဓာရဏသဘာဝ (တိ) [ဓာရဏ + သဘာဝ]
ဆောင်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဓာရဏသဘာ-
ဝတော အဓမ္မပဋိပက္ခတောစ “ဓမ္မဿာ”-
တိ။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၈၀။

ဓာရဏသမတ္တ (တိ) [ဓာရဏ+သမတ္တ] ဆောင်
ရွက်-မှတ်သား - ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။
ဓာရဏသမတ္တာယာ (ဒီ၊ ငွ၊ ၁။ ၇၇) တိ သာတိ-
သယံ သတိဝိရိယသဟိတတာယ ယထာ-
သုတံ ယထာပရိယတ္တံ ဓမ္မံ ဓာရေတုံ
သမတ္တာယ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၁။ ၇၇။

ဓာရဏသရူပဒဿန (န) [ဓာရဏ+သရူပ+
ဒဿန] ဆောင်ပုံသရုပ်ကို ပြခြင်း။ ဓာရဏ-
သရူပဒဿနံ ဝါ။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၂။

ဓာရဏာကာရဒဿန (န) [ဓာရဏ + အာ-
ကာရ+ဒဿန] ဆောင်ပုံ အခြင်းအရာကို
ပြခြင်း။ “အပတမာနေ”တိ ပန ပဒေန
ဓာရဏာကာရဒဿနံ အပတနကရဏဝသေ-
နေဝ ဓာရေတိတိ။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၂။

ဓာရဏိယ (တိ) [ဓရ + အနိယ] ဝတ်ရုံ
အပ်သော။ ဓာရဏိယ (ဒီ၊ ၂။ ၁၁၀) နှစ်
အန္တရုန္တရာ မယာ ဓာရေတဗ္ဗံ၊ ပရိဒဟိ-
တဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၆၀။

ဓာရဏိယဝတ္ထု (န) [ဓာရဏိယ+ဝတ္ထု]
ချိန်တွယ်အပ်သောဝတ္ထု။ ဂုဇ္ဇန္တိ ဂုဇ္ဇလ-
ပရိမာဏံ ဓာရဏိယဝတ္ထု။ အနု၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဓာရယ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+ဟိ] (၁) ဆောင်လော့။ (၂) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်လော့။ (၃) (ကိုယ်ရုံ = ကေစီ) ရုံလော့။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) (၃) ဓာရေတိ (၉) (၁၀) ကြည့်။

ဓာရယတိ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+တိ] ဆောင်၏။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယတေ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+တေ] ဆောင်၏။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယန္တ (တိ) [ဓရ+ဏယ+အန္တ။ ထိ-ဉ္စ ဓာရယန္တိ] (၁) ဆောင်သော။ (၂) နှုတ်တက်-အာဂုံ-ဆောင်သော။ (၃) ပန်-ဆင်ယင်-သော။ (၄) ဆောင်း-မိုး-သော။ သူ။ (၁) ဓာရယန္တာ သု-တိဋ္ဌဓရ (အပါ၁။၃) တိ အာကာသေ သုဋ္ဌ၊ ဓာရယန္တာ ဂဏန္တာ အနေကသတ-ဇနာသုဋ္ဌ၊ တိဋ္ဌန္တိ။ အပါ၁။၁၁၀။ (-ဇာ၁။၁၇၀။ ဇာ၂။ ၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။ ၆၈၇။ ဇာ၁။၅။၆။) (၂) ဓာရယန္တော လူမံ ဝိညူ၊ သမုဋ္ဌာနေန မုယုတိ။ ဝိ၅။၁၆၃။ ဗဟုမ္ပိ ဓာရယတော....န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ။ အဘိပု။၁၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၈။ (၃) မာလာဂန္ဓဝိလေပန် ဓာရယန္တေန။ သံ၊ ၁။၇၈။ အံ၊၂။၃၄၃။ ဥဒါနံ၊၁၅၆။ (-သံ၊ ၃။၃၅၆။) (၄) အာကာသေ ဓာရယန္တသ ပဒုမစ္ဆတ္တမုတ္တမံ။ အပါ၁။၆၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၀။ (-အပါ၂။၂၁၃။ မိလိန္ဒ၊၃၃၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၇၀။)

ဓာရယန္တိ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+အန္တိ] ဆောင် ကုန်၏။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယန္တူ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+အန္တူ] ဆောင် ကုန်လော့။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယမာန (တိ) [ဓရ+ဏယ+မာန] (၁) ဆောင်သော။ (၂) (ပန်းစသည်) ပန်-ဆင်ယင်-သော။ (၃) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-သော။ (၄) ချိန်တွယ်-တိုင်းတာ-သော။ (၅) ဝတ်ဆင်သော။

(၁) ပဉ္စန္ဒ ဟတ္ထိနံ ဗလံ ဓာရယမာနာဝ နံ ဣတ္ထိ ဓာရေတုံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၉၃။)

(၂) ကိစ္ဆေန ကသိရေန သမ္ပတံ ဓနံ ဇာရေဟိ သဒ္ဓိံ သုရံ ပိဝန္တိယော မာလာဂန္ဓဝိလေပန် ဓာရယမာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (၃) ဟတ္ထိကန္ဓဝရဂတော သယံ မင်္ဂလ-ဟတ္ထိမတ္ထံကေ သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရယမာနော မဟာနာဂဇနံ သမ္မာပုဏိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

ဓာရယမာနော (ပု၊ပါဇ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၄။ ဓာရယမာနာ (ထိ၊ပါဇ) - ဝိမတိ၊၂။ ၃၇။ ဓာရယမာနာ (ပု၊ပါဇ) - ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၉။ ဓာရယမာနံ (ပု၊ဒု၊ဇ) - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ ဓာရယမာနေန (ပု၊တ၊ဇ) - အပါ၁။၁။၆၅။

(၄) ပမာဏဘူတာယ တုလာယ ဓာရယမာနော ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၅၄။ နာဠိယာ မိနမာနော ဝိယ မဟာတုလာယ ဓာရယမာနော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ လူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၄။ မူလဒီ၊၂။၉၄။) (၅) ကာသိကသုစိ-ဝတ္ထဓရေတိ ကာသိကာနိ သုစိဝတ္ထာနိ ဓာရယမာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၉။

ဓာရယာမ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+မ] ဆောင် ကုန်၏။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယာမိ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+မိ] (၁) ဆောင်၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်၏။ (၃) သိ၏။ အသိအမှတ်ပြု၏။ (၄) (သာသနာ့ဝန်) ထမ်းဆောင်၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၂) ကြည့်။ (၃) ဓာရေတိ (၄) ကြည့်။ (၄) ဓာရေတိ (၂၀) ကြည့်။

ဓာရယံ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+တံ] (၁) ဆောင်ပြီ။ (၂) စိုက်ထောင်ပြီ။ (၁) ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၂၅) ကြည့်။

ဓာရယံသု (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+ဥ] ဆောင်ကုန်ပြီ။ ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။

ဓာရယံ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+ဤ] (၁) ဆောင်ပြီ။ (၂) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်ပြီ။ (၃) (ကိုယ်ရုံ=ကေစီ)ရုံပြီ။ (၄) (ကလေး) ချီပိုး-ပိုက်ထွေး-သယ်ဆောင်-ပြီ။ (၁) ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) (၃) ဓာရေတိ (၉) (၁၀)-ကြည့်။ (၄) ဓာရေတိ (၂၆) ကြည့်။

ဓာရယံတဗ္ဗ (တိ) [ဓရ+ဏယ+တဗ္ဗ] ဆောင်-မှတ်သား-အပ်သော။ ဓာရယံတဗ္ဗာ (နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၂၉) တိ ဥပဓာရေတဗ္ဗာ၊ ဥပလက္ခိတဗ္ဗာ-တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၈၁။ (-နေတ္တိ၊ ၆၁၊ ၁၆၅။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၄။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၀၂။)

ဓာရယံတ္ထ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+တ္ထ] (၁) ဆောင်ကုန်ပြီ။ (၂) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-ကုန်ပြီ။ (၁) ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၁၂) ကြည့်။

ဓာရယံတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓရ+ဏယ+တွာ] (၁) ဆောင်၍၊ ချိန်ဆ၍။ (၂) ညှိထွန်း၍။ (၃) ချိန်တွယ်-တိုင်းတာ-၍။ (၁) ဟတ္ထေန ဓာရယံတွာပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၇။ (၂) ဓမ္မက္ကံ ဓာရယံတွာ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၁၆။ (၃) ဓာရယံတွာ ဒွေ တုလာ အာဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၂။ သုတ္တံ

ဓာရယံတွာ (ဝိ၊ ၁။ ၃၇၀) တိ သုတ္တံ တုလေတွာ ပလပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၅။ ပုဗ္ဗေ တုလာယ ဓာရယံတွာ။ ဝဇီရ၊ ၂၅၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၃။ ကခါ၊ ဌိ။ ၈၁။ ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၃၁၇။)

ဓာရယံတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဓရ+ဏယ+တွာန] (၁) ဆောင်၍၊ (ကိုယ်ဝန်) ဆောင်၍။ (၂) ဆောင်း-မိုး-၍။ (၃) ညှိထွန်း၍။ (၁) ဒသမာသေ ဓာရယံတွာန။ စရိယာ။ ၃၉၂။ စရိယာ၊ ဌ။ ၇၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၂၄၈။ (၂) သေ-တစ္ဆတ္တံ ဓာရယံတွာန။ စရိယာ။ ၄၁၂။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၂၂။ အပါ၊ ၂။ ၇၁။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၉၃။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၁၁။) (၃) ဓမ္မေက္ကံ ဓာရယံတွာန။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၈၃။

ဓာရယံမှ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+မှ] ဆောင်ကုန်ပြီ။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယံသတိ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+သတိ] ဆောင်လတ္တံ။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယံသသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+သသိ] ဆောင်လတ္တံ။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယံသာမိ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+သာမိ] ဆောင်လိမ့်အံ့။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရယံ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+ဤ] (၁) ဆောင်ပြီ။ (၂) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်ပြီ။ (၃) (ကိုယ်ရုံ=ကေစီ)ရုံပြီ။ (၁) ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) (၃) ဓာရေတိ (၉) (၁၀)-ကြည့်။

ဓာရယံ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+ဥ] (၁) ဆောင်ကုန်ပြီ။ (၂) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-ကုန်ပြီ။ (၃) (သာသနာ့ဝန်) ထမ်းဆောင်ကုန်ပြီ။ (၁) ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၁၂) ကြည့်။ (၃) ဓာရေတိ (၂၀) ကြည့်။

ဓာရယေယျ (ကြိ) [ဓရ+ဏယ+ယေျ]ဆောင်
ရာ၏။ ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။

ဓာရာ (ထိန) [ဓရ+ဏ+အာ။ ဝေဝံ ဓာရေ-
တိတံ ဓာရာ။ ဓာနံ၊ ဇိ။ ၅၀။ (-၁၀၉၅။)
သီတာ ဝါရိဓာရာတိ ဣတ္ထိလိဂံပဒဿ 'သိတံ
ဓာရ' နှိ နပုံသကလိဂေန် အတ္ထဝစနံ ဓာရ-
သဒ္ဓဿ ဒွိလိဂိကဘာဝဉာပနတ္ထံ။ သိ၊ ဇိ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၃၉။] (၁) အယဉ် (မိုးရေ၊
မိုးပေါက်၊ မိုးရေအယဉ်၊ နို့ရည်အယဉ်၊
ကုသိုလ်အယဉ်၊ ရောင်ခြည်အယဉ်-စသည်)။
(၂) အသွား (ဓားသွား၊ သန်လျက်သွား
စသည်)။ (တိ) (၃) အသွားရှိသော
(သင်ဓုန်းဓားစသည်)။ (၁) အန္တလိက္ခာ
ဓညဿ ဓာရာ ဩပတိတွာ ဓညာဂါရံ
ပူဇေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၃၇။ ဒွေ ဥဒကဿ ဓာရာ-
အန္တလိက္ခာ ပါတုဘဝန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃။ ဓာရ-
(ဒီ၊ ၁။ ၇၀) နှိ ဝုဋ္ဌိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။ (-ဒီ၊ ၁။
၁၉၆။ သံ၊ ၃။ ၂၃၁။ အံ၊ ၂။ ၄၆။ အံ၊ ၃။ ၄၀။
ကခါ၊ ၂၀၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၆။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၆။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂။) (၂) သစေ ဓာရာ ဘိဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၃။ အသိ နမိတွာ ဓာရာယ ဓာရံ
ပဟာရိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၁။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၄၆။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၉၅။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၀၇။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၇။) (တိ) (၃) တတ္ထ
ကိရ နိရယပါလာ မဟန္တမဟန္တ ခုရေ ဥပရိ
ဓာရေ ကတွာ သန္တရန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉၃။

ဓာရာကိရဏ (န) [ဓာရ+အာကိရဏ] ရေအယဉ်
ကို ကြံမြန်ခြင်း။ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဥဋ္ဌဟိတွာ
ဓာရာကိရဏဝသေန ဥဋ္ဌိဇန္တိ ဝိနဿန္တိ ဝါ။
သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၉။

ဓာရာကုလ (တိ) [ဓာရာ+အာကုလ] မိုးရေ
အယဉ်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ သမန္တတော
ပဏ္ဍရန္တိဟိ ဓာရာဟိ အာကုလာတိ ဓာရာ-
ကုလာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။

ဓာရာနိပါတ (န၊ ပု) [ဓာရာ+နိပါတ] (၁) ရေ
အယဉ်၏ ကျခြင်း။ (၂) ရေအယဉ် ကျရာ
(အရပ်-စသည်)။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။
(၂) ဓာရာနိပါတေ ခဏေန ဝ ပထဝီယံ
ရဇောဇလဿ ဝူပသမော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၄။

ဓာရာနိပါတပုဗ္ဗဋ္ဌက (န) [ဓာရာနိပါတ+ပုဗ္ဗ-
ဋ္ဌက] ရေအယဉ်၏ ကျခြင်း (ယင်း၏ကျခြင်း
ကြောင့်ဖြစ်သော) ရေပြွန် ရေမြုပ်။ ဓာရာ-
နိပါတပုဗ္ဗဋ္ဌကေဟိ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။ အံ၊ ၄။
၃။ ၁၀) တံ ဓာရာနိပါတေဟိ ဥဒကပုဗ္ဗဋ္ဌ-
ကေဟိ စ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃။
=ဥဒကဓာရာနိပါတေဟိ စ တတောယေဝ
ဥဋ္ဌိတဥဒကပုဗ္ဗဋ္ဌကသခါတေဟိ ဖေဏပဋ္ဌ-
လေဟိ စ။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၉။

ဓာရာနုပ္ပဝေစ္ဆန (န) [ဓာရာ+အနုပ္ပဝေစ္ဆန]
မိုးရေအယဉ် အစဉ်မပြတ် ရွာခြင်း။ သုဝုဋ္ဌိ-
တာတိ ဒေဝဿ သမ္မာ ဓာရာနုပ္ပဝေစ္ဆနံ။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။ ဓာရာနုပ္ပဝေစ္ဆနံ ဝဿနံ။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၁၄၀။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၄။

ဓာရာပစ္စေဒဂဏန (ထိန) [ဓာရာ+ပစ္စေဒ+
ဂဏန] ရေအယဉ်ပြတ်ခြင်း၏ အရေအတွက်။
ဧတ္ထ သယံ သိဉ္ဇနေ ဓာရာပစ္စေဒဂဏနာယ
အာပတ္တိဂဏနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၇၀။

ဓာရာပိတ (တိ) [ဓရ+ဏာပေ+တ] ဆောင်း
စေအပ်-မိုးစေအပ်-သော။ တေဟိ ဆတ္တံ
ဓာရာပိတံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။

ဓာရာဝစ္စေဒ (န၊ ပု) [ဓာရာ+အဝစ္စေဒ] ရေအယဉ်
ကို-ပြတ်စေခြင်း- ဖြတ်ခြင်း။ အာပတ္တိ-
ဋ္ဌာနေ ပန ဓာရာဝစ္စေဒဝသေန ပယောဂ-
ဗဟုလတာယ အာပတ္တိဗဟုလတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။

ဓာရာဝယဝ (ပု) [ဓာရာ+အဝယဝ] ရေအယဉ်
၏ အစိတ်၊ ရေပေါက်၊ ရေစက်။ ဗိန္ဒုသဒ္ဓေါ

ဟိ “ဗျာလဗ္ဗမ္ပုရေဗိန္ဒူ” တိ အာဒိသု ဝိယ
ဓာရာဝေဂေ။ သိ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၇။

ဓာရာဝေဂ (ပု) [ဓာရာ+ဝေဂ] ရေအယဉ်၏
အဟုန်။ တေ တတ္ထ တတ္ထ ပမုခေသု ဌတော
ဓာရာဝေဂေန ဥဋ္ဌဟိတော ဘိဇ္ဇန္တေ ပုဗ္ဗဋ္ဌကေ
ဒိသော။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဓာရိသု (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ဉ်] (၁) ဆောင်
ကုန်ပြီ။ (၂) ဆောင်း-မိုး-ကုန်ပြီ။ (၁)
ဓာရေတိ (၁)-ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ
(၁၂)-ကြည့်။

ဓာရိတ (တိ) [ဓရ+ဏေ+တ] (၁) ဆောင်
အပ်-လွယ်အပ်-သော။ (၂) နှုတ်တက်-
အာဂုံ-ဆောင်အပ်သော။ (၃) ပန်ဆင်အပ်
သော။ (၄) ဝတ်ရုံအပ်သော။ (၅) ဆောင်း
အပ်-မိုးအပ်-သော။ (၁) မယာ ဒသ
မာသေ ကုစ္ဆိယာ ဓာရိတော။ မ၊ ၄။ ၁၃၆။
(-ဇာ၊ ၄။ ၁၂၄။) (၂) ဓာရိတံ ယေန
စာဘတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၁၄။ (-မ၊ ၄။ ၁၂၅။
အဘိ၊ ၄။ ၁၂။ ဝဇီရ၊ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၉။ သိ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၇။) (၃) ဘော
ပုရိသ စိရံ တယာ ပဒုမံ ဓာရိတံ။ ဇာ၊ ၄။
၄။ ၃။ (၄) ဓာရိတံ ယံ လောကဂရုနာ
ကော တံ ပံသုကူလံ န ဓာရယေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၆၂။ (၅) ဆတ္တံ ကုသလေန ပုရိသေန
ဓာရိတံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၄။

ဓာရိတဆတ္တ (န) [ဓာရိတ+ဆတ္တ] ဆောင်း-
မိုး-အပ်သော ထီး။ ဆတ္တာနိတိ အာဇာနိယ-
ပိဋေ နိသိန္နာနံ ဓာရိတဆတ္တာနိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၃၄၂။

ဓာရိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓရ+တုံ] ဆောင်ခြင်းငှါ။
ဓာရိတုံ သမတ္တနတော ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝစနေန
ဝိရုဇ္ဈေယျ။ သိ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၇။

ဓာရိ (ရိ) ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဓရ+ယ+တေ]
(၁) ဆောင်အပ်၏။ (၂) ဆောင်း-မိုး-

အပ်၏။ (၁) ဝါတေဟိ ဓာရိယတိ။ ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၀။ ပစ္စယေဟိ ဓာရိ-
ယတိ။ အနု၊ ၁။ ၄၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁၂၄။
သိ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၄၉။) (၂) သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရိယတိ-
(အံ၊ ၁။ ၁၄၄) တိ မာနုသကသေတစ္ဆတ္တံ ခိဗ္ဗ-
သေတစ္ဆတ္တံ ဥပရိ ဓာရိတမေဝ ဟောတိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၅။

ဓာရိယန္တ (တိ) [ဓရ+ယ+အန္တ] ဆောင်း-
မိုး-အပ်သော။ “ဆတ္တံ မရူ” တိ တွေ
ဝုတ္တပ္ပကာရံ သေတစ္ဆတ္တံ ဓာရိယန္တံ မုဒ္ဒနိ
ဒိသော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။

ဓာရိ (ရိ) ယမာန (တိ) [ဓရ+ယ+မာန] (၁)
ဆောင်အပ်သော။ (၂) ပန်ဆင်အပ်သော။
(၃) ဆောင်း-မိုး-အပ်သော။ (၄) ကိုင်
ဆောင်-စိုက်ထောင်-အပ်သော။ (၅) ချိပိုး-
သယ်ဆောင်-အပ်သော။ (၁) ဆောင်အပ်
သော။ ဇဏ္ဍဝိပိကာသု ဇာလေတော ဓာရိယ-
မာနာသု။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ သမဓရံ ဓာရိယ-
မာနာနံ ကုလားနံ ဥပရိမတလံ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၄၅။ (-သိ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၁၀။ အံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၂၉။
မူလ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။) (၂) ပန်ဆင်အပ်သော။
အစုမာသံ ဓာရိယမာနာနံ၊ ဂန္ဓော တေသံ
န ဆိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၂။
(၃) ဆောင်း-မိုး-အပ်သော။ ဇဇ္ဇရရထ-
ကေန ယာတိ ပဏ္ဏဆတ္တကေန ဓာရိယမာ-
နေန။ သံ၊ ၁။ ၉၀။ အမစ္စာဒိ ပရိဝုတော
သေတစ္ဆတ္တေန ဓာရိယမာနေန။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။
(-သံ၊ ၁။ ၂၂၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၇။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၄။) (၄) ကိုင်ဆောင်
-စိုက်ထောင်-အပ်သော။ ဥက္ကာသု ဓာ-
ရိယမာနာသု ရာဇဂဟမာ နိယျာသိ မဟစ္စ-
ရာဇာနုဘာဝေန။ ဒီ၊ ၁။ ၄၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၀၁။
မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၇။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀၊ ၂၇၂။) (၅)
ချိပိုး-သယ်ဆောင်-အပ်သော။ ဇာတကာ-

လတော ပဘူတိ ဓာတီဟိ အင်္ဂတော အင်္ဂံ
ဟရိတွာ ဓာရိယမာနော။ ဝိဠာ၁။၁၇၀။

ဓာရိယန္တိ (ကြိ) [ဓရ+အ+သန္တိ] ဆောင်ကုန်
လတ္တံ့။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

ဓာရိ (တိ) [ဓရ+ဏိ။ ထိ-၌ ဓာရိနိ] (၁)
ဆောင်တတ်သော။ သူ။ (၂) ဝတ်ရုံတတ်
သော။ သူ။ (၁) အန္တိမဒေဟဓာရိ (ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဠ။၁၄၄) ကြည့်။ (၂) ဝေရူပံ ဝတ္တံ
ဓာရိနိယာ နာမ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ နာလဘိံ။
အပါဠာ၁။၁၇၂။

ဓာရေ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ယျေ] (၁)
ဆောင်ရာ၏။ (၂) (ပန်း စသည်) ပန်ရာ၏။
(၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေ-
တိ (၇) ကြည့်။

ဓာရေတဗ္ဗ (တိ) [ဓရ+ဏေ+တဗ္ဗ] (၁)
ဆောင်အပ်သော။ (၂) ဆောင်ရွက်-
မှတ်သား - စိတ်၌ထား - အပ်သော။
(၃) သုံးဆောင်-ကိုင်တွယ် - အပ်သော။
(၄) ဆင်ယင်-ဝတ်ဆင်-အပ်သော။ (၅)
ဝတ်ရုံအပ်သော။ (၆) လွယ်အပ်သော။
(၇) ဆောင်းအပ်-မိုးအပ်-သော။ (၈)
စီးအပ်သော။ (၉) ပတ်အပ်-စည်းအပ်-
ပန်းအပ်-သော။ (၁၀) ပေါင်းအပ်သော။
(၁၁) အုံးအပ်သော။ (၁၂) အိပ်အပ်
သော။ (၁၃) ထိုင်အပ်သော။ (၁၄) ကျိုက်
အပ်သော။ (၁၅) ထားအပ်သော။ (၁၆)
ထမ်းအပ်သော။ (၁၇) သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-
ထားအပ်သော။

(၁) ဆောင်အပ်သော။ ဆဗ္ဗဿာနိ
ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။၃၃၄။ န ဂိဟိဒ္ဓဇော
ဓာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။၅၂။ မဟာစမ္မာနိ
ဓာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၅။ (-ဝိ၊ ၅။
၂၄၈။ မ၊ ၂။၁၂၃။ အံ၊ ၁။၄၃၉။ သာရတ္ထ၊
၂။၄၄၄။)

(၂) ဆောင်ရွက် - မှတ်သား - စိတ်၌
ထား - အပ်သော။ (ဓမ္မဒေသနံ) ဥဂ္ဂဟေ-
တဗ္ဗံ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗံ ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၄။၂။
၃၄၃။ ဒီ၊ ၄။၂။၂၃၈။ မ၊ ၄။၁။၂၄၂။ သံ၊ ၄။
၃။၂၁၄။ သက္ကန္တံ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဓာရေ-
တဗ္ဗော စ။ မဟာနိ၊ ၄။၉။ (-ပဋိသံ၊ ၄။၁။၉။)

(၃) သုံးဆောင်-ကိုင်တွယ်-အပ်သော။
န ဘိက္ခဝေ စာမရိဗီဇနိ ဓာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။
၂၆၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၄၅။

(၄) ဆင်ယင် - ဝတ်ဆင် - အပ်သော။
န ကာယူရံ ဓာရေတဗ္ဗံ။...န အင်္ဂုလိမုဒ္ဓိကာ
ဓာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။၂၄၁။ (၅) ဝတ်ရုံအပ်
သော။ ဓာရဏိယန္တိ အန္တရန္တရာ မယာ
ဓာရေတဗ္ဗံ၊ ပရိဒဟိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။
၂။၁၆၀။ (၆) လွယ်အပ်သော။ န စ
ဘိက္ခဝေ ဒါရူပတ္တော ဓာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။
၂၄၈။

(၇) ဆောင်းအပ်-မိုးအပ်-သော။ န
ဘိက္ခဝေ ဆတ္တံ ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။၂၆၉။
(-ဝိ၊ ၄။၁။၂၅၁။ ဝဇီရ။၁၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၁၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၆။) (၈) စီးအပ်
သော။ န ဘိက္ခဝေ ဒိဂုဏာ ဥပါဟနာ
ဓာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။၂၇၂။ (-ဝိ၊ ၄။၃။၃၆၇။)

(၉) ပတ်အပ်-စည်းအပ်-ပန်းအပ်-
သော။ န ဘိက္ခဝေ ဥစ္စာဝစာနိ ကာယ-
ဗန္ဓနာနိ ဓာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၄။၂၇၆။ (-၄၇၇။)
(၁၀) ပေါင်းအပ်သော။ န ဝေဋ္ဌနံ ဓာရေ-
တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။၄၂၃။ (၁၁) အုံးအပ်သော။
န ဘိက္ခဝေ အနုကာယိကာနိ ဗိမ္မောဟနာနိ
ဓာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၄။၂၉၅။

(၁၂) အိပ်အပ်သော။ န ဘိက္ခဝေ
ဥစ္စာသယနမဟာသယနာနိ ဓာရေတဗ္ဗာနိ
ဝိ၊ ၃။၂၈၁။ (၁၃) ထိုင်အပ်သော။
န ဘိက္ခဝေ ဥစ္စာ မဉ္ဇပဋိပါဒကာ ဓာရေ-

တဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၂၉၅။ (၁၄) ကျိက်အပ်
သော။ န ဘိက္ခဝေ ဩဝဇ္ဇိကံ စာရေ-
တဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၇၁။ (၁၅) ထားအပ်သော။
န ဘိက္ခဝေ ဒိဿာ နခါ စာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။
၂၇၃။

(၁၆) ထမ်းအပ်သော။ န ဘိက္ခဝေ
ဒဏ္ဍသိက္ခာစာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၂၇၀။ (၁၇)
သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-ထားအပ်သော။ ဒဿာ-
ဟပရမံ ကာလံ စာရေတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၂၁၅။
စာရဏ-လည်း ကြည့်။

စာရေတဗ္ဗစီဝရ (ပု၊န) [စာရေတဗ္ဗ+စီဝရ]
သိုမှီး-သိမ်းဆည်း- အပ်သော သင်္ကန်း။
ယဿာ စာရေတဗ္ဗစီဝရံ နတ္ထိ။ ဝဇိရ။၂၁၅။

စာရေတဗ္ဗစီဝရဒဿန (န) [စာရေတဗ္ဗစီဝရ+
ဒဿန] သိုမှီး- သိမ်းဆည်း- ထားအပ်
သော သင်္ကန်းကိုပြခြင်း။ ယဒိ ဒဿာဟပရမံ
စာရေတဗ္ဗစီဝရဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ သိယာ။
ဝဇိရ။၂၁၅။

စာရေတိ (ကြိ) [စရ+ဏေ+တိ] (၁) ဆောင်
၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်၏။
(၃) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-
၏။ (၄) သိ၏။ အသိအမှတ်ပြု၏။ (၅)
သင်ယူ၏။ (၆) သုံးဆောင်-ကိုင်တွယ်-
အသုံးပြု-၏။ (၇) (ပန်း-စသည်) ပန်၏။
(၈) (တန်ဆာ) ဆင်ယင်-ဝတ်ဆင်-၏။
(၉) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်၏။ (၁၀)
(ကိုယ်ရုံး=ကေစွဲ) ရုံး၏။ (၁၁) (သပိတ်)
လွယ်၏။ (၁၂) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-၏။
(၁၃) (ဘိနပ်) စီး၏။ (၁၄) (ခါးပန်းကြိုး)
ပန်း၏။ ပတ်၏။ စည်း၏။ (၁၅) (ဦးရစ်=
ခေါင်းပေါင်း) ပေါင်း၏။ (၁၆) (ခေါင်းအုံး)
အုံး၏။ (၁၇) အိပ်နေ၏။ (၁၈) ထိုင်နေ
၏။ (၁၉) (အောက်ပိုး=ခါးတောင်း)
ကျိက်၏။ (၂၀) (သာသနာ့ဝန်) ထမ်း

အဘိဓာန် (ထ-ဝဂ်) ၃-၁၆-ပ-မ-ဝ-သ-၈

ဆောင်၏။ (၂၁) စွမ်းနိုင်-တတ်နိုင်-၏။
(၂၂) စစ်ဆေး-စုံစမ်း- မေးမြန်း- ၏။
(၂၃) ချိန်တွယ်-တိုင်းတာ-၏။ (၂၄)
ညှိထွန်း၏။ (၂၅) စိုက်ထောင်၏။ (၂၆)
(ကလေး) ချီပိုး-ပိုက်ထွေး- သယ်ဆောင်-
၏။ (၂၇) ယူ၏။ (၂၈) (အမျိုးအနွယ်)
ထား၏။ တည်စေ၏။ (၂၉) (လက်သည်း၊
ဆံပင်) ထား၏။ (၃၀) အလိုရှိ၏။ (၃၁)
(ဆိုင်း)ထမ်း၏။

(၁) ဆောင်၏။ စာရေတိ- ဝိ၊၂။
၄၅၅။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ သံ၊၁။၉၀။ အံ၊၁။၅၂၇။
အဘိ၊ပု၊၁၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၃။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၅။ စာရယတိ-
ပေဋကော။၂၊၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၅၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၄။ စာရေန္တိ-ဝိ၊၁။၂၇၄။
ဝိ၊၂။၂၂၁။ ဒီ၊၂။၁၇။ အံ၊၁။၂၄၂။ အပါ၊၁။
၄၆။ နေတ္ထိ၊၁၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ စာရယန္တိ-
အပါ၊၁။၃၅၈။ ဇာ၊၂။၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၄၄။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၁၅၉။ စာရေသိ- မ၊၂။၉၆။ မ၊ဉာ၊၂။၃၂။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ စာရေသိ (ပေတ၊၁၂၈) တိ
ဝဟသိ၊ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၃။ စာရေထ-ဝိ၊၂။၂၂၂။
သံ၊၃။၃၇၄။ မိလိန္ဒ၊၁၉၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။
စာရေမိ-မ၊၁။၁၁၁။ မ၊၂။၉၅။ အံ၊၁။၁၄၃။
အပါ၊၁။၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၁။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၃၉၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၇။ စာရယာမိ-
ဝိ၊၁။၂၂၆၊၃၈၁။ ဝိ၊၂။၅၃၊၄၇၀။ ဝိ၊၃။၇၁။
ဝိ၊၄။၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၆။ ကခါ၊၈၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၆၇။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၀။ စာရေမ-မ၊
၂။၄၈၊၃၁၄။ အံ၊၁။၃၄၅။ အံ၊၂။၁၇၇။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၀။ စာရ-
ယာမ-အံ၊၃။၁၀၇။ စာရယတေ-ပေတ။
၂၁၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၅၈။ စာရေတု-ဝိ၊၁။၇။

ဝိ၊၂။ပဝါ၇။ ဝိ၊၂။၂။ ဒီ၊၁။ဂဝ။ မ၊၂။
၇။ သံ၊၁။၇။ သံ၊၂။၃။ အံ၊၁။၇။
အံ၊၃။၄။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၃။ သာရတ္ထ၊
၁။၄။ သီ၊၃။သစ်၊၂။၁။ သံ၊၃။၁။
၁။၇။ စာရေန္တု—အပါ၊၁။၄။ ဝိ၊၄။၁။၇။
ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃။ အပါ၊၄။၁။၂။ ကင်္ခါ၊၃။
သစ်၊၂။၇။ စာရေန္တု—အပါ၊၁။၃။ စာ-
ရေတိ—ဒီ၊၃။၁။ မ၊၁။၁။ မ၊၃။၁။
သံ၊၁။၄။ သံ၊၂။၂။ ထေရီ၊၃။၇။ စူဠနိ၊
၂။ ဝိ၊၄။၁။၁။ သံ၊၄။၂။၁။ ဇာ၊၄။၇။
၂။ ဝိ၊၃။၇။ စာရေ—ထေရီ၊၄။၁။
ထေရီ၊၄။၂။ စာရေထ—ဝိ၊၃။၁။ မ၊၂။
၇။ မ၊၃။၂။ သံ၊၁။၄။ အံ၊၂။၁။ ဇာ၊
၁။၂။ ဇာ၊၂။၁။ မိလိန္ဒ၊၄။၇။ ဝိ၊၄။၁။
၇။ ကင်္ခါ၊၇။ အံ၊၄။၂။ အံ၊၄။၃။
၇။ စာရေ (စရ + ဇေ + ယေ) —
အံ၊၁။၂။ ဝိ၊၄။၁။၁။ စာရေယျ—ဝိ၊
၁။၇။ ဝိ၊၂။၁။ ဒီ၊၁။ဂဝါ၁။ မ၊၁။၂။
သံ၊၁။၁။ အံ၊၁။၇။ အဘိ၊က၊၁။
သုတ္တနိ၊၂။ ထေရီ၊၃။ အပါ၊၃။
စာရေယျ—ဇာ၊၄။၇။ စာရေယျ—
မ၊၁။၁။ စာရေယျာသံ—သံ၊၁။၇။ အံ၊၃။
၁။ မိလိန္ဒ၊၄။ သံ၊၄။၁။ အံ၊၄။၁။
၂။ အဘိ၊၄။၂။ နေတ္တိ၊၄။၇။

စာရေယျာထ — ဒီ၊၂။၁။ အံ၊၁။
၄။ အံ၊၃။၁။ ဝိ၊၄။၁။ ဒီ၊၄။၂။
၁။ မ၊၄။၂။ အံ၊၄။၂။ အဘိ၊
၄။၁။ စာရေယျာမ—မ၊၃။၂။ သံ၊
၃။၁။ အံ၊၃။၄။ စာရေသိ—ဝိ၊၇။
၄။ ဝိ၊၃။၇။ အပါ၊၇။ ဇာ၊
၂။၁။ မ၊၄။၂။ အံ၊၄။၇။ မ၊၄။
၂။၁။ ဇာ၊၄။၁။ စာရေ—ဇာ၊၁။
၁။ ဇာ၊၂။၁။ ထေရီ၊၄။၁။
ဇာ၊၄။၁။ ဇာ၊၄။၂။ စာရေ—
ထေရီ၊၃။ ထေရီ၊၄။၂။ စာရေသံ—
ဝိ၊၃။၇။ ဝိ၊၇။၁။ အပါ၊၄။၁။

ဝိ၊၃။၇။ စာရိသု—အပါ၊၁။၃။ စာ-
ရေသံ—အံ၊၄။၁။ အပါ၊၄။၇။
စာရေသံ—သုတ္တနိ၊၃။ အပါ၊၂။ မ၊၄။
၄။၁။ လူတိ၊၃။၁။ ဒီ၊၄။၁။
မ၊၄။၁။ အံ၊၄။၁။ စာရေသံ
(စရ+ဇေ+ထ)—ကင်္ခါ၊၁။ ဝိ၊
၄။၁။ သာရတ္ထ၊၂။၇။ ဝိ၊၃။၁။
စာရေသံ—ဒီ၊၂။၁။ စာရေသံ—ထေရီ၊
၂။၁။ အပါ၊၄။၁။ စာရေသံ—အပါ၊
၇။၁။ အပါ၊၄။၁။ ထေရီ၊၄။၁။
စာရေသံ—အံ၊၃။၁။ စာရေသံ—ဝိ၊
၂။၁။ မိလိန္ဒ၊၇။ ကင်္ခါ၊၁။ ဒီ၊
၂။၁။ စာရေသံ—အပါ၊၇။၁။
၃။ အပါ၊၇။ ထေရီ၊၄။၁။
စာရေသံ—ဝိ၊၂။၁။ ဝိ၊၇။
၇။ ဒီ၊၂။ မ၊၁။ မ၊၃။
မ၊၄။ သံ၊၁။ သံ၊၂။ သံ၊
၃။ အံ၊၁။ အံ၊၂။ အံ၊
၃။ စာရေသံ—ထေရီ၊၄။၁။
စာရေသံ—ဝိ၊၄။၁။ ခုဒ္ဒက၊၇။
ဝိ၊၃။၇။ စာရေသံ (စရ+ဇေ+သံ)—
ဇာ၊၂။၁။ ဇာ၊၄။၁။ စာရေသံ—ဝိ၊
၂။၁။ စာရေသံ—ကင်္ခါ၊၂။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊၁။ စာရေသံ—အံ၊၃။
ဇာ၊၄။၁။ စာရေသံ—ဒီ၊၁။
မ၊၃။၁။

(၂) အာဂုံ - နှုတ်တက် - ဆောင်၏။
ကောသုတော မေဓံ စာရေတိ။ အံ၊၂။၄။
အံ၊၃။၇။ မိလိန္ဒ၊၁။ စာရေတိ (မ၊
၂။၃။) တိ ပုဂ္ဂိုလ်ကော စာရေတိ။ မ၊
၃။၇။ စာရေန္တု—ဝိ၊၇။ ဒီ၊၃။၁။
အံ၊၇။ ဝိ၊၄။၁။ သံ၊၃။၁။
အံ၊၃။၁။ အံ၊၃။၁။ စာရေသံ—
မ၊၃။၇။ မ၊၃။၇။ ဇာ၊၂။၁။
မ၊၃။၇။ စာရေသံ—မ၊၃။၇။
အပါ၊၁။ စာရေယျာသံ—သံ၊၁။

၃။၁၀၇။ စာရေယျာထ—ဒိ၊၂။၁၀၃။ အံ၊၁။
 ၄၇၇။ အံ၊၃။၃၀၃။ စာရေယျာမ—မ၊၃။
 ၂၃၅။ အံ၊၃။၄၄၁။ စာရေသိ—မ၊၄။၄။
 ၁၇၄။ စာရေသန္တိ—ဒိ၊၂။၂။ မ၊၂။၉၆။
 မ၊၃။၄၀။ စာရေသမိ—ဝဇိရ။၅၄၀။ သာ-
 ရတ္ထ၊၁။၃၄။ စာရေသမ—ဒိ၊၁။၂၂၃။
 မ၊၃။၂၅၁။ အံ၊၁။၁၁၇။ အံ၊၃။၂၃၃၊၄၃၉။
 (၃) ဆောင်ရွက်—မှတ်သား—စိတ်၌ထား—
 ဇ်။ စာရေန္တိ (ဒိ၊၄။၂။၁၄၆)တိ သုဝဏ္ဏဘာ-
 ဇနေ ပက္ခိတ္တသိဟဝသံ ဝိယ အဝိနဿန္တိ
 ကတွာ သုပ္ပဂုဏသုပ္ပဝတ္တိဘာဝေန စာရေန္တိ
 ဟဒယေ ဌပေန္တိ။ ဒိ၊၄။၂။၁၅၁။ (၄) သိ၏။
 အသိအမှတ်ပြု၏။ ဥပါသကံ မံ ဘဝံ ဂေါတ-
 မော စာရေတု။ ဝိ၊၁။၇။ မ၊၁။၂၇။ သံ၊၁။
 ၁၇၇။ သံ၊၂။၄၂၉။ သံ၊၃။၁၀။ အံ၊၂။
 ၂၀၂။ အံ၊၃။၂၄။ စာရေတုတိ မံ ဘဂဝါ
 “ဥပါသကော အဃ”န္တိ ဝေ စာရေတု၊ ဇာ-
 နာတုတိ အတ္ထော။ ဒိ၊၄။၁။၂၀၉။ မ၊၄။
 ၁။၁၃၉။ သံ၊၄။၁။၁၂၅။ အံ၊၄။၂။၂၁။ သာ-
 ရတ္ထ၊၃။၁၉၆။ မံ ဘဝံ ဂေါတမော စာရေတု
 ဇာနာတုတိ ဝတ္ထံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၄။၁။
 ၁၄၁။ စာရေဟိ—ဒိ၊၃။၁။၁၆။ မ၊၁။၁၁၇။
 သံ၊၁။၄၀၅။ စာရေထာ (အံ၊၂။၁၇၉)တိ...
 ဇာနာထ။ အံ၊၄။၃။၆၄။ စာရယာမိ ဗုဇ္ဈာ-
 မိ ပဇာနာမိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။
 စာရေမ—မ၊၂။၄၇။ စာရေယျာသိ ဇာနေ-
 ယျာသိ၊ အဝဗုဇ္ဈေယျာသိတိ အတ္ထော။ သာ-
 ရတ္ထ၊၃။၄၄၄။ စာရေယျာသိ (ဒိ၊၄။၂။၁၅၇)
 ဇာနေယျာသိ။ ဒိ၊၄။၂။၁၆၇။ စာရေသိ
 (ဓရ+ဏေ+ဩ)—ကင်္ခါ၊၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၆၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၇။ စာရေသတိ—ကင်္ခါ။
 ၁၀၇။ စာရေသသိ—သာရတ္ထ၊၂။၆၇။ ဝိ-
 မတိ၊၁။၁၃၇။ (၅) သင်ယူ၏။ စာရေသန္တိ-
 (မ၊၁။၁၇)တိ ဥဂ္ဂဟေသန္တိ ပရိယာပုဏ္ဏိ-
 သန္တိ။ မ၊၄။၁။၁၀၄။ (၆) သုံးဆောင်-
 ကိုင်တွယ်—အသုံးပြု—ဇ်။ န ဘိက္ခဝေ စာမ-

ရိဗိဇနိ စာရေတဗ္ဗာ၊ ယော စာရေယျ၊
 အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ ဝိ၊၄။၂။၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၄၄၅။ (၇) (ပန်းစသည်) ပန်၏။ ကဏ္ဍပိ-
 ဌန္တနကံ စာရေတိ။ ဝိ၊၄။၃။၃၇၀။ မာလာ-
 ဂန္ဓဝိလေပနမ္ပိ စာရေန္တိ။ ဝိ၊၁။၂။၇၄။ ဝိ၊၄။
 ၂၃၊၂၇၄။ မာလံ စာရေသိ မုဒ္ဒနိ။ ဝိမာန။
 ၂၆။ စာရေ—အံ၊၁။၂၁၅။ ဝိ၊၄။၄။၁၀၇။
 စာရေမ—မ၊၂။၃၁၄။ စာရေယျ—အဘိ၊
 က။၁၃၀၊၂၀၂။ စာရေသန္တိ—ဝိ၊၄။၂။
 (၈) (တန်ဆာ) ဆင်ယင်—ဝတ်ဆင်—ဇ်။
 ကာယုရံ စာရေန္တိ။ ဟတ္ထာဘရဏံ စာရေန္တိ။
 အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ စာရေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂။၄၁။
 (၉) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်)ဝတ်၏။ (၁၀)
 (ကိုယ်ရံ=ကေစီ)ရံ၏။ သာဏာနိပိ စာရေ-
 တိ။ ဒိ၊၁။၁၅၇။ စိဝဏ္ဏနိ စာရေန္တိ။ ဝိ၊၃။
 ၄၂၂။ ဝိ၊၄။၄၅၉။ သော သာဏာနိပိ စာ-
 ရေမိ။ မ၊၁။၁၁၁။ စာရယာ (ထေရီ၊၄၂၁)-
 တိ ပရိဒဟ၊ နိဝါသေဟိ စေဝ ဥတ္တရိယဉ္စ
 ကဏေဟိ။ ထေရီ၊၄။၂၆၁။ ကာသိကသုမာနံ
 စာရယ။ ထေရီ၊၄။၂၅၅။ စာရေယျာ (ဝိ၊၁။
 ၂၉၄)တိ သစေ တံ နိဝါသေတိဝါ ပါရုပတိ
 ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခါ။ ၃၂၄။ စာရေသိ—ဝိ၊
 ၂။၄၅၄။ ဝိ၊၅။၄၁။ စာရယံ—ဇာ၊၄။၅။
 ၁၆၇။ စာရယံ (ထေရီ၊၃၃၆)တိ ရခိတွာ
 ကပ္ပမိန္ဒု ဒတွာ စာရေသိ နိဝါသေသိ စေဝ
 ပါရုပိ စ။ ထေရီ၊၄။၂။၃၄၂။ စာရေသံ—ဝိ၊
 ၂။၃၆၆။ ဝိ၊၅။၁၀၉၊၁၂၂။ စာရေသိ—
 ထေရီ၊၄။၂။၁၄။ စာရေသတိ—ဝိ၊၂။၄၅၄။
 ဒိ၊၄။၂။၁၆၁။ အပါ၊၄။၁။၂၅၄။ စာရေသန္တိ—
 ဝိ၊၂။၂၂၁။ ဝိ၊၄။၂၅၁။ ဝဇိရ။၇၇။ စာရေ-
 သထ—ဝိ၊၂။၂၂၁။ (၁၁) (သပိတ်)လွယ်၏။
 ဥစ္စာဝစေ ပတ္တေ စာရေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၄၇။
 စာရေယျ—ဝိ၊၄။၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၉။
 (၁၂) (ထီး) ဆောင်း—မိုး—ဇ်။ ဆတ္တံ
 စာရေတိ။ ဝိ၊၄။၃။၁၆၇၊၂၂၆။ ဆတ္တံစာရေ-
 န္တိ။ အပါ၊၁။၂၃၂၊၃၅၉။ အပါ၊၂။၁၉၄။ စာ-

ရေန္တု—အပါ၁၁၄။ အပါ၁၁၁၂။ စာရေ-
 တံ—ဇာ၁၁၆။ ၂၀၈။ စာရေယျ—ဝိ၁၂။
 ၂၆၇။ ဆတ္တံ စာရေသိ။ မာ၁၁၂။ ၁၁၇။ စာရယံ
 —သုတ္တန်။ ၁၁၇။ ဒီ၁၁၂။ ၁၁၇။ စာရိံသု-
 အပါ၁၁၁၂။ စာရေသိ—အပါ၁၁၂။ ၁၁၇။
 စာရယံ—ဒီ၁၁၂။ (၁၂) (ဘိနပ်)စီး၏။
 သဗ္ဗနိလိကာ ဥပါဟနာယော စာရေန္တံ။ ဝိ
 ၁၂။ ၂၂။ စာရေယျ—ဝိ၁၂။ ၂၂။ ကခါ။ ၁၂။ ၁၀။
 ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၅။ (၁၄) (ခါးပန်းကြိုး)ပန်း၏။
 ပတ်၏။ စီး၏။ ဥစ္စာဝစာနိ ကာယဗန္ဓနာနိ
 စာရေန္တံ—ဝိ၁၄။ ၂၇။ ဒီသနိ ကာယဗန္ဓ-
 နာနိ စာရေန္တံ—ဝိ၁၄။ ၄၅။ စာရေယျ—
 ဝိ၁၄။ ၄၅။ (၁၅) (ဦးရပ်=ခေါင်းပေါင်း)
 ပေါင်း၏။ ဝေဌနံ စာရေန္တံ—ဝိ၁၄။ ၄၅။
 စာရေယျ—ဝိ၁၄။ ၄၅။ (၁၆) (ခေါင်းအုံး)
 အုံး၏။ အနုကာယိကာနိ ဗိဗ္ဗောဟနာနိ
 စာရေန္တံ—ဝိ၁၄။ ၂၇။ ၆။ စာရေယျ—
 ဝိ၁၄။ ၂၇။ (၁၇) အိပ်နေ၏။ ဥစ္စာသယန-
 မဟာသယနာနိ စာရေန္တံ—ဝိ၁၄။ ၂၇။
 စာရေယျ—ဝိ၁၄။ ၂၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၅။
 (၁၈) ထိုင်နေ၏။ ဥစ္စေ မဉ္ဇပဋိပါဒကေ စာ-
 ရေန္တံ—ဝိ၁၄။ ၂၇။ စာရေယျ—ဝိ၁၄။ ၂၇။
 ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၅။ (၁၉) (အောက်ပိုး = ခါး
 တောင်း)ကျိုက်၏။ ဩဝဇ္ဇိကံ စာရေန္တံ—ဝိ
 ၄။ ၂၄။ စာရေယျ—ဝိ၁၄။ ၂၄။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၄၅။ (၂၀) (သာသနာ့ဝန်) ထမ်းဆောင်
 ၏။ စာရေမိ သာသနံ အဟံ။ အပါ၁၁၄။
 မာ၁၁၄။ ၂၀။ စာရယာမိ—ထေရီ။ ၄၅။
 သတ္တုနော စာရယံ စာရေသုန္တိ အတ္ထော။
 အပါ၁၁၂။ ၁၁၇။ (၂၁) စွမ်းနိုင်-တတ်နိုင်-
 ၏။ စာရေထာ (ဝိ၁၂။ ၂၄) တိ သက္ကောထ။
 ဝိ၁၁၂။ ၁၁၇။ စာရေသသိ—ဝိမတိ။ ၁၁၂။
 သိ၁၁၂။ ၁၁၇။ (၂၂) စစ်ဆေး-စုံစမ်း-
 မေးမြန်း-၏။ သာ ဟိ သဗ္ဗဉေယျဓမ္မံ
 ယထာသဘာဝတော စာရေတိ ဥပစာရေတိ။
 မာ၁၁၂။ ၁၁၇။ ကဿ တံ မဟာရာဇ အနု စာရေ-

ယျာသိ—မိလိန္ဒ။ ၄၇။ (၂၃) ချိန်တွယ်-
 တိုင်းတာ-၏။ မဟာတုလာယ စာရယမာ-
 နော နာဠိယာမိနမာနော စ သမုဒါယမေဝ
 စာရေတံ မိနတိ စ။ မူလဋီ။ ၂။ ၆၄။ (၂၄)
 ညှိထွန်း၏။ အန္တကာရေ ဝါ တေလပဇ္ဇောတံ
 စာရေယျ—ဝိ၁၁၂။ ဝိ၁၁၂။ ဝိ၁၁၄။
 ဒီ၁၁။ ၈၀။ ဒီ၁၁၂။ မာ၁၁၂။ မာ၁၁
 ၁၁။ သံ၁၁၁၆။ သံ၁၁၆။ အံ၁၁၁၇။
 အံ၁၁၂။ ၂၄။ (၂၅) စိုက်ထောင်၏။ ယံ ဥက္ကံ
 စာရယံ အဟံ။ အပါ၁၁၄။ (၂၆) (ကလေး)
 ချီပိုး - ပိုက်ထွေး - သယ်ဆောင် - ၏။
 အညာ စာရေန္တံ—ဒီ၁၁၂။ ဒီ၁၁၂။ ၄၅။
 တမေနံ တတ္ထံ စာရေသိ.....တိကံ ဝဿာနိ
 စာရယံ။ ဇာ၁၁၁၆။ သာ ဥရေကတွာ
 စာရေသိ။ ယင်း၁၁၆။ (၂၇) ယူ၏။ စာ-
 ရေမိ (မာ၁၁၄။ ၂၀) တိ ကုစ္ဆာမိ ဂဏှာမိတိ
 အတ္ထော။ မာ၁၁၂။ ၂၇။ စာရေမ—အံ၁၁
 ၁၄။ (၂၈) (အမျိုးအနွယ်) ထား၏။
 တဉ်စေ၏။ ကုလဝံသံ စာရေတိ.....ကုလ-
 ဝံသံ စာရေတိ ပတိဋ္ဌပေတိ။ စရိယာဋ္ဌ။
 ၁၃၄။ (၂၉) (လက်သည်း-ဆံပင်) ထား၏။
 ဒီသေ ကေသေ စာရေန္တံ။ ဝိ၁၄။ ၂၄။ ဒီသေ
 နေ စာရေသိ။ ဝိ၁၄။ ၂၄။ စာရေယျ—
 ဝိ၁၄။ ၂၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၅။ (၃၀) အလို
 ရှိ၏။ (၂၇) အနက် ကြည့်။ (၃၁) (ဆိုင်)
 ထမ်း၏။ ဒဏ္ဍသိက္ခံ စာရေသိ။ ဝိ၁၄။ ၂၄။

စာရေတံ (ကြိ ဝိ) [ဓရ+ဏေ+တံ] (၁) ဆောင်
 ခြင်းငါ။ (၂) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-
 စိတ်၌ထား-ခြင်းငါ။ (၃) စီးခြင်းငါ။ (၄)
 ဆောင်း-မိုး-ခြင်းငါ။ (၅) ဖြစ်စေခြင်း
 ငါ။ (၆) ဆောင်ခြင်းငါ။ အယံ မဟာ-
 ပထဝီ သိနေရပဗ္ဗတံ စာရေတံ သမတ္ထာပိ။
 ဝိ၁၁၂။ ၁၁၇။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၄၇။ ဝိ၁၁၂။
 ၂၀။ ကခါ။ ၁၂။ ဒီ၁၁၂။ ၁၁၇။ ဒီ၁၁
 ၁၁။ မာ၁၁၂။ ၁၁၇။ သံ၁၁၁၆။ ၁၁၇။ ဓမ္မာ
 ၁၁။ ၁၁၇။ ဇာ၁၁၆။ ၁၁၇။ မာ၁၁၂။ ၁၁၇။

သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။) (၂)ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-ခြင်းငှါ။ အတ္ထဝသေန ဓာရေတုန သက္ကောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၈။ ယထာပရိယတ္တံ ဓမ္မံ ဓာရေတု သမတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။၁။) (၃) စီးခြင်းငှါ။ ဥပါဟနံ ဓာရေတု။ ဝိ၊ဉ္စ၊၂။၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၅၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။) (၄) ဆောင်း-မိုး-ခြင်းငှါ။ ဆတ္တံ ဓာရေတု။ ဝိ၊ဉ္စ၊၂။၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၄၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၃။၉။ (၅) ဖြစ်စေခြင်းငှါ။ သန္တာရေတုန္တိ.....ဓာရေတု ပဝတ္ထေတု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

ဓာရေတု (တိ) [ဓရ+ဏေ+တု] ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-တတ်သော၊ သူ။ သာဝေတဒံ စ ဥဂ္ဂဟေတာစ ဓာရေတာ စ ဝိညာတာစ။ ဝိ၊ဉ္စ၊၃။၆၄။ အံ၊ဉ္စ၊၃။၇။ ဝဇိရ၊၅၀၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၀။ ဓာရေတာတိ သုဓာရိတံ ကတွာ ဓာရေတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၇။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။)

ဓာရေတု (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+တု] (၁) ဆောင်လော့။ (၂) သိလော့၊ အသိအမှတ်ပြုလော့။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၄) ကြည့်။

ဓာရေတုကာမ (တိ) [ဓာရေတု+ကာမ] ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-လိုသော၊ သူ။ ကေမန္တံ နိသိန္ဓော ခေါ မိလိန္ဓော ဗုဒ္ဓော ဉာတုကာမော သောတုကာမော ဓာရေတုကာမော.... အာယသ္မန္တံ နာဂသေနံ တေဒဝေါစ။ မိလိန္ဒ၊၃။၃၄။

ဓာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဓရ+ဏေ+တွာ] (၁) ဆောင်ရွှ်။ (၂) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-ရွှ်။ (၃) ပန်ဆင်-ဝတ်ဆင်

-ရွှ်။ (၄) ဝတ်ရုံရွှ်။ (၅) (ကိုယ်ဝန်) ဆောင်-လွယ်-ရွှ်။ (၆) ကပ်ဆောင်ရွှ်။ ချိန်တွယ်-တိုင်းတာ-ရွှ်၊ တား-သား-ရွှ်။ (၇) ကိုင်ဆောင်ရွှ်။ (၈) ယူရွှ်။ (၉) ဆောင်း-မိုး-ရွှ်။ (၁) ဆောင်ရွှ်။ ဒုတေယျသင်္ခါတံ သာသနံ ဓာရေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၇။ (-ပေဋကော၊၁၉၆။) (၂) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-ရွှ်။ ဒုဂ္ဂဟိတံ ဒုဂ္ဂဟိတတော ဓာရေတွာ။ မ၊ဉ္စ၊၂။၁။ (၃) ပန်ဆင်-ဝတ်ဆင်-ရွှ်။ ဣပ္ပပုဂန္ဓာဘရဏာနိ ဓာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ (၄) ဝတ်ရုံရွှ်။ ကာသိယာနိ ဓာရေတွာ။ ဇာ၊၂။၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၁။) (၅) (ကိုယ်ဝန်) ဆောင်-လွယ်-ရွှ်။ ဂဗ္ဘံ ဓာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ကုမ္ဘိယာ ဓာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၂။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။) (၆) ကပ်ဆောင်ရွှ်။ ချိန်တွယ်-တိုင်းတာ-ရွှ်၊ တား-သား-ရွှ်။ ဓာရေတွာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂) တိ ဒါရူနံ ဟေယျာဒိဇာနန္တံ ဥပနေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ (၇) ကိုင်ဆောင်ရွှ်။ ကေန ဟတ္ထေန ဘာဇနံ ဓာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၈။) (၈) ယူရွှ်။ “ခန္တိံ ဓာရေတွာ” တိပိ ပါဌော ဗဟိ အနိက္ခမနဝသေန ဂဏိတွာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၈၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆) (၉) ဆောင်း-မိုး-ရွှ်။ ဆတ္တံ ဓာရေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မဟန္တံ ဖဏံ ဓာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၈။)

ဓာရေထ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ထ] (၁) ဆောင်ကုန်၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်ကုန်၏။ (၃) စွမ်းနိုင်-တတ်နိုင်-ကုန်၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေ-

တိ (၂) ကြည့်။ (၃) စာရေတိ (၁၂) ကြည့်။

စာရေထု (ကြိ) [စရ+ဏေ+ထ] (၁) ဆောင်ကုန်လော့။ (၂) သိကုန်လော့၊ အသိအမှတ်ပြုကုန်လော့။ (၁) စာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) စာရေတိ (၄) ကြည့်။

စာရေခွဲ (တိ) [စရ+ဏေ+အန္တိ ထိ-၌ စာရေခွဲ] (၁) ဆောင်သော။ (၂) ပန်ဆင်-ဝတ်ဆင်-သော။ (၃) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-သော။ (၄) ဝတ်ရုံသော။ (၅) (ကိုယ်ဝန်) ဆောင်-လွယ်-သော။ (၆) တွဲရရှိသော။ (၇) စီးသော။ (၈) ဆောင်း-မိုး-သော။

(၁) ဆောင်သော။ အတ္ထာပတ္တိ စာရေခွဲ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃။ စာရေခွဲ - မိလိန္ဒ၊ ၃၆၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉။ စာရေခွဲ - စရိယာ၊ ၄။ ၇၉။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။ စာရေခွဲ - ဇာ၊ ၂။ ၃၂၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၂၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၈။ စာရေခွဲ - စူဠနိ၊ ၂၇၈။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၅။ အပါ၊ ၁။ ၂၅၆။ နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၆။ ၁။ စာရေခွဲ - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ စာရေခွဲ - ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၆၅။ စာရေခွဲ - ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၆။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၂၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၈။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၅။ စာရေခွဲ - ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၁၂။ စာရေခွဲ - ဝိမာန၊ ၄။ ၃၄။ စာရေခွဲ - မ၊ ၄။ ၄။ ၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ စာရေခွဲ - မိလိန္ဒ၊ ၂၀၄။ (၂) ပန်ဆင်-ဝတ်ဆင်-သော။ မာလာဂန္ဓဝိလေပန် စာရေခွဲ။ မ၊ ၂။ ၁၈၃။ ဇရာဇိဏ္ဏကာလေ တာနိ (အာဘရဏာနိ) စာရေခွဲ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ ပုပ္ဖ၊ ၃။ ၆။ မာလံ စာရေခွဲ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၆။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂၃၇။ ဝိ၊

၄။ ၃။ ၂၂၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇၁။) (၃) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-သော။ သုဝဏ္ဏဘာဇနေ ပက္ခိတ္တတေလမိဝ အဝိနဿမာနံ စာရေခွဲ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၆။ ဇိနဿသနံ စာရေခွဲ (အပါ၊ ၄။ ၄၄) တိ...သလ္လက္ခေန္တတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁၇၂။ ၂၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။) (၄) ဝတ်ရုံသော။ ကုသစိရာဒီနိ စာရေခွဲ စာရေခွဲ အာပဇ္ဇတိ နာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ (၅) (ကိုယ်ဝန်) ဆောင်-လွယ်-သော။ ဒေဝိမဟန္တေန ပရိဟာရေန ဂဗ္ဘံ စာရေခွဲ။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၉။ (၆) တွဲရရှိသော။ ဩလမ္မကံ စာရေခွဲ ဝိယာတိ ဩလမ္မကသုတ္တံ ဩတာရေခွဲ ဝိယ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈။ (၇) စီးသော။ ဆတ္တုပါဟနံ စာရေခွဲ ဟာစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၂၁။ (၈) ဆောင်း-မိုး-သော။ စာရေခွဲ ဥပရိစ္ဆတ္တံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဆတ္တမေဝ စာရေခွဲ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ စာရေခွဲ သက္ကာရေကတော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၄၂။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၁။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။)

စာရေခွဲ (ကြိ) [စရ+ဏေ+အန္တိ] (၁) ဆောင်ကုန်၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်ကုန်၏။ (၃) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-စိတ်၌ထား-ကုန်၏။ (၄) (ပန်းစသည်) ပန်ကုန်၏။ (၅) (တန်ဆာ) ဆင်ယင်-ဝတ်ဆင်-ကုန်၏။ (၆) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်ကုန်၏။ (၇) (ကိုယ်ရုံ=ကေစွီ) ရုံကုန်၏။ (၈) (သပိတ်) လွယ်ကုန်၏။ (၉) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-ကုန်၏။ (၁၀) (ဘိနပ်) စီးကုန်၏။ (၁၁) (ခါးပန်းကြိုး) ပန်းကုန်၏။ ပတ်ကုန်၏။ စီးကုန်၏။ (၁၂) (ဦးရစ်=ခေါင်းပေါင်း) ပေါင်းကုန်၏။ (၁၃) (ခေါင်းအုံး) အုံးကုန်၏။ (၁၄) အိပ်ကုန်၏။

(၁၅) ထိုင်နေကုန်၏။ (၁၆) (အောက်ပိုး=ခါးတောင်း)ကျိုက်ကုန်၏။ (၁၇) ချီပိုး-ပိုက်ထွေး-သယ်ဆောင်-ကုန်၏။ (၁) (၂) (၃) ဓာရေတိ (၁) (၂) (၃) ကြည့်။ (၄) မှ (၁၉) ထိ ဓာရေတိ (၇) မှ (၁၉) ထိ အစဉ်အတိုင်း ကြည့်။ (၁၇) ဓာရေတိ (၂၆) ကြည့်။

စာရေခွဲ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+အန္တ] (၁) ဆောင်ကုန်လော့။ (၂) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-ကုန်လော့။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၁၂) ကြည့်။

စာရေမ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+မ] (၁) ဆောင်ကုန်၏။ (၂) သိကုန်၏။ အသိအမှတ်ပြုကုန်၏။ (၃) (ပန်း-စသည်) ပန်ကုန်၏။ (၄) ယူကုန်၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၄) ကြည့်။ (၃) ဓာရေတိ (၇) ကြည့်။ (၄) ဓာရေတိ (၂၇) ကြည့်။

စာရေမိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+မိ] (၁) ဆောင်၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်၏။ (၃) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်၏။ (၄) (ကိုယ်ရုံ=ကေစွီ) ရုံ၏။ (၅) (သာသနာ့ဝန်) ထမ်းဆောင်၏။ (၆) ယူ၏။ (၇) အလိုရှိ၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၂) ကြည့်။ (၃) (၄) ဓာရေတိ (၉) (၁၀) ကြည့်။ (၅) ဓာရေတိ (၂၀) ကြည့်။ (၆) (၇) ဓာရေတိ (၂၇) ကြည့်။

စာရေယျ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ယျ] (၁) ဆောင်ရာ၏။ (၂) သုံးဆောင်-ကိုင်တွယ်-အသုံးပြု-ရာ၏။ (၃) (ပန်း-စသည်) ပန်ရာ၏။ (၄) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်ရာ၏။ (၅) (ကိုယ်ရုံ=ကေစွီ) ရုံရာ၏။ (၆) (သပိတ်) လွယ်ရာ၏။ (၇) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-ရာ၏။ (၈) (ဘိနပ်) စီးရာ၏။ (၉) (ခါးပန်းကြိုး) ပန်းရာ၏။ ပတ်ရာ၏။ စီးရာ၏။ (၁၀) (ဦးရစ်=ခေါင်းပေါင်း) ပေါင်းရာ၏။ (၁၁)

(ခေါင်းအုံး) အုံးရာ၏။ (၁၂) အိပ်ရာ၏။ (၁၃) ထိုင်နေရာ၏။ (၁၄) (အောက်ပိုး=ခါးတောင်း) ကျိုက်ရာ၏။ (၁၅) ညှိထွန်းရာ၏။ (၁၆) (လက်သည်းဆံပင်) ထားရာ၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၆) ကြည့်။ (၃) ဓာရေတိ (၇) ကြည့်။ (၄) (၅) ဓာရေတိ (၉) (၁၀) ကြည့်။ (၆) မှ (၁၄) ထိကို ဓာရေတိ (၁၁) မှ (၁၉) ထိ အစဉ်အတိုင်း ကြည့်။ (၁၅) ဓာရေတိ (၂၄) ကြည့်။ (၁၆) ဓာရေတိ (၂၉) ကြည့်။

စာရေယျာထ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ယျာထ] (၁) ဆောင်ကုန်ရာ၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်ကုန်ရာ၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၂) ကြည့်။

စာရေယျာမ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ယျာမ] (၁) ဆောင်ကုန်ရာ၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်ကုန်ရာ၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၂) ကြည့်။

စာရေယျာသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ယျာသိ] (၁) ဆောင်ရာ၏။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်ရာ၏။ (၃) သိရာ၏။ အသိအမှတ်ပြုရာ၏။ (၄) စစ်ဆေး-စုံစမ်း-မေးမြန်း-ရာ၏။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဓာရေတိ (၂) ကြည့်။ (၃) ဓာရေတိ (၄) ကြည့်။ (၄) ဓာရေတိ (၂၂) ကြည့်။

စာရေယျု (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ယျု] ဆောင်ကုန်ရာ၏။ ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁) ဆောင်ပြီ။ (၂) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်ပြီ။ (၃) (ကိုယ်ရုံ=ကေစွီ) ရုံပြီ။ (၄) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-ပြီ။ (၁) ဓာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) (၃) ဓာရေတိ (၉) (၁၀) ကြည့်။ (၄) ဓာရေတိ (၁၂) ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁)ဆောင်
၏။ (၂) (လက်သည်းဆံပင်)ထား၏။ (၃)
(ဆိုင်)ထမ်း၏။ စာရေတိ(၁),(၂၉),(၃၁)
စဉ်၍ ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁)
ဆောင်ပြီ။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-ဆောင်
ပြီ။ (၃) (ပန်း-စသည်)ပန်ပြီ။ (၄) (ခါး
ဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်ပြီ။ (၅) (ကိုယ်ရုံ=
ကေစွဲ)ရုံပြီ။ (၆) (ထီး)ဆောင်း-မိုး-ပြီ။
(၇) (ကလေး) ချီပိုး-သယ်-ဆောင်-ပြီ။
(၈) (လက်သည်းဆံပင်) ထားပြီ။ (၉)
(ဆိုင်)ထမ်းပြီ။ (၁) စာရေတိ(၁) ကြည့်။
(၂) စာရေတိ (၂) ကြည့်။ (၃) စာရေတိ
(၇) ကြည့်။ (၄) (၅) စာရေတိ (၉) (၁၀)
ကြည့်။ (၆) စာရေတိ (၁၂) ကြည့်။ (၇)
စာရေတိ (၂၆) ကြည့်။ (၈) စာရေတိ
(၂၉) ကြည့်။ (၉) စာရေတိ (၃၁) ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁)
ဆောင်လော့။ (၂) သိလော့။ အသိအမှတ်
ပြုလော့။ (၁) စာရေတိ (၁)ကြည့်။ (၂)
စာရေတိ (၄) ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ + ဏေ+သိ] ဆောင်
လတ္တံ့။ စာရေတိ (၁)ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁) ဆောင်
ကုန်ပြီ။ (၂) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်
ကုန်ပြီ။ (၃) (ကိုယ်ရုံ=ကေစွဲ) ရုံကုန်ပြီ။ (၄)
(သာသနာ့ဝန်) ထမ်းဆောင်ကုန်ပြီ။ (၁)
စာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) (၃) စာရေတိ
(၉) (၁၀) ကြည့်။ (၄) စာရေတိ (၂၀)
ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁)
ဆောင်လတ္တံ့။ (၂) သိလတ္တံ့။ အသိအမှတ်
ပြုလတ္တံ့။ (၃) (ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်
လတ္တံ့။ (၄) (ကိုယ်ရုံ=ကေစွဲ) ရုံလတ္တံ့။

(၁) စာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) စာရေတိ
(၄) ကြည့်။ (၃) (၄) စာရေတိ (၉)(၁၀)
ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] ဆောင်
ကုန်လတ္တံ့။ စာရေတိ (၁) ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁)
ဆောင်ကုန်လတ္တံ့။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-
ဆောင်ကုန်လတ္တံ့။ (၃) သင်ယူကုန်လတ္တံ့။
(၄) (ပန်း-စသည်) ပန်ကုန်လတ္တံ့။ (၅)
(ခါးဝတ်=သင်းပိုင်) ဝတ်ကုန်လတ္တံ့။ (၆)
(ကိုယ်ရုံ=ကေစွဲ) ရုံကုန်လတ္တံ့။ (၁) စာရေတိ
(၁) ကြည့်။ (၂) စာရေတိ (၂) ကြည့်။
(၃) စာရေတိ (၅) ကြည့်။ (၄) စာရေတိ
(၇) ကြည့်။ (၅) (၆) စာရေတိ (၉) (၁၀)
ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁)
ဆောင်လတ္တံ့။ (၂) သိလတ္တံ့။ အသိအမှတ်
ပြုလတ္တံ့။ (၃) စွမ်းနိုင်-တတ်နိုင်-လတ္တံ့။
(၁) စာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) စာရေတိ
(၄) ကြည့်။ (၃) စာရေတိ (၂၁) ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] ဆောင်
ကုန်လတ္တံ့။ စာရေတိ (၁) ကြည့်။

စာရေသိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+သိ] (၁)
ဆောင်လတ္တံ့။ (၂) အာဂုံ-နှုတ်တက်-
ဆောင်လတ္တံ့။ (၁) စာရေတိ (၁) ကြည့်။
(၂) စာရေတိ (၂) ကြည့်။

စာရေဟိ (ကြိ) [ဓရ+ဏေ+ဟိ] (၁)ဆောင်
လော့။ (၂) သိလော့။ အသိအမှတ်ပြုလော့။
(၃) (ထီး) ဆောင်း-မိုး-လော့။ (၄)
(အမျိုးအနွယ်) ထားလော့။ တည်စေလော့။
(၁) စာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) စာရေတိ
(၄) ကြည့်။ (၃) စာရေတိ (၁၂) ကြည့်။
(၄) စာရေတိ (၂၀) ကြည့်။

၁၁၀ (ပ) [၁၁၀+က] ပြေးခြင်း၊ လျင်မြန်စွာ သွားခြင်း။ တမေန် အဿဒမကော ဥတ္တရိ ကာရဏံ ကာရေတိ အနုက္ကမေ၊ မဏ္ဍလေ၊ ခုရကာသေ၊ ခာဝေ၊ ဒဝတ္ထေ။ မ၊ ၂။ ၁၁၀။

၁၁၀ (ကြိ) [၁၁၀+အ+ဟိ] ပြေးလေ့၊ လျင်မြန်စွာ သွားလေ့။ ခာဝတိ (၂)-ကြည့်။

၁၁၀ ကွဏ (ပ) [၁၁၀+ခဏ] ပြေးသွားသော ခဏ။ တသ္မာ ကဗန္ဓဿပိ ခာဝကွဏေ သဝိညာဏဇီဝိတိန္ဒြိယံ အတ္ထေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၀။

၁၁၀တိ (ကြိ) [၁၁၀+အ+တိ] ခာဝ ဂတိသုဒ္ဓိယံ။ ခာဝတိ။ နိတိ၊ ၁။ ၁၇၁။ (၁) သွား၏။ (၂) ပြေး၏။ လျင်မြန်စွာ သွား၏။ (၃) လှည့်လည်၏။ ကျင်လည်၏။ (၄) စီးဆင်း၏။ (၅) ပျံ့၏။ (၁) သွား၏။ ခာဝတိ (မဟာနိ၊ ၃၃၀) တိ ပုရတော ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ၊ ၃၇၉။ ခာဝတိ (သံ၊ ၁။ ၁၆၈) တိ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၄၀၇။ ခာဝတိ—ပေဋကော၊ ၂၄၃။ သံ၊ ၁။ ၂၆၅။ အံ၊ ၁။ ၂၇၉။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂၄၆။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ၀၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၀။ အံ၊ ၁။ ၁၆၉။ ခာဝန္တိ—ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၆၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၀။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၆။ သံ၊ ၁။ ၂၇၂။ (၂) ပြေး၏။ လျင်မြန်စွာ သွား၏။ သဗ္ဗထာမေန ခာဝတိ။ မာ၊ ၁။ ၂၂၉။ သန္ဓာဝတိတိ ဝေဂေန ခာဝတိ။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ၃၇၉။ ခာဝတိ—ဓမ္မ၊ ၆၂။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၉၃။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၂။ ဒိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ မာ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ ၂၇၂။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ၃၇၉။ ပုရတော ခာဝန္တိ (သံ၊ ၁။ ၁။ ၄၅၆) တိ အဂ္ဂတော ဇေန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၉။ ခာဝန္တိ—ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၃၆၃။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၉၃။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၇။ မာ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၂။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၄။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁။ ၄၀။

သိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၂။ ၂၀၆။ သိ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၆။ ခာဝေ—ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၂။ ခာဝေယျ—အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၇။ ခာဝသိ—ပေတ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ ပေတ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၆။ ခာဝိ—ဓမ္မာ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၉။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၇။ ခာဝိသု—ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၇၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၀။ ခာဝိ (ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈) —ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၇။ ခာဝိသန္တိ—ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ ခာဝိသသိ—မာ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၀။ ခာဝိသမ—သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ (၃) လှည့်လည်၏။ ကျင်လည်၏။ အပရာပရံ ဘဝါဘဝေ ဥပ္ပဝတိ ခာဝတိ။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၉။ ဟုရာဟုရံ ခာဝတိ ဘန္တိစိတ္တော (ဗုဒ္ဓါနု၊ ၁။ ၁။ ၁၂၁) တိ... အပရာပရံ ခာဝတိ ပရိဗ္ဗမတိ... အပရာပရံ ခာဝတိ သံသရတိ။ ဥဒါနု၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ ခာဝတိ—နေတ္တိ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၄။ သံသရေ ခာဝန္တိ။ ဥဒါနု၊ ၁။ ၁။ ၁၇၀။ ခာဝန္တိ—ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁။ ၂၇၄။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၆၅။ မဟာတလေ ဇဝေန ခာဝ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၈၈။ (၄) စီးဆင်း၏။ မိသာဝိသဒိသံ ခာဝတိ။ ဥဒါနု၊ ၁။ ၁။ ၁၇၂။ ခာဝတိ—သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၂။ ခာဝန္တိ—ဗုဒ္ဓါနု၊ ၁။ ၁။ ၁၇၂။ (၅) ပျံ့၏။ သေနောဣတော စိတော စ ခာဝတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။

၁၁၀ထ (ကြိ) [၁၁၀+အ+ထ] ပြေးကုန်၏။ လျင်မြန်စွာ သွားကုန်၏။ ခာဝတိ (၂)-ကြည့်။

၁၁၀န (န၊ ထိ) [၁၁၀=၁၁၀+ယု။ ထိ-၌ ခာဝနာ။ “ခာဝ ဂတိသုဒ္ဓိယံ” နှိ ဟိ ခာတုပါဌော။ ခာနိ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၇။] (၁) ပြေးသွားခြင်း၊ လျင်မြန်စွာ သွားခြင်း။ (တိ) (၂) ပြေးသွား—လျင်မြန်စွာ သွား—တတ်သော။ (၁) သန္ဓာဝနိကာယာတိ ပဒသ ခာဝနေန။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၁။ ဟုရာဟုရံ ခာဝနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၁။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၆။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ၃၆၂။ ဒိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၈။ ခာနိ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၇။) (တိ) (၂) ခာဝနသင်္ကပ္ပ ကြည့်။

ဓာဝနဝါရ (ပု) [ဓာဝန+ဝါရ] ပြေးသွားခြင်း
ဟူသော-အလှည့်-အကြိမ်၊ ပြေးသွားလှည့်။
ဓာဝနဝါရေ သမ္ပတ္တေ ထောက် ဂန္ဓာ။ အံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဓာဝနသင်္ကပ္ပ (ပု) [ဓာဝန+သင်္ကပ္ပ] ပြေးသွား-
လျင်မြန်စွာသွား-တတ်သော အကြံအစည်။
သရသင်္ကပ္ပိတိ ဓာဝနသင်္ကပ္ပိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၂။
သရသင်္ကပ္ပိနန္တိ ဓာဝနသင်္ကပ္ပိနံ။ ယင်း-၁၄၁။

ဓာဝန္တိ (တိ) [ဓာဝ + အန္တိ။ ထိ-၌ ဓာဝန္တိ]
ပြေးသွား- လျင်မြန်စွာသွား- သော၊ သူ။
ဓာဝံ-ဝိ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဝေဂေန ဓာဝန္တော။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ ဓာဝန္တော-
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၉၅၊ ၃၇။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၁။
မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၈။ ဓာဝန္တော-ပေတ၊ ဌ၊ ၄။ ဓာဝန္တိ-
ယော (ထိ၊ ပ၊ ၁) - အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဓာဝန္တိ-
မ၊ ၂။ ၃၀၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၅။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၁၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀။ ဓာဝန္တေ-စူဠနိ၊ ဌ၊ ၇၆။
ဓာဝန္တေန-အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၂။ ဓာဝန္တိယာ (ထိ၊
တ၊ ၁) - ဇာ၊ ၁။ ၁၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။
ဓာဝတာ-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၆။ ရူ၊ ၃၀၈။ နိတိ၊
သုတ္တံ၊ ၅၇၁။ ဓာဝန္တဿ-ဝိ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဓာဝ-
တာ - ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၃၅။
ဓာဝန္တာနံ-စူဠနိ၊ ဌ၊ ၃၃။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၈။ သိ၊
ဌ၊ ၁။ ၂။ ၉၁။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၉။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၃။ မူလဌ၊ ၁။ ၆၂။

ဓာဝန္တိ (ကြိ) [ဓာဝ+အ+အန္တိ] (၁) သွား
ကုန်၏။ (၂) ပြေးကုန်၏။ လျင်မြန်စွာ သွား
ကုန်၏။ (၃) လှည့်လည်ကုန်၏။ ကျင်လည်
ကုန်၏။ (၄) စီးဆင်းကုန်၏။ ဓာဝတိ-ကြည့်။

ဓာဝသိ (ကြိ) [ဓာဝ+အ+သိ] ပြေးပြီ၊ လျင်
မြန်စွာသွားပြီ။ ဓာဝတိ (၂) ကြည့်။

ဓာဝိသု (ကြိ) [ဓာဝ+အ+သု] ပြေးကုန်ပြီ၊
လျင်မြန်စွာ သွားကုန်ပြီ။ ဓာဝတိ (၂) ကြည့်။

ဓာဝိ (ကြိ) [ဓာဝ+အ+သိ] ပြေးပြီ၊ လျင်
မြန်စွာ သွားပြီ။ ဓာဝတိ (၂) ကြည့်။

ဓာဝိ (ကြိ) [ဓာဝ+အ+သိ] ပြေးပြီ၊ လျင်
မြန်စွာ သွားပြီ။ ဓာဝတိ (၂) ကြည့်။

ဓာဝိတ (တိ) [ဓာဝ+တ] ပြေးသွားသော၊
သူ။ ဝိဓာဝိတာတိ ဝိရူပံ ဓာဝိတာ အသာရုပ္ပ-
ဝသေန ပဋိပဇ္ဇန္တာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၃။

ဓာဝိတဗ္ဗ (တိ) [ဓာဝ+တဗ္ဗ] ပြေးသွားအပ်သော။
အတိဓာဝိတဗ္ဗန္တိ အတိက္ကမိတော ဓာဝိတဗ္ဗံ။
သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။

ဓာဝိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓာဝ+တုံ] ပြေးသွားခြင်းငှါ၊
လျင်မြန်စွာ သွားခြင်းငှါ။ နိဝတ္တံတွာ ပန
အပရံ ဓာဝိတုံ သက္ကောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၉၀။
တံ ပန ဓာဝိတုံ ဝါယာမေကာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၅၁၃။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။)

ဓာဝိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓာဝ+တွာ] ပြေးသွား၍၊
လျင်မြန်စွာ သွား၍။ သေယျထာပံ ပရိသဿ
ဓာဝိတွာ ပဗ္ဗတာ ဝါ ဩဇေဟိတွာ...ဟောန္တိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၆၆။ ဝေ ဓာဝိတွာ အာဝုဇေဟိ ပဟရထ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၃၁၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂၄၂။ ပေတ၊ ဌ၊ ၂၂၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၅၂၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၈။ ဇာ၊
ဌ၊ ၆။ ၈၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၂၄။ ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၇၉။)

ဓာဝိသန္တိ (ကြိ) [ဓာဝ+အ+သန္တိ] ပြေးသွား
ကုန်လတ္တံ့၊ လျင်မြန်စွာ သွားကုန်လတ္တံ့။
ဓာဝတိ (၂) ကြည့်။

ဓာဝိဿသိ (ကြိ) [ဓာဝု+အ+ဿသိ] ပြေး
သွားလတ္တံ့။ လျင်မြန်စွာသွားလတ္တံ့။ ဓာ-
ဝတိ(၂)-ကြည့်။

ဓာဝိဿာမ (ကြိ) [ဓာဝု+အ+ဿာမ] ပြေး
သွားကုန်လတ္တံ့။ လျင်မြန်စွာ သွားကုန်
လတ္တံ့။ ဓာဝတိ (၂)-ကြည့်။

ဓာဝေယျု (ကြိ) [ဓာဝု+အ+ယေျု] ပြေးသွား
ကုန်ရာ၏။ လျင်မြန်စွာ သွားကုန်ရာ၏။ ဓာ-
ဝတိ (၂)-ကြည့်။

ဓိ (ဗျ) [ဟိ*သုပနေ ဓိ နိန္ဒာယံ။ ဓာနံ။၁၂၀။
ဓိ-သဒ္ဓေါဟိ*သုပနေ နိန္ဒာယဉ္ဇ။ယင်း၊ဋီ။
ဓိဂ် နိဘိညန နိန္ဒယော။ အမရ၊၂၃။၂၃၉။
(-ဓာနံ။ ဓာနံ၊ဋီ။၁၁၆။)](ဓိက်-သံ၊ ဓိ-ပြာ၊
ဓိဂ်၊ ဓိဂ်-သီဟိဋ္ဌ။)] (၁) ခမိ-ထိုထို-ဟု
ပြုအပ်သော၊ ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ် - အပ်သော။
(၂) ဓိ-ပစ္စည်း။ (ကြောက်ဖွယ်ကောင်းဖြင့်
ကဲ့ရဲ့ဖြစ်တင်ခြင်း။ စိန္တာဏေ။ ရှက်-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သည်၏ အဖြစ်ကို ပြကြောင်း
စကား၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ရှက်သဖြင့် အပြစ်ပေး
ခြင်း။ သီဟိဋ္ဌ၊ဓာနံ။)

(၁) ဓိရတ္ထု (ဒီ၊၂။၁၉-၂၃) ဓိက္ခတာ
အတ္ထု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဓိ (ထေရ၊၂၇၀) တိ
ဇိဂုစ္ဆနတ္ထေ နိပါတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။
ဓိရတ္ထု ကမ္မ (ဇာ၊၂။၂၉၅) နိ တံ ကမ္မံ ဂရ-
ဟိတံ အတ္ထု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၅။ ဓိရတ္ထု (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၇၀) တိ ဓိ အတ္ထု၊ နိန္ဒာ သဝတူတိ
အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၉။

ဓိရတ္ထု။ ဝိ၊၂။၂၆၈။ သုတ္တနိ၊၃၄၃။ ထေရ။
၃၆၀၊၃၆၂၊၄၀၄။ အပါ၊၂။၂၁၊၂၂၆။ ဇာ၊၁။
၄၊၁၆၊၈၉၊၁၀၇၊၁၉၃၊၂၃၅၊၂၆၀။ ဇာ၊၂။၁၆။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၇၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၁၅၂၊၂၀၂။ ဓိစိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ (-အပါ

ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၊၈၄၊
၂၂၉၊၄၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၁။)

(၂) သဗ္ဗဓိ (သံ၊၁။၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။
ကစ္စည်း။၂၅၀။ ရှု၊၂၆၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။၅၀၂။
ဓာနံ။ ဓာနံ၊ဋီ။၁၂၀၂)-တို့ ကြည့်။

ဓိက္ခတ (တိ) [ဓိ+ကတ။ (ဓိက္ခတ-သံ)] ရွံရှာ
ဖွယ်ဟု ပြုအပ်သော၊ ဓိဓိ-ထိုထို-ဟု ပြုအပ်
သော။ (အပြစ်တင်အပ်သော၊ ကြပ်တည်းစွာ
အပြစ်တင်အပ်သော။ P.S.D.။) ဓိ-(ဒီ၊၂။
၁၉-၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇)ကြည့်။ အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

ဓိက္ခ(က)တပါပ (တိ) [ဓိက္ခ(က)တ+ပါပ]
ဓိဓိ-ထိုထို-ဟု ပြုအပ်သော မကောင်းမှု
ရှိသော၊ သူ၊ မကောင်းမှုကို - ကဲ့ရဲ့ - စက်
ဆုပ်-သော၊ သူ။ အပိစ ဓိက္ခ (က) တ ပါ-
ပေါတိပိ ဓိရော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။
စုဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၈။)

ဓိက္ခာတဗ္ဗ (တိ) [ဓိ+ကာတဗ္ဗ။ (ဓိက္ခတဗျ-
သံ)] ဓိဓိ-ထိုထို-ဟု ပြုအပ်သော၊ ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ဖွယ်ဟု ပြုအပ်သော။ ပူရေတိအာ-
ဒီနိ တဿာ ဓိက္ခာတဗ္ဗဘာဝဒီပနာနိ အာ-
မန္တနဝစနာနိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

ဓိက္ခာရ (ပု) [ဓိ+ကာရ။ (ဓိက္ခာရ၊ ဓိက်ကြိယာ-
သံ၊ P.S.D.)] (၁) ဓိဓိ-ထိုထို-ဟု
ပြုခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ဖွယ်-စက်ဆုပ်ဖွယ်-ဟု ပြုခြင်း။
(၂) ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ဖွယ်။ (၁) တေသံ
သဒ္ဓံ သုတ္တာ အာရက္ခဒေဝတာ ဓိက္ခာရမကံ-
သု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၃၇။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၂၅၁။) (၂) ဓိက္ခာရော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆) တိ
ဇိဂုစ္ဆာပယောဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၉။

စိန္တိတ (တိ) [ဓိ+ကတ။ (စိန္တတ-သံ)]
 အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ စိန္တိတ (ဇာဝ။
 ၄) တိ ဧတ္ထ ဓိကဒုရဝသေန ကတာ စိန္တိတ
 ဣကာရာမံ ကတွာ၊ အပိယဝသေန ပန
 ဂရဟတ္ထောယေဝ ဥပလဗ္ဗတိ။ တေနာဟ
 “စိန္တိတတိ ဂရဟိတာ(ဇာဝ။ ၁၇၁)” တိ။
 ဇာဝ။ ပေ။ ဓိ(၁) လည်း ကြည့်။

စိတိ (ထိ) [ဌာ+တိ။ (ဓာနိဒ္ဓိ။ ၁၅၆။) ဓာ+
 တိ။ (အဘိဌာဝ။ ၁၉၀။ မဟာနိဌာဝ။ ၃၆၀။
 သံ၊ ဌာဝ။ ၃၂၇။) (ဓူတိ-သံ၊ ဓိဏ္ဍ-ပြာ၊ အဒ္ဓ-
 မာဂမိ။)] (၁) အားထုတ်မှု ‘ဝိရိယ’။ (၂)
 တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’။ (၃) အသိဉာဏ်
 ‘ပညာ’။ (၄) အောက်မေ့မှု ‘သတိ’။ (ယူ-
 ကိုင်-ဖမ်း-ခြင်း၊ ရှိ-ရယူ-ခြင်း၊ ထောက်
 ပံ့ခြင်း၊ စွဲမြဲ-တည်တံ့-တည်ကြည်-ခြင်း
 ခွန်အားဗလ၊ စွမ်းရည်။ P.S.D.။ လုံ့လ၊
 ဆောင်မှတ်ခြင်း၊ အသိဉာဏ်၊ အခိုက်အတံ့
 မညှဉ်းဆဲခြင်း။ ပြာ၊ ဓာနိ။ သည်းခံခြင်း၊
 စိတ်တည်ငြိမ်ခြင်း။ အဒ္ဓမာဂမိ၊ ဓာနိ။ အား
 ထုတ်ခြင်း၊ ကိုင်တွယ်ခြင်း။ သီဟိုဠ်၊ ဓာနိ။)

(၁) စိတိ နာမ အသိထိလပရက္ကမတာ
 “ကာမံ တစော စ နှာရု စာ” တိ ဧဝံ ပဝတ္ထ-
 ဝိရိယသေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိဌာဝ။ ၈၃။
 အပါဌာဝ။ ၁၉၂။ စူဠနိဌာဝ။ ၁၁၈။ စိတိ (ဗုဒ္ဓဝံ။
 ၃၃၅၊ ၃၄၄) နှံ ဝိရိယံ။ ဗုဒ္ဓဝံဌာဝ။ ၂၀၃၊ ၂၃၁။
 စိတိ (ဇာဝ။ ၆၁) တိ အဗ္ဗောဓိန္နံ ဝိရိယံ
 ဝုစ္စတိ။ စရိယာဌာဝ။ ၂၂၃။ ဇာဝ။ ၂၉၇။

စိတိ(ပါဠိ) — သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ သုတ္တနိဌာဝ။
 ဇာဝ။ ၁၄။ ဇာဝ။ ၂၇၄။ မာဌာဝ။ ၁၈၊
 ၃၅၇။ သံ၊ ၁။ ၃၀၄၊ ၃၀၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၇။
 ခုဒ္ဒကဌာဝ။ ၁၈၈။ သုတ္တနိဌာဝ။ ၂၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံဌာဝ။
 ၁၅။ စရိယာဌာဝ။ ၂၂၂။ ဇာဝ။ ၂၁၈၉။ ဇာဝ။
 ၆၆၊ ၂၁၆။ ဇာဝ။ ၇၁၄၈။ နေတ္ထိဌာဝ။ ၄၁၊
 ၂၃၆။ ဝိမတိဝ။ ၃၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၂။ သီ၊ ၁။
 သစ်၊ ၂။ ၂၄၀။ မာဌိ၊ ၂။ ၃၈။ စိတိ (ဒု၊ ၆) —

ဇာဝ။ ၂။ စိတိယာ (တ၊ ၆) — သံ၊ ၁။ ၂၁၇။
 ဓမ္မဌာဝ။ ၂။ ၃၅၈။ ဇာဝ။ ၁။ ၄၉၆။ သံ၊ ၁။
 ၂၆၀။

(၂) အဝိဇ္ဇန္တကာရံ နာသေတုကာမော
 အဓိမတ္တံ စိတိဉ္စ ဥဿာဟဉ္စ... တေဒဝေါစ။
 မိလိန္ဒ။ ၃၁၄။ (-ဇာဝ။ ၂။ ၁၆။ စူဠနိဌာဝ။ ၃၁၊
 ၄၂။ ၂၂၄။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၂။ ၄၃၅။) (၃)
 သစ္စေန ဓမ္မေန စိတိယာ ဒမေန။ ဇာဝ။
 ၃၈၉။ ဇာဝ။ ၅။ ၈၃။ ပညာသင်္ခါတာယ
 စိတိယာ စ။ ဇာဝ။ ၅။ ၈၄။ (-၁၇၁။ ဇာဝ။
 ၆။ ၄၈။) (၄) စိတိမန္တ (၄) ကြည့်။

စိတိပရာယန (တိ) [ဓိတိ+ပရာယန] တည်ကြည်
 မှု ‘သမာဓိ’ လျှင်-ကိုးကွယ်-လည်းလျောင်း-
 ရာ ရှိသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စိတိပ္ပရ (တိ) [ဓိတိ+ပရ] တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’
 လျှင်-ကိုးကွယ်-လည်းလျောင်း-ရာရှိသော၊
 လွန်စွာမြဲမြံတည်တံ့သော၊ လွန်စွာတည်ကြည်
 သော။ စိတိပ္ပရ (ထေရ။ ၃၆၀) နှံ စိတိပရာ-
 ယနံ ပရမံ ထိရဘာဝေ ဌိတံ။ ထေရဌာဝ။
 ၄၇၆။ (-၄၆၄။)

စိတိမန္တ (တိ) [ဓိတိ+မန္တ။ (ဓူတိမတ်-သံ)
 (၁) အားထုတ်မှု ‘ဝိရိယ’ ရှိသော၊ သူ။ (၂)
 တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ရှိသော၊ သူ။ (၃)
 အသိဉာဏ် ‘ပညာ’ ရှိသော၊ သူ။ (၄) အောက်
 မေ့မှု ‘သတိ’ ရှိသော၊ သူ။

(၁) စိတိမာ (သံ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဇာဝ။
 ၄၂၃) တိ ဝိရိယဝါ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဇာဝ။
 ပေ။ စိတိမာ (ဇာဝ။ ၉၅) တိ သီလရ-
 က္ခဏစိတိယာ။ ဇာဝ။ ၃။ ၁၉။ အဗ္ဗောဓိန္န-
 ဝိရိယေန စိတိမာ။ ဇာဝ။ ၇။ ၁၈၉။

စိတိပာ(ပါဠိ) — အပါ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဇာဝ။
 ၂။ ၂၈၇။ ဓမ္မဌာဝ။ ၁၅၁။ ထေရဌာဝ။ ၂။ ၇၅။
 ဇာဝ။ ၃။ ၁၈။ စိတိမန္တော(ပါဠိ) — သီ၊
 ၁။ သစ်၊ ၁။ ၁၄၇။ စိတိမန္တာ — အံ၊ ၁။ ၂၂၃။

ဓိယုတ်=ဓိယုတ် (ကြိ) [ဓာ+ယ+တိ] တည်
တတ်၏။ ဖြစ်တတ်၏။ မာရော ဝါ ဧတ္ထ
ဓိယုတ် တိဋ္ဌတိ ပဝတ္တတိတိ မာရဓေယျ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။ မဇ္ဈ ဧတ္ထ ဓိယုတ်တိ
မဇ္ဈဓေယျ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ (-သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၈၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။)

ဓိရတ္ထ (ဗျ) [ဓိရတ္ထ။ (ဇာ၊ ၁။ ၄၊ ၁၆)တိ ဂရ-
ဟာဏ ဧတ္တနိပါတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၊ ၁၊ ၂၂၉။]
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရွံ့မုန်း-၏။ တဉ္စ ယသ-
ဓနလာဘဉ္စ သဗ္ဗံ ဓိရတ္ထ၊ နိန္ဒာမိ ဂရဟာမိ။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။

ဓိသဒ္ဓယောဂ (ပု) [ဓိသဒ္ဓ+ယောဂ] ဓိ-သဒ္ဓါ
နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အညာဏန္တိ ဓိသဒ္ဓယော-
ဂေန (ဓိသဒ္ဓယောဂေန၊ သိ) သာမိအတ္ထေ
ဥပယောဂဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၆။ (-အံ၊ ၄။
၃။ ၂၁၉။)

ဓိ (ဗျ) [ဓိ (ထေရ၊ ၂၇၀)တိ ဇိဂုတ္တနတ္ထ
နိပါတော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၉။
(ဓိက်- သံ၊ ဓိ- ပြာ)] (၁) စက်ဆုပ်-
ရွံ့ရှာ-ကဲ့ရဲ့-ဖွယ်၊ ထိုထို့ဟု ပြဖွယ်။ (၂)
စက်ဆုပ်-ရွံ့ရှာ-ကဲ့ရဲ့-ဖွယ်-ရှိ- ကောင်း-
သော။ (၃) စက်ဆုပ်-ရွံ့ရှာ-ကဲ့ရဲ့-၏။
(၁) ဓိ တံ ဇမ္ဗိ ဇရေ အတ္ထ။ သံ၊ ၃။
၁၉၁။ မဟာတာပသော “ဓိဓိ”တိ ဝဒန္တော
ပဋိနိဝတ္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၈။ ဓိရတ္ထ။ (ဝိ၊ ၄။ ၃။
၁၇၀)တိ ဓိ အတ္ထ။ နိန္ဒာ ဟောတု။ ဝိ-
မတိ၊ ၂။ ၆၅။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၇။) (၂) ဓိ
ဇီဝိတံ အသညတဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၄။ “ဓိဓိ
ဒေဝ သပ္ပေါ”တိ မဟာသဒ္ဓံ ကတော။ ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၁၃၈။ “ဓိဓိ ပိသာခီ”တိ ဇိဂုတ္တိတော
ဖုသိတုံ န ဥဿဟိံသု။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇။
(-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။ ဓမ္မ၊ ၄။
၂။ ၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၂။) (၃) ဓိဗြာဟ္မဏ-
ဿ ဟန္တာရ (ဓမ္မ၊ ၆။ ၆၉) နိဗ္ဗိ ဓိဓိကာသဝ-

ဗြာဟ္မဏဿ ဟန္တာရံ ဂရဟာမိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၃၉၉။

ဓိ (ထိ) [ဈေ+ကံ+ဤ။ ဓာ+ကံ+ဤ။
ဈာယတိတိ ဓိ၊ ဈေ စိန္တာယံ၊ ဈာယ ဓော၊
န ဒါဒိ။ ဓာရေတိတိ ဝါ ဓိ၊ ကံ၊ နဒါဒိ။
ဓာနံ၊ ၄။ ၁၅၊ ၂။ ၄။ ဈ+ကံ၊ သမ္ဗုတာရဏဉ္စ၊
ဗုဒ္ဓေါ၊ ဣာနေ စ။ ထောမ။] အသိဉာဏ်
ပညာ။ ဓိ(ဝါ) ဝုစ္စတိ ပညာ။ မဟာနိ၊ ၃၄။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။ ဇာ၊ ၄။
၃။ ၃၆။ ဓိရ(သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၇။ သံ၊ ၄။ သံ၊
၁။ ၁၆၇)-လည်း ကြည့်။

ဓိကတပါပ (တိ) [ဓိကတ+ပါပ။ (ဓိကတ-
ပါပ-သံ)] ဓိဓိ-ထိုထို-ဟု ပြုအပ်သော
မကောင်းမှုရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-အပ်
သော မကောင်းမှုရှိသော၊ သူ။ ဓိကတ-
ပါပ (မဟာနိ၊ ၃၄) တိ ဂရဟိတပါပ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၄။

ဓိကာရ (ပု) [ဓိ+ကာရ+ဏ။ (ဓိကာရ-သံ၊
ဓိကာရယ-သိဟိဋ္ဌ)] ဓိဓိ-ထိုထို-ဟု ပြုခြင်း၊
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ဖွယ်ဟု ပြုခြင်း။ တတော
ဝေ ဒုဂ္ဂန္ဓေ ဓိရတ္ထ၊ တဝ ဓိကာရော
ဟောတု။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၉။

ဓိတလိကာ (ထိ) [ဓိတု+လိက+အာ။ အလယ်၌
လ-အက္ခရာ လာ။ ဓိတု+အလ+ဏှ+အာ။
ဓိတု+လိက+အာ။] ယမင်း-ယဉ်မင်း-
ညဲမင်း-ရုပ်၊ နတ်သွီးကဲ့သို့တန်ဆာဆင်အပ်
သော အမျိုးသွီးရုပ်။ တပနိယကတာဝ
ဓိတိကာ (ထေရီ၊ ၄၂၁)တိ ရတ္တသုဝဏ္ဏေန
ဝိစရိတာ ဓိတလိကာ ဝိယ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၀။
(-၂၅၅။) ပဉ္စာလိကာ၊ ပုတ္တလိကာ၊ ပေါတ္တ-
လိကာ (ဓာနံ၊ ၄။ ၅၂။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၁၂၈၀)
တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ဒါရုဇိတလိကာ လည်း
ကြည့်။

မိတ္တိ (ထိ) [ဌာ+တိ။ ဓာ+တိ] (ခ)
 အားထုတ်မှု ဝိရိယ။ (၂) တည်ကြည်မှု
 သမာဓိ။ (၃) အသိဉာဏ် ပညာ။
 (သောက်ခြင်း၊ စို့ခြင်း၊ လက်ချောင်း၊
 လက်ချောင်းဖြင့် ကိုင်ခြင်း၊ ကြံစည်ခြင်း၊
 သိမှတ်ခြင်း၊ ကတိ-သစ္စာ-ပြုခြင်း၊ အရို
 အသေ ကင်းမဲ့ခြင်း။ P.S.D.။) (ခ) မိ-
 တိတိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏနဝိရိယံ သဇ္ဈာယန-
 ဝိရိယံ ဓာရဏဝိရိယဉ္စ။ သာရတ္ထဝါသဂဇ္ဇ။
 (၂) ယဿ မိတိ အသဒိသာ။ အပါသ။
 ၃၇၄။ (၃) မိတိတိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ
 ဂဏနကဉာဏံ။ သာရတ္ထဝါသဂဇ္ဇ။ မိတိ-နှင့်
 ယှဉ်ကြည့်။

မိတိကာ (ထိ) [မိတု+ဣက+အာ] ယမင်း-
 ယဉ်မင်း-ညဲမင်း-ရုပ်။ မိတသိကာ-ကြည့်။

မိတု (ထိ) [ဓရ+ရိတု။ ဣ- ကို ဤ- ဒီသပြေ။
 ကစွည်း။၅၆။ ရူ။၅၇။ နိတိသုတ္တံ။၁၆၀။
 (ဒုတိကွ- သံ၊ ဓူအာ - ပြာ၊ ဒုဝ-သိဟိဋ္ဌ။)]
 သမီး။ မိတာ (ပါ ဇ) -ဝိသ။၁၉၇၊၃၆။
 ဝိ၊၃။၃၀။ ဒီ၊၂။၂၃။ သံ၊၁။၂၇၊၂၈၊၃၆။
 ဝိမာန။၃၇၊၇၁။ ဗေတ။၁၃၇၊၁၅၃၊၂၀၅။
 ထေရီ။၃၈၄၊၃၉၆၊၄၀၄၊၄၁၆၊၄၂၆။ အပါ၊၂။
 ၂၂၄။ ဇာ၊၁။၁၄၁။ ဇာ၊၂။၃၉၊၄၀၊၁၁၂၊
 ၂၀၇၊၂၂၆။ မဟာနိ။၃၂။ ဒီ၊၄။၂။၃၀၊
 ၃၈။ မ၊၄။၁။၃၄၊၃၆။ မ၊၄။၂။၅၁။ မ၊
 ၄။၃။၄၈။ မ၊၄။၄။၃၈။ သံ၊၄။၁။၇၆။ သံ၊
 ၄။၂။၁၇။ သံ၊၄။၃။၃၉။ အံ၊၄။၁။၇၁။
 အံ၊၄။၃။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၆။ ခုဒ္ဒက၊၄။
 ၁၃၅။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၀၄၊၁၂၆။ သုတ္တနိ၊၄။၁။
 ၆၁။ ဝိမာန၊၄။၁၂၀။ ပေတ၊၄။၁၅၊၅၀၊
 ၅၁၊၅၇၊၆၈၊၁၀၀၊၁၈၆၊၁၉၇။ ထေရ၊၄။၂။၆။
 ထေရီ၊၄။၁၄၊၁၈၊၉၅။ အပါ၊၄။၁။၁၇၉။ အပါ၊
 ၄။၂။၂၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၈။ စရိယာ၊၄။၂၄၉။
 ဇာ၊၄။၁။၁၃၀။ ဇာ၊၄။၃။၁၈။ ဇာ၊၄။၄။
 ၈၀၊၃၇။ ဇာ၊၄။၅။၂၂၄၊၂၂၆။ ဇာ၊၄။၆။
 ၄၇၊၈၉၊၂၅၅၊၂၆၂။ မဟာနိ၊၄။၂၂၁။ သာရ-

တ္ထ၊၃။၁၆၅။ သီ၊၄။သစ်၊၁။၂၃၉။ သီ၊၄။သစ်၊
 ၂။၁၀၊၃၂၉။ မ၊၄။၃။၁၃၈။ သံ၊၄။၂။၁၆၅။
 မိတရော (ပါဗ) -ဝိ၊၂။၃၃၉။ အပါ၊၂။၂၂၄။
 ဇာ၊၂။၇၃။ ဒီ၊၄။၂။၁၁၀။ မ၊၄။၁။၉၆။
 မ၊၄။၄။၁၃၈။ အံ၊၄။၃။၁၅၃။ အဘိ၊၄။၁။
 ၂၇၂။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၁၆၊၁၇၄။ သုတ္တနိ၊၄။၁။
 ၃၄။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၁။ ထေရီ၊၄။၁၈။ အပါ၊၄။
 ၁။၉၁။ အပါ၊၄။၂။၂၁၉။ ဇာ၊၄။၂။၁၂၅။
 ဇာ၊၄။၃။၄၃၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၉။ က၊၃။
 ၄။သစ်၊၃၀။ သီ၊၄။သစ်၊၁။၂၃၉။ သီ၊
 ၄။သစ်၊၂။၃၄၂။ မိတေ (အာ၊ဇ) - နိတိ၊
 သုတ္တ။၄၂။ မိတရော (အာ၊ဗ) -ဝိမာန၊၄။
 ၁၂၀။ မိတံ (ဒု၊ဇ) -စရိယာ။၃၉၅။ မိလိန္ဒ။
 ၁၂၁။ မိတရံ-ဝိ၊၁။၃၀၊၁၉၈။ ဝိ၊၃။၂၈။
 ဒီ၊၁။၉၀။ သံ၊၁။၈၆၊၄၃၂။ ထေရီ၊၃။၉၀။
 ဇာ၊၁။၈။ ဇာ၊၂။၂၀၅၊၂၀၉၊၂၂၁၊၂၂၂၊၂၇၆။
 မဟာနိ။၉၇။ ဒီ၊၄။၂။၆၇၊၂၀၇၊၃၇၉။ မ၊၄။
 ၁။၁၂၂၆။ မ၊၄။၃။၂၂၅။ သံ၊၄။၃။၁၉၆။
 အံ၊၄။၁။၁၇၂၊၂၆၉။ အံ၊၄။၃။၁၃၊၆၇၊၃၀၅။
 အဘိ၊၄။၂။၂၈။ ဓမ္မ၊၄။၁။၂။ ဓမ္မ၊၄။၂။၂၈၊
 ၁၂၆၊၁၂၇၊၁၄၉၊၃၄၆၊၄၄၂။ သုတ္တနိ၊၄။၁။
 ၁၇။ ဝိမာန၊၄။၁၉၁။ ပေတ၊၄။၅၁။ စရိယာ၊
 ၄။၈။၁။ဇာ၊၄။၂။၂၈။ ဇာ၊၄။၃။၁၈၊၃၀၂။
 ဇာ၊၄။၄။၈၀။ ဇာ၊၄။၆။၁၄၇၊၂၆၂၊၂၇၂။
 ဇာ၊၄။၇။၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၅။ သီ၊၄။သစ်၊
 ၂။၂၆၂၊၃၄၂။ ဒီ၊၄။၃။၁၇၇။ အံ၊၄။၁။၁၉၃။
 အံ၊၄။၃။၁၃၆။ မိတရော (ဒု၊ဗ) -ဇာ၊၄။
 ၂။၁၂၆။ အံ၊၄။၃။၆၅။ မိတာယ (တ၊ဇ) -
 ပေတ။၂၁၅။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၂၇။ ပေတ၊၄။
 ၂၇၈။ သီ၊၄။သစ်၊၂။၃၄၂။ မိတာဟိ (တ၊ဗ) -
 ဝိ၊၁။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၇။ မိတု (စ၊ဇ) -
 မ၊၄။၃။၁၉၇။ အံ၊၄။၃။၃၀၅။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၂၆။
 ဇာ၊၄။၂။၂၈။ ဇာ၊၄။၆။၃၁၄။ မိတုယာ-
 ဝိ၊၃။၁၉၆။ မိတာယ-ဓမ္မ၊၄။၂။၆၆။ ပေတ၊
 ၄။၁၅၊၅၁။ ဇာ၊၄။၆။၃၁၄။ နေတ္ထိ၊၄။၆၁။
 မိတု (ဆ၊ဇ) -မ၊၄။၃။၁၉၇။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၁၄။

၁၂၉။ ပေတဠာ၁၅။ ထေရီဠာ၂၀၄။ ဇာ
ဠာ၂၁၅။ ဇာဠာ၆။ ၂၀၆။ မဇ္ဈိမဇာဠာ
စိတုယာ—သုတ္တနိဠာ၁၁၇။ ပေတဠာ၁၀၄။
ဒီဠာ၁၁၇၄။ သိဠာသစ်၁၁၄၄၆။ မဇ္ဈိမ
၂၃၀။ စိတယ—မဇ္ဈိမဇာဠာ၂၂၁။ သာရတ္ထ
၁၁၆၃။ ဝိမတိ၁၁၁၇။ စိတနံ(ဆာဗ)—
ဝိ၁၁၂၇၄။ စိတရိ(သဇ)—နိတိသုတ္တ
၄၂၂။ စိတုယာ—ဝဇီရဇာဠာ၄၀၀။

စိတုကာမ (တိ)[စိတု+ကာမ] သမီးကို—အလို
ရှိ—တောင့်တ—သော၊ သမီးလိုချင်သော၊ သူ။
စိတုကာမော (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၇) တိ စိတရံ
ကာမေမိ ပတ္တေမိ၊ စိတု အတ္ထာယ ဝိစရာမိ။
ဇာ၊ ၄။ ၂၁၅။

စိတုစိတ္တ (န) [စိတု+စိတ္တ] သမီးဟူသောစိတ်၊
သမီးဟု မှတ်ထင်သော စိတ်။ စိတုမတ္တိသု
စိတုစိတ္တ ဥပဋ္ဌပေထ။ သံ၊ ၂။ ၃၂၉။ ဒီဠာ၊ ၂။
၁၇၄။

စိတုဌာန (န) [စိတု+ဌာန] သမီး၏အရာ၊
သမီးနေရာ။ တံ ဘုဇိသံ ကတွာ စိတုဌာနေ
ဌပေသိ။ မဇ္ဈိမဇာဠာ၊ ၄၃။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၂။
ဥဒါနဠာ၊ ၃၄၇။ ဝိမာနဠာ၊ ၁၉၂။)

စိတုပဇာ (ထိ) [စိတု+ပဇာ] သမီးဟူသော
သတ္တဝါ။ မဟာပဇာတိ (အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၅။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။)ကြည့်။

စိတုပတိ (ပု) [စိတု+ပတိ] သမီး၏လင်၊ သမက်။
ဇာမာတိကာ ဝုစ္စတိ စိတုပတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၃၃၅။

စိတုပေမ (န) [စိတု+ပေမ] သမီးဟူသောချစ်
ခြင်း၊ သမီး၌ဖြစ်သော ချစ်ခြင်း။ အညတ-
ရော ဘိက္ခု၊ စိတုယာ စိတုပေမေန အာမသိ။
ဝိ၊ ၁။ ၁၈၄။

စိတုမတ္တိ (ထိ) [စိတုမတ္တ+တ္တိ] သမီးအတိုင်း
အရှည်ရှိသော၊ သမီး—လောက်—အရွယ်—
ရှိသော (မိန်းမ)။ စိတုမတ္တိသုပိ လောဘ-

ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၃၂၉။ သုတ္တနိဠာ၊ ၂၀။
စိတုစိတ္တ-လည်းကြည့်။

စိတုမရဏ (န) [စိတု+မရဏ] သမီး—သေ—ဆုံး
—ကွယ်လွန်—ခြင်း။ စိတုမရဏ ပစ္စနဘူတံ။
သံ၊ ၁။ ၃၈၈။ စိတုမရဏ (မဟာနိ၊ ၁၄)န္တိ
စိတုနံ မရဏံ။ မဟာနိဠာ၊ ၆၆။ (-မဟာနိ။
၃၂၀။ စူဠနိ၊ ၂၈။)

စိတုမာရက (တိ) [စိတု+မာရက (=မရ+
ကျ)] သမီးကို သတ်သော၊ သူ။ “စိတုမာရ-
ကော”တိ ဝါ “ပေသကာဓော”တိ ဝါ...ဗာ-
ဓေတု အရဟော န ဟောတိ။ သုတ္တနိဠာ၊
၁။ ၂၅၆။

စိတုလာဘ (ပု) [စိတု+လာဘ] သမီးချခြင်း။
စူဠကမဟာသေဠိနေဘုံ စိတုလာဘဝသေန
ဒွေသတသဟဿာနိ...ဝိန္နိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇။

စိတုဝိဝါဟမင်္ဂလ (န) [စိတု+ဝိဝါဟ+မင်္ဂလ]
သမီးပေးခြင်းမင်္ဂလာ၊ သမီးထိမ်းမြားခြင်း
မင်္ဂလာ၊ သမီး၏ လက်ထပ်မင်္ဂလာ။ သော
“စိတုဝိဝါဟမင်္ဂလံ ကရိဿာမိ”တိ အသုရေ
သန္နိပါတေသိ။ ဒီဠာ၊ ၂။ ၃၀၉။

စိတုသညာ (ထိ) [စိတု+သညာ] သမီးဟူသော
အမှတ်သညာ။ တံ ပဒမံ ဝိဇရိတွာ တံ ဒါ-
ရိကံ ဒိသ္မာ စိတုသညံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ ဇာ၊ ၄။
၃။ ၂၃၄။ (-ပေတဠာ၊ ၁၅။)

စိတုသန္တိက (န) [စိတု+သန္တိက] သမီး၏အထံ
သမီးထံ။ မာတာ အတ္တနော စိတုသန္တိကံ
ပဟိဏတိ။ ဝဇီရဇာဠာ၊ ၁၉၀။

စိတုသိနေဟ (ပု) [စိတု+သိနေဟ] သမီးဟူ
သောချစ်ခြင်း၊ သမီး၌ဖြစ်သော ချစ်ခြင်း။
စိတုသိနေဟံ လဘိတွာ (ဥပ္ပါဒေတွာ)။ အံ၊ ၄။
၁။ ၂၆၇၊ ၂၇၀။ ထေရီဠာ၊ ၁၉၁၊ ၁၉၃။

စိတုသုတ္တ (န) [စိတု+သုတ္တ] စိတုသုတ်၊ ဘုရား
ရှင် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌

သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ဤသံသရာ ရှည်စွာ ကာလ အချိန်အခါ သမီးမဖြစ်ဘူးသူကို ရရန် မလွယ်ပါချေ စသည်ဖြင့် ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါန-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၂၉၆။ (D. P. ၁၁၁၂၅-မာရဓိတု-သုတ်နှင့် သံ၊ ၁။ ၈၆-မလ္လိကဓ သုတ်ကို မိတ်-ရောသုတ္တ၊ မိတ္တသုတ္တ-ဟု ဓာန်ဝင်ပုဒ် ပြုလုပ်၍ ရေးသားထား၏။)

မိတ္တသောက (ပု) [မိတ္တ+သောက] သမီး ကြောင့်ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်း၊ သမီးကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော စိုးရိမ်ခြင်း။ ယံ မေသောကဗရေ-တာယ၊ မိတ္တသောကံ ဗျပါနုဒိ။ ထေရီ။ ၃၇၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၅၇။

မိတ္တဟေတု (ပု) [မိတ္တ+ဟေတု] သမီးဟူသော အကြောင်း။ န မိတ္တဟေတု ဒေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၁။

မိမန္တ (တိ) [မိ+မန္တ] ပညာရှိသောသူ။ ဝက်-န္တဿ သုတော မိမာ၊ သာရိယာဩရသော ပိယော။ အပါ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-အပါ၊ ၂။ ၁၀၉။)

မိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဓာ+ယ+တေ။ ဓေ+ယ+တေ] (၁) ဆောင်အပ်၏။ (၂) ထားအပ်၏။ (၃) သောက်စို့အပ်၏။ (၄) သိအပ်၏။ (၅) စီရင်အပ်၏။ (၁) မိယတိ—ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၆။ ဝိမာန၊ ၄။ ၄၆။ ပေတ၊ ၄။ ၆၅-၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ဓံသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၄၇။ မိယတေ—အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၅။ မိယန္တေ—အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။ (၂) မိယတိ (ဌပိယတိ)—အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၁။ ၇၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၇၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၇၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ၁၀၆။ (၃) မိယတိ—နိတိ၊ ၁။ ၁၀၇။ (၄) မိယန္တိ—မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ (၅) မိယန္တိ ဝိမိယန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၂။ (-ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉။ ၄၀၈။)

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၁၇-ပ-မ-ဗ-သ-၈

မိယတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဓာ+ယ+တေ] ဆောင် အပ်၏။ မိယတိ (၁)-ကြည့်။

မိယန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဓာ+ယ+အန္တေ] (၁) သိအပ်ကုန်၏။ (၂) စီရင်အပ်ကုန်၏။ (၁) မိယတိ (၄)-ကြည့်။ (၂) မိယတိ (၅)-ကြည့်။

မိယန္တေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဓာ+ယ+အန္တေ] ဆောင် အပ်ကုန်၏။ မိယတိ (၁)-ကြည့်။

ခိရ (တိ) [ခိ+ရ။ ခိ+ရာ။ ဒဟ+ရ။ ဓာ+ရ။ ခိ ပညာ အဿ အတ္တိတိ ခိရော။ မဇ္ဈဒိတော ရော။ မိယာ ပညာယ ရုတိ ဂဏှာတိတိ ဝါ ခိရော။ အထ ဝါ ဓာရေ-တိတိ ခိရော။ ဓာ ဓာရဏေ ဝဇာဒိဟိတိ အာဒိနာ ဝါ ဓာတာနဓိဓာတိ မောဂ္ဂလ္လာန-သုတ္တေန ဝါ ရပ္ပစ္စယော၊ မဇ္ဈေ ဤ။ သူစိ။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၄။ ဓာနံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂၂၉။ ၁၀၇၂။ မောဂါဏာဒိ။ ၁၄၅။) (ခိရ-သံ၊ ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ သီဟိန္ဒု။)

ပညာရှိသော သူ၊ (က) ပညာဖြင့် အကျိုးအမျိုးမျိုးကို ယူတတ်သော သူ။ (ခ) ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို သုတ်သင် တတ်သော သူ။ (ဂ) ကဲ့ရဲ့အပ်သော မကောင်းမှုရှိသော သူ။ (ဃ) ဘုရားရှင်။ (င) ရဟန္တာ။ (စ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘုရား ရှင်။ (ဆ) သိကြားမင်း။ (ဇ) ခိရ အမည်ရှိသော ရဟန်းမိန်းမ။ (ပညာရှိ၊ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်တို့ဖြင့် ခိုင်ခံ့သူ၊ အားရှိ သူ၊ လူပြင်း၊ နက်သောအရာ၊ ဝိရိယရှိသူ၊ စကားစသော အမှုအရာရှိသူ။ သီဟိန္ဒု၊ ဓာနံ။)

ပညာရှိသော သူ၊ ခိရောတိ ပဏ္ဍိတော ပညာဝါ ဗုဒ္ဓိမာ ဉာဏိ ဝိဘာဝိ မေဓာဝိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၀။ ၂၇၈၊ ၃၇၅။ ခိရ (အာ၊ ဇေ) —ဇာ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။ အပါ၊ ၄။ ၁။

၃၂၉။ ခိရော (ပ၊ဇ) - သံ၊၁။၂၂၄။ အံ၊၁။
 ၁၉၉။ ၁၂၊၃၃၇။ အံ၊၂။၃၆။ ဓမ္မ၊၃။
 ၄၀၊၅။ သုတ္တနိ၊၃၂၆။ ထေရ၊၃၀၉။ ဇာ၊
 ၁။၉၉။ ၁၆၂။ ၁၆၃။ ၁၈၂။ ၂၀၄။ ၂၃၇။ ၂၆၃။
 ၂၆၇။ ၃၄၆။ ဇာ၊၂။၂၁၀။ ၂၁၂။ ၂၉၂။ ၃၀၈။
 မဟာနိ၊၃၉။ ၉၆။ ၂၁၉။ နေတ္ထိ၊၁၂၄။ ၁၄၉။
 မိလိန္ဒ။ ၆၈။ ၂၂၄။ ၃၅၅။ ၃၇၀။ ဝိ၊၄။ ၁။ ၂၉။
 ဝိ၊၄။ ၂။ ၃၀။ မ၊၄။ ၁။ ၉၂။ မ၊၄။ ၂။ ၂၁။
 သံ၊၄။ ၁။ ၉။ သံ၊၄။ ၂။ ၅၇။ အံ၊၄။ ၁။ ၉၇။
 အံ၊၄။ ၂။ ၃၀၄။ အံ၊၄။ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊၄။
 ၂။ ၃၃။ ပဋိသံ၊၄။ ၁။ ၉၆။ ပဋိသံ၊၄။ ၂။ ၉၉။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၃။ ၆၉။ ၂၇၈။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၁၀၈။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၂။ ၁၃။ ၁၂၂။ ၂၀၈။ ဣတိဝုတ်၊၄။ ၇၇။ ၂၃၀။
 သုတ္တနိ၊၄။ ၂။ ၁၃။ ၆၃။ ၁၈၂။ ၂၃၃။ ထေ-
 ရ၊၄။ ၂။ ၅၇။ စရိယာ၊၄။ ၂၆။ ၅၃။ ဇာ၊၄။ ၂။
 ၁၉၂။ ဇာ၊၄။ ၃။ ၃၃။ ဇာ၊၄။ ၅။ ၁၂။ မဟာ-
 နိ၊၄။ ၁၄၁။ ၁၄၈။ ၃၁၉။ ခိရော (ထိ၊ပ၊ဇ) -
 အပ၊၂။ ၂၄၉။ ထေရီ၊၄။ ၁၉။ ခိရော (ပ၊ဗ) -
 သံ၊၁။ ၂၂၂။ ၂၃၈။ သံ၊၃။ ၆။ ခုဒ္ဒက၊၁၀။
 ဓမ္မ၊၁၆။ ၄၇။ ဣတိဝုတ်၊၂၇၀။ သုတ္တနိ၊၃၃။
 ထေရ၊၂၇၂။ ဇာ၊၁။ ၂၈။ ၇၀။ ၃၁၉။ ၃၄၇။
 ၃၆၄။ ဇာ၊၂။ ၄၂။ ၁၆၁။ စူဠနိ၊၄။ ၉၇။ ၇၁။ ၇၂။
 နေတ္ထိ၊၃။ ၁။ ပေဋကော၊၃၀၈။ မိလိန္ဒ။
 ၃၂၄။ သံ၊၄။ ၁။ ၆၂။ အံ၊၄။ ၁။ ၁၀၃။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၁။ ၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊၄။ ၇၈။ ၂၀၉။ သုတ္တ-
 နိ၊၄။ ၂။ ၈၁။ ၂၄၉။ ၂၅၀။ ထေရ၊၄။ ၂။ ၂၇။
 ၂၄၇။ ၅၃၇။ စရိယာ၊၄။ ၂၈။ ဇာ၊၄။ ၁။ ၁၈၅။
 ၄၆၅။ ဇာ၊၄။ ၃။ ၃၇၄။ မဟာနိ၊၄။ ၁၀။
 ၁၃၄။ ခိရံ (ဒု၊ဇ) - မ၊၃။ ၁၉၂။ အံ၊၁။ ၃၃၇။
 ဓမ္မ၊၄၄။ အပ၊၁။ ၂၃၇။ ဇာ၊၁။ ၂၆၇။ ဇာ၊
 ၂။ ၉၆။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၁၀၈။ ဓမ္မ၊၄။ ၁။ ၄၀။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၂။ ၁၇၆။ သုတ္တနိ၊၄။ ၂။ ၁၃။ စရိယာ၊၄။
 ၂၆။ ခိရော (ဒု၊ဗ) - ထေရ၊၃၄၂။ ဇာ၊၂။
 ၂။ ထေရ၊၄။ ၂။ ၃၆၀။ ခိရော (တ၊ဇ) -
 ဇာ၊၁။ ၂၆၇။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၁၀၈။ သုတ္တနိ၊၄။
 ၂။ ၁၃။ စရိယာ၊၄။ ၂၆။ ခိရော (တ၊ဗ) -

သုတ္တနိ၊၄၁၀။ မဟာနိ၊၄။ ၁၄၃။ ၁၄၄။ သုတ္တနိ၊
 ၄။ ၂။ ၅၉။ မဟာနိ၊၄။ ၂၆၅။ ခိရော (စ၊ဗ)
 - ဇာ၊၂။ ၂၆၀။ ခိရော (ဆ၊ဇ) - ဇာ၊၁။
 ၂၃၇။ ၂၆၇။ ဇာ၊၂။ ၂၇၄။ ၃၀၇။ ဝိ၊၄။ ၄။
 ၂၆၃။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၁၀၈။ သုတ္တနိ၊၄။ ၂။ ၁၃။
 စရိယာ၊၄။ ၂၆။ ဇာ၊၄။ ၅။ ၇၃။ ဇာ၊၄။ ၆။
 ၃၃၀။ ဇာ၊၄။ ၇။ ၁၄၈။ ခိရော (ဆ၊ဗ) -
 ဇာ၊၂။ ၂၃၃။ သုတ္တနိ၊၄။ ၂။ ၂၁၇။ ပေတ၊၄။
 ၁၂၂။ ဇာ၊၄။ ၇။ ၅၆။ ခိရော (သ၊ဗ) -
 ဇာ၊၄။ ၄။ ၉၉။

(က) ပညာဖြင့် အကျိုးအမျိုးမျိုးကို
 ယူတတ်သောသူ။ ဓိယာ ပညာယ တံ
 တဒတ္ထေ ရုတိဂဏှာတိ၊ဓိ ဝါ ပညာ တေဿ-
 ထိတိ ခိရော။ သိ၊၄။ ၁။ ၁၆၇။ (ခ) ဆန့်
 ကျင်ဘက်တရားတို့ကို သုတ်သင်တတ်သော
 သူ။ ဝိသယပရိညာဏေန ဒဟတိ ပဋိပက္ခေ
 သောဓေတိတိ ခိရော။ မ၊၄။ ၃။ ၄၁။

(ဂ) ကဲ့ရဲ့အပ်သော မကောင်းမှုရှိသော
 သူ။ ဓိကတပါပါတိ ခိရော။ မဟာနိ၊၃၄။
 ခိရော (ဇာ၊၁။ ၉၉) တိ။ ဓိက္ကတပါပေါ။ ဇာ၊
 ၄။ ၃။ ၃၆။

(ဃ) ဘုရားရှင်။ ယော ခိရော သဗ္ဗဓိ-
 ဒန္တော။ ဝိ၊၃။ ၄၉။ ခိရပုတ္တ-လည်း ကြည့်။
 ခိရော (ပ၊ဇ) - ဒိ၊၂။ ၁၁၆။ ဓမ္မ၊၄။
 ဣတိဝုတ်၊၂၇၆။ အပ၊၁။ ၂၃၈။ ၃၀၇။ အပ၊
 ၂။ ၂၁။ မိလိန္ဒ၊၁၇၄။ ဓမ္မ၊၄။ ၁။ ၁၆၅။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၂။ ၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊၄။ ၃၅၂။ အပ၊၄။
 ၁။ ၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။ ၂၇၅။ ၃၇၆။ ဇာ၊၄။ ၁။ ၉၈။
 ခိရော (ပ၊ဗ) - သံ၊၁။ ၇၇။ ၁၂၂။ ဓမ္မ၊၄။ ၁။ အပ၊
 ၁။ ၁။ သံ၊၄။ ၁။ ၅။ အံ၊၄။ ၁။ ၅။ ပဋိသံ၊၄။
 ၁။ ၁၃။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၈၇။ ဓမ္မ၊၄။ ၁။ ၂၇။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၂။ ၁၄၇။ ၃၃၈။ ဥဒါန၊၄။ ၁။ ဣတိဝုတ်၊
 ၄။ ၂။ ၁။ နေတ္ထိ၊၄။ ၁၂၄။ ၂၄၃။ ခိရံ (ဒု၊ဇ) -
 အံ၊၁။ ၂၃၈။ အပ၊၁။ ၂၉၉။ အပ၊၂။ ၅၃။

အံဠာ၂။၁၄၉။၂၁၉။ ထေရီဠာ၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၆၄။

(င) ရဟန္တာ။ နိဗ္ဗန္တိ ဓီရာ။ ခုဒ္ဒက။၇။
တေ ခိကာသဝါ ဘိက္ခု...ဓီရာတိ ဓိတိ-
သမ္ပန္နာ။ ခုဒ္ဒကဠာ။၁၆၃။ သုတ္တနိဠာ။၂၉၁။
ဓီရာ (ပါဠိ) - ဓမ္မ။၅၁။ သုတ္တနိဠာ။၄၂၀။
အပါ။၁၃၄။ အံဠာ၂။၄၄၇။၂၇၀။ ဥဒါနဠာ။
၂၄၅။ ထေရီဠာ။၇၅။ ဓီရာ (ပါဠိ) - ဓမ္မ။၃၉။
၆၃။ သုတ္တနိဠာ။၃၁၄။ ထေရီဠာ။၂၀၁။၃၁၅။၃၇၄။
အပါ။၂၉။ အံဠာ။၂၆၆။ ဓမ္မဠာ။၂။၁၁၅။
၃၄၀။ ထေရီဠာ။၂။၄၅။ အပါဠာ။၁။၂၄၃-၄။
ဓီရံ (ဒါဠိ) - ဥဒါန။၁၇၃။

(စ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘုရားရှင်။ ဓီရာ-
(ဇာ၂။၁၀)တိ ပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓေါ ဝုတ္တော။
ပဋိသံဠာ။၂။၅၁။ ဣတိသုတ်ဠာ။၉။ ဓီရာ-
(ပါဠိ) စူဠနိဠာ။၇၀။ ဓီရာ (ပါဠိ) - အပါဠာ။
၁။၁၄၃။ ဇာ၂။၆။၅၆။

(ဆ) သိကြားမင်း။ ဓီရ်ရူပ(၁) - ကြည့်။
(ဇ) ဓီရာအမည်ရှိသော ရဟန်းမိန်းမ။ ဓီရေ
နိရောဓံ ဖုသေဟိ။ ထေရီဠာ။၃၇၈ (-ထေရီ
ဠာ။၁၂။) ဓီရာထေရီလည်း ကြည့်။

ဓီရ (န) [ဓာ+ဤရ] ပညာ။ ဓီရံ ဝုစ္စတိ
ပဏ္ဍိတံ။ မဠာ။၃။၆၈။

ဓီရ် (န) [ဓီရ+အင်္ဂ] (၁) သိကြားမင်း၏
စစ်အင်္ဂါနတ်သား။ (၂) လုံ့လ 'ဝိရိယ' ရှိသူ၏
အကြောင်းဖြစ်သော လုံ့လ 'ဝိရိယ'။ (တိ)
(၃) လုံ့လ 'ဝိရိယ' ရှိသူ၏ အကြောင်း
ဖြစ်သော လုံ့လ 'ဝိရိယ' ကြောင့်ဖြစ်သော
(ကိုယ်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓီရ်ရူပ (တိ) [ဓီရ်+ရူပ+ဣဝ+ရူပ] (၁)
သိကြားမင်း၏ စစ်အင်္ဂါနတ်သားကိုယ်နှင့်
တူသော ကိုယ်ရှိသော။ (၂) လုံ့လ 'ဝိရိယ'
ရှိသောသူ၏ အကြောင်း လုံ့လ 'ဝိရိယ'
ဟူသော ကိုယ်ရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ (၃)
လုံ့လ 'ဝိရိယ' ရှိသူ၏ အကြောင်း လုံ့လ

'ဝိရိယ' ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ရှိသကဲ့သို့
ဖြစ်သော။ (၄) ကိုယ်ဟုဆိုအပ်သော (လုံ့လ
'ဝိရိယ' ရှိသူ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော)
လုံ့လ 'ဝိရိယ' ရှိသော။ (၅) (လုံ့လ 'ဝိရိယ'
ရှိသူ၏အကြောင်းဖြစ်သော) လုံ့လ 'ဝိရိယ'
ရှိသော သဘောရှိသော။သူ။

(၁) အသုရေ ဝိဇိနိတွာ ဌိတတ္တာ
သက္ကော ဒေဝါနဓိန္ဒော ဓီရာ နာမ၊ တဿ
သေနင်္ဂဘာဝတော ဒေဝပုတ္တော “အင်္ဂ” န္တိ
ဝုစ္စတိ၊ ဓီရဿ အင်္ဂံ၊ တဿ ရူပမိဝ ရူပံ
ယေသံ တေ ဓီရင်္ဂရူပါ၊ တေန ဝုတ္တံ “ဒေဝ-
ပုတ္တသဒိသကာယာ” (ဒိဠာ။၁။၂၂)တိ။
သီဠာသစ်။၂။၂၃၉။

(၂) ဝိရာန (ဒိဠာ။၁။၂၂) န္တိ ဝိရိယ-
ဝန္တာနံ။ အင်္ဂံ (ဒိဠာ။၁။၂၂) န္တိ ကာရကံ
“အင်္ဂိယတိ ဉာယတိ ဖလမေတေနာ” တိ
ကတွာ။ ယေန ဝိရိယေန “ဓီရာ” တိ ဝုစ္စန္တိ၊
တဒေဝ ဓီရင်္ဂ နာမာတိ အာဟ “ဝိရိယန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ (ဒိဠာ။၁။၂၂) ” တိ။ ရူပ-
(ဒိဠာ။၁။၂၂) န္တိ သရိရံ။ တေန ဝုတ္တံ
“ဝိရိယမယသရိရာ ဝိယာ (ဒိဠာ။၁။၂၂) ”-
တိ။ ဝိရိယမေဝ ဝိရိယမယံ ယထာ “ဒါန-
မယ” န္တိ၊ တသ္မာ ဝိရိယသင်္ခါတသရိရာ ဝိယာ-
တိ အတ္တော။ သီဠာသစ်။၂။၂၃၉။၂၄၀။

(၃) ဓီရင်္ဂန နိဗ္ဗတ္တံ ဓီရ်နန္တိ အတ္တံ
ဒဿေတု “ဝိရိယမယသရိရာ ဝိယာ” တိ
ဝုတ္တံ။ သီဠာသစ်။၂။၂၄၀။ (၄) အထ ဝါ
ရူပံ သရိရဘူတံ ဓီရင်္ဂံ ဝိရိယမေတေသန္တိ
ယောဇေတဗ္ဗံ။ သီဠာသစ်။၂။၂၄၀။

(၅) ဓီရင်္ဂ ရူပမေ တေသန္တိ ဓီရင်္ဂရူပါ၊
ဝိရိယဇာတိကာ ဝိရိယသဘာဝါ ဝိရိယ-
မယာ။ သီဠာသစ်။၂။၂၄၀။ (ဒိဠာ။၁။၈၄။
ဒိဠာ။၁။၁၄။ ဒိဠာ။၁။၂၂။ ဒိဠာ။၂။၃၆။ ဒိ-
ဠာ။၁။၂၉၄-တို့၌ “ဝိရိယရူပ” ဟု ရှိသည်။)

ဓိရဇာတိက (တိ) [ဓိရဇာတိ+ဣက] ပညာရှိ
သော သဘောရှိသော၊ သူ။ ဓိရဇာတိကမ္ပိ
အတ္တနော ရူပါဒိဟိ သမ္ပလောဘနဝသေန....
အနယဗျသနံ ပါပေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇။

ဓိရဇာတိယ (တိ) [ဓိရဇာတိ+ဣယ] ပညာရှိ
အမျိုး၌ ဖြစ်သော၊ ပညာရှိသဘောရှိသော၊
သူ။ ဓိရဇာတိယမ္ပိ အတ္တနော ရူပါဒိဟိ
ပလောဘနဝသေန....အနယဗျသနံ ပါပေတိ။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၀။

ဓိရဓမ္မ (ပု) [ဓိရ+ဓမ္မ] ပညာရှိတို့၏ - သဘော-
ဓမ္မတာ၊ ပညာရှိတို့ လိုက်နာပြုကျင့်အပ်သော
လမ်းစဉ်။ သ ဓိရဓမ္မာ (ပေတ။ ၁၅၈) တိ
ယာ ယထာဝုတ္တာ ဒါနာဒါနပ္ပဝတ္တိ၊ သော
ဓိရာနံ ဓိတိသမ္ပန္နာနံ နိတိနယကုသလာနံ
ဓမ္မော၊ တေဟိ ဂတမဂ္ဂေါတိ ဒိပေတိ။ ပေတ။
ဋ္ဌ။ ၁၂၂။ သဓိရဓမ္မာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၂) တိ ပဏ္ဍိ-
ယာလောပေန ယာပေတဗ္ဗံ၊ သေ ပဏ္ဍိတာနံ
ဓမ္မောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၇၇။

ဓိရဓိရ (တိ) [ဓိရ+ဓိရ] ပညာရှိသူကိုထက် ပညာ
ရှိသော၊ အလွန်ပညာရှိသော။ ထေရေဟိ
ဓိရဓိရေဟိ၊ အာဂမညူဟိ ဝိညဘိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁။

ဓိရပကတိ (ထိ) [ဓိရ+ပကတိ။ (ဓိရပက္ခတိ-
သံ)] ပညာရှိတို့၏သဘော၊ ပညာရှိသဘော။
သံဝရေ ဌိတာနံ ပရမာ ဓိရပကတိ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။ ၂၉၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆၇။

ဓိရပုတ္တ (ပု) [ဓိရ+ပုတ္တ။ (ဓိရပုတြ-သံ)]
ပညာရှိသော ဘုရားရှင်၏ သား။ န
ဓိရပုတ္တော။ န ဝိဇိတဝိဇယပုတ္တောတိ မံ
ဓာရေဟိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။

ဓိရပုရိသ (ပု) [ဓိရ+ပုရိသ] ပညာရှိယောက်ျား။
ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါဒိဟိ သဗ္ဗေဟိ(ပိ) ဓိရပုရိသေ-
ဟိ ဝဏ္ဏိကာထောမိတာ အယံ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။

ဓိရဘာဝါဝဟ (တိ) [ဓိရဘာဝ+အာဝဟ] ပညာ
ရှိ အဖြစ်သို့ ဆောင်တတ်သော (တရား)။
အနိစ္စတာပဋိသံယုတ္တံ ဓိရဘာဝါဝဟံ ဓမ္မံ
ကထေန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဓိရသမ္ပတ (တိ) [ဓိရ+သမ္ပတ] (က) ပညာရှိ
တို့သည် ကောင်းစွာသိအပ်သော၊ သူ၊ ပညာ
ရှိတို့သည် သမုတ်အပ်သော၊ သူ။ (ခ) ပညာ
ရှိသူဟု သမုတ်အပ်သော၊ သူ။ (က) ဓိရသ-
မ္ပတေ(အံ၊ ၁။ ၁၆၃။ အံ၊ ၂။ ၁၈၈) တိ ပဏ္ဍိ-
တေဟိ သမ္ပတေ သမ္ဘာဝိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။
(ခ) ဓိရသမ္ပတော (ဇာ၊ ၂။ ၂၅၈) တိ ပဏ္ဍိ-
တောတိ သမ္ပတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၉။

ဓိရာထေရီ (ထိ) [ဓိရာ+ထေရီ] ဓိရာအမည်ရှိ
သော ထေရီမ။ (ယင်းသည် ကပိလဝတ္ထု
နန်းမြို့တော်သူ ဖြစ်၏။ အလောင်းတော်
မြတ်၏ မောင်းမ မိသံများတွင် ကယောက်
အပါအဝင်ဖြစ်၏။ မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီ
နှင့်အဘူ ရဟန်းပြု၍ ရဟန္တာ ဖြစ်လေ
သည်။ သေချီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။) တဿာ ဝတ္ထု ဓိရာ-
ထေရီယာ ဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂။
(ထေရီ၊ ၃၇၇။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။ D. P. လည်း
ကြည့်။

ဓိရာနေကဂုဏောသ (တိ) [ဓိရ+အနေကဂုဏ+
ဩသ] ပညာရှိတို့၏ များစွာသော ဂုဏ်-
အယဉ်-အစု-ရှိသော(သုမေဓထေရ်)။ ဓိရာ-
နေကဂုဏောသေန၊ ထေရေန သုစိဝုတ္တိနာ။
ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၄၈၈။

ဓိရဒ္ဒေသ (ပု) [ဓိရ+ဥဒ္ဒေသ] ရွတ်ဆိုအပ်သော
ပညာရှိသော ဘုရားရှင်၏ ပါတိမောက်၊ ပညာ
ရှိသော ဘုရားရှင်၏ ပါတိမောက်ကို ရွတ်ဆို
ခြင်း။ ဓိရဒ္ဒေသံ။ ဝိဂတမောဟုဒ္ဒေသံ။
ပစ္စက္ခာမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။

ဓိရူပသေဝန (ထိ) [ဓိရ+ဥပသေဝနာ] (၁)
ပညာရှိကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း။ (တိ) (၂)

ပညာရှိကို မှီဝဲဆည်းကပ်သော၊ သူ။ (၁) ဝေံ ဓိရူပသေဝနာ (ဣတိဝုတ်။ ၂၄၁)တိ....ဝေံ ပဏ္ဍိတူပသေဝနာ ပကတိယာ အသိလဝ-
 တော သိလသမာဒါနာဒိဝသေန သိလဂန္ဓ-
 ဝါယနဿကာရဏံ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၀။ (တိ) (၂) ဓိရူပသေဝနာ (ဇာ၊ ၁။
 ၃၃၀)တိ ဓိရူပသေဝိ ပုဂ္ဂလော တဂရာဒိ-
 ဂန္ဓဇာတိပလိဝေဌနပတ္တံ ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊
 ၄၁၄။ ၄၃၀။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၆၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၀။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။)

ဓုတ (န) [ဓူ+တ။ ဓူ ဝိရူပနော၊ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၀၇။
 ဓူ+တ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၅။ (ဓူ+တ္ထ၊ တုတ္ထေ၊
 ကမ္မိတေ စ။ ထောမ။)] (၁) ကိလေသာတို့
 ကို- ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- စွန့်- ပယ်- ခြင်း။
 (တိ) (၂) ကိလေသာတို့ကို- ခါတွက်- ဖျက်
 ဆီး- စွန့်- ပယ်- တတ်သော (တရား)၊
 ဓုတင်။ (၃) ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- စွန့်- ပယ်-
 အပ်သော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာတို့
 ကို- ခါ- တွက်- ဖျက်ဆီး- စွန့်- ပယ်- ပြီး
 သော၊ သူ။ (၄) ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- စွန့်-
 ပယ်- အပ်သော (ကိလေသာ-စသည်)။ (၁)
 ဓုတဿ ပါသာဒိကဿ အပဗယဿ ဝိရိယာ-
 ရမ္ပဿ ဣဝါဒိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။)
 (တိ) (၂) ဓုတော (အံ၊ ၁။ ၂၃)တိ....ကိလေသ-
 ဓနနော ဝါ ဓမ္မော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၇၀။ ကိလေသေ ဓနာတိတိ ဓုတော။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။ ဓုတော (ပ၊ ၆) - ဥဒါန၊
 ၄။ ၂၂၉။ ဓုတဿ (ဆ၊ ၆) - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၉၊ ၇၇။
 မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၀။ (၃) ဓုတော (အံ၊ ၁။
 ၂၃) တိ ဓုတကိလေသော ဝါ ပုဂ္ဂလော။
 အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၀။ တေန တေန
 သမာဒါနေန ဓုတကိလေသတ္တာ ဓုတဿ
 ဘိက္ခုနော အင်္ဂါနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၉၊ ၇၇။ မဟာ-
 နိ၊ ၄။ ၁၇၀။ (- ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၉။) (၄) သမ္မာ-
 ဒိဋ္ဌိယာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဓုတာ စ ဓောတာ စ။
 မဟာနိ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၆။ အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

ဓုတကိလေသ (တိ) [ဓုတ+ကိလေသ။ (ဓုတ-
 က္လေဓ-သံ)] ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- ပယ်-
 စွန့်- အပ်ပြီးသော ကိလေသာ ရှိသော၊
 ကိလေသာတို့ကို - ခါတွက် - ဖျက်ဆီး -
 ပယ်- စွန့်- ပြီးသော၊ သူ။ သော....ဓုတကိ-
 လေသော ဓုတပရိဋ္ဌာဟော။ မဟာနိ၊ ၆။ ၀။
 ဓုတကိလေသာယော (ထေရီ၊ ၄၂၅)တိ အဂ္ဂ-
 မဂ္ဂေန သဗ္ဗသော သမုတ္တိတိတကိလေသာ။
 ထေရီ၊ ၄။ ၂၇။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၅၉၊ ၇၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၀။)

ဓုတဂုဏ (ပ) [ဓုတ+ဂုဏ] (၁) ကိလေသာ
 တို့ကို- ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- ပယ်- စွန့်-
 ကြောင်း ဂုဏ်ကျေးဇူး၊ ဓုတင်ဂုဏ်ကျေးဇူး။
 (တိ) (၂) ကိလေသာတို့ကို - ခါတွက် -
 ဖျက်ဆီး- ပယ်- စွန့်- ကြောင်း ဂုဏ်ကျေးဇူး
 ရှိသော၊ သူ။ ဓုတင်ဂုဏ်ကျေးဇူးရှိသော၊ သူ။
 (၁) ဓုတဂုဏေ (ဝိ၊ ၁။ ၁၇) တိ ကိလေသ-
 နိဗ္ဗုဒ္ဓနကေ ဂုဏေ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃။ ဓုတဂုဏော
 (ပ၊ ၆) - ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆။ ဓုတဂုဏာ (ပ၊ ၆) -
 ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။ ဓုတဂုဏေ (ဒု၊ ၆) - အံ၊ ၄။ ၁။
 ၃၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ ဓုတဂု-
 ဏေန (တ၊ ၆) - သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ ဓုတဂုဏေ
 (သ၊ ၆) - ထေရီ၊ ၃၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၄။ ဓုတ-
 ဂုဏေသု (သ၊ ၆) သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂။ (တိ) (၂)
 အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဓုတဂုဏတ္တာနုပ (တိ) [ဓုတဂုဏတ္တ+အနုပ]
 ဓုတင်ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ အဖြစ်အား လျော်
 သော။ အာရညိကတ္တန္တိ တဿ ဘိက္ခုနော
 ဓုတဂုဏတ္တာနုပတော ဂဏှာတိ။ မ၊ ၄။ ၁။
 ၂၅၁။

ဓုတဂုဏယုတ္တ (တိ) [ဓုတဂုဏ+ယုတ္တ။ (ဓုတဂု-
 ဏယုတ္တ-သံ)] ဓုတင်ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် ယှဉ်
 သော၊ သူ။ ကိလေသာတို့ကို- ခါတွက်-
 ဖျက်ဆီး- ပယ်- စွန့်- ကြောင်း ဂုဏ်ကျေး

ဇူးနှင့် ယှဉ်သော၊ သူ။ ဣတိပိ ဓုတဂုဏ-
ယုတ္တော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄၉။

ဓုတဂုဏဝရသမာဒိဏ္ဏ (တိ) [ဓုတဂုဏဝရ+
သမာဒိဏ္ဏ] ဆောက်တည်အပ်ပြီးသော မြတ်
သော ဓုတင်္ဂုဏ်ကျေးဇူးရှိသော၊ သူ။ ဓုတ-
ဂုဏဝရသမာဒိဏ္ဏော ဇိနသာသနဝရေ ဣဿ-
ရော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၁။

ဓုတဂုဏဝရသမာဒိယန (န) [ဓုတဂုဏဝရ+
သမာဒိယန] (က) မြတ်သော ဓုတင်္ဂုဏ်
ကျေးဇူးတို့ကို ဆောက်တည်ခြင်း။ (ခ)
ဓုတင်္ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို မြတ်၏ဟု (နှလုံး
သွင်း) ဆောက်တည်ခြင်း။ ကိ ဓုတဂုဏ-
ဝရသမာဒိယနေန။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၂။

ဓုတဂုဏဝါဒီ (တိ) [ဓုတဂုဏ+ဝါဒီ] ဓုတင်္ဂုဏ်
ကျေးဇူးကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဓုတ-
ဝါဒ (မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၃) ကြည့်။

ဓုတဂုဏသမာဒါန (န) [ဓုတဂုဏ+သမာဒါန]
ဓုတင်္ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ဆောက်တည်ခြင်း။
မောသံ ဓုတဂုဏသမာဒါနံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၇။

ဓုတဂုဏသမ္ပန္န (တိ) [ဓုတဂုဏ+သမ္ပန္န] ဓုတင်္ဂုဏ်
ကျေးဇူးနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝတသမ္ပ-
နောတိ ဓုတဂုဏသမ္ပန္နော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။

ဓုတဂုဏသမ္ဘာဝနာ (ထိ) [ဓုတဂုဏ+သမ္ဘာ-
ဝနာ] ဓုတင်္ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းခြင်း။
ဓုတင်္ဂ (အ) ပိစ္ဆ (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၃) ကြည့်။

ဓုတဂုဏာရဟ (တိ) [ဓုတဂုဏ+အရဟ] ဓုတင်္ဂုဏ်
ကျေးဇူးအား ထိုက်တန်သော၊ သူ။ ဒသ
ဣမေ မဟာရာဇ ပုဂ္ဂလာ ဓုတဂုဏာရဟာ။
မိလိန္ဒ။ ၃၃၃။

ဓုတဂုဏာဝိကရဏ (န) [ဓုတဂုဏ+အာဝိကရ-
ဏ] ဓုတင်္ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ထင်စွာပြခြင်း။
ဓုတဂုဏာဝိကရဏံ...လာဘသက္ကာရဿ သမု-
ဒယော နာမ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။

ဓုတင်္ဂ (န) [ဓုတ+အင်္ဂ] ဓုတင်၊ (က) ကိလေ-
သာတို့ကို- ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- စွန့်- ပယ်-
တတ်သော ရဟန်း၏- အကြောင်း- အင်္ဂါ
“သမာဒါန စေတနာ”။ (ခ) ကိလေသာ
တို့ကို- ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- စွန့်- ပယ်-
တတ်သော ဉာဏ်ဟူသော အကြောင်း-
အင်္ဂါ-ရှိသော “သမာဒါနစေတနာ”။ (ဂ)
ကိလေသာတို့ကို- ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- စွန့်-
ပယ်-တတ်သော အကျင့်၏- အကြောင်း-
အင်္ဂါ “သမာဒါနစေတနာ”။ (က) တေန
တေနသမာဒါနေန ဓုတကိလေသတ္တာ ဓုတဿ
ဘိက္ခုနော အင်္ဂါနိ။ (ခ) ကိလေသဓုနတော
ဝါဓုတန္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဉာဏ်အင်္ဂါ စေတသန္တိ
ဓုတင်္ဂါနိ။ (ဂ) အထဝါ ဓုတနိ စ တာနိ
ပဋိပက္ခနိဗ္ဗုနတော အင်္ဂါနိ စ ပဋိပတ္တိယာ-
တိပိ ဓုတင်္ဂါနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၉။ မဟာနိ၊ ၄။
၁၇၀။ (က)(ခ)(ဂ) ဓုတင်္ဂေန ဝါ ဉာတော
ယသဿိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။

ဓုတင်္ဂ* (ပ၊ ၆) - ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ ဝဇီရ။
၂၃၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၇။ ဓုတင်္ဂါ (ပ၊ ၁) - ဥဒါန၊
၄။ ၁၈၁။ ဓုတင်္ဂါနိ (ပ၊ ၁) - မဟာနိ၊ ၅။ ၁။
၃၇၉။ မ၊ ၄။ ၄။ ၆၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၂၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။ ၂၇၃။ မူလဒီ၊ ၂။ ၂၂၅။
ဓုတင်္ဂ* (ဒ၊ ၆) - ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၂၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။ ဓမ္မ၊ ၄။
၂။ ၂၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၄။
ဓုတင်္ဂါနိ (ဒ၊ ၁) - မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၇၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅။ အ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ ၃၂၃။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၅။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၈၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆။
၃၁၉။ ဓုတင်္ဂေန (တ၊ ၆) - အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၆။
ဓုတင်္ဂဟိ (တ၊ ၁) - ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ၄။ ၃။
၁၇၈။

ယင်း ဓုတင်္ဂသည် - (၁) ပံသုကူလိကဓု-
တင်္ဂ=ပံသုကူဓုတင်္ဂ၊ (၂) တေစိဝရိကဓုတင်္ဂ=

တိစိဝရိကဓုတင်၊ (၃) ပိဏ္ဏပါတိကဓုတင်= ပိဏ္ဏပါတိဓုတင်၊ (၄) သပဒါနစာရိကဓုတင်= သပဒါနစာရိကဓုတင်၊ (၅) ကောသနိကဓုတင်= ကောသနိကဓုတင်၊ (၆) ပတ္တပိဏ္ဏိကဓုတင်= ပတ္တပိဏ္ဏိကဓုတင်၊ (၇) ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကဓုတင်= ခလုပစ္ဆာဘတ်ဓုတင်၊ (၈) အာရညိကဓုတင်= အာရညကဓုတင်၊ (၉) ရုက္ခမူလိကဓုတင်= ရုက္ခမူလဓုတင်၊ (၁၀) အဗ္ဗောကာသိကဓုတင်၊ (၁၁) သောသာနိကဓုတင်= သုသာန်ဓုတင်၊ (၁၂) ယထာသန္တတိကဓုတင်= ယထာသန္တတိဓုတင်၊ (၁၃) နေသဇ္ဇိကဓုတင်= နိသင်ဓုတင်အားဖြင့် ၁၃-ပါးရှိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၃-၄။) ယင်း ဓုတင်တို့ကို ဆောက်တည်လိုသောရဟန်းသည် သက်တော် ထင်ရှား ဘုရားရှင်အထံတော်၌ ဆောက်တည်ရ၏။ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခဲ့လျှင် မဟာသာဝကထံ၊ မဟာသာဝက မရှိခဲ့လျှင် ရဟန္တာထံ၊ ရဟန္တာ မရှိခဲ့လျှင် အနာဂါမ်ထံ၊ အနာဂါမ်မရှိခဲ့လျှင် သကဒါဂါမ်ထံ၊ သကဒါဂါမ်မရှိခဲ့လျှင် သောတာပန်ထံ၊ သောတာပန် မရှိခဲ့လျှင် ပိဋက ၃-ပုံဆောင် ရဟန်းထံ၊ ပိဋက ၃-ပုံဆောင် ရဟန်းမရှိခဲ့လျှင် ပိဋက ၂-ပုံဆောင် ရဟန်းထံ၊ ပိဋက ၂-ပုံဆောင် ရဟန်း မရှိခဲ့လျှင် ပိဋက ၁-ပုံဆောင် ရဟန်းထံ၊ ပိဋက ၁-ပုံဆောင် ရဟန်းမရှိခဲ့လျှင် နိကာယ် ၁-ပါး ပါးဆောင်နိုင်သောရဟန်းထံ၊ နိကာယ်ဆောင် ရဟန်းမရှိခဲ့လျှင် အဋ္ဌကထာများ၌ လိမ္မာတတ်မြောက်သော ရဟန်းထံ၊ အဋ္ဌကထာ၌ လိမ္မာတတ်မြောက်သောရဟန်း မရှိခဲ့လျှင် ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းထံ၊ ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း မရှိခဲ့လျှင် စေတီရင်ပြင်ကို တံမြက်လှည်းပြီး ဆောင်ကြောင့် ထိုင်လျက် သက်တော်ထင်ရှားဘုရားရှင်ထံ၌ ရွတ်ဆိုသကဲ့သို့ ရွတ်ဆိုဆောက်တည်ရသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၉။)

ဓုတင်ဆောက်တည်ထိုက်သူ-၁၀ဦး-(၁) ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' ရှိသူ၊ (၂) မကောင်းမှုမှ ရှက်ကြောက်တတ်သူ၊ (၃) တည်ကြည်မှု သမာဓိရှိသူ၊ (၄) အံ့ဖွယ်သရဲကို မပြုတတ်သူ၊ (၅) အကျိုးစီးပွားနှင့်စပ်သဖြင့် နေလေ့ရှိသူ၊ (၆) လောဘမရှိသူ၊ (၇) သိက္ခာ ၃-ပါးကို အလိုရှိသူ၊ (၈) မြဲမြံစွာ ဆောက်တည်တတ်သူ၊ (၉) ကဲ့ရဲ့လေ့မရှိသူ၊ (၁၀) မေတ္တာ ပွားနေလေ့ရှိသူ ဟူသော ဤပုဂ္ဂိုလ် ၁၀-ဦးတို့သည်သာ ဆောက်တည်ထိုက်၏။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၃။

(၁) ပံသုကူလိက(ပံသုကူ)ဓုတင်ဆောက်တည်ပုံ- ဂဟပတိဒါနစိဝရံပဋိက္ခံပါမိ=ဒကာဒကာမတို့လှူသော သက်န်းကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ ပံသုကူလိကကံ* သမာဒိယာမိ=ပံသုကူသက်န်းကို ဝတ်ရုံသုံးဆောင်သော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ 'သမာဒါန စေတနာ'ကို ဆောက်တည်ပါ၏ ဟု (စကား ၂-ခွန်းတို့တွင် ကြိုက်ရာကို) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်နိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၉-၆၀။)

ပံသုကူသက်န်း ၂၃-မျိုး- (၁) သောသာနိက=သုသာန်၌ ရအပ်သော - အဝတ် - အထည်-ပုဆိုး၊ (၂) ပါပဏိက=အိမ်ဈေးတံခါး၌ ရအပ်သော - အဝတ်- အထည် - ပုဆိုး၊ (၃) ရထိယစောဠ = ရထားလမ်း၊ လှည်းလမ်း၊ ကားလမ်းမ၌-စွန့်ပစ်အပ်သော - အဝတ် - အထည်-ပုဆိုး၊ (၄) သင်္ကာရစောဠ = အမှိုက်ပုံ၌ စွန့်ပစ်အပ်သော - အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး၊ (၅) သောတ္ထိယ= ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေးကို သုတ်၍ စွန့်ပစ်အပ်သော-အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး၊ (၆) နာနစောဠ=ရေချိုးပြီးသော် စွန့်ပစ်အပ်သော - အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး၊ (၇) တိတ္ထစောဠ= ရေချိုးဆိပ်၌ စွန့်ပစ်အပ်သော - အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး၊ (၈) ဂတပစ္စာဂတ=သုသာန်သို့ အသွားအပြန်ဝတ်၍ စွန့်ပစ်အပ်သော -

အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး၊ (၉) အင်္ဂါဒဗုဒ္ဓ=မီး
 လောင်ရာရှိသဖြင့်စွန့်ပစ်အပ်သော-အဝတ်-
 အထည်-ပုဆိုး၊ (၁၀) ဂေါ ခါယိတ=နွားဝါး
 ရှိသဖြင့် စွန့်ပစ်အပ်သော-အဝတ်-အထည်
 -ပုဆိုး၊ (၁၁) ဥပစိကာ ခါယိတ=ခြက်ကိုရာ
 ရှိသဖြင့် စွန့်ပစ်အပ်သော-အဝတ်-အထည်-
 ပုဆိုး၊ (၁၂) ဥန္တုရခါယိတ=ကြက်ကိုရာ
 ရှိသဖြင့် စွန့်ပစ် အပ်သော -အဝတ်- အထည်
 -ပုဆိုး၊ (၁၃) အန္တစ္ဆိန္ဒ=အနား ပြတ်သော
 -အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး၊ (၁၄)ဒဿစ္ဆိန္ဒ=
 အဆာပြတ်သော-အဝတ်- အထည်-ပုဆိုး၊
 (၁၅) ဓဇာဟဋ္ဌ=တံခွန်(အလံ)ငိုက်ဆောင်
 စစ်သည်ဘောင်မှ ဆောင်ယူအပ်သော -
 အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး၊ (၁၆) ထူပစိဝရ=
 တောင်ပိုကို ပတ်၍ပူဇော်အပ်သော-အဝတ်
 -အထည်-ပုဆိုး၊(၁၇) သဗ္ဗဇာစိဝရ=ရဟန်း
 စွန့်ပစ်အပ်သော သင်္ကန်း၊ (၁၈)အဘိသေ-
 ကိက=မင်းများ ရှင်ဘုရင်များ အဘိသိက်
 ခံရာ အရပ်၌ စွန့်ပစ်အပ်သော- အဝတ် -
 အထည်-ပုဆိုး၊ (၁၉) ဣဒ္ဓိမယ=ဟေ ဘိက္ခု
 ရဟန်းတို့၏ တန်ခိုးကြောင့် ဖြစ်၍နေသော
 သင်္ကန်း၊ (၂၀) ပန္နိက=လမ်းခရီး၌ ကျနေ
 သော - အဝတ် - အထည် - ပုဆိုး၊ (၂၁)
 ဝါတာဟဋ္ဌ=လေသည် တိုက်ခတ်ယူဆောင်
 အပ်သော -အဝတ်- အထည်-ပုဆိုး၊ (၂၂)
 ဒေဝဒတ္တိယ=နတ်တို့ ပေးလှူအပ်သော -
 အဝတ်- အထည်-ပုဆိုး၊ (၂၃) သမုဒ္ဓိယ
 =သမုဒ္ဓရာ လှိုင်းတံပိုးတို့-ကမ်းထက်-ကုန်း
 -သို့ ပစ်တင်အပ်သော-အဝတ်-အထည်-
 ပုဆိုး ဟူ၍ ပံသုကုသင်္ကန်း ၂၃-မျိုးရှိသည်။
 ပံသုကု ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် ယင်းတို့
 တွင် တမျိုးမျိုးသော သင်္ကန်းကိုကောက်ယူ၍
 ဆွေးမြည်ရာ အရပ်တို့ကိုပယ်ကာ ဖွပ်လျှော်
 ချုပ်ဆိုးပြီးလျှင် ဒကာ၊ ဒကာမလှူအပ်သော
 (လက်ရှိ) သင်္ကန်းဟောင်းကို ပယ်၍ ဝတ်ရုံ

သုံးဆောင်ရသည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၆၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။)။

သံဃာကို ရည်ညွှန်း၍ လှူအပ်သော
 သင်္ကန်းကို ပံသုကုတင်ဆောင်ရဟန်းသည်
 အလှူခံခွင့် မရှိ၊ အပ်ချည်လှူမှု ခံယူခွင့် ရှိ
 သည်။ပံသုကုတင်ဆောင်သံဃာအား ရေစစ်
 (ဓမ္မကရိဏ်) ကို ပိတ်ရန်အလို့ငှါ ပေးလှူခဲ့
 သော် အလှူခံယူနိုင်သည်(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁-၂)။

ဓုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုး- (၁)
 သုဿာန်၌ ပစ်ချအပ်သော သင်္ကန်းကိုသာ
 ကောက်ယူသော ရဟန်းသည် အမြတ်စား
 (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းမည်၏။ (၂)
 ပဗ္ဗေဒိတာ ဂဏိဿန္တိ=ရဟန်းတို့ ကောက်ယူ
 ကြလိမ့်မည်ဟု (ပံသုကု) ပစ်ချအပ်သော
 သင်္ကန်းကို ကောက်ယူသော ရဟန်းသည်
 အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း
 မည်၏။ (၃) ခြေရင်း၌ ချထား၍ လှူအပ်
 သော သင်္ကန်းကို ကောက်ယူသော ရဟန်း
 သည် အညံ့စား (=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင်
 ရဟန်းမည်၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုးလုံး မိမိသုံး
 ဆောင်လိုသော ဆန္ဒကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ဒကာ-
 ဒကာမတို့၏ ဆန္ဒကို ငဲ့သောကြောင့်ဖြစ်စေ
 ဒကာ ဒကာမတို့ လှူအပ်သော ပုဆိုးကို သုံး
 ဆောင်သောခဏ၌ပံသုကုဓုတင် ပျက်၏။

ပံသုကုဓုတင်ဆောင်ရကျိုး-(၁)ပံသုကု-
 လစီဝရံ နိဿာယ-ပဗ္ဗေဒာ ဟူသောဘုရားရှင်၏
 အမိန့်အတိုင်း ရဟန်းဖြစ်စက ဝန်ခံခဲ့သော
 ဓုတိယ နိဿယအား လျော်သော အကျင့်
 ပဋိပတ်ရှိခြင်း၊(၂) အရိယဝံသ ၄-မျိုးတို့တွင်
 ပဌမအရိယဝံသ၌ တည်ခြင်း၊ (၃) သင်္ကန်း၌
 စောင့်ရှောက်မှု မရှိခြင်း၊ (၄) သင်္ကန်းနှင့်စပ်
 ၍သူတပါးကို အားမကီးခြင်း၊ (၅) သူခိုးသူ
 ဝှက်ဘေးမှ ကင်းဝေးခြင်း၊ (၆)သုံးဆောင်ရာ
 ၌တပ်မက်မှု တဏှာမရှိခြင်း၊ (၇) ရဟန်းတို့
 အားလျှောက်ပတ်သော ပရိက္ခရာရှိခြင်း၊(၈)

တန်ဖိုးနည်း၍ ရလွယ်သည်၊ အပြင်ကင်းပေသည်ဟု ဘုရားရှင်ချီးမွမ်းအပ်သော ပစ္စည်းရှိသူဖြစ်ခြင်း၊ (၉) ကြည်ညိုဘွယ်ကို ဆောင်နိုင်ခြင်း၊ (၁၀) အလိုနည်းခြင်းစသောအကျိုးများပြီးခြင်း၊ (၁၁) သမ္မာပဒိုပတ် အကျင့်မြတ်ကို တိုးပွားစေခြင်း၊ (၁၂) နောင်လာ နောက်သား ရဟန်းများကို အတုလိုက်၍ ကျင့်စေနိုင်ခြင်း ဟူသော ယင်း အကျိုး ၁၂-ပါးတို့ကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၁)။

(၂) တေစိဝရိက (တိစိဝရိက) ဓုတင်ဆောက်တည်ပုံ—စတုတ္ထကဓိဝရံ ပဋိက္ခိပါမိ= ဝတ်ရုံလောက်သော ၄-ထည်မြောက် သင်္ကန်းကို ပယ်ရွှန်ပါ၏။ တေစိဝရိကကံ သမာဒိယာမိ= ၃-ထည်သော သင်္ကန်းကို ဆောင်လေ့ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ ‘သမာဒါန စေတနာ’ ကို ဆောက်တည်ပါ၏ဟု (စကား ၂ ခွန်းတို့တွင် ကြိုက်ရာ) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်ရ၏။ တေ စိ ဝ ရိ ကဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် သင်္ကန်းလျာပူဆိုး ရသည်ဖြစ်၍ ချုပ်ဆိုးမှုမပြုနိုင်အောင် မနာမကျန်းခြင်း၊ စီရင်မည့်သူမရှိခြင်း၊ အပ်စသော အဆောက်အဦ မပြည့်စုံခြင်း ဟူသော အကြောင်းရှိခဲ့သော် သို့မှီးသိမ်းထားနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အပြစ်တစုံတရာ မရှိ၊ ဆိုးပြီးဖြစ်လျှင် သို့မှီးသိမ်းထားခွင့် မရှိ၊ ဓုတင်စောရ=ဓုတင်သူခိုးဖြစ်မည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၂)။ (ဝိမတိ၊ ၉။ ၁။ ၃၁၃) ။ ဦးကား ချုပ်ဆိုးပြီး၍ မာတ်ရုံနိုင်ခဲ့သော် ပရိက္ခရာ စောဠအဖြစ် အဓိဋ္ဌာန်တင်ကာ ၁၀-ရက်အထိ ထားနိုင်၏ဟု ဆိုသည်။

ဓုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုး — ဤ၌လည်း (၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ကန်းဆိုးခိုက် ဝတ်ရုံရန် သင်္ကန်းပုံ မထားရာ၊ သင်္ကန်း ဆိုးခဲ့သော် သင်းပိုင် ကိုယ်ဝတ်တို့တွင် တထည်ထည်ကို ရှေးဦးစွာ ဆိုး၍ ကျန်တထည်ကို ငတ်ရသည်။

၂-ထပ် သင်္ကန်းကြီးကိုမူ မဝတ်ကောင်း၊ ဤကား ရွာနီးကျောင်း၌သာ ကျင့်ရမည့် ဝတ်ဖြစ်၏။ တောကျောင်းဖြစ်မှု သင်းပိုင်၊ ကိုယ်ဝတ် ၂-ထည်လုံး ဖွပ်လျှော်ပြီး ဆိုးနိုင်သည်။ သို့သော် တစုံတယောက်တွေ့မြင်ခဲ့သော် အလွယ်တကူ ဆွဲယူ၍ ဝတ်နိုင်အောင် သင်္ကန်း၏အနီး၌နေရသည်။ (၂) အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ကန်းဆိုးခိုက်၌ သုံးဆောင်သောသီးသန့်သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံလျက် သင်္ကန်းဆိုးရသည်။ (၃) အညွှစား (=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သဘာဝ ရဟန်းတို့၏ သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံလျက် ဆိုးနိုင်သည်။ ကျောင်း၌ရှိသော အိပ်ရာလွှမ်းကို မူလည်း ဝတ်ရုံလျက် ဆိုးနိုင်သည်။ သို့သော် သွားလေရာရာ ဆောင်ယူခွင့် မရှိ။ သဘာဝရဟန်းတို့၏ သင်္ကန်းကို ကြိုးကြား ကြိုးကြား ခေတ္တငါးရမ်း၍ လည်း ဝတ်ရုံသုံးဆောင်နိုင်သည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုးလုံး ၄-ထည်မြောက် ဆိုလျှင် (အလျား ၃-တောင်၊ အနံ ၁-ထွာရှိ သော) အံသကိုဋ် တထည်သာ အပ်၏။ ၄-ထည်မြောက် သင်္ကန်းကို သာယာသောခဏ၌ တေစိဝရိကဓုတင် ပျက်၏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၂)။

တေစိဝရိက ဓုတင်ဆောင်ရကျိုး—(၁) ကိုယ်ကိုစောင့်ရှောက်နိုင်ရုံ သင်္ကန်းဖြင့်ရောင့်ရဲခြင်း၊ (၂) သို့ဖြစ်၍ ငှက်နှယ်အလား သွားလိုရာရာ အလွယ်တကူ ဆောင်ယူသွားလာနိုင်ခြင်း၊ (၃) ကိစ္စနည်းခြင်း၊ (၄) ဝတ္ထုသန္နိခံ မရှိခြင်း၊ (၅) ခေါင်းပါးသော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်း၊ (၆) အပ္ပိစ္ဆတာ စသော အကျိုးများပြီးခြင်း။ ယင်းအကျိုးများကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၃)။

(၃) ပိဏ္ဍုပါတိက (ပိဏ္ဍုပါတ်) ဓုတင်ဆောက်တည်ပုံ—အတိရေကလာဘ် ပဋိက္ခိပါမိ=ပိဏ္ဍုယာလောပ ဘောဇဉ်ထက် အပို

အလွန်ဖြစ်သော (သံသယတတ်စသော အတိ-
ရေက) လာဘ်ကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ ပိဏ္ဏပါတိ-
ကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ=ဆွမ်းတို့၏ သပိတ်၌
ကျခြင်း ဆွမ်းအလိုငှါ လှည့်လည်ခြင်း ကျင့်
ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်း အင်္ဂါ
'သမာဒါနစေတနာ' ကို ဆောက်တည်ပါ၏
ဟု (စကား ၂-ခွန်းတို့တွင် ကြိုက်ရာ) ရွတ်
ဆို၍ ဆောက်တည်ရသည်။

ပိဏ္ဏပါတိစုတင်ဆောင် ရှောင်ကြဉ်ရမည့်
ဆွမ်း၁၄မျိုး— (၁) သံသိကဘတ်=သံသာ
အားလှူသောဆွမ်း၊ (၂) ဥဒ္ဓေသဘတ်=
သံသာမှ ညွှန်းစေ၍ လှူသောဆွမ်း၊ (၃)
နိမန္တနဘတ်=ပင့်ဖိတ်၍လှူသောဆွမ်း၊ (၄)
သလကဘတ်=စာရေးတံမဲချ၍ လှူသော
ဆွမ်း၊ (၅) ပက္ခိကဘတ်=(လဆန်း၊ လဆုတ်)
၁-ပက္ခ ၁-ခါ လှူဒါန်းသော ဆွမ်း၊ (၆)
ဥပေါသထိက=ဥပုသ်နေ့လှူသောဆွမ်း၊ (၇)
ပါဠိပဒိက=ဥပုသ်အထွက် တရက်နေ့၌ လှူ
သောဆွမ်း၊ (၈) အာဂန္တုကဘတ်=ညွှ
သည်ရဟန်းတို့ကို ရည်မှန်း၍ လှူဒါန်းသော
ဆွမ်း၊ (၉) ဂဓိကဘတ်=ရိုးသွားမည့် ရဟန်း
တို့ကို ရည်မှန်း၍ လှူဒါန်းသောဆွမ်း၊ (၁၀)
ဂိလာနဘတ်=နာမကျန်းသော ရဟန်းတို့ကို
ရည်မှန်း၍ လှူဒါန်းသော ဆွမ်း၊ (၁၁)
ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ် = နာမကျန်းသော
ရဟန်းတို့ကို ပြုစုလုပ်ကျွေးသော ရဟန်းတို့
ကိုရည်မှန်း၍ လှူဒါန်းသော ဆွမ်း၊ (၁၂)
ဝိဟာရဘတ် = ကျောင်းကို ရည်မှန်း၍
လှူဒါန်းသော ဆွမ်း၊ (၁၃) စုရဘတ်
=အဦးအစအိမ်၌ တည်ထား၍ လှူသော
ဆွမ်း၊ (၁၄) ဝါရကဘတ်=အလှည့်ကျ လှူ
သောဆွမ်း။ ယင်း ဆွမ်းတို့ကို ပိဏ္ဏပါတိ
စုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် သာယာခွင့်၊
ခံယူခွင့် မရှိ။ သံသဘတ္တံ ဂဏှထ=သံသယ
ဘတ်ကို အလှူခံပါဟု မလျှောက်ထားပဲ
အမှောက် ဂေဟေ သံသော ဘိက္ခု ဂဏှာတု၊

တုမေပိ ဘိက္ခု ဂဏှထ = တပည့်တော်တို့
အိမ်၌ သံသာတော်များ ဆွမ်းအလှူခံပါစေ၊
အရှင်ဘုရားတို့လဲ ဆွမ်းအလှူခံလာပါကုန်ဟု
လျှောက်ထား၍ ပေးလှူခဲ့လျှင် သာယာခွင့်
ရှိ၏၊ သာယာနိုင်သည်။ သံသာမှ ရအပ်သော
ဆွမ်းစသော အာမိသ မပါသော အခြားစာ
ရေးတံကျောင်း၌ ချက်အပ်သော ဆွမ်းဟင်း
တို့ကိုလည်း သာယာနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၃)။
ကျောင်း၌ရှိသော သစ်သီးကြီး-ငယ်ကို ပိဏ္ဏ-
ပါတိစုတင်ဆောင် ရဟန်းတို့ သုံးဆောင်
နိုင်သည် (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၅)။

စုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုး— ဤ၌လည်း
(၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) စုတင်ဆောင်
ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရွှေက ဖြစ်စေ၊ နောက်ကဖြစ်စေ
ဆောင်ယူ၍ လှူအပ်သော ဆွမ်းကို၎င်း၊
ဆွမ်းခံအပြန် ဆွမ်းစားစေပုံသို့ ယူဆောင်၍
လှူအပ်သော ဆွမ်းကို၎င်း ခံယူနိုင်၏။ ရောက်
ဆဲ အိမ်တံခါး၌ရပ်၍ သပိတ်ကိုယူလျှင်လည်း
ပေးနိုင်သည်။ ယနေ့ ဖိတ်မန်ထားအပ်သော
ဆွမ်း လာလိမ့်မည်ဟု စောင့်မြော်၍ကား မခံ
ယူရ။ (၂) အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ) စုတင်
ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်သည် စောင့်မြော်နေ၍လည်း
ဆွမ်းခံယူအပ်၏။ နက်ဖြန်အတွက် ဖိတ်မန်အပ်
သောဆွမ်းကိုမူကား လက်မခံရ။ (၃) အညံ့
စား(=မုဒ္ဒက) စုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်နက်
ဖြန်အတွက် ဖိတ်မန်အပ်သော ဆွမ်းကို၎င်း၊
သန်ဘက်အတွက် ဖိတ်မန်အပ်သော ဆွမ်း
ကို၎င်း လက်ခံနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မဇ္ဈိမ၊ မုဒ္ဒက
ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သူတပါးနှင့် မစပ်ပဲ နေနိုင်
ခြင်း ချမ်းသာမျိုးကို မရနိုင်ကြကုန်၊ ဥက္ကဋ္ဌ
ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ ရနိုင်၏။ ရှင်းဦးအံ့— တခု
သော ရွာဝယ် အရိယဝံသသုတ်နှင့် စပ်သော
တရားဟောပွဲရှိသည်ဖြစ်၍ တရားနာသွားရန်
ဥက္ကဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်က မဇ္ဈိမ၊ မုဒ္ဒက ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို
ဖိတ်ခေါ်ခဲ့လျှင် ယနေ့ (နက်ဖြန်) ဒါယကာ
တဦးက ဖိတ်မန်ထားသဖြင့် မလိုက်နိုင်ပါ

ဟု ငြင်းပယ်ရတော့မည်။ သို့ဖြစ်၍ ဓမ္မအရ သာသနာကို ခံစားခွင့် မရရှာကြတော့ချေ။ ကိုယ် အား ကိုယ်ကိုး၍ လွတ်လပ်စွာနေသော ဥက္ကဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ နံနက်စောစော ဆွမ်းခံလှည့် လည်ပြီးလျှင် တရားပွဲသွားကာ ဓမ္မအရသာကို ခံစားနိုင်သည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုးလုံး သံဃာ့ ဘတ်စသည်ကို သာယာသောခန္ဓာ၌ ရတင် ပျက်၏။

ပိဏ္ဍပါတ်ရတင် ဆောင်ရကျိုး - (၁) ပိဏ္ဍပါတ် လောပဘောဇနံ နိဿယ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဟူသော ဘုရားစကားတော်အတိုင်း ရဟန်း ဖြစ်စက ဝန်ခံခဲ့သော ပဌမနိဿယနှင့်လျော် သော အကျင့်ပဋိပတ်ရှိခြင်း၊ (၂) ဒုတိယ အနိယသံသ၌တည်ခြင်း၊ (၃) ကိုယ်အား ကိုယ် ကိုးလျက် အသက်မွေးမှုခြင်း၊ (၄) တန်ဖိုး နည်း၍ ရလွယ်သည်၊ အပြစ်ကင်းပေသည် ဟု ဘုရားရှင် ချီးမွမ်းအပ်သော ပစ္စည်းရှိသူ ဖြစ်ခြင်း၊ (၅) ဆွမ်းခံရန် ပျင်းရိမှုကို နှိပ်ကွပ် နိုင်ခြင်း၊ (၆) စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်း၊ (၇) သေခံယ-အကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့် ခြင်း၊ (၈) (ခံယူရာ၌ အတိုင်းအရှည်သိခြင်း၊ လူတို့နှင့် ရောနှော၍ မနေခြင်းကြောင့်) သူ တပါးကို မွေးမြူလေ့မရှိခြင်း၊ (၉) သူတပါး (ဆွမ်းလှူသူ) တို့အား ချီးမြှောက်မှုပြုရခြင်း၊ (၁၀) မာန်မာနကို ပယ်နိုင်ခြင်း၊ (၁၁) (ရောနှောသော ဆွမ်းဖြင့်မျှတခြင်းကြောင့်) ရသတဏှာကို တားမြစ်နိုင်ခြင်း၊ (၁၂) ဂဏ- ဘောဇန၊ ပရမ္ပရဘောဇန၊ စာရိတ္တ သိက္ခာပုဒ် တို့ဖြင့် အာပတ်မသင့်နိုင်ခြင်း၊ (၁၃) အပ္ပိစ္ဆ- တာ-စသောဂုဏ်တို့အားလျော်သော အသက် မွေးမှုရှိခြင်း၊ (၁၄) သမ္မာပဋိပတ် အကျင့် မြတ်ကို တိုးပွားစေခြင်း၊ (၁၅) နောက်နောင် ရဟန်းများကို (ဒိဋ္ဌာနဂတိ ဖြစ်စေခြင်းငှါ) ချီးမြှင့်ရခြင်း ဟူသော ယင်းအကျိုးများကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၃-၄)။

(၄) သပဒါနဝါရိကရတင်ဆောက်တည်ပုံ- လောလုပ္ပစာရံ ပဋိကိပါမိ=လောလုပ္ပတဏှာ ဖြင့် အိမ်စဉ်ကျော်လွှား ဆွမ်းခံသွားခြင်းကို ပယ်နှုတ်ပါ၏။ သပဒါနဝါရိကံ သမာဒိယာ- မိ=အိမ်စဉ်မပျက် ဆွမ်းခံလေ့ရှိသော ရဟန်း ၏ အကြောင်း အင်္ဂါ 'သမာဒါနံ တေနာ' ကို ဆောက်တည်ပါ၏ဟု (စကား ၂-ခွန်း အနက် ကြိုက်ရာ) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်ရ သည်။ ဆောက်တည်နိုင်သည်။ ယင်း ရတင် ဆောင် ရဟန်းသည် ဆွမ်းခံသွားသောအခါ ရွာတံခါး၌ ဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား စသော ဘေးရန်များ ရှိ မရှိကို မှတ်သားရသည်။ ရွာ၌ ဖြစ်စေ၊ လမ်း၌ ဖြစ်စေ ဘေးရန်ရှိပါမူ တ ခြားရွာ၊ တခြားလမ်းသို့ ရှောင်လွှဲ သွား ကောင်း၏။ သွားနိုင်သည်။ ဆွမ်းမရသော အိမ်တံခါး၊ လမ်း၊ ရွာတို့ကို ရွာမဟုတ်ဟု အမှတ်သညာပြု၍ သွားရသည်။ အနည်းငယ် သာ ရသော အိမ်တံခါး၊ လမ်း၊ ရွာတို့ကိုမူ ရှောင်လွှဲ၍ မသွားကောင်းချေ။ မချမ်းသာ သောအရပ်ကို ပယ်၍ တခြားအရပ်သို့ သွား နိုင်ရန် နံနက်စောစောကပင် ဆွမ်းခံဝင်သင့် သည်။ ကျောင်း၌ အလှူပေးသူများက ဖြစ်စေ၊ လမ်းခရီးအကြား၌ တွေ့မြင်သူများ က ဖြစ်စေ၊ သပိတ်ကိုယူ၍လောင်းလှူခဲ့သော် ခံယူကောင်းသည်။ ဆွမ်းလုံးဝမရခြင်းကြောင့် ၎င်း အနည်းငယ်သာ ရခြင်းကြောင့်၎င်း ရွာ စဉ်ကို ဖျက်၍ ဆွမ်းခံထွက်မှုကို မပြုကောင်း ချေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၅)။ ဆွမ်းစားပင့်ဖိတ်လျှင် လိုက်ခွင့်မရှိ။ ဇုတ်အတင်း သပိတ်ကို ယူ၍ သပိတ်ပြည့် လောင်းလှူခဲ့ပါမူ ခံယူကောင်း ၏။ တော်မပျက်။ သို့ရာတွင် ယင်းရွာသို့ နောက်ထပ် ဆွမ်းခံပင်ရ။ ရွာတွင်းသို့ ဝင် စဉ် များစွာသော ခွက်တို့ဖြင့် ဆွမ်းလောင်း လှူမှု အနည်းငယ်မျှ မခံယူရ။ အိမ်စဉ်အတိုင်း သာ လှည့်လည်ရသည် (သုတ္တနိ၊ ၅။ ၂၁၄)။

စုတင်ဆောင်ရဟန်း ၃-မျိုး-၁-၂-၃-လည်း
 (၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) စုတင်ဆောင်
 ရဟန်းသည် မရောက်မီ ရွှေအိမ်မှ ကြို၍
 လောင်းလှူအပ်သော ဆွမ်းကို၎င်း၊ နောက်
 အိမ်မှလိုက်လာ၍ လှူအပ်သောဆွမ်းကို၎င်း၊
 ဆွမ်းစားစရပ်သို့ ဆောင်ယူ၍ လှူအပ်သော
 ဆွမ်းကို၎င်း မခံယူရပေ။ ရောက်ဆဲအိမ်တံခါး
 ၌ သပိတ်ကိုယူမှု ပေးနိုင်သည်။ ဤစုတင်ကို
 ဖြည့်ကျင့်ရာဝယ် အရှင်မဟာကဿပမဟာ-
 ထေရ်နှင့်တူသူ မရှိပါချေ။ အလတ်စား(=
 မဇ္ဈိမ)စုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် ဥက္ကဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်
 ပယ်မြစ်အပ်သော ဆွမ်းတို့ကိုခံယူနိုင်၏။ ထူး
 ခြားသည်မှာ ထိုနေ့အတွက် ဆွမ်းကို မြော်
 လင့်စောင့်ဆိုင်း၍ မနေခြင်းပင် ဖြစ်၏။
 အညံ့စား(=မုဒုက)စုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်
 ကား ထိုနေ့အတွက် ဆွမ်းကို မြော်လင့်
 စောင့်ဆိုင်း၍လည်း နေနိုင်၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်
 ၃-မျိုးလုံးပင် ဤ မည်သောရွာ၊ ဤ မည်
 သောလမ်း၊ ဤ မည်သောအိမ်၌ ဆွမ်း
 ကောင်း ဟင်းကောင်း များစွာ ရလိမ့်မည်
 ဟု မြော်လင့်ချက် 'လောလုပ္ပတဏှာ' ဖြင့်
 အစဉ်ကို ကျော်လွန်၍ သွားသော ခဏ၌ပင်
 သပဒါနစာရိကစုတင် ပျက်တော့၏။

သပဒါန စာရိကစုတင် ဆောင်ရကျိုး-
 (၁)ဒကာ၊ဒကာမတို့နှင့် ကျမ်းဝင် ချစ်ခင်ခြင်း
 အလျှင်းမရှိခြင်း၊(၂)လနှင့်ပမာတူခြင်း၊ (၃)
 ကုလမစ္ဆေရကိုပယ်နိုင်ခြင်း၊ (၄) ဒကာ၊ဒကာ
 မတို့အပေါ် မခွဲခြားပဲ အညီအမျှ သနားခြင်း၊
 (၅) ဒါယကာတို့သို့ ချဉ်းကပ်ရာ၌ အပြစ်တစုံ
 တရာမဖြစ်နိုင်ခြင်း၊(၆)ဖိတ်မန်သောအားဖြင့်
 ပင့်ခေါ်ခြင်းကို လက်မခံခြင်း၊(၇)ပို့လာသော
 ဆွမ်းပွဲဖြင့် အလိုမရှိသူဖြစ်ခြင်း၊ (၈) အပိစ္ဆ-
 တာ- စသော ဂုဏ်များအား လျော်သော

အသက်မွေးမှုရှိခြင်း ဟူသော ယင်းအကျိုး
 တို့ကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၅)။

(၅) ကောသနိက(ကောသနိက) စုတင်
 ဆောက်တည်ပုံ- နာနာသနဘောဇနံ ပဋိက္ခိ-
 ပါမိ=အထူးထူး အပြားပြား များစွာသော
 နေရာ(နေရာအမျိုးမျိုး)၌ စားခြင်းကို ပယ်
 စွန့်ပါ၏။ ကောသနိကကံသမာဗိယာမိ =တ
 ထိုင်တည်း၌သာ စားခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော
 ရဟန်း၏အကြောင်းအင်္ဂါ 'သမာဒါန စေတ
 နာ'ကို ဆောက်တည်ပါ၏ဟု (စကား ၂-ခွန်း
 အနက် ကြိုက်ရာ) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်ရ
 သည်။ ယင်း စုတင် ဆောက်တည်သော
 ရဟန်းသည် ဆွမ်းစား စပေ၌ ထိုင်သောအခါ
 ထေရ်ကြီးတို့၏ နေရာ၌ မထိုင်မူ၍ မိမိနှင့်
 သင့်လျော်သော နေရာကို မှတ်သား၍ ထိုင်ရ
 သည်။ ဆွမ်းစား၍ မဝသေး မပြီးသေးမီ
 ဆရာဥပဇ္ဈာယ် ကြွလာပါမူ နေရာမှထ၍
 ဝတ်ကြီး၊ ဝတ်ငယ် ပြုလုပ် ကောင်းသည်။
 တိပိဋက စူဠာဘယထေရ်ကမူ ဝတ်ကြီး၊ ဝတ်
 ငယ်ပြုပြီး ဆွမ်းကိုနောက်ထပ် ပြန်မစား
 ကောင်းတော့ပြီဟု ဆို၏။

စုတင်ဆောင် ရဟန်း ၃-မျိုး-(၁)အမြတ်
 စား(=ဥက္ကဋ္ဌ) စုတင်ဆောင် ရဟန်းသည်
 နည်းသည်ဖြစ်စေ၊ များသည်ဖြစ်စေ၊ မိမိလက်
 ချထားသော ဘောဇဉ်မှ တခြားဘောဇဉ်ကို
 ခံယူခွင့် မရှိပါ။ ဒကာဒကာမတို့က အာဟာ
 ရအလို့ငှါ မဟုတ်ပဲ ဆေးအလို့ငှါ ဆောင်လာ
 ပါမူ ခံယူကောင်းသည်။ (၂) အလတ်စား
 (=မဇ္ဈိမ)စုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် သပိတ်၌
 ဆွမ်းကုန်သေးသမျှ တခြားဘောဇဉ်များကို
 ခံယူကောင်း၏။ ယင်းကို ဘောဇနပရိယန္တိက
 ပုဂ္ဂိုလ်ဟုဆိုသည်။ (၃) အညံ့စား(=မုဒုက)
 စုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် သပိတ်၌ ဆွမ်း
 ကုန်သော်လည်း နေရာမှ မထသေးလျှင်
 အခြား ဘောဇဉ်ကို ခံယူ သုံးဆောင်နိုင်ခွင့်
 ရှိ၏။ ယင်းကို အာသနပရိယန္တိကပုဂ္ဂိုလ်ဟု

ဆိုသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၃-မျိုးလုံး နေရာအမျိုးမျိုး၌ စားသောခဏ၌ ကောသနိကဓုတင် ပျက်၏။

ကောသနိက ဓုတင်ဆောင်ရကျိုး— (၁) ကျန်းမာခြင်း၊ (၂) ဆင်းရဲပင်ပန်းမှု မရှိခြင်း၊ (၃) လျင်မြန်ပေါ့ပါးစွာ ထကြွလာနိုင်ခြင်း၊ (၄) ကာယခွန်အား ပြည့်ဝခြင်း၊ (၅) ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း၊ (၆) အတိရိစ္ဆာန်မပြုသောဘောဇဉ်ကို စားခြင်းကြောင့် သင့်ကောင်းသော အာပတ်မသင့်ခြင်း၊ (၇) အပ္ပိစ္ဆတာစသော ဂုဏ်တို့အား လျော်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်းဟူသော ယင်းအကျိုးများကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၆-၇)။

(၆) ပတ္တပိဏ္ဍိက (ပတ္တပိဏ္ဍိ) ဓုတင်ဆောက်တည်ပုံ— ဓုတိယကဘာဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ = ၂-ခုမြောက် စားခွက်ကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ ပတ္တပိဏ္ဍိကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ = သပိတ်တလုံးထည်း၌ရှိသရွေ့ကိုသာ စားလေ့ ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ 'သမာဒိန စေတနာ'ကို ဆောက်တည်ပါ၏ဟု (စကား ၂-ခွန်းအနက် ကြိုက်ရာ) ဆို၍ ဆောက်တည်ရသည်။ ယင်းဓုတင်ဆောင်သောရဟန်းသည် ယာဂုသောက်ရာအခါဝယ် ခွက်၌သည့်၍ အမဲ၊ ငါး စသော ဟင်းလျာများ ရခဲ့သော် ယင်းယာဂုထည်း၌ ငါးပိကောင် စသော ဟင်းလျာများ ထည့်ခဲ့လျှင် စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာဖွယ် ဖြစ်မည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဟင်းလျာကိုဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ်ယာဂုကိုဖြစ်စေ ရှေးဦးစွာ စားမှုသောက်မှုပြုသင့်၏။ စက်ဆုပ်ဖွယ်မဖြစ်သော ပျား၊ သကာ စသည်များကိုမူ ရောနှောထည့်သင့်၏။ တို့စရာ ဟင်းရွက်စိမ်းများကို လက်ဖြင့်ကိုင်၍ ခဲစားနိုင်သည်။ စားကောင်း၏။ အထူးသတိပြုရန် အချက်မှာ စားစရာ ထည့်၍ ၂-ခုမြောက် ခွက်သာမဟုတ် သစ်ရွက်မျှပင် မအပ်။

ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း ၃-မျိုး - ဤ၌လည်း (၁) အမြတ်စား (= ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် ကြံစုတ်ရာအခါမှ အခြားအခါ၌ အရိုး အမွှက်ကိုမျှ ၂-ခုမြောက်ခွက်၌ ထည့်၍ မစွန့်ကောင်း၊ ထမင်းခဲ၊ အခဲ၊ မုန့်များကိုလည်း ခွဲပဲ၍ မစားကောင်း။ (၂) အလတ်စား (= မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် လက်တဖက်ဖြင့် ခွဲပဲ၍ စားကောင်း၏။ ယင်းကို ဟတ္ထယောဂီဟု ဆိုသည်။ (၃) အညံ့စား (= မုဒုက) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် သပိတ်၌ထည့်၍ ဖြစ်နိုင်သမျှ ခဲဘွယ်၊ ဘောဇဉ်များကို လက်ဖြင့် ခွဲပဲ၍ ၎င်း၊ သွားဖြင့် ကိုက်ဖြတ်၍ ၎င်း ပဲ့စားနိုင်၏။ ယင်းကို ပတ္တယောဂီဟု ဆိုသည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုးလုံး ၂-ခုမြောက်ခွက်ကို သာယာသောခဏ၌ ပတ္တပိဏ္ဍိဓုတင် ပျက်၏။

ပတ္တပိဏ္ဍိ ဓုတင်ဆောင်ရကျိုး— (၁) အာရသာအမျိုးမျိုး၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်နိုင်ခြင်း၊ (၂) ခွက်အသီးသီးရှိ အရသာအမျိုးမျိုး လိုလားမှုကို ပယ်နိုင်ခြင်း၊ (၃) အာဟာရ၌ ခွင့်ပြုတော်မူသည့် အကျိုးမျှကိုသာ မြင်လေ့ရှိခြင်း၊ (၄) အပ္ပိအလုံ့ ပန်းကန်ခွက်ယောက်စသည်ကို ဆောင်ခြင်း၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲပင်ပန်းမှု မရှိခြင်း၊ (၅) ပျံ့လွင့်ခြင်း အလျှင်း မရှိသည်ဖြစ်၍ သုံးဆောင်လေ့ ရှိခြင်း၊ (၆) အပ္ပိစ္ဆတာစသော ဂုဏ်တို့အား လျော်သော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်းဟူသော ယင်း အကျိုးတို့ကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၇-၈)။

(၇) ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကဓုတင် ဆောက်တည်ပုံ— အတိရိတ္တဘောဇနံ ပဋိက္ခိပါမိ = တော်ပြီ၊ တန်ပြီဟု ပယ်မြစ်အပ်ပြီးသည် ဖြစ်၍ အတိရိက်ဖြစ်ပြီးသောဆွမ်းကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိ ကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ = ပဝါရိတ်သင့် ပြီးသည်မှ နောက်၌ ရအပ်သော ဆွမ်းကို အတိရိက်ဝိနည်းကံပြု၍ မစားခြင်း

ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ ‘သမာဒါန စေတနာ’ကို ဆောက်တည်ပါ၏ဟု (စကား နှစ်မျိုးတို့တွင် ကြိုက်ရာတမျိုးမျိုး) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည် ရသည်။ ယင်း ဓုတင် ဆောက်တည်သော ရဟန်းသည် “တော်ပြီ တန်ပြီ” ဟု ပယ်မြစ်ပြီးခဲ့သော် တဖန် ဘောဇဉ်ကို အပ်စပ်အောင် ပြုစေ၍ မစားကောင်းတော့ချေ။

ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း ၃-မျိုး—(၁) ပဌမ ဆွမ်းလုပ်၌ ပဝါရိတ်သင့်မှု မဖြစ်နိုင်၊ ပဌမ ဆွမ်းလုပ်ကို မျှီ၍အပြီး (စားဆဲခဏ၌) အခြား ဘောဇဉ်ကို ပယ်မြစ်မှသာ ပဝါရိတ် သင့်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ အမြတ်စား (= ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် ပဌမဆွမ်း လုပ်ကို မျှီ၍အပြီး ပဝါရိတ်သင့်ခဲ့သော် ဒုတိယ ဆွမ်းလုပ်ကို ဆက်မစားရတော့ချေ။ (၂) အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ)ဓုတင်ဆောင်ရဟန်း သည် ဘောဇဉ်ကို စားခိုက် ပဝါရိတ်သင့်စဉ် အဘွင်း သပိတ်၌ ကြွင်းသရွေ့ ဘောဇဉ်ကို ဆက်၍ စားနိုင်၏။ (၃) အညံ့စား (=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည်ကား နေရာမှ မထ သေးသမျှ စားနိုင်သည်။ ယင်း ရဟန်း ၃-မျိုး လုံး ပဝါရိတ်သင့်ပြီးဖြစ်လျက် ဣဒိယာပုထ် တပါး၌ တဖန်ရပြန်သော ဘောဇဉ်ကို အပ် စပ်အောင် ပြုစေ၍ စားသော ခဏ၌ ဓုတင် ပျက်၏။

ခလုပစ္စာဘတ္တိက ဓုတင် ဆောင်ရကျိုး —(၁) အတိရိတ် ဝိနည်းကံ မပြုပဲစားခြင်း ကြောင့် သင့်သော အာပတ်မှ ဝေးကွာခြင်း၊ (၂) ဝမ်းပြည့်အောင်စားမှုမရှိခြင်း၊ (၃) အာမိ သ၌ သိုမှီးမှု ‘သန္နိခိ’ ကင်းသုဖြင့်ခြင်း၊ (၄) တဖန် ရှာမှီးမှု မရှိခြင်း၊ (၅) အပိစ္ဆတာ စသော ဂုဏ်အားလျော်သော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်း ဟူသော ယင်း အကျိုးများကို ရ နိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၈-၉)။

(ဂ) အာရညိက (အာရညကင်) ဓုတင် ဆောက်တည်ပုံ—ဂါမန္တသေနာသနံ ပဋိက္ခိ- ပါမိ=ရွာကျောင်း၊ ရွာနီးကျောင်းကို ပယ်စွန့် ပါ၏။ အာရညိကင် သမာဒိယာမိ=တော၌ (အရုဏ်တက်စေခြင်း) နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိ သောရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ ‘သမာဒါန စေတနာ’ကိုဆောက်တည်ပါ၏ဟု(စကား ၂- မျိုးတွင်ကြိုက်ရာတမျိုးမျိုး)ရွတ်ဆို၍ဆောက် တည်ရသည်။ ကုပ်လုပ်လေးတာ အပြန်- ၅၀၀ ကွာလှမ်းသော ကျောင်းသည် တော ကျောင်းမည်၏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၉-၇၀) ။ တိုင်းတာရာဝယ် ရွာနေသူ လူတို့၏အသံကို ကြားနိုင် လောက်အောင် ရွာနှင့် တောရ ကျောင်း နီးကပ်နေသော်လည်းတောင်မြစ် စသည်တို့ ခြားသဖြင့် ဖြောင့်ဖြောင့်မသွား နိုင်လျှင် အများသွား လမ်းရိုးအတိုင်း အဝေး အကွာ တိုင်းတာရသည်။ လှေခရီးဖြင့် သွား လာရလျှင် လှေလမ်းခရီးဖြင့်သာ တိုင်းတာ ရသည်။ တောရအင်္ဂါ တာ-၅၀၀ ပြည့်စေရန် အတွက် အနီးအနားရွာ၏ လမ်းခရီးများကို မပိတ်မဆို ကောင်း၊ ပိတ်ဆိုလျှင် ဓုတင်စောရ =ဓုတင်သူခိုးဖြစ်၏(ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၇၀)

အာရညကင် ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း၏ ဆရာဥပဇ္ဈာယ် မကျန်းမာခဲ့သော် ရွာတွင်း ကျောင်းသို့ပင့်ဆောင်၍ ပြုစု လုပ်ကျွေးသင့် သည်။ နံနက်စောစော ရွာမှထွက်၍ တောရ အင်္ဂါလုံလောက်သော အရပ်၌ အရုဏ် တက်စေရ၏။ အရုဏ်တက်စေသင့်ရာ အခါ၌ ဆရာ ဥပဇ္ဈာယ်တို့၏ ဧရာဝတီဘိုးပွား အခြေ အနေ မကောင်းလျှင် ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့၏ အမှု ကိစ္စကိုသာ ပြုလုပ်ရာသည်။ ဓုတင်ကို ပမးဏ ပြောသင့် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၀) ။ ယင်း ဓုတင် ဆောက် တည်သော ရဟန်းသည် ဓုတင်တို့ကို စောင့်ရှောက် မည်ဟု၎င်း၊ ရွာ ကျောင်း၌ နေရသည်မှာ စိတ်ပျံ့လွင့်သည်။

တောကျောင်း၌နေမှ သင့်လျော်မည်ဟု ၎င်း၊
 တောကျောင်း၌ နေရလျှင် ဝိဝေက ၃-မျိုးတို့
 တွင် တမျိုးမျိုးကို မုချ ရလိမ့်မည်ဟု၎င်း၊
 အရဟတ္တဖိုလ်ကို မရသမျှ တောမှ မထွက်ဘဲ
 ဟု၎င်း၊ တော၌နေခြင်းကို ဘုရားရှင် ချီးမွမ်း
 တော်မူသည်၊ တော၌ မိမိနေခဲ့လျှင် များစွာ
 သော သီတင်းသုံးဖော် တို့သည်လည်း ရွာ
 ကျောင်းကို စွန့်ခွာ၍ တော၌ နေကြလိမ့်
 မည်ဟု၎င်း နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ကာ တော၌
 နေရသည် (ဝိဇ္ဇ၊ ၂။ ၉၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၂၅)။

ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း ၃-မျိုး — ဤ၌
 လည်း (၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်
 ဆောင်ရဟန်းသည် အခါခပ်သိမ်း တော၌
 သာ အရုဏ်တက်စေရသည်။ (၂) အလတ်
 စား (=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည်
 မိုး၄-လပတ်လုံး ရွာကျောင်း၌ နေနိုင်၏။
 (၃) အညံ့စား (=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်း
 သည် ဆောင်း ၄ -လ၌လည်း ရွာကျောင်း၌
 နေနိုင်သည်။ ယင်းရဟန်း ၃-မျိုးလုံး ပိုင်း
 ခြားအပ်သောအချိန်အတွင်း၌ ရွာကျောင်း
 သို့လာ၍ တရားနာစဉ် အရုဏ်တက်ခဲ့သော်
 ၎င်းတရားနာပြီး အပြန် လမ်းခရီးအကြား၌
 အရုဏ်တက်ခဲ့သော်၎င်း ဓုတင်မပျက်။ တရား
 ပွဲအပြီးတွင် ခေတ္တဇော အိပ်ပြီးမှ သွားအံ့ဟု
 နှလုံးသွင်း၍အိပ်နေစဉ် အရုဏ်တက်ခဲ့သော်
 ၎င်း၊ အကြောင်း မလုံလောက်ပဲ အလို
 အလျောက် အာရုဏ် တက်စေခဲ့သော် ၎င်း
 ဓုတင် ပျက်သည်။

အာရညိကဓုတင်ဆောင်ရကျိုး — (၁)
 အမှတ်သညာကို နှလုံးသွင်းလျက် မရသေး
 သော သမာဓိကို ရနိုင်ခြင်း၊ ရပြီးသမာဓိကို
 စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း၊ (၂) တောရကျောင်း
 နေရဟန်းကို ဘုရားရှင်နှစ်သက်အားရတော်
 မူခြင်း၊ (၃) မလျှောက်ပတ်သော ရူပါရုံ
 စသည်ဘုံကြောင့် စိတ်ညှို့လွင့်မှု မရှိခြင်း၊ (၄)
 ထိတ်လန့်ခြင်းကင်းခြင်း၊ (၅) အသက်၌

ခင်မင်တွယ်တာမှုကို ပယ်စွန့်နိုင်ခြင်း၊ (၆)
 ကာမဂုဏ်အာရုံတို့မှ ကင်းဆိတ်မှု ဟူသော
 ဝိဝေက သုခချမ်းသာ ဟူသော အကျိုးတို့ကို
 ရနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁။)

(၉) ရုက္ခမူလိက(ရုက္ခမူ) ဓုတင်ဆောက်
 တည်ပုံ — ဆန္ဒ ပဋိက္ခိပါမိ = အမိုးရှိသော
 အရိပ်အာဝါသကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ ရုက္ခမူလိကကံ
 သမာဒိယာမိ = သစ်ပင်အောက်၌ နေခြင်း
 ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအရာ
 “သမာဒါနစေတနာ”ကို ဆောက်တည် ပါ
 ၏ဟု (စကား ၂-မျိုးတို့တွင် ကြိုက်ရာ တမျိုး
 မျိုးကို) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်ရ၏။ ရုက္ခမူ
 ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် နိုင်ငံ ၂ နိုင်ငံ
 တို့အကြား ပေါက်သောသစ်ပင်၊ လူတို့ ကိုး
 ကွယ်ဆည်းကပ်သော နတ်စင်နတ်နန်းသစ်
 ပင်၊ အစေးသုံးစွဲရသော သစ်ပင်၊ အသီး
 စားရသော သစ်ပင်၊ လင်းနို့ များနားနေ
 သုံးစွဲသောသစ်ပင်၊ မြေစသည်တို့ အောင်း
 လောက်သော အခေါင်းရှိသော သစ်ပင်၊
 ကျောင်းတိုက် အလယ်ရှိသစ်ပင် ယင်းသစ်
 ပင်တို့ကို ရှောင်ကြဉ်၍ ကျောင်းတိုက်၏
 အစွန်အနား၌ တည်ရှိသောသစ်ပင်ကို ရွေး
 ချယ်၍ နေရ၏။

ဓုတင်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-မျိုး—ဤ၌လည်း
 (၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင်
 ရဟန်းသည် စိတ်ကြိုက်သစ်ပင်ကိုယူ၍ သုတ်
 သင်ရှင်းလင်းစေနိုင်ခွင့်မရှိ၊ သစ်ပင်မှကြွေကျ
 သော သစ်ရွက်တို့ကို ခြေဖြင့် ဖယ်ရှား၍သာ
 နေရ၏။ (၂) အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်
 ဆောင် ရဟန်းသည် သစ်ပင် အနီးသို့ရောက်
 လာသူတို့ကို သုတ်သင် ရှင်းလင်းစေနိုင်ခွင့်
 ရှိ၏။ သုတ်သင်ရှင်းလင်းစေ၍ နေနိုင်သည်။
 (၃) အညံ့စား(=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်း
 သည် အာရာမစောင့်၊ သာမဏေတို့ကိုခေါ်၍
 သုတ်သင်ရှင်းလင်းစေမှု၊ ညီညွတ်အောင် ပြု

လုပ်မှု၊ အကာအရံပြုမှု၊ တံခါးတပ်မှု တို့ကို ပြုလုပ်စေကာ သဘောကျ နေနိုင်၏။ အထူးသတိပြုရန်အချက်မှာ လူအများပူဇော် ပွဲပြုလုပ်ရာနေ့၌ မိမိနေမြဲသစ်ပင်ရင်း၌ မနေပဲ (ရုက္ခမူ ဓုတင်ဆောင်မှန်း မသိစေရန်) တခြား ဖုံးကွယ်ရာအရပ်၌နေရသည်။ အခြားလိုက်နာ ကျင့်ဆောင်ရန် အချက်များကို အဗ္ဘော- ကာသိက-ဓုတင် ရှု။

ယင်းရဟန်း ၃-မျိုးလုံး အမိုးရှိသော အရိပ်အာဝါသဝယ် နေရာခဏ၌ ဓုတင်ပျက် ၏။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင် ထေရ်တို့ကမူ သိ လျက် အမိုးရှိသောအရိပ်အာဝါသ၌ အရုဏ် တက်စေခဲ့သော် ဓုတင်ပျက်၏ဟု ဆိုကြ၏။

ရုက္ခမူဓုတင်ဆောင်ရကျိုး-(၁) ရုက္ခမူလ- သေနာသနံ နိဿယ ပဗ္ဗဇ္ဇာ-ဟူသော ဘုရား ရှင်၏ အခိန္တတော်အတိုင်း ရဟန်းဖြစ်စက ဝန်ခံခဲ့သော တတိယ နိဿယအား လျော် သော အကျင့်ပဋိပတ်ရှိခြင်း၊ (၂) တန်ဖိုး နည်း၍ ရလွယ်သည်၊ အပြစ်ကင်းပေသည်ဟု ဘုရားရှင်ချီးမွမ်းအပ်သော ပစ္စည်းရှိသူ ဖြစ် ခြင်း၊ (၃) အမြဲမပြတ် သစ်ပင်သစ်ရွက်တို့၏ ဖောက်ပြန်မှု “ခဏဘင်”ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် မမြဲဘူ၍ ဖြစ်သော အမှတ်သညာကို ဖြစ်စေ နိုင်ခြင်း၊ (၄) ကျောင်း၌ ဝန်တို့မရှိခြင်း၊ (၅) ကျောင်းကြောင့် ဖြစ်သော အမှုကိစ္စ လုပ်ငန်း၌ မွေလျော်မှုမရှိခြင်း၊ (၆) အပ္ပိစ္ဆ- တာ- စသော ဂုဏ်အား လျော်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း ဟူသော အကျိုးတို့ကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁-၂)။

(၁) အဗ္ဘောကာသိက ဓုတင် ဆောက် တည်ပုံ-ဆန္ဒန္တ ရုက္ခမူလဉ္စ ပဋိက္ခိပါဒ်=အမိုး ရှိသော အရိပ်အာဝါသနှင့် သစ်ပင်ရင်း၊ သစ် ပင်အောက်အရပ်ကို ပယ်ခွန်ပါ၏။ အဗ္ဘော- ကာသိကံ သမာဒိယာမိ=လွင်တီးခေါင် အရပ်၌ နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသောရဟန်း၏

အကြောင်း အင်္ဂါ“သမာဒါန စေတနာ” ကို ဆောက်တည်ပါ၏ဟု (စကား ၂-မျိုးတွင် ကြိုက်ရာ တမျိုးမျိုး) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည် ရ၏။ ယင်း ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် တရားနာရန် ဥပုသ်ပြုရန်၊ ဆွမ်းစား ကျောင်း မီးတင်းကုတ်တို့၌ ကျင့်ဝတ်ပြုလုပ်ရန်၊ ထေရ် ကြီးတို့ကို ဆွမ်းဖြင့် ဖိတ်မန်ရန်၊ ပါဠိသင်ယူ ရန်၊ ပါဠိသင်ပေးရန်၊ ညောင်စောင်း အင်း ပျဉ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရန် အကြောင်းထူးရှိခဲ့ ပါမူ အမိုးရှိရာအရပ်သို့ ဝင်နိုင်သည်။ သိမ် တွင်းဝင်စဉ် မိုးရွာခဲ့သော် မိုးမခဲမိ သိမ်တွင်း ၌ပင် မိုးခိုနေနိုင်သည်။ ထေရ်ကြီး၏ပရိက္ခရာ တခုခုကို ကိုင်၍သွားဝဉ် မိုးရွာခဲ့သော် လမ်း လယ်ရှိ စရပ်တွင်းသို့ဝင်၍ မိုးခိုနိုင်၏။ ထေရ် ကြီး၏ပရိက္ခရာတခုခုကိုမကိုင်ရလျှင် အဆော တလျှင် သွား၍ စရပ်တွင်း မဝင်ရ။ မှန်မှန် သွား၍ စရပ်တွင်း၌ မိုးခိုနေနိုင်သည်။ ရုက္ခ မူလိက ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည်လည်း ဤ နည်းနှင်နှင်ပင် ကျင့်ရသည်။

ဓုတင်ဆောင်ရဟန်း ၃-မျိုး - ဤ၌လည်း (၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် သစ်ပင်၊ တောင် အိမ်၊ ကျောင်း တို့ကို အမှီပြု၍ နေခွင့်မရှိ။ လွင်ပြင်၌ သက်န်း ကုဋ်ပြုလုပ်၍ နေရသည်။ (၂) အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် သစ်ပင်၊ တောင် အိမ်၊ ကျောင်းတို့ကိုအမှီပြု၍ အတွင်း သို့ မဝင်ပဲ နေနိုင်ခွင့်ရှိ၏။ (၃) အညံ့စား (=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် မိုးရေ မဝင်အောင် အမိုးအသွင်ဖြင့် ပြုအပ်သော အပိုင်းအခြားမရှိသော တောင်ဝှမ်း၊ ကျွဲကျ မိုးအပ်သော သစ်ခက်မဏ္ဍပ်၊ ခစ်ချည်တင် ထားသော ပုဆိုး၊ လယ်င်းစောင့်စသည်တို့ စွန့်ပစ်အပ်သော တဲအို၊ ယင်းတို့၌နေခွင့်ရှိ၏။ နေရန် အလို့ငှါ မိုးအပ်သော အရိပ်အာဝါသ၊ သစ်ပင်ရင်းသစ်ပင်အောက်အရပ်တို့သို့ ဝင်ရာ ခဏ၌ ဓုတင်ပျက်၏။

အဗ္ဗောကာသိက ဓုတင်ဆောင်ရကျိုး—

(၁) နေရာကြောင့်ဖြစ်သောကြောင့်ကြမ္မမရှိခြင်း၊ (၂) ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း၊ (၃) “ရဟန်းတို့သည် သားသမင်တို့ အလား မငြိမကပ်ပဲ လှည့်လည်သွားနိုင်လာနိုင်ကြ၏။ အမြဲ နေရာအိမ်မရှိကြ”ဟု ချီးမွမ်းခြင်းအား လျော်ခြင်း၊ (၄) အရိပ်အာဝါသ၌ ငြိမကပ် တွယ်တာမှုမရှိခြင်း၊ (၅) သွားလိုရာ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ အပိတ်အပင်မရှိ သွားလာ နိုင်ခြင်း၊ (၆) အပ္ပိစ္ဆတာ-စသော ဂုဏ်အား လျော်သော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်း ဟူသော အကျိုးများကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၂-၃)။

(၁၁)သောသနီကဓုတင် ဆောက်တည်ပုံ—နသုသာနံ ပဋိက္ခိပါမိ=သုသာနံ မဟုတ်သောအရပ်ကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ သောသနီ-ကံ သမာဒိယာမိ=သုသာနံ၌နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်း အင်္ဂါ “သမာဒါန စေတနာ”ကို ဆောက်တည် ပါ၏ဟု (စကား ၂-မျိုးတွင် ကြိုက်စွာ တမျိုးမျိုး) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်ရ၏။ ယင်းဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် ရွာသစ် တည်ထောင်သော လူဘို့က “ဤ အရပ်သည် သုသာနံတည်း”ဟု သတ်မှတ်ချ်မျှသာ ဖြစ်၍ အလောင်းကို မီးမရှိ၊ ရ၊ မီးမသဂြိုဟ်ရသေးလျှင် ယင်းအရပ်၌ မနေသင့်၊ အလောင်းကို မီးရှိ အပ်သော်သာ သုသာနံ မည်၏။ အလောင်းကို မီးရှိ ရာအခါမှ စ၍ ၁၂-နှစ်တိုင် ကာလကြာအောင် စွန့်ပစ်ထားအပ်သော်လည်း သုသာနံပင်ဖြစ်၏။ သုသာနံ၌ နေသောရဟန်းသည် စင်္ကြံမဏ္ဍပ်စသည်ဘို့ကို ဆောက်လုပ်စေ၍ ညောင်စောင်း အင်းပျဉ်ခင်းစေကာ သောက်ခရသုံးဆောင်ရေ တည်ထားစေလျက် စာပေဦးချပြီး မနေရ။ ဤဓုတင်ကို ဆောင်ရန် ဝန်လေးလှ၏။ သို့

အဘိဓာန်(ထ-ဝဂ်)၃-၁၈-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ရန် သံဃာ့ထေရ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်လူကြီးမင်းတို့ကိုအသိပေး၍ မမေ့မလျော့ နေရ၏။ စင်္ကြံသွားသောအခါ ထက်ဝက်သော မျက်စိဖြင့်အလောင်းကောင် မီးရှိ ရာကို စောင်းငဲ့ကြည့်ကာ စင်္ကြံသွားရာ၏။ သုသာနံသို့ သွားသောအခါ အမျှစားတကာ သွားရိုး လမ်းမမှ မဖဲမသွားပဲ ဓရောင်လွဲခါ၍ ဖြတ်လမ်းခရီးဖြင့် (ပိမိ၏ သောသနီကအဖြစ် မသိစေရန် လျှို့ဝှက်၍) သွားရ၏။ လာဘသက္ကာရကို မျှော်လင့် တောင့်တ၍ ယင်းဓုတင်ကို ဆောက်တည်သော ပိယဂါမိက ရဟန်း (မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၀-၁)ကဲ့သို့ ညအခါ၌ အထင်မှားသဖြင့် ကြောက်လန့်မှုမဖြစ်စေရန် နေ့အခါက သစ်ငုတ်၊ ချုံဖုတ် စသည်ကိုမှတ်မှတ်သားသား ကြည့်ရှုထားသင့်၏။ ညအခါ၌ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဟစ်အော်ကာဖြင့် လှည့်လည်သွားလာနေသော ဘီလူး၊ သရဲ၊ သဘက်တို့ကို တစုံတခု ခဲဒုတ်စသည်ဖြင့် ပစ်ခတ်မှု မပြုကောင်း။ တရက်တလေမျှ သုသာနံသို့ မသွားပဲ မနေရ။ သုသာနံ၌ သန်းခေါင် (မဇ္ဈိမ) ယာမ်ကုန် စေပြီးလျှင် မိုးသောက် (ပစ္ဆိမ) ယာမ်၌ ပြန်လာနိုင်၏ဟု အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင် မထေရ်တို့ မိန့်ဆိုကြသည်။ သောသနီကဓုတင်ဆောင် ရဟန်းများသည် ဆီထွေး၊ နှမ်းလှော်၊ ပဲ၊ ထမင်း၊ ငါး၊ အမဲ၊ နို့၊ ရည်ဆီ၊ တင်လဲတို့ကို မစားပဲ ရှောင်ကြဉ်ရသည်။ ဒကာ၊ ဒကာမတို့၏ အိမ်သို့ လည်း မဝင်ရချေ။

ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း၃-မျိုး—ဤ၌လည်း

(၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် အလောင်းကောင်ကို မပြတ် မီးရှိ ရာ မပြတ်အပုပ်နံနံရာ၊ ငိုကြွေးသံ မပြတ် ရာ သုသာနံမှာ နေရ၏။ (၂) အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည်

ပြဆိုပြီး အချက်တခုရှိရာ သုသာန်မှာ နေရ၏။ (၃) အညံ့စား (=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် သုသာန်လက္ခဏာရောက်ကာမျှဖြစ်သော သုသာန်၌ နေနိုင်သည်။ ယင်းရဟန်း ၃-မျိုးလုံး သုသာန် မဟုတ်ရာ အရပ်၌ နေမှုပြုလျှင် ဓုတင်ပျက်၏။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင် မထေရ်တို့ကမူ သုသာန်သို့ မသွားသောနေ့၌ ဓုတင်ပျက်၏ဟု မိန့်ဆိုကြသည်။

သောသာနိက ဓုတင် ဆောင်ရကျိုး—
 (၁) သေခြင်း၌ ဖြစ်သောသတိကို အဖန်ဖန် ရနိုင်ခြင်း၊ (၂) မမေ့မလျော့ နေလေ့ရှိသူ ဖြစ်ခြင်း၊ (၃) အသုဘနိမိတ်ကို ရခြင်း၊ (၄) ကာမရာဂကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း၊ (၅) အမြဲ မပြတ် ခန္ဓာကိုယ်၏ အသုဘ သဘောကို မြင်ခြင်း၊ (၆) သံဝေဂ များစွာ ဖြစ်ခြင်း၊ (၇) အာရောဂျမဒ (ကျန်းမာခြင်းကို စွဲ၍ မာန်ယစ်ခြင်း) စသည်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်း၊ (၈) ဘေးကြီး ဘေးငယ်ကို သည်းခံနိုင်ခြင်း၊ (၉) ဘီလူး၊ သရဲ၊ သဘက်တို့၏ လေးစားမှုကို ခံရခြင်း၊ (၁၀) အပ္ပိစ္ဆတာ စသော ဂုဏ်တို့အား လျော်သော အသက်မွေးမှုရှိခြင်း ဟူသော အကျိုးတို့ကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၄-၅)။

(၁၂) ယထာသန္တတိဓုတင်ဆောက်တည်ပုံ— သေနာသနလောလုပ္ပံ ပဋိက္ခိပါမိ= ကျောင်း၌ လျှပ်ပေါ်မှု တဏှာကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ ယထာသန္တတိကံ သမာဒိယာမိ=မဆွလက်မွန် ညွှန်ပြအပ် ချထားအပ်တိုင်းသော ကျောင်း၌သာ နေခြင်းကျင့်ဝတ် ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါနစောနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏ဟု (စကား ၂-မျိုး တွင် တမျိုးမျိုး ကြိုက်ရာ) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်ရ၏။ ယင်းဓုတင် ဆောက်တည်သော ရဟန်းသည် “ဤကျောင်းသည် အရှင်အား

အစဉ်အားဖြင့် ရောက်၏” ဟု ဝါစဉ်အားဖြင့် ကျောင်းကို ညွှန်ကြားသော ရဟန်းက ညွှန်ကြားချထားခဲ့လျှင် ထို ညွှန်ကြား ချထားတိုင်းသော ကျောင်းဖြင့်သာ နှစ်သက်ရောင့်ရဲရ၏။

ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း ၃-မျိုး— ဤ၌လည်း (၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် မိမိအတွက် ရောက်လာသော ကျောင်းကို ဝေးလွန်းသလော၊ နီးလွန်းသလော၊ ဘီလူး၊ မြွေ စသော ဘေးရန်ရှိသလော၊ ပူသလော၊ အေးသလောဟု မေးရန်အခွင့်မရှိချေ။ (၂) အလတ်စား (=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင်ရဟန်းသည် ကား မေးခွင့်ရှိ၏။ သို့သော် သွား၍ မကြည့်ကောင်း။ (၃) အညံ့စား (=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် သွား၍ ကြည့်ရှုပြီးသော် မနှစ်သက်ခဲ့လျှင် တခြား ကျောင်းကို ပြောင်းယူနိုင်ခွင့် ရှိ၏။ ယင်း ရဟန်း ၃-မျိုးလုံး ကျောင်း၌ လျှပ်ပေါ်မှု တဏှာဖြစ်ခဲ့သော် ဓုတင်ပျက်၏။

ယထာသန္တတိကဓုတင် ဆောင်ရကျိုး—
 (၁) ရသမျှဖြင့်သာ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ရမည် ဟူသော ဘုရားရှင်၏ ဩဝါဒကို လိုက်နာခြင်း၊ (၂) သီတင်းသုံးဖော်တို့၏ အစီးအပွါးကို လိုလားရှာမှီးသူ ဖြစ်ခြင်း၊ (၃) ညံ့၏ ကောင်း၏ဟု အထူးကြံမှုကို စွန့်ပယ်နိုင်ခြင်း၊ (၄) ချစ်ခြင်း မုန်းခြင်းကို ပယ်နိုင်ခြင်း၊ (၅) အာရုံမျိုးစုံ၌ တပ်မက်ခင်မင်မှု တဏှာ၏ ဝင်ပေါက် တံခါးကို ပိတ်နိုင်ခြင်း၊ (၆) အပ္ပိစ္ဆတာ စသော ဂုဏ်တို့အား လျော်သော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်း ဟူသော အကျိုးများကို ရနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၅)။

(၁၃) နေသဇ္ဇိက(နိသင်)ဓုတင်ဆောက်တည်ပုံ— သေယျံ ပဋိက္ခိပါမိ= လျောင်း(အိပ်)ခြင်း ဣဒိယာပုထံကို ပယ်စွန့်ပါ၏။ နေသဇ္ဇိကံ သမာဒိယာမိ= ထိုင်နေခြင်း

ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ “သမာဒါန စေတနာ”ကို ဆောက်တည်ပါ၏ ဟု (စကား ၂-မျိုးတွင် ကြိုက်ရာတမျိုး) ရွတ်ဆို၍ ဆောက်တည်ရ၏။ ယင်း ဓုတင် ဆောက်တည်သော ရဟန်းသည် ညဉ့် ၃ ယာမတွင် ၁-ယာမ စင်္ကြံ လျှောက်သင့်၏။

ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း ၃-မျိုး - ဤ၌လည်း (၁) အမြတ်စား (=ဥက္ကဋ္ဌ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် နောက်မှိတ်ကံပျဉ်၊ ပုဆိုးပတ်၊ အာယောဂပတ် ယင်း ၃-မျိုး မအပ်။ (၂) အလတ်စား(=မဇ္ဈိမ) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည်ကား ၃-မျိုးလုံး အပ်၏။ (၃) အညံ့စား(=မုဒုက) ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းသည် ယင်း ၃-မျိုးအပြင် ခေါင်းအုံး၊ အခြေ ၄-ချောင်း၊ နောက်မှိတ်ကံဟူသော အင်္ဂါ ၅-ပါး ရှိသော အင်းပျဉ်၊ အခြေ ၄-ချောင်း၊ နောက်မှိတ်ကံ၊ လက်တင် ၂-ခု ဟူသော အင်္ဂါ ၇-ပါးရှိသော အင်းပျဉ်(ကုလားဆိုင်) တို့ပါအပ်၏။ ယင်း ရဟန်း ၃-မျိုးလုံးလျောင်း (အိပ်)မှုကို ပြုသောခဏ၌ ဓုတင်ပျက်သည်။

နေသဇ္ဇိကဓုတင် ဆောင်ရကျိုး- (၁) ရဟန်းအချို့တို့ သေယျသုခ (=တစင်းစင်း အိပ်ခြင်း ချမ်းသာ)၊ ပဿသုခ(ဝဲယာပြန် ပြောင်းစောင်း၍ အိပ်ခြင်းချမ်းသာ)၊ မိဒ္ဓသုခ (=တမှိန်းမှိန်း ငိုက်မျည်းခြင်း ချမ်းသာ) ကို အားသုတ်နေကြ၏ ဟု ဟောတော်မူအပ်သော စိတ်၏ အနှောင်အဖွဲ့ကို ဖြတ်ပယ်နိုင်ခြင်း၊ (၂) ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးကို အားထုတ်ခြင်းငှါ သင့်လျော်ခြင်း၊ (၃) ကြည်ညိုဖွယ် ဣရိယာပုသ်ရှိခြင်း၊ (၄) ဝီရိယဖြင့် အားထုတ်ခြင်းအားလျော်ခြင်း၊ (၅) သမ္မာပဋိပတ် အကျင့်မြတ်ကို တိုးပွားစေခြင်း ဟူသော ယင်းအကျိုးများကို ရနိုင်လေသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၆)။

ခေါင်းတည် ပဓာနဓုတင် ၃ ပါး- သပဒါနစာရိက် ဓုတင်ကို ဆောင်နိုင်လျှင် ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ကိုလည်း ဆောင်နိုင်တော့သည်။ ကောသနိက်ဓုတင်ကို ဆောင်နိုင်လျှင် ပတ္တပိုက်ဓုတင်၊ ခလုပစ္စာဘတ်ဓုတင်တို့ကိုလည်း ဆောင်နိုင်တော့သည်။ အဗ္ဗောကာသိကဓုတင်ကိုဆောင်နိုင်လျှင် ရုက္ခမူဓုတင်၊ ယထာသန္တတိကဓုတင်တို့ကို အထူးဆောင်ဖွယ် မရှိပြီ။ သို့ဖြစ်၍ ယင်း ဓုတင် ၃-ပါးကို ခေါင်းတည် ပဓာနဓုတင်ဟု ဆိုသည်။ အာရညကင်ဓုတင်၊ ပံသုကုဓုတင်၊ တိစိဝရိက်ဓုတင်၊ နိသိင်ဓုတင်၊ သုသာန်ဓုတင်၊ ယင်း ဓုတင် ၅-ပါးတို့ကား တခြားဓုတင်တို့နှင့် ရောနှော စပ်သွယ်ခြင်း မရှိသော ဓုတင်တို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၉)။

သင်္ကန်းနှင့် စပ်သော ဓုတင် ၂-ပါး- ပံသုကုဓုတင်၊ တိစိဝရိက်ဓုတင်တို့သည်သင်္ကန်းနှင့်စပ်သော ဓုတင်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ဆွမ်းနှင့်စပ်သော ဓုတင် ၅-ပါး- ပိဏ္ဍပါတ်၊ သပဒါနစာရိက်၊ ကောသနိက်၊ ပတ္တပိုက်၊ ခလုပစ္စာဘတ်ဓုတင် တို့သည် ဆွမ်းနှင့် စပ်သော ဓုတင်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ကျောင်းနှင့်စပ်သော ဓုတင် ၅-ပါး- အာရညကင် ဓုတင်၊ ရုက္ခမူဓုတင်၊ အဗ္ဗောကာသိကဓုတင်၊ သုသာန်ဓုတင်၊ ယထာသန္တတိကဓုတင်၊ ယင်းဓုတင်တို့သည် ကျောင်းနှင့်စပ်သော ဓုတင်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၆-၌ နေသဇ္ဇိကဓုတင်ထည့်၍ ၆-ပါး လာသည်။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၉-၌ကား နေသဇ္ဇိကဓုတင်ကို ဝီရိယနှင့်စပ်သောဓုတင်ဟု ဆို၏(ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၈-၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၇-၆။ စူဠနိ၊ ၁၁၂-၅)။

လူရှင်များလည်း ဆောက်တည်နိုင်- ရဟန်းတို့သည် ဓုတင် ၁၃-ပါးလုံး ဆောက်တည်နိုင်

ကြကုန်၏။ ဘိက္ခုနီမတို့သည် အာရဋ္ဌိကဓုတင်၊ ခလုပစ္ဆာဘတ္တိကဓုတင်တို့ကို သိက္ခာပုဒ်ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ အဗ္ဗေကာသိကဓုတင်၊ ရုက္ခမူဓုတင်၊ သုသာန်ဓုတင်၊ ယင်း ဓုတင်တို့ကို ဆောက်တည်ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် ၎င်းဓုတင် ၅-ပါးမှကြွင်းသော ဓုတင် ၈-ပါးတို့ကိုသာ ဆောက်တည်နိုင်ကြကုန်၏။ သာမဏေထိုသည့် တိစိဝရိကဓုတင်မှ တပါး ကြွင်း ၁၂-ပါးတို့ကို ဆောက်တည်နိုင်ကြကုန်၏။ သိက္ခမာန်၊ သာမဏေရီ-တို့သည် ဘိက္ခုနီတို့ ဆောက်တည်နိုင်သော ဓုတင် ၈-ပါးတွင် တိစိဝရိကဓုတင်ကို ချန် ကြွင်းဓုတင် ၇-ပါးတို့ကို ဆောက်တည်နိုင်ကြကုန်၏။ ဥပါသကာ၊ ဥပါသိကာတို့သည် ကောသနိကဓုတင်၊ ပတ္တပိုက်ဓုတင်တို့ကို ဆောက်တည်နိုင်ကြကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ ရဟန်းတို့ ဆောက်တည်နိုင်သော ဓုတင် ၁၃-ပါး၊ ဘိက္ခုနီတို့ ဆောက်တည်နိုင်သော ဓုတင် ၈-ပါး၊ သာမဏေတို့ ဆောက်တည်နိုင်သော ဓုတင် ၁၂-ပါး၊ သိက္ခမာန်၊ သာမဏေရီတို့ ဆောက်တည်နိုင်သော ဓုတင် ၇-ပါး၊ ဥပါသကာ၊ ဥပါသိကာတို့ ဆောက်တည်နိုင်သော ဓုတင် ၂-ပါး ဟူ၍ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အသီးသီး ရေတွက်ခဲ့လျှင် ဓုတင် ၄၂-ပါး ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၀)။

ဓုတင်နှင့်စပ်၍ ပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုး - (၁) အရှင်ဗာကုလကဲ့သို့ ကိုယ်တိုင်သာ ဓုတင်ဆောင်၍ တပါးသူတို့အား ဓုတင်ဆောင်ရန် မဟောပြော မဆုံးမသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဓုတသမာ မည်၍ ဓုတဝါဒ မမည်။

(၂) အရှင်ဥပနန္ဒကဲ့သို့ ကိုယ်တိုင် မူကား ဓုတင်မဆောင်၊ တပါးသူတို့အားသာ ဓုတင်ဆောင်ရန် ဟောပြော ဆုံးမသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဓုတဝါဒသာ မည်၍ ဓုတ မမည်။

(၃) အရှင်လာဠုဒါယီ ကဲ့သို့ ကိုယ်တိုင်လည်း ဓုတင်မဆောင် တပါးသူတို့အား

လည်း ဓုတင်ဆောင်ရန် မဟောပြော မဆုံးမသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဓုတလည်း မမည်၊ ဓုတဝါဒလည်း မမည်ပေ။

(၄) အရှင်သာရိပုတ္တရာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ အရှင်မဟာကဿပ(အံ၊ ၄၄)၊ အရှင်ပိဏ္ဍောလ-ဘာရဒွါဇ(ဥဒါန၊ ၄၅)ထေရ်တို့ကဲ့သို့ ကိုယ်တိုင်လည်း ဓုတင်ဆောင်၊ တပါးသူတို့အားလည်း ဓုတင်ဆောင်ရန် ဟောပြော ဆုံးမသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဓုတလည်း မည်၊ ဓုတဝါဒလည်း မည်၏။ (အံ၊ ၄၅၊ ၁။ ၁၂၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၈။ ဥဒါန၊ ၄၅။ ၂၊ ၂၂၉)။

ရာဂ ဒေါသ မောဟ ငြိမ်းနိုင်-ရာဂစရိုက်၊ မောဟစရိုက် ရှိသူသည် ဓုတင်တို့ကို မှီဝဲသုံးဆောင်သင့်၏။ ဓုတင်တို့ကို မှီဝဲ သုံးဆောင်ခြင်းဟူသည် ဆင်းရဲခြိုးခြံစွာကျင့်မှု၊ ကိလေသာ ခေါင်းပါးစေသော နေမှုပင် ဖြစ်၏။ ဆင်းရဲခြိုးခြံစွာ ကျင့်မှုကိုမှီ၍ ရာဂငြိမ်းနိုင်သည်။ ကိလေသာ ခေါင်းပါးစေရန် မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ နေသူမှာ မောဟငြိမ်းနိုင်သည်။ ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည်လည်း အာရဋ္ဌိကဓုတင်၊ ရုက္ခမူလိက ဓုတင်တို့ကို မှီဝဲဆောက်တည်သင့်သည်။ တောကျောင်း၊ သစ်ပင်ရင်းတို့၌ တဦးတယောက်နှင့်မျှ မထိခိုက်ရအောင် နေသူမှာ ဒေါသလည်း ငြိမ်းတော့၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၉)။ ဓုတင်ဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရနိုင်သောဂုဏ် ၁၈-ပါးနှင့် ဓုတင်ဥပမာများ မိလိန္ဒ။ ၃၃၃-၃၄၁-ကြည့်။

ဓုတင်(တိ) [ဓုတင်+ဓာရက။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] ဓုတင်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဓုတင်ဘာဝ-ဝိဘာဝန-ကြည့်။ ပံသုကုလ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၉) နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

ဓုတင်ကထာ (ထိ) [ဓုတင်+ကထာ] ဓုတင်နှင့် စပ်သော စကား။ တသွာ ဓုတင်ကထာ အာရဘိသာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။

စုတင်ဂုဏ (ပု) [စုတင်+ဂုဏ] စုတင်-ဂုဏ-
ကျေးဇူး။ ဣမေ ခေါ် မဟာရာဇ အဋ္ဌဝိသတိ
စုတင်ဂုဏာ ယထာဘူတဂုဏာ။ မိလိန္ဒ။
၃၃၃။ စုတင်ဂုဏာ (ပုဗ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၅။ စရိယ၊ဋ္ဌ၊
၈။ ဇေ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၉။ စုတင်ဂုဏ် (ဒု၊ဇ) -
ဣတိဝုတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၉၃။ စုတင်ဂုဏေ(ဒု၊ဗ) - အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။
စုတင်ဂုဏေန (တ၊ဇ) - အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။
စုတင်ဂုဏဿ (ဆ၊ဇ) - ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၆။

စုတင်စေတနာ (ထိ) [စုတင်+စေတနာ] စုတင်
စေတနာ၊ ကိလေသာတို့ကို-ခါတုက်-ပျက်
ဆီး-တတ်သော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါ
“သမာဒါန စေတနာ”။ စုတင်စေတနာယ
ပရိဝါရာ ပဉ္စ ဓမ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊
၆၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။)

စုတင်စောရ(ပု)[စုတင်+စောရ။ (စုတင်ဟောရ-
သိဟိန္ဒ)] စုတင်သူခိုး။ ယော ပန အာသန္န-
ဂါမဿ အင်္ဂသမ္မာဒနတ္ထံ တတော တတော
မဂ္ဂံ ပိဒဟတိ၊ အယံ “စုတင်စောရော” တိ
ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၀။
(-၆၂။ ဝဇိရ။၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၆။
ဝိမတိ၊၁။၃၁၃။)

စုတင်တပ (ပု၊န) [စုတင်+တပ] စုတင်အကျင့်၊
ကိလေသာကို-ခါတုက်-ပျက်ဆီး-ကြောင်း
ဖြစ်သော အကျင့်။ တပ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄)-ကြည့်။

စုတင်ဓမ္မ (ပု) [စုတင်+ဓမ္မ] စုတင်အကျင့်။
တေရသ စုတင်ဓမ္မာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၇၅။ စုတင်-
ဓမ္မာ(ပုဗ) - သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၇၀။ စုတင်-
ဓမ္မ(ဒု၊ဗ) - ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။

စုတင်ဓရ (တိ) [စုတင်+ဓရ+အ] စုတင်
ဆောင်သောသူ။ စုတင်ဓရော ဝါ သေယျ-

ထာပိ ထေရော မဟာကဿပေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။ စုတင်ဓရော (ပ၊ဇ)
-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ စုတင်ဓရော(ပုဗ) - သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ စုတင်ဓရေ(ပု၊ဒု၊ဗ) - ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၂၄၂။ စုတင်ဓရဿ(ပု၊စ၊ဇ) - အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၆၉။ စုတင်ဓရဿ(ပု၊ဆ၊ဇ) - ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၅၉။ ဝဇိရ။၂၃။ စုတင်ဓရေသု(ပု၊သ၊ဗ) -
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

စုတင်နိဗ္ဗေသ (ပု) [စုတင်+နိဗ္ဗေသ] စုတင်တို့
ကို အကျယ်ပြု - ဆို-ရာ - ကြောင်း - ဖြစ်
သော - အပိုင်း - အခန်း။ တဿ လက္ခဏံ
ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ စုတင်နိဗ္ဗေသေ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၈။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅၆။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈၀။)

စုတင်နိယမာနုလောမ (တိ) [စုတင်+နိယမ+
အနုလောမ] စုတင်၌ မှတ်သားအပ်သော
အကျင့်အား - လျော် - လျောက်ပတ် -
သော။ စုတင်နိယမာနုလောမေန ဥပ္ပန္နာ
ပရိသုဒ္ဓါပြုဒါနာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၈။

စုတင်နိဿိတသပ္ပာယကထာ (ထိ) [စုတင်နိဿိတ
+သပ္ပာယကထာ] စုတင် - ၌ - ကို - မှီသော
လျောက်ပတ်သော စကား။ ဌာနနိသဇ္ဇာဒိသု
စုတင်နိဿိတသပ္ပာယကထာယပိ ပဟိယတိ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။)

စုတင်ပဉ္စ (တိ) [စုတင်+ပဉ္စ] စုတင်တို့နှင့် စပ်
သော - အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ။ စုတင်နှင့်
စပ်သော အမေးပုစ္ဆာများကို B.E. ၅၀၀-
ခန့်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော သာဂလပြည့်ရှင်
မိလိန္ဒဘုရင်သည် အရှင်နာဂသေနထေရ်အား
မေးလျှောက်၏။ အရှင်နာဂသေနထေရ်

သည် ဓုတင်ဂုဏ် ၂၈-ပါးကို ကျင့်ပုံနှင့် တကွ အကျယ်ဟောပြု ဖြေဆိုတော်မူခဲ့လေသည်။ ဒေသနာနိဂုံး ဆုံးလတ်သော် မင်းတရားက သာဓုခေါ်၍ အင်္ဂါ ၉-ပါးရှိသော ဘုရားစကားတော်၊ လောကုတ္တရာဆိုင်ရာ ပြုသင့် ရသင့်ရာ၊ လောကီဆိုင်ရာ ပြန်ပြော မွန်မြတ်သော စည်းစိမ်တို့ကို ဓုတင်ဂုဏ်များတွင် ပေါင်းယူ ကပ်ဆောင်ထိုက်၏ဟု လျှောက်ထားသည်။ ယင်းမင်းတရား၏ ဓုတင်ဆိုင်ရာ အမေးနှင့် အရှင်နာဂသေနထေရ်၏ ဓုတင်နှင့်ဆိုင်ရာ အဖြေကို ပြဆိုရာအပိုင်းအခန်း။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၀-၃၄၂-ကြည့်။ ဓုတင်ပဉ္စေ ပဋိပဒါ ဝိဘတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။

ဓုတင်ပရိဟရဏ (န) [ဓုတင် + ပရိဟရဏ] ဓုတင်ကို ဆောင်ခြင်း။ ဓုတင်ပရိဟရဏံ ဘာဝနာရာမတာတိ ဝေမာဒီနိ ကိစ္စံ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။)

ဓုတင်ပရိဟရဏသမ္ပာဒိတ (တိ) [ဓုတင်ပရိဟရဏ + သမ္ပာဒိတ] ဓုတင်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည့်စုံစေအပ်သော။ ဧဝံ ဓုတင်ပရိဟရဏသမ္ပာဒိတေဟိ အပ္ပိစ္ဆတာဒိဟိ ဂုဏေဟိ.....ဘာဝေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၁။

ဓုတင်ပရိဟာရ (ပု) [ဓုတင် + ပရိဟာရ] ဓုတင်ဆောင်ခြင်း အစီအရင်၊ ဓုတင်ဆောင်ပုံ အစီအရင်။ ဓုတင်ပရိဟာရ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉) နိဗ္ဗာန် ဓုတင်ပရိဟရဏဝိမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။

ဓုတင်ပိစ္ဆ = ဓုတင်အပ္ပိစ္ဆ (တိ) [ဓုတင် + အပ္ပိစ္ဆ] ဓုတင်တို့၌ အလိုနည်းသော၊ ဓုတင်ကို ထင်စွာပြခြင်း၌ အလိုကင်းသော၊ မိမိ ဓုတင်ဆောင်မှန်း မသိစေလိုသော။ သူ။ ဓုတင်အပ္ပိစ္ဆော (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆) တိ ဓုတင်သု အပ္ပိစ္ဆော ဓုတင်ဝိဘာဝနေ ဣစ္ဆာရဟိတော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၆။ ဓုတင်အပ္ပိစ္ဆော(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈)။

တိ ဓုတင်ဂုဏသမ္ဘာဝနာယ ဣစ္ဆာရဟိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဓုတင်ပိစ္ဆော(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆) - တိ ဓုတင်သု အပ္ပိစ္ဆော ဓုတင်ဘာဝဝိဘာဝနေ ဣစ္ဆာရဟိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။)

ဓုတင်ဘာဝဝိဘာဝန (န၊ထိ) [ဓုတင် + ဘာဝ + ဝိဘာဝန] ဓုတင်ဆောင်၏ အဖြစ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဓုတင်ပိစ္ဆ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅) - ကြည့်။

ဓုတင်ဘေဒ (ပု) [ဓုတင် + ဘေဒ] ဓုတင်ပျက်ခြင်း။ ဓုတင်ဘေဒတော မောစေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ ဓုတင်ဘေဒေါ(ပ၊ဇ) - ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၇၂။ ဓုတင်ဘေဒံ(ဒု၊ဇ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၉။ ဓုတင်ဘေဒေန (တ၊ဇ) - ဝဇီရ။၂၃၃။ ဓုတင်ဘေဒတော (မ၊ဇ) - ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၅။

ဓုတင်ဘေဒဘယ (န) [ဓုတင်ဘေဒ + ဘယ] ဓုတင်ပျက်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဓုတင်ဘေဒဘယာ တာနိ ဥဗ္ဗိတော တေရသာပိ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒိယိသု။ ဝဇီရ။၂၅၅။

ဓုတင်ဝဂ္ဂ (ပု) [ဓုတင် + ဝဂ္ဂ] ဓုတင်ဝင်၊ ဓုတင်ဆောင် ရဟန်းတို့၏ အကြောင်း ၅-မျိုးကို ဖော်ပြရာ-စကား- ဒေသနာ-စု။ (ယင်း ဓုတင်ဝင်သည် ပရိဝါပါဠိတော် (ဝိ၊၅။၃၃၅-၆) ဥပါလိပဉ္စကတွင် ၆ ခုမြောက်ဝင်ဖြစ်၏။) အတ္တာဒါနဝဂ္ဂေ စ ဓုတင်ဝဂ္ဂေ စ ယံ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။

ဓုတင်ဝတ (န၊ပု) [ဓုတင် + ဝတ] ဓုတင်အကျင့်။ သီလဝတေန စေဝ ဓုတင်ဝတေန စ ဝတဝန္တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဓုတင်ဝတနိ (ပ၊ဗ) - သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ ဓုတင်ဝတံ(ဒု၊ဇ) - မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။

ဓုတင်ဝန္တ (တိ) [ဓုတင် + ဝန္တ] ဓုတင်အကျင့်၌ သော၊သူ။ ဝတဝန္တ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈) - ကြည့်

ဓုတင်္ဂဝိဘာဝန (န၊ထိ) [ဓုတင်္ဂ+ဝိဘာဝန] ဓုတင်
ကို ထင်စွာပြုခြင်း။ ဓုတင်္ဂပိစ္ဆ (ဒီ၊ဇ္ဇိ၊၃။၂၈၆)
ကြည့်။

ဓုတင်္ဂဝိသုဒ္ဓိက (တိ) [ဓုတင်္ဂ+ဝိသုဒ္ဓိ+ဣက]
ဓုတင်-ဖြင့်-ကို-အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်
စေခြင်းရှိသော။ ပဏ္ဍိတာ ဟိ မာတာပိတုနံ
....ဓုတင်္ဂဝိသုဒ္ဓိကာ န ဘဝန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၉။
(-ဝိမတိ၊ ၂။၁၇၇။)

ဓုတင်္ဂသမာဒါန (န) [ဓုတင်္ဂ+သမာဒါန] (၁)
ကိလေသာတို့ကို-ခါတွက် - ဖျက်ဆီး-တတ်
သောရဟန်း၏ အကြောင်း အင်္ဂါ “သမာ-
ဒါနစေတနာ”ကို ကောင်းစွာယူခြင်း၊ ဓုတင်
ဆောက်တည်ခြင်း။ (၂) ဓုတင်ဆောက်တည်
ရာအခါ။ (၁) ဓုတင်္ဂသမာဒါနဝသေန အာ-
ရညိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဓုတင်္ဂသမာဒါန-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၇) နှစ် ကိလေသာနံ ဓုနနကအင်္ဂါ-
နံ ဝိသုသနကာရဏာနံ သမ္ပဒေဝ အာဒါနံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇ္ဇိ၊၁။၈၈။ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ (ပါဠိ)-
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၈။ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ (ဒု၊ဇ)-
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ဓုတင်္ဂသမာဒါနဿ (ဆ၊
ဇ)-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၀၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၆။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၂၇၆။ (၂)
မယံ ပန သာဝကာ ဓုတင်္ဂသမာဒါနတော
ပဋ္ဌာယ ယာဝဇီဝံ ဓုတင်္ဂံ န ဘိန္နန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၆၅။

ဓုတင်္ဂသုဒ္ဓိက (တိ) [ဓုတင်္ဂ+သုဒ္ဓိ+ဣက] (၁)
ဓုတင်ဖြင့်-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ - ခြင်းရှိ
သော၊သူ။ (၂) ဓုတင်ကို - သုတ်သင် - စင်
ကြယ်စေ-ခြင်း၌ လေ့လာအားထုတ်သော၊
သူ။ (၁) သာသနော ပဗ္ဗဇိတောပိ ဓုတင်-
သုဒ္ဓိကော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ (-ဒီ၊ဇ္ဇိ၊
၃။၁၈။) (၂) ဓုတင်္ဂသုဒ္ဓိကေန (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၇၀) ဓုတင်္ဂသောဓနပသုတေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇ္ဇိ၊
၁။၉၈။ (-မ၊ဇ္ဇိ၊၃။၁၄၂။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၁၇၄။)

ဓုတင်္ဂသေဝနာ (ထိ) [ဓုတင်္ဂ+သေဝနာ] ဓုတင်
ကို မှီဝဲခြင်း။ (ဓုတင်ကို ဆောက်တည်၍ ကျင့်
ခြင်းကိုပင် “ဓုတင်္ဂသေဝနာ” ဓုတင်ကို မှီဝဲ
ခြင်းဟု ဆိုသည်။) အယံ ဟိဿ ဓုတင်္ဂသေ-
ဝနာ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာ စ.... ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၈၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၈-၉။ မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၂။)

ဓုတင်္ဂါဓိကာရ (ပု) [ဓုတင်္ဂ+အဓိကာရ] ဓုတင်
အရာ။ ကိန္တု န ဣဓ ဓုတင်္ဂါဓိကာရော
အတ္ထိ။ ဝဇီရ၊ ၂၈၃။

ဓုတင်္ဂါရညာဝါသ (ပု) [ဓုတင်္ဂ+အရည+အာ-
ဝါသ] ဓုတင်ဖြင့် တော၌ နေခြင်း၊ ဓုတင်
ကျင့်၍ တော၌ နေခြင်း။ စိတ္တံ ဓုတင်္ဂါရ-
ညာဝါသဝသေန နိတ္တံ အပဂတဩဋ္ဌာရိက-
ကိလေသံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ဓုတတ္ထ (ပု) [ဓုတ+အတ္ထ] ကိလေသာတို့ကို-
ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်းဟူသော အကျိုး။
ဣဒံ န သလ္လေခါယ န ဓုတတ္ထာယ....သံဝတ္တ-
တိ။ ဝိ၊၂။၁၅၀၊၁၈၇။ (-ကင်္ခါ၊ဇ္ဇိ၊သစ်။
၄၀၄။)

ဓုတဓမ္မ (ပု) [ဓုတ+ဓမ္မ] ဓုတင်အကျင့်။ ကိလေ
သာတို့ကို ဖျက်ဆီး ကြောင်း အကျင့်။
ဓုတဓမ္မာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂) တိ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂါဒယော
တေရသ ကိလေသဓုနနကဓမ္မာ။ ဒီ၊ဇ္ဇိ၊၁။
၁၇။ သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၁။၃၂။ မ၊ဇ္ဇိ၊၁။၁။ သံ၊ဇ္ဇိ၊
၁။၁၈။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၂။

ဓုတဓမ္မော (ပါဠိ) -ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၈။ ဓုတ-
ဓမ္မာ (ပါဠိ) - အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆၊၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၇၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၀။
မ၊ဇ္ဇိ၊၃။၂၀၄။ ဓုတဓမ္မ (ဒု၊ဗ) -ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊၆၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဓုတဓမ္မဟိ (တ၊ဗ)
-အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇ္ဇိ၊၁။၈၈။

ဓုတဓမ္မသမာဒါန (န) [ဓုတဓမ္မ+သမာဒါန]
(၁) ဓုတင်အကျင့်ကို ဆောက်တည်ခြင်း။
(၂) ဆောက်တည်အပ်သော ဓုတင်အကျင့်။

တပေသာတိ ဣန္ဒြိယသံဝရေန၊ “ဓုတဓမ္မ-
သမာဒါနေနာ” တိ ကေစိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၂၂၈။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၂။)

ဓုတဓရ (တိ) [ဓုတ+ဓရ+အ] ဓုတင်ဆောင်
သော၊ သူ။ အာရညကာ ဓုတဓရာ။ အပါ၊ ၁။
၄၄၁။ (-မိလိန္ဒ၊ ၃၂၄။)

ဓုတပရိဋ္ဌာဟ (တိ) [ဓုတ+ပရိဋ္ဌာဟ] ခါတွက်-
ဖျက်ဆီး-အပ်ပြီးသော ကိလေသာ အပူ
ရှိသော၊ ကိလေသာအပူကို-ခါတွက်-ဖျက်
ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ သော ဓုတရာဂေါ ဓုတ-
ပါပေါ ဓုတကိလေသော ဓုတပရိဋ္ဌာဟောတိ
ဓောဓနာ။ မဟာနိ၊ ၆၀၊ ၁၀၆။

ဓုတပါပ (တိ) [ဓုတ+ပါပ] ခါတွက်-ဖျက်
ဆီး-အပ်ပြီးသော မကောင်းမှု ရှိသော၊
မကောင်းမှုကို- ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- ပြီး
သော၊ သူ။ ဓုတပါပေါ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၁၇) တိ သဗ္ဗေန နိဗ္ဗေရလက္ခဏေန ပါပ-
ဝါရဏေန (ဝိ) ဓုတပါပေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-မဟာနိ၊ ၆၀၊ ၁၀၆။ မ၊ ဌ၊
၄။ ၂၆။)

ဓုတပ္ပဋိပတ္တိကုသလ (တိ) [ဓုတပ္ပဋိပတ္တိ+ကုသ-
လ] ဓုတင်အကျင့်၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ပဗ္ဗဇိ-
တော မဟာရာဇ ဓုတပ္ပဋိပတ္တိကုသလော
ဟောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၃၈။

ဓုတရဇာသဝ (တိ) [ဓုတ+ရဇ+အာသဝ]
ခါတွက်-ဖျက်ဆီး- အပ်ပြီးသော မြူ နှင့်
တူသော အာသဝရှိသော၊ မြူနှင့် တူသော
အာသဝကို- ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- ပြီးသော၊
သူ။ ဓုတရဇာသဝါ ဒုက္ခာ ပမေက္ခာတာ။
ပေဋကော။ ၂၃၁။

ဓုတရတ (တိ) [ဓုတ+ရတ] ဓုတင်၌ မွေ့လျော်
သော၊ ကိလေသာ တို့ကို-ခါတွက်-ဖျက်
ဆီး-ခြင်း၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ အာရ-
ညကာ ဓုတရတာ၊ ဈာယိနော လူခစိဝရာ။
အပါ၊ ၁။ ၂၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၈။

ဓုတရာဂ (တိ) [ဓုတ+ရာဂ] ခါတွက်-ဖျက်
ဆီး-အပ်ပြီးသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂကို-
ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-ပြီးသော၊ သူ။ ဓုတရာ-
ဂေသု တာဒိသု။ အပါ၊ ၁။ ၂၂။ (-မဟာနိ၊
၆၀၊ ၁၀၆။ နေတ္ထိ၊ ၁၁၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၉။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၉၂။)

ဓုတဝတ (န၊ ပု) [ဓုတ+ဝတ] ဓုတင်အကျင့်။
ဓုတဝန္တန္တိ ဓုတဝတေန သမန္နာဂတံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၂။ ၄၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၈။

ဓုတဝါဒ (တိ) [ဓုတ+ဝါဒ (ဝဒ+က)] ကိလေ
သာ တို့ကို-ခါတွက်- ဖျက်ဆီး- ကြောင်း
ဖြစ်သော တရားကို ဟောတတ်သော၊ ဓုတင်
(၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး) ကို ဟောတတ်သော၊ သူ။
ဓုတဝါဒါနံ (ဓုတင်ရောနံ၊ ကတ္တစိ) ယဒိဒံ
မဟာကဿပေါ။ အံ၊ ၁။ ၂၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။
အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ ဓုတဝါဒေါတိ ပရေသမ္ပိ
ဓုတဂုဏဝါဒိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။
၅၂။ တံ ဓုတသညိတံ ကိလေသဓုနနမ္မေ ဝဒတိ။
ပရေ တတ္ထ ပတိဋ္ဌာပေတိတိ ဓုတဝါဒေါ။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။

ဓုတဝါဒေါ(ပါဠ) -မဟာနိ၊ ၁၇၃။ စူဠနိ၊
၂၇၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၉။ ထေရ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၆။ ဓုတဝါဒါ (ပါ
ဗ) -သံ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဓုတဝါဒါနံ (ဆ၊ ဗ) -အပါ
၂။ ၂၅၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆၈။

ဓုတဝါဒဂူဟဏ (န) [ဓုတဝါဒ+ဂူဟဏ] (၁)
ဓုတဝါဒကို-ယူ-ဟော-ဆို-ခြင်း။ (၂)
ဓုတဝါဒသဒ္ဓါ။ ဓုတဝါဒဂူဟဏေန ဝေ-
ရဿ ဓုတဘာဝေါပိ ဂဟိတော ဟောတိ။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။

ဓုတဝါဒိက (တိ) [ဓုတဝါဒိ+က] ဓုတင်ကို ဟော
ပြောတတ်သော၊ ဓုတင်ဖြင့် ဆုံးမတတ်သော၊
သူ။ ဝနာလယံ ဘာဝနိယံ၊ ကဿပံ ဓုတ-
ဝါဒိကံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၆၄။

စုတဝါဒီ (ဒီ) ဂုဏ (ပု) [စုတဝါဒီ (ဒီ)+ဂုဏ]
စုတင် ၁၃-ပါးတို့ကို ပြောဟောတတ်သူ၏
အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်။ စုတင် ၁၃-ပါးဖြင့် ဆုံးမ
တတ်သူ၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်။ စုတဝါဒီဂုဏ်။
စုတဝါဒီဂုဏေနဂေါ (အပ၊ ၁။၄၈) တိ
တေစိဝရိကင်္ဂါဒီနိ တေရသ စုတင်္ဂါနိ
ဝဒတိ ဩဝဒတိတိ စုတဝါဒီဂုဏေန စုတင်္ဂ-
ဂုဏေန အဂ္ဂေါ။ အပ၊ ၁။၁၂၃။ (-ထေရ၊
၅။၁။၄၇၁။)

စုတသညိတ (တိ) [စုတ+သညိတ] စုတင်
ဟူ၍ - သိမှတ် - သမုတ် - အပ်သော။ တံ
စုတသညိတံ ကိလေသဓုနနဓမ္မံ ဝဒတိ။ စုတ-
ဝါဒ (အံ၊ ၁။၁၅၀) - ကြည့်။

စုတသဗ္ဗပါပ (တိ) [စုတ+သဗ္ဗပါပ] ခါတုက် -
ဖျက်ဆီး - အပ်ပြီးသော အလုံး စုံသော
မကောင်းမှုရှိသော၊ မကောင်းမှု အားလုံး
ကို - ခါတုက် - ဖျက်ဆီး - ပြီးသော၊ သူ။
ဓောန (သုတ္တနိ၊ ၁။၂။၈၂၊ ၂၃၈။ မဟာနိ၊
၅။၁၇၈) ကြည့်။

စုတ္တ (တိ) [စုတ္တိ+ဏ။ စု+တ။ ဓာနံ၊ ၁။၅၃၁။
စုတ္တိ+တ။ ဓာနံ၊ ၁။၇၃၇။ စုပ+တ။ နိရုတ္တိ။
၇၃၀။ ထိ-ဌိ စုတ္တ၊ စုတ္တိ။] (ခ)
ကြူးသော၊ ထိုထိုမကောင်းသော - အရာ -
အမှု - တို့၌ လွန်လွန်ကဲကဲ ပြုကျင့်သော၊ သူ။
(က) မိန်းမကြူးသော၊ ကာမ - မေထုန် -
ကြူးသော၊ သူ။ (ခ) သေသောက် ကြူး
သော၊ သူ။ (ဂ) အန်စာကြူးသော၊ လောင်း
တမ်း၊ စားတမ်း ကစားသော၊ သူ။ ကစား
သမား။ (ဃ) အစားကြူးသော၊ သူ။ (င)
အကျင့်ပျက် - လျှပ်ပေါ် - လော်လည် -
သော၊ သူ။ (၂) လိမ်လည် - လှည့်ပတ် -
ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သော၊ သူ။ (ဇ)
ပဒိုင်းပင်။

(ခ) ကြူးသော၊ ထိုထိုမကောင်းသော -
အရာ - အမှု - တို့၌ လွန်လွန်ကဲကဲ ပြုကျင့်သော၊

သူ။ စုတ္တာ (ဝိ၊ ၁။၄၁) တိ မေထုနပသံဟိတ-
ခိဉ္ဇာပသုတာ နာဂရိကကေရာဋ္ဌိယပုရိသာ၊
ဣတ္ထိစုတ္တသုရာစုတ္တာဒယော ဝါ။ ဝိ၊ ၁။
၂၃၂။ စုတ္တာ စသောဏ္ဍာ အကတာ (ဇာ၊
၁။၁၀၁) တိ ဣတ္ထိစုတ္တာ သုရာစုတ္တာ အက္ခ-
စုတ္တာ စ။ ဇာ၊ ၁။၂၅၄။

စုတ္တော (ပု၊ ပ၊ ၆) - အပ၊ ၁။၁၃၄၇။ မ၊ ၁။၃။
၂၉၀။ သံ၊ ၁။၃။၃၃၈။ အံ၊ ၁။၂။၃၇၉။ အဘိ၊
၁။၃။၃၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။၁။၁၆၃။ အပ၊ ၁။၁။
၁၂၉၊ ၁၃၃။ ဇာ၊ ၁။၃။၁၈၄။ ဇာ၊ ၁။၄။၁၂၊
၁၃။ ဇာ၊ ၁။၅။၅၀၅။ ဇာ၊ ၁။၆။၁၄၇။
သာရတ္ထ၊ ၂။၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။၁။၂၀၄။ အံ၊ ၁။
၁။၁၇၆။ စုတ္တာ (ပု၊ ပ၊ ၆) - ဝိ၊ ၂။၃၇၉။ ဝိ၊
၄။၄၇၁။ ဒီ၊ ၂။၁၄၁၊ ၁၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။၂၀။
ဒီ၊ ၁။၂။၂၀၉။ အံ၊ ၁။၁။၁၈၄။ အဘိ၊ ၁။၁။
၃၉၈။ ဓမ္မ၊ ၁။၁။၆၃၊ ၃၀၁။ ဓမ္မ၊ ၁။၂။၈၂။
ပေတ၊ ၁။၁၄၀။ ဇာ၊ ၁။၁။၅၁၅။ ဇာ၊ ၁။၃။
၂၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၉၃။ စုတ္တာ = စုတ္တိ (ထိ၊ ပ၊
၆) - ဇာ၊ ၁။၂။၆။ ဇာ၊ ၁။၆။၁၇၀။ စုတ္တိယော
(ထိ၊ ပ၊ ၆) - ဇာ၊ ၂။၁၁၄ - ၇။ စုတ္တံ (ပု၊ ဒု၊ ၆)
- သံ၊ ၁။၂။၆၁။ စုတ္တော (ပု၊ ဒု၊ ၆) - ဝိ၊ ၁။၂။၁၁။
အံ၊ ၁။၁။၃၃၆။ ပေတ၊ ၁။၁၄၀။ ထေရီ၊ ၁။
၃၃။ စုတ္တေန (ပု၊ တ၊ ၆) - ဝိ၊ ၁။၃။၃၆၁။
စုတ္တေဟိ (ပု၊ တ၊ ၆) - ဝိ၊ ၁။၃။၁၄။ သံ၊ ၁။
၃။၁၀၃။ ကင်္ခါ၊ ၁။၁။၂၄၅။ စုတ္တိယာ
(ထိ၊ တ၊ ၆) - ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၁။၁။၁၇၇။ စုတ္တာနံ
(ပု၊ တ၊ ၆) - ဝိ၊ ၁။၂။၁၁။ ဓမ္မ၊ ၁။၂။၂၉၇။
ဥဒါန၊ ၁။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။၂။၂၃၆။ မဟာနိ၊
၁။၁၆၆။ စုတ္တိယာ (ထိ၊ တ၊ ၆) - မိလိန္ဒ၊
၁၂၆။ စုတ္တဿ (ပု၊ ဆ၊ ၆) - ဇာ၊ ၁။၃၅၇။

(က) မိန်းမကြူးသော၊ ကာမ - မေ
ထုန် - ကြူးသော၊ သူ။ စုတ္တာ (ဝိ၊ ၁။၂။၁၀) တိ
ဣတ္ထိစုတ္တာ။ ဝိ၊ ၁။၂။၁၄၀။ သာ ဟိ စုတ္တာ
ဣတ္ထိ အနိမန္တေတူပိ နိမန္တမိတိ ဝဒေယျ။
ဒီ၊ ၁။၂။၁၃၆။

(ခ) သေသောက် ကြူးသော၊ သူ။ ပဋ္ဌောဝ ဓုတ္တဿ၊ ဒုမောဝ ကူလဇော(ဇော၊ ၁။၃၅၅) တိ သုရာဓုတ္တော ဟိ သုရံ ဒိသ္မာဝ ဥရေ ဗဒ္ဓံ သာဠကံ ဒတွာ ပိဝတေဝ။ ဇောဋ္ဌ၊ ၄။၅၀၃။

(ဂ) အန်စာကြူးသော၊ လောင်းတမ်း၊ စားတမ်း ကစားသော၊ သူ။ ကစားသမား။ ကုသဝတိယာ ဓုဇောနိယာ ဓုတ္တာ အဟေသု သောဏှာ ပိပါသာ။ ဒီ၊ ၂။၁၄၁၊ ၁၅၀။ ဓုတ္တာတိ အကုဓုတ္တာ။ ဒီ၊ ၅။၂၀၉။

(ဃ) အစားကြူးသော၊ သူ။ ယထာနာမ ဓုတ္တာ “မံသံ ခါဒိဿာမာ” တိ မဟဂ္ဂလောမံ ဋ္ဌေကံ ဂဏေယျ။ ဝိ၊ ၄။၁။ ၂၅၆။ (င) အကျင့်ပျက်-လျှပ်ပေါ်-လော်လည်-သော၊ သူ။ ဓုတ္တိယာ ဣတ္တိယာ- (ဝိနိစ္ဆယ၊ ၁၅၀) တိ ဝိပနန္ဒာစာရာယ လောဋ္ဌိတ္တိယာ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၄။၁။ ၁၇၇။

(၂) လိမ်လည်-လှည့်ပတ်- ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သော၊ သူ။ တမေကော ဓုတ္တော။ “ကိ” ဘော မိဂေါ အတ္တတိ၊ ကိ မိဂပေါတကော” တိ အာဟ။ ဒီ၊ ၄။၁။ ၇၈။ မ၊ ၄။၂။ ၁၁၅။ သံ၊ ၄။၂။ ၃၃၈။ အံ၊ ၄။၂။ ၃၇၉။ အဘိ၊ ၄။၂။ ၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၁။ ကခါ၊ ၄။ ၁၆။ ၂၀၄။ ဗဟုမာယတာယ ဓုတ္တိယော။ ဇော၊ ၄။၅။ ၄၃၈။ (၃) ပဒိုင်းပင်။ ဥဗ္ဗတ္တော ကိတဝေါ ဓုတ္တော၊ ဓတ္ထုဇော ကနကာဝုယော။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၇၇။ (-အမရ၊ ၁၄။ ၇၇။ ထောမ။)

စုတ္တက (တိ) [ဓုတ္တ+က။ ထိ-၌ ဓုတ္တိကာ။ (ဓုတ္တိက-သံ)] (က) လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-သော၊ သူ။ (ခ) သေသောက်ကြူးသော၊ သူ။ (ဂ) မိန်းမ-ကာမ-မေထုန်-ကြူးသော၊ သူ။ (ဃ) အန်စာကြူး

သော၊ လောင်းကစားသော၊ သူ။ (မြေခွေး၊ လူလိမ်။ P.S.D.။ သီဟိုဠ်၊ ဓာန်။)

(က) ယာတာ ဣတ္တိယော ဘိက္ခုနိယော ဆိန္နိကာ ဓုတ္တိကာ အဟိရိကာယော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၇။ ယေပိ တေ ဆိန္နိကာ ဓုတ္တိကာ အဟိရိကာ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၇။ ဓုတ္တိကာတိ သဌာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။ (-ဇောဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၅၆။ ဇောဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၇၀။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၇၃။) (ခ) သဗ္ဗကာမဒဒံ ကုမ္ပံ၊ ကုဋ်လဒ္ဓါန ဓုတ္တကော။ ဇော၊ ၁။ ၈၈။ ဇောဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁၊ ၁၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၅။) (ဂ) ဗာလေန တံ ဘာယသိ ဓုတ္တကာနံ။ သံ၊ ၁။ ၁၃၂။ ထေရီ၊ ၄၀၄။ အပ၊ ၂။ ၂၃၅။ ဓုတ္တကော သန္နိဝါရေသိ၊ ထေရီ၊ ၄၂၀။ =တရုဏိကေ တံ ဓုတ္တပုရိသာနံ ကထိန ဘာယသိ၊ သကိဉ္ဇနကာရိနော ဓုတ္တာတိ အဓိပ္ပိယော။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၅။ ဓုတ္တကောတိ ဣတ္တိဓုတ္တော။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၅၈။ (ဃ) အသိပ္ပေါ ဓုတ္တကော ယထာ။ ဇော၊ ၂။ ၂၆၁။ ဇောဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၁၆။

စုတ္တကိရိယာ (ထိ) [ဓုတ္တ+ကိရိယာ] သေသောက်ကြူးတို့၏ - အပြုအမူ-အမူအရာ။ “စုတ္တကိရိယ” နှိ ကေ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၇။

စုတ္တဂဏ (ပ) [ဓုတ္တ+ဂဏ] သေသောက်ကြူးအပေါင်း၊ ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သူအပေါင်း။ ဆိန္နဘိန္နဂဏေနာတိ နိလ္လဇ္ဇေန ဓုတ္တဂဏေန။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၆၈။

စုတ္တနေပရိဝုတ (တိ) [ဓုတ္တနေ + ပရိဝုတ] သေသောက်ကြူး အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊ ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-သူ အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဓုတ္တနေ ပရိဝုတော ရဇမာနော ပဉ္စကာမဂုဏေ ရတော။ ပေတ၊ ၄။ ၃။

စုတ္တဘေဒက (တိ) [ဓုတ္တ+ဘေဒက] (က) ကာမ-မေထုန်-ကြူးသော သဘောရှိသော၊ (ခ)

သေသောက် ကြူးသော သဘောရှိသော၊
(ဂ) လိမ်လည် - လှည့်ပတ် - ကောက်ကျစ် -
သော သဘောရှိသော၊ သူ။ (က) အသေ-
ကဒိဝသံ ကတိပယာ စုတ္တဇာတိကာ ဣတ္တိ-
ယော တတ္ထ ဂတာ။ ထေရဂ္ဃ၊ ၁။ ၁၆၇။ (ခ)
တတ္ထ ဂါမဒါရကာ စုတ္တဇာတိကာ ဝေဓဝေရာ
ကေစိ...ဝိစရန္တိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၅၉။ (ဂ) ဒိတ္တ-
ရူပါတိ သဋ္ဌရူပါ စုတ္တဇာတိကာ ဟုတွာ။ ဇာ၊
၄။ ၁၄၃။

စုတ္တဒါရက (ပ) [စုတ္တ+ဒါရက] သေသောက်
ကြူးသော သူဇယ်။ ဝေံ ဝိစရန္တေ စုတ္တဒါရ-
ကေ ဒိသ္မာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၅၉။ (-၂၆၀။)

စုတ္တပစ္စတ္တိက (တိ) [စုတ္တ+ပစ္စတ္တိက] သေ
သောက်ကြူး - ကာမကြူး - သော ရန်သူ။
စုတ္တပစ္စတ္တိကာ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁။ စုတ္တာ ဝေ ပစ္စတ္တိ-
ကာ စုတ္တပစ္စတ္တိကာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၂။ စုတ္တ
(၁) လည်း ကြည့်။

စုတ္တပရိဝါရိတ (တိ) [စုတ္တ + ပရိဝါရိတ] သေ
သောက်ကြူး အပေါင်းသည် ခြံရံအပ်သော၊
ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သူ အပေါင်းသည်
ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ သူရံ ပိဝန္တော စုတ္တပရိ-
ဝါရိတော ဂီတာဒိရတိ အနုဘောန္တော နိသိ-
န္တော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၃။

စုတ္တပုရိသ (ပ) [စုတ္တ+ပုရိသ] မိန်းမ-ကာမ-
မေထုန်-ကြူးသော ယောက်ျား။ အညေဟိ
စုတ္တပုရိသေဟိ တံ မာရာပေတွာ တံ ရတနံ
ဂဏှိ။ ထေရဂ္ဃ၊ ၂။ ၃၅။ (-ထေရီ၊ ၂။ ၁၀၅၊
၂၅၃၊ ၂၆၆။)

စုတ္တိ (တိ) [ဝေဝ+အတ္တိ] အန်စာ။ ဝေဝန္တိ အတ္တိ
စုတ္တိ နိပါတနာ။ ဓာနီ၊ ၄။ ၅၃။

စုတ္တိကဓာတုက (တိ) [စုတ္တိက+ဓာတုက]
ယောက်ျား တို့နှင့်-ကာမ - မေထုန် - ကြူး
ခြင်းသဘော ရှိသော၊ သူ။ စုတ္တိကဓာတုကာ-

(ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄) တိ ကာမရာဂဝသေန ပုရိသ-
စုတ္တသဘာဝါ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၃။

စုနန (န) [စု+နာ+ယု။ ဓူနိဓာတ်နောင်ဘော၌
အန-သက်၍ ကိကာပိနံတေသု-သုတ်၌ ကိကာ
ပိနံ-ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ကိ-ကိုချေ
လျှင် စုနနံ ပြီး၏။ မောဂါ၊ ၂။ ၂၅၂။]
(၁) ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ တုန်လှုပ်စေ
ခြင်း။ (တိ) (၂) ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-တတ်
သော၊ သူ။ (၁) အဓော စုနနံ ဩစုနနံ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၆၂။ (တိ) (၂) ပဋိပက္ခာနံ စုနန-
တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၁။ တတော ဝေ
သဗ္ဗဿ ဝါရိတဗ္ဗဿ အာသဿ စုနနတော
သဗ္ဗဝါရိစုတော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၁။

စုနန္တ (တိ) [စု+နာ+အန္တ] (၁) ခါသော၊ သူ။
(၂) ဖျက်ဆီးသော၊ သူ။ (၁) စုနန္တော-
(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၉) တိ ဩစုနန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၉။
စုနန္တော (ပု၊ ပ၊ ၁) - အပါ၊ ၁။ ၃၁၄။ အပါ၊ ၂။
၉၊ ၁၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ ထေရဂ္ဃ၊ ၁။ ၃၆၄။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၇၄။ စုနန္တော (ပု၊ ပ၊ ၁) - အပါ၊
၁။ ၄၀၈။ (၂) စုနမာန (ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၉)
ကြည့်။

စုနန္တိ (ကြိ) [စု+နာ+အန္တိ] (၁) ပယ်စွန့်
ကုန်၏။ (၂) ခါကုန်၏။ စုနာဘိ (၁) (၂)
ကြည့်။

စုနမာန (တိ) [စု+နာ+မာန] ခါသော၊ သူ။
ဥဘော ဟတ္ထေဟိ ပဂ္ဂဟ၊ စုနမာနော ဥပါ-
ဂမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၀။

စုနာတိ (ကြိ) [စု+နာ+တိ။ စု ကမ္မနေ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၂၄၉။] (၁) ပယ်စွန့်၏။ ထုတ်ပယ်၏။
(၂) လွှင့်-ခြွေ-၏။ (၃) ခါ၏။ (၄) ဖျက်
ဆီး၏။ (၅) တုန်လှုပ်၏။ (တုန်လှုပ်၏။ မွေ
နှောက်၏။ စွန့်ပယ်၏။ မှုတ်လွှင့်၏။ အဝေးသို့
ရောက်စေ၏။ ဆွဲ၏။ လှုပ်ရှားစေ၏။ P.S.D.။)

(၁) ဓမ္မာသ—ထေရ။ ၂၂၀၊ ၃၄၅။ ထေရ။
 ၄၂။ ၃၉၆၊ ၄၀၄။ ဓမ္မာသံ ပါပကေ ဓမ္မေ...
 နိဗ္ဗာနံ၊ သမုစ္ဆေဒဝသေန ပဇာတိ။
 ဓမ္မာသံ ပါပကေ ဓမ္မေ...ပါပဓမ္မေ အတ္တနော
 သန္တာနတော နိဟရတိ။ ထေရ။ ၄၁။ ၃၈။
 ဓမ္မန္တိ (ထေရိ။ ၄၁) တိ နိဗ္ဗိတေန္တိ။ ပဇာတိ-
 တိ အတ္တော။ ထေရိ။ ၄၁။ ၂၂၆။ ဓမ္မံ သန္တု
 နိဗ္ဗာနံ ပဇာတိ။ မဟာနိ။ ၆၃။ မဟာနိ။ ၁၁၇။
 (၂) ပဏ္ဍုပသာသံ မာလုတော ဝါတော
 ဓမ္မာသံ၊ ဗန္ဓနတော ဝိယောဇောန္တော နိဟ-
 ရတိ။ ထေရ။ ၄၁။ ၃၈။ (၃) ဓမ္မာသံ—သံ၊ ၄၁။
 ၂။ ၃၀၃။ အံ၊ ၄၁။ ၂။ ၁၀။ ဓမ္မန္တိ (ဝိမာန။
 ၉၁) တိ စာမရတာရံ ကေသရတာရံ ဝါလဓိဉ္စ
 ဝိဓန္တိ။ ဝိမာန။ ၂၅၉။

(၄) ဓမ္မာသ မဇ္ဈနောသေန၊ နဋ္ဌာဂါရံ
 ကုဉ္ဇရော (နေတ္ထိ။ ၃၅) တိ...ဓမ္မာသ ဝိမေထ
 ဝိဒ္ဓံသေထာတိ အတ္တော။ နေတ္ထိ။ ၄၁။ ၁၀၄။
 ဓမ္မာမာ (ထေရ။ ၃၆၂) တိ နိဗ္ဗာနာမ ဝိဒ္ဓံသေ-
 မ။ ထေရ။ ၄၁။ ၂။ ၄၈၈။ အတ္တနော ကိလေသေ
 ဓမ္မံ၊ အံ၊ ၄၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၇၈။

ဓမ္မာသံ—အံ၊ ၄၁။ ၁၂၇။ နေတ္ထိ။ ၄၁။ ၁၃၀။
 ဓမ္မာသံ—မဟာနိ။ ၂၂၄။ ဓမ္မာသံ— သံ၊ ၁။
 ၁၅၈-၉။ အဘိ၊ က။ ၁၅၆။ ထေရ။ ၂၆၇။
 မိလိန္ဒ။ ၂၃၈။ သံ၊ ၄၁။ ၂၀၃။ အံ၊ ၄၁။ ၂၈။
 ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂၇၆။ ထေရ။ ၄၁။ ၄၇၉။ နေတ္ထိ။
 ဝိ။ ၁၅၆။ ဝေမေဝ ကိလေသကဏ် ဓမ္မာသ
 ဝိမေထ ဝိဒ္ဓံသေထာတိ အတ္တော။ ထေရ။
 ၄၁။ ၄၈၀။ မဇ္ဈနော သေန ဓမ္မာသ ဝိဒ္ဓံ-
 သေထ။ အံ၊ ၄၁။ ၇၉။ (၅) ဓမ္မာသံ ကမ္မ-
 တိတိ သိန္တု။ အပ၊ ၄၁။ ၂၆၀။

ဓမ္မာသ (ကြိ) [ဓ+နာ+ထ] ဖျက်ဆီးကြကုန်
 လော့။ ဓမ္မာသံ (၄) ကြည့်။

ဓမ္မာမ (ကြိ) [ဓ+နာ+မ] ဖျက်ဆီးကြကုန်အံ့။
 ဓမ္မာသံ (၄) ကြည့်။

ဓမ္မံ (ကြိ) [ဓ+နာ+ဤ] (၁) ပယ်စွန့်ပြီ။
 (၂) ဖျက်ဆီးပြီ။ ဓမ္မာသံ (၁) (၄) ကြည့်။

ဓမ္မိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓ+နာ+တုံ] ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ။
 ကိလေသေ ဓမ္မိတုံ တဏှံ ဝိသောသေတုံ ပဋိ-
 ပန္နော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈၃။ (-မဟာနိ။ ၄၁။
 ၂၂၄။)

ဓမ္မိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဓ+နာ+တော] (၁) ခါ၍။
 (၂) ပယ်ဖျောက်-ဖျက်ဆီး-၍။ (၁) သာ-
 မာကာတိ ဓမ္မိတော ဝါ သိသာနိ ဥစ္စိနိတော
 ဝါ ဂယျူပဂါ တိကဓညဇာတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။
 ၃၀၁။ (-ဇာ၊ ၄၁။ ၃၇၄။) (၂) ဓမ္မိတော (မ၊
 ၄၁။ ၁၅၈) တိ ဝိမေထော။ မ၊ ၄၁။ ၁၉၁။

ဓမ္မရဝိသာလသဏ္ဌာန (တိ) [ဓမ္မရ+ဝိသာလ+
 သဏ္ဌာန] ပူပြင်း-ခြောက်သွေ့-ကျယ်ပြန့်
 -သော သဏ္ဌာန်ရှိသော (မြို့)။ ဓမ္မရ (ဥဿရ)-
 ဝိသာလသဏ္ဌာနတာယ တံ “ဥဇ္ဇင်္ဂလနဂ-
 ရက” နှိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ “ဝိသမနဂရကေ” တိ။
 ဒီ၊ ၄၁။ ၁၈၁။

ဓမ္မ (ပု) [ဓ+မ] ဓမ္မာသံ တိထိရေ သိယာ၊ သွာ-
 စာလေ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၅။ ဓမ္မာသံ။ ကာဒိ။
 ထောမ။ (ဓမ္မ-သံ၊ ပြာ၊ ဓမ္မ-အဗ္ဗမာဂဓိ၊
 ဒုဓ်-သိဟိန္ဒ။) အဗ္ဗိ၊ မီးဗ္ဗိ။ အဗ္ဗာ မဟိ-
 ကာ ရဇော ဓမ္မော ရဟု။ အပ၊ ၄၁။ ၂၆၀။
 အပ၊ ၄၁။ ၂၆၂။

ဓမ္မ (တိ) [ဓမ္မ+ဏ] အဗ္ဗိ၊ အဗ္ဗိ-မီးဗ္ဗိ-နှင့်
 တူသော (ကောဓ-စသည်)။ ကောဓော
 ဓမ္မော (သံ၊ ၁။ ၁၇၁) တိ တဝ ဉာဏဂိုဏ်
 ဥပက္ကိလေသဋ္ဌေန ကောဓော ဓမ္မော။ သံ၊
 ၄၁။ ၂၁၇။

ဓမ္မာတ (တိ) [ဓမ္မာ(ဓမ္မာ)+တ၊ ဓမ္မ၊ ဓမ္မာ၊
 ဓမ္မာ+တ။ ဓမ္မာယတိတိ ဓမ္မာတာ၊ ဓမ္မာတာ
 ဝိယာတိ ဓမ္မာတံ။ အဋ္ဌသာ၊ ဘာသာဋီကာ၊
 ၃။ ၆၃။] ဖူးရောင်-ဖောင်းပူ - သော၊ ဖားဖို

အလား ဖောင်းပူသော။ ဥဒ္ဓံဇီဝိတပရိယာ-
ဒါနာယထာနုက္ကမံသမုဂ္ဂတေန သုနဘာဝေန
ဓမ္မာတတ္တာ ဥဒ္ဓါမာတံ။ အဘိဋ္ဌာ။ ၂၄၂။
အံ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၂၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၂၆။ အံ၊ ဋီ၊ ဝ။
၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၂၀။ မူလ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၁၀၇။)

ဓမ္မစာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓမ္မ+ဇာ+တု] မှတ်၍။
ကဏ္ဍေ ဓမ္မစာ (သံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၉၃) တိ ကဏ္ဍေ
ဓမ္မစာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၁၀၈။

ဓမ္မ (တိ) [ဓမ္မ+အ။ ဓမ္မ-၏ အစိတ်အ-ကို ဥ-
ပြ။ ဓာန၊ ဋီ၊ ၃၇၇။ (-၁၈၀၄) (ဓမ္မ
(တိ) ဘာရေ။ စိန္တာမဏိ။ စိန္တာယာမံ၊ ရထာ-
ဗျဂ္ဂဘာဂေ၊ ယာနမုခေ၊ ဘာရေစ။ ထောမ။
ဓမ္မ၊ ဓမ္မ-သံ။] (၁) ဝန်၊ ဋီ၊ ကပ်-တယ်တာ
- မျှော်လင့်-ရည်မှန်း-မှု။ (၂) (ရထား၊
လှည်း) ထမ်းပိုး (၃) (ဥပေက္ခာ-ဟူသော)
ထမ်းပိုး။ (၄) တာဝန်၊ မချွတ်ဆောင်ရွက်
ရမည့် တာဝန်။ (၅) ရထားသန်၊ လှည်းသန်။
(၆) အဦး (ရထားဦး၊ လှည်းဦးစသည်)။ (က)
ရထားဦး။ (ခ) လှည်းဦး။ (ဂ) မြို့ဦး။ (ဃ)
စစ်ဦး။ (င) နေရာဦး။ (စ) ပရိဝုဏ်ဦး။
(ဆ) လမ်း-ခရီး-ဦး။ (ဇ) စောင်းတန်း
ဦး။ (ဇ) အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လ။ (ဂ) ဆင်
ဦးကင်း၊ ဆင်ကျောက်ကုန်း။ (ဇ) မြင်း
ကျောက်ကုန်း။ (၁၀) (ရထား၏) အလယ်။
(၁၁) ထမ်း-ရွက်-သယ်-ဆောင်-ချီ-ပိုး
-လွယ်-အပ်သော ဝန်၊ ဝန်ထုပ်၊ ဝန်ပိုး။
(၁၂) အကြီး အမှူး ဦးစီးခေါင်းဆောင်
နာယက ဥက္ကဋ္ဌ ရွှေသွား ရွှေဆောင် ရွှေရွက်။
(၁၃) ပြဇာန်းသော။ (၁၄) အနီးဖြစ်သော
(အရပ်)။ (၁၅) တာဝန်ဖြစ်သော ကုသိုလ်၊
(၁၆) ဝန်ခံအပ်သော ပဋိညာဉ်။ (၁၇)
မြဲမြံခိုင်ခံ့ခြင်း။ (၁၈) ရှေးရှုမျက်နှာမူသော။
ရင်ဆိုင်ဖြစ်သော (လေ-စသည်)။ (၁၉) ဝန်ရှိ
-ဝန်ဆောင်-သော။ (၂၀) အဦး-ရွှေ-
အလျင်ဆုံး-ကျသော၊ အကြီး-အကောင်း-

အမြင့်-ဆုံးဖြစ်သော။ (၂၁) ပြဇာန်းသည်၏
အဖြစ်။ (၂၂) အကြီး-အမှူး-ဦးစီး-ခေါင်း
ဆောင်-၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ (၂၃)
သဒ္ဓါ(နှင့်)ပညာ။ (၂၄) မြဲသော။ (၂၅)
ခိုင်ခံ့-မြဲမြံ-သော (ကြိုးစသည်)။ (၂၆)
မျက်နှာချင်းဆိုင်ဖြစ်သော။

ဓမ္မ (ထိ၊ ပ၊ ဇ) - ဒီ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၈၀။ အဘိဋ္ဌ၊
၁။ ၁၁၀။ ဓမ္မ- (န၊ ပ၊ ဇ) ဇာ၊ ၁၊ ၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၀၊ ၇၊ ၁၀၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇။
ဓမ္မ (ပ၊ ပ၊ ဇ) - ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄။
သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဓမ္မနိ (န၊ ပ၊ ဇ) - သံ၊ ဋီ၊
၃။ ၂၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁။ ဓမ္မ (ဒ၊ ဇ) - ဝိ၊ ဋီ၊
၆။ ၁၆၂။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၄၃၊ ၂၊ ၄၄၇။
သံ၊ ၃။ ၅။ သေရ။ ၂၇၄။ အပ၊ ၂၊ ၄၀၅။ ဇာ၊
၁။ ၁၂၉။ မိသိန္ဒူ၊ ၃၈။ ဓမ္မနိ (ဒ၊ ဇ) - ဓမ္မ၊
ဋီ၊ ၁။ ၄၃။ ဓမ္မရန (ဘ၊ ဇ) - ဒီ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၂၉၂။
မ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၀၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၁။ ဓမ္မ ယ (သ၊ ဇ)
- မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၆။ ကဒါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀။ ဓမ္မနိ
(သ၊ ဇ) - သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဓမ္မသ္မံ (သ၊
ဇ) - သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀။ ဓမ္မရ - ဇာ၊ ၁၊ ၃၇။ အပ၊
၂။ ၄၀၅။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၄။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၄၊ ၁၇၆။
ဝိ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၂၀။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဓမ္မာယံ
(ထိ၊ သ၊ ဇ) - သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၃၄။ ဓမ္မာယ - ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၀။ ဓမ္မရသု (သ၊
ဇ) - ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။

(၁) ဝန်၊ ဋီ၊ ကပ်-ဘွယ်ဘာ-မျှော်လင့်-
ရည်မှန်း-မှု။ သာမိကော “န မာယ” ဘဝိသ-
တိ” တိ ဓမ္မနိ ကိပ္ပတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၁။ ဓမ္မနိ ကွ-
တ္တမတ္တတိ ဓမ္မရ နိက္ခိတ္တမတ္တ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၃၄၊ ၁၇၆။ ဓမ္မနိ ကွေပ-သည်း ကြည့်။

(၂) (ရထား-လှည်း) ထမ်းပိုး။ ယုဂေ-
ဓိကာရေ ဝိရိယေ၊ ပဓာန စာ’န္တိကေ ဓမ္မာ။
ဓာနံ၊ ၁၀၀၅။ ယုဂေ ရ ဘယုဂါဒေါ။ ယင်း-ဋီ။

(၃) (ဥပေက္ခာဘူဒသာ) ဘမ်းပိုး။ ခမ္မာယုတ္တာ သဒါ ဓရံ၊ သံ၊ ၃။ ၅။ ဣမေ ဒေသမ္မာသဒါ ဓရံ ယုတ္တာ၊ တဏှိမဇ္ဈတ္တဘာယုဂေယုတ္တာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။)

(၄) တာဝန်၊ မချွတ် ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်။ အဒိနော ဝဟတေ ဓရံ။ ထေရ။ ၂။ ၄။ ဓရ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆) နှိ ဝဟိတဗ္ဗဘာရံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ အတ္တနော ဓရံ ဘာရံ ဝဟတေ ဥဗ္ဗဟဟိ။ ထေရ။ ၄။ ၁။ ၃၇။ ဂန္ထဓရ၊ ဝိပဿနာဓရ - တို့လည်းကြည့်။

(၅) ရထားသန်၊ လှည်းသန်။ ဓရေ ဓရ- (စရိယာ။ ၄၀၅) နှိ ကေဿ ရထိသာယ ဣတရဿ ရထိသံ။ စရိယာ။ ၄။ ၁၅။ (၆) အဦး (ရထားဦး လှည်းဦး စသည်)။ ဓရော မုခေ။ ဓာန်။ ၃။ ၇။ ရထားဒိနံ ပုရောဘာဂသင်္ခါတေ မုခေ ဓရော။ ယင်း-၄။ (က) ရထားဦး။ ဓရေန ဓရံ ပဟရန္တေန ဝိယာ- (မာဠာ။ ၄။ ၁၀၇) တိ ရထဓရေန ရထဓရံ ပဟရန္တေန ဝိယ။ မာဠိ။ ၃။ ၂၂။ (ခ) လှည်းဦး။ ဓရေ ယုတ္တာ (ထေရ။ ၃။ ၁) တိ သကဋဓရေ ယောဇိတော။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၂၄။ (ဂ) မြို့ဦး။ သာ နဂရံ ပဝိသိတာ ဓရဂေဟတော ပဋ္ဌာယ ဘဂဝတာ ဝုတ္တနယေန ဂန္ဓာ သိဒ္ဓတ္ထကံ ယာစန္ဒိ... ပဗ္ဗဇ္ဇယာစိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဓရဝိဟာရလည်းကြည့်။ (ဃ) စစ်ဦး။ ဓရသ္မိယေဝါ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀) တိ ကိလသမာရေ န ယုဒ္ဓေဝေ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ (င) နေထဦး။ ဓရသန- ကြည့်။ (စ) ပရိဝုဏ်ဦး။ ဓရပရိဝေဏ- ကြည့်။ (ဆ) လမ်း-ခရီး-ဦး။ ဓရမဂ္ဂ- ကြည့်။ (ဇ) စောင်းတန်းဦး။ ဓရသောပါန- ကြည့်။

(၇) အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လ။ ဓရံ နိက္ခိပတိ (ကင်္ခါ။ ၁။ ၁၆) ဥဿာဟံ ဌပေတိ။ ကင်္ခါ။ ၄။ ၁။ ၁၆။ ဓရံ နိက္ခိပိတာ (ကင်္ခါ။ ၁၄၅) တိ အာရောဂနေ ဥဿာဟံ ဌပေတာ။ ယင်း-၄။ ၂။ ၇။

(၈) ဆင်ဦးကင်း၊ ဆင်ကျောက်ကုန်း။ ဓရဂတ (၂) ကြည့်။ (၉) မြင်းကျောက်ကုန်း။ အဿဝရဓရဂတ (ဇာဠာ။ ၇။ ၉၀) ကြည့်။ (၁၀) (ရထား၏) အလယ်။ ရထဝရဓရဂတ (ဇာဠာ။ ၇။ ၉၀) ကြည့်။

(၁၁) ထမ်း-ရွက်-သယ်-ဆောင်-ချီ-ပိုး-လွယ် - အပ်သော ဝန်၊ ဝန်ထုပ်၊ ဝန်ပိုး။ ယတော ယတော ဂရုဓရံ။ ဇာ။ ၁။ ၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ ဓမ္မာဠာ။ ၂။ ၁၃။ ဇာ။ ၄။ ၁။ ၂၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။

(၁၂) အကြီး အမှူး ဦးစီး ခေါင်းဆောင် နာယက ဥက္ကဋ္ဌ ရွှေသွား ရွှေဆောင် ရွှေရွက်။ ဓရံ ကတာ (ဝိဠာ။ ၈၂) တိ ပရိမံ ကတာ။ ဝဇီရ။ ၁။ ၇။ ကံ ဓရံ ကတာ (ဝိဠာ။ ၁။ ၁၁) တိ ကံ ဇေဋ္ဌကံ ကတာ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၆၀။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၆။ ဓရံ (မာဠာ။ ၃။ ၃၈) ဇေဋ္ဌကံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ။ မာဠိ။ ၃။ ၂၈။ ဓရံ န ဒေတိ (အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၇၄) တိ ပါမောက္ခံ န ဒေတိ။ မူလဋီ။ ၂။ ၂၂။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၇။ နေတ္ထိဋီ။ ၁၄၇။)

(၁၃) ပြခန်းသော။ ပဓာနေ... ဓရော။ ဓာန်။ ၁။ ၀၀၅။ ဣမသ္မိံ ဟိ သုတ္တေ စေတနာ- ဓရံ။ မာဠာ။ ၃။ ၇။ မာဠိ။ ၃။ ၄၇။ ဓရန္တိ ပဋ္ဌာနံ (ပဓာနံ)။ သမ္မော၊ ယော။ ၂။ ၂၂။ (-မာဠာ။ ၃။ ၁၀။ မာဠိ။ ၃။ ၈၂။) ဓရဂါမ (က) လည်းကြည့်။

(၁၄) အနီးဖြစ်သော (အရပ်)။ ဓရေ နိသိန္နာ ဟောန္တိ (ဝိဠာ။ ၄။ ၁၂၀) တိ ဒွါရ။

သမိပေ နိသိန္ဒာ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၂၄။ ဓုရေ ဒွါရသမိပေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၉။
ဓုရဂါမ-လည်း ကြည့်။

(၁၅) တာဝန်ဖြစ်သောကုသိုလ်။ (၁၆)
ဝန်ခံအပ်သော ပဋိညာဉ်။ ဓုရ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။
၁၉၀) နိပ္ပါဒေတုံ အာရဒ္ဓံ ကုသလံ ပဋိညံ
ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၆။ (၁၇) မြဲမြံ-ခိုင်ခံ-
ခြင်း။ ဓုရဂတ (၁)-ကြည့်။

(၁၈) ရှေးဓမ္မမျက်နှာမူသော၊ ရင်ဆိုင်
ဖြစ်သော (လေ-စသည်)။ ဓုရဝါတ-ကြည့်။
(၁၉) ဝန်ရှိ-ဝန်ဆောင်-သော။ ဓုရ-
(အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀) နိပ္ပာဒေတုံ အာရဒ္ဓံ ကုသလံ ပဋိညံ
ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၆။ (၁၇) မြဲမြံ-ခိုင်ခံ-
ခြင်း။ ဓုရဂတ (၁)-ကြည့်။

(၂၀) အဦး-ရှေ့-အလျင်-ဆုံးကျ
သော၊ အကြီး-အကောင်း-အမြင့်-ဆုံး
ဖြစ်သော။ ဓုရ (၆) The foremost or
highest place. P. S. D.။ ဓုရကုဋ္ဌာဂါရ-
လည်း ကြည့်။

(၂၁) ပြခန်းသည်၏အဖြစ်။ (၂၂)
အကြီး-အမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်-၏
အဖြစ် (ဘာဝပဗ္ဗဇာန်)။ ဓုရဂါဟ (က)
(ဂ) ကြည့်။ (၂၃) သဒ္ဓါ (နှင့်) ပညာ။
ဓုရပဋိပဒါဒိဝိဘာဂ၊ ဓုရဘေဒ ကြည့်။ (၂၄)
မြဲသော၊ ထာဝရဖြစ်သော။ ဓုရဘတ္တ-ကြည့်။
(၂၅) ခိုင်ခံ-မြဲမြံ-သော (ကြိုး စသည်)။
ဓုရယောတ္တ-ကြည့်။ (၂၆) မျက်နှာချင်း
ဆိုင်သော။ ဓုရဝါတ-ကြည့်။

ဓုရ (တိ) [ဓုရ+အန္တရ၊ နောက်ပုဒ် ကျေ။]
တာဝန်အတွင်း၊ တာဝန် အတောအတွင်း။
ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခု စက်မေ စက်မ-
မှာနော ဝါ... အလက်တဓမ္မာသနေ ဓမ္မံ

ဒေသေန္တော ဝါ ကာလံ ကရေတိ၊
သဗ္ဗော သော ဓုရသ္မိံ ကာလံ ကရေတိ
နာမ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀-၁။

ဓုရ (ပု) [ဓုရ+သမ္ပဂ္ဂါဟ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
ဝန်ကို မြှောက်ချီတတ်သော ဝိရိယ။ ဓုရ-
ဝန္တ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆)-ကြည့်။

ဓုရကုဋ္ဌာဂါရ (န) [ဓုရ+ကုဋ္ဌာဂါရ] အဦး-
ရှေ့- အလျင် - ဆုံး ကျသော၊ အကြီး-
အကောင်း-အမြင့်-ဆုံးဖြစ်သော အထွတ်
ရှိသောကျောင်း။ ပဋိပါဠိယာ ဌပိတကုဋ္ဌာ-
ဂါရေသု ဓုရကုဋ္ဌာဂါရံ ပါဝိသိ။ မ၊ ၄။ ၄။
၂၃၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။

ဓုရဂတ (တိ) [ဓုရ+ဂတ] (၁) မြဲမြံ-ခိုင်ခံ-
သည်၏အဖြစ် - သို့ရောက်သော။ (၂)
ဦးကင်း- ကျောက်ကုန်း - သို့ရောက် - ဌ
တည်-သော။ (၁) သခိလာ သိလိဋ္ဌာ
မေတ္တာယ ဓုရဂတာယ သောဘမာနာ
ဟောသ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇။ (၂) ဟတ္ထိဝရ-
ဓုရဂတေတိ ဟတ္ထိဝရာနံ ဓုရဂတေ၊ အလက်-
တဟတ္ထိကန္တဝရဂတေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၉၀။

ဓုရဂါမ (ပု) [ဓုရ+ဂါမ] (က) ပြခန်းသော
ရွာ။ (ခ) အနီးဖြစ်သောရွာ၊ အမြဲ ဆွမ်း
ခံသောရွာ။ ပါစိတ်၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ (က)
(ခ) ဓုရဂါမေ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈၃) တိ ပဓာန-
ဂါမေ။ အန္တိကဂါမေ ဝါ၊ ပါစိတ်၊ ယော။
၆၄။ (ခ) ဓုရဂါမေ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀)-
တိ သမိပဂါမေတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌသာ၊
ယော၊ ၃၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၇၇၊ ၄၁၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၅။
အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ ဇာ၊ ၄။
၂၄၄။)

ဓုရဂေဟ (န၊ ပု) [ဓုရ+ဂေဟ] (က) ပြခန်း
သောအိမ်။ (ခ) အမြဲ ဝတ်တည်သောအိမ်။

(ဂ) မြို့ဦး-ရွာဦး-၌ တည်သောအိမ်၊ မြို့ဦး-ရွာဦး-အိမ်။ (က) (ခ) ဓုရဂေဟ-ယေဝ ဌပေတွာ ဒါတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဓုရဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။ (-ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။) (ဂ) ဓုရဂေဟ-တော ပဌာယ ဒိန္နံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၈။ (-ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၈။ သာ-ရတ္ထ၊ ၂။ ၄၆၂။)

ဓုရဂေါဏ (ပ) [ဓုရ+ဂေါဏ] (က) ဝန်ကို-ဆောင်-ရုံး-သောနွား။ (ခ) လှည်းဦး-ထမ်းပိုး-၌ ကယုဉ်အပ်သောနွား။ ဓုရဂေါဏာ ဟုတွာဝ နိဗ္ဗတ္တိသန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။

ဓုရဂါဟ (တိ) [ဓုရ+ဂါဟ] (က) ပြဇာနီး သည်၏အဖြစ်ကို ယူသော။ (ခ) အကြီး-အမှူး-ခေါင်းဆောင်-ဖြစ်၍ သင်ယူသော။ (ဂ) အကြီး-အမှူး-ခေါင်းဆောင်-၏ အဖြစ်ကို ယူသော။ (ဃ) ဝန်ကိုယူသော၊ ဝန်ဆောင်ဖြစ်သော။

(က) ဓုရဂါဟော အဟောသီတိ ပာဓာန-ဂါဟိ အဟောသိ။ (ခ) အရဟန္တသဟဿဿ ဓုရဂါဟော အဟောသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅။ သဗ္ဗေသံ ပါမောက္ခော ဟုတွာ ဂဏ္ဍိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။) (ဂ) ဓုရဘာဝံ ဂဏ္ဍာတိတိ ဓုရဂါဟော။ ပါရာ၊ ယော၊ ၃၂။ (ဃ) ဓုရန္တိ ဓုရဂါဟံ။ မူလ၊ ၃။ ၁၈၂။

ဓုရဋ္ဌာန (န) [ဓုရ+ဋ္ဌာန] (က) လှည်းဦး-ထမ်းပိုး-အရပ်။ (ခ) ရှေးရှုဖြစ်သော အရပ်။ (ဂ) အနီးဖြစ်သောအရပ်။ (က) ဣတ္ထိယုတ္တေနာတိ ဣတ္ထိဟိ ဂါဝိအာဒိဟိ ဓုရ-ဋ္ဌာနေ ယုတ္တေန။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၃၈။ (ခ) (ဂ) ဓုရဋ္ဌာနေ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉)တိ အဘိဓမ္မဋ္ဌာနေ။ ဇေတဝနဒွါရသမိပေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊

၁။ ၂၉၈။ (ဂ) ဓုရဋ္ဌာနေ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉)တိ သာဝတ္ထိယာ အဝိဒ္ဓုရေ ဌာနေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၈။

ဓုရတရ (တိ) [ဓုရ+တရ] အထူးသဖြင့် အဦး ဖြစ်သော (အရပ်)။ သိနေရုံ ဝါမပဿေန ကတွာ တဿ ဓုရတရံ ဂစ္ဆန္တော။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဓုရဓောရယု (န) [ဓုရ+ဓောရယု] (ခ) (က) ရှေ့ဝန်ဆောင်နွား (နှင့်) နောက်ဝန်ဆောင် နွား။ (ခ) ရှေ့ဝန်ဆောင် ဝိရိယ (နှင့်) နောက်ဝန်ဆောင် ဝိရိယ။ (တိ) (၂) (က) လှည်းဦး-ထမ်းပိုး - ၌ ဝန်ကိုဆောင်သော (နွား)။ (ခ) လှည်းဦး-ထမ်းပိုး-၌ ဝန်ဆောင်သောနွားနှင့်တူသော (ဝိရိယ)။ (ခ) (က) အထ ဝါ ပုရိမဓုရာဝဟတ္တာ ဓုရာ၊ မူလဓုရာဝဟတ္တာ ဓောရယု၊ ဓုရာ စ ဓောရယု စ ဓုရဓောရယု။ ဣတိ ယထာ ပြာဟုဏဿ ဧကေကသ္မိံ နဂ်လေ စတု-ဗလီဒဒ္ဒဘေဒံ ဓုရဓောရယု ဝဟန္တံ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နံ တိဏမူလသဘဉ္ဇေဝ သဿသမ္ပတ္တိဉ္ဇေ သာ-ဓေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။ ဝဟိတဗ္ဗာ အာဒိဘူတာ ဓုရာ ဧတေသံ အတ္ထိ-တိ ဓုရာ၊ ပုရိမဓုရာဝါဟကာ။ တံ မူလကာ အပရ ဓုရံ ဝဟန္တာ ဓောရယု၊ ဓုရာ စ ဓောရယု စ ဓုရဓောရယု ဧကတ္ထဝသေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။ (ခ) ဧဝံ ဘဂဝတော စတုသမ္ပပ္ပဓာနာဝိရိယဘေဒံ ဓုရဓောရယု ဝ-ဟန္တံ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နံ အကုသလသဘဉ္ဇေဝ ကု-သလသမ္ပတ္တိ စ သဓဓေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ (တိ) (၂) (က) (ခ) ဓုရဓောရယု (သံ၊ ၁။ ၁၇၅)န္တိ ဓုရာသံ ဓောရယု၊ ဓုရာဝဟန္တံ အတ္ထော။ ယထာ ဟိ ပြာဟုဏဿ ဓုရာ-ယံ ဓောရယုကဗ္ဗိတံ နဂ်လေ ဘူမိသနံ ဘိန္နတိ။ဧဝံ ဘဂဝကော ဝိရိယကဗ္ဗိတံ ပညာနဂ်သံ ယထာသုတ္တံ သနံ ဘိန္နတိ။

တေနာဟ “ဝိဒိသံ ဒေ ဓုရဓောရယျ”န္တိ။
သံဠာသ။၂၃၄။ (-အပါဠာသ။၃၄၄။) ဓုရ-
ဓောရယျ— သုတ္တနိ၊၂၉၁။ အပါသ။၅၆၇၀၊
၉၂၄၁၅။ အပါ၊၂၆၆၊၁၈၄၊၁၉၅။ သုတ္တနိ၊
၄၁၁၊၁၃၄။ ထေရါဠာသ။၈၂၊၁၃၇၊၁၅၉။
ထေရါဠာ၊၂၊၂၉၁။ ထေရါဠာ၊၄၄။

ဓုရနာမ (န) [ဓုရ+နာမ]ဓုရ-ဟူသောအမည်။
ဓုရနာမေန ဥဋ္ဌာနနာမေန စ ဝုတ္တာ ဓိတိ။
သံဠာသ။၃၁၄။ (-သုတ္တနိ၊၄၁၁၊၂၃၀။)

ဓုရနိက္ခိတ္တဝါသ (တိ) [ဓုရ+နိက္ခိတ္တ+ဝါသ]
ချအပ်ပြီးသော ဝန်ရှိသော နေခြင်းရှိသော၊
နေခြင်း၌ ချအပ်ပြီးသော ဝန်ရှိသော၊ သူ။
ဓုရနိက္ခိတ္တဝါသော ဟုတော့ တိရောဂါပံ
ဂတော။ ဝဇီရ။၄၁၉။

ဓုရနိက္ခေပ (ပု) [ဓုရ+နိက္ခေပ] (အာလယ-
ဟူသော) ဝန်ကိုချခြင်း၊ အားထုတ်မှု မရှိ
သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ သာဘတ္တိ-
ကော အာဏတ္တိကော နိဿဂ္ဂိယော အတ္တ-
သာဓကော ဓုရနိက္ခေပေါ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၂၆၄။
ကင်္ခါ။၁၁၆။ ဓုရဿ နိက္ခိပနံ ဓုရနိက္ခေပေါ။
အာရာမာဘိယုဉ္ဇနာဒိသု အတ္တနော စ ပရဿ
စ ဒါနဂ္ဂဟဏေသု နိရုဿာဟဘာဝါပဇ္ဇနံ။
သာရတ္ထ၊၂။၁၂၉။ ဓုရဿ အာလယသင်္ခါတ-
ဿ ဘာရဿ နိက္ခိပနံ ပရိစ္စဇနံ နိရုဿာဟ-
ဘာဝါပဇ္ဇနံ ဓုရနိက္ခေပေါ။ ကင်္ခါ၊ဠာ၊သစ်။
၂၀၀။ ဓုရနိက္ခေပေါ(ပ၊ဇ)— ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၃။
သာရတ္ထ၊၃။၈၄၊၁၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၄။ ဓုရ-
နိက္ခေပံ(ဒ၊ဇ)—ဝိ၊ဠာ၊၁။၃၃၂။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၃၃။
ဝိ၊ဠာ၊၃။၁၇၉။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၂၀။၁၅၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၁၃၊၃၁၄၊၃၃၂။ အံ၊ဠာ၊၁။၃၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၄၃၊၂၂၅။ ထေရါဠာ၊၂။၃၇၇။ ဇာ၊ဠာ၊၃။
၂၂၈။ ဝဇီရ။၁၃၁၊၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၃၊
၂၃၄၊၂၃၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၈၅။ ကင်္ခါ၊ဠာ၊သစ်။
၄၅၄။ ဓုရနိက္ခေပေန (တ၊ဇ)—ဝိ၊ဠာ၊၁။
၁၇၁။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၂၇၀၊၃၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၇၊

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၁၉ - ၂-ပ-ဗ-၁-၈

၁၄၉၊၁၇၄။ ဝဇီရ။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၄
၁၄၅၊၃၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၀။
ဓုရနိက္ခေပဿ(ဆ၊ဇ)— ဝဇီရ။၄၉၃။ ဓုရ-
နိက္ခေပေ(သ၊ဇ)—ဝိ၊ဠာ၊၃။၄၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၃။ ဝိမတိ၊၂။၄၆၊၇၇။
ကင်္ခါ၊ဠာ၊သစ်။၂၀၈။

ဓုရနိက္ခေပကရဏဟေတု (တိ) [ဓုရနိက္ခေပ+
ကရဏ+ဟေတု] ဝန်ချမှုကို ပြုခြင်း၏
အကြောင်းဖြစ်သော(ပယောဂ)။ ဓုရနိက္ခေ-
ပကရဏဟေတုနော ပယောဂဿ ကရဏက္ခ-
ဏေယေဝ ပါရာဇိကံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။
၁၈၂။

ဓုရနိက္ခေပန (န) [ဓုရ+နိက္ခေပန] (အာလယ-
ဟူသော) ဝန်ကိုချခြင်း၊ အားထုတ်မှုမရှိသည်
၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဓုရနိက္ခေပနေ
အာပတ္တိတော န မုစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ဠာ၊သစ်။
၄၀၈။

ဓုရနိက္ခေပပက္ခ (ပု) [ဓုရနိက္ခေပ+ပက္ခ] ဝန်ကို
ချခြင်း ဟူသော - အဖို့ - အစု။ စတုတ္ထေ
အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိယေဝါတိ ဓုရနိက္ခေပ-
ပက္ခေ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၄၆။

ဓုရနိက္ခေပပယောဂ (ပု) [ဓုရနိက္ခေပ+ပယော-
ဂ] ဝန်ချခြင်းဟူသော လုံ့လ။ တဿော
ဓုရနိက္ခေပပယောဂေ နိပ္ပါဒိတေ ပါရာဇိကံ၊
သာရတ္ထ၊၂။၁၄၃။

ဓုရနိက္ခေပသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဓုရနိက္ခေပ+သမု-
ဋ္ဌာန။ ပဌမပါရာဇိကသမုဋ္ဌာန (ကင်္ခါ၊ဠာ၊
သစ်။၁၈၈)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ဓုရနိက္ခေပ+
သညိတ+သမုဋ္ဌာန။ ကထိနသမုဋ္ဌာန(ကင်္ခါ၊
ဠာ၊သစ်။၂၈၈)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ဓုရနိက္ခေပ-
သမုဋ္ဌာန + သမုဋ္ဌာန။ ပဌမပါရာဇိကသမု-
ဋ္ဌာန(ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဠာ၊၁။၃၅၂)နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။] (၁) ဓုရနိက္ခေပ-ဟူသော ဖြစ်
ကြောင်း “သမုဋ္ဌာန”ရှိသော။ (၂) ဓုရနိ-

က္ခေပ-ဟု သိမှတ်အပ်သော ဖြစ်ကြောင်း “သမုဋ္ဌာန်”ရှိသော။ (၃) ဓုရနိက္ခေပသိက္ခာ-ပုဒ်၏ ဖြစ်ကြောင်း “သမုဋ္ဌာန်”နှင့် တူသော ဖြစ်ကြောင်း “သမုဋ္ဌာန်”ရှိသော (သိက္ခာပုဒ် စသည်)။ ဓုရနိက္ခေပသမုဋ္ဌာန် ကာယဝါစာ-စိတ္တတော သမုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅၊၁၅၀၊ ၂၀၄။ ယံ ဆဋ္ဌေနေဝ သမုဋ္ဌာတိ၊ ဣဒံ ဓုရ-နိက္ခေပသမုဋ္ဌာနံ၊ သမနုဘာသနသမုဋ္ဌာနန္တိ-ပိ တဿေဝ နာမံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၉။

ဓုရနိက္ခေပါဘာဝ (ပု) [ဓုရနိက္ခေပ+အဘာဝ] (အာလယ-ဟူသော) ဝန်ချခြင်း၏ မရှိခြင်း။ သဗ္ဗေသံ ဓုရနိက္ခေပါဘာဝတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။

ဓုရပဋိပဒါဝိဘာဝ (ပု) [ဓုရ+ပဋိပဒါ+ဝိဘာဝ] (၁) (သဒ္ဓါ၊ပညာ-ဟူသော)ဓုရ-တို့ကို (ဒုက္ခ-ပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ-စသော) ပဋိပဒါ-တို့ဖြင့် ဝေဘန်ခြင်း။ (၂) (သဒ္ဓါ၊ပညာဟူသော) ဓုရ-တို့ဖြင့် (ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္တာဘိညာစသော) ပဋိပဒါတို့ကိုဝေဘန်ခြင်း။ ဓုရပဋိပဒါဝိဘာ-ဝေန အဋ္ဌဝိဓာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၆။

ဓုရပတ္တ (န) [ဓုရ+ပတ္တ] ပြဇာန်းသော ပြင်ပ အရွက်။ ဓုရပတ္တာနိ နဝုတိဟတ္တာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၂၈။ ဓုရပတ္တာနိတိ ဗာဟိရပတ္တာနိ၊ ယာနိ ဒီသတမာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဓုရပတ္တာနိတိ ပတ္တာနံ ပမုခဘူတာနိ ဗာဟိရ-ပတ္တာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။

ဓုရပရိဝေဏ (န) [ဓုရ+ပရိဝေဏ] (ရှာ၊ မြို့) ဦး-ပရိဝုဏ်- ကျောင်းတိုက်။ ဓုရပရိဝေဏေ တာလနာဠိကေရအာဒိနိ ရောပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၂။

ဓုရပ္ပတ္တ (တိ) [ဓုရ+ပတ္တ။ ထိ-၌ ဓုရပ္ပတ္တ] မြတ်သောသူ-အမြတ်ဆုံး- အသာဆုံး- ၏

အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ သူ။ တတော ပဋ္ဌာယ ရူပနန္ဒာ ဈာနာဘိရတာနံ အန္တရေ ဓုရပ္ပတ္တာ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

ဓုရဘတ္တ (န) [ဓုရ+ဘတ္တ] (၁) ဓုရဘတ်၊ နိစ္စ-ဘတ်၊ မြသောဆွမ်း၊ အမြဲမပြတ်ပေးလှူအပ်သော ဆွမ်း။ အမြဲ ဝတ်တည်ထားအပ်သော ဆွမ်း။ (၂) အိမ်ဦး-အိမ်တွင်မြတ်သော နေရာ-၌ တည်ထား၍ လှူဒါန်းအပ်သောဆွမ်း။ (၃) အဦးအစပြု၍ လှူအပ်သော ဆွမ်း၊ ဦးဦးဖျားဖျားလှူအပ်သော ဆွမ်း၊ ဆွမ်းဦး။ (၄) ပဓာန-လိုရင်း-ပြု၍ ပေးလှူအပ်သော ဆွမ်း။

(၁) ဓုရဘတ္တန္တိ နိစ္စဘတ္တံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၀။ သဋ္ဌိ ဓုရဘတ္တာနိ ဌပေသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ ဓုရဘတ္တာနိတိ နိစ္စဘတ္တာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။) (၂) ဓုရဘတ္တံ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဓုရ-ဂေဟေယေဝ ဌပေတွာ ဒါတဗ္ဗံ ဘတ္တံ ဓုရ-ဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ (၃) (၄) ဓုရဘတ္တံ သံဃဘတ္တံ ဝဿာဝါသိကံ ဒေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။ “မမ ဃရံ ဓုရံ ကတွာ ဘိက္ခံ ပဝိသထာ”တိ ဒီယယမာနံ ဓုရဘတ္တန္တိ ဝဒန္တိ။ နိစ္စဘတ္တာဒိ ဝါ အညေပိ အာဏာပေတွာ သယံ ဓုရံ ဟုတွာ ဒိန္တံ ဓုရဘတ္တံ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။

ဓုရဘေဒ (ပု) [ဓုရ+ဘေဒ] သဒ္ဓါ၊ပညာ-ဟူသော ဓုရ အပြား။ တာ ပနေတာ ယထာ-ဝုတ္တေန ဓုရဘေဒေန ဝိဘဇ္ဇမာနာ ဝိသတိ ဟောန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၀၄။

ဓုရမဂ္ဂ (ပု) [ဓုရ+မဂ္ဂ] ပြဇာန်း-ပဓာန-လိုရင်း-ဖြစ်သော-ခရီး-လမ်းကြောင်း။ ရညော ဓုရမဂ္ဂံ အဒံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၈။

ဓုရယောတ္တ (န) [ဓုရ+ယောတ္တ။ (ဓုရယောတ္တ-သံ)] မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-သော ကြိုး။ မုဒုနာ ဓုရယောတ္တေန သမန္နာဂတော။ မုဒုနာ ဟိ ဓုရယောတ္တေန ပဒ္ဒရထံ သိန္ဓဝါ သုခံ ဝဟန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၈။

ဓုရဝန္တ (တိ) [ဓုရ+ဝန္တ။ ဝဟိတဗ္ဗဘာဝေန ဓုရော ဝိယာတိ ဓုရော၊ ဘာရော။ ဣဓ ပန ဓုရသမ္ပဂ္ဂဟော ဥတ္တရပဒလောပေန ဓုရော၊ ဝိရိယံ။ သေဒ္ဒ သာတိသယော တေဿ အတ္တိတိ ဓုရဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ (ဓုရတု၊ ဓုရဝါနံ-သံ)] လွန်ကဲသော-လုံ့လ- ဝိရိယ-ရှိသော၊ သူ၊ လုံ့လ-ဝိရိယ- လွန်ကဲသူ။ ပတိရူပကာရိ ဓုရဝါ၊ ဥဒ္ဓာတာ ဝိန္ဒဘေ ဓနံ။ သံ၊၁။၂၁၇။ သုတ္တန်။၂၀၇။ နေတ္ထိ။၁၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဓုရဝါတိ စေတသိကဝိရိယဝသေန အနိက္ခိတ္တဓုရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၁။)

ဓုရဝဟ (တိ) [ဓုရ+ဝဟ] ဝန်ကိုဆောင်တတ်သော၊ သူ၊ ဝန်ဆောင်။ ဓုရဝဟာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂)တိ ဓုရဝါဟိနော၊ ဓောရယုတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

ဓုရဝဟနကအာစာရ (ပု) [ဓုရဝဟနက+အာ-စာရ] ဝန်ကိုဆောင်တတ်သော အလေ့အကျင့်။ ဓောရယုသီလီ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈)-ကြည့်။

ဓုရဝဟနသီလ (န) [ဓုရ+ဝဟန+သီလ] (၁) ဝန်ကိုဆောင်ခြင်းဟူသော အလေ့အကျင့်။ (တိ)(၂) ဝန်ကိုဆောင်ခြင်းဟူသော အလေ့အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ဓောရယုသီလ(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇)-ကြည့်။

ဓုရဝါတ (ပု) [ဓုရ+ဝါတ] (၁) လှည်းဦးမှ လာသောလေ။ (၂) မျက်နှာချင်းဆိုင် တိုက်သောလေ၊ ရှေးရွှေတိုက်သောလေ။ (၁) ဓုရဝါတေ (ပုရတော ဝါတေ၊ သျှာ) ဝါယ-

န္တေ ပုရတော ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။) (၂) ဓုရဝါတေတိ ပဋိမုခဝါတေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

ဓုရဝါဟ (တိ) [ဓုရ+ဝဟ။ ဓုယံ၊ ဓော်ရယံ၊ ဓရိကာ - သံ၊ ဓောဇ္ဇ-ပြာ)] ဝန်ကို ဆောင်နိုင်သော (နွား-စသည်)။ ဓုရဝါဟေ (ဘန္တေ)အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နေ မဟာ-ဂေါဏေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။)

ဓုရဝါဟဂေါဏ (ပု) [ဓုရဝါဟ+ဂေါဏ] ဝန်ကို-ဆောင်-ရုန်း-နိုင်သော နွား၊ ဝန်ဆောင် နွား။ ဓုရဝါဟဂေါဏံ ဂဏှထ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။

ဓုရဝါဟဋ္ဌ (ပု) [ဓုရဝါဟ+အတ္ထ] ဝန်ကိုဆောင်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ဓောရယု (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆)-ကြည့်။

ဓုရဝါဟိ (တိ) [ဓုရ+ဝဟ+ဏိ။ ဓရံ ဝဟတိ သီလေနာတိ ဓုရဝါဟိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၄၉၆။ (ဓုရ-ဝါဟိနံ-သံ၊ ဓုရဝါဟိ-ပြာ)] ဝန်ကို-ဆောင်-ရုန်း-သော (နွား-စသည်)။ ဓုရဝါဟိ တု ဓောရယော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၄၉၆။ ဓုရဝဟ-လည်း ကြည့်။

ဓုရဝိဟာရ (ပု) [ဓုရ+ဝိဟာရ] (၁) ပြဇာနီးသော ကျောင်း။ (၂) အဦးဖြစ်သော ကျောင်း၊ မြို့ဦးကျောင်း၊ ရွာဦးကျောင်း။ (၃) အနီးဖြစ်သောကျောင်း။ (၁) ဓုရဝိဟာရောပိ သမ္ပန္နိတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ ဓုရဝိဟာရောပိတိ ပဇာနိဟာရောပိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၇၃။ (၂) ဓုရဝိဟာရေ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃)တိ ရထဿ ဓရံ ဝိယ နဂရဿ ဓုရဘူတေ ဝိဟာရေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဓုရ-ဝိဟာရံ (ဒု၊ဇေ)- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဓုရဝိဟာရေ(သ၊ဇေ)- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇။ ဓုရဝိဟာရေပိ ကော အသာရုပ္ပ-
ဘိက္ခု အတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။ ဓုရဝိဟာ-
ရေတိ သမိပဝိဟာရေ။ သမ္မော၊ယော။၂၄၅။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁၃၊၂၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၇၇။)

ဓုရဝိဟာရဋ္ဌာန (န) [ဓုရဝိဟာရ+ဋ္ဌာန]
ကျောင်း (တံခါး)၏-ရှေးရှု-မျက်မှောက်-
ဖြစ်သော အရပ်။ တာဒိသေ ဓုရဝိဟာရ-
ဋ္ဌာနေ ဗိဇနိံ ပဿေ ဌပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၄။ ဓုရဝိဟာရဋ္ဌာနေတိ
ဝိဟာရဒ္ဓါရဿ သမ္ပ၊ဓဋ္ဌာနေ။ သာရတ္ထ၊၃။
၃၃၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၂၃။=ဝိဟာရ-
ဿ သမ္ပ၊ဓဋ္ဌာနေ။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၇။

ဓုရသကဋ္ဌ (ပု၊န) [ဓုရ+သကဋ္ဌ] အဦးဖြစ်
သောလှည်း၊ ရွှေဆုံးလှည်း။ ဓုရသကဋ္ဌေ
ယောတ္တိ ဗန္ဓိတွာ တံ ကေကံယေဝ ယော-
ဇေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

ဓုရသမ္ပ(ဂ္ဂ)ဂ္ဂါဟ (ပု) [ဓုရ+သမ္ပ(ဂ္ဂ)ဂ္ဂါဟ]
(က) တာဝန်ကိုကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု
(ဝိရိယ)။ (ခ) ကုသိုလ်ပြုစဉ် ထက်သန်
အောင် ချီးမြှောက်-ခြင်း-မှု-တတ်သော
ဝိရိယ။ အနိက္ခိတ္တဓုရတာ ဓုရသမ္ပ(ဂ္ဂ)ဂါ-
ဟော။ အဘိ၊ဓ၊၁၉။ မဟာနိ။၂၉၅။ ဝေ-
မေဝ ဝိရိယံ ကုသလကမ္မကရဏဋ္ဌာနေ ဓုရံ
ဥက္ခိပတိ (န နိက္ခိပတိ) ပဂ္ဂဏှာတိ၊ တသ္မာ
ဓုရသမ္ပဂ္ဂါဟောတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၁။ ဓုရသမ္ပဂ္ဂါဟော။ သံ၊ဋီ၊
၁။၃၂၆။ ဓုရသမ္ပဂ္ဂဟတာယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၁။

ဓုရသမာဓိ (ပု) [ဓုရ+သမာဓိ] (က)(အရိယ
မဂ်ရထား) ထမ်းပိုးကို-အညီ-ကောင်းစွာ
-ထားတတ်သော (ဥပေက္ခာ)။ (ခ) အညီ
-ကောင်းစွာ - ထားအပ်သော အရိယမဂ်

ရထားထမ်းပိုး(ဥပေက္ခာ)။ (က) ဥပေက္ခာ
ဓုရသမာဓိ (သံ၊၃။၅)တိ ဓုရဿ သမာဓိ၊
ဥန္တတောနတာကာရဿ အဘာဝေန ဒွိန္ဒမ္ပိ
ယုဂပ္ပဒေသာနံ သမတာတိ အတ္ထော။ အယံ
ဟိ တဩမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ စိတ္တုပ္ပါဒဿ လိနုဒ္ဒစ္စ-
ဘာဝံ ဟရိတွာ ပယောဂမဇ္ဈတ္တေ စိတ္တံ ဌပေ-
တိ၊ တသ္မာ ဣမဿ မဂ္ဂရထဿ “ဓုရသမာ-
ဓိ” တိ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ (-သံ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၃၀၇။) (ခ) သမံ သမ္မာ စ ဓိယတိတိ
သမာဓိ၊ ဓုရဉ္စ တံ သမာဓိ စာတိ ဓုရသမာ-
ဓိ၊....အဋ္ဌကဏ္ဍာယံ ပန ဗျဉ္စနံ အနာဒိယိတွာ
ဓုရသမာဓိသဒ္ဓါနံ ဘိန္နာဓိကရဏတာ ဝုတ္တာ။
သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၈။

ဓုရသဟစရိယ (တိ) [ဓုရ+သဟစရိယာ] (ခ)
ဝန်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း၊ ဝန်ကိုဆောင်ခြင်း။
(၂) ဝန်ကိုဆောင်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဓော-
ရေယျ-ကြည့်။

ဓုရသောပါန (ပု) [ဓုရ+သောပါန] စောင်း
တန်းဦး။ ဓုရသောပါနံ အာဟစ္စ ဥဒက
အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ (-၃၄၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၆။)

ဓုရသောပါနသမ္ပ၊ဓဋ္ဌာန (န) [ဓုရသောပါန+
သမ္ပ၊ဓဋ္ဌာန] စောင်းတန်းဦး၏- ရှေးရှု-
မျက်နှာချင်းဆိုင်-ဖြစ်သော အရပ်။ တဿ
ဓုရသောပါနသမ္ပ၊ဓဋ္ဌာနေ ပယာဂပတိဋ္ဌာနံ
နာမ နဂရံ မာပိတံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

ဓုရဿဟ (တိ) [ဓုရ+သဟ] (လှည်းဟူသော)
ဝန်ကို ဆောင်စွမ်းနိုင်သော၊ ဓုရဿဟော-
(ထေရ၊၃။၁၅)တိ ဓုရဝါဟော။ ဂါထာသုခတ္ထံ
စေတ္တ ဒွိသကာရတော နိဒ္ဒေသော ကတော၊
သကဋ္ဌဘာရံ ဝဟိတံ သမတ္ထောတိ အတ္ထော။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။

ဓုရာဓာရ (တိ) [ဓုရ+ဓာရ။ ဓုရ+အာဓာရ]
ဝန်ကိုဆောင်နိုင်သော(ဝိရိယ)။ ဓုရဓောရယံ
ဓုရဝါဟံ ဓုရာဓာရံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

ဓုရာဝဟ (တိ) [ဓုရ+အာဝဟ] ဝန်ကိုဆောင်
တတ်သော (ဝိရိယ)။ ဓုရဓောရယှ (၁)(ခ)
ကြည့်။

ဓုရာသန (န) [ဓုရ+အာသန] အဦးဖြစ်သော
နေရာ၊ နေရာဦး။ ဓုရာသနေ နိဿိဒန္တာ
ဩတ္တပ္ပန္နိ ဟရာယန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။ (-အံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၁၂၊ ၂၇၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၉၇။)

ဓုရိယဓမ္မ (ပု) [ဓုရိယ+ဓမ္မ။ (ဓုယျိဓမ္မ-သံ)]
အကြီးအမှူး- ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်- ဖြစ်
သောတရား၊ အဓိပတိတရား။ ဓုရိယဓမ္မေသု
ဟိ ယထာ သဒ္ဓါယ ဗလဝဘာဝေ ပညာယ
မန္တဘာဝေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၂၆။ မ၊ ဌီ၊
၁။ ၃၇၂။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၃၂။

ဓုရိယဓမ္မဘူတ (တိ) [ဓုရိယဓမ္မ+ဘူတ] အကြီး
အမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်-တရား ဖြစ်၍
ဖြစ်သော။ ယထာ ဟိ သဒ္ဓါပညာနံ ဝိသု
ဝိသု ဓုရိယဓမ္မဘူတာနံ ကိစ္စတော အညမညံ
နာတိဝတ္တနံ ဝိသေသတော ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဌီ၊
၂။ ၃၂၇။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၇၄။

ဓုဝံ (ဗျ) [ဓုဝံ ဣတိ ထိရေကံသတ္တေသု။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၃၇၇။ ဓုဝံ ထိရာဝဓာရဏေ။ ဓာနံ။
၁၁၅၉။ ထိရေ အဝဓာရဏေ စ။ ယင်းဌီ။
ဓုဝံ ထိရာဝဓာရဏေသု။ ရှု။ နှာ-၁၃၆။ ခြ၊ ဝေါ
“ဘဘေဒေ” ဣဗံ တု နိဂ္ဂိတေ။ အမရ၊ ၂၃။
၂၁၀။ ထောမ။ စိန္တာမဏိ။ ကောတ္တု၊ ၁။
P.S.D. ဝိလံ။ S.E.D. တို့လည်း ကြည့်။
(ခြ၊ ဝမ်၊ ၉၀ - သံ၊ ၉၀ - ပြာ၊ သီဟိုဠ်။ ဓုဝံ-
အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) အမြဲ၊ မပြတ်။ (၂) စင်
စစ်-ကေန်-အမှန်-မုချ။ (၃) ခိုင်ခံ့သော။

(၁) ဓုဝံ ဖလာနိ ဓာရေန္တိ။ အပါ၊ ၁။
၁၈၊ ၄၃၂။ အပါ၊ ၄။ ၁၂၄၀။ ဓုဝံ အပ္ပမတ္တော-
(ဇာ၊ ၁။ ၉၆) တိ နိစ္စံ အပ္ပမတ္တော။ ဇာ၊ ၄။

၃။ ၂၂။ (-အပါ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဇာ၊ ၁။ ၅၆။ ထေရီ၊
၄။ ၇။ အပါ၊ ၄။ ၁၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ ဇာ၊ ၄။
၂။ ၁၅၂။) (၂) ဓုဝံ အဇ္ဇ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာ-
ယိဿတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။ ဓုဝံ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၂)-
န္တိ....ဓုဝံ အဝဿံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၇။ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ
ဘဝိဿသိ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၃၁၄။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။
၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၁) တိ ဧတ္ထ ပန ကေသေ
နိပါတပဒဘာဝေန ဝတ္တတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၀၇။
(-၃၁၅။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၂၁၆။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇၇။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၃။)
(၃) ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

ဓုဝံ (န) [ဓု+အ။ ဓု ဂတိထေရိယေသု၊ အ၊
ဥဝါဒေသော။ ဓာနံ၊ ဌီ။ ၇၀၉။ (-နိတိ၊ ဓာ။
၁၀၇။)] (၁) နိဗ္ဗာန်။ (၂)-မြဲ-မြဲမြဲ-
ခိုင်ခံ့-တည်တံ့-ခြင်း။ (၃) ဓုဝံ သုတ်။
(တိ)(၄) မြဲ-မြဲမြဲ-ခိုင်ခံ့-တည်တံ့-သော။
(၁) ဓုဝဉ္ဇ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ
ဓုဝဂ္ဂါမိဉ္ဇ မဂ္ဂံ။ သံ၊ ၂။ ၅၄၁။ (၂) ယဿ
နတ္ထိ ဓုဝံ ဌိတိ (ဓမ္မ၊ ၃၅။ ထေရ၊ ၃၂၅) တိ
ယဿ ဓုဝဘာဝေါ ဝါ ဌိတိဘာဝေါ ဝါ
နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။)
(၃) အသင်္ခတံ အနုတံ အနာသဝံ၊ သစ္စဉ္ဇ
ပါရံ နိပုဏံ သုဒ္ဓဒ္ဓသံ၊ အဇ္ဇေရံ ဓုဝံ အပ-
လောကိတံ။ သံ၊ ၂။ ၅၄၃။ (တိ) (၄) ဓုဝေါ-
(မ၊ ၁။ ၁၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇) တိ ထိရော။ မ၊ ၄။
၁။ ၇၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ အမရံ
နိစ္စံ ဓုဝန္တိ သဿတဝေဝနာနိ။...ထိရဌေ၊
ဝိကာရာဘာဝေန ဓုဝံ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၄၂။ သံ၊ ဌီ၊
သစ်၊ ၁။ ၃၉၃။

ဓုဝေါ (ပု၊ ပါ၊ ၆)- ဒီ၊ ၁။ ၁၇။ မ၊ ၁။ ၁၀။
၁၇၉။ အဘိ၊ က။ ၅၉။ မဟာနိ၊ ၉၄။ စူဠနိ။
၁၀၈၊ ၁၁၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၂။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၇၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၇။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၁၇။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၃၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။ အံ၊ ဌီ၊
၃။ ၉၄။ ဓုဝံ (န၊ ပါ၊ ၆)- အဘိ၊ က။ ၉၉။

ဇာ၂။၂၃၀။ စူဠနိ။၁၂၀။၂၂၇။ ဒီဌာ၂။
 ၃၇၄။ မဌာ၁။၂၂၄။၂၉၂။ မဌာ၃။၄၄။ သံ
 ဌာ၂။၁၄။၂၉၄။ သံဌာ၃။၆၉။၁၄၉။ အံဌာ၁။
 ၁၁၆။ ဓမ္မဌာ၁။၆၇။ ဓမ္မဌာ၂။၁၁၁။ အပါ
 ဌာ၁။၂၄။ ဇာဌာ၃။၂၆၉။ ဇာဌာ၅။၅၄၃။
 မဟာနိဌာ။၁၃၈။ သာရတ္ထာ၂။၂၄၅။ သာရ-
 ထ္ထာ၃။၁၇၆။ မူလဋ္ဌိ၁။၁၄၆။ နေတ္တိဝိ။၁၄၁။
 စုဝါ (ထိ။ပါဇ) - မဉာ။၃၁၇။ ဝိမတိ။၁။၄၇။
 စုဝါ (ပါဗ) - ဒီ၁။၁၉။ အဘိက။၄၄၉။ မ
 ဌာ၁။၃၄။ အံဌာ၃။၁၇၉။ မဋ္ဌိ၃။၂၅၁။ သံ
 ဋ္ဌိ၂။၂၆၄။၄၀၄။ အံဋ္ဌိ၃။၃၃၁။ စုဝေန
 (တ။ဇ) - ပဋိသံ။၁၀၅။၃၆၀။ ဇာ၁။၁၃၅။
 မဟာနိ။၁၇၁။၃၂၁။ ဇာဌာ၃။၅၈၂။၂၀၇။
 စုဝတော - ပဋိသံ။၂၂၄။

စုဝကာရ (ပု) [စုဝ+ကာရ။စုဝေန ကရိယန္တိတိ
 စုဝကာရာ၊ ဝိဟာရာ။ ပါဝိတ်ယော။၃၉၁။
 (၁) (က) အမြဲ-မပြတ်-နိစ္စ-ထာဝရ-
 ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှု။ (၁) အမြဲ-
 မပြတ် - နိစ္စ - ထာဝရ - ပြုလုပ်အပ်သော
 ကျောင်း။ (တိ) (၂) အမြဲ-မပြတ်-နိစ္စ-
 ထာဝရ-ပြုလုပ်အပ်သော ကောင်းမှုရှိသော။
 (၁)(က) ယတ္ထ သံဃဿ စုဝကာရာ ကရိ-
 ယန္တိ (ကရိယန္တိ)။ ဝိပ။၄၂၇။ ဝိဌာ၃။
 ၄၁၉။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၅၁။ (၁)(တိ)(၂) “မယံ
 စုဝကာရေ ဒေတာ”တိ ဝတ္ထာ အဝိစာရေ-
 တ္တာဝ ဂစ္ဆတိ။ ဝိဌာ၃။၄၂၀။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၂၅၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၆။ (-ကင်္ခါ၊သစ်။)
 စုဝကာရဌာန-လည်း ကြည့်။

စုဝကာရဌာန (န) [စုဝကာရ+ဌာန] အမြဲ-
 မပြတ် - နိစ္စ - ထာဝရ-ပြုလုပ်အပ်သော
 ကောင်းမှုရှိသော အရပ်၊ အမြဲ-မပြတ်-နိစ္စ-
 -ထာဝရ-ကောင်းမှု ပြုလုပ်ရာအရပ်။ သစေ
 ပန ကေသ္မိံ စုဝကာရဌာနေန ထောကတရာ
 ဘိက္ခုန္တိ ဟောန္တိ။ ကင်္ခါ၊သစ်။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊
 သစ်။၂၉၆။)

စုဝကာလ (ပု) [စုဝ+ကာလ]မြဲသော-အချိန်-
 အခါ-ကာလ၊ (ကြိဝိ-အမြဲမပြတ်၊ အခါ
 ခပ်သိမ်းချိန်ခါမရွေး။) သဒါတိ...နိစ္စကာလံ
 စုဝကာလံ။ မဟာနိ။၁၄။ စူဠနိ။၄၂။၁၂၉။
 စုဝကာလန္တိ အဗ္ဗောဓိန္ဒကာလံ။ မဟာနိ။
 ၄၆၈။

စုဝကုဏပ (ပုန) [စုဝ+ကုဏပ] အမြဲမပြတ်
 နံသော အကောင်ပုပ်။ စုဝဉာဟ (ဝိသုဒ္ဓိ။၁။
 ၇၄) ကြည့်။

စုဝဂါမိ (တိ) [စုဝ+ဂါမိ။ (ဧရိဝဂါမိနိ-သံ၊
 စုဝဂါမိ-ပြာ)] နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်-စေ
 တတ်-ကြောင်းဖြစ်သော။ စုဝ (၁)-ကြည့်။

စုဝစောဠာ (ထိ) [စုဝ+ပက္ခိတ္တ+စောဠ+အာ။
 ပက္ခိတ္တပုဒ် ကျေ။] အမြဲ-ထည့်သွင်း-ပိတ်
 ဆို့-အပ်သော ပုဆိုးရှိသော၊မိန်းမ။ စုဝ-
 စောဠာ(ဝိ။၁။၁၈၉)တိ နိစ္စပက္ခိတ္တာဏိစော-
 ဠာ၊ သဒါ အာဏိစောဠကံ သေဝသိတိ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ။ ဝိဌာ၂။၁၃၄။ (-ဝဇီရ။၁၈၈။
 ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၃၀။)

စုဝဋ္ဌာနဝိရဟိတ (တိ) [စုဝ+ဋ္ဌာန+ဝိရဟိတ]
 အမြဲတည်ခြင်းမကင်းသော။ အဒ္ဓါဝ (မဌာ
 ၃။၂၁၁)-ကြည့်။

စုဝဋ္ဌာနိက (တိ) [စုဝဋ္ဌာန+ဣက] မြဲသော
 တည်ရာဋ္ဌာနရှိသော။ တိဿော ပါဒုကာ
 စုဝဋ္ဌာနိကာ အသက်မနိယာ။ ဝိပ။၂၂၃။

စုဝဋ္ဌာနိယ (တိ) [စုဝဋ္ဌာန+ဣယ] အထက်ပုဒ်
 နက် ကြည့်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိဿော
 ပါဒုကာ စုဝဋ္ဌာနိယာ အသက်မနိယာယော။
 ဝိပ။၂၇၉။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၅၆။

စုဝဉာဟ (ပု) [စုဝ+ဉာဟ] အမြဲ-မပြတ်-
 (သုသေကောင်ကို) မီးဖုတ်-မီးရှို့-ခြင်း။
 ယတ္ထ စုဝဉာဟ စုဝကုဏပ စုဝရောဒနာနိ

အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၄။ ဒေဝသိကံ ဆဝဉာ-
ဟော စုဝဉာဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၁။

စုဝေါန (န) [စုဝ+ေါန] (က) အမြဲ-မပြတ်
-ပေးလှူ အပ်သော-အလှူ-ေါန။ (ခ)
မြဲမြံခိုင်ခံ့သော-အလှူ-ေါန၊ မပြတ်ပဲ ပေး
လှူအပ်သော ြေါန။ စုဝေါနာနီ (ဒိ၊ ၁။
၂၇၀)တိ စုဝါနိ ထိနုနိ အ(ဝိ)စိန္တာနိ ကတွာ
ေါတဗ္ဗေါနာနီ။ ဒိ၊ ၁။ ၂၃၀။ သိ၊ ၁။ ၂။
၃၁၅။

စုဝဓမ္မ (ပု) [စုဝ+ဓမ္မ။ (မြဲဝဓမ္မံ-သံ)] မြဲ
သော-သဘော-ဓမ္မတာ။ စုဝဓမ္မော သေ
သဗ္ဗသတ္တာနံ။ ဒိ၊ ၁။ ၂၅၄။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၇၀။
(-၇၇၊ ၁၀၈။)

စုဝနဟာန (န) [စုဝ+နဟာန။ (မြဲဝသ္မာန-
သံ)] (ခ) အမြဲ-မပြတ်-ရေချိုးခြင်း။ (၂)
စုဝနဟာန သိက္ခာပုဒ်။ (၁) အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗပစ္စန္ဓိမေသု ဇနပဒေသု စုဝ-
နဟာနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-၂၇၅။) (၂) ဝိနယ-
ဓရပဉ္စမေန ဂဏေန ဥပသမ္ပဒါ၊ ဂုဏဂုံဏုပါ-
ဟနံ၊ စုဝနဟာနံ၊ ပစ္စတ္တရဏန္တိ ဣမာနိ ဟိ
စတ္တာရိ သိက္ခာပဒါနိ မဇ္ဈိမဒေသေယေဝ
ပညတ္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၃၈။

စုဝနာဝါ (ထိ) [စုဝ+နာဝါ။ (မြဲဝနော်ကဒု-
သံ၊ စုဝဏာဝါ-ပြာ)] အမြဲ-မပြတ်-ကူးသွား
ကြောင်းဖြစ်သော လှေ၊ အမြဲထားအပ်
သော လှေ။ ယတ္ထဿ စုဝနာဝါ (ဝိ၊ ၁။
၁၄၅) တိ ယတ္ထ နဒိယာ သိမာဗန္ဓန-
ဌာနဂတေသု တိတ္ထေသု နိစ္စသဉ္စရဏနာဝါ
အဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၂။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၄။)

စုဝနိဋ္ဌ (တိ) [စုဝ+နိဋ္ဌ] မြဲသော အပြီးအဆုံး
ရှိသော၊ မြဲသောနိဗ္ဗာန်ရှိသော၊ သူ။ အစွန္တ-
နိဋ္ဌ (အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၃) ကြည့်။

စုဝနိမိတ္တ (န) [စုဝ+နိမိတ္တ] မြဲမြံ-ခိုင်ခံ့-တည်တံ့
-၏ဟု ဖြစ်သော-အမှတ်-နိမိတ်၊ စုဝနိမိတ်။
ဝိပဿနာ ဟိ နိစ္စနိမိတ္တံ၊ စုဝနိမိတ္တံ၊ သုခနိမိတ္တံ၊
အတ္တနိမိတ္တဉ္စ ဥဏ္ဏါဋီတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၆၇။
(-ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၁၄၈။ စူဠနိ၊ ၁။ ၄၃။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၇၇။)

စုဝနိယာမ (တိ) [စုဝ+နိယာမ] မြဲသော အမှတ်
ရှိသော။ ဘန္တေ မဟာဇနဿ ဟိတတ္တာယ
ဣမဿ ဘူမိပုဒေသဿ စုဝနိယာမေန (ဝဟ-
နနိယာမေန။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၈။ စုရနိယာမေန၊ သျှာ)
သမာပတ္တိသုခေန တံ ဗောဓိမူလံ ပရိဘုဉ္ဇေ။
ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၃၀။

စုဝနိဝါသ (ပု) [စုဝ+နိဝါသ] အမြဲ-မပြတ်-နေ
ခြင်း။ ယသ္မိံ ပန စုဝနိဝါသေန ကုလာဝဏေ
ကတွာ ဝသန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၈။ (-ဝိသင်္ဂဟ။
၉၀။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၄။)

စုဝနာန (န) [စုဝ+နာန] (ခ) အမြဲ-မပြတ်
-ရေချိုးခြင်း။ (၂) စုဝနာန သိက္ခာပုဒ်။
(၁) သဗ္ဗေ ဝရေ ယာစိတံ ဝိနယဓရပဉ္စမေန
ဂဏေန ဥပသမ္ပဒါ စုဝနာနံ စိဝရဝိပ္ပဝါ-
သောတိ ဣမေပဉ္စ ဝရေ ယာစိ။ အံ၊ ၁။ ၁။
၁၆၇။ (၂) ဝိနယဓရပဉ္စမေန ဂဏေန ဥပ-
သမ္ပဒါ၊ ဂုဏဂုံဏုပါဟနာ၊ စုဝနာနံ၊ စမ္ပတ္တရ-
ဏန္တိ ဧတေသံ ဝသေန စတုပ္ပဓာ ပဒေသ-
ပညတ္တိ နာမ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၁၀။ (-ကင်္ခါ၊ ၁။
သင်္ခ၊ ၁၇၇။)

စုဝပဉ္စရဏဋ္ဌ (ပု) [စုဝ+ပဉ္စရဏ+အတ္ထ] အမြဲ
-မပြတ်-ယုံစီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော
အနက်သဘော။ အတ္တနော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏမိ
ကာယံ ဘဂဝါ စုဝပဉ္စရဏဋ္ဌေန ဝေမာဟ။
သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၈။

စုဝပစ္စယဋ္ဌ (ပု) [စုဝပစ္စယ+အတ္ထ] မြဲသော
အကြောင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်

သဘော။ စုဝပစ္စယဋ္ဌေန နတ္ထိ နာမ န
ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၂၉၃။

စုဝညတ္တ (န) [စုဝ+ပညတ္တ]အမြဲခင်းထားအပ်
သောနေရာ။ စုဝပညတ္တ(ဝိ၊၂။၃၆၀။ ကင်္ခါ။
၃၂၀)တိ ဘိက္ခုနီနံ အတ္ထာယ နိစ္စပညတ္တေ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၇၃။ (-ဝဇီရ။
၃၇၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁၁၅။)

စုဝပဋိသေဝန (န) [စုဝ+ပဋိသေဝန] (၁)
အမြဲ-မပြတ်-မှီဝဲခြင်း။ (တိ) (၂) အမြဲ-
မပြတ်-မှီဝဲအပ်သော။ (၁)ပါဏာတိပါတာဒိ-
နိပ္ပာဒိတပစ္စယာနံ နိစ္စသေဝနံ စုဝပဋိသေဝနံ။
မူလဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ (-အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။)၊
(တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စုဝပဋိသေဝနဋ္ဌာန (န) [စုဝပဋိသေဝန+ဋ္ဌာန]
အမြဲ-မပြတ်-မှီဝဲအပ်သော-အရာ-ဋ္ဌာန။
စုဝပဋိသေဝနဋ္ဌာနံ ဟေတံ သတ္တာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ။
၂။၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

စုဝပရိဘောဂ (ပု) [စုဝ+ပရိဘောဂ] (၁)
အမြဲ-မပြတ်-သုံးဆောင် -ခံစား-ခြင်း။
(တိ) (၂) အမြဲ-မပြတ်-သုံးဆောင်-ခံစား-
-အပ်သော။ (၁) တာနိ သေနာသနာနိ
စုဝပရိဘောဂေန ပရိဘူ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ (တိ) (၂) ဣမေ တာဝ စတ္တာ-
ရော ဓမ္မာ စုဝပရိဘောဂေ နိဗ္ဗဒ္ဓါရမ္ပဏေ
ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ စုဝပရိဘောဂါနီ-
(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀)တိ နိယတပရိဘောဂါနီ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

စုဝပရိဘောဂဋ္ဌာန (န) [စုဝပရိဘောဂ+
ဋ္ဌာန]အမြဲ-မပြတ်-သုံးဆောင် အပ်သော
အရပ်၊အမြဲသုံးဆောင်ရာဋ္ဌာန။ စုဝပရိဘော-
ဂဋ္ဌာနေ နိရာသကံဿ နိသိဒ္ဓတော ဝါ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၆။

စုဝပုပ္ဖိ (တိ) [စုဝ+ပုပ္ဖ+ဤ]အမြဲ အပွင့်ရှိ
သေဓ၊အမြဲ-နိစ္စ-ထာဝရ-အပွင့် ပွင့်သော။

စုဝပုပ္ဖိနော စုဝဖလိနော ရုက္ခာ ဥဘတော
အဘိလမ္ပန္တာ သောဘယန္တိ။ အပါဋ္ဌ၊၁။
၂၃၆။

စုဝပုတိဋ္ဌာလယ (တိ) [စုဝ+ပုတိဋ္ဌာလယ]အမြဲ
ရပ်တည်ရာရှိသော၊ မြဲသော ထောက်တည်ရာ
ရှိသော။ ပုန စပရံ မဟာရာဇ ဟတ္ထိ....န စုဝပု-
တိဋ္ဌာလယော။ မိလိန္ဒ။၃၇၃။

စုဝပုယာတ (တိ) [စုဝ+ပုယာတ]စင်စစ်-ဧကန်
-အမှန်-မုချ-သွားခြင်းရှိသော၊ သူ။ စုဝ-
ပုယာတော မရဏာယာ (ထေရ။၃၀၄) တိ
မရဏဿ အတ္ထာယ ဧကန္တဂမနော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ (-၁၉၇။)

စုဝဖလ (တိ) [စုဝ+ဖလ] မြဲသော အသီးရှိ
သော၊ အမြဲသီးသော။ ရညော အဓမ္မာ
စုဝဖလော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၂၆၇။ (-မိလိန္ဒ။
၃၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။)

စုဝဖလိ (တိ) [စုဝ+ဖလ+ဤ] မြဲသောအသီး
ရှိသော၊ အမြဲသီးသော။ စုဝပုပ္ဖိ-ကြည့်။

စုဝဘတ္တ (န) [စုဝ+ဘတ္တ။ (ရြဝဘတ္တ-သံ)]
မြဲသော-ဆွမ်း- ဆွမ်းဝတ်-ဆွမ်းအုပ်၊ အမြဲ
ပေးလှူအပ်သော-ဆွမ်း- ဆွမ်းဝတ်- ဆွမ်း
အုပ်။ အဋ္ဌ တေ တာတ စုဝဘတ္တာနိ ဒေမိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ စုဝဘတ္တေန(ဝိ၊
၃။၃၄)တိ နိစ္စဘတ္တေန။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၄။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ဝိမတိ၊၁။
၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၈၁။)

စုဝဘတ္တိက (တိ) [စုဝဘတ္တ+ဣက] မြဲသော-
အမြဲ-ပေးလှူအပ်သော- ဆွမ်း- ဆွမ်းဝတ်
-ရှိသော၊သူ။ အာယသ္မာ သုဓမ္မော... အာ-
ဝါသိကော ဟောတိ နဝကမ္ပိကော စုဝဘတ္တိ-
ကော။ ဝိ၊၄။၃၇။ စုဝဘတ္တိကောတိ နိစ္စဘ-
တ္တိကော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၇။

စုဝဘာဝဝိဝေက (ပု) [စုဝဘာဝ+ဝိဝေက] မြဲ
မြဲ - ခိုင်ခံ့-တည်တံ့-သည်၏အဖြစ်မှ ကင်း

သိတ်ခြင်း။ ဓုဝဘာဝဝိဝေကော ဒဿိတော
ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၆။

ဓုဝမဂ္ဂဋ္ဌာန (န) [ဓုဝ+မဂ္ဂ+ဋ္ဌာန] မြဲသော-
အမြဲ-နိစ္စ-တာဝရ-သွားအပ်သော-လမ်း
ခရီးအရပ်။ အမစွာ ရညော ဓုဝမဂ္ဂဋ္ဌာန
ကောဋ္ဌကံ ဆာဒေတွာ အဒံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၀၅။

ဓုဝယာဂ (ထိ) [ဓုဝ+ယာဂ] မြဲသော-အမြဲ-
နိစ္စ-တာဝရ-ပေးလှူ အပ်သော-ယာဂ-
ဆန်ပြုတ်။ ကာလပရိစ္ဆေဒံ ပန အကတွာ
ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒဿာမာတိ ပညတ္တဝ-
သေန “နိစ္စဘတ္တံ ဓုဝယာဂူ”တိ ဝုစ္စတိ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၈။ (-ဝိ၊ ၃။ ၄၀၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၇၅။ မဗ္ဗ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၁၅။)

ဓုဝရောဒန (န) [ဓုဝ+ရောဒန] အမြဲငိုကြွေးသံ။
မတဉာတကာနံ တတ္ထ ဂန္ဓာ ဒေဝသိကံ ရော-
ဒနံ ဓုဝရောဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဓုဝဉာဟ
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၄) ကြည့်။

ဓုဝလောဟိတာ (ထိ) [ဓုဝ+လောဟိတာ] မြဲ
သော (ဥတု)သွေး ရှိသော၊ အမြဲ (ဥတု)
သွေး လာသော မိန်းမ၊ ထာဝရ ရာသီလာ
သော မိန်းမ။ ဓုဝလောဟိတာ (ဝိ၊ ၁။ ၁၈၉)-
တိ နိစ္စလောဟိတာ ကိလိန္ဒဒကသောတာ။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၈၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၂၃၀။)

ဓုဝဝတ္တဒဿန (န) [ဓုဝ+ဝတ္တဒဿန] မြဲသော
ကျင့်ဝတ်ကို ပြခြင်း။ န ပန ဓုဝဝတ္တဒဿနံ။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၅။

ဓုဝဝါသ (ပု) [ဓုဝ+ဝါသ] အမြဲ-နိစ္စ-တာဝရ
-နေခြင်း။ ဓုဝဝါသတ္ထာယ ဝိဟာရံ သမ္ပန္နိ-
တွာ ဒေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆။ ဓုဝဝါသတ္ထာယာ-
(ကင်္ခါ၊ ၂။ ၁၀၄)တိ နိစ္စဝါသတ္ထာယ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
သစ်။ ၃၆၈။

ဓုဝဝိပါက (ထိ) [ဓုဝ+ဝိပါက] မြဲသောအကျိုး
ရှိသော၊ အကျိုးပေးမြဲသော၊ ကံ။ (အာန-
န္တရိယကံ ၅-ပါး၊ သမာပတ်ဂ-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊
ယင်းကံတို့ကား မုချအကျိုးပေးမည် ဖြစ်သ
ဖြင့် အကျိုးပေး မြဲကုန်၏။) တံ ပန ဒုဝိဓံ
ဟောတိ ဓုဝဝိပါကံ အဓုဝဝိပါကဉ္စ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဓုဝံ ဝိပစ္စန္ဓိတိ ဓုဝဝိပါကာ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။)

ဓုဝသညာ (ထိ) [ဓုဝ+သညာ။ ခြုံဝသညာ-
သံ] မြဲမြဲ-ခိုင်ခံ့-၏ဟု ဖြစ်သော အမှတ်
‘သညာ’။ ဝိပရိဏာမာနုပဿနာယ ဓုဝသ-
ညာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၇။ ဓုဝသညာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၅) နှိ ထိရဘာဝဂ္ဂ-
ဟဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၇၅။ ဓုဝသညာ နှိ ထိရဘာဝဂ္ဂဟဏသညံ။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၉။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၄၊ ၃၃၆။)

ဓုဝသန္နိပါတဋ္ဌာန (န) [ဓုဝသန္နိပါတ+ဋ္ဌာန]
အမြဲမပြတ် အညီအညွတ် ပေါင်းဆုံကျရောက်
ရာ အရပ်၊ အမြဲမပြတ်-စည်းဝေး-ညီမှု-ရာ
အရပ်။ ဘိက္ခုနံ ဓုဝသန္နိပါတဋ္ဌာနတော။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၇။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၉။
ဓုဝသန္နိပါတဋ္ဌာနမ္ပိ ပရိယန္တဂတမေဝ ဂဟေ-
တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၄။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၂၉၃။)

ဓုဝသလိလ (ထိ) [ဓုဝ+သလိလ] အမြဲရေရှိ
သော။ န တာ နှိယော ဓုဝသလိလာ။
မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၁၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၄။

ဓုဝသလိလဋ္ဌာန (န) [ဓုဝသလိလ+ဋ္ဌာန]
အမြဲရေရှိရာ အရပ်။ သော ကိရ ဋ္ဌေဂလာ
ဂုမ္မော ဓုဝသလိလဋ္ဌာန ဇာတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၃၇။

ဓုဝသသတ (တိ) [ဓုဝ+သသတ] ခိုင်ခံ့မြဲမြဲ
သော။ တထေဝ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌာနံ၊ ဝစနံ ဓုဝသ-
သတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၅။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁၄၈။ အပါဠာ၊
၁။ ၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၂၇။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၄။

ဓုဝသမိက (ပု) [ဓုဝ+သမိက] (မြုံဝသွာ-
မိက-သံ)] မြဲသော-အရှင်သခင်-လင်၊
သက်ဆုံးတိုင် ပေါင်းမည့်လင်။ မံ အဓုဝ
တေန ဓုဝသမိကေန ပရိဝတ္တေတုံ နဂရဂု-
တ္တိကဿ သဟဿံ ဒတော မံ ဂဏှံ။ ဇာ၊ ၁၂၃။
၅၈။

ဓုဝသရ (ပု) [ဓုဝ+သရ] မြဲ-အရှည်ခိုင်မာ
-သော အနှစ်သာရ။ ဧဝံ ရူပဗ္ဗိ နိစ္စသရ-
ဓုဝသရအတ္တသာရဝိရဟေန နိဿာရမေဝ။
သံ၊ ၁၂။ ၂၉၄။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၃၀။ (-မ၊ ၁၄။
၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၂။ သံ၊ ၁၂။ ၂၅၀။)

ဓုဝသီလ (တိ) [ဓုဝ+သီလ] မြဲသော သီလရှိ
သော၊ သီလမြဲသော၊ သူ။ တတ္ထ ဓုဝသီလော
(ဓုဝသီလိသီ) စ ဟောတိ ဌိတသီလောစ။
အံ၊ ၁။ ၂၃၃။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၇၀။ ဓုဝသီလော-
တိ နိဗ္ဗဒ္ဓသီလော။ အံ၊ ၁၂။ ၂၁၆။ (-ဇာ၊ ၁၄။
၅။ ၄၅၉။)

ဓုဝသုတ္တ (န) [ဓုဝ+သုတ္တ] (မြုံဝသုတ္တ-သံ)]
ဓုဝသုတ်၊ အမြဲထာဝရတည်ရှိသောဓုဝအမည်
ရှိသော နိဗ္ဗာန်နှင့် ယင်းနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်
ကြောင်း အကျင့်ကို ဟောပြောသုတ်။ အသင်္ခ
တသံယုတ် ပေယျာလ-ကြည့်။

ဓုဝသေတု (ပု) [ဓုဝ+သေတု] (က) အမြဲ-နိစ္စ
-ထာဝရ-သွားလာရာ ဖြစ်သော တံတား။
(ခ) အမြဲခင်းထားအပ်သော တံတား။ ဓုဝ-
သေတု ဝါ(ဝိ၊ ၃။ ၁၄၅)တိ ယတ္ထ ရုက္ခသင်္ဃာ-
ဋ္ဌမယော ဝါ ပဒရဗဒ္ဓေါ ဝါ ဇေသိသတ္ထ-
သေတုဝါ ဟတ္ထိအဿာဒိနံ သဉ္ဇရဏယောဂေါ

မဟာသေတု ဝါ အတ္ထိ၊ အန္တမသော တင်္ခ-
ဏညေဝရက္ခံ သိန္နိတော မနုဿာနံ သဉ္ဇရဏ-
ယောဂေါ ကေပဒိကသေတုပိ ဓုဝသေတု-
တွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၁၂။ ၃၂၈။

ဓုဝသေတုနာဝါပရိယေသန (န၊ ထိ) [ဓုဝသေတု-
နာဝါ+ပရိယေသန] အမြဲခင်းထားအပ်
သော တံတား (နှင့်) အမြဲကူးသွားကြောင်း
လျှောက် ရှာမှီးခြင်း။ ယဒိ နဒိသရံ ဗာဟုနာ
တရိတုံ သမတ္ထော ဘဝတိ၊ ကိ* ဓုဝ-
သေတုနာဝါပရိယေသနေန။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၂။

ဓုဝသေဝန (တိ) [ဓုဝ+သေဝန] အမြဲ-
မပြတ်-မှီဝဲအပ်သော(ကမ္မဋ္ဌာန်း)။ တွေကံ ဟိ
ထေရဿ ဓုဝသေဝနံ (ဓုဝသေဝနံ-သီ၊
ဓုဝသေဝနံ၊ သျှာ) အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓံ။ မ၊ ၁၄။
၂။ ၁၅၆။ ဓုဝသေဝနန္တိ နိယတသေဝိတံ။
မ၊ ၁၄။ ၂။ ၁၉၀။ ဓုဝသေဝန (မ၊ ၁၄။ ၄။ ၁၀၉) နန္တိ
နိယတသေဝနံ ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာနံ။ မ၊ ၁၄။
၃။ ၃၂၂။

ဓုဝဿဝ (တိ) [ဓုဝ+သဝ] အမြဲ-မပြတ်-
ယိုစီးထွက်ကျသော မစင်မကြယ် ရှိစဖွယ်
ရှိသော။ ဧဝမေဝါ' ဟံ ဣမံ ကာယံ၊
နဝစ္ဆိန္တံ ဓုဝဿဝံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၈။ အဘိဋ္ဌာ၊
၁။ ၃၅။ အပါဠာ၊ ၁။ ၇။ ဓုဝဿဝန္တိ ဓုဝ-
နိဿန္တံ၊ နိစ္စံ ပဋ္ဌရဏာသုစိန္တိ အတ္ထော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၄။ ၉၅။ (-ထေရ၊ ၁၄။ ၁။ ၁။ အပါဠာ၊
၂။ ၂၃၂။)

ဓူပ (န) [ဓူပ+အ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၂။ ၃၂၇။
ဓူပ+အစ်။ P.S.D.။ ဓူပေါ ဘူတာပေ စု
ဒိတျံ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၆။ ဓူပ...ဒီပနေ၊ တာ-
ပနေ။ ထောမ။ ဓူပတာပေ။ ကဝိကပ္ပဒုမ။
(ဓူပ-သံ၊ ပြာ၊ သီဟိုဠ်။ ဓူဝ - ပြာ၊ အဒ္ဓ-
မာဂဓိ)] အခိုးအထုံ၊ အခိုးတိုင်၊ အမွေး
တိုင်။ (နံ၊ သာ၊ နံ၊ သာမုနံ။ စိန္တာမဏိ။
အမွေးအကြိုင် နံ၊ သာ၊ အခိုး၊ မီးခိုး။ ဝိလျံ

S.E.D.။ ပြခြင်း၊ ပူလောင်စေခြင်း။ ထောမ။ နံသာတုံး နံသာခဲမှ ထွက်သောအခိုး၊ နံသာခဲအထူး။ ပြာ၊ ဓာန်။ ဓူပံ(ဓူမံက) သိတ္တံ ပိလောတိဉ္စ၊ မုခပုဉ္စနသုတ္တကံ။ အပါ ၁။ ၃၅၃။ ဓူပံ (ဓူမံသီက) ဒတွာန သုဂတေ၊ သံသေ ဂဏဝရုတ္တမေ။ အပါ ၁။ ၃၆၉။

ဓမ္မပါနိ (ပါဗ) - အပါ ၂။ ၁၆၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။ ဓူပံ (ဒု၊ ဇ) - အပါ ၁။ ၈၇။ အပါ ၂။ ၂၇၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၇။ အပါ ၄။ ၁။ ၂၉၀။ ဓူပေန (တ၊ ဇ) - အပါ ၄။ ၂။ ၁၀၈။ ဓူပေဟိ (တ၊ ဗ) - အပါ ၄။ ၁။ ၇၇။ အပါ ၄။ ၂။ ၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၀၈။

ဓမ္မစုန္တနိကာရ (တိ) [ဓမ္မစုန္တ + အနန္တကာရ] အခိုး၊ အမှန်ဟူသော အမှိုက်မှောင်ရှိသော၊ အခိုးမှန်တို့ကြောင့် မိုက်မှောင်သော။ တတ္ထ တတ္ထ ပဋိမာလာဂုဠဝိပ္ပကိဏ္ဍိ နာနာသုရ၊ ဘိက္ခုသုမသဉ္စိတဓရဏိတလံ ဓမ္မစုန္တနိကာရံ အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၇၈။

ဓမ္မဒါန (န) [ဓမ္မ + ဒါန။ (ဓမ္မဒါဏ-ပြာ)] အခိုးအထုံ - အခိုးတိုင် - အမွှေးတိုင် - ကို ပေးလှူခြင်း။ စတုန္ဒဝတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ဓမ္မံ မဒဒိံ တဒါ။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဓမ္မဒါနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။ အပါ ၁။ ၈၇။

ဓမ္မဒါယက (တိ) [ဓမ္မ + ဒါယက။ (ဓမ္မဒါယက-ပြာ)] အခိုးအထုံ - အခိုးတိုင် - အမွှေးတိုင် - ကို ပေးလှူတတ်သောသူ။ ဣတ္ထိ သုဒ္ဓိံ အာယသ္မာ ဓမ္မဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ ၁။ ၈၇။

ဓမ္မဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ဓမ္မဒါယက + ထေရ] ဓမ္မဒါယကထေရံ။ (ယင်းသည် သိဒ္ဓတ္ထ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးရာ ဂန္ဓကုဋိကျောင်း ငယ်၌ စန္ဒကူး အကျော်စသော အခိုး အထုံ တို့ဖြင့် ပူဇော်မှုကို ပြုခဲ့သော ကောင်းမှု ကြောင့် ဤဘုရားရှင်လက်ထက် သာသနာသို့

ဝင်၍ရဟန်းပြု၊ ဝိပဿနာပွားများကာ ရဟန္တာ ဖြစ်လေသည်။ အပါ ၄။ ၂။ ၄၂။) ကတဓူပ- ပူဇာပုညတ္တာ နာမေန ဓမ္မဒါယကတ္ထေရတိ သဗ္ဗတ္ထ ပါကဇ္ဇော။ အပါ ၄။ ၂။ ၄၂။

ဓမ္မန (န) [ဓမ္မ + ယု။ (ဓမ္မန-သံ၊ ဓမ္မဏ-ပြာ)] (က) အခိုးထုံခြင်း။ (ခ) ထုံခြင်း၊ ဆားခတ်ခြင်း။ (ပွဲလျက်၊ ထင်းရှူးစေး။ ထောမ။) (က) သာသပဓူပနံ ဝါ (ပေတ။ ၁၇၄)တိ ယံ ဇာတဿ ဒါရကဿ ရက္ခ-ဏတ္ထံ သာသပေန ဓမ္မနံ ကရေန္တိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၈၃။ (ခ) လောဏဓမ္မန (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၇)န္တိ လောဏဉ္စ ဓမ္မနဉ္စ လောဏဓမ္မနံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄၅။

ဓမ္မပူဇာ (ထိ) [ဓမ္မ + ပူဇာ] အခိုးအထုံ - အခိုးတိုင် - အမွှေးတိုင် - တို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ တဿ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိယံ စန္ဒနာဂရု-ကာဠာနုသာရိအာဒိနာ ကတေဟိ အနေ-ကေဟိ ဓမ္မပေဟိ ဓမ္မပူဇံ အကာသိ။ အပါ ၄။ ၂။ ၄၂။

ဓမ္မယမာန (တိ) [ဓမ္မ + ဣယ + မာန] (၁) ပူဇေ - ပူအောင်လို့ - ချက် - သော၊ (၂) တုန်လှုပ်စေ - တိုက်ခတ်စေ - အပ်သော။ (၁) သူပဗျူဉ္စ ဓမ္မယမာနာယ (ပစမာနာယ၊ သျှာ) ဧကိဿာ ဣတ္ထိယာ ဘာဇနတော အဂ္ဂိဇာလာ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။ (၂) ဝါတဓုတာတိ မန္နေန မာလုတေန ဓမ္မယမာနာ (ဓမ္မယမာနာသိ)။ ငိမာန၊ ဌ။ ၁၅၉။

ဓမ္မပါယတိ (ကြိ) [ဓမ္မ + အာယ + တိ။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၀။ ဓမ္မ တာပေ ဓမ္မပါယတိ။ ထောမ။ (ဓမ္မပါယတိ၊ ဓမ္မပါယတေ-သံ)] (က) အခိုးကို ပြု၏၊ အခိုးလွှတ်၏။ (ခ) ပူလောင်စေ၏။ (က) န ဓမ္မပါယတိ (အံ၊ ၁။ ၅၃၅)တိ အဇ္ဈတ္တိကဿ ဥပါဒါယ တဏှာဝိစရိတ-

ဝသေန န ဓူပါယတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၈။ (-အပါ၊ ၁။ ၁၉၈။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၃၉။ ထေရ၊ ၁။ ၂၇၂။ အံ၊ ၁။ ၁၈၂။) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဓူပါယန (န၊ ထိ) [ဓူပ+အာယ+ယ] အခိုးကို ပြုခြင်း၊ အခိုးလွှတ်ခြင်း၊ ပူလောင်စေခြင်း။ သလ္လောတံ ဝါ ဓူပါယနန္တိ ဝါ ဣမေသံ ဓမ္မာနံ အတ္တတော ကေတ္တံ။ နေတ္တိ၊ ၂။ ဓူပါယတံ သန္တာပေတိ ပရိဒဟတိတံ ဓူပါယနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၁၂၄။

ဓူပါယိတ (တိ) [ဓူပ+အာယ+တ] ပူလောင်စေအပ်-လောင်ကျွမ်းအပ်-သော။ ဣစ္ဆာ-ဓူပါယိတော (သံ၊ ၁။ ၃၇)တိ ဣစ္ဆာယ အာဒိတ္တော။ သံ၊ ၁။ ၁၈၉။ ကိဿ ဓူပါယိတော- (နေတ္တိ၊ ၂၀)တိ ကိဿ ကေန ကာရဏေန ဓူပါယိတော သန္တာပိတော လောကော။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၈၃။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၁၂၀။)

ဓူပိတ (တိ) [ဓူပ+တ။ (ဓူပိတ-သံ၊ ဓူပိအ-ပြာ၊ ဓူပိယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) (က) မွေးထုံအပ်သော။ (ခ) ထုံအပ်သော (ဆားခတ်အပ်သော။ မအူ၊ ပါရာ၊ သျ။)။ (၂) ပူလောင်-ပူပန်-စေအပ်-လောင်ကျွမ်းအပ်-သော။ (၁) (က) ဓူပိတ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၆)န္တိ ဝါသိတံ ဂန္နိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၀၄။ (-အံ၊ ၁။ ၁၇၈။) (ခ) အဇိကာ တက္ကန္တိ ဝါ “သိတံ ဥက္ကံ ဓူပိတံ အဓူပိတ”န္တိ ဝါ ဝုတ္တေ ယံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇၂။ (၂) တိဟိ ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂေဟိ စ ဝိဓူပိတာ ဘုသံ ဓူပိတာ သန္တာပိတာ ဒဇ္ဇာတိ အတ္တော။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၉။

ဓူပိတဝါသိတ (တိ) [ဓူပိတ+ဝါသိတ။ (ဓူပိတ-ဝါရိတ-သံ၊ ဓူပိအဝါသိယ-ပြာ)] အခိုးအထုံတို့ဖြင့် မွေးထုံအပ်သော။ ကဒလိယော စ ဇေဇ စ ဥဿာပေတွာ သကလနဂရံ

ဓူပိတဝါသိတံ ကထေန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ (-သံ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၁။)

ဓူပေတိ (ကြိ) [ဓူပ+ဏေ+တိ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၆။ ဓူပ တာပေ ဓူပါယတိ၊ ဓူပါယတေ။ ကဝိကပ္ပဒမ။] (၁) ထုံစေ၏။ မွေးကြိုင်စေ၏။ (၂) ပူလောင်စေ၏။ လောင်ကျွမ်းစေ၏။ (၃) ဆို၏။ (၁) ယေန သီလဂန္ဓေန အနုလိတ္တာ ဘဂဝတော ပုတ္တာ သဒေဝကံ လောကံ သီလဂန္ဓေန ဓူပေန္တိ သမ္မဓူပေန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၇။ ကာလေန ကာလံ ဓူပေသိ (အပါ၊ ၁။ ၂၅၂)န္တိ သမ္မတ္တသမ္မတ္တ-ကာလာနကာလေ ဓူပေသိ။ အပါ၊ ၁။ ၁၈၈။ (၂) ဥပါဟာ ဥဒကံ ဓူပေတိ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၄၃။ (၃) (နိတိ၊ ဓာ၊ ၃၂၇)ကြည့်။

ဓူပေန္တိ (ကြိ) [ဓူပ+ဏေ+အန္တိ] ထုံစေကုန်၏။ မွေးကြိုင်စေကုန်၏။ ဓူပေတိ (၁) ကြည့်။

ဓူပေသိ (ကြိ) [ဓူပ+ဏေ+ဣ] ထုံစေခဲ့ပြီ။ မွေးကြိုင်စေခဲ့ပြီ။ ဓူပေတိ-ကြည့်။

ဓူမ (ပု) [ဓူ+မန်။ ဓုနာတိ ကမ္မတိတိ ဓူမော။ ကစ္ဆည်း။ ၆၂။ (-ရှု၊ ၆၅၂။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၃၄။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၂၄၉။) အယံ ဓူမ-သဒ္ဓေါ ကောဓေ တဏှာယ ဝိတက္ကေ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဓမ္မဒေသနာယ ပကတိဓူမေတိ ဣမေသု အတ္တေသု ဝတ္တတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။ ကောဓတဏှာဝိတက္ကေသု၊ ပဉ္စကာမဂုဏေသု စ။ ဒေသနာယဉ္စ ပကတိ၊ ဓူမေ ဓူမော ပဝတ္တတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၂၇၀။ (၁) (က) အခိုး၊ အငွေ။ (ခ) မီးခိုး။ (ဂ) မီး။ (ဃ) အခိုး အထုံ၊ အခိုးတိုင်၊ အမွှေးတိုင်။ (၂) အမျက်ထွက်ခြင်း “ကောဓ”။ (၃) တပ်မက်ခြင်း - အလိုအာသာ- “တဏှာ”။ (၄) ကြံစည်-တွေးတော-ခြင်း “ဝိတက်”။ (၅) ကာမ

အနှောင်အဖွဲ့၊ ကာမအစု “ကာမဂုဏ်”။
 (၆) တရားဟောခြင်း “ဓမ္မဒေသနာ”။
 (၇) မီးခိုးထခြင်း၊ သေခြင်း၊ ကွယ်လွန်ခြင်း။
 (တိ) (ဂ) ဖျော့သောအဆင်း-မီးခိုးရောင်
 -ရှိသော။ (၉) အခိုး - အငွေ့ - ရှိသော။
 (မီးခိုး၊ နှင်း၊ ကောင်းကင်တွင် တဏှာမျှ
 ထူးခြားသည့်အရာ၊ တိမ်တိုက်၊ အခိုးရှူခြင်း၊
 လေအန် - လေချဉ်တက် - ခြင်း၊ အိမ်
 အဆောက်အအုံအတွက် ပြင်ဆင်ထားသော
 နေရာ။ P.S.D.။)

(၁) (က) အခိုး၊ အငွေ့။ အနုဇာနာမိ
 ဘိက္ခုဝေ ဓမ္မံ ပါတုံ။ ဝိပဿနာ။ ခန္ဓာဓိ
 သရီရတော ဥဂ္ဂတာ ဓမ္မာ ယာဝ ဗြဟ္မ-
 လောကာ ဥဋ္ဌဟိ သု။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။
 (ခ) မီးခိုး။ ဓမ္မော ပညာဏမဂ္ဂိနော။
 သံ၊ ၁။ ၃၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။ သံ၊
 ၄။ ၁။ ၉၁။ (ဂ) မီး။ ဓမ္မကဋ္ဌစ္ဆ၊ ဓမ္မဝဋ္ဋိ-
 တို့ ကြည့်။ (ဃ) အခိုးအထုံ၊ အခိုးတိုင်၊
 အမွှေးတိုင်။ အပရာဒေဝတာ.....ဓမ္မမဟိ ပူဇ-
 ယမာနာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ဓမ္မတဋ္ဌက-
 လည်း ကြည့်။ (၂) အမျက်ထွက်ခြင်း
 “ကောဓ”။ ကောဓော ဓမ္မော (သံ၊ ၁။
 ၁၇၁)တိ တဝ ဉာဏဂ္ဂိဿ ဥပက္ကိလေသ-
 ဌေန ကောဓော ဓမ္မော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၇။
 ကောဓော ဓမ္မော (မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆)တိ ဧတ္ထ
 ဓမ္မပရိယာယေန ကောဓဿ ဝုတ္တတ္တာ ဓမ္မ-
 သဒ္ဓေါ ကောဓေ ဝုတ္တတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၅။
 (၃) တပ်မက်ခြင်း-အလိုအာသာ-‘တဏှာ’။
 ဓမ္မာယိတ (၂)-ကြည့်။ (၄) ကြံစည်-
 တွေးတော-ခြင်း“ဝိတက်”။ဓမ္မာယနာ၊ဓမ္မာ-
 ယန္တ(၂)-ကြည့်။ (၅) ကာမအနှောင်အဖွဲ့၊
 ကာမအစု ‘ကာမဂုဏ်’။ ရဇော စ ဓမ္မော
 (ဇာ၊ ၁။ ၁၃၈) ဣတိ ရဇဓမ္မသရိက္ခ-
 တာယ ဧတေ ကာမာ ရဇော စ
 ဓမ္မော စာတိ မယာ တုယံ ပကာ-
 လိတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။ (- မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။

မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၅။) (၆) တရားဟောခြင်း
 ‘ဓမ္မဒေသနာ’။ န ဓမ္မံ ကတ္တာ ဟောတိ-
 (မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ၃။ ၅၄၈)တိ သော ဂေါပါ-
 လကော ဓမ္မံ ဝိယ ဓမ္မဒေသနာဓမ္မံ န
 ကရေတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၇။
 ဉာဏဂ္ဂိဇာလသမုဋ္ဌာနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ ဓမ္မော
 ဝိယာတိ ဓမ္မော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ၃။ ၃။
 ၃၆၇။ (၇) မီးခိုးထခြင်း၊ သေခြင်း၊ ကွယ်
 လွန်ခြင်း။ ဓမ္မကာလ-ကြည့်။ (တိ) (ဂ)
 ဖျော့သောအဆင်း-မီးခိုးရောင် - ရှိသော။
 ဒုမ္မဝါသီတိ ဓမ္မော ဓမ္မာရော၊ အနုဋ္ဌိတာမဏ္ဍိ-
 တောတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၃။ (၉)
 အခိုး-အငွေ့ - ရှိသော။ ဓမ္မဂီရိရဟိတ-
 ကြည့်။

ဓမ္မော (ပါဠိ)- သံ၊ ၁။ ၃၉။ အံ၊ ၁။ ၃၆၂။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။
 မ၊ ၁။ ၃။ ၃၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၇။
 အံ၊ ၃။ ၅၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။
 ၄၄၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၂။ အပ၊
 ၄။ ၁။ ၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၂၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၂။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၁၃။ မ၊ ၁။
 ၂။ ၁၀၅။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၆၂။ အံ၊ ၃။ ၃။
 ၃၆၇။ ဓမ္မော (ပါဠိ)-ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ ဓမ္မံ
 (ဒု၊ ၁)-ဝိ၊ ၃။ ၂၉၆။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ၂။
 ၄၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
 ၁၁၈။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ၄။
 ၃။ ၃၇၀။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂။
 ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
 ၄၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၆၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၅၂။
 သီ၊ ၃။ ၁။ ၁၃၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ၃။ ၃။
 ၃၆၇။ ဓမ္မေန (တ၊ ၁)-သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၁။ ပဋိသံ၊
 ၄။ ၁။ ၃၂၈။ ဝဇီရ၊ ၅၄၆။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၇၂။
 ၂၄၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၂။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၆၂။ အနုဋ္ဌိ၊

၁။၁၉၆။ ဓမ္မေဟိ(တမ) - ဇာဠာ၁။၇၅။
ဓမ္မတော(မာ) - ပဋိသန္ဓေ၂။၇၇။ ဓမ္မဿ
(ဆာ) - သိဒ္ဓါသစ်၂။၂၄၄။ သိဒ္ဓါ၁။
၂၁၉။ အနုဋ္ဌိ၁။၁၉၆။ ဓမ္မေ(သမ) - မာဠာ
၁။၃၄၃။ သိဒ္ဓါ၂။၁၀၄။ ဓမ္မေသု(သမ) -
ဇာဠာ၁။၂၃၂။

ဓမ္မ (တိ) [ဓမ္မ+အ] မီးခိုးနှင့်တူသော (တိမ်
တိုက်-စသည်)။ ဓမ္မဝလာဟက-ကြည့်။

ဓမ္မကဋ္ဌန္တု (ပု) [ဓမ္မ+ကဋ္ဌန္တု] မီးမွှေယောက်
မ၊ မီးကိုသောက်ကြောင်းဖြစ်သော ယောက်
မ။ ပါဠိယံ ပန အနာဂတာနိပိ ဘိင်္ဂါရ-
ပဋိဂ္ဂဟ ဥဉ္ဇုကံဗဗ္ဗိကဋ္ဌန္တုပါတိတဏှကသရက-
သမုဂ္ဂအင်္ဂါရကပလ္လဓမ္မကဋ္ဌန္တုအာဒိနိ.... ဂရု-
ဘဏှာနိ။ ဝိဠာဌာ၇။၇၉။ ကခါ။၂၆၁။ ဓမ္မက-
ဋ္ဌန္တု (သိဠာ၁။၁၀၈)တိ ဓမ္မပါနံ။ သိဒ္ဓါ၁။
၂၄၀။

ဓမ္မကဋ္ဌန္တုက (ပု) [ဓမ္မ+ကဋ္ဌန္တု+က] အသက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ကဟံ ဓမ္မကဋ္ဌန္တုကော၊
ကဟံ ယညသုတ္တကန္တိ။ ဓမ္မာဠာ၁။၃၁၇။

ဓမ္မကာရီ (တိ) [ဓမ္မ+ကာရ+ဇာ] (ဓမ္မကာရိန်-
သံ) အခိုး-အသံ-ကို ပြုလေ့ရှိသော၊
(ဓမ္မကာရီအမည်ရှိသော)သူ။ ဓမ္မကာရိဿ
သန္တိကေ။ ဇာဠာ၁။၁၇၁။ ဇာဠာ၁။၂၀၀။
ပုဗ္ဗေ ဓမ္မကာရီ နာမေကော အဇပါလဗြာဟ္မ-
ဏော....ဝသိ။ ဇာဠာ၁။၃၇၉။

ဓမ္မကာလ (ပု) [ဓမ္မ+ကာလ] မီးခိုးထု-မီး
သင်္ဂြိုဟ်ရာ-သေရာ-အချိန်-အခါ-ကာလ။
အယံ ဝိဟာဓေတေသေဝါတိ ဝေ ဓမ္မ-
ကာလေ အပလောကေတွာ။ ဝိဠာဌာ၇။၇၄။
အတ္တနော ပုတ္တံ အမှာကံ ဓမ္မကာလေ ရဋ္ဌံ
ကာရေတု။ ဇာဠာ၁။၂၀၂။ ဓမ္မကာလန္တိ
မတကာလံ၊ မတကာလံ ဟိ သရီရဈာပန-
ဝသေန ဓမ္မဥဟနတာယ ဓမ္မကာလန္တိ ဝုစ္စတိ။

ဇာဠာ၅။၃၇၃။ (-ဇာဠာ၁။၄၀၁။ သာရတ္ထ၊
၄၄၉။ ဒီဒ္ဓါ၁။၂။၁၂၆။)

ဓမ္မကာလိက (တိ) [ဓမ္မကာလ+ဣက] မီးခိုး
ငြိမ်းရာအခါရှိသော။ (တိုတောင်းသောအခါ
ရှိသော။) ဓမ္မကာလိက (ဝိဠာဌာ၇။၂၄၄၇၅)န္တိ
ဣဒံ ယာဝဿ စိတကဓမ္မော န ပညာယတိ။
ဝိဠာဌာ၇။၈၄။ ဓမ္မကာလော တေသာတိ ဓမ္မ-
ကာလိကံ စိတကဓမ္မပုပသမတော ပရံ အပ္ပ-
ဝတ္တနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၉။ (-ဒီဒ္ဓါ၂။
၁၈၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၆။ ဒီဒ္ဓါ၂။၁၂၆။ အံဋီ၊
၃။၁၆၄။)

ဓမ္မကေတု (ပု) [ဓမ္မ+ကေတု။ ဓမ္မော ကေတု
ဓဇော ယဿာတိ ဓမ္မကေတု။ ဓာန်၊ဋီ။၃၄။
(ဓမ္မကေတု-သံ၊ ဓမ္မကေတု-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂမိ၊
ဓမ္မကေတု-သိဟိဋ္ဌံ)] (၁) မီး၊ ဆီမီး၊ မီး
ရှူးမီးတိုင်၊ မီးပုံ။ (၂) မီးဆောင်ကဲ့သို့
ထွက်ခြင်း၊ ကြယ်တံခွန်လွှတ်ခြင်း၊ ကြယ်
ဥက္ကာကျခြင်း။ (၃) ဥပါတ်နိမိတ်ကိတ်ဂြိုဟ်။
(၁) ဓမ္မကေတု စ ဒိဿတိ (အပါ၊၂။၁၂၃။
ထေရ၊ဠာ၁။၇၃)တိ ဓမ္မရာဇိသဟိတော အဂ္ဂိ
ကွန္ဓော စ ဒိဿတိ။ အပါ၊ဠာ၂။၂၃၀။ ဓမ္မ-
ကေတု (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၈)တိ အဂ္ဂိ ဝုစ္စတိ၊ ဣဓ
ပန ပဒီပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠာ၁။၈၃။ (-
ဇာ၊၁။၂၀၈၊၃၇၉။ ဝိမာန၊ဠာ၁။၄၆။ စရိယာ၊
ဠာ၁။၃၆။ ဇာဠာ၁။၂၆၇။ ဇာဠာ၁။၆၅။)
(၂) အဂ္ဂိသီဓမ္မသီခါဒီနံ ဗဟုဓာ ပါတုဘာ-
ဝေါ ဝေ ဒိသာဒါဟော နာမာတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ၊ တဒေဝ “ဓမ္မကေတု”တိ လော-
ကိယာ ဝဒန္တိ။ သိဒ္ဓါသစ်၊၁။၃၇၃။ (၃)
အထုပ္ပါတေ သိယာ ဓမ္မ-ကေတုဝေသာနရေပိ
စ။ ဓာန်၊ဠာ၇။၉၈။ ဥပ္ပါတေ ဘူတဘိကဘိယံ။
ယင်း-ဋီ။

ဓမ္မကေတု (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] ဓမ္မကေတု-
မည်သော - စကြာ - စကြာဝတေး - စက္ကဝတ်
-မင်း။ တေရသေတော ကပ္ပသတေ၊ အဋ္ဌာ-

သုံ ဓမ္မကေတုနော။ သတ္တရတနသမ္ပန္နာ၊
စက္ကဝတ္တိ မဟဗ္ဗလာ။ အပါ။ ၂၁၉။

ဓမ္မဂန္ထ (ပ) [ဓမ္မ+ဂန္ထ။ (ဓမ္မဂံ-ပြာ)] အခိုးနံ။
တံ ဓမ္မဂန္ဓေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁)တိ တေန
ဓမ္မဂန္ဓေန။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၇။

ဓမ္မင်္ဂါရရဟိတ (တိ) [ဓမ္မင်္ဂါရ+ရဟိတ] အခိုး
အဋ္ဌေရှိသောမီးကျီးခဲမှ ကင်းသော။ နိဗ္ဗာ-
မင်္ဂါရေနာ (ဒိ၊ ၁။ ၁၄၆)တိ ဓမ္မင်္ဂါရရဟိ-
တေန ကေဝလေန အဂ္ဂိနာ။ ဒိ၊ ၁။ ၁၅၅။

ဓမ္မဇာလဥပဒ္ဒဝဘယ (န) [ဓမ္မဇာလ+ဥပဒ္ဒဝ-
+ဘယ] (က) မီးခိုး၊ မီးလုံ ဟူသော
ဘေးရန်မှ ကြောက်ခြင်း။ (ခ) မီးခိုး၊ မီးလုံ
တို့ဖြင့် နှိပ်စက်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ပေါ-
ရိသာဒေန ဟိ ရက္ခယ ဓမ္မဇာလဥပဒ္ဒဝဘ-
ယေန ပဋိက္ခမိတော အဂ္ဂိ ကတော။ ဇာ၊ ၁။ ၅၇၂။

ဓမ္မဇာလုဋ္ဌာန (န) [ဓမ္မဇာလ+ဥဋ္ဌာန] မီးခိုး၊
မီးလုံထခြင်း။ သော ဟိ ဇာတောဝ ဝေဒိ-
ယတိ။ ဓမ္မဇာလုဋ္ဌာနေန ပညာယတိ။ တသ္မာ
“ဇာတဝေဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၂၇။

ဓမ္မတနုက (ပု၊ န) [ဓမ္မ+တနုက။ (ဓမ္မစပက-
သံ)] အခိုးအထုံ (ထည့်ရာ)ခွက်၊ နံသာ
ခွက်။ ဂန္ဓတေလေန ဒိပံ ဇာလာပေတွာ
ဓမ္မတနုကံ ဌပါပေတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၃။

ဓမ္မတိမိရဘာဝ (ပ) [ဓမ္မ+တိမိရ+ဘာဝ] မီးခိုး၊
အမှိုက်မှောင်၏အဖြစ်။ ဘဂဝါ တံ ဓမ္မတိမိရ-
ဘာဝံ ဘိက္ခုနံ ဒဿေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဓမ္မဒဗ္ဗပူဇာဒိက (တိ) [ဓမ္မဒဗ္ဗ+ပူဇာ+အာဒိ+
က] အခိုးတိုင် (အမှူးတိုင်) သမန်းမြက်
တို့ဖြင့် မီးပူဇော်ခြင်း အစရှိသော။ ကေစိ
ဂယာတိရေ ဝေဒိ သဇ္ဇေတွာ ဓမ္မဒဗ္ဗပူဇာ-
ဒိကေ ဥပကရဏေ ဥပနေတွာ အဂ္ဂိဟုတံ
ဇဟန္တိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၆၈။ (ယင်းဥဒါန၊ ၁။ ၆၉ ဓမ္မ-

ဒဗ္ဗပူဇာဒိက ဟု ရှိ၏။ ဓမ္မဒဗ္ဗပူဇာဒိကေ-
ဟု ရှိရမည်။

ဓမ္မဒါန (န) [ဓမ္မ+ဒါန] အခိုးသောက် ပန်တူ၊
အခိုးသောက်တံ၊ ဆေးတံ။ မတ္တိကာဘဏ္ဍေ....
အင်္ဂါရကဋ္ဌာဟံ ဓမ္မဒါနံ ဒီပရက္ခကော။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၈။

ဓမ္မဒါနက (န) [ဓမ္မ+ဒါန+က] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ အင်္ဂါရကဋ္ဌာဟံ ဓမ္မဒါနကံ။
ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၈၄။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၆၄။ ဓမ္မံ ဒဒါတိတိ
ဓမ္မဒါနကံ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂၆၇။

ဓမ္မဒုက္ခာနုညာတ (တိ) [ဓမ္မ+ဒုက္ခ+အနုညာ-
တ] မီးကြောင့် (ဖြစ်သော) ဆင်းရဲခြင်းကို
ခွင့်လွှတ်သောသူ။ အဂ္ဂိသန္တာပသုခံ ဣစ္ဆ-
န္တော ဓမ္မဒုက္ခာနုညာတော ဝိယ။ သံ၊ ၁။ ၂။
၉၃။

ဓမ္မဓာန (န) [ဓမ္မ+ဓာ+ယ] အခိုးသောက်
ပန်တူ၊ အခိုးသောက်တံ၊ ဆေးတံ။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဓမ္မဓာနက (န) [ဓမ္မ+ဓာန+က] အထက်ပုဒ်
နက် ကြည့်။ ဓမ္မဓာနကန္တိ ဓမ္မနေတ္တံ။ တံ ဟိ
ဓမ္မံ ဓာရေန္တိ အနေနာတိ ဓမ္မဓာနံ၊ တဒေဝ
ဓမ္မဓာနကံ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂၆၇။

ဓမ္မန္တ (တိ) [ဓမ္မ+အန္တ] မီးခိုးအမှိုက်မှောင်ရှိ
သော၊ မီးခိုးမှန်းသော၊ (က) ငှက်။ (ခ)
ဖွတ်။ (ဂ) ယောက်ျား။ (က) ဓမ္မန္တာ
သကုဏာ အညတ္တ ဂန္တံ နာသက္ခိ သူ။
ဇာ၊ ၁။ ၂၃၃။ (ခ) ဂေါဓဓမ္မန္တာ ... ပလာ-
ယိတုံ အာရဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၁၄။ (ဂ) သော
ဓမ္မန္တာ ဟုတွာ....ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၄၈၄။

ဓမ္မန္တကာရ (တိ) [ဓမ္မ+အန္တကာရ] မီးခိုးအမှိုက်
မှောင်ရှိသော (အရပ် မျက်နှာစသည်)

ဥက္ကာ သမန္တာ နိပတိံသု ယောရာ၊ ဓမ္မန္တ-
ကာရာ စ အဟေသံ။ ဗုဒ္ဓဝံဠု။ ၃၃၈။

ဓမ္မနိက္ခမနိဗ္ဗာန် (န) [ဓမ္မ+နိက္ခမန+သိဗ္ဗ] အခိုး
ထွက်ပေါက် (ခေါင်းတိုင်)။ အောက်ပုဒ်(၂)
ကြည့်။

ဓမ္မနေတ္တ (န) [ဓမ္မ+နေတ္တ] (၁) အခိုးသောက်
ပန်တူ၊ အခိုးသောက်တံ၊ ဆေးတံ။ (၂)
အခိုးထွက်ရာအပေါက် (ခေါင်းတိုင်)။ (၁)
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မနေတ္တံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၆။
ဓမ္မနေတ္တန္တိ ဓမ္မနာဠိကာ။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၂။
၂၀၆၀။ ဓမ္မနေတ္တံ(ဒု၊ ၁) - ဇာ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဇာ၊
၄။ ၃၆၃။ ဓမ္မနေတ္တေ (ဒု၊ ၂) - အပ၊ ၁။
၃၅၂၊ ၃၆၅။ (၂) ဣဋ္ဌကကုဋ္ဌိကာယ ဣဋ္ဌကာ-
ဟိယေဝ ဝါတပါနေ စ ဓမ္မနေတ္တာနိ စ
ကရေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။ ဓမ္မနေတ္တ (ဝိ၊ ၄။
၂၅၇)န္တိ ဓမ္မနိက္ခမနိဗ္ဗာန်။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၀။
(-၈၀။)

ဓမ္မနေတ္တထဝိကာ (ထိ) [ဓမ္မနေတ္တ+ထဝိကာ]
အခိုးသောက်တံ - ဆေးတံ - အိတ်။ အနုဇာ-
နာမိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မနေတ္တထဝိကန္တိ။ ဝိ၊ ၃။
၂၉၆။

ဓမ္မပရိယာယ (ပု) [ဓမ္မ+ပရိယာယ] ဓမ္မသဒ္ဓါ၏
- ပရိယာယ် - စကား အပြောင်းအလဲ။
ကောဓော ဓမ္မောတိ တွေ ဓမ္မပရိယာယေန
ကောဓဿ ဝုတ္တတ္တာ ဓမ္မသဒ္ဓေါ ကောဓေ
ဝတ္တတိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၅။

ဓမ္မပါန (န) [ဓမ္မ+ပါန] မီးကိုသောက်ကြောင်း
ဖြစ်သော ယောက်မ၊ မီးမွေ့ယောက်မ။
ဓမ္မကဋ္ဌန္တုကြည့်။

ဓမ္မရာဇိသဟိတ (တိ) [ဓမ္မရာဇိ+သဟိတ] မီးခိုး
အရေးအကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (မီးပုံ-
စသည်)။ ဓမ္မကေတု (၁) ကြည့်။

ဓမ္မရာသိ (ပု) [ဓမ္မ+ရာသိ] မီးခိုးအစု။ တသ္မိံ
ခဏေ မာရော...ဓမ္မရာသိ ဝိယ တိမိရပုဇ္ဈော
ဝိယ စ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃။

ဓမ္မရောရဝ (ပု) [ဓမ္မ+ရောရဝ] ဓမ္မရောရဝင်ရဲ၊
မီးခိုးကြောင့် - ငိုယို - ဟစ်အော် - မြည်း
တမ်း-ထုဖြစ်သော အဝီစိင်ရဲ။ ရောရဝန္တိ ဒေ
ရောရဝါ ဓမ္မရောရဝေါ စ ဇာလရောရဝေါ စ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၀၈။ “တိမိသ”န္တိ
သညိတံ ဓမ္မရောရဝံ နာမ နရက် ဂစ္ဆန္တိ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။

ဓမ္မဝနီ (ထိ) [ဓမ္မ+ဝနီ] (၁) ဆေးလိပ်၊
အခိုးလိပ်။ (၂) မီးခိုးလိပ်၊ မီးခိုးလုံး။
(၁) ဘိက္ခု ဓမ္မဝနီ* ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဓမ္မံ
ပိဝတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၈။ ဓမ္မဝနီယာ တဒဟု-
ပဋိဂ္ဂဟိတတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၁၂၂။) (၂) ပဿ သော ဓမ္မဝနီ ပညာ-
ယတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆။

ဓမ္မဝဏ္ဏ (တိ) [ဓမ္မ+ဝဏ္ဏ] မီးခိုးအဆင်းရှိ
သော၊ မီးခိုး၏အဆင်း-ကဲ့သို့ - နှင့်တူ-
သော အဆင်းရှိသော။ မုခံ တုမှာကံ ဓမ္မ-
ဝဏ္ဏန္တိ ဥဗ္ဗတ္တကဝနမေဝ အဝေါစ။ အံ၊
၄။ ၁။ ၁၇။ မုခံ တုမှာကံ ဓမ္မဝဏ္ဏန္တိ တေ
ဒဟရသာမဏေရေ ဥပ္ပဏ္ဍေန္တော ဝဒတိ။
အံ၊ ၃။ ၁။ ၅၁။

ဓမ္မဝလာဟက (ပု၊ န) [ဓမ္မ + ဝလာဟက]
မီးခိုးနှင့် တူသော - တိမ်တိုက် - မီး
တိမ်၊ မီးခိုးအလား မဲနက်သော မီးတိမ်။
တသ္မိံ ဟိ ခဏေ ဓမ္မဝလာဟကာ ဝိယ တိမိ-
ရဝလာဟကာ ဝိယ စ ဥဠဟိံသု။ သံ၊ ၄။
၁။ ၁၆၉။ ဓမ္မသဒ္ဓိသာ ဝလာဟကာ ဓမ္မ-
ဝလာဟကာ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၁၉။ (-သံ၊ ၄။ ၂။
၂၈၉။)

ဓမ္မဝါသဂန္ထ (ပု) [ဓမ္မ+ဝါသ+ဂန္ထ] အခိုးဖြင့်
ထုံအပ်သော နံသာ၊ အခိုးအထုံအနံ။ ဓမ္မ-

ဝါသကန္တာဒိဝသေန ဂန္တာရမ္မဏံ ဝါ။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၃။

ဓမ္မဝေဂ (ပု) [ဓမ္မ+ဝေဂ] မီးခိုးအဟုန်။ နာဂ-
ရာဇာ ဓမ္မဝေဂံ သဟိဘုံ အသက္ကောန္တော
ပဇ္ဇလိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။

ဓမ္မသဒိသ (တိ) [ဓမ္မ+သဒိသ] မီးခိုးနှင့်တူ
သော။ ဓမ္မဝလာဟက-ကြည့်။

ဓမ္မသဘာဝကရဏဋ္ဌ (ပု) [ဓမ္မသဘာဝ+ကရဏ
+အတ္ထ] မီးခိုး၏ သဘောကို ပြုခြင်း
ဟူသော အနက်။ ဓမ္မသဘာဝ ကရဏဋ္ဌေန
ဓမ္မောတိ စ မယာ ပကာသိတာ။ မ၊ ၄။ ၂။
၁၀၅။

ဓမ္မသမာနဝဏ္ဏ (တိ) [ဓမ္မသမာန+ဝဏ္ဏ] မီးခိုး
နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ဝတ္ထံ လူဒံ
ဓမ္မသမာနဝဏ္ဏံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၅၇။

ဓမ္မသိခါ (ထိ) [ဓမ္မ+သိခါ။ ဓမ္မော သိခါ စူဠာ
ယဿ ဓမ္မသိခါ။ ဇာနိ၊ ၄။ ၂၄။ (ဓမ္မသိခါ-
သံ၊ ဓမ္မသိဟာ-ပြာ)] (၁) မီးခိုး၏-
အစွန်း-ထိပ်ဖျား။ (တိ)(၂) မီးခိုးဟူသော
အစွန်း-ထိပ်ဖျား-ရှိသော (နဂါးမင်း)။
(၃) အစွန်း-ထိပ်ဖျား-၌ အခိုးရှိသော
(မီး)။ (၁) ဓမ္မသိခါ ဝိယ စ ...ဥပဋ္ဌာတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ ဥပရိ ဓမ္မသိခံ ဝါ အမနသိက-
ရိတော ...ဂဏှိဘဉ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။ (တိ)(၂)
နာဂရာဇာ ...အဂ္ဂိသိခေါ ဓမ္မသိခေါ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၉၃။ စူဠနိ၊ ၄။ ၄၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၁)။
(၃) ဇလမိဝ ဓမ္မသိခေါ (ဝိမာန၊ ၅၁)တိ ဇ-
လန္တော အဂ္ဂိ ဝိယ။ အဂ္ဂိ ဟိ တဿ အဂ္ဂတော
ဓမ္မော ပညာယဘိဘိ “ဓမ္မသိခေါ ဓမ္မကေဘူ”-
တိ စ ဝုစ္စတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၆။

ဓမ္မာကာရတာ (ထိ) [ဓမ္မာကာရ+တာ] အခိုး
ဟူသော အခြင်းအရာ၏ အဖြစ်။ ဓမ္မာယန-
ဘာဝေါ ဓမ္မာကာရတာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၆။

ဇာတိနာမ် (တ-ဝဂ်) ၃-၂၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဓမ္မာပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓမ္မ+ဏာပေ+တွာ]
(ချင်းငြိတ်-စသည်ဖြင့်) ထုံစေ၍။ တက္ကသလာ
ကမ္ပိ သဘာဂဋ္ဌာနေ ပါပေတွာ ဝါ ပစာ-
ပေတွာ ဝါ ဓမ္မာပေတွာ ဝါ ထေရာနံ ဒါတုံ
ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၅။

ဓမ္မာယတိ (ကြိ) [ဓမ္မ+အာယ+တိ။ ကစွည်း။
၄၃၇။ ရူ၊ ၅၃၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၉၁။] အခိုး
လွှတ်၏။ အခိုးကဲ့သို့ (မိမိကိုယ်ကို) ပြုကျင့်
၏။ အထ ခေါ် အာယသ္မာ စူဠပန္နကော...
ဓမ္မာယတိပိ ပဇ္ဇလတိပိ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၇။ ဘိက္ခု
ဘိက္ခု အယံ ဝဇ္ဇိကော ရတ္တိံ ဓမ္မာယတိ ဒိဝါ
ပဇ္ဇလတိ။ မ၊ ၁။ ၁၉၆။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၆၆။ ပဋိသံ။
၃၇၇။ ပေတ။ ၁၃၀၊ ၁၃၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇။ မ၊ ၄။
၂။ ၃၄-၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ ပေတ၊ ၄။
၃၁။) သိနေရ စ ပဗ္ဗာရာဇာ ဓမ္မာယန္တိ။
အံ၊ ၂။ ၄၇၇။ အက္ခိနိ မေ ဓမ္မာယန္တိ။ ဓမ္မာယံ
-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၁၅၇။ ထေရာဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၂။ အပါဠာ၊ ၁။ ၂၇၉။

ဓမ္မာယနဘာဝ (ပု) [ဓမ္မာယန+ဘာဝ] အခိုး
ကဲ့သို့ ပြုကျင့်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဓမ္မာယံ-
တတ္ထ (သံ၊ ၂။ ၁၀၁) န္တိ ဓမ္မာယနဘာဝံ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။ ဓမ္မာကာရတာ လည်း ကြည့်။

ဓမ္မာယနာ (ထိ၊ န) [ဓမ္မ+အာယ+ယု+အာ]
(၁) အခိုးလွှတ်ခြင်း။ (၂) ကြံစည်-တွေး
တော-ခြင်း။ (၁) ကာ ရတ္တိံ ဓမ္မာယနာ
ကာ ဒိဝါ ပဇ္ဇလနာ။ မ၊ ၁။ ၁၉၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၀၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။)
(၂) အယံ ရတ္တိံ ဓမ္မာယနာ။ မ၊ ၁။ ၁၉၇။
မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။ ဓမ္မ (၄) လည်း ကြည့်။

ဓမ္မာယန္တ (တိ) [ဓမ္မ+အာယ+အန္တ] (၁)
အခိုးလွှတ်သော၊ အခိုးထွက်သော။ (၂) ကြံ
စည်-တွေးတော-တတ်သော၊ ပူပန် တတ်
သော။ (၁) မဟန္တာနိ မဟန္တာနိ ပဗ္ဗတကူ-
ဋာနိ ဓမ္မာယန္တာနိ ပဇ္ဇလန္တာနိ...သမ္ပဇိံ သု။

သံ၊ဌ၊၁။၂၉၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၈၇။ ဓမ္မာယန္တောပိ
 န လဘိဿတိ ဝေ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၃၄။ ဇာ၊ဌ၊
 ၁။၃၆၈။ ဓမ္မာယန္တံ (န၊ပါ၊ဇ) - သုတ္တနိ၊ဌ၊
 ၁။၂၂၀။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ ဓမ္မာယန္တနိ (န၊ပါ၊
 ဗ) - သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၈။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀၄။
 ဓမ္မာယန္တံ (န၊ဒါ၊ဇ) - ဇာ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ ဓမ္မာ-
 ယန္တာ (ထိ၊ပါ၊ဗ) - အ၊ပါ၊ဌ၊၁။၈၇။ (၂)
 ဓမ္မာယန္တော (မ၊ဌ၊၂။၃၆) တိ ဝိတက္ကသန္တာ-
 ပေန သံတပေဉ္စန္တော၊ ဝိတက္ကန္တောတိ
 အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၅။

ဓမ္မာယန္တိ (ကြိ) [ဓမ္မ+အာယ+အန္တိ] အခိုး
 လွှတ်ကုန်၏။ ဓမ္မာယတိ-ကြည့်။

ဓမ္မာယိ (ကြိ) [ဓမ္မ+အာယ+ဤ] အခိုးလွှတ်
 ပြီ။ ဓမ္မာယတိ-ကြည့်။

ဓမ္မာယိတ (န) [ဓမ္မ+အာယ+တ] (၁) မီးခိုး
 ကဲ့သို့ ပြုကျင့်တတ်သော ကောင်းကင်။ (၂)
 တပ်မက်ခြင်း၊ အလိုအာသာ၊တဏှာ။ (တိ)
 (၃) တပ်မက်ခြင်း-အလိုအာသာ-တဏှာ-
 ရှိသောသူ။ (၁) ဓမ္မော ဝိယ အတ္တာနံ
 အာစရတိတိ ဓမ္မာယိတံ၊ ဂဂနံ။ နိရုတ္တိ၊ဒီ။
 ၅၄၆။ (၂) ဓမ္မော ဝေ ဓမ္မာယိတံ။ မ၊ဌ၊
 ၂။၁၀၅။ (တိ) (၃) ဓမ္မာယိတာ သတ္တာ။
 မ၊ဌ၊၂။၃၆။

ဓမ္မာယိတတ္ထ (န) [ဓမ္မ+အာယိတတ္ထ။ ကစွည်း။
 ၃၅၇။ ရူ။ ၃၈၂။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၇၇၇။ ဓမ္မာ-
 ယိတ+တ္ထ။ မောဂ၊သျ၊၂။ ၁၁၀၊၁၁၁-၌
 ဓမ္မ-နောင် အာယ-သက်၍ “ဓမ္မာယ” နာမ
 ဓာတ်ဖြစ်ပြီးမှ ကတ္တားအနက်၌ က္တ ပစ္စည်း
 သက်၊ဉ္စိလာ၍ “ဓမ္မာယိတ” ကိတ်ပုဒ်ပြီးသည်။
 နောက် ဘော-၌ က္တ-သက်၍ ဓမ္မာယိတတ္ထ
 ရုပ်ပြီးပုံ ဆိုထား၏။ ဓမ္မ+အာယိတ+တ္ထ။]
 (၁) မီးခိုးကဲ့သို့ ထင်ရသော တော။ (၂)
 မီးခိုးကဲ့သို့ပြုကျင့်ရသည်၏အဖြစ်၊ မီးခိုးကဲ့သို့
 ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၃) မီးခိုးကဲ့သို့
 ပြုကျင့်တတ်သောကောင်းကင်။ (၁) ဓမ္မော

ဝိယ ဒိဿတိ အဒံ ဝနံ တဒိဒံ ဓမ္မာယိတတ္ထံ။
 ကစွည်း။၃၅၇။ (၂) တေန ခေါ ပန သမ-
 ယေန ဓမ္မာယိတတ္ထံ တိမိဇာယိတတ္ထံ ဂစ္ဆတော
 ပုရိမံ ဒိသံ။ သံ၊၁။၁၂၂။ သံ၊၂။၁၀၁။ ဓမ္မာ-
 ယိတတ္ထန္တိ ဓမ္မာယိတဘာဝံ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၆၉။
 ဓမ္မာယိတတ္ထန္တိ ဓမ္မဿ ဝိယ အယိတဘာဝံ။
 သံ၊ဌ၊၁။၂၁၉။ ဓမ္မာယတနဘာဝံ။ သံ၊ဌ၊
 ၂။၂၈၈-၉။ (၃) ဓမ္မာယိတံ ဝေ ဓမ္မာယိ-
 တတ္ထံ၊ သကတ္ထေ က္တ။ နိရုတ္တိ။၅၄၆။

ဓမ္မာယိတဘာဝ (ပု) [ဓမ္မာယိတ+ဘာဝ] မီးခိုး
 ကဲ့သို့ ပြုကျင့်တတ်သည်၏ အဖြစ်၊ မီးခိုး၏
 ဖြစ်ခြင်း ကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်။
 အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

ဓမ္မာယိတာ (ကြိ၊ဝိ) [ဓမ္မ + အာယ + တွာ]
 အခိုးလွှတ်၍၊ အခိုးထ၍။ ဓမ္မာယိတာ နံ မာ-
 ရေဿာမိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၅၈။ တခံ၊ဏညေဝ
 ဓမ္မာယိတာ ဇာလာ ဥဌဟိ။ စရိယာ၊ဌ။
 ၁၂၃။ (-ဒီ၊၃။၂၂။ ဇာ၊ဌ၊၇။၄၂။)

ဓမ္မိက (တိ) [ဓမ္မ+ဣက။ (ဓမ္မိတ-သံ၊ ဓမ္မိအ-
 ပြာ၊ ဓမ္မိယ-အဒ္ဒမာဂဓိ)] အခိုး-ရှိ-ထွက်-
 သော။ ဆဿုရာဒယကာလေဝ၊လောကဉ္စာ-
 ကာသိ ဓမ္မိကံ။ အ၊ပါ၊၂။၂၁၃။ ထေရီ၊ဌ။
 ၁၅၄။

ဓမ္မိ (တိ) [ဓမ္မ+ဤ။ (ဓမ္မိနံ-သံ၊ ဓမ္မိ-ပြာ)]
 အခိုးရှိသော၊ အခိုးထွက်သော။ ဓမ္မံ ဓမ္မိဝ
 ပါဝကော။ အံ၊၂။၄၇၁။

ဓမ္မေတိ (ကြိ) [ဓမ္မ+ဧတ+တိ] အခိုးထွက်စေ
 ၏။ သေသျှထာပိ ဘိက္ခဝေ ကုမ္မကာရပါ-
 ကော အာလေပိတော ပဌပံ ဓမ္မေတိ သံဓူ-
 မေတိ သမ္ပဓမ္မေတိ။ အံ၊၂။၄၇၇။

ဓမ္မာ (ထိ) [ဓမ္မ+ယ။ ဓမ္မာနံ သမ္ပဟး+ယ။
 P.S.D.] မီးခိုးထု။ အောက်ပုဒ် ဒေါင့်ကွင်း
 ြည့်။

ဓမ္မပဒ (ပု) [ဓမ္မ+အဋ္ဌ+က=အဋ္ဌ+အာဏံ။
 ထောမ။ (ဓမ္မပဒသံ)] နှားမြီးဆွဲငှက်၊
 လင်းမြီးဆွဲငှက်။ ဓမ္မပဒ အဋ္ဌတိ သဟတိတိ
 ဓမ္မပဒောဏော။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၆၄၄။ (-အမရ
 ကောသ။ ၁၅။ ၁၆။ ထောမ။ စိန္တာမဏိ။
 P.S.D.။ ဝိလံ၊ S.E.D.။)

ဓမ္မိ (ထိ) [ဓမ္မ+လိ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၂၉၅။
 ဓမ္မိယံ ရဇယံ။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၁၀၂။] မြူမြူမှုန်။
 ပဒ္မရေဏရဇဂ္ဂတာ ပဒ္မရေဏဟိ ဓမ္မိဟိ စ
 အာကိဏ္ဏာ ပေါက္ခရဏိယော သောဘန္တု။
 အပါဠာ၊ ၁၂၂။ (-၂၄၆။ အပါဠာ၊ ၂၁၅။)

ဓမ္မိကတ (ထိ) [ဓမ္မ+ကတ] အမှုန်ပြုအပ်-
 မှန်မှုန်ညက်ညက်ပြုအပ်-သော။ ဓမ္မိကတေသု
 သေနာယ။ ဓာန်၊ ၂၈၄။ သေနာယ ကတ္တု-
 ဘူတာယ ဓမ္မိကတေသု သန္တေသု။ ယင်း-ဇီ။

ဓမ္မဒ (ပု) [ဓမ္မ+အရ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၆၆။
 ဓမ္မ+သရ။ ကောသိ၊ ၁၅၈။] (၁) စဉ်းငယ်
 ပြု-ဖျော့တော့-သောအဆင်း။ (တိ)(၂)
 စဉ်းငယ်ပြု- ဖျော့တော့- သော အဆင်းရှိ
 သော။ (၁) ဤသံပဏ္ဍ အပ္ပတ္တပဏ္ဍဝဏ္ဏော
 ဓမ္မရော နာမ။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၆၆။ (တိ)(၂) ဓမ္မ-
 ဝါသိတိ ဓမ္မော ဓမ္မဒရာ။ အနုဉ္စိတာမဏ္ဍိ-
 တောတိ အဓိပ္ပါယော။ မဇ္ဈိ၊ ၂၊ ၃။

ဓမ္မေ (ထိ) [ဓမ္မ+န။ ဓေတိ ဝတ္ထံ ပါယေတိတိ
 ဓမ္မေ။ ကစ္ဆည်း။ ၆၇။ ရှူ၊ ၆၈။ ဓေ ပါနော
 န။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၄၉၈။ (-နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၃၃။
 နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၀၇။) ဓု+နက်။ အာကိဇ-ပြုက်
 ချေ။ ဓာရေတိတိ ဓမ္မေ၊ ဂါဝိ။ ကောသိ၊ ၁၁၁။
 ဓယတိ သုတာန် ဓမ္မေ၊ နဝပသုတာ
 ယာဂဝိ။ ထောမ။ နဝပသုတာ ဂေါ-ပြာ၊
 ဓာန်။ (ဓမ္မ-သံ၊ ဓေဏ-ပြာ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ။
 ဓမ္မဝ-သဟိဋ္ဌံ)] (၁) (က) နှားမ၊ သား
 ပွားစ နှားမ။ (ခ) နို့ညှစ်နှားမ။ (၂) နို့
 ရည်၊ (နှားမ၊ နို့စားနှားမ၊ မသတ္တဝါ

အမျိုးအစား၊ မြေကြီး၊ လက်ဆောင်။
 P.S.D.။ နှားသားငယ်ရှိသော နှားမ။
 ပြာ၊ ဓာန်။)

(၁) (က) နဝပသုတာ ဓမ္မေ၊ ဓာန်။
 ၄၉၈။ ပစ္စုပ္ပသုတာ ဂေါ ဓမ္မေ နာမ။
 (-ထောမ။ ပြာ၊ ဓာန်။) (ခ) တေန ဟိ
 ဘဏေ ဧကမေကံ ဓမ္မံ ဂဟေတွာ ဧက-
 မေကဿ ဘိက္ခုနော ဥပတိဋ္ဌဿ။ ဝိ၊ ၂၊ ၃၄၂။
 ဓမ္မေယော ဗဟူ ခိရာ ဟောန္တိ၊ ဂေါဏာသုခ-
 သီလာ ဟောန္တိ။ မဇ္ဈိ၊ ၄၊ ၁၇၉။

ဓမ္မေ(ပါဠာ)-ဝိ၊ ၄၊ ၁၁၅။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၄၆။
 အဘိ၊ ၄၊ ၁၂၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၂၊ ၅၁၂။ ဓမ္မေယော
 (ပါဠာ)- အံ၊ ၄၊ ၁၁၅၄။ ဓမ္မေ၊ ၄၊ ၁၂၀။
 ထေရ၊ ၄၊ ၁၁၇၃။ ဓမ္မံ (ဒု၊ ၆)-ဇာ၊ ၁။
 ၃၇၉။ ဇာ၊ ၂၊ ၁၂၀။ ဝိ၊ ၄၊ ၁၁၂။ သံ၊ ၄၊
 ၁။ ၂၃၆။ ဓမ္မေ(ဒု၊ ၆)-အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၄၉။ ဓမ္မ-
 ယော(ဒု၊ ၆)-ဝိမာန၊ ၁၀၈။ အံ၊ ၄၊ ၁၁၇၉။
 အံ၊ ၄၊ ၁၁၈။ သုတ္တန်၊ ၄၊ ၂။ ဓမ္မေတော
 (မဇ္ဈိ)- ဝိ၊ ၄၊ ၁၁၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၁။ ဒီ၊
 ၄၊ ၂၊ ၃၇၃။ မဇ္ဈိ၊ ၄၊ ၂၇၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၂၉။
 ဓမ္မေယာ(ဆ၊ ၆)-သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၁၇။ အံ၊ ၄၊ ၂၊
 ၁၇၇။ ဓမ္မေ၊ ၄၊ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၂၊ ၅၁၃။ ဓမ္မေနံ
 (ဆ၊ ၆)-အံ၊ ၄၊ ၁၁၇၉။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၇၀။ မဇ္ဈိ၊
 ၄၊ ၂၊ ၅၁။ အပါဠာ၊ ၈၁။ ဓမ္မေယာ(သ၊ ၆)-
 အံ၊ ၄၊ ၁၁၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၉၂။ (၂)
 ဓမ္မေပက ကြည့်။

ဓမ္မေဒုဟနာဒိကမ္မ (န) [ဓမ္မ+ဒုဟန+အာဒိ+
 ကမ္မ] နှားမ-၌-ကို-နို့ညှစ်ခြင်း အစရှိသော
 အမှု။ ပါတောဝ ကတ္တဗ္ဗာနိ ဓမ္မေဒုဟနာဒိ-
 ကမ္မာနိ အကတွာ။ မဇ္ဈိ၊ ၂၊ ၅။

ဓမ္မေပ (တိ) [ဓမ္မ+ပါ+ကိ] (၁) နို့ရည်ကို
 -သောက်-စို့-တတ်သော (နှားငယ်)၊
 နို့စို့နှားငယ်။ (၂) နို့ရည်ကို-သောက်
 -စို့-စေတတ်သော (နှားမ)၊ နို့တိုက်

နွားမ။ (၁) ဓမ္မပုဒ်ပိ ဆေတ္တု (သုတ္တနိ။
၂၇၃) နိစ္ဆိ တရုဏဝတ္ထကာပိ ဆိန္နိတံ။ သုတ္တနိ။
၄၁။ ၃၆။ (၁) (၂) ဓမ္မပုဒ် (သုတ္တနိ။
၂၇၃) တိ ဓမ္မံ ပိဝန္တော တရုဏာ ဝတ္ထကာ၊
ခိရဒါယိကာ ဝါ ဂါဝေါ။ သုတ္တနိ။ ၄၁။ ၃၇။

ဓမ္မပုဒ် (တိ) [ဓမ္မ+ပါ+ဏှ] နိရုဏ်ကို
သောက်တတ်သော၊ နိရုဏ် အရွယ်ဖြစ်သော
(နွားငယ်)၊ နိရုဏ် နွားငယ်။ ဓမ္မပုဒ်ကော-
(မဟာနိ။ ၁၃၇) တိ ခိရပကော။ မဟာနိ။ ၄၁။
၂၇။ ဓမ္မံ ပိဝတိတိ (ဓမ္မပုဒ်ဂါ) ဓမ္မ-
ပကော(သျှ)။ ဓမ္မယာ ခိရံ ပိဝန္တောတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၇။ (-မ၊ ၁။
၁၁၂။)

ဓမ္မပုဒ် (တိ) [ဓမ္မ+ဥပ+ဂမ္မ+ကိ] နွားမသို့
ကပ်ရောက်တတ်သော၊ နိရုဏ် အရွယ် ဖြစ်
သော (နွားငယ်)။ ယထာပိ ဓမ္မပုဒ်ဂေါ
ဝတ္ထော ဓမ္မံတော အာနိတော အရက္ခိယ-
မာနော ပုနဒေဝ ဓမ္မံ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၁၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ပဋိသိ၊ ၄။ ၁။
၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇။ မဟာနိ။ ၄။ ၁။ ၂။

ဓမ္မပုဒ် (တိ) [ဓမ္မ+ဥပမာ] (၁) နွားမ
လျှင်-နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း-ဥပမာ။ (ကိ) (၂)
နွားမလျှင် - နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း-ဥပမာ-ရှိ
သော (စကား-စသည်)။ တံ သုတ္တာ အဉ္စ-
နဒေဝိ ဓမ္မပုဒ် ဝတ္တာ ဒါသဗျတော
မောစေသိ။ ပေတဋ္ဌ။ ၁။ ၁၇။

ဓမ္မဘယ (န) [ဓမ္မ+ဘယ] နွားမကြောင့်
ဖြစ်သောဘေးရန်၊ နွားမ (ဝေ၊ ခြင်း) မှ
ကြောက်ခြင်း။ ဓမ္မဘယနာ (ဝိ၊ ၄။ ၂။
၂၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄။ ၆) တိ တရုဏဝတ္ထဂါဝိနံ
အဘိဓာဝိဘော သိင်္ဂေန ပဟရဏာယေန။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂။

ဓမ္မမင်္ဂလ (န) [ဓမ္မ+မင်္ဂလ] နွားနို့ညှစ်
ခြင်း မင်္ဂလာ၊ နွားနို့ညှစ် မင်္ဂလာ။ တံဒိဝ-

သဉ္စ ဂေါပါလကဿ ဓမ္မမင်္ဂလံ ဟောတိ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။

ဓမ္မယုတ္တ (တိ) [ဓမ္မ+ယုတ္တ။ (ဓမ္မယုတ္တ-
သံ)] နွားမတို့ဖြင့်-ယှဉ်-က-တပ်-အပ်
သော (ယာဉ်-စသည်)။ ဓမ္မယုတ္တံ ပန န
ဝန္တတိ။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။)

ဓမ္မဝတ္ထု (န) [ဓမ္မ+ဝတ္ထု။ (ဓမ္မဝတ္ထု-သံ၊
ဓမ္မဝတ္ထု-ပြာ)] နွားမဝတ္ထု၊ နွားမ
အကြောင်း။ (နွားမတကောင်သည် နွား
ငယ်၌ လွန်စွာ ချစ်ခြင်းမေတ္တာဖြင့် နို့ရည်
အလျှဉ်ကို လှူတံ့၍ နို့တိုက်၏။ မဆိုး
တယောက်သည် ယင်းနွားမကို လှံဖြင့်ထိုး
ပစ်ရာ လှံသည် ထန်းရွက်အလား ခွေခေါက်
၍ ကျ၏။ မေတ္တာသည် သို့စဉ်ကလောက်
အကျိုးရောက်၏။) ဓမ္မဝတ္ထုမ္ပိ ဓမ္မေ ကထ-
ယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၄၇။

ဓမ္မဝေသ (ပု) [ဓမ္မ+ဝေသ။ (ဓမ္မဝေသ-
ပြာ)] နွားမ၏-အသွင်-သဏ္ဌာန်။ ကော
ယက္ခိနိ ဓမ္မဝေသေန အာဂန္တာ ဥဒရ
ပဟရိတွာ မာရေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။ အံ၊
၄။ ၂။ ၁၀၃။

ဓမ္မသတ (န) [ဓမ္မ + သတ။ (ဓမ္မသတ-
သံ)] နွားမအရာ၊ အရာသော နွားမ။
တာသံ ခိရံ ပဉ္စ ဓမ္မသတာနိ ပါယေတွာ။
အပ၊ ၄။ ၁။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၄။
ဇာ၊ ၂။ ၃၄။ မိလိန္ဒ။ ၂။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇။)

ဓမ္မေ (န) [ဓာ+ဏှ။ ဒိယတိ ပဝိယတိတိ
ဓမ္မေ။ နိတိ၊ ၁။ ၃၇။ တိဋ္ဌတိ ဝါ ဧတ္ထ
အတ္ထောတိ ဓမ္မေ။ ဓရိယတေ ဥစ္စာရိယ-
တေတိ ဝါ ဓမ္မေ။ ဓာနိ၊ ၄။ ၁။ ၄။ (ဓမ္မ-
သံ၊ ဒေဇ္ဇ-ပြာ)] (၁) တည်ရာ၊ နေရာ၊
ကျက်စားရာ၊ အာဏာပြန့်နှံ့ရာအရပ်။ (တိ)
(၂) ရွတ်ဆိုအပ်သော။ (၃) ထားအပ်
သော။ (ပြောဆိုအပ် - ထုတ်လုပ်အပ် -

ကျေးဇူးအပ် - သောက်အပ် - သော။
P.S.D.) (၁) ဇေယျန္တိ ဌာနံ ဝတ္ထု နိဝါ-
သော ဂေါစရော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၀။ တေ
သမေစ္စ ဓိယတိ ဧတ္ထ အာဏာတိ ဇေယျံ၊
အာဏာပဝတ္တိဌာနံ။ မ၊ ၃။ ၂၅၂။ (တိ)
(၂) ဓရိယတေ ဥစ္စာရိယတေတိ ဇေယျံ။
ဓာန်၊ ၃။ ၁၁၄။ (၃) အာဒိတော ဇေယျံ
ဌပေတဗ္ဗံ အာဇေယျံ။ မူလ၊ ၃။ ၄၄။ ကမ္မ-
ဇေယျ၊ မစ္စုဇေယျ၊ မာရဇေယျ-တို့လည်း
ကြည့်။

ဇေယျမုခ (တိ) [ဇေယျ+မုခ] ထားအပ်သော
ခံတွင်း ပါးစပ်ရှိသော၊ သူ။ အာဒိတော
ဇေယျမုခေါ၊ ပဌမဝစနသ္မိယေဝ ဌပိတ-
မုခေါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ၃။
၃။ ၄၇။

ဇေဝတ (ပု) [ဓိ+ဂေ+တ။ ဓိမန္တေဟိ ဂီယ-
တေတိ ဇေဝတော၊ ဝဏ္ဏဝိကာရော၊ ဝတ္ထံ။
ဓာန်၊ ၃။ ၁၃၂-၃။ (ဓိဝတ-သံ၊ သိဟိန္ဒူ။
ဒေဝယ-ပြာ၊ ဒေဝအ၊ ဒေဝယ-အဒ္ဓမာ-
ဂဓိ)] ဇေဝတအသံ၊ မြင်းဟည်သံ။ (အိန္ဒိယ
သံစဉ်-၇-မျိုးတွင် ၆-ခုမြောက်အသံ။ P.S.D.
သိဟိန္ဒူ၊ ဓာန်။ အသံအထူး။ ပြာ၊ ဓာန်။
လည်ချောင်းသံ။ ထောမ။ သတ္တဝါနှင့်အသံ
တုံစပ်ပြချက်။ ပဉ္စကုလ္လ၊ ဓာန်၊ သျှ။ နှာ-၁၀၀-
ကြည့်။) သတ္တ သရာတိ ဆဇော ဥသဘော
ဂန္ဓာရော မဇ္ဈိမော ပဉ္စမော ဇေဝတော
နိဿာဒေါတိ ဧတေ သတ္တ သရာ။ အံ၊ ၃။
၃။ ၁၂၀။ တထာ ဇေဝတံ တုရဂံ၊ အဿာ
(နဒန္တိ)။ ဓာန်၊ ၃။ ၁၃၃။ ဇေဝတဿ သရဿ
....စတုဿတိ ဇေဝတော တု။ ယင်း-၃။ ၁၃၆။

ဇောတ (တိ) [ဇူ+တ။ ဇာဝ+တ္ထ။ ထောမ။
ဓာတူနမနေကတ္တတာယ ဇူဓာတူ ကမ္မနတ္ထေ-
ပိ ဇောဝနတ္ထေပိ ဝတ္တတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅၁။
မလံ ဓုနာတိ အနေနာတိ ဇောတံ။ ပါစိတ်၊
ယော။ ၃။ ၁၄။ (ဇောတ-သံ၊ ဇောအ-ပြာ၊
ဇောတ၊ ဇောတ-သိဟိန္ဒူ)] (၁) သုတ်

သင်အပ်- စင်ကြယ်စေအပ်-သော။ (၂)
ဖွပ်လျှော်အပ်သော။ (၃) ဆေးကြောအပ်
သော။ (၄) ပွတ်တိုက်အပ်သော။ (၅)
သွေးအပ်သော။ (၆) စစ်အပ်သော။ (၇)
ထုတ်ပစ်အပ်သော။ (၈) ဆေးကြော
ကြောင်းဖြစ်သော (ရေ-စသည်)။ (၉)
ဇောတောဒန သာကီဝင်။

(၁) သုတ်သင်အပ်- စင်ကြယ်စေအပ်-
သော။ ရာဂေါ ဓုတော စ ဇောတော စ။
....ဣဿာ ဓုတော စ ဇောတော စ။သာ-
ဌေယျံ ဓုတံ စ ဇောတံ စ။ မဟာနိ၊ ၅။ ၉။
ဇောကဝါလိကာ-လည်း ကြည့်။

(၂) ဖွပ်လျှော်အပ်သော။ ဇောတံ
နိဿဂ္ဂိယံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၇။ (၃) ဆေး
ကြောအပ်သော။ ပါဒါနံ ဇောတံ ဥဒက-
နိဿေကံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၈၆၊ ၂၄၆။ ဟတ္ထေသု
ဇောတေသု ပတ္တော ဇောတော ဟောတိ။
မ၊ ၂။ ၃၃၉။

(၄) ပွတ်တိုက်အပ်သော။ မုတ္တာ ဇော-
တာပိ အဇောတာပိ အနာမာသာ။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၁၃၀။ (၅) သွေးအပ်သော။ တတ္ထ
ဇောတော အသိ သက္ကရဇောတော နာမာ-
တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၂။

(၆) စစ်အပ်သော။ တဿာ တံ ဇော-
တံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၂။
(၇) ထုတ်ပစ်အပ်သော။ ဇောတော (ဝိ၊
နိစ္ဆယ။ ၁၃၃၁) တိ နိဗ္ဗတ္တိတပိဋ္ဌော။ ဝိ၊ နိစ္ဆ-
ယ၊ ၃။ ၁၄၈၀။ (၈) ဆေးကြောကြောင်း
ဖြစ်သော (ရေ-စသည်)။ ဇောတဥဒက-
နိဿေက-ကြည့်။

(၉) ဇောတောဒနသာကီဝင်။ သုဒ္ဓေါ-
ဒနော စ ဇောတော စ။ ဒီပဝံသ၊ ၃။ ၄၆။
သုဒ္ဓေါတိ စ ဇောတောတိ စ သက္ကောတိ

စ အမိတောတိ စ၊ သုက္ကောတိ စ ဥပပ-
ဒမေဝ ဝိသေသံ။ ဒီပဝံသ၊ ဋီကာ။

ဇောတော—မ၊ ၂။ ၃၃၉။ မဟာနိ။ ၅၉။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ ဇောတံ (န၊ ပ၊ ဇ) —ဝိ၊ ၁။
၃၀၇။ မဟာနိ။ ၅၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။ ဇောတာ
(ထိ၊ ပ၊ ဇ) —မဟာနိ။ ၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ ဇောတာ (ပ၊ ဗ) —မ၊ ၂။
၃၃၉။ မဟာနိ။ ၆၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ စရိယာ၊
၄။ ၅၀။ ဇောတာနိ (ပ၊ ဗ) —သာရတ္ထ၊ ၁။
၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅။ ဇောတံ (ဒု၊ ဇ) —ဝိ၊
၃။ ၁။ ၆၀။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၉။ ဇောတေန
(တ၊ ဇ) —ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ ဇောတေဟိ (တ၊
ဗ) —ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅။ ၂။ ၃၇။ ဇောတာနံ (ဆ၊ ဗ)
—ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၇။ ဇောတေ (သ၊ ဇ) —မ၊
၂။ ၃၃၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇။ ဇော၊ ၄။ ၅။ ၉၂။
ဇောတေသု (သ၊ ဗ) —မ၊ ၂။ ၃၃၉။ ဇော၊
၅။ ၉၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၀။

ဇောတအသိဟတ္ထ (တိ) [ဇောတအသိ+ဟတ္ထ]
သွေးအပ်သော သန်လျက်လက်၌ ရှိသော၊
သွေးပြီးသော သန်လျက်လက်စွဲသော၊ သူ။
ဇောတပါဏိ-ကြည့်။

ဇောတဥဒကနိဿေက (န) [ဇောတ+ဥဒက+
နိဿေက] (အညစ်အကြေးကို) ဆေးကြော
ကြောင်းဖြစ်သော ရေကြင်း ရေကျန်၊
ဆေးရေကြင်း ဆေးရေကျန်။ ပါဒါနံ ဇော-
တဥဒကနိဿေကန္တိ ဝါ ပါဒေသ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၃၄၇။ မလံ ဓုနာတိ အနေနာတိ ဇောတံ၊
ဇောတဉ္စ တံ ဥဒကဉ္စတိ ဇောတဥဒကံ၊
တမေဝ နိဿေကံ ဇောတဥဒကနိဿေကံ။
ပါမိတ်၊ ယော။ ၃။ ၄။

ဇောဘက (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] (၁) ဇောတက-
အမည်ရှိသော ပုဏ္ဏားလူလင်။ (ယင်းသည်
(ဝေဒ)ဗေဒင်ကျမ်းတတ် ဗာဝရီပုဏ္ဏားဆရာ
ကြီး၏ တပည့် ဖြစ်လေသည်။ နောက်တွင်

ရဟန်းပြု၍ ဇောတကထေရ်ဟု ထင်ရှား
သည်။ ဇောတကတ္ထေရ-လည်း ကြည့်။)

(၂) ဇောတကအမည်ရှိသော ထေရ်။ (၁)
နာဟံ သဟိဿာမိပမောစနာယ၊ ကထံကထိ
ဇောတက ကဉ္စိ လောကေ။ အဘိ၊ က။ ၁၄၉။
သုတ္တနိ။ ၄၃၉။ မဟာနိ။ ၂၄။ စူဠနိ။ ၁။ ၉၄။
ဇောတကောတိ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ နာမံ။
စူဠနိ။ ၈၉၊ ၉၀။ (- သုတ္တနိ။ ၄၃၁၊ ၄၄၉။ စူဠ-
နိ။ ၄၊ ၉၁ - ၅၊ ၁၉၇၊ ၃၀၇။ နေတ္ထိ။ ၁၄၃ - ၄။
သုတ္တနိ။ ၄။ ၂။ ၃၀၇။ မဟာနိ။ ၄။ ၉၁။ စူဠနိ။
၄။ ၂၆။ နေတ္ထိ။ ၄။ ၂၅။ နေတ္ထိ။ ဝိ။ ၃။ ၂၂။)
(၂) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ ဇောတကော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။
အပ၊ ၁။ ၄၀၅။ ဇောတကထေရ-လည်းကြည့်။

ဇောတကတာလပိဋ (န) [ဇောတက+တာလ-
ပိဋ] ရေဖြင့်-စင်ကြယ်စေအပ်-ဆေးကြော
အပ်-ပြီးသော ထန်းသီးမှည့်အနှစ်။ ပိဋ-
ဒါခနိယေ သတ္တန္တံ တာဝ ဓညာနံ....ဇော-
တကတာလပိဋဉ္စ ခီရဝလ္လိပိဋဉ္စ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၁၀၃။

ဇောတကတ္ထေရ (ပု) [ဇောတက+ထေရ]
ဇောတကထေရ်။ (ယင်းမထေရ်သည် ပဒု-
မုတ္တရဘုရားရှင် အကျိုးငှါ ငွေအသပြာ
တသိန်းအကုန်ခံ၍ တံတားဆောက်လုပ် လှူ
ဒါန်းခဲ့သည့် ကောင်းမှုကြောင့် ဤဘုရားရှင်
လက်ထက်၌ ဆဋ္ဌဘိည၊ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ
ရဟန္တာ ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်ဝင်သည်။ အပ၊
၁။ ၄၀၂ - ၃။ ယင်း၌ တံတားလှူကျိုး
အကျယ်ပါရှိ၏။ D.P.လည်း ကြည့်။) ဂင်္ဂါ
ဘာဂီရထိ နာမာတိအာဒိကံ အာယသ္မတော
ဇောတကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ၄။ ၂။
၂၀၆။

ဇောတကသုတ္တ (န) [ဇောတက + သုတ္တ။
(ဇောတကသုတ္တ-သံ)] ဇောတကသုတ်။

(ယင်းသည်ဇောတကမာဏဝဂပုစ္ဆာ၏နိဒ္ဒေသ ဖြစ်လေသည်။ စူဠနိ။၈၉-၁၀။) ဇောတကသုတ္တ=ဇောတကသုတ်ဟူသော အသုံးသည် အဋ္ဌကထာဆရာ အရှင်ဥပသေန၏ အသုံးဖြစ်သည်။) ပဉ္စမေ ဇောတကသုတ္တေ။ စူဠနိ။၉။၂။ ဇောတကမာဏဝဂပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသလည်း ကြည့်။

ဇောတကိလေသမလ (တိ) [ဇောတ+ကိလေသမလ] ဆေးကြောအပ်သော ကိလေသာ အညစ်အကြေးရှိသော၊ ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို ဆေးကြောပြီးသော။ သူ။ နှာတကိလေသတ္တာတိ အဋ္ဌဂီကေန အရိယမဂ္ဂလေန သပရသန္တာနေသု နိရဝသေသတော ဇောတကိလေသမလတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၅။

ဇောတတမ္ဗမလ (န) [ဇောတ+တမ္ဗမလ] ဆေးကြောအပ်သော - ကြေးနီ အညစ်အကြေး-ကြေးနီညှိ။ အဗ္ဗိလေန ဇောတတမ္ဗမလံ ဝိယ ဝိဂစ္ဆိံ သူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂။ သဗ္ဗရောဂါ အဗ္ဗိလေန ဇောတတမ္ဗမလံ ဝိယ ဝိဂစ္ဆိံ သူ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၃။

ဇောတနိသိတဂ္ဂဟတ္ထ (တိ) [ဇောတနိသိတဂ္ဂ+ဟတ္ထ] ဆေးကြောအပ်၊ သွေးအပ်သော သန်လျက်လက်၌ရှိသော၊ သူ။ ပါသာဏေ ဇောတနိသိတဂ္ဂဟတ္ထောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၂။

ဇောတပံသုက (တိ) [ဇောတ+ပံသုက] ဆေးကြောအပ်သော မြေမှုန့်ရှိသော(အမိုးအပိုင်းအခြား)။ ပံသုဇောတေတိ ဇောတပံသုကေ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၉၇။ (ဋ္ဌ-၌ ပံသုဇောတော ရှိသည်။)

ဇောတပတ္တ (တိ) [ဇောတ+ပတ္တ။ (ဇောတပါတြ သံ၊ ဇောအပါယ ပြာ)] ဆေးကြောအပ်ပြီးသော သပိတ်ရှိသော၊ သူ။ တာ

ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ၊ ဘတ္တတ္ထံ ကရိယ ဇောတပတ္တာယော။ ထေရီ၊ ၄၂။

ဇောတပတ္တပါဏိ (တိ) [ဇောတပတ္တ+ပါဏိ] ဆေးကြောအပ်ပြီးသော- သပိတ်လက်၌ ရှိသော- သပိတ်လက်ခွဲသော-သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇောတပတ္တဟတ္ထ (တိ) [ဇောတပတ္တ + ဟတ္ထ။ (ဇောတပါတြဟတ္ထ-သံ)] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ “ဇောတပတ္တပါဏိ” နှိုပိ ပါဌော။ ဇောတပတ္တဟတ္ထန္တိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၄။၂၀။

ဇောတပါဏိ (တိ) [ဇောတ+ အသိ+ ပါဏိ။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။] (ကျောက်၌) သွေးအပ်သော သန်လျက်-လက်စွဲ-လက်၌ရှိသော။ သက္ကရဇောတပါဏိတိ သက္ကရာယ ဇောတပါဏိ၊ တေလေန ပါသာဏေ ဇောတအသိဟတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၀။

ဇောတပါဒ (ပု) [ဇောတ+ပါဒ။ (ဇောတပါဒ-သံ၊ ဇောတပါယ-သီဟိဋ္ဌ)] (၁) ဆေးကြောအပ်ပြီးသော ခြေ။ (တိ) (၂) ဆေးကြောအပ်ပြီးသော ခြေရှိသော၊ သူ။ (၁) ဇောတပါဒေဟိ အက္ကမိတဗ္ဗကေ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၀၆။ (-သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၇၇။) (တိ) (၂) ဇောတပါဒေါ ကဒ္ဒခံ။ ဇာ၊ ၂။၂၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁၃၂။

ဇောတပါဒက (တိ) [ဇောတ+ပါဒက။ (ဇောတပါဒက-သံ)] (၁) ဆေးကြောအပ်ပြီးသော ခြေတို့ဖြင့် နင်းအပ်သော၊ ခြေဆေးပြီး နင်းအပ်သော (အခင်းစသည်)။ (၂) ဆေးကြောအပ်ပြီးသော ခြေရှိသော၊ ခြေဆေးပြီးသော၊ သူ။ (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဇောတပါဒကံ အက္ကမိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၄၄၄။ ဇောတပါဒကံ နာမ ပါဒဇောဝနဋ္ဌာနေ ဇောတေဟိ ပါဒေဟိ အက္ကမနတ္ထာယ ပစ္စတ္တရဏံ အတ္ထတံ ဟောတိ။ ဝိ၊

ဌ၊ ၄။ ၅။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။) (၂) ဇောတပါဒက(ဝိ၊ ၄။ ၂၂၉) - တိ ဇောတပါဒက ဟုတော ဇောတေဟိ ပါဒေဟိ အက္ခမိတဗ္ဗဌာနေ နိပဇ္ဇိတုံ ကုဏ္ဍုစာယန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၇။

ဇောတပါဒကတ္ထ (ပ) [ဇောတ+ပါဒက+အတ္ထ] ဆေးကြောအပ်ပြီးသော ခြေတို့၏ အကျိုး၊ ဆေးကြောအပ်ပြီးသော ခြေတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုး။ ကော အရညတ္ထာယ ကော ဇောတပါဒကတ္ထာယာတိ ဥက္ကသတော ဒွေ ဥပါဟနသဿာဋ္ဌာ ဝနန္တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃။ ဇောတပါဒကတ္ထာယာ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၈၀) တိ ဇောဝိတပါဒါနမနုရက္ခတ္ထာယ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၇။

ဇောတပါဒဌပနက (န) [ဇောတပါဒ+ဌပနက] ဆေးကြောအပ်ပြီးသော ခြေကို ထားရာ အင်းပျဉ်။ ပါဒပိဌန္တိ ဇောတပါဒဌပနကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၆။

ဇောတပါဒပရိဟရဏတ္ထ (ပ) [ဇောတပါဒ+ပရိဟရဏ + အတ္ထ] ဆေးကြောအပ်သော ခြေကို စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုး။ ပစ္စုသကာလေ စက်မနတ္ထာယ ဝါ ဇောတပါဒပရိဟရဏတ္ထာယ ဝါ ပဋိမုက္ကံ ဥပါဟနာ ပါဒဂတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၈။

ဇောတပါပက (တိ) [ဇောတ+ပါပ+က] သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-အပ်ပြီးသော မကောင်းမှုရှိသော၊ သူ။ တတ္ထဒ္ဓသသိ သမဏေ နိက္ကဟေ ဇောတပါပကေ။ အပါ၊ ၁။ ၄၀၃။

ဇောတမလ (တိ) [ဇောတ+မလ။ (ဇောအမလ-ပြာ)] သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ-အပ်ပြီးသော အညစ်အကြေးရှိသော၊ သူ။ ယေ တေ မဟာရာဇ အရဟန္တာ ခိဏာသဝါ ဇောတမလာ ဝန္တကိလေသာ....ပရိသုဒ္ဓါ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁။

ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာ (ထိ) [ဇောတမာဏဝ+ပုစ္ဆာ] ဇောတလုလင်၏-မေးခွန်း - ပြဿနာ - ပုစ္ဆာ။ ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသကြည့်။ ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာ ပဉ္စမိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၃၉။

ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသ (ပ) [ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာ + နိဒ္ဒေသ] ဇောတလုလင်၏ ပြဿနာအကျယ်။ မြတ်စွာဘုရား.....မေးလျှောက်ပါ၏။ အရှင်မြတ်ဘုရား၏ ဒေသနာတော် အဆုံးအမကို အလိုရှိပါသည်။ အရှင်မြတ်ဘုရား၏ အဆုံးအမဒေသနာကို နာယူပြီး မိမိရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ငြိမ်းရန် သိက္ခာ ၃-ပါးကို ကျင့်ရာပါ၏ စသည်ဖြင့် မေးလျှောက်ရာ ဘုရားရှင်က ဇောတလုလင်...ယင်းသို့ ဖြစ်လျှင် လုံးပန်းမှုကို ပြုပါလော့စသည်ဖြင့် ဖြေကြားတော်မူသည်။ ယင်းစကားရပ်များကို သုတ္တနိပါတ် ပါရာယနဝဂ် (သုတ္တနိ၊ ၄၃၈-၉) ၌ သံဂါယနာတင် မထေရ်မြတ်တို့ ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာ (ဇောတလုလင်၏ ပြဿနာ) ဟူ၍ သံဂါယနာ တင်တော်မူခဲ့ကြကုန်၏။ ယင်းကို ဓမ္မသေနာပတိ အရှင်သာရိပုတြာက အကျယ်ချဲ့ဖွင့် ဟောတော်မူခဲ့ရာ ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာ နိဒ္ဒေသ (ဇောတလုလင်၏ ပြဿနာ အကျယ်) ဟု စုဌာနိဒ္ဒေသပါဠိတော် (စုဌာနိ၊ ၈၉-၁၀၁) ၌ သံဂါယနာ တင်ခဲ့ကြကုန်၏။ ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသော။ စုဌာနိ၊ ၁၀၁။

ဇောတမာဏဝသုတ္တနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ(ထိ) [ဇောတမာဏဝသုတ္တနိဒ္ဒေသ + ဝဏ္ဏနာ] ဇောတမာဏဝ သုတ္တနိဒ္ဒေသ (ဇောတမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသ) ကို - ဖွင့်ကြောင်း-ဖွင့်ရာ-အဋ္ဌကထာ။ ဇောတမာဏဝသုတ္တနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ စုဌာနိ၊ ၄။ ၂။

ဇောတမုတ္တသဒိသ (တိ) [ဇောတမုတ္တ+သဒိသ။ (ဇောတမုတ္တသဒ္ဓက-သံ)] ဆေးကြော-ပွတ်တိုက်-အပ်သောပုလဲနှင့်တူသော။ သုမန-

မကုဋ္ဌသဒ္ဓိသာ စ ဓမ္မစာပေသဒ္ဓိသာ စ
သုဝဏ္ဏသဒ္ဓိသာ စ ဓမ္မစာပေ အဝသိသိ
သု။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။

ဓမ္မစာပေ (တိ) [ဓမ္မစာ+ဓမ္မလ]ဆေးကြော-
ပွတ်တိုက်-အပ်သော အမြစ်ရှိသော။ အထေ-
ကော ရတ္တစန္ဒနုရက္ခော ဂင်္ဂါယ ဥပရိတိရေ
ဇာတော ဂင်္ဂါဒကေန ဓမ္မစာပေလော ပတိ-
တော...ဝိပွက်ရိ။ မဓ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၇၂။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၂။)

ဓမ္မစာပေပနာဋိကာသဒ္ဓိသတာ (ထိ) [ဓမ္မ-
စာပေပနာဋိကာသဒ္ဓိသ+တာ] ဆေး
ကြော-ပွတ်တိုက်-အပ်ပြီးသော ငွေကျည်
တောက်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်။ ကဏ္ဍသောတာ-
နံ ဥပစိတဘနုတမ္မ လောမတာယ ဓမ္မစာပေ-
ပနာဋိကာသဒ္ဓိသတာ ဝုတ္တာ။ မ၊ ၃၊ ၁။
၁၇၁။

ဓမ္မစာပေ (န) [ဓမ္မစာ+ဓမ္မပေ (ဓမ္မစာ-
ဝဏ္ဏ-သံ)] ဖွပ်လျှော်အပ်ပြီးသော အဝတ်
အထည်။ သာ ဓမ္မစာပေ နိဟရိတော အဒါ-
သိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၂။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၄။ ထေရ၊
၄၊ ၂။ ၄၃၇။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၈။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။
၂၉၀။)

ဓမ္မစာပေလိကာ (ထိ) [ဓမ္မစာ+ဝါလိကာ]
စင်ကြယ်သော။ ဓမ္မစာပေလိကာယဝိဇ္ဇာပေ-
တုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၀။ ဓမ္မစာပေလိကာ-
ယာတိ ဥဒကေန ဂတဋ္ဌာနေ နိရဇာယ ပရိ-
သုဒ္ဓါဝါလိကာယ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၂။...သုဒ္ဓါဝါ-
လိကာယပိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၂၀။ (-
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၃။)

ဓမ္မစာသင်္ခ (ပု) [ဓမ္မစာ+သင်္ခ။ (ဓမ္မစာစင်-
သံ၊ ဓမ္မစာသင်္ခ-ပြာ)] ပွတ်တိုက်-စင်ကြယ်
စေ-အပ်သော ခရုသင်း။ သင်္ခပလိတကုဋ္ဌန္တိ
ဓမ္မစာသင်္ခမိဝ သေတကုဋ္ဌန္တိ။ သိ၊ ၄၊ ၁။ ၂။
၂၇၂။

ဓမ္မစာသင်္ခပဋိဘာဂ (တိ) [ဓမ္မစာသင်္ခ+ပဋိ-
ဘာဂ] (က) ပွတ်တိုက်-စင်ကြယ်စေ-
အပ်သော ခရုသင်းနှင့်တူသော အမြစ်ရှိသော။
(ခ) ပွတ်တိုက်-စင်ကြယ်စေ-အပ်သော
ခရုသင်းနှင့်တူသော။ သေဋ္ဌိနော စ သဗ္ဗသေ-
တော ဓမ္မစာသင်္ခပဋိဘာဂေါ ကုက္ကုဋ္ဌော
သုဝဏ္ဏပဉ္စရေ ပက္ခိပိဘော ဌပိတော အတ္ထိ။
ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၆၈။

ဓမ္မစာသင်္ခသဒ္ဓိသ (တိ) [ဓမ္မစာသင်္ခ+သဒ္ဓိသ]
အထက်ပုဒ် (ခ) အနက်-ကြည့်။ ကဏ္ဍကော
...ထာမဇဝသမ္ပန္နော သဗ္ဗသေတော ဓမ္မစာ-
သင်္ခသဒ္ဓိသော။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။
၇၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၃၀။)

ဓမ္မစာသင်္ခပဋိဘာဂ (တိ) [ဓမ္မစာသင်္ခ+
သပဋိဘာဂ] ဓမ္မစာသင်္ခပဋိဘာဂ-ကြည့်။
သင်္ခလိခိတံ လိခိတသင်္ခသဒ္ဓိသံ ဓမ္မစာသင်္ခ-
သပဋိဘာဂံ စရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၀။ မ၊ ၄၊ ၁။
၂၀၁။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၂။ အဘိ၊
၄၊ ၁။ ၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၇။ (-သာရတ္ထ၊
၂။ ၃။ ဒိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၀။ သိ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ ၇၆။)

ဓမ္မစာသိနိဗ္ဗ (တိ) [ဓမ္မစာ+သိနိဗ္ဗ] ဆေး
ကြော-စင်ကြယ်စေ-အပ်သည်ဖြစ်၍ ပြေ
ပြစ်သော။ ကဋ္ဌာကဋ္ဌန္တိ သောဝ ဓမ္မစာသိ-
နိဗ္ဗေါ (ထောက် သိနိဗ္ဗေါ၊ သျှာ)။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။
၃၇၄။

ဓမ္မစာဟတ္ထ (ပု) [ဓမ္မစာ+ဟတ္ထ။ (ဓမ္မစာ-
ဟတ္ထ-သံ)] (ခ) ဆေးကြော-သုတ်သင်-
စင်ကြယ်စေ-အပ်ပြီးသော လက်။ (တိ) (၂)
ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-အပ်
ပြီးသော လက်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဓမ္မစာ-
ဟတ္ထေန ကာတဗ္ဗကိစ္စသာဓနတော။ အံ၊ ၄၊
၂။ ၁၂၁။ (တိ) (၂) ဘဂဝန္တံ ဓမ္မစာဟတ္ထံ
ဩနိတပတ္တပါဏံ ကေမန္တံ နိသိဒ္ဓိ။ ဝိ၊ ၃။
၃၁၅၊ ၃၄၃။ ဒေယျဗုဒ္ဓါနတ္ထာယ သဒ္ဓါ

ဇောတဟတ္ထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၇။ ဇောတဟတ္ထော (ပါဠိ) - အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၀၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၃၀။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဇောတဟတ္ထာ (ပါဠိ) - ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၃၂၁။ ဇောတဟတ္ထေန (တ၊ဇ) - ပေတ၊
ဋ္ဌ၊၁၀၉။

ဇောတဟတ္ထပါဒ (တိ) [ဇောတ + ဟတ္ထပါဒ]
ဆေးကြော-သုတ်သင်- စင်ကြယ်စေ-အပ်
ပြီးသော လက်၊ ခြေ ရှိသော၊ သူ။ ဇောတ-
ဟတ္ထပါဒေန ထေရေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ဓာရံ
ကတွာ ပဉ္စ ပုစ္ဆိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။နဂရိဂစ္ဆန္တော
မုခံ ဇောဝိတွာ ဇောတဟတ္ထပါဒေါ ပဝိ-
သိဿာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ (-ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။
၂၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂၊၁၇၀။ အပါဠိ၊၂။၄၈၊
၂၄၆။)

ဇောတောဒန (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] ဇောတော-
ဒနမည်သော သာကီဝင်မင်း။ (သိဟဟနု
မင်းကြီးနှင့် မိဖုရားကြီး ကစွာနာ၌ သုဒ္ဓေါ
ဒန၊ ဇောတောဒန၊ သက္ကောဒန၊ သုက္ကောဒန၊
အမိတောဒန-ဟူသော သား ၅-ယောက်နှင့်
အမိတာ၊ ပမိတာ ဟူသော သမီး ၂-ယောက်
ထွန်းကားခဲ့သည်။ ဇောတောဒနသည်လည်း
ထင်ရှားသော သာကီဝင်မင်း တယောက်
ဖြစ်လေသည်။ တိဘက်သမိုင်း ကျမ်းများ၌
ဇောနောဒ-ဟု လာရှိသည်။ D.P.ကြည့်။)

သိဟဟနုရညော ကိရ ပဉ္စ ပုတ္တာ
အဟေသုံ သုဒ္ဓေါဒနော၊ အမိတောဒနော၊
ဇောတောဒနော၊ သက္ကောဒနော၊ သုက္ကော-
ဒနောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ (-သာရတ္ထ၊
၃။၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၁။ ဒီပဝံသ၊၃။၄၆။)
မဟေသီ စာသိ ကစွာနာ၊ ရညော သိဟဟ-
နုဿ သာ။ ပဉ္စ ပုတ္တာ ဒုဝေ ဓိတာ၊ အာသုံ
သိဟဟနုဿတု။ သုဒ္ဓေါဒနော ဇောတောဒ-
နော၊ သက္ကာသုက္ကမိတောဒနော။ အမိတာ
ပမိတာ စာတိ၊ ဣမေ ပဉ္စ ဣမာ ဒုဝေ။

မဟာဝံသ၊၂။၁၇၊၁၉၊၂၀။ (- ဒီပဝံသ၊၃။
၄၆။ ဒီပဝံသ၊ဋ္ဌ။မဟာဝံသ၊ဋ္ဌ။သီဟိန္ဒုမူ၊၈၇။)

ဇောနစာရိပုဂ္ဂလ (ပု) [ဇောနစာရိ + ပုဂ္ဂလ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့ကို ဆင်ခြင်တတ်သော ပညာ
ဖြင့် ကျင့်လေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ ဧဝံ အတိ-
ဇောနစာရိနံ အတိက္ကမိတွာ ဇောနစာရိပုဂ္ဂလံ
သာနိ သယံကတာနိ အကုသလကမ္မာနိ
ဒုဂ္ဂတိံ နယန္တိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၈၄။ အတိဇော-
နစာရိ(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀) လည်း ကြည့်။

ဇောနဓမ္မသမန္နာဂမ (တိ) [ဇောနဓမ္မ + သမန္နာ-
ဂမ] ခါတွက်-ဖျက်ဆီး -တုန်လှုပ် - တတ်
သော ပညာတရားနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ဇော-
နဓမ္မသမန္နာဂမာ ဇောနဿ ဓုတသဗ္ဗပါပဿ
အရဟတော...ဒိဋ္ဌိ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၈။

ဇောနာ (တိ) [ဇူ + ယု + အာ။ ဇူ ကမ္မနေ။
ဇုနာတိ၊ ဇူမော၊ ဇောနာ၊ ဇောနော။ နိတိ၊
ဇာ။၂၄၉။ အဝိဇ္ဇာဒိကေ သံကိလေသဓမ္မေ
တဒဂါဒိဝသေန ဇုနာတိတိ ဇောနာ ဝုစ္စတိ
ပညာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။] (၁) (အကုသိုလ်
တရားတို့ကို) - ခါတွက်-ဖျက်ဆီး-တုန်လှုပ်-
သောပညာ။ (၂) ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့ကို ဆင်ခြင်
တတ်သော ပညာ။ (၃) ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့ကို
ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်တတ်သော ပညာ။
(တိ) (၄) (အကုသိုလ်တရား တို့ကို) -
ခါတွက်-ဖျက်ဆီး- တုန်လှုပ်- သော ပညာ
ရှိသော၊ သူ။

(၁) ဇောနာ ဝုစ္စတိ ပညာ။ မဟာနိ။
၅၇၊ ၁၃၇။ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရာ
ဓုတာ စ တံကာရဏာ ဇောနာ ဝုစ္စတိ
ပညာ။ မဟာနိ။၆၀၊၁၀၅။ (- သုတ္တနိ။
၃၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၃၇၄။ မဟာနိ။၅၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၀၊၅၃၆။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၁၇၈။) (၂) (၃) အတိဇောနစာရိ

(ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၀။ နေတ္တိ၊ ၅။ ၂၂၃) ကြည့်။
(တိ) (၄) ဓောနာဝုစ္စတိ ပညာ။...ဓောနာ
အဿ အတ္တိတိ ဓောနော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅၀-
၁။ ပဋိမန္တကဿ ဓောနဿ ဘဂဝတော
တဿ သာဝကောဟမသ္မိ။ မ၊ ၂။ ၄၉။ ယော
ပနာယံ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂတာဒိ ဒေါသဓုနနာယ
ပညာယ သမန္နာဂတတ္တာ ဓောနော။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၂၃၈။

ဓောနော (ပါ) - သုတ္တနိ၊ ၄၀၂ - ၆။
မဟာနိ၊ ၅၉၊ ၆၀၊ ၁၀၅၊ ၁၀၆၊ ၁၀၇။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၂၃၈၊ ၂၄၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၈-၉၊ ၁၈၄၊
၂၂၇။ မောနေန (တ၊) - သုတ္တနိ၊ ၄၀၉။
မဟာနိ၊ ၁၃၆-၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၁။ ဓောနဿ
(စ၊) - သုတ္တနိ၊ ၄၀၂။ မဟာနိ၊ ၅၉။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၈။

စောနေယျ (တိ) [ဓူ+နာ+ဏေယျ။ ဓူ+ဏေ-
ယျ။ (ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊ ဓူ၊
တို့ကို) ခါတုက် - ဖျက်ဆီး - ဆေးကြော-
သုတ်သင် - ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ အရဟာ
ဣမေဟိ ဓောနေယျေဟိ ဓမ္မေဟိ (မဟာနိ၊
၆၀) တိ ဖုဂါဒိဟိ ကိလေသေဟိ ဒုရေ ဌိတော
အရဟာ ဣမေဟိ ဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ ကိလေသ-
ဓောဝေနဟိ ဓမ္မေဟိ ဥပေတော ဟောတိ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၉။

စောရက (တိ) [စောရ+က။ သဒ္ဓတ္ထပါရိဇာတ၊
ဓာန်၌ ဓော်ရ = ဓောရ။ ဖြူစင်ခြင်းအနက်
ဖွင့်၏။ သဒ္ဓတ္ထပါရိဇာတ ဓော်ရ - ကြည့်။]
(၁) ရှုရင်း - ကြမ်းတမ်း - ထူထဲ - သော။ (၂)
ဖွပ်လျော်အပ်ပြီး - ဖြူစင် - ဟောင်းနွမ်း -
သော (အဝတ်)။ (၁) ဓောရကာနိ စ
ဝတ္ထာနိ (ဒီ၊ ၂။ ၂၈၀) တိ ထူလာနိ စ ဝတ္ထာနိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၂။ (၂) ဓောရကာနိ (ဒီ၊ ၂။ ၂၈၀) -
တိ ဓောဝိယာနိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၇။

စောရယု (တိ) [ဓူ+ဝဟ+ဏ။ ဓူရံ ဝဟိတု-
မရဟတိတိ ဓောရယော၊ ဏော၊ ဝဿ ယော။

ဓာန်၊ ၄။ ၄၉၆။ ဓူရံ ဝဟတိတိ ဓောရယော။
ဓူရ + ယုဏ်။ မောဂ်၊ သု၊ ၂။ ၁၄၀ - ကြည့်။
(ဓော်ရေယ၊ ဓူယံ - သံ)] (၁) ဝန်ကို
ဆောင်တတ်သော၊ ရှေ့ဆောင် - ရှေ့သွား
- ဖြစ်သော၊ (က) နွား။ (ခ) ဝိရိယ။ (ဂ)
သဒ္ဓါ။ (ဃ) ဘုရား။ (င) မထေရ်။ (၂)
လှည်းဦး - ထွန်ဦး - ခွံယှဉ်တပ်သော၊ သူ။
(န) (၃) ဝန်ကိုဆောင်ခြင်း။

(၁) (က) ဓောရယော (အံ၊ ၁။ ၁၆၂) တိ
ဓူရဝါဟော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၃။ ဓူရံ ဝဟတိတိ
ဓောရယံ။...တံမူလကာ အပရံ ဓူရံ ဝဟန္တာ
ဓောရယာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃။ (-သံ၊ ၄။ ၁။
၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄ - ၅။ အမရ၊ ၁၉။
၆၅။) (ခ) ဓူရဓောရယု၊ ဝိရိယဓူရဓောရယု
တို့ကြည့်။ (ဂ) သဒ္ဓဟနကိစ္ဆေသု ပုရေစာရံ
ဓောရယံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၈။ (ဃ) ဓောရ-
ယော ဝတ ဘော သမဏော ဂေါတမော။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၆။ ဓူရဝါဟဋ္ဌေန ဓောရယော။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။ (င) တတ္ထာယံ ထေရော
ပညဝန္တတယ ဥဒ္ဓေသံ ဂဏန္တာနံ ဘိက္ခုနံ
ဓောရယော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ (၂) ဓူရယ
နိယုတ္တောတိ ဟိ ဓောရယော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။
ပုရိသဓောရယု-လည်း ကြည့်။ (န) (၃)
ဓောရယုဝန္တ၊ ဓောရယုသီလ-တို့ ကြည့်။

စောရယု (တိ) [ဓောရယု+အ။ (ဓော်ရေယ-
သံ)] ဝန်ဆောင်နွားလားနှင့်တူသော။ စော-
ရယုဘာဝ၊ ဓောရယုဝတာ-တို့ ကြည့်။

စောရယုဘာဝ (ပု) [ဓောရယု+ဘာဝ။
(ဓော်ရေယဘာဝ-သံ)] ဝန်ဆောင်နွား
လားနှင့်တူသည်၏အဖြစ်။ ဝိရိယဿ ဓောရ-
ယုဘာဝေန ဂယုမာနတ္တာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။
ဓောရယုဘာဝေန - မ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ ဓောရ-
ယုဘာဝတော - သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။

ဓာရယုဝ (တိ) [ဓာရယု+ဝါ+အ] ဝန်
ဆောင်နွားလားကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော။ သူ။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဓာရယုဝတာ (ထိ) [ဓာရယုဝ+တာ] ဝန်
ဆောင်နွားလားကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော သူ၏
အဖြစ်။ ဓာရယုဝတာ စ သမ္ပပုနွာ သာရိ-
ရိကာ ဝေဒနာ....အဓိဝါသေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၆။
နာဂဝတာ (သံ၊ ၁။ ၁၁၅) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဓာရယုသီလ (တိ) [ဓာရယု+သီလ။ (ဓော်-
ရေယုလိလ-သံ)] အောက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။
ဓာရယုသီလံ ဝတဝန္တမရိယံ။ ဓမ္မ၊ ၄၄။
အရဟတ္တပါပနကသင်္ခါတာယ ဓုရဝဟနသီလ-
တာယ ဓာရယုသီလံ။ ဓမ္မ၊ ၄၅။ ၁၇၇။

ဓာရယုသီလီ (တိ) [ဓာရယုသီလ+ဟိ။
(ဓော်ရေယုလိလိနိ-သံ)] ဝန်ကိုဆောင်ခြင်း
အလေ့ရှိသော။ သူ။ ဓာရယုသီလီ (ဇာ၊ ၁။
၄၇) တိ ဓာရယုသီလော ဓုရဝဟနက-
အာစာရေန သမ္ပန္နော ဇာတိသိန္နဝေါ။ ဇာ၊
၄၈။ ၂။ ၈၈။ (-ဓမ္မ၊ ၄၅။ ၁၇၇။)

ဓာရယုကမ္မိတ (တိ) [ဓာရယု+အာကမ္မိတ]
ဝန်ဆောင် နွားလားသည် ဆွဲငင်အပ်သော
(ထွန်တုံး)။ ယထာ ဟိ ပြာဟ္မဏဿ ဓုရာယံ
ဓာရယုကမ္မိတံ နဂံလံ ဘူမိဃနံ ဘိန္နတိ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။

ဓာရေယု (ပု) [ဓုရ+ဧယု။ ဗျာချာသုဓာ၊
၉။ ၆၅။ ပါကိနိ၊ ၃။ ၂။ ၄၆-ကြည့်။ (ဓော်ရေယု-
သံ)] ဝန်ကိုဆောင်တတ်သော။ သူ။ ဓုရသဟ-
စရိယတော ဓာရေယုော ဓုရန္တိ ဝုတ္တောတိ
အာဟ “ဓုရန္တိ ဓုရဂါဟ” န္တိ။ အနုဋီ၊ ၃။
၂၄၇။

ဓာရေယုဘာဝ (ပု) [ဓာရေယု+ဘာဝ]
ဝန်ကိုဆောင်တတ်သောသူ၏အဖြစ်။ ပုရိမာ-
ဘိသင်္ခါရသိဒ္ဓေန ဓာရေယုဘာဝေန အဘိ-
ဘုယျ ပဝတ္တိယာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၄။

ဓာဝ (တိ) [ဓာဝ+က။ ထိ-၌ဓာဝဝိနီ။
(ဓာဝ-သံ၊ ဓာအ-ပြာ)] ဆေးကြော-
သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-တတ်သော။ ဓာ-
ဝေ(အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅) တိ ဓာဝန္တေ။ မူလဋီ၊
၁။ ၂၅။ ဓာဝန္တိ ဟတ္ထပါဒေ(ထေရီ၊ ၄၅၅)-
တိ ဟတ္ထပါဒေ ဓာဝိနီ အာသိ။ ထေရီ၊
၄။ ၂၇၃။ ကိလေသမလဓာဝ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၉၃)
လည်း ကြည့်။

ဓာဝ (ကြိ) [ဓာဝ+အ+ဟိ] (၁) ဆေး
ကြော- သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ-လော့။
(၂) ဖွပ်-လျှော်-လော့။ (၃) ဓာဝတိ(က)
ကြည့်။ (၂) ဓာဝတိ(ဂ)-ကြည့်။

ဓာဝတိ (ကြိ) [ဓာဝ+အ+ တိ။ ဓာဝ
ဓာဝနေ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၀။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၈။
သက္ကတ၌ ဓာဝဓာတ်တည်း။ (ဓာဝတိ-သံ)]
(က) ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-
၏။ (ခ) စင်ကြယ်၏။ (ဂ) ဖွပ်-လျှော်-၏။
(သ) ပွတ်-တိုက်-၏။

(က) ပတ္တံ ဓာဝတိ။ မ၊ ၂။ ၃၃၉။ ဓာ-
ဝတိ(အံ၊ ၁။ ၂၅၅) တိ ဝိက္ခာလေတိ။ အံ၊ ၄။
၂။ ၂၂၇။ ဓာဝတိ-အဘိ၊ က။ ၂၃၇။ ဇာ၊
၂။ ၇၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၉။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၄။ မ၊ ၄။ ၃။
၄၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။ သံ၊ ၄။
၃။ ၇၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၃၁၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၂၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၁၄။ ၃၂၄။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇၈။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဓာဝန္တိ-မ၊
၂။ ၈၆။ အံ၊ ၃။ ၁၈၁။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၆၅။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၇၇။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၉၁။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆။ ဓာဝသိ-ဇာ၊ ၁။ ၁၇၅။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၄။ ဓာဝထ-ဒီ၊ ၁။ ၈၇။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၂၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၃။ ဓမ္မ၊
၄။ ၁။ ၂၉၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၉။ ဓာဝန္တိ-ဝိ၊
၄။ ၂။ ၉၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၀။ ဘုတ္တကာလေ
ပတ္တေ ဓာဝ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉။ ဓာဝ -

သာရတ္ထ၊ ၂။၂၀၄။ ဧဝေါဟိ - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၉၆။ ဝိမာန၊ ၅။၂၀၄။ ဧဝေ-ဇာ၊ ၅။၂။
၂၀၂။ ဧဝေယျ-ဒိ၊ ၁။၁၁၆။ မ၊ ၃။၄၄။
သံ၊ ၅။၁၁၆။ ဇာ၊ ၅။၂၀၂။ ဝဏံ ဧဝ-
ေယျာသိ။ မ၊ ၃။ ၄၄။ ဧဝံ-အံ၊ ၅။ ၁။
၁၁၄။ အံ၊ ၅။၂၁၉။ ဓမ္မ၊ ၅။၂၁၉။
ဇာ၊ ၅။၄၁၅။ ဒိ၊ ၅။၂၆၇။ ဧဝံသတိ-
ဒိ၊ ၅။၂၂၁။ ဧဝံသန္တိ-မ၊ ၃။ ၁၃။
သံ၊ ၅။၂၈၈။ ဥဒါန၊ ၃။၉၆။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၀၇။ ဧဝံသမံ - ဝိ၊ ၅။ ၂၆၁။
ကင်္ခါ၊ ၂၈၄။ ဒိ၊ ၅။၂၂၁။ မ၊ ၃။ ၄၂။
၄၉။ သုတ္တနိ၊ ၅။၁၁၂။ အပ၊ ၅။၉၄။
၂၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅။၁၁၂။ ဇာ၊ ၅။၉၂။ ဇာ၊
၄။၁၅၀။ ကင်္ခါ၊ ၅။၂၇၂။ ဧဝံသမ-
-ဝိ၊ ၃။၂၃။ ဒိ၊ ၅။၂၂၁။

(ခ) ဧဝံတိ (ဒိ၊ ၅။၂၆၀) တိ
သုတ္တံ။ သိ၊ ၅။၂၆၇။ (ဂ) သာရတ္ထံ
ဝါ ဝေဋ္ဌနံ ဝါ ဧဝံတိ။ ဝိ၊ ၅။၂၆၇။ ဧဝ-
ံတိ-သံ၊ ၅။၂၇၄။ ဝဇီရံ၊ ၂၃၈၊ ၂၄၆၊
၂၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၉၉။ ကင်္ခါ၊ ၅။ ၇၆၊
၇၉။ ကင်္ခါ၊ ၅။၂၁၉။ ဧဝံသန္တိ-ဝိ၊ ၅။
၁။၃၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၇၇။ ဧဝေါမ-ဝိ၊ ၅။
၄။၄၂။ ဧဝံတု-ဝိ၊ ၃။၃၇၇။ အပ၊ ၅။
၂၈၁။ ဧဝ-ဝိ၊ ၃။၃၇၇။ ဝိ၊ ၅။၄၁၆။ ဝိ၊ ၅။
၂။၂၄၁။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂၃။
ကင်္ခါ၊ ၅။၂၁၉။ ဧဝေယျ-ဝိ၊ ၃။၃၇၇။
အပ၊ ၅။၂၈၀။ ဧဝံ-ထေရံ၊ ၃။၉၆။ ဓမ္မ၊
၅။၁၁၉။ ထေရံ၊ ၅။၃၄၀။ ဧဝံသတိ-
ဝိ၊ ၅။၂၅၈။ ဝိ၊ ၅။၂၅၈။ ဧဝံသမံ-
ဝိ၊ ၅။၁၁၉။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂၈။ ဝိ၊ ၅။၂၄၂။
ဝိ၊ ၅။၃၇၁။ ဝိ၊ ၅။၂၁၉။ ကင်္ခါ၊ ၅။
၁၁၉။ (သ) ဧဝေယျာ (အံ၊ ၁။
၅၂၁) တိ ဗံသေယျ။ အံ၊ ၅။၂၇၁။

ဧဝံတု(ကြိ) [ဧဝံ+အ+တု] ဖွပ်-လျှော်-
လေ့။ ဧဝံတိ (ဂ)-ကြည့်။

ဧဝံတု (ကြိ) [ဧဝံ+အ+တု] ဆေးကြော-
သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ကုန်၏။ ဧဝံတိ
(က)-ကြည့်။

ဧဝံန (န၊ ထိ) [ဧဝံ+ယု။ (ဧဝံ-သံ၊
ဧဝံအန-ပြာ)] (၁) (က) ဆေးကြော-
သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ခြင်း။ (ခ) ဖွပ်-
လျှော်-ခြင်း။ (ဂ) ဖွတ်-တိုက်-ခြင်း။ (သ)
အရိုးဆေးခြင်း။ (၂) ဆေးကြောကြောင်းရေ။
(၃) ဖွပ်-လျှော်-ရာ (ပျဉ်ချပ်- စသည်)။
(၄) ဧဝံန (ပုထုဏ်စိဝရဧဝေါပန) သိက္ခာ
ပုဒ်။ (၅) ဧဝံနသုတ်။ (တိ) (၆) ဆေး
ကြော - သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - တတ်
သော။

(၁) (က) ဆေးကြော - သုတ်သင် - စင်
ကြယ်စေ-ခြင်း။ ဥစ္စာဒနေန နှာပနေန၊
ပါဒါနံ ဧဝံနေန စ။ အံ၊ ၁။၁၃၁၊ ၃၈၂။
ဣတိဝုတ်။ ၂၆၉။ ဇာ၊ ၅။၈၂။ ဥဒကသုဒ္ဓိကံ
နာမ မုတ္တကရဏဿ ဧဝံနာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊
၂။၃၄၄။

ဧဝံန(ပ၊ ဇ)-ကင်္ခါ၊ ၃၁၄။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၅၉။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။၆၂။ ဧဝံနံ (ဒု၊ ဇ)-
ဝိ၊ ၅။၁၁၉။ ဧဝံနေန (တ၊ ဇ)-ဓုဒ္ဓက၊
၅။၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၅။၂၁။ စရိယာ၊ ၅။၂၀၇။
ဇာ၊ ၅။၃၅၂။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၃။

(ခ) ဖွပ်-လျှော်-ခြင်း။ စိဝရံ ဧဝ-
ဝါတိ။ ပ။ အာဏာပေန္တဿာတိ ဧတ္ထ တာယ
ဧဝံနံ ပစ္စာသိသန္တဿပိ အနာပတ္တိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။၄၀၀။ (-ဝိ၊ ၅။၃၀၆။ ဒိ၊ ၅။၁၁၉။
အဘိ၊ ၅။၂၆၄။ ဝဇီရံ၊ ၂၃၈။ ဝိမတိ၊ ၁။
၃၂၃။)

(ဂ) ဖွတ်-တိုက်-ခြင်း။ ပါသာဏာဒီသု
ဧဝံတတာ ဧဝံနံ။ သိ၊ ၅။၁၄၅။
(-ဒိ၊ ၅။၁၁၉။ ဒိ၊ ၅။၁၁၉။ မ၊ ၃။
၁၂၅။)

(ဃ) အရိုးဆေးခြင်း။ ဓာဝန (ဒီ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ၃။ ၄၃။ မဟာနိ၊ ၂၇) ၏ အဋ္ဌိ-ဓာဝနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၂။ အံ၊ ၄။ ၃၃၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၅။ (-စူဠနိ၊ ၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၆။)

(၂) ဆေးကြောကြောင်းရေး ဆေးရေး။ ဓာဝန (ဝိ၊ ၃၊ ၄၈၈) ၏ ဓာဝနဒကံ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈။ (၃) ဖွပ်-လျော်-ရာ (ပျဉ်ချပ်စသည်)။ ဓာဝန-ပလက-ကြည့်။ (၄) ဓာဝန (ပုဏ္ဏစိဝရ-ဓာဝါပန) သိက္ခာပုဒ်။ ဓာဝနဉ္စ ပဋိဂ္ဂ-ဟော။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၈။ ဝိ၊ ၅။ ၂၊ ၁၅၃။ ဓာဝ-နဉ္စ ပဋိဂ္ဂဟောတိ အညာတိကာယ ဘိက္ခု-နိယာ ပုဏ္ဏစိဝရဓာဝါပနဉ္စ စိဝရပဋိဂ္ဂဟ-ဏဉ္စ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၂။) (၅) ဓာဝနသုတ်။ ဓာ-ဝနံ တိကိစ္ဆာဝမနံ။ အံ၊ ၃။ ၄၃၆။ ဓာဝန-သုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (တိ) (၆) ဆေးကြော-သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ-ဟတ်သော။ ဓာဝနဋ္ဌ-ကြည့်။

ဓာဝနဥဒကနိဿေက (န) [ဓာဝန+ဥဒက + နိဿေက] ဆေးရေးအကြွင်းအကျန်၊ ဆေးရေးကြွင်း၊ ဆေးရေးကျန်။ ပါဒါနံ ဓာဝနဥဒက-နိဿေကန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၇။

ဓာဝနကာလ (ပု) [ဓာဝန+ကာလ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ရာအခါ။ ဓာဝနကာလေ ရာဂဝသေန...ပဝေသေတိ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၄။ တတိယဒိဝသေ သလာကံ ပဝေ-သေတွာ ဓာဝနကာလေ ဘန္တိယတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅။

ဓာဝနဋ္ဌ (ပု) [ဓာဝန+အတ္ထ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-တတ်သော အနက်။ အာပေါသမံ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏ်ဝိသုဒ္ဓိကာ-မာနံ သဗ္ဗကိလေသမလဓာဝဋ္ဌေန။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၅။

ဓာဝနတ္ထ (ပု) [ဓာဝန + အတ္ထ။ (၁) ဖွပ် - လျော် - ခြင်း အကျိုး။ (၂) ဆေးကြောခြင်း အကျိုး။ (၃) စိဝရ-ကမ္မကာလေ ပန ဟတ္ထမလသုစိမလာဒိနံ ဓာဝနတ္ထံ ကိလိဋ္ဌကာလေ စ ဓာဝနတ္ထံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။ ကင်္ခါ။ ၁၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅။) (၂) ဣဒံ ဥဒကံ ပရိ-ဘောဇနိယံ ပါဒါနံ ဓာဝနတ္ထံ ပါနိယံ ပိပါ-သဟရဏတ္ထာယ။ စရိယာ၊ ၄။ ၅၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၅။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၅၃။ ၂။)

ဓာဝနဒဏ္ဍက(ပု)[ဓာဝန+ဒဏ္ဍက]သင်္ကန်း-ဖွပ်-လျော်-ကြောင်းတုတ်တံ၊ သင်္ကန်းဖွပ်လက်ရိုက်တုတ်။ ဓာဝနဒဏ္ဍက (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၃) ၏ ဒဏ္ဍ(စိဝရ)ဓာဝနဒဏ္ဍံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၄။

ဓာဝနပစ္စယ (ပု) [ဓာဝန+ပစ္စယ] ဖွပ်-လျော်-ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ သစေပန “ဓာဝါ”တိ ဝုတ္တာ သဗ္ဗာနိပိ ကဏေတိ။ ဓာဝနပစ္စယာဝ အာပတ္တိ။ ကင်္ခါ။ ၁၆၄။

ဓာဝနပ(ပု)ယောဂ (ပု) [ဓာဝန+ပယောဂ] ဖွပ်-လျော်-ခြင်းဟူသော-လုံ့လ-ဝိရိယ။ ဝတ္ထဿ ဓာဝနပ (ပု) ယောဂေါ ဝိယ သဒ္ဓါသိနေဟေန တေမေတွာ ဘေမေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၅။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၈။)

ဓာဝနပလိဗောဓ (ပု) [ဓာဝန+ပလိဗောဓ] ဆေးကြော - သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - ခြင်းဟူသော အနှောင့်အယှက်၊ ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ - ခြင်း၌ ဖြစ်သော ကြောင့်ကြခြင်း။ အလင်္ကာရပလိ-ဗောဓော မဏ္ဍနပလိဗောဓော တေလမက္ခန္ဓ-ပလိဗောဓော ဓာဝနပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။ ၁၁။

ဇောဝနဖလက (န) [ဇောဝန+ဖလက] ဖွပ်-
လျော်-ရာ ပျဉ်ချပ်။ ဇောဝနဖလကံ ဝိယ
အနုပုဗ္ဗိကထာ၊ ဥဒကံ ဝိယ သဒ္ဓါ။ ဥဒါန၊ ဌ။
၂၅၈။

ဇောဝနမတ္တ (န) [ဇောဝန+မတ္တ။ (ဇောဝန+
မာတြ-သံ)] (၁) ဖွပ်-လျော်-ကာမျ။
(၂) ဆေးကြောကာမျ။ (၃) ဇောဝနမတ္တေ-
နာ (ဝိ၊ ၃။ ၂၅၂) တိ ကထိနဒ္ဓဿဇောဝန-
မတ္တေန။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၁။ (၂) ဝေ အဉ္စနိယာ
ဝါ...ဣဋ္ဌကစုဏ္ဏေန ဝါ ကေဝါရံ ဘသိတော
ဇောဝနမတ္တေနာပိ အဋ္ဌေါ ဘဿတိ။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၂၀၇။

ဇောဝနယောဂ္ဂ (တိ) [ဇောဝန+ယောဂ္ဂ။ (ဇော-
ဝနယောဂျ-သံ)] ဆေးကြော-ဖွပ်-လျော်
-ခြင်းငှါ လျှောက်ပတ်သော (ဇေ)။ ဇော-
ဝနပဂ-ကြည့်။

ဇောဝနသဒ္ဓိသ (တိ) [ဇောဝန+သဒ္ဓိသ] ဆေး
ကြော- ဖွပ်-လျော်-ခြင်းနှင့်တူသော။ တေ-
ဂဟေတော သာဏာနံ ဇောဝနသဒ္ဓိသံ ကိဋ္ဌိတ-
ဇာတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဇောဝနသန္တောသ (ပု) [ဇောဝန+သန္တောသ]
ဆေးကြော - သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ-
ခြင်းဖြင့် ဖျော်ရဲခြင်း။ ဇောဝနသပန မုဂ္ဂရာ-
ဒိဟိ အပဟရိတော ဟတ္ထေဟိ မဒ္ဓိတော ဇောဝနံ
ဇောဝနသန္တောသော နာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁၁။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။
၁၉၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။)

ဇောဝနသိလာ (ထိ) [ဇောဝန+သိလာ] ဖွပ်-
လျော်-ရာ ကျောက်ဖျာ။ ဇောဝနသိလာ-
ဝိယ အနုပုဗ္ဗိကထာ၊ ဥဒကံ ဝိယ သဒ္ဓါ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉။)

ဇောဝနသိလာတလ (န) [ဇောဝန+သိလာ+
တလ] ဖွပ်-လျော်-ရာ ကျောက်ဖျာအပြင်။

ဇောဝနသိလာတလံ ဝိယ အနုပုဗ္ဗိကထာ၊
ဥဒကံ ဝိယ သဒ္ဓါ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။

ဇောဝနသုတ္တ (န) [ဇောဝန+သုတ္တ။ (ဇောဝန-
သုတြ-သံ)] ဇောဝနသုတ်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ
တောင်ပိုင်း (ဒက္ခိဏဇနပုဒ်) ၌ လူတို့သည်
ဆွေမျိုးဉာတိများသေလွန်လျှင် မီးမရှိ၊ ကြပ်
မြေ၌ မြှုပ်ကြပြီး ပုပ်သောအခါကျမှ မြေမှ
ဖော်၍ ရေဖြင့်ဆေးကြကာ စိုက်ထောင်ကြ
လျက်နံ့သာပန်းတို့ဖြင့်ပူဇော်ထားကြကုန်၏။
နက္ခတ်ကောင်း ကြုံကြိုက်သော တနေ့တွင်
ယင်းလူရိုးများကို ပွေ့ကိုင်၍ ငိုကြွေကုန်၏။
ယင်းကို ဇောဝနဥဿဝ=အရိုးဆေးပွဲ ဟု
ခေါ်သည်။ ယင်းအရိုးဆေးပွဲ၌ ညွှေသည်
တို့အား ထမင်းအဖျော် စသည်တို့ဖြင့်၎င်း၊
ပွဲလမ်းသဘင်တို့ဖြင့်၎င်း ညွှေခံကြကုန်၏။
ယင်းအရိုးဆေးပွဲသည် အသိပညာ မရှိသည့်
ပုထုဇဉ်လူညံတို့၏ အလုပ်သာဖြစ်သည်။ ဝဋ်မှ
ထွက်မြောက်ကြောင်း လမ်းစဉ်လည်း မဟုတ်
ပါချေ။ ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း လမ်း
စဉ်ကား မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ဖြစ်သည် စသည်ဖြင့်
ဟောပြောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသက
နိပါတ်ပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။
အံ၊ ၃။ ၄၃၁-၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၅။

ဇောဝနဒက (န) [ဇောဝန+ဥဒက] ဆေးကြော
ကြောင်း ဖြစ်သော ဇေ၊ ဆေးဇေ။ ဇောဝန-
(ဝိ၊ ၃။ ၄၈၈) ၌ ဇောဝနဒကံ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၅၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဇောဝနပဂ (တိ) [ဇောဝန+ဥပဂ] ဆေးကြော-
ဖွပ် - လျော် - ခြင်းငှါ လျှောက်ပတ်သော
(ဇေ)။ ဇောဝနပဂေနာ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄) တိ
ဇောဝနယောဂ္ဂေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၆။ (-အံ၊
၄။ ၂။ ၂၀၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။)

ဇောဝနန္တ (တိ) [ဇောဝန+အန္တ။ ထိ-၌ ဇောဝနန္တိ]
(က) ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-

တတ်သော သူ။ (ခ) ဖွပ်-လျော်-သော။
သူ။ (က) ပါဒေ ဓာဝန္တောပိ။ သံဠာဉာ။ ၇၂။

ဓာဝန္တော - ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။ ၂၀၂။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌာ။ ၁၇၉။ ဇာဠာဋ္ဌာ။ ၂၁၄၆။ ဇာဠာဋ္ဌာ။ ၂၀၂။
သာရတ္ထာ။ ၂၇၁။ ဓာဝန္တော - ဒီဠာ။ ၂။
၁၇၂။ မဠာ။ ၁၆၃။ အံဠာ။ ၂။ မဟာနိဠာ။
၂၄၁။ သာရတ္ထာ။ ၂။ ၂၆၂။ ၂၇၂။ အဒ္ဓဿ ခေါ
မံ အန္တေ အဿတဏှ ဣတ္ထိ ဝိဇ္ဇန္တိဓိကာယ
ဘာဇနံ ဓာဝန္တိ။ မဠာ။ ၁၁၂။ ဒီဠာ။ ၁၇၂။
အံဠာ။ ၂။ ၂၆၈။ ဥဒါနဠာ။ ၉၇။ ဣတိဝုတ်ဠာ။
၂၆၀။ သာရတ္ထာ။ ၁၆၂။ ဓာဝန္တေန-အံဠာ။
၃။ ၃၃၃။ ဓာဝန္တိယာ-ဝိဠာ။ ၃၄၄။ ဝိဠာ။ ၂။
၂၄၁။ ဓာဝန္တဿ-ဝိဠာ။ ၈၇။ အဘိဠာ။ ၂။
၃၄၄။ ဓာဝန္တဿ-ဓမ္မဠာ။ ၂။ ၉၅။ စူဠနိဠာ။
၁၁၁။ ဓာဝန္တေ-ဝိမာနဠာ။ ၂၇၁။ မူလဠာ။
၁။ ၂၅။ ဓာဝတော-မဠာ။ ၄၄။ (ခ)
အဏှကံဝါဓာဝန္တော ရက္ခံ ဝါဓာဝနဒဏှကံ
ဝါ ဥက္ခိပိတော ပဝိဇ္ဇန္တိ။ ဝိဠာ။ ၂။ ၆၃။ ဝိ
သင်္ဂဟ။ ၄၃၀။ ဓာဝန္တိ-ဝဇီရ။ ၂၃၈။ သာ
ရတ္ထာ။ ၂။ ၁၃။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၇၃။ ဓာဝန္တဿ-
အံဠာ။ ၂။ ၅၆။

ဓာဝန္တိ (ကြိ) [ဓာဝု+အ+အန္တိ] (၁) ဆေး
ကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ကုန်၏။
(၂) ဖွပ်-လျော်-ကုန်၏။ (၁) ဓာဝတိ
(က) ကြည့်။ (၂) ဓာဝတိ (ဂ) ကြည့်။

ဓာဝန္တ (ကြိ) [ဓာဝု+အ+အန္တိ] ဆေး
ကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ကုန်လော့။
ဓာဝတိ (က) ကြည့်။

ဓာဝသိ (ကြိ) [ဓာဝု+အ+သိ] ဆေးကြော-
သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-၏။ ဓာဝတိ (က)
ကြည့်။

ဓာဝါပန (ဒု) [ဓာဝု+ဏာပေ+ယု] ဖွပ်-
လျော်-စေခြင်း။ အညာတိကာယ ဘိက္ခုနိ-

ယာ ဓာဝါပနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ ဝိဠာ။ ၄။
၂၃၉။ (-ဝိမတိ။ ၁။ ၃၂၃။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၉၃။)

ဓာဝါပနပစ္စယ (ပု) [ဓာဝါပန+ပစ္စယ] ဖွပ်-
လျော်-စေခြင်းဟူသောအကြောင်း။ သစေ
ပန ဓာဝိတော အာနေဟိတိ ဝုတ္တာ ဓာဝတိ
စေဝ ရဇတိစ။ ဓာဝါပနပစ္စယာ ဝေ အာ-
ပတ္တိ။ ဝိဠာ။ ၂။ ၂၄၂။ ကင်္ခါဠာ။ ၁၀၃။

ဓာဝါပိတ (တိ) [ဓာဝု+ဏာပေ+တ] ဖွပ်-
လျော်-စေအပ်သော။ ဣဒံ မေ အန္တေ ပုဏ-
ဏစိဝရံ အညာတိကာယ ဘိက္ခုနိယာ ဓာ-
ဝါပိတံ နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိဠာ။ ၃၀၇။ (-ဝိဠာ။ ၂။
၂၄၁။ ကင်္ခါဠာ။ ၁၆၄။)

ဓာဝါပိဿသိ (ကြိ) [ဓာဝု+ဏာပေ+ဿသိ]
ဖွပ်-လျော်-စေလတ္တံ့။ ဓာဝါပေတိ (ခ)
ကြည့်။

ဓာဝါပေတိ (ကာကြိ) [ဓာဝု+ဏာပေ+တိ]
(က) ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်-
စေ၏။ (ခ) ဖွပ်-လျော်-စေ၏။ (က)
အနာပတ္တိ အပလောကေတွာ အေဒါပေတိ ဝါ
ဖာလာပေတိ ဝါဓာဝါပေတိ ဝါ။ ဝိဠာ။ ၄၁၆။
(ခ) ပုဏဏစိဝရံ ဓာဝါပေတိ။ ဝိဠာ။ ၃၀၇။
ဝိဠာ။ ၂။ ၂၄၁။ ဓာဝါပေတိ-ဝိဠာ။ ၅၈။ ဝိ
သင်္ဂဟ။ ၅၂။ ဝဇီရ။ ၂၃၈။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၃၂။
ကင်္ခါဠာ။ ၇၉။ ဓာဝါပေန္တိ-ဝိဠာ။ ၃၄၂။
ဓာဝါပေသိ-ဝိဠာ။ ၃၀၆။ ဓာဝါပေသိ
(ဓာဝု+ဏာပေ+ဤ)-ဝိဠာ။ ၁၅။ ထေရ
ဠာ။ ၁၅၃။ ဓာဝါပေယျ-ဝိဠာ။ ၃၀၇။
မိလိန္ဒ။ ၂၃၉။ ကင်္ခါဠာ။ ၁၆၃။ ဝဇီရ။ ၂၅၉။ ဓာ-
ဝါပေသု-ဝိဠာ။ ၁၈။ ဓာဝါပိဿသိ-ဝဇီရ။
၂၃၇။ ဓာဝါပေဿာမိ-ဝိဠာ။ ၂၆၁။ ကင်္ခါ။
၂၈၄။

ဓာဝါပေတုကာမ (တိ) [ဓာဝါပေတု+ကာမ]
ဖွပ်-လျော်-စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ သူ။
ယထာ သာ“ဓာဝါပေတုကာမော အယ”န္တိ

ဇာနတ်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၉။ ကင်္ခါ၊ ခိုသစ်။
၃၀၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၃။)

ဇောဝါပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+တွာ] (က) ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-၍။ (ခ) ဖွပ်-လျှော်-စေ၍။ (က) ပြာဟ္မဏော သုဝဏ္ဏပါတိ ဇောဝါပေတွာ ပါယာသဿ ပူရေတွာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ (-ဇာဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။ ၅၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၀၇။) (ခ) ရဇကေဟိ ဇောဝါပေတွာ သေတံ ကာရာပေန္တဿာပိ အဓိဋ္ဌာနံ အဓိဋ္ဌာနမေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၅။ ဝဇီရ၊ ၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ ခို၊ ၇၀၊ ၂၀၄။

ဇောဝါပေန္တ (တိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+အန္တ] ဖွပ်-လျှော်-စေတတ်သော၊ သူ။ အညာတိ-ကာယ ဘိက္ခုနိယာ ပုရာဏစိဝရံ ဇောဝါပေန္တဿ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၅၊ ၁၈၊ ၅၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၂။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၄။ ကင်္ခါ၊ ခိုသစ်။ ၃၀၃။)

ဇောဝါပေန္တိ (ကြိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+အန္တိ] ဖွပ်-လျှော်-စေကုန်၏။ ဇောဝါပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဇောဝါပေယျ (ကြိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+ယျ] ဖွပ်-လျှော်-စေရာ၏။ ဇောဝါပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဇောဝါပေသိ (ကြိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+သိ] ဖွပ်-လျှော်-စေ၏။ ဇောဝါပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဇောဝါပေသိ (ကြိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+သိ] ဖွပ်-လျှော်-စေပြီ။ ဇောဝါပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဇောဝါပေသုံ (ကြိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+သုံ] ဖွပ်-လျှော်-စေကုန်ပြီ။ ဇောဝါပေတိ (ခ) ကြည့်။

အသိဝေနံ (က-ဝဂ်) ၃-၂၁-ပ-မ-မ-ထ-မ

ဇောဝါပေဿာမိ (ကြိ) [ဇောဝု+ဏာပေ+ဿာမိ] ဖွပ်-လျှော်-စေအံ့။ ဇောဝါပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဇောဝါမ (ကြိ) [ဇောဝု+အ+မ] ဖွပ်-လျှော်-ကုန်အံ့။ ဇောဝတိ (ဂ) ကြည့်။

ဇောဝါဟိ (ကြိ) [ဇောဝု+အ+ဟိ] ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-လော့။ ဇောဝတိ (က) ကြည့်။

ဇောဝိ (ကြိ) [ဇောဝု+အ+ဘိ] (ခ) ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ပြီ။ (၂) ဖွပ်-လျှော်-ပြီ။ (ခ) ဇောဝတိ (က) ကြည့်။ (၂) ဇောဝတိ (ဂ) ကြည့်။

ဇောဝိတ (တိ) [ဇောဝု+တ။ (ဇောဝိတ-သံ)] (ခ) ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-အပ်သော။ (၂) ဖွပ်-လျှော်-အပ်သော။ (၃) ပွတ်-တိုက်-အပ်သော။ (ဆေးလျှော်-စင်ကြယ်စေ-အပ်သော၊ တည့်တည့်ပြေးသော၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ပြေးသော၊ မြန်မြန်ပြေးသော။ P.S.D.) (ခ) ဇောဝိတေ (ဇောတေ၊ သျှာ) အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၆။ ဧတ္ထကေန ပတ္တိ ပဋိဂ္ဂဟံ ကတွာ ဇောဝိတော နာမ န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၂။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၈။ သိ၊ ခိုသစ်၊ ၂။ ၂၉၇။) (၂) ဝတ္ထုဇောဝကေန ပုရိသေန သုဠ၊ ဇောဝိတံ သုဝိသုဒ္ဓကတံ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ (၃) ကေဝါရံ ယံသိတွာ ဇောဝိတမတ္ထေနပိ အဇ္ဈေ၊ ဘဿတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၁၆။

ဇောဝိတပါဒ (ပု) [ဇောဝိတ+ပါဒ] ဆေးကြော-စင်ကြယ်စေ-အပ်ပြီးသောခြေ။ ဇောတပါဒကတ္ထာယာ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၈၀) တိ ဇောဝိတပါဒါန-မနုရက္ခကတ္ထာယ။ သိ၊ ခိုသစ်၊ ၁။ ၃၇၇။

ဇောဝိတတ္ထ (န) [ဇောဝိတ+တ္ထ။ (ဇောဝိတ-သံ)] စင်ကြယ်စေအပ်သည်၏အဖြစ်၊ သုတ်

သင်အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဓာဝိတတ္ထာဝ ပရိ-
သုတ္တန်၏ အာဟ “သီလပရိသုဒ္ဓါ” တိ။ သီ၊ ဇို၊
သစ်၊ ၂။ ၂၉၆။

ဓာဝိတပတ္တပါဏိ (တိ) [ဓာဝိတပတ္တ+ပါဏိ]
ဆေးကြော - စင်ကြယ်စေ - အပ်ပြီးသော
သပိတ် လက်၌ရှိသော၊ သူ။ ပရိဘု၌တော့ ဓာ-
ဝိတပတ္တပါဏိ ဝိပဿနံ အာရဘိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။
၉၈။

ဓာဝိတဗ္ဗ (တိ) [ဓာဝု+တဗ္ဗ။ (ဓာဝိတဗ္ဗ-
သံ)] (၁) ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်
စေ-အပ်သော။ (၂) ဖွပ်-လျှော်-အပ်
သော။ (၃) သတိ ဥဒကေ ဓာဝိတဗ္ဗော။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-၂၄၉။) ပါနီယံ ပိဝိတော ဟတ္ထာ
န ဓာဝိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၉။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။
၃၄၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂၀။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ၊ ၉၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၄။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၃။) (၂) စိဝရံ ဓာဝိတဗ္ဗံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၇၂။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၇။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။)

ဓာဝိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဓာဝု+တော] (က)
ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-၍။
(ခ) ဖွပ်-လျှော်-၍။ (ဂ) ပွတ်-တိုက်-
၍။ (ဃ) စစ်၍၊ စင်ကြယ်စေ၍။

(က) ဘာဇနံ ဓာဝိတော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၈။
ပရိဝေဏဒိဝိဌာနအဂ္ဂိသာလာဒိသု ဝါ အည-
တရံ သမ္ပုဋ္ဌိတော ဓာဝိတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၈။
ပူတိမံသံ အပနေတော ဓာဝိတော ဘေသဇ္ဇံ
အာလိမ္ပိတော နိရောဓမ္မကာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၅၅။
(-ထေရိ၊ ၃၇၉။ အပ၊ ၂။ ၁၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀။ ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၃၁။ ၁၃၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၀၈။
ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။
မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၆။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၈၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၀။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၁၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၈။ အဘိ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၂၆။ ပရိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။

၉၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၈၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
၆၈။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၇၇။ သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၁။ ၆၈။ သုတ္တန်၊
ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂။ ၃။ ပေတ၊ ဌ၊ ၆၉။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ ထေရိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁။ အပ၊ ဌ၊ ၁။
၉၄။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၁။ စရိယာ၊
ဌ၊ ၃၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဇာ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၉၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၇၇။
ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၂၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၄၅။ ဝဇိရံ၊
၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၇။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၀။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၉၃။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။
၃၂၀။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၃၀။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၇၁။)

(ခ) နိဝတ္ထာယ ဝဿိကသာဠိကာယ
ဝဿ ဥက္ကဓိယျတိ၊ ဓာဝိတော နိက္ခိပိတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ ၁။ ၃၆၆။ အတ္တနော စိဝရံ ဓာဝိတော။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၉၉။ ဝိ၊ ၅။ ၃၀၈။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။ ၂၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၉၈။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၅၁။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၃၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၅၁။
မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၀၆။ ဝဇိရံ၊ ၂၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။
၃၀၃။) (ဂ) မဟာပရိသဿ ပန ဓာဝိတော
မဇ္ဇိတော ဌပိတမဏိဂုဠိကာ ဝိယ၊ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၄။ ဗုဇာ ပသေနဒီ ကောသလော
ကေ မဏိရတနံ “ဣမံ ဓာဝိတော ဝိဇ္ဇိတော
ပဟိဏတူ” တိ ပေသေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။
(ဃ) နဝနိတံ ပရိဘုဉ္ဇန္တေန ဓာဝိတော
ဒဓိဘက္ကမက္ခိကာကိပိလ္လိကာဒိနိ အပနေတော
ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၀၂။

ဓာဝိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဓာဝု+တုံ] (က) ဆေး
ကြော - သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ခြင်းငှါ။
(ခ) ဖွပ်-လျှော်-ခြင်းငှါ။ (က) ဟတ္ထပါ-
ဒေ ဝါ ဓာဝိတုံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊
၁၉၈။ န စ သက္ကာ အသုဒ္ဓေန အသုဉ္စံ ဓာဝိ-
တုံ။ သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ (-

ဝိ၊၂။၃၄၂။ ဝိ၊၄။၄၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၄၂။
အံ၊၄။၂။၂၀။ ဓမ္မ၊၄။၂။၂၇။ ဇာ၊၄။၅။၃၂၄။
ဇာ၊၄။၆။၁၇။ ဝိ၊တိ၊၂။၂၃၂။ ကင်္ခါ၊၄။
၁၄၆။) (ခ) အညေသံ ဘဏ္ဍကံ ခေဝိတုံ ဝါ
ရဇိတုံ ဝါ န ခေန္တိ။ဝိ၊၄။၁။၃၄၂။ မမာရသော
စိဝရံ ကိလိန္တံ၊ ခေဝိတုံ ဝိ၊၄။၁။၃၄၂။ သာရတ္ထ၊၃။
၃၇၇။

ခေဝိတုကာမ (တိ) [ခေဝိတု+ကာမ] ဆေး
ကြော - သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - ခြင်းငှါ
အလိုရှိသော၊ သူ။ အယျော မုခံ ခေဝိတု-
ကာမော ဘဝိဿတိ။ အံ၊၄။၁။၃၄၃။ ပါဒေ
(ဟတ္ထပါဒေ) ခေဝိတုကာမော။ ဓမ္မ၊၄။၂။
၃၉၁။ ထေရ၊၄။၁။၁၄၂။

ခေဝိယ (တိ) [ခေဝိ+ယ] ဖွပ်-လျော်-
အပ်ပြီး-ဟောင်းနွမ်း-သော (အဝတ်)။
ခေဝရက (၂)-ကြည့်။

ခေဝိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ခေဝိ+ယ+တေ]
ဆေးကြော-စင်ကြယ်စေ-အပ်၏။ ဖွပ်-
လျော်-အပ်၏။ မုခုဉ္ဇနစောဋ္ဌံ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗ-
မေဝ၊ ယာဝ ကေ ခေဝိယတိ။ ဝိ၊၄။၂။၂၇။
ဥဿုက္ကံ ဝါ ကာဘဗ္ဗံ “ကိန္တိ နုခေါ ဥပဇ္ဈာ-
ယဿ စိဝရံ ခေဝိယေထာ” တိ။ ဝိ၊၃။၆၂။
၆၇၀။

ခေဝိယမာန (တိ) [ခေဝိ+ယ+မာန](က)
ဆေးကြော- သုတ်သင်- စင်ကြယ်စေ -
အပ်သော။ (ခ) ဖွပ်-လျော်- အပ်သော။
(က) ယထာ ဟိ အစ္စစမ္ပံ သဘက္ခတ္တမ္ပိ
ခေဝိယမာနံ န ပဏ္ဏရံ ဟောတိ။ အံ၊၄။၂။
၁၉၁။ ကုက္ကုဋ္ဌပတ္တေန ဝဏေ ခေဝိယမာနေ
အံသု အံသု ကာယပသာဒံ ဃဒေတိ။ အဘိ၊
၄။၁။၃၇၀။ ဥဏှောဒကေန ခေဝိယမာနံ။
ဇာ၊၄။၁။၂၃၇။ (-အဘိ၊၄။၁။၃၉။ အဘိ၊
၄။၂။၄၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ သုတ္တနိ၊၄။၂။
၄၆။ အပါ၊၄။၁။၁၁။ ဇာ၊၄။၁။၁၁။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၇၁။ ဒီ၊၄။၂။၆၇။ မ၊၄။၁။၁၉၉။) (ခ)

မလိနံ ဝတ္ထံ ခေဝိယမာနံ မလာ ဝိမုစ္ဆတိ။
အဘိ၊၄။၃။၁၇၀။

ခေဝိယေထ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ခေဝိ+ယ+ထေ]
ဆေးကြော-စင်ကြယ်စေ- အပ်ရာ၏။ ဖွပ်-
လျော်-အပ်ရာ၏။ ခေဝိယတိ- ကြည့်။

ခေဝိဿတိ (ကြိ) [ခေဝိ+အ+ဿတိ] (၁)
ဆေးကြော- သုတ်သင်- စင်ကြယ်စေ -
လတ္တံ့။ (၂) ဖွပ်-လျော် - လတ္တံ့။ (၁)
ခေဝတိ(က) - ကြည့်။ (၂) ခေဝတိ (ဂ)
ကြည့်။

ခေဝိဿန္တိ (ကြိ) [ခေဝိ+အ+ဿန္တိ] ဆေး
ကြော - သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - ကုန်
လတ္တံ့။ ခေဝတိ (က)-ကြည့်။

ခေဝိဿာပ (ကြိ) [ခေဝိ+အ+ဿာမ]ဆေး
ကြော-သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ-ကုန်အံ့။
ခေဝတိ (က)-ကြည့်။

ခေဝိဿာမိ (ကြိ) [ခေဝိ+အ+ဿာမိ] (၁)
ဆေးကြော-သုတ်သင်- စင်ကြယ်စေ-အံ့။
(၂) ဖွပ်-လျော်-အံ့။ (၁) ခေဝတိ(က)
ကြည့်။ (၂) ခေဝတိ (ဂ)-ကြည့်။

ခေဝေ (ကြိ) [ခေဝိ+အ+ယေ] ဆေး
ကြော-သုတ်သင်- စင်ကြယ်စေ - ရ၏။
ခေဝတိ (က)-ကြည့်။

ခေဝေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ခေဝိ+အ+
တွာ] ဖွတ်-တိုက်- စေ၍။ ပါသကရဋ္ဌေန
ခေဝေတွာ နဒိ ပတာရေယျ။ အံ၊၁။ ၅၂။

ခေဝေယျ (ကြိ) [ခေဝိ+အ+ယေ] ဖွပ်-
လျော်-ရ၏။ ခေဝတိ (ဂ)-ကြည့်။

ခေဝေယျ (ကြိ) [ခေဝိ+အ+ယေ] ဆေး
ကြော- သုတ်သင်- စင်ကြယ်စေ- ရ၏။
ခေဝတိ (က)-ကြည့်။

စောဝေယျာသီ (ကြိ) [ခေဝု+အ+ယျာသီ]
ဆေးကြော-သုတ်သင်-စင်ကြယ်စေ-ရာ၏။
ခေဝတိ (က) ကြည့်။

န (ဗျ) [နံတံ ဝါ စ...သေယျထိဒံ ဣစ္စေဝမာဒီနိ
ပဒပူရဏာနိ။ ဂ္ဃန္တာ။ ၁၃၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-
၃၇၅။ (ဏံ-ပြာ၊ နံ-သိဟိန္ဒ။)] အနက်မရ
ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ ဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်။ (ဝါကျ
တန်ဆာ အမေးပစ္စာပြဿနာ၊ ဝန်ခံခြင်း။
ပြာ၊ ခာနံ။ ယုံမှားခြင်းအနက်ကို ထွန်းပြတတ်
သော နိပါတ်။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ခာနံ။ ညိမဇေ။
သိဟိန္ဒဓာနံ။ ဣမိဿာ စ န (ဇာ၊ ၁။ ၅၀) န္တိ
ဧတ္ထ နန္တိ နိပါတမတ္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။ နန္တိ
နိပါတမတ္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅။ မေဓာဝိန (ဇာ၊
၄။ ၄။ ၂၂၆) န္တိ ဧတ္ထ နန္တိ နိပါတမတ္တံ။ ဇာ၊ ၄။
၁၃။ ၄၇၈။

န^၃-၄၁-လုံးသေဒ အက္ခရာတို့တွင် ၂၈- လုံး
မြောက် -ဗျည်း ၃၃-လုံးတို့တွင် ၂၀- လုံး
မြောက် -ဝဂ် ၅- ဝဂ်တို့တွင် သွားအရပ်၌
ဖြစ်သော 'ဒန္တဇ' တ-ဝဂ်၏အဆုံး ၅- လုံး
မြောက် 'ပဉ္စမ' -သရကိုမှီသော 'နိဿိတ'-
ဗျည်း-အက္ခရာ။ ယင်းသည်-(၁) အခြား
အက္ခရာမှ-ပြောင်းလဲ-ညွှန်ပြ- ရွတ်ဆိုရ-
သော (အာဒေသ=ကာရိယ) 'န'၊ (၂) လာ
သော (အာဂံ) 'န'၊ (၃) ချေ-ကျေစေ-
ရသော (ဇလာပ) 'န'၊ (၄) ပြောင်းလဲခြင်း၊
ချေခြင်း မရှိ ပကတိပြုသော 'န'၊ (၅) ဓာတ်
နောင်- စီရင် - သက်ရောက်စေ -ရသော
(ပစ္စည်း) 'န'၊ (၆) ပိဋကသင်္ချာနည်းဖြင့်
သုည(ဝ)ကို ဟောသော 'န' အားဖြင့် ၆-
မျိုးရှိ၏။

(၁) အခြားအက္ခရာမှ-ပြောင်းလဲ-ညွှန်
ပြ-ရွတ်ဆိုရ-သော (အာဒေသ = ကာ-
ရိယ)န။ ယင်းသည်-(က) သန္တိအရာ ရှေ့
ပုဒ်အဆုံး နိဂ္ဂဟိတ်-(ခ) သမာသ်ပုဒ်အဆုံး

တ-အက္ခရာ- (ဂ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အလယ် က-
အက္ခရာ- (ဃ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အဆုံး က-အက္ခရာ
ရာ-(င) ကိတ် ပုဒ်အလယ် နိဂ္ဂဟိတ်-(စ)
ဓာတ်၏ အစဖြစ်သော မ-အက္ခရာ-(ဆ)
ဓာတ်၏ အစဖြစ်သော ဝ-အက္ခရာ-(ဇ)
ဓာတ်၏ အလယ်ဖြစ်သော ဒ-အက္ခရာ-(ဈ)
ဓာတ်၏အဆုံးဖြစ်သော က-အက္ခရာ-(ည)
ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်သော န-အက္ခရာ-(ဋ)
ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်သော မ-အက္ခရာ-(ဌ)
ဓာတ်၏အဆုံးဖြစ်သော ဝ- အက္ခရာ-(ဍ)
တ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ တစိတ်ဖြစ်သော က-
အက္ခရာ- (ဎ) ယု-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ တ
စိတ်ဖြစ်သော အန- ၏ န- ၏ ကာရိယ
ဖြစ်သော က-အက္ခရာ-(က) အမှ -သဒ္ဓါ၏
အပြုဖြစ်သော နော -သဒ္ဓါမှ ပြောင်းလဲ
သော- 'န'အားဖြင့် ၁၅-မျိုးရှိ၏။

(က) သန္တိအရာ ရှေ့ပုဒ်အဆုံး နိဂ္ဂ-
ဟိတ်မှ ပြောင်းလဲသော 'န'။ တန္တိဿိတ
(သံ၊ ၂။ ၃၂၁။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၆။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။
၁၁၁။) တန္တိန္ဒ (မဟာနိ၊ ၂။ ပဋိသံ၊ ၃၇၇။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၄။ ကစ္စည်း။
၃၁။ ဂ္ဃ၊ ၄၉။ မောက်၊ ၁။ ၄၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။
၁၃၈) တို့ ကြည့်။ (ခ) သမာသ်ပုဒ်အဆုံး
က-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော 'န'။ ဒေါသိနာ
(ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၁၃။
မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇။ ကစ္စည်း။ ၁၇၅။ ဂ္ဃ၊ ၂။ ၂။ မောက်၊
၂။ ၁၃၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃၆၁။ ကေ၊ ၄။ ၄၇၃)
ကြည့်။ (ဂ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အလယ် က-အက္ခရာ
မှ ပြောင်းလဲသော 'န'။ ကနိဋ္ဌ (ဝိ၊ ၁။ ၄။
အံ၊ ၃။ ၂။ ၁။ ဂ္ဃ၊ ၃၉၆) ကြည့်။ (ဃ) တဒ္ဓိတ်
ပုဒ်အဆုံး က-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော
'န'။ ဝေန (ခာနံ။ ခာနံ၊ ၄။ ၅၀၉) ကြည့်။
(င) ကိတ်ပုဒ်၏အလယ် နိဂ္ဂဟိတ်မှ ပြောင်း
လဲသော 'န'။ ခန္တ (အဘိ၊ ဝိ၊ ၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၉။
ခာနံ။ ခာနံ၊ ၄။ ၂၆၄) ကြည့်။ (စ) ဓာတ်၏
အစဖြစ်သော မ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော

‘န’ နိဒ္ဒါ (ဓာန်၊ ဓာန်၊ နိဒ္ဒါ၊ ၆၆၉) - ကြည့်။ (ဆ) ဓာတ်၏ အစဖြစ်သော ဝ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ နဂ္ဂ (ဝိ၊ ၂။ ၁၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ နိဒ္ဒါ၊ ၇၃၄) - ကြည့်။ (ဇ) ဓာတ်၏ အလယ်ဖြစ်သော ဒ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ ကန္တက (ဓာန်၊ ဓာန်၊ နိဒ္ဒါ၊ ၃၁၆) ကြည့်။ (ဈ) ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်သော ဏ - အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ ရန္တ (ထေရ၊ ၃၀၂။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ နိဒ္ဒါ၊ ၆၄၉) ကြည့်။ (ည) ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်သော န-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ ဟန္တ (ဇာ၊ ၂။ ၂၂။ ဇာ၊ ၄၅။ ၁၀၆။ ကစ္စည်း၊ ၅၉၆။ ရှု၊ ၅၅၁။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၁၂၀၀)၊ ဟန္တဗ္ဗ (ဒီ၊ ၂။ ၁၄၂) တို့ ကြည့်။ (ဋ) ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်သော မ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ ဂန္တ (ဒီ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇)၊ ဂန္တဗ္ဗ (ဒီ၊ ၃။ ၂၁၃) တို့ ကြည့်။ (ဌ) ဓာတ်၏ အဆုံးဖြစ်သော ဝ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ ဒိန (ဓာန်၊ ဓာန်၊ နိဒ္ဒါ၊ ၆၇) - ကြည့်။ (ဍ) တ-ပစ္စည်း၏ ကာရိယတစိတ် ဖြစ်သော ဏ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ ပဟိန (ဝိ၊ ၁။ ၁၂။ အံ၊ ၁။ ၃၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ ရှု၊ ၆၃၁ - ကြည့်။ (ဎ) ယု-ပစ္စည်း၏ ကာရိယ တစိတ်ဖြစ်သော အန-၏ န-၏ ကာရိယဖြစ်သော ဏ-အက္ခရာမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ ကလုန (ဇာ၊ ၂။ ၃၅၃။ ဇာ၊ ၄၇။ ၃၃။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၉၂) ကြည့်။ (ဏ) အမှ-သဒ္ဒါ၏ အပြု ဖြစ်သော နော - သဒ္ဒါမှ ပြောင်းလဲသော ‘န’။ န (တတ္ထ န-ဣတိ န အမှာကံ။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၅၇၃-၄) - ကြည့်။

(၂) လာသော (အာဂံ) ‘န’။ ယင်းသည် — (က) သန္တိအရာ ပုဒ်၏ အစ၌ လာသော ‘န’၊ (ခ) နံ-ဝိဘတ်ကြောင့် ဒွိ-စသော သင်္ချာ နောင်လာသော ‘န’၊ (ဂ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အလယ်၌ လာသော ‘န’၊ (ဃ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အဆုံး၌ လာသော ‘န’၊ (င) ဓာတ်၏ အစ၌ လာသော

‘န’၊ (စ) ဓာတ်၏ အလယ်၌ လာသော ‘န’၊ (ဆ) ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်းတို့၏ အလယ်၌ လာသော ‘န’၊ (ဇ) အာချာတ်ပစ္စည်းကိတ်ပစ္စည်းတို့၏ အလယ်၌ လာသော ‘န’ အားဖြင့် ဂ-မျိုးရှိ၏။

(က) သန္တိအရာ ပုဒ်၏ အစ၌ လာသော ‘န’။ ဣတော နာယတိ (ကစ္စည်း၊ ၃၅။ ရှု၊ ၃၄။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၅၆) - ကြည့်။ (ခ) နံ-ဝိဘတ်ကြောင့် ဒွိ-စသော သင်္ချာ နောင် လာသော ‘န’။ ဒွိနံ (ဝိ၊ ၁။ ၆၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ ကစ္စည်း၊ ၆၇။ ရှု၊ ၂၂၉။ မောဂ်၊ ၂။ ၄၇။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၂၁၄) ကြည့်။ (ဂ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အလယ်၌ လာသော ‘န’။ အတ္တနိယ (မာ၊ ၁။ ၁၉၄။ ရှု၊ ၃၇၈။ မောဂ်၊ ၄။ ၃၃) ကြည့်။ (ဃ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ် အဆုံး၌ လာသော ‘န’။ ယောဗ္ဗန (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၅။ ရှု၊ ၃၈၈။ မောဂ်၊ ၄။ ၆၁) ကြည့်။ (င) ဓာတ်၏ အစ၌ လာသော ‘န’။ သမနေသိတော သမံ သမ္မာ သေတော ဂဝေသိတော န-ကာရာဂမော။ အဋ္ဌသာယော။ ၉၈။ (စ) ဓာတ်၏ အလယ်၌ လာသော ‘န’။ ကန္တာရ (ဝိ၊ ၃။ ၃၄၁။ ဝိမာန၊ ၁၁၆။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ နိဒ္ဒါ၊ ၁၉၂)၊ ပန္တ (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၂။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ နိဒ္ဒါ၊ ၁၉၀) - တို့ ကြည့်။ (ဆ) ဓာတ်နှင့် ကိတ်ပစ္စည်းတို့၏ အလယ်၌ လာသော ‘န’။ ပုည (ဓမ္မ၊ ၁၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ ၂၇။ ရှု၊ ၆၆၀) - ကြည့်။ (ဇ) အာချာတ်ပစ္စည်း၊ ကိတ်ပစ္စည်းတို့၏ အလယ်၌ လာသော ‘န’။ စိဝရစေတပန္န (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၈။ ၃၀၈) - ကြည့်။

(၃) ချေ-ကျေစေ-ရသော (လောပ) ‘န’။ ယင်းသည် — (က) နာမ်ပုဒ်အဆုံး ချေရသော ‘န’၊ (ခ) တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အလယ် ချေရသော ‘န’၊ (ဂ) ဓာတ်၏ အနီးပုဒ်အဆုံး ချေရသော ‘န’၊ (ဃ) ဓာတ်၏ အလယ် ချေရသော ‘န’၊ (င) ဓာတ်၏ အဆုံး ချေရသော ‘န’၊ (စ) ဓာတ်ပစ္စည်း၏ အနုဗန်

ကို ချေရသော 'န'၊ (ဆ) အန္တပစ္စည်း၏ သံယုတ်ကို ချေရသော 'န' -အားဖြင့် ၇-မျိုး ရှိ၏။ (က) နာမ်ပုဒ်အဆုံး ချေရသော 'န'။ သာ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၅၁၉) ကြည့်။ (ခ) တဒ္ဒိတ်ပုဒ်အလယ် ချေရသော 'န'။ ထေယျ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၂) - ကြည့်။ (ဂ) ဓာတ်၏ အနီးပုဒ်အဆုံး ချေရသော 'န'။ မဇ္ဈ (ဓာန်၊ ဓာန်၊ ချိ။ ၁၂၉) ကြည့်။ (ဃ) ဓာတ်၏အလယ် ချေရသော 'န'။ အဘိဝါဒန (မ၊ ၃။ ၂၉၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၄၂၆) ကြည့်။ (င) ဓာတ်၏အဆုံး ချေရသော 'န'။ ခါတ(ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၆၇၇)၊ ဇေတု (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၃၀၅) တို့ ကြည့်။ (စ) မာန်ပစ္စည်း၏ အနုဗန်ကို ချေရသော 'န'။ ဓမ္မ (သံ၊ ၁။ ၃၉။ ကစ္စည်း။ ၆၂၇။ ရှု၊ ၆၅၂။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၃၅) ကြည့်။ (ဆ) အန္တပစ္စည်း၏ သံယုတ်ကို ချေရသော 'န'။ ဇဂတိ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၁၈၁) ကြည့်။

(၄) ပြောင်းလဲခြင်း၊ ချေခြင်းမရှိ ပကတိ ပြုရသော 'န'။ ယင်းသည် - (က) သမာသ် ပုဒ်အစ၌ ပကတိပြုသော 'န'၊ (ခ) ဓာတ်၏ အစ၌ ပကတိပြုသော 'န' အားဖြင့် ၂-မျိုး ရှိ၏။ (က) နပုံသက (ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၂၄၂) ကြည့်။ (ခ) နက္က (ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၆၇၄)၊ နဂ (ရှု၊ ၅၇၆။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၆၀၅။ မောင်၊ ပဋိက၊ ၃။ ၇၇) တို့ ကြည့်။

(၅) ဓာတ်နောင် - စီရင် - သက်ရောက် စေ-ရသော (ပစ္စည်း) 'န'။ အင်္ဂနာ (ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၂၃၀) ဂဂန (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆။ ကောဒိမောင်။ ၁၀၇) တို့ ကြည့်။

(၆) ပိဋကသင်္ချာနည်းဖြင့် သုည(ဝ)ကို ဟောသော 'န'။ သက္ကရာဇေ ထနက္ကဋ္ဌေ (=၂၁၀၆။ ဂန္ဓာဘရဏ။ ၉၅။ သုညာ နာမ သရညနာ။ သဒ္ဓဗိန္ဒု။ ၂။ ဆပစ္စယဒီပက။ ၈၈။ (သဒ္ဓဗိန္ဒု၊ ၆၂) လည်း ကြည့်။

န^၂ (ပု၊ န) [န + အ။ န + နီ + ကွံ] (ပ) (၁) မြတ်စွာဘုရား။ (န) (၂) ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ ရတနာသုံးပါး။ (၃) ဖမ်းဆီး - နှောင်ဖွဲ့ - ခြင်း။ (တိ) (၄) ကောင်းစွာလွှားသော (အာဂန္တုကရဟန်း)။ (၅) ပြည့်သော (အိမ်စသည်)။ (ပိန် - ပါး - သေး - သော - ဘာမျှမရှိ - အချည်းနှီး - သော၊ တူ - အတူတူ - ဖြစ်သော၊ ကျွတ်ကျ - မခွဲခြား - သော။ P.S.D.။ မဟုတ် - မရှိ - သော၊ ပညာရှိ။ ပြာ၊ ဓာန်။ အကြီးအကဲ၊ လေ၊ ဘုရား၊ အသိဉာဏ်၊ သစ်ပင်၊ ချီးမွမ်းခြင်း၊ ဆွေမျိုး၊ နော။ သိဟိုဠ်၊ ဓာန်။)

(ပ) (၁) နကာရော သုဂတေ။ ကေ၊ ၆၃။ န မာန်နယာ သာဝကာတိ ဧတ္ထ န-ကာရော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဝါစကော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ မတံ အဓိပ္ပါယ် အနုယာ အနုဂတာ သာဝကာတိ အတ္ထော။ ကေ၊ ၆၃။ (န) (၂) သရဏံ ဂတေ သုဂတိနိဗ္ဗာနာနိ နေတိတိ နံ၊ ရဉ္စတဉ္စ တံ နဉ္စတိ ရတနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၀။ (- မဏိဒီပ၊ ၁။ ၁၅။ နိရုတ္တိ၊ ၆။ ၁၇။) (၃) နကာရော....ဗန္ဓုနေ။ ကေ၊ ၆၃။ စောဓုဒိနံ နံ ဗန္ဓုနံ ကရေယျ။ အနုသာသကာ မဟာမစ္စာ သပရာဓာနံ ဇနာနံ ဗန္ဓုနံ ကရေယျန္တိ အတ္ထော။ ကေ၊ ၆၃။ (တိ) (၄) နာဂန္တုကေသုတိ ဧတ္ထ န ကာရော သုဂတေ သန္တရဂဏံ။ သုဂတေသု သန္တရဂတေသု အဂန္တုကေသုတိ အတ္ထော။ ကေ၊ ၆၃။ (၅) နကာရော သမ္ဗုဏ္ဏေ။ ကေ၊ ၆၃။ နဂရန္တိ အာဒိသု နကာရော သမ္ဗုဏ္ဏတ္ထာဝါစကော။ တတ္ထဟိ နံ သမ္ဗုဏ္ဏံ သရံ (ဂရံ) ဧတ္ထတိ နဂရံ။ ကေ၊ ၆၃။ ပါတိ၊ ပဒတ္ထ။ ၂၄၆။

န^၃ (ဗျ) [ရှု၊ နာ-၁၃၂။ နိတိ၊ သုတ္တ။ နာ-၃၇၂။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ချိ။ ၁၁၄၇။ ကြည့်။] ယင်းသည် - (၁) တားမြစ်ခြင်း (ပဋိသေဓ) အနက်ရှိသော 'န'၊ (၂) ပယ်ခြင်း (ပဋိက္ခေပ) အနက်

ရှိသော 'န'၊ (နောက်စကား (သံသယ) ကို မြစ်ခြင်းသည် 'ပဋိသေဓ' ရှေ့စကား (သန္နိဋ္ဌာန်) ကို ပယ်ခြင်းသည် 'ပဋိက္ခေပ' ဟု အဘိဋ္ဌာရ။ ၃၀၀။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၄-တို့၌ ဆို၏။) (၃) အနက်မရ-ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ-ပုဒ်ကို တန်ဆာဆင်ခြင်းမျှ-(ပဒပူရဏ၊ ပဒါလင်္ကာရ) ဖြစ်သော 'န'၊ (၄) မေးမြန်းခြင်း (ပုစ္ဆန) အနက်ရှိသော 'န'၊ (၅) နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း (ဥပမာန) အနက်ရှိသော 'န'၊ (၆) ဆန့်ကျင်ခြင်း=ဆန့်ကျင်ဘက် (ပဋိပက္ခ=ဝိရုဒ္ဓ) အနက်ရှိသော 'န'၊ (၇) အခြားတပါး (အည) အနက်ရှိသော 'န' အားဖြင့် ၇-မျိုးရှိ၏။

(၁) တားမြစ်ခြင်း (ပဋိသေဓ) အနက်ရှိသော 'န'။ နာဟံ ဘိက္ခဝေတိအာဒိသုနကာရော ပဋိသေဓတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၄၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၉။ ၂၂။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ၄။ ၂၃။ ၂၅။ ကောဋီ၊ ၁။ ၄၇၄။ တို့လည်း ကြည့်။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဝိ၊ ၂။ ၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀။ ဒီ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ၂။ ၅။ ဒီ၊ ၃။ ၇။ မ၊ ၁။ ၂။ မ၊ ၂။ ၁၂။ မ၊ ၃။ ၅။ သံ၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ၂။ ၆။ သံ၊ ၃။ ၁၃။ အံ၊ ၁။ ၁၉။ အံ၊ ၂။ ၁၈။ အံ၊ ၃။ ၁။ အဘိ၊ ၈။ ၂။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄။ အဘိ၊ ၁။ ၄။ အဘိ၊ ၂။ ၁၀၆။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ယမက၊ ၁။ ၇။ ယမက၊ ၂။ ၁။ ယမက၊ ၃။ ၁။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၅။ ပဋ္ဌာန၊ ၂။ ၁၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။ ၈။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၆။ ဥဒါန၊ ၈။ ၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၂။ ၃။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁။ ဝိမာန၊ ၁။ ၉။ ပေတ၊ ၁။ ၃။ ထေရ၊ ၂။ ၉။ ထေရီ၊ ၃။ ၂။ အပါ၊ ၁။ ၂။ အပါ၊ ၂။ ၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၀။ စရိယာ၊ ၃။ ၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂။ မဟာနီ၊ ၃။ ၃။ စူဠနိ၊ ၂။ နေတ္တိ၊ ၇။ ပေဋကော၊ ၂။ ၇။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၃။ စသည်။) (၂) ပယ်ခြင်း (ပဋိက္ခေပ) အနက်ရှိသော 'န'။ နာဟံ ပဋိက္ခေပေါ။ မဟာနီ၊ ၆။ ၆။ န ဣတိ ပဋိက္ခေပေါ။

သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ န ပုတ္တမိစ္ဆေယျ ကုတောသဟာယ (အပါ၊ ၁။ ၉) နှိ နာဟံ ပဋိက္ခေပေါ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။ (၃) အနက်မရ-ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ-ပုဒ်ကို တန်ဆာဆင်ခြင်းမျှ (ပဒပူရဏ၊ ပဒါလင်္ကာရ) -ဖြစ်သော 'န'။ အဋ္ဌကထာယံ ပန တေနာ (ဒီ၊ ၂။ ၁၆၃) တိ တေနာဟံ ဣတိ ဝုတ္တံ။ တေသ္မိံ အတ္ထေန-ကာရော နိပါတမတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၇။ ၂။) (၄) မေးမြန်းခြင်း (ပုစ္ဆန) အနက်ရှိသော 'န'။ န စ ကိဉ္စိ (သံ၊ ၁။ ၁၉၂) တိ ပုစ္ဆနတ္ထေန-ကာရော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ ပုစ္ဆနတ္ထေတိ ပဋိက္ခေပမုခေနေဝ ပုစ္ဆနတ္ထေန-ကာရော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၄၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၅။) (၅) နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း (ဥပမာန) အနက်ရှိသော 'န'။ ယံ နာ (ဇာ၊ ၂။ ၈၃) တိ ဧတ္ထေန-ကာရော ဥပမာနေ... "န ကတ" နှိ ကတံ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၆။ (-နိတိ၊ သုတ္တံ၊ နာ-၃။ ၃။ နိတိ၊ ပဒ၊ ၁။ ၇။ ကောဋီ၊ ၄။ ၇၄။) (၆) ဆန့်ကျင်ခြင်း = ဆန့်ကျင်ဘက် (ပဋိပက္ခ - ဝိရုဒ္ဓ - အနက်ရှိသော 'န'။ န ကုသလာ အကုသလာ... ကုသလပဋိပက္ခာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈။ (၇) အခြားတပါး (အည) အနက်ရှိသော 'န'။ နေဝ သညာတိ ဧတ္ထေန-ကာရော အညတ္ထော။ တထာ နာသညာတိ ဧတ္ထေန-ကာရော အကာရော စ အညတ္ထော ဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၆။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃။)

န^၁-လိင် ၃-ပါးနှင့် ဆက်ဆံသော တ-၏ ကာရိယသဗ္ဗနာမ် 'န'။ ယင်းကို 'ထို'ဟု အနက်ပြန်ရသည်။ သုဘတော နံ မညတိ ဗာလော။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၀။ အထ နေ နေကော ဝေဇော ဥပသက်မိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၆။

န၁ (ပု) [နီ+ကိ] ဆန်းကျမ်းလာ ‘န’ ဂိုဏ်း။
 (အလုံးစုံ လျင်လျင် မြန်မြန် လဟုသံဖြင့်
 ရွတ်ဆိုအပ်သော န-ဂိုဏ်း။) သဗ္ဗလ္လ ဂါမာဒိဂ-
 လဟူ။ ဝုတ္တောဒယ။ ၁။ ၅။ သလ္လဟုကေန သရေန
 နိယတိ ဥစ္စာရိယတိတိ နော။ သလ္လဟုကော
 ဟုတော နေတိ ပဝတ္ထတိတိ ဝါ နော။ သဗ္ဗ-
 လဟုကော ဂဏော နော နာမ။ ဝစနတ္ထ-
 ဇောတိကာ။ ဋီ။ နှာ-၁။

နဟိဘဒ္ဒန္တိက (တိ) [န+ဟိဘဒ္ဒန္တိက (=ဟိ-
 ဘဒ္ဒန္တ+ကိက။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၄။] အရှင်
 ဘုရား ဆွမ်းခံခြင်းငှါ ကြွပါလော့ဟု လျှောက်
 အပ်သည်ရှိသော် - မကြွတတ် - ကြွခြင်းအစီ
 ရင်ကို မကျင့်တတ် - သော။ သူ။ န ဟိဘဒ္ဒန္တိ-
 ကော။ ဒီ။ ၁။ ၁၅၇။ ဒီ။ ၂။ ၃၃။ မ။ ၁။ ၁၁၁။
 အံ။ ၁။ ၃၀၀။ ၅၇၇။ အဘိ။ ပ။ ၁၆၃။ မဟာနိ။
 ၃၇၇။ ဘိက္ခုာဂဟဏတ္ထံ “ဟိ ဘဒ္ဒန္တ” တိ
 ဝုတ္တော န ဇေတိတိ နဟိဘဒ္ဒန္တိကော။ ဒီ။ ၄။
 ၁။ ၂၉၂။ မ။ ၄။ ၁။ ၃၄၉။ အံ။ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ အဘိ။
 ၄။ ၃။ ၁။ ၁။ မဟာနိ။ ၄။ ၃၇၉။ “ဟိ ဘဒ္ဒန္တ” တိ
 ဝုတ္တော ဥပဂမနသခါတော ဝိမိ ဟိဘဒ္ဒန္တော၊
 တံ စရဘိတိ ဟိဘဒ္ဒန္တိကော၊ တပုဋ္ဌိက္ခေပေန
 နဟိဘဒ္ဒန္တိကော။ ဒီ။ ၄။ ၁။ ၃၇၃။ (- သိ။ ၄။
 သစ်။ ၂။ ၃၇၄။)

နက (ပု) [နက+အ] ဆင်းရဲခြင်း။ (လက်ချောင်း၊
 ခြေချောင်း၊ လက်သည်း၊ ခြေသည်း။ သီဟိုဠ်၊
 ဓာန်။) နကုလ° (ဇော။ ၄။ ၂။ ၄၇။ ဇော။ ၄။ ၂။
 ၁၆၅) - ကြည့်။

နကာရ (ပု) [န+ကာရ။ (ဏကာရ-ပြာ)] န-
 အက္ခရာ။ န စ ကိဉ္စိတိ ပုစ္ဆနတ္ထေ နကာရော။
 သံ။ ၄။ ၁။ ၂၇၃။ (- ဝိ။ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ သံ။ ၄။ ၁။
 ၁၃၁။ သံ။ ၄။ ၂။ ၁၂၇။ အံ။ ၄။ ၁။ ၁၁၅။ ဝိမာန။
 ၄။ ၂၀၇။ ဇော။ ၄။ ၁။ ၄၁။ ဒီ။ ၄။ ၁။ ၂၁၂။ သိ။
 ၄။ ၁။ ၁။ ၇၀၂။ ၉၇၅။ သိ။ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၂၄။ မ။
 ၄။ ၂။ ၁၀၇။ သံ။ ၄။ ၁။ ၂၇၉။)

နကာရပဋိသယုတ္တ (တိ) [နကာရ+ပဋိသယုတ္တ]
 န-အက္ခရာနှင့် ယှဉ်သော (ပုဒ်)။ နကာရပဋိ-
 သယုတ္တသုပန ပဒေသု ဂိလာနဿာပိ ပဋိ-
 ကိတ္တကိရိယံ ကဏ္ဍေန္တဿ ဒုက္ကဋ္ဌမေ။ ဝိ။
 ၄။ ၁။ ၂၆၁။

နကာရဝိပရိယာယ (ပု) [နကာရ+ဝိပရိယာယ]
 န-အက္ခရာ၏ ရွှေ့နောက်ပြန်ခြင်း။ ဓမ္မူပသံ-
 ဟိတမ္ပိ စေတ္ထ ဂီတံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဂိတူပသံဟိ-
 တော ပန ဓမ္မော ဝဇ္ဇတိတိ။ ကတ္တစိ ပန န-
 ကာရဝိပရိယာယေန ပါဌော ဒိဿတိ။ သိ။
 ၄။ ၁။ ၁။ ၃၄၇။

နကာရဝိရဟိတ (တိ) [နကာရ+ဝိရဟိတ] န-
 အက္ခရာမှ ကင်းသော (ပုဒ်)။ နကာရဝိရ-
 ဟိတံ တဒေဝ ပဒိ ဟုတောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ။
 ၃။ ၁၂၄။

နကာရာဂမ (ပု) [နကာရ+အာဂမ] န-အက္ခရာ
 လာခြင်း။ နကာရာဂမံ ကတော “စိဝရစေတာ-
 ပန္န” နိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၀၆။

နကုတောစိဇာတ (တိ) [န+ကုတောစိဇာတ]
 တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့် - ဖြစ်
 သည်မဟုတ် - မဖြစ် - သော။ အကြောင်း
 တစုံတခုကြောင့် မဖြစ်သော (လက္ခဏာရုပ်
 ၄-ပါး)။ ကေဇံ၊ ဒွိဇံ၊ တိဇံ၊ စတုဇံ၊ နကုတောစိ-
 ဇာတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၀၂။ နကုတောစိဇာတန္တိ
 လက္ခဏာရူပမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၀၈။

နကုတောစိသမုဋ္ဌာန (တိ) [န+ကုတောစိသမု-
 ဋ္ဌာန] တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့် -
 ဖြစ်သည်မဟုတ် - မဖြစ် - သော (စိတ်၊ စေ-
 တသိက်)။ တိသမုဋ္ဌာနာ စတုသမုဋ္ဌာနာ
 နကုတောစိသမုဋ္ဌာနာ အတိတာနာဂတ-
 ပစ္စုပ္ပန္နာ စိတ္တစေတသိကာ။ အဘိ။ ၄။ ၁။ ၁၁၃။

နကုတောစိသမုဋ္ဌိတ (တိ) [န+ကုတောစိသမု-
 ဋ္ဌိတ] တစုံတခုသော အကြောင်းသည် မဖြစ်
 စေအပ်သော။ ယထာဝုတ္တဝိကာရဿ ပရမတ္ထ-

ဘော သဗ္ဗာဓေ နကုတောစိသမုဋ္ဌိတတ္တာ
အပစ္စယတ္တံ အာပနံ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၇။

နကုလ^၁ (ပုထိ) [န+ကုလ။ နက္က+ဥလ။ က-
တလုံး ချေ။ နတ္ထိ ကုလံ တေဿ သပ္ပေသု
နကုလော၊ အရိသပ္ပေါပိ။ နက္က နာသနေ ဝါ၊
ဥလော၊ ကလောပေါ၊ သပ္ပေ နာသေတိတိ
နကုလော။ ဓာနံ၊ ၆။ ၂။ နက+ဥလ+အ။
နကုလော (ဇော၊ ၅။ ၄၇) တိ နကော ဝုစ္စတိ
ဝုက္ခံ၊ တေန ဥလတိ ဝုစ္စတိတိ နကုလော။
အထဝါ နတ္ထိ သပ္ပေသု ကုလံ တေဿာတိ
နကုလော။ ဇော၊ ၅။ ၁၆၅။ (နကုလ-သံ၊
ကဥလ-ပြာ၊ နကုလံ၊ နကုလယာ-သိဟိဋ္ဌံ)]
(ပ) (၁) မြေပါ(မြေဇရန်သူ)။ (၂) မဟာ
ဒေဝနတ်။ (ထိ) (၃) ကြက်မ။ (၄) ကုကုမံ
(-မာလာကျိကျ)။ (တိ) (၅) ဆွေမျိုးမရှိ
သော၊ သူ။ (မြေပါ၊ ၄-ယောက်မြောက်
ပဏ္ဍဝမ်းသား နကုလ၊ သား၊ သိဝဏ်ဂုဏ်ရည်
ဂုဏ်ပုဒ်။ P.S.D.။ အမျိုးမှ စွန့်ပစ်ခံရသူ၊
မိသားစုမှ စွန့်ပစ်ခံရသူ၊ မြေပါ၊ သိဝနတ်၊
မာလာကျိကျ၊ ကြက်မ။ သိဟိဋ္ဌံ၊ ဓာနံ။)

(ပ) (၁) အဟိ ဝိစ္စိကာ သတပဒီ
နကုလာ ဗိဇ္ဇာရာ။ အံ၊ ၃။ ၄၉၅။ (-ဇော၊ ၂။
၃၄၆။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၄။ အပါ၊ ၅။ ၂၆၂။ ဇော၊ ၅။
၇။ ၃၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၀။) (၂) (၃) (၄)
(၅) နကုလော သပ္ပဝေရိမှ၊ သိဝေ စတုတ္ထ-
ပဏ္ဍဝေ၊ နိက္ကုလေ တိသု နကုလော၊ ကုက္ကုဋီ
ကုကုမာဒိသု။ တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ၊ သျ။
၆၂။

နကုလ^၂ (တိ) [ယဒိစ္စနာမ်] (၁) နကုလထေရ်။
(၂) ပဏ္ဍုမင်း၏သား နကုလမင်းသား။ (၃)
နကုလနိဂုံး။ (၄) နကုလသူဌေး။ (၅)
နကုလသူဌေးသမီး။ (၆) နကုလသူငယ်။ (၆)
နကုလာ ထေရ်မ။ (၇) နကုလဇာတ်။

(၁) နကုလထေရ်။ နကုလော စ နိသ-
ဘော စ၊ အဟေသု အဂ္ဂုပဋ္ဌာကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။

၃၅၄။ (ယင်း ထေရ်သည် “အတ္ထဒဿိ”
ဘုရားရှင်၏ မြတ်သော အလုပ်အကျွေး
ဖြစ်သည်။) (၂) နကုလမင်းသား။ အထဇ္ဈ-
နော နကုလော ဘိမသေနော။ ဇော၊ ၅။
၄၅၅၊ ၄၅၇။ (၄င်း နကုလမင်းသားသည်—
အဇ္ဈန၊ နကုလ၊ ဘိမသေန၊ ယုဓိဋ္ဌိလ၊ သဟ-
ဒေဝ-အားဖြင့် ပဏ္ဍုမင်း၏ သား ၅-ယောက်
တွင် ဒုတိယသား ဖြစ်သည်။ ၄င်းမင်းသား
၅-ယောက်တို့သည် ရွှေနှင့်တူသော အဆင်း
ရှိကုန်၏။ ၄င်းတို့သည် တက္ကသိုလ်ပြည် ဒိသာ
ပါမောက္ခ ဆရာကြီးထံ ပညာသင်ယူပြီး
နောက် “ဒေသန္တရ ဗဟုသုတ” အတွက် ခရီး
လှည့်လည်သည်ရှိသော် ဗာရာဏသီပြည်သို့
ရောက်၍ ဗြဟ္မဒတ်မင်း ၏ သမီးတော်
“ကဏ္ဍာ” မင်းသမီးက တပ်မက်နှစ်သက်
သဖြင့် ၄င်းမင်းသား ၅-ယောက်လုံး၏ယော-
အဖြစ်ကို ခံယူလျက် ကိလေသာဖြင့် လုပ်
ကျွေး၏။ နောင်တွင် “ကဏ္ဍာ” မင်းသမီး၏
ယုတ်မာပုံကို သိ၍ ကာမဂုဏ်၌ ငြီးငွေ့သဖြင့်
ဟိမဝန္တာ တောသို့ သွားပြီး ရဟန်းပြုကြ
ကုန်၏။ ဇော၊ ၅။ ၄၅၇-၈။) (၃) နကုလ-
နိဂုံး။ (၄) နကုလသူဌေး။ နကုလသေဋ္ဌိဓိတု-
ကြည့်။ (၅) နကုလသူငယ်။ နကုလပိတု-
ကြည့်။ (၆) နကုလာထေရ်မ။ နကုလာ စ
သုဇာတာ စ၊ အဟေသု အဂ္ဂသာဝိကာ။
ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၅။ နကုလာ စ သုဇာတာ စ ဒွေ
အဂ္ဂသာဝိကာ။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၆၃။ အပါ၊ ၅။
၄၄။ ဇော၊ ၅။ ၁။ ၄၃။ (၄င်း နကုလာ ထေရ်မ
သည် သောဘိတ ဘုရားရှင်၏ မြတ်သော
တပည့်မ=အဂ္ဂသာဝိကာ ဖြစ်သည်။) (၇)
နကုလဇာတ်။ နကုလံ ဥပသာဠကံ။ ဇော၊ ၅။
၂။ ၅၇။

နကုလင်္ဂပဉ္စ (တိ) [နကုလင်္ဂ+ပဉ္စ] မြေပါ၏-
အကြောင်း-အင်္ဂါ-ကို မေးခြင်း။ မိလိန္ဒပဉ္စာ
ပါဠိ၊ ဩပမ္မကထာပဉ္စ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-ပဉ္စာ၊
မိလိန္ဒ၊ ၃၇၉။

နကုလဇာတက (န) [နကုလ+ဇာတက] နကုလဇာတ်၊ ဘုရားလောင်း အဆုံးအမကြောင့် အချင်းချင်း ရန်ဘက်ဖြစ်သော မြွေပါနှင့် မြွေတို့ အတူတကွ ညီညွတ်စွာ နေနိုင်သည့် အကြောင်းကို ဟောပြောဘိတိ။ ဒုကနိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၅-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁။ ဇာ၊ ၄၂။ ၄၇-၈။ နကုလဇာတကံ ပဉ္စမံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁။

နကုလနဂရဂါမ (ပု) [နကုလနဂရ+ဂါမ] နကုလနဂရရွာ။ (ယင်းရွာသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း ဂုတ္တသာလအနီးရှိ ရွာဖြစ်သည်။) ကဋ္ဌငလ္လိမဏ္ဍပဝါသီ မဟာနာဂတ္ထေရာ နကုလနဂရဂါမေ ပိဏ္ဏာယ စရိတာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ နကုလနဂရလည်း ကြည့်။

နကုလနဂရဂါမဒွါရ (န) [နကုလနဂရဂါမ+ဒွါရ] နကုလနဂရရွာ တံခါး။ နကုလနဂရဂါမဒွါရံ ပတော ရုက္ခမူလေ နိသိဒ္ဓိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။

နကုလနိဂမ (ပု) [နကုလ+နိဂမ] နကုလနိဂုံး။ နကုလသေဠိဓိတုကြည့်။

နကုလပိတု (ပု) [နကုလ+ပိတု] (၁) နကုလသုဇယ်၏ ဖခင်။ (၂) နကုလပိတုသည်။ နကုလပိတာ (သံ၊ ၂။ ၁) တံ နကုလဿ နာမ ဒါရကဿ ပိတာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။ နကုလဿ ဒါရကဿ ပိတာ နကုလပိတာ။ နကုလမာတာတိ ဧတ္ထာပိ ဧသေ နယော၊ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။ (-သံ၊ ၂။ ၃၃၃။ အံ၊ ၁။ ၂၇၊ ၃၇၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။) (၁) (၂) နကုလပိတာ ဒေဝဒဟာ။ သံ၊ ၂။ ၁။

နကုလပိတုသုတ္တ(န) [နကုလပိတု+သုတ္တ] (က) နကုလပိတုသည်။ “သုကြွယ်- အကြင်သူသည် ဤ ခန္ဓာကိုယ်ကြီးကို ဆောင်ရွက်နေရပါလျက် တဏှာမျှသော်လည်း အနာမရှိဟု ဝန်ခံခြားအံ့၊ ထိုသူအား အသိပညာရှိ မိုက်

သည့်အဖြစ်မှတစ်ပါး အခြားဆိုဖွယ် မရှိချေ” အစရှိသည်ဖြင့် ‘နကုလပိတု’ သူကြွယ်အား ဘုရားရှင် ဟောကြားအပ်သောသုတ်။ “သံယုတ္တနိကာယ်၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ၁ သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁-၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉-၂-၆။ (ခ) နကုလပိတုသည်။ “နကုလပိတုသုကြွယ် သေလုနီးမျှ ရောဂါခံစားနေရ ချိန်၌ နကုလမာတာ အိမ်ရှင်မ၏ အဆုံးအမကြောင့် ရောဂါပျောက်ကင်းလျက် ဘုရားရှင်ထံ သွားနိုင်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်ဟောကြားအပ်သောသုတ်”။ အဂ္ဂတ္ထရနိကာယ်၊ ဆက္ကနိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၆၁-၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၉၇။

နကုလမာတာသုတ္တ (န) [နကုလမာတု+သုတ္တ] နကုလမာတုသည်။ တရား ဂ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အမျိုးသမီးသည် ကွယ်လွန်သော အခါ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရသည့်အကြောင်းကို နကုလမာတာအား ဘုရားရှင် ဟောကြားသောသုတ်။ အဂ္ဂတ္ထရနိကာယ်၊ အဋ္ဌကနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၉၅-၆။

နကုလမာတု (ထိ) [နကုလ+မာတု] နကုလသုဇယ်၏ မိခင်။ ဝိဿာသိကာနံ ယဒိဒံ နကုလမာတာ ဂဟပတာနံ။ အံ၊ ၁။ ၂၈။ (-၃၇၂။ အံ၊ ၂။ ၂၆၃။ အံ၊ ၃။ ၉၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။)

နကုလရာယရ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နကုလရာယရ အမည်ရှိသော အတော်။ (ယင်းသည် သီဟိုဠ် B.E ၁၇၀၇-တွင် နန်းတက်သော ပရက္ကမဗာဟုမင်း တိုက်ခိုက်၍ စစ်ရှုံး ဒိဗိန္ဒ (တမိလ်) ဘုရင် ကုလဆေကရ၏ မဟာဓိတ် အမတ်ဖြစ်သည်။) တထာ နကုလရာယရေ ။ မဟာဝံသ၊ ၇၄။ ၁၄၀။ D.P. နကုလလည်း ကြည့်။

နကုလသေဌိဓိတု (ထိ) [နကုလသေဌိ+ဓိတု]
နကုလသေဌိဓိတု သမိ။ သော ကေဟိ ပရိ-
ဝုဒ္ဓော...နကုလနိဂမေ နကုလသေဌိဓိတုယ
ဒိန္နံ မခုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇတော။ ဗုဒ္ဓံ၊ ဌ။
၂၃၄။

နက္ခယတိ (ကြိ) [နက္ခ+ဏယ+တိ။ (နက္ခ နာ-
သန။ ထောမ။ နက္ခယတိ။ နက္ခယတ-
သံ)] ပျက်စီးစေ၏။ ပျက်ဆီး၏။ နက္ခေတိ-
ကြည့်။

နက္ခေတိ (ကြိ) [နက္ခ+ဏေ+တိ] ပျက်စီး
စေ၏။ ပျက်ဆီး၏။ နက္ခဝက္ခ နာသနေ။ နက္ခေ-
တိ။ နက္ခယတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၂။ (-ထောမ။
P.S.D.။)

နက္ခတိ (ကြိ) [နက္ခ+အ+တိ။ နက္ခော နခေါ စ
ဂတိယံ။ ဓာဘုတ္တ။] သွား၏။ နက္ခ ဂတိယံ။
နက္ခတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၂။

နက္ခတ္တ (န) [န+ခိ+အ။ ဤကို အယ-ပြု။ န+
ခရ+အ။ ခယ၊ ခရတို့ကို ခတ္တပြု။ န ခယတိ န
ခရတိတိ ဝါ နက္ခတ္တံ။ ခတ္တာဒေသော နိပါတ-
နာ။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ ၃။ ၇၆။ ပုနပုနံ ဥဒယတ္တာ
န ခိယတေ နက္ခတ္တံ။ အတ္တနော ဂမနဌာနံ
န ခရတိ န ဝိနာသေတိတိ ဝါ နက္ခတ္တံ။ ဓာနံ၊
ဋီ၊ ၅၇။ ဂမနဝိတိ န ခရတိ န ဝိနာသေ-
တိတိ နက္ခတ္တံ။ ပါတိ၊ ပဒတ္တ။ ၂။ ၁။ နက္ခ+
တ။ အသ ဝါ နက္ခ ဂတိယံ။ နက္ခတိတိ နက္ခတ္တံ။
ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၅၇။ နက္ခ+တ+က။ တော
ဣဘော စာတိ ဝိသမဂ္ဂိယာ အဂန္တာ
အတ္တနော ဝိသိယာ ဂမနေန နက္ခနံ ဂမနံ
တာယတိ ရက္ခဘိတိ ဝါ နက္ခတ္တံ။ သူဝံ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၂၂။ ဓာဘုတ္တ။ ၁၅၇။ နက္ခ+အကြနံ၊
အဇ္ဈိနာဒိ တာရကာသု။ ထောမ။ (နက္ခကြ-
သံ၊ ဏက္ခတ္တ-ပြာ၊ နက္ခတ္တ- အဒ္ဓမာဂမံ။
နက္ခကြယ- သိဟိန္ဒ။) ၁ (ကြတ္တိကာ-
စသော) နက္ခတိ၊ ကြယ်၊ တာရာ။

နက္ခတ် ၂၇-လုံး (၂၈) လုံး— (၁)
အဿယုဇ အသဝဏီ မြင်းနှင့် တူသော
နက္ခတ်။ ယင်းနက္ခတ်၌ အဿနတ် တည်နေ
သည်။ (၂) ဘရုဏီ ယမမင်းနှင့် တူသော
နက္ခတ်။ ယင်းနက္ခတ်၌ ယမနတ် တည်နေ
သည်။ (၃) ကတ္တိကာ (ကြတ္တိကာ) မီးနှင့်
တူသောနက္ခတ်။ ဒဟနနတ် နေသည်။ (၄)
ဗောဟိဏီ ကြာ၌ ပေါက်၊ ကြီးပွားသော
နက္ခတ်။ ကမလဒနတ် နေသည်။ (၅) မိဂ-
သိသ (မဂသိ၊ မိဂသိ) သားသမင် ဦးခေါင်း
နှင့်တူသော နက္ခတ်အစု၊ သလိသဘူနတ် နေ
သည်။ (၆) အဒ္ဓါ (အဒြ) ရှေ့ရသနှင့်တူ၏။
ကိုက်ခဲတတ်သော နက္ခတ်ဖြစ်သည်။ အရိတိ
နတ် နေသည်။ (၇) ပုနဗ္ဗသု (ပုနုဗုယျ)၊
သတ္တဝါတို့၌ အစီးအပွားကို သွန်းလောင်း
တတ်သော နက္ခတ်။ ဇီဝနတ် နေသည်။ (၈)
ပုဿ (ပုဿ၊ ပုယျ) အမှုလုပ်ငန်းတို့ တိုးပွား
စေတတ်တိုးတက်ကြီးပွားရာဖြစ်သောနက္ခတ်။
ပဟိနိနတ် နေသည်။ (၉) အသိလေသ (အ-
သလိသ) မြွေနှင့်တူသဖြင့် မနမ်း မရွက်အပ်
သော နက္ခတ်။ ပိတရနတ် နေသည်။ (၁၀)
မသ (မသံ) အမှုပြုလုပ်သူတို့ ပူဇော်အပ်
သော နက္ခတ်။ ယောနိနတ် နေသည်။ ဖဂ္ဂုနီ
အကျိုးပေးတတ်သော နက္ခတ်။ (၁၁) ပုဗ္ဗ-
ဖဂ္ဂုနီ၊ အယျမနတ် နေသည်။ (၁၂) ဥတ္တရ-
ဖဂ္ဂုနီ၊ ဒိနကရနတ် နေသည်။ (၁၃) ဟတ္ထ
(ဟသတ) လက်နှင့်တူသော နက္ခတ်။ တမ္ဗ-
နတ် နေသည်။ (၁၄) စိတ္တ (စိတြ) သစ်ရွှေ
သမားနှင့် တူသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော
အကျိုးပေးတတ်သော နက္ခတ်။ အမ္ဗနတ်
နေသည်။ (၁၅) သာတိ (သွာတိ) ကောင်း
သော နေရာဖြစ်သော နက္ခတ်၊ ကောင်း-
မကောင်းကို နည်းပါးအောင် ပြုတတ်သော
နက္ခတ်။ ကောင်း-မကောင်း အကျိုးကို ပေး
တတ်သော နက္ခတ်။ ပဝနနတ် နေသည်။ (၁၆)
ဝိသာခါ မတူသောအကျိုးကို တူးမြှိုတတ်

သော အသူးထူးသော အဆွေခင်ပွန်းရှိသော
 နက္ခတ်၊ သတ္တာနိနတ် နေသည်။ (၁၇) အနု-
 ရာဇ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုး ယင်း ၂-
 မျိုးကို ပြီးစေတတ်သော နက္ခတ်၊ မိတ္တနတ်
 နေသည်။ (၁၈) ဇေဋ္ဌ နက္ခတ်အားလုံးထက်
 ကြီးမြတ်သော နက္ခတ်၊ သက္ကနတ် နေသည်။
 (၁၉) မူလ ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုး
 အမျိုးမျိုး၏ တည်ဆဲဖြစ်သော နက္ခတ်၊ နိဒိ-
 တိနတ် နေသည်။ အာသာဋ္ဌ သူစားတို့၏
 တောင်ဝှေးသဏ္ဌာန်ရှိသော နက္ခတ်၊ (၂၀)
 ပုဗ္ဗာသာဋ္ဌ၊ တောယနတ်နေသည်။ (၂၁)
 ဥတ္တရာသာဋ္ဌ၊ အသုဒ္ဓေဝနတ် နေသည်။ (၂၂)
 သဝဏ (သရဝဏ်) ကောင်းကျိုးမကောင်း
 ကျိုး အမျိုးမျိုးကိုပါးစေတတ်သော နက္ခတ်၊
 ဟရိနတ် နေသည်။ (၂၃) ဓနိဋ္ဌ ဥစ္စာပစ္စည်း
 ရှာမှီးကြောင်းဖြစ်သော နက္ခတ်၊ သိုမှီးမြှုပ်
 နံထားသော ပစ္စည်းဥစ္စာကို ထင်စွာပြတတ်
 သော နက္ခတ်၊ ဝသုနတ် နေသည်။ (၂၄)
 သတဘိသဇ (သတဘိသျှ) များစွာသော
 နတ် ဆေးသမား (များစွာသော ဆန်ကွဲ)
 ရှိရာဖြစ်သော နက္ခတ်၊ များသောဆေးသမား
 တို့၏ အရှင်သခင်ဖြစ်သော နက္ခတ်၊ ဝရုဏ
 နတ် နေသည်။ ဘဒ္ဒပဒ (ဘဒြပုဒ်) နွားခြေ
 ထောက်နှင့်တူသော ခြေရှိသော နက္ခတ်။
 (၂၅) ပုဗ္ဗဘဒ္ဒပဒ၊ အဇဒေဝနတ် နေသည်။
 (၂၆) ဥတ္တရာဘဒ္ဒပဒ၊ အဟိမြဏနတ်နေသည်။
 (၂၇) ရေဝတီ ဥစ္စာပစ္စည်းရှိသော နက္ခတ်၊
 ရေဝတရေသေ့၏ သမီးဖြစ်သော နက္ခတ်၊
 ပုမာနတ် နေသည်။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ ငို၊ ငင်း၊ သျှ။
 ၅၀၊ ၅၉၊ ၆၀-တို့ ကြည့်။ ပရုက္က၊ ဓာန်၊ သျှ။ နာ-
 ၄၇-၅၀-လည်း ကြည့်။ အာသာဋ္ဌနက္ခတ်နှင့်
 သဝဏတို့အကြား၌ 'အဘိဇိတ' (အဘိဇိတ်)
 နက္ခတ်ကို ထည့်သွင်းလျှင် ၂၈-လုံးဖြစ်သည်။
 တောင်ပေါက်၊ အဘယာ၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၆၀။

ရာသီ ၁၂-လကို နက္ခတ် ၂၇-လုံးနှင့် တွဲပုံ
 (၁) တန်ခူးလ - စိတ္တ၊ သွာတိနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်

သည်။ (၂) ကဆုန်-ဝိသာခါ၊ အနုရာဇ။
 (၃) နယုန်-ဇေဋ္ဌ၊ မူလ။ (၄) ဝါဆို-ပုဗ္ဗာ-
 သာဋ္ဌ၊ ဥတ္တရာသာဋ္ဌ။ (၅) ဝါခေါင် -
 သဝဏ၊ ဓနိဋ္ဌ။ (၆) တော်သလင်း-သတ-
 ဘိသဇ၊ ပုဗ္ဗဘဒ္ဒပဒ၊ ဥတ္တရာဘဒ္ဒပဒ။ (၇)
 သီတင်းကျွတ် - ရေဝတီ၊ အသယုဇ၊ ဘရဏီ။
 (၈) တန်ဆောင်မုန်း-ကတ္တိကာ၊ ရောဟိနီ။
 (၉) နတ်တော် - မိဂသီ၊ အဒ္ဓ။ (၁၀) ပြာသို-
 ပုနဗ္ဗသု၊ ပုဿ။ (၁၁) တပို့တွဲ-အသိလေသ၊
 မာသ။ (၁၂) တပေါင်း-ပုဗ္ဗဖဂ္ဂုနီ၊ ဥတ္တရာ-
 ဖဂ္ဂုနီ၊ ဟတ္ထ။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၇၅။
 (ဇောတိသတ္တကျမ်း၌ ထင်ရှားသော ၂၈-လုံး
 အရေအတွက်ရှိသော နက္ခတ်။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊
 ဓာန်။) (၂) နက္ခတ်ပွဲသဘင်၊ (ကြတ္တိကာ
 စသော) နက္ခတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော နက္ခတ်
 နှင့် ယှဉ်သောပွဲ။ (၃) နက္ခတ္တဇာတ်၊ နက္ခတ်
 ကို မျှော်လင့်စောင့်ဆိုင်းနေသဖြင့် သတိုး
 သမီးရခြင်းဟူသောအကျိုး ကျော်လွန်သွား
 ကြောင်းကို ဟောပြရာဇာတ်။

(၁) နက္ခတ္တံ (ပါ ၆) - ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။
 သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ သီ၊ ဋ္ဌ၊
 သစ်၊ ၂။ ၁၃၂။ နက္ခတ္တော (ပါ ၁၂) - ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၂၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇။ အသယု-
 ဇာဒယောရေဝတျန္တ သတ္တာဓိက ဝိသတာ-
 ရကာ နက္ခတ္တာ နာမ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌ၊ ၅၀-၆၀။
 နက္ခတ္တာနိ - ဒီ၊ ၃။ ၇၁။ အံ၊ ၁။ ၃၈၆-၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
 ၂။ ၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။ ၄၈။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၄၇။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၁၅၂။ နက္ခတ္တာနိ (မဟာနိ၊ ၂၉၈) တိ ကတ္တိ-
 ကာဒီနိ အဋ္ဌဝိသတိ နက္ခတ္တာနိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။
 ၃၆၆။ နက္ခတ္တံ (ဒု၊ ၆) - ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ၂။
 ၂၀၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
 ၂၂၄။ ၂၂၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။
 ၁၇၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၇။ နက္ခတ္တာနိ (ဒု၊ ၁) -
 ဒီ၊ ၂။ ၂၀၈။ ထေရီ၊ ၃၉၅။ ဇာ၊ ၂။ ၈၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။

၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅။
 နက္ခတ္တန(တ၊ဇ) - မဟာနိ။၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃။ (၂) နက္ခတ္တ (ဒိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄) နိစ္ဆိ ဆဏံ။ ယေဘုယျေန
 ဟိ နက္ခတ္တယောဂေန ကတတ္တာ တထာ-
 ယောဂေါ ဝါ ဟောတု မာ ဝါ။ နက္ခတ္တမိစ္ဆေဝ
 ဝုစ္စတိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၂။ နက္ခတ္တ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၂) နိစ္ဆိ ကတ္တိကာနက္ခတ္တဆဏံ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
 ၂။၁၃။ နက္ခတ္တ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃) နိစ္ဆိ နက္ခတ္တန
 လက္ခိတံဆဏံ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဟိ နက္ခတ္တေ အနု-
 ဘဝိတဗ္ဗဆဏာနိ နက္ခတ္တာနိ နာမ၊ဇ္ဇတရာ ပန
 ဆဏာနိ နာမ၊ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။ နက္ခတ္တ(ပ၊ဇ)
 - သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၆၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၃၀။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၄၄။
 နက္ခတ္တ (ဒု၊ဇ) - သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃၊၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဥဒါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁။
 အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၄၊၃၄။ နက္ခတ္တန (တ၊ဇ) -
 ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၅။၆။ နက္ခတ္တဿ (ဆ၊ဇ) - ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၇၅။ နက္ခတ္တဿာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁) တိ
 မဟဿ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၆။ နက္ခတ္တ (သ၊ဇ) -
 အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၃၇၉။ (၃) နက္ခတ္တံ ဒုမ္မေခံ ဒဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၇၉။

နက္ခတ္တကာလ (ပ) [နက္ခတ္တ+ကာလ။ (နက္ခတ္တ-
 ကာလ-သံ)] နက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော ပွဲသဘင်
 ရှိရာအခါ။ နက္ခတ်ပွဲသဘင် ဆင်ယင်ကျင်းပရာ
 အခါ။ နက္ခတ္တကာလေ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂) တိ
 နက္ခတ္တယောဂဆဏကာလေ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
 ၃၆။ (- မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၅။)

နက္ခတ္တကိဋ္ဌန (န) [နက္ခတ္တ+ကိဋ္ဌန။ (နက္ခတ္တ-
 ကြိဋ္ဌန - သံ၊ နက္ခတ္တကြိဋ္ဌာဝ - သိဟိဋ္ဌိ)]
 နက္ခတ်ပွဲသဘင် ကစားခြင်း။ ယထာဝီတံ
 အလင်္ကတပရိယတ္တာ ဘောဂေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။

နက္ခတ္တကိဋ္ဌနံ ကိဋ္ဌန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၉။ မ၊
 ဋ္ဌိ၊၁။၄၄-၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂။)

နက္ခတ္တကိဋ္ဌာ (ထိ) [နက္ခတ္တ+ကိဋ္ဌာ။ (နက္ခတ္တ-
 ကြိဋ္ဌာ-သံ၊ နက္ခတ္တကြိဋ္ဌာဝ-သိဟိဋ္ဌိ)]
 နက္ခတ်ပွဲသဘင် ကစားခြင်း။ န ဟိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ
 တိဗ္ဗန္တန္တဿ ဘဏ္ဍပူယောဇနဉဒ္ဒါရသာရဏာဒိ-
 သုဝါနက္ခတ္တကိဋ္ဌာယံ ဝါစိတ္တံနမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၇၁။ မာလာဂန္ဓာဒိဝိဘူတိသမ္ပန္နံ နက္ခတ္တကိဋ္ဌံ
 အနုဘဝမာနာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။
 အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။
 ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၊၁၄၂။ သိ၊ဋ္ဌိ၊
 သစ်၊၂။၁၃။)

နက္ခတ္တကိဋ္ဌာသုခ (န) [နက္ခတ္တကိဋ္ဌာ + သုခ]
 နက္ခတ်ပွဲသဘင် ကစားခြင်း၌ ဖြစ်သော ချမ်း
 သာ။ အတ္တနော ပုညာနုဘာဝသိဒ္ဓါယ ဒိဗ္ဗသ-
 မ္ပတ္တိယာ မဟန္တံ နက္ခတ္တကိဋ္ဌာသုခံ အနုဘဝန္တိ။
 သိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀၃။

နက္ခတ္တကောဋ္ဌာသ (ပ) [နက္ခတ္တ+ကောဋ္ဌာသ]
 နက္ခတ်အစု။ နက္ခတ္တပဒကောဝိဒ-ကြည့်။

နက္ခတ္တကောဝိဒ (တိ) [နက္ခတ္တ+ကောဝိဒ]
 နက္ခတ်၌ - ကျမ်းကျင် - လိမ္မာ - သော၊ သူ။
 စူဠသေဋ္ဌိ ပန ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော နက္ခတ္တ-
 ကောဝိဒေါ အဟမေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

နက္ခတ္တဂတိ (ထိ) [နက္ခတ္တ+ဂတိ။ (နက္ခတ္တ-
 ဂတိ-သံ၊ နက္ခတ္တဂတိ-ပြာ)] နက္ခတ်တို့၏
 သွားလာခြင်း။ ယံယံနက္ခတ္တာစာရေန အာဒိ-
 သတိတိ နက္ခတ္တဂတိယာ ကာလဉာဏေန ...
 ယံယံအာဒေသံ ဘဏတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၁။

နက္ခတ္တဂါဟ (ပ) [နက္ခတ္တ+ဂါဟ။ (နက္ခတ္တ-
 ဂြာဟ-သံ)] (က) နက္ခတ်ကို ဖုဟုဖမ်းခြင်း။
 နက္ခတ်-ကျစ်-ကြိတ်-ခြင်း။ (ခ) နက္ခတ်၏
 အင်္ဂါ-စသောဂြိုဟ်နှင့် ယှဉ်တွဲခြင်း။ (က) (ခ)
 နက္ခတ္တဂါဟော ဘဝိသတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၆၄။

စန္ဒဂ္ဂါဟာဒယော အသုကဒိဝသေ ခုဟုစန္ဒ
ဂဟေယတိတိ ဗျာကရဏဝသေနဝ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။နိက္ခတ္တဂ္ဂါဟောယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၀။ (က) ဣတိသဒ္ဓေါစေတ္ထ အဒိအတ္ထ
စန္ဒဂ္ဂါဟာဒယောတိ ဝုတ္တတ္တာ၊ တေန သူရိ-
ယဂ္ဂါဟ၊နက္ခတ္တဂ္ဂါဟ သင်္ဂယန္တိ။ တသ္မာ စန္ဒိ-
မသုရိယာနမိဝ နက္ခတ္တာနမိ ခုဟုနာ ဂဟ-
ဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၇၃။ (ခ)
အငိစ နက္ခတ္တဿ အင်္ဂါရကာဒိဂဟသမာ-
ယောဂေါပိ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟောယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၀။ အင်္ဂါရကာဒိဂဟသမာယောဂေါပိတိ
အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏေန အင်္ဂါရကသသိပုတ္တသုရ-
ဂုရုသုက္ခရိသုကကေဘုသဒါဘာနံ ဂါဟာနံ
သမာယောဂေါအပိ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟော ယေဝ
သဟ ပယောဂေန ဂဟာဏဘော။ သဟ-
ပယောဂေါပိ ဟိ ဝေဒသမယေန ဂဟာဏန္တိ
ဝုစ္စတိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၃၇၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၉၆။)

နက္ခတ္တယောသန (န၊ထိ) [နက္ခတ္တ+ယောသန။
(နက္ခတ္တ ယောမဏာသံ၊ နက္ခတ္တယောမ-
ဏာယသိဟိန္တိ။)] နက္ခတ်ပွဲသဘင် ကြေး
ကြော်ခြင်း။ ယသ္မိံ (ဧတ္ထ) နက္ခတ္တေ ဂါမ-
နိဂမဝါသိနာ တယော သတ္တဝါ ဒိဝသေ
နက္ခတ္တယောသနံကတော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၉။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။

နက္ခတ္တ(တ္တာ)စာရ (ပု) [နက္ခတ္တ+စာရ။ (နက္ခ-
တ္တာစာရသံ)] နက္ခတ်တို့၏ လှည့်လည်သွား
လာခြင်း။ ယံယံနက္ခတ္တစာရေန အာဒိသတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ပေါရိသဒေါ
ဝေဒင်္ဂကုသလော နက္ခတ္တစာရံ ဇာနာတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၅၁၄။

နက္ခတ္တဆဏ (န) [နက္ခတ္တ+ဆဏ] နက္ခတ်ပွဲ
သဘင်။ နက္ခတ္တဆဏံ နက္ခတ္တံ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၁၃၀။

နက္ခတ္တဇာတက(န) [နက္ခတ္တ+ဇာတက] နက္ခတ္တ
ဇာတ်။ “နက္ခတ်ကောင်းကို မျှော်လင့်
စောင့်ဆိုင်း နေသော လူမျိုးအား အကျိုး
စီးပွားသည် ကျော်လွန်၍ သွား၏၊ အလိုရှိ
အပ်သော အကျိုးသည်သာလျှင်၊ အလိုရှိသူ
အဖို့ နက္ခတ်ကောင်းမည်၏” ဟု ဟောကြား
အပ်သောဇာတ်။ ကေနိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-
ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄-၆။

နက္ခတ္တဇာနနက (တိ) [နက္ခတ္တ+ဇာနနက]
နက္ခတ်ကိုသိသော၊ သူ။ နက္ခတ္တဇာနနကေန
နာမ ဝေဇ္ဇပေန ဘဒိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။

နက္ခတ္တဒဿာပန (န၊ထိ) [နက္ခတ္တ+ဒဿာပန]
နက္ခတ်ပွဲသဘင်ကို - ကြည့်ရှုစေ-ပြ-ခြင်း။
နက္ခတ္တဒိဝသေသု နက္ခတ္တဒဿာပနံ။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ၊၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

နက္ခတ္တဒိဝသ (ပု၊န) [နက္ခတ္တ+ဒိဝသ။ (နက္ခတ္တ
ယဒသဝသသိဟိန္တိ)] နက္ခတ်ပွဲသဘင် (ဆင်
ယင်ကျင်းပရာ) နေ။ ကေသ္မိံ နက္ခတ္တဒိ-
ဝသေ နဒိဂန္ဓာ။ မေ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ နက္ခတ္တ-
ဒိဝသေ ဗန္ဓနာဂါရေဒေ ဗဒ္ဒပုရိသာ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊၂၄၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၁။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၃၂။)

နက္ခတ္တဒေါသ (ပု) [နက္ခတ္တ+ဒေါသ] နက္ခတ်
ဟူသောအပြစ်၊ အပြစ်ရှိသောနက္ခတ်။ မဟာ-
ပုရိသာနမိ သတံ ပရသန္တကဂ္ဂဟဏံ ဝိသမ-
ပဋိသန္တိဂ္ဂဟဏဝသေန ဟောတိ။ “နက္ခတ္တ-
ဒေါသေနာ”တိပိ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။

နက္ခတ္တနိဿိတ (တိ) [နက္ခတ္တ+နိဿိတ] (၁)
နက္ခတ်-၌-ကို-မှီသော (နတ်)။ (၂)
နက္ခတ်ပွဲသဘင်၌ မှီသော၊ သူ။ (၁) နက္ခတ္တ-
နိဿိတာပိ ဒေဝါနက္ခတ္တာနိ ပုရတော ကတော
အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ (၂) ကတ္တိကဆဏေ
နက္ခတ္တေ သုဋ္ဌေ သဗ္ဗော လောကောနက္ခတ္တ-

နိဿိတော အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၅၈။(-
၁၆၂။)

နက္ခတ္တနိဿိတက (တိ) [နက္ခတ္တ+နိဿိတ+က]
နက္ခတ်ပွဲသတင်၌မို့သော၊ သူ။ သကလနဂရ-
ဝါသိနော နက္ခတ္တနိဿိတကာ ဟုတွာ ဝိစရန္တိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၂၆၇။

နက္ခတ္တပဋိပါဒ်သမန္နာဂတ (တိ) [နက္ခတ္တ+ပဋိ-
ပါဒ်+ သမန္နာဂတ] နက္ခတ်ဒစဉ်ရှိသော
(ညဉ်)။ နက္ခတ္တမာလိ-ကြည့်။

နက္ခတ္တပထ (ပု) [နက္ခတ္တ+ပထ] နက္ခတ်ဘို့၏
လှည့်လည်သွားလာရာ လမ်းကြောင်း၊ နက္ခတ်
လမ်းကြောင်း။ အဇေထ နက္ခတ္တပထဝ
စန္ဒိမာ။ ဓမ္မ၊၄၄။ ယထာ နိမ္မလ နက္ခတ္တ-
ပထသင်္ခါတံ အာကာသံ စန္ဒိမာ ဘဇတိ။
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၇၇။ ဥစ္စတရေန နက္ခတ္တပထံ၊
အာကာသံ ဖုသိတုကာမတာ ဝိယ။ သိ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၂၁၄။ (-မ၊ဌ၊၁။၁၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၁၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၆။)

နက္ခတ္တပဒ (န) [နက္ခတ္တ+ပဒ] (၁) နက္ခတ်
အစု၊ နက္ခတ်အကြောင်း၊ နက္ခတ်။ (၂)
နက္ခတ်အစုဟူသော အာရုံ။ (၁) နက္ခတ္တပဒါနိ
ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂၈၆။ ဝိ သင်္ဂဟ။ ၂၃၉။
နက္ခတ္တာနေဝ နက္ခတ္တပဒါနိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၁။
(၂) အတ္ထိ ဘန္တေ နက္ခတ္တပဒါနိ(ဝိ၊ဌ၊၂၈၅။
သိ၊ မူကွဲ) တိ နက္ခတ္တပဒဝိသယာနိ ဉာတာနိ
အတ္ထိ၊ အဿယုဇာဒိနက္ခတ္တံ ဇာနာထာတိ
အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၉။

နက္ခတ္တပဒကောဝိဒ (တိ) [နက္ခတ္တပဒ+ကော-
ဝိဒ] ၂၈-လုံးသော နက္ခတ်အစုတို့၌-ကျမ်း
ကျင့်-လိမ္မာ-သော၊ သူ။ နက္ခတ္တပဒကော-
ဝိဒေါ (ဇာ၊၁။၂၈၆) တံ အဋ္ဌဝိသတိယာ
နက္ခတ္တကောဋ္ဌာသေသု ဆေကော။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၃၂၉။

နက္ခတ္တပရိစ္ဆေဒ (ပု) [နက္ခတ္တ+ပရိစ္ဆေဒ] နက္ခတ်
အပိုင်း အခြား။ အမှကံယေဝ ဘဂဝတော
သဟဇာတပရိစ္ဆေဒဉ္စ နက္ခတ္တပရိစ္ဆေဒဉ္စ ဒိ-
ပေသံ။ ဒိ၊ဌ၊၂။၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၇၁။ ဂေါတမ
ဘုရားရှင်သည်- (၁) ဥတ္တရာသင်္ဃနက္ခတ်
နှင့် ယှဉ်လျက်-မယ်တော်ဝမ်း၌ ပဋိသန္ဓေ
တည်နေခြင်း၊ တောထွက်ခြင်း၊ ဓမ္မစကြာ
တရားဦး ဟောခြင်း၊ တန်ခိုးပြာဋိဟာ
ပြခြင်း များကို ပြုတော်မူ၏။ (၂) ဝိသာခါ
နက္ခတ်နှင့်ယှဉ်လျက်-ဆုတောင်းခြင်း (ဒိ၊ဋီ၊
၂။၁၇)၊ အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ခြင်း၊ ဘုရား
အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း၊ ပရိနိဗ္ဗာန် စံခြင်း-များ
ကို ပြုတော်မူ၏။ (၃) မာသနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်
လျက် - သာဝက အစည်းအဝေး၊ အာယု
သင်္ခါရစွန့်လွှတ်ခြင်း-များကို ပြုတော်မူ၏။
(၄) အဿယုဇာနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်လျက် တာ-
ဝတိ သာနတ်ပြည်မှ သက်ဆင်းခြင်းကို ပြု
တော်မူ၏။ (ဒိ၊ဌ၊၂။၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၇၁။)

နက္ခတ္တပရိဗ္ဗယ (ပု) [နက္ခတ္တ+ပရိဗ္ဗယ] နက္ခတ်-
ပွဲ-သတင်-၌ စားသုံးရန်-ရိက္ခာ-အစာ။
ကိ နက္ခတ္တပရိဗ္ဗယံ ဂဟေတွာ နက္ခတ္တံ ကိဋ္ဌိ-
ဿသိ။ အံ ဌ၊၁။၃၂၂။

နက္ခတ္တပရိဝါရိတ (တိ) [နက္ခတ္တ+ပရိဝါရိတ]
နက္ခတ်-ကြယ်-တာရာ-တို့သည် ခြံရံအပ်
သော (လဗိမာန်)။ ပုဏ္ဏမာသေ ယထာ
စနေ၊ နက္ခတ္တပရိဝါရိတော။ ဝိမာန၊၁၀၉။
ဝိမာန၊ဌ၊၂၉၃။ နက္ခတ္တပရိဝါရိတော ဝိယ
ပုဏ္ဏစန္ဒော။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၇၁။

နက္ခတ္တပါဌ (ပု) [နက္ခတ္တ+ပါဌ (=ပဌ+အ)]။
(နက္ခတ္တပဌ-သံ)] (က) နက္ခတ်ရွတ်ဖတ်
ခြင်း။ (ခ) နက္ခတ်ကျမ်း။ ဗြာဟ္မဏသိပ္ပေသု
နိပ္ပတ္တိ ဂတတ္တာ နက္ခတ္တပါဌေစ ဆေကတ္တာ။
အပ၊ဌ၊၁။၂၄၈။

နက္ခတ္တပါဌက (တိ) [နက္ခတ္တ+ပဌ+ဏ္ဍု] (က)
နက္ခတ်ရွတ်ဖတ်တတ်သော၊ သူ။ (ခ) နက္ခတ်

ကျမ်းကို-ရွတ်ဆိုစေ-ပို့ချ-သင်ကြားပေး-
တတ်-သော၊ သူ။ နက္ခတ္တပါဌကော နက္ခတ္တ
အာဒိသန္တိ။ မဟာနိ။ ၂၉၈။ နက္ခတ္တပါဌကော
ဘိက္ခု ဝေ ဝဒတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂။ ကင်္ခါ။ ၃၄၈။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၂။ သုဘာသုတံ နက္ခတ္တ
ပဌတိတိ နက္ခတ္တပါဌကော။ ပါစိတ်၊ ယော။
၁၇၈။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၂။ ၂၃၀။ အ၊ ပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။) လက္ခဏပါဌက
(မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၆၆)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

နက္ခတ္တဘေဒိသဒ္ဒသဝနကဏ္ဍ (ပ) [နက္ခတ္တ+
ဘေဒိသဒ္ဒ+သဝနကဏ္ဍ] နက္ခတ်-ပ-သဘင်
-(နွှဲတီးအပ်သော) စည်ကြီးသံကို ကြားရာ
အခါ။ နက္ခတ္တဘေဒိသဒ္ဒသဝနကဏ္ဍတော
ပဌာယ သကလနဂရဝါသိနော နက္ခတ္တနိသိ-
တကာ ဟုတော ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။

နက္ခတ္တမင်္ဂလ (တိ) [နက္ခတ္တ+မင်္ဂလ] (ကောင်း
မြတ်သော) နက္ခတ်မင်္ဂလာ ရှိသော၊ သူ၊
ပြည့်စုံသော နက္ခတ်ရှိရာ အခါ (သက္ကတ
ကျမ်းများ၌ မင်္ဂလသဒ္ဒါ သိဒ္ဓိအနက်ဟော
ဖွင့်သည်။) ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေနေန္တိ၊ ဖုဿေ
နက္ခတ္တမင်္ဂလေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၇၄။

နက္ခတ္တမဟဒိဝသ (ပ၊ န) [နက္ခတ္တ+မဟ+
ဒိဝသ] နက္ခတ်ပွဲသဘင်- ပူဇော်-ကျင်းပ-
ရာနေ၊ နက္ခတ်ပူဇော်ပွဲနေ့။ အထေကသ္မိ
နက္ခတ္တမဟဒိဝသေ ရာဇဂဟသေဌိ ပုတ္တံ
ပက္ခောသသပေတော အာဟ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။

နက္ခတ္တမာလာ (ထိ) [နက္ခတ္တ+မာလာ။
(နက္ခတ္တမာလာ-သံ၊)] နက္ခတ်အစဉ်။
(နက္ခတ်အစဉ်-ပုလဲလုံး ၂၇-လုံး ရှိ-သော
ပုတီးကုံး၊ လဗိမာန်သွားလမ်းရှိ ကြယ် ၃-ပွင့်
ဆိုင်ပုံ၊ ဆင်လည်စွပ်တန်ဆာ။ P.S.D.) နက္ခ-
တ္တမာလာယ ဝိယ ကာဠပက္ခရတ္တိသံ။ ဝိမာန၊
ဌ၊ ၁၅၂။

နက္ခတ္တမာလီ (တိ) [နက္ခတ္တ+မာလာ+ဤ။
ထိ-ဌ-မာလီနီ။ (နက္ခတ္တမာလီနီ-သံ)] နက္ခတ်
အစဉ်ရှိသော (ညဉ့်)။ န တာဝ သုပိတံ
ဟောတိ၊ ရတ္တိ နက္ခတ္တမာလီနီ။ ထေရ၊ ၂၅၇။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၅။ နက္ခတ္တမာလီနီ (ဇာ၊ ၁။
၃၉၅) နှိ နက္ခတ္တပဋိပါဋိသမန္နာဂတံ။ ဇာ၊ ဌ၊
၅။ ၉၇။

နက္ခတ္တမိလာယန (န၊ ထိ) [နက္ခတ္တ+မိလာယန]
နက္ခတ်တို့၏ - ညှိုးနွမ်း - မေးမြန် - ခြင်း။
အထေကဒိဝသံ တာပသော နက္ခတ္တယောဂံ
ဥလ္လောကေန္တော ပုရန္တပုဿ နက္ခတ္တမိလာ-
ယနံ ဒိသော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။

နက္ခတ္တယုတ္တ (နိ) [နက္ခတ္တ+ယုတ္တ။ (နက္ခတ္တ-
ယုတ-သံ)] (၁) နက္ခတ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ (၂)
နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်ရာအခါ။ ဝိဇိတဇယေဟိ
အာဂန္တော နက္ခတ္တယုတ္တံ အာဂမေန္တေဟိ နိသိ-
ဒိတဗ္ဗဌာနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။

နက္ခတ္တယောဂ (ပ) [နက္ခတ္တ+ယောဂ။
(နက္ခတ္တယောဂ-သံ၊ သိဟိန္ဒ)] (၁) နက္ခတ်
နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ (၂) နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်ရာအခါ။
နက္ခတ္တယောဂံ န ပုရေ အဘာဏိ။ ဇာ၊ ၁။
၂၅၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၄။ နက္ခတ္တယောဂံ ဇာ-
နိဿာမိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ နက္ခတ္တယော-
ဂမ္ပိ န အဂ္ဂဟေသု (ပေတ။ ၁၇၄) နှိ
နက္ခတ္တယုတ္တမ္ပိ န ဂဏိ သူ။ ပေဘ၊ ဌ၊ ၁၈၃။
(-ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၂။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၁၃၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၉၆။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၂။)

နက္ခတ္တရာဇာ (ပ) [နက္ခတ္တ+ရာဇာ] နက္ခတ်တို့၏
မင်း၊ လ။ နက္ခတ္တရာဇာဝိဝံ တာရကာနံ။ ဇာ၊
၁။ ၂၂၉။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၁။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၁၅၇။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၂၉။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၃။
နက္ခတ္တေဟိ အဓိကဏ္ဍဏတယ “နက္ခတ္တ-

ရာဇာ”တိ စ လဒ္ဓနာမော စန္ဒော။ ဝိမာန၊
ဌ။ဂါ။ (-ဝိမာန။၂၀။)

နက္ခတ္တဝိဇ္ဇာ (ထိ) [နက္ခတ္တ+ဝိဇ္ဇာ။ (နက္ခ-
တြိသုသံ၊ နက္ခတ္တသုသံ၊ သိဟိန္ဒ)] (၁)
နက္ခတ်တို့ကို- သိကြောင်း-သိတတ်-သော
အတတ် ‘ပညာ’။ (၂) နက္ခတ်ဘုံနှင့်ယှဉ်ခြင်း
ကို သိနုဖြစ်သော ကျမ်း၊ နက္ခတ်ကျမ်း။
(ကြယ်နက္ခတ်အတတ်ပညာ၊ ဗေဒင်ဟူးရား
အတတ်ပညာ။....) (၁) နက္ခတ္တဝိဇ္ဇာ (သံ၊
၂။၂၀၁)တိ “အဇ္ဇ လုခံ နက္ခတ္တံ လုခံနာ
နက္ခတ္တန ဂန္ဓနံ၊လုခံနာ လုခံဉ္ဇေဉ္ဇေ ကာတဗ္ဗ”-
န္တိ ဝေ ဇာနနဝိဇ္ဇာ။ သံ၊ဌ။၂။၃၁၉။(-စူဠနိ။
၂၅၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ဌ။၁။၁၇၈။
(၂) နက္ခတ္တဝိဇ္ဇာ နာမ နက္ခတ္တာနံ ယောဂ-
ဇာနနသတ္တံ။ မဟာနိ ဌ။၃၅၄။

နက္ခတ္တသညာ (ထိ) [နက္ခတ္တ+သညာ။ (နက္ခ-
တြိသုသံ)] နက္ခတ်၌ ဖြစ်သော အမှတ်
‘သညာ’။ ရတ္တိ နက္ခတ္တသညာယ မဂ္ဂံ ပဋိ-
ပဋိ သူ။ ဝိမာန၊ဌ။၃၁၂။ (အင်္ဂဘိုင်း မာဓ
တိုင်းသား ကုန်သည်တို့သည် နေအခါ နေပူ
ပြင်းသဖြင့် ညဉ့်အခါ နက္ခတ်ကို အမှတ်
အသားပြုလျက် ခရီးသွားကြ၏။)

နက္ခတ္တသညိဘဘာရကရူပ (န) [နက္ခတ္တသညိဘ
+တာရကရူပ] နက္ခတ်ဘု မှတ်အပ်သော -
ကြယ်-တာရာ-အပေါင်း။ နက္ခတ္တသညိဘ-
တာရကရူပဘော အသိဉ္ဇတာရကရူပါနိ။
ဒီဇ္ဈိ၊ဌ။၄၅။

နက္ခတ္တသမယ (ပု) [နက္ခတ္တ+သမယ။ (နက္ခ-
တြိသမယ-သံ)] နက္ခတ် - ပွဲ - သဘင်-ဆင်
ယင်ကျင်းပရာ အခါ။ သာ ကေဒိဝသံ နက္ခ-
တ္တသမယေ ဝတ္တန္တေ။ အံ၊ဌ။၁။၃၂၀။

နက္ခတ္တသလ္လက္ခိတ (တိ) [နက္ခတ္တ+သလ္လက္ခိက
(ကြ ရှိကာ+စသော) နက္ခတ်ဖြင့် မှတ်အပ်
သော(ပွဲ)။ ကတ္တိကုဿဝေါ၊ ဖဂ္ဂ၊ဇာဿ-

ဆဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၂၂ ပ-မ-သ-စ

ဝေါတိ ဝေ နက္ခတ္တသလ္လက္ခိတော မဟုဿဝေါ
နက္ခတ္တံ၊ ဒီ၊ဇ္ဈိ၊ဌ။၁၄၄။

နက္ခတ္တေသ (ပု) [နက္ခတ္တ+ဤသ။ နက္ခတ္တာနံ
ဤသော ပတိ နက္ခတ္တေသော။ ဓာနံ၊ဋီ။
သျှ။ (နက္ခတ္တဘာမိရး။စိန္တာမဏိ၊နက္ခတ္တေ-
ရ-သံ၊ နက္ခတ္တဘတိ-သိဟိန္ဒ)] နက္ခတ်တို့၏
အချင်းလ။ သသဓဓရာ၊နက္ခတ္တေသော ဣစ္စာ-
ဒီနိပိ စန္ဒဿ နာမာနိ။ ဓာနံ၊ဋီ။၅၂။
(-အမရ ၃။၁၅။ စိန္တာကေ။)

နက္ခန (န) [နခ၊နက္ခ+ယု။ (နခ သပုဇ္ဈေး၊
သောမ။) သွားခြင်း။ နက္ခတ္တ-ဒေါင့်ကွင်း
ကြည့်။

နက္ခယဘိ (ကြိ) [နက္ခ+ဇာယ+တိ။ နခက္ခာ
နခေါ စ ဂဘိသံ။ ဓာဘူတ္တ၊] ဖွဲ့စပ်၏၊ သွား
စေ၏။ နက္ခေတိ-ကြည့်။

နက္ခေဘိ (ကြိ) [နက္ခ+ဇော+တိ] ဖွဲ့စပ်၏၊
သွားစေ၏။ နက္ခ သမ္ပဒန္တ။ နက္ခေဘိ နက္ခယ-
တိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၇၄။ နက္ခယဘိ- ဒေါင့်ကွင်း
လည်း ကြည့်။

နခ (ပု) [န+ခ။ သညာသဒ္ဓါဖြစ်၍၎င်း၊ အရာ
မဟုတ်သဖြင့်၎င်း န-ကို အ-မပြုရ။ နတ္တိ ခံ
လုန္တိသံ ဧတ္တာဘိ နခေါ၊ သညာသဒ္ဓတ္တာ
န အတ္တံ၊ အဝိသသတ္တာ ဝါ၊ ဓာနံ၊ဋီ။၂၆၈။
(နခ ဆိဉ္ဇံ အတြ၊ ကရဓဇ အင်္ဂ ပျဂ္ဂဌေ၊
ကဏ္ဍကေ စ။ သောမ။)] (၁) ခြေသည်း၊
လက်သည်း။ (၂) ခြေသည်း၊ လက်သည်း
အကြား။(ခြေသည်းလက်သည်း ၂၀-အရေ
အတွက်သင်္ချာ၊အပိုင်းအခန်း။)(၁)နခေနာ-
(ဇာ၊ဌ။၄။၁၁၃)တိ န ခဏိသတိ န ဝိလေခိယ-
တိတိ နခေါ၊ ဇာ၊ဋီ ၁၂၊၄၆၉။ နခါ(ပ၊ဗ)-
ဒီ၊၂။၂၃၃။ ဒီ၊၃၊၈၆။ မ၊၁။၇၂။ မ၊၃။၁၁၂၊
၂၈၃။ သံ၊၂။၃၂၃။ အဘိ၊က။၃၅။ ပဋိသံ။
ဂ။ နေတ္ထိ၊၆၃။ ဂိ၊ဌ။၃။၁၁၃။ သံ၊ဌ။၃။

၂၉၇။ အဘိဋ္ဌာသဉ္စာ။ အဘိဋ္ဌာ၂၂၅၄။
ပဋိသန္ဓေသဉ္စာ။ ၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိသဉ္စာ။ ၂၃၄၊ ၃၄၉။
ဓမ္မကမ္မဋ္ဌာနဉ္စာ။ အပါဠိသဉ္စာ။ နဝံ (ဒုဇ) -
ဝိသု။ ၂၇၂။ အဘိဋ္ဌာသဉ္စာ။ နဝေ (ဒုဗ) -
ဝိသု။ ၂၇၂။ ဝိသုဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၁၃၂၊ ၁၆၀၊ ၂၃၉။ နဝေန
(တဇ) - ဝိသု။ ၃၈၉။ သံသဉ္စာ။ ၁၂၈။ ဝိသု။ ၂။
၂၀၄။ ဝိသုဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၃၁၃၊ ၃၇၂၊ ၃၉၉။ မဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၅၇။
သံသဉ္စာ။ ၉၃။ အံသဉ္စာ။ ၂၀၈။ ဓမ္မဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၄၂၉။
ထေရဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၅၀၈။ အပါဠိသဉ္စာ။ ၂၂၅၄။ ဇာသဉ္စာ။
၅၅၅။ ဇာသဉ္စာ။ ၂၆၈။ ဇာသဉ္စာ။ ၁၈၃၊ ၃၈၃။
ဇာသဉ္စာ။ ၂၂၆။ မဟာနိဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၀၆၃။
၁၈၂။ ကခါသဉ္စာ။ ၂၀၈။ နဝေဟိ (တဗ) -
မဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၁၇၄။ ဇာသဉ္စာ။ ၂၆၂။ ဒီသဉ္စာ။ ၂၆။
မဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၃၁၅၊ ၁၅၂။ မဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၁၂၇။ သံသဉ္စာ။
၁၂၇။ သံသဉ္စာ။ ၂၆၇။ ပေတဋ္ဌာသဉ္စာ။
ဇာသဉ္စာ။ ၂၉၃။ ဇာသဉ္စာ။ ၂၈၅။ နခါနံ
(စဗ) - ဝိသုဒ္ဓိသဉ္စာ။ ၂၉၉။ နာမော
(မဇ) - ဝိသုဋ္ဌာသဉ္စာ။ နခါနံ (သဗ) -
မဋ္ဌာသဉ္စာ။ အံသဉ္စာ။ ၂၃၇။ အဘိဋ္ဌာသဉ္စာ။
သရတ္ထဉ္စာ။ ၃၀၉။ သိဋ္ဌိသဉ္စာ။ ၂၁၉၄။ နဝေ
(သဇ) - ဝိသု။ ၂၇၂။ ဒီသဉ္စာ။ ၁၅၁။ မဋ္ဌာသဉ္စာ။
၁၇၇။ ပဋိသန္ဓေသဉ္စာ။ ၁၅၂။ (၂) နာမောဘိ
နာမော ဝါ နာမောဘိ ဝါ။ ပါမိတ်ယော။
၄၆၁။

နာမလျာဏ (န) [နာ+လျာဏ] ခြေသည်း၊
လက်သည်း၏ ကောင်းခြင်း။ ဆဝိကလျာဏံ
မံသကလျာဏံ နာမလျာဏံ အဋ္ဌိကလျာဏံ
ဝယကလျာဏံ။ ဥဒါနဋ္ဌာသဉ္စာ။

နာဂ္ဂ (တိ) [နာ+အဂ္ဂ။ (နခါဂ္ဂ-သံ)] (၁)
လက်သည်းဖျား။ (၂) ခြေသည်းဖျား။ (၁)
မံသဋ္ဌာနေန ဝိမုတ္တေ နာဂ္ဂေ။ သံသဉ္စာ။ ၂၁၁၉။
သော နာဂ္ဂေန ဒွါရံ အာကောဋ္ဌေသိ။ ဇာသဉ္စာ။
၂၇၁။ အံသဉ္စာ။ ၁၄၇။ (-သံသဉ္စာ။ ၁၂၇။)
(၂) သော ဇိဝှိယ ဌပိတမတ္တော

ယာဝ ကေသဂ္ဂနာဂ္ဂါ ကာယံ ဖရတိ။ ဒီသဉ္စာ။
၁၁၅၉။ သိဋ္ဌိသဉ္စာ။ ၄၂၃။ အံသဉ္စာ။ ၂၁၃၇။
(၁)၊ (၂) နခါသိခါတိ နာဂ္ဂါနိ။ ဝိမတိသဉ္စာ။
၇၀။ သရတ္ထဉ္စာ။ ၃၇၁။ အဂ္ဂနာ-လည်း
ကြည့်။

နာ (ဆေ) စ္စေဒန (န) [နာ+ဆေဒန] (၁)
ခြေသည်း၊ လက်သည်းတို့ကို-ဖြတ်-လှီး-
ခြင်း။ (၂) ခြေသည်း၊ လက်သည်းတို့ကို-ဖြတ်
-လှီး-ကြောင်း ဓားငယ် စသည်။ (၁)
နာမ္မေဒနံ ဝဏ္ဏပဋိကမ္ပံ ကုက္ကုစ္စာယန္တာ န
သာဒိယန္တိ။ ဝိသု။ ၄၇၄။ နာဒိဟိ နာမ္မေဒနေ
အာပတ္တိ နတ္ထိ။ ဝိသုဋ္ဌာသဉ္စာ။ (၂) အနုဇာ-
နာမိ ဘိက္ခဝေ နာမ္မေဒနံ။ ဝိသု။ ၂၇၃။ သု-
စိယော နာမ္မေဒနေ။ အပါသဉ္စာ။ ၃၅၂။ အနုရ-
က္ခဏတ္ထံ ပန နာမ္မေဒနံ အနုညာတံ။ ဝိသု။
၄၅၇။ နာမ္မေဒနန္တိ နဝံ ဆိန္ဒုတိ အနေနာတိ
နာမ္မေဒနံ၊ သတ္တကာဒိ။ ပါမိတ်ယော။ ၄၆၁။
(-သံသဉ္စာ။ ၁၂၇။ အပါသဉ္စာ။ ၃၆၀။ ဝိသုဋ္ဌာသဉ္စာ။
၂၇၃။ ဝိသုဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၂၂၄။ သံသဉ္စာ။ ၁၅၁။)

နာပဉ္စရ (န) [နာ+ပဉ္စရ] ခြေသည်းဟူသော-
ချိုင့်-ခရိုင်၊ ချိုင့်-ခရိုင်-နှင့် တူသော
ခြေသည်း။ (ငှက်မျှားမှာ ခြေဖျား၌ ပူး၍
ထွက်သော ခြေသည်းနှင့်တကွ ၄-ခု ၅-ခုရှိ
တတ်သည်။ ၎င်းဖြင့် သတ္တဝါငယ်များကို ဖမ်း
ယူလေ့ရှိသည်။ ယင်းကို ကုတ်သည်ဟု ခေါ်
ကြသည်။ ပုံစံ-သိမ်းကုတ်သည်။) ကော
သကုဏော နာပဉ္စရေန အဂ္ဂဟေသိ။ ဒီသဉ္စာ။
၃၃၅။ မဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၂၃၄။ အံသဉ္စာ။ ၃၁၁။ (-ဓမ္မဋ္ဌာသဉ္စာ။
၁၁၁၅။ ဇာသဉ္စာ။ ၁၆၆၊ ၃၉၁။)

နာပန (ပု၊ န) [နာ+ပန] ခြေသည်းလက်သည်း
ပြား။ နခါတိ ဝိသတိယာ နာပနာနံ နာမံ။
အဘိဋ္ဌာသဉ္စာ။ ၂၂၃။

နာပတ္တ (န) [နာ+ပတ္တ။ (နာပါတြ-သံ)]
ခြေသည်း၊ လက်သည်း အရွက်၊ အရွက်နှင့်

တူသော ခြေသည်းလက်သည်း။ ဝိသတိ ပန နပတ္တာနိ မံသတော အမုတ္တဋ္ဌာနေ လာခါ-
ရသပ္ပရိတာနိ ဝိယ၊ မုတ္တဋ္ဌာနေ ခိရဓာရာသဒိ-
သာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၁၅၃။ သ၊ရတ္ထ၊၃။၂၄၉။ နခါတိ ဝိသတိယာ
နပတ္တာနံ နာမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၃။ နခါ ဝေ
ပတ္တသဒိသတာယ နပတ္တာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၇၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။)

နပရိ (ဝိ)ဇိတ (န) [နပ + ပရိ (ဝိ) ဇိတ]
(လူ့၊ခြင်္သေ့၊ ကျား-စသော တိရစ္ဆာန် ငှက်
တို့၏) ခြေသည်းလက်သည်းဖြင့်-ဖျက်ဆီး
-ဆိတ်-ဖြတ်-ကပ္ပိ-ခြင်း။ သတ္တပရိ(ဝိ)-
ဇိတံ နပရိ(ဝိ)ဇိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၅။ ဝိ၊၅။၂၃၅။
နပရိဇိတံ...သေ နယော နပရိဇိတေ။....
နခေန ကပ္ပိယံ ကရောန္တေန ပူတိနခေန နကာ-
တဗ္ဗံ။ မနုဿာနံ ပန သိဟဗျဉ္ဇဒိပိမက္ကဋ္ဌာဒိနံ
သက္ကန္တာနဉ္စ နခါတိခိဏာ ဟောန္တိ၊ တေဟိ
ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၂။
အဂ္ဂိပရိဇိတ လည်း ကြည့်။

နပိဋ္ဌ (န) [နပ+ပိဋ္ဌ] လက်သည်း-အပြင်-
အခွံ။ နပိဋ္ဌေနဝ ဘဏ္ဍိ* ပဟရိတွာ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၃၇။)

နပိဋ္ဌိ (ထိ) [နပ+ပိဋ္ဌိ။ (နပပိဋ္ဌိ-သံ)] (လက်
သန်း) လက်သည်း-အပြင်-အခွံ။ သဓေပိ
အဝဇနကပက္ခေ ဌိတံ နပိဋ္ဌိတော စ ခုဒ္ဒက-
တရမ္ပိ န ဝဇ္ဇတိယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၁၃၃။ နပိဋ္ဌိတိ စူဠဂုံလိနပိဋ္ဌိ အဓိ-
ပ္ပေတာ။ ဝဇ္ဇိ၊၄၂၃။

နပိဋ္ဌိကာ (ထိ) [နပ+ပိဋ္ဌိ+က+အာ။ က
အနက်မဲ့] လက်သည်း-အပြင်-အခွံ။ ဥဒကေ
ဝါ နပိဋ္ဌိကာယ ဝါ(ဝိ၊၃။၃၉၉)တိ... နပိ-
ဋ္ဌိယမ္ပိ အဝိသရန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။

နပိဋ္ဌိပ္ပ (ပ) မာဏ (တိ) [နပိဋ္ဌိ+ပမာဏ]
(လက်သန်း) လက်သည်း-အပြင်-ခွံ-ဗျ
အတိုင်းအရှည် ဌိသော။ ဇိဝမာနေဟိ နပ-
ပိဋ္ဌိပ္ပမာဏေပိ ဆဝိမံသေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။
တဉ္စ နပိဋ္ဌိပ္ပမာဏေန ဆိဇ္ဇေန။ တတ္ထ နပ-
ပိဋ္ဌိပ္ပမာဏံ ကနိဋ္ဌဂုံလိနပဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၅။ နပိဋ္ဌိပ္ပမာဏန္တိ
ကနိဋ္ဌဂုံလိနပပိဋ္ဌိ အဓိပ္ပေတာ။ “ပဋိစ္စနေ
ဌာနေ နပိဋ္ဌိပ္ပမာဏံ အဝဇနကပက္ခေ ဌိတံ
ဟောတိ၊ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။
သ၊ရတ္ထ၊၃။၂၄၁-၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။)

နပရ (ပု၊န) [နပ+ရ (ရ-အနက်မဲ့။ နပရ-သံ
နပရာတိရာ+က နခေ။ ထောမ၊)] (၁)
ခြေသည်းလက်သည်း။ (၂) ဓာ၊ငယ်။
(ခြေသည်းလက်သည်းကြက်ငှက်ခြေသည်း။
(၁) နပရာတိပိ နပဿ နာမာနိ။ ဓာ၊နိ၊ဋ္ဌ။
၂၆၈။ (၂) ပေါတ္တနိယန္တိ ဆုရိကံ၊ ယံ
“နပရ”န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
သင်္ဂဟ။၂။

နပရာဇိ (ထိ) [နပ+ရာဇိ] လက်သည်း-
ကြောင်း - ရာ။ သရိရေ နပရာဇိယော
ဒဿေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။

နပဝဋ္ဌ (န) [နပ+ဝဋ္ဌ] လက်သည်းရာ။
သနီရေ နပဝဋ္ဌံ ဒဿေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၆၄။

နပသ (ပု) [နပ+သော+အ] ခြေသည်း၊
လက်သည်း ခြစ်မိရာ၌ဖြစ်သော ရောဂါ။
နပသ(အံ ၃။၃၄၃)တိ နခေဟိ ဝိလေခိတ-
ဋ္ဌာနေ ခေဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ (-မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၅၁။)

နပသိခါ (ထိ) [နပ+သိခါ] (၁) လက်သည်း-
ဖျား-ထိပ်။ (၂) ခြေသည်း-ဖျား-ထိပ်။
(န) (၃) နပသိခါသုတ်။ (၁) ဘဂဝါ ပရိတ္တံ
နပသိခါယံ ပံသံ အာဇေယောတော ဘိက္ခု။

အာမန္တေသိ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၂၊ ၄၅၄။ သံ၊ ၂။ ၁၂၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၁။ နခသိခါယန္တိ မံသဋ္ဌာနေန
 ဝိမုတ္တေ နခဂ္ဂေ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၉။ (-သံ၊ ၃။
 ၄၀၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။) (၂) နခသိခါ (ဝံ၊
 ၄။ ၁။ ၁၀၈) တိ နခဂ္ဂါနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၁။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၀။ ကပါလဿ တနုတာယ နခ-
 သိခမုခဘုဏ္ဍကာနံ ခရတာယ စ၊ မေဇ္ဇိ၊ ၂။ ၅၆။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ (န) (၃) နခသိခါ ပေါက္ခ-
 ရာဏိ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၇။ ဂေါမယဉ္ဇ နခသိခံ။ သံ၊
 ၂။ ၁၂၈။ နခသိခါသုတ္တ-ကြည့်။

နခါသိခါသုတ္တ (န) [နခသိခါ+သုတ္တ] နခသိခါ
 သုတ်။ (၁) ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတ
 ဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးဘော့မူစဉ် လက်
 သည်းတော်ပေါ် သဲမှုန့်များကို တင်တော်မူ၍
 သောဘာပန့်ပုဂ္ဂိုလ်အား ဆင်းရဲဒုက္ခသည်
 လက်သည်ပေါ်ရှိ သဲလောက်သာ ရှိတော့
 ကြောင်း၊ ကုန်ပြီး ပယ်ပြီး ဒုက္ခမှာ မြေကြီး
 ထုလောက်ရှိကြောင်း ဟောပြောသုတ်။
 သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဂ္ဂ သံယုတ်၊ ၂-
 သံယုတ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၅၂။ မဟာဝဂ္ဂသံ
 ယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၁ သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၄၀၀။

(၂) လူ့ပြည်မှတော့၍ လူ့ပြည်ပြန်၍
 လူ့ဖြစ်သူသည် ဤ၊ ဘုရား၏ လက်သည်း
 ပေါ်က သဲလောက်သာရှိ၏။ လူ့ပြည်မှတစ်ပါး
 အခြား၊ ရဲ-တိရစ္ဆာန် စသည်တို့၌ ဖြစ်သူ
 တို့ကား ပဟာပထဝီ မြေကြီးရှိ သဲအရေ
 အတွက်လောက် မြားမြောက်လှ၏ ဟု ဟော
 ပြအပ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါန-
 ဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊
 ၁။ ၄၅၄။

(၃) မြိုင် တည်ဘုံ ဖောက်ပြန်ခြင်း
 သဘောမရှိသော ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊
 သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်-ဟူ၍ ဤ ငါဘုရား
 လက်သည်းတော်ပေါ်မှာ ရှိသည့် မြေမှုန့်မျှ
 လောက်ပင် မရှိပါချေ၊ မြိုင်တည်တံ့သော

ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်-တို့
 ဤလက်သည်းပေါ်က မြေမှုန့်မျှလောက် ရှိ
 ငြားအံ့၊ ဆင်းရဲကုန်ရန် ဤအကျင့်မြတ်ကို
 ကျင့်သုံးမှု မထင်ရှား စသည်ဖြင့် ဟောပြော
 အပ်သော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂ-
 သံယုတ္တ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅ သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၂၈။

နခသေသ (တိ) [နခ+သေသ] (ပြတ်သော
 လက်ချောင်း၊ ခြေချောင်းတို့မှ) ကြွင်းသော
 လက်သည်း၊ ခြေသည်း။ ယဿ နခသေသံ
 အဒဿေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
 ၁၄၀။ နခသေသန္တိ နခေါယေဝ သေသော
 ဆိန္နဂုံလိတောတိ နခသေသော။ ပါမိတိ၊
 ယော။ ၂၆၉။

နခါစေတိယ (န) [ယဒိစ္စာနာမ်။ (နခါစယ်ယ-
 သိဟိန္ဒ)] နခါစေတိ။ ယင်းသည် သိဟိန္ဒ
 ကျွန်း အနုထုဓမ္မိ၌ ထင်ရှားသော စေတိ
 တဆူဖြစ်သည်။ B.E ၂၂၈၉-တွင် သိဟိန္ဒ၌
 နန်းတက်သည့် ကိတ္တိသိရိရာဇသိဟမင်းသည်
 အခြေအရံပရိသတ်များစွာနှင့် သွားရောက်
 ဖူးမြော် ပူဇော်သည်။ မဟိယဂ်ဏစေတိယဉ္ဇ၊
 နခါစေတိယမုတ္တမံ။ ဂန္ဓာ ထုဇာနုဘာဇေ၊
 ပဝတ္တေ ခန္ဓာမဟာမဟံ။ မဟာဝံသ၊ ၉၇၊ ၃၈။

နဂ (ပု) [န+ဂမု+ကိ။ သညာသဒ္ဓါ ဖြစ်၍ န-
 ကို အ-မပြုရ။ န ဂစ္ဆတိတိ နဂေါ၊ သညာ-
 သဒ္ဓတ္တာ န အတ္တံ။ သူစိ။ (-ရွ။ ၅၈၆။ ဓာန်၊
 ၄။ ၆၀၅။ မောက်၊ ပဉ္စိကာ၊ ၃။ ၇၇။)] (၁)
 တောင်၊ (က) မြင်းမိုရ် ဟိမဝန္တာ စသော
 တောင်။ (ခ) နတ်တို့နေရာ တောင်။ (၂)
 သစ်ပင်။ (၃) ပြာသာဒ်။ (၄) မြို့။ (၅)
 တံတိုင်း။ (တောင် သစ်ပင်ကြီး၊ သစ်ပင်ငယ်၊
 နေ၊ မြေ၊ နတ်၊ ဂုဏ်များသင်္ချာ။ P.S.D။
 နမဿ၊ ခြင်္သေ့ဆင်၊ တောင်ရှိသော ဒေသ
 ၌နေသူ။ သိဟိန္ဒ၊ ဓာန်။ တောင်၊ သစ်ပင်။
 ပြာ၊ ဓာန်။)

(၁) တောင်၊ (က) မြင်းမိုရ်၊ဟိမဝန္တာ
စသော တောင်။ နဂဿာ (သံ၊၁။၁၉၆)တိ
ပဗ္ဗာဿ။ သံ၊၄။၁။၂၆၀။ နဂါ (ထေရ။
၃၅၁)တိ ဒေသန္တရံ အဂမနတော “နဂါ” တိ
သေလမယတာယ “သေလာ”တိ စ လဒ္ဓ-
နာမာ ပဗ္ဗတာ။ ထေရ၊၄။၂။၅၂။ နဂါ-
(ထေရ။၃၆၀)တိ သိနေရ ဟိမဝန္တာဒယော
သဗ္ဗေ ပဗ္ဗတာ။ ထေရ၊၄။၂။၄၇၇။ နဂေ-
(ဇာ၊၂။၂၀၁)တိ ပဗ္ဗတေ။ ဇာ၊၄။၆။၁၅၆။
မေရမိဝ နဂါနံ (စူဠနိ။၂၀၉) န္တိ ပဗ္ဗဘာနံ
အန္တရေ သိနေရံ ဝိယ။စူဠနိ၊၄။၈၃။(-ထေရ။
၃၇၂။ အပါ၊၁။၁၁၀။ ဇာ၊၂။၂၃၈။ စူဠနိ။
၁၅၅၊၂၁၂။ ထေရ၊၄။၂။၄၇၇၊၅၂၁။) (ခ)
နတ်ဘိနေရာ တောင်။ နဂါ နဂ (သုတ္တနိ။
၃၀၅) န္တိ ဒေဝပဗ္ဗတာ ဒေဝပဗ္ဗတံ။ သုတ္တနိ၊
၄။၁။၂၁၂။ (၂) သစ်ပင်။ နဂါ (ထေရ။
၂၄၃)တိ ရုက္ခာ။ “နဂါ”တိ ကေမိ ဝဒန္တိ၊
နာဂရုက္ခာဘိ အတ္ထော။ ထေရ၊၄။၁။၂၇၇။
(၁) (၂) န ဂစ္ဆတိတိ နဂေါ၊ နဂေါတိ
ရုက္ခောပိ ပဗ္ဗတောပိ ဝုစ္ဆတိ။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊၆။
၁။၁၄၁၀-၁၂။(၃) ပြာသာဒ်။ (၄) မြို့။ (၅)
တံဘိုင်း။ နဂရ-ဒေါင်ကွင်း ကြည့်။

နဂဂ (န) [နဂ+အဂ္ဂ။ (နဂါဂြ-သံ)] တောင်-
ထွက် - ဖျား - စွန်း။ “နဂဂ္ဂ”တိ ဝါ ပါဌော၊
ပဗ္ဗတသီခရေတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊၄။၁၄၆။
နဂဂေသု(ထေရ။၂၄၃)တိ ပဗ္ဗတသီခရေသု။
ထေရ၊၄။၁။၂၇၇။

နဂန္တရ (န) [နဂ+အန္တရ] တောင်တို့၏ -
အလယ် - အကြား။ (ဣသိဂိလိ၊ ဝေပုလ္လ၊
ဝေဘာရ၊ပဏ္ဍဝဂ်၊ဂိဇ္ဈကုဋ် ဟူသော တောင် ၅-
လုံးတို့ ဝန်းရံတည်ရှိရာ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ တည်ရာ
ဌာနကို နဂန္တရ ဟု သုံးသည်။) နဂန္တရေ-
(ထေရ။၂၅၉၊၃၆၀)တိ ပဗ္ဗတန္တရေ။ ထေရ။
၄။၂။၁၆၄၊၄၇၆။ နဂန္တရေ (ဝိမာန။၁၉)တိ
ဣသိဂိလိ ဝေပုလ္လ ဝေဘာရ ပဏ္ဍဝဂ်၊ဂိဇ္ဈကုဋ်-

သင်္ခါတာနံ ပဉ္စန္ဒံ ပဗ္ဗတာနံ အန္တရေ ဝေမဇ္ဈေ။
ဝိမာန၊၄။၇၄။

နဂမုဒ္ဒ (ပု) [နဂ+မုဒ္ဒ] (မြင်းမိုရ်)တောင်ထိပ်။
“ဝသန္တံ နဂမုဒ္ဒနိ” (ပေတ။၁၆၀)တိ၊ သိနေရ-
မုဒ္ဒနိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊၄။၁၂၉။(-ထေရ။
၃၁၂။ ဇာ၊၂။၂၉၉။ မိလိန္ဒ။၃၁၃။ ဝိ၊ဌာ၊၁။
၅၄။ မေ၊၄။၂။၁၄၂။ ထေရ၊၄။၂။၁၇၆။)

နဂရ (တိ) [နဂရ+အ။ နဂ+ရာ+အ။ နဂရန္တိ
ပဒတ္တန္တိ ဧတ္တ ဥပဘာဂ ပရိဘာဂတ္ထိကာ
ဇနာတိ နဂရံ။ န ဂစ္ဆတိတိ ဝါ နဂံ၊ ရာဇ-
ယုဝ ရာဇမဟာမတ္တာဒိနံ ဝသနဌာနံ။ နဂံ
ရတိ အာဒါဒါတိ ဂဏှာတိဘိ နဂရံ၊ရာဇာဒိနံ
ဝသနဌာနသမ္ပဟဘူတံ ပါကာရ ပရိခါဒိဟိ
ပရိက္ခိတ္တံ ပရိစ္ဆိန္နဌာနံ နဂရံ နာမာတိ
အတ္ထော။ အပါ၊၄။၂။၁၄၂။ နဂ+ရ။ နဂါ
ပါသာဒါဒယော အဿ သန္တိ နဂရံ၊ ရော၊
ဝါကာရေန နဂရသဒ္ဓဿ ပုလ္လိဂ်တ္တံ သမုစ္စိ-
နောတိ။ ဝာနံ၊၆။၁၉၈။ - နဂဓရာ။ဇူ။ဇူ။
၄၀၁။(ဇာတ်၊၆။ကေနိ၊၁။၁။ မောက်။ပဉ္စိကာ၊
၄။၈၂-တို့ လည်း ကြည့်။) န+ဂရ+အ။
န ဂရတိ န စဝတိတိ နဂရံ၊ ထာဝရိယန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အနု၊ဒိ။၃၂၃။ န+ဃရ။
ဃ-ကို ဂ-ပြု။ နံ သမ္ပုဏ္ဏံ ဧတ္တတိ နဂရံ။
ကော၊၆။၄၇၃။ န+ဂရ။ နံ သမ္ပုဏ္ဏံ ဃရံ
ဧတ္တတိ နဂရံ၊ အထဝါ န ဂစ္ဆတိတိ နဂေါ၊
ပါကာရော၊ နဂေါ အဿ အတ္တိတိတိ နဂရံ။
ပါတိ၊ပဒတ္တ။၂၄၆။ ထိ-၌ နဂရံ။ (ပုညကြိ-
ယာဒိနိပုဏ်၊ စတုဝဏ္ဏဇနာယုတံ။ အနေက-
ဇာတိသမ္ပန္နံ၊ နေကသိပုသမာကုလံ။ သဗ္ဗဒါ
ဝတသမ္ပန္နံ၊ နဂရံ တွာဘိဓိယတေ။ ထောမ။
နဂရ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂမံ။ ဇာ၊၄-ပြာ၊ နဂရယ၊
နဂရ-သိဟိန္ဒါ။) (၁) မြို့။ (၂) မြို့တံခါး။
(၃) မြို့ကို-ပြုပြင် - တည်ဆောက် - ခြင်း
အမှု။ (၄) အိမ်။ (၅) အတ္တဘော၊ ခန္ဓာ-

(၆) နဂရသုတ်။ အတ္ထိ ရာဂေါ စ နဂရံ။
သံ၊ ၁။ ၃၄၇။ နဂရသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

နဂရက (န) [ယဒိစ္စာနာမ်] နဂရက-အမည်ရှိ
သော နိဂုံး။ (ယင်းသည် သက္ကတိုင်း မေဒါ-
လုပနိဂုံးမှ ၃-ယူဇနာခန့် အကွာတွင် တည်
ရှိသည်။ သာကီဝင်မင်းမျိုးတို့ နေထိုင်ရာ
နိဂုံး (မြို့ကလေး) ဖြစ်၏။ D.P. (လည်း
ကြည့်။) နဂရက(မ၊ ၂။ ၂၃၀) နှို ဝေန်နာမကံ
သက္ကာနံ နိဂမံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။ (-မ၊ ၂။
၁၄၇။ သံ၊ ၁။ ၈၈။ သံ၊ ၂။ ၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၇။)

နဂရကထာ (သိ) [နဂရ+ကထာ] မြို့နှင့် စပ်
သော စကား။ မြို့ကိုအကြောင်းပြု၍ - မြစ်-
ပြောဆိုအပ် - သောစကား။ ဂါ၊ ကထံ နိဂမ-
ကထံ နဂရကထံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၆။
ဒီ၊ ၁။ ၇၆၂။ ၁၆၇။ ဒီ၊ ၂။ ၃၀။ မ၊ ၂။ ၁၀၁။
သံ၊ ၂။ ၃၆၈။ အံ၊ ၃။ ၃၅၈။ စူဠနိ၊ ၂၆၈။

နဂရကရက(န) [နဂရ+ကရက] မြို့ကို - ပြုလုပ် -
တည်ထောင် - ပန်ဆင်း - ခြင်း။ နဂရကရကံ
ဝိစာရေးန္တာ “တ္ထေကာ ဣဒံ ကရေန္တူ” တိ
သဗ္ဗကမ္မာနိ ဝိဘဇိတော ဥမဂ်ကမ္ပံ ပဌပေသိ။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၇၈။

နဂရကဝါဠ (န) [နဂရ+ကဝါဠ] မြို့တံခါး
ရွက်။ သဒ္ဓါရဗဟကံ နဂရကဝါဠံ ဝိယ ပဉ္စော-
ရမ္ဘာဂိယသယောဇနအဂ္ဂဋ္ဌံ ဥဿိဒေတော။ အံ၊
၄။ ၃။ ၃၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၃။

နဂရခဏ္ဍ (န) [နဂရ+ခဏ္ဍ] မြို့ကိုတန်ဆာ
ဆင်ပုံကို ပြဆိုရာ - အပိုင်း - အခန်း။ (ယင်း
သည် ဘူရိဒတ္တဇာတ်လာ အပိုင်းအခန်းတခု
ဖြစ်သည်။ သ-ဒုဇာနှင့် ဓဘရဋ္ဌတို့လက်ထပ်
သောအခါ၊ မြို့ကို ခမ်းနား ကြီးကျယ်စွာ
တန်ဆာဆင်သည်။) နဂရခဏ္ဍံ နိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊
၄။ ၇။ ၁၂။

နဂရဂုဏ (ပု) [နဂရ+ဂုဏ] မြို့၏ဂုဏ်။
တတော မနုဿာ နဂရဂုဏဉ္စေ ပရိဟာရ-
လာအဉ္စ သုတော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈။

နဂရဂုတ္တ (န) [နဂရ+ဂုပ္ပ+တ] မြို့ကိုလုံခြုံ
စေခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဂရဂုတ္တတ္ထ (န) [နဂရ+ဂုတ္တ+အတ္ထ] မြို့ကို-
စောင့်ရှောက် - လုံခြုံစေ - ခြင်း အကျိုး။ တံ
နဂရဂုတ္တတ္ထာယ ကဓေန္တာ ဗဟိနဂဓရ
ကဓေန္တူ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၈။

နဂရဂုတ္တိက (တိ) [နဂရ+ဂုတ္တ+ဣက] (နဂရ-
ဂုပ္ပိက-သံ၊ နဂရဂုတ္တိယံ၊ နဂရဂေါတ္တိယ-
ပြာ) မြို့ကို - လုံခြုံစေ - စောင့်ရှောက် - တတ်
သော၊ သူ၊ မြို့တော်ဝန်။ ယထာ မဟာရာဇ
နဂရဂုတ္တိကော မဇ္ဈေ နဂရသိသံသုကေ
နိသိန္ဒော ပဿေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၆၃။ နဂရဂုတ္တိ-
ကော ကိံ ဒေဝ ကာလပရိစ္ဆေဒေါကတော-
တိ အာဟ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။
နဂရဂုတ္တိကော (ပါဠိ) - အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၅။ နဂရဂုတ္တိကာ (ပါဠိ) - မိလိန္ဒ၊
၃၂၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။ နဂရ-
ဂုတ္တိကံ (ဒါဠိ) - အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ ပေတဋ္ဌ၊ ၄။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၈။ နဂရဂုတ္တိကေန (တ၊ ၁) -
ထေရီ၊ ၄။ ၁၀၃။ နဂရဂုတ္တိကဿ (စ၊ ၁) -
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၄။ နဂရဂုတ္တိကဿ (ဆ၊ ၁) -
မူလ၊ ၄။ ၁။ ၈၇။ နဂရဂုတ္တိကာနံ (ဆ၊ ၁) - ဇာ၊
၄။ ၃။ ၂၈။

နဂရသုတ(န) [နဂရ+သုတ] မြို့ကို - လုယက်
- ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ နဂရသုတမ္ပံ ဥပက္ကမိံ သု
ကာတံ။ ဒီ၊ ၃။ ၅၆။

နဂရဇောတက (တိ) [နဂရ+ဇောတက] မြို့ကို
ထွန်းပြောင်စေတတ်သော၊ မြို့လုက်ဆောင်
ဖြစ်သော၊ သူ။ ဝေလူပါ ခေါ မဟာရာဇ
ဘိက္ခု ဘဂဝတော ဓမ္မနဂဓရ “နဂရဇော-
တကာ” တိ ဂုစ္စန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၆။

နဂရဌာန (န) [နဂရ+ဌာန] မြို့တည်ရာ အရပ်။
ယထာ မဟာရာဇ နဂရဓမ္မကံ နဂရံ မာပေ-
တုကာမော ပဌမံ နဂရဌာနံ သောဓာပေ-

တော။ မိလိန္ဒ။ ၃၃။ (-အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၃၁။
မဟာနိဋ္ဌာ ၁၀၆။ သာရတ္ထိ ၃။ ၃၅။ ၁။ ကခါ၊
ဋီသစ်။ ၁၂၆။ မေဋ္ဌိ ၂။ ၃၉။)

နဂရတိ (ကြိ) [နဂရ+အ+တိ] ဘောင့် ဂ-
လိုလား-၏။ နဂရန္တိ ပဒတ္တန္တိ ဧတ္ထ...နဂရံ။
အပာဋ္ဌာ ၂။ ၁၄၂။

နဂရဒဿန (န) [နဂရ+ဒဿန (နဂရဒဏ်န-
သံ)] မြို့ကို မြင်စွေခြင်း။ မဂ္ဂေန ဂစ္ဆတော
ပုရဟော နဂရဒဿနံ ဝိယ တထာဂတဿ
နိဗ္ဗာနနဂရဒဿနံ။ သံဋ္ဌာ ၂။ ၁၀၁။

နဂရဒါရက (တိ) [နဂရ+ဒါရက] မြို့သား-
ကလေး-သုဇယ်၊ မြို့၌-မေးဖွား-ကြီးပြင်း-
သော - ကလေး- သုဇယ်။ နဂရဒါရကာ
အတ္တနာ ကိဋ္ဌနတ္ထာယ မာသကဗုမာသကာ-
ဒိနိ ဒဘော။ ပေတဋ္ဌာ ၂။ ၂၆၅။

နဂရဒေဝတာ (ထိ) [နဂရ+ဒေဝတာ] မြို့
စောင့်နတ်။ တသ္မိံ ကိရ သမဿ နဂရ-
ဒေဝတာနံ ပုဗ္ဗနတ္ထာယ ...ပဒိပေါ ဝိဇ္ဇာယိ။
ဓုဒ္ဓကာဋ္ဌာ ၁၆၃။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၁။ ၂၉၂။

နဂရဒွါရ (န) [နဂရ+ဒွါရ] မြို့တံခါး။ နဂရ-
ဒွါရံ နာမ ကေမိ ဟောတိ ဒွေပိ သတမ္ပိ
သဟဿမ္ပိ။ သံဋ္ဌာ ၃။ ၁၀၂။ နဂရဒွါရံ
(ပါ) - အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၁၂၆။ ဘောဋ္ဌာ ၆။
၃၁၀။ နဂရဒွါရံ (ဒါ) - မာဋ္ဌာ ၁။ ၃၆၂။ မ၊
ဋ္ဌာ ၂။ ၂၂။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၁၄။ ပေတဋ္ဌာ ၂။ ၁၀။
အပာဋ္ဌာ ၁။ ၇၅။ အပာဋ္ဌာ ၂။ ၂၇၁။ ဘောဋ္ဌာ ၆။
၇၃။ ဘောဋ္ဌာ ၃။ ၃။ ဘောဋ္ဌာ ၆။ ၃၁၀။ အံဋ္ဌာ ၃။
၂။ နဂရဒွါရနိ (ဒါ) - သံဋ္ဌာ ၃။ ၂၄၉။
ဘောဋ္ဌာ ၃။ ၃။ ဘောဋ္ဌာ ၆။ ၂၄၄။ ဘောဋ္ဌာ ၇။ ၉၀။
နဂရဒွါရေန (တ) - ဒီဋ္ဌာ ၂။ ၁၁၁။ မဋ္ဌာ ၁။
၇၉။ မာဋ္ဌာ ၄။ ၂၄၉။ အံဋ္ဌာ ၃။ ၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ
၁။ ၂၁။ ထေရဋ္ဌာ ၁။ ၂၃၅။ မဟာနိဋ္ဌာ ၃၄၄။
မာဋ္ဌာ ၃။ ၄၃၇။ အံဋ္ဌာ ၁။ ၁၆၀။ နဂရဒွါရေဟိ
(တ) - ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၃။ နဂရဒွါရ

(မ) - ဘောဋ္ဌာ ၁။ ၂၀၅။ နဂရဒွါရတော-
ဝိဋ္ဌာ ၁။ ၁၆၅။ ဘောဋ္ဌာ ၂။ ၂၉၉။ နဂရဒွါရဿ
(ဆ) - ဝိဋ္ဌာ ၂။ ၂၃၄။ မဋ္ဌာ ၃။ ၂၇၇။
ဘောဋ္ဌာ ၇။ ၉၀။ မာဋ္ဌာ ၂။ ၉၇။ နဂရဒွါရေ
(သ) - ဝိဋ္ဌာ ၂။ ၇၁၄၄။ ဝိဋ္ဌာ ၃။ ၇၃။ ဒီဋ္ဌာ
၂။ ၁၅၅။ မဋ္ဌာ ၄။ ၁၁၂။ သံဋ္ဌာ ၁။ ၂၃၅။ အံ
ဋ္ဌာ ၁။ ၁၄၉။ ၂၀၀။ အံဋ္ဌာ ၂။ ၁၃၂။ အံဋ္ဌာ ၃။
၃၂။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၂၇၄။ ဓမ္မာ
ဋ္ဌာ ၁။ ၂၆။ ဓမ္မာဋ္ဌာ ၂။ ၃၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၁၁၁။
ပေတဋ္ဌာ ၂။ ၂၆၅။ ထေရဋ္ဌာ ၂။ ၇။ ထေရီဋ္ဌာ
၁၀၄။ အပာဋ္ဌာ ၁။ ၃၀၃။ ဗုဒ္ဓဝိဋ္ဌာ ၇။ စရိယာ
ဋ္ဌာ ၃။ ၃။ ဘောဋ္ဌာ ၁။ ၁၃၁။ ဘောဋ္ဌာ ၃။ ၂။ ဝဇီရ
၃၆၉။ သီဋ္ဌာသစ်၊ ၂။ ၃၁၁။ မဋ္ဌာ ၂။ ၉၇။
မာဋ္ဌာ ၃။ ၃၇၇။ အံဋ္ဌာ ၁။ ၁၀၉။ မူလဋီ ၁။
၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၅၀။ နဂရဒွါရေသု
(သ) - ဒီဋ္ဌာ ၃။ ၁၁၇။ မာဋ္ဌာ ၁။ ၇၉။ အဘိ
ဋ္ဌာ ၁။ ၆၀။ စရိယာဋ္ဌာ ၂။ ၉၃၆။ ၅၄၇။ ဘော
ဋ္ဌာ ၂။ ၃၃၁။ ဘောဋ္ဌာ ၄။ ၁၇၀။ ဘောဋ္ဌာ ၅။ ၄၀၀။
ဘောဋ္ဌာ ၆။ ၅၂၁၂၀။

နဂရဒွါရကဝါဠ (န) [နဂရဒွါရ + ကဝါဠ]
မြို့တံခါးရွက်။ အဂ္ဂဋ္ဌာနိတိ နဂရဒွါရကဝါ-
ဠာနိ။ ဘောဋ္ဌာ ၇။ ၁၇၅။ (- ပေတဋ္ဌာ ၂။ ၂၆၅။)

နဂရဒွါရဂါမ (ပု) [နဂရဒွါရ + ဂါမ] မြို့တံခါး
(အနီး၌ တည်ရှိသော) ရွာ။ ကော စော-
ထေ နဂရဒွါရဂါမေ ကေသ္မိံ ဂေဟေ သန္နိ
သိန္နိတု။ ဘောဋ္ဌာ ၃။ ၃။

နဂရဒွါရတောရဏ (ပုန) [နဂရဒွါရ + တောရ-
ဏ] မြို့-တံခါးမုခ် - တံခါးတိုင်။ နဂရဒွါရ-
တောရဏေ ဒွေကာကာ နိသိန္နာ ဟောန္တိ။
ဘောဋ္ဌာ ၁။ ၅၁၀။

နဂရဒွါရထိရကရဏ (န) [နဂရဒွါရ + ထိရကရဏ]
မြို့ တံခါးပေါင်ကို-မြဲမြဲ-တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-
အောင် ပြုလုပ်ခြင်း။ နဂရဒွါရထိရကရဏတ္ထ-
(နေတ္တိဋ္ဌာ ၂။ ၅၄) နိ နဂရဿ ဒွါရဗာဟထိရ-

ကရဏတ္ထံ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၄၂။ (-နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၂၄။)

နဂရဒွါရန္တရ (န) [နဂရဒွါရ+အန္တရ] မြို့တံခါး အကြား။ သောတံ ပိဏ္ဏာယ ပဝိသန္တံ နဂရဒွါရန္တရေ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၅။

နဂရဒွါရပတ္တ (တိ) [နဂရဒွါရ+ပတ္တ] မြို့တံခါးသို့ ရောက်သော။ သူ။ တံ နဂရဒွါရပတ္တံ သုက္ကိကာ တတ္ထ သုက္ကိ ဂဏန္တော တဒန္တဗ္ဗံ အဂ္ဂဟေတော အဘိရေကံ ဂဏ္ဍိ သု၊ ၂၃၊ ၁။ ၁၄၁။

နဂရဒွါရဗဟထိရကရဏ (န) [နဂရဒွါရဗဟ+ထိရကရဏ] နဂရဒွါရထိရကရဏကြည့်။

နဂရဒွါရမဇ္ဈ (န၊ ပု) [နဂရဒွါရ+မဇ္ဈ] မြို့တံခါး၏ အလယ်။ နဂရဒွါရမဇ္ဈေ မာတင်္ဂံ ဒိသ္မာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၄၉။

နဂရဒွါရမူလ (န) [နဂရဒွါရ+မူလ] မြို့တံခါး၏ အနီး။ သဘာယေ ဝါ ဝတ္ထဗ္ဗံ နဂရဒွါရမူလေ ဝါ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၂။

နဂရဒွါရ(ဝိ)နိဝါရဏ (န) [နဂရဒွါရ + (ဝိ)နိဝါရဏ] မြို့တံခါးကို - ပိတ်ဆို့ - တားမြစ်ခြင်း။ နဂရဒွါရ (ဝိ) နိဝါရဏတ္ထံ ဥမ္မာရဗ္ဗန္တရေ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ဟတ္ထေ ပထဝီ ခဏိတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၄။

နဂရဒွါရသံဝရဏဝိဝရဏ (န) [နဂရဒွါရ+သံဝရဏ+ဝိဝရဏ] မြို့တံခါးကို ဖွင့်ခြင်း၊ ပိတ်ခြင်း။ နဂရဒွါရသံဝရဏဝိဝရဏတ္ထံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၄။ (သျှာမူကွဲ)။

နဂရဒွါရသဒိသ(တိ) [နဂရဒွါရ+သဒိသ] မြို့တံခါးနှင့် တူသော။ ဒွါရဘဝဂ်၊ ၁။ ၁။ အသံဝရဟေတုဘာဝါပတ္တိတော နဂရဒွါရသဒိသေန ဇဝနေန ပဝိသိသ္မာ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။ မူလဒွါ၊ ၁။ ၁၆၆။

နဂရဒွါရသမာန (တိ) [နဂရဒွါရ+သမာန] မြို့တံခါးနှင့်တူသော။ ဇဝနံ ဗာဟိရံ ဝိယ

ကတွာ နဂရဒွါရသမာနံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။ မူလဒွါ၊ ၁။ ၁၆၆။

နဂရဒွါရသမိပ (တိ) [နဂရဒွါရ+သမိပ] မြို့တံခါး၏အနီး။ သာယံ နဂရဒွါရသမိပံ ပတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၆။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၉။)

နဂရဒွါရတိက္ကမန (န) [နဂရဒွါရ+အတိက္ကမန] မြို့တံခါးကို ကျော်လွန်သွားခြင်း။ တဿ နဂရဒွါရတိက္ကမနေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၈။

နဂရနိဂမသိမာ (ထိ) [နဂရနိဂမ+သိမာ] နဂရသိမ်နှင့် နိဂမသိမ်။ နဂရနိဂမသိမာသုပိ သေဝ နယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၄။

နဂရနိဂ္ဂေါသသဒ္ဓ (ပု) [နဂရနိဂ္ဂေါသ+သဒ္ဓ] မြို့၏ ကြေးကြော်သံ၊ မြို့တွန့်သံ၊ မြို့နေသူ လူတို့သည် ပေါင်းဆုံကြ၍ တပေါင်းတည်း ဖြစ်စေအပ်သောအသံ။ နဂရနိဂ္ဂေါသသဒ္ဓေနာ (ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၅) တိ အာဝိဘာဝိတတ္ထေန နဂရေ မနုဿာနံ နိဂ္ဂေါသသဒ္ဓေန။ မနုဿေဟိ သမာဂမ္မ ကေဠိ ပဝတ္တိတသဒ္ဓေါ ဟိ နိဂ္ဂေါသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၃။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၁။)

နဂရနိဒဿန (န) [နဂရ+နိဒဿန] မြို့ကို ရှူခြင်း။ ဣတ္ထိ ဥရိသာဒိသမညာတိဓာဝနေ နဂရနိဒဿနံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၂။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၄၂။ မူလဒွါ၊ ၂။ ၁၄၈။ နေတ္ထိ၊ ၄၊ ၆၂။

နဂရန္တိ (ကြိ) [နဂရ+အ+အန္တိ] တောင့်တ - လိုသား - ကုန်၏။ နဂရုတံ - ကြည့်။

နဂရပစ္စိမ (တိ) [နဂရ+ပစ္စိမ] မြို့၏အနောက် ဖြစ်သော။ တဿ စ ဥပရာဇေန၊ ကတေ နဂရပစ္စိမေ။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ ၄၃၇။

နဂရပဋိသင်္ခရဏ (န) [နဂရ+ပဋိသင်္ခရဏ] မြို့ကို အသစ်တဖန် - ပြုပြင်စီရင် - မွမ်းမံပြင်ဆင် -

ခြင်း၊ မြို့သစ် ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း။
နဂရပဋိသင်္ခရဏာဒီနိ ကရေန္တာ ဣမသ္မိံ
နဂရေ ပေါဏကဏဏဇာနောမံ နာတိမညိ-
သုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။

နဂရပဋိသင်္ခရဏိယ (ထိ) [နဂရ+ပဋိသင်္ခရဏိယ]
မြို့ကို အသစ်တဖန် - ပြုပြင်စီရင် - မွမ်းမံပြင်
ဆင် - အပ်သော။ ကေဒိဝသံ နဂရပဋိသင်္ခရ-
ဏိယာနံ ဒါဂ္ဂနံ အတ္ထာယ ဝဇ္ဇကိယော ဂဟေ-
တော။ ပေတ ဋ္ဌ။၁၃၁။

နဂရပဋိသင်္ခါရာပန (န) [နဂရ+ပဋိသင်္ခါရာပန]
မြို့ကို အသစ်တဖန် - ပြုပြင်စီရင် - မွမ်းမံပြင်
ဆင် - စေခြင်း။ ဗဟိနဂရေ နာရပဋိသင်္ခါရာ-
ပနတ္ထာယ ကမ္မန္တဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။

နဂရပဋိသင်္ခါရိက (တိ) [နဂရ+ပဋိသင်္ခါရိက]
မြို့ကို အသစ်တဖန် - ပြုပြင်စီရင် - မွမ်းမံပြင်
ဆင် - ခြင်း၏ အဆောက်အဦ ဖြစ်သော
(သစ်)၊ မြို့ရွာ ပြုပြင်စရာ (သစ်)။ နဂရပဋိ-
သင်္ခါရိကာနိ (ဝိ၊၁။၅၂) တိ နဂရဿ ပဋိသင်္ခါ-
ရူပကရဏာနိ။ ဝိ ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

နဂရပတိရူပက (တိ) [နဂရ+ပတိရူပ+က။ က-
အပ္ပတ္တ] အတုအယောင်ဖြစ်၍ သေးငယ်သိမ်
နပ်သော (မြို့)၊ မြို့သိမ်၊ မြို့ငယ်၊ မြို့လက်။
ခုဒ္ဒကနာရကေတိ နဂရပတိရူပက သမ္ပာဓေ
ခုဒ္ဒကနာရကေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ ခုဒ္ဒကသဒ္ဓေါ
ပတိရူပဝါစိ၊ ကသဒ္ဓေါ အပတ္တေတိ အာဟ
“ခုဒ္ဒကနာရကေတိ နာရပတိရူပက သမ္ပာ-
ဓေ ခုဒ္ဒကနာရကေ”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။

နဂရပမာဏ (တိ) [နဂရ+ပမာဏ] မြို့အတိုင်း
အရှည် ရှိသော (လမ်းခရီး)။ ဝိထိပိ မဟတိ
နဂရပမာဏာဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

နဂရပရိက္ခာရ (ပု) [နဂရ+ပရိက္ခာရ] (၁)
မြို့၏ အဆင်တန်ဆာ။ (၂) မြို့ကို ထက်ဝန်း
ကျယ်မှ ရံ၍ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်တတ်
သော (ကျုံး၊မြောင်း-စသည်)။ (၁) နဂရ-

ပရိက္ခာရေဟိ သုပရိက္ခတ (အံ၊၂။၄၇၈) ၏
နဂရလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကာတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၁။ (၁) (၂) “ရထော သီလပရိက္ခာရော၊
ဈာနက္ခေယံ စက္ကဝိရိယော”တိ အာဒိသု ဝိယ
အလင်္ကာရ- စေနော ပရိက္ခာရ- သဒ္ဓေါတိ
အာဟ “နာရလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကာတံ” ၏။
ပရိဝါရ-စေနောပိ ဝနုတိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၉။ (၂) ပရိက္ခာရေတိ ပန “သတ္တဟိ
နဂရပရိဝါရဟိ သုပရိက္ခိတံ ဟောတိတိ
အာဒိသု ပရိဝါရေ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။
နဂရပရိက္ခာရေဟိတိ ပါကာရ ပရိခါဒိဟိ
နဂရပရိဝါရေဟိ။ ဝဇ္ဇိ၊၁၈၇။ နဂရပရိက္ခာ-
ရေဟိတိ နဂရံ ပရိဝါရေတွာ ရက္ခဏကေဟိ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၃၈။ ပဋိသင်္ခါ၊၁။၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၇၀။)

နဂရပရိက္ခာရသဒ္ဓိသ (တိ) [နဂရပရိက္ခာရ+
သဒ္ဓိသ] မြို့ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်တတ်
သော ကျုံး-စသည်နှင့် တူသော။ နဂရ-
ပရိက္ခာရသဒ္ဓိသ စ သတ္တ ဓမ္မေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၃။

နဂရပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [နဂရ+ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌
-ပရိဂ္ဂါဟိကာ] မြို့ကို - သိမ်းပိုက် - စောင့်
ရှောက် - တတ်သော (မြို့စောင့်နတ်-စသည်)။
နဂရပရိဂ္ဂါဟိကံ ဒေဝပုတ္တံ ဥပသင်္ကာမိတော။ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈။ ယက္ခာတိ နဂရပရိဂ္ဂါဟကယက္ခာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၆။ နဂရပရိဂ္ဂါဟကာနံ ဘူတာန-
(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၆) ၏ နဂရရက္ခကာနံ ဒေဝါနံ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၃။၄၈၁။ နဂရပရိဂ္ဂါဟိကာ ဒေဝတာ
စိန္တသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ (-ပဋိသင်္ခါ၊၂။
၂၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၃၈၆။)

နဂရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [နဂရ+ပရိစ္ဆေဒ] မြို့အပိုင်း
အခြား။ နဂရပရိစ္ဆေဒေါ ပိတုပရိစ္ဆေဒေါ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃။

နဂရပရိဘိရ (တိ) [နဂရ+ပရိဘိရ] မြို့ကို ထက်
ဝန်းကျင်မှ ရံ၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ဘက်
သော(ကျုံး စသည်)။ နဂရပရိက္ခာရ(ဝဇီရ။
၁၈၇) ကြည့်။

နဂရပဝိသနမဂ္ဂ (ပု) [နဂရ+ပဝိသန+မဂ္ဂ]
မြို့သို့ ဝင်ထုလမ်း။ ယထာ ထူပါးသော
ဒက္ခိဏဒွါရေန နဂရပဝိသနမဂ္ဂေါ ပါစိန-
မုခေါ ဂန္ဓာ ဥတ္တရေန နိဝတ္တတိ။ ဥဒါန၊ ဌ။
၂၁၆။ (-ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၀။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄၆။)

နဂရပူဇိတ (တိ) [နဂရ+ပူဇိတ] မြို့နုသု
လူအပေါင်းသည် ပူဇော်အပ်သော၊ မြို့နုသု
လူအပေါင်း၏ ပူဇော်ဆုဖြစ်သော၊ မြို့လူထု၏
ပူဇော်ဆုဖြစ်သော။ အညတရံ စေတိယရက္ခ-
သေဒါပေသိ ဂါမပူဇိတံ နိဂမပူဇိတံ နဂရ-
ပူဇိတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဂါမပူဇိတံ (ဝိ၊ ဌ။ ၂။
၁၆၀) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

နဂရပ္ပဝေသန(န) [နဂရ+ပဝိသန] မြို့သို့
ဝင်ခြင်း။ နဂရပ္ပဝေသနံ န ဒဿာမ။ ဒီ၊ ဌ။
၂။ ၁၁၃။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၆၃။

နဂရပ္ပဝေသနဓဏ္ဍ (န) [နဂရပ္ပဝေသန+ဓဏ္ဍ]
မြို့တော်ဝင်ခန်း။ (ယင်းသည် ဘူမိဒတ္တ
ဇာတ်၏ အခန်း တခန်း ဖြစ်သည်၊ ဘူမိဒတ္တ
နဂါးမင်း အလမ္ဗာယ်၊ သုဒဿန၊ အဓမ္မခံ-
တို့နှင့် ဗာရာဏသီမြို့၌ တွေ့ဆုံခန်း။) နဂရ-
ဝေနဓဏ္ဍံ နိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၄၃။ D.P.လည်း
ကြည့်။

နဂရပ္ပဝေသနနိဘိရဏ (တိ) [နဂရပ္ပဝေသန+
နိဘိရဏ] မြို့သို့ ဝင်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်
သော။ ယကာ စ ပလိသံ နဂရပ္ပဝေသန-
နိဘိရဏံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၇။

နဂရပ္ပဝေသနသမယ (ပု) [နဂရပ္ပဝေသန+
သမယ] မြို့သို့ဝင်ရာအခါ ဒုတိယဒိဝေသ
ဒဿလဿ နဂရပ္ပဝေသ ယံ သလ္လက္ခေ-
တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၄၈။

နဂရဗန္ဓန (န) [နဂရ+ဗန္ဓန] မြို့ဖြင့်ချုပ်နှောင်
ခြင်း။ မြို့အနှောင်အဖွဲ့။ နဂရဗန္ဓနေန ဝါ
ဂါမဗန္ဓနေန ဝါ နိဂမဗန္ဓနေန ဝါ ဗန္ဓေယျံ။
ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ (-အဘိ၊ က။ ၁၀၉၊ ၂၀၆။ မဟာနိ။
၃၁၅။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၂၇၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၅။)

နဂရဗုန္တရ (န) [နဂရ+အဗုန္တရ] မြို့၏အတွင်း၊
မြို့တွင်း။ တဿ နဂရဗုန္တရေ အဏ္ဏဝသတ္တာ-
နကာလော ဝိယ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၁၉။ နဂရ-
ဗုန္တရေ ကတေ။ သီ၊ ဌ။ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၄၃၇။

နဂရဘူမိ (ထိ) [နဂရ+ဘူမိ] မြို့တည်ရာမြေ။
သော ယသ္မာ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယော နဂရဘူမိ-
ပဿိတော။ ဥပဒိသတိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂။ ဒီ၊ ဌ။
၂။ ၃၅၄။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၃။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၈၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၉။)

နဂရမင်္ဂလ (န) [နဂရ+မင်္ဂလ] မြို့(၏ ကြီးပွား
တိုးတက်ကြောင်း) မင်္ဂလာတရား။ မြို့နေ
လူထု၏ ကောင်းကြွယ်ပွားစီး ကြီးပွား
ကြောင်းတရား။ တံ မယံ နဂရမင်္ဂလံ ဝဒါ-
ပေဿာပ (ဝါစာပေဿာမ)။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။
၁၃၁။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၈၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၉။

နဂရမဇ္ဈ (န ပု) [နဂရ+မဇ္ဈ] မြို့၏အလယ်၊
မြို့လယ်။ နဂရမဇ္ဈေန ဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇။
(-၇၃။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၉၆။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၈။
ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄၁။ စရိယာ၊ ဌ။ ၈၄။ သံ၊ ဌ။ ၂။
၂၄၆။) နဂရမဇ္ဈေ မဟတိ သာလံ ကရိတော။
ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၈။ (-သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၉၊ ၃၂၀။ သံ၊ ဌ။
၂။ ၂၀၉။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၀၄။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၀၈။
အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉။ ထေရ၊ ဌ။
၂။ ၄၉၆။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၄၂။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၂။
စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၄၀။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။

၁၁၈၁ ဇာဠာဉ္ဇာ၁၃၁၇။ ဇာဠာဉ္ဇာ၁၃၁၈။ ဇာဠာဉ္ဇာ၁၃၁၉။
၄၀၈။ ဇာဠာဉ္ဇာ၁၃၁၉။ ဇာဠာဉ္ဇာ၁၃၁၉။
သာရတ္ထာ၁၃၁၉။ ဝိမတိ၁၃၁၉။ မဇ္ဈိ၁၃၁၉။
၃၃။ သံဇ္ဈိ၁၃၁၉။

နဂရမဏ္ဍလ (န) [နဂရ+မဏ္ဍလ] မြို့ဝန်း၊
မြို့ရင်ပြင်၊ မြို့ကင်းပြင်။ တတ္ထ နဂရမဏ္ဍလ-
မာဂဒ္ဒ အပ္ပါဒေက္ခာ အာဂစ္ဆ၊ မဿ သဒ္ဓိ-
ယုဇ္ဈိက္ခာ ဂစ္ဆ။ အပါဠာ၁၃၁၉။

နဂရမတ္တက (န) [နဂရ+မတ္တက] မြို့၏-အထက်
-အပေါ်။ တသ္မိံ နဂရမတ္တကေ ပရိဗ္ဗမဒန္တ
ဒွါဒသယောဇနံ နဂရံ ပတ္တကဉ္စာဟေန
ဩတ္တရပတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ သံဇ္ဈာ၁၃၁၉။
၂၀၈။

နဂရမနုဿ (ပု) [နဂရ+မနုဿ] မြို့၌နေသော
လူ၊ မြို့သူမြို့သား။ ပုရာဏိသိနံ နဂရမနုဿာနံ
ဝါစာသဒ္ဓိသယ။ သံဇ္ဈာ၁၃၁၉။

နဂရပာပက (တိ) [နဂရ+မာပက] မြို့ကို-တည်
ထောင်-ဖန်ဆင်း-တတ်သောသူ။ ဆေကေဟိ
နဂရမာပကေဟိ ရာဇနိဝေသနာဒိနံ ဝေသန
ဝိဘတ္တံ။ ဇာဠာဉ္ဇာ၁၃၁၉။

နဂရမာပန (န) [နဂရ+မာပန] (၁) မြို့ကိုတည်
ထောင် ဖန်ဆင်းခြင်း။ (တိ) (၂) မြို့ကိုတည်
ထောင်ဖန်ဆင်းတတ်သော။ (၁) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) နဂရမာပနန ရညာ
ကာရိက သဒ္ဓ ဂေ (ဂ) ဟတ္တာ ရာဇဂဟံ။
သာရတ္ထာ၁၃၁၉။ ဒီဇ္ဈိ၁၃၁၉။ (-မဇ္ဈိ၁၃၁၉။
၄၉။)

နဂရမာပနပရိယာပနတ္တ (န) [နဂရမာပန+ပရိ-
ယာပန+တ္တ] မြို့ကို-တည်ထောင်-ဖန်ဆင်း-
ခြင်း၌ -အကျိုးဝင် -အတွင်းဝင် -ပါဝင် -
သည်၏ အပြစ် -ခြင်း။ နာရဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟဿ-
ပိ နဂရမာပနပရိယာပနတ္တာဘိ ဒဠဗ္ဗံ။ သိ၊
ဇ္ဈိသစ်၊ ၂။ ၂၁။

နဂရမာပနာရဟန္တမိပ္ပဒေသ (ပု) [နဂရမာ-
ပန+အရဟ+ဘူမိ+ပဒေသ] မြို့ကို-တည်
ထောင်-ဖန်ဆင်း-ခြင်းငှါ ထိုက်သော မြေ
အရပ်၊ မြို့တည်သင့်သော မြေအရပ်။ ဝတ္ထု
နာမ နဂရမာပနာရဟန္တမိပ္ပဒေသော။ သိ၊
ဇ္ဈိသစ်၊ ၂။ ၂၁။

နဂရမာပနောကာသ (ပု) [နဂရမာပန+ဩကာ-
သ] မြို့တည်သင့်သောအရပ်။ တတ္ထ နဂရ-
မာပနောကာသံ ပရိယသနမာနာ။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၁၃၁၉။

နဂရမာပိတဋ္ဌာန (န) [နဂရမာပိတ+ဋ္ဌာန]
မြို့ကို-တည်ထောင်-ဖန်ဆင်း-အပ်ရာအရပ်။
ယော ဣတော နိက္ခမိက္ခာ မဟောသဓဿ
နဂရမာပိတဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တဿ သဟဿ-
ဒဏ္ဍော။ ဇာဠာဉ္ဇာ၁၃၁၉။

နဂရရက္ခိကဒေဝတာ (ထိ) [နဂရရက္ခိကာ+
ဒေဝတာ] မြို့ကိုစောင့်ရှောက်တတ်သောနတ်၊
မြို့စောင့်နတ်။ တာဝဒေဝ နဂရရက္ခိကဒေဝ-
တာနံ ဇေဋ္ဌကဒေဝရာဇာ မဏ္ဍဗျဿ ဂိဝံ ပရိ-
ဝေတ္တသိ။ မဇ္ဈာ၁၃၁၉။

နဂရရစ္ဆာ (ထိ) [နဂရ+ရစ္ဆာ] မြို့လမ်း။ ရဇာ
အတ္တနော ဓနံ နာရရစ္ဆာသု ဆဉ္စာပေသိ။
သံဇ္ဈာ၁၃၁၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၁။

နဂရရန္တနကမ္ပနိဿန္တ (ပု) [နဂရ+ရန္တန +
ကမ္ပ+နိဿန္တ] မြို့ကို ပိတ်ဆို့ တားမြစ်
ကြောင့် ပြစ်သော ကံ၏အကျိုးဆက်။ နဂရ-
ရန္တနကမ္ပနိဿန္တန တေရဟိ သတ္တ ဝဿာနိ
မာတုကုစ္စိသခါတယ လောဟိတကုမ္ပိယာ
ဝသိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၀။

နဂရဝဇ္ဇကီ (ပု) [နဂရ+ဝဇ္ဇကီ] မြို့ကို ဆောက်
လုပ်တတ်ကော-လက်သွား-မိသကော။ (အိမ်
ရာမြေကြန် - အတတ်ကို သိကြောင်းဖြစ်
သော-အတတ်ရှိသော-အတတ်ကိုသိသော
-ဆရာ။) ယထာ မဟာရာဇ နဂရဝဇ္ဇကီ

နဂရံ မာပေတုကာမော ပဉ္စမံ နဂရဋ္ဌာနံ
 သောဓာပေဘွာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃။ နဂရဝဇှုကံ
 ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယောတိ ဝဒန္တိ။ မူလဋီ။ ၂။ ၁၇၈။
 “နဂရဝဇှုကံ ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာစရိယာ” တိ ဣဒံ
 ဣဓာခိပ္ပေတနဂရဝဇှုကံဒဿနံ။ အနုဋီ။ ၂။
 ၁၇၈။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၈။ မဟာ၊ ၃။ ၄။
 ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၂၆။)

နဂရဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟ (ပု) [နဂရဝတ္ထု + ပရိဂ္ဂဟ] မြို့
တည်ရာမြေကို - သိမ်းဆည်း - သတ်မှတ် -
ပိုင်းခြား - ခြင်း။ နဂရဗာပနပရိယာပနန္တ
(သံ၊ ဇွဲ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၁၁) ကြည့်။

နဂရဝရ (တိ) [နဂရ+ဝရ] ဖြတ်သောမြို့၊ မြို့
မြတ်။ နဂရဝရေ (ဝိမာန။၁၉) တိ ဥတ္တမ-
နဂရေ။ ဝိမာန၊ဌ။၇။ (-ဇိမာန၊၆၃။ ဇရိ-
ယာ။၄၀၅။ ဝိမာန၊ဌ။၁၈၁။ စရိယာ၊ဌ။
၁၆၃၊၁၈၁၊၁၉၃။)

နဂရဝါသ (ပု) [နဂရ+ဝါသ] မြို့ခွဲနေခြင်း။
ရညော မဟာကုဋ္ဌမ္ပိကံ ပက္ခောသံပေတွာ
“နဂရဝါသံ ကဏေဟံ”တိ ပဟိတကာလော
ဝိယ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။

နဂရဝါသိက (တိ) [နဂရ+ဝသ+ဇိက] မြို့-၌
 နေလေ့ရှိ-၌ နေတတ်-ဟူသော နေရာရှိ-
 သော၊ သူ။ မြို့သု၊ မြို့သား။ အထခေါ်“နဂ
 ရဝါသိကော အယံ မုခရော ဓမ္မကထိကော”
 တိ။ ဝိဠု၊ ၃။ ၄။ ၃။ (-အံ၊ ၁။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၁။
 ၃။ ၂။ ၃။)

နဂရဝါသီ (ပု) [နဂရ+ဝါသီ။ (နဂရဝါသိနံ+သံ)]
မြို့၌နေသေ့ရှိသော၊ သူ၊ မြို့သူ၊ မြို့သား။
ကော ဂုဏ်ရသော နဂရဝါသီ ဝနစရကော
ပဗ္ဗတေရတနာနိ ဂဝေသန္တော ဇာတိသွာ
သညာနိဘွာ အာဟ။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၃။

နဂရဝါသီ (ပ၊ ၆) - အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆။ သုတ္တ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။

၂၁၂။ နဂရဝါသိနော (ပ၊ဗ) — ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၄။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇။ ၂၂။ ၃၆။
၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၇။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၇။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၃၇။ နဂရဝါသိ* (ဒု၊ဇ)
— ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၆။ နဂရဝါသိနော (ဒု၊ဗ) —
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၀။ နဂရဝါသိဟိ (တ၊ဗ) — အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆။ နဂရဝါသိနံ (စ၊ဗ) — အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇။ နဂရဝါသိနော (ဆ၊
ဇ) — ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉။ နဂရဝါသိနံ (ဆ၊ဗ) —
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၆။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၀။
သာရတ္ထ၊၂။ ၄။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၂။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၁။ ၃၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၉။ ၃၇။

နဂရဝိနာသဘိတ (တိ) [နဂရဝိနာသ+ဘိတ]
မြို့ပျက်စိခြင်းမှ ကြောက်လန့်သော (မြို့သူ၊
မြို့သား)။ နာဂရာပိ... စိန္တေတာ နဂရဝိနာ-
သဘိတာ “ယံ သော ယာစတိ၊ သဗ္ဗံ ဒေမာ”
တိ ပဋိဿဏိတာ အဒံသ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ ၂။

နဂရဝိန္န (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နဂရဝိန္န-အမည်ရှိ
 သော ပုဏ္ဏားဇ္ဇာ။ ယေန နဂရဝိန္နံ နာမ
 ကောသလာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဂါမော တဒဝ-
 သဒိ။ မ၊၃။၃၃၉။

နဂရဝိဇ္ဇေယျက (တိ) [နဂရဝိဇ္ဇာ+ဣယ+က]
 နဂရဝိဇ္ဇာ- ခြံနရေ့ရှိ- ဟူသောနေရာရှိ-
 သော၊ သူ၊ နဂရဝိဇ္ဇာသု၊ ရွာသား။ အသော-
 သံ ခေါ် နဂရဝိဇ္ဇေယျကာ (နဂရဝိဇ္ဇေယျာ၊
 က) ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ။ မ၊ ၃။ ၃၃၉။ (-
 ၃၄၁-၂။)

နဂရဝိဇ္ဇေယျသုတ္တ (န) [နဂရဝိဇ္ဇေယျ+သုတ္တ]
 ဘုဒ္ဓေါ၊ မောဟ ကင်းသု၊ ကင်းအောင်
 ကျင့်သူမှသာ အဓိအသေပြုထိုက်၊ ပူဇော်
 ထိုက်ကြောင်း နဂရဝိဇ္ဇ ချာသု၊ ချာသားတို့
 အား ဘုရားရှင် ဟောကြားအပ်သောသုတ်။
 နဂရဝိဇ္ဇေယျသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ ဥပရိ-
 ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၃၃၉-
 ၃၄၂။ မ၊ ၄။ ၂၄၉။

နဂရဝိထိ (ထိ) [နဂရ+ဝိထိ] မြို့လမ်းခရီး။
 ပညာ စစရံ မဂ္ဂသမောဓာနံ နဂရဝိထိတိ
 အတ္ထော။ အ၊ ၁။ ၁၂၂။

နဂရဝိထိယော (ပါဗ) - မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ နဂရဝိထိယော (ဒ၊ ၁) -
 ပေဋကော။ ၂၂၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
 ၂၇၉။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ မ၊ ၄။ ၂။
 ၁၃။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ဂ၊ ၁။ ၅၇။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃၊ ၁၂၇။ နဂရဝိထိယာ (ဆ၊ ၁) -
 ဆေရ၊ ၄။ ၂။ ၃။ နဂရဝိထိယံ (သ၊ ၁) -
 မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၃၃၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၉။
 ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ နဂရဝိထိသု
 (သ၊ ၁) - ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၅။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၂။ ၁၃၃၊ ၂၉၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂။ ၃၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
 ၁၉၅၊ ၃၇၄။

နဂရဝေပဠ (န၊ ပ) [နဂရ+ဝေပဠ] နဂရမဏ္ဍ-
 နက်ကြည့်။ သာသနသမယေ နဂရဝေပဠ
နိသိဒ္ဓိသု။ သုတ္တ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။

နဂရသင်္ခေပ (တိ) [နဂရ+သင်္ခေပ] မြို့အသွင်
 သဏ္ဌာန်ရှိသော၊ မြို့နှင့်တူသော။ နဂါန္တိ
 နဂရသင်္ခေပေန ပါကာခရန ပရိက္ခိတ္တတံ
 သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၂။

နဂရသင်္ခါဘ (ပ) [နဂရ+သင်္ခါဘ] မြို့၏-
 တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - ခြင်း။ ဗုဒ္ဓေ နဂရ-

သင်္ခါဘံ ဥတှာ ဒေဝဒတ္တံ နိဟရိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
 ၇၈။

နဂရသတသဟဿ (န) [နဂရ+သတသဟဿ]
 မြို့တို့၏အသိန်း၊ အသိန်းသောမြို့။ ဇမ္ဗူဒီပေ
 ကံရ ပုဗ္ဗေ စတုဘူသိတိ နဂရသတသဟဿာနိ
 အဟေသံ။ အ၊ ၁။ ၄။ ၁။ ၁၆၄။

နဂရသဒိသ (တိ) [နဂရ+သဒိသ] မြို့နှင့်
 တူသော။ နဂရသဒိသံ ပန အရိယသာဝကံ
အယံ ဥပမာ အာဘတော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃။

နဂရသဒ္ဓါပေက္ခာ (ထိ) [နဂရသဒ္ဓါ+အပေက္ခာ]
 နဂရသဒ္ဓါကို ရှုငဲ့ခြင်း။ နဂရသဒ္ဓါပေက္ခာယ
 နပုံသက နိဗ္ဗေသော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။
 (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၁၂။)

နဂရသန္နိသိတ (တိ) [နဂရ+သန္နိသိတ] မြို့ကို
 မှီသော (ကျောင်းစသည်)။ နဂရသန္နိသိ-
 တေ ဝိသဘာဂါရမ္ပဏာနိ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၈။

နဂရသမိပ (တိ) [နဂရ+သမိပ] မြို့၏အနီး။
 အဆေကဒိဝသံ ပဉ္စသတော ဘိန္နနာဝါ ဝါဏိ-
 ဇာ တာသံ နဂရသမိပေ ဥတ္တရိသု။ ဇာ၊
 ၄။ ၂။ ၁၁၇။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၇၈။ သီ၊ ၄။ ၁။
 ၂။ ၄၃၆။)

နဂရသမောသရဏ (န) [နဂရ+သမောသရဏ]
 မြို့၌-စုရုံး-ပေါင်းဆုံ-ခြင်း။ တဒတာ သဗ္ဗ-
 ဒိသာဟိ အာဂန္တော မနုဿာနံ နဂရသမော-
 သရဏံ ဝိယ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၉။

နဂရသမ္ပတ္တိ (ထိ) [နဂရ+သမ္ပတ္တိ] မြို့ပြည့်စုံ
 ခြင်း။ ဧဝံ ကေနေ ပရိယာယေန နဂရ-
 သမ္ပတ္တိံ ဝဏ္ဏောဘူ။ ဗုဒ္ဓံ၊ ၄။ ၈၇။ (-ဇာ၊
 ၄။ ၅။ ၅၄၇။)

နဂရသမ္ဘာရ (ပ) [နဂရ+သမ္ဘာရ] မြို့အဆောက်
 အဦ။ ဣဓ နဂရသမ္ဘာရေ ဆဒ္ဓါရာဒယော...
 တေ ပန ဒုက္ခသစ္စပရိယာပနာတိ ဝုတ္တံ

“နဂရသမ္ဘာရေန ဒုက္ခသစ္စမေဝ ကထိတ-
(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅)”န္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။

နဂရသဟဿ (န) [နဂရ+သဟဿ] မြို့တိုင်း
အသောင်၊ အထောင်သောမြို့။ နဂရသဟဿာ-
နိ အဟေသံ ကုသာဘိရာဇဓာနိပုဗ္ဗခါနိ။ ဒီ၊
၂။၁၅၃။ သကလဗျူဒိပေ စတုရာသီတိယာ
နဂရသဟဿေသု စတုရာသီတိ ဝိဟာရသ-
ဟဿာနိ ကာရာပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ တိက္ခတ္ထံ
ဘေသဋ္ဌိယာ နဂရသဟဿေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ (-ဒီ၊၂။၁၅၅-၉၊၁၆၀။
ဒီ၊၃။၆၃။ သံ၊၂။၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ အပါ
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅၊၂၀၄။ စရိယာဋ္ဌ၊၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၁။)

နဂရသာမန္တ (န) [နဂရ+သာမန္တ] မြို့-အနီး-
ထက်ဝန်းကျင်-ပတ်ဝန်းကျင်။ ပလာယိတွာ
နဂရသာမန္တေ တာပသာနံ သန္တိကေ ဂန္ဓာ
ပဗ္ဗဗိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၉။)

နဂရသာမိဥပမာ (ထိ) [နဂရသာမိ+ဥပမာ]
မြို့ရှင်-မြို့ပိုင်-ဥပမာ။ နဂရသာမိဥပမာ
ပဉ္စက္ခန္ဓဝသေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၄၄။)

နဂရ (သ္မာ) သာမိက (ပု) [နဂရ+သာမိက]
နဂရဃာဒိ-နက် ကြည့်။ အထ ခေါ် တံ သိသံ
ဒုတယုနံ နဂရဃာဒိကဿ ယထာဘူတံ ဝစနံ
နိယျာတေတွာ။ သံ၊၂။၃၉၈။ နဂရသာမိကံ
ရာဇကုမာရံ ဥဂ္ဂဟာပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။
(-အပါဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။)

နဂရသိယံသုက (န) [နဂရ + သိယံသုက]
မြို့လမ်းဆုံ၊ မြို့လမ်းမ၊ မြို့လမ်းလေးခွ။ ယထာ
မဟာရာဇ နာရာတ္ထိကော မဇ္ဈေ နဂရသိ-
ယံသုကေ နိသိန္နော ပဿေယျ။ မိလိန္ဒ၊၆၃။

နဂရသိမာ (ထိ) [နဂရ+သိမာ] နဂရသိမ်၊
မြို့အပိုင်းအခြား။ သိမာယ ဒေတိတိ ဧတ္ထ
တာဝ ခဏ္ဍသိမာ...နိဂမသိမာ နဂရသိမာ။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၇။ (-ကခါ၊၁၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၄၉။)

နဂရသေဋ္ဌိ (ပု) [နဂရ+သေဋ္ဌိ] မြို့သူဌေး။
အယံ နဂရသေဋ္ဌိ ဓနမေဝ သံဟရတိ။ မေ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ တေပိ တယော နဂရသေဋ္ဌိနော
မဟာသက္ကာရေန ဘဂဝန္တံ ပဝေသေတွာ
မဟာဒါနံ အဒံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

နဂရသောဘ (ပု) [နဂရ+သောဘ] မြို့၏
တင့်တယ်ခြင်း၊ မြို့ကိုတင့်တယ်စေခြင်း။ နဂရ-
သောဘတ္တာယ ဥဿိတေ ဓဇေ ပါတေတွာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။

နဂရသောဘန (တိ) [နဂရ+သောဘန] မြို့ကို
တင့်တယ်စေတတ်သော။ သေကတ္ထမ္ဘော ဣန္ဒ-
ခိဇလာ နဂရသောဘနော အလင်္ကာရ-
တ္ထမ္ဘော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။

နဂရသောဘိနိ (ဏိ) (ထိ) [နဂရ+သောဘိနိ-
(ဏိ)] နဂရံ သောဘေတိတိ နဂရသော-
ဘိနိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ သုစိ။ [ပြည့်တန်ဆာမ။
တုမ္ပာကံ နဂရသောဘိနိ ဒေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။
နဂရသောဘိနိ (ပါဠိ) - မေ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။
မေ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ ဗေတ၊ဋ္ဌ၊၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၄၀။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၁၄။ နဂရသောဘိနိယော (ပါဠိ) - သံ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၂။၃၄၂။ နဂရသောဘိနိ (ဒါဠိ) -
မေ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ မေ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊
၂၆၂။ နဂရသောဘိနိယာ (စါဠိ) - ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၃၁၈။ နဂရသောဘိနိယာ (ဆါဠိ) - ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၄၂။

နဂရဿာမိ (ပု) [နဂရ+ဿာမိ] မြို့ရှင်၊
မြို့ပိုင်။ “ကဟ ဘော ပုရိသဣမဿ နဂရဿ
နဂရဿာမိ”တိ။ သံ၊၂။၃၉၈။

နဂရာဒိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [နဂရ+အာဒိ+ပရိစ္ဆေဒ]
မြို့စသည်၏အပိုင်းအခြား။ ဧတ္ထ ပန နဂရာဒိ-

ပရိစ္ဆေဒေါ ပါဠိယမာဂတောဝ။ ဗုဒ္ဓဝံဠ။
၁၅၇။

နဂရာဘိမုခ (တိ) [နဂရ+အဘိမုခ။ ထိ-၌-ဘိ
မုခိ] မြို့သို့-ရှေးရှု-တူရ-(မျက်နှာမူ)-
သောသူ။ ဇေတဝနာ နိက္ခမိတွာ နဂရာဘိ-
မုခေါ ပါယာသိ။ မ၊ဠ၊၂။၁၀၀။ နဂရာဘိ-
မုခေါ (ပု၊ပ၊ဇ)-သံ၊ဠ၊၁။၂၉၀။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။
၂၆၈၊၃၃၆။ ဥဒါန၊ဠ၊၁။၁၇၈။ ပေတ၊ဠ၊၁။၄၉။
အပ၊ဠ၊၁။၇၆။ ဇာ၊ဠ၊၁။၇၄။ ဇာ၊ဠ၊၂။၂။
ဇာ၊ဠ၊၆။၂၃၊၂၁၈။ မ၊ဠ၊၂။၁၄၄။ နဂရာဘိ-
မုခေါ (ပု၊ပ၊ဗ)-ဇာ၊ဠ၊၅။၁၁၀။ နဂရာဘိမုခံ
(ဒု၊ပ၊ဇ)-စရိယာ၊ဠ၊၈၆။ ဇာ၊ဠ၊၂။၈၆။
ဇာ၊ဠ၊၆။၂၅၁။ ဇာ၊ဠ၊၇။၂၈၁။ နဂရာဘိ-
မုခေါ (ထိ၊ပ၊ဇ)-အံ၊ဠ၊၁။၃၂၁။ ဇာ၊ဠ၊၆။
၂၅၁။ နဂရာဘိမုခိ-သံ၊ဠ၊၁။၂၈၂။ ဓမ္မ၊ဠ၊
၁။၃၂။ ဇာ၊ဠ၊၂။၃၇၂။

နဂရာရက္ခကမနဿ (ပု) [နဂရ+အာရက္ခက+
မနဿ] မြို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော လူ၊
မြို့စောင့်လူ။ ပဋိ၊ဠ၊၅။၈၀။ ဂေဟသာမိကေဟိ
နဂရာရက္ခကမနဿေဟိ စ အနုဗဒ္ဓေါ နိဗ္ဗ-
မနေန နိက္ခမိတွာ။ စရိယာ၊ဠ၊၂၃၅။

နဂရာလင်္ကာရ (ပု) [နဂရ+အလင်္ကာရ] နဂရ-
ပရိက္ခာရ (၁)-ကြည့်။

နဂရာဝယဝါနုပဿက (တိ) [နဂရ+အဝယာ+
အနုပဿက] (ပြာသဒ်၊ အိမ်၊ ဥယျာဉ်၊
ဗိမာန်၊ ဈေးခင်း၊ ဈေးကွက် အစရှိသော)
မြို့၏ အစိတ်အပိုင်းကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော
သူ။ နဂရာဝယဝါနုပဿကော ဝိယ ကေသ-
လောမာဒိ သမ္မဟာနုပဿ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၃၄၇။
အဘိ၊ဠ၊၂။၂၀၇။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၉၅။ (-မဟာနိ၊
ဠ၊၃၈။)

နဂရီ (ထိ) [နဂရ+ဤ။ နာရ-လည်း ကြည့်။
(နဂရီ သံ၊ အဋ္ဌမာဂဓံ။ ဣဂရီ၊ ဣယရီ-ပြာ)]
မြို့။ သာဝတ္ထိဘိ သဝတ္ထဿ ဣသိနော နိဝါသ-

ဌာနဘူတာ နဂရီ။ မ၊ဠ၊၁။၆၂။ အဋ္ဌကမန္တာ-
ဝါတိ အာဠာနာဠာဒီသု ဒသသု ဝဿဏေ-
မဟာရာဇဿ နဂရီသု အဋ္ဌကမန္တာ နာမ
ကော နဂရီ။ မ၊ဠ၊၁။၁၄၁။ (-ပဋိသံ၊ဠ၊၂။
၁၂၇၊၂၁၄။ အံ၊ဠ၊၁။၃၇။)

နဂရတ္ထမ (ပု) [နဂရ+ဥတ္ထမ။ (နဂရော်တ္ထမ-သံ)]
မြို့မှတ်၊ မြတ်သောမြို့၊ မြို့တော်။ မနုဿေဟိ
သဒါကိဏ္ဍံ၊ ရမ္မဏံ နဂရတ္ထမံ။ အပ၊ဠ၊၁။၃၈။
ထေရ၊ဠ၊၂။၄၄၆။ အဘယံ နဂရတ္ထမံ နိဗ္ဗာန-
နဂရံ ပဝိသိတွာ။ မိလိန္ဒ၊ဠ၊၃၁၇။

နဂရူပန (န) [နဂရ+ဥပန] မြို့ဥယျာဉ်။
ကိဋ္ဌန ဥပနံ နာမ ကဋ္ဌနဂရဿ နဂရူပနံ
ဝိယ ဒဠဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊ဠ၊၃၈၁။

နဂရူပကာရိကာ (ထိ) [နဂရ+ဥပကာရိကာ။
(နဂရောပပကာရိကာ-သံ)] အင်္ဂတေ-ကိုင်-
လိမ်းကျံ-အပ်သော တံတိုင်-ခြေရှိသောမြို့၊
မြို့၏ဝန်းကျင်ပတ်လည်တံတိုင်းခြေ၌-ပြုပြင်
-စီမံ-လိမ်းကျံ-သော အင်္ဂတေ ပြေညက်ရှိ
သော-မင်းနေပြည်-နန်းမြို့တော်။ နဂရူပ-
ကာရိကာသု (ဒီ၊ဠ၊၉၈) တိ ဧတ္ထ ဥပကာရိ-
ကာတိ ပရေသံ အာရောဟနိဝါရဏတ္ထံ သမ-
န္တာ နဂရံပါကာရဿ အစောဘာဂေ ဣတ-
သုခာကမ္ဘံ ဝုစ္စတိ။ ဣပ ပန တာဟိ ဥပကာရိ-
ကာဟိ ယုတ္တာနိ နဂရာနေဝ “နဂရူပကာရိ-
ကာယော”တိ အဓိပ္ပေတာနိ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၄၅။
နဂရဿ ဥပကာရိကာ တောသန္တိ နဂရူပကာ-
ရိကာယော၊ ရာဇောနိအပေက္ခာယ ဣတ္ထိလိဂ်-
နိဒ္ဒေသော။ သီ၊ဠ၊၁။၂။၂၇၅။

နဂရူပစာရ (ပု) [နဂရ+ဥပစာရ။ (နဂရောပ-
စာရ-သံ)] မြို့၏-အနီးအရပ် - ဥပစာ။
ယထာ ဂါမာဒိနံ အာသနုပဒေသော ဂါမုပ-
စာဇော နဂရူပစာရောဘိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၃၄။ (-ဇာ၊ဠ၊၁။၉၅။ ဇာ၊ဠ၊၄။၁၈၃။
ဇာ၊ဠ၊၇။၁၇၅။)

နဂရူပမ (တိ) [နဂရ+ဥပမာ] မြို့လျှင်ဥပမာရှိသော၊ မြို့နှင့်တူသော (စိတ် စသည်)။ နဂရူပမံ စိတ္တမိမံ ဌပေတွာ (ဓမ္မ။၁၁) တိ နဂရံ နာမ...နဂရသဒိသံ ကတွာ ဌပေတွာ။ ဓမ္မဌ။ ၁။၂၀၁။ (-သံ၊ဌ။၃။၁၁၅။ နေတ္ထိ၊ဌ။၄၉။ နေတ္ထိ ဝိ။၆၇။)

နဂရူပရန္တန (န) [နဂရ+ဥပရန္တန] မြို့ကို-ပိတ်ဆို့ - တာ-မြှုပ်-ခြင်း။ အဝသေသတော ပန သတ္တာဟံ နာရူပရန္တနေန သတ္တာဟံ မူဠဂဗ္ဘဘာပံ အာပဇ္ဇိ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၀၉။

နဂရူပရောကောလ (ပု) [နဂရ+ဥပရောဓ+ကာလ] မြို့ကို - ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - ရာအခါ။ နာရူပရောဓကာလေ ပရသေနာယ ဝါ တံ ဝိပိဿာမ။ သံ၊ဌ။၃။၅၇။

နဂရောပ (တိ) [နာရ+ဥပမာ] (၁) မြို့လျှင်-နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ-ဥပမာ-ရှိသော (စကားရပ်။ (န) (၂) နဂရောပမသုတ်။ (၁) အသဿ ဣဒိနာ နဂရောပမေန တဿဝတ္ထဿ ဒီပနတ္ထာယအာရဗ္ဗံ။ သံ၊ဌ။၃။၁၁၂။ ဣန္ဒြိယန္တိ နာရောပမံ။ သံ၊ဌ။၂။၃၇၃။ (န) (၂) နာရောပမသ္မိံ ဟိ အဝဠုဉနဌာနေသု ပုရာဏမဂ္ဂေါ ဇာတော။ သံ၊ဌ။၂။၂၅၆။

နဂရောပသုတ္တ (န) [နဂရောပမ+သုတ္တ] မြို့လျှင် - နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ - ဥပမာ-ရှိသောသုတ်။ မြို့ကိုဥပမာပြု၍ ဟောပြောအပ်သောသုတ်။ သဒ္ဓါ၊ဟိ၊ ဩတ္တပ္ပဗဟုသုတ၊ဝိနိယ၊ သတိ၊ပညာ-ဟူသော သွားတက်ကောင်းတရား ၇ ပါးတို့ကို မြို့အခြံအရံဖြစ်သော တရိုက်တိုင်၊ ကျုံး၊ မြို့ပံးလမ်း၊ လက်နက်၊ ရဲခက်ခိုလ်ပါး၊ တံခါးမှူး၊ မြို့တံတိုင်း-ဟူသော နဂရပရိက္ခရာ ၇ ပါးနှင့် အစဉ်အတိုင်း နှိုင်းယှဉ်၍ မြို့၏ အခြံအရံ ၇ ပါးတို့ဖြင့် ကောင်းစွာလုံခြုံအောင် ခြံရံထားအပ်ပါက ငှ-မျိုးသော အာဟာရကို အလိုရှိတိုင်း မငြိုငြင် မပင်ပန်း အစီအစဉ် (အ-ဝဂ်) ၃-၂၃-၁-မ-ဗ သ-စ

အလွယ်တကူ ရသကဲ့သို့ သွားတက်ကောင်းတရား ၇ ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံပုံ က မျက်မှောက်အဝပစ္စက္ခ၌ပင် ဈာန်ငှ-ပါးရ၍ ချုပ် သာစွာ နေရကြောင်းကို အကျယ် ဟောပြောအပ်သောသုတ်။ နဂရောပမသုတ်။ အနုတ္တရနိကာယ၊ သတ္တကနိပါတ်၊ ၇ ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၄၇၂၊ ၄၇၃။ (နာရပရိက္ခရာ=မြို့၏အခြံအရံ ၇ ပါးသရုပ်ကို ဝိမာ၊ ၁။ ၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၄။ ဇီ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၅ တို့၌ တမျိုး ဖွင့်ပြကြသေး၏။)

နဂဝိဓရ (န) [နာ+ဝိဓရ]ဘောင်ခေါင်း၊ လိုက်၊ ဂူ။ နဂဝိဓရ (ထေရ။၂၂၃) ၏ ပဗ္ဗတဂုဟံ ပဗ္ဗာရံ ဝါ။ ထေရ၊ဌ။၂။၁၆၄။

နဂဝိဓဂတ (တိ) [နာဝိဓရ+ဂတ] ဘောင်ခေါင်း သို့ရောက်သော၊ လိုက်ဂူသို့ရောက်သော၊ သူ။ နဂဝိဓဂတော (ထေရ။ ၂၂၃) တိ နာဝိဓရံ ပဗ္ဗတဂုဟံ ဥပဂတော။ ထေရ၊ဌ။၁။၁၃၇။ (-ထေရ။၃၆၄။ ထေရ၊ဌ။၂။၄၇၄။)

နဂဒ္ဓယ (တိ) [နာ+အဒ္ဓယ] နဂ-သဒ္ဓါဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊ သပြေပင်ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော။ တိ ပဉ္စ ယောဇနက္ခန္ဓ ပရိက္ခေပါ နဂဒ္ဓယာ။ ဝိ၊ဌ။၁။၉၂။ အဘိ၊ဌ။၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ စူဠနိဌ၊၃။ နဂဒ္ဓယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀)တိ နဂ-သဒ္ဓန္န အငှါ-တဗ္ဗာ ရက္ခာဘိဓာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၁။၂၄၂။ နဂစ္ဆတိဘိနဂါ၊ဗေ။နဂါ၊ဌ။ အဝ္ဂါ၊တဗ္ဗာ-တိ နဂဒ္ဓယာ၊ နဂဒ္ဓယာတိ ပဗ္ဗ ဇမ္မူတိ ပဒဿ ဝိသေသနံ။ အဋ္ဌသ၊ သော၊၁၅၁။ (-မူလဋီ၊ ၁။၁၄၀။)

နဂသဒ္ဓနာမ (တိ) [နာသဒ္ဓ+နာမ] နဂသဒ္ဓါ-ဟူသော အမည်ရှိသော။ နာဒ္ဓယာတိ နဂါတိ အဝ္ဂါတဗ္ဗာ နာသဒ္ဓနာမာတိ အဇ္ဈော။မူလဋီ၊ ၁။၁၄၀။

နဂသိလုဒ္ဓယ (ပု) [နာ+သိလုဒ္ဓယ] နဂ-ဟူ ခေါ်ဆိုအပ်သော ကျောက်တောင်။ နဂသိ-

လုစွယာ(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၄)တိ နဂသင်္ခါဘာ သိလုံ
စွယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၄။

နဂတ္ထမ (တိ) [နဂ+ဥတ္တမ] တောင်မြတ်၊ မြတ်
သောတောင်။ ကပ္ပံ အဟံ တဒါ အာသိံ၊
ဟိမာန္တေနဂတ္ထမေ၊ အပါသ၊၁၂၉။ (-ဇာ၊၂။
၁၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅၊၄၁၇။ ဝိ၊တိ၊၁၊၃၃။)

နဂ (တိ) [န+ဂ+ကိ။ လဂ္ဂ+ဏ။ နဇိ+ဏ။
လဇိ+ဏ။ န ဂတ္ထဘိ နဂေါ၊ ဒွိတ္တံ၊ လဂ္ဂ
သင်္ဂေ ဝါ၊ နတ္ထံ။ နဇိ လဇိ ဗိသေ ဝါ၊ ဧကော၊
ဇေယ ဂေါ၊ ဒွိတ္တံ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၇၃။ သူရိ။ (နဇ
+တ္ထ။ ထော၊(နဇ-သံ၊ ဂ-အဗ္ဗမဒဂဓိ။ဏဂ္ဂ-
ပြာ)] (၁) အချည်းနှီးသော၊ (က) အဝတ်
မပါသော။ (ခ) အကျိုးမပြီးသော။ (၂)
အဝတ်မဝတ်ပဲ ကျုံးလွန်သော ရဟန်းဝတ္ထု။
(၁) (က) အစလကော နာမယောဒကော
ပရိဗ္ဗာဇကသမာပန္နော နဂေါ၊ ဗိ၊၂၊၁၂၃။

နဂေါ(ပု၊ပါး)။-ဝိ၊၂၊၁၂၃။ ဝိ၊၃၊၄၂၁။
မ၊၁၊၁၁၃။ သံ၊၁၊၆၆။ ပေတ။ ၁၅၁-၂။ စရိ-
ယာ။ ဂဂဂ။ ဇာ၊၁၊၂၂၀။ ၃၉၁။ ဇာ၊၂။
၂၇၃။ မိလိန္ဒ၊၂၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၆၄။ ကင်္ခါ၊၁၀၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၁။ စရိ၊သ၊
ဋ္ဌ၊၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၂၂၊၇၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၁၆၂၊၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၈၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၇၃။
ဝိ၊ရ၊၂၊၂၊၂၊၁၄၅။ ၁၄၁၂။ ကင်္ခါ၊၂၊သင်္ဂဟ။
၁၆၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၇၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ။၂၊၃၅၄။ မ၊
ဋ္ဌ၊၂၊၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၊၉။ နဂေါ(ပု၊ပါး)။-ဝိ၊
၁၊၃၁၃၊၃၆၅။ ဝိ၊၂၊၂၃။ ဝိ၊၃၊၁၂၅။ ဝိ၊၄။
၂၅၈၊၂၇၃။ ပေတ၊၂၊၁၄။ မိလိန္ဒ၊၁၃၁။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၆၂။
ဝိ၊ရ၊၁၄၂။ ကင်္ခါ၊၂၊သင်္ဂဟ။၄၃၇။ နဂေါ (ထိ၊
ပါး)။-ဝိ၊၇၊၃၈၃။ ပေတ၊၁၃၁၊၁၃၁၊၁၄၁။
ထေရီ၊၃၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၄၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၃၀။

သေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၂၉။ ကင်္ခါ၊၂၊၄၆။ နဂေါ(ထိ၊ပါး)
-ဝိ၊၂၊၃၄၁။ ဝိ၊၅၊၁၀၉၊၁၃၃။ ကင်္ခါ။
၃၂၂။ နဂံ (န၊ပါး)။- (ခ) ကြည့်။ နဂံ
(ပု၊ရ၊၆)။-ဝိ၊၄၊၂၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၂၄၊၂၃၇။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၀။ နဂေ
(ပု၊ရ၊၁)။-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၉၁။ နဂံ(ထိ၊ရ၊၁)။
-ဝိ၊၄၊၃၈၃။ နဂေန (ပု၊တ၊၆)။ -ဝိ၊၁။
၃၁၄။ ဝိ၊၄၊၂၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၂၇၊၃၄၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၃။
ဝိ၊မင်္ဂါ၊၁၊၃၂၅။ နဂဿ(ပု၊စ၊၆)။ - ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊၄၄၃။ ဝိ၊မင်္ဂါ၊၁။ ၅၇။ ကင်္ခါ၊၂၊၆၄။
ကင်္ခါ၊၂၊သင်္ဂဟ။ ၃၃၅၊၃၉၆။ နဂါယ(ထိ၊
စ၊၆)။-ဝိ၊၅၊၁၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၅၅။ နဂဿ
(ပု၊ဆ၊၆)။-ဝိ၊၄၊၂၅၈။ နဂါယ (ထိ၊သ၊၆)။
-ဇာ၊၁၊၃၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၃၇။ နဂေသု
(ပု၊သ၊၁)။-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၄၁။ (ခ) နဂါ နဇိ
အနုဒကော။ ဇာ၊၂၊၃၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၂၇၇။ ဣတ္ထိပိ ဝိ၊ဝါ၊နဂေါ။ ဇာ၊၂။
၃၂၇၊၁၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၂၇၇။ နဂံ ရံ
အဆုဇကံ၊ ဇာ၊၂၊၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၂၇၇။ (၂) ဂိဟိ နဂေါ စ တိတ္ထိ-
ယာ။ ဝိ၊၁၊၄၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၁၃။)

နဂဓိယ (ခ) [နဂ+ဓိယ။ (နဂဓိယံ၊နဂဓိယာ-
သံ၊ ဣ၊၃၊၃၊၁၊၂၊၁)။] အဘိသင်္ဂဟာ
အကျင့်၊ ဝတ်လမ်းစနစ်အကျင့်၊ (အဝတ်
မဝတ်ပဲ ကျင့်ခြင်း။) န နဂဓိယာ န ဇေဋ
န ပင်္ကသ၊ ဓမ္မ၊၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁၊၃၂၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ၊၂၊၃၈၇။)

နဂဇိ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နဂဇိ-အမည်ရှိသော
မင်း။ (ယင်းသည် ဂန္ဓာရဘိုင်း တက္ကသိုလ်
ပြည်၏ မင်းကေဆန် ဖြစ်သည်။ အနီးတွင်
ပတ္တမြားလက်ကောက်ဝတ် နံသားမွေးနေ
သောမိန်းမကလေး၏ အချင်းချင်းသိခိုက်သော
လက်ကောက်သံကို အာရုံပြု၍ ထိုင်နေသင်း
ဝိပဿနာပွားများနေစဉ် ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်

ပေါက်၍ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ဇာဝုဠာ၊ ၂၇၇။) ဂန္ဓာရာနုဉ္ဇ နဂ္ဂဇီ။ ဇာဝုဠာ၊ ၁၆၇။ ဂန္ဓာရာနုဉ္ဇပိ တက္ကသိလနဂရေ နဂ္ဂဇီ နာမ ရာဇာ...နိဿိဒိ။ ဇာဝုဠာ၊ ၂၇၆၊ ၃၆၀။

နဂ္ဂတိတ္ထိက (ပု) [နဂ္ဂ+တိတ္ထိက] အဝတ်-မသည်း-မဝတ်-သော တိတ္ထိ။ ကိရိယဝါဒိ-နော ပန နိာဏာပိ အညေပိ နဂ္ဂတိတ္ထိကာ အစေလကပဒေ သင်္ဂဟိတာ။ ဝိမာ၊ ၂။ ၁၀၀။

နဂ္ဂဒုဗ္ဗဏ္ဏတာ (ထိ) [နဂ္ဂဒုဗ္ဗဏ္ဏ+တာ] အဝတ်မတ်သည်ဖြစ်၍ အဆင်းမလှသည်၏ အဖြစ်။ တေ နဂ္ဂဒုဗ္ဗဏ္ဏတာဒိကံ (နဂ္ဂဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပါဒိနံ၊ သိ) ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗတာယ ဣတ္ထိနံ ကောပိနံ ရန္တနိယံ။ ပေတ၊ ၁၅။ ၈၂။

နဂ္ဂနိာဏာဒိသမဏ (ပု) [နဂ္ဂ+နိဂဏ္ဏ+အာဒိ+သမဏ] အဝတ် မဝတ်သော-တိတ္ထိ-တက္က-တုန်း-စသော ရဟန်း။ နဂ္ဂနိဂဏ္ဏာဒိသမဏော စော ကဋ္ဌကသာ၊ ၂၆၊ ၂၁၇။ ၂၁၈။

နဂ္ဂနိယ (န) [နဂ္ဂ+အနိယ] နဂ္ဂိယ-နက် ကြည့်။ နဂ္ဂနိယဿာ(ပေတ။ ၁၈၈)တိ နဂ္ဂဘာဝဿ။ ပေတ၊ ၁၅။ ၂၂၄။

နဂ္ဂနိဿိရိက (တိ) [နဂ္ဂ+နိဿိရိက] အဝတ်မဝတ်သည်ဖြစ်၍ - ကျက်သရေမရှိ - မတင့်တယ် - သော၊ အဝတ်မဝတ်၍ ကျက်သရေတိုးသူ။ အယံ အာကောဠကော ဣမေသံ နဂ္ဂနိဿိရိ-ကာနံ ဒသမလဿ သန္တိကေ ဌတာ ဣန္ဒကသေဘိ။ သံ၊ ၁၅။ ၁၁၇။ (-ဥဒါန၊ ၁၅။ ၃၀၀။)

နဂ္ဂပဗ္ဗဇ္ဇ (န) [နဂ္ဂ+ပဗ္ဗဇ္ဇ] အဝတ်မဝတ်ခြင်း ဟူသော အကျင့်၊ အဝတ်မဝတ်သော ရဟန်း (တိတ္ထိ၊ တက္ကတုန်း)၏ အဖြစ်။ သော ဉာတ-

ကေဟိ ပဋိစ္ဆေတ္တာ နဂ္ဂပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇ္ဇိတာ န နာ-ယတိ။ ထေ၊ ၁၅။ ၂။ ၁၃၂။

နဂ္ဂပဗ္ဗဇ္ဇူပာမန (န) [နဂ္ဂ+ပဗ္ဗဇ္ဇ+ဥပ+မန] အဝတ်မဝတ်ခြင်းဟူသော အကျင့်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း၊ အဝတ်မဝတ်သော ရဟန်း (တိတ္ထိ၊ တက္ကတုန်း)၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ နဂ္ဂပဗ္ဗဇ္ဇူပာမနေန...ကာယေန ဓာ-ရေသိ။ ထေ၊ ၁၅။ ၂။ ၁၄။

နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဏေ (ပု) [နဂ္ဂ+ပရိဗ္ဗာဏေ (နဂ္ဂပရိ-ဗြူ-သံ)] နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဏေ အဝတ်မဝတ်သော ပရိဗ္ဗာဏေ။ အယံ ပန နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဏေဿေဝ အာဇီဝကဿဝါ အစေလကဿဝါ ဗါတဗ္ဗော၊ ဝိ၊ ၁၅။ ၂၇၂။ (-အံ၊ ၁၅။ ၁၇၅။ သာရဏ္ဏ၊ ၃။ ၂၂၅၊ ၄၁။ ဝိမာ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၁၅။ ၂။ ၁။ သံ၊ ၁၅။ ၄၀၃။ အံ၊ ၁၅။ ၁၁၀။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၂၃။)

နဂ္ဂပရိသာ (ထိ) [နဂ္ဂ+ပရိသာ] အဝတ်မဝတ်သော-တိတ္ထိ-တက္ကတုန်း-ပရိသတ်။ နဂ္ဂ-ပရိသာပိ သတ္တု မိဂါ၊ သေဋ္ဌိနော ဂေဟိ ဂတဘာဝံ သုဘော။ အံ၊ ၁၅။ ၁၂၀။

နဂ္ဂပေတ (ပု) [နဂ္ဂ+ပေတ။ (နဂ္ဂပေတ-သံ)] အဝတ်မရှိသော ပြိတ္တာ၊ အဝတ်မပါသော ပြိတ္တာ။ သော တဿ သူလာဝုတဿ ပုရိ-သဿ သန္တိကေ အဂစ္ဆန္တံ နဂ္ဂပေတံ “သက္ခိ”တိ နိဒ္ဒိသိတာ။ ပေတ၊ ၁၅။ ၂၀၂။

နဂ္ဂဘာဝ (ပု) [နဂ္ဂ+ဘာဝ။ (နဂ္ဂဘာဝ-သံ)] အဝတ်မရှိသူ၏ အဖြစ်၊ အဝတ်မဝတ်သူ၏ အဖြစ်၊ အဝတ်မဝတ်ခြင်း။ ဥပပဇ္ဇတိ မောဟမူဠော နဂ္ဂဘာဝံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၄။ ဇာ၊ ၄၅။ ၁၂၃။ (-သံ၊ ၁၅။ ၁၃၉။ အံ၊ ၁၅။ ၂၇၇။)

နဂ္ဂဘာဝပဋိစ္ဆာဒန (န) [နဂ္ဂဘာဝ+ပဋိစ္ဆာ-ဒန] အဝတ်မဝတ်သူ၏ အဖြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ အဝတ်မရှိမှုကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ယဒိ

ဝေံ အတ္တိန္ဒဝိဓရဿ နဂ္ဂဘာဝပ္ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထံ
ဘူတဂါမပါတဗျတာ ဘဂဝတာ အနညာ-
တာ။ ဝဇီရ။ ၁၆၉။

နဂ္ဂဘောဂ (တိ) [နဂ္ဂ+ဘောဂ။ နဂ္ဂဘောဂ-
သံ)] အဝတ်မဝတ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။
သော သမုဒ္ဒဘော ဥတ္တရိတွာ နဂ္ဂဘောဂေါ
တသ္မိံ ပဋ္ဌနေယေဝ ဘိက္ခုာယ စရိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၅။ ၇၈။

နဂ္ဂဘောဂ္ဂ (တိ) [နဂ္ဂ+ဘောဂ္ဂ။ (နဂ္ဂဘောဂ္ဂ-
သံ)] အဝတ်လည်း မဝတ်၊ ကောက်ကျစ်
သော အလိုလည်း ရှိသော၊ ဝတ်လစ်လေစ်
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော၊ သူ။ နဂ္ဂဘောဂ္ဂ-
(သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၈) နှိ အဝသနဘာဝေန နဂ္ဂံ၊
ကုဋ္ဌိလဇ္ဈာသယတာယ ဘောဂ္ဂံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၃၇၇။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၉၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၁၂၊
၁၁၉။)

နဂ္ဂယိနိ (တိ) [နဂ္ဂ+ဏယ+ဣနိ] အဝတ်မဝတ်
သော မိန်းမ၊ ဝတ်လစ်စလစ်မိန်းမ။ ဒုဗ္ဗဏိနိ
နဂ္ဂယိနိ ပလာယိနိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၁၇။

နဂ္ဂရူပ (န) [နဂ္ဂ+ရူပ။ (နဂ္ဂရူပ-သံ)] (၁)
အဝတ်မဝတ်သူ၏-အသွင်-သဏ္ဌာန်၊ အဝတ်
မဝတ်သူ၏ ကိုယ်။ (တိ) (၂) အဝတ်မဝတ်
ခြင်း သဘောရှိသော၊ အဝတ်မပါသော
ကိုယ်ရှိသော၊ ဝတ်လစ်စလစ်ကိုယ်ရှိသော၊
သူ။ (၁) တဒေဝ နဂ္ဂရူပံ “အယမေဝ ဗုဗ္ဗဇာ
နာမ သိယာ”တိ ပဗ္ဗဇံ ကတွာ အဂ္ဂဟေသိ။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၁၅။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။) (တိ)
(၂) နဂ္ဂိနောတိ နဂ္ဂရူပါ နိစ္စာဠာ။ ပေတ၊
ဌ၊ ၁၆၇။

နဂ္ဂလိင်္ဂ (န) [နဂ္ဂ+လိင်္ဂ။ (နဂ္ဂလိင်္ဂ-သံ၊ ဣဂ္ဂလိင်္ဂ-
ပြာ)] နဂ္ဂလိင်္ဂ၊ အဝတ်မဝတ်သူ၏အသွင်။
အဝန္တနိယဿေဝ နဂ္ဂလိင်္ဂဿ သေဠာဘဝံ
ဝါ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဝဇီရ။ ၄၃၁။

နဂ္ဂဝဂ္ဂ (ပု) [နဂ္ဂ+ဝဂ္ဂ] နဂ္ဂဝဂ္ဂ၊ နဂ္ဂသိ-
က္ခာပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော - ဝဂ္ဂ - သိက္ခာ
ပုဒ်အစု။ (ယင်းသည် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းအနက်
၂ ကျမ်းမြောက် ပါစိတ်ပါဠိတော် ဘိက္ခုနီ
ဝိဘင်းတွင် ၃-ခုမြောက် ဝဂ္ဂဖြစ်သည်။ ယင်း၌
သိက္ခာပုဒ် ၁၀-ပုဒ် ပါရှိသည်။) ဝိနယ
ပိဋက၊ ပါမိတ္တိယ ပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီ ဝိဘင်္ဂ၊
၄ ကဏ္ဍ၊ ၃-ဝဂ္ဂ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၅-ဂ။ နဂ္ဂဝဂ္ဂဿ
ပဌမသိက္ခာပဒေ... ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၅။
(-ကခါ။ ၃၂၂။ ဝဇီရ။ ၃၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၂၅။)

နဂ္ဂဝေသ (ပု) [နဂ္ဂ+ဝေသ] အဝတ်မဝတ်
သူ၏-အသွင်-အပြင်။ သော စ တေနော
နဂ္ဂဝေသေန ဘိက္ခုနံ သန္တိကံ အာဂတဿ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၈။

နဂ္ဂသမဏ (ပု) [နဂ္ဂ+သမဏ။ (နဂ္ဂသမဏ-သံ)]
အဘိမာတ်သော ရဟန်း (တိတ္ထိ တက္က
တွန်း)။ မေဃကထံ သောတုကမျတာယ ဂစ္ဆန္တိ
နဂ္ဂသမဏာ အဘိသု။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၀။
(-၃၁၇။)

နဂ္ဂသမဏက (ပု) [နဂ္ဂ+သမဏ+က။ (ဣဂ္ဂ-
သမဏက-ပြာ) အဝတ်မဝတ်သော ရဟန်း၊
တက္ကတွန်း ရဟန်း။ နဂ္ဂသမဏက (မဟာနိ။
၆၇) နှိ နိစ္စာဠာသမဏ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၈၇။
အာဒိဝကောတိ နဂ္ဂသမဏကော။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၁၅၆။ နဂ္ဂသမဏကော (ပါ၊ ၆) - မ၊ ဌ၊ ၄။
၁၃၇။ နဂ္ဂသမဏကော (ပါ၊ ၁၁) - ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၃၃၈။ နဂ္ဂသမဏကော (ဒု၊ ၁၁) - အံ၊ ဌ၊ ၁။
၃၁၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။

နဂ္ဂိက (တိ) [နဂ္ဂ+ဣယ။ ယ-ကို က-ပြု။ (နဂ္ဂက၊
နဂ္ဂက-သံ)] အဝတ်မဝတ်သော၊ သူ။ ပဿ
နဂ္ဂိမုသေတိ ဩလောကေဟိ၊ နဂ္ဂိကာ ပန
အမှာ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၇၀။

နဂ္ဂိယ (န) [နဂ္ဂ+ဣယ။ မောဂ်၊ ၄။ ၉။ (နဂ္ဂ-
သံ)] အဝတ်မဝတ်သူ၏ အပြစ်၊ အဝတ်

မဝတ်ခြင်း။ အသုစိ ဘန္တ မာဘုဂါမဿ
နဂိုယံ ဇေယျံ ပဋိကူလံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၇။
(-၄၂၁။) နဂိုယ(သုတ္တနိ၊ ၃၁၇) နှိ အစေလ-
ကတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၃၀၇။

နဂိုယဝတသမာဒါန (န) [နဂိုယဝတ+သမာ-
ဒါန] (အဝတ်မတ်သူ) တိတ္ထိ -တက္ကတွန်း-
တို့၏ အကျိုးကို -ဆောက်တည် -ကျင့်သုံး-
ခြင်း။ နဂိုယဝတသမာဒါနေန နဂေါ။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၂၇၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။ (- သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။
၃၇၄။)

နဂေယျ (န) [နဂ+ကျ] အဝတ်မဝတ်သူ၏
အဖြစ်၊ အဝတ်မဝတ်ခြင်း။ နဂေယျာ (သံ၊
၂။ ၄၈၉) တိ နဂုဘာဝတော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၉။

နဂ်လ (န) [နဂ်+လ+အ။ ဘူမိနဂ် မနဂ်
ကဓရာန္တော လုနာတိတိ နဂ်လံ။ ဓာနိ၊ ၄။
၄၄၉။ သူစိ။ န+ဂလ+အ။ တိဏ္ဍ ကဋ္ဌ
နာသေဘာ ဂလန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတေနာတိ
နဂ်လံ။ န ပုဗ္ဗဿ ဂလ ဂဘိမ္မိ။ ဂဠု၊ ၂။ ၆၄။
(ဏဂ်လ-သံ၊ ဏဂရ၊ ဏဂလ-ပြာ၊ နဂလ-
အဒ္ဓမာဂမိ၊ နဂလ- သီဟိန္ဒ) (၁) (က)
ထွန်၊ ထွန်ဘုံး။ (ခ) ထွန်သွား၊ ထယ်သွား။
(၂) (လယ်ယာတို့ကို) ထွန်ခြင်း၊ ထွန်သက်
ခြင်း။ (၃) ရေမြောင်း။ (တိ) (၄) ထွန်တုံး
ဖြင့် မှတ်အပ် - ထွန်ဘုံးအမှတ်ရှိ - ထွန်တုံးနှင့်
တူ - သော ဦးချိုချိုသော (နွား)။ (၁) (က)
န ခေါ မယ် ပဿာမ ဘောဘော ဂေါတမဿ
ယုဂံ ဝါ နဂ်လံ ဝါ ဖာလံ ဝါ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၄။
သုတ္တနိ၊ ၂၉၁။ နပိနီယန္တိ နဂ်လာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၆၂) -
တိ နဂ်လာနိပိ တတ္ထ ကသိကမ္ပ ကချိဿာ-
မာ" တိ န ခေတ္တနီယန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၆။ ဒွေ စ
ဂေါဏေ နဂ်လဉ္စ လဘိဿသိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၃။
(ခ) ဧကေန နဂ်လေန ကသန္တဿ သတ္တ
သိဘာယော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃၇။ (- သံ၊ ၄။
၂။ ၃၀၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၈။
နဂ်လာဝတ္ထ-လည်း ကြည့်။) (၂) နဂ်လာသု-

(ထေရ၊ ၂၂၉) တိ လိဂ်ဝိပလ္လာသံ ဣတော
ဝုတ္တံ၊ နဂ်လေဟိ ကသိရေဟိဘိ အတ္ထော။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ (၃) နဂ်လမုခ-ကြည့်။
(တိ) (၄) "သင်္ခါသိ ဝါ နဂ်လံ ဝါ" တိ
ဝုတ္တေ ဂေါဏော သုကသိတော နာမ ဘဝေ-
ယျ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။ နဂ်လာသိသသိဂ်၊ ၃။
မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၈၆။ (- မူလ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။)

နဂ်လံ (ပါဠိ) - သံ၊ ၁။ ၁၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၁။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၂၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ သံ၊ ၄။
၁။ ၂၇၁။ နဂ်လာနိ (ပါဠိ) - ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၆။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၇။ နဂ်လာ - ဒီ၊ ၃။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၁၄၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၆၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၇။ နဂ်လံ (ဒီ၊ ၄)
- သံ၊ ၁။ ၁၁၆။ ၁၇၄။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၄၀၁။ မ၊ ၄။ ၄။ ၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။ ၂။ ၇၈။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။ နဂ်လာနိ
(ဒီ၊ ၄) - သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၈၃။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၆။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၂၀၂။ နဂ်လေန
(တ၊ ၄) - ဝိ၊ ၃။ ၃၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၄။ မ၊ ၄။
၁။ ၁၇၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၄။ အံ၊
၄။ ၂။ ၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၂၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ နဂ်လေဟိ
(တ၊ ၄) - ထေရ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၈။ သံ၊
၄။ ၁။ ၉၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၄၄၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။ ၁၁၉။ အပ၊ ၄။ ၁။
၂၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၇။ နဂ်လာဿ (ဆ၊ ၄) -
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။ နဂ်လာနိ (ဆ၊ ၄) - သံ၊ ၄။
၁။ ၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။ နဂ်လာသု (ထိ၊
သ၊ ၄) - ထေရ၊ ၂၂၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။

နဂ်လကဋ္ဌ (န) [နဂ်လ+ကဋ္ဌ။ (လဂ်လကဋ္ဌ-
ဏ-သံ)] ထွန်ဖြင့် ထွန်ယက်ခြင်း။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

နိလကဋကရဏ (န) [နိလ+ကဋ+ကရဏ။
 (ဇာတ်လကဋကရဏ-သံ)] ထွန်ဖြင့် ထွန်
 ယာခြင်းကို ပြုရာအရပ်၊ လယ်ထွန်ရာအရပ်။
 နိလကဋကရဏ (သံ၊ ၃၊ ၁၂၇) နိလန
 ကသိကရဏံ၊ အရပ်မှာ ကဋ ခေတ္တဋ္ဌာနန္တိ
 အတ္ထော။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃၄။ နိလကဋကရဏ-
 (ဒိ ၄၊ ၂၊ ၂၁) နိလန ကသိဟပဒေ-
 သော။ ဒိ၊ ၃၊ ၂၊ ၂၅။ နိလန ကဋကသိတံ
 နိလကဋံ၊ တံ ကရိယတိ ဧတ္ထာတိ နိလက-
 ဋကရဏံ။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၆၉-၄၇၀။

နိလကရဏဋ္ဌာန (န) [နိလ+ကရဏ+ဋ္ဌာန။
 (လင်္ကာလကရဏဋ္ဌာန-သံ)] အဘက်ပုဒ်နက်
 ကြည့်၊ အစွဲကဏ္ဍပရိဝေတော နိလကရဏ-
 ဋ္ဌာနံ အဂ္ဂသာသိ၊ အ၊ ၁၊ ၁၊ ၁၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ ၄။
 ၃၂၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၁၊ ၆၀။

နိလကသန (န) [နိလ+ကသန။ (လင်္ကာလ-
 ကဏ္ဍ-သံ)] ထွန်ဖြင့် ထွန်ယက်ခြင်း။ နိ-
 လကသနေန စော အဋ္ဌာန္တကေန စ သုဋ္ဌ၊
 ပရိကမ္မကတယ ခေတ္တဘူမိယာ။ အံ၊ ၄၊ ၂၊
 ၁၀၄။

နိလကသိတဋ္ဌာန (န) [နိလ+ကသိတ+
 ဋ္ဌာန] ထွန်ဖြင့် ထွန်ယက်အပ်သော အရပ်။
 သော ကေဒိသံ အတိဝ နိလကသိတဋ္ဌာနံ
 နိလကသိတဋ္ဌာန ဥဋ္ဌိဘသတ္တပုပ္ဖိနိ ဂဟေ-
 တော အာကာသေ ပူဇေသိ၊ အ၊ ၁၊ ၂၊
 ၁၁၇။

နိလကုလ (ကုလ) ဧတ္တရ (ပု) [နိလကုလ-
 (ကုလ)+ထေ၊] နိလကုလ (ကုလ) ထေရ်၊
 (ယင်းသည် ယာသုန်ရာမှ ဧတ နိကျင်း
 သွား၍ ထွန်နု ပုဆိုးညစ်ပိုင်းကို သိမ် ဝန်
 ဆောင်းအနီးထားပြီး ရဟန်းပြုသည်၊ မိမိ
 ကိုယ်ကို တားဖြင့် ဆုံးမရာ မကြာမီတိုင်
 ရဟန္တာ ဖြစ်လေသည်။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၇၃။)
 သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော နိလကုလ-

တ္ထေရံ (နိလကုလတ္ထေရံ၊ သျှာ) အာရဗ္ဗ
 ကထေသံ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၇၀။ (-၃၇၉။)
 နိလကောဋိ (ထိ) [နိလ+ကောဋိ] ထွန်ဘုံး
 ၏ - အစွန်း - အဖျား။ နိလကောဋိဝဇ္ဇ-
 ကြည့်။

နိလကောဋိဝဏ် (တိ) [နိလကောဋိ+ဝဏ်]
 ထွန်တုံး၏ အဖျားကဲ့သို့ ကောက်သော၊ ထွန်
 တုံး၏အဖျားကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော၊
 သူ။ (အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ သီဟိုဠ်နိုင်ငံ ထွန်များ၌
 ထွန်ကို ရှေ့ လွယ်ကူစေရန် ထွန်တုံးဖျား၌
 အကောက်ကလေး ပြုလုပ်ပါရှိ၏၊ ယင်းထွန်
 တုံးအလား ပဌမ၊ ဒုတိယ အရွယ် သိက္ခာသီလ
 ဖြည့်ကျင့်ပြီးတော်မူသောအခါ အနုသန စသည်
 ပြု၍ ဤသီလမပြည့်ကျင့်သော ရဟန်းသည်
 နိလကောဋိဝဏ် မည်သည်။) သော နာတိ-
 ကုဋိလဘာယ နိလကောဋိဝဏော နာမ
 ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၉၅။

နိလကောဋိဝဏ်တာ (ထိ) [နိလကောဋိ-
 ဝဏ်+တာ] ထွန်တုံးအဖျား ကောက်ကဲ့သို့
 ကောက်သွင်း အဖြစ်။ ကုဋိလတာတိ နိလ-
 ကောဋိဝဏ်ဘာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၇၅။ အသံ
 နိလကောဋိဝဏ်တာ နာမ၊ ပရိသယာသာ-
 နေ ဝဏ်ဘဝါပတ္တိတော။ ဒိ၊ ၃၊ ၂၊ ၁၇၃။
 အံ၊ ၃၊ ၂၊ ၆၀။ (-ဒိ ၄၊ ၂၊ ၁၆၃။ အံ၊ ၄၊ ၂၊
 ၅၉။)

နိလကောဋိဝဏ်ဘဝပဋိက္ခေပ (ပု) [နိလ-
 ကောဋိဝဏ်ဘဝ + ပဋိက္ခေပ] ထွန်တုံး
 အဖျားကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သွင်း အဖြစ်ကို
 ပယ်ခြင်း။ အကုဋိလဘာတိ နိလကောဋိ-
 ဝဏ်ဘဝပဋိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၉၅။

နိလကောဋိဝဇ္ဇ (တိ) [နိလကောဋိ+ဝဇ္ဇ+
 ဝဇ္ဇ။ အလယ်ပုဒ် ကျေ။] ထွန်ဘုံးစွန်းကို ကိုင်
 ဆောင်လျက် ကြီးပွားသော၊ သူ။ နိလ-
 ကောဋိဝဇ္ဇော (ဇာ၊ ၂၊ ၂၀၂၊ ၂၁၀) တိ

ဂဟပတိပုတ္တော ဒဟရကာလခတာ ပဌာသ
နက် ပကောဋ္ဌံ ဝဟန္တောယေဝ ဝစုတိ၊ ဘမတ္တိ
သန္တာယ “ဟံ ဂဟပတိကမ္မမေဝ ဇာနာသံ၊
န ခတ္တိယာနံ မက်လကမ္မန္တိ ကုမ်နာ အဓိပ္ပာ
ယေနဝမဟ။ ဇာဌ ၆။ ၂၆။ (-ဇာဌ ၆။
၂၆။)

နက်လစွန့်မတ္တိကာပိဏ္ဏ (ပု) [နက်လစွန့်+မတ္တိ-
ကာ+ပိဏ္ဏ] ထွန်သွားတို့ဖြင့်-ဖြတ်-ခွဲ-အပ်
သော-မြေညက်စိုင်း-မြေညက်ခဲ-မြေကြီး
စိုင်း-မြေကြီး ခဲ။ ကသိဘဌာနေပိ နက်လစွန့်-
မတ္တိကာပိဏ္ဏ ဂဏန္တဿ။ ဝိဌာဉာဉာ ၂၂။ ဝိသက်-
ဟ။ ၇၇။ မဟန္တမ္ပ နက်လစွန့်မတ္တိကာပိဏ္ဏန္တိ
မဟန္တမ္ပ ကသိဘဌာနေ ဟေဌာသဝိယာ
အသမ္ပန္တ နက်လစွန့်မတ္တိကာပိဏ္ဏ။ ကခါ၊ ချီ၊
သစ်။ ၃၅၇။ (-ကခါ။ ၁၃၇။)

နက်လခောရယုတာ (ထိ) [နက်လခောရယု+
တာ။ (လက်လခေရယိတာသံ)] ထွန်တုံး
ဝန်ကို ဆောင်တတ်သောနွားလား၏အဖြစ်။
ယာဂ္ဂန ဝိပဿနာယ ပညာယ တံသဟာ-
တဝိနိယဿ စ နက်လခောရယုတာ။ သံ၊ ချီ၊
၁။ ၂၇၃။

နက်လပထ (ပု) [နက်လ+ပထ။ (လက်လပန္တ-
သံ ကံ၊ လပထ-ပြာ)] ထွန် - ကြောင်း-
လမ်း၊ ထမ်း - ကြောင်း-လမ်း။ နက်လ-
ပတ္တ-ကြည့်။

နက်လပာလာဒိဥပကရဏပူရ (တိ) [နက်လပာ-
လာဒိဥပကရဏ+ပူရ] ထွန်တုံး ထွန်သွား
အစရှိသော အဆောက်အဦးဖြင့် ပြည့်
သော။ နက်လပာလာဒိဥပကရဏပူရနိ ပဉ္စ
သကဋသဘာနိ အဒါသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌာ ၁။ ၂၄၉။

နက်လဒ္ဓ (တိ) [နက်လ+ဗဒ္ဓ] ထွန်ဘုံး၌-ဖွဲ့-
ချည်-အပ်သော။ နဂရဿ ဥပ္ပဘနကာလေ
နက်လာနိ ဂဟေဘူ နက်လဒ္ဓိ အယသခံ-
လိက် အယခါဏုဒက ဗန္ဓုယျာထ။ ဇာဌ၊
၄။ ၈၃။ (-ဇာဌ၊ ၄။ ၈၄။)

နက်လဗလိကမ္ပ (န) [နက်လ+ဗလိကမ္ပ] ထွန်တုံး
ကို-ပူဇော်-ပသ-မှု။ နက်လဗလိကမ္ပ ကာရာ-
ပေသိ။ သံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၂။

နက်လပဂ္ဂ (ပု) [နက်လ+မဂ္ဂ။ (လက်လမာဂ်-
သံ)] ထွန်ခေး၊ ထွန်ကြောင်း (ထရေး၊
ထကြောင်း)၊ ထွန်လမ်း။ နက်လမဂ္ဂ ကတွာ
ကသိဘူ န သက္ကာ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။
၂၂။

နက်လမတ္တရတ္တာဏ (တိ) [နက်လမတ္တ+ရတ္တာဏ]
ထွန်ဘုံးအတိုင်းအရှည်-ကဲ့သို့-မျှလောက်-
နိသော အချိုးတံရှိသော။ ဒဗ္ဗဘိဏသခါ-
တာယ တိရိယာ နာမ တိဏဇာတိယာ
နက်လမတ္တရတ္တဒန္တာယ နာဘိတော ဥဂ္ဂတာ-
ယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၄။ (အံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၇။ သာ-
ရတ္တ၊ ၂။ ၃၀၃) ဘိုလည်း ကြည့်။

နက်လမုခ (န) [နက်လ+မုခ။ (လက်လမုခ-
သံ၊ ကံ၊ လမုခ-ပြာ)] ရေမြောင်းဝ။ (ထွန်
သွားနှင့်တူသောကြောင့်၎င်း၊ ထွန်သွားဖြင့်
တူးအပ်သောကြောင့်၎င်း ရေမြောင်းဝကို
“နက်လမုခ”ဟု ဆိုသည်။) နက်လမုခါနိ(အံ၊
၂။ ၅၆) တိ မာတိကာမုခါနိ။ တာနိ ဟိ နက်လ-
သချိက္ခကတ္တာ နက်လေဟိ စ ခာတ္တာ “နက်လ-
မုခါနိ”တိ ဝုပ္ပန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၂၆။

နက်လသဘ (န) [နက်လ+သဘ။ (လက်လသတ-
သံ)] ထွန်ဘုံးဘို့၏ အရာ၊ အရာသောထွန်
တုံး။ ကသိဘာရဒ္ဓါဿ ဗြာဟ္မဏဿ ပဉ္စ-
မတ္တာနိ နက်လသဘ နိ ပယုတ္တာနိ ဟောန္တိ
ဝပ္ပကာလေ။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၇။

နက်လသဒိသ (တိ) [နက်လ+သဒိသ။ (လက်လ-
သဒ္ဓါသံ)] ထွန် ဘုံးနှင့်တူသော(မိုးကြိုး)။
ဒဏ္ဍမဏိကာ နက်လသဒိသာ ဟုဘူ ပတတိ။
ဒီဌာ၊ ၂။ ၁၆၀။ နက်လဿ ကဿနကာလေ
ကဿကာနိ ဟတ္ထေန ဂဟေတဗ္ဗဌာနေ
မဏိကာ ဟောတိ၊ တံ ဥပါဒါယ နက်လံ

“ဒဏ္ဍမဏိကာ” တိ ဝုစ္စတိ။ တဿ ဒဏ္ဍမဏိ-
ကာကာရာ ဒဏ္ဍမဏိကာ။ တေနာဟ “နက်-
လသဒိသ” တိ။ ဒိ၊ ချီ၊ ၂၊ ၁၇၁။

နက်လသဒိသဒန္တ (တိ) [နက်လသဒိသ + ဒန္တ]
ထမ်ဘုးနုးတူသော အစွမ်းရှိသော။ နက်လ-
သဒိသဒန္တဿ ဟတ္ထိနော ဝေ စိတ္တံ သပေ-
တိ။ သံ၊ ချီ၊ ၂၊ ၂၇၁။

နက်လသရိက္ခက (တိ) [နက်လ + သရိက္ခက] ထွန်
တုံးနှင့်တူသော (ရေပြောင်း)။ နက်လမုခ-
ကြည့်။

နက်လသဟဿ (န) [နက်လ + သဟဿ] ထွန်
တုံးပိုင်း အထောင်၊ အထောင်သော ထွန်
တုံး။ ရာညာ ကမ္မန္တေ နက်လသဟဿ
ယောဇယန္တိ။ အပါဠာ၊ ၁၊ ၆၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။
၃၂။ ဇာ၊ ၁၊ ၆၉။)

နက်လသိတကပ္ပ (န) [နက်လသိတ + ကပ္ပ] ထွန်
တုံ ပြင့် ထွန်ယက်ခြင်းအမှု။ သီတန္တိ “နက်လ-
သိတ” မှ “န္တိ” ဝဒန္တိ။ သံ၊ ချီ၊ ၁၊ ၁၄၁။

နက်လသိသ (န) [နက်လ + သိသ။ (လက်လ-
ရိမိ-သံ၊ လက်လသိသ-ပြ)] ထွန်တုံး
စုန်း၊ ထွန်တုံးထိပ်များ။ ပုဏ္ဏော ဥဒ္ဓာယ
ကေ ကဠိ ဂဟေတွာ နက်လသိသေ ပဟရိ။
အံ၊ ချီ၊ ၁၊ ၃၄၄။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၉၀။)

နက်လသိသပမာဏ (တိ) [နက်လသိသ + ပမာဏ။
(လက်လ-ရိမိ-သံ၊ လက်လသိသ-ပြ)] (၁) ထွန်တုံး
-ဦး-ထိပ်-အတိုင်း အရှည် ရှိသော။
(၂) (ထွန်သွား၏တည်ရာ) ထွန်တုံး အတိုင်း
အရှည်ရှိသော။ (၃) နက်လသိသပမာဏံ
နိမ္မိတ္တဒဏ္ဍကမရံ ဒိသော။ အပါဠာ၊ ၂၊ ၂၄၆။
(၂) သရိနံ နက်လသိသပမာဏံ။ စရိယာ၊
၉၊ ၁၂၆။ နက်လသိသပမာဏ- (ဇာ၊ ၁၊ ၄၄၅၉)-
န္တိ ဧတ္ထ နက်ပံ နာမ ဗာလဿ နာမံ။
တဿ ပန ဥပရိ ဌိကတ္တာ တပုတိဋ္ဌာနဘု-
တော ကဋ္ဌမယော ဝဇ္ဇဒဏ္ဍော နက်လသိ-

သန္တိ ဝုစ္စတိ။ တေနော “နက်လဿ သိသံ
နက်လသိသ” န္တိ သမာသဝိဂ္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
ဇာ၊ ၁၊ ၅၅၀၆။ (-ဇာ၊ ၄၄၊ ၂၃၀၊ ၂၆၅။
ဇာ၊ ၄၊ ၇၊ ၁၄။)

နက်လသိသပတ္တ (တိ) [နက်လသိသ + ပတ္တ။
(လက်လရိမိမာဏ - သံ)] ထွန်တုံးဦး
အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ထွန်တုံးဦးလောက်
ရှိသော။ သမန္တာ ပထဝီ ဘိန္ဒုတုဗ္ဗိ နက်လ-
သိသပတ္တာ ဥဒကဝဇ္ဇိ... ဥဂ္ဂန္တာ။ ဒိ၊ ချီ၊ ၂၊ ၁၉၆။
မုဋ္ဌာသံ နက်လသိသပတ္တံ ဟေတိ။ သံ၊ ချီ၊
၁၊ ၂၇၀။ နက်လသိသပတ္တံ နိမ္မိတ္တံ ဒဏ္ဍက-
မရံ ဒိသော။ အံ၊ ချီ၊ ၁၊ ၁၉၁။ ထေရ၊ ၁၊
၁၇၀။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၃၉။)

နက်လသိသသိသ (တိ) [နက်လသိသ + သိသ]
ထမ်ဘုးဦးနှင့်တူသော။ အကျိန် နိမ္မိတံ
နက်လသိသ သိသဘိသိသဝိပုလတိဝိစာ၊ ၁၊ ၁၄၁။
ယော ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၃၆။

နက်လသိသသိသမ္ဘာရသမာယောဂ (ပု၊ န) [နက်-
လသိသသိသမ္ဘာရ + သမာယောဂ] ထွန်တုံး
စသော ထွန်ယက်ခြင်း၏ အဆောက်အဦနှင့်
ယှဉ်ခြင်း၊ လယ်အဆောက်အဦနှင့်ယှဉ်သော
ထွန်တုံး စသည်။ နနု ဗြာဟ္မဏေန ဘဂဝါ
နက်လသိသသိသမ္ဘာရသမာယောဂံ ပုဋ္ဌော။
သံ၊ ချီ၊ ၁၊ ၂၂၀။

နက်လသတ္တ (န) [နက်လ + သတ္တ] ထွန်သွား
-ထယ်သွား - ကို လည်စေရာ - ထွန်ကြောင်း
လမ်း - ထယ်ကြောင်းလမ်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

နက်လသတ္တနိ (တိ) [နက်လ + သတ္တန + နိ]
ထွန်သွားကို လည်စေတတ်သော၊ ထွန်သွား
ကို လည်စေလျက် ထွန်ယက်တတ်သော
(နှားလား)။ ယထာပိ ဘဒ္ဒေါ အာဒညော၊

နဂါဠုဝတ္ထု ခိမိ။ ဂစ္ဆတိ အပ္ပကသိ-
ရေန၊ ဝေံ ရတ္တိနိဝါ မမ။ ထေရ။
၂၂၃။ နဂါဠု ဖာလဿ အာဝတ္ထနကော၊
နဂါဠု ဣတော စိတော စ အာဝတ္ထဘူ
ခေတ္တေ ကသနကောတိ အတ္ထော။ နဂါဠု
ဝါ အာဝတ္ထယတိ ဧတ္ထာတိ နဂါဠုဝတ္ထံ၊
ခေတ္တေ နဂါဠုပဒေသတသ္မိံ နဂါဠုဝတ္ထံ။
ဂါထာသုခတ္ထံ ဟေတ္ထံ “ဝတ္ထံ” တိ ခိမိ ကတော
ဝတ္ထံ၊ ထေရ၊ ဌာဝါ ၁၇။

နဂါလိ (ထိ) [နဂါလိ+ဤ] ဇလပိပ္ပလိပင်၊ ရေ
ညောင်ပင်၊ (အဘယာဓာနံ၊ သျ။) ဆိမိး
ဘောက် (ကျော်အောင်၊ ဓာနံ၊ သျ။) ဆိမိး
တောက်၊ ရေဝိတ်ချင်းပင်။ (ဘောင်ပေါက်၊
ဓာနံ၊ သျ။) (လင်္ကာလိယသိဟိန္ဒ၊ ဓာနံ၊ သျ။
ဟောင်း။) နဂါလိသဒ္ဓိသမ္ပလဘာယ လင်္ကာ-
လိ၊ နဿ လော၊ ဒိဗ္ဗသုစ။ “နဂါလိ” တိပိ
ပါဒေသ။ ဓာနံ၊ ဌာဝါ ၅၇။

နဂါလိသဒ္ဓိသ (တိ) [နဂါလိသ+သဒ္ဓိသ] ထွန်
တုံး၊ ထွန်သန်နှင့်တူသော။ ဟန္တိ ယ သော-
ဏှာ နဂါလိသဒ္ဓိသ ဟောန္တိ။ ဌာဝါ ၁၈၊
၄၇၄။

နဂါဠု (ပု၊ န) [န+အင်္ဂ+ဌာဂ် ၏ အ-ကို ဥ ပြု။ န
ဂစ္ဆတိဘိ နဂါဠု၊ အင်္ဂ ဂမနေ၊ ဌာဝါ
အယ၊ ဒွေပိ အနိတ္ထိယံ။ ဓာနံ၊ ဌာဝါ ၃၇၊
သုဝိလည်း ကြည့်။ (လင်္ကာလိ-သံ၊ ကံ၊ လ-
ပြာ၊ နဂါလိ-အဒ္ဓမာဂမိ။ နဂါဠု-သိဟိန္ဒ)]
အမြီး၊ မြီးထူး။ တမေန် ဘောဂဝါ နဂါ-
ဠု ဝါ ဂမေယျ။ မာ၊ ၁၁၆။ ဝါဠု၊ ၁။
၁၉။ အဘိဠာ၊ ၂၄။ သပ္ပါနံ ဟိ သိသ-
တော ယာဝ နဂါဠု ပိဋိယော ဟောတိ။
မာ၊ ၁၂၃။ သုတ္တနိ၊ ၂၁၇။

နဂါဠု (န၊ ပ၊ ဇ) - ဌာဝါ ၁၆။ ဒိဌာ၊
၂။ ၇၇။ ဒိဌာ၊ ၁၂။ သိဌာ၊ ၂။ ၁၈။ ဓမ္မဌာ၊ ၂။
၂၇။ ဌာဝါ ၆။ ၁၇။ နဂါဠု (ဒု၊ ဇ) -

မာ၊ ၁၇၄။ အံ၊ ၁။ ၅၆။ ဌာဝါ ၁၆။
ဝါဠု၊ ၁၉။ ဒိဌာ၊ ၂။ ၁၆၇။ ၃၉။ ဒိဌာ၊ ၂။
၁၁၂။ မာ၊ ၁၇၄။ သိဌာ၊ ၁။ ၇၄။ အံ၊ ၁။ ၂။
၃၉။ အဘိဠာ၊ ၂။ ၂၄။ ၃၉။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။
၁၇။ ဓမ္မဌာ၊ ၂။ ၂၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၇။ ထေ-
ရိဌာ၊ ၂။ ၁။ ဌာဝါ ၁။ ၂၇။ ၅၇။ မဟာနိ၊
၄။ ၃။ ၉။ သာရဏ္ဏ၊ ၂။ ၁၆။ သာရဏ္ဏ၊ ၃။
၁၈။ နဂါဠု (တ၊ ဇ) - မာ၊ ၂။ ၇၈။ ဒိဌာ၊ ၂။
၇၇။ မာ၊ ၃။ ၉။ အဘိဠာ၊ ၂။ ၂၄။ ခုဒ္ဒက၊
၄။ ၅၉။ ဓမ္မဌာ၊ ၂။ ၁၇။ ဌာဝါ ၇။ ၂၂။
နဂါဠု (မ၊ ဇ) - မာ၊ ၃။ ၂၆။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။
၃၂။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၇။ နဂါဠု (သ၊ ဇ) -
ဓမ္မဌာ၊ ၂။ ၃၇။ နဂါဠု (သ၊ ဇ) - မာ၊ ၁။ ၁၆။
စရိယာ၊ ၄၀။ ဝါဠု၊ ၁၉။ အဘိဠာ၊ ၂။ ၂၄။
သေသဌာ၊ ၂။ ၂၄။ ရိယာဌာ၊ ၁၂။ ၁၇။
၁၉။ ဌာဝါ ၁။ ၉။ ဌာဝါ ၂။ ၃၆။ ဌာ-
ဝါ ၃။ ၃၇။ ၃၇။ ဌာဝါ ၁။ ၇။ သာရဏ္ဏ၊
၂။ ၁၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇။

နဂါဠုကောဠိ (ထိ) [နဂါဠု+ကောဠိ၊ (လင်္ကာ-
လင်္ကာ ဝိ (ဝိ) -သံ)] အမြီးစွန်း၊ အမြီး
ဖျား။ မုဒ္ဓရာ သရီရေ အပတိဘူ နဂါဠု-
ကောဠိ ပါဠိ။ ဌာဝါ ၃။ ၇။

နဂါဠုဇာတက (ပု၊ န) [နဂါဠု+ဇာတက] (လင်္ကာလင်္ကာ-
သံ)] အမြီးပိုင်း၊ အမြီးပြတ်။ ဝေံ မံ နဂါဠု-
ဇာတက ဂမေယျာ တံ အနုဓာဝ။ ဌာဝါ ၃။
၃၁။

နဂါဠုဇာတက (န) [နဂါဠု+ဇာတက] နဂါဠု-
ဇာတိ၊ တက္ကဘုန်းတို့၏ မှား ငှင်းသော
အကျင့်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောပြောတော်။
ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပိဋံ၊ ကေကနိပါတ်၊
၁၅-ဝဂ်၊ ၄-ဇာတ်။ ဌာဝါ ၃။ ၃။ ဌာဝါ ၁။
၅၁။ ၂။ ၁။

နဂါဠုပဒေသ (ပု) [နဂါဠု+ပဒေသ] အမြီး၏-
အစိတ်-အပိုင်း၊ အမြီးတစိတ်၊ နဂါဠု ပိဋိ-

ကဏ္ဍက (စရိယာ။၄၀၇)တိ နဂါဠာပဒေသေ
တတ္ထ တတ္ထ ပိဋကဏ္ဍကသမိပေ စ ဝိနိဝိဇ္ဇိ-
တွာ၊ စရိယာဠာ။၇၂။

နဂါဠာ (န) [နဂါဠာ+မူလ] အမြီး၏ အရင်း၊
အမြီးအရင်းပိုင်း။ ပရိယောသနာ နဂါဠာ-
မူလံ၊ သံဠာ။၂။၇၂။

နဂါဠာသဒ္ဓါနဂါဠာ (တိ) [နဂါဠာသဒ္ဓါ+နဂါဠာ]
(နွားတို့၏) အမြီးနှင့်တူသော အမြီးရှိသော
(မျောက်)။ ဂန္ဓ နဂါဠာသဒ္ဓါနဂါဠာ။ ဇာ၊
ဠာ။၅။၇၂။

နဂါဠာလင်္ကာ (ပ) [နဂါဠာ+အလင်္ကာ] အမြီး
(၌) ဆင်သင်အပ်သော) တန်ဆာ၊ အမြီး
အဆင်တန်ဆာ။ နဂါဠာလင်္ကာရော သက-
သဟဿံ။ စရိယာဠာ။၈၃။ ဇာ၊ဠာ။၅။၇၂။

နဂါဠာ (တိ) [နဂါဠာ+အလင်္ကာ] အမြီး
(နဂါဠာ၊ ကံလုသပြာ)] (၁) မြွေပါ၊ (၂)
အမြီး၊ မြီးထူး။ (၁) မဂ်ဗာတိ နဂါဠာ။
သာရတ္ထ။၂။၈၇။ (၂) နဂါဠာတိ နဂါဠာ
ဝါ။ မ၊၂။၄၀၉။ ဂန္ဓ ဝိယ နဂါဠာ နဂါဠာ
ဒေတသန္တိ ဂေါနဂါဠာ။ ထေရဠာ။၁။၂၄။

နဂါဠာဝုဓ (တိ) [နဂါဠာ+အာဝုဓ၊ (လင်္ကာ-
လာယုခ-သံ၊ ကံလုလာယု ပြာ)] အမြီး
ဟူသော လင်္ကာရှိသော (ကင်းမြီး
ကောက်)။ ဝိစ္ဆိကာ နဂါဠာဝုဓော နဂါဠာ
ဥဿာပေတွာ စရတိ၊ မိလိန္ဒ။၃၇။

နဂါဠာ (န) [နဂါဠာ+အ၊ ဓာဘူတ္တ၊၂၄၉ကြည့်၊
နဂါဠာ+တ၊ ဇနုတ-ကို စွ-ပြု။ ကစ္ဆည်း။
၅၇။ ဂန္ဓ၊၅၂-ကို ကြည့်၊ နက (အတ္တနာ-
မေ)+သ၊ တ၊ ကို စွ-ပြု။ ကစ္ဆည်း။၆၃၈။
ဂန္ဓ၊၆၆။ ဓာန၊၆၆။ နိတိ၊၁။၂၂၇-ကို
ကြည့်၊ နတိ+ဘ။ တိနှင့် တကို စွ-ပြု။
နိတိ၊သုတ္တ၊၁၁၆၆ ကြည့်။ (နန္ဒ၊ နတိန-
သံ၊ ကစ္ဆည်း၊ နန္ဒက အဗ္ဗာဂဓံ၊ နန္ဒ
ဇိမ္ဗ၊ နန္ဒတုယ-သံ၊၆၆)] (၁) (က) ကခြင်း။

(၁) ကခြင်း၊ ကစခြင်း။ (ဂ) ကပွဲ၊ ကပွဲ
သဘင်။ (တိ) (၂) ကသော၊သု။ (၁)
(က) ဥမ္မတ္တကမိဒံ ဘိက္ခုနော အရိယဿ ဝိ-
နယေ ယဒိဒံ နစ္စံ။ အံ၊၁။၂၆၃။ ဝါဒိတေန
စ နစ္စေန၊ သမ္မတာဠာသမာဟိတော။ အပါ-
၁။၁၆၄။ အဂ္ဂသမ္ဘောတိ ဥတ္တမံ နစ္စံ။
သာရတ္ထ၊၃။၆၅။ (၁) အတ္တနာ နစ္စနနစ္စာ-
ပနာဒိသေန နစ္စာ စ ဂိတာ စ...ဝေရမာနိ။
သာရတ္ထ၊၃။၂၇၃။ အတ္တနာ ပယောဒိယ-
မာနံ၊ ပဒေရိ ပယောဇာယိယမာနဉ္စ နစ္စံ
နစ္စကာဝသာမညတော ပါဠိယံ ကေသေန
နစ္စသဒ္ဓေန ဂဟိတံ။ ဒီ၊၆။၁။၁၂၃။ မ၊၆။၂။
၁၅၈။ (-သီ၊၆။သင်္ခ၊၁။၃၄၇)။ (ဂ) နစ္စ-
(ဝါ၊၄။၄၅၈)။ နစ္စသမ္ဘော ကာရေန္တ ဝိဇ္ဇာ၊
၄။၁၂၉။ (တိ) (၂) နစ္စိတ္တိ ကြည့်

နစ္စံ (ပ၊၆) - အပါ၊၂။၇၂။ ဟောနိ။
၂၇၂။ မဟာနိဋ္ဌ၊၃၄၄။ ကင်္ခါ၊၆။၁၁၇။
၄၇၇။ နစ္စံ (ဒ၊၆) - နစ္စံ... ဒဿနာယ။
ဂန္ထိယန္တိ။ ဝိ၊၂။၃၇၀။ ဝိ၊၄။၂၄၃။ ဝိ၊
၅။၁၁၇။၁၃၁။ ဟေတု၊၂၁။ ဝိ၊၆။၄။၄၅။
ဒီ၊၆။၂။၂၉၇။ အံ၊၆။၂။၁၉၈။ သုတ္တနိ၊၆။၁။
၁၁၁။ ပေတဠာ၊၂၄၆။ ထေရဠာ၊၂။၃။
ဝိ၊၆။၇၇။၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၄။ ကင်္ခါ၊
၆။၁၅။ ဒီ၊၆။၂။၂၇၀။ မ၊၆။၃။၁၃၉။ နစ္စေန
(တ၊၆) - အပါ၊၁။၁၆၄။ ဇာ၊၁။၈။ ဇာ၊၂။
၁၂၁။ မေဠာဠာ၊၂။၄၂၉။ ဇာ၊၆။၁။၂၂၃။
နစ္စေကိ (တ၊၆) - ဒီ၊၂။၁၃၇။ အပါ၊၁။
၄၁၉။ အပါ၊၂။၇၁။၈၅။၁၆၁။ ဇာ၊၁။၂။၆။
၃၀၁။ ဇာ၊၂။၂၂၃။၂၃၂။ ဝိ၊၆။၁။၇၀။
ထေရိ၊၆။၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၅၄။ ဝိ၊မတိ၊၁။
၃၇။ နစ္စာ (မ၊၆) - ဒုန္ဒကဠာ၊၂။၆။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၂၇၃။ နစ္စာ(သ၊၆) - သံ၊၃။၁၄၇။
အံ၊၁။၂၆၃။ အံ၊၆။၂။၂၃၁။ ဝိ၊မာန၊၆။၁၂၃။

နဂါဠာ (ကြိ) [နက (နဂါဠာ)+သ+ဘိ] ကသော၊
နစ္စိတ္တိ ကြည့်။

နဝ္ဗက (တိ) [နဝ္ဗ+က။ ထိန္ဒ နဝ္ဗကိ။ (န္ဒက၊
နတ်ကသံ၊ ဇေယျာပြာ)] ကသု၊ ကချေ
သည်။ (ကချေသည်ကို လက်ရစ်သည်ဟု
လည်းခေါ်သည်။ U-D DAMCE-ကြည့်။)
သယံဇာတ ပတ္တရိတော နဝ္ဗကံ ဝေ ဝဒန္တိ။ ဝိ
သ။ ၂၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၊ ၂၅၊ ၂၈။ နဋ္ဌာ စ နဝ္ဗကာ
ဗဟူ။ အပါ၊ ၁။ ၄၂၀။ နဋ္ဌကာ နဝ္ဗကာ လသံ-
ကာ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၈၉၊ ၃၁၅။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။) ကနည်းကျမ်းလာအတိုင်း
စံနစ်တကျ ကသုသည် နဋ္ဌ၊ ကနည်းကျမ်း
လာနှင့် မီလာ၊ စံနစ်တကျမဟုတ်ပဲ ကသု
သည် နဝ္ဗက။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။

နဝ္ဗကိဋ္ဌိတ (န) [နဝ္ဗ+ကိဋ္ဌိတ။ (န္တုကြိဒိတ-
သံ)] ကလျက်-ကစား-မြူးထူး-ခြင်း၊
ကယင်းကစားခြင်း။ ဂိဋ္ဌိ ကဘူဘိ နဝ္ဗကိ-
ဋ္ဌိဘိ ကိဋ္ဌိတော၊ နဝ္ဗိတောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။
၂။ ၃၇၉။

နဝ္ဗဘတက (န) [နဝ္ဗ+ဘတက] နဝ္ဗဘတ်၊
အရှက်အကြောက် ကင်းမဲ့သော ရဟန်း
တပါး၏ ပရိသတ်အလယ် သင်္ကန်းချွတ်လျက်
ကိုယ်လုံးတီး ရပ်နေခြင်းကို အကြောင်းပြု
၍ ဟောပြောတတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာ-
တကပါဠိ၊ ကေကနိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-ဇာတ်။
ဇာ၊ ၁။ ၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၂-၃။

နဝ္ဗဋ္ဌာန (န) [နဝ္ဗ+ဋ္ဌာန။ (န္တုညဿာန-သံ)]
(၁) ကရာအရပ်။ (၂) ကခြင်း၏အကြောင်း
ဖြစ်သော သဘင်အတတ်။ (၁) တေ ဟိ
နဝ္ဗဋ္ဌာနေ ဒေဝတာနံ ဗလိကရဏံ နာမ
ကတွာ ကိဋ္ဌန္တိ။ သံ၊ ၄။ သင်္ခ၊ ၁။ ၃၉။ (၂)
အညတရသ္မိံ နဋ္ဌကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိညတံ
ပတ္တော ကုလာနုဗ္ဗေပသု နဝ္ဗဋ္ဌာနေသု နိဗ္ဗတ္တိ
ဂန္တာ သကလဗျူပိပေ ပါကဓေသ နဋ္ဌဂါ-
မဏိ အဟောသိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၇။

နဝ္ဗတိ (ကြိ) [နတ(နဋ္ဌ)+ယ+တိ။ ကဝ္ဗည်း။
၆၃၈။ ရှု၊ ၆၃၀။ နိတိ၊ ၁။ ၂၂၅။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၁၀။

နတော ဒိ ဂတ္တဝိက္ခေပ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၉။
ဏဋ္ဌန္တု ဟိ သယောဏီဋ္ဌန္တတေ။ ကဝိ-
ကပ္ပ၊ ၄။ (နဋ္ဌဘိ-သံ)] က၏၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို
ပစ်လွှဲ၏။ ခန္ဓာကိုယ်ကို- ကိုင်း - ညွတ်-
လွှဲရှား-စေ၏။ ဇနပဒကလျာဏိ နဝ္ဗတိ
ဂါယတိ။ သံ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၇။
(-ထေရ၊ ၂။ ၆၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၂၀၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၁။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃။ စနိယာ၊ ၄။ ၁၂၇။ သံ၊ ၄။
သင်္ခ၊ ၂။ ၂၀၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၂။)

နဝ္ဗန္တိပိ ဂါယန္တိပိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၊
၂၅၊ ၂၇။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၇၁။ မ၊ ၁။ ၄၄၁။ သံ၊
၁။ ၁၇၂။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၄၁၊ ၁၄၄။ ဇာ၊ ၁။
၂၆၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ သံ၊ ၄။
၁။ ၂၁၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။
ဝိမာန၊ ၄။ ၄၉။ ဗုဒ္ဓဝိ၊ ၄။ ၃၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁။
၂၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၁၊ ၃၇၂။)
နဝ္ဗသိ-ဝိမာန၊ ၆၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉၃။ နဝ္ဗာမ
ဂါယာမ-ဝိမာန၊ ၂၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၄။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၆၅။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈၄၊ ၈၇၊ ၁၉၅။ နဝ္ဗတု-
အနဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၅၃။ နဋ္ဌာဒယော ဝါ နဝ္ဗန္တိ-
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၁။ ဝိ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၄၃၈။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သင်္ခ။
၄၇၁။ (-အပါ၊ ၁။ ၄။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁၊ ၂၃၂။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၄၅။) အည နဝ္ဗ၊ ဂါယ၊ ဝါဒေ-
ဟိတိ ဝတ္တုမ္ပိ န လာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၁။ ဝေ
နဝ္ဗာဟိ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၃၀၂။ “ဂါယထ နဝ္ဗထာ”-
တိ အာဟ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၂။ ဣဓ ဘဂိနိ
နဝ္ဗဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၊ ၂၅၊ ၂၈၊
၂၇။ ဘိက္ခုနိ နဝ္ဗေယျ ဝါ ဂါယေယျ ဝါ။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆။ နဝ္ဗေယျ - ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၂။
နဝ္ဗိ-အံ၊ ၃။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၇၃။ နဝ္ဗိသု-
ဇာ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၆၈။ နဝ္ဗိသု-ထေရ၊
၄။ ၁။ ၃၆၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၂။
၃၀၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၊ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၂။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။ သေ နာဂရာဇာ ရာဇင်္ဂဏေ

နဝ္နိဿာံ။ စရိယာဠာ။ ၁၂၈။ ဇာဠာဠာ။ ၄၆၁။
နဝ္နိဿန္တိ-ဝိ။ ၄။ ၂၇။

နဝ္နတု (ကြံ) [နတ (နု) + ယ + တု] ကလေ့။
နဝ္နတိ-ကြည့်။

နဝ္နထ (ကြံ) [နတ (နု) + အ + ထ] ကကုန်
လေ့။ နဝ္နတိ-ကြည့်။

နဝ္နဿန (န) [နဝ္န + ဝဿန။ (နွတုဒဏိန-သံ)]
(၁) ကပွဲကြည့်ရှုခြင်း၊ ပွဲကြည့်ခြင်း။ (၂)
ကပွဲကြည့်ရှုရာအရပ်။ သေ့ နဝ္နဿနံ ဂမိ-
ဿာမိ။ ဒီဠာ။ ၁၂၉။

နဝ္နန (န) [နဝ္န (နတ, နု) + ယ။ (နတိန-
သံ၊ ဣဇ္ဇဏပြာ၊ ဣဇ္ဇန-အဓမ္မာဂဓိ၊
နပဋိမ-သိဟိဋ္ဌံ)] (၁) ကခြင်း။ (၂)
နဝ္နဂိတသိက္ခာပုဏ်။ (တိ) (၃) ကသောသု။
(၁) နဝ္နနေ စ ဂါယနစ စ။ ဝိမာနာဠာ။ ၂၆၆။
ကပိနံ ဝါနဏနံ နဝ္နနန။ ပေတဠာ။ ၂၁၅။
ဝါဒိတာနုရူပံ နဝ္နနံ။ ဒီဠာ။ ၁၂၇။ (-ဒီဠာ
၂။ ၂၁၉။) (၂) လသုဏ္ဍပတိဋ္ဌေ နဝ္နနာ (ဝိ
၅။ ၁၆၁) တိ... နဝ္နံ ဝါ ဂိတံ ဝါ ဝါဒိတံ ဝါ
ဒဿနာယ ဂစ္ဆေယျာတိ ဝုတ္တသိက္ခာပဒဉ္စ။
ဝိဠာဠာ။ ၁၃၇။ (တိ) (၃) နဝ္နနမယူရ-ကြည့်။

နဝ္နနက (တိ) [နဝ္နန + က] ကသော သူ၊ ကသူ။
နုဋ္ဌသတ္တဝိဒိနာ နဝ္နနကာ နုဋ္ဌာ။ မဇ္ဈိမ။
၂၁၇။

နဝ္နနကာလ (ပု) [နဝ္နန + ကာလ။ (နတိန-
ကာလ-သံ)] ကရာ - အချိန် - အခါ။
တဿာ ပန ဒေဝဘာယ နဝ္နနကာလေ အဂ္ဂ-
ဘာရဝသန... သဒ္ဓေါ နိစ္ဆရတိ။ ဝိမာနာဠာ။
၁၅၉။ (-ဇာဠာ။ ၂။ ၂၃၁။)

နဝ္နနကိစ္စ (န) [နဝ္နန + ကိစ္စ] ကခြင်းအမှု။
နဝ္နနကိစ္စ အဓိဂတာ ဣတ္ထိ။ သာရတ္ထ။ ၂။
၂၉၅။

နဝ္နနဂါယန (န) [နဝ္နန + ဂါယန] ကခြင်း (နင့်)
သီဆိုခြင်း။ နဝ္နဂိတဝါဒိတသဒ္ဓေဟိ စေတ္တ
အတ္တနေ နဝ္နနဂါယနာဒိနိပိ သင်္ဂဟိတာနိ။
ဝိမာနာဠာ။ ၁၁၂။ (-သီဠာသစ်။ ၂။ ၃၇၅။)

နဝ္နနနဝ္နာပန (န) [နဝ္နန + နဝ္နာပန] ကိုယ်တိုင်
ကခြင်း (နင့်) သူဘဝါ ကို ကခြင်း။ နဝ္နန-
နဝ္နာပနာဒိဝသေန။ သံ ဠာ။ ၃၃၅။ အံဠာ။ ၂။
၁၉။ အဘိဠာ။ ၃၈၉။ သာရတ္ထ ၃။ ၂၅၃။
ဒီဠာ။ ၁၂၃။ သီဠာသစ်။ ၁။ ၃၄၇။ မဇ္ဈိမ။ ၂။
၁၅၈။

နဝ္နနမယူရ (ပု) [နဝ္နန + မယူရ] က-သော ဥဒေါင်း
ငှက်။ သော ဝိသာခါယ မတ္ထကမဇ္ဈေ ပဗ္ဗ-
တကူဠေ ဌတော နဝ္နနမယူရော ဝိယ ခါယတိ။
ဓမ္မာဠာ။ ၂၄၉။

နဝ္နနယောဂ္ဂ (တိ) [နဝ္နန + ယောဂ္ဂ။ (နဝ်န-
ယောဂ္ဂ-သံ)] ကခြင်းငှါ - သင့်လျော် -
လျောက်ပတ် - သော၊ ကနိုင်လောက်သော၊
ကလောက်ရာဖြစ်သော။ သောဠာသန္တံ နာဠာ-
ကိတ္တိနံ ဌတော နဝ္နနယောဂ္ဂံ ဥဏ္ဍာမယအတ္ထ-
ရဏံ။ ဝိဠာ။ ၃။ ၃၆၉။ ဒီဠာ။ ၁။ ၈၃။ အံဠာ။ ၂။
၁၇၁။

နဝ္နနကာရ (ပု) [နဝ္နန + အာကာရ] ကခြင်း
- အခြင်းအရာ - အမှုအရာ၊ ကပုံ၊ ကနည်း၊
ကကြိုး၊ ကကွက်။ ပဌမံ ဥဋ္ဌဟိဘော နဝ္နနာ-
ကာရံ ဒဿေန္တိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၇၃။

နဝ္နန္တိ (တိ) [နဝ္န + အန္တိ။ ထိ-၌ နဝ္နန္တိ] (၁)
ကသောသူ။ (၂) ကိုယ်ကို ပစ်လွှဲသော၊
ကိုယ်ကို - ကိုင်း - ညွှတ် - ခြင်းကိုပြုသော။
(၁) (ပု၊ ပ၊ ဇ) သိသံ ဥက္ခိယံဘော နဝ္နန္တော
ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ သံဠာ။ ၃။ ၇၅။ (-ဓမ္မာဠာ။
၃။ ၈။ စရိယာဠာ။ ၁၂၉။ ဇာဠာ။ ၁။ ၂၂၃။ ဇာ
ဠာ။ ၅။ ၁၃၁။) (ထိ၊ ပ၊ ဇ) နန္တနဝ္နေ နဝ္နန္တိ ဂါ-
ယန္တိ။ ဝိမာနာဠာ။ ၁၅၈။ (ပု၊ ပ၊ ဇ) နဝ္နန္တော ဂါ-
ယန္တော... ဗလဝသောမနဿာ အဟေသံ။ သံ၊

ဌာဝါ၁၉၃။ (-ဒိဌာ၂။၂၀၉။ သံဌာ၃။၁၄၁။
 အံဌာ၂။၂၃၁။ ဓမ္မဌာ၂။၂၃၁။ ဧရဌာ၁။
 ၃၆၇။၄၂၆။ဇာဌာ၄ ၁၆၃။၂၁၁။ သီဌာသစ်။
 ၁။၄၇။ ဒီဌာ၂။၁၉၃။ဒီဌာ၃။၃၄။) (ထိ၊ပ၊
 ဗ)နစ္စန္တာ လတ္တိယောသဗ္ဗာ။ အာ ၁။၄၂၁။
 နစ္စန္တိယော-ဇာဌာ၂။၉၃။၉၄။ သီဌာသစ်။၂။
 ၂၇၉။(ပုဒုဒ)နစ္စန္တ-ဇာ ၂။၃၁၇။ မဌာ၁။
 ၁၉။ (ထိ၊ဒုဒ) နစ္စန္တ-ဆရာဌာ၂။၁။
 (ပုဒုဒ)နစ္စန္တ-ဇာ ၂။၃၁၇။၃၆။ ဇာဌာ
 ၇။၂၆၂ ၃၄၇။ (ပုဒုဒ) နစ္စန္တသ-ဒိဌာ ၄။
 ၄၇။ (ထိ၊ဆဒ) နစ္စန္တိယာ-ဒိဌာ၂။၂၇၇။
 ဝိဌာ၂။၂၇၇။၂၇၇ ၂၇၇။(ပု၊သ၊ဗ) နစ္စန္တသု
 -သတ္တနိဌာ၂။၆၁။ (၂) နစ္စန္တ (ဒီဌာ၂။
 ၂၄၂)တိ နာနာဝိဝာတ္တိ သန္တိ ဝေသဝသန
 နစ္စန ကရောန္တော။ ဒီဌာ၂။၂၁၉။

နစ္စန္တိ(ကြိ) [နတ(နဋ)+ယ+အန္တိ] ကကုန်၏။
 နစ္စတိ ကြည့်။

နစ္စန္တ(ကြိ) [နတ(နဋ)+ယ+အန္တိ] က ကုန်
 လေ့။ နစ္စတိ ကြည့်။

နစ္စဘာဝသမည (န) [နစ္စဘာဝ+သမည]က
 ခြင်း သဘောအားဖြင့် တူ-သည်၏ စံဖြစ်-
 ခြင်း။ နစ္စ နစ္စဘာဝသမညဘော ပါဠိယံ
 ဧကေနော နစ္စသဒ္ဓေန ဂဟိတံ။ သာရဉ္စ ၃။
 ၂၇၃။ ဒီဉ္စ၊၁၊၁၂၃။ မဉ္စ၊၂။၁၅၇။ အံဉ္စ၊၂။
 ၁၇၇။

နစ္စမာန(တိ) [နတ(နဋ)+ယ+မာန]ကသော၊
 သူ။ နာဂမာဏဝိကာ ပိဘု ဖးဏ ဌာဘာ
 နစ္စမာနာ...ဂါယတိ။ ဓမ္မဌာ၂ ၁၅၁။ နစ္စမာနံ
 (ထိဒုဒ) -မဌာ၄။၉။ နစ္စမာနာယ (ထိ၊
 ဆဒ) -ဝိမာန၊၅၅၊၆၁၊၆၉။ ဒီဌာ၂။၂၉၇။
 ဝိမာန၊၄၅၊၁၇၁၊၁၇၂၊၁၉၃။

နစ္စယန္တိ(ကာကြိ) [နစ္စ+ဏယ+အန္တိ] ကစေ
 ကုန်၏။ အကခိုင်းကုန်၏။ နစ္စာပေန္တိကြည့်။

နစ္စယောဂ္ဂ (တိ) [နစ္စ+ယောဂ္ဂ။ န္တုယောဂျ-
 သံ] ကခြင်းငှါ-သင့်လျော်-လျှောက်ပတ်-
 သော၊ ကနိုင်လောက်သော၊ ကလောက်ရာဖြစ်
 သော။ နစ္စယောဂ္ဂန္တိ နစ္စိတုံ ပဟောနကံ။ သိ၊
 ဌာသစ်၊၁။၃၆၄။

နစ္စသတ (န) [နစ္စ+သတ။ (နတိနဂတ-သံ)]
 ကခြားတရာ၊ ကခြင်းအရာ၊ ကခြင်းများစွာ၊
 အကြိမ်များစွာကခြင်း။ သ၊ ကိရံ ရဝသတံ
 ရဝိတွာ နစ္စသတံ နစ္စိတွာ သ ကိံ ဂေါစရံ
 ဂဏှာဘိ။ မဌာ၃။၁၁၆။

နစ္စသဒ္ဓ (၃) [နစ္စ+သဒ္ဓ]နစ္စ-သဒ္ဓိ။ ဧကေနော
 နစ္စသဒ္ဓေန ဂဟိတံ။ မဉ္စ၊၂။၁၅၇။

နစ္စသိ(ကြိ) [နတ(နဋ)+ယ+သိ]က၏။ နစ္စတိ-
 ကြည့်။

နစ္စသု(ကြိ) [နတ(နဋ) +ယ+သု။ နတ(နဋ)
 ယ+ဟိ။] ကလော့။ နစ္စတိ ကြည့်။

နစ္စာနုရူပ (တိ) [နစ္စ+အနုရူပ] ကခြင်းအား-
 သင့်လျော်-လျှောက်ပတ်-သော၊ အကန့်
 -လိုက်လျှော - ညီထွေ-သော။ (ကြိဝိ-
 စွာ၊အောင်။)တဒါ နစ္စာနုရူပံ ဂါယန္တိ။ ဝိဌာ
 ၂။၂၀၄။

နစ္စာပနဒိဝသ (ပု၊န) [နစ္စာပန+ဒိဝသ]ကစေ
 ရာ- အကခိုင်းရာ-နေ-ရက်။ အဇ္ဇ ဇေက-
 ပတ္တဿ ဓိတရံ ဖဏ ဌပေတွာ နစ္စာပန-
 ဒိဝသော။ ဓမ္မဌာ၂။၁၅၀။

နစ္စာပနဝိသယ(ပု) [နစ္စာပန+ဝိသယ]ကစေခြင်း
 (နှင့် သက်ဆိုင်သော) အရာ၊ ကစေခြင်း
 ဆိုင်ရာ၊ ကစေရာ၊ ကစေရာအရင်း၊ ဒဿန-
 ဝိသယ မသုရနစ္စာဒိပဒိက္ခိပနန နစ္စာပန-
 ဝိသယေဝိ ပဒိက္ခိပနံ ဒဌဗ္ဗံ။ သီဌာသစ်၊၁။
 ၃၄၇။

နစ္စာပေတွာ (ကြိဝိ) [နစ္စ+ဏာပေ+တွာ]
 ကသေ့၍၊ အကခိုင်း၍။ ဓိတရံ တသ္မိံ ဌပေ-

တွာ နဝ္ဗပေန္တိ ဂါယာပေသိ၊ ဓမ္မာဠာ ၂။
၁၄၉။

နဝ္ဗပေန္တိ (ဘိ) [နဝ္ဗ+ဇာပ+အန္တိ] ကစေ
သော၊ အကခိုင်းသော၊ သူ၊ သယမ္ပ နဝ္ဗန္တဿ
ဝါ နဝ္ဗပေန္တဿ ဝါ ဝုက္ကဋ္ဌမော။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၄။
၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၃၈။

နဝ္ဗပေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [နဝ္ဗ+ဇာပ+အန္တိ]
ကစေကုန်၏။ အကခိုင်းကုန်၏။ အညေ စ
နဝ္ဗပေန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၉။ (-သုတ္တနိ၊ ၃၁၅။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂။)

နဝ္ဗပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [နဝ္ဗ+ဇာပ+ဘိ] က
စေပြီ၊ အကခိုင်းပြီ၊ နဝ္ဗပေန္တိ-ကြည့်။

နဝ္ဗမ (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + မ] ကကုန်၏။
နစွတိ-ကြည့်။

နဝ္ဗာဘိ (ကြိ) [နဘ (နု) + ယ + ဟိ] ကသေ့။
နစွတိ-ကြည့်။

နစွ (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + ဟိ] ကပြီ။ နစွတိ-
ကြည့်။

နစွတဗ္ဗ(တိ) [နဘ(နု) + ယ + တဗ္ဗ။ (နဠာ၊ ၁။
သံ)] က-အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။
“ဧဝံ နစွတဗ္ဗ”န္တိ ပဌမံ ဥဋ္ဌဟိတွာ နစွနာ-
ကာရံ ဒေသန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၃။ (-ဒီ၊
ဠာ၊ ၃။ ၁၃၂။)

နစွတဘာဝ (ပု) [နစွဘ+ဘာဝ] ကတတ်သွ၏
အဖြစ်၊ ကခြင်း။ ဟိဒေသတ္တံ ဘိန္နိတွာ နစွတ-
ဘာဝေဝေ တေ ဝေဇ္ဇာယ နိလ္လန္တဿ ဓိတရံ
နော ဒေဝါ။ ဠာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။

နစွဘုံ (ကြိ၊ ဝိ) [နဘ(နု) + ယ + တုံ။ (နဠာ၊ ၁။
သံ)] ကခြင်း၊ သယမ္ပ နစွဘုံ ဝါ ဂါယိဘုံ
ဝါ န လဘတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။
(-ဠာ၊ ၃။ ၁၅၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ အံ၊ ၄။ ၁။
၃၁၉။ ဓမ္မာ၊ ၃။ ၁။ ၂၆၅။ ဠာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ ၃၁၀။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၉။)

နစွတ္တိ (သိ) [နဘ(နု) + ယ + တုံ။ (နဠာ၊ ၁။
သံ)] ကသော မန်းမ၊ ကချေသည်မ၊
မင်းသမီး။ နဠာ၊ ၁။ ၁။ ၂၁။
နစွတ္တိသော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။

နစွတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) [နဘ (နု) + ယ + တွာ] ကရံ၊
ကပြုရံ၊ နစွတ္တာ ဂါယိတွာ သုတာလတ် ပြီ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။ နစွတ္တာ (မ၊ ၄။ ၁။
၁၉၉) တံ နစွတ္တာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။ (-ဠာ၊
၃။ ၁။ ၁၆၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။
ဠာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃။ ဠာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။ ဠာ၊ ၄။ ၁။
၁၃၁၆၂။)

နစွသု (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + ဥ] ကကုန်ပြီ။
နစွတိ-ကြည့်။

နစွသုံ (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + ဥ] ကကုန်ပြီ။
နစွတိ-ကြည့်။

နစွသတိ (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + သတိ] က
လတ္တံ၊ ကလိမ့်မည်။ နစွတိ-ကြည့်။

နစွသန္တိ (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + သန္တိ] ကကုန်
လတ္တံ၊ ကကြလိမ့်မည်။ နစွတိ-ကြည့်။

နစွန္တိ (တိ) [နဘ (=နဘ(နု) + ယ + အန္တိ)]
ကစေသော၊ အကခိုင်းသော၊ သူ။ ဥရေ
ပုတ္တေ နစွန္တော အပါရုတသရာမညေ ဝိဟရိ-
သန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၉၄။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။

နစွေယျ (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + ယျ] ကရာ၏။
နစွတိ-ကြည့်။

နစွေယျ၊ (ကြိ) [နဘ(နု) + ယ + ယျ] ကကုန်
ရာ၏။ နစွတိ-ကြည့်။

နဠာယသနာမက (တိ) [နဠာယ+သနာမက]
“နဠာယ”ဟူသော အမည်တူရှိသော (မင်း
များ)။ ပဉ္စေ သာသနာ တက္ကနဠာယသနာ-
မကာ (နဠာယသနာမကာ၊ သိ၊ သျှာ)။ အပါ
၁။ ၁၅၅။ ထေရ်၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။

နဠာ (ပု) [နဒ+ဥာ] မဒါပြင် မြည်ဘွန်
အားထုတ်တတ်သောငှာ၊ ဒင်ကျီးငှက်။ နဠာ-
ဟာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၃၉၊ ၃၇၃၊ ၆) တိ နဠာ-
သကု။ ဇာ၊ ၅။ ၂၃၁။ (- ၃၁၉၊ ၃၁၅)။

နဠ (ပု) [နဠ+အ၊ နဠ နဠာအ။ နဠာဘိ
နဠာ။ သူစိ။ နဠ နတိယံ။ နဠတိ။ နဠော။
နတိ။ ဓာ၊ ၅။ ၂။ နဠ အဝသန္တန၊ အဝသန္တနံ
ဂတ္တဝိသန္တနပါ။ နိတိ၊ ၁။ ၂၉၆။ (ဏန္ဒ-ပြာ၊
နန္ဒတျဟံ သနေ စ။ ထောမ။)] (၁) (က)
ကချေသည် သဘင်သည်။ (ခ) ကစသုဇာတ်
ဆရာ၊ (ဂ) နဠဇာတ်၊ (က) ကချေသည်မျိုး၌ ဖြစ်
သောဘုရားလောင်း၏ အကြောင်းကို ဘာပြ
ရာဥပဋ္ဌာနတ္ထဇာတ်။ (၂) ကြောင်လျှာပင်။
(န) (၃) သေသောကြီး - အရက်သမား
- တို့၏ - အမူအရာ။ (တိ) (၄) ကချေသည်
- သဘင်သည် - မျိုး၌ ဖြစ်သော သူ။ (က-
သောသူ၊ ဇာတ်မင်းသား ခတ္တိယမျိုးများ
အနက် အညံ့စားခတ္တိယမျိုးမိဘမှဖွားမြင်သူ၊
သော်ကပင်၊ ကျူပင်။ P.S.D.)

(၁) (က) ကချေသည်၊ သဘင်သည်။
နဠော ရာဇဗန္ဓု - ဟာသတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၉၄။
(- မူလဒီ၊ ၂။ ၄၇။) (ခ) ကစသုဇာတ် ဆရာ။
နဠာ နာမ ယေ နာဠာနံ နာဠန္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂။
၂၁၇။ (ဂ) နဠဇာတ်။ အထ ဗိရုဏသမ္ပဝ-
ရော စ နဠာ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၀။ (၅) ကြောင်
လျှာပင်။ နဠော ကုဠုန္တုသိ။ ဓာ၊ ၆။ ၅၇၂။
(န) (၃) သေသောကြီး - အရက်သမား -
တို့၏ - အမူအရာ။ နဠ (မာ၊ ၃။ ၁၇) နိ နဠ-
ကာဒိ၊ 'ဓုတ္တ ဂိယ' နိ နေ။ မာ၊ ၃။ ၄။
၁၇၇။ (တိ) (၄) ကချေသည် - သဘင်သည် -
မျိုး၌ ဖြစ်သော သူ။ အဟံ နဠောသ္မိ ဘဒ္ဒန္တ-
(ဇာ၊ ၁။ ၅၇) တိ သာမိအဟံ နဠဇာဘိဓကာ။
ဇာ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၄။

နဠာ (ပု) - သံ၊ ၂။ ၄၉၄။ အာ၊ ၂။
၁၂၆။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၄၀။ ထေရီ၊ ၅။ ၁၅၉။ ဇာ၊

ဌာ၊ ၂။ ၄၇၂။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၃၂၇။ မူလဒီ၊ ၂။ ၄၇။
အဓမ္မာ နဠ (အာ၊ ၆) - ဇာ၊ ၅။ ၂။ ၇။
နဠာ (ပု) - ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၇။ ဓမ္မာ၊ ၅။
၃၄၁။ ထေရီ၊ ၅။ ၁။ ၃၆၇။ စရိယာ၊ ၅။ ၂။ ၅။
ဇာ၊ ၅။ ၂။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၀၁။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၃၄။ နဠ (ဒု၊ ၆) - မဟာနိ။
၆၇။ နဠန (တ၊ ၁) - မာ၊ ၅။ ၂။ ၁၉၉။ နဠဟိ
(တ၊ ၁) - ဇာ၊ ၁။ ၁၉၉။ ဇာ၊ ၅။ ၂။ ၅။ ဒီ၊
ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၃၂။ နဠာနံ (စ၊ ၁) - ဝိ၊ ၂။ ၃၉၇။
နဠာနံ (ဆ၊ ၁) - သံ၊ ၂။ ၄၉၄။

နဠက (ပု) [နဠ+အ၊ နဠ နဠာအ။ နဠတိတိ
နဠကော။ သူစိ။ (နတိကသံ၊ နန္ဒအ၊ နန္ဒဂ-
ပြာ၊ နန္ဒဂ၊ နဠယ-အဒ္ဓမာဂဓိ၊ နဠနာ-
သိဟိန္ဒ)] (က) ကချေသည်၊ သဘင်သည်။ (ခ)
နဠက ဂိုဏ်း (အဋ္ဌိမ္ပသည်ဘူ၏ ဂိုဏ်း အမျိုး
အနွယ်။ သျှ၊ ၂။ ၅။) (က) နဠာနဠိ နဠကနဠိ
လယ်ကာနဠိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၉၇။ နဠကနဠက။
မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၁၅။ နေကာ ကိရ နဠကော (နဠဂ-
ဇာ၊ ၁။ ၁။) သုဝေါတကံ ဂဟေ တွာ သိက္ခာပေ-
န္တော ဝိစရတိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၃၃၅။ မာ၊ ၅။ ၂။ ၃၃။
အံ၊ ၅။ ၂။ ၃၁၀။ (၁) ဗြဟ္မဂိရိယာ နဠက
နဠက။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၆။

နဠကကုလ (န) [နဠက+ကုလ။ (ဏန္ဒအဥ-
ပြာ) ကချေသည် မျိုး၊ သဘင်သည်မျိုး။
ဗောဓိသတ္တော...နဠကကုလ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။
ဇာ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၃။

နဠကက (ပု) [နဠ+ကာရက။ (ဏန္ဒကာရ-
ပြာ)] ကချေသည် ကျမ်းသမား။ နေကာ
နဠကရကော ဘင်သတိ။ ဓမ္မာ၊ ၅။ ၂။ ၃၄၄။

နဠကိဋ္ဌာ (ထိ) [နဠ+ကိဋ္ဌာ။ (နဠကိဋ္ဌာ-
သံ) ကချေသည် - တို့၏ - ကစား - ပျော်မြူး
- ခြင်း။ သော ကိရ နေ နဠကိဋ္ဌံ ကိဋ္ဌာ-
မာနော ဝိစရန္တော။ ဓမ္မာ၊ ၅။ ၂။ ၄၄၇။

နန္ဒကုလ (န) [နန္ဒ+ကုလ။ (ဏန္ဒုလ-ပြာ)]
ကချေသည်။ သဘင်သည်။ တသွာ
သေ နန္ဒကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၀။
(-ထေရ၊ ၅။ ၄၅၇။)

နန္ဒကုဝေရ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နန္ဒကုဝေရ-
အမည်ရှိသော စောင်းသမား။ ဘုရိယာ
ဝေရနတယျဿ နန္ဒကုဝေရေန ပါပမကာသိ။
ဘေ၊ ၂။ ၁၁။ ဘေ၊ ၅။ ၄၅၇။ (-ဘေ၊ ၅။ ၄၅၇။
၈၃၊ ၈၅။)

နန္ဒဂါမဏိ (ပု) [နန္ဒ+ဂါမဏိ] ကချေသည်။
-အကြံ အမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်၊ ဇာတ်
ဆရာကြီး၊ ထူးမြတ်-ကျော်ကြား-ထင်ရှား-
သောဇာတ်သမား။ အထ ခေါ် တာလပု-ဌာ
နန္ဒဂါမဏိ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသကံ။
သံ၊ ၂။ ၄၉၄။ (-ထေရ၊ ၅။ ၄၅၇။)

နန္ဒဂီတ (န) [နန္ဒ+ဂီတ။ (ဏန္ဒဂီယ-ပြာ)]
ကချေသည်။ သီဆိုချင်း။ ဂီတမို့ ယံ နိဗ္ဗိ
နန္ဒဂီတံ ဝါ သာဂီတံ ဝါ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇။

နန္ဒဂေဟ (ပု၊ န) [နန္ဒ+ဂေဟ] ကချေသည်-
သဘင်သည်- ဇာတ်သမား။ သာ ဣတ္ထိ နန္ဒဂေဟ
နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ ၅။ ၂၃၇၄။

နန္ဒဇာတိက (တိ) [နန္ဒဇာတိ+ဣက] ကချေ
သည်- သဘင်သည်- အမျိုး၌ဖြစ်သောသူ။
နန္ဒ(တိ) (၄)-ကြည့်။

နန္ဒဘိ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+တိ] က၏။ နန္ဒ နတိယံ။
နန္ဒတိ၊ နိတိ၊ ၁။ ၅၃။ နန္ဒိသိတိ နန္ဒသိ။
ဝိမာန၊ ၅။ ၁၃၃။

နန္ဒမိတု (ထိ) [နန္ဒ+မိတု။ (နန္ဒမိတ္တ-သံ)]
ကချေသည်- သဘင်သည်- ဇာတ်သမား။ တံ ခေ
နန္ဒမိတု လာန္တဿ ငိုဝိတံ အတ္ထံ။ ဓမ္မ၊ ၅။
၂။ ၃၄၁။ (-၃၄၄။)

နန္ဒန (န) [နန္ဒ+ယု] ကခြင်း။ နန္ဒနံ ဝါ နန္ဒံ။
ဓာနိ၊ ၁။ ၁၀။ တာဏှံ နန္ဒနံ နာဋျံ လာသျံ
တျံ စ နတိနေ။ အမ၊ ၃။ ၁၀။

နန္ဒနာကာရဒဿန (န) [နန္ဒနာကာရ+ဒဿန]
ကခြင်း - ကပုံ - အခြင်းအရာ - ကြိုး -
ကကွက် - ကိုပြခြင်း၊ ကနည်း ပြခြင်း။ “ဝေ
နန္ဒာဏီ”တိ နန္ဒနာကာရဒဿနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၃၁၂။

နန္ဒါဋ္ဌလိ (ပု) [နန္ဒ+ပါဋ္ဌလိ] ကချေသည်။ ပါဋ္ဌလိ၊
ပါဋ္ဌလိအမည်ရှိသော - ကချေသည် - သဘင်
သည် - ဇာတ်သမား။ နန္ဒါဋ္ဌလိ သကံ
ဥမ္ပုဇ္ဇတိ။ ဘေ၊ ၅။ ၄၅၇။

နန္ဒပုတ္တ (ပု) [နန္ဒ+ပုတ္တ။ (နန္ဒပုတြ-သံ)]
ကချေသည် - သဘင်သည် - ဇာတ်သမား။ ဘိက္ခု
ကေ နန္ဒပုတ္တံ ကိဋ္ဌန္တံ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ ၅။ ၄၄၈။
(-ဘေ၊ ၅။ ၁၂၄။)

နန္ဒပုတ္တက (ပု) [နန္ဒ+ပုတ္တ+က] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ ကေ နန္ဒပုတ္တကံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။
ဓမ္မ၊ ၅။ ၄၄၆၊ ၄၄၈။

နန္ဒပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု (န) [နန္ဒပုတ္တကတ္ထေရ+
ဝတ္ထု] နန္ဒပုတ္တကအထက်ရှိဝတ္ထု၊ သဘင်သည်
တို့၏ကနည်းမျိုးစုံကိုကုန်ပြကာ လှည့်လည်
စဉ် ဘုရားရှင်၏ ဟောတော်ကို ကြားနာရ
သဖြင့် ရှင်ရဟန်းပြု၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်
သော သဘင်သည်၏သား နန္ဒပုတ္တကအထက်ရှိ
အကြောင်းအရာ။ ဓမ္မ၊ ၇။ ၈။ ဓမ္မ၊ ၅။ ၄၄၇-၈။

နန္ဒပုဗ္ဗက (တိ) [နန္ဒ+ပုဗ္ဗက။ (နန္ဒပုဝိက-သံ)]
ရှေး၌ ကချေသည် ဖြစ်ခဲ့သော၊ ကချေသည်
ဖြစ်ဘူးသောသူ။ အညတဏှေ နန္ဒပုဗ္ဗကော
ဘိက္ခု ဝေမာဟ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇။ သော ကိရ
ဘိက္ခု နန္ဒပုဗ္ဗကော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၀။

နန္ဒယဘိ (ကာ၊ ကြိ) [နန္ဒ+အယ+တိ] ကိုယ်ကို
-ညွတ်-ကိုင်း-ပေး၏။ နန္ဒေတိ-ကြည့်။

နန္ဒဝိဘဝ (ပု) [နန္ဒ+ဝိဘဝ] ကချေသည်။
စည်းစိမ်။ သောပဉ္စသတမာတုဂါမာရိဝါရေ
မဟတာ နန္ဒဝိဘဝေန။ ထေရ၊ ၅။ ၄၅၇။

နဋ္ဌဝေသ (ပု) [နဋ္ဌ+ဝေသ။ (နဋ္ဌဝေသ-သံ၊
ဏဋ္ဌဝေသ-ပြာ)] ကချေသည် - အသွင်-
အပြင်-ပုံဏ္ဍိတသန်။ ဘဝိသိယောပန ကေသိ
ကောဋ္ဌာသေ နစ္စန္ဒာ ဝိယ ဂါယန္တာ ဝိယ
စ နဋ္ဌဝေသံ ဂဟေဘူဝံ ပစ္စန္ဓိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၄၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။)

နဋ္ဌသက္ကဝိမိ (ပု) [နဋ္ဌသက္က+ဝိမိ။ (နဋ္ဌဂြာဋ္ဌိ-
ဝိမိ-သံ၊ ဏဋ္ဌသက္ကဝိဟိ-ပြာ)] အကနည်းပြ
ကျမ်း၌လာသော၊ အကနည်းပြ ကျမ်းအစ
အရင်း။ နဋ္ဌသက္ကဝိမိနာ နဋ္ဌာနဉ္စ ပဿောဒေါ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၃။) နစ္စက
(၁)လည်း ကြည့်။

နဋ္ဌသမ္ပ(မ္ပ)ဇ္ဇ (န ထိ) [နဋ္ဌ+သမ္ပ(မ္ပ)ဇ္ဇ] ကပွဲ၊
ဇာတ်ပွဲ၊ ပွဲလမ်းသဘင်၊ ကချေသည်များ
အသယံ၌-ပြုလုပ်-ခင်းကျင်း-အပ်သောပွဲ။
(ကချေသည်ကိုသည် ပြုအပ်သော ပွဲလမ်း
သဘင် စီရင်ကျင်းပရာအရပ်သို့ သွားလာ
ခြင်း။ ပဉ္စက္က၊ဒီ၊ဋ္ဌ၊သျှ၊၁။၄၂၄။) ဝေက္ခန္ဓိ
နဋ္ဌသမ္ပဇ္ဇံ (နဋ္ဌသမ္ပဇ္ဇာသိ၊ နဋ္ဌာဒိသမ္ပဇ္ဇံ
သျှာ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ပဏ္ဏာသဒယာဒနဋ္ဌာ-
နေသုဟတ္ထိဒန္တသုဒယာ နဋ္ဌသမ္ပဇ္ဇာ ဟောန္တိ။
ဓမ္မာဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ နဋ္ဌသမ္ပဇ္ဇဟေ န ပန ဇနသမ္ပ-
ဟေ ကတ္တဗ္ဗဝသေန “နဋ္ဌသမ္ပဇ္ဇ”န္တိ ဝုတ္တံ။
ဇနာနံ သမ္ပဒေ သမ္ပဟေ ကာန္တိ ဟိ သမ္ပဇ္ဇံ။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈။
သာရတ္ထ၊၃။၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၄။)

နဋ္ဌသမ္ပဟ (ပု) [နဋ္ဌ+သမ္ပဟ] ကချေသည်-
သဘင်သည်-အပေါင်း။ နဋ္ဌသမ္ပဇ္ဇ-ကြည့်။

နဋ္ဌသိ (ကြိ) [နဋ္ဌ+အ+သိ] က၏။ နဋ္ဌသိ-
ကြည့်။

နဋ္ဌသိပ္ပ (န) [နဋ္ဌ+သိပ္ပ။ (နဋ္ဌာလ္လ-သံ၊ ဏဋ္ဌ-
သိပ္ပ-ပြာ)] ကချေသည်-သဘင်သည်-တို့၏

အဘိဓာန် (က-တ) ၃-၂၄-ပမဗ-သစ

အတတ်။ ဝုဇိပ္ပဘောပန နဋ္ဌသိပ္ပေ အဂ္ဂေါ
ဟုဘော သကလဗ္ဗေဒိပေပါကဋ္ဌော ဇေတော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။

နဋ္ဌေတိ (ကာ၊ကြိ) [နဋ္ဌ+ဇက+တိ] ကိုယ်ကို-
ညှိ-ကိုင်-ပစ်လွှဲ-စေ၏။ က၏။ နဋ္ဌ-
အဝသန္တနေ။ အဝသန္တနံ ဂတ္တဝိက္ခေပေါ။
နဋ္ဌေတိ၊ နဋ္ဌယတိ။ နိတိ၊ဇာ။၂၉၆။

နဋ္ဌကိ (ထိ) [နဋ္ဌ+ဏှ+ဤ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။
ဂဇိ-ကြည့်။ (နတ္ထိ-ကာ-သံ၊ ဏဋ္ဌိယာ-ပြာ၊
နဋ္ဌိယာ-အဒ္ဓမာဂမိ၊ နတိ-ကိ ဟိန္ဒိ)] ကချေ
သည်၊သတင်သည်၊ ဇာတ်သမ၊ ဇာတ်မင်း
သမီး၊ဘူရိသေ နစ္စတိ နဋ္ဌကိ(ထေရ၊၂၆၉)တိ
ယထာဂုတ္တဋ္ဌာနေ ကော နာရိ နဋ္ဌကိ နာဋ္ဌ-
ကိတ္တိ...နစ္စတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

နဋ္ဌ (တိ) [နဋ္ဌ+တ။ သ-နှင့် တ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။ နသ
အဿနေ၊ နသတိ နဋ္ဌော။ ဂ္ဂ၊၆၂၆။
(-နိရုတ္တိ၊ဒီ။၇၃၉။ နိတိ၊ဇာ။၂၄၀။) (နဋ္ဌ-
သံ၊ ဏဋ္ဌ-ပြာ၊ နဋ္ဌ-အဒ္ဓမာဂမိ)] ဖျက်သီး
အပ်သော၊ပျက်စီးသော။ (က) ပျောက်ဆုံး
သော။ (ခ) မှားယွင်း-ဖောက်ပြန်-မမှန်
-သော။ (ဂ) မရအပ်သော။ (ဃ) ဖောက်
ပြန် - ပြောင်းလဲ - ယခင်နှင့်မတူ-သော။
တပါးတခြားသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်
ဖြစ်သော။ (င) အသွင်ပျက်သော၊ ရဟန်း
အသွင်မှ လူ့အသွင်သို့ ကူးပြောင်းသော၊
လူသွက်သော။ (စ) အသင်းအပင်းပျက်
သော။ (ဆ) မဖြစ်မီ ပျက်စီးသော၊ မဖြစ်
လိုက်ရသော။ (ဇ) ပျက်စီး-ဆိတ်သုဉ်း-
သော၊ သင်္ခါရဘုရားတို့မှ ကင်းလွတ်သော။
(ဈ) ပျက်ပြေသော၊ ဖြေအပ်သော။ (ည)
ယုတ်-လျော့-သော၊ နည်းပါးသော။ (ဋ)
(စောင့်ရှောက်မှု ဘဝန်) ပျက်ကွက်သော၊
(သားသမီးတို့ကို) စွန့်ပစ်သော။ (ဌ) အသီး
မသီး - အနှံမသွက်-ပျက်စီး-သော။

ပျက်ဆီးအပ်သော၊ ပျက်စီးသော။ အဂ္ဂိ-
 အာဒိသု ယေန ဧကေနိ နဋ္ဌံ စီဝနံ။ ကင်္ခါဋ္ဌိ၊
 သစ်။ ၃၀၅။ ဝိနာသံ ပတ္တိယာ နဋ္ဌာ ... သတိ
 ယဿ။ မူလဒီ။ ၁။ ၁၇၇။ (က) ပျောက်ဆုံး
 သော။ ပြာဟ္မဏဿ စဘုဒ္ဓသ ဗလိဗဒ္ဓါ နဋ္ဌာ
 ဟောန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၂။ နဋ္ဌ (ဝိ၊ ၁။ ၂၉၅။ ကင်္ခါ။
 ၁၅၂) န္တိ စောရာဒိဟိ ဟင်္ဂု။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၀။
 ကင်္ခါဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၇၃။ ဝိဒေသာမနာဒိဝသေန
 ပုတ္တေသု နဋ္ဌေသုပိ နဿန္တေသုပိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။
 (ခ) မှားသွင်း- ဖောက်ပြန်- မမှန်-သော။
 ဝိတထန္တိ နဋ္ဌံ၊ ဧဝယ မရဏေန စ ဝိပရိကာ-
 မေတဗ္ဗတာယ ယာဒိသံ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာယ ဇာတံ၊
 တတော အညာဒိသန္တိ အတ္တော။ မ၊ ၃။ ၃။
 ၄၀၂။ (ဂ) မရအပ်သော။ “ဗဟံ မေ ဧညံ
 နဋ္ဌ” န္တိ ဝဒန္တော အလဒ္ဓမေဝ နဋ္ဌန္တိ ဝဒတိ။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ နဋ္ဌဿတိ (ခ) လည်း ကြည့်။
 (သ) ဖောက်ပြန် - ပြောင်းလဲ-ယခင်နှင့်
 မတူ-သော၊ တပါးတခြားသော အခြင်း
 အရာအားဖြင့်ဖြစ်သော။ ဧဝံ ဓမ္မေ ဝိယာ-
 ပန္နေတိ ဧဝံ ပေါရာဏေ ပြာဟ္မဏဓမ္မေ နဋ္ဌေ
 ဝိပရိဝတ္တိတော အညဿာ ဘူတေတိ
 အတ္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ (ဓ) အသွင်
 ပျက်သော၊ ရဟန်းအသွင်မှ လူ့ အသွင်သို့
 ကူးပြောင်းသော၊ လူသွင်သော။ စုတာ
 သလိင်္ဂကော နဋ္ဌာ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၆၃။ (စ)
 အသင်းအပင်းပျက်သော။ ပက္ခောဘိန္နောတိ
 တတော ဧဝံ ဉာဘိ ပက္ခော နဋ္ဌာ။ သံ၊ ၃။ ၁။
 ၂၅၅။ (ဆ) မဖြစ်မီပျက်စီးသော၊ မဖြစ်လိုက်
 ရသော။ အဘတဖလဘရုဏရုက္ခမူလေ ဆိန္နေ
 အာယတိ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟာနိ ... ဖလနိ ဆေဒန-
 ပစ္စယာ အနုပ္ပဇ္ဇမာနာနိ နဋ္ဌာနိနာမ ဟောန္တိ။
 သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၄၀။ (ဇ) ပျက်စီး-ဆိတ်-သုဉ်း-
 သော၊ သင်္ခါရကဏ္ဍာသို့မှ ကင်းလွတ်သော။
 မနမ္ပိ နဋ္ဌာ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄) တိ ဤသက်န-
 ဌောမိ၊ တတော ပရမိ တတ္ထေဝ ဌတော ကိဉ္စိ
 အပ္ပရိတတ္တာ ဧဝ မုတ္တောတိ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊

၃။ ၂။ ၂၅၅။ (ဈ) ပျက်ပြေသော၊ ပြေအပ်
 သော။ ဝလိသု နဋ္ဌာသု ဣဒံ မဟန္တံ ဘဝိ-
 သတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။ (ည) ယုတ်-လျော့
 -သော၊ နည်းပါးသော။ နဋ္ဌလာဘသက္ကာရ-
 ကြည့်။ (ဋ) (စောင့်ရှောက်မှုတာဝန်) ပျက်
 ကွက်သော၊ (သားသမီးတို့ကို) စွန့်ပစ်သော။
 ပိတရိ နဋ္ဌေ ဝါ မတေ ဝါ... မာတာ ရက္ခတိ။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ (ဌ) အသီးမသီး-အနှံမထွက်
 -ပျက်စီး-သော။ သဿံ ကာလေ နဋ္ဌံ၊
 ဥဒါဟု အကာလေ နဋ္ဌံ၊ မိလိန္န။ ၂၉၆။

နဋ္ဌော (ပု၊ ပ၊ ၁) - ဝိ၊ ၂။ ၁၅၉။ ဇာ၊ ၁။
 ၃၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ အံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၀၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ထေရ၊
 ၄။ ၂။ ၅၄။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၃။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၂။ နဋ္ဌံ (န၊ ပ၊ ၁) -
 ဝိ၊ ၁။ ၅၄။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဝိ၊ ၃။ ၃၇၃။ ဇာ၊ ၁။
 ၃၃၁။ မိလိန္န။ ၂၉၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
 ၈၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။
 ၁။ ၁၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၄။
 ဝဇီရ၊ ၅။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၇။ ကင်္ခါဋ္ဌိ၊ သစ်။
 ၂၇၃။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၄၇။ နဋ္ဌာ (ထိ၊ ပ၊ ၁) - ဒိ၊ ၄။
 ၃။ ၁။ ၁၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၁။ ၂၃၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ ထေရီ၊ ၄။
 ၁၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဒိ၊ ၃။ ၃။ ၁၅။
 မူလဒီ၊ ၁။ ၁၇၇။ နဋ္ဌာ (ပု၊ ပ၊ ၁) - သံ၊ ၁။
 ၁၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ မိလိန္န။ ၁၀၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
 ၁၀၁။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၉၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၅၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။ အ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ၃။ ၂။
 ၁၁၅။ နဋ္ဌာနိ (န၊ ပ၊ ၁) - ဝိ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဝိ၊ ၄။
 ၃။ ၄၁၃။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၃။ နဋ္ဌာ (ထိ၊ ပ၊ ၁) - အံ၊
 ၄။ ၃။ ၃၄၉။ မ၊ ၃။ ၃။ ၃၃၃။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၁၅။
 နဋ္ဌံ (ပု၊ ဒု၊ ၁) - အံ၊ ၁။ ၅၇၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၆။
 နဋ္ဌံ (န၊ ဒု၊ ၁) - မိလိန္န။ ၂၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။
 ၂၈၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၄။ ဇာ၊
 ၄။ ၅။ ၁၇၁။ နဋ္ဌံ (ထိ၊ ဒု၊ ၁) - မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၆။
 နဋ္ဌေန (ပု၊ တ၊ ၁) - ဒိ၊ ၃။ ၂။ ၁၄၆။ နဋ္ဌေဟိ

(န၊တ၊ဗ) - ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ နဋ္ဌေ(ပု၊သ၊ဇ) -
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၇၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၉။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၆။ နဋ္ဌေ
 (န၊သ၊ဇ) - မိလိန္ဒ၊၁၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ အ၊ပ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ဝဇိရ။
 ၂၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၂။
 နဋ္ဌာယ (ထိ၊သ၊ဇ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊
 ၂။၂၇၈။ နဋ္ဌေသု (ပု၊သ၊ဗ) - သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။
 မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ နဋ္ဌေသု (န၊သ၊ဗ) -
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၉၅။ နဋ္ဌာသု
 (ထိ၊သ၊ဗ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။

နဋ္ဌကကဏိကာ (ထိ) [နဋ္ဌ+ကကဏိကာ]
 ပျောက်ဆုံးသော တချင်ရေးသောအသပြာ၊
 ပျောက်ဆုံးသော အသပြာ တချင်ရေး။
 ဂေါပါနသိအာကာရန ဘဂ္ဂသရိရံ ဩန-
 မိဘူ နဋ္ဌကကဏိကံ ပရိယေသန္တိ။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။

နဋ္ဌကယပသာဒ (တိ) [နဋ္ဌ+ကယပသာဒ]
 ပျက်စီးသော ကယပသာဒရှိသော၊ ကယ-
 ပသာဒပျက်စီးသော။ နဋ္ဌော ကယပသာ-
 ဒေါ ဧတတိ နဋ္ဌကယပသာဒံ၊ သုက္ခဝိဇ္ဇကံ
 ဝါ မတစပ္ပံ ဝါတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
 ၁၉၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ကင်္ခါ၊၁။၁၃။ ဝဇိရ။
 ၁၁၀။ သာရတ္ထ၊၂။၈၃၊၉၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၉။)

နဋ္ဌကာရဏ (န) [နဋ္ဌ+ကာရဏ] ပျောက်ဆုံး-
 - ပျက်စီး - ခြင်းဟူသောကြောင်း။ န
 နဋ္ဌကာရဏာ ဒေန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၁၇။ (-ဝဇိရ။
 ၂၄၄။)

နဋ္ဌကာလ (ပု) [နဋ္ဌ+ကာလ] ပျောက်ပျက်-
 - မရှိ-ရာအခါ။ မနုဿာနံ ဇေဋ္ဌာပစာယိက-
 ကမ္ပဿ နဋ္ဌကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။
 သာရတ္ထ၊၂။၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၄။

နဋ္ဌဂုဏ (တိ) [နဋ္ဌ+ဂုဏ] ပျက်ဆီးအပ်-ပျက်
 စီး-ဆုံးရှုံး-သော ဂုဏ်ရှိသော၊ ဂုဏ်ပျက်
 သော၊သု။ ဆိန္ဒုဂုဏံ နဋ္ဌဂုဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။
 အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၈။

နဋ္ဌဂေါဏ (ပု) [နဋ္ဌ+ဂေါဏ] ပျောက်ဆုံး-
 ဆုံးရှုံး-သောနွား၊ နွားပျောက်။ သာဝတ္ထိ-
 ဝါသိ ကုလပုတ္တော နဋ္ဌဂေါဏံ ပရိနယ-
 သန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

နဋ္ဌစိဝရ (ပု၊န) [နဋ္ဌ+စိဝရ] (၁) ပျောက်ဆုံး-
 -ပျက်စီး-သော သက်န်း။ (တိ) (၂)
 ပျောက်ဆုံး-ပျက်စီး-သောသက်န်းရှိသော၊
 သူ။ (၃) ပျောက်ဆုံး-ပျက်စီး-သောသက်န်း
 မှ ကြွင်းကျန်သော သက်န်းရှိသော၊သူ။ (၁)
 တေန္တိ နဋ္ဌစိဝရံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၀။ (တိ) (၂)
 အတ္ထိန္ဒစိဝရော ဝါ ဟောတိ ဘိက္ခု နဋ္ဌစိဝရော
 ဝါ။နဋ္ဌစိဝရော နာမ ဘိက္ခုဿ စိဝရံ
 အဂ္ဂိနာ ဝါ ဒဓံ ဟောတိ၊ ဥဒကေန ဝါ ဝုဠံ
 ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၃၁၄။ အဂ္ဂိအာဒိသု ယေန
 ကေနစိ နဋ္ဌံ စိဝရမေတဿာဘိ နဋ္ဌစိဝရော။
 ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၀၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ကင်္ခါ။
 ၁၆၆၊၂၄၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၅၊၄၂။ ဝဇိရ။၂၄၂။
 သာရတ္ထ၊၂။၄၃၉။) (၃) အတ္ထိန္ဒစိဝရဿ နဋ္ဌ-
 စိဝရဿ စာတိ ဧတ္ထ အတ္ထိန္ဒသသစိဝရဿ
 နဋ္ဌသေသစိဝရဿ၊ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၉။ (-
 ဝိမတိ၊၁။၃၇၇။)

နဋ္ဌစိဝရက (တိ) [နဋ္ဌ+စိဝရ+က။ ထိ-၌ နဋ္ဌ-
 စိဝရိကာ] ပျောက်ဆုံး - ပျက်စီး - သော
 သက်န်းရှိသော၊သူ။ အတ္ထိန္ဒစိဝရိကာယ နဋ္ဌ-
 စိဝရိကာယ။ ဝိ၊၂။၃၇၁၊၃၉၃၊၄၆၂။

နဋ္ဌစိဝရဋ္ဌာန (န) [နဋ္ဌစိဝရ+ဋ္ဌာန] ပျောက်ဆုံး-
 - ပျက်စီး - သော သက်န်း၏အရာ။ တာဝ
 တေသံ စိဝရနံ အပရိဘောဂီရဟတ္တာ နဋ္ဌ-
 စိဝရဋ္ဌာနေ ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၅။

နန္ဒဏာန (န) [နန္ဒ+ဏာန] ပျောက်ပျက်သော
ဏာန၊ လျော့ကျပြီးသောဏာန။ တာပသော
သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဌိတောယေဝ နန္ဒဏာနံ ပုန ဥပ္ပါ-
ဒေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၉၊
၄၇၇။)

နန္ဒပည (တိ) [နန္ဒ+ပညာ] ပျောက်-ပျက်
-သော ပညာရှိသော၊ ပညာမရှိသော၊ သူ။
ဒုဋ္ဌာ ပညာ တေသန္တိ ဒုဋ္ဌပညာ၊ နန္ဒပညာ-
တိ ဝုတ္တံ ဟေတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။

နန္ဒပယောဂ (တိ) [နန္ဒ+ပယောဂ] ပျက်စီး
သော - ပြယုဂ် - ဥဒါဟရဏ်-ပုံစံ-ရှိသော
(ဂါထာ စသည်)။ တရဂ်ဝတ္ထာဒိနံ ဥစ္စာရဏ-
ဝိဓာနာနိ နန္ဒပယောဂါနိ။ ဝဇီရ၊ ၅၂။

နန္ဒပုတ္တ (တိ) [နန္ဒ+ပုတ္တ။ (နမုပုတြ-သံ)]
ပျောက်ဆုံး - ဆုံးရှုံး - ရှာမတွေ့ - သော
သားရှိသော၊ သား ပျောက် သော၊ သူ။
အမ္ဘော နန္ဒပုတ္တ ပုရိသ ...။ ဧဝံ နန္ဒပုတ္တော
ပုတ္တံ...ပဋိလဘိတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။

နန္ဒဖာလ (တိ) [နန္ဒ+ဖာလ] ပျောက်ဆုံး-
ဆုံးရှုံး - သော - ထယ်သွား-ထွန်သွား-
ရှိသော၊ ထယ်သွား - ထွန်သွား - ပျောက်
သော၊ သူ။ တေဿ နန္ဒဖာလဿ ဖာလံ...
နန္ဒဖာလော စ ဖာလံ ပဋိလဘိတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၁၆၈။

နန္ဒမန (တိ) [နန္ဒ+မန] ပျက်-သတိကင်းလွတ်
-သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ပျက်သော၊ (မျက်
စိလည်၊ လမ်းမှားသော) သူ။ နန္ဒမနာ-
(ဝိမာန၊ ၁၁၆။ ပေတ၊ ၁၉၄)တိ မဂ္ဂသတိဝိပ္ပ-
ဝါသေန နန္ဒမာနဿ၊ မဂ္ဂမုဋ္ဌာတိ အတ္ထော။
ဝိမာန၊ ၁၁၆။

နန္ဒမုဋ္ဌသတိ (တိ) [နန္ဒမုဋ္ဌာ+သတိ] ပျက်စီး-
လွတ်သော-သတိရှိသော၊ သတိချွတ်ယွင်း
ကင်းလွတ်သော၊ သတိပျက်လွင့်သော၊ သူ။
ဝိနာသံ ပတ္တိယာ နန္ဒာ၊ ပဋိပက္ခေဟိ အဘိ-

ဘူတတ္တာ မုဋ္ဌာ စ သတိ ယဿ၊ သော
နန္ဒမုဋ္ဌသတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။ (-အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၄၃၃။)

နန္ဒလာဘသက္ကာရ (တိ) [နန္ဒ+လာဘသက္ကာရ]
ယုတ် - လျော့ - နည်းပါး-သော လာဘ်၊
ပူဇော်သကာရှိသော၊ လာဘ်၊ ပူဇော်သကာ
-ယုတ် - လျော့ - နည်းပါး-သော၊ သူ။
လာဘော စ သက္ကာရော စ လာဘသက္ကာရာ၊
တေ နန္ဒာ ပဟိနာ တေသန္တိ နန္ဒလာဘ-
သက္ကာရာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၀။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၇၃။)

နန္ဒဝတ္ထု (န) [နန္ဒ+ဝတ္ထု။ (နမုဝတ္ထု-သံ)]
ပျောက်ဆုံး-ပျက်စီး-သော ပစ္စည်း-ဝတ္ထု။
နန္ဒဝတ္ထုသ္မိံ ဝိယ နိဿဇ္ဇိတဗ္ဗာဘာဝေပိ
အာပတ္တိ ဒေသေတဗ္ဗာဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄၃။

နန္ဒဝဿိကသာဠိက (တိ) [နန္ဒာ+ဝဿိကသာ-
ဠိကာ] ပျောက်ဆုံး-ပျက်စီး-သော-မိုးရေ
ခံသက်န်းရှိသော၊ မိုးရေခံသက်န်း-ပျောက်
ဆုံး-ပျက်စီး-သော၊ သူ။ အစ္စ္စိန္တဝဿိက-
သာဠိကဿ နန္ဒဝဿိကသာဠိကဿ ဝါ နဂ္ဂဿ
နဟာယတော ဒုက္ကဋ္ဌေန အနာပတ္တိ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၄၄၀။

နန္ဒသံဝရ (တိ) [နန္ဒ+သံဝရ] ပျက်သောစောင့်
စည်းမှု ရှိသော၊ စောင့်စည်းမှု-ပျက်-မရှိ
-သော၊ မစောင့်စည်းသော၊ သူ။ ဘိန္နသံဝ-
ရတ္တာတိ နန္ဒသံဝရတ္တာ၊ သံဝရာဘာဝတော-
တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။

နန္ဒသညာ (တိ) [နန္ဒာ+သညာ] (၁) ပျောက်
ဆုံး-ပျက်စီး-၏ဟု (ဖြစ်သော) အမှတ်
'သညာ'။ (တိ) (၂) ပျောက်ဆုံး-ပျက်စီး-
၏ဟု အမှတ် 'သညာ'ရှိသော၊ ပျောက်ဆုံး-
ပျက်စီး-သည်ဟု မှတ်ထင်သော၊ သူ။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂) အနုဋ္ဌေ နန္ဒ-
သညာ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၀။

နဋ္ဌသညီ (တိ) [နဋ္ဌသညာ+ဤ] ပျောက်ဆုံး၏ - မရှိတော့ - ဟု အမှတ် 'သညာ' ရှိသော၊ ပျောက်ဆုံး၏ - မရှိတော့ - ဟု မှတ်ထင်သော၊ သူ။ အနဋ္ဌေ နဋ္ဌသညီ (ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆) တိ အတ္တနော စိဝရေန သဒ္ဓိံ ဗဟူနိ အညေသံ စိဝရာနိ ဧကေတော ဌပိတာနိ စောရာ ဟရန္တိ။ တကြေသ အတ္တနော စိဝရေ အနဋ္ဌေ နဋ္ဌသညီ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၅။ (-ဝိ၊ ၁။ ၃၀၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခ။ ၂၇၆။)

နဋ္ဌသလာကာ (ထိ) [နဋ္ဌာ + သလာကာ] ပျောက်ဆုံး-ပျက်စီး-သော - စာရေးတံ-မဲ-တံ-လိပ်-လက်မှတ်။ သော စေ နဋ္ဌသလာကာ မဟာထေရဿ ဝါ အတ္တနော ဝါ ပါတေတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၀။

နဋ္ဌသေသစိဝရ (တိ) [နဋ္ဌ+သေသ+စိဝရ] ပျောက်ဆုံး-ပျက်စီး-သော သင်္ကန်းမှ-ကြွင်း-ကျန်-သော သင်္ကန်းရှိသော၊ သူ။ နဋ္ဌစိဝရ (၂) ကြည့်။

နဋ္ဌဿတိ (တိ) [နဋ္ဌာ+သတိ] (က) ပျောက်-ပျက်-ကင်း-လွတ်-သော သတိရှိသော၊ သတိ-ပျောက်-ပျက်-ကင်း-လွတ်-သော၊ သတိမရှိသော၊ သူ။ (ခ) အမှတ်မရ - မအောက်မေ့-နိုင်သော သတိရှိသော၊ သတိမေ့လျော့သော၊ သူ။ (က) မုဋ္ဌာ သတိ ဧတေသန္တိ (ဧတဿတိ) မုဋ္ဌဿတိ (မုဋ္ဌဿတိ)။ နဋ္ဌဿတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၁၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၀။ နဋ္ဌဿတိနော သတိဝိရဟိတာ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၆။ မုဋ္ဌဿတိတိ ဘတ္တနိက္ခိတ္တကာကော ဝိယ နဋ္ဌဿတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။ နဋ္ဌဿတိနံ ဝိဿဋ္ဌဿတိနံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၈။ (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၁၃။) (ခ) နဋ္ဌဿတိ (မ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၁) တိ အလဗ္ဗမာနဿတိ။ ပစ္စယဝေကလ္လေန ဝိဇ္ဇမာနာယပိ သတိယာ သတိကိစ္စံ ကာတုံ အသမတ္တတာယ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၁၆။

နဋ္ဌဿ(သ)တိတာ (ထိ) [နဋ္ဌဿ(သ)တိ+တာ] ပျောက်-ပျက်-ကင်း-လွတ်-သော သတိရှိသူ၏အဖြစ်၊ ပျောက်-ပျက်-ကင်း-လွတ်-သော သတိရှိခြင်း၊ သတိ-ပျောက်-ပျက်-ကင်း-လွတ်-ခြင်း၊ သတိ-မေ့လျော့-မရှိ-ခြင်း။ နဋ္ဌဿတိတာယ အသတိယော။ ဧ၊ ၁။ ၅။ ၄၄၈။ ဘတ္တဋ္ဌာနဿ အသရဏေန ကာကဿ နဋ္ဌသတိတာ ပညာယတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၀။

နဋ္ဌာယိက (တိ) [နဋ္ဌ+ဇိက။ ရှူ၊ ၃၇၄။ မောက်၊ ၄။ ၁၄။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၇၆၄။] (ဥစ္စာ) ပျောက်ဆုံးခြင်း - ခွံ - နှင့် - ယှဉ်-ရှိ - သော၊ ပျောက်ဆုံးသော၊ သူ။ (က) ဥစ္စာပျောက်ပျက်သော။ (ခ) နွားပျောက်ကုန်သော၊ သူ။ (က) ပုရိသော နဋ္ဌာယိကော သဗ္ဗသေသကံ ဂဟေတွာ ဇနဿ ပရိဒီပေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၄။ (ခ) ဒေဝဒတ္တော မနုဿော အဟောသိ ပဝနေ နဋ္ဌာယိကော။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၈။

နတ်ဒဠဝဂ္ဂ (ပု) [နတ်ဒဠ+ဝဂ္ဂ] နတ်ဒဠဝဂ္ဂ။ (ယင်းသည် ဒုကနိပါတ်ဇာတ်အဋ္ဌကထာတွင် ၆-ခုမြောက် ဝဂ္ဂဖြစ်လေသည်။ ယင်း၌ အဖွင့်ဇာတ်ဝတ္ထုပေါင်း ၁၀-ခုပါရှိသည်။ ဧ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၇-၁၅၀။) နတ်ဒဠဝဂ္ဂေါ ဆဋ္ဌော။ ဧ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၀။

နတ (တိ) [နမု+တ။ နမ+တ္တ။ ထောမ။ (နတ-သံ၊ ဣတ-ပြာ)] (၁) ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-သော။ (၂) တဏှာ။ (၃) နတဓာတ်။ (ကောက်-ကွေး-သော၊ ရပ်နေသော၊ နှစ်မြုပ်သော၊ ကောက်ကျစ်သော။ P.S.D.) (၁) တေန တေနော နတော- (စူဠနိ၊ ၂၁၉) တိ ယေန ယေန ဒိသာဘာဂေန ဗုဒ္ဓေါ။ တေန တေနော ဝါဟမ္ပိ နတော၊ တန္တိန္ဒော တပေါဏောတိ ဒဿေတိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၇၈။ ဝဇီရ၊ ၃၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။

၂၀။) (၂) အနာ (သံ၊ ခို၊ ၂။ ၃၇) ကြည့်။
(၃) နာ ဂတ္တိနာမေ။ ရှု၊ ၆၂။ နိတိ၊ ဓာ။
၂၂။ ဓာနံ၊ ခို၊ ၁၀။ နဘော ဒိ ဂတ္တိဂ္ဂေပေ။
ဓာတုတ္ထ။ ၂၀၉။

နာကယ (တိ) [နာ+ကယ] ညွတ်-ကိုင်း-
-သော ကိုယ်ရှိသော။ တပေ၊ ကယာဘိ
တသ္မိံ နာကယဿ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂။

နာကံ (တိ) [နာ+အာ။ (နာအာ-သံ)]
ညွတ်-ကိုင်း-သော ကိုယ်အာရှိသော။
အပုစ္ဆိ ဝေဒေယမုနိ နာကံ၊ အပါ၊ ၁။ ၈။
နာကံ၊ ဒဏ္ဍဒုတိယာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၆။ ထေရီ၊
၄။ ၁၃၇။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော နာကံ၊
နမနာယကံ၊ အညလိကော ဟုဘူ။ အပါ၊
၄။ ၁။ ၁၄၂။

နာစိတ္တ (တိ) [နာ+စိတ္တ] ညွတ်-ကိုင်း-
-သော စိတ်ရှိသော။ သူ။ တဒ္ဓိန္နဿာဘိ တသ္မိံ
နာစိတ္တဿ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂။

နာဇာဏက (တိ) [နာ+ဇာဏ+က] ညွတ်-
ကိုင်း-ကွေး-ကောက်-သော-ပုဆစ်-ဒူး-
-ရှိသော။ ဒူးဆစ်- ကွေး- ကောက်-
သော။ သူ။ ခဉ္စေတိ နာဇာဏကော ဝါ
ဘိန္ဒုဗေသံ ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။

နာမုဒ (တိ) [နာ+မုဒ] (အောက်သို့) ညွတ်
သောမျက်နှာသို့သော။ မျက်နှာသို့ထားသော။
သူ။ သာ ဂဏိကာ လဇ္ဇာဝ နာမုဒါ ထေရေ
ဂါရဝံ ပစ္စုပဋ္ဌပေဘူ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၉။

နာရမာန (တိ) [နာ+ရမာန] မဆော
မလျင်-မြည်းနုး-အလျင်မလို-သော။ သူ။
အာရမာနောတိ နာရမာနော။ ဂိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၁။ ၁၂။

နာသင်္ခါရ (ပု) [နာ+သင်္ခါရ] (အာရုံ၌)
ညွတ်တတ်သော သင်္ခါရ (ပေါင်းစုပြုပြင်အပ်
သော တရား)။ တတ္ထ တက္ကော နာသင်္ခါရ
ဘိဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ခို၊ ၂။ ၂၄၃။

နတိ (တိ) [နမု+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၃၃။
(နတိ-သံ)] (ရူပါရုံ စသည်၌) ညွတ်တတ်
သောတရား၊ တဏှာ။ ပဿဒ္ဓိယာ သတိ နတိ
န ဟောတိ။ မ၊ ၃။ ၃၁၀။ သံ၊ ၂။ ၂၄။ ဥဒါန။
၁၇၉။ နေတ္ထိ၊ ၅၅။ နတိ (မ၊ ၃။ ၃၁၀) တိ
တဏှာနတိ (တဏှာ၊ သိ၊ သျှာ)။ မ၊ ၄။ ၄၂။
နတိ (သံ၊ ၁။ ၂၉၆) တိ တဏှာ။ သာ ဟိ ပိယ-
ရူပေသု ရူပါဒိသု နမနဋ္ဌေန “နတိ” တိ
ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။ နတိယာတိ တဏှာ-
နတိယာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ နတိ (ပ၊ ၄) - သံ၊ ၁။
၂၉၆။ မ၊ ၄။ ၄၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၆၀။ မ၊ ၄။
၃။ ၄၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။ နတိယာ (သ၊ ၄)
- သံ၊ ၁။ ၂၉၆။ မ၊ ၄။ ၄၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၆၀။
မ၊ ၄။ ၃။ ၄၂။

နတိဋ္ဌာဘဒ္ဒန္တိက (တိ) [န+တိဋ္ဌ+ဘဒ္ဒန္တ+ကိက။
နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၄။] အရှင်ကောင်း ရပ်ပါ
ဦးလော့ဟု ဆိုအပ်သည်ရှိသော်-မရပ်-ရပ်
ခြင်း အစီအရင်ကို မကျင့်တတ်-သော၊ အရှင်
ဘုရား ရပ်ပါဦးလော့ဟု ဆိုသု၏ ဆွမ်းကို
လက်မခံသော။ သူ။ နတိဋ္ဌာဘဒ္ဒန္တိကော။ ဒိ၊
၁။ ၁၅၇။ ဒိ၊ ၃။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၁၁၁။ အံ၊ ၁။ ၃၀၀၊
၅၂။ အဘိ၊ ပ၊ ၁။ ၆၃။ မဟာနိ၊ ၃၂။ “တေန
ဟိ တိဋ္ဌာ ဘဒ္ဒန္တ (ဘဒ္ဒန္တ)” တိ ဝုတ္တောပိ န
တိဋ္ဌတိတိ နတိဋ္ဌာဘဒ္ဒန္တိကော။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၂။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၈၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၉၊ ၃၈၀။ နပဟိဘဒ္ဒန္တိက
(ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇၄။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၁၉) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

နတ္ထံ (ဗျ) [သတ္တမုန္တနိပါတ်။ ရှု၊ ၃။ ၁၃၄။ ရှု၊
၄။ ၃။ ၈၂။ ဓာနံ၊ ဓာနံ၊ ခို၊ ၁၁၄၇။ (နတ္ထံ-
သံ၊ ကတ္တံ၊ ပြာ)] သုဉ်းညဉ်း။ (စိန္တာမဏိ၌
နပုလိင်ဟု ဆိုသည်။) တဏှာယံ နတ္ထမဟာ-
ဘိပဿာ (သုတ္တနိ၊ ၄၄၀။ စူဠနိ၊ ၁၂) တိ
ရတ္တိန္ဒိဝံ နိဗ္ဗာနံ ဝိဘူတံ ကဘူ ပဿ။

သုတ္တနိ၊ ၂။ ၂၀၀။ စူဠနိ၊ ၂။ နတ္တနိ နိဝိ
ရာဏေ။ စိန္တာမဏိ။

နတ္တ (တိ) [နဇ+တ။ (နဇ+တ္တ။ P.S.D.။
နတ္တ-သံ)] နိမြန်းသော။ (ရှက်ကြောက်
သော၊ ဟိရိသုတ္တပ္ပရိသော၊ ညဉ့်။) နတ္တ ရတ္တာ
မာလာ ယဿ။ ဓာနိ၊ ၅၆၇။

နတ္တက (ပု) [နတ္တ+က] မြေးငယ်။ ဣဒါနိ
မယံ နတ္တကော ဗာရာဏသီယံ ရဇ္ဇံ ကာရေ-
တိ။ အပါဠာ၊ ၁။ ၁၉၉။

နတ္တန (န) [နတ+ယု။ (နတိန-သံ၊ ဣတ္ထဏ-
ပြာ)] ကိုယ်ကို - ညွတ် - ကိုင်း - ယိမ်းနွဲ့ -
ခြင်း၊ ကခြင်း။ နတ္တနံ လာသနံ ဘဝေ။
ဓာနိ၊ ၁၀၀။ နတ ဂတ္တဝိနာမေ၊ နတိယတေ
နတ္တနံ။ ဓာနိ၊ ၁။ ၁၀၀။

နတ္တမာလ (ပု) [နတ္တ+မာလာ။ ဓာနိ။ ဓာနိ၊
၅၆၇။ (နတ္တမာလ - သံ၊ နတ္တမာလ-
အဒ္ဓမာဂဓိ)] သင်းဝင်ပင်။ (ကျွတ်ညှင်း
ပင်၊ ကလိန်ပြပင်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာနိ၊
သျှ။ [သစ်ပင်အထူး (သင်းဝင်ပင်) စွန့်
ပလွံပင်။ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဓာနိ။] နတ္တမာလန္တံ
ကရဉ္စ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၂။ နတ္တမာလန္တံ ကရဉ္စ။
(ကရဉ္စေက)။ ဝဇီရ၊ ၂၂၀။

နတ္တမာလကသာဝ (ပု၊ န) [နတ္တမာလ+က-
သာဝ] သင်းဝင်ဖန်ရည်။ အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ... ဖဂ္ဂဝကသာဝံ နတ္တမာလကသာဝံ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၉၂။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၉၆။

နတ္တ (ပု၊ ထိ) [နတ+ရိတု။ နိတိ၊ ပဒ။ ၂၆၄။
ဓာနိ၊ ၅၆၇။ ဓာနိ၊ သူစိ၊ ၂၀၀။ (နတ္တ-
သံ၊ နတ္တ - အဒ္ဓမာဂဓိ။ ဣတ္ထိအ၊ ဣတ္ထိ-
ပြာ၊ မုနုဗုရာ-သိဟိဋ္ဌိ)] မြေး။ (က) မြေး
ယောကျ်ား၊ မြေးထီး။ (ခ) မြေးမိန်းမ၊
မြေးမ။ ဣစ္ဆေယျာသိ တံ ဝိသာဓေ... တာ-
ဝတိကေ ပုတ္တေ စ နတ္တာရော စ။ ဥဒါန။
၁၉၀။

နတ္တာ (ပါဠ) - ဒီ၊ ၁။ ၂၄၀။ သီ၊ ၁။ သစ်၊
၂။ ၇၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၁။ နတ္တာရော (ပါဠ)
- ဇာ၊ ၂။ ၃၇၄။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄။ ဇာ၊ ၁။ ၇။
၃၇၀။ နတ္တာရေဟိ (ပု၊ ထိ၊ တ၊ ဗ) - ဥဒါန။
၁၉၀။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၇၂။ (က) နတ္တာ (ဒီ၊ ၁။
၂၆၁) တံ ပုတ္တပုတ္တော။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၀။ နတ္တာ
(ပု၊ ပါဠ) - ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဝိ၊ ၁။
၇၇။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၁။ မ၊
၁။ ၂။ ၉၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၉။
၃၉၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၃။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၀။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၇။ ပေတ၊ ၁။ ၂။ အပါဠာ၊
၁၀၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၂။ ၁၃၁။
ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၂။ ၃၇၁။ နတ္တာရံ (ပု၊ ဒါ၊ ဇ) - ဝိ၊ ၁။
၂။ ၃၇၁။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၇။ နတ္တ (ပု၊ ဆ၊ ဇ)
- ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၀၇။

(ခ) ဝိသာခါယ မိဂါရမာတုယာ နတ္တာ
ကာလင်္ကတာ ဟောတိ (ဥဒါန။ ၁၉၀) တံ
ဝိသာခါယ မဟာဥပါသိကာယ ပုတ္တဿ
ဓိတာ ကုမာရိကာ ကာလင်္ကတာ ဟောတိ။
ဥဒါန၊ ၁။ ၃၇၄။ နတ္တာ (ထိ၊ ပါဠ) - အပါဠာ၊
၁။ ၁၇၇။ နတ္တာယ (ထိ၊ တ၊ ဇ) - ဓမ္မ၊ ၁။
၁၇၂။ နတ္တာယ (ထိ၊ စ၊ ဇ) - အပါဠာ၊
၁။ ၁၇၆။ နတ္တာယ (ထိ၊ ဆ၊ ဇ) - ဓမ္မ၊ ၁။
၂။ ၃၇၂။

နတ္တဓိတု (ထိ) [နတ္တ+ဓိတု] မြေး၏ သမီး၊
မြစ်မိန်းကလေး။ ဘန္တေ မမ နတ္တဓိတရံ
ပိဋ္ဌဓိတလိကံ ဥဒ္ဓိဿ ဒါနံ ဒါတုကာမော။
ပေတ၊ ၁။ ၁၇။

နတ္တဋ္ဌ (ပု) [နတ္တ+အတ္တ] မရှိခြင်း - အနက် -
သဘော။ အတ္တဋ္ဌော နတ္တဋ္ဌော (အဘိ၊ က။
၁၂၄-၅) တံ အတ္တိသဘာဝေါ နတ္တိသဘာ-
ဝေါ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၉။ (- အနု၊ ၁။ ၁။ ၁၉၃။)

နတ္တိ (ဗျ) [ကေဝုဏ် ဗဟုဝုဏ် နှစ်မျိုးရသော
နိပါတ်ပုဒ်။ (အတ္တိနှင့် နိတိ၊ ပဒ။ ၃၉၆-၉-
ကြည့်)။ (အဘာဝသုစက အဗျယ - ပြာ၊

ဓာန်။ နာသ္မိ-သံ၊ ကတ္ထိ-ပြာ)] (၁) မရှိ။
 (၂) မရှိကုန်။ (၃) ထင်ရှား ပရှိသည်၏
 အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောသတ္တိ၊ နတ္ထိ
 ပစ္စည်း။ (၁) နတ္ထိ ဒိန္နံ၊ ဒီ၊ ၁။ ၅။ ဒီ၊ ၃။
 ၂၂၀။ မ၊ ၁။ ၃၅။ မ၊ ၂။ ၆၃။ ၁။ ၂။ ၆၃။
 ၉၉။ ၁။ ၁။ သံ၊ ၂။ ၁၆၉။ အံ၊ ၃။ ၄၇၄။ အဘိ၊
 ၈။ ၂၆၃။ ပဒိုသံ၊ ၂၃၆။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၁၄၉။ မ၊ ၅။
 ၂။ ၂၃၂။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂။
 မူလဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ နတ္ထိ န သန္တိ န သံဝိဇ္ဇတိ
 နုပလဗ္ဗတိ။ ဟောနိ၊ ၄၈၊ ၆၀၊ ၇၇၊ ၇၈။ (-ဒီ၊
 ၁။ ၅။ ၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၂။ ၃၂၊ ၂။ ၃၃။
 စူဠနိ၊ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၅။ ၃။ ၉။ မ၊ ၅။ ၁။ ၇။ ၁။ မ၊ ၅။
 ၂။ ၈၀၊ ၉၄၊ ၁၀၃၊ ၂။ ၃။ မ၊ ၅။ ၃။ ၈၃၊ ၈၅၊ ၁၃၆။
 ၁၆၀၊ ၁၆၁။ မ၊ ၅။ ၄။ ၁၃၂။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁။ ၁။
 သံ၊ ၅။ ၂။ ၃။ ၁။ ၃။ ၃။ ၁။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၁။ ၁။ ၂။ ၄။
 အဘိ၊ ၅။ ၃။ ၁။ ၂။ ၁။ ၇။ ၂။ ၁။ ပေတ၊ ၅။ ၂။ ၅။
 မဟာနိ၊ ၅။ ၂။ ၁။ ၆။) (၂) နတ္ထိ လောကေ
 သမဏဗြာဟ္မဏာ။ ဒီ၊ ၁။ ၅။ ၁။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၀။
 ၂၄၉။ မ၊ ၁။ ၃၅။ မ၊ ၂။ ၆၃။ ၁။ ၂။ ၆၃။
 ၉၉။ ၁။ ၁။ သံ၊ ၂။ ၁၆၉။ အံ၊ ၃။ ၄၇၄။ အဘိ၊
 ၈။ ၂၆၃။ အဘိ၊ ၀။ ၄၀၆။ နတ္ထိ န သန္တိ န
 သံဝိဇ္ဇန္တိ နုပလဗ္ဗန္တိ။ မဟာနိ၊ ၃၅။ ၀။ (-
 ပဒိုသံ၊ ၅။ ၁။ မ၊ ၅။ ၁။ ၁။ ၄၄။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၁။ ၆။
 ပေတ၊ ၅။ ၂။ ၅။) (၃) နတ္ထိယာ တိဏိ။
 ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၂။ ၀။ ၉။ နတ္ထိပစ္စယ-လည်း ကြည့်။

နတ္ထိက (တိ) [န+အတ္ထ+ဣက။ (ကတ္ထိအ-
 ပြာ)] (၁) တမလွန်လောက မရှိဟူသော
 (ဥစ္ဆေဒ) အယူ။ (၂) တမလွန် လောက
 မရှိဟူသော (ဥစ္ဆေဒ) အယူရှိသော၊ သူ။
 (၃) ကံ၊ ကံ၏အကျိုး မရှိဟူသော အယူရှိ
 သော၊ သူ။ (၄) ဒါန စေတနာ၏ အကျိုး
 စသည် မရှိဟူသော အယူရှိသော၊ သူ။ (၁)
 နတ္ထိကဒဿန၊ နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။ (၂) ယာ
 ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၊ သာ နတ္ထိက ဒိဋ္ဌိ။ ပေဠေကော။
 ၂၈၆။ (-မဟာနိ၊ ၅။ ၃။ ၁။ ၆။) (၃) နတ္ထိကော
 ဟောတိ ဧဝေသကော။ သံ၊ ၁။ ၆၆။ (၄) “နတ္ထိ

ဒိန္နံ”န္တိ ဝဒန္တော နတ္ထိကော ဒါနဿ ဖလံ
 ပဋိကံပတိ။ မ၊ ၅။ ၃။ ၅။ (-သံ၊ ၅။ ၂။ ၁။ ၄။
 မူလဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆။)

နတ္ထိကဒဿန (န) [နတ္ထိက+ဒဿန။ (နာသ္မိက-
 ဒဂိန-သံ)] နတ္ထိကအယူ၊ (တမလွန်လောက)
 မရှိဟူသော အယူ။ ဥစ္ဆေဒအယူ။ “နတ္ထိ
 ပရောလောကော”တိ နတ္ထိကဒဿနဝသေန
 သမ္ပာဒဿနဝသေန ဝါ ပုစ္ဆာ။ ဒီ၊ ၅။ ၁။
 ၁၆၄။

နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ (ထိ) [နတ္ထိက+ဒိဋ္ဌိ။ (နာသ္မိကဒ္ဓမ္မိ-
 သံ)] (၁) နတ္ထိကအယူ၊ ဒါန စေတနာ၏
 အကျိုး စသည် မရှိ ဟူသော-အယူမှား-
 အမြင်မှား။ (တိ) (၂) နတ္ထိကအယူရှိသော၊
 ဒါန စေတနာ၏အကျိုးစသည်မရှိ ဟူသော
 -အယူမှား-အမြင်မှား-ရှိသော၊ သူ။ (၁)
 ဣမာသု ပန တိသု ဒိဋ္ဌိသု နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ ဝိပါကံ
 ပဋိဗာဟတိ။ မ၊ ၅။ ၃။ ၈၇။ “နတ္ထိ ဒိန္နံ”န္တိ-
 အာဒိနာ နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ အကိရိယဒိဋ္ဌိ အမာ-
 တကဒိဋ္ဌိ ဂဏှာပေန္တိ။ ဥဒါန၊ ၅။ ၃၂၀။
 (-ဣတိဝုတ်၊ ၅။ ၉။ ပေတ၊ ၅။ ၂။ ၈။ ဝဇီရ။
 ၅၄၃။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၃။ ၁။ မ၊ ၅။ ၃။ ၅။ အံ၊ ၅။ ၂။
 ၂၇၈။ မူလဒီ၊ ၁။ ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၂။)
 (တိ) (၂) နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ ကဒရိယော ပါပ-
 ဓမ္မော။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁။ ၉။ ၇။ ဝိမာန၊ ၅။ ၃၂၁။
 နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ (သုတ္တနိ၊ ၃။ ၆။)တိ “နတ္ထိ ဒိန္နံ”န္တိ-
 အာဒိ ဒသဝတ္ထုက မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ သမန္နာဂတာ။
 သုတ္တနိ၊ ၅။ ၁။ ၃၀၃။

နတ္ထိကဒိဋ္ဌိက (တိ) [နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ+က။ (နာသ္မိက-
 ဒ္ဓမ္မိက-သံ)] နတ္ထိက အယူရှိသော၊ သူ။
 ဓနပါလကော နာမ သေဋ္ဌိ အဟောသိ
 အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္တော ကဒရိယော နတ္ထိက-
 ဒိဋ္ဌိကော။ ပေတ၊ ၅။ ၉၄။ (-ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၇။
 မ၊ ၅။ ၃။ ၅။)

နတ္ထိကဝါဒ (ပု) [နတ္ထိက+ဝါဒ။ (နာသ္မိက-
 ဝါဒ-သံ၊ ဣတ္ထိအဝါယ ပြာ)] (၁) နတ္ထိက-
 အယူ၊ တမလ္လန်လောက စသည် မရှိ ဟူသော
 အယူ။ (တိ)(၂) နတ္ထိကအယူရှိသော၊ (က)
 တမလ္လန်လောက စသည် မရှိ ဟူသော
 (ဥစ္ဆေဒ) အယူရှိသော၊ သူ။ (၁) ဒါန
 စောတနာ၏ အကျိုးစသည် မရှိဟူသော အယူ
 ရှိသော၊ သူ။ (၁) နတ္ထိ ပရောလောကောတိ-
 အာဒိဝစနတော နတ္ထိကဝါဒေါ ဥစ္ဆေဒဝါ-
 ဒေါ အန္တောဂဓော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၇၈။ (-သိ၊
 ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၄။ မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၂။) (တိ) (၂)
 ဒုဿိလော ပုရိသပုဂ္ဂလော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ နတ္ထိက-
 ဝါဒေါ။ မ၊ ၂။ ၆၅။ အလာဘိ စ ကော
 ပရလောကံ န ဇာနာတိတိ နတ္ထိကဝါဒ-
 ဝသေန။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၇၄။ (-သိ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။
 ၄၄၆။) (၁) ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ အဟေ-
 သံ...နတ္ထိကဝါဒါ။ မ၊ ၂။ ၁၂၁။ သံ၊ ၂။ ၆၀။
 အံ၊ ၁။ ၃၄၀။ အဘိ၊ က။ ၁၁၃။ နတ္ထိကဝါဒါတိ
 “နတ္ထိ ဒိန္န”န္တိ အာဒိဝိဒိနော။ မ၊ ၄။ ၉၆။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈။ “နတ္ထိ ဒိန္န”န္တိ အာဒိဝဟာ-
 တော နတ္ထိကဝါဒါ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ “နတ္ထိ
 ဒိန္န”န္တိ ဝေမာဒိကော နတ္ထိကဝါဒေါ။ မူလဇီ၊
 ၁။ ၁၆၄။ နတ္ထိကဝါဒေါ (ပု၊ ပ၊ ၆) - မ၊ ၄။
 ၃။ ၈၇။ ပေတ၊ ၄။ ၂၈။ နတ္ထိကဝါဒါ (ပု၊ ပ၊
 ၆) - မ၊ ၄။ ၃။ ၈၇။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၇။

နတ္ထိကဝါဒိ (တိ) [နတ္ထိက+ဝါဒ+ဣ။ (နာသ္မိ-
 ကဝါဒိနံ-သံ၊ ဣတ္ထိကအာဝါဒိ၊ ဣတ္ထိအဝါဇ္ဇ-
 ပြာ။)] နတ္ထိကအယူရှိသော၊ ဒါနစောတနာ၏
 အကျိုး မရှိ စသော အယူကို-ပြောဆို-တတ်
 -လေ့ရှိ-သော၊ သူ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ နတ္ထိကဝါဒိ
 အဟေတုကဝါဒိ အကိရိယဝါဒိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၃။ ၂၁၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။ (-ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၄။ အံ၊ ဇီ၊
 ၃။ ၁၀၇။)

နတ္ထိကာလ (ပု) [နတ္ထိ+ကာလ] (၁) (ဘဏ္ဍာ)
 မရှိရာအခါ။ (၂) (လေ)-မရှိရာ-မတိုက်
 ရာ-အခါ။ (၁) ဘဏ္ဍာဿ နတ္ထိကာလေ
 ကတပယောဂတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ (၂) ဝါ-
 တဿ နတ္ထိကာလေ ပယောဂဿ ကတတ္တာ
 အဝဟာရော နတ္ထိ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၃၀။

နတ္ထိတာ (တိ) [နတ္ထိ+တာ။ နတ္ထိယာ ဘာဝေါ
 နတ္ထိတာ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၅၃၆။ (နာသ္မိတာ-
 သံ)] (၁) မရှိသည်၏အဖြစ်။ (၂) တမလ္လန်
 လောက မရှိသည်၏ အဖြစ် (ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ)။
 (၃) ထင်ရှားမရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူး
 ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဌာနာစာဝ-
 နဿ နတ္ထိတာယ ဒုက္ကဋ်။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။
 တေသ္မိ ကုလာဝကေ ကဿမိ အတ္ထိတံ ဝါ
 နတ္ထိတံ ဝါ ဇာနာဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၁၄။
 (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅၊ ၂၈၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၇။ သံ၊
 ၄။ ၃။ ၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။
 အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇၀။ သုတ္တနိ၊
 ၄။ ၁။ ၃၇။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၂၉၊ ၁၄၉။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၇။ ကခါ၊ ဇီ၊ ၄။ ကခါ၊ ဇီ၊ သစ်။
 ၃၁၄။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၀၁ - ၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၁၇။) (၂) ယာ လောကေ နတ္ထိ-
 တာ (သံ၊ ၁။ ၂၅၇) တိ သင်္ခါရလောကေ
 နိဗ္ဗတ္တေသု ဓမ္မေသု ပညာယန္တေသေဝ ယာ
 နတ္ထိတိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇေယျ၊ သာ န
 ဟောတိတိ အက္ခေတာ။ နတ္ထိတန္တိ ဥစ္ဆေဒံ။ သံ၊
 ၄။ ၂။ ၃၁။ နတ္ထိတာတိ ဥစ္ဆေဒဂ္ဂါယော။ သိ၊
 ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၃၉။ (-အဘိ၊
 ၄။ ၂။ ၄၄၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၇၃။
 မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၃၂။) (၃) နတ္ထိတာ စ နိရောဓာ-
 နန္တရာသုညတာ။ မူလဇီ၊ ၃။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊
 ၂။ ၂၈၈။

နတ္ထိတာဒဿန (န) [နတ္ထိတာ + ဒဿန။
 (နာသ္မိတာဒဏိနံ-သံ)] မရှိသည်၏အဖြစ်ကို

ပြခြင်း။ “နဋ္ဌကာယပ္ပဿဒ” နှိ ဝစနံ ဥပါဒိ-
နဘာဝဿ နတ္ထိတာဒဿနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၈၃။

နတ္ထိဓမ္မ (ပု) [နတ္ထိ+ဓမ္မ။ (နာတ္ထိဓမ္မ-သံ)]
ထင်ရှားမရှိသော သဘောတရား။ ဘေဒဟိ
ဘန္တေ နာဂသေန တုမေ နတ္ထိဓမ္မံ နိဗ္ဗာနံ
အပဒိဿထ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၂။

နတ္ထိပစ္စယ (ပု) [နတ္ထိ+ပစ္စယ] ထင်ရှားမရှိ
သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော
သတ္တိ၊ နတ္ထိပစ္စည်း။ (မိုက်မှောင်မြင်စေ ငြိမ်း
သေလေပြီး ဆီမီးပုံသွေး ဖြစ်ခွင့်ပေး၍ ကျေး
ဇူးပြုခြင်း လက္ခဏာရှိသော တရား။ ပရမတ္ထ၊
၂။ ၃၇၉။ ရဟန္တာတို့၏ ဇုတိကြည်သော ရှေး
ရှေးသောစိတ် ၈၉၊ စေတသိက် ၅၂-ပါးသည်
နတ္ထိပစ္စည်း၏ ပစ္စည်းတရား ဖြစ်သည်။
ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်နှင့်တကွ နောက်
နောက်သောစိတ် ၈၉၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး
သည် နတ္ထိပစ္စည်း၏ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်။ စိတ္တ-
ဇရုပ်၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ ဗာဟိရရုပ်၊ အာ-
ဟာရဇရုပ်၊ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်၊ ပဝတ္တိကမ္မ-
ဇရုပ်သည် နတ္ထိပစ္စည်း၏ ပစ္စနိက်ဖြစ်သည်။
၃-ချက်စုကြည့်။) အတ္တနော အနန္တရံ ဥပ္ပဇ္ဇ-
မာနာနံ အရူပဓမ္မာနံ ပဝတ္တိဩကာသဿ ဒါ-
နေန ဥပကာရကာ သမနန္တရနိရုဒ္ဓါ အရူပ-
ဓမ္မာ နတ္ထိပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၁၇၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၃။)

နတ္ထိပူဝ (ပု) [နတ္ထိ+ပူဝ] မရှိမုန့်၊ မရှိဟု
ပြောဆိုအပ်သော မုန့်။ နတ္ထိပူဝံ မေ အာဟ-
ရထ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၇။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။)

နတ္ထိဘာဝကရ (တိ) [နတ္ထိဘာဝ+ကရ+အ]
မရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ အဘိန-
န္တနာဒိနံ နတ္ထိဘာဝကရေ မဂ္ဂေါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၆၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆။

နတ္ထိဘာဝပသင်္ဂ (ပု) [နတ္ထိဘာဝ+ပသင်္ဂ] မရှိ
သည်၏ အဖြစ်၌-ကပ်ငြိ-လျဉ်းပါး-ယုံမှား-
-ခြင်း။ စေတနာနံ မိစ္ဆတ္တသမ္ပတ္တနိယတာနမ္ပိ
နတ္ထိဘာဝပသင်္ဂတော။ ဝဇီရ၊ ၁၅၇။

နတ္ထိဘာဝဝိရုဒ္ဓ (တိ) [နတ္ထိဘာဝ+ဝိရုဒ္ဓ] မရှိ
သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်သော၊ မရှိခြင်းသ
ဘောဖြင့် ဆန့်ကျင်သော။ နတ္ထိဘာဝဝိရုဒ္ဓေါ
အတ္ထိဘာဝေါ အနိရောဓော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၀။

နတ္ထိသမ္ဘဝ (တိ) [နတ္ထိ+သမ္ဘဝ] ထင်ရှား-မရှိ
-မဖြစ်-သော ဘဝသစ်ရှိသော။ နတ္ထိသမ္ဘဝ-
(ခုဒ္ဒက။ ၇။ သုတ္တနိ။ ၃၁၄) နှိ အဝိဇ္ဇမာနပါ-
တုဘာဝံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။

နတ္ထိသမ္ပတ (တိ) [နတ္ထိ+သမ္ပတ] မရှိဟု သမုတ်
အပ်သော။ ယံ ဘိက္ခဝေ နတ္ထိသမ္ပတံ လော-
ကေ ပဏ္ဍိတာနံ။ အဟမ္ပိ တံ “နတ္ထိ” တိ ဝဒါမိ။
သံ၊ ၂။ ၁၁၃။

နတ္ထု (တိ) [နသ+ထု၊ န သန္တိ တောယာတိ
နတ္ထု။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၁၅၀။ (နာသယ၊ နာသိ-
ကာဝ-သီဟိဋ္ဌ)] (၁) နှာခေါင်း။ (၂)
နှာ။ (၃) နှာနှုတ်-မူ-ခြင်း။ (၁) နတ္ထု-
တော ဒိန္နံ မုခတော ဥဂ္ဂုဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၈၁။ ယံ
ဗန္ဓနံ အဿ နတ္ထုတော ပဝေသေတွာ ပါသေ
ပဋိမုက္ခံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၇၈။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၇၇။) (၂) နတ္ထု ဂလတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၆။
ယံ နာသိကာယ ဂဏိယတိ။ တံ နတ္ထု။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၇။ (၃) နတ္ထုကမ္မ၊ နတ္ထု-
ကရဏိယ-ကြည့်

နတ္ထုက (န) [နသ+ထု+က] နှာနှုတ်တံ။
နတ္ထုကေ သုဂတေ ဒတွာ။ အပါ၊ ၁။ ၃၆၆။
(-၃၅၃။)

နတ္ထုကမ္မ (န) [နတ္ထု+ကမ္မ] အောက်ပုဒ်
နက်ကြည့်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ နတ္ထုကမ္မံ။
ဝိ၊ ၃။ ၂၉၆။ နတ္ထုကမ္မ (ဒီ၊ ၁။ ၁၁) နှိ တေ-
လေန ယောဇေတွာ နတ္ထုကရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။

၉၂။ ဂဟေတွာ နတ္ထကမ္ပကာတဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။
၂၉၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၀၇။ ကခါ၊ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၃၂။
(-ဝိ၊ ၃။ ၃၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၇။ ဝိသင်္ဂဟ။
၁၀၇။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၁၀။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၄၁၃။)

နတ္ထကရဏ (န) [နတ္ထ+ကရဏ] နှာနုတ်
ခြင်းကိုပြုမှု၊ နှာနုတ်မှု။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

နတ္ထကရဏီ (ထိ) [နတ္ထ+ကရ+ယ+တ္တိ] နှာနုတ်မှုကိုပြုကြောင်း အတံ၊ နှာနုတ်တံ။
အနုဇာနာမိံ တိက္ခဝေ နတ္ထကရဏီ။ ဝိ၊ ၃။
၂၉၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၉၊ ၃၇၃။ ကခါ၊ ၂၂၉။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၁၃။)

နတ္ထတေလ (န) [နတ္ထ+တေလ] နှာနုတ်
စရာ ဆီ၊ နှာနုတ်ဆီ။ နတ္ထတေလံ ပစတိ။
မ၊ ၄။ ၃။ ၄။ သိ၊ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၉၉။ မူလ၊ ဝိသင်္ဂဟ။ ၉၇။

နတ္ထဒါန (န) [နတ္ထ+ဒါန] နှာဆေးကိုပေး
ကြောင်းအတံ၊ နှာနုတ်တံ။ ကတ္တရယဋ္ဌံ ဝေဓ-
ကော နတ္ထဒါနံ တိက္ခဝါလော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၀။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၀၅။ (-ကခါ၊ ၂၆၁။)

နတ္ထပါန (န) [နတ္ထ+ပါန] နှာနုတ်စရာ
ပျော်ရည်။ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဌပိတဘေသဇ္ဇေဟိ
သဒ္ဓိံ ပစိတွာ နတ္ထပါနမ္ပိ ကာတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊
၄။ ၂။ ၂၉၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၀၂။

နတ္တာ (ကြိ၊ ပိ) [နမု+တုာ] ရှိခိုး၍၊ ဦးညွတ်၍။
နတ္တာ ဓမ္မဉ္စ ဝိမလံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။

နတ္တာန (ကြိ၊ ပိ) [နမု+တုာန] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ နတ္တာန တံ သသဒ္ဓမ္မ-ဂဏံ ဂါရဝဘာ-
ဇနံ။ သိ၊ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁။ ၁။

နဒတိ (ကြိ) [နဒ+အ+တိ။ နဒ အဗျတ္တသဒ္ဓေ။
နိတိ၊ ၈။ ၈။ နဒေါ ဘူစွံ ပျတ္တသဒ္ဓေ၊
နဒ္ဓေါ သဒ္ဓမ္ပိ။ ဓာဘူတ္တ။ ၂။ ၁။ (နဒီ ဓဗ္ဗေ။
ကဝိကပ္ပဒမ။ နာဒ ကေရေ။ သိ၊ ဘိ၊ ၆။)] (၁)
ဟောက်၏။ (၂) ကြုံးဝါး - မြက်ဆိုး၏။

(၃) မြည်၏။ အသံပြု၏။ (၄) အော်-ဟစ်
အော် - ကြွေးကြော်-၏။ (၅) ဟိန်း၏။
(၆) ဟောင်၏။ (၇) တွန်၏။ (၈) မြည်စေ
၏။ တီး၏။ (၉) စီးဆင်း၏။

(၁) ဟောက်၏။ တိက္ခတ္တံ သိဟနာဒံ
နဒတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၂။ အံ၊ ၂။ ၁၀၆။ အံ၊ ၃။
၂၇၂။ သိဟနာဒံ နဒတိ (သံ၊ ၂။ ၇၀) တိ
တိက္ခတ္တံ တာဝ အဘိတနာဒံ နဒတိ။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၆၂။ (၂) ကြုံးဝါး - မြက်ဆိုး၏။ ပရိသာ-
သု သိဟနာဒံ နဒတိ။ အံ၊ ၂။ ၈၊ ၃၆၅။ ပဋိသံ။
၃၅၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂။ ၁၉။ သိ၊ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၂၄၄၊ ၃၆၃။ သိဟ-
နာဒံ နဒတိ (မ၊ ၁။ ၉၉။ သံ၊ ၁။ ၂၆၆။ အံ၊ ၁။
၃၁၅။ အံ၊ ၃။ ၂၇၄) တိ သေဋ္ဌနာဒံ အဘိ-
တနာဒံ နဒတိ။ သိဟနာဒသဒိသံ ဝါ နာဒံ
နဒတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၇၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၁။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၂။ နဒန္တိတိ... ဂဇ္ဇန္တိ။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၃၇၇။ (၃) မြည်၏။ အသံပြု၏။ န
တေသံ ဇာဏု နဒတိ။ အပ၊ ၂။ ၆၅။ နဒတိ
သဒ္ဓါယတိတိ နဒိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၂။ ဘယာ-
နကာကာရေန ဝါ နဒန္တိ သဒ္ဓံ ကရေန္တိ။ အပ၊
၄။ ၂။ ၁၀၄။ (၄) အော်-ဟစ်အော်-ကြွေး
ကြော်-၏။ ဒုက္ခဘိတုန္နော နဒတိ။ ဇာ၊ ၂။
၆၂။ မဟာဇနော ပရိဟာသံ ကရေန္တော
သန္တိပတိတော နဒတိ။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ (၅)
ဟိန်း၏။ ဗျတ္တေ သူကရေ ဩလောကေတွာ
မဟာနာဒံ နဒိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃၄၅။ (၆)
ဟောင်၏။ သုယံ ဒိတ္ထောဝ နဒတိ။ ဇာ၊
၂။ ၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ ဘုဏ္ဏတိတိ နဒတိ။
ဘုဏ္ဏတိ သုနသဒ္ဓံ ကရေတိတိ အတ္ထော။
သိ၊ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၃၄၁။ (၇) တွန်၏။ ဥသဘောဝ
မဟိ နဒတိ။ အပ၊ ၂။ ၆၅။ တိက္ခတ္တံ ဝဿန-
တော တယော ကာလေ အနတိက္ခမိတွာ
နဒတိ နာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၇၆။ (၈) မြည်စေ

၏။ တီး၏။ ဝဂ္ဂ။ နန္ဒန္တု ဝုန္တုတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၀။
(-၃၇၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၆။) (၉) စိဆင်း၏။
နဒတိ သန္တတိ နဒိ။ ဥဒါနာဠာ၊ ၂။ သာရ-
တ္ထ၊ ၂။ ၁၃၂။

နဒတိ-ဒီ၊ ၁။ ၁၆၄။ မ၊ ၂။ ၃၅၂။ အံ၊ ၃။
၂၁၂။ သုတ္တန်၊ ၂။ ၃၆၄။ ထေရ၊ ၃။ ၃၁။
ဇာ၊ ၂။ ၃၇၁။ စူဠနိ၊ ၄။ မိလိန္ဒ၊ ၈၀။ ဒီ၊ ၅။
၁၅၉။ ဒီ၊ ၅။ ၂၃၆။ သံ၊ ၅။ ၁၂။ အပါ၊ ၅။
၂။ ၄၀၁။ သီ၊ ၅။ ၁၆၄။ သီ၊ ၅။ ၁၆၄။ သီ၊
၅။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ၅။ ၁၆၄။ မ၊ ၂။ ၃၅၂။
သံ၊ ၅။ ၁၂။ အံ၊ ၅။ ၁၆၄။ အံ၊ ၅။
၃၅၂။ မူလ၊ ၅။ ၁၆၄။ နန္ဒ-သံ၊ ၅။
၁၆၄။ အပါ၊ ၅။ ၁၆၄။ အပါ၊ ၅။
၁၆၄။ ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ သံ၊
၅။ ၁၆၄။ နန္ဒ-ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒါဟိ-
ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒ-ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒ-
ယံ-ဒီ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒိ-ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။
အံ၊ ၅။ ၁၆၄။ ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။ အပါ၊
၅။ ၁၆၄။ စရိယာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၅။
၁၆၄။ မဟာနိ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ၅။ ၁၆၄။
သီ၊ ၅။ ၁၆၄။ သံ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒိ-ဇာ၊
၅။ ၁၆၄။ နဒိ-ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊
၅။ ၁၆၄။ နဒိ-အပါ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒိ-
အံ၊ ၅။ ၁၆၄။ သံ၊ ၅။ ၁၆၄။ အံ၊ ၅။
၁၆၄။ မ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒိ-သံ၊ ၅။ ၁၆၄။
နဒိ-ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။ အံ၊ ၅။ ၁၆၄။
ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒိ-သံ၊ ၅။ ၁၆၄။
ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။

နဒ (ကြိ) [နဒ+အ+ထ] ကြိုးဝါး-မြက်ဆီ-
-ကုန်လေ့။ နဒတိ ကြည့်

နဒ (န) [နဒ+ယု၊ (နဒိနသံ)] (၁)
ဟောက်ခြင်း။ (၂) ကြိုးဝါး-မြက်ဆီ-
ခြင်း။ (မူလခြင်း၊ ကြိုးဝါးခြင်း၊ ပဲ့ပျံခြင်း။
P.S.D.) (၁) သီဟဿ နဒနံ စုဝံ။ အပါ၊ ၂။
၃၁၅။ အဘိ၊ ၅။ ၁၆၄။ အပါ၊ ၅။ ၁၆၄။ (၂)

သီဟဿ နဒနံ ဇေသနာယ ပဝတ္တိ-
တက္ကာ။ မ၊ ၅။ ၁၆၄။

နန္ဒ (၁) (ကြိ) [နဒ+အန္တ] (၁) ဟောက်သော။
(၂) ကြိုးဝါး-မြက်ဆီ-သော။ (၃) မြည်
သော။ အသံပြုသော။ (၄) အော်-ဟစ်
အော်-ကြွေးကြော်-သော။ (၅) တွန့်သော။
(၁) ဂါ.က သီဟဿ မိဂရဉ္စော နဒတော သဒ္ဓံ
သု.နန္ဒိ။ သံ၊ ၅။ ၁၆၄။ အံ၊ ၅။ ၁၆၄။ သီဟဿ
နဒတော အာကာရံ ဒီသု။ အံ၊ ၅။ ၁၆၄။
(၂) သီဟဿ နဒန္တော။ ဒီ၊ ၅။ ၁၆၄။ အံ၊
၅။ ၁၆၄။ အံ၊ ၅။ ၁၆၄။ ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။
ဂ၊ ၅။ နန္ဒနံ (ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။) နန္ဒ ဂန္ထနံ။
ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။ (၃) နန္ဒ ဂန္ထတိ နဒိ။
ဝဇီရ၊ ၅။ ၁၆၄။ (၄) နဒိတံ ဂန္ထ နန္ဒ
ဂန္ထ...ဝိစရန္တိ။ မ၊ ၅။ ၁၆၄။ နန္ဒ-
(မဟာနိ၊ ၅။ ၁၆၄။) တိ ဥက္ကဋ္ဌိ ကရေန္တော။
မဟာနိ၊ ၅။ ၁၆၄။ (၅) နန္ဒ ဥသတံ ပေသေ-
န္တိ။ ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒ-သုတ္တန်၊ ၅။ ၁၆၄။
နန္ဒ-မဟာနိ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ၅။ ၁၆၄။ သံ၊
၅။ ၁၆၄။ မ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဥဒါနာဠာ၊ ၅။
သုတ္တန်၊ ၅။ ၁၆၄။ ဝိမာန၊ ၅။ ၁၆၄။ အပါ၊
၅။ ၁၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅။ ၁၆၄။ စရိယာ၊ ၅။
ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊
၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ၅။ ၁၆၄။
ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဒီ၊ ၅။
၁၆၄။ သံ၊ ၅။ ၁၆၄။ သံ၊ ၅။ ၁၆၄။
အံ၊ ၅။ ၁၆၄။ နန္ဒ-ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊
၅။ ၁၆၄။

နန္ဒ-ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ နန္ဒနံ -
သီ၊ ၅။ ၁၆၄။ သံ၊ ၅။ ၁၆၄။ နဒတော-
အပါ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ထေရ၊
၅။ ၁၆၄။ နန္ဒ-ဇာ၊ ၅။ ၁၆၄။ ဇာ၊
၅။ ၁၆၄။ နန္ဒနံ-ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။ အံ၊
၅။ ၁၆၄။ ထေရ၊ ၅။ ၁၆၄။ သံ၊ ၅။
၁၆၄။ နန္ဒ-သံ၊ ၅။ ၁၆၄။

နဒန္တ (ပု၊န) [နဒ+အန္တ] မြစ်၏အဆုံး။
နဒန္တ (မဟာနိ၊၃၇၆) တိ နဒိနံ အန္တေ။
မဟာနိ၊၄။၃၉၄။

နဒန္တ (ကြိ) [နဒ+အ+အန္တ] (၁) ဟောက်
ကုန်၏။ (၂) မြည်ကုန်၏။ အသံပြုကုန်၏။
(၃) အော် - ဟစ်အော် - ကြွေးကြော် - ကုန်
၏။ နဒတိ-ကြည့်။

နဒန္တ (ကြိ) [နဒ+အ+အန္တ] (၁) အော် -
ဟစ်အော် - ကြွေးကြော် - ကုန်လော့။ (၂)
မြည်စေကုန်လော့။ တီးကုန်လော့။ နဒတိ-
ကြည့်။

နဒမာန (တိ) [နဒ+အ+မာန။ (ဏာမာဏ-
ပြာ)] (၁) ဟောက်သော။ (၂) မြည်
သော။ အသံပြုသော။ (၁) မနောသိလာ-
တလေ နဒမာနာ (နိသိဒမာနာ၊ က) တရု-
ဏသိဟာ ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၆၀။ (၂) ဥစ္စ-
နဒမာနာယာ (မ၊ဌ၊၃။၁၅၅)တိ ဥစ္စ ကတွာ
သဒ္ဓံ ကရေန္တိယာ။ မ၊ဌ၊၃။၁၀၈။ နဒ-
မာနာ သဒ္ဓံ ကုရုမာနာ ဂစ္ဆတိတိ စန္ဒဘာဂါ
နဒိ။ အပ၊ဌ၊၂။၄၄။

နဒါပေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [နဒ+ဏာပေ+တုံ]
(၁) ဟောက်စေခြင်းငှါ။ (၂) ကြုံးဝါး-
မြှက်ဆို့-စေခြင်းငှါ။ ဟောပြောခြင်းငှါ။
(၁) သီဟနာဒံ နဒါပေတုံ န သက္ကိဿသိ။
ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂၄။ (၂) ထေရံ သီဟနာဒံ
နဒါပေတုံ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၀။ ဝဇီရ။ ၅၆။
(-မ၊ဌ၊၄။၂၃၃။ သံ၊ဌ၊၂။၅၈။ သံ၊ဌ၊၃။၂၀။
မ၊ဌ၊၃။၄၂၂။)

နဒါပေတုကာမ (တိ) [နဒါပေတုံ+ကာမ]ကြုံး
ဝါး-မြှက်ဆို့-စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ န
သီဟနာဒံနဒန္တိတိ နဒါပေတုကာမော သီဟ-
နာဒဇ္ဈာသယေန ဝေမာဟ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၅၉။
(-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၀။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၈၆။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၂၂၅။ မ၊ဌ၊၂။၂၁၇။)

နဒါပေတော (ကာ၊ကြိ၊ဝိ)[နဒ+ဏာပေ+တော]
(၁) ဟောက်စေ၍။ (၂) ကြုံးဝါး-မြှက်ဆို့
-စေ၍။ (၁) သီဟနာဒံ နဒါပေတော
မဟာဇနံ။ သဒ္ဓေန သန္တာသေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊
၂။၂၂၄။ (၂) သီဟနာဒံ နဒါပေတော ဝိဿ-
ဇေသိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၉၇။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၉၊
၁၀၆။)

နဒါပေန္တ (တိ) [နဒ+ဏာပေ+အန္တ] ကြုံး
ဝါး-မြှက်ဆို့-စေသော။ အနေကပရိသာ-
ဟိ သီဟနာဒံ နဒါပေန္တော။ အပ၊ဌ၊၁။
၁၃၁။

နဒါပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [နဒ+ဏာပေ+
ဿာမိ] (၁) ဟောက်စေအံ့။ (၂) ကြုံးဝါး-
-မြှက်ဆို့-စေအံ့။ (၁) တဉ္စေဝ နဒါပေ-
ဿာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂၄။ (၂) ဟန္တ နံ ယာဝ
တတိယံ ယာဝိတွာ ဗုဒ္ဓသီဟနာဒံ နဒါပေ-
ဿာမိတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၀၃။

နဒါပေဟိ (ကာ+ကြိ) [နဒ+ဏာပေ+ဟိ]
ဟောက်စေလော့။ တေန ဟိ နဒါပေဟိ။
ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂၄။

နဒိ* (ကြိ) [နဒ+အ+တုံ] ကြုံးဝါးပြီ။ နဒတိ-
ကြည့်။

နဒိ*သု (ကြိ) [နဒ+အ+သု] မြည်ကုန်ပြီ။
အသံပြုကုန်ပြီ။ နဒတိ-ကြည့်။

နဒိ (ကြိ) [နဒ+အ+ဘျိ] (၁) ဟောက်ပြီ။
(၂) ကြုံးဝါး - ဆိုမြှက် - ပြီ။ (၃) အော် -
ဟစ်အော် - ကြွေးကြော် - ပြီ။ (၄) ဟိန်းပြီ။
နဒတိ-ကြည့်။

နဒိကာ (ထိ) [နဒိ+က+အာ] မြစ်၊မြစ်ငယ်။
ဂန္ဓာန ဗုဒ္ဓေါ နဒိကံ ကကုဓံ။ ဒီ၊၂။၁၁၂။
ဥဒါန၊၁၈၂။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၂။ နဒိကာ ခုဒ္ဒက-
နဒိ သန္တတိ ပဝတ္တတိ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၃၆။
နဒိယေဝ နဒိကာ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၅၉။ (-

၁၈၃။ အပါ၁။၁၉၁။၂၁၀။၄၁၅။၄၃၁။ အပါ
၂။၇၉။ ထေရဝါဒ။၂၄၄။ အပါ၁။၁၉၁။၂၃၅။
၂၄၁။)

နိဂဏန (န) [နဒီ+ဂဏန] မြစ်အရေအတွက်
မြစ်ဟုရေတွက်ခြင်း။ ဒသေဝ နဒီယော နဒီ-
ဂဏနာယ ဂဏိယန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁။၁၁၉။

နဒိတ (တိ) [နဒ+တတ။ (ဏဒိအ-ပြာ)]
(၁) ကြုံးဝါး-မြက်ဆိုး-သော။ (၂) မြည်
သော၊ အသံပြုသော။ (၃) ဟောက်-ဟိန်း-
အပ်သောအသံ၊ ဟောက်သံ၊ ဟိန်းသံ။ (၁)
အာယသ္မတာ ဘန္တေ သာရိပုတ္တေန သီဟနာ-
ဒေါ နဒိတော။ သံ၊၁။၂၈၇။ (-ဒိ၊ ၂။၆၉။
သံ၊၄။၂၄၂။) (၂) ဟံသာ ကောဉ္ဇာပိ နဒိ-
တာ။ အပါ၁။၁၉၁။ ထေရဝါဒ။၂၉၆။
(၃) နေတံ သီဟဿ နဒိတံ၊ နဗျတ္ထဿ န
ဒိပိနော။ ဇာ၊၁။၄၉။

နဒိတပုဗ္ဗ (တိ) [နဒိတ+ပုဗ္ဗ၊ (နဒိတပူဝိ-သံ)]
ရှေး၌-ကြုံးဝါး-မြက်ဆိုး-အပ်သော၊ ကြုံး
ဝါး-မြက်ဆိုး-ဘူးသော။ နဒိတပုဗ္ဗ (ဒိ၊
၄။၁။၂၉၇) ၏ ဥဒ္ဓမ္မရိကသုတ္တေ အာဂတန-
ယေန ပုဗ္ဗေ နိဂြောဓပရိဗ္ဗာဏဿ နဒိတံ။
သီ၊၄။သစ်၊၂။၃၆၄။

နဒိတဗ္ဗ (တိ) [နဒ+တဗ္ဗ၊ (နဒိတဗျ-သံ)]
မြည်-တုန်-အပ်သော။ ဂမ္ဘီရံ နဒိတဗ္ဗ
မညတိ (အံ၊၁။၁၈၈)တိ ဇေဋ္ဌကဝသဘဿ
နာဒသဒိသံ ဂမ္ဘီရနာဒံ နဒိတဗ္ဗံ မညတိ။ အံ၊
၄။၂။၁၈၁။

နဒိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [နဒ+တုံ] (၁) မြည်-အသံပြု-
ခြင်းငှါ။ (၂) ကြုံးဝါး-မိန့်မြက်-ခြင်းငှါ။
(၁) သော သီဟဿ သမ္ပါခါ နဒိတုံ အ-
သက္ကောန္တော တသ္မိံ ဂေါရောယ ပက္ကန္တေ
ကေကော နဒိတုံ အာရဘိ။ အံ၊၄။၂။၁၈၁။
(-ဇာ၊၄။၂။၉၉။) (၂) သီဟနာဒံ နဒိတုံ-

(သံ၊၄။၂။၁၈၅) ၏ ကောပိ သီဟနာဒနဒနာ
နာမ ဒေသနာဝ။ သံ၊၄။၂။၁၆၉။

နဒိတုကာမ (တိ) [နဒိတုံ+ကာမ] (၁) မြည်-
အသံပြု-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ (၂) ကြုံး
ဝါး-မြက်ဆိုး-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ (၁)
သောပိ တေသံ အန္တရေ နဒိတုကာမော
ဟုဘူ။ ဇာ၊၄။၂။၉၈။ (၂) ဘဂဝတော
အဓိပ္ပါယာနုရူပမော သီဟနာဒံ နဒိတုကာ-
မော။ သံ၊၄။၂။၆၁။ (-ထေရဝါဒ။၂။၃၈၅။)

နဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နဒ+တွာ] (၁) ဟောက်၍။
(၂) ကြုံးဝါး-မြက်ဆိုး-၍။ (၃) မြည်၍၊
အသံပြု၍။ (၄) အော်-ဟစ်အော်-ကြွေး
ကြော်-၍။ (၅) ဟိန်း၍။ (၆) ဟောင်၍။
(၁) ဟောက်၍၊ တိက္ကတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိ-
တွာ ဂေါစာနာယ ပက္ကမေယံ။ ဒီ၊၃။၂၀။
(-သံ၊၂။၇၀။ အံ၊၁။၃၄၂။ အံ၊၂။၁၀၆။
အံ၊၃။၂၈၂။ ဒီ၊၄။၃။၁၂။ သံ၊၄။၁။၇၇။ သံ၊
၄။၂။၂၆၂။ သံ၊၄။၃။၇၂။ အံ၊၄။၃။၂၉၃။
အံ၊၄။၄။၂။၃၃၁။ အပါ၁။၁၉၁။၄၅။ ဇာ၊၄။
၁။၄၄။ ဇာ၊၄။၂။၆၁။ မဟာနိဗ္ဗာ၊၃။၉။)
(၂) ကြုံးဝါး-မြက်ဆိုး-၍။ အထ ခေါ
ဘဂဝါ ဥဒ္ဓမ္မရိကာယ ပရိဗ္ဗာဏောဓု-
မေ သီဟနာဒံ နဒိတွာ။ ဒီ၊၃။၄၇။
ယုဉ္ဇနာကာရံ ဒသေတွာ နဒိတွာ
ဂဇိတွာ အယုဉ္ဇိတွာဝ ပဋိက္ကန္တာ။ ဇာ၊
၄။၁။၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၅။ အံ၊၄။
၃။၆၂။ (-အံ၊၁။၁၈၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၃။
ဒီ၊၄။၃။၂၈။ သံ၊၄။၃။၂၁။ အံ၊၄။၁။၂၀၄။
အံ၊၄။၂။၁၈၀။ အံ၊၄။၃။၆၄။ သံ၊၄။၂။
၂၉၈။) “သက္ကောဟမသ္မိံ” တိ နဒိတွာ အာ-
ကာသေ ပက္ကန္တိ။ ဓမ္မ၊၄။၁။၁၇၇။ (၁)
မြည်၍၊ အသံပြု၍။ ကောဉ္ဇနာဒံ နဒိတွာ။
အပါ၁။၁၉၁။၆၁။ ဇာ၊၄။၁။၆၀။ (-ဇာ၊၄။
၄။၂။၃၄။) (၄) အော်-ဟစ်-ကြွေးကြော်-
၍။ “မစ္ဆက္ကန္တိယံ မေ ပုတ္တော လဒ္ဓေါ”-

တိ နာဒံ နဒိတွာ။ မဠာဠာ၁၃၆။ အံဠာ
၁။ ၂၃၉။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၂။ ၂၇၉။ အစ္စရိယ-
ဗျူတဘတာ မဟာနာဒံ နဒိတွာ ရညော
တံ ပဝတ္တိ* အာရောစေသံ။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၃၃၆။
(-အပဠာ၁။ ၁၄၀။) (၅)ဟိန်း၍။ ဗျဠော
နဒိတွာ ဝနကိသုကရဿ ဥပရိ ပတတိ။
ဇာဠာ ၂။ ၃၆၆။ (၆) ဟောင်၍။ သိင်္ဂါလိကံ
နဒံ နဒိတွာ။ ဇာဠာ ၃။ ၁၀၄။

နဒိဒကပ္ပန (န) [နဒိ+ဥဒ+ကပ္ပန] မြစ်ရေကို
ကြံဆခြင်း။ ယထာပိ ကုမ္ဘကာရဿ၊ ယထာ
နဒိဒကပ္ပနံ။ ပေဋကော။ ၁၇၆။

နဒိနိဗ္ဗတ္တန (တိ) [နဒိ+နိဗ္ဗတ္တန] မြစ်ဖြစ်လတ္တံ့
သော။ ဥာကဿ ယထာနိန္ဒံ ပဝတ္တိယာ
နဒိနိဗ္ဗတ္တနဘာဝေန “နဒိကုဇော” တိပိ
ဝုစ္စတိ။ အံဠာ ၂။ ၁၉၄။

နဒိပရိယန္တ (ပု၊န) [နဒိ+ပရိယန္တ] မြစ်၏-
အဆုံး-အစွန်-အဖျား-အရပ်။ တတ္ထ ပရ-
တိရေ ဂါမူပစာရော ကေလေဉ္စူပါတော နဒိ-
ပရိယန္တေန ပရိစ္ဆိန္နော။ ဝဇီရ။ ၅၇၇။
(- သာရတ္ထာ ၃။ ၄၉၁။)

နဒိပါရပစ္စယ (ပု) [နဒိပါရ+ပစ္စယ] မြစ်ဘဘက်
ကမ်း (သို့ ကူးသွားခြင်း) ဟူသော
အကြောင်း။ စတသော နဒိပါရပစ္စယာ။ ဝိ
၅။ ၃၆၄။ ဝိဠာ ၄။ ၂၂၇။

နဒိပ္ပဘာ (ပု) [နဒိ+ပဘာဝ] မြစ်၏-အမှန်
-အစ၊ မြစ်ဖျား၊ မြစ်၏စတင်-ဖြစ်ရာ-စီး
ဆင်းရာ။ တံ အတိက္ကမ္မ ဂိရိဝိဒူဂါနံ နဒိပ္ပဘာ-
ဝါနံ ပုရတော စတုရိသပေါက္ခရဏိ* ပါပုဏိ။
ဇာဠာ ၇။ ၂၉၁။

နဒိသတ (န) [နဒိ+သတ] မြစ်တို့၏ အရာ
အရာသောမြစ်။ ဟိမဝန္တာ ပဗ္ဗတာ ပဉ္စ နဒိ-
သတာနိ သန္တန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၉။

နဒိသမိပ (တိ) [နဒိ+သမိပ] မြစ်၏-အနီး-ပတ်
ဝန်းကျင်။ ဘိက္ခုနိယာ ဂါမပရိယာပန္နပရ-

တိရေ နဒိသမိပမော သန္တာယ ဝုတ္တာ။ ဝဇီရ။
၅၇၇။

နဒိသာမန္တာ (ဗျ) [နဒိ+သာမန္တာ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ ဘိဇ္ဇိတွာ ပတိတနဒိတဋ္ဌန္တိ
ဘိဇ္ဇိတွာ နဒိသာမန္တာ ပတိတံ ဩမကစာ-
တုမာသံ ဩဝဋ္ဌ နဒိတဋ္ဌံ။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၃၅၇။

နဒိသိမာ (ထိ) [နဒိ+သိမာ] နဒိသိမ်၊ မြစ်ပြင်
အပိုင်းအခြား။ နဒိ ပန နဒိသိမာယေဝ။
ဝိဠာ ၃။ ၃၂၉။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၃။)

နဒိဿတိ (ကြိ) [နဒ+အ+ဿတိ] ကြုံးဝါး-
မြက်ဆို-လတ္တံ့။ နဒတိ-ကြည့်။

နဒိဿသိ (ကြိ) [နဒ+အ+ဿသိ] ဟောင်
လတ္တံ့။ နဒတိ-ကြည့်။

နဒိဿာမ (ကြိ) [နဒ+အ+ဿာမ] ကြုံးဝါး-
မြက်ဆို-ကုန်အံ့။ နဒတိ-ကြည့်။

နဒိဿာမိ (ကြိ) [နဒ+အ+ဿာမိ] ကြုံးဝါး-
မြက်ဆို-အံ့။ နဒတိ-ကြည့်။

နဒိ (ထိ) [နဒ+ဤ။ နဒတိ သန္တတိတိ
(သဒ္ဓါယတိတိ) နဒိ။ ဥဒါန၊ ဠာ ၂။ သာရ-
တ္ထာ ၃။ ၁၃၂။ အံဠာ ၂။ ၂၄၂။ (-ဓာနံ၊ ဋီ၊
၆၈။ နိဘိဓာ။ ၈၄။ (နဒိ-သံ၊ ဣတ္ထိ၊
ဣဒိ-ပြာ၊ နဒိယ-သိဟိဋ္ဌံ)] (၁) မြစ်။
(၂) ရေအိုင်။ (၃) နဒိအမည်ရှိသော
ရေကန်။ (၄) မြစ်ဝ။ (၅) နဒိ-သဒ္ဓါဖြင့်
ဟောအပ်သော အနဘိရတိဇာတ်။ (၆)
နဒိမည်သောသဒ္ဓါ၊ နဒိမည်သော ဣတ္ထိလိင်
ဤကာရန္တ၊ ဥကာရန္တသဒ္ဓါ။ (ဣတ္ထိဝါကေ၊
အန္တနစ်ဇု၊ ဤနှင့်ဥ၊ မည်ပြု နဒိသညာတည်း။
သုသဟာရမန်လည်နိယံ။ ၃၁၇။) (မြစ်၊ တစုံ
တရာ စီးဆင်းသောချောင်း။ P.S.D. ။ မြစ်၊
တောင်စသည်မှ စီးကျသော ရေလျှဉ်း
ပြာဓာန်)

(၆) နဒီမှာ စ ကပစ္စယော ဟောတိ
သမာသန္တ။ ကစ္စည်း။ ၃၃၈။ နဒီတိ စေတ္တ
ဣတ္ထိဝါစကနံ ဤကာရကာရာနံ ပရသမညာ။
၈။ ၂၀၄-နာ။ ဤဒုတိယာချော် နဒီ၊ ဤဦး
ဣစ္စဝံ ဣတ္ထိချော နဒီသညကော ဘဝတိ။
ကာတန္တ၊ ၂။ ၁၂၉။

နဒီ (ကြိ) [နဒီ+အ+ဤ] ကြိုးဝါး-မြက်ဆိုး-
ပြီ။ နဒတိ-ကြည့်။

နဒီဥပမာ (ထိ) [နဒီ+ဥပမာ] မြစ်ဥပမာ။ ဣ-
တရာယပိ နဒီဥပမာယ သင်္ကဏှနတ္ထံ။ ဒီ၊ ၆။ ၁။
၄၀၁။ သီ၊ ၆။ ၁။ ၂။ ၄၂၉။

နဒီဩတရဏ (န) [နဒီ+ဩတရဏ] မြစ်သို့
သက်ဆင်းခြင်း။ ကဏ္ဍဋကမဂ္ဂါဒီဟိ ပလာ-
ယိတွာ ပုန ဥဒကဿ နဒီဩတရဏံ ဝိယ
ဇဝနံ ဇဝိဘူ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။ (-မူလဒီ၊
၁။ ၁၂၉။)

နဒီဩတိက္ကဉဒက (န) [နဒီဩတိက္က+ဉဒက]
မြစ်သို့ - သက်ဆင်း- စီးဆင်း- သောရေ။
ဂဏဝါသော နာမာယံ ဝဋ္ဋေ အာစိက္ကဿ-
မာစိက္ကော နဒီဩတိက္ကဉဒကသဒိသော။ မ၊
၄။ ၁။ ၁၁၁။ (-မ၊ ၆။ ၁။ ၂။ ၄၂၄။)

နဒီကစ္စ (ပု) [နဒီ+ကစ္စ။ (ဏဉ်ကစ္စ-ပြာ)]
မြစ်ကွေ့။ ကစ္စေတိ ပဗ္ဗဘကစ္စေပိ နဒီကစ္စေ-
ပိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၅၃။)

နဒီကပဿ(ပု) [နဒီ+ကပဿ] နဒီကပဿပရသေ့။
(ယင်းရသေ့သည် ဤဘုရားမြတ်စွာသားသနာ
၌ အသီတိ မဟာသာဝကတို့တွင် နဒီကပဿ
ထေရ်ဟု ထင်ရှားသည့် မထေရ်တပါး ဖြစ်
သည်။ ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့အထံ ဆုတောင်း
၍ ဘဝမျှာစွာ ဝိဝဇ္ဇာပနိဿယ ပုညကောင်း
မှုကိုပြုလျက် ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်အား မိမိ
စိုက်ပျိုးသည့် သရက်ပင်မှ ဦးစွာသော

သရက်သီးမည့် တလုံးကို လှူဒါန်းခဲ့ဘူးလေ
သည်။ ဤဘုရားရှင်လက်ထက် မဂဓတိုင်း
ပုဏ္ဏားပျိုး၌ဖြစ်၍ အရှယ်ရောက်သော် ရသေ့
ဝတ်၍ ရသေ့ ၃၀၀-တို့နှင့်တကွ နေရသူရာမြစ်
ကမ်းနား၌ နေသောကြောင့်၎င်း၊ ကဿပ
အနွယ် ရှိသောကြောင့်၎င်း နဒီကပဿဟု
အမည်တွင်သည်။ သေရာ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။ အပ၊
၄။ ၂။ ၂၇၇။) တေန ခေါ ပန သမယေန
ဥရုဝေလာယံ တယော ဇဠိသာ ပဋိဝသန္တိ
ဥရုဝေလကဿပေါ နဒီကဿပေါ ဂယာ-
ကဿပေါတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။

နဒီကိဋ္ဌန (န) [နဒီ+ကိဋ္ဌန] မြစ်၌ ရေကစား
ခြင်း။ တေ ယံ ဒိဝသံ ခတ္တိယကညာယော
နဒီကိဋ္ဌနံ ဂစ္ဆန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။ (-အံ၊
၄။ ၁။ ၂။ ၃၈၈။)

နဒီကိဋ္ဌာ (ထိ) [နဒီ+ကိဋ္ဌာ။ (နဒီကြိဋ္ဌာ-သံ)]
အထက် ပုဒ်နက်ကြည့်။ န နဒီကိဋ္ဌာယ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၁။ ၄၈၄။)

နဒီကုဉ် (န) [နဒီ+ကုဉ်] မြစ်ကွေ့။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

နဒီကုဉ် (ဉ) (ပု၊ န) [နဒီ+ကုဉ် (ဉ)] မြစ်ကွေ့။
ယံ “နဒီတုမ္မ” နှိပိ “နဒီကုဉ်” နှိပိ (နဒီကုဉ်-
နှိပိ၊ နဒီကုဉ်နှိပိ၊ သျာ။ နဒီနိကုဉ်နှိပိ၊ သိ)
ဝေန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၉။ အံ၊ ၄။
၂။ ၃၈၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၃။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၂။ ယော “နိတဗ္ဗော” တိပိ
“နဒီကုဉော” (ဉော) တိပိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၅၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၃။ တေန နဝ ဝိညာယတိ
“နဒီတုမ္မနဒီကုဉသဒ္ဓါ နဒီနိဝတ္တနပဒေသဝါ-
စကာ” တိ၊ နဒီနိဝတ္တနပဒေသော စ နာမ
နဒီယာ နိက္ခမနဉဒကေန ပုန နိဝတ္တိတွာ
ဂတော ဝိဒ္ဓဂ္ဂပဒေသော။ သီ၊ ၆။ ၁။ ၂။ ၁၁၂။
(-သံ၊ ၆။ ၂။ ၆၆။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၁၉၄။ မူလဒီ၊ ၂။
၁၈၃။)

နဒိကူလ (န) [နဒိ+ကူလ။ (နဒိကူလ-သံ)]
မြစ်ကမ်းပါး။ (မြစ်ကမ်းပါး၊ မြစ်ကမ်း။ စိန္တာ-
မဏိ။) နဒိကူလေ ဝသာမဟံ။ အပါ။ ၂၈၉။
အပါ။ ၂၆၁။ ထေရ၊ ၄၁။ ၃၇၃။ နဒိကူလေ
ဒရိသယေ (အပါ။ ၄၁၃) တိ ကေသာ
နဒိယာ တိရေ ကေသိ* ဒရိဘာဂေ ယဒါ
ဝါသံ ကပ္ပေမိတိ အက္ခော။ စရိယာ၊ ၄၂၀။
(-ဇာ၊ ၄၁။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂၇၆။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၇၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၄၆။)

နဒိဂဟန (န) [နဒိ+ဂဟန] ရှုပ်ထွေး - ထူထပ် -
ခက်ခဲ - သော မြစ်။ ရှုပ်ထွေးထူထပ် အသွား
ကပ်သောမြစ်။ နဒိဂဟနံ ဟောတိ။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၃၄၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ သီ၊ ၄။ ၁၁၉။

နဒိ(ဒိ)စတုက္က (န) [နဒိ+စတုက္က] မြစ်လေးစင်း
အပေါင်း။ နဒိစတုက္ကပိ ဇေသေ နယော။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၈၃။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၄၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၄၁။

နဒိ(ဒိ)စရ(တိ) [နဒိ+စရ+ဏ] မြစ်၌ကျက်စား
သော။ စက္ကပါကာ နဒိစရာ။ အပါ။ ၁။ ၁၈၂။ ၃၉၁။
အပါ။ ၂။ ၁၆၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၇။ ထေရ၊ ၄၁။
၂၉၆။ ထေရ၊ ၄၁။ ၂။ ၃၇၇။ အပါ။ ၄။ ၂။ ၂၆၂။
ဇာ၊ ၄၁။ ၇။ ၃၁၇။ နဒိစရာ စက္ကဝါကပက္ခံ စ။
အပါ။ ၄။ ၂။ ၃၉၆။ ဧဝံ ဟိ နဒိစရာနမ္ပိ ဟပဉ္စနံ
သင်္ဂဟော ကတော ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။

နဒိလေ(န) [နဒိ+လေ] မြစ်ရေ။ တေ နဒိလေန
ဝုပ္ပမာနာ အနုပဗ္ဗေန မဟာသမုဒ္ဓံ ပဝိသန္တိ။
မ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၄။

နဒိတရဏက (တိ) [နဒိ+တရဏ+က] မြစ်ကို
ကူးသော။ နဒိ* တရန္တာတိ နဒိတရဏကာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၄။

နဒိတလ (န) [နဒိ+တလ] မြစ်အပြင်။ ဥဒကဿ
ပန ဟေဋ္ဌာ နဒိတလံ ခုရဓာရာဟိ သဉ္ဇနံ။
ဇာ၊ ၄၁။ ၁၃၁။

နဒိ(ဒိ)တိတ္ထ (န) [နဒိ+တိတ္ထ။ (နဒိတိထံ - သံ)]
မြစ်ဆိပ်၊ မြစ်ကမ်း။ နဒိတိတ္ထံ ဥပါဂမိ။ အပါ၊
၁။ ၈၈။ နဒိတိတ္ထံ (ဒါ၊ ၉) - အပါ။ ၁။ ၃၄၇။ ဓမ္မ၊
၄၁။ ၁၀၈။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၂။ ၆၁၈။ ထေရ၊
၄၁။ ၁၁၁။ အပါ။ ၄။ ၂။ ၄၇။ စရိယာ၊ ၄၂။ ၂။
နဒိတိတ္ထာနိ (ဒါ၊ ၁၀) - ထေရီ၊ ၃၈၉။
ထေရီ၊ ၄၁။ ၉၀။ နဒိတိတ္ထေန (တာ၊ ၉) - ဇာ၊
၂။ ၁၁၄။ ဇာ၊ ၄၁။ ၇။ ၄၄၆။ နဒိတိတ္ထေ (သ၊ ၉)
- ဝိ၊ ၁။ ၆၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ နဒိတိတ္ထေသု - ဝိမာန၊ ၄၁။ ၄၀။

နဒိတိတ္ထဂမနသီလ(တိ) [နဒိတိတ္ထ+ဂမန+သီလ]
မြစ်ဆိပ်သို့သွားလေ့ရှိသော။ နဒိတိတ္ထဂမန-
သီလာ စ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဇာ၊ ၄၁။ ၇။
၄၆၇။

နဒိတိရ (န) [နဒိ+တိရ] မြစ်ကမ်း။ နဒိတိရေသု
သက္ကာနေ၊ သဘာသုရထိယာသု စ။ သံ၊ ၁။
၂၀၃။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၁။ ၁၈၈။ စရိယာ၊ ၄၁။ ၁၆။
နဒိတိရံ (ဒါ၊ ၉) - ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄။
အပါ။ ၄။ ၂။ ၄၄၇။ စရိယာ၊ ၄၁။ ၁၀၇။ နဒိတိရမ္ပိ
(သ၊ ၉) - ထေရီ၊ ၃၈၇။ အပါ။ ၂။ ၆၇။ ထေရ၊ ၄၁။
၁။ ၇၃။ နဒိတိရေ (သ၊ ၉) - အပါ။ ၂။ ၁၂၀။ ဝိ၊
၄။ ၂။ ၆၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၁၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၆၇။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၁၄၃။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၂။ ၇။ ထေရ၊ ၄၁။
၂။ ၅၂။ ဇာ၊ ၄၁။ ၇။ ၇။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂။ ၈၇။ စုဋ္ဌနိ၊
၄၁။ ၄။ ၀၆ရ၊ ၄၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၉။ အံ၊
၄။ ၂။ ၁၂။

နဒိတိရကူပက (ပ) [နဒိတိရ+ကူပက] မြစ်ကမ်း၌
- တည် - ရှိ - သော တွင်းငယ်၊ မြစ်ကမ်း၌
တူးအပ်သော တွင်းငယ်။ ယထာ အဗ္ဗောဓိန္န-

ဥဒကနိဿန္တေနဒီတီရကူပကေ န ကူပဘလံ
ဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇၇။
နဒီတီရကူပကေတိ နဒီတီရေ ဝိဇ္ဇမာနကူ-
ပကေ။ သဗ္ဗေ၊သော။၃၇။

နဒီတီရဂါမက(ပု)[နဒီတီရ+ဂါမ+က] မြစ်ကမ်း
အနီး၌တည်သော ရွာငယ်၊ မြစ်ကမ်းဘေး
ရွာငယ်။ ဗာရာဏသီတော အဝိဒ္ဓရေ နဒီတီရ-
ဂါမကေ ပါဠိလိနာမ ကောနဋ္ဌော ဝသတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၇၂။

နဒီတုဗ္ဗ (ပု) [နဒီ+တုဗ္ဗ]မြစ်ကွေ့(အရပ်)။
“နဒီတုဗ္ဗ” နှစ် “နဒီကုဋ္ဌ” နှစ် ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၃။ ယံ နဒီတုဗ္ဗန္တိပိ
နဒီကုဋ္ဌန္တိပိ ဝဒန္တိ၊ တံ ကန္တရန္တိ အပဗ္ဗတ-
ပဒေသပိ ဝိဒ္ဓကနဒီနိဝတ္တနပဒေသံ ကန္တရန္တိ
ဒသေတိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၂။ နဒီကုဋ္ဌ-
လည်း ကြည့်။

နဒီဒေဝတာ (ထိ) [နဒီ+ရက္ခ+ဒေဝတာ။
အသယ်ပုဒ်ကျေ] မြစ်စောင့်နတ်။ နဒီဒေဝ-
တာ စိန္တေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၃။)

နဒီနိတ္ထရဏတ္တိက (တိ) [နဒီ+နိတ္ထရဏ+အတ္တိ-
က] မြစ်မှတက်မြောက်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊
မြစ်ကိုကူးလိသော၊သူ။ နဒီနိတ္ထရဏတ္တိကာ
ကုလ္လံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁။

နဒီ(ဒိ)နိမိတ္တ [နဒီ+နိမိတ္တ] မြစ်အမှတ်အသား
‘နိမိတ်’၊ မြစ်နိမိတ်၊ နဒီနိမိတ်။ နဒီ(ဒိ)နိ-
မိတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၂၁။ ကင်္ခါ၊၈၈။
ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၈၀။ ဝဇီရ၊၄၅၃။ ဝိမတိ၊၂။
၁၆၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၉၅။
ဝိမတိ၊၂။၁၅၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၄၁။)

နဒီနိမိတ္တကသာ (ထိ) [နဒီနိမိတ္တ+ကသာ] မြစ်
နိမိတ်ကို ပြဆိုရာစကားရပ်။ နဒီလက္ခဏ (ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅) ကြည့်။

နဒီ(ဒိ)နိဝတ္တန (န) [နဒီ+နိဝတ္တန] မြစ်ကွေ့
အရပ်။ နဒီနိဝတ္တနံ မဟာကပ္ပိနဝတ္ထုအဘိ-
ဟိ ဒီပေဘဗ္ဗံ။ သိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ နဒီနိဝတ္တန-
(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈)တိ နဒီယာ နိဝတ္တနဋ္ဌာနေ။
အဋ္ဌသ၊သော။၃၉။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၃၄၂။)

နဒီနိဝတ္တနပဒေသ (ပု) [နဒီနိဝတ္တန+ပဒေသ]
မြစ်ကွေ့အရပ်။ နဒီနိဝတ္တနပဒေသော စ နာမ
နဒီယာ နိက္ခမနဥဒကေန ပုန နိဝတ္တိတော
ဂတော ဝိဒ္ဓကပဒေသော။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၁၂၂။ (-သိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။)

နဒီပဒေသ (ပု) [နဒီ+ပဒေသ] မြစ်အရပ်။
ဣမသ္မိံ နဒီပဒေသေ အဓိဝတ္ထာ နာဂါ
သုပဏ္ဏာဒေဝတာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ (-သာ-
ရတ္ထ၊၃။၂၇၄။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၂၂။)

နဒီပဗ္ဗတဝနရာမဏေယျက (တိ) [နဒီပဗ္ဗတဝန
+ရာမဏေယျ+က] မြစ်ချောင်း၊ တောင်
တန်း၊ တောတန်း တို့ဖြင့် မွေ့လျော်ဖွယ်
ကောင်းသော၊ မြစ်၊ ချောင်း၊ တောင်တန်း၊
တောတန်းတို့ဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်းငှါ ထိုက်
သော (သာဂလမြို့)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဒီပဗ္ဗတသောဘိတ (တိ)[နဒီပဗ္ဗတ+သောဘိ-
တ] မြစ်ချောင်း၊ တောင်တန်းတို့ဖြင့် တင့်
တယ်သော (သာဂလမြို့)။ သာဂလံ နာမ
နဂရံ နဒီပဗ္ဗတသောဘိတံ နဒီပဗ္ဗတဝန-
ရာမဏေယျကံ။ မိလိန္ဒ၊၁။

နဒီပဘဝ (ပု) [နဒီ+ပဘဝ] မြစ်၏-အမွန်-
အစ။ မြစ်၏စတင် - မြစ်ဆုံး - စီးဆင်းရာ၊
မြစ်ဖျား။ ဂိရိဝိဒ္ဓဂါနံ နဒီပဘဝါနံ ပုရတော
စတုရဿပေါက္ခရဏိံ ပါပုဏိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၉၀။

နဒီပရိဟာရ (ပု) [နဒီ+ပရိဟာရ] မြစ်အစောင့်
အရှောက်။ ဂါမပရိဟာရော စေဝ နဒီပရိ-

ဟာရော စ လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၀။ (-ဝဇီရ။
၂၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၈။)

နဒီပဝေသနမဂ္ဂ (ပု) [နဒီပဝေသန+မဂ္ဂ] မြစ်သို့
(ရေ) သွန်းကြောင်းဖြစ်သော-လမ်း-ခရီး၊
မြစ်ရေသွန်းလမ်း။ ကေဒါရေ ပူရေတွာ နဒီ
ပဝေသနမဂ္ဂဘူတံ မာတိကံ အပ္ပဝိသိတွာ။
မူလဋီ၊၁။၁၂၉။

နဒီ(ဒီ)ပါရ (န) [နဒီ+ပါရ^၁(၁)မြစ်၏တဘက်
ကမ်း၊ မြစ်ကမ်းတဘက်။ (တိ) (၂) မြစ်ကို
လွှမ်းသော (သိမ်)။ (၁) နဒီပါရ (ဝိ၊၃။
၄၁၃)။ နဒီယာ ပါရေ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။ နဒီပါရန္တိ နဒီယာ
ပါရိမတိရံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၈။ (-ဝိ၊၂။
၂၉၄-၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၇။ ကင်္ခါ။
၂၀၃၊၂၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၅။ ဝဇီရ။၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၉၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁၁၁။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်။၄၅၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။)
(တိ) (၂) နဒီပါရ (ဝိ၊၃။၁၄၅)။ ဧတ္ထ
ပါရယဘိတိ ပါရာ။ ကိံ ပါရယတိ။ နဒီ။
နဒီယာ ပါရာ နဒီပါရာ။ တံ နဒီပါရံ။ နဒီ
အဇ္ဈောတ္ထရမာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။

နဒီပါရဂတ(တိ) [နဒီပါရ+ဂမု+တ] မြစ်တဘက်
ကမ်းသို့-သွား-ရောက်-သော၊ မြစ်တဘက်
ကမ်း၌တည်သော။ တိဇ္ဈော နဒီပါရဂတောဝ
ကုလ္လံ။ ဇာ၊၁။၂၄၁။ ဇာ၊၂။၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၈၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၀။)

နဒီ(ဒီ)ပါရဂမန (န) [နဒီ(ဒီ)ပါရ+ဂမန]
မြစ်တဘက်ကမ်းသို့ ကူးသွားခြင်း။ ဘိက္ခုနီ-
ယာ နဒီပါရဂမနေပိ ဥပေါသထာဒိသံသ-
ကမ္မာရဇကပိ နဒီပါရသီမာသမ္ပန္နနေပိ အယ-
မေဝ နဒီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၃။

(-ကင်္ခါ။၃၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။၈၁။ ဝိမတိ၊၂။
၁၄၂၊၁၉၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၈။)

နဒီပါရသီမာ (တိ) [နဒီပါရ+သီမာ] နဒီပါရ
သိမ်၊ မြစ်တဘက်ကမ်းသို့ ကူးရသောသိမ်၊
မြစ်ကိုလွှမ်းသောသိမ်။ န ဘိက္ခဝေ နဒီပါရ-
သီမာ သမ္ပန္နိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၁၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၉၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ ဝဇီရ။၄၅၃။ ဝိမတိ၊
၂။၁၄၆၊၁၅၄။)

နဒီပါရသီမာသမ္ပန္နန (န) [နဒီပါရသီမာ+
သမ္ပန္နန] နဒီပါရသိမ်ကို သမုတ်ခြင်း။ နဒီပါရ-
ဂမန-ကြည့်။

နဒီပိဋ္ဌ (န) [နဒီ+ပိဋ္ဌ] မြစ်ရေပြင်။ သောပိ
ရုက္ခော ဥဒကေန ဓောတမူလော နဒီပိဋ္ဌေ
ပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။)

နဒီပုလိန (န) [နဒီ+ပုလိန] မြစ်သဲသောင်ပြင်၊
မြစ်တွင်းသဲသောင်ပြင်။ နဒီပုလိ(ဋ္ဌိ)နေ....
သမဒတ္တာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၅။ နဒီယံ ဝါလုကာယန္တိ
အတ္ထော။ သမ္ပော၊ ယော။၁၆၈။ (-ဒုဒ္ဒက၊
၄။၅၃။)

နဒီပူရ (ပ) [နဒီ+ပူရ] (က) မြစ်ရေပြည့်ခြင်း။
(ခ) မြစ်၌ပြည့်လျှံသောရေ၊ မြစ်ပြည့်ရေ။
(က) အန္တရာမဂ္ဂေ နဒီပူရေန ဝါ စောရာဒိဟိ
ဝါ ဥပဒ္ဒဝေါ ဟောတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇၂။
ပုရိမံ ဖလေန ကာရဏဿ သိဒ္ဓိဒဿနံ နဒီ-
ပူရေန ဝိယ ဥပရိ ဝုဋ္ဌိသဗ္ဗာဝဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၄၂။ သိ၊ဋီ၊သစ်။၁။၁၅၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂။ သံ၊
ဋီ၊၁။၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၉။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၉။) (ခ) နဒီပူရော ပန
အာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ ဥဒကဝါဟ-
ကောတိ နဒီပူရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။

နဒီ(ဒီ)မဏ္ဍ (န၊ပ) [နဒီ+မဏ္ဍ] မြစ်၏အလယ်၊
မြစ်လယ်၊ မြစ်လယ်ခေါင်။ ယာ ပန ဝါတေန
ဝါ ဆိန္ဒဗန္ဓနာ ဝိစိဟိ နဒီမဏ္ဍံ နိတာ အဝဿ

အာဟာရိဘဉ္ဇာ။ ဝိဠာဉ္ဇာ။ ၂၂၈။ အထဿာ
နဒိမဉ္ဇ္ဈ...တံ ဒါရကံ ဒိဿာ။ ဓမ္မဠာဉ္ဇာ။ ၄၃၉။
ထေရိဠာဉ္ဇာ။ ၁၁၃။ (-အံဠာဉ္ဇာ။ ၂၇၆။ အပါဠာ
ဉ္ဇာ။ ၁၈၄။ ဇာဠာဉ္ဇာ။ ၁၈၂။ ဇာဠာဉ္ဇာ။ ၄၇၉။ ဇာဠာ
ဉ္ဇာ။ ၁၇၃။)

နဒိမာတိက (တိ) [နဒိ+မာတု+က။ နဒိ-
မာတာ အဿာတိ နဒိမာတိကောတိ ဝုစ္စတိ၊
ဗဟုဗ္ဗိဟိမိကော။ ဓာနံ၊ ၁၁၈။ (နဒိမာတွ-
က-သံ)] မြစ်ဟူသော မိခင်ရှိသောအရပ်၊
မြစ်ရေဝင် အရပ်၊ မြစ်ရေသောက် အရပ်။
(မြစ်ရေဖြင့် ပြီးစေအပ်သောကောက်ရှိသော
အရပ်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ၊ ၁၁၂။) ယော
နဒိမာတိကော ဒေဝ-မာတိကော စ ကမေဓ
သော။ ဓာနံ၊ ၁၁၈။ (-အမရ၊ ၁၁၁။ ၁၂။
စိန္တာမဏိ။)

နဒိမုခ (န) [နဒိ+မုခ] မြစ်ဝ (မြစ် ၂-ခုတို့၏
ပေါင်းဆုံရာအရပ်)။ နဒိမုခေ (အံ၊ ၁။ ၁၇၊
၂၉၀)တိ ဒိန္နံ နဒိနံ သမာဂတဋ္ဌာနေ။ အံ၊ ၄၊
၁။ ၃၇၂။

နဒိမုခဒါရ (န) [နဒိမုခ+ဒါရ] မြစ်ဝပေါက်၊
တခုသောမြစ်၏ သမုဒ္ဒရာသို့စီးဝင်ရာအရပ်။
နဒိယာ သမုဒ္ဒံ ပက္ခန္နနဋ္ဌာနံ နဒိမုခဒါရံ။ မ၊
၃၊ ၂၈၆။ (-မ၊ ၄၊ ၁၆၆။)

နဒိလက္ခဏ (န) [နဒိ+လက္ခဏ] (၁) မြစ်၏
လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) မြစ်၏လက္ခဏာရှိ
သော။ (၁) သေသံ နဒိလက္ခဏံ နဒိနိမိတ္တ-
ကဏ္ဍာယံ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဝိဠာဉ္ဇာ။ ၁၈၇။
(-ဝဇီရ၊ ၄၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၄၂၊ ၁၅၄။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၄၅။) (တိ) (၂)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဒိလက္ခဏဋ္ဌာန (န) [နဒိလက္ခဏ+ဋ္ဌာန] မြစ်၏
လက္ခဏာရှိရာအရပ်။ ပစ္ဆိမနယေ သစေ
သေတု နဒိလက္ခဏဋ္ဌာနံ အဖုသိတော ဌိတော။
ဝဇီရ၊ ၄၆၀။

နဒိလက္ခဏပ္ပတ္တ (တိ) [နဒိလက္ခဏ+ပတ္တ] မြစ်၏
လက္ခဏာသို့ရောက်သော။ ယာ ကာစိ နဒိ-
လက္ခဏပ္ပတ္တာ နဒိနိမိတ္တာနိ ကိတ္တေတွာ။ ဝိ၊
ဠာဉ္ဇာ။ ၃၃၃။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၄၅။ (-ဝဇီရ၊
၄၆၀။)

နဒိဝိဒုဂ္ဂ (တိ) [နဒိ+ဝိဒုဂ္ဂ] (၁) မြစ်တို့၏
(အလယ်ကျွန်းစသည်များ၌) သွားလာခက်
ခဲသောအရပ်။ (က) မြစ်လယ်ကျွန်း။ (ခ)
ကမ်းပါးပြတ်။ (၂) မြစ် (နှင့်) သွားလာ
ခက်ခဲသောအရပ်။ (၁) နဒိဝိဒုဂ္ဂ (ဒီ၊ ၃။
၆၁) နှိ နဒိနံ အန္တရဒီပဒီသု ဒုဂ္ဂမနဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊
ဠာဉ္ဇာ။ ၃၈။ နဒိဝိဒုဂ္ဂန္တိ ဆိန္နတဋ္ဌာဟိ နဒိဟိ
ဩရတော၊ ပါရတော စ ဝိဒုဂ္ဂံ။ ဒီ၊ ၃။ ၃၂။
နဒိဝိဒုဂ္ဂ (အံ၊ ၁။ ၃၇) နှိ နဒိနံ ဘိန္နဋ္ဌာနံ တံ
ဒုဂ္ဂမတ္တာ နဒိဝိဒုဂ္ဂန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၂။
(က) နဒိဝိဒုဂ္ဂ (အံ၊ ၁။ ၁၅၂) နှိ နဒိနံ ဒုဂ္ဂ-
မဋ္ဌာနံ အန္တရဒီပကံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၉။ (ခ)
နဒိဝိဒုဂ္ဂဒီသု သေတု အတ္တရန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။
၁၆၆။ နဒိဝိဒုဂ္ဂ (သံ၊ ၁။ ၄၀၂) နှိ နဒိယာ
ဝိဒုဂ္ဂံ ဆိန္နတဋ္ဌာနံ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၅၂။
(-၅၁။) (၂) နဒိဝိဒုဂ္ဂ (မ၊ ၃။ ၁၄၈) နှိ
နဒိယော စေဝ ဒုဂ္ဂမဋ္ဌာနဉ္စ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၉။

နဒိသကာသ (ပု) [နဒိ+သကာသ] မြစ်၏-
အနီး-အနီးအပါး။ နဒိသကာသေ ဘာတာ
မေ၊ နဒိကဿပသဝုယော။ အပါ၊ ၂။ ၁၃၆။
ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၈၂။

နဒိသင်္ချာ (ထိ) [နဒိ+သင်္ချာ] မြစ်ဟု-ခေါ်
ဝေါ် - ရေတွက် - ခြင်း။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ
ဝလာဟကေသု ဝိဂတမတ္တေသု သောတံ
ပစ္ဆိမတိ၊ အယံ နဒိ(ဒိ)သင်္ချံ န ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊
ဠာဉ္ဇာ။ ၃၂၁။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၄၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၃။

နဒိသတ (န) [နဒိ+သတ။ (နဒိဂတ-သံ)] မြစ်
တို့၏တရာ၊ တရာသောမြစ်။ နဒိသတေဟိဝ

သဟ၊ ဂင်္ဂါ ပဉ္စဟိ သာဂရံ။ အပါ ၂။ ၂၀၈။
ထေရိ၊ ဌ၊ ၁၄၉။

နဒိသတသဟဿ (န) [နဒိ+သတသဟဿ]
မြစ်တို့၏ တသိန်း၊ တသိန်းသောမြစ်။ ဂင်္ဂါ-
ယမုနာအစီရဝတိသရဘူမဟိအာဒိဟိ နဒိသ-
တသဟဿေဟိ... ပူရိတောပိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၆၃။

နဒိသပ (တိ) [နဒိ+သမ] မြစ်နှင့်တူသော။
ဒုပ္ပူရာ တာ နဒိသမာ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၆၊ ၃၄၆။
ဇာ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၅။ (-မိလိန္ဒ၊ ၃၃၆။)

နဒိသလိလ (န) [နဒိ+သလိလ] မြစ်ရေ။
တသ္မိံ နဒိသလိလေ ဇာလံ ဘေတော။
သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၃။ အပါ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၀။ စူဠနိ၊ ၄။
၁၂၉။

နဒိသုတ္တ (န) [နဒိ+သုတ္တ] နဒိသုတ်။ (ရေစီး
သန်သောမြစ်၌ မျောလာသော ယောက်ျား
သည် ယင်းမြစ်တွင်းသို့ တွဲချရွဲကျနေသော
မြက်၊ သစ်ပင်တို့ကို ဆွဲကိုင်ဖမ်းယူစေကာမူ
ယင်း မြက်၊ သစ်ပင်တို့ အမြစ်မြေစိုင်ပါ ပြုတ်
ကျသဖြင့် အကျိုးမဲ့ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရ
သကဲ့သို့ အရိယမဗ္ဗ၌ မလိမ္မာသူ အနုပုထု-
ဇဉ်သည် ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊
ဝိညာဏ်တရားတို့ကို အတ္တဟု ရှုသဖြင့် ယင်း
တရားတို့ ပျက်စီးသောအခါ အကျိုးမဲ့ပျက်
စီးခြင်းသို့ရောက်ရပုံကို ဘုရားရှင် ရဟန်းတို့
အား ဟောပြောသုတ်။) သံယုတ္တနိကာယ်၊
ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။
သံ၊ ၂။ ၁၁၂။

နဒိသောတ (ပု) [နဒိ + သောဘ။ မြစ်ရေ
အယဉ်။ အဝိစိမနု၊ မဗ္ဗန္ဓော၊ နဒိသော-
တောဝ ဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၄။ မ၊ ၄၊
၁။ ၂၆၅။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၅။ အ၊ ၁။ ၄၊ ၂။
၃၃၉။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၈။ နဒိသောတော—
အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၉၆။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၈။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၄၆၃။

မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။ နဒိသောတံ—ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၁။
အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၃၊ ၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၈။ ထေရ၊
၄၊ ၁။ ၁၃၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၆။ ကင်္ခါ၊ ၄၊ ၁။
၁၄၁။ အနု၊ ၄၊ ၂။ ၄၀။ နဒိသောတေန—ဝိ၊ ၄၊
၂။ ၁၂၈။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၄၆။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၈။ ပေတ၊
၄။ ၁၄၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၇၊ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၉။ မ၊
၄၊ ၂။ ၁၉၉။ နဒိသောတေ—အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၇၀။
အပါ၊ ၄၊ ၁။ ၈၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၈၂။

နဒိသောတပဋိဘာဂ (တိ) [နဒိသောတ+ပဋိ-
ဘာဂ] မြစ်ရေ အယဉ်နှင့် တူသော အဖို့ရှိ
သော၊ မြစ်ရေအယဉ်နှင့် တူသော။ နဒိသော-
တပဋိဘာဂါ၊ ဘောဂါ နိဗ္ဗတ္တရေ မမ။ အပါ
၁။ ၄၄၄။ (-အပါ၊ ၂။ ၅၆။)

နဒေယျံ (ကြိ) [နဒ+အ+ယေျံ] ဟောက်ရာ၏။
နဒတိ-ကြည့်။

နဒ္ဒ (တိ) [နဟ+တ။ (ဏဒ္ဒ-ပြာ)] ဖွဲ့-
တုပ်-ချည်-နှောင်-အပ်သော။ နဒ္ဒ(ဇာ၊
၂။ ၃၁၀) ၏ ယထာ နဒ္ဒ ရထံ သာရထံ ဝိနေ-
တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၃၆။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၆၊ ၆၅။
အနု၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၀။)

နဒ္ဒိဝရတ္တာ (ထိ) [နဒ္ဒိ+ဝရတ္တာ] (လှည်း၌)
-ဖွဲ့-တုပ်-ချည်-နှောင်-ကြောင်း မြစ်
သော ကြိုး၊ သားရေ လွန်ကြိုး။ သကဋ်
နိစ္စလံ အဋ္ဌာသိ၊ နဒ္ဒိဝရတ္တာ ပန ဆိဋ္ဌိသု။
ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀၇။

နဒ္ဒိ (ထိ) [နဟ+တ+ဤ။ နယုတေ ဗန္ဓိယတေ
ယာယ နဒ္ဒိ၊ နဟ ဗန္ဓနေ တော၊ နဒိဒိ။
ဓာနိ၊ ၄၊ ၅၂၆။ နဟ+တိ] (၁) ဖွဲ့-တုပ်-
ချည်-နှောင်-ကြောင်းမြစ်သော ကြိုး၊
သားရေလွန်ကြိုး။ (၂) ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သော
တရား။ (၃) ဖွဲ့ချည်တတ်သောတရား။ (၄)
ရထားခရိုင်စွန်းနှင့်ဝင်ရိုးတို့ ဆက်စပ်ရာအရပ်။
(၁) အန္တေပုရေ ကိရ ရထဿ ဓမ္မဉ္စ နဒ္ဒိ စ
သုနခေဟိ ခါဒိတာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၁။

(-၁၉၂။ ဓမ္မဋ္ဌာ၁။၂၉။) (၂) ဆေတွာ
 နဒ္ဒိံ ဝရတ္တဉ္စ။ မ၊၂။၄၁၀။ သံ၊၁။၁၅၊၆၂။
 ဓမ္မ၊၇၀။ သုတ္တနိ၊၃၇၆။ နဒ္ဒိန္တိ နယုနဘာဝေန
 ပဝတ္တံ ကောခံ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။ သုတ္တနိ၊
 ၄၊၂။၁၀၈။ နဟနဋ္ဌေန ဗန္ဓနဋ္ဌေန နဒ္ဒိတိ
 ဥပနာဟော ဣမာဓိပ္ပေတတတိ အာဟ
 “နဒ္ဒိန္တိ ဥပနာဟ” (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁)န္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၉၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။) (၃) နဒ္ဒိတိ
 တဏှာ ဝိသဇ္ဇိယတိ။ ပေဋကော၊၂၂၇။ (၄)
 နဒ္ဒိတော ပဋ္ဌာယာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇)တိ ရထ-
 ပဉ္စရပရိယန္တေန အက္ခယ သမ္ပန္နဋ္ဌာနံ နဒ္ဒိ။
 မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။

နဒ္ဒမူလိဝန (တိ) [နဒ္ဒိ+အဗ္ဗ+ဇိဝန။ (နဒ္ဒမူ-
 ဇိဝန-သံ)] မြစ်မှ ဆောင်ယူအပ်သောရေ-
 -မြစ်ခရ-ဖြင့် အသက်မွေးခြင်း ရှိသော
 (အရပ်)။ နဒ္ဒမူလိဝနော ဒေသော။ ဓာန်။
 ၁၈၈။ နဒ္ဒိယာ အာဘဘေန အဗ္ဗနာ ဥ-
 ကေန ဇိဝန္တိ ဧတ္တာတိ နဒ္ဒမူလိဝနော။ဓာန်၊
 ၄။၁၈၈။

နနန္ဒနာ (ထိ) [န+နန္ဒ+ယု+အာ]ယောက်မ၊
 လင်၏နမ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နနန္ဒရာ (ထိ) [န+နန္ဒ+အရ] အထက်ပုဒ်နက်
 ကြည့်။ နနန္ဒရ (ဇာ၊၂။၆၄) နန္တိ (နနန္ဒနိန္တိ၊
 သျှ၊၁။က) သာမိကဿ ဘဂိနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၂၉၄။

နနန္ဒာ (ထိ) [န+နန္ဒ+အ+အာ။ သာမိနော
 ဘတ္တ၊ ဘဂိနိ နနန္ဒာ နာမ၊ န နန္ဒတိတိ န-
 နန္ဒာ၊နန္ဒ သဒ္ဓိယံ၊ ဘူဝါဒိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ။
 ၂၄၅။ (သုဘတ္တိဘဂိနျာမ်၊ နနံဒ ဣတိ
 ဘာမ၊၊နနန္ဒတိ ဘာတဇာယာမိတိ ဝါ။
 စိန္တာမဏိ။)] ယောက်မ၊ လင်၏နမ။ ကေ-
 ဒိဝသံ အတ္တနော နနန္ဒာယ သဒ္ဓိံ ကလဟံ
 ကရေန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၀။

နန (ဗျ) [န နဒ္ဒတိ၊ နဒ္ဒ+ဥ။ ထောမ။ (နန-
 သံ၊ ကဏု-ပြာ)] နိပါတ်ပုဒ် အများတွင်

တပုဒ်၊ ယင်းနိပါတ်ပုဒ်သည်- (၁) အလိုကို
 ယူခြင်း=အနုမတိဂ္ဂဟဏ၊ (၂) မေးခြင်း=
 ပုစ္ဆာ၊ (၃) ရှေးရှုပြုခြင်း=အဘိမုခိကရဏ၊
 (၄) ထင်ရှား-ပြီးစီး-ခြင်း=ပသံဒ္ဓိ၊ (၅)
 အပြစ်တင်ခြင်း=စောဒနာ၊(၆)ဆုံးဖြတ်ခြင်း
 =အဝဓာရဏ၊ (၇) ခွင့်ပြုခြင်း=အနုညာ၊
 (၈) အမျက်မထွက်ခြင်း=သန္တာန၊ (၉)ခေါ်
 ဝေါ်ခြင်း=အာလပန၊ (၁၀) ဆန့်ကျင်ဘက်
 ဆိုခြင်း=ဝိရောဓကထန အနက်တို့၌ ဖြစ်၏။
 (မေးမြန်းခြင်း၊ ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ခွင့်ပြု
 ခြင်း၊ ချစ်ခင် ကြည်ညိုခြင်း၊ ရှေးရှုပြု၍
 ခေါ်ဝေါ်ခြင်းအားဖြင့် ၅-နက်၌ ဖြစ်၏။
 အမရ။၂၊၂၄၇။ စုံစမ်းခြင်း၊ စင်စစ်ကေန်....
 P.S.D. ထောမ၊ စိန္တာမဏိတို့လည်း ကြည့်။
 အနက်ကို ထင်စွာပြခြင်း၊ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်
 ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ တောင့်တခြင်း၊ ကြံစည်
 ခြင်း၊ မေးခြင်း။ပြာ၊ဓာန်။ အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာ
 များ၌ “နန”ဟူ၍ စ-မပါရှိပဲ၎င်း၊ နန စ-ဟူ၍
 စ ပါရှိ၍၎င်း လာရှိတတ်၏။ ယင်းသို့ရှိရာတွင်
 စ-မပါပဲ နနချည်း လာရှိမှု “နနချည်းသာ၊
 စ မပါ၊ ကိရိယာနှင့်ယှဉ်စေ”ဟူသော တောင်
 တွင်းနိယံ။၁၁၉-နှင့်အညီ ဟောတိ နန၊ဘဝတိ
 နန စသည်ဖြင့် ကိရိယာနှင့်ယှဉ်၍ ယေဘုယျ
 အားဖြင့် ယောဇနာရသည်။ နနဟူသော
 ပုဒ်နှင့် ယှဉ်တွဲသော ဝါကျကိုပင် အာဒိလဒ္ဓ
 အမည်အားဖြင့် နနဝါကျဟု ခေါ်သည်။ယင်း
 နန ဝါကျသည်-(၁) အာဘောဂဒိပက နန
 ဝါကျ၊ (၂) စောဒနာအာဘောဂဒိပက နန
 ဝါကျ၊ (၃) အာဘောဂစောဒနာဒိပက နန
 ဝါကျ၊ (၄) စောဒနာဒိပက နနဝါကျ-ဟူ၍
 ၄-ဝါကျခွဲရှိ၊ ရှိလေသည်။ နနပုဒ်နှင့် ဝါကျရှိမှု
 စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အာဘော်ကိုပြသည်ဟု ဆို
 ကြ၏။ နနဟိ လက္ခိတာ ဘောဂါ။ ဂန္ထာ-
 ဘရဏ။၇၅။ နနနှင့် ပြ၊ ပုဒ်ရှိက၊ စောဒက
 အာဘော်။ တောင်တွင်း နိယံ။၁၉။ နနတစိ၊
 ရှိလမှုကား၊ ပုဒ်ကားမမျှော်၊ အာဘော်ချည်း

သော၊ ရှိလေရာ၏။ ရှင်တိပိဋကနိယံ။ ၁၇။ နန ပါသောဝါကျ၌ စောဒနာခြင်းကား ရှေ့ အာဘော်ကနောက်နေကြောင်းကိုလည်း ဆိုကြသေး၏။ နနနှင့်လော၊ စောဒနာကား ရှေ့ အာဘော်နောက်ရှိတော့။ တွင်းကြီးနိယံ။ ၉၁။ ကျမ်းဆရာဘို့သည် အကျိုး မနှစ်သက်ရာ၌ နနစ-ဟု စ-နှင့် ထားသည်။ အကြောင်းမနှစ်သက်ရာ၌ စ-မပါရှိပဲ နနချည်း သက်သက်ထားကြောင်းလည်း မိန့်ဆိုကြသေး၏။ နနချည်း ထွက်၊ ကြောင်းမနှစ်သက်၊ စ-နှင့် ရောယှက်၊ ကျိုး မနှစ်သက်။ တွင်းကြီး နိယံ။ ၇၀။ သဒ္ဒါ အနက် ဤ ၂-ချက်ကို စောဒကတို့ မနှစ်သက်သောကြောင့် နန-ကို အသုံးပြု၍ ဝါကျထားသည်။ နနမှကား၊ သဒ္ဒါအနက်၊ မနှစ်သက်၊ ထားချက်လျော်စွာသိ။ ရွှေရေးဆောင်နိယံ။ ၁၀၉။ နနဝါကျ၌ စောဒကအာဘော်ကား ယုတ္တိအာဘော်လည်း ရှိတတ်သည်။ အယုတ္တိအာဘော်လည်း ရှိတတ်သည်။ အရုစိမှ၊ အယုတ္တ၊ နနမှကား၊ ယုတ္တယုတ္တိ၊ စမ်းလေဘိ။ ရွှေရေးဆောင်နိယံ။ ၁၁၀။)

(၁) နန(ဝိ၊ ၁။ ၂၂)တိ အနုမတိဂ္ဂဟဏေတ္ထ နိပါတော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၀၊ ၂၃၊ ၁၉၀၊ ၁၇၀။ ဝိ၊ ၂။ ၂၊ ၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၇၀၊ ၃၆၃၊ ၄၀၀။ မိလိန္ဒ။ ၂။ ၁၀၊ ၂၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၆။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၂၂။) (၂)၊ (၃)၊ (၄)၊ (၅)၊ (၆)၊ (၇)၊ (၈)၊ (၉) ပုစ္ဆာဝဓာရဏာနုညာသန္တာနာလပနေ နန။ ဓာန်။ ၁။ ၁၉၂။ နနတိ စောဒေတုကာမတာယ ပရဿ အဘိမုခိကရဏေ နိပါတော၊ ပုစ္ဆနတ္ထေ ဝါ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၄၃၉။ နန ပသိဒ္ဓိယံ အနုမတိယံ ဝါ။ သုဗောဓ၊ ၄။ ၂၄၂။ နနတိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ သမ္ပန္နစိန္တာ၊ ၄။ ၂။ -၂။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၄၃။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၂။ မ၊ ၁။ ၁၇၄။ မ၊ ၂။ ၃၃၊ ၉၆၊ ၁၀၃။ သံ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ၁။ ၁၁၃။ အံ၊ ၃။ ၃၄၇။ အဘိ၊ က။ ၅။ ၉၇၊ ၁၁၄၊ ၂၅၄၊ ၂၅၅။ မိလိန္ဒ။ ၃။ ၁၆၆၊ ၁၁၄၊ ၁၆၆။

၂၃၇၊ ၂၅၅။) (၁၀) ဝိရောဓကထနေ နန။ ဓာန်။

နနစ (ဗျ) [နနနှင့် စ နိပါတ်ပုဒ် ၂-ခုအပေါင်း ‘နိပါတ သမုဒါယ’] ယင်း နိပါတ်သည်— (၁) အပြစ်တင်ခြင်း=စောဒနာ၊ (၂) ရှေးရှုပြုခြင်း = အဘိမုခိကရဏ၊ (၃) ဆန့်ကျင်ခြင်း=ဝိရောဓ အနက်တို့၌ ဖြစ်၏။ (နနစ နိပါတ်ပါရှိသော ဝါကျကို နနစ-ဝါကျဟု ခေါ်သည်။ ယင်း ဝါကျ အနက်ပေးနည်းကို မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၂၃၁-၌ “နနစာတိ ဝိရောဓတ္ထေ နိပါတော၊ စောဒနတ္ထေ ဝါ ဘဝန္တံ စောဒမိတိ အတ္ထော” ဟူသော စကားဖြင့် ပြထားခဲ့၏။ အာစရိယ=အရှင် ဋီကာဆရာ (အရှင်အဋ္ဌကထာဆရာ)။ အဟံ=အကျွန်ုပ် စောဒကသည်။ ဘဝန္တံ=အရှင်ဋီကာဆရာကို (အရှင်အဋ္ဌကထာဆရာကို)။ နနစ စောဒေမိ=စောဒနာ လိုပါ၏ (စောဒနာပါရစေ) ဟု ယောဇနာရာ၏။ နနစ-ဝါကျသည် နန ဝါကျကဲ့သို့ မဟုတ်ပဲ စောဒနာ၊ အာဘော် အစုံရှိရမည် ဆိုကြသည်။ နနစ-သော၊ ရှိလေရာ၊ စုဒ်ပါ အာဘော်၊ နှစ်ပါးမျှော်၏။ ရှင် တိပိဋကနိယံ။ ၁၆။ နနစ-သော၊ ရှိလေရာ၊ စုဒ်ပါ အာဘော်သိ။ ရွှေရေးဆောင်နိယံ။ ၁၂၅။ ယင်းသို့ စောဒနာ၊ အာဘော် ၂-ပါး ရှိရာ စောဒနာကား ရှေ့ အာဘော်ကား နောက်ဟု ဆိုကြကုန်၏။ နနစ-လော၊ စောဒနာကား နောက်၊ အာဘော်ရှေ့၌ရောက်။ တွင်းကြီး နိယံ။ ၉၂။) နနစာယံ သဒ္ဒါ ပဌမဏ္ဍာနေပိ အတ္ထိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။ နနစာတိ ဝိရောဓတ္ထေ နိပါတော၊ စောဒနတ္ထေ ဝါ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၂၃၁။ နနစာတိ နိပါတသမုဒါယော ပရဿ စောဒေတုကာမတာယ အဘိမုခိကရဏေ ဝတ္တတိ။ ရှု၊ ၄။ ၂၉၅။ နနစ ဣတိ အစုန္တဝိရောဓေ နိတိ၊ သုတ္တ။ နာ၊ ၃၉၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉၊ ၁၄၇၊ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁။ အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၅။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆။)

နန္ဒက (န) [န+အန္တ+က။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
 ၁၁၃။ (နတ္ထ-သံ၊ ဣတဂ-ပြာ)] အမြတ်
 အဆာ-အနား-မရှိသော-အဝတ်-ပုဆိုး၊
 အဝတ်ပိုင်း၊ ပုဆိုးပိုင်း၊ အဝတ်စုတ်၊ ပုဆိုး
 စုတ်။ (နန္ဒကယ-သိဟိဋ္ဌိ၊ဓာန်၊ သျှဟောင်း။)
 နန္ဒကနီ (မ၊၂။၁၉၉)တိ အန္တဝိရဟိတာနံ
 ဝတ္ထုဇ္ဈာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ နန္ဒကနီ (သံ၊
 ၃။၂၉၇)တိ အနန္တကနီ။ တေရသဟတ္ထောပိ
 ဟိ ဝတ္ထုသာဓကော ဒသစ္စေဒနတောပဋ္ဌာယ
 နန္ဒကံ တေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။
 နန္ဒက (အံ၊၂။၁၆၄)န္တံ ပိလောတိကဇ္ဈာ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ နန္ဒကေ(ပေတ။၁၇၀)တိ ဆန္ဒ-
 ပရိယန္တေ ဆန္ဒိတဒဿဇ္ဈော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၁-
 ၁။ နန္ဒကံ ကပ္ပဇော။ ဓာန်။၂၉၃။ ဒွယံ
 စိရကာလတ္တာ နိဒ္ဒဿ ဇိဏ္ဏဝတ္ထေ။ နတ္ထိ
 အန္တော ဒဿ ယဿ နန္ဒကံ။ ယင်း-ဋ္ဌိ။
 အချို့ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ စာကိုယ်မူများ၌
 သက္ကတ နတ္ထနှင့်ဆင်တူ နတ္ထက-ဟု ရှိတတ်
 သည်။ (-မဟာနိ။၁၇၂၊၃၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄။ ဥဒါန၊
 ၄။၂၀၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
 ၂၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။မူလဋ္ဌိ၊
 ၂။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၂။)

နန္ဒကဝနီ (ထိ) [နန္ဒက+ဝနီ] အဝတ်ပိုင်းလုံး၊
 ပုဆိုးပိုင်းလုံး၊ အဝတ်စုတ်လုံး၊ ပုဆိုးစုတ်လုံး။
 သေနိ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂) ကြည့်။

နန္ဒကဝါသိ (တိ) [နန္ဒက+ဝသ+ဣ။ ထိ-၌-
 ဝါသိနီ] အမြတ်-အဆာ-အနား-မရှိသော
 -အဝတ်-ပုဆိုး-ကို ဝတ်-လေ့ရှိ-တတ်-
 သော၊ အဝတ်ပိုင်း-ပုဆိုးပိုင်း-ကို ဝတ်
 သော၊ အဝတ်စုတ်-ပုဆိုးစုတ်-ကို ဝတ်-
 လေ့ရှိ-တတ်-သော၊သူ။ နန္ဒကဝါသိ(အံ၊၃။
 ၁၈၂) တိ အန္တစိန္တပိလောတိကာဝသနော။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ နန္ဒကဝါသိနီ (ဇာ၊၁။၉၆)တိ
 ဇိဏ္ဏပိလောတိကနိဝတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

နန္ဒ (ပ) [နန္ဒ+အ။နန္ဒ သမိဒ္ဓိယံ။နိတိ၊ဓာ။၉၀။
 နန္ဒတု တုဋ္ဌိနန္ဒေ။ ဓာတွတ္ထ။၂၁၀။ (နံဒ-သံ၊
 ဣဒ-ပြာ)] (၁) နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-
 ခြင်း။ (တိ) (၂) နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-
 အပ်သော။ (၁) နန္ဒီဇနန-ကြည့်။ (တိ)(၂)
 နန္ဒီ-ကြည့်။

နန္ဒ (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်။ ထိ-၌ နန္ဒာ]
 (၁) နန္ဒမင်းသား။ (၂) နန္ဒပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။
 (၃) နန္ဒရဟန်း။ (၄) နန္ဒအလုပ်အကျွေး
 ဒါယကာ။ (၅) နန္ဒကျွန်။ (၆) နန္ဒပုဏ္ဏား။
 (၇) နန္ဒ နွားကျောင်းသား။ (၈) နန္ဒ
 ပြာသာဒ်။ (၉) နန္ဒာ ရဟန်းမိန်းမ။ (၁၀)
 နန္ဒာ နတ်သမီး။ (၁၁) နန္ဒာ အမျိုးသမီး။
 (၁၂) နန္ဒာ မိဖုရား။ (၁၃) နန္ဒာမည်
 သော မြတ်သော တပည့်မ။ (၁၄) နန္ဒာ
 ရေကန်။ (၁၅) နန္ဒာ မည်သော အလုပ်
 အကျွေး ဒါယိကာမ။ (ပျော်ရွှင်ခြင်း၊
 အင်္ဂတေ အမျိုးအစား၊ဖားပြုပ်၊ ဗိဿဏိုး၏
 အမည်၊ ဂေါပါလက၏ အမည်။ P.S.D။)

(၁) နန္ဒမင်းသား။ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တ-
 ချာနံ ယဒိဒံ နန္ဒော။ အံ၊၁။၂၆။ နန္ဒောတိ
 တဿ နာမံ။ သော ဟိ စက္ကဝတ္တိလက္ခဏူပေ-
 တတ္တာ မာတာပိတရော သပရိဇနံ သကလဉ္စ
 ဉာတိပရိဝနံ နန္ဒယန္တော ဇာတောတိ “နန္ဒော”
 တိ နာမံ လဘိ။ ဥဒါန၊ ၄။၁၅၀။ (-ဝိ၊၃။
 ၁၁၆။ ထေရ၊ ၄။၁။၃၅၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။)

(၂) နန္ဒပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အာနန္ဒော နန္ဒော
 ဥပနန္ဒော ချာဒဿ။ မ၊ဃ၊၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁။
 (၃) နန္ဒရဟန်း။ အထ ခေါ အာယသ္မာ
 နန္ဒော ဘဂဝတော မာတုတ္ထာပုတ္တော။ သံ၊
 ၁။၄၆၈။ (-အံ၊၃။၁၄၊ ဥဒါန၊၁၀၁၊ အပါ၊
 ၁။၃၄၇။ စူဠနိ၊၁၁၂-၅။ မိလိန္ဒ၊၁၇၀။ သံ၊
 ၄။၃။၂၂၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။
 မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။)

(၄) နန္ဒအလုပ်အကျွေးဒါယကာ။ သိရိ-
ဝဇော စ နန္ဒော စ၊ အဟေသံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။
အပါ။ ၂။ ၃၆။ (၅) နန္ဒကျွန်။ တံ နန္ဒော နာမ။
မာဠာ ၃။ ၇၉။ (-ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄။) (၆) နန္ဒ-
ပုဏ္ဏား။ နန္ဒောတိ တဿ ပြာဟုဏ္ဏဿ နာမ။
စူဠနိ။ ၁။ ၂-၅။ တက္ကသီလဝါသီ နန္ဒော နာမ
ပြာဟုဏ္ဏော။ စရိယာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၃။

(၇) နန္ဒနွားကျောင်းသား။ နန္ဒော
ဂေါပါလကော ဘဂဝတော အဝိဒ္ဓုရေဌိတော။
သံ၊ ၂။ ၃၈။ (-သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅။) (၈)
နန္ဒပြာသာဒ်။ သိရိ ဥပသိရိ နန္ဒော၊ တယော
ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၉။ (-၃၆၅။)

(၉) နန္ဒာရဟန်းမိန်းမ။ ဈာယိနံ ယဒိဒံ
နန္ဒာ။ အံ၊ ၁။ ၂၆။ ပဿ နန္ဒေ သမုဿယံ။
ထေရီ၊ ၃၈။ ၁။ ၃၈။ အပါ။ ၂။ ၂၉။ မာဠာ၊ ၂။
၇၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၇၈။ သံ၊ ၃။ ၃၁။) (၁၀)
နန္ဒာနတ်သွီး။ နန္ဒာ စေဝ သုနန္ဒာ စ။
ဝိမာနံ။ ၂။ ၂။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၈၄။ ၁။ ၉၅။

(၁၁) နန္ဒာအမျိုးသမီး။ စဟဿော
ဘဂိနိယော ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ ဟောန္တိ
နန္ဒာ နန္ဒဝတိ သုန္တရိနန္ဒာ ထုလ္လနန္ဒာ။ ဝိ၊ ၂။
၂၇။ နန္ဒဉ္စာပိ ကုမာရိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၇။ ၇၇။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၃။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၀။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၁။ ၂၁။ ၂။ ၁၀။ ၅၀။)

(၁၂) နန္ဒာမိဖုရား။ ဧဝံ နန္ဒာယ ဒေဝီ-
ယာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၆။ ၃၀၄။ (၁၃)
နန္ဒာမည်သော မြတ်သောတပည့်မ။ နန္ဒာ
စေဝ သုနန္ဒာ စ၊ အဟေသံ အဂ္ဂုသာဝိကာ။
အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၆။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၆။
(၁၄) နန္ဒာခရကန်။ ပညာသယောဇနာ နန္ဒာ
နာမ ပေါက္ခရ၊ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၀။ (၁၅)
နန္ဒာမည်သော အလုပ်အကျွေး ဒါယိကာမ။
နန္ဒာ စေဝ သုနန္ဒာ စ၊ အဟေသံ အဂ္ဂုပ-
ဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၂။

နန္ဒက (တိ) [နန္ဒ+ဏ္ဍ။ (နံဒက-သံ၊ ကံဒက-
ပြာ၊ နံဒက-အဒ္ဓမာဂဓိ)] နှစ်သက် - ဝမ်း
မြောက်-သော၊ သူ။ (က) နန္ဒကရဟန်း။
(ခ) နန္ဒကဘိလူး။ (ဂ) နန္ဒကအမတ်ကြီး။
(ဃ) နန္ဒကကျွန်။ ဥပဋ္ဌာကေသု နန္ဒကေသု
...သောစတိ။ မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၃၆။ (က) အထ
ခေါ် အာယသ္မာ နန္ဒကော... ဥယျောဇေသိ။
မာ၊ ၃။ ၃၁။ ဘိက္ခုနောဝါဒကာနံ ယဒိဒံ နန္ဒ-
ကော။ အံ၊ ၁။ ၂၆။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄။ (-အံ၊
၃။ ၁၆။ အဘိ၊ က။ ၁၁၄။ အပါ၊ ၁။ ၄၁။ မ၊
ဌာ၊ ၄။ ၂၄။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၈-၅။ မာဠာ၊ ၃။
၄၅။) (ခ) နန္ဒကော နာမ ယက္ခော ထေရံ
သာရိပုတ္တံ အာသာဒယိတော ပထဝီ ပဝိဋ္ဌော။
မိလိန္ဒ။ ၁၀။ (ဂ) အထ ခေါ် နန္ဒကော လိစ္စ-
ဝိမဟာမတ္တော ယေန ဘဂဝါတေနုပသက်မိ။
သံ၊ ၃။ ၃၄။ (ဃ) နန္ဒကော ယတ္ထ ဒါသော-
(ဇာ၊ ၁။ ၁၀) တိ ယသ္မိံ ဌာနေ ဌိတော
နန္ဒကော ဒါသော။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄။

နန္ဒကထေရ (ပု) [နန္ဒက+ထေရ] နန္ဒကထေရ။
(ယင်းထေရ်သည် သိဒ္ဓိဘုရားရှင်၏ စကြာကြုတ်
အရပ်၌ သဲပြွန်ခင်းလှူခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှု
ကြောင့် နတ်ပြည်၊ လူ့ပြည်တို့၌ ချမ်းသာ ကျင်
လည်ပြီး ဤ ဘုရားရှင်လက်ထက် စမ္မာပြည်
သုကြွယ်မျိုး၌ ဖြစ်သည်။ သောဏကော-
ဌိဝိသ ရဟန်းပြုကြောင်း ကြားသဖြင့် နောင်
တော် ဘရဟ္မဒွင်အတူ ရဟန်းပြုခဲ့ရာ အား
နည်း၍ မရမ်းနိုင်သောနွားတကောင် နောက်
မှ အားပြည့်၍ ရမ်းနိုင်သည်ကို မြင်၍ တဖန်
လွန်ကဲသော ဝိရိယဖြင့် ဝိပဿနာကို ပွားများ
ရာ ရဟန္တာ ဖြစ်သည်။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။
၃၈။) နန္ဒကထေရေပိ (မာဠာ၊ ၄။ ၂၄) တိ
တဒါ ဇေဋ္ဌကဒါသောတေရဟိ နန္ဒကထေရေ
ပဗ္ဗဇိတော အရဟတ္တံ ပတ္တော။ မာဠာ၊ ၃။ ၄၅။
(-မာဠာ၊ ၄။ ၂၃။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၈။)

နန္ဒကပဉ္စ (တိ) [နန္ဒက+ပဉ္စ] နန္ဒကယုလင် မေး
အပ်သော ပြဿနာ၊ ကေမေကဿ စေပိ နန္ဒ-
ကပဉ္စဿ။ စူဠနိ။ ၁၉၆။

နန္ဒကသုတ္တ (န) [နန္ဒက+သုတ္တ] ညဉ့် ၃-ယာမ်
ပတ်လုံး ရဟန်းတို့အား အရှင်နန္ဒက ဟော
ရာသုတ်၊ နန္ဒကသုတ်၊ (ယင်းသုတ်ကို ဟော
စဉ် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် တံခါးမုခ်၌
ရပ်လျက် ညဉ့်သုံးယာမ်ပတ်လုံး နာယူတော်
မူသည်။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊
၉-နိပါတ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။
အံ၊ ၁။ ၁၆၉။

နန္ဒကုမာရ (ပု) [နန္ဒ+ကုမာရ] နန္ဒမင်းသား။
(ယင်းသည် သုဒ္ဓေါဒန မင်းကြီးနှင့် မဟာ
ပဇာပတိဂေါတမီတို့၏ သားဖြစ်သည်။ ဘုရား
ရှင်အောက် ၂-ရက် ၃-ရက်ခန့် ငယ်သည်။
ဘုရားရှင်သည် ၁-ဝါရ ကပ်သဝတ်သို့ ကြွ
တော်မူ၍ ပြည်တော်ဝင်၍ ၃ ရက်မြောက်
နေ့တွင် ဇနပဒကလျာဏီနှင့် လက်သပ်ကံ
ဆဲဆဲတွင် သပိတ်ကိုထမ်းစေလျက် ခေါ်ယူ၍
ရဟန်းပြုတော်မူကာ အရဟတ္တဖိုလ်၌ တည်
စေဘော်မူ သည်။ အကျယ် အံ၊ ဌ၊ ၁။
၂၄၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၂-
ကြည့်။) အသဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ
ဉာတိသံဃံ နန္ဒယန္တော တောသေန္တော
ဇာတောတိ နန္ဒကုမာရေတွေ နာမံ
အကံသု။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ (-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၂၂။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။
၃၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၀။)

နန္ဒကုလ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နန္ဒကုလ မည်
သောမင်း။ နန္ဒကုလဿ ဘန္တေ နာဂသေန
ဘဒ္ဒသာလော နာမ သေနာပတိပုတ္တော
အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၂။

နန္ဒကောဝိဒ (ပု) [နန္ဒက+သြဝိဒ] နန္ဒက၏
အဆုံးအမ 'သြဝိဒ'။ နန္ဒကောဝိဒေန ဒီပေ-
တဗ္ဗော။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၁၆။

နန္ဒကောဝိဒသုတ္တ (န) [နန္ဒက+သြဝိဒ+သုတ္တ]
နန္ဒက၏ အဆုံးအမ 'သြဝိဒ'ကို ပြရာသုတ်၊
နန္ဒကောဝိဒသုတ်။ (ယင်းသုတ်၌ အဇ္ဈတ္တိ-
ကာယတန ၆-ပါး၊ ဗာဟိရာယတန ၆-ပါး၊
ဝိညာဏကာယ ၆-ပါးတို့၏ နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ
မဟုတ်ပုံကို ဆီခီးဥပမာ၊ သစ်ပင်ကြီးဥပမာတို့
ဖြင့်၎င်း၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးတို့ကို နွား
၏ အကွင်းဖြစ်သော အသားကိုယ်ထည်နှင့်၊
ဗာဟိရာယတန ၆-ပါးတို့ကို နွားအရေကိုယ်
ထည်နှင့်၊ တပ်မက်မှု 'ရာဂ'ကို အသားအရေ
အကြား ဆက်စပ်နေသော အမြွေးအကြော
တို့နှင့်၊ မဂ်ပညာကို ထက်လှစွာသော သား
လှီးခားနှင့်အတူပြု၍ နွားသတ်မှု၌ ကျမ်းကျင်
သော နွားသတ်သမားသည် နွားကိုသတ်၍
ထက်လှစွာသော သားလှီးခားဖြင့် အတွင်း
အသားကိုယ်ထည်နှင့် အပဖြစ်သော အရေ
ကိုယ်ထည်တို့ကို မပျက်စီးစေပဲ အသားအရေ
တို့၏အကြား၌ ဆက်စပ်နေသော အမြွေး
အကြောတို့ကို ဖြတ်လှီးလျက် အပအရေ
ကိုယ်ထည်ကို ခွဲပြီးလျှင် တဖန်ပြန်ဖုံး၍ ထား
အပ်သော နွားဥပမာဖြင့်၎င်း အမေးအဖြေ
ပြုလုပ်ကာ အရှင်နန္ဒကထေရ်က ရဟန်းမတို့
အား အဆုံးအမ 'သြဝိဒ'ပေးပုံ ပြည့်စုံစွာပါ
ရှိသည်။ မ၊ ၁။ ၃၁၄-၃၂၄။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၉-
၂၄၃။) သွာယမတ္တော နန္ဒကောဝိဒသုတ္တေန
ဒီပေတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၃၀၆။

နန္ဒဂေါဃာတက (ပု) [နန္ဒ + ဂေါဃာတက]
နန္ဒမည်သော နွားသတ်သမား။ နန္ဒယက္ခ-
ကြည့်။

နန္ဒဂေါပါလက (ပု) [နန္ဒ+ဂေါပါလက] နန္ဒနွား
ကျောင်းသား။ နန္ဒဂေါပါလက သေဋ္ဌိပုတ္တော
ဝိယ စ တထာဂတသာဝကေ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၀။

နန္ဒဂေါပါလကသုတ္တ (န) [နန္ဒဂေါပါလက+
သုတ္တ] နန္ဒဂေါပါလကသုတ်။ (ယင်းသုတ်
သည် သံသုတ္တနိကာယ် သဠာယတနဝဂ္ဂ
သံသုတ် (သံ၊ ၂။ ၃၇) ၌ သံဂါယနာဘင်အပ်
သော ပဌမဒါနုက္ခန္ဓာပမသုတ် ပင်တည်း။
ဂင်္ဂါမြစ်၌ မျောပါလာသော သစ်တုံးကို
ဥပမာတင်၍ ဟောကြားအပ်သော ယင်း
သုတ်ကို ကြားနာရသဖြင့် နန္ဒနွားကျောင်း
သားသည် “ဤအကျင့်ပဋိပတ်ကို ဝါဖြည့်ကျင့်
တော့မည်” ဟု ကြံစည်လျက် ဘုရားရှင်ထံ
ရှင်၊ ရဟန်းပြုကာ ကြံစည်သည့်အတိုင်း ဖြည့်
ကျင့်အားထုတ်ရာ မကြာမီ ရဟန္တာအဖြစ်သို့
ရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် နန္ဒဂေါပါလက
သုတ်ဟု ထင်ရှား၏။ သီးဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၆။)
တသ္မာ “နန္ဒဂေါပါလကသုတ္တ” ၏ ပညာသိတ္တ။
သီးဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၆။

နန္ဒတာပသ (ပု) [နန္ဒ+တာပသ] နန္ဒရသေ့။
နန္ဒတာပသဿ အာကာသဘော ဩဘရိဘူ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ (-၂၁။)

နန္ဒတိ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၉၀-
ကြည့်။] နှစ်သက်၏။ ဝမ်းမြောက်၏။ နန္ဒတိ-
(သံ၊ ၁။ ၆) တိ တုဿတိ အတ္တမနော ဟောတိ။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀။ နန္ဒတိ (သုတ္တနိ၊ ၂။ ၄) တိ
တုဿတိ မောဒတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။

နန္ဒတိ- ဒီ၊ ၃။ ၁၅၃။ သံ၊ ၁။ ၁၀၉။ အံ၊
၂။ ၄၆၉။ ပဋိသံ၊ ၅၅၊ ၁၇၅။ ဓမ္မ၊ ၁၅။ သုတ္တနိ၊
၂။ ၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၁။ နေတ္ထိ၊ ၃၀။
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။
သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။
၃၉၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၉၉။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၆၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၊ ၃၉။

အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၁၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊
၂။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၇၆။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၄။
နန္ဒန္တိ-ဒီ၊ ၂။ ၁၆၉။ အံ၊ ၂။ ၃၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၈။
ဇာ၊ ၂။ ၃၁၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၇။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၈။ စရိယာ၊ ဌ၊
၁။ ၃၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၆။ ဇာ၊
ဌ၊ ၇။ ၂၃၆။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆၀။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၄၉။ နန္ဒသိ-သံ၊
၁။ ၅၂။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ဌ၊
၆။ ၃၀၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ နန္ဒာမိ-ဇာ၊ ၁။
၁၅၉၊ ၃၂၄။ ဇာ၊ ၂။ ၈၇။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃၄။ ဇာ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၇၂၊ ၃၁၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၁၉၊ ၄၂၈။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၃၆၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ နန္ဒာမ-ဇာ၊ ၁။
၃၂၅။ နန္ဒတု-ဇာ၊ ၁။ ၃၇၀။ စရိယာ၊ ဌ၊
၁။ ၆၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၇။ နန္ဒန္တိ-ဇာ၊ ၁။ ၃၂၄။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၁၈။ နန္ဒဿု-ဇာ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဇာ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၁၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၁၉၊ ၄၂၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၃၆၇။ နန္ဒေ (နန္ဒ+အ+ယေ) -ဝိမာန၊
၆။ နန္ဒေယျ-ဒီ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၅။
နန္ဒေယျ-ဒီ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၂၄၉။ နန္ဒိသု-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဇာ၊
ဌ၊ ၄။ ၃၅၇။ နန္ဒိဿတိ-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀။ နန္ဒိ-
ဿသိ-စူဠနိ၊ ၁၄၆။ နိန္ဒသံ-သံ၊ ၁။ ၁၇၈။
အပါ၊ ၂။ ၂၀၉။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
၃၁၂။ ထေရီဌ၊ ၁၅၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။

နန္ဒတု (ကြိ) [နန္ဒ+အ+တု] နှစ်သက်-ဝမ်း
မြောက်-စေသတည်း။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒက္ခေရ(ပု) [နန္ဒ+ထေရ] နန္ဒထေရ်။ အယော-
နိသော မနသိကာရာတိ အာယသ္မတော နန္ဒ-
က္ခေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။ (-အပါ၊
ဌ၊ ၂။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၇။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ သစ်၊
၁၈၆။) နန္ဒကုမာရ-လည်း ကြည့်။

နန္ဒန^၁ (န၊ထိ) [နန္ဒ+ဏေ+ယု။ထိ-၌ နန္ဒနာ။
 (ဏဒဏ-ပြာ)](၁)နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-
 ခြင်း။(၂)နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်။ (တိ) (၃) (က)
 နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-တတ်သော။ (ခ)
 နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေတတ်သော။(၁)
 ဥပဓိဟိ နရဿ နန္ဒနာ။ သံ၊၁။၆။၁၀၉။
 နေတ္ထိ။၃၀။ ကာမနဝသေန၊နန္ဒနဝသေန စ
 ကာမောဝနန္တိ။ အဘိ၊ဌာ၊၁။၄၀၂။ နာရိယာပိ
 ဥပဓိဟိ နန္ဒနာ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၄၆။
 (-သံ၊ဌာ၊၂။၁၀၅။ မဟာနိ၊ဌာ၊၇၂။ မ၊ဇ္ဇိ၊၃။
 ၂၇၄။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၂။၁၁၅။) (၂) ယေ န ပဿန္တိ
 နန္ဒန(သံ၊၁။၆။)န္တိ ယေတတြပဉ္စကာမဂုဏာ-
 နုဘာနဝသေန နန္ဒနဝန် န ပဿန္တိ။ သံ၊ဌာ၊
 ၁။၂၉။ နန္ဒနေ(သံ၊ဌာ၊၁။၂၇)တိ ဝေ အန္တတ္ထ-
 နာမကေဥယျာနေ။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၇၄။ (-ဒီ၊၃။
 ၁၂၄။ သံ၊၁။၂၀၂။ သံ၊၃။၂၉၇။ ဝိမာန။
 ၁၅၊၂၃။ ပေတ။၁၆၇။ အပါ၊၂။၂၂၄။ ဇာ၊
 ၂။၂၄၇၊၂၆၇။ ဥဒါန၊ဌာ၊၉၆။ ဝိမာန၊ဌာ။
 ၅၄၊၇၇။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၇၁၊၁၂၉၊၃၀၄။(တိ)(၃)
 (က) နန္ဒနဌေန နန္တိ။ နေတ္ထိ၊ဌာ၊၁၂၂။ မ၊ဇ္ဇိ၊
 ၃။၇၇။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၂။၂၂၂၊၃၁၇။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၃၆၂။
 (-ဒီ၊ဇ္ဇိ၊၂။၃၄၀။) (ခ) ဥပဓိဟိ နရဿ
 နနန္ဒာ။ သံ၊၁။၆။၁၀၉။ သုတ္တနိ။၂၇၄။ သံ၊ဌာ၊
 ၁။၃၀။ သုတ္တနိ၊ဌာ၊၁။၄၀။နန္ဒယန္တိ ပီတိသော-
 မနဿ ဇနယန္တိတိ နန္ဒနာ။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၇၆။(-
 ဇာ၊၂။၁၃၊၁၅။ ဝိမာန၊ဌာ၊၉၆၊၁၆၃။ ဇာ၊ဌာ၊
 ၅။၄၁၊၁၆၉။)

နန္ဒန^၂ (ထိ) [နန္ဒန+သုတ္တ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
 နန္ဒသုတ်။ နန္ဒနာ နန္ဒတိ စော။ သံ၊၁။၁၂။

နန္ဒန^၃(ပု)[ယဒိစ္ဆာနာမ်]နန္ဒနနတ်သား။နန္ဒနော
 ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဠာဘာသိ။
 သံ၊၁။၅၁။

နန္ဒနကရ (တိ) [နန္ဒန+ကရ] နှစ်သက်ခြင်းကို
 ပြုတတ်သော။ နန္ဒနေ (ပေတ။၁၇၂) တိ
 နန္ဒနကရေ။ ပေတ၊ဌာ။၁၇၅။

နန္ဒနကိဋ္ဌိကာ (ထိ) [နန္ဒန+ကိဋ္ဌိကာ] နန္ဒဝန်
 ဥယျာဉ်၌-ပျော်မြူး-ကစား-ခြင်း။ ပျော်
 မြူး-ကစား-ရာ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်။ အတ္ထရာ-
 သသံပရိသုတောနန္ဒနကိဋ္ဌိကံ(နန္ဒနဝန်ကိဋ္ဌိကံ၊
 က)ဂန္ထာ။ သံ၊ဌာ၊၁။၁၀၃။ နန္ဒနကိဋ္ဌိကန္တိ
 နန္ဒနဝန်ကိဋ္ဌိကံ။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၁၅၂။

နန္ဒနကိဋ္ဌိတ (န) [နန္ဒန+ကိဋ္ဌိတ]နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်၌
 ပျော်မြူး-ကစား-ခြင်း။ အတ္ထရာသံသပရိ-
 သုတော နန္ဒနကိဋ္ဌိတံ ကတွာ။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၁၁၁။

နန္ဒနပေါက္ခရဏိ(ထိ) [နန္ဒန+ပေါက္ခရဏိ] နန္ဒန
 ရေကန်၊ နန္ဒာရေကန်။ ပဉ္စဝဏ္ဏာဒမုသဉ္စန္ဒ
 နန္ဒနပေါက္ခရဏိသဒိသံ။ ဇာ၊ဌာ၊၂။၁၇၃။

နန္ဒနဝဂ္ဂ (ပု) [နန္ဒန+ဝဂ္ဂ] နန္ဒသုတ်ဖြင့် မှတ်အပ်
 သော သုတ်အစု။ (ယင်းသုတ်၌ နန္ဒနသုတ်
 အစ သမိဒ္ဓိသုတ် အဆုံး ၁၀-သုတ် ပါရှိ
 သည်။) နန္ဒနဝဂ္ဂ။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါ-
 ထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ္ဂ။ သံ၊
 ၁။၅-၁၂။ သံ၊ဌာ၊၁။၂၇။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၇၃။

နန္ဒနဝန(န) [နန္ဒန+ဝန။ (ဏဒဏဝန-ပြာ)]
 နှစ်သက်စေတတ်သော ဥယျာဉ်၊ နန္ဒန
 ဥယျာဉ်၊ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်။ (ယင်း နန္ဒဝန်
 ဥယျာဉ်သည် နတ်ပြည်အားလုံး၌ ရှိ၏။
 ဒီ၊ဌာ၊၂။၂၃။) တုသိတပုရေနန္ဒနဝန် ပါဝိသံ။
 ဒီ၊ဌာ၊၂။၂၃။ အပါ၊ဌာ၊၁။၆၁။ (-ဝိ၊ဌာ၊၂။၅၉။
 မ၊ဌာ၊၁။၃၄၅။ မ၊ဌာ၊၂။၄၁။ မ၊ဌာ၊၃။၁၅၁။
 မ၊ဌာ၊၄။၇၇။ သံ၊ဌာ၊၁။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။
 ပေတ၊ဌာ၊၁၆၃။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၅၉။ ဇာ၊ဌာ၊၅။
 ၁၆၉။ ဝဇီရ။၃၇၀။)

နန္ဒနဝနကပ္ပ (တိ) [နန္ဒနဝန+ကပ္ပ] နန္ဒန
 ဥယျာဉ်နှင့် တူသော၊ နန္ဒဝန် ဥယျာဉ်နှင့်
 တူသော။ နန္ဒနဝနကပ္ပ ဥယျာဉ် ကာရေသိ။
 ဇာ၊ဌာ၊၆။၁၆၆။ နန္ဒနဝနကပ္ပန္တိ နန္ဒနဝနသဒိ-
 သံ။ ဇာ၊ဇ္ဇိ၊၂။၅၄၂။

နန္ဒန^၁ (န၊ထိ) [နန္ဒ+ဏေ+ယု။ထိ-၌ နန္ဒနာ။
 (ဏာဒဏ-ပြာ)] (၁) နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-
 ခြင်း။ (၂) နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်။ (တိ) (၃) (က)
 နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-တတ်သော။ (ခ)
 နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေတတ်သော။ (၁)
 ဥပဓိဟိ နရဿ နန္ဒနာ။ သံ၊၁။၆။၁၀၉။
 နေတ္ထိ။၃၀။ ကာမနဝသေန၊နန္ဒနာသေန စ
 ကာမောဝနန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂။ နာရိယာပိ
 ဥပဓိဟိ နန္ဒနာ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၄၆။
 (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
 ၂၈၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၅။) (၂) ယေ န ပဿန္တိ
 နန္ဒန(သံ၊၁။၆။)န္တိ ယေတဏှပဉ္စကာမဂုဏာ-
 နာဝနဝသေန နန္ဒနဝနံ န ပဿန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၉။ နန္ဒန(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈)တိ ဝေ အန္တတ္ထ-
 နာမဏေဥယျာနေ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၄။ (-ဒိ၊ဇ၊
 ၁၂၄။ သံ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဇ၊၂၉၈။ ဝိမာန။
 ၁၅၊၂၃။ ပေတ။၁၆၈။ အပါ၊၂။၂၂၄။ ဇာ၊
 ၂။၂၄၈၊၂၆၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊
 ၅၄၊၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၁၊၁၂၉၊၃၀၄။ (တိ)(၃)
 (က) နန္ဒနဋ္ဌေန နန္တိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊
 ၃။၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၂၂၊၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၆၂။
 (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၄၀။) (ခ) ဥပဓိဟိ နရဿ
 နနန္ဒာ။ သံ၊၁။၆။၁၀၉။ သုတ္တနိ၊၂၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ နန္ဒယန္တိ ပီတိသော-
 မနဿ ဇနယန္တိတိ နန္ဒနာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၆။ (-
 ဇာ၊၂။၁၃၊၁၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၉၆၊၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၅။၄၁၊၁၆၉။)

နန္ဒန^၂ (ထိ) [နန္ဒန+သုတ္တ။ နောကံပုဒ်ကျ။]
 နန္ဒသုတ်။ နန္ဒနာ နန္ဒတိ စော။ သံ၊၁။၁၂။

နန္ဒန^၃ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နန္ဒနနတ်သား။ နန္ဒနော
 ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဠာဘာသိ။
 သံ၊၁။၅၁။

နန္ဒနကရ (တိ) [နန္ဒန+ကရ] နှစ်သက်ခြင်းကို
 ပြုတတ်သော။ နန္ဒန (ပေတ။၁၇၂) တိ
 နန္ဒနကရ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၇၅။

နန္ဒနကိဋ္ဌိကာ (ထိ) [နန္ဒန+ကိဋ္ဌိကာ] နန္ဒဝန်
 ဥယျာဉ်၌-ပျော်မြူး-ကစား-ခြင်း။ ပျော်
 မြူး-ကစား-ရာ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်။ အတ္ထရာ-
 သသံပရိဝုတော နန္ဒနကိဋ္ဌိကံ (နန္ဒနဝနကိဋ္ဌိကံ၊
 က) ဂန္ဓာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ နန္ဒနကိဋ္ဌိကန္တိ
 နန္ဒနဝနကိဋ္ဌိကံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅၂။

နန္ဒနကိဋ္ဌိတ (န) [နန္ဒန+ကိဋ္ဌိတ] နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်၌
 ပျော်မြူး-ကစား-ခြင်း။ အတ္ထရာသံသပရိ-
 ဝုတော နန္ဒနကိဋ္ဌိတံ ကတော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၁၁။

နန္ဒနပေါက္ခရဏ (ထိ) [နန္ဒန+ပေါက္ခရဏိ] နန္ဒန
 ချောက်၊ နန္ဒာချောက်။ ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဉ္စန္ဒ
 နန္ဒနပေါက္ခရဏိသဒိသံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။

နန္ဒနဝဂ္ဂ (ပု) [နန္ဒန+ဝဂ္ဂ] နန္ဒသုတ်ဖြင့် မှတ်အပ်
 သော သုတ်အစု။ (ယင်းသုတ်၌ နန္ဒနသုတ်
 အစ သမိဒ္ဓိသုတ် အဆုံး ၁၀-သုတ် ပါရှိ
 သည်။) နန္ဒနဝဂ္ဂ။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါ-
 ထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ္ဂ။ သံ၊
 ၁။၅-၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၃။

နန္ဒနဝန (န) [နန္ဒန+ဝန။ (ဏာဒဏာ-ပြာ)]
 နှစ်သက်စေတတ်သော ဥယျာဉ်၊ နန္ဒန
 ဥယျာဉ်၊ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်။ (ယင်း နန္ဒဝန်
 ဥယျာဉ်သည် နတ်ပြည်အားလုံး၌ ရှိ၏။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။) တုသိတပုရေနန္ဒနဝနံ ပါဒိသိ။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။
 မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။
 မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။
 ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၁၆၉။ ဝဇီရ၊၃၈၀။)

နန္ဒနဝနကပ္ပ (တိ) [နန္ဒနဝန+ကပ္ပ] နန္ဒန
 ဥယျာဉ်နှင့် တူသော၊ နန္ဒဝန် ဥယျာဉ်နှင့်
 တူသော။ နန္ဒနဝနကပ္ပံ ဥယျာနံ ကာရေသိ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၆။ နန္ဒနဝနကပ္ပန္တိ နန္ဒနဝနသဒိ-
 သံ။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၄၂။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏာယ ထေရိယာ ဝိပဋ္ဌိပဋိ။ မာဠာ
၄။၅။ (-အံ၊ဠာ၊၂၊၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၃၂၉။
သာရတ္ထ၊၃၊၈၆။ မ၊ဠိ၊၂၊၈၂။)

နန္ဒမာတာသုတ္တ (န) [နန္ဒမာတာ+သုတ္တ] နန္ဒ-
မာတာသုတ်။ (ယင်းသုတ်သည် နန္ဒ၏မိခင်
ဥပါသိကာမ၏ အံဖွယ် ၇-ပါးတို့ကို အကျယ်
ပြုရာ သုတ်ဖြစ်၏။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္က-
နိပါတ်ပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၂၊၄၄၄-
၇။ နန္ဒမာတာသုတ္တဉ္စတဿတ္ထဿ သာကေ။
သီ၊ဠိ၊သစ်၊၂၊၃၁၆။

နန္ဒမာတု (ထိ၊ပု) [နန္ဒ+မာတု] နန္ဒ၏မိခင်၊နန္ဒ-
မာတာ အမည်ရှိသော အမျိုးသမီး။ နန္ဒ-
မာတာ စ ဥတ္တရာ၊ အဂ္ဂါ ဟေဿန္တုပဋိကာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၄၊၃၆၅၊၃၇၇။ ဈာနာဘိရတာနံ
ဥပါသိကာနံ ဥတ္တရာ နန္ဒမာတာ အဂ္ဂါ။ အံ၊ဠာ၊
၁၊၃၄၂။ နန္ဒမာတာ(ပါဠိ) - သံ၊၁၊၄၃၂။
အံ၊၁၊၂၇၊၈၈၊၄၈၃။ အံ၊၂၊၄၄၄-၅။ အံ၊၃။
၁၆၀။ အပါ၊၂၊၆၉။ ဒီ၊ဠာ၊၃၊၉၄။ နန္ဒမာတေ
(အာ၊ဇ) - အံ၊၂၊၄၄၅။ နန္ဒမာတရံ (ဒု၊ဇ)
- အံ၊၂၊၂၉၅၊ ၄၄၅။ နန္ဒမာတာယ (သ၊ဇ)
- အံ၊၂၊၄၄၄။ နန္ဒမာတု - သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။
၁၀၁။ နန္ဒမာတုယာ - အံ၊၂၊၄၄၅။

နန္ဒမာန (တိ) [နန္ဒ+မာန] နှစ်သက်-ဝမ်း
မြောက်-သော။ ဉာဏကနံ အန္တရေ
နန္ဒမာနာ ဝိစရိတု။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၁၊၉၈။ နန္ဒမာနာ-
ဂတံ စိတ္တာ (ထေရ၊၂၆၁) တိ နန္ဒမာနအဘိ-
နန္ဒမာနစိတ္တအဘိနန္ဒမာနံ အာဂတံ ဥပ္ပန္နံ။
ထေရ၊ဠာ၊၁၊၄၂၈။

နန္ဒမူလက(တိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နန္ဒမူလက အမည်
ရှိသော (တောင်ဝှမ်း)၊ နန္ဒမူ(တောင်ဝှမ်း)။
နန္ဒမူလကံ နာမ ပဗ္ဗာရံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ
ဝသနောကာသော။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁၊၅၉။ အပါ၊
ဠာ၊၁၊၁၇၀။

နန္ဒမူလကပဗ္ဗာရ (ပု) [နန္ဒမူလက+ပဗ္ဗာရ]
နန္ဒမူလက အမည်ရှိသော တောင်ဝှမ်း၊
နန္ဒမူတောင်ဝှမ်း၊ နန္ဒမူလိုက်။ နန္ဒမူလက-
ပဗ္ဗာရံ အဂမံသု။ အံ၊ဠာ၊၁၊၂၇၃။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။
၁၄၄။ ထေရိ၊ဠာ၊၁၉၆။ အပါ၊ဠာ၊၁၊၁၇၈။
(-မ၊ဠာ၊၄၊၂၄၀။ အံ၊ဠာ၊၁၊၂၆၁၊၂၆၇။
ပဋိသံ၊ဠာ၊၂၊၂၁၄။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁၊၆၆။ အပါ၊
ဠာ၊၁၊၁၇၇။ ဇာ၊ဠာ၊၃၊၂၂၅၊၂၃၁၊၃၈၆။ ဇာ၊
ဠာ၊၄၊၃၄၁၊၃၆၈။)

နန္ဒမူလကပဗ္ဗာရဝါသိ (တိ) နန္ဒမူလကပဗ္ဗာရ+
ဝသ+ဇာ၊ နန္ဒမူလ က အမည်ရှိသော တောင်
ဝှမ်း၌ နေ- လေ့ရှိ -ဘတ် -သော၊ နန္ဒမူ-
လိုက်၌ နေသော၊ သူ။ ဥတ္တရဟိမဝန္တေ နန္ဒမူ-
လကပဗ္ဗာရဝါသိနော ပဉ္စသတာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ
သေ အမှာကံ ဘိက္ခံ ဂက္ခန္တု။ ဇာ၊ဠာ၊၄၊၃၆၈။

နန္ဒယ (ကြိ) [နန္ဒ+ဏယ+ဟိ] နှစ်သက်-ဝမ်း
မြောက်-စေလေ့။ နန္ဒယတိ-ကြည့်။

နန္ဒယက္ခ (ပု) [နန္ဒ+ယက္ခ။ (နံဒယက္ခ-သံ)]
နန္ဒဘိလူး။ နန္ဒယက္ခနန္ဒမာဏာကနန္ဒဂေါဃာ-
တကကောကာလိကသုပ္ပဗုဒ္ဓ ဒေဝဒတ္တစိဉ္စမာ-
ဏဝိကာနံ ဝိယ စ အကု သသံ။ အံ၊ဠာ၊၂၊၁၀၄။

နန္ဒယတိ (ကာ၊ကြိ) [နန္ဒ+ဏယ+တိ]
နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေတတ်၏။ နန္ဒယတိ
(တောသေဘိ)။ သံ၊ဠာ၊၁၊၂၈၊ ပေတ၊ဠာ။
၁၃၀။ သံ၊ဠိ၊၁၊၇၄။ နန္ဒယန္တိ (ပိတိ-
သောမနဿ ဇနယန္တိ) ။ သံ၊ဠာ၊၁၊၃၀။
သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁၊၄၀။ သံ၊ဠိ၊၁၊၇၆။

နန္ဒယန္တိ (တိ) [နန္ဒ+ဏယ+အန္တိ] နှစ်သက်-
ဝမ်းမြောက်-စေတတ်သော၊ သူ။ နန္ဒယန္တိ-
(ဇာ၊၂၊၃၇၄)တိ တောသေန္တာ။ ဇာ၊ဠာ၊၇။
၃၈၀။ (-မိလိန္ဒ၊၂၂။ အံ၊ဠာ၊၁၊၂၄၄။
ဥဒါန၊ဠာ၊၁၅၀။ အပါ၊ဠာ၊၂၊၅။)

နန္ဒယန္တိ (က၊ ကြိ) [နန္ဒ+ဏယ+အန္တိ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေတတ်ကုန်၏။ နန္ဒ-ယတိ-ကြည့်။

နန္ဒရာဇ (ပု) [နန္ဒ+ရာဇာ] နန္ဒ-မင်း-ဘုရင်။ နန္ဒရာဇာ-သံဠု၊ ၂။ ၁၇၅။ ပေတ၊ ၄။ ၆၈၊ ၇၀။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀။ နန္ဒရာဇာနံ - ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၂။ နန္ဒရညော-သံဠု၊ ၂။ ၁၇၅။ နန္ဒ-ရာဇဿ-ပေတ၊ ၁။ ၃၉။ ပေတ၊ ၄။ ၆၇။

နန္ဒရာဇသမိဒ္ဓိ (တိ) [နန္ဒရာဇ+သမိဒ္ဓိ] နန္ဒ မင်း၏-ပြည့်စုံခြင်း-စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ နန္ဒရာဇ-သမိဒ္ဓိကောပိ တေရဟိ မယံ သမိဒ္ဓိ ဝိပုလ-တရာ။ ပေတ၊ ၄။ ၇၁။

နန္ဒဝတ္ထု (န) [နန္ဒ+ဝတ္ထု] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ခြင်း၏-ဘည်ရာ-အကြောင်း။ အယံ ဒေဝ-တာ သောကဝတ္ထုမေဝ နန္ဒဝတ္ထု ကရေတိ။ သံဠု၊ ၁။ ၃၀။

နန္ဒဝန (န) [နန္ဒ+ဝန] နန္ဒဥယျာဉ်၊ (က) တာဝတိံသာနတ်ပြည်ရှိ နန္ဒဥယျာဉ်။ (ခ) သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ အရှင်မဟိန္ဒထေရ် တရားဟောရာ နန္ဒဥယျာဉ်။ ယင်းဥယျာဉ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဇမြို့၌ တည်ရှိသည်။ မဟာမေသဝန် ဥယျာဉ်နှင့် အနုရာဇမြို့တောင်ဘက် မြို့တံတိုင်း အကြား၌ တည်ရှိသည်။ အကျယ် D.P. ကြည့်။ (က) နန္ဒဝန စိတ္တလတာဝန မိဿကဝန ဖာရုသကဝန ဝိမာနာနိ စေဝ ဒေဝနာဠကာနိ စ ပရိဝါရေတွာ ငိုတာနိ ဝိယ အဟေသံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၀။ (ခ) ဇောတိဝနေတိ နန္ဒဝနေ။ တဉ္စိ သာသနဿ ဉာဏာလောကသင်္ခါတာယ ဇောတိယာ ပါတုဘူတဋ္ဌာနတ္ထာ ဇောတိဝနန္တိ ဝုစ္စတိတိ ဝိနယသံသန္တနာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ ၄။ သင်္ခ၊ ၁။ ၄၇၇။

နန္ဒဝန္တ (တိ) [နန္ဒ+ဝန္တ] ထီး၌ နန္ဒဝတီ။ (နံဒဝတု၊ နံဒဝန်-သံ)] နှစ်သက်စေခြင်း

ရှိသော။ နှစ်သက်စေတတ်သော ၊ သူ။ နန္ဒ^၂ (၁၁)-ကြည့်။

နန္ဒသိ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+သိ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-၏။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒသုတ္တ (န) [နန္ဒ+သုတ္တ] နန္ဒသုတ်၊ ဘုရားရှင်၏ ညီးဘိ အချင်နန္ဒကို အကြောင်းပြု၍ ဟောပြောသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ်၊ ဥဒါနပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ ဥဒါန၊ ၁၀၁။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၀။

နန္ဒဿ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+ဿ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ပါလေ့။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒာပနမုခ (တိ) [နန္ဒာပန+မုခ] နှစ်သက်-ရွှင်လန်း - ဝမ်းမြောက် - စေတတ်သော အချပ်မျက်နှာ ရှိသော (ညဉ့်)။ နန္ဒမုခ-ကြည့်။

နန္ဒာပေါက္ခရဏီ (တိ) [နန္ဒာ+ပေါက္ခရဏီ] နန္ဒာရေကန်။ နန္ဒာပေါက္ခရဏီယံ မေ ဝိဿဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၇၃၊ ၁၂၊ ၃၀၅။) နန္ဒပေါက္ခရဏီလည်း-ကြည့်။

နန္ဒာမ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+မ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ကုန်၏။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒာမိ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+မိ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-၏။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒာရာမ (ပု) [နန္ဒ+အာရာမ] နန္ဒာရာမကျောင်းတိုက်၊ နန္ဒာရုံးကျောင်းတိုက်။ (ယင်းကျောင်းတိုက်သည် ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရာ ကျောင်းတိုက်ဖြစ်သည်။) နန္ဒာရာမေ သိရိဃရေ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂၂။ နန္ဒာရာမမိ နိဗ္ဗုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂၃၊ ၃၆၁။

နန္ဒာရာမဝန (န) [နန္ဒာရာမ+ဝန] နန္ဒာရုံးတော။ နန္ဒာရာမဝနေ တဿ၊ အဟောသိ ဖုဿ၊

ကောကီလော။ အပါ။ ၂။ ၁၄၃။ ထေရါဠ။ ၂။ ၁၂၇။

နန္ဒီသု (ကြိ) [နန္ဒ+အ+ဥ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ကုန်ပြီ။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒီ (ထိ) [နန္ဒ+ဣ။ နန္ဒ+ဣ+ဣ။ ရှ။ ၁၈၆၊ ၆၇၉။ ဓာနံ၊ ဣ။ ၈၇။] (ထိ) (၁) နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက် - ခြင်း။ (၂) နှစ်သက်-တပ်မက်-ခြင်း။ (၃) လကျာရစ်လည် ဗလပ်ပန်းသဏ္ဌာန်ပြုအပ်သောကလပ်။ (န) (၄) နှစ်သက်အပ်သော အရပ်မျက်နှာ။ (ထိ) (၁) တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ သင်္ခါရေပရိဂ္ဂဏန္တော ဘယဉ္စ နန္ဒိဉ္စ ဝိပဟာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၃၄။ ပဋိသံဠာ။ ၁။ ၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၄၅၉။ ကာ နန္ဒီ (ဇာ။ ၂။ ၁၅၈) တိ ကာ နာမ တုဋ္ဌိ။ ဇာ။ ၄။ ၆။ ၂၇။ (- ဇာ။ ၁။ ၁၅။ ၃၄။ ပေဘာဠ။ ၁၇၇။ ဇာ။ ၄။ ၁။ ၃၁၈။ ဇာ။ ၄။ ၃၉၆။ ဇာ။ ၄။ ၇။ ၁။ အနုဋ္ဌိ။ ၃။ ၅၀။) (၂) နန္ဒီပစ္စက-ကြည့်။ (၃) နန္ဒီ (ဒိဋ္ဌိ။ ၂။ ၃၇။ ၁။ ၄။ ၂၇၇) တိ ဒက္ခိဏာဝတ္ထံ။ ဒိဋ္ဌိ။ ၂။ ၃၇။ ၁။ ၄။ ၂၇၇။ (န) (၄) နန္ဒီယတိ တုသိယဘိတိ နန္ဒီ။ ဣကာရန္တောယံ နပုံသကလိင်္ဂေါ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂။ ၅၃၀။

နန္ဒီက (ပု) [နန္ဒ+ဣက] (၁) နန္ဒီမည်သောငှက်။ (ထိ) (၂) နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေတတ်သော။ (၁) နန္ဒီကာ (ဇာ။ ၂။ ၃၄၁) တိ အာဒိနိတေသံ နာမာနိ။ တေသုပိ ပဌမာ “သာမိဝေဿန္တရဣမသ္မိ” ဝနေ ဝသန္တော နန္ဒာ” တိ ဝဒန္တိ။ ဇာ။ ၄။ ၇။ ၃၀၆။ (ထိ) (၂) သဒ္ဓါဝေ နန္ဒီကာ။ ပေဉ္စကော။ ၂။ ၁၇။

နန္ဒီကွယ (ပု) [နန္ဒီ+ဓယ] နှစ်သက်မှုဘဏ္ဍာ၏ ကုန်ခြင်း။ နန္ဒီကွယာရာဂကွယော၊ ရာဂကွယာ နန္ဒီကွယော။ သံ၊ ၂။ ၄၂၊ ၃၅၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၈။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။)

နန္ဒီကွယဝဂ္ဂ (ပု) [နန္ဒီကွယ+ဝဂ္ဂ] နန္ဒီကွယဝဂ္ဂ၊ နန္ဒီကွယသုတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော သုတ်အစု။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၂၆-ပ-မ-ဗ-သ-၈

(ယင်းဝဂ်၌ အဇ္ဈတ္တိက နန္ဒီကွယသုတ် အစအတ္တာနုဒ္ဓိပဟာနသုတ် အဆုံး သုတ်ပေါင်း ၁၂-သုတ် ပါရှိသည်။) သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၆-ဝဂ်။ သံ၊ ၂။ ၃၅၄-၉။ နန္ဒီကွယဝဂ္ဂဿ ပဌမေ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၈။

နန္ဒီ (နန္ဒ) ဂေါပါ (ထိ) [နန္ဒီ (နန္ဒ) + ဂေါပါ] နန္ဒီ (နန္ဒ) ဂေါပါမည်သော အလုပ်အကျွေးမ။ နန္ဒီဂေါပါ (နန္ဒီဂေါပါ၊ သံ၊ သျှာ၊ ဣ) နာမတဿာ ပရိစာရိကာ အဟောသိ။ ဇာ။ ၄။ ၄။ ၈၀။

နန္ဒီစက္က (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နန္ဒီစက္ကအမည်ရှိသော ရဟန်းတော်။ (ယင်းသည် B.E. ၂၃၇၂-၂၃၇၃-တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသေက္ခဏဂလ (ကန္တိ) မြို့၌ နန်းတက်သော ဝိမလဓမ္မသူရိယမင်း လက်ထက်တွင် ဝိမလဓမ္မသူရိယမင်း အမတ်များ စေလွှတ် လျှောက်ထား ပင့်ယူသဖြင့် ရခိုင်ပြည်မှ သာသနာပြု ရဟန်းတော်များကို ခေါင်းဆောင်၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြုကြရောက် သီတင်းသုံးခဲ့သည်။) D.P.လည်း ကြည့်။ ပေသေတွာ နိမန္တောတွာ၊ နန္ဒီစက္ကာဒိ ဘိက္ခဝေါ။ မဟာဝံသ၊ ၉၂။ ၁၆။ ရက္ခဝိသယံ ခိပ္ပံ၊ ပေသေတွာ သမိဝေ တဒေတာ။ နန္ဒီစက္ကာဒိယတယော၊ အာနေဘွာန သုပေသလေ။ သာသနဝံသဒိပ။ ၁၃၇၈။

နန္ဒီဇနက (ထိ) [နန္ဒီ+ဇနက] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ နန္ဒဇနတိ နန္ဒီဇနကေ။ ဇာ။ ၄။ ၅။ ၁၆၃။

နန္ဒီဇနန (ထိ) [နန္ဒီ+ဇနန] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ နန္ဒီဇနနော (အပါ။ ၁။ ၄၉) သောမနဿကာရကော...ကပ္ပကော အာသိ။ အပါဠိ၊ ၁။ ၃၂၅။ သကျာနံ နန္ဒီဇနနော (အပါ။ ၁။ ၉၆၊ ၃၇၂) တိ သကျရာဇကုလာနံ ... နန္ဒီ တုဋ္ဌိဇနေန္တော ဥပ္ပါဒေန္တော။ အပါဠိ၊ ၂။ ၆၀။ (-

ထေရ်၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇၁။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၁၉၆။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၅။)

နန္ဒီဇနသမတ္တ (တိ) [နန္ဒီဇနသမတ္တ] နှစ်
သက်-ဝမ်းမြောက်-ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ
စွမ်းနိုင်သော။ နန္ဒီ (ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၉) ကြည့်။

နန္ဒီဇာတ (တိ) [နန္ဒီ+ဇာတ] ဖြစ်သော-နှစ်
သက်-ဝမ်းမြောက်-ခြင်းရှိသော၊ နှစ်သက်
-ဝမ်းမြောက်-သော၊ သူ။ နန္ဒီသန္တိ နန္ဒီ-
ဇာတော တုဋ္ဌော ပမုဒိတော အဟောသိ။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။)

နန္ဒီဉ္စဟ (တိ) [နန္ဒီ+ဟ+အ] မျှော်လင့်-
တောင့်တ - တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော
တဏှာကို စွန့်ပယ်သော၊ သူ။ နန္ဒီဉ္စဟ-
(သုတ္တနိ၊ ၄၄၅။ စူဠနိ၊ ၁၄၇) ၏ အနာဂတ-
ရူပါဒိပတ္တနာဇဟံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ စူဠနိ၊
ဌ၊ ၄၂။

နန္ဒီတ (တိ) [နန္ဒီ+တ] (၁) နှစ်သက်-ဝမ်း
မြောက်-အပ်သော။ (၂) နှစ်သက်-ချစ်ခင်
-တပ်မက်-အပ်သော။ (၃) နန္ဒီတံ အာသိ
တံ ကုလံ။ အပ၊ ၂။ ၂၅၄။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၈၆။
(-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။) (၂) ဗာလေဟိ
အန္ဓပုဏ္ဏနုဇေဟိ ဒိဋ္ဌိတဏှာဘိနန္ဒနာဟိ
“အဟံ မမ” ၏ အဘိနိဝိဿ နန္ဒီတံ။ ထေရ်၊
ဌ၊ ၂။ ၉၂။

နန္ဒီတဗ္ဗယောသ (တိ) [နန္ဒီတဗ္ဗ+ယောသ]
နှစ်သက်အပ်သော အသံရှိသော။ သုနန္ဒီ-
ယောသ (ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂။ ၇၇) ကြည့်။

နန္ဒီတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [နန္ဒီ+တွာ] နှစ်သက်-ဝမ်း
မြောက်-၍။ အဘိနန္ဒီတွာ (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။
ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂) ကြည့်။

နန္ဒီနိရောဓ (ပု) [နန္ဒီ+နိရောဓ] နှစ်သက်-
တပ်မက်-တတ်သော တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်း။
နန္ဒီနိရောဓာ ဒုက္ခနိရောဓော (သံ၊ ၂။ ၂၆၅)။

တိ တဏှာနန္ဒီယာ နိရောဓေန ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ
နိရောဓော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃။

နန္ဒီပစ္စယ (ပု) [နန္ဒီ+ပစ္စယ] နှစ်သက်-တပ်
မက်-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တဿ
သေဟပစ္စယာ စ နန္ဒီပစ္စယာ စ.... ဇာတံ။
စူဠနိ၊ ၂၃၅။

နန္ဒီပဋိပက္ခ (တိ) [နန္ဒီ+ပဋိပက္ခ။ (နန္ဒီပြတိ-
ပက္ခ-သံ)] နှစ်သက် - တပ်မက်-တတ်သော
တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ သာ နန္ဒီ-
ပဋိပက္ခာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၆။

နန္ဒီဘဝပရိက္ခိဏ (တိ) [နန္ဒီ+ဘဝ+ပရိက္ခိဏ]
ကုန်ပြီးသော - နှစ်သက် - တပ်မက်-တတ်
သော တဏှာ (နှင့်) ဘဝ ၃-ပါး ရှိသော၊
သူ။ တဏှာ (နှင့်) ဘဝကုန်ပြီးသော၊ သူ။
နန္ဒီဘဝပရိက္ခိဏော၊ သော ဂမ္ဘိရေ န သီဒတိ။
နေတ္ထိ၊ ၁၂၅။ နန္ဒီသင်္ခါတာ တဏှာ စ ကာမ-
ဘဝဥပဘဝအရူပဘဝါ စ နန္ဒီဘဝါ။ နန္ဒီ-
ဘဝါ ပရိက္ခိဏာ ယဿ ဝိဘာသဿာတိ
နန္ဒီဘဝပရိက္ခိဏော။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၀၀။

နန္ဒီဘေရီ (ထိ) [နန္ဒီ+ဘေရီ။ (နန္ဒီဘေရီ၊ နန္ဒီ-
ဘေရီ-သံ၊ ကံဒိဘေရီ၊ ကံဒိဘေရီ-ပြာ)]
နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေတတ်သောစည်၊
အောင်စည်။ နဂရေ စ နန္ဒီဘေရီ စရာပေသံ။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ နဂရေ နန္ဒီဘေရီ စရိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၇။ ၃၈၆။

နန္ဒီမိတ္တ (ပု) [နန္ဒီ+မိတ္တ] နန္ဒီမိတ္တစစ်သူကြီး။
(၁) B.E. ၃၃၉-၃၇၃-တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌
မင်းပြုသော ဌောရ တမိလ် (ဒမိဋ္ဌ) မင်း၏
စစ်သူကြီး နန္ဒီမိတ္တ။ (၂) B.E. ၃၇၃-၄၀၇
တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ မင်းပြုသော ဒုဠဂါမဏိ
မင်း၏ စစ်သူကြီး နန္ဒီမိတ္တ။ D.P. ကြည့်။
(၁) နန္ဒီမိတ္တောတိ ဉာယိတ္ထ၊ ဒသနာဂဗလော
အဟု။ မဟာဝံသ၊ ၂၃။ ၈။ (၂) ဒိသ္မာ ယန္တံ
နန္ဒီမိတ္တံ၊ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ ကဏ္ဍုလံ။ မဟာဝံသ-

၂၅။၂။ (၁) (၂) နန္ဒီခိတ္တော နာမ ယော-
ဓော သူရော အဟောသိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ သာရတ္ထ၊၂။၉၉။

နန္ဒီမုခ (တိ) [နန္ဒီ+မုခ။ ထိ-ဋ္ဌ-မုခ] (က)
နှစ်သက်ဖွယ် (ကြည်လင်ဖြူဖွေး) သောအရပ်
သို့ မျက်နှာမူသကဲ့သို့ဖြစ်သော။ (ခ) နှစ်
သက်စေတတ်သော အရုဏ်ရောင်သို့ မျက်နှာ
မူသကဲ့သို့ဖြစ်သော (ညဉ့်မိုးသောက်ချိန်=
အရုဏ်တက်ချိန်)။ (ဂ) နန္ဒီမုခိယာ ရတ္တိယာ-
(ဝိ၊၄။၄၁၈) တိ အရုဏဋ္ဌိတကာလေပိ ဟိ
နန္ဒီမုခါ ဝိယ ရတ္တိ ခါယတိ။ တေနာဟ “နန္ဒီ-
မုခိယာ ရတ္တိယာ” တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ တုဋ္ဌ-
မုခိယာ၊ ပသန္တဒိသာမုခါယာတိ အတ္ထော။
ဝိမတိ၊၂။၁၉။ နန္ဒီယတိ တုသိယတိတိ နန္ဒီ။
ဣကာရန္တောယံ နပုံသကလိင်္ဂီ။ နန္ဒီသေနော
နန္ဒီဝိသာလောတိအာဒိသု ဣကာရန္တောယံ
ပုလ္လင်္ဂီဟောတိ။ ဣမပန မုခံ အပေက္ခိတော
ဣကာရန္တောယံ နပုံသကလိင်္ဂီ ဟောတိ။
အရုဏဋ္ဌိတကာလေ ဩဒါဘဒိသာမုခတာယ
နန္ဒီမုခံ တေသံ ရတ္တိယန္တိ နန္ဒီမုခံ၊ ရတ္တိ။
ပါစိတိ၊ ယော။၅၃၀။ (- ဝိ၊၂။၄၀၁။
အံ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၄၀၊၄၂၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၆။) (ခ) နန္ဒီ-
မုခိယာ (ဥဒါနံ၊ ၁၁၇)တိ ရတ္တိယာ
အရုဏဿ ဥဂ္ဂတတ္တာ ဝေ အရုဏပုတာယ
သုရိယာလောကုပဇ္ဇိဝိနော သတ္တေ နန္ဒာပန-
မုခိယာ ဝိယ ရတ္တိယာ ဇာတာယ၊ ဝိဘာယ-
မာနာယာတိ အတ္ထော။ ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ၊၁၆၈။

နန္ဒီယ (ပု) [နန္ဒီ+ဣယ] (၁) နန္ဒီယ - ရဟန်း -
ထေရ်။ (၂) နန္ဒီယပရိပိုင်။ (၃) နန္ဒီယသာကီ
ဝင်မင်း။ (၄) နန္ဒီယဥပါသကာ။ (၅) နန္ဒီယ
သမင်။ (၆) နန္ဒီယဂင်္ဂါမြစ်။ (၁) နန္ဒီယ -
ရဟန်း-ထေရ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန
အာယသ္မာ စ အနုရုဒ္ဓေါ အာယသ္မာ စ
နန္ဒီယော ...ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၂။၄၉၇။ မ၊၁။၂၆၆။

မ၊၂။၁၉၃။ တဿ မာတာပိတရော နိန္ဒိ ဇနေ-
န္တောဇာတောတိ နန္ဒီယောတိ နာမံ အာကံသု။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ (၂) နန္ဒီယပရိပိုင်။ အထ
ခေါ နန္ဒီယော ပရိဗ္ဗာဇကော ယေန ဘဂဝါ
တေနုပသကံမိ။ သံ၊၂။၁၀။ (၃) နန္ဒီယသာ-
ကီဝင်။ အထခေါ နန္ဒီယော သက္ကော ယေန
ဘဂဝါတေနုပသကံမိ။ သံ၊၂။၃၄၆။ (-၃၄၈။)
(၄) နန္ဒီယဥပါသကာ။ နန္ဒီယော နာမ ဥပါ-
သကော အဟောသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂။၀၄။ (-
၂၀၅-၂၁၂။) (၅) နန္ဒီယသမင်။ ဝဇ္ဇာသိ နန္ဒီယံ
နာမ။ ဇာ၊၁။၁၄၅။ တတ္ထ အမှာကံ ပုတ္တော
နန္ဒီယော နာမ မိဂေါ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။
(- ၂၅၈။) (၆) နန္ဒီယဂင်္ဂါမြစ်။ နန္ဒီယော
စန္ဒဘာဂိကာ။ တေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။ နန္ဒီယဂင်္ဂါ
စ စန္ဒဘာဂိဂင်္ဂါစ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ (အပါ၊
၁။၃၀-၌ ‘နဒီယော’ ဟုရှိနေ၏။)

နန္ဒီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [နန္ဒီ+ယ+တေ] နှစ်သက်
အပ်၏။ နန္ဒီမုခ (က) ကြည့်။

နန္ဒီယတ္ထေရ (ပု) [နန္ဒီယ+ထေရ] နန္ဒီယထေရ်။
(ယင်းထေရ်သည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်၏ဓာတ်
တော်စေတီအား စန္ဒကူးနှစ်ကိုဝံ့ချတာ=လက်
ရန်းကို ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ယင်းကောင်း
မှုကြောင့် ဤဘုရားရှင်လက်ထက် ကပိလဝတ်
ပြည်တွင် သာကီဝင်မင်းမျိုး၌ ဖြစ်၍ နှစ်
သက်မှုဖြစ်စေခြင်းကိုစွဲ၍ ‘နန္ဒီယ’ဟု အမည်
တွင်လေသည်။ အရွယ်သို့ရောက်သောအခါ
အရှင်အနုရုဒ္ဓါ စသူတို့နှင့်အတူ ဘုရားရှင်အထံ
ရဟန်းပြု၍ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်း
အားထုတ်လေရာ မကြာမီ အရဟတ္တဖိုလ်သို့
ရောက်သည်။) အာယသ္မာတာ နန္ဒီယတ္ထေ-
ရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ (- သာရတ္ထ၊
၂။၃၅၇။) နန္ဒီယ (၁) -လည်းကြည့်။

နန္ဒီယဝိမာန (ပု၊န) [နန္ဒီယ+ဝိမာန] နန္ဒီယနတ်
သား၏-ဘုံဆောင်-ဗိမာန်။ နန္ဒီယဝိမာနဿ
အဝိဒ္ဓုရေ ဌပိတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂။၀၈။

နန္ဒိယာဝဋ္ဌ(တ္ထ) (န) [နန္ဒိ + အ။ နန္ဒိယာဝဋ္ဌ + ဝိယ + အာဝဋ္ဌ။ နန္ဒိယာဝဋ္ဌ + အာဝဋ္ဌ + ဝိယ + အာဝဋ္ဌ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၇။ ဇာလိနိ၊ ဌိ။ ၅၅။ ဣဒိယာဝတ္ထ - ပြာ၊ နဒိအာ (ယာ) - ဝတ္ထ-အဒ္ဓမာဂဓိ] (၁) (က) ကျီးခြေသဏ္ဌာန်ရှိသော ရွှေခွက်အထူး။ (ခ) ဇလပ်ပန်းသဏ္ဌာန်ရှိသော ရွှေဖြင့်ပြုအပ်သောခွက်။ (မင်္ဂလာအလိုငှါ ကျီးခြေသဏ္ဌာန် ရွှေဖြင့်ပြုအပ်သော မင်းခမ်းအထူး၊ မင်္ဂလာအလိုငှါ ဇလပ်ပန်းသဏ္ဌာန် ရွှေဖြင့်ပြုအပ်သော မင်းခမ်းအထူး။ ပါရာ၊ ဂဏ္ဍိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၆။ ကျီးခြေသဏ္ဌာန်ရှိသော နှစ်သက်စဖွယ် လကျားရစ်လည်သော ရွှေခွက်အထူး။ ပါရာ၊ ဘာသာ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၈၄။) (တိ) (၂) (က) ဇလပ်ပန်း၏ အထပ်ထပ် လည်ခြင်းနှင့် တူသော လည်ခြင်းရှိရာဖြစ်သော။ (ခ) နှစ်သက်တတ်သော တဏှာ၏လည်ခြင်း ရှိရာ ဖြစ်သော။ (ဂ) ဝမ်းမြောက်တတ်သော ပီတိ၏ လည်ခြင်းရှိရာဖြစ်သော (နည်း)။ နန္ဒိယာဝဋ္ဌနည်း။ (ယင်းသည် (၁) နန္ဒိယာဝဋ္ဌနည်း၊ (၂) တိပုက္ခလနည်း၊ (၃) သိဟဝိက္ကံဋ္ဌတနည်း၊ (၄) ဒိသာလောစနနည်း၊ (၅) အင်္ဂုသနည်း-ဟူသော နေတ္ထိနည်း ၅ နည်းတို့တွင် ပဌမဆုံးပါဝင်သော နည်းဖြစ်သည်။ ဇလပ်ပန်းသည် မိမိ၏အစိတ်ဖြစ်သော ပွင့်ချပ်ဖြင့် အထက်၊ အောက်အားဖြင့် အချင်းချင်း ဖွဲ့ယှက်လည်နေသည့် တရထည် ဤနည်းသည်လည်း မိမိ၏ အစိတ်ဖြစ်သော တဏှာ၊ အဝိဇ္ဇာဖြင့် အောက်၊ အထက်အားဖြင့် သံဝိလေသပက္ခ၌ သံကိလေသတရားတို့ကို အချင်းချင်းချုပ်စပ်လျက် ဝေါဒါနပက္ခ၌ ဝေါဒါန် တရားတို့ကို သမထ၊ ဝိပဿနာဖြင့် အောက်၊ အထက်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အချင်းချင်း ချုပ်စပ်ဖွဲ့ယှက်လျက် လည်ခြင်းရှိသောကြောင့်၎င်း၊ သမထဝိဿနာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသောပီတိပါမော-

ဇ၏ လည်ခြင်းရှိသောကြောင့်၎င်း နန္ဒိယာဝဋ္ဌနည်း မည်၏။ အကျယ် နေတ္ထိ ပါ၊ ဌ၊ ဌိ၊ ဝိဘာဝိနိ၊ နေတ္ထိဟာရတ္ထဒီပနီဟောင်း၊ သစ်တို့ကြည့်။)

(၁) (က) နန္ဒိယာဝဋ္ဌ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆) ၏ ကာကပဒသဏ္ဌာနာမင်္ဂလတ္ထိကတာ သုဝဏ္ဏဘာဇနဝိကတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၂။ (ခ) နန္ဒိယာဝဋ္ဌပုပ္ပါကာရေန မင်္ဂလတ္ထိ သုဝဏ္ဏေနကတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃။ (တိ) (၂) (က) နန္ဒိယာဝဋ္ဌော (နေတ္ထိ။ ၂) တိအာဒိသု နန္ဒိယာဝဋ္ဌဿ ဝိယ အာဝဋ္ဌော တေဿာတိ နန္ဒိယာဝဋ္ဌော။ ယထာ ဟိ နန္ဒိယာဝဋ္ဌော အန္တောဌိတေန ပဓာနာဝယဝေန ဗဟိဒ္ဓါ အာဝဋ္ဌတိ၊ ဝေမယမ္ပိ နယောတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၇။ နန္ဒိယဝဋ္ဌဿ အာဝဋ္ဌော ဝိယ အာဝဋ္ဌော တေဿာတိ နန္ဒိယာဝဋ္ဌော။ ဇာလိနိ၊ ဌိ။ ၅၅။ (ခ) (ဂ) နန္ဒိယာ တဏှာယ၊ ပမောဒဿ ဝါ အာဝဋ္ဌော ဧတ္တာတိ နန္ဒိယာဝဋ္ဌော။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၇။ နန္ဒိနာမာယ တဏှာယ ဝါ နန္ဒိယာ ပမောဒဿ ဝါ အာဝဋ္ဌော အာဝဋ္ဌန ပရိဝဋ္ဌနံ ဧတ္ထ နယေ အတ္ထိ။ ဇာလိနိ၊ ဌိ။ ၅၅။ (-နေတ္ထိ။ ၉၃၊ ပေဋကော။ ၃၃၇ - ၈၊ ၃၃၉။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၉။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၃၆။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၆၊ ၂၀၅။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၄။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၆၊ ၁၃၈။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၂၊ ၅၉။ အနု၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၈။ နေတ္ထိ၊ ဌိ။ ၅၊ ၁၀၈၊ ၁၁၃၊ ၁၂။)

နန္ဒိယာဝဋ္ဌနယ (ပ) [နန္ဒိယာဝဋ္ဌ + နယ] နန္ဒိယာဝဋ္ဌနည်း။ (ဇလပ်ပန်းသည် အစိတ်ပွင့်ချပ်တို့ဖြင့် ရစ်ပတ်၍လည်သကဲ့သို့ အစိတ်ဖြစ်သော တဏှာ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာတို့ဖြင့် သံကိလေသပက္ခ၊ ဝေါဒါနပက္ခတို့ကို ချုပ်စပ်ရစ်ပတ်၍ လည်ခြင်းရှိသောကြောင့်၎င်း၊ နန္ဒိမည်သော ပီတိ ပါမောဇတို့၏ လည်ခြင်း ရှိသောကြောင့်၎င်း နန္ဒိယာဝဋ္ဌနည်း မည်၏။ နန္ဒိယာဝဋ္ဌ(တ္ထ) (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။ နန္ဒိယာဝဋ္ဌနယဿ ဘူမိ။ သိ၊

ဦးသစ်၊ ၁။ ၄၉၇။ (- နေတ္တိ၊ ဦး၊ ၁၂။ နေတ္တိ၊
ဝိ။ ၂၅၅။)

နန္ဒိယာဝဋ္ဌနယသမုဋ္ဌာန (န) [နန္ဒိယာဝဋ္ဌနယ+
သမုဋ္ဌာန] နန္ဒိယာဝဋ္ဌနည်း၏ ဖြစ်ကြောင်း
'သမုဋ္ဌာန' ဖြစ်သော (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ စသော
အကြောင်း၊ ထိုအကြောင်းကို ပြတတ်သော
အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ)။ နန္ဒိယာဝဋ္ဌနယသမုဋ္ဌာန
ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၇၃။ နယသမုဋ္ဌာန
(နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၅၆) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

နန္ဒိယာဝဋ္ဌမစ္ဆပိဋ (န) [နန္ဒိယာ+ဝိယ+မစ္ဆ+
ပိဋ] ဇလပ်ပန်းအလား ငါးမျိုး၏ ကျောက်
ကုန်း။ နာဝါ သတ္တာဟမ္ပိ နန္ဒိယာဝဋ္ဌမစ္ဆပိဋ-
နေဝ ဂတာ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၇။

နန္ဒိရာဂက္ခယ (ပု) [နန္ဒိရာဂ+ခယ] နန္ဒိရာဂ၏
ကုန်ခြင်း။ နန္ဒိရာဂက္ခယာ စိတ္တံ ဝိမုတ္တံ "သုဝိ-
မုတ္တံ" နှစ် ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၂။ (- သံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၅၀။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။) နန္ဒိရာဂ-လည်းကြည့်။

နန္ဒိရာဂပစ္စယ (ပု) [နန္ဒိရာဂ+ပစ္စယ] နန္ဒိ
ရာဂ-ဟူသော အကြောင်း။ နန္ဒိရာဂပစ္စယာ စ
ဇာတိ။ စူဠနိ၊ ၂၃၅။ နန္ဒိရာဂ-လည်း ကြည့်။

နန္ဒိရာဂသဘာဝ (ပု) [နန္ဒိရာဂ+သဘာဝ]
(၁) နန္ဒိ ရာဂ၏ - သဘော - လက္ခဏာ။
(တိ) (၂) နန္ဒိ ရာဂ၏ - သဘော - လက္ခဏာ -
ရှိသော။ နန္ဒိရာဂသဟဂာ (အနုဋီ၊ ၁။ ၇၄) -
ကြည့်။

နန္ဒိဝဋ္ဌက (န) [နန္ဒိ+အာဝဋ္ဌ+က] (က) ကျိုး
ခြေသဏ္ဌာန် ရှိသော ရွှေခွက်အထူး။ (ခ)
ဇလပ်ပန်းသဏ္ဌာန်ရှိသော ရွှေခွက်ဖြင့် ပြု
အပ်သောခွက်။ သိကာရံ နန္ဒိဝဋ္ဌကံ။ ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၅၆။

နန္ဒိဝဇ္ဇ (တိ) [နန္ဒိ+ဝဇ္ဇ] နန္ဒိဝဇ္ဇအလုပ်အကျွေး
ဒါယကာ။ (ယင်းသည် အနောမဒဿီ
ဘုရားရှင်၏ တေဒဂရ မြတ်သောအလုပ်
အကျွေး ဒါယကာ ဖြစ်သည်။ နန္ဒိဝဇ္ဇော

သိရိဝဇ္ဇော၊ အဟေသံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၃၈။

နန္ဒိဝိသာလ (တိ) [နန္ဒိ+ဝိသာလ။ နန္ဒိတဗ္ဗောတိ
နန္ဒော၊ ဝဏ္ဏဗလာဒိ၊ သော တေဿတ္ထိတိ နန္ဒိ၊
ဝိသာလာနိ မဟန္တာနိ ဝိသာဏာနိ တေဿ-
တ္ထိတိ ဝိသာလော၊ နန္ဒိ စ သော ဝိသာလော
စေတိ နန္ဒိဝိသာလော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၄။]
နန္ဒိဝိသာလ အမည်ရှိသော၊ နှစ်သက်အပ်
သော အဆင်းအား စသည်ရှိ၍ ကြီးမား
သော ဦးချိုရှိသော (ဘုရားအလောင်း နွား
လား)။ နန္ဒိဝိသာလော နာမာ (ဝိ၊ ၂။ ၇) -
တိ နန္ဒိတိ တဿ ဗလိဗဒ္ဓဿ နာမံ။ ဝိသာ-
ဏာနိ ပနဿ ဝိသာလာနိ၊ တဿ နန္ဒိဝိ-
သာလောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄။ (- ဇာ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃။)

နန္ဒိဝိသာလဇာတက (န) [နန္ဒိဝိသာလ+ဇာတ-
က] နန္ဒိဝိသာလဇာတိ၊ ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်းတို့၏
ရဟန်းကောင်းတို့အား နှုတ်လှဲထိုး ဆဲရေး
ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဘုရားအလောင်း
တော် "နန္ဒိဝိသာလနွားလား" ၏ ဖြစ်စဉ်ကို
ဟောပြုရာဇာတိ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတက
ပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၈-ဇာတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇-၉။ ဒေဝံ ဝတ္ထုနိ ဟေဋ္ဌာ
နန္ဒိဝိသာလဇာတက ဝုတ္တသဒိသာနေဝ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၇။

နန္ဒိသံယောဇန (န) [နန္ဒိ+သံယောဇန] (၁)
အရူပရာဂဟူသော - သံယောဇဉ် - နှောင်
ကြိုး။ (တိ) (၂) တဏှာ ဟူသော - သံ
ယောဇဉ်-နှောင်ကြိုး-ရှိသော (လောက)။
(၁) နန္ဒိသံယောဇနံ ဝုစ္စတိ အရူပရာဂေါ။
စူဠနိ၊ ၁၇၁။ (- စူဠနိ၊ ဌ၊ ၆၄။) (တိ) (၂)
နန္ဒိသံယောဇနော လောကောတိ နန္ဒိ ဝုစ္စတိ
တဏှာ။ စူဠနိ၊ ၁၆၀။ (- သံ၊ ၁။ ၃၇။ သုတ္တနိ၊
၄၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၄၅။)

နန္ဒိသံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [နန္ဒိသံယောဇန + ဝိပ္ပယုတ္တ] တဏှာဟူသော-အနှောင်-အဖွဲ့-နှောင်ကြိုး-နှင့် မယှဉ်သော၊ သူ။ နန္ဒိသံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တော ခေါ် မိဂဇာလဘိက္ခု “ကေဝိဟာရီ” တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၂။ ၂၆၄။

နန္ဒိသံယောဇနဝိသံယုတ္တ (တိ) [နန္ဒိသံယောဇန + ဝိသံယုတ္တ] တဏှာ-ဟူသော-အနှောင်-အဖွဲ့-နှောင်ကြိုး-ဖြင့် မဖွဲ့ချည်အပ်သော၊ သူ။ နန္ဒိသံယောဇနဝိသံယုတ္တော ခေါ် မိဂဇာလ ဘိက္ခု “ကေဝိဟာရီ” တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၂။ ၂၆၄။

နန္ဒိသံယောဇနသံယုတ္တ (တိ) [နန္ဒိသံယောဇန + သံယုတ္တ] တဏှာဟူသော-အနှောင်-အဖွဲ့-နှောင်ကြိုး-ဖြင့် ဖွဲ့ချည်အပ်သော၊ သူ။ နန္ဒိသံယောဇနသံယုတ္တော (သံ၊ ၂။ ၂၆၄) တိ နန္ဒိဗန္ဓနန ဗဒ္ဒေါ။ သံ၊ ၄။ ၁၁၃။

နန္ဒိသမန္တာနယနာ (တိ) [နန္ဒိ + သမန္တာနယနာ (သံ + အနု + အာ + ယ)] နှစ်သက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာသို့-တပေါင်းတည်း-အစဉ်မပြတ်-အဖန်ဖန်အထပ်ထပ်-ဆောင်ခြင်း။ တဏှာဒိဋ္ဌိပဝတ္တသင်္ခါတာ နန္ဒိသမန္တာနယနာဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ၄။ ၁၇၁။

နန္ဒိသမ္ပယုတ္တ (တိ) [နန္ဒိ + သမ္ပယုတ္တ] နှစ်သက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာနှင့် ယှဉ်သော (သညာ-စသည်)။ နန္ဒိသမ္ပယုတ္တာယ သညာယ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၈။

နန္ဒိသံ (ကြိ) [နန္ဒိ + အ + သံ။ အတိတ်အနက်၌ အဝိဿန္တိ သံဝိဘတ်သက်။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၇။ ရူ။ ၄၇၃။ နန္ဒိ + အ + ဣ။ ဂါထာအရာ ဣဝိဘတ် ကိုဣသံ ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၃။] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ပြီ။ နန္ဒိတိ-ကြည့်။

နန္ဒိသတိ (ကြိ) [နန္ဒိ + အ + သတိ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-လတ္တံ့။ နန္ဒိတိ-ကြည့်။

နန္ဒိဿသိ (ကြိ) [နန္ဒိ + အ + သသိ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-လိမ့်အံ့။ နန္ဒိတိ-ကြည့်။

နန္ဒိ (တိ) [နန္ဒိ + ဣ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။ နန္ဒိနော ဒေဝ-လောကသို့၊ မောဒန္တိ ကာမကာမိနော။ အံ၊ ၁။ ၁၅၁၊ ၁၇၀၊ ၁၇၃။ အံ၊ ၂။ ၂၈၈။ နန္ဒိနော- (ဣတိဝုတ်။ ၂၇၀) တိ ပီတိသောမနဿယော-ဂေန နန္ဒနသိလာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၄။

နန္ဒိ (တိ) [နန္ဒိ + ဤ] နှစ်သက်အပ်သော အဆင်း၊ ခွန်အား စသည်ရှိသော (နွားလား)။ နန္ဒိတဗ္ဗောတိ နန္ဒော၊ ဝဏ္ဏဗလာဒိ။ သောတေဿ အတ္ထိတိ နန္ဒိ။ ပါစိတ်၊ သော။ ၄။

နန္ဒိ (တိ) [နန္ဒိ + အ + ဤ။ (နန္ဒဣန္ဒ-ထောမ၊ နိဒိန်-သံ၊ ကိဒိ-ပြာ၊ နိဒိ-အဗ္ဗမာဂဓိ)] (၁) (က) နှစ်သက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာ။ (ခ) မျှော်လင့်-တောင့်တ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာ။ (၂) နှစ်သက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာ၊ တဏှာနှင့်ယှဉ်သော ဒိဋ္ဌိ။ (၃) ဝမ်းမြောက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော ပီတိ။ (၄) အောင်စည်။ (ပျော်ရွှင်ခြင်း၊ ဗိဿဏိုး၏ ဂုဏ်ရည် ဂုဏ်ပုဒ်၊ သီဝ၏ ဂုဏ်ပုဒ်၊ လောင်းတမ်း ကစားခြင်း၊ တူရိယာ၊ တူရိယာသံ။ P.S.D.။ နန္ဒိသုတ်၊ နန္ဒိမည်သော တူရိယာသံ၊ ပျော်ရွှင်ခြင်း။ အဗ္ဗမာဂဓိ၊ ဓာန်။) (၁) (က) နန္ဒိ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ စူဠနိ။ ၁၆၀။ ယတ္ထ ကတ္ထမိ ဘဝသက္ကာ တောယ နန္ဒန္တိ၊ သယံ ဝါ နန္ဒတိတိ နန္ဒိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။ နန္ဒနဋ္ဌေန နန္ဒိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂။ မ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၂၂၂၊ ၂၃၈။ ရူပါဒိသု နန္ဒတိ ပိယာယတိတိ နန္ဒိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။

နန္ဒိ (ပါဠိ) - သံ၊ ၁။ ၂၈၅၊ ၃၂၅။ အဘိ၊ က။ ၁၁၄။ ထေရီ၊ ၃၉၅၊ ၄၀၀။ အပ၊ ၂။ ၂၃၅။ မဟာနိ၊ ၆။ စူဠနိ၊ ၁၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၁။ မ၊ ၄။

၄။၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၅၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၊၈၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၉။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ မူလဋ္ဌ၊၁။၆၈။ မူလဋ္ဌ၊၂။၆၉။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၃။ နန္ဒီ (ဒု၊ဇ) - သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ နန္ဒီယာ
(တ၊ဇ) - ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ နန္ဒီဟိ (တ၊ဗ) -
ဇာ၊၂။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၀။ နန္ဒီယာ (မ၊ဇ) -
ပဋိသံ၊၂။၂၀၉၊၂၃၈။ (ခ) နန္ဒီဇ္ဇဟု ကြည့်။
(၂) နန္ဒီ န သမန္တာနေတိ (မ၊ဇ၊၂။၂၆) တိ
တက္ခဝါတဏှာသမ္ပယုတ္တဒိဋ္ဌိံ ဝါ နာနုပာတ္တ-
ယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၁။ (၃) သင်္ဂါမေ စ နန္ဒီ
စရတိတိအာဒိသု ပမောဒေါ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂။
(- နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၇။) (၄) နန္ဒီ စရတိ (ဝိ၊၁။
၁၄၉) တိ ဝိဇယဘေရိ အာဟိဏ္ဏတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၀၁။ နန္ဒီ ပဝေသိ (ဇာ၊၂။၃၇၇) တိ...
နန္ဒီဘေရိ စရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၆။

နန္ဒီဇာတ် (တိ) [နန္ဒီ+ဇာတ်] ဖြစ်သော နှစ်
သက်မှု တဏှာရှိသော၊ သူ။ နန္ဒီဇာတ်ဿာ-
(သံ၊၂။၅၃) တိ ဇာတ်တဏှာဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၄။

နန္ဒီနိရောဓ (ပု) [နန္ဒီ+နိရောဓ] နှစ်သက်မှု
တဏှာ၏ သျှုပ်ငြိမ်ခြင်း၊ တဏှာ၏ -ကင်းပြတ်
-သျှုပ်ငြိမ်း-လက်စသိမ်း-ခြင်း။ နန္ဒီနိရော-
ဓာ ဥပါဒါနိရောဓော။ သံ၊၂။၁၃။

နန္ဒီပရိက္ခယ (ပု) [နန္ဒီ+ပရိက္ခယ] နှစ်သက်မှု
တဏှာ၏ ကုန်ခြင်း။ နန္ဒီပရိက္ခယေန သဥပါဒိ-
သေသံ...နိဗ္ဗာနထလံ သမာပဇ္ဇ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၁၀။

နန္ဒီပုဗ္ဗက (တိ) [နန္ဒီ+ပုဗ္ဗက။ (နန္ဒီပုဗ္ဗက-သံ)]
နှစ်သက်မှု တဏှာလျှင် ရွှေသွားရှိသော (ကမ္မ
ဘဝ)။ နန္ဒီပုဗ္ဗကော ကမ္မဘဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅၁။

နန္ဒီဗန္ဓန (န) [နန္ဒီ+ဗန္ဓန] နှစ်သက်မှု တဏှာ
ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့၊ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော
တဏှာ။ နန္ဒီသံယောဇနသံယုတ္တ-ကြည့်။

နန္ဒီဘဝ^၁ (ပု) [နန္ဒီမူလက+ဘဝ။ မူလက-အလယ်
ပုဒ်ကျေ။] တဏှာဟူသော - အကြောင်းရင်း
- အခြေအမြစ် - ရှိသော ကမ္မဘဝ။ နန္ဒီမူ-
လကော ဘဝေါ နန္ဒီဘဝေါ ပုရိမပဒေ ဥတ္တရ-
ပဒလောပေန “သကဘက္ခော ပတ္ထဝေါ
သကပတ္ထဝေါ” တိ ယထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

နန္ဒီဘဝ^၂ (ပု) [နန္ဒီ+ဘဝ] (က) ဘဝ ၃-ပါး
တို့၌ နှစ်သက်တတ်သော - အားရှိသော
တဏှာ - ဗလဝတဏှာ။ (ခ) တဏှာနှင့် ကမ္မ
ဘဝ။ (က) နန္ဒီဘဝပရိက္ခိဏ (အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆၂) - ကြည့်။ (ခ) နန္ဒီဘဝပရိက္ခိဏ-ကြည့်။

နန္ဒီဘဝ^၃ (ပု) [နန္ဒီဘဝ+ပဒ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
နန္ဒီဘဝ-ဟူသောပုဒ်။ နန္ဒီဘဝေနာ (သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၀) တိ နန္ဒီဘဝပဒေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

နန္ဒီ (ဋ္ဌိ) ဘဝပရိက္ခယ (ပု) [နန္ဒီဘဝ^၁+ပရိ-
က္ခယ။ နန္ဒီဘဝ^၂+ပရိက္ခယ] (က) တဏှာ
ဟူသော - အကြောင်းရင်း - အခြေအမြစ် -
ရှိသော ကမ္မဘဝ၏ ကုန်ခြင်း။ (ခ) တဏှာ
(နှင့်) ကမ္မဘဝတို့၏ ကုန်ခြင်း။ နန္ဒီဘဝပရိ-
က္ခယာ (သံ၊၁။၂) တိ နန္ဒီမူလကဿ ကမ္မဘဝ-
ဿ ပရိက္ခယေန။ နန္ဒီယာ စ ဘဝဿ စာတိပိ
ဝဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။

နန္ဒီဘဝပရိက္ခိဏ (တိ) [နန္ဒီဘဝ+ပရိက္ခိဏ] (က)
ကုန်ပြီးသောတဏှာ၊ ကုန်ပြီးသောဘဝ ၃-ပါး
ရှိသော။ (ခ) ကုန်ပြီးသော ဘဝသုံးပါးတို့၌
နှစ်သက်တတ်သော ကပ်ငြိတွယ်တာ အစေး
ပါသော တဏှာရှိသော။ (ဂ) ဘဝ ၃-ပါး
တို့၌ ကုန်ပြီးသော တဏှာရှိသော။ နန္ဒီဘဝ-
ပရိက္ခိဏံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။ မ၊၂။
၄၁။ ဓမ္မ၊၇၂။ သုတ္တနိ၊၃၇၇။ (- ၃၀၅။
အပါ၊၁။၁၉၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။) (က)

ပရိက္ခိဏနန္ဒီ* ပရိက္ခိဏဘဝံ။ မ၊ဠ၊၃။၂၉၉။
 တံတြတတြာဘိနန္ဒီနိ တဏှာသင်္ခါတယ နန္ဒီ-
 ယာ တိဏှဉ္စ ဘဝါနံ ပရိက္ခိဏတ္တာ နန္ဒီဘဝ-
 ပရိက္ခိဏော။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၂၁၀။ (ခ) နန္ဒီ-
 ဘဝသင်္ခါတယ ဗလဝသေဟယ ပရိသမန္တ-
 တော ခိဏတ္တာ နန္ဒီဘဝပရိက္ခိဏံ။ အ၊ပ၊ဠ၊၂။
 ၁၆၂။ (ဂ) တိသု ဘဝေသု ပရိက္ခိဏတဏှံ။
 ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၄၂၆။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၂။၁၉၀။

နန္ဒီမူလက (တိ) [နန္ဒီ+မူလ+က] တဏှာ-ဟူ
 သော အကြောင်းရင်း - အခြေအမြစ်-
 ရှိသော။ နန္ဒီဘဝ-ကြည့်။

နန္ဒီ(၆) ရာဂ (ပ) [နန္ဒီ(၆) +ရာဂ] (က)
 နှစ်သက်-တတ်မက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-
 သော တဏှာ။ (ခ) နှစ်သက်-တတ်မက်-
 တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော တဏှာ၏အဖြစ်။
 (ဂ) နန္ဒီရာဂမည်သော ကံ။ (က) နန္ဒီ နန္ဒီ-
 ရာဂေါ။ အဘိ၊ဓ၊၂၁၅။ မဟာနိ၊၆။ ယတ္ထ
 ကတ္ထစိ ဘဝေ သတ္တာ တောယ နန္ဒီန္ဒိယယံ
 ဝါနန္ဒတိတိ နန္ဒီ။ နန္ဒီ စသော ရဉ္စနဋ္ဌေန ရာဂေါ
 စာတိ နန္ဒီရာဂေါ။ တတ္ထ ဧကသ္မိ အာရမ္မ-
 ဇော သကိ ဥပ္ပန္နာ တဏှာ နန္ဒီ၊ ပုနပ္ပုနံ
 ဥပ္ပဋ္ဌမာနာ နန္ဒီရာဂေါတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဠ၊
 ၁။၃၉၅။ မဟာနိ၊ဠ၊၃၂။ နန္ဒီဘူတော ရာဂေါ
 နန္ဒီရာဂေါ။ မူလဋီ၊၁။၆၈။ (-မ၊၁။၁၉၈။
 မ၊၃။၃၁၈။ သံ၊၁။၄၂၅။ သံ၊၂။၄၄။ ဒီ၊ဠ၊၂။
 ၃၅၁။ မ၊ဠ၊၁။၂၅၀၊၃၈၉။ မ၊ဠ၊၂။၃၉။ သံ၊
 ဠ၊၁။၁၀၃။ သံ၊ဠ၊၂။၂၅၁။ သံ၊ဠ၊၃။၆၂။
 အံ၊ဠ၊၃။၁၃၃။ အဘိ၊ဠ၊၁။-၁၁။ ပရိသံ၊ဠ၊
 ၁။၁၁၆။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၂၈၄။ ဇာ၊ဠ၊၅။၃၁၄။
 မဟာနိ၊ဠ၊၁။၂။ဒီ၊ဠ၊၂။၃၄၀။ဒီ၊ဠ၊၃။၂၀၆။
 မ၊ဠ၊၂။၁၀၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၃၂။) (ခ)နန္ဒီရာဂ-
 သဟဂတ (ဝိမတိ၊၂။၉၁) ကြည့်။ (ဂ)
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နန္ဒီရာဂပရိက္ခိဏ (တိ) [နန္ဒီရာဂ+ပရိက္ခိဏ] ကုန်
 ပြီးသောနှစ်သက်၊တတ်မက်-တတ်-ကြောင်း

ဖြစ်-သော တဏှာရှိသော၊ ကုန်ပြီးသော
 နန္ဒီရာဂမည်သော ပြုပြင်စီရင်တတ်သော ကံ
 ရှိသော၊ သူ။ နန္ဒီရာဂပရိက္ခိဏော (သံ၊၁။
 ၅၁) တိ ပရိက္ခိဏနန္ဒီရာဂေါ။ နန္ဒီရာဂေါ
 နာမ တယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရာ။ သံ၊ဠ၊၁။
 ၁၀၃။

နန္ဒီရာဂပ္ပဟာန (န) [နန္ဒီရာဂ+ပဟာန] နန္ဒီရာဂ
 ကို ပယ်ခြင်း။ စတုတ္ထမဂ္ဂေန နန္ဒီရာဂပ္ပဟာနံ
 ကထိတံ။ မ၊ဠ၊၂။၃၉။ မ၊ဠ၊၂။၁၀၇။

နန္ဒီ(၆) ရာဂဗဒ္ဓ (တိ) [နန္ဒီရာဂ+ဗဒ္ဓ] နန္ဒီရာဂ-
 သည် နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ နန္ဒီရာဂအနှောင်
 အဖွဲ့ခံရသော၊ သူ။ နန္ဒီရာဂဗဒ္ဓါ(မ၊ဠ၊၂။၃၉)-
 တိ နန္ဒီရာဂေ လဂ္ဂတ္တာ တေန ဗဒ္ဓါ။ မ၊ဠ၊၂။
 ၁၀၇။

နန္ဒီ(၆) ရာဂသဟဂတ (တိ) [နန္ဒီ(၆) ရာဂ+
 သဟ+ဂတ](က)နန္ဒီရာဂနှင့်တကွဖြစ်သော၊
 နန္ဒီရာဂနှင့်တကွ တရားကိုယ်အားဖြင့် တူ
 သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ (ခ) နန္ဒီ
 ရာဂဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ နန္ဒီရာဂသာလျှင်ဖြစ်
 သော၊ နှစ်သက်၊တတ်မက်တတ်သော။ (သ-
 ဟဂတ-သဒ္ဓါ အနက်ထူး မရှိ။) (ဂ) နန္ဒီ
 ရာဂ၏အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ (ဃ) နန္ဒီ
 ရာဂ၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ (သဟဂတ
 သဒ္ဓါ အနက်ထူး မရှိ။)

ယာယံ တဏှာ ပေါနောဗ္ဗဝိကာ နန္ဒီ-
 ရာဂသဟဂတာ (နန္ဒီရာဂသဟဂတာ၊ သံ၊
 သျှ၊၁။ ဣ) တတြတတြာဘိနန္ဒီနိ၊ ဝိ၊၃။၁၅။
 ဒီ၊၂။၂၄၆။ မ၊၁။၆၀။ မ၊၃။၂၉၃၊၃၃၅။
 သံ၊၂။၂၂၂။ သံ၊၃။၃၆၉။ အဘိ၊ဝိ၊၁၀၆။
 အဘိ၊က။၃၅၄။ နေတ္ထိ၊၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၉။
 (က) နန္ဒီ (၆)ရာဂေန သဟဂတာတိ နန္ဒီ-
 (၆) ရာဂသဟဂတာ နန္ဒီ (၆) ရာဂေန သဒ္ဓိ*
 အတ္ထတော ဧကတ္ထမေဝ ဂတာတိ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ။ အဘိ၊ဠ၊၂။၁၀၄။ ပရိသံ၊ဠ၊၁။

၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၆။)

(ခ) သဟဂတသဒ္ဓေါ... “ယာယံ တဏှာ ပေါနောဘဝိကာ နန္ဒီရာဂသဟဂတာ” တိ (တ္ထေ) တဗ္ဘာဝေ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ နန္ဒီရာဂဘူတာတိ အတ္ထော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ ပဋိသံဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁။ သဟဂတသဒ္ဓေါ ဟေတ္ထ တဗ္ဘာဝမတ္ထော “ယာယံ တဏှာ ပေါနောဘူတာ နန္ဒီရာဂသဟဂတာ” တိ အာဒိသု ဝိယ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၉။ နန္ဒီရာဂေါ ဝေ နန္ဒီရာဂသဟဂတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ သံ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ အနုတ္တိ၊ ၁။ ၇၄။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၁၁၃။) (ဂ) နန္ဒီရာဂသဟဂတာတိ တေ ရူပါဒိသု နန္ဒတိ ပိယာယတိတိ နန္ဒိ၊ သာ ဝေ ရာဂေါတိ နန္ဒီရာဂေါတိ ဘာဝပဗ္ဗာနောယံ နိဗ္ဗေသော၊ နန္ဒီရာဂတ္ထန္တိ အတ္ထော။ တေန သဟဂတာနိ နန္ဒီရာဂသဟဂတာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။ (-မူလဒီ၊ ၁။ ၆၈။) (ဃ) တဗ္ဘာဝတ္ထော ဟေတ္ထ သဟသဒ္ဓေါ “သနိဒဿနာ ဓမ္မာ” တိအာဒိသု ဝိယ။ တသ္မာ နန္ဒီရာဂသဟဂတာတိ နန္ဒီရာဂဘာဝဂတာ သဗ္ဗာသုပိ အဝတ္ထာသု နန္ဒီရာဂဘာဝဿ အပစ္စက္ခာယ ဝတ္ထနတော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၀။ အဝတ္ထာဝိသေသဝါစကော ဝါ သဟသဒ္ဓေါ “သနိဒဿနာ” တိအာဒိသု ဝိယ။ သဗ္ဗာသုပိ အဝတ္ထာသု နန္ဒီရာဂသဘာဝါဝိဇဟနဒီပနဝသေန နန္ဒီရာဂဘာဝံ ဂတာ နန္ဒီရာဂသဟဂတာတိ တဏှာ ဝုတ္တာ။ အနုတ္တိ၊ ၁။ ၇၃-၄။

နန္ဒီ (ဒိ)သမုဒယ (ပ) [နန္ဒီ+သမုဒယ] တဏှာ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ တဏှာ၏ကြွင်းသော အကြောင်းတို့နှင့် ပေါင်းဆုံခြင်း။ နန္ဒီ(ဒိ) သမုဒယာ ဒုက္ခသမုဒယော (မ၊ ၂။ ၃၁၁။ သံ၊ ၂။ ၂၆၅၊ ၂၇၅)တိ နန္ဒိယာ တဏှာယ သမောဓာနေန ပဉ္စက္ခန္ဓဒုက္ခဿ သမောဓာနံ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၂၃၃။ သံ၊ ၄။ ၁၁၉။ နန္ဒီသမုဒယာတိ နန္ဒိယာ သမုဒယတဏှာယ သေသကာရဏေ

ဟိ နန္ဒိယာ သမုဒိတိ သမောဓာနံ နန္ဒိသမုဒယော။ သံ၊ ၂။ ၂၉၇။

နန္ဒိတ္ထရ (ပ) [နန္ဒီ+ဥတ္ထရ] နန္ဒိတ္ထရမည်သော (သားတော်)။ (ယင်းသည် နာရဒဘုရားရှင်၏ သားတော်ဖြစ်သည်။) နန္ဒိတ္ထရော နာမ အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၂၄။)

နန္ဒိပသေစန (တိ) [နန္ဒီ+ဥပသေစန] (က) သပ္ပိတိက တဏှာရေဖြင့် သွန်းလောင်းအပ်သော။ (ခ) သပ္ပိတိကတဏှာရေဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်းရှိသော (ဝိညာဏ်)။ (က) နန္ဒိပသေစန (ဒီ၊ ၂။ ၁၉၀) နှိ လောဘသဟဂတံ သမ္ပယုတ္တနန္ဒိယာဝ ဥပသိတ္တံ ဟုတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၁၄။ နန္ဒိပသေစန (မဟာနိ၊ ၁၉) နှိ သပ္ပိတိကတဏှောဒကေန အာသိတ္တံ ဝိညာဏံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၁။ (-သံ၊ ၂။ ၄၄။ စူဠနိ၊ ၁၆၇။ ပေဋကော၊ ၃။ ၁၀၊ ၃၃။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၈။ မ၊ ၄။ ၂၂၅။ သံ၊ ၂။ ၂၂၃။) (ခ) နန္ဒိပသေစနေနာ (နေတ္ထိ၊ ၉၇) တိ လောဘသဟဂတဿ သမ္ပယုတ္တာ နန္ဒိယာတောကောဋိယာ ဣတရဿ ဥပနိဿယကောဋိယာ ဥပသေစနန္ဒိ နန္ဒိပသေစနံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၀၂။ ဗျဉ္ဇနေန ဝိယ ဘောဇနဿ အာရမ္မဏဿ အဘိသင်္ခရဏံ ဝိသေသာပါဒနံ တေဿာတိ နန္ဒိပသေစနံ ဥပသေစနဘူတာယပိ နန္ဒိယာ ရာဂသလ္လဥပနိသတော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၃။

နန္ဒေန္တ (တိ) [နန္ဒ+ဏေ+အန္တ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-စေတတ်သော၊ စိတ်နှလုံးကို ရှင်ပြုံးစေတတ်သော၊ သူ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဉာတိသံသံ နန္ဒေန္တော (နန္ဒေန္တော တောသေန္တော၊ သီ၊ ၇) ဇာတောတိ နန္ဒော-တွေ နာမံ အကံသု။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၂။

နန္ဒေယျ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+ယျေ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-လို၏။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒေယျ (ကြိ) [နန္ဒ+အ+ယျေ] နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်-ရာ၏။ နန္ဒတိ-ကြည့်။

နန္ဒောပနန္ဒ (န) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] (၁) နန္ဒော-
ပနန္ဒသုတ်။ (တိ) (၂) နန္ဒောပနန္ဒအမည်
ရှိသော နဂါးမင်း။ (၃) နန္ဒောပနန္ဒအမည်
ရှိသော ကြေးအိုးငရဲ။ (၁) တိက္ခန္ဓိယံ၊
စတုပရိဝရံ၊ နန္ဒောပနန္ဒန္တိ ဤဒိသေ အာပတ္တိ-
ယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ (-ကခါ။၁၉၂။) (တိ)
(၂) နန္ဒောပနန္ဒော နာမ နာဂရာဇာ ဉာဏ-
မုခေ အာပါသမာဂစ္ဆိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၇။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၀၂။) (၃) နန္ဒောပနန္ဒာယ နာမ လော-
ဟကုမ္ဘိယာ နိဗ္ဗတ္တိံ သု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။

နန္ဒောပနန္ဒဒမန (န) [နန္ဒောပနန္ဒ+ဒမန] (၁)
နန္ဒောပနန္ဒ နဂါးမင်းကို ဆုံးမခြင်း။(ဘုရား
ရှင်သည် ရဟန်း-၅၀၀ ခြံရံလျက် နန္ဒောပနန္ဒ
နဂါးမင်း၏ ဗိမာန် မျက်နှာကြက် ထိပ်မှ
တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ရှေးရှုကြတော်
မူ၏။ နန္ဒောပနန္ဒ နဂါးမင်းသည် မိမိ၏
အထက်မှ ဖြတ်သန်း၍ ဘုရား ရဟန္တာများ
ကြွသွားခြင်းကို မရှုဆိတ်မနာလို မကျေမနပ်
ဖြစ်ကာ မြင်းမိုရ်တောင်ကို ၇-ပတ် ရစ်ပတ်၍
တာဝတိံသာနတ်ပြည်ကို ပါးပျဉ်းဖြင့် ဖုံး
အုပ်သား၏။ နန္ဒောပနန္ဒ နဂါးမင်းကို
ဆုံးမရန် အရှင်ရဋ္ဌပါလ၊ အရှင်ဘဒ္ဒိယ၊
အရှင်ရာဟုလာ စသူတို့ ခွင့်တောင်းရာ
ဘုရားရှင်က ခွင့်ပြုတော်မမူချေ။ နောက်ဆုံး
အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်အား သာ ခွင့်ပြုတော်မူ
သည်။ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်သည် ကြီးစွာသော
နဂါးအသွင် ဖန်ဆင်းတော်မူပြီး နန္ဒောပနန္ဒ
နဂါးမင်းကို ၁၄-ကြိမ် အခွေတို့ဖြင့် ရစ်ပတ်
ထားလေ၏။ နန္ဒောပနန္ဒ နဂါးမင်း၏ ပါးပျဉ်း
ပေါ်၌ မိမိ၏ပါးပျဉ်းကို တင်ထားကာ မြင်း
မိုရ်တောင်ဖြင့် ဖိညှပ်လေ၏။ နဂါးမင်းသည်
အခိုးလွှတ်၏။ မထေရ်ကလည်း တန်ပြန်အခိုး
လွှတ်၏။ နဂါးသည် မီးလျှံတောက်စေ၏။
မထေရ်ကလည်း တန်ပြန်မီးလျှံတောက်စေ၏။
ရင်းပြင် နဂါးကြီးအသွင် ပျောက်၍ ရဟန်း

အသွင်ရောက်စေ၍ ယာဘက် နားပေါက်မှ
ဝင်၍ ဝဲဘက်နားပေါက်မှ ထွက်ခြင်း၊ ဝဲဘက်
နားပေါက်မှဝင်၍ ယာဘက်နားပေါက်မှထွက်
ခြင်း၊ နန္ဒောပနန္ဒနဂါးမင်း၏ခံတွင်းသို့ ဝင်၍
အရှေ့အနောက် စကြံလျှောက်ခြင်း စသည်
ဖြင့် ဆုံးမတော်မူသည်။ နောက်ဆုံးတွင် နဂါး
မင်းသည် ဘုရားထံမှောက်ရောက်၍ သရဏဂုံ
တည်လေသည်။ အကျယ် ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၈-၃၀။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၂-၄-ကြည့်။) (၂) နန္ဒော
ပနန္ဒနဂါးမင်းကို ဆုံးမရာအခါ။ (၁) နန္ဒော-
ပနန္ဒဒမနနေ ဖိပေတဗ္ဗော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၀။ (၂) ဣတိ ဣမံ ဣသ္မိံ နန္ဒောပနန္ဒဒ-
မနေ ကတံ မဟန္တံ အတ္တဘာဝံ သန္တာယေတံ
ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၀။

နန္ဒောပနန္ဒနာဂရာဇဒမန (န) [နန္ဒောပနန္ဒ+
နာဂရာဇ+ဒမန] နန္ဒောပနန္ဒ နဂါးမင်းကို
ဆုံးမခြင်း။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။ နန္ဒောပနန္ဒ-
နာဂရာဇဒမနနေ ငိယ သီသံ သမာပဇ္ဇနသ-
မတ္တတာ သမာပဇ္ဇနဝသီ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၃၃။

နပရမဂ္ဂပ (တိ) [န+ပရမဂ္ဂပ] ကောင်းမြတ်
သော သဘောမရှိသော၊ ယုတ်ညံ့သော သ
ဘောရှိသော (အိမ်)။ နပရမဂ္ဂပ (မ၊ ၂။
၁၁၄) နိ န ပုညဝန္တာနံ ဂေဟံ ဝိယ ဥတ္တမ-
ဂ္ဂပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။

နပရမ္မရဘောဇနသညီ (တိ) [န+ပရမ္မရဘော-
ဇနသညီ။ နပရမ္မရဘောဇန+သညီ] ပရမ္မရ-
ဘောဇဉ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ ပရမ္မရဘောဇဉ်
မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ပရမ္မရဘော-
ဇနေ နပရမ္မရဘောဇနသညီ အညတြ သမ-
ယာ ဘူတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၀၆။

နပဟရိတုကာမ (တိ) [န+ပဟရိတုကာမ]
ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-ခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊
သူ။ တသ္မာ နပဟရိတုကာမတာယ ဒိန္နတ္တာ
ဒုက္ကဋ်။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊၁၀၁။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၁၆။

နပဟာတဗ္ဗ (တိ) [န+ပဟာတဗ္ဗ] မယ်အပ်
သော (တရား)။ ဝေန္တိ ဒဿနဘာဝနာဟိ
န ပဟာတဗ္ဗော ဟေတု တေသန္တိ ဝေ
အတ္ထေ သတိ။ အနုဋီ ၁။၄၅။

နပိတာဘူတပုဗ္ဗ (တိ) [န+ပိတာဘူတပုဗ္ဗ]
ရှေး၌ ဖခင် - မဖြစ်- မတော်စပ်- သော။
ဖခင်မဖြစ်ဘူးသော၊ ဖခင်မတော်ဘူးသော။
ယော နပိတာဘူတပုဗ္ဗော။ သံ၊ ၁။၃၉၅။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၈။

နပုံသက(ပု'န) [န+ပုံသ+က]။ န+သြိ+န+ပု'
မာနံ။ ထောမ။ န+ပုမာနံ+န+သြိ။ P.S.D.။
ပုရိသော ဝိယ သာတိသယံ ပစ္စာခိတ္တေ
နပုံသေတိ အဘိဓဒ္ဒနံ ကာဘုံ န သက္ကောတိတိ
နပုံသကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဓာတ်၏ န-ကို နိဂ္ဂ
ဟိတ် ပြု။ ပါစိတိ။ ယော။ ၂၅။ နိတိ၊ ဓာ။
၃၄၅။ န+ဣတ္ထိ+ပုမ။ ဣတ္ထိ နှင့် ပုမ ကို
ပုံသက ပြု။ ဓာနိ၊ ဋီ။ ၂၄၂။ နိတိ၊ ဓာ။ ၃၄၆။
န+ထိ + ပုမ။ ထိ-နှင့် ပုမ-ကို ပုံသက-ပြု။
န+ပုံသက။ မောဂ်၊ သျှ၊ ၁။၄၉၈။ န+ပုံသ+
က။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ။ ၂၅။ န+ပုမ+
န+ဣတ္ထိ။ နပုမ နဣတ္ထိ ကို နပုံသက ပြု။
ပါစိတိ၊ ယော။ ၂၅။ (နပုံသက-သံ၊ အပုံသ-
က၊ အပုံသဂ၊ အပုံသယ-ပြာ၊ နပုံသအ၊ နပုံ
သက၊ နပုံသဂ- အဒ္ဒမာဂမိ၊ နပုံသကယာ-
သီဟိန္ဒ) (ပ) (၁) နပုံး၊ ယောကျ်ားကဲ့သို့
ရန်သူကို မနှိမ်နင်းနိုင်သူ၊ မိန်းမ မဟုတ်၊
ယောကျ်ား မဟုတ်သူ။ (န)(၂) နပုလ္လိင်၊
နပုလ္လိင်ကို ဟောသောသဒ္ဒါ။ (ပ) (၁)
နပုံသကာနံ ကာယ ဝတ္ထု ဒသက ဝသေန
ဝိသတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁။
နပုံသကော ဟုတွာ နိဗ္ဗာနိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၇။
ပဏ္ဏကာတိ နပုံသကာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။၃၉။ သ္မန-
ကေဝတိ နာရီ၊ လောမဓး ပုရုပသ္မတ။
ဥဘယော ရန္တရိယစ၊ တဒဘာဝေနပုံသကမ်။
ထောမ။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။

၃၂၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၅။ အနုဋီ၊
၂။၂၃။) (န) (၂) သာသနဿ နပုံသကတ္တာ
“ယထာ။ ပ။ ဓမ္မသာသနာနိ” တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။
၂၄။ နပုံသကေဟိ သဟ ဝစနတော။ မ၊ ဋီ၊ ၁။
၃၁၀။ (-ဝဇီရ။ ၄၁၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၀။)

နပုံသကနိဗ္ဗေသ (ပ) [နပုံသက+နိဗ္ဗေသ] (၁)
နပုံလိင်ကို ညွှန်းပြခြင်း။ (၂) နပုံလိင်ကို ညွှန်း
ပြ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော သဒ္ဒါ။ (၁)
(၂) ယန္တိ မရဏံ သန္ဓာယ နပုံသကနိဗ္ဗေ-
သော။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၇။ ဣဒန္တိ သာမညတော
နပုံသကနိဗ္ဗေသေန ဆဂလကံ နိဗ္ဗိသတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။၃၅၆။ (-နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၇။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။၁၁၂။ ဝိ-တိ၊ ၁။ ၁၆၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၂၄၅။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၂။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈၊ ၁၀၈။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁။
အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀၀။)

နပုံသကနိဗ္ဗေသာရဟ (တိ) [နပုံသက+နိဗ္ဗေ-
သ+အရဟ] နပုံလိင်ဖြင့် ညွှန်းပြခြင်းငှါ
ထိုက်သော။ နပုံသကနိဗ္ဗေသာရဟံ သဗ္ဗံ
ဗျာပေတွာ သင်္ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၅။
မူလဋီ၊ ၂။ ၄။

နပုံသကပဋိသန္နိ (တိ) [နပုံသက+ပဋိသန္နိ]
နပုံး၏ ပဋိသန္နေ။ သစေ ပန နပုံသက-
ပဋိသန္နိ ဟောတိ၊ ဘာဝဒသကံ ဟာယတိ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။

နပုံသကပဏ္ဏက (ပ) [နပုံသက+ပဏ္ဏက] နပုံ
ပဏ္ဏက်။ မိန်းမ ယောကျ်ား မဟုတ်သော
ပဏ္ဏက်။ ယော ပန ပဋိသန္နိယံယေဝ
အဘာဝကော ဥပ္ပန္နော၊ အယံ နပုံသကပဏ္ဏ-
ကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၅။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၈။ (-ကင်္ခါ၊ ၁၀၄။ ဝဇီရ။ ၄၂၉။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၈-၁၁၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၇။)

နပုံသကပယောဂ (တိ) [နပုံသက+ပယောဂ]
နပုံလိင်နှင့် ယှဉ်သော၊ သမာဟာရေ ယေ-

ဘုယျတော နပုံသကပယောဂေါတိ ဝုတ္တံ
“သိပ္ပံယသမ္ပက”န္တိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၆၂။

နပုံသကဘာဝပဋိလာဘ (ပု) [နပုံသကဘာဝ+
ပဋိလာဘ] နပုံ၏အဖြစ်ကို ရခြင်း။ ဣတ္ထိ-
ဘာဝပဋိလာဘဿ ဝါ နပုံသကဘာဝပဋိ-
လာဘဿ ဝါ အဘဗ္ဗတ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၄။

နပုံသကလိင်(န) [နပုံသက+လိင်] (၁) နပုလ္လိင်
(တိ) (၂) နပုလိင်ရှိသော။ (၁) ဒေဝဒဟန္တိ
နပုံသကလိင်န လဒ္ဒနာမော နိဂမော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ (တိ) (၂) သဘာယန္တိ နပုံသ-
ကလိင်။ ဝဇိရ။၂၃၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၆၁။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၃။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
၁၁၉၊၁၀၃၊၄၀၈။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၃၉၊၁၆၇၊
၂၁၂။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၀။ မူလဒ္ဓိ၊
၁။၃၇။)

နပုံသကလိင်တာဝိဘာဝန (န၊ ထိ) [နပုံသက-
လိင်တာ + ဝိဘာဝန] နပုလိင်၏ အဖြစ်ကို
ထင်စွာပြခြင်း။ “သဘာယ”န္တိ ပစ္စတ္တဝစနံ
သဘာယသဒ္ဓဿ နပုံသကလိင်တာဝိဘာဝ-
နတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၄။

နပုံသကလိင်ဒဿန (န) [နပုံသကလိင်+ဒဿန]
နပုလိင်ကိုပြခြင်း။ နပုံသကလိင်ဒဿနတ္ထံ ကိရ
“သဘာယ”န္တိ ပစ္စတ္တဝသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ ဝဇိရ။
၂၃၁။

နပုံသကလိင်ယုတ္တ (တိ) [နပုံသကလိင်+ယုတ္တ]
နပုလိင်နှင့်ယှဉ်သော။ သဘာယသဒ္ဓေါ နပုံ-
သကလိင်ယုတ္တော ဣဓ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၉၄။

နပုံသကလိင်ဝစန (န) [နပုံသကလိင်+ဝစန]
နပုလ္လိင်ကို ဟောကြောင်းသဒ္ဓါ။ ဧတံ ဘာဝေ
ဌာတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တဓာတုတ္ထမတ္တေ သာဓေတဗ္ဗေ
နပုံသကလိင်ဝစနန္တိ အတ္တော။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၃၁၂။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၁။)

နပုံသကလိင်ဝိပရိယာယ (ပု) [နပုံသကလိင်+
ဝိပရိယာယ] နပုလ္လိင်အဖြစ်ဖြင့် ဖောက်ပြန်
ခြင်း။ ဣတ္ထိလိင်ဿ နပုံသကလိင်ဝိပရိယာ-
ယော ဣဓ လိင်ဝိပလ္လာသော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၃၆၁။

နပုံသကလိင်သမ္ပန္နဒဿန (န) [နပုံသကလိင်+
သမ္ပန္န+ဒဿန] နပုလ္လိင်နှင့် ဆက်စပ်မှုကို
ပြခြင်း။ ဂုဏဇာတန္တိ “ယဉ္ဇ ကိဉ္စိ သာဝကေန
ပတ္တဗ္ဗ”န္တိ နပုံသကလိင်သမ္ပန္နဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၄၄။

နပုံသကဝစန (န) [နပုံသက+ဝစန] နပုလ္လိင်
ကို ဟောကြောင်း သဒ္ဓါ။ မဂ္ဂဿေတံ
ဖလန္တိ ဖလံ အပေက္ခိတော နပုံသကဝစနံ
ကတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃။)

နဘ (န) [န+ဘူ + က္တံ။ န+ဘိ+က္တံ။
န ဘဝတိ ဣတ္ထ ကိဉ္စိပိ ဝတ္ထုတိ နဘံ၊
နတ္ထိ ဘူမိ ဣတ္ထတိ ဝါ နဘံ၊ န
ဘာယန္တိ ပက္ခိနော အနေန၊ ဣတ္ထတိ ဝါ
နဘံ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၄၅-၆။ နဘံ အာကာ-
သော။ ယင်း-ဋ္ဌိ၊၈၄၂။ (နဘသ်-သံ၊ဏဘ၊
ဏဟ-ပြာ၊ နဘ-အဒ္ဓမာဂမိ။ အဟသ်-
သိဟိဋ္ဌိ) (၁) ကောင်းကင်။ (၂) နတ်ပြည်။
(ကောင်းကင်၊ တိမ်တိုက်၊ ဆီးနှင်း၊ ရေ၊
အသက်အပိုင်းအခြား၊သက်တမ်း၊ P.S.D.)
(၁) နဘံ အာဟစွာ(သံ၊၁။၁၀၂)တိ အာ-
ကာသံ ပူရေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ နဘေတိ
အာကာသေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၂။ နဘန္တိ အာကာသော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၈၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၃၊၁၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၄၊၂၉၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၊၂၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉၁။) နဘံ
-အံ၊၁။၃၅၉။ ထေရ၊၂၆၀။ ဇာ၊၁။၃၄၀။

ဝိဠာသ၁၂၄။ မဠာသ၁၃၈၄။ ဇာဠာသ၁၄၆၅။
 နသံ(ဒါး)—ဒါ၂၁၅၀။ မဠာသ၁၃၉၁။ သံသ၁။
 ၆၅။ အံသ၁၂၄၄။ အပါသ၁၃၇၅၀။ ဝိဠာသ၁။
 ၇၄။ သံဠာသ၁၂၇။ အဘိဠာသ၁၃၃၆။ ဒီဠိ။
 ၂၁၁။ နဘေန—အပါသ၁၂၈၉။ နဘသ၁
 (တါး)—အပါ၂၁၁၃။ ထေရဠာ၂၁၄၅။
 နဘာ(မဇ)—အပါသ၁၅။ ဇာ၂၂၄၁။ အပါ
 ဠာသ၁၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ၃၄။ ဇာဠာ၇၆၉။
 နဘသ၁(မဇ)—အပါ၂၁၂၃။ အပါဠာ၂။
 ၂၃၀။ နဘတော(မဇ)—ထေရဠာ၃၅၂။ ဇာ
 ဠာ၇၆၉။ နဘသော(မဇ)—ထေရဠာ၂၇၉။
 ထေရဠာ၂၆၈။ နဘသ (သါး)—ဒီဠာ၂။
 ၁၇၀။ သံဠာသ၁၂၇၀။ နဘမ္ပိ—ဇာသ၁၃၆၁။
 ဇာဠာ၅၁၅။ နဘသိ (သါး)—အပါဠာသ၁။
 ၂၉၈။ နဘေ(သါး)—သံသ၁၃၉၇။ အံသ၁။
 ၂၁၅။ ဝိမာန၁၃၈၉၈။ ထေရဠာ၂၃၁။ အပါ
 သ၁၇၆။ အပါ၂၂၃၃။ အဘိဠာသ၁၄၈။
 စရိယာဠာ၆။ ဇာဠာသ၁၂၄။ သာရတ္ထာသ၁။
 ၅၉။ သီဠာသံသ၁၂၁၇၃။ (၂) ဧတ္ထာပိ....
 နဘာဒီနိ ဒေဝလောကသာမညာနိ ဣဓာ-
 နာဂတာနိပိ ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ ဓာနံဠာသ၁။

နာကမ္မန (န) [နဘ+ကမ္မန] ကောင်းကင်
 တုန်လှုပ်ခြင်း။ အာကာသဋ္ဌကဝိမာနကမ္မနေန
 နာကမ္မန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဇာဠာ၅၁၄၃၇။

နာကောဠာသ (ပ) [နဘ+ကောဠာသ]
 ကောင်းကင်- အဖို့- အစု။ ကောင်းကင်
 အရပ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နာဂ္ဂ (န) [နဘ+အဂ္ဂ] ကောင်းကင်-အဖို့-
 အစု၊ ကောင်းကင်အရပ်။ နာဂ္ဂေ (ဝိမာန။
 ၅၁)တိ နာကောဠာသေ၊ အာကာသပဒေ-
 သေတိ ဝုတ္တံ ဟေတိ။ ဝိမာနဠာသ၁၄၆။

နာစာရိက (တိ) [နာစာရ+ဣက] ကောင်း
 ကင်၌ လှည့်လည် သွားလာခြင်း အလေ့ရှိ
 သော၊ သူ။ ထေဓရာ...နာစာရိကာ ဘိက္ခု
 သလာကံ ဂဏန္တူတိ အာဟ။ မဠာသ၁၂၃၇။

နာစာရီ (တိ) [နဘ+စာရ+ဣ] အထက်ပုဒ်
 နက် ကြည့်။ ပထဝီကမ္မကာ ဇေတ၊ သဗ္ဗေဝ
 နာစာရိနော။ အပါသ၁၂၀ (-ထေရဠာ၂။
 ၃၈၀။)

နာတ္တလ (န) [နဘ+တလ] ကောင်းကင် အ
 ပြင်။ စက္ကာတ္တိ သပရိသံ၊ မာပယံ သာ
 နာတ္တလေ။ အပါ၂၂၃၃။ ထေရီဠာသ၁၅၄။
 (-၁၆၀။)

နာမဇ္ဈ(နာပု) [နဘ+မဇ္ဈ] ကောင်းကင်အလယ်။
 နာမဇ္ဈေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဝိယ ဥလ္လောကေတိ။ မ
 ဠာ၃၁၂၈၈။ သူရိယော နာမဇ္ဈံ အတိက္ကန္တော-
 ယေဝ ပညာယံ၊ ဓမ္မဠာ၂၆၂။ (-အံဠာ
 ၂၁၃၄။ ဇာဠာသ၁၂၃၄။)

နာသိဂမ (တိ) [နဘသိ+ဂမ+အ] ကောင်း-
 ကင်၌ သွားသော၊ သူ။ ဒိသ္မာ ကုမာရံ
 သိခိမိဝ ပဇ္ဇလန္တံ၊ တာရာသဘံ နာသိဂမံ
 ဝိသုဒ္ဓံ။ သုတ္တနိ၊ ၃၈၆။

နမ (ပ) [နမ+အ။ နမော-သဒ္ဓါသည် ရဟော-
 သဒ္ဓါကဲ့သို့ အကာရန္တပုလ္လိင်၊ ဩကာရန္တ အ-
 လိင်ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ဓာနံဠာသ၁၂၆။ နမနံ နမော
 အတ္ထတော ကာယာဝါစာစိတ္တေဟိ ဝတ္ထုတ္တယ-
 ဂုဏနိန္ဒတာ။ နမတိ ဧတေနာတိ ဝါ။ နမော၊
 အတ္ထတော ပဏာမ ကိရိယာဘိနိပ္ပါဒိကာ
 ကာမာဝစရကုသလစေတနာ။ ဂန္ဓာဘရဏ၊
 ၆။ နာ-၅၂၄။ ကင်္ခါယော၊ မဟာဠာသ၁၁၅-
 ၁၉-လည်း ကြည့်။ (နမသံ-သံ၊ ဣမ-ပြာ၊
 နမနာရဏာ-ပြာ၊ ဓာနံ)] (၁) (ကိုယ်၊ နှုတ်၊
 စိတ်တို့ဖြင့်) ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်း၊
 ရှိခိုးခြင်း။ (၂) (ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့်)
 ညွတ်- ယိမ်း- ကိုင်း-ရှိုင်း- ကြောင်း စေ
 တနာ၊ ရှိခိုးကြောင်း စေတနာ။ (တိ) (၃)
 ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-တတ်သော၊ ရှိခိုး
 တတ်သော၊ သူ။ (၁) နမော (ဝိဠာသ၁၁) တိ
 ပရမတ္ထတော ဗုဒ္ဓဂုဏဟုမာနပုဗ္ဗာရာ စိတ္တ-

နတိ၊ စိတ္တနတိပုဘဝါ စ ဝစီကာယနတိ။
ဝဇီရ။ဂ။ (- ဇာ၊ ၂။ ၁၇၇-၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၁၀၁-ဂ။ အထဝါ နမနံ နမော၊ တဿ ကရဏံ
နမက္ကာဓရာ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ (၂) ဒေါင်ကွင်း
ပြန်ကြည့်။ (တိ) (၃) သောဟံ နမော
ဘဂဝတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ အံ၊ ၁။ ၃၈၄။
ဇာ၊ ၁။ ၅၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။

နမက္ကာရ (ပ) [နမော+ကာရ။ နမ+ကာရ။
နမသ်+ကွ+သဉ်။ ထောမ။ နမော ကရဏံ
နမက္ကာရော၊ နမောတော ဆဋ္ဌိလောပေါ
“သောပဉ္စ တတြာကာရော” တိ ဩကာရ-
လောပေ အကာရာဂမော။ အထ ဝါ နမနံ
နမော၊ တဿ(နမဿ) ကရဏံ နမက္ကာဓရာ။
ဓာနံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ နမော-လည်းကြည့်။ (နမတ္တာ-
ရသံ၊ နမက္ကာရ-အဓမ္မာဂဓိ)။ ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်းကို ပြုခြင်း၊ ရှိခိုးခြင်းကို
ပြုခြင်း။ ယံ ပုဗ္ဗေ ဗြဟ္မနော နမက္ကာရံ
ကဓရာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ သုဒ္ဓဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ
နာဂဿ နမက္ကာရံ ကဓရာဟိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။
(-မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။ ပေ၊ ၁။ ၄။
၁၉၉။ သေ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၄၇။ သေ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။
သေ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၄၇။ အ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၄၇။ အ၊ ၄။
၂။ ၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၁။ ၂။ ၃၂။ ၂။ ၃၃။ ၂။ ၃၄။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၅။ ၂။ ၃၆။ ၂။ ၃၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။
၂၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ အံ၊ ၄။ ၂။
၄၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။)

နမက္ကာရကရဏ (န) [နမက္ကာရ+ကရဏ]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်းကို ပြုခြင်း၊
ရှိခိုးခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣဒါနိ
အမှာကံ ဗြဟ္မနော နမက္ကာရကရဏံ နတ္ထိတိ
ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ ယံ မေတိ အာဒိ-
ဂါထာယ နမက္ကာရကရဏံ ဘဏတိ။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၁၅။

နမက္ကာရဘာဇေ (န) [နမက္ကာရ + ဘာဇေ]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်း၏ တည်ရာ၊

ရှိခိုးခြင်း၏ တည်ရာ။ သက္ကဿ နမက္ကာရ-
ဘာဇနဘူတံ ဟိ ပုစ္ဆန္တော မာတလံ “ကော
နာမ သော ယက္ခော” တိ အာဟ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၃၄၁။

နမတက (န) [နမု+တက] (၁) သင်စုန်း
(ဓားငယ်)ရစ်ပတ်ရန်- ဖျင်ပိုင်း- အထည်
ကြမ်း၊ သင်စုန်းနှိုး။ (၂) သိုးမွေးဖြင့် ပြီး
သော မရက်အပ်သော အခင်း။ (၃) နံရိုး
ညွတ်အောင်ပြုကြောင်းဖြစ်သော စည်းကြိုး
အဖွဲ့။ (၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သတ္တကံ
နမတကန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
ခုရံ ခုရသိလံ ခုရသိပါဠိကံ နမတကံ သဗ္ဗံ ခုရ-
ဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄။ နမတကန္တိ သတ္တကဝေ-
ဌနကံ ပိလောတိကဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄။ (၂)
တေန ခေါ ပန သမယေန သံသဿ နမတကံ
ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။...န ဘိက္ခဝေ နမတကံ အဓိ-
ဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆။ နမတကံ နာမ ဋ္ဌေ-
ကလောမေဟိ ကတံ အဝါယိမံ စမ္ပေဓဏ္ဍပရိ-
ဟာရေန စ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၇။
နမတကံ နာမ သန္တတသဒိသန္တိ ကေစိ ဝဒန္တိ။
ကေစိ ပန “ရုက္ခတစမယ”န္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၂၃၄။ (၃) ဘေန ခေါ ပန သမယေန
ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခုနိယော...နမတကံ ဓာရေန္တိ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈။ (-၄၅။)

နမတိ (ကြိ) [နမု+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၃၃။]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-၏ ရှိခိုး၏။
စိတ္တံ နမတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဝိ၊ ၃။ ၆။ ဒီ၊ ၂။
၃၁။ မ၊ ၁။ ၂၂၄။ မ၊ ၂။ ၂၉၂။ အံ၊ ၂။ ၁၅၂။
အံ၊ ၃။ ၁၃၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၇။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၃၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၄။
မ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။ ဝံသော နမတိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၈။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၁။ နမန္တိ (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၀) တိ
-တန္တိန္ဒာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၁။ နမန္တိ-
ဝိ၊ ၃။ ၃၂၃။ ဒီ၊ ၂။ ၇၄။ ဥဒါန၊ ၁၆၆။ ဇာ၊ ၁။
၅၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ မ၊ ၄။ ၃။

၂၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၀။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊ဉာ၊၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၂၃၆။ နမေ(နမု+အ+မိ)=
 နမာမိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၂၁၇။ နမာမိ-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၁၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
 ၂။ ၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၉။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၅။ ၁။ နမေ(နမု+အ+ယေ)
 -ပဋိနာမေယျ။ ဇာ၊၁။ ၆။ ၁။ ၁။ ၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။ ၁၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၉၉။ နမေယျ=နတာ
 ဘဝေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။ ၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၂၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈။ နမေ-
 ယျ-မဟာနိ၊၉၇။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၂။ ပေဋကော။
 ၁၇၈။ မိလိန္ဒ။ ၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၅။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၃၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၄။
 နမေထ(နမု+အ+ထေ)-မဟာနိ၊၉၇။
 ၉၇။ နမိ(နမု+အ+ဤ)-ဒီ၊ ၂။ ၃။
 မိလိန္ဒ။ ၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၂။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။ ၆၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၂၉။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၁။ ၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၅၆။ သာရတ္ထ၊ဉာ၊၁၅၄။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၂၆၇။

နမန (န၊ထိ) [နမ+ယု။ ထိ-၌ နမနာ။ (နမု-
 သံ၊ဏမဏ-ပြာ)] (၁) (အာရုံသို့ရှေးရှု)
 ညွတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) (အာရုံသို့ရှေးရှု)
 ညွတ်တတ်သော။ (၁) ပစ္စတော နမနာ။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၃။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၇။ နမနံ အာရမ္မဏာဘိ-
 မုခဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
 ၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၀။
 ဝဇီရ၊၁၅၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၃၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ မူလဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၆။) (တိ)
 (၂) နာမန္တိ အာရမ္မဏာဘိမုခံ နမနတော
 ဝေဒနာဒယော တယော ခန္ဓာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
 ၁၉၂။ နမနတော နမနဋ္ဌေန နာမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊

၂။ ၂၂၂။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၃။
 သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။ ၄၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။) နမနဋ္ဌ-
 လည်း ကြည့်။

နမနက (န) [နမက+ကရ+ကံ] နံရိုးညွတ်
 အောင်ပြု - တတ် - ကြောင်းဖြစ်-သော
 ခါးစည်းအဖွဲ့၊ ခါးပတ်။ နမနကန္တိ ဖာသုကဋ္ဌိ-
 နမနကဗန္ဓနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၅။

နမနကာယင်္ဂ (တိ) [နမန+ကာယင်္ဂ] ညွတ်-
 ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-သော ကိုယ်အင်္ဂါ ရှိ
 သောသူ။ တေဒဂ္ဂေ ဌပိတော အာယသ္မာ
 အာနန္ဓော နာဂေါ နမနကာယင်္ဂေါ အဇ္ဈ-
 လိကော ဟုတွာ...အပုစ္ဆိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၂။

နမနကိစ္စ (န) [နမန+ကိစ္စ] ညွတ်-ကိုင်း-
 ခြင်း(ကို ပြုခြင်း)ကိစ္စ၊ ကိုင်း-ညွတ်-မှု။
 ပုပ္ဖိတေ ပါရိစ္ဆတ္တကေ...နမနကိစ္စံ ဝါ ပုပ္ဖါဟ-
 ရဏတ္ထံ စကောဋ္ဌကကိစ္စံ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၂၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၁၈၄။

နမနဋ္ဌ (ပ) [နမန+အတ္ထ] (အာရုံသို့ရှေးရှု။
 ညွတ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်၊
 နမနဋ္ဌေနာပိ စေတ္ထ စတ္တာဓေ ခန္ဓာ နာမံ)
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၁၆၀။ နမနဋ္ဌေန နာမနဋ္ဌေန စ နာမံ။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ နာမဿ အာရမ္မဏာဘိမုခ-
 နမနံ နမနဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။
 မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊၄၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။)
 နာမ-လည်း ကြည့်။

နမနထုတိယတ္ထ (ပ) [နမန+ထုတိ+အတ္ထ] ညွတ်
 ကိုင်းခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်းဟူသော အနက်။ နမန-
 ထုတိယတ္ထေသု စ ဝန္တသဒ္ဓမ္မိစ္ဆန္တိ အာစရိယာ။
 သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၁၂။

နမနဒဏ္ဍက (ပ) [နမန+ဒဏ္ဍက] ညွတ်
 ကိုင်းသော - တုတ်ချောင်း - တောင်ဝှေး။
 နမနဒဏ္ဍကော ဝိယ လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ။
 မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉။ နမနဒဏ္ဍကော ဝိယ လောကု-

တ္တရမဂေါ နိဗ္ဗာနာရမ္ပဏေ စိတ္တဿ နာမ-
နတော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၁၇။

နမနရူပနဝိရောဓ (ပု) [နမနရူပန + ဝိရောဓ]
ညွတ်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း အားဖြင့် ဆန့်
ကျင်ခြင်း။ ကမ္မံ ရူပဿ နမနရူပနဝိရောဓာ
သာရမ္ပဏာနာရမ္ပဏ ဝိရောဓာ စ သဘာဝ-
ဝိရုဒ္ဓေါ ပစ္စယော။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၀၀။ နမန-
ရူပနဝိရောဓာ သဘာဝဝိရုဒ္ဓေါ ပစ္စယောတိ
ယောဇနာ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၁၀။

နမနလက္ခဏ (န) [နမန + လက္ခဏ]
(၁) ညွတ်ခြင်း သဘော လက္ခဏာ။
(တိ) (၂) ညွတ်ခြင်းသဘောလက္ခဏာ
ရှိသော။ (၁) နာမဿ နမနလက္ခဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၅၀။ ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ သဗ္ဗေပိ တေ
အရူပဓမ္မနမနလက္ခဏေန ကေတော ကတွာ
တေ နာမန္တိ ပဿတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၃။
(တိ) (၂) နမနလက္ခဏ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၆) နှိ အာရမ္ပဏာဘိမုခံ (ဟုတွာ)
နမနသဘာဝံ တေန ဝိနာ အပ္ပဝတ္တနဇတာ။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၉။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၅။)

နမနသဘာဝ (တိ) [နမန+သဘာဝ] (အာရုံ
သို့ ရှေးရှု) ညွတ်ခြင်း သဘောရှိသော။
အထက်ပုဒ် (တိ) (၂)-ကြည့်။

နမနသာမည (န) [နမန+သာမည] (အာရုံ
သို့ ရှေးရှု) ညွတ်ခြင်းအားဖြင့် တူသည်၏
အဖြစ်။ ယေ ဓမ္မာ ရူပနသာမညတော နမ-
နသာမညတော အနိစ္စာဒိသာမညတော ဝါ
ခန္ဓာယတနာဒိသာမညတော ဝါ ကေလက္ခ-
ဏာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၄၃။

နမန္တိ (တိ) [နမ+အန္တိ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်-ရှိုင်း-သော(စိတ်-စသည်)။ အပ္ပေါ-
သုက္ကတာယ စိတ္တေ နမန္တေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃။

နမေ နမန္တဿ ဘဇေ ဘဇန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၈။ (-ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၉။)

နမန္တိ (ကြိ) [နမ+အ+အန္တိ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်-ရှိုင်း-ကုန်၏။ ရှိခိုးကုန်၏။ နမတိ-
ကြည့်။

နမမာန (တိ) [နမ+အ+မာန] ညွတ်သော
(စိတ်)။ စိတ္တေ နမမာနေ မံ မဟာဗြဟ္မာ
ဓမ္မဒေသနံ ယာစိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။

နမယန္တိ (ကာကြိ) [နမ+ဏယ+အန္တိ] ညွတ်
စေကုန်၏။ (က) ပြောင့်အောင်ပြု-ပြောင့်-
ကုန်၏။ (၁) ရွှေ-ခုတ်-ဖျဉ်-ကုန်၏။ (က)
ဥသုကာရာ နမယန္တိ တေဇနံ။ မ၊၂။၃၀၈။
ဓမ္မ၊၂။၃၅။ ထေရ၊၂။၃၃၄။ ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ နမ-
ယန္တိတိ တေလကဉ္စိကေန မက္ခေတွာ ကုက္ကုဋ္ဌေ
တာပေတွာ ဥန္တုန္တုတဋ္ဌာနေ နမေန္တော ဥဇ်
ကရေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။) (၁) ဒါရုံ နမယန္တိ တစ္ဆ-
ကာ။ မ၊၂။၃၀၈။ ဓမ္မ၊၂။၃၅။ ထေရ၊၂။၃၄၊
၃၃၄။ ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဒါရုံ နမယန္တိ အတ္တနော ရုစိယာ
ဥဇ် ဝါ ဝဏ်* ဝါ ကရေန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

နမသိ (ကြိ) [နမ+အ+သိ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်-ရှိုင်း-၏။ ရှိခိုး၏။ နမတိ-ကြည့်။

နမဿ (ကြိ) [နမဿ+အ+တိ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်-ရှိုင်း-လေ့၊ ရှိခိုးလေ့။ နမဿတိ
ကြည့်။

နမဿတိ (ကြိ) [နမဿ+အ+တိ။ နမဿ
ဝန္တနာနတိယံ။ဝန္တနာနတိ နာမ ဝန္တနာသင်္ခါတံ
နမနံ။ နိတိ၊ ဓာ။၁၇၂။ နမဿော ဝန္တနာ-
နတံ။ ဓာတုတ္ထ။၂၁။ နမော+အဿ+တိ။

မောဂါ၅။၁။ နိရုတ္တိဒီ။၇။၁။] ညွတ်-ယိမ်း
 -ကိုင်း-ရှိုင်း-၏။ ရှိခိုး၏။ နမဿတိ...နမ-
 က္ကာရံ ကရေတိ။ ဇာ၊၂။၈၀။ ဇာ၊၅။၂၅။
 နမဿတိတိ...သက္ကစ္စံ နမဿနံ ကရေတိ။
 နေတ္ထိ၊ဝိ။၇။ နမဿတိ-ဒီ၊ဥ၊၁၄၆။ သံ၊၁။
 ၂၃၆။ အံ၊ဥ၊၄၇၇။ ထေရီ၊၄၁၉။ ဇာ၊၁။
 ၁၅၁။ ဒီ၊ဥ၊၂။၂။ မ၊ဥ၊၄။၂၂။ သံ၊ဥ၊၁။
 ၃၂။ သုတ္တနိ၊ဥ၊၂။၆၂။ ထေရီ၊ဥ၊၂၄၇။ ဇာ၊
 ဥ၊၇။၃၀၂။ နေတ္ထိ၊ဥ၊၇။ ဒီ၊ဥ၊၁၂၇။ အံ၊
 ဥ၊၁။၆၉။ နမဿန္တိ နမော ကရေန္တိ။ သုတ္တနိ၊
 ဥ၊၂။၁၈၄။ နမဿန္တိ... တန္နိန္ဒာ တပေါ-
 ကာ တပုဗ္ဗာရာ ဟေန္တိ။ ထေရီ၊ဥ၊၂။၂၆၀။
 နမဿန္တိ-မ၊၂။၄၀၈။ သံ၊၁။၂၂။ သံ၊၂။
 ၇၄။ အံ၊၁။၁၆၂။ အံ၊၂။၃၀၄။ အံ၊ဥ၊၄၄၇။
 ဣတ္တိ၊ဝိတ်။ ၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ဥ၊၇၄။ ထေရီ၊
 ၃၁၈။ အပ၊၂။၆၉။ နေတ္ထိ၊၁၃၀။ မ၊ဥ၊၄။
 ၂၃၆။ သံ၊ဥ၊၁။၆၁။ သံ၊ဥ၊၂။၂၇။ သံ၊ဥ၊
 ၃။၂၃။ အံ၊ဥ၊၁။၂၃၆။ အံ၊ဥ၊၂။၁၄၉။ အံ၊
 ဥ၊၃။၁၁၁။ အံ၊ဥ၊၁။၄၇။ ဣတ္တိ၊ဝိတ်။
 ၂၃၂။ ထေရီ၊ဥ၊၁။၁၃၀။ အပ၊ဥ၊၁။၂။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ဥ၊၅၅။ ဇာ၊ဥ၊၁။၂။ ဇာ၊ဥ၊၁။၃၃၈။
 ဇာ၊ဥ၊၆။၄၃။ ဒီ၊ဥ၊၁။၁၅၂။ သံ၊ဥ၊၁။၁၀၇။
 သံ၊ဥ၊၂။၂၃၉။ အံ၊ဥ၊၂။၁၃၇။ နမဿသိ-
 ဒီ၊ဥ၊၁၄၆။ သံ၊၁။၂၃၆။ အပ၊၂။၆၄။ သံ၊ဥ၊
 ၁။၂၀၈။ သံ၊ဥ၊၂။၂၇။ နမဿထ ဝန္တထ။
 အပ၊ဥ၊၁။၁၂၇။ နမဿထ-သုတ္တနိ၊ဥ၊၇၀။
 အပ၊၁။၇။ အပ၊၂။၃၀၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဥ၊၆၁။ နမ-
 ဿမိ နမော ကရေမိ။ ဒီ၊ဥ၊၂။၂၉၆။
 နမဿမိ ပဏာမံ ကရေမိ။ အပ၊ဥ၊၁။
 ၃၁၆။ အပ၊ဥ၊၂။၃၀။ နမဿမိ ဝန္တမိ။ ဇာ၊
 ဥ၊၂။၃၀။ နမဿမိ- ဒီ၊၂။၂၃၃။ ဒီ၊ဥ၊
 ၁၄၆။ သံ၊၁။၂၃၆။ ပေတ၊၁၆၄။ အပ၊၁။
 ၄၇။ အပ၊၂။၁၈။ ဇာ၊၁။၃၈။ စူဠနိ၊၁၀။
 သံ၊ဥ၊၂။၂၇။ အံ၊ဥ၊၁။၁၉။ ခုဒ္ဒက၊ဥ။
 ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ဥ၊၂။၂။ ပေတ၊ဥ၊၁၄၇။
 ထေရီ၊ဥ၊၁။၄၆၈။ ထေရီ၊ ဥ၊၂။၅၃။ ဇာ၊ဥ၊

အစိစာန် (တ-စင်) ၃-၂၇ ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

၁။၄၈၆။ ဇာ၊ဥ၊၄။၁၃၇။ စူဠနိ၊ဥ။၂၄။ အံ၊
 ဥ၊၁။၆၉။ နမဿာပ - အဘိ၊က။-၄၄။
 ခုဒ္ဒက၊၈။ သုတ္တနိ၊ဥ၊၁၅။ ဒီ၊ဥ၊၂။၃၀၂။ မ၊ဥ၊
 ၂။၃၂၀။ နမဿာဟိ-ဒီ၊ဥ၊၃။၁၅။ နမဿေ-
 -သံ၊၁။၁၈၀။ ထေရီ၊ဥ၊၂။၁၀၇။ နမဿေ-
 ယျာတိ နမော ကရေယျ။ အံ၊၁။၁၃၈။
 အံ၊ဥ၊၂။၁၀၀။ နမဿေယျာတိ နမက္ကာရံ
 ကရေယျ။ ဣတ္တိ၊ဝိတ်။၂၆၉။ ဣတ္တိ၊ဝိတ်။
 ၃၂။ နမဿေယျ - ဇာ၊ဥ၊၁။၄၇၇။ ဇာ၊
 ဥ၊၃။၂၂၀။ ဇာ၊ဥ၊၅။၃၅၂။ ဇာ၊ဥ၊၇။၂၀၄။
 မဟာနိ၊ဥ။၃၉၄။ နမဿေယျ-သံ၊၁။၂၃၈။
 နမဿေယျာသိ- ဒီ၊ဥ၊၃။၁၅။ ဒီ၊ဥ၊၃။
 ၁၄၆။ နမဿာ (ဒီ၊ဥ၊၃။၁၄၄)တိ နမဿေ-
 ယျာသိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဥ၊၃။၁၄၆။ နမဿိ
 -အပ၊ဥ၊၂။၁၆၉။ နမဿိ သု နမက္ကာရံ
 အကံသု။ ထေရီ၊ဥ၊၁။၃၁၈။ ထေရီ၊ဥ၊၂။၂၇။
 နမဿိ သု- သုတ္တနိ၊ဥ၊၃၂၃။ အပ၊၁။၁၉၆။
 အပ၊၂။၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ဥ၊၂။၅၀။ ထေရီ၊ဥ၊
 ၁။၂၇၈။ နမဿိ-ထေရီ၊ဥ၊၃၈၉။ အပ၊၁။
 ၁၃၆။၁၈၈။ အပ၊၂။၁၆၆။ ထေရီ၊ဥ၊၉၀။
 ဇာ၊ဥ၊၇။၃၄၆။ နမဿိသတိ-ဒီ၊ဥ၊၃။၁၅။
 နေတ္ထိ၊ ဝိ။၁၀။ နမဿိဿာမိ- အပ၊၁။
 ၃၉။ နမဿိသံ-နမဿိ။ ဇာ၊၂။၃၆၀။
 ဇာ၊ဥ၊၇။၃၄၆။ နမဿိသံ- အပ၊၁။၁၇၁။
 ၃၇၄။ ဇာ၊၂။၁၀၆။ ဇာ၊ဥ၊၆။၁၂၇။

နမဿထ (ကြိ) [နမဿ+အ+ထ] ညွတ်-
 ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ကုန်၏။ ရှိခိုးကုန်၏။
 နမဿတိကြည့်။

နမဿန (နာသိ) [နမဿ+ယု] ညွတ်-ယိမ်း-
 ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်း၊ လက်အုပ်ချီမှုပြုခြင်း၊ ရှိခိုး
 ခြင်း။ နမဿန(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၃)န္တိ အဋ္ဌလင်္ကရဏ။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ဥ။၆၂။ (-အပ၊၁။၄၇။ ဒီ၊ဥ၊၃။၁၅။
 ထေရီ၊ဥ၊၂။၅၄။ ဇာ၊ဥ၊၁။၁။)

နမဿနကာရဏ (န) [နမဿန+ကာရဏ။]
 ရှိခိုးခြင်း၏အကြောင်း။ ဒီသု နမဿနဋ္ဌာ-

နောတိ ယထာပုတ္တဒိသာနံ ပစ္စုပ္ပန်နသညိ-
တေ နမဿနကာရဏေ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၄၅။

နမဿနဘာဝ (ပု) [နမဿန+ဘာဝ] ညှတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-သည်၏ အဖြစ်၊ ရှိခိုး
သည်၏အဖြစ်။ ဘန္တေ မမ ဒိသာ နမဿန-
ဘာဝံ ငါ အနမဿနဘာဝံ ဝါ တုမ္ပေဝ ဇာ-
နာထ။ မဗ္ဗ၊ ၁၂။ ၄၀၁။

နမဿနာရဟ (တိ) [နမဿန+အရ ဟ] ညှတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊
ရှိခိုးထိုက်သော၊ သူ။ နိယမေန နမဿနာရဟံ
နမဿမာနဿ ဟိတမဟပ္ပလကရဏဒဘာ။
ဝဇီရ၊ ၁၆။

နမဿနိယ (တိ) [နမဿ+အနိယ] ရှိခိုး-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော၊ သူ။ ဘိက္ခု အတိသိလ-
ဝန္တတာယ နာဂယက္ခနရမဇ္ဈဟိ နမဿနိ-
ယော။ မိလိန္ဒ၊ ၂၇၀။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၃။)

နမဿနိယဘာဝဟေတု (ပု) [နမဿနိယ+
ဘာဝ+ဟေတု] ရှိခိုးထိုက်သည်၏ အဖြစ်ဟု
ဆိုအပ်သော အကြောင်း။ တံ ဝုတ္တနယေ-
နော ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဟိဘေဟဘုတော သမ္ပဉာယိ-
ကဟိဘေဟဘုတော ဒေဝဘာဟိပိ နမဿနိ-
ယဘာဝဟေတုတော စ မင်္ဂလန္တိ ဝေဒိဘဒ္ဒံ။
ခုဒ္ဒက၊ ၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။ ၂၂။

နမဿနေယျ (တိ) [နမဿ+အနိယ] ရှိခိုး-
အပ်-သင့်-ထိုက်-သော (ရတနာ ၃-ပါး)။
ဣဇ္ဇေဝံ ယထာပုတ္တနယေန အစန္တိ ကေဇန္တိန
နမဿနေ ယံ နမဿိတဗ္ဗံ ရတနက္ကယံ နမဿ-
မာနော....သမ္ပန္နော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၄။

နမဿန္တ (တိ) [နမဿ+အန္တံ ထိန္တိ နမဿန္တိ]
ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့်) ညှတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-
-ရှိုင်း-သော၊ ရှိခိုးသော၊ သူ။ နမဿံ
အစရိ (သုတ္တနိ၊ ၃၃၀။ ထေရ၊ ၃၃၀) တိ နမာ-
ဿမာနော ဝိဟာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။ ၁၀
ထေရ၊ ၁၂။ ၂၃၄။ သဒါ နမဿမနသိက္ခေ-

(မဟာနိ၊ ၃။ ၄။) တိ သဒါ နမဿန္တော တိ-
ဿော သိက္ခာယော သိက္ခေယျ။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၇၂။ နမဿံ=နမဿန္တော- သံ၊ ၁။ ၁၉၅။
ထေရ၊ ၃၇၁။ အပ၊ ၁။ ၃၈၉။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။
၂၈၀။ ထေရ၊ ၁၂။ ၄၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၅။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၀။ ၂၂။ ၃၈၅။ နမဿန္တံ-ဧရိ၊
၄။ ၁၃၀။ နမဿန္တံ (ဒု၊ ၆)- ဒီ၊ ၃။ ၁၄၆။
နမဿန္တော (ထေရ၊ ၃၇၂) တိ သိရသိ အဉ္ဇလိ-
ပဉ္ဇယ နမဿမာနာ တိန္တိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၄၅၂။ နမဿန္တော- ဒီ၊ ၂။ ၁၆၈။ ဧရိ၊
၃၆၄။ အပ၊ ၁။ ၅။ ၂၃။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၂၃။
နေတ္တိ၊ ဝိ၊ ၇။ နမဿတော=နမဿန္တဿ-
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၂၉။

နမဿန္တိ (ကြိ) [နမဿ+အ+အန္တိ] ညှတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ကုန်၏။ ရှိခိုးကုန်၏။
နမဿတိ-ကြည့်။

နမဿမာန (တိ) [နမဿ+မာန။ (နမော+
အဿ+မာန။ မော၊ ၅။ ၁။ ၁။)] (ကိုယ်၊
နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့်) ညှတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-
-သော၊ ရှိခိုးသော၊ သူ။ နမဿမာနောတိ
ကာယေန ဝါ နမဿမာနော၊ ဝါစာယ ဝါ
နမဿမာနော၊ စိတ္တေန ဝါ နမဿမာနော။
စူဠနိ၊ ၂။ ၁။ နမဿမာနော (ပု၊ ပ၊ ၆)- ဝိ၊
၄။ ၂၃၇။ သံ၊ ၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ၃။ ၂၃၀။ အပ၊ ၁။
၅၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၆။ အံ၊ ၄။
၁။ ၁၅၇။ မဗ္ဗ၊ ၁၂။ ၁၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၃။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ သိ၊ ၃။ ၁။ ၁၆၈။ ၂။ ၁၈၁။ နမဿ-
မာနာ (ထိ ပ ၆)- ဒီ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ၁။ ၂၈။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၉။
ဝိမာန၊ ၄။ ၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၄၀။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၁။ ၇။
နမဿမာနာ (ပု၊ ပ၊ ၆)- ဒီ၊ ၁။ ၂၂၆။ သုတ္တနိ၊
၃၀၅။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၈။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။ ၁၂။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၆။
နမဿမာနာ (ထိ ပ ၆)- ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၀။
နမဿမာနာနိ (န၊ ပ၊ ၆)- မိလိန္ဒ၊ ၁၅၇။

နမဿမာနံ (ထိ၊ဒု၊ဇ) - ဝိမာန၊ဌ၊ဉ္ဇ၊
နမဿမာနာဟိ(ထိ၊တ၊ဗ) - ဇာ၊ဌ၊ဉ္ဇ၊
နမဿမာနဿ (ပု၊ဆ၊ဇ) - ဇာ၊ဌ၊ဉ္ဇ၊
ဝဇိရ၊၂၆။

နမဿသိ (ကြိ) [နမဿ+အ+သိ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-၏၊ ရှိခိုး၏။ နမဿတိ-
ကြည့်။

နမဿာ (ထိ) [နမဿ+အ+အာ။ နမု+ဿ+
အာ။ (နမဿ သံ၊ ကမံသ၊ ကမံသ၊ က-ပြာ)]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်း၊ ရှိခိုးခြင်း။
နမဿာ တု နမက္ကာရာ၊ ဝန္တနာ စဘာဝါဒနံ။
ဇာန်၊၄၂၆။ နမဿ ဝန္တနော၊ ပုဗ္ဗေဝ။ နမု
နမနေ ဝါ၊ ဿပစ္စယော။ ယင်း-ဦး။

နမဿာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [နမဿ+ကာပေ+
တိ] ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-စေ၏၊
ရှိခိုး-စေ၏။ မာတာပိတရာ ပန ပုရတ္ထိမဒိသာ-
သဒိသေ ကက္ခာ နမဿာပေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၁၃၇။ ဣမိဿာ ပန ပိတာ အန္တောဒေဝတာ
နမဿာပေတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁၉။

နမဿာမ (ကြိ) [နမဿ+အ+မ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ကုန်၏၊ ရှိခိုးကုန်၏။
နမဿတိ-ကြည့်။

နမဿာမိ (ကြိ) [နမဿ+အ+မိ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-၏၊ ရှိခိုး၏။ နမဿတိ-
ကြည့်။

နမဿာဟိ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဟိ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-လေ့၊ ရှိခိုးလေ့။
နမဿတိ-ကြည့်။

နမဿိ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဣ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ပြီ၊ ရှိခိုးပြီ။ နမဿတိ-ကြည့်။

နမဿိသု (ကြိ) [နမဿ+အ+ဥ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ကုန်ပြီ၊ ရှိခိုးကုန်ပြီ။
နမဿတိ-ကြည့်။

နမဿိ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဤ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ပြီ၊ ရှိခိုးပြီ။ နမဿတိ-ကြည့်။

နမဿိတ (တိ) [နမဿ+တ။ (နမသိတ-
သံ၊ ကမသိအ-ပြာ၊ နမံသိယ၊ အဒ္ဓမာဂမိ)]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-အပ်သော၊
ရှိခိုးအပ်သော၊ သူ။ ဧဝံ မယာ နမဿိတာ စ
တေ ဘဂဝန္တော မံ ပါလယန္တူ။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၃၁။ အံ၊ဠိ၊၁။၆၉။

နမဿိတဗ္ဗ (တိ) [နမဿ+တဗ္ဗ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-အပ်သော၊ ရှိခိုးအပ်သော၊ သူ။
န ခေါ ဂဟပတိ၊ ဣ အရိယဿ ဝိနယ ဧဝံ
ဆ ဒိသာ နမဿိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၆။ နမဿိ-
တဗ္ဗာ(ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၅)တိ ဥပကာရဝသေန၊
ဂုဏဝသေန စ နမဿိတဗ္ဗာ သဗ္ဗဒါနတေန
ဟုတွာ ဝတ္တိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဠိ၊၁။၁၃၈။ (-ဒီ၊ဌ၊
၁။၁၂၆။ အံ၊ဌ၊၁။၁၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁။၂၆။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၇၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၀၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊
၂။၃၂။ အပါ၊ဌ၊၁။၃၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၃၃။
သာရတ္ထ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ဠိ၊၁။၁၂၈။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂။
၅၈။)

နမဿိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [နမဿ+တုံ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်းငှါ၊ ရှိခိုးခြင်းငှါ။
ဣဓာဂတာ အနန္တိဝရံ နမဿိတုံ။ ဝိမာန။
၁၈။ ဒိသာ နမဿိတုံ ဝန္တတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၇၃။

နမဿိတုကာမ (တိ) [နမဿိတုံ+ကာမ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊
ရှိခိုးခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ မုခံ ဝိက္ခာ-
လေတွာ သတ္တာရံ နမဿိတုကာမော ဝေ-
မာဟ။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂။
ဝိမတိ၊၁။၁။ အံ၊ဠိ၊၁။၃။)

နမဿိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နမဿ+တွာ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-၍၊ ရှိခိုး၍။ ဒသဂုံလိ
နမဿိတွာ၊ သိရသာ အဘိဝါဒယိ။ အ၊
၁။၂။ ဟတ္ထပုဋေဟိ နမဿိတွာ။ အပါ၊ဌ၊
၁။၁၁၆။

နမသိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [နမဿ+တွာန]အထက်
ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နမသိတွာန သုဗ္ဗဘံ။ အ၊
၁။၂၁၂။

နမသိယ (န) [နမဿ + ဣ။ နမဿ-သံ၊
နမသဏိဇ္ဇ-အဗ္ဗမာဂဓိ)] (၁) ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်း၊ ရှိခိုးခြင်း။ (တိ)(၂)ညွတ်
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-အပ်သော၊ (၁) နမသိ-
ယံ ကရေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၁။ (တိ) (၂)
တသ္မာ ဧတေ နမသိယာ။ အ၊၁။၅၂။
ဧတေ ဗုဒ္ဓါ နမသိယာ နမသိတဗ္ဗာ ငဒ္ဓိ-
တဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ အ၊၁။၁၂၂။

နမသိယမာန (တိ) [နမဿ+ယ+မာန] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း- အပ်သော၊ ရှိခိုး
အပ်သော၊ သူ။ တေ ဧဝံ နမသိယမာနာ
လောကေန အဝဇ္ဇာ ဗြာဟ္မဏာ အာသုံ။
သုတ္တနိ၊၄။၂။၅၄။(-၅၅)။ ဆဒိသာတော
ဣဒါနိ မယာ နမသိယမာနာ ပုရတ္ထိမာဒိကာ
န ကောန္တိ။ ဒီ၊ဒီ၊၁။၁၂၇။

နမသိဿံ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဿံ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း- ရလိမ့်အံ့၊ ရှိခိုးရလိမ့်
အံ့။ နမသိတိ-ကြည့်။

နမသိဿတိ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဿတိ]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း- ရှိုင်း-လတ္တံ့။ ရှိခိုး
လတ္တံ့။ နမသိတိ-ကြည့်။

နမသိဿာမိ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဿာမိ]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း- ရှိုင်း-ပေအံ့၊ ရှိခိုး
ပေအံ့။ နမသိတိ-ကြည့်။

နမဿေ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဗျေ] ညွတ်-
ယိမ်း- ကိုင်း- ရှိုင်း- ရ၏၊ ရှိခိုးရ၏။
နမသိတိ-ကြည့်။

နမဿေယျ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဗျေ] ညွတ်-
ယိမ်း- ကိုင်း- ရှိုင်း- ရ၏၊ ရှိခိုးရ၏။
နမသိတိ-ကြည့်။

နမဿေယျာသိ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဗျေ+သိ]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း- ရှိုင်း- ရ၏၊ ရှိခိုးရ
၏။ နမသိတိ-ကြည့်။

နမဿေယျံ (ကြိ) [နမဿ+အ+ဗျေ]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း ရှိုင်း- ကုန်ရ၏၊ ရှိခိုး
ကုန်ရ၏။ နမသိတိ-ကြည့်။

နမာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နမု+ဏာပေ+တွာ]
ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-စေ၍၊ ရှိခိုးစေ၍။
ပါဒေ ဝန္တာပေတွာတိ ပါဒါဘိမုခံ နမာပေ-
တွာ။ ဝိမတိ၊၂။၉၅။

နမာမိ (ကြိ) [နမု+အ+မိ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-၏၊ ရှိခိုး၏။ နမသိတိ-ကြည့်။

နမိ (ကြိ) [နမု+အ+ဣ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ပြီ၊ ရှိခိုးပြီ။ နမသိတိ-ကြည့်။

နမိတ (တိ) [နမု+တ] ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-
ရှိုင်း-သော (ကိုယ်-စသည်)။ မဟာရာဇ
သော သဒ္ဓေါ ကာယေ နမိတေ ဝိရဗေယျာ-
တိ။ မိလိန္ဒ။၉၂။(-၃၅၄)။ တေသု ကာယေသု
နိန္ဒာ နမိတာ ဟုတွာ ဝသန္တိတိ တနိန္ဒာ။
မဟာနိ၊၄။၉၄။ (-အ၊၁။၂။၁၇။ သံ၊ဒီ၊၂။
၄၇၀။)

နမိတပုဗ္ဗ (တိ) [နမိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ညွတ်အပ်
သော၊ ညွတ်ဘူးသော (စိတ်)။ နိသီဒိတုံ
ပနာယ စိတ္တံ န နမိတပုဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဒီ၊၂။၅၄။

နမိတဗ္ဗ (တိ) [နမု+တဗ္ဗ] ရှိခိုး-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော။ ယဒိတဗ္ဗံ ယဇိတွာန၊ နမိတံ
နမာမဟံ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁။

နမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နမု+တွာ] (၁) ကိုင်း-
ညွတ်-၍၊ (၂) ရှိခိုး၍။ (၁) သိနေရုပ္ပမာ-
ဏောပိ ပဗ္ဗတော သေဒိဟဝေတ္တကုရော ဝိယ
နမိတွာ ပါဒသမိပံ အာဂန္တတိ။ မ၊ဌ၊၁။
၂၅၇။ ပါဒါ နမိတွာ ဩလမ္ဗိသု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။

၄၅။ (၂) သိရသာ နမိတွာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁။
ဝဇီရ၊ ၁။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။)

နမူနာ (ပ) [န+မုစ(မောစနေ)+ဣ။န မုစတိ။
န+မုစ+ဣန္။သောမ။ နမူနာ-သဒ္ဓါသည်မာရ်
နတ် (ဒေဝပုတ္တမာရ်၊ ကာမနတ် (ကိလေ-
သမာရ်) နှစ်မျိုးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော
သဒ္ဓါ ဖြစ်သည်။ ဓာန်၊ သျှ-၌ မာရ်နတ်နှင့်
ကာမနတ်ကို ပရိယာယ်ခွဲခြား၍ ဆိုသော်
လည်း ၎င်းတို့ကား ပရိယာယ်တူ ပြသည်။
ဓာန်။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၄၂-၃ ကြည့်။ နမူနာ-သံ၊
နမူနာ-ပြာ)၊ (၁) မာရ်နတ် (ဒေဝပုတ္တ-
မာရ်)၊ (က) အကုသိုလ်တရားတို့ကို မလွှတ်
နိုင်သူ။ (ခ) မိမိနယ်ပယ်မှ လွတ်မြောက်
လိုသူတို့ကို ချုပ်ကိုင်ထားသူ။ (ဂ) ယုတ်မာ
သူအပေါင်းကို လက်ကိုင်ပြုသူ။ (ဃ) သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးမဲ့လမ်းစဉ်ကိုလက်ကိုင်
ထားသူ။ (င) သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှုမလွတ်
မြောက်စေသူ။ (၂) ကာမနတ် (ကိလေသ
မာရ်)။ (သုနာမချာဘဒကမန္တိ၊ ပြာဓာန်။
မာရယာ။ ပါဠိ-သီ၊ ဓာန်။)

(၁) မာရ်နတ် (ဒေဝပုတ္တမာရ်)။ ပဟာ-
ရာဒေါ နမူနာ သဟ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၀၂။ နမူနာ ကရုဏံ ဝါစံ၊ ဘာသမာနော
ဥပါဂမိ။ သုတ္တန်၊ ၃၄။ နမူနာ စ မာရော
ဒေဝပုတ္တော ဧတေဟိ သဟေဝ အာဂဘော။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။

(က) အကုသိုလ်တရားတို့ကို မလွှတ်နိုင်
သူ။ အကုသလဓမ္မေ န မုဉ္ဇတိတိ နမူနာ။ ဓာန်၊
ဌ၊ ၄၂-၃။ (ခ) မိမိနယ်ပယ်မှ လွတ်
မြောက်လိုသူတို့ကို ချုပ်ကိုင်ထားသူ။ နမူနာတိ
မာရော။ သော ဟိ အတ္တေနော ဝိသယာ
နိက္ခမိတုကာမေ ဒေဝမနုဿ န မုဉ္ဇတိ၊
အန္တရာသံ နေသံ ကရေတိ၊ တဿာ “နမူနာ”-
တိ ဝုစ္ဆတိ။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။

(ဂ) ယုတ်မာသူအပေါင်းကို လက်
ကိုင်ပြုသူ။ ပါပဇနံ န မုဉ္ဇတိတိ နမူနာ။
စူဠနိ၊ ၄။ ၃၄။ (ဃ) သတ္တဝါတို့၏အကျိုးမဲ့
လမ်းစဉ်ကို လက်ကိုင်ထားသူ။ သတ္တာနံ
အနတ္တာဝဟပဋိပတ္တိံ န မုဉ္ဇတိတိ နမူနာ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၅။ အံ၊ ၄။ ၃။
၂၅၄။ (င) သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှု မလွတ်
မြောက်စေသူ။ ဝဋ်ဒုက္ခတော အပရိမုတ္တ-
ပစ္စယတ္တာ နမူနာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။

(၂) ကာမနတ် (ကိလေသ-မာရ်)။
ဇေတော နမူနာနော သေနံ၊ ဝိဟဏမိ အနာ-
သဝေါ၊ ထေရ၊ ၂။ ၇၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။
နမူနာနော မာရဿ သေနံ ကိလေသဝါဟံနိ*
ဗောဓိပက္ခိယသေနာယ ဇိနိတွာ။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၅၁။ ဣမေသု ဌာနေသု နမူနာနော
ကိလေသမာရဿ မိဂပက္ခိဂဟဏတ္ထံ။ ဇေ၊
၄။ ၅။ ၄၉၃။ (-သံ၊ ၁။ ၆၇။ သုတ္တန်၊ ၃၄၃။
မဟာနိ။ ၇၃၊ ၃၆၂၊ ၃၉၁။ စူဠနိ။ ၁၁၄၊ ၁၄၀၊
၂၁၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀၊ ၁၅၅။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၈။ သုတ္တန်၊ ၄။
၂။ ၁၁၈။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ မဟာနိ၊ ၄။
၄၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၂၊ ၂၀၀။ သီ၊ ၄။ ၁။
၁။ ၂၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ မာရ်နတ်
ကာမနတ်တို့နှင့် စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်-ပစ္စုပ္ပန်၊
ဓာန်၊ သျှ-၃၇-၈ နှာ ကြည့်။)

နမူနာပါသဝါကရာ (ထိ) [နမူနာ+ပါသ+ဝါက-
ရာ] ကာမနတ် (ကိလေသမာရ်)၏ ကျော့
ကွင်းပိုက်ကွန်။ ဩဋ္ဌိတံ နမူနာပါသဝါကရံ၊
စက္ခုမာ ပရိဝဇ္ဇေ သုခတ္ထိကော။ ဇေ၊ ၂။
၁၃၀။ ဇေ၊ ၄။ ၅။ ၄၉၁။ နမူနာနော ကိလေသ-
မာရဿ...ဩဋ္ဌိတံ ပါသဉ္စ ဝါကရဉ္စ။ ဇေ၊ ၄။
၅။ ၄၉၃။

နမူနာဇာ (န) (နမူနာ+ဗလ) မာရ်နတ်၏-စစ်
သည်-ဒုံသံပါ။ မာရ်နတ်၏တပ်မတော်။ နမူနာ-
ဗလ (အံ၊ ၁။ ၃၂၃) နှိ မာရဗလံ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၆၀။

နမူဝိသုဒ္ဓန (ပ) [နမူဝိ+သုဒ္ဓန] သိကြားနတ်
မင်း၊ မာရ်နတ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းရှိသူ။ နမူဝိ-
သုဒ္ဓနာ... ဣစ္စာဒိနိပိ သက္ကဿ နာမာနိ။
ဓာန်၊ ဇွဲ။ ၁၈-၂၁။

နမေ (ကြိ) [နမူ+အ+မိ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ရမ်း၊ ရှိခိုးရမ်း။ နမတိ ကြည့်။

နမေ (ကြိ) [နမူ+အ+ယျေ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ရမ်း၊ ရှိခိုးရမ်း။ နမတိ ကြည့်။

နမေတုံ (ကြိ) [နမူ+တုံ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်းငှါ၊ ရှိခိုးခြင်းငှါ။ သော
အာရဒ္ဓိပဿကော ဇန္တု ကာမေသု ကထံ
နမေယျ၊ နမေတုံ နာရဟဘိ။ ခနတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၉၂။

နမေထ (ကြိ) [နမူ+အ+ထေ] ညွတ်-ယိမ်း-
ကိုင်း-ရှိုင်း-ရမ်း၊ ရှိခိုးရမ်း။ နမတိ-
ကြည့်။

နမေန္တ (တိ) [နမူ+ဏေ+အန္တ] ညွတ်စေသော၊
သူ။ ဥဒ္ဓတုဒ္ဓာဋ္ဌာဒန နမေန္တာ ဥဇုံ
ကဓရာန္တိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ အညာရမ္မဏေ
စိတ္တသန္တာနံ နမေန္တာနံ။ ပဒ္ဓိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။
(-သေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။)

နမေယျ (ကြိ) [နမူ+အ+ယျေ] ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ရမ်း၊ ရှိခိုးရမ်း။
နမတိ-ကြည့်။

နမော (ဗျ) [နမော+သဒ္ဓါသည် ပဌမာဝိဘတ်
ကျေသော နမော၊ ဒုတိယာဝိဘတ် ကျေ
သော နမော ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ ရှ၊ နာ ၁၃၃။
နိတိ-သုတ္တ။ ၃၇၉။ နမော အတ္ထု၊ နမော
ကဓရာဟိ နာဂဿ။ အယံ ပဌမာဒုတိယာနံ
ဧကဝစနဿ လောပေါ။ နိတိ-သုတ္တ။ ၃၄။
နမောဘိ ပဒံ နိပါတေသုပိ လဗ္ဘတိ၊ တေန
ဟိ ပစ္စေတ္တာပယောဂဝစနာနိ အဘိန္နရူပါနိ
ဒိဿန္တိ “ဒေဝရာဇ နမော တုတ္တု၊ နမော
ကတော မဟေသိနော” တိ။ နိတိ-ဓာ။ ၁၃၃။
ဝန္တေန နမော၊ ဓာန်။ ၁၁၅၄။ အဗျယဝဏံ။

နမော နတော်။ အမရ ၂၄။ ၁၈။ အဓိယ-
ဝဂ်။] (၁) ညွတ်-ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-
ခြင်းသည်၊ ရှိခိုးခြင်းသည်။ (၂) ညွတ်-
ယိမ်း-ကိုင်း-ရှိုင်း-ခြင်းကို၊ ရှိခိုးခြင်းကို။
(၁) နမော တေ ဗုဒ္ဓ ဝိရတ္ထု။ သံ၊ ၁။ ၄၈။
ထေရ။ ၂၃၀။ အပါ၊ ၁။ ၂၈၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၁၄၈၊ ၁၄၉။ နမော တဿ ဝဂ-
တော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၀။ မာ၊ ၁။ ၂၄၅။ မာ၊ ၂။ ၃၄၄၊
၄၂၄။ သံ၊ ၁။ ၆၂။ အံ၊ ၁။ ၆၈။ အံ၊ ၂။
၂၀၈။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂၄၀၇။ နမော တေ ပုရိသ-
ဇေ။ သံ၊ ၂။ ၇၄။ အံ၊ ၂။ ၅၂၇။ အပါ၊ ၁။
၂၅၅။ အပါ၊ ၂။ ၁၄၈။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။ သံ၊ ၄။
၃။ ၁၉၇။ (-သံ၊ ၁။ ၁၇၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၆။
အပါ၊ ၁။ ၁၆၂။ အပါ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၁၊
၁၇၇၊ ၃၁၂။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၃၀။ ပေဋကော၊ ၂။ ၉။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၉။ အံ၊ ၄။ ၁၆၄၊ ၆၄။
ဓမ္မာ၊ ၄။ ၉၃။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂၄၀၇။ ဥဒါန၊ ၄။
၃။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၆။ ဧရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၁။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၅၆၊ ၁၀။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၄၄။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃။ ဂ၊ ၁။ ၆။
၂။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၇၃။ (၂) နမော ကရေဟိ
နာဂဿ။ မာ၊ ၁။ ၁၆၆။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ နမော
ကဓရာယျ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။ သောဟံ နမော
ကဓရာမိ ဘဂဝတော။ ဝိရ၊ ၅။ ၂။ (-ဇာ၊
၁။ ၅။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ၂။ ၇၈၊ ၄၂။ ဂ၊ ၁။ ၆။
မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁၈၄။ ဂ၊ ၁။ ၆။
သစ်၊ ၁။ ၁။) နမလည်း ကြည့်။

နမူဝိနဒီ (ထိ) [နမူဝိ+နဒီ။ (နမူဝိနဒီ-သံ၊
ဏမ္မယာနဏှိ သံ)] နမူဝိအမည်ရှိသေးမြင်၊
နမူဝိမြစ်။ (ယင်းမြစ်သည် အနိယနိင်သို့
တည်ရှိသည် ယခုအခေါ် (NERBUDDA)
‘နားဘုဒ္ဓါ’ ဖြစ်သည်။ ယင်းမြစ်သည် ဥတ္တရာ-
ပထတိုင်းနှင့် ဒက္ခိဏာပထတိုင်း အကြားရှိ
တည်ရှိလေသည်။ D.P. နမူဝိလည်းကြည့်။)
နမူဝိနဒီယာ တိရေ၊ သယမ္မ။ အပရာဇိ-
တော။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၂။ ပုဏ္ဏတ္ထေရံ နိဝတ္တေ-

တော အန္တရေ နမ္မဒါနဒီ နာမ အတ္ထိ၊ မဋ္ဌာဒှ၊
၂၃၉။ သံဋ္ဌာဒှ၊ ၂၅။ (- အံ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၆၈။)

နမ္မဒါနဒီတိရ (န) [နမ္မဒါ+နဒီ+တိရ] နမ္မဒါ
မြစ်ကမ်းနား။ (ဘုရားရှင်သည် ယင်း နမ္မဒါ
မြစ်ကမ်း အနီး နမ္မဒါနဂါးမင်း တောင်းပန်
သဖြင့် ခြေတော်ရာတစ်ဆူ ချွတ်တော်မူခဲ့လေ
သည်။) ဘဂဝါ နမ္မဒါနဒီတိရေ ပဒေသေတိသံ
ဒေသေသိ။ မဋ္ဌာဒှ၊ ၂၃၉။ သံဋ္ဌာဒှ၊ ၂၅။ (-
ဇာ၊ ၄။ ၃၉၂။)

နမ္မဒါနာဂရာဇာ (ပု) [နမ္မဒါ+နာဂရာဇာ] နမ္မဒ
နဂါးမင်း။ နမ္မဒါနာဂရာဇာ သတ္တု ပစ္စုပ္ပန်
ကတော နာဂဘဝနံ ပဝေသေတော တိတ္ထံ ရတ-
နာနံ သက္ကာရံ အကာသိ။ မဋ္ဌာဒှ၊ ၂၃၉။

နယံ (ပု) [နိ+အ၊ ချ၊ ၅၆၈။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၁၀။
၂။ ဓာနံ ဋ္ဌိ၊ ၇၆၀။ သူစိ၊ ထောမ၊ နိ ဘာဝေ
အစ်။ P.S.D.။ နိ+ဏ၊ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၀၅။
ကင်္ဂါ၊ ယော၊ မဟာဋ္ဌိ၊ ၁။ ၅၄။ နိ+ဏာပေ+
အ၊ မ၊ နိဝိပ၊ ၂။ ပေ၊ ဟံ၊ ကျော၊ နယ+
အ၊ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၄၂။ (နယ-သံ၊ ဏယ-ပြာ)] (၁)
ဆောင်ခြင်း။ (၂) ညွှန်ပြခြင်း။ နည်းလမ်း။
(၃) အလို၊ အဓိပ္ပါယ်။ (၄) အကျိုးစီးပွား။
(၅) အကြောင်း၊ ဥပါယ်။ (၆) ပညာ။ (၇)
အနုမာနဉာဏ်။ (၈) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။
(၉) သဒ္ဓါအစဉ်။ (၁၀) ဒေသနာ။ (၁၁)
ကိရိယာ အဗျာကတတရား။ (၁၂) ပါဠိဂတိ
နည်း။ (၁၃) အနက်။ (၁၄) (ကေတ္တု-
စသော) နည်း။ (၁၅) (နာနန္တရိက စသော)
နည်း။ (၁၆) အကျဉ်း။

(၁) ဆောင်ခြင်း။ (ဝိပါကာဒိဓမ္မာနံ)
နယနံ နယော။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၄၇။ ရူ၊ ၅၆၈။
(၂) ညွှန်ပြခြင်း။ နည်းလမ်း။ သေဝေ နယော
ရဿပဒေပိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ တတ္ထ တတ္ထ နေတ-
ဗ္ဗောဘိ နယော၊ သဒ္ဓိသဘာဝေန နေတဗ္ဗာ-
ကာရော၊ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၁၁။

(၃) အလို၊ အဓိပ္ပါယ်။ အာစရိယာနံ
နယေ ဌတော (မဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၅၁)တိ ပရမ္ပရဂတာ-
နံ အာစရိယာနံ အဓိပ္ပါယေ ဌတော။ မဋ္ဌိ၊
၂။ ၂၇၄။ (၄) အကျိုးစီးပွား။ နယံ နယတိ
မေဝေဝိ၊ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂၄၁။

(၅) အကြောင်း၊ ဥပါယ်။ နယော (ဇာ၊
၁။ ၄၂)တိ ဥပါယေန။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။ နိယတိ
အတ္ထော ခေတနာတိ ဝါ နယော။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၁။ ၁၉၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၉။
သေရ၊ ၄။ ၂၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၃၇။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၃၆၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၅။)

(၆) ပညာ။ နယော (ဇာ၊ ၂။ ၈၉)တိ
ပညာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၇။ နယော ငုစ္ဆတိ ပညာ၊
တံ တံ အတ္ထ နေဘိတိ ကတော “နယောတိ
ပညာ”တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၃။ (၇) အနုမာန-
ဉာဏ်။ အဝိဒိတံ ဝိဒိတံ ဝိယ နေတိ ဉာပေ-
တိတိ နယော၊ အနုမာနံ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၀၄။
(-အံ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၈၄။)

(၈) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ ပစ္စဝေက္ခဏာ-
ဉာဏသင်္ခါတံ နယံ နေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၈။
(၉) သဒ္ဓါအစဉ်။ ဝုတ္တနယောနာတိ... သဒ္ဓ-
ပဗန္ဓေန။ သော ဟိ နိယတိ ဉာယတိ အတ္ထော
ခေတနာတိ နယောတိ ဝုတ္တတိ။ မ၊ နိမ္မူ၊ ၂။
၃၁၄။ (၁၀) ဒေသနာ။ နိယတိတိ နယော၊
ဒေသနာ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၄။

(၁၁) ကိရိယာ၊ အဗျာကတ တရား။
ကာမာဝေရာဒိဘာဝေန နိယတိတိ နယော၊
ကိရိယာဗျာကတံ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၄၇။ (၁၂)
ပါဠိဂတိနည်း။ နယတိတိ ဝါ နယော၊ ပါဠိ-
ဂတိ၊ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅။ နယနံ ဂမနံ နယော၊
ပါဠိဂတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၁၁။ (- ၁၄၂။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၁။ ၃၁။)

(၁၃) အနက်။ နယာ ပန နာနာသုတ္တ-
တော နိဗ္ဗာနိတေဟိ တဏှာဝိဇ္ဇာဒိဟိ မူလ-
ပဒေဟိ စတုသစ္စာယောဇနာယ နယတော

အနုဗုဒ္ဓိယမာနော ဒုက္ခာဒိအတ္တော။ သော
ဟိ မဂ္ဂဉာဏံ နယတိ သမ္ပာပေတိတိ နယော။
နေတ္ထိဌာ။ ၁၉၂။ နိယတိတိ နယော။ အတ္တော။
ဒိဋ္ဌိ။ ၁။ ၅၂။ သိဋ္ဌိ သစ်။ ၁။ ၁၉၈။ (-နေတ္ထိ၊
ဝိ။ ၂၅၅-။)

(၁၄) (ကေတု-စသော) နည်း။ နယန္တိ
သံကိလေသေ ဝေါဒါနာနိ စ ဝိဘာဂတော
ဉာပေန္တိတိ နယာ။ နိယန္တိ ဝါ တာနိ ဇေတ-
ဟိ၊ ဧတ္ထ ဝါတိ နယာ။ နယမက္ခမော ဝါတိ
နယာ။ နိယန္တိ ဝါ သယံ ဓမ္မကထိကဟိ
ဥပနိပန္တိ သုတ္တဿ အတ္ထပဝိယေတ္တန္တိ နယာ။
အထ ဝါ နယာ ဝိသဟိ နယာ။ နေတ္ထိဌာ။
၁၇။ နယန္တိ ဝါ ရက္ခန္တိ အတ္ထံ ဇေတန-
တိ နယာ။ ဝထ (ကေတုနယာဒိ?) တွနယာဒိ။
နိတိ ဓာ။ ၁၄၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံဌာ။ ၁၃။ သာရက္ခ။
၁။ ၁၉။ မူလဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။ ၁။ ၁၂၇။
ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။ ၂။ ၁၄၇။ နေတ္ထိ ဝိ။ ၄၇။ ဧကိမဉ္ဇ။
၁။ ၂၂။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၁၁။)

(၁၅) (နာနန္တရိက-စသော) နည်း။ နယ
တော (ဝိဇ္ဇာပု။ ၂၅၆) တိ နာနန္တရိကနယ-
တော၊ အဝိနာဘာဝနယတော ဝါ။ နေတ္ထိ-
ဒေသနာဟာရနယတော ဝါ။ ပါမိတိယော။
၂၁၅။ (၁၆) အကျဉ်း။ နယတော သင်္ခေပ-
တော... နယနံ သင်္ခေပေန ပဇတ္တနံ နယော။
အဋ္ဌသာယော။ ၅။

နယော— ဝိ၊ ၄။ ၁၀၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၆။
နေတ္ထိ။ ၄။ ၅။ ၂၅။ ပေဋကော။ ၃၃၁။ ၃၃၆။
ဝိဇ္ဇာပု။ ၁၅။ ဝိဇ္ဇာပု။ ၆။ ဝိဇ္ဇာပု။ ၂။ ၂၄၄။
၂၅၀။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၇။ ၄။ ၆။ ၄၁၈။ ဒိဋ္ဌိ။ ၂။
၆၅။ မာဠာ။ ၁။ ၇။ ၁၉၈။ ၁၉၂။ ၂၅။ ၅၀။ မာ
ဠာ။ ၄။ ၁။ သံဠာ။ ၂။ ၆။ ၄၁။ သံဠာပု။ ၆။
၂၆။ အံဠာပု။ ၁။ ၁၃၁။ ၂၄၅။ အဘိဠာ
၁။ ၁၆၃။ ပဋိသံဠာပု။ ၂။ ၅၉။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ။ ၃။
ဣတိသုတ်ဠာပု။ ၅။ ၉၅။ သုတ္တနိဠာပု။ ၅။ ၁။ ၅။ ထေရီဠာ
၂။ ၉၈။ အပါဠာ။ ၁။ ၁၆၁။ မဟာနိဠာပု။ ၆။ ၂။

နေတ္ထိဌာ။ ၁။ ၁၈၁။ ၁၉၂။ နယာ — ဝိ၊ ၃။
၁။ ၁၇။ ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇။ နေတ္ထိ။ ၁။ ၂။ ပေဋကော။
၃၃၈။ ၃၃၉။ အဘိဠာ ၃။ ၄၀၆။ နေတ္ထိဠာ။ ၁၇။
၁၉၂။ နယံ— ဝိ၊ ၄။ ၃၃၄။ နေတ္ထိ။ ၄။ ပေဋ-
ကော။ ၃၃၈။ ၃၃၉။ အံဠာပု။ ၁၅၆။ အဘိဠာ
၁။ ၁၇။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၅၅။ ဓမ္မဠာပု။ ၁၄၈။
၄။ ၆။ ပေတဠာပု။ ၂၁။ အပါဠာ။ ၁။ ၁၃၁။
စရိယာဠာပု။ ၂၆။ ဇာဠာ ၄။ ၂၄၁။ ၂၆၇။ နေတ္ထိ
ဠာ။ ၃၀။ နယေ— နေတ္ထိဠာ။ ၁။ ၁၉၂။ နယေန
— နေတ္ထိ။ ၈။ ပေဋကော။ ၃၃၉။ ဝိဇ္ဇာပု။ ၁။ ၁၇၉။
ဝိဇ္ဇာပု။ ၂၆၅။ ၂၇၉။ ဝိဇ္ဇာပု။ ၂၆၂။ ၃၄၇။ ကခါ။
၈၄။ ဒိဋ္ဌိ။ ၂။ ၆။ မာဠာ။ ၁။ ၄။ ၁၆၅။ ၂၄၁၀၈။
မဠာပု။ ၆၄။ သံဠာ။ ၁။ ၁၃၄။ သံဠာပု။ ၁၆၅။
အံဠာပု။ ၂၆။ အံဠာပု။ ၂။ ၁၅၇။ အံဠာပု။ ၂။
အဘိဠာပု။ ၆၇။ အဘိဠာပု။ ၂။ အဘိဠာပု။
၁။ ပဋိသံဠာပု။ ၄။ ၂၃၀။ ပဋိသံဠာပု။ ၂။ ၅၉။
၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၇။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ။ ၇။ ပေတဠာ
၁၈၀။ ထေရီဠာပု။ ၁။ ၁၁၅။ ထေရီဠာ ၃။ အပါ
ဠာ။ ၁။ ၇။ ၁၉၅။ ၁၈၅။ ၂၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံဠာပု။ စရိယာ
ဠာ။ ၄၂။ ၅၁။ ၂၃၈။ ဇာဠာ။ ၁။ ၉၃။ ၁၁၆။ ဇာဠာ
၂။ ၅၂။ မဟာနိဠာပု။ ၁၆။ နယတော (တာဇေ) —
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ ၄၇၆။ မာဠာ။ ၁။ ၂။ အံဠာပု။ ၁။ ၁၇၀။
၂၄၀။ အဘိဠာပု။ ၂။ နယေဟိ— ဇာ၊ ၂။ ၂၆၉။
နေတ္ထိ။ ၇။ ၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံဠာပု။ ၁၃။ ဇာဠာပု။ ၁။ ၁၁၃။
ဇာဠာပု။ ၁။ ၁၄၇။ နယဿ — နေတ္ထိ။ ၉၃။ ၀၃။
ပေဋကော။ ၃၃၇။ ၃၃၉။ နေတ္ထိဠာ။ ၃၁။ နယာနံ
— ပေဋကော။ ၃၃၉။ နေတ္ထိဠာ။ ၁။ နယေ—
ပေဋကော။ ၃၃၉။ ဓမ္မဠာပု။ ၂။ ၄၈။ နေတ္ထိဠာ
၂။ ၁၇။ ဇာဠာပု။ ၂၆၇။ နယေသု— ပေဋကော။
၃၃၈။

နယ^၂ (ကြိ) [နိ+အ+ဟိ] ဆောင်ပို့လေ့။
နယတိ (၁) ကြည့်။

နယကမ္မ (န) [နယ+ကမ္မ] သိခြင်းအမှု။ ယေန
သုတ္တဇတ္တေန နေယျဿ စိတ္တသန္တာနဿ ပဗော-
ဓနကိရိယာသင်္ခါတဿ နယကမ္မဿ နိဗ္ဗတ္တိ။
နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၄၇။

နယကရဏ (န) [နယ+ကရ+ယု] နည်းကိုပြခြင်း။ ဝုတ္တဿပိ အညေဒ ပကာရေန သင်္ဂဟာရဟဿ သင်္ဂဏနံ နယကရဏံ ဣဒ ဝုတ္တံ။ မူလဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၅၆။ (-အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၆၉။)

နယကာရဏ (န) [နယ+ကာရဏ] (၁) နည်းဟူသောအကြောင်း။ (၂) နည်းတို့ကို ညွှန်ပြခြင်း၊ နည်းဥပဒေ။ ဣတိ မဟာသတ္တော... ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏဇန္တံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိသ စ နယကာရဏံ ဒဿေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၀၃။ နယကာရဏန္တိ နယသင်္ခါတံ က ရဏံ၊ အထဝါ နယကာရဏန္တိ နယာနံ ဥပဒေသံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၂။ ၅၄၂။

နယကုသလ (တိ) [နယ+ကုသလ] နည်း၌-လိမ္မာ-ကျမ်းကျင်-သော၊ သူ။ နယကုသလော ပုရိသော... ဗိဒ္ဓံ ခေပေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၂။ (-မာဠ၊ ၃။ ၉၄။)

နယက္ကမ (ပု) [နယ+ကမ။ (နယ-မ-သံ)] နည်းအစဉ်။ နယက္ကမေန ပန သင်္ခေပတော ဒဿသိဿာမိ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂။ ၂၃။

နယဂတ (တိ) [နယ+ဂတ] နည်းသို့ရောက်သော။ တဿပိ သာမညဂ္ဂဟဏေန နယဂတော ဝိသေသော သရူပတော ဒဿိတော ဟောတိ။ အနုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၄၅။

နယဂတိ (တိ) [နယ+ဂတိ] နည်း၏ဖြစ်ခြင်း။ ပဉ္စပကာရဏိကာ နယဂတိ သင်္ဂယုတိ။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၀၅။

နယဂမန (န) [နယ+ဂမန] (၁) နည်းဟူသော သိကြောင်း။ (၂) နည်း၏ဖြစ်ခြင်း။ (၁) (၂) နယဂမန (မူလဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၈၄) ၏ နိယတိ၊ နေတိ၊ နိယန္တိ ဝါ ဧတေနာတိ နယော၊ ဂမ္ဘတိ ဧတေနာတိ ဂမနံ၊ နယောဝ၊ နယဿ ဝါ ဂမနံ နယဂမနံ။ ဂတိ ဧဝ ဝါ ဂမနံ။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၀၅။

နယဂမ္ဘိရ (တိ) [နယ+ဂမ္ဘိရ] (၁) နည်းတို့ဖြင့် နက်နဲသော။ (၂) နက်နဲသောနည်းရှိသော။ (၁) (၂) ဝိနယေ နယဂမ္ဘိရေ၊ သဗ္ဗဿ ပါရဒသိနာ။ ကခါ၊ ၄။ ၁၆။ ၁၁၉။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။)

နယဂ္ဂဟဏ (န) [နယ+ဂဟဏ] နည်းယူခြင်း။ န ဝါ ဝုတ္တဗ္ဗော တေသံ နယဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ ၁၃၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ နေတ္ထိဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁။)

နယဂ္ဂဟဏတ္ထ (ပု) [နယဂ္ဂဟဏ+အဋ္ဌ] နည်းယူခြင်းဟူသော အကျိုး။ ဣမေ စတ္တာရော မဟာပဒေသေ ဘဂဝါ ဘိက္ခုနံ နယဂ္ဂဟဏတ္တာယ အာဟ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။)

နယဂ္ဂဟဏမုခ (န) [နယဂ္ဂဟဏ+မုခ] ပြခန်းသော နည်းယူခြင်း၊ နည်းယူခြင်းအမြွက်။ တတြိဒံ သုတ္တာနုလောမတော နယဂ္ဂဟဏမုခံ၊ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။

နယဂ္ဂဟိတ (တိ) [နယ+ဂဟိတ] နည်းအားဖြင့် ယူ ရပ်သော၊ နည်းယူအပ်သော။ အတ္ထေနာ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆) တိ အတ္တေနာ နယဂ္ဂဟိတေန အတ္တေန။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။

နယဂ္ဂါဟ (ပု) [နယ+ဂါဟ] (၁) (သုတ္တစသည်မှ ရအပ်သော) နည်းကိုယူခြင်း။ (၂) နည်း-မှန်းဆသော အားဖြင့် ယူခြင်း။ (တိ) (၃) နည်းယူကြောင်း ဖြစ်သော။ (၁) နယဂ္ဂါဟေနာ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇) တိ သုတ္တာဒိဟော လဗ္ဗမာနနယဂ္ဂဟဏေန။ သာရဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉။ (၂) နယဂ္ဂါဟတော (သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၅) တိ အနုမာနတော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၉။ နယဂ္ဂါဟေနာ (အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၁) တိ ပစ္စက္ခတော အဗိသ္ဗာ နယတော အနုမာနတော ဂဟဏေန။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။ နယဂ္ဂါ-

ဟော—ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ထေရ
ဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
နယဂ္ဂါဟံ — ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
သာရတ္ထာပုဉ္ဇေ။ နယဂ္ဂါဟေန — ဝိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
၄၀၆။ ဝိသင်္ဂဟံ ၂၄၈။ ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ မဇ္ဈိမ
၇၀။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ အံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ဝိမာန
ဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ထေရဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ နေတ္တိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
ဝဇီရဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ဝိမာနဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ မဇ္ဈိမဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
မဇ္ဈိမဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၂၅၀။ အံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
၁၆၆။ အနုဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ နယဂ္ဂါဟတော—
ထေရဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ မဇ္ဈိမဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ အနုဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
၂၀၄။ နေတ္တိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ နေတ္တိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၂၅၆။
နယဂ္ဂါဟဿ—ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
နယဂ္ဂါဟေ — မဇ္ဈိမဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
သာရတ္ထာပုဉ္ဇေ။ မဇ္ဈိမဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
၃၈၃။ (တိ) (၃) နယဂ္ဂါဟပညာကြည့်။

နယဂ္ဂါဟဏ (န) [နယ+ဂါဟဏ] နည်းယူစေ
ခြင်း။ ယဒိဒံ နယဂ္ဂါဟဏံ။ ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ သံဋ္ဌာ
သင်္ဂဟံ ၁၆၆။ မဇ္ဈိမဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ အနုဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။

နယဂ္ဂါဟပညာ (ထိ) [နယဂ္ဂါဟ+ပညာ] နည်း
ယူကြောင်းဖြစ်သောပညာ။ နယဂ္ဂါဟပညာ
ကံရေသာ ထေရဿ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၂၃၁။ သံဋ္ဌာ
ပုဉ္ဇေ။ (-အံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၂၁၅၇။)

နယဂ္ဂါဟမဘိ (ထိ) [နယဂ္ဂါဟ+မဘိ] အထက်
ပုဒ်နက်ကြည့်။ မဟဘိသာနယဂ္ဂါ နမတိယာ
သမန္နာဂတော။ ထေရဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၄၀၅။

နယဂ္ဂါဟပညာ (ထိ) [နယဂ္ဂါဟ+ပညာ] နည်း
ယူကြောင်းပညာ။ နယဂ္ဂါဟပညာ ကံရေသာ
တဿ အာဇီကဿ။ သာရတ္ထာပုဉ္ဇေ။ ၁၆၄။

နယစတုက္က (န) [နယ+စတုက္က] နည်းတို့၏
၄-ခုတို့၏ အပေါင်း။ နည်း ၄ ခုအပေါင်း။
တမ္ပိ နယစတုက္ကံ ဥပ္ပါဒမတ္တေ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ
၂၁၅၀။

နယစတုက္ကဝါရပဘေဒ (ပု) [နယစတုက္က+ဝါရ+
ပဘေဒ] နယစတုက္ကဝါရ-အထူး-အပြား။

သဗ္ဗစိတ္တေသု စ ပဌမစိတ္တေ ဂုတ္တနယေနေဝ
နယစတုက္ကဝါရပဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ
ဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၂၀၀။

နယစရိယ (န+ထိ) [နယ+စရိယ] နယစရိယ
ကုမ်း။ သောဟိ သတသဟဿပရိမာဏော
နယစရိယာဒိပကရဏံ (နယစရိယာဒိပ-
ကရဏံ။ မဇ္ဈိမဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ နယစရိယာဒိပကရဏံ။
အံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၁၃၁။) ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ (-သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။
၂၂၂၂။)

နယဉာဏ (န) [နယ+ဉာဏ] နည်းကိုဆောင်
ကြောင်းဖြစ်သော ဉာဏ်။ ဣစ္ဆေ စ နယနုပ္ပါ
ဒနံ နယဉာဏသေဝ ပဝတ္တိဝိသေသော။ သံ
ဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၇၈။

နယည (တိ) [နယ+ဘ+ည။ ဂ္ဂ။ ၅၉၃။ နိတိ။
သုတ္တ။ ၁၁၁၉။] နည်းကို သိ-တတ်-
လေ့ရှိ-သောသူ။ သမ္ပူတေန နယညနာ။
ဇောဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ (-ကင်္ခါဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၁၃၃။)

နယတိ (ကြိ) [နိ+အ+တိ။ နိတိ။ ဇာ။ ၁၁၀။
မောဂ်နာ။ ၄၀၇။ ဂ္ဂ။ ၂၉၇။ နိရုတ္တိနာ။
၃၉၄။ နယ+အ+တိ။ နိတိ။ ဇာ။ ၁၄၂။
နိ နယေ ပါပဏေဗျာဒိဒမာဒေါ။ ဓာဘုတ္တံ။
၂၁၆။ နိ + အင်္ဂါနိတော်။ ထောမ။] (၁)
ဆောင်၏။ ဆောင်ယူ၏။ ဆောင်ပို့၏။ ပင့်
ဆောင်၏။ ခေါ်ဆောင်၏။ (၂) သိ၏။ (၃)
ဖြစ်စေ၏။ (၄) တိုးပွားစေ၏။ (၅) ဖောက်
စေ၏။ (၆) ကြည်လင်စေ၏။ (၇) စူးစမ်း
ဆင်ခြင်၏။ (၈) ဆုံးဖြတ်၏။ (၉) ပစ်လွှင့်၏။
(၁၀) ဆွဲငင်၏။ (၁၁) စောင့်ရှောက်၏။
(၁၂) ဆောင်၏။ ဆောင်ယူ၏။ ဆောင်
ပို့၏။ ပင့်ဆောင်၏။ ခေါ်ဆောင်၏။ အနယ်
နယတိ (ဇာ။ ၁။ ၂၆၇) တိ အကာရဏံ ကာ-
ရဏန္တိ ဂဏာတိ။ ဇောဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၂၄၂။ နယန္တိ-
(ဒိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၁၁၁၇) တိ သတ္တေ ဣတ္ထိတဋ္ဌာနာ-
ဝဟန္တိ။ သံဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၄၇၀။ (-ဓမ္မ။ ၅၀။
ပေဋကော။ ၃၁။ အဘိဋ္ဌာပုဉ္ဇေ။ ၁၂၈။ ပဋိသံ။

ဌာဝါ၁၄။ ပဋိသံဌာ၂။၂၁၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။
၁၅၉။ ခုဒ္ဒကဌာ၁၀၇။ ဓမ္မဌာ၂။၂၄၁။၂၃၁။
ဌာ၁၉။ သုတ္တနိ။ ဌာ၂။၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ ဌာ၅၀။
စရိယာဌာ၂။၂၆။ မဟာနိဌာ၁၂၇။ နေတ္ထိဌာ
၂။ သာရတ္ထာ၂။၁၂၉။ သာရတ္ထာ၁၁။ ဒီဋ္ဌိ
၂။၂၃၅။ မူလဋ္ဌိ၂။၁၂၆။)

နယန္တိ — ဝိပဉ္စက။ မ၊၂။၃၀၈။ သံသေ
၁၂၈။ ဓမ္မ၊၂။ထေရ၊၂၂၄၊၃၃၄။ အပ၊၂။
၄၀၉။ ဇာဝါ။၂၄၁။ ဇာ၊၂။၁၂၄။ မဟာနိ။
၁၈၇။ နေတ္ထိ။၁၀၈။ ပေဋကော။၁၇၃။ဝိဌာ
၃။၂၅၇။ မဌာ၃။၂၃၆။ မဌာ၄။၁၃၇။ အံဌာ
၂။၁၂၀။ ပဋိသံဌာ၁၄၀။ ဓမ္မဌာ၁။၃၇၁။
ဓမ္မဌာ၂။၆၃။ ဝိမာနဌာ၃၁၄။ ထေရဌာ၁။
၉၀။ ထေရဌာ၂။၃၃၁။ စရိယာဌာ၁၈၆။
ဇာဌာ၅။၄၈၂။ မဟာနိဌာ၃၀၄။ စူဠနိဌာ
၁၈။ သီဋ္ဌိသစ်။၁၄၇၀။ မဋ္ဌိ၃။၁၅၈။ သံ
ဋ္ဌိ၁။၂၇၅။ နေတ္ထိဝိ။၂၈၄။ နယန္တိ—ဇာ
၁။၂၆၉။ ဇာဌာ၄။၂၅၃။ နယ(=နိ+အ+
ဟိ)—ပေတ။၁၆၂။ ပေတဌာ၁၃၇။ ဇာဌာ
၇။၂၃၄။ နယာမသေ(=+အ+အာမသေ)
—ပေတ။၁၅၄။ ပေတဌာ၁၀၆။ နယေ(=
နိ+ယေ)—ဝိဌာ၄၁၁၄၁၃။ နယေယျ—
ဇာဌာ၇။၃၃၇။ နယေယျ—မိလိန္ဒ။၁၁၆။
နယိသု(=နိ+သု)—ဇာ၊၂။၂၂။ ဝိ
ဌာ၁။၁၅၅။ မဌာ၂။၉၅။ မဌာ၄။၁၆၆။
သံဌာ၃။၂၅။ အံဌာ၁။၂၃၄။ အံဌာ၂။
၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၉၇။ ခုဒ္ဒကဌာ၁၃၈။
ဓမ္မဌာ၁။၃၁၅။ ဓမ္မဌာ၂။၂၇၅။ သုတ္တနိဌာ
၁။၂၄၉။ ထေရဌာ၂။၁၆၅။ ထေရိဌာ၁။
အပဌာ၂။၅၅။ ဇာဌာ၁။၃၂၁။ ဇာဌာ၂။
၃၈၆။ ဇာဌာ၃။၈၂။ ဇာဌာ၄။၁၄၀။ ဇာ
ဌာ၅။၁၈၄။ သာရတ္ထာ၃။၁၆၆။ နယိ(နိ+
ဩ)—ဇာဌာ၅။၃၈၈။ နယိသတိ—ဝိပဉ္စ
၅၅။ သံဌာ၁။၁၇၃။ နယိသန္တိ—ဇာ၊၂။၃၄။
ဇာဌာ၅။၂၁၁။ နယိသမိ—မဌာ၁။၃၂၁။

အံဌာ၁။၁၆၇။ အံဌာ၃။၁၅၅။ ပေတဌာ။
၂၅၅။ ဇာဌာ၁။၁၃၁။

(၂) (၃) သိ၏။ ဖြစ်စေ၏။ နိဗ္ဗတိ
ဇာနနတ္ထံ ဓာတုဂဟေတွာ အာဟ“ပနယတိ
ဇာန.တိ (ဒီဌာ၂။၄၅)”တိ။ နိဗ္ဗတိ ပန
ပဝတ္တနတ္ထံ ဓာတုဂဟေတွာ“နယတိ ပဝတ္တေ-
တိ (ဒီဌာ၂။၄၅)”တိ။ ဒီဋ္ဌိ၂။၄၄။ (၃)
ဖြစ်စေ၏။ တေသံ ဝါ သံသာရံ သင်္ခါရဒိ-
ပဝတ္တိံ နယတိ ပဝတ္တေတိ။ မူလဋ္ဌိ၂။၁၂၆။

(၄) တို့ပွားစေ၏။ ရတိံ နယတိ
ဝဟတိ ဇနယတိ ဝစေတိတိ ရတနံ။ ခုဒ္ဒက၊
ဌာ၁၄၃။ သုတ္တနိဌာ၁။၂၇၂။ (၅) ရောက်
စေ၏။ အထ ဝါ နယန္တိ တာယာတိ နေတ္ထိ။
နေတ္ထိပွကရဏေန ဟိ ကရဏဘူတေန မ္မေ-
ကသိကာဝေနေယျသတ္တေ ဒဿနပေဋနယန္တိ
သမ္ပာပေန္တိတိ။ နေတ္ထိဌာ၂။ သော ဟိ
မဂ္ဂဉာဏံ နယတိ သမ္ပာပေတိတိ နယော။
နေတ္ထိ ဝိ။၂၅၅။ (၆) ကြည်လင်စေ၏။ မုခံ
နယန္တိ (ဇာ၊၂။၂၃၇)တိ...စိတြေဟိ ကာရ-
ဏေဟိ မုခံ ပဿာဒေန္တိ။ ဇာဌာ၇။၆၃။

(၇) စူးစမ်းဆင်ခြင်၏။ အမုစ္ဆိတော
ယော နယတေ နယာနယံ။ ဇာဝါ။၁၇၈။
အမုစ္ဆိတောတိ ဆန္ဒဒီဟိ အကဘိကိလေ-
သေဟိ အမုစ္ဆိတော အနဘိဘူတော ဟုတွာ
ယော နယာနယံ နယတေ ဥပပရိက္ခေတိ။
ဇာဌာ၃။၄၂၀။ အတ္ထံ နယေယျံ ကုသလာ-
(ဇာ၊၁။၂၀၄)တိ ကုသလာ ဆေကာပိ
သမာနာ အဘာသိတာနံ ကထာနံ ကထံ
န အတ္ထဉာဏေန နယေယျံ ဥပပရိက္ခေယျံ။
ဇာဌာ၇။၁၅၆။

(၈) ဆုံးဖြတ်၏။ သာဟသာ နယေ-
(ဓမ္မ၊၅၀)တိ ဆန္ဒာဒီသု ပတ်ဋ်တော သာဟ-
သေန မုသာဝါဒေန ဝိနိစ္ဆေယျ။ ဓမ္မဌာ၂။
၂၄၁။ (၉) ပစ်လွှင့်၏။ နယိဿာမ ခိပိ-

သာမ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၁၇။ (၁၀) ဆွေငင်၏။
နယန္တိတိ ဂိဝိယ ဗန္ဓတော အာကန္တန္တိ။ ဒိဋ္ဌ၊
၁။ ၁၁၇။ (၁၁) စောင့်ရှောက်၏။ နယန္တိ
ဝါ ရက္ခန္တိ အတ္တံ ဧတနာတိ နယော။
တထက္ကနယာဒိ။ နိဘိဓာ။ ၁၄၂။

နယတေ (ကြိ) [နိ + အ + တ] စူ စမ်းဆင်
ခြင်း၏။ နယဘိ (၇) - ကြည့်။

နယဒဿန (န) [နယ + ဒဿန။ (နယဒနိန-
သံ)] (၁) ဆောင်ခြင်း သာလျှင်ဖြစ်သော
ပြခြင်း။ ဆောင်ပြခြင်း။ ပြကြောင်းဖြစ်သော
နည်း။ (၂) နည်းပြခြင်း။ (၁) ဝိပါကာဒိ-
ဓမ္မာနံ နယနံ နယော၊ သောဝ ဒဿနန္တိ
နယဒဿနံ။ “ဒေသနာ” တိ ဝုတ္တံ ဟေဋ္ဌာ
ဂဟဏာမာ နယဒဿန (မူ ဗဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀) နန္တိ။
အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၇။ (- နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၂၅။) (၂)
ဒုတိယဝိ ဂပ္ပေ ပန ကာမာဝစ ဘဒ္ဒိဘာဝေန
နိယတိဘိ နယော၊ ကိရိယာဗျာကတံ။ တဿ
ဒဿနံ နယဒဿနန္တိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ အနုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၄၇။ (- ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇။
၂၄၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၆။ သိ၊ ၁။ ၁၇။ ၄၃၉။
မ၊ ၁။ ၂၇၂။ မ၊ ၁။ ၂၇၀။ ၂၂၄။ ၂၄၁။ ၂၇၁။
မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၇။ ၂၀၀။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၇။ အနုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၇၀။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁။ ၇၉။ နေတ္ထိ၊
၁။ ၁၄၅။ ၁၅၀။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၇၅။)

နယဒဿနပယောဇန (တိ) [နယဒဿန +
ပယောဇန၊ နယံ၊ ပြခြင်း - ဆောင်ပြခြင်း -
ဟူသော အကျိုးရှိသော။ အပိစေဘံ သိက္ခာ-
ပဒံ တံဇာတိဓာသု သိက္ခာ၊ ဒေသု သဗ္ဗေ-
သုဝိ ဂဟေတဗ္ဗဒိစိစ္ဆယဿ နယဒဿနပ-
ယောဇနန္တိ ဝေဒိဘဗ္ဗံ။ ဝဒိ၊ ၁။ ၂၇၆။

နယဒါန (န) [နယ + ဒါန] နည်းပေးခြင်း။ ဟတ္ထိ
ပသာရေက္ခာ ဒဿိဘသမုဒ္ဒသဒိသံ နယဒါနံ
ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၇၇။ (ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၄၈။
ဇော၊ ၁။ ၄၂၆။ ဝဒိ၊ ၁။ ၄၉၁။ သိ၊ ၁။ ၁၇။ ၁။

၃၂၁၊ ၃၂၄၊ ၃၂၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၁။ အံ၊ ၁။ ၁။
၁၄၄။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၁။)

နယဒါနပတ္တ (န) [နယဒါန + မတ္တ။ (နယဒါန-
မာတြ၊ နယဒါနဒဿ-သံ)] နည်းပေးခြင်းမျှ၊
နည်းပေးရုံမျှ။ ဥဒ္ဓါနဿ နယဒါန-တ္တတ္တာ၊
“နယော” တိ ဝုတ္တံ။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၁။

နယဒေသနာ (ထိ) [နယ + ဒေသနာ] နည်းကို
ပြောဟောခြင်း။ နည်းကို ဟောကြောင်း
“ဒေသနာ”။ အယုတ္တမိဋ္ဌံ နယဒေသနာယ။
ဝဒိ၊ ၁။ ၄၃၈။

နယဒ္ဓယ (န) [နယ + ဒ္ဓယ] နည်း ၂-ခုအပေါင်း၊
နည်း ၂-ခု။ နယဒ္ဓယေ (မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၁)-
တိ အနုပဿနာနယော၊ သုဒ္ဓိကနယောတိ
တေသ္မံ နယဒ္ဓယေ။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၁။ (-
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၇၇။ မ၊ ၁။ ၂၇၄။ အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၉။)

နယနိ (န) [နိ + ယု။ နေတိ အတ္တနော နိဿိတံ
ပုဂ္ဂလန္တိ နယနံ၊ ယု။ ခာန်၊ ၁။ ၁၄၉။ နိ ပါပနေ။
နိတိ၊ ၁။ ၁၁၂။ နယတိ ဧတေနာတိ ဝါ
နယနံ။ ရှု၊ ၅။ ၇၇။ (ဏာ၊ ၁။ ၁၇။) (၁) မျက်စိ။
(၂) ဆောင်ခြင်း။ ဖောက်စေခြင်း။ (၃)
ဖြစ်စေခြင်း။ (၄) မျှတစေခြင်း။ (၅)
စောင့်ရှောက်ခြင်း။ (၆) သိစေခြင်း။ (၇)
ပယ်ဖျောက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၈) အကျဉ်းချုံး
ခြင်း။ (တိ) (၉) ဆောင်ပို့န (အခါ)။ (၁၀)
ဆောင်တတ်သော။ (၁၁) ဆောင်ကြောင်း
ဖြစ်သော (ဉာဏ်)။ (၁၂) (နည်းယူ၍)
သိသော။

(၁) မျက်စိ။ နယနာနိ ဥမ္ဗိလေက္ခာ။
ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၂။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၉၀။
မ၊ ၁။ ၂၇၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၄၀၊ ၉၀။ မုသတိဝ
နယန (ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁။) နန္တိ... စက္ခု မုသတိ ဝိယ။
ဝိမာန၊ ၁။ ၁၄၄။

နယနံ (ပါဠိ) - အပါ၊ ၂။ ၂၂၅။ ထေရိ၊
၁။ ၁၃၆။ မ၊ ၁။ ၂၇၂။ နယနာနိ (ပါဠိ)

(၁) သိန္ဓဝံ နယနက္ခာယ ဥပဋ္ဌာကံ အာဏာ-
ပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၆။ (၂)(က)(၁)(ဂ)
(ဃ) ဟရသန္ဓေ နယနဥနာမေ-
တံဣပဝတ္တနံ၊ယာပနံ၊ပါလနံ ဝါတံ အာဟ။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ် ၁။၂၂။

နယနနန္ဒန (တိ) [နယန+နန္ဒန] (က) မျက်စိ
တို့ကို နှစ်သက်စေကတ်သော။ (ခ) မျက်စိ
တို့၏ နှစ်သက်သဖြစ်သော (ရူပါရုံ)။
အတိတ္တာဓယဝ ပဿာမိ၊ ရူပံ နယနနန္ဒနံ။
အပါ၊၂။၂၇၇။

နယနပရိစ္ဆာဂ (ပု) [နယန+ပရိစ္ဆာဂ] မျက်စိကို
-ဝှံ့-လှူ-ခြင်း။ နယနပရိစ္ဆာဂေါ စ
ကတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ (-စရိ သ၊ဋ္ဌ။
၂၆၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ် ၁။၃၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။)

နယနပုဿာဒေနနယပတ္တ (တိ) [နယန+ပုဿာဒ-
နေန+သမတ္တ] မျက်စိ၏ ကြည်ပင်ခြင်းကို
ဖြစ်စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ရူပကာယ-
ဒဿနဗျာဝဋ္ဌ နေနယနပုဿာဒ နေနသမတ္တာ
သဗ္ဗာ ကာရပရိစ္ဆာသဗ္ဗာပစ္စင်္ဂသိရိ။ ပိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၉၆။

နယနယန (န) [နယ + နယန။ (ဏယဏ-
ယဏ-ပြာ)] (၁) နည်းကို - ဆောင်-
ဖြစ်စေ-ခြင်း။ (တိ) (၂) နည်းကို-ဆောင်
-သိ-သော။ (၁) အဒိဒိတံ ဝိဒိတံ ဝိယ
နေတိ ဉာပေတိတိ နယန၊ အနုမာနံ၊ တဿ
နယနံ ပဝတ္တနံ။... ကာလက္ခဏေ မဂ္ဂါဒိနံ
ပာတ္တိအကာရာနုမာနံ နယနယနံ။ အနုဋ္ဌိ ၂။
၂၁၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄-၅။) (တိ) (၂)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နယနယနဉာဏ(န) [နယနယန+ဉာဏ။ (နယ-
နယနဉာဏ-သံ၊ ဏယဏယဏဉာဏ-ပြာ)]
နည်းကို-ဆောင်-သိ-တတ်သော ဉာဏ်။
နယနယနဘူတံ ဉာဏံ နယနယနဉာဏံ
လဓမ္မာ၊ ယော။ ၂၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။
မူလ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄ တို့၌ “နယနဉာဏံ” ဟု ရှိ၏။

နယနရသာယန (န) [နယန+ရသာယန]-(က)
မျက်စိ၏ အရသာကို ဖြစ်စေတတ်သော
အဆင်း။ (ခ) မျက်စိရသာတတ်ကို-ဖြစ် စ
တတ် - တိုးပွားစေတတ် - သော (အဆင်း)။
နယနရသာ သနမိဝ ဗြဟ္မဒေဝမနုဇနာယက္ခ-
ဂ၊ဏာနံ ဗုဒ္ဓဗူပံ ပဿန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

နယနလက္ခဏ(တိ) [နယန+လက္ခဏ။ (ဏယန-
လက္ခဏ-ပြာ)] ဆောင်ခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော
ဝေါဒါနပက္ခံ စတုသစ္စယောဇနမုခေန နယ-
နလက္ခဏဿ နန္ဒိယာဝဋ္ဌနယဿ ဘူမိ၊ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၄၉၇။ (-၄၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃၊၆၅၊
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ။၃၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂။၂၃၊၄၃၊၂၅၅။)

နယနဝိဟာဂံ (ပု) [နယန+ဝိဟာဂံ၊ (ဏယဏဝိ-
ဟာ၊ ဏယဏဝိဟာ-ပြာ)] မျက်စိဟူသော
ငှက်၊ ငှက်နှင့်ဘူသောမျက်စိ၊ နယနဝိဟာဂံ၊န-
(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀) ၏ နယနသင်္ခါတဝိဟာဂံ၊နံ။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၇၃။

နယနသမတ္တ (တိ) [နယန+သမတ္တ] ပို့ဆောင် -
ရောက်စေ - ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ပို့ဆောင်
-ရောက်စေ - နိုင်သော။ နယနသမတ္တာ-
(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃)တိ ပါပနသမတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။)

နယနာနန္ဒကရ (တိ) [နယန+အာနန္ဒ+ကရ]
မျက်စိ-မျက်လုံး - (အစုံ)ကို နှစ်သက်ခြင်း
ကို ပြုတတ်သော။ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ဝိရောဓမာနံ
နယနာနန္ဒကရံ ပဿန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၄။

နယနာမတပါန (န) [နယန+အမတ+ပါန]
မျက်စိ၏ အမြှိုက်အဖျော်၊ တံ ဝနဝါသိမိဂ-
ပက္ခိနံ နယနာမတပါနမိဝ ကရောန္တော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၄။

နယနာမယ (ပု) [နယန+အာမယ] မျက်စိနာ၊
မျက်စိရောဂါ။ နယနာမယေ စက္ခုရောဂ-
ဝိသေသေ။ ဓာနံ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။၉၁၉။

နယနာလိမာလိနိ(ထိ)[နယန+အာလိ+မာလာ +ဣနိ] မျက်စိဟူသော-ပိဘုန်း-ပန်း- ပန်းကုံး။ (မျက်စိဟူသော ပိဘုန်းအစဉ်။ သျှ) သဒါ ဇနာနံ နယနာလိမာလိနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၃၂၀။

နယနာသုဓ (န) (နယန+အာသုဓ) မျက်စိဟူ သောလက်နက်၊ မျက်စိလက်နက်၊ (မျက် ထောင့်လက်နက် ဟုလည်း အဆိုရှိသည်။ ယင်းမျက်စိလက်နက်သည်ဝေဿဝ စံနတ်မင်း နှင့် ယမမင်းတို့၏ လက်နက် ဖြစ်သည်။ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း သောတာပန်မဖြစ်ခင်က ကုမ္ဘဏ်များကို မျက်စိလက်နက်ဖြင့် စောင်း ကြည့်လျှင် ကုမ္ဘဏ်များ သေကြေ ပျက်စီး ကုန်၏။ ယမမင်း စိတ်ဆိုး၍ ကြည့်လျှင် လည်း အကြည့်ခံရသူ ကြေမှုသွားသည်။ ပခုက္ကူ၊ဓာန်၊သျှ။ ၃၉-နာလည်း ကြည့်။) နယနာသုဓနာ(ဝိ၊ဌ၊၂။၄၀)တိ နယနသဒါ- တေန အာသုဓေန။ ပါရာ၊ယော။၂၀၄။ (- သံ၊ဌ၊၁။၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၉။ သာ- ရတ္တ၊၂။၂၅၇။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဌ၊၄၄။)

နယနိဂ္ဂမ (ပု) [နယ+နိဂ္ဂမ] နည်းဘို့၏ ထွက် ခြင်း။ နယနိဂ္ဂမော နိဒ္ဒါရှိတော။ နေတ္ထိ၊ဌ။ ၁၂၁။

နယနိဒဿန (န) [နယ+နိဒဿန] နည်းကို ညွှန်ပြခြင်း၊ နည်းညွှန်ခြင်း၊ နည်းပြခြင်း။ နယနိဒဿနတ္ထံ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁၃၉။

နယနိဟရဏ (န) [နယ+နိဟရဏ] ဒေသနာ တော်နည်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ နယနိဟရဏ- (မူလဌ၊၂။၂၉)န္တိ နိယာတိ နယော၊ ဒေသ- နာ၊ တဿ နိဟရဏံ ပဝတ္တနံ။ အနုဌ၊၂။ ၃၄။

နယနုပမ (တိ) [နယ+ဥပမ။ (နယနောပမသံ)] မျက်စိလျှင် ဥပမာရှိသော၊ မျက်စိနှင့် တူ သော။ အနွာနံ နယနုပမော(အပ၊၂။၁၁၅)။

တိ စက္ခုဝိရဟိတာနံ သတ္တာနံ နယနသဒိ သော။ အပ၊ဌ၊၂။၂၁၆။

နယနုပ္ပါဒန (န) [နယန+ဥပ္ပါဒန] ဆောင်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ နယဉာဏ-ကြည့်။

နယန္တ (တိ) [နိ+အန္တ] (၁) ပို့ဆောင်- ရောက်စေ-တတ်သော။ (၂) ဆုံးမတတ် သော၊ သူ။ (၁) လောကနာယကံ သကလသုဂ္ဂလောကံ နယန္တံ နိဗ္ဗာနံ ပါ- ပေန္တံ၊ အပ၊ဌ၊၂။၇၃။ (-ပဋိသန္ဓေ၊၂။၁၁၄။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၈၀။ သီ၊ဌ၊သစ် ၁။၂၆၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၄၂။) (၂) နယန္တော ရဇ္ဇံ အနုသာသန္တော ဓမ္မက- ရဇာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၂၂။

နယန္တု (တိ) [နိ+မာန။ မာန-ကို အန္တ-ပြု။ ထိ-၌ နယန္တိ] ခေါ်ဆောင်အပ်သော။ န- ယန္တိယာ (စရိ၊သာ။၄၀၂)တိ နိယန္တိယာ။ စရိ၊သာ၊ဌ။၁၃၄။

နယန္တရ (န) [နယ+အန္တရ] တပါး- တခြား-သော နည်း၊ နည်းတပါး၊ နည်း တမျိုး။ နယေဟိ နယန္တရေဟိ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၂၁။ (-မူလဌ၊၃။၈။)

နယန္တရမူလပဒ (န) [နယန္တရ+မူလပဒ] နည်း တပါး၏-မူလ-ပင်မ-ဖြစ်သောပုဒ်။ နယန္တ- ရမူလပဒေသု သမဓရဠာနတော။ နေတ္ထိ၊ဌ။ ၁၂၂။

နယန္တိ (ကြိ) [နိ+အ+အန္တိ] (၁)ဆောင်- ဆောင်ယူ-ဆောင်ပို့-ကုန်၏။ (၂) ဖြစ်စေ ကုန်၏။ (၃) ကြည်လင်စေကုန်၏။ (၄) ချောက်ခစကုန်၏။ နယတိ-ကြည့်။

နယန္တု (ကြိ) [နိ+အ+အန္တု] ဆောင်ယူ ကြကုန်လေဘူးပို့ကြကုန်လေဘူး။နယတိ-ကြည့်။

နယပဋိပဇ္ဇန (န) [နယ + ပဋိပဇ္ဇန] နည်းကို-သိ-ရ-ခြင်း။ နယပဋိပဇ္ဇနတ္ထံ။ သံ၊ ၆၊ ၂၃၁။

နယဘူမိ (ထိ) [နယ + ဘူမိ] နည်း၏ ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်။ တေန ဝုပ္ပပ္ပကာဇာယ နိဒ္ဒါ၊ ရဏာယ နယဘူမိဘာဝေန အာစရိယော အာဟ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၉။

နယဘူမိရစနာ (ထိ) [နယဘူမိ + ရစနာ] နည်း၏ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်ကို ပြုစီရင်ခြင်း။ တဿ ပန ယာ ဥတ္တရိယ ညုဘာဝိနံ ဝသေန တဏှာဒိမုခေန နယဘူမိရစနာ။ နေတ္ထိ၊ ၂၊ ၉။ (-နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၄၂။)

နယဘော (ပု) [နယ + ဘော] နည်းအထူး၊ နည်းထူး၊ နည်းဆန်း၊ တတ္ထ နယဘောဒေါ ဝေဒိဘဓဗ္ဗာ၊ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၁၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၇။)

နယမဂ္ဂ (ပု) [နယ + မဂ္ဂ] (၁) နည်းဟူသော သိကြောင်း၊ နည်းလမ်း။ (၂) နည်း၏ ဖြစ်ခြင်း၊ နယမဂ္ဂ (အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၇) နှိုသုတ္တန္တဘာဝနီယာဒိနယဂမ္ဘံ အနုလောမာဒိ နယဂမနဉ္စ။ မူလ၊ ၁၊ ၁၁၇။ (-သုရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၄၄။) နယဂမနလည်း ကြည့်။

နယမတ္တဒဿန (န) [နယမတ္တ + ဒဿန] နည်းမျှကို ပြခြင်း၊ နည်းကိုသာ ပြခြင်း၊ နည်းပြရုံသာ။ နယမတ္တဒဿနဉ္စေဘံ။ မူလ၊ ၁၊ ၁၃၆။

နယမာတိကာ (ထိ) [နယ + မာတိကာ။ (နယမာတွကာသံ)] (က) သင်္ဂဟ၊ အသင်္ဂဟစသော နည်းတို့ဖြင့် ထားအပ်သော မာတိကာ၊ နယမာတိကာ၊ နည်းခေါင်းစဉ်။ (ခ) ခန္ဓာစသည်တို့ကို ဟောခြင်းကို ဖြစ်စေကြောင်း 'နည်း' အကျဉ်း။ (ဂ) ခန္ဓာစသည်တို့ကို သိကြောင်း 'နည်း' အကျဉ်း။ (ဏ) သင်္ဂဟာ အသင်္ဂဟာ၊ .. အသင်္ဂဟိတန္တိ အယံ စုဒ္ဓသဟိ ပဒေဟိ နိက္ခိတ္တာ န-

ယမာတိကာ နာမ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁။ (ခ)(ဂ) ခန္ဓာဒိနံ ဒေသနာ နိယတိ ပဝတ္တိယတိ ဇေတဟိ၊ ခန္ဓာဒယော ဝေ ဝါ နိယန္တိ ဉာယန္တိ ဇေတဟိ ပကာရေဟိတိ နယာ၊ နယာနံ မာတိကာ ဥဒ္ဓေသော နယာ ဝေ ဝါ မာတိကာတိ နယမာတိကာ။ မူလ၊ ၁၊ ၂၊ ၁။ (-အနု၊ ၄၊ ၂။)

နယမာန (တိ) [နယ + မာန] ဆောင်-ပို့-ရောက်စေ-တတ်သော၊ သူ။ ဓမ္မေန နယမာန နံ၊ ကာ ဥဿယာ ဝိဇာနတံ။ ဝိ၊ ၃၊ ၅၅။ သံ၊ ၁၊ ၁၂၇။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၀၄။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၅၇။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၇၃။ သံ၊ ၆၊ ၁၊ ၂၂၁။)

နယမုခ (န) [နယ + မုခ] (၁) နည်းအမြက်။ (၂) ပြခန်းသောနည်း။ (၃) (က) သင်္ဂဟ၊ အသင်္ဂဟစသော နည်းတို့ကို ဟောခြင်း၏ အကြောင်း။ (ခ) သင်္ဂဟ၊ အသင်္ဂဟစသောနည်းတို့၏ ထွက်ရာအဝ။ (၁) (၂) ဂန္ဓာ တဿ ဝိပဿနာယ နယမုခံ ဒဿေတွာ။ အံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၂။ ဥဒါဟု စတုဝိသတိပ္ပဘောဒေ သန္တပဋ္ဌာနေ နယမုခံ ဗလဝန္တိ စိန္တေသိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၂။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၂။ ကင်္ဂါ၊ ၆၊ ၂၇။) (၃) (က) (ခ) နယမုခမာတိကာကြည့်။

နယမုခဘောဒပ္ပကာသန (န၊ ထိ) [နယမုခဘောဒ + ပကာသန] ပြခန်းသောနည်း-နည်းအမြက် - အထူးအပြား - ကို - ပြရာ - ပြကြောင်း-ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ။ တဿာ နယမုခဘောဒပ္ပကာသနံ နိဋ္ဌိတံ ဟေတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃။

နယမုခမာတိကာ (ထိ) [နယမုခ + မာတိကာ] (က) သင်္ဂဟ၊ အသင်္ဂဟစသော-နည်းတို့ကို ဟောခြင်း၏ အကြောင်း-အားဖြင့် ထားအပ်သော မာတိကာ-အကျဉ်း။ (ခ) သင်္ဂဟ အသင်္ဂဟစသော နည်းတို့၏ ထွက်ရာအဝ-အားဖြင့် ထားအပ်သော မာတိကာ-အကျဉ်း၊ နယမုခမာတိကာ။ (ယင်း နယမု-

မာဘိကာ-၌ “တိဟိ သင်္ဂဟော၊ တိဟိ အ-
သင်္ဂဟော၊ စတူဟိ သမ္ပယောဂေါ၊ စတူဟိ
ဝိပ္ပယောဂေါ” ဟူသော ၄-ပုဒ်သို့ဖြင့် မာဘိ
ကာ ထားတော်မူသည်။) တောနိ ဣမေသံ
သင်္ဂဟသင်္ဂဟဒီနံ နယာနံ မုခါနိတိ
ဒဿေတုံ ဌပိတတ္တာ နယမုခမာတိကာတိ
ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂။ နယာနံ ပဝတ္တိဒ္ဓါ-
ရဘူတာ သင်္ဂဟသင်္ဂဟဝိယောဂိသဟယော-
ဂိ ဓမ္မာ နယမုခါနိတိ တေသံ ဥဒ္ဓေသော
နယမုခမာတိကာ။ မူ၊၃။၃။၄။ နယာနံ
သင်္ဂဟဒီပကာရဝိသေသာနံ ပဝတ္တိ ဒေသနာ၊
တဿာ ဝိနိဂ္ဂမဋ္ဌာနဘာယ ဒွါရံ။ ယထာဝုတ္တ-
ဓမ္မာ ယထာရဟံ ခန္ဓာယတနဓာတုယော
အရူပိနော စ ခန္ဓာတိ တေသံ ဥဒ္ဓေသော
နယမုခမာတိကာ။ အနု၊၃။၄။

နယယောဇနာ (ထိ) [နယ + ယောဇနာ
(=ယုဇ + ဣ + ယု)] နည်းကို-ယှဉ်စပ်-
ယှဉ်စပ်ခြင်း။ န ဟိ မူ၊၃။ပဒေဟိ ဝိနာ
ကာစိ နယယောဇနာ သမ္ဘဝတိ။ နေတ္ထိ၊၃။
၁၈။

နယလဉ္စက (ပု) [နယ + လဉ္စက] (သုတ်၏
အနက်ကို) ပြတတ်သောနည်း။ လဉ္စကတိ
ပကာသေတိ သုတ္တန္တန္တိ လဉ္စကော၊ နယော
စ သော လဉ္စကော စာတိ နယလဉ္စကော။
နေတ္ထိ၊၃။၁၈။ အံ၊၃။၁။၆၆။ (-နေတ္ထိ။၂။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၂။၂။)

နယလာဘ (ပု) [နယ + လာဘ] နည်းရခြင်း။
နယလာဘံ န ဇာနာဘိ။ ဒီ၊၃။၂။၁၁။၂။
အံ၊၃။၂။၁၂။၆။

နယဝိစာရ (ပု) [နယ + ဝိစာရ] နည်းကို
စိစစ်ခြင်း၊နည်းကို-စိစစ်ရာ-စိစစ်ကြောင်း-
ဖြစ်သော သဒ္ဓါအစဉ်။ တတော နယဝိစာ-
ရော။ နေတ္ထိ၊၃။၂။ (-နေတ္ထိ၊၃။၂။၁၂။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၂။၂။၂။)

အဘိဓာန် (ထ-ဝဂ်) ၃-၂၈-ပ-မ-ဗ-သ-စ

နယဝိတ္တာရ (ပု) [နယ + ဝိတ္တာရ] အကျယ်
ဖြစ်သောနည်း။ နည်းအကျယ်။ နယဝိတ္တာ-
ရေန သဒ္ဓါသီလပရိဘာဝိတံ သုတ္တံ။ ပေဋ-
ကော။၁၈၄။

နယဝိဒ္ဓ (တိ) [နယ + ဝိဒ္ဓ] (သူတော်
ကောင်းတို့၏ ဓမ္မ)နည်း-ကိုသိ-၌ လိမ္မာ-
သော၊သု။ နယဝိဒ္ဓ (နေတ္ထိ။၄) သဒ္ဓမ္မနယ-
ကောဝိဒါ၊အတ္တနယကုသလာ ဝေဝါ။ နေတ္ထိ၊
၄။၃၀။

နယဝိပဿနာ (ထိ) [နယ + ဝိပဿနာ] (ယံ
ကို၌ ရှုပ် စသော) နည်းဖြင့် (နာမ်ရုပ်
တရားတို့ကို) အသွေးအားဖြင့် ရှုတတ်သော
ပညာ။ ကလာပသမ္ပသုသင်္ခါတာယ နယ-
ဝိပဿနာယ တာဝ ယောဂေါ ကရဏီယော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄။ “ယံ ကိဉ္စိ ရှုပ်” န္တိအာဒိ-
နာ နယေန ဟိ ဓမ္မာနံ ဝိပဿနာ နယဝိပ-
ဿနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၂။၃၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၄။ မ၊၃။၂။၂၆။ မ၊၃။၃။၃၇။)

နယဝိပဿနာဉာဏ (န) [နယဝိပဿနာ +
ဉာဏ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည်။ ယံ ကိဉ္စိ ရှုပ်
အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္တိအာဒိနာ ခန္ဓပဉ္စ-
ကံ ကောဒေသသု ဩကာသေသု ပက္ခိတော
သမ္ပသနဝသေန ပဝတ္တေန နယဝိပဿနာ-
ဉာဏေန၊ မ၊၃။၁။၆၄။

နယဝိဘတ္တိ (ထိ) [နယ + ဝိဘတ္တိ] သင့်လျော်
သော-အကြောင်း- နည်းလမ်း- အားဖြင့်
ဝေဖန်ခြင်း။ နယဝိဘတ္တိ (နေတ္ထိ။၂) ...
နယေန ဉာယေန ဝိဘတ္တိ နယဝိဘတ္တိ။ နေတ္ထိ၊
ဝိ။၂။

နယဝေါဟာရ (ပု) [နယ + ဝေါဟာရ] နည်း
ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ တက္ခ “နယဝေါ-
ဟာရော” (နေတ္ထိ၊၃။၂) တိ ဣဒိနာ
နယာဓိဋ္ဌာနံ နယောဂံ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေတိ။
နေတ္ထိ၊၃။၃၃။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ၊၄။၂။)

နယသညာ (ထိ) [နယ+သညာ] နည်း၌ ဖြစ်သော သညာ။ နည်းဟူ၍ ဖြစ်သော သညာ။ န တေ ကေန္တိ နယသညာ ... ဘဝန္တိ။ ပေဋကော။ ၂၈၀။

နယသတ (န) [နယ+သတ။ (နယဂဘသံ)] ၁၀၀-သော နည်း။ နည်း-၁၀၀၊ များစွာသော နည်း။ နယသတေန နယသဟဿေန ဗုဒ္ဓဗလံ ဥပဒဿယိတုံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ (- မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၃။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂၆။ မ၊ ဋိ၊ ၁။ ၆၂။ အံ၊ ဋိ၊ ၁။ ၁၄၄။)

နယသတသဟဿ (န) [နယသတ + သဟဿ] ၁-သိန်းသောနည်း။ နည်း ၁-သိန်း။ နယသဟဿ (အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇)-ကြည့်။

နယသမုဋ္ဌာန (န) [နယ+သမုဋ္ဌာန] နည်းတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ နယသမုဋ္ဌာနံ။ တတ္ထကတမံ နယသမုဋ္ဌာနံ။ နေတ္ထိ။ ၉၁။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၅၅။ သမုဋ္ဌဟန္တိ ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာနံ။ ကေ သမုဋ္ဌဟန္တိ' နယာ။ နယာနံ သမုဋ္ဌာနံ နယသမုဋ္ဌာနံ။ နေတ္ထိ၊ ၉၁။ ၉၃။ (- ၂၁၈။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၅၆၊ ၂၇၉။)

နယသမုဋ္ဌာနကောသလ္လ (တိ) [နယသမုဋ္ဌာန + ကောသလ္လ] နည်းတို့၏ဖြစ်ကြောင်း 'နယသမုဋ္ဌာနံ' ၌ - လိမ္မာ - ကျမ်းကျင် - သော၊ သူ။ နယသမုဋ္ဌာနကောသလ္လေဟိ ပုဂ္ဂလေဟိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၆၉။

နယသမုဋ္ဌာနဝါရ (ပု) [နယသမုဋ္ဌာန + ဝါရ] နယသမုဋ္ဌာနကိုပြဆိုရာ - အလှည့် - အကြိမ်။ (ယင်းသည် နေတ္ထိ၊ ၂၅၆-တွင် ထင်ရှားသော ဝိဘာဂဝါရမှ ဖြာသွက်သော ဥဒ္ဓေသ၊ နိဒ္ဓေသ၊ ပဋိနိဒ္ဓေသ ဝါရတို့တွင် ပဋိနိဒ္ဓေသဝါရမှ ဂဟန် ပြားလာသော ဟင်္ဂုဝိဘာဂဝါရဟာ-

ရသမ္မာတဝါရ၊ နယသမုဋ္ဌာနဝါရ၊ သာသနပဋ္ဌာနဝါရဟူသော ဝါရ ၄-ပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။) နယသမုဋ္ဌာနဝါရော။ နေတ္ထိ၊ ၉၁။ ၉၂။

နယသမုဋ္ဌာနဟာရ (ပု) [နယသမုဋ္ဌာန + ဟာရ] နည်းတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော အဖွင့် 'သံဝဏ္ဏနာ' အထူး။ ဥဒါဟု နယသမုဋ္ဌာနဟာရေ ဝါ ဝိဘာတ္တော။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၁၈။

နယသဟဿ (န) [နယ + သဟဿ] ၁၀၀၀-သောနည်း။ နည်း ၁၀၀၀ (နည်းတထောင်)။ ယင်း နည်းတထောင်တို့တွင် သောတာပတ္တိ မဂ်နည်း တထောင်လည်း ပါဝင်၏။ ယင်း နည်းရေတွက်ပုံ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၅ - ၆။ ဝိဘာဝိနီ။ ၉၈-၉-ကြည့်။ ထေရဿာဝိ နယသတေန နယသဟဿေန နယသတသဟဿေန ဥပဋ္ဌာတိယေဝ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇။ (- သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၆။ အံ၊ ဋိ၊ ၂။ ၁၄၉။ နယသတ-လည်း ကြည့်။

နယသဟဿပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [နယသဟဿ + ပဋိမဏ္ဍိတ] နည်း ၁၁၀၀-ဖြင့် တန်ဆာဆင် အပ်သော။ ယသ္မာ နယသဟဿပဋိမဏ္ဍိတံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋိ၊ ၂။ ၂၇၃။

နယသဟဿဝိဘာဂ (ပု) [နယသဟဿ + ဝိဘာဂ] နည်း ၁၀၀၀-ဖြင့် ဝေဘန်ခြင်း။ ဆနဝုတိယာ နယသဟဿဝိဘာဂေဟိတိ ဝေ နာနာကာရတော ပဝတ္တာနိ။ ဣတိဝုတိ၊ ၉၁။ ၁၂။ (- ၆။)

နယသာဂရ (ပု) [နယ + သာဂရ] သမုဒ္ဒရာနှင့် တူသောနည်း။ ကတမော နယသာဂရော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ (- ၁၁။)

နယဟေတု (ပု) [နယ + ဟေတု] နည်းယူခြင်း - နည်းမှီးခြင်း - ဟူသော အကြောင်း။ တက္က

ဟေတု ဝါ နယဟေတု ဝါ အကထေတွာ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၃။ ၆၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၂။ မာ နယဟေတု-
(-အံ၊ ၁။ ၁၈၉) တိ နယဂ္ဂါဟေနပိ မာ ဂဏ်-
တ္ထ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၂။ (-အံ၊ ၁။ ၁၉၄။ မဟာနိ။
၃၁၄။ ၃၈၄။ စူဠနိ။ ၆၃။ ၉၈။ ၁၂၅။ ၂၁၀။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။)

နယာဓိဋ္ဌာန (န) [နယ+အဓိဋ္ဌာန] နည်း၌-
နည်းကို - ခိုင်မြဲစွာ - တည်စေခြင်း -
အားခြင်း။ နည်းကို - ဖြစ်စေခြင်း - မှတ်ယူ
ခြင်း။ တတ္ထ “နယဝေါဟာရော” တိ ဣမိနာ
နယာဓိဋ္ဌာနံ နယောတိ ဝုတ္တန္တိ ဒေသတိ။
နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၃၃။ နယာဓိဋ္ဌာနာနံ နယာဓိဋ္ဌာနေ
အနုပ္ပဝေသော နယာနံ နယေသု အနုပ္ပဝေ-
သော ဝေ နာမ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁၂၇။

နယာနုစိန္တန (န၊ ထိ) [နယ+အနုစိန္တန] နည်း
သို့ အစဉ်လျှောက်၍ ကြံစည်ခြင်း။ နည်းယူ
- နည်းမှီ - ၍ ကြံစည်ခြင်း။ တံ သဗ္ဗံ ပါဌာန-
သာရေန နယာနုစိန္တနေန ဝိညဟိ သုဝိညေ-
ယျမေဝ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။

နယာနုယောဂ (ပု) [နယ+အနုယောဂ] နည်း
ကိုဖြစ်စေခြင်း။ နည်းအားလျော်စွာ ယှဉ်စေ
ခြင်း။ အပဒါနဂါထာနမတ္ထော စ နယာနု-
ယောဂေန သုဝိညေယျောယေဝ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။
၁၈၇။ (-၂၀၂။)

နယာနုသာရ (တိ) [နယ+အနုသာရ] နည်းသို့
အစဉ်လျှောက်သော၊ နည်းယူ - နည်းမှီ -
သော။ သေသံ နယာနုသာရေန သုဝိညေယျံ။
အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၃။ (-၁၃၈။ ၂၀၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၄၁၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၆၄။)

နယာမသေ (ကြိ) [နိ+အ+အာမသေ] ဆောင်
ကုန်လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယိသု (ကြိ) [နိ+အ+ဉ္စ] ဆောင်ကုန်ပြီ။
နယတိ-ကြည့်။

နယံ (ကြိ) [နိ+အ+ဩ] ဩ-ကို လု-ပြု။
ဆောင်ပြီ။ နယတိ-ကြည့်။

နယိတ (ပု) [နိ+တ] မိကျောင်းနွယ်ချုံ။ (လံဘုး
(ဗုး) နွယ်။ အပ၊ သျ၊ ပေ။ အပ၊ မြန်။
လံဗုးဟူသည် သစ်ကြားပင်ဟုလည်း ဆိုကြ
၏။) နယိတာ အဗ္ဗာနိ စ။ အပ၊ ၁။ ၁၇၊ ၄၀၇၊
၄၂၅။ ထေရာဌ၊ ၂။ ၃၇၇။ တဋ္ဌာကဿ သမိ-
ပေ၊ နယိတာ စ ဂစ္ဆာ အဗ္ဗာနိ စ ဂစ္ဆာ။
အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။

နယိတုံ (ဗျ) [နိ+တုံ] ဆောင်ခြင်းငှါ၊ ဗဟုံ
မဒ္ဒကုလံ ဟန္တာ နယိတုံ တ(ဇာ၊ ၂။ ၇၂)န္တိ
ဗဟုမဒ္ဒရာဇကုလံ ဟနိတွာ ဗလက္ကာရေန
တံ နေတုံ သမဓန္တာတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၂၈။
(- ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၁။)

နယိသတိ (ကြိ) [နိ+အ+သတိ] ဆောင်
လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယိသန္တိ (ကြိ) [နိ+အ+သန္တိ] ဆောင်ကုန်
လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယိသာမ (ကြိ) [နိ+အ+သာမ] ဆောင်ကုန်
လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယိသာမိ (ကြိ) [နိ+အ+သာမိ] ဆောင်
လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယုဒ္ဓေသ (ပု) [နယ+ဥဒ္ဓေသ] အကျဉ်းပြုအပ်
သောနည်း၊ အကျဉ်းနည်း။ သေ နယော
တတိယာဒိသု ဒသမာဝသာနေသု နယုဒ္ဓေ-
သေသု ဆဋ္ဌဝဇ္ဇေသု။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆။ (-အနုဋီ၊
၃။ ၇။)

နယေ (ကြိ) [နိ+အ+ယေ] ဆောင်ရာ-သိရာ
-၏။ ဆုံးဖြတ်ရာ၏။ နယတိ-ကြည့်။

နယေယျ (ကြိ) [နိ+အ+ယေျ] ဆောင်ရာ၏။
နယတိ-ကြည့်။

နယုယု (ကြံ) [နိ+အ+ယု] ဘူးစမ်း-ဆင်
ခြင်-ကုန်ရာ၏။ နယုတိ-ကြည့်။

နယုန (ကိ) [နဟ+ယ+ယု] ဖွဲ့ယှက်တတ်သော
(အမျက်ဒေါသ)။ နိဒ္ဒန္တိ နယုနဘာဝေန
ပဝတ္တံ ကောဓံ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၀၇။ သုတ္တနိဒ္ဓါ
၂။ ၁၀၈။

နရ (ပု) [နိ+အရ။ နိ နယေ၊ နေတိတိ နရော။
ဓာန်၊ ဠိ။ ၂၂၇။ နရ+ဏ။ နရိယတိ သကေန
ကမ္မေန နိယုတိတိ နရော။ နိဘိဓာ။ ၁၅၁-
၂။ နရ+အ။ နရတိ နေတိတိ နရော၊ ပုရိ-
သော။ ဝိမာနာဠာ ၂။ ၃၆။ သံ၊ ဠိ။ ၁။ ၉၃။ (နရ-
သံ၊ ဏရ-မြာ)] (၁) လူ။ (၂) နတ်လူ။
(၃) နတ်သား။ (၄) ပုဂ္ဂိုလ်။ (၅) သတ္တဝါ။
(၆) ယောက်ျား။ (က) ပညာရှိယောက်ျား၊
ယောက်ျား ပညာရှိ။ (ခ) မြတ်သော
ယောက်ျား၊ ယောက်ျားမြတ်။ (ဂ) ယုတ်
သော ယောက်ျား၊ ယောက်ျားယုတ်။ (၇)
ဘုရား။ (ဂ) ရဟန်း။ (၉) ရဟန္တာ။

(၁) လူ။ ယေ စ ဘူမိသယာ နရာတိ
ဘူမိသယာ နရာ နာမ အပရဒဂါယာနဥတ္တရ-
ကုရုကာ စ မနုဿာ။ အပါဠာ ၁။ ၂၇၇။
နရာနံ ပာရံ သေဋ္ဌ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၂) နိဒ္ဒန္တိ
ဇာတိဝသေန သဗ္ဗမနုဿာနံ ပာရံ သေဋ္ဌန္တိ
အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၀။ ကောသိ တံ
နရော(စရိယာ။ ၄၀၃)တိ တံကော မနုဿော
အသိ။ စရိယာ၊ ၁၄၃။ (-အပါဠာ ၁။ ၂၃။
ဒိ၊ ဠိ။ ၃။ ၇၂။) (၂) နတ်လူ။ နရာနံ ဝါ ဒေဝ-
မနုဿာနံ သေဋ္ဌတ္တာ နရဝရော “သီလ
ပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော” တိ ဧတ္ထ ဝိယ
နရသဒ္ဓေန သဗ္ဗေ ဒေဝမနုဿာ သင်္ဂဟိတာ။
ဓာန်၊ ဠိ။ ၃။ (၃) နတ်သား။ နရနာရိသေဝိ-
တ (ဝိမာန။ ၁၂) နိ ပရိဝါရဘူတေဟိ ဒေဝ-
ပုတ္တေဟိ ဒေဝဓိဘာဟိ စ ဥပသေဝိတံ။ ဝိမာ-
နာဠာ ၅။ ၁။ (-၁၂၃၊ ၂၁၉၊ ၂၇၇။) (၄)
ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုညံ တာဒိသကော နရော (ထေရ။

၂၆၅)တိ သော တထာရူပေါ မေတ္တာဝိဟာရိ-
ပုဂ္ဂလော.....ကုသလံ ပသဝတိ။ ထေရ၊ ၄၁။
၄၅၃။ တံ ဝေ နရ (ဇာ၊ ၁။ ၂၀၃) နိ တံ ဝေ-
ရူပံ ပုဂ္ဂလံ “သမဏ” နိ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၇။
၁၅၅။ (၅) သတ္တဝါ။ ယောပိဿ မာဒိသော
နရော (အံ၊ ၁။ ၁၄၂)တိ ယောပိ သက္ကော
မာဒိသော ဘဝေယျ။ အံ၊ ၄၁။ ၂။ ၁၂။ နရော-
(သံ၊ ၁။ ၁၃။ ထေရ။ ၂၆၅)တိ သက္ကော။ သံ၊
၄၁။ ၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃။ ထေရ၊ ၄၁။ ၄၇၃။
(-မဟာနိ။ ၉။ သံ၊ ၄၁။ ၂။ သံ၊ ဠိ။ သစ်၊ ၁။
၁၀၊ ၁၀၄။ သံ၊ ဠိ။ ၁။ ၉၃။) (၆) ယောက်ျား။
နရော (ထေရ။ ၂၆၅)တိ ပုရိသော။ ထေရ၊
၄၁။ ၄၅၃။ နရတိ နေတိတိ နရော။ ယော-
ပုရိသော အတ္တာနံ ဣတ္ထိနံ ဥစ္စဋ္ဌာနံ နရတိ
နေတိ၊ ဣတိ နရနတော နယနတော သော၊
ပုရိသော နရော နာမ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၉။ (-
သံ၊ ၄၁။ ၂။ သံ၊ ဠိ။ ၁။ ၇၂၊ ၃၀၁။ သံ၊ ဠိ။ ၂။
၁၁၄။) ထောင့်ကွင်းလည်း ကြည့်။ (က)
ပညာရှိ၊ ယောက်ျား၊ ယောက်ျား ပညာ
ရှိ။ နရာ ကေစုံယာ ဣဓာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၇)တိ
ဣကေကေစ္စေ ပဏ္ဍိတပုရိသော။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၄၄။
(ခ) မြတ်သောယောက်ျား၊ ယောက်ျားမြတ်။
နရဿ ဟိ သုဇာတဿာ (ထေရ။ ၃၃၀)တိ
သမတိ သာယပါရမိနံ အရိယဿ ဝါ စက္ကဠတ္ထိ-
ဝတ္ထဿ ပရိပုရိတတ္တာ သုဠ သမ္ပဒေဝ ဇာ-
တဿ နရဿ၊ မဟာပုရိသဿာတိ အတ္ထော။
ထေရ၊ ၄၁။ ၃၀၆။ (ဂ) ယုတ်သော ယော-
ကျား၊ ယောက်ျား ယုတ်၊ နတေဝေကစုံ-
ယော နရော (ဇာ၊ ၁။ ၁၇)တိ ကေစ္စော ပန
မိတ္တဒုဗ္ဗိ အကတညူ ပါပပုရိသော.....နတေဝ
သေယော။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၄၄။ (၇) ဘုရား။
သဒေဝကံ လောကံ သံသာရဓတာ နိဗ္ဗာနသုခံ
နရတိ နေတိ ပါပေတိတိ နရော နာယကော-
တိ အတ္ထော။ မ၊ ဠိ။ ၃။ ၄၁။ ဧတ္ထ ပန သတ္တု-
ဝိသယတာယ နရတိ ဝေနေယျသတ္တေတိ
နရော။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၉။ (ဂ) ရဟန်း။ နိပ-

ကော နရသင်္ခါတော ဘိက္ခု သီလေ ပတိ-
ဌာယ။ သီဠိသင်္ခါဝ။ ၂၃၄။ (၉) ရဟန္တာ။
ယောပိဿ မာဒိသော နရော(အံဝ။ ၁၄၂)-
တိ ယောပိ မာဒိသော ခိဏာသဝေါ အဿ။
အံဌာ ၂။ ၁၄၄။

နရော— ဝိဂ္ဂ။ ၂၆၀။ ဒီပ။ ၁၃၁။ သံ-
ဝ။ ၁၆၇။ ၂၀၈။ အံဝ။ ၁၂၇။ ၂၁၆။ ၃၁၁။ အံ-
၂။ ၃၄၄။ ၄၀၁။ ၁၀၈။ အံဝ။ ၈၄။ အဘိက။ ၃၅၉။
ဓမ္မ။ ၁၅။ ၂၇၄။ ၅၇၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၁။ သုတ္တ-
နိ။ ၄၂၄။ ပေတ။ ၂၁။ အပ။ ၁။ ၉။ ၂၅။ ၇၆။
ဇောဝ။ ၁၄၇။ ၂၂၃။ ၂၃၂။ ၂၄၅။ ၃၄၉။ ဇော ၂။ ၄၇။
၄၂။ ၇၈။ ၁၂၅။ ၁၆၀။ ၂၃၄။ ၂၆၅။ ၂၉၁။ မဟာနိ။
၃၁။ ၃၃၃။ ၄။ နေတ္ထိ။ ၆။ ၁၅၇။ မိလိန္ဒ။ ၃၃။ ၄၀၂။
ဒီဌာ ၃။ ၇၂။ မဌာ ၁။ ၂၁။ မဌာ ၃။ ၁၄၀။
အဘိဌာ ၁။ ၄၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၄၄၇။ ၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ-
၂။ ၂၉၃။ ခုဒ္ဒကဌာ ၆။ ၁၂။ ဓမ္မဌာ ၁။ ၁၀၁။
ဓမ္မဌာ ၂။ ၂၂၇။ ၂၄၆။ ၃၀၀။ ဥဒါနဌာ ၁။ ၁၆။
သုတ္တနိဌာ ၁။ ၁၃။ သုတ္တနိဌာ ၂။ ၁၃။ ၆၃။ ပေ-
တဌာ ၂။ ၄၄၇။ ၅။ ထေရဌာ ၁။ ၁၆။ ထေရဌာ-
၂။ ၁၈၄။ အပဌာ ၁။ ၁၈၄။ ဇောဌာ ၁။ ၂၉၂။
ဇောဌာ ၂။ ၅၉။ ဇောဌာ ၄။ ၅၇။ ဇောဌာ ၆။
၁၇။ မဟာနိဌာ ၁။ ၁၆၅။ ၂၁၅။ သာရတ္ထဉာ။
၁၉။ ကင်္ခါဠိသင်္ခါဝ။ ၂၂။ သီဠိသင်္ခါ ၂။
၂၁၈။ ၃၃၅။ သံဠိ ၂။ ၉၁။ နရာ— ဝိဝ။
၃၁၁။ မာဝ။ ၄၁၄။ မာဝ။ ၂၂၅။ သံဝ။ ၃၁။
သံ ၂။ ၂၉၄။ ပေတ။ ၁၃၆။ ထေရဉာ ၁။
ထေရိ။ ၄၁၇။ ၄၃၂။ ဇောဝ။ ၅၁။ ၂၆၆။ ၈။ ဇော-
၂။ ၅၉၁၀၅။ စူဠနိ။ ၁၂၀။ နေတ္ထိ။ ၁၁၉။ မ-
ဌာ ၁။ ၁၄၂။ အဘိဌာ ၁။ ၄၃။ ပေတဌာ ၅၅။
ထေရိဌာ ၂၄၅။ အပဌာ ၁။ ၁၇၂။ ၂။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ။
၁၂၃။ စရိယာဌာ ၂။ ၅၇၄၇။ ဇောဌာ ၁။ ၁၇။
ဇောဌာ ၆။ ၃၂။ သာရတ္ထဉာ ၁။ ၆၂။ သာရတ္ထ-
၂။ ၂၃။ ဒီဠိသင်္ခါ ၄။ သီဠိသင်္ခါ ၁။ ၁၀။ မဠိ-
၂။ ၂၄၆။ သံဠိသင်္ခါ ၄။ အံဠိသင်္ခါ ၇။ မူလဠိ-
၃။ ၇၉။ အနုဠိ ၃။ ၁၁၃။ နရံ— မာဝ။ ၄၇။
သံဝ။ ၄၁၁။ ၇၁၄၇။ အံ ၂။ ၄၆၆။ ၄၇၁။ ဓမ္မ။

၂၀၅၄။ အပ။ ၁။ ၄၇၁။ ၇၁။ ဇောဝ။ ၁၄၄။
၂၀၃။ ဇော ၂။ ၆၂။ ၁၀၅။ ၁၈၈။ စူဠနိ။ ၁၅၂။
နေတ္ထိ။ ၁၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၇။ သံဠိသင်္ခါ ၃၀။ ဓမ္မ-
ဌာ ၁။ ၁၆၉။ ဓမ္မဌာ ၂။ ၂၇၀။ ထေရဉာ ၂။ ၄၇။
ဇောဌာ ၆။ ၁၁၅။ ၁၂၄။ မဟာနိဌာ ၅၈။ ဒီဠိ-
၁။ ၆၀။ သီဠိသင်္ခါ ၁။ ၂၂၂။ ၄၈၆။ အံဠိသင်္ခါ-
၁၉၉။ နရော— ဣတိဝုတ်။ ၂၅၇။ သုတ္တနိ။ ၃၇၂။
ဣတိဝုတ်ဌာ ၂၈၂။ နရော— နိတိဓာ ၁။ ၁၅၁။
နရော— ပေတဌာ ၁၃၇။ သီဠိသင်္ခါ ၁။ ၁၀။
နရဿ (စ၊ ဇ)— သံဝ။ ၁၆၆။ ဓမ္မ။ ၅၄။
သုတ္တနိ။ ၄၀၂။ ၄၁၃။ ထေရ။ ၃၃၀။ ဇော ၂။
၂၃၃။ ၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၉၄။ ပေတဌာ ၁။ ၁၀၉။
စရိယာဌာ ၁။ ၅၆။ နရဿ (ဆ၊ ဇ)— သံဝ။ ၆။
၁၀၉။ ထေရိ။ ၄၂၄။ ဇောဝ။ ၃၃၆။ ၃၅၉။
နေတ္ထိ။ ၃၀။ သံဠိသင်္ခါ ၃၀။ ၃၁။ ဓမ္မဌာ ၁။
၃၄၂။ သုတ္တနိဌာ ၁။ ၄၀။ ဝိမာနဌာ ၁။ ၄၁။
ဇောဌာ ၅။ ၇၈။ သာရတ္ထဉာ ၂။ ၇၂။ နေတ္ထိဠိ။
၄၀။ နရာနံ— သံဝ။ ၂၂။ ထေရဉာ ၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ-
၃၇၂။ ဇောဝ။ ၃၁၄။ ဇော ၂။ ၁၃၄။ ဝိမာန-
ဌာ ၂။ ၆၃။ ထေရဉာ ၂။ ၅၃၅။ အပဌာ ၁။ ၂၄၈။
၂၆၆။ အပဌာ ၂။ ၁၁၁။ ၄၆၆။ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ ၄၀။
၁၆၄။ ဇောဌာ ၃။ ၄၂။ ဇောဌာ ၄။ ၃၉၃။ နရော-
သု— ဝိမာနဌာ ၄၀။ ဇောဝ။ ၁၆၉။ ဇော ၂။ ၉၃။
သုတ္တနိဌာ ၂။ ၂၀၅။ ဝိမာနဌာ ၁။ ၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ။
၄၀။ ဇောဌာ ၂။ ၁၆၂။ ဇောဌာ ၃။ ၃၃။ ဇောဌာ-
၅။ ၅၄၉။

နရက (ပ) [နိ+ဣ။ ရ-လ။ အပုညေ နေတိ-
တိ နရကော။ ဣ။ ရန္တော စ၊ နရကော။
ဓာနံဠိ ၆၅၇။ (နရက-သံ၊ နရက၊ နရဿ၊
နရအ - အဒ္ဓမာဂဓိ။ ဣရက၊ ဣရဿ - ပြာ၊
နရကဿ-သံဟိဠိ)] နရကံ၊ (၁) ငရဲ။ (၂)
ချောက် (အိမ်ထောင်ခြင်း ဟူသော
ချောက်၊ သံဝ။ ၁၁၅)။ (၃) တွင်း။ (နတ်မိစ္ဆာ၊
နတ်စိမ်း၊ P. S. D.။ ဇီဝဓိတည်ရာ။ ပြာ၊
ဓာနံ။ ငရဲ၊ ဆင်းရဲဒုက္ခပေးရာ အရပ်။ ပါဠိ၊
သီဓာနံ)။ (၁) ကသ္မာ ပနေသ နရကော

“အဝီစီ”တိ သင်္ခံ ဂတော။ မဋ္ဌာငှာ၁၆၇။
 “နိယ”န္တိ လဒ္ဓနာမံ နရကံ။ ပေတဋ္ဌာငှာ။
 (-ဇာ၊ ၂။၁၉၄၊ ၂၉၇။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၁။၁၈၉။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၂။
 ၉၈-၉။ သံဋ္ဌာ၊ ၂။၂၀၁။ အံဋ္ဌာ၊ ၂။၂၀၉။ အဘိ။
 ၉။၂။၉၁၊ ၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၁။ ထေရဋ္ဌာ၊ ၂။
 ၈၁။ အပါဠာ၊ ၁။၁၂၊ ၁၃၇။ အပါဠာ၊ ၂။၂၁၊
 ၂၄၉။ ဇာ၊ ၉။၁၄၃။ မဟာနိဋ္ဌာ၊ ၆၄။ ဝဇီရ။
 ၄၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၂။
 ဝိမတိ၊ ၁။၂၃၉၊ ၂၄၈။ ကင်္ခါ၊ ၆။သင်္ခံ။ ၂၂၃။ ဒီ၊
 ၆။၁။၂၇၊ ၂၉၈။ သိဋ္ဌိ၊ သင်္ခံ၊ ၁။၂၇၇။ မဋ္ဌိ၊
 ၃။၃၆၂၊ ၃၇၄။ သံဋ္ဌိ၊ ၂။၁၇၇။ အံဋ္ဌိ၊ ၂။၁၁၆။
 နေတ္ထိ၊ ၆။၁၃၁။ နေတ္ထိ၊ ၀။၂၉၀။) (၂) နရ-
 ကော နာမ တတ္ထ တတ္ထ ဖလန္တိယာ ဘူမိယာ
 သယမေဝ နိဗ္ဗတ္တာ မဟာဒရိ။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၂။၄၂။
 ကင်္ခါ၊ ၆။သင်္ခံ။ ၂၁၆။ နရကေ(ထေရ။ ၃၃၄)-
 တိ ဘူမိယာ ဖလိဘဝိဒရေ။ ထေရဋ္ဌာ၊ ၂။
 ၃၂၉။ (-ဝိ၊ ၁။၉၃၊ ၉၇။ သံ၊ ၁။၂၁၁။ ဇာ၊
 ၁။၂၅၄၊ ၂၅၈။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၂။၄၁။ သံဋ္ဌာ၊ ၁။၅၇။
 ဇာ၊ ၉။၃။၄၁၆။ ဇာ၊ ၉။၄။၁၉၇၊ ၂၀၆။ မဟာ-
 နိဋ္ဌာ၊ ၁၃၆။) (၃) နရက (ပေတ။ ၁၈၃)န္တိ
 အာဝါဋ္ဌိ။ ပေတဋ္ဌာ၊ ၂။၁၀။ နရကမ္ပိ (ဇာ၊ ၁။
 ၉၄) တိ အာဝါဋ္ဌေ။ ဇာ၊ ၉။၃။၁၃။ (-ဇာ၊
 ၁။၂၇၃။ စရိယာ၊ ၉။၂၇၇။ ဇာ၊ ၉။၄။၂၇၁။
 ဒီ၊ ၆။၁။၁၁၄။ အံဋ္ဌိ၊ ၁။၁၄၅၊ ၁၄၇။)

နရကဂ္ဂိ (ပု) [နရက+အဂ္ဂိ။ (နရကဂ္ဂိ-သံ၊ နိရယ-
 ဂိနံ-သိ၊ ဘိဋ္ဌိ)] ငရဲမီး။ မက္ခလိခါသာလာ-
 ဒယော ဝိယ ဟေဋ္ဌာ နရကဂ္ဂိနံယေဝ အာ-
 ဟာရော ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၃။၁၀၁။ (-မ၊
 ၆။၁။၁၇၀။ အံဋ္ဌိ၊ ၃။၁၅၄။)

နရကဂ္ဂိဒါဟ (ပု) [နရကဂ္ဂိ+ဒါဟ။ (နရကဂ္ဂိဒါ-
 ဟ-သံ)] ငရဲမီးလောင်ခြင်း။ နရကဂ္ဂိဒါဟဿ
 စ ကာရဏဘာယ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။၂၂၀။

နရကဂ္ဂိဒါဟပဋိဘာဂ (တိ) [နရကဂ္ဂိဒါဟ+
 ပဋိဘာဂ] ငရဲမီး လောင်ခြင်းနှင့်တူသော
 အဖိုရှိသော၊ ငရဲမီး လောင်ခြင်းနှင့်တူသော။

ပက္ကန္တမတ္တဿေဝ စဿ နရကဂ္ဂိဒါဟပဋိဘာ-
 ဂေါ ဗလဝသရိရဒါဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပေတဋ္ဌာ၊
 ၁၆၄။

နရကစာရိကာ (ထိ) [နရက+စာရိကာ] ငရဲ၌
 လှည့်လည်ခြင်း။ တတ္ထနိရယေ မဟာမောက္ခ-
 လ္လာနတ္ထေရဿ နရကစာရိကာဒိသု ဣဋ္ဌာရမ္ပ-
 ကသမာယောဂေ သော ပစ္စယော ဟောတိ။
 အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၉၀။

နရကဒုက္ခ (န) [နရက+ဒုက္ခ] ငရဲ၌ဖြစ်သော
 ဆင်းရဲ၊ ငရဲခံရခြင်း ဆင်းရဲ။ နေရယိကာနံ
 နရကဒုက္ခန ပရိယောနဒ္ဓါယ အလံ သမတ္တာ-
 တိ (ဝါ) နိရယပါလာ။ မဋ္ဌိ၊ ၃။၃၆၀။
 အနုဋ္ဌိ၊ ၃။၁၄၉။

နရကနိမိတ္တ (န) [နရက+နိမိတ္တ] ငရဲနိမိတ်၊
 ငရဲဘုံ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အာရုံ။ နရ-
 ကနိမိတ္တာဒိနံ ဥပ္ပဋ္ဌဟနကာလေ ဗလဝဒေါ-
 မနဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။၉၇။

နရကပ (ပု)ပါတ (ပု) [နရက+ပါတ] (၁)
 ငရဲဟူသော ချောက် ကမ်းပါး။ (၂) နရက်
 ချောက်၊ အသုတဓာနက်သော-ချောက်-
 ကမ်းပါး-ထုံးအိုင်။ (၁) နရကပပါတ (ဒီ၊ ၁။
 ၂၂၁။ ဒီ၊ ၆။၁။၃၃၀)န္တိ နရကသင်္ခါတံ မဟာ-
 ပပါတံ။ ဒီ၊ ၆။၁။၃၉၈။ သိဋ္ဌိ၊ သင်္ခံ၊ ၂။၄၂၃။
 (၂) နရကပပါတေ(မ၊ ၁။၄၀၂)တိ သတပေါ-
 ရိသေ မဟာသောဗ္ဗေ။ မဋ္ဌာ၊ ၂။၃၀၃။ (-ဒီ၊
 ၆။၂။၃၀။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။၉၁။ ပဋိသံဋ္ဌာ၊ ၁။၁၃၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၁။ ဇာ၊ ၉။၄။၄၃၁။ ဇာ၊ ၉။၅။
 ၇၀၊ ၇၅။ မဟာနိဋ္ဌာ၊ ၆၁။)

နရကပါလ (ပု) [နရက+ပါလ။ (ဏရဂပါလ-
 ပြာ)] ငရဲစောင့်၊ ငရဲထိန်း။ အပိ စ ယထာ
 အရိယဝိနယေ နရကပါလာနံ ဘူတမတ္တတာ
 အသိဒ္ဓါ။ မဋ္ဌိ၊ ၃။၃၆၂။ အံဋ္ဌိ၊ ၂။၁၁၄။
 အနုဋ္ဌိ၊ ၃။၁၅၀။

နရကဘယ (န) [နရက+ဘယ။ (ဏရကဘယ-
ပြာ)] ငရဲ၌ဖြစ်သော ဘေး၊ ငရဲဘေး။ န
တုမှာကံယေဝ နရကဘယံ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၁၃။

နရကသညိတ (တိ) [နရက+သညိတ။ (ဏရက-
သညိတ-ပြာ)] နရက်ချောက်ဟု ကောင်း
စွာသိအပ်သော၊ နရက်ချောက်ဟု-ခေါ်ဆို-
ပညတ်-သမုတ်-အပ်သော (တဏှာ)။ ဒုပ္ပု-
ရဏဋ္ဌေန နရကသညိတံ မိစ္ဆာဇီဝဟေတု-
ဘူတံ လ္လမံ ပစ္စယဘဏှံ တရေယျ။ သုတ္တနိ၊
၄၊ ၂။ ၂၁၂။

နရကသတ္တ (ပု) [နရက+သတ္တ။ (နရကသတ္တ-
သံ)] ငရဲ၌ဖြစ်သော သတ္တဝါ။ ငရဲသူ-
ငရဲသား-သတ္တဝါ။ နရကသတ္တဿ ဝိယ စ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၁။ ဧဝံ ယာဝ နရကသတ္တာနံ
ရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၃။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၆။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၃၊ ၂၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၆။)

နရကာဝါဠ=နရကအာဝါဠ (ပု) [နရက+အာ-
အာဝါဠ] နရက်ချောက်တွင်း။ နရကာဝါဠေ
(နရကအာဝါဠေ) ပဘိတော ဘဒိဿတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။

နရကသံသသေဝိတ (တိ) [နရက+သံသ+
သေဝိတ] လူအပေါင်းသည် ပေါင်းစုမှီဝဲအပ်
သော။ နဇ္ဇောယသာ နရကဏ သံသ သေဝိ-
တာ။ သံ၊ ၃။ ၃၄၉။ အံ၊ ၁။ ၃၆၆။ အံ၊ ၂။ ၄၆။

နရဂ္ဂ (တိ) [နရ+အဂ္ဂ] လူတို့-ထက်-တွင်-
မြတ်သော၊ မြတ်သော လူဖြစ်သော (ဘုရား
ရှင်)။ ဝိပဿိဿ နရဂ္ဂဿ၊ သာသနေ နိရ-
တဿဟံ။ အပါ၊ ၁။ ၉၉။ (-၁၄၇၊ ၂၇၁။ အပါ၊
၂။ ၂၁၄။ ထေရ်၊ဋ္ဌ၊ ၁၅၅။)

နရတိ (တြိ) [နရ+အ+တိ။ နရ နယနေ။
နရတိ။ နိတိ၊ဇာ။ ၁၅၁။ နရော နယပါပုဏ္ဏေ-
သု။ ဓာဘူတ္တ၊ ၂။ ၂။] ဆောင်၏၊ ရောက်၏၊
ရောက်စေ၏။ နရတိ နေတိတိ နရော။ ဝိမာန၊

၄။ ၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊ ၉။ နိဗ္ဗာန-
သုခံ နရတိ နေတိ ပါပေတိတိ နရော။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။ ၄၁။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၂။)

နရဒ (န) [နရ+ဒါ+အ] နတ်သစ်ပင်၊ ထင်း
ရှူးပင်။ (ထယ်၊ဖရင်း၊မြား။ နာရဒရသေ့။
သီဟိုဠ်၊ ဓာန်။) နရဒါ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဇာ၊
၄။ ၇။ ၃၁၄)တိ ဒေဝဒါရ နာမ ကော ရုက္ခ-
ဇာတိဝယာ၊ ယေ သက္ကပါဒပါတိ သဠလာတိ
စ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄၇။

နရဒမ္မသာရထိ (ပု) [နရ+ဒမ္မ+သာရထိ] ဆုံးမ
-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော လူယောက်ျား
(ပဓာန သတ္တဝါ)တို့ကို ဆုံးမတတ်သူ။ မဟာ-
ဘိသက္ကော နရဒမ္မသာရထိ၊ ထေရ၊ ၃၅၆။
အာကင်္ခတော တေ နရဒမ္မသာရထိ။ (နရ-
ဒမ္မသာရထိသီ)။ နေတ္ထိ၊ ၁၅၂။ ပေဋကော။
၂၁၇။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၆၊ ၃၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၃၇၄။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၁၊ ၄၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၁။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၂။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊ ၃၃၁။)

နရဒေဝ (ပု) [နရ+ဒေဝ] (၁) နတ်ယောက်ျား၊
နတ်သား။ (၂) ဘုရား။ (၃) မင်း (သုဒေဝ
မင်း)။ (၄) နရဒေဝဘီလူး။ (၅) လူ(နှင့်)
နတ်။ (လူတို့၏ - ပဓာန - ခေါင်းဆောင်။
သီဟိုဠ်၊ ဓာန်။)

(၁) နရဒေဝါနံ (သံ၊ ၁။ ၆)တိ ဒေဝနရာနံ၊
ဒေဝပုရိသာနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ (-
သံ၊ ၁။ ၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅၊
၃၀၁။) (၂) သံသဉ္စ နရဒေဝဿ။ ဂစ္ဆာမိ
သရဏံ အဟံ။ ဝိမာန၊ ၈၉၊ ၁၁၅။ ပေတ။
၁၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၂၄၇၊ ၃၁၀။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၂၃၃။ တိဿံ လောကဝိဒံ နာထံ၊
နရဒေဝံ နမဿဟံ။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၆။ (-၃၀၂။)

(၃) သယံ ဝိမာနံ နရဒေဝ ဒိသု။ ဇာ၊
၂။ ၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၇၅။ နရဒေဝဿ သုဒေ

ဝံသ နာမ ရသော ကုလေ သုမေဓာယ ဒေ-
ဝိယာ ကုစ္ဆိသ္မိ...ပဋိသန္တိ ဂဗဟတော။ ဗုဒ္ဓဝံ
ဌ။ ၁၀၁။ (-စရိယာ။ ၂၀၇။ ဇာ။ ၂။ ၁၇။
စရိယာ။ ၄၆။ ဇာ။ ၄။ ၆။ ၁၂။

(၄) နရဒေဝယ ယက္ခဿ၊ စတုသစ္စပု-
ကာသနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၉၈။
ကာမိန္ဒော နရဒေဝေန ဖုဋ္ဌော။ ဇာ။ ၄။ ၆။
၂၃။ (၅) ပူဇိတော နရဒေဝေနာ (ထေရ။
၃၆၅) တိ နရေဟိ စ ဒေဝေဟိ စ ပရမာယ
ပူဇာယ ပူဇိတော။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၄၉၃။

နရဒေဝယက္ခ (ပု) [နရဒေဝ+ယက္ခ။ နရဒေဝ-
ယက္ခ-သံ] နရဒေဝဘိလူး။ သော နရဒေဝ-
ယက္ခော မနုဿေ ဘက္ခယန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။
၃၀၉။

နရဒေဝယက္ခဗာဓ (ပု) [နရဒေဝယက္ခ+အာ-
ဗာဓ] နရဒေဝဘိလူးကြောင့်ဖြစ်သော -
အနာ-ရောဂါ။ နရဒေဝဘိလူး ဖမ်းစား
သော အနာ။ သော နရဒေဝယက္ခဗာဓော
အသမ္ဘိဇာဘိကော လာမကော။ ဇာ။ ၄။ ၆။
၂၃။

နရဒေဝဝန္တိတ (တိ) [နရဒေဝ+ဝန္တိတ] လူ
နတ်တို့သည် - ရှိခိုးအပ် - ချီးကျူးအပ် -
သော။ တတော အဝေါစုံ နရဒေဝဝန္တိတော။
အပါ။ ၂။ ၁၂၉။

နရဓိရ(ပု) [နရ+ဓိရ] ပညာရှိသောယောက်ျား၊
ယောက်ျား ပညာရှိ။ နိဋ္ဌိတာ နရဓိရေဟိ
(နရဓိရေဟိ၊ သိ၊ သျှာ၊ ဣ)၊ သမဓာရာ သုနိ-
သိတာ။ ဇာ။ ၂။ ၂၁၅။ နရဓိရေဘိတိ ပဏ္ဍိတ-
ပုရိသေဟိ။ ဇာ။ ၄။ ၆။ ၃၀၀။

နရနန္ဒနန္ဒန (တိ) [နရ+နန္ဒန+နန္ဒန] လူတို့
သည် နှစ်သက်အပ်သည်ထက် နှစ်သက်အပ်
သော၊ လူတို့သည် အလွန်နှစ်သက်အပ်သော။
ယေန ဝေဠုဝန် ဒိဋ္ဌံ၊ နရနန္ဒနနန္ဒနံ။ အပါ။ ၂။
၂၂၅။ ထေရီ။ ၄။ ၁၃၅။

နရနာဂ (ပု) [နရ+နာဂ] သတ္တဝါတို့ထက်
မြတ်သော၊ သူ။ နရနာဂေါ(ဇာ။ ၄။ ၁။ ၁၀၄)-
တိ နရသေဋ္ဌော၊ နာဂသဋ္ဌေါ သေဋ္ဌတ္ထဝါစ-
ကော။ ဇာ။ ၄။ ၆။ နိဒါန်း။ (-ဝဇီရ။ ၄၅။
သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၄၆။)

နရနာယက (တိ) [နရ+နာယက] သတ္တဝါတို့ကို
(နိဗ္ဗာန်သို့) ပို့ဆောင်တတ်သော၊ သူ။ ဥပေစ္စ
နရနာယကံ။ အပါ။ ၂။ ၁၄၁။ (-၁၆၂၊ ၂၆၄၊
၂၉၀။)

နရပတိ (တိ) [နရ+ပတိ] လူတို့၏ အရှင်ဖြစ်
သော (မင်း)။ ဂန္ဓာ ဒိဿာ နရပတိံ၊ ဣဒံ
ဝစနမဋ္ဌိတိ။ အပါ။ ၂။ ၂၂၇။

နရပတိနိဝေသန (န) [နရပတိ+နိဝေသန] မင်း
၏ စံနေရာ (နန်းဘော်)။ နရပတိနိဝေသနံ
ပဝိသိတာ ပညတ္တေ အာသနေ နိသိတိ။
ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။ ၃၂၂။

နရပုဂံဝ (ပု) [နရ+ပုဂံဝ] လူတို့၏-ရှေ့သွား-
ခေါင်းဆောင်-ဖြစ်သော၊ လူတို့-တွင်-ထက်
-မြတ်သောသူ။ န ပုနော အဒ္ဓသံ ဝိရံ၊
သုမေဓံ နရပုဂံဝံ။ အပါ။ ၂။ ၆၉။ (-၂၁၊
၂၅၉။ ထေရီ။ ၄။ ၁၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၅၇။)

နရယုဝတိ (ထိ) [နရ+ယုဝတိ။ ရှု။ ရှု။ ချီ။
၁၆။] လူမိန်းမမျိုး၊ လူမိန်းမကလေး၊ လူ
လုံမကလေး၊ လူလုံမပျိုကလေး။ နရယု-
ဝတိဟိ ပရိဝုဘော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။ ၂၆။

နရရာဇ (ပု) [နရ+ရာဇ] လူတို့၏ မင်း၊ လူမင်း၊
လူဘွဲ့အလယ် - ထွန်းလင်း - တောက်ပ -
သော၊ သူ။ နရရာဇဿ ဗိမ္ဗိသာရဿ ဝိဟာရ-
ဒါနာနုမောဒနံ ကတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။ ၂၇။

နရရာဇဝရ (တိ) [နရရာဇ+ဝရ] မြတ်သောလူ
မင်း။ နရရာဇဝရေ နဂရံ တု ဂတေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၃၃၅။

နရလောဟိတပါယီ (တိ) [နရလောဟိတ+ပါ+
ကိ] ငရဲသူ ငရဲသားတို့၏ သွေးကို သောက်
တတ်သော (သံ-ဆူး-တံကျင်)။ အဗ္ဗကုဋ္ဌ-
သမာဉ္ဇစွာ၊ ကဏ္ဍကနိဓိတာ ဒုမာ။ အယော-
မယေဟိ တိက္ခေဟိ၊ နရလောဟိတပါယီတိ။
ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၄၂။ ၁၄၃။

နရဝရ (တိ) [နရ+ဝရ] (၁) ယောက်ျားမြတ်
ဖြစ်တော်မူသော (ဘုရားရှင်)။ (၂)
လူတို့ထက် မြတ်သော (မင်း)။ (၃) နရ-
ဝရဿာ (နေတ္ထိ။ ၁) တိ ပုရိသဝရဿ၊ အဂ္ဂ-
ပုဂ္ဂလဿာတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇။ နရော
စ သော ဝရော စာတိ နရဝရော။ နေတ္ထိ၊ ၀။
၉။ (-အပါ၊ ၁။ ၈၉။ ကေရိ၊ ၄။ ၁၈၆။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၂။ ၆။ ၃၄၆။)
(၂) နရဝရန (ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၀) နှိ ဘဇူနံ။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၅။

နရဝရဒမက (တိ) [နရဝရ+ဒမ+က] မြတ်
သော-အသက်ဘန်းကျသော-သတ္တဝါတို့ကို
ဆုံးမတော်မူတတ်သော (ဘုရားရှင်)။
နရဝရဒမကော (နေတ္ထိ။ ၁၆၃) နရဝရနံ
ဗြဟ္မဒေဝမနုဿဘုဒရာဇမဟာမစ္စာဒီနံ ဒမ-
ကော အနုဒမကော။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၄၆။

နရဝရဒမ္မသာရထိ (တိ) [နရဝရ+ဒမ္မ+သာရထိ]
ဆုံးမ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သောသတ္တဝါတို့ကို
နိဗ္ဗာန်သို့ သွားစေဘက်သော ယောက်ျား
မြတ် ဖြစ်တော်မူသော (ဘုရားရှင်)။
နရဝရဒမ္မသာရထိ (ပိမာန။ ၂၁) နှိ နရဝရော
စ သော အဂ္ဂပုဂ္ဂလတ္တာ ဒမ္မာနံ ဒမေတဗ္ဗာနံ
ဝေနေယျာနံ နိဗ္ဗာနာဘိမုခံ သာရဏတော
ဒမ္မသာရထိ စာတိ နရဝရဒမ္မသာရထိ။
ပိမာန၊ ၄။ ၇၇။

နရဝရပာရ (တိ) [နရဝရ+ပဝရ] သတ္တဝါတို့
ထက် အလွန်မြတ်တော်မူသော (ဘုရား
ရှင်)။ အဗ္ဗ နရဝရပာရေ ဇိနဝဏ္ဏသဘေ

နဂရာရမနုပ္ပဝိဋ္ဌေ ဝိထိယာ နေပါလကော
ဟတ္ထိ အာပတိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂။ ၁၅။

နရဝရဗုဒ္ဓဒေသိတ (တိ) [နရဝရ+ဗုဒ္ဓ+ဒေသိ-
တ] သတ္တဝါ-တို့တွင်-တို့ထက်-မြတ်တော်
မူသော ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူအပ်
သော။ ဓမ္မေ ဌိတာ နရဝရဗုဒ္ဓဒေသိတေ။
ပိမာန။ ၁၉။

နရဝရာဓိပ (တိ) [နရဝရ+အဓိပ] မင်းတို့၏
အကြီးအကဲဖြစ်သော၊ သူ။ နရဝရာဓိပ (ဇာ၊
၂။ ၂၅၈) နှိ နရဝရာနံ အဓိပတိံ ဘဇာဓိ-
ရာဇာနံ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၀။

နရဝသဘ (တိ) [နရ+ဝသဘ] သတ္တဝါ-
တို့တွင် - တို့ထက် - မြတ်တော် မူသော
(ဘုရားရှင်)။ နရဝသဘ(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆၄) ကြည့်။

နရဝါဟန (ပု) [နရ+ဝါဟန] (၁) နရဝါဟန
ပြာသာဒ်။ (၂) ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၊ ကုဝေရ
နတ်မင်း။ (နရဝါဟနနာ=လူယာဉ် စီးက
သော။ ကုဝေရော = ကုဝေရနတ်မင်းသည်
ကား။ ယက္ခာဓိပေါ=ဘီလူးတို့ကို အစိုးရ၏။
ကျော်အောင်၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၃၂။) (၃) နရ-
ဝါဟနော ယသော ဝသဝတ္ထိ၊ တယော
ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၅။ (၂) ကုဝေ-
ရော နရဝါဟနော။ ဓာန်၊ ၃၂။

နရဝါဟနယာန (န) [နရဝါဟန+ယာန] လူ-
ဆောင်-ဆွဲ-သော ယာဉ်၊ လူယာဉ်။ ကေ
နရဝါဟနယာနံ အဘိရုဋ္ဌာဒ္ဓေ ဝေဿဝဏာ
ဝိယ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၂။ (-အံ၊
၄။ ၃။ ၁၇၀။)

နရဝိရိယ (တိ) [နရ+ဝိရိယ] လုံ့လရှိသော
မဟောသဓာ ပညာရှိယောက်ျား။ နရဝိရိ-
ယေနာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၅) တိ ဝိရိယဝန္တေန
မဟောသဓပဏ္ဍိတေန။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၆၀။ နရ
(၁) (က) လည်း-ကြည့်။

နရဝီရ (ပု) [နရ+ဝီရ] လုံလရှိသောလူ၊ (က) ဘုရားရှင်။ (ခ) မင်း။ (ဂ) နတ်သား။ (ဃ) (စက်မှုသက်မှုစသော) အဘတ်သည် ဆရာ။ (က) နရဝီရ ဝိနာယက (အပါ။ ၈၉) နှစ် နာရီ အန္တရေ အသိသိပရက္ကမောတိ နရဝီရေ။ အပါ။ ၉၂။ ၄၆။ (-အပါ ၂။ ၁၂၃၊ ၁၄၄၊ ၂၀၉။ ဆေရ ဌာ။ ၅၂။ ထေရ၊ ၄၂။ ၁၂၁၊ ၂၇၇။ ထေရီ၊ ၄၆။ ဇာ၊ ၄၁။ ၁၁၄။ ဝိရ၊ ၄၂၇။ သာရတ္ထ ၃။ ၂၄၆။) (ခ) နရဝီရသေဌ-ကြည့်။ (ဂ) နရဝီရ (ဝိမာန။ ၉၀) တိ ဒေဝပုတ္တဿ အာလပနံ။ ဝိမာန၊ ၄၅။ ၂၇၇။ (ဃ) နရဝီရနိဋ္ဌိတ (က) (ခ)-ကြည့်။

နရဝီရကတ (တိ) [နရဝီရ+ကတ] ပန်းပုအတတ် သည်ဆရာ-ထု-လုပ်-ထားသော (ပန်း ကလပ်-စသည်)။ နရဝီရကတ ဝဂ္ဂ၊ သမုဂ္ဂမိဝ စိတ္တိတံ။ ဆေရ၊ ၃၂၂။ ဆေရ၊ ၄၂။ ၂၇၂။ တယိဒံ နရဝီရေန နရေသု ဆေကေန (နရ-ဝီရေသု ဆေကေန၊ သိ) သိပ္ပါစရိယေန ကတံ ဝဂ္ဂ၊ မဋ္ဌံ လာခါပရိကမ္ဘာဒိနာ စိတ္တိတံ။ ထေရ၊ ၄၂။ ၂၇၇။

နရဝီရနိဋ္ဌိတ (တိ) [နရဝီရ+နိဋ္ဌိတ] (က) လူ တို့တွင် လုံလရှိသူ-အကတ်ပညာရှင်ဆရာ- သည် ပြီးဆုံးစေအပ်သော။ (ခ) နတ်သား သည် ပြီးဆုံးစေအပ်သော။ (ဂ) လုံလရှိ ပညာရှိသောကျားသည် ပြီးဆုံးအောင်ပြုလုပ် အပ်သော။ (က) (ခ) နရဝီရနိဋ္ဌိတ- (ဝိမာန။ ၉၀) တိ သိပ္ပါစရိယေဟိ နိဋ္ဌာပိတ- သဒိသာ။ သိပ္ပါစရိယာ ဟိ အတ္တနော သရိဒခဒံ အစိန္တေတွာ ဝီရိယလေန သိပ္ပဿ သုဠ၊ ဝိစာရဏဘော နရေသု ဝီရိယဝန္တောတိ ဣဓ “နရဝီရ” တိ ဝုတ္တာ။ နရဝီရတိ ဝါ ဒေဝပုတ္တဿ အာလပနံ။ နိဋ္ဌိတတိ ပရိ-ယောသိတာ ပရိပုဏ္ဏသောဘာတိသယာ။ ဝိမာန၊ ၄၅။ ၂၇၇။ (ဂ) နရဝီရနိဋ္ဌိတ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆) နှစ် ဝီရနရေဟိ နိဋ္ဌိတံ။ ပဏ္ဍိတပရိသဟိ ကတန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၁။ ၁၂၇။

နရဝီရနိဋ္ဌိတ (တိ) [နရဝီရ+နိဋ္ဌိတ] လူတို့တွင် လုံလရှိသူ တို့သည် ဖန်ဆင်းအပ်သည်နှင့် တူသော၊ လူများအနက် လုံလရှိသူ ဖန်ဆင်း အပ်သည်နှင့်တူသော။ “နရဝီရနိဋ္ဌိတ” တိ ဝါ ပါဠော၊ နရေသု ဓိတိသမ္ပန္နဟိ နိဋ္ဌိတ- သဒိသာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄၅။ ၂၇၇။

နရဝီရသာဝက (ပု) [နရဝီရ+သာဝက] သတ္တဝါ အပေါင်းတို့တွင် လုံလရှိတော်မူသော မြတ်စွာ ဘုရားရှင်၏-တပည့်-သာဝက။ နရဝီရသာဝ- ကာ (ဝိမာန။ ၅၀၊ ၆၂) တိ နရေသု ဝီရိယ- သမ္ပန္နဿ နရဿ သာဝကာ။ ဝိမာန၊ ၄၅။ ၁၄၁။ (-၁၃၉၊ ၁၇၆။)

နရဝီရသေဌ (တိ) [နရဝီရ+သေဌ] လူအပေါင်း တို့တွင် လုံလအားဖြင့် မြတ်သော၊ သူ။ နရဝီရသေဌာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၄၇) တိ နရေသု ဝီရိယေန သေဌ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၅၄၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၇၄၊ ၃၁၁၊ ၃၂၁။ ဇာ၊ ၂။ ၄၃၊ ၂၀၅၊ ၃၁၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၅။ ၃၇။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၅။ ၂၇၃၊ ၃၇၇၊ ၄၈၃။ ဇာ၊ ၄၁။ ၇၁၊ ၇၃။ ၂၃၆။)

နရဝီရိယသေဌ (တိ) [နရ+ဝီရိယ+သေဌ] လူအပေါင်းတို့-တွင်-ထက်-လုံလအားဖြင့် မြတ်သော၊ သူ၊ မြတ်သောလုံလရှိသူ။ နရ-ဝီရိယသေဌာ (ဇာ၊ ၁။ ၅၇) တိ နရေသု ဝီရိယေန သေဌ ဥတ္တမဝီရိယ ဟေဝေ။ ဇာ၊ ၄၂။ ၁၆၂။ နရဝီရိယသေဌ (ဇာ၊ ၄၁။ ၇၁၊ ၇၃) နှစ် နာရီ နရေသု ဝါ ဝီရိယေန သေဌ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂၂။ ၅၄၆။ (-ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၃၆၄။)

နရသရဏ (တိ) [နရ+သရဏ] လူတို့၏-ကိုး ကွယ်-အားထား-ရာဖြစ်သော (ကကုသန် ဘုရား)။ ဣမမ္ပိ ဘဒ္ဒကေ ကပေ၊ ကကုသန္ဓော ငိနုတ္တဓမာ။ ဥပ္ပဋ္ဌိ နရသရဏော (နရသဒ္ဓါ- လော၊ သိ၊ သျှ၊ ၁။ ၈) တဒါပိ စ တထေဝဟံ။ အပါ၊ ၂။ ၂၀၈။ ထေရီ၊ ၄၆။

နရသာရထိ (ပု) [နရ+သာရထိ] သတ္တဝါတို့ကို (ယဉ်ကျေးအောင်) ဆုံးမတော်မူတတ်သော

(ဘုရားရှင်)။ စောဒေသီနရသာရထိ(ထေရ။ ၂၀၂) တံ တဒါ မေ ဉ ဉ္စာရိဂါကံ ဥတူာ “နေဝ ခေါ တံ အရဟာ” တံ အာဒိနာ ပုရိသဒမ္ပသာရထိ သတ္တာ မံ စောဒေသီ နိဂ္ဂဟိ။ ထေရ။ ၂၁၂။ (- ဘာဝ။ ၇၆၊ ၂၃၀။ အပါ။ ၂၁၂။ ထေရ။ ၂၁၁။ ၂၅။ ထေရိ။ ၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၅၅။ ၂၅။)

နရသီဟ (ပု) [နရ+သီဟ။ (နရသီ+ဟ-သံ)]
 (၁) ဘုရား၊ (က) လူနတ်ဘုံသက် မြတ်သော။ (ခ) တပါးသူဘုံ၏ အယူမှားကို နှိပ်နင်းခြင်း၌ ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသော။ (ဂ) ခြင်္သေ့မင်းကဲ့သို့ ရဲရင့်မှုတူသော။ (ဃ) လူနတ်တို့-၌-တွင်-မြတ်သော။ (၂) နရသီဟမင်း၊ (၃) နရသီဟပုနုဏ်ကျမ်း။ (၄) ဗိဿာနိုး။ (နရသီဟအမည်ရှိသော အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ မင်း ကဏ္ဍဝေဠိဒေသကိုအုပ်ချုပ်သူဖြစ်၏ သီဟိဠဘုရင်မာဏဝမ္ဗ၏ မိတ်ဆွေဖြစ်သည်။ D.P. ကြည့်။)

(၁) ဂဏော စ နရသီဟဏ။ တာနိ တိ။ ဝိဿိယဒရ။ နေတ္ထိ။ ၁၆၃။ နရသီဟဏ သတ္တုနော ဂဏော စ။ နေတ္ထိ။ ၁၆၄။ ရံသိ-ဇာလဝိတဒတာ (ဝိကသိတော၊ က) နရသီ-ဟော။ အပါ။ ၁၁၁။ ၁၁၅။ ဇာ။ ၁၁၁။ ၁၁၄။ ဝဇီရ။ ၄၂၅။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၄၆။ နရသီဟော နရဝဒရာ ဓမ္မဗုဒ္ဓာ မဟာမုနိ။ ဓာန်။ ၃။

(က)(ခ)(ဂ) နရနံ သီဟော သေဋ္ဌော၊ ပရပူဝါဒမဒ္ဒနသဟနတေ ဝါ နရော စ သော သီဟော စာတိ နရသီဟော။ သဟတိတိ သီဟော၊ နိရုတ္တိနယန ပဗ္ဗာဏ္ဏာကာရသိကာရာ၊ သီဟသဒိသတ္တာ ဝါ နရော စ သော သီဟော စာတိ နရသီဟော။ ဓာန်၊ ၃။ (ဃ) နရသီဟဂါထာ (ခ)-ကြည့်။

(၂)(၃) နရသီဟရာဇပ္ပတ္တိက. ထာ-ကြည့်။
 (၄) နရသီဟော၊ ပုနုဏပုရိသော၊ ...သုယာ-

မုနော ဣစ္စာဒိဒိ ဝိသစနာမာနိ။ ဓာန်၊ ၃။ ၁၆-၇။

နရသီဟဂါထာ (ထိ) [နရသီဟ+ဂါထာ] နရသီဟဂါထာ၊ (က) လူတို့သက်မြတ်သော ဘုရားရှင်ကို ပြတတ်သောဂါထာ။ (ခ) လူတို့-၌ - တွင် - မြတ်သော ဘုရားရှင်ကို ပြတတ်သောဂါထာ။ (ဘုရားရှင် ဘုရားဖြစ်၍ ခ-ဝါရပြီး ကပိလဝတ်နန်းမြို့တော်သို့အကြွပြုလမ်းမ အလယ် သံဃာတော် ပေါင်း ၂-သောင်း နောက်တော်ပါပြင် ကြလမ်း စံပယ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ တင့်တယ်လှပ ကြည့်ရှု ဖူးမြော်မဝပုံကို သားတော် ဖာဟုလာအား ဖွဲ့ဆိုပြောပြသော ဂါထာများ ဖြစ်သည်။ ယင်းဂါထာများမှာ ဂါထာပါဒ အဆုံး၌ နရသီဟ-ဟူသော စကားပုဒ် ပါရှိသဖြင့် နရသီဟဂါထာဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ ဂါထာအရေအတွက် အဆိုမညီကြ၊ တချို့ကျမ်း ၈-ဂါထာ၊ တချို့ကျမ်း ၉-ဂါထာ၊ တချို့ကျမ်း ၁၀-ဂါထာ လာရှိသည်။ ဇာ။ ၁၁၁။ ၁၀၄-၅-၌ ၁၀ ဂါထာ လာရှိ၏။ အပါ။ ၁၁၁။ ၁၀၅။ ဝဇီရ။ ၄၂၅။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၄၆-ကြည့်။ D.P.လည်း ကြည့်။)

ဒသဟိ နရသီဟဂါထာဟိ အဘိတ္ထဝိတွာ။ အပါ။ ၁၁၁။ ၁၀၅။ ဇာ။ ၁၁၁။ ၁၀၅။ (က)(ခ) နရသီဟဂါထာဟိ နာမာ (ဝိ။ ၁၁၁။ ၂၀၉) တိ နရသီဟဂါထာနာမကာဟိ။ တာဟိ ယသ္မာ နရောယေဝ သဗ္ဗသတ္တာနံ သီဟော သေဋ္ဌော၊ နရနံ နရသု ဝါ သီဟော သေဋ္ဌောတိ နရသီဟော၊ တဿ ပကာသကာ ဂါထာဟောန္တိ၊ တဿ နရသီဟဂါထာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၅၀။

နရသီဟပုနုဏ (ပု) [နရသီဟ+ပုနုဏ] နရသီဟပုနုဏ်ကျမ်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နရသီဟရာဇပ္ပတ္တိက. ထာ (ထိ) [နရသီဟရာဇ+ဥပ္ပတ္တိ + ကထာ] နရသီဟမင်း၏ ဖြစ်ပုံ

အကြောင်းအရာနှင့် စပ်သောစကား။ ဘာ-
ရတနာမကန် ခွေဘာတိကရာဇ် ယုဒ-
ကထာ၊ ရာမရညော သိဘာဟရကထာ၊
နရသိဟရာဇပုတ္တိကထာတိ ဝေမာဒိပုရာဏ-
ကထာသင်္ခါတော ဘာရတပုရာဏရာမပုရာ-
ဏနရသိဟပုရာဏာဒိ ဂန္ဓာ လူဘိဟာသော
နာမ။ သိ၊ သိ၊ သင်္ခါ ၂။ ၂၂၃-၄။

နရာဒိစ္စ (ပု) [နရ+အာဒိစ္စ] လူတို့၏ နေမင်း
သဖွယ် ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်။ ပရိ-
သာသနာဒိစ္စော၊ ဓမ္မံ ဒေသယတေဇိနော။
အပါ ၂။ ၁၆၆။ ထေရ်ဌာ ၂။ ၄၀။ (-အပါ ၂။
၂၁၀၊ ၂၅၉။ ထေရ်ဌာ ၇။ ၁၃၄၊ ၁၅၁။)

နရာဓမ (ပု) [နရ+အဓမ] ယုတ်ညံ့-အောက်
ကျ-သောလူ၊ လူ့ယုတ်မာ။ နရာဓမာ ယေဓ
ကရာဇိန္ဒ ကိပ္ပိသံ။ သုတ္တနိ ၂။ ၁၆။ သုတ္တနိ ၄။
၁။ ၂၀၅။ (-ဇာ ၂။ ၉၃။ ဇာဌာ ၅။ ၂၉၀။)

နရာဓိပ (ပု) [နရ+အဓိပ] လူတို့ကို
အစိုးရသောမင်း၊ လူတို့၏ အကြီးအကဲဖြစ်
သော မင်း။ ဟံသရာဇံ နရာဓိပေါ။ ဇာ ၂။
၈၆၊ ၈၇။ ဇာဌာ ၅။ ၂၆၇။ အနိန္ဒမံ နာမ နရာ-
ဓိပဿ။ ဒီ၊ ဌာ ၂။ ၂၁၄။ မာဌာ ၄။ ၁၅၆။

နရာဓိပတိ (ပု) [နရ+အဓိပတိ] အထက်ပုဒ်နက်
ကြည့်။ လောကကဒေသဿာပိ အဓိပတိ
လောကဓိပတိတိ ဝုစ္စတိ ဒေဝါဓိပတိ နရာဓိ-
ပတိ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ ၁၄။

နရာသဘ (ပု) [နရ+အာသဘ] ဘုရား။ (က)
လူတို့ထက်မြတ်သော။ (ခ) လူတို့-၌-တွင်-
နှားလားနှင့်တူသော။ (ဂ) ယောက်ျားမြတ်
ဖြစ်သော။ (က) နရာသဘံ (အပါ ၁။ ၂၄)
နရာနံ အာသဘံ ဥတ္တမံ သေဋ္ဌံ သမ္ပုဒ္ဓိ ဥပ-
ဂစ္ဆိ။ အပါဌာ ၁။ ၃၄၀။ နရာသဘံ (အပါ ၁။
၆၃) နရာနံ သေဋ္ဌံ ဘဂဝန္တံ ဆာဒေန္တော
ဥပဂစ္ဆိ။ အပါဌာ ၂။ ၁၁။ နရာနံ အာသဘော
ပဝရော ဥတ္တမောတိ နရာသဘော။ အပါဌာ

၂။ ၁၅၅။ (ခ) နရေသုစ ဥသဘသဒိသတ္တာ
နရာသဘော။ သုတ္တနိ ၄။ ၂။ ၂၀၅။ နရာသဘ-
(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၃) နှိ နရပုဂံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ ၅။ (ဂ)
ကဟံ နရာသဘော (စူဠနိ ၇၇) တိ ဥတ္တမပုရိ-
သော။ စူဠနိ ၄။ ၂။ (-သံ၊ ၁။ ၂၂၂။ သုတ္တ-
နိ။ ၃၈၆၊ ၄၃၀။ အပါ ၁။ ၂။ ၁၃၄၊ ၅၄။ အပါ ၂။
၈၁၃၊ ၄၃။ စူဠနိ ၃။ ၁၂၃။ မာဌာ ၁။ ၁၆။ သံ၊
ဌာ ၂။ ၉၄။ သံ၊ ဌာ ၃။ ၉၁။ အဘိဌာ ၁။ ၅၄။ ဓမ္မာ
ဌာ ၂။ ၁၄၁။ ဥဒါနာဌာ ၉၉၊ ၃၇၂။ ထေရ်ဌာ ၁။
၇၅၊ ၈၈။ ထေရ်ဌာ ၂။ ၂၁၅၊ ၂။ ၁၃၃။ ထေရ်
ဌာ ၄၇၊ ၉၄။ အပါဌာ ၁။ ၃၆၊ ၂၄၈။ အပါဌာ ၂။
၁၆၊ ၁၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ ၅။ ၆၄။ ဇာဌာ ၁။ ၃၅။
သာရတ္ထာ ၃။ ၃၁။ ဒီ၊ ဌာ ၂။ ၂၂၂။ သံ၊ ဌာ ၁။
၁၉၆။ အံ၊ ဌာ ၂။ ၁၆၁။)

နရိတဗ္ဗ (တိ) [နရ+တဗ္ဗ] ဆောင်-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ အထ ဝါ နရိတဗ္ဗော
နေဘဗ္ဗောတိ နရော။ နေတ္ထိဝိ၊ ၉။

နရိန္ဒ (ပု) [နရ+လန္ဒ] (နရေန္တ-သံ၊ ကရိံဒ-ပြာ)]
လူတို့ကို အစိုးရသောမင်း။ (အကုရာ ၂၁-လုံး
ပါဒရှိသော ဆန်းအသုံး။ ထောမ။) ဒေဝိန္ဒ-
နာဂိန္ဒ နရိန္ဒ ပူဇိတော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၈။ နာရိံ
နရိန္ဒေဟိ ဗဟူဟိ ပတ္တိတံ။ သုတ္တနိ ၄။ ၈၉။
မဟာနိ ၁၄၁။ (-ဝိ၊ ဟင်္ဂဟ။ ၄၆၈။ ဓမ္မာဌာ
၁။ ၁၃၉။ ဇာဌာ ၁။ ၁၆၈၊ ၁၉၂၊ ၂၈၄။ ဇာဌာ ၄။
၁၃၇။ ဇာဌာ ၆။ ၂၆၁။ သာရတ္ထာ ၃။ ၄၉၆။ ဒီ၊
ဌာ ၁။ ၂၁၈။ သိ၊ သိ၊ သင်္ခါ ၂။ ၃၀။ အံ၊ ဌာ ၃။
၃၇၀။)

နရိဿရ (ပု) [နရ+လုဿရ။ (နရိဇ္ဈရ-သံ)]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ နာဓမနံ “သုပ္ပဗုဒ္ဓေါ”-
တိ၊ နာယကော သော နရိဿရော။ အပါ ၁။
၁၉၁။ (-အပါ ၂။ ၂၄၈။ ထေရ်ဌာ ၄။ ၁၈၊
၁၀၇။)

နရုတ္တမ (ပု) [နရ+ဥတ္တမ။ နရေသု ဥတ္တမး။
ထောမ။ (နရောတ္တမ-သံ၊ ကရုတ္တမ-ပြာ)]

ဘုရား။ (က) လူတို့ထက်မြတ်သော။ (ခ) လူတို့-၌-တိုင်-မြတ်သော။ (က) နရတ္ထမ- (ဝိမာန။၉၄) ၏ နာနံ ဥတ္တမံ။ ဝိမာနာဋ။ ၂၆၃။ (က) (ခ) နရတ္ထမော (ဗုဒ္ဓဝံ။၂၃၉)- တိ နာနံ၊ နရေသု ဝါ ဥတ္တမော ပာဓေပေဋ္ဌောတိ နရတ္ထမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၄၀။ (-မ၊ ၂။၃၄၄။ သံ။၁။၂။ လူတို့ထက်။၂၅၇။သုတ္တနိ။ ၄၃၃။ အပါ။၁။၁၆။၃၉။ အပါ။၂။၂၁။၂၉။ ဇာ။၁။၂၅၇။ စူဠနိ။၅။ နေတ္ထိ။၁၂။ သံဠာ ၁။၁၆။ သုတ္တနိ။၅။၂၅၇။ ထေရါဠာ။၄၅။ ထေရါဠာ။၂။၁၉။ အပါဠာ။၁။၂၂။ အပါဠာ ၂။၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၆။ စရိယာဠာ။၆။ ဇာဠာ ၄။၂၀၅။ မဟာနိဠာ။၃၀၇။ ဒီဠိ။၂။၁၃။ နေတ္ထိဝိ။၂၉၆။)

နလ (ပ) [နလ+အ] (က) ဖွဲ့ခြင်းအနက်ဟော နလ-ဓာတ်။ (ခ) အလိုကျ။ (မြက်အသုံး)။ (ဂ) စန္ဒြိအနွယ်၌ ထင်ရှားသော နလမင်း။ (က) နလော ဗန္ဓေ။ ဓာဘူတ္တ။၂။ (ခ) (ဂ) တိဏဘေဒေ၊ စန္ဒြိဝံသေ နရပတိဘေဒေ။ သောမ။

နလက (ပ) [နလ+ဏ] စာငှက်မျိုးတွင် ပါဝင်သောငှက်၊ စာငှက်၊ စာ။ အဘတ္တ နလကာ ဗဟူ။ ဇာ။၂။၃၄၇။ ဇာဠာ။၇။၃၁၇။ နလကာ (နရကာဇာ၊ ဇီ)တိ စာတကဇာ- တိကာယေဝ၊ ယေ ဝေဠုဂုဗ္ဗာဒီသု ပဝိသိ- တွာ ကုလသကံ ကနုန္တိ။ ဇာဠိ။၂။ ၅၄၇။ စာတက-လည်း ကြည့်။

နလစရိယ (န) [နလ+စရိယ] နလစရိယကျမ်း။ နယစရိယ-ကြည့်။

နလာ (ဋ) ဋ (န) [နလ+အာဋ။ နလ ဂန္ဓေ။ နိဘိဓာ။၁၆၇။ ကဝါဋ (ဇ္ဇာဒိမောဂ်။၅၄)- နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (လလာဋ- သံ၊ ဋဉာလ- ပြာ)] နဖူး။ တိဝိသာခံ နလာဋိကံ နလာဋေ ဝုဠာပေတွာ။ မာ။၁။၁၅၇။ သံ။၁။၁၁၉။ နဋာ- ဋေ သုဝဏ္ဏပဋ္ဌနန္ဒနံ။ဝိမတိ။၂။၁၃၃။ နလာဋံ

(ပါဠိ)-ဒီဠာ။၂။၇၇။၇၉။ မဠာ။၂။၃၃။ မဠာ ၃။၂၇၇။ သံဠာ။၁၀၀။ သံဠာ။၂။၇၂။၇၃။ နလာဋံ (ဒါး)-ဒီဠာ။၂။၄၂။ မဠာ။၃။၂၆၂။ အဘိဠာ။၁။၃၇။ ဇာဠာ။၁။၉။ ဇာဠာ။၂။၂၀၀။ ဇာဠာ။၅။၃၁၃။ နလာဋေန (တါဠ)-ဝိဠာ ၃။၃၁၀။ ဒီဠာ။၂။၃၃။ ဥဒါနိဠာ။၂။၃၄။ ဇာ ၌၄။၄၁၇။ ဇာဠာ။၅။၂၄၄။ နလာဋာ(မဠ) -ဇာဠာ။၃။၃၇။ နလာဋတော(မဠ)-မ၊ ၌၁။၃၂။ ဓမ္မဠာ။၁။၁၆။ ဇာဠာ။၁။၄၁။ နလာဋဿ (ဆါဠ) -ထေရါဠာ။၂။၉၃။ နလာဋေ (သါး) -အပါ။၂။၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄၀၂။ ဝိဠာ။၂။၂၀၅။ ဝိဠာ။၃။၂၇၀။ ဝိဠာ။၄။ ၅၃။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၃၆။ ဒီဠာ။၁။၇၅။ မဠာ။၁။ ၃၇၇။ သံဠာ။၁။၁၆၇။ သံဠာ။၃။၂၅၇။ အံဠာ ၃။၃၂၇။ ထေရိဠာ။၇၇။

နလာဋစ္ဆာဒန (န) [နလာဋ+အစ္ဆာဒန]နဖူးကို -ဖုံး-လွှမ်း-အုပ်-ခြင်း။ နလာဋစ္ဆာဒနေန ပုထုလဘာဝေါ ပကာသိတော။ ဒီဠာ။၁။၂၄၆။ သုတ္တနိဠာ။၂။၁၇၃။ သီဠိသစ်။၂။၂၇၇။

နလာဋဋိ (န) [နလာဋ+အဋိ] နဖူးရိုး။ ကေ နလာဋဋိ။ အဘိဠာ။၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၄၆။ ခုဒ္ဒကာဠာ။၃၇။

နလာဋဋိဓမ္မ (န) [နလာဋဋိ+ဓမ္မ] နဖူးရိုးအရေ။ တကော နလာဋဋိဓမ္မ။ အဘိဠာ။၂။၂၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၄၄။

နလာဋန္တ (ပ၊န) [နလာဋ+အန္တ] နဖူး၏အဆုံး၊ နဖူးစွန်း။ ပဋိမသိ နလာဋန္တ၊ ကေဝလံ ဆာဒယိ ဇိနော။အပါ။၁။၃၇၇။ ထေရါဠာ။၂။ ၃၁၇။ (-ဇာ။၂။၂၄၁။ အဘိဠာ။၂။၂၂၁။ ပဋိသံဠာ။၁။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၄၁။ ဓမ္မဠာ။၁။ ၁၅၇။ထေရိဠာ။၂။၁၇။ ဇာဠာ။၁။၁၃၄။ ဇာ ၌၅။၃၄၂။ ဇာဠာ။၇။၆၉။ ဝိမာနိ။၂။၂၃၅။)

နလာဋပရိယန္တ (ပ) [နလာဋ+ပရိယန္တ] နဖူး၏ အဆုံး၊ နဖူးစွန်း။ ရသောဒကေန မကိတွာ

နလာဒုပရိယန္တေ အာဝတ္တနပရိဝတ္တေ ကတာ။
မဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။

နလာဒုပသာဓန (န) [နလာဒု+ပသာဓန]
နဖူးတန်ဆာ။ ဥက္ကတန္တိ ကေ နလာဒုပသာ-
ဓနံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၀၂။

နလာဒုမဇ္ဈဂတ (တိ) [နလာဒု+မဇ္ဈ+ဂတ။ ထိ-၌
-ဂတ] အောက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နလာဒု-
မဇ္ဈဇာတာ (မဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၄) တိ နလာဒုမဇ္ဈ-
ဂတာ။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။ နလာဒုဝေမဇ္ဈ-လည်း
ကြည့်။

နလာဒုမဇ္ဈဇာတ (တိ) [နလာဒု+မဇ္ဈ+ဇာတ]
နဖူး၏အလယ်၌ - ဖြစ် - ပေါက် - သော။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

နလာဒုမဇ္ဈလ (န) [နလာဒု+မဇ္ဈလ] နဖူး-
ဝန်း-ပြင်။ ကေဝလံပိ နလာဒုမဇ္ဈလံ ဇိဝါယ
ဆာဒေသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၉။ မ၊ ၂။ ၃၃၆။ သုတ္တနိ။
၃၆၇။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁။)

နလာဒုဝေမဇ္ဈ (န၊ ပ) [နလာဒု+ဝေမဇ္ဈ] နဖူး၏
အလယ်။ နလာဒုဝေမဇ္ဈေ ဇာတာ (ဒီ၊ ၄။ ၂။
၄၂) တိ နလာဒုမဇ္ဈဂတာ ဇာတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၄၁။

နလာဒိက (တိ) [နလာဒု+ဣက (လလာဒိက-
သံ)။ လလာဒေ အာဗဓ္မတေ ဌနံ။ ထောမ။]
နဖူး၌-ယှဉ်-ထား-အပ်သော(လက်)။ (၁)
(၂) နဖူး၌-ဖြစ်-ထ-သော (အရေး၊
အကြောင်း၊ အတူနဲ့)။ (နဖူးတန်ဆာ၊ နဖူး
အမှတ်။ သောမ။) (၁) နလာဒိကမ္ပိ ဒေန္တိ (ဝိ၊
၁။ ၂၇၅) နိ “သာဓု သာဓု ဘဂီနိ” တိ အတ္တ-
နော နလာဒေ အင်္ဂလိ ဌပေတွာ တဿာ
နလာဒေ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၅။ (-ဝိ၊ ၄။
၂။ ၂၅၊ ၂၅၊ ၂၅။) (၂) နလာဒိက (မ၊ ၁။
၁၅၅) နိ ဝလိဘက်* နလာဒေ တိဿော
ရာဇိယော ဒေသေန္တော ဝလိဘက်* ဝုဋ္ဌာပေ-
တွာတိ အတ္တော။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။ နလာဒိက-

(သံ၊ ၁။ ၁၁၉) နိ အကုဒ္ဓိ*၊ နလာဒေ ဝုဋ္ဌိတံ
ဝလိတ္တယန္တိ အတ္တော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။ နလာ-
ဒေ ဇာတတ္တာ နလာဒိကံ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉။ သံ၊
၄။ ၁။ ၂၁၅။

နဝ (တိ) [သဗ္ဗနာမ် မဟုတ်သော ဗဟုဝစ်သင်္ချာ
သဒ္ဓါ။ နိတိ၊ ပဒ။ ၃၉၄၊ ၄၀၁။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၂၄၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၈၅။ ဓာနံ၊ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၇၃။
အလိင်၊ ဗဟုဝစ်။ နိရုတ္တိ၊ ၁၄၃။ (နဝနံ-သံ၊
ကဝ-ပြာ)] ကိုး၊ ၉။ ၄၊ ၉-ပါး၊ ၉-ယောက်၊
၉-ကောင်၊ ၉-မျိုး။ ဘေရသ သံသရာဓိသေသာ
ဓမ္မာ နဝ ပဌမာပတ္တိကော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃။ နဝ
အာဃာတဝတ္ထုနိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၆၈။ နဝယံမာ
ဘိက္ခဝေ သညာ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၁။ နဝ(ပု၊ ပ)-
အံ၊ ၃။ ၂၀၁။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂၃၀။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၆၁။
နဝ(န၊ ပ)-အံ၊ ၃။ ၅၅၁။ နေတ္တိ၊ ၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၂၃၄။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။ နဝ(ထိ၊ ပ)-ဒီ၊ ၃။ ၂၅၄။
အံ၊ ၃။ ၂၁၃။ ပေဋကေ။ ၂။ ၉။ နဝ(ပု၊ ဒု)-
အံ၊ ၃။ ၂၀၁။ နဝ(န၊ ဒု)-အံ၊ ၃။ ၂၇၈။ နဝ
(ထိ၊ ဒု)-အံ၊ ၃။ ၉၁၊ ၂၀၉။ နဝဟိ(ပု၊ တ)-
ဝိ၊ ၅။ ၄၄။ အပါဠာ၊ ၁။ ၁၁၀။ နဝဟိ(န၊ တ)-
အံ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆။ နဝဟိ(ထိ၊ တ)-
ပဋိသံ၊ ၃။ နဝဟိ (ပု၊ မ)-သုတ္တနိ၊ ၃၀၈။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ နာနံ(ထိ၊ စ)-မိလိန္ဒ။
၁၇၆။ နဝသု(ပု၊ သ)-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ ဝိမာန၊
၄။ ၇။ အပါဠာ၊ ၁။ ၁၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁။ နဝသု
(န၊ သ)-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၈၊ ၂၂၈။

နဝ (တိ) [န+အ၊ နု သုတိယံ အ၊ နဝေါ။ ဓာနံ၊
ဓာနံ၊ ၄။ ၇၁၃။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၁၇။ (နဝ-သံ၊
ကဝ-ပြာ၊ နဝ အလုက်-သိဟိန္ဒ)] (၁)
ငယ်သော၊ သိတင်းငယ်သော။ (က) ယုတ်
လျော့သော ၅-ဝါရှိသော၊ ၅-ဝါ မပြည့်
သေးသော။ (ခ) ၁၀-ဝါ မပြည့်သေးသော၊
၁၀-ဝါ မရသေးသော။ (ဂ) နုပျိုသော၊
မကြာမြင့်သေးသော ဝါရှိသော၊ သူ။ (၃)
အသစ်ဖြစ်သော၊ (က) အသစ်ပြုအပ်သော။

သော။ နဝါနံ ကမ္မာနန္တိ ဣဒါနိ အာယုဟိ-
 တဗ္ဗကမ္မာနံ။ အံဠု ၂။ ၂၁၂။ (ဈ) ထိုခဏ၌
 ထင်ရှားသော။ နဝါနိတိ ပစ္စုပ္ပန်တိ တာဝဒေဝ
 ပါတုဘူတာနိ။ ပေတဠု ၄၁။ (ည) မကြာ
 မြင့်သေးသော။ နဝဂ္ဂဟ-ကြည့်။ (ဋ) အဦး
 -အစ-ပဌမ-မဆု-လက်မူန်- ဖြစ်သော။
 ဥဒ္ဓဂ္ဂမေသေန နဝေန သိတ္တာတိ ပဌမပ္ပန္နေန
 ဥဠာရေန မဟတာ ပါဝုသမေသေန အဘိပ္ပ-
 ဝဠာ။ ထေရဠု ၁။ ၂၇၇။ နဝဒဿနဝဿ-တို့
 လည်း ကြည့်။ (ဌ) တက်သစ်စဖြစ်သော။
 နဝံသကဠိရ-ကြည့်။ (ဍ) ပေါက်သစ်စဖြစ်
 သော။ နဝပတ္တ၊ နဝပတ္တဝန-တို့ ကြည့်။

နဝဉ္စပေါသထာဂါရ (န) [နဝ+ဉ္စပေါသထာ-
 ဂါရ] အသစ်ဖြစ်သော ဥပုသ်အိမ်၊ ဥပုသ်
 အိမ်သစ်။ နာဉ္စပေါသထာဂါရေ ဝိယ ဗဟုနာ
 ကမ္မေန ဣဓ ဘဝိတဗ္ဗံ။ မဠု ၁။ ၂၇၂။

နဝဉ္စယျာန (န) [နဝ+ဉ္စယျာန] အသစ်ဖြစ်
 သောဉ္စယျာန၊ ဉ္စယျာနသစ်။ ဣဒါနိ နဝ-
 ဉ္စယျာနေ ကိဠိတုကာမမှ။ ဇာဠု ၂။ ၁၇၂။

နဝဉ္စသဘိက (တိ) [နဝ+ဉ္စသဘ+ဣက] ဇ-
 ဉ္စသဘ (တာဝဂ္ဂ)ရှိသော။ နာဉ္စသဘိကော
 သုသုမာရပေတော ဟုဘူ နိဗ္ဗတ္တိ။ အံဠု
 ၂။ ၁၀၈။

နဝက (တိ) [န+က] (က) ငယ်သော၊ သိကင်း
 ငယ်ဖြစ်သော။ (ခ) အသစ်ဖြစ်သော။ (က)
 သိဂ္ဂဝတ္ထေရေ စ စန္ဒဝဋ္ဌိတ္ထေရေ စ ဒေဝိနဝ-
 ကာ ဟောန္တိ ဒဟရ ဣက္ခ။ တိပိဋကဓရေ ပတ္တ-
 ပဋိသမ္ဘိဒါခိဏာသင်္ခါ။ ဝိဠု ၁။ ၂၈။ နာကာ-
 တိဝုတ္တမေသတ္တံ ဝိဘာဝေတုံ “ဒဟရဣက္ခ” တိ
 ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ ၁။ ၁၁၅။ အာနန္ဒတ္ထေရဿ
 ကဒိဝိ အသညတယ နာကာယ သဒ္ဓိဝိဟာ-
 ရိကပရိသာယ ဇနပဒဘရိကာစရဏံ။ ဝိမတိ၊
 ၁။ ၁၄။ နဝကော (ပု၊ ပ၊ ဇ) - ဝိ၊ င၊ ၂၇၄။ သံ၊
 ၃။ ၁၀၇။ ဝိဠု ၄။ ၁၃။ နဝက (ပု၊ ပ၊ အ) -

ဓမ္မဠု ၂။ ၂၆၀။ နဝကာ (ပု၊ ပ၊ ဗ) - ဝိ၊ ဝ၊
 ၂၄၆။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆။ ဝိ၊ င၊ ၁၉၄။ ဝိ၊ င၊ ၁၆၆။ ဝိ၊
 ဠ၊ ၄။ ၂၃၀။ နဝကော (ပု၊ ဒ၊ ဗ) - ဝိ၊ ဠ၊ ၄။ ၁၃၄။
 မဠု ၁။ ၂၇၃။ အံဠိ ၁။ ၂၆၆။ နဝကေန (ပု၊
 တ၊ ဇ) - ဝိ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဝိ၊ င၊ ၁၃၉။ ဝိဠု ၄။
 ၁၂။ နဝကောဟိ (ပု၊ တ၊ ဗ) - ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
 ၂၃၆။ မဠု ၁။ ၂၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၈။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၇။ အံဠိ ၁။ ၂၆၀။ နဝကဿ
 (ပု၊ စ၊ ဇ) - ဝိ၊ ဠ၊ ၄။ ၇၀။ နဝကာနံ (ပု၊ စ၊ ဗ)
 - သံ၊ ၂။ ၈၆။ ဝိဠု ၁။ ၄၀၅။ မဠု ၁။ ၁၂၈။
 နဝကဿ (ပု၊ ဆ၊ ဇ) - ဓမ္မဠု ၂။ ၂၆၀။ ဝိမတိ၊
 ၂။ ၅၈။ နာကာယ (ထိ၊ ဆ၊ ဇ) - သိဠိသစ်၊
 ၁။ ၅၉။ နဝကာနံ (ပု၊ ဆ၊ ဗ) - ဝိ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၆၅။
 ဝိဠု ၁။ ၆၆။ ဝိဠု ၄။ ၈၅။ နဝကေသု (ပု၊ သ၊
 ဗ) - ဝိ၊ င၊ ၁၆၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၃။

(စ) အသစ်ဖြစ်သော။ နဝကာ (ဒိ၊ ဠ၊
 ၁။ ၂၇၇) တိ အဘိနာဂါ။ သိဠိသစ်၊ ၂။ ၂၉၃။
 နိစ္စနဝကာတိ နိစ္စံ နဝကာဝ။ သံဠု ၂။ ၁၅၄။
 (-မဠု ၁။ ၂၇၉။ မဠိ ၁။ ၁၉၂။)

နဝက (တိ) [နဝ+က။ ကစ္စည်း။ ၃၉၂။ ရူ။
 ၄၁၈။ နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၈၃။ နဝ ပရိမာဏံ
 အဿာတိ နဝကံ။ သဓမ္မာ၊ သော။ ၁၃။ သိ-ဋ္ဌိ
 နဝကံ] ၉-၃ အဘိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ၉-၃
 အပေါင်းဖြစ်သော။ အဋ္ဌ အဋ္ဌကာ နဝ
 နဝကာ ဒသ ဒသကာ။ မဠု ၁။ ၂၇၂။ ပဉ္စကံ ဝ၊
 သတ္တကံ ဝါ နဝကံ ဝါ ကောဒသကံ ဝါ
 ဟောဘူ။ ဝိဠု ၁။ ၂၉၁။ ဥတုပိတ္တသမုဋ္ဌ-နာ-
 နဉ္စ ဥက္ကသတော ခိန္နံ နာကာနံ ဝသေန
 ဆဗ္ဗသတိဝိဓံ။ အဘိဠု ၂။ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
 ၁၉၃။ စတုတ္ထကံ ဆဋ္ဌာ နဝကံ။ သံ၊ ၃။ ၃၈။
 (-ဝိဠု ၄။ ၁၀၁။ အဘိဠု ၁။ ၃၇၅။ အဘိ၊
 ဠ၊ ၂။ ၄၄၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
 ၃၁၉။)

နဝက (တိ) [နဝက+နာက။ တဒုက္ခင်းပူ။]
 ၉-၃ စိ ၉-၃ စိ ရှိသော။ နဝကနိပါတ-ကြည့်။

နဝကတ (တိ) [နဝ+ကတ။ (နဝက္ခတသံ)]
အသစ်ပွဲ အပ်သော။ နဝခေတော (ဝိဇ္ဇာဝါ။
၂၆၇)တိ နဝကတော။ ဝဇိရ။ ၁၂၆။

နဝကတရ (တိ) [နဝက+တရ။ နဝကောယေဝ
နဝကတရော။ တရပစ္စယော ဟိ သကတ္ထေ
ပာတ္တဘိ န ဝိသေသတ္ထေ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
မဟာဋ္ဌိ၊ ၁။ ၆၉။] သီတင်းငယ်ဖြစ်သော
(ရဟန်း)။ နဝကတရော (ပု၊ ပ၊ ၆) - ဝိ၊ ၅။
၂၉၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။ ဝိဇ္ဇာဝါ။ ၁၃၄။ ဝိဇ္ဇာပ။
၃၈၉။ ကင်္ခါ။ ၈၅။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၃၆။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌာဝါ။ ၃၃၈။ မဟာနိဋ္ဌာဝါ။ ၃၃၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၃။
ကင်္ခါ။ ၃။ ကင်္ခါ။ ၃။ သင်္ခါ။ ၂၆၂။ နဝကတရာ
(ပု၊ ပ၊ ၁၁) - ဝိ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၂။ ပဋိသံ၊ ၄။
၁။ ၃၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၆။ မဟာနိဋ္ဌာဝါ။ ၃၃၄။
နဝကတရံ (ပု၊ ဒု၊ ၆) - ဝိ၊ ၅။ ၂၅၈။ ဝိဇ္ဇာဝါ။ ၆။
၁၂၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၈၉။ ကင်္ခါ။ ၃။ ၅၇။
နဝကတရေန (ပု၊ တ၊ ၆) - ဝိ၊ ၂။ ၁၂၇။
ဝိဇ္ဇာပ။ ၄၀၄။ ဝိဇ္ဇာဝါ။ ၆။ ဝိသင်္ဂဟ။
၂၀၇။ ဇာဋ္ဌာဝါ။ ၂၃၅။ ကင်္ခါ။ ၃။ သင်္ခါ။ ၁၃၀။
နဝကတရဿ (ပု၊ စ၊ ၆) - ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၇။
ဝဇိရ။ ၄၂၈။ နဝကတရဿ (ပု၊ ဆ၊ ၆) - ဝိ၊
ဋ္ဌာပ။ ၂၈၅။ ဝိဇ္ဇာဝါ။ ၄၆။ အံဋ္ဌာပ။ ၁၆၀။
သာရတ္ထာပ။ ၃၆၉။ နဝကတရေ (ပု၊ သ၊ ၆) -
အဘိဋ္ဌာဝါ။ ၄၂၆။

နဝကတာ (ထိ) [နဝက+တာ] သီတင်းငယ်၏
အဖြစ်။ သံသယပိ နဝကတာ အာန္တိတဗ္ဗ-
တာ စ ပကာသိတာ။ ဝိမဘိ၊ ၁။ ၃၆။

နဝကနက (န) [နဝ+ကနက] အသစ်ဖြစ်သော
ရွှေ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဝကနကဘောရဏ (န၊ ပု) [နဝကနက+ဘော-
ရဏ] အသစ်ဖြစ်သော ရွှေတုရိန်တိုင်။
နဝကနကဘောရဏံ တာရာမရိပ်ဝိသုဇိတမိဝ
...သောဘတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၉။

အဘိဓာန် (တ-စစ်) ၃-၂၉ ပ-မ သ-စ

နဝကနကမဏိမယဘဝန (န) [နဝကနက+
မဏိ+မယ+ဘဝန] အသစ်ဖြစ်သောရွှေ၊
ပတ္တမြားတို့ဖြင့် ပြီးသောဘုံ။ နဝကနကမဏိ-
မယဘဝနေ တာဝတိံသဘဝနေ...ဒေသေ-
သိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၀၁။

နဝကနိဋ္ဌေသ (ပု) [နဝက+နိဋ္ဌေသ] ၉-ပါး-
အတိုင်းအရည် - အရေအတွက် - ရှိသော
တရားတို့ကို အကျယ်ညွှန်ပြ-ရာ - ကြောင်း-
ဖြစ်သော (စကားရပ်၊ အပိုင်းအခန်း)။
နဝကနိဋ္ဌေသေ ကထိတာနိ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။
၄၉၄။

နဝကနိပါတ (ပု) [နဝက+နိပါတ] နဝကနိ-
ပါတ်။ ၉-ပါး ၉ ပါးတဲ တရားတို့ကို
- ကျစေ - ချသွင်း - ခြင်း ရှိရာဖြစ်သော
(စကား၊ ကျမ်း၊ အပိုင်းအခန်း)။ နဝကနိပါ-
တဿ သံသန္တနာ နိဋ္ဌိတာ။ အံဋ္ဌာပ။ ၂၈၅။
(- ၃၂၅၇။ ဆေ၊ ၃။ ၁၃၁။ သေရဋ္ဌာ၊ ၂။
၁၅၉။ ဇာဋ္ဌာဝါ။ ၄၅၅။ အံဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၃၁။)

နဝကပဗ္ဗဇိတ (ပု) [နဝက+ပဗ္ဗဇိတ] အသစ်
ဖြစ်သောရဟန်း၊ ရဟန်းသစ်။ တဿ ဝစနံ
သုတွာ ဧကေစ္စ နဝကပဗ္ဗဇိတာ မန္တဗုဒ္ဓံနော
...ဧကော အဟေသံ။ ဓမ္မာဋ္ဌာဝါ။ ၉၁။

နဝကပါရိဝါသိက (တိ) [နဝက+ပါရိဝါသိက]
ပရိဝသ်နေသော သီတင်း ငယ် ဖြစ် သော
(ရဟန်း)။ အသ နဝကပါရိဝါသိကေ ပဌမံ
နိပဇ္ဇေ ဝုဇ္ဈတရော ပစ္ဆာ နိပဇ္ဇတိ။ ဝိဇ္ဇာဝါ။
၁၃။

နဝကဘာဝ (ပု) [နဝက+ဘာဝ] သီတင်း
ငယ်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော နဝကဘာဝံ ပဝေ-
ဒေတွာ.... ဂါသမာဟ။ သေရဋ္ဌာ၊ ၂။ ၃၇၄။
အပါဋ္ဌာဝါ။ ၂၃၃။ (- မ၊ ၃။ ၁။ ၂၄၈။)

နဝကဘိက္ခု (ပု) [နဝက+ဘိက္ခု] သီတင်းငယ်
ရဟန်း။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ နဝကဘိက္ခုဟိ

စော ခိဏာသဝေဟိ စ ဘာဝိတသတိပဋ္ဌာနာ
ပုဗ္ဗဘာဂါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။

နဝကမာတိကာ (ထိ) [နဝက+မာတိကာ]
၉.ပါးတွဲကဏ္ဍ - နဝက-တို့၏ အကျဉ်းချုပ်
ခေါင်းစဉ် ‘မာတိကာ’။ နဝကမာတိကာ
ဧကေန နဝကေန (နိက္ခိတ္တာ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၀။

နဝကမ္မလ (တိ) [နဝ+ကမ္မလ] အသစ်ဖြစ်
သော ကမ္မလသည့်ရှိသောသူ။ နဝကမ္မ-
လော’ယံ (နဝကပ္ပလောယံက) ပုရိသော။
အနု၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

နဝကမ္မ (န) [နဝ+ကမ္မ (နာကမ္မံ သံ)]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု၊ အမှုသစ်၊ အလုပ်သစ်။
နဝကမ္မ (န၊ပါး) - ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၀။
ဝိမတိ၊ ၁။၂၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ နဝကမ္မ။
(န၊ဒါ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃၀၇။ ၄။၃၊၄၇၉။ အ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ငိုလိန္ဒ၊
၃၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃၊၁၁၁၊၁၄၀၊၂၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၁၇၊၁၃၁။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၄၃၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။၁။
၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၇။ ဝိမတိ-
၂။၂၄၁။ နဝကမ္မေန (န၊ တ၊ ဇ) - စူဠနိ၊
၂၅၀။ မိလိန္ဒ၊၂၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၆။ နဝ
ကမ္မာယ (န၊ဝါ) - အ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ထေရီ၊
၄။၃၆။ နဝကမ္မဿ - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၇၆။ ကင်္ခါ၊ ၃။သင်္ခ၊၃၁။ နဝကမ္မဿ
(န ဆ၊ ဇ) - အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။
အ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀၊၂၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၄။ နဝ-
ကမ္မေ (န၊သ၊ ဇ) - အ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊
၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄၊၄၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ နဝကမ္မေသုတိ
နဝကမ္မတ္တာယ၊ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုဗ္ဗံ။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊
၆။၂။၆၉။ နဝကမ္မေသု (န၊သ၊ ဇ) - မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၅။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၅၇။)

နဝကမ္မ (ထိ) [နဝကမ္မ+သမ္ပုတိ၊ သမ္ပုတိ
နောက်ပုဒ် ကျေ] အသစ်ဖြစ်သော အမှု-
အမှုသစ်-ကို သမုတ်ခြင်း။ နဝကမ္မ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃၂၄) ၏ နဝကမ္မသမ္ပုတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၇။
ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

နဝကမ္မကရဏ (န) [နဝကမ္မ+ကရဏ] အသစ်
ဖြစ်သောအမှု-အမှုသစ်-ကိုပို့ခြင်း။ ဝိ၊ဒါ၊
ပဉ္စနေန ဝါ နဝကမ္မကရဏာဇိဝသေန ဝါ
သေနာသနာဒီနိ ပရိယေသန္တာနံ ယော
ဝိသာတေ စိတ္တဿ ဟောတိ။ ဣတိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၃၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ သော ဟိ ပညာ-
ဗလေန တံ ဝိဟာရံ နိန္ဒာပေသိ၊ န နဝကမ္မ-
ကရဏေန၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂-
၁၉၀။ ဝဇီရ၊၁၂၀။)

နဝကမ္မဂေါစရ (တိ) [နဝကမ္မ+ဂေါစရ] ကသစ်
ဖြစ်သော အမှု-အမှုသစ်-လျှင် ကျက်စား
ရာရှိသော သူ။ နဝကမ္မဂေါစရ ဝါ ဥဒ္ဓေ-
သဂေါစရ ဝါ ဝိသရုဂေါစရ ဝါတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ကင်္ခါ၊ ၃။သင်္ခ၊
၁၆။

နဝကမ္မဋ္ဌာန (န) [နဝကမ္မ+ဋ္ဌာန၊ နဝ+ကမ္မ-
ဋ္ဌာန] (၁) အသစ်ဖြစ်သော အမှု-အမှု
သစ်-ပြုရာအရပ်။ (၂) အသစ်ဖြစ်သော
ကမ္မဋ္ဌာန်း။ (၁) တုမှကံ ပန မနုဿေဟိ
ဒါနုဏ္ဏာဒီနိ အတ္ထယ အမှကံ နဝကမ္မဋ္ဌာနံ
နာဂန္တဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၀။ (၂) အညံ နဝ-
ကမ္မဋ္ဌာန (မဋ္ဌဋ္ဌ၊၅၃) ၏ အဂဘော
ဒေသနာနုသာရန ဂဟိတံ အညံ နဝံ ကမ္မ-
ဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။

နဝကမ္မတ္ထ (ပု) [နဝကမ္မ+အတ္ထ] အသစ်ဖြစ်
သော အမှု-အမှုသစ်-၏အကျိုး။ နဝကမ္မတ္ထံ
ဝါ ပန ... ကတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။
ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၃။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ ကင်္ခါ၊
၃၁၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဝဇီရ၊
၃၇၀။)

နဝကမ္မဒါန (န) [နာကမ္မဒါန] အသစ်ဖြစ်
သော အမှု-အမှုသစ်-ကို ပေးခြင်း။ နဝ-
ကမ္မဒါနဋ္ဌာန-ကြည့်။

နဝကမ္မဒါနကဿ (သ်) [နာကမ္မဒါန+ကဿ]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု-အမှုသစ်-ကို ပေး
ခြင်းနှင့် စပ်သော စကားရပ်။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၄။
ဝိ၊ ၄။ ၁၄-ကြည့်။

နဝကမ္မဒါနဋ္ဌာန (န) [နာကမ္မဒါန+ဋ္ဌာန]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု-အမှုသစ်-ကို ပေး
လှူ၊ ပရိယာယ်။ နဝကမ္မဒါနဋ္ဌာန ဝါဝဿဂ္ဂေန
ပတ္တဋ္ဌာန ဝါယံ ဣစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၆။

နဝကမ္မသုက္က (တိ) [နာကမ္မ+သုက္က] အသစ်
ဖြစ်သော အမှု-အမှုသစ်-၌ ယှဉ်သောသူ။
နာကမ္မသုက္ကော ဝါ ဥဒ္ဓေသသုက္ကော ဝါ
ဝါသရယုက္ကော ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ မဟာနိ၊
၄။ ၂၂။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။ ၁၆၅။

နဝကမ္မဝိဟာရီ (တိ) [နဝကမ္မ+ဝိဟာရီ]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု-အမှုသစ်-ဖြင့် နေ
ခြင်း အလေ့ရှိသောသူ။ နာကမ္မဝိဟာရီ
ဝါ ဥဒ္ဓေသဝိဟာရီ ဝါ ဝါသရဝိဟာရီ ဝါ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။ ၁၆၅။

နဝကမ္မသံဝိဓာယက (တိ) [နဝကမ္မ+သံဝိဓာ-
ယက။ ထိ-၌-သံဝိဓာသိကာ] အသစ်ဖြစ်
သော အမှု-အမှုသစ်-ကို စီရင်တတ်သော
သူ။ နဝကမ္မသံဝိဓာယိက (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၁)-
ကြည့်။

နဝကမ္မသမ္ပတိ (ထိ) [နဝကမ္မ+သမ္ပတိ]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု-အမှုသစ်-ကို သမုတ်
ခြင်း။ နဝကမ္မ-ကြည့်။

နဝကမ္မသာလာဒိက (တိ) [နဝကမ္မ+သာလာ+
အာဒိ+က] အသစ်ဖြစ်သော အမှု-အမှု
သစ်-ကို ပြုစုဖြစ်သော ဇရပ် အစရှိသော
(အရပ်စသည်)။ အနာဝါသောတိ နဝကမ္မ-

သာလာဒိကော ယော ကောစိ ပဒေသော၊
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။ ၁၅၄။ (-ဝိရ၊
၄၆၅။)

နဝကမ္မသီလ (တိ) [နာကမ္မ+သီလ] အသစ်ဖြစ်
သော အမှု-အမှုသစ်-ကို ပြုလေ့ရှိသော
သူ။ နာကမ္မသီလော ဝါ ဥဒ္ဓေသသီလော ဝါ
ဝါသရသီလော ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ ကင်္ခါ
ဋ္ဌိသစ်။ ၁၆၅။

နဝကမ္မာဒိအတ္တ (ပု) [နဝကမ္မာဒိ+အတ္တ]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု - အမှုသစ် - အစရှိ
သော အကျိုး။ နဝကမ္မာဒိအတ္တံ ဝိနာ ဒါဘုံ
န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိရ၊ ၅၅၇။

နဝကမ္မာဒိဥဿုက္က (ပု) [နာကမ္မာဒိ+ဥဿုက္က]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု-အမှုသစ် - အစရှိ
သည်-ကို-၌-အား-သုတ်ခြင်း-ကြောင့်-ကြ
ပြုခြင်း။ ယော ပနတ္ထ နာကမ္မာဒိဥဿုက္ကံ
ဝါ အာသဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၉။

နဝကမ္မာဒိပသုတ (တိ) [နဝကမ္မာဒိ+ပသုတ]
အသစ်ဖြစ်သော အမှု - အမှုသစ် - အစရှိ
သည်၌ လေ့ကျက်သောသူ။ ကိစ္ဆေပေ
နာကမ္မာဒိပသုတော။ သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။

နဝကမ္မာဓိဋ္ဌာယိ (ယ) က (တိ) [နဝကမ္မ+
အဓိဋ္ဌာယိ(ယ)က] အသစ်ဖြစ်သော အမှု-
အမှုသစ်-ကို- စီရင်- စီမံ-ခန့်ခွဲ-တတ်
သောသူ။ နဝကမ္မာဓိဋ္ဌာယိက (ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၇၃)။ နာကမ္မသံဝိဓာယိက။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၁၁။ အာယသုတာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန
နဝကမ္မာဒိဋ္ဌာယဒကန။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၁။
(-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ ပါစိတ်ယော။ ၁၄၁။)

နဝကမ္မိ (န) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နဝကမ္မိကသုတ်။
နဝကမ္မိကဋ္ဌဟာရံ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၆။ နာကမ္မိက-
သုတ္တ-ကြည့်။

နဝကမ္မိက (တိ) [နဝကမ္မ+ကိက။ ကစ္စည်း။
၃၅၁။ ရှု၊ ၃၇၄-၅။] (ဝ) အမှုသစ်ကို-

စီရင်-ပြုလုပ်-စီမံ - ခန့်ခွဲ-တတ်သော။ သူ။
 (၂) အမှုသစ်-၌-နှင့်- ယှဉ်- အားထုတ်
 တတ်-သော။ သူ။ (၃) အမှုသစ်ကို မှီ၍
 အသက်မွေးတတ်သော။ သူ။ (၁) နဝကမ္မိက-
 (ဝိ၊ ၂။ ၂၇၃) နှိ နဝကမ္မာဒိဋ္ဌာယကံ၊ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
 ၁၇၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၀၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၂၁၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၉၉။
 ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၉။ ဝိ၊ ခ။ ၁၃၂။ နဝကမ္မ ဓိဋ္ဌာယံ-
 ကလည်းကြည့်။ (၂) နဝကမ္မိကော (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
 ၈၅) တိ နာကမေဃ ယုတ္တာယုတ္တော။ ပါမိတ်၊
 ယော။ ၄၉၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
 ၂၇၃။ ပဋိသန္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။
 ကခါ၊ ၄။ သစ်။ ၁၈၂။) (၃) နဝကမ္မိကဘာရ-
 ဒ္ဒါ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃) ကြည့်။

နဝကမ္မိကပုရိသ (ပု) [နဝကမ္မိက+ပုရိသ]
 အမှုသစ်ကို - စီရင် - ပြုလုပ်- တတ်သော
 ယောက်ျား။ ယသ နဝကမ္မိကပုရိသေန...
 နာဇာနန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၄။

နဝကမ္မိကဘာရဒ္ဒါ (ပု) [နဝကမ္မိက+ဘာရ-
 ဒ္ဒါ] အမှုသစ်ကိုမှီ၍ အသက်မွေးတတ်သော
 ဘာရဒ္ဒါ ပုဏ္ဏား။ နဝကမ္မိက ဘာရဒ္ဒါ-
 ပုဏ္ဏား။ နဝကမ္မိကဘာရဒ္ဒါဇော (သံ၊ ၁။
 ၁၈၁-၂) တိ သော ကိရ အရညေ ရက္ခံ
 ဆိန္ဒာပေဘော တဒတ္ထဝ ပါသာဒကုဋ္ဌာဂါရာ-
 ဒီနိ ယောဇေတွာ နဂရံ အာဟာရိတွာ
 ဝိက္ခိကာဘိ၊ ဣတိ နဝကမ္မံ နိဿာယ ဇီဝိ-
 တိတိ နဝကမ္မိကော၊ ဂေါတ္တေန ဘာရဒ္ဒါ-
 ဇောတိ နဝကမ္မိကဘာရဒ္ဒါဇော။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၄၃။ (သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၈ ၌ နဝကမ္မိကဟု ရှိ၏။)

နဝကမ္မိကဘိက္ခု (ပု) [နဝကမ္မိက+ဘိက္ခု] အမှု
 သစ်ကို-စီရင်-ပြုလုပ်-တတ်သော ရဟန်း။
 ဝေဇ္ဇင် နာကမ္မိကဘိက္ခု၊ ပဿိဘုံ အာဂဘော။
 အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃။

နဝကမ္မိကသုက္က (န) [နာကမ္မိက+သုက္က]
 နဝကမ္မိကသုတ်၊ လောကီ ဗာဟိရအလုပ်ဖြင့်

တော၌နေသောနဝကမ္မိကဘာရဒ္ဒါပုဏ္ဏားက
 ဘုရားရှင်အားအင်ကြင်းတောအုပ်၌ အဘယ်
 အမှုကိုစွဲ ပြု၍နေသနည်း၊ တောထဲမှာ
 တယောက်တည်း မွေ့လျော်မှုကို ပေါသလော
 ဟု မေးလျှောက်ရာ ဘုရားရှင်က ပုဏ္ဏား
 ငါ့မှာ တော၌ ပြုဖွယ်ကိစ္စ မရှိပါ၊ ငါ၏
 ကိလေသာတောနှင့် ကိလေသာဧြာဋ်ကား
 အကြွင်းမရှိ ပြတ်ပြီးသော အမြစ်ရှိခဲ့၏။
 ငါသည် တောထဲ၌ ကိလေသာဘော၊ ကိလေ
 သာဧြာဋ် တံသင်း အလျှင်းမရှိပဲ မမေ့
 လျော်မှုကို ပယ်၍ တပါးတည်း မွေ့လျော်
 ပေ၏။ ဟောကြားတော်မူလေရာ နဝကမ္မိက-
 ဘာရဒ္ဒါပုဏ္ဏား သရဏဂုံ တည်၏။
 သံယုတ္တနိကာယပါဠိ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂ၊ ၇-
 သံသုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၁၈၁-၂။

နဝကဗုဇ (ပု) [နဝက+ဗုဇ] အသစ်ဖြစ်သော
 မင်း၊ မင်းသစ်။ နဝကဗုဇာ ဟိ နိကေဘိတိ
 န ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃။

နဝကဗုဇဘဝ (ပု) [နဝကဗုဇ+ဘဝ]
 အသစ်ဖြစ်သော မင်း-မင်းသစ်-၏အဖြစ်။
 ဘဏန္တော နာကဗုဇဘဝံ ပဋိက္ခိပတိ။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃။

နဝကဏ္ဍနာ (ထိ) [နဝက+ဏ္ဍနာ] ၉ပါး
 တွဲတဖူးတို့၏ အဖွင့်၊ ၉-ပါးတွဲတဖူးတို့ကို
 ဖွင့်-ရာ-ကြောင်း-ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ။
 နဝကဏ္ဍနာ နိဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၉။

နဝကုမ္မမတ္တ (တိ) [နဝကုမ္မ+မတ္တ] ၉-ကုမ္မ-
 အဘိုးအနွယ်ရှိသော။ နဝကုမ္မမတ္တ ဂဓန္ဓ
 ဝိလိမ္ပိတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။

နဝကောဋိအဋ္ဌနက (တိ) [နဝကောဋိ+အဋ္ဌ-
 နက] ၉-ကုဓဋ္ဌ (အဖိုး)ထိုက်သော။ မဟာ-
 လဘ နာမ နဝကောဋိအဋ္ဌနကံ အလင်္ကာရံ
 အာနေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၂။ (-အံ၊ ၄။ ၁။
 ၃၁၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။)

နဝကောဋိဓန (န) [နဝကောဋိ+ဓန]
ဇု-ကုဋေသော ဥစ္စာ။ သာပိ တံ အဏ္ဌါပေ-
တွာ နဝကောဋိဓနံ ဂဟေတွာ။ အံဠာ။
၃၂။ (-ဇောဠာ ၂။ ၁၉။)

နဝကောဋိသဟဿ (တိ) [နဝကောဋိ+
သဟဿ] ကုဋေ ဇု-ထောင်သော (သိက္ခာ
ပုဒ်)၊ (ကိုးထောင့်တရာရှစ်ဆယ်သာ၊ သင်္ချာ
ကုဋေသုတ်။ ငါးသန်းသုံးသောင်း၊ ခြောက်
ထောင် ဆောင်း၊ များတောင်း သိက္ခာပုဒ်။
ရှေးသံပေါက်။) နဝကောဋိသဟဿာနိ၊
အသိဘိသက ကောဋိယော။ ပညာသသတ-
သဟဿာနိ၊ ဆတ္တိံသာ စ ပုနာပရေ။
ပဋိသံဠာ။ ၁။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၄၄။ (-ဒိ၊ ဋိ၊
၁။ ၃၁။)

နဝကောဋ္ဌာသ (တိ) [နဝ+ကောဋ္ဌာသ]
ဇု-ပါးသော အပိုအစရှိသော၊ အပိုအစ ဇု-
ပါးရှိသော။ စတုတ္ထံ နဝကောဋ္ဌာသံ။ ဝိဠာ၊
၄။ ၇၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၀၂။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။
၄၂၂။ နဝကောဋ္ဌာသန္တိ လောဟကုမ္ဘိအ-
ယော နဝကောဋ္ဌာသ အဿာတိ ဝိဂ္ဂဟော။
ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌိ။ ၂။ ၃၀။ (-အဘိဠာ ၂။ ၄၄။)

နဝက္ခတ္တံ (ဗျ) [နဝ+က္ခတ္တံ။ ကစ္စည်း။ ၆၄၆။
ရွှေ ၃၁၉။ နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၁၂၂-၄။ ခောက်၊
၄။ ၁၁။ ကြည်း။ (နဝက္ခတ္တံ-သံ)] ဇု-ကြိမ်၊
ဇု-ခေါက်။ ဘေသု မဟာသုမတ္ထဓမ္မေ
နဝက္ခတ္တံ ဝိနယပိဋကံ အဿာသိ။ ဝိဠာ၊
၁။ ၂၂၀။ (- ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၃၉။ အံဠာ၊ ၁။
၁၈၃။)

နဝဂ္ဂုထဘက္ခသုကရ (ပ) [နဝဂ္ဂုထ+ဘက္ခ+
သုကရ] မစင်သစ်ကို စားတတ်သော ဝက်၊
စိုစိုစက်စက် မစင်စား ဝက်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

နဝဂ္ဂုထသုကရ (ပ) [နဝဂ္ဂုထ+သုကရ] အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ နဝဂ္ဂုထသုကရံ ဝိယာ (သံ၊

ဠာ၊ ၃။ ၁၁၃။)တိ နဝဂ္ဂုထဘက္ခသုကရံ ဝိယ။
သံဠာ၊ ၂။ ၃၅၀။

နဝဂ္ဂုသဘောဇန (န) [နဝ+ဘက္ခသု+
ဘောဇန] အသစ်ဖြစ်သော မြတ်သော
အရသာရှိသော ဘောဇန၊ လတ်ဆတ်
ကောင်းမွန်သော အရသာရှိသောဘောဇန။
နဝတ္ထံ နာဖလံ၊ နဝဂ္ဂုသဘောဇန။ ဒ၊ ၆၊
၂။ ၁၂၊ ၁၆၊ ၁၇။ ထေရဠာ၊ ၁။ ၃၀၇။

နဝဂ္ဂဟ (ပ) [နဝ+ဂဟ။ နဝဂ္ဂဟ-သံ] (၁)
ဇု-လုံးသော ဂြိုဟ်၊ ဂြိုဟ် ဇု-လုံး။ (ဂြိုဟ်
ဇု-လုံးကား- (၁) တနင်္ဂနွေဂြိုဟ်=သုရ။
(၂) တနင်္လာဂြိုဟ်=စန္ဒ။ (၃) အင်္ဂါဂြိုဟ်=
အင်္ဂါရက။ (၄) ဗုဒ္ဓဟူးဂြိုဟ်=ဗုဒ္ဓ။ (၅)
ကြာသပတေးဂြိုဟ်=ဗီဇ။ (၆) သောကြာ
ဂြိုဟ်=သုက္က။ (၇) စနေဂြိုဟ်=အသိတ။
(၈) ရာဟုဂြိုဟ်=ရာဟု။ (၉) ကိတ်ဂြိုဟ်=
ကေတု။ ဓာန်။ ၆၁။) (တိ) (၂) မကြာမြင့်
မီက ဖမ်းယူအပ်သော၊ ဖမ်းသစ်စဖြစ်သော၊
ဖမ်းခါစ ဖြစ်သော။ (၁) သူ့ဆီ တု
နဝဂ္ဂဟ။ ဓာန်။ ၆၁။ သုရ၊ စန္ဒ၊ အင်္ဂါရက၊
ဗုဒ္ဓ၊ ဗီဇ၊ သုက္က၊ အသိတ၊ ရာဟု၊ ကေတုတိ တေ
သူဆီသော နဝဂ္ဂဟ နာမ။ ဓာန် ဋီ။ ၆၁။
သူယီ ဓန္ဒော မင်္ဂလဇ္ဇ၊ ဗုဒ္ဓဇ္ဇာပိ ဇ္ဇာပိတိ။
ရုက္ခိန္ဒဇ္ဇာဓမ္မာ ဖုဒ္ဓိ၊ ကေတုဇ္ဇေတိ နဝ
ဂြဟ ဝိန္ဒာဇ္ဇာ၊ ထောမ၊ ပဉ္စက္က။ ဓာန်၊
သု။ သစ် - လည်းကြည့် (တိ) (၂)
နဝဂ္ဂဟ (ထေရဠာ ၂။ ၂၇၉) နှိ အဓိရဂဟိတံ။
ထေရဠာ ၂။ ၆၆။

နဝသုပ္ပဿာဏ (တိ) [နဝသုပ္ပ+ဗမာဏ]
ဇု အိုး အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ နဝသုပ္ပ-
မာဏော ရေဏု အဟောသံ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။
သံဠာ၊ ၂။ ၈၃။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ၊ ၂၂၀။

နဝဂ် (န) [နဝ+အင်္ဂါ။ (နဝဂ်-သံ)] (၁)
ဇု-ပါးသော အင်္ဂါ၊ အင်္ဂါ ဇု-ပါး။ ယင်း
သည် သုတ္တ၊ ဂေယျ၊ ဝေယျာကရဏ၊ ဂါထာ၊
ဥဒါန၊ ဣတိသုတ္တက၊ ဇာတက၊ အပ္ပတဓမ္မ၊

ဝေဒလ္လ-ဟူသော ဘုရားရှင်၏ အဆုံး
အပ(ပိဋကတ်တော်၏) အင်္ဂါ ဖြစ်သည်။
မဟာယာနတို့ အလိုမူ— သုတ္တ၊ ဂေယျ၊
ဈာနကရ၊ ဂါထာ၊ ဥဒါန၊ အဝဒါန၊ ဣတိဝုတ္တ-
က၊ နိဒါန၊ ဝေပုလ္လ၊ ဇာတက၊ ဥပဒေဓ၊ အဗ္ဗတ
ဓမ္မ-ဟု ၁၂-ခု ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဖြစ်
ကြောင်းကို အဘိသမ္မာယာလံကာနုလောက
ကျမ်း၌ သူတို့ ခေါ်၍ ဈာနကရ၊ ဂါ-
ထောဒ္ဓါနံဝဒါနကမ်။ ဣတိဝုတ္တကံ နိဒါနံ၊
ဝေပုလ္လံ စ သဘာတကမံ။ ဥပဒေဓေါဒ္ဓါ-
တးဓမ္မာ၊ ဒွါဒါနိကံ ဣဒံ ဝစး။ ဟူသော
ဂါထာဖြင့် ဖော်ပြထား၏။ မဟာယာန-
အဘိသမ္မာယာ ၁၉၀။ (တိ) (၂) (သုတ္တ-
ဂေယျစသော) ၉-ပါးသော အင်္ဂါ-အင်္ဂါ
၉-ပါး-ရှိသော။

(၁) နာဂံသေန စဘုသစ္စဓမ္မံ ပရိယာ-
ပုဏ္ဏာဘိ။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။
၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄။) (တိ) (၂) ယာဝဏာ
ဗုဒ္ဓဘာဏိဘိ၊ နာဂံ သတ္တုသုသနံ။ အပါ
၁။ ၄၈။ နဝ ဝါ သုတ္တဂေယျာဒိနိ အင်္ဂါနိ
တ္ထေ၊ ဧကဿာဘိ ဝါ နာဂံ။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။
၅။ (- အပါ၊ ၂။ ၃၂။ မိလိန္ဒ၊ ၉၇။ ဝိ၊ ဌာ၊
၁။ ၃၇။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၆။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၆။ အဘိ၊
ဌာ၊ ၁။ ၁၉။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၃။ ၇၆။ ခုဒ္ဒက၊ ဌာ၊ ၁။
သုက္ကနိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၆။ သေ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၇။ အပါ၊
ဌာ၊ ၃။ ၂။ မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၃၃။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅။ အနု၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၅။)

နဝင်္ကကုသုမမာလဂီဝေယျ (တိ) [နာဂံ+ကုသုမ-
မာလာ + ဂီဝေယျ] အင်္ဂါ ၉-ပါးရှိသော
ပန်းကုံး-ဘူသော လည်ရွဲကန်စာ ရှိသော။
(အင်္ဂါ ၉-ပါး-ဘူသော ပန်းဖြင့် ကောင်းစွာ
စင်လျှင် ကပ်သော လည်ရွဲကန်စာ ရှိသော။
ခုဒ္ဒက၊ မြန်။) နာဂံကုသုမ မာလဂီဝေယျ၊
ဣန္ဒြိယဈာနဝိမောက္ခဝိဘတ္တံ၊ သုတ္တနိ၊ ၄၅၄။

နဝင်္ကနိနသာသနဝရ (တိ) [နဝင်္က+နိနသာသန+
ဝရ] အင်္ဂါ ၉-ပါးရှိသော မြတ်သော ဘုရား
ရှင်သာသနာ။ နဝင်္ကနိနသာသနဝရံ သုဏန္တေ-
နာပိ န တပ္ပိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၆၄။

နဝင်္ကသဉ္စုသာသန (န) [နဝင်္က+သတ္တုသာသန]
အင်္ဂါ ၉-ပါးရှိသော ဘုရားရှင် သာသနာ။
နဝင်္ကသတ္တုသာသန ပရိယတ္တိဓမ္မော။ မိလိန္ဒ၊
၂၀။

နဝင်္ကသာသနဝရ (တိ) [နာဂံ+သာသန+ဝရ]
အင်္ဂါ ၉-ပါးရှိသော သာသနာကို ဆောင်
သော သူ၊ ယေပန ဧက မဟာဇာတိ ကျွ...
နဝင်္ကသာသနဓမ္မော။ မိလိန္ဒ၊ ၂၂၆။

နဝင်္ကသာသနနဝဝိသုတ္တန္တံ (န) [နာဂံသာ-
သန+နာဝိသုတ္တန္တံ] အင်္ဂါ ၉-ပါးရှိသော
သာသနာတော် ဟူသော နဝဝိသုတ္တန္တံ။
နဝင်္ကသာသနနဝဝိသုတ္တန္တံတိ တေသ္မိံ
အတ္ထဝစန အာဂ စောဒကော။ နေတ္ထိ၊ ဌိ၊
၂၃။

နဝင်္ကက (တိ) [နဝင်္က+ဣက] ၉-ပါးသော
အင်္ဂါ-အင်္ဂါ ၉-ပါး- ရှိသော။ နဝင်္ကကော
မဂ္ဂေါဘိ စ စက္ကာဓရာ ဥပါဒါနာ... အယံ
အဓမ္မော။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၄၇။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၆။
(- အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃။)

နဝန္တ (ပ) [နဝ+န္တ] တက်သစ်စ-ပေါ်
ထွန်း-ထွက်ပြွေ-လ။ သောမယာဂေတိ နာ-
စန္ဒ ဥဠာတ သောမယာဂံ နာမ ယက္ခ-
ဗလိံ ကရံ သု၊ ဇာ ဌာ၊ ၄။ ၁၁၉။

နဝဝိဝရ (န) [နဝ+ဝိဝရ] အစစ်ဖြစ်သော-
မာတ်ခွဲရသေးသော-သက်န်း၊ သက်န်းသစ်။
နဝဝိဝရလာဘ-ကြည့်။

နဝဝိဝရကာရက (တိ) [နဝဝိဝရ+ကာရက]
သက်န်းသစ်ကို ပြုလုပ်တတ်သောသူ၊ နဝ-
ဝိဝရကာရကော ဣဒာဓိပေတော။ ဝဇီရ၊
၃၁၂။

နဝစိဝရလာဘ (တိ) [နဝစိဝရ+လာဘ] သက်နိုးသစ်ကိုရသော၊ ရအပ်သော သက်နိုးသစ်ရှိသော။ ဣတိ “နဝစိဝရလာဘော”တိ ဝတ္ထုဗ္ဗေ အနုနာသိကလောပံ အကတွာ “နဝစိဝရလာဘောနာ”တိ ဝတ္ထု၊ ပဋိလဒ္ဓနဝစိဝရနာတ် အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃။ ကခါ။ ၂၄၂။ သိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ နဝန္တိ အဘိနဝံ။ ဧတ္တာဝတာ စ နဝဉ္စ တံ စိဝရဉ္စာတိ နဝစိဝရံ၊ နဝစိဝရံ လာဘော ဧတေနာတိ နဝစိဝရလာဘောတိ ဝေမတ္တ သမာသော ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ။ ယဒိ ဝေမကထံ “နဝစိဝရလာဘောနာ”တိ ဝတ္ထုန္တိ အာဟ “ဣတိ နဝစိဝရလာဘောနာ” တိ အာဒိ။ ကခါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။

နဝစောရ (ပု) [နာ+စောရ။ (နဝစောရသံ)] အသစ်ဖြစ်သော-သုခိုး-သုဂုဏ်၊ ခို သုသစ်၊ သုခိုးသစ်၊ တတော အပရေန သမာသေန နဝစောရနံ...အဟေသံ။ သိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၄။

နဝစောဋ္ဌ (ပု) [နာ+စောဋ္ဌ] အသစ်ဖြစ်သော-အဝတ်-အထည် အာတ်သစ်၊ အထည်သစ်။ ယံ ကိဉ္စိ နဝစောဋ္ဌံ ဝါ ပုရာဏစောဋ္ဌံ ဝါ သံဘရိက္ခာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၀။

နာစိတ္တိ(ဆိ)ဒ္ဓ (တိ) [နာ+ဆိဒ္ဓ] ဇုရသော အပေါက်- အပေါက် ဇု-ပေါက်- ရှိသော၊ မျက်စိ ၂ ပေါက်၊ နား ၂ ပေါက်၊ နှာခေါင်း ၂ ပေါက်၊ ဝစ္စမဂ်ပေါက်၊ ပဿာဝေဂ်ပေါက်၊ ပါးစပ်ပေါက်-ဟူသော ဒွါရဇု-ပေါက်ရှိသော။ ကိယံ။ နာစိတ္တိဒ္ဓံ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅။ အပဋ္ဌ၊ ၁။ ၇) နန္တိ စက္ခုသောတာဒိဟိ နဝဟိ ဝဏမုဗေဟိ ဆိဒ္ဓါသိဒ္ဓဟိ ယုတ္တက္ခာ နဝစိတ္တိဒ္ဓံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ဋ္ဌ၊ ၉၇။ ဝေ ပန နဝဆိဒ္ဓံ ဓုဝဿဝံ အသုစိဘရိတံ ကာယံ(ကာယကလိ၊ သိ၊ ဣ) ယသာဘူတံ ဇာနန္တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။

၁၁။ ဝေမေဝ အယံ ကာယော နဝဆိဒ္ဓေါ ဓုဝဿဝေါ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။

နဝဆန္ဒက (ပု) [နဝ+ဆန္ဒက။ နဝဆန္ဒကေတိ ဧတ္ထ ဆဒိယတိ ပဋိစ္စာဒိယတိ ဧတေနာတိ ဆန္ဒကံ၊ ဒေါဏိ။ တေနာဟ “နဝဆန္ဒကေ နဝကဒေါဏိယ”န္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၈။ အသစ် ဖြစ်သော-အစာတို့ကို ဖုံးကွယ်ကြောင်းဖြစ်သော ‘ခွက်-အစာခွက်- စားကျင်း- စားခေါင်း၊ အသစ်ဖြစ်သော ဝက် ဘွက်။ (အသစ်ဖြစ်သော အစာတို့ဖြင့် ပြည့်သော ဝက်စားကျင်း။ ဇာတ်၊ ဝတ္ထု။ ၁၅၆။) နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ ဒိယျတိ(ဇာ၊ ၁။ ၁၄၇)တိ ဘာတိက ပုဗ္ဗေ အနာကံ ကုဏ္ဍကယာဂု ဝါ ဈာမဘတ္တံ ဝါ ဒိယျတိ၊ အဇ္ဇ ပန နဝဆန္ဒကံ နဝါကဒရံ ဒါနံ ဒိယျတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၁။

နဝဋ္ဌာန (န) [နဝ+ဋ္ဌာန။ (နဝဋ္ဌာနသံ)] (၁) ဇု-ပါးသော-တည်ရာ-ဋ္ဌာန။ (တိ) (၂) ဇု-ပါးသော-တည်ရာ-ဋ္ဌာန-ရှိသော။ (၁) ယထာ ကမ္မဋ္ဌာနိကေန “အရဟ” န္တိ အာဒိသု နဝဋ္ဌာနေသု ပဇ္ဇေကံ ဣတိသဒ္ဓံ ယောဇေတွာ။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။ (တိ) (၂) နဝဋ္ဌာနာနိ တေဿာတိ နဝဋ္ဌာနံ၊ နဝကိစ္စန္တိ ဝတ္ထိ ဟောတိ။ မ၊ ဣ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၅။

နဝဋ္ဌာနိက (တိ) [နဝဋ္ဌာန+ဣက] ဇု-ဋ္ဌာနရှိသော ဇု-ဋ္ဌာန သို့ ရောက်သော။ (ဥတ္တိကံသည် ရဟန်းလောင်းအား သံသယဘောင်သို့ သွင်းခြင်းဟူသော ဩဇာရဏဥပဗ္ဗာဟိကဝိနိစ္စယလာ မွေကထိကရဟန်းအား နှင်ထုတ်ခြင်းဟူသော နိဿရဏဥပုသ်ကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဥတ်ထားခြင်း ဥပေါသထ၊ ပဝါရဏာ ဥတ်ထားခြင်း ဟူသော ပဝါရဏာ၊ မိမိ သူတပါးအား သမုတ်ခြင်းငှါ ထားခြင်းဟူသော သမ္ပုတိ၊ စွန့်ပြီး သက်နိုးကို ပြန်ပေးခြင်းစသော ဒါန၊ အာပတ်ကို ခံယူခြင်းဟူသော ပဋိဂ္ဂဟ၊ ပဝါရဏာကို ငင်ခြင်းဟူသော

ပစ္စုပ္ပန်၊ ဥတံ ၃-ပါးဟူသော ကမ္မလက္ခဏာ
ဟူသည့် ဥဒ္ဓါနရို - သို့ရောက်-သည် ဟူ၏။
ကင်္ခါ။ ၂၂၆-၇။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၅၇-၉။ ဥတ္တိ စ
နဝဋ္ဌာနိကာ။ ဝိ။ ၅။ ၃၈။ ဥတ္တိ နမ္မံ နဝ-
ဋ္ဌာနံ နိ ဂစ္ဆတိတိ ဝေ နဝဋ္ဌာနံ ဥတ္တိကမ္မံ
ပညတ္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။

နဝတဏှာမူလက (တိ) [နဝ+တဏှာမူလ+
က] ၉-ပါးသော တဏှာဟူသောအကြောင်း
ရှိသော။ လောဘေန နဝတဏှာမူလကေ
ဓမ္မေ ပရိပူရေတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ (-ဇုဒ္ဓက၊
ဋ္ဌ။ ၉၂။)

နဝတပနဂါရသင်္ကာသ (တိ) [နဝ+တပန+
အင်္ဂါရ+သင်္ကာသ] အသစ်ဖြစ်သော ပူဇေ
တတ်သော မီးကျိုးနှင့်တူသော(ရွှေကရား)။
ဣဒံ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါပဋိဂ္ဂဏှာဘု နဝတ-
ပနဂါရသင်္ကာသေန သုဝဏ္ဏဘင်္ဂါရေန သုရ-
ဘိကုသုမဝါသိတံ...ပါဒေတသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၅။

နဝတမ္မလောဟတာဇန (န) [နဝ+တမ္မ-
လောဟတာဇန၊ အသစ်ဖြစ်သော ကြေးနီ
(ဖြန့် ပြုအပ်သော) ခွက်၊ ကြေးနီခွက်သစ်။
နဝတမ္မလောဟတာဇနေ ပက္ခိပိတော။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။ ၁။ ၄၈၉။

နဝတ္တ (န) [နဝ+တ္တ။ (နဝဘူသံ)]
(ကျောင်း) အသစ်၏ အဖြစ်။ (မနေထိုင်
အပ်သော ကျောင်းအဖြစ် ၁၈-ပါးတို့တွင်
၁-ပါး အပါအဝင်ဖြစ်၏။) တတြိမေ အဋ္ဌာ-
ရသ ဒေါသ။ မဟတ္တံ၊ နဝတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။
၁၁၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဝိမဘိ၊ ၁။ ၂၁၄။)

နဝတ္ထဗ္ဗ (တိ) [န+ဝတ္ထဗ္ဗ] (အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊
အနာဂတ်-ဟူ၍) မဆိုအပ်သော။ (ပညတ်
ဟူသော အာရုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျ။ ၄။) ပဋိသန္ဓိယာ
တိဏိ အာရမ္မဏာနိ ဟောန္တိ အဘိဘံ ပစ္စုပ္ပန်
နဝတ္ထဗ္ဗ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၈၁။

နဝတ္ထဗ္ဗကောဋ္ဌာသ (ပု) [နဝတ္ထဗ္ဗ+ကောဋ္ဌာသ]
(အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ဟူ၍) မဆိုအပ်
သော တရား-ပညတ်ဟူသော - အဓိအစ။
ဓမ္မာယဘနံ နဝတ္ထဗ္ဗကောဋ္ဌာသံ ဘဇာတိ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၄၁။)

နဝတ္ထဗ္ဗတာ (တိ) [နဝတ္ထဗ္ဗ+တာ] မဆိုအပ်
သည်၏ အဖြစ်။ အဘိဘံသည်ဟု မဆိုအပ်
သော ပညတ်တရား၏ အဖြစ်။ သုခါဒိနံ
နဝတ္ထဗ္ဗတာ ဟေဋ္ဌာဝုတ္တနယောနဝ ပါဠိယတ္တံ
ဝိမသိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၈။
(-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၈။ အံ၊ ၄။
၁။ ၂၄၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၂။)

နဝတ္ထဗ္ဗဘာသန (န) [နဝတ္ထဗ္ဗဘာ+သန]
မဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ န သာ-
ရမ္ပဏသေဝ နဝတ္ထဗ္ဗဘာသနတ္ထံ။ အနုဋီ၊
၂။ ၁၇။

နဝတ္ထဗ္ဗဘာဘာသန (န) [နဝတ္ထဗ္ဗဘာ+
အဘာ+သန] မဆိုအပ်သည်၏ အဖြစ်၏
မရှိခြင်းကို ပြခြင်း။ နာပိ အနာရမ္ပဏသ
ပရိတ္တာရမ္ပဏာဒိဘာဇန နဝတ္ထဗ္ဗဘာဘာသ-
သနတ္ထံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၇။

နဝတ္ထဗ္ဗတ္တ (န) [နဝတ္ထဗ္ဗ+တ္တ] မဆိုအပ်
သည်၏ အဖြစ်။ သမ္ပုတိဝသေန နုပလဗ္ဗ-
တိတိ နာတ္ထဗ္ဗတ္တ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။

နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [နာတ္ထဗ္ဗ+ဓမ္မ] (အတိတ် အစရှိ
သည့် အဖြစ်ဖြင့်) မဆို-မဟော-အပ်သော
ပညတ်တရား။ လက္ခဏံ နာမ ပညတ္တိတိကံ
နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မဘူတံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ (-၄၄၁။
ဝိရ၊ ၅၅၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၅။)

နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မာရမ္ပက (တိ) [နဝတ္ထဗ္ဗ+ဓမ္မာရမ္ပက]
(အတိတ် စသည်ဖြင့်) မဆို-မဟော-အပ်
သော ပညတ်တရား ဟူသော အာရုံရှိသော။
နပရိတ္တာဒိဘာဇန နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မာရမ္ပကတ္တာ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။

နဝတ္ထဗုဒ္ဓိညာ (ထိ) [နာတ္ထဗုဒ္ဓိညာ]
နဝတ္ထဗုဒ္ဓိညာဉ်၊ မဆိုအပ်ဘု၍ ဝန်ခံခြင်း၊
မဆိုအပ်ဟူသော ဝန်ခံချက်၊ ပစ္စိမာ နဝတ္ထဗု
ပဋိညာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁၁၃။

နဝတ္ထဗုပသင်္ဂ (ပု) [နဝတ္ထဗု+ပသင်္ဂ] မဆိုအပ်
ဟူ၍-ကပ်ငြိ-လျဉ်းပါး-ခြင်း။ “ဆိဒ္ဓဘာ-
ဝေနာ”တိ နဝတ္ထဗုပသင်္ဂဘော။ ဝဇီရ။
၂၂၇။

နဝတ္ထဗုသဘာဝ (တိ) [နာတ္ထဗု+သဘာဝ]
မဆိုအပ်သော သဘောရှိသော။ ဥဒါဟု
နဝတ္ထဗုသဘာဝါတိ? နဝတ္ထဗုသဘာဝါ။ ဝဇီ-
ရ။ ၅၅၂။

နဝတ္ထဗုကာရ (တိ) [နဝတ္ထဗု+အာကာရ]
မဆိုအပ်သော အခြင်းအရာ ရှိသော။
နဝတ္ထဗုကာရော ပဓာန လောကော။ သီလီ၊
သင်္ခ၊ ၁၄၃၃။

နဝတ္ထဗုဓမ္မဏ (တိ) [နဝတ္ထဗု+အာရမ္မဏ]
နဝတ္ထဗုဘုရား ဟူသော အာရုံ ရှိသော၊
(အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟူ၍ မဆိုအပ်
သော) ပညတ်ဘုရား ဟူသော အာရုံရှိသော။
နဝတ္ထဗု အာရမ္မဏံ ဘေဿာ (ဧတေသံ)-
(မ၊ ၁၂။ ၂၂၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁၁၄၄၀) တိ
နဝတ္ထဗု ဓမ္မဏာ။ မ၊ ၁၂။ ၂၇၇။ မူလ၊ ၁။
၁၃၁။ အနု၊ ၁။ ၂၁၀။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၁၁၄၅၁။
မူလ၊ ၁။ ၁၉၀။)

နဝတ္ထဗုဓမ္မဏတ္တာဝန (န) [နာတ္ထဗုဓမ္မ-
ဏတ္တာ+ဝန] အဘိဘိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟူ၍
မဆိုအပ်သော ပညတ်ဘုရား ဟူသော အာရုံ
ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဆိုခြင်း။ ဧဝံ ကေန္တန
နဝတ္ထဗုဓမ္မဏတ္တာဝနတော နဝတ္ထဗုဓမ္မ-
ဏန္တိ ဝုတ္တံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁၁၄၄၀။

နဝတ္ထဗုဓမ္မဏဘာဝ (ပု) [နဝတ္ထဗုဓမ္မဏ+
ဘာဝ] အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟူ၍
မဆိုအပ်သော ပညတ်ဘုရားဟူသော အာရုံ

ရှိသည်၏ အဖြစ်။ နဝတ္ထဗုဓမ္မဏဘာဝသ
အနုညာတတ္တာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၀။ (-မူလ၊
၁။ ၁၉၀။ အနု၊ ၁။ ၂၀၀။)

နဝဒမုတာလက္ခန္ဓသဒိသကာယ (တိ) [နဝ+
ဒမု+ တာလက္ခန္ဓ+ သဒိသ+ ကာယ] မီး
လောင်ပြီးစ ဖြစ်သော ထန်းပင်လုံးနှင့် တူ
သော ကိုယ်ရှိသော။ ခရဒါဌ်ကော နာမ
မနုဿဘဏှောယက္ခော....နဝဒမုတာလက္ခန္ဓ-
သဒိသကာယော ဟုဘော ဘေ ဒါရကေ
မုဋ္ဌာလကလသံ ဝိယ ဂမဟတော ခါဒိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၇၃။

နဝဒါန (န) [နဝ+ဒါန] အသစ်ဖြစ်သော
အလှူ။ အလှူသစ်၊ အလှူဦး။ ဥပါသကာ
ပုဗ္ဗေ ဤဒိသေ ကာလေ နာဒါနံ ဒေတ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၇၀။

နဝဒိဝသ (ပု၊ န) [နဝ+ဒိဝသ] ဇရက်။ တဿ
ဣဒိနာ ဒသမေန အဟေန ခန္တိဆဋ္ဌိတော
ပဉ္စာသနာဒိသသ ဒသ အဟာနိတိ ဒသာဟံ။
ဝဇီရ။ ၂၀၀။

နဝဒေါသ (ပု) [နဝ+ဒေါသ] ဇ-ပါးသော
အပြစ်၊ အပြစ် ဇ-ပါး။ (ယင်းသည် ပုဆိုး
အပြစ် ဇ-ပါးဖြစ်သည်၊ ယင်း ဇ-ပါးသရုပ်
ဗုဒ္ဓဘိဇ္ဇာ၊ ၉၀-ကြည့်။) နဝဒေါသသမန္နာဂတ-
ကြည့်။

နဝဒေါသမုပါဂတ (ဝိ) [နဝဒေါသ+ဥပါဂတ]
ဇ-ပါးသော အပြစ်-အပြစ် ဇ-ပါး-တို့နှင့်
ပြည့်စုံသော။ သာဠကံ ပဇေတိတတ္ထ၊ နဝ-
ဒေါသမုပါဂတံ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၀၀။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။
အ၊ ၁။ ၁၁၀။ နဝဒေါသမုပါဂတန္တိ
ဧကေဟိ နာဟိ ဒေါသေဟိ ဥပါဂတံ သာဠကံ
ပဟာယ ဝါကစီရံ နိပါသေသိန္တိ ဒိပေတိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၉၀။

နဝဒေါသသမန္နာဂတ (တိ) [နဝဒေါသ+
သမန္နာဂတ] ဇ-ပါးသော အပြစ်-အပြစ်

၉-ပါး-နှင့် ပြည့်စုံသော။ အထာမပဒေ နဝ-
ဒေါသသမန္တာဂတံ သာဠကံ ပဇဟိတော။
အပါဠာ၁။၇။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၉။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၁။၇။

နဝဒ္ဒါရ (န) [နဝ+ဒ္ဒါရ] (၁) ၉-ပေါက်သော
-ဒ္ဒါရ-အမာဝ၊ ဒ္ဒါရ ၉-ပေါက် (တိ) (၂)
၉-ပေါက်သော-ဒ္ဒါရ-အမာဝ-ရှိသော။(၁)
ဧကဒ္ဒါရေန ပဝိသံတော၊ နာဒ္ဒါရေဟိ သန္တတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၁။၃၄၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၀၅။ (တိ)
(၂) နဝဒ္ဒါရန္တိ နဝဝကမုခါနိ။ ဇေဋ္ဌးကာ။
၂၂၇။ နဝါဒ္ဒါရ (သံ၊၁။၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၇၄)န္တိ
နဝဟိ ဝဏ မုခေဟိ နဝဒ္ဒါရံ။ သံ၊ဋ္ဌာ၁။၅၁။
သာရတ္ထ၊၂။၂၇၉။ နဝဒ္ဒါရန္တိ ကရဒကာယော
အဓိပေတော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉၇။ (-မိလိန္တ။
၇၈။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၃၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၀။ နုဒ္ဒကာဋ္ဌာ၊၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌာ၊၅၉။
ဇာ၊ဋ္ဌာ၁။၁၆၃။ သာရတ္ထ၊၂။၉၁။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁၉၁။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉၆။) နဝစ္ဆိ (ဆိ)ဒ္ဒ-
လည်း ကြည့်။

နဝဓည (န) [နဝ+ဓည] အသစ်ဖြစ်သော
စပါး၊စပါးသစ်၊ ခေါ်သစ်စ စပါ။ လူဒါနိ
မဟာဘုဇ နဝဓညာနိ ဥပ္ပဋိသန္တိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌာ၁။၉၇။ အပါဠာ၊၁။၂၁၅။

နာဓပ္ပဝတ္ထာန (န) [နဝ+ဓပ္ပ+ဝတ္ထာန]
၉-ပါးသော ကုဗ္ဗေဒ်ကို ပိုင်ခြားမှတ်သား
ခြင်း။ နာဓပ္ပဝတ္ထာန (ပဋိသံ။၂)တိ
ကာမာဝရ ကုသလာဒိဝသေန ပါမောဇ္ဇ-
မူသကာသေန ယောနိသော မနသိကဇရ-
မူလကဝသေန စ နဝန္တံ နဝန္တံ မောနံ ဝတ္ထာ-
နေ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၁။၃၂။

နဝဓောတ (တိ) [နဝ+ဓောတ]ဖုတ်-လုပ်-
သစ်ဖြစ်သော (သပိတ် စသည်)။ နဝဓော-
တော (ဝိ၊ဋ္ဌာ၁။၂၆၇)တိ နဝကတော။ ဝဇိရ။
၁၂၃။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၅။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၂၀၇။)။

နဝနဝ (တိ) [နဝ+နဝ] အသစ်အသစ်
ဖြစ်သော၊ အခါခပ်သိမ်း အသစ်ဖြစ်သော၊
ထာဝရ အသစ်ဖြစ်သော၊ အမြဲအသစ်ဖြစ်
သော။ ဒသဗဟု နဝနဝါ ဓမ္မဒေသနာ
ပဋိဘာတိ။ အံ၊ဋ္ဌာ၁။၂၅၃။ ကမ္မဋ္ဌ နံ နဝန-
ဝဓမ္မာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၅။ နဝနဝေါ-
(ဒိ၊ဋ္ဌာ၁။၂၇၁)တိ သဗ္ဗဒါ အဘိနဝေါ။ သိ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၁၃။

နဝနဝက (န) [နဝ+နဝက] ၉-ပါးသော
၉-ခုပေါင်း၊ ၉-ခု ၉-လိ၊ (၉x၉)=၈၁
ရှစ်ဆယ့်တစ်။ဝေဝဏ္ဏံ၊ဓမ္မာ၊ကေ နကကံ၊...
နဝနဝက၊ ဒသဒေသကာ”တိ။ မ၊ဋ္ဌာ၊၅၃။

နဝနဝဘိယ (တိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နဝနာတိ သ
မည်သော(မြို့)။နဝနာတိသေ (ဒိ၊ဋ္ဌာ၊၁၆၂)။
တိ အညမ္ပိ နဝနဝတိသော နာမ ကေ နာရံ။
ဒိ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၄၈။ (ပါဠိတော်၌ နာနဝတိယ-ဟု
ရှိ၏။)

နာနဝယောဇနသတသဟဿ (န) [နဝ+
နဝ+ယောဇန+သတသဟဿ] ၉-သိန်း၊
၉-သိန်းသော ယူဇနာ၊ ယူဇနာ ၉-သိန်း၊
၉-သိန်း။ ဧကေကာယ ဒိသာယ နဝနဝ-
ယောဇနသတသဟဿာနိ အန္တကာရံ ဝိဓ-
မိဘော အာလောကံ ဒသေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၂။
၃၃၄။

နဝနာယောဇနိက (တိ) [နာနဝယောဇန+
ဣက] ၉-ယူဇနာ၊ ၉-ယူဇနာရှိသော။ ဘိက္ခု
နဝနဝယောဇနိကာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌာ၊၇။၁၆၆။
နဝနဝယ ဇနိကာ ဟောတိ ပုထုလဘေ။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၆၄။

နဝနဝတာဓိက (တိ) [နဝ+နဝဘိ+အဓိက]
၉-ဆယ့် ၉-ခု အလွန်ရှိသော။ နာနဝဘာ-
ဓိကာနိ တိ၊စိ ဝါရသတာနိ သံခိတ္တာနိ။
ဝဇိရ။၁၈၅။

နဝနဝတိ (တိ) [နဝ+နဝတိ] ဇ-ဆယ့် ဇ-ခု
သော။ တံပဒသာ နေန္တဿ နဝနဝတိ
ထုလ္လစ္စယာနိ။ ဝိဋ္ဌာဝါပဉ္စဇ။

နဝနဝတိသောမကူပသဟဿ (န) [နဝနဝတိ+
လောကူပ+သဟဿ] ဇ-သောင်း ဇ-
ထောင်သော မွေးတုင်း။ နာနဝတိလေ မ-
ကူပသဟဿနိ ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမ နိ အဟေသုံ။
မဋ္ဌာငှ။ ၂၀၁။ (-ခုဒ္ဓကဋ္ဌ။ ၄၀။)

နဝနိပါတ (ပ) [နဝ+နိပါတ] ဇ-ပါးစီ ဇ-ပါး
စီသော ဂါထာ စသည်တို့ကို- ကျးစ-ချ
သွင်း-ခြင်း ငိုရာဖြစ်သော (ကော၊ အပိုင်၊
အခန်း)။ ယာ နဝနိပါတတိ နဝနိပါတော
ကောဒသနိပါတော။ ဆေဋ္ဌာငှ။ ၁၁၄။ (-ဆေရီ၊
ဋ္ဌ။ ၁၇၇။ သိရီသစ်၊ ၂။ ၁၈၆။)

နဝနိဝေသ (န၊ပ) [နဝ+နိဝေသ] အသစ်ဖြစ်
သော နေရာ (အာရာမ)။ သံသရာမမှ နဝ-
နိဝေသမှိ (ထေရီ။ ၄၃၄) တိ သံသ ဥဒ္ဓိဿ
အဘိနဝနိဝေသိတေ အာရာမေ။ ထေရီဋ္ဌ။
၂၉၉။

နဝနိတ (န) [နဝနိတ တံဒိဝသိယာ ဒဓိတော၊
ဒုဒ္ဓါ ဝါ သမုဗ္ဗတံ သတံ၊ တပုကတိ စ
နဝနိတံ။ နဝဒဗျာဒိဟိ နိတံ ပဝတ္တံ နောနိတံ၊
ဝသော။ နာနိတမှိ။ ဓာနံဋ္ဌိ။ ၅၀၁။ နာဒ-
ဗျာဒိ)ဟိ နိတံ နိဗ္ဗတ္တန္တိ နဝနိတံ။ ကင်္ခါ၊
ယော၊ မဟာဋ္ဌိဉာ။ ၂၀၃။ (နနိတ-သံ၊ နဝနိအ-
အဒ္ဓမာဂခံ၊ ကဝဏိအ-ပြာ)] ဆိုဦး၊ ထော
ပေး၊ မသကာ။ (လတ်ဆတ်သော သောပတိ၊
သိဟိဋ္ဌ ဓာနံ။) ယာနိ ခေါ် န တာနိ ပဏိ-
တကောဇနာနိ၊ သေယျထိဒံ။ သာ နဝနိတံ
တေလံ မခု ဖာဏိတံ မဇ္ဈော မံသံ ခိရံ ဒဓိ။
ဝိ။ ၂။ ၁၁၈-၉။ နဝနိတံ နာမ ဝေ သညေဝ
နဝနိတံ။ ဝိ။ ၂။ ၁၁၉။ နဝနိတံ(ပ၊ဇ)-ဝိ။ ၁။
၃၃။ ဝိ။ ၂။ ၇၃။ ဒိ။ ၁။ ၁၈၆။ ဒိ။ ၂။ ၅၃။
သံ၊ ၂။ ၂၂။ အံ၊ ၁။ ၄၀၈။ အံ၊ ၂။ ၁၉၃။ အံ၊
၃။ ၆၅။ အဘိ၊ ပ။ ၁၇၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၄။ မိလိန္ဒ။

၄၁။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၈၉။ ကင်္ခါ။ ၂၂၇။ ဒိဋ္ဌာ၊ ၃။
၁၉၆။ မဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၁။ အံဋ္ဌာ၊ ၂။ ၈၂။ အပါဋ္ဌာ၊
၂။ ၂၁၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ငဇိ၊ ၄၇၉။
သးတ္ထ ၃။ ၆၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၄။ နဝနိတံ
(ဒုဇ)-ဝိ။ ၁။ ၉၇။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၁၀၆။ မဋ္ဌာ၊ ၃။
၁၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇၃။ နာနိတေန (တ၊ဇ)-
အံ၊ ၃။ ၄၄၇။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၃။ ၁၁၇။ နဝနိတမှာ
(မ၊ဇ)-ဒိ။ ၁။ ၁၈၆။ သံ၊ ၂။ ၂၂။ အံ၊ ၁။
၄၁၈။ အံ၊ ၂။ ၁၉၃။ အံ၊ ၃။ ၄၀၃။ အဘိ၊ ပ။
၁၇၃။ နဝနိတတော (မ၊ဇ)-မိလိန္ဒ။ ၄၁။
နဝနိတဿ (သ၊ဇ)-ဇာ၊ ၁။ ၁၁၁။ နဝနိတ
(သ၊ဇ)-ဝဇိ၊ ၂။ ၆၉။ သးရဏ္ဍ၊ ၂။ ၄၃၀။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၇၀။ နောနိတလည်း ကြည့်။

နဝနိဘဂဝေသိ (တိ) [နဝနိတ+ဂဝေသ+ဏိ]
ဆိုဦးကို ရှာမှီး-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။
သေသျာဘပိ ဘူမိဒ ပုရိသော နဝနိတတ္ထိ-
ကော နဝနိတဂဝေသိ နဝနိတပရိယသနံ
စရမာနော...အာဝိဇ္ဇယျ။ မ၊ ၃။ ၁။ ၃။

နဝနိတသဋ္ဌ (ပ၊သိ) [နာနိဘ+သဋ္ဌ] ဆိုဦး
(ထည့်သော) အိုး။ နာနိဘသဋ္ဌ ဝါ လဂ္ဂေန္တိ။
ဝိဋ္ဌာ၊ ၃။ ၁၁၅။

နဝနိတတ္ထက (တိ) [နာနိတ+အတ္ထိက] ဆိုဦး-
ဖြင့်-ကို-အလိုရှိသော၊ သူ။ နဝနိဘဂဝေသိ-
ကြည့်။

နဝနိတပရိယေသန (န၊ထိ) [နဝနိတ+ပရိယ-
သန] ဆိုဦးကို-ရှာမှီးခြင်း- ရှာမှီးရာ (အ
ရပ်)။ နဝနိတဂဝေသိ-ကြည့်။

နဝနိတပိဏ္ဍ (ပ၊န) [နဝနိတ+ပိဏ္ဍ] ဆိုဦးခဲ။
နဝနိတပိဏ္ဍ ဝိသ ဟောတိ။ သံဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၉၁။
သုတ္တနိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၁၄။ (-အဘိဋ္ဌာ၊ ၃။ ၆၀။)

နဝနိတပိဏ္ဍသဒ္ဒါ (တိ) [နဝနိတပိဏ္ဍ+သဒ္ဒါ]
ဆိုဦးခဲနှင့် တူသော။ နောနိတပိဏ္ဍဝိယာတိ
နဝနိတပိဏ္ဍသဒ္ဒါသံပေတ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။ ၈၃။ (-
ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၀။)

နဝနိတဘတ္တ (န) [နာနိတ+ဘတ္တ] ဆိဉ္ဇး(ဖြင့်
ဧရာနော့ချက်အပ်သော)ထမင်း။ နဝနိတ-
ဘတ္တံ ဒေဟိ။ ကင်္ခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၃၉၂။

နဝန္တ (တိ) [နာ+ဘန္တ] ၉ အဆုံးရှိသော။
နဝန္တဝသန ဂဏနာ။ သာသတ္ထု၊ ၃။ ၃။ ဒီ၊
ဇီ၊ ၁။ ၁၃။

နဝန္တဂဏနာ (တိ) [နာန္တ+ဂဏနာ] ၉-အဆုံး
ရှိသော ရေတွက်ကြောင်း အတတ်။ နာန္တ-
ဂဏနာယ ကုသလော။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၇။

နဝန္တဝိမိ (ပု) [နဝန္တ+ဝိမိ] ၉-အဆုံးရှိသော
အတတ်အစီအရင်။ နဝန္တဝိမိနာ နိရန္တရ-
ဂဏနာ။ မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၁။

နဝနာရသတ (န) [နဝ+နာရ+သတ] ၉-ရာ
သော အကြော၊ အကြော ၉-ရာ၊ (အဆင်း
ပြုစွာ လည်ဂီဝါမှ ဝဲသာ ရွှေနေောက် ရွှေ
နေောက်ခြေဖက် ငါးစီသက်၍ တွယ်ခက်ရင်ရှိ
ဆွတ္တံငုံလို ကိုယ်ကို ဆေးငံတွယ် ခြောက်
ဆယ် ကြောမ စသည်များစွာ ကွန်ရက်
ဖြာ ခိုကိုးရာသောအကြော။ ပရမတ္ထသရူပ။
နာရ-လည်းကြည့်။) နဝနာရသတဟောန္တိ။
ဒုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၄၅။)

နဝနာရသတနိန္ဒန (တိ) [နာနာရသတ+
နိန္ဒန] ၉-ရာသော အကြောင်းတို့ဖြင့် ပွဲစပ်
အပ်သော(ကိုယ်)။ ပကတိသာ ပန ဣဒံ
သရိရံ နာမ... နဝနာရသတနိန္ဒန (နိဗ္ဗာသိ)
နဝသံသပသိသဘာနုလိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၉။

နဝပက္ခ (တိ) [နာ+ပက္ခ] ဖုတ်သစ်စ
ဖြစ်သော (သပိတ် စသည်)။ နဝပက္ခော
ပက္ခော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆။

နဝပက္ခ (တိ) [နာ+ပက္ခ] ပေါက်သစ်စ
ဖြစ်သော ရွက်နုရှိသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဝပတ္တာန (န) [နဝပတ္တ+န] ပေါက်သစ်စ
သစ်ရွက်ရှိသော တော၊ ပေါက်သစ်စသစ်ရွက်

ရှိသော သစ်ပင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော
တော၊ ပေါက်သစ်စဖြစ်သော ရွက်နုတို့ဖြင့်
ဖုံးလွှမ်းအပ်သော တော။ နဝပတ္တဝန (ဇာ၊
၂။ ၁၅) နှိ တချဏဟိ နဝပတ္တဟိ သဉ္ဇန္တံ
ဝနံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၄။

နဝပဒုမ (န) [နာ+ပဒုမ] အသစ်ဖြစ်သော
ပဒုမ္မာကြာ။ နဝပဒုမာနိ ပုပ္ဖိတာနိ ပုဏ္ဏ-
ပဒုမာနိ စ ဝဏ္ဏတော ပတန္တာနိ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၇၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၆။

နဝပရိက္ခာရိက (တိ) [နာ+ပရိက္ခာရ+ဣက]
၉-ပါးသော ပရိက္ခရာရှိသော၊ ၉-ပါးသော
ပရိက္ခရာကို ဆောင်သောသူ။ နဝပရိက္ခာရိ-
ကဿ ပန သေယျံ ပဝိသန္တဿ တတြဒ္ဒက-
ပစ္စတ္တရဏံ ဝါ ကုဉ္ဇိကာ ဝါ နေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၁၇၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၀။

နဝပိဋ္ဌ (န) [နာ+ပိဋ္ဌ] အသစ်ဖြစ်သော
အင်းပျဉ်၊ အင်းပျဉ်သစ်၊ ကုလားထိုင်သစ်။
အဘတ် ဝတ္ထယုဂံ နဝပိဋ္ဌံ ပေသေသုံ။
ဝိမာန၊ ၄။ ၂၇။

နဝပုစ္ဆာ (ထိ) [နာ+ပုစ္ဆာ။ (နဝပုစ္ဆာ-သံ)]
၉-ပါးသော ပုစ္ဆာ၊ ပုစ္ဆာ ၉-ပါး။ ပုစ္ဆာ-
မေးခွန်း-၉-ချက်။ နာပုစ္ဆာသတ-ကြည့်။

နဝပုစ္ဆာ (ထိ) [နာ+ပုစ္ဆာ] အသစ်ဖြစ်သော
ပုစ္ဆာ၊ ပုစ္ဆာသစ်၊ မေးခွန်းသစ်။ ဒိဋ္ဌိဂတိ-
ကော ဟိ နဝပုစ္ဆံ ဥပ္ပါဒေတုံန သက္ကာတိ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။

နဝပုစ္ဆာသတ (န) [နာ+ပုစ္ဆာ+သတ။ (နဝ-
ပုစ္ဆာဂတ-သံ)] ၉-ရာသော ပုစ္ဆာ၊ ပုစ္ဆာ
ကိုးရာ၊ အမေးကိုးရာ၊ မေးခွန်းကိုးရာ၊ ပြဿနာ
ကိုးရာ။ သဒ္ဓိအင်္ဂါနိ နဝပုစ္ဆာသတနိ...
ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၉။

နဝပုပ္ဖ (န) [နာ+ပုပ္ဖ။ (နာပုပ္ဖ-သံ)] အသစ်
ဖြစ်သောပန်း၊ ပန်းသစ်။ ပုန ဒီဝသေပုဏ္ဏ-

ပုပ္ဖါနိ အပနေတွာ နဝပုပ္ဖဟိ အာသနံ သန္တရိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (-၂၆၈။)

နဝပုပ္ဖသယန (န) [နဝပုပ္ဖ+သယန] (မညှိး မနွမ်း လန်းဆန်းသော) ပန်းသစ် (တို့ဖြင့် ကြံ့ပြိုင်ခင်းအပ်သော) အိပ်ရာ မွှေ့ရာ၊ ပန်း မွှေ့ရာသစ်။ နဝပုပ္ဖသယနံ သဇ္ဇေဘူ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂။

နဝပုရာဏဝဂ္ဂ (ပု) [နဝပုရာဏ+ဝဂ္ဂ] နဝပုရာဏဝဂ္ဂံ၊ အသစ်အဟောင်းဖြစ်သော တရား တို့၏ အစုအပေါင်း။ နဝပုရာဏဝဂ္ဂဿ ပဌမေ နဝပုရာဏာနိတိ နဝါနိ စ ပုရာဏာနိ စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၆။ (-၄၇။)

နဝပုရိသသဟဿ (န) [နဝ+ပုရိသ+သဟဿ] ဇု-ထောင်သော ယောက်ျား၊ ယောက်ျား ဇု-ထောင်။ နဝပုရိသသဟဿာနိ ပေသေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂။

နဝပုရိသသဟဿပရိဝါရ (ပု) [နဝပုရိသသ-ဟဿ+ပရိဝါရ] ဇု-ထောင်သော ယောက်ျား အခြံအရံ။ နဝပုရိသသဟဿပရိဝါရန(ပရိ-ဝါရရသိ က) နဝ အမေစ္စ ပေသေသိ။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

နဝပေသိသတ (န) [နဝ+ပေသိ+သတ] (၁) ဇု-ရာသော အသားတစ်၊ အသားတစ် ဇု-ရာ။ (အဆင်းနီရင့် ကသစ်ပွင့်ဟန် သဏ္ဌာန်ထွေ လာ ကိုးရာသော အသားတစ်။ ပရမတ္ထ-သရူပ။ မံသံ-ကြည့်) (တိ) (၂) ဇု-ရာသော အသားတစ်ရိသော။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) နဝပေသိသတာ မံသာ၊ အနုလိတ္တာကဋ္ဌေဝရေ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။

နဝပေသိသတပ္ပဘေဒ (တိ) [နဝပေသိသတ+ပဘေဒ] ဇု-ရာသော အသားတစ် အပြား ရှိသော။ ဝေဇေဝံ န နဝပေသိသတပ္ပဘေဒံ မံသံ ဇာနာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၆။

နဝပ္ပကာရ (ပု) [နဝ+ပကာရ] (၁) ဇု-ပါး အပြား။ (တိ) (၂) ဇု-ပါး အပြားရှိသော။ (၁) တထော ဂေါမာ ဂေါနိမိတ္တံ သောစတိ နဝပ္ပကာရေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ (တိ) (၂) တာယော စ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော နဝပ္ပ-ကာရေ၊ လောကုတ္တရဓမ္မေ .. ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၀။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၄၈။)

နဝပ္ပဘေဒ (တိ) [နဝ+ပဘေဒ] ဇု-ပါးအပြား ရှိသော။ သဗ္ဗမေဝ ဟိဒံ သုတ္တံ....နဝပ္ပဘေဒံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၊၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။)

နဝပ္ပါယ (တိ) [နဝ+ပါယ] ချားသောအားဖြင့် သိတင်းငယ်ဖြစ်သောသူ။ ပလုဇန္တိ ခေါ် တေ အာဝုဒသော နာပွါယာ(သံ၊၁။၂၁၈)တိ အာ-ဝုဒသောဇေတ တုယံ ပါယန ယေဘုယျေန နာကာ ကောသိက ငဝသိကာ ဒဟာရာ ဇေဝ သာမဏေရာ စ ပလုဒန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ (-သာရတ္ထံ၊၁။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၁။)

နဝဖလ (န) [နဝ+ဖလ] အသစ်-အဦး-အစ -မဆွ-လက်မွန်-ဖြစ်သော သစ်သီး၊ သစ် သီးဦး။ နဝဖလာနိ(အံ၊၂။၃၇)တိ အာရာမ-တော ပဌမ္ပန္နာနိ အဂ္ဂဖလာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ (-အပါ၊၂။၁၂၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။)

နဝဗျာမယောတ္တ (န) [နဝ+ဗျာမ+ယောတ္တ] ဇု-လံ့ရှိသော ကြိုး။ နဝဗျာမယောတ္တေန ဉာဉာဏံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။

နဝဘန္တ (န) [နဝ+ဘန္တ] အသစ်ဖြစ်သော ဘန္တာ၊ ဘန္တာသစ်။ နဝဘန္တဿဟိ ယော အဋ္ဌါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၀၇။

နဝဘဝ (ပု) [နဝ+ဘဝ] (ကာမဘဝ- အစရှိ သော) ဇု-ပါးသော ဘဝ၊ ဘဝကြီး ဇု-ပါး။

(ယင်းသည်- (၁) ကာမဘဝ=ကမဝိပါက် ၂၃-ပါး၊ ဝိရတိ အပ္ပမညာ ကြဉ်သော စေတသိက် ၃၃ ပါး၊ ကမ္မဇရုပ် ၂၀။ (၂) ရူပဘဝ=ရူပဝိပါက် ၅-ခု၊ ကျွေဝိညာဉ် ခွေး၊ သောတာပိညာဉ် ခွေး၊ သမ္ဗုဒ္ဓိစွိုင်း ခွေး၊ သန္တိရဏ ၃-ခု၊ ဝိရတိကြဉ် စေတသိက် ၃၅၊ ဣတ္ထိဘော၊ ပုဗ္ဗော၊ ဓာန၊ ဇိဝှ၊ ကာယ ကြဉ် ကမ္မဇရုပ် ၁၅-ပါး။ (၃) အရူပဘဝ= အရူပဝိပါက် ၄ ခု၊ စေတသိက် ၃၀။ (၄) သညီဘဝ=နေဝသညာ နာသညာယတန ဝိပါက် ကြဉ်သော လောကဝိပါက် ၃၁၊ စေတသိက် ၃၅၊ ကမ္မဇရုပ် ၂၀။ (၅) အသညီဘဝ= ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ်။ (၆) နေဝသညီ- နာသညီဘဝ=နေဝသညာ နာသညာယတန ဝိပါက်စိတ် ၁၃၊ စေတသိက် ၃၀။ (၇) ကေ- ဝေါကာရဘဝ= ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ်။ (၈) စတုဒေါကာရဘာ=အရူပဝိပါက် ၄-ခု၊ စေတသိက် ၃၀။ (၉) ပဉ္စဒေါကာရဘာ= ကာမဝိပါက် ၂၃၊ ရူပဝိပါက် ၅-ခု၊ စေတသိက် ၃၅၊ ကမ္မဇရုပ် ၂၀ ဖြစ်၏။) ကာမဘဝဒိကံ သမ္ပ နဝဘဝံ ဥဋ္ဌာယိ။ အပါဠာ ၁။ ၃၁၅။

နဝဘာဂ (ပု) [နဝ°+ဘာဂ] ဇု-ခုသော-အပ္ပိ- အစု။ နိပ္ပန္နသဿတော နဝဘာဂေ ကဿ- ကဿ ဒတော ညေံ ကေဘာဂဂ္ဂဟဏံ ဒဿမ- ဘာဂဂ္ဂဟဏံ။ သံ၊ဠာ ၁။ ၁၇၉။

နဝဘာဇန (န) [နာ+ဘာဇန] အသစ်ဖြစ် သော ခွက် ခွက် သစ်။ ထနမူလေ နဝဘာဇနမိ ဥပနိတမတ္တေ အတ္တနာဝ မေဃာယ ခိရ- ဓာရာ ပတိသု။ အံ၊ဠာ ၁။ ၃၀၉။ ဇာ၊ဠာ ၁။ ၈၀။ (-ပဋိသံ၊ဠာ ၂။ ၂၉၃။ မေဠာ ၂။ ၄၄၀။ အပါဠာ ၁။ ၈၂။)

နဝဘာဝ (ပု) [နာ+ဘာဝ] (၁) ယ်-နပျို- သည်၏ အဖြစ်။ (၂) အသစ်၏ အဖြစ်။ (၁) သော ဟိ နဝဘာဝံ အတိက္ကမိတော

ဇိက္ခဘာဝံ အပ္ပဒတ္တာ။ အဘိ၊ဠာ ၃။ ၆၆။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဝဘာဝါပဂမ (ပု) [နဝဘာဝ+အပဂမ] အသစ်၏ ခြေမှ ကင်းခြင်း။ တတော ဝေ နဝဘာဝါပဂမသင်္ခါတော ဇရနန္တာပိ တဿ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဠာ ၁။ ၃၇၃။ သီ၊ဠာ သစ်၊ ၂။ ၄၁။

နဝဘူမက (တိ) [နာ+ဘူမိ+က] အမိုးဘုံ ဇု-ဆင့်ရှိသော။ ပါသာဒေါ နာဘူမကော အဟောသိ။ အံ၊ဠာ ၂။ ၁၂၆။

နဝဘူမိက (တိ) [နာ+ဘူမိ+က] အငှက်ပုဒ် နက်-ကြည့်။ ဧကံ နာဘူမိကံ။ အပါဠာ ၁။ ၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ ဠာ ၃၂၅။

နဝဘူမိကတပရိကမ္မ (တိ) [နာဘူမိကတ+ပရိ- ကမ္မ] အမိုးဘုံ ဇု-ဆင့်ဖြင့် ပြုအပ်သော အပြေအပြစ်ပြုမှုခိုး သာ။ နာဘူမိကတပရိကမ္မံ ကာရေက္ခာ။ အံ၊ဠာ ၂။ ၁၂၆။

နဝဘူမိကပါသာဒ (ပု) [နာဘူမိက+ပါသာဒ] ဘုံဆောင် ဇု-ဆင့်ရှိသော ပြာသာဒ်။ နဝဘူမိ- ကပါသာဒဿ (နဝဘူမကပါသာဒဿ၊ သိ) ဥပရိ...အဟောသိ။ မ၊ဠာ ၃။ ၁၅၀။

နဝဘေဒ (တိ) [နဝ°+ဘေဒ] ဇု-ပါး အပြား ရှိသော။ နဝဘေဒံ တိဉ်မောနံ န ဥပဂမတော။ သံ၊ဠာ ၁။ ၄၅။ နဝဘေဒံ ပဘေဒတော သဇေံ ပဘောတိဉ်မောနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဠာ ၁။ ၈၉။

နဝမံသ (န) [နဝ°+မံသ] ဇု မျိုးသောအသား။ အသား ဇု မျိုး။ (လူ၊ ခွေး၊ မြင်း၊ ဆင်၊ သစ်၊ ကျား၊ ခြင်္သေ့၊ ဝံလျှင်၊ အောင်း၊ မြွေမျိုး။ ရိုး၊ ရေ၊ သား၊ သွေး၊ အမွေးတို့ပါ၊ မသုံးရာ၊ ဆယ်ဖြာအသားမျိုး-ဟူသော အသား ၁၀- မျိုးတွင်လူသားကြဉ်အသားဇု-မျိုး ဖြစ်၏။) နဝမံသေသု ဒုက္ကဋ္ဌ (ဝိ၊ ၅။ ၃၆၄) နိ သေသ- အကပ္ပိယမံသေသု။ ဝိ၊ဠာ ၄။ ၂၂၇။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၄၅။)

နဝမသပေသိသတ (န) [နဝ+မသပေသိ+သတ] ၉-ဗုဒ္ဓသာ အသားတစ်၊ အသားတစ် ၉-ဗု။ ဌိတန နဝမသပေသိသတန စ အနုလိတ္တံ သရီရံ။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂၆၃၊ နဝပေသိသတ-လည်း ကြည့်။

နဝမသပေသိသတပုဂ္ဂဟ (တိ) [နဝမသပေသိ+သတ+ပဂ္ဂဟ] ၉-ဗုဒ္ဓသာ အသားတစ် အပြားရှိသော။ အဟံ နဝမသပေသိသတပုဂ္ဂဟေန မံသန လိတော။ အဘိဋ္ဌာ ၂၂၅။

နဝမသပေသိသတာနုလိတ္တံ (တိ) [နဝမသပေသိ+သတ+အနုလိတ္တံ] ၉-ဗုဒ္ဓသာ အသားတစ်တို့ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော။ နဝမသပေသိသတာနုလိတ္တံတိ အတ္တော။ ထေရ်၊ ဌာ ၂၂၀။

နဝမ (တိ) [နဝ+မ၊ ထိ-၌ နဝမိ။ ကဗ္ဗည်း။ ၃၇၃။ ရှု၊ ၄၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၀၂။ နဝိနဝံ ပူရဏး ဒုတိမံ။ ထေရ်၊ (နဝမ-သံ၊ ကာမ-ပြာ) ၉-ဗုဒ္ဓိနိ ပြည့်ကြောင်း-၉-ဗုဒ္ဓိမြောက်-ဖြစ်သော။ အယံ ဘိက္ခုဝ နဝမော အာဒိ-နဝေါ ဗုဒ္ဓန္တပူရပဝေသန။ ဝိ၊ ၂၂၀။ နဝမော (ပု၊ ပါး) - ဝိ၊ ၄၂၃။ ဒီ၊ ၂၂၁၃။ သံ၊ ၂၂၁။ သံ၊ ၂၂၅။ အံ၊ ၁၁၆။ အံ၊ ၂၂၅။ အံ၊ ၂၂၁။ အဘိ၊ က၊ ၃၀။ အပ၊ ၂၂၃၃။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃။ ထေရီ၊ ဌာ၊ ၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂၂၁၆။ မူလဒီ၊ ၁၆၀။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၃၆။ ကိဉ္ဇလသ ဘိက္ခုပဒံ နိဋ္ဌိတံ နာမံ။ ဝိ၊ ၂၆၂။ နဝမံ (နု၊ ပါး) - မ၊ ၃၇၀။ သံ၊ ၁၆။ သံ၊ ၂၂၁။ သံ၊ ၃၁၃။ အံ၊ ၁၂၀။ အံ၊ ၂၂၇။ အံ၊ ၃၂၁။ ဝိမာန၊ ၁၁။ အပ၊ ၁၁၃။ နေတ္ထိ၊ ၈၅။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၂၁၅။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၄၂၅။ နဝမိ (ထိ၊ ပါး) - ရှု၊ ၄၁၆။ နဝမံ (ထိ၊ ပါး) - အပ၊ ၂၂၁။ အပ၊ ဌာ၊ ၁၃၀။ နဝမေ (ပု၊ ပါး) - အပ၊ ၁၆၈။ အပ၊ ဌာ၊ ၂၁၉။ နဝမိတော (ထိ၊ ပါး) - ဝိ၊ ဌာ၊ ၃၅၅။ မ၊ ဌီ၊ ၃၃၅။ နဝမသ (ပု၊ ပါး) - သာရတ္ထ၊ ၂၂၁၉။ နဝမေ (ပု၊ ပါး) - သံ၊ ဌာ၊ ၁၆။

၂၅၊ ၃၆။ အံ၊ ဌာ၊ ၁၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၂၂၃၅။ အံ၊ ဌီ၊ ၁၂၅။ နဝမိသံ (ထိ၊ ပါး) - ဝေ၊ ၂၂၃၄။ ဝေ၊ ဌာ၊ ၂၂၃၄။ နဝမိယာ - သံ၊ ဌာ၊ ၁၂၁။ ဝေ၊ ဌာ၊ ၂၂၃၄။

နဝမက္ခန္ဓသမ္ပန္န (တိ) [နဝမ+သမ္ပန္န+သမ္ပန္န] ၉-ဗုဒ္ဓိ၏ ပြည့်ကြောင်း - ၉-ဗုဒ္ဓိမြောက်-ဖြစ်သော ဘုရားပွင့်ရာ ခဏနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။ နဝမက္ခန္ဓသမ္ပန္နသ သတ္တဝါယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၇၁။

နဝမဂ္ဂပါတုဘာဝ (ပု) [နဝမဂ္ဂ+ပါတုဘာဝ] လမ်းသစ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ သဝေ အန္တရာ နဝမဂ္ဂပါတုဘာဝေန ဝါ နဝဂါမသန္နိဝေသေန ဝါ။ ဝိ၊ ၃၇၂။

နဝမစက္ကသမ္ပန္နိ (ထိ) [နဝမ+စက္က+သမ္ပန္နိ] ၉-ဗုဒ္ဓိမြောက်ဖြစ်သော စက်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ နဝမစက္ကသမ္ပန္နိသင်္ခါတာ ခဏော နတ္ထိ။ မူလဒီ၊ ၁၆၂။

နဝမတ္တိကာဘာဇန (န) [နဝ+မတ္တိကာဘာဇန] အသက်ဖြစ်သော မြွေကဲ့သို့၊ မြွေကဲ့သို့။ အည နဝမတ္တိကာဘာဇနံ ဂါဟာပေတွာ။ ဝေ၊ ဌာ၊ ၆၁၇။

နဝမဒသက (န) [နဝမ+ဒသက] ၉-ဗုဒ္ဓိမြောက် ဒသက။ နဝမဒသက ပဝတ္တရူပံ ဒသမဒသကံ အပ္ပဘူတ တတ္ထော နိဋ္ဌဇ္ဈတိ။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂၂၅။

နဝမဒိဝသ (ပု၊ န) [နဝမ+ဒိဝသ] ၉-ဗုဒ္ဓိမြောက် ဖြစ်သော-နေ-ရက်။ နဝမဒိဝသ သူရိယဂ္ဂ-မနသမယေ သတ္တော။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၅၅။

နဝမဗလနိဒ္ဒေသ (ပု) [နဝမဗလ+နိဒ္ဒေသ] ၉-ဗုဒ္ဓိမြောက် အားတော်ကို ညွှန်ပြရာ အပိုင်း အခန်း။ နဝမဗလနိဒ္ဒေသပိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခု-နာဘိအာဒိ သဗ္ဗံ ဘဒ္ဒတ္ထဝိတ္တာရိကံ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂၄၄၅။

နဝမဘိက္ခုနီ (ထိ) [နဝမ+ဘိက္ခုနီ] ဇ-ယောက်
မြောက်ဖြစ်သော ရဟန်းမိန်းမ။ နဝမဘိက္ခု-
နီတော ပဌာယ ဥပဇ္ဈာယာပိ အဘိဝါဒနာ-
ရဟာ။ ဝိဇ္ဇာ ၄။ ၁၇၁။

နဝမဟတ္ထိကုလပရိယာပန (တိ) [နဝမ+ဟတ္ထိ-
ကုလ+ပရိယာပန] ဇ-စီးမြှောက်ဆင်၍-
အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ နဝမဟတ္ထိကုလ-
ပရိယာပန ဟတ္ထိနာဂေ... ဥပပါသေသတိ
သမညာ။ သိဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁။

နဝမဟတ္ထိနိကာယပရိယာပန (တိ) [နဝမ+
ဟတ္ထိနိကာယ+ ပရိယာပန] ဇ-စီးမြှောက်
ဆင်အပေါင်း၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။
နဝမဟတ္ထိနိကာယပရိယာပန ဟတ္ထိနာဂေ။
ဝိဇ္ဇိ၊ ၁။ ၂၁။

နဝမာပဒါန (န) [နဝမ+အာပဒါန (နာမာပဒါန-
သံ)] ဇ-ခု မြောက်ဖြစ်သော - အပဒါန -
အကြောင်းအရာ-အဋ္ဌပ္ပာယ်။ နဝမာပဒါန
.... ကာရာပိတာ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။

နဝမာလာ (ထိ) [နဝ+မာလာ] ဇ-မျိုးသော
ပန်း၊ ပန်း ဇ-မျိုး။ ဓမ္မံ ဒဘ္ဘာ နာမာလာ
ဗန္ဓိတော သမန္တယံ သူ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၄၂။

နဝမာလိကာ (ထိ) [နဝ+မာလိကာ။ (နာ-
မာလိကာ-သံ၊ နဝမာလိယာ-ပြာ၊ နဝမာ-
လိကာ-အဋ္ဌမာဂဓိ။ နဝမာလိကာ-သိက္ခိဋ္ဌိ)]
ကြက်ရံပန်း။ (စံပယ်ပန်း ဟုလည်း ပြန်ဆို
ကြ၏။) နဝမာလိကာ (ဝိဇ္ဇာ ၃။ ၁၀၂)။
စေတေမလ။ ဝဇ္ဇ၊ ၂။ ၂၀။ နဝါ နူကနာ
မလ္လိကာ နဝမလ္လိကာ၊ နဝမာလိကာပိ။ ခာန်၊
၆။ ၅၇၆။ သပ္ပလာ နဝမာလိကာ။ အမရ၊
၁၄။ ၇၂။

နဝမာသိက (တိ) [နဝမာသ+ဣက] ဇ-လက်
ဖြင့်- ဖြစ်စေသပ် - ပြီးဆုံးစေသပ် - ပြီး-
ပြည့်စုံ-သော (အကျင့်)။ နဝမာသိက ဝါ

ပဋိပသံ ဂဏာဘိ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၁၉။ ဘေမာသိက
(ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၂၆၆။ မဇ္ဇိ ၂။ ၂၈၈-၉) နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။

နာမုဏ္ဍ (တိ) [နဝ+မုဏ္ဍ] ဦးပြင်းခါစ-
ခေါင်းတုံးခိပ်ခါး-ဖြစ်သော။ သူ။ ယောပန
နဝမုဏ္ဍာ ဝါ ဟောတိ ဝိဇ္ဇန္တကော ဝါ။
ဝိဇ္ဇာ ၃။ ၂၈၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၁၅၆။

နဝမူလက (တိ) [နဝ+မူလ+က] ဇ-ခုသော
မူလရှိသော။ နာမူလကဗ္ဗိ ဝေဓမ္မဝ ဝိတ္တာ-
ရောက္ခ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၁။ ယာဝ နဝမူလကံ
ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၅။ (-အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၃၉၉၊
၄၇၃။)

နဝမူလကုရုပ္ပတ္တိ (ထိ) [နဝ+မူလ+အကုရု+
ဥပ္ပတ္တိ] အသစ်ဖြစ်သော အမြစ်၊ အညွန့်၏
ဖြစ်ခြင်း၊ အမြစ်သစ်၊ အညွန့်သစ် ပေါက်
ခြင်း။ စိရန နဝမူလကုရုပ္ပတ္တိယာ ဇိဝန္တိ
မိယန္တိယော ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၂။

နာမူလသာခါနိဂ္ဂမန (န၊ သိ) [နဝ+မူလ+သာ-
ခါ+နိဂ္ဂမန] အသစ်ဖြစ်သော အမြစ်၊
အကိုင်း-အခက်-ဘို့၏ ထွက်ခြင်း။ အမြစ်
သစ်- အကိုင်းသစ်- အခက်သစ်- တို့ထွက်
ခြင်း။ နဝမူလသာခါနိဂ္ဂမန အကာရကံ။
ဝိဇ္ဇာ ၃။ ၂၂၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၁၂။ (-သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၇၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၂။)

နဝမ္ပ (န) [နဝ+အပ္ပ] အသစ်ဖြစ်သော
မိုးရေ၊ မိုးဦးကျရေ။ နဝမ္ပနာ ပါဝုသသိတ္တ-
ကာနန (ထေရ၊ ၃။ ၆၁) တိ ပါဝုသဝေသန
ဝုဋ္ဌန ခေသောဒကန ဥပသိတ္တဝေသ
သုထေသ ဝနေ။ ထေရ၊ ၄။ ၄၇၆။

နဝယောဇန (တိ) [နဝ+ယောဇန] ဇ-ယူဇ
နာ-ရှိ-ကျယ်-သော။ သုာဏ္ဏာရာဇာ... ဂိဝါ
တိ သယောဇနိကာ၊ မုခံ နဝယောဇနံ။ ဝိ၊

ဌ၊ ၂။ ၇၀။ သံဌ၊ ၂။ ၈၂။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၆၇။
ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၅၃။)

နဝယောဇနဗဟုလ (တိ) [နဝယောဇန+
ဗဟုလ] အထူအားဖြင့် ဇု-ယူဇနာရှိသော၊
ဇု-ယူဇနာ အထူရှိသော။ နိဒ္ဒံ ဥပဂဘမတ္ထောဝ
နာယောဇနဗဟုလသံ အယမဟာပထဝိယံ
ပါဒတော။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၂၇၈။

နဝယောဇနမဂ္ဂ (ပု) [နဝယောဇန+မဂ္ဂ]
ဇု-ယူဇနာ-ရှိ-ရှည်-သော-လမ်း-ခရီး။
ကောဟေနာနဝယောဇနမဂ္ဂ အာဂတော။
အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၅။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၉၆။)

နဝယောဇနသတ (တိ) [နဝ+ယောဇန+
သတ] ယူဇနာ ဇု-ရာရှိသော။ ပရိက္ခေပ-
တော နဝယောဇနသတနီတိ၊ ဒီ၊ ဌ။ ၂။
၂၂။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၂၃။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၅၈။ (-မ၊ ဌ။
၃။ ၂၈၈။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၆၇။)

နဝယောဇနသဘိက (တိ) [နဝယောဇနသတ+
ဣက] ယူဇနာ ဇု-ရာရှိသော။ တတ္ထ မဟာ-
မဏ္ဍလံ နာယောဇနသဘိကံ၊ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၃-၄။
(-ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၇၈။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၈၂။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။
၂၇၇။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၁၆။)

နဝယောဇနိက (တိ) [နဝယောဇန+ဣက]
ဇု-ယူဇနာရှိသော။ နဝယောဇနိကေန ဇေ-
အသိဒရသုသရသတ္တိသဗဒေသနာတိ ဗဟု-
လေန မာရဗဒေသန သမ္ပရိဝုဒဘာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။ ၁၀။ ဥပရိ နာယောဇနိကေန အယပဒတ္တန
ဆာဒိတော။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၇၅။

နဝယောဇနဗ္ဗေဓ (တိ) [နဝ+ယောဇန+
ဥဗ္ဗေဓ] အစောက်အားဖြင့် ဇု-ယူဇနာရှိသော၊
ဇု-ယူဇနာ အစောက်-ရှိ-မြင့်-သော။ ဥဒ္ဓံ
နဝယောဇနဗ္ဗေဓာ ဟောတိ (အဟောသိ)။
အ၊ ဌ။ ၁။ ၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၃၇။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၈၃။
အဘိဓာန် (တ-ဝိ) ၃-၃၀ -၈-မ-ဗ-သ-၈

နဝယောဗ္ဗန (န) [နဝ+ယောဗ္ဗန] ငယ်-နုပျို-
သော အရွယ်။ ဌိဘော ယံ နဝယောဗ္ဗန။
အ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၅။ ဘေရိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၆။

နဝရဇ္ဇ (န) [နဝရာဇ+ဣ] အသစ်ဖြစ်သော
မင်း၏ အဖြစ်။ နဝရဇ္ဇံ တာဝ ဣဒါနိ ဂန္ဓာပိ
ဗောဓေတုံ န သက္ခိယာမိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၃၉၃။

နဝရတန (တိ) [နဝ+ရတန။ နဝနံ ရတနာနံ
သမာဟာရး။ ထောမ၊ (နဝရတန-သံ)] (၁)
ဇု-တောင်ရှိသော။ (၂) ရတနာ ဇု-ပါး၊
နဝရတ် ဇု-ပါး။ (ယင်း ဇု-ပါးတို့ကား-ပုလဲ၊
ပတ္တမြား၊ ကြောင်၊ ဂေါ်မုခ်၊ (ဂေါ်မိခ်)
စိန်၊ သန္တာ၊ ပတ္တမြားပြောက်၊ ဥဿဖယား၊
နီလာ-တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ တနည်း-စိန်၊ ပုလဲ၊
သန္တာ၊ ဂေါ်မုခ်၊ နီလာ၊ ကြောင်၊ ဥဿ-
ဖယား၊ မြ၊ ပတ္တမြား-တို့ဖြစ်ကုန်၏။ ပဇ္ဇတ္တူ
ဓာန်းသျှ၊ သစ်၊ ၃၂၉။ နှာသည်းကြည့်) (၁)
ပါတိမ နုဋ္ဌံ နဝရတနံ ဟောတိ၊ မုာဝနိတော
ပဋ္ဌာယ အဋ္ဌရတနံ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၇၀။ (၂)
မုတ္တာမာဏိကျ ဝဲဒုယျိဂေါမေဒါ ဝဠိ ဝိဒု-
မော် ပဒ္ဒရာဂံ မရဘကံနီလဉ္စ။ ဣတ္ထုတ္တေမု
နဝရတေသု (နဝသုရတနေသု)။ ထောမ။

နဝရတ္တ (တိ) [နဝ+ရတ္တ] ဆိုးသစ်ဖြစ်
သော။ ဣတ္ထိ နဝရတ္တံ ကမ္မလံ ပါရုတာ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၀။ နာရတ္တဿ ဟိ စိဝ-
ရဿ ဝဏ္ဏော မနာပေါ ဟောတိ ဒဿနိယော။
အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၂၃။

နဝလောကုတ္တရ (ပု) [နဝ+လောကုတ္တရ]
ဇု-ပါးသော လောကုတ္တရ၊ လောကုတ္တရာ
ဇု-ပါး (မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။
ဧတ္ထ စ နဝလောကုတ္တရေသု ပဉ္စတ္ထိယံ-
ယေဝ ကင်္ခါပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၅။
(-၁၄၉။)

နဝလောကုတ္တရဓမ္မ (ပု) [နဝ+လောကုတ္တရ
ဓမ္မ] ဇု-ပါးသော လောကုတ္တရာ ဟုထူး၊
လောကုတ္တရာဟုထူး ဇု-ပါး (မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ်

၄-ပါး၊နိဗ္ဗာန်။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မော (ပ၊
 ၆) - ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၃၀၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅။ သာမုတ္တ၊၁။၁၂။
 ဝိမတိ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ နဝလောကုတ္တ
 ရဓမ္မာ(ပ၊ဗ) - သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၁၇။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မံ (ဒ၊ဇ) - သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၉။
 နဝလောကုတ္တရဓမ္မဟိ (တ၊ဗ) - ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၇၆။နဝလောကုတ္တရဓမ္မဿ(စ၊ဇ) - အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၉၈၊၂၅၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၃၃။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဿ (ဆ၊ဇ) - အပ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မာနံ(ဆ၊ဗ) -
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မတ္ထ (ပ) [နဝလောကုတ္တရ-
 ဓမ္မ+အတ္ထ] ၉-ပါးသော လောကုတ္တရာတရား
 ဟူသော အကျိုး၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နောတိ
 နဝလောကုတ္တရဓမ္မတ္ထာယ သဟသိလကံ ပုဗ္ဗ-
 ဘာဂပ္ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော....လောကသို့။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မဒါယ (ပ) [နဝလောကုတ္တရ
 ဓမ္မ+ဒါယ] ၉-ပါးသော လောကုတ္တရာတရား
 ဟူသော ပေးအပ်သော အမွေဥစ္စာ။ နဝ-
 လောကုတ္တရဓမ္မဒါယံ အာဒိယတိတိ ဓမ္မဒါ-
 ယာဒေါ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မဒါယဇ္ဇ (န) [နဝလောကုတ္တ-
 ရဓမ္မဒါယာဒ+ဇ္ဇ] ၉-ပါးသော လောကုတ္တ-
 ရာ တရားဟူသော ပေးအပ်သော အမွေ
 ဥစ္စာကို ယူတတ်သူ၏အဖြစ်၊ လောကုတ္တရာ
 တရား ၉-ပါးအမွေခံ၏ အဖြစ်။ နဝလော-
 ကုတ္တရဓမ္မဒါယဇ္ဇံ အရဟတိတိ ဓမ္မဒါယာ-
 ဒေါ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မဒါယာဒ (တိ) [နဝလော-
 ကုတ္တရဓမ္မဒါယ+အာ+ဒါ+ဇ္ဇ] ၉-ပါးသော
 လောကုတ္တရာ တရားဟူသော ပေးအပ်သော
 အမွေဥစ္စာကို ယူသော၊ သူ။ ဩဝါဒဓမ္မဒါ-

ယာဒံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဒါယာဒမေဝ ဝါ
 အရဟတိတိ ဓမ္မဒါယာဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မဒိပက (တိ) [နဝလောကုတ္တ-
 ရဓမ္မ+ဒိပက] ၉-ပါးသော လောကုတ္တရာ
 တရားကို ပြတတ်သော။ နဝလောကုတ္တရ
 ဓမ္မဒိပကံ သုဘာသိတံ ဓဇော တေသံ
 သုဘာသိတဓဇော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိန္န (တိ) [နဝလောကုတ္တရ-
 ဓမ္မ+နိန္န] ၉-ပါးသော လောကုတ္တရာတရား
 သို့-ညွတ်-ကိုင်း-သော။ နေက္ခမ္မနိန္နန္တိ နဝ-
 လောကုတ္တရဓမ္မနိန္နံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၇၄။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မနိဿိတ (တိ)[နဝလောကုတ္တရ-
 ဓမ္မ+နိဿိတ] ၉-ပါးသော လောကုတ္တရာ-
 တရား-၌-ကို-မှီသော-မှီ၍ဖြစ်သော။ နဝ-
 လောကုတ္တရဓမ္မနိဿိတ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉) နိန္န
 နဝဝိဓမ္မိ လောကုတ္တရဓမ္မံ နိဿာယ ပဝတ္တံ
 တဒဓိဂမ္မပါယဘာဝတော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မသန္နိဿိတ (တိ) [နဝလော-
 ကုတ္တရဓမ္မ+ သန္နိဿိတ] အထက် ပုဒ်နက်
 ကြည့်။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မသန္နိဿိတံ ကတော
 ဝဒတိတိ ဓမ္မဝါဒီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ မဟာနိ၊
 ဋ္ဌ။၂၈၅၊၃၉၈။

နဝလောကုတ္တရဓမ္မသမ္မာပက (တိ) [နဝလော-
 ကုတ္တရဓမ္မ+သမ္မာပက] ၉-ပါးသော လော-
 ကုတ္တရာတရားသို့ ကောင်းစွာရောက်စေတတ်
 သော။ ဧဝံ ယာဝ ဉာဏဿ တိက္ခဝိသဒ-
 ဘာဝပ္ပတ္တိယာ အဘာဝေန နဝလောကုတ္တရ-
 ဓမ္မသမ္မာပကံ န ဟေတတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

နဝလောကုတ္တရာဝက္ကန္တိ (တိ) [နဝလောကုတ္တရ+
 အဝက္ကန္တိ] ၉-ပါးသော လောကုတ္တရာ တရား
 သို့ သက်ဝင်ခြင်း။ နဝလောကုတ္တရာဝက္ကန္တိ။
 စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

နဝံသကဋီရ (ပ) [နဝ+ဝံသကဋီရ] ထွက်
သစ်စ ဝါးညောင်။ မြစ်။ နဝံသကဋီရံဝါ
ပလုဂံ ဇီဝိတက္ခယံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဇာ၊ ၅။ ၆။
၃၂။

နဝဝတ္ထ (န) [နဝ+ဝတ္ထ။ (နဝဝတ္ထိ-သံ)]
အသစ်ဖြစ်သော အဝတ်၊ အဝတ်သစ်။
နဝဝတ္ထံ နဝဖလံ၊ နဝဂ္ဂရသဘောဇနံ။ အပ၊
၂။ ၁၂၊ ၈၆၊ ၁၇၇။ ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၃၁၇။

နဝဝဿ (တိ) [နဝ+ဝဿ] ဇ-နှစ်-ဇ-
ဝါ-ရှိသော၊ သူ။ န ကောလည ဒသဝဿောဝ
န ဟောဘိ၊ နာဝဿောပိ။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၆။
အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၂။

နဝဝဿကာလ (ပ) [နဝဝဿ+ကာလ]
ဇ-ဝါ-ရှိ-ရ-ရာ-အချိန် - အခါ-ကာလ။
ယာဝ နဝဝဿကာလာ မဇ္ဈိမော နာမ။
အဘိ၊ ၅။ ၆။ ၆။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၇။

နဝဝဿသဟဿ (န) [နဝ+ဝဿ+သဟဿ]
ဇ-သောင်သော နှစ်၊ အနှစ် ဇ-သောင်။
နဝဝဿသဟဿာနိ၊ အဂါရံ အဗ္ဗ သော
ဝသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၅၊ ၃၄၉။

နဝဝဿဘိသေက (တိ) [နဝဝဿ+အဘိ-
သေက] အဘိသိက် သွန်းပြီး၍-အဘိသိက်
သွန်းပြီးရာ အခါမှ-ဇ-နှစ်ရှိသော၊ သူ။ တဒါ
အသောကော ဓမ္မနာ နဝဝဿဘိသေ-
ကော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၃၉။

နာဝဿိက (တိ) [နဝဝဿ+ဣက] ဇ-ဝါရှိ
သော၊ သူ။ နာဝဿိကမ္ဘိ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၅။ ၄။
၈၄။

နဝဝါဒ (ပ) [နဝ+ဝါဒ] သီတင်းငယ်ဟူ
သော- ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို- ခြင်း- အသုံး
အနှုန်း။ အထ ခေါ်ဘဂါ နဝဝါဒဉ္စ သုဘူ
ဂိသာနဝါဒဉ္စ။ သံ၊ ၂။ ၂၇၂-၅၄၉။

နဝဝါယိမ (တိ) [နဝ+ဝါယိမ] အသစ်ရက်
အပ်သော။ တသ္မိမ္မိ အသတိ နဝဝါယိမော
ဝါ ဩနဒ္ဒကော ဝါ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၃။
၃၈။ နဝေါဘိ နဝဝါယိမော။ အဘိ၊ ၅။ ၃။
၆၆။ နဝါယိမံ အနတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊
၅။ ၃။ ၆၇။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၉။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၈။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄။ အံ၊ ၃။ ၂။
၁၉၆။)

နဝဝါရ (ပ) [နဝ+ဝါရ] ဇ-ကြိမ်၊ ဇ-ဝါရ။
အယဉ္စိ အာယသ္မာ ဒိဝါ နဝဝါရေ ရတ္တိ
နာဝါရေ။ ဒိ၊ ၅။ ၃။ ၉၂။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၄။ ဒိ၊
၃။ ၃။ ၈။ (-ဓမ္မ၊ ၅။ ၆။ အပ၊ ၅။ ၁။
၃၄၉။ စရိယာ၊ ၅။ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁။ ၆။)

နဝဝါရသဘ (န) [နဝ+ဝါရ+သဘ] ဝါရတို့၏
ဇ-ရာ၊ ဝါရဇ-ရာ၊ ဇ-ရာသော ဝါရ။ နဝါရ-
သဘာနိ ပညာသဉ္စ ဝါရာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊
၅။ ၂။ ၃၇။

နဝဝိတက္က (ပ) [နဝ+ဝိတက္က။ (နဝဝိတကိ-
သံ)] ဇ-ပါးသော ဝိတက်၊ ဝိတက် ဇ-ပါး။
ဣဒါနိ ကာမဝိတက္ကဒိကေ သရူပဒတာ
ဒဿေဘုံ “ကာမဝိတက္ကဝစန”န္တိ အာဒိနာ
နယေန နဝဝိတက္က ဒဿသိ။ စူဠနိ၊ ၅။
၃။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၂။)

နဝဝိဒတ္တိ (ထိ) [နဝ+ဝိဒတ္တိ] ဇ-သွာရှိသော
(ညောင်စောင်း)။ ပမာဏယုတ္တမဉ္စော ကိရ
နဝဝိဒတ္တိ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၉၂။ (-ဓမ္မ၊ ၅။ ၂။ ၆။)

နဝဝိဒတ္တိပ (ပ) ပမာဏ (တိ) [နဝဝိဒတ္တိ+
ပမာဏ] ဇ-ထွာ-ပမာဏ- အတိုင်းအရှည်-
ရှိသော (ညောင်စောင်း စသည်)။ ပမာဏ-
ယုတ္တော မဉ္စောတိ ပကဘိဒတ္တိယာ နဝ-
ဝိဒတ္တိပမာဏော မဉ္စော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၄။
အာရိယဒန နာမ ပကဘိဒတ္တန နဝဝိ-
ဒတ္တိပ(ပ)မာဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၆။ ကခါ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၃၄၂။ (- ဒိမဘိ၊ ၁။ ၁၇၁။ ကခါ၊ ၃။
၅။)

နဝဝိဓ (တိ) [နဝ+ဝိဓ] ဇု-ပါးသော-အဖို့-
အစု-ရှိသော၊ ဇု-ပါးသော အပြားရှိသော။
နဝဝိဓာတိ နဝကောဋ္ဌာသ၊ နဝပွဘေဒါ
ဝါ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၄။

နဝဝိဓော (ပါဠိ)—ပေဋကော။ ၁၈၇။
သံ၊ ၁။ ၄၄။ သံ၊ ၁။ ၂၃၈။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၄။ သံ၊ ၁။ ၈၈။ နဝဝိဓံ
(ပါဠိ)—ကင်္ခါ၊ ၉၇။ နဝဝိဓာ(ပါဠိ)—ဝိ၊ ၄။
၄၄၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၀။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ၁။
၃၇၀။ နဝဝိဓံ(ဒါဠိ)—ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၁။ ဝိ၊ ၁။
၁၇၇။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၉၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၈။ သံ၊ ၁။
၃၀၃။ အံ၊ ၁။ ၁၄၆။ အံ၊ ၁။ ၁၃၀။ ဓမ္မ၊
၁။ ၂၇၉။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၇၆။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၄။
ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၅၄။ နဝဝိဓေန (တါဠိ)
—အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဇာ၊
၁။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂။
နဝဝိဓဿ (ဆါဠိ)—အံ၊ ၁။ ၁၀၂။ ထေရီ၊
၁။ ၈၇။ နဝဝိဓာယ (သါဠိ)—ဒီ၊ ၁။ ၁၆၀။

နဝဝိဓဏ (န) [နဝဝိဓ+ဏ] ဇု-ပါးအပြား
ရှိသော ဣန္ဒြိယ (ယင်းဣန္ဒြိယ ဇု-ပါးကား- (၁)
ဥဒယဗ္ဗယဣန္ဒြိယ၊ (၂) ဘင်္ဂဣန္ဒြိယ၊ (၃) ဘယ
ဣန္ဒြိယ၊ (၄) အာဒိနဝဣန္ဒြိယ၊ (၅) နိဗ္ဗိဒါဣန္ဒြိယ၊
(၆) မုဗ္ဗိတုကမ္ပဣန္ဒြိယ၊ (၇) ပဋိသင်္ခါ
ဣန္ဒြိယ၊ (၈) သင်္ခါရပေက္ခာဣန္ဒြိယ၊ (၉) အနု
လောမဣန္ဒြိယတို့ ဖြစ်၏။ ယင်းဝိပဿနာဣန္ဒြိယ
ဇု-ပါးသည် ပဋိပဒါဣန္ဒြိယနဝဝိဓဣန္ဒြိယ
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၆-ကြည့်။) ဥဒယဗ္ဗယဣန္ဒြိယ-
နဝဝိဓဣန္ဒြိယ ပဋိပဒါဣန္ဒြိယနဝဝိဓဣန္ဒြိယ မ၊ ၁။
၂။ ၁၂၀။

နဝဝိဓဘေဒ (ပ) [နဝဝိဓ+ဘေဒ] ဇု-ပါး
အပြားရှိသော တရား- အထူး- အပြား။
နဝဝိဓဘေဒ သတ္တဝိဓမ္မ ဝုတ္တာ။ အဘိဋ္ဌ၊
၂။ ၃၄။

နဝဝိဓမာန (ပ) [နဝဝိဓ+မာန] ဇု-ပါးအပြား
ရှိသော မာန။ (သေယျ၊ သဒ္ဓိသဟိန ပုဂ္ဂိုလ်
၃-သောက်တို့၌ ဇု-ပါးစီဖြစ်သော “သေယျာ-

ဟမသ္မိတိ မာနော၊ သဒ္ဓိသောဟမသ္မိတိမာ-
နော၊ ဟံနောဟမသ္မိတိ မာနော” ဟူသော
မာနဇု-ပါး ဖြစ်၏။ အဘိ၊ ၁။ ၂၂၇။)

နဝဝိဓမာနော (ပါဠိ)—ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၂၉။
မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၆။ နဝဝိဓမာ-
နာ (ပါဠိ)—ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁။ သံ၊ ၁။
၁၀၆။ နဝဝိဓမာနံ (ဒါဠိ)—သံ၊ ၁။ ၂။
နဝဝိဓမာနောဟိ (တါဠိ)—ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁။
နဝဝိဓမာနော (မါဠိ)—အံ၊ ၁။ ၁၆၇။

နဝဝိဓမာနကောဋ္ဌာသ (ပ) [နဝဝိဓမာန+
ကောဋ္ဌာသ] ဇု-ပါးအပြားရှိသော မာန-
အဖို့ - အစု။ နဝဝိဓမာနကောဋ္ဌာသေသု
န စလန္တိ န ဝေဓန္တိ။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။

နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မ (ပ) [နဝဝိဓ+လော-
ကုတ္တရဓမ္မ] ဇု-ပါးအပြားရှိသော လောကုတ္တရာ
တရား။ နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မော (ပါဠိ)—
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၉။ နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မံ (ဒါဠိ)
—ထေရီ၊ ၁။ ၅၉။ အံ၊ ၁။ ၁၉၈။ နဝဝိဓ-
လောကုတ္တရဓမ္မ (သါဠိ)—ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၄၆။

နဝဝိဓဝဿ (န) [နဝဝိဓ+ဝဿ] ဇု-ပါးအပြား
ရှိသော မိုး၊ မိုး ဇု-မျိုး။ ယင်းမိုး ဇု-မျိုး
တို့ကား-မာရ်နတ်မင်း၊ အာဠကတို့ ဘုရား
ရှင်အား တိုက်ခိုက်ရာ ပစ်လွှတ်ဖြစ်စေသော
မိုးတို့တည်း။ သို့ရာတွင် ဘုရားရှင်ကို မအောင်
နိုင်၊ ဘုရားရှင်ကသာ ယင်းမိုးတို့ကို လွှမ်း
မိုး၍ မာရ်နတ်၊ အာဠက တို့ကို အောင်
နိုင်၏။ ယင်းမိုးကား ဝါတံ ဝဿဉ္စ ပါသာဏံ၊
အာဝုဓံ ဝါဠုကံ တထာ။ ကုက္ကုဋ္ဌံ ကလ-
လင်္ဂါရံ၊ အန္ဓကာရန္တိမေ နဝ- ဟူသည်နှင့်
အညီ (၁) မုန်တိုင်းလက်နက်မိုး၊ (၂) မိုး
ကြမ်း ရေဆိုးမိုး၊ (၃) ကျောက်ခဲစိုင်မိုး၊ (၄)
လှံ၊ ဓား-စသည့် လက်နက်မိုး၊ (၅) သဲမိုး၊
(၆) ပြာပူမိုး၊ (၇) ရွှံ့ညှန်မိုး၊ (၈) မီးကျိုး
မိုး၊ (၉) အမိုက်မှောင်မိုး အားဖြင့် ဇု-မျိုး
ဖြစ်သည်။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၅-၆။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။

၂၁၈-၉။) ဧဝံ နဝဝိဝေသံ ဝဏိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။

နဝဝိသုတ္တန္တ (ပု၊န) [နဝဝိဝေသုတ္တန္တ] သုတ္တ-
ဂေယျ - အစရှိသော ၉-ပါးအပြားရှိသော
ပါဠိပိဋက ၃-ပုံ။ “ဧတေနာတိ” တိပဒေန နိဗ္ဗိဋ္ဌံ
နဝဝိသုတ္တန္တ။ နေတ္ထိဝိ။ ၈။

နဝဝိသုတ္တန္တဒေသနာ (တိ) [နဝဝိသုတ္တန္တ +
ဒေသနာ] သုတ္တဂေယျ-အစရှိသော ၉-ပါး
အပြားရှိသော ပါဠိဒေသနာ။ နဝဝိသုတ္တန္တ-
ဒေသနာယ ဟိ ဝေနေယျာနံ ဇာနနံ ပုရိမ-
ဇာနနန ပစ္စိမဇာနနံ။ နေတ္ထိဝိ။ ၈။

နဝဝိသုတ္တန္တပရိယေဋ္ဌိ (ထိ) [နဝဝိသုတ္တန္တ +
ပရိယေဋ္ဌိ] သုတ္တဂေယျ-အစရှိသော ၉-ပါး
အပြားရှိသော သာသနာတော်ကိုရှာမှီးခြင်း။
တတ္ထ ဟိ သုတ္တာဒိဝေဒန နဝံဿ သာသ-
နဿ ပရိယေဋ္ဌိ... “နဝဝိသုတ္တန္တပရိယေဋ္ဌိ”-
တိ ဝုတ္တာ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။
၈၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၄။)

နဝဝိသုတ္တန္တပရိယေသနာ (ထိ) [နဝဝိသုတ္တန္တ
+ ပရိယေသနာ] အဘက် ပုဒ်နက် ကြည့်။
အထ ဝါ ဝက္ခမာနာယ ဟာရနယာနုပုဗ္ဗိယာ
နဝဝိသုတ္တန္တပရိယေသနာ ဝိဇာနဿ ဟေ-
တုဘူတာတိ ဝေဒိတဗျာ။ နေတ္ထိဝိ။ ၁၈။

နဝဝိသုတ္တန္တဝစန (န) [နဝဝိသုတ္တန္တ +
ဝစန] သုတ္တဂေယျ-အစရှိသော ၉-ပါးအပြား
ရှိသော ပါဠိ-ဟူသော ဘုရားရှင် စကား။
တထာ စ သတိ အသုတ္တသဘာဝါနေဝ ဂေ-
ယျဂါဒိနိတိ နဝဝိသုတ္တန္တဝစနံ ဝိရုဇ္ဈေယျ။
နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၂၃။

နဝဝိသုတ္တန္တသဟိတ (တိ) [နဝဝိသုတ္တန္တ +
သဟိတ] သုတ္တဂေယျ-အစရှိသော ၉-ပါး
အပြားရှိသော ပါဠိနှင့်တကွဖြစ်သော။ နဝ-
ဝိသုတ္တန္တသဟိတံ ဝါ ဝရံ သဗ္ဗံ သာသနံ
နာမ။ နေတ္ထိဝိ။ ၈။

နဝဝိလိန (တိ) [နဝ + ဝိလိန] ချက်သစ်စ
ဖြစ်၍-ကြေးမုံ-ကြည်လင်-သော၊ အသစ်
ဖြစ်၍ စိုစွတ်သော။ သာမာတု သရံ ဂန္ဓာ
နဝဝိလိနံ စမ္မကပ္ပပုဗ္ဗဝဏ္ဏံ သပ္ပိ အာဟရိတော
ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တိ ပူရေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၀၆။
နဝဝိလိနန္တိ အဘိနဝကိလိဏ္ဏံ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ပေ။

နဝဝိလေပနဂဟဏ (န) [နဝဝိလေပန + ဂဟဏ]
အသစ်ဖြစ်သော နံသာကိုယူခြင်း၊ နံသာသစ်
ကို ယူခြင်း။ ပုရာဏဝိလေပနံ ဟာရေတော
နဝဝိလေပနဂဟဏဉ္စ ကိသ္ဗိဉ္စိ ကာလေ နတ္ထိ။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။

နဝဝိဟာရ (ပု) [နဝ + ဝိဟာရ] အသစ်ဖြစ်
သော ကျောင်း၊ ကျောင်းသစ်။ နာဝိဟာရေ
ဗဟု နဝကမ္ပံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၆။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၇။

နဝဝိတ (တိ) [နဝ + ဝိတ] အသစ်ရက်အပ်
သော၊ ရက်သစ်စဖြစ်သော။ ပါဠိယံ နဝဝိတ-
(ဝိ၊ ၁။ ၁၉၁) နိ နဝဝိတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၅။

နဝဝုဋ္ဌ (တိ) [နဝ + ဝုဋ္ဌ] အသစ်-အဦး-
အစ-မဆွ-လက်မွန်-ရှာသွန်းအပ်သော၊ ရွာ
သစ်စဖြစ်သော။ နဝဝုဋ္ဌေ ဒေဝေ ဝိရဝန္တော
ဝါတသကုဏောတတ္ထ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။
တဒါ စ ပန နဝဝုဋ္ဌာယ ဘူမိယာ ဗဟူ
ဣန္ဒဂေါပကာ ဥဋ္ဌဟိ သု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃။
(-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၂။)

နဝဝေဒနာ (ထိ) [နဝ + ဝေဒနာ] အသစ်ဖြစ်
သော ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာသစ်၊ ရောဂါသစ်။
နဝဝေဒနာ နာမ အတိဘုတ္တပစ္စယေန
ဥပ္ပဇ္ဇနကဝေဒနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၁။ အာယ-
တိ ဥပ္ပဇ္ဇနတော နဝဝေဒနာတိ ပဝုစ္ဆတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၃။ အနုဋီ၊
၁။ ၂၀၂။)

နဝသညာ (ထိ) [နဝ+သညာ] ၉-ပါးသော-
အမှတ်-သညာ။ ယထာ ကာယာနုပဿနာယ
နဝသညာ ဝိနိလကသညာ ဥဒ္ဓါမာတက-
သညာ။ ပေဋကော။ ၂၃၈။

နဝသတ (န) [နဝ+သတ။ (နဝတ-သံ)]
၉-ရာ၊ ၉၀၀။ တိဏိ သန္တိသဟဿာနိတဇာ
နဝသဘာနိ စ။ မဇ္ဈိမ။ ၃။ နဝသတဉ္စေက-
ဝိသာယာနံ။ သင်္ဂဟ။ ၂၂။ ဝဿာနံ သမ္ပန္နိ
နဝသတံ ကေဝိသ ကောဋိယော။ အဘိ၊
ဝိဘာဝိနိ။ ၆၇။

နဝသတ္တ (ပု) [နဝ+သတ္တ။ (နဝသတ္တ-သံ)]
အသစ်ဖြစ်သော သတ္တဝါ၊ သတ္တဝါသစ်။
နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။

နဝသတ္တပါတုဘာဝ (ပု) [နဝသတ္တ+ပါတုဘာဝ]
အသစ်ဖြစ်သော သတ္တဝါ၏ ထင်ရှားဖြစ်
ပေါ်လာခြင်း၊ သတ္တဝါသစ်၏ ထင်ရှားဖြစ်
ပေါ်လာခြင်း။ နဝသတ္တပါတုဘာဝ သင်္ခါရ-
သဿတဘာဝ ယော ကရေတိ။ မိလိန္ဒ။
၃၉၉။ နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိ-လည်း ကြည့်။

နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိ (ထိ) [နဝသတ္တပါတု-
ဘာဝ+ဒိဋ္ဌိ] အသစ်ဖြစ်သော သတ္တဝါ-
သတ္တဝါသစ်-၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းဟု (ဖြစ်
သော) အယူမှား။ နဝေါ သတ္တော နဝ-
သတ္တော၊ နဝသတ္တဿ ပါတုဘာဝေါ နဝ-
သတ္တပါတုဘာဝေါ၊ နဝသတ္တပါတုဘာဝေါ
ဣတ္တိ ဒိဋ္ဌိ နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိ။ ပါရာ၊
ယော။ ၉၁။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။ ပဋိသိ၊ ၄။ ၁။
၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၁။)

နဝသတ္တပါတုဘာဝဒေါသပ္ပသင်္ဂ (ပု) [နဝသတ္တ-
ပါတုဘာဝ+ဒေါသ+ပသင်္ဂ] အသစ် ဖြစ်
သော သတ္တဝါ-သတ္တဝါသစ်-ထင်ရှားဖြစ်
ခြင်း၏ အပြစ်၌လျဉ်းပါးခြင်း။ ဘာဝေ ဝါ
နဝ သတ္တပါတုဘာဝဒေါသပ္ပသင်္ဂေ။ ဝဇီရ-
၁၅၅။ နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိ-လည်း ကြည့်။

နဝသတ္တပါတုဘာဝပ္ပသင်္ဂ (ပု) [နဝသတ္တပါတု-
ဘာဝ+ပသင်္ဂ] အသစ်ဖြစ်သော သတ္တဝါ-
သတ္တဝါသစ်-၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၌
လျဉ်းပါးခြင်း။ အညထာ နဝသတ္တပါတု-
ဘာဝပ္ပသင်္ဂေ။ ဝဇီရ။ ၃၉၈။ နဝသတ္တပါတု-
ဘာဝဒိဋ္ဌိ-လည်း ကြည့်။

နဝသတ္တပါတုဘာဝသဿတဒိဋ္ဌိ (ထိ) [နဝသတ္တ-
ပါတုဘာဝ+သဿတဒိဋ္ဌိ] အသစ်ဖြစ်သော
သတ္တဝါ-သတ္တဝါသစ်- ၏ထင်ရှားဖြစ်၏ဟူ၍
ဖြစ်သော မြဲသော အယူ။ သော နဝသတ္တ-
ပါတုဘာဝသဿတဒိဋ္ဌိ ဂဏှာတိ။ မဟာနိ၊
၄။ ၃၃၂။

နဝသတ္တာဝါသ (ပု) [နဝ+သတ္တာဝါသ] ၄-မျိုး
သော သတ္တဝါတို့၏-နေရာ-တည်နေရာ-
အရပ်၊ သတ္တာဝါသ ဘုံကိုးဝ။ (ယင်း ၉-မျိုး
တို့ကား- (၁) နာနတ္တကာယနာနတ္တသညီ
= ကိုယ်သဏ္ဌာန်ချင်း ကွဲပြား၍ ပဋိသန္ဓေ
သညာအားဖြင့်လည်း ကွဲပြားသော နတ်
အချို့၊ ဝိနိပါတိကအချို့၊ လူတို့၏နေရာ လူ့ဘုံ၊
နတ်ဘုံ။ (၂) နာနတ္တကာယကေတ္တသညီ =
ပဌမဈာန်ဘုံ၌ ဖြစ်သော ဗြဟ္မာတို့အလား
ကိုယ်သဏ္ဌာန်ချင်းကွဲပြား၍ ပဋိသန္ဓေသညာ
ချင်းတူသော သတ္တဝါတို့၏ နေရာ အပါယ်
၄-ဘုံ၊ ပဌမဈာန် ၃-ဘုံ။ (၃) ကေတ္တကာယ
နာနတ္တသညီ = အာဘဿာဗြဟ္မာတို့ အလား
ကိုယ်သဏ္ဌာန်ချင်းတူ၍ ပဋိသန္ဓေသညာ ကွဲ
ပြားသော သတ္တဝါတို့၏နေရာ = ပဉ္စကနည်း၌
ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန် ၂-ဘုံပေါင်း။
(၄) ကေတ္တကာယကေတ္တသညီ = သုဘကိ-
ဏှာဗြဟ္မာတို့ကဲ့သို့ ကိုယ်သဏ္ဌာန်ချင်းလည်း
တူ၊ ပဋိသန္ဓေသညာချင်းလည်း တူသော
သတ္တဝါတို့၏နေရာ ပဉ္စကနည်း စတုတ္ထဈာန်
၃-ဘုံ၊ ဝေဟပုလ္လဘုံ၊ သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ။
(၅) သညာမရှိ အာရုံခံစားမှု မရှိသော
သတ္တဝါတို့၏ နေရာ အသည်သတ်ဘုံ။ (၆)

ရူပသညာ လုံးဝလွန်မြောက်၊ ပဋိသသညာ ချုပ်သည့်ပြင် နာနတ္တသညာကို နှလုံးမသွင်း ခြင်းကြောင့် ကောင်းကင်သည် အဆုံးမရှိဟု နှလုံးသွင်းလျက် အာကာသာနဉာယတန ဘုံ သို့ရောက်သော သတ္တဝါတို့၏နေရာ အာ- ကာသာနဉာယတနဘုံ။ (၇) အာကာသာ နဉာယတနဈာန်ကို လွန်မြောက်၍ ဝိညာဉ် အဆုံးမရှိဟု နှလုံးသွင်းလျက် ဝိညာဉဉာ- ယတနဘုံသို့ရောက်သော သတ္တဝါတို့၏ နေရာ ဝိညာဉဉာယတနဘုံ။ (၈) ဝိညာဉဉာ- ယတနဈာန်ကို လွန်မြောက်၍ တစုံတခုမျှမရှိ ဟု နှလုံးသွင်းလျက် အာကိဉ္ဇာယတနဘုံ သို့ရောက်သော သတ္တဝါတို့၏ နေရာ အာကိ- ဉ္ဇာယတနဘုံ။ (၉) အာကိဉ္ဇာယတန ဈာန်ကို လွန်မြောက်၍ နေဝသညာနာသညာ ယတန ဘုံသို့ရောက်သော သတ္တဝါတို့၏ နေရာ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံတို့ဖြစ်ကုန်၏။ အံ၊၃။၂၀၁-၂။ နဝသတ္တာဝါသ(ပဋိသံ။ ၂၃)တိ သတ္တာနံ အာဝါသ၊ဝသနဋ္ဌာနာနီတိ အတ္တာ။ ပဋိသံ၊၄။၁၀၆။ အောက်ပုဒ် လည်း ကြည့်။

နဝသတ္တာဝါသပရိဇာနနဉာဏ (န) [နဝသတ္တာ- ဝါသ + ပရိဇာနန+ဉာဏ] ၉-မျိုးသော သတ္တဝါတို့ တည်နေရာအရပ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိတတ်သောဉာဏ်၊ သတ္တာဝါသ ဘုံကိုးဝကို ပိုင်းခြား၍ သိတတ်သော ဉာဏ်။ နဝသတ္တာ- ဝါသပရိဇာနနဉာဏံ၊ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၈၂။

နဝသပ္ပိ (န) [နဝ+သပ္ပိ] အသစ် ဖြစ်သော ထောပတ်၊ထောပတ်သစ်။နဝသပ္ပိနာ သင်္ခတံ ခီရယာဂုံ ပုရုဇော ဌပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။၁။ ၄၀၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၉။)

နဝသပ္ပိပူရ (တိ) [နဝသပ္ပိ+ပူရ] ထောပတ်သစ် ဖြင့် ပြည့်သော။ နဝသပ္ပိပူရံ စန္ဒနကရဏ္ဍကံ အာဒါယ ဂစ္ဆေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၁။

နဝသပ္ပိပေါက္ခရမရုဇဏ္ဍယုတ္တ(တိ)[နဝသပ္ပိ+ပေါ က္ခရ+မရုဇဏ္ဍ+ယုတ္တ](က)ထောပတ်သစ်၊ ကြာ၊ပျားမှုန့်တို့နှင့်ယှဉ် သော (ခ) ထော ပတ်သစ်၊ ကောင်းလည်းကောင်း ချိုလည်း ချိုသော သေးငယ်သောစားဖွယ်တို့နှင့်ယှဉ် သော။သော နဝသပ္ပိပေါက္ခရမရုဇဏ္ဍယုတ္တဿ နိရုဒ္ဓကပါယာသဿ ပတ္တံ ပူရေတွာ ဒေတု။သံ၊ ၄။၁။၂၇၈။

နဝသပ္ပိမိဿက (တိ) [နဝသပ္ပိ+မိဿက] ထော ပတ်သစ်နှင့် ရောနှောသော (သလေးထမင်း စသည်)။နဝသပ္ပိမိဿကံ သာလိဘတ္တံ အာ ရဗ္ဘကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။

နဝသပ္ပိသက္ကရုဇဏ္ဍာဘိသင်္ခတ (တံ) [နဝသပ္ပိ+ သက္ကရုဇဏ္ဍ+အဘိသင်္ခတ] ထောပတ်သစ်၊ သကြားမှုန့်တို့ဖြင့် ပြုပြင်စီရင်အပ်သော (နို့၊ ဃနာ စသည်။) နဝသပ္ပိသက္ကရုဇဏ္ဍာဘိသင်္ခ- တေန ပါယာသေန ပရိဝိသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

နဝသမုဋ္ဌိတ (တိ) [နဝ+သမုဋ္ဌိတ] အသစ် ဖြစ်သော။ တေ နဝသမုဋ္ဌိတံ နာမ ပဋိဂ္ဂ- ဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၁၇။ (-ဝိတေ၊၂။၃၆။)

နဝသရိရပါတဘာဝ(ပု)[နဝသရိရ+ပါတဘာဝ] အသစ်ဖြစ်သော-ခန္ဓာ-ကိုယ်-၏ ဇင်ရှား ဖြစ်ခြင်း၊ ခန္ဓာ-ကိုယ်-သစ် ဖြစ်ပေါ်လာ ခြင်း။ သတ္တဿ နဝသရိရပါတဘာဝေါတိ- အာဒိနိ ဝိကပ္ပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၇၆။

နဝသလိလသမ္ပဏ္ဍ (ပု) [နဝ+ သလိလ+ သမ္ပဏ္ဍ] တက်စဖြစ်သော ရေဖြင့်ပြည့်သော၊ ရေသစ်တို့ဖြင့်ပြည့်သော (ဂင်္ဂါမြစ်ရေ)။ ဂင်္ဂာ နဒီ (ဂင်္ဂါနဒီ၊ သီ) နဝသလိလသမ္ပဏ္ဍံ သမတိတ္ထိကံ။ မိလိန္ဒ၊၁၂။(-၃၆၃)

နဝသဿ (န) [နဝ+သဿ] အဦးဖြစ်သော ကောက်၊ ကောက်ဦး။ နဝသဿာနီ (အံ၊

၂။၃၅)တိ အဂ္ဂသဿာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။
အကဋ္ဌပုဗ္ဗံနဝသဿံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁။
(-အပ၊၂။၁၀။၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။)

နဝသေသက(ပ) [နဝ+သေသက] အသစ်ဖြစ်
သော ပုဆိုး၊ ပုဆိုးသစ်။ တေရသဟတ္ထောပိ
ဟိနဝသေသကော ဒဿာနံ ဆိန္နကာလတော
ပဋ္ဌာယ ပိလောတိကာတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆၇။

နဝသိဝထိကပဗ္ဗ (န) [နဝသိဝထိကာ+ပဗ္ဗ] ဇ-
မျိုးသော သိဝထိကတို့၏-အဆစ်-အပိုင်း-
-အခန်း။ တောဝတာ စ အာနာပါနပဗ္ဗ၊...
နဝသိဝထိကပဗ္ဗာနီတိ စုဒ္ဓသ ပဗ္ဗာ ကာယာ-
နုပဿနာ နိဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။(-ဒီ၊၂။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂။
ခုဒ္ဓက၊ဋ္ဌ၊၂။)

နဝသိဝထိကပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [နဝသိဝထိကာ+
ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌-ပရိဂ္ဂါဟိကာ] ဇ-မျိုး
သော သိဝထိကတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော
သူ။ ဣဒံ နဝသိဝထိကပရိဂ္ဂါဟကာနံ ဘိက္ခုနံ
ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ တတ္ထ နဝသိဝထိက-
ပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

နဝသိဝထိကာ (ထိ) [နဝ+သိဝထိကာ] ဇ-မျိုး
သော-မပုပ်သေးသော- သူသေကောင်၏
တည်ရာ (သင်္ချိုင်း)-သိဝထိက။ ဣဓ ပန
ဋ္ဌတာ နဝသိဝထိကာ သဒမာဓာနေတဗ္ဗာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၉၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။) သိဝထိက-လည်း
ကြည့်။

နဝသိဝထိကာဝဏ္ဏဇ္ဈာန (န) [နဝသိဝထိကာ+
ဝဏ္ဏ+ဇ္ဈာန] ဇ-မျိုးသော သိဝထိကတို့၌
အဆင်းအားဖြင့်ဖြစ်သောဈာန်။ နဝသိဝထိ-

ကာဝဏ္ဏဇ္ဈာနဝသေန စ ပဝတ္တာ ကာယက-
တာသတိဂဟိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

နဝသုတ္တံ(န) [နဝ+သုတ္တံ] သုတ္တံ၊ ဂေယျ-စ
သော ဇ-ပါးသောအင်္ဂါရှိသော-ပါဠိ-ပိဋက
၃-ပုံ။ နဝသုတ္တန္တ-ကြည့်။

နဝသုတ္တံ(န) [နဝ+သုတ္တံ] အသစ်ဖြစ်သော
ချည်၊ ချည်သစ်။ ကောစိ ပုရာဏသုတ္တံ နိဟ-
ရိတွာ နဝသုတ္တံ ပဝေသေတုံ န သက္ကောတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၇။

နဝသုတ္တန္တ(ပုန) [နဝ+သုတ္တန္တ] သုတ္တံ၊ ဂေယျ-
စသော အင်္ဂါ ဇ-ပါးရှိသော-ပါဠိ-ပိဋက
၃-ပုံ။ ဧဝံ သဗ္ဗေ နဝသုတ္တန္တာ ယသာဓမ္မံ
ယထာဝရိယံ... ယောဇေတဗ္ဗာ။ နေတ္ထိ၊၂၄။

နဝသုတ္တသဟဿ (န) [နဝ+သုတ္တ+သဟဿ]
သုတ်တို့၏ ဇ-ထောင်၊ ဇ-ထောင်သောသုတ်။
(အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၌ သုတ်ပေါင်း ဇ-ထောင်
၅-ရာ၅-ဆယ့်၇-သုတ် (၉၅၇)သုတ် ရှိ၏။)
နဝသုတ္တသဟဿာနိ၊ ပဉ္စ သုတ္တသတာနိ ၊ ။
သတ္တပညာသ သုတ္တာနိ၊ သင်္ချာ အင်္ဂုတ္တရေ
အယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃။ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ္တာဒီနိ နဝသုတ္တသဟ-
ဿာနိ ပဉ္စ စ သုတ္တသတာနိ။ ခုဒ္ဓက၊ဋ္ဌ၊၂။

နဝသေသတ(တိ) [နဝ+သေသတ] ဇ-ပါးသော
အလျဉ် ရှိသော (အမာဝ, ဒွါရပေါက်)။
နဝသေသတာနိ တေ ကာယေ။ ထေရ၊၂၇၀။
တထာ ဓိရတ္ထု ပူရံ နာသေသကသန္တနိ (ထေရ၊
၃၆၀)န္တိ နာနပ္ပကာရဿ အသုစိနာ ပူရံ
နဝဟိ သေသတေဟိ ဝဏမုခေဟိ အသုစိ-
သန္တနိ သဝတိ။ ဧရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။
(-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂၊၄၇၉။)

နဝသေသတသန္တနိ (တိ) [နဝသေသတ+သန္တနိ]
ဇ-ပါးသော-အလျဉ်ရှိသော-အမာဝ-ဒွါရ-
-တို့မှ(မောင်မကြယ် ရွံစဖွယ်)ယိုစီးနေသော။
အဆက်ပုဒ် ကြည့်။

နဝဟတ္ထ (တိ) [နဝ+ဟတ္ထ] ဇ-တောင်ရှိသော
 (ပုဆိုးစသည်)။ ဧကေကဿ နဝဟတ္ထံ
 သာဠကံ ဒဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ သစေ ပန
 သော နဝဟတ္ထော ဟောဘိ။ ယင်း-၈၄။
 (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၁၈။)

နဝဟတ္ထပရိက္ခေပ (တိ) [နဝဟတ္ထ+ပရိက္ခေပ]
 အဝန်း လုံးပတ်အားဖြင့် ဇ-တောင်ရှိသော၊
 ဇ-တောင်အဝန်းလုံးပတ်ရှိသော (ရွှေခွက်)၊
 သုဝဏ္ဏကဋ္ဌာဟံ နိမ္မိနိ နဝဟတ္ထပရိက္ခေပံ
 ပဉ္စဟတ္ထဗြေဓံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

နဝဟတ္ထသာဠက (ပု၊န) [နဝဟတ္ထ+သာဠက]
 ဇ-တောင်ရှိသော ပုဆိုး။ ဧကေကဿ နဝဟ-
 တ္ထသာဠကံ ဒဿာမ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၆။

နဝဟိရညဇကာဋိပရိစ္စာဂ(ပု) [နဝဟိရညဇကာဋိ
 +ပရိစ္စာဂ] ဇ-ကုဋေသော ငွေကို-စွန့်ကြဲ-
 ပေးကမ်း-ခြင်း၊ ငွေအသပြာ ဇ-ကုဋေကို
 စွန့်လွှတ်လှူဒါန်းခြင်း။ (ဝိသာခါဒါယိကမ
 ကြီးသည် ပုဗ္ဗာရုံကျောင်း မြေနုရာအတွက်
 ဇ-ကုဋေကျောင်းအတွက် ဇ-ကုဋေကျောင်း
 ပူဇော်ပွဲ ရေစက်ချပွဲ ကျောင်းလွှတ်သဘင်
 အတွက် ဇ-ကုဋေဒေါင်း ၂၇-ကုဋေ စွန့်လွှတ်
 လှူဒါန်းသည်။) ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာ
 အာဂတာဂတံ စာဘုဒ္ဓိသံ ဘိက္ခုသံသံ ဥဒ္ဓိဿ
 နဝဟိရညဇကာဋိပရိစ္စာဂန ပုဗ္ဗာရာမံ နာမ
 မဟန္တံ ဝိဘာရံ ကာသရသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

နဝါ (ဗျ) [နဝါသဒ္ဓေါ ကွစိသဒ္ဓမရိယာယော။
 ရှု၊၂။ (နဝါ-သံ၊ ဣဝါ-ပြာ)] အချို့။
 ဣသန္ဓော ယံ နဝါ။ပုဗ္ဗော ဣဝန္ဓော သဓရ
 ပဓရ ယကာရံ ပဒေပိတိ နဝါ။ ကစ္စည်း။ ၂။
 (-ရှု နာ၊၁။)

နဝါကာရ (ပု) [နဝ+အာကာရ] (၁) ဇ
 ပါးသော အခြင်းအရာ။ (၂) အသစ်ဖြစ်
 သော - (အစာတို့-၏ဘည်ရာ - ကိုသည့်
 ထားရာ)။ ခွက် - အစာခွက်-စားကျင်း

-စာခေါင်း၊ အသစ်ဖြစ်သော ဝက်စာခွက်။
 (၁) ဣဒါနိ နဝါကာရဝါရာနန္တရံ တေ နဝါ-
 ကာရေ ဝိဟာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။
 (၂) အဒ္ဓ ပန နဝဆန္နကံ နဝါကာရံ ဒါနံ
 ဒိယျတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။

နဝါကာရဝါရ (ပု) [နဝါကာရ+ဝါရ] ဇ-ပါး
 သော အခြင်းအရာရှိသော ဝါရ။ နဝါကာရ-
 ဝါရေ ဇနကဥပတ္တမ္ဘကဝသေန ပစ္စယော
 ဝုဒ္ဓတ္တာ၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။

နဝါကာရာဝါရနန္တရံ (သတ္တမ္ပန္တ ဗျ) [နဝါကာ-
 ရာဝါရ+အနန္တရံ] ဇ ပါးသော အခြင်းအရာ
 ရှိသော ဝါရ၏ အခြားမဲ့၌။ နဝါကာရ-
 ကြည့်။

နဝါနိသံသ (ပု) [နဝ+အာနိသံသ] ဇ-ပါး
 သော-အကျိုး-အာနိသံသ။ နဝါနိသံသ-
 (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁)တိ သီတပဋိသုတာဒယော
 ပဋိသလ္လာနာရာမပရိယောသာနာ ယထာ-
 ပစ္စဝေက္ခဏံ ဂဏိတာ နဝ ဥဒယာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
 သစ်၊၂။၃၁၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၄၆၃။)

နဝါနုကမ္ပိတ (တိ) [နဝ+အနုကမ္ပိတ] သီတင်း
 ငယ်ရဟန်းသည်-သနား - စောင့်ရှောက်-
 ချီးမြှောက် - အပ်သော၊ သီတင်းငယ်ရဟန်း
 ၏-အစောင့်ရှောက် - အချီးမြှောက် - ခံရ
 သော၊သူ၊ နဝါနုကမ္ပိတဿ ဝုဒ္ဓိဒယဝ ပါဠိ-
 ကင်္ခါ ကုသလသုဓမ္မေသု၊ အံ၊၃။၂၇၇-၈။

နဝါနုပုဗ္ဗဝိဟာရ (ပု) [နဝ+အနုပုဗ္ဗဝိဟာရ]
 ဇ-ပါးသော အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားသော
 အားဖြင့် နေအပ်သော (သမာပတ်)။ ယင်း
 တို့ကား- (၁) ပဌမဈာန်၊ (၂) ဒုတိယ
 ဈာန်၊ (၃) တတိယဈာန်၊ (၄) စတုတ္ထ
 ဈာန်၊ (၅) အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်၊
 (၆) ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်၊ (၇) အာကိ-
 ဉ္စာယတနဈာန်၊ (၈) နောသညာနာသ-
 ညာယတနဈာန်၊ (၉) နိရောဓသမာပတ်-တို့

ဖြစ်ကုန်၏။ အံ၊ ၃၊ ၂၀၉၊ ၂၃၂။ နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရဆဋ္ဌဘိညာပွဘေဒ-ကြည့်။

နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရဆဋ္ဌဘိညာဒိဘာဝသာမည (န) [နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရ + ဆဋ္ဌဘိညာ + အာဒိ + ဘာဝ + သာမည] ၉-ပါးသော အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားစပ်သော သမာပတ်၊ ၆-ပါးသော အဘိညာဉ်စသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်တူသော။ ဣဒဉ္စ နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရဆဋ္ဌဘိညာဒိဘာဝသာမညေန ပသံသာမတ္တံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂။ ၄၁။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၉။)

နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရဆဋ္ဌဘိညာပွဘေဒ (တိ) [နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရ + ဆဋ္ဌဘိညာ + ပွဘေဒ] ၉-ပါးသော အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားအပ်သော သမာပတ်၊ ၆-ပါးသော အဘိညာဉ်အပြားရှိသော။ နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရဆဋ္ဌဘိညာပွဘေဒ- (ဝိ၊ ၁။ ၅) တိ ဧတ္ထ နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရာ နာမ အနုပဋိပဋိယာ သမာပဋိတဗ္ဗဘာဝတော ဝေသညိတာ နိရောဓသမာပတ္တိယာ သဟ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂။ (ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၉။)

နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိ (ထိ) [နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရ + သမာပတ္တိ] ၉-ပါးသော အစဉ်အတိုင်း နေကြောင်းဖြစ်သော သမာပတ်။ နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိယော ဒသမိတာ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၇၃။

နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိဉာဏ (န) [နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိ + ဉာဏ] ၉-ပါးသော အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားအပ်သော ဝိဟာရသမာပတ်နှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်။ နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိဉာဏာနိ ဒသဗလဉာဏာနိ စ ဝိဘာဝေဘဗ္ဗာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၁၈။

နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိပညာ (ထိ) [နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိ + ပညာ] ၉-ပါးသော

အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားအပ်သော ဝိဟာရသမာပတ် - ခွံ - နှင့် - ယှဉ်သော ပညာ။ နဝိနုပုဗ္ဗဝိဟာရသမာပတ္တိပညာတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၁။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၆။

နဝိယတ (တိ) [နဝိ + အာယတ] ၉-တောင် (အလျား) ရှည်သော၊ အလျား ၉-တောင် ရှည်သော။ ဟတ္ထိနာဂံ တိဓာ ပဘိန္နံ နဝိယတံ တိဝိတ္ထတံ ဒသပရိဏာဟံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၀၀။

နဝိဝါသ (ပု) [နဝိ + အာဝါသ] အသစ်ဖြစ်သောကျောင်း၊ ကျောင်းသစ်။ မဟာဝါသံ နဝိဝါသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၉။

နဝိဟပ္ပဋိစ္စန္ဒ (တိ) [နဝိ + အဟ + ပဋိစ္စန္ဒ] ၉-ရက်ဘို့ဖြင့်ဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊ ၉-ရက်ဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊ ဖုံးလွှမ်းအပ်သည်ဖြစ်၍ ၉-ရက်ရှိသော (အာပတ်)။ ဧကော အာပတ္တိ နဝိဟပ္ပဋိစ္စန္ဒာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၃၄။ အဋ္ဌာဟပ္ပဋိစ္စန္ဒံ နဝိဟပ္ပဋိစ္စန္ဒံ ဒသဟပ္ပဋိစ္စန္ဒံ။ ဝိ၊ ၄။ ၇။ ၂။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၇၄။)

နဝိဟာနာဂတ (တိ) [နဝိ + အဟ + အနာဂတ] ၉-ရက်ဖြင့် မရောက်သေးသော။ နဝိဟာနာဂတံ ကတ္တိကတေမာသိကပုဏ္ဏမံ။ ဝဇီရ၊ ၂၈၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၄။

နဝိက (တိ) [နဝိ + ဣက၊ (ဏဝိအ-ပြာ)] ရောက်သစ်ဖြစ်သော၊ နိစ္စနဝကာတိ နိစ္စနဝိကာဝ၊ အာဂန္တုကသဒိသာဝ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၅၁။

နဝိပါက (တိ) [န + ဝိပါက] ဝိပါကမှတစ်ပါးသော၊ နကမ္မေ နဝိပါကေ။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၁၅။ (-အဘိ၊ ၁။ ၄၃၂။)

နဝိပါကပစ္စယ (တိ) [န + ဝိပါကပစ္စယ] ဝိပါကပစ္စည်း (မှတစ်ပါး)သော၊ ပစ္စည်း။ နဝိပါက-

ပစ္စယာ။ ပဋ္ဌာနာ။ ၁၂၉၃-၄။ အဘိဋ္ဌာပ။
၄၇၄။

နဝိပါကဘာဝ (ပ) [နဝိပါက + ဘာဝ]
ဝိပါကမဟုတ်သည့်၏ အဖြစ်။ နဝိပါကဘာဝ
ပဋိဇာနာတိ။ အဘိဋ္ဌာပ။ ၂၀၂။

နဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [န + ဝိပ္ပယုတ္တ] ဝိပ္ပယုတ်မှတစ်ပါး
သော။ နဝိပ္ပယုတ္တေ ဒေ။ ပဋ္ဌာနာ။ ၁၈၆။
အဘိဋ္ဌာပ။ ၄၃၀။

နဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယ (တိ) [န + ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယ]
ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းမဟုတ်သော။ နဝိပ္ပယုတ္တပစ္စ-
ယာ။ ပဋ္ဌာနာ။ ၂၀၇။ အဘိဋ္ဌာပ။ ၄၇၅။

နဝုဘာဓိက (တိ) [နဝုတိ + အဓိက] ဇ-ဆယ်
အလွန်ရှိသော။ တိဂုဏာနိကတာနိ နဝုဘာ-
ဓိကနိ နဝသဘာနိ ဟောန္တိ။ ဝိသင်္ဂဟ။
၃၁၀။

နဝုတိ (ထိ) [ဒသ = (၁၀ × ၉) + ယော။
ကစ္စည်း။ ၃၈၉။ ရှု။ ၄၁၃။ နိတိ။ သုတ္တ။ ၈၂၄။
(နဝတိ-သံ၊ ဣဉ္ဇု-ပြာ)] ဇ-ဆယ်၊
ဇ-ဆယ်သော။ သာဓိကာ နဝုတိ အာနန္ဒ
နာတိကေ ဥပါသကာ ကာလကံတာ။ ဒီ၊ ၂။
၇၉။ (-၁၆၂၊ ၁၆၃။ အပါ။ ၁၃၄၅။ မိလိန္ဒ။
၃၃၁။) တိသ-လည်း ကြည့်။

နဝုတိအနိဒ္ဓိဋ္ဌကာရက (တိ) [နဝုတိ + အနိဒ္ဓိဋ္ဌ +
ကာရက] ညွှန်ပြခြင်းကို မပြုသော ဇ-
ဆယ်သော သိက္ခာပုဒ်။ နဝုတိအနိဒ္ဓိဋ္ဌကာ-
ရကေ ဝဇ္ဇေတွာ။ ကင်္ခါ၊ ၇။ ၁၄။

နဝုတိကောဋိ (ထိ) [နဝုတိ + ကောဋိ] ကုဋေ
ဇ-ဆယ်သော (ရဟန်း)။ တတော ပရံ
နဝုတိကောဋိ၊ သမိသု ကေတော မုနိ၊
ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌာ။ ၅၇၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌာ။
၃၅။)

နဝုတိကောဋိဇနပရိဝါရ (တိ) [နဝုတိကောဋိ +
ဇန + ပရိဝါရ] ကုဋေ ဇ-ဆယ်သော လူ

အခြံအရံရှိသော၊ သူ။ ဥဒေနဗျာဓိနံ နာမ
နဝုတိကောဋိဇနပရိဝါရံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။ ၁၆၅။

နဝုတိကောဋိသင်္ချာ (တိ) [နဝုတိကောဋိ +
သင်္ချာ] ကုဋေ ဇ-ဆယ်အရေအတွက်ရှိ
သော (ပရိသတ်)။ နဝုတိကောဋိသင်္ချာယ
ပရိသာယ သဒ္ဓိံ ဓမ္မဿဝနတ္တာယ သတ္တု
သန္တိကံ အဂမာသိ။ အဘိဋ္ဌာပ။ ၅၇၇။

နဝုတိကောဋိသဟဿ (တိ) [နဝုတိကောဋိ +
သဟဿ] ကုဋေ ဇ-သောင်းသော (နတ်
လူ)။ နဝုတိကောဋိသဟဿာနံ၊ တိယာ-
ဘိသမယော အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၄၊ ၃၄၄၊
၃၅၁။ (-အဘိဋ္ဌာပ။ ၅၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၁၆၄။
ဇာ၊ ဋ္ဌာပ။ ၃၅။)

နဝုတိရတန (တိ) [နဝုတိ + ရတန] အတောင်
ဇ-ဆယ်ရှိသော။ နဝုတိဟတ္ထ (၂) ကြည့်။

နဝုတိဝဿဝယ (တိ) [နဝုတိ + ဝဿ + ဝယ]
အနှစ် ဇ-ဆယ်အရွယ်ရှိသော၊ သူ။ နာဝုတိ-
ကောတိ နဝုတိဝဿဝယော။ အံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၂။ ၄၃။

နဝုတိဝဿသတသဟဿ (န) [နဝုတိ + ဝဿ +
သတသဟဿ] အနှစ် ဇ-သန်း။ စာတုမဟာ-
ရာဇိကာ ဒေဝါ နဝုတိဝဿသတသဟဿာနိ
ဒိဗ္ဗသုဒ္ဓံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌာ၊ ၂။
၆၃။ မ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၄။

နဝုတိဝဿသဟဿ (န) [နဝုတိ + ဝဿ + သဟ-
ဿ] အနှစ် ဇ-သောင်း။ နဝုတိဝဿသဟ-
ဿာနိ၊ အာယု ဝိဇ္ဇတိတာဝဒေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၃၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။ ၄၁။)

နဝုတိဟံသသဟဿပရိဝါရိတ (တိ) [နဝုတိဟံသ-
+ ပရိဝါရိတ] ဇ-သောင်းသော ဟင်္သာ-
ဟင်္သာ ဇ-သောင်း-တို့သည် ခြံရံအပ် သော။
နဝုတိဟံသသဟဿပရိဝါရိတော ဝိယ ဘေ-

ရဋ္ဌော ဟံသရာဇာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၁၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊
၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၉၀။ သာရတ္ထ၊ဉ၊၃၀၉။

နဝတိဟံသသဟဿပရိဝုတ (တိ) [နဝတိဟံသ-
သဟဿ+ပရိဝုတ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။
တဒါ ဗောဓိသတ္တော နဝတိဟံသသဟဿ-
ပရိဝုတော စိတ္တက္ခန္ဓေ ဝိဟာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၃၇၇။ (-၃၇၀။)

နဝတိဟံသသဟဿပရက္ခတ (တိ) [နဝတိဟံသ
သဟဿ + ပရက္ခတ] ၉-သောင်းသော
ဟင်္သာ-ဟင်္သာ ၉ သောင်း-တို့သည် ရွှေခွံ
ထား-ရွှေသွားပြု-အပ်သော။ တသ္မိံ ခဏေ
မဟာသတ္တော နဝတိဟံသသဟဿပရက္ခ-
တော ... ပါယာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၁။

နဝတိဟတ္ထ (ပု) [နုတိ+ဟတ္ထ] (၁) ၉-
ဆယ်သောအဘောင်၊ အတောင် ၉-ဆယ်။
(တိ) (၂) ၉-ဆယ်သောအတောင်-အ
တောင် ၉ ဆယ်-ရှိသော။ (၁) နဝတိဟတ္ထ-
မုဂ္ဂဇာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၁။ နဝတိဟတ္တာနီ(သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃)
တိ မဇ္ဈိမပုရိသဿ ဟဿန္တန နဝတိရကနာနိ၊
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (တိ) (၂) ဓရဘတ္တာနိ
နဝတိဟတ္တာနိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

နဝတိဟတ္ထဗ္ဗေ (တိ) [နုတိဟတ္ထ+ဥဗ္ဗေ]
အစောက်အားဖြင့် အတောင် ၉-ဆယ်ရှိ
သော၊ အဘော ၉-ဆယ် အဘောက်ဖြင့်
သော။ နဝတိဟတ္ထဗ္ဗေ ဘရိရံ အဘာသိ၊
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၂။)

နဝေါဒက (န) [နဝ + ဥဒက] အသစ်ဖြစ်
သောရေ၊ ရေသစ်၊ နဒေါဒကေန ပူရေတိ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၁၄၉။ (-ဗုဒ္ဓဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ သေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၄၇၂။)

နဝေါရောပိတ (တိ) [နဝ + ဩရောပိတ]
အသစ်-မကြာမြင့်သော - အချိန် - အခါ

-ကာလ-က- ပယ်ချ- ရိတ် - အပ်သော၊
ပယ်ချ-ရိတ်-ပြီးခါစ-ဖြစ်သော။ နဝေါ-
ရောပိတေဟိ ကေသေဟိ (ဥဒါန၊၁၂၃)တိ
အစီရိဩဟာရိတေဟိ ကေသေဟိ။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၂၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။)

နဿ (ကြိ) [နသ+ယ+အံ။ နသ+ယ+အံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။]ပျောက်ပြီ၊ ယှက်ပြီ။
နဿတိ-ကြည့်။

နဿ (ကြိ) [နသ+ယ+ဟိ] ပျောက်လေဘု၊
ယှက်လေဘု။ နဿတိ-ကြည့်။

နဿတိ (ကြိ) [နသ+ယ+တိ။ နသ အာဿ-
နေ။ နိတိ၊ဇာ။၂၄၀။ နသော ဒိဝေါ နာသေ
ဘူဝကေ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂၁၂။ အ.ဂ အဒရီနေ၊
နာရေဓာသော။ (နဗျတိ-သံ)] ပျောက်၏၊
ယှက်၏၊ (မမြင်ရာသို့ သွား၏၊ ပြေး၏)။
နဿတိ-ဝိ၊ဇာ။၂၉၆၊၃၀၂၊၃၇၄။ ဝိ၊၂။၂၀၇။
ဝိ၊ဇာ။၃၃၀၊၃၇၈။ ဒိ၊၂။၃၁။ မ၊၂။၂၉၂။ သံ၊
၁။၂၉၄၂။ အံ၊၂။၄၇။ အံ၊ဉ၊၃၂၀။ ဣတိ-
ဝုတ်။၂၅၆။ ဇာ၊၁။၂၂၈။ ဇာ၊၂။၃၉၈၁။
မဟာနိ၊ဇာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂ၊၁။၁၇၅၊၀၊၂၉၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၇၊၂၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၂၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၁၂၊၁၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၂၊၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။
စရိယာဋ္ဌ၊၁၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃၊၁၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၊၉၉၊
၂၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၂၊၉၅။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၊၂၂၇၊၃၅၀။ ဝဇိရ၊၁၅၇၊
၁၇၉၊၃၉၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၁။ သာရတ္ထ၊
ဉ၊၁၆၊၂၆၊၁၅၅။ ဝိ၊မတိ၊၁။၁၉၁။ သိ၊ဋ္ဌ၊
သင်္ဂ၊၁။၄၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၁၃၂၊
၃၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅၊၃၈၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊ဉ၊၁၈၉။ မူသဋ္ဌ၊၂။၈၄။ နဿန္တိ -

နယနပကတိက (တိ) [နယန+ပကတိက] ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ တံ ဣမသ္မိ-ယေဝ လောကေ နယနပကတိကံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂၊ ၅၈။

နယနဝါရ (ပု) [နယန+ပါရ] ပျက်စီးခြင်း-အလှည့်- အကြိမ်။ နယနဝါရံ သမ္ပတ္တိမ္ပိ ပဋိဗဟိဘူ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၅၂။ ၃၃၃။

နယနသဘာဝ (တိ) [နယန+သဘာဝ။ (နာ-မနသ္မဘာဝ-သံ)] ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ နယနသဘာဝါ (မ၊ ၄၊ ၄၊ ၃၈) တိ ခဏဘင်္ဂတ္တာ ဣတ္ထရပစ္စုပဋ္ဌာနတယ ဒိဿမာနာဝိယပိ ဟုတွာ အပညာယနပကတိကာ။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၅၁။ (-မဟာနိ၊ ၄၊ ၁၃၁။) မောသ-ဓမ္မ(မ၊ ၄၊ ၄၊ ၂၁၄။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၁၅။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၁၂) လည်း-ကြည့်။

နယန္တ(တိ) [နယ+ယ+အန္တ။ (နယံတ-သံ)] ပျက်စီးသော။ ပုတ္တေသု နဋ္ဌေသုပိ နယန္တေသုပိ။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၀။ ဣမသ္မိ ကာယေပိ နယန္တေ ဝါဝိနယန္တေ ဝါ။ စူဠနိ၊ ၄၊ ၆၈။

နယန္တိ (ကြိ) [နယ+ယ+အန္တိ] ပျောက်ကုန်၏။ ပျက်ကုန်၏။ (မမြင်ရာသို့ သွားကုန်၏။ ပြေးကုန်၏။) နယတိ-ကြည့်။

နယန္တု (ကြိ) [နယ+ယ+အန္တု] ပျောက်စေကုန်သတည်း။ ပျက်စေကုန်သတည်း။ နယတိ-ကြည့်။

နယမာန (တိ) [နယ+ယ+မာန။ (နယမာ-ဏ-သံ)] ပျက်စီးသော။ ဝေမာနေတိ နယမာနေ။ စူဠနိ၊ ၄၊ ၇၅။

နယာမ (ကြိ) [နယ+ယ+မ] ပျောက်ကုန်၏။ ပျက်ကုန်၏။ နယတိ-ကြည့်။

နယာမိ (ကြိ) [နယ+ယ+မိ] ပျောက်၏။ ပျက်၏။ နယတိ-ကြည့်။

နယိံသု (ကြိ) [နယ+ယ+ဉံ] ပျောက်ကုန်ပြီ။ ပျက်ကုန်ပြီ။ နယတိ-ကြည့်။

နယိံ (ကြိ) [နယ+ယ+ဤ] ပျောက်ပြီ။ ပျက်ပြီ။ နယတိ-ကြည့်။

နယိံ (ကြိ) [နယ+ယ+ဩ] ပျောက်လော့။ ပျက်လော့။ နယတိ-ကြည့်။

နယိံတုံ (ကြိ) [နယ+ယ+တုံ] ပျောက်-ပျက်-ခြင်းငှါ။ အမှောက်ဒိန္န နယိံတုံ န လတ္တ-တိ။ ဇာ ၄၊ ၂၊ ၂၂။

နယိံသတိ (ကြိ) [နယ+ယ+သတိ] ပျောက်လိမ့်လတ္တံ့။ ပျက်လိမ့်လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယိံသန္တိ (ကြိ) [နယ+ယ+သန္တိ] ပျောက်ကုန်လိမ့်လတ္တံ့။ ပျက်ကုန်လိမ့်လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယိံသာ (ကြိ) [နယ+ယ+သာ] ပျောက်ရာပြီ။ ပျက်ရာပြီ။ နယတိ-ကြည့်။

နယိံသမ (ကြိ) [နယ+ယ+သမ] ပျောက်ကုန်လိမ့်လတ္တံ့။ ပျက်ကုန်လိမ့်လတ္တံ့။ နယတိ-ကြည့်။

နယေယျ (ကြိ) [နယ+ယ+ယေယျ] ပျောက်ရာ၏။ ပျက်ရာ၏။ နယတိ-ကြည့်။

နဟတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [နဟ+တွာ။ နဟ သော-စေ။ ဂ္ဂ၊ ၃၊ ၃၄၂။] ခေချိုး၍။ ကေဒိဝသံ ကိရနဟတွာ စ ပိဝိတွာ စ ဂစ္ဆန္တိ မဟာဇနံ... ဘန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၂၁။

နဟန (န၊ ထိ) [နဟ+ယ။ နဟ ဗန္ဓနေ။ နိတိ၊ ၁။ ၂၄၀။] ဖွဲ့-ဖွဲ့တုပ်-ချည်နှောင်-ရစ်ပတ်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဟန(က)ကရဏ (န) [နဟန(က)+ ကရဏ] ဖွဲ့တုပ်-ချည်နှောင်-ခြင်းကိုပြုခြင်း။ ရထေသု စမ္ပေန နဟန(က)ကရဏဘော ရသကာရာ။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၉၄။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၇၉၊ ၃၁၇။

နဟနဋ (ပ) [နဟန+အတ္တ] ဖွဲ့တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-အနက်-သဘော။နဟနဋ- န ဗန္ဓနဋေန နဒ္ဒိ။ သံ၊၂။၁။၉၇။

နဟနာ (ထိ) [နဟ+ယု+အာ] ဖွဲ့နှာင်-ရပ် ပတ်-ခြင်း။ ဥန္နဟနာတိ....တာဝ ဥဒ္ဓံ(ဥဒ္ဓိ) နဟနာ၊ ဝေဌနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၆။ မဟာနိ ဌ၊၂၇၀။ နဟနာ (အဘိဌ၊ ၂၊၄၆၄)တိ ဗန္ဓနာ ပရိဝေဌနာ။ မူသဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၂၀။

နဟာတ (တိ) [နဟ+ဘ] ရေချိုးပြီးသော သူ။ နဟာတေန ပဌမဇရံ ဥတ္တရိတွး။ ဝိ၊ ၃။၅၉၊၇၀။ ဝိ၊၄။၂၉၄၊၄၀၀။ (-ဝိ၊၄။ ၃၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၁။)

နဟာတက (တိ) [နဟတ+က။ (သွာတက- သံ)] ရေချိုးတတ်သောသူ။ နဟာသန္တိတိ နဟာတကာ။ ဒီ၊၄။၂။၂၆။

နဟာတဒိဝသ (ပ၊န) [နဟာတ+ဒိဝသ] ရေ ချိုးပြီးဆုံး။ နဟာတဒိဝသတော ပဌာယ အဒ္ဓမာသေ အပရိပုဏ္ဏ နဟာယေယျ။ သာရတ္ထ၊၃။၈၁။

နဟာတိ (ကြိ) [နဟ+အ+တိ] ရေချိုး၏။ သီသံ နဟာတပုလမာလဘာရိ။ ဇာ၊၁။၃၇၃။ ဇာ၊၄။၅။၄၆။

နဟာန (န) [နဟ+ယု။ (သွာန-သံ)] (၁) ရေချိုးဆိပ်။ (၂) ချိုးရေ။ (၃) ရေချိုးရာ အခါ။ (၄) နဟာနသိက္ခာပုဒ်။ (၅) ရေချိုး ခြင်း။ (၁) ရေချိုးဆိပ်။ အညန တိစိဝရေန နဟာနံ ဩတရန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၉၄။ ဝိ၊၃။၄၀၂။ နဟာယန္တိ တောတိ နဟာနံ၊ နဟာ- နတိတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၄။ (၂) ချိုး ရေ။ နဟာနံ ပဋိယာဒေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၅၉၊၈၃။ ဝိ၊၄။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၅။ (-ဝိ၊၄။၃။ ၄၁၅။) (၃) ရေချိုးရာအခါ။ နဟာနေ ပိဋ္ဌပရိကမ္ပံ။ ဝိ၊၄။၅၂၅၊၅၆၅၊၆၅၊၆၆၊၆၇။

ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၉။ ဝိ၊တိ၊ ၁။၁၀၆။ (၄) နဟာန သိက္ခာပုဒ်။ ဇောတိနဟာနဒုဗ္ဗန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၆၃။ (၅) ရေချိုးခြင်း။ နဟာနေ (ဝိ၊၅။၂၃၇) တိ ဩရနဒ္ဓမာသံ နဟာနေ။ ဝိ၊၄။၄။၁၇၉။ (-ဝိ၊၂။၁၅၇။ မ၊၄။၄။၁၂၈။ အဘိဌ၊၂။ ၃၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၈၁။ ဝိ၊တိ၊၂။၂၉၂။ ကခါ၊၆။သစ်။၄၀၅။ သီ၊၆။သစ်။၂။၃၃။)

နဟာနကာလ (ပ) [နဟာန+ကာလ] ရေချိုး ထု-အချိန်-အခါ။ သေရဿ နဟာနကာလေ နဟာနကောဋကေ ဌပေန္တိ။ အံ၊၆။၂။၃၁၈။

နဟာနကိစ္စ (န) [နဟာန+ကိစ္စ။ (သွာနက္ခ- တျ-သံ)] ရေချိုးခြင်းကိစ္စ။ တတ္ထ ဂန္ဓာ နဟာနကိစ္စံ ကဏေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၁။

နဟာနကောဋက (ပ) [နဟာန + ကောဋက] ရေချိုး - အုံ-အိမ်၊ ရေချိုးခန်း။ အထာစရိ- ယတ္ထေရာ နဟာနကောဋကံ ဂစ္ဆန္တော။ ဒီ၊၄။၂။၃၃၇။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈။ အံ၊၆။၂။ ၃၁၈။)

နဟာနဂရုက (တိ) [နဟာန+ဂရုက] ရေချိုး ခြင်းကို အလေးပြုသောသူ။ အဝန္တိဒက္ခိ- ကာပထေ တိက္ခဝေ နဟာနဂရုကာ မနုဿာ ဥဒကသုဒ္ဓိကာ။ ဝိ၊၃။၂၈၈။

နဟာနစာရိတ္တ (န) [နဟာန+စာရိတ္တ] ရေချိုး ထု၌ (လိုက်နာရမည့်) ကျင့်ဝတ်၊ ရေချိုး ဝတ်။ နှာနဝတ္ထ (မ၊၆။၂။၁၂၅)-ကြည့်။

နဟာနစုက္ခ (န) [နဟာန+စုက္ခ။ (သွာနစု- ဏီ-သံ)] ရေချိုးကသယ်မှုန့်၊ ဆပ်ပြာမှုန့်။ “နဟာနစုက္ခ”န္တိ ကေစိ။ ဝိ၊တိ၊၁။၃၃။

နဟာနစောဋက (ပ) [နဟာန + စောဋက] ရေချိုးပုဆိုး၊ ရေလဲပုဆိုး၊ ရေသနပ်။ သိနာန (အံ၊၆။၂။၂၆၈)-ကြည့်။

ဟာနဋ္ဌာန (န) [နဟာန+ဋ္ဌာန။ (သွာနဋ္ဌာန-
သံ)] ရေချိုးရာအရပ်။ ဂန္ဓာဒီဟိ နဟာန-
ဋ္ဌာနဉ္စ ဒိသွာ...ဝေမာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၂၊၂၆၁။
(-ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၄၊၁၇၂။)

နဟာနဋ္ဌိတ္တ (န) [နဟာန+တိတ္တ။ (သွာန-
တိထံ-သံ)] မေ့ချိုးဆိပ်။ နဟာနတိတ္တံ
နေတော...ဝတ္တဒဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၂၊၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၅၇။ နဟာနတိတ္တာနံ စ ဟောန္တိ။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။ ၂၇၃။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၄၂၊၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၇၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၆၁။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၈၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၃၈။)

နဟာနတ္တ (ပ) [နဟာန+အတ္တ။ ရေချိုးခြင်း
ဟူသော အကျိုး။ နဟာနတ္တယ ဂင်္ဂါတိတ္တံ
ဂတော။ မိလိန္ဒ၊၂။ (-ဝိမဘိ၊၁။ ၃၁၄။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၈၂။)

နဟာနဒိဝသ (ပု၊န) [နဟာန+ဒိဝသ] ရေချိုး
ရာနေ။ နဟာနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အဒ္ဓမ္မာ
သေ အပရိပူဇန္တ။ ကင်္ခါ၊၂။ ၂၄၁။

နဟာနပရိယောသန (န) [နဟာန + ပရိ-
ယောသ-န] (၁) ရေချိုးခြင်း၏ ပြီးဆုံးခြင်း၊
ရေချိုးပြီးခြင်း။ (၂) ရေချိုးခြင်း၏ ပြီးဆုံး
ရာ အခါ။ ရေချိုးပြီးသည်၏အဆုံး။ (၁)
နဂ္ဂတာ၊ အနုညာဘကာရဏာဘာဝေါ၊ နဟာ-
နပရိယောသနန္တိ ဣမာနေတ္ထ တိဏိ အင်္ဂါ-
နိ။ ကင်္ခါ၊၂။ ၂၂၂။ (၂) နဟာနပရိယော-
သနေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂၊၁၅၇၊
၃၆၆၊၄၅၆။ ဝိ၊၅၊၆၇၊၁၃၃၊၁၃၉။ (-ကင်္ခါ၊
၂။ ၄၄၁၊၃၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၆။ ဓမ္မဋ္ဌာ၊၁။
၂၀၃။)

နဟာနပေါက္ခရဏံ (ထိ) [နဟာန+ပေါက္ခရဏံ]
ရေချိုးကန်။ နဟာနပေါက္ခရဏိန္တိ အတ္ထော။
ဝိမတိ၊၂။ ၂၀၉။

နဟာနဝတ္ထ (န) [နဟာန+ဝတ္ထ။ ရေချိုးရာ၌
(လိုက်နာရမည့်) ကျင့်ဝတ်၊ ရေချိုးဝတ်။

ဣဒံ ပနေတ္ထ နဟာနဝတ္ထံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၆။
(-အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၁၀။)

နဟာနဝတ္ထု (န) [နဟာန+ဝတ္ထု] ရေချိုးခြင်း
ဟူသော-အကြောင်း - ဝတ္ထု။ နဟာန-
ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တိ။ ကင်္ခါ၊၂။ ၂၂။

နဟာနသာဋကဋ္ဌိ (ထိ) [နဟာန+သာဋက+
ဝဋ္ဌိ] လုံးကျပ်-လိမ်ညွှတ်-အပ်သော ရေ
သနပ်။ ယဿ ကဿစိ နဟာနသာဋကဋ္ဌိ-
ယာ ပိဋ္ဌိံ သံသိတုံ ဝနုတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၆။

နဟာနသိက္ခာပဒ (န) [နဟာန+သိက္ခာပဒ]
နဟာန သိက္ခာပုဒ်၊ နေ့လများမှ ကြွင်းသော
တလခွဲနှင့် မိုးဥတု ရှေးဦးတလ ပေါင်း ၂-လ
ခွဲဟူသော ပူချိန်၊ အိုက်ချိန်၊ နာဖျားချိန်တို့
ကို ကြည့်၍ လခွဲ ၁၅-ရက်တွင်း ရေချိုးလျှင်
ပါစိတ်အာပတ်သင့်၏ဟု ပညတ်အပ်သော
သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယ၊ ၂-ကဏ္ဍ၊
၆-ဝဂ်၊ ၇-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂၊၁၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၂။
၁၃၀။ နဟာနသိက္ခာပဒံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။
ဝဇီရ၊၂။ ၂၉။

နဟာနိယ (တိ) [နဟာ+အနိယ။ ရှု၊နာ။ ၃၄၂။]
စင်ကြယ်ကြောင်း-ရေချိုးကြောင်း - ဖြစ်
သော (ကသယ်မှုနှင့် စသည်)။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

နဟာနိယစုဏ္ဏ (န) [နဟာနိယ+စုဏ္ဏ] ရေချိုး-
ကသယ်မှုနှင့်-ဆပ်ပြာမှုနှင့်။ နဟာနိယစုဏ္ဏာနံ
ကရဏေ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၂။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၄၆။)

နဟာနောဒက (န) [နဟာန+ဥဒက] ချိုးရေ။
သယံ နဟာနောဒကံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ ဒိ၊
ဋ္ဌာ၊၂။ ၁၃၇။ နဟာနောဒကံ ပန တေ အမ-
တောသမံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၄။ ၃၇၈။
(-သာရတ္ထ၊၂။ ၃၆၁။)

နဟာပက (တိ) [နဟာ+ကာပေ+ဏု] ရေချိုး-
ဝေ-ပေး-တတ်သောသူ။ (ဆတ္တာသည်။

ရေချိုးသမား။ နဟာပကာ စုန္ဒာ မာလာ-
ကာဘ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၅။ (အံ၊ ၂၊ ၂၁။ သိ၊ လူ၊
မူကွဲ)

နဟာပန (န) [နဟ+ကာပ+ယ] ရေချိုးစေ
ခြင်း၊ ရေချိုးပေးခြင်း။ နဟာပနံ သမ္မာ-
ပနံ သာဒိသတိ၊ မ၊ ချီ၊ ၂၊ ၈၅။ (-ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။
၃၆၆။)

နဟာပနကာလ (ပ) [နဟာပန+ကာလ] ရေ
ချိုးစေရာ - ရေချိုးပေးရာ - အချိန် - ကဒါ။
ဝေ နဟာပနကာလေ ပန ... န ဝတ္တဗ္ဗော။
ဝိ၊ ဌာ၊ ၃၊ ၂၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၈။

နဟာပနာဒိပရိကမ္မကရ (တိ) [နဟာပနာဒိ+
ပရိကမ္မကရ] ရေချိုးပေးခြင်း အစရှိသော
အမှုကို ပြုတတ်သောသူ။ နဟာပနာဒိပရိ-
ကမ္မကရပိ ဣတ္ထိယောဝ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂၊ ၇၆။
သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၃၂။

နဟာပိတ (တိ) [နဟ+ကာပ+တ] ရေချိုး
စေတတ် - ရေချိုးပေးတတ် - သော၊ သူ၊
ဆက္ကာသည်။ “နဇ္ဇကာစေတု...နဟာပိတော”-
တိ တကတိ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၂။ နဟာပိတေန
ကေသ ဆိန္ဒာပေတိ၊ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၂။
(-ဇာ၊ ဌာ၊ ၂၊ ၁၁၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇၊ ၃၆၈။)

နဟာပိတတုန္ဒကာရဥပကရဏ (န) [နဟာပိတ-
တုန္ဒကာရ+ဥပကရဏ] ဆက္ကာသည် အပ်ချုပ်
သမားတို့၏ (သင်ခန်း၊ အပ် စသော)
အဆောက်အဦ။ နဟာပိတတုန္ဒကာရဥပက-
ရဏသုပ္ပိဋ္ဌပေတွာ မဟာကတ္တရိ။ ဝိ၊ ဌာ၊
၄၊ ၈၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၀၆။

နဟာပိတပုဗ္ဗက (တိ) [နဟာပိတ+ပုဗ္ဗက] ရှေး
၌ ဆက္ကာသည် ဖြစ်ခဲ့သော၊ ဆက္ကာသည်
ဖြစ်ကူးသောသူ။ နဟာပိတပုဗ္ဗကံ တိက္ခု၊
သန္ဓာယ ဝုတ္တာ၊ ဝိ၊ ဌာ၊ ၇၊ ၂၃၇။ နဟာပိတ-
ပုဗ္ဗကော ဝုဗ္ဗပဗ္ဗတိတော။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂၊ ၁၃၁။

အဆိခေန် (တ-ဝဂ်) ၃-၃၁-ပ-မ-မ-သ-ဝ

သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၂၃။ သိ၊ ချီ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၇၀။ (-ဝဒီရ။
၁၀၀။ ကဒါ၊ ချီ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၈၄။)

နဟာပိတပိပ္ပ (န) [နဟာပိ က+သိပ္ပ] ဆက္ကာ
သည် အတတ်ပညာ။ ဟိနံ နာ၊ သိပ္ပံ...
နဟာပိတသိပ္ပံ။ ဝိ၊ ၂၊ ၂၃။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၃၊ ၁၁၂။

နဟာပေတဗ္ဗ (တိ) [နဟ+ကာပ+တဗ္ဗ] ရေ
ချိုးစေ - ရေချိုးပေး - အပ်သောသူ။ သံသိ-
တွာ နဟာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၃၊ ၂၄၆။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၁၅၈။

နဟာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [နဟ+ကာပေ+တိ]
စင်ကြယ်စ၏။ ရေချိုးစေ - ရေချိုးပေး -
၏။ နဟာပေန္တိ - မိလိန္ဒ။ ၂၃၅။ နဟာပေန္တိ -
သောစာပေန္တိ။ ပါမိတ်၊ ယော၊ ၁၇၇။
နဟာပေသ - ဒီ၊ ၁၊ ၈၇။ နဟာပေသတိ -
မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။ နဟာပေသယ - ဒီ၊ ၃၊ ၄၁၇။

နဟာပေတုံ (ကြိ ဝိ) [နဟ+ကာပေ+တုံ]
ရေချိုးစေ - ရေချိုးပေး - ခြင်းငှါ။ မာတာ
ပန နဟာပေတုံ...လတတိ၊ ဝိ၊ ဌာ၊ ၄၊ ၁၃၁။

နဟာပေက္ခာ (ကြိ ဝိ) [နဟ+ကာပေ+တွာ]
ရေချိုးစေ - ရေချိုးပေး - ရှိ။ မနုဿာ
သတ္တရသင်္ဂုဏေ တိက္ခု၊ ပသံတွာ နဟာ-
ပေက္ခော။ ဝိ၊ ၂၊ ၁၁၄။ ဂစ္ဆ တိက္ခု၊ ကသပံ
နဟာပေက္ခော ပဗ္ဗာဓက္ခော အာနဟိ။ သံ၊
ဌာ၊ ၂၊ ၃၅။ (-ဇာ၊ ၂၊ ၃၆၈။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂၊ ၂၄။
ဒီ၊ ဌာ၊ ၃၊ ၁၃၅။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇၊ ၃၆၅။ မဟာနိဌ။
၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၃၂၊ ၄၃၇။ အံ၊ ချီ၊ ၃၊ ၆၁။)

နဟာပေထ (ကာ၊ ကြိ) [နဟ+ကာပေ+ထ]
စင်ကြယ်စေကုန်လော့။ ရေချိုးစေ - ရေချိုး
ပေး - ကုန်လော့။ နဟာပေတိ-ကြည့်။

နဟာပေန္တ (တိ) [နဟ+ကာပေ+အန္တ] ရေ
ချိုးစေ - ရေချိုးပေး - သော၊ သူ။ တိက္ခုတ္ထိ၊
နဟာပေဇ္ဇော။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၂၊ ၃၈၀။

နဟာပေန္တိ (ကားကြံ) [နဟ+ဏာပေ+အန္တိ] စင်ကြယ်စေကုန်၏။ ရေချိုးစေ-ရေချိုးပေး-ကုန်၏။ နဟာပေတိ-ကြည့်။

နဟာပေသတိ (ကားကြံ) [နဟ+ဏာပေ+သတိ] စင်ကြယ်စေလတ္တံ့။ ရေချိုးစေ-ရေချိုးပေး-လတ္တံ့။ နဟာပေတိ-ကြည့်။

နဟာပေသာမ (ကားကြံ) [နဟ+ဏာပေ+သာမ] စင်ကြယ်စေကုန်အံ့။ ရေချိုးစေ-ရေချိုးပေး-ကုန်အံ့။ နဟာပေတိ-ကြည့်။

နဟာယတိ (ကြံ) [နဟ+ယ+တိ] ရေချိုး၏။ နဟာယတိ-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝိ၊ ၅။ ၆၇။ ၁၃၃။ ကင်္ခါ၊ ၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၁၂။ ၁၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၅။ မ၊ ၅။ ၂။ ၁၂၅။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၁၀၉။ နဟာယန္တိ-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄။ ၂၆၀။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၅၆။ မ၊ ၅။ ၃။ ၁၃၄။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၅။ ၄။ ၃၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၀၃။ နဟာယိ-ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၅၆။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ နဟာယာမ-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ နဟာယေယျ-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ သံ၊ ၅။ ၃။ ၁၀၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ ကင်္ခါ၊ ၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၅။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ နဟာယိ-ဇာ၊ ၅။ ၄။ ၃၆၇။ နဟာယိ-သု-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ နဟာယိသန္တိ-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ နဟာယိသာမိ-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ ကင်္ခါ၊ ၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။

နဟာယနဝတ္ထု (န) [နဟာယန+ဝတ္ထု] ရေချိုးခြင်းဟူသော - အကြောင်း - ဝတ္ထု။ နဟာယနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တိ။ ကင်္ခါ၊ ၂၄။

နဟာယန္တိ (တိ) [နဟ+ယ+အန္တိ] ရေချိုးသော သူ၊ သြဇနနွမာသံ နဟာယန္တိသ ပာမိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ ဘဂဝတိ နဟာယန္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ (-ကင်္ခါ၊ ၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂။)

နဟာယန္တိ (ကြံ) [နဟ+ယ+အန္တိ] ရေချိုးကုန်၏။ နဟာယတိ-ကြည့်။

နဟာယမာန (တိ) [နဟ+ယ+မာန] ရေချိုးသော၊ သူ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု။ နဟာယမာနာ အဗ္ဗေ ကာယံ ဥဂ္ဂံသေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၇။ သော တံ နဟာယမာနံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၅။

နဟာယာမ (ကြံ) [နဟ+ယ+မ] ရေချိုးကုန်၏။ နဟာယတိ-ကြည့်။

နဟာယိ (ကြံ) [နဟ+ယ+ဟိ] ရေချိုးပြီ။ နဟာယတိ-ကြည့်။

နဟာယိတဗ္ဗ (တိ) [နဟ+ယ+တဗ္ဗ] ရေချိုးအပ်သော။ ဂစ္ဆန္တေန နဟာယိတဗ္ဗံ၊ ဂတေန နဟာယိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ န ဘိက္ခဝေ အဇ္ဈာနေ နဟာယိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၁၈။ ၄၃၅။ (-ကင်္ခါ၊ ၂၄။ သင်္ခါ၊ ၄၁၂။)

နဟာယိတုံ (ကြံ၊ ဝိ) [နဟ+ယ+တုံ] ရေချိုးခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာနေန ဘိက္ခုနာ သြဇနနွမာသံ နဟာယိတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၆၀၊ ၄၁၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၃၁၊ ၁၃၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၁၈။ ဝါ၊ ၄။ ၇၈၊ ၄၃၅။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၂၃။ ဇာ၊ ၅။ ၄။ ၃၆၇။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၆၁။)

နဟာယိတုကာပ (တိ) [နဟာယိတုံ + ကာမ] ရေချိုးခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ သူ။ နဟာယိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၉၊ ၈၃။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၄၊ ၃၃၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ (-အပ၊ ၅။ ၂။ ၁၂၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၁၀၉။)

နဟာယိတွာ (ကြံ၊ ဝိ) [နဟ+ယ+တွာ] စင်ကြယ်စေ၍၊ ရေချိုး၍။ သိသံ နဟာယိတွာ... တေနာသကံမိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၇။ သမိရံ ပဋိဇ္ဇိတွာ နဟာယိတွာစေတိယံ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၇။ မိ၊ ၅။ ၃၄၉။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၃၇။ မိ၊ ၅။ ၃၄၀။ ဝိ၊

သင်္ဂဟ။၁၅၇။ ဒိဋ္ဌိ၂။၂၃။ ပေတဋ္ဌ။၃၉။
သာရတ္ထ။၃။၃၅၃။ သိဒ္ဓါသစ်၂။၃၁၇။ အံ၊
ဇ္ဇိ။၂။၂၆၈။)

နဟာယိ သု(ကြိ) [န ဟ + ယ + ဥ] ရေချိုးကုန်ပြီ။
နဟာယတိ-ကြည့်။

နဟာယိသန္တိ(ကြိ) [န ဟ + ယ + သန္တိ] ရေချိုး
ကုန်လတ္တံ့။ နဟာယတိ-ကြည့်။

နဟာယိသာဒိ(ကြိ) [န ဟ + ယ + သာဒိ] ရေချိုး
အံ့။ နဟာယတိ-ကြည့်။

နဟာယေယျ (ကြိ) [န ဟ + ယ + ဧယျ] ရေချိုး
ရာဇ်။ နဟာယတိ-ကြည့်။

နဟာရ(ပု) [န ဟ + ဘာရ၊ န ဟ ဗန္ဓန အာရ။
ခေန်၊ ဇ္ဇိ။၁၅၇။ (သွာယု-သံ)] အကြော။
ဗဒ္ဓေါ နဟာရဟိ ဇရာယ စောဒိတော။
အဘိဋ္ဌ။၂။၂၄၁။ ခုဒ္ဒက-ဋ္ဌ။၄၀။

နဟာရုကာယ (ပု) [နဟာရု + ကာယ၊ (သွာယု-
ကာယ-သံ)] အကြော အပါင်း။ ရုခိရ ကာယံ။
(န ဟာရုကာယံ သျှာ၊ ဗုဒ္ဓိ။)။ ပဋိသံ။၄၁၆။
(-၊ ဋ္ဌ။၁။၂၇၇။)

နဟာရုဒ္ဓုလ (န) [န ဟာရု + ဒ္ဓုလ] (၁)
အကြောဘုံး၊ အကြောပိုင်း။ (၂) အကြော
-၏-ကို-ခြံပစ်ထားအင်းသာ အဒတ်၊
သားရေနယ်သမားတို့ ခြံ၍ စွန့်ပယ်အပ်
သော သားရေဖတ်။ (၁) (၂) သေယျ-
ထာပိ နာမ ကုက္ကုဋ္ဌပတ္တံ ဝါ နဟာရုဒ္ဓုလံ
ဝါ အင်္ဂိမ္မိ ပက္ခိတ္တံ ပတိလိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။
၂၉၄။ နာရုဒ္ဓုလ (ဝိဋ္ဌ။၂။၄။ အံ၊ ဋ္ဌ။၁။
၁၆၇။)၊ နာရုဒ္ဓိလေခန(အံ၊ ဋ္ဌိ။၃။၁၇၃)-ဘို့နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

နဟာရုနိဿိတ(တိ) [န ဟာရု + နိဿိတ] အကြော
-၌-ကို-မှီခိုသော (သတ္တဝါ)။ န ဟာရုနိဿိ-
တာ ပါ၊ အာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၈၀။

နဟာရုသမ္ပ(ဒ္ဓ)န္တ (တိ) [နဟာရု + သမ္ပ(ဒ္ဓ)န္တ]
အကြောတို့သည် ဖွဲ့ချည် အပ်သော၊ အကြော
တို့ဖြင့်-ဖွဲ့စည်း-တည် ဆောက်-အပ်သော
(ကိုယ်)။ သေယျထာပိ ပသေယျ သရိရံ...
နဟာရု ဗမ္မန္တံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၁၈၆။ နဟာရုသမ္ပ-
ဒ္ဓေါ...သတ္တဝေဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၈၀။

နဟာဟိ(ကြိ) [န ဟ + ဟိ] ရေချိုးလေ့။ နဟာ-
ယတိ-ကြည့်။

နဟုဘ (န) [န ဟ + တ၊ န ဟ ဗန္ဓန၊ ဘော။
အာမဿ။ ခေန်၊ ဇ္ဇိ။၄၇၄။ (အယုက-သံ)]
(၁) တသောင်း။ (၂) ကောဋိပကောဋိ
ပေါင်း သိန် တချ။ (၁) ဗဟူနိ ဝဿသဟ-
ဿာနိ၊ ပူဂါန် နဟုတာနိ စ၊ ပေတ။၂။၂။
ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၄၇။ ဒုဝေ သတသဟဿာနိ၊
စတ္တာရိ နဟုတာနိ စ၊ ဝိဋ္ဌ။၁။၉၁။ စူဠနိ ဋ္ဌ။
၃၈။ ဒွါဒသနဟုတေဟိတိ တွေ့ ကော် နဟုတံ
ဒသသဟဿာနိ။ ဝိဋ္ဌ။၃။၂၇၃။ (-ဇာ၊ ၁။
၂၄၇။ မ၊ ဋ္ဌ။၂။၇။ သံ၊ ဋ္ဌ။၂။၁၈၈။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ။
၁။၅၆၊ ၈၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။၁။၉၆။) (၂) သတံ
သတသဟဿကောဋိ၊ ကောဋိယ နဟုတံ။
သံ၊ ဋ္ဌ။၁။၂၀၁။ ကောဋိပကောဋိသတသဟ-
ဿာနံ သတံ နဟုဘန္တိ ဝေဒိတဉ္စ။ ဝိရ။
၄၁၆။

နဟုဘူနဟောတိ (တိ) [နဟုဘူ + နဟောတိ]
အနာဂတ်မဟုတ် မူ၍ ပစ္စုပ္ပန်မဟုတ်သော၊
အနာဂတ်လည်းမဟုတ် ပစ္စုပ္ပန်လည်းမဟုတ်
သော (တရား)။ အနာဂတ် န ဟုဘူ
ပစ္စုပ္ပန် န ဟောတိတိ နဟုဘူနဟောတိ
နာမ တာဝ ဟောတု။ အဘိဋ္ဌ။၃။၁၅၁။

နဟေတု (တိ) [န + ဟေတု] (၁) ဟိတ်မမည်
သော(တရား)။ (၂) ဟေတုပစ္စည်းမှ တပါး
သော (ပစ္စည်း)။ (၁) နဟေတု ဓမ္မာ။
အဘိ၊ ၈၊ ၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။၁။၉။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ။၃။
၄၀၄။) (၂) နဟေတုယာ ဒွေ။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။
၃၉။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ။၃။၄၂၉။)

နဟေတုကဟေတုက(တိ) [နဟေတု+အဟေတု
+က]ဟိတ်ပဉ္စမဉ္စ သမ္ပယုတ် ဟိတ်
လည်းမရှိသော(တည်း)။ နဟေတုသဟေတု-
ကကြည့်။

နဟေတုဒုမ္မလက (တိ) [နဟေတု+ဒုမ္မလက]
နဟေတုဒုမ္မလကဝါရ၊ နဟေတုဟူသောပုဒ်
ကိုမူကည်ပြီး နာရမှ စသောပုဒ်ကိုမူလံ
သွက်၍ ဟောအပ်သောနည်း။ နာရမှဏ-
ပစ္စယ၊ နဟေတုယာဇကန္တိ နဟေတုဒုမ္မလ-
ကေ ဝုတ္တဓမ္မ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၂။

နဟေတုပစ္စယ(ပ) [န+ဟေတုပစ္စယ] နဟေတု
ပစ္စည်း။ ဟေတုပစ္စည်းမှ-ဘဝါး-တခြား-
သော ပစ္စည်း။ အကုသလံ ဓမ္မံ ပဋိစ္စ အကု-
သလော ဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇတိ နဟေတုပစ္စယ။
ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၂။ ၃။ နဟေတုပစ္စယ နာရမ္ပဏေ
ကေ၊ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၂။ ၃။ တတ္ထ နဟေတုပစ္စယာဘိ
ဟေတုပစ္စယပဋိစ္စပေါ် ဟေတုပစ္စယံ ဝိနာ
အညန ပစ္စယေန ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။
အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၀။

နဟေတုပစ္စယပ္ပန (တိ) [နဟေတု+ပစ္စယပ္ပန]
နဟေတုပစ္စယပ္ပန (တည်း)။ ပစ္စယာနု-
လောမေနဟေတုပစ္စယပ္ပနသု အဟေတုက-
မောဟောဝ ဈာနမဂ္ဂစွယ် လာဘတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၃။

နဟေတုပဒ (န) [နဟေတု+ပဒ] နဟေတု-
ဟူသောပုဒ်။ နဟေတုပဒ သကဓလန ဒုဘိ-
ယဒုကေနယောဇောသော ဆဋ္ဌဒုကောဝုတ္တော။
မူလဒီ၊ ၁။ ၄၉၊ (-၅၃။ အနုဒီ၊ ၁။ ၂၇။)

နဟေတုမူလက (တိ) [နဟေတု+မူလက] န-
ဟေတုပစ္စည်းဟူသော မူလရှိသော(ဒေဝနာ
ဝါရ)။ ယသ္မာ ပန တာနိ နဟေတုမူလကေ
ဝုတ္တသဒိသာနော ဟောနန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။
၄၇၄။

နဟေတုမူလကဒုက (ပု၊န) [နဟေတုမူလက+
ဒုက] နဟေတုပစ္စည်းဟူသော မူလရှိသော
ဒုက။ တတ္ထ နဟေတုမူလကဒုကေသု အတိ-
ရေကဂဏနာ ...ဟောဘိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၂။

နဟေတုသဟေတုက (တိ) [နဟေတု+သဟေ-
တုက] ဟိတ်မမည်၍ သမ္ပယုတ် ဟိတ်ရှိသော
(တည်း)။ နဟေတုသဟေတုက နဟေတု-
အဟေတုကသု ဟေတုပစ္စယော နတ္ထိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉၁။

နဟေတုသဟေတုကဒုက (ပု၊န) [နဟေတုသ-
ဟေတု+ဒုက] နဟေတုသဟေတုက ဒုက။
နဟေတုသဟေတုကဒုကော ကေဒူပဒဝေသန
ဟေတုဒုက သဟေတုကဒုက သမ္ပန္နောဘိ။
မူလဒီ၊ ၁။ ၂၇။

နဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက (ပု၊န) [နဟေတု-
ဟေတုသမ္ပယုတ္တ+ဒုက] နဟေတုဟေတုသမ္ပ-
ယုတ္တဒုက။ နဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကော
ဝိသ န ဝတ္တဓမ္မာ၊ မူလဒီ၊ ၁။ ၂၁။

နဠ(ပ) [နဠ+အ။ နိ+အလ။ လ-ကိုဠှူ။ နဠတိ
အသာဓရာ နိဿာဓရာ ဟုတွာ ဝေဠှဝံသ-
တောဝိ တနကော သလ္လဟူသော ဇာတော-
တိ နဠော။ အပါဠ၊ ၂။ ၁၂၅။ နိဠနယ၊ အလော၊
ဠတ္ထိ၊ ဇာနိဠ၊ ၆၁။ (နလ-သံ၊ အဠမာဏဓိ၊
ဏလ ဖြူ၊ နဠယ-သီဟိဠ) (၁) ကျူပင်၊
ကျူရိုး။ (အလိုကျူ။ အဘယ၊ ဇာနိဠ။
ပဇ္ဇာကျူ၊ ဇာနိဠ၊ သစ်။) (၂) အမြစ်၊ အရင်း။
(၃) လက်မ၊ (က) ကင်းပုဇွန်၏လက်မ။ (ခ)
ပုဇွန်လုံး-ဂဏန်းကောင် -၏လက်မ။ (၄)
သစ်ခေါင်း။ (တိ) (၅) ကျူပင်-ကျူရိုး-နှင့်
တူသော (မာနတည်း)။ (၁) ကျူပင်၊
ကျူရိုး။ သေယျကာပိ ဘိက္ခဝေ နဠော
အတ္တဝေသယ ဖလံ ဒေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၆။

နဠော(ပ၊ဠ) -သံ၊ ၁။ ၅၊ ၁၂၆။ ပေတ။
၁၃၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၉၊ ၃၁၃။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၆။

နဠကပါနကာ (ထိ) [နဠကပါန+က+အာ] နဠကပါနကာမည်သောရေကန်။ ဣတိ သာ ပေါက္ခရဏိ နဠေန ပါဏိယဿ ပိဋိတတ္တာ 'နဠကပါနကာ'တိ နာမံ လဘိ။ အံ၊ ဇီ၊ ဥ။ ၃၃၄။

နဠကပါနဂါ (ပု) [နဠကပါန+ဂါမ] နဠကပါနကမည်သောရွာ။ နဠကပါနာ-ည်သော ရေကန်ကို အမှီပြု၍ - တည်ဆောက် - ဖန်ဆင်း - အပ်သေးရွာ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နဠကပါနပေါက္ခရဏိ (ထိ) [နဠကပါနာ+ပေါ-က္ခရဏိ] နဠကပါနာမည်သော ရေကန်၊ ကျူရိုးဖြင့် ရေသောက်ဆုကန်။ နဠကပါနဂါမံ ပတ္တာ နဠကပါနပေါက္ခရဏိသံ ကေဘကဝနေ ဝိဂရန္တော။ ဇာ၊ ဠ၊ ဝ။ ၁၈၆။

နဠကပါနသုတ္တ (န) [နဠကပါန+သုတ္တ+သု-တ္တ] (၁) နဠကပါနသုတ်။ ဘုရားရှင် နဠကပါနနိဂုံး၌ သီတင်းသုံးစေ ခဲ့မူစဉ် အနုရုဒ္ဓါ၊ အဒ္ဓိယ၊ ကိမ္ဘလ-သော ထိပ်တန်း အမျိုးကောင်းသား ရဟန်းတို့ ဘား အသက်အရွယ် နုနယ် ငယ်လှသူများ ဖြစ်လျက် ကာမဂုဏ်ကို မခံစားပဲ တကယ့် သဒ္ဓါတရားသက်သက်ဖြင့် ရဟန်းပြုသူများသည် အကုသိုလ်ကာမများမှ ကင်းဝေးသော နှစ်သိမ့်ချမ်းသာမှု စွာနုသုခ အဆင့်ဆင့်မရပါလျှင် အဘိဇ္ဈာစသော တရား ဆိုးတို့ အနိပ်အစက် ခံရဘတ်ပုံ စသည်ကို ဟောပြောသည်။ - ဇ္ဈိ - ပဏ္ဏာသကပါဠိ၊ ဘိက္ခုဝဂ်၊ ဂ-သုတ်။ မ၊ ၂။ ၁၂၅၊ ၁၃၂။ (၂) ပဌမ နဠကပါနသုတ်၊ နဠကပါနနိဂုံး၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာက ရဟန်းတို့အား ကုသိုလ်တရားတို့၌ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းအကြောင်း ဝဝ-ပါးနှင့်တို့-ပါး ခြင်းအကြောင်း ဝဝ-ပါးကို ဟောပြောသည်။ အဂ္ဂတ္ထဒနိ ကာယ၊ ဒသကနိဂါတပါဠိ၊ ဒုတိယ-ပဏ္ဏာသက၊ ၂ ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၃၅၃-၆။ (၃) ဒုတိယနဠကပါနသုတ်။ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ ဝိရိယ၊ ပညာ-စသည် မရှိက ဆုတ်ယုတ်ချက်

ပြားကြောင်းနှင့် ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ ဝိရိယ၊ ပညာ စသည်ရှိက တိုးတက် ကြိုးပမ်း ကြောင်းကို ဟောပြောသည်။ အဂ္ဂတ္ထဒနိ ကာယ၊ ဒသက-နိဂါတပါဠိ၊ ဒုတိယပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ဂ-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၃၅၆-ဂ။

နဠကလာပ (ပု) [နဠ+ကလ+ပ] ကျူရိုး အရည်၊ ကျူစည်။ အညမညပတ္တိ-မှန် ဌိတေသု ဌိသု နဠကလားပသု ကေသ...နိ-ဿယပစ္စယသံသေသဒေသနံ။ အနုဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဒေ နဠကလာပိယော အညမညံ နိဿယ တိဋ္ဌေယျ။ ...နဠကလားပိနံ ကေ အာကဇ္ဈေ-ယျ ကော ပပတေယျ။ သံ၊ ၁။ ၃၃၅။ (- သံ၊ ၁။ ၃၄၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၇၊ ၂၃၀။)

နဠကဠီရ (ပု) [နဠ+ကဠီရ] ကျူညောက်၊ ကျူမျှစ်။ ဝေဏှကဠီရော နဠကဠီရော ဥစ္ဆာကဠီရော။ ဝိ၊ ဠ၊ ၃။ ၁၀၀။

နဠကာရ (ပု) [နဠ+ကာရ+က] နဠာပိ ဝေ-ဠုဝေတ္တာဒိနိယေဝ ဝိကတိ၊ တံ က၊ ရုတိတိ၊ ကမ္ပနိဏော။ နဠေဟိ ဝါ ဝိလိသံ ကရေတိ-တိ နဠကာရနံ။ ခာနံ၊ ဠိ၊ ၅၀၉။ နိုးသမား၊ ဒေါင်းရွှေသမား၊ ကျူထရံသည်။ နဠကာ-ရောသိ ကုမ္ဘကာရသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂၊ နဠကာ-ရော (ပါး) - ဝိ၊ ၂။ ၂၂။ အပါ၊ ၁။ ၂၄၆။ အပါ၊ ၅။ ၁၈၇။ ဇာ၊ ဠ၊ ၂။ ၂၇၄။ ဇာ၊ ဠ၊ ၄။ ၂၅၁။ ဇာ၊ ဠ၊ ၅။ ၂၀၉။ နဠကာရာ (ပါး) - ဝိ၊ ၁။ ၄၈၊ ၅၆။ အပါ၊ ၁။ ၄၂၁။ နဠကာရံ (ဒု၊ ၆) - ဝိ၊ ၂။ ၁၂။ နဠကာရေ (ဒု၊ ၈) - အပါ၊ ၁။ ၃၅၁။ နဠကာရဿ (ဝါ၊ ၆) - ဆေရိ၊ ဠ၊ ၃၀။ နဠကာရဿ (ဆာ၊ ၆) - ဇာ၊ ဠ၊ ၅။ ၂၀၉။

နဠကာရကမ္ပ (န) [နဠကာရ+ကမ္ပ] ကျူထရံ သည်ဘို၏ - အမှု - လုပ်ငန်း။ ကျူထရံလုပ် ငန်း။ ပေသကာရကမ္ပံ ဝါ ကရေယျ နဠကာ-ရကမ္ပံ ဝါ။ မ၊ ဠ၊ ၃။ ၁၇၁။

နဠကာရဂါမ (ပု) [နဠကာရ+ဂါမ] ကျူထရံ
သညံဘိန္နိန္ဒာ။ ကျူသရံသညံဇ္ဈာ။ အာသန္ဓေ
ဣဒတာ နဠကာရဂါမော။ မ၊ ၂။ ၄၂၁။ (-
၄၂၂။)

နဠကာရဇေဋ္ဌက (တိ) [နဠကာရ+ဇေဋ္ဌက] ကျူထရံ
သညံဘိန္နိန္ဒာ။ ကျူသရံသညံဇ္ဈာ။ အာသန္ဓေ
ဣဒတာ နဠကာရဂါမော။ မ၊ ၂။ ၄၂၁။ (-
၄၂၂။)

နဠကာရဒေဝပုတ္တ (ပု) [နဠကာရ+ဒေဝပုတ္တ] ကျူထရံ
သညံ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော နတ်သား။ နဠကာရနတ်သား။ (ရှေးအခါ၌ ကျူထရံ
သညံသားအဖ ၂-ယောက်တို့သည် ပစ္စေက
ဗုဒ္ဓါဝ ဆူကားကျပြန်၊ ရေသဖန်းပင်မျှာ ဖြင့်
သစ်ရွက်ခိုးကျောင်း ဆောက်လုပ် ပြီးလျှင်
ထိုကျောင်း၌ သီတင်းသုံးစေ၍ ပစ္စည်း ၄ ပါး
တို့ဖြင့်ပူဇော်ကျွေးခဲ့ကြကုန်၏။ ထိုသားအဖ
၂ယောက် ကွယ်လွန်သောအခါ နဠကာရ
အမည်ဖြင့် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို
၂ဦးတို့တွင် အဖဖြစ်သော နတ်သားသည်
သာလျှင် နတ်ပြည်၌ တည်ရပ်၏။ သားဖြစ်
သော နတ်သားသည် နတ်ပြည်မှ စုတေ၍
သုခုမင်း၏ မိဖုရားသုံးမခင်၏ ဝမ်း၌ ဖြစ်
ပေသည်။ မဟာပနာဒမည်သော မင်းသား
ဖြစ်၍ နောက်တွင် မဟာပနာဒမည်သော
မင်း ဖြစ်သည်။ မဟာပနာဒမင်း အဖြစ်မှ
စုတေသော် နတ်ပြည်၌ ဝင်ဖြစ်သည်။ ဤဘုရား
ရှင်လက်ထက်တွင် နဠကာရနတ်သားသည်
နတ်ပြည်မှ စုတေ၍ လူ့ပြည်၌ ဘဒ္ဒဒိဗ္ဗည်
သော သူဌေးဖြစ်ပြီး ဘုရားအထံ ရာဇနီးပြု၍
အရဟတ္တဒီပနိသို့ ရောက်လေသည်။ နတ်ပြည်
၌ တည်ရပ်သော နဠကာရနတ်သားသည်
နောက်တွင် သင်္ခရကြီးမင်း ဖြစ်လတ္တံ့။ ဒီ၊ ၄။
၃၊ ၄၀၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂၊ ၂၉၂၊ ၃၀၁။) နဠကာရ-

ဒေဝပုတ္တော ဒေဝလောကတော စင်္ဂိတော။
ဒီ၊ ၄။ ၃၀။ ဣကရဿာတိ နဠကာရဒေဝ-
ပုတ္တဿ။ ဒီ၊ ၄။ ၃၄။

နဠကာရပုတ္တ (ပု) [နဠကာရ+ပုတ္တ] ကျူထရံ
သညံဘိန္နိန္ဒာ။ နဠကာရပုတ္တော...ဂုဗ္ဗ-
တော နိက္ခိန္ဒာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၊ ၂၇၄။

နဠကာရဘဏ္ဍ (န) [နဠကာရ+ဘဏ္ဍ] ကျူထရံ
သညံတို့၏ ဘဏ္ဍာ။ ဣဒန္တံ နဠကာရ-
ဘဏ္ဍာနိ မမ မိတာနံ ဒေဝိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၀၉။

နဠကာရသတ္တ (န) [နဠကာရ+သတ္တ] ကျူထရံ
သညံဘိန္နိန္ဒာ။ နဠကာရသတ္တံ ဝေဠု-
ဂုဗ္ဗန္တရေ ဌပေဘွာ ပက္ခာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။

နဠကာရသာလာ (ထိ) [နဠကာရ+သာလာ] ကျူထရံ
သညံဘိန္နိန္ဒာ။ (ဓမ္မကိုပူဇော်ရာ) ငရပ်၊
ကျူထရံလုပ်ရုံ။ သာလာဘိ နဠကာရ-
သာလာ။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၈။

နဠကာရသိပ္ပ (န) [နဠကာရ+သိပ္ပ] (နလ-
ကာရနိလ္လ-သံ) ကျူထရံသညံအတတ်။ ဟိနံ
နာမ သိပ္ပံ နဠကာရသိပ္ပံ ကုမ္မကာရသိပ္ပံ။
ဝိ၊ ၂။ ၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၂။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၀၉။)

နဠကုဋိ (ထိ) [နဠ+ကုဋိ] ကျူထရံကျောင်း
ငယ်။ ဒုဂ္ဂဘိ နာဘိဇာနာမိ၊ နဠကုဋိသိဒ္ဓိ
ဖလံ။ အပ၊ ၂။ ၈၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄။

နဠကုဋိကနိမ္မိတ (တိ) [နဠကုဋိက+နိမ္မိတ] ကျူထရံ
ကျောင်းငယ် နှ့် လှူဒါန်းသည့်ကံ
သည် ဖန်ဆင်းအပ်သော (ဖိမ္မန်)။ တတ္ထ
မေ သုကဘံ ဗျုပ္ပံ၊ နဠကုဋိကနိမ္မိတံ။ အပ၊
၂။ ၈၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄။

နဠကုဋိဒါယက (တိ) [နဠကုဋိ+ဒါယက] ကျူထရံ
ကျောင်းငယ် လှူဒါန်းသော (ထေရ်)။
နဠကုဋိဒါယကော ထေးရာ ဣမာ ဂါထာ၊
ယော အဘာသိတ္ထံ။ အပ၊ ၂။ ၈၂။

နဠကုဒ္ဒိဒါယကတ္ထေရ (ပု) [နဠကုဒ္ဒိဒါယက+ထေရ] ကျူယရံကျောင်းငယ် လူူဂါန်းခဲသော ထေရ်၊ နဠကုဒ္ဒိဒါယကထေရ်၊ (ယင်းထေရ်သည် လွန်ခဲ့သော ၃၁-ကမ္ဘာထက်၌ နာရဒ ဘုရားရှင်အား ကျူထရံ ကျောင်းသောက်လုပ် လူူငံန်းခဲ့သည်၊ ထိုကောင်းမှုကြောင့် အပါယ်လေးပါး မလားမရောက်ရပဲ ဤဘုရားရှင် လက်ထက်၌ 'နဠကုဒ္ဒိဒါယကထေရ်' အမည်ဖြင့် အရဟဏ်ဖြစ်လျှင် ဆိုက်ရောက်သည်။) အပါ၊ ၂။ ၈၂။

နဠဟန (န) [နဠ+ဂဟန] ကျူ ပင်တို့ဖြင့် ရွပ်ထွေးသော ရုပ်၊ ကျူချ၊ ကျူဘော။ ဝေတ္တဂဟနံ ဩဓိဿကဂဟနံ နဠဂဟနံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇။

နဠဂ္ဂိ (ပု) [နဠ+အဂ္ဂိ။ (နလဂ္ဂိ-သံ)] ကျူ ရိုးမီး။ နဠဂ္ဂိ ဝိယ ဇောတန္တိ၊ ရတနနဟဝသတ္တဟိ။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၇၂။

နဠဂ္ဂိဝဏ္ဏ (တိ) [နဠဂ္ဂိ+ဝဏ္ဏ] ကျူရိုးမီးအဆင်းရှိသော (ရွှေဘောင်)။ နဠဂ္ဂိဝဏ္ဏာ ဇောတန္တိ၊ သဒါကဉ္စနပဗ္ဗဘာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁၂၄။

နဠဂ္ဂိဝဏ္ဏသင်္ကာသ (တိ) [နဠဂ္ဂိဝဏ္ဏ+သင်္ကာသ] ကျူရိုးမီးအဆင်းနှင့်တူသော (ဘုရားရှင်ထောင်ခြည်တော်)။ နဠဂ္ဂိဝဏ္ဏသင်္ကာသ၊ သော မေဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၂၃။ နဠဂ္ဂိဝဏ္ဏသင်္ကာသ၊ ဝိသ္ဗာ စိတ္တံ ပဿာဒယံ။ အပါ၊ ၂။ ၈၄၁၇၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃၆။

နဠစ္ဆနသင်္ခေပ (ပု) [နဠ+ဆန+သင်္ခေပ] ကျူမိုး-အသွင်-ဘဏ္ဍာန်။ နဠတ္တိတိ နဠစ္ဆနသင်္ခေပန ဥပရိ ဆာဒေတွာ ကေဟိယေဝ ဒါရကစ္ဆနနိယာမေန ပရိတေပိ ဆာဒိတာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၉။

နဠတိ (တိ) [နဠ+အ+တိ။ နဠော စုဘဿနေ၊ ဓာဘူတ္တ။ ၂။ ၃။ နလဗဒန္တ။ သော။ (နလဘိ-သံ)] (၁) ပေါင်း၊ ပါး၏၊ ပေါပါး၏၊ (၂) လျှောကျ၏၊ ပျက်စီး၏၊ (၃) ဖွဲ့ကုတ်ချသင့်၏။ (၁) နဠတိ အသားရော နိဿာရော ဟူ၍ ဝေဠုဝံသတောပိတနုကော သဗ္ဗဘူကာ ဇာဘောတိ နဠော။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။ (၂) (၃) ဒေါင့်ကွင်းကြည့်။

နဠဒန္တက (ပု) [နဠ+ဒန္တက။ (နလဒန္တက-သံ)] ကျူရိုး။ နဠဒန္တကော အာရဗ္ဗကထေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၆။ (-၁၈၇)

နဠဒန္တပတ္တ (န) [နဠ+ဒန္တ+ပတ္တ] ကျူရိုး၊ ကျူဒြပ်၊ ခေါက်ကွပ် (အ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃)-ကြည့်။

နဠပဗ္ဗ (န) [နဠ+ပဗ္ဗ။ (နလပဗ္ဗိသံ)] ကျူ ပင်၏အဆစ်၊ ကျူဆစ်။ ဇေဠပဗ္ဗေါ နဠပဗ္ဗေါ ကလ္လကာဒိမတ္တိကဘာဇေန သူဝါတိ အတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၂။

နဠပရိက္ခိတ္တ (တိ) [နဠ+ပရိက္ခိတ္တ] ကျူပင်၊ ကျူရိုးတို့ဖြင့် ကာရံသ်သော (ကျောင်း)။ နဠပရိက္ခိတ္တံ ဝိစိတ္တံ အာဝသထံ ကာရေတွာ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၂။

နဠပါနဠတက (န) [နဠပါန+ဠတက] နဠပါနဠတံ၊ ရဟန်းတို့သည် နဠကပါနဠရေကန်၌ ရေချိုကြပြီး၍ အပ်ကျည် အပ်ဗူး ပြုလုပ်ရန် သာမဏတို့ကို ကျူရိုး အသုခိုင်းရာ အဆစ်အပိတ်မပါ ဒလဟော အပေါက်ရှိသော ကျူရိုးတို့ကို မြင်၍ ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်ကပ်ပြီး အကြောင်းကို လျှောက်ထားမေးမြန်းသဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော ဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ်၊ ဇာတကပါဠိ၊ ကေကနိပါတ်၊ ၂-၁၇၊ ၂၀ ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၆-၈။

နိဗ္ဗူ (န) [နဠ+ပုဗ္ဗံ၊ နာပုဗ္ဗံ+သ)] ကျ
ပန်၊ ကျပွဲး။ နိဗ္ဗုဗ္ဗေဟိ ပုဗ္ဗံ ကဘ္ဘာ။
ထေရ်၊ ဣဒါ။

နဋ္ဌပဗ္ဗာဏ (တိ) [နဋ္ဌပုဒ်+ဝဏ္ဏ] ကျုပ်နင်း-
ကျုပ်ပွင့်-အဆင်းရှိသော (သစ်တက်သွေး)။
နဋ္ဌပဗ္ဗာဏ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၃၁၆) ကြည့်။

နဋ္ဌမယ (တိ) [နဋ္ဌ+မယ။ (နဿာသံ)]
ကျူၤခိးၤဖြဲးၤသွေးၤကျူၤခိးၤဖြဲးၤပွဲလုၤသွေးၤ။
အနဇာနာမိ တိက္ခဝေ....နဋ္ဌမယံ ဝေဠုမယံ။
ဝိ၊၃၊၂၉။ ဝိ၊၄၊၂၂၊၂၃၊၂၃၊၂၃၊

နဠမာလာ (ထိန်) [နဠ+မာလာ] ကျူန်း၊
ကျူပွင့်။ နဠမာလာယ ပူဇ် အကသိ။
ထေရ်ဌာဝါ၁၄၄၄။ နဠဿမာလာ ပုပ္ဖံ နဠ-
မာလံ။ ဧန နဠမာလေန ဝိဇနိကာရေ-
သိ။ အပါဌာ၂၁၁၅-၆။ (-အပါ၁၁၅၇။
အပါ၂၁၇၆၁၃၈။ ထေရ်ဌာဝါ၁၈။)

နဠမာလိက (တိ) [နဠမာလာ+ဣက။ ထိ-၌-
မာလိကာ] နဠမာလိကာ မည်သော၊ ကျ။
ပန်း ကျ။ပွင့်၌၌ ဘုရားရှင်ကို ပူဇော်ခဲ့
ဘူးသော(ထေရီ)။ လွန်ခဲ့သော ၉၄-ကမ္ဘာ
ထက်က ကျ။ပန်း ကျ။ပွင့်၌ ဘုရားရှင်ကို
ပူဇော်ခဲ့ဘူးသော ကောင် မှူးကြောင့် သုဂတိ
ဘဝ၌ ယာ ကျင်လည်ရပြီး ခေါ်ကမဘုရား
လက်ထက် ဘော်၌ ရဟန္တာ ဖြစ်လာသော
ထေရီ။အပ။၂။၁၉၀-၁။ နဠမာလိကာထေရီ
ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ။၂။
၁၉၁။

နဠမာလိယ (တိ) [နဠမာလာ+ဣယ] (၁)
 ပဒုမုတ္တရဘုရား၍အား ကျပန်း ကျပွင့်
 တို့ကို ယပ်တောင်ပြုလုပ် လှူဒါန် ခဲ့သော
 ကောင်းမှုကြောင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကာလ
 ပတ်လုံး အပါယ် ၄-ပါး မလားရပဲ အာသ
 ဝေါ ကင်းကွာ ရဟန္တာ ဖြစ်သထေရ်၊
 နဠမာလိယ အမည်ရှိသော (ထေရ်)။ (၂)

လွန်ခဲ့သော ၃၁-ကမ္ဘာ့သက်၌ တုရားရှင်
အား ကျူပန်း ကျူပွင့်ဘိုးကို ပေးလှူ
ပူဇော်ခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘဝ
မလားရပဲ အာသဝေါကင်းကွာ ရဟန္တာဖြစ်
လာသောထေရ်၊ နဠမာလိယ အမည်ရှိသော
(ထေရ်)။ (၁) (၂) အာယသ္မာ နဠမာ-
လိယော ထေဓနုဣမာ ဂါထာယော အ-
ဘာသိတ။ အပါ။ ၁၇၈။ အပါ။ ၂၂၄၆။

နဠမာလိယထေရ (ပု) [နဠမ လိယ+ထေရ]
 နဠမာလိယထေရ။ နဠမာလိယထေရဿာ-
 ပဒါနံ သတ္တံ (ပဌမံ)။ အပါဝါ။ ဘူဝါ။ အပါ
 ၂။ ၄၆။ အထက်ပုဒ်နက်လည်း-ကြည့်။

နဠမာလိ(ပု) [နဠ+မာလာ+ဤ] (၁) နဠမာလိ
အမည်ရှိသော သမုဒ္ဒရာ၊ ကျူတောအစား
နှင့်တူသော-ရေပြင်- ရေစု - ရှိရာဖြစ်သော
သမုဒ္ဒရာ၊ ကျူတောသမုဒ္ဒရာ။ (၂) ကင်း
ပုဉ္ဇန်သက်အစားနှင့်တူသော-ရေပြင်-ရေ
စု-ရှိရာဖြစ်သော သမုဒ္ဒရာ။ (၁) နာဝိယ
ဝိပူနဠာယ၊ နဠမာလိဘိဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၉။
နဠဝနံ ဝိယ ဝေဠုဝနံ ဝိယ စ ခါယမာနံ
နဠမာလိ နာမ သမုဒ္ဒံ ပါ၊ ၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄။
၁၄၄။ (၂) နဠ(ဇာ၊ ၁။ ၁၄။ ၁၄၄) ကြည့်။

နဠမိန (ပု) [နဠ+မိန။ နဠ+သဏ္ဌာနာ မိနော
 နဠမိနော၊ ငါးဝေါင်ရိုး။ ဓာန်။ ခင်းရိုး။ ၆၇၂။
 (နလမိန သံ)] ကျ။ ရိုး-သဏ္ဌာန်-နှင့်တူ-
 သော ငါးဝေါင်ရိုး။ ကော ဟံ မစ္ဆဇာတိ
 နလသဒိသသရိရက္ခာနလတိ နလမိနာတိ စ
 ဝုစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ဇို၊ ၂၂။ ၅၄၇။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆။
 ဇာ၊ ၁၇။ ၃၁၄) တို့၌ နဠပိ (နဠပေ၊ က) ဟု
 ရှိသည်။ ရှပ်စုံ ဇာတ်တော် ကြီး၌ “နလပ၊
 ငါးရံ” ဟု ပါရှိသည်။

နဋ္ဌဝဂ္ဂ (ပု) [နဋ္ဌ+ဝဂ္ဂ] နဋ္ဌဝဂ္ဂ။ (ယင်းဝဂ်သည် သံယုတ္တနိကာယ် သင်္ဂါယနဝဂ္ဂ သံယုတ်တွင် ပဌဆုံး ဝဂ်ဖြစ်သည်။ ယင်းဝဂ်၌ ဩဃတ

ရကသုတ်၊ နိဗ္ဗာနသုတ်၊ စသောကားဖြင့်
သုတ်ခေါင်း သာသုတ် ပါရှိသည်။) နဠဝနဂါ
ပဌမော။ သံ၊ ၁။ ၅။

နဠဝန (န) [နဠ+ဝန။ (နလဝနသံ)] ကျူ
ဘော။ သေယျသာဗ် နဠဝနံ ဝါ သရဝနံ ဝါ။
ဒီ၊ ၃။ ၆၂။ နဠဝန အဋ္ဌိဇာလာ ဝိယ ခါယိ-
သု။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၄။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂၂၄။ ဇော၊
၄။ ၂။ ၂၀။)

နဠသဒိသ (တိ) [နဠ+သဒိသ] ကျူရိ နှင့် တူ
သော(မာနဘဏ္ဍာ)။ နဠသဒိသံ တုစ္စမာနံ
ဥက္ခိတော ဝိရေဏကာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂။
အံ၊ ၃။ ၂။ ၆၂။

နဠသန္နိဘ (တိ) [နဠ+သန္နိဘ] ကျူပန်း-
ကျူပွင့်-ကစင်းနံသော (သစ်ဘက်ခွဲ)။
နဠသန္နိဘ(ဇော၊ ၂။ ၂၄၆) တိ နဠပုပ္ဖာဏ္ဏာ
ရုက္ခသုနခံ။ ဇော၊ ၄။ ၂။ ၁၆။

နဠသကိယ (ပု) [နဠ+သကိယ။ (နလသာ-
ကျ-သံ)] နဠ သကိဝင်မင်း၊ ကျူရိုးကို
ကိုင်၍ တည်သော သကိဝင်မင်း၊ ကျူရိုး
လက်စွဲသော သကိဝင်မင်း။ နဠ ဂဓဟဘွာ
ဌိဘာ နဠသကိယာ နာမ ဇာတာ။ ဓမ္မ၊
၄။ ၁။ ၂၂။

နဠသေတု (ပု) [နဠ+သေတု] ကျူရိုးတို့ဖြင့်
ပြုလုပ်အပ်သော တံတား၊ ကျူရိုးတံတား။
နဠသေတုဝံ သုဒ္ဓဗ္ဗလံ မဟေယော(ထေရ၊
၂၂။) တိ သာရိရာဂိဘဓတာ နဠသေတု-
သဒိသံ အတိဝိယ အဗလဘာဝဓဘာ။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၆၁။ (-သုတ္တနိ၊ ၂၀။ သုတ္တနိ ၄။ ၁။
၁၆။)

နဠသေတုသဒိသ (တိ) [နဠသေတု + သဒိသ]
ကျူရိုးတံတားနှင့် တူသော (ကိလေသာ)။
ကိလေသာနံ အဗလဒုဗ္ဗလတ္တာ နဠသေတု-
သဒိသံ... ဥာဗ္ဗမိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ (-ထေရ၊
၄။ ၁။ ၆၁။)

နဠာဂါရ (န) [နဠ+အဂါရ] (၁) ကျူပင်-
ကျူရိုး- တို့ဖြင့်- မိုး- ဖုံးလွှမ်း- အပ်သော
အိမ်။ (၂) ကျူရိုးတို့ဖြင့်- ပြု-ဆောက်
လုပ်-အပ်သော အိမ်၊ ကျူမိုး ကျူကာအိမ်။
(၃) ကျူပင်-ကျူရိုး- တို့ဖြင့်- မြှေးယှက်-
ကာရံ-အပ်သော အိမ်၊ ကျူကာအိမ်။ (၁)
နဠာဂါရ(မာ၊ ၃။ ၁၁၇) တိ နဠေဟိ ပဋိစ္စန္ဓာ
အဂါရ၊ သေသသမ္ဘာဏ ပဒနတ္ထ ရုက္ခမယာ
ဟေန္တိ။ မာ၊ ၄။ ၇။ ၇၁။ နဠာဂါရ(အံ၊ ၁။ ၉၉)-
တိ န ဌဟိ ဆန္ဒ၊ ပဋိစ္စန္ဓာ အဂါရ၊ သေသသမ္ဘာ-
ဏ ပဒနတ္ထ ရုက္ခမယာ ဟေန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂။
၆၉။ (၂) ဓုနာထ မစ္စ နော သေနံ၊ နဠ-ဂါ-
ရံဝ ကုဉ္ဇနာ။ သံ၊ ၁။ ၁၅။ အဘိ၊ ၁။ ၁၅၆။
မိလိန္ဒ၊ ၂၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ စေရ၊ ၄။
၁။ ၄၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၅၆။
နဠာဂါရံ ကုဉ္ဇနာ (ထေရ၊ ၂။ ၆၇။ နေတ္တိ၊
၃။) တိ... ကုဉ္ဇနာ န-ဌဟိ ကတံ အဂါရံ
ခဏေနဝ ဝိဒ္ဓံသတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။
နေတ္တိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ နဠာဂါရ (ဇော၊ ၂။ ၄။ ဇော၊
၄။ ၁။ ၁၃) တိ နဠေန ကတံ အဂါရံ။ ဇော၊ ၄။
၁။ ၁၃။ (-သံ၊ ၂။ ၁၉၁။ စူဠနိ၊ ၂။ ၇။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။) (၃) နဠာဂါရံ ကတံ အဂါရံ
တိ၊ နန ဆာဒယိ အဟံ၊ အပ၊ ၁။ ၁၂၁။
နဠာဂါရ(အံ၊ ၄။ ၁။ ၂) တိ နဠေဟိ ဝိနစ္ဆတိ-
ဏန္တန္ဒဂဟံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။

နဠာဂါရိက (တိ) [နဠာဂါရ+ဣက] နဠာဂါရိက
အမည်ရှိသော (ထေရ်)၊ (ယင်းထေရ်သည်
ဟိမာန္တာတောင်၏အနီး ဟ-ရိက အမည်ရှိ
သော တောင်ဝယ် သစ်ပင်ရင်း၌ သီတင်းသုံး
နေတော်မူသော နာရဒဘုရားရှင်အား ကျူ
ကာ မြက်မိုး ကျောင်းကို ပေးလှူခဲ့ဘူးသည့်
အတွက် လူ့စည်းစိမ် နတ်စည်းစိမ် တို့ကို
အကြိမ်ကြိမ် ခံစားခဲ့ပြီးနောက် ဤဘုရားရှင်
လက်ထက်၌ ရာဇန်းပြု၍ အာသဝေါ ကင်းစင်
ရဟန္တာ ဖြစ်ပြီး နိဗ္ဗာန် ဝင်သည်။) အာ-

ယသ္မာ နဋ္ဌာဂါရိကော ဣမာဂါယာယော
အဘာသိတ္ထ။ အပါဝ။၂၂။

နဋ္ဌာဂါရိကတ္ထေရ (ပ) [နဋ္ဌာဂါရိက+ထေရ]
နဋ္ဌာဂါရိက အမည်ရှိသော ထေရ်၊ နဋ္ဌာဂါ-
ရိကတ္ထေရသာယာပဒံ ပဉ္စမံ။ အပါဝ။၂၂။
အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

နဋ္ဌာဋ္ဌာသောမ (န) [နဋ္ဌာဋ္ဌာ+သောမ] နဋ္ဌာဋ္ဌ
(ပေါက်သော) အ.မူ။ နဋ္ဌာဋ္ဌမူ။ မဉ္ဇူ-
ဘဒ္ဒက-တိ နဋ္ဌာဋ္ဌာလောမမိ အဘိဓာ-
သောဘဒ္ဒက-။ ဝိတိ ၂၊၁၂။

နဋ္ဌိန (န) [နဗ+ဣန၊ လ-ကို ဋ္ဌ-ပြု၊ ဓာန်၊ဋီ။
၆၇၅-ကြည့်။ (နလိန-သံ၊ ဣလိဏ-ပြု)]
ကြာ။ (ကြနိ။ ပြာဓာန်၊ ကြာနန်း။
C.P.D.)၊ နဋ္ဌိနံ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ၊ ဇာဋီ၊၁။
၄၅၅။ (-ထေ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅)။

နဋ္ဌိနကေသရိယ (တိ) [နဋ္ဌိနကေသရိ+ဣယ]
နဋ္ဌိနကေသရိယ အမည်ရှိသော ထေရ်။
(ယင်းထေရ်သည် ဇာတိသရအိန္ဒြေ ခေကြက်
ဖြစ်စဉ် ကောင်းကင်၌ ကြွသွားကော်မူ
သော တိဿ ဘုရားရှင်အား နှုတ်သီဖြင့်
မြှောက်ချီ၍ ကြာပန်းကို ဇေးလှူခဲ့ရသည့်
ကောင်းမှုကြောင့် အပါယ် ၄-ပါး မသား
ဧရာဝတီပေ ဇေသရအမည်ရှိသော စကြာ
မင်း ၇-ကြိမ်ဖြစ်ပြီး ဤဘုရားရှင်သာသနာ
တော်၌ အသးဝါကင်းကွာ ရဟန္တာဖြစ်၍
နိဗ္ဗာန် ဝင်စံသည်။) အာယသ္မာ နဋ္ဌိန-
ကေသရိယော ထေရော ဣမာဂါယာယော
အဘာသိတ္ထ။ အပါဝ။၂၂။

နဋ္ဌိနဇေဇာကိဏ္ဍ (တိ) [နဋ္ဌိန+ဇေဇာ+ အာ-
ကိဏ္ဍ] နဋ္ဌိန-ဇေဇာ-ပေါက်-သောကြာတ်ဖြင့်
ဆွေပွန်းသော (ဘုံဆင့်)၊ နဋ္ဌိနဇေဇာ-
ကိဏ္ဍာ၊ ဝဒုကဉ္စဘူယံ။ အပါဝ။၂။ ဇေ-
ဇနဋ္ဌိနပဒုမမဟိ အာကိဏ္ဍာ၊ အပါဝ။၁။၁၁၇။

နဋ္ဌိနိက (ကိ) [နဋ္ဌိန+ဣက] ကြာရှိသော။
ဝိကသိကတိ နိလ္လုသေတိ ဂစ္ဆက နဋ္ဌိနိ-
ကေကဘူ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။

နဋ္ဌိ (လိ)နိ (တိ) [နဋ္ဌိန+ဣ] (နလိနိ-သံ၊
ဣလိနိ၊ ဣလိဏ-ပြာ) ကြာရှိသော
ရေကန် ကြာရှိသော ရေအိုင်။ (ကလိနိ
ပဒုနိ၊ ပြာဓာန်။) တဏှာသော နဋ္ဌိနိ
ဂန္ဓာ၊ လိတံ ကုဉ္ဇရသဝိတံ။ ဇာဝ။၂၂။
ကုဉ္ဇရနဋ္ဌိနိတိ ကု ဝဿ နဋ္ဌိနိ ပဒုမသရ-
ဘူကာ၊ ဒါဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ နလိနိ (ဇာဋ္ဌ၊
၄။၅၂) နိ ပဒုမာနံ၊ နလိနိ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ၊ တံ
တ္ထေ အတ္တိတိ နလိနိတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာဋီ၊၁။
၄၅၅။ (-ရိယာဋ္ဌ၊၁။၁၁၁၄။ ဇာဋ္ဌ၊၄။
၉၊၉၅)။

နဋ္ဌိနိ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) နဋ္ဌိနိသည်သော
ကစားရာ အပပ်။ (၂) နဋ္ဌိနိသည်သော-
မင်းနပြည်-နန်းမြို့တော်။ (၁) နဋ္ဌိနာ-
(ဝိသာန၊၁။၁၁၈။ ပေတ။၁၉၆)တိ ဝေဒနာမက
ကိဋ္ဌနဋ္ဌာ န။ ဝိမ၊ ၄၊၄။၁၁၉။ (၂) နဋ္ဌိဿ-
(ဇာ၊၂။၂၀၁) နိ နဋ္ဌိနိသံနာမ ထုဇေနိယံ။
ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၂။

နဋ္ဌေရ (တိ) [နဋ္ဌ+ရ၊က။ အလုတ္တ ကိတန္တ
သမာပံ။ နဋ္ဌ+ဣရ] (က) သစ်ခေါင်း၌
ပေါက်သား။ (ခ) ကျူတော၌ ပေါက်
သော။ (ဂ) ကျူဝန်း-ကြီးမား-သော
အခေါင်းရံသော (တမာပင်)။ နဋ္ဌေရပုစိမန္တ
(ဝ) (ဂ) (သ) ဘို့ ကြည့်။

နဋ္ဌေရ (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နဋ္ဌေရအမည်ရှိ
သောနတ်။ နဋ္ဌေရပုစိမန္တ(က)၊ နဋ္ဌေရပုစိမန္တ-
မူဝ(က) ကြည့်။

နဋ္ဌေရပုစိမန္တ (ပ) [နဋ္ဌေရ+ပုစိမန္တ] (က)
နဋ္ဌေရနတ်သည် သိမ်းပိုက်ထားအပ်သော
တမာပင်။ (ခ) သစ်ခေါင်း၌ ပေါက်သော
တမာပင်။ (ဂ) ကျူတော၌ ပေါက်သော

တမာပင်။ (ယ) ကျယ်ဝန်း-ကြီးမား-
 သော အခေါင်းရှိသော တမာပင်။ (က)
 နုဠေရုတိတသ္မိံ ရှေးကွ အဝိဝတ္ထယ ကွသေတံ
 အဓိဝစနံ၊ တသ္မာ တေန အဓိဝတ္ထော ပုစိ-
 မန္တော “နဠေရုဿ ပုစိမန္တော နဠေရုပုစိ-
 မန္တော”တိ ဝုစ္စတိ။ (၁) အာသ ဝါ နဠေ
 ရုဟတ္တာ ဇာတတ္တာ နဠေရု။ သုသိရမေတ္ထ
 နဠေသဒ္ဓေန ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ ရုက္ခသုသိရ
 ဇာတတ္တာ နဠေရု စ သော ပုစိမန္တော စာတံ
 နဠေရုပုစိမန္တောတိ ဝုစ္စတိ။ (ဂ) နဠေဝန
 ရုဟတ္တာ ဇာတတ္တာ ဝါ နဠေရု။ နဠေဝနေ
 ကိရ သော ပုစိမန္တရုက္ခော ဇာတော။ (ဃ)
 ဥရုနဠေ ပုစိမန္တော နဠေရုပုစိမန္တော။ ဥရု-
 သဒ္ဓေါ မေတ္ထ မဟန္တပရိယ ယေ၊ နဠေသဒ္ဓေါ
 သုသိရ ပရိယာယော၊ တသ္မာ မာန္တေန
 သုသိရေန သန္တာဂဇာတော ပုစိမန္တော နဠေရု-
 ပုစိမန္တော တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၅-ချည်း။

နဠေရုပုစိမန္တမူလ (န) [နဠေရုပုစိမန္တ+မူလ] (၁)
 (က) နဠေရုနတ်သည် သိမ်းပိုက်သားစပ်
 သော တမာပင်၏-အနီး-အောက်-အရပ်။
 (ခ) သစ်ခေါင်း၌ ပေါက်သော တမာပင်၏-
 အနီး-အောက်-အရပ်။ (ဂ) ကျယ်ဝန်း၌
 ပေါက်သော တမာပင်၏-အနီး-အောက်-
 အရပ်။ (ဃ) ကျယ်ဝန်း-ကြီးမား-သော အ
 ခေါင်း ရှိသော တမာပင်၏-အနီး-အောက်
 -အရပ်။ (၂) နဠေရုပုစိမန္တမူလသဒ္ဓါ။ (၁)
 (က) ဝေရဉ္ဇယံ ဝိဟရတိ နဠေရုပုစိမန္တမူ-
 လေ (ဝိ ၁။ ၁။ အံ၊ ၂။ ၁။) တိ ဧတ္ထ နဠေရုနာမ
 ယဒက္ခော။ ပုစိမန္တောတိ နိမ္မရုက္ခော။ ပူလန္တိ
 သမိပံ။ အယဉ္ဇူမူလသဒ္ဓေါ .. ဣဓ ပန သမိပေ
 အဓိပေဇာတော၊ တသ္မာ နဠေရုယက္ခေန အဂ္ဂေဟိ-
 တဿ ပုစိမန္တဿ သမိပေတိ ဝေမေတ္ထ အတ္ထော
 ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ...တဿ ရုက္ခဿ သမိပေ ဟေဋ္ဌာ-
 ဘာဂေ ဝိဘာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂။ အံ၊ ၃။
 ၂။ ၂၀၈။ (ခ) (ဂ) (ဃ) နဠေရုပုစိမန္တ (ခ)،
 (ဂ)၊ (ဃ) တို့ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

နဠေရုပုစိမန္တမူလကိတ္တန (န) [နဠေရုပုစိမန္တမူလ
 + ကိတ္တန] နဠေရုပုစိမန္တမူလ သဒ္ဓါကို
 ဟောကြားခြင်း။ နဠေရုပုစိမန္တမူလကိတ္တနန
 ပဉ္စဇိတာနုဂဟကရဏံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂။

နဠေရုပုစိမန္တမူလဝစန (န) [နဠေရုပုစိမန္တမူလ+
 ဝစန] နဠေရုပုစိမန္တမူလ သဒ္ဓါ။ ပဉ္စဇိတာနု-
 ရူပနိဝါသနဋ္ဌာနနိဒဿနတ္ထံ နဠေရုပုစိမန္တမူလ-
 ဝစနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂။

နဠေရုယက္ခ (ပ) [နဠေရု+ယက္ခ] နဠေရုအမည်
 ရှိသောနတ်။ နဠေရုပုစိမန္တမူလ (က)-ကြည့်။

နာ-ယင်း နာ-သည် - (၁) ဝိဘတ် နာ၊ (၂)
 အပြုဖြစ်သော နာဒေသ နာ၊ (က) သွာ
 ဝိဘတ်၏ အာဒေသ နာ၊ (ခ) ဉာဒေသ၏
 အာဒေသ နာ၊ (ဂ) ပစ္စည်း နာ၊ (၄) တား
 မြစ်ခြင်းအနက်ဟော ပဋိသေဓ အဗျယ နာ-
 အားဖြင့် ၄-မျိုးရှိ၏။

(၁) သိသော၊ အံသော၊ နာဟိ၊ သနံ၊
 သွာဟိ၊ သနံ၊ သ္မိံသု၊ ... နာ ဟိ ဣတိ
 တဘိသာ။ ကစ္စည်း။ ၅၅၊ (-၇၊ ၁၊ ၁၀၃၊
 ၁၀၅၊ ၁၁၁၊ ၁၁၂၊ ၁၂၇၊ ၁၃၇၊ ၁၄၅၊ ၁၅၉ ၁၆၀၊
 ၁၇၁၊ ၁၈၁၊ ၁၉၄၊ ၂၀၇၊)

(၂) (က) ဈလဏ္ဏးစွဒေတဟိ သွာဝစန-
 ဿ နာ ဟောတိ။ ကစ္စည်း။ ၂၁၅။ သွာဝ-
 စနံ နာဝ ဒဋ္ဌဉ္စံ။ ကစ္စည်း။ ၂၇၁။ သွာဝစနံ
 နာဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ သွာဝစနဿ နာဘာဝါတိဒေ-
 သော။ ရူ၊ ၅၉-နာ။ (ခ) ဉဿ ဇာ ဇံ
 နာ။ ဉာဏ္ဏစက္ကဿ ဓာတုဿ ဇာ ဇံ နာ
 အာဒေသာ ဟောန္တိ ဝါ၊ ကစ္စည်း။ ၄၇၀။

(ဂ) ကိယာဒိဒေတာ နာ။ ကိဏ္ဏစက္ကမာဒိ-
 တော ဓာတုဂဟတော နာပစ္စယော ဟော-
 တိ ကဏ္ဍရိ။ ကစ္စည်း။ ၄၄၉။ (-၅၀၉။)
 ကိဏာတိ၊ ဇိနာတိ၊ ဓနာတိ၊ မုနာတိ၊ လုနာ-
 တိ၊ ပုနာတိ တို့လည်း ကြည့်။ (၄) နာ....
 နိသေဓေ။ ထောမ၊ စိန္တာမဏိ၊ ပြာကရိတ်

အခေါ်အဝေါ်ဖြစ်၏။ နာဂနိဂေဝ သူစကအသျှယ။
ပြာဓာန်။

နာက (ပု) [န+အက (=န+က)] (နာက-
သံ၊ နာက-ပြာ၊ နာကယ သိက္ခိ) နတ်ပြည်၊
နတ်ဘုံ။ (နတ်ပြည်၊ ကျောင်းကန်၊ သိက္ခိ၊
ဓာန်) ဧညာပိ နာက... နာဘဒ္ဒိနိ ဒေဝ-
လောကသမညာနိ။ ဓာန်၊ ချီ။ ၁၁။ ကံဝုစ္စတိ
သုခံ၊ တပုဋ္ဌိပက္ခတ္တာ န ကံ အကံ၊ ဒုက္ခန္တိ
အတ္တော၊ နန္တိ အကံ ဒုက္ခံ ဧညာတိ နာကော၊
သင်္ဂေါ။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ နာ။ ၂၁။ (-နိတိ၊
ပဒ။ ၃၁၃။ မောဂံ၊ ပဉ္စိကာ၊ ၅။ ၇၃။
ထောမ။ စိန္တာမဏိ။ ပြာဓာန်။)

နာကနာသ (ပု) [နာက+နာသ (နာကနာသ-
သံ)] သိကြားမင်း၊ နာကနာသော၊ ဟဒ္ဒိ
ဣဒ္ဓာဒိနိပိ သက္ကဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ ချီ။ ၁၈-
၂၁။

နာဂ (ပု၊ သိ) [နာ+အ၊ ဓာန်၊ ချီ။ ၃၆၁။ န+အာ
(=န+ဂမု+ကိ)၊ ပေတဇ္ဈ။ ၅၃။ န+ဂ
(=ဂမု+ကိ)။ န+အာဂ (=အာ+ဂမု+
ကိ)။ န+အာဂ (အာ+ဂမု+ကိ)။ မဟာနိ။
၁၅၅။ စုဋ္ဌနိ ဂဉ္စ။ ဓာန်၊ ချီ။ ၅၇၂။ န+အဂ္ဂ။
ဓာန်၊ ချီ။ ၆၉၆။ နာဂေါ တုရဂဟတ္ထိသု၊ နာ-
ဂရူးကွ တသုက္ကမေ။ ဓာန်၊ ချီ။ ၈၄၉။ ထိန္ဒ
နာဂိ၊ နာဂိနိ။ (နာဂ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ နာ-
ပြာ။ နာဂယာ-သိက္ခိ။ ထိန္ဒ နာဂါ)] (၁)
ဆင်၊ (က) ပကတိဆင်။ (ခ) ငှက်ဆင်။ (ဂ)
ဘုရားဟူသောဆင်။ (ဃ) နတ်ဆင်။ (၂)
မြင်း။ (၃) နွား။ (၄) မြွေ၊ နဂါး။ (က)
မြွေ။ (ခ) နဂါး။ (၅) သစ်ပင်။ (က)
ကံစော်ပင်။ (ခ) ကွမ်းပင်။ (၆) လူ။
(၇) ဘုရား၊ ရဟန္တာ။ (ဂ) ပစ္စေကဒ္ဓနိ။
(၉) သောကျားမြတ်။ (၁၀) ကိုယ်ခန္ဓာ။
(၁၁) ဂ-ခုသချော။ (လောကီ၊ အသျှတ္တရ
ကျမ်းတို့၌လည်း ဆင်ရှစ်စီးကို ရသျှိ
ဂ-ခုသချောဟောဟု ဆို၏။ ဓာန်၊ ချီ။ သျှ။)

(၁၂) သလ္လံမည်း (ခဲမပုပ်)၊ သလ္လံင် (ခဲမ
ပြု)။ (က) (၁၃) နာဂ အမည်ရှိသောသူ။
(က) နာဂမင်း။ (ခ) နာဂခိုးသူ။ (ဂ)
နာဂါစေရီ။ (ဃ) နာဂါ နလှံအကျွေးမ။
(င) နာဂဆေးရုံ။ (၁၄) နာဂကျွန်း။ (၁၅)
နာဂတောင်။ (၆) နာဂကျောင်းတိုက်။
(၁၇) နာဂလိုက်သူ။ (၁၈) အားရှိ-အား
ကောင်း-သောသူ။ (၁၉) ကြီးသောသူ။
(၂၀) မြက်သစ်၊ သစ်။ (၂၁) နာဂသတ်။
(မြွေသမန်၊ မြွေဟောက်လူမျိုးနှင့် မြွေ၏
အမြီးနှင့်တူသော အမြီးရှိသူ၊ ပါဏလုဂါး၊
ဆင်၊ ကြမ်းကျွတ်သူ၊ မိုးတိမ်၊ ဂုဏ်အနီး
သင်္ချာ။ P.S.D.။ မြွေ၊ မြွေဟောက်၊ နာဂ
လူမျိုး၊ ဓာန်။ သိက္ခိ၊ ဓာန်။ ဝိနည်းအရ
ထူးခြားကျွမ်းကျင်ဘက်မြောက်သော နာဂ-
ဆေးရုံ၊ မုဋ္ဌသိဝမ်း၏သား၊ ၁၁-သောက်
အနက် ဂုဏ်သက်မြောက်ဖြစ်သော နာဂ
အသွယ်သောသူ (ဒေါနိဒိတိသမင်း၏
ညီ)၊ မြာဟူအဘိသိသုလက်ထက် ထင်ရှား
သောနာဂဆေးရုံ၊ ယင်း၏နာမ နာဂါစေရီ၊
သိက္ခိကျွန်း၊ ကာရုဏီယဂိရိ၏ ညီ နာဂ၊
စောရနာဂ၊ မဟာနာဂ။ D.P.။)

(၁)(က) ပကတိဆင်။ ဟတ္ထိမ္ဗိ ခေါ်
ဥဒါယိ ဒိသုာ ဇေမာဟ “နာဂါ ဝတ
ဘော နာဂေါ”တိ။ အံ၊ ၂။ ၃၀၃။ နာဂါနန္တိ
ဟတ္ထိနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ (-စုဋ္ဌ။ ၂။ ၆၇။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၃၆။ ဝိမာနဋ္ဌ။ ၃၂။
ဇေ၊ ၃။ ၆။ ၂။ ၁၈။ ဝိရ၊ ၄။ ၇၂။)

နာဂါ-ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၆။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၇။ ဒီ၊
၂။ ၂။ ၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃။ မ၊ ၂။ ၇။ ၇-ဂ၊ ၁။ ၃-၄။
မ၊ ၃။ ၁။ ၇။ ၆။ သံ၊ ၂။ ၁။ ၁။ အံ၊ ၁။ ၄။ ၃။
အံ၊ ၂။ ၁။ ၃။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၃။ မ္ဗေ၊ ၅။ ၅။ ၆။
သုတ္တနိ။ ၂။ ၃-၆။ ထေရ၊ ၃။ ၅။ ၃။ ၆။ ထေရီ၊
၃။ ၅။ ၄။ ၃။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၃။ ၄။ ၄။ အပ၊ ၂။
၂။ ၆။ ၆။ ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၆။ စရိယာ။ ၄။ ၁။

၄၆။ နာဂ-ဝိဇ္ဇာ၊ ၂၇။ ဒီ၊ ၂၂၁။ အံ၊
 ၁။ ၃၇။ ဥဒါန၊ ၇။ သုတ္တနိ၊ ၃၀၄။
 ဆေ၊ ၃၇။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၃၇။ ဒီ၊ ၂၂၁။
 ဥဒါန၊ ၇။ သုတ္တနိ၊ ၃၀၄။ ဆေ၊
 ၃၇။ နာဂဿ (စာ) - မ၊ ၁။ ၁၇။
 မ၊ ၂၂၁။ မ၊ ၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၃၀၄။
 ၁၇။ နာဂဿ (စာ) - မ၊ ၂၂၁။ အံ၊
 ၂၂၁။ ဆေ၊ ၃၇။ စုတ္တနိ၊ ၃၀၄။
 ၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂၇။ နာဂ-ဥဒါန၊
 ၄၇။ နာဂဿ (သ) - ဆေ၊ ၃၇။
 ၂၇။

(ဂ) ပဒေသနာ၊ ပဒေသနာ၊ ၃၇။
 နာဂ၊ စုတ္တနိ၊ ၃၇။ (-၂၇။) (၃)
 ယောကျ်ား၊ နာဂ (သ)၊ ၃၇။ တိ...
 ပုရိသနာဂါ တဿ အဿံ အဓိ၊ သု၊
 ဝေ၊ ၃၇။ နာဂ မဏ္ဍ၊ ကာ၊ ၃၇။ န နံ
 အကုသိ၊ ဓာ၊ ၃၇။ ဝေ၊ ၃၇။ ဝေ၊ ၃၇။
 ၃၇။ (၁၁) ကိုယ်သန္တာ၊ နာဂါတိ ဝါ
 ကာယဿတံ အဓိ၊ မဟာနိ၊ ၁၇။

(၁၁) ဂ-သု၊ သု၊ သု၊ သု၊
 နာဂါ၊ ကာ၊ သု၊ သု၊ သု၊ (၁၇၁၁၁၁)။
 အဋ္ဌ နာဂါ၊ ဝေ၊ ကာ၊ သု၊ မု၊ ယော၊
 ဝေ၊ သု၊ ဝေ၊ သု၊ သု၊ (၁၇)။
 သု၊ သု၊ (သု၊ သု၊)။ သု၊ သု၊ (သု၊ သု၊)။
 နာဂါ သိ၊ ကာ၊ သု၊ သု၊ သု၊ တိ၊ ပိ၊ သု၊
 အဓိ၊ ကာ၊ သု၊ သု၊ သု၊ (၁၇)။

(၁၃) နာဂအမည်ရှိသော သု၊ “တိ၊
 နာဂါ”တိ ဝေ နာမန ဝါ၊ ဒီ၊ ၂၂၁။
 (-သု၊ ၂၇။ အတိ၊ ၃၇။ ဝိ၊ ၃၇။
 ၂၇။ ၃၇။) (က) နာမင်း၊ နာဂါ
 နာ၊ သော၊ ဝေ၊ အံ၊ ၃၇။ (ခ)
 နာဂသု၊ နာဂဓာ၊ ကြ၊ (ဂ)
 နာဂါသု၊ နာဂါ စ နာဂဿ၊ သော၊
 အဟံ၊ အဂ္ဂ၊ သာ၊ ကာ၊ ဗု၊ ၃၇။
 အတိ၊ ၃၇။ ဗု၊ ၃၇။ (-အ၊

၃၇။) ဗု၊ ၃၇။ ဝေ၊ ၃၇။ (၄၆)။
 (သ) နာဂါ အလှံ၊ ကာ၊ ပဒေ၊
 စော နာဂါ စ၊ အဟံ၊ အဂ္ဂ၊ ပဒေ၊
 ဗု၊ ၃၇။ (င) နာဂဿ၊ နာဂဿ၊
 ကြ၊

(၁၄) နာဂဗျူဟ၊ နာဂဗျူဟ၊ (၁၇)
 နာဂဗျူဟ၊ နာဂဗျူဟ၊ (၁၆)
 နာဂ နာဂဗျူဟ၊ နာဂဗျူဟ၊
 ကြ၊ (၁၇) နာဂဗျူဟ၊ နာဂဗျူဟ၊
 ကြ၊ (၁၈) အာ၊ အာ၊ အာ၊
 သော၊ သော၊ သော၊ သော၊ သော၊
 ၃၇။ (-သု၊ ၃၇။) (၁၉) ကြ၊
 သော၊ သော၊ နာဂါ၊ မဟာ၊
 ဝိ၊ ၃၇။ ဝေ၊ ၃၇။ သာရတ္ထ၊
 ၃၇။ မ၊ ၃၇။ (-မ၊ ၃၇။)
 (၂၀) မြတ်သော သု၊ ကာ၊
 တိ၊ သော၊ အာ၊ “နာဂါ၊ မဟာ၊
 ဝိ၊ ၃၇။” (ဝိ၊ ၃၇။) ပါ၊
 ယော၊ ၃၇။ နာဂဗျူဟ၊ (၂၁)
 နာဂဗျူဟ၊ နာဂဗျူဟ၊ အံ၊
 ၃၇။

နာဂ (န) [နာဂ+ပု၊ နာဂဗျူဟ၊
 ကာ၊ နာဂ၊ ပု၊ နာဂဗျူဟ၊
 ဝိ၊ သော၊ အာ၊ သော၊
 နာဂဗျူဟ၊ အာ၊ သော၊
 အာ၊ သော၊ (-မိ၊ ၃၇။)

နာဂ (န) [နာဂ+ဝေ၊ နာဂဗျူဟ၊
 နာဂါ၊ သော၊ နာဂဗျူဟ၊
 တာ၊ အာ၊ သော၊ နာဂဗျူဟ၊
 တာ၊ စ၊ သော၊ သော၊

နာဂဗျူဟ (ထိ) [နာဂ+ထိ၊ နာဂဗျူဟ၊
 တာ၊ ထိ၊ နာဂဗျူဟ၊
 ဝေ၊ သော၊ သော၊

နာဂကညာ (ထိ) [နာဂ+ကညာ။ (နာဂ-
ကနျာ သံ၊ ကာဂကဏ္ဍာ-ပြာ)] နဂါးမပျို။
နာဂကညာ အဟံ တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၂၃။
(-အဘိ၊ က။ ၃၄၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄။ ဇာ၊ ၂။
၂၇။ ၂၉။ ၃၀။ စရိယာ၊ ၁၁၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၃၊ ၂၁၄။)

နာဂကညာသတ (န) [နာဂကညာ+သတ။
(နာဂကနျာဂတ-သံ၊ ကာဂကဏ္ဍာသယ-
ပြာ)] နဂါးမပျို ၁-ရာ။ တိဟိ နာဂကညာ-
သတေဟိ သဒ္ဓိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၁၇၅။

နာဂကညာသဟဿ (န) [နာဂကညာ+
သဟဿ] နဂါးမပျို ၁-ထောင်။ နာဂဘဝ-
နဋ္ဌာန-ကြည့်။

နာဂကုဉ္ဇရ (ပ) [နာဂ+ကုဉ္ဇရ] မြတ်သော
နဂါး၊ နဂါးမြတ်။ ဓမ္မာဟတံ နာဂကုဉ္ဇရ
ဝိနုရဿ ဟဒယာဘိပတ္တယေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅)။
တိ နာဂသေဋ္ဌ.....အဘိပတ္တယာမိ။ ဇာ၊ ၄၊
၇။ ၁၆၀။

နာဂကုမာရ (ပ) [နာဂ+ကုမာရ။ (ကာဂ-
ကုမာရ-ပြာ)] နဂါးလူငယ်ပျို။ ဣဓေ
ပန ဓမ ပုတ္တာ နာဂကုမာရ..... မနုဿ-
ဇာတိကာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၄။

နာဂကုလ (န) [နာဂ + ကုလ။ (ကာဂ-
ဥလ-ပြာ)] (၁) နဂါးမျိုး။ (၂)
ဆင်မျိုး။ (၁) သံသဒိတ္ထတ္ထေရိပိ သုပဏ္ဏ-
ရူပေန မဟာသမုဒ္ဒေ နာဂကုလနိ သန္တာ-
သေသိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၄။ ဇာ၊
၂။ ၃၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၂၀၊ ၃၃၆။) (၂)
ဆဒ္ဓန္တော နာဂဗုဓာ န ဂေါစရိယဟတ္ထိ-
ကုလဒီသု နဝသု နာဂကုလေသု ဥပဇ္ဇတိ။
မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၄၇။)

နာဂကုသုမ (န) [နာဂ+ကုသုမ] ကံ့ကော်
ပန်း။ ပုပ္ဖဂန္ဓော နာဂကုသုမာဒိ။ အံ၊ ၃၊ ၂။
၂၂၀။

နာဂကေသရ (န) [နာဂ+ကေသရ။ (နာ-
ကေသရ-သိဟိဋ္ဌိ)] ကံ့ကော်ဝတ်ဆံ။ ပူဇ-
ယိ နာဂကေသရံ။ အပ၊ ၁။ ၄၃၆။

နာဂကေသရိယ (တိ) [နာဂကေသရ+
ဣယ] နာဂကေသရိယ အမည်ရှိသော
(ထေရ်)။ (ယင်း ထေရ်သည်- ဤ ဘဒ္ဒ
ကမ္ဘာမှ ၉၂-ကမ္ဘာ ထက်၌ ပွင့်တော် မူ
သော တိဿဘုရားရှင် ၁၂ နာမံ ကံ့ကော်ဝတ်ဆံကို
လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှုကြောင့် ဤ
ဘုရားရှင် လက်ထက်၌ “နာဂကေသရိယ”
ဟု ထင်ရှားသော ရဟန္တာ ဖြစ်လာ၏။)
အာယသ္မာ နာဂကေသရိယော ဘေရော။
အပ၊ ၁။ ၂၅၀။

နာဂကောဋိ (ထိ) [နာဂ+ကောဋိ] နဂါး
တို့၏ ကုဋေ၊ ကုဋေသော နဂါး။ နေကာနံ
နာဂကောဋိနံ၊ ပရိဝါရေတွာနဟံ တဒါ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၄။

နာဂခန္ဓ (ပ) [နာဂ+ခန္ဓ] ဆင်ကျောက်
ကုန်း။ နာဂခန္ဓေ နိပါတိနာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၁၅)။
တိ ဟတ္ထိကန္ဓေ ခခဂ္ဂန ဆိန္ဒိတွာ နိပါတန-
သမတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃၁၀။ (-၂၉၀-၉။)

နာဂဂဏ (ပ) [နာဂ+ဂဏ] နဂါးအပေါင်း။
ဇယံ တဒါ နာဂဂဏာ မဟေသိနော။ အပ။
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၈၇။

နာဂဂဏပရိဝုတ (တိ) [နာဂဂဏ + ပရိ-
ဝုတ] နဂါးအပေါင်း ခြံရံအပ်သော (နိမ္မိတ
ဘုရား စသည်)။ နာဂဂဏပရိဝုတော
နိသိန္နော ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။

နာဂဂ္ဂဟဏ (န) [နာဂ+ဂ္ဂဟဏ] နဂါး
တို့ကို-ထိုးသုတ်-ဖမ်းယူ-ခြင်း။ နာဂဂ္ဂဟ-
ဏာဒီသု ပက္ခပပေါဋ္ဌနာသေန ဥပဇ္ဇနကဝါတံ။
ဒီ၊ ၃၊ ၂။ ၈၃။

နာဂဂ္ဂါဟ (ပ) [နာဂ+ဂ္ဂါဟ+ဏ] နဂါး
တို့၏ နေရာကို ယူခြင်း။ နာဂဂ္ဂါဟော-

(ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁)တိ နာဂါနံ နိဝါသယရိက္ခယော။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

နာဂစတုက္က (ပု၊န) [နာ+စတုက္က] သိဟိန္ဒ
ကျွန်း အနုရာဓမ္မိ စေတိယဒဏ္ဍာရ် အမ္မ-
တ္ထလ အနီးရှိ နာဂစတုက္ကအရပ်။ ရာဇာ-
နာဂစတုက္ကသော။ မဟာဝံသ၊၁၄။၃၅။
D.P -လည်းကြည့်။

နာဂစောရ (ပု) [နာဂ + စောရ] နာဂ
အမည်ရှိသော ခိုးသူ။ တမ္ပပဏ္ဍိတိယ အဘယ-
စောရနာဂစောရာဒယော ဝိယ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။

နာဂဇာတိက (တိ) [နာဂဇာတိ + က] နာဂ-
နဂါးဇာတ်ရှိသော၊ နဂါးမျိုး၌ ဖြစ်သော၊
သူ။ န ပန သယံ နာဂဇာတိကော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁၀။

နာဂဇာတိဟေတု (ပု) [နာဂဇာတိ +
ဟေတု] နဂါးဇာတ်- နဂါးမျိုး- ဟူသော
အကြောင်း။ နာဂယောနိ (ငဇိ၊၈။၄၃၂)-
ကြည့်။

နာဂဇုတိ (တိ) [နာဂ+ဇုတိ] နဂါးတို့၏
အဆောင်အပါ။ နာဂဇုတိ စ နာဂဇုတိ စ ...
တေ ဣဒံ ဝိမာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၄။

နာဂတပုဗ္ဗ (တိ) [န+အာဂတ+ပုဗ္ဗ] မလာ
ဘူးသောသူ။ သာ ကေဒိဝသမေဝ အာဂန္တော
ပုန နာဂတပုဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ထေရီဋ္ဌ။
၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၅။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၈။)

နာဂတ္တဘာဝ (ပု) [နာဂ+အတ္တဘာဝ] နဂါး၏
ခန္ဓာကိုယ် 'အတ္တဘော'။ နာဂတ္တဘာဝံ
ဇိဂူစ္ဆိတွာ။ စရိယ၊ဋ္ဌ၊၁၁၇။

နာဂတ္ထေရ (ပု) [နာဂ+ထေရ] နာဂ-အမည်ရှိ
သော ထေရ်၊ (ယင်းသည် သိဟိန္ဒသာသနာ
ဆက်တွင် ထင်ရှားသည့် မထေရ်ဖြစ်သည်။)

နာဂတ္ထေရော စ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော။ ဝိ၊၅။၃၊၇။
(-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။)

နာဂတ္ထေရိ (တိ) [နာဂ+ထေရိ] နာဂအမည်
ရှိသော ထေရ်။ တာရဘဂါမဝါသိနော
နာဂဒတ္တရိသာ အနာရောစေဘူဝ ပလာ-
ယိ သု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။

နာဂဒတ္တ (ပု) [နာဂ+ဒတ္တ] (၁) နာဂဒတ္တ-
ထေရ်။ ယင်းထေရ်သည် ကောသလတိုင်း
တောအုပ်ကုန်း နေရာ၌ စောစီးစွာ ရွာဝင်၊
အချိန်နောက်ကျမှ ဆွမ်းခံရွာမှ ပြန်ခဲ့ရာ
နတ်သားတယောက်၏ ထိတ်လန့် စေမှု
ကြောင့် သံဝေဂရသူ ဖြစ်၏။ (၂) နာဂ-
ဒတ္တနတ်သား။ (ယင်းသည် ဝိသာခါ၊
အနာထပိဏ်၊ စူဠရထုတ်သား၊ မဟာရထ
နတ်သား၊ အနုကဝတ္ထနတ်သား၊ သိကြား
မင်းတို့အလား ဝဇ္ဇုညာယသ သောတာပန်
နတ်သား ဖြစ်၏။ နောက်တချိန် အာဂနိဋ္ဌတုံ၌
ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုမည့်သူ ဖြစ်၏။) (၁)
ကံ သမယံ အာယသ္မာ နာဂဒတ္တော ကော-
သလသု ဝိဟရတိ။ သံ၊၁။၂၀၂။ (-၂၊၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ သံ၊ဒီ၊၁။၃၁၁။) (၂) နာဂ-
ဒတ္တော ဒေဝပုဒတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။

နာဂဒတ္တဒေဝရာဇ (ပု) [နာဂဒတ္တ+ဒေဝရာဇ]
နာဂဒတ္တနတ်မင်း။ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗဒဘ ပန
နာဂဒတ္တဒေဝရာဇာ နာမ ... ခိရပိစ္ဆဟိတံ
အဒါသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ အ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

နာဂဒတ္တသုတ္တ (န) [နာဂဒတ္တ+သုတ္တ] နာဂ-
ဒတ္တသုတ်။ ကောသလတိုင်း တောအုပ်ကုန်း
နေလျက် အလွန်စောစွာ ရွာသို့ဝင်ခြင်း၊
အလွန်နေမြင့်မှ ကျောင်းသို့ပြန်ခဲ့ခြင်း အလေ့
အကျင့်ရှိသော အချင်းနာဂဒတ္တနှင့် ယင်း
တောအုပ်၌ စိုးအုပ်၍နေလျက် အရှင်နာဂ-
ဒတ္တအား သနားသဖြင့် ခြောက်လှန့်သော
နတ်တို့၏ အကြောင်းအရာကို ဟောပြော ဖြစ်

သောသုတ်၊ သံယုတ္တနိကာယ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၉ သံယုတ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊ ၁။
၂၀၂။ သံ၊ ၁။ ၂၆၈။ သံ၊ ၁။ ၂၀၁-၂။
နာဂဒန္တ (၁) အနက်လည်း-ကြည့်။

နာဂဒန္တ (ပ) [နာဂ+ဒန္တ။ နာဂသျဒန္တ။ ဣ-
ဂ္ဂ၊ နာဂိဂါဟဒါရုဏိ။ ဧဝမ။ (ဏာဂဒံဘ-
ပြာ)] (၁) ဆင်စွယ်။ (၂) ဆင်စွယ်
ကောက်၊ ဆင်စွယ်နှင့်တူသော တုတ်ကောက်။
(၁) စုန္ဒော ယံသာ နာဂဒန္တံ ခဓရနာ (ဧ-
ဝ၊ ၁။ ၂၁၄) တိ ...ဟတ္ထိဒန္တံ ဆိန္ဒယျ။ ဧ၊ ၁။ ၇။
၁၅၈။ (၂) နာဂဒန္တံ ဝါ ရုက္ခေ ဝါ လဂ္ဂိတံ
ဟေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၉။ နာဂဒန္တာ ပန
ဝကော အာကောသိဘော ဝေ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၄။
နာဂဒန္တ (မဟာနိ၊ ၁၈) တိ တထေဝ ဟတ္ထိ-
ဒန္တာသိသေ ဝကံဒန္တကေ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။
(-ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၁။ မဟာနိ၊ ၇။
စူဠနိ၊ ၁၅၃။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၉။ မ၊ ၁။ ၁၄၆။
ဧ၊ ၁။ ၅၅၇။ ၇၅၇။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၉၊ ၂၂၁။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၀၊ ၁၄၀။ သိ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၄၁၈။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၉။)

နာဂဒန္တက (ပ) [နာဂ+ဒန္တ+က။ (ဏာဂ-
ဒံဘဂ-ပြာ)] ဆင်စွယ်ကောက်၊ ဆင်စွယ်နှင့်
တူသော တုတ်ကောက်။ ဘိက္ခု၊ ဘိက္ခုသိလေပိ
နာဂဒန္တကေပိ ပတ္တံ လဂ္ဂေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၀။
နိယျဟေ နာဂဒန္တကေ။ ဓာနံ၊ ၈၆၃။
နာဂဒန္တကေ ဘိက္ခုအာဒိသု ပဝေသိတေ
နာဂဒန္တာကာရေ ဒဏ္ဍေ။ ယင်း၊ ၁။ ၈၆၃။
(-ဝိ၊ ၄။ ၂၉၈။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဝိ၊ ၁။ ၄၉၊
၁၁၅။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၂၊ ၂၀၂၊ ၂၀၂။ ဧ၊ ၁။ ၆။
၂၃၁၊ ၂၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇။ စိမတိ၊ ၁။
၃၀၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂၇၀။)

နာဂဒန္တကန္တရ (န) [နာဂဒန္တက + အန္တရ]
ဆင်စွယ်ကောက်၏ - အလယ် - အကြား -
အရပ်၊ ဆင်စွယ်ကောက်နှင့်တူသော တုတ်
ကောက်၏ - အလယ် - အကြား - အရပ်။
နာဂဒန္တကန္တရေဟိ ပဝေ သတ္တာ ဟရန္တော

ဩလဗ္ဗကံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၃။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။

နာဂဒန္တဒိလ (ပ) [နာဂဒန္တ+ဒိလ] ဆင်စွယ်
ငြောင့်၊ ဆင်စွယ်နှင့်။ ဧလောတိ နာဂဒန္တ-
ဒိလော။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၁၁။

နာဂဒမန (န) [နာဂ + ဒမန] နဂါးကို-
ဆုံးမ-ယဉ်ကျေး-စေ-ခြင်း။ တတ္ထ ကတံ
နာဂဒမနံ အာဒိ ကတ္တာ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၂။
(-ဝိ၊ ၁။ ၄၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၈။ မ၊ ၁။ ၂။
၇၃။)

နာဂဒါန (န) [နာဂ+ဒါန] ဆင်အလှူ။ နာဂ-
ဒါနံ မသာ ဒိန္နံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၃။ (-ဧ၊ ၂။
၃၁၆။ ဧ၊ ၁။ ၇။ ၂၅၁။)

နာဂဒါသက (ပ) [နာဂ+ဒါသက] နာဂဒါသက
အမည်ရှိသောမင်း။ (ယင်းသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ
မဇ္ဈိမတိုက် မဂဒတိုင်း၏ ဘုရင် ဖြစ်သည်။
မုစ္ဆန္တ သားဖြစ်၏။ သူသည် သူ၏ဖခင်ကို
လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်၍ ၂၄-နှစ် မင်းပြုသည်။
ယင်း မင်းကို တိုင်းသူပြည်သားတို့က ဖယ်
ရှား၍ သုသုနာဂအမည်ကို မင်းမြှောက်ကြ
သည်။ D.P. လည်း ကြည့်။) နာဂဒါ-
သကော စဘူဝိသတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၄။

နာဂဒါသကရာဇ (ပ) [နာဂဒါသက+ရာဇ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ တတ္ထ နာဂဒါသက-
ရညော ဝိသဘိမေ ဝသေ ဣဒ ပဏ္ဍဝါသု-
ဒေဝေါ ကာလမကာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၄။

နာဂဒိပ (ပ) [နာဂ+ဒိပ] နာဂကျွန်း၊ နဂါး
တို့၏ နေရာဖြစ်သောကျွန်း၊ နာဂဒိပကျွန်း။
(ယင်းကျွန်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဇမြို့၏
မြောက်ဘက်၌ တည်ရှိ၏။ သမ္မော၊ ယော။
၂၃၆။ သီဟိုဠ်ကျွန်း အရှေ့မြောက်ဘက်
ဂျပုနားကျွန်းစွယ်နှင့် စပ်လျက် တည်ရှိ
သည်။ ယင်း ကျွန်းသို့ ဘုရားရှင်သည်
၅-ဝါးမြောက်တွင်မဟောဒရနဂါးမင်း၊ စူဠော-

ဒရနဂါးမင်းတို့ကို ဆုံးမရန် ကြွတော်မူသည်။
မဟာဝံသ၊ ၁။ ၄၄၊ ၄၅။ D.P. လည်းကြည့်။
နာဂဒီပ (ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၇) ၏ နာဂါနံ ဝသ-
နဋ္ဌာနဘူတံ ဒီပံ။ တတ္ထ ဟိ နာဂါနာဂ-
ဘဝနတော အာဂန္တာ အဘိရမန္တိ၊ တသ္မာ
သေ “နာဂဒီပေါ”တိ ဝေါဟာနိ သု။ ဇာ၊ ၄၊
၂။ ၁၉၆။ ပစ္စာပန မသဝေါ နာဂါ ဝသိ သု။
ဘေဒ သေ “နာဂဒီပေါ”တိ ဝုစ္စဘိ။ ဇာ၊
၄၊ ၂။ ၁၉၆။ (- အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၆။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၂။
အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၂၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၆၁။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၂။)

နာဂဒီပဂမန (န) [နာဂဒီပ + ဂမန] နာဂ
ကျွန်းသို့သွားခြင်း။ အဘက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။
အာဝုသော န မယံ တဝ နာဂဒီပဂမနေန
အတ္ထိကာ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၆။

နာဂဒီပပဿ (န၊ ပ) [နာဂဒီပ + ပဿ] နာဂ
ကျွန်း၏ - နံပါး - နံဘေး။ မဟာဂိရိဂါမော
နာမ နာဂဒီပပဿေ ကော ဂါမော။ မ၊ ၄၊
၂။ ၃၀၇။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၃။

နာဂဒီပသမိပ (ပ) [နာဂဒီပ + သမိပ] နာဂ
ကျွန်း၏ - အနီး - အနား - ဖြစ်သော။ အာ-
ကာသေန ဂန္တာ နာဂဒီပသမိပေ ကာရဒီပေ
ဩတရိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၀။

နာဂနာဂ (ပ) [နာဂ + နာဂ] မြတ်သော
သူတို့ - တွင် - ထက် - မြတ်သော။ အလွန်
မြတ်သော။ မြတ်သူထက်မြတ်သော။ သူ
(ဘုရားရှင်)။ နာဂနာဂေါ (စူဠနိ၊ ၉၂) တိ
နိက္ကိလေသဋ္ဌေန၊ မဟန္တဋ္ဌေန ဝါ နာဂါနံ
အတိနာဂေါ။ စူဠနိ၊ ၉၂။ ၂၆။

နာဂနာဋက (န၊ ပ) [နာဂ + နာဋက] နဂါး ကချေ
သည်။ အလက်တပဋိယတ္တာနိ နာဂနာဋကာနိ
သဗ္ဗဒိသာသု တူရိယာနိ ပုဂ္ဂတိ သု။ အံ၊ ၄၊
၁။ ၁၉၀။

နာဂနာဋကပရိဝုတ (တိ) [နာဂနာဋက + ပရိ-
ဝုတ] နဂါးကချေသည် ခြံရံအပ်သော။ သူ။
နာဂဘော နာဂနာဋကပရိဝုတော ဥဒကကိဋ္ဌံ
ကိဋ္ဌိဘူကာမော ဟောဘိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။

နာဂနာမ (တိ) [နာဂ + နာမ] နာဂအမည်ရှိ
သော။ သူ။ သဗ္ဗသံ နာဂနာမာန (= ထ၊ ၄၊
၃၀) ၏ အဘိနာဂဟတ္ထိနာဂပရိသနာဂါနံ
သေခါသေခပစ္စေကဗုဒ္ဓနာဂါနံ ဝါ။ ဧရ၊ ၄၊
၂။ ၂၆၁။ “အာဂုံ န ကဏေဘိ”တိ အာဒိနာ
ဝုတ္တကာရဏေဟိ ဘာဝါ နာဂေါတိ ဝုစ္စဘိ-
တိ နာဂနာမောသိ ဘဂဝါတိ။ ဧရ၊ ၄၊ ၂။
၅၂၅။ (- သံ၊ ၁။ ၁၉၄။ အံ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဧရ၊
၄၊ ၂။ ၂၅၉။)

နာဂနာသသမ္ပပမ (တိ) [နာဂနာသ + သမ +
ဥပမာ] ဆင်နာမောင်းနှင့်တူသော နှိုင်းယှဉ်
ဖွယ်ရာ ‘ဥပမာ’ ရှိသော။ ဆင်နာမောင်းတူ
ပမာတူသော။ (ပေါင်တံ)။ အနုပုဗ္ဗာ စ တေ
ဦရ၊ နာဂနာသသမ္ပပမာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄။ ဇာ၊
၄၊ ၂။ ၁၆၅။

နာဂနာသာ (ထိ) [နာဂ + နာသာ] (၁) ဆင်
နာမောင်း။ (တိ) (၂) ဆင်နာမောင်းနှင့်
တူသော (ပေါင်)။ (၁) အဘက်ပုဒ် ကြည့်။
(တိ) (၂) နာဂနာသုရ။ ကြည့်။

နာဂနာသိ(ကာ)ကလောဟ (ပ၊ န) [နာဂ +
နာသိ(ကာ)က + လောဟ] ထယ်သံ၊ ထယ်
သွားသံ၊ ကြေးနှင့်တူသောသံ (ပထမ်အမည်
ရှိသော သံ)။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅။) နာဂနာသိ-
(ကာ)ကလောဟံ ဒီဇာတိလောဟံ နာမ။
အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၆၉။ နာဂနာသိက-
လောဟံ လောဟသဒိသံ လောဟဒိဇာတိ
ဟလိဒ္ဓိဝိဇာတိ ဝိယ။ မူလ၊ ၄၊ ၂။ ၄၃။

နာဂနာသုရ (တိ) [နာဂနာသ + ဦရ] ဆင်နာ
မောင်းနှင့်တူသော ပေါင်တံရှိသော။ ဆင်နာ
မောင်းသဖွယ် သွယ်ပျောင်းချောမွတ်သော

ပေါင်ရှိသော၊ သူ။ သစေ မံ နာဂနာသုရူ၊
ဩလောကေယျ ပဘာဝတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၇၊
ဇာ၊ ၄။ ၁၂၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၆၈၊
၃၀၇။)

နာဂပဗ္ဗတဝါသီ (တိ) [နာဂ+ပဗ္ဗတ+ဝသ+ဏိ]
နာဂဘောင်၌ နေ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊ သူ။
စိတ္တံ သမာဓိသတိ နာဂပဗ္ဗတဝါသီပဓာနိယ-
တိဿတ္ထေရဿ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၄။

နာဂပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [နာဂ+ပရိဂ္ဂဟိတ] နဂါး
သည် - သိမ်းဆည်း - သိမ်းပိုက် - အပ်သော။
သော စ ဥဒပါနော နာဂပရိဂ္ဂဟိတော။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၂၆၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄၁၂၇။)

နာဂပရိသာ (ထိ) [နာဂ + ပရိသာ] နဂါး
ပရိသတ်။ နာဂဘဝနေ နာဂပရိသာယ သဒ္ဓိံ
သဗ္ဗဒတ္တိံ သက္ကာရသမ္ပာနံ သဇ္ဇေသိ။ အံ၊ ၄။
၁။ ၁၉၉။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
၂၉၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၁။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။
စရိယ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁၂၄။)

နာဂပလိဝေဌန (န) [နာဂ+ပလိဝေဌန] နာဂ-
ပလိဝေဌနတောင်၊ နဂါးရစ်တောင်၊ နဂါး
ပတ်တောင်။ ဂန္ဓမာဒနော နာမ ဟိမဝတိ
စူဠကာဠပဗ္ဗတံ မဟာကာဠပဗ္ဗတံ နာဂပလိ-
ဝေဌနံ စန္ဒာဗ္ဗံ သူရိယဂဗ္ဗံ သုာဏ္ဍပဿံ
ဟိမာန္တပဗ္ဗတန္တံ သတ္တ ပဗ္ဗတေ အတိက္ကမ္မ
ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။

နာဂပလ္လဝံ (ပု) [နာဂ+ပလ္လဝ] ကံကော်ညွန့်။
နာဂပလ္လဝမာဒါယ၊ ဗုဒ္ဓဿ အဘိဓမ္မေပယံ။
အပါ၊ ၁။ ၄၃၉။

နာဂပလ္လဝံ (တိ) [နာဂ+ပလ္လဝ+ဏ] ကံကော်
ညွန့်ကို တင်လှူသူ၊ နာဂပလ္လဝအမည်
ရှိသော (ထေရ်)။ အာယသ္မာ နာဂပလ္လဝေါ
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။
အပါ၊ ၁။ ၄၃၉။

နာဂပလ္လဝတ္ထေရ (ပု) [နာဂပလ္လဝ + ထေရ]
နာဂပလ္လဝထေရ်။ (ယင်းထေရ်သည် ကံကော်
ညွန့်ကိုလှူခဲ့သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကြောင့်
ဇာ-ကမ္ဘာ ဒုဂ္ဂတိဘဝမလားမရောက်ရပဲ ဤ
ဘုရားရှင် လက်ထက်တွင် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ
ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံသည်။ အပါ၊ ၁။
၄၃၈-၉။) နာဂပလ္လဝတ္ထေရဿ ပဉ္စမာပဒါနမ္ပိ။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။ (-အပါ၊ ၁။ ၄၃၉။)

နာဂပါလီ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာဂပါလီအမည်
ရှိသော ထေရ်၊ နာဂပါလီ ရဟန်းခိုင်းစ။
ယင်းထေရ်သည် B.E. ၃-ရာစုတွင် သီဟိုဠ်
ကျွန်း အနုရာဇမြို့၌ ဝိနည်းပိဋကကို ချုပ်၍
သာသနာပြုခဲ့သည်။) ဝိသာရဒါနာဂပံ၊ လိ။
ဒီပဝံသာ၊ ၁။ ၁၇၂။

နာဂပါသ (ပု) [နာဂ+ပါသ] နဂါးကျော့
ကင်း၊ နဂါးပါသကျော့ကင်း။ နာဂပါသံ
ဝိယ ဒုဗ္ဗိနိဝေဌယာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၉။ (-နိတိ၊
ဇာ၊ ၁။ ၁၈၄။)

နာဂပုပ္ဖ (န) [နာဂ+ပုပ္ဖ။ (နာဂပုပ္ဖ-သံ)]
ကံကော်ပန်း။ နာဂပုပ္ဖံ ဂဟေတွာန၊ ဂတ-
မဂ္ဂမိ ဩဘိရိ။ အပါ၊ ၁။ ၁၉၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၂၇၂။ (-အပါ၊ ၁။ ၁၇၅။ အပါ၊ ၂။ ၉၅။ အပါ၊
၄။ ၂။ ၁၆၇။)

နာဂပုပ္ဖကေသရ (န) [နာဂပုပ္ဖ+ကေသရ]
ကံကော်ပန်း၏ ဝတ်-ဆံ-မှုန်၊ ကံကော်ဝတ်
-ဆံ-မှုန်။ ဘဂဝန္တံ ဒိဿာ ပသန္နမာနသော
နာဂပုပ္ဖကေသရေဟိ ပူဇံ အကာသိ။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၁၇၈။ (-အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။)

နာဂပုပ္ဖိယ (ပု) [နာဂပုပ္ဖ+ဣယ] နာဂပုပ္ဖိယ
အမည်ရှိသော ထေရ်။ (ယင်းထေရ်သည်
ကံကော်ပုဉ်းကို တင်လှူ ပူဇော်ဘူးသော
ကောင်းမှုပုညကြောင့် ဇာ-ကမ္ဘာတိုင် ဒုဂ္ဂတိ-
ဘဝမလားမရောက်ရပဲ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်
ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံ

ခဲ့လေသည်။ အပါ ၂။၉၅။)အာယသ္မာ နာဂ-
ပုပ္ဖိယော ထေရေ ဣမာ ဂါထာယော အ-
ဘာသိတ္ထ။ အပါ ၁။၁၉၈။ အပါ ၂။၉၅။

နာဂပုရ (န) [နာဂ+ပုရ] နဂါးပြည်။ ဧကာ
နာဂပုရေ အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၄။

နာဂပေတဝတ္ထု (န) [နာဂ+ပေတ+ဝတ္ထု]
နာဂပေတဝတ္ထု၊ နာဂပြိတ္တာ၏-ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်
ရပ်-အဋ္ဌပ္ပတ်။ (ယင်းသည် ဗာရာဏသီပြည်
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဏ္ဏား၊ ပုဏ္ဏေးမတို့ သေလွန်ပြီး
နောက် ပြိတ္တာဖြစ်ရပ်စသည်ကို ပြဆိုရာဝတ္ထု
ဖြစ်၏။) အကျယ် ပေတဝတ္ထု ၅၀၂၆ ကြည့်။
နာဂပေတဝတ္ထု ကောဒသမံ။ ပေတ။၁၃၆။

နာဂပေါတက (ပု) [နာဂ+ပေါတက] နဂါး
ပေါက်စ၊ နဂါးငယ်ကလေး။ နာဂပေါတက
ဂေါပကဒီပမာဏေသု ဥဒကေသု သြတာ-
ရေတွာ ဥဒကတရဏံ သိက္ခာပေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၇၂။

နာဂဗလ (န၊ထီ) [နာဂ+ဗလ] (န) (၁)နဂါး-
ဗိုလ်ပါ-ရဲမက်-စစ်သည်-စစ်ဘပ်။ (ထီ) (၂)
ဝက်ချေးပနဲပင်။ (ရွှေ့) ဉ်တိုင်းပင်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျှ၊
၂။၁၉၀။ ရွှေကန်တိုင်းပင်။ တောင်ပေါက်၊
ဓာန်၊ သျှ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ သျှ။ ယင်းသည် ငြိတ်ပင်
ခရမ်းပင်များကဲ့သို့ အပင်ငယ်မျိုး ဖြစ်သည်။
မြစ်နား ကမ်းနားမှာ ပေါက်တတ်သည်။
ချိုချဉ်ရသာ အသီးရှိသည်။ ကာယာနုပဿ-
နာကျမ်း။၁၉၄။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ။)
(တိ) (၃) ဆင်ပြောင်ခွန်အားရှိသော၊ ဆင်
ပြောင်း၏ ခွန်အားနှင့်တူသော ခွန်အား
ရှိသော။ (န) (၁) ဟနထ နိဒ္ဒမထ ဣမံ
သမဏန္တိ နာဂဗလံ အာဏာပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၄၉။ (ထီ) (၂) နာဂဗလာ စေဝ ဈာသ။
ဓာန်။ နာဂဿ ဗလမိဝ ဗလမေတိဿာ
ဧရာဂဟရဏတ္တာ နာဂဗလ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၅၈၈။
ဂါရေရုကီ နာဂဗလာ ဈာမိ ပြာသုဂဝေဓုကာ။
အမရ၊ ၁၄။ ၁၁၇။ အောက်ပုဒ် တို့ကိုလည်း

ကြည့်။ (တိ) (၃) သောဏတ္တရော နာမ
နေသာဒေါဗလဝါဗလဝတရော နာဂဗလော။
မိလိန္ဒ။ ၁၉၈။ အဟံ နာဂဗလော ထာမ-
သမ္ပန္နော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၃၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၉၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၄၅၊ ၂၂၀၊ ၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၈၂၊ ၂၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
၅၄၊ ၄၄၄-၆၊ ၄၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၊ ၃၃၆။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၆၅။)

နာဂဗလပဏ္ဏရသမက္ခိတ (တိ) [နာဂဗလာ+ပဏ္ဏ
+ရသ+မက္ခိတ] ဝက်ချေးပနဲရွက်အရည်ဖြင့်
လိမ်းကျံအပ်သော။ တဿ နာဂဗလပဏ္ဏရသ-
မက္ခိတော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၉။

နာဂဗလ (လာ) ပဏ္ဏရသဝဏ္ဏ (တိ) [နာဂဗလ-
ပဏ္ဏရသ+သဒိသ+ဝဏ္ဏ] ဝက်ချေးပနဲရွက်
ရည် အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။
(နာဂဗလာသပဏ္ဏရသသဒိသံ၊ ကံကော်ရွက်
ကြမ်းရည် အဆင်းရှိ၏။ နာဂဗလပဏ္ဏရသ-
ဝဏ္ဏံ၊ ကံကော်အသီးအရွက်ရည် အဆင်းရှိ၏။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ သျှ၊ ၂။ ၂၈၉။ နာဂဗလာပဏ္ဏရသ-
ဝဏ္ဏံ၊ ရွှေစဉ်တိုင်းရွက်၊ ဝါ၊ ဝက်ချေးပနဲ
ရွက်ရည် အဆင်းရှိ၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ သျှ၊ ၂။ ၁၉၀။
နာဂဗလပတ္တရသဝဏ္ဏံ၊ ဂုံနွယ်ရွက်ရည်အဆင်း၊
ကံကော်ရွက်ရည် အဆင်းဟူ၍ အနက်အမျိုး
မျိုးပေးကြသည်။ ကာယာနုပဿနာကျမ်း။
၁၉၅။ နာဂဗလရသဝဏ္ဏန္တိ ပါရဒရသေန
သဒိသံ၊ ပြဒါးရည် အဆင်းရှိ၏။ သမ္မော၊
ယော။ ဤသို့ ပါဌ်အထွေထွေရှိ၍ အနက်
အမျိုးမျိုး ဖွင့်ကြသည်။) တံ ဝဏ္ဏတော
သေတံ နာဂဗလ(လာ)ပဏ္ဏရသဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၂။

နာဂဗလပိဋိတ္ထ (ပု) [နာဂဗလာ+ပိဋိတ္ထ] စေး
ထန်းသော ဝက်ချေးပနဲဆီ၊ ဝက်ချေးပနဲ
ဆီစေး။ နာဂဗလပိဋိတ္ထာဒိန (မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၂) နှို
နာဂဗလ သာသပ အင်္ဂောလ တေလ ကဏီ၊
ကာရနိယျာသာဒိနံ စိက္ခလ္လာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။

နာဂဗလိကဗျ (န) [နာဂ+ဗလိ+ကဗျ] နဂါးဘုံ
အား-ပူဇော်-ပသ-မူ။ မနုဿာ သမုဒ္ဒဘိ-
ရေ ခိရပါယာသမစ္ဆမံသသုရာဒိဟိ နာဂဗလိ-
ကဗျ ကဘွာ ပက္ခမိ သူ။ ဇာဝဠာ၁။၂၂၃။

နာဂဗောဓိ (ပုသိ) [နာဂ+ဗောဓိ] သစ္စာ ၄-ပါး
တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိရာ ကံကော်ပင်၊
ကံကော်ဗောဓိ၊ နာဂဗောဓိ၊ ဥပသင်္ကမိဘွာ
မတ္တဝရနာဂါမိ နာဂဗောဓိ ပဒက္ခိန္တံ
ကဘွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ၁၇၂။ (-၁၈၅၊ ၁၉၃။)

နာဂဘဝန (န) [နာဂ+ဘဝန] နဂါးဘုံ၊ နဂါးပြည်။
နာဂဘဝနံ ဒေဝလောကသဒိသံ မဏိမယေန
တလေန အာရာမုယျာနေဟိ စ သမန္နာဘတံ။
ဝိဠာ၁။၁၀၁။ မဠာ၄။၁၇၂။ သံဠာ၁။၃၇။
နာဂဘဝနံ(ပါး) - ဥဒါနဠာ၁။၈၉။ စရိယာ
ဠာ၁၂၅။ သာရတ္ထုပု၁၃၇။ သီရိသင်္ဂါ၂။
၄၄။ နာဂဘဝနံ(ဒါး) - ဝိဠာ၁။၇၂။ မဠာ
၄။၂၃၉။ သံဠာ၁။၂၅။ ခုဒ္ဒကဠာ၁။၁၆၅။ ဓမ္မာ
ဠာ၁။၂၂၇။ ဓမ္မာဠာ၂။၁၁၈၊ ၂၇၇။ သုတ္တနိ။
ဠာ၁။၂၃၃။ ထေရဠာ၁။၂၃၈။ အပါဠာ၁။
၂၆၇။ စရိယာဠာ၁။၁၆၁၊ ၁၆၂၊ ၁၆၃။ ဇာဝဠာ
၂။၂၆၉။ ဇာဝဠာ၄။၁၉၅-၆၊ ၁၉၅၄။ ဇာဝဠာ၅။
၈၈၊ ၁၇၃။ ဇာဝဠာ၇။၁၅၂။ ဝိမတိဝါ၁။၃၆။
မဇ္ဈိပု၁။၁၁၇။ နာဂဘဝနန(တါး) - ဓမ္မာ
ဠာ၂။၁၅၀။ နာဂဘဝနာ(မါး) - ဗုဒ္ဓဝံဠာ
၃၃၁။ မဠာ၄။၂၃၉။ သံဠာ၁။၂၅။ အဘိဠာ
၁။၆၂။ ခုဒ္ဒကဠာ၁။၁၆၅။ ဓမ္မာဠာ၂။၂၇၇။
သုတ္တနိဠာ၁။၂၉၃။ အပါဠာ၁။၄၃။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ
၁၈၉။ ဇာဝဠာ၁။၄၂။ ဇာဝဠာ၂။၂၅၇၊ ၂၆၉။
နာဂဘဝနဘော(မါး) - ဝိဠာ၁။၃၃။ ဒီဠာ
၃။၈၃။ မဠာ၃။၈၁။ အံဠာ၁။၇၀။ အဘိဠာ
၂။၄၁၄။ ဥဒါနဠာ၁။၈၉။ ထေရဠာ၁။၄၄၆။
စရိယာဠာ၁။၁၂၃၊ ၁၂၅၊ ၁၇၇။ သာရတ္ထုပု။
၁၄၈။ သံဠာ၂။၁၇၁။ နာဂဘဝနဿ(ဆါး)
- စရိယာဠာ၁။၁၇၃။ နာဂဘဝန (သါး)
- မဟာနိ။၃၅၅။ မိလိန္ဒ။၂၆၈။ မဠာ၃။

၂၀၀။ အံဠာ၁။၁၉၉။ ဓမ္မာဠာ၁။၂၃၃။ ထေရ
ဠာ၁။၄၄၆။ အပါဠာ၁။၂၈၁။ စရိယာဠာ၁။၁၁၆၊
၁၇၁၊ ၁၇၃။ ဇာဝဠာ၂။၂၅၈။ ဇာဝဠာ၅။၁၇၃။
ဇာဝဠာ၇။၁၅၂။ မဟာနိဠာ၁။၃၈၈။ သာရတ္ထု
၂။၂၃၅။ သံဠာ၁။၈၂။

နာဂဘဝနဂတ (တိ) [နာဂဘဝန+ဂတ] နဂါး
ပြည်သို့ရောက်သော၊ နဂါးပြည်၌တည်းသော။
အန္တောပထဝီသံ နာဂဘဝနာတံ။ သံဠာ၁။
၂၄၇။ (-သာရတ္ထု၂။၂၉၅။)

နာဂဘဝနာမန (န) [နာဂဘဝန+ဂမန] နဂါး
ပြည်သို့ သွားခြင်း။ ဗုဒ္ဓော တဿ နာဂဘဝ-
နဂမနံ အနုဇာနိ။ စရိယာဠာ၁။၁၃၁။

နာဂဘဝနဌာန (န) [နာဂဘဝန+ဌာန] နဂါးဘုံ
ဌာန၊ နဂါးပြည် တည်ရာအရပ်။ အတ္တနော
နာဂဘဝနဌာနေ သောဠာသဟိ နာဂကညာ-
သဟဿဟိ။ စရိယာဠာ၁။၁၂၇။ (-၁၇၅။)

နာဂဘဝနသမ္ပတ္တိ (တိ) [နာဂဘဝန+သမ္ပတ္တိ]
နဂါးပြည်၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ နဂါးပြည်စည်းစိမ်။
ဒေဝလောကသမ္ပတ္တိသဒိသာ နာဂဘဝနသ-
မ္ပတ္တိ။ စရိယာဠာ၁။၁၃၀။

နာဂဘဝနသမ္ပဝ (တိ) [နာဂဘဝန+သမ္ပဝ]
နဂါးပြည်၌ ဖြစ်သော။ အရုဏာဏ္ဍမတ္တိကန္တိ
နာဂဘဝနသမ္ပဝံ။ ဝိမတိဝါ၁။၃၃။

နာဂဘဝနာဂတ (တိ) [နာဂဘဝန+အာဂတ]
နဂါးပြည်မှလာသော။ နာဂဘဝနာဂတောပိ
ဟိ သော ရဟဒေါ တတော ဥပရိ မနုဿ
လောကေ လောသယေန သမ္ပဒေါ ဟောတိ။
မဇ္ဈိပု၁။၃၆၉။

နာဂဘာဝ (ပု) [နာဂ+ဘာဝ] (၁) ဆင်ပြောင်
(နင့်တူသူ)၏ အဖြစ်။ (၂) နဂါး၏အဖြစ်။
(၁) နာဂဝဘာ (သံဠာ၁။၂၆)တိ နာဂဘာ-
ဝေန၊ သံဠာ၁။၇၆။ နာဂဝ-လည်းကြည့်။
(၂) နာဂဘာဝါယ နာဂရာဇဘာဝါယ ပါ
အလံ ပရိယတ္တံ။ မဟာနိဠာ၁။၁၇၆။

နာဂဘောဂ (ပု) [နာဂ+ဘောဂ] ဆင်နှာ
မောင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နာဂဘောဂသဒိသောပမ (တိ) [နာဂဘောဂ+
သဒိသာ+ဥပမာ]ဆင်နှာမောင်းနှင့်တူသော
နှိုင်းယှဉ်ဖွယ်ရာဥပမာရှိသောဆင်နှာမောင်း
နှင့် ထပ်စပ်မျှတသောဆင်နှာမောင်းနှင့်
တထပ်တည်း တူသောဆင်နှာမောင်း တမူ
ပမာတူသော (ပေါင်တံ)။ နာဂဘောဂသဒိ-
သောပမာ (ထေရီ။၄၁၀)တိ ဟတ္ထိနာဂဿ
ဟတ္ထေန သမသမာ။ ဟတ္ထော ဟိ ဣဓ ဘူတိ
ဧတေနာတိ ဘောဂေါတိ ဝုတ္တော။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၂၂၀။

နာဂမံသခါဒက (တိ) [နာဂမံသ+ခါဒက] နဂါး
တို့၏ အသားကို စားတတ်သောသူ။ မာ
ပါဏာတိပါတံ ကဘူ နာဂမံသခါဒကော
အဟောသိ။ ဇာ။ဋ္ဌ။၂။၁၃။

နာဂမ (ပု) [န+အာဂမ]န-အက္ခရာ၏ လာခြင်း။
ဗြဟ္မနော အပစ္စံ ဗြာဟ္မဏော၊ နာဂမော၊
ဏတ္ထံ ဒိဿာဒိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။၂၀၈။

နာဂမဏ္ဍလ (န) [နာဂ+မဏ္ဍလ] (၁) နာဂ-
မဏ္ဍလမန္တန်၊ မြွေ၊နဂါးတို့ကို မဝင်နိုင်အောင်
-စည်းဝိုင်း-စည်းချ-စည်းတား-ခြင်း၊ မြွေ၊
နဂါးတို့ကို မဝင်နိုင်အောင် - စည်းဝိုင်း -
စည်းချ-စည်းတား-ကြောင်း မန္တန်။ မြွေ၊
နဂါးနိုင် စည်းချမန္တန်။ (၂) စည် ဝိုင်းပြုလုပ်
-စည်းချ-စည်းတား-၍ မြွေ၊ နဂါးတို့
ကိုခေါ်၍ အဆိပ်ကို အန်ထုတ်စေခြင်း၊
စည်းဝိုင်းပြုလုပ်-စည်းချ-စည်းတား - ၍
မြွေ၊ နဂါးတို့ကို ခေါ်၍ အဆိပ်ကို အန်ထုတ်
စေ ကြောင်း မန္တန်၊ မြွေဆိပ်ချ မန္တန်၊
နာဂမဏ္ဍလ မန္တန်။ (၃) နဂါးပြည်၊ နဂါး
ဘုံ၊ နဂါးဘို့၏-နေရာ-ဌာန။ (၁) နာဂ-
မဏ္ဍလ နာမ နာဂဓရာဓမန္တံ။ ဝဇီရ။၃၇၂။
နာဂမဏ္ဍလ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅)၌ သပ္ပိနံ ပဝေ-
သနိဝါရဏတ္ထံ မဏ္ဍလဗဒ္ဓ(န္တံ) မန္တော။ သာ-

ရတ္ထ၊၃။၁၂၇။ ဝိမတိ၊၂။၇၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၄၇၈။ ပါစိတ်၊ယော။၁၇၃။ (၂)နာဂမဏ္ဍလံ
နာမမဏ္ဍလံ ကဘူ သပ္ပေ ဝိဇ္ဇာယ ပက္ခော-
သိဘူ ဗလိံဒဘူ ဝိသာပနယနံ။ မူလဋ္ဌိ၊
၂။၂၀၂။ (၃) နာဂဘဝနံ နာဂမဏ္ဍလံ ယထာ
“မဟိ သကမဏ္ဍလ”န္တိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။၄၄။
နာဂါဝါသသတ(ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈)-လည်းကြည့်။

နာဂမဏ္ဍလပရိတ္တ (န) [နာဂမဏ္ဍလ+ပရိတ္တ]
နာဂမဏ္ဍလ ပရိတ်၊ မြွေ၊ နဂါးတို့ကို မဝင်နိုင်
အောင် - စည်းဝိုင်း-စည်းချ-စည်းတား-
ကြောင်း မန္တန် အရံအတား၊ နဂါးနိုင် စည်း
ချမန္တန် အရံအတား။ တံ ဓမ္မိကမေဝ နာဂ-
မဏ္ဍလပရိတ္တဖုဓမနကမန္တသဒိသံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။)

နာဂမဏ္ဍလမန္တ (ထိ) [နာဂမဏ္ဍလ + မန္တ]
နဂါးနိုင် စည်းချ-မန္တန်-အတတ်-ပညာ။
နာဂမဏ္ဍလမန္တာဒိနိ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာနိ ဥပ္ပါဒေတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။

နာဂမဏ္ဍလသတ (န) [နာဂမဏ္ဍလ+သတ]နဂါး
တို့၏နေရာ ၁-ရာ၊နဂါးပြည် ၁-ရာ၊ ၁-ရာသော
နဂါးပြည်။ နာဂါဝါသသတေဟိ နာဂမဏ္ဍလ-
သတာနိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၁၅။

နာဂမန (န) [န+အာဂမန] မပြန်လာ - ပြန်
မလှည့်-ခြင်း။ အရိယကန္တေသု သီလေသု
ဒန္တတ္တာ အဒန္တဘူမိ နာဂမနေန။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

နာဂမဟာဝိဟာရ (ပု) [နာဂ+မဟာဝိဟာရ]
နာဂ အမည်ရှိသော ကျောင်းတိုက်ကြီး။
နာဂမဟာဝိဟာရ အမည်ရှိသော သံဃာ-
အရာမ - ဗိမာန်။ (ယင်းကျောင်းတိုက်ကြီး
သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း တောင်ပိုင်း ဓရာဟ-
ဏနေပုဒ်၌ တည်ရှိ၏။ B.E ၂၃၈-ခုနှစ်
တွင် မုဋ္ဌသိဝမင်း၏သား ဒေဝါနံပိယတိဿ

မင်း၏ နောင်တော် မဟာဂါမကို အုပ်ချုပ်
အစိုးရသူ မဟာနာဂမင်း တည်ဆောက်ခဲ့
သည်။ B.E ၅၈၀-၅၈၆-တွင် သီဟိုဠ်၌ မင်းပြု
သော ဣဋ္ဌနာဂမင်းသည် လေးအပြန်တရာ
အကျယ်ဘိုးချဲ့၍ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းစေခဲ့
သည့်ပြင် စေတီတစ်ဆူကိုလည်း တည်ထား
ကိုးကွယ်ခဲ့လေသည်။ မဟာဝံသ၊ ၃၅။ ၃၁၊ ၃၂။
D.P လည်း ကြည့်။) တတော နာဂမဟာ-
ဝိဟာရေ ကာဠကစ္ဆဂါမေ ကမသယံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၂၄၇။ နာဂမဟာဝိဟာရံ သော။ ဇိယာ-
မုတ္တနေယသံ။ မဟာဝံသ၊ ၃၅။ ၃၁။

နာဂမာဏဝက (ပု) [နာဂ+မာဏာ+က။ ထိ-
ဉ်-မာဏိကာ] နဂါးလုလင်ငယ်။ စတ္တာ-
ဓော နာဂမာဏာကေ ပေသေတွာ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊ ၁၁၆။ နာဂမာဏဝိကာ ဝါ ဟောတု။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၅၁။ အာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၉။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၁၄၊ ၂၁၅၊ ၂၁၉။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။ ကခါ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်။
၁၅၀။)

နာဂမာလိကာ (ထိ) [နာဂ+မာလာ+ဏိက+
အာ] ကံ့ကော်ပင်။ နာဂေါ တု နာဂမာလိ-
ကာ။ ဓာနံ။ နဂါနံ မာလာ၊ သာ သဉ္စာ-
တာယတြ နာဂမာလိကာ။ ဓာနံ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၇၂။

နာဂမာဠု(လ)က (ပု) [နာဂ+မာဠုက] နာဂ
အမည်ရှိသော တန်ဆောင်းဝန်း၊ နာဂ
တန်ဆောင်းဝန်း၊ (ကံ့ကော်ပင်တန်ဆောင်း
ဝန်း)။ (၁) သာသတ္ထိပြည်ဇေတဝန်ကျောင်း
တိုက် အတွင်းရှိ နာဂတန်ဆောင်းဝန်း။ (၂)
ကောဏာဂုံဘုရား လက်ထက် သီဟိုဠ်ကျွန်း
အနုရာဓမြို့ သီရိသမာလ၏ မြောက်ဘက်၌
ရှိခဲ့သော နာဂတန်ဆောင်းဝန်း။ (ယင်း၌
ကောဏာဂုံ ဘုရားရှင် တရားဟောတော်
မူရာ လူအပေါင်း ၂-သောင်း သစ္စာလေး

ပါးကဏ္ဍး ထိုးထွင်း၍ သိလေသည်။ မဟာ-
ဝံသ၊ ၁၅။ ၁၁၈။ D.P လည်း ကြည့်။) (၃)
ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက် အနုရာဓမြို့ အ
သောကမာလက၏ တောင်ဘက်၌ ရှိခဲ့သော
နာဂတန်ဆောင်းဝန်း။ D.P လည်း ကြည့်။
(၁) ဇေတနံ ဂန္ဓာ နာဂမာဠုကသာလ-
မာဠုကဒီသု ထောက် နိသိဒ္ဓိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၃၄။ (၂) တတော ဂန္ဓာန သမ္ပ၊ ဋ္ဌေါ၊
သီရိသမာသကုတ္တရေ၊ ဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေ-
သိ၊ နိသိဒ္ဓန္နာ နာဂမာလကေ။ မဟာဝံသ၊
၁၅။ ၁၁၈။ (၃) တတော ဂန္ဓာန သမ္ပ၊ ဋ္ဌေါ၊
နာဂမာလကဥတ္တရေ၊ ဇနဿ ဓမ္မံ ဒေသေ-
သိ၊ နိသိဒ္ဓန္နာ သောကမာလကေ။ မဟာဝံသ၊
၁၅။ ၁၅၃။

နာဂမိတ္တာ (ထိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နာဂမိတ္တာ
အမည်ရှိသော ဆေရီမ၊ နာဂမိတ္တာ ဘိက္ခု-
နီမ၊ နာဂမိတ္တာ ရာဇန်းမိန်မ။ (ယင်းသည်
B.E ၃-ရာစုတွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့၌
ဝိနည်းကို ချုပ်ချီ သာသနာ ပြုခဲ့သည်။)
D.P လည်း ကြည့်။ နာဂမိတ္တာ စ ပဏ္ဍိတော။
ဒီပဝံသ၊ ၁၈။ ၃၅။

နာဂမုဏ္ဍာ (ထိ) [နာဂ+မုဏ္ဍာ] နာဂမုဏ္ဍာ-
အမည်ရှိသော ကျွန်းမ။ (သူမသည် မဟာ
နာမ်သာကီဝင်၏ ခြေတော်တင် ကျွန်းမယား
ဖြစ်သည်။ သူမနှင့် မဟာနာမ်ကို အကြောင်း
ပြု၍ ရအပ်သောသမီးတော် ဝါသဘတ္ထိ-
ယာသည် ကောသလမင်းကြီး၏ အဂ္ဂမဟေ
သီ တပါး ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။) မမ
ဓိတာ ဝါသဘတ္ထိယာ နာမ နာဂမုဏ္ဍာယ
နာမ ဒါသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၁၄၈။

နာဂမူလ (န) [နာဂ+မူလ] ကံ့ကော်ပင်-
၏ အနီး-ရင်း-အောက်။ နာဂမူလေ အဗုဇ္ဈထ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၉၁။

နာဂဗေဒ (ပု) [နာဂ+ဗေဒ] နဂါးအဆီခဲ။
နာဂဗေဒ ခါဒိတွာ သေသကဋ္ဌေဝရံ သမုဒ္ဒ
ဝိသဇ္ဇသိ။ ဇာဠာဉာဉာဉာဉာ။

နာဂယုတ္တ (တိ) [နာဂ+ယုတ္တ။ (ကာဂဉ္ဇုတ္တ-
ပြာ)] ဆင်-ကယုဉ် -တပ်- အပ်သော
(ရထား)။ ရသေ့ နာဂယုတ္တန ဥပေသိ
ဗောဓိမုတ္တမံ။ အပါသ။၂၁၀။

နာဂယောနိ (တိ) [နာဂ+ယောနိ] နဂါးမျိုး၊
နဂါးဘဝ၊ နဂါးခန္ဓာကိုယ်၊ နဂါးတို့၏ ဖြစ်
ကြောင်း ပဋိသန္ဓေ။ စတသော လူမာ
ဘိက္ခဝေ နာဂယောနိယော။ သံ၊၂။၂၀၂။
“စတသော နာဂယောနိယော စတသော
သုပဏ္ဏယောနိယော”တိ ဧတ္ထ ဟိ နန္ဒကော-
ဋ္ဌာသော ယောနိ နာမ။ မ၊ဠာ၊၁။၂၃၁။
နာဂယောနိယာ (ဝိ၊၂။၁၂၀။ ဝိ၊ဠာ၊၂။
၃၁၃-၄)တိ နာဂယောနိတော၊ အတ္တနာ
နာဂဇာတိဗဟူတိ အဗ္ဗိပ္ပါယော။ ဝိ၊ရ၊
၄၃၂။ (-ဝိ၊၂။၁၂၁။ မ၊ဠာ၊၂။၂၀၀။ သံ၊
ဠာ၊၂။၂၂၀၊ ဓမ္မ၊ဠာ၊၂။၂၃၁။)

နာဂရ (တိ) [နာဂ+ရ။ နာဂရ ဇာတော၊
နဂဉ္ဇု ကာဂတော၊ နဂရ ဝသတိတိ ဝါ
နာဂဉ္ဇု။ ရှု၊၂။၇၇။ နာရေ ဘဝေါ နာဂ-
ဉ္ဇု၊ နိရုတ္တိ။၂၄၇။ (နာဂရ-သံ၊ ကာဂရ
ပြာ)] (၁) မြို့သူ မြို့သား။ (န) (၂)
ချင်းခြောက်။ (၁) နာဂရာ (ပါဗ)-
ဝိ၊ဠာ၊၁။၆၀။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၆၉။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၇၀၊၇၉။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄။ ဒိ၊ဠာ၊၂။၆၆-၇။ သံ၊ဠာ၊၁။
၁၃၉၊၃၀၇။ သံ၊ဠာ၊၂။၇။ အံ၊ဠာ၊၁။၂၇၂။
ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။၂၀၊၁၀၇။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၂။၃၁။ သုတ္တ-
နိ၊ဠာ၊၂။၂၇၂။ ဝိ၊နာန၊ဠာ၊၂။၆။ ပေဘ၊ဠာ၊၁။၇။
ထေရီ၊ဠာ၊၁။၉၇။ အပါ၊ဠာ၊၁။၁၃၁။ စရိယာ၊
ဠာ၊၆။၂၄၄။ ဇာ၊ဠာ၊၆။၁၃၆။ နာဂရေ
(ရ၊၁)-ဒိ၊ဠာ၊၂။၆၇။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။၃၆၆။ ဇာ၊
ဠာ၊၁။၁၃၇။ ဇာ၊ဠာ၊၆။၂၄၇၊၃၃၁။ နာဂရေ-
ယီ (တ၊ဗ)-ဒိ၊ဠာ၊၂။၆၆။ သံ၊ဠာ၊၂။၁၇၆။

သံ၊ဠာ၊၂။၇။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၃၁။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၂။၂၉။
ထေရီ၊ဠာ၊၁။၁၇၁၊၂၀။ အပါ၊ဠာ၊၂။၂၄၆။
စရိယာ၊ဠာ၊၂၄၀။ ဒိ၊ဠာ၊၂။၂၂၂။ နာဂရာနံ
(စ၊ဗ)-အံ၊ဠာ၊၁။၁၃၁။ ထေရီ၊ဠာ၊၁။၁၇၀။
အပါ၊ဠာ၊၂။၂၄၆။ စရိယာ၊ဠာ၊၇၄။ နာဂရာနံ
(ဆ၊ဗ)-သံ၊ဠာ၊၂။၇။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၃၁။
ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။၁၆၀။ ထေရီ၊ဠာ၊၁။၁၇၀။ အပါ၊
ဠာ၊၂။၂၄၆။ နာဂရေ (သ၊ဇ)-ဝိ၊ဠာ၊၂။
၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄။ နာဂရေသု(သ၊ဗ)-
အံ၊ဠာ၊၂။၁၃။ (န) (၂) သုတ္တိ၊နာဂရံ၊ဝိသံ၊
ဝိသဘေသဉ္ဇမ္မိ။ ဇာနိ၊ဠာ၊၄၇၉။

နာဂရစာရိတ္တ (န) [နာဂရ+စာရိတ္တ] မြို့သူ
မြို့သားတို့၏- အလေ့-အကျင့်- စာရိတ္တ။
ပါဠိယံ ပန အညမေဓ နာဂရစာရိတ္တံ။ မ၊
ဠာ၊၂။၁၄၇။

နာဂရဇန (ပ) [နာဂရ+ဇန] မြို့သူ မြို့သား
ဖြစ်သော လူ၊ နာဂရဇနန သမ္ပုရိသိရိယ-
မာနော အန္တေပုရံ ပဝိသိဘူ။ စရိယာ၊ဠာ၊
၂၄၈။

နာဂရဇနဟဒယ (န) [နာဂရဇန+ဟဒယ] မြို့
သူ မြို့သားဖြစ်သော လူတို့၏ စိတ်နှလုံး။
ဝယကန္တိဟိ နာဂရဇနဟဒယာနိ အတ္တနိ
ဗန္ဓန္တော ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝါ၊ဠာ၊၇။

နာဂရဇာနပဒပူဇိတ (တိ) [နာဂရ+ဇာနပဒ+
ပူဇိတ] မြို့သူ မြို့သား၊ဇနပုဒ်သူ ဇနပုဒ်သား
တို့သည် ပုဇော်အပ်သော။ သော ရာဇပူဇိ-
တော နာဂရဇနပဒပူဇိတော ဟုတွာ။ ဇာ၊
ဠာ၊၅။၄၀၈။

နာဂရဇ္ဇ (န) [နာဂရဇ+ဇ္ဇ] နဂါးမင်း၏
အဖြစ်၊ နဂါးမင်း၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ နာဂ-
ရဇ္ဇေန ပူဇေတွာ ပန နာဂါယံ ပတိဋ္ဌာဓပ-
သုံ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၇၂။ (-စရိယာ၊ဠာ၊၁၁၆။)

နာဂရဒါရက (ပ) [နာဂရ+ဒါရက။ ထိန္ဒ-
ဝါရိကာ] မြို့သားဖြစ်သော သူငယ်၊ ဒဟရ-

ဒဟဒရ နာဂရဒါရကေ စ နာဂရဒါရိကာ-
ယော စ ပဌမံ ပဟိန္တိ သူ။ အပါဠာသံဝေဉာ။
ဇောဠာသံဝေဉာ။ ဇောဠာဉာ။ ၂၄။

နာဂရမနုဿ (ပု) [နာဂရ+မနုဿ] မြို့သူ
မြို့သား ဖြစ်သောသူ။ ကေဘော နာနာဝိဓ-
ပဏ္ဏာကာရဟတ္ထေ နာဂရမနုဿေ။ ဇောဠာ
ဉာ။ ၃၆။

နာဂရာဇ (ပု) [နာဂ+ရာဇ။ (နာဂရာဇနံ-သံ၊
ဏာဂရာယ-ပြာ)] (၁) နဂါးမင်း။ (၂)
နဂါးဘုရား အကြီးအမှူးဖြစ်သော ဝိဇ္ဇပက္ခ
နတ်မင်း။ (၃) ဆင်မင်း။

(၁) နာဂရာဇာ (ပါဠ)— ဝိဝါ။
၂၂၀-သ။ ဝိဝါ ၃၂၂။ ဒိဝါ ၁၃၇။ ဥဒါနံဂဉာ။
အပါဝါ ၃၄။ ဇောသံ ၂၀၄။ ဇော ၂၁၀။ ဂဉာ။
မိလိန္ဒာဉာ။ ဝိဝါ ၂၁၅။ ဝိဝါ ၃၂၄။
ဒိဝါ ၂၂၄။ မဉ္ဇုဉာ ၂၀၀။ မဉ္ဇုဉာ ၁၅၇။
သံဠာသံ ၁၉၄။ အံဠာသံ ၂၅၁။ အဘိဠာသံ
၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိသံ ၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂၂၇။ ဓမ္မဉာ
၂၁၁။ ဥဒါနံဂဉာ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂၂၇။
ထေရဉာ ၂၂၅။ ထေရဉာ ၂၂၅။ အပါ
ဠာသံ ၄၃။ အပါဠာ ၂၂၇။ ဗုဒ္ဓဝိဠာ ၃၃၇။
စရိယာဉာ ၁၁၆။ ဇောဠာသံ ၄၂။ ဇောဠာ ၂
၁၁။ ဇောဠာ ၅၁၃၄။ ဇောဠာ ၁၅၂။
စူဠနိဋ္ဌာ ၄၁။ နာဂရာဇာဓနာ (ပါဠ)—
ဝိဝါ ၁၃၃။ သံဠာ ၂၁၃။ ခုဒ္ဒကဉာ ၁၃၇။
နာဂရာဇ (အပါပါဠ)— ဇော ၂၁၀။
နာဂရာဇ (ဒါဠ)— အပါ ၂၁၄။ သံဠာ
၁၁၉၄။ ဓမ္မဉာ ၂၁၄၄။ ထေရဉာ ၂၂၅။
ဇောဠာ ၉၂။ ဇောဠာ ၁၇၇။ နာဂရာဇာနံ—
ဝိဝါ ၂၂၁-သ။ ဝိဝါ ၁၃၃။ အံဠာသံ ၂၅၁။
ဝိသုဒ္ဓိသံ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂၂၄။ ဇောဠာ ၂
၂၇။ နာဂရာဇေ (ဒါဠ)— ဒိဝါ ၂၀၇။
နာဂရာဇေန (တါဠ) ဓမ္မဉာ ၁၅၄။
ထေရဉာ ၂။ အပါဠာ ၁၉၄။ ဝိဝါ ၄၃။
နာဂရညာ— အံဠာသံ ၁၉၇။ နာဂရာဇဿ

(စါဠ)— သံဠာသံ ၁၉၄။ ဥဒါနံဂဉာ။
ထေရဉာ ၂၂၅။ အပါဠာ ၂၇၇။ စရိယာ
ဉာ ၁၇၄။ နာဂရညာ— စရိယာဉာ ၁၇၇။
နာဂရာဇာနံ (စါဠ)— ဒိဝါ ၂၀၇။ နာဂရာ-
ဇဿ (ဆါဠ)— အံဠာသံ ၂၅၁။ ဓမ္မဉာ ၂
၁၁။ ဥဒါနံဂဉာ။ ထေရဉာ ၂၂၅။
ဇောဠာ ၂၂၇။ ဇောဠာ ၁၅၂၂၂။ နာဂ-
ရညာ— ဇော ၂၁၃။ ဇောဠာ ၂၂၂။ နာဂ-
ရာဇေ (သါဠ)— ဇောဠာ ၂၂၇။

(၂) နာဂရာဇာ (ဒိဝါ ၂၂၄) တိ နာ-
ဂါနံ အဓိပတိ။ ဒိဝါ ၂၂၇။ (၃) နာဂရာဇာ
(ပါဠ)— ဒိဝါ ၂၁၄။ သံဠာသံ ၁၉၇။ သုတ္တနိ
ဉာ ၃၃၇။ ဇောသံ ၁၉၄။ မိလိန္ဒာဉာ ၂၁၆။ ၂၇၄။
ဒိဝါ ၂၂၆-၇။ ဒိဝါ ၃၁၅။ မဉ္ဇုဉာ
၁၅၇။ မဉ္ဇုဉာ ၂၀၀။ ပဋိသံဠာ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ
၂၂၇။ ဥဒါနံဂဉာ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂၁၁။
သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂၁၁။ ဇောဠာ ၅၁၃။ မဟာနိ
ဋ္ဌာ ၃၉၄။ နာဂရာဇာ (ဒါဠ)— ဇောသံ ၂၂၆။
ဇော ၂၂၇။ နာဂရာဇေန (တါဠ)— မိလိန္ဒာ
၂၁၆။ နာဂရာဇဿ (ဆါဠ)— ဝိမာနဉာ
၁၆၆။

နာဂရာဇကုလ (န) [နာဂရာဇ+ကုလ။ (ဏာ-
ဂရာယ-ပြာ)] နဂါးမင်းမျိုး။ နာဂရာ-
ဇကုလာနိ ဣဒ္ဓိယာ ဂဟိဘေန ဂဗ္ဘဉ္ဇပေန
သန္တာသေတိ။ ဝိမတိဝါ ၃၆။

နာဂရာဇဒေမန (န) [နာဂရာဇ+ဒေမန] နဂါး
မင်းကို ဆုံးမခြင်း။ တေသံ (နေသံ) ဘဂဝါ
နာဂရာဇဒေမနံ နာနုဇာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂၂၇။
ထေရဉာ ၂၂၅။ အပါဠာ ၂၀၀။ (—ထေရဉာ
၉၂။ ၇၃။)

နာဂရာဇနိမိတ (တိ) [နာဂရာဇ+နိမိတ] နဂါး
မင်းသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ပုညပ္ပဘာဝ-
နိဗ္ဗတ္တဂ္ဂဟဏံ နာဂရာဇနိမိတာနံ ပုညပ္ပ-
ဘာဝနိဗ္ဗတ္တဟိ သဒိသဘာယ ကတံ။ ဝိမတိ
၁၂။

နာဂရာဇဝဏ္ဏ (ပု) [နာဂရာဇ+ဝဏ္ဏ]နဂါးမင်း
၏-အသွင်-ပုံ-သဏ္ဌာန်။ မဟန္တ နာဂ-
ရာဇဝဏ္ဏ အဘိနိမ္မိနိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၂။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။

နာဂရာဇဝယဝါနုပဿက (တိ) [နာဂရ+အဝ-
ယဝ+အနုပဿက] မြို့၌ဖြစ်သော အစိတ်
အပိုင်းတို့ကို အဖန်ဖန်-ကြည့်- ရှု - တတ်
သောသူ။ နာဂရာဇဝယဝါနုပဿကော ဝိယ
ကေသလောမာဒိသမ္မဟာနုပဿိ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၃၅။

နာဂရိက (တိ) [နဂရ+ဏိက။ ရှု၊ ၁။ ၂၂၄။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၇၆၄။ (ဏာဂရိအ-ပြာ)၊ မြို့၌ -
ယှဉ်-ဖြစ်-နေ-မေးဖွား-သော သူ။ (က)
မြို့သား။ (ခ)မြို့သူ။ (က)ဇိဂုစ္ဆိဿန္တိ တံ ဝိညူ၊
အသုစိံ နာဂရိကော ယထာ။ အပါ၊ ၁။ ၂၅။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၁၄၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၉။ နာဂရိကော(မ၊ ၄။
၂။ ၃၁၃)တိ သုကုမာရော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။ (-
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၂။)(ခ) နာဂရိကိတ္ထိ-ကြည့်။

နာဂရိကကေရာဋိယပုရိသ (ပု) [နာဂရိက +
ကေရာဋိယ+ပုရိသ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ
သောမြို့သားယောက်ျား၊ မြို့သား လူကောက်
ကျစ်၊ မြို့သား-လူလိမ် - လူညာ။ မေထုနုပ-
သံဟိတဗိညာပသုတာ နာဂရိကကေရာဋိယပု-
ရိသာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။

နာဂရိကဇာတိယ (တိ) [နာဂရိက+ဇာတိယ
(=ဇာတ+ဇက)] မြို့သားသဘောရှိသော၊
မြို့သားနှင့်တူသောသူ။ အယဉ္ဇ သုခုမာလော၊
နာဂရိကဇာတိယော(နာဂရကုလဇာတိယော
သိ၊ က)။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။

နာဂရိကဒါရက (ပု) [နာဂရိက+ဒါရက]မြို့သား
-ကလေး-သုဇယ်။ ဒဟရဒဟရေ နာဂရိက-
ဒါရကေ စ ဒါရိကာယော စ ပဌမံ ပဟိဏိံ သု။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။

နာဂရိကဗန္ဓ (ပု) [နာဂရိက+ဗန္ဓ]မြို့၌ဖြစ်သော
အနှောင်အဖွဲ့။ နာဂရိကဗန္ဓေန ဗဒ္ဓေါ။ မဟာနိ၊
၄။ ၂။ ၁။

နာဂရိကမနုဿ (ပု) [နာဂရိက+မနုဿ] မြို့၌ -
ဖြစ်- ပေါက်ဖွား- မေးဖွား- သူ၊ မြို့သူ
မြို့သား ဖြစ်သော လူ။ နာဂရိကမနုဿာနံ
ဇေဂုစ္ဆာနိ ဟောန္တိ အပရိဘောဂါနိ။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၃။
သာရတ္ထ ၃။ ၂၀၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၄။)

နာဂရိကိတ္ထိ (တိ) [နာဂရိက+ဣတ္ထိ] မြို့သူ။
မိန်းမ။ နာဂရိကိတ္ထိယာ သုခုမာလတ္တနေန
သဒိသာတိံ ပေါရိ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ မ၊ ၄။ ၂။
၂၈၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၁။

နာဂရိယ (တိ) [နဂရ+ဏိက။ က-ကို ယ-ဣ။
နဂရေ ဘဓဝါ နာဂရိယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။
(ဏာဂရိအ-ပြာ)] မြို့၌-ယှဉ်-ဖြစ်-မေး
ဖွား-သောသူ(မြို့သူမြို့သား)။ သုဘာသိတံ
သုစိတွာန၊ နာဂရိယော (နာဂရောက)
စေဓရဃာတကော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။

နာဂရုက္ခ (ပု) [နာဂ + ရုက္ခ။ (နာဂရုက္ခ-သံ၊
ဏာဂရုက္ခ-ပြာ။ နာဂရုက္ခ-အဓိမာဂဓိ၊ နာဂဟ-
သီဟိန္ဒ)] ကံ့ကော်ပင်။ နာဂလေဏဒ္ဓါရေ
နာဂရုက္ခေ ကော ဒေဝဓိတာ ဝသတိ။ ဒိ၊ ၄။
၂။ ၂၈၈။ (- ဇာ၊ ၂။ ၁၁၁။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၇။ အပါ၊ ၄။ ၁။
၄၃-၄၊ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁-၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၁၂။)

နာဂရုက္ခပလ္လဝကောမဋ္ဌ (တိ) [နာဂရုက္ခ +
ပလ္လဝ+ကောမဋ္ဌ] နူးညံ့-လှပ-သော
ကံ့ကော်ပင်၏ ရွက်ညွန့်နု။ နာဂရုက္ခပလ္လဝ-
ကောမဋ္ဌသဒိသသရိရတ္တာ နာဂသမာလော။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။

နာဂရူပ (န) [နာဂ+ရူပ] (၁) မြေ-နဂါး-၏
-အသွင်-ပုံ-သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၂) မြေ

- နဂါး၏- အသွင်- ပုံသဏ္ဌာန်- ရှိသော (တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါ)။ (၁) အတ္တနော ရူပန္တိ အတ္တနော နာဂရူပ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၀။ (တိ) (၂) မနုဿဝိဂ္ဂဟနာဂါဒိနံ နာဂရူပါဒိနံ ဝါ သန္တိကေ။ ဝဇီရ၊ ၉၉။

နာဂဓရာဗေဒ (ပု) [နာဂ+ဓရာဗေဒ+မန္တ] မြေ- နဂါး-တို့ကို-တားမြစ်-ပိတ်ဆို့-ကြောင်း ဖြစ်သော-မန္တနံ၊ မြေ-နဂါး- တားမန္တနံ။ နာဂမဏ္ဍလ (ဝဇီရ၊ ၃၀၂) ကြည့်။

နာဂလဘာ (ထိ) [နာဂ+လဘာ။ နာဂလော- ကေ ဇာဘာ လဘာ နာဂလဘာ။ ဓာနံ၊ ၅။ ၅၁။ (နာဂလဘာ အဗ္ဗမာဂဓိ)] နဂါး ပြည်၌ ဖြစ်သော နွယ်၊ ကွမ်းနွယ်၊ ကွမ်းရိုး နွယ်၊ (ကွမ်းရိုးနွယ်၊ ပုလ္လိင်၊ ပုရိသနိမိတ်။ သိဟိန္ဒ၊ ဓာနံ။) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာဂလဘာဒန္တကဋ္ဌ (န) [နာဂလဘာ+ဒန္တကဋ္ဌ] ကွမ်းရိုးနွယ်တံပူ။ နဂါးပြည်၌ ဖြစ်သော နွယ်တံပူ။ ဟိမဝန္တေ နာဂလဘာဒန္တကဋ္ဌ နာမ အတ္ထိ သိနိဋ္ဌံ မုဒကံရသဝန္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ (-မဒ္ဒ၊ ၂။ ၉၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ ၂၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။)

နာဂလဘာဒန္တပေါဏ (န) [နာဂလဘာ+ဒန္တ- ပေါဏ] အသက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ အနာဘ- တ္ထေမုခံ ဓောဝိတုာ နာဂလဘာဒန္တပေါဏံ ခါဒိတုာသုတ္တနိ၊ ၄။ ၆၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁၄၅။)

နာဂလေဏ (န) [နာဂ + လေဏ] နာဂလိုဏ်၊ ကံကော်ပင်လိုဏ်။ (ယင်းသည် သိဟိန္ဒကျွန်း ဓရာဟဏဇနပုဒ် စိတ္တလတောင် ကောဋိပဗ္ဗတ

ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ တည်ရှိသည်။ D.P. လည်း ကြည့်။ (နာဂရက္ခ-လည်း ကြည့်။)

နာဂလေဏဒွါရ (န) [နာဂ+ လေဏ+ ဒွါရ] နာဂလိုဏ်၏-တံခါး- အဝင်ဝ -အပေါက်ဝ။ နာဂရက္ခ-ကြည့်။

နာဂလောက (ပု) [နာဂ+လောက။ (နာဂလော- က.၊ သိဟိန္ဒ)] နဂါးပြည်။ နာဂလောက- တော နာဂါ စ... ဥပဂစ္ဆန္တိ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။

နာဂလောကိဿရိယ (န) [နာဂလောက+ဣ- သရိယ။ (နာဂလောကေဂ္ဂရ-သံ) နဂါးပြည် ကို အစိုးရခြင်း၊ နဂါးပြည်၌ ဖြစ်သော စည်းစိမ်။ ဒေသလောကသမ္ပတ္တိသဒိသေ နာဂ- လောကိဿရိယေ ဌိတောပိ ဣဿရိယမင် အ.ကတွာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၄။

နာဂဝ (တိ) [နာဂ+ဝါ+အ] ဆင်ပြောင်ကြီး ကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော၊ ဆင်ပြောင်ကြီးနှင့် တူ သော (ဘုရားရှင်)၊ နာဂဝတာ-ကြည့်။

နာဂဝဂ္ဂ (ပု) [နာဂ+ဝဂ္ဂ] နာဂဝဂ်၊ (ယင်းသည် ဓမ္မာဒပါဠိတော်လာ ဝဂ်ဖြစ်၏။ ယင်းဝဂ် ၌ အတ္တဒန္တဝတ္ထု အစရှိသော ဝတ္ထုပေါင်း ၈ ဝတ္ထုပါရှိသည်။ အတ္တဒန္တဝတ္ထု၌ အဟံ နာဂေါ သင်္ဂါမေ အစရှိသည်ဖြင့် ဂ-ဂါထာ ပါရှိ၏။ ယင်း ဂါထာများတွင် အစဂါထာ၌ ပါရှိသော နာဂသဒ္ဓါကို စွဲ၍ နာဂငင် ဟု သင်္ဂီတိကာရကသင်္ဂီတို့ မှည့်စောင့်မှုကြ သည်။) ဓမ္မံ ဒေသန္တော ဣမာ နာဂဝဂ္ဂတိ သိဿော ဂါထာ အဘာသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ (-ဓမ္မ၊ ၅။ ၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈၊ ၄၅၅။)

နာဂဝစန (န) [နာဂ+ဝစန] နာဂသဒ္ဓါ။ နာဂ- ဝစနံ တဿ ပဟတ္တဝိတာဝနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။

နာဂဝစုန (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နာဂဝစုန ကျောင်းတိုက်။ (ယင်းသည် သိဟိန္ဒကျွန်း

B-E ၁၄-ရာစုတွင် ထင်ရှားသောကျောင်း၊
တိုက်ဖြစ်လေသည်။ B-E ၁၃၃၀-၁၃၅၀။
ဥဒယ (ဒုပ္ပလ) မင်းသည် ယင်းကျောင်း
တိုက်အား များစွာသောဝတ္ထုကြံရွာများလှူ
ဒါန်းခဲ့လေသည်။ နာဂဝဏ္ဏနာမဿ၊ဘောဂ-
ဂါမေ ဗဟူ အဒါ။ မဟာဝံသ၊၄၇။၂။
D.P.-လည်း ကြည့်။

နာဂဝဏ္ဏ (ပု) [နာ+ဝဏ္ဏ] မြေ-နဂါး-၏-
အသွင်-ပုံ-သဏ္ဌာန်။ ပကတိဝဏ္ဏံ ဝိဇဟိ-
တော နာဂဝဏ္ဏံ ဂဟေတော ဒေသေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၀၃။ နာဂဝဏ္ဏ(ပဋိသံ၊၃၈၈)န္တိ သပ္ပ-
သဏ္ဌာန်။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၊
၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၄၀။ဧရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၄။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၀။)

နာဂဝတ (န) [နာ+ဝတ] နဂါးတို့၏အကျင့်၊
နဂါးကျင့်။ နာဂဝတံ ဝါ သုပဏ္ဏဝတံ ဝါ။
မဟာနိ၊၇၁၊၂၄၀။

နာဂဝတာ (ထိ) [နာဂဝ+တာ] ဆင်ပြောင်
ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်၏-ဆင်ပြောင်နှင့်တူသည်၏
-အဖြစ်။ နာဂဝတာ (သံ၊၁။၂၆) တိ နာဂ-
ဘာဝေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ နာဂေါဝိယ ဝါတိ
ပဝတ္တတိတိ နာဂဝေါ၊တဿ ဘာဝေါ နာဂ-
ဝတာ။ ဝိဘတ္တိလောပေန ဟေသနိဒ္ဓေသော
မဟာနာဂဟတ္ထိသဒိသတယာတိ အတ္ထော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။

နာဂဝတိက (တိ) [နာဂဝတ+ဣက] နဂါးတို့
၏ အကျင့်ရှိသော၊ နဂါးကျင့်ရှိသော၊သူ။
နာဂဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊၆၈။ (-
စူဠနိ၊၄၉။)

နာဂဝတိမဏ္ဍပ (န.ပု) [နာဂဝတိ + မဏ္ဍပ]
နာဂဝတိ အမည်ရှိသော မဏ္ဍပ်။ ဟိမဝတိ
မနောသိလာတလေ နာဂဝတိမဏ္ဍပေ ဒေဝ-
တာနံ သန္နိပါတေ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉၅။

နာဂဝေ (တိ) [နာဂ+ဝေ] ဆင်ကို သတ်သော၊
သူ (ဆင်သတ်မှုဆိုး)။ ဘယဇ္ဇိကာ နာဂဝ-
ဓေန အဇ္ဇာ။ ဇာ၊၁။၃၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄။

နာဂဝန (န) [နာဂ + ဝန] (၁) နာဂဝန
အမည်ရှိသော ဥယျာဉ်၊ နာဂဝနဥယျာဉ်၊
ကံ့ကော်သော ဥယျာဉ်။ (၂) ဆင်တို့၏-
နေရာ-လှည့်လည်ရာ-တောအုပ်၊ (၁)
နာဂာနေ (အံ၊၃။၅၀) တိ တဿ ကိရ
သေဋ္ဌိနေ နာဂဝနံ နာမ ဥယျာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။) (၂) သေယျ-
ထာပိ ဗြာဟ္မဏ နာဂဝနိကော နာဂဝနံ ပဝိ-
သေယျ။ မ၊၁။၂၃၅။ (-ဓမ္မ၊၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၃၄၅။)

နာဂဝနဓရက (ပု) [နာဂဝန+စရ+ဣ] ဆင်တို့
၏နေရာဘောအုပ်၌-လှည့်လည်-ကျက်စား
-တတ်သော၊သူ(ဆင်ဖမ်းသမား)။ နာဂဝ-
နိက (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၁)-ကြည့်။

နာဂဝနဝါသိက (တိ) [နာဂာနဝါသိ+က။ နာဂ-
ဝန+ ဝသ +ဣ +က] ဆင်ဘို့ခံနေရာ
ဘောအုပ်၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ၊ (ဆင်ဖမ်း
သမား၊ဆင်မုဆိုး)။ နာဂဝနဝါသိကော(မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၀၁)တိ ဟတ္ထိနာဂါနံ ဝိစရဏာနေ
တေသံ ဂဘဏတ္ထံ ဝသနကော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၄။

နာဂဝနိက (တိ) [နာဂဝန+ဣက] (၁)
ဆင်တို့၏-နေရာ-လှည့် လည်ရာ-တောအုပ်
၌ လှည့်လည် ကျက်စားသွားလာတတ်သော၊
ဆင်တော၌ လှည့်လည်ကျက်စားသော၊သူ၊
ဆင်ဖမ်းသမား၊ ဆင်မုဆိုး။ (၂) ကံ့ကော်
တော၌ ဖြစ်သော ပန်း၊ ကံ့ကော်ပန်း။ (၁)
နာဂဝနိကော (မ၊၁။၂၃၃) တိ နာဂဝနဝါ-
သိကော အနုဂ္ဂဟိဘသိပ္ပေါ ပုရိသော။ ပရ-
တော ပန ဥဂ္ဂဟိဘသိပ္ပေါ ပုရိသော နာဂဝနိ-
ကောတိ အာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ နာဂဝ
နိကော(မ၊၁။၂၃၅)တိ ဥဂ္ဂဟိတဟတ္ထိသိပ္ပေ-

ဟတ္ထိဝနာရိဒကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ နာဂဝနိ-
က(မ၊ဋ္ဌ၊၁၂)။နိ ဟတ္ထိဝဒေါပဒေ နာဂဝန-
စရဒကာ ပုရိသော “နာဂဝနိကော”တိ-
ဝုဒတ္တာ။ ဣဒ ဟတ္ထိသိက္ခာယ ကုသလော
ဟတ္ထိ ဂဟေဟံ သမေတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၁။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅-၇၂) (၂) စမ္ပ-
ကေ နာဂဝနိကောအနုဝါတံ ပဝါယတိ၊
အပါသ၊၄၁၈။

နာဂဝနယျာန (န) [နာဂဝန+ဥယျာန] (၁)
နာဂဝန စမညိဒ္ဓိသေ ဥယျာနံ၊ ကံကော်တော
ဥယျာနံ။ (ယင်းသည် သံသာအား လှော်ကျွေး
ပြုစုသည့်အရာ တေဒ်ကံရ ဥဂ္ဂတသုက္ကယ်
အား ဘုရားရှင် တရားဟောရာ ဥယျာနံဖြစ်
သည်။ ယင်း ဥယျာနံ၌ ဥဂ္ဂတသုက္ကယ်သည်
သောတာပတ္တိဖိုလ် သကဒါဂါမိဖိုလ် အနာဂါ-
မိဖိုလ်ဟူသော ဖိုလ် ၃-ပါးသို့ ဆိုက်ရောက်သည်။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။) (၂) သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ မဟာ-
နာဂဥယျာနံ။ (ယင်းသည် ယခုအတိအကျ
စေတနာသည် အရပ် ဖြစ်သည်။) (၁)
တေန သမယေန သတ္တာ....နာဂဝန ယျာန
ဝိဟရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ (၂) မဟာ-
နာဂ-ဝနယျာန(မဟာဝံသ၊၁။၂၂) ကြည့်။

နာဂမ္ပိက (ပ) [နာဂ+ဝမ္ပိက] နာဂါးတို့၏
နေရာဘောင်ပျံ။ နာဂါနံ နိဝါသော ဝမ္ပိကော
နာဂဝမ္ပိကော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၁၀။(- သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။)

နာဂဝရ (တိ) [နာဂ+ဝရ] မြတ်သောနဂါး၊
နဂါးမြတ်။ နာဂဝရ ဝစော သုဏ္ဏောဟိ၊
မေ။ ဇာ၊၂။၂၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၃။

နာဂဝလ္လိ (ထိ) [နာဂ+ဝလ္လိ] ကွမ်းနွယ်၊ ကွမ်း
ရိုးနွယ်။ တမ္ပ၊ပဝလ္လိ။ နာဂဝလ္လိပိ....နာဂ-
လောကဿ ဝလ္လိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၅။၅၈။ သီဟိုဠ်၊
ဓာန်၌ နာဂဝလ္လိ နာဂဝလိ-ဟု ၂-မျိုး လာ
ရှိ၏။

နာဂဝါသသတ (န) [နာဂ+ဝါသ+သတ]
နဂါးတို့ ၁၀၀၊ ၁၁၀-သော နဂါးတို့။ နာဂ-
ဝါသသတေ (သံ၊၂။၁၇၃) တိ နာဂမဏ္ဍလ-
သတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

နာဂဝိက္ကန္တဂမန (တိ) [နာဂ+ဝိက္ကန္တ+ဂမန]
ဆွန်ဆင်မင်း၏ သွားခြင်းနှင့်တူသော သွား
ခြင်း ရှိတော်မူသော၊ ဆွန်ဆင်မင်း ကဲ့သို့
သွားတော်မူသော၊ ဆွန်ဆင်မင်း၏လှမ်းကြွ
ခြင်းနှင့် အလားတူ လှမ်းကြွတော်မူသော
(ဘုရားရှင်)။ နာဂဝိက္ကန္တဂမနော၊ စန္ဒသုရာ-
ဒိကပ္ပဘော။ အ၊၂။၁၄၅။ သေချာဋ္ဌ၊၁။၄၀။

နာဂဝိက္ကန္တစရဏ (တိ) [နာဂ+ဝိက္ကန္တ+စရဏ]
ဆွန်ဆင်မင်းနှင့်တူသော ခြေတော်ချခြင်း
ရှိတော်မူသော ဘုရားရှင်။ နာဂဝိက္ကန္တ-
စရဏော(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇)တိ ဟတ္ထိနာဂသဒိသ-
ပဒနိက္ခေပေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

နာဂဝိက္ကန္တစာရ (တိ) [နာဂ+ဝိက္ကန္တ+စာရ]
ဆွန်ဆင်မင်း၏ သွားခြင်းနှင့်တူသော သွား
ခြင်း ရှိတော်မူသော၊ ဆွန်ဆင်မင်းကဲ့သို့
သွားတော်မူသော (ဘုရားရှင်)။ နာဂဝိက္ကန္တ-
စာရော သော၊ ဂမနေ သောဘဘေ ဇိနော။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၃။
သာရတ္ထ၊၃။၃၁၁။

နာဂဝိက္ကန္တစာရဏ (တိ) [နာဂ+ဝိက္ကန္တ+စာ-
ရဏ] ဆွန်ဆင်မင်းနှင့်တူသော ခြေတော်ချ
ခြင်းရှိတော်မူသော(ဘုရားရှင်)။နာဂဝိက္ကန္တ-
စာရဏော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂)တိ ဟတ္ထိနာဂသ-
ဒိသပဒနိက္ခေပေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ (- ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၃၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၂။)

နာဂဝိဇ္ဇာ (ထိ) [နာဂ+ဝိဇ္ဇာ] မြွေနဂါးနိုင်-
မန္တန်-အကတ်ပညာ။ အကိတု ဤကေန ဥရဂေ
ဝိဿာသံ အကတော နာဂဝိဇ္ဇံ ပရိဝေတ္တတော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

နာဂဝိတ္ထောဒ (တိ) [နာဂ+ဝိတ္ထိ+ဥဒ] (၁)
နဂါးတို့၏ နှစ်သက်ခြင်းကို ပြုတတ်သော
ဓရရှိသော။ (၂) နဂါးတို့၏ ဥစ္စာဟုဆိုအပ်
သော ဓရရှိသော (မြစ်)။ (၁) (၂) နာဂ-
ဝိတ္ထောဒါ(ဇာ၊၁၊၃၅၉)တိနာဂါနံ ဝိတ္ထိကာ-
ဓရန ဓနသင်္ခါဒတန ဝါဥဒကန သမန္နာ-
ဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆။

နာဂဝိဘိသိကာ (ထိ) [နာဂ+ဝိဘိသိကာ]
နဂါးတို့၏ ကြောက်မက်ဖွယ်အာရုံ။ ဓာရ-
ဋ္ဌော စက္ကာဓော နာဂမာ၊ကဝးက ပေသေ-
တာ တံ ဒါဘုံ အနိစ္ဆန္တံ နာဂဝိဘိသိကာယ
ဘိသုသေတော။ ဓရိ၊သ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

နာဂဝိမာန (ပု၊န) [နာဂ+ဝိမာန+ဝတ္ထု]
ဆင်ယာဉ် ဗိမာန်ဟူသော အကြောင်းရှိ
သော ဒေသနာ။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန၊
၄-ဝဂ်၊ ၃-ဝတ္ထု။ ဝိမာန။၅၀။ အလင်္ကာ
မ၊စိကဉ္စနာဂိကန္တိ နာဂဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၁၆၅။ (-ဝိမာန။၈၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၃၄။)

နာဂဝိလောကန (န၊ထိ) [နာဂ+ဝိလောကန]
ဆင်ကဲ့သို့ စောင်းငဲ့၍ ကြည့်ရှုခြင်း။ ဝေ-
ရူပေသု ပန ဌာနသု ဗုဒ္ဓါနံ နာဂဝိလော-
ကနံ နာမ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃-၄။

နာဂဝိထိ (ထိ) [နာဂ+ဝိထိ။ (နာဂဝိဟိ-
အဒ္ဓမာဂမိ၊ နာဂဝိထိယ-သိဟိဋ္ဌ်)] ဆင်အား
လျော်သော ရာသီဥတု၌ လနေတို့၏ သွားရ
လမ်း။ (ဣန္ဒြနုနတ်သွီး၏ ဆင်သွားလမ်း။
သိဟိဋ္ဌ်၊ ဓာန်။) သာ ဝိထိ ဥဒကဗဟု-
တာဝေန နာဂါနုရူပတာယ “နာဂဝိထိ (ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၃။၅၁)”တိ သမညာ (သမည) ဂတာ။
သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ အဇဝိထိ၊
ဂေါဝိထိ-တို့လည်း ကြည့်။

နာဂဝေါဟာရ (ပု) [နာဂ+ဝေါဟာရ] ဆင်
ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ဆင်ဟူသော အသုံး
အနှုန်း စကားလုံး။ နာဂဝေါဟာရနာ-

(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁)တိ ဟတ္ထိနာဂဝေါဟာရန။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

နာဂသံသ (သသံ) ပုရက္ခာ (တိ) [နာဂ+
သံသ (သသံ) +ပုရက္ခာ] ဆင်အပေါင်း
သည်-ရွှေ၌ထား- ရွှေသွားပြု- အပ်သော၊
သု။ သောဘယန္တော အနိကဂ္ဂံ၊ နာဂသံသ-
ပုရက္ခတာ။ သုတ္တန်၊၃၄၁။ (-သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၁၃။)

နာဂသံယုတ္တ (န) [နာဂ+သံယုတ္တ] နဂါးမျိုး
တို့နှင့်စပ်၍ အကျဉ်းဟောအပ်သော ဒေသ
နာစဉ်၊ နာဂသံယုတ်။ (ယင်းနာဂသံယုတ်၌
ပေယျာလ အတွင်းဝင်သော သုတ်များနှင့်
တကွ သုတ်ပေါင်း-၅၀ ပါရှိ၏။) သံယုတ္တနိ-
ကာယ၊ ခန္ဓဝဂ်၊ ၈-သံယုတ်။ သံ၊၂။၂၀၂။
နာဂသံယုတ္တ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

နာဂသံသေဝိတ (တိ) [နာဂ+သံသေဝိတ]
ဆင်တို့သည်- အမြဲ- မပြတ်-မှီဝဲ- ဆည်း
ကပ်-အပ်သော (ဘောအုပ်)။ နာဂသံ-
သေဝိတံ ဝနံ။ ဇာ၊၂။၃၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၇။

နာဂသ^၁ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာဂသရေအိုင်။
နာဂသဒ္ဓဟနိဝါသိ-ကြည့်။

နာဂသ^၂ (တိ) [နာဂသ+က] နာဂသ ရေ
အိုင်၌ နေလေ့ရှိသော (နဂါး)။ အထာဂုံ
နာဂသ၊ နာဂါ၊ ဝေသာလာ သဟ တစ္ဆ-
ကာ (ဒီ၊၂။၂၀၇)တိ နာဂသဒ္ဓဟဝါသိကာ
စဝေသာလိဝါသိကာ စ နာဂါသဟ တစ္ဆက-
နာဂပရိသာယ အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။

နာဂသတသဟဿ (န) [နာဂ+သတ+သဟဿ]
၁-သိန်းသောဆင်၊ ဆင် ၁-သိန်း။ နာဂသတ-
သဟဿနီ(အပ၊၁။၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၂)-
တိ သတသဟဿဟတ္ထိနော မာတင်္ဂါ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။

နာဂသဒ္ဓဟ (ပု) [နာဂသ+ဒ္ဓဟ] နာဂသ ရေ
အိုင်။ နာဂသဒ္ဓဟဝါသိက-ကြည့်။

နာဂသဒ္ဒါနိဝါသီ (တိ) [နာဂသ+ဒဟ+
နိဝါသီ] နာဂသရေအိုင်၌နေ-လေ့ရှိ- တတ်
-သောသူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာဂသဒ္ဒါနိဝါသိက (တိ) [နာဂသ+ဒဟ+
ဝါသိက] အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နာဂသ-
ဒဟဝါသိကာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁) တိ နာဂသ-
ဒဟနိဝါသိနော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄။

နာဂသဒ္ဒါ (ပု) [နာဂ+သဒ္ဒါ] နာဂသဒ္ဒါ။ အယံ
နာဂသဒ္ဒါ ဟတ္ထိမ္ပိ စေဝ အဿဂေါဏဥရဂ-
ရက္ခမနုဿေသု စာပိ ပဝတ္ထတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၁။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။)

နာဂသမာဓ (တိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] (၁) နာဂ
သမာဓထေရ်။ (ယင်းထေရ်သည် ဘုရား
ရှင် ဝါတော် ၂၁- အတွင်း “ပဌမဗောဓိ”
၌ ရံခါ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေးရဟန်း
ဖြစ်၏။ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၆။) အခါတပါး ဘုရား
ရှင်သည်ကောသလတိုင်း၌ သီတင်းသုံးတော်
မူစဉ် အရှင်နာဂသမာဓကို နောက်လိုက်
ရဟန်းပြုတော်မူ၍ ခရီးရှည်ကြွတော်မူ၏။ ထို
အခါ နာဂသမာဓသည် လမ်းနှစ်ခွတခုတွင်
ဘုရားရှင်အား ပြောဆိုမတ်သော လမ်းဖြင့်
ကြွရန် လျှောက်၏။ မြတ်စွာဘုရားကလည်း
ဖြတ်လမ်း၌ဘေးအန္တရာယ်ရှိမှန်းသိတော်မူ၍
ကောက်သောလမ်းဟောင်းဖြင့် လွှားရန်မိန့်
ကြားတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ၃-ကြိမ်တိုင်အောင်
မိန့်ကြားသော်လည်းမရပဲ နာဂသမာဓသည်
ဘုရားရှင်၏ သပိတ်သင်္ကန်းတို့ကို မြေ၌
ချ၍ ထွက်ခွာသွား၏။ ဘုရားရှင်သည်လည်း
မိမိသပိတ်သင်္ကန်းတို့ကို ကိုယ်တော်တိုင် ယူ
တော်မူ၍ ကြွတော်မူပြီး ခရီးအနည်းငယ်
ရောက်သောအခါ သစ်ပင်တပင် အောက်၌
ထိုင်နေတော်မူ၏။ ဖြတ်လမ်းဖြင့်သွားသော
နာဂသမာဓသည် လမ်းခုလပ်၌ သူခိုးမြေ
တို့၏ လူသင်္ကန်းတပ်တည်းပုဒ်မူကို ခံရသဖြင့်

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၃၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

သင်္ကန်းတပ်ပြု သပိတ်ကဲ့နှင့် ဆင်းရဲသွီးနှမ်းစွာ
ဘုရားရှင်ထံမှောက်သို့ ရောက်လာကာ မိမိဖြစ်
ပုံကိုလျှောက်သားလျှင် ယင်းသို့သောဘေးရန်
များကို မြင်၍ ကြိုတင် တားမြစ်တော် မူခဲ့
ကြောင်း မိန့်တော်မူ၏။ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။ အံ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၂။)။ ၎င်းနောက် အောက်ပါ
ဥဒါန်းစကားကို ကျူးရင့်တော်မူသည်။ “ရေ
နှင့်ဆေးသော နို့ရည်ကို သောက်ရသော ကြိုး
ကြာသည် နို့ရည်ကိုသာ သောက်၍ ရေကို
စွန့်ပစ်သကဲ့သို့ အမှန်သိမြင် ပညာရှင်များ
သည် လူမိုက်နှင့် အတူနေအတူသွား၊ အတူ
စားရသော်လည်း မကောင်းမှုကို စွန့်၏။”
(ဥဒါန်း၊ ၁၁၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။
ဥဒါန်း၊ ၄။ ၃၇-၃၈။) ယင်းနာဂသမာဓထေရ်
သည် တနေ့သောအခါ မြို့ဘွားသို့ဆွမ်းခံ
ကြွစဉ် အဆင်တန်ဆာခြယ်လျက်လမ်းလယ်၌
တီးမှုတ် ကခုန်နေသော ကချေသည် အမျိုး
သမီးကလေးကို မြင်၍ “ဤသို့လှုပ်ရှားနေ
ခြင်းသည် စိတ္တဒဝါယောဓာတ် ပြန့်နှံ့ခြင်း၏
အစွမ်းအားဖြင့် ခန္ဓာကိုယ် ထိုသို့ ဤဤ ယိမ်း
နွဲ့လှုပ်ရှားခြင်းပင်ဖြစ်၍ ရုပ်နာမ် ဓမ္မသင်္ခါရ
တရားတို့သည် မမြဲလေစွ”ဟု ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်
ကိုဖြစ်စေ၍ ဝိပဿနာကို တိုးတက်စေလျက်
အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၁။ (၂) နာဂသမာဓထေရ်မ။ (၃) နာဂ-
သမာဓဝဂ်။ (၁) နာဂသမာဓလော(မ၊ ၁။
၁၁၇)တိတဿ ထေရဿနာမ်။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။
(- အပ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။ ဥဒါန်း၊ ၁။ ၉၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၁။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၆။) (၂)
နာဂါ စ နာဂသမာဓာ စ၊ အဟေသံ အဂ္ဂ-
သာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၄။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၄။
၂၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆။) (၃) နာဂသမာဓဝဂ္ဂ-
ကြည့်။

နာဂသမာလတ္ထေရ (ပု) [နာဂ+သမာလ+ထေရ]
နာဂသမာလထေရ။ ကဒါမိ နာဂသမာလ-
တ္ထေရော ဘဂဝန္တံ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၁၄၆။
(-အပါ ၁။ ၁၃၂။ ထေရော ၂။ ၁။ အပါ ၁။
၂။ ၉၇။ မဇ္ဈိ ၂။ ၄၀။) အထက်ပုဒ်နက်သည်း
ကြည့်။

နာဂသမာလဝဂ္ဂ (ပု) [နာဂ+သမာလ+ဝဂ္ဂ]
နာဂသမာလထေရ်၏ ပြစ်စဉ်ပြစ်ကန် အပ
ဒါန်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဝဂ်။ နာဂသမာလ
ဝဂ်။ (ယင်းဝဂ်၌ အပါဒါန်ပေါင်း ၁၀ ခုပါရှိ
သည်။) ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဘာဂါနပါဠိ၊
ဂ-ဝဂ်။ အပါ ၁။ ၁၃၂။ ၁၃၉။ အပါ ၁။ ၂။ ၉၇။

နာဂသမ္ပဟ (ပု) [နာဂ+သမ္ပဟ] နဂါးအပေါင်း။
သကပရိဝရံ နာဂသမ္ပဟံ ဟိဘူ။ အပါ ၁။
၁။ ၂၆၇။

နာဂသပ္ပတ္တိ (ထိ) [နာဂ+သပ္ပတ္တိ] နဂါးစည်း
စိမ်။ ပေါသုဇာကပတ္တိကာ မဟတိ နာဂသ-
ပ္ပတ္တိ ပဟာယ ဥပပါသကာဝါသံ ဥပသသိ
သုဃေဝ။ ဇော ၁။ ၁၇၂။

နာဂသရီရ (န) [နာဂ+သရီရ။ (နာဂသရီရ-
သံ)] နဂါး၏ခန္ဓာကိုယ်။ တဿ သဘာတိသာ
မေသုနပဋိသေဝေန စ ဝိသဋ္ဌနိဒ္ဒေါက္ကမေန
စ နာဂသရီရံ ပါတုဘာတိ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၃၀၄။
(-ဓမ္မဋ္ဌာ ၂။ ၁၅၃။ ဝိမတိ ၂။ ၁၂၃။)

နာဂသဝုယ (တိ) [နာဂ+သမာန+အဝုယ]
နာဂဘူသော တူသော အမည်ရှိသော
ရေဆိပ်။ (ယင်းသည် အဋ္ဌကထာ၊ ဇိကာ
ကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်၏ သီတင်းသုံး
နေရာ ဖြစ်သည်။ ဝိသုတာ။ ၄၂-၅၀-ကြည့်။
အရှင် မဟာဗုဒ္ဓသောသသည် ဤ နာဂ
သဘောဆိပ်မှ သိဟိန္ဒကူးနားသို့ ကူးခဲ့သည်။
P.T.S. ဂျာနယ် ၁၈၉၀။ D.P.)
ပဉ္စနေ နာဂသဝုယေး နေတ္ထိဋ္ဌာ ၂၇၅။

နာဂသဟဿ (န) [နာဂ+သဟဿ] ဆင်
တထောင်၊ တဆောင်သော ဆင်။ တေသံ
ခေါ ပန ဘိက္ခု စတုဗ္ဘသိဘိသာ နာဂသ-
ဟဿာနံ ခေကာ ယေဝ သော နာဂေါ
ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၃။ (-ဒိ ၂။ ၁၆၀။
အပါ ၁။ ၄၁၄။ စရိယာ ၂။ ၉၉။ ဇော ၂။ ၇၁၊
၃၇၀။ ဇော ၅။ ၃၇၊ ၃၇၅။ ဇော ၉။ ၃၆၈။)

နာဂသုတ္တ (န) [နာဂ+သုတ္တ] နာဂသုတ်။
(က) လူသုခနီး ကောမြိုင်ကြီး အတွင်းရှိ
ရေအိုင်ကို မှီ၍ ခနကြသော ဆင်အပေါင်း
တို့တွင် ရေကိုင်သိုက်ဆင်း၍ နာမောင်းဖြင့်
ကြာစွယ်ကြောင်းတို့ကိုနှုတ်ပြီး ညွှန်-ရိုးအင်
ကောင်းစွာ လှုပ်ခါ ဆေးကြောပြီးလျှင်
ကြပ်ကြပ်ဝါး၍ စားမျှကြကုန်သော ဆင်
ပြောင်ကြီးတို့၏ စားမျှခြင်းသည် ခွန်အား
ဆင်းလှ နှစ်ဝသော အကျိုးငှါ ဖြစ်သကဲ့သို့
ယင်းသို့ စားမျှခြင်းကြောင့် သေခြင်း၊
သို့မဟုတ် သေနိုင်လောက်သော ဆင်းရဲသို့
မရောက်သကဲ့သို့ ထိုအဘူ ဤ သာသနာ
ဘော်၌လည်း ရွာ၊ နိဂုံးအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်
ကြသွားကြသော သေရ်ကြီး ရဟန်းတို့
သည် တရားဟောခြင်းကြောင့် လူတို့၏
ကြည်ညိုခြင်းကို ခံရ၍ လာဘ်လာဘ ပေါ
များသော်လည်း ၎င်း လာဘ်လာဘ၌ တပ်
မက်မှုတစွာ ကင်းရှင်းစွာဖြင့် သုံးဆောင်
ကြပုံ၊ ထိုသို့ သုံးဆောင်ခြင်းကြောင့် ဆင်း
လှ ခွန်အား ကျိုးနပ်ပါးကို ရ၍ သေခြင်း၊
သို့မဟုတ် သေနိုင်လောက်သော ဆင်းရဲသို့
မရောက်ပုံကို၎င်း၊ ရေကိုင်သိုက်ဆင်းပြီး ကြာ
စွယ် ကြာခြင်းကို ကောင်းစွာ မလှုပ်ခါ ရွှံ့
ညွှန်ပါနှုတ်၍ စားမျှကြကုန်သော ဆင်ငယ်တို့
သည် ဆင်းလှ ခွန်အား ကျိုးနပ်ပါးကို မရပဲ
သေခြင်း၊ သို့မဟုတ် သေနိုင်လောက်သော
ဆင်းရဲသို့ ရောက်ကြရသကဲ့သို့ ရွာ၊ နိဂုံး
အတွင်းသို့ဝင်ရောက်ကာလူသို့ အတရားဓမ္မ
ဟောကြခြင်းကြောင့် လူတို့၏သဒ္ဓါကြည်ညို

သဖြင့် လှူ၍ နှိပ်စက်သော ဆွမ်း သင်္ကန်း
စသော ပစ္စည်း ၄-ပါးကို စွဲပမ်းဟင်မက်
တဏှာ ဖက်လျက် သုံးဆောင် ကြသော
ရဟန်းငယ်တို့အား ဆင်းလှူခွန်အား ၂-ပါး
သော အကျိုးကို မရပဲ သေခြင်း၊ သို့မဟုတ်
သေနိုင်လောက်သော ဆင်းရဲသို့ ရောက်
နိုင်ပုံကို၎င်း ဟောပြောသည်။ သံယုတ္တနိ-
ကာယနိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၉ သံယုတ်၊
၉-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၅၈။

(ခ) ဟိမဝန္တာတောင်မင်းကို အမှီသဟဲ
ပြု၍ ကာယဗလ ပြည့်စုံ တိုးတက်ကြသော
ဆင်တို့သည် အိုင်ငယ်အိုင်ကြီး မြစ်ကြီးမြစ်
ငယ် သမုဒ္ဒရာ ချော်ကျယ်သို့ သက်ဆင်း
ကြပြီး ၎င်းသမုဒ္ဒရာပြင်ကျယ် ရေပင်လယ်၌
ခန္ဓာကိုယ် ကြီးမား ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်
ကြသည့်နည်းတူ လာသနဝုန်ကမ်း ရဟန်း
ပည့်ပည်း သီလ၌ မှီ၍ သီလ၌ တည်ပြီး
အရိယအဋ္ဌဂီက မဂ်ကို သေ့လာ ပါ၊
မျှားက မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန် တရားမှန်ကို၌
မွန်မြတ် ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်၏ဟု
ဟောပြောသည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာ-
ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၃-
သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၄၄။

(ဂ) ဆင်ထိန်း၏ စကားကို နားထောင်
ခြင်း၊ တဘက်ရန်သူကို သတ်ဖြတ် နှိမ်နင်းနိုင်
ခြင်း၊ တဘက်ရန်သူ၏ ထိုပစ်တိုက်ခိုက်မှုကို
ခံနိုင်ရည်ရှိခြင်း၊ ဆင်ထိန်းက သွားစေလို
လော အရပ်သို့ လျင်မြန်ဆော့စွာ သွားနိုင်
ခြင်း ဟူသော အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
သော ဆင်သည် မင်းသုံးဆင် ဖြစ်နိုင်သည့်
အလား ဘုရားရှင်တရားတော်ကို နာကြား
ခြင်း၊ ကာမဗျာပါ ဒိဟိသ ဖက် သုံးဝသော
အကုသလဝိဘက်တို့ကို ပယ်ရှား သတ်ဖြတ်နိုင်
ခြင်း၊ ဥတုဒဏ်၊ ငတ်မွတ်မွတ်၊ မှက် ခြင်
ယင် လေ နေပူကင်း တို့၏ ကိုက်ခဲမှုဒဏ် ဆဲဆို
မှုဒဏ်၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၏ ဒဏ်တို့ကို ခံနိုင်ရည်

ရှိခြင်း၊ အစာစာသစ် သံသရာမှ တခွင်၌
တခါတခါက မရောက်ဘူးသေးသော
နိဗ္ဗာန်အရပ်သို့ လွှားလွှား ချော်ခြင်း ဟူသော
အင်္ဂါ ၁၀-လုံး စုံပြည့်သော ရဟန်းသည် လူ
နတ်ဦးခိုက် ဥဇော်ခြင်းကို ခံဆိုက်၏ဟု ဟော
ပြောသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စက္ကနိပါတ
ပါဠိ၊ ၃-ပစ္ဆိမသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊
၁။ ၄၃၁-၃။

(ဆ) အားအင်ကြီးမား ကိုယ်လုံးထွား
သည့် ဆင်ပြောင်ကြီးကို နာဂဟု ခေါ်
နိုင်သည် မဟုတ်။ ကာယဘလီ ဝစီမန သုံး
ဒွါရဖြင့် မကောင်းမှုကို ပြုတော်မမူသော
ကာသဝါကင်းကွာ ရဟန္တာကိုလည်း နာဂ
ဟူ၍ ခေါ်ဆိုနိုင်ပုံကို ဟောပြော သည်။ အင်္ဂု-
တ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပစ္ဆိမသ-
က၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၃၀၀-၅။

(၁) ပရိသတ်အများနှင့် နေရာဆက်
ဆံနေထိုင်သော ရဟန်း၏ သုခ ကင်းကွာ
ဆင်းရဲစွာ နေခြင်းကို၎င်း၊ ပရိသတ်ကင်း
ကွာ တောဝန်နှင့် အဖော်မမိုး တပါးတည်း
နေသော ရဟန်း၏ နိဝျာဏပယ်ခွါ ဈာန်၊
မဂ်၊ ဖိုလ် ချမ်းသာဖြင့် ချမ်းသာစွာ နေရ
ခြင်းကို၎င်း၊ ဆင်ပေါင်းများစွာ ခြံရံကာ
နေသော ဆင်ပြောင်ကြီး၏ အခြားဆင်များ
စားသုံးပြီး သည် ဖြစ်၍ အညွန့်ပြတ်ပြီးသော
မြက် ဘစ်ကိုင်း သစ်ခက်တို့ကို စားသောက်
ရခြင်း၊ နောက်ကျသော ရေကို သောက်ရ
ခြင်း၊ အပြုံးဆင်တို့ ဟိုးခွဲခြင်းကို ခံရခြင်း
ဟူသော ဆင်းရဲနှင့်၎င်း၊ ဆင်အပေါင်းကို ခွဲ
တကောင်တည်း သွားလာ နေထိုင်သော
ဆင်ပြောင်ကြီး၏ အရိပါ ဆင်းရဲမှ ကင်း
လွတ်ကာ ချမ်းသာစွာ နေခြင်းနှင့်၎င်း
ဥပဓမ္မဗျူဟမာ ဖပ်ဟပ်၍ ဟောပြောသည်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတပါဠိ၊ ၁-
ပစ္ဆိမသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၂၃၀။

၃။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဥဒါနပါဠိ၊ ၄-ဝက်၊ ၅-သုတ်။ ဥဒါန။ ၁၂၅-၇။

နာဂသေဋ္ဌ (ပု) [နာဂ+သေဋ္ဌ] (၁) မြတ်သောဆင်၊ ဆင်မြတ်။ (၂) မြတ်သော နဂါး၊ နဂါးမြတ်၊ နဂါးမင်း။ (၁) နာဂ-သေဋ္ဌော မယာ ဒိန္နော၊ ဤသာဒန္တော ဥရုဠဝါ။ အပါ။ ၁။ ၂၃၃။ (၂) နာဂသေဋ္ဌ အဟံ ဓဗ္ဗေန သမေန အသာဟသိကကမ္ပေန အာဟဋ္ဌံ ဝိရုဇဿ ဟဒယံ အဘိပတ္တယာမိ။ ဘေ၊ ၄။ ၇။ ၁၆၀။

နာဂသေန (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) နာဂ-သေန အမည်ရှိသောသူ၊ နာဂသေန သူငယ်။ (ယင်းသည် အရှင်နာဂသေနထေရ်၏ အ-လောင်း ဖြစ်၏။) (၂) နာဂသေနသာမဏေ။ (ယင်းသည် အရှင်နာဂသေနထေရ်အလောင်း ဖြစ်၏။) (၃) နာဂသေန - ထေရ်-ရဟန်း။

(၁) တဿ ပုတ္တော ဥပ္ပဒိဿတိ နာဂ-သေနော နာမ ဒါရဏော။ မိလိန္ဒ။ ၈။ (၂) အထ ခေါ ကောဋိသတာ အရဟန္တော အာယသ္မန္တံ နာဂသေနံ ပရိပုဏ္ဏဝိသတိဝဿံ ရက္ခိတကာလေ ဥပသမ္မာဒေသုံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃။

(၃) အရှင်နာဂသေန ထေရ်သည် (က) မိလိန္ဒမင်း၏ အမေးပုစ္ဆာပြဿနာတို့ကို ဖြေကြားတော်မူသော အရှင်နာဂသေန (၁) ကုဏ္ဍလကေသီဝတ္ထုကို ရေးသားစေခဲ့သော အရှင်နာဂသေန (ကွဲပြား နေသော အယူရှိသူ) အားဖြင့် ၂-ပါး ရှိလေသည်။ ထိုတိုင် - (က) အရှင် နာဂသေန ထေရ်သည် ယောနကတိုင်း (ဗက်တချီးယား ဟု ရှေးက ခေါ်ဝေါ်၍ ယခုအခါ အနောက်ပါကစ္စတန် အာဖ်ဂါနစ္စတန်၊ တာ-ကစ္စတန် နိုင်ငံများ ပါဝင်သော နယ်မြေ) သာဂလနိုင်ငံတော် (အနောက် ပါကစ္စတန် နိုင်ငံ ချေနပ်မြစ်နှင့် ရာဝိမြစ်များ အကြားရှိ

ယခုခေတ် ဆီးယားလ်ကွတ် ခေါ်သော မြို့နေရာ)၌ မင်းပြုသော ပညာရှိ မိလိန္ဒမင်း၏ ဗုဒ္ဓဝါဒ အယူအဆတို့တွင် မိမိကိုယ်တိုင် မရှင်းလင်းသည် ဖြစ်၍ မေးမြန်းအပ်သော အမေးပုစ္ဆာ ပြဿနာတို့ကို အနက်အဓိပ္ပါယ် သိမ်မွေ့ နက်နဲ ပြေပြစ် ချောမွတ်သော စကားဝါကျတို့ဖြင့် မင်းကြီး၏ သံသယကို အချက်ကျကျ ယှဉ်ရှင်းလျက် ဖြေကြားတော်မူသော ရာဇန္တာမသေချ်မြတ်ဖြစ်သည်။ အရှင်မြတ်၏ ဖြေရှင်းချက်တို့ကား ကြက်သီးမွေးညင်း ထွယ်လည်း ဖြစ်သည်။ ပိဋက ၃-ပုံသို့ သက်ဝင်သည်သာမက ပုံပြင်ဥပမာနည်းအခြာဖြာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်ဖြစ်၍ အံ့ဩစဖွယ်လည်း ဖြစ်သည်။ အဋ္ဌကထာကျမ်းပြုဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသမဓထရ် မြတ်သည်ပင် မိမိနှင့်ဆိုင်တော်မူသော အဋ္ဌကထာကျမ်းများတွင် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ကောက်နှုတ်၍ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃-စသည် ကြည့်။) သာကေပူအပ်သော မိလိန္ဒပညာကျမ်းကြီးကို ဖြစ်စေသူလည်း ဖြစ်သည်။ အရှင် နာဂသေနထေရ် မြတ်သည် သာသနာနှစ် ၅၀၀ ကျော် (ခရစ်မပေါ်မီ အနှစ် ၄၀-ပတ်ဝန်းကျင်) ခန့်အချိန်က ဟိမဝန္တာတောင်ခြေရင်း ဂဇင်္ဂလ အမည်ရှိသော ပုဏ္ဏားရွာ၌ ဖွားမြင်သည်။ (ဂဇင်္ဂလ ပုဏ္ဏားရွာသည် ယခုခေတ် အခြေအနေအရ ကသိုရတိုင်းအတွင်း၊ သို့မဟုတ် ဂန္ဓာရတိုင်းအတွင်း တနေရာရာ ဖြစ်မည်ဟု မှန်းဆကြသည်။ ဟိမဝန္တာတောင်နှင့် ဝေးကွာသော မဠိမနယ်နိမိတ် အခွေတက်ခြမ်းအနီးတိုင်းအတွင်း တနေရာရှိ ဂဇင်္ဂလနိဂုံးနှင့် တခြားစီ ဖြစ်သည်ကို သတိပြုရ၏။) အဘ ဖြစ်သူမှာ သောဏုတ္တရာအမည်ရှိ ပုဏ္ဏား ဖြစ်၍ ခိုင်မာ အမည်မဆင်ရှားသော ပုဏ္ဏေးမ ဖြစ်သည်။ ထိုသူငယ် အမိဝမ်းကြာတိုက်

ဝယ် ပဋိသန္ဓေ ယူသည်နှင့် တပြိုင်နက်—
 (၁) လက်နက်ဘဏ္ဍာတို့ သွန်းလင်းတောက်
 ပခြင်း၊ (၂) ကောက်ဦးသီးနှံ ပြည့်စုံခြင်း၊
 (၃) မိုးသည်းထန်စွာရွာခြင်းအားဖြင့် ၃ ပါး
 သော အံ့ဖွယ်သရဲ အတိတ်နိမိတ်တို့ ဖြစ်ကုန်
 ၏။ နာဂသေနသုဿ ၇-နှစ်သား အရွယ်
 တွင် ဝေဒ ၃-ကျမ်းအတတ်နှင့် ယင်းမှ
 ကြွင်းသော သိပ္ပမည်သော ပညာရပ်တို့ကို
 သင်ယူရန် ဖခင်ဖြစ်သူက တိုက်တွန်း စေခိုင်း
 သဖြင့် ဆရာပုဂ္ဂိုလ်အား အသပြာတဘောင်
 ဆရာခ ပေး၍သင်ကြားခဲ့ လေသည်။
 သင်ကြားရသောအတတ်နှင့် ပညာရပ်တို့မှာ
 — (၁) ဝေဒ ၃-ကျမ်း၊ (၂) နိဿယ
 (အဘိဓာန်)ကျမ်း၊ (၃) ကေဠာ
 (အလင်္ကာ) ကျမ်း၊ (၄) အက္ခရပူဇော
 (သဒ္ဒါ)ကျမ်း၊ (၅) ဣတိဟာသ(ရှေးဟောင်း
 ထုဝေသမိုင်း) ကျမ်း၊ (၆) ပဒကျမ်း၊ (၇)
 ဗျာကရုဏ်းကျမ်း၊ (၈) လောကယတ
 ကျမ်း၊ (၉) မဟာပုရိသ လက္ခဏာ-
 ကျမ်းတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ၎င်းကျမ်းတို့၌
 အကြွင်းမဲ့ တတ်မြောက်သည်။ ဤမျှ
 သော အတတ်ပညာရပ်ဖြင့် အားရကျေနပ်
 မှု မရှိသေးသဖြင့် “ယိုထက် မြင့်မားသော
 ပညာရပ် ရှိပါသေးသလော”ဟု ဖခင်ပုဂ္ဂိုလ်
 ကြီးအား မေးမြန်းသောအခါ ဖခင်က မိမိ
 တို့ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး၌ ဤ ဝေဒ ၃ ကျမ်း စသည်
 ထက် အပိုအလွန် သင်ကြားအပ်သော
 အတတ်ပညာများ မရှိတော့ကြောင်း ပြော
 ပြသည်။ ၎င်းနောက် ဆရာပုဂ္ဂိုလ်အား
 မေးမြန်းစိစစ်ဖွယ်တို့ကို မေးမြန်းစိစစ်ပြီးလျှင်
 မိမိသင်ယူသားအပ်သော အတတ်ပညာတို့၏
 အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး ၃-ပါးလုံး၌
 ဝေဒနံ သုံးသပ်သည်ရှိသော် အစ၊ အလယ်၊
 အဆုံး သုံးပါးလုံး၌ အနည်းငယ်သော
 အနှစ်သာရကိုမျှ မတွေ့မမြင်သဖြင့် စိတ်ပျက်
 ဆုတ်နစ်လျက် ရှိသည်။ နာဂသေန သူငယ်

သည် မိမိတို့အိမ်သို့ ဆွမ်းခံလာနေကျ ဖြစ်
 သော အရှင်ရောဟဏ ကြွလာသည်ကို တွေ့
 မြင်သဖြင့် အားရရွှင်လန်းခြင်း ဖြစ်ကာ
 “ဤ ရဟန်းသည် တစ်ဘဝသော အနှစ်
 သာရကို သိဟန်ထု၏ဟု ကြံစည်လျက် အရှင်
 ရောဟဏထံ ချဉ်းကပ်ပြီး “အရှင်ဘုရား
 သည် အဘတ်ပညာတို့ကို တတ်ကျွမ်းပါ
 သလား၊ မိမိ တတ်ကျွမ်းသော အတတ်
 ပညာတို့ကို အကျွန်ုပ်အား သင်ကြားပေး
 နိုင်ပါသလား” စသည်ဖြင့် သိလိုသော
 အကြောင်းအရာတို့ကို လျှောက်ထား
 မေးမြန်းသည်။ “သူငယ် ငါသည်
 လောက၌ အတတ်ပညာတို့ကိုလည်း တတ်
 ကျွမ်း၏။ လောကထက် မြတ်သော မန္တန်
 ကိုလည်း သိ၏။ သင့်ကိုလည်း သင်ပြပေးနိုင်
 ၏။ သို့ရာတွင် သင်သည် ကြောင့်ကြမရှုပ်
 အမိအဘတို့ကို ခွင့်ပြုလျှောက် ငါ့ဘွဲ့ရဟန်း
 အသွင်ကို ယူမှသာလျှင် သင့်အား မန္တန်ကို
 သင်ပြပေးပါအံ့”ဟု အရှင်ရောဟဏက မိန့်
 တော်မူသောအခါ နာဂသေန သူငယ်သည်
 အမိအဘတို့ထံ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် “အကျွန်ုပ်
 သည် ဤ ရဟန်း၏အထံ မန္တန် သင်ယူရန်
 အတွက် ရဟန်းပြုပါအံ့”ဟု ခွင့်တောင်း
 လေသည်။ အမိအဘတို့က ခွင့်လွှတ်သဖြင့်
 အရှင်ရောဟဏနှင့် အဘူ ဝိဇ္ဇေဝတ္ထု
 ကျောင်းတိုက် ဝတ္တနိယကျောင်း၌ တည၌
 အိပ်ပြီးလျှင် ရာဂ္ဂိကကုန်းအပြင်သို့ သွား၍
 များစွာသော ရဟန္တာတို့၏ အလယ်၌ ရှင်
 သာမဏေအဖြစ်ကို ခံယူရရှိသည်။ ထို့နောက်
 အရှင်ရောဟဏထံ မန္တန် သင်ပေးပါရန်
 တောင်းဆိုသောအခါ ရှင်နာဂသေန၏ ထက်
 မြက်သော ဉာဏ်ပဋိဘာန်ကို ရိပ်စားမိသော
 အရှင်ရောဟဏသည် အဘိဓမ္မာ ပိဋကတ်ကို
 ရှေးဦးစွာ သင်ကြားပေး၏။ သာမဏေ ရှင်
 နာဂသေနသည် အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ၇-လ
 အတွင်း တတ်မြောက်သည်အထိသင်ယူတော်

မူသည်။ အဘိဓမ္မာ၇ကျမ်းကို ၇လတည်းဖြင့် သင်ယူပြီးသုံးသောအခါ မဟာပထဝီ မြေ ပြီးသည့်ပဲ့တင်ထပ်၏။ နတ်တို့သည် ကောင်း ချီး ပေးကြကုန်၏။ ပြဿာတို့သည်လည်း လက်ပမ်းပေါက် ခတ်ကုန်၏။ နတ်၌ဖြစ်သော စန္ဒကူးနံသာမူနီနှင့် မန္တာရဝပန်းတို့သည် မိုး ကဲ့သို့ချာချာကုန်၏။ သာမဏေ ရှင်နာဂသေန အသက်နှစ်ဆယ်ပြည့်လာသောအခါ ရက္ခိတ ကုန်းပြင်၌ ဆရာရင်းဖြစ်သော အရှင်ရော ဟဏထေရ်ကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ များစွာသော ရပန္နာတို့၏ အလယ်၌ မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်သို့ ချော်တော်မူသည်။ ရဟန်း ဖြစ်ပြီးနောက် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော် အရှင် ရောဟဏထေရ်၏ စေလွှတ်ချက်အရ ဝတ္တနိယ ကျောင်း အရှင် အဿဂုတ္တအထံ၌ ဝါတွင်း ၃-လပတ်လုံး သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ သီတင်းဝါသ ကျတ်သောအခါ တနေ့၌ အိပ်သို့ပင့်၍ ဆွမ်းကပ်လှူသော ဝါယ်ကာ မကြီး တဦးအား လောကမှ လွန်မြောက် နိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ယောက်ျား မှန်းမ ကင်းပျောက်ကွယ်သွား ခြင်းနှင့် စပ်ဆိုင်သော နက်နဲသော တရား စကားတို့ဖြင့် အနုမောဒနာပြုတော်မူသည်။ ဝါယ်ကာမကြီးသည် ထိုနေရာ၌ပင် သောတာ ပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို ရသည်။ အရှင်နာဂသေန သည်လည်း မိမိဟောအပ်သော တရားတို့ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့လျက် (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ၍ ထိုနေရာ၌ ထိုင်နေ လျက်ပင် သောတာပတ္တိခိုလ်၌ တည်လေ သည်။ တနေ့သောအခါ ရှင်အဿဂုတ္တသည် မိမိအသံသို့ ချဉ်းကပ်၍ လျှောက်ပတ်သော အရပ်၌ နေထိုင်သော အရှင်နာဂသေနအား ပါဠိလိုပုတ်မြို့တော် အသောကာရုံကျောင်း တိုက် အရှင်ဓမ္မရက္ခိတအထံ၌ မြတ်စွာဘုရား စကားခတ် “ဗုဒ္ဓဝစန” များကို သင်ယူရန် စေလွှတ်တော်မူသည်။ အရှင်နာဂသေနသည်

မိမိနေရာ ဝတ္တနိယကျောင်းမှ ယူဇနာ-၁၀၀ ကွာလှမ်းသော ပါဠိလိုပုတ်မြို့တော်သို့ ကြွရ မည်ဖြစ်၍ လမ်းခရီးအကြား၌ ဆွမ်းကိစ္စ အတွက် ဝန်လေးလျက်ရှိသော်လည်း အရှင် အဿဂုတ္တ၏ အားပေးတိုက်တွန်းခြင်းဖြင့် ပါဠိလိုပုတ်မြို့တော်သို့ ပညာသင် ကြကော်မူ ၏။ အသောကာရုံကျောင်းတိုက် အရှင် ဓမ္မ ရက္ခိတအသံသို့ ချောက်သောအခါ မိမိလာခဲ့ သော အကြောင်းကို လျှောက်သား၍ ပိဋက ၃-ပုံကို ၃-လပတ်လုံး ပုဒ်ပါဌ်အက္ခရာ သဒ္ဒါ အားဖြင့် သင်ယူသည်။ နောက် ၃-လဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို လေ့လာမှတ်သားတော် မူသည်။ အရှင်ဓမ္မရက္ခိတသည် ပိဋက ၃-ပုံ အသုံးစုံကို သင်ယူပြီးဖြစ်သော အရှင်နာဂ သေနကို တခွန်းတည်းသောဩဝါဒဖြင့် ဆုံးမ လိုသည်ဖြစ်၍ “ငါ့ရှင်နာဂသေန နွားကျောင်း သားသည် နွားတို့ကို ထိန်းကျောင်းရုံသာ ထိန်းကျောင်းရ၍ တပါးသောသူတို့က နွား နို့ အရသာကိုသုံးဆောင်ကြကုန်၏။ ထို့အတူ သင်သည်လည်း ပိဋက ၃-ပုံကို ဆောင် ထားနိုင်သော်လည်း ပိဋကတ်အရသာဖြစ် သော မဂ်ဖိုလ်ကို မသုံးဆောင်ရသေးပေ” ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။

အရှင်နာဂသေနသည်လည်း အရှင်ဘုရား ရှိပါစေတော့၊ ဤမျှသော အဆုံးအမ ဩဝါဒဖြင့် သင့်တော်လောက်ပါပြီ” ဟု လျှောက်ထား၍ ထိုနေ့ည၌ပင် မဆုတ်မနစ် အားသစ် ကြိုးပမ်းရာ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၄-ပါးနှင့် တကွ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက် ချောက်တော်မူလေသည်။ ထိုနောက်၌မူ မိလိန္ဒ မင်းကြီး၏ အမေးပုစ္ဆာပြဿနာတို့ကို အနက်၊ အဓိပ္ပါယ် သိမ်မွေ့နက်နဲသော စကားဝါကျ တို့ဖြင့် တိကျပြတ်သားစွာ ဖြေကြားတော်မူ သည်။ ယင်းဖြေကြားချက်တို့ကို မိလိန္ဒ ပဉ္စာပါဠိ၌ ကြည့်ရှုရ၏။ အကျယ်ကို မိလိန္ဒ

၁-၂၃-ကြည့်။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၈၂၊၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁၊၄၅၊၂၅၊၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၇၃။)

(ခ) အရှင်နာဂသေနသည် ကွဲပြား
သော အယူရှိသော ဒေသတိုင်းနေ မထေရ်
တပါး ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် “သေအရက်
သော နာဂသေနသုဘာသည့် သေအရက်မှန်း
သိ၍ သောက်မှသာလျှင် အပြစ်ရှိသည်။ သေ
အရက်မှန်း မသိသောကံပါက အပြစ်မရှိ”
ဟူသော မိမိ၏ အယူအဆကို ပါဝင်စေ
ရန် ညွှန်ကြားလျက် ကဗျာ စာရေးဆရာတဦး
အား ကုဏ္ဍလကေသီဝတ္ထုကို ဒေသတာသ
ကဗျာ အသွင်ဖြင့် ရေးသားစေခဲ့သူ ဖြစ်သည်။
ဣမသိဗ္ဗိ ဒေသိဒ္ဓါးဌ ကောသိ ဘိန္နလဒ္ဓိကော
နာဂသေနာ နာမ ဧဝေကုဏ္ဍလ-
ကေသီဝတ္ထု ပရဂါဒ၊ နနယဒဿနတ္ထံ ဒေသိ-
ကဗ္ဗုညပန ကာသရန္တာ ... ပဗန္ဓာပေသိ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၇။

နာဂသေနကထာ (ထိ) [နာဂသေန+ကထာ]
နာဂသေနထေရ်၏ (အဖြေ) စကားရင်း။
နာဂသေနကထာ စိတြာ၊ ဩပဗ္ဗေဟိ နယေ-
ဟိ စ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။

နာဂသေနက္ခေရ (ပု) [နာဂသေန+ထေရ်]
နာဂသေနာ စရိ၊ ခုဘ သဟ ဗဟ ကာယဟိ
နာဂသေနက္ခေရံ ပသိယှပါသိက္ခာ။ မိလိန္ဒ။
၄၀၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၇။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၇၃၊၄၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၇၃။
ဝိ၊ဓ၊၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၄၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၉။) နာဂသေန-လည်းကြည့်။

နာဂသေနက္ခေရာစန (န) [နာဂသေနက္ခေရ+
စန] အရှင်နာဂသေနာစရိ၏ စကား။
နာဂသေနက္ခေရာစနံ ယုတ္တိ စာတိ သဗ္ဗံ
အညမညသံသန္တိတံ ဟောဘိ။ ဝိ၊ဓ၊၁၇၉။

နာဂသေနဝိသုဇနာ (ထိ) [နာဂသေန+ဝိသု-
ဇနာ] အရှင်နာဂသေန-အရှင်နာဂသိန်-

၏အဖြေ၊ မိလိန္ဒရာဇပဉ္စော စ နာဂသေန-
ဝိသုဇနံ။ မိလိန္ဒ၊ ၄၁။

နာဂသေနသဒ္ဓ (ပု) [နာဂသေန+သဒ္ဓ] နာဂ-
သေန - ဟူသော - ဟုပြောဆိုကပ်သော -
အသံ။ နာဂသေနသဒ္ဓါယေဝ နုခေါ ဘန္တံ
နာဂသေနောဘိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၅။

နာဂဟတ (တိ) [နာဂ+ဟတ] ဘုရားဟူသော
ဆင်ကို - သတ်-ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ-တတ်သော၊
သူ။ (ကိုယ်တော်မြတ်ကို ထိုးသတ်ရန်လာ
သော နာဠာဂိရိဆင်ကို ဘုရားရှင် ရွတ်ဆို
ဆုံးမဆုခံလာသည့် ဂါထာပါစကား ဖြစ်၏။)
နာဂဟတဿာ (ဝိ၊ဓ၊၁၇၇)တိ ဗုဒ္ဓနဂံ
ဃာတကဿ။ ဇိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၁၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၃၅၈။)

နာဂါနိပတိ (ပု) [နာဂ+အနိပတိ] နဂါးတို့၏
-အကြီးအမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်၊ နဂါး
မင်း၊ နာဂါနိပတိ*ဝိမာန(ဇာ၊၂၊၃၀၁)န္တိ
အဟိန္ဒ နာဂါနိပတိဉ္စ ဝိမာနဉ္စ အဒိဋ္ဌဗုဗ္ဗံ
ပဿယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၂၀။

နာဂါနိပတိမဟာရာဇ (ပု) [နာဂါနိပတိ+မဟာ-
ရာဇ] နဂါးဘုရား- အကြီး အမှူး- ဦးစီး-
ခေါင်းဆောင်-ဖြစ်သောမင်းမြတ်၊ နဂါးတို့
ကို အစိုးရသော မင်းမြတ်။ ဝိဂ္ဂပက္ခေန နာမ
နာဂါနိပတိမဟာရာဇေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၁၇။

နာဂါနုဗဒ္ဓ (တိ) [နာဂ+အနုဗဒ္ဓ] မြွေ-နဂါး
- သည်- အစဉ်လိုက်- အစဉ်ဖွဲ့-အပ်သော၊
(ဖား)။ နာဂါနုဗဒ္ဓေါ ဝိယ မဏ္ဍူကော။
မိလိန္ဒ၊ ၂၂။

နာဂါနုဘာဝ (ပု) [နာဂ+အာနုဘာဝ] နဂါး
တို့၏-အာနုဘော်-စွမ်းရည်-သတ္တိ။ တာနိ
သဗ္ဗာနိ ဒေဝါနုဘာဝေန နာဂါနုဘာဝေန စ
ဝဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၂၂။
အ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇။ ဥဒါ၊ဋ္ဌ၊
၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၇၃။)

နာဂါနုရူပ (တံ) [နာဂ+အနုရူပ] ဆင်တို့အား
-လျော်- လျှောက်ပတ်-သော။ နာဂဝိသိ၊
(သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဒီ၊ ၃။ ၄၄)ကြည့်။

နာဂါပလောကိတ (န) [နာဂ+အပလောကိတ]
ဆင်၏ကြည့်ရှုခြင်းနှင့်တူသော ကြည့်ရှုတော်
မူခြင်း။ နာဂါပလောကိတ (ဒီ၊ ၂။ ၁၀၀) နို့
နာဂဿ ဝိယ အပလောကိတံ၊ ဟတ္ထိနာဂ-
ဿ အပလောကနသဒိသံ အပလောကနနို့
အတ္ထော။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၁၆၄။ (-မ၊ ၁။ ၄၁၃။ ဒီ၊
၄။ ၂။ ၁၅၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၇။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၄၇၇။)

နာဂါဝဇ္ဇ (ပု) [နာဂ+အာဝဇ္ဇ] နဂါးတို့-
လှည့်ပတ် - လှည့်စား - ခြင်း။ တုမ္မာကံ
အညော ယက္ခာဝဇ္ဇော ဝါ ဘူတာဝဇ္ဇော ဝါ
နာဂါဝဇ္ဇော ဝါ နတ္ထိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၄။
(-အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။ အ၊ ပ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၃၂။)

နာဂါဝါသသတ (န) [နာဂ+အာဝါသ+သတ]
နဂါးတို့၏နေရာ 'ဘုံ' ၁၀၀၊ ၁၀၀-သော နဂါး
တို့၏ နေရာ 'ဘုံ'။ ကျေနပ်ညာသ နာဂါဝါ-
သသတေ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ မ၊ ၂။ ၁၆၆။

နာဂိတ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] အရှင်နာဂိတထေရ်၊
(ယင်း ထေရ်သည် ဘုရားရှင် ဝါတော် ၂၀
အတွင်းဟု ဆိုအပ်သော ပဌမဗောဓိ၌ လုပ်
ကျွေးကြသည့်ထေရ်တို့တွင် တပါးအပါအဝင်
ဖြစ်၏။ ပဌမဗောဓိအတွင်း လုပ်ကျွေးကြ
သော ရဟန်းတို့ကား- အရှင်နာဂသမာလ၊
အရှင်နာဂိတ၊ အရှင်ဥပဝါန၊ သုနက္ခတ္တ၊ စန္ဒ-
သာမဏေ၊ အရှင်သာဂတ၊ အရှင်မေဃိယတို့
ဖြစ်ကုန်၏။ ယင်းတို့ကား ရံခါကြီးကြား
လုပ်ကျွေးသူတို့တည်း။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉၆။)
တေန ခေါ် ပန သမဇသန အာယသ္မာ နာ-
ဂိတော ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာကော ပေ ဟေ။
ဒီ၊ ၁။ ၁၄၃။ အံ၊ ၂။ ၂၅၊ ၃၀၀။ အံ၊ ၃။ ၁၅၄။
(-ထေရ်၊ ၂။ ၃၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉၆။ ထေရ်၊ ၄။

၁။ ၂၃၁။ ထေရ်၊ ၄။ ၂။ ၄၁၄။ အ၊ ပ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၈။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၉၆။)

နာဂိတသုတ္တ (န) [နာဂိတ+သုတ္တ] (၁)
နာဂိတသုတ်၊ (ဘုရားရှင် ကောသလတိုင်း
ဣစ္ဆာနဂ်လတောအုပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူ
စဉ် - နာဂိတ ငါဘုရားသည် အခြံအရံ
အကျော်အစောနှင့် မဆက်ဆံလို။ နေက္ခမ္မ-
သုခ=ကာမမှထွက်မြောက်မှု ချမ်းသာ၊ ပဝိ-
ဝေကသုခ = ကင်းဆိတ်မှုချမ်းသာ၊ ဥပသမ-
သုခ=ငြိမ်းအေးမှုချမ်းသာ၊ သမ္မေဓာသုခ=
သိမှုချမ်းသာ၊ ယင်းချမ်းသာတို့ကို မရသော
သူသည် မိဋ္ဌသုခ=မစင်နှင့်တူသော ကာမ
ဂုဏ်ချမ်းသာ၊ မိဒ္ဓသုခ=ငိုက်မည်းမှုချမ်းသာ၊
လာဘသက္ကာရသိလောကသုခ = လာဘ်ပူ
ဇော်သကဲ့သို့ အကျော်အစော ချမ်းသာတို့ကို
သာယာနှစ်သက်၍ နေထိုင်၏။ နာဂိတ စား
သောက်သမျှ အစာအာဟာရ၏ အကျိုးဆက်
ကား ကျင်ကြီးကျင်ငယ်ပင်တည်း-စသည်ဖြင့်
ကိုယ်တော်မြတ်အလုပ်အကျွေးနာဂိတရဟန်း
အား ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်။) အင်္ဂု-
တ္တရနိကာယ်၊ ၅-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊
၃-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၅-၆။ အံ၊ ၄။ ၃။
၁၂။ (၂) နာဂိတသုတ်၊ (ဘုရားရှင် ကောသ
လတိုင်း ဣစ္ဆာနဂ်လတောအုပ်၌ပင် သီတင်း
သုံးတော်မူစဉ် အရာမစောင့်သာမဏေအလုပ်
အကျွေးအခြံအရံတို့ဖြင့်နေသော ရွာကျောင်း
နေ "ဂါမဝါသ" ရဟန်းအား သမာဓိမရနိုင်
သဖြင့် ကိုယ်တော်မြတ် နှစ်သက်တော်မမူ
ကြောင်း၊ အဖော်မမှီးတကိုယ်တည်းရတင်ကုန်
၍ တော၌နေသောရဟန်းကို ကိုယ်တော်မြတ်
နှစ်သက်တော်မူကြောင်း အလုပ်အကျွေး
ရဟန်းတော် အရှင်နာဂိတအား ဟောပြော
သုတ်။) အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊
၆-နိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၉၉။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၉။

နာဂိဒ္ဓိ (ထိ) [နာဂ+ဣဒ္ဓိ] နဂါးတို့၏-တန်ခိုး-ပြည့်စုံသော အကျိုး။ ကမ္မဝိပါကဇိဒ္ဓိ စ နာမေသာ နာဂါနံ နာဂိဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ (-ဇရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၁၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၂။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။)

နာဂိနီ (ထိ) [နာဂ+ဣနီ နီတိ၊သုတ္တ။၄၆၉။] နဂါးမ။ နာဂိနီယော ကိရ ဥတုသမယေ ပတ်ဋ္ဌိတဂဗ္ဘာ စိန္တေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁-၂။

နာဂိန္ဒ (ပု) [နာဂ+ဣန္ဒ။ (နာဂေါန္ဒ-သံ၊ဏာဂိဒ္ဓိ-ပြာ)] နဂါးတို့ကို အစိုးရသော မင်း၊ နဂါးမင်း။ ဒေဝိန္ဒနာဂိန္ဒနရိန္ဒပုဗ္ဗိတော။ ဒိ၊၂။၁၃၈။ (-ဇော၊ဋ္ဌ၊၅။၉၁။)

နာဂိ (ထိ) [နာဂ+ဣ။ ရှု၊၁၀၈။ နီတိ။ သုတ္တ။၄၆၇။] (၁) နဂါးမ။ (၂) ဆင်မေ (၁) အညတရော ဘိက္ခု နာဂိယာ မေထုန-မွေ ပဋိသေဝိ။ ဝိ၊၁။၄၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။) (၂) နာဂိဝ ဗန္ဓနံ ဆေတု၊ ဝိဟဇမ အနာသဝိ။ အပ၊၂။၂၁၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၇။ မုဒ္ဒဗော၊ဋ္ဌ၊၂၇၄။

နာဂိဝတ္ထု (န) [နာဂိ+ဝတ္ထု] နဂါးမ၌ မေထုနမှီဝဲသော ရဟန်း၏-အကြောင်းအရာ-ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်ရပ်-အဋ္ဌပ္ပတ်။ နာဂိဝတ္ထုမှ နာဂမာဏဝိကာ ဝါ ဟောတု ကိန္နရိအာဒိနံ ဝါ အညတရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

နာဂူပမာ (ထိ) [နာဂ+ဥပမာ] (၁) ဆင်ဟူသော နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဥပမာ၊ ဆင်လျှင်-နှိုင်းယှဉ်စရာ-စံတင်စရာ-ဥပမာ၊ ဆင်ဥပမာ။ (တိ) (၂) ဆင်ဟူသော နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဥပမာရှိသော၊ ဆင်နှင့်တူသော။ (၁) သတ္တုဂုဏသင်္ခါတဿ ဥပမေယျတ္ထဿ ဝိညာပနီ ပကာသနီ အယံ နာဂူပမာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ (တိ) (၂) နာဂူပမာ မဟာဝိဇ္ဇာ၊ သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပ၊၁။၃၇၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

နာဂေါဂါဟဝတ္ထု (န) [နာဂေါဂါဟ + ဝတ္ထု] ဆင်တို့၏ ရေအိုင်အတွင်း သက်ဆင်းခြင်းနှင့်-စပ်သွယ်-ပတ်သက် သော-အကြောင်း-အရာ-ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်ရပ်-အဋ္ဌပ္ပတ်။ နာဂေါဂါဟဝတ္ထုသ္မိ သပ္ပနိကာယာတိ ဝေနာမိကာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

နာဂေါပမသုတ္တ (န) [နာဂေါပမ + သုတ္တ] ဆင်ပြောင်ဟူသောနှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဥပမာရှိသော သုတ်၊ (နာဂေါပမသုတ် ဟူ၍ ဋီကာဆရာ သုံးသော်လည်း ညွှန်းရာ အံ၊၂။၃၀၂-၃၀၅ - ၌ နာဂသုတ်ဟု ရှိ၏။) ဉာဏပဝတ္တိဒီပကံ အင်္ဂုတ္တရာဂမေ နာဂေါပမသုတ္တဝစနံ သုဂုတ္တံ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၁။၂၀၁။

နာစ္စမ္ဗိလ (တိ) [န+အစ္စမ္ဗိလ (=အတ် + အမ္ဗိလ)] အလွန် မချဉ်သော၊ မချဉ်လွန်းသော၊ အချဉ် - မပိုသွန်း - မကဲလွန်း-သော။ နာတ်သီတိ နာစ္စမ္ဗိလံ နာတ်လောကံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

နာဋက (တိ) [နဋ + ကျ။ နီတိ၊ဇော၊၅၃။ (နာဋက-သံ၊ နာဋက-အဋ္ဌမာဂမိ၊ ဏာဋက-ပြာ)] ကတတ်သော၊ သူ။ ကချေသည်။ သဘင်သည်။ ကျွမ်းသမား။ (ရှေးမင်းတချို့တို့သည် ကပွဲရုံများ ဆောက်လုပ်စေ၍ ကချေသည် ၃-မျိုး စီမံထားတတ်ကြကုန်၏။ (၁) နနယ်ငယ်လှသော ကချေသည်။ (၂) အသက်အရွယ် အလယ်အလတ် ဖြစ်သော ကချေသည်။ (၃) မင်းဆက် ၂-ဆက်၊ ၃-ဆက်ရှိ၍ သက်ကြီးရွယ်အို ကချေသည်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ယင်း ကချေသည်တို့သည် သိကြားမင်း၏ နတ်သမီးများပမာ ဘုရင်များကို ဖြေဖျော် ကပြကြရကုန်၏။ ဘုရင်မင်းမြတ်တို့သည် အသက်အရွယ် နနယ်သော ကချေသည်တို့၏ ကပွဲရုံသို့၎င်း၊ အသက်အရွယ် အလယ်အလတ် ကချေသည်

တို့၏ ကပွဲရုံသို့၎င်း၊ သက်ကြီး ရွယ်အို ကချေသည်တို့၏ ကပွဲရုံသို့ ၎င်း သွားရောက် ကြည့်ရှု တတ်ကြကုန်၏။ သုတ္တနိဋ္ဌာဝ။၁၁၁။ အပါဠာဝ။၂၀၉။ မဇ္ဈိမ္မ။၂။၂။ အံဇ္ဈိမ္မ။၂။၂။ ကြည့်။) နဠာ နာမ ယေ နာဠကံ နာဠေန္တိ။ ဝိဠာဠ။၂၀၇။ နာဠကော (ဝိဠာဠ။၁၇၂) လယ်- နကောဒေယ။ သာသတ္ထ။၂။၁။ ဝိမတိဝ။ ၁၀၀။ နာဠကောနိ(ပါဗ)-ပဋိသံဠာ။၂။၂၇။ ဓမ္မာဠာ။၂။၂၇။ နာဠကောနိ (နာပါဗ)- မဠာဠာ။၈၈။၁၇။ အံဠာဝ။၂၇။ နာဠကံ (ဒါဠ)- ဒိဠာဝ။၁၇၀။ သိဠာသစ်ဝ။၁၇၄။ နာဠကောနိ(နာပါဗ)-မဠာဠာ။၁၇။ အံဠာဝ။ ၁၈၄။၂၇။၁၇၄။ အံဠာ။၂။၁၇။ ပဋိသံဠာ။ ၂။၂၇။ ဝေရဠာ။၂။၂၇။ အပါဠာဝ။ ၂၀၉။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၁၇။ စရိယာဠာ။၁၇။ ဇာဠာ။၂။၁၇။ နာဠကောနိ (တါဠ)- ဇာဠာ။၆။၁၁။ နာဠကောဟိ (တါဠ)-ဒိဠာ။ ၂။၁၇။ မဠာဝ။၁၇။ အံဠာဝ။၁၇။၁၇၄။ ပဋိသံဠာ။၂။၂၇။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။၂။၈၇။ အံဠာ။ ၂။၂၇။ နာဠကောဟိ (ဝါဠ)-မဠာဠာ။ ၁၇။ နာဠကောနိ (စါဠ) - ဇာဠာ။၆။ ၁၀။ နာဠကောသ (အါဠ)-ဓမ္မာဠာ။၂။၁၇။ နာဠကောနိ (ဆါဠ)-ဝိဠာဠာ။၁၇။ ဒိဠာ။၂။ ၁၇။ အဘိဠာဝ။၇။ နာဠကောသု(သါဠ) -မဠာဠာ။၁၇။ မဇ္ဈိမ္မ။၁၇။

နာဠက^၂ (တိ) [နဠ+က+ဏ] က စေတတ် သောသူ၊ ဇာတ်ဆရာ။ နဠကော နာဠကော စော၊ ပရိဝါရေန္တိ မံ သဒါ။ အပါဠာ။၄၂။

နာဠက^၃ (န) [နဠက+ဏ။ (နာဠက-အဗ္ဗမာ- ဂမိ)] (၁) ကချေသည်တို့၏ဥစ္စာဖြစ်သော ကပြ၊သိဆိုတီးမှုတ်ခြင်း၊ ပွဲကခြင်း၊ အက၊ အဆို၊ အတီး အမှုတ် မျိုးစုံပါဝင်သော ဇာတ်သဘင်။ (၂) ကချေသည်တို့၏ဥစ္စာ ဖြစ်သော ကပြ၊သိဆိုတီးမှုတ်ခြင်းကို-သင်ယူ စေ-သင်ပြပေး-ခြင်း။ အဆိုအကအတီး သင်ဟန်းပေးခြင်း။ (၁) နာဠကောနိ

စာပေသော ပဿိယာမ။ ဝိဠာဠ။၆၈။ နဠကံ ဂံဘံ ဝါဒိတဉ္စာတိ ဣဒံ တယံ နာဠကန္တိ ဝုစ္စဝိ။ ပါစိတ်၊ယော။၇၇။ (-အပါဠာ။၁။၇၁။ ဇာဠာ။၆။၁၇။ ဝဇီရ။၁၇။ သာရတ္ထ။၁။၆၅။ ဝိမတိ။၂။၁၇။) (၂) နာဠကံလပ်(လာသံ) ဂိတံ ဒဝကမ္ပံ၊ ဣယံ ဝါစသံကာ ခိဉ္စာ။ မဟာနိ။၂၇။ စူဠနိ။၂၇။ နာဠကန္တိ အဘိ- နယံ ဒေသေတော ဥဂ္ဂဏှပနံ၊ မဟာနိဠာ။၁၇။

နာဠကကောဋိ (ထိ) [နာဠက + ကောဋိ] ကချေသည်တို့၏ ကုဋေ၊ ကုဋေသော ကချေသည်။ ကေကဏ္ဍ ဟိ ဒေဝပုတ္တဿ အစုတိယာ နာဠကကောဋိယော ဟောန္တိ။ မဠာဠာ။၁၁။ (-ဒိဠာ။၂။၁၇။၁၇၈။ ဝိမာနာ။ ၄။၁၈။)

နာဠကဇန (ပ) [နာဠက + ဇန] ကချေသည် ဖြစ်သောလူ။ တေနာယသုတော ယသဿ နာဠကဇနသု သုသာနသညာဒေဝ ဥပ္ပဋိ။ ဝိဠာဠ။၁၇။

နာဠကဒဿန(န) [နာဠက + ဒဿန] ကချေသည် ကိုကြည့်ရှုခြင်း၊ ကပွဲကြည့်ခြင်း။ ပဏ္ဍာကာရံ ပဋိစ္စိတဒိဝသတော ပဠာယ ဗလဒဿနံ ဝါ နာဠကဒဿနံ ဝါ နဠိ။ မဠာဠာ။၂။၁။ (-သုတ္တနိဋ္ဌာ။၁။၁၇။ အပါဠာ။၂။၁။)

နာဠကဒဿနပရိဝတ္တန (န) [နာဠကဒဿန + ပရိဝတ္တန] ကချေသည်-ကပွဲ-ကြည့်ရှုခြင်း ငှါလှည့် ပည့်ခြင်း။ နာဠကဒဿနပရိဝတ္တနန တဏှံ ဝေဇနန္တော ဝိစရတိ။ အပါဠာ။၂။၁။

နာဠကပရိဝတ္တဒဿန (န) [နာဠက + ပရိဝတ္တ + ဒဿန] ကချေသည်-ကပွဲ-ကို လှည့်လည်၍ ကြည့်ရှုခြင်း။ နာဠကပရိဝတ္တဒဿနန တဏှံ ဝေဇနန္တော ဝိစရတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။၁။၁၀။

နာဠကပရိဝါရ (ပ) [နာဠက + ပရိဝါရ] (နတ်သမီး) ကချေသည် အခြံအရံ၊ (နတ်) ကချေသည် အခြံအရံ။ နာဠကပရိဝါရေနာ-

(မ၊ဌ၊၂။၂၀၄)တိ အစ္ဆရပရိဝါရေန။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၂၁။

နာဠကပရိဝါရပရိဝုတ(တိ)[နာဠကပရိဝါရ+ပရိ-
ဝုတ]ကချေသည်-အခြား-ရံချေ-သည်
ခြံရံအပ်သော။ သူ။ ရာဇဝေသံ ဂဟေတွာ
နာဠကပရိဝါရပရိဝုတော...ဇာကော။ ဥဒါန၊
ဌ။၁၉၇။

နာဠကပရိဝုတ (တိ) [နာဠက + ပရိဝုတ]
ကချေသည်ကို သည် ခြံရံအပ်သော။ သော
နာဠကပရိဝုတော ဝေဇ္ဇပါယ သမ္ပတ္တိယာ
တံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၅၆။

နာဠကမဇ္ဈ (န၊ပု) [နာဠက + မဇ္ဈ] ကချေသည်
တို့၏ အလယ်။ သော ကိရ ရာဇော ယေရံ
အနုဿရိတွာ ဗလမဇ္ဈာနိ နာဠကမဇ္ဈာနိ...
ဂုဏ် ကထေသိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၁၀။

နာဠကဝရပရိဝုတ (တိ) [နာဠကဝရ+ပရိဝုတ]
မြတ်သော ကချေသည်တို့သည် ခြံရံအပ်
သော။ သူ။ ရာဇဝေသံ ဂဟေတွာ နာဠကဝရ-
ပရိဝုတော...ဇာကော။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၉။

နာဠကသမ္ပတ္တိ (ထိ) [နာဠက + သမ္ပတ္တိ]
ကချေသည်ကို-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း၊ ကချေ
သည် စည်းစိမ်။ ရုဒ္ဓသုခံ ဝါ ပါသာဒေသု
နာဠကသမ္ပတ္တိံ ဝါ အာရဗ္ဗ ဝိတက္ကမတ္တဿာပိ
အနုပပန္နကာဝံ သန္တာယ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၆၇။

နာဠကိတ္တိဂဏ (ပု) [နာဠက + ဣတ္တိ + ဂဏ]
ကချေသည် မိန်းမအပေါင်း၊ မင်းသမီး
အပေါင်း၊ ဇာတ်သမအပေါင်း၊ သောဌသ-
သဟဿသင်္ခံ နာဠကိတ္တိဂဏံ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၈၆။

နာဠကိတ္တိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [နာဠကိတ္တိ + ပရိစ္ဆေဒ]
ကချေသည် မိန်းမအပိုင်းအခြား၊ ကချေသည်
မိန်းမတို့ကို ဖော်ပြရာ အပိုင်း အခန်း၊
ကချေသည် မိန်းမတို့နှင့် စပ်၍ ပြဆိုရာ
အပိုင်း အခန်း။ နာဠကိတ္တိပရိစ္ဆေဒေါ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၅၇။

နာဠကိတ္တိပရိဝါရိတ (တိ) [နာဠကိတ္တိ + ပရိဝါရိ
တ] ကချေသည်မိန်းမတို့သည် ခြံရံအပ်သော
သူ။ တံ နာဠကိတ္တိပရိဝါရိတံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ
အနုဘဝမာနံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀။

နာဠကိတ္တိသဟဿ (န) [နာဠကိတ္တိ + သဟဿ]
ကချေသည်မိန်းမတို့၏ ၁-ထောင်၊ ၁-ထောင်
သော ကချေသည် မိန်းမ။ ယေန ရညော စ
မဟေသိယာ စ သောဌသန္ဓေ နာဠကိတ္တိ-
သက္ကဿာနံ...နိပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၂။ (-ဇာ၊
ဌ၊၁။၄၆၃။)

နာဠကိတ္တိ (ထိ) [နာဠက + ဣတ္တိ] ကချေသည်
မိန်းမ၊ ဇာတ်သမ။ နာဠကိတ္တိယော နာမ
နစ္ဆန္တိယော။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၅၉။ နာဠကိတ္တိ-
(ပါဠ) - ဝိ၊ဌ၊၂။၂၁၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၀၈။
ထေရ၊ဌ၊၂။၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၆၂။ နာဠကိတ္တိ-
ယော(ပါဠ) - ဒိ၊ဌ၊၂။၆၈၊၁၄၈၊၂၆၃၊၃၀၈။
မ၊ဌ၊၃။၂၁၇။ သံ၊ဌ၊၃။၃၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၂၃။
သုတ္တန်၊ဌ၊၁။၅၃၊၁၁၁။ သုတ္တန်၊ဌ၊၂။၁၀၁။
အပ၊ဌ၊၁။ ၇၀။ ၇၄၊၂၀၉။ စရိယာ၊ဌ၊၂၄၅။
ဇာ၊ဌ၊၃။၃၈၈။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၀၁၊၅၇၇။ ဇာ၊ဌ၊
၆။၃၂၊၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။
နာဠကိတ္တိ(ဒု၊ဇ) - ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၀၈၊၁၉၃။
နာဠကိတ္တိယော(ဒု၊ဇ) - အပ၊ဌ၊၁။၇၀။ အပ၊
ဌ၊၂။၂၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၇။ ဇာ၊ဌ၊၁။၆၈။ ဇာ၊ဌ၊
၃။၃၄၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၁။ နာဠကိတ္တိဟိ(ဇ၊ဇ)
- ဇာ၊ဌ၊၇။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။ နာဠကိတ္တိနံ-
(စ၊ဇ) - ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၅။ နာဠကိတ္တိနံ(ဆ၊ဇ)
ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၅၂။ အံ၊ဌ၊၂။၁၇၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၅၄။ သုတ္တန်၊ဌ၊၁။၆၀။ အပ၊ဌ၊၁။၁၇၂။
နာဠကိတ္တိယာ (ဆ၊ဇ) - ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၉၃။

နာဠကိနိ (ထိ) [နာဠက + ဣနိ] (နာဠကိနိ-သံ
ဏာသုဏ္ဏဏိ-ပြာ၊ နတ်ကိ-ဟိန္ဒူ) ကချေသည်
မိန်းမ၊ နာဠကိနိ (ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဌ၊၂။

၂၀၄)တိ နန္ဒနကိစ္စေ (နန္ဒေ) အဓိဂ(က)တာ
ဣတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၅။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၁၈၅။

နာဠုပုတ္တ (ပု) [နာဠု+ပုတ္တ။ နာဠုဿ ပုတ္တောတိ
နာဠုပုတ္တော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၈၄။] နာဠုဒါသား၊ ကချေသည်ဒါသား။
နာဠုပုတ္တော (ပ၊ ၆) — ဝိ၊ ၃။ ၂၂၈။ ဝိ၊ ၄။
၂၇၆။ ဒိ၊ ၁။ ၄၅၊ ၅၃။ ဒိ၊ ၂။ ၁၂၄။ ဒိ၊ ၃။ ၉၇။
မ၊ ၁။ ၁၃၀၊ ၂၅၈။ မ၊ ၂။ ၃၅၊ ၄၅။ မ၊ ၃။ ၅၊ ၃၂။
သံ၊ ၁။ ၆၈။ သံ၊ ၂။ ၄၈၇။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁။ အံ၊ ၃။
၂၄၊ ၂၂၆။ သုတ္တန်၊ ၃၅။ မိလိန္ဒ၊ ၄။ ဒိ၊ ၄။ ၁။
၁၃၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။
နာဠုပုတ္တံ (ဒု၊ ၆) — ဝိ၊ ၃။ ၂၂၈။ ဒိ၊ ၁။ ၄၅၊ ၅၃။
မ၊ ၂။ ၄၅။ သံ၊ ၁။ ၆၆။ အံ၊ ၃။ ၂၄။ နာဠုပုတ္တေန
(တ၊ ၆) — ဒိ၊ ၁။ ၅၃။ သံ၊ ၂။ ၄၈၇။ အပ၊ ၂။
၁၆၀။ ဝေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။
နာဠုပုတ္တဿ (စ၊ ၁) — မ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၄။ နာဠု-
ပုတ္တဿ (ဆ၊ ၆) — ဒိ၊ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၂။ ၃၅၊ ၄၅။
မ၊ ၃။ ၃၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။

နာဠုပုတ္တဝါဒ (ပု) [နာဠုပုတ္တ+ဝါဒ] နာဠုပုတ္တ၏
အယူ။ နာဠုပုတ္တဝါဒေါပိ... အန္တောဂဓော။
ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၅။ ၄၅၄။

နာဠုပုတ္တိယ (ပု) [နာဠုပုတ္တ+ဣယ။ နာဠုပုတ္တဿ
ဣမေတိ နာဠုပုတ္တိယာ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ မ၊ ၄။
၃။ ၂၄၁။] နာဠုပုတ္တိတပည့်။ နာဠုပုတ္တိ-
ယေသု (ဒိ၊ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၂) တိ နာဠုပုတ္တဿ
အန္တောဝါသိကေသု။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၂။

နာဠုသုရိယာ (ထိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နာဠုသုရိ-
ယာ မည်သော မြို့။ နာဠုသုရိယာ (နာဠုပုရိ-
ယာ၊ သိ၊ ၃။ နာဠုပရိယာ၊ သျှာ) ပရကုသိဋ္ဌ-
နာဠု။ ဒိ၊ ၃။ ၁၆၂။

နာဠုတိ (ကာ၊ ကြိ) [နဠု+တေ + တိ။ နဠု
နဠုယံ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၅၃။ နဠု အဝသန္တနေ။
အဝသန္တနံ ဂတ္တဝိက္ခေပေါ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၂၉၆။]

က ဝေဒိ။ နာဠုန္တိ—ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၂၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၃။

နာဠုန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [နဠု+တေ+အန္တိ] ကစေ
ကြကုန်၏။ နာဠုတိကြည့်။

နာဠု (န) [နဠု+ဏ] (က) ကချေသင်္ဘောတို့
၏ အမူလုပ်ငန်း။ (၁) ကချေသည်တို့၏ဥစ္စာ
(ကခြင်း၊ တီးခြင်း၊ သိဆခြင်း၊ ၃-ပါး)။
နိစ္စံ တု ဝါဒိတံ ဂီတ-မိတိ နာဠုမိဒံ တယံ။
ဓာန်၊ ၁၀၀။ ပဇုက္က၊ ဓာန်၊ သျှ-လည်းကြည့်။

နာဠုရသ (ပု) [နာဠု+ရသ] ကချေသည်တို့၏
ဥစ္စာ သာယာအပ်သော သဘော၊ နာဠုရသ
၉ ပါး (ယင်းနာဠုရသသည်—(၁) ချစ်ကြိုက်
ခြင်း၊ (၂) သနားခြင်း၊ (၃) ရဲရင့်ခြင်း၊
(၄) အံ့ဖွယ်သရဲမြင်ခြင်း၊ (၅) ရယ်ရွှင်ခြင်း၊
(၆) ကြောက်ခြင်း၊ (၇) ငြိမ်သက်ခြင်း၊
(၈) စက်ဆုပ်ခြင်း၊ (၉) ကြမ်းကြုတ်ခြင်း
အားဖြင့် ၉-ပါးဖြစ်၏။) နဝ နာဠုရသာ
ဣမေ။ ဓာန်၊ ၁၀၂။ ပဇုက္က၊ ဓာန်၊ သျှ-လည်း
ကြည့်။

နာဠုကာပမာဏ (န) [နာဠုကာ + ပမာဏ]
နာဠုအချိန် အတိုင်း အရှည် “ပမာဏ”။ နာဠု-
ကာပမာဏေ ဝါ မယာ ဥပသမ္ပဒါ လဒ္ဓါ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၈။

နာတိဥပဗြူဟနမိလာပနရသ (တိ) [န+အတိ
+ဥပဗြူဟနမိလာပနရသ] မပျိုးစေလွန်း၊
မညှိုးကြံစေလွန်းသော ကိစ္စရှိသော။ သမ္ပ-
ယုတ္တာနံ နာတိဥပဗြူဟနမိလာပနရသ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၈။

နာတိက (ပု) [ဉာတိ+က။ ဉ-ကံ န- ဖြူ။ ဒိ၊ ၄။
၂။ ၁၄၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၉၈။] နာတိကဋ္ဌာဆွေမျိုး
တို့၏ နေရာရွာ။ နာတိကေ (ဒိ၊ ၂။ ၇၈) တိ
ကေသိ ဉာတိဂါမကေ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ ဉာတိ-
နံ နိဝါသဋ္ဌာနဘူတော ဂါမော ဉာတိကေ။

သော ဝေ နာတိကော။ မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၁၈၀။
(-သံ၊၂။၂၁၀။ အံ၊၂။၅၂။)

နာတိကဂါမဝါသီ (တိ) [နာတိကဂါမ+ဝသ+
ဏိ]နာတိကရွာ၌ နေ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊
သူ။ နာတိကိယ-ကြည့်။

နာတိကာနာမက (တိ) [နာတိကာ+နာမ+က]
နာတိကာ အမည်ရှိသော၊ ရွာ။ နာတိကာ-
နာမကံ ဂါမံ နိဿာယ။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၂။၉၁။

နာတိကိယ (တိ) [နာတိက+ကိယ]နာတိကရွာ၌
နေသော၊ သူ၊ နာတိက-ရွာသူ-ရွာသား။
နာတိကိယာ (ဒိ၊၂။၁၆၂) တိ နာတိကဂါမ-
ဝါသီနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။

နာတိပက္ခ (တိ) [န+အတိပက္ခ။ (နာတိပက္ခ-
သံ) အလွန်မမှည့်သော၊ မမှည့်လွန်းသော၊
အမှည့်လွန်းသော။ ကေဘော နာတိပက္ခာနိ
ဖလာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (-အတိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။)

နာတိပက္ခဥဒ္ဓမ္မရဖလဝဏ္ဏ (တိ) [နာတိပက္ခ+
ဥဒ္ဓမ္မရဖလ+ဝဏ္ဏ] အလွန်မမှည့်-မမှည့်လွန်း-
-သော ရေသဖန်းသီး အဆင်းရှိသော
(အဆုတ်)။ တံ ဝဏ္ဏတော ရက္ခံ နာတိပက္ခ-
ဥဒ္ဓမ္မရဖလဝဏ္ဏ။ အတိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၉။

နာတိပစ္စနိက (တိ) [န+အတိပစ္စနိက] အလွန်
ဆန့်ကျင်သည် မဟုတ်-အလွန်မဆန့်ကျင်-
မဆန့်ကျင်လွန်း-သော။ ယထာ ဟိ ဥဒ္ဓ-
ကေန ဖုဋ္ဌသရီရဿ တာဒိသေ နာတိပစ္စနိ-
ကေ ဝါဘာဒိကေ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ ဖုဋ္ဌေ သုခံ
ဥပ္ပဒ္ဓတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၁၃။

နာတိပညာ (တိ) [န+အတိပညာ] အလွန်-အသိ-
ပညာ-ရှိသည် မဟုတ်သော၊ လွန်ကဲသော
-အသိ-ပညာ-မရှိသော၊ အလယ်အလတ်
-အသိ-ပညာ-ရှိသော၊ သူ။ အဝေသေသ

ဒေ ပဋိပဒါပိ နာတိပညာဏ ဥပ္ပဒ္ဓနတော။
နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၇၆။

နာတိပရိဏတကာလ (ပု) [န+အတိပရိဏတ-
ကာလ] အလွန်-မရင့်သေး-မမှည့်သေး-
အမှည့်မလွန်သေး-ရာ-အချိန်-အခါ။ ဧည-
ဖလဿ နာတိပရိဏတကာလေ။ မ၊ဇ္ဇိ၊၂။
၁၄၀။

နာတိပရိပက္ခဥဒ္ဓမ္မရဝဏ္ဏ (တိ) [နာတိပရိပက္ခ+
ဥဒ္ဓမ္မရ+ဝဏ္ဏ] အလွန်မမှည့်-မမှည့်လွန်း-
အမှည့်လွန်းသေး-သော ရေသဖန်းသီး
အဆင်းရှိသော၊ (အဆုတ်စသည်)။ ပပ္ပါသံ
ဝဏ္ဏတော ရက္ခံ နာတိပရိပက္ခဥဒ္ဓမ္မရဝဏ္ဏန္တိ
ဝေတ္ထပေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၄၄။

နာတိပ္ပဘေဒဂတ (တိ) [န+အတိပ္ပဘေဒဂတ]
အလွန်ပြားသည်၏ အဖြစ်သို့ မရောက်သော၊
လွန်စွာ ဖောက်ဖျင်းခြင်းသို့ မရောက်သော။
ဒိဋ္ဌိစရိတဿပိ မန္တဿ နာတိပ္ပဘေဒဂတံ
စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ အတိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

နာတိပ္ပဘေဒဂတာရပ္ပဏ (တိ) [နာတိပ္ပဘေဒ-
ဂတ+အာရပ္ပဏ] လွန်စွာဖောက်ဖျင်းခြင်းသို့
မရောက်သေးသော အာချံရှိသော၊ (အလွန်
ပြားသည်၏ အဖြစ်သို့ မရောက်သေးသော
အာချံရှိသော။ ပဒုက္က၊ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။) ဝိပဿ-
နာယာနိကဿပိ မန္တဿ နာတိပ္ပဘေဒဂတာ-
ရပ္ပဏံ တတိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ အတိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၅။

နာတိဗုဒ္ဓိတ (တိ) [န+အတိဗုဒ္ဓိတ] အလွန်-
ထိ-စေ့စပ်-သည့် မဟုတ်သော၊ အလွန်-
မထိ-မစေ့စပ်-သော(တံခါး စသည်)။ ဒွါရ-
ဝါတပါနာနိ နာတိဗုဒ္ဓိတာနိ သဝိဝဏ္ဏနိ
သဇာလာနိ အဟေသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။

နာတိဗဒ္ဓ (တိ) [န+အတိဗဒ္ဓ] အလွန်-မကြီး-
မအို-သော၊ မကြီးလွန်း-မအိုလွန်း-သော။
နာတိဝဒ္ဓ (က) မူ ရဲ့ ကြည့်။

နာတိမဟန္တ (တိ) [န+အတိမဟန္တ] အလွန်
မကြီး-မကြီးလွန်း-သော။ ယောဓ ရသော
စတုရဿသန္တာနော ဟောတိ နာတိမဟာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (-၃၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၃။)

နာတိရတ္တ (တိ) [န+အတိရတ္တ] အလွန်-မနီ-
မရဲ-သော၊ မနီလွန်း-မရဲလွန်း-သော။ ပဒု-
ဝဏ္ဏံ ဝါတိ နာတိရတ္တံ သန္တာယာဟ။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၃၆၄။

နာတိရတ္တကုမုဒ (န) [နာတိရတ္တ+ကုမုဒ] အလွန်
နီရဲသည် မဟုတ်သော-မနီရဲလွန်းသော-ကုမု
ဒြာကြာ။ နာတိရတ္တကုမုဒဿ ပန္နပိဋ္ဌိဝဏ္ဏံ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၈။

နာတိလူခ (တိ) [န+အတိလူခ] အလွန်-
မခေါင်းပါး-မကြမ်းတမ်း-သော၊ မခေါင်း
ပါးလွန်း-မကြမ်းတမ်းလွန်း-သော။ ယထာ
ဟိ အကုသလပက္ခေ ဖုဂေါ သိနိဋ္ဌေါ နာတိ-
လူခေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၈။

နာတိလောမ (တိ) [န+အတိလောမ] များ
လွန်းသော အမွေးရှိသည် မဟုတ်သော၊ များ
လွန်းသော အမွေးမရှိသော၊ အမွေးမများ
လွန်းသော၊ သူ။ ဣတ္ထိယေ ပိ... နာတိလော-
မာ နာလောမာ သုဘဂါ ဥတုသုခသမ္ပ-
ဿာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။

နာတိဝဒ္ဓ (တိ) [န+အတိဝဒ္ဓ] အလွန်-မကြီး-
မအို-သော၊ မကြီးလွန်း-မအိုလွန်း-သော။
တဿာ စ နာ'မာနေသို၊ နာတိဝဒ္ဓံ (နာ-
တိဗဒ္ဓံ-က) ကုဉ္ဇရံ။ ဇာ၊၂။၃၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၃၈၃။

နာတိဝိတ္ထာရိက (တိ) [န+အတိဝိတ္ထာရိက]
အလွန်မကျယ်-မကျယ်လွန်း-သော (တရား
စကား)။ နာတိသင်္ခတ္တံ နာတိဝိတ္ထာရိကံ
ကဘာ ကဿတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၃။

နာတိဝိတ္ထာရိတနယ (တိ) [န+အတိဝိတ္ထာရိတ+
နယ] အလွန် အကျယ်မချဲ့အပ်သော နည်းရှိ
သော၊ မချဲ့လွန်းသော နည်းရှိသော၊ မကျယ်
လွန်းသော နည်းရှိသော။ နာတိဝိတ္ထာရိတ-
နယေသု ဓမ္မသင်္ဂဟိအာဒိသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၄၃။

နာတိဝိပ္ပါရဝန္တ (တိ) [န+အတိဝိပ္ပါရ+ဝန္တ]
အလွန်-တက်ကြွ-လှုပ်ရှား-ပြန့်နှံ့-ခြင်းရှိ
သည် မဟုတ်သော၊ အလွန်-တက်ကြွ-လှုပ်-
ရှား-ပြန့်နှံ့-ခြင်းမရှိသော၊ အလွန်-မတက်
ကြွ-မလှုပ်ရှား-မပြန့်နှံ့-သော။ နာတိဝိပ္ပါရ-
ဝါပန တတ္ထ ဟောတိ သန္နိသိန္နဘာဝတော။
အနု၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

နာတိဝိလက္ခဏ (တိ) [န+အတိဝိလက္ခဏ]
အလွန် မဖောက်ပြန်သော မှတ်ကြောင်း
'လက္ခဏာ' ရှိသော။ ယာ ပုရိမကာလဘူ-
တာ အဘေဒေါပစာရသိဒ္ဓါ အာဂမနာ-
ဝတ္ထာ တတော နာတိဝိလက္ခဏာ။ အနု၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀၆။

နာတိဝိသဒ္ဓ (တိ) [န+အတိဝိသဒ္ဓ] အလွန်-
သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်-သည် မဟုတ်သော၊
အလယ် အလတ်-အသင့်အတင့်-သန့်ရှင်း-
စင်ကြယ်-သော (ဣန္ဒြေ စသည်)။ နာတိ-
ဝိသဒ္ဓံ မဇ္ဈံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၉။

နာတိသံသပ္ပန (တိ) [န+အတိသံသပ္ပန] အလွန်
ရွှေ့ရှားခြင်းမရှိသော အယူ။ နာတိသံသပ္ပနံ
မတိဘေဒမတ္တံ ဝိမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

နာတိသင်္ခတ္တ (တိ) [န+အတိ+သင်္ခတ္တ] အလွန်
အကျဉ်း မချိုးအပ်သော။ နာတိဝိတ္တာရိက
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၁၁၃) ကြည့်။

နာတိသင်္ခပနာတိဝိတ္တာရ (ပု) [န+အတိ+သင်္ခ-
ပ+န+အတိဝိတ္တာရ] မကျဉ်းလွန်း၊ မကျယ်
လွန်းခြင်း။ နာတိသင်္ခပနာတိဝိတ္တာရဝသေန
ဥပရစိတာ။ ဓမ္မာဠ၊ ၂။ ၄၅၅။

နာတိသင်္ခပနာတိဝိတ္တာရနယ (ပု) [နာတိ-
သင်္ခပ+နာတိဝိတ္တာရ+နယ] နာတိသင်္ခပ
နာတိဝိတ္တာရနည်း။ မကျဉ်းလွန်း၊ မကျယ်
လွန်းသောနည်း။ မကျဉ်းမကျယ်လွန်းသော
နည်း။ အညေ့န နာတိသင်္ခပနာတိဝိတ္တာရ-
နယေန သဗ္ဗတိကဒုကမ္မေဝိဘာဂံ ဒဿတုံ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၉။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂။)

နာတိသင်္ခပဝိတ္တာရဂ္ဂ (တိ) [နာတိသင်္ခပ-
ဝိတ္တာရ+ဂ္ဂ] မကျဉ်းလွန်း မကျယ်လွန်း
(သော ဒေသနာ) ကို ကြိုက်နှစ်သက်ခြင်း
ရှိသော၊ အသယ်အလတ်ဒေသနာကို ကြိုက်
နှစ်သက်သော၊ သူ၊ မကျဉ်း မကျယ်လွန်း
သော ဒေသနာကို ကြိုက်နှစ်သက်ခြင်းရှိ
သော၊ သူ။ နာတိသင်္ခပဝိတ္တာရဂ္ဂစိန် အာ-
ယတနဒေသနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅။

နာတိသမာဟိတ (တိ) [န+အတိ+သမာဟိတ]
အလွန်ကောင်းစွာ အာရုံ၌ ထားအပ်သော
စိတ်မရှိသော၊ အလွန်ကောင်းစွာ အာရုံ၌
မထားအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ အလွန်တည်
ကြည်သည်မဟုတ်-အသင့်အတင့်တည်ကြည်
-သော။ နာတိသမာဟိတာယ ဘာနေယ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၉၉။

နာတိသမ္ပန္န (တိ) [န+အတိ+သမ္ပန္န] အလွန်
မပြည့်စုံသော။ ယဿ ဟိ ရဿာ ရဋ္ဌံ ဝါ
ဓနဝါဟနာဒိနိ ဝါ နာတိသမ္ပန္နာနိ ဟောန္တိ။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၃။ မ၊ ကာနိ၊ ၄။ ၁၀၂။ (-ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၃၁။)

နာတိသမ္ဘာဝိတ (တိ) [န+အတိ+သမ္ဘာဝိတ]
အလွန်- မချိုးကျူး-မချိုး-မင်း-အပ်သော။
နာတိဟိဋ္ဌိဘာ နာတိသမ္ဘာဝိတာ...ဝေဒိတ-
ဗျာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၆။

နာတိသာဝဇ္ဇ (တိ) [န+အတိ+သာဝဇ္ဇ] အလွန်
ကြီးလေးသော အပြစ်မရှိ-အပြစ်မကြီးလေး
လွန်း-သော၊ ကံ။ ဂဟဋ္ဌာနံ နာတိသ-ဝဇ္ဇမ္ပိ
ကမ္ပံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၈။)

နာတိသိတနာတိဉာဏာ (တိ) [နာတိသိတ-
+နာတိဉာဏာ] အလွန် မအေးသည်၏
အဖြစ်၊ အလွန်မပူသည်၏အဖြစ်၊ မအေးလွန်း
မပူလွန်းသည်၏အဖြစ်။ ဟဿ နာတိသိတ-
နာတိဉာဏာယ ဉာတုသုခမဗ္ဗတ္တိယောဂေန။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။

နာတိသိတနာတိဉာဏာဝ (ပု) [နာတိသိတ-
ဘာဝ+နာတိဉာဏာဝ] အထက် ပုဒ်နက်
ကြည့်။ သုခါဘိ နာတိသိတနာတိဉာဏာ-
ဝေနေဝ သုခါ ဣဋ္ဌာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။

နာတိသုပက္က (တိ) [န+အတိ+သုပက္က] အလွန်
ကောင်းစွာ မကျက်-မကျက်တကျက် ဖြစ်-
သော (ငါး စသည်)။ နာတိသုပက္ကော မဒစ္စာ
မယံ အဖာသုကမကသိ ဘန္တေ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၆၆။

နာတိသုပရိပက္က (တိ) [န+အတိ+သုပရိပက္က]
အလွန်ကောင်းစွာ-မမှည့်-မရင့်ကျက်သေး
သော၊ ရှမ်းပြင်းဖြစ်သော (ဆီးသီး-စသည်)။
သရဒကာလေ ဇာတံ နာတိသုပရိပက္ကံ ဗဒရံ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။

နာတိဟိဋ္ဌိတ (တိ) [န+အတိ+ဟိဋ္ဌိတ] အလွန်-
မရွတ်ချ-မကဲ့ရဲ့-အပ်သော-နာတိသမ္ဘာဝိတ
ကြည့်။

နာထ (တိ) [အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိက။ နိတိ၊ ၈။ ၇၂။
ပါရာဂဏ္ဌိ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၁၀။ ပါရာ၊ ဘာသာဋီ၊ ၁။

၄-ကြည့်။နာထဇေဓျ၊ အဓိပေ၊ သွာမိနိ၊
 ပြာထိနိဓယ။ ထောမ။ (နာထ- သံ၊ ကာ-
 ဟာ-ပြာ) ကိုးကွယ်- အားထား- မှီခို-ရာ
 ဖြစ်သော၊ (က) ဘုရားရှင်။ (ခ) အရဟတ္တ
 ဖိုလ်။ (ဂ) မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ (ဃ) လင်
 ယောက်ျား၊ ခင်ပွန်းသည်။ (င) မိမိ၏ခန္ဓာ
 ကိုယ် (လောကီ လောကုတ္တရာတရား)။ (စ)
 နာထကရဏတရား (၁၀)ပါး ဟူသော
 ဆွေမျိုး။ (မာဏာဘရဏမင်း၏ စစ်ဗိုလ်
 နာထ (နာသာခိကာရိ)၊ မာဏာဘရဏမင်း
 ၏ စစ်ဗိုလ်နာထ (နာထလင်္ကာရိ)။ D.P.။
 ဆရာ အရှင်သခင်၊ ခေါင်းဆောင်၊ ဘုရားရှင်၊
 နာထနတ်၊ မှီခိုနေအပ်သော၊ ကြီးကဲသော၊
 မြတ်သော၊ ပဓာနဖြစ်သော အရှင်ဖြစ်သော။
 သီဟိုဠ်၊ ဇာန်။)

(က) ဘုရားရှင်။ နာထော (ဝိဠာသ။
 ၁)တိ လောကပဋိသန္ဓေဏာ၊ လောကသာမိ၊
 လောကနာယကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
 သာရက္ခသ။ ၈။ (-ဝိမာတိ။ ၂။) ပတိဋ္ဌတ္ထော
 နာထသဒ္ဓါ။ အံ၊ ဇ္ဈိ၊ ၂။ ၃။ (ခ) အရ-
 ဟတ္တဖိုလ်။ အရဟတ္တဖလသင်္ခါတံ ဒုလ္လဘံ
 နာထံ လဘတိ။ အရဟတ္တဉ္စိ သန္ဓာယ လူဓ
 “နာထံ လဘတိ ဒုလ္လဘ” ခုတ္တံ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
 ၉။

(ဂ) မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ တံ နာထောသိ
 မဟာရာဇ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ တံ နာထောသိတိ
 တံ မမ ပတိဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ (ဃ) လင်
 ယောက်ျား၊ ခင်ပွန်းသည်။ နာထောဟ-
 (ဇာ၊ ၁။ ၂။) နိ မမ ဘရိယာယ အဟံ
 နာထော၊ အဟမဿာ ပတိဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
 ၂။ တသ္မိံ ဝနေ နာထံ အတ္တနော ပတိံ
 အပဿန္တိ... ပရိဒေဝေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉။
 (-ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ၅။)

(င) မိမိခန္ဓာကိုယ် (လောကီ လော-
 ကုတ္တရာတရား)။ အတ္တာ ဟိ အတ္တနော

နာထော။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၆။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃။ နာ-
 ထောတိ ပတိဋ္ဌာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၉။ နာထော-
 တိ အာဿယော ပတိဋ္ဌာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃။
 ကော ပနေတ္ထ အတ္တာ နာမ လောကီယ-
 လောကုတ္တရာ ဓမ္မော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃။ (စ)
 နာထကရဏတရား ၁၀-ပါးဟူသော ဆွေ
 မျိုး။ သနာထာတိ သဉ္ဇတကာ ဗဟုဉ္ဇတိ-
 ဝဂ္ဂါ ဟုတွာ ဝိဘရထ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉။

နာထော (ပါဠိ)-ဓမ္မ၊ ၃။ ၆။ အပါ၊ ၂။
 ၁။ ၁၀။ ၁။ ၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဝိဠာသ။
 ဝိဠာသ။ ၇။ ၂။ ၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
 ၃။ အတိ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၇။ ပဋိသန္ဓာ၊ ၁။ ၁။ ၉။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ၃။ ၃။
 ဣတိဉ္စိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၀။
 အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၄။ စင်္ခိယာ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ဇာ၊ ၄။
 ၄။ ၂။ ၃။ သာရက္ခ၊ ၁။ ၆။ ဝိမာတိ၊ ၁။ ၂။ ကင်္ခါ၊
 ၄။ ၂။ ၉။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ၄။ သီ၊ ၄။
 သင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၄။ မ၊ ၄။ ၂။
 ၂။ ၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃။ သင်္ခါ၊ ၁။ ၃။ ၆။
 မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄။
 နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ၆။ နာထ (အာ၊ ၄။)-
 ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၆။ နာထံ (ဒု၊ ၄။)- ဝိ-
 သင်္ခါ၊ ၄။ ၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
 ၉။ ၂။ ဒါန၊ ၄။ ၁။ ဣတိဉ္စိ၊ ၄။ ၁။ ဝိမာန၊
 ၄။ ၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉။ အံ၊ ၄။
 ၁။ ၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ နာထော-
 န (တ၊ ၄။)- ပဋိသန္ဓာ၊ ၁။ ၁။ ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၁။ ၉။ နာထဿ (စ၊ ၄။)- ဣတိဉ္စိ၊ ၄။ ၁။ ၃။
 နာထာနံ (စ၊ ၄။)- ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၁။ အတိ၊ ၄။ ၁။
 ၃။ နာထဿ (ဆ၊ ၄။)- ပဋိသန္ဓာ၊ ၁။ ၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။ နာထော (သ၊ ၄။)- အပါ၊ ၂။
 ၁။ ၃။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၅။

နာထ (ပု) [နာထ (နာဓ) + အ။ နိတိ၊ ၈။
 ၇။ ဓာန်၊ ၄။ ၁။ သူစိ။ နာထ + အ။ သမ္မော၊
 ယော။ ၂။] (၁) လိုလား တောင့်တတော်
 မှုတတ်သော ဘုရား၊ ဝေနေယျတို့၏ စီးပွား

ချမ်းသာကို မေတ္တာ၏ အစွမ်းဖြင့် လိုလား
 တောင့်တတတ်သော ဘုရား။ (၂) ပူပန်စေ
 တတ်-လောင်မြိုက်တတ်-သောဘုရား၊ (က)
 သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ကိလေ-
 သာတို့ကို-ပူပန်စေတတ်-လောင်မြိုက်တတ်
 -သော ဘုရား။ (ခ) ရဟန်းတို့၏လွန်ကျူး
 မှုအား လျော်စွာ သိက္ခာပုဒ် ဥပဒေတော်ကို
 ပညတ်တော်မူခြင်း အားဖြင့် မျက်မှောက်၊
 တမလွန် ဘဝ၌ဖြစ်သော ဘေးရန်ကို ကရု-
 ဏာဖြင့်-ပူပန်စေတတ်-လောင်မြိုက်တတ်-
 သော ဘုရား။ (ဂ) သုတ္တန်ဒေသနာ၏
 အစွမ်းဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်
 သော ကိလေသာတို့ကို ကရုဏာ ပညာ
 ဖြင့်-ပူပန်စေတတ်-လောင်မြိုက်တတ်-
 သော ဘုရား။ (ဃ) အဘိဓမ္မာဒေသနာ၏
 အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊
 အနတ္တ-အားဖြင့် ရှုယျက် ကိုယ်တော်သန္တာန်
 ၌ ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို ပညာဖြင့်
 ပိုင်းခြားပြီးသိ၍ ပူပန်စေတတ်သော ဘုရား။
 (၃) တောင်းပန်တတ်သော ဘုရား၊ သတ္တဝါ
 တို့၏ ထိုစို ဟိဘပဋိပတ်ကို ကျင့်ခြင်း၌-
 တောင်းပန်-တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-တတ်
 သော ဘုရား။ (၄) စိတ်ကို အစိုးရခြင်း ရှိ
 သော ဘုရား။ (၅) အလုံးစုံသော သတ္တဝါ
 တို့ကို လွမ်းမိုးနိုင်သော ဘုရား။

(၁) လိုလားတောင့်တတော်မူဘက်သော
 ဘုရား။ နာထတိတိ နာထော၊ ဝေနေယျာ-
 နံ ဟိတသုခံ မေတ္တာယနဝသေန အာသိ-
 ဘတိ ပတ္တေတိတိ အတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ဝ။
 ဂ။ (-ဝိမတိ၊ ဝ။ ၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ဝ။) နာထ
 ပတ္တနာယံ။ ပါရာ၊ ယော။ ၂။ နာထ အာသိ-
 သာယံ။ သမ္မော၊ ယော။ ၂။

(၂) (က) သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်
 သော ကိလေသာတို့ကို - ပူပန်စေတတ်-
 လောင်မြိုက်တတ်-သော ဘုရား။ အထ ဝါ

ကဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၃၄-ပ-မ-ဗ-သ-၈

နာထတိ ဝေနေယျဂတေ ကိလေသေ ဥပ-
 တာပေတိတိ အတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ဝ။ ဂ။ (-
 ဝိမတိ၊ ဝ။ ၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ဝ။) နာထ ဥပတာပ-
 နေ။ ပါရာ၊ ယော။ ၂။ နာထ ဥပဘာပေ။
 သမ္မော၊ ယော။ ၂။ (ခ) ရဟန်းတို့၏ လွန်
 ကျူးမှုအားလျော်စွာ သိက္ခာပုဒ်ဥပဒေတော်
 ကို ပညတ်တော်မူခြင်းအားဖြင့် မျက်မှောက်၊
 တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော ဘေးရန်ကို ကရုဏာ
 ဖြင့်-ပူပန်စေတတ် - လောင်မြိုက်တတ်-
 သော ဘုရား။ ဘိက္ခုနံ ဝိတိက္ကမာနုရူပံ သိက္ခာ-
 ပဒပညာပနေန ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာယ
 စ ကရုဏာယ ဥပဂန္တာ တပတိ။ ဝဇီရ။
 ဂ။ (ဂ) သုတ္တန်ဒေသနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့်
 သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သော ကိလေ
 သာတို့ကို ကရုဏာပညာဖြင့်-ပူပန်စေတတ်
 -လောင်မြိုက်တတ်-သောဘုရား။ သုတ္တန္တ-
 ဝသေန ဝါ တေသံ သဗ္ဗသတ္တာနံ အနုသယိ-
 တေ ကိလေသေ ကရုဏာယ စ ပညာယ စ
 ဥပဂန္တာ တပတိ။ ဝဇီရ။ ဂ။ (ဃ) အဘိဓမ္မာ
 ဒေသနာ၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို
 အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တအားဖြင့် ရှုယျက် ကိုယ်
 တော်သန္တာန်၌ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို
 ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားသိ၍ ပူပန်စေတတ်သော
 ဘုရား။ အဘိဓမ္မဝသေန ဝါ တေ တေ
 သင်္ခါရေ အနိစ္စာဒိလက္ခဏဝသေန ဥပပရိ-
 က္ခိတွာ အတ္တနော ကိလေသေ ပညာယ
 ဥပေစ္စ ပရိစ္ဆိန္နိတွာ တပတိတိ တပနဓဋ္ဌနာဠိ
 နာထတေတိ နာထော။ ဝဇီရ။ ဂ။

(၃) တောင်းပန်ဘက်သောဘုရား။ နာ-
 ထတိတိ ဝါ ယာစတိတိ အတ္တော။ ဘဂဝါ
 ဟိ“သာဓု ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာလေန ကာလံ
 အတ္တသမ္ပန္နိ ပစ္စဝေက္ခယျာ”တိ အာဒိနာ
 သတ္တာနံ တံ တံ ဟိဘပဋိပတ္တိံ ယာစိတွာပိ
 ကရုဏာယ သဒဿာဟိတော ဧတ တတ္ထ နိ-
 ယောဇေတိ။ သာရတ္ထ၊ ဝ။ ဂ။ (-ဝဇီရ။ ဂ။

ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁။) နာထ ယာစနေ။
ပါရာယော။ ၂။ သမ္မောယော။ ၂။

(၄) စိတ်ကိုအစိုးရခြင်းရှိသောဘုရား။
ပရမေန စိတ္တိယရိယေန သမန္နာဂတော
နာထောတိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁။ ပရမေန
စိတ္တိယရိယေန သမန္နာဂတော နာထော၊
တဒ္ဓိတဝိဂ္ဂဟော။ သမ္မောယော။ ၂။ (-
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈။ ဝဇီရ၊ ၈။)

(၅) အလုံးစုံသောသတ္တဝါတို့ကိုလွှမ်းမိုး
နိုင်သော ဘုရား။ သဗ္ဗသတ္တေ ဤသတိ
အဘိဘဝတိတိ ပရမိဿရော ဘဂဝါ “နာ-
ထော” တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈။ နာထတိ
ဝါ သဗ္ဗသတ္တေ ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ
နာထော။ နာထ အဘိဘဝနေ။ ပါရာ-
ယော။ ၂။ (- ဝဇီရ၊ ၈။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁။)

နာထကရ (တိ) [နာထ+ကရ+ဏ] ကိုးကွယ်
- အားထား- မှီခို- ရာကို ပြုတတ်သော
(တရား စသည်)။ နာထကရော ဓမ္မော။
ဓုဒ္ဓက၊ ၄။ ၁၁၃။

နာထကရဏ (တိ) [နာထ+ကရ+ယု]
(မှီခို) ကိုးကွယ်- အားထား- ထောက်
တည်- မှီခို- ရာကိုပြုတတ်သော (တရား)။
(၎င်းတရား ၁၀-ပါး ဒီ၊ ၃။ ၂၂၀-၃၊ ၂၅၅-၆။
အံ၊ ၃။ ၂၇၅-၆-တို့ ကြည့်။) နာထကရဏာ-
(ဒီ၊ ၃။ ၂၂၁)တိ.... အတ္တနော ပတိဋ္ဌာကရာ
ဓမ္မာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၉။ နာထ ကရောန္တိတိ နာ-
ထကရဏာ၊ အတ္တနော သနာသဘာဝကရာ
ပတိဋ္ဌာကရာတိ အတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၀။
(- အံ၊ ၃။ ၂၇၅-၆။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၁၉။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၈။)

နာထကိစ္စ (န) [နာထ+ကိစ္စ] ကိုးကွယ်- အား
ထား- မှီခို။ ဉာတကာပိ နေသံ နာထကိစ္စ
န ကရောန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇-၈။

နာထဂုဏ (ပု) [နာထ+ဂုဏ] ဘုရားရှင်၏-
ဂုဏ်- ကျေးဇူး။ ဝေ အတ္တရိယပုရိသော၊ နာ-
ထော နာထဂုဏေ ဌိတော။ ဝဇီရ၊ ၉။

နာထင်္ဂ (န) [နာထ+အင်္ဂ] ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်
အင်္ဂါ၊ ဘုရားရှင်မည်ခြင်းအကြောင်း ‘အင်္ဂါ’။
စတုဟိပိ နာထင်္ဂေဟိ စတုဒေသာရဇ္ဇစတုပဋိ-
သမ္ဘိဒါဒယော သဗ္ဗပ္ပပိ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ယောဇေ-
တဗ္ဗာ။ ဝဇီရ၊ ၁။

နာထတိ (ကြိ) [နာထ(နာဓ)+အ+တိ။ နာ-
ထဓာတု ယာစနေ ဥပတာပေ ဣဿရိယေ
အာသိသေန စာတိ စတုသုတ္တေသု ဝုတ္တတိ။
....နာထ နာဓ ဣတိ ဓာတုဒွယံ ပဋ္ဌန္တိ။ နီတိ၊
ဓာ။ ၇။ ၁။ နာထော နာဓော စ ယာစနာသိ-
သဥပတာပိဿရေ။ ဓာတုတ္ထ။ ၂။ ၃။] (၁)
တောင့်တတ်၏။ လိုလားတတ်၏။ (၂) ပူ
ပန်စေတတ်၏။ (၃) တောင်းပန်တတ်၏။
တိုက်တွန်း- နှိုးဆော်- တတ်၏။ (၄) လွှမ်း
မိုး- ကျော်လွှား- တတ်၏။ (၅) စိုးအုပ်
တတ်၏။ အုပ်စိုးတတ်၏။ အစိုးရတတ်၏။

(၁) (၂) (၃) အထ ဝါ နာထတိတိ
နာထော၊ ဝေနေယျာနံ ဟိတသုခံ မေတ္တာ-
ယနဝသေန အာသိသတိပတ္တေတိတိ အတ္တော။
အထ ဝါ နာထတိ ဝေနေယျဂတေ ကိလေ-
သေ ဥပတာပေတိတိ အတ္တော။ နာထတိတိ
ဝါ ယာစတိတိ အတ္တော။ ဘဂဝါ ဟိ “သာဓု
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု၊ ကာလေန ကာလံ အတ္တ-
သမ္ဘတ္တိ ပစ္စဝေက္ခေယျာ” တိ အာဒိနာ
သတ္တာနံ တံတံ ဟိတပဋိပတ္တိ ယာစိဘူပိ
ကရုဏာယ သမုဿာဟိတော တေ တတ္ထ
နိယောဇေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈။ (- ဝိမတိ၊
၁။ ၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄။)

(၄) ယေဘိ သီလာဒီဟိ သမန္နာဂတော
ဘိက္ခု ဓမ္မသရဏတာယ ဓမ္မေနော နာထတိ
အာသိသတိ အဘိဘဝတိတိ နာထော ဝုစ္စတိ

အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၃၀၇။ (၅) သဒေဝကေ လောကေ
အပ္ပဋ္ဌိပုဂ္ဂလက္ခာ ကေနစိ အပ္ပဋ္ဌိဟတဓမ္မ-
ဒေသနက္ခာ ပရမစိတ္တိယရိယပဝတ္တိတော စ
ဣဿရိယဋ္ဌေနာပိ နာထတေတိ နာထော။
ဝဇိရ။၈။

နာထတေ (ကြိ) [နာထ (နာဓ)+အ+တေ]
အစိုးရ-အုပ်စိုး-တတ်၏။ နာထတိ-ကြည့်။

နာထပဒ (န) [နာထ+ပဒ] နာထပဒ်။ ဘေန စ
သုဂတပဒံ၊ နာထပဒံ ဝါ အဇ္ဈာဟရိတွာ
ယောဇေတဗ္ဗံ။ သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၁။၁၂။ ယသ္မာ
ပနိဒံ သရဏပဒံ နာထပဒံ ဝိယ သုဒ္ဓနာမ-
ပဒတ္တာဓာတွတ္ထံ အန္တောနီတံ ကဘ္ဘာ သင်္ကေ-
တတ္ထမ္ပိ ဝဒတိ။ သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၂။၁၇၇။

နာထပဘဝတ္ထ (န) [နာထပဘဝ+တ္ထ] ဘုရားရှင်
မှ စ၍ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဘုရားရှင်လျှင်
အမှန်အစရှိသည်၏ အဖြစ်။ နာထပဘဝတ္တာ
စ ပဘဝသုဒ္ဓိယာ အာဒိကလျာဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၆၇။

နာထပဘဝတ္တိက (န) [နာထပဘဝ+တိက]
နာထပဘဝတိကံ၊ နာထပဘဝသဒ္ဓါဖြင့် မှတ်
သားအပ်သော (တရားတော်၏) အကြောင်း
၃-ပါးအပေါင်း။ (ပဘဝသုဒ္ဓိ၊ အတ္ထသုဒ္ဓိ၊ ကိစ္စ-
သုဒ္ဓိ-တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၆၇။) ဣဒံ တိကံ
ဓမ္မဿ ဟေတုသရူပဖလာသေနုပုတ္တံ၊ တထာ
နာထပဘဝတ္တိကမ္ပိ။ ဝိမတိ၊၁။၆၄။

နာထပုတ္တ (ပ) [နာထ+ပုတ္တ] နာထ၏ သား။
နိဂဏ္ဌော နာထပုတ္တော (သီ၊မူကွဲ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ။
၂၄၆။ မိလိန္ဒ။၄။

နာထဘာဝ (ပ) [နာထ+ဘာဝ] ဘုရား၏အဖြစ်။
နာထဘာဝံ ပတွာ လောကဟိတာယ ဗျာ-
ပါရံ ဂတော။ ဝဇိရ။၇။

နာထဘာဝကရ (တိ) [နာထဘာဝ+ကရ+ဏ]
ကိုးကွယ်-အားထား-ရာ၏ အဖြစ်ကို ပြ

တတ်သော။ ယဿ နာထဘာဝကရာ၊ တဿ
အတ္တနာ ပတိဋ္ဌာဝိဓာသိနော။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။
၃၀၈။ နာထကရဏ - လည်း ကြည့်။

နာထမာန (တိ) [နာထ+မာန] ကိုးကွယ်-အား
ထား-ရာဘု မြတ်နိုးခြင်း ရှိသော။ နမော
ရမဟာ အနာထဿ၊ နာထမာနဿ သမ္ပဒံ။
ဝဇိရ။၉။

နာထဝန္တ (တိ) [နာထ+ဝန္တ] (နာထဝတ်-သံ)
ကိုးကွယ်-အားထား - ရှိသော၊ သူ။
နာထာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆) တိ နာထဝန္တော။
မူလဇ္ဇိ၊၁။၂၅။

နာထသဒ္ဓ (ပ) [နာထ+သဒ္ဓ] နာထသဒ္ဓါ။ ပတိ-
ဋ္ဌတ္ထော နာထ-သဒ္ဓေါ။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၃၀၈။
(-အနုဇ္ဇိ၊၂။၂။ နေတ္ထိ၊ဇ္ဇိ။၇။)

နာဒ (ပ) [နဒ+ဏ] ဓာနံ၊ဇ္ဇိ၊၁၂၈။ နီတိ၊ဓာ။ဂဌ၊
၃၁၃။ နဒ+သင်္ဂ။ဓာ။မ။ (နာဒ-သံ၊ဏာယ-
ပြာ၊နာဒ-သ-သီ၊ဟိန္ဒ)။ အသံ၊ (က) ဟစ်
အော်ကြွေးကြော်အပ်-ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ
ပြောဆိုအပ်-သော အသံ (ခ) မကြောက်မရွံ့
ရဲဝံ့သော အသံ။ (ဂ) သာယာသော အသံ။
(က) “မစ္ဆကုဋ္ဌိသံ မေ ပုတ္တော လဒ္ဓေါ” တိ
နာဒံ နဒိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။) (ခ)
သီဟနာဒသဒိသံ ဝါ နာဒံ နဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၂။၃၆၂။
သံ၊ဇ္ဇိ၊၂။၅၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဒီ၊ဇ္ဇိ။ ၂။၃၅၆။
သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၁။၂၁၀။ မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၅။) (ဂ) ဝိသ-
ဋ္ဌေန မဇုဒရန နာဒေန။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။
(-ဝိမာနံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဝိဓာန၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၆။)

နာဒယတိ (ကြိ) [နဒ+ဏယ+တိ] အသံပြု-
မြည်-ဟိန်းဟောက်-၏။ နာဒေတိ-ကြည့်။

နာဒသဒ္ဒါ (တိ) [နာဒ+သဒ္ဒါ] အသံနှင့်တူ
သော။ ဇေဋ္ဌကဝသံတဿ နာဒသဒ္ဒိသံ ဂမ္ဘိ-
ရနာဒံ နဒိတဗ္ဗံ မညတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။

နာဒိတ (တိ) [နဒ+တ (နာဒိတ-သံ၊ ဣာဏယ-
ပြာ)] (၁) ဟိန်းဟောက်-မြည်တုန်-
အပ်သော။ (၂) မြည်ဟည်းသော။ (၁) ခယ-
နိဒံ ပဒမံ ဒိန္နံ၊ သီဟနာဒေါ စ နာဒိတော။
အပါ၊ ၁။ ၅၄။ စက္ကဝါကကုက္ကုဋ္ဌဟံသာဒိဟိ
ကူဇိတာဃောသိတာ နာဒိတာ သာ ပေါက္ခ-
ရဏိ။ အပါ၊ ၄။ ၂၇၄။ (၂) ဘူဒိစာလော
တဒါ အာသိ၊ နာဒိတာ ဒေဝဒုန္နုဘိ။ အပါ၊
၂။ ၂၀၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၈။

နာဒိယိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [န+အာဒိယိတွာန] မနာ
ယူမူရိ၊ မနာယူ-မလိုက်နာ-မကျင့်သုံး-ပဲ။
ဩဝါဒိ နာဒိယိတွာန၊ ဗြဟ္မနာ နာရဒေနဟံ။
အပါ၊ ၂။ ၁၃၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။

နာဒေတိ (ကြိ) [နဒ+ဏေ+တိ] အသံပြု-မြည်
-ဟိန်းဟောက်-၏။ နာဒေတိ၊ နာဒယတိ
-နီတိ၊ ဓာ။ ၁၃၃။ နာဒေန္တိ-အပါ၊ ၁။ ၄၃၂။

နာဒေန္တ (တိ) [နဒ+ဏေ+အန္တ] တခဲနက်
အသံပြု-ပဲ့တင်ထပ်-စေသော။ နာဒေန္တော
ပဗ္ဗတံ သေလံ၊ ဂဇ္ဇေန္တော ဗဟလံ ဂိရိ။
အပါ၊ ၁။ ၆။

နာဒေန္တိ (ကြိ) [နဒ+ဏေ+အန္တိ] အသံပြု-
မြည် -ဟိန်းဟောက် - ကုန်၏။ နာဒေတိ-
ကြည့်။

နာဒေယိ (တိ) [နဒိ+ဏယ+ဤ] ရေသကျည်း
ပင်၊ ယာသကျည်းပင်၊ (နာဒေယိ-သဒ္ဒါကား
- ခရမ်းပိမ့်၊ နိပါးသိမ်များကိုလည်း ဟော
၏။ ဓာန်၊ ၄။ သု။ ၁၄၈။ အမရကောသဋ္ဌ
“ဇယာ၊ ဇယန္တိ၊ ကက္ကာရီ၊ နာဒေယိ၊ ဝေဇ-
ယန္တိကာ” ဤငါးပုဒ် ယာသကျည်းဟော
ဆိုသည်။ “ဆူးခေါက်လည်း ဟူ၏” အဆို
ရှိသည်။ နာဒေယိ ဝေဇယန္တိကာ’တုမရ-

ကောသော။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၇၃။ (အမရ၊ ၁၄။
၆၆။ စိန္တာမဏိ၊ ၁၄။ ၆၇။ လည်း ကြည့်။)

နာဓေတိ (ကြိ) [နာဓ+အ+တိ] (၁) တောင်း၏။
(၂) ပူလောင်၏။ ညှိုး-နွမ်း-၏။ (၁) နာ-
ဓေတိ-နီတိ၊ ဓာ။ ၁၀၉၊ ၂၁၀။ (၂) နာဓေတိ
(ဇာ၊ ၁။ ၃၉၃) ဥပဘပ္ပတိ မိလာယတိ။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၉၄။

နာဓန (န) [နာဓ+ယု] တောင်းခြင်း။ နာဓ
ယာစနာဒိသု။နာမနံ၊ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၀၉။

နာဓိစ္စလဒ္ဓ (တိ) [န+အဓိစ္စလဒ္ဓ] အကြောင်း
မကင်းမူ၍ - အကြောင်းအားလျော်စွာ - ရ
အပ်သော။ နာဓိစ္စလဒ္ဓ န ပရိဏာမဇံ မေ။
ဇာ၊ ၂။ ၂၁၊ ၃၀၃၊ ၃၀၆။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂၀။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၁၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၂၅။ အဓိစ္စလဒ္ဓ
(ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၈၂။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၂၂၄)လည်း ကြည့်။

နာနံ (ဗျ) [နာနံသဒ္ဓေါပိ “အသဒ္ဒိသတ္ထေ အဗျ-
ယော”တိ (နီတိ၊ သုတ္တ၊ နာ။ ၃၈၇။) သဒ္ဓနီတိ-
ယံ ဝုတ္တံ။ သူစိ။] မတူ-ထူး-ကွဲပြား-ခြား
နား-သော။ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ၊ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၅။
ပဋိသံ၊ ၂၅၈။ နေတ္တိ၊ ၉၈၊ ၁၀၂။ ပေဋ္ဌကော။
၃၃၂။ မိလိန္ဒ၊ ၉၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၆။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၀၂၊ ၂၆၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၉၄။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၊ ၂၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၂။ ၇၇။ နာမမတ္တမေဝ ဟိ ဧတ္ထ နာနံ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၈။ ဒေသနာမတ္တမေဝ ပနေတ္ထ
နာနံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၄။

နာန (ပု၊ န) [နာန+အ။ နာနမေဝ နာနတာ၊
နာနသဒ္ဓေါ ပုန္နပုံသကေ။ ဓာန်၊ ၄။ ၇၆၇။]
(၁) အထူး၊ အသီးအခြား၊ အမျိုးမျိုး။
(တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မတူ-
ကွဲပြား-ခြားနား-သော။ (၁) ကေတော
ဝါ နာနတော ဝါ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၇၉။ ကေ-
မေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ သညာနာနတာယ နာနတော

ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂၇၇။ (-ကင်္ခါ။ ၂၁၆။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၁၄။ ကင်္ခါ။ ၂၁၆။ ၂၁၇။
ပါစိတ်။ ယော။ ၂၂၀။) (တိ) (၂) နာနာသု
ဂတိသု ပဝတ္ထတိ။ ပေဋကော။ ၂၃၀။ နာန-
သ ဘေဒသ အဒဿနံ နာနတ္ထဒဿနော။
မဏိဒီပဒီ။ ပါးကျော။

နာနက္ခန္ဓာ (ပု) [နာနာ+ခဏ] (၁) အထူးထူး
သော ခဏ။ (တိ) (၂) အထူးထူးသော ခဏ
ရှိသော။ (၁) နာနက္ခန္ဓာ လတ္တံ။ သံဠာ
၃။ ၁၅၃။ (-သိ။ ၂၁၇။ ၂၁၈။ ၂၁၉။ ၂၂၀။
မဇ္ဈိမ။ ၂၁၇။ ၂၁၈။ ၂၁၉။ ၂၂၀။) (တိ) (၂)
အပိ စေသ သမ္မာဒိဋ္ဌိ နာမ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာ-
နက္ခန္ဓာ နာနာရမ္မဏာ ဟောတိ။ ဒီပဠာ။
၂၃၀။ ဥပစာရဘာဝနာဝသေန အနေကဝါရံ
ပဝတ္ထစိတ္တက္ခန္ဓာကတ္တာ နာနက္ခန္ဓာ။ သိ။
၂။ ၂၃၇။

နာနက္ခန္ဓာ (တိ) [နာနက္ခန္ဓာ+ဣက] အထူးထူး
သော ခဏ-ရှိ-ဦးဖြစ်-သော။ သော နာ-
နက္ခန္ဓာကယ စေဝ ကုသလာကုသလစေတ-
နာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၆၉။

နာနက္ခန္ဓိတာ (တိ) [နာနာ+ခန္ဓိ+တာ] အထူး
ထူးသော - ကြိုက်-နှစ်သက်-ခြင်း ရှိသော
အဖြစ်။ အထူးထူးသော အလိုအကြိုက်ရှိခြင်း။
ပါပါစာရ ကလျာဏာစာရာဒိ ပကတိဝသေန
နာနက္ခန္ဓိတာ။ သိ။ ၂။ ၂၃၇။

နာနဂ္ဂရသ (ပု) [နာနာ+အဂ္ဂ+ရသ] (၁)
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မြတ်သော အရသာ။
(တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မွန်မြတ်
သော အရသာရှိသော။ (၁) ရသေဟိ တေဟိ
ဒိန္နဟာရပရိဘောဂေ နာနဂ္ဂရသေ သာယိ-
တုံ။ ဥဒါနဋ္ဌ။ ၁၀၃။ (တိ) (၂) ဂေဟေနိသီ-
ဒါပေတွာ နာနဂ္ဂရသေန ယာဂုဘတ္တေန ပရိ-
ဝိသိတွာ။ ဓမ္မဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၁၄။ (-အံ။ ၁။ ၁၀၃။
၁၀၄။ ၁၀၅။ ၁၀၆။ ၁၀၇။ ၁၀၈။ ၁၀၉။
၁၁၀။ ၁၁၁။ ၁၁၂။ ၁၁၃။ ၁၁၄။ ၁၁၅။
၁၁၆။ ၁၁၇။ ၁၁၈။ ၁၁၉။ ၁၂၀။ ၁၂၁။ ၁၂၂။
၁၂၃။ ၁၂၄။ ၁၂၅။ ၁၂၆။ ၁၂၇။ ၁၂၈။ ၁၂၉။
၁၃၀။ ၁၃၁။ ၁၃၂။ ၁၃၃။ ၁၃၄။ ၁၃၅။ ၁၃၆။
၁၃၇။ ၁၃၈။ ၁၃၉။ ၁၄၀။ ၁၄၁။ ၁၄၂။ ၁၄၃။
၁၄၄။ ၁၄၅။ ၁၄၆။ ၁၄၇။ ၁၄၈။ ၁၄၉။ ၁၅၀။
၁၅၁။ ၁၅၂။ ၁၅၃။ ၁၅၄။ ၁၅၅။ ၁၅၆။ ၁၅၇။
၁၅၈။ ၁၅၉။ ၁၆၀။ ၁၆၁။ ၁၆၂။ ၁၆၃။ ၁၆၄။
၁၆၅။ ၁၆၆။ ၁၆၇။ ၁၆၈။ ၁၆၉။ ၁၇၀။ ၁၇၁။
၁၇၂။ ၁၇၃။ ၁၇၄။ ၁၇၅။ ၁၇၆။ ၁၇၇။ ၁၇၈။
၁၇၉။ ၁၈၀။ ၁၈၁။ ၁၈၂။ ၁၈၃။ ၁၈၄။ ၁၈၅။
၁၈၆။ ၁၈၇။ ၁၈၈။ ၁၈၉။ ၁၉၀။ ၁၉၁။ ၁၉၂။
၁၉၃။ ၁၉၄။ ၁၉၅။ ၁၉၆။ ၁၉၇။ ၁၉၈။ ၁၉၉။
၂၀၀။ ၂၀၁။ ၂၀၂။ ၂၀၃။ ၂၀၄။ ၂၀၅။ ၂၀၆။ ၂၀၇။
၂၀၈။ ၂၀၉။ ၂၁၀။ ၂၁၁။ ၂၁၂။ ၂၁၃။ ၂၁၄။ ၂၁၅။
၂၁၆။ ၂၁၇။ ၂၁၈။ ၂၁၉။ ၂၂၀။ ၂၂၁။ ၂၂၂။ ၂၂၃။
၂၂၄။ ၂၂၅။ ၂၂၆။ ၂၂၇။ ၂၂၈။ ၂၂၉။ ၂၃၀။ ၂၃၁။
၂၃၂။ ၂၃၃။ ၂၃၄။ ၂၃၅။ ၂၃၆။ ၂၃၇။ ၂၃၈။ ၂၃၉။
၂၄၀။ ၂၄၁။ ၂၄၂။ ၂၄၃။ ၂၄၄။ ၂၄၅။ ၂၄၆။ ၂၄၇။
၂၄၈။ ၂၄၉။ ၂၅၀။ ၂၅၁။ ၂၅၂။ ၂၅၃။ ၂၅၄။ ၂၅၅။
၂၅၆။ ၂၅၇။ ၂၅၈။ ၂၅၉။ ၂၆၀။ ၂၆၁။ ၂၆၂။ ၂၆၃။
၂၆၄။ ၂၆၅။ ၂၆၆။ ၂၆၇။ ၂၆၈။ ၂၆၉။ ၂၇၀။ ၂၇၁။
၂၇၂။ ၂၇၃။ ၂၇၄။ ၂၇၅။ ၂၇၆။ ၂၇၇။ ၂၇၈။ ၂၇၉။
၂၈၀။ ၂၈၁။ ၂၈၂။ ၂၈၃။ ၂၈၄။ ၂၈၅။ ၂၈၆။ ၂၈၇။
၂၈၈။ ၂၈၉။ ၂၉၀။ ၂၉၁။ ၂၉၂။ ၂၉၃။ ၂၉၄။ ၂၉၅။
၂၉၆။ ၂၉၇။ ၂၉၈။ ၂၉၉။ ၃၀၀။ ၃၀၁။ ၃၀၂။ ၃၀၃။
၃၀၄။ ၃၀၅။ ၃၀၆။ ၃၀၇။ ၃၀၈။ ၃၀၉။ ၃၁၀။ ၃၁၁။
၃၁၂။ ၃၁၃။ ၃၁၄။ ၃၁၅။ ၃၁၆။ ၃၁၇။ ၃၁၈။ ၃၁၉။
၃၂၀။ ၃၂၁။ ၃၂၂။ ၃၂၃။ ၃၂၄။ ၃၂၅။ ၃၂၆။ ၃၂၇။
၃၂၈။ ၃၂၉။ ၃၃၀။ ၃၃၁။ ၃၃၂။ ၃၃၃။ ၃၃၄။ ၃၃၅။
၃၃၆။ ၃၃၇။ ၃၃၈။ ၃၃၉။ ၃၄၀။ ၃၄၁။ ၃၄၂။ ၃၄၃။
၃၄၄။ ၃၄၅။ ၃၄၆။ ၃၄၇။ ၃၄၈။ ၃၄၉။ ၃၅၀။ ၃၅၁။
၃၅၂။ ၃၅၃။ ၃၅၄။ ၃၅၅။ ၃၅၆။ ၃၅၇။ ၃၅၈။ ၃၅၉။
၃၆၀။ ၃၆၁။ ၃၆၂။ ၃၆၃။ ၃၆၄။ ၃၆၅။ ၃၆၆။ ၃၆၇။
၃၆၈။ ၃၆၉။ ၃၇၀။ ၃၇၁။ ၃၇၂။ ၃၇၃။ ၃၇၄။ ၃၇၅။
၃၇၆။ ၃၇၇။ ၃၇၈။ ၃၇၉။ ၃၈၀။ ၃၈၁။ ၃၈၂။ ၃၈၃။
၃၈၄။ ၃၈၅။ ၃၈၆။ ၃၈၇။ ၃၈၈။ ၃၈၉။ ၃၉၀။ ၃၉၁။
၃၉၂။ ၃၉၃။ ၃၉၄။ ၃၉၅။ ၃၉၆။ ၃၉၇။ ၃၉၈။ ၃၉၉။
၄၀၀။ ၄၀၁။ ၄၀၂။ ၄၀၃။ ၄၀၄။ ၄၀၅။ ၄၀၆။ ၄၀၇။
၄၀၈။ ၄၀၉။ ၄၁၀။ ၄၁၁။ ၄၁၂။ ၄၁၃။ ၄၁၄။ ၄၁၅။
၄၁၆။ ၄၁၇။ ၄၁၈။ ၄၁၉။ ၄၂၀။ ၄၂၁။ ၄၂၂။ ၄၂၃။
၄၂၄။ ၄၂၅။ ၄၂၆။ ၄၂၇။ ၄၂၈။ ၄၂၉။ ၄၃၀။ ၄၃၁။
၄၃၂။ ၄၃၃။ ၄၃၄။ ၄၃၅။ ၄၃၆။ ၄၃၇။ ၄၃၈။ ၄၃၉။
၄၄၀။ ၄၄၁။ ၄၄၂။ ၄၄၃။ ၄၄၄။ ၄၄၅။ ၄၄၆။ ၄၄၇။
၄၄၈။ ၄၄၉။ ၄၅၀။ ၄၅၁။ ၄၅၂။ ၄၅၃။ ၄၅၄။ ၄၅၅။
၄၅၆။ ၄၅၇။ ၄၅၈။ ၄၅၉။ ၄၆၀။ ၄၆၁။ ၄၆၂။ ၄၆၃။
၄၆၄။ ၄၆၅။ ၄၆၆။ ၄၆၇။ ၄၆၈။ ၄၆၉။ ၄၇၀။ ၄၇၁။
၄၇၂။ ၄၇၃။ ၄၇၄။ ၄၇၅။ ၄၇၆။ ၄၇၇။ ၄၇၈။ ၄၇၉။
၄၈၀။ ၄၈၁။ ၄၈၂။ ၄၈၃။ ၄၈၄။ ၄၈၅။ ၄၈၆။ ၄၈၇။
၄၈၈။ ၄၈၉။ ၄၉၀။ ၄၉၁။ ၄၉၂။ ၄၉၃။ ၄၉၄။ ၄၉၅။
၄၉၆။ ၄၉၇။ ၄၉၈။ ၄၉၉။ ၅၀၀။ ၅၀၁။ ၅၀၂။ ၅၀၃။
၅၀၄။ ၅၀၅။ ၅၀၆။ ၅၀၇။ ၅၀၈။ ၅၀၉။ ၅၁၀။ ၅၁၁။
၅၁၂။ ၅၁၃။ ၅၁၄။ ၅၁၅။ ၅၁၆။ ၅၁၇။ ၅၁၈။ ၅၁၉။
၅၂၀။ ၅၂၁။ ၅၂၂။ ၅၂၃။ ၅၂၄။ ၅၂၅။ ၅၂၆။ ၅၂၇။
၅၂၈။ ၅၂၉။ ၅၃၀။ ၅၃၁။ ၅၃၂။ ၅၃၃။ ၅၃၄။ ၅၃၅။
၅၃၆။ ၅၃၇။ ၅၃၈။ ၅၃၉။ ၅၄၀။ ၅၄၁။ ၅၄၂။ ၅၄၃။
၅၄၄။ ၅၄၅။ ၅၄၆။ ၅၄၇။ ၅၄၈။ ၅၄၉။ ၅၅၀။ ၅၅၁။
၅၅၂။ ၅၅၃။ ၅၅၄။ ၅၅၅။ ၅၅၆။ ၅၅၇။ ၅၅၈။ ၅၅၉။
၅၆၀။ ၅၆၁။ ၅၆၂။ ၅၆၃။ ၅၆၄။ ၅၆၅။ ၅၆၆။ ၅၆၇။
၅၆၈။ ၅၆၉။ ၅၇၀။ ၅၇၁။ ၅၇၂။ ၅၇၃။ ၅၇၄။ ၅၇၅။
၅၇၆။ ၅၇၇။ ၅၇၈။ ၅၇၉။ ၅၈၀။ ၅၈၁။ ၅၈၂။ ၅၈၃။
၅၈၄။ ၅၈၅။ ၅၈၆။ ၅၈၇။ ၅၈၈။ ၅၈၉။ ၅၉၀။ ၅၉၁။
၅၉၂။ ၅၉၃။ ၅၉၄။ ၅၉၅။ ၅၉၆။ ၅၉၇။ ၅၉၈။ ၅၉၉။
၆၀၀။ ၆၀၁။ ၆၀၂။ ၆၀၃။ ၆၀၄။ ၆၀၅။ ၆၀၆။ ၆၀၇။
၆၀၈။ ၆၀၉။ ၆၁၀။ ၆၁၁။ ၆၁၂။ ၆၁၃။ ၆၁၄။ ၆၁၅။
၆၁၆။ ၆၁၇။ ၆၁၈။ ၆၁၉။ ၆၂၀။ ၆၂၁။ ၆၂၂။ ၆၂၃။
၆၂၄။ ၆၂၅။ ၆၂၆။ ၆၂၇။ ၆၂၈။ ၆၂၉။ ၆၃၀။ ၆၃၁။
၆၃၂။ ၆၃၃။ ၆၃၄။ ၆၃၅။ ၆၃၆။ ၆၃၇။ ၆၃၈။ ၆၃၉။
၆၄၀။ ၆၄၁။ ၆၄၂။ ၆၄၃။ ၆၄၄။ ၆၄၅။ ၆၄၆။ ၆၄၇။
၆၄၈။ ၆၄၉။ ၆၅၀။ ၆၅၁။ ၆၅၂။ ၆၅၃။ ၆၅၄။ ၆၅၅။
၆၅၆။ ၆၅၇။ ၆၅၈။ ၆၅၉။ ၆၆၀။ ၆၆၁။ ၆၆၂။ ၆၆၃။
၆၆၄။ ၆၆၅။ ၆၆၆။ ၆၆၇။ ၆၆၈။ ၆၆၉။ ၆၇၀။ ၆၇၁။
၆၇၂။ ၆၇၃။ ၆၇၄။ ၆၇၅။ ၆၇၆။ ၆၇၇။ ၆၇၈။ ၆၇၉။
၆၈၀။ ၆၈၁။ ၆၈၂။ ၆၈၃။ ၆၈၄။ ၆၈၅။ ၆၈၆။ ၆၈၇။
၆၈၈။ ၆၈၉။ ၆၉၀။ ၆၉၁။ ၆၉၂။ ၆၉၃။ ၆၉၄။ ၆၉၅။
၆၉၆။ ၆၉၇။ ၆၉၈။ ၆၉၉။ ၇၀၀။ ၇၀၁။ ၇၀၂။ ၇၀၃။
၇၀၄။ ၇၀၅။ ၇၀၆။ ၇၀၇။ ၇၀၈။ ၇၀၉။ ၇၁၀။ ၇၁၁။
၇၁၂။ ၇၁၃။ ၇၁၄။ ၇၁၅။ ၇၁၆။ ၇၁၇။ ၇၁၈။ ၇၁၉။
၇၂၀။ ၇၂၁။ ၇၂၂။ ၇၂၃။ ၇၂၄။ ၇၂၅။ ၇၂၆။ ၇၂၇။
၇၂၈။ ၇၂၉။ ၇၃၀။ ၇၃၁။ ၇၃၂။ ၇၃၃။ ၇၃၄။ ၇၃၅။
၇၃၆။ ၇၃၇။ ၇၃၈။ ၇၃၉။ ၇၄၀။ ၇၄၁။ ၇၄၂။ ၇၄၃။
၇၄၄။ ၇၄၅။ ၇၄၆။ ၇၄၇။ ၇၄၈။ ၇၄၉။ ၇၅၀။ ၇၅၁။
၇၅၂။ ၇၅၃။ ၇၅၄။ ၇၅၅။ ၇၅၆။ ၇၅၇။ ၇၅၈။ ၇၅၉။
၇၆၀။ ၇၆၁။ ၇၆၂။ ၇၆၃။ ၇၆၄။ ၇၆၅။ ၇၆၆။ ၇၆၇။
၇၆၈။ ၇၆၉။ ၇၇၀။ ၇၇၁။ ၇၇၂။ ၇၇၃။ ၇၇၄။ ၇၇၅။
၇၇၆။ ၇၇၇။ ၇၇၈။ ၇၇၉။ ၇၈၀။ ၇၈၁။ ၇၈၂။ ၇၈၃။
၇၈၄။ ၇၈၅။ ၇၈၆။ ၇၈၇။ ၇၈၈။ ၇၈၉။ ၇၉၀။ ၇၉၁။
၇၉၂။ ၇၉၃။ ၇၉၄။ ၇၉၅။ ၇၉၆။ ၇၉၇။ ၇၉၈။ ၇၉၉။
၈၀၀။ ၈၀၁။ ၈၀၂။ ၈၀၃။ ၈၀၄။ ၈၀၅။ ၈၀၆။ ၈၀၇။
၈၀၈။ ၈၀၉။ ၈၁၀။ ၈၁၁။ ၈၁၂။ ၈၁၃။ ၈၁၄။ ၈၁၅။
၈၁၆။ ၈၁၇။ ၈၁၈။ ၈၁၉။ ၈၂၀။ ၈၂၁။ ၈၂၂။ ၈၂၃။
၈၂၄။ ၈၂၅။ ၈၂၆။ ၈၂၇။ ၈၂၈။ ၈၂၉။ ၈၃၀။ ၈၃၁။
၈၃၂။ ၈၃၃။ ၈၃၄။ ၈၃၅။ ၈၃၆။ ၈၃၇။ ၈၃၈။ ၈၃၉။
၈၄၀။ ၈၄၁။ ၈၄၂။ ၈၄၃။ ၈၄၄။ ၈၄၅။ ၈၄၆။ ၈၄၇။
၈၄၈။ ၈၄၉။ ၈၅၀။ ၈၅၁။ ၈၅၂။ ၈၅၃။ ၈၅၄။ ၈၅၅။
၈၅၆။ ၈၅၇။ ၈၅၈။ ၈၅၉။ ၈၆၀။ ၈၆၁။ ၈၆၂။ ၈၆၃။
၈၆၄။ ၈၆၅။ ၈၆၆။ ၈၆၇။ ၈၆၈။ ၈၆၉။ ၈၇၀။ ၈၇၁။
၈၇၂။ ၈၇၃။ ၈၇၄။ ၈၇၅။ ၈၇၆။ ၈၇၇။ ၈၇၈။ ၈၇၉။
၈၈၀။ ၈၈၁။ ၈၈၂။ ၈၈၃။ ၈၈၄။ ၈၈၅။ ၈၈၆။ ၈၈၇။
၈၈၈။ ၈၈၉။ ၈၉၀။ ၈၉၁။ ၈၉၂။ ၈၉၃။ ၈၉၄။ ၈၉၅။
၈၉၆။ ၈၉၇။ ၈၉၈။ ၈၉၉။ ၉၀၀။ ၉၀၁။ ၉၀၂။ ၉၀၃။
၉၀၄။ ၉၀၅။ ၉၀၆။ ၉၀၇။ ၉၀၈။ ၉၀၉။ ၉၁၀။ ၉၁၁။
၉၁၂။ ၉၁၃။ ၉၁၄။ ၉၁၅။ ၉၁၆။ ၉၁၇။ ၉၁၈။ ၉၁၉။
၉၂၀။ ၉၂၁။ ၉၂၂။ ၉၂၃။ ၉၂၄။ ၉၂၅။ ၉၂၆။ ၉၂၇။
၉၂၈။ ၉၂၉။ ၉၃၀။ ၉၃၁။ ၉၃၂။ ၉၃၃။ ၉၃၄။ ၉၃၅။
၉၃၆။ ၉၃၇။ ၉၃၈။ ၉၃၉။ ၉၄၀။ ၉၄၁။ ၉၄၂။ ၉၄၃။
၉၄၄။ ၉၄၅။ ၉၄၆။ ၉၄၇။ ၉၄၈။ ၉၄၉။ ၉၅၀။ ၉၅၁။
၉၅၂။ ၉၅၃။ ၉၅၄။ ၉၅၅။ ၉၅၆။ ၉၅၇။ ၉၅၈။ ၉၅၉။
၉၆၀။ ၉၆၁။ ၉၆၂။ ၉၆၃။ ၉၆၄။ ၉၆၅။ ၉၆၆။ ၉၆၇။
၉၆၈။ ၉၆၉။ ၉၇၀။ ၉၇၁။ ၉၇၂။ ၉၇၃။ ၉၇၄။ ၉၇၅။
၉၇၆။ ၉၇၇။ ၉၇၈။ ၉၇၉။ ၉၈၀။ ၉၈၁။ ၉၈၂။ ၉၈၃။
၉၈၄။ ၉၈၅။ ၉၈၆။ ၉၈၇။ ၉၈၈။ ၉၈၉။ ၉၉၀။ ၉၉၁။
၉၉၂။ ၉၉၃။ ၉၉၄။ ၉၉၅။ ၉၉၆။ ၉၉၇။ ၉၉၈။ ၉၉၉။
၁၀၀၀။

အပါဠာ။ ၁။ ၁၀၃။ စရိယာဠာ။ ၅။ ဇာဠာ။ ၁။
၂၀၁။ ၂၄၉။ ၄၂၁။ ဇာဠာ။ ၂။ ၁၆၅။ ၂၃၃။ ဇာ-
ဠာ။ ၃။ ၄၈။ ၂၈၀။ ၄၁၇။)

နာနဂ္ဂရသဘတ္တ (န) [နာနဂ္ဂရသ + ဘတ္တ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး - ကောင်းမြတ်သော
အရသာရှိသော ဆွမ်း။ နာနဂ္ဂရသဘတ္တ
ဂဟေတွာ။ ဇာဠာ။ ၃။ ၁၃၀။

နာနဂ္ဂရသဘောဇန (န) [နာနဂ္ဂရသ + ဘောဇန]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မွန်မြတ်သော အရ-
သာရှိသော-ဘောဇန- စားဖွယ် - ဆွမ်း။
ဘောဇနိတွာန သတ္တာဟံ။ နာနဂ္ဂရသဘော-
ဇနံ။ အပါ။ ၂။ ၁၂၅။ ထေရဠာ။ ၁။ ၄၁၃။ (-အံ။
ဠာ။ ၂။ ၂၂၇။ ၂၃၃။ ဓမ္မဠာ။ ၁။ ၁၈၇။ စရိယာဠာ။
၈၉။ ၁၁၃။ ဇာဠာ။ ၁။ ၂၅၁။ ၂၈၃။ ၄၇၉။ ဇာဠာ။
၄။ ၁၂၀။ ၂၆၉။ ၃၇၀။ ဇာဠာ။ ၅။ ၂၁။ ၁၃၉။ ၁၇၅။
၄၇၂။ ဇာဠာ။ ၆။ ၂၀၇။ ၂၁၁။ ၂၄၉။ ဇာဠာ။ ၇။
၆၄။ ၂၅၁။ အံဠာ။ ၁။ ၁၄၆။) နာနဂ္ဂရသဘော-
ဇနေန ဘဂဝတော ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ။ အပါ-
ဠာ။ ၂။ ၈၂။ (-စရိယာဠာ။ ၅။ ၁။ ဇာဠာ။ ၁။ ၄၂၀။)
နာနဂ္ဂရသဘောဇနသ ပတ္တံ ပူရေတွာ အဒါ-
သိ။ အံဠာ။ ၁။ ၂၃၅။ အပါဠာ။ ၁။ ၁၀၃။ ဇာဠာ။
၁။ ၁၀၀။ (-အပါဠာ။ ၂။ ၅၉။ ဇာဠာ။ ၄။ ၁၇၇။)
နာနဂ္ဂရသဘောဇန ဥပနိတေ။ ဓမ္မဠာ။ ၂။
၃၅၄။

နာနဂ္ဂရသဘောဇနပုဏ္ဏ (တိ) [နာနဂ္ဂရသ +
ဘောဇန + ပုဏ္ဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော ဘောဇနိတုံ
ဖြင့် ပြည့်သော။ နာနဂ္ဂရသဘောဇနပုဏ္ဏ
ပါတိ ဥပနေယျ။ အံဠာ။ ၁။ ၂၇၁။

နာနဂ္ဂရသသမ္ပန္န (တိ) [နာနဂ္ဂရသ + သမ္ပန္န]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မွန်မြတ်သော အရ-
သာနှင့် ပြည့်စုံသော။ နာနဂ္ဂရသသမ္ပန္န တိ-
ဝဿိကဂန္ဓသာလိဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ။ ဇာဠာ။
၁။ ၁၉၄။

နာနဂ္ဂရသသာလိမံသောဒန (ပု) [နာနဂ္ဂရသ+သာလိမံသောဒန] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော သလေး-သားပြုံးထမင်း-ဒံပေါက်ထမင်း။ ယာဂုံ ပီဝိတွာ နာနဂ္ဂရသသာလိမံသောဒနံ ဘုဉ္ဇိ-တွာပိ တေန အတိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၄။

နာနဂ္ဂရသသုဂန္ဓသာလိဘောဇန (န) [နာနဂ္ဂရသ+သုဂန္ဓ+သာလိဘောဇန] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မွန်မြတ်သော အရသာရှိသော မွေးကြိုင်သော သလေးဘောဇန။ နာနဂ္ဂရသသုဂန္ဓသာလိဘောဇနေ ဥပနိတေ စိတ္တံ န နမတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။

နာနစ္စယ (တိ) [နာနာ+စယ (=စိ+အ)] နာနာ+အစ္စယ (=အတိ+ဣ+အ)] (က) အထူးထူးသော အပြားရှိသော၊ အမျိုးမျိုး ချက်ပြုတ်စီမံအပ်သော။ (ခ) အမျိုးမျိုးသော အရသာဆူးရှိသော။ (ဂ) အမျိုးမျိုးသော-သဘော-အရသာ-ရှိသော။ (က) နာနစ္စယေဟိ (သံ၊၃။၁၃၀)တိ နာနာစယေ-ဟိ၊ နာနာဝိဓေဟိတိ အတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ (ခ) ဒဟရေဟိ မနာပတရံ အစ္စေ-တဗ္ဗတော အတိက္ကမိတဗ္ဗတော အစ္စယာ၊ ဘောဇနေ ရသဝိသေသာ၊ တသ္မာ နာနစ္စယေဟိ (သံ၊၃။၁၃၀)တိ နာနပ္ပကာရရသ-ဝိသေသေဟိတိ အတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ (ဂ) နာနစ္စယေဟိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၆)တိ နာ-နစ္စယေဟိ နာနာသဘာဝေဟိ၊ နာနာရသေ-ဟိတိ အတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၉၃။)

နာနဇ္ဈာသယ (တိ) [နာနာ+အဇ္ဈာသယ] အထူးထူးသော - အလို - ဆန္ဒ - ရှိသော။ အယံ လောကော အနေကဇ္ဈာသယော နာနဇ္ဈာသယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ နာနဇ္ဈာ-သယော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂)တိ နာနာရမ္မဏ-

နိန္ဒော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၃။)

နာနဋ္ဌ (တိ) [နာနာ+အတ္ထ။ (နာနာသံ-သံ၊ နာဏဋ္ဌ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] ထူးထူး - ကွဲပြား - ခြားနား - သော - အနက် - အဓိပ္ပါယ် - သဘော-ရှိသော (ဘုရား)။ “ဥဒ္ဓါမာတက-သညာတိ ဝါ သောပါက ရူပသညာတိ ဝါ ဣဓမ ဓမ္မာ ကေဋ္ဌာ၊ ဥဒါဟု နာနဋ္ဌာ”။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ နာနံ ဝိသေသော ဘိန္ဒော အတ္တော ဇေတသန္တိ နာနဋ္ဌာနိ။ မဏိဒီပ၊၂။ညော်၊ ဝမ်း။

နာနတာ (တိ) [နာန+တာ။ ဝေမတ္တံ တု စ နာနတာ။ ဓာနံ၊၇၆၇။ နာနမေဝ နာနတာ၊ နာနသဒ္ဓေါ ပုန္နပုံသကေ၊ အဗျယေတု နာနာ။ ယင်း-ဋီ။ (နာနာတာသံ၊ ဣဏာဘာပြာ)] ထူးထူး - ကွဲပြား - ခြားနား - သည်၏ အဖြစ်-ခြင်း။ တတ္ထ ဗျဉ္ဇနဿ နာနတာ ပါကဋ္ဌာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၇-ဂ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၅။)

နာနတာဇာနန (န) [နာနတာ + ဇာနန] ထူးထူး-ကွဲပြား-ခြားနား-သည်၏အဖြစ် ကို သိစေခြင်း။ ဒွိန္နံ ရဟောနိသဇ္ဇသိက္ခာ-ပဒါနံ နာနတာဇာနနဉ္စ သိယာ။ ဝဇီရ။၂။၁၃။

နာနတ္ထ (န) [နာနာ+တ္ထ။ (နာနာတွဲ-သံ၊ ဣဏတ္ထ-ပြာ၊ နာဏတ္ထ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) အထူးထူး၊ အမျိုးမျိုး၊ အပြားပြား။ (၂) ထူးသည်၏အဖြစ်၊ ထူးထူး-ကွဲပြား-ခြားနား-သည်၏အဖြစ်၊ ထူးထူး - ကွဲပြား - ခြားနား-ခြင်း-ချက်။

နာနတ္ထံ (ပ၊ ဇ) - ပဋိသံ၊၆၀၊၆၁၊၃၆၄။ နေတ္တိ။၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂၊၃၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄၊၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

၂၀၅၊၂၆၇။ အံ၊ဌ၊၂။၆၉၊ဂဝ၊၁၂၇။ အံ၊ဌ၊၂။
 ၁၇၊၉၇။ အံ၊ဌ၊၁။၁၇၊ဂဝ၊၁၂၇။ အံ၊ဌ၊
 ၂။၄၃။ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၉။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၉။ ခုဒ္ဒက၊
 ၄။၁၇။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၃၇။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၆၊
 ၂၀၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၄ဝ၊၃၇။ ဝဇီရံ၊၁၂၆၊၁၃၇၊
 ၁၅၃၊၂၇၃၊၃၃၃၊၄၄၂။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ဝိမတိ၊
 ၁။၁၉၊၁၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၂၇၊၉၉။ မဇ္ဈိ၊၃။ဂဝ၊
 ၂၀ဝ၊၂၃၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၊၁။သံ၊ဋီ၊၂။၉ဝ၊၃၄၉၊
 ၄၉၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။ မူလဋီ၊၁။၆၇။ မူလဋီ၊
 ၃။၁၉၄။ အနုဋီ၊၁။၇၂။ အနုဋီ၊၃။၄၇။
 နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၂။ နာနတ္ထံ (ဒု၊ဇ) - မ၊၁။၄။
 အံ၊ဌ၊၁။၉ဝ။ ကင်္ခါ၊၁ဝ၉။ သံ၊ဌ၊၂။၁၃၁။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃ဝဝ။ သံ၊ဋီ၊သင်္ခ၊၂။၃၇၇။ မဇ္ဈိ၊
 ၂။၂၇၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂၆၇။ နာနတ္ထေ၊
 နာနတ္ထေ (န၊တ၊ဇ) - မ၊၁။၄။ ထေရံ၊
 ၂၇ဝ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ စူဠနိ၊ဌ၊၄၇။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၃ဝဝ၊၃၄၇။ သံ၊ဋီ၊သင်္ခ၊၁။၁ဝ၃။ သံ၊ဋီ၊
 ၂။၄၉၁။ နာနတ္ထံ (မ၊ဇ) - ဒိ၊ဌ၊၂။၃၉၂။
 သံ၊ဌ၊၃။၁၆၊၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။ နာနတ္ထသ္မိံ၊
 နာနတ္ထေ (သ၊ဇ) - မ၊၁။၄။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၉၇။
 အနုဋီ၊၁။၅၄။

(၁) အဘိနိဟာရေ နာနတ္ထံ ဟောတိ-
 (ပဋိသံ၊၆ဝ ၁)တိ အဘိနိဟာရေ နာနာ
 ဟောတိတိ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၇ဝ။ နာန-
 တ္ထေန စ ကမ္မနာ(ထေရံ၊၂၇ဝ)တိ ဟနန...
 နာနာဝိနေ ပရူပဃာတကမ္မေန။ ထေရ၊ဌ၊
 ၁။၃၃၆။ ဘေဒန္တိ စ နာနတ္ထန္တိ အတ္ထော။
 သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။ ဒိ၊ဋီ၊၁။၂၇။
 ဝိသေသောတိ နာနတ္ထံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္ခ၊၄၇၁။
 နာနတ္ထံ (သံ၊ဌ၊၃။၁၁၂)န္တိ ဘေဒေါ။ သံ၊ဋီ၊
 ၂။၃၄၉။ ဘေဒန္တိ နာနတ္ထံ၊ နာနာကရဏန္တိ
 အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၂ဝ။ (-ပဋိသံ၊၃၆၄။
 ဒိ၊ဌ၊၃။၅၇။ မဇ္ဈိ၊၃။၂၉၇။ သံ၊ဌ၊၂။၇၁၊၇၇။
 သံ၊ဌ၊၃။၂ဝ၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၃၉။ အပါ၊ဌ၊၂။
 ၂၀၆။ မဇ္ဈိ၊၃။၂၃၉။)

(၂) နာနာဘာဝေါ နာနတ္ထံ။ မ၊ဌ၊၁။
 ၃၉။ ကွနာနတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ(အံ၊၃။၁၉ဝ)တိ ကသ္မိံ
 ဌာနေ နာနာသဘာဝတံ ဝေမတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ။
 အံ၊ဌ၊၃။၂၆၇။ အဘိနိဟာရေ နာနတ္ထံ
 ဟောတိ (ပဋိသံ၊၆ဝ-၁)တိ အဘိနိဟာ-
 ရေ...အဘိနိဟာရဿ နာနာဘာဝေါ ဟော-
 တိတိ ဝါ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၇ဝ။
 (-မ၊၁။၄။ နေတ္ထိ၊၂။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃ဝ၊
 ၂၇၇၊၃၃ဝ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၉၇။ ကင်္ခါ၊၁ဝ၉။
 ဒိ၊ဌ၊၂။၃၉၂။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၇၃။ သံ၊ဌ၊၁။၁ဝဝ။
 သံ၊ဌ၊၂။၇၁၃၁။ သံ၊ဌ၊၃။၁၁၂၊၁၆၊၁၂၆၇။
 အံ၊ဌ၊၂။၆၉၊ဂဝ၊၁၂၇။ အံ၊ဌ၊၃။၇၊၉၇။
 အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇၊ဂဝ၊၁၂၇။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃ဝဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၉။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၇။
 သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၃၇။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၆၊
 ၄။၄ဝ၊၃၇။ စူဠနိ၊ဌ၊၄၇။ ဝဇီရံ၊၁၂၆၊၁၃၇၊
 ၁၅၃၊၂၇၃၊၃၃၃၊၄၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃ဝဝ၊
 ၃၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၂၇၊၉၉။
 သံ၊ဋီ၊သင်္ခ၊၁။၁ဝ၃။ သံ၊ဋီ၊သင်္ခ၊၂။၃၇၇။ မ၊
 ဋီ၊၂။၂၇၇။ မဇ္ဈိ၊၃။ဂဝ၊၁၉၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇၊
 ၁၆၊၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၉ဝ၊၄၉၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။
 မူလဋီ၊၁။၆၇။ မူလဋီ၊၃။၁၉၄။ အနုဋီ၊၁။
 ၅၄။ အနုဋီ၊၃။၄၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၂၊၂၆၇။)

နာနတ္ထံ (ပ) [နာနာ+အတ္ထံ] (၁) အထူးထူး
 -အမျိုးမျိုး-သော သဘော။ (တိ) (၂)
 အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - သော သဘောရှိ
 သော။ (၁) နာနတ္ထေ ပညာ (ပဋိသံ၊၃)တိ
 နာနာသဘာဝေ ဘာဝေတဗ္ဗတော...ပဝတ္တာ
 ပညာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၇။ (တိ) (၂) မာဟံ
 သံသေန နာနတ္ထော အဿန္တိ။ ဝိ၊၇။
 ၃၁၇။ ယာယံ ဥပေက္ခာ နာနတ္ထာ နာနတ္ထ-
 သိတာ (မ၊၂။၂၇) တိ ယာ အယံ ပဉ္စ-
 ကာမဂုဏာရမ္မဏဝသေန နာနာသဘာဝါ။
 မဇ္ဈိ၊၃။၃ဝ။ နာနတ္ထာ (မ၊၃။၂၆၃)တိ နာနာ
 ဗဟူ အနေကပ္ပကာရာ။ မဇ္ဈိ၊၄။၁၇၇။ နာ-
 နတ္ထေ ဂေါစရေ ပဝတ္တာနံ သညာနံ...နာနတ္ထေ

နာနာသဘာဝေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ။ အဘိ
ဌာဝ။၂၄၇။ နာနတ္ထာ (မာဌာ၂။၂၁)တိ နာ-
နာသဘာဝါ ဗဟူ အနေကပ္ပကာရာ။ မာဌိ၊
၂။၉၆။ (-ဒိ၊၃။၂၅၄။ မ၊၃။၂၆၃။ ပဋိသံ၊
ဌာဝ။၄၉။ မဟာနိဌာ၂။၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။)

နာနတ္ထော (ပု၊ပါ၊၆) - ဝိ၊၅။၃၁၈။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။ နာနတ္ထာ (ထိ၊ပါ၊၆) -
မ၊၂။၂၇။ မ၊၃။၂၆၃။ မ၊ဌာ၂။၂၁။ မ၊ဌာ၄။
၁၈၈။ မဟာနိဌာ၂။၆။ မာဌိ၊၂။၉၆။ အံ၊ဋီ၊၁။
၁၂၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။ နာနတ္ထာ(ပု၊ပါ၊၆)-
ဒိ၊၃။၂၅၄။ နာနတ္ထာ(ထိ၊ပါ၊၆)-အဘိ၊ဌာဝ။
၂၄၇။ နာနတ္ထာနိ (န၊ဒု၊၁)-ဒိ၊ဌာဝ။၅၈။
နာနတ္ထာနံ(ဆ၊၁)-အဘိ၊ဌာဝ။၂၄၇။ နာန-
တ္ထ(သ၊၆)-ပဋိသံ၊၃။ အဘိ၊ဌာဝ။၂၄၇။
ပဋိသံ၊ဌာဝ။၄၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

နာနတ္ထ (ပ) [နာနတ္ထ+နယ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
နာနတ္ထနည်း။ မတူ - ထူးခြား - ကွဲပြား -
သောနည်း။ ကေစိ ပန ကေတ္တန္တိ ကေတ္တနယံ
ဝဒန္တိ နာနတ္ထန္တိ နာနတ္ထနယံ။ မ၊ဌာဝ။၃၉။
နာနတ္ထနယ-ကြည့်။

နာနတ္ထ (န) [နာနတ္ထ+ပဟာန။ နောက်ပုဒ်
ကျေ။] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏
အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ နာနတ္ထပဟာနံ ဝါ
နာနတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ဌာဝ။၄၅။

နာနတ္ထကထာ (ထိ) [နာနတ္ထ+ကထာ] မတူ-
ထူးခြား-ကွဲပြား - သော သဘောရှိသော
စကား၊ အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - သော
သဘောရှိသော စကား၊ အကျိုးမဲ့စကား။
ပုပ္ဖပေတကထံ နာနတ္ထကထံ။ ဝိ၊၃။၂၇၆။ ဒိ၊
၁။၇၊၆၂၊၁၆၇။ ဒိ၊၃။၃၀။ မ၊၂။၁၈၁၊၂၁၅။
သံ၊၃။၃၆၈။ အံ၊၃။၃၅၈။ စူဠနိ၊၂။၆၁။
(-မဟာနိ၊၂။၆၆။) နာနတ္ထကထာ (ဒိ၊၁။၇။
သံ၊၃။၃၆၈။ မဟာနိ၊၂။၆၆။)တိ ပုရိမပစ္စိမ-
ကထာဟိ ဝိမုတ္တာ အဝသေသာ နာနာ-

သဘာဝါ နိရတ္တကကထာ။ ဒိ၊ဌာဝ။၈၆။ သံ၊
ဌာဝ။၃၂၆။ မဟာနိဌာဝ။၃၄၇။ (-အံ၊ဌာဝ။
၃၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၉၉။ ဝိမတိ၊၂။၅၄။)
နာနာသဘာဝ (သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၇) လည်း-
ကြည့်။

နာနတ္ထကရ (တိ) [နာနတ္ထ+ကရ+အ] မတူ-
ထူးခြား - ကွဲပြား - သည်၏ အဖြစ်ကို -
အောင်-ပြုတတ်သော (သဘော-စသည်)။
ဓမ္မသဘာဝသာမညေန ဟိ ကေဘူတေသု
ဓမ္မေသု ယော နာနတ္ထကရော သဘာဝေါ။
မူလဋီ၊၁။၄၈။ ဘေ ဟိ ဒုတိယဝါရာဒိနံ နာ-
နတ္ထကရာ။ အနုဋီ၊၂။၁၄၂။

နာနတ္ထကာယ (တိ) [နာနတ္ထ+ကာယ] (က)
ကိုယ်၌-မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား- သည်၏
အဖြစ်ရှိသော။ (ခ) မတူ-ထူးခြား-
ကွဲပြား-သော ကိုယ်ရှိသော။ အပရိမာ-
ဏေသု (ပိ) ဟိ စက္ကဝါဠေသု...တသ္မာ နာ-
နတ္ထကာယာ (ဒိ၊၂။၅၈၉။ အံ၊၃။၂၀၁။
စူဠနိ၊၁၆၇)တိ ဝုတ္တာ။ ဒိ၊ဌာဝ။၉၉၊၁၀၀။ အံ၊
ဌာဝ။၁၆၃။ ပဋိသံ၊ဌာဝ။၁၀၄။ စူဠနိ၊ဌာဝ။၅၃။
နာနတ္ထ ကာယေ ဧတေသံ၊ နာနတ္ထော ဝါ
ကာယော ဧတေသန္တိ နာနတ္ထကာယာ။ ဒိ၊
ဋီ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။ (-အံ၊၂။၄၂၇။
ပဋိသံ၊ဌာဝ။၁၀၃။ ခုဒ္ဒက၊ဌာဝ။၇၃။ ဝိမတိ၊၁။
၅၃။ ဒိ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၆။)

နာနတ္ထကာယကေတ္တသညီ (တိ) [နာနတ္ထကာ-
ယ + ကေတ္တသညီ] နာနတ္ထကာယကေတ္တ-
သညီပုဂ္ဂိုလ်၊ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သော
ကိုယ်ရှိသည်ဖြစ်၍ တူသော (ပဋိသန္ဓေ)
သညာရှိသော၊ သူ။ (ပဌမဗျာန် ၃-ဘုံနှင့်
အပါယ် ၄-ဘုံ၌ ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ)။
နာနတ္ထကာယကေတ္တသညီသင်္ခါတာယ ကေ-
သာ ဝိညာဏဋိတိယာ။ အဘိ၊ဌာဝ။၂။၁၅၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၁။ (-အဘိ၊ဌာဝ။၂။၁၅၈။)

နာနတ္ထကာယတာ (ထိ) [နာနတ္ထကာယ+တာ]
အထူးထူးသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိ-သည်၏အဖြစ်
-ခြင်း။ နာနတ္ထကာယတာသင်္ခါတဿ အည-
မညဝိသဒိသသဘာဝဿ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၁။

နာနတ္ထကာယနာနတ္ထသညိ (တိ) [နာနတ္ထ-
ကာယ+နာနတ္ထသညိ] နာနတ္ထကာယနာနတ္ထ-
သညိပုဂ္ဂိုလ်၊ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သော
ကိုယ်ရှိသည်ဖြစ်၍ မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-
သော (ပဋိသန္ဓေ) သညာရှိသော၊ သူ၊
(ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်)။
နာနတ္ထကာယနာနတ္ထသညိ...စတုသု ဝိညာ-
ဏဋ္ဌတိသု။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၉၁။ (-သုရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။ သင်္ခါ၊ ၂။
၁၈၂။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၀။)

နာနတ္ထကိလေသ (ပု) [နာနတ္ထ+ကိလေသ]
အထူးထူးသော - အာရုံ၌ ဖြစ်သော-
သဘောရှိသော - ကိလေသာ။ နာနတ္ထ-
ကိလေသေဟိ(ပဋိသံ။ ၂၀)တိ ဝိပဿနာယ
ပဋိပက္ခဘူတေဟိ နာနာသဘာဝေဟိ ကိလေ-
သေဟိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၁၄၃။ နာနတ္ထကိလေ-
သေဟိ (ပဋိသံ။ ၃၈၅)တိ နာနာရမ္မဏေ
ပဝတ္တမာနေဟိ ကိလေသေဟိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။
၂၆၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀။)

နာနတ္ထဂ္ဂဟဏ (န) [နာနတ္ထ+ဂ္ဂဟဏ] မတူ-
ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏အဖြစ်ကို ယူခြင်း။
ကေသန္တာနပတိတဿ ဘိန္နသန္တာနဿေဝ
နာနတ္ထဂ္ဂဟဏတော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀။

နာနတ္ထဇာနနဉာဏ (န) [နာနတ္ထ + ဇာနန+
ဉာဏ] မတူ-ထူးခြား - ကွဲပြား - သည်၏
အဖြစ်ကို သိဘတ်သောဉာဏ်။ ဝိပါကာနံ
နာနတ္ထဇာနနဉာဏံ၊ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၃၉။

နာနတ္ထဒဿန (န) [နာနတ္ထ+ဒဿန] မတူ-
ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။
အာယတနာနံ ဝါ နာနတ္ထဒဿနဝေသေန။ သံ၊

ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ ဝိသေသဒဿနဝေသေနာတိ နာ-
နတ္ထဒဿနဝေသေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၁။ (-၁၅၀။)

နာနတ္ထဒေသနာ (ထိ) [နာနတ္ထ+ဒေသနာ]
မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား - သည်၏အဖြစ်ကို
ပြောဟောကြောင်းစကားရပ်။ နဝ နာနတ္ထ-
ဒေသနာ။ စရိယာ၊ ၁။ ၄။ ၈။

နာနတ္ထနယ (ပု) [နာနတ္ထ+နယ] နာနတ္ထနည်း၊
သဘောလက္ခဏာချင်း - မတူ- ထူးခြား -
ကွဲပြား-သည်၏အဖြစ်ကို ပြဆို-ကြောင်း-
ရာ-ဖြစ်သောနည်း၊ သဘောလက္ခဏာချင်း
- ထူးသည်-မတူသည်-ဟု သိရသောနည်း။
(သန္တာန်အစဉ်မပြတ်သော်လည်း အဝိဇ္ဇာ၏
သဘောကား တမျိုး၊ သင်္ခါရ၏ သဘော
ကား တမျိုး စသည်ဖြင့် သဘောလက္ခဏာ
ချင်း ကွဲပြားကုန်၏ဟု သိရသောနည်းသည်
နာနတ္ထနည်း မည်၏။ အဝိဇ္ဇာ စသော
အကြောင်း၊ သင်္ခါရစသော အကျိုးတို့၏
မိမိတို့ သဘောလက္ခဏာကို အသီးအသီး
မှတ်သားပိုင်းခြားခြင်းသည် နာနတ္ထနည်း
မည်၏။ နေတ္ထိဟာရတ္ထဒီပနီ။ ၇၉။ ဤ နာ-
နတ္ထနည်းအရ အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရတို့ မတူပုံ၊
သင်္ခါရနှင့် ဝိညာဉ်တို့ မတူပုံ၊ အသစ်အသစ်
အကြောင်းများနှင့် အသစ်အသစ် အကျိုး
များ တမျိုးပြီး တမျိုးဖြစ်ပုံ ဖြစ်ဟန်ကို
ဆင်ခြင်သည့်အခါ မပျက်စီးပဲ အမြဲနိစ္စ
တာဝရတည်၏ဟု အယူမှား သဿတဒိဋ္ဌိသည်
ကင်းပျောက်၏။) နာနတ္ထန္တိ နာနတ္ထနယ။ မ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ အဝိဇ္ဇာဒီပနီ ပန ယထာသကလက္ခ-
ဏဝေတ္တာနံ နာနတ္ထနယော နာမ။ အဘိ ဋ္ဌ၊
၂။ ၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၃၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၈။ ဝဇီရ၊ ၁၅၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၀၊
၁၆၀၊ ၁၇၃၊ ၁၉၉။ သီ၊ ၁။ ၁၁၄၅၊ ၄၉၀။
မ၊ ၁။ ၁၈၈။ သင်္ခါ၊ ၂။ ၄၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁။)

နာနတ္ထပ္ပဟာန (န) [နာနတ္ထ+ပ္ပဟာန] မတူ-
ထူးခြား-ကွဲပြား - သည်၏အဖြစ်ကို ပယ်
ခြင်း။ နာနတ္ထံ ကြည့်။

နာနတ္ထပ္ပဟာနနိမိတ္တ (န) [နာနတ္ထပ္ပဟာန + နိမိတ္တ] အာကံပုဒ်နက်ကြည့်။ နာနတ္ထပ္ပဟာနနိမိတ္တ နာနတ္ထပ္ပဟာနဟေတု နေက္ခမ္မာဒီသုပညာတိ အဓိပ္ပါယ်။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၅။

နာနတ္ထပ္ပဟာနဟေတု (ပ) [နာနတ္ထပ္ပဟာန + ဟေတု] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

နာနတ္ထဘာဝ (ပ) [နာနတ္ထ + ဘာဝ] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်။ အာရမ္မဏဿ နာနတ္ထဘာဝေါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀၃။

နာနတ္ထဘာဝ (ပ) [နာနာ + အတ္တဘာဝ] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သော အတ္တဘော၊ အတ္တဘော အမျိုးမျိုး။ နာနတ္ထဘာဝေသု- (မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၉) တိ နာနာ ဝိသု ဝိသု အတ္တဘာဝေသု။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။

နာနတ္ထဘူတ (တိ) [နာနတ္ထ + ဘူတ] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ပုထုဘူတာ နာနတ္ထဘူတာ စ တေဇာ ဝေတေသံ ပုထုဘူတာနံ နာနတ္ထဘူတာနံ ဒုဿိလျာဒိနံ ပဉ္စန္ဒ တေဇာနံ ပရိယာဒါနေ ပညာတိ အတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။

နာနတ္ထဘေဒ (တိ) [နာနတ္ထ + ဘေဒ] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်(ဟူသော) အပြား ရှိသော။ အာရမ္မဏာဓိပတိသဟဇာတဘူမိကမ္မိပါကကိရိယာဒိနာနတ္ထဘေဒါနံ အနိစ္စာဒိသတ္တာနုပဿနာနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅။

နာနတ္ထဝဏ္ဏ (တိ) [နာနတ္ထ + ဝဏ္ဏ] မတူ-ထူးခြား- ကွဲပြား-သော - အဆင်း-ပုံ-သဏ္ဌာန်-ရှိသော၊ အမျိုးမျိုးသော-အဆင်း-ပုံ-သဏ္ဌာန် - ရှိသော၊ အဆင်း-ပုံ-သဏ္ဌာန်-အမျိုးမျိုးရှိသော။ နာနတ္ထဝဏ္ဏာ- (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၉၊ ၂၈၃) တိ နာနာသဘာဝဝဏ္ဏ-

ဝဏ္ဏော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။)

နာနတ္ထဝဏ္ဏိယ (တိ) [နာနတ္ထ + ဝဏ္ဏိယ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ပုထု နာနတ္ထဝဏ္ဏိယော (ထေရ၊ ၃၆၅) တိ နိလ၊ ဒိဝသေန နာနတ္ထဝဏ္ဏော ဗဟူ အစ္စရာ တတ္ထ တေသု ဝိမာနေသု နစ္စန္ဒိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။ (-မ၊ ၁။ ၄၁၃။)

နာနတ္ထဝဏ္ဏိ (တိ) [နာနတ္ထ + ဝဏ္ဏိ] အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ နာနတ္ထဝဏ္ဏိနော (ဒီ၊ ၂။ ၁၀၅၊ ၂၀၇၊ ၉) တိ ... နာနတ္ထဝဏ္ဏော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-၂၈၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။)

နာနတ္ထဝတ္ထာန (န) [နာနတ္ထ + ဝတ္ထာန] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်ကို ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်း။ နာနတ္ထဝတ္ထာနံ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၈၃။

နာနတ္ထဝိဓာနပရိယာယ (ပ) [နာနတ္ထဝိဓာန + ပရိယာယ] မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်ကို စီရင်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ယဒေတံ မြာဟူဏော ခတ္တိယောတိ နာနတ္ထဝိဓာနပရိယာယံ ဝေါကာရံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၆။

နာနတ္ထဝိမောက္ခ (ပ) [နာနတ္ထ + ဝိမောက္ခ] (အာရုံ၊ ဝိပါက အားဖြင့်) -မတူ-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏အဖြစ်မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ကေတ္တဝိမောက္ခော၊ နာနတ္ထဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၃၁။ (-၂၃၈။) အာရမ္မဏနာနတ္တာ ဝိပါကနာနတ္တာ စ နာနတ္ထဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။

နာနတ္ထဝေါဟာရ (ပ) [နာနတ္ထ + ဝေါဟာရ] နာနတ္ထဟု-ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို - သုံးနှုန်း-ခြင်း၊ နာနတ္ထဟူသော အမည်။ “ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿနာ၊ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿနာ”-တိ ဝေဒနာဓမ္မာနံ နာနတ္ထဝေါဟာရဝသေန ဗဟုဝစနိဒ္ဒေသော ဣတော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ န ဟိ သာမညဝိသေသေဟိ နာနတ္ထ-

ဝေါဟာရော န ဟောတိ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၃၄။
မူလဒီ၊ ၂၊ ၇၀။ (-အနုဒီ၊ ၂၊ ၇၄။)

နာနတ္ထသညာ (တိ) [နာနတ္ထ+သညာ] (က)
အထူးထူးသော သဘောရှိသော (ဒွိပဉ္စ-
ဝိညာဏသညာမှ တပါးသော) ၎င်းပါးသော
ကာမသညာ။ (ခ) အထူးထူးသော သဘော
ရှိသော အ ရံ၌ ဖြစ်သော (ဒွိပဉ္စဝိညာဏ-
သညာမှ တပါးသော) ၎င်းပါးသော ကာမ-
သညာ။ နာနတ္ထသညာနံ အမနသိကာရာ။
ဒီ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၇၀။ ဒီ၊ ၂၊ ၅၉၊ ၆၀၊ ၉၄။ ဒီ၊ ၂၊
၁၈၇။ မ၊ ၁၊ ၅၀၊ ၂၁၅။ မ၊ ၂၊ ၁၄၊ ၆၁၊ ၁၁၈။
မ၊ ၃၊ ၉၁။ သံ၊ ၁၊ ၄၁၃။ သံ၊ ၂၊ ၂၇၇။ အံ၊ ၁၊
၄၂၊ ၁၀၄။ အံ၊ ၂၊ ၂၀၂၊ ၂၁၇၊ ၄၅။ ပဋိသံ၊
၂၊ ၂၃၆။ စူဠနိ၊ ၁၆၊ ၁၁၇။ နေတ္ထိ၊ ၇၃။ နာ-
နတ္ထသညာနံ အမနသိကာရာတိ နာနတ္ထေ
ဂေါစရေ ပဝတ္တာနံ သညာနံ၊ နာနတ္တာနံ ဝါ
သညာနံ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂၊ ၄၇။ ပဋိသံ၊ ၂၊
၁၅၅။ ပုထုနိမိတ္တာရမ္မဏေသု ပဝတ္တိတော
နာနတ္ထေသု သညာ နာနတ္ထသညာ။ အဘိဋ္ဌ၊
၂၊ ၄၈၄။ ယသ္မာ ဟေတာ ... စတုစက္ကာလိသမ္ပိ
သညာ နာနတ္တာ နာနာသဘာဝါ အညမည-
ဝိသဒိသာ၊ တသ္မာ “နာနတ္ထသညာ” တိ
ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ၂၊ ၁၅၅။ တော ဟိ
ယသ္မာ ရူပသဒ္ဓါဒိဘေဒေ နာနတ္ထေ နာနာ-
သဘာဝေ ဂေါစရေ ပဝတ္တန္တိ။ ယသ္မာ စ
နာနတ္တာ နာနာသဘာဝါ အညမညံ အသ-
ဒိသာ၊ တသ္မာ ‘နာနတ္ထသညာ’ တိ ဝုတ္တန္တိ။
သီ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁၊ ၂၀၈။ အံ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၂၉၊ ၁၃၀။ နာ-
နတ္ထသညာတိ နာနာသဘာဝါ၊ နာနာ-
သဘာဝေ ဝါ အာရမ္မဏေ သညာ။ နေတ္ထိ၊
၉၊ ၉၁။ (-မ၊ ၃၊ ၁၉၈။ ပဋိသံ၊ ၃၊ ၁၂၀၉၊
၂၃၂၊ ၃၅၄၊ ၃၈၉။ နေတ္ထိ၊ ၇၃။ ဝိ၊ ၁၊ ၁၃၂။
ဒီ၊ ၁၊ ၂၊ ၁၀၀။ မ၊ ၁၊ ၄၁၄။ အံ၊ ၁၊ ၂၊ ၂၈၅။
အဘိဋ္ဌာ၊ ၁၊ ၂၄၇။ ပဋိသံ၊ ၁၊ ၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁၊ ၄၇၊ ၃၂၇။ မဟာနိ၊ ၈၃-၅။ နေတ္ထိ၊
၉၊ ၁၅၀။ ဝဇီရ၊ ၁၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁၊ ၈၁။ ဒီ၊ ဝိ၊

၁၊ ၃၃၇၊ ၃၆၇။ သီ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁၊ ၂၀၈။ သီ၊ ဝိ၊
သစ်၊ ၂၊ ၃၃၀၊ ၃၇၈။ မ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၂၅၇။ မူလဒီ၊
၁၊ ၁၀၈။ နေတ္ထိ၊ ၁၊ ၂၃၂။)

နာနတ္ထသညာဒိနိရောဓ (ပ) [နာနတ္ထသညာ+
အာဒိ+နိရောဓ] နာနတ္ထသညာ-စသည်၏-
ချုပ်-ငြိမ်း- လက်စသိမ်း-ခြင်း။ တေသံ
နာနတ္ထသညာဒိနိရောဓေသ အတ္ထသိဒ္ဓတ္တံ။
မ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၂၅၇။

နာနတ္ထသညာဓိကရဏ (န) [နာနတ္ထသညာ+
အဓိကရဏ] နာနတ္ထသညာ ဟူသော
အကြောင်း။ နာနတ္ထသညာဓိကရဏဉ္စ ပန
မေ သမာဓိ စသိ။ မ၊ ၃၊ ၁၉၈။

နာနတ္ထသညာပန (န) [နာနတ္ထ+သညာပန]
မတု-ထူးခြား- ကွဲပြား- သော သဘော
(ရှိသည်၏အဖြစ်) ကို သိစေခြင်း။ ဝေဒနာ-
ဒီဟိ နာနတ္ထမေဝ သော သဘာဝေါတိ နာ-
နတ္ထသညာပနတ္ထံ ဟောတိ။ မူလဒီ၊ ၃၊ ၁၁၃။

နာနတ္ထသညာမနသိကာရဟေတု (တိ) [နာန-
တ္ထသညာ+အမနသိကာရ+ဟေတု] နာန-
တ္ထသညာကို နှလုံးမသွင်းခြင်း ဟူသော
အကြောင်းရှိသော။ တေန စ နာနတ္ထသညာ-
မနသိကာရဟေတုနံ ရူပါနံ သမတိက္ကမာ။
မူလဒီ၊ ၁၊ ၁၀၈။

နာနတ္ထသညာ (တိ) [နာနတ္ထသညာ+တာ]
နာနတ္ထသညာ ရှိသူ၏အဖြစ်။ ဗဟိဒ္ဓါ ပုထု-
တ္တာရမ္မဏေ သညာနာနတ္ထေန ဩဋ္ဌာရိကေန
နာနတ္ထသညာတံ ဒေသေတုံ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၁၇၂။
(-သီ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁၊ ၄၄၃။ မ၊ ဝိ၊ ၁၊ ၂၂၂။)

နာနတ္ထသညာ (တိ) [နာနတ္ထ+သညာ] နာနတ္ထ-
သညာရှိသော၊ မတု-ထူးခြား- ကွဲပြား-
သော သညာရှိသော၊ အမျိုးမျိုးသော
သညာရှိသော (သူ-စသည်)။ နာနတ္ထသညာ
အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁၊ ၂၉။ ပဋိသံ၊ ၃၊ သညာ
ပန နေသံ တိဟေတုကာပိ၊ ဒွိဟေတုကာပိ

အဟေတုကာပိ ဟောန္တိ (ဟောတိ)။ တသ္မာ
 “နာနတ္ထသညီနော (ဒီ၊ ၂။ ၅၉။ အံ၊ ၂။ ၄၂။
 အံ၊ ၂။ ၂၀။ စူဠနိ၊ ၁၆၇။ တိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၁၀၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၀၄။
 စူဠနိ၊ ၄။ ၅၃။ နာနတ္ထာ သညာ ဧတေသံ
 အတ္ထိတိ နာနတ္ထသညီနော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၀၉။ မ၊ ၂။ ၁၉။
 ၂၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၁၆၆၊ ၁၇၁။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၄၃၆၊ ၄၄၂၊ ၄၄၃။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။)

နာနတ္ထသညီဝါဒ (ပု) [နာနတ္ထသညီ+ဝါဒ] နာနတ္ထသညီဝါဒ၊ အမျိုးမျိုးသော-သဘော
 ရှိသော-သညာရှိသောဝါဒ။ ဣတရော ကေ-
 တ္တသညီဝါဒေ နာနတ္ထသညီဝါဒေ အန္တော-
 ဂဓန္တိ ဒဿေန္တော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။

နာနတ္ထသဘာဝ (ပု) [နာနတ္ထ+သဘာဝ] မတူ-
 ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြင်း ဟူသောသဘော။
 နာနတ္ထသဘာဝတော။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၇၇။

နာနတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [နာနတ္ထ+သမ္ဘဝ] မတူ-
 -ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း၊
 အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-ဖြစ်ခြင်း။ အပ္ပနာ-
 ဝါရေ နာနတ္ထသမ္ဘဝတော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
 ၂၀၀။

နာနတ္ထသိတ (တိ) [နာနတ္ထ+သိတ] အထူး
 ထူး- အမျိုးမျိုး- သော သဘောရှိသော
 အာရုံ-ကို-၌-မှီသော (ဥပေက္ခာ စသည်)။
 ယာယံ ဥပေက္ခာ နာနတ္ထာ နာနတ္ထသိတာ-
 (မ၊ ၂။ ၂၇။ မ၊ ၂။ ၂၆၃) တိ ယာ အယံ ပဉ္စ-
 ကာမဂုဏာရမ္မဏဝသေန နာနာသဘာဝါ၊
 တာနေဝ စ အာရမ္မဏာနိ နိဿိတတ္တာ “နာ-
 နတ္ထသိတာ” တိ ဝုစ္စတိ ပဉ္စကာမဂုဏုပေက္ခာ။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀-၁။ နာနတ္ထသိတာတိ နာနာရမ္မ-
 ဏနိဿိတာ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၈။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။
 မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၊ ၂၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။ မ၊ ၄။ ၂။
 ၃၈၆။)

နာနတ္ထသည (န) [နာနတ္ထ+သည] အထူးထူး
 -အမျိုးမျိုး-သော အာရုံသဘောရှိသည်
 ဖြစ်၍ (ကေတ္တမ္ပ) ကင်းဆိတ်ခြင်း။ တဗ္ဗိ-
 ပရိတေန နာနတ္ထဉ္စ တံ ကေတ္တေန သညဉ္စာတိ
 နာနတ္ထသည။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။

နာနတ္ထာဘာဝ (ပု) [နာနတ္ထ+အဘာဝ] မတူ-
 ထူးခြား-ကွဲပြား-မှု၏မရှိခြင်း။ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒု-
 သုဝဏ္ဏဇတာနံ ဝိယ နာနတ္ထာဘာဝံ ဒဿေ-
 တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ (-အဘိ၊
 ၄။ ၁။ ၁၇။)

နာနတ္ထာဘာဝစောဒနာသာမည (န) [နာန-
 တ္ထာဘာဝ+စောဒနာ+သာမည] မတူ-ထူး
 ခြား-ကွဲပြား-မှု မရှိခြင်းကို စောဒန-ခြင်း
 နှင့် တူမျှသည်၏ အဖြစ်။ သာ ပန အဘာဝါ-
 ပတ္တိယံ ဝေ အန္တောဂဓာ နာနတ္ထာဘာဝ-
 စောဒနာသာမညေန။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၃၃။

နာနတ္ထပဂမ (ပု၊ န) [နာနတ္ထ+ပဂမ] မတူ-
 ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်
 ခြင်း။ ယုတ္တာနမ္ပိ သတံ ဝိပ္ပယုတ္တဘာဝေန
 နာနတ္ထပဂမေန ဥပကာရကတာ ဝိပ္ပယုတ္တ-
 ပစ္စယတာ။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။ (-အနု၊ ၄။
 ၂။ ၃၇။)

နာနတ္ထကတ္တကမ္မဝိပ္ပါရ (ပု) [နာနတ္ထကမ္မ+
 ကေတ္တကမ္မ+ဝိပ္ပါရ] နာနတ္ထကံ၊ ကေတ္တကံ-တို့
 ၏ပြန့်နှံ့ခြင်း၊ ထူးခြားသောသဘောရှိသော
 အကုသိုလ်ကံ (နှင့်) တူညီသော သဘော
 ရှိသော ကုသိုလ်ကံတို့၏ပြန့်နှံ့ခြင်း၊ ထူးခြား
 သောသဘောရှိသော ကာမာဝစရကံ (နှင့်)
 တူညီသောသဘောရှိသော မဟဂ္ဂုတ်ကံတို့၏
 ပြန့်နှံ့ခြင်း။ နာနတ္ထကတ္တကမ္မဝိပ္ပါရဝသေနာ-
 (ပဋိသံ၊ ၄) တိ ဧတ္ထ အကုသလံ ကမ္မံ နာ-
 နတ္ထံ၊ ကုသလံ ကမ္မံ ကေတ္တံ။ ကာမာဝစရံ
 ဝါ ကမ္မံ နာနတ္ထံ၊ ရူပါဝစရရူပါဝစရံ ကမ္မံ

ကေတ္တံ နာနတ္ထကတ္ထကမ္ပဝိပ္ပါရဝသေန။
ပဋိသံဠာသ။၄၉။

နာနတ္ထကတ္ထကောဝိဒ (တိ) [နာနတ္ထ+ကေ-
တ္ထ+ကောဝိဒ] (ဝိမောက္ခတို့၏) ထူးသည်၏
အဖြစ်၊ တူသည်၏ အဖြစ်၌-လိမ္မာ-သိရှိ-
သောသူ။ နာနတ္ထကတ္ထကောဝိဒေါ(ပဋိသံ။
၆၈) တိ ဘေသံ ဝိမောက္ခာနံ နာနာဘာဝေ
ကောဘာဝေ စ ကုသလော။ ပဋိသံဠာသ။
၂၅၉။

နာနတ္ထကတ္ထပုစ္ဆဝေ (ပ) [နာနတ္ထ+ကေတ္ထ+
ပုစ္ဆဝေ] ထူးသည်၏ အဖြစ် (နှင့်) တူသည်၏
အဖြစ်ကို သိခြင်း။ နာနတ္ထကတ္ထပုစ္ဆဝေ-
(ပဋိသံ။၃) တိ သဗ္ဗေသံ သင်္ခတာသင်္ခတ-
ဓမ္မာနံ ကေသင်္ဂဟတာယ စ ကာမစန္ဒနာဒိနံ
နာနတ္ထဿ စ နေက္ခမ္မာဒိနံ ကေတ္တဿ စ
ပဋိဝေဓော။ ပဋိသံဠာသ။၄၂။

နာနတ္ထကတ္ထရူပနိမိတ္တ (န) [နာနတ္ထ+ကေတ္ထ
+ရူပနိမိတ္တ] အထူးထူးသော သဘောရှိ၊
တမျိုးတည်းသော သဘောရှိသော အဆင်း
နိမိတ်၊ အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-ထူးခြား-
သော အဆင်းနိမိတ်၊ တခုတည်း-တူညီ-
သောအဆင်းနိမိတ်၊အမျိုးမျိုးသောသတ္တဝါ၊
တယောက်တည်းသောသတ္တဝါတို့၏ အဆင်း
နိမိတ်၊ နာနတ္ထကာယသို့ ကပ်ရောက်သော
သတ္တဝါ၊ ကေတ္ထကာယသို့ ကပ်ရောက်သော
သတ္တဝါတို့၏ အဆင်းနိမိတ်၊ အမျိုးမျိုးသော
အရပ်မျက်နှာ၊တခုတည်းသောအရပ်မျက်နှာ
တို့၌ဖြစ်သော အဆင်းနိမိတ်၊ သီးခြား မရော
နှောသော အဆင်းနိမိတ် (နှင့်) ရောနှော
သော အဆင်းနိမိတ်။ နာနတ္ထကတ္ထရူပနိမိ-
တ္တာန (ပဋိသံ။၄) နိ နာနာသတ္တာနံ ရူပါနိ၊
နာနတ္ထကာယံ ဥပပန္နာနံ ဝါ သတ္တာနံ ရူပါနိ၊
နာနာဒိသာသု ဝါ ရူပါနိ၊ အသမ္ဘိဿာနိ ဝါ
ရူပါနိ နာနတ္ထရူပါနိ.... တေသံ နာနတ္ထ-
ကတ္ထရူပနိမိတ္တာနံ။ ပဋိသံဠာသ။၄၉။

နာနတ္ထကတ္ထသဒ္ဓနိမိတ္တ (န) [နာနတ္ထ+ကေတ္ထ
+သဒ္ဓနိမိတ္တ] အထူးထူးသော သဘောရှိ၊
တခုတည်းသော သဘောရှိသော အသံ
နိမိတ်၊ အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-ထူးခြား-
သော အသံနိမိတ်၊ တခုတည်း-တူညီ-
သော အသံနိမိတ်။ နာနတ္ထကတ္ထသဒ္ဓနိမိ-
တ္တာန (ပဋိသံ။၃) နိ နာနာသဘာဝါနံ
ကေသဘာဝါနဉ္စ သဒ္ဓနိမိတ္တာနံ။ ပဋိသံဠာသ။
၁။၄၈။

နာနတ္ထ (တိ) [နာနာ+အတ္ထ] ထူးသောအနက်
ရှိသော။ ဣမေ ဓမ္မ- နာနတ္ထာ၊ နာနာဗျဉ္ဇ-
နာ။ ဝိ၊၅။၂၇၅။နေတ္ထိ။၂၀။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၂၀၇။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္ဃ။၁၆၆။ အင်္ဂါ၊ဋီ၊၂။၇၀။ နာနတ္ထာ-
စေဝ နာနာဗျဉ္ဇနာ စာ(သံ၊၂။၄၈၅)တိ ဗျဉ္ဇ-
နမ္ပိ နေသံ နာနံ၊ အတ္ထောပိ။ သံဠာ၊၃။၁၃၆။
(-အဘိ၊ဠာ၊၁။၈၂။ အဘိ၊ဠာ၊၃။၁၂၄။ဝိမတိ၊
၁။၉၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။ မူလဋီ ၁။၃၃။)

နာနတ္ထတာ (ထိ) [န-နတ္ထ+တာ] ထူးသော-
အနက်ရှိ-သည်၏အဖြစ်-ခြင်း။ ယဒိ တိတ္ထံ
ဓမ္မသဒ္ဓါနံ နာနတ္ထတာ။ မူလဋီ၊၁။၃၄။

နာနတ္ထတာဘာဝဒေါသ (ပ) [နာနတ္ထတာ+
အဘာဝဒေါသ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
သော အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်မှကင်းခြင်းဟူ
သော-အပြစ်-ဒေါသ။ အထ ဝါတိအာဒိ-
နာ တိတ္ထံ ဓမ္မသဒ္ဓါနံ အဘာဝတ္တံ အသမ္ပဋိ-
စ္ဆန္တော နာနတ္ထတာဘာဝဒေါသံ ပရိဟရတိ။
အနုဋီ၊၁။၃၃။

နာနတ္ထတ္ထ (န) [နာနတ္ထ+တ္ထ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သောအနက်ရှိ-သည်၏ အဖြစ်
-ခြင်း။ နာနတ္ထတ္တာ ဓာတုနံ။ ဝဇီရ။၂၄ ။
(-မူလဋီ၊၁။၃၃။)

နာနတ္ထပုစ္ဆဝိသုဒ္ဓိနာ (ထိ) [နာနတ္ထပုစ္ဆာ+
ဝိသုဒ္ဓိနာ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော
အနက်ရှိသော-အမေး-ပုစ္ဆာ- ပြဿနာ-

ကို ဖြေဆိုခြင်း။ နာနတ္ထပုညနဂ္ဂဟဏ ဥတ္တံ န-
မေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။

နာနတ္ထပုညနဂ္ဂဟဏ (န) [နာန+အတ္ထ+ပုညန
+ဂဟဏ] နာနတ္ထပုညန သဒ္ဒါကို ယူခြင်း။
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အနက်သဒ္ဒါ
ကို-ယူ-သိ-ခြင်း။ ဝေန္တိ ယဿ စိတ္တသ-
န္တာနဿ နာနာကာရပဝတ္တိယာ နာနတ္ထ-
ပုညနဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၁။၁၅၉။)

နာနတ္ထဘာဝ (ပု) [နာနတ္ထ+ဘာဝ] ထူးသော
အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ န ဟောတိ တိဏ္ဍံ
ဓမ္မသဒ္ဒါနံ နာနတ္ထဘာဝဿ အနုညာတတ္တာ။
မူ၊သီ၊၁။၃၅။

နာနတ္ထရဏ (န) [နာနာ+အတ္ထရဏ] အသီး
သီး-အမျိုးမျိုး-သော အခင်း၊ အခင်း-
အသီးသီး-အမျိုးမျိုး။ နာနတ္ထရဏေ ဧက-
ပါဝရဏသညာ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ ဝိ၊၂။
၃၈၀။

နာနတ္ထရဏပါဝရဏ (န) [နာနတ္ထရဏ+နာနာ-
ပါဝရဏ] အသီးသီး- အမျိုးမျိုး- သော
အခင်း၊ အခင်း၊ အခင်း-အသီးသီး-
အမျိုးမျိုး။ နာနတ္ထရဏပါဝရဏေ နာနတ္ထ-
ရဏပါဝရဏသညာ၊ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၂။၃၈၀။
(-ကခါ၊၃၂၇။)

နာနတ္ထရဏပါဝရဏသညာ (ထိ) [နာနတ္ထရ-
ဏပါဝရဏ+သညာ] (၁) အသီးသီး-
အမျိုးမျိုး- သော အခင်း၊ အခင်းဟူသော
အမှတ်သညာ၊ အခင်း၊ အခင်း- အသီးသီး-
အမျိုးမျိုး-ဟူသော အမှတ်သညာ။ (တိ)
(၂) အသီးသီး-အမျိုးမျိုး-သောအခင်း၊
အခင်းဟု အမှတ်သညာရှိသော၊ အခင်း၊ အခင်း-
အသီးသီး-အမျိုးမျိုး-ဟု အမှတ်သညာရှိ
သော၊သု။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

နာနတ္ထဝိသယ (တိ) [နာနတ္ထ+ဝိသယ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော အကျိုးအနက်ဟူ
သော-အာရုံ-အရာ-ရှိသော (ယုံမှားခြင်း-
စသည်)။ နာနတ္ထဝိသယံ ဝါ ကခံ တရန္တိ။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၀။

နာနန္တရိက (တိ) [နာ+အန္တရ+ဏိက။ န+
အန္တရိက။ အ တဗ္ဗော။ နတ္ထိ အနန္တရံ အပ္ပ-
ဝတ္တံ အဿာတိ နာနန္တရော။ သောဝ နာန-
န္တရိကော။ အထ ဝါ နတ္ထိ အန္တရိကော
အဿာတိ အနန္တရိကော။ အကာရေ ယံ
တဗ္ဗာဝဝါစကော။ ဇာလိနီ၊ဋ္ဌ၊၁၂။]
အခြားမဲ့-တဆက်တည်း - ဖြစ်သောနည်း၊
ခြားခြင်း မရှိသောနည်း၊ နာနန္တရိကနည်း။
(မကင်းရာကိုဆိုသဖြင့် မကင်းတတ်သည်ကို
လည်း ရသောနည်းသည် နာနန္တရိကနည်း
မည်၏။ ပြယုဂ်ကား “ဃတတ္ထိကဿ ဃဋ္ဌ-
မာနယ” အစရှိသည်တည်း။ ဤ၌ ဃဋ္ဌ-ဟူ
သောနည်းသည် အိုးတည်းဟူသော မကင်း
ရာကို ဆိုသဖြင့် ထောပတ်တည်းဟူသော
မကင်းတတ်သည်ကိုလည်း ရသောကြောင့်
နာနန္တရိကနည်းမည်၏။ နည်းစစ်။) တံ နာ-
နန္တရိကတော ပန “ပုဗ္ဗိသိန္နိယမ္ပိ အန္တရဟိတံ၊
ဣတ္ထိန္နိယဉ္စ ဥပ္ပန္န” နိ ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ။
ဝိမတိ၊၁။၁၅၄။

နာနန္တရိကဘာဝ (ပု) [နာနန္တရိက+ဘာဝ]
နာနန္တရိကနည်း၏အဖြစ်။ နာနန္တရိကဘာဝ-
တော ပန...ဝုတ္တမေဝ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၃၃။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၃၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၂။၄၁၂။)

နာနန္တရိယ (တိ) [န+အန္တရ+ဏိက၊န+အန္တ-
ရိက။ က ယ-ပြ] နာနန္တရိက-ပုဒ်နက် ကြည့်။
တတ္ထ ဗီဇဿ ကသိယာ မူလဘာဝေါ နာ-
နန္တရိယတော တပုမာဏဝိဓာနတော စာတိ
အာဟ။ သီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။

နာနန္တရိယကတာ (ထိ) [နာနန္တရိယက+တာ]
နာနန္တရိယက နည်း၏အဖြစ်။ နာနန္တရိယ-
ကတာယ အတ္တနော မရဏမ္ပိ အဘိနန္ဒတိ
နာမ။ ထေရဂ္ဂါဝါ ၄၀၇။ (-သံဋီ၊ ၂။ ၄၁၁။
အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။ နေတ္တိ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၅။)

နာနန္တရိယကတ္တ (န) [နာနန္တရိယက+တ္တ] အ
ထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ယထာ တာလပဏ္ဏာဒိနံ
ဥဒကာဒိသဟစာရိပ္ပကာရဘံ သညာဏာ-
ကာရော ဝိညာတောယေဝ ဟောတိ နာန-
န္တရိယ ကတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၀။

နာနန္တရိယကဘာဝ(ပု) [နာနန္တရိယက+ဘာဝ]
နာနန္တရိယက-နာနန္တရိက-နည်း၏ အဖြစ်။
တတ္ထ ဝါသဒ္ဓေန အနိယမထွေန် ဒုက္ခာနတ္ထ-
လက္ခဏာနိပိ ဂဟိတာနေဝါတိ ဒဠဗ္ဗံ နာန-
န္တရိယကဘာဝတော။ ဒီဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။

နာနန္တရိယတာ (ထိ) [နာနန္တရိယ+တာ] နာ-
နန္တရိကနည်း၏ အဖြစ်။ ဝစုန ဝုတ္တ နာ-
နန္တရိယဘာယ ဥပ္ပါဒနံ ဝုတ္တမေဝ ဟောဘိ။
ဒီဋီ၊ ၂။ ၂၇၆။ (-မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၄၃။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၉။)

နာနန္တရိယဘာဝ (ပု) [နာနန္တရိယ+ဘာဝ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ တသ္မာ အဘိညာသု
ဒေသိယမာနာသု အရူပဇ္ဈာနာနိပိ ဒေသိ-
တာနေဝ ဟောန္တိ နာနန္တရိယဘာဝတော။
ဒီဋီ၊ ၁။ ၃၀၇။ (-၃၉၀။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၀၄။ သံဋီ၊
၂။ ၃၁။ အံဋီ၊ ၁။ ၂၆၀။ အံဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။)

နာနပ္ပကာရ (တိ) [နာနာ+ပကာရ] အထူးထူး
အပြားပြားသော၊ အထူးထူးသော အပြား
ရှိသော၊ များသော အပြား၊ များသော အပြား
ရှိသော။ (စူ၊ အော၊ အားဖြင့်-ကြိ၊ ဝိ)
စရိယာ၊ ၅၂။ သီဇ္ဈိသစ်၊ ၁။ ၄၀။ သံဋီ၊ ၁။
၁၄၁။) နာနပ္ပကာရော (ပု၊ ပ၊ ဇ) -အံဋီ၊ ၂။
၁၆၂။ သီဇ္ဈိသစ်၊ ၁။ ၄၃၀။ နာနပ္ပကာရံ (န၊ ပ၊
ဇ) -အဘိ၊ ၅။ ၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅။ ဇာ၊ ၅။
၃။ ၁၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉။ နာနပ္ပကာရ

(ထိ၊ ပ၊ ဇ) -သံဋီ၊ ၁။ ၂၄၄။ သံဋီ၊ ၁။ ၂၇၉။
နာနပ္ပကာရ (ပု၊ ပ၊ ဇ) -မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၆၄၁၄၄။
အံဋီ၊ ၂။ ၁၀။ အပဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၄။ ဇာ၊ ၅။ ၁၃၃။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄။ ဒီဋီ၊ ၁။ ၃၆။ အံဋီ၊ ၁။ ၂၅။
နာနပ္ပကာရနိ (န၊ ပ၊ ဇ) -ဒီဋီ၊ ၄။ ၉၉။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ ၅။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၅။ ၃။
၂၆၇။ နာနပ္ပကာရ (ထိ၊ ပ၊ ဇ) -မဇ္ဈိ၊ ၁။
၁၈၆။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၇၉၊ ၂၉၅။ အပဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။
ဇာ၊ ၅။ ၁၁၅။ နာနပ္ပကာရံ (ဒု၊ ဇ) -ပဋိသံ၊
၃၈၅။ ဝိဇ္ဇ၊ ၂။ ၁၃၃။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၉။ မဇ္ဈိ၊ ၁။
၃၁၀။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၃၁၅၊ ၂။ ၁၇၁။ သံဋီ၊ ၃။ ၇၆၊
၇၈။ အံဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။ အံဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။ အံဋီ၊
၃။ ၇၆။ အဘိ၊ ၅။ ၁၁၈။ ပဋိသံဋီ၊ ၁။ ၃၂၃။
သုတ္တနိ၊ ၅။ ၁။ ပေတ၊ ၅။ ၄၇။ ၁၁၆၊ ၁၃၈။
ထေရဂ္ဂါ၊ ၂။ ၂၇၆၊ ၄၃၀။ ထေရီ၊ ၅။ ၈၀။
စရိယာ၊ ၅။ ၈၇၊ ၁၀၃။ ဇာ၊ ၅။ ၁၂၁။
ဇာ၊ ၅။ ၆၉၊ ၂၉၁၊ ၄၈၅။ ဇာ၊ ၅။ ၁၃၅။
ဇာ၊ ၅။ ၅၂၊ ၁၇၇၊ ၂၇၉။ ဇာ၊ ၅။ ၁၁၄။
မဟာနိ၊ ၅။ ၆၄၊ ၄၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၉။
သီဇ္ဈိသစ်၊ ၂။ ၂၀၇။ အံဋီ၊ ၃။ ၃၀။ နာနပ္ပ
ကာရော (ပု၊ ဒု၊ ဇ) -ဇာ၊ ၅။ ၁၂၂။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၄၄။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၉၁။ နာနပ္ပကာရနိ
(န၊ ဒု၊ ဇ) -မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၆၈။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၄၅။ အံဋီ၊
၂။ ၁၂၂။ ဇာ၊ ၅။ ၁၁၂။ နာနပ္ပကာရ
(ထိ၊ ဒု၊ ဇ) -မဇ္ဈိ၊ ၅။ ၄၂။ အပဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၂၊
၂၆၉။ နာနပ္ပကာရေန (ဘ၊ ဇ) -ကင်္ခါ၊ ၁။ ၃၂။
ဒီဋီ၊ ၁။ ၂၇။ မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၆၂၁၀။ သံဋီ၊ ၁။ ၅။
သံဋီ၊ ၃။ ၂၅။ အံဋီ၊ ၁။ ၅။ မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၀။
မဇ္ဈိ၊ ၅။ ၉၇၊ ၆၄။ စရိယာ၊ ၅။ ၁၃၆၊ ၁၄၆၊
၁၆၆။ ဇာ၊ ၅။ ၁၁၂၊ ၁၂၂၊ ၁၃၇၊ ၄၉၈။
သီဇ္ဈိသစ်၊ ၁။ ၁၅၂။ သံဋီ၊ ၁။ ၂၅၊ ၁၁၇။ အံ
ဋီ၊ ၁။ ၂၇၊ ၂၈၊ ၁၆၂။ နာနပ္ပကာရယ (တ၊ ဇ)
-မဇ္ဈိ၊ ၄။ ၇။ ဇာ၊ ၅။ ၄၀၄။ ဇာ၊ ၅။ ၂၇။
နာနပ္ပကာရတော -ဝိဇ္ဇ၊ ၁။ ၄။ ဝိဇ္ဇ၊ ၂။ ၁၁၊
၆၀။ ဒီဋီ၊ ၂။ ၉၄။ မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၂၄၆။ အဘိ၊ ၅။
၁။ ၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။ ၆၂။ မဇ္ဈိ၊ ၅။ ၄။ မဟာနိ၊

ဌ။၃၀။ သာရတ္ထ။၂။၁၇။ ဝိမတိ။၁။၆၄။ ဒီ။
 ဌ။၁။၂။၁၉။ မ၊ဌ။၂။၂၄။ သံ၊ဌ။၂။ ၂၃။
 ၂၃။ အံ၊ဌ။၂။၂၃။ နေတ္ထိဝိ။၂။၃။ နာနပွ-
 ကာရေဟိ (ပု၊တ၊ဗ) —ဓမ္မ၊ဌ။၁။၄၃။ ဓမ္မ၊
 ဌ။၂။၁၂။ ထေရ၊ဌ။၂။၉၂။ ထေရိ၊ဌ။၂။၄။
 အ၊ဌ။၁။၁၉။ အ၊ဌ။၂။ ၁၄။၂။၁။
 မဟာနိ၊ ဌ။ ၂။၆။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၇။
 မူလဌိ၊၃။၁၉။ နာနပွကာရေဟိ (န၊တ၊ဗ)
 —မ၊ဌ။၃။၂၇။ စရိယာ၊ဌ။၂။၆။ ဇာ၊ဌ။၆။
 ၁၃။ နာနပွကာရေဟိ(ထိ၊တ၊ဗ)—အ၊ဌ။
 ၁။၂။ နာနပွကာရေယ (ထိ၊စ၊ဇ) —အံ၊ဌိ။
 ၁။၇။ နာနပွကာရဿ (ဆ၊ဇ) —ဒီ၊၂။၂၃။
 ဒီ၊၃။၆။၇။ မ၊၁။၇။ သံ၊၂။၃၉။ သံ၊
 ၃။၂၄။ အံ၊၂။၂၇။ ပေဋကော။၁၉။
 ခုဒ္ဒက၊ဌ။၂။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊၁။၁၅။ မူလဌိ။
 ၂။၁၅။ နာနပွကာရနံ (ဆ၊ဗ) —မ၊ဌ။၁။
 ၂။ သံ၊ဌ။၂။၉။ အံ၊ဌ။၁။၄၇။ ပေတ၊ဌ။
 ၁၂။ မဟာနိ၊ဌ။၂။၆။ သာရတ္ထ။၁။၄၅။
 သာရတ္ထ။၂။၅။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၃၂။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊
 ၂။၃၄။ အံ၊ဌိ၊၁။၁၂။ မူလဌိ၊၁။၁၆။
 အနုဌိ၊၃။ ၂၅။ နာနပွကာရသု (သံ၊ဗ)—
 ပဋိသံ၊ဌ။၂။၄၂။ (နာနပွကာရက-လည်း
 ကြည့်။)

နာနပွကာရက (တိ) [နာနာ+ပကာရ+က]
 (၁) အထူးထူး အပြားပြားသော၊ အထူး
 ထူးသောအပြားရှိသော၊ များသောအပြား၊
 များသောအပြားရှိသော။(စွာ၊အောင်အား
 ဖြင့်။ကြိုဝိ—)စူဠနိ၊ဌ။၂။(၂)နာနပွကာ-
 ရက သိက္ခာပုဒ်။(၁) အယဉ် ဆန္ဒော နာမ
 ... ဗဟုဝိဓော နာနပွကာရကော။ အဘိ၊ဌ။
 ၂။၂၇။ နာနပွကာရကော (ပ၊ဇ) —ဝိ၊ဌ။
 ၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇။ သာရတ္ထ။၂။၅။
 နာနပွကာရကံ (ဒု၊ဇ)—ဝိ၊၁။၃၄။ ဝိ၊၅။
 ၁၇။၁။၆။ သံ၊၁။၃၀။၃၃။ ဝိ၊ဌ။၂။
 ၂၇။ ကခါ။၁၇။ မ၊ဌ။၁။၃၆။၃၆။
 မ၊ဌ။၂။၃၅။ သံ၊ဌ။၂။၁၃။ အဘိ၊ဌ။၃။

၃၆။ ပဋိသံ၊ဌ။၁။၇။ ဇာ၊ဌ။၅။၁၉။
 မ၊ဌိ၊၂။၄၅။ သံ၊ဌိ၊၂။၉။ နာနပွကာရက
 (ပ၊ဗ)—ဒီ၊၃။၁၀။ မ၊၂။၂၁။ ဒီ၊ဌ။၂။
 ၃၄။ မ၊ဌ။၁။၂၄။ နာနပွကာရကော(ဒု၊ဗ)
 —ဝိ၊ဌ။၁။၁၆။၇။ သာရတ္ထ။ ၂။၃၄။ (၂)
 ဥဘော နာနပွကာရက (ဝိ၊၅။၂။၁၅)တိ
 ရူပိယသံဝေါဟာရ၊ ကယဝိက္ကယ သိက္ခာပဒ-
 ဒ္ဒယံ။ ဝိ၊ဌ။၄။၁၄။

နာနပွကာရမုခံ (တိ) [နာနပွကာရ+မုခံ]
 အထူးထူးအပြားပြားသော မျက်နှာရှိသော၊
 သူ။ နာနာဝဏ္ဏာ(နာနပွကာရဝဏ္ဏာ)နာနပွ-
 ကာရမုခါ ဟုတွာ။ အ၊ဌ။၁။၇။ ဇာ၊ဌ။
 ၁။၇။

နာနပွကာရဝဏ္ဏ (တိ) [နာနပွကာရ+ဝဏ္ဏ]
 အထူးထူးအပြားပြားသော အဆင်းရှိသော၊
 သူ။ နာနာဝဏ္ဏာတိ နာနပွကာရဝဏ္ဏာ။
 မ၊ဌိ၊၃။၁၉။ (-ဇာ၊ဌ။၁။၇။)

နာနပွဘေဒ (တိ) [နာနာ+ပဘေဒ] အထူးထူး
 -အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော၊ များ
 သော အပြားရှိသော။ နာနပွဘေဒသု
 ပဋိစူသမုပ္ပါဒင်္ဂေသု။ မ၊ဌိ၊၃။၂၇။ သံ၊ဌိ၊
 ၁။၁၆။ အံ၊ဌိ၊၁။၂၇။

နာနပွယာတ (တိ) [နာနာ+ပယာတ] (၁)
 အထူးထူးအပြားပြားအညီအမျှပြုအပ်သော
 (ပျက်စီးကြောင်း တစား)။ (၂) အထူး
 ထူး အပြားပြားအားဖြင့် (ဖြစ်ခြင်းငှါ)
 အားထုတ်အပ်သော (ကိလေသာ)။ (၁)
 (၂) နာနပွယာတမ္ပိ (ထေရ။ ၃၄၀)တိ
 နာနပွကာရေ ဘေဒနဓမ္မေ ပယာတေ သမ-
 ကတေ၊ နာနပွကာရေန ဝါ သံကိလေသဓမ္မေ
 (ပယာတမ္ပိ?)ပယာတုံ ပဝတ္တိတုံ အာရဒ္ဓေ။
 ထေရ၊ဌ။၂။၃၅။

နာနာ (ဗျ) [အများစုသော အနက်ကို ဟော
 သော နိပါတ်ပုဒ်။ နာနာ မူထု ဣစ္စေတေ

ဗဟုပ္ပကာရေ။ နိတိသုတ္တံ။ ၃၈၇။ ရှုနာ။
 ၁၃၅။ ဓာန်။ ဓာန်။ ဓိ။ ၁၁၃၇။ ၁၁၉၈။ (နာ-
 နာ-သံ၊ နာဏာ-အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဏာဏာ-ပြာ၊
 နောယေက်-သီဟိဋ္ဌိ) (၁) အထူးထူး-
 အမျိုးမျိုး-သော။ (၂) များစွာသော။ (၃)
 အသီးအသီး-တယောက်စီ တယောက်စီ-
 သော။ (၄) ကွဲပြား-ခြားနား-သော၊
 မတူသော။ (၅) ပျက်ပြား-မခိုင်ခံ့-မတည်
 တံ-သော။ ကြည်ခြင်း၊ ကင်းခြင်း၊ ကြည်၍၊
 ကင်း၍။ (၁) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-
 သော။ ကရိတော ကာရဏာ နာနာ၊ ဒါရု-
 ဏေန ဒမေန္တိ တေ။ အပါ။ ၁၂၇၇။ နာနာ
 ဝဒန္တိ ဝိဝိဓံ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ။ ၂၂၁။ (-အံ၊
 ၁။ ၄၅၀။ ဝိဋ္ဌာ၄။ ၂၃၈။) (၂) များစွာသော။
 ဥဒါဟု ပုထုတိ ဥဒါဟု နာနာ။ အံ၊ ၄၂။
 ၂၃၈။ နာနာ-သဒ္ဓေါ ပုထု-သဒ္ဓဿ အတ္တဝစနံ။
 ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၂၅၁။ (-အံ၊ ၁။ ၂၈၁။ ပဋိသံ။
 ၈၅။ ၉၁။ ၁၀၉။ ပါတိပဒတ္တ။ ၁၈၉။) (၃)
 အသီးအသီး-တယောက်စီ တယောက်စီ-
 သော။ မာတုမေ နာနာ ဝိဟရိတ္ထ။ ဝိ၊ ၂။
 ၃၁၄။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀၂။ ၁၂၉။ ကင်္ခါ။ ၃၀၄။ ကထံ
 ဣမေ နာနာ အဿ။ မဟာနိ။ ၁၇၉။ နာနာ
 ဟုတ္တာ (သင်္ခဟ) တိ... ဝိသံ ဝိသံ ဟုတ္တာ။ ဝိ-
 ဘာဝိနိ။ ၁၁၆။ နာနာ ဝိသံ ဝိသံ ဥပ္ပါဒေါ
 တေသန္တိ နာနုပ္ပါဒေါ။ မဏိဒီပါဠိ၊ ၂။ ပေ။
 တား၊ ၀၆။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၉။ သံ၊ ၄၂။ ၁၆၁။)
 (၄) ကွဲပြား-ခြားနား-သော၊ မတူသော။
 နာနာ ဟောတိ ဣတော ဂတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၈။
 နာနာ ဝိသေသော ဝိသဒိသော ဘိန္နော
 အတ္ထော တေသန္တိ နာနုတ္တာနိ။ မဏိဒီပါဠိ၊
 ၂။ ပေ၊ ၃၁။ ကျော။ (-ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၀၅။
 သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၂၃၇။) (၅) ပျက်ပြား-မခိုင်ခံ့-
 မတည်တံ့-သော။ ပုထုဇ္ဇနဿ ဟိ သဒ္ဓါ
 အထာဝရာ ပဒဝါရေန နာနာ ဟောတိ။ အံ၊
 ၄၂။ ၁၃၂။ (၆) ကြည်ခြင်း၊ ကင်းခြင်း၊ ကြည်၍၊
 အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၃-၃၅-၁-မ-သ စ

ကင်း၍။ ဝဇ္ဇနေ တု ဝိနာ နာနာ။ ဓာန်။
 ၁၁၃၇။ (-ဓာန်။ ဓာန်။ ဓိ။ ၁၁၉၈။)
 နာနာအဇ္ဈာသယ (တိ) [နာနာ+အဇ္ဈာသယ]
 အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော-အလို-စိတ်
 ကြိုက်-ရှိသော။ သူ။ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ နာနာ-
 အဇ္ဈာသယာ။ မ၊ ၄၂။ ၁၉၄။
 နာနာအတ္တ (ပု) [နာနာ+အတ္တ] အထူးထူး-
 အမျိုးမျိုး- သော (ပစ္စယုပ္ပန် စသော)
 အကျိုး။ နာနာအတ္တေသု (မ၊ ၄၂။ ၅၇) တိ
 အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယေသု ပစ္စယုပ္ပန္နာဒိ-
 နာနာအတ္တေသု။ မ၊ ၄၂။ ၂၇၂။ (-ဒိ၊ ၄၂။
 ၁၁၄။ သံ၊ ၄၁။ ၁၁၁။ ဒိ၊ ၄၂။ ၁၁၅။ သံ၊ ၄၂။
 ၁။ ၁၆၃။)
 နာနာအဓိဋ္ဌာန (န) [နာနာ+အဓိဋ္ဌာန] အထူး
 ထူး- အမျိုးမျိုး- သော- အဓိဋ္ဌာန်-
 ဆောက်တည်-ခြင်း။ “မန္တမန္တော သိတက-
 ဝါတော ဝါယတု၊ အဗ္ဘမဏ္ဍပံ ကတော ဒေဝေါ
 ကေမေကံ ဖုဿယတူ” တိ ဝေ နာနာအဓိ-
 ဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ သံ၊ ၄၂။ ၁၃၁။
 နာနာအနုပဿမ္ပန္န (ပု) [နာနာ+ အနုပဿမ္ပန္န]
 များစွာသော- သာမဏေ-ကိုရင်။ နာနာ-
 အာဝါသ-ကြည့်။
 နာနာအရိယမဂ္ဂ (ပု) [နာနာ + အရိယမဂ္ဂ]
 များစွာသော အရိယမဂ်။ ပုထု နာနာ-
 အရိယမဂ္ဂေသု။ မ၊ ၄၂။ ၅၇။ သံ၊ ၄၁။ ၁၁၁။
 နာနာအရိယသစ္စ (န) [နာနာ + အရိယသစ္စ]
 အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အရိယသစ္စာ။
 ပုထု နာနာ အရိယသစ္စေသု။ မ၊ ၄၂။ ၅၇။
 သံ၊ ၄၁။ ၁၁၁။
 နာနာအလင်္ကာရ (ပု) [နာနာ+အလင်္ကာရ]
 အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော တန်ဆာ။
 ဝဏ္ဏသမ္ပန္နေဟိ ပုပ္ဖဟိ စေဝ နာနာအလင်္ကာ-

ရေဟိ ၈ အလင်္ကာပေတွာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။
၁၇၇။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၇။

နာနာအသစ်မကွဲ (တိ) [နာနာအသစ်+
မကွဲ] များစွာသော အညစ်အကြေးတို့ဖြင့်
လိမ်းကျပ်သော။ မဟာဒုက္ခ အနာဂတန္တာ
နာနာအသစ်မကွဲတာဝ နိက္ခမန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။
၃၀။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၃၁။

နာနာအာစရိယ (ပု) [နာနာ+အာစရိယ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သောဆရာ။ နာနာ-
အာစရိယာနံ ဝါဒတော (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၂) တိ
နာနာရုစိကာနံ အာစရိယာနံ ဝါဒဘာဝ-
တော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၄၀၀။

နာနာအာပတ္တိ (ထိ) [နာနာ+အာပတ္တိ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အာပတ်။
ယထာ ၈ ဘိက္ခုနံ ပါဏာတိပါတာဒိသု
နာနာအာပတ္တိယော ဟောန္တိ။ န တထာ
သာမဏေဏု။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၅။

နာနာအာယတန (န) [နာနာ+အာယတန]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အာယတန။
နာနာအာယတနေသု။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၅၇။ သံ၊ ၄၊
၁။ ၁၁၁။

နာနာအာဝါသ (ပု) [နာနာ+အာဝါသ] များ
စွာသောကျောင်း။ ယောပိ နာနာအာဝါ-
သေသု နာနာအနုပသမ္ပန္နေဟိ သဒ္ဓိံ ယော-
ဇနသတမ္ပိ ဂန္ဓာ သဟသေယံ ကပ္ပေတိ။
ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၄။

နာနာဇ္ဈရိယာပထ (ပု) [နာနာ+ဇ္ဈရိယာပထ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဇ္ဈရိယာပုထံ။
နာနာဇ္ဈရိယာပထေနပိ အနာပတ္တိ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၂။

နာနာဇ္ဈရိယာပထကရဏ (န) [နာနာဇ္ဈရိယာ-
ပထ+ကရဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော
ဇ္ဈရိယာပုထံကို ပြုခြင်း။ ဘဂဝတော ၈

နိမ္မိတာနဉ္စ နာနာဇ္ဈရိယာပထကရဏံ ယမက-
ပါဠိဟိရေနော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃။

နာနာဇ္ဈရိယာပထိက (တိ) [နာနာဇ္ဈရိယာ-
ပထ+ဇ္ဈက] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော
ဇ္ဈရိယာပုထံရှိသော။ သူ။ ကေဝစနေန ပန
ဝုတ္တေ နိမ္မိတေသု ကေကော နာနာဇ္ဈရိ-
ယာပထိကောတိ ဉာယတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄။

နာနာဥဒက (န) [နာနာ+ဥဒက] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ရေ။ နာနာဥဒကာနဉ္စ
နာနာတေလာနံ ဝါ ကေဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ
ဒိဝံသံ နိမ္မိတိတာနံ.... နာနာကရဏံ သက္ကာ
ဘဝေယျ ဉာတံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၆။

နာနာဥပဒ္ဒဝ (ပု) [နာနာ+ဥပဒ္ဒဝ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ဘေးရန်။
သေသာနိ နာနာဥပဒ္ဒဝေဟိ သဥပဒ္ဒဝါနိ။
ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၆။

နာနာဥပဿယ (ပု) [နာနာ+ဥပဿယ]
အသီးသီးသော (ဘိက္ခုနီမတို့၏) ကျောင်း။
နာနာဥပဿယေဟိ သာသနံ ဂဟေတွာ
အာဂတဘိက္ခုနီယာ ဝတ္တဗ္ဗဝစနံ ဒဿေတိ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅။

နာနာဥပါယ (ပု) [နာနာ+ဥပါယ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော-အကြောင်း-
ဥပါယ်၊ အကြောင်း-ဥပါယ်-အမျိုးမျိုး။
သဗ္ဗေ သန္နိပတိတွာ နာနာဥပါယေဟိ နိဝါ-
ရေသု။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၈။ (သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၅။
ဇ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၉။)

နာနာဥပ္ပတ္တိ (ထိ) [နာနာ+ဥပ္ပတ္တိ] အသီး
အသီး-တခုစီ တခုစီ-သော ဖြစ်ခြင်း။
ဟေတုဂေါစ္ဆကာဒိသု ပိ နာနာဥပ္ပတ္တိယံ။
မူလဒီ၊ ၁။ ၂၀၃။

နာနာဥပ္ပဒ္ဒန (န) [နာနာ+ဥပ္ပဒ္ဒန] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ကြေးပွတ်ကြောင်းဝတ္ထု။

ဥမ္မဒ္ဒေန္တိတိ နာနာဥမ္မဒ္ဒနေဟိ ဥမ္မဒ္ဒေန္တိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။

နာနာသြဃ (ပု) [နာနာ+သြဃ]အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော သြဃ။ ပုထု
နာနာသြဃေဟိ ဝုယုန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ။မဟာနိ။
၁၁၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၆၉။

နာနာသြဝရက (တိ) [နာနာ+သြဝရက]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော
အခန်းရှိသော။ နာနာဂဗ္ဘာ နာနာသြဝရ-
ကာ။ ဝိ၊၁။၃၀၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃။)

နာနာသြသဓ (န) [နာနာ+သြသဓ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော သေး(=ဆေးဘက်
ဝင် ပစ္စည်း)။ နာနာသြသဓာနိ ပိသိတွာ
တဿ ဝဏေ မက္ခေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၂။

နာနာကဋ္ဌ (န) [နာနာ+ကဋ္ဌ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ထင်း။ နာနာကဋ္ဌသမာ-
နယိ(စရိယာ။၃၉၇)တိ သော ပြာဟုဏ-
ဝေသဓာရိ သက္ကော နာနာဒါရူနိ သမာ-
နန္တော ဝိယ အဟောသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၀၈။

နာနာကတဝိနိဗ္ဗောဂ (ပု) [နာနာကတ+
ဝိနိဗ္ဗောဂ] အသီးအသီး-တခုစီတခုစီ- ပြု
ခြင်း၊ ကွဲကွာခြင်း။ တေသံ ယေဝ ခိန္တကဋ္ဌာနံ
နာနာကတဝိနိဗ္ဗောဂါ၊ ယာ တဇ္ဇာ ဥသ္မာ၊
သာ နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊၁။၃၂၂။

နာနာကမ္မ (န) [နာနာ+ကမ္မ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး- များစွာ - သော (ကုသိုလ်
အကုသိုလ်)ကံ။ တာနိ တာနိ နာနာကမ္မေဟိ
နိဗ္ဗတ္တာနိ၊ န ဇောန ကမ္မေန။ မိလိန္ဒ။၆၆။
ကမ္မဖလပဇိဝိနောတိ နာနာကမ္မာနံ ဖလပ-
ဇိဝိနော သတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။ (-အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ မူလဋီ၊၁။၁၃၁။ အနုဋီ၊၁။၁၃၅၊
၁၃၉၊၁၅၈။)

နာနာကမ္မဋ္ဌာန (န) [နာနာ+ကမ္မဋ္ဌာန]အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဝေ
တာဝေတ္ထ နာနာကမ္မဋ္ဌာနာနိ ကထိတာနိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။

နာနာကရဏ (န) [နာနာ+ကရဏ] (၁) အသီး
အသီးပြုခြင်း၊ ကွဲပြား-ခြားနား-အောင် ပြု
ကြောင်း၊ အထူး။ ခြားနားချက်။ (၂) အသီး
အသီး၊ အထူးထူး၊ အမျိုးမျိုး (ကရဏ
အနက်မဲ့)။ (၁)ကိ နာနာကရဏံ သမဏဿ
ဝါ ဂေါတမဿ အမှာကံ ဝါ။ မ၊၁။၁၁၈။
သံ၊၃။၁၀၂။ ကိ နာနာကရဏ (သံ၊၃။
၉၅)န္တိ ကိ နာနတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ နာနာ-
ကရဏ(အံ၊၁။၁၀၉)န္တိ နာနတ္ထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈၀။ မဏိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ နာနာ ကရိယတိ
တေနာတိ နာနာကရဏံ၊ဘေဒေါ။ သံ၊ဋီ
၂။၄၄၄။ (-မ၊၂။၅၅။ သံ၊၁။၁၈၄။ သံ၊၂။
၅၄။ သံ၊၃။၃၅၉။ အံ၊၁။၁၀၉၊၄၄၁။ အံ၊၂။
၂၇။ အံ၊၃။၈၊၉။ မိလိန္ဒ။၆၅၊၂၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၁၊၂၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄၊၄၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၆၊
၂၄၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇၊၂၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆၊
၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၂။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၃။ စဇိရ။၂၈၄၊၃၆၂။ သာရတ္ထ၊၁။
၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၅။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။ မ၊ဋီ၊၂။
၂၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။ အံ၊ဋီ
၁။၁၀၇။ (၂) နာနာ ဝေ နာနာကရဏံ၊
ကရဏသဒ္ဓဿ တဗ္ဗာဝဝုတ္တိတ္တာ။ မဏိဒီပ၊
ဋီ၊၂။ယား၊ ကျော။

နာနာကရဏဒီပန (န၊ထိ) [နာနာကရဏ+ဒီပန]
အထူးကိုပြုခြင်း။ တေသံ နာနာကရဏဒီပ
နတ္ထံ သမုဋ္ဌာနံ၊ အဓိပတိ၊ လဇ္ဇာဒိလက္ခဏေန
စ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။)

နာနာကလာပ (ပ) [နာနာ+ကလာပ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော-ကလာပ်-အပေါင်းအစု။ ကော ပန ဝါဒေါ နာနာကလာပေ စက္ခာဒယော ဘူတဝိသေသာဘာဝေပိ။ မူလဋီဝါသ၄၈။

နာနာကလိမလပရိပ္ပူရ (တိ) [နာနာ+ကလိ+မလ+ပရိပ္ပူရ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အညစ်အကြေး အစုဖြင့် ပြည့်သော (ကိုယ်)။ နာနာကလိမလပရိပ္ပူရ- (မဟာနိ။၁၄၀) နှ့် အနေကဝိဇေဟိ အသုစိ-ကောဠာသေဟိ ပူရိတံ။ မဟာနိဋ္ဌ။၂၆၃။

နာနာကလိမလာကိဏ္ဍ (တိ) [နာနာ+ကလိ+မလ+အာကိဏ္ဍ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အညစ်အကြေး အစုဖြင့် ရောပြင်းသော။ နာနာကလိမလာကိဏ္ဍ၊ ပရာယတ္တေ နိရိဟကေ။ အပါ ၂။ ၂၁။ ထေရီဋ္ဌ။၁၅၂။

နာနာကသိဏ (န) [နာနာ+ကသိဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ကသိုဏ်း။ နာနာကသိဏဝသေန ဣဇ္ဈနတော။ ပဋိသံဠာ။၂၈၆။

နာနာကသိဏလာဘိ (တိ) [နာနာကသိဏ+လာဘ+ကိ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ကသိုဏ်းကို ရလေ့ရှိသော၊ သူ။ ယော ပန နာနာကသိဏလာဘိ ဟောတိ။ ဒီဠာ။၂။၉၄။

နာနာကာရ (ပ) [နာနာ+အာကာရ] (၁) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော-အခြင်းအရာ-အပြား။ (တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော-အခြင်းအရာ-အပြား-ရှိသော။ (၁) နာနာကာရ (ဝိဠာ။၂။၃၀) နှ့် “စတ္တာ-ဗေပ ဝဏ္ဏာ” တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ နာနာကာရံ။ သာရတ္ထ။၂။၂၁၉။ ဝိမတိ။၁။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။၃၃၆။ နာနာကာရတော (သံဠာ။၃။၂၃၇) တိ ပုရတ္ထိမာဒိ ဘေဒတော။ သံဠာ။၂။၄၇၂။

(-ပဋိသံဠာ။၂။၁၇၇။ ဇာဠာ။၅။၃၀၆။ ဝဇီရ။၁၅၃။ ဒီဠာ။၁။၃၉။ သံဠာ။၁။၂၅။ သံဠာ။၂။၁၁၀။ အံဠာ။၁။၂၈။) (တိ) (၂) တံ ပန ကမ္ပံ တေသံ နာနာကာရံ။ သာရတ္ထ။၃။၂၂၀။ မဇ္ဈိ။၂။၂၁။ အံဠာ။၃။၃၁၅။ (-သာရတ္ထ။၂။၂၁၉။ ဒီဠာ။၃။၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။၃၃၆။)

နာနာကာရဏ (န) [နာနာ+ကာရဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အကြောင်း၊ အကြောင်းအမျိုးမျိုး။ နာနာကာရဏေန သောစတိ။ ဇာဠာ။၃။၃၇၉။ ကာရဏန္တိ နာနာကာရဏံ။ သံဠာ။၂။၅၃၄။ (-ပေဠ-ကော။၃၀၆။ ဇာဠာ။၆။၂၅၁။ အံဠာ။၃။၂၅။)

နာနာကာရနိဒ္ဒေသ (တိ) [နာနာကာရ+နိဒ္ဒေသ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အခြင်းအရာကို-ညွှန်ပြတတ်-ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်-သော (သဒ္ဓါ)။ နာနာကာရပုပ္ဖတ္ထိ-ကြည့်။

နာနာကာရပုပ္ဖတ္ထ (တိ) [နာနာကာရ+ပုပ္ဖတ္ထ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အခြင်းအရာအားဖြင့် (အာရုံ၌) ဖြစ်သော (စိတ်အစဉ်)။ တွေ့ဝတာနာနာကာရပုပ္ဖတ္ထေန စိတ္တသန္တာနေန တံသမဂီနော ကတ္ထုဝိသယေ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ ကတံ ဟောတိ။ ဒီဠာ။၁။၃၀။ မဠာ။၁။၆။ သံဠာ။၁။၆။ အံဠာ။၁။၆။ နာနာကာရပုပ္ဖတ္ထေန နာနာပုပ္ဖတ္ထာရေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တေန။ သီဠာ။သင်္ခါ။၁။၁၅၂။

နာနာကာရပုပ္ဖတ္ထိ (တိ) [နာနာကာရ+ပုပ္ဖတ္ထိ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အခြင်းအရာအားဖြင့် (အာရုံ၌) ဖြစ်ခြင်း။ ဝေန္တိ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာကာရပုပ္ဖတ္ထိယာ နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂဟဏံ ဟောတိ။ တဿ နာနာကာရနိဒ္ဒေသော။ ဒီဠာ။၁။၂၉။ မဠာ။၁။၆။ သံဠာ။၁။၆။ အံဠာ။၁။၆။ နာနာကာရပုပ္ဖတ္ထိယာတိ နာနပုပ္ဖတ္ထာရေန အာရမ္မဏေ ပဝတ္တိယာ။ သီဠာ။သင်္ခါ။၁။၁၅၂။

နာနာကာလ (ပု) [နာနာ+ကာလ] အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - သော အခါ။ “ပဏ္ဍိတကောသလ္လ” ၏ ဝေမာဒယော ပညာဝိသေသနာနာကာလေ လဗ္ဘမာနာပိ ကေသ္မိံ စိတ္တေ လဗ္ဘန္တိ။ မူလဋီ။ ၁။ ၉၄။ (-အနုဋီ။ ၁။ ၁၀၂။)

နာနာကာလိက (တိ) [နာနာ+ကာလ+ဣက] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော-အခါရှိ-အခါရှိဖြစ်-သော။ “ကောဂါရိကော ဝါ” တိ-အာဒိနိ နာနာဝါရာနိ၊ နာနာကာလိကာနိ ဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၄။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၈။)

နာနာကာဠကာပဂမ (ပု) [နာနာကာဠကာ+အပဂမ] အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - သော အညစ်ကြေးမှ ကင်းခြင်း။ တေန ပယောဂေန ဝတ္ထေ နာနာကာဠကာပဂမော ဝိယ ဝိရိယာရမ္ဘေန ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၁။

နာနာကိစ္စ (န) [နာနာ+ကိစ္စ] (၁) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အမှုကိစ္စ။ (တိ) (၂) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-သော အမှုကိစ္စရှိသော။ (၁) နာနာကိစ္စေသု ပတ္တိတံ ပေါသံ...ဇဟန္တိ၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၂။) (တိ) (၂) စတ္တာရော သမ္ပပဓာနာတိ ပဂ္ဂဟဋ္ဌေန ကေလက္ခဏာ၊ ကိစ္စဝသေန နာနာကိစ္စာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။)

နာနာကိစ္စဇာတ (တိ) [နာနာကိစ္စ+ဇာတ] (က) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော အမှုကိစ္စရှိသော (ဇာတ အနက်မဲ့)။ (ခ) ဖြစ်ပေါ်လာသော - အထူးထူး - အမျိုးမျိုး-သော အမှုကိစ္စရှိသော (ဝိသေသန ပရနိပါတ်)။ (က) (ခ) နာနာကိစ္စဇာတေသု (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁) တိ နာနာဝိဓကိစ္စေသု သဉ္စာတနာနာကိစ္စေသု ဝါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၇။

နာနာကိမိကုလာကိဏ္ဍ (တိ) [နာနာ+ကိမိကုလ+အာကိဏ္ဍ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ပိုးမျိုးတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ နာနာကိမိကုလာကိဏ္ဍ၊ မိဋ္ဌဋ္ဌာနံဝ ပူတိကံ (ကာ)။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။

နာနာကိရိယာကရဏ (န) [နာနာကိရိယာ+ကရဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြုခြင်း။ ဝိသဒိသကရဏံ နာနာကိရိယာကရဏဉ္စ...ဣဇ္ဈတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄။

နာနာကိလေသ (ပု) [နာနာ+ကိလေသ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- များစွာ - သော ကိလေသာ။ ယာနိ စ သဒ္ဓါဒိနိ ဣန္ဒြိယာနိ နာနာကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ...ပဝတ္တာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၈။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။)

နာနာကိလေသဝိဒ္ဓံသန (န) [နာနာကိလေသ+ဝိဒ္ဓံသန] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ကိလေသာတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ သင်္ခေပတော ပနဿာ နာနာကိလေသဝိဒ္ဓံသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၀။

နာနာကိဋ္ဌာ (တိ) [နာနာ+ကိဋ္ဌာ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော-ကစား-မြူးထူး-ခြင်း။ ဒုဗ္ဗေသမဏေရေဟိ သဒ္ဓိံ နာနာကိဋ္ဌံ ကိဋ္ဌတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၂။)

နာနာကိဋ္ဌိကာ (တိ) [နာနာ+ကိဋ္ဌိကာ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော-ကစား-မြူးထူး-ခြင်း။ တေ စ မနုဿာ အတိရေကသတ္တဝဿာနိ နာနာကိဋ္ဌိကာဒယော ဒဿေန္တာပိ တံ နာသက္ခိံ သု ဟသာပေတုံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။

နာနာကုဉ္ဇရသေဝိတ (တိ) [နာနာကုဉ္ဇရ+သေဝိတ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ဆင်တို့သည် မှီဝဲအပ်သော (ရေကန်-စသည်)။ ဩဂယ ယံ ပေါက္ခရဏိံ၊ နာနာကုဉ္ဇရသေဝိတံ။ အပါ၂။၅၂။၁၇၇။ ထေရဂ္ဂါ၁။၃၆၄။ (-ဇာ၁။၃၇၁။ ဇာ၁။၅၂။၇၂။)

နာနာကုဏပ (ပု) [နာနာ+ကုဏပ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော-အပုပ်-အကောင်ပုပ်။ ကိမိနံ အာလယံ တေ၊ နာနာကုဏပေန ပူရိတံ။ သံ၊ဋ္ဌါ၁။၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌါ၂။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၃။၇၃။ (-ထေရဂ္ဂါ၅။၁၁။)

နာနာကုဏပဇာတ (န) [နာနာကုဏပ+ဇာတ] (က) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အပုပ်မျိုး။ (ခ) ဖြစ်သော-အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အပုပ်။ (က) (ခ) နာနာကုဏပဇာတံ နိပတိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌါ၂။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌါ၄၆။

နာနာကုဏပပူရိတ (တိ) [နာနာကုဏပ+ပူရိတ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော (ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ် စသော) နာနာကုဏပပူရိတ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၇)။ မုတ္တကရိသပုဗ္ဗလောဟိတဂိတ္တသေမ္ပဓဋ္ဌသိဃာဏိကာဒိအနေကကုဏပပူရိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌါ၉၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌါ၁။၃၄။ အပါ၊ဋ္ဌါ၁။၄။ ဇာ၊ဋ္ဌါ၁။၄။)

နာနာကုဏပသံကိဏ္ဍ (တိ) [နာနာကုဏပ+သံကိဏ္ဍ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အပုပ်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ ကေဝလံ တု နာရသမ္ပန္နံ နာနာကုဏပသံကိဏ္ဍံ အဋ္ဌိသဃာတမေဝ ပဿတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌါ၄၀။

နာနာကုဏပသဉ္ဇယ (တိ) [နာနာကုဏပ+သဉ္ဇယ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-

သော အပုပ်စုဖြစ်သော။ နာနာကုဏပသဉ္ဇယ(ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၇)။ အနေကဝိဓကုဏပရာသိဘူတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌါ၉၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌါ၁။၃၅။ အပါ၊ဋ္ဌါ၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌါ၁။၇။)

နာနာကုလ (န) [နာနာ+ကုလ] (၁) အထူးထူး-များစွာ-သော (၂) အမျိုးမျိုးသောပိုင်ရှင်၊ ပိုင်ရှင်အမျိုးမျိုး။ (တိ) (၃) အမျိုးမျိုးသော ပိုင်ရှင်ရှိသော၊ ပိုင်ရှင်အမျိုးမျိုးရှိသော။ (၁) နာနာကုလာ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ။ ဒီ၊၃။၆၉။ နာနာကုလာ ပဗ္ဗဇိတာ(ဝိ၊၁။၉)တိ ခတ္တိယကုလာဒိဝေသေနော၊ ဥစ္စနိစဉ္ဇာရုဋ္ဌာရဘောဂါဒိကုလဝေသေန ဝါ ဝိဝိဓကုလာ နိက္ခမ္ပပဗ္ဗဇိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၁။၁၅၅။ (-ထေရီ၊၄၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌါ၁။၆၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌါ၂၂၄။)

(၂) နာနာကုလဿ ဂါမော(ဝိ၊၁။၂၉၉)တိ နာနာရာဇနံ ဝါ ဘောဇကောနံ ဝါ ဂါမောဝေသာလိကုသိနာရာဒိသဒိသော။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၂။၂၃၄။ ကုလံ ဝုစ္စတိ သာမိကော၊ တသ္မာ “ကေကုလဿ နာနာကုလဿာ”တိ ဣမိနာ ဂါမာဒိနံ စုဒ္ဓသန္တံ စိဝရနိက္ခေပနဋ္ဌာနာနံ သာဓာရဏာသာဓာရဏဘာဝံ ဒီပေတိ။ ဝဇီရ၊၂၃၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌါ၂။၂၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၃။၇၇။ ကင်္ခါ၊၂၁၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၃၊၂၆၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၉၀၊ ၃၇၉။) (တိ) (၃) နာနာကုလာဂါမ-ကြည့်။

နာနာကုလ (တိ) [နာနာ+အာကုလ] အထူးထူးအားဖြင့် နှောင့်ယှက် ရှုပ်ထွေးတတ်သော။ တေ သဗ္ဗေ နာနာကုလာ သမာယုတာ သူရိယရံသိယော ပိဒဟန္တိ။ မိလိန္ဒ၊၂၆၅။

နာနာကုလဂါမ (ပု) [နာနာကုလ+ဂါမ] (က) အထူးထူး-များစွာ-သော အမျိုးတို့၏ရွာ၊

အများပိုင် ရွာ။ (ခ) အမျိုးမျိုးသော ပိုင်ရှင်ရှိသော ရွာ၊ ပိုင်ရှင်အမျိုးမျိုးရှိသော ရွာ။ နာနာကုလဂါမဿ ကေပစာရတာ ဒဏ္ဍိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။

နာနာကုလမလသမ္ပုဏ္ဏ (တိ) [နာနာကုလ+မလ+သမ္ပုဏ္ဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော-အဖို့-အစု-ရှိသော-အညစ်အကြေးတို့ဖြင့်ပြည့်သော။ အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အညစ်အကြေး-အဖို့-အစု-တို့ဖြင့် ပြည့်သော (အမျိုးမျိုးရောပြွမ်းသော မစင်ကြယ်သော အရာတို့ဖြင့် ပြည့်သော၊ မြန်မာ)။ နာနာကုလမလသမ္ပုဏ္ဏော(ထေရ၊၃၁၄)တိ နာနာကုလေဟိ နာနာဘာဂေဟိ မလေဟိ သမ္ပုဏ္ဏော၊ ကေသလောမာဒိနာနာဝိအေသုစိ-ကောဋ္ဌာသဘရိတောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

နာနာကုလပပန္န (တိ) [နာနာကုလ+ဥပပန္န] အသီးအသီးသော အမျိုး၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ နာနာကုလပပန္နာယော၊ အစ္ဆရာ ကာမဝဏ္ဏိနံ။ အပ၊၂။၂၇၃။

နာနာကုသုမ (န) [နာနာ+ကုသုမ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ပန်း။ ဇလဇ-ထသဇာနိ နာနာကုသုမာနိ အာဟရိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။

နာနာကုသုမသန္တုန္တုပ (တိ) [နာနာကုသုမ+သန္တုန္တု+ဝိဋ္ဌပ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ပန်းတို့ဖြင့် ဖုံးအုပ်အပ်သော-သစ်ခဲ-သစ်ကိုင်း-ရှိသော။ နာနာကုသုမသန္တုန္တုပပါ ဝနရာဇိယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

နာနာကုဏ (ပု) [နာနာ+ခဏ] (၁) အထူးထူး-အသီးသီး-သော ခဏ။ (တိ) (၂) အထူးထူး-အသီးသီး-သော ခဏရှိသော။ (၁) လူမေစတ္တာရောဝ ကေကုဏေ လဗ္ဘန္တိ၊

သေသာ နာနာကုဏေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ နာနာကုဏေသု ဝါ ကေကဏံ လူန္တိယံ ဓရံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၈။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ မူလဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။) (တိ) (၂) အပိ စေသာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ နာမ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာကုဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အနုဋ္ဌ၊၂။၈၁။

နာနာကု (ခ)ဏိက (တိ) [နာနာ+ခဏ+ဏိက] အထူးထူး-အသီးသီး-သော ခဏ-ရှိ-၌ ယှဉ်-သော။ ဧတေဟိ အညသ္မိ* ခဏေ သမာပတ္တိ၊ အညသ္မိ* ဝိပဿနာတိ ဧဝံ နာနာခဏိကာပိ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။ ဣမသ္မိ* သုတ္တေ နာနာကုဏိကာ သမာဓိဝိပဿနာ ကထိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၊၃၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၇။ မူလဋ္ဌ၊၁။၉၈။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ အနုဋ္ဌ၊၃။၂၃။)

နာနာကုဏိကမ္မ (န) [နာနာကုဏိက+ကမ္မ] အထူးထူး-အသီးသီး-သော ခဏရှိသော ကံ။ အတိတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်စေတနာ ၂၁-ခု၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ခု။ ၂၁+၁၂=၃၃။ ဒီသု ဝိဿဇ္ဇနေသု နာနာကုဏိကမ္မမ္ပိ အာဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၁။ (-၄၂၄၊၄၆၄။)

နာနာကုဏိကမ္မပစ္စယ (ပု) [နာနာကုဏိကမ္မ+ပစ္စယ] နာနာကုဏိကမ္မပစ္စည်း။ အတိတ် ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ၃၃-ခု သည် နာနာကုဏိကမ္မပစ္စည်းတပ်သော တရားမည်၏။ ဝိပါကံစိတ်ဆတ္တိ* သ၊ စေတသိက္ခိ အဋ္ဌတိ* သ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်၊ အသညသတ်ကမ္မဇရုပ်၊ ပဝတ္တိကမ္မဇရုပ်-တို့သည် နာနာကုဏိကမ္မပစ္စည်း၏ ပစ္စယပုပ္ဖံ တရားတို့ မည်ကုန်၏။ ကုသိုလ်စိတ် ကေဝိသ၊ အကုသိုလ်စိတ်ဒွါဒသ၊ ကြိယာစိတ်ဝိသ၊

စေတသိက် ဒွေပညာသ။ ငိုတ္တဇရုပ်၊ ဗာဟိ
ရရုပ်။ အာဟာရရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်-ဤ တဆုး
တို့သည် နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်း၏ ပစ္စုပ္ပန်
တို့ မည်ကုန်၏။ ၃-ချက်စု-ကြည့်။ နာနာ-
ကွဏိကကမ္မပစ္စယေနစေတ ဥပနိဿယပစ္စ-
ယေန စ ပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၅၂၊ ၁၅၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၄၊ ၄၆၄။)

နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စယတ္တာဘာဝ (ပု) [နာနာ-
ကွဏိကကမ္မ+ပစ္စယတ္တ+အဘာဝ] နာနာကွ-
ဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်း၏
မရှိခြင်း။ နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စယသတ္တိဖြင့်
ကျေးဇူးမပြုခြင်း။ တဒဘာဝါတိ နာနာကွ-
ဏိကကမ္မပစ္စယတ္တာဘာဝါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၀။

နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စယလာဘိတာ(ထိ) [နာနာ-
ကွဏိကကမ္မပစ္စယ+လာဘိ+တာ] နာနာ-
ကွဏိကကမ္မပစ္စည်းကို ရခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။
ဣဒါနိ ပဝတ္တိဝိပါကာနံ နာနာကွဏိကကမ္မ-
ပစ္စယလာဘိတာယ အာဟတ္တဘာသိတတံ
ဒဿေတံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။

နာနာခဇ္ဇက (န) [နာနာ+ခဇ္ဇက] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ခဲဖွယ် (သစ်သီး
စသည်)။ ဥစ္စင်္ဂေ နာနာခဇ္ဇကာနိ အာကိဏ္ဏာ-
နိ။ အံ၊ ၁။ ၁၂၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၅။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၉၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၄။)

နာနာခဏ (တိ) [နာနာ+ခဏ] အထူးထူး-
အသီးသီး-သော ခဏရှိသော (သမ္မာဒိဋ္ဌိ-
စသည်)။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ နာမ ပုဗ္ဗဘာဝေ နာနာ-
ခဏာ နာနာရမ္မဏာ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၄၅။ နာနာ ဝတ္တမာနစေတနာခဏတော
ပရံ ခဏံ တေဿာတိ နာနာခဏံ။ အဘိ၊
ဝတာ၊ ခါ၊ ၁။ ၉၅။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၀။)

နာနာခန္တိ (ထိ) [နာနာ+ခန္တိ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော-နှစ်သက်-လက်ခံ-

ခြင်း၊ နှစ်သက်-လက်ခံ-ခြင်း အမျိုးမျိုး။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာနာခန္တိက (တိ) [နာနာခန္တိ+က] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော-နှစ်သက်-လက်ခံ-
ခြင်းရှိသောသူ။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘန္တေ စတ္တာ-
ရော သတ္တာရော နာနာခန္တိကာ နာနာခန္တိကာ
နာနာရမ္မိကာ။ သံ၊ ၂။ ၅၂၆။ နာနာ ခန္တိယော
တေသန္တိ နာနာခန္တိကာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၀။
(-ဥဒါန၊ ၁၅၇။ မဟာနိ၊ ၈၃။)

နာနာခန္ဓ (ပု) [နာနာ+ခန္ဓ] (က) အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ခန္ဓာ။ (ခ) အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ပင်စည်။ (က) ပုထု-
နာနာခန္ဓေသု ဉာဏံ ပဝတ္တတိတိ ပုထုပညာ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။) (ခ) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

နာနာခန္ဓသမေရိတ (တိ) နာနာခန္ဓ+သမေ-
ရိတ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ပင်စည်
တို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ-စည်ပင်-ပြန့်ပွား-
သော (သစ်ပင်)။ သဗ္ဗေ သောဏ္ဏမယာ
ရုက္ခာ၊ နာနာခန္ဓသမေရိတာ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၉။

နာနာခေတ္တဂတ (တိ) [နာနာခေတ္တ+ဂတ] အထူးထူး-
အသီးအသီး-သော အရပ်ဌာန
သို့ ရောက်သော။ ဧကရုက္ခသ္မိံ သံဝဇာ၊
နာနာခေတ္တဂတာ ဥဘော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃၆။

နာနာဂစ္ဆ (ပု) [နာနာ+ဂစ္ဆ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော-သစ်ပင်ငယ်-
ချုံ-ချုံဖုတ်။ တဒေတံ ဝိနဋ္ဌေသု စေတိ-
ယေသု ဒေဝတာနုဘာဝေန ကဏ္ဍကသမာ-
ကိဏ္ဏသာခေတိ နာနာဂစ္ဆေတိ ပရိဝုတံ
တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၁။)

နာနာဂတ (တိ) [နာနာ+ဂတ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော သဘောသို့ ရောက်သော။

ယံ ဉာဏံ ယသာဘူတံ နာနာဂတံ လောကဿ
အနေကာမိမုတ္တကံ ယသာဘူတံ ပဇာနာတိ။
ပေဋကော။ ၁၉၁။

နာနာဂတိ (တိ) [နာနာ+ဂတိ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-များစွာ-လားရောက်အပ်သော
-ဘုံ-ဘဝ၊ လားရောက်အပ်သော- ဘုံ-
ဘဝ-အမျိုးမျိုး။ ဘဝေါပိ နာနာဂတိသု စ
ဝိက္ခိပတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၇။
နာနာဂတိသု ကိလမထပ္ပုဒေန န ကိလမ-
ထော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၈၆။

နာနာဂတိဝိက္ခေပလက္ခဏ (တိ) [နာနာဂတိ+
ဝိက္ခေပ+လက္ခဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
များစွာ-သော-ဘုံ-ဘဝ-တို့၌ ပစ်ချခြင်း
လက္ခဏာရှိသော (ကမ္မဘဝ)။ နာနာဂတိ-
ဝိက္ခေပလက္ခဏော ဘဝေါ။ ပေဋကော။
၂၄၇။

နာနာဂန္ထ (ပု) [နာနာ+ဂန္ထ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော-အနံ-နံသာ၊ အနံ-
နံသာ-အမျိုးမျိုး။ စိဘဓက ကရိယမာနေ၊
နာနာဂန္ထ သမာဟတေ။ အပါ၊ ၁။ ၃၃၈။
(-အပါ၊ ၂။ ၃၇၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၄၇၃။)

နာနာဂန္ထဂန္ထိတ (တိ) [နာနာဂန္ထ+ဂန္ထိတ။
နာနာဂန္ထဂန္ထ + ဣတ] အထူးထူး-အမျိုး
မျိုး-သော နံသာတို့ဖြင့် ထုံအပ်သော၊
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော နံသာနံ
ရှိသော။ အင်္ဂဒံ နာနာဂန္ထဂန္ထိတံ၊ ကေဝလံ ဝါ
သုဝဏ္ဏမယံ ဗာဟုဝလယံ။ မာဠိ၊ ၂။ ၂၈။

နာနာဂန္ထပုပ္ဖ (န) [နာနာ+ဂန္ထပုပ္ဖ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော နံသာ၊ ပန်း။ မဟာ-
ဇနော နာနာဂန္ထပုပ္ဖုဒိဟတ္ထော ဝဂ္ဂဝဂ္ဂေါ
ဟုတော ဓမ္မိ ကထံ သောတုံ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၃၂၃။

နာနာဂန္ထပုရိတ (တိ) [နာနာဂန္ထ+ပုရိတ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော နံသာတို့ဖြင့်
ပြည့်သော၊ နံသာအမျိုးမျိုးဖြင့်ပြည့်သော။
နာနာဂန္ထပုရိတံ ရတနကရဏ္ဍကံ ဝိဝရန္တော။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။

နာနာဂန္ထဝဏ္ဏ (တိ) [နာနာ+ဂန္ထဝဏ္ဏ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သောအနံ၊ အဆင်းရှိသော၊
အနံ၊ အဆင်း အမျိုးမျိုးရှိသော။ ဝိစိတြာနိ
နာနာဂန္ထဝဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖိနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၆။

နာနာဂန္ထဝနန္တရ (န) [နာနာဂန္ထ+ဝနန္တရ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အနံ
ရှိသော ပန်းတို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော တောတိုင်း
အရပ်။ နာနာဂန္ထဝနန္တရေ(အပါ၊ ၁။ ၃၄၆)တိ
နာနပုကာရေဟိ စန္ဒနာဂရုကပ္ပူရတမာလ-
တိလကာသောက နာဂပုန္နာဂကေတကာဒီဟိ
အနေကေဟိ သုဂန္ဓပုပ္ဖေဟိ ဂဟနိဘူတဝန-
န္တရေ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ (-ဥါန၊ ၄။ ၂၃၉။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၅။)

နာနာဂန္ထသမိရိတ (တိ) [နာနာဂန္ထ+သမိရိတ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော နတ်နံသာတို့
သည် လှည့်လည်အပ်သော၊ နတ်နံသာအမျိုး
မျိုးတို့ဖြင့်ကြိုင်လှိုင်သော။ နာနာဂန္ထသမိရိတ-
(ဇာ၊ ၁။ ၃၄၁)န္တိ နာနာဝိဓေဟိ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ
အနုသဉ္ဇရိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၆၈။ (-အပါ၊ ၂။
၄၉။)

နာနာဂန္ထသမေရိတ (တိ) [နာနာဂန္ထ+သမေ-
ရိတ(=သံ+ဤရ+တ)] အထူးထူး-အမျိုး
မျိုး-သော နံသာ (လေ)တို့ဖြင့် ထက်ဝန်း
ကျင်မှ-တိုက်ခတ်အပ်- ထုံအပ်-ကြိုင်လှိုင်-
သော။ နာနာဂန္ထသမေရိတာ (ပေတ၊ ၁။ ၆၃)-
တိ နာနာဝိဓေဟိဂန္ထဝသေန ဂန္ထဝါယုနာ
သမန္တတော ဧရိတာ။ ပေတ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။
နာနာဂန္ထသမေရိတ (ပေတ၊ ၁။ ၆၅)န္တိ
နာနာဝိဓေဟိ ဂန္ဓေဟိ သမန္တတော ဧရိတံ

ဥပဝါသိတံ။ ပေတဌာ၁၅၁။ (-အပါ၁။
၃၉၁၄၀၆။ ထေရဌာ၁။ ၂၉၆။)

နာနာဂန္ထသမောဒိတ (တိ) [နာနာဂန္ထ+
သမောဒိတ] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- များ
စွာ-သော နံသာတို့ဖြင့် ပေါင်းစုအပ်သော။
သုရဘိ တံ ဝနံ ဝါတိ။ နာနာဂန္ထသမောဒိတံ။
ဇာ၊ ၂။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၅။ ၃၀၄။

နာနာဂဗ္ဗ (တိ) [နာနာ+ဂဗ္ဗ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အခန်းရှိသော။
နာနာဩဝရက-ကြည့်။

နာနာဂါဟ (ပု) [နာနာ+ဂါဟ] (၁) အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး- (ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်)သော
အယူ။ (တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
(ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်)သော အယူရှိသော။ သူ။
(၁) နာနာဂါဟံ ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ ၅။ ၁၀၀။
၀၂။ ဝိရုဒ္ဓဂါဟဝသေန နာနာဂါဟမတ္တံ (မ၊
၅။ ၁။ ၃၇၉။ မ၊ ၅။ ၂။ ၆၁။ (တိ) (၂) တေ
ဝဋ္ဋကာ နာနာလဒ္ဓိကာ နာနာဂါဟာ ဟုတော
ဝိဝိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၅။ ၂၂၅။ သံကလဟန္တိ
နာနာဂါဟံ ကလဟဝဇ္ဇနံ ကထံ ဥဒိရယိ။
ဇာ၊ ၅။ ၄၁၀။

နာနာဂုဏဝိကသန (န) [နာနာဂုဏ+ဝိကသန]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- များစွာ- သော
ဂုဏ်တို့ဖြင့် ပွင့်ခြင်း။ နာနာဂုဏဝိကသန-
တော ပဒုမမိဝ ဝိကသနဋ္ဌေန ဗုဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒကာ၊
၅။ ၂။ မဟာနိ၊ ၅။ ၃၉၀။

နာနာဂုဏဝိသဝန (န) [နာနာဂုဏ+ဝိသဝန]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ဂုဏ်
တို့ဖြင့်-ယှဉ်စီးခြင်း- ဖြစ်ခြင်း။ နာနာဂုဏဝိ-
သဝနတော ပဒုမမိဝ ဝိကသနဋ္ဌေန ဗုဒ္ဓေါ
ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၇၅။

နာနာဂေါစရ (တိ) [နာနာ+ဂေါစရ] (၁)
အသီးအသီး-တမျိုးစီတမျိုးစီ-သော ကျက်
စား ၃ (စားကျက်) ရှိသော (သတ္တဝါ)။ (၂)

အသီးအသီး- တမျိုးစီ တမျိုးစီ- သော
ကျက်စားရာ (စားကျက်) နှင့် တူသော အာရုံ
ရှိသော (ဣန္ဒြေ)။ (၁) ဆပ္ပါဏကာ နာနာ-
ဝိသယာ နာနာဂေါစရ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၂။ (၂)
ဣန္ဒြိယာနိ နာနာဝိသယာနိ နာနာဂေါစရနိ။
မ၊ ၁။ ၃၆၉။ သံ၊ ၂။ ၁၉၁။ (-အဘိ၊ ၅။ ၁။
၁၁၄။)

နာနာဂေါတ္တ (တိ) [နာနာ+ဂေါတ္တ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော အနွယ်ရှိသော။ သူ။
နာနာဂေါတ္တာ (ဝိ၊ ၁။ ၉) တိ ဂေါတမော၊
မောဂ္ဂလ္လာနောတိအာဒိဂေါတ္တဝသေန နာနာ-
ဝိဂေါတ္တာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၁၅၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၀။
ဒီ၊ ၃။ ၆၉။ ပေတ။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၀။ ပေတ၊
၅။ ၁၁၃။ စရိယာ၊ ၅။ ၇၂။)

နာနာသရ (န) [နာနာ+သရ] အသီးအသီး
သောအိမ်၊ အိမ်အသီးသီး။ နာနာသရံ ကျေ-
ပစာရံ။ ဝိ၊ ၅။ ၄။ ၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၆၅။

နာနာစင်္ကမဘူသိတ (တိ) [နာနာစင်္ကမ+
ဘူသိတ] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော
စင်္ကြံတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ အပ္ပ-
သဒ္ဓမနာကိတ္တံ၊ နာနာစင်္ကမဘူသိတံ။ အပါ၊
၂။ ၂၂၅။ ထေရီ၊ ၅။ ၁၃၆။

နာနာစယ (တိ) [နာနာ+စယ] နာနာစယ-
ကြည့်။

နာနာစရိယ (ပု) [နာနာ+အာစရိယ] အသီး
အသီးသော ဆရာ၊ ဆရာအသီးသီး။ သစေ
ပန နာနာစရိယာ နာနုပဇ္ဈာယာ ဟောန္တိ။
ဝိ၊ ၅။ ၃။ ၃၁၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၄။ ၂၂၉။ ဝဇီရ။ ၄၄၂။
ဝိမဘိ၊ ၂။ ၁၃၁။)

နာနာစိတ္တ (န) [နာနာ+စိတ္တ] (၁) အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော စိတ်။ (တိ) (၂) အထူး
ထူး- အမျိုးမျိုး- သော စိတ်ရှိသော။ သူ။
(၃) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- (တန်ဆာတို့
ဖြင့်) ဆန်းကြယ်သော (ပန်းစသည်)။ (၁)

နေက္ခမ္မသင်္ဂဟိယော ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာ-
စိတ္တေသု လဗ္ဘန္တိ။ မဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၄။ (-အဘိဋ္ဌ၊
၂။ ၁၈၉။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၃။)
(တိ) (၂) ဒိဝသမ္ပိ သပထံ ကုရုမာနာ
နာနာစိတ္တာဝံ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ (၃)
နာနာစိတ္တေဟိ (နာနာဝဏ္ဏေဟိသီ) ပုဗ္ဗေဟိ၊
ပူဇယိတော သသာဝကံ။ အပ၊ ၂။ ၁၂။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၄၁၃။ နာနာစိတ္တေ (ဇာ၊ ၂။ ၂၂) တိ
နာနာလင်္ကာရဝိစိတ္တေ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။
နာနာစိတ္တေနာ (မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆) တိ ဝိဝိဓ-
စိတ္တေန။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ ဒိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၄၀။)

နာနာစိတ္တက္ခန္ဓာ (ပု) [နာနာ+စိတ္တက္ခန္ဓာ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော စိတ်၏ - ခဏ-
အခိုက်အတန့်။ နာနာစိတ္တက္ခန္ဓာပန ဇာတိ-
အာဒယော အဝိဇ္ဇာယ ဥပနိဿယပစ္စယာ
ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။

နာနာစိတ္တက္ခန္ဓာ (တိ) [နာနာ+စိတ္တက္ခန္ဓာ+
ဣန္ဒြိယ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော စိတ္တ-
က္ခန္ဓာရှိသော။ တဏှံ ဟိ နာနာစိတ္တက္ခန္ဓာ-
ကော ပစ္စယာကာရော ဝိဘတ္တော။ အဘိဋ္ဌ၊
၂။ ၁၉၁။ (-မဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။)

နာနာစိတ္တက္ခန္ဓာပရိဟာရ (ပု) [နာနာစိတ္တ-
က္ခန္ဓာ+ပရိဟာရ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
သော စိတ္တက္ခန္ဓာရှိသော သဘိပဋ္ဌာန်ကို ဖြစ်
စေခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြေဆိုခြင်း။
ပစ္ဆိမာယ နာနာစိတ္တက္ခန္ဓာပရိဟာရော။
ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၈။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၉။ (-အနုဋီ၊ ၂။
၁၅၃။)

နာနာစိတ္တဂတ (တိ) [နာနာစိတ္တ+ဂတ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော စိတ်၌ဖြစ်သော။
အသဟဇာတာနံ သဟဇာတာနဉ္စ ပစ္စယ-
ပစ္စယပ္ပန္နာနံ နာနာစိတ္တဂတာနံ ဒဿိတဘာဝံ
သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၃။

နာနာစိတ္တဂတံ (ထိ) [နာနာစိတ္တ+ဂတ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း။
မဟာဇနဿ နာနာစိတ္တဂတိသင်္ခါတံ ဂင်္ဂံ
ပိဒဟိဿံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။

နာနာစိတ္တပ္ပိဒ (ပု) [နာနာ+စိတ္တပ္ပိဒ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော စိတ္တပ္ပိဒ။ နာနာ-
စိတ္တပ္ပိဒေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနံ ဣဒ္ဓိပါဒါနံ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁။

နာနာစိတြ (တိ) [နာနာ+စိတြ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်
သော။ နာနာစိတြ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၂) နိ နာနာ-
ရတနစိတြံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။

နာနာစုဒ္ဓိတက (တိ) [နာနာ+စုဒ္ဓိတက] များ
စွာ-စောဒနာအပ်-အပြစ်တင်အပ်-သော။
သု။ (များစွာသော တရားခံ)။ “ဣမိဿာ
စောဒနာယ နာနာဝတ္ထုနိ နာနာစောဒကာ”
(ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂) တိ ဝုတ္တံ၊ န ပန “နာနာ-
စုဒ္ဓိတကာ” တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၉။

နာနာစေတနာ (ထိ) [နာနာ+စေတနာ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
များစွာ-သော စေတနာ။ နာနာစေတနာဟိ အာယုဟိ-
တဿ အပရာပရိယကဗ္ဗဿ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။ မူလဋီ၊
၁။ ၁၄၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၁။)

နာနာစောဒက (တိ) [နာနာ+စောဒက] များစွာ-
စောဒနာတတ်-အပြစ်တင်တတ်-သော။ သု။
(များစွာသောတရားလို)။ နာနာစုဒ္ဓိတက-
ကြည့်။

နာနာဆန္ဒ (တိ) [နာနာ+ဆန္ဒ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော အလို ‘ဆန္ဒ’ ရှိသော။ သု။
နာနာဆန္ဒာ မဟာရာဇ၊ ကောဂါရေ ဝဿာ-
မသေ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ မဟာ-
ဝိဟာရေ တာဝ ဗဟူ နာနာဆန္ဒာ သန္နိပ-
တန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၆။

နာနာဆန္ဒဇာတက (န) [နာနာဆန္ဒ+ဇာ-
တက] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- သော အလို
'ဆန္ဒ'ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကြောင်းကို
ဟောပြုအပ်သောဇာတ်။ နာနာဆန္ဒဇာတ်။
ခုဒ္ဒကနိကာယ်၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၄-
ဝဂ်၊ ၉-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၈၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၅။

နာနာဇစ္စ (တိ) [နာနာ+ဇစ္စ။] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး- သော - ဇာတ်-မျိုးရိုး- ရှိ
သော၊ သူ။ နာနာဇစ္စာ-(ဝိ၊ ၁။ ၉)တိ "ခတ္တိ-
ယော ဗြာဟ္မဏော" တိအာဒိဇာတိဝေသန
နာနာဇစ္စာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၈၀။
ဒီ၊ ၃။ ၆၉။ မ၊ ၂။ ၃၇၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၃။)

နာနာဇဋ္ဌာဇဋ္ဌိတ (တိ) [နာနာဇဋ္ဌာ+ဇဋ္ဌိတ]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-သော အရှုပ်အထွေး
တို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော။ နာနာ-ဇဋ္ဌာဇဋ္ဌိတ-
ဂုဗ္ဗန္တရဂတဉ္စ တံလဒိသံ သရူပတော အဒိဿ-
မာနံ "ဣဒံ တ"န္တိ န ဝိနိစ္ဆိနိယတိ။ အနုဋီ၊
၃။ ၂၆၈။

နာနာဇန (ပု) [နာနာ+ဇန] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-မျှားစွာ-သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ။
နာနာဇနာတိ ခတ္တိယာ စ ဗြာဟ္မဏာ စ
ဝေဿာ စ သုဒ္ဓါ စ ဂဟဋ္ဌာ စ ပဗ္ဗဇိတာ စ
ဒေဝါ စ မနုဿာ စ။ စူဠနိ၊ ၁၅၀။ (-၁၇။
သုတ္တနိ၊ ၄၄၅။ မဟာနိ၊ ၂၃၉။)

နာနာဇနပဒ (ပု) [နာနာ+ဇနပဒ] (၁)
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-မျှားစွာ-သော ဇန
ပုဒ်။ (တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
မျှားစွာ-သော ဇနပုဒ်-ရှိ- ဌ်နေ-သော၊
သူ။ (၁) နာနာဇနပဒ (ထေရ၊ ၂၂၈)န္တိ
ဝိသု၊ ဝိသု နာနာဝိဓံ ဇနပဒံ၊ ကာသိကော-
သလာဒိအနေကရဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၁။
၁၂၇။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၈။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၈။
ပါရိတ်၊ ယော၊ ၂၀၅။) (တိ) (၂) ဗဟူ ခေါ
ပန နာနာဒိသာ နာနာဇနပဒါ မာဏဝကာ

အာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆-၇။ နာနာဇနပဒါ
နာရိ၊ ဒေဝကညူပမာ သုဘာ။ ဇာ၊ ၁။ ၆။
၃၃၀။

နာနာဇနပဒဝါသီ (တိ) [နာနာဇနပဒ+ဝသ+
ဏီ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- များစွာ-သော
ဇနပုဒ်၌ နေသေ့ရှိသော၊ သူ။ နာနာဇနပဒ-
ကာတိ နာနာဇနပဒဝါသီနော။ ဝဇီရ၊ ၁၇၃။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၈။

နာနာဇနသင်္ဂဟ (ပု) [နာနာဇန + သင်္ဂဟ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- သော (အလို၊
အကြိုက်ရှိသော) လူအပေါင်းကို- ချီးမြှင့်-
မြှောက်စား - ခြင်း။ နာနာဇနသင်္ဂဟော-
(ထေရ၊ ၂၇၀)တိ နာနဇ္ဈာသယဿ နာနာ-
ရုစိကဿ ဇနဿ ပေယျခဇ္ဇာဒိနာ သင်္ဂဟော။
ထေရ၊ ၁။ ၂၇၀။

နာနာဇနသမာကုလ (တိ) [နာနာဇန+သမာ-
ကုလ] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော
(အရပ်ဒေသ၊ ဘာသာစကား ရှိသော)
လူတို့ဖြင့် ဧကွပ်မ်းသော (မြို့၊ လမ်း)။ နာ-
နာဇနသမာကုလ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၆)န္တိ နာနာ-
ဝိဓဒေသဘာသေဟိ ဇနေဟိ သမာကုလံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၅၈။ မဟာဇနသမာကိဏ္ဏဘာဝေန
နာနာဇနသမာကုလေ။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၇၀။
(-စရိယာ၊ ၄၀၆။ အဘိ၊ ၁။ ၄၄။ အပါ၊ ၁။
၁၇၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄။)

နာနာဇနသမောဓာန (န) [နာနာဇန +
သမောဓာန] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- များ
စွာ-သော လူအပေါင်း။ ဂဏောတိ နာနာ-
ဇနသမောဓာနံ။ မာ၊ ၁။ ၁၁၂။ အံ၊ ၁။ ၁။
၁၄၂။ (-မာ၊ ၁။ ၁၂၅။)

နာနာဇနသမာရဏ (တိ) [နာနာဇန+
သမာရဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- များ
စွာ-သော လူတို့နှင့် ဆက်ဆံသော။ ပုထု-
နာနာဇနသမာရဏေ ဓမ္မေ သမတိက္ကမ္ပ။
မာ၊ ၁။ ၁၅၇။ အံ၊ ၁။ ၁၁၁။ မာ၊ ၁။ ၁၂၂။

နာနာလောကီရ (ပု) [နာနာ+လောကီရ]
အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - များစွာ - သော
ဇော၏-အလှည့်-အကြိမ်။ ပရိဋ္ဌာဟပရိ-
ယေသနာ ပန နာနာလောကီရယေဝ
လတ္တန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။
နာနာလောကီရေ ဝတ္ထုဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ ဝဇီရ။၁၅၁။)

နာနာဇာတိ (တိ) [နာနာ+ဇာတိ] (၁)
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဇာတိ။ (တိ)
(၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဇာတိ
ရှိသောသူ။ (၁) ဣမသ္မိယေဝ ကပ္ပေ
နာနာဇာတိသု အပရိဟိနဇ္ဈာနော ကာလံ
ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ (တိ) (၂) နာနာ
ဇာတိ ဧတေသန္တိ နာနာဇာတိနော၊ မဟဂ္ဂ-
တကုသလကြိယာဒယော။ မဏိမဇ္ဈ၊၂။
၄၁၆။

နာနာဇာတိက (တိ) [နာနာ+ဇာတိ+က]
အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - သော -ဇာတိ -
မျိုးရိုး-ရှိသောသူ။ မနုဿေသု တာဝ
နာနာဇာတိကာနံ သမာနဘာဝဒဿနတ္ထိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၈။ နာနာဇာတိကေဟိ မနု-
ဿေဟိ ပရိပုဏ္ဏံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၆။ (-အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။)

နာနာဉာဏ (န) [နာနာ+ဉာဏ။ (နာနာဉာန-
သံ)] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော(ပဋိ-
ဘာန်)ဉာဏ်။ ပုတု နာနာပဋိဘာနေသုတိ....
တထာ တထာ ပဋိဘာနတော ဥပတိဋ္ဌနတော
“ပဋိဘာနာနီ”တိ လဒ္ဓနာမေသု နာနာဉာ-
ဏေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။)

နာနာဉာဏဂေါစရ (ပု) [နာနာဉာဏ+ဂေါစရ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဉာဏ်၏ကျက်
စားရာအရံ။ အနိစ္စတာဒိနမ္မိ သတိပိ
လက္ခဏဘာဝသာမညေ နာနာဉာဏဂေါစရ-
တာယ နာနာပဋိပက္ခတာယ အညမည-
ဘေဒေါ။ အနုဋီ၊၂။၄၅။

နာနာဌာ (ဌာ)န (န) [နာနာ+ဌာန] (၁)
အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - များစွာ - သော
အရပ်။ (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များ
စွာ-သော အကြောင်း။ (တိ) (၃) အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အရပ်
ရှိသော။ (၁) ကေသ္မိဌာနေ ဝါနာနာ-
ဌာနေသု ဝါ ဘုဉ္ဇိတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၇၇။ ကခါ။၂၁၅။ (-၂၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။
ဝိမဘိ၊၁။၂၃။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၇၉၊၃၈၀။)
(၂)အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ)(၃)ကေဘဏ္ဍ
နာနာဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

နာနာဌာနာဌာန (န) [နာနာ+ဌာနာဌာန]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အကြောင်း၊
အကြောင်းမဲ့။ ပုထု နာနာဌာနာဌာနေသု။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

နာနာတရသံသု (တိ) [နာနာတရ+သံသု]
အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - သော သစ်ပင်
အပေါင်းရှိသော။ ကုဋ္ဌာနိ နာနာတရသံသု-
ဋ္ဌာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၉။

နာနာတိတ္ထ (န) [နာနာ+တိတ္ထ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သောအယူ၊ အယူအမျိုးမျိုး။
နာနာတိတ္ထိယ-ကြည့်။

နာနာတိတ္ထိက (ပု) [နာနာတိတ္ထ+ဏိက]
အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်
ကွင်း (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃) ကြည့်။

နာနာတိတ္ထိယ (တိ) [နာနာတိတ္ထ+ဏိယ။
=ဏိက။ က-ကိုယ-ပြု။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂။၃၇၃။] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး
-သော - အယူ၌ယှဉ် - အယူရှိ - သော၊
အယူ အမျိုးမျိုးရှိသောသူ။ တသ္မိ သဏ-
တာဒိနာနာကာရေ တိတ္ထေ နိယုတ္တာတိ
နာနာတိတ္ထိယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၇။ နာနာတိ-
တ္ထေသု နာနာလဒ္ဓိသု နိယုတ္တာတိ နာနာ-
တိတ္ထိကာ၊ တေ ဝေ နာနာတိတ္ထိယာ၊

ကကာရဿ ယကာရံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊ဝ။
၃၆၃။ နာနာတိတ္ထိယသင်္ခါတာသု လဒ္ဓိသု
နိယုတ္တာတိ နာနာတိတ္ထိယာ ဣယသဗ္ဗေန၊
ဣကသဗ္ဗေန ဝါ ကကာရဿ ယကာရံ
ကတွာ ယထာ “အန္တိယော”တိ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၃၇၃။

နာနာတိတ္ထိယာ (ပ၊ဗ) — ဒီ၊ဇ၊၁၃၊
၁၄၊၁၆။ မ၊၂။၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ နာနာတိတ္ထိယေ
(ဒု၊ဗ) — ဒီ၊ဇ၊၁၃။ သံ၊၁။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ နာနာတိတ္ထိ-
ယေတိ (တ၊ဗ) — ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ နာနာ-
တိတ္ထိယာနံ (စ၊ဗ) — ဒီ၊ဇ၊၁၃။ မ၊၂။၁၉၅။
သံ၊၂။၅၆၃။ နာနာတိတ္ထိယာနံ (ဆ၊ဗ) —
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃၂။

နာနာတိတ္ထိယ (တိ) [နာနာ+တိတ္ထိယ] များ
စွာသော အယူရှိသော၊ သူ၊ များစွာသော
တိတ္ထိ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာနာတိတ္ထိယဝဂ္ဂ (ပု) [နာနာတိတ္ထိယ+ဝဂ္ဂ]
နာနာတိတ္ထိယဝဂ္ဂ၊ ယင်းဝဂ်သည် ဒေဝပုတ္တ-
သံယုတ်တွင် ၃-ခုမြောက်ဝဂ်ဖြစ်၏။ ယင်းဝဂ်
၌ သီဝသုတ်၊ ခေမသုတ် - စသောအားဖြင့်
သုတ်ပေါင်း ၁၀-သုတ်ပါရှိ၏။ နာနာတိတ္ထိယ-
ဝဂ္ဂေါတတိယော။ သံ၊၁။၆၇။

နာနာတိတ္ထိယသာဝက (တိ) [နာနာ+တိတ္ထိယ
+သာဝက] (၁) အယူအမျိုးမျိုး ရှိသူတို့၏
တပည့်။ (၂) များစွာသော တိတ္ထိတို့၏
တပည့်။ (၃) အထ ခေါ် သမ္မဟုလာ နာနာ-
တိတ္ထိယသာဝကာ ဒေဝပုတ္တာ.... တေနုပသ-
ကံမိ* သူ။ သံ၊၁။၆၅။ (၂) နာနာတိတ္ထိယ-
သာဝကာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆) တိ ပုထုတိတ္ထိ-
ယာနံ သာဝကာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

နာနာတိတ္ထိယသာဝကသုတ္တ (န) [နာနာတိတ္ထိ-
ယသာဝက+သုတ္တ] နာနာတိတ္ထိယသာဝက
သုတ်၊ ဘုရားရှင် ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော် ဝေဠုဝန်
ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ်အသီး
သီးသောတိတ္ထိ ဆရာကြီးတို့၏ တပည့်များ
ဖြစ်ကြသော အသမ-စသော နတ်သား ၅-
ယောက်တို့က ပူရဏကဿပ-အစရှိသော မိမိ
တို့၏ ဆရာသမား တိတ္ထိများနှင့် စပ်၍
လျှောက်ထားပုံနှင့် မာဏဝဂါမိယနတ်သား၏
ဘုရားရှင်ကို အကြောင်းပြ၍ လျှောက်ထား
ပုံကို ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ဒေဝပုတ္တသံယုတ်။
သံ၊၁။၆၅-၆၇။ D.P.၌ နာနာတိတ္ထိယသုတ္တ-
ပုဒ်တည်၍ ရေ၏။

နာနာတူ(တု)ရိယ (န) [နာနာ+တူ (တု)ရိယ]
(က) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တူရိယာ၊
တူရိယာအမျိုးမျိုး။ (ခ) အထူးထူး-အမျိုး
မျိုး-သော တူရိယာသံ။ (က) နာနာ-
တူရိယေဟိ ဝဇ္ဇမာနေဟိ။ ဇာ၊၁။၂၆၆။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။ နာနာတူရိယာနိ ဂဟေတွာ။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂၊၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၂။ (ခ) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာနာတူရိယသဗ္ဗံဋ္ဌ (တိ) [နာနာတူရိယ+
သဗ္ဗံဋ္ဌ] အမျိုးမျိုးသော တူရိယာသံတို့ဖြင့်
- ကြွေးကြော်အပ် - ခြိမ်ခြိမ့်ညံ - သော
(ဗိမာန်)။ နာနာတူရိယသဗ္ဗံဋ္ဌ (ဋ္ဌော)၊
အစ္ဆရာဂဏသောသိတံ (တော)။ ဝိမာန။
၆၁၊၆၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၇၃၊၁၈၃။

နာနာတူရိယဟတ္ထ (တိ) [နာနာတူရိယ+ဟတ္ထ]
လက်၌- အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော
တူရိယာရှိသော၊ တူရိယာအမျိုးမျိုး လက်စွဲ
သော၊သူ။ အထ နံ နာနာတူရိယဟတ္တာ
နာဂကညာ ပရိဝါရေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃။

နာနာတေလ (န) [နာနာ+တေလ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဆီ၊ ဆီအမျိုးမျိုး။ နာနာဥဒက-ကြည့်။

နာနာတ္ထ (တိ) [နာနာ+အတ္ထ] အထူးထူးသော သဘောရှိသော။ ဣမေ ဓမ္မာ နာနာတ္တာ စေဝ နာနာဗျဉ္ဇနာ စ။ မာ။ ၁၇၂။

နာနာဒဿန (န) [နာနာ+ဒဿန] အထူးထူးအပြားပြား အားဖြင့် သိမြင်တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်။ ကိစ္စဝသေန နာနာဒဿနံ ဟောတိတိ ဝုတ္တံ “ဒဿနန္တိ ပဌမမဂ္ဂသေတံ အဓိဝစန”န္တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၁။

နာနာဒါရု (န) [နာနာ+ဒါရု] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- များစွာ-သော သစ်သား-ထင်း။ သိယာ နုခေါ် တေသံ အဂ္ဂိနံ နာနာဒါရုတော အဘိနိဗ္ဗတ္တာနံ ကိဉ္စ နာနာကရဏံ။ မ၊ ၂။ ၃၃၁။ နာနာဒါရုဟိ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၁) တိ ပလာသရက္ခဒဏ္ဍာဒိဟိ နာနာဝိဓသမိဓာဒါရုဟိ။ သံ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၂၆၉။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။)

နာနာဒါရုသဃိဋ္ဌိတ (တိ) [နာနာဒါရု+သဃိဋ္ဌိတ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော သစ်သားတို့ဖြင့် ဖွဲ့စပ်အပ်သော (လှေ)။ နာဂါပိ နာနာဒါရုသဃိဋ္ဌိတာ ဥမိဝေဂသမ္ပဟာရေန ဘိဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၂။

နာနာဒိဇ (ပု) [နာနာ+ဒိဇ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ငှက်။ အောက်ပုဒ်တို့ကြည့်။

နာနာဒိဇက (ပု) [နာနာဒိဇ+က] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ငှက်အပေါင်း။ ပဿ တောရဏမဂ္ဂေသု၊ နာနာဒိဇကော ဗဟူ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။

နာနာဒိဇကကိဏ္ဍ (တိ) [နာနာဒိဇက+အာကိဏ္ဍ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ငှက်အပေါင်းတို့ဖြင့် ဖြေပြမ်းသော။ နာနာဒိဇကကိဏ္ဍာ၊ နာနာဒိဇကကယုတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။ (-ပေတ။ ၁၆၃။ သေရ။ ၃၅၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၂။ ၃၄၇။ ပေတ။ ၄။ ၁၄၄။ သေရ။ ၄။ ၂။ ၄၄၈။

နာနာဒိဇကကယုတ (တိ) [နာနာဒိဇက+အာယုတ] (က) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ငှက်အပေါင်းတို့ဖြင့် ဖြေပြမ်းသော (ခ) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ငှက်အပေါင်းတို့နှင့် ယှဉ်သော။ (ဥယျာဉ်စသည်)။ နာနာဒိဇကကယုတာ။ (ဒိ၊ ၃။ ၁၆၃) တိ ဝိဝိဓပက္ခိသဃိသမာကုလာ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။ = နာနာဝိဓပက္ခိဒိဇကကယုတိ ယုတ္တာ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ (-ဝိမာန။ ၉၀။ အပါ။ ၁။ ၄၃၅။ ဝိမာန။ ၄။ ၂။ ၅၀၊ ၂၈၄။)

နာနာဒိဇကရာမ (တိ) [နာနာဒိဇက+အာ+ရမ+အ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ငှက်အပေါင်းတို့၏လာ၍ မွေလျော်ရာ ဖြစ်သော။ ဒိဇာနံ ကဏာ ဒိဇကဏာ၊ နာနာစ တေ ဒိဇကဏာ စာတိ နာနာဒိဇကဏာ၊ တေတတော တတော အာဂန္ဓာရမန္တိတ္ထောတိ နာနာဒိဇကဏာရာမော။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၇။

နာနာဒိဋ္ဌိ (တိ) [နာနာ+ဒိဋ္ဌိ] (၁) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော မိစ္ဆာအယူ။ (တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော မိစ္ဆာအယူရှိသောသူ။ (၁) နာနာဒိဋ္ဌိသု န ကမ္မတိ (ပဋိသံ၊ ၆၇) တိ...နာနပုကာရာသု ဒိဋ္ဌိသု န ဝေဓတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၁။ (တိ) (၂) နာနာဒိဋ္ဌိ (အပါ။ ၁။ ၃၂) အနေကဒဿနဂါဟိနော။ အပါ။ ၄။ ၁။ ၂၆၁။ (-အပါ။ ၁။ ၂၆၊ ၃၀။ သေရ။ ၄။ ၂။ ၃၈၆၊ ၃၉၀။)

နာနာဒိဋ္ဌိက (တိ) [နာနာ+ဒိဋ္ဌိက] အထူးထူး -
 အမျိုးမျိုး-သော မိစ္ဆာအယူရှိသော၊ သူ။
 သဿတာဒိဝသေန နာနာ အနေကဝိဓာ
 ဒိဋ္ဌိယော တေသန္တိ နာနာဒိဋ္ဌိကာ။ ဥဒါန၊
 ဌ။၃၀၇။ (-သံ၊ ၂။၅၂၆။ ဥဒါန။၁၅၇။
 မဟာနိ။၈၃။ အပါဠာ။၁။၃၀၉။ ဇာ၊ဌာ၊၃။
 ၁၆၁။ သိ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၁။၂၀၃။)

နာနာဒိဋ္ဌိဂတ (န) [နာနာ+ဒိဋ္ဌိဂတ] အထူး
 ထူး- အမျိုးမျိုး-သော မိစ္ဆာအယူ။ နာနာ-
 ဒိဋ္ဌိဂတနွကာရ ဝိဓမ္မနတော လဒ္ဓါလော-
 ကတ္တာ။ ဝိ၊ဇ္ဇိ။၄၀၅။

နာနာဒိဋ္ဌိဂတိက (တိ) [နာနာဒိဋ္ဌိဂတ+ကတ]
 နာနာဒိဋ္ဌိက ပုဒ်နက်-ကြည့်။တိတ္ထိယာ နာနာ-
 ဒိဋ္ဌိဂတိကာ ဗဟုဇ္ဇနာ။ အပါဠာ။၁။၂၅၅။

နာနာဒိဋ္ဌိဒီပက (တိ) [နာနာဒိဋ္ဌိ+ဒီပက]
 အထူးထူး - အမျိုးမျိုး- များစွာ-သော
 မိစ္ဆာအယူကို ပြဘတ်သော။ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ
 နာနာဒိဋ္ဌိဒီပကာ သမယာ။ မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၄။

နာနာဒိဋ္ဌိနိဿယ (ပု) [နာနာ+ဒိဋ္ဌိ+နိဿယ]
 (က) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး - များစွာ-
 သော အယူ၏ မှီရာအကြောင်း၊ အယူ၏
 မှီရာအကြောင်း အမျိုးမျိုး။(ခ)အထူးထူး-
 အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အယူဟူသော
 မှီရာအကြောင်း။ နာနာဒိဋ္ဌိနိဿယံ နိဿိ-
 တေသု။ မဟာနိ။၈၃။ နာနာဒိဋ္ဌိနိဿယ-
 နိဿိတာ (ဥဒါန။၁၅၇)တိ သဿတာဒိပရိ-
 ကပ္ပဝသေန နာနာဝိဓံ ဒိဋ္ဌိယာ နိဿယံ ဝတ္တု-
 ကာရဏံ၊ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတမေဝ ဝါ နိဿယံ
 နိဿိတာ အလ္လိနာ ဥပဂတာ။ ဥဒါန၊ဌ။
 ၃၀၈။

နာနာဒိဝသ (ပု၊န) [နာနာ+ဒိဝသ]အထူးထူး-
 များစွာ-သော နေ့။ ကော ပန ဝါဒေါ
 နာနာဒိဝသေသု ဝေံ ကရေန္တဿ။ ဝိ၊ဌာ၊၂။
 ၂၅၄။ (-က၊၂။၁၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၂။)

နာနာဒိသာ (တိ) [နာနာ+ဒိသာ] (၁)အထူး
 ထူး-အမျိုးမျိုး- များစွာ - သော အရပ်
 မျက်နှာ။ (တိ)(၂)အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
 များစွာ-သော အရပ်မျက်နှာ-ရှိ-၌နေ-
 သောသူ။ (၁) နာနာဒိသာ နာနာဇနပဒါ-
 (ဝိ၊ဉာ၊၂)တိ နာနာဒိသတော စ နာနာ-
 ဇနပဒတော စ။ ဝိ၊ဌာ၊၃။၂၄၈။ (-အပါ၊၂။
 ၂၇၇။ ဝိ၊ဌာ၊၃။၂၄၈။ ဒိ၊ဌာ၊၁။၁၈၈။ မ၊ဌာ၊
 ၄။၂၃။ အံ၊ဌာ၊၁။၂၁၈။ အံ၊ဌာ၊၂။၃၈၁။
 အဘိ၊ဌာ၊၂။၃၅၀။ အဘိ၊ဌာ၊၃။၉၂။ ဥဒါန၊ဌ။
 ၇၁။ မဟာနိ၊ဌ။၈၃။) (တိ) (၂) နာနာ-
 ဇနပဒ (တိ)(၂) ကြည့်။

နာနာဒုမဂဏာကိဏ္ဍ (တိ) [နာနာဒုမဂဏ+
 အာကိဏ္ဍ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး - သော
 သစ်ပင် အပေါင်းတို့ဖြင့် ချောပြမ်းသော။
 နာနာဒုမဂဏာကိဏ္ဍာ၊ ဗဟုကာ ဂိရိကန္တရာ။
 ဇာ၊၁။၃၅၉။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၆။ (-ဇာ၊၂။၃၃၂။
 ဇာ၊ဌာ၊၇။၂၈၉။)

နာနာဒုမဂဏာယုတ (တိ) [နာနာဒုမဂဏ+
 အာယုတ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- သော
 သစ်ပင်အပေါင်း - တို့နှင့်ယှဉ်-တို့ဖြင့် ရော
 ပြမ်း-သော(မြစ်)။ နာနာဒိဝေဏာကိဏ္ဍာ၊
 နာနာဒုမဂဏာယုတာ။ ဇာ၊၂။၂၈၃။ ဇာ၊
 ဌာ၊၇။၁၇၇။

နာနာဒုမဝသန (တိ) [နာနာဒုမ+ဝသန]
 သစ်ပင်အမျိုးမျိုး၌ နေသော၊ သစ်ပင်အမျိုး
 မျိုးဟူသော နေရာရှိသောသူ။ နာနာဒုမ-
 ဝသနာယော၊ ပိယံဝေါ အညမညဿ။
 ဇာ၊၁။၂၈၀။ ဇာ၊ဌာ၊၄။၂၈၈။

နာနာဒေဝတာ (တိ) [နာနာ+ဒေဝတာ]
 အထူးထူး - အမျိုးမျိုး-များစွာ- သော
 နတ်။ နာနာဒေဝတာယော နမဿန္တိ။ ဇာ၊
 ဌာ၊၆။၄၃။ (-မဟာနိ၊ဌ။၂၇၇။)

နာနာဒေသနာနယမဏ္ဍိတ (တိ) [နာနာ+ဒေသနာနယ + မဏ္ဍိတ] ဒေသနာနည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် တန်ဆာ ဆင်အပ်သော (သာသနာ)။ သာသနံ ပနိဒိနာနာဒေသနာနယမဏ္ဍိတံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၄။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၂။)

နာနာဒေသနိပါသိ (တိ) [နာနာဒေသ+နိ+ဝသ+ဏိ] အရပ်အမျိုးမျိုး၌ နေ-လေ့ရှိ-တတ်-သောသူ။ ကထမတ္ထံ ဝိဇာနန္တိ၊ နာနာဒေသနိဝါသိနော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။

နာနာဒေသဘာဝ (ပု) [နာနာ+ဒေသ+ဘာဝ] အသီးသီးသော အရပ်၌ဖြစ်ခြင်း။ နာနာဘာဝ (ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၆) ကြည့်။

နာနာဒေသဘာသာ (ထိ) [နာနာဒေသ+ဘာသာ] (၁) အရပ် အမျိုးမျိုး၌-ပြောဆို-သုံးနှုန်း-အပ်သော-ဘာသာ-စကား။ (တိ) (၂) အရပ် အမျိုးမျိုး၌-ပြောဆို-သုံးနှုန်း-အပ်သော - ဘာသာ - စကားရှိသောသူ။ (၁) ဒေသဘာသာကုသလ (မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၁) ကြည့်။ (တိ) (၂) နာနာဒေသဘာသာ မာဏဝကာ ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ နာနာဝိဓာဒေသဘာသာ ဇေတသန္တိ နာနာဒေသဘာသာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၁။

နာနာဒေသဘာသာကုသလ (တိ) [နာနာဒေသ-ဘာသာ + ကုသလ] အရပ်အမျိုးမျိုး၌-ပြောဆို - သုံးနှုန်း-အပ်သော - ဘာသာ-စကား-၌ လိမ်မာသော သူ။ နာနာဒေသ-ဘာသာကုသလော ကိဏ္ဍံ ဝေဒါနမဏ္ဍသံဏ္ဍာနကော အာစရိယော ဝိယ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၀။

နာနာဒွါရဝဋ္ဋ (တိ) [နာနာ+ဒွါရ+ဝဋ္ဋ] တံခါး အသီးအသီးတို့ဖြင့် - သုံးဆောင် -

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၃၆-ပ-ပ ဝ-သ-ဝ

ဝင်ထွက်-အပ်သော (အိမ်)။ ယံ ပန ကေသရံ...နာနာဒွါရဝဋ္ဋံ ကတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၆၅။

နာနာဓည (န) [နာနာ+ဓည။ (နာနာဓဿ-သိ)] အမျိုးမျိုးသော စပါး၊ စပါး အမျိုးမျိုး။ ဥဒကဿ ပူရေတွာ နာနာဓညာနိ ရောပေ-တွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၇၉။

နာနာဓညပလသပ္ပန္န (တိ) [နာနာဓညပလ+သပ္ပန္န] အမျိုးမျိုးသော စပါးသီးနှင့် ပြည့်စုံသော (အိုင်)။ သော ဟိ သဏှေ ရမဏိယော...နာနာဓညပလသပ္ပန္နော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၈၀။

နာနာဓမ္မ (ပု) [နာနာ+ဓမ္မ] (က) အမျိုးမျိုးသော တရား၊ တရားအမျိုးမျိုး။ (ခ) အသီးအသီးသော တရား။ (က) နာနာဓမ္မပ္ပကာသန-ကြည့်။ (ခ) နတ္ထိ သဟဇာတပစ္စာဇာတာနံ နာနာဓမ္မာနံ ဝိရုဒ္ဓသဘာဝတ္တာတိ တံ န ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၄၃။

နာနာဓမ္မကထာ (ထိ) [နာနာဓမ္မ + ကထာ] အမျိုးမျိုးသော တရားစကား။ နာနာဓမ္မ-ကထံ ကတွာ၊ ပါပါ စိတ္တံ နိဝါရယိ။ အပ၊ ၁။ ၇၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။

နာနာဓမ္မပရိက္ခာရ (တိ) [နာနာဓမ္မ+ပရိက္ခာရ] အမျိုးမျိုးသော တရား အခြံအရံရှိသော (ပညာ)။ သမာဟိတစိတ္တဿ နာနာဓမ္မပရိက္ခာရာယ ပညာယ ပဘောဒဿနတ္ထံ ဣဓ နိက္ခိတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၆၃။

နာနာဓမ္မပ္ပကာသန (တိ) [နာနာဓမ္မ+ပကာသန] တရားအမျိုးမျိုးကို - ပြတတ် - ဟောတတ် - သော။ နာနာဓမ္မပ္ပကာသနတာ- (ပဋိသံ၊ ၃) တိ သဗ္ဗသင်္ခာသင်္ခတဝသေန နာနာဓမ္မာနံ ပကာသနတာ ဒီပနတာ ဒေသနတာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂။

နာနာဓာတု (ထိ) [နာနာ+ဓာတု] (၁)
 အထူးထူး - အပြားပြား - များစွာ - သော
 (ပထဝီ၊ ဖဿ စသော) ဓာတ်။ (တိ) (၂)
 (က) အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ -
 သော (စက္ခု၊ ကာမ စသော) ဓာတ်ရှိသော။
 (ခ) အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ - သော
 အပို 'အဇ္ဈာသယ' ဓာတ်ရှိသော။ (၁)
 နာနာဓာတုယော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၆) တိ
 နာနာဝိဓာ ပထဝီအဓိဓာတုယော နာနာ-
 ဝိဓေ သဘာဝဓမ္မေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၃၇။
 (-မဒ္ဓ၊ ၄။ ၅၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။ စိ၊ ၃။ ၁။
 ၂၄၈။ အနု၊ ၂။ ၂၉။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၃၈။) (တိ)
 (၂) (က) နာနာဓာတု (မ၊ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊ ၃။
 ၂၈၃။ အဘိ၊ က၊ ၁၇၇။ ပဋိသံ၊ ၃၇၇) နှိ
 တာသံယေဝ ဓာတုနံ ဝိလက္ခဏ(တာယ)တ္တာ
 နာနပ္ပကာရဓာတု။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။ အံ၊ ၄။ ၃။
 ၂၉၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၂။ အညမညဝိလက္ခဏတ္တာ
 နာနပ္ပကာရာ ဓာတုယော ဧတသ္မိန္တိ
 နာနာဓာတု၊ လောကော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၆၄။
 (-နေတ္ထိ၊ ၈။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၂။) အနေကဓာတု-
 နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (ခ) အနေကဓာတု-
 နာနာဓာတု (ဒိ၊ ၂။ ၂၂၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၉)
 ကြည့်။

နာနာဓာတုဉာဏ (န) [နာနာဓာတု+ဉာဏ]
 အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ - သော
 (စက္ခု၊ ကာမ စသော) ဓာတ်တို့ကို သိတတ်
 သော ဉာဏ်။ ယထာဘူတံ နာနာဓာတုဉာဏံ
 ခေါ ပန တထာဂတဿေဝ။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။
 ၉၂။ (-နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၃၈။)

နာနာဓာတုပဋိဝေဓ (ပ) [နာနာဓာတု+ပဋိ-
 ဝေဓ] အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ -
 သော (စက္ခု၊ စသော) ဓာတ်တို့ကို ထိုးထွင်း၍
 သိခြင်း။ နာနာဓာတုပဋိဝေဓော (အံ၊ ၁။
 ၂၂) တိ ဣတ္ထေ ဣမာဝ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော။

နာနာသဘာဝတော နာနာဓာတုယောတိ
 ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယော ပနေတာသံ 'နာနာ-
 သဘာဝါ တော' တိ ဝေ နာနာကရဏတော
 ပဋိဝေဓော၊ အယံ နာနာဓာတုပဋိဝေဓော
 နာမ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ (-အံ၊ ၁။ ၄၆။ အံ၊ ၄။
 ၁။ ၄၁၁။)

နာနာဓာတုလောက (ပ) [နာနာဓာတု+
 လောက] အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ -
 သော (စက္ခု၊ စသော) ဓာတ်ရှိသောလောက။
 တတ္ထ တတ္ထ ဂါမိနိ ပဋိပဒါ နာနာဓာတု-
 လောကော။ နေတ္ထိ၊ ၈။ ၁။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။
 ၁၆၄။) တတ္ထ ကတမော နာနာဓာတု-
 လောကော။ နေတ္ထိ၊ ၈။ ၁။

နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂ (ပ) [နာနာဓာတု+
 ဝိနိဗ္ဗောဂ] အထူးထူး အပြားပြား - များစွာ -
 သော (ပထဝီ၊ ဖဿ-စသော) ဓာတ်တို့ကို
 အသီးအသီး ခွဲခြားခြင်း။ အနတ္တလက္ခဏံ
 နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂဿ အမနသိကာရာ
 (အပုဋိဝေဓော) သနေန ပဋိစ္စနန္တာ န ဥပ-
 ဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၆။
 ဓာတုမတ္တဘာယ စက္ခာဒိနံ သမ္မဟတော
 ဝိနိဗ္ဗုဇနံ။ နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဗောဂေါ။ မူလ၊ ၃။
 ၂။ ၃၉။ (-အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၇။)

နာနာဓာတုသုတ္တ (န) [နာနာဓာတု+ သုတ္တ]
 နာနာဓာတုသုတ်၊ သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးကို
 ပွားများလျှင် များသောဓာတ်သဘော
 အထူးထူးသောဓာတ်သဘောရှိသောသုတ္တဝါ
 အပေါင်းကို အမှန်အတိုင်းသိနိုင်၏ဟု အရှင်
 အနုရုဒ္ဓါ ရဟန်းဘို့အား ဟောပြောသုတ်။
 သံယုတ္တ နိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊
 အနုရုဒ္ဓသံယုတ်။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၆၆။

နာနာဓိဋ္ဌာန (န) [နာနာ+အဓိဋ္ဌာန] အသီး
 အသီး-အဓိဋ္ဌာန် -ဆောက်တည် - ခြင်း။
 အတ္တမဏှပံ ကတော ဒေဝေါ ကေမေကံ

ဖုသာယတူတိ ဧဝံ နာနာမိဋ္ဌာနံ ဟောတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။)

နာနာမိမ္မတ္တိကတာ (ထိ) [နာနာမိမ္မတ္တိက+
တာ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော-အလို-
နှလုံးသွင်း-ရှိသည်၏အဖြစ်။ သတ္တာနံ နာ-
နာမိမ္မတ္တိကတာ သပ္ပုဋ္ဌိဝိဒိတာ။ ဒီ၊၁။၂။
နာနာမိမ္မတ္တိကတာ နာနဇ္ဈာသယတာ သပ္ပုဋ္ဌိ-
ဝိဒိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ နာနာမိမ္မတ္တိကတ-
(မ၊၁။၁၀၀။ အံ၊၂။၂၇၂။ အဘိ၊ဝိ၊၂၇၂။
ပဋိသံ၊၂၇၇။) နိ ဟိနာဒီဟိ အဓိမ္မတ္တိဟိ နာ-
နာမိမ္မတ္တိကဘာဝံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။
သာရတ္ထ၊၂။၂၂၂။ (-နေတ္ထိ၊က။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။
၁၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂၃၆။)

နာနာမိမ္မတ္တိကတာ (တ) ဉာဏ (န) [နာနာ-
မိမ္မတ္တိကတာ+ဉာဏ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
သော-အလို-နှလုံးသွင်း-ရှိသည်၏အဖြစ်
ကို သိတတ်သောဉာဏ်။ သတ္တာနံ အဓိမ္မစ္စ-
နာနံ ဇာနနဉာဏံ သတ္တာနံ နာနာမိ-
မ္မတ္တိကဘာဉာဏံ နာမ။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၂၃၉။
(-နေတ္ထိ၊က။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ၊၄၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၂၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။)

နာနာမိမ္မတ္တိသုတ္တ (န) [နာနာမိမ္မတ္တိ+သုတ္တ]
နာနာမိမ္မတ္တိသုတ်။ သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးကို
ပွားများလျှင် သတ္တဝါ၏အလို နှလုံးသွင်းကို
အမှန်အဘိုင်း သိနိုင်၏ဟု အရှင်အနုရုဒ္ဓါ
ရဟန်းတို့အား ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တ-
နိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ အနုရုဒ္ဓ
သံယုတ်။ သံ၊၂။၂၆၆။ D.P.၌ နာနာမိ-
မ္မတ္တိယသုတ္တ ဟု တည်၍ရေး၏။

နာနာနယ (ပ) [နာနာ+နယ] (၁) အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော နည်း၊ နည်းအမျိုးမျိုး။

(တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး - သော
နည်းရှိသော (တရားဒေသနာ)။ (၁) နာ-
နာနယေဟိ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။
နာနာနယာ (ပ၊ဗ) - ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂-၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇။ နာနာနယေန (တ၊ဇ) - မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၂၃၇။ နာနာနယေဟိ (တ၊ဗ) - ဝိဋ္ဌ၊၁။
၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၀၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။ဂ၊၁။၁၅၁။၂၄၊၁၆၉။၁၈၉။ စူဠနိ၊
ဋ္ဌ။၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။
နေတ္ထိ၊ဝိ၊၇၄၊၂၄၁။ နာနာနယတော - ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။
(တိ) (၂) ဝိစိတြဓမ္မဒေသနံ နာနာနယံ
ဒေသေသတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ နာနာနယနိ-
ပုဏ-လည်း ကြည့်။

နာနာနယဂဟန (န) [နာနာနယ+ဂဟန]
အထူးထူးသော နည်းတို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော
ဘဝစက်။ (အထူးထူးသော နည်းဖြင့်ယူခြင်း။
သမ္မေ၊သျှ။) ဣဒဉ္စိ အတိဂမ္ဘီရတော အဂါ-
ဓံ။ နာနာနယဂဟနတော ဒုရတိယာနံ (နာ-
နာနယဂဟနတော ဒုရတိယာနံ)။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၁။

နာနာနယနိပုဏ (တိ) [နာနာနယ+နိပုဏ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော နည်းတို့ဖြင့်
သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော။ နာနာနယနိပုဏမနေ-
ကဇ္ဈာသယသမုဋ္ဌာနံ ဘဂဝတော ဝစနံ
သဗ္ဗပ္ပကာရေန ကော သမတ္ထော ဝိညာတုံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ ခုဒ္ဒက ဋ္ဌ။ဂ၊၆။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ နာနာဝိဇာ-
နယာ နာနာနယာ။ နယာ ဝါ ပါဠိဂတိ-
ယော၊... တေဟိ နိပုဏံ သက္ကံ သုဓမ္မန္တိ နာ-
နာနယနိပုဏံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂-၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

နာနာနယဝိစိတ္တ (တိ) [နာနာနယ + ဝိစိတ္တ]
 အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - သော နည်းတို့ဖြင့်
 ဆန်းကြယ်သော။ နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့်
 ဆန်းကြယ်သော။ နာနာနယဝိစိတ္တံ ဗဟံ
 ဓမ္မကထံ ကထေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။
 သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၆။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ အနု၊
 ဋ္ဌ၊၃။၃၅။)

နာနာနာဋက (ပု၊န) [နာနာ + နာဋက] အထူး
 ထူး - အမျိုးမျိုး - သော ကချေသည်။
 ကချေသည် အမျိုးမျိုး။ ပုဗ္ဗေ မဟာပနာ-
 ဒံ ရာဇကုမာရံ နာနာနာဋကာဒီနိ ဒိသ္မာ။
 သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ နာနာနာဋကာနိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၁၃) တိ ဘဏ္ဍုကဏ္ဍပဏ္ဍုကဏ္ဍပမုခါနိ
 ဆသတသဟဿာနိ နာနာဝိနောဋကာနိ။
 သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၀၁။

နာနာနာမ (တိ) [နာနာ + နာမ] အထူးထူး -
 အမျိုးမျိုး - သော အမည်ရှိသော၊ အမည်
 အမျိုးမျိုးရှိသော။ သူ။ နာနာနာမာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၉) တိ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော ဓမ္မရက္ခိတောတိ အာဒိ-
 နာမဝသေန ဝိဝိနောမာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။
 (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။)

နာနာနာမိက (တိ) [နာနာနာမ + ကိက]
 အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ နာနာနာမိကာနံ
 ကုဏ္ဍိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေ အဂ္ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၄၆။

နာနာနိရုတ္တိ (တိ) [နာနာ + နိရုတ္တိ] အထူးထူး
 - အမျိုးမျိုး - သော ထုတ်ဆို အပ်သော
 သဒ္ဓါ။ နိရုတ္တိသုတိ တေသံယေဝ အတ္တဓမ္မာနံ
 နိဗ္ဗိရဏဝစနသင်္ခါတာသု နာနာနိရုတ္တိသု။

မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ (-ပေဋ္ဌ-
 ကော၊၁၉၀။)

နာနာနိရောဓ (ပု) [နာနာ + နိရောဓ] (၁)
 အသီးသီးချုပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အသီးသီး
 ချုပ်ခြင်းရှိသော။ (၁) စုတိစိတ္တေန သဟ
 နိရုဇ္ဈနတော နာနာနိရောဓော နတ္ထိ။ မူလ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂၁။ (ကိ) (၂) ကျေပျါဒါ နာနာနိရော-
 ဓာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၁၂) တိ ပုပ္ဖမာနာပိ ကေတော
 ပုပ္ဖန္တိ၊ နိရုဇ္ဈမာနာပိ နာနာနိရုဇ္ဈန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၂၁၄။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၆၄။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။)

နာနာနိဝေသန (န) [နာနာ + နိဝေသန]
 အသီးသီးသော အမျိုးမျိုးအိမ်။ နာနာနိဝေ-
 သနေသု (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀) တိ နာနာကုလဿ
 နိဝေသနေသု။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၆။ (-ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။၂၆၅။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။)

နာနာနိဟာရ (ပု) [နာနာ + နိဟာရ] အထူး
 ထူး - အမျိုးမျိုး - သော အခြင်းအရာ။ နာ-
 နာနိဟာရေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။)
 တိ နာနာကာရေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၂၄၁။

နာနာနုသန္ဓိက (တိ) [နာနာ + အနုသန္ဓိ + က။
 နာနာနုသန္ဓိ + ကိက] အထူးထူး - အမျိုးမျိုး
 - သော အဆက်အစပ် 'အနုသန္ဓေ' ရှိသော
 (သုတ်)။ နာနာနုသန္ဓိကံ သုတ္တံ ပဌမာနု-
 သန္ဓိနာ အာဒိကလျာဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ သုတ္တ-
 နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊
 ၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၅၇။)

နာနာနုသန္ဓိယ (တိ) [နာနာ + အနုသန္ဓိ + ကိက]
 က-ကိုယ်-ပြု။ နာနာတိတ္ထိယ-နှင့်ယှဉ်ကြည့်။။
 အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ နာနာနုသန္ဓိယံ နာ-
 နာပေယျာလံ....သုတ္တန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈။

နာနာပစ္စယ (ပု) [နာနာ + ပစ္စယ] အထူးထူး
 - အမျိုးမျိုး - များစွာ - သော - အကြောင်း

- ပစ္စည်း။ ဒုကာဒိကေ ဒုကာဝသာနေ
နာနာပစ္စယတော နာနာပစ္စယုပ္ပန္နော။ အဘိ၊
ဌ၊ ၃။ ၄၂။ (-သံ၊ ၂။ ၁၀။)

နာနာပစ္စယုပ္ပန္န (ပ) [နာနာ+ပစ္စယုပ္ပန္န]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- များစွာ- သော -
အကျိုး-ပစ္စယုပ္ပန်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

နာနာပဋိပက္ခ (တိ) [နာနာ+ပဋိပက္ခ] အထူး
ထူး- အမျိုးမျိုး- သော ဆန့်ကျင်ဘက်။
နာနာဉာဏ်ဂေါဏရ-ကြည့်။

နာနာပဋိဘာန (န) [နာနာ+ပဋိဘာန] အထူး
ထူး- အမျိုးမျိုး-သော (ပဋိဘာန) ဘာန။
နာနာဉာဏ်-ကြည့်။

နာနာပဏ္ဏဘင်္ဂကုထိတ (တိ) [နာနာ+ပဏ္ဏ+
ဘင်္ဂ+ကုထိတ] ချိုးဖဲအပ်သော သစ်ရွက်
အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ကျိုက်ကျိုက်ဆူပွက်သော
(ရေ)။ နာနာပဏ္ဏဘင်္ဂကုထိတ (ဝိ၊ ၄။ ၃။
၃၇၃) နှိ နာနာပဏ္ဏာနိယေဝ ဘဠိတဗ္ဗဋ္ဌေန
နာနာပဏ္ဏဘင်္ဂ၊ တေန ကုထိတ နာနာပဏ္ဏ-
ဘင်္ဂကုထိတ။ ပါစိတိ၊ ယော။ ၃၄၆။

နာနာပထမဏ္ဍလ (န) [နာနာပထ+မဏ္ဍလ]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- များစွာ- သော
ခရီးအဝန်း။ နာနာပထမဏ္ဍလ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၂)-
နှိ အနေကဝိဟိတသာရိမဂ္ဂပရိဝုဋ္ဌံ။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၁။ ၃၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ မဟာနိ၊
၄။ ၃၆၂။)

နာနာပဒုမသဉ္စန္ဒ (တိ) [နာနာပဒုမ+သဉ္စန္ဒ]
ပဒုမ္မာ ကြာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်
သော (ရေကန်)။ နာနာပဒုမသဉ္စန္ဒ (ဝိ-
မာန၊ ၆။ ၁။ ၁၀) တိ သတပတ္တသဟဿပတ္တာ-
ဒိဘေဒေဟိ နာနာဝိဓေဟိ ရတ္တပဒုမေဟိ
ရတ္တကမလေဟိ စ သဉ္စာဒိတ။ ဝိမာန၊ ၄။
၁၇၄။ (-၁၇၃၊ ၂၇၃။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၄-၅။)

နာနာပရိဋ္ဌာဟ (ပ) [နာနာ+ပရိဋ္ဌာဟ] အထူး
ထူး- အမျိုးမျိုး- များစွာ- သော ပူလောင်
တတ်သောတရား။ ပုထု နာနာပရိဋ္ဌာဟေဟိ
ပရိဒ (၃) သုန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၄။
မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။
ပဒိုသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။ စုဋ္ဌနိ၊ ၄။ ၆၉။

နာနာပါဝရဏ (န) [နာနာ+ပါဝရဏ] အသီး
အသီးသော အမြို့။ ကေတ္တရဏေ နာနာ-
ပါဝရဏေ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၈။

နာနာပါသာဒဝိကတိ (တိ) [နာနာ+ပါသာဒ-
ဝိကတိ] အမျိုးမျိုးသော ပြာသာဒ် အထူး။
တေတ္ထဝ နာနာပါသာဒဝိကတိယော နိဋ္ဌာ-
ပေတွာ ကုလံ ဗန္ဓိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။

နာနာပုဋ္ဌဘေဒန (တိ) [နာနာပုဋ္ဌ+ဘေဒန]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော ကုန်ထုပ်ကို
ဖြေရာဖြစ်သော (သာဂလမြို့)၊ အထူးထူး
သောကုန်ထုပ်ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်ရာဖြစ်သော။
မိလိန္ဒ။ ၁။ ၂။ အတ္ထိ ယောနကာနံ နာနာ-
ပုဋ္ဌဘေဒနံ သာဂလံ နာမ နဂရံ။ မိလိန္ဒ။ ၁။

နာနာပုပ္ဖ (န) [နာနာ+ပုပ္ဖ] (၁) အမျိုးမျိုး
သော-ပန်းပွင့်-သစ်ပွင့်။ (တိ) (၂) အမျိုး
မျိုးသော-ပန်းပွင့်-သစ်ပွင့်-ရှိသော(သစ်
ပင်)။ (၁) အန္တရာမဒဂ္ဂ နာနာပုပ္ဖါနိ ဩစိ-
နိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၂။ နာနာပုပ္ဖါနိ (ပါဗ)
-ဝိ၊ ၁။ ၉။ နာနာပုပ္ဖံ (ဒု၊ ၆) -အပါ၊ ၁။ ၇၆။
အပါ၊ ၂။ ၆၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။ နာနာပုပ္ဖါနိ (ဒု၊ ၆) -ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၃၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ မ၊ ၄။
၈၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃၂။
ဥဒါန၊ ၄။ ၃၆၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၄၀။ နာနာပုပ္ဖဟိ (တ၊ ၆) -ဇာ၊ ၂။ ၃၄၉။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၀။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၁၀၅။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၉။ ၁။ ၁၀၄။ နာနာပုပ္ဖါနိ

(ဆ၊ဗ) -မ၊၂။၄၉။ နာနာပုပ္ဖမာယုတ-ဇာ၊ဌ၊
၆။၅၄။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာနာပုပ္ဖမာယုတ (တိ) [နာနာပုပ္ဖမာ+အာ-
ယုတ] အမျိုးမျိုးသော ပန်းပွင့်ရှိသော သစ်
ပင်တို့နှင့် ယှဉ်သော။ နာနာပုပ္ဖမာယုတ-
(ဇာ၊၂။၁၉၈) တိ သာ နဒိ နာနာပုပ္ဖမာ
ဒုမေဟိ အာယုတာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၅၂။

နာနာဖလ (န) [နာနာ+ဖလ] အထူးထူး-အ
မျိုးမျိုး-သောသစ်သီး၊သစ်သီး အမျိုးမျိုး။
တေသံ နာနာဗိဇာနိ နာနာဖလနိ နိဗ္ဗ-
တ္တေယျံ။ မိလိန္ဒ၊၆၆။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၁။ဇာ၊
ဌ၊၁။၂၈။ ဇာ၊ဌ၊၆။၆။)

နာနာဖလကာဝုဓဟတ္ထ (တိ) [နာနာဖလကာ-
ဝုဓ+ဟတ္ထ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော
ပျဉ်ချပ်သက်နက်လက်၌ရှိသော။ သူ။ မနုဿာ
နာနာဖလကာဝုဓဟတ္တာ ဗာဟုနာ ဗာဟု
ပိဋေတွာ တံ ဂုဗ္ဗံ ပရိက္ခိပိံသု။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၂၅၅။

နာနာဖလဓရ (တိ) [နာနာဖလ+ဓရ+အ] အ
မျိုးမျိုးသော အသီးကိုဆောင်သော (သစ်
ပင်)။ နာနာဖလဓရာ (ပေတ၊၁၆၃) တိ
နာနာဝိဓဖလဓရိနော သဗ္ဗကာလံ ဝိဝိဓ-
ဖလဘာရနမိတသာဓတ္တာ။ ပေတ၊ဌ၊၁၄၅။
(-ဇာ၊၂။၃၃၉၊၃၄၃။ အပ၊ဌ၊၂။၂၆၀။)

နာနာဗဒ္ဓအဝိကောပန (န) [နာနာ+ဗဒ္ဓ+အ-
ဝိကောပန] အသီးအခြား ဖွဲ့ထားအပ်သော
ပရိက္ခရာကို မပျက်စီးစေခြင်း၊ မိမိနှင့် မစပ်
သော ပရိက္ခရာကို မပျက်စီးစေခြင်း။ တတ္ထ
နာနာဗဒ္ဓအဝိကောပနန္တိ ယံ ဣမိနာ ဘိက္ခု-
နာသဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓံ န ဟောတိ၊ နာနာဗဒ္ဓံ
ဟုတွာ ဌိတံ ပတ္တစိဝရံ...တံ ယထာ န ဝိက္ခပ္ပ-
တိ၊ အဂ္ဂိဉ္ဇကဝါတစောရဉ္ဇန္တုရာဒိနံ ဝသေန
န ဝိနဿတိ၊ဝေ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။
၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၁။

နာနာဗဒ္ဓအဝိကောပနန္တိ အတ္တနာ အသမ္ပ-
ဒ္ဓဿ ပရိက္ခရာဿ အဝိနာသနံ။ယထာ တံ န
ဝိနဿတိ၊တထာ အဓိဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၅၂၇။

နာနာဗာဟု (တိ) [နာနာ+ဗာဟု] အသီး
အသီးသော-လက်မောင်း-လက်ရုံး။ နာနာ-
ဗာဟုသု ဂဟေတွာ။ မ၊၁။၃၁၁။ မ၊၂။၂၈၊
၂၈၇။ မ၊၃။၂၇၂၊၃၀၈။ သံ၊၁။၃၂၄။ သံ၊၂။
၂၈၂၊၃၉၃။ အံ၊၁။၁၃၇။ အံ၊၂။၃၃၄။ မ၊ဌ၊
၁။၂၁၇။ သံ၊ဌ၊၂။၁၁၄။ ဝိမာန၊ဌ၊၂၀၆။
မဟာနိ၊ဌ၊၂၈။

နာနာဗိန္ဒုစိတ္တ (တိ) [နာနာ+ဗိန္ဒု+စိတ္တ] အ
မျိုးမျိုးသော အပြောက်လုံးဖြင့် ဆန်းကြယ်
သော (နှားမ)။ နာနာဗိန္ဒုစိတ္တာ ကမ္မာသာ။
သံ၊ဌ၊၃။၃၀၇။

နာနာဗိဇ (န) [နာနာ+ဗိဇ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော မျိုးစေ့၊ မျိုးစေ့ အမျိုး
မျိုး။ နာနာဖလ (မိလိန္ဒ၊၆၆) ကြည့်။

နာနာဗျဉ္ဇန [နာနာ+ဗျဉ္ဇန] (၁) အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သောဟင်းလျာ။ (၂) အထူးထူး
သော သဒ္ဓါ။ (တိ) (၃) အထူးထူးသော
သဒ္ဓါရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂)
နာနာဗျဉ္ဇနေနဝိသေသိတံ။ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၂၆။
(တိ)(၃) ဣမေ ဓမ္မာ နာနတ္ထာ နာနာဗျဉ္ဇ-
နာ။ ဝိ၊၅။၂၇၅။မ၊၁။၃၇၂။ သံ၊၂။၄၇၄။ပဋိ-
သံ၊၂၅၈။ နေတ္ထိ၊၂၀။ မိလိန္ဒ၊၉၃။ ဝိ၊ဌ၊၁။
၂၀၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၆၆။
အံ၊ဋီ၊၂။၇၀။ (-မ၊ဌ၊၄။၁၄၃။ သံ၊ဌ၊၃။
၁၃၆၊၁၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၂၀။)

နာနာဗျဉ္ဇနရသ (တိ) [နာနာဗျဉ္ဇန+ရသ]
သာယာအပ်သော- အထူးထူး- အမျိုးမျိုး
-သော ဟင်းလျာရှိသော။ နာနာဗျဉ္ဇန-
ရသမနေကမံသဝိကတိသမ္ပန္နံ ဘောဇနံ ဘဂ-
ဝတော ပါဟေသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၀၀။

နာနာဘဏ္ဍာ (န) [နာနာ+ဘဏ္ဍာ] (၁) အထူးထူးသော ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ (၂) အထူးထူးသောအမျိုးတို့၏ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ (တိ) (၃) အထူးထူးသောဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိသော (ခိုးခြင်း ၅-ပါးအပေါင်း)။ (၁) နာနာဘဏ္ဍာနံ အနေကဝိဓံ အာပဏံ ပဿာရေန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၄။ ၁၂၉။ (-ဝိ၊ဠ၊၁။၂၆၂။ သံ၊ဠ၊၂။၁၀၇။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၂။) (၂) နာနာဘဏ္ဍာ နာနာဌာနံ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၃၂၁။ (တိ)(၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နာနာဘဏ္ဍပဉ္စက (န၊ပု) [နာနာဘဏ္ဍ+ပဉ္စက] အထူးထူးသော ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိသော-ခိုးခြင်း ၅-ပါးအတိုင်းအရည်ရှိသော-ခိုးခြင်း၊နာနာဘဏ္ဍပဉ္စက ခိုးခြင်း။ ပဉ္စ ပဉ္စကနိ နာမ နာနာဘဏ္ဍပဉ္စကံ ထေယျာဝဟာရပဉ္စကန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၂၆၃။ ကင်္ခါ၊၁။၁၆။ သဝိညာဏကာဝိညာဏကဝသေန နာနာဝိဓောံ ဘဏ္ဍောတေဿ ပဉ္စကဿာတိ နာနာဘဏ္ဍပဉ္စန္ဒံ အဝဟာရာနံ သမ္ပဟော ပဉ္စကံ၊ ပဉ္စ ပရိမာဏဿာတိ ဝါ ပဉ္စကံ၊ နာနာဘဏ္ဍ မေဝ ပဉ္စကံ နာနာဘဏ္ဍပဉ္စကံ။ ကင်္ခါ၊ဠ၊သစ်။ ၁၉၇။ (-ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဠ၊၁။၅၃။)

နာနာဘမရက္ခိတ (တိ) [နာနာဘမရ+က္ခိတ] အမျိုးမျိုးသော ပိတုန်းသို့၏ တဝီဝီမြည်ရာဖြစ်သော (ဥယျာဉ်)။ တဒါ တံ ဖုလ္လဝိပိနံ၊ နာနာဘမရက္ခိတံ။ အပါ၊၂။၂၂၅။ ထေရီ၊ဠ၊၁။၃၆။

နာနာဘဝ (ပု) [နာနာ+ဘဝ] (က) အသီးအသီး ဖြစ်ခြင်း၊ ရှင်ကွဲကွဲခြင်း။ (ခ) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ဘဝ။ (က) နာနာဘဝါ ဝိပုယောဂေန တဿာ၊ မနောမယံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိ။ ဇာ၊၁။ ၂၉၀။ ဇာ၊ဠ၊၄။၃၂၉။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နာနာဘဝပရိယာပန္န (တိ) [နာနာဘဝ+ပရိယာပန္န] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော ဘဝ၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ အထ ခေါ် နာနာဘဝပရိယာပန္နာနံ ကေတ္တိဂဟဏံ။ သံ၊ဠ၊၂။၂၃။

နာနာဘာဇန (န) [နာနာ+ဘာဇန] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အိုးခွက်၊ အိုးခွက်အမျိုးမျိုး။ မတ္တိကံ ဥဒ္ဓရိတွာ နာနာဘာဇနာနိ ကဇေတိ။ မိလန္ဒ၊၅၄။ (-ဝိ၊ဠ၊၂။ ၂၉၀၊၂၉၃။ ဝိ၊ဠ၊၄။၂၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၆။ ကင်္ခါ၊၂။၂၁။ ဇာ၊ဠ၊၅။၃၀၈။)

နာနာဘာဝ (ပု) [နာနာ+ဘာဝ] (၁) အသီးအခြား ဖြစ်ခြင်း၊ ရှင်ကွဲကွဲခြင်း။ (၂) အသီးအသီးဖြစ်ခြင်း၊ တခြားစီဖြစ်ခြင်း၊ ကွေ့ကွင်းခြင်း။ (၃) ထူးသည်၏အဖြစ်။ (၁) နာနာဘာဝေါ (မဟာနိ၊၉၄)တိ ဇာတ်ယာ နာနာဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ဠ၊၂။၂၇။ နာနာဘာဝေါ (ဝိ၊၄။၄၈၀)တိ ဇာတ်ယာ နာနာဘာဝေါ၊ ဇာတိအနုရူပမနေန ဝိသုဘာဝေါ၊ အသမ္ပဒ္ဓဘာဝေါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၇။ နာနာဘာဝေါတိ သရီရေန နာနာဒေသဘာဝေါ၊ ဝိပွဝါသောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၆။ (-ဒီ၊၂။၉၉။ သံ၊၃။၁၄၁။ အံ၊၂။၆၃။ အံ၊၃။၃၂၅။ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၅၄။ သံ၊ဠ၊၃။၂၅၆။ အံ၊ဠ၊၃။၃၁၄။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၄၁။ ထေရ၊ဠ၊၂။၁၉၁၊၂၀၁။ ထေရီ၊ဠ၊၁။၂၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၃။ သီ၊ဠ၊သစ်၊၁။၆၉။ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၆၃။ သံ၊ဠ၊၂။၄၇၉။) (၂) တေသံယေဝ ခွံန္တံ ကဋ္ဌာနံ နာနာဘာဝါ ဝိနိက္ခေပါ။ မ၊၃။၂၈၆။ (-မူလ၊ဠ၊၂။၂၃၀။) (၃) သဗ္ဗာပတ္တိနံ နာနာဘာဝံ ဥတွာ။ ကင်္ခါ၊၁။၁၁။ (-ပဋိသံ၊ဠ၊၁။၃၁၊၂၅၀။ ကင်္ခါ၊ဠ၊သစ်။၂၄၂။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၁၂၂။

နာနာဘာသာ (ထိ) [နာနာ+ဘာသာ] (၁) အထူးထူး - အသီးသီး - သော ဘာသာ စကား။ (တိ) (၂) အထူးထူး-အသီးသီး - သော ဘာသာစကားရှိသောသူ။ (၁) ဝိဝဇ္ဇူပနိဿိတေပိ နာနာဘာသာသေန ဂါထာသိလောကဗန္ဓာဒီဟိ အဘိသင်္ခတေ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ (တိ) (၂) နာနာ-ဘာသာနံ သတ္တာနံ အတ္တနော အတ္တနော ဘာသာဝသေန.... ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀။

နာနာဘိက္ခု (ပု) [နာနာ+ဘိက္ခု] အသီးအသီးသော ရဟန်း၊ ရဟန်း အသီးအသီး။ နာနာဘိက္ခုနံ နာနာပစ္စဝေက္ခဏာ (ဟော-တိ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၈။

နာနာဘိသင်္ခါရ (ပု) [နာနာ+အဘိသင်္ခါရ] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- များစွာ- သော အဘိသင်္ခါရတရား။ ပုထု နာနာဘိသင်္ခါရေ အဘိသင်္ခရေန္တိတိ ပုထုဇ္ဇနာ။ မဟာနိ။ ၁၁၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၆၉။ (-သိ၊ ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၂၄၅။)

နာနာဘူမက (တိ) [နာနာ+ဘူမိ+က] အမျိုးမျိုးသော ဘုံရှိသော(တရား)။ ဧကဘူမကာပိ နာနာဘူမကာပိ ကုသလာ ဧကတော ကတွာ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇။

နာနာဘေသဇ္ဇ (န) [နာနာ + ဘေသဇ္ဇ] အမျိုးမျိုးသော ဆေး၊ ဆေးအမျိုးမျိုး။ နာနာဘေသဇ္ဇာနိ (ပ၊ဗ) - အံ၊၃။၆၅။ နာနာဘေသဇ္ဇာနိ (ဒု၊ဗ) - ဇာ၊၂။၁၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၂။ နာနာဘေသဇ္ဇေဟိ (တ၊ဗ) - ဝိ၊၃။၃၈၁။ မိလိန္ဒ။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂။ နာနာဘေသဇ္ဇာနံ (ဆ၊ဗ) - စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၂၃။

နာနာမဂ္ဂ (ပု၊န) [နာနာ+မဂ္ဂ] (၁) အထူးထူးသော (အရိယ) မဂ္ဂ။ (၂) အထူးထူးသော

-ခရီး-လမ်းကြောင်း။ (၃) အထူးထူးသော အကျင့်လမ်းစဉ်။ (၁) မဂ္ဂက္ခန္ဓော နာနာမဂ္ဂဝသေန။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၂။ ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (၂) နာနာ-မဂ္ဂါနိ (ဒိ၊၁။၂၂၄) တိ မဟန္တာမဟန္တဇင်-မဂ္ဂသကဋ္ဌမဂ္ဂါဒိဝသေန နာနာဝိဇာနိ သာ-မန္တာ ဂါမနဒီတဋ္ဌာကဓေတ္တာဒီဟိ အာဂန္တာ ဂါမံ ပဝိသနမဂ္ဂါနိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ ယထာ တေ နာနာမဂ္ဂါ....ပဝေသာယ ဟောန္တိ။ သိ၊ ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၂။၄၂၇။ (၃) ဝေမေဝ ခေါ ဘော-ဂေါတမ ကိဉ္ဇာဝိ ဗြာဟ္မဏာ နာနာမဂ္ဂေ ပညာပေန္တိ။ ဒိ၊၁။၂၂၄။ ဧဝံ ဗြာဟ္မဏေဟိ ပညာပိသမာနာပိ နာနာမဂ္ဂါ ဧကံသတော ဗြဟ္မလောကူပဂမနာယ ဗြဟ္မနာ သဟဗျ-တာယ ဟောန္တိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၂။၄၂၇။

နာနာမရုဓယရ (ပု၊န) [နာနာ+မရုဓ+သရ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-ခါသောသော အသံ၊ ခါသောသော အသံအမျိုးမျိုး။ မယုရသံသာ-ဂိရိမုဒ္ဒနသ္မိံ၊...ကူဇန္တိ နာနာမရုဓယရေဟိ။ ဗုဒ္ဓဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။

နာနာမာလာဝိဘူသိတ (တိ) [နာနာ+မာလာ +ဝိဘူသိတ] အမျိုးမျိုးသော ပန်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော (နတ်သမီး)။ သဗ္ဗာ-ဘရဏသဉ္ဇန္တာ၊ နာနာမာလာဝိဘူသိတာ။ ဝိမာန။၁၁၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၉၄။

နာနာမာလျ (န) [နာနာ+မာလျ] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော ပန်းကုံး။ ပန်းကုံး အမျိုးမျိုး။ သောဝဏ္ဏပုပ္ဖေဟိ စ နာနာ-မာလျေဟိ စ သမောကိန္ဓော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၀၀။

နာနာမိဂ (ပု) [နာနာ+မိဂ] သားကောင် အမျိုးမျိုး။ နာနာမိဂေ မာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၃။)

နာနာမုခ (တိ) [နာနာ+မုခ] (၁) အမျိုးမျိုးသော တံခါးမုခ်ဦးရှိသော (ကျောင်း)။

(ယင်းကျောင်းသည် အနုရာဓမြို့၏ အနောက်
ဘက်၌ တည်ရှိသည်။) (၂) အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော အစဉ်းရှိသော (ဘာဝနာ
နည်း)။ (၁) နာနာမုခေါ (သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၂)-
တိ အနုရာဓပုရဿ ပစ္ဆိမဒိဿယံ ဧကော
ဝိဟာဏေ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၂။ (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

နာနာမုခဘာဝနာနယပဝတ္ထ (တိ) နာနာမု-
ဘာဝနာနယ+ပဝတ္ထ အထူးထူး- အမျိုး
မျိုး-သော ပြဋ္ဌာနံသော ဘာဝနာနည်း
ဖြင့် ဖြစ်သော။ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝ-
နာနယပဝတ္ထောပိ အပရဘာဂေ ဧကံ နိဗ္ဗာ-
နမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၆။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၅။
ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၈၅။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၁။ နာနာမု-
ဘာဝနာနယပဝတ္ထောတိ ကာယာနုပဿနာ-
ဒိမုခေန တတ္ထာပိ အာနာပါနာဒိမုခေန
ဘာဝနာနယေန ပဝတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၀။
မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၁။

နာနာယာန (န) [နာနာ+ယာန] အထူးထူး-
-အမျိုးမျိုး-သော ယာဉ်၊ ယာဉ် အမျိုး
မျိုး။ သပရိဝါရာ နာနာယာနေဟိ အာကာ-
သေန ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၃။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။
၂၁၆။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၃။

နာနာရံ (ပု) [နာနာ+ရံ] (၁) အထူးထူး-
-အမျိုးမျိုး-သော ပွဲသဘင်။ (၂) အထူး
ထူး- အမျိုးမျိုး-သော ဆိုးရည်။ (တိ)
(၃) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-သော ဆိုးရည်
တို့ဖြင့် ဆိုးအပ်သော (အဝတ်)။ (၁) နာ-
နာရံ (အပ၊ ၁။ ၅) အနောက်တော် နာနာ-
ရံမဏ္ဍလာ။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၃။ (၂) နာနာ-
ရတ္ထ-ကြည့်။ (တိ) (၃) ယထာ ဂဟပတိ၊
ပုတ္တဿ နာနာရံနိ ဝတ္ထကရဏ္ဏကော
ပုဏ္ဏော ဘဝေယျ။ ပေဋကော။ ၂၉၅။

နာနာရံမဏ္ဍလ (န) [နာနာရံ+မဏ္ဍလ]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-သော- ပွဲသဘင်-
ပွဲဝိုင်း။ နာနာရံ (၁) ကြည့်။

နာနာရံရတ္ထ (တိ) [နာနာရံ+ရတ္ထ] အထူး
ထူး- အမျိုးမျိုး-သော ဆိုးရည်တို့ဖြင့် ဆိုး
အပ်သော။ နာနာရတ္ထ (ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၆)
ကြည့်။

နာနာရံရတ္တဝတ္ထ (န) [နာနာရံရတ္ထ+ဝတ္ထ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဆိုးရည်တို့ဖြင့်
ဆိုးအပ်သော အဝတ်။ နာနာရံရတ္တဝတ္ထ-
မနုဿာလင်္ကာရံ နက္ခတ္တံ ကိဋ္ဌန္တိ မဟာဇနံ။
အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၉၉။

နာနာရဇန (န) [နာနာ+ရဇန] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ဆိုးရည်။ နာနာရတ္ထ
(အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂၇) ကြည့်။

နာနာရဇ္ဇ (န) [နာနာ+ရဇ္ဇ (=ရဇ္ဇ+ဏ္ဍ)]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- သော ကြိုးနှင့်တူ
သော- စူးချောင်း- ငြောင့်တံ။ နာနာ-
ရဇ္ဇေန (ထေရ၊ ၃၊ ၂၄) ရဇ္ဇသဒိသသင်္ခါတာယ
သေနိသလာကာယ ပဝေသေတွာန။ ထေရ၊
၄၊ ၂။ ၂၇။

နာနာရဋ္ဌ (န) [နာနာ+ရဋ္ဌ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး- များစွာ- သော တိုင်းနိုင်ငံ။
ဝါဏိဇာ သမိတိ ကဘ္ဘာ၊ နာနာရဋ္ဌတော
အာဂတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၅။

နာနာရဋ္ဌိဿရ (တိ) [နာနာရဋ္ဌ+ဣဿရ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- များစွာ- သော
တိုင်းနိုင်ငံကို အစိုးရသော (မင်း)။ ရာဇာ
နာနာရဋ္ဌိဿရော။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁။ သီ၊ ၄၊
၁။ ၂။ ၄၃၆။ (-နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁။)

နာနာရတန (န) [နာနာ+ရတန] (၁)
အမျိုးမျိုးသော ရတနာ၊ ရတနာ အမျိုးမျိုး။
(တိ) (၂) ရတနာ အမျိုးမျိုး ရှိသော

(တန်ဆာ)။ (၁) နာနာရတနဟိ ကတဿ
ကိက်ဏိကဇာလဿ သဒ္ဓေါ ဟောတိ။ ဝိ
ဠာ၁။ ၂၄၉။ (-မဠာ၄။ ၁၅၇။ အပါဠာ၁။ ၆။
ဇာ၁။ ၆။ သာရတ္ထာ၁။ ၅၈။) (တိ) (၂)
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာနာရတန (တိ) [နာနာရတန+အ] ရတနာ
အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-သော။
နာနာရတနဂဗ္ဗ-ကြည့်။

နာနာရတနကပ္ပန (တိ) [နာနာရတန+ကပ္ပန] အ
ထူးထူး- အမျိုးမျိုး-သော ရတနာရှိသော
တန်ဆာတို့ဖြင့် စီရင်အပ်သော-က- ကုန်း
နှီး-ရှိသော (ဆင်)။ နာနာရတနကပ္ပနော-
(ဝိမာန။ ၅) တိ နာနာဝိမာနိ ရတနာနိ
ဧတသန္တိ နာနာရတနာ၊ ကုမ္ဘာလင်္ကာရာ-
ဒိဟတ္တာလင်္ကာရာ။ တေဟိ ဝိဟိတော ကပ္ပ-
နော သန္တာဟော ယဿ သော နာနာ-
ရတနကပ္ပနော။ ဝိမာနာဠာ။ ၃၁။

နာနာရတနဂဗ္ဗ (ပု) [နာနာရတန+ဂဗ္ဗ]
ရတနာ အမျိုးမျိုးဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-
သော တိုက်ခန်း။ နာနာရတနဂဗ္ဗဟိ (ဝိ-
မာန။ ၁၀၅) တိ နာနာရတနမယေဟိ ဩဝရ-
ကေဟိ။ ဝိမာနာဠာ။ ၂၈၅။

နာနာရတနဂေါပက (တိ) [နာနာရတန+
ဂေါပက] ရတနာ အမျိုးမျိုးတို့ကို စောင့်
ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ ဥဘောပိ ဇနာ
နာနာရတနဂေါပကာနံ သညံ ဒတွာ။ ဇာ၁။
၃။ ၄၈၈။

နာနာရတနစိတ္တက (တိ) [နာနာရတန+စိတ္တက]
ရတနာ အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။
အဇ္ဈောဂါဠာဂတာ ဒိဗ္ဗာ။ နာနာရတနစိတ္တ-
ကာ (သျှာ၊ မူကဲ့)။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။ ၂၀၀။ နာနာ-
ရတနစိတ္တကာတိ နာနာရတနဟိ ဝိစိတ္တာ။
အဠာသာယော။ ၅၀။

နာနာရတနစိတ္တိတ (တိ) [နာနာရတန+စိတ္တိက]
ရတနာ အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။

အဇ္ဈောဂါဠာဂတာ ဒိဗ္ဗာ၊ နာနာရတနစိတ္တိ-
တာ (နာနာရတနဝိစိတ္တာ၊ က)။ ဝိဠာ၁။ ၉၁။
အဘိဠာ၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။ ၂၀၀။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၂။ ၁၆၅။ စူဠနိဠာ။ ၃၈။ (- ဝိမာန။ ၅၃၊
၅၇။ ဝိမာနာဠာ။ ၁၅၁၊ ၁၆၃။)

နာနာရတနစိတြ (တိ) [နာနာရတန+စိတြ]
အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နာနာစိတြ-ကြည့်။

နာနာရတနပဇ္ဇောတ (တိ) [နာနာရတန+
ပဇ္ဇောတ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-များစွာ-
သော ရတနာတို့ဖြင့် အပြားအားဖြင့်
တောက်ပသော။ နာနာရတနပဇ္ဇောတေ-
(အပါ၁။ ၃၄၆) တိ ပဒုမရာဂဝေဠုရိယာဒိ-
နာနာ အနေကေဟိ ရတနဟိ ပဇ္ဇောတေ
ပကာရေန ဇောတမာနေ။ အပါဠာ၂။ ၂၀၁။
(-အပါ၂။ ၁၂၅၊ ၂၈၅။ ဥဒါနာဠာ။ ၂၃၉။
ထေရါဠာ၁။ ၄၁၃။ ထေရီဠာ။ ၈၅၊ ၁၀၆။ အံ၊
ဇီ၊ ၃။ ၃၃၅။)

နာနာရတနပရိပုဏ္ဏ (တိ) [နာနာရတန+ပရိ-
ပုဏ္ဏ] ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပြည့်သော။
နာနာရတနပရိပုဏ္ဏံ မဟန္တံ မဟန္တဝေ နာဝံ
ဝိယ ဂဏှိ။ ဇာ၁။ ၅။ ၁၇၁။

နာနာရတနပရိပူရ (တိ) [နာနာရတန+ပရိပူရ]
အထက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ အထ သာ ရူပေရိ-
သာ တံ နာနာရတနပရိပူရံ မဟာသမုဒ္ဒတလံ
ဒိသ္မာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၅။ မဠာ၄။ ၁၅၇။ (-ဇာ၊
၂။ ၁၅၊ ၃၂၇။ ဇာ၁။ ၅။ ၁၆၉။)

နာနာရတနဘဏ္ဍိက (ပု၊ ထိ) [နာနာရတန+
ဘဏ္ဍိက] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော
ရတနာထုပ်။ နာနာရတနဘဏ္ဍိကံ ဂဟေတွာ
ဆရံ အဂမာသိ။ ဇာ၁။ ၃။ ၄၈၆။

နာနာရတနဘူသိတ (တိ) [နာနာရတန+ဘူသိ-
တ] ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်
အပ်သော။ ဟေသတိ သဗ္ဗသောဝဏ္ဏံ၊ နာနာ

ရတနဘူသိတံ။ အပါ၂။၆၂။ ထေရဂ္ဃ။၁။
၃၇၄။ (-ထေရဂ္ဃ။၂။၁၂။)

နာနာရတနမယ (တိ) [နာနာရတန+မယ]
ရတနာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့်-ပြီး-ပြုလုပ်အပ်-
သော။ နာနာရတနမယာ လူဠကာ အဟေသုံ။
သုတ္တနိ။၁။၁၉၃။ (-ဝိမာန။၁။၂၇။)

နာနာရတနမာလီ (တိ) [နာနာရတန+မာလာ+
ဤ။ထိ-၌-မာလီနီ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-
သော ရတနာပန်းကုံးရှိသော (နတ်သမီး)။
နာနာရတနမာလီနီ(ဝိမာန။၅၃) တိ...သိသေ
ပဋိမုက္ကာဟိဝိဓိဓာဟိ ရတနာဝလီဟိ နာနာ-
ရတနမာလီနီ။ ဝိမာန။၁။၁၅၂။

နာနာရတနမောစိတ (တိ) [နာနာရတန+ဩ-
စိတ] များစွာသော ရတနာတို့သည် ပေါင်းစု
အပ်သော။များစွာသော ရတနာအပေါင်းရှိ
သော။ နာနာရတနမောစိတ (ဇာ။၁။၂၃၇)-
နိ နာနာရတနဟိ ဩစိတံ သဉ္စိတံ ဗဟု-
ရတနသဉ္စယံ။ ဇာ။၁။၁၃၉။

နာနာရတနဝိစိတ္တ (တိ) [နာနာရတန+ဝိစိတ္တ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး- များစွာ-သော
ရတနာတို့ဖြင့်ဆန်းကြယ်သော။ နာနာရတန-
ဝိစိတ္တ(ဝိ။၁။၆၉) နိ တတ္ထ တတ္ထ ရစိတ-
နာနာရတနဟိ သုဝိစိတ္တံ။ သာရတ္ထ။၁။
၁၇၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။၁။၂၆၇။ သိ၊ဋီ၊သစ်။၁။၇၄၊
ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။)

နာနာရတနသဉ္စယ (တိ) [နာနာရတန+သဉ္စယ]
အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ရတနာ အ
ပေါင်းရှိသော။ ဆည်းပူး-စုဆောင်း-အပ်
သော ရတနာအမျိုးမျိုးရှိသော။ ဥပပနော
မဟာကုလေ။...နာနာရတနသဉ္စယေ။ အပါ
၂။၁၆၅။ ထေရဂ္ဃ။၂။၃၉။

နာနာရတနသမုဇ္ဈလ (တိ) [နာနာရတန+သမု-
ဇ္ဈလ] ရတနာ အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် တောက်ပ

သော။ နာနာရတနသမုဇ္ဈလာနိ ဝိစိတ္တဝဏ္ဏ-
သဏ္ဌာနာနိ...“ဝိမာနာနိ”တိဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာနာ
ဋ္ဌ။၂။ (-၁၁။)

နာနာရတနသမုဇ္ဈလိတ (တိ) [နာနာရတန+
သမုဇ္ဈလိတ] အသက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နာနာ-
ရတနသမုဇ္ဈလိတေန ကနကမယာလင်္ကာရေန
ဥပရိ ဆာဒိတတာယ စ သုဝဏ္ဏဉ္စဒနံ။ဝိမာနာ
ဋ္ဌ။၃၆။

နာနာရတ္ထ (တိ) [နာနာ+ရတ္ထ] (၁) အမျိုး
မျိုးသော ဆိုးရည်တို့ဖြင့် ဆိုးအပ်သော။ဆေး
ရောင် အမျိုးမျိုးဆိုးအပ်သော။ '၂) အမျိုး
မျိုးသော-အဆင်း- အရောင် - ရှိသော။
အဆင်း- အရောင်-အမျိုးမျိုးရှိသော။(၁)
နာနာရတ္တာန (အံ၊၃။၆၄)နိ နီလပိတလော-
ဟိတောဒါတဝဏ္ဏေဟိ နာနာရဇနေဟိ ရတ္တာ-
နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ နာနာရတ္တာန (ပဋိသံ။
၃၁၀) နိ နာနာရရံရတ္တာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၆။ နာနာရတ္တေဟိ (သုတ္တနိ။၃၂၃) တိ
နာနာဝိဓရာဂရတ္တေဟိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။(-
ဒီ၊၂။၂၂။ မ၊၁။၂၇၆။ သံ၊၃။၆၄။ အပါ၂။
၁၂၅။ ဇာ၊၂။၂၆၂။ ထေရဂ္ဃ။၁။၄၁၃။)
(၂) နာနာရတ္တေ (ဇာ၊၂။၃၇၅)တိ နာနာ-
ဝဏ္ဏေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၂။ နာနာရတ္တေတိ ဧတ
ရတ္တသဒ္ဓေါ ဝဏ္ဏပရိယာယောတိ အာဟနာနာ-
ရဒတ္တတိ နာနာဝဏ္ဏေတိ။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၅၄၇။

နာနာရတူ(န) [နာနာ+ရတန] အမျိုးမျိုးသော
ရတနာ၊ ရတနာအမျိုးမျိုး။ နာနာရတူသ
ကေဝလာ (ဇာ၊၂။၂၇၆) တိ နာနာရတနသ
သကလပရိပုဏ္ဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၄။

နာနာရမ္မဏ (န) [နာနာ+အာရမ္မဏ] (၁)အမျိုး
မျိုးသောအာရုံ၊ အာရုံအမျိုးမျိုး။ (တိ) (၁)
အမျိုးမျိုးသော အာရုံရှိသော။ (၁) စိတ္တံ
နာနာရမ္မဏေသု ပရိတ္တမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။(-
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။

၁၀၅။ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၉။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ထေရ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄၊ ၂၀၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၇။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၆၆၊၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊ ၂။၃၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၊၁၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ မူလဋ္ဌ၊၁။
၁၇၃၊၁၉၁။ အနုဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၉၃၊
၂၃၂။ (တိ) (၂) အပိ စေသာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ
နာမ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာက္ခဏာ နာနာရမ္မဏာ
ဟောတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊
၁၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၃၈၈။)

နာနာရမ္မဏဋ္ဌာသယ(ပ) [နာနာရမ္မဏ+အဋ္ဌာ-
သယ] အမျိုးမျိုးသော အာရုံ၌ ဖြစ်သော
အလို ‘အဋ္ဌာသယ’။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗေပိ နာနာရမ္မ-
ဏဋ္ဌာသယံ ကရေတိယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။

နာနာရမ္မဏဝိပုဗ္ဗန (န) [နာနာရမ္မဏ+ဝိပုဗ္ဗန]
အမျိုးမျိုးသောအာရုံဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း၊ အ
မျိုးမျိုးသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် တုန်
လှုပ်ခြင်း။ နာနာရမ္မဏဘာဝေန ဝိပုဗ္ဗနံ နာ-
နာရမ္မဏဝိပုဗ္ဗနံ။ အနုဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၆။ (-မူလဋ္ဌ၊
၂။၁၅၃။)

နာနာရသ (ပ) [နာနာ+ရသ] (၁) အမျိုး
မျိုးသောအရသာ၊အရသာအမျိုးမျိုး။(တိ)
(၂) အမျိုးမျိုးသော အရသာရှိသော၊ အရ
သာအမျိုးမျိုးရှိသော။(၃) အထူးထူးသော
ကိစ္စရှိသော။(၁) နာနာရသာ ပဏ္ဍရန္တိ။
ပေတ။၁၅၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ တေနာဟ
“နာနာရသာ ပဏ္ဍရန္တိ”တိ၊ မဓရကဋ္ဌ၊ကက-
သာဝါဒိဘေဒါ နာနာဝိဓာ ရသာ ဝိဿန္တန္တိ-
တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၁၂။ (တိ)(၂) နာ-
နာရသေဟိ ဗျဉ္ဇနေဟိ ယုတ္တံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၁၇၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။) (၃) နာနာရသ-
လက္ခဏ-ကြည့်။

နာနာရသတဏှာဝိနောဒန (န) [နာနာရသ-
တဏှာ+ဝိနောဒန]အမျိုးမျိုးသောအရသာ

ရှိသော ဘောဇဉ်၌ တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ ကို
ပယ်ဖျောက်ခြင်း။နာနာရသတဏှာဝိနောဒန-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၈) ၏ နာနာရသဘောဇန တ-
ဏှာယ ဝိနောဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

နာနာရသဗျဉ္ဇန (တိ) [နာနာရသ+ဗျဉ္ဇန]အထူး
ထူးသော အရသာရှိသော ဟင်းလျာရှိသော၊
အရသာ အမျိုးမျိုး ပါသော ဟင်းလျာရှိ
သော။ပုန ယာဂုပ္ပတဿ နာနာရသဗျဉ္ဇနံ
ဘောဇနမဒံသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။

နာနာရသဘောဇန (န) [နာနာရသ+ဘော-
ဇန] အမျိုးမျိုး-များစွာ-သော အရသာ
ရှိသော ဘောဇဉ်။ နာနာရသဘောဇနဿ
ပူရေတွာ ဒေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။)

နာနာရသလက္ခဏ (တိ) [နာနာ+ရသ+လက္ခ-
ဏ] အထူးထူးသောကိစ္စ၊ အထူးထူးသော
သဘော ရှိသော။ နာနာရသလက္ခဏာ (မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁) တိ နာနာကိစ္စာ စေဝ နာနာ-
သဘာပါ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။

နာနာရစိက (တိ) [နာနာ+ရစိ+က] အမျိုး
မျိုးသော-အလို-အကြိုက် - ရှိသော၊သု။
စတ္တာရေ သတ္တာရေ...နာနာရစိကာ။ သံ၊
၂။၅၂၆။နာနာ ရစိယော ဧတေသန္တိ နာနာ-
ရစိကာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၈။ (-ဥဒါန၊၁၅၈။
မဟာနိ၊၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၀၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၄၂၆။)

နာနာရူပ (န) [နာနာ+ရူပ] (၁) အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော ရုပ်ပုံ။ (တိ) (၂) အထူး
ထူး- အမျိုးမျိုး-များစွာ-သောအဆင်းရှိ
သော။(၁) သော သက္ခရာ ခိပ္ပိတွာ ခိပ္ပိတွာ
နိဂြောဓပဏ္ဍေသု နာနာရူပါနိ ဒဿေတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၃။ ဘာဇနံ ကရေန္တော နာ-
နာရူပါနိ သမုဋ္ဌာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၈။(-

ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၁၄။ ဝိမာန၊ ၅။ ၂၁။ မဟာနိဗ္ဗာန်၊
၂၆။ (တိ) (၂) အနေကဝဏ္ဏံ (ဝိမာန၊ ၅။
၂၁) -ကြည့်။

နာနာလက္ခဏာ (တိ) [နာနာ+လက္ခဏာ] အထူး
ထူးသော သဘော 'လက္ခဏာ' ရှိသော။
နာနာလက္ခဏော (သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅။ အဘိ၊ ၄။
၂။ ၂၂) တိ (ဝဏ္ဏဂန္ဓရသဒဿာဒိတိ) နာနာ-
သဘာဝေါ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁။ မူလဒီ၊ ၂။ ၂၇။
(-သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၁။)

နာနာလင်္ကာရ (ပု) [နာနာ+အလင်္ကာရ] အ
ထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တန်ဆာ။ နာနာ-
လင်္ကာရေဟိ အလင်္ကာတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၀၀။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၂၁။

နာနာလင်္ကာရပ (ပု) ခုမဏ္ဍိတ (တိ) [နာနာ-
လင်္ကာရ+ပုဗ္ဗမဏ္ဍိတ] အထူးထူး-အမျိုး
မျိုး-သော တန်ဆာတို့ဖြင့် ဆင်ယင်အပ်
သော။ အလင်္ကာတာတိ နာနာလင်္ကာရပဋိ-
မဏ္ဍိတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၀၀။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။
၁၀၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၅။)

နာနာလင်္ကာရဝိစိတ္တ (တိ) [နာနာလင်္ကာရ+
ဝိစိတ္တ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တန်
ဆာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ နာနာဝိစိတ္တ
(ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၂၀) -ကြည့်။

နာနာလဒ္ဓိ (တိ) [နာနာ+လဒ္ဓိ] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး-သော အယူ၊ အယူအမျိုးမျိုး။
နာနာတိတ္ထိယံ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၃) -ကြည့်။

နာနာလဒ္ဓိက (တိ) [နာနာ+လဒ္ဓိ+က] အယူ
အမျိုးမျိုးရှိသောသူ။ နာနာလဒ္ဓိကာ နာ-
နာဂါဟာ ဟုတွာ ဝိဝိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၅။
(-မဟာနိ၊ ၈။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၃၃၆။)

နာနာလာဘ (တိ) [နာနာ+လာဘ] အသီး
သီးသော လာဘ်ရှိသော(ကျောင်းစသည်)။

နာနာလာဘေဟိ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၅၉) တိ အာဒိသု နာနာ ဝိသု ဝိသု လာ-
ဘော ဧတေသုတိ နာနာလာဘာ၊ ဒေဝံ ဝိဟာ-
ရာ၊ တေဟိ နာနာလာဘေဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၄၃။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၃။ (-ဝဇီရ။
၄၂၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၀။)

နာနာဝဇ္ဇန (တိ) [နာနာ+အာဝဇ္ဇန] (က)
ကွဲပြား-ထူးခြား-သော အာဝဇ္ဇနန်းရှိသော။
(ခ) အထူးထူး-မျိုးစွာ-သော အာဝဇ္ဇနန်း
ရှိသော။ (က) န နာဝဇ္ဇနေတိ အပ္ပနာဝိ-
ထိအာဝဇ္ဇနတော နာနာ ဘိန္တံ ပုရိမဝိထိသု
အာဝဇ္ဇနံ ယဿ ဥပစာရဿ၊ တသ္မိံ နာနာ-
ဝဇ္ဇနော၊ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၃။ (က) (ခ) (နာနာ-
ဝဇ္ဇနော၊ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၆၁) တိ ယေန အာဝဇ္ဇနေန အပ္ပနာ-
ဝိထိ၊ တတော ဘိန္တံ (ဇာ) ဝဇ္ဇနော အနေ-
ကာ ဝဇ္ဇနော ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၇။ သံ၊ ၄။ ၂။
၄၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၁၇၈။ မဟာနိ၊
၄။ ၁၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၄။ မူလဒီ၊ ၂။ ၁၃။
မူလဒီ၊ ၃။ ၁၅၅။)

နာနာဝဏ္ဏ (ပု) [နာနာ+ဝဏ္ဏ] (၁) သဏ္ဌာန်
အမျိုးမျိုး (၂) အဆင်းအမျိုးမျိုး။ (တိ)
(၃) အဆင်းအမျိုးမျိုးရှိသော။ (၄) အထူး
ထူး-မျိုးစွာ-သော အမျိုးဇာတ်ရှိသော။
(၅) အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် ချီးမွမ်း
အပ်သော။

(၁) သဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုး။ သစေ ပန
နာနာဝဏ္ဏေ ကာတုကာမော ဟောတိ။ ပဋိ-
သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇။ နာနာဝဏ္ဏေ-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇) တိ နာနာကာရေ၊ ယထာ-
ဝုတ္တဝဏ္ဏာဒိဝသေန နာနာဝိဓေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။
၂။ ၂၂။ (-ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၇၁။)

(၂) အဆင်းအမျိုးမျိုး။ နာနာဝဏ္ဏံ
ရဇေသ' ဟံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၇။ နာနာဝဏ္ဏေဟိ

ဒုဿာနိ ရဒ္ဓသိ။ အပါဠာ ၂။ ၁၈၇။ (-
လိန္ဒ။ ၁၃။ ဝိဠာ ၂။ ၇။ မဟာနိဠာ ၁၈။)

(တိ) (၃) အဆင်းအမျိုးမျိုး ရှိသော။
နာနာဝဏ္ဏော (ပု၊ ၁၊ ၆) - ခုဒ္ဒကဠာ ၃၄။
ဇာဠာ ၅။ ၄၁၇။ နာနာဝဏ္ဏော (ပု၊ ၁၊ ၁၀) - အံ၊
၂။ ၂၁၀။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၃၊ ၃၇၁။ စူဠနိ၊ ၂။ ၆၁။ မ၊
ဠာ ၂။ ၂၉၅။ ဇာ၊ ၅။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၀၃။ နာနာဝဏ္ဏော (ယိ၊ ၁၊ ၁၀) - အပါ၊ ၂။
၃၈၄။ နာနာဝဏ္ဏော = နာနာဝဏ္ဏာနိ (န၊ ၁၊
၁၀) - စူဠနိ၊ ၂။ ၆၁။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၂၇၉။ နာနာ-
ဝဏ္ဏော (ပု၊ ၁၊ ၁၀) - မဠာ ၃။ ၁၃။ ဇာ၊ ၅။ ၂၂၂။
၄၇၃။ နာနာဝဏ္ဏံ (န၊ ၃၊ ၆) - ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၃၀။
နာနာဝဏ္ဏာနိ (န၊ ၃၊ ၁၀) - အပါ၊ ၅။ ၂၂၂။
ဇာ၊ ၅။ ၂၇၀။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၄၁။ နေတ္ထိဝိ၊
၂။ ၁၉။ နာနာဝဏ္ဏေန (န၊ ၁၊ ၆) - ဝိဠာ၊ ၁။
၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၉။ နာနာဝဏ္ဏေဟိ (ပု၊
၁၊ ၁၀) - သံ၊ ၅။ ၂၁၈။ နာနာဝဏ္ဏာဟိ (ယိ၊
၁၊ ၁၀) - ဝိမာန၊ ၅။ ၂၂၂။ ဝိမာနဠာ ၁။ ၂၂၂။ နာနာ-
ဝဏ္ဏေဟံ (န၊ ၁၊ ၁၀) - ဇာ၊ ၅။ ၂၃၄။ ခုဒ္ဒကဠာ
၅။ ၁၆၅။ သုတ္တနိဠာ၊ ၂။ ၉၄။ ဝိမာနဠာ ၁။ ၂၂၂။
ပေတဠာ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝေရာဠာ၊ ၁။ ၄၂၆။ ဇာ၊ ၅။
၆။ ၁၆၉။ ဇာ၊ ၅။ ၁၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။

(၄) အထူးထူး-များစွာ-သော အ
မျိုးဇာတ်ရှိသော။ နာနာဝဏ္ဏော (မဠာ၊ ၃။
၂၉၅) တိ နာနပုကာရဝဏ္ဏော။ မဠာ၊ ၃။ ၁၉၉။

(၅) အထူးထူး အပြားပြား အားဖြင့်
ချီးမွမ်းအပ်သော။ နာနာဝဏ္ဏံ ကသံ ကထေ-
န္တိယော။ အံ၊ ၅။ ၁၂၃။

နာနာဝတ္ထ (န) [နာနာ+ဝတ္ထ] ထူးထူး-အမျိုး
မျိုး-သော အဝတ်၊ အထူးထူး- အမျိုး
မျိုး-သော အဆင်းရှိသောအဝတ်။ နာနာ-
ဝတ္ထေဟိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၉) တိ နာနာ-
ဝဏ္ဏေဟိ ဝတ္ထေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၆။

နာနာဝတ္ထ (န) [နာနာ+ဝတ္ထ] (က) အထူး
ထူးသော အကြောင်း 'ဝတ္ထ'။ (ခ) အထူး

ထူးသော-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ-မှီရာ-'ဝတ္ထ'။
(က) ဣဒိဿ စောဒနာယ နာနာဝတ္ထုနိ
ဧကော စောဒကော။ ဝိဠာ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဝေမိဒိ
စိတ္တံ နာနာဝတ္ထုသု နာနာရမ္မဏာသေန
ဒီပိတံ။ အံ၊ ၅။ ၁၂၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၄၉။) (ခ) ဝတ္ထုနာနတ္ထေတိ ဝတ္ထုနံ
နာနာဘာဝေ၊ နာနာဝတ္ထုသုတိ အတ္ထော။
ပဋိသံ၊ ၅။ ၁၂၁။

နာနာဝတ္ထက (တိ) [နာနာ+ဝတ္ထ+က] (၁)
အထူးထူးသော အကြောင်း 'ဝတ္ထ' ရှိသော၊
အကြောင်း 'ဝတ္ထ' အမျိုးမျိုးရှိသော။ (၂)
အထူးထူးသော မှီရာ 'ဝတ္ထ' ရှိသော၊ မှီရာ
'ဝတ္ထ' အမျိုးမျိုးရှိသော။ (၃) နာနာဝတ္ထကာ
ဝါ အာပတ္တိယော ဟောန္တိ။ ဝိဠာ၊ ၄။ ၁၈။
နာနာဝတ္ထုနိ ဧတသန္တိ နာနာဝတ္ထကာ-
ယော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၄၂၄။ (- ဝိဠာ၊ ၃။
၃၄၆။ ဝိဠာ၊ ၄။ ၁၆၅၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသင်္ဂဟ။
၃၃၃၊ ၃၇၈။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၉။
ဝိမာ၊ ၂။ ၃၁၀။ ကင်္ခါ၊ ၅။ ၁၆၆။) (၂)
တေ နာနာဝတ္ထကာ။ အံ၊ ၅။ ၁၂၃။

နာနာဝါဒ (ပ) [နာနာ+ဝါဒ] (၁) အထူးထူး
သော အယူ 'ဝါဒ'။ (တိ) (၂) အထူးထူး
သော အယူ 'ဝါဒ' ရှိသော။ (၃) ယံ တတ္ထ
ဘဏ္ဍနံ ကလဟော ဝိဂ္ဂဟော ဝိဝါဒေါ နာနာ-
ဝါဒေါ။ ဝိဠာ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၃၊ ၂၇၀။
ဒုဝိဇ္ဇာပိ သော နာနာအာစရိယာနံ ဝါဒ-
တော နာနာဝါဒေါ။ ဒီ၊ ၅။ ၁၂၃။ နာနာ-
ဝါဒေါ နာနာဝိဇ္ဇော ဝါဒေါတိ ကဘော။ ဒီ၊ ၅။
၁။ ၄၀၀။ သီ၊ ၅။ ၁၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၂၃။
မဠာ၊ ၃။ ၁၉၉။) (တိ) (၂) ဒေ ဘိက္ခု အဘိ-
ဓမ္မေ နာနာဝါဒါ။ မဠာ၊ ၂။ နာနာဝါဒါ-
(ဧရာ၊ ၃၄၇) တိ အညမညဝိရုဒ္ဓဝါဒါ ဝိရုဒ္ဓ-
ဒိဋ္ဌိကာ၊ ကသဟကာရကာ စာဘိ အတ္ထော။
ဝေရာဠာ၊ ၂။ ၃၆၂။ (-မဠာ၊ ၃။ ခုဒ္ဒကဠာ
၁၀။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃။)

နာနာဝိကုဗ္ဗန (န) [နာနာ+ဝိကုဗ္ဗန] အထူးထူး-
အမျိုးမျိုး - သော တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း။
နာနာဝိကုဗ္ဗနံ ကတော၊ ဒသေတော လောက-
နာယကံ။ အပါ ၂။ ၂၃၀။ (- ၂၃၁။)

နာနာဝိဓ (ပု) [နာနာ+ဝိဓ။ (နာနာဝိဟ-အဒ္ဓ
မာဂဓိ)] (၁) အထူးထူး အပြားပြား၊ အမျိုး
မျိုး အစားစား။ (တိ) (၂) အထူးထူး
အပြားပြား - အမျိုးမျိုး အစားစား - ရှိ
သော။ (၁) နာနာဝိဓေန ပဒဝိသေသတာ
ကထနံ ပဒံ။ သီရိသင်္ဃာ ၁။ ၁၄၁။ (တိ) (၂)
နာနာဝိဓော(ပု၊ ပါဠိ) - သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၅။ ပဋိသံ၊
ဌာ၊ ၁။ ၄၄။ ကင်္ခါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၇။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။
၂၂၅။ နာနာဝိဓာ(ထိ၊ ပါဠိ) - သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၁၅။
နာနာဝိဓံ (န၊ ပါဠိ) - နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၆၇။ ၃၃၅။
နာနာဝိဓာ (ပု၊ ပါဠိ) - မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၈။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။
၇၅။ ဥဒါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆။ ပေတ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၇။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆။ မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၆။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၂။
နာနာဝိဓာ(ထိ၊ ပါဠိ) - သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၅၄။ နာနာ-
ဝိဓံ (ပု၊ ပါဠိ) - အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၇၁၊ ၇၈။ ထေရ၊ ဌာ၊
၁။ ၁၂၇။ မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၅။ နာနာဝိဓံ (ထိ၊
ဒါ၊ ပါဠိ) - ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၇။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။
၁၆၂။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၀၄။ သံ၊
ဌာ၊ ၁။ ၂၃၆။ နာနာဝိဓံ (န၊ ပါဠိ) - အံ၊ ဌာ၊ ၁။
၂၇၂။ ထေရီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၅။ မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆။
နာနာဝိဓော(ပု၊ ပါဠိ) - မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၆။ ထေရ၊
ဌာ၊ ၁။ ၅၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၄၄။ နာနာဝိဓော(န၊
ဒါ၊ ပါဠိ) - အပါ ၂။ ၂၆၇။ နာနာဝိဓာနိ - ဝိ၊ ဌာ၊
၁။ ၁၀၈။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၇၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၇၀၊ ၂၃၆။
ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၈။ ဥဒါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၁။
ပေတ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၆။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၄၅။ နာနာဝိဓော-
န (ပု၊ ပါဠိ) - ခုဒ္ဒက၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၈။ ပေတ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၀၆။
နာနာဝိဓာယ (ထိ၊ ပါဠိ) - ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၄။
စရိယာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၀။ နာနာဝိဓော(ပု၊ ပါဠိ) -
မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၂၅။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃၅။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃၆။
ပေတ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၈၊ ၁၅၁။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၁၈။ စရိ-
ယာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၀။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။

၂၃၀။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၅၆။ နာနာဝိဓာဟိ (ထိ၊ ပါဠိ)
ဗ) - အပါ ၁။ ၁၇၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၇။ နာနာ-
ဝိဓော(န၊ ပါဠိ) - ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃၈။ ပေတ၊
ဌာ၊ ၁။ ၁၆၅။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၅၁။ နာနာဝိဓာ(ပု၊ ပါဠိ) -
စရိယာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃၅။ နာနာဝိဓာနံ (ပု၊ ပါဠိ) -
မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၇၀။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၆၆။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၄၇။
ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၅၄။ နာနာဝိဓော(ပု၊ ပါဠိ) -
ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၁၅။ နာနာဝိဓော(န၊ ပါဠိ) - မ၊
ဌာ၊ ၁။ ၂၃၄။

နာနာဝိဓာနိမိကုလကုလ (တိ) [နာနာဝိဓာနိ-
ကုလ+အာကုလ] အထူးထူး အပြားပြား
သော ပိုးမျိုးတို့နှင့် ရောပြွမ်းသော။ နာနာ-
ဝိဓာနိမိကုလကုလံ ပရမဒဂ္ဂန္ဓဇေတိ ဂူထံ
သမ္ပဇတိ။ ပေတ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၇။

နာနာဝိဓာနိကုဗ္ဗာနာရိတ (တိ) [နာနာဝိဓာနိ-
ကုဗ္ဗ+အာရိတ] အထူးထူး အပြားပြားသော အ
ကောင်ပုပ်တို့ဖြင့် ပြည့်သော။ တမေနံ ဝေ
နာနာဝိဓာနိကုဗ္ဗာနာရိတမ္ပိ ကာယံ.....သုဘ-
တော မညာနိ။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၀။

နာနာဝိဓာနိကုဗ္ဗာနာရိတ (န) [နာနာဝိဓာနိ-
ကုဗ္ဗ+အာရိတ] အထူးထူး အပြားပြားသော ပန်းပွင့်များ။
နာနာဝိဓာနိကုဗ္ဗာနာရိတံ အန္တလိက္ခတော ပပတိ။
ခုဒ္ဒက၊ ဌာ၊ ၁။ ၈၅။

နာနာဝိဓာနိကုဗ္ဗာနာရိတ (တိ) [နာနာဝိဓာနိ-
ကုဗ္ဗ+အာရိတ] အထူးထူး အပြားပြား
သော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ နာနာ-
ဝိဓာနိကုဗ္ဗာနာရိတံ အနောကတုရိယသံသုဋ္ဌံ
မဟာဗောဓိံ ပရိက္ခိပိ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၆။

နာနာဝိဓာနိ (န) [နာနာဝိဓာ+နိ] အထူးထူး
အပြားပြား-အမျိုးမျိုး - သော ခဲဖွယ်။
ရမ္မနဂရဝါသိနာ ပန ဥပါသကာ သဒ္ဓါဒိ-
ဂုဏသမ္ပန္နာ နာနာဝိဓာနိဟိ .. ဒါနံ ဗုဒ္ဓပု-
မုဿ ဘိက္ခုသံသယ အဒံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊
၁။ ၁၆။

နာနာဝိစိတ္တကမ္မ (န) [နာနာဝိစ+စိတ္တကမ္မ]
အထူးထူးအပြားပြား-များစွာ-သော ပန်း
ချို ဆေးရေးရုပ်။ အနေကစိတ္တန္တိ နာနာဝိ-
စိတ္တကမ္မ၊ အနေကေဟိ ဝါ...ဝိစိတ္တရူပ။ ပေ-
တ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။

နာနာဝိစိတ္တရူပ (န) [နာနာဝိစ+စိတ္တရူပ]
အထက်ပုဒ်-နက်ကြည့်။အနေကစိတ္တန္တိနာနာ-
ဝိစိတ္တရူပ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၁။

နာနာဝိဓဏ္ဍ (တိ) [နာနာဝိစ+ဏ္ဍ] အထူး
ထူး အပြားပြား-များစွာ-သော တုတ်ရှိ
သော။ နာနာဝိဓဏ္ဍာ(သံ၊ဋ္ဌ။၃။၄၃)နာနာ-
ဝိဓဏ္ဍနိပါတာ။ သံ၊ဋ္ဌ။၂။၃၁၃။

နာနာဝိဓိဇဂဏ္ဍပကူဇိတ (တိ) [နာနာဝိဓိဇ-
ဂဏ္ဍ+ဥပကူဇိတ] အထူးထူး အပြားပြား-
များစွာ-သော ငှက်အပေါင်းတို့၏ မြည်တွန်
ရာ ဖြစ်သော။ နာနာဝိဓိဇဂဏ္ဍပကူဇိတေဟိ
...အပ္ပသာလဝနသဏ္ဍမဏ္ဍိတေဟိ ဝနဂဟ-
နေဟိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

နာနာဝိဓိဋ္ဌိက (တိ) [နာနာဝိစ+ဓိဋ္ဌိက]အထူး
ထူး အပြားပြား-များစွာ - သော အယူရှိ
သော။ သူ။ နာနာဝိဓာတိ နာနာဝိဓိဋ္ဌိကာ။
မ၊ဋ္ဌ။၂။၅၁။

နာနာဝိဘဝ (တိ) [နာနာ+ဝိဘဝ] အထူးထူး
သော စည်းစိမ် ရှိသော။ သူ။ ကေတော
ဗြာဟ္မဏဂဟပတိအာဒယော နာနာဝိဘဝေ
သိရိဝိသာသသမုဇ္ဈေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၃။၃၈၆။

နာနာဝိရာဂ (တိ) [နာနာ+ဝိရာဂ] အထူးထူး
သော ဆိုးရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော (အဝတ်-
စသည်)။ နာနာဝိရာဂေဟိ ဝတ္ထေဟိ ဓဇ-
ပဋ္ဌာကေ ဥဿာပေန္တိ။ အပါ၊ဋ္ဌ။၁။၁၄။ ဇာ၊
ဋ္ဌ။၁။၁၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ။၃။၃၁၃။)

နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏ (ပု) [နာနာဝိရာဂ+ဝဏ္ဏ](၁)
အထူးထူး - အမျိုးမျိုး - တပ်နှစ်သက်ဖွယ်

အဆင်း။ (တိ) (၂) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး
-တပ်နှစ်သက်ဖွယ် အဆင်း ရှိသော။ (၁)
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။(တိ) (၂) နာနာဝိရာဂ-
ဝဏ္ဏေဟိ တေသံယေဝ စ ပတ္တေဟိ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၃၁။

နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏဝိစိတ္တ (တိ) [နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏ+
ဝိစိတ္တ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-တပ်နှစ်သက်
ဖွယ် အဆင်းတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ နာ-
နာဝိရာဂဝဏ္ဏဝိစိတ္တေဟိ ဝတ္ထေဟိ...ကပ္ပရက္ခံ
နာမ အလက်ရိက္ခာ တေန သတ္တု ထုပ် ပူ-
ဇေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၁၉၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ။၃။၁၅၇။
အံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၉၀။)

နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏသမုဇ္ဈလ (တိ) [နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏ
+သမုဇ္ဈလ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-တပ်နှစ်
သက်ဖွယ် အဆင်းတို့ဖြင့် တောက်ပသော။
နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏသမုဇ္ဈလံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထသဒိသံ
ဝတ္ထု...ဥဒပဇ္ဇေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၇။

နာနာဝိရာဂဝတ္ထ (န) [နာနာဝိရာဂ+ဝတ္ထ]အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဆိုးရည် တို့ဖြင့် ဆိုး
အပ်သော အဝတ် နာနာဝိရာဂဝတ္ထာနိ စ
အာနေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၄၄။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။
၂၂၉။ အပါ၊ဋ္ဌ။၂။၁၉၉။ ကခါ၊ဋ္ဌ။သစ်။၃၀၃။)

နာနာဝိဝိစ (တိ) [နာနာ+ဝိဝိစ] (နာနာဝိဝိစ-
သံ၊ နာနာဝိဝိဟ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] အထူးထူး
အပြားပြား-များသော အပြား-ရှိသော။
နာနာဝိဝိစာနိ (ဇာ၊-။၂၀၆) တိ ဗဟူနိ စ
အနေကပ္ပကာရာနိ စ ဟတ္ထိယာနအဿယာ-
နာဒိနိ အတ္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၄။၂၁။

နာနာဝိသယ (တိ) [နာနာ+ဝိသယ] အထူး
ထူး-အမျိုးမျိုး-သော အာရုံရှိသော။
ပဉ္စမာနိ အာဝုသော (ဂေါတမ) ဣန္ဒြိယာနိ
နာနာဝိသယာနိ။ မ၊၁။၃၆၉။ သံ၊၃။၁၉၁။
အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၁၄။ (-သံ၊၂။၄၀၂။)

နာနာဝိသယံ (တိ) [နာနာဝိသယ + ဤ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အာရုံရှိသော။
နာနာဝိသယီနော ဇနာ.... နဂရံ ပဿိတော။
မိလိန္ဒဉ္စူပါဒ။

နာနာဝိဟာရ (ပု) [နာနာ+ဝိဟာရ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော နေခြင်း၊ အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော နေကြောင်းတရား။
နာနာဝိဟာရန (ဟိ) ဝိဟရတံ။ အံ၊ ၂။ ၅၃၀။ အံ၊ ၂။ ၅၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၂။)

နာနာဝိဟိတ (တိ) [နာနာ+ဝိဟိတ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အပြားရှိသော၊ အမျိုးမျိုး-အစားစား-သော။ နာနာ-ဝိဟိတဿ ခဉ္စဿ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၄။ မ၊ ၃။ ၁၃၂။
နာနာဝိဟိတဿာ (မ၊ ၁။ ၇၂) တိ နာနာ-ဝိဿ။ မ၊ ၁။ ၇၂။ (-အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂။
ဒီ၊ ၁။ ၄၀၊ ၁၃၇။ သီ၊ ၁။ ၁၁၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅။)

နာနာဝိထိ (ထိ) [နာနာ+ဝိထိ] (က) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော စိတ်အစဉ်အတန်း 'ဝိထိ'။ (ခ) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော (သွားရာ) လမ်းခရီး။ (က) နာနာ-ဝိထိယံ ပရသန္တာနေ စ ဘိန္နဝတ္ထုကာနံ သမ္ပယုတ္တတာ အာပဇ္ဇေယျ။ မူလ၊ ၁။ ၂၇။ (-အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၅။) (ခ) အဇီဝိ-အာဒိကာ နာနာဝိထိယော ပဋိပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၇။

နာနာဝိထိက (တိ) [နာနာ+ဝိထိ+က] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော စိတ်အစဉ်အတန်း 'ဝိထိ' ရှိသော။ သောစနာကာရဿာပိ ဝါ နာနာဝိထိကဿ။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၂။

နာနာဝုတ္တ (တိ) [နာနာ+ဝုတ္တ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော အနက်ကို ဟောတတ်သော။ ကေမိ ဝတ္ထုမိ ဝေဝစနေန နာနာ-အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၃၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဝုတ္တေန ဘဂဝတာ ပဿသိတော။ ပေဋကော။ ၂၃၄။

နာနာဝုဓ (န) [နာနာ+အာဝုဓ] အမျိုးမျိုး-သော လက်နက်၊ လက်နက်အမျိုးမျိုး။ နာနာဝုဓာနိ ဂဟေတွာ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၂။ (-အပါ၊ ၁။ ၁။ ၇၅။)

နာနာဝုဓဟတ္ထ (တိ) [နာနာဝုဓ+ဟတ္ထ] လက်၌ လက်နက်အမျိုးမျိုးရှိသော၊ လက်နက်အမျိုးမျိုး စွဲကိုင်သောသူ။ စောရာ.... နာနာဝုဓဟတ္တာ ရတ္တိဘာဂေ အာဂန္ဓာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၄၆။)

နာနာဝေရဇ္ဇ (န) [နာနာ+ဝေရဇ္ဇ] အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တိုင်းတပါး၊ တိုင်းပြည်အမျိုးမျိုး၊ နိုင်ငံအမျိုးမျိုး။ နာနာဝိဓဝေရဇ္ဇံ နာနာဝေရဇ္ဇံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

နာနာဝေရဇ္ဇက (တိ) [နာနာ+ဝေရဇ္ဇ+က] (၁) (က) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တိုင်းတပါးမှလာသော။ (ခ) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တိုင်းတပါး၌ မွေးဖွားသော။ (ဂ) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တိုင်းတပါး၌ ဖြစ်ထွန်းသော။ (ဃ) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော တိုင်းတပါးလျှင် နေရာရှိသောသူ။ (၂) (က) တိုင်းတပါးမှလာသော ရဟန်းအမျိုးမျိုး- (ခ) တိုင်းတပါး၌ မွေးဖွားသော ရဟန်းအမျိုးမျိုး (ဂ) တိုင်းတပါး၌ ဖြစ်ထွန်းသော ရဟန်းအမျိုးမျိုး။ (ဃ) တိုင်းတပါးလျှင် နေရာရှိသော ရဟန်းအမျိုးမျိုး။ (၃) အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဇနပုဒ်၌ နေလေ့ရှိသောသူ။

နာနာဝေရဇ္ဇက ဘိက္ခု ပဿိတော ဘတ္တေန နိမန္တိန္ဒိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၀။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၀၅။ အံ၊ ၂။ ၂၃၀။ သေရ၊ ၁။ ၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။

၉၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၇၅။ ထေရ၊ ၁။ ၂။
၄၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၂။)

(၁) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) နာနာ-
ဝေရဇ္ဇကေဟိ နာနာဝိဓေဟိ အညရဇ္ဇေဟိ
အာဂတေ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇၉။ နာနာဝေရဇ္ဇကာန
(ဒိ၊ ၁။ ၁၀၅) နာနာဝိဓေသု ရဇ္ဇေသု အညေ-
သု အညေသု ကာသိကောသလာဒိသု ရဇ္ဇေ-
သု ဇာတာ၊ တာနိ ဝါ တေသံ နိဝါသာ၊
တတော ဝါ အာဂတာတိ နာနာဝေရဇ္ဇကာ။
ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၅၀။ ရညော ဣဒံ ရဇ္ဇံ၊ ဝိသဒ္ဓိသံ
ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ၊ နာနာပုကာရံ ဝိရဇ္ဇံ နာနာဝိရဇ္ဇံ၊
နာနာဝိရဇ္ဇေဟိ အာဂတာ နာနာဝေရဇ္ဇကာ။
မဇ္ဈေ ဝုဒ္ဓိ ဟောတိ။ ပါစိတိ၊ ယော၊ ၆။ ၁။
(-မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၄။)

(၂) (က) (ခ) (ဂ) (ဃ) အညမည-
ဝိသန္ဓတာ ဝိသဒ္ဓိသံ ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ၊ တတော
အာဂတာ၊ တတ္ထ ဝါ ဇာတာ၊ အဝါတိ ဝါ
ဝေရဇ္ဇာ၊ တေ ဝေ ဝေရဇ္ဇကာ။ တေ ပန
ယသ္မာ ဂေါတ္တစရကာဒိဝိဘာဂေန နာနပု-
ကာရာ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ “နာနာဝေရဇ္ဇကေ”-
တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၄။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇။
သိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၀၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၅။)

(၃) နာနာဝေရဇ္ဇကာ (ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၉၆) တိ
နာနာဇနပဒဝါသိနော။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဝိမတိ။
၁။ ၂။ ၄၈။

နာနာဝေသဓာရီ (တိ) [နာနာဝေသ+ဓာရ+
ဏိ] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော- အသွင်
ကို- ဆောင်လေ့ရှိ- ဆောင်တတ်- သော၊
သု။ နာနာဝေသဓာရီ ရက်နုဇော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၁၈၄။

နာနာသံဝါသ (တိ) [နာနာ+သံဝါသ] (အယူ၊
အကျင့်) ကွဲပြားသော ပေါင်းဖော်မှု “သံ-
ဝါသ” ရှိသောသု။ နာနာသံဝါသေတိ
လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၁။ ၁၅၂။

ဥက္ခိတ္တေသု “ဓမ္မဝါဒိနော တေ” တိ ဥပ္ပ-
နာယ လဒ္ဓိယာ နာနာဘူတော သံဝါသော
တေသာတိ နာနာသံဝါသော၊ ဥက္ခိတ္တကာနု-
ဝတ္တကသင်္ခါတော လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကော။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၇။

နာနာသံဝါသက (တိ) [နာနာ+ သံဝါသက]
အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နာနာသံဝါသကေဟိ
သဒ္ဓိံ ဝိနယကမ္ပံ ကာတု န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁။
၄။ ၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄၈၅။ ဝိ၊
၄။ ၈၄၊ ၉၀၊ ၉၁။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၅၊ ၂၇၇။ ဝိ၊ ၆။
၄၃၂။ ကင်္ခါ၊ ၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၀၊ ၃၆၁။
ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၄။)

နာနာသံဝါသကဘူမိ (ထိ) [နာနာသံဝါသက
+ ဘူမိ] ထူးခြားသော ပေါင်းဖော်မှု ‘သံဝါ-
သ’ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာ။ ခန္ဓမာ
ဘိက္ခု၊ နာနာသံဝါသကဘူမိယော။ ဝိ၊ ၁။
၄၈၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၁၃။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၂၂၈။ ဝဇီရ။
၅။ ၁။ ၆။)

နာနာသဏ္ဌာန (တိ) [နာနာ + သဏ္ဌာန]
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော သဏ္ဌာန်ရှိ
သော၊ သဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုးရှိသော။ တတော
အဓိကေဟိ နာနာသဏ္ဌာနာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၂။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၄။ (-အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၂၀။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၁၅၈။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁။)

နာနာသတ္တ (န) [နာနာ+သတ္တ] အထူးထူး
- အမျိုးမျိုး- သော- ကျမ်းဂန်၊ ကျမ်းဂန်
အမျိုးမျိုး။ နာနာသတ္တာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ
မဟာဝါဒိ ဟုတွာ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၇။

နာနာသဘာဝ (ပု) [နာနာ+သဘာဝ] (၁)
အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော သဘော။
(တိ) (၂) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော
သဘောရှိသော။ (၁) ဓမ္မာနံ နာနာသဘာ-

ဝေါ ဓာတုနာနာတ္တံ။ သံဠာ ၂။ ၁၂။ (-အံ၊
 ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၁၄။ အံဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၆။) (တိ) (၂)
 နာနာသဘာဝေါ ဖဿော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံဠာ
 ၂။ ၁၂။ = ပုရိမသဘာဝတော ဘိန္နသဘာဝံ။
 သံဇ္ဇိ၊ ၂။ ၈။ (-ဒိဠာ၊ ၂။ ၆။ မဠာ၊ ၂။ ၁၅။
 သံဠာ၊ ၂။ ၇။ သံဠာ၊ ၂။ ၂၅။ အံဠာ၊ ၂။ ၆။
 ၃။ ၉။ အဘိဠာ၊ ၁။ ၂၄။ အဘိဠာ၊ ၁။ ၁၅။
 ပဋိသံဠာ၊ ၂။ ၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄။ မဟာနိ၊
 ၄။ ၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅။ ဒိဇ္ဈိ၊ ၂။
 ၆။ ၁၁။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၆။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၂။ သံ၊
 ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၁၆။ အံဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၃။ မူလဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂။
 မူလဇ္ဈိ၊ ၂။ ၆။ အနုဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၁။ နေတ္တိဇ္ဈိ၊
 ၉။)

နာနာသမ္ဘဝ (တိ) [နာနာ+သမ္ဘဝ] အသိး
 အသိး (အမိဝမ်း၌) ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။
 ဥဘောပိ နာနာသမ္ဘဝါ။ အပါ၊ ၂။ ၂၃။ ထေရီ၊
 ၄။ ၂၀။

နာနာသမ္ဘာရ (ပု) [နာနာ+သမ္ဘာရ] (၁)
 အထူးထူး- အမျိုးမျိုး- သော အဆောက်
 အဦ၊ အဆောက်အဦ အမျိုးမျိုး။ (၂)
 အထူးထူး-အမျိုးမျိုး-သော ဆေး၊ ဆေး
 အမျိုးမျိုး။ (၁) အဘိသင်္ခါရိက (ဝိဠာ၊ ၂။
 ၁၆၅)-ကြည့်။ (၂) နာနာသမ္ဘာရေဟိ ကတ-
 (ဝိဠာ၊ ၂။ ၂၇၃) နှိ နာနောသဓေဟိ။ ဝဇီရ၊
 ၄၈။

နာနာသယနဝိစိတ္တ (တိ) [နာနာသယန+ဝိ-
 စိတ္တ] အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-သော အိပ်ရာ
 ခင်းတို့ဖြင့်-ဆန်းကြယ်-တင့်တယ်-သော။
 နာနာသယနဝိစိတ္တာ (အပါ၊ ၁။ ၂) အနေ-
 ကေဟိ အတ္တရဏေဟိ ဝိစိတ္တာ သောဘိတာ
 မဉ္ဇဝိဌာဒိသယနာ။ အပါ၊ ၁။ ၁၁။

နာနာသိမိဟာရ (ပု) [နာနာသိမာ+ဝိဟာရ]
 အသိး အသိးသော သိမ်၌ တည်သော
 ကျောင်း။ နာနာသိမိဟာရ ပန သေနာ-
 သနဂ္ဂါဟော ပဋိပ္ပသမ္ဘတိ။ ဝိဠာ၊ ၂။ ၄၃။

နာနာသိမာ (တိ) [နာနာ+သိမာ] အသိးအသိး
 သော သိမ်၊ သိမ်အသိးသိး။ နာနာသိမာယ
 ဌိတစာတုတ္ထော။ ဝိ၊ ၂။ ၄၄။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၅။
 ဝိဠာ၊ ၂။ ၄၂။ ဝိဠာ၊ ၄။ ၂။ ဝဇီရ၊ ၄၈။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇။)

နာနာသုတ္တက (န) [နာနာ+သုတ္တ+က]
 (အဆင်း) အထူးထူး- အမျိုးမျိုး-ရှိသော
 ချည်။ နာနာသုတ္တကေဟိ (ဝိဠာ၊ ၁။ ၂၅) တိ
 နာနာဝဇ္ဇေဟိ သုတ္တေဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၅။)

နာနုပါယ (ပု) [နာနာ+ဥပါယ] အထူးထူး-
 အမျိုးမျိုး- သော အကြောင်း 'ဥပါယ်'။
 သန္တိဇ္ဈေဒသန္တိရူပနပသယာဝဟာရာဒိဟိ နာ-
 နုပါယေဟိ ဝါယမန္တော။ ထေရီ၊ ၂။
 ၂၇။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၅။)

နာနုပေါသထ (ပု) [နာနာ+ဥပေါသထ] အသိး
 အသိးသော ဥပုသ်၊ ဥပုသ်အသိးသိး။ ကပ္ပတိ
 ဘန္တေ သမ္ပဘုလာ အာဝါသာ သမာနသိမာ
 နာနုပေါသထံ ကာတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၉။

နာနုပစာရ (တိ) [နာနာ+ဥပစာရ။] နာနာ
 ဝိသုံ ဝိသုံ ပါကာရာဒိဟိ ပရိစ္ဆိန္နော ဥပစာ-
 ရော တေသန္တိ နာနုပစာရ။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၃၄။] အသိးအသိးသော ဥပစာရှိသော။
 ဂါမော ကပ္ပပစာရော နာနုပစာရေ။ ဝိ၊ ၁။
 ၂၉။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၂၃။ (-ဝိဠာ၊ ၂။ ၁၃။
 ဝိဠာ၊ ၄။ ၁၂။ ၉။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၈၄။ ၃၇။ ဝဇီရ၊
 ၂၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅။ ၄၉။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၅။

နာနောသဓ (န) [နာနာ+သြသဓ] အမျိုး
 မျိုးသော ဆေး၊ ဆေးအမျိုးမျိုး။ နာနာ-
 သမ္ဘာရ (၂)-ကြည့်။

နာဘိ (တိ) [နဘ+ဣ၊ နဘ+ဏိ။ နဘ
 ဟိ သာယံ၊ ဣ၊ ဣပ္ပစ္စယော ဝါ။ နဘတိ
 ဟိ သတိဟိ နာဘိ၊ သရိဗ္ဗဝယဝေါ။ နာဘိ
 ဝိယာတိ နာဘိ၊ လူစိ။ (ခေန်၊ ၃။ ၄။)

နဟ+ဘိ။ ဝတ္ထံ နဟိယတေ ဗဒ္ဓိယတေ
 ဧတ္ထာတ် နာဘိ။ နဟ ဓာတု၊ ဘိပစ္စယော၊
 ဟဿ ဝေလာပေါ၊ နကာရေ ဒိဗော။ စိန္တာ၊
 ဇ္ဇိ။ ၁၀။ (နာဘိ-သံ၊ ဇာဘိ-ပြာ၊ နာဘိယ-
 သိဟိန္ဒ)။ ချက်။ (၁) လူ၏ချက်။ (၂) မြေ
 ကြီး၏-ချက်မ-အချက်အခြာ-ဌာနချုပ်-
 အရပ်-ဒေသ။ (ပုလ္လိင်နာဘိ-သဒ္ဓါချက်၊
 လယ်၊ ပုံတောင်း၊ စကြာမင်း။ ဣတ္ထိလိင်
 နာဘိသဒ္ဓါ-ပြဋ္ဌာန်းခြင်း။ ကတိုးကောင်တို့ကို
 ဟောသည်။ ပခုက္ကူဇာနိ၊ သျှ၊ သစ်။ ၆၄၂။
 ကြည့်။) (၃) ရထား လှည်းဘီးစက်
 တို့၏-ချက်-ပုံတောင်း။ (၁) အင်္ဂုဋ္ဌကေန
 တဿ နာဘိ* ပရာမသိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၂၉၉။

နာဘိ (ပါး)-ဇာ၊ ၂။ ၁၄။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၄။
 ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။
 ၁၆၅။ နာဘိ* (ဒါး)-ဇာ၊ ၂။ ၁၂။ မိလိန္ဒ။
 ၁၂၉။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၂၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊
 ၂။ ၄၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၃၇၈။
 ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၂၉၉၊ ၄၆၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၆။ ၉၁။ ကင်္ခါ၊
 ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၁၆။ ၂၀။ နာဘိယာ (ပါး) -
 အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၇၃။ နာဘိတော - ဒိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၂။
 မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၆၂။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၀၃၊ ၂၇၅။ သံ၊ ဌာ၊
 ၃။ ၄၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၇၃။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၇၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌာ၊ ၃၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။
 ၁၅၁။ မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၂၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၂။
 ၃၀၃။ နာဘိယာ (ဆါး)-ဒိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၄၀။
 ကင်္ခါ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၁၆။ ၄၃။ နာဘိယံ (သါး)-
 စရိယာ၊ ဌာ၊ ၁၅၁။ (၂) ပထဝီယာ နာဘိယံ
 မဏ္ဍော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၃၃။ (၃)
 နာဘိပိ တဿ ဖလေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၂။ ဒိ၊
 ဌာ၊ ၃။ ၈၆။ မ၊ ဌာ၊ ၄။ ၈၄။ နာဘိ (ပါး)-ဒိ၊ ဌာ၊
 ၂။ ၃၇။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဒိ၊
 ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၃၆။ နာဘိယော (ပါး)-မိလိန္ဒ။ ၁၂၀။
 နာဘော (ဝိမာန၊ ၉၁) တိ ရထစက္ကာနံ
 နာဘိယော။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၅၇၇။ နာဘိ* (ဒါး)
 -မူလ၊ ဇ္ဇိ၊ ၃။ ၁၂၂။ နာဘိယာ (တါး)-ဝိ၊

ဌာ၊ ၁။ ၂၉၂။ ဒိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဒိ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၉၇။
 နာဘိယာ (ဆါး)-ခုဒ္ဒက၊ ဌာ၊ ၁၄၄။ မ၊ ဇ္ဇိ၊
 ၂။ ၁၉၀။ နာဘိတော - ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၂၃။
 နာဘော-ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄။

နာဘိဂ္ဂဟဏ (န) [နာဘိ+ဂဟဏ] နာဘိ-
 သဒ္ဓါ၊ ချက်ကို-ဟော-ဆို-ခြင်း။ သတိပိ
 ဒေသန္တရပုဏ္ဏိယံ နိစ္စလောတိ ဒဿနတ္ထံ
 နာဘိဂ္ဂဟဏံ။ ဒိ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၃၈။ မ၊ ဇ္ဇိ၊ ၃။ ၁၇၃။

နာဘိနာဠာနသရ (တိ) [နာဘိနာဠာ+အနု-
 သရ] ချက်တံ (ပြန်) သို့ အစဉ်-လိုက်-
 လျှောက်-သော။ ဂဗ္ဘဿ နာဘိနာဠာနု-
 သရေန ဂဗ္ဘဂတဿ သရိရံ သမ္ပတံ။ သံ၊
 ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၃၀၈။

နာဘိနာဠာနသရဂတ (တိ) [နာဘိနာဠာ+
 အနုသရ+ဂတ] ချက်တံ (ပြန်) သို့
 အစဉ်-လိုက်-လျှောက်-လျက်သွား-
 သော။ အတ္တနော နာဘိနာဠာနသရဂတေ-
 နေဝ ဝေ န ယာဝအာဟာရသမုဋ္ဌာနသတ္တာ-
 ဟော။ သံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၃၀၈။

နာဘိပရာမသန (န) [နာဘိ+ပရာမသန]
 ချက်ကို-သုံးသပ်-ကိုင်တွယ်-ခြင်း။ နာဘိ-
 ပရာမသနေန ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။
 ၁၇၉။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၂၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၁။)

နာဘိပရိစ္ဆိန္န (တိ) [နာဘိ+ပရိစ္ဆိန္န] ချက်-
 ပုံတောင်း-၌ ပိုင်းခြားအပ်သော။ နာဘိ-
 ပရိစ္ဆိန္နာ (ဒိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၇။ မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၇၇) တိ
 တဿ နာဘိယံ ပရိစ္ဆိန္နာ ပရိစ္ဆေဒဝသေန
 ဌိတာ။ ဒိ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၃၆။ မ၊ ဇ္ဇိ၊ ၃။ ၁၇၂။

နာဘိမုခပရိက္ခေပပန (ပု၊ န) [နာဘိမုခ+ပရိ-
 က္ခေပ+ပန] လှည်းပုံစာတောင်းဝ၌ တပ်သား
 အပ်သော-အကာအရံ-အဆီးအတား-သံ
 ပြားခွေ၊ ပုဇွန်ချက်စိ၊ ဆိတ်ချက်လုံး။ နာဘိ-
 မုခပရိက္ခေပပနော (ဒိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၇။ မ၊ ဌာ၊ ၃။

၂၅၇)တိ ပကတိစက္ကဿ အဗ္ဘာဟတပရိဟ-
ရဏတ္ထံ နာဘိမုခေ ဌပေတဗ္ဗပရိက္ခေပ-
ပဋေ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၇။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၇၂။

နာမ (န) [နမု+ဏ။ နမုတေ အဗ္ဘဿတေ
အသိန္နံ နာမံ၊ နမတိ၊ နမယတိတိ ဝါ နာမံ။
ဓာနံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၁၄။ နမုတေ အဘိဒီယတေ အတ္ထော
အနေနာတိ နာမနံ...။ ထောမ။ (နာမနံ-
သံ၊ ဏာမ-ပြာ၊ နာမယ-သိဟိန္ဒ)] နာမံ၊
(၁) အညေ၊ နာမပညတ်။ (၂) ညွတ်တတ်
-ညွတ်စေတတ်-သော တရား၊ နာမတရား
(နိဗ္ဗာန်)။ (တိ) (၃) နာမတရားသာ ရှိ
သော ဘုံ၊ အရူပဘုံ။ (ထင်ရှားခြင်း၊ တခု
တခု၊ အမျက်ထွက်ခြင်း၊ ဝန်ခံခြင်း၊ စက်ဆုပ်
ခြင်း။ ပခုက္ကူ၊ ဓာနံ၊ ၁။ ၂။ သစ်၊ ၇။ ၁၈။)

(၁) အာနန္ဒောတိ ခေါ မေ အာရု-
သော နာမံ။ အံ၊ ၃။ ၄၁၇။ နမန္တိ (သတ္တာ)
ဧတေနာတိ နာမံ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၈၁။ သီ၊ ဌိ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၉၇။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ နမိယန္တိ ဝေါ-
ဟရိယန္တိ ပညာယန္တိ ဧတေနာတိ နာမံ။
မဏိဒီ၊ ၂။ ပေ။ (နာမံ-အမည်-အမျိုးအစား
ကို-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၀။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၈။
ပါတိ၊ ပဒတ္ထ၊ ၂။ ၃၁။ ရူ၊ ၄။ ၁။ ရူ၊ ၄။ ၃၀-၁။ နီတိ၊
သုတ္တ၊ ၃။ ၅၈-၉၊ ၃၆၀-နှင့် ပုဒ်စစ်လည်း-ကြည့်။
နာမံ (ပ၊ ၆)- ဝိ၊ ၅။ ၃၈၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။
၃၃၂။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၂။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃၇၃။ စူဠနိ၊
၁။ ၉၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၂၁၄။ သံ၊ ၄။
၁။ ၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။
ဥဒါန၊ ၄။ ၄၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၁၄၅၊ ၂၀၇။ ဝိ-
မတိ၊ ၁။ ၆။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၈။ နာမာနိ
(ပ၊ ၆)- နေတ္ထိ၊ ၁။ ၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၄။ အံ၊
ဌ၊ ၂။ ၈၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။

နာမံ (ဒု၊ ၆)-မ၊ ၂။ ၃၂၂။ အပါ၊ ၁။ ၃၀။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂။ ၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၃၄။ ဝိ၊
၄။ ၄။ ၁။ ၁၀၁၊ ၂။ ၆။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁။ ၁၄။ ပဋိသံ၊ ၄။
၂။ ၂၇၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၁။ အပါ၊

ဌ၊ ၂။ ၃။ ၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၈၁၊ ၂။ ၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၅၄၊ ၈၉၊ ၁။ ၂။ ၀။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂။ ၃။ ၆။ မူ-
လဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁။ ၁၄။ နာမာနိ (ဒု၊ ၆)-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂။ ၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၉၁၊ ၃၄၂။ နာမေန (တ၊ ၆)-
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄။ ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၀။ မာနံ၊ ၄။ ၈။ အပါ၊
၁။ ၅။ ၆။ ၅။ ၁။ ၃။ ၂။ ၁။ အပါ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၆။ စရိယာ၊
၄။ ၀။ စူဠနိ၊ ၂။ ၁။ ၅။ ၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၃။ ၃။ ၁။
မ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၀။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၄။ ၉၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၃။ ၆။ ၄။ ၀။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃။ ၀။ နာမတော- ဝိ၊ ၂။ ၂။ ၁။ ဒီ၊
၂။ ၇။ ၄။ ၆။ ပေတ၊ ၄။ ၁။ ၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၃။ ၇။
နာမသော- နေတ္ထိ၊ ၂။ ၉။ နာမေ (သ၊ ၆)-
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ၂။ ၇။ (၂) နာမ (ဒီ၊ ၃။
၂။ ၂။ ၈။) စက္ကာရေ အရူပံနော ခန္ဓာ နိဗ္ဗာ-
နဉ္စ။ တတ္ထ စက္ကာရေ ခန္ဓာ နာမနဋ္ဌေန
နာမံ...နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏာမိပတိပစ္စယတာ-
ယ အတ္တနိ အနဝဇ္ဇဓမ္မေ နာမေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၁။ ၅။ ၁။ ၆။ ၀။ နာမကရဏဋ္ဌေန၊ နမနဋ္ဌေန၊
နာမနဋ္ဌေန စ နာမံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၉၄။ နမ-
တိတိ နာမံ၊ နာမယတိတိ ဝါ နာမံ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (-အဘိ၊ ၈။ ၂။ ၆။ မ၊ ၁။ ၆။ ၆။ သံ၊
၁။ ၁။ ၃။ ၁။ ၅။ ၁။ ၆။ အံ၊ ၁။ ၈။ ၂။ ပဋိသံ၊ ၂။
၁။ ၈။ မဟာနိ၊ ၂။ ၃။ ၃။ ၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။
မ၊ ၄။ ၂။ ၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ၂။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၉။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၆။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၆။ ၆။ ဥဒါန၊ ၄။
၃။ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁။ ၃။ ၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ၉။ သီ၊
ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁။ ၁။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄။ ၇။ ဒီ၊ ဌိ၊
၃။ ၁။ ၇။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄။ ၈။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁။ ၈။ (တိ)
(၃) နာမန္တိ ပဒေန စတုဝေါကာရဘဝသင်္ခါ-
တော အရူပဘဝေါ ဂဟိတော။ ပါတိ၊ ပဒတ္ထ။
၂။ ၄။

နာမ (ဗျ) [နာမဏှိ ဂရဟ ပသံသန-
သညာ ပဉ္စေသု စ။ ရူ၊ ၃။ ၁။ ၃။ ပသံသ-
ဂရဟသညာ၊ သိကာရာဒေါပိ နာမထ။
ဓာနံ၊ ၁။ ၁။ ၁။ နာမံ ပြကာရသဘာဝျ-

ကြောစေ ပဂမ ကုတ္တနေ။ အမရ၊ ၂၃။
၂၅။ (နာမ-သံ၊ ကာမ-ပြာ) 'နာမဆက်
လာ၊ ထိုကဲ့သို့၊ မေးရာအပြေပြေ၊ ကဲ့ရဲ့ ချီး
မွမ်း၊ နက်စွမ်းသည်။ ဥပစာ၊ ထွန်းလာပုဒ်
နာမ။' ရွှေရေးဆောင်နိပါတ်။ ၃၃၆-၇။
ပဗ္ဗန္တ၊ 'ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။ ၇၁၈-နာလည်းကြည့်။
ကြိယာ၊ ကာရကတို့နှင့် တုံစပ်၍ အနက်ပေးရ
သော နိပါတ်နာမသဒ္ဒါ။ ယင်းသည်-(၁)
ကဲ့ရဲ့ခြင်း=ဂရဟာ၊ (၂) ချီးမွမ်းခြင်း=ပသံ-
သာ၊ ပသံဆန၊ (၃) အမည်=သညာ၊ (၄)
မေးမြန်းခြင်း=ပစ္စာ၊ ပစ္စန၊ (၅) မှတ်ထင်
ခြင်း=မညန၊ (၆) အံ့သြခြင်း=ဝိမုယ၊ (၇)
သဘော=သဘာဝ၊ (၈) သဘောကို ထင်စွာ
ပြခြင်း=သဘာဝပရိပန၊ (၉) ယုတ်ညံ့
ခြင်း=ဟိန၊ (၁၀) ဝန်ခံခြင်း=ပဋိညာ၊
(၁၁) ထင်စွာပြခြင်း=ပကာသ၊ (၁၂) ထင်
ရှားဖြစ်ခြင်း=သမ္မာဝီ၊ (၁၃) အမျက်မထွက်
ခြင်း=အကောဓအနက် စသည်တို့၌ဖြစ်၏။

(၁) ကဲ့ရဲ့ခြင်း=ဂရဟာ။ ကထံ ဟိ နာမ
တုံ မောသပုရိသ ရညော ဒါရူနိ အဒိန္နံ
အာဒိယိဿသိ။ ဝိ ၁။ ၅၄။ ဇေန္တိယ နာမာတိ
တ္ထေ နာမသဒ္ဒေါ ဂရဟတ္ထော၊ အတ္ထိတိ
ပဒေန ယောဇေတဗ္ဗော၊ အတ္ထိနာမာတိ
အတ္ထော။ ပါစိတိ၊ ယော။ ၇၃။ နာမသဒ္ဒေါ
ဂရဟတ္ထဇောတကော။ ယင်း။ ၅၄၀။ တဝ
နာမာ (ဇာ၊ ၄၆။ ၂၁၅) တိ တ္ထေ နာမ-
သဒ္ဒေါ ဂရဟတ္ထေ နိပါတော။ ဥမာ၊ ဇာ၊ ၄၆။
၅၄၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၁၂၊ ၂၀၀၊ ၂၆၅၊ ၃၅၀၊
၃၆၇။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃၂၊ ၃၆၆၊ ၈၅၊ ၉၂၊ ၁၂၀၊ ၁၆၇၊
၁၇၂။ ဝိ ၄။ ၁။ ၂၀၅၊ ၂၆၉၊ ၂၊ ၃၊ ၂၀၊ ၄၁၉။
ဒီ၊ ၁၄၇။ မ၊ ၂။ ၂၅၁။ အံ၊ ၁။ ၂၁၉။ အံ၊ ၂။
၁၇၁။ အံ၊ ၃။ ၃၅၊ ၄၅။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဝိမာန၊
၄။ ၂၄၂။)

(၂) ချီးမွမ်းခြင်း=ပသံသာ၊ ပသံဆန။
ယတြ ဟိ နာမ တထာဂတော...အနုဿ-
ရိဿတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၇။ (-အံ၊ ၃။ ၄၈၁။)

(၃) အမည်=သညာ။ အသောကော
နာမ ဘိက္ခု ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ။
ဒီ၊ ၂။ ၅။ (-ဇိ၊ ၃။ ၁။ မ၊ ၂။ ၉၊ ၂၂၊ ၄၇။
သံ၊ ၁။ ၃၀၊ ၁၇၉၊ ၁၈၁၊ ၃၂၉၊ ၄၁၁။ အံ၊ ၂။ ၃၊
၂၅၊ ၃၂၊ ၁၇၇၊ ၁၈၉၊ ၂၁၁။ အံ၊ ၃။ ၁၀၅၊ ၁၉၅။
အပ၊ ၁။ ၇၊ ၂၃၊ ၃၄၊ ၅၄ ၆၇၊ ၉၁၊ ၃၇၂။ ဇာ၊ ၂။
၁၃၃၊ ၂၅၊ ၂၆၀၊ ၂၉၇၊ ၃၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၊
၂၃၊ ၂၅၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉။
မ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၀။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၀၊ ၁၇၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၊ ၉။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၄၆၊ ၁၅၈။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၆။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၊ ၁၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၈၃။ သီ၊ ၄။ ၁။
၂။ ၂၇၊ ၂၅၆၊ ၃၂၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။)

(၄) မေးမြန်းခြင်း=ပစ္စာ၊ ပစ္စန။ (၁)
မှတ်ထင်ခြင်း=မညန။ အတ္ထိ နာမ တာ-
တာတိ တ္ထေ...နာမာတိ ပစ္စနတ္ထေ မညနတ္ထေ
စ နိပါတော။ ဣဒိ ဝတ္တံ ဟောတိ—
အတ္ထိ နုခေါ တာတ သုဒိန္န အမှာကံ ခနံ၊
န မယံ နိဒ္ဒနာတိ ဝတ္တဗ္ဗာ...အတ္ထိ နု ခေါ
တာတ သုဒိန္န အမှာကံ ဇီဝိတံ၊ န မယံ
မတာတိ ဝတ္တဗ္ဗာ... အတ္ထိ မညေ တာတ
သုဒိန္န တဝ အပ္ပန္နရေ သာသနံ နိဿယ
ပဋိလဒ္ဓေါ သမဏဋ္ဌဏော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄-၅။
(-မ၊ ၂။ ၂၅၁။)

(၆) အံ့သြခြင်း=ဝိမုယ။ အစ္စရိယံ ဝတ-
ဘော.. ယတြ ဟိ နာမ သညိ သမာနော...
နေဝ ဒက္ခတိ၊ န ပန သဒ္ဓိ သောဿတိ။
ဒီ၊ ၂။ ၁၀၈။ (-အံ၊ ၂။ ၂၈။ မောဂ်၊ ၃။ ၃၈၂။)

(၇) သဘော=သဘာဝ။ ရညာ နာ-
မာ (ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၉) တိ တ္ထေ နာမသဒ္ဒေါ
သဘာဝတ္ထော။ သုမင်္ဂလ၊ ဇာ၊ ၄။ ၄၂၀။

(၈) သဘောကို ထင်စွာပြခြင်း=သ-
ဘာဝ ပရိပန။ နရောဟိ နာမာ (ဇာ၊ ၄။ ၄။

၁၀၉)တိ ဧတ္ထ နာမသဒ္ဓေါ သဘာဝပရိ-
ဒီပန နိဂါတော။ ဥဒယဘဒ္ဒါဇာသိ။ ၄၂၈။
ဇာနော နာမာ (ဇာသိ။ ၁၀၃) တိ ဧတ္ထ
နာမသဒ္ဓေါ သဘာဝတ္ထပရိဒီပကော။ ဂန္ဓ-
တိန္ဒြက၊ ဇာသိ။ ၅၂၀။

(၈) ယုတ်ညံခြင်း=ဟိန။ နာမက^၂ကြည့်။
(၁၀) ဝန်ခံခြင်း=ပဋိညာ၊ (၁၁) ထင်
စွာပြခြင်း=ပကာသ၊ (၁၂) ကင်ရှားခြင်း=
သမ္ဘာဝိ၊ (၁၃) အမျက်မထွက်ခြင်း=
အက္ခောမ။ သိကာဓေ ပဋိညာဏေ။ အာဒိ-
နာ ပကာသတ္ထသမ္ဘာဗျာကောဓာဒိကေ
စတ္ထေ နာမသဒ္ဓေါ။ ဇာသိ။ ၁၁၉၁။

နာမ^၃ (န) [နာမ+ဂေါတ္ထ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
အမည် (နှင့်) အနွယ်။ နာမဉ္စ ဗန္ဓဝေ-
(ဇာသိ။ ၁၂၇) တိ အတ္တနာ နာမဂေါတ္ထဉ္စ
ဗန္ဓဝေ စ မယံ အက္ခာဟိ။ ဇာသိ။ ၅၂၅။
နာမ (ဒိ၊ ၁၁။ ၂၇) နိ ဂေါတ္ထနာမ။
သိ၊ ၁၁။ ၂၇၄။

နာမ^၄ (န) [နာမ+ဘာဂ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
နာမတဏှာတို့၏ - အဖို့-အစု။ သမ္ပယုတ္တကာ
ဓမ္မာ နာမသိ (မဟာနိ။ ၂၁၃) နိ အဝ-
သေသာ ဝေဒနာဒယော ဖဿေန သဟ-
ဇာတာ ဓမ္မာ နာမဘာဂေ။ မဟာနိ။ ၁၁။
၃၁၂-၃။

နာမက^၁ (တိ) [နာမ+က။ (နာမက-သံ၊ နာမ-
အနာမယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] အမည်ရှိသော။
ဒေ ပဉ္စကာတိ နာမကာ။ ဝိ၊ ၄။ ၈၁။ ဝိပဿီ
သိဝိ... ကဿပနာမကေ ဆ လူသယော။
သုတ္တနိ၊ ၁၁။ ၈၄။

နာမက^၂ (တိ) [နာမ + က] ယုတ်ညံသော
အကျိုးမရှိ မည်ကမတ္တသာ ဖြစ်သော
(စကား)။ နာမကညေဝါ (ဒိ၊ ၁။ ၂၂) တိ
လာမကံယေဝ။ ဒိ၊ ၁။ ၃၃၃။ နာမကံယေဝ
သမ္ပဇ္ဇတိ (မ၊ ၂။ ၂၃၄) တိ နိရတ္တကဝစနမတ္တ-

မေဝ သမ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ၁။ ၃၃၁။ နာမကညေဝါ-
တိ အတ္တာဘာဝတော နာမမတ္တမေဝ၊
တံပနဘာသိတံ ဧတိ သာရသညိတမ္ပိနာမ-
မတ္တတာယ အသာရဘာဝတော နိဟနမေ-
ဝါတိ အတ္တမတ္တဒဿေတိ “လာမကံယေဝါ”-
တိ ဣမိနာ။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၈။ နာမသဒ္ဓေါ
နိဟနပရိယာယော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။ (-မ၊ ၂။
၄၁၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၇။)

နာမကမ္မ (န) [နာမ+ကမ္မ။ (နာမကမ္မိနံ-သံ၊
နာမကမ္မိ-သိ၊ ၁။ ၁။)] (၁) အမည်မှည့်ခြင်း။
(၂) မှည့်ခေါ်အပ်သော အမည်။ (၃)
ဇာတိယာ ပဉ္စမဒိဝေ နာမကမ္မာဒိမဂ်လံ
လောကာစိတ္တံ။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။ (၂)
နာမံ နာမကမ္မံ နာမဓေယျံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၇၆။
မဟာနိ။ ၁။ ၃၇၃။ နာမကမ္မန္တိ နာမကရဏံ။
အဘိ၊ ၁။ ၄၂၁။ ကရိယတိတိ ကမ္မံ နာမမေဝ
ကမ္မံ နာမကမ္မံ။ မူလ၊ ၁။ ၁၇၈။ (-ဝိ၊ ၁။
၁၇၃၊ ၂၇၃။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၀၊ ၃၁၆။)

နာမကရဏ (န) [နာမ+ကရဏ] (၁) အမည်
မှည့်ခြင်း။ (၂) အမည်မှည့်ကြောင်း။
(၃) အမည်မှည့်ရာ။ (၄) မှည့်ခေါ်အပ်
သော အမည်။ (တိ) (၅) အမည်မှည့်တတ်
သော။

(၁) “အယံ ဒတ္ထော နာမ ဟောတူ”-
“တိအာဒိနာ နာမကရဏံ နာမဂ္ဂဟဏံ။
အနု၊ ၂။ ၃၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ (၂)
နာမကရဏသညာ (၁) -ကြည့်။ (၃) နာမ
ကရဏဒိဝသ-ကြည့်။ (၄) တဉ္စိ သန္တာယာတိ
“ဒဗ္ဗော” တိ နာမကရဏဿ အဓိဋ္ဌာနဘူတံ
ဆဂလကံ သန္တာယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၄။ (-
အဘိ၊ ၁။ ၄၂၁။) (တိ) (၅) နာမကရဏ-
မဋ္ဌေန...နာမံ။ အဘိ၊ ၁။ ၄၂၄။ (-ဒိ၊ ၁။
၃၉၃။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၄၁၇။ မူလ၊ ၁။ ၁၈၁။
အနု၊ ၁။ ၆၃။)

နာမကရဏဋ္ဌ(တ္ထ) (ပု) [နာမကရဏ+အတ္ထ]
အမည်မှည့်ခြင်း ဟူသော-အနက်-သဘော။
နာမကရဏဋ္ဌနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၄)တိ အညံ အနပေက္ခိတော သယမေဝ
အတ္တနော နာမကရဏသဘာဝတောတိ
အတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။
(-၅၆။ အနုဋ္ဌ၊၁။၆၃၊၁၉၈။)

နာမကရဏဒိဝသ (ပု၊န) [နာမကရဏ+ဒိဝသ]
အမည်မှည့်ရာ-နေ့-ရက်။ နာမကရဏဒိဝ-
သေ ပနဿာ လဒ္ဓသက္ကာရာ ဗြာဟ္မဏာ....
ဗျာကရိသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ (-
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၀၆။)

နာမကရဏမင်္ဂလ (န) [နာမကရဏ + မင်္ဂလ]
အမည် မှည့်ခြင်း မင်္ဂလာ၊ နာမည်ပေး
မင်္ဂလာ။ တဿ ပုတ္တဿ နာမကရဏမင်္ဂလံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ (-၂၉၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။)

နာမကရဏသညာ (ထိ) [နာမကရဏ+သညာ]
(၁) အမည်မှည့်ကြောင်း ဖြစ်သော (ဒဗ္ဗ
ဟူသော) အမည်။ (ဒဗ္ဗဟူသော အမည်ကို
မှည့်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဒဗ္ဗဟူသော
အမည်။ မအူပါရာ။သျှ။) (၂) အမည်မှည့်
သော သုတို့၏အမည်၊ မှည့်ထားသော
အမည်။ (၁) နာမကရဏသညာယာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၈၄)တိ နာမကရဏသင်္ခါတယသညာယ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၅၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၄၇။ (၂)
နာမကရဏသညာယ အာဘေရေတိ တွေ
နာမမေဝ နာမကရဏံ၊ နာမံ ကရေန္တာနံ
သညာ နာမကရဏသညာ။ ဝဇီရ။၂၀၀။

နာမကရဏသဘာဝ (ပု) [နာမကရဏ +
သဘာဝ] အမည်မှည့်ခြင်း သဘော။ ဝေဒနာ-
ဒိနာမဿ နာမကရဏသဘာဝတော နာမ-
တာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။
(-အနုဋ္ဌ၊၁။၆၃၊၁၉၇။)

နာမကာယ (ပု) [နာမ+ကာယ] (၁) အနက်၌
ညွတ်တတ်သော ပုဒ်တို့၏အပေါင်း။ (၂) နာမ်
တရားအပေါင်း။ (၁) ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ “သိက္ခာ-
ပဒန္တိယောတတ္ထနာမကာယောပဒကာယော
နိရုတ္တိကာယော ဗျဉ္ဇနကာယော”တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၈။ နာမကာယောတံ နာမသမူဟေ
နာမပဏ္ဏတ္တိ(နာမပညတ္တိ) ယေဝ။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။) (၂) ကတမော နာမ-
ကာယော ဝေဒနာ သညာ စေတနာ ဖဿော
မနသိကာရော နာမဉ္စ နာမကာယော စ-
ယေ စ ဝုစ္စန္တိ သင်္ခါရာ၊ အယံ နာမကာ-
ယော။ ပဋိသံ၊၁၈၁။ နာမကာယသ(ဒီ၊၂။
၅၃) နာမသမူဟသ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ နာမကာ-
ယသော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂)တိ ဝေဒနာဒိနံ
စတုန္ဒံ အရူပက္ခန္ဓာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၂။ နာမ-
ကာယော (ပါ၊ဇ) - နေတ္တိ၊၂။၄၂၆၊၅၉၊
၆၅။ ပေဋကော၊၂။၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။
နာမကာယံ (ဒါ၊ဇ) - ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၆။ နာမ-
ကာယေန(တ၊ဇ) - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂၊၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊
၁၂၊၁၁၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈၊၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၂၊၄၃။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၀၃၊ မူလဋ္ဌ၊၃။၃၁။
နာမကာယာ(မ၊ဇ) - သုတ္တနိ၊၄၄၀။ စူဠနိ၊
၁၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈၄။ နာမကာယတော - ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

ဒီဠာပ။၇၃။ မဠာပ။၁၃၁။ သံဠာပ။၂၅၅။
အံဠာပ။၁၄၆။ ဒီဠာပ။၁၁၉။ ဒီဠာပ။၇၂။
သံဠာပ။၂၉၁။ အံဠာပ။၁၄၉။ နာမကာ-
ယဿ (ဆ၊ဇ) - ဒီဠာပ။၁၀၂။ အဘိဠာပ။
၄၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၃၄။၂၃၄။ မဟာနိဠာ။
၃၇၂။ သာရဏ္ဍ။၂။၂၅၂။ ဒီဠာပ။၁၁၉။
အနုဠာပ။၁၄၀။ နာမကာယေ (သ၊ဇ) -
ဝိဠာပ။၁၁၁။ မဠာပ။၁၂၇။၂၃၁။ သံဠာပ။
၂၄။ အဘိဠာပ။၁၉၇။ ယေရာဠာပ။၃၇၀။
မဠာပ။၄၇။ သံဠာပ။၂။ အံဠာပ။၄၂။
အံဠာပ။၁၀၁၇၇။ အနုဠာပ။၁၁၇။

နာမကာယပဿဒ္ဓိ (ထိ) [နာမကာယ+ပဿဒ္ဓိ]
နာမကာယ၏ - ငိုမ်း - အေး - ခြင်း။ “နာမ-
ကာယပဿဒ္ဓိ” တိပိ ပဌန္တိ။ သီဠာသစ်။၂။
၃၉၅။

နာမကာယရူပကာယသဿံတလက္ခဏ (တိ)
[နာမကာယ+ရူပကာယ+သဿံတ+လက္ခ-
ဏ] နာမကာယ, ရူပကာယတို့၏ - အပေါင်း
- အစု - ဟူသောမှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိ
သော။ နာမကာယရူပကာယသဿံတလက္ခ-
ဏံ နာမရူပ (နေတ္ထိ။၂) နှ့် အရူပရူပကာ-
ယာနံ သမ္ပဟိယဘာဝံ။ နေတ္ထိ။၄။၉၃။
(- နေတ္ထိ။ဝိ။၁၃၁။)

နာမကာယရူပကာယသမ္ပဝနလက္ခဏ (တိ) [နာမ-
ကာယ ရူပကာယ သမ္ပဝန + လက္ခဏ]
နာမကာယ, ရူပကာယတို့၏ (ဘဝသစ်၌)
ဖြစ်ခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ ရှိ
သော။ နာမကာယရူပကာယသမ္ပဝနလက္ခ-
ဏော ဘဝေါ။ နေတ္ထိ။၂။ နေတ္ထိ။ဝိ။၁၃၂။

နာမကာယသမ္ပယုတ္တ (တိ) [နာမကာယ+
သမ္ပယုတ္တ] နာမကာယနှင့် - အညီအညွတ် -
အပြားတို့ဖြင့် - ယှဉ်သော။ ယံ ဝါ တံ နာမ-
ကာယသမ္ပယုတ္တံ သုခံ။ ဝိဠာပ။၁၂၁။ အဘိ-
ဠာပ။၂၁၉။ ပဋိသံဠာပ။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။
၁၅၇။ မဟာနိဠာပ။၁၂၁။ (- မဠာပ။၁၃၄။)

နာမကာယေကဒေသ (ပု) [နာမကာယ+ကေ-
ဒေသ] နာမကာယ - တစိတ် - တဖို့ (နိဝရ-
ဏ) နာမ်တရားအပေါင်း၏ - တစိတ် - တဖို့။
နာမကာယေကဒေသတော စ ဝိက္ခမ္ဘနဝိ-
မောက္ခေန ဝိမုတ္တော။ ဒီဠာပ။၇၃။ အံဠာ-
ပ။၁၅၁။ မူလဠာပ။၃၆။ နာမကာယေက-
ဒေသတောတိ နိဝရဏသင်္ခါတနာမကာယေ-
ကဒေသတော။ အနုဠာပ။၄၇။

နာမကာယောက္ကမန (န) [နာမကာယ+ဩက္က-
မန] နာမကာယသို့ သက်ဝင်ခြင်း။ နာမ-
ကာယောက္ကမနေ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ မဠာ-
ပ။၂၁၁။

နာမကိတ္တန (န၊ထိ) [နာမ+ကိတ္တန။ (နာမကိတ-
နသံ)] (၁) အမည်ကို ပြောကြားခြင်း။
(၂) အမည်ကိုပြောကြားကြောင်းဖြစ်သော
(သဒ္ဓါ)။ (၁) အဝိဇ္ဇမာနသပိ ဥပဇ္ဈာယ-
သ နာမကိတ္တနံ အနုပဇ္ဈာယသ ဥပသ-
မ္ပဒါဒိသပိ ကရိယတိ။ ဝိမတိ။၂။၁၃၄။ (၁)
(၂) သုဘူတိတိ နာမကိတ္တနံ။ ယေရာ-
ဠာပ။၃၃။ (-၅၅။ ယေရာဠာပ။၆။ ဝိမတိ။၁။၄၄။
ဒီဠာပ။၂၁၅။ သီဠာသစ်။၂။၂၀။)

နာမကိတ္တနမုခ (န) [နာမကိတ္တန+မုခ] အမည်
ပြောကြားခြင်းကို - အဦးမူ - ခေါင်းတပ် -
ခြင်း။ နာမကိတ္တနမုခေန ပဋိဇာနာတိ။ ဒီ-
ဠာပ။၂၇၆။

နာမကောဋ္ဌာသ (ပု) [နာမ+ကောဋ္ဌာသ]
အမည် - အဖို့ - အစု။ နာမဘာဂေန နာမ-
ကောဋ္ဌာသေန အာဂတာ။ ဒီဠာပ။၂၇၅။
ဒီဠာပ။၂၄၃။

နာမက္ခန္ဓ (ပု) [နာမ+ခန္ဓ။ (နာမညန္ဓ-သံ)]
နာမက္ခန္ဓာ၊ နာမ်တရားအစု။ ဧဝံ သင်္ခါရာ
နာမက္ခန္ဓဘာဝေန သမာနေတ္တာ။ နေတ္ထိ။ဝိ။
၂၁၂။

နာမဂဏန (န) [နာမ+ဂဏန] အမည်ကို ရေ
ခြင်း။ နာမဂဏနဝသေန နေသံ န သက္ကာ
ပရိယန္တံ ဒဿေတုံ။ ဝိဇ္ဇာ၂။၁၀၂။ ဝိသင်္ဂဟ။
၉၇။

နာမဂေါတ္တ (န) [နာမ+ဂေါတ္တ။ (နာမဂေါတ္တ-
သံ၊ နာမဂေါယ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] အမည် (နှင့်)
အနွယ်။ အောက် ၃-ပုဒ်-ကြည့်။

နာမဂေါတ္တဂ္ဂဟဏ (န) [နာမဂေါတ္တ+ဂဟဏ။]
အမည်၊ အနွယ်ကို ယူခြင်း။ ဧတ္ထ စ ပန-
နာမဂေါတ္တဂ္ဂဟဏေန တေသံ ထေရာနံ
ပကာသပညာတဘာဝံ ဒဿေတိ။ ထေရာ၊
ဌာ။၁၆။

နာမဂေါတ္တာနုဿရဏ (န) [နာမဂေါတ္တ+အနု-
ဿရဏ] (၁) အမည် အနွယ်ကို အဖန်ဖန်
အောက်မေ့ခြင်း။ (တိ)(၂) အမည် အနွယ်ကို
အဖန်ဖန် အောက်မေ့ရာ (အချိန်-အခါ-
စသည်)။ (၁) ပုဗ္ဗေဒိဝါသညဏစတုတ္ထံ နာမ-
ဂေါတ္တာနုဿရဏ။ အဘိဋ္ဌာ။၁၄၄။ (တိ)
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

နာမဂေါတ္တာနုဿရဏကာလ (ပ) [နာမဂေါတ္တ
+အနုဿရဏ+ကာလ] အမည် အနွယ်ကို
အဖန်ဖန်အောက်မေ့ရာ-အချိန်-အခါ။ နာမ-
ဂေါတ္တာနုဿရဏကာလေ နဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏံ။
အဘိဋ္ဌာ။၂။၃၇၇။ (-ပဋိသံဌာ-။၃၃၃။)

နာမဂ္ဂ (န) [နာမ+အဂ္ဂ] အမည်အစဉ်။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တဒဟုပေါသထေ နာမ-
ဂ္ဂေန (န-မမတ္တေန၊ သျှာ။ ဂဏမဂ္ဂေန၊က)
ဝါ ဂဏေတုံ။ ဝိ၊၃။၁၅၈။ ဝဿဂ္ဂ-နှင့် ယှဉ်
ကြည့်။

နာမဂ္ဂဟဏ (န) [နာမ+ဂဟဏ] (၁) အမည်
-ကိုယူ-မှည့်-ခြင်း။ (တိ)(၂) အမည်-ကို
ယူ-မှည့်-ဆုဖြစ်သော။ (၁) တတ္ထ ပရိမ-
နယေနေဝ အာပတ္တိယာ နာမဂ္ဂဟဏံ ဝစန-
ဘေဒေါ စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိဇ္ဇာ၂။၂၂၄။

(-ဝိဇ္ဇာ၄။၂၃၁။ မဇ္ဈာ၂။၂၂၇။ အဘိဋ္ဌာ။၂။
၂၇။ အပါဠာ။၁၆၂။ ဇာဠာ။၁၆၅။ ဝဇိရ။
၃၁၈။ သီဠာသင်္ခါ။၁၂၅။ မဇ္ဈိ။၂၉၄။
အနုဠာ။၈၄။) (တိ)(၂) နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသ-
ကြည့်။

နာမဂ္ဂဟဏကိစ္စ (န) [နာမဂ္ဂဟဏ+ကိစ္စ]
အမည်-ကိုယူ-မှည့်-ခြင်းကိစ္စ။ နာမဂ္ဂဟဏ-
ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဠာ၃။၁၅၉။ အဘိဋ္ဌာ။၄၂။

နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသ (ပ၊န) [နာမဂ္ဂဟဏ+ဒိဝသ]
အမည်-ကိုယူ-မှည့်-ဆုဖြစ်သော နေ။ နာ-
မဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ပနဿ အနုရုဒ္ဓေါတိ နာမံ
အကံသု။ အံ၊ဠာ။၁၄၈။ (-အံ၊ဠာ။၁၇။
အဘိဋ္ဌာ။၄၂၀။ ဓမ္မာဠာ။၂-၃၊၃၂၅။
၃၆၆။ ဓမ္မာဠာ။၄၆၆၊၆၀၉၊၄၃၆။ ထေရာ၊
ဠာ။၄၇။ ထေရာဠာ။၁၄၄၊၁၆၅။ ထေရီဠာ။
၄၀၊၁၆၈။ အပဠာ။၅၊၂၃၊၂၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဠာ။၂၂၆။ စရိယာဠာ။၅၄၊၇၇၊၁၈၃၊၂၀၃။
ဇာဠာ။၁၄၃၊၁၆၅၊၂၁၅။ ဇာဠာ။၂၊၁၉၊
၇၉၊၁၀၆၊၂၇၁။ ဇာဠာ။၁၁၂၊၃၇၀။ ဇာ၊
ဠာ။၄၇၇။ ဇာဠာ။၁၃၇၊၂၆၁။ ဇာဠာ။၆၊၃၊
၁၂၀။ ဇာဠာ။၇။၂၄၇။)

နာမဂ္ဂဟဏမင်္ဂလ (န) [နာမဂ္ဂဟဏ+မင်္ဂလ]
အမည်မှည့်ခြင်းမင်္ဂလာ၊ အမည်မှည့် မင်္ဂလာ။
မဟာကိစ္စ(မဇ္ဈာ၃။၃၀၂)-ကြည့်။

နာမဋ္ဌပန (န) [နာမ+ဋ္ဌပန။ (နာမတ္ထပန-
သံ)] (က) ထားအပ်သော အမည်။ (ခ)
သိစေကြောင်းဖြစ်သော အမည်။ ဌပိယတိ-
တိ ဌပနံ၊ ကမ္မေ ယု။ နာမံ ဝေ ဌပနံ နာမ-
ဋ္ဌပနံ။ အထဝါ...ဌပိယတိ ဧတေန နာမေန
အတ္ထော ဝေ နာမောတိ ဉပိယတိတိ ဌပနံ၊
ကရဏေ ယု။ အဋ္ဌသာယော။၂၀၄။ နာမ-
ဓေယျ-လည်း ကြည့်။

နာမတာနာပတ္တိ (ထိ) [နာမတာ+အနာပတ္တိ]
နာမ်၏အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်း။ မာတိကာယ

စ ပထဝီအာဒိနံ နာမတာနာပတ္တိ ဝုတ္တာဝ။
မူလဋီဝါဝဂ္ဂ။ (-အနုဋီဝါဝဂ္ဂ။)

နာမတ္ထယလာဘ (ပု) [နာမတ္ထယ + လာဘ] အမည် ၃-ပါး အပေါင်းကို ရခြင်း။ ပဋိပက္ခ-ပဟာနဝသေန ဟိဿ နာမတ္ထယလာဘော။ သံ၊ဋီဝါဝဂ္ဂ။

နာမဒဿန (န) [နာမ + ဒဿန] အမည်ကို ပြု-တတ်-ကြောင်း ဖြစ်-သော သဒ္ဒါ။ “ဣတ္ထန္နာမော” တိ ဣဒံ အနိယမတော တဿ နာမဒဿနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၄။

နာမဒါယက (တိ) [နာမ + ဒါယက (ဏာမ-ဒါယက-ပြာ)] အမည်ကို ပေးတတ်သော။ အဘိဓမ္မေ အနိမိတ္တန္တိ နာမဒါယကော န ဂဟိတော။ မူလဋီဝါဝဂ္ဂ။ ၁၁၄။

နာမဒ္ဓယ (န) [နာမ + ဒ္ဓယ] အမည် ၂-ခု အပေါင်း။ ဣဓ ပန နာမဒ္ဓယမေဝ ဂဟိတံ။ သံ၊ဋီဝါဝဂ္ဂ။ ၁၅၅။

နာမဓမ္မ (ပု) [နာမ + ဓမ္မ] (နာမဓမ္မိ-သံ၊ ဏာမဓမ္မ-ပြာ)၊ နာမ်တရား။ အနန္တရသမ-နန္တရပစ္စာဇာတအာသေဝနဝိပါကသမ္ပယုတ္တ-နတ္ထိဝိဂတပစ္စယာ နာမဓမ္မာဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၂။

နာမဓရ (တိ) [နာမ + ဓရ + အ] အမည်ကို ဆောင်တတ်သော။ သဗ္ဗေ အတ္တနော မာ-တုလဿ ဗုဟုဏေဝ နာမဓရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။

နာမဓေယျ (န၊ပု) [နာမ + ဓေယျ နာမမေဝ နာမဓေယျ။ နာမဓ္မပေဟိသကတ္ထေ ဓေယျောယဒါဒိနာ၊ တိဋ္ဌတိဝါတ္ထေ အတ္ထောတိဓေယျ၊ ဓရိယတေ ဥစ္စာရိယတေတိ ဝါ ဓေယျ၊ နာမ-မေဝ ဓေယျ နာမဓေယျ။ ဓာန်၊ဋီဝါဝဂ္ဂ။ နာမဓေယျ-သံ၊ နာမဓိဇ္ဇ၊ နာမဓေဇ္ဇ-အဒ္ဓမာ-ဂဓိ] အမည်၊ (က) ထားအပ်သောအမည်။

(၁) သိစေကြောင်းဖြစ်သော အမည်။ နာမ၊ ဓေယျ (အဘိ၊ဓ၊ ၂၅၆) နာမဋ္ဌပနံ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၁။ နာမဓေယျေနာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၉) - တိ နာမေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၅။ နာမဓေယျော (ပု၊ ပါ၊ ၆) - အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။ နာမဓေယျံ (န၊ ပါ၊ ၆) - ဝိ၊ ၅။ ၃၀၈။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိမာန၊ ၁၂၂။ ပေတ၊ ၂၀၀။ အပါ၊ ၁။ ၄၀၀။ မဟာနိ၊ ၉၆၊ ၃၀၃၊ ၃၇၃။ စူဠနိ၊ ၂၄၊ ၄၁၊ ၁၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂၈။ (ပု၊ ပါ၊ ၆) အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ၁၃၃။ ဝဇီရ၊ ၇၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၄၅။ မူလဋီဝါဝဂ္ဂ။ နာမဓေယျံ (ဒု၊ ၆) - ဒီ၊ ၂။ ၁၆၆။ အပါ၊ ၁။ ၉၁၊ ၃၀၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၆။ နာမဓေယျေန (တ၊ ၆) - အပါ၊ ၁။ ၁၂၂။ နာမဓေယျ (သ၊ ၆) - အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၉။ နာမဋ္ဌပန-လည်းကြည့်။

နာမန (တိ) [နမု + ဏေ + ယု၊ (ဏာမန-ပြာ)] ညွတ်စေတတ်သော။ နမနဟေတုဘူတတာ နာမနံ။ မူလဋီဝါဝဂ္ဂ။ ၅၆။

နာမနဋ္ဌ (ပု) [နာမန + အတ္ထ] (အာရုံသို့) ညွတ် စေ တတ် သည် ခါ အ ဖြစ် ဟူ သော - အနက် - သဘော။ နာမဓ္မပဒုကေ နာမက-ရဏဋ္ဌေန၊ နမနဋ္ဌေန၊ နာမနဋ္ဌေန စ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄၊ ၄၂၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၇၁။)

နာမနာနတ္ထ (န) [နာမ + နာနတ္ထ] (၁) အမည် အားဖြင့် - ထူးထူး - ကွဲပြား - ခြားနား - သည်၏အဖြစ်။ (၂) အမည်၏ ထူးသည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဗျာပါဒေါတိ ဝါ ဒေါသော-တိ ဝါ ဒွေပိ ဇေတေကောဓောဝေ၊ နာမေန (ပန) နာနတ္ထံ ဂတာတိ။ ဧဝံ နာမနာနတ္ထေန နာနတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။ ဟော-နိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၆။ (-မူလဋီဝါဝဂ္ဂ။) (၂) ကေဝလံ

ထေရာနံ နာမနာနတ္ထံ ပုညနာနတ္ထံ ဝိသေ-
သော။ အပါဠာ ၂။ ၂၀၈။

နာမနိယဏ္ဍ (ဏှ) (ပ) [နာမ + နိယဏ္ဍ (ဏှ)]
(သက်ရှိ သက်မဲ့) အရာဝတ္ထု အမျိုးမျိုးတို့၏
အမည်ကိုအကြွင်းအကျန်မရှိအောင် ပေါင်းစု
ပြဆိုရာကျမ်း။ အဘိဓာန်ကျမ်း။ နိယဏ္ဍ
(မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၉။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၅) ကြည့်။

နာမနိရုတ္တိ (ထိ) [နာမ + နိရုတ္တိ။ (နာမနိရုတ္တိ-
သံ)] အနက်ကို ဟောတတ်သော အမည်
ထုတ်ဆိုအပ်သော အမည်။ နိရုတ္တိတိ နာမ-
နိရုတ္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂။ နာမံ ဧဝံ နိရုတ္တိ
နာမနိရုတ္တိ။ အဋ္ဌသာယော။ ၂။ ၁၄။ (-ပဋိသံ၊
၄၊ ၁။ ၂၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။
အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၄။)

နာမနိသိတက (တိ) [နာမ + နိသိတက]
နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို-၌-မှီ
သော၊ သူ။ တိပိဋကမဟာဓမ္မရက္ခိတတ္ထေရော
“နာမနိသိတကော ဧသော” တိ ဝတ္ထာ။
အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၁။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၈၄။ မူလဋီ၊ ၃။
၃၅။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၇။)

နာမန္တရလာဘသမ္ဘဝ (ပ) [နာမန္တရ + လာဘ +
သမ္ဘဝ] အမည်တပါးကို ရခြင်း၏ ဖြစ်သင့်
ခြင်း။ တေဇောဝ နာမန္တရလာဘသမ္ဘဝ-
တော။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၂။ ၃။

နာမန္တရာနာပဇ္ဇန (န) [နာမန္တရ + အနာပဇ္ဇန]
အမည်တပါးသို့ မရောက်ခြင်း။ နာမန္တရာ-
နာပဇ္ဇနတော စ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇။ မူလဋီ၊ ၁။
၅၆။

နာမနွယ (ပ) [နာမ + အနွယ] အမည်သို့
အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ အမည်အလိုက်၊ အမည်အဖို့
အစု၊ အမည်တူ။ နာမနွယေနာ (ဒီ၊ ၂။
၂၀၉) တိ နာမာနုဂမနေန “အာပေါ
ဒေဝတာ” တိအာဒိ နာမသဘာဝေန။ တေ-

နေဝါဟ နာမဘာဂေန နာမကောဋ္ဌာသေ-
နာ (ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၅) တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄၃။

နာမပစ္စယ (ပ) [နာမ + ပစ္စယ] (၁) နာမ် ဟူ
သောအကြောင်း။ (၂) နာမ်ပစ္စည်း၊ နာမ်
ပုဒ်နောင် သက်အပ်သော ပစ္စည်း။ (တိ) (၃)
နာမ်ဟူသောအကြောင်းရှိသော။ (၁) နာမ-
ပစ္စယာ ဖဿော။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၅။ အဘိ၊
၄၊ ၂။ ၁၉၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၅။ (-အနုဋီ၊ ၂။
၁၄၂။) (၂) သင်္ခေပတော ပန ဒုဝိဓာဝ
နာမပစ္စယော အာချာတပစ္စယော စာတိ။
နီတိ၊ ပဒ၊ ၃။ (တိ) (၃) ကောဒသဂိက္ခတ္တ-
ဉ္ဇေတ္ထ ဖဿသ စနာမပစ္စယတ္ထံ ပစ္စယဝိသေ-
သော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၄။ (-အနုဋီ၊ ၂။
၁၄၂။)

နာမပညတ္တိ (ထိ) [နာမ + ပညတ္တိ။ (နာ-
မပညတ္တိ-သံ)] နာမပညတ်၊ အပြားအား
ဖြင့် သိစေတတ်သောအမည်၊ အမည် ဖြစ်
သော ပညတ်။ အဿုတပုဗ္ဗာယ ဝါ နာမ-
ပညတ္တိယာ သမ္ပယုတ္တယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၄၂။
ကေသကုမ္ဘာဒိ သဗ္ဗံ နာမံ နာမပညတ္တိ။
အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။ နာမပညတ္တိဝသေနာ (ဒီ၊
၄၊ ၁။ ၃၁၄) တိ နာမဘူတပညတ္တိမတ္တဝသေန။
သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ ၃၉၆။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇။
အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅။ အပါဠာ၊ ၂။ ၈၆။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၉၉။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၉၈။ ၁။ ၉၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅။
သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁။ ၁၀၃၊ ၂၂၅။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။
၁၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၈-၉။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၈။
အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၇။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၈။
၁၇၁။)

နာမပညတ္တိအာရမ္မဏ (တိ) [နာမပညတ္တိ +
အာရမ္မဏ] နာမပညတ်-ကို အာရုံပြု-ဟူ
သော အာရုံရှိ-သော။ တဿော အညန္တိ
သဒ္ဓါရမ္မဏတော အညံ နာမပညတ္တိအာရမ္မ-
ဏံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။

နာမပညတ္တိဂူဟဏ (န) [နာမပညတ္တိ+ဂူဟဏ]
နာမပညတ်ကို-ယူ-ဟော-ဆို-ခြင်း။ နာမ-
ပညတ္တိဂူဟဏဝသေန...တဒတ္ထဝိဇာနနံ သမ္ဘ-
ဝတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၁။

နာမပညတ္တိနိဗ္ဗန (တိ) [နာမပညတ္တိ+နိဗ္ဗန]
နာမပညတ်ကို ဖွဲ့တတ်သော။ နာမပညတ္တိ-
နိဗ္ဗနာ တဇ္ဇာပညတ္တိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂။

နာမပညတ္တိပက္ခ (ပု) [နာမပညတ္တိ+ပက္ခ] နာမ
ပညတ်၏အဖို့၊ နာမပညတ်ဘက်။ ဝေ နိရုတ္တိ-
ယာ နာမပညတ္တိပက္ခပဋိယာ။ အနုဋီ၊ ၂။
၁၉၃။

နာမပညတ္တိပညာပန (န၊ ထိ) [နာမပညတ္တိ+
ပညာပန] နာမပညတ်ကို အပြားအားဖြင့်
သိစေခြင်း။ နာမပညတ္တိပညာပနေ ပန...
ဣတ္ထိတာ ဝေ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉၇။

နာမပညတ္တိပ (ပု) ဗန္ဓ (ပု) [နာမပညတ္တိ+ပဗန္ဓ]
နာမပညတ် အစဉ်။ နာမပညတ္တိပဗန္ဓော
ပါဠိဓမ္မော နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁။ (-သိ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၀၃။)

နာမပညတ္တိဝိဇာနန (န) [နာမပညတ္တိ+ဝိဇာ-
နန] နာမပညတ်ကို သိခြင်း။ သောတူနံ
အနေကော နာမပညတ္တိဝိဇာနနံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၂၂၅။

နာမပညတ္တိဝိဘာဝန (န၊ ထိ) [နာမပညတ္တိ+
ဝိဘာဝန] နာမပညတ်ကို ထင်စွာပြုခြင်း။
အတ္ထပညတ္တိယာ ဟိ နာမပညတ္တိဝိဘာဝနံ
နိဗ္ဗစနံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၉။

နာမပဋိပက္ခ (ပု) [နာမ+ပဋိပက္ခ] အမည်၏
ဆန့်ကျင်ဘက်။ နာမာနိ ပနဿ သဗ္ဗသန္-
တာနံ နာမပဋိပက္ခဝသေန အနေကောနိ
ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။

နာမပဏ္ဏက (န) [နာမ + ပဏ္ဏက] အမည်ကို
ရေးရာ-စာရွက် - ပေရွက်။ နာမပဏ္ဏက-
(အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄) နိ နာမဿ လိခနပဏ္ဏကံ။
အဋ္ဌသာ၊ ၁။ ၁၀၂။

နာမပဏ္ဏတ္တိ (ထိ) [နာမ+ပဏ္ဏတ္တိ] နာမပညတ်၊
အမည်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း။
တင်စားခေါ်ဝေါ်အပ်သော အမည်။ နာမ-
ပဏ္ဏတ္တိယေဝါ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇) တိ အတ္ထနိရ-
ပေက္ခတ္တာ နိရုဋ္ဌသမညာ ဝေ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။ သိ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၀၃။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၄၊ ၃၉၈။)

နာမပဒေသ (ပု) [နာမ + ပဒေသ] နာမ်တရား၏
အစိတ်အပိုင်း။ နာမပဒေသော ဓမ္မပဒေ-
သော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။

နာမပရိကပ္ပကာလ (ပု) [နာမပရိကပ္ပ+ကာလ]
အမည်ကို ကြံဆရာ-အချိန်-အခါ။ နာမပရိ-
ကပ္ပကာလေ ဣာရပရိကပ္ပါ သမ္ဘဝါ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၈၃။

နာမပရိစ္ဆေဒ (ပု) [နာမ + ပရိစ္ဆေဒ] (၁)
အမည်ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ အမည်အပိုင်း
အခြား။ (၂) နာမ်တရားအပိုင်းအခြား။
နာမ်တရားကို ပိုင်းခြားခြင်း။ (၁) နာမ-
ပရိစ္ဆေဒေါ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃။ (၂) နာမပရိစ္ဆေ-
ဒ၊ ဒီဟိတိကဒုကာနံ ဝဝတ္တာနဒဿနေန ဝါ
ပါဠိဓတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။

နာမပရိယာပန္န (တိ) [နာမ + ပရိယာပန္န] နာမ်
တရား၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ ယသ္မာ
ဖဿောပိ နာမပရိယာပန္နော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၁၉၈။

နာမပဝတ္တိ (ထိ) [နာမ+ပဝတ္တိ] နာမ်တရား၏
ဖြစ်ခြင်း။ တနုတ္တံ နာမပဝတ္တိယာ မန္တတာ။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။

နာမပ္ပကာသက (တိ) [နာမ + ပကာသက]
အောက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ နာမပ္ပကာသကံ

သတ္တံ ရုက္ခာဒိနံ နိဗ္ဗဏှံ သော၊ ဓာန်။ ၁၁၁။
ရုက္ခာဒိနံ နာမပရိယာယေဟိ နာမပ္ပကာသကံ
ရတနမာလာဒိကံ သတ္တံ နိဗ္ဗဏှံ နာမ၊
သောတိမိနာ နိဗ္ဗဏှံ သဒ္ဓဿ ပုလ္လိကံ တံ
ဒိပေတိ။ ယင်း၊ ခြုံ။

နာမပ္ပကာသကဂန္ထ (ပု) [နာမပ္ပကာသက +
ဂန္ထ] အမည်ကို ထင်ရှားပြတတ်သောကျမ်း။
ရုက္ခပဗ္ဗတာဒိနံ နာမပ္ပကာသကဂန္ထ “နိဗ္ဗ-
ဏှံ”တိ။ အပါဠာ ၁။ ၂၄၂။

နာမပ္ပကာသန (န၊ ထိ) [နာမ + ပကာသန] (၁)
အမည်ကို ထင်ရှားပြခြင်း။ (တိ) (၂)
အမည်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော။ နာမပ္ပ-
ကာသနတော နာမဉ္ဇေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၃၇၂။

နာမဗျဉ္ဇန (န) [နာမ + ဗျဉ္ဇန] အတ္ထံ ဗျဉ္ဇ-
ယတိတိ ဗျဉ္ဇနံ၊ ဝိပဗ္ဗ အဉ္ဇ ပကာ-
သနေ ကတ္တရိ ယု။ နာမံ ဝေ ဗျဉ္ဇနံ
နာမဗျဉ္ဇနံ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၂၀၄။] အနက်
ကို ထင်ရှားပြတတ်သော အမည်။ ဗျဉ္ဇနန္တိ
နာမဗျဉ္ဇနံ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၄၂၁။ (-ပဋိသံဋ္ဌ၊
၁။ ၂၇၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။)

နာမဘာဂ (ပု) [နာမ + ဘာဂ] (၁) နာမ်တရား
၏-အဖို့-အစု။ (၂) အမည်၏-အဖို့-အစု။
(၂) နာမကြည့်။ (၂) နာမကောဋ္ဌာသ-
ကြည့်။

နာမဘာဝသာမည (န) [နာမဘာဝ + သာမည]
နာမ်တရား၏အဖြစ်ဖြင့် တူ-သည်၏အဖြစ်-
ခြင်း။ နာမ်တရားချင်း တူ-သည်၏အဖြစ်-
ခြင်း။ န နာမဘာဝသာမည (နိဒ္ဒေယေတိ)။
ဒီ၊ ခြုံ၊ ၁။ ၁၇၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။

နာမမတ္တ (န၊ ထိ) [နာမ + မတ္တ] (နာမမာတြ၊
နာမဒဗ္ဗ၊ နာမဒဗ္ဗသသံ)] (၁) အမည်မျှ။
(၂) နာမ်တရားမျှ။ (၁) နာမမတ္တမေဝ-
(ဒီ၊ ခြုံ၊ ၁။ ၁၇၇)တိ သမညာမတ္တမေဝ။ ဒီ၊ ခြုံ၊ ၁။

၃၈၁။ (သိ၊ ခြုံ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၇။ ၂) နာမမတ္တ-
ပစ္စယ ကြည့်။

နာမမတ္တက (န၊ ထိ) [နာမ + မတ္တ + က]
အမည်မျှ။ ဂေါတြဘူနေတိ ဂေါတ္တမတ္တံ
အနာဝတ္တာ နာမမတ္တကမေဝ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၇၁။
(-ဒီ၊ ခြုံ၊ ၂။ ၁၇၄။)

နာမမတ္တပစ္စယ (ပု) [နာမမတ္တ + ပစ္စယ]
နာမ်တရားမျှဟူသော အကြောင်း။ နာမမတ္တ-
ပစ္စယာပိ သော ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၂။

နာမမတ္တသမဏ (ပု) [နာမမတ္တ + သမဏ]
အမည်မျှဖြစ်သော ရဟန်း၊ အမည်ခံရဟန်း။
နာမမတ္တသမဏာတိ အတ္ထော။ မ၊ ခြုံ၊ ၄။
၂၂၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၁။ မ၊ ခြုံ၊ ၃။ ၄၁၁။
အံ၊ ခြုံ၊ ၁။ ၁၁၉။)

နာမယန္တ (တိ) [နမု + ဣယ + အန္တ]
(ဣာမယံတ-ပြာ)] ညွတ်စေသော၊ သူ။
ဥဋ္ဌိတံ ပုနပျုနံ နာမယတော ပယောဂေ
ပယောဂေ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ ခြုံ၊ ၂။ ၁၂၂။

နာမယောဇနာ (ထိ) [နာမ + ယောဇနာ]
အမည်ကို ယှဉ်စပ်ခြင်း။ နာမယောဇနာယ
သဟ အတ္ထော ဒဿိတော။ ဝိမဘိ၊ ၂။ ၁၃၄။

နာမရူပ (န) [နာမ + ရူပ] (နာမရူပ-သံ၊
နာမရူပယ-သီဟိဋ္ဌိ)] နာမ်(နှင့်)ရုပ်၊ နာပ-
ရူပ (သံ၊ ခြုံ၊ ၂။ ၁၉၆) နှိ တေဘူမကံ နာမံ
ရူပဉ္စ ကထိတံ။ သံ၊ ခြုံ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-ဣတိဝုတ်၊
၂။ ၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄၉။ ထေရ၊ ခြုံ၊ ၂။ ၅၃၇။)

နာမရူပ (န) [နာမ + ရူပ + နာမရူပ] ဒွန်အရာ
၌ သုတိတူ တခုကြွင်းပြီ။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၇၃၇။
နာမချင်း၊ ရူပချင်း တခုကြွင်းပြီ။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၁၆။ မာတရော ပိတရော နာမရူပံတျာဒိသု
ပဗ္ဗကံ။ ပဒံ ပရမ္ပိ ဝါ ကေ-ဧသော ဝါ
ပျဝသိဿတေ။ ဘေဒစိန္တာ။ ၂။ ၂။] နာမ်၊ ရုပ်၊
နာမ်ရုပ်။ တံ ပန “နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ

နာမရူပ” နှိ ဇေဝံ ကတေကသေသံ “ဆဋ္ဌာ-
ယတနဉ္စ သဋ္ဌာယတနဉ္စ သဋ္ဌာယတန” နှိ ဇေဝံ
ကတေကသေသသေဝ သဋ္ဌာယတနဉ္စ ပစ္စ-
ယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၆။
နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပနှိ ဧတ္ထ
နာမရူပ-သဒ္ဓေါ အတ္တနော ကေဒေသေန
နာမ-သဒ္ဓေန နာမသဒ္ဓဿ သရူပေါ၊ ရူပ-
သဒ္ဓေန စ ရူပ-သဒ္ဓဿတဿ “သရူပါနံ ကေ-
သေသော” တိ နာမရူပ-သဒ္ဓဿ ဌာနံ ဣတ-
ရေသဉ္စ နာမရူပ-သဒ္ဓါနံ အဒဿနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။ (-အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၂။ ဒီ၊ ၂။
၂၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၂။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၂။
မဟာနိ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၈။)

နာမရူပဇာတိက (တိ) [နာမရူပ+ဇာတိ+က]
နာမ်, ရုပ်, နာမ်ရုပ်-ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိ
သော (သဋ္ဌာယတန-စသည်)။ နာမရူပသ-
မုဒယ(တိ) (၂)-ကြည့်။ တဏှာဇာတိက-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

နာမရူပဒဿန (န) [နာမရူပ+ဒဿန] နာမ်,
ရုပ်ကို ရှုမြင်ခြင်း၊ နာမ်, ရုပ်ကို ရှုမြင်-တတ်
-ကြောင်းဖြစ်-သောဉာဏ်။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိတိ
သပစ္စယံ နာမရူပဒဿနံ။ ဒီဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။

နာမရူပဒုက (န၊ ပ) [နာမရူပ+ဒုက] နာမ်, ရုပ်
၂-ပါး အပေါင်း၊ နာမရူပဒုကံ။ နာမရူပဒု-
ကေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄၊ ၄၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀။
(-မဟာနိ၊ ၁။ ၁၄၃။)

နာမရူပဒေသနာဝိသေသ (ပ) [နာမရူပဒေသ-
နာ+ဝိသေသ] နာမ်, ရုပ်ကို ဟောထုပြန်
သော ဒေသနာအထူး။ နာမရူပဒေသနာဝိ-
သေသော ဒေသနာဘေဒေါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။

နာမရူပနိဒါန (တိ) [နာမရူပ+နိဒါန] နာမ်,
ရုပ်, နာမ်ရုပ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။
နာမရူပသမုဒယ (တိ) (၂)-ကြည့်။

နာမရူပနိရောဓ (ပ) [နာမရူပ+နိရောဓ] (၁)
နာမ်, ရုပ်, နာမ်ရုပ်တို့၏-ချုပ်-ငြိမ်း-ခြင်း။
(တိ) (၂) နာမ်, ရုပ်တို့၏-ချုပ်-ငြိမ်း-ရာဖြစ်

သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၁) နာမရူပနိရောဓော-
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀။ မ၊ ၁။ ၆၆၊ ၃၃။ မ၊ ၃။
၁၀၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၃၁၇၊ ၃၃၅၊ ၃၄၆။ အံ၊ ၁။
၁၇၈။ ဥဒါနံ၊ ၇၈။ စူဠနိ၊ ၂၃၂။ နေတ္ထိ၊ ၅၄။
ပေဋကော၊ ၃၁၄။ နာမရူပနိရောဓံ- မ၊ ၁။
၆၆။ နာမရူပနိရောဓာ-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀။
မ၊ ၁။ ၃၁။ မ၊ ၃။ ၁၀၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၃၁၆၊
၃၁၇၊ ၃၃၅၊ ၃၃၇၊ ၃၄၆။ သံ၊ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၁။
၁၇၈။ ပဋိသံ၊ ၅၄။ ဥဒါနံ၊ ၇၈။ စူဠနိ၊ ၂၃၂။
နေတ္ထိ၊ ၅၄။ ပေဋကော၊ ၃၁၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၇။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၆၈။ (တိ)
(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နာမရူပနိရောဓဂါမိ (တိ) [နာမရူပနိရောဓ+
ဂမ+ဏိ။ ထိ-၌-ဂါမိနိ] နာမ်, ရုပ်တို့၏-ချုပ်
-ငြိမ်း-ရာဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်သို့ (အာရုံပြုသော
အားဖြင့်) ထောက်ကြောင်းဖြစ်သော (အဋ္ဌကိ-
ကမဂ်)။ အယမေဝ အရိယော အဋ္ဌကိကော
မဂ္ဂေါ နာမရူပနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ။ မ၊
၁။ ၆၆။

နာမရူပနိရောဓန (တိ) [နာမရူပ+နိရောဓန] နာမ်,
ရုပ်ကို ချုပ်စေသော၊ သူ (ဘုရားရှင်)။ ပဋ္ဌာနံ
နာမနာမေန၊ နာမရူပနိရောဓနော။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၀။ တံ နာမရူပံ သမုဒယနိရောဓေန
နိရောဓေသိတိ နာမရူပနိရောဓနော။ မူလဋီ၊
၃။ ၁၆၆။

နာမရူပပစ္စယ (ပ) [နာမရူပ+ပစ္စယ] (၁)
နာမ်, ရုပ်, နာမ်ရုပ်ဟူသော အကြောင်း။
(တိ) (၂) နာမ်, ရုပ်, နာမ်ရုပ်-ဟူသော
အကြောင်းရှိသော။ (ဤပုဒ်၌ နာမ-အရ
နာမ်ဟု ဆိုအပ်သော်လည်း ဝေဒနာ စသော
ခန္ဓာ ၃-ပါးကို ယူရ၏၊ ရူပအရကား မိမိ
သန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သော မဟာဘူတ
၄-ပါး ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါး ဇီဝိတိန္ဒြေဖြစ်၏။
ဝိဘာဝိနီ၊ ၂-၆။ နာမအရ ဝိညာဉ်ဖြစ်သော
နာမ်ကား ပစ္စယုပ္ပန်၌ ယူထားပြီး ဖြစ်ရကား
မလိုအပ်၊ နိဗ္ဗာန်ကား ဆိုဖွယ်ရာမရှိ၊ ရူပအရ

ရူပါယတန-စသော ကြွင်းရှပ်များကိုကား မဟာဘုတ်ကဲ့သို့ သဟဇာတသတ္တိ၊ ဝတ္ထုရှပ် ကဲ့သို့ နိဿယသတ္တိ၊ ဇိဝိတိန္ဒြေကဲ့သို့ အနုပါ- လနသတ္တိ မရှိသောကြောင့် မယူရဟု မှတ် ထု၏။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၇။ (၁) နာမရူပပစ္စ- ယာ သဋ္ဌာယတနံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇။ သံ၊ ၁။ ၂၄၃၊ ၃၁၆၊ ၃၂၈၊ ၃၃၇၊ ၃၄၅။ အံ၊ ၁။ ၁၁၇။ အံ၊ ၃။ ၄၀၅။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၃။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၁၀၉။ နေတ္တိ၊ ၅၉။ ပေဋကော၊ ၂၉၄။ မိလိန္ဒ၊ ၅၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂-၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၄၊ ၁၆၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄၊ ၄၂၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၊ ၁၃၀။ နာမရူပပစ္စယာတိ ဧတ္ထ နာ- မဉ္ဇ ရူပဉ္ဇ နာမရူပဉ္ဇ နာမရူပန္တိ သရူပေက- သေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၃၆။ (- ဒီ၊ ၂။ ၄၈။ သံ၊ ၁။ ၃၂၇၊ ၃၃၇။ အဘိ၊ က။ ၃၇၁။ ပဋိသံ၊ ၂၆၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၅၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။) (တံ) (၂) ကေသ္မိံ ဘဝေ အာဒိဘူတဝိညာဏဿ နာမရူပပစ္စယတံ ဒေသေတံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၄။ နာမရူပါရမ္မဏ(အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၅)လည်း-ကြည့်။

နာမရူပပဒဋ္ဌာန (တိ) [နာမရူပ+ပဒဋ္ဌာန] နာမ်၊ ရုပ်-ဟူသော - လျှင်- နီးစွာသော - အကြောင်းရှိသော။ (စိတ္တိ) နာမရူပပဒဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၉။)

နာမရူပပဗန္ဓ (ပု) [နာမရူပ+ပဗန္ဓ] နာမ်၊ ရုပ် တို့၏အစဉ်၊ နာမ်ရုပ်အစဉ်။ သုခဒုက္ခသန္တာ- နဿ နာမရူပပဗန္ဓဿ ဝါ စိရတရံ ပဝတ္တိ- ဟေတုဘူတံ ဥပထမ္ဘကံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။

နာမရူပဘဝ (တိ) [နာမရူပ+ဘဝ] နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ် ဟူသော - ဖြစ်ရာ - အမ္မန် -

အစ - ရှိသော။ နာမရူပသမုဒယ (တိ) (၂) ကြည့်။

နာမရူပပရိဂ္ဂဟ (ပု) [နာမရူပ + ပရိဂ္ဂဟ] (၁) နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်ကို - ပိုင်းခြား၍ ယူ - သိမ်းဆည်း - ခြင်း။ (တံ) (၂) နာမ် ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်ကို - ပိုင်းခြား၍ ယူ - သိမ်းဆည်း - တတ်သော၊ ဉာဏ်။ (၁) ဣမေ- သံ ဝသေန နာမရူပပရိဂ္ဂဟော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၈။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂၊ ၂၆၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉၊ ၁၄၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆။) (တံ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ (န) [နာမရူပပရိဂ္ဂဟ+ ဉာဏ] နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၊ နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်ကို - ပိုင်းခြား၍ ယူ - သိမ်းဆည်း - တတ်သောဉာဏ်။ (သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဟု လည်း ခေါ်သည်။) သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒဉာဏ်န္တိ နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏံ ဝဒတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒ (ပု) [နာမရူပ+ပရိစ္ဆေဒ] (၁) နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ (၂) နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ (၃) နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ် အပိုင်းအခြား။ (၄) နာမရူပပရိစ္ဆေဒ ကျမ်း။ ယင်းကျမ်းသည် သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းပြု အရှင်အနုရုဒ္ဓမထေရ်ပြုစုစီရင်သော ကျမ်းဖြစ် သည်။ ဂါထာဖြင့် စီရင်ထားသော ကျမ်း ဖြစ်ရာ ဂါထာကျမ်း ၁၈၅၇-ဂါထာဟု ပါရှိ သည်။ ဝိသုတာ-၆၀-လည်း-ကြည့်။

(၁) နာမဿ၊ ရူပဿ၊ နာမရူပဿ စ ပရိစ္ဆိန္နနံ နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁။ (၂) နာမရူပပရိစ္ဆေဒေါ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၃)တိ သဟ ပစ္စယေန နာမရူပဿ ပရိ- စ္စိဇ္ဇ အဝဗောဓော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။ နာမရူပ- ပရိစ္ဆေဒေါ - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒန-ခုဒ္ဒက၊ ဌ။၂၁၄။ ဒီ၊
 ဋီ၊၂။၂၀၉။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၆၄။ နာမရူပပရိ-
 ဇ္ဈေဒတော-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈။
 နာမရူပပရိစ္ဆေဒဿ (ဆ၊ဇ)-သီ၊ဋီ၊သစ်၊
 ၁။၁၀၁။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ-ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၁၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀။ (၃) အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။ (၄) နာမရူပပရိစ္ဆေဒံ ပဝက္ခာမိသ-
 မာသတော။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ။၁။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒကထာ (တိ) [နာမရူပပရိစ္ဆေ-
 ဒ+ကထာ] နာမ်၊ရုပ်၊နာမ်ရုပ်အပိုင်းအခြား
 ကို ဟောရာဖြစ်သော (အဘိဓမ္မာပိဋက)။
 တတိယံ ရာဂါဒိပဋိပက္ခဘူတော နာမရူပ-
 ပရိစ္ဆေဒေါ ဣတ္ထ ကထိဒတာဘိ နာမရူပ-
 ပရိစ္ဆေဒကထာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဒီ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒပကရဏ (န) [နာမရူပပရိစ္ဆေဒ
 +ပကရဏ] နာမရူပပရိစ္ဆေဒကျမ်း၊ ယင်း
 ကျမ်းသည်၊ရမတ္ထဝိနိစ္ဆယ ကျမ်း၊အဘိဓမ္မတ္ထ-
 သင်္ဂဟကျမ်းတို့ကို ပြုစီရင်တော် မူခဲ့သော
 အရှင်အနုရုဒ္ဓထေရ်ပြုစုသောကျမ်းဖြစ်သည်။
 အကျယ်။ဝိသုတာ၊ ၆၀-၆၂-ကြည့်။ D.p.
 လည်းကြည့်။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒပရဏ်နိဋ္ဌိတံ။
 နာမရူပပရိစ္ဆေဒ။၁၆၀။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဝိရဟ (ပု) [နာမရူပပရိစ္ဆေဒ+
 ဝိရဟ] နာမ်၊ ရုပ်၊နာမ်ရုပ် အပိုင်းအခြားမှ
 ကင်းခြင်း။ တေသဉ္စိ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဝိရဟ-
 တော ဒုဗ္ဗလံ ပညာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၉။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဝိရဟိတ (တိ) [နာမရူပ-
 ပရိစ္ဆေဒ+ဝိရဟိတ] နာ၊ရုပ်၊နာမ်ရုပ် အပိုင်း
 အခြားမှ ကင်းသော။ တေသဉ္စိ နာမရူပ-
 ပရိစ္ဆေဒဝိရဟိတတ္တာ ဒုဗ္ဗလံ ပညာ ဟော-
 တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၁။

အဘိဓာန် [တ-ဝဂ်] ၃-၃၈-ပ-မ-သ-စ

နာမရူပပွတ္တန (န) [နာမရူပ+ပတ္တန]နာမ်၊
 ရုပ်တို့၏ ပြစ်ခြင်း။ နာမရူပပွတ္တနေန
 သတ္တာနံ ဌိတိယာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

နာမရူပမတ္တဒဿန (န) [နာမရူပ+မတ္တ+
 ဒဿန] နာမ်၊ရုပ်မျှကို ပြခြင်း။ နာမ်၊ရုပ်ကို
 သာလျှင် ပြခြင်း။ ဣတ္ထ စ နာမရူပမတ္တ-
 ဒဿနေန....ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၅။

နာမရူပဝတ္ထာန (န) [နာမရူပ+ဝတ္ထာန]
 (၁) နာမ်၊ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။
 (၂) နာမ်၊ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားတတ်
 သော ဉာဏ်။ နာမရူပဝတ္ထာနဉာဏ်။ “နာမ-
 ရူပမတ္တမိဒံ၊နတ္ထိ ဣတ္ထ အတ္တာ ဝါ အတ္တနိယံဝါ”
 တိ ဝေပတ္တဉာဏ် နာမရူပဝတ္ထာနံ။ မ၊ဋီ၊
 ၁။၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၄-နာမရူပဝတ္ထာနံ
 (ပ၊ဇ)-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၈။ နာမရူပဝတ္ထာနံ
 (ဒ၊ဇ)-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ နာမရူပဝတ္ထာ-
 နေန-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ ပဋိသံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။စူဠနိ၊
 ဋ္ဌ။၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၂။
 အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ နာမရူပဝတ္ထာနေ-ပဋိသံ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၈။

နာမရူပဝတ္ထာနဉာဏ (န) [နာမရူပဝတ္ထာ-
 န+ဉာဏ] နာမ်၊ ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သား
 တတ်သော ဉာဏ်။ နာမရူပဝတ္ထာနဉာဏ်။
 ဣဒါနိ ယသ္မာ ဟေဋ္ဌာ သရူပေန နာမရူပ-
 ဝတ္ထာနဉာဏံ န ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

နာမရူပဝတ္ထာပန (န) [နာမရူပ+ဝတ္ထာပန]
 (၁) နာမ်၊ရုပ်ကိုပိုင်းခြားမှတ်သားစေခြင်း။
 (တိ)(၂)နာမ်၊ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားစေ
 တတ်သော (ပညာ)။ (၁) နာ-ရူပမတ္တ-
 မေတံ၊န အညော ကောစိ သတ္တာဒိကော-
 တိ ဝတ္ထာပနံ နာမရူပဝတ္ထာပနံ။ မူလဋီ၊
 ၁။၁၁၂။ (-အနု၊ဋီ၊၁။၁၉။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၄၄။)

(တိ) (၂) နာမရူပဝဝတ္ထာပနဝသေနာ-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၈) တိ နာမဝဝတ္ထာပနဝသေနာ
ရူပဝဝတ္ထာပနဝသေနာ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၇။

နာမရူပသင်္ခါရ (ပု) [နာမရူပ + သင်္ခါရ] နာမ်၊
ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရတရား။ ကံ၊ စိတ်၊
ဥတု၊ အာဟာရ-ဟူသော အကြောင်းတရား
၄ ပါးတို့သည် ပေါင်း၍-ပြုပြင်-စီရင်-အပ်
သော နာမ်ရုပ်။ ဝိပါကင်္ခါရ နာမရူပေနာ
သင်္ခါရတို့ နာမရူပသင်္ခါရနံ အန္တရေ ကော
သန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။

နာမရူပသညိတ (တိ) [နာမရူပ + သညိတ]
နာမ်၊ ရုပ်ဟု-သိ-မှတ်-အပ်သော။ ဇေတတိ
နာမရူပသညိတာ သင်္ခါရ။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၄၄။

နာမရူပသမုဒယ (ပု) [နာမရူပ + သမုဒယ]
(၁) နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ။
(တိ) (၂) နာမ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ရုပ်ဟူသော ဖြစ်
ကြောင်းရှိသော။ (၁) နာမရူပသမုဒယာ
ဝိညာဏသမုဒယော။ ပဋိသံ၊ ၅၄။ (-ဒိ၊ ၁။
၂။ ၅၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၂၆၇။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၉၆။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၄၆၈။
မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၈။ ၃၇၀။ မူလ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၄။) (တိ)
(၂) သဠာယတနံ နာမရူပနိဒါနံ နာမရူပ-
သမုဒယံ နာမရူပဇာတိကံ နာမရူပပဘဝံ။
မ၊ ၁။ ၉၆။ ၃၇၈။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃။

နာမလာဘ (ပု) [နာမ + လာဘ။ (ကာမလာ-
ဘ ပြာ)] အမည်ကိုရခြင်း။ ရအပ်သော
အမည်။ နာမလာဘော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၂၈။ (-သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၂၀၂။ ၂၀၉။ ဒီ၊
၃။ ၂။ ၁၃၂။ ၁၃၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၆၅။ မ၊ ၃။ ၂။
၂၇၅။ မူလ၊ ၁။ ၂။ ၇၃။ ၇၅။ ၁၁၄။ အနု၊ ၁။
၁၂၁။ ၁၂၂။)

နာမလိခိတက (တိ) [နာမ + လိခိတက] ရေး
ထားအပ်သော အမည် ရှိသော၊ အမည်ရေး
ထားအပ်သော၊ ကမ္မည်း-စာလွှာ-ထိုးထား

အပ်သော(တိုင်)။ နာမလိခိတကေ ထမ္မေ
နိခဏိတော...ဋ္ဌပေန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၁၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၄၉။

နာမလေခနကာလ (ပု) [နာမလောန + ကာလ]
အမည်ကို ရေးသားရာ-အချိန်-အခါ။ နာမ-
လေခနကာလေ အနာပတ္တိ၊ ကုသသင်္ကမနသ-
ဒိသံ န ဟောတိ။ ဝဇီရ၊ ၁၃၂။

နာမလေသ (ပု) [နာမ + လေသ] စဉ်းငယ်
ကပ်ငြိတတ်သော အမည်၊ အမည်ဟူသော
ကပ်ငြိတတ်သော အရိပ်အမြက်။ (အမည်
ဆင်တူရိုးမှား၊ မြန်)။ ဇာတိလေသော နာမ-
လေသော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇၈။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။

နာမဝိသေသ (ပု) [နာမ + ဝိသေသ။ (နာမ-
ဝိဂေ-သံ၊ ကာမဝိသေသ - ပြာ)] (၁)
ထူးသော အမည်၊ အမည်ထူး။ (၂) နာမ်
ထူး။ (၁) အထ ကသ္မာ “ခိဉ္စာပဒေါသိကာ”-
တိ နာမဝိသေသေန ဘဂဝတာ ဝုတ္တာ။ သီ၊
၃။ ၁။ ၄၂၄။ (-၄၂၄။) (၂) နာမဝိသေ-
သနံ ဆဠာယတနာဒိနံ အဝိဇ္ဇာယ ပစ္စယ-
ဘာဝေါ ဝတ္တဗ္ဗော။ မူလ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၈။ (-
အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၄၅။)

နာမသညာ (တိ) [နာမ + သညာ]
အမည် သညာ။ ကောရတ္တာတိက္ကန္တထောဝ-
(သ ဝါ) နာမသညာ သော ယဒိဒံ အာဘိ-
ဒေါသိကောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၄။ မ၊ ၁။ ၂။
၂၀၄။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၇၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၉၅။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၈။ အပ၊ ၁။ ၂။
၈၆။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၉၅။)

နာမသဒ္ဒယောဂ (ပု) [နာမသဒ္ဒ + ယောဂ]
နာမသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ နာမသဒ္ဒယောဂေန
ဟိ ဧတ္ထ ပဋိဇာနိသန္တိတိ အနာဂတကာလ-
ဝစနံ။ ဥဒါ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။
၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။ ၁၀၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃။)

နာမသဒ္ဒါသိတ (တိ) [နာမ + သဒ္ဒါသိတ]
နာမတရား-၌-ကို-မှီသော။ နာမသဒ္ဒါ-
သိတံ ရူပ (စူဠနိ။၆၇)န္တိ သဗ္ဗရူပံ နာမံ
ဂဟေ တွာ ပဝတ္တနတော နာမသဒ္ဒါသိတံ
နာမဇာတံ။ စူဠနိ။၁၉။

နာမသမ္ပယုတ္တ (တိ) [နာမ + သမ္ပယုတ္တ]
နာမတရားနှင့်-ယှဉ်-ရောနှော-သော။
နာမသမ္ပယုတ္တော (နေတ္ထိ။၅၉) တိ နာမေန
မိဿိတော။ နေတ္ထိ။၁၂၇။

နာမသဟဿ (န) [နာမ + သဟဿ။
သဟဿသဒ္ဒါ အနေကသင်္ချာ အနက်ကို
လည်း ဟော၏။] အမည်တို့၏-အထောင်-
တသောင်း၊ အထောင်-တထောင်-သော
အမည်၊ အထောင်မက များစွာသောအမည်၊
ဂုံဏေန နာမမုဒ္ဒေယျံ။ အပိ နာမသဟဿ-
တော။ အဘိ။၁။၄၂။ ပဋိသံ။၁။၂၇။
ဥဒါန။၁။၃၀၆။ နေတ္ထိ။၁။၁၁၉။ ဒီ။၁။၆၆။
၄၀၂။ သိ။၁။၁။၂၄၆။ သိ။၁။၁။၂။
၄၃၀။ သံ။၁။၁။၃၄၁။ (-ဝိ။၁။၁။၂၁၅။
ကင်္ခါ။၁။၁။၁၇၉။ မူလဒီ။၁။၁၇၇။)

နာမသာဓန (န) [နာမ + သာဓန] အမည်၏
ပြီးခြင်း။ ရူပံ ပန ဝိနာပိ နာမသာဓနံ
အတ္တနော ရူပနသဘာဝေန ဂဟေ ဥပယာ-
တိတိ ရူပံ။ ဒီ။၁။၁။၁၇၁။

နာမသာဓာရဏ (တိ) [နာမ + သာဓာရဏ]
အမည်အားဖြင့်-ဘူသော ဆောင်ခြင်းရှိ-
ဆက်ဆံ-တူ-သော အမည်ရှိသော(တရား)။
နာမသာဓာရဏာ (နေတ္ထိ။၄၂)တိ နာမေန
သာဓာရဏာ၊ ကုသလာကုသလာတိ သမာ-
နနာမာတိ အတ္တော။ နေတ္ထိ။၁။၁၂။ နာမ-
သာဓာရဏာတိ နာမေန နာမပညတ္တိယာ
သာဓာရဏာ သမာနာ။ နေတ္ထိ။၁။၁၇၁။
(-နေတ္ထိ။၁။၁၇၂။ နေတ္ထိ။၁။၁၇၂။)

နာမသိဒ္ဓိက (တိ) [နာမ + သိဒ္ဓိက] အမည်ဖြင့်
(ကောင်းကျိုး၊ မကောင်းကျိုး) ပြီးစီး၏ဟု
အယူရှိသော (ရဟန်း)။ နာမသိဒ္ဓိက (ဇာ။
ဠ။၁။၄၂၆)န္တိ နာမေန နဝ ဣဒ္ဓံ ဝါ အနိဋ္ဌံ
ဝါ အတ္တံ သိဇ္ဈတိတိ ဝေ လဒ္ဓိကံ ကေ ဘိက္ခု။
ဇာ။၁။၁။၁၇၇။

နာမသိဒ္ဓိဘာတက (န) [နာမသိဒ္ဓိ + ဘာတက]
နာမသိဒ္ဓိဇာတ်။ ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိပြည်
ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်
မူစဉ် အမည်ဖြင့် ကောင်းကျိုး၊ မကောင်း
ကျိုး ပြီးစီး၏ဟု အယူရှိသော ရဟန်းတပါးကို
အကြောင်းပြု၍ အမည်သည် ပညတ်မျှသာ
ခေါ်ဝေါ်ရုံမျှသာ၊ အမည်ဖြင့် လုပ်ငန်းပြီး
မြောက်နိုင်သည့် မဟုတ်၊ အလုပ်သာလျှင်
လိုရင်းဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားအောင် ဟောပြု
ရာဇာတ်။ ဇာတကနိပါတ်၊ ဣ။ ကေနိပါတ်၊
လိတ္တဝဂ်၊ ၇-ဇာတ်။ ဇာ။၁။၂၃။ ဇာ။၁။၁။
၄၂၆-၇။

နာမာစာရဒီပက(ပု) [နာမာစာရ + ဒီပက] နာမာ
စာရဒီပကကျမ်း။ (ယင်းကျမ်းသည် B.E.
၁၉၁၀-ကျော်တွင် ပေါ်ထွန်း ထင်ရှားခဲ့
သည်။ သီဟိုဠ်၊ ပုဂံ သာသနာ့ဝန်ဆောင်
ဆပဋိပတ္တိထေရ်ရေးခဲ့သော အဘိဓမ္မာကျမ်းဖြစ်
၏။ ယင်းကျမ်း၌ ဘူမိဝိဘာဂ၊ ပုဂ္ဂလဝိ-
ဘာဂ၊ ပုဗ္ဗာရဝိဘာဂ၊ ကိစ္စဋ္ဌာနဝိဘာဂ၊
အာရမ္မဏဝိဘာဂ၊ ရူပနိဒ္ဒေသ၊ ပစ္စယဝိဘာဂ
အားဖြင့် ၇-ပိုင်းပါရှိ၏။ ဝိသုတာ။ ၁၅၄-
ကြည့်၊ D.P. လည်းကြည့်။ ရစယိဿ သမာ-
သေန၊ နာမာစာရဿ ဒီပကံ။ နာမာစာရ။
၁-နာ။

နာမာဘိဓာန (န) [နာမ + အဘိဓာန] ဟော
အပ်သောအမည်။ ဂေါတ္တ (သိ။၁။၁။၁။
၂၅၄) ကြည့်။

နာမာဘိဓာနသောဓန (န) [နာမာဘိဓာန +
သောဓန] ဟောအပ်သော အမည်ကို သုတ်

သင်ခြင်း။ ဘေသု ပဏ္ဏတ္တိဝါရော ခန္ဓာနံ
နာမာဘိရောပနသောနေဝသေနေဝ ဂဟိတ-
တ္တာ ပဏ္ဏတ္တိဝါရေတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိဋ္ဌာ
၃။၂၉၂။

နာမာဘိရောပန (န) [နမ+အဘိရောပန]
အမည်သို့ - တက်ရောက်စေ - တင် - ခြင်း။
နာမာဘိရောပနာယ ဟိ ကောစနမ္ပိ ဘာတိ။
သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။၂၀၁။

နာမိဘ (တိ) [နမ+ဏေ+တ။ (နာမိတ-သံ၊
ဏာမိယ-ပြာ)] ညွှတ်စေအပ်သော။ ပါနိယံ
န ဝါသေတဗ္ဗန္တိ ဣဒံ အတ္တနော အတ္တာယ
နာမိတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၁။

နာမိယမာန (တိ) [နမ+ဏယ+မာန] အထက်
ပုဒ်နက်ကြည့်။ တဏှာယ နာမိယမာနံ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၇။ မူလဋီ၊
၂။၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၁၃။

နာမေကဒေသ (ပ) [နမ+ကေဒေသ] နာမ်၏
-တစိတ်-တပိုင်း-ဖြစ်သော နာမ်။ ဝေဒနာ-
ဝသေနေဝ နာမေကဒေသံ ပစ္စေဝက္ခန္ဓော
ဝိဟာသိ။ သံ၊ ၃။၁၆၆။

နာမေတိ (ကာကြိ) [နမ+ဏေ+တိ] ညွှတ်-
ကိုင်-စေ၏။ နာမေတိ ဒီ၊ ၃။၁၆၁။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၅။ ပဋိသံ၊ ၃။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၈၇။ မ၊ ၃။၂၂၅။ မူလဋီ၊ ၂။၁၁၁။
အနုဋီ၊ ၁။၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၁၂။ နာမေန္တိ
-ဝိးဒုးဒု၇၇။ ဝိ၊ ၃။၃၇၇။ ဒီ၊ ၃။၁၆၀။

နာမေတုံ (ကာကြိဝိ) [နမ+ဏေ+တုံ]
ညွှတ်-ကိုင်-စေခြင်းငှါ။ ဣမံ နာမေတုံ
ဝါယမဏ။ သံ၊ ၃။၁၄၁။

နာမေတွာ (ကာကြိဝိ) [နမ+ဏေ+တွာ]
ညွှတ်-ကိုင်-စေ၍။ ဩသဃ်နာယ မာတု-
ဂါမ် ကေသေသု ဂဟေတွာ နာမေတွာ
(ဩနာမေတွာ၊ သျှာ) စမ္ပနာဒီသုယံ အဇ္ဈာ-

စာရံ ဣစ္စတိ။ ဝိ၊ ၃။၂။၁၂၂။ (-၁၆၆။
မ၊ ၃။၂၆၇။ သံ၊ ၃။၂။၁၇၂။၆၁။ အံ၊ ၃။
၃။၂၁၆။၂၈၂။ စရိယာ၊ ၃။၆၀။ ဇာ၊ ၃။၁။
၄၀၃။ ဇာ၊ ၃။၄။၂၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၁။
၃၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၃။ ကဒါ၊ ၃။၄၅၅။)

နာမေန္တိ (တိ) [နမ+ဏေ+အန္တိ] ညွှတ်-ကိုင်-
-စေသော။ ခန္ဓဋ္ဌိံ ဝါ နာမေန္တော ကာယံ
န ရက္ခတိ နာမ။ သံ၊ ၃။၂။၁၃၂။ (-၂၀၇။
ဒီ၊ ၃။၁၇၂။ သံ၊ ၃။၂။၄၅၇။)

နာမေန္တိ (ကာကြိ) [နမ+ဏေ+အန္တိ] ညွှတ်-
-ကိုင်-စေကုန်၏။ နာမေတိ-ကြည့်။

နာမောကာသ (ပ) [နမ+ဩကာသ] နာမ်
တရား၏ တည်ရာဖြစ်သောဘုံ၊ အရူပဘုံ။
တယော ဟိ ဩကာသာ နာမောကာသော
ရူပေါကာသော နမရူပေါကာသောတိ။
တတ္ထ အရူပဘဝေါ နာမောကာသော နာမ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၃။၃၅၆။

နာယက (တိ) [နိ+ဏ္ဍ။ ဓာနံ။ ဓာနံ၊ ၃။၄၂၅။
ထိ၌ နာယိကာ။ (နာယက-သံ၊ သီဟိုဠ်၊
ဏာယက-ပြာ၊ နာယက-အဒ္ဓမာဂဓီ)] (၁)
(နိဗ္ဗာန်သို့) ပို့ဆောင်တတ်သော (ဘုရား)။
(၂) အကြီး၊ အမှူး-ဦးစီး-ခေါင်းဆောင်-
ဖြစ်သောသူ။ (၃) (ဘဝ၃ ပါးသို့) ဆောင်-
-ဆွဲငင်-တတ်သော (တဏှာ)။ (၄) နာမေန
သုပ္ပဗုဒ္ဓေါတိ၊ နာယကော သောနရိယရော။
အပါ၊ ၁။၁၉၁။ သမ္ဘာရဝန္တေ သတ္တေ
နိဗ္ဗာနံ နေတိ ပါပေတိတိ ဝါ နာယကော။
အပါ၊ ၃။၂။၂၅။

နာယကော (၊ ၆) - အပါ၊ ၂။၁၄၃။ မ၊ ၃။
၃။၉၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၁။ ထေရ၊ ၃။၁။၄၀။ ထေရ၊
၃။၂။၃၉။ ထေရီ၊ ၃။၁၇၂။၈၄။ အပါ၊ ၃။၁။၃၈၊
၄၃။ အပါ၊ ၃။၂။၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။၁၉။ စရိယာ၊ ၃။
၁၅။ ဇာ၊ ၃။၁။၃၇၄။ နာယကော (ပါမ) - စူဠနိ၊
၃။၅၁။ နာယက (အာ၊ ၆) - အပါ၊ ၂။၄။
ထေရီ၊ ၃။၁၅၅။ နာယကံ (ဒု၊ ၆) - အပါ၊ ၂။၁၁၁။

နာယကေန (တ၊ ဇ) - အပါ၊ ၂။ ၁၁၇။ နာယ-
ကေ (သ၊ ဇ) - အပါ၊ ၂။ ၄၄။ (၂) နဒိကဿ-
ပေါ ဇဋ္ဌိလော တိတ္ထံ ဇဋ္ဌိလသတာနံ နာယ-
ကော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၂။ (-မ၊ ဇ၊ ၁။ ၁၁၅။
ဇာ၊ ဇ၊ ၆။ ၂၉၅။) (၃) သဗ္ဗဿာပိ ဘဝဿ
နေတ္ထိ နာယိကာ တဏှာ အဂ္ဂမဂ္ဂေန မယာ
သမုဿိတိတာ။ ဇေ၊ ၃။ ၁၆။

နာယကဘာဝ (ပု) [နာယက + ဘာဝ] အကြီး
အမှူး - ဦးစီး - ခေါင်းဆောင် - ခေါ်အဖြစ်။
သာသနကိစ္စဿ နာယကဘာဝေန သံသပရိ-
ဏာယကတဉ္စရဉ္စောဉ္စပေတုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉။

နာယကရဟိတ (တိ) [နာယက + ရဟိတ] အကြီးအမှူး - ဦးစီး - ခေါင်းဆောင် - ကင်း
သောသူ။ သယံ နာယကရဟိတတ္တာ စ
ဝိနာယကံ။ ဇေ၊ ၃။ ၂။ ၁၇။

နာယကဝိဟိတ (တိ) [နာယက + ဝိဟိတ] အထက်ပုဒ်နက်ကြည့်။ ဝေနေယျသတ္တေ ဝိ-
နေတိတိ ဝိနာယကော၊ နာယကဝိရဟိတော
ဝါ သယမ္ဘူတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀။

နာယတိ (ကြိ) [ဉာ + နာ + တိ။ ကစွည်း။ ၄၇၀၊ ၅၀၉။ နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၉၅၀၊ ၁၀၂၂။ ဉာ +
ယ + တေ။ ရှု၊ ဘာသာဋီ။] (၁) ထင်ရှား၏။ (၂) သိအပ်၏။ (၃) နာမမတ္တံ န နာယတိ-
(ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇)တိ နာမမတ္တံ န ပညာယတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၁။ န နာယတိ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၃၀၅)တိ
န ပညာယတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၁။ (-ဇာ၊ ၁။ ၉၀။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀။) (၂) န နာယဓေ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉)တိ န ဉာယန္တိ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ (-ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၀။ အံ၊
ဋီ၊ ၃။ ၉၈။)

နာယဓေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဉာ + ယ + အန္တေ] သိအပ် - ထင်ရှား - ကုန်၏။ နာယတိ - ကြည့်။

နာရ (ပု၊ န) [နရ + အာ။ နရသျာယမ် အာ။
ထောမ။ (နရသံ၊ အာရ ပြာ)] ခေ။

(လူမိုက်၊ လူငယ်၊ ခေ။ ထောမ။ ခေ။ သိဟိန္ဒု၊
ဓာန် ကျဉ်း။) နာရအမည်ရှိသော အသီး
သီးသောသစ်ပင်။ ဓာန်။ သိဟိန္ဒုသုမင်္ဂလ၊
နာရဂ် - ကြည့်။

နာရက (ပု) [နရ + အာ။ နရကံ ဂစ္ဆတိတိ
နာရကော၊ အာကော။ (နိရယဂတေ သတ္တေ)။
သုစိ။ (-ဓာန်၊ ၄။ ၆၅၈။) (နာရက - သံ၊
အာရယ - ပြာ)] ငရဲသား၊ ငရဲ
သတ္တဝါ။ နာရကေ ပေတေ တိရစ္ဆာနဂတေ
စ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၀။ ကဋ္ဌ၊ ကာ ဝေဒနာ
နိရန္တရံ စိရကာလံ ဝေဒိယန္တေ နာရကေ။ ဒီ၊
ဋီ၊ ၁။ ၉၁။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၂၁။)

နာရဂ် (ပု) [နာရ + ဂမ + ကိ။ (နာရဂ်၊ အာရဂ်-
ပြာ၊ နာရဂါ၊ နာရဂ် - သိဟိန္ဒု)] ခရမ်းပိမ်။
(နိသောအသီးရှိသော ခရမ်းပိမ်ပင်။ ဓာန်၊
ဋီ၊ သု။ လိမ္မေ။ အဘယာ၊ ဓာန်၊ သု။ ခရမ်း
ပိမ်ပင်၊ လိမ္မေပင်၊ ကဗလာပင်။ တောင်
ပေါက်၊ ဓာန်၊ သု။) နာရံ ဝုစ္စတိ နိရံ၊ တံ
ဂစ္ဆတိတိ နာရဂေါ၊ ဓာန်။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၆၀။
ပဇ္ဇက္က။ ဓာန်၊ သု။ သစ်လည်း - ကြည့်။

နာရဒ (ပု) [နရ + ဒါ + ကိ။ နရဒံ အရဟာနိ
အဘရဏာနိ အဒါသိတိ နာရဒေါ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၇။ န + ဓေ။ အ - ကိ အာ၊ ဇ - ကိ ဒ - ပြု။
နတ္ထံ ရဇော ဓူလိ မလံ တေဿာတိ နာရ-
ဒေါ၊ ဇ - ကာ၊ ရဿ ဒ - ကာရံ ကတွာ။ အပါ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၅၁။] (၁) နာရဒဘုရားရှင်။ (၂)
နာရဒပစ္စေကဗုဒ္ဓိ။ (၃) နာရဒထေရ်။ (က)
သုဇာတဘုရားရှင်၏ တေဒဂ်ရ အလုပ်
အကျွေး နာရဒထေရ်။ (ခ) ဗုဒ္ဓပြုဟ်
မြို့သား နာရဒထေရ်။ (ဂ) ရဟန္တာ နာရဒ
ထေရ်။ (၄) နာရဒရသေ။ (က) ဘုရား
အလောင်းတော် နာရဒရသေ။ (ခ)
သုဇာတောဇနဇာတ်လာ အရှင်သာရိပုတ္တရာ
အလောင်း နာရဒရသေ။ (ဂ) ကုဏ္ဍာလ
ဇာတ်လာ အရှင်သာရိပုတ္တရာအလောင်း နာ
ရဒရသေ။ (သ) မဟာနိပါတ် ဥမင်ဇာတ်

လာ အရှင်သာရိပုတ္တရာအလောင်း နာရဒရသေ။ (င) စူဠနာရဒဇာတ်လာ ဥက္ကဏ္ဍိကရဟန်းအလောင်း နာရဒရသေ။ (စ) ဣန္ဒြိယဇာတ်လာ ဥက္ကဏ္ဍိကရဟန်းအလောင်း နာရဒရသေ။ (ဆ) သရဘင်္ဂဇာတ်လာ ဥဒါယိထေရ်အလောင်း နာရဒရသေ။ (ဇ) အရှင်ပဝိဋ္ဌထေရ် (ကေပသာဒနီယထေရ်)၏ အလောင်း နာရဒရသေ။ (ဈ) အရှင်ဝသဘထေရ်အလောင်း နာရဒရသေ။ (ည) အရှင်အင်္ဂေယျပုပ္ဖိယထေရ်၏ အလောင်း နာရဒရသေ။ (၅) နာရဒမင်း။ (၆) နာရဒမင်းသား၊ နာရဒသတ္တိသား။ (၇) နာရဒအမာကိကြီး။ (၈) နာရဒပုဏ္ဏား။ (၉) နာရဒဗြဟ္မာကြီး။ (၁၀) နာရဒဘိလူး။ (၁၁) နာရဒနတ်။ (၁၂) နာရဒဘောင်။ (၁၃) နာရဒသုတ်။ (၁၄) ဇာ နာရဒဇာတ်။ (နတ်အပေါင်း၊ စောင်းသမား၊ ရသေ့၊ သုမင်္ဂလသီ၊ ဓာန်)

(၁) နာရဒဘုရားရှင်။ (နာရဒဘုရားရှင်သည် ဘုရသော အသင်္ချေယျကပ် ဝရကမ္ဘာ၌ ဘုရား၃-ဆူ ပွင့်တော်မူသည့် အနက် နောက်ဆုံးဘုရားရှင် ဖြစ်သည်။ ထိုဘုရားရှင်သည် ပဒုမဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်ပြီးနောက် အနှစ် ၉-သောင်းတမ်းအဆုတ်တွင် ပွင့်တော်မူသည်။ ယင်းဘုရားရှင်၏ အလောင်းတော် ဖွားမြင်တော်မူစဉ် ဇမ္ဗူဒိပ် ဂျန်းရှိ လူအား လုံးအား ထိုက်တန်သော အသုံးအဆောင် တန်ဆာများ ကောင်းကင်မှ ကျလာရာ ၎င်းတို့ကို လူတို့အားပေးတတ်သောကြောင့် “နာရဒ” ဟု အမည်မှည့်ခေါ်ကြကုန်၏။

မြို့တော်ဓညဝတီ၊ ခမည်းတော် သုဒ္ဓေဝမင်း မယ်တော် အနာမာဒေဝီ၊ ဖွားမြင်ရာ နေဥယျာဉ်၊ မိဖုရား ဝိဇိတသေနာ၊ သားတော် နန္ဒတ္ထရမင်းသား၊ ဝိဇိတ၊ ဝိဇိတာဝီ၊ ဝိဇိတာဘိရာမ-ဟူသော ပြာသာဒ် ၃-ဆောင်၊ တောထွက် ခြေလျင်၊ ဒုက္ကရကျင့်ရာကာလ

၇-ရက်၊ အဂ္ဂသာဝကအစုံ၊ ဘဒ္ဒသာလထေရ်နှင့် ဇိတမိတ္တထေရ်၊ အဂ္ဂသာဝိကာအစုံ ဥက္ကရာဇာထေရ်နှင့် ဖဂ္ဂနိထေရ်မ၊ အလုပ်အကျွေး ဝါသေဋ္ဌထေရ်၊ ပွင့်တော်မူရာအသက်တန်း အနှစ် ၉ သောင်းတမ်း၊ ဗေဒိ မြှောင်လျှာပင် ဗေဒိ၊ အရပ်တော်အမြင့် ၈၈-တောင်၊ ရောင်ခြည်တော်ပြန့်ရာအရပ် အမြဲတမ်း တယူ ဇနာဖြစ်သည်။ အပါဠာ ၁။ ၄၅-၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ ၂၁၇-၂၂၅။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၄၄-၅။

နာရဒေါ နာမ နာမေန၊ အသမော အပ္ပဋ္ဌိပုဂ္ဂလော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၄၁။ အပါဠာ ၁။ ၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ ၂၁၈။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၄၅။

(၂) နာရဒပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ သယမ္မူ နာရဒေါ နာမ၊ ရုက္ခမူလေ ဝသီ တဒါ။ အပါ ၂။ ၈၁။ နာရဒ နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ရုက္ခမူလေ ဝသန္တံ ဒိသ္မာ။ ဘေရ၊ ဠာ ၁။ ၂၁၃။

(၃)(က) နာရဒထေရ်။ (ယင်းထေရ်သည်—သုဇာတဘုရားရှင်၏ တေဒဂ်ရအလုပ် အကျွေး ရဟန်းဖြစ်သည်။) နာရဒေါ နာမ၊ ပဋ္ဌာကော၊ သုဇာတဿ မဟေသိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ ၂၄၄။ (-ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၄၆။)

(ခ) နာရဒထေရ်။ (ယင်းထေရ်သည်—ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော်၌ ဆွမ်းခံကြွအပြန် ပရိသတ် ၄-ပါးအလယ် ထိုင်နေတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားအား သူကရမုခပြိတ္တာ၏ ရှေးကံ အကြောင်းကို လျှောက်ထား မေးမြန်းသော မထေရ်မြတ် ဖြစ်သည်။) တံ တျာဟံ နာရဒ ဗြူမိ။ ပေတ။ ၁၂၈။ အဘယသ္မာ နာရဒေါ ရုဇဂဟေ ပိဏ္ဏာယ စရိတွာ။ ပေတ။ ဠာ ၁။ (-ဠာ ၁၀၊ ၁၃၊ ၁၄။) (ဂ) နာရဒထေရ်။ (ယင်းထေရ်သည်—ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယိက ပေတဝတ္ထု၌ လာသော ရဟန္တာမထေရ် ဖြစ်သည်။) တံ ဒိသ္မာ အာယသ္မာ နာရဒေါ...ပဋိပုစ္ဆိ။ ပေတ။ ဠာ ၁၈၉။ (-ဠာ ၂-၅။)

(၄) နာရဒရသေ။ (က) ဘုရားအလောင်းတော် နာရဒရသေ။ (ယင်းရသေသည် မိမိ

တန်ခိုးဖြင့် နေမထွက်အောင် တားမြစ်နိုင်၍
ဒေဝိလရသေ့၏အသက်ကို ကယ်ဆယ်ခဲ့ဘူး
သည်။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆-၉ ကြည့်။) အပရောပိ
နာရဒေါ နာမ တာပသော ဟိမဝန္တာတော
အာဂန္တာ ဂုမ္ဘကာရံ ကေရတ္တိဝါသံ ယာစိ။
ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆ (-ဂ။)

(ခ) သုခာ ဘောဇနဇာတ်လာ အရှင်
သာရိပုတ္တရာအလောင်း နာရဒရသေ့။ (ယင်း
ရသေ့သည် နေအခါ တာဝတိံသာနတ်ပြည်
သို့ကြွ၍ နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်၊ စိတ္တဗတာဥယျာဉ်
တို့၌နေပြီး ပင်လယ်ကသစ်ပန်းပွင့်ကို ထီး
လုပ်မိုးလျက် ဆေးဒန်းမြင်းသီလာထက် မိမိ
နေရာပြုပြီး နေလေသည်။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၁၇။)
တသ္မိံ ခဏေ နာရဒေါ နာမ ပြာဟ္မဏတာ-
ပသော...ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၁၇။ နာရ-
ဒေါ သာရိပုတ္တော၊ သက္ကော အဟမေဝ
အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄၀။

(ဂ) ကုဏာလဇာတ်လာ ရှင်သာရိပုတ္တ
ရာအလောင်း နာရဒရသေ့။ (ယင်းရသေ့
သည် ဘုရားရှင် ကုဏာလဒွန်းမင်းဖြစ်စဉ်
မိတ်ဆွေဖြစ်ခဲ့ဘူးသော အဘိညာဉ် ၅-ပါး
ရလျက် ရသေ့ပေါင်း တသောင်း အခြံ
အရံဖြင့် ဟိမဝန္တာတော၌ သီတင်းသုံး နေ
ထိုင်သော ရသေ့ဖြစ်သည်။) နာရဒေါပိ
ပဉ္စာဘိညော တာပသော...နိသိဒိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၅။ ၄၅၄။ အာနန္ဒော ဂိဇ္ဈရာဇာသိ၊ သာရိပု-
တ္တော စ နာရဒေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၉၅။ (-ဇာ၊
၂။ ၁၃၁။

(ဃ) မဟာနိပါတ် ဥမင်ဇာတ်လာ
အရှင်သာရိပုတ္တရာ အလောင်း နာရဒရသေ့။
(ယင်းသည် မြတ်စွာဘုရား မဟာဇနကမင်း
ဖြစ်စဉ် တောထွက်သောအခါ သီဝလိ
မိဖုရား အမှူးရှိသော လူအပေါင်းကို ပြန်
လွှတ်ခြင်းငှါ မကတ်နိုင်သဖြင့် ဈာန်အဘိ
ညာဉ်တန်ခိုးဖြင့် ကောင်းကင်မှကြွလာပြီး

ဇနကမင်းအား အဆုံးအမဩဝါဒပေးသော
ရသေ့ဖြစ်သည်။) နာရဒေါ ဣတိ မေ နာမံ၊
ကဿပေါ ဣတိမံ ဝိဒူ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ နာရ-
ဒေါ သာရိပုတ္တော၊ မိဂါဇိနော မောဂ္ဂလ္လာ-
နော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၈၄။

(င) စူဠနာရဒဇာတ်လာ ဥက္ကဏ္ဍိကရဟန်း
၏အလောင်း နာရဒရသေ့။ (ယင်း ရသေ့သည်
မာတုဂါမတယောက်၏ ပြားယောင်းမှုဖြင့်
ဇနပုဒ် သို့သွားရောက် နေထိုင်လိုသော နတ်လည်း
ဘုရားအလောင်းဖြစ်သော ခင်ကြီး၏အဆုံး
အမ၌ တည်၍ ဇနပုဒ်သို့မသွားတော့ပဲ ဟိမ-
ဝန္တာတော၌ပင်နေထိုင်လျက်ဈာန်အဘိညာဉ်
ကိုရအောင်အားထုတ်သောရသေ့ဖြစ်သည်။)
ဝံသံ တဒါဟု အရိယာ သေ၊ ဗြဟ္မစရိယဿ
နာရဒ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၂၊ (၂၂၃။)

(စ) ဣန္ဒြိယဇာတ်လာ ဥက္ကဏ္ဍိကရဟန်း
အလောင်း နာရဒရသေ့။ (ယင်းရသေ့သည်
ကာဠဒေဝိဋ္ဌရသေ့၏ ညီငယ်ဖြစ်သော မဇ္ဈိမ
ဒေသ အာရဉ္ဇရတောင်မှ တခုသောလိုက်၌
တယောက်တည်းနေသော ရသေ့ ဖြစ်သည်။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၃-၄၄၅-ကြည့်။) နာရဒေါ နာမ
ဣသိ ကာဠဒေဝိလဿ ကနိဋ္ဌော မဇ္ဈိမဒေသေ
....ဝသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၀။ တဒါ နာရဒေါ
ဥက္ကဏ္ဍိကဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၅။

(ဆ) သရဘင်္ဂဇာတ်လာ ဥဒါယိထေရ်
အလောင်း နာရဒရသေ့။ (ယင်းရသေ့သည်
အလောင်းတော် သရဘင်္ဂ ရသေ့ကြီး၏
တပည့် ၇-ယောက်အနက် အငယ်ဆုံးတပည့်
ဖြစ်၍ မဇ္ဈိမဒေသ အဉ္စနတောင် ကွန်ရက်
ကြား၌ နေသောရသေ့ ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၅။ ၁၁၃-၁၆၁-ကြည့်။) နာရဒေါ မဇ္ဈိမ-
ဒေသေ အဉ္စနဂိရိနာမကေ ပဗ္ဗတဇာလန္တရေ
ဝိဟာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၄၁။ နာရဒေါ ဥဒါ-
ယိထေရော၊ ဖရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၅။ ၁၆၁။

(၉) အရှင်ပဝိဋ္ဌထေရ် (ကေပသာဒ-နိယထေရ်)၏အလောင်း နာရဒရသေ။ (ယင်း ရသေသည် အတ္တဒဿီ ဘုရားရှင်လက် ထက် ပြာဟူဏအမျိုးသား ကိသဝ္ဗ အနွယ်၌ဖြစ်၍ ‘ကေသဝ’ဟု ထင်ရှားသော ရသေ ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ဤဘုရား ရှင်လက်ထက်၌ ရဟန္တာ အရှင်ပဝိဋ္ဌထေရ် ဖြစ်လာသည်။ ထေရ်ဌာဝါ။ ၂၃၃။) ကေ-ပသာဒနိယထေရ် ဖြစ်လာသည်။ အပါဌာ ၂။၁၅၁။ နာရဒေါ လူတိ မေ နာမံ၊ ကေ-သဝေါ လူတိ မံ ဝိဒူ။ အပါဌာ။ ၁၀၇။ ထေရ် ဌာဝါ။ ၂၃၃။ (- အပါဌာ ၂။၁၅၁။)

(၁၀) အရှင်ဝသဘထေရ်၏ အလောင်း နာရဒရသေ။ (ယင်းရသေသည် ဘုရားရှင် တဆူမျှ မပွင့်သည့်သညကမ္ဘာ၌ ပြာဟူဏအမျိုး ဖြစ်လျက် ဟိမာန္တာအနီး သမဂ္ဂတောင်၌ နေသော ဈာန်အဘိညာဉ်ရ ရသေတပါး ဖြစ်သည်။) သောင်း ၄-ထောင်သော တပည့် ရသေ အခေါင်းအား အဆုံးအမပေးလျက် နေသည်။ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ရဟန္တာ အရှင်ဝသဘထေရ် ဖြစ်လာသည်။ အကျယ် ထေရ်ဌာဝါ။ ၂၂၇-ကြည့်။ ပုလိနထူဝိယထေရ်ဟု အပါ။ ၂။ ၇၃-၈၁-၌ လာသည်။) နာရဒေါ နာမ နာမေန၊ ဇဋ္ဌိလော ဥဂ္ဂတာပနော။ အပါ။ ၂။ ၇၃။ ထေရ်ဌာဝါ။ ၂၂၇။

(၁၁) အရှင် အင်္ဂေါလပုပ္ဖိယ ထေရ် အလောင်း နာရဒရသေ။ (ယင်းရသေသည် ၉၁-ကမ္ဘာထက် ဝိပဿီ မြတ်စွာဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသောအခါ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရ သဖြင့် အလွန် ကြည်ညိုလှစွာသော စိတ်ဖြင့် စက်ကတုံးပန်းကို ဘုရားရှင်အား လှူဒါန်း သော နာရဒရသေ ဖြစ်သည်။ ဤဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ဈာန်အဘိညာဉ် ပိုင်ရှင် အရှင် အင်္ဂေါလပုပ္ဖိယ ထေရ် ဖြစ်လာသည်။ အကျယ်ကို အပါ။ ၁-၌ ကြည့်။) နာရဒေါ

လူတိ မေ နာမံ၊ ကဿပေါ လူတိ မံ ဝိဒူ။ အပါ။ ၁။ ၂၄၂။ (- ၃၃၁-၂။)

(၁၂) နာရဒမင်း။ (နာရဒမင်းသည် အလောင်းတော် သာဓိနမင်းကြီး၏ ၃-ဆက် မြောက် မြစ် ဖြစ်သည်။ လူတို့၏ သက်တမ်း အနှစ် ၁-ရာ မင်းပြုခဲ့သည်။ သာဓိနမင်းကြီး၏ စကားကို နာခံလျက် အလှူကြီး ၇-ရက် ပေးလှူပြီး နတ်ရွာစံ၍ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်သည်။ ဤ ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ အရှင်သရိပုတ္တရာ လကျှာတော်ရံ အဂ္ဂသာဝကထေရ် ဖြစ်လာ သည်။ အကျယ်ဇာ၊ ၄။ ၃၃၅-၃၃၆-ကြည့်။) သည်ဝ မေ နာရဒ ခါသတေ ဒိသာ။...အထ နံ နာရဒေါ အာဟ။ ဇာ၊ ၄။ ၃၂၇။ တဒါ နာရဒရာဇာ သာရိပုတ္တော အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃၆၀။

(၁၃) နာရဒမင်းသား၊ နာရဒ ဘတိုးသား။ (ယင်း မင်းသားသည် နာရဒဘုရားရှင် အလောင်းအလျာ ဖြစ်သည်။ အကျယ် နာရဒ ဘုရားကြည့်။) တေနဿ...နာရဒေါတိ နာမံ အကံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၁၇။

(၁၄) နာရဒအမတ်။ (ယင်းအမတ်သည် အရှင် သာရိပုတ္တရာ မဟာထေရ်မြတ်၏ အလောင်း ဖြစ်သည်။ အကျယ် ဓမ္မာဌာဝါ။ ၂၁၇-၉။ ဇာ၊ ၄။ ၃၁၁-၃ တို့ကြည့်။) ရာဇာ နာရဒ နာမ အမစ္စံ ပက္ခောသာဓေ တွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃၁၁။ (- ဓမ္မာဌာဝါ။ ၂၁၈။) နာရဒ-အမစ္စ-လည်းကြည့်။

(၁၅) နာရဒပုဏ္ဏား။ (ယင်းပုဏ္ဏားသည် ပဒုမုတ္တရာ ဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသောအခါ ဘုရားရှင်အား ကြည်ညိုသော ဒါယကာဖြစ် သည်။ ဤဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ “နာ ဂိတ” အမည်ဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်သည်။) အယံ ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ နာ-ရဒေါ နာမ ပြာဟူဏော ဟုတွာ။ ထေရ် ဌာဝါ။ ၂၃၁။

(၉) နာရဒဗြဟ္မာကြီး။ (ယင်းဗြဟ္မာကြီးသည် ရှေးအခါက ဝိဒေဟတိုင်း မိထိလာပြည်၌ အင်္ဂတိမင်းကြီး မင်းပြုစဉ်က ကဿပအနွယ် ဘုရား အလောင်းတော် နာရဒဗြဟ္မာကြီး ဖြစ်သည်။ အင်္ဂတိမင်းကြီးအား မိစ္ဆာအယူမှ ခြွေချွတ်ဟောပြောခဲ့ဘူးသည်။ အကျယ် ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၅-၁၄၉-ကြည့်။) တဒါ ဗောဓိသတ္တော နာရဒေါ နာမ မဟာဗြဟ္မာ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၄။

(၁၀) နာရဒဘိလူး။ (ယင်း ဘိလူးသည် ဒီပင်္ကရာဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို နာကြားရ၍ သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်လေသည်။ အကျယ် ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၁-၂ ကြည့်။) သော ကိရ ပဗ္ဗတော နာရဒေန နာမ ယက္ခေန ပရိဂ္ဂဟိတော အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

(၁၁) နာရဒနတ်။ နာရဒပဗ္ဗတ (၂) ကြည့်။

(၁၂) နာရဒတောင်။ နာရဒပဗ္ဗတ (၁)-ကြည့်။

(၁၃) နာရဒသုတ်။ ကောသလော နာရဒေန စ။ အံ၊၂။၅၅။ နာရဒသုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (၁၄) နာရဒဇာတ်။ နာရဒဇာတ်က ကြည့်။မဟာနာရဒ-ဇာတ်က လည်း-ကြည့်။

နာရဒအမတ္တပမုဒ (တိ) [နာရဒအမတ္တ+ ပမုဒ] နာရဒအမတ် - လျှင် - ဟူသော - အကြီးအမှူး - ဦးစီး - ခေါင်းဆောင် - ရှိသောသူ။ နာရဒ အမတ္တပမုဒေ စတ္တာဏေ အမစ္စေ ... ဥယျောဇေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

နာရဒကုမာရ (ပ) [နာရဒ + ကုမာရ (နာ-ရယကုမာရ-ပြာ)] နာရဒမင်းသား၊ နာရဒသတ္တိသား။ တဿ နာရဒကုမာရဿ ကုလသီလာစာရဇ္ဈပဒမ္ပန္နံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။

နာရဒကုဋ (ပါန) [နာရဒ+ကုဋ] နာရဒကုဋတောင်ထွတ်(ယင်း တောင်ထွတ်သည် ဒီပင်

ရာဘုရားရှင် ကုဋေတရာသော ရဟန္တာအရှင် မြတ်တို့နှင့် ဒုတိယအကြိမ် ပေါင်းဆုံစည်းဝေးရာ တောင်ထွတ် ဖြစ်၏။) ပုန နာရဒ-ကုဋမှ ပဝိဝေကာဂတေ ဇိနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ နာရဒကုဋ နာမ ပရမရမဏီယံ ပဗ္ဗတံ သမ္မာပုဏိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

နာရဒဇာတ်က (န) [နာရဒ+ဇာတ်က] နာရဒဇာတ်၊ ဘုရားရှင် ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော် ထန်းတောဥယျာဉ်၌ ခေတ္တသီတင်းသုံးတော်မူစဉ် နာရဒဗြဟ္မာ ဖြစ်စဉ်အခါ၌လည်း ဥရုဝေလကဿပ၏ မိစ္ဆာအယူကွန်ရက်ကို ဖြိုဖျက်၍ မာန်“မာန”ကင်းအောင်ဆုံးမခဲ့ဘူးကြောင်းကို ဟောပြောဇာတ်။ မဟာနာရဒဇာတ်က (ဇာ၊၂။၂၅၇-၂၇၅)- ကြည့်။

နာရဒတ္ထေရ (ပ) [နာရဒ+ထေရ] နာရဒထေရ်။ တိဟိ ဂါသာဟိ နာရဒတ္ထေရော နံ ပဋိပစ္ဆိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ နာရဒ (၃) (၁)-လည်း ကြည့်။

နာရဒပဗ္ဗတ (ပ) [နာရဒ+ပဗ္ဗတ] (၁) နာရဒတောင်။ (၂) နာရဒနတ် (နှင့်) ပဗ္ဗတနတ်။ (၁) အထ ဒီပင်္ကရာ ကိရ ဘဂဝါ.....တံ နာရဒပဗ္ဗတံ အဘိရဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ (၂) တဿ တေ အနုမောဒန္တိ၊ ဥဘော နာရဒ-ပဗ္ဗတာ။ ဇာ၊၂။၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၇။ (- သုတ္တနိ၊၃၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။)

နာရဒဗြဟ္မ (ပ) [နာရဒ+ဗြဟ္မ] နာရဒဗြဟ္မာ။ ဩနမိတွာ နာရဒဗြဟ္မာနံ အဝန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၅။

နာရဒသုတ္တ (န) [နာရဒ+သုတ္တ] နာရဒသုတ်၊ အရှင်နာရဒထေရ် ပါဠိလိပုတ်မြို့တော် ကုက္ကုဋ္ဌာရုံကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ချစ်လှစွာသောမိဖုရား ကွယ်လွန်သဖြင့် ရေမချိုးနိုင်၊ အမှုကိစ္စလုပ်ငန်း မပြုလုပ်မဆောင်ရွက်နိုင်၊ စား၍မဝင်၊ စက်၍မပျော်အောင် သော-

ကပြောစူးစူးဝင်နေသောမုဏ္ဍမင်းအားသော-
ကပြောင့်ကို ပယ်နှုတ် ဟောကြားရာသုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ်၊ ၁ ပဏ္ဏာသ-
က၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၀-၅၅။

နာရမ္မက (တိ) [န+အာရမ္မက] (၁) အာရုံ
မဟုတ်သော (ရုပ်တရား) (၂) အာရမ္မက
ပစ္စည်းမှတစ်ပါးသော (ပစ္စည်း)။ (၁) အတ္တိ
ရူပံ စက္ခုသမ္ပယသယ နာရမ္မက။ အဘိဓာ။
၁၄၆။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။) (၂) နာနန္တရ-
သမနန္တရေသု နာရမ္မကေ ဝိယ ရူပမေဝ ပစ္စ-
ယပ္ပန္နံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၀။ န ဟေတုပစ္စယာ
နာရမ္မကေ ဧကံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၁။ (-
၄၀၈၊ ၄၂၂၊ ၄၂၅၊ ၄၆၆၊ ၄၇၅၊ ၄၇၇။)

နာရမ္မကပစ္စယသဒိသ (တိ) [နာရမ္မကပစ္စယ
+သဒိသ] အာရမ္မကပစ္စည်းမှ တစ်ပါးသော
ပစ္စည်းနှင့် တူသော (န သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း
စသည်)။ န သမ္ပယုတ္တ နောနတ္ထိ နော
ဝိဂတေသု ရူပမေဝ ပစ္စယပ္ပန္နံ၊ တေန
ဝုတ္တံ “နာရမ္မကပစ္စယသဒိသ” (ပဋ္ဌာန၊ ၁။
၃၈) န္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၁။

နာရမ္မကမူလက (တိ) [နာရမ္မက+မူလက]
အာရမ္မကပစ္စည်းမှတစ်ပါးသော ပစ္စည်း လျှင်
အကြောင်းရင်းရှိသော။ နာရမ္မကမူလကေ
ဟေတုယာ ပဉ္စာတိ ရူပမေဝ သန္တာယ ဝုတ္တံ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၅။ (-၄၃၀၊ ၄၇၄။)

နာရမ္မကမူလကသဒိသ (တိ) [နာရမ္မကမူလက+
သဒိသ] အာရမ္မကပစ္စည်းမှ တစ်ပါးသော
ပစ္စည်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသောဒေသနာ
ဝါရနှင့်တူသော။ နာနန္တရနသမနန္တရနအ-
ညမညနဥပနိဿယနသမ္ပယုတ္တနောနတ္ထိနော-
ဝိဂတမူလကနိ နာရမ္မကမူလကသဒိသာ-
နေဝ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၀။

နာရာ (တိ) [နရ+ဏ+အာ] အရောင်၊ရောင်
ခြည်။ (ရေ။ သီဟိုဠ်၊ ဓာန်။) နာရာ ဝုစ္စန္တိ
ရသ္မိယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၈။ နာရာယန-
ဗလ (သမ္ပော၊ ယော။ ၂၂၀)-လည်း ကြည့်။

နာရာစ (ပ) [န+ရာစ+အ။ နာရာစ(ဇာ၊ဌ၊
၅။ ၁၃၇) န္တိ စ သလ္လံ။ တံ ဟိ န အာရော-
စတိ ကောဋိလျဝသေန န ဂစ္ဆတိတိ နာရာ-
စောတိ ဝုစ္စတိ။ ရာစကောဋိလျတိဟိတာ-
လုပေဌမက္ခရန္တဓာတု။ သညာသဒ္ဓတ္တာ ပန-
နကာရဿ အဝိကာရော ဟောတိ ယဘာ-
နာကော န ခေါ်တိ။ ဇာ၊ဋီ၊ ၅၂၂။ သဝိ-
လောဟမယေ ဂတ္ထဘောဒေ။ ထောမ။
(နာရာစ-သံ၊ ဣရာအ၊ ဣရာယ-ပြာ၊ နာရာ-
ယ အဒ္ဓမာဂဓိ)] စဉ်းသွားတပ်သောမြား။
(သံသွားတပ်မြား၊ မြားသာမန်၊ ရေဆင်။
P.S.D.) ယဒိ ဝါ နာရာစံ။ မ၊ ၂။ ၉၃။
နာရာစော မေဓဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂေါ သမ္ပာဒိဋ္ဌိ-
မဂ္ဂင် ။ ပေဋကော။ ၂၅၀။ ဗိယာ မုတ္တော
ဝိယ နာရာစော အာကာသံ ဥပ္ပတိတွာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၆၃။)

နာရာစပုခံ (ပ) [နာရာစ+ပုခံ] စဉ်းသွားတပ်
မြားရင်း၊ စဉ်းသွားတပ်မြားနှောင့်။ နာရာ-
စပုခံ (နာရာစပေါခံ၊ သီ၊ နာရာစပေါ-
က္ခေ၊ သျှာ)ရတ္တသုတ္တကံ ဗဒ္ဓိတွာ....ခိပိ၊ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၃၈။

နာရာယဏဝိရာဇန (န) [နာရာယဏ+ဝိရာဇန]
ဗိဿဏိးနတ်၏ တင့်တယ်ခြင်း။ နာရာ-
ယဏဝိရာဇနမလ္လယုဒ္ဓနဋ္ဌသမ္ပဇာဒိနိ ပဿ-
တော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။

နာရာယန (န) [နာရာ+အယန။ (နာရာယဏ-
သံ၊ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ ဣရာယဏ-ပြာ)] (၁)
ဗိဿဏိးနတ်။ (၂) စိန်။ (တိ) (၃) အရောင်
ထွက်သော (ဘုရားရှင်၏ကိုယ်တော်အား)။
(ဝမ်းမမြောက်နိုင်သော။ သုမင်္ဂလ သီဟိုဠ်၊
ဓာန်။ သီဟိုဠ်ကျွန်း ဟောပရက္ကမဗာဟုမင်း
ကြီး၏ စစ်ဗိုလ်ချုပ်နာရာယန။ ဒိဗိသခေါင်း
ဆောင် နာရာယန။ D.P.။)

(၁) နာရာယနဝိရာဇန-ကြည့်။ (-ကစွည်း။ ၃၄၅။) (၂) နာရာယနသင်္ဘာတဗလ-ကြည့်။ (တိ) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

နာရာယနဗလ (န) [နာရာယန + ဗလ] (အရောင်ထွက်သော) ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်အား။ ယံ ဒသန္တံ ဆဒ္ဒန္တာနံ ဗလံ၊ တံ ကေဿ တထာဂတဿ ဗလံ၊ နာရာယနဗလံ ဝဇိရဗလန္တိ ဣဒမေဝ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၆၁။ နာရာ ရသ္မိယော အယန္တိ နိက္ခမန္တိ ဣတော ဗလတောတိ နာရာယနံ၊ နာရာယနံ ဝေ ဗလံ နာရာယနဗလံ။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၂၀။

နာရာယနဘတ္တိက (တိ) [နာရာယန + ဘတ္တိက။ (နာရာယ နဘတ္တိက-သံ)] ဗိဿ၊ နိုးနတ်ကို- ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-သော၊ သူ။ မလ္လာဏော နာမ နာရာယနဘတ္တိကော တတ္ထ တတ္ထ ပါနီ- ယဋ္ဌပနပေါက္ခရဏိဿ နာဒိ ပုညကမ္မကာရ- ကော ဂဏော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၅၇။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၂။)

နာရာယနသင်္ဘာတဗလ (န) [နာရာယနသင်္ဘာ + ဗလ] (၁) စိန်ဟု ဆိုအပ်သော-စိန်နှင့် တူသော-ဘုရားရှင်၏ကိုယ်တော်အား။ (တိ) (၂) စိန်ဟု ဆိုအပ်သော-စိန်နှင့်တူသော- ကိုယ်တော်အားရှိသော (ဘုရား)။ (၁) နာရာယနသင်္ဘာတဗလန္တိပိ ဣဒမေဝ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၀။ (တိ) (၂) ကိ*နာရာယန- သင်္ဘာတဗလောပိ ဟုတွာ နာသက္ခိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၀။

နာရာယနသင်္ဘာတ (ပု) [နာရာယန + သင်္ဘာ- တ] စိန်တုံး၊ စိန်ခဲ၊ စိန်အပေါင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နာရာယနသင်္ဘာတဗလ (န) [နာရာယနသင်္ဘာ- တ + ဗလ] စိန်တုံး- စိန်ခဲ- နှင့် တူသော ဘုရားရှင်၏ ကိုယ်တော်အား၊ စိန်တုံးအလား ဘုရားရှင် ကိုယ်အား။ (ဘုရားတဆူ၏

ကိုယ်တော်အားသည် ဆဒ္ဒန်ဆင်မျိုး ၁၀ ကောင်အားနှင့် ညီမျှ၏၊ ရိုးရိုးဆင်ပေါင်း ကုဋေ ၁-ထောင်အားနှင့် ညီမျှ၏၊ ရိုးရိုး လူယောက်ျားပေါင်း ကုဋေ ၁-သောင်း၏ အားနှင့် ညီမျှ၏၊ ၎င်း ကိုယ်ကာယဗလအား ကိုပင် နာရာယနသင်္ဘာတဗလဟု ဆိုသည်။ သာကေ-ကြည့်။) ယံ ဒသန္တံ ဆဒ္ဒန္တာနံ၊ တံ ကေဿ တထာဂတဿ။ နာရာယနသင်္ဘာ- တဗလန္တိပိ ဣဒမေဝ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၃၂။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၄၁။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၃၃-၄။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၁။ နာရာ ဝုစ္စန္တိ ရသ္မိယော၊ တာ ဗဟူ နာ- နာဝိဓာ တတော ဥပဇ္ဇန္တိတိ နာရာယနံ၊ ဝဇိရံ။ တသ္မာ ဝဇိရသင်္ဘာတဗလန္တိအတ္ထော။ တဒေတံ ပကတိဟတ္ထိဂဏနာယ ဟတ္ထိနံ ဟတ္ထိ ကောဋိသဟဿာနံ ပုရိသဂဏနာယ ဒသန္တံ ပုရိသကောဋိသဟဿာနံ ဗလံ ဧဟာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၀-၉။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၃။)

နာရိဂဏပုဗောဓန (တိ) [နာရိဂဏ + ပဗောဓန] နတ်သမီးအပေါင်းသည် -နိုးစေ-နိုး-ပျော် မြူးစေအပ် -ရွှင်လန်း-တက်ကြွ-ဆွ-အပ် သော၊ သူ။ သော မောဒသိ နာရိဂဏပု- ဗောဓနော၊ ဝိမာနပါသာဒဝရေ မနော- ရမေ။ ဝိမာန။ ၁၁၀။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၃၁၀။

နာရိဒ (တိ) [နာရိ + ဒါ + အ] မိန်းမကို ပေး တတ်သော (သစ်ကိုင်း)။ နာရိဒါ ပစ္ဆိမ- သာခါ၊ သဗ္ဗကာမေ စ ဥတ္တရာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၃၅၂။

နာရိပုပ္ဖလတာ (တိ) [နာရိပုပ္ဖ + လတာ] မိန်းမ နှင့်တူသော ပန်းပွင့်တို့ဖြင့် ပွင့်သောနှယ်။ မိန်းမသဖွယ် ပန်းတို့ဖြင့် ပွင့်သောနှယ်၊ သူယောင်နှယ်။ နာရိပုပ္ဖလတာ (ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၇၀)တိ နာရိသဒိသေဟိ ပုပ္ဖဟိ ပုပ္ဖိတာ လတာ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁၇။ ၅၂၃။

နာရီဝန် (န) [နာရီ+ဝန်] နာရီဘေး၊ မိန်းမပျို
ရုပ်သွင်သဏ္ဌာန် ပန်းပွင့်ရှိသော တော၊
သုယောင်တော။ (ယင်း တောသည်
ဟိမဝန္တာအရပ် ကဏ္ဍမဏ္ဍအိုင်၏ အနီး၌
တည်ရှိ၏။ ဇာ၊ ၆။) တံ အာဒါယ နာရီဝန်
နာမ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၁၆။

နာရီဝသဘ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာရီဝသဘ
ပြာသဒ်။ (ယင်းသည် သိဒ္ဓိဘုရားလောင်း
လျာ၏ စံနန်းတော် ၃-ဆောင်အနက် တ
ဆောင် ဖြစ်၏။) သုစန္ဒကသိရိဂိရိယသနာ-
ရီဝသဘ နာမကာ တယော ပါသာဒါ
အဟေသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၀၅။

နာရီဝါဟနံ (န) [နာရီ + ဝါဟန] မိန်းမ
(ကယုဉ်-ကပ်-သော)ယာဉ်။ (ဝေဿဝဏ်
နတ်မင်းကြီး၏အလုပ်အကျွေး နတ်များသည်
ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမကို ယာဉ်ပြုလုပ်လျက်
ယင်း ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမ၏ကျောက်ကုန်း
ပေါ်တက်စီးကြသည်။ အခြား မိန်းမများကို
ယာဉ်ရထားများ၌ ကယုဉ်၍ စီးကြသည်။
ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၄၇။) ဝေဿဝဏော...ဒွါဒသယော-
ဇနံ နာရီဝါဟနံ အဘိဇ္ဈယု။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၂။
၁၀၁။

နာရီဝါဟနံ (နပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) နာရီဝါ-
ဟနမင်းသား။ (နာရီဝါဟန မင်းသားသည်
သုဇာတမင်း၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ တိဿ-
ဘုရားရှင်အထံတော်၌ “ဟေ ဘိက္ခု” ရဟန်း
အဖြစ်ကို ရရှိသည်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။
(၂) နာရီဝါဟနမ္ပိ။ (နာရီ-ဝါဟနမ္ပိသည်
တိဿဘုရားရှင်၏လက်ထက်၌ ထင်ရှားသော
မြို့တမြို့ဖြစ်သည်။)

နာရီဝါဟနကုမာရ (ပု) [နာရီဝါဟန+ကုမာရ]
နာရီဝါဟနမင်းသား။ ဥဘတော သုဇာတဿ
သုဇာတဿ နာမ ရညော နာရီဝါဟနကုမာ-
ရော နာရီဝါဟန နဂရံ အနုပ္ပတ္တ ဘဂဝတိ...
ဟေ ဘိက္ခုပဗ္ဗဒ္ဓာယ ပဗ္ဗဇိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၆၉။

နာရီဝါဟနနဂရ (န) [နာရီဝါဟန+နဂရ]
နာရီဝါဟနမြို့။ ယဒ၊ ပန နာရီဝါဟနနဂရေ
ဥပသန္ဓော နာမ ရာဇပုတ္တော ရဇ္ဇံ
ကာရေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၆၂။ အထက်ပုဒ်
သာဓက-လည်း ကြည့်။

နာရီသယ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာရီသယ
ပြာသဒ်။ (ယင်းပြာသဒ်သည် တိဿဘုရား
အလောင်းတော် စံတော်မူရာ ပြာသဒ် ၃-
ဆောင်တို့တွင် ၁-ဆောင်အပါအဝင်ဖြစ်၏။)
ဂုဟာသေလ နာရီသယ နိဿဘာ၊ တယော
ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၀၆။ တဿ ဂုဟာ-
သေလ နာရီသယ (နာရီသ၊ သီ၊ ဣ။ နာရီယ၊
က) နိဿဘာနာမကာ တယော ပါသာဒါ
အဟေသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၂၆၈။

နာရီ (ထိ) [နရ + အ + ဤ။ နရေန ယော
ဂတော နရဿာယံ နာရီ၊ ဣဒမတ္ထေ ဇော၊
ဤ။ သူစိ။ (-ဓာန်၊ ၆။ ၂၃၀။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၁။)
(နာရီ-သံ၊ အဒ္ဓမာဂမိ။ အာရိ-ပြာ)] (၁)
မသတ္တဝါ၊ (က) မိန်းမ။ (ခ) မယား၊ ဇနီး၊
မိဖုရား။ (ဂ) သမီး။ (သ) နတ်သမီး။ (င)
ပြိတ္တာမ။ (စ) နဂါးမ၊ နဂါးပျိုမ။ (ဆ)
မြည်းမ။ (ဇ) ဒေါင်းမ၊ ဥဒေါင်းငှက်မ။
(၂) ဣတ္ထိလိင်။ (မိန်းမ၊ မြွေပါ၊ သီဟိုဠ်၊
ဓာန်။)

(၁) မသတ္တဝါ။ နရဿ သောတိ နာရီ၊
အယဉ္ဇ သမညာ မနုဿိတ္ထိသု ပဝတ္တာ ရဇ္ဇံ-
ဝသေန ဣတရာသုပိ တတာ ဝုစ္စတိ။ ဝိမာန၊
၆။ ၃၇။

နာရီ (ပ။ ဇ) - အံ၊ ၁။ ၂၁၆။ အံ၊ ၂။ ၃၂။
အံ၊ ၃။ ၈၄။ ဝိမာန၊ ၂၄။ ပေတ၊ ၁၃၃။
ထေရ၊ ၂၆၉။ အပ၊ ၂။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆။
ဇာ၊ ၂။ ၂၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။ ၂၀၃။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၁။
၁၇၉။ နာရီယော (ပ။ ဗ) - ဝိမာန၊ ၂၂။
၁၂၄။ ပေတ၊ ၁၅၉။ အပ၊ ၁။ ၂၄။ အပ၊ ၂။

၁၂။ ဇာဝ။၂၉၉။ ဇာ၂။၆၄၂၄။ ဓမ္မာ
ဌာဝ။၃၀၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၂။၂၁။ ဝိမာနာဌာ
၁၁၀။၁၉၅။ နာရီ (အာဇ) - ဝိမာနာဌာ
ပေတ။၁၇၂။ ဝိမာနာဌာ၃၆။ ပေတဌာ
၁၇၂။ စရိယာဌာ၃၂။ နာရီယော
(အာဗ) - သေရ။၂၃၂။ နာရီ (ဒုဇ) -
သံဝါဇ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၃၀၉။ ဇာဝ။၂၃၂။
ဇာ၂။၁၀၈။ ဇာဌာ၆။၁၃၄။ နာရီယော
(ဒုဗ) - အပါ၂။၁၂။ ဇာဝ။၂၇၀။ စရိ-
ယာဌာ၁၄၄။ နာရီဟိ = နာရီဘိ (တဗ) -
ဒီဝါဇ။ ဇာဝ။၂၇၈။ နာရီယာ (စါဇ)
- ဇာဝ။၉၆။ ဇာဌာ၃၂။ နာရီယာ
(ဆါဇ) - ဇာဝ။၃၄၅။ နာရီနံ (ဆါဗ) -
ဝိမာနာဌာ၃၈။ ဇာဝ။၃၅၅။ ဇာဌာ၅။၁၀၁။
နာရီယာ (သါဇ) - ဇာဌာ၄။၁၀၉။ နာရီသု
(သါဗ) - ဓမ္မ။၅၄။ ဝိမာနာဌာ၄၀။ ဇာ၂။
၁၂၆။ ဓမ္မဌာ၂။၂၆၅။ ဇာဌာ၂။၂၃၃။

(က) မိန်းမ။ တသွာ ဟိ နာရီ စ
နဏေ စ သီလဝါ။ အံဝါ။၂၁၆။ အံဝါ။၁၃။
အယံ န ကိံကမ္မကာသိ နာရီ (ပေတ။
၁၃၃)တိ အယံ ဣတ္ထိ ကိံ န ကမ္မံ ပုဗ္ဗေ
အကာသိ။ ပေတဌာ၄၁။ နာရီ (ဇာဝ။၁၄၄။
ဇာ၂။၁၉၃)တိ ဣတ္ထိယော။ ဇာဌာ၃၂။၅၁။
ဇာဌာ၆။၁၄၂။ (-သေရဌာ၂။၃။ အပါဌာ
၁။၃၁၂။)

(ခ) မယား၊ ဇနီး၊ မိဖုရား။ ပတိနော
ကိရမ္မာကံ ဝိသိဋ္ဌနာရီနံ။ ဝိမာနာဌာ၃၈။
ဝိမာနာဌာ၁၂၂။ ရုစိ ဒေဝိနာမ နာရီ၊ ဝိဇိတ-
သေနော အတြဇော။ အပါ၂။၃၂၅။ ဒဒါဟိ
ဒါနိ မေ ဘရိယံ။ နာရီသဗ္ဗာသောဘိနိ။
ဇာ၂။၂၀၉။ ဇာဌာ၆။၂၇၁။ (-အပါ၂။
၃၂၈။၃၃၅။ အဘိဌာဝ။၇၆။ ဓမ္မဌာဝ။၅၄။
အပါဌာဝ။၇၃။ ဇာဌာဝ။၇၁။ ဇာဌာ၄။
၂၇၅။)

(ဂ) သမီး။ နာရီ (သုတ္တနိဋ္ဌာ၃၀၉)နိ
အတ္တနော ဓိတရံ သန္ဓာယ။ (သ) နတ်သမီး။
နာရီ (ဝိမာနာဌာ)တိ တဿာ ဒေဝဓိတာယ
အာလပနံ။ ဝိမာနာဌာ၃၆။ နာရီ ဒေဝဓိ-
တာ.... တိဋ္ဌသိ။ နေတ္ထိဝိ။၂၉၃။ (-ဝိမာနာ
ဌာ၁၁၁။ ပေတဌာ၁၇၂။) နာရီဂဏသမာ-
ကုလ၊ နာရီ ဣသမ္ပန္န၊ နာရီဝရဂဏာကိဏ္ဍ-တို့
လည်း ကြည့်။ (င) ပြိတ္တာမ။ ဘုသနိ
ဧကော သာလိံ ပုနာပဏေ၊ အယဉ္ဇ နာရီ
သကမံသလောဟိတံ။ ပေတ။၁၇၂။ ပေတ
ဌာ၁၇၂။

(စ) နဂါးမ၊ နဂါးပျိုမ။ နာရီယော စာ-
(ဇာဝ။၃၄၃)တိ ဣမာ တဝ နာဂကညာ-
ယော စ တဝဉ္စ ဒိသ္မာ။ ဇာဌာ၄။၄၇၁။
(-ဇာ၂။၂၂၇။ ဇာဌာ၇။၃၄။) (ဆ)
မြည်းမ။ စတုပ္ပဒိံ သင်္ခမုခိံ၊ နာရီ သဗ္ဗဂံ-
သောဘိနိ။ ဓမ္မဌာဝ။၈၀။ (ဇ) ဒေါင်းမ၊
ဥဒေါင်းငှက်မ။ မယုရသံသာ ဂိရိမုဒ္ဒနသ္မိံ၊
နစ္စန္တိ နာရီဘိ သမဂ္ဂိဘူတာ။ ဗုဒ္ဓဝါဌာ၃၁။
(၂) ဣတ္ထိလိင်။ နာရီယံ ဣတ္ထိယံ။ ဓာန်။
ဓာန်၊ဋီ။၄၇၃။

နာရီ(ရိ)ဂဏ (ပ) [နာရီ+ဂဏ] (က) မိန်းမ
အပေါင်း။ (ခ) မိဖုရားအပေါင်း။ (ဂ)
နတ်သမီးအပေါင်း။ (က) နာရီဂဏဟိ
ပရိစာရယဿ။ ဇာဝ။၃၁၃။ ဇာဌာ၄။၃၉၆။
(ခ) နာရီဂဏဟိ ပရိစာရယန္တော။ ဇာဝ။
၂၇၄။ ဇာဌာ၄။၂၇၄။ (-ဇာဝ။၃၁၅။
ဇာဌာ၄။၄၀၀။၄၆၇။) (ဂ) နာရီဂဏာ စန္ဒ-
နသရလိတ္တာ၊ ဥဘဘော ဝိမာနံ ဥပ-
သောဘယန္တိ။ ဝိမာနာဌာ၇၄။ ပေတ။၂၀၇။
ဝိမာနာဌာ၂၀၈။ (-အပါဝ။၄၄၂။ အပါ၂။
၈၅။၁၇၅။)

နာရီဂဏပရိဝုတ (တိ) [နာရီဂဏ+ပရိဝုတ]
(က) မိန်းမအပေါင်းသည်-ခြံရံ-ဝန်းရံ-

အပ်သော။ (ခ) မိဖုရားအပေါင်းသည် - ခြံရံ-ဝန်းရံ-အပ်သော(မင်း)။ (က) သာတဿ ဝစနံ သုတွာ ဌာတုံ အသက္ကောန္တိ နာရီဂဏပရိဝုတာ ဂန္ဓာ...အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၂။ (ခ) သစေ တေ နာရီဂဏပရိဝုတဿ ရူပါဒယော ဝါ ကာမဂုဏေ ရဇ္ဇသုခံ ဝါ အာရဗ္ဗ မာနော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ ဇာ၊ ၄။ ၄၀။

နာရီဂဏပုရကွတ (တိ) [နာရီဂဏ+ပုရကွတ] (က) မိန်းမအပေါင်းသည် - ရွှေသွားပြု-ခြံရံ-အပ်သော။ (ခ) နတ်သမီးအပေါင်းသည်-ရွှေသွားပြု-ခြံရံ-အပ်သော။ (က) နိသိန္နော ပါသာဒ-ဝရေ၊ နာရီဂဏပုရကွတော။ အပါ၊ ၁။ ၂၃။ (-အပါ၊ ၂။ ၄၈။) (ခ) သမန္တာ အနုပရိယာသိ၊ နာရီဂဏပုရကွတာ။ ဝိမာန၊ ၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈၃၊ ၁၅၄။ (-ဝိမာန၊ ၈၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၄၇။)

နာရီဂဏသမာကုလ (တိ) [နာရီဂဏ+သမာကုလ] နတ်သမီးအပေါင်းတို့ဖြင့် ဖျော်ဖြမ်းသော (ဗိမာန်)။ တောဒိသေ ဗျမ္မာရေ၊ နာရီဂဏသမာကုလေ။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၈။

နာရီဂဏသမ္ပန္န (တိ) [နာရီဂဏ+သမ္ပန္န] နတ်သမီးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ နာရီဂဏသမ္ပန္နော ဒိဗ္ဗပါသာဒေါ ဥဂ္ဂစ္ဆိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁၉၀။

နာရီဝရဂဏာကိဏ္ဍ (တိ) [နာရီ+ဝရ+ဂဏ+အာကိဏ္ဍ] မြတ်သော နတ်သမီးအပေါင်းတို့ဖြင့် ဖျော်ဖြမ်းသော။ နာရီဝရဂဏာကိဏ္ဍ(ဇာ၊ ၂။ ၁၉၈) နှင့် ဝရနာရီဂဏဟိ အာကိဏ္ဍ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၄၉။

နာရီ (ရိ)ဝရဂဏာယုတ (တိ) [နာရီဝရဂဏ+အာယုတ] မြတ်သော မိန်းမအပေါင်းနှင့် ယှဉ်သော၊ မိန်းမမြတ်အပေါင်းနှင့် ယှဉ်

သော။ နာရီဝရဂဏာယုတ (သုတ္တနိ။ ၃၂၄)။ နှိ ဝရနာရီဂဏသံယုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၄၅။)

နာရီသမာနနာမ (တိ) [နာရီသမာန + နာမဏ] နာရီသဒ္ဓါနှင့်တူသော အမည်ရှိသော (ဣတ္ထိလိင်)။ နာရီသဒ္ဓါ၊ ဘုံသို့ဣတ္ထိလိင်အနက်ကို ထွန်းပြတ်သောအမည်။ နာရီသမာနနာမ (မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၁) နှင့် ဣတ္ထိအတ္ထဇောတကနာမံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

နာရီသမာနသဝ္ဗယ (တိ) [နာရီသမာန+သဝ္ဗယ] ဣတ္ထိလိင်နှင့်အတူ ခေါ်ဝေါ်ရခြင်းရှိသော။ (ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်အပ်သော။ သု။ နာရီသဒ္ဓါနှင့် လိင်တူစွာ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော။ မြန်။) နာရီသမာနသဝ္ဗယာ (နာရီသဟနာမသဝ္ဗယာ။ သိ၊ သျှ၊ ၁။ ကံ၊ ဣ) ကစ္ဆိ ဇိဝှါ န ဒဿကံ။ မ၊ ၂။ ၃၄၄။ နာရီသမာနသဝ္ဗယာတိ နာရီသမာနနာမံ ဣတ္ထိလိင်ံ။ တေန အဝှါတဗ္ဗာတိ နာရီသမာနသဝ္ဗယာ၊ ဣတ္ထိလိင်ံန ဝတ္တဗ္ဗာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၁။ နာရီသမာနနာမလည်း ကြည့်။

နာရီသဟဿပါမောက္ခ (တိ) [နာရီသဟဿ+ပါမောက္ခ] အထောင်သော မိန်းမတို့၏-အကြီး-အမှူး-ဦးစီး-ဖြစ်သော၊ မိန်းမအထောင်တို့၏ ဦးဆောင်ဖြစ်သော၊ အထောင်မက များစွာသောမိန်းမတို့၏-အကြီး-အမှူး-ဦးစီး-ဖြစ်သော။ သူ။ နာရီသဟဿပါမောက္ခာ၊ သုဒ္ဓေါဒနသုတဿဟံ။ ယေရံ၊ ၄။ ၂။

နာလ (န) [နလ+ဏ။ နလ ဂန္ဓေ၊ ကော၊ နာလံ။ (ပဒုမာဒိဒဏ္ဍေ) နာဠမ္ပိ။ သူစိ။ (-ဓာန်။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၈၆။) (နာလ-သံ၊ ကာလ-ပြာ၊ နာလယ-သိဟိန္ဒ)] ရိုးတံ (ကြာရိုးစသည်)။ (ကြာရိုး၊ ပြာ၊ ဓာန်။ ရိုးတံ၊ ကြာစသည်တို့၏ ရိုးတံ၊ ကြာစွယ်။

ထောမ။) နပိ ဘိသမ္ဘုလကုမုဒနာလက-
လာပဝိဝရာ ဇာနန္တိ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၅၁။ နာဋ္ဌ-
လည်း ကြည့်။

နာလ (ဋ္ဌ)က (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) နာလ
(ဋ္ဌ)က သူငယ်။ (၂) နာလကရသေ။ (၃)
နာလကထေရ်။ (၄) နာလကရွာ၊ (နာလက
သူငယ်၊ နာလကရသေ၊ နာလကထေရ်များ
သည် အခိုက်အတန့်ကိုစွဲ၍ ကွဲပြားလာသော
အမည်များဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် တဦး
တည်းပင် ဖြစ်၏။ ယင်း နာလကထေရ်သည်
ဥပတိဿရသေ (သုတ္တနိဋ္ဌ။၂။)၊ ဒေဝိလ
ရသေ(အပဋ္ဌ။၁။ ဇာဋ္ဌ။၁)၏ တူဖြစ်သည်။
ဦးရီးတော်ရသေ၏ သြဝါဒဖြင့် ဘုရားမပွင့်
မီကပင် ရသေပြု၍ ဘုရားပွင့်သောအခါ
ဘုရားရှင်ထံမှ “မောနေယျအကျင့်”ကို နာယူ
၍ ကျင့်သည်။ ယင်းသည် ဂေါတမဘုရား
ရှင်၏ လက်ထက်၌ တဦးတည်းသော “မော-
နေယျအကျင့်”ကို ကျင့်သူဖြစ်သည်။ရဟန္တာ
အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ယင်းသည် တော
တခု သစ်တပင်ရွာတရွာ၌ ၂-ကြိမ်နေခြင်း၊
ဆွမ်းခံခြင်းများ မပြုလုပ်မူ၍ သင့်တင့်ရာ
တော၊ သစ်ပင်၊ ရွာတို့၌သာလျှင် နေလျက်
မောနေယျအကျင့်ကို အမြတ်ဆုံးအားဖြင့်
ကျင့်သောကြောင့် ရဟန်းပြု၍ ၇-လအကြာ
တွင် ရပ်လျက် ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည် (သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ။၂။၂၀၂။ အပဋ္ဌ။၁။၆၇။ ဇာဋ္ဌ။၁။၆၅။
သာရတ္ထ။၂။၁၁၄)။ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည်တိုင်
အောင် ညောင်စောင်း၌ ကျောမချဘူးချေ
(ဒီဋ္ဌ။၂။၃၂၉)။ပစ္စည်း ၄ ပါး၌တရားနှင့်အညီ
ရောင်ရဲ၍ ရောင်ရဲခြင်း၏ ကျေးဇူးကိုကား
မပြောဆို(ဒီဋ္ဌ။၂။၂၂၇)။ အကျယ် သုတ္တနိ။
၃၈၅-၃၉၀။သုတ္တနိဋ္ဌ။၂။၂၀၂-၂၁၉ ကြည့်။

(၁) အတ္တနော ဘာဂိနယျ နာလက-
ဒါရကံ (နာဋ္ဌကဒါရကံ၊ ဇာဋ္ဌ။၁။) အဒ္ဓသ။
အပဋ္ဌ။၁။၆၇။ ဇာဋ္ဌ။၁။၆၅။ (၂) အသိ-

တဿ ဣသိနော ဘာဂိနယျော နာလကော
နာမ တာပသော။ သုတ္တနိဋ္ဌ။၂။၂၀၂။ (၃)
သော နာလကော ဥပတိတပုညသဉ္စယော၊
ဇိနံ ပတိက္ခံ ပရိဝသိ ရက္ခိတိန္ဒြိယော။
သုတ္တနိ။၃၈၈။ ကော သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ
သန္တောသဿ ဝဏ္ဏံ န ကထေတိ သေယျ-
ထာပိ ထေရော နာလကော။ ဒီဋ္ဌ။၂။၂၂၇။
(၄) နာလကဗြာဟ္မဏဂါမေသာရိဗြာဟ္မ-
ဏိယာ ကုစ္ဆိသ္မိ ပဋိသန္တိ ဂဏိ။ အံဋ္ဌ။
၁။၂၁၁။ မဂဓရဋ္ဌေ နာလကဂါမေ။ ထေရ
ဋ္ဌ။၁။၁၃၆။ အပဋ္ဌ။၁။၃၄၂။ (-ထေရဋ္ဌ။
၁။၂၂၉။၃၃၁။) (ယင်း နာလက ရွာသည်
အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ အရှင်ခဒိရဝနိယ ကခါ-
ရေဝတ၊ အရှင်ဥပသေန၊ အရှင်သုနာဂ
အရှင်မဟာစန္ဒတို့နှင့် ရှင်မ-စာလာ၊ ရှင်မ-
ဥစာလာ၊ ရှင်မ-သီသုပစာလာ တို့၏ဇာတိ
ရွာ ဖြစ်သည်။)

နာလကဂါမက (ပု) [နာလက+ဂါမ+က]
နာလကရွာ။ (ယင်းသည်ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော်၏
အနီးတွင် တည်ရှိသည်။ ယခု နာလန္ဒ
တက္ကသိုလ် တည်ရှိရာဒေသ ဖြစ်၏။)နာလက-
ဂါမကေ (သံ၊၃။၁၄၀)တိ ဟုဇကယဿ အဝိ-
ဒူရေ အတ္တနော ကုလသန္တကေ ဝေနာမကေ
ဂါမေ။ သံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၄၅။

နာလကတ္ထေရ (ပု) [နာလက + ထေရ]
နာလကထေရ်။ နာလကတ္ထေရော တိသု ဌာ-
နေသု အပ္ပိစ္ဆော အဟောသိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ။၂။
၂၁၈။ နာလက (သုတ္တနိဋ္ဌ။၂။၂၀၂-၂၁၉)
လည်း ကြည့်။

နာလကတ္ထေရသဒိသ (တိ) [နာလကတ္ထေရ+
သဒိသ] နာလကထေရ်နှင့် တူသော၊သူ။
ဒုတိယဝါရေန ဥဂ္ဂုတိည ဂဟိတော သာ-
သနေနာလကတ္ထေရသဒိသော။အံ၊ဋ္ဌ။၂။၈၉။
နာလကပဋိပဒါ (ထိ) [နာလက+ပဋိပဒါ] နာ-
လကပဋိပဒါ၊ နာလကပဋိပဒိ၊ နာလကထေရ်

အား ဟောအပ်သော(မောနေယျ) အကျင့်။
 (ယင်း အကျင့်သည် ပုထုဇဉ် ဘဝကပင်
 ကိလေသာ မဖြစ်ပေါ်အောင် ကျင့်ရသော
 အကျင့်ဖြစ်၏။ ကျင့်ရန် လွန်စွာ ခဲယဉ်းသဖြင့်
 ဘုရားတဆူ လက်ထက်၌ တဦးတည်းသာ
 ကျင့်နိုင်သူရှိသည်။ ယင်းအကျင့်ကို အမြတ်ဆုံး
 အားဖြင့် ကြိုးစားလျှင် ၇-လ အသက်
 ရှည်သည်။ အလယ်အလတ်အားဖြင့် ကြိုးစား
 လျှင် ၇-နှစ် အသက်ရှည်၍၊ ပေါ့လျော့စွာ
 ကြိုးစားလျှင် (၁၆)နှစ် အသက်ရှည်သည်
 (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၄)။ အကျယ် သုတ္တန်၊ ၃၈၀-
 ၃၉၀။ သုတ္တန်၊ ၂။ ၂၀၉ - ၂၁၉-ကြည့်။ နာ-
 လကပဋိပဒ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇)။ “မောနေယျ
 တေ ဥပညိဿ” နှစ် အာဒိနာ သတ္တာရာ နာ-
 လကတ္ထေရဿ ဒေသိတံ ပုထုဇနကာလတော
 ပဘုတိ ကိလေသစိတ္တံ အနုပ္ပါဒေတွာ ပဋိပဇ္ဇိ-
 တဗ္ဗံ မောနေယျပဋိပဒံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၄။
 သုတ္တန်ပါစေ နာလကတ္ထေရဿ ဒေသိတံ
 မောနေယျပဋိပဒံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၃။ (-မ၊ ၄။
 ၁။ ၉၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၈၉။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၄။)

နာလကသုတ္တ (န) [နာလက+သုတ္တ] နာလက
 သုတ်။ ဓမ္မစက္ကပဝတ္ထနသုတ်ကို ဟောတော်မူ
 ပြီးနောက် ၇-ရက်မြောက်နေ့၌ နာလက
 ထေရ်အားဟောကြားအပ်သော မောနေယျ
 အကျင့်ကို ပြရာသုတ်။ (ယင်းသုတ်၌ ပဌမ
 သင်္ဂါယနာတင်စဉ်က အရှင်အာနန္ဒာ ဖြေဆို
 အပ်သော ဝတ္ထု ဂါထာ-၂၀ အပါအဝင်
 ဂါထာပေါင်း ၄၅ ဂါထာ ပါရှိ၏။ သုတ္တန်၊ ၄။
 ၂။ ၂၀၂-၃။) သုတ္တန်ပါစေ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်။
 သုတ္တန်၊ ၃၈၅-၃၉၀။

နာလကသုတ္တဝရ (တိ) [နာလကသုတ္တ+ဝရ]
 မြတ်သော နာလကသုတ်၊ နာလကသုတ်မြတ်။
 နာလကသုတ္တဝရော သုဝိဘတ္တော။ သုတ္တန်၊
 ၄၅၂။

နာလန္ဒဝဂ္ဂ (ပု) [နာလန္ဒ+ဝဂ္ဂ] မဟာပုရိသသုတ်
 စသော ၁၀-သုတ်တို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော နာ
 လန္ဒအုပ်စု၊ နာလန္ဒဝဂ်။ (ယင်းဝဂ်၌ မဟာ
 ပုရိသသုတ်စသော သုတ်ပေါင်း ၁၀-သုတ်
 ပါရှိသည်။) သံယုတ္တနိကာယ်၊ မဟာဝဂ္ဂ
 သံယုတ်၊ ၃-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်။ သံ၊ ၃။ ၁၃၇-
 ၁၄၈။ နာလန္ဒဝဂ္ဂေါ ဒုတိယော။ သံ၊ ၃။ ၁၄၈။

နာလန္ဒသုတ္တ (န) [နာလန္ဒ+သုတ္တ] နာလန္ဒ
 သုတ်။ ဘုရားရှင် နာလန္ဒာမြို့ ပါဝါရိက
 သူဌေး၏ သရက်ဥယျာဉ်၌ သီတင်းသုံးတော်
 မူစဉ် ဟောကြားအပ်သော သုတ်။ သံယုတ္တ-
 နိကာယ်၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ၃ သံယုတ်၊
 ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၃၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။

နာလ(ဌ)န္ဒာ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] (၁) နာ
 လန္ဒာမြို့။ (ယင်းသည် မဇ္ဈိမဒေသ ရာဇဂြိုဟ်
 မြို့ အနီး၌ တည်ရှိလေသည်။) (၂)
 သီဟိုဠ်ကျွန်း ပရက္ကမဗာဟု မင်းကြီး၏
 လက်ထက် B.E ၁၈. ရာစုနှစ်ရှေ့ပိုင်းတွင်
 ထင်ရှားသော သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ နာလန္ဒာမြို့။
 (၁) အန္တရာ စ ရာဇဂဟ် အန္တရာ စ နာ-
 လန္ဒ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။
 ၁။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။) နာဠန္ဒာယန္တိ နာ-
 လန္ဒာတိ ဝေန်နာမကေန နဂရေ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။
 နာလန္ဒာယ (သံ၊ ၃။ ၁၃၇)။ နာလန္ဒာတိ
 ဝေန်နာမကေန နဂရေ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။ (-အံ၊
 ၄။ ၁။ ၁၄၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၃။) (၂)
 နာလန္ဒာယံ နိဝေသေတွာ၊ ခန္ဓာဝါရိ
 တဟိ ဝသံ။ မဟာဝံသ၊ ၆။ ၁၆၇။

နာလာ (ထိ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာလာအမည်ရှိ
 သော ပုဏ္ဏားရွာ။ (ယင်း ရွာ၌ ဘုရားရှင်
 ၁၁-ဝါမြောက် ဝါကပ်ဘော်မူ၏။ ယင်း ရွာ
 သည် မဂဓတိုင်း ဂယာရွာ ဗောဓိပင်၏အနီး
 ၌ တည်ရှိသည်။ ဆာဝါ၏ ခင်ပွန်း ဥပက
 သည် ယင်း ရွာ၌ ဖွားသည်။ D.P -လည်

ကြည့်။) ကောဒသမံ နာလာယံ ပြာဟူဏ-
ဂါမေ (ဝသိ)။ အံ၊ဌ၊၂။၃၀။

နာလိကပဗ္ဗတ (ပု) [နာလိက+ပဗ္ဗတ] နာလိက
တောင်။ နာလိကပဗ္ဗတံ ပရိဟရန္တော။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၉၀။

နာလိယသက (ပု၊န) [နာလိယာ+သက]]
ကန်စွန်းရှက်ကြော်။ နာလိယသက(အံ၊၂၊
၄၃)န္တိ သာလိပိဋ္ဌေန သဒ္ဓိံ မဒ္ဓိံတွာ ဇီရကာ-
ဒိသံယုဒတ္တ သပ္ပိမ္ပိ ပစိတွာ စတုမရုရေန
ယောဇေတွာ ဝါသံ ဂါဟာပေတွာ ဌပိတံ
နာလိယသကံ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃။

နာလောမ (တိ) [န+အလောမ] အမွေးမရှိ
သောသူမဟုတ်၊ အနည်းငယ် အမွေးရှိသော
သူ။ နာတိဒိဿာ နာတိရဿာ၊ နာလောမာ
နာတိလောမသာ။ ဇာ၊၂။၂၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၃၀၇။ နာတိလောမာ နာလောမာ သုဘဂါ။
အံ၊ဌ၊၃။၂၉၁။

နာဝက (ထိ) [နာဝါ+က] မြတ်သောလှေ။
အာဂန္ဓာန စသမျှဇွေ၊ အာရူဟိ တဉ္စ နာ-
ဝကံ။ အပါ၊၁။၅၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၃၆။ နာ-
ဝကံ နာဝမုတ္တမံ အာရူဟိ။ အပါ၊ဌ၊၁။၃၄၇။

နာဝင်္က (န) [နာဝါ+အင်္က] လှေအပြင်၊
သင်္ဘောအပြင်။ ထေရေ နာဝင်္ကဏေ (နာဝံ-
ပဏေ၊ သိ၊သျှာ။ နာဝံပလေ၊ မ၊ဌ၊၄။၂၃၇)
အက္ကမိတွာ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၃။

နာဝင်္ဂပဉ္စ (တိ) [နာဝါ+အင်္ဂ+ပဉ္စ။ နာဝင်္ဂ+
ပဉ္စ+ဝိသုဇ္ဇနာ]လှေ၏-အကြောင်း-အင်္ဂါ-
-၃-ပါးကို ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် ယူရမည် လိုက်နာ
ရမည်ဆိုရာ အဘယ်အကြောင်းအင်္ဂါများကို
ပါနည်းဟု မိလိန္ဒမင်း လျှောက်ထားသဖြင့်
ယင်း အကြောင်းအင်္ဂါများနှင့် ယင်း အ-
ကြောင်းအင်္ဂါများအတူ လိုက်နာ ကျင့်ကြံ
ရန်များကို ဖြေဆိုရာ အဖြေ စကားရပ်။
နာဝင်္ဂပဉ္စော ပဉ္စမော။ မိလိန္ဒ။၃၆၀။

အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်)၃-၃၉-ပ-မ-သ-စ

နာဝစနကာရိယ (တိ) [နာဝစန+ကာရိယ]]
နာဝိဘတ်ကို ပြုလုပ်ထားသော၊ နာဝိဘတ်မှ
ပြောင်းလဲလာသော (အက္ခရာ)။ အဘိညာ-
ယာတိ ဣမိနာ ပန နာဝစနကာရိယဿာ-
တိ ဒဠဗ္ဗံ။ သိ၊ဌ၊၁။၂။၃၃၅။

နာဝဋ္ဌ (တိ) [န+အာဝဋ္ဌ] ပိတ်ပင်-တားဆီး-
-ခြင်းမရှိသော/ဉာဏ်။ ဉာဏာလောကေန
ဇောတေသိ၊ နာဝဋ္ဌံ (ပဝရံ၊သျှာ၊ ဝဇီရ၊ဣ)
ဉာဏမုတ္တမံ။ အပါ၊၁။၃၇၈။ထေရ၊ဌ၊၁။၂၇၂။

နာဝဋ္ဌ (တိ) [နာဝါ+ဌာ+အ] လှေ-သင်္ဘော-
-၌ တည်သော၊ လှေ - သင်္ဘော - ထဲ၌
ထားအပ်သော (ဥစ္စာ)။ နာဝဋ္ဌံ နာမဘဏ္ဍိ
နာဝါယ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၆၁။ နာဝ-
ဋ္ဌေ ပဌမံ တာဝ နာဝံ ဒဿေန္တော။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၂၇၉။

နာဝဋ္ဌကထာ (ထိ) [နာဝဋ္ဌာ+ကထာ] လှေ-
သင်္ဘော-၌တည်သော ဥစ္စာကို- ဆိုရာ-
စကား-ရပ်-ဒေသနာအစဉ်။ နာဝဋ္ဌကထာ
နိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၉၀။ နာဝဋ္ဌကထာသံ ပန
...ပဋိက္ခိတ္တံ၊ သာရဏ္ဍ၊၂။၁၄၁။ (-ဝိမတိ၊
၁။၁၀၀။)

နာဝဋ္ဌဘဏ္ဍာဓိကာရ (ပု) [နာဝဋ္ဌဘဏ္ဍ+အဓိ-
ကာရ] လှေ၌တည်သော ဥစ္စာ၏အကြောင်း
အရာ။ တံ နယုတ္တံ ဒုတိယပါရာဇိ-က နာဝ-
ဋ္ဌဘဏ္ဍာဓိကာရေ တဿာပိ အဓိပ္ပေတတ္တာ။
ဝဇီရ၊၄၅၅။

နာဝဋ္ဌာန (န) [နာဝါ+ဌာန] လှေရှိရာအရပ်၊
လှေဆိုက်ရာ - လှေကပ်ရာ - အရပ်၊ ပုတ္တဒါ-
ရမာဒါယ နာဝဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၆၁။

နာဝသဏ္ဌိတ (တိ) [နာဝါ+သဏ္ဌိတ] လှေ-
သဏ္ဌာန်-ပုံ-ရှိသော၊ လှေနှင့် တူသော
(ဗိမာန်)။ နိဗ္ဗတ္တိဿဘိ တေ ဗျမံ၊ သုကတံ
နာဝသဏ္ဌိတံ။ အပါ၊၁။၅၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၃၆။
နာဝသဏ္ဌိတံ နာဝါသဏ္ဌာနံ။အပါ၊ဌ၊၁။၃၄၄။

နာဝဿယ (တိ) [န+အဝဿယ] မှီခိုရာ မရှိ
သောသူ။ နာဝဿယော စ ဘဝတိ ဝါဠု-
ဂဟာကုလော ဣဝ ကမလသဏ္ဍော။ မဟာ-
နိ၊ ဌ။ ၆။

နာဝါ (ထိ) [န+အ+အာ။ နှု ထုတိယံ၊ အ။
ဝုစုဝါဒေသာ။ ဓာနံ၊ ဌ။ ၆။ ၆။ နိ+အ+
အာ။ ဩရတော ပါရံ နေတိတိ နာဝါ၊
ဘာရံ နယန္တိ တောယာတိ ဝါ နာဝါ။ ပါတိ၊
ပဒတ္တ။ ၂၃၀။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၀၊ ၂၇၂၊ ၂၇၈-
တို့လည်းကြည့်။ (နော်ကာသံ၊ ဣဝါ-ပြာ၊
နာဝါ-အဒ္ဓမ္မာဂမီ၊ နယ်ဝ-သီဟိုဠ်)] (၁)
ဆောင်ပို့တတ်သော - ဆောင်ပို့ကြောင်း -
လှေ၊ ရေယာဉ်။ (လှေဟူသည် ယခုအခါ ရေ၌
သွားလာပို့ဆောင်နေသော သင်္ဘော၊ မော်
တော်၊ သမ္ဗန်များသာမက သစ်ဖောင်၊ ဝါး
ဖောင်၊ ထင်းစည်း၊ ဝါးစည်း၊ သစ်တုံး၊ နွား
စားကျင်း၊ ဆိုးရေခေါင်း အစရှိသော ရေ၌
အနည်းဆုံး လူတယောက် မှီခိုလောက်ရာ
ဖြစ်၍ သွားလာကြောင်း ရေယာဉ်ဟူသမျှ
ပါဝင်၏။) (၂) အတ္တဘော၊ ခန္ဓာကိုယ်။
(၃) (လှေနှင့်တူသော) အရိယမဂ်။

(၁) သတ္တေ နေတိတိ နာဝါတိ စ ဝုစုတိ။
ဝိမာန၊ ဌ။ ၃၆။ တရဏီသင်္ခါတာယ နာဝါယ
မဟန္တံ လောဏသာဂရံ ပဝိသတိ။ မဟ နိ၊
ဌ။ ၂၄၂။ နာဝါဟိပိ ဒုရတိက္က မာ အဟော-
သိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၂၅။ ဥဒကဌာနေ နာဝါ-
သင်္ခါတေန ဒါရသင်္ဘာဋယာနေန ဂစ္ဆ။ ဇာ၊
ဌ။ ၅။ ၂၀၅။ နာဝါယာတိ ကုလ္လေန။ ဝိမတိ၊
၂။ ၈၇။ (၂) သိဉ္စ ဘိက္ခု၊ ဣမံ နာဝ (ဓမ္မ။
၆၆) န္တိ ဘိက္ခု၊ ဣမံ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ နာဝံ
မိစ္ဆာဝိတက္ကောဒကံ ဆဉ္စေန္တော သိဉ္စ။ ဓမ္မ၊ ဌ။
၂။ ၃၇၄။ အတ္တဘာဝေါဟိ တံတံအတ္တဝသံ
ပဋိစ္စ နာဝါတိပိ ဝုစုတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။
၂၇။ (၃) မဂ္ဂေါ ပန္နော ပထော ပဇ္ဇော၊
အဉ္စသံ ဝဋ္ဋမာယနံ။ နာဝါ ဥတ္တရသေတု

စ ကုလ္လော စ ဘိသိသင်္ကမော။ စူဠနိ။ ၂၀။
ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃၅။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ဌ။ ၃။
၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၁။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၉၀။
နိတိ၊ ဓာ။ ၂၇၂၊ ၂၇၈။

နာဝါ (ပါဠိ) - ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၉၉။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၈။
သံ၊ ၂။ ၃၇၂။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၆၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၇၂။ ဇာ၊
၂။ ၁၂၅။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၃။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၅၇။ အံ၊ ဌ။ ၁။
၂၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁။ ၂။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၅၅။ ဥဒါန။
ဌ။ ၇၀။ ပေတ၊ ဌ။ ၄၄။ နာဝါ (ပါဠိ) - ဒီ၊ ဌ။
၂။ ၃၂။ နာဝံ (ဒါဠိ) - ဝိ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇။
ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ၅။ ၂၂။ သုတ္တနိ။
၃၉၉။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၁၄၉။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၇။ သံ၊ ဌ။ ၁။
၁၅၅။ နာဝါယ (တ၊ ဠ) - ဝိ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိ၊ ၃။
၄၁။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၈။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၇၄။
ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၇၆။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၅၂။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၄၀၈။
ပေတ၊ ဌ။ ၁၅၆။ နာဝါဟိ (တ၊ ပ) - သံ၊ ဌ။ ၃။
၁၇၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၂၅။ နာဝါယ (မ၊ ဠ) - ဝိ၊ ၄။
၄၇၇။ နာဝါတော (မ၊ ဠ) - ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၄၃။ ဝိ၊
ဌ။ ၄။ ၁၇၅။ နာဝါယ (သ၊ ဠ) - အပါ၊ ၅။ ၅။
နာဝါယ (သ၊ ဠ) - ဝိ၊ ၁။ ၆၀။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၁၁၆။
ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၈။ နာဝါယံ (သ၊ ဠ) - ဇာ၊ ဌ။ ၄။
၁၄၂ - ၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၅။

နာဝါကမ္ပနယောဂ္ဂမဟာယောတ္တ (န) [နာဝါ။
ကမ္ပန+ယောဂ္ဂ+မဟာယောတ္တ လှေကို ဆွဲ
ငင်ခြင်းငှာ သင့်လျော်သော တုတ်ကြိုးရှည်
ကြိုး။ နာဝါကမ္ပနယောဂ္ဂမဟာယောတ္တတာ-
ယ ယောတ္တကောဋိတော ပဌာယ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၄၁။

နာဝါကမ္ပ (န၊ ထိ) [နာဝါ+ကမ္ပ] လှေဖြင့်ပြုလုပ်
သောအမှု၊ လှေကူးတို့ပို့ခြင်းအမှု၊ လှေကူးတို့
ပို့၍ အသက်မွေးမှု။ မဟာဂင်္ဂါယ ပယာဂ-
ပတိဌာနတိတ္ထေ နာဝါကမ္ပံ ကဏေန္တော ပဋိ-
ဝသတိ။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၅။

နာဝါဂတ (တိ) [နာဝါ+ဂတ] လှေ-သို့ရောက်-
 နှံ့တည်-သော။ တတ္ထ နာဝါဂတော စေ၊
 နာဝါယံ ဝုတ္တနယေန။ ဝဇီရ။ ၄၅၈။ နာဝါ-
 ဂတာနံ မနုဿာနံ ဝိဟေဋ္ဌေတုကာမတာယ။
 မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၁၆။

နာဝါဌပန (န၊ထိ) [နာဝါ+ဌပန] လှေကို ရပ်တည်
 စေခြင်း။ လှေ၏ရပ်တည်ခြင်း။ စိတ္တံ ကေဂ္ဂံ
 ဟောတိ အရိတ္တံ။ (တ္ထ) ပတ္တမ္မနဝသေန
 စက္ကသောတေ နာဝါဌပနဒိဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၁။

နာဝါတလ (န) [နာဝါ+တလ] လှေအပြင်။
 အဓော နာဝါတလေန ဖုဋ္ဌောကာသံ မုဝေဇ္ဇိ*
 အတိက္ကန္တမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၉။

နာဝါတိတ္ထ (န) [နာဝါ+တိတ္ထ] (နော်ကာတိထိ-
 သံ) လှေဆိပ်၊ သင်္ဘောဆိပ်။ ဂင်္ဂါယ
 နာဝါတိတ္ထံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၅။

နာဝါပနုန (န) [နာဝါ+ပနုန] လှေဆိပ်၊
 သင်္ဘောဆိပ်။ မဟန္တေန ယသေန နာဝါ-
 ပနုနံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။

နာဝါပဏ (ပု) [နာဝါ+အာပဏ] လှေ (ဖြင့်
 ခောင်းဝယ်ရာ) ဈေး။ အာဒိသဒ္ဓေန နာဝါ-
 ပဏာဒိဝသေန ဝေါဟာရံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၄၂။

နာဝါပါဇနကာလ (ပု) [နာဝါ+ပါဇန+ကာလ]
 လှေ-ကို လှော်ခတ်ရာ-ပိုရာ-အခါ။ နာဝါ-
 ပါဇနကာလေ ဥပ္ပန္နေန သောမနဿသဟ-
 ဂတစိတ္တပသာဒေန။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၄။

နာဝါဖလက (န) [နာဝါ+ဖလက] လှေ (၏
 အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော) ပျဉ်ချပ်။ ဗာဟိ-
 ယော ပန ကေ နာဝါဖလကံ ဂဟေတွာ
 တရန္တော...တိရံ ပါပုဏိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၇၀။

နာဝါဗန္ဓန (န) [နာဝါ+ဗန္ဓန။ (နာဝါဗန္ဓ-
 အဒ္ဓမာဂဓိ)] လှေ-ဖောင်-ဖွဲ့ခြင်း။ နဒိယံ
 နာဝါဗန္ဓနံ အနုညာတံ ဥဒကုက္ကေပနိဿယ-

က္ကေန နဒိသီမာယ သဘာဂက္ကာ။ ဝိမတိ၊ ၂။
 ၁၅၀။

နာဝါဘာရ (ပု) [နာဝါ+ဘာရ] လှေ -သင်္ဘော-
 (ဖြင့် တင်ဆောင်အပ်သော) ဝန်။ ဥာကံ
 ပတှာ ပန သကဋ္ဌမ္ပိ သကဋ္ဌာဏ္ဏမ္ပိ ယုတ္တ-
 ဂေါဏေပိ နာဝါဘာရံ ကရောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၃၈၈။

နာဝါဘိရုဟန (န) [နာဝါ+အဘိရုဟန] (က)
 လှေ - သင်္ဘော - သို့ တက်စီးခြင်း။ (ခ)
 လှေ-သင်္ဘော-သို့ တက်စီးရာအခါ။ (က)
 နာဝါဘိရုဟနေပိ ဇေသေ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
 ၈၀။ (ခ) နာဝါဘိရုဟနသမယ-ကြည့်။

နာဝါဘိရုဟနဒိဝသ (ပု၊ န) [နာဝါဘိရုဟန+
 ဒိဝသ] လှေစီးရာနေ့။ နာဝါဘိရုဟနဒိဝသေ
 ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဆတ္တုပါဟနဒါနပုညမေဝ
 တဿ ကာရဏံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၃၃။

နာဝါဘိရုဟနဝတ္ထု (န) [နာဝါဘိရုဟန+ဝတ္ထု]
 လှေစီးခြင်းဟူသော - အကြောင်း - ဝတ္ထု။
 သာဝတ္တိယံ ဆဗ္ဗဂိုယေ ဘိက္ခု။ အာရဗ္ဗ
 နာဝါဘိရုဟနဝတ္ထုသ္မိ* ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။
 ၂၁၄။

နာဝါဘိရုဟနသမယ (ပု) [နာဝါဘိရုဟန+
 သမယ] လှေစီးရာအခါ။ တတ္ထာယံ သမ-
 ယော...နာဝါဘိရုဟနသမယော။ ဝိ၊ ၂။ ၉၉။
 (-ကင်္ခါ၊ ၂၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၁၆-၇။ ကင်္ခါ၊
 ၉။ သစ်။ ၃၈၁။)

နာဝါဘိရုဟနသိက္ခာပဒ (န) [နာဝါဘိရုဟန+
 သိက္ခာပဒ] နာဝါဘိရုဟနသိက္ခာပုဒ်၊ ရဟန်း
 တို့၏ ရဟန်းမိန်းမတို့နှင့် အဘူတကု တိုင်ပင်
 ၍ လှေတောင်းတည်း စီးခြင်းကြောင့် ပညတ်
 တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊
 ပါမိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ပါမိတ္တိယကဏ္ဍ၊ ၃၀၈၊
 ဂ-သိက္ခာပဒ။ ဝိ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၅။ ကင်္ခါ။
 ၂၁၄။

နာဝါရောဟနဒိဝသ (ပု၊ န) [နာဝါ+အာရောဟနဒိဝသ] လှေစီးရာနေ။ နာဝါရောဟနဒိဝသေ ထေရဿ ကနိဋ္ဌဘာတာ ထေရံ ဘောဇေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

နာဝါလဂ္ဂနက (ပု) [နာဝါ+လဂ္ဂနက] လှေကိုဆွဲ - ငြိစေ - တတ်သော ကျောက်ဆူး။ နာဝါလဂ္ဂနကဿ ဒေ အင်္ဂါနိ ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ မိလိန္ဒ။၃၄၃၊၃၆၀။

နာဝါလဂ္ဂနကင်္ဂပဉ္စ (တိ) [နာဝါလဂ္ဂနကင်္ဂ+ပဉ္စ] လှေကိုဆွဲငင်တတ်သော ကျောက်ဆူး၏ အင်္ဂါတို့ကို မေးမြန်းကြောင်း ဖြစ်သော - အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ မိလိန္ဒပဉ္စပါဠိ၊ ၆-သြပဗ္ဗကထာပဉ္စ၊ နာဝါလဂ္ဂနကင်္ဂပဉ္စ။ မိလိန္ဒ။၃၆၀။

နာဝါဝိမာန (န၊ ပု) [နာဝါ+ဝိမာန (ဝိမာနဝတ္ထု)] လှေဗိမာန်၊ လှေဗိမာန် ပိုင်ရှင် နတ်သမီး၏အကြောင်း။ ၁၆-ပါးသောရဟန်းတို့အား ရေလှူခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ကွယ်လွန်ပြီးနောက် တာဝတိံသာနတ်ပြည်သို့ ရောက်၍ ပဒေသာပင် အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် တင့်တယ်လှပသော ရွှေဗိမာန်နှင့် ယင်းဗိမာန်၏ ၂-ဘက်၌ ပုလဲကွန်ရက်၊ ငွေမျှားဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသည့် အသွင် ဖြူဖွေးကြည်လင်သည့်မြစ်၌ ရွှေလှေဗိမာန်ပိုင် နတ်သမီး၏ ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်ကို ပြဆိုရာဒေသနာ။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ။ ၁-ဝိမာန၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-ဝတ္ထု။ ဝိမာန၊ ၆၊ ၇။ သုဝဏ္ဏစူဒန် နာဝန္တိ နာဝါဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ၄။၃၄။

နာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာ (ထိ) [နာဝါဝိမာန+ဝဏ္ဏနာ] နာဝါဝိမာန၏အဖွင့်၊ လှေဗိမာန်ပိုင်ရှင် နတ်သမီး၏ ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်ကို ဖွင့်ကြောင်း ဖွင့်ရာ အဋ္ဌကထာ။ ဝိမာန၊ ၄။၃၄၊ ၃၅၊ ၄၀။ ပုတ္တဘာတုဘူတောပိ ပဂေဝ ဘတ္တုဘူတောဏှာရာသန္တိ နာဝါဝိမာနဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၀။

နာဝါဝိသင်္ကေတ (တိ) [နာဝါ+ဝိသင်္ကေတ] လှေအချိန်းအချက် ချွတ်ယွင်းခြင်း။ တိတ္ထဝိသင်္ကေတေန ပန နာဝါဝိသင်္ကေတေန ဝါ ဂစ္ဆန္တဿ အာပတ္တိယေဝ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။ ၃၇၇။

နာဝါဝိသဉ္ဇနဒိဝသ (ပု၊ န) [နာဝါ+ဝိသဉ္ဇနဒိဝသ] လှေလွှတ်ရာနေ၊ လှေထွက်ရာနေ။ ကံ ဂမ္ဘိရံ နာမ ပဋ္ဌနဂါမံ နာဝါဝိသဉ္ဇနဒိဝသေယေဝ ပတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

နာဝါဝေတန (န) [နာဝါ+ဝေတန] လှေခါသဘော။ ဣဒံ သမဏ တယာ မယံ ဒိန္နံ နာဝါဝေတနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။

နာဝါသင်္ခေပ (န၊ ပု) [နာဝါ+သင်္ခေပ] လှေ - အသွင် - သဏ္ဌာန်။ အာဏိယော ကောဇ္ဇေတွာ နာဝါသင်္ခေပေန ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၉။

နာဝါသင်္ချာ (ထိ) [နာဝါ+သင်္ချာ] လှေဟူသော - ရေတွက် - ခေါ်ဝေါ် - သုံးနှုန်းခြင်း။ တတော ဟေဋ္ဌိမာ နာဝါသင်္ချံ န ဂစ္ဆတိတိ ကတွာ။ ဝဇီရ။၄၅၅။

နာဝါသင်္ခာဋ (ပု) [နာဝါ+သင်္ခာဋ] တပေါင်းတည်း ဖွဲ့စပ်အပ်သော လှေ။ တေန ဟိ ဘဏေ နာဝါသင်္ခာဋံ ဗန္ဓိတွာ တတ္ထေဝ ထေရံ နိသီဒါပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ကေတော သင်္ခာဋိတာ နာဝါ နာဝါသင်္ခာဋံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄၀။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၁။ နာဝါသင်္ခာဋံ (ဒု၊ ဇ) - သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ နာဝါသင်္ခာဋေ (ဒု၊ ဗ) - ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၄၁၊ ၃၅၀။

နာဝါသဉ္ဇရဏ (န) [နာဝါ+သဉ္ဇရဏ] လှေဖြင့် လှည့်လည်သွားလာခြင်း။ ဂစ္ဆတိ အညမ္ပိယံ ကိဉ္စိ နာဝါသဉ္ဇရဏံ။ မိလိန္ဒ။၃၄၀။

နာဝါသဏ္ဌာန (န) [နာဝါ+သဏ္ဌာန] လှေ-
ပုံပန်း - အသွင် - သဏ္ဌာန်။ နာဝါသဏ္ဌာန်
နိဗ္ဗတ္တိသတိ ပါတုဘဝိသတိတိ အတ္ထော။
အပါဠာ ၁။ ၃၄၄။

နာဝါသမ (တိ) [နာဝါ+သမ] လှေနှင့်တူသော၊
လှေ-သဖွယ်-နှယ်-ဖြစ်သော။ နာဝါသမော
သတ္တာနံ စတုရောသပါရဂမနေ။ မိလိန္ဒ။
၁၉၃။ နာဝါသမံ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏံ ဝိသုဒ္ဓိ-
ကာမာနံ သံသာရမဟဏ္ဏဝပါရဂမနဋ္ဌေန။
ယင်း။ ၃၃၅။

နာဝါသဟဿဘဏ္ဍ (န) [နာဝါသဟဿ+ဘဏ္ဍ]
လှေတထောင် (ဖြင့် ဆောင်အပ်သော)
ဘဏ္ဍာ၊ လှေတထောင်တင်ဘဏ္ဍာ။ နာဝါ-
သဟဿဘဏ္ဍံ ကေနာဝံ အာရောပနကာ-
လော ဝိယ။ မ၊ ၁၉၂။ ၁၆။ သံ၊ ၁၉၂။ ၉၀။
ဥဒါန၊ ၁၉၂။

နာဝါသမိက (ပု) [နာဝါ+သမိက] လှေ၏
အရှင်၊ လှေပိုင်ရှင်။ နာဝါသမိကဿ ဘဏ္ဍ-
ဒေယျံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၂။
(-ဝဇီရ။ ၁၃၀။ နေတ္ထိဝိ။ ၆၀။)

နာဝါသမိ(=သမိ) (ပု) [နာဝါ+သမိ
(=သမိ)] (နော်ကာသမိ-သံ) အထက်
ပုဒ်နက် ကြည့်။ နာဝါသမိနာ နာဝါယ
အဂ္ဂဟိတာယ။ ဝဇီရ။ ၁၃၀။

နာဝါသုတ္တ(န) [နာဝါ+သုတ္တ] (၁) နာဝါသုတ်၊
ကုန်းပေါ်၌တင်ထားအပ်သော လှေ၏ လှေ၊
နေပူ နှိပ်စက်ခံရသော အဖွဲ့တို့သည် မိုးရည်
စုတ်စိုသည့်အခါ လွယ်ကူစွာ ကင်းပျောက်
ပုပ်ဆွေးကုန်သကဲ့သို့ အဋ္ဌဂီက အရိယမဂ်
ကို ပွားများသူမှာ လွယ်ကူစွာ သံယောဇဉ်
ကင်းပျောက် ပုပ်ဆွေးနိုင်ပုံကို ဟောပြော
သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၃၇-ဂ။
(၂) နာဝါသုတ်၊ သူတော်ကောင်းကို မှီဝဲခြင်း

၌ ရနိုင်သော အကျိုး၊ သူယုတ်မာကို မှီဝဲခြင်း
၌ ရနိုင်သော အပြစ်များကို လှေနှင့်နှိုင်းယှဉ်၍
ဟောပြောသုတ်။ သုတ္တနိပါတ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။
သုတ္တနိ။ ၃၂၅-၆။ နာဝါသုတ္တံ အဋ္ဌမံ၊ သုတ္တနိ။
၃၂၆။ ယသ္မာ ဟိ ဓမ္မန္တိ ဓမ္မသုတ္တံ၊ “နာဝါ-
သုတ္တ” နှိပ် ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။ ၆၀။

နာဝိက (တိ) [နာဝါ+ဏိက] နာဝါယ တရတိတိ
နာဝိကော။ ကစ္စည်း။ ၃၅။ ရှု၊ ၃၇၃။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၇၆၄။ နိရုတ္တိ။ ၅၉၊ ၆၀။ မောဂ်၊ ၄။ ၂၈-၉။
ထိ-၌ နာဝိကိ၊ နာဝိကိနိ။ (နာဝိက-သံ၊
နာဝိအ-အဒ္ဓမာဂမိ၊ ဇာဝိအ-ပြာ၊ နာဝိ-
ကယာ-သီဟိန္ဒ) လှေဖြင့် ကူးတတ်သော၊
သူ၊ လှေသူကြီး။

ကုတိတ္ထေ နာဝိကော အာသိ။ အပါ၊ ၁။
၅၅။ နာဝိကော(ပု၊ ပါ၊ ၆) - ဇာ၊ ၁။ ၁၃၇။
ဇာ၊ ၂။ ၇၉။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၀၊ ၃၄၀။ အံ၊ ၁။ ၁။
၁၇၆။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၅။
ထေရ၊ ၁။ ၁၃၆။ အပါဠာ၊ ၁။ ၃၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃။
၂၁၅။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၄၆။ နာဝိက(ပု၊ ပါ၊ ၆) -
အပါဠာ၊ ၁။ ၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၆။ နာဝိကော(ပု၊ ဒု၊ ၁) -
ဝိ၊ ၂။ ၂၆၄။ နာဝိကဿ(ပု၊ ပါ၊ ၆) - ဇာ၊ ၁။
၁။ ၁၂၈။ နာဝိကဿ(ပု၊ ဆ၊ ၆) - ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။
၂၅၊ ၃၃၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၈။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၄၅။
နာဝိကာနံ(ပု၊ ဆ၊ ၆) - ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။

နာဝိန္ဒကီ (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာဝိန္ဒကီ အမည်
ရှိသူ။ (ယင်းသည် ရာမသုတ္တရာရဟန်း၌ ကြည်
ညိုသူ ငွေယူမင်း၏ အလုပ်အကျွေးပုဂ္ဂိုလ်
များ အနက် တယောက်အပါအဝင် ဖြစ်၏။
အံ၊ ၂။ ၂၀၀။) ဥဒဂ္ဂါ နာဝိန္ဒကီ ဂန္ဓဗ္ဗော။
အံ၊ ၁။ ၅၀၀။ ကော နာဝိန္ဒကီ နာမ။ အံ၊ ၁။
၂။ ၃၆၁။

နာဝုတိက (တိ) [နာဝုတိ+ဏိက] (၁) အနှစ် -
အသက် - ၉၀-ရှိစေ ဟောသူ။ (၂) အနှစ် -
အသက် - ၉၀-ရှိရာ (အခါ-စသည်)။

(၁) နာဝုတိကော(အံ၊၁။၆၈)တိ နဝု-
 တိဝဿဝယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ နာဝုတိကံပ
 ဇော(ဇာ၊၁။၁၆၉)တိ အသိတိသံဝစ္ဆရံ ဝါ
 နဝုတိသံဝစ္ဆရံ ဝါ ဇာတိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။
 (- မ၊၁။၁၁၆၊၁၂။ အံ၊၁။၁၃၇၊၃၃၀။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

နာဝုတိကကာလ (ပု) [နာဝုတိက+ကာလ]
 အနှစ်-အသက်-၉၀-ရှိရာ အခါ။ ကာမဉ္စ
 ဗောဓိသတ္တေန ဒုဟရကာလေ ဒိဿာ ပုန
 နာဝုတိကကာလေ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

နာဝုတိယ (တိ) [နဝုတိ+ဏိက] (အဝ ပြာ)
 ၉၀-ထိုက်-တန် - သော (ဂါထာ-စသည်။)
 အာသိတိယာ နာဝုတိယာ စ ဂါထာ။ ဇာ၊
 ၂။၁၃၇။ဂါထာ နာမတတ အာသိတိယာ စ
 နာဝုတိယာ စ သတာရဟာ စာပိ အဝေယျ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂။

နာသ (ပု) [နသ+ဏ။ နာသေ ဝိနာသေ။ ဓာနံ၊
 ဋ္ဌိ၊၇၇။ အဘာဝသဒ္ဓေါ နာသေ ဝိဇ္ဇမာနဿ
 နာသေ။ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၁၁၀၃။ (နာဂ-သံ၊ ဏာသ-
 ပြာ)] (၁) ဖျက်စီး-မရှိ- မမြင်ရ-ခြင်း။
 (၂) (မပိသသော အသံဟော)နာသဓာတ်။
 (ပျောက်ကွယ်-ပျက်စီး-ခြင်း၊ သေခြင်း၊
 ကံမကောင်းခြင်း၊စွန့်ပစ်ခြင်း၊တိုက်ခိုက်ခြင်း။
 P.S.D.)

(၁) ဝိသေသန နာသော ဝိနာသော၊
 အဘာဝေါ။ သော ပန မံသစက္ခုပညာ-
 စက္ခုနံ ဒဿနပထာတိက္ကမောယေဝ ဟော-
 တိတိ အာဟ(ဝုတ္တံ၊ သံ) “အဒဿန”န္တိ။
 အဒဿနေ ဟိ နာသသဒ္ဓေါ လောကေ နိရု-
 ဇ္ဇောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃။ (-သံ၊
 ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၇၊၆။) (၂) နာသော ဓနိမ္ပိ။
 ဓာတုတ္ထ။၂၁။

နာသစ္ဆိဒ္ဓ (န) [နာသ+ဆိဒ္ဓ။ နာသာ+ဆိဒ္ဓ+
 အ။ နာသာ+ဆိဒ္ဓ+ဣဒ္ဓ။ နိတိ၊ဓာ၊၃။၄။]
 နှာခေါင်းပေါက်။ ကဏ္ဍစ္ဆိဒ္ဓံ နာသစ္ဆိဒ္ဓံ မုခ-
 ဒ္ဓါရံ။ မ၊၂။၈၆။ မ၊၃။၂၇။ ကဏ္ဍစ္ဆိဒ္ဓန္တိ
 မံသလောဟိတာဒီဟိ အသမ္ပုဋ္ဌကဏ္ဍဝိဝရံ။
 နာသစ္ဆိဒ္ဓါဒိသုပိ သေဝ နယော။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၉၇။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၃။)

နာသစ္ဆိန္ဒ (တိ) [နာသာ+ဆိန္ဒ] ပြတ်သော
 နှာခေါင်းရှိ - နှာခေါင်းပြတ် - သော၊သု။
 နာသစ္ဆိန္ဒော (ဝိ၊၃။၁၂၆) တံ ယဿ
 အဗေဒကေ ဝါအဂ္ဂေ ဝါ ကေပုဇ္ဈေ ဝါ
 ယတ္ထ ကတ္ထစိ နာသာ ဆိန္ဒာ ဟောတိ။ ဝိ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၄၀။ (-ဝိ၊၁။၉၃။
 အဘိ၊က၊၃၂။ မိလိန္ဒ၊၅။)

နာသစ္ဆေဒ (ပု) [နာသာ+ဆေဒ] နှာခေါင်း
 ကို ဖြတ်ခြင်း။ သဗ္ဗေတေ တာဝတကေန
 ပါပနလဘန္တိ...နာသစ္ဆေဒံ။ မိလိန္ဒ၊၂၀။
 (-၃၃၈။)

နာသစ္ဆေဒန (န) [နာသာ+ဆေဒန] အထက်
 ပုဒ်နက်-ကြည့်။ နာသစ္ဆေဒနမ္ပိ ဒုက္ခံ။ မိလိန္ဒ၊
 ၁၉၄။

နာသတေလ (န) [နာသာ + တေလ]
 နှာခေါင်း (ထည့်ရန်) ဆီ၊ နှာနှပ်ဆီ။ န နာ-
 သတေလာဒိနမတ္တယ ဂဏ္ဍန္တိ။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၁။
 ၂၅၄။

နာသန (ထိန) [နာသ+ယ] (၁) ဖျက်ဆီးခြင်း။
 (၂) နှင်ထုတ်ခြင်း၊ မမြင်လောက်ရာ အရပ်
 သို့ ဆောင်ပို့ခြင်း။ (တိ) (၃) ဖျက်ဆီး
 တတ်သောသူ။

(၁) တိဿော နာသနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။
 ကင်္ခါ၊၂။၀။ နာသနံ ဝိနာသနံ။ ငါ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။
 (-မိလိန္ဒ၊၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၄၄၈။ ဝဇီရ၊၄၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၅။

ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၈။ ကင်္ခါ၊ ဝိသစ်။ ၂၇၃၊ ၄၁၈။
အံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၁။ (၂) နာသေတိ(သ)-ကြည့်။
(တိ) (၃) သောကနာသန (သံ၊ ၁။ ၁၄၂)
ကြည့်။

နာသနက (တိ) [နာသန+က] ပျက်စီးစေ-
ပျက်ဆီး-တတ်သော။ မုသာတိ နာသနကာ။
မ၊ ၄။ ၄။ ၂၈။ (-မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၅၁။)

နာသနင်္ဂ (န) [နာသနာ+အင်္ဂ] (အသွင်ကို)
-ပျက်စီးစေ-ပျက်ဆီး-ခြင်း၏ အကြောင်း
အင်္ဂါ။ နာသနင်္ဂါနိ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂) တိ
လိင်္ဂနာသနအင်္ဂါနိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂။ ၁၀။
(-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၇။)

နာသနန္တိက (တိ) [နာသန+အန္တိက] အာနိ
သင် သင်္ကန်း၏ ပျောက်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိ
သော ကထိန်နုတ်ခြင်း။ (ယင်းသည် ကထိ-
နုဒ္ဓါရမာတိကာ ဂ-ပါးတို့တွင် တပါးအပါ
အဝင်ဖြစ်၏။) အဋ္ဌိမာ ဘိက္ခဝေ မာတိကာ
ကထိနဿ ဥဗ္ဘာဓယ...နာသနန္တိကာ။ ဝိ၊ ၃။
၃၅၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၅၃။ တဿ
တံ စီဝရံ ကယိရမာနံ နဿတိ။ တဿ ဘိက္ခု-
နော နာသနန္တိကော ကထိနုဒ္ဓါရော။ ဝိ၊ ၃။
၃၅၄။ သစေ တံ စီဝရံ နဿတိ ဝိနဿတိ
ဥယျတိ။ နာသနန္တိကော ကထိနုဒ္ဓါရော
ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ ဝိသစ်။ ၂၇၈။ (-ဝိ၊ ၃။
၃၅၄။ ဝိ၊ ၅။ ၃။ ၁၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၄။ ဝဇီရ။
၄၉၃။ ကင်္ခါ၊ ဝိ၊ ၆၅။)

နာသနဝတ္ထု (န) [နာသနာ+ဝတ္ထု] အသွင်
ကို ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်း။ နာသန-
ဝတ္ထု (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၄) တိ လိင်္ဂနာသနာယ
ဝတ္ထု။ အဓိဋ္ဌာနံ ကာရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၅။ နာသနဝတ္ထု (ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၉၄) တိ ပါရာဇိကဋ္ဌာနတယ လိင်္ဂနာ-
သနာယ ကာရဏံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၆။

နာသနသီလ (တိ) [နာသန+သီလ။ (နာရနဂီ-
လ-သံ)] ပျက်ဆီး-ခြင်း အလေ့ရှိသော။ သူ။
တေသံ အတ္ထာယ ဓနံ ပံသုကံ ဝိယ ဝိကိရိတွာ
နာသနသီလံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။

နာသနာရဟတာ (တိ) [နာသနာရဟ+တာ]
ပျက်ဆီးထိုက်သွင်းအဖြစ်။ “ဣမေ စ ဘိက္ခု
အနုယုဉ္ဇော” တိ ဝုတ္တတ္တာ စ သာမတ္ထိယ-
တော မေတ္ထိယာယ ဘိက္ခုနိယာ အညေန
ဒေါသေန နာသနာရဟတာ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၈၂။

နာသပုဋ္ဌဂ္ဂ (န) [နာသ+ပုဋ္ဌ+အဂ္ဂ] နှာခေါင်း
ဖုအဖျား၊ နှာသီးဖျား။ နာသိကဂ္ဂေတိ
နာသပုဋ္ဌဂ္ဂေ၊ သိ၊ ဝိသစ်၊ ၂။ ၁၂၄။

နာသယန္တ (တိ) [နသ+ဏယ+အန္တ] ပျက်ဆီး
တတ်သော။ သူ။ ပရိဘောဂေန ဝါ အညဿာ
ဝါ နာသယတောပိ ဘဏ္ဍာဒေယျမေဝ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၈။

နာသယမာန (တိ) [နသ+ဏယ+မာန]
ပျက်စီးစေ-ပျက်ဆီး-တတ်သော (ဉာဏ်-
စသည်)။ တဿ တံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ နာသယ-
မာနံ ယသ္မာ တံ တံ လောကီယလောကု-
တ္တရဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။

နာသယိ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဏယ+သြ]
သြ-ကို လူ-ပြု။ ရူ၊ ၄။ ၈၈-ကြည့်။ ပျက်စီးစေ
-ပျက်ဆီး-ပြု။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာသယိတ္ထ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဏယ+တ္ထ]
ပျက်စီးစေ-ပျက်ဆီး-ကုန်ပြီ။ နာသေတိ-
ကြည့်။

နာသယိတွာန (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [နသ+ဏယ+
တွာန] ပျက်စီးစေ-ပျက်ဆီး-၍။ ဥပသန္တာ
သုခံ သေန္တိ။ နာသယိတွာန မက္ခိကာ။
အံ၊ ၁။ ၂၈၄။

နာသယိဿာမိ (ကာကြိ) [နသ+ဏယ+ဿာမိ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-အံ့။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာသယံ (ကာကြိ) [နာသ+ဏယ+ညံ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်ပြီ။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာသ(သ)ရဇ္ဇ (နာထီ) [နာသာ+ပဝေသိ-တဗ္ဗ+ရဇ္ဇ]။ နာသာသ ပဝေသိတဗ္ဗာ ရဇ္ဇ၊ နာသာရဇ္ဇ။ သူစိ။ ၂၉၇။] နှာခေါင်-၌-သွင်း-လျှို-အပ်သော ကြိုး၊ နှာရှုပ်ကြိုး၊ နှာခေါင်းကြိုး၊ နှာဖားကြိုး။ ဂေါဏေ နာသာ-ရဇ္ဇယံ ဂဏ္ဍိ။ ဇာဠာ၁။ ၃၇၃။ အဿဿ နာသရဇ္ဇယာ ဂဏ္ဍိ။ ဇာဠာ၃။ ၃၇၄။ ကုသာတု နာသရဇ္ဇမ္ပိ။ ဓာန်။ ၃၇။ အဿဿ နာသာဂတဇ္ဇမ္ပိ ကုသာ။ ယင်း၊ ဇီ။

နာသရောဂ (ပု) [နာသ+ရောဂ] နှာခေါင်းရောဂါ၊ ထိပ်ကပ်နှာ၊ ဖွတ်သိုနှာ။ ဒွယံ နာသရောဂေ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၃၂၄။ နာသိကာ-ရောဂ-လည်း ကြည့်။

နာသဝံသ (ပု) [နာသာ+ဝံသ] နှာယောင် (နယောင်)၊ နှာတံ၏ အရင်း။ နာသဝံသေ- (သံ၊ ဠာ၁။ ၁၂၆) တိ နာသဝံသမူလ။ သံ၊ ဇီ။ ၁။ ၂၂၆။

နာသဝံသမူလ (န) [နာသာ+ဝံသ+မူလ] အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

နာသဝတ္ထိကောသ (ပု၊ န) [နာသ+ဝတ္ထိ-ကောသ] နှာခေါင်း(နှင့်)သိုအိမ်။ ဟတ္ထိ-အဿာဒိနံ နာသဝတ္ထိကောသေသုပိ..... သိယာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၅။

နာသ(သ)ဝါတ (ပု) [နာသာ + ဝါတ] နှာခေါင်းမှ - မှုတ်ထုတ်အပ်-ထွက်- သော လေ၊ နှာခေါင်းလေ။ နာ- (သာ)ဝါ-တော-စရိယာ-ဠာ။ ၂၅၀။ ဇာဠာ၃။ ၃၉၆။ နာသ(သာ)ဝါတံ- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉။ ထေရ၊

ဠာ၊ ၂။ ၅၀၃။ အပါဠာ၁။ ၂၇၉။ စရိယာ၊ ဠာ။ ၁၂၆၊ ၁၇၂။ ဇာဠာ၊ ၂။ ၃၀၈။ ဇာဠာ၊ ၅။ ၁၁၅၊ ၃၁၂။ နာသ(သာ)ဝါ-တန- စရိယာ။ ၄၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀။ အပါဠာ၁။ ၂၈၀။ စရိယာ၊ ဠာ။ ၂၅၀။ ဇာဠာ၊ ၃။ ၂၆၀။ ဇာဠာ၊ ၅။ ၄၄။ နာသဝါတေ-သံ၊ ဇီ။ ၂။ ၃၂၅။

နာသသဒ္ဓ (ပု) [နာသ+သဒ္ဓ] နာသသဒ္ဓ။ အဒဿနေ ဟိ နာသသဒ္ဓေါ လောကေ နိရုဇ္ဈော။ ဒီ၊ ဇီ။ ၁။ ၁၇၃။ သီ၊ ဇီ။ သစ်၊ ၁။ ၄၄၆။

နာသဟေတု (ပု) [နာသ+ဟေတု] ပျက်စီးခြင်း၏ အကြောင်း။ သာသနဿ နာသဟေ-တုတ္တာ။ ဝဇီရ၊ ၅၇၄။

နာသာ (ထီ) [နာသု=နာသ=နသ+အ+အာ။ နာသု ဟုသု သဒ္ဓ၊ နာသတိ။ ဟု-သတိ။ နာသာ။ နာသိတာ။ နာသန္တိ အဗျတ္တသဒ္ဓံ ကရေန္တိ တောယာတိ နာသာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၂။ နသန္တိ တောယာတိ နတ္ထု၊ ထု၊ အာ၊ နာသ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၁၅၀။ နာသု သဒ္ဓေါအ။ နာသန္တိ အဗျတ္တသဒ္ဓံ ကရေန္တိ တောယာတိ နာသာ။ သူစိ။ နာသ ဂဗ္ဗေ + အး၊ နာသိကာယာ ဂနဂြဟဏေန္ဒြိယ-ဘေဒေ။ ကောမ။ (နာသာ-သံ၊ ဏာသာ-ပြာ)။ (၁) နှာခေါင်း။ (၂) ဆင်နှာမောင်း။ (နှာခေါင်း၊ ဆင်နှာမောင်း၊ တံခါး၏ အထက်ဆုံး သစ်သား၊ အသံ။ P.S.D.)

(၁) နာသာ (ပါဠ) - ဇာ၊ ၁။ ၇၅။ စူဠနိ။ ၂၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၀။ ဓမ္မ၊ ဠာ။ ၄၇၊ ၁၉၅၊ ၂၉၇။ နာသာ (ပ၊ ဗ) - ပါစိတံ၊ ယော။ ၁၆၉။ နာသံ (ဒ၊ ဇ) - မ၊ ၁။ ၁၂၁။ အံ၊ ၁။ ၄၉၊ ၄၃၇။ ဝိမာန။ ၇၅၊ ၂၀၈။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂။ မဟာနိ။ ၁၂၀၊ ၃၁၆။ စူဠနိ။ ၁၉၀။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၇။ နာသာယ (တ၊ ဇ) - မ၊ ၂။ ၄၀၉။ သုတ္တနိ။ ၃၇၅။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၀။ ဇာဠာ၊ ၇။ ၃၂၉။ နသတော (မ၊ ဇ) - ဇာဠာ၊ ၁။ ၁၆၃။ နာသာယံ (သ၊ ဇ) -

သံ၊ ၂။ ၄၀၀။ နာသာယ— ဝိ၊ ၄။ ၃၄၆။
စရိယာ။ ၄၀၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃။ ဥဒါ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၀။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၀။ သာရတ္ထ၊ ၄။
၄၁၄။ (၂) တတြ နာသာတိ ဟတ္ထိသောဏ္ဍာပိ
နာသာတိ ဝုစ္စတိ။ နိတိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ နာဂနာ-
သုရ-လည်း ကြည့်။

နာသာဂတဇ္ဈ (န၊ ထိ) [နာသာ+ဂတ+ရဇ္ဈ]
နှာခေါင်း၌ ရောက်သော ကြိုး၊ နှာရှုပ်ကြိုး၊
နှာခေါင်းကြိုး၊ နဖားကြိုး။ နာသရဇ္ဈ-
ကြည့်။

နာသာဆိဒ္ဓ (န) [နာသာ+ဆိဒ္ဓ။ (နာသာ-
ဆိဒ္ဓံ-သံ)] နှာခေါင်းပေါက်။ နာသာဆိဒ္ဓဟိ
ပုဗ္ဗသဒိသာ သိသံဏိကာ စ သဝတိ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉။

နာသာ (သ) ပုဋ္ဌ (ပ၊ န) [နာသာ+ပုဋ္ဌ။
(နာသာပုဋ္ဌသံ)] နှာခေါင်းဖု၊ နှာခေါင်း
တွင်း။

နာသာပုဋ္ဌာ (ပ၊ ပ၊ ဗ) — ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။
ခုဒ္ဓက၊ ၄။ ၁။ ၇။ နာသာ (သ) ပုဋ္ဌ (ဒ၊ ဇ) —
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ ၉။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၁။ ၄။ ၁။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၄။ ၁။ ၇။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၇။ နာသာ (သ)-
ပုဋ္ဌ (ပ၊ ဒ၊ ဗ) — အံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၇။ ၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။
၇။ ၉။ ခုဒ္ဓက၊ ၄။ ၁။ ၇။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၇။
နာသာပုဋ္ဌာနိ— သံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ အံ၊ ၄။ ၂။
၇။ ၉။ နာသာပုဋ္ဌေန (တ၊ ဇ) — ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၇။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၇။ နာသာ (သ) ပုဋ္ဌဟိ (တ၊ ဗ)
— ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၇။ နာသာပုဋ္ဌ (သ၊ ဇ) —
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။ သံ၊ ၄။ ၂။

၁။ ၇။ ခုဒ္ဓက၊ ၄။ ၁။ ၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၇။
သာရတ္ထ၊ ၄။ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇။ နာသပု-
ဋ္ဌသု (သ၊ ဗ) — ခုဒ္ဓက၊ ၄။ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၇။ ၉။

နာသာပုဋ္ဌဝါတ (ပ) [နာသာပုဋ္ဌ + ဝါတ]
နှာခေါင်း—နှာခေါင်းတွင်း—၌တည်သော—
ထွက်သက်—ဝင်သက်—လေ။ ခုဋ္ဌနာသာပုဋ္ဌ-
ဝါးတသု ယော ပါကဋတရော ဥပဋ္ဌာတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ ၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇။ ၉။

နာသာပေယျ (ကာ၊ ကြိ) [နာသာ+ဏာပေ+
ယျ] ဖျက်ဆီးစေရန်၊ အသွင်ဖျက်၍ လူ
ထွက်စေရန်။ နာသေတိ ကြည့်။

နာသာမံသ (န) [နာသာ+မံသ] နှာခေါင်းသား။
နာသာမံသံ ဩမုခ နိက္ခိတ္တ ပဏ္ဏ ကောသ-
သဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဓက၊ ၄။ ၁။ ၇။

နာသာရဇ္ဈ (န၊ ထိ) [နာသာ + ရဇ္ဈက +
ပါတဋ္ဌာန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] နှာရှုပ်ကြိုး—
နှာခေါင်းကြိုး—နဖားကြိုး—ကုရာအရပ်။ နာ-
သာရဇ္ဈကေ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၇။) တိ နာသာရဇ္ဈ-
ပါတဋ္ဌာနေ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇။ ၉။

နာသာရဇ္ဈပါတဋ္ဌာန (န) [နာသာရဇ္ဈ + ပါတ-
ဋ္ဌာန] အထက်ပုဒ်—ကြည့်။

နာသာဝါတပ္ပဟာရ (ပ) [နာသာဝါတ + ပဟာရ]
နှာခေါင်းလေဖြင့်—ပုတ်ခတ်ခြင်း—မှုတ်ခြင်း။
ကံ နာသာဝါတပ္ပဟာရေန အသွံ ကရေမ။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇။

နာသာဝါတဝိဿဇ္ဇေန (န) [နာသာဝါတ + ဝိဿ-
ဇ္ဇေန] နှာခေါင်းလေကို လွှတ်ခြင်း။ သဟ
နာသာဝါတဝိဿဇ္ဇေနေန ဆာရိကံ ကရေယံ။
စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၇။

နာသာဝါတသဉ္စရဏ (န) [နာသာဝါတ +
သဉ္စရဏ] နှာခေါင်းလေ၏—လှည့်လည်—
သွားလာ—ခြင်း၊ အသက်ရှူခြင်း။ သော

ထေရဿ တေဇေန နာသာဝါတသဉ္စရဏမတ္တမိ
ကာတုံ နာသက္ခံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။

နာသိကဂ္ဂ (န) [နာသိကာ + အဂ္ဂ] နှာခေါင်း
ဖျား၊ နှာသီးဖျား။

နာသိကဂ္ဂံ (ပ၊ ဇ) — ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၅၂။ နာသိကဂ္ဂံ
(ဒု၊ ဇ) — ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၆။ နာသိကဂ္ဂါ (မ၊ ဇ) —
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၀၂။ နာသိကဂ္ဂေ (သ၊ ဇ) — အဘိ၊ ဝိ၊ ၂၆၁။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၅။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၂။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၂၄။

နာသိကဂ္ဂါဒိဋ္ဌာန (န) [နာသိကာ + အာဒိ + ဌာန]
နှာခေါင်းဖျား - နှာသီးဖျား - အစရှိသော
အရပ်။ နာသိကဂ္ဂါဒိဋ္ဌာနဿ နေသံ ဖုဿနာ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၀။

နာသိကဂ္ဂါဒိနိမိတ္တ (န) [နာသိကဂ္ဂ + အာဒိ +
နိမိတ္တ] နှာသီးဖျား - နှာခေါင်းဖျား - စသော
- မှတ်သားကြောင်း - နိမိတ် - အာရုံ။ နာသိ-
ကဂ္ဂါဒိနိမိတ္တေ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၁၄။

နာသိကစ္ဆေဒ (ပ) [နာသိကာ + ဆေဒ] နှာခေါင်း
ကို ဖြတ်ခြင်း။ “ဟတ္ထစ္ဆေဒံ နာသိကစ္ဆေဒ” န္တိ
ဝေမာဒိ၊ လုဒဉ္စ အနိဋ္ဌံ ကရိယာမာတိ
ဘယဒဿနေန တဇ္ဇေယန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂၃။

နာသိကဋ္ဌာန (န) [နာသိကာ + ဌာန] နှာခေါင်း
ဖျား - နှာသီးဖျား - အရပ်။ နာသိကဋ္ဌာနံ
တဿ ပရိယောသာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၂။

နာသိကဋ္ဌိ (န) [နာသိကာ + အဋ္ဌိ] နှာခေါင်းရိုး။
ကေ နာသိကဋ္ဌိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၄၆။ ဓမ္မက၊ ဌ၊ ၃၈။

နာသိကမတ္တက (န) [နာသိကာ + မတ္တက] နှာ
ခေါင်း၏ အထက်ပိုင်းအရပ်။ နှာခေါင်းထိပ်
ထက်။ နာသိကမတ္တကေယေဝ ဇာတာ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၄၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။

နာသိက (ကာ) ဝါတ (ပ) [နာသိကာ + ဝါတ]
နှာခေါင်းလေ။ နာသိကဝါတော န ပုန
ပဝိသတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ နာသိကဝါတော
ပဋိဟညတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၂။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။
၁၂၄။ နာသိကဝါတံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၈၃။ နာသိကာဝါတော မာတုကုစ္ဆိတော
နိက္ခန္တမတ္တေ ပဌမံ ဗဟိ နိက္ခမတိ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၈၈။

နာသိက (ကာ) သောတ (န) [နာသိကာ +
သောတ။ (နာသိကာသောတ-သံ)] နှာ
ခေါင်းပေါက်။ နှာခေါင်းတွင်း။ ဥဘောပိ
နာသိကသောတာနိ အနုမသိ ပဋိမသိ။ ဒီ၊
၁။ ၉၉၊ ၁၀၂။ မ၊ ၂။ ၃၃၆။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၄၊ ၂၆၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။)

နာသိက (ကာ) သောတာနုမသန (န) [နာသိက-
(ကာ) သောတ + အနုမသန] နှာခေါင်း
ပေါက်ကို သုံးသပ်ခြင်း။ နာသိက (ကာ)-
သောတာနုမသနေန တနုဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၂၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။
၂၇၇။

နာသိကာ (ထိ) [နာသာ + လုက။ နသ + ဣ။
ဣ၊ အက စ လုကာရော စ နာသိကာ။ ဓာနံ၊
ဌီ၊ ၁၅၀။ နာသာ ဝေ နာသိကာ။ နိတိ၊ ဓာ။
၁၈၂။ နာသာ ဝေ နာသိကာ (သုတ္တေ)
လုကော။ သူစိ၊ ၂၉၇။ နာသာ-လည်းကြည့်။
(နာသိကာ-သံ၊ ဣသိဂါ-ပြာ၊ နာသိယာ-
အဒ္ဓမာဂဓိ၊ နဟယ-သီဟိဋ္ဌိ)] နှာခေါင်း၊
နှာခေါင်းပေါက်၊ နှာသီး၊ နှုတ်သီး။

နာသိကာ (ပ၊ ဇ) — အဘိ၊ က။ ၃၅၈။
ထေရီ၊ ၄၀၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။

ဝိသင်္ဂဟ။၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၆၆။ ထေရီဌ။
၂၁၅-ဂ။ ဇာဌ။၁။၄၇၁။ ဒီ။၁။၂။၃၄၁။ သံ
ဋီ။၂။၁၂၀။ မူလဋီ။၂။၆၉။ နာသိကာ (ပ၊ဗ)
-ဝိ။၄။၂၇၇။နာသိကံ(ဒ၊ဇ)-သံဌ။၃။၆၀။
ခုဒ္ဒကဌ။၅၇။ နာသိကေ(ဒ၊ဗ)-အပ၊၁။
၃၇၇။ထေရီဌ။၂။၃၁၇။ နာသိကာယ(တ၊ဇ)
-မိလိန္ဒ။၂၇၃၊၃၇၂။ ကင်္ခါ။၂၂၉။ သာရတ္ထ။
၃။၇၀။ ဝိမတိ။၂။၃၇။ သီဋ္ဌိသင်္ဂဟ ၃၇၇။
နာသိကာယ(မ၊ဇ)-ပေတဌ။၇၄။ နာသိ-
ကာနံ(သ၊ဗ)-မ၊ဋီ။၃။၃၁။

နာသိကာကောဋိ (ထိ) [နာသိကာ+ကောဋိ]
နာခေါင်းစွန်း၊ နာခေါင်းဖျား။ နာသိကာ-
ကောဋိ ဖာသုကံ ကာရာပေတွာ။ ဇာဌ။၁။
၄၇၁။

နာသိကာဆေဒ (ပ) [နာသိကာ+ဆေဒ] နာ
ခေါင်း၏ ပြတ်ခြင်း။ သော မြာဟုဏော
အသိ ဥပသိသံန္တော နာသိကာဆေဒံ
ပတ္တော။ ဇာဌ။၁။၄၇၁။

နာသိကာရောဂ (ပ) [နာသိကာ+ရောဂ] နာ
ခေါင်းရောဂါ။ (ယင်း နာခေါင်းရောဂါသည်
အမျိုးမျိုးရှိ၏။ (၁) အရိသနာ=နာခေါင်းမှ
စွမ့်အလား ဖြင်းသရိုက် လိပ်ခေါင်းပမာ
ထွက်သောရောဂါ ဖွတ်သိုနာ။ (၂) ဥတ္တ-
သာဝ=နာခေါင်း သွေးယိုနာ။ (၃) ပူယ-
သာဝ = နာခေါင်းပြည့်ယိုရောဂါ။ (၄)
ပိဋ္ဌကာ=နာခေါင်းဖုရောဂါ။ (၅) နာသာ-
ပိနသ=ထိပ်ကပ်ရောဂါ။ (၆) ပတိသနာ=
နာရည်ယိုရောဂါ။ (၇) ဆလ္လိကာ=နာခေါင်း
သွေးခဲယိုရောဂါ ဟူ၍ ၇-မျိုး ပြား၏။ အဉ္စန-
နိဒါန်း။ ၂၂၉-ဂါသာ။ ယင်း ရောဂါ ၇-မျိုး
လုံးပင် နာသိကာရောဂ မည်၏။) ပိနာသော
နာသိကာရောဂေါ။ ဓာန်။၃၂၄။

နာသိကာလောမ (န) [နာသိကာ + လောမ။
(နာသိကာရောမနံ - သံ)] နာခေါင်း၌

ပေါက်သော အမွေး၊နာခေါင်းမွေး။ဒီသာနိ
နာသိကာလောမာနိ ဓာရေန္တိ။ ဝိ။၄။၂၇၇။
(-ဝိသင်္ဂဟ။၃၇၇။)

နာသိကာလောမဂ္ဂါဟာပန (န) [နာသိကာ-
လောမ+ဂါဟာပန] နာခေါင်းမွေးကို-
ယူစေ-နှုတ်စေ-အနှုတ်ခိုင်း-ခြင်း။ သက္ကရာ-
ဒီဟိ နာသိကာလောမဂ္ဂါဟာပနေ အာပတ္တိ
နတ္ထိ။ ဝိဌ။၄။၂၃။

နာသိကာဝါတဘာဝသာမည (န) [နာသိကာ-
ဝါတ+ဘာဝ+သာမည] နာခေါင်း လေ၏
အဖြစ်ဖြင့်-တူသည်၏ အဖြစ်-တူခြင်း။ တံ
နာသိကာဝါတဘာဝသာမညေနာတံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
အံဋီ။၃။၉၉။

နာသိကာဝါတယတ္ထ (တိ) [နာသိကာဝါတ+
အာယတ္ထ] နာခေါင်း လေနှင့် စပ်သော
(ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား)။ နာသိကာဝါတယတ္ထ-
မိဒံ ကမ္မဋ္ဌာနံ။ ပဋိသံဌ။၂။၇၂။

နာသိတ (တိ) [နသ+ဏေ+တ။ ဣလာ။
(နာဂိတ- သံ၊ ဏာသိယ-ပြာ၊ နာသိယ-
အဒ္ဓမာဂဓိ၊ နသနုလဒ-သိဟုံဋ္ဌ)] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော၊ (က) (ဒဏ်ပေး
ခြင်း အမှုဖြင့်) ဖျက်ဆီးအပ်သော (သာမ
ဏေ)။ (ခ) (မိမိကိုယ်တိုင် လူထွက်သော
အားဖြင့်) ဖျက်ဆီးအပ်- (သူတပါးတို့သည်
အသွက်ကိုဖျက် လူထွက်စေသော အားဖြင့်)
ပျက်စီးစေအပ်-ဖျက်ဆီးအပ်-သော(ရဟန်း
မိန်းမ)။(ဂ)မမြင်ရခြင်းသို့ ရောက်စေအပ်-
အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်အပ်-သော (မောဟ)။

ဘက္ခော မေ နာသိတော တယာ။ ဇာ
၁။၁၁၇။ မမ ပရိက္ခာရော တယာ နာသိ-
တော။ ဝိဌ။၁။၂၇၁။ တုမေဟိ အမှာကံ
ဒဗ္ဗသမ္ဘာရာ နာသိတာ။ ဝိဌ။၁။၂၇၅။ ဝိ
သင်္ဂဟ။ဂ။ (က) တထာ နာသိတန္တိ ဝေ
နာသိတံ။ ဝိ။၂။၁၇၄။ (ခ) နာသိတာ ဝါ
အဝဿဋ္ဌာ ဝါ။ဝိ။၂။၂၇၀။ နာသိတာ နာမ

သယံဝါ ဝိဗ္ဗန္ဓာ ဟောတိ အညေဟိ ဝါ
 နာသိတာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀။ နာသိတာတိ လိင်္ဂနာ-
 သနာယ သယံ ဝါ နဋ္ဌာ၊ အညေဟိ ဝါ
 နာသိတာ။ ကင်္ခါ၊ ၂၉၅။ (-ဝဇိရ၊ ၁၉၆။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၂။) (ဂ)
 နာသိတာ (မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀)တိ အဒဿနံ
 ဂမိတာတိ အာဟ “သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ သမုဿိ-
 ဋိတာ”တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၂။

နာသိတော (ပ၊ ပ၊ ၆) - ဇာ၊ ၁။ ၁၈၅။
 ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၂၊ ၃၇၂။ ဓမ္မ၊ ၄။
 ၂။ ၁၀၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၂။ နာသိတာ (ထိ၊ ပ၊
 ၆) - ဝိ၊ ၂။ ၂၀၊ ၂၀၁။ ကင်္ခါ၊ ၂၉၅။ မ၊ ၄။
 ၁။ ၃၉၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၁၆၆။ ဝဇိရ၊ ၁၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၂။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၆။ မ၊ ၄။
 ၂။ ၇၂။ နာသိတံ (န၊ ပ၊ ၆) - မ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။
 မ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၀။
 စူဠနိ၊ ၄။ ၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀။ သိ၊ ၄။ ၁။
 ၁။ ၄၁။ နာသိတာ (ပ၊ ပ၊ ၆) - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။
 ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ နာသိတာနိ
 (န၊ ပ၊ ၆) - မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။ နာသိတံ (ပ၊ ၃၊ ၆) - ဝိ၊ ၂။
 ၁၈၄။ နာသိတေန (န၊ တ၊ ၆) - ဝိ၊ ၅။ ၄၂။
 နာသိတယ (သိ၊ ၁၊ ၆) - မ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၅။

နာသိတ (န) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာသိတ-ပုဒ်ဖြင့်
 မှတ်တပ်သော ကဏ္ဍကသိက္ခာပုဒ်။ သံဝါသေ
 နာသိတေန စ။ ဝိ၊ ၅။ ၄၂။

နာသိတက (တိ) [နာသိတ+က] ပျက်စီးစေ-
 ဖျက်ဆီး - အပ်သော၊ သူ။ (က) (ဒဏ်ပေးမှု
 ဖြင့်) ပျက်စီးစေအပ် - ဖျက်ဆီးအပ် - သော၊
 နှင်ထုတ်အပ်သော (သာမဏေ)။ (ခ)
 (အသွင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဒဏ်ပေးမှုဖြင့်)
 ဖျက်ဆီးခြင်း၊ သံဝါသ (ကံကြီး၊ ကံငယ်
 စသည်) ကို ဖျက်ဆီးခြင်းသို့ဖြင့် - ပျက်စီးစေ-
 ဖျက်ဆီး - အပ်သော၊ သူ။ (ဂ) (သုဒ္ဓ၊ အသုဒ္ဓ

ဟူ၍ မဆုံးဖြတ်ပဲ သံသာမှ ကင်းကင်းရှင်း
 ရှင်း ဖြစ်စေခြင်းဖြင့်) ပျက်စီးစေ - ဖျက်ဆီး -
 အပ်သော (ရဟန်း)။

နာသိတကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။
 ဝိ၊ ၅။ ၂၁။ နာသိတကာ ကတိ ဝုတ္တာ။
 ...နာသိတကာ တယောဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၆၅။
 (က) နာသိတက သမဏဗ္ဗေသေ နိပဇ္ဇေ
 ဘိက္ခု နိပဇ္ဇတိ။ ...ဘိက္ခု နိပဇ္ဇေ နာသိတ-
 ကော သမဏဗ္ဗေသေ နိပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၅။
 (ခ) လိင်္ဂဒဏ္ဍကမ္မသံဝါသနာသနာဟိ နာသိ-
 တဗ္ဗော နာသိတကော နာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။
 (-၂၂၉။) (ဂ) တထာ နာသိတကောဝ
 ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၃။ ဝိ၊
 သင်္ဂ၊ ၁။ ၃၁၂။ တာဝ နာသိတကောဝ ဘဝိ-
 သတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၆။ “တထာ နာသိ-
 တကောဝ ဘဝိဿတိ”တိ ဣမိနာ ဝိနိစ္ဆယံ
 အဒတ္တာ သံသတော ဝိယောဇနံ နာမ
 လိင်္ဂနာသနာ ဝိယ အယမ္ပိ ဧကော နာသ-
 နပုကာရေတိ ဒဿေဘိ။ ယင်း ၂၀၈။

နာသိတကသညီ (တိ) [နာသိတက+သညာ+
 ဤ] ဖျက်ဆီးအပ်သူဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။
 နာသိတက နာသိတကသညီ ဥပလာပေတိ။
 ဝိ၊ ၂။ ၁၈၅။

နာသိတကသာမဏေရသမ္ဘောဂသိက္ခာပဒ (န)
 [နာသိတကသာမဏေရ+သမ္ဘောဂ+သိက္ခာ-
 ပဒ] ဖျက်ဆီး အပ်သော သာမဏေနှင့် (အာ-
 မိသုဓမ္မ ကို) - အတူ - တကွ - သုံးဆောင်ခြင်း
 ကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ ကဏ္ဍက
 သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၂။ နာသိတက-
 သာမဏေရ သမ္ဘောဂ သိက္ခာပဒ။ ဝိ၊ ၄။
 ၄။ ၁၄၃။

နာသိတတ္ထ (န) [နာသိတ+တ္ထ] (နာဂိတတွ-
 သံ) ဖျက်ဆီးအပ်သည်၏အဖြစ်။ ကုသလ-
 ပက္ခဿ နာသိတတ္တာ ဘိက္ခုနော သာမည-
 ဖလာဓိဂမာဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော၊ သံ၊ ၄။ ၃။

၁၀၇။ (-ပဋိသန္ဓေ၊ ၂၊ ၈၂။ စူဠနိဗ္ဗာန်၊ ၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

နာသိတဗ္ဗ (တိ) [နသ+ဇာ+တဗ္ဗ။ (ဇာသိ-ယဝိ-ပြာ)] ဖျက်ဆီး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ သူ။ နာသိတက (ခ) (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၁၅၇) ကြည့်။

နာသိတသီလာဒိဂုဏတာ (တိ) [နာသိတ+သီလ+အာဒိ+ဂုဏ+တာ] ပျက်စီးစေအပ်-ဖျက်ဆီးအပ်-သော သီလ စသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-ရှိသူ၏အဖြစ်။ နာသိတသီလာဒိဂုဏတာယ ခါဒိတဓမ္မသရီရော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၇၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၂၇။

နာသိယ (တိ) [နသ+ဇာ။ (ဇာသိယ-ပြာ)] ပျက်စီးစေအပ်-သတ်စေအပ်-သော၊ သူ။ ကုမာရေယထာ နာသိယော (အပ၊ ၂၊ ၄၀၉) တိ ယထာ ကုမာရေ နာသိယော နာသေတဗ္ဗော သာတာပေတဗ္ဗော။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၇။

နာသိယမာန (တိ) [နသ+ဇာယ+မာန။ (ဇာသိယမာဏ-ပြာ)] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-အပ်သော၊ (က) ဖျက်ဆီးအပ်-နှင့်ထုတ်အပ်-သော၊ သူ။ (ခ) အသွင်ကိုဖျက်၍ လူထွက်စေအပ်သော (ရဟန်းမ)။ (က) အပီ နာသိယမာနေန၊ ဘဇိတဗ္ဗော တထာဝိဓော။ အံ၊ ၂၊ ၄၂၂။ (ခ) နာသိယမာနံ တံ ဘိက္ခုနီဒိသ္မာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၆၉။

နာသေတဗ္ဗ (တိ) [နသ+ဇာ+တဗ္ဗ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီးအပ်-သော၊ (က) အသွင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဖြင့် -ဖျက်ဆီးအပ်-လူထွက်စေအပ်-သော၊ သူ။ (ခ) ဒဏ်ပေးခြင်းအမှုဖြင့် -ဖျက်ဆီးအပ်-နှင့်ထုတ်အပ်-သော၊ သာမဏေ။ (ဂ) ဖျက်ဆီးအပ်-သတ်အပ်-သော၊ မင်းသား။

သော လိင်္ဂနာသနာယ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၉၅။ ကဏ္ဍနာသနာယ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၉၆။ ဆိန္ဒိတော ဝါယ ဗဟိ-ပတိဋ္ဌိတဘာဝေါ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၃၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၉၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၅၊ ၁၉၇။ ဝဇိရ။ ၁၁၅၊ ၁၉၆၊ ၃၃၅။ ဝိမတိ၊ ၂၊ ၁၁၈။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၀၁။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၀၂။ ၁၄၇။) (က) (ဥဘော နာသေတဗ္ဗော။ ဒုဿကော နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁။ ဘိက္ခု နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၅၀။ ဥပသမ္ပန္နော နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၉၊ ၁၂၀-၄။ အဋ္ဌမံ (တ္ထု) ပရိပူရေန္တိ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၄။ ဒသဟင်္ဂေဟိ သမန္နာ-ဂတော သာမဏေရော နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၅။ ဥဘော နာသေတဗ္ဗောတိ စေတ္ထဒ္ဓေပိ လိင်္ဂနာသနေန နာသေတဗ္ဗော။ ဒုဿိ-တော ပုစ္ဆိတော ပဋိညာယ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၄၀၊ ၃၀၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၃၊ ၁၅၇၊ ၂၂၉။ ကင်္ခါ။ ၅။ ၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄၅၊ ၁၉၇။ ဝဇိရ။ ၇၀၊ ၉၅၊ ၁၀၉၊ ၁၁၅၊ ၁၉၆၊ ၄၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၂၅၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၇။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၅၊ ၂၄၊ ၄၅-၆။) (ခ) ဝေဉ္ဇ ပန ဘိက္ခဝေ နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၂။ ကဏ္ဍ-ကော သမဏဒ္ဓေသော နာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၇။ (ဂ) နာသိယ-ကြည့်။

နာသေတိ (ကာ၊ ကြံ) [နသ+ဇာ+တိ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။ (က) ဒဏ်ပေးခြင်းဖြင့်-ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။ (ခ) အသွင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဖြင့်-ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။ လူထွက်စေ၏။ (ဂ) ကုန်စေ၏။ (ဃ) နှင်ထုတ်၏။ မမြင်ရာအရပ်သို့-ဆောင်-ရောက်စေ-၏။ ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။

ဩပါတံ ပုရေတွာ နာသေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။ အတ္တနော ဂတိ နာသေတိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၁) တိ အတ္တနော သုဂတိဂမနံ ဝိနာသေတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၇။

နာသေသံ - အပါဠာ၁။၃၁၄။ နာသေသတိ
 -ဝိ၊ဠာ၁။၂၅၇။ ဓမ္မဠာ၁။၁၄၃။ ဓမ္မဠာ
 ၂။၈၅။ ဇာဠာ၅။၂၉၈။၃၀၂။ အံ၊ဠာ၁။၄၂။
 နာသေသန္တိ - ဝိ၊ဠာ၄။၄၃။ အံ၊ဠာ၂။၃၉၃။
 ဇာဠာ၄။၈၀။ နာသေသမိ - ဒိ၊ဠာ၂။၁၀၆။
 ဓမ္မဠာ၁။၁၇၀။ ဇာဠာ၃။၁၁၄။၄၂၆။ နာသ-
 သိသမိ - စရိယာဠာ၁။၂၃။ နာသေသမ
 (သိ) - မဠာ၃။၄၄။ ဓမ္မဠာ၂။၁၁၆။ ဇာဠာ
 ၄။၈၀။၈၁။၁၀၈။

နာသေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [နသ+ဏေ+တုံ] (က)
 ပျက်စီးစေခြင်း - ဖျက်ဆီးခြင်း - ငှာ။ (ခ)
 အသွင်ကိုဖျက်ဆီးခြင်းငှါလူထွက်စေခြင်းငှာ။

(က) ကိမဿ သီလာဒီနိ နာသေတုံ
 သက္ကံဿသိ။ မဠာ၁။၂၇၇။ သံ၊ဠာ၃။၂၀၂။
 အံ၊ဠာ၁။၃၇။ (-ဓမ္မဠာ၂။၂၅။ သုတ္တနိဠာ
 ၂။၂၃၂။ အပါဠာ၁။၆၆။၁၃၆။ စရိယာဠာ
 ၁။၁၂၁။၃၄။ ဇာဠာ၁။၆၄။၁၉၆။၂၅၂။ ဇာဠာ
 ၂။၁၁၄။၃၇၆။ ဇာဠာ၃။၂၆၃။၃၇၁။ ဇာဠာ
 ၄။၉၂။ ဇာဠာ၇။၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁။)
 (ခ) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေဇ္ဇမဟိ ဒသဟ-
 ဂေါဟိ သမန္နာဂတံ သာမဏေရံ နာသေတု-
 (ဝိ၊ဠာ၁။၁၉)န္တိ ဧတ္ထ ကဏ္ဍကသိက္ခာပဒဝဏ္ဏ-
 နာယံ ဝုတ္တာသု တိသု နာသနာသု လိနာ-
 သနာဝ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိ၊ဠာ၃။၂၉၅။ (-၂၅၂။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၀။)

နာသေတု (ကာ၊ကြိ) [နသ+ဏေ+တု]
 ပျက်စီးစေလေ့၊ (ဒဏ်ပေးခြင်းအမှုဖြင့်)
 ဖျက်ဆီးလေ့၊ နှင်ထုတ်လေ့။ နာသေတိ
 (က)ကြည့်။

နာသေတုကာမ (တိ) [နာသေတုံ+ကာမ]
 ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီးခြင်း-ငှာ အလိုရှိသော၊
 သူ။ အဝိဇ္ဇန္တကာရံ နာသေတုကာမော။
 မိလိန္ဒ။၃၁၄။ တံ ဘိက္ခု နာသေတုကာမာ။
 ဝိ၊ဠာ၁။၂၂၆။ တရုဏသဿ နာသေတုကာ-
 မောသိ။ မဠာ၂။၉၃။ (-သံ၊ဠာ၂။၇၈။

ဓမ္မဠာ၁။၁၇၀။ ဓမ္မဠာ၂။၈၅။ ဇာဠာ၂။
 ၁၇၆။ သာရတ္ထ၊၂။၈၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၂။
 သံ၊ဠာ၂။၉၇။၉၈။)

နာသေတုကာမတာပက္ခ (ပ) [နာသေတုကာ-
 မတာ+ပက္ခ] ပျက်စီးစေ- ဖျက်ဆီး-ခြင်း
 ငှာ အလိုရှိသော ရဟန်း၏ အဖြစ်ဟူသော-
 အဖို့-ဖက်သား။ နာသေတုကာမတာပက္ခေ
 ပန ဣတရဿပိ ယုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဠာ၁။၂၈၀။
 (-သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈-၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၉။)

နာသေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [နသ+ဏေ+တွာ]
 ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၍၊ (က) အသွင်ကို
 - ပျက်စီးစေ- ဖျက်ဆီး- လူထွက်စေ - ၍။
 (ခ) ပျောက်ပျက်၍။

တမန္တကာရံ နာသေတွာ၊ ဥပ္ပဗ္ဗိ လောက-
 နာယကော။ အပါ၊၁။၃၀၇။ အပါ၊၂။၂။
 (-၄၃၂၅၆။ ဝိ၊ဠာ၁။၂၅၂။ ဝိ၊ဠာ၂။၅၅။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။ အဘိဠာ၊၂။၂၇၉။ ပဋိသံ၊ဠာ၁။
 ၃၂၉။ ပဋိသံ၊ဠာ၂။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၇။
 သုတ္တနိဠာ၊၂။၅၅၂၅၉။ ဧရ၊ဠာ၁။၃၇။
 စရိယာဠာ၊ဠာ၁။၃၇၁။ ဇာဠာ၁။၃၇၁။ ဇာဠာ၂။
 ၉၅။ ဇာဠာ၃။၁၁၈။၄၃၇။၄၄၁။ ဇာဠာ၅။
 ၁၃၀။၁၆၁။ ဇာဠာ၇။၁၁၇။ မဟာနိဠာ၊ဠာ၁။
 ၁၄၈။၂၈၁။ စူဠနိဠာ၊ဠာ၁။၄၁၇။ အံ၊ဠာ၃။၃၄၃။
 အနုဠာ၊၁။၈၇။) (က) နာသေတွာ (ဝိ၊ဠာ
 ၂။၅၇)တိ လိင်္ဂနာသနာယ နာသေတွာ။ ဝိ၊ဠာ
 ၃။၃၆၀။ (ခ) ဩသဓမ္မလံ အတ္တနော
 ပမာဒေန နာသေတွာ ဒိသ မာနရူပေါဝ။
 စရိယာဠာ၊၁၆၄။ (-ဇာဠာ၅။၂၃။)

နာသေထ (ကာ၊ကြိ) [နသ+ဏေ+ထ] ပျက်စီး
 စေကုန်လေ့၊ ဖျက်ဆီးကုန်လေ့၊ နှင်ထုတ်
 ကုန်လေ့၊ သာသနာဘောင်မှ နှင်ထုတ်ကုန်
 လေ့၊ အသွင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဖြင့် ဖျက်ဆီး
 ကုန်လေ့၊ လူထွက်စေကုန်လေ့။ နာသေတိ
 (ခ) - ကြည့်။

နာသေန္တ (တိ) [နသ+ဇော+အန္တ] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-သော။ သူ။ ဂတိ န နာ-
သေန္တော သမ္ပရာယိကံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၊ ၂၇။
(- ဝိ၊ ၅၊ ၄။ ၂၀။ ထေရ၊ ၅။ ၂။ ၁၅၊ ၁၀၇။
ဘေ၊ ၅။ ၁၂။)

နာသေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+အန္တိ] ပျက်စီးစေကုန်၏။ ဖျက်ဆီးကုန်၏။ နှင်ထုတ်
ကုန်၏။ အိမ်မှနှင်ထုတ်ကုန်၏။ နာသေတိ
(ဃ) ကြည့်။

နာသေန္တိသုတ္တ (န) [နာသေန္တိ+သုတ္တ] နာသေန္တိ
သုတ်။ (၁) အဆင်းအား နှင့်သာ ပြည့်စုံ၍ သီလ
အားနှင့် မပြည့်စုံသော မိန်းမကို ဖျက်ဆီးနှင်
ထုတ်ရမည်။ အိမ်၌ မနေစေရ၊ (၂) အဆင်း
အား၊ စည်းစိမ်အားနှင့်သာ ပြည့်စုံ၍ သီလ
အားနှင့် မပြည့်စုံသော မိန်းမကိုလည်း ဖျက်
ဆီးနှင်ထုတ်ရမည်။ အိမ်၌ မနေစေရ၊ (၃)
အဆင်းအား၊ စည်းစိမ်အား၊ ဆွေမျိုးအား
နှင့်သာပြည့်စုံ၍ သီလအားနှင့် မပြည့်စုံသော
မိန်းမကိုလည်း ဖျက်ဆီးနှင်ထုတ်ရမည်။ အိမ်၌
မနေစေရ၊ (၄) အဆင်းအား၊ စည်းစိမ်အား၊
ဆွေမျိုးအား၊ သားသမီးအားနှင့်သာ ပြည့်စုံ
၍ သီလအားနှင့် မပြည့်စုံသော မိန်းမကိုလည်း
ဖျက်ဆီးနှင်ထုတ်ရမည်။ အိမ်၌ မနေစေရ။

(၁) သီလအားနှင့် ပြည့်စုံ၍ အဆင်း
အားနှင့် မပြည့်စုံသော မိန်းမကို အိမ်၌ နေစေ
ရမည်။ မဖျက်ဆီး မနှင်ထုတ်ရ၊ (၂) သီလ
အားနှင့် ပြည့်စုံ၍ စည်းစိမ်အားနှင့် မပြည့်စုံ
သော မိန်းမကို အိမ်၌ နေစေရမည်။ မဖျက်ဆီး
မနှင်ထုတ်ရ၊ (၃) သီလအားနှင့် ပြည့်စုံ၍
ဆွေမျိုးအားနှင့် မပြည့်စုံသော မိန်းမကို
အိမ်၌ နေစေရမည်။ မဖျက်ဆီး မနှင်ထုတ်ရ၊
(၄) သီလအားနှင့် ပြည့်စုံ၍ သားသမီး
အားနှင့် မပြည့်စုံသော မိန်းမကို အိမ်၌ နေစေ
ရမည်။ မဖျက်ဆီး မနှင်ထုတ်ရ-ဟု အကျယ်
ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာ-

ယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တ၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊
၆-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၄။

နာသေမ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+မ] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်၏။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေမိ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+မိ] ပျက်စီး
စေ-ဖျက်ဆီး-၏။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေယျ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+ယျ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ရ၏။ နာသေတိ-
ကြည့်။

နာသေယျာမ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+
ယျာမ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်ရ၏။
နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေယျံ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+ယျံ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်ရ၏။ နာသေတိ-
ကြည့်။

နာသေဝနပစ္စယ (ပ) [န+အာသေဝနပစ္စယ] အာသေဝန ပစ္စည်းမှ-တပါး - တခြား-
သော ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်း။ နာသေဝနပစ္စယေ
ကုသလာကုသလာ ပဋ္ဌမဇေဝနဝသေန ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၂။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇။)

နာသေသိ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+ဇိ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ပြီ။ နာသေတိ-
ကြည့်။

နာသေသိ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+ဇိ] ပျက်
စီးစေ - ဖျက်ဆီး-ပြီ။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေသု (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+သု] ပျက်
စီးစေ-ဖျက်ဆီး-ကုန်ပြီ။ အသွင်ကိုဖျက်ဆီး
ခြင်းဖြင့် ဖျက်ဆီးကုန်ပြီ။ လူထွက်စေကုန်ပြီ။
နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေသတိ (ကာ၊ ကြိ) [နသ+ဇော+သတိ] ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-လတ္တံ့ - လိမ့်မည်။
နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေသန္တိ (က၊ကြိ) [နသ+ဏေ+သန္တိ]
ပျက်စီးစေ-ပျက်ဆီး-ကုန်လတ္တံ့၊ နှင်ထုတ်
ကုန်လတ္တံ့၊ ဥပုသ်ပဝါရဏာမှ နှင်ထုတ်ကုန်
လတ္တံ့၊ သံဝါသကို ပျက်ဆီးခြင်းဖြင့် ပျက်ဆီး
ကုန်လတ္တံ့။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေသာမ (က၊ကြိ) [နသ + ဏေ +
သာမ] ပျက်စီးစေ-ပျက်ဆီး-ကြကုန်အံ့။
နာသေတိ-ကြည့်။

နာသေသာမိ (က၊ကြိ) [နသ+ဏေ+သာမိ]
ပျက်စီးစေ - ပျက်ဆီး-အံ့။ နာသေတိ-
ကြည့်။

နာသေဟိ (ကြိ) [နသ+ဏေ+ဟိ] ပျက်စီး
စေ-ပျက်ဆီး-လော့။ နာသေတိ-ကြည့်။

နာဠ (တိ) [နလ+ဏ။ နလ ဂန္ဓေ၊ ဧကော။
ဓာနီ၊ ငို။ ၄၅၃။ ထိ-၌ နာဠာ (နာလ-
သံ၊ နဠယ-သံ)၊ (န) (ဝ) အရိုး၊ အတံ၊
ရိုးတံ၊ ချက်ကြိုးပြန်တံ။ (၂) အကြောင်း
ရင်း။ (၃) အနက်ထွက်ရာ လမ်းကြောင်း။
(တိ) (၄) နာဠရွာ။ (ယင်းသည် ဗုဒ္ဓဂယာ
ဗောဓိပင်အနီး၌ တည်ရှိခဲ့ဘူးသော ရွာဖြစ်
သည်။)

(န)(ဝ) တာဒိသံ ယေဝ နာဠံ ဟောတိ။
အံ၊ ၃။ ၁၆။ နာဠေ ဂဟေတွာ ပဒုမံ သိသံ-
မာနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။
၂၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ ဝဇီရ။ ၂၉။) (၂)
ဧကေပံ ပဒံ နာဠံ မူလံတေဿာတိ ဧဝံ
သညိတာ ဧကနာဠိကာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ (-သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။) (၃)
ဧကေပံ ဝါ ပဒံ နာဠံ အတ္တနိဂ္ဂ-
မနမဂ္ဂေါ တေဿာတိ ဧကနာဠိကာ။ မ၊ ၄။
၂။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ (-သိ၊ ၄။ ၁။
၁၄။) (ထိ) (၄) ပက္ကမိဿဉ္စနာဠာတော၊
ကောဓ နာဠာယ ဝဇ္ဇတိ (ထေရီ၊ ၄။ ၂) တိ
ကောဠေ နာဠာယ ဝဇ္ဇိတိ။ နာဠာတောဝ
အဟံ ပက္ကမိဿာမေဝ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၃။

အဘိဓာန်(တ-ဝဂ်) ၃-၄၀-ဟမ-သ-၈

နာဠ(လ)က (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နာဠ(လ)
က အမည်ရှိသော၊ (ရသေ့)။ နာလကော-
နာမ တာပသော...ပုစ္ဆိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။
ကဟံ တေ ပုတ္တော နာဠကော။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၆၅။

နာဠကဂါမ (က) (ပု) [နာဠက+ဂါမ (က)]
နာဠကရွာ။ (ယင်းသည် နာလနာ-အမည်
ဖြင့် ထင်ရှားသည်။ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ဟောင်းနှင့်
၄-မိုင်၊ ပါဠလိပုတ် ယခု ပနုနာနှင့် ၅၅-မိုင်
အကွာတွင် တည်ရှိသည်။ (Buddhist
Shrines India) နာဠကဂါမော နာမ အတ္ထိ
ဘန္ဓေ။ ဝိမာန။ ၅။ နာဠကဂါမေ (နာဠက-
ဂါမကော၊ ဇာ၊ ၄) ဇာတောဝရဒက။ ဒိ၊ ၄။
၂။ ၁၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။ နာဠနာ-လည်း
ကြည့်။

နာဠကတ္ထေရ (ပု) [နာဠက+ထေရ] နာဠက
ထေရ်။ နာဠကတ္ထေရဿ နာဠကပဋိပဒံ အာ-
စိက္ခိတော။ ဝဇီရ။ ၄၀၇။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။)

နာဠကဒါရက (ပု) [နာဠက+ဒါရက] နာဠက
-သတိုးသား-သူငယ်။ အတ္တနော ဘာဂိ-
နေယျံ နာဠကဒါရကံ အဒ္ဓသ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၅။

နာဠကပဋိပဒါ (ထိ) [နာဠက+ပဋိပဒါ] နာဠက
အကျင့်၊ နာဠကသုတိ၌လာသော မောနေယျ
အကျင့်။ နာဠကပဋိပဒါဒယော နာဠက-
သုတ္တာဒိသု အာဂတပဋိပတ္တိယော။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၈၄။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၅။ ဝဇီရ။
၄၀၇။)

နာဠ(လ)ကသုတ္တ (န) [နာဠ(လ)က+သုတ္တ]
နာဠ(လ)ကသုတ်၊ နာဠ(လ)ကထေရ်၏
မောနေယျအကျင့်ကို အရှင်မဟာကဿပ
မေးအပ်သည်ဖြစ်၍ အရှင်အာနန္ဒာ ဖြေဆို
ဟောပြောသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ သုတ္တနိ-
ပါတပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်။ သုတ္တနိ။

၃၈၅-၃၉၀။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ “နာလကသုတ္တ”န္တိ
ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ သုတ္တနိပါတေ
နာဠကသုတ္တေ အာယသ္မတာ အာနန္တတ္ထေ-
ရေန ဝုတ္တံ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၆။

နာဠကလ (ပု) [နာဠ+ကလ] ရိုးတံပြစ်ထု-
အချိန်-အခါ။ ဝဿန္တောပိ ဝပ္ပကာလေ
အကံရကာလေ နာဠကလေ ပုပ္ဖကာလေ
ခိရဂ္ဂဟဏာဒိကာလေသု ယထာ ယထာ
သဿာနံ ဥပကာဓေ န ဟောတိ။ ဒီ၊ ဇ္ဇ၊
၂။ ၇။

နာဠဒဏ္ဍ (ပု) [နာဠ+ဒဏ္ဍ] အသေးအဖွဲ့
ဖြစ်သော ကောက်ရိုးချောင်း၊ ကောက်ရိုး
မှော်။ ဘုသိက (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၀)-ကြည့်။

နာဠန္တ (ပု၊ န) [နာဠ+အန္တ] ကြာရိုးတံစွန်း။
နာဠန္တေ ကေသဂ္ဂမတ္တံ ဥဒကတော အတိက္က-
န္တေ ပါဏုဇိကံ။ ဝိ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၂၈၆။

နာဠန္တနာမက (တိ) [နာဠန္တ+နာမက] နာဠန္တ-
အမည်ရှိသော (နိဂုံး)။ နာဠန္တာ (နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၁၆၆)-ကြည့်။

နာဠန္တဝါသိက (တိ) [နာဠန္တ+ဝါသိက] နာဠန္တ-
မြို့-နိဂုံး-၌ နေသော၊ သူ။ နနု စာယံ နာဠ-
ပုတ္တော နာဠန္တဝါသိကော။ မ၊ ဇ္ဇ၊ ၄။ ၂၂။

နာဠန္တဝါသီ (တိ) [နာဠန္တ+ဝသ+တိ] နာဠန္တ-
မြို့ - နိဂုံး - ၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ နာဠန္တ-
ဝါသိနံ ဟိတသုခမနုဗြူဟယန္တော။ ဒီ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။
၅၇။

နာဠန္တသုတ္တ (န) [နာဠန္တ+သုတ္တ] နာဠန္တသုတ်။
ဘုရားရှင်နာဠန္တမြို့ ပါဝါရိကမ္မာန်ကျောင်း
တိုက်ဝယ် သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် မျက်
မှောက်လောက၌ အချိန်ဗျူဟူ သိမ်းငြိမ်း
အေးပျံ့အချိန်ဗျူ မယူသိမ်းမအေးငြိမ်းပုံကို
ဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ်၊ သဠာ-
ယာနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ သဠာယတနသံယုတ်။
သံ၊ ၂။ ၃၂၈။

နာဠန္တာ (တိ) [ယဒိစ္ဆာနာမ်။ (နာလံဒ-သံ၊
ကာလံဒါ-ပြာ၊ နာလံဒ-အဒ္ဓမာဂမိ)] နာဠန္တ
နိဂုံး။ (ယင်းနိဂုံးသို့ ဘုရားရှင် ရံပန်ရံခါ
ကြွတော်မူခဲ့သည်၊ ပရိနိဗ္ဗာန်ခံခါနီးတွင်လည်း
နောက်ဆုံး ကြွတော်မူဘူးသည်။ ယင်း၌
A.D. ၁-ရာစုက လွန်စွာကျော်ကြားလှသော
မဟာယာနတက္ကသိုလ်ကြီး ရှိခဲ့သည်။ ယင်း
နာဠန္တာရွာသည် ယခု ဘာဂအန်ရွာအနီးတွင်
တည်ရှိ၏။ နာဠကဂါမ(က)-လည်း ကြည့်။)
အန္တရာ ၈ နာဠန္တ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၃။ နာဠန္တာယ-
(ဒီ၊ ၃။ ၈၂) နာဠန္တာတိ ဝေဒနာမကေ နဂရေ။
ဒီ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။ ၅၇။ နာသန္တာယန္တိ နာလန္တနာမကေ
နိဂမေ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၆၆။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဒီ၊
၂။ ၆၉။ မ၊ ၂။ ၃၅၊ ၄၀။ သံ၊ ၁။ ၄၁၉။ သံ၊ ၂။
၄၉၈။ နေတ္ထိ၊ ၃၉။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၂။)

နာဠမဇ္ဈဂတ (တိ) [နာဠမဇ္ဈ+ဂတ] ရိုးတံ၏
အလယ်သို့ရောက်သော၊ ရိုးတံ၏ အလယ်၌-
ဖြစ်-တည်-သော။ ကော ပါဏကော
နာဠမဇ္ဈဂတံ ကဏ္ဍံ ဝိဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။ ၂၃၈။

နာဠာဂိရိ (ရိ) (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နာဠာဂိရိ
မည်သောဆင်၊ နာဠာဂိရိဆင်။ (ယင်းဆင်
သည် နေပါလဆင်ဟုလည်း တွင်သည်၊
လွန်စွာကြမ်းတမ်းသော ဆင်တည်း၊ ဘုရား
ရှင်သည် ယင်းဆင်ကိုလည်း ယဉ်ကျေးအောင်
ဆုံးမတော်မူသည်၊ ယင်းဆင်၌လည်း ရင်သွေး
တော် ရာဟုလာနှင့် စိတ်ထားအမျှ ဖြစ်တော်
မူ၏။ မိလိန္ဒ၊ ၃၉၆။) တေန ခေါ ပန သမ-
ယေန ရာဇဂဟေ နာဠာဂိရိ နာမ ဟတ္ထိ
စဏ္ဍော ဟောတိ မနုဿဃာတကော။ ဝိ၊ ၄။
၃၅၆။ (- ၃၇၂။ အပ၊ ၁။ ၃၄၈။ ဇော၊ ၂။
၂၄၃။ ဇော၊ ၃။ ၁၆၅၊ ၃၉၃။ ဇော၊ ၅။ ၃၅၆၊
၃၅၇-၈၊ ၃၅၉။ ဇော၊ ၉။ ၇၈။)

နာဠာဂိရိကဇ္ဇေရ (ပု) [နာဠာဂိရိက+ဇေရ]
နာဠာဂိရိကထေရ်၊ ယင်းထေရ်သည် ဤ
ဘုရားသာသနာတွင် ပရိမ္မိဒါ ၄-ပါး၊ ဝိမောက္ခ

ဂ-ပါး အဘိညာဉ် ၆-ပါး ပိုင်ရှင် ရဟန္တာဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော် မူခဲ့လေသည်။ အောပုဒ်ကြည့်။

နာဠာဂိရိကတ္ထေရအပဒါန (န) [နာဠာဂိရိကတ္ထေရ+အပဒါန] နာဠာဂိရိကထေရ၏ ဖြစ်စဉ် ဖြစ်ရပ်အကြောင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိ။ နာဠာဂိရိကတ္ထေရအပဒါန။ နာဠာဂိရိကတ္ထေရဿာပဒါန ပဉ္စမံ။ အပါဒါန ၂၁။

နာဠာဂိရိဒမန (န) [နာဠာဂိရိ+ဒမန] (၁) နာဠာဂိရိဆင်ကို ဆုံးမခြင်း။ (၂) နာဠာဂိရိဆင်ကို ဆုံးမရာ (အခါ-စသည်)။ (၁) အနုပမာယ ဗုဒ္ဓလိလယ နာဠာဂိရိဒမနံ ပဿိယာမ။ ဇာ၊ ဇ္ဇ၊ ၅။ ၃၅၇။ (၁) (၂) နာဠာဂိရိဒမနေ စတုရာသိတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ဇ္ဇ၊ ၅။ ၃၅၆။

နာဠာဂိရိပေသန (န၊ ထိ) [နာဠာဂိရိ+ပေသန (ဝိသ+ယ)] ဒေဝဒတ်၏ နာဠာဂိရိဆင်ကို လွှတ်ခြင်း။ နာဠာဂိရိပေသန။ ဝိ၊ ၄။ ၄၅၆။ နာဠာဂိရိဝိဿဇ္ဇန-လည်းကြည့်။

နာဠာဂိရိဝိဿဇ္ဇန (န) [နာဠာဂိရိ+ဝိဿဇ္ဇန] (ဒေဝဒတ်၏) နာဠာဂိရိဆင်ကို လွှတ်ခြင်း။ (ဒေဝဒတ်၏) လုံ့လကြောင့် ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော် ဆင်တင်းကုပ်မှ ဆင်ထိန်းများ လွှတ်လိုက်သဖြင့် ကိုယ်တော်မြတ်ထံ ထိုးသတ်ရန်ရောက်လာသော နာဠာဂိရိဆင်ကို မေတ္တာစိတ်တော်ဖြင့် ဖြန့်၍ ဆုံးမတော်မူသည်။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၇-ကြည့်။) နာဠာဂိရိဝိဿဇ္ဇနေန တဿ ဧဝါသော ပါကဇ္ဇော ဇာတော။ ဇာ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။ ၈၉။

နာဠ (ထိ) [နလ+ဏ+ဣ။ နလ ဂန္ဓေ၊ ကော၊ နာလံ၊ နာဠပိ။ ဓာန၊ ဇ္ဇ၊ ၄၅၃။ (နာလံ၊ နာလိ-သံ၊ ကာလိ-ပြာ)] (၁) အရိုး၊ အတံ၊ ရိုးတံ။ (၂) ကွမ်းစား-စလယ် (ပြည်)။ (၃) ကွမ်းစား-စလယ် - တောင်း။ (၄)

ကျည်တောက်။ (၅) ကန်စွန်းပင်။ (၆) ကျူပင်။ (၇) လည်ချောင်း။ (ပြန်တံ၊ အခေါင်း ရှိသော ပင်ရိုး၊ ပင်တံ၊ ကြာရိုး၊ ၂၄-မိနစ် အချိန်၊ ဆင် ကကြိုးတန်ဆာ၊ တူးမြောင်း၊ ကြာပန်း။ P.S.D.။)

(၁) အရိုး၊ အတံ၊ ရိုးတံ။ အန္တမသော ဥသီရနာဠိမတ္တာနိပိ (ဥသီရိနာဠမတ္တာနိပိ။ သီ၊ သျှ၊ ကံ၊ ဣ၊ မူ၊ ကွဲ။ အံ၊ ၁။ ၂၀၅။) (-မ၊ ဇ္ဇ၊ ၄။ ၂၃၃။ မ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။ ၄၂၁။)

(၂) ကွမ်းစား-စလယ် (ပြည်)။ မဟန္တာ ပဉ္စ နာဠိယော၊ နာဠိယော ပဉ္စ မဇ္ဈိမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၄။ ပတ္တော နာမ နာဠိမတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၁၄၅။ ကေ ဘောသဇ္ဇံ နာဠိမတ္တံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ ဇ္ဇ၊ ၄။ ၁၀၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၆။ (-ဝိ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၂၃။ ဝိ၊ ဇ္ဇ၊ ၄။ ၂၅၃။ ဒိ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဒိ၊ ဇ္ဇ၊ ၃။ ၄၃။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၀။ ဓမ္မ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၁၁၀။ ၁၉၈၊ ၂၉၃။ ဓမ္မ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၄၃၇။ ပေတ၊ ဇ္ဇ၊ ၂၆၅။ ဇာ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၂၆၉၊ ၄၄၃။ ဝဇီရ။ ၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၈။ ကင်္ခါ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်။ ၄၀၀။ အံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၂၀၇။)

(၃) ကွမ်းစား-စလယ်-တောင်း။ နိရယော တိပုစုဏ္ဏာရိတာ နာဠိဝိယ သတ္တေဟိ နိရန္တတော။ မ၊ ဇ္ဇ၊ ၄။ ၁၁၁။ နာဠိယာ မိနမာနော ဝိယ။ အဘိ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၁၆၆။ နာဠိယံ ပက္ခိပိတ္တာ မိနမာနော ဝိယ။ အဘိ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၁၃၆။ နာဠိယာ (ဒိ၊ ဇ္ဇ၊ ၁။ ၄၅)တိ တုဗ္ဗေန၊ အာဠကေန ဝါ။ သီ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၃။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၄၇။ ဒိ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဓမ္မ၊ ဇ္ဇ၊ ၂။ ၁၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဒိ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဒိ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၈၈။ ၂၆၀။ မ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၅၉။ မ၊ ဇ္ဇိ၊ ၃။ ၃၂၄။ သံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၂၇၁။ သံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၃၉၇။ အံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၂၅၁။ မူလဇ္ဇိ၊ ၂။ ၉၄။)

(၄) ကျည်တောက်။ တေလဘာဇနေသု ဝိသာဏေ ဝါ နာဠိယံ ဝါ အလာဗုကေ ဝါ။

ဝိဠာ၁။၂၅၄။ နာဠိယဉ္ဇိ အဝသိဋ္ဌ တေလံ
ဟောတိ။ ဝိဠာ၂။၂၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၁။
၁၃၂။ သာရတ္ထ၂။၂၂၉။၂၃၀။)

(၅) ကန်စွန်းပင်။ နာဠိကာ^၁(၄)အနက်
သာဓက-ကြည့်။ (၆) ကျူပင်။ နာဠိ-
ကေရိ-ကြည့်။ (၇) လည်ချောင်း။ နာဠိ-
မဇ္ဈ-ကြည့်။

နာဠိက (ပု) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာဠိကတောင်
(ယင်းတောင်သည် ဝေဿန္တရာနှင့် မဒ္ဒိဒေဝီ
ဝက်တောင်အသွား လမ်း၌ တွေ့ရသော
တောင်ဖြစ်သည်။ D.P လည်း ကြည့်။)
(၂) နာဠိကစစ်ဗိုလ်ချုပ်။ (၁) နာဠိကံ
နာမ ပဗ္ဗဘံ။ ဇာ၊၂။၃၃၃။ (၂) နာဠိသော-
ဗ္ဗမိနာဠိကံ၊ မဟာဝံသ။၂၅။၁။ D.P.
လည်းကြည့်။

နာဠိကာ^၁ (ထိ) [နာဠိ+က+အာ။ (နာလိ-
ကာ-သံ၊ ဣာလိအာ-ပြာ)] (၁)ကွမ်းစား-
စလယ်-ခွက်။ (၂) ကျည်တောက်။ (၃)
မီးပြောင်း၊ မီးပြေ။ (၄)ကန်စွန်းနွယ်။ (၅)
နာရီစက်ယန္တရား။ (နာရီစက်၊ နာရီ၊ ပုရိ၊
သီကန်)

(၁) ကွမ်းစား-စလယ်-ခွက်။ နာဠိ-
ကောဒန-ကြည့်။

(၂) ကျည်တောက်။ နာဠိကံ အသိ^၁
(ခရုံ) ဆတ္တံ။ ဒီ၊၁။၇၊၆၂။ စူဠနိ။၂၅၄၊
၂၈၀။ (-ဝိဠာ၄။၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၃၄၀။)

(၃) မီးပြောင်း၊ မီးပြေ။ နာဠိကသဏ္ဍာ-
သဉ္ဇ (နာဠိကဉ္စ ပဋိစ္စ သဏ္ဍာသဉ္ဇ၊ဣက)
ပဋိစ္စ။ အံ၊၁။၂၁။ အဂ္ဂိ^၁ဒတွာ နာဠိကာယ
ဓမ္မန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ပဏ္ဍေန ဝံသာကာ-
ရေန ကတာ နာဠိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။

(၄) ကန်စွန်းနွယ်။ နာဠိကာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂)တိ နာဠိဝဏ္ဏိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

(၅) နာရီစက်ယန္တရား။ နာဠိကာယန္တ-
ကြည့်။

နာဠိကာ^၂ (ထိ) [နာဠိ+ဣက+အာ။ (နဠိ+
ဣ+ဣက+အာ)] (၁)အကြောင်း-မူလ-
ရှိသော(စကား)။ (၂) အနက်ထွက်ရာလမ်း
ကြောင်း ရှိသော (စကား)။ (၁) နာဠိ (၂)
အနက်သာဓက-ကြည့်။ (၂) နာဠိ (၃)
အနက်သာဓက-ကြည့်။

နာဠိကာကာရ (ပု) [နာဠိကာ+အာကာရ]
ကွမ်းစား - စလယ် - ခွက် - တောင်း -
အသွင်-သဏ္ဌာန်။ နာဠိကေရိ (အပါဠာ၊၂။
၁၇၁)-ကြည့်။

နာဠိကာဂဗ္ဘ (ပု) [နာဠိကာ+ဂဗ္ဘ] ရှည်လျား
သော တိုက်ခန်း၊ တိုက်ခန်းရှည်။ နာဠိကာ-
ဂဗ္ဘော(ဝိ၊၄။၂၉၈)တိ ဝိတ္ထာရတော ဒိဂုဏ-
တိဂုဏာယာမော ဒီဃဂဗ္ဘော။ ဝိဠာ၊၄။၆၁။

နာဠိကာ(က)ယန္တ (န) [နာဠိကာ (က)+ယန္တ]
နာရီစက်ယန္တရား၊စက်နာရီ။ နာဠိကာ (က)-
ယန္တ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇)န္တိ
ကာလမာနနာဠိကာယန္တံ (နာဠိကာယန္တန္တိ
ကာလ မာနနာဠိကာယန္တံ) အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။

နာဠိကေရိ (န) [နာဠိကာ + ဣရ။ (နာရိ-
ကေလ-သံ၊ ဣာရိလေ-ပြာ)] အုန်းသီး၊
ကွမ်းစား-စလယ်-ခွက်-တောင်း-အသွင်-
သဏ္ဌာန်-အားဖြင့်ဖြစ်သော အသီး၊အုံးသီး
၏ဂုဏ်စွမ်းရည်သတ္တိ၊ ပခုက္ကူ၊ ဓာန်၊သျှ၊
သစ်။ကြည့်။

နာဠိကေရိ (န၊ပါဠာ)-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၈။ နာဠိ-
ကေရိ (ဒု၊ဇ)-ဇာ၊၂။၈။ ဝိဠာ၊၁။၂၆၆။
ဝိဠာ၊၄။၂၅၆။ ကင်္ခါ။၃၁၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၀၈၊
၃၁၄၊၄၀၆။ နာဠိကေရနိ(ဒု၊ဗ)- ဝိဠာ၊၄။
၂၅၆။ဝိသင်္ဂဟ။၄၀၆။နာဠိကေရသ(ဆ၊ဇ)-
ဝိဠာ၊၃။၂၉။ ဝိသင်္ဂဟ။၇၉။အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

သာရတ္ထု၂။၂။ ဝိမတိ။၂။၁။ နာဠိကေရဉ္စ
ပါဒါသိ(အပါ။၂။၂)နိ နာဠိကာကာရေန
ပဝတ္တံ ဖလံ နာဠိကေရံ။ အပါ။၂။၁၇။
(-ဝိ။၂။၁။ ၁၀၀။၁၀၂။၁၂၇။၁၃၇။၁၄၇။
ကခါ။၂။၁။ အဘိ။၂။၁။၆။ သုတ္တံနိဋ္ဌ။၂။
၁၇။ ထေရ။၂။၁။၂။၆။ ဇာ။၂။၁။၆။)

နာဠိကေရ (ပ) [နာဠိ+ဣရ။ က-လာ။ နာဠိ
ဝိယ ဇာယတိတိ နာဠိကေရော၊ အညတ္ထေ
ဣရောကောန္တော စ။ ဓာနိ။၂။၆။(နာရိ-
ကေလ-သံ၊ ကာရိရေ-ပြာ၊ နာလိယရ-
အဒ္ဓမာဂဓိ)] အုန်းပင်။ တာလံ နာဠိ-
ကေရံ ဝါ အာရုဋ္ဌောယောတ္တေန ဖလပိဏ္ဍိ
ဩတာရေတွာ။ ဝိ။သင်္ဂဟ။၁။၁၉။

နာဠိကေရ (ပ) [ယဒိစ္စာနာမ်] နာဠိကေရ
အမည်ရှိသော မင်း။ (ယင်းသည် ကာလိင်္ဂ
တိုင်း ဒန္တပုရမြို့တော်၌ မင်းပြုခဲ့သည်။ တရား
မစောင့်သော မင်းတည်း။ တရားစောင့်သော
ရသေ့တို့ကို ခွေးကျေး ကွပ်မျက်ခဲ့သဖြင့်
အဝိစင်ရဲ၌ ကျခံရသည်။ ဇာ။၂။၁။၁၅။)
နာဠိကေရော ပဉ္စသု တာပသသတေသု
အဇ္ဈုနော စ အင်္ဂီရသေ အပရဒ္ဓေါ ပထဝီ
ဘိန္နိတွာ နိရယံ ပဝိဋ္ဌော။ ဒိ။၂။၁။၂၃။
(-ဇာ။၂။၁။၆။ ဇာ။၂။၁။၁၅။၀-၁။)

နာဠိကေရဇာတိ (ထိ) [နာဠိကေရ+ဇာတိ]
အုန်းပင်မျိုး။ အညာ နာဠိကေရဇာတိ။
မာ။၂။၁။၂၉။

နာဠိကေရတေလဝဏ္ဏ (တိ) [နာဠိကေရ-
တေလ+ဝဏ္ဏ] အုန်းဆီ အဆင်းရှိသော (ဆီ
ကြည်)။ သာ ဝဏ္ဏတော နာဠိကေရတေလ-
ဝဏ္ဏာ။ အဘိ။၂။၁။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၅။

နာဠိကေရပဏ္ဏ (န) [နာဠိကေရ+ပဏ္ဏ] အုန်း-
ရွက်-လက်။ နာဠိကေရပဏ္ဏာဒိသု စ ကေ-
ပဏ္ဏမ္ပိ။ အဘိ။၂။၁။၂၃။မဟာနိဋ္ဌ။၂။၁။

နာဠိကေရပါနသညာ (ထိ) [နာဠိကေရပါန+
သညာ]အုန်းရည်ဟူသော-အမှတ်-သညာ။
ဧဝံ နာဠိကေရပါနသညာယ မဇ္ဇံ ပိဝန္တ-
ဿ အကုသလံ န ဟောတိ။ သာရတ္ထု
၂။၁။ ဝိမတိ။၂။၁။၁၅။

နာဠိကေရပုပ္ဖ (န) [နာဠိကေရ+ပုပ္ဖ] အုန်း-
ပန်း-ပွင့်။ ပုပ္ဖါသဝေါတိ နာဠိကေရပုပ္ဖာ-
ဒိတော အသဝနကအာသဝေါ။ သံ၊၂။
၅၄။

နာဠိကေရဖလ (န) [နာဠိကေရ+ဖလ]အုန်း
သီး။ နာဠိကေရဖလံ ဂယု၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ-
ဒါသဟံ။ အပါ။၂။၉။ ထေရ။၂။၁။၁၀။
(-ဝိ။သင်္ဂဟ။၁။၁၀။ထေရ။၂။၁။၁၀။ ဝဇီရ။
၁။)နာဠိကေရ လည်းကြည့်။

နာဠိကေရဖလဒါယက (ပ) [နာဠိကေရဖလ+
ဒါယက] အုန်းသီးကို လှူဒါန်းသူ။ အုန်းသီး
ဒါယကာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

နာဠိကေရဖလဒါယကဇ္ဇေရ (ပ) [နာဠိကေရ-
ဖလဒါယက+ဇ္ဇေရ] နာဠိကေရဖလဒါယက
ထေရ်။ အုန်းသီးကိုလှူဒါန်းခဲ့သောမထေရ်။
ယင်းမထေရ် လွန်ခဲ့သောကိုးဆယ့်တစ်ကမ္ဘာ
ထက်က ပဒုမုတ္တရာဘုရားရှင်အား အုန်းသီး
လှူခဲ့သော ကုသိုလ်ကောင်းမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂ-
တိ ဘဝမလားရောက်ရပဲ ဤဘုရားလက်ထက်
တွင် ပဋိသမ္ဘိဒါးလားပါး၊ ဝိမောက္ခရုပ်ပါး၊
အဘိညာဉ် ခြောက်ပါးပိုင်ရှင် ရဟန္တာဖြစ်၍
နိဗ္ဗာန်ဝင်ခဲ့လေသည်။ နာဠိကေရဖလဒါယ-
ကဇ္ဇေရဿာပဒါနံ ဒသမံ။ အပါ။၂။၉။

နာဠိကေရရဇ (န၊ထိ) [နာဠိကေရ+ရဇ]
အုန်းဆံကြိုး။ မဟန္တံ နာဠိကေရရဇ ဝိယ
ဒုစ္ဆိန္ဒံ ဟောတိ။ မာ။၂။၁။၁၆။

နာဠိကေရဝတ္ထု (န) [နာဠိကေရ + ဝတ္ထု]
အုန်းပင်တို့၏တည်ရာဆိပ်။ အုန်းပင်တို့ တည်
ရှိရာ ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်း။ ယင်းသည် B.E

၁၇၀၇-၁၇၄၀-အတွင်း သိဟိန္ဒကျွန်း (သိရိလင်္ကာ)၌ ထင်ရှားသည့် ဆိပ်ကမ်းတခု ဖြစ်သည်။ အောက်ပုဂံကြည့်။

နာဠိကေရဝတ္ထုနာမမဓိဋ္ဌိတ (တိ) [နာဠိကေရ-ဝတ္ထုနာမ+အဓိဋ္ဌိတ] အုန်း-ငင်တို့၏ တည်ရာအမည်ဖြင့် တည်ရှိခဲ့သော ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်း။ တိတ္ထိ အထော နာဠိကေရ-ဝတ္ထုနာမ မဓိဋ္ဌိတော။ မဟာဝံသ၊ ၇၀။ ၁၄။

နာဠိကေရဝန (န) [နာဠိကေရ+ဝန] အုန်း-တော-ဥယျာဉ်။ ဓမ္မယော ပနသာတာလာ၊ နာဠိကေရဝနာနိ စ။ ဝိမာန။ ၆၁။ ဝိမာန၊ ၁၇၃။ (-ဇာ၊ ၄၄၇။)

နာဠိကေရသဉ္စာရိယ (န) [နာဠိကေရ+သဉ္စာရိယ] လှည့်လည်-သွား-လာ-ရာ အုန်းတော။ နာဠိကေရသဉ္စာရိယေနဝါ (ဇာ၊ ၂။ ၁၁၄) တိ နာဠိကေရဝနေနဝ အညံ နာဠိကေရဝနံ။ ဇာ၊ ၄၄၇။

နာဠိကေရသဉ္စဝ (ပု) [နာဠိကေရ+သဉ္စဝ] အုန်း-မုခ်၊ အုန်း-မှန်ကူ။ တိတ္ထိ ဘဂဝန္တံ ဒိသ္မာ ပသန္နမာနသော သုမရရံ ပနသမလံ အဘိသင်္ခတံ နာဠိကေရသဉ္စဝံ (သဉ္စဝနံ၊ သိ။ သဉ္စဝံ၊ က) အဒါသိ။ ထေရ၊ ၄၁။ ၂၆။

နာဠိကေရဟိရ (ပု) [နာဠိကေရ + ဟိရ] အုန်း-ဆံမျှင်။ သုတ္တမကစိဝါကနာဠိကေရ-ဟိရဓမ္မယာ ရဇ္ဇုကာ ဝါ ယောက္ခာနိ ဝါ ဝါကေ စ နာဠိကေရဟိရေ စ ဝဇ္ဇေတွာ။ ဝိ၊ ၄၄။ ၈၁။ ကင်္ခါ၊ ၂၆၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၂။)

နာဠိကေရာဒိအာရာမ (ပု) [နာဠိကေရ+အာဒိ+အာရာမ] အုန်း- ၈သော-အာရာမ(အရံ)-ဥယျာဉ်-ခြံ။ ခေတ္တံ (ဝါ) ဟောတု နာဠိကေရာဒိအာရာမော ငါ။ ဝိ၊ ၄၄။ ၂၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၄။ (-ကင်္ခါ၊ ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၁။)

နာဠိကေရာရာမ (ပု) [နာဠိကေရ+အာရာမ] အုန်း-အာရာမ(အရံ)-ဥယျာဉ်-ခြံ။ သံသယ နာဠိကေရာရာမော ဒူရေဟောတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၃။ ကင်္ခါ၊ ၃၁၆။ ၄၂၂။

နာဠိကောဒန(ပုန) [နာဠိကော+ဩဒန] တကွမ်းစားချက် ထမင်း၊ တစလယ်ချက်ထမင်း။ နာဠိကောဒန (ဝိ၊ ၁။ ၃၅၃။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၇) န္တိ မဂဓနာဠိယာ ကောယ တဏှလနာဠိယာ ဩဒနံ။ ဝိ၊ ၄၄။ ၂။ ၂၇၂။ နာဠိကောဒနောဝပက္ခော။ ဓမ္မ၊ ၄၄။ ၂။ ၂၃၄။ (-ဒိ၊ ၄၄။ ၂။ ၂၂၇။ သံ၊ ၄၄။ ၁။ ၁၄၁။ သံ၊ ၄၄။ ၂။ ၂၆၇။ သံ၊ ၄၄။ ၃။ ၃၇၈။ အံ၊ ၄၄။ ၁။ ၁၄၀။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဓမ္မ၊ ၄၄။ ၁။ ၁၁၆။ ဥဒါန၊ ၄၄။ ၂။ ၂၇၂။ ထေရ၊ ၄၄။ ၂။ ၄၄၁။ အပ၊ ၄၄။ ၁။ ၂၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၄။ ကင်္ခါ၊ ၃၁၆။ ၃၂၅။ သိ၊ ၄၄။ ၁။ ၂။ ၂၁၄။ သံ၊ ၄၄။ ၁။ ၁၇၅။ အံ၊ ၄၄။ ၃။ ၃၂၇။)

နာဠိကောဒနပရမ (တိ) [နာဠိကောဒန+ပရမ] တကွမ်းစားချက် ထမင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ တစလယ်ချက်ထမင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ယတော နာဠိကောဒနပရမံ ဘုဉ္ဇာမိ။ ဒိ၊ ၂။ ၁၆၁။ သံ၊ ၂။ ၁၁၆။

နာဠိကောဒနပရမတာ (ထိ) [နာဠိကောဒနပရမ+တာ] တကွမ်းစားချက် ထမင်းအတိုင်းရှည်ရှိသည်၏အဖြစ်၊ တစလယ်ချက်ထမင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသည်၏အဖြစ်။ နာဠိကောဒနပရမတာယ သဏ္ဌာသိ။ သံ၊ ၁။ ၈၃။ သံ၊ ၄၄။ ၁။ ၁၄၁။ အံ၊ ၄၄။ ၃။ ၃၀၇။ အံ၊ ၄၄။ ၃။ ၃၂၆။ (-ဓမ္မ၊ ၄၄။ ၂။ ၁၇၂။)

နာဠိကောဒနမတ္တ (တိ) [နာဠိကောဒန+မတ္တ] နာဠိကောဒနပရမ (အနက်)-ကြည့်။ ပရမပုမာဏေ န နာဠိကောဒနမတ္တံ ဘုဉ္ဇာမိ။ ဒိ၊ ၄၄။ ၂။ ၂၂၇။ သံ၊ ၄၄။ ၂။ ၂၆၇။

နာဠိကောဒနမတ္တလာဘိ (တိ) [နာဠိကောဒန-မတ္တ+လာဘ+ဘိ] တကွမ်းစား-တစလယ်

-ချက်ထမင်းမျှကိုရ-လေ့ရှိ-တတ်-သော၊
သူ။ နာဠိကောဒနမတ္တလာဘိ မနုဿံ ဂဟ-
တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

နာဠိဇယံ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] နာဠိဇယံပုဏ္ဏား။
နာဠိဇယံ ဗြာဟ္မဏံ အာမန္တေသိ။ မ၊၂။
၃၁၀။

နာဠိပဇ္ဇ (တ္တ) (ပု) [နာဠိ+ပဇ္ဇ(တ္တ)]။ ဥတ္တမင်္ဂမိ
သိသေယော ကဉ္စကော သုဝဏ္ဏာဒိမယော၊
သော “နာဠိပဇ္ဇော”တံ ကထိတော။ ဓာန်၊
၆။၂၉၄။] ဦးရစ်၊ ဦးထုပ်၊ ခေါင်းပေါင်း။
သေနကော သိသတော နာဠိပဇ္ဇံ အပနေ-
တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၃။ (-၂၁၃။ နာဠိပတ္တံ
နာမ သိရောဝေဌနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၂။)

နာဠိပူရဏ (ထိ) [နာဠိ+ပူရဏ] ကျည်တောက်
၌ ပြည့်သော (သိ)။ နာဠိပူရဏာဒိနံ (အ-
ဘာဝ)ဝသေန “နတ္ထိ”တိ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၁။

နာဠိမဇ္ဈ (ပုန) [နာဠိ+မဇ္ဈ] လည်ချောင်း၏
အလယ်။ ကသ္မာ နာဠိမဇ္ဈံ နာတိက္ကမတိ
အရိယာနံ ပါနကာဒိသညိနံ။ ဝဇီရ၊၂၅၄။

နာဠိမဇ္ဈဂတ (တိ) [နာဠိမဇ္ဈ+ဂတ] ရိုးတံ၏
အလယ်သို့ ရောက်သော၊ ရိုးတံ၏အလယ်၌-
ဖြစ်-တည်-သော။ ကော ပါဏကော
နာဠိမဇ္ဈဂတံ ကဏ္ဍံ ဝိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။

နာဠိမတ္တဗီဇ (န) [နာဠိမတ္တ+ဗီဇ] တစလယ်
အတိုင်းအရှည်ရှိသော မျိုးစေ့။ နာဠိမတ္တဗီဇံ
ဌပေတော သေသံ ခါဒိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။

နာဠိယန္တ (န) [နာဠိ+ယန္တ] ယန္တရားစက်၊
စက်ယန္တရား။ ဧတ တတ္ထ နာဠိယန္တံ သဇ္ဇေ-
တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ နာဠိယန္တံ ယောဇေ-
တော မဟာပထဝိယာ ဟေဠိမတလေ ပပ္ပဋ္ဌ-
ကောဇံ ဥဒ္ဓံ မုသံ ကတော အာကဓေန္တော ဝိယ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။

နာဠိဝလ္လိ (ထိ) [နာဠိ+ဝလ္လိ] ကန်စွန်းနွယ်။
နာဠိကာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂)တံ နာဠိဝလ္လိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၆။

နာဠိသီသ (တိ) [နာဠိ+သီသ] ဝါးပိုးဆစ်-ဝါး
ကျည်တောက် - နှင့်တူသော [ဦးခေါင်းရှိ
သော။ နာဠိသီသော ဝါ မဟာဝေဠု(ဏ)၊
ပဗ္ဗသဒိသေန သီသေန သမန္နာဂတော။ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၂။ ထူလဝေဠုပဗ္ဗံ
ဝိယ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပရိယော-
သာနံ သမထူလေန ဥစ္စေန သီသေန သမန္နာ-
ဂတော နာဠိသီသော နာမ။ ဝိမတိ၊၂။
၁၂၇။

နာဠိသောဗ္ဗ (ပု) [နာဠိ + သောဗ္ဗ] နာဠိ-
သောဗ္ဗရွာ၊ နာဠိသောဗ္ဗအရပ် ယင်းသည်
B.E.၃၈၃-၄၀၇-တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိ
လင်္ကာ)၌ နန်းတက်သော ဒုဋ္ဌဂါမဏိန်းကြီး
နာဠိကတမိလ်စေဗိုလ်ကို တိုက်ခိုက်ဖမ်းယူရာ
ရွာဖြစ်သည်။ နာဠိသောဗ္ဗမို့ နာဠိကံ။ မဟာ
ဝံသ၊၂။၁၁။ D.P.လည်း[၇. ည်။

နိ- န-ဗျည်းနှင်ကုသရ ယှဉ်တွဲပေါင်းစပ်ရွတ်ဆို
ရသော နိသဒ္ဓါ။ ယင်းနိသည် - (၁) ဥပ
သာရ နိ။ (၂) အာဒေသ နိ-ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။
ထိုတွင် ဥပသာရ နိ-သည်-(၁) အကြွင်း
အကျန်မရှိခြင်း=နိသေသ။ (၁) ထွက်ခြင်း
=နိဂုတ။ (ဂ) အတွင်းသို့ သွင်းခြင်း=
အန္တောပဝေသန။ (ဃ) ထုတ်ဆောင်
ခြင်း=နိဟရဏ။ (င) မရှိခြင်း=အဘာဝ။
(စ) လွတ်-ထွက်မြောက်-ခြင်း=နိက္ခန္တ။
(ဆ) တားမြစ်ခြင်း=နိသေဓ။ (ဇ) စေတနာ
ခြင်း=ဝိဘဇန။ (ဈ) ထင်စွာပြုခြင်း=
ပါတကမ္မ။ (ည) ပြီးဆုံးခြင်း=အဝသာန။
(ဋ) ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း
=အဝဓာရဏ။ (ဌ) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား
-ခြင်း=ဥပဓာရဏ။ (ဍ) လိမ္မာသူ=
ဆေက။ (ဎ) နှိုင်းခိုင်း-နှိုင်းယှဉ်-ခြင်း=

ဥပမာ အနက်တို့၌ ဖြစ်၏။ (ဓာနံ။၁၁၆၅။
နာ၊ရူ။၁၂၇။ နိတိ၊သုတ္တ၊နာ။၁၆၇။ ကေ-
ကုရုကောသ။၆၈၊၆၉၊၇၀။ ထောမ။ စိန္တာ-
မဏိ။)

(က) အကြွင်းအကျန်မရှိခြင်း=နိသေ-
သ။ နိရဝသေသ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၇။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။
ဒီ၊ဠိ၊၁။၁၈၅) ကြည့်။ (ခ) ထွက်ခြင်း=
နိဂုတ။ နိက္ခိလေသ (အဘိ၊က။၃၂၇။ မ၊ဠ၊
၂။၂၈၀။ မ၊ဠိ၊၂။၃၀၀) ကြည့်။ (ဂ) အတွင်းသို့ သွင်းခြင်း = အနန္တပဝေသန။
နိခါတ (ဝိ၊၁။၅၈။ ဒီ၊၂။၁၄၀။ ဒီ၊ဠ၊၃။၃၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠ။၁၃) -ကြည့်။ (ဃ) ထုတ်ဆောင်
ခြင်း=နိဟရဏ။ နိဒ္ဒါရဏ (သီ၊ဠိ၊သစ်၊၁။
၄၇၉။ နေတ္ထိ၊ဠိ။၁၀၃) ကြည့်။ (င) မရှိ
ခြင်း=အဘာဝ။ နိမ္မိက (အံ၊ဠ၊၁။၁၉၁။
ထေရ၊ဠ၊၁။၁၇၀) နိဗ္ဗန (ဇာ၊၁။၈၀) ကြည့်။ (စ) လွတ်-ထွက်မြောက်-ခြင်း=
နိက္ခန္တ။ နိဗ္ဗာန (ဒီ၊၂။၃၁။ ဒီ၊ဠ၊၂။၅၆) ကြည့်။ (ဆ) တားမြစ်ခြင်း = နိသေဓ။
နိဝါရေတိ (ဝိ၊၂။၃၇၃။ ဒီ၊၃။၁၅၃။ အံ၊၂။
၁၂၁) ကြည့်။ (ဇ) ဝေဘန်ခြင်း=ဝိဘ-
ဇန။ နိဒ္ဒေသ (နေတ္ထိ၊၅) ကြည့်။ (ဈ) ထင်စွာပြခြင်း=ပါတုကမ္မ။ နိမ္မိတ (ဝိမာန၊
ဠ။၁၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠ။၅၃) ကြည့်။ (ည) ပြီး
ဆုံးခြင်း=အဝသာန။ နိဠိတ (ဝိ၊၁။၁၂။ ဝိ၊
၂။၄၇၀။ ဝိ၊၄။၈၁။ ဒီ၊၂။၁၉၀) ကြည့်။
(ဋ) ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း
=အဝဓာရဏ။ နိစ္ဆယ (အပ၊၂။၁၆၄။ ပေ-
ရုကော။၂၄၈။ ဒီ၊ဠ၊၂။၃၃၇) ကြည့်။ (ဌ) ဆောင်ရွက်-မှတ်သား-ခြင်း=ဥပဓာရဏ။
နိသာမန (ဒီ၊ဠ၊၃။၉၅။ အံ၊ဠ၊၃။၁၄) ကြည့်။
(ဍ) လိမ္မာသု=ဆော။ နိပုဏ (ဝိ၊၃။၅၇။
ဒီ၊၂။၃၁-၂) ကြည့်။ (ဎ) နှိုင်းနှိုင်း-နှိုင်း
ယှဉ်-ကြောင်း=ဥပမာ။ နိဒဿန (ဒီ၊ဠ၊
၂။၃၇၇။ မ၊ဠ၊၁။၂၉၅။ သံ၊ဠ၊၃။၁၉၄။ ဒီ၊
ဠိ၊၂။၃၂၇) ကြည့်။ (၎) အာဒေသနိ-

သည-(က) ယောဝိဘတ်၏ အာဒေသ နိ။
(ခ) သို့ ဝိဘတ်၏အာဒေသ နိ-အားဖြင့် ၂-
မျိုးရှိ၏။ (က) ကစ္စည်း။၂၁၊၂၁၈-ကြည့်။
(ခ) ကစ္စည်း။၂၁၊၂၂၆-ကြည့်။

နိဇ္ဈစ္ဆ (တိ) [နိ+ဇ္ဈစ္ဆာ] အလိုမရှိသောသူ။
အပ္ပိစ္ဆ (ဒီ၊ဠိ၊၃။၂၈၆) ကြည့်။

နိဥဒ္ဓစ္စ (တိ) [နိ+ဥဒ္ဓစ္စ] ပျံ့လွင့်ခြင်း-ဥဒ္ဓစ္စ-
မရှိ-ကင်း-သောသူ။ နိဥဒ္ဓစ္စာ စရတိတိ
ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ၊၇၈။

နိကစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကရ+တော။ နိကရ+
တော။ နိရုတ္တိ။၇၆၃။] ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ
-လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-၍။ နိကစ္စာ (ဝိ၊၁။
၁၁၆) တိ ဝဇ္ဇေတော။ ဝိ၊ဠ၊၂။၇၈။ (-သံ၊
၁။၂၂။ သံ၊ဠ၊၁။၆၁။)

နိကစ္စာ (ထိ) [နိကတိ+နာ] ကောက်ကျစ်-
စဉ်းလဲ-လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-ခြင်းဖြင့်။
နိကစ္စာ(သံ၊၁။၂၂)ဘိ နိကတိယာ ဝဇ္ဇ-
နာယ။ သံ၊ဠ၊၁။၆၁။

နိကဠ (တိ) [နိ+ကဠ။ နိ+ကဠ+အ။ ပါဒိ-
တော ယဒါဒိနာ ကဠော၊ နိကဠော၊ နတ္ထိ
ကဠော အာဝရဏံ တေဿာတိ ဝါနိကဠော။
ဓာနံ၊ဠိ။၇၀၄-၆။ နိကဠေ သန္နိဟိတေ။ ယင်း
၁၁၉၄။ နိ+ဗဒ္ဓါထေကဠစ်။ နိ+ကဠအ စံဝါ၊
သမိဓပ၊ နိဗဒ္ဓေ စ။ ထောမ။ (နိ၊ကဠ-သံ၊
ဏိအု၊ပြာ)] နီးသော၊ မဝေးသော၊
ပိတ်ပင်ခြင်း မရှိသော။ (နီးသော၊မြဲသော။
နိထာမ။)သမိပံနိကဠာသန္ဓေ။ ဓာနံ။၇၀၅။

နိကဠ (ပု) [ယဒိစ္ဆာနာမ်] (၁) နိကဠအမည်
ရှိသော-ဥပါသကာ-သီတင်းသည်။ (ယင်း
သည် နာတိကဠာ၌ နေထိုင်ပြီး ကွယ်လွန်၍
သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ဖြစ်သောနာဂါမ် ဥပသကာဖြစ်
၏။ ဒီ၊၂။၇၈-၉။ D.P.လည်းကြည့်။) (၂)
နိကဠအမည်ရှိသော မထေရ်။ (ယင်းထေရ်
သည် ဘုရားရှင် ဝေလာလိပြည် မဟာဝုန်

တော ကုဋ္ဌာဂါရကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံး
 တော်မူစဉ်ဘုရားရှင်ထံရောက်ရှိ၍ ဘုရားရှင်နှင့်
 အတူသီတင်းသုံးတော်မူခဲ့သည့် ထင်ရှားသော
 တပည့်သာဝက ဖြစ်၏။ အံ၊ ၃။ ၃၆၂။ (၁)
 နိက္ခဋ္ဌော နာမ ဘန္တေ ဥပါသကော။ ဒိ၊ ၂။
 ၇၈။ (၂) အာယသ္မတာ စ နိက္ခဋ္ဌေန
 ထေရေဟိ သာဝကေဟိ သဒ္ဓိံ။ အံ၊ ၃။ ၃၆၂။
 (-၃၆၃။)

နိက္ခ (န) [နိ+ကဋ္ဌ+အ။ နိ+ကသ+တ။ သန္နိ-
 ကဋ္ဌ(ခေါ်၊ ဇူ၊ ၇၀၄-၆) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ နိက္ခ-
 သံ)] (၁) နည်းသော-တိုသော- ကာလ၊
 တခဏချင်း။ (တိ) (၂) နီးသော၊ မဝေးသော။
 (၃) ထွက်မြောက်သော။ (၁) နိက္ခဋ္ဌေ (ဇာ၊
 ၁။ ၁၀၉) တိ (နိက္ခဋ္ဌေတိ၊ သျှာ၊ ၈) တသ္မိံ
 ယေဝ ခဏေ အပ္ပမတ္တကေ ကာလေ။ ဇာ၊ ၄။
 ၃။ ၉၅။ (၂) နိက္ခဋ္ဌေ သမစေတယိ (ဇာ၊ ၁။
 ၁၇၈) တိ သန္နိကေ ဌိတာဝ တဿမရဏူပါယံ
 စိန္တေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၆။ (-အပါ၊ ၂။ ၂၄၂။)
 (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

နိက္ခကာယ (တိ) [နိက္ခ+ကာယ] ထွက်
 မြောက်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ နိက္ခကာ-
 ယော (အံ၊ ၁။ ၄၅၄) တိ နိဂ္ဂတကာယော
 (ဝိ၊ ၁။ ၈၈၈) ကာယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈။

နိက္ခစိတ္တ (တိ) [နိက္ခ+စိတ္တ] ထွက်မြောက်
 သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနိက္ခကာယော
 အနိက္ခစိတ္တော။ အံ၊ ၁။ ၄၅၄။ နိက္ခကာယ-
 လည်း ကြည့်။

နိက္ခသုတ္တ (န) [နိက္ခ+သုတ္တ] နိက္ခသုတ်၊
 (၁) အစွန်အဖျားကျသော တောကျောင်း
 တို့ကိုမှီဝဲ၍ ယင်းကျောင်းတို့၌ ကာမဝိတက်၊
 ဗျာပါဒဝိတက်၊ ဝိဟိံသာဝိတက်တို့ကို ကြံ
 သောပုဂ္ဂိုလ်သည် နိက္ခကာယ အနိက္ခစိတ္တ
 =ကိုယ်သကင်း၍ စိတ်မကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်
 မည်၏၊ (၂) အစွန်အဖျားကျသော တော
 ကျောင်းတို့ကို မမှီဝဲပဲ ရွာနီးကျောင်း၌

နေကုမ္မဝိတက်၊ အဗျာပါဒဝိတက်၊ အဝိဟိံသာ
 ဝိတက်တို့ကို ကြံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိက္ခ-
 ကာယ နိက္ခစိတ္တ = ကိုယ်မကင်းသောလည်း
 စိတ်ကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏၊ (၃) အစွန်
 အဖျားကျသော တောကျောင်းတို့ကို မမှီဝဲပဲ
 ရွာနီးကျောင်း၌ ကာမဝိတက်၊ ဗျာပါဒဝိတက်၊
 ဝိဟိံသာဝိတက်တို့ကို ကြံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်
 အနိက္ခကာယ အနိက္ခစိတ္တ = ကိုယ်လည်း
 မကင်း စိတ်လည်းမကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏၊
 (၄) အစွန်အဖျားကျသော တောကျောင်း
 ကို မှီဝဲ၍ ယင်းကျောင်း၌ နေကုမ္မဝိတက်၊
 အဗျာပါဒဝိတက်၊ အဝိဟိံသာဝိတက် တို့ကို
 ကြံသောပုဂ္ဂိုလ်သည် နိက္ခကာယနိက္ခစိတ္တ
 =ကိုယ်လည်း ကင်း စိတ်လည်း ကင်းသော
 ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏ဟု အကျယ် ဟောပြောသုတ်
 အဂ္ဂတ္ထရ နိကာယ၊ စတုဉ္စ နိပါတ ပါဠိ၊ ၃-
 ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၅၄-
 ၆ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈။

နိက္ခနန္တ (တိ) [နိ+ကနု+အန္တ] အောက်သို့-
 ဆဲ့ငင်- ထုတ်ဆောင်- သော၊ သူ။ သူရိယမ္ပိ၊
 ဒေဝပုတ္တံ အာဇာပေသိ “သူရိယ မဏ္ဍလ
 နိက္ခနန္တော (နိဂ္ဂဏန္တော၊ သီ၊ သျှာ) တာပေ-
 ဟိ”တိ။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။

နိက္ခိက (တိ) [နိ+ကဏ္ဍိက] (၁) နား၏အနီး၊
 နားရင်း။ (၂) နား၏အနီး- နားရင်း- ၌
 ကပ်၍-ပြောဆို တိုင်ပင်-ခြင်း။ (၁) နိက္ခိ-
 က (ဝိ၊ ၂။ ၃၅၆) နိက္ခိကမူလံ ဝုစ္စတိ၊ ကဏ္ဍ-
 မူလေ ဇပေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
 ၂၀၂။ (-ကခါ၊ ၃။ ၁၉။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၇၄။ ကခါ၊
 ၃။ ၁၆။ ၄၇၂။) (၂) နိက္ခိကာ (ဇာ၊ ၁။
 ၁၁၂) တိ ကဏ္ဍမူလေ မန္တနာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။
 ၁၁၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ၃။ ၄။ ၃၃၈။)

နိက္ခိကဗျေန (န) [နိက္ခိက+ဗျေန] နား၏
 အနီး- နားရင်း- ၌ ကပ်၍- ပြောဆို- တိုင်

ပင်-ခြင်း။ အနဝဇ္ဇကထာယံ နိကဏ္ဍိကဗေပ-
နေ ပယောဇနာဘာဝါ။ ဝဇ္ဇိယဉာဏ်။

နိကတ (တိ) [နိက+ကန္တ+အ (တ)။ နိကန္တ-
တိတိ နိကတော၊ ကန္တ ဆေဒနေ၊ အ။ န-
လောပေါ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၇၃၇။ သူစိ] (၁) ကောက်
ကျစ်-စဉ်းလဲ-လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-တတ်
သော၊ သူ။ (၂) ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-
လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-အပ်သော၊ သူ။ (၃)
နိကတ အမည်ရှိသော သိတင်းသည်။ (၁)
နိကတော စ သဋ္ဌော နုဇု ဓာနိဋ္ဌိ။ ၇၃၇။ (၂)
နဇ္ဈဟိ ဒီသရတ္တံ နိကတော ဝဋ္ဌိတော ပလု-
ဒေါ။ သံ၊ ၂။ ၄၉၅။ (၃) နိကတော နာမ
ဘန္တေ ဉာတိကေ ဥပါသကော ကာလက-
တော။ သံ၊ ၃။ ၃၁၂။

နိကတိ (ထိ) [နိ+ကတိ = ကရ+တိ။ ကရဏံ
ကတိ။ နိန္ဒိတာ ကတိ နိကတိ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၁၇၇-
ဂ။ နိ+ကတ+ဣ၊ နိကတိ (ဇာ၊ ၄။ ၁၂) တိ
နိကတနံ နိကတိ။ နိပုဗ္ဗော ကတကောဋ္ဌိလ္လေ-
တိ ဓာတု။ ဇာ၊ ၄။ ၁၀၊ ၄၄၀။] (၁) ကောက်
ကျစ်-စဉ်းလဲ-လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-
ခြင်း။ မိမိက ဥစ္စာလိမ် ဥစ္စာတု ချေ၍ သူ
တပါး၏ အစစ်အမှန် စွာကို ယူခြင်း။
(တိ) (၂) ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-လိမ်
လည်-လှည့်ပတ်-တတ်သော၊ သူ။

(၁) နိကတိ (=နိကတိ-ဇာ၊ ၁။ ၂၀၂။
၃၂၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄၃၇။) — ဒီ၊ ၂။ ၉၅။
သုတ္တနိ၊ ၃။ ၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂။ နိကတိတိ
ယောဂဝသေန ဝါ မာယာဝသေန ဝါ အပါ-
မင်္ဂံ ပါမင်္ဂန္တိ၊ အမင်္ဂံ မင်္ဂန္တိ၊ အသုဝဏ္ဏံ
သုဝဏ္ဏန္တိ ကတော ပတိရူပကေန ဝဋ္ဌနံ။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၇၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၈။ အံ၊ ၄။
၂။ ၃၇၉။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၁။ တောယ သတ္တာ
နိကဗေဒန္တိ (အဘိ၊ ၀။ ၃၇၂။ မဟာနိ၊ ၆။
၂၉၅) တိ နိကတိ၊ မိစ္ဆာ ကဗေဒန္တိတိ အတ္ထော။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၇၉၊ ၃၆၁။

နိကတိ (ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉) တိ ပတိရူပကေန
ဝဋ္ဌနာ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃၇။ နိကတိ (ဒု၊ ၆) —
မိလိန္ဒ။ ၂၃၃။ နိကတျာ (တ၊ ၆) — ဇာ၊ ၁။
၁၀၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၈၁။ နိကတျာ သုခမေဓတိ-
(ဇာ၊ ၁။ ၉) တိ နိကတိ ဝုစ္စတိ ဝဋ္ဌနာ၊ နိကတိပု-
ညော ဝဋ္ဌနပညော ပုဂ္ဂလော တာယ
နိကတျာ နိကတိယာ ဝဋ္ဌနာယ န အစွန္တံ
သုခမေဓတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။ နိကတိယာ—
သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ ပေတ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ နိကစ္စာ (သံ၊
၁။ ၂၂) တိ နိကတိယာ ဝဋ္ဌနာယ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၆၁။ နိကတိဟိ (တ၊ ၆) — ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၁။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၈။ နိကတျာ = နိကတိယာ
(မ၊ ၆) — ကစ္စည်း။ ၆၅။ နိကတျ (သ၊ ၆) —
ကစ္စည်း။ ၆၅။ နိကတိယံ — ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၅။
ကစ္စည်း။ ၆၅။ (တိ) (၂) ဘဝတိ စာပိ နိကတိ-
နော နိကတျာ (ဇာ၊ ၁။ ၅၉) တိ နိကတိနော
နေကတိကဿ ဝဋ္ဌနကပုဂ္ဂလဿ နိကတျာ
အပရော နိကတိကာရကော ဝဋ္ဌနကပုရိသော
အဝတိယေဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။

နိကတိကာရက (တိ) [နိကတိ+ကရ+ဣ၊
ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - လိမ်လည် - လှည့်
ပတ်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ နိကတိ
(တိ) (၂) - ကြည့်။

နိကတိကောသလ္လ (န) [နိကတိကုသလ+ဣ၊
ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - လိမ်လည် -
လှည့်ပတ်-ခြင်း၌ - ကျွမ်းကျင် - သော
သူ၏ အဖြစ်။ အဟော အဝိဇ္ဇာယ နိကတိ-
ကောသလ္လန္တိ ဓမ္မသံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဥဒါန၊
၄။ ၉၇။

နိကတိပည (တိ) [နိကတိ+ပညာ] ကောက်
ကျစ် - စဉ်းလဲ - လိမ်လည် - လှည့်ပတ် -
တတ်သော ဉာဏ်ရှိသော၊ လိမ်ညက်ရှိသော၊
သူ။ နိကတိပုညော ဝဋ္ဌနပညော ပုဂ္ဂလော။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။ နိကတိပုညော (ဇာ၊ ၁။ ၉) တိ

ကေရာဋိကဘာဝံ သိက္ခိတပညော ပါပပုဂ္ဂ-
လော။ ယင်း ၂၄၀။

နိကတိဝိနယ (ပု) [နိကတိ+ဝိနယ] ကောက်
ကျစ်-စဉ်းလဲ-လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-သော
အဆုံးအမ၊ မူမမှန်သော အဆုံးအမ။ တံ
သုတ္တာ ပြာဟူကော “အတ္ထဿ မူလံ
နိကတိဝိနယော”တိ နိတိမဂ္ဂံ နိဿာယ
အင်္ဂုရဿ ပဋိလောမပက္ခေ ဌတော။ ပေတ၊
ဌ။ ၁၀၇။

နိကတိသာစိယောဂ (ပု) [နိကတိ+သာစိ+
ယောဂ] ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-ခြင်း၊ လိမ်
လည်-လှည့်ပတ်-ခြင်းနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဥက္ကော-
ဋ္ဌနဝဉ္စနိကတိသာစိယောဂါ ပဋိဝိရတော
သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ၃။
၄၁၁။ အံ၊ ၁။ ၅၂၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၇။ ဥက္ကော-
ဋ္ဌနသာစိယောဂေါ ဝဉ္စနသာစိယောဂေါ
နိကတိသာစိယောဂေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၇။ သံ၊
ဌ။ ၃။ ၃၃၇။ အံ၊ ၁။ ၂၂၇။ အဘိ၊ ၁။ ၁၇၁။

နိကန္တကသဒိသ (တိ) [နိကန္တက+သဒိသ။
(နိကတိကသဒ္ဓက-သံ၊ ဇာနိံ တယသရိသ-
ပြာ)] မြား-ငြောင့်-ဆူး - နှင့် တူသော။
သောဟိ နိကန္တကသဒိသော (ကဏ္ဍကသဒိ-
သော?) ပဋိမုခဂတံဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ဘိန္နတိ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၂။

နိကန္တတိ (ကြိ) [နိ+ကန္တ+အ+တိ] ဖြတ်
ပယ်၏။ ဆိန္နတိတိ ကုသလမူလသင်္ခါတေ
မူလေယေဝ နိကန္တတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၇။ အံ၊
ဌ။ ၃။ ၃၂၇။ (-သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၂၇။)

နိကန္တန (န) [နိ+ကန္တ+ယု] (၁) ဖြတ်ပယ်-
ရိတ်-ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖြတ်-ဖောက်-
တတ်သော။ (၁) ဆေးနံ မူလပုဒေသေ
နိကန္တနံ။ သံ၊ ၁။ ၂၇၃။ (တိ) (၂) အောက်
ပုဒ်-ကြည့်။

နိကန္တနဋ္ဌ (ပု) [နိကန္တန+အတ္ထ] ဖြတ်-
ဖောက် - တတ်သော အနက်သဘော။

နိကန္တနဋ္ဌေနာ (သံ၊ ၁။ ၂၆) တိ ဆိန္နနဋ္ဌေန။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၉။

နိကန္တိ (တိ) [နိ+ကမု+တိ။ ကမု ဣစ္ဆာယံ၊
တိ။ နိကန္တိ။ ခေန၊ ၁။ ၁၆၂။ (-နိတိ၊ ၈။
၃၃၁။)] (၁) တပ်နှစ်သက်-လုံချင်ရှင်-
တောင့်တ-တယ်တာ - ကပ်ငြိ-စုံလမ်း-
ခြင်း၊ တဏှာ။ (တိ) (၂) တပ်နှစ်သက်သော။

(၁) အာရမ္မဏာနံ နိကာမနဝသေန
နိကန္တိ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၉၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၄။
နိကန္တိတိ ဝိပဿနာနိကန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၃။
စူဠနိ၊ ၁။ ၉၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၇။ နိကန္တိ-
(ထေရ၊ ၂။ ၂၄) တိ အပေက္ခာ တဏှာ။ ထေရ၊
၁။ ၁၇၁။ နိကန္တိတိ နိကာမနာ ပတ္တနာ။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၁။ နိကန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ
ဝိပဿနာယ အာလယံ ကုရုမာနာ သုခုမာ
သန္တာကာရာ နိကန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။
၁၉၃။ နိကန္တိတိ နိကာမနာ၊ ရသတဏှံ
သန္တာယ ဝဒတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉။
နိကန္တိ ကတုတိ အာလယံ ဇနေတု၊ တဏှံ
ဥပ္ပါဒေတုတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၂။ သံ၊
၁။ ၂။ ၃၀။ သုခုမာ အပေက္ခာ ဝုတ္တု၊ ယာ
“နိကန္တိ”တိ ဝုတ္တုတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၂။ အံ၊ ၁။ ၁။
၃၆၂။ နိကန္တိ နာမ ဝိပဿနာယ နိကာမနာ
အပေက္ခာ။ သုခုမတရဂါလေသော ဝါ
သိယာ ဒုဝိညေယျော။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၂။ နိကန္တိ-
တိ ဝိပဿနံ အဿာဒေန္တိ ပဝတ္တတဏှာ။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၆၉။ နိကန္တိန္တိ နိကာမနာ၊ အပေ-
က္ခန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၀။ အဘိ-
ဝတာရ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၂။ နိကန္တိတိ နိကာမနာ
ဆန္ဒရာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၄၁၄-၅။ နိကန္တိ-
ယာတိ “အသုကသ္မိ” ဘဝေ နိဗ္ဗုတ္တေယျ”န္တိ
ပတ္တနာယ။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၂။ ၇၁။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၁၉။ မ၊ ၁။ ၄။ ၆၇။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၅။ အဘိ၊
၁။ ၁။ ၁၇၃။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။
၃၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၇။)

နိကန္တိ — ပဋိသံ၂၀၊၂၉၁။ မဟာနိ။
၇။စူဠနိ။၂၇။ နေတ္တိ။၂၇။ မဋ္ဌာဝ။၅၅။
မဋ္ဌာဝ။၂၃၁။ သံဋ္ဌာဝ။၁၃၇။ သံဋ္ဌာ၂။
၂၅။ သံဋ္ဌာဝ။၁၂၉။ အံဋ္ဌာ၂။၃၄၁။ အဘိ။
ဋ္ဌာ၂။၄၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၆၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၂။
၁၅၁။ မဟာနိဋ္ဌာဝ။၂။ သာရတ္ထ။၂။၂၃၆။
၂၀၅။ ဝိမတိဝ။၂၂၁။ ဒီဋ္ဌိဝ။၁၀၀။၂၃၁။
သံဋ္ဌိဝ။၁၅၁။ အံဋ္ဌိဝ။၂။၃၄၄။ အံဋ္ဌိဝ။၁၄၃။
၁၇၆။ မူလဋ္ဌိဝ။၆၃။ အနုဋ္ဌိဝ။၁၁၁။ နေတ္တိ။
ဋ္ဌိဝ။၃၀။ နိကန္တိ—ပဋိသံ၂၉၁။ မဋ္ဌာဝ။၂၁၇။
မဋ္ဌာဝ။၁၃၆။ မဋ္ဌာဝ။၆၇၂။၂၁၁။ သံဋ္ဌာ၂။
၁၅၄။ အဘိဋ္ဌာဝ။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိဝ။၁၅၀။
ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာဝ။၇၃။ ထေရီဋ္ဌာဝ။၁၇၄။ သီဋ္ဌိသစ်။
၁။၅၁။ မဋ္ဌိဝ။၆၉၃။၃၈၉။ အံဋ္ဌိဝ။၂။၃၄၄။
အံဋ္ဌိဝ။၁၀၃။၂၉၉။ မူလဋ္ဌိဝ။၁၃၃။၂၀၄။
နိကန္တိယာ—ပဋိသံ၁၆၅။၂၉၃။ မဋ္ဌာဝ။၁၇၂။
၂၁၁။ အံဋ္ဌာ၂။၃၇၃။ အံဋ္ဌာဝ။၃၄၄။ ထေရီ။
ဋ္ဌာ၂။၂၀၆။ သာရတ္ထ။၂။၂၃၉။ ဒီဋ္ဌိဝ။၂၂၄။
မဋ္ဌိဝ။၂၃၇။၃၃၅။ သံဋ္ဌိဝ။၁၅၉။ သံဋ္ဌိဝ။
၂၉၆။၄၄၆။ အံဋ္ဌိဝ။၂။၃၀၃။ အနုဋ္ဌိဝ။၁၀၀။
(တိ) (၂) နိကန္တိဓမ္မ-ကြည့်။

နိကန္တိကဏ္ဍ (ပု) [နိကန္တိ+ကဏ္ဍ] (ကံ၊ကမ္မနိမိတ်၊
ဂတိနိမိတ်ကို) တပ်နှစ်သက်— တယ်တာ—
သောဓက။ နိကန္တိကဏ္ဍ (ပဋိသံ၂၆၆)တိ...
ကမ္မနိမိတ္တေ ဝါ ဂတိနိမိတ္တေ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဈမာနာနံ
နိကန္တိကဏ္ဍေ။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၁၇၁။ နိကန္တိက-
ဏ္ဍံ ပန အာယုဟနက္ခဏမေဝ ကတော ဝေ
ဝတ္တံ။ မဋ္ဌိဝ။၂။၂၉၃။ (-ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၁၇၃။
မူလဋ္ဌိဝ။၁၂၀။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၇၀။)

နိကန္တိစ္ဆေဒကတ္တ (န) [နိကန္တိစ္ဆေဒက+တ္တ]
တဏှာကို ဖြတ်တတ်သည်၏အဖြစ်။ ဝုဋ္ဌိတန္တိ
ပဿနာ ဂေါတြဘုဉာဏမေဝတံ ဟိ
နိကန္တိစ္ဆေဒကတ္တာ ဝုဋ္ဌိတံ နာမ။ ပဋိသံ
ဋ္ဌာဝ။၂၅၅။

နိကန္တိတဏှာ (ထိ) [နိကန္တိ+တဏှာ] (ဥပပတ္တိ
ဘဝ၌) တပ်နှစ်သက်—တောင့်တ—တယ်တာ
—စွဲလမ်း—ခြင်းဟူသော တဏှာ။ နိကန္တိ-
တဏှာ။ ပဋိသံ၂၀။ မဋ္ဌာဝ။၅၆။ အံဋ္ဌာ၂။
၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၃၅။ မဋ္ဌိဝ။၂၇၇။ နိကန္တိ-
တဏှာတိယာ ကမ္မံ ကဏ္ဍေန္တဿတဿ ဖလေ
ဥပပတ္တိဘဝေ နိကာမနာ ပတ္တနာသော တဏှာ
နာမ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၁၀၃။ ပဋိသံဋ္ဌာဝ။၂၂၃။
ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၁၅။ သာရတ္ထ။၁။၂၂၂။

နိကန္တိတဏှာဓရိယာ (ထိ) [နိကန္တိတဏှာ+
ဓရိယာ] တပ်နှစ်သက်—တယ်တာ—အလိုရှိ-
ခြင်းဟူသော တဏှာ၏ဖြစ်ခြင်း။ အဿာသ-
ပဋိကခံနာ နိကန္တိတဏှာဓရိယာ (ပဋိသံ။
၁၆၃)တိ...အဿာသဿ ပတ္တနာသင်္ခါတာ
နိကာမနာ ဝေ တဏှာပဝတ္တိ။ ပဋိသံဋ္ဌာ
၂။၇၂။

နိကန္တိဓမ္မ (ပု) [နိကန္တိ+ဓမ္မ] တပ်နှစ်သက်
သော သဘော။ ဈာန် အဓိကံ ကတော
ပဝတ္တဿ နိကန္တိဓမ္မသေတံ အဓိဝစနံ။ ပဋိ-
သံဋ္ဌာဝ။၁၃၀။

နိကန္တိပဋိသန္တိကဏ္ဍ (ပု) [နိကန္တိ+ပဋိသန္တိ+
ကဏ္ဍ] (ဘဝကို) တပ်နှစ်သက်သော လောဘ
ဇောဓက(နှင့်) ပဋိသန္ဓေဓက။ အညတ္တာတိ
နိကန္တိပဋိသန္တိကဏ္ဍေသု။ အနုဋ္ဌိဝ။၁၃၇။

နိကန္တိပဏိမိ (ထိ) [နိကန္တိ+ပဏိမိ] တပ်နှစ်
သက်မှု 'တဏှာ'ဖြင့် တောင့်တခြင်း။ နိကန္တိ-
ပဏိမိယာ ဟိ ပဏိဟိတံ ပတ္တိတန္တိအတ္ထော။
ပဋိသံဋ္ဌာဝ။၂၅၄။

နိကန္တိပရိယာဒါန (န) [နိကန္တိ+ပရိယာဒါန]
တပ်နှစ်သက်မှု 'တဏှာ'ကို ကုန်းစခြင်း။
သင်္ခါရာဝ သင်္ခါရေ ဝိပဿန္တိ သမ္ပသန္တိ ဝဝတ္ထ-
ပေန္တိ ပဋိဂုဏန္တိ ပရိစ္ဆိန္နန္တိ ဂဏှတော
ပန နိကန္တိပရိယာဒါနံ နာမ ဟောတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၆၃။ (-မဋ္ဌာဝ။၂၁၅။ မဋ္ဌာ၂။

မဋ္ဌ။ ၅၃၊ ၄။ ၂၁၂။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၈၀။ မဋ္ဌိ။
၁။ ၃၁၃-၄။ သံဋ္ဌိ။ ၂။ ၉၅။

နိကန္တိပရိယာဒါနဒုက္ခတာ (ထိ) [နိကန္တိပရိယာ-
ဒါန+ဒုက္ခတာ] တပ်နှစ်သက်မှု 'တဏှာ' ကို
ကုန်စေခြင်း၏ ဆင်းရဲသည်၏ အဖြစ်။ ဣဓ
အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိယာ နိက-
န္တိပရိယာဒါနဒုက္ခတာယ ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ။
အဘိဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၅၀၊ ၂၅၄။

နိကန္တိပရိယုဋ္ဌာန (န) [နိကန္တိ+ပရိယုဋ္ဌာန]
တပ်နှစ်သက်မှု 'တဏှာ' ၏ ထကြွခြင်း။ ကုလ-
ပုတ္တဿ ဟိ စတုတ္ထဈာနေ နိကန္တိပရိယုဋ္ဌာနံ
ဗလဝံ။ မဋ္ဌ။ ၄။ ၂၁၀။ (-၂၃၁။)

နိကန္တိပ္ပဟာန (န) [နိကန္တိ+ပ္ပဟာန] တပ်နှစ်
သက်မှု 'တဏှာ' ကို ပယ်ခြင်း။ လောကီယာ
ပန နိကန္တိပ္ပဟာနေန ပဋိနိဿဋ္ဌာတိ။ မဋ္ဌိ။
၃။ ၂၄၈။

နိကန္တိပ္ပဟာနအနာဝဋ္ဌိတုကာမတာ (ထိ) [နိ-
ကန္တိပ္ပဟာန+အနာဝဋ္ဌိတုကာမ+တာ] တပ်
နှစ်သက်မှု 'တဏှာ' ကို ပယ်ခြင်းကို မဆင်ခြင်
လိုသည်၏ အဖြစ်။ ရူပါဒိသု နိကန္တိပ္ပဟာန-
အနာဝဋ္ဌိတုကာမတာဒိနာ ဝါ။ မူလဋ္ဌိ။ ၁။
၁၀၈။

နိကန္တိဗလ (န) [နိကန္တိ+ဗလ] တပ်နှစ်သက်မှု
'တဏှာ' ၏ အားအစွမ်းသတ္တိ။ နိကန္တိဗလေ-
နေဝ ဈာနံ ပရိဟာယတိ။ သံဋ္ဌိ။ သစ်။ ၂။
၄၃၄။

နိကန္တိဘယ (န) [နိကန္တိ+ဘယ] တပ်နှစ်သက်မှု
'ရသတဏှာ' ဟူသော ဘေး။ တေသု ကဗ-
ဠိကာရာဟာရေ နိကန္တိဘယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၃၆။

နိကန္တိဝသ (ပ) [နိကန္တိ+ဝသ] တပ်နှစ်သက်
-လိုချင်ရှင်-တောင့်တ-တယ်တာ-ကပ်
ငြိ-စွဲလမ်း- မှ 'တဏှာ' ၏ အစွမ်းသတ္တိ။
နိကန္တိဝသေနာ (ဒိဋ္ဌိ။ ၂။ ၄၀၃) တံ ပါယာ-

သိမိ သာပေက္ခာဝသေန။ ဒိဋ္ဌိ။ ၂။ ၃၅၈။
နိကန္တိဝသေနာ (မဋ္ဌ။ ၄။ ၁၉၀) တံ နိကာမ-
နဝသေန အပေက္ခာဝသေန။ မဋ္ဌိ။ ၃။ ၃၈၈။
(-မဋ္ဌ။ ၄။ ၁၈၇၊ ၁၉၀။ အဘိဋ္ဌ။ ၂။ ၄၀၀။ ဒိ-
ဋ္ဌိ။ ၁။ ၃၆၉။ ဒိဋ္ဌိ။ ၂။ ၂၅၁။ ဒိဋ္ဌိ။ ၃။ ၄၆၊ ၂၈၃။
မဋ္ဌိ။ ၂။ ၈၉၊ ၂၂၆။ မဋ္ဌိ။ ၃။ ၃၃၁၊ ၃၈၉။ အံ-
ဋ္ဌိ။ ၂။ ၃၅၃။)

နိကန္တိဝိညာဏ (န) [နိကန္တိ+ဝိညာဏ] တပ်နှစ်
သက်မှု 'တဏှာ' နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဉ်။
တဒ္ဒပါဒါနန္တိ ယံ နိကန္တိဝိညာဏံ။ တံ တဿ
ဥပါဒါနံ နာမ ဂဟဏံ နာမ ဟောတိ။ မဋ္ဌ။
၄။ ၄၄။ ဝိညာဏန္တိ နိကန္တိ ဝိညာဏံ။ မဋ္ဌ။ ၄။
၁၇၃။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၅၅။ နိကန္တိဝိညာဏ-
(မဋ္ဌ။ ၄။ ၁၇၃) နိကန္တိတဏှာယ သမ္ပယုတ္တံ
ဝိညာဏံ ဆန္ဒရာဂပ္ပဋိဗဒ္ဓံ ဟောတိတိ ဝစန-
တော။ မဋ္ဌိ။ ၃။ ၃၇၀။

နိကန္တိသညောဂ (ပ) [နိကန္တိ+သညောဂ]
တပ်နှစ်သက်မှု 'တဏှာ' နှင့် ယှဉ်ခြင်း။
နိကန္တိသညောဂေနဝ သညတ္တံ။ ပဋိသံဋ္ဌာ-
၁။ ၂၅၅။

နိကန္တိသဗ္ဗာဝ (ပ) [နိကန္တိ+သဗ္ဗာဝ]
တပ်နှစ်သက်မှု 'တဏှာ' ၏ ထင်ရှားရှိသည်၏
အဖြစ်။ သမာဓိဘာဝနာယ ပန နိကန္တိသ-
ဗ္ဗာဝတော ဉာဏုပဋ္ဌာနေ ကုသလောတိ န
ဝုတ္တော။ ပဋိသံဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၄၆။

နိကန္တိသမ္ပယုတ္တ (တိ) [နိကန္တိ+သမ္ပယုတ္တ]
တပ်နှစ်သက်မှု 'တဏှာ' နှင့် ယှဉ်သော။
လောကီကသမ္မာဒိဋ္ဌိပစ္စဝေက္ခဏသမ္ပယုတ္တာ-
ယ ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာယ နိကန္တိသမ္ပ-
ယုတ္တာယ စ ဝေဒနာယ အာရမ္မဏပစ္စယေန
ပစ္စယော ဟောတိ။ ပဋိသံဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၉၉။

နိကန္တိဟေတု (ပ) [နိကန္တိ+ဟေတု] တပ်နှစ်
သက်မှု 'တဏှာ' ဟူသော အကြောင်း။ ပုန-
စပရံ နိဂြောဓ တပဿိ တပံ သမာဒိယတိ

လာဘသက္ကာရသိလောကနိကန္တိဟေတု။ ဒိ။
၃။၃၅။

နိကာရ (ပု) [နိ+ကရ+အ။ အဝယဝံ သမိပေ
ကရေတိတိ နိကရေ။ ဓာနံ၊ ၆၂။
နိကာရ-သံ၊ ကိကာရ-ပြာ)] အပေါင်း၊ အစု။
ဝိသရေ နိကရေ စယော။ ဓာနံ၊ ၆၂။

နိကရေန္တိ (ကြိ) [နိ+ကရ+ဩ+အန္တိ]
အယုတ်ကို ပြုတတ်ကုန်၏။ လှည့်ပတ်ကုန်၏။
တောယ သတ္တဝ နိကရေန္တိ (အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၇။
မဟာနိ၊ ၆၁၊ ၂၉၅) တိ နိကတိ၊ မိစ္ဆာ ကရေန္တိ-
တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄၂။ ၄၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။
၁၇၉၊ ၃၆၁။

နိကသ (ပု) [နိ+ကသ။ နိကသတေ ပရိက္ခု-
တေ သုဝဏ္ဏန္တိ နိကသော။ ကသောပိ။
ဓာနံ၊ ၆၂။ ၅၂။ (နိကရ၊ နိကသ ဂါဏ၊ ကရ-
သံ)] မှတ်ကျောက်။ (ဂါဏ၊ နိမ၊ ကမး=
မှတ်ကျောက်။ အမရ၊ သျှ။) သာဏော တု
နိကသော ဝုတ္တော။ ဓာနံ၊ ၅၂။

နိကသဋ္ဌ (တိ) [န+ကသဋ္ဌ] စုတ်ဖတ်-စား
ဖတ်-မရှိ-ကင်း-သော (ကြံရည်-စသည်)
ဥစ္ဆရသော နိကသဋ္ဌော ပစ္ဆာဘတ္တံ ဝဋ္ဌတိ။
ဝိ၊ ၄၂။ ၃၈၃။ ဝဇီရ၊ ၂၇၀။ (-ဝိမတိ၊ ၂။
၁၉၁။)

နိကသတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [နိ+ကသ+ယ+တေ]
ရေးခြစ်အပ်၏။ တူးဆွအပ်၏။ န ကသတိ
န နိကသတိ၊ ကသိတုံ ဝါ ဆိန္နိတုံ ဝါ ဘိန္နိတုံ
ဝါ န သက္ကာတိ အာကာသော။ အဘိ၊ ၄၂။
၁။ ၃၆၂။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၇၅။

နိကာမ (န) [နိ+ကမ+ဏ။ (နိ+ကမ+သဉ်။
ထောမ) ကမ္မ ကန္တိယံ၊ ကမ္မနိ ကော၊
ကာမံ၊ နိကာမဉ္စ။ ဓာနံ၊ ၆၂။ ၄၆၉။] အလိုရှိ-
တောင့်တ-တပ်နှစ်သက်-ခြင်း။ (ကြိ၊ ဝိ၊
အလိုရှိဘိုင်း၊ အလိုရှိသလောက်။) နိကာမ-
လာဘိတိ နိကာမေန လာဘိ၊ အတ္တနော

ဣစ္ဆာဝသေန လာဘိ။ အံ၊ ၄၂။ ၂၆၇။ ဒိ၊ ၆၂။
၃။ ၈၁။ နိကာမေတဗ္ဗဿ၊ နိကာမံ ဝါ လာဘိ
နိကာမလာဘိ။ မ၊ ၆၂။ ၃၂၅။

နိကာမစာရဘာဝ (ပု) [နိကာမစာရ+ဘာဝ]
အလိုရှိတိုင်း-လှည့်လည်-ကျက်စား-
သွားလာ-ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထေဝ
နိကာမစာရဘာဝေန ဂေါစရဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊
၄၁။ ၈၈။

နိကာမန (န၊ တိ) [နိ+ကမ+ဏေ+ယ] အလိုရှိ
-တောင့်တ-တပ်နှစ်သက်-ခြင်း၊ တဏှာ၏
ဖြစ်ခြင်း။ နိကန္တိ နိကာမနာ။ မဟာနိ၊ ၇။
စူဠနိ၊ ၂၇။ အာရမ္မဏာနံ နိကာမနဝသေန
နိကန္တိ။ နိကာမနာကာရေ နိကာမနာ။
အဘိ၊ ၄၂။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ၄၂။ ၃၄။ နိကန္တိ-
တဏှာတိ...ဥပပတ္တိဘဝေ နိကာမနာ ပတ္တ-
နာ၊ သာ တဏှာ နာမ။ အဘိ၊ ၄၂။ ၁၈၃။
ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂၂၃။ ပတ္တနာသင်္ခါတာ နိကာ-
မနာ ဝေ တဏှာပဝတ္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၇၂။
(-၁၇၁။ မ၊ ၆၂။ ၁၆၇။ သံ၊ ၆၂။ ၂၉၊ ၁၇၀။
အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၇။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၉၉။)

နိကာမနာကာရ (ပု) [နိကာမန+အာကာရ]
အလိုရှိ-တောင့်တ-တပ်နှစ်သက်-ခြင်းဟူ
သော အခြင်းအရာ။ နိကာမနာကာရေ
နိကာမနာ။ အဘိ၊ ၄၂။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ၄၂။
၃၄။

နိကာမယတိ (ကြိ) [နိ+ကမ+ဏယ+တိ]
အလိုရှိ-တောင့်တ-တပ်နှစ်သက်-၏။ တံ
နိကာမေတိတိတံ နိကာမယတိ ပစ္စာသိသတိ။
မဟာနိ၊ ၄၂။

နိကာမယမာန (တိ) [နိ+ကမ+ဏယ+မာန]
အလိုရှိ-တောင့်တ-ဖြစ်စေ-သော၊ သူ။
နိကာမယမာနော (ဝိ၊ ၃။ ၂၇။ အံ၊ ၂။ ၃၃၁)-
တိ ဣစ္ဆမာနော ပတ္တယမာနော။ ဝိ၊ ၄၂။
၃၆၆။ အံ၊ ၄၂။ ၁၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၂။

တံလာဘဉ္စ သက္ကာရဉ္စ သိလောကဉ္စ နိကာ
မယမာနော ပဝတ္တယမာနောဘိ အတ္ထော။
အံ၊ဋ္ဌါ၊ဉ္စ၊၁၂။ (- ဝိ၊၄။၂၄၃။ မ၊၁။၂၃။
အံ၊၂။၂၃၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇၊၇၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၄၊၇၅။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။)

နိကာမလာဘိ (တိ) [နိကာမ+လာဘ+ဏိ]
(၁) အလိုအတိုင်း-ခြင်းအလေ့ရှိ-တတ်
-သော၊သူ။ (၂) အလိုရှိအပ်သောဝတ္ထုကို
-ခြင်းအလေ့ရှိ-တတ်-သော၊သူ။

(၁) ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ နိကာမလာ
ဘိ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၂၄၀။ မ၊၁။၄၀။ မ၊၂။
၁၇။ မ၊၃။၆၂။ သံ၊၁။၄၆၆။ အံ၊၁။၃၃၊
၄၀၀။ အံ၊၂။၁၀၀။ အံ၊၃။၆၄၊၅၃၉။
နိကာမလာဘိတိ ယထာကာမလာဘိ။ စီး၊ဋ္ဌ၊
၃။၈၁။ =အတ္တနော ဣစ္ဆာဝသေန လာဘိ၊
ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သမာပဇ္ဇိတံ သမတ္ထောတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၇။ =ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ သမာပဇ္ဇိတ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ (- အံ၊၂။၁၈၆၊၁၉၂။ အဘိ၊ပု။
၁၁၄။ အဘိ၊က။၃၀၈။ ဥဒါန၊၁။၁၉။ စူဠနိ။
၂၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၈၁။) (၁)၊ (၂) နိကာမေတဗ္ဗဿ
နိကာမံ ဝါ လာဘိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။

နိကာမသေယျ (တိ) [နိကာမ+သေယျ]
အလိုရှိတိုင်းအပ်ခြင်း၊စိတ်တိုင်းကျအပ်ခြင်း။
န နိကာမသေယျ (ဓမ္မ၊၅၇) နှိ ယထာ
ဣစ္ဆတိ၊ ဧဝံ သေယျံအလာဘိတော အနိစ္ဆိတံ
ပရိတ္တကမေဝ ကာလံသေယျံ လာဘတိ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

နိကာမေတဗ္ဗ (တိ) [နိ+ကမု+ဏေ+တဗ္ဗ]
အလိုရှိ - တောင့်တ - တပ်နှစ်သက် - အပ်
သော။ နိကာမလာဘိ (၁)၊ (၂) - ကြည့်။

နိကာမေတိ (ကြိ) [နိ+ကမု+ဏေ+တိ] အလိုရှိ
-တောင့်တ-တပ်နှစ်သက်-၏။ လာဘ-
သက္ကာရသိလောကံ အဿာဒေတိ နိကာ-
မေတိ။ သံ၊၁။၄၂၄။ တံ နိကာမေတိ။
အံ၊၁။၂၇၀၊၄၄၁။ အံ၊၂။၄၃၈။ အဘိ၊က။
၃၅၁။ မဟာနိ။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၉၊၅၀။
ဒိ၊ဋ္ဌါ၊၁။၁၁၇။ သံ၊ဋ္ဌါ၊သင်္ဂဟ။၃၃၂၊၃၃၃။
မ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၅၅။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၇၆။ တံ နိကာ-
မေတိတိ တဒေဝ(ဈာနံ) ပတ္ထေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၃၊၃၃၁။ တံ နိကာမေတိတိ တံ နိကာမယတိ
ပစ္စာသိသတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ န တံ နိကာ-
မေတိတိ ကန္တံ န ကဓေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၂၇၈။ အဿာဒေတိတိ နိကာမေတိ။ မ၊ဋ္ဌါ၊၁။
၇၂။ နိကာမေတိတိ ဣစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၃။၁၇၃။

နိကာမေန္တ (တိ) [နိ+ကမု+ဏေ + အန္တ]
အလို-တောင့်တခြင်း-တပ်နှစ်သက်ခြင်း -
ရှိသော၊သူ။ တထာဘူတော စ တမတ္ထံ
နိကာမေန္တော နာမ ဟောတိတိ ဝုတ္တံ “ဣစ္ဆ-
တိ ပတ္ထေတိ”တိ။ သံ၊ဋ္ဌါ၊၁။၂၈၀။ ဘဝံ
နိကာမေန္တဿ။ ဒိ၊ဋ္ဌါ၊၂။၃၂၂။ မ၊ဋ္ဌါ၊၁။၃၇၉။

နိကာယ (ပု) [နိ+စိ+ဏ။ စိ စယေ၊ နိစိ-
ယတေ ဆာဒိယတေတိ နိကာယော၊ ယမိ
စိဿ ကာဒေသော နိပါတနာ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။
၂၀၆-၇။ သဓမ္မိနံ သမာနဓမ္မာနမေဝ ဇန္တုနံ
ဂဏော နိကာယော နာမ၊ ယထာ “ဘိက္ခုနိ-
ကာယော”တိ။စိ စယေ၊ဏော။နိဗ္ဗိသေသေန
စိနောတိ အဝယဝေတိ နိကာယော။ ဓာနံ၊
ဋ္ဌိ။၆၃၂။ နိကာယော ဂေဟရာသိသု။ ဓာနံ။
၁၁၀၄။ နိ+စိ ဘဉ်ကုတုမ်၊ သမာနဓမ္မံပြာ-
ဏိသဗေ၊ နိဝါသေ စ။ ထောမ။ (နိကာယ-
သံ၊ ဣကာယ-ပြာ) (၁) တည်နေရာအိမ်။
(၂) အမေါင်းအစု၊ ဂိုဏ်း-နိကာယ်။ (က)

သတ္တဝါအပေါင်းအစု၊ သတ္တနိကာယ်။ (ခ) အာပတ်အပေါင်းအစု။ (ဂ) ရဟန်းအပေါင်းအစု။ (ဃ) ဗြဟ္မာအပေါင်းအစု။

(၁) (၂) သုတ်တို့၏-အပေါင်းအစု-တည်နေရာ၊ နိကာယ်။ (နိကာယ်နှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ်ကား-ဘုရားစကားတော်ဟုဆို အပ်သော ပါဠိတော်သည်- (၁) ဒီဃနိကာယ်၊ (၂) မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ (၃) သံယုတ္တနိကာယ်၊ (၄) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ (၅) ခုဒ္ဒကနိကာယ် အားဖြင့် ၅-ပါး ရှိပါသည်။ (ဒီဃာဂမ၊ မဇ္ဈိမာဂမ၊ သံယုတ္တာဂမ၊ အင်္ဂုတ္တရာဂမ၊ ခုဒ္ဒကာဂမ-ဟုလည်း ခေါ်၏။) ထိုတွင် ဝဂ်အားဖြင့် သီလက္ခန္ဓဝဂ်၊ မဟာဝဂ်၊ ပါထိကဝဂ် အားဖြင့် ၃-ဝဂ်၊ သုတ်အားဖြင့် ဗြဟ္မဇာလသုတ်-စသောအားဖြင့်သုတ်ပေါင်း ၃၄-သုတ်တို့၏ အပေါင်းအစု တည်ရာဖြစ်သော ဘုရားစကားတော်သည် (ရှည်လျားသောသုတ်တို့၏ အပေါင်းအစုတည်နေရာ) ဒီဃ-နိကာယ် မည်၏။

မူလပရိယာယ ဝဂ်စသော ဝဂ်အားဖြင့် ၁၅-ဝဂ်၊ သုတ်အားဖြင့် မူလပရိယာယ သုတ် အစရှိသော သုတ်ပေါင်း ၁၅၂-သုတ်တို့၏ အပေါင်းအစုတည်နေရာ ဖြစ်သော ဘုရားစကားတော် (မရှည်လွန်း မတိုလွန်း အလတ်စား ဖြစ်သော သုတ်တို့၏ အပေါင်းအစုတည်နေရာ) သည် မဇ္ဈိမနိကာယ်မည်၏။

ဝဂ်အားဖြင့် သဂါထာဝဂ်၊ နိဒါနဝဂ်၊ ခန္ဓဝဂ်၊ သဠာယတနဝဂ်၊ မဟာဝဂ် အားဖြင့် ၅-ဝဂ်၊ သံယုတ်အားဖြင့် ဒေဝတာသံယုတ်၊ ဒေဝပုတ္တ သံယုတ် စသောအားဖြင့် ၅၆-သံယုတ်၊ နဠဝဂ် စသောအားဖြင့် များစွာသောဝဂ်၊ ဩဃတရဏသုတ် စသောအားဖြင့် ၇၇၆၂-သုတ်တို့၏ အပေါင်းအစု တည်နေရာ ဖြစ်သော ဘုရားစကားတော်(သုတ်ဝဂ်အပေါင်းတို့၏ ပေါင်းစုစပ်ယှဉ်ရာသုတ်)

တို့၏ အပေါင်းအစုတည်နေရာ)သည် သံယုတ္တနိကာယ် မည်၏။

နိပါတ်အားဖြင့် ကေကနိပါတ်၊ ဒုကနိပါတ် စသောအားဖြင့် ၁၁-နိပါတ်၊ ရူပါဒိဝဂ်စသောအားဖြင့် များစွာသောဝဂ်၊ စိတ္တပရိယာဒါနသုတ် စသောအားဖြင့် သုတ်ပေါင်း ၉၅၅၇-သုတ်တို့၏ အပေါင်းအစုတည်နေရာဖြစ်သော ဘုရား စကားတော်(အင်္ဂါတပါးတပါး) ပိုလွန်သော သုတ်တို့၏ပေါင်းစုတည်နေရာသည် အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်မည်၏။

ဝိနည်းပိဋက၊ အဘိဓမ္မာ ပိဋကနှင့်တကွ ခုဒ္ဒကပါဌ၊ ဓမ္မပဒ၊ ဥဒါန်း၊ ဣတိဝုတ်-သုတ္တနိပါတ်၊ ဝိမာနဝတ္ထု၊ ပေတဝတ္ထု၊ ထေရဂါထာ၊ ထေရီဂါထာ၊ ဇာတ်၊ နိဒ္ဒေသ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ အပဒါနိ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ စရိယာပိဋက အားဖြင့် ကျမ်းငယ် ၁၅-ကျမ်း၊ ဒီဃ၊မဇ္ဈိမ၊ သံယုတ္တ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၄-ပါးမှ ကျန်ကြွင်းသော ဘုရားစကားတော် ဟူသမျှ (သေးငယ်သော သုတ်တို့၏ အပေါင်းအစုတည်နေရာ)သည် ခုဒ္ဒကနိကာယ် မည်၏။

(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၊၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၂၃၊၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၊၂၅၊၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂။)

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပဉ္စမသံဂါယနာတင်ခေတ် လောကံကစ၍ နေတ္ထိ၊ ပေဋကောပဒေသ၊ မိလိန္ဒပဉ္စာတို့ကို ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌ထည့်သွင်း၍ မထေရ်မြတ်တို့ ရေတွက်ကြကုန်၏။ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ယင်းနေတ္ထိ၊ ပေဋကောပဒေသ၊ မိလိန္ဒပဉ္စာတို့ကို ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌မသွင်းပဲသီးခြား “ပကရဏဂန္ထ” အမည်ဖြင့် ထားရှိ သိမှတ်ကြကုန်၏။ (သီဟိုဠ်ပါဠိသမိုင်းများ။)

(၁) တည်နေရာ၊ အိမ်။ ပေါဏိကနိကာယော စိက္ခလ္လိကနိကာယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၁။ ဒီဌာဝ။၂၄။ အဘိဌာဝ။၂၆။ ခုဒ္ဒကဌာဝ။၂၇။ ပေါဏိကာ စ စိက္ခလ္လကာ စ ခတ္တိယာ၊ တေသံ နိဝါသော ပေါဏိကနိကာယော စိက္ခလ္လိကနိကာယော စ။ သာရတ္ထဝ။၉၂။ မူလဋ္ဌိဝ။၂၃။ (- ဒီဌိဝ။၃၂။) (၂) အပေါင်းအစု၊ ဂိုဏ်း။ အတ္ထိ ဝိသာခေ နိဂဏ္ဌာ နာမ သမဏဇာတိတိတ္ထေ နိကာယော။ မဟာနိဌာဝ။၅၉။ သာရတ္ထဝ။၁၇၁။ နိကိယုန္တိ သတ္တာ ဧတ္ထေတေန ဝါတိ နိကာယော။ ဂေါတ္ထစရဏာဒိဝိဘာဂေါ။ မဇ္ဈိဝ။၃၁၅။ နိကာယောတိ ဖုဿိ။ ရှုဋ္ဌိနာ။၁၄၀။ (က) သတ္တဝါ အပေါင်းအစု၊ သတ္တနိကာယ်။ သတ္တနိကာယာတိ သတ္တာနံ နိကာယာ၊ သတ္တသဋ္ဌာ သတ္တသမူဟာတိ အတ္ထော။ မဟာနိဌာဝ။၂၁၈။ သတ္တနိကာယေတိ သတ္တာနံ နိကာယေ၊ သတ္တသဋ္ဌာယံ သတ္တသမူဟေတိ အတ္ထော။ ပဋိသံဌာဝ။၁၃၉။ (ခ) အာပတ် အပေါင်းအစု၊ တဿော အာပတ္တိနိကာယဿာ (ဝိဝ။၁၅၃)တိ တဿ ဝေ အာပတ္တိသမူဟဿ...ရူဠိသဒ္ဓေန ပန အဝယဝေ သမူဟဝေါဟာရေန ဝါ 'နိကာယော' တိ ဝုတ္တော။ ဝိဌာဝ။၁၁၀။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။၂၂၇။ (ဂ) ရဟန်းအပေါင်းအစု၊ ဘိက္ခုနိကာယ-ကြည့်။ (သ) ဗြဟ္မာအပေါင်းအစု၊ တံကာယန္တိ တဒေဝ နိကာယ်။ မဇ္ဈိဝ။၃၁၅။ (ခ) (၂) သုတ်တို့၏ - တည်နေရာ - အပေါင်းအစု၊ နိကာယ်။ သမူဟနိဝါသစ ဟိ 'နိကာယော' တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိဌာဝ။၂၂။ ဒီဌာဝ။၂၃။ အဘိဌာဝ။၂၆။ ခုဒ္ဒကဌာဝ။၂၇။ နိကာယသဒ္ဓေါ စ ရူဠိဝသေန သမူဟနိဝါသတ္ထေသု ဝတ္တတိ။ သီဋ္ဌိသစ်။၁၁၂၂။

နိကာယော (ပါဠိ) - ဝိဌာဝ။၂၁။ အံဌာဝ။၂၇။ ဓမ္မဌာဝ။၁၀၀။ မဟာနိဌာဝ။၅၉။ ဝိမဘိဝ။၂၃။ သီဋ္ဌိသစ်။၁၁၂၁။ နိကာယာ (ပါဠိ) - ဝိဌာဝ။၁၃။ အံဌာဝ။၂၇။ အံဌာဝ။၂၀၉။ အဘိဌာဝ။၁၀၇။ အဘိဓာန် (က:ဝဂ်) ၃-၄၁-ပ-မ-သ-စ

ဝိသုဒ္ဓိဝ။၂၃၄။ ခုဒ္ဒကဌာဝ။၂၇။ မဟာနိဌာဝ။၂၁၈။ နိကာယ် (ဒါဠိ) - မဇ္ဈိဝ။၁၉၅။ မဇ္ဈိဝ။၁၁၀။ အံဌာဝ။၂၃။ သုတ္တနိဌာဝ။၁၉၃။ နိကာယေ (ဒါဠိ) - ဝိဌာဝ။၁၆။ ဒီဌာဝ။၂၄။ ဒီဌာဝ။၂၃၇။ မဇ္ဈိဝ။၁၉၅။ သံဌာဝ။၂၀၃။ အဘိဌာဝ။၂၆။ ခုဒ္ဒကဌာဝ။၂၇။ ဥဒါနဌာဝ။၂၇။ ဣတိဝုတ်ဌာဝ။၂၇။ ထေရဌာဝ။၁၂။ နိကာယတော(မဇ္ဈိ) - အံဌာဝ။၂၀၉။ အဘိဌာဝ။၂၆။ သာရတ္ထဝ။၁၇၁။ နိကာယဿ (စာဠိ) - ဝိမဘိဝ။၂၃။ သီဋ္ဌိသစ်။၁၁၂၁။ နိကာယာနံ (ဆာဠိ) - မဇ္ဈိဝ။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိဝ။၂၃၄။ ခုဒ္ဒကဌာဝ။၂၇။ မဟာနိဌာဝ။၂၁၈။ နိကာယေဟိ (မဇ္ဈိ) - ဓမ္မဌာဝ။၁၃၀။ နိကာယေ(သဇ္ဈိ) - ပဋိသံဌာဝ။၁၃၉။ သာရတ္ထဝ။၁၇၁။ သာရတ္ထဝ။၁၇၁။ နိကာယေသု(သဇ္ဈိ) - ဝိဌာဝ။၁၅၅။ အဘိဌာဝ။၁၀၇။ ဣတိဝုတ်ဌာဝ။၂၇။ ပေတဌာဝ။၂၇။ ထေရဌာဝ။၁၂။ စရိယာဌာဝ။၂၇။ သာရတ္ထဝ။၁၆၄။ သီဋ္ဌိသစ်။၁၁၃၈။

နိကာယတ္ထယ(န) [နိကာယ+တိ+ဏ] နိကာယ်-ဂိုဏ်း-၃-ခု အပေါင်း။ (မဟာဝိဟာရ - နိကာယ်-ဂိုဏ်း အဘယဂိရိ-နိကာယ်-ဂိုဏ်း၊ ဇေတဝန-နိကာယ်-ဂိုဏ်း ၃-ခုအပေါင်း။ ယင်းဂိုဏ်းကြီး ၃-ဂိုဏ်းကား သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာ)၌ ရှိခဲ့သော ရဟန်းသံဃာအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။) နိကာယတ္ထယသို့ စကားရသိ သမ္မာ သမဂ္ဂေ၊ ဓာန်နိဂုံး ၄-ဂါထာ။ နိကာယန္တရ-လည်း ကြည့်။

နိကာယဒ္ဓယဂ္ဂဟဏ (န) [နိကာယ+ဒ္ဓယ+ဂဟဏ] နိကာယ် ၂-ပါး အပေါင်းကိုယူခြင်း။ ကာမနိကာယဒ္ဓယဂ္ဂဟဏာဒိဝသေနပဝတ္တော သေဝိတဗ္ဗမာနော ဝေ။ မဇ္ဈိဝ။၂၇၃။

နိကာယဓရ (တိ) [နိကာယ+ဓရ+အ] နိကာယ်ကို ဆောင်သောသူ။ နိကာယ်ဆောင်သော နိကာယဓရေဟိ ဌာပိတော အသမော ပဌ-

မော ဒုတိယော ပဝရာ ဝရဝဂ္ဂေါတိ။
ပဋိသံ။၂၈၂၊၃၆၆။

နိကာယနာမ (န) [နိကာယ+နာမ] နိကာယ်
တို့၏ အမည်။ ရဟန်းအပေါင်းတို့၏အမည်။
နိကာယနာမ(မူလဋီ၊၃။၄၈)န္တိ မဟာသံသိ-
ကာဒိ နိကာယနာမံ၊ ဒုတ္တဂုတ္တာဒိ ဝဂ္ဂနာမဉ္စ။
အနုဋီ၊၃။၅၉။

နိကာယန္တရ (န) [နိကာယ+အန္တရ] (က)
(ထေရဝါဒီနိကာယ၊ မဟာဝိဟာရနိကာယမှ)
တပါး အခြားသော နိကာယ်။ (ခ) တပါး
တခြားသော-ရဟန်းအပေါင်း-ဂိုဏ်းသား။
(ဤ၌ နိကာယန္တရအရ နိကာယ် - ဂိုဏ်း
- ဂဏအပြား နိကာယဘေဒကို ဂန္ထန္တရအဆို
အရ ဖော်ပြအပ်သည် - (၁) မဟာသံသိက
နိကာယ=မဟာသံသိကဂိုဏ်း။ (၁) သား
ချိုဖြင့် ဆားကိုဆောင်ထား၍ ဆားမရှိသော
ဆွမ်းနှင့် စားလျှင် သန္နိဓိမဖြစ်၊ (၂) မုန့်လွဲ၍
အရိပ်လက်နှစ်သစ်လွန်ရာ အခါတိုင်အောင်
စားကောင်း၏၊ (၃) ရပ်ရွာတပါး သွားလို
ခဲ့လျှင် ပဝါရိတ်သင့်လျက် အတိရိတ်မပြုပဲ
စားကောင်း၏၊ (၄) တသိမ်တည်းမှာ
တကျောင်း တခြားစီ သံဃာ့ကံဆောင်သော်
ဝန်မဖြစ်၊ (၅) မလာသေးပဲ လာမှ ဆန္ဒယူ
မည်ဟု ရှေးဦးစွာ သံဃာ့ကံဆောင်သော်
ဝန်မဖြစ်၊ (၆) ဥပဇ္ဈာယ် ဆရာသမားကို
အလေ့အကျင့်ဖြစ်က အပ်၏၊ (၇) နို့ရည်
အဖြစ်ကိုလည်း မစွန့်သေး၊ နို့ ဓမ္မအဖြစ်
သို့လည်း မရောက်သေးသော နို့ရည်
ကို ပဝါရိတ်သင့်လျက် အတိရိတ်မပြုပဲ သုံး
ဆောင်ကောင်း၏၊ (၈) သေရည် အဖြစ်သို့
မရောက်သေးသော(မကျတကျ) သေရည်ကို
သောက်ကောင်း၏၊ (၉) အဆာမရှိသော
နိသီဒိုင်ကို သုံးဆောင်ကောင်း၏၊ (၁၀)
ရွှေငွေခံကောင်း၏ (ဒီပဝံသ။၅၅၊၅၆)-
ဟူသော ဝဇ္ဇီတိုင်းသားရဟန်းတို့ပြုကျင့်ထုတ်
ဆောင်ကြသော အဓမ္မဝတ္ထု=မဘုရားမှု ၁၀-

ပါးကို အကြောင်းပြု၍ အရှင်ယသ (အရှင်
ရေဝတ) အရှင်သဗ္ဗကာမိ-စသော ရဟန္တာ
အရှင်မြတ် ၇၀၀-တို့သည် ဝေသာလီပြည်ဝါလု
ကာရုံကျောင်းတိုက်၌ ဂ-လပတ်လုံး သံဂါ-
ယနာတင်တော် မူခဲ့ကြကုန်၏။ အဓမ္မဝတ္ထု
၁၀-ပါးကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြသော ဝဇ္ဇီ
တိုင်းသား ရဟန်းတို့ကိုလည်း ပယ်ထုတ်တော်
မူကြကုန်၏။ ယင်း ဝဇ္ဇီတိုင်းသား ရဟန်းတို့
သည် အပေါင်းအသင်း သံဃာတသောင်း
ပါတီစုကြကုန်၍ အရှင်ယသထေရ်၏ သတ္တ-
သတိက သံဂါယနာကို ဆန့်ကျင်ကြကာ
ကောသမ္ဘိ မြို့တော်၌ သံဂါယနာ တင်ကြ
ကုန်၏။ ယင်းသံဂါယနာကို သံဃာသ-သောင်း
ဟူသော များစွာသော သံဃာထုပါဝင်သည့်
အတွက် “မဟာသံဂီတိသံဂါယနာ”ဟု ခေါ်
ကြကုန်၏။ ယင်း “မဟာသံဂီ(သီ)တိ သံဂါ-
ယနာ”မှ ဆင်းသက်လာသော သံဃာပေါင်း
ကို မဟာသံသိက နိကာယ=မဟာသံသိက
ဂိုဏ်းမဟာသံသိကရဟန်းအပေါင်းဟု ခေါ်
ဆိုကြကုန်၏ (ဒီပဝံသ၊၄။၆၉၊၇၀)။

ဟိယန္တိဆန် မှတ်တမ်း၌ ပဌသံဂါယနာ
တွင် မပါဝင်သော သံဃာတော် ၁-သိန်းတို့
ပြုသော သံဂါယနာသည် မဟာသံသိက
သံဂါယနာမည်သည်ဟု ဆို၏ (သီဟိုဠ် မဟာ
ယာနအဒဟသံ။၃၄)။

မဟာသံသိက ဂိုဏ်းတို့အယူ။ ။မဟာ
သံသိကဂိုဏ်းသားတို့သည် ဘုရားရှင်သာသ-
နာတော်ကိုဆန့်ကျင်ဘက်ပြုကြကုန်၏။အရှင်
မဟာကဿပထေရ်၏ပဉ္စသတိကသံဂါယနာမှ
အတည်ပြုချက်တို့ကို တမျိုးဘဖုံပြုကြကုန်
၏။ ပိဋကတ်တော်၌ ဆုတ္တန်များကိုလည်း
တမျိုးဘဖုံ ပြောင်းလဲပစ်ကြကုန်၏။ ဝိနည်း
ပိဋကနှင့် ဝိနည်းမှ ကြွင်းသော သုတ်၊အဘိ-
ဓမ္မာကျမ်းစာတို့ကို အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံဖျက်ဆီး
ပစ်ကြကုန်၏။ပရိယာယ်အားဖြင့်ဟောတော်
မူချက်တို့ကို မုချဟောပြု၍ လည်းကောင်း၊

နိတတ္ထကိုနေယျတ္ထပြု၍လည်းကောင်း၊ သန္တာ-
ယဘာသိတကို အာဟစုဘာသိတ ပြု၍
လည်းကောင်း၊ သားကြကုန်၏။ ရည်ရွယ်ယင်း
အဘော်ကျ အနက်အဓိပ္ပါယ် မကောက်ယူ
ကြပဲ တမျိုးတဖုံ ယူထားကြကုန်၏။ သဒ္ဓါ
အရိပ်အယောင်မျှဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်မှန်ကို
ဖျက်ဆီးပစ်ကြကုန်၏။

ဘုရားဟော သုတ် ဝိနည်း အဘိဓမ္မာစစ်
အချို့ကို စွန့်ပစ်ကြကုန်၍ ဝိနည်းတု၊ သုတ္တန်
တု၊ အဘိဓမ္မာတုတို့ကို အစားထိုး၍ ထားကြ
ကုန်၏။ ပရိဝါရ၊ အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ အဘိဓမ္မာ ဇိ-
ကျမ်း၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ နိဗ္ဗေသ၊ ဇာတ်
တော် အချို့တို့ကို ဖျက်ဆီး၍ တခြား
ဖြစ်သော ပရိဝါရ၊ အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ အဘိဓမ္မာ
စသည်တို့ကို ပြကြကုန်၏။

ထိုမျှမကသေး အမည်မှည့်ပုံ၊ ဝတ်ပုံ၊ ရုပ်ပုံ
အသွင်အပြင်၊ အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာ၊
အချိုးအစား အမှုအရာ၊ သင်္ကန်းချုပ်ပုံချုပ်
နည်း စသည်တို့ကိုလည်း တမျိုးတဖုံ ပြောင်း
လွှဲပစ်ကြကုန်၏။ (ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၇၁-၇၇)။

မဟာသံသိကပိဋကများ။ ။မဟာ
သံသိကဂိုဏ်းသားတို့၏ ပိဋကမှာ- (၁)
သုတ္တန်ပိဋက၊ (၂) ဝိနယပိဋက၊ (၃) အဘိဓမ္မ
ပိဋက၊ (၄) မိဿကပိဋက၊ (၅) ဓာရဏီ
ပိဋကအားဖြင့် ၅-ပုံဖြစ်၏။

မဟာသံသိက ဂိုဏ်းသားတို့သည် ဒီဃ
နိကာယ်လာ သုတ်အချို့နှင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်
ကိုလည်း လက်မခံကြကုန်။ မဟာသံသိက
ဂိုဏ်းသားတို့၏ အဘိဓမ္မာမှာလည်း ထေရ
ဝါဒနှင့် လုံးဝကွဲပြား၏။ ဝိနည်းမှာ မဟာ
ဝတ္ထုကျမ်းဖြစ်၏။ မဟာဝတ္ထုကျမ်း၌ ထေရ
ဝါဒဝိနည်းပိဋက ဝိနည်း မဟာဝါကဲ့သို့ဘုရား
ရှင်၏ ဗုဒ္ဓဝင်အကျဉ်း(ဗုဒ္ဓစရိတ)ကို ရှေးဦး
စွာ ဖော်ပြပါရှိပြီး နောက်မှ ဝိနည်းပညတ်
ချက်များ ပါရှိ၏။ ယင်း မဟာဝတ္ထုကျမ်းမှာ

အပိုင်းပေါင်း များစွာရှိပြီး အချို့ အပိုင်း၌
သက္ကတဘာသာ၊ ပြာကရိတ်ဘာသာတို့ရော
လျက်ရှိ၏။ (သီဟိုဠ်ဘာသာ မဟာယာန-
အဒဟသ်။ ၃၄-၃၉။)

မဟာသံသိကအယူအချို့။ ။မဟာ
သံသိကဂိုဏ်းသားတို့၏ ဖောက် ဖောက် ပြန်
ပြန်ယူပုံများကို အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၁၊ ၂၂၂၊ ၂၂၃၊
၂၂၄၊ ၂၂၅၊ ၂၂၇၊ ၂၃၀၊ ၂၃၁၊ ၂၄၀၊ ၂၄၆၊
၂၅၀-စသည်တို့ကြည့်။

(၂) ဂေါကုလိကနိကာယ=ဂေါကုလိက
ဂိုဏ်း။ ဂေါကုလိကရဟန်းအပေါင်း။ မဟာ
သံသိက ဂိုဏ်းမှ ရဟန်းအချို့ ခွဲထွက်ကြပြီး
ဂေါကုလိကဂိုဏ်းအမည်ဖြင့် ထောင်ကြကုန်
၏။ ယင်းဂိုဏ်းကိုကုက္ကုလိကဂိုဏ်း၊ ကုက္ကု-
ဠိကဂိုဏ်း၊ ကောက္ကုဠိကဂိုဏ်း၊ ကုရုကုလ္လက
ဂိုဏ်းဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ဘူးကြကုန်၏ (အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၁)။ ယင်း ဂေါကုလိကဂိုဏ်းသားတို့
သည် “သဗ္ဗဘိက္ခဝေ အာဒိတ္တံ(ဝိ၊ ၃။ ၄၄။ သံ၊
၂။ ၂၅၁။)၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ(ဓမ္မပဒ။
၅၃)။” အစရှိသောသုတ်တို့ကိုအသင့်အားဖြင့်
အဓိပ္ပါယ်မှန်မကောက်ယူကြမကြံကြံပဲ အလွဲ
လွဲ အချွတ်ချွတ် အဓိပ္ပါယ်ယူကြပြီး တိုက်
ရိုက်အားဖြင့်ပင် “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ကုက္ကုဠာ၊
ဝိတစ္ဆိတင်္ဂါရသမ္ဘိဿာ ဆာရိကနိရိယသဒိ-
သာ”(အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။ မဟာဝံသ၊ ဇိကော။
၁၁၄ (သီဟိုဠ်မူ)= သင်္ခါရစုပုံ အလုံးစုံတို့
သည် ပြာပူကဲ့သို့ဖြစ်ကုန်၏။ အလုံ့ကင်း၍ ရဲ
ရဲညီးသော မီးကျိုးနှင့် ဖောထားသည်နှင့်တူ
ကုန်၏။ ပြာပူရေနှင့် တူကုန်၏။ ဤ သဗ္ဗေ
သင်္ခါရာကုက္ကုဠာ-စသောစကားရပ်တွင် ကုက္ကု-
ဠာဟူသော ပုဒ်ကိုခွဲ၍ ကုက္ကုဠအယူရှိသည်ကို
ကုက္ကုလိကဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ကြရာမှ ဂေါကုလိ
က ဖြစ်လာကြောင်း ဆိုကြကုန်၏။ ယင်း
ဂေါကုလိကဂိုဏ်းသားတို့ ပေါ်ထွန်းရာခေတ်

မာသသနာသက္ကရာဇ် ၂၀၀-အနီးတွင် ဖြစ်စရာရှိ၏။

(၃) ကေဗျောဟာရိကနိကာယ=ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်း ။ ။ ကေဗျောဟာရိကရဟန်းအပေါင်း။ ကေဗျောဟာရိကဟူသောစကားသည် သက္ကတအခေါ် ကေဗျောဟာရိကဖြစ်၏။ ယင်းကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်း(သို့မဟုတ်) ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်းသည်လည်း မဟာသံသိကဂိုဏ်းကြီးမှ ဂေါကုလိကဂိုဏ်းသားတို့နှင့်အတူ မရှေးမနှောင်း ခွဲထွက်ခဲ့သော ဂိုဏ်းဖြစ်၏။ တဖူးအားလုံးတို့သည် ပညတ်၍ကုန်၏။ ပညတ်ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟု ယူဆကြသော ရဟန်းတို့၏အပေါင်းဖြစ်သောကြောင့်ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြကုန်၏ (သီဟိုဠ်မူ-မဟာဝံသဋီကာ။၁၁၄)။

(၄) ဗဟုသုတိကနိကာယ = ဗဟုသုတိကဂိုဏ်း ဗဟုသုတိကရဟန်းအပေါင်းဟူ၍လည်း သာသနာဘော်၌ ရှိခဲ့ဘူး၏။ ယင်းဂိုဏ်းသည် ဂေါကုလိကဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက်တည်ထောင်သောဂိုဏ်းဖြစ်၏။ ဗဟုသုတိကဂိုဏ်း၊ ဗဟုသုတိကဂိုဏ်း ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြကုန်သေး၏။ သက္ကတအခေါ်ဗဟုသုတိကဂိုဏ်းဖြစ်၍ ဗဟုသုတမည်သောမထေရ်စတင်တည်ထောင်သော ဂိုဏ်းဖြစ်၍ ဗဟုသုတိကဂိုဏ်းဖြစ်ကြောင်း ဆိုကြကုန်၏။ (မဟာယာနအဒဟသ်။၄၁)။

ယင်း ဗဟုသုတိကဂိုဏ်းကို သဗ္ဗတ္တဝါဂိုဏ်းသားတို့နှင့် စပ်သွယ်ပတ်သက်သည်ဟုလည်း ဆိုကြကုန်၏။ ယင်းဂိုဏ်း ပေါ်ထွန်းချိန်ကို ဘီစီ ၃၀၀, အေ-ဒီ ၁၀၀-အတွင်းလောက်ဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းပညာရှင်တို့ ခန့်မှန်းကြကုန်၏။

(၅) ပညတ္တိနိကာယ = ပညတ္တိဂိုဏ်း။ ပညတ္တိရဟန်းအပေါင်း။ ပညတ္တိဂိုဏ်းဟူ၍

လည်း ရှိခဲ့ဘူး၏။ ပဏ္ဏတ္တိဂိုဏ်း ဟုလည်းခေါ်ကြ၏။ သက္ကတ အခေါ်“ပြင်တို့ဝါဒီ”ဟု၍ဖြစ်၏။ ယင်း ဂိုဏ်းသည်လည်း ဂေါကုလိကဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက်သောဂိုဏ်းဖြစ်၏။ တရားအားလုံးတို့သည် ဒုက္ခနှင့် ရောနှောသည်ဟူ၍ ၎င်းတို့ သမုတ်ပညတ် ယူဆကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပညတ္တိဂိုဏ်းမည်၏။ မဟာဝံသဋီကာ၌ “ ပုဂ္ဂလပဏ္ဏတ္တိဝါဒ ” ဟုဆို၏။ နိဗ္ဗာန်သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသကဲ့သို့ ရုပ်ဘုရားလည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်ဟူသော ဂိုဏ်းဟု မဟာဝံသဋီကာ၌ ဆို၏ (ဒီ ဝံသ၊၄။၇၈၊၇၉၊၈၀)။

(၆) စေတိယနိကာယ=စေတိယဂိုဏ်း။ စေတိယရဟန်းအပေါင်း။ စေတိယဂိုဏ်းဟူ၍လည်း သာသနာ၌ ရှိခဲ့ဘူး၏။ မဟာသံသိကဂိုဏ်းမှ မဟာဒေဝထေရ် ခေါင်းဆောင်သော ရဟန်းတော် အချို့တို့သည် စေတိယတောင်ကို ဌာနချုပ် ပြုလုပ်ကြ၍ ဂိုဏ်းသီးခြားထောင်ကာ ကိုယ်နည်း ကိုယ်ဟန်ဖြင့် ဟောပြောကြ၍ သာသနာ ပြုကြကုန်၏။ စေတိယဂိုဏ်းဟူ၍လည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသေး၏။ သက္ကတအခေါ် စဲဘျနိကာယဖြစ်၏။

ယင်းဂိုဏ်းသားတို့၏ဟောပြောပုံမှာ ပုဗ္ဗသေလိယဂိုဏ်းသားတို့၏ ဝါဒနှင့်တူကြောင်းဆရာတို့ ဆိုကြကုန်၏။ ယင်းဂိုဏ်း ပေါ်လာသည်မှာ B.E. ၃၀၀-၄၀၀ အတွင်း ဖြစ်၏။ စေတိပုထိုးများကို ရှိခိုးပူဇော်ရန် စတင်၍ လှူဒါန အလေ့အကျင့်ပြုသောဂိုဏ်းဟုလည်းဆိုကြကုန်၏။ ဝသုမိတြ၏ အဋ္ဌာဒသ (= အမါဒရ)နိကာယကျမ်း၌“စဲဘျ”နိကာယဟုသုံးနှုန်းရေးသားထား၏ (သီဟိုဠ်ဘာသာရေး မဟာယာနအဒဟသ်ကျမ်း။၄၂)။

မဟာ သံသိက ဂိုဏ်းခွဲ ၅-ဂိုဏ်း။ ။ အထက်ပါ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော(၁)ဂေါကုလိကဂိုဏ်း, (၂) ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်း, (၃)

ဗဟုသုတိကဂိုဏ်း၊ (၄) ပညတ္တိဂိုဏ်း၊ (၅) စေတီယဂိုဏ်းဟူသော ၅-ဂိုဏ်းတို့သည် မဟာသံဃိကဂိုဏ်း၏ အခက်အလက် မဟာသံဃိကဂိုဏ်းခွဲတို့ဖြစ်ကုန်၏။ ယင်း ၅-ဂိုဏ်း တို့သည်လည်း မဟာသံဃိက ဂိုဏ်းမကြီး နည်းတူ အရှင်မဟာကဿပ မဟာထေရ်မြတ်၏ ပဉ္စသတိကသံဂါယနာမှ အတည်ပြုချက်တို့ကို ပြောင်းပြန် ပြုကြကုန်၏။ ပိဋကတော်လာ သုတ္တန်များကို တမျိုးတဖုံ ပြောင်းခြင်း စသည်တို့ကို ပြုကြကုန်၏။ (ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၈၀၊ ၈၁၊ ၈၂)။

(၇) မဟိံသာသကနိကာယ = မဟိံသာသကဂိုဏ်း။ ။ မဟိံသာသကရဟန်းအပေါင်း။ မူလ ထေရဝါဒဂိုဏ်းမှ တဖန်မဟိံသာသကဂိုဏ်းနှင့် ဝဇ္ဇိပုတ္တ = ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းဟူ၍ ၂-ဂိုဏ်း ကွဲပြားလာပြန်၏။ ပါဠိအခေါ် မဟိံသာသကသည် သက္ကတအခေါ် မဟိ-ဝါသကဖြစ်၏။ မဟိံသာသကဂိုဏ်းဝင်ရဟန်းတို့သည် “မဟိံသတိ (မဟေသယ)” မြို့ကို ဌာနချုပ်ပြုလုပ်၍နေထိုင်ကြကုန်သောကြောင့် မဟိံသာသကဂိုဏ်းမည်ကြောင်း ဆိုကြကုန်၏။ မြေကို ပမာဏပြု၍ တရားဟောလေ့ရှိသောကြောင့် မဟိံသာသက (မဟိံ + သာသက) မည်ကြောင်း ဆိုကြကုန်သေး၏။ ယင်း မဟိံသတိမြို့သည် ဂေါဝိန္ဒပုဏ္ဏား တည်ထောင်ခဲ့သောမြို့ဖြစ်မည်ဟု ထင်မိပေ၏ (ဒီ၊ ၂။ ၁၈၉)။ ယခုအခေါ် မိုက်စိုးတည်း။

ယင်း မဟိံသကတိုင်းသို့ B.E ၂၃၆-ခုနှစ်က မဟာဒေဝထေရ် စတင်၍ သာသနာပြု ရောက်ရှိခဲ့၏။ မဟိံသတိုင်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ မဟိံသမဏ္ဍလဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းကြကုန်၏ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၀။ မဟာဝံသ၊ ၁၂။ ၃)။

ထေရဝါဒဂိုဏ်းခွဲ။ ။ ဖော်ပြပါ မဟိံသာသကဂိုဏ်းနှင့် ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းတို့မှာ

ထေရဝါဒဂိုဏ်းကွဲများဖြစ်၍ ထေရဝါဒဂိုဏ်းဝင် ရဟန်းတော်အချို့ အဆက်အသွယ်အပေါင်းအသင်းရှိကြကြောင်း သိရ၏ (ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၈၄။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၆။)

ယင်းမဟိံသာသကဂိုဏ်း ပေါ်ချိန်မှာ ဘီစီ-၃၀၀ အေဒီ ၁၀၀-အတွင်း ဖြစ်၏။ ယင်းဂိုဏ်းသည် အိန္ဒိယဒေသအနှံ့ အပြားနှင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းတို့၌ ပျံ့နှံ့တည်ရှိခဲ့၏။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသထေရ် ဇာတ်အဋ္ဌကထာ ပြုရန် တောင်းပန်သူ ၂-ဦးအနက် ၁-ဦးမှာ မဟိံသာသကဂိုဏ်းဝင် အရှင်ဗုဒ္ဓဇေဝထေရ် ဖြစ်ကြောင်း (ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၈၈ ခုမှ၌) လာရှိ၏။ အေဒီ ၃၈၄-၄၁၄- အတွင်း သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်ရှိခဲ့သော ဧရုတ်ခရီးသည် ရဟန်းတော်ဖာဟိယာန်သည် မဟိံသာသက ရဟန်းတို့၏ ဝိနည်း ပိဋက၊ ဒီဃနိကာယ်၊ သံယုတ္တာဂမသတ်၊ သံယုတ္တသဉ္စယ ပိဋကများ သီဟိုဠ်မှရရှိခဲ့ကြောင်း ယင်း၏ခရီးစဉ်မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထား၏။

မဟိံသာသက ဂိုဏ်းသားတို့ အယူအချို့။ ။ မဟိံသာသက ဂိုဏ်းသားတို့သည် ပညာအထူးဖြင့် မဆိုထိုက်သော ချုပ်ခြင်း = အပုဋိသင်္ခါနိရောဓ၊ ပညာအထူးဖြင့် ဆိုထိုက်သော ချုပ်ခြင်း = ပဋိသင်္ခါနိရောဓကို တပေါင်းတည်းပြု၍ နိရောဓသစ္စာ ဟူ၍ ယူကြ၏ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆)။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် အသင်္ခတမည်၏ဟူ၍လည်း ဆိုကြ၏။ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁)။ ပရိစ္ဆေဒါကာသ၊ ကသိ-ဏုတ္တိဋ္ဌိမာကာသ၊ အဇ္ဈာကာသ ဟူသော အာကာသ ၃-ပါးတို့သည် အသင်္ခတမည်ကုန်၏ ဟူ၍လည်း ယူကြ၏ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၄)။ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ မဂ္ဂင်တို့သည် ရုပ်မည်ကုန်၏ ဟူ၍လည်းယူကြ၏ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉)။ ကာယကံ၊ ဝစီကံ-ဟုဆိုအပ်သော ကာယဝိညတ်၊ ဝစီ

ဝိညတ်ရပ်သည် ကုသိုလ်လည်း မည်၏၊ အကုသိုလ်လည်း မည်၏ဟူ၍လည်း ယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၅၂။)။ ဥပစာရဈာန်အစဉ်ကို ကြည့်၍ ဈာန် တမျိုးမှ ဈာန် တမျိုးသို့ ပြောင်း၏ ဟူ၍လည်း ယူကြကုန်၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၆၃။)။ လောကီ ဖြစ်သော သဒ္ဓါသည် သဒ္ဓါသာ မည်၏၊ သဒ္ဓါန္တရ မမည်။ လောကီဝိရိယသည် (ဝိရိယသာ မည်၏၊ ဝိရိယိန္တရ မမည်။ လောကီသတိသည် သတိသာမည်၏၊ သတိန္တရ မမည်။ လောကီသမာဓိသည် သမာဓိသာမည်၏၊ သမာဓိန္တရ မမည်။ လောကီပညာသည် ပညာသာ မည်၏၊ ပညာန္တရ မမည် ဟူ၍လည်း ယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၇၀။)။ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ ကြည့်သော ပဉ္စဂိကမဂ်သည် သာ မဂ္ဂသစ္စာမည်၏ ဟူ၍လည်း ယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၄၂။)။

(ဂ) ဝဇ္ဇိပုတ္တကနိကာယ = ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်း။ ဝဇ္ဇိပုတ္တကရဟန်းအပေါင်း။ ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းမှာ ဒုတိယသံဂါယနာ တင်ပြီးစက ဝဇ္ဇိတိုင်းသား ရဟန်းတို့ ဦးဆောင်၍ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် မဟာသံသိကဂိုဏ်း မဟုတ်သေးချေ။ နောက်အခါတွင် ထေရဝါဒဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက်တည်ထောင်သော ဂိုဏ်းဖြစ်၏။ သက္ကတကျမ်းများ၌ ဝတ်သိပု-တြ-ဟု ရေးကြ၏။ ဝတ်သပုတြ (ဝဇ္ဇိပုတ္တ) မည်သော မထေရ် တည်ထောင်သော ဂိုဏ်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြ၏။ (မဟာယာနအဒဟသ်၊ ၅၄။) ဘာရတနိုင်ငံ မဆုရဒေသ၌ ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းသားတို့ စတင်သည်ဟု အဆိုရှိ၏။ ယင်း ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းသားတို့သည် ပုဂ္ဂလဝါဒီတည်း။ ယင်းပြင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား ရဟန္တာအဖြစ်မှ ဆုတ်ယုတ်တတ်ကြောင်းလည်း ပြောဟောယူဆကြကုန်၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၁၂၊ ၁၄၁။)။

(ဃ) ဓမ္မတ္ထရိယနိကာယ = ဓမ္မတ္ထရိယဂိုဏ်း။ ဓမ္မတ္ထရိယရဟန်းအပေါင်း။ ဓမ္မတ္ထရိယဂိုဏ်းသည် ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းမှ ဦးစွာပေါ်ထွက်ခဲ့သော ဂိုဏ်းဖြစ်၏။ ဓမ္မတ္ထရမည်သောမထေရ်သည် တည်ထောင်သော ဂိုဏ်းဖြစ်သောကြောင့် ဓမ္မတ္ထရိကမည်ကြောင်းဆိုကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၀၆။)။

(၁၀) ဘဒ္ဒယာနိကနိကာယ = ဘဒ္ဒယာနိကဂိုဏ်း။ ဘဒ္ဒယာနိကရဟန်းအပေါင်း။ “ဘဒ္ဒယာနိက”သည် သက္ကတအခေါ် ဘဒြယာနိက ဖြစ်၏။ ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းခွဲဖြစ်၏။ ဘဒ္ဒယာနမထေရ် စတင်တည်ထောင်ခဲ့သော ဂိုဏ်းဖြစ်သောကြောင့် ဘဒ္ဒယာနိက ဖြစ်ကြောင်းဆိုကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၀၆။)။

(၁၁) ဆန္ဒာဂါရိကနိကာယ = ဆန္ဒာဂါရိကဂိုဏ်း။ ဆန္ဒာဂါရိကရဟန်းအပေါင်း။ ဆန္ဒာဂါရိကသည် သက္ကတအခေါ် မါဏ္ဍာဂါရိကဖြစ်၏။ ယင်းဂိုဏ်းသည်လည်း ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းခွဲဖြစ်၏။ ယင်းဂိုဏ်း ပျံ့နှံ့ရာ မြို့ပေါင်း ၆-မြို့ ရှိသောကြောင့် ဆန္ဒာဂါရိကမည်ကြောင်း သီဟိုဠ် မဟာယာနသမိုင်းကျမ်း၌ လာရှိ၏။ ယင်းဂိုဏ်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်း အဘယဂိရိဂိုဏ်းနှင့် လည်းစပ်သွယ်သည်။

(၁၂) သမ္ပတိယနိကာယ = သမ္ပတိယဂိုဏ်း။ သမ္ပတိယရဟန်းအပေါင်း။ သမ္ပတိယဂိုဏ်းသည်လည်း ထင်ရှားခဲ့သော ဗုဒ္ဓသာသနာဂိုဏ်းတိုင်း ဖြစ်၏။ ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းခွဲပင်ဖြစ်၏။ သမ္ပတမည်သော မထေရ်သည် တည်ထောင်သောဂိုဏ်း ဖြစ်သောကြောင့် သမ္ပတိယ မည်၏။ ‘အာဝဇ္ဇိကဂိုဏ်း’ဟူ၍လည်းကောင်း ‘ကုရုကလ္လကဂိုဏ်း’ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ကြ၏။ ယင်းသမ္ပတိယဂိုဏ်းသည် အေ-ဒီ ၅-ရာစု၊ ၆-ရာစု အတွင်း ထွန်းကားကျယ်ပြော ပျံ့နှံ့ခဲ့၏။ ဟဿဝဒ္ဓန

မင်းလက်ထက်က သမ္မိတိယဂိုဏ်းသားတို့၏ ပိဋကကျမ်းစာများကို သော်ရသေနိဘာသာ၊ အပတ်သဘာသာတို့ဖြင့် ရေးတင်ခဲ့ကြကုန်၏။ သံကာယမြို့ ဟယမုဒေသ၊ ဥဇ္ဇေနိပြည်၊ ကဏ္ဍသုဂဏ္ဌိပြည်၊ မာလဝဒေသ စသည်တို့၌လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယ အနောက်ပိုင်းတို့၌လည်းကောင်း သမ္မိတိယ ဂိုဏ်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပြန့်နှံ့ ခဲ့ကြကုန်၏။

ယင်းဂိုဏ်းသားတို့၏ ဌာနချုပ်ကား အနောက်ဘက်လားဒေသနှင့် အရှေ့ဘက်ဘက်လားဒေသဖြစ်၏။ ဟိယုန်ဆန် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ခရီးလှည့်လည်စဉ်က သမ္မိတိယဂိုဏ်းသားရဟန်းများကျောင်းတိုက် စောင့်တော်များများကို တွေ့ရှိခဲ့ကြောင်း ဆို၏။ ယင်းဂိုဏ်းသားတို့သည် ပြည့်တန်ဆာရတနာ၊ သေရည်သေရက်ရတနာ၊ ကာမနတ်ရတနာ ဤရတနာ ၃-ပါးသည် လောက ၃-ပါး၌ အမြတ်ဆုံး ရတနာဖြစ်သည်ဟု သင်ပြကြကုန်၏ (မဟာယာနအာဒိပတ်။ ၅၉။) ယင်း ၃-ပါးတို့ကိုရှိခိုးကြကုန်၏။ သမ္မိတိယဂိုဏ်းဝင် ရဟန်းတပါးသည် ညဉ့်အခါ အဝတ်ညှိကို ဝတ်ရုံ၍ ပြည့်တန်ဆာမအိမ်သို့သွား၍ ထိုအိမ်၌ နေလျက် မိုးလင်းလတ်သော် ကျောင်းသို့ ပြန်သွားလေ၏။ သူ၏တပည့်တို့သည် ထိုအခြင်းအရာကိုမြင်၍ ဤအသွင်သည်ကောင်းပါသလောဟု မေးကြကုန်၏။ ထိုအခါ မိမိယူခဲ့သောအသွင်ကို များစွာသောသူတို့ တွေ့မြင်ကြပြီးဖြစ်သဖြင့် ၎င်းကို ချီးမွမ်းကာ အကျိုးအာနိသင်ကို ပြောပြလေ၏။ ထိုရဟန်း၏ စကားကို လိုက်နာကြသောရဟန်းတို့သည် သင်္ကန်းကိုပယ်ကြကုန်၍ အဝတ်ညှိကို ဝတ်ရုံကြကုန်၏။ ယင်းရဟန်းသည်ပင်လျှင် ပြည့်တန်ဆာ၊ သေရည်သေရက် ကာမနတ်တို့သည် အတုမဲ့ရတနာတို့ဟု ဆိုပြီး အခြားရတနာတို့ကို အဖိုးမတန်ပူ၍ နီလပဋ္ဌဿနကျမ်းစာစောင်ကို ရေးသားခဲ့၏။ ယင်းကျမ်း

သည် သမ္မိတိယဂိုဏ်းသားတို့၏လက်သုံးကျမ်းဖြစ်လာ၏။ (နိကာယ သင်္ဂဟ) ကြည့်။

ပုဂံပြည်၌ ရှိခဲ့ဘူးသော အရည်းကြီးများမှာ ယင်းသမ္မိတိယဂိုဏ်းသားတို့၏ အဆက်အနွယ်ပင် ဖြစ်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။

သမ္မိတိယဂိုဏ်းသားတို့အယူအချိုး။ ။ သမ္မိတိယဂိုဏ်းသားတို့သည် ‘ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ထင်ရှားရှိ၏’ဟု ယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၂)။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရဟန္တာအဖြစ်မှ ဆုတ်ယုတ်၏ဟုလည်း ယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၁)။ ‘နတ်ဗြဟ္မာတို့၌ ဗြဟ္မစရိယဝါသမရှိ’ဟုယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၆။ အနုဋီ၊ ၃။ ၈၆)။ ‘သောတာပတ္တိ မဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ပရိယုဋ္ဌာန်ကိလေသာ ၂-မျိုးကိုပယ်ကုန်၏’ဟူ၍လည်း ယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၁)။ ‘အန္တရာဘဝ’ ဟူ၍လည်း ယူကြ၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၅)။ အခြားယူဆပုံများကို အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၉၊ ၂၁၀၊ ၂၁၁၊ ၂၁၉၊ ၂၂၃၊ ၂၂၅၊ ၂၄၀၊ ၂၅၂-တို့ ကြည့်။

ဖော်ပြခဲ့သော ဓမ္မဗျူဟာဂိုဏ်း၊ ဘဒ္ဒယာနိကဂိုဏ်း၊ ဆန္ဒာဂါရိကဂိုဏ်း၊ သမ္မိတိယဂိုဏ်းတို့ ဝဇ္ဇိပုတ္တက ဂိုဏ်းခွဲများဖြစ်ကြောင်း (ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၈၅။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၇) တို့၌ လာရှိ၏။

(၁၃) သဗ္ဗတ္ထဝါဒီနိကာယ = သဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်း။ သဗ္ဗတ္ထဝါဒီရဟန်းအပေါင်း။ သဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်းသည် မဟိံသာသကဂိုဏ်းမှ ထပ်မံခွဲထွက်တည်ထောင်ခဲ့သော ဂိုဏ်းဖြစ်၏။ ဟေတုဝါဒီဂိုဏ်း၊ ဟေတု ဝိဇ္ဇာဂိုဏ်း၊ မုရုန္ဒကဂိုဏ်း၊ ဗြဟ္မဝါဒီဂိုဏ်းဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။ သက္ကတအခေါ် သဝိဇ္ဇိဝါဒီနိကာယဖြစ်၏။ ယင်းဂိုဏ်းသည် အိန္ဒိယဒေသ၌ တော်တော်များများ ပြန့်နှံ့ ခဲ့၏။ ပစ္စုပ္ပန်၊ အဝိတ်၊ အနာဂတ်ကာလ ၃-ပါးလုံး၌ တရားဝိဇ္ဇာဟု ယူသောကြောင့် သဗ္ဗတ္ထဝါဒီမည်ကြောင်း

ဝသုဗန္ဓုထေရ် အဘိဓမ္မကောသလံ ဆို၏။
သဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်းသားတို့၏ ဌာနချုပ်သည်
ကသိုရတိုင်း ဖြစ်၏။

တတိယ သံဂါယနာအပြီး ၂၃၆-ခုနှစ်
တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် အရှင်မဇ္ဈန္တိက
ထေရ် ဦးဆောင်သော သာသနာပြုအဖွဲ့တို့
ကသိုရ၌ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ထေရဝါဒ
သာသနာကြာရှည်မတည်သည်မှာ သဗ္ဗတ္ထ-
ဝါဒီဂိုဏ်းသားတို့ကြောင့် ဖြစ်ကြောင်း ဆို
ကြ၏ (မဟာယာနအာဒိပတ်။၄၄)။

တတိယသံဂါယနာပြီး ကာလကြာသော်
သဗ္ဗတ္ထဝါဒီတို့သည် ထေရဝါဒဂိုဏ်းထက်ပို၍
ဂိုဏ်းဝင်ပရိသတ် ပို၍တိုးတက်များပြားခဲ့၏။
နောက်တွင် မူလသဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်း အရိယသ-
ဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်းဟု ၂-ဂိုဏ်းကွဲလာလေ၏။ကသို-
ရတိုင်း၊ ဂန္ဓာရတိုင်း၊ ဥဇ္ဇေနီပြည် ကဏော-
ဇပါရသီစသည်ဒေသများ၌ သဗ္ဗတ္ထဝါဒီတို့
နေကြကြောင်း ဟိယန်ဆန်မှတ်တမ်း၌ ဖော်
ပြခဲ့၏။

ထေရဝါဒ ပိဋကနှင့် သဗ္ဗတ္ထဝါဒီတို့၏
ပိဋကကျမ်းစာများ ခြားနားပုံကို အကျဉ်း
မျှ ဖော်ပြဦးအံ့။ ထေရဝါဒ၌ သုတ္တန်ပိဋက၊
ဒီဃနိကာယ၊ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ သံယုတ္တနိကာယ၊
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ခုဒ္ဒကနိကာယသည် သဗ္ဗ-
တ္ထဝါဒီသုတ္တန်ပိဋက၌ ဒီဃာဂမ၊ မဇ္ဈမာဂမ၊
သံယုတ္တာဂမ၊ အင်္ဂုတ္တရာဂမ၊ ကျုဒြကာဂမ
ဖြစ်သည်။

ထေရဝါဒ ဝိနည်းပိဋက၌ ပါရာဇိက၊
ပါစိတ္တိယ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ စူဠဝဂ္ဂ၊ ပရိဝါရ
သည် မထုရာသဗ္ဗတ္ထဝါဒ၌ ပါရာဇိက၊ ပြာ-
ယနီစိတ္တ၊ အဝဒါနမ်၊ ဇာတကမ် ဖြစ်၍ ကသို-
ရသဗ္ဗတ္ထဝါဒီတို့၏ဝိနည်းပိဋက၌ ဝိနယဝဿူ၊
ပြာတိမောက္ခသုတ္တ၊ ဝိနယဝိဘာဂ၊ ဝိနယ-
ကျုဒြတဝဿူ၊ ဝိနယဥတ္တရဂြိန္တ ဖြစ်သည်။

သဗ္ဗတ္ထဝါဒီတို့၏ အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်း
တို့ကား—

- ၁။ ဓမ္မိညန္တပါဒ - အာယိသာရီပုတြပြု၊
- ၂။ ဝိညာဏကာယပါဒ-ဒေဝဓမ္မထေရ်ပြု၊
- ၃။ ပြုကရဏပါဒ-ဝသုမိတြထေရ်ပြု၊
- ၄။ ပြဋ္ဌတ္တပါဒ - အာယိမောဂ္ဂလ္လာနပြု၊
- ၅။ ဓာတုကာယပါဒ-ပုဏ္ဏီထေရ်ပြု၊
- ၆။ သင်္ဂီတိယပယိယပါဒ— မဟာ-
ကောဠိလပြု၊
- ၇။ ဇ္ဇာနပြညာနာမ်—အာယိကာတျာ-
ယနပြု-

တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤကား သာမန် သိသာရုံ
ဖော်ပြချက်တည်း။

သဗ္ဗတ္ထဝါဒီတို့နှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်သား
ဖွယ်အကျယ်ကို မဟာယာနသမိုင်းကျမ်း
စသည်တို့၌ သဗ္ဗတ္ထဝါဒီအယူအချိုးကို ကထာ
ဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၌ ကြည့်ရှုရ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊
၃။၁၄၁၊၁၄၉၊၁၆၄)။

(၁၄) ဓမ္မဂုတ္တိကဂိုဏ်း။ဓမ္မဂုတ္တိကရဟန်း
အပေါင်း။။ဓမ္မဂုတ္တိကဂိုဏ်းသည်လည်း မဟိ-
သာသက ဂိုဏ်းခွဲဖြစ်၏။ သက္ကတအခေါ်
ဓမ္မိဂုပ္ပိက ဖြစ်၏။ ဓမ္မဂုတ္တထေရ် စတင်တည်
ထောင်သော ဂိုဏ်းဖြစ်၍ ဓမ္မဂုတ္တိကမည်
ကြောင်း သီဟိုဠ်မဟာယာနသမိုင်းကျမ်း၌
ဆို၏။ ယင်းဂိုဏ်းသည်တရုတ်၊တူရကီ တိုင်း
ပြည်များသို့ ပျံ့နှံ့ ခဲ့၏။

တရုတ်ပြည်မှာ ကျောင်းတိုက်အားလုံးတို့၌
ဓမ္မဂုတ္တိက ဂိုဏ်းသားတို့၏ ပါတိမောက်ကို
လေ့လာကြကြောင်း တရုတ်ရဟန်းတော်ခရီး
သည် လူဠသိ ဆို၏။

ဖော်ပြခဲ့သော သဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်းနှင့် ဓမ္မ-
ဂုတ္တိကဂိုဏ်းတို့၏ မဟိ သာသက ဂိုဏ်းခွဲ
အဖြစ်ကို (ဒီပဝံသ၊၄။၈၆။ မဟာဝံသ၊၅။၈)
တို့၌ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြကုန်၏။

(၁၅) ကဿပိကနိကာယ = ကဿပိကဂိုဏ်း။ ကဿပိက ရဟန်းအပေါင်း။ ကဿပိကဂိုဏ်းသည် သဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက် တည်ထောင်ခဲ့သော ဂိုဏ်းဖြစ်၏။ သက္ကတ-အခေါ် ကာရုဗိယဖြစ်၏။ ယင်းဂိုဏ်းကို စတင်တည်ထောင်သူမှာ ကဿပထေရ်ဖြစ်သောကြောင့် ကဿပိက ဂိုဏ်းဟုခေါ်သည်ဟု ဆိုကြ၏။ ယင်းဂိုဏ်းကို “သဒ္ဓမ္မဝဿိကဂိုဏ်း၊ သုဝဿိကဂိုဏ်း” ဟူ၍လည်းခေါ်ကြကုန်၏။ ယင်း ဂိုဏ်းဝင်တို့သည် အချို့သော အကျိုးမပေးသော အတိတ်ဝိပါက်များ ရှိနိုင်သည်ဟု ယူဆကြကုန်၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၅၅)။ ယင်းဂိုဏ်း ပေါ်ထွန်းချိန်မှ B.E ၂၀၀-အတွင်း ဖြစ်၏။

(၁၆) သံကန္တိကနိကာယ = သံကန္တိက (သံကန္တိကဿပိက) ဂိုဏ်း။ သံကန္တိက ရဟန်းအပေါင်း။ ယင်းသံကန္တိကဂိုဏ်းသည်လည်း သဗ္ဗတ္ထဝါဒီတို့မှ ခွဲထွက်သောဂိုဏ်းဖြစ်၏။ ဥတ္တရိယဂိုဏ်း၊ သာမ္ဗုဒ္ဓိယ ဂိုဏ်းဟုလည်းခေါ်ကြသည်။ ယင်းဂိုဏ်းသားတို့၏အယူဝါဒမှာ သုတ္တန္တိက (သော်ကြာသန္တိက) ဂိုဏ်းသားတို့၏ ဝါဒနှင့် တူသတတ်။ သတ္တဝါတို့၏ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ပြောင်းလဲဖြစ်သွားရသည်ကိုပဓာနပြု၍ ဟောပြောလေ့ရှိသဖြင့် သံကန္တိကဂိုဏ်းမည်ကြောင်း ဆိုကြ၏။

(၁၇) သုတ္တန္တိကနိကာယ = သုတ္တန္တိကဂိုဏ်း။ သုတ္တန္တိက ရဟန်းအပေါင်း။ သုတ္တန္တိကဂိုဏ်းသည်လည်း သဗ္ဗတ္ထဝါဒီ ဂိုဏ်းခွဲ ဖြစ်၏။ သံကန္တိကဂိုဏ်းခွဲဟု ယူသည်လည်း ရှိ၏။ ယင်းဂိုဏ်းကို စတင်တည်ထောင်သူမှာ ကဏိဋ္ဌကမင်းလက်ထက်၌ထင်ရှားသော ကုမာရလဒ္ဓထေရ်ဖြစ်ကြောင်း ဟိယုန်ဆန်ဆို၏။ သုတ္တန္တိကဒေသနာ (သုတ္တန်ဒေသနာ) ကို အလေးပေး ပမာဏပြု၍ ဟောပြော မှတ်ယူလေ့ ရှိသောကြောင့် သုတ္တန္တိက (သက္ကတ-သောတြန္တိက) မည်ကြောင်း (ဒီပဝံသ၊ ၄။

၈၇။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၉) တို့၌ဆို၏။

ဂိုဏ်းကြီး ၁၈-ဂိုဏ်း
ဤ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း (၁) ဂေါကုလိကဂိုဏ်း၊ (၂) ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်း၊ (၃) ပညတ္ထိဂိုဏ်း၊ (၄) ဗဟုဿုတိကဂိုဏ်း၊ (၅) စေတိယဂိုဏ်း၊ (၆) မူလမဟာသံဃိကဂိုဏ်း၊ (၇) မဟိံသာသကဂိုဏ်း၊ (၈) ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်း၊ (၉) ဓမ္မုတ္တရိကဂိုဏ်း (၁၀) ဘဒ္ဒယာနိကဂိုဏ်း၊ (၁၁) ဆန္ဒာဂါရိကဂိုဏ်း၊ (၁၂) သမ္ပိတိယဂိုဏ်း၊ (၁၃) သဗ္ဗတ္ထဝါဒီဂိုဏ်း၊ (၁၄) ဓမ္မဂုတ္တိကဂိုဏ်း၊ (၁၅) ကဿပိကဂိုဏ်း၊ (၁၆) သံကန္တိကဂိုဏ်း၊ (၁၇) သုတ္တန္တိကဂိုဏ်း၊ (၁၈) မူလထေရဝါဒဂိုဏ်းနှင့်တကွ၊ ၁၈ ဂိုဏ်း၊ ၂-ရပ်ပေါင်းဖြစ်၏။

ထေရဝါဒတို့မှခွဲထွက်သောဂိုဏ်း ၁၁-ဂိုဏ်းသားတို့သည်လည်း ပါဠိအနက်ကို အမျိုးမျိုး ဖျက်ဆီးကြကုန်၏။ ဓမ္မကို အဓမ္မပြုကြကုန်၏။ ယင်း ၁၈-ဂိုဏ်းအနက် မူလမိခင် ထေရဝါဒီဂိုဏ်းကြီးသည်သာ ဂိုဏ်း ၁၈-ဂိုဏ်းတို့တွင် အမြတ်ဆုံး အစစ်မှန်ဆုံးဂိုဏ်း ဖြစ်၏ (ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၈၈-၉၂။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၁၀-၁၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၈)။

ယခု မြန်မာ၊ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအိုင်း၊ သီဟိုဠ်နိုင်ငံတို့၌ရှိသော ဂိုဏ်းတို့မှာ ထေရဝါဒီဂိုဏ်း ထေရဝါဒီသံသနာ ဖြစ်၏။

နောက်ဆက်တွဲဂိုဏ်းများ။ ။ ဖော်ပြပါ ဂိုဏ်းကြီး ၁၈-ဂိုဏ်းအပြင် နောက်ထပ် ကွဲပြားသော ဂိုဏ်းကွဲများလည်း ရှိကုန်သေး၏။ ယင်းဂိုဏ်းများကို ဖော်ပြပါဦးအံ့-

ဂိုဏ်း ၆-ဂိုဏ်း ထပ်မံပေါ်လာခြင်း။ ။ တတိယ သင်္ဂါယန-တင်ခါနီး B. E. ၂၃၅-ခုနှစ်လောက်တွင် သဿတဝါဒ၊ ကေစ္စသဿတဝါဒ၊ အန္တာနန္တိကဝါဒ၊ အမရာဝိက္ခေပိကဝါဒ၊ အဓိစ္စသမ္ပပ္ပန္နိကဝါဒ၊ သညီဝါဒ၊ အသညီဝါဒ၊ နေဝသညီနာသညီဝါဒ၊ ဥဇ္ဇေဒဝါဒ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာနဝါဒ-စသော အယူများ ရှိကြသော

မိစ္ဆာဝါဒီ တိတ္ထိ ၆-သောင်းတို့သည် ထေရဝါဒီ (သေရိယနိကာယ)မှ ခွဲထွက် ထုတ်ပယ်အပ်သော ၁၇-ဂိုဏ်းဝင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထံ ချဉ်းကပ် ရဟန်းပြုကြကုန်၏။ ယင်းတိတ္ထိ ၆-သောင်းတို့သည် ၆-စုကွဲကြကာ ဟေမဝတိကနိကာယ = ဟေမဝတိကဂိုဏ်း၊ ဟေမဝတိက ရဟန်းအပေါင်း။ ရာဇဂိရိကနိကာယ = ရာဇဂိရိကဂိုဏ်း၊ ရာဇဂိရိကရဟန်းအပေါင်း။ သိဒ္ဓတ္ထိကနိကာယ = သိဒ္ဓတ္ထိကဂိုဏ်း၊ သိဒ္ဓတ္ထိက ရဟန်းအပေါင်း။ ပုဗ္ဗသေလိယနိကာယ = ပုဗ္ဗသေလိယဂိုဏ်း၊ ပုဗ္ဗသေလိယရဟန်းအပေါင်း။ အပရသေလိယနိကာယ = အပရသေလိယဂိုဏ်း၊ အပရသေလိယရဟန်းအပေါင်း။ အပရသေလိယ ရာဇဂိရိကနိကာယ (နောက်ထပ်ကွဲ ရာဇဂိရိက (ဝါဇီရိယ။ မဟာဝံသ) ဂိုဏ်းနောက်ထပ်ကွဲ ရာဇဂိရိကရဟန်းအပေါင်းအားဖြင့် အသီးသီး ဂိုဏ်းထောင်ခွဲထွက်ကြသဖြင့် ၆-ဂိုဏ်း ထပ်မံ ကွဲပြားသည် (ဒီပဝံသ၊ ၄။ ၉၃။ မဟာဝံသ၊ ၅။ ၁၂၊ ၁၃)။ နိကာယသင်္ဂဟ (သီဟိုဠ် ဘာသာရေး မဟာယာနသမိုင်းကျမ်းများ)

(၁) ဟေမဝတိကနိကာယ = ဟေမဝတိကဂိုဏ်း။ ။ ဟေမဝတိက ရဟန်းအပေါင်း ဖော်ပြပါ ဂိုဏ်း ၆-ဂိုဏ်းအနက် ဟေမဝတိက ဂိုဏ်းမှာ ဟိမဝန္တာတောင်အနီး ဌာနချုပ်ပြု၍ နေကြကုန်ရကား “ဟေမဝတိက” မည်ကြောင်း မဟာယာနအာဒိကဗျမ်း၌ ဆို၏။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ ကချီ၊ ၄။ သစ်။ ၃၄၉-တို့၌ တွေ့ရသော ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပဋိဂ္ဂဟက၊ အဗ္ဗဒ္ဓဝစနဖြစ်သော ဝဏ္ဏပိဋကဆိုသည်မှာ ဖော်ပြပါ ဟေမဝတိကဂိုဏ်းသား တို့ ပြုစီရင်ကြောင်း သီဟိုဠ်ဘာသာရေး နိကာယသင်္ဂဟကျမ်း (၇၀)၌ ဆို၏။

(၂) ရာဇဂိရိကနိကာယ = ရာဇဂိရိကဂိုဏ်း။ ။ ရာဇဂိရိကရဟန်းအပေါင်း။ ယင်း ရာဇဂိရိကဂိုဏ်းသားတို့သည် နောက်တွင် မဟာသံဃိက ဂိုဏ်းခွဲအဖြစ် အမည်ခံကြကုန်

၏။ ယင်းတို့ အယူများကို ကထာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ (အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၅၊ ၁၉၆၊ ၁၉၇၊ ၁၉၈၊ ၁၉၉၊ ၂၀၀၊ ၂၀၁၊ ၂၀၂) ကြည့်။ ယင်း ရာဇဂိရိကဂိုဏ်းသား တို့သည် အင်္ဂုလိမာလပိဋကကို ရေးသားကြကုန်၏ (နိကာယသင်္ဂဟ။ ၇၀)။

(၃) သိဒ္ဓတ္ထိကနိကာယ = သိဒ္ဓတ္ထိကဂိုဏ်း။ သိဒ္ဓတ္ထိကရဟန်းအပေါင်း။ သိဒ္ဓတ္ထမည်သော ပုဂ္ဂိုလ် စတင် ခေါင်းဆောင် တည်ထောင်သောကြောင့် သိဒ္ဓတ္ထိကဂိုဏ်း မည်သည်ဟု သိရ၏။ ယင်းဂိုဏ်းသားတို့သည် ဂုဠဝေဿန္တက ပိဋကကို ပြုကြကုန်၏ (နိကာယသင်္ဂဟ။ ၇၀)။ ယင်း ဂိုဏ်းသားတို့၏ အယူအချိုးကို ကထာဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ (အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၅၊ ၁၉၆၊ ၁၉၇၊ ၁၉၈၊ ၁၉၉၊ ၂၀၀၊ ၂၀၁၊ ၂၀၂) တို့ ကြည့်။

(၄) ပုဗ္ဗသေလိယနိကာယ = ပုဗ္ဗသေလိယဂိုဏ်း။ ။ ပုဗ္ဗသေလိယ ရဟန်းအပေါင်း။ ဓနကဋ္ဌ အရပ် အနောက်ပိုင်း၌ တည်သော အရှေ့ဘက်တောင်၌ ဌာနချုပ်ပြုလုပ် နေထိုင်ကြသော ရဟန်းတို့၏ အစုအပေါင်း ဖြစ်သောကြောင့် ပုဗ္ဗသေလိယမည်ကြောင်း သိရ၏။ သက္ကတအခေါ် ပုဝိပလယဖြစ်၏။ ယင်းတို့သည် ရဠပါလဂဠိတပိဋကကို ရေးသားကြကုန်၏။ ယင်းတို့၏ အယူဝါဒအချိုးကို အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၂ ၌ - ကြည့်ရှုရ၏။

(၅) အပရသေလိယနိကာယ = အပရသေလိယဂိုဏ်း။ ။ အပရသေလိယ ရဟန်းအပေါင်း။ အပရသေလိယသည် သက္ကတအခေါ် အဝရပလယဖြစ်၏။ ဓနကဋ္ဌအရပ် အနောက်ပိုင်းရှိ အနောက်တောင်၌ ဌာနချုပ်ပြု၍ နေထိုင်ကြသောကြောင့် အပရသေလိယမည်ကြောင်း ဆိုကြ၏။ ယင်း ဂိုဏ်းသားတို့သည် မာရ်မင်း၏ အသင်းအပင်း နတ်တို့က ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ သုက်လွှတ်ရန် ကပ်ဆောင်ကြကုန်၏ဟု အချွတ်ချွတ်အလွဲလွဲ ယူဆကြကုန်၏။ (အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၀။) သော

တာပနံ၊ သကဒါဂါမ်၊ (ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နံ) ပုဂ္ဂိုလ်များ
ဒေါသမပယ်သေးသည့် အတွက် သတ္တဝါတို့ကို
သတ်ဖြတ်သေးသည် စသည်ဖြင့်လည်း ယူဆ
ကြကုန်၏ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃၊၂၃၇၊၂၅၁၊၂၈၂။
ယင်း ဂိုဏ်းသားတို့သည် အာဠာဝကဂဇိတ
ပိဋကကို ရေးသားစီရင်ကြကြောင်း နိကာယ
သင်္ဂဟ၌ ဆို၏။

(၆) အပရရာဇဂိရိကနိကာယ = နောက်
ထပ်ကဲ့ ရာဇဂိရိက = (ဝါဇီရိယ)ဂိုဏ်း။ ။
နောက်ကဲ့ရာဇဂိရိက (ဝါဇီရိယ) ရဟန်း
အပေါင်း။ အပရရာဇဂိရိကဂိုဏ်းဟု ဒီပဝံသ-
မဟာဝံသ စသည်၌ကား ဝါဇီရိယဂိုဏ်းဟု
ဆို၏။ နောက်တွင် ဝဠာယန(ဝဇီရယာန)
ဂိုဏ်းဟု ထင်ရှားသည်ကား ယင်း အပရရာဇ-
ဂိရိက(သို့မဟုတ်)ဝါဇီရိယနိကာယပင် ဖြစ်၏။

ဝဇီရတောင်၌ ဌာနချုပ်ပြုလုပ်၍ နေလေ့
ရှိသောကြောင့် ဝဇီရပဗ္ဗတဝါသီ (=ဝဠာပဝံ
တဝါသီ)ဂိုဏ်းလည်း မည်၏။ ယင်းဂိုဏ်းသား
တို့သည် ဂုဠဝိနယပိဋကကို ရေးသားကြကုန်
၏။ ၎င်းပြင် မာယာဇာလတန္တ၊ သမာဇ-
တန္တ၊ မဟာသမယကတု၊ တတုသင်္ဂဟ၊ ဘူတ-
စာမရ၊ ဝဇီရာမတ၊ စက္ကသံဝရ၊ ဒွိဿဒသစက္က၊
တေရကဗျဒ၊ မဟမာယာ၊ ပနိက္ခေပ၊ စတုပ္ပိဋ္ဌ၊
ပရာမဒ္ဒ၊ မရိစိကပ္ပ၊ တိသမယကပ္ပ၊ ရာဇကပ္ပ၊
ဝဇီရဂန္ဓာရကပ္ပ၊ မရိစိကပ္ပ၊ သုဒ္ဓ-
သမန္တယကပ္ပ၊ မာယာမရိစိကပ္ပ စသော ကပ္ပ
ကျမ်းတို့ကိုလည်း ပြုစီရင်ကြကုန်၏။ နိကာယ
သင်္ဂဟ။၇၀။

(၇) ဝေတုလ္လနိကာယ = ဝေတုလ္လဂိုဏ်း။
ဝေတုလ္လရဟန်းအပေါင်း။ ။ဝေတုလ္လဂိုဏ်း
ဟူ၍လည်း ရှိခဲ့ဘူး၏။ ဝေတုလ္လသည် သက္ကတ
အခေါ် ဝဲတုလျ ဖြစ်၏။ မဟာပုညဝါဒီမှ
ဝေတုလ္လဝါဒီ ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။
သို့ရာတွင် မနီးစပ်လှချေ။ ကထာဝတ္ထုအဋ္ဌ-
ကထာ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၅၈)၌ “မဟာပုညဝါဒီ-

သင်္ခါနံ ဝေတုလ္လကာနံ”ဟု လာ၏။ မဟာ-
ပုညဝါဒီမှ မဟာဝေတုလ္လဝါဒီ နောက်တွင်
မဟာပြုတ်၍ ဝေတုလ္လဝါဒီ ဖြစ်ကြောင်းဆိုကြ
သည်။ ဝိပုလမှ ဝေပုလ္လဖြစ်ကြောင်းလည်း
ဆိုကြကုန်သေး၏။ ယင်း မဟာယာန ဂိုဏ်း
သားတို့သည် ယင်းတို့၏အယူ၏ ကြီးမြတ်ကုန်
ရကား ဝိပုလမည်၏။ ဝိပုလ-မှ သည် ဝေပုလ္လ၊
ဝေပုလ္လမှသည် ဝေတုလ္လ ဖြစ်သတတ်။ ဝေဒလ္လ
မှ ဝေတုလ္လဖြစ်ကြောင်းလည်း ဆိုကြပြန်သေး
၏။ ထေရဝါဒ၌ ပိဋကအင်္ဂါတို့သည် သုတ္တ
ဂေယျ၊ ဝေယျာကရဏ၊ ဂါထာ၊ ဥဒါန၊
ဣတိဝုတ္တက၊ ဇာတက၊ အဗ္ဗုတဓမ္မ၊ ဝေဒလ္လ-
အားဖြင့် ၉-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ မဟာယာန
ပိဋက၌ မဟာယာနတို့ အလိုအားဖြင့် -

(၁) သူတြ၊	(၇) ဣတိဝုတ္တက၊
(၂) ဂေယျ၊	(၈) နိဒါန၊
(၃) ဂျာကရဏ၊	(၉) ဝဲပုလ္လ၊
(၄) ဂါထာ၊	(၁၀) ဇာတက၊
(၅) ဥဒါန၊	(၁၁) ဥပဒေဓ၊

(၆) အဝဒါန၊ (၁၂) အဗ္ဗုတဓမ္မ-
အားဖြင့် ၁၂-ပါး ဖြစ်ကုန်၏ (အဘိသမ-
ယာလင်္ကာရလောက)။

ယင်း ပိဋကအင်္ဂါ ၁၂-ပါးတွင် ပါဝင်သော
ဝဲပုလျကိုစွဲ၍ ဝဲပုလျဂိုဏ်းဟူသော အမည်ကို
ယူခဲ့ပြီးနောက်မှ ဝဲတုလျ ဝေတုလ္လ ဖြစ်သည်
ဟု ဆိုကြကုန်သေး၏။

ဝေတုလ္လဂိုဏ်းသားတို့အယူ။ ။ဝေတုလ္လ
ဂိုဏ်းသားတို့သည် ပဒမဘူအားဖြင့် မ^၁၊ဖိုလ်
တို့သည် သံဃာမည်ကုန်၏။ မဂ်ဖိုလ်တို့မှ
တခြား သံဃာမရှိ။ မဂ်ဖိုတို့သည်လည်းတစုံ
တခု မခံယူနိုင်ကုန်၏။ သို့ဖြစ်၍ သံဃာသည်
အလှူကို ခံနိုင်၏ ဟူ၍ မဆိုသင့်ဟု ယူကြ
ကုန်၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၅၇၊၂၅၈)။ သံဃာ
သည် အလှူကို မသုတ်သင်နိုင်၊ သံဃာကို
လှူသဖြင့် အကျိုးများစွာ မရနိုင်ဟုလည်း

ယူကြကုန်၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈)။သံသာတော်သည် စားတတ်၊ သောက်တတ်၊ ခဲတတ်၊ လျက်တတ်သည်ဟု မဆိုသင့်ဟုလည်း ယူကြကုန်၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉)။

ဘုရားရှင်သည် တုသိတာနတ်ပြည်၌ ပွင့်ရာ တုသိတာနတ်ပြည်၌သာ နေတော်မူသည်။ လူ့ပြည်၌ နိမ္မိတရုပ်ပုံမျှသာထင်ရှားသည် စသည်ဖြင့်လည်း ကြံကြကုန်၏ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀၊၂၆၁၊၂၈၃)။ ယင်း ဝေတုလ္လ ဂိုဏ်းမှာ တတိယသံဂါယနာတင်ခါနီးတွင် ပေါ်လာသောဂိုဏ်းဖြစ်ဟန်ရှိ၏။ ယင်းဝေတုလ္လ ဂိုဏ်းသားတို့သည် သီဟိုဠ်၌ သာသနာသက္ကရာဇ် ၇၅၇-၌ နန်းတက်သော ဝေါဟာရတိဿမင်းလက်ထက်တွင် ဝေတုလ္လဝါဒကိုနှိမ်နင်းကြောင်း တွေ့ရသဖြင့် ထို ၇၅၇-ထက် စော၍ ဝေတုလ္လ ဂိုဏ်းသားများ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ရောက်ရှိနေပြီ ဖြစ်ကြောင်းသိနိုင်၏ (မဟာဝံသ၊၃၆၊၄၁။ အကျယ် သီဟိုဠ်သာသနာဝင်-ကြည့်)။ ယင်း ဝေတုလ္လဂိုဏ်းသားတို့သည် ဝေတုလ္လပိဋကကို ရေးသား စီရင် ကြကုန်၍ ဘုရားမြတ်စွာ သာသနာကို ဖျက်ဆီးကြကုန်၏ (နိကာယသင်္ဂဟ။၇၁)။

(ဂ) ဓမ္မရုစိနိကာယ=ဓမ္မရုစိဂိုဏ်း။ ။ ဓမ္မရုစိရဟန်းအပေါင်း။ အဘယဂိရိဂိုဏ်းသည် ဘီစီ ၂၉-၁၇ အတွင်း သာသနာသက္ကရာဇ် ၄၅၄ (၄၅၅)ခုနှစ် လောက်က စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့၏။ မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်ကြီး တည်၍ အနှစ် ၂၁၇-နှစ် ၁၀ လ၊ ၁၀-ရက် အကြာတွင် အဘယဂိရိ ဂိုဏ်းကြီး ပေါ်ပေါက်လာ၏ (မဟာဝံသ၊၃၃။၈၁၊၈၂)။ ယင်း အဘယဂိရိ ဂိုဏ်းသည်လည်း ဓမ္မရုစိက မည်သောသည်(ယင်းဂိုဏ်းနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ် အကျယ်ကို မဟာဝံသနှင့် သီဟိုဠ် သာသနာဝင်-ကြည့်)။

(ဇ) သာဂလိကနိကာယ= သာဂလိယ ဂိုဏ်း။ ။ သာဂလိယ ရဟန်းအပေါင်း

သာသနာ သက္ကရာဇ် ၇၉၆-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော ဂေါဋ္ဌာဘယမင်းလက်ထက်တွင် သီဟိုဠ်၌ သာဂလိကမည်သော မထေရ်သည် အဘယဂိရိ (ဓမ္မရုစိ) ဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက်၍ ဒက္ခိဏဂိရိ ကျောင်းတိုက်၌ နေထိုင်ကာ သာဂလိက (သာဂလိယ) အမည်ဖြင့် ဂိုဏ်းသီးခြား ထောင်၏။ နောက်တွင် ဇေတဝန ကျောင်းတိုက်သားတို့သည်လည်း သာဂလိကဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်လာ၏ (အကျယ် နိကာယသင်္ဂဟနှင့် သီဟိုဠ်သာသနာဝင်၊ ပုဂံသာသနာဝင်တို့-ကြည့်)။

(က) တဒေတံ နိကာယန္တရေ အဟာ-ဝနိယောတိ ပဒံ ဣဓ အာဟုနေယျောတိ ဣမိနာ ပဒေန အတ္ထတော ကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၇၈။ နိကာယန္တရံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅။ (- ၁၂၃။) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

နိကာယန္တရလဒ္ဓါ (ထိ) [နိကာယန္တရ+လဒ္ဓါ] တပါးတခြားသော - ရဟန်းအပေါင်း-ဂိုဏ်းသား-တို့၏အယူ။ (ဇေတဝနဝါသီ အဘယဂိရိဝါသီ-တည်းဟူသော- နိကာယတပါး-ဂိုဏ်းတပါး-တို့၏အယူ။ မူလဋီ၊ ၁။သျှ။) နိကာယန္တရလဒ္ဓါဟိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂) တိအန္တရန္တရာ အနုပ္ပဝေသိတာဟိ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၀။ နိကာယန္တရလဒ္ဓါဟိ အသမ္ဘိသံ ကတော အနာကုလံ ကတော ဝဏ္ဏယိသန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။၁၉။ ကင်္ခါ၊ ၁။၁၅။ မ၊ ၁။၁၆။ သံ၊ ၁။၁၆။)

နိကာယန္တရလဒ္ဓါဒေါသ (ပ) [နိကာယန္တရလဒ္ဓါ +ဒေါသ] တပါး တခြားသော - ရဟန်းအပေါင်း-ဂိုဏ်းသား-တို့၏ အယူ၏ အပြစ်၊ မဟာဝိဟာရဝါသီ နိကာယမှတပါး အဘယဂိရိဝါသီနိကာယ၊ ဇေတဝနဝါသီ နိကာယတို့၏ အယူဟူသောအပြစ်။ နိကာယန္တရလ-

ဒွိဒေါသေဟိ အန္တရန္တရာ အနုပ္ပဝေသိတေဟိ
 အသမ္ပိယန္တိ အဓိပ္ပါဒယာ။ နေတ္ထိဋ္ဌိ။ ၁၆။
 နိကာယန္တရလဒ္ဓိသင်္ဂရဟရဏ (န) [နိကာ-
 ယန္တရလဒ္ဓိ+သင်္ဂရ+ပရိဟရဏ] တပါး
 တခြားသော-ရဟန်း-အပေါင်း-ဂိုဏ်းသား
 -တို့၏အယူနှင့် ရောယှက်ခြင်းမှ ဖယ်ရှားလို
 ခြင်း။ ပစ္စာ တမ္ပပဏ္ဍိယေဟိ မဟာထေရေဟိ
 သီဟဠာဘာသာယ ဌပိတော နိကာယန္တရလ-
 ဒ္ဓိသင်္ဂရဟရဏတ္ထံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၅။ ဒိ။
 ၃။ ၂။ ၁၆၉။ (- သိဋ္ဌိသစ်။ ၁။ ၂၉။)

နိကာယန္တရဂတ (တိ) [နိကာယန္တရ+အာ-
 ဂတ] တပါး တခြားသော နိကာယ်၌ လာ
 သော။ နိကာယန္တရဂတောပိ ဟိ အတ္ထော
 အာစရိယေဟိ အညတ္ထ ယေဘုယျေန
 ဝုတ္တောတိ ဝေန္တိ။ သိဋ္ဌိသစ်။ ၂။ ၁၃၁။

နိကာယန္တရိက (တိ) [နိကာယန္တရ + ဣက]
 အောက်ပုဒ်နက် ကြည့်။ နိကာယန္တရိကာ-
 ပနာဟု။ ဝဇီရ။ ၄၀၆။

နိကာယန္တရိယ (တိ) [နိကာယန္တရ+ဣယ]
 တပါး တခြားသော- ရဟန်းအပေါင်း-
 ဂိုဏ်းသား။ “ပုရိမာ စေတ္ထ ဒွေပိ ဝါဒိနော
 နိကာယန္တရိယာ”တိ ဝေန္တိ။ အနုဋ္ဌိ။ ၁။ ၁၅၉။
 သာ ကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေသု ပဝတ္တတိတိ
 နိကာယန္တရိယာ။ အနုဋ္ဌိ။ ၂။ ၁၇၉။ (- အနုဋ္ဌိ
 ၃။ ၄၀။)

နိကာယဘေဒ (ပု) [နိကာယ+ဘေဒ] (၁)
 (ဆင်၊ မြင်းစသော) အပေါင်း အထူးအပြား။
 (၂) နိကာယ်အပြား။ ခွဲထွက်-ကွဲပြား-
 သော သံဃာ့ဂိုဏ်း။ (၁) ဟတ္ထိအဿာဒိကော
 ခတ္တိယာဒိကော စ နိကာယဘေဒေါ။ မူလဋ္ဌိ။
 ၂။ ၃၆။ (၂) သင်္ကန္တိကာနံ အနန္တရေ
 ဧကော နိကာယဘေဒေါ သုတ္တဝါဒီ နာမ
 ဘိဇ္ဇိတ္ထ။ အနုဋ္ဌိ။ ၃။ ၅၉။

နိကာယဝါဒ (ပု) [နိကာယ+ဝါဒ] (အခြား
 သော) ဂိုဏ်းသား-ရဟန်းအပေါင်း-တို့၏

အယူ ‘ဝါဒ’။ ပရသမယေတိ နိကာယဝါဒေ။
 မ၊ဋ္ဌိ။ ၂။ ၂၇၉။

နိကာယသင်္ဂဟ (ပု) [နိကာယ+သင်္ဂဟ]
 နိကာယ်အပေါင်း။ ဂိုဏ်းအပေါင်း။ ရဟန်း
 သံဃာ အဖွဲ့အစည်းအပေါင်း။ အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။

နိကာယသင်္ဂဟ [နိကာယသင်္ဂဟ+ဂန္ထ။ ဂန္ထ
 နောက်ပုဒ်ကျေ] နိကာယ်အပေါင်း-ဂိုဏ်း
 အပေါင်း-ရဟန်းသံဃာအဖွဲ့အစည်းအပေါင်း
 ကို-ပြဆိုရာကျမ်း။ နိကာယသင်္ဂဟကျမ်း။
 ယင်းကျမ်းသည် သီဟိုဠ် (သီရိလင်္ကာ) ၌
 ထင်ရှားသည့် သီဟိုဠ်ဘာသာ (သီရိလင်္ကာ
 ဘာသာ) ရေး သာသနာ့သမိုင်းကျမ်း ဖြစ်
 သည်။ သာသနာ့ဝတာရ သာသနာ့သမိုင်း
 ကျမ်းဟုလည်း တွင်သည်။ A.D ပဉ္စမ
 ဘူဝနေကဗာဟုမင်း ၁၃၇၂-၁၄၀၅-ဝိဟဗာ
 ဟု မင်းလက်ထက် ဒုတိယဓမ္မကိတ္တိဘွဲ့ခံသီဟိုဠ်
 (သီရိလင်္ကာ) သာသနာ့ပိုင် အရှင်ဒေဝရက္ခ-
 ဇယဗာဟု မထေရ်မြတ် စီရင်တော်မူခဲ့သည့်
 ကျမ်းဖြစ်သည်။ ယင်းကျမ်း၌ ဗုဒ္ဓဝံအကျဉ်း
 ချုပ်၊ ပဌမသင်္ဂါယနာသမိုင်း၊ ဒုတိယ သင်္ဂါ-
 ယနာသမိုင်း၊ တတိယ သင်္ဂါယနာသမိုင်း၊
 စတုတ္ထသင်္ဂါယနာသမိုင်း၊ အဘယဂိရိကျောင်း
 တိုက်ကြီးနှင့် အဘယဂိရိဂိုဏ်းကြီးပေါ်လာပုံ၊
 ဇေတဝနကျောင်းတိုက်ကြီးနှင့် ဇေတဝနဝါသီ
 ဂိုဏ်းကြီးပေါ်လာပုံ၊ သာသနာ့ဂိုဏ်းခွဲ အမျိုး
 မျိုး၊ ဝေတုဗျအယူထွန်းကားပုံ၊ ဝေတုလ္လ
 အယူအနှိမ်ခံရပုံ၊ ဝါဇီရိယအယူဝါဒ၊ နီလပဠ-
 ဒဿနအယူဝါဒ၊ ရာမညသာသနာ သီဟိုဠ်
 (သီရိလင်္ကာ) သို့ ရောက်ပုံ၊ ပရက္ကမဗာဟုမင်း
 ကြီး လက်ထက် သာသနာ့အခြေအနေ၊ ဂိုဏ်း
 ကြီး ၃-ဂိုဏ်း ညီညွတ်ပုံ၊ ဗုဒ္ဓသာသနာ ကျမ်း
 ပြု ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၊ စတုတ္ထဘူဝနေကဗာဟု
 မင်းလက်ထက် သာသနာ့အခြေအနေ၊ ပဉ္စမ
 ဘူဝနေကမင်းလက်ထက် အာသနာ့ အခြေ
 အနေ သာသနာ့သမိုင်း စသည်တို့ပါရှိသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာ့သမိုင်းအတွက် အလိုရှိအပ်သော ကျမ်းကောင်းကျမ်းမြတ်ဖြစ်လေသည်။ ကျမ်းဦး၌ ဂန္ထ-ရတ္တဂါထာမပါမရှိပဲ ကျမ်း၏ အဆုံး၌-

ဂင်္ဂါသီရိပုရေ ရမ္မေ၊
ဘုဝနေက ဘုဇေပုရေ။
ရဇ္ဇံ ကာရယမာနေ ယော၊
ဓမ္မကိတ္တိယတိဿဗျော။

စသည့် ဂါထာပေါင်း ၇-ဂါထာပါရှိသည်။ နိကာယသင်္ဂဟံ တေ၊ သဘာဿာယ သမာသထော။ နိကာယသင်္ဂဟသီဟိန္ဒူမူ၊ ၃၈။

နိကာယသဒ္ဒ (ပု) [နိကာယ+သဒ္ဒ] နိကာယသဒ္ဒါ။ သမုဒါယေ နိရုဇ္ဈော နိကာယသဒ္ဒေါ တဒေကဒေသေ ပဝတ္ထမာနောပိ တာယ ဝေ ရုဠိယာ ပဝတ္တတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၄။ နိကာယသဒ္ဒေါ စ ရုဠိဝသေန သမ္ပဟနိဝါသဏ္ဍေသု ဝတ္တတိ။ သိ၊ ၁။ ၁၂။

နိကာယသန္တက (ပု) [နိကာယ+သန္တက] ဂိုဏ်း-အပေါင်းအစု-၏ ဥစ္စာ။ ကောစိဒေဝဓမ္မကထိကော အာဂန္ဓာ သဗ္ဗေသံ မနံ ဘိန္နိတော ဝိဟာရံ အတ္တနော နိကာယသန္တကံ ကရေယျ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။

နိကာယသမုဒါယဂတ (တိ) [နိကာယ+သမုဒါယ+ဂတ] တရားသဘင် အစည်းအဝေးပွဲကြီးသို့ ပေါင်းဆုံ၍ ဖောက်လာစသော (နတ်အပေါင်း)။ “သမာနာ” တိအာဒိ တေသံ ဒေဝါနံ နိကာယသမုဒါယဂတံ နာမံ။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၃။

နိကာယသာမဂ္ဂိ (ထိ) [နိကာယ+သာမဂ္ဂိ] ဂိုဏ်းသံဃာဟူသော အပေါင်း၏ ညီညွတ်ခြင်း။ B.E ၂၃၆-ခုနှစ် နယုန်လဆုတ် ၂-ရက်နေ့တွင် ဓဒဝါနိပိယတိဿမင်းက မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်ကြီးအဖြစ် ထင်ရှားမည့်

မဟာမေဃဝန် ဥယျာဉ်အရပ်ကို မဟိန္ဒ-ထေရ်၏လက်ပေါ်တွင် ရေစက်ချ၍ လှူဒါန်းသည်။ ယင်းအရာမည်မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်ကြီးအဖြစ် သာသနာတွင် လွန်စွာ ထင်ရှားသည်။ မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်ကြီးမှ ခွဲထွက်၍ ဝဇ္ဇဂါမဏိမင်းလှူဒါန်းသည့် အဘယဂိရိကျောင်းတိုက်ကြီးကို အလှူခံသည့် မဟာတိဿ ထေရ်သည် ကုလသံသဋ္ဌဒေါသ (ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမများစွာတို့နှင့်ရောနှောဆက်ဆံမှု) စကြာ၌ မဟာဝိဟာရဂိုဏ်းမှ အကြဉ်ခံရသဖြင့် မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတိုက် တည်ပြီးနောက် အနှစ် ၂၁၇-နှစ် ၁၀-လ ၁၀-ရက်အကြာတွင် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အဘယဂိရိကျောင်းတိုက်၌ နေထိုင်၍ ဂိုဏ်းသီးခြားထောင်လေသည်။ ယင်းသည် အဘယဂိရိဂိုဏ်းဟု တွင်သည်။ ၎င်းနောက် B.E ၈၁၉-ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော မဟာသေနမင်းသည် ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်ကြီး တည်ဆောက်၍ တိဿထေရ်အား တင်လှူလေသည်။ ယင်း ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်နေ ရဟန်းအပေါင်းသည် ဇေတဝန်ဝါသီနိကာယ = ဇေတဝန်ဝါသီဂိုဏ်းဟု ထင်ရှားလေသည်။ သီဟိန္ဒူကျွန်း တခွင်၌ မဟာဝိဟာရဂိုဏ်းဝင်ကျောင်းများ၊ သံဃာများ၊ ဇေတဝန်ဝါသီဂိုဏ်းဝင် ကျောင်းများ၊ သံဃာများ အချင်းချင်း မညီညွတ်ကြ၊ အနေအထိုင်လည်း လွန်စွာ ယိုယွင်းလာသည်။ သို့ဖြစ်၍ B.E. ၁၇၀၇-ခုနှစ်တွင် သီဟိန္ဒူကျွန်း ပုလတ္တိမြို့၌ နန်းတက်သော ပရက္ကမဗာဟု မင်းကြီးသည် ဗိမ္မုလဂလ အရှင်မဟာကဿပ မဟာထေရ်ကို သံဃနာယကဥက္ကဋ္ဌတင်ကာ သီဟိန္ဒူသာသနာကို သုတ်သင်၍ မဟာဝိဟာရ၊ အဘယဂိရိ၊ ဇေတဝန်ဟူသော ဂိုဏ်းကြီး ၃-ဂိုဏ်းကို ညီညွတ်စေခဲ့လေသည်။ ယင်းကို နိကာယသာမဂ္ဂိဟု ခေါ်သည်။ အကျယ် မဟာဝံသ၊ ၆၇-ပရိစ္ဆေဒနှင့် သီဟိန္ဒူသာသနာ့သမိုင်းများ

ကြည့်။ ပခုက္ကူ၊ ဓာန်၊ သျှ။ ၇၂၀-နာလည်း
ကြည့်။ နိဿာယ သီဟဋ္ဌန္ဓန၊ ယံ ပရက္ကမ
ဗာဟုနာ။ ကဘွာ နိကာယသာမဂ္ဂိ
သာသနံ သုဝိသောဓိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။

နိကာရပကာရ (ပု) [နိကာရ + ပကာရ] နိ
အက္ခရာ ပ-အက္ခရာ၊ နိ-သဒ္ဓါ ပ-သဒ္ဓါ။ နိပ-
ဒါမသေတိ နိကာရပကာရ ဥပသဂ္ဂါ။ ဇာ၊ ၄၊
၃။ ၁။ ၁။

နိကာရလောပ (ပု) [နိကာရ + လောပ] နိ-အက္ခ
ရာ၏ ကျေပျောက်ခြင်း။ နိကာရလောပေါ
စေတ္တ နပုံသကလိဂ်တ္တာ။ သီ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁။ ၁။
(- သီ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁။ ၁။)

နိကိဋ္ဌ (တိ) [နိ + ကိဋ္ဌ + ဌ] ကိဋ္ဌ ဂတိယံ၊ ပတိ
နိပုဗ္ဗော တု နိန္ဒာယံ၊ ဌော၊ ပတိကိဋ္ဌံ၊ နိကိ-
ဋ္ဌဉ္စ။ ဓာန်၊ ဇ္ဇိ၊ ၆၉၉-၇၀၁။ (နိက္ခမု-သံ) ယုတ်
ညှံ-အောက်ကျ-သော၊ ကဲ့ရဲ့အပ်သော။
(ဇာတ်ပျက်သူ။ ဝိုင်းပယ်ထားသူ။ သဒ္ဓသ-
ဂဉ္စ။) ပတိကိဋ္ဌံ နိကိဋ္ဌဉ္စ၊ ဣတ္ထရာ ဝဇ္ဇကုဋ္ဌိတာ။
ဓာန်၊ ၆၉၉။

နိကိဋ္ဌက (တိ) [နိ + ကိဋ္ဌ + က] အထက်ပုဒ်နက်
-ကြည့်။ ပါပါနီတိ လာမကာနိ နိကိဋ္ဌကာနိ။
သံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၂။ ၇။

နိကိဏ္ဍ (တိ) [နိ + ကိဏ္ဍ - ကိရ + တ] ချထားအပ်
-ထည့်ထားအပ် - သော။ ဆမာနိကိဏ္ဍ (ဒိ၊
၃။ ၄၊ ၅) နိ ဘူမိယံ နိကိဏ္ဍံ ပက္ခိတ္တံ ဌပိတံ။
ဒိ၊ ၄၊ ၃။ ၄။ ပက္ခိတ္တနိကိဏ္ဍမန္တရေတိ... သမုဂ္ဂေ
ပက္ခိတ္တာ သဒ္ဓိံ သမုဂ္ဂေန နိကိဏ္ဍာ အန္တရေ၊
အန္တောကုဋ္ဌိယံ ဌပိတာတိ အတ္တော။ ဇာ၊ ၄၊
၃။ ၅။ ၀။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂။)

နိကိယုန္တိ (ကြိ) [နိ + စိ + ယ + အ + နန္တ] နိကာယ
(ဓာန်၊ ဇ္ဇိ၊ ၂၀၆-၇) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ပေါင်၊ စု
အပ်ကုန်၏။ နိကိယုန္တိ သတ္တာ ဧတ္ထ၊ ဧတေန
ဝါတိ နိကာယော။ မ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၃။ ၅။

နိကိရဏ (န) [နိ + ကိရ + ယ] (၁) ရွှေငွေ-ကျို
ချက်-သွန်းလောင်း-ရာ အရပ်ဌာန။ (၂)
မကောင်းမှုတို့ကို ပစ်ချခြင်း၊ လှည့်ပတ်-
လှည့်စား-ခြင်း။ (၁) သဘာ နိကိရဏာ
စာ(ဇာ၊ ၁။ ၂၆၃) တိ သဘာယော စ ဟိရည-
သုဝဏ္ဏာနံ နိကိရဏဌာနာနိ စ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။
၂၂၄။ (၂) နိကတိ နိကိရဏာ။ မဟာနိ။
၂၉၅၊ ၃၃၂။ “နာဟံ ဧဝံ ကဏေမိ” တိ ပါပါနံ
ဝိက္ခိပနတော နိကိရဏာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၇။
၃၆၁။

နိကိရဏဌာန (န) [နိကိရဏ + ဌာန] ရွှေငွေ-
ကျိုချက်-သွန်းလောင်း-ရာ အရပ်ဌာန။
နိကိရဏ(၁)-ကြည့်။

နိကိလိတ (တိ) [နိ + ကိလ + တ] ကျင့်သုံးအပ်
သော။ အကျင့်။ ဖြစ်စဉ်၊ ဖြစ်ရပ်။ နိကိလိတ
(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၆) နိစ္ဆိ တေသံ စရိတံ။ ကပ္ပဇာတိ
ဂေါတ္တာယုဗောဓိသာဝက သန္နိပါတ ဥပဋ္ဌာ-
ကမာဓာပိတု ပုတ္တဘရိယာပရိစ္ဆေဒါနိကံ
နိကိလိတံ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈။

နိကိဋ္ဌိတ (တိ) [နိ + ကိဋ္ဌ + တ] မြူးထူး-ပျော်ပါး
-ကစား-အပ်သော။ နိကိဋ္ဌိတ (ဇာ၊ ၂။
၃၀၂) နိစ္စံ အဟော စ ရတ္ထိံ စ နာဂက-
ညာဟိ ကိဋ္ဌိတာနုကိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂။ ၂။

နိကု(ဣ)ဇ္ဇ (တိ) [နိ + ကုဇ္ဇ + အ] အောက်သို့
- အဝမူ၍ထား - မျက်နှာပြု - အပ်သော၊
မှောက်ထားအပ်သော(အိုး)။ နိကုဇ္ဇော (အံ၊
၁။ ၁။ ၂။) တိ အဓောမုခေါ ဌပိတော။ ဝေမေဝ
ခေါတိ ဧတ္ထ ကုမ္မော နိကုဇ္ဇော ဝိယ အဝ-
ကုဇ္ဇပညော ပုဂ္ဂလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အံ၊ ၄၊ ၂။
၉၇။ နိကုဇ္ဇော (အဘိ၊ ပု၊ ၁။ ၃၅) တိ အဓော-
မုခေါ ဌပိတော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၆၄။ (- အံ၊ ၃။
၅။ ၃။ ပေတ။ ၂။ ၂။ ပေတ၊ ၄။ ၂။ ၄။ ၇။)

နိကု(ဣ)ဇ္ဇတိ (ကြိ) [နိ + ကုဇ္ဇ + အ + တိ + ကုဇ္ဇ
အဓောမုခိ ကရဏေ။ ကုဇ္ဇတိ။ နိကုဇ္ဇတိ။

ကုဇ္ဇတိ နိကုဇ္ဇတိတိ ဣမာနိ “စရတိ ဝိစရတိ” -
 တံ ပဒါနိ ဝိယ သမာနတ္ထာနိ၊ အဓောမုခံ
 ကဏေတိတိ ဟိ အတ္ထော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၄၉။
 ကုဇ္ဇေ အဓောမုခိ ကဓေ။ ဓာဘူတ္တ။ ၆၂။
 (၁) အောက်သို့-အဝမူ၍ထား-မျက်နှာပြု-
 န်၊ မှောက်ထား၏။ (၂) သပိတ်မှောက်
 ကံပြု၏(သံဃာနှင့် မဆက်ဆံခြင်းကို ပြု၏)။
 (၁) နိကုဇ္ဇတိ-နိတိ၊ ဓာ။ ၄၉။ ဆမာယ ပတ္တံ
 နိက္ကုဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၉။ ပတ္တံ မုခဝိသံ
 ဂဟေတွာ ဧကမန္တေ နိကုဇ္ဇေသိ။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၄၀။ (၂) နိက္ကုဇ္ဇတိ=နိက္ကုဇ္ဇတု-ဝိ၊ ၄။ ၂၆၃။
 ပတ္တံ နိက္ကုဇ္ဇေယျာ (ဝိ၊ ၄။ ၂၆၃)တိ ဝဇ္ဇဿ
 ပတ္တနိက္ကုဇ္ဇနဒဏ္ဍကမ္ပံ ကဓေယျ။ ဝိမတိ၊ ၂။
 ၂၃၄။ နိကုဇ္ဇေယျာ (အံ၊ ၃။ ၁၅၇)တိ တေန
 ဒိန္နဿ ဒေယျဓမ္မဿ အပ္ပဋိဂ္ဂဟဏတ္ထံ ပတ္တ-
 နိကုဇ္ဇနကမ္ပဝါစာယ နိကုဇ္ဇေယျ၊ န အဓော-
 မုခဌပနေန။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၄။

နိကု(ကြ)ဇ္ဇန (ထိ၊ ၄) [နိ+ကုဇ္ဇ+ယု] (၁)
 သပိတ်မှောက်ကံပြုခြင်း (သံဃာနှင့်အပေါင်း
 အသင်း အဆက်အဆံ မရှိအောင်ပြုခြင်း)။
 (၂) စိတ်၌- မှတ်သား - ဆောင်ထား-
 ခြင်း။ (၁) ယဿာ ယသ္မတော ခမတိ ဝဇ္ဇဿ
 လိစ္ဆဝိဿ ပတ္တဿ နိက္ကုဇ္ဇနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၃။
 ကမ္ပဝါစာယ အသမ္ပောဂကရဏဝသေနဝ
 နိက္ကုဇ္ဇနံ၊ န ပတ္တာနံ။ အဓောမုခဌပနေန။
 ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၄။ (၂) နိကုဇ္ဇနံ တဿ အဒ္ဓ-
 နိယဘာဝါပါဒနဝသေန စိတ္တေန သန္ဓာရဏံ။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၂။ တဿ ပန အတ္တဿ အဒ္ဓနိ-
 ယဘာဝါပါဒနဝသေန စိတ္တေန သန္ဓာရဏံ
 နိက္ကုဇ္ဇနံ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇။

နိကုဇ္ဇန္တိ (တိ) [နိ+ကုဇ္ဇ+အန္တ] အောက်သို့-
 အဝမူ၍-မျက်နှာပြု-ထားသော၊ မှောက်
 ထားသော။ ဘတ္တဘရိတံ ပတ္တံ နိကုဇ္ဇန္တော
 ဝိယ စ သိဟဿ ဥပ္ပန္နံ ပီတိ ဝိနာသေသိ။
 အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၄။

နိကုဇ္ဇိတတ္ထ (န) [နိကုဇ္ဇိတ+တ္ထ] (နိကုဇ္ဇိတတွ-
 သံ၊ ဣဉ္စိအတ္တ-ပြာ) အောက်သို့-အဝမူ-
 မျက်နှာပြု-မှောက်-၍ ထားအပ်သည်၏
 အဖြစ်။ ကုမ္ဘိယာ ဥပရိဘာဂေပိ နိကုဇ္ဇိ-
 တတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။

နိကုဇ္ဇိတုက္ကုဇ္ဇန (ထိ၊ ၄) [နိ ကုဇ္ဇိတ+ဥက္ကုဇ္ဇန]
 မှောက်ထားသောအိုးကို လှန်ခြင်း။ တေဟိ
 ပရိယာယေ (ဟိတိဒေတဟိ) နိကုဇ္ဇိတုက္ကုဇ္ဇန
 ပဋိစ္စန္ဒဝိဝရဏာဒိ ဥပမောပမိတဗ္ဗပကာရေ-
 ဟိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။ အံ၊ ၄။
 ၂။ ၁၇။

နိ ကုဇ္ဇိယ (ကြိ၊ ဝိ) [နိ+ကုဇ္ဇ+တွာ] အောက်
 သို့-အဝမူထား- မျက်နှာပြု-၍၊ မှောက်
 ထား၍။ ပတ္တကံ စ နိကုဇ္ဇိယာ (ထေရီ၊ ၃၇၂)
 တိ မယံ ဝလဉ္ဇနမတ္တိကာပတ္တံ အဓောမုခံ
 ကတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ။ စထရီ၊ ၄။ ၃၆။

နိကု(ကြ)ဇ္ဇေယျ (ကြိ) [နိ+ကုဇ္ဇ+ယေျ]
 သပိတ်မှောက်ကံပြုရာ၏ (သံဃာနှင့် မဆက်
 ဆံခြင်းကို ပြုရာ၏)။ နိကု(ကြ)ဇ္ဇတိ (၂)-
 ကြည့်။

နိကုဇ္ဇေသိ (ကြိ) [နိ+ကုဇ္ဇ+သိ] အောက်
 သို့-အဝမူ၍ထား-မျက်နှာပြု-ပြီ။ မှောက်
 ထားပြီ။ နိကု(ကြ)ဇ္ဇတိ (၁)-ကြည့်။

နိကုဏ္ဍဂေဟ (န၊ ပ) [နိ+ကုဏ္ဍ+ဂေဟ] တဘက်
 ရပ် စေခင်း၍ မိုးထားသော - အိမ်-
 ကျောင်း-အဆောက်အအုံ။ အစုယောဂါတိ
 နိကုဏ္ဍဂေဟာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၁။

နိကုဗျေထ (ကြိ) [နိ+ကုပ+ယ+ထေ] အမျက်
 ထွက်-လှည့်ပတ်-ရာ၏။ န နိကုဗျေထာ-
 (ခန္ဒက၊ ၁၁။ သုတ္တနိ၊ ၃၀၁)တိ န ဝဇ္ဇေယျ
 (န ဝဇ္ဇေယျ၊ သျာ)။ ခန္ဒက၊ ၄။ ၂၁၁။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ (န နိကုဗျေထာတိ န
 ကောပေယျ၊ န ဝဇ္ဇေယျ ဝါ၊ ပရိတ်၊ ဋီကာ
 အလို နိကုဗျေထ ဟု ရှိရမည်။)

နိက္ခေ (တိ) [နိ+ကူဇ+အ] မြည်-တုန်-ကျူးရင့်-အပ်သော အသံ။ ဇေတေ မယံ.... တဝ နိက္ခေ သုဏောမ။ ထေရါဌ၊ ၂၊ ၅၃၆။

နိက္ခေ (ကြိ) [နိ+ကူဇ+ဟိ] အသံပြုလော့၊ မြည်-တုန်-ကျူးရင့်-လော့။ နိက္ခေတိ-ကြည့်။

နိက္ခေတိ (ကြိ) [နိ+ကူဇ+အ+တိ။ ကူဇော ဟိက္ကနေ။ ဓာတုတ္ထ။ ၇။] အသံပြု၏။ မြည်-တုန်-ကျူးရင့် - ဟိန်း - ဟောက်-၏။ ကူဇော စ နိက္ခေတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၀။ သုဝဏ္ဏ-ဟိသော....နိက္ခေတိ(=နိစ္ဆာရေတိ)။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၂။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၅၃၇-၆။ နိက္ခေတိ- (ဇာ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၃)တိ ပေါ-ထေတော သဒ္ဓံ ကာရာပေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၉၇။ နိက္ခေန္တိ-အပါဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ ဟိ-သောဝ ပဂ္ဂယ သဏိကံ နိက္ခေ။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၃။ ထေရါ၊ ၃။ ၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၂။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၅၃၆။ ကောကီလာဝ မဓရံ နိက္ခေ'ဟံ။ ထေရီ၊ ၄၀၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ နာဿ မဉ္ဇူ နိက္ခေ- သူ(ဇာ၊ ၂။ ၃၇၆)တိ မဟာသတ္တဿ ဝိယော-ဂဒ္ဓကိတာ မဓရံ ရဝံ ပုဗ္ဗေ ဝိယ န ရဝိ'သု။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၈၄။

နိက္ခေန္တိ (ကြိ) [နိ+ကူဇ+အ+အန္တိ] အသံပြု ကုန်၏။ မြည်-တုန်-ကူ-ကျူးရင့်-ကုန်၏။ နိက္ခေတိ-ကြည့်။

နိက္ခေ'သု(ကြိ) [နိ+ကူဇ+အ+ဥ] အသံပြုကုန် ပြီ။ မြည်-တုန်-ကူ-ကျူးရင့်-ဟိန်း-ဟောက်-ကုန်ပြီ။ နိက္ခေတိ-ကြည့်။

နိက္ခေ (ကြိ) [နိ+ကူဇ+အ+ဟိ] အသံပြုပြီ။ မြည်-တုန်-ကူ-ကျူးရင့်-ပြီ။ နိက္ခေတိ-ကြည့်။

နိက္ခေတ (တိ) [နိ+ကူဇ+တ] မြည်-တုန်-ကူ-ကျူးရင့်-ဟိန်း-ဟောက်-အပ်သော အဘိဓာန် (တ-ဝဂ်) ၃-၄၂-ပမ-သ-စ

(အသံစသည်)။ (ငှက်မြည်သံ၊ ငှက်မြည်သံနှင့် ယှဉ်သော။ ပါဠိ၊ သိ၊ ဓာန်။) တဝ နိက္ခေတိ သုဏောမ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၂။ ဗျုပ္ပဿ စ အညေသံဟတ္ထိအာဒိနံ စတုပ္ပဒါနဉ္စေဝ သကု-ဏသသံဿ စ နိက္ခေတိ ကေနိန္ဒာဒသဒ္ဓံ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၄၆။ တံ နိက္ခေတိ အာလာပံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၉။

နိက္ခေ (ပု၊ န) [နိ+ကူဇ+ဏ။ (နိက္ခေ-သံ၊ နိက္ခေ-ပြာ)] (၁) ပြီးဆုံးခြင်းသို့ရောက်သော နေရာ၊ အထွတ်အထိပ် - အဆုံးစွန် - အထက် တန်း - နေရာ။ (၂) အထောင့် - ကောက် ကျေချောင်ကျသော - အရပ်။ (တိ) (၃) ယုတ်နိမ့် - အောက်တန်းကျ - သော၊ သူ။ (၁) နိက္ခေနေနာ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇)တိ စ နိဋ္ဌာနဂ-တေန အစွဂ္ဂတကူနေနာတိ အတ္ထော။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂။ ၁။ အရဟတ္တနိက္ခေလည်း-ကြည့်။ (၂) နိက္ခေ (ဝိ၊ ၂။ ၂၇၄)တိ ကော-ဏသဒိသံ ကဘ္ဘာ ဒဿိတေ ဂမ္ဘိရေ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၇၃။ (တိ) (၃) နိက္ခေန္တိ-ကြည့်။

နိက္ခေန္တိ (တိ) [နိက္ခေ+အန္တိ] ယုတ်နိမ့် - အောက်တန်းကျ - သော။ နိက္ခေန္တော (သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂)တိ နိဟိနန္တော။ နိဟိနပရိယာယော ဟိ အယံ နိက္ခေသဒ္ဓေါ။ တေနာဟ "လာမ-ကန္တော"တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။

နိကေတ (န၊ ပ) [နိ+ကိတ+အ။ ကိတ နိဝိ-သေ ရောဂါပနယနေ စ။ နိကေတော၊ နိကေတံ ပါဝိသိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၆၅။ နိ+ကိတ နိဝိသေ အာဓာရေ ညဉ့်ဂ္ဂဟေ နိကေတ-နေ စ။ ထောမ။ (နိကေတ-သံ၊ နိကေ-ယ-ပြာ)] (၁) အိမ်၊ တည်နေရာ - နေ ထိုင်ရာ - ပျော်မွေ့ရာ - အရပ်။ (က) ကိလေ သာ တို့၏ - တည်နေရာ - ကိန်းအောင်းရာ - အိမ်၊ လောကီတရား အာရုံ ၆-ပါး ကာမ ဂုဏ်ဟူသောအိမ်။ (ခ) ရူပါရုံစသော ဗဟိဒ္ဓ အာရုံ ၆-ပါးဟူသော ဥယျာဉ်၊ ဗိမာန်စသည့်

ပျော်မွေ့ရာ အရပ်။ (ဂ) ကာမတဏှာ ဟူသော အိမ်၊ ပုထုဇဉ်အမှိုက်တို့ ပျော်မွေ့ရာ-အရပ်ဌာန-အိမ်။ (ဃ) ငြိကပ် တွယ်တာရာ-ကြောင့်ကြမှု 'ပလိဗောဓ' = တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ဟူသော အိမ်၊ ကျောင်း စသည်၊ အမြဲနေထိုင်ရာ အရပ်။ (၂) နိကေတ-သဒ္ဒါ။

(၁) အိမ်၊ တည်နေရာ-နေထိုင်ရာ-ပျော်မွေ့ရာ-အရပ်။ ပုရိမံ ဘဝံ ပုရိမံ နိကေတံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၉။ နိဝုဠဝသေန အာလယဋ္ဌေန ဝါ "နိကေတော" တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၂။ သကံ နိကေတ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁) နှိ သဗ္ဗေပိ တေသတ္တာ အတ္တနော အတ္တနော ဝသနဌာနံ ဂစ္ဆန္တု။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။ နိကေတော (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂) တိ နိဝါသော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။

နိကေတံ (ပါ၊ ၁) - မဟာနိ၊ ၁။ ၂၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၇။ သံ၊ ၁။ ၁၁၄၀။ နိကေတံ (ဒု၊ ၁) - ဇာ၊ ၁။ ၂၉၂၊ ၃၇၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၂၊ ၂၄၂။ ၃၀၉။ အဘိ၊ ၁။ ၄၅၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၄။ နိကေတော (မ၊ ၁) - သုတ္တနိ၊ ၃၀၉။ မိလိန္ဒ၊ ၂၀၈၊ ၃၆၉။

(က) ကိလေသာတို့၏ - တည်နေရာ-ကိန်းအောင်းရာ-အိမ်၊ လောကီတရား အာရုံ ၆-ပါး ကာမဂုဏ်ဟူသောအိမ်။ ကိလေသာနံ နိဝါသနဌာနဋ္ဌေန ပဉ္စ ကာမဂုဏာနိကေတာ နာမ၊ လောကီယာ ဝါ ဆဋ္ဌာရမ္မဏာ ဓမ္မာ။ ထေရ၊ ၁။ ၁၁၂၆။ အပိ စ ခေါ ပန ယဒေတံ ကိလေသာနံ နိဝါသဋ္ဌေန သာသဝါရမ္မဏံ "နိကေတ" နှိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၄၅။

(ခ) ရူပါရုံစသော ဗဟိဒ္ဓအာရုံ ၆-ပါး ဟူသော ဥယျာဉ်၊ ဗိမာန်စသည့် ပျော်မွေ့ရာ အရပ်။ အာရမ္မဏကိရိယသင်္ခါတနိဝါသနဌာနဋ္ဌေန နိကေတ (သံ၊ ၂။ ၉) နှိ ရူပနိမိတ္တနိကေတံ၊ ဆ အာရမ္မဏာနိ "နိကေတ" နှိ

ဆန္ဒရာဂဿ ဗလဝဒ္ဓဗ္ဗလတာယ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၉။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၆၉။ နိကေတန္တိ.... ကတသင်္ကေတဌာနံ နိဝါသနဌာနံ ဥယျာနာဒိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၀။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၇၀။ ဗဟိဒ္ဓါ ဆသု အာရမ္မဏေသု တဿ ဒုဗ္ဗလတာယ တာနိ "နိကေတ" နှိ ဝုတ္တာနိ။ နိကေတန္တိ ဝုစ္စတိ ဥယျာနာဒိ ဒိဝါဌာနဘာဝတော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၀။

(ဂ) ကာမတဏှာဟူသောအိမ်၊ ပုထုဇဉ်အမှိုက်တို့ ပျော်မွေ့ရာ-အရပ်ဌာန-အိမ်။ နိကေတ (ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁) နှိ ကာမတဏှံ။ ကာမတဏှာ ဟိ ဗာလပုထုဇဉ်နာနံ နိကေတဌာနတ္တာ နိကေတံ နာမ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၉။

(ဃ) ငြိကပ်တွယ်တာရာ-ကြောင့်ကြမှု 'ပလိဗောဓ' တပ်မက်မှု 'တဏှာ' - ဟူသော အိမ်၊ ကျောင်းစသည်၊ အမြဲနေထိုင်ရာအရပ်။ နိဝုဠဝသေန အာလယဋ္ဌေန ဝါ "နိကေတော" တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၂။ န နိကေတေ ရမန္တိ တေ (ဓမ္မ၊ ၂၆) တိ တေသံ အာလယေ ရတိ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇၅။ နတ္ထိ တေသံ နိကေတံ နိဗ္ဗဒ္ဓနိဝါသဌာနန္တိ အနိကေတာ၊ တေနာဟ 'အဂေဟာ' တိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၉။ (၂) နိကေတသဒ္ဒါ။ နိကေတတ္ထ-ကြည့်။

နိကေတစာရိက (တိ) [နိကေတ+စရ+ဏိက] နေထိုင်ရာ အရပ်ဌာန-အိမ်-ပြုလုပ်၍ လှည့်လည်ကျက်စားသွားလာနေကတ်သော (ကျီးစသည်)။ ကာကော သီဝထိကာယ သုသာနဌာနေ နိကေတစာရိကော (ထေရ၊ ၁။ ၃၀၇) တမေဝ နိဝါသနဌာနံ ကတွာ ဝိစရဏကော။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၆။

နိကေတစာရိ (တိ) [နိကေတ+စရ+ဏိ] ငြိကပ်တွယ်တာရာ - ကြောင့်ကြမှု 'ပလိ

ဗောဓ်-တပ်မက်မှု'တဏှာ'-အိမ် ကျောင်းစသည်၌ လှည့်လည်ကျက်စားသွားလာ-လေ့ရှိ-တတ်- သောသူ။ ကထံ နိကေတစာရီဟောတိ၊ ဣမေကစော ကုလပလိဗောဓေန သမန္နာဂတော ဟောတိ။ မဟာနိ။၃၉၅။ အနိကေတစာရီ(သုတ္တနိ၊၄၁။၂၀၉။ မဟာနိ၊၄၁။၄၀၀)-လည်း ကြည့်။

နိကေတတ္ထ (ပု) [နိကေတ+အတ္ထ] (၁) နိကေတသဒ္ဓါ၏ အနက်၊တည်နေရာ-ကိန်းအောင်းရာ-ဟူသော အနက်။ (တိ) (၂) နိကေတသဒ္ဓါ၏ အနက်ရှိသော။ နိဝါသတ္ထော ဟိ နိကေတတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၁။

နိကေတန (န) [နိ+ကိတ+ယု၊ ကိတ နိဝါသေ၊ အဓိကရဏေ ယု၊ နိကေတနံ။ ဓာနိ၊ဋီ။၂၀၆-၇။နိ+ကိတ+နိဝါသေ အာဓရေလျှိုဋ္ဌ၊ ထောမ။ (နိကေတန-သံ၊ ကိကေယဏ-ပြာ)] အိမ် (နန်းတော်)၊ တည်နေရာ-နေထိုင်ရာ-အရပ်။ ကောသလဿ နိကေတနေ (ဇာ၊၁။၁၄၅)တိ ကောသလဿ ရညော နိကေတနေ ဝသနဋ္ဌာနေ၊ တဿ သန္တိကေ အရညသ္မိန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ သိရိယာ နိကေတနမိဝါ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉)တိ သိရိယာ နိဝါသနဋ္ဌာနံ ဝိယ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။ နိကေတနမိဝါ- (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀)တိ ဝသနဋ္ဌာနမိဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၃။ (-၂၃၉။)

နိကေတရမ္မ (တိ) [နိကေတ+ရမ္မ] မေဇ္ဈေျှိ-ပျော်စံ-ရာဖြစ်သော အိမ်(နန်းတော်)။ ရမာမိ မဒ္ဒဿ နိကေတရမ္မေ။ ဇာ၊၂။၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၁။

နိကေတသန္တဝ (ပု) [နိကေတ+သန္တဝ] ကိလေသာတို့၏ တည်နေရာအိမ်ဟူသော ဇိ-ပါးအာရုံ ကာမဂုဏ်၌ (တဏှာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းအားဖြင့်)-ဧရာနော-ဆက်ဆံ-ပေါင်းသင်း

-ခြင်း။ ဧတန စ ယံ နာမ နိကေတသန္တဝ ဝသေန မာတာ ပုတ္တေသု ဝိပုဋ္ဌိပဋ္ဌမာနေသု အနိကေတသန္တဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

နိကေတသာရီ (တိ) [နိကေတ+သရ+ဏိ] ဗဟိဒ္ဓအာရုံ ဇိ-ပါးဟူသော ဥယျာဉ်၊ ဗိမာန်စသည့် ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာ အရပ်၌ဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ပျံ့နှံ့စည်းမှုရှိသော၊ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကိလေသာတို့၏ တည်နေရာအိမ်ဟူသော အာရုံ ဇိ-ပါးကို အောက်မေ့သောသူ။ (ယာယိအိမ်ဟူသော တည်ရာရှိသောသူ။ သံ၊၂။မြန်။) ရူပနိမိတ္တ-နိကေတဝိသာရဝိနိဗန္ဓာ ခေါ် ဂဟပတိ “နိကေတသာရီ”တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၂။၉။ မဟာနိ။၁၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ နိကေတသာရီတိ ဝုစ္စတိတိ အာရ-မ္မဏကရဏဝသေန နိဝါသနဋ္ဌာနံ သာရီတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၉။ အနိကေတသာရီ-လည်းကြည့်။

နိကေတိ (တိ) [နိကေတ+ဤ] တည်နေရာ-နေထိုင်ရာ-ပျော်မွေ့ရာ-ဇနပုဒ်ရှိသော၊ သူ(မင်း)။ ကောသလေသု နိကေတိနော- (သုတ္တနိ၊၃၄၁)တိ.... နဝကရာဇာ ဟိ နိကေတိတိ န ဝုစ္စတိ။ ယဿ ပန အာဒိကာလ-တော ပဘုတိ အနုယဝသေန သော ဝေ ဇနပဒေါ နိဝါသော၊ သော နိကေတိတိ ဝုစ္စတိ၊ တထာဂ္ဂပေါ စ ရာဇာ သုဒ္ဓေါဒနော၊ ယံ သန္တာယာဟ “ကောသလေသု နိကေတိ-နော”တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

နိက္ခန် (တိ) [နိ+ကင်္ခါ] ယုံမှားခြင်း-မရှိ-ကင်း - သော၊သူ။ ကုမ္ဘကာဓော ဒုက္ခေ နိက္ခင်္ခေါ။ မ၊၂။၂၄၁။ ကင်္ခတိတိ ကင်္ခါ၊ န-က္ခေတ္တ ကင်္ခါတိ နိက္ခင်္ခေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ နိက္ခင်္ခါ ဟုတွာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆) တိ.... နိဗ္ဗေမတိကာ ဟုတွာ။သာရဇ္ဇ၊၃။၁၇၅။(-သံ၊

၃။၁၉၄။ မဟာနိ။၁၈၂။ မဋ္ဌ၊၃။၆၁။ သံဠ၊
၁။၁၄၃။ သံဠ၊၂။၁၁၇။ အံဠ၊၂။၃၁၉။
အဘိဠ၊၂။၄၇၀။ ဓမ္မဠ၊၁။၁၀၇။ သုတ္တနိ၊
ဠ၊၁။၂၀၃။ အပါဠ၊၁။၇၁။ ဇာဠ၊၁။၆၉။
ဇာဠ၊၅။၁၅၀။ မဟာနိဠ၊၁၈၁။ ကင်္ခါဠ၊
သစ်။၂၂၁။ မဋ္ဌ၊၂။၆၆။ သံဠ၊၂။၁၂၁။
အံဠ၊၁။၁၄၃။)

နိက္ခန်ဘာဝ (ပု) [နိက္ခန်+ဘာဝ] ယုံမှားခြင်း
-မရှိ-ကင်း-သူ၏အဖြစ်။ နိက္ခန်ဘာဝ-
ပစ္စက္ခကရဏ-ကြည့်။

နိက္ခန်ဘာဝတ္ထ (ပု) [နိက္ခန်ဘာဝ+အတ္ထ] ယုံ
မှားခြင်း-မရှိ-ကင်း-သူ၏ အဖြစ်ဟူသော
အကျိုး။ တကြဿ နိက္ခန်ဘာဝတ္ထံ မယုံ
ပရေသု ကောဓော ဝါဒေါသော ဝါ မာ
ဥပ္ပန္နန္တု၊...သော တဿ နိက္ခန်ဘာဝတ္ထာယ။
ဇာဠ၊၄။၁၀။

နိက္ခန်ဘာဝပစ္စက္ခကရဏ (န) [နိက္ခန်ဘာဝ+ပစ္စ-
က္ခကရဏ] (၁) ယုံမှားမှု မရှိသူ၏ အဖြစ်ကို
မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) ယုံမှားမှုမရှိ
သူ၏ အဖြစ်ကို မျက်မှောက်ပြုတတ်သော။
(၁) နိက္ခန်ဘာဝပစ္စက္ခကရဏ (အံဠ၊၂။
၃၁၉) ၏ ဗုဒ္ဓါဒိသု တေသံ ဘိက္ခုနံ နိက္ခန်-
ဘာဝဿ ပစ္စက္ခကရိယာ ယာထာဝတော
တမတ္ထံ ပဋိဝိဇ္ဇိတော ဌိတံ သဗ္ဗညုတညာဏ-
မေဝ။ အံဠ၊၂။၃၁၄။(တိ) (၂) အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

နိက္ခန်ဘာဝပစ္စက္ခကရဏညဏ (န) [နိက္ခန်-
ဘာဝ+ပစ္စက္ခကရဏ+ညဏ] ယုံမှားမှုမရှိသူ
၏အဖြစ်ကို မျက်မှောက်ပြုတတ်သော သဗ္ဗ-
ညုတညဏ။ နိက္ခန်ဘာဝပစ္စက္ခကရဏညဏ-
ယေဝါ (ဒီဠ၊၂။၁၈၅။ အံဠ၊၂။၃၁၉) တိ
ဗုဒ္ဓါဒိသု တေသံ ဘိက္ခုနံ နိက္ခန်ဘာဝဿ
ပစ္စက္ခကရိယာ ဘာဝတော တမတ္ထံ ပဋိဝိဇ္ဇိ-

တော ဌိတံ သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ။ ဒီဠ၊၂။
၁၈၆။

နိက္ခန်ဘာဝသာဓန (န) [နိက္ခန်ဘာဝ+သာဓန]
ယုံမှားမှု မရှိသူ၏အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်း။
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်တို့က ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိ-
ပဇ္ဇန္တာနံ နိက္ခန်ဘာဝသာဓနတော နတ္ထိ
တ္ထေဇ္ဇတိဟန္တိ အနိတိဟံ။ ဣတိဝုတ်၊ဠ၊၁၀၆။
အံဠ၊၂။၂၆၀။

နိက္ခန် (ခါ) ဝစန (န) [နိက္ခန်+ဝစန] ယုံမှား
မှုမရှိခြင်းကို ဟောသောသဒ္ဓါ။ ယုံမှားမှုကို
ပယ်မြစ်ကြောင်းသဒ္ဓါ။ အဒ္ဓါတိ ကေသဝစနံ
နိဿိသယဝစနံ နိက္ခန်ဝစနံ။ စူဠနိ၊၂၂၈၊
၂၅၇။ နိက္ခန်ဝစနံ (မဟာနိ၊၂) ၏ “ကထ-
မိဒံ ကထမိဒံ” ၏ ကင်္ခါပဋိက္ခေပဝစနံ။
မဟာနိဠ၊၁၅။ (-ပဋိသံ၊၂၁၇။ စူဠနိ၊
၈၂။)

နိက္ခနု (ကြိ) [နိ+ကနု+ဟိ] ဆွဲငင်-နှင်ထုတ်
-လော့။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နိက္ခနုတိ (ကြိ) [နိ+ကနု+အ+တိ] ဆွဲငင်-
နှင်ထုတ်-၏။ ပရိက္ခာရံ နိက္ခနုတိ။ ဂဗ္ဘေ
ဂဟေတွာ ပမုခံ နိက္ခနုတိ။ဝိ၊၂။၆၅။ နိက္ခနုတိ
-ဝိ၊၂။၆၅၊၃၈၄။ ဝိ၊၂။၆၃၊၁၃၄။ ဝိ၊ဠ၊၃။
၄၇။ ဇာဠ၊၁။၁၃၃။ ဇာဠ၊၅။၄၇၀။
သာရတ္ထ၊၃။၃၊၃၆၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၇။ နိက္ခနု-
နိ-ဝိ၊၂။၆၄။ ဝိ၊၄။၃၊၆။ နိက္ခနုထ-ဝိ၊၂။
၆၄။ ဝိ၊၄။၃၊၆။ နိက္ခနုမာမ-ဇာဠ၊၄။၂၄၅။
နိက္ခနု-ဝိ၊ဠ၊၃။၂၁၀။ ကင်္ခါ၊၂၀၅။ နိက္ခနုာ
ဟိ-ဝိ၊ဠ၊၃။၄၇။ ကင်္ခါ၊၂၀၅။ နိက္ခနုထ-
ဝိ၊၂။၃၆၀။ သံဠ၊၃။၃၊၆။ သုတ္တနိဠ၊၁။
၅၄၊၁၇၄။ သုတ္တနိဠ၊၂။၄၇။ အပါဠ၊၁။
၁၆၆။ ဇာဠ၊၃။၉၁။ ဇာဠ၊၄။၂၀၆။
စဏ္ဍာလံ ဝိယ အပကဏထ နိက္ခနုထ-မဋ္ဌ၊
၂။၁၀၀။ နိက္ခနုဿတိ-ဝိ၊၂။၃၈၄။ နိက္ခနု-

သန္တိ—ဝိ၊၂၊၆၄။ ဒီ၊၅၊၂၁၂၉။ မ၊၅၊၁။
 ၁၅၀။ အံ၊၅၊၂၊၃၉၃။ အံ၊၅၊၂၊၃၀၀။ သာ-
 ရတ္ထ၊၃၊၃၁၃။ နိက္ခမိသထ - ဝိ၊၂၊၆၄။
 နိက္ခမိသမိ—ဇာ၊၅၊၂၊၁၀၄။ သာရတ္ထ၊
 ၃၊၃၁၃။ နိက္ခမိသမ—သံ၊၅၊၁။၂၄၁။ ဓမ္မ၊
 ၅၊၂၊၂၆၁။ နိက္ခမေသိ—ဇေ၊၃၊၅၊၂၊၁၉၄။
 သရတော စ နိက္ခမိ—ဝိ၊၂၊၉၂။ တဇ္ဇေတွာ
 အသိ နိက္ခမိ—ဓမ္မ၊၅၊၁။၂၀။ နိက္ခမိ—
 ဝိ၊၂၊၃၀၄။ ဝိ၊၅၊၁၁၂။ အံ၊၅၊၁။၂၇၀။ ဓမ္မ၊
 ၅၊၁။၁၅၅။ ထေရီ၊၅၊၁။၁၉၃၊၂၀၃၊၂၇၄။
 ဇာ၊၅၊၁။၁၃၂၊၂၄၆။ ဇာ၊၅၊၂၊၄၀၂။ ဇာ၊၅၊
 ၄၊၄၀။ နိက္ခမိသ—ဝိ၊၅၊၂၅။ သံ၊၅၊၁။
 ၃၁၅။ သုတ္တနိ၊၅၊၁။၁၄၆။ ထေရီ၊၅၊၂၊၆။
 ဇာ၊၅၊၁။၁၄၀။ နိက္ခမေယျ—ဝိ၊၂၊၆၄၊၆၅၊
 ၃၀၄။ ဝိ၊၅၊၁။၁၄၄။ ကင်္ခါ၊၂၀၅၊၃၂၀။ မ၊
 ၅၊၁။၃၉၄။ နိက္ခမေယျ—မ၊၅၊၁။၁၅၃။

နိက္ခမထ (ကြိ) [နိ+ကမ+အ+ထ] (၁) ဆွေင်-
 နှင်ထုတ်-ကုန်၏။ (၂) ဆွေင်-နှင်ထုတ်-
 ကုန်လော့။ နိက္ခမိ-ကြည့်။

နိက္ခမန (န၊ထိ) [နိ+ကမ+ယု] ဆွေင်ထုတ်-
 နှင်ထုတ်-ခြင်း။ နိက္ခမန သိဉ္ဇနဉ္စာ (ဝိ၊၅၊
 ၁၅၀)တိ ဝိဟာရတော နိက္ခမနဉ္စ၊ ဥဒကေန
 တိကာဒိသိဉ္ဇနဉ္စ။ ဝိ၊၅၊၁။၁၄၃။ သံသိကာ
 ဝိဟာရ နိက္ခမနေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅၊၁။၁၅၆။
 ယာဝ ဂိဝါယံ ဂဟေတွာ နိက္ခမနာ န
 ဟောတိ။ ဇာ၊၅၊၁။၂၄၆။ (-ကင်္ခါ၊၂၁၅။
 မ၊၅၊၁။၉။ သာရတ္ထ၊၂၊၃၄၆။ သာရတ္ထ၊၃၊
 ၃၁။ ဝိမတိ၊၂၊၁၇။ ကင်္ခါ၊၃၊၁။၃၆၉။)

နိက္ခမနကာလ (ပု) [နိက္ခမန+ကာလ] ဆွေင်-
 နှင်ထုတ် - ရာ-အချိန်-အခါ။ ဗာဟယံ
 ဂဟေတွာတိ.... ဣဒါနိသ နိက္ခမနကာလော။
 ဥဒါန၊၅၊၂၇၀။ သာရတ္ထ၊၃၊၄၂၀။ အံ၊၃၊၁။
 ၂၃၂။

နိက္ခမနပ(ပု)ယောဂ (ပု) [နိက္ခမန+ပယောဂ]
 ဆွေင်ထုတ်ခြင်း-လုံလ-ပယောဂ။ တစတော
 သရိရံ နိက္ခမနပ(ပု)ယောဂသင်္ခါတေန ထာ-
 မေန။ ဒီ၊၅၊၁။၁၉၉။ ပဋိသံ၊၅၊၂၊၂၇၀။
 (ဒီ၊၅၊၁။၁၉၉။ သရိရံနိက္ခမနပယောဂသင်္ခါတေန-
 ဟု ရှိနေသည်။)

နိက္ခမနဝတ္ထု (န) [နိက္ခမန+ဝတ္ထု] ဆွေင်-နှင်
 ထုတ်-ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ သာဝတ္ထိ-
 ယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခု အာရဗ္ဗ ဘိက္ခု သံဗ-
 ကာ ဝိဟာရ နိက္ခမနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။
 ၂၀၅။

နိက္ခမနသိက္ခာပဒ (န) [နိက္ခမန+သိက္ခာပဒ]
 (သံသပိုင် ကျောင်းမှ) ဆွေင်-နှင်ထုတ်-
 ခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့် ပညတ်အပ်
 သော သိက္ခာပုဒ်။ နိက္ခမန သိက္ခာပုဒ်။ နိက္ခ-
 မနသိက္ခာပဒဝဏ္ဏနာ (ဝိ၊၂၊၆၃)ကြည့်။ နိက္ခ-
 မနသိက္ခာပဒေ ဝါ အပညတ္တေ ထေရေန
 ဝေ ကတံ။ သာရတ္ထ၊၃၊၄၀။

နိက္ခမနာကာရဒဿန (န) [နိက္ခမန+အာကာ-
 ရ+ဒဿန] ဆွေင်-နှင်ထုတ်-ပုံ အခြင်း
 အရာကို ပြကြောင်းဖြစ်သော။ စရ ပိရေ
 ဝိနဿာတိ နိက္ခမနာကာရဒဿနံ။ သာရတ္ထ၊
 ၂၊၃၄၆။

နိက္ခမနန္တ (တိ) [နိ+ကမ+အန္တ။ ထိ-၌ နိက္ခမနန္တ]
 ဆွေင်-နှင်ထုတ် - တတ်သောသူ။ နိက္ခမ-
 နန္တ(သံ၊၅၊၂၊၉၁)တိ တတော ဂါဟ-
 တော နိဟရန္တော။ သံ၊၃၊၂၊၁၀၆။ ကုပိတာ
 အနတ္တမနာ နိက္ခမနန္တံ။ ဝိ၊၅၊၁။၁၃၄။ နိက္ခမနန္တ-
 -မ၊၅၊၁။၁၅၁။ ဇာ၊၅၊၁။၄၀၃။ နိက္ခမနန္တသ-
 -ဝိ၊၅၊၁။၂၅။ ဝိ၊၅၊၁။၄၇။ ကင်္ခါ၊၂၀၅။ ဇာ-
 ၅၊၁။၂၇၂။ နိက္ခမနန္တိယာ-ဝိ၊၅၊၁။၁၁၂။ နိစ္ဆ၊
 ဘမာနာနန္တိ တေသု သိဝီသု နိက္ခမနန္တသု၊
 ပဗ္ဗာဇေန္တေသုတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊၅၊၁။၆။

နိက္ခမိ (ကြိ) [နိ+ကု+အန္တိ] ဆွေငင်-နှင့်
ထုတ်-ကုန်၏။ နိက္ခမိ-ကြည့်။

နိက္ခမာန (န) [နိ+ကု+ကာပေ+ယု] နှင့်
ထုတ်စေခြင်း။ ဝိဟာရာ ဝါ ဝိဟာရူပစာရာ
ဝါ နိက္ခမနော နိက္ခမာပနော။ ကင်္ခါ။ ၂၀၅။
ကောပေန နိက္ခမနံ ဝါ နိက္ခမာပနံ ဝါ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇။ (-ကင်္ခါ၊ ၃။
၃၆၉။)

နိက္ခမာပိတ (တိ) [နိ+ကု+ကာပေ+တ။
(နိက္ခမာပိယ-ပြာ)] နှင့်ထုတ်စေအပ်သော။
ဝိဟာရတော နိက္ခမာပိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၇၂။ နိက္ခမာပိတ(ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၉၁)နိ နိဟရိတာ
အာကမာပိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၉၂။

နိက္ခမာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [နိ+ကု+ကာပေ+
တိ] နှင့်ထုတ်စေ၏။ ကုပိတော အနတ္တမနော
နိက္ခမတိ ဝါ နိက္ခမာပေတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၅။
တဿာ ပရိက္ခာရံ နိက္ခမတိ ဝါ နိက္ခမာပေ-
တိ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇။ နိက္ခမာပေတိ-မ၊ ၄။
၁။ ၃၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။
နိက္ခမာပေန္တိ-သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ နိက္ခမာပေဟိ
-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ နိက္ခမာပေယျာတိ-အညံ
အာကာပေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၅။ ကင်္ခါ။ ၂။ ၀၅။ နိက္ခ-
မာပေသတိ - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ နိက္ခမာပေ-
သမိ-ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃။ နိက္ခမာပေသိ-သံ၊ ၄။
၁။ ၁၂။ နိက္ခမာပေသိ-ဝိ၊ ၂။ ၃၆၀။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၆၀။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၂။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဇာ၊ ၄။
၃။ ၁၅။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇။

နိက္ခမာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [နိ+ကု+ကာ-
ပေ+တွာ] နှင့်ထုတ်စေ၍။ သော နံ...ပိဋ္ဌိ-
ယာ ဗသပေတွာ နိက္ခမာပေတွာ ဖုဇာနံ
ဥပသကံမိတွာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ ဖုဇာ
လဇ္ဇိတော တံ ဗာလံ နိက္ခမာပေတွာ။ ဇာ၊

၄။ ၁။ ၁၄၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၄၇။)

နိက္ခမာပေန္တိ (တိ) [နိ+ကု+ကာပေ+အန္တိ]
နှင့်ထုတ်စေတတ်သော။ သူ။ နိက္ခမာပေန္တိယ
ပန “နိက္ခမာ”တိ အာဏတ္တမတ္တေ ဒုက္ခရံ။
ကင်္ခါ။ ၂။ ၀၅။ သံသိကာ ဝိဟာရာ နိက္ခမာ-
ပေန္တိယ။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇။
(-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇။)

နိက္ခမာပေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [နိ+ကု+ကာပေ+
အန္တိ] နှင့်ထုတ်စေကုန်၏။ နိက္ခမာပေတိ-
ကြည့်။

နိက္ခမာပေယျ (ကာ၊ ကြိ) [နိ+ကု+ကာပေ+
ယျ] နှင့်ထုတ်စေရာ၏။ နိက္ခမာပေတိ-
ကြည့်။

နိက္ခ(က)မာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [နိ+ကု+ကာ-
ပေ+သိ] နှင့်ထုတ်စေပြီ။ နိက္ခမာပေတိ-
ကြည့်။

နိက္ခမာပေသတိ (ကာ၊ ကြိ) [နိ+ကု+ကာ-
ပေ+သတိ] နှင့်ထုတ်စေလိမ့်လတ္တံ့။ နိက္ခမာ-
ပေတိ-ကြည့်။

နိက္ခမာပေသမိ (ကာ၊ ကြိ) [နိ+ကု+ကာ-
ပေ+သမိ] နှင့်ထုတ်စေလိမ့်အံ့။ နိက္ခမာ-
ပေတိ-ကြည့်။

နိက္ခမာပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [နိ+ကု+ကာပေ+
ဟိ] နှင့်ထုတ်စေလော့။ နိက္ခမာပေတိ-ကြည့်။

နိက္ခမာမ (ကြိ) [နိ+ကု+အ+မ] ဆွေငင်
ထုတ်-နှင့်ထုတ်-ကုန်အံ့။ နိက္ခမိ-ကြည့်။

နိက္ခမာဟိ (ကြိ) [နိ+ကု+အ+ဟိ] ဆွေငင်
ထုတ်-နှင့်ထုတ်-လော့။ နိက္ခမိ-ကြည့်။

နိက္ခမိ သု (ကြိ) [နိ+ကု+ဥ] ဆွေငင်ထုတ်-
နှင့်ထုတ်-ကုန်ပြီ။ နိက္ခမိ-ကြည့်။

နိက္ခမိ (ကြိ) [နိ+ကု+တိ] ဆွဲငင်ထုတ်-
နှင်ထုတ်-ပြီ။ နိက္ခမိတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိတ (တိ) [နိ+ကု+တ။ (မ, နိမ္မိတ-
သံ၊ ကိက္ခမိယ-ပြာ)] နှင်ထုတ်အပ်သော။
မယံ ပရံ သြဝဒမာနာ ဝိဟာရတော နိက္ခမိ-
တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ မာတာပိတူဟိ ဂေဟာ
နိက္ခမိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ (-ဝိ၊၅။၁၃၄။
မိလိန္ဒ။၁၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၄။)

နိက္ခမိတကာလ (ပု) [နိက္ခမိတ + ကာလ။
(ကိက္ခမိယကာလ- ပြာ)] နှင်ထုတ်အပ်ရာ
အခါ။ မမ ကိရ နိက္ခမိတကာလေ ပုတ္တံ လဘိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃။

နိက္ခမိတဇိဝါ (ထိ) [နိက္ခမိတ+ဇိဝါ] တွဲလျား
ထုတ်ချထားအပ်သော လျှာ၊ ဆွဲငင်ထုတ်
အပ်သော လျှာ။ ဝိပုန္နမာနန္တိ အဓောမုခံ
နိပဇ္ဇာပိတံ နိက္ခမိတဇိဝံ လူတော စိတော စ
ဝိပုန္နမာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၅။

နိက္ခ(က)နိတဗ္ဗ (တိ) [နိ+ကု+တဗ္ဗ] နှင်ထုတ်
ဖယ်ရှား ဖျက်ဆီးအပ်သော။ နိက္ခမိတဗ္ဗော-
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆) တိ....သံသံ အပလောကေ-
တွာ နာသေတဗ္ဗော။ ပုန ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစ-
မာနောပိ အပလောကေတွာ ပဗ္ဗာဇေ-
တဗ္ဗောတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၆။
ဧတောဝ နိက္ခမိတဗ္ဗာ ဧတေတိ စိန္တေတွာ၊
တေ “လူမေဟိ မုဏ္ဍကေဟိ”တိ အာဒိဝစနံ
အဝေါစ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ။၃၆၉။)

နိက္ခမိတုံ (ကြိဝိ) [နိ+ကု+တုံ] (၁) နှင်ထုတ်
ခြင်းငှါ။ (၂) ထုတ်ဆောင်-ကယ်တင်-ခြင်း
ငှါ။ (၃) သကလသံသာရာမတော နိက္ခမိတုံ
လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၇။ ကင်္ခါ၊
ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ။၃၆၉။ မံ ပန ဂီဝါယံ ဂဟေတွာ

နိက္ခမိတုံ အာဏာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၆။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နိက္ခမိတုကာမ (တိ) [နိက္ခမိတုံ+ကာမ] ထုတ်
ဆောင်-ကယ်တင်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။
သု။ ဣဒါနိ နံ ဥဿယတော နိက္ခမိတုကာမော
တတြ ဘိက္ခဝေ သုတဝါ အရိယသာဝကော-
တိ ဒေသနံ အာရဘိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။

နိက္ခမိတွာ (ကြိဝိ) [နိ+ကု+တွာ] (၁)
ထုတ်ဆောင်၍၊စုရုံး၍။ (၂) သီးခြားထုတ်၍။
(၃) ဆွဲ-ငင်-ထုတ်၍။ (၄) နှင်ထုတ်၍။
(၅) မဟာပလာသပုဉ္ဇေကော ဟိ ပလာသံ
နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗာရလေဏသဒိသေ အာလယေ
ကရေန္တိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၄။ နိက္ခမိတွာတိ နိဟရိတွာ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၃၂။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။)
(၂) သုတ္တန္တရာသိတော တံတံ သုတ္တံ နိက္ခ-
မိတွာ အညတြ အကရိ သု။ မုလ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။
(၃) ပိတုသုတကဿ ဇိဝံ ဗဒ္ဓိသေန နိက္ခ-
မိတွာ။ သုတ္တ၊နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၂။
ကောသတော နိက္ခမိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၇။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၆။) (၄) ယာစကေ
ပေါထေတွာ နိက္ခမိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။
ဣမံ ဘိက္ခုဝဉ္ဇေတွာ နိက္ခမိတွာ ဣမံ ဝိဟာရံ
ဂဏှိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။)

နိက္ခ(က)နိယမာန (တိ) [နိ+ကု+ယ+မာန]
နှင်ထုတ်အပ်သော၊ အနှင်ထုတ်ခံရသော၊ သူ။
တေ နိက္ခမိ-(နိ)ယမာနာ ရောဒန္တိ။ ဝိ၊ ၂။၆၄။
ဝိ၊၄။၃၁၆။ မဟာနာဂဿ နိက္ခမိယမာနဿ
နရကသတ္တဿ ဝိယ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၆။ဂီဝါယံ ဂဟေတွာ နိက္ခမိယမာ-
နောပိ န ဂမိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (-ဒိ၊

ဌ၊ ၂။ ၃၀။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁၇။)

နိက္ခမိယတိ (ကြိ) [နိ+ကု+ထာတိ] ဆွေငင်
ထုတ်-နှင်ထုတ်-လတ္တံ့။ နိက္ခမုတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိယထ (ကြိ) [နိ+ကု+ထာထ] ဆွေငင်
ထုတ်-နှင်ထုတ်-ကုန်လတ္တံ့။ နိက္ခမုတိ-
ကြည့်။

နိက္ခမိယာမ (ကြိ) [နိ+ကု+ထာမ] ဆွေငင်
ထုတ်-နှင်ထုတ်-ကုန်လိမ့်အံ့။ နိက္ခမုတိ-
ကြည့်။

နိက္ခမိယာမိ (ကြိ) [နိ+ကု+ထာမိ] ဆွေငင်
ထုတ်-နှင်ထုတ်-လိမ့်အံ့။ နိက္ခမုတိ-ကြည့်။

နိက္ခမေန္တ (တိ) [နိ+ကု+ဏေ+အန္တ။ ထိ-၌
နိက္ခမေန္တိ] နှင်ထုတ်တတ်သော၊ သူသံသိကာ-
ဝိဟာရာ နိက္ခမေန္တော ဒွေ အာပတ္တိယော
အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၆၃။ ဗဟူနိပိ ခွါရာနိ ကေ-
ပယောဂေန နိက္ခမေန္တိယာ ကော အာပတ္တိ။
ကခါ။ ၃၂၈။

နိက္ခမေယျ (ကြိ) [နိ+ကု+ယျေ] ဆွေငင်ထုတ်-
နှင်ထုတ်-ရာ၏။ နိက္ခမုတိ-ကြည့်။

နိက္ခမေယျံ (ကြိ) [နိ+ကု+ယျေ] ဆွေငင်
ထုတ်-နှင်ထုတ်-ကုန်ရာ၏။ နိက္ခမုတိ-ကြည့်။

နိက္ခမေသိ (ကြိ) [နိ+ကု+သိ] ဆွေငင်ထုတ်-
နှင်ထုတ်-လေပြီ။ နိက္ခမုတိ-ကြည့်။

နိက္ခဏက (တိ) [နိ+ကဏ+က။ (နိမ္မက-သံ၊
ဏိက္ခဏယ-ပြာ)] ဆူးငြောင့်-ခလုတ်-မရှိ-
ကင်း-သော။ နိက္ခဏကာ ဘိက္ခဝေ ဝိဟရထ။
အံ၊ ၃။ ၃၆၄။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၃၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၃။
ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၁။)

နိက္ခထံကထ (တိ) [နိ+ကထံကထာ] သို့လော
သို့လော တွေးတော ယုံမှားခြင်း 'ဝိစိကိစ္ဆာ'
-မရှိကင်း - မှထွက်မြောက် - သော၊

တွေးတောယုံမှားခြင်းမှ ထွက်မြောက်သော၊
သူ။ ဝစနတော ပနေတ္ထ ကထံကထာတော
နိက္ခန္ဓောတိ နိက္ခထံကထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၃၅၄။

နိက္ခထံကထိ (တိ) [နိက္ခထံကထာ + ဤ]
(သို့လော သို့လော) တွေးတောယုံမှား-
ခြင်းမရှိသော၊ တွေးတော- ယုံမှား-
ခြင်းမှ ထွက်မြောက်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ နိက္ခ-
ထံကထိ ဝိကထံကထောတိ တဿေဝ ဝေဝ-
စနံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၄။

နိက္ခဒ္ဓမ္မ (တိ) [နိ+ကဒ္ဓမ္မ] ချွံညှန်-မရှိ-ကင်း-
သော (ရေ)။ သာ စဿ အနာဝိလတာ
ကဒ္ဓမ္မာဘာဝေန ဟောတိတိအာဟ "နိက္ခဒ္ဓ-
မော" (ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၄) တိ။ ဒိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၇၂။ သိ၊ ဌ၊ သင်၊ ၂။ ၁၆၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။
နိက္ခဒ္ဓမ္မာ (ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၉) တိ သေတဘာဝဿ
ကာရဏမာဟ။ ပကံစိက္ခလ္လာဒိဝသေန ဟိ
ဥဒကဿ ဝိဝဏ္ဏတာ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။ (မ၊ ဌ၊ ၂။
၇၉။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၁။)

နိက္ခန္တ (တိ) [နိ+ကတိ+အ။ ကတိ ဆေဒနေ။
နိတိ၊ ဇာ၊ ၆၇။ (ဏိက္ခတ-ပြာ)] အကြွင်းမဲ့
-ပယ်ဖြတ် - ခွါခြစ် - အပ်ပြီးသော။ သု-
နိက္ခန္တံ နိက္ခန္တံ (မ၊ ၂။ ၂၇။) နိ ယထာ
သုနိက္ခန္တံ ဟောတိ။ ဧဝံ နိက္ခန္တံ နိလ္လိခိတံ။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။)

နိက္ခန္တကာမ (တိ) [နိက္ခန္တ+ကာမ] အကြွင်းမဲ့
-ပယ်ဖြတ် - ခွါခြစ် - အပ်ပြီးသော ဝတ္ထု-
ကာမ၊ ကိလေသာကာမရှိသော၊ ဝတ္ထုကာမ
ကိလေသာကာမကို အကြွင်းမဲ့-ပယ်ဖြတ် -
ခွါခြစ်-ပြီးသော။ နိက္ခာမောတိ နိက္ခန္တ-
ကာမော။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၄၁။

နိက္ခမ (ပု) [နိ+ကမ+အ (နိမ္မမ-သံ၊ ဏိက္ခမ-
ပြာ)] ထွက်ခြင်း၊ ထွက်မြောက်ခြင်း၊
ထွက်မြောက်ကြောင်း လုံ့လဝီရိယ။ (က)
(ကောသဇ္ဇမု-ကိလေသာတရားတို့မှ) ထွက်

မြောက်ခြင်း။ (ခ) ကာမတရားတို့ကို ပယ်နှုတ်ခြင်း။ (ဂ) အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လပြုခြင်း။ တသ္မာ တံသမဂ္ဂိပုဂ္ဂလောပိ ဒေဋ္ဌာ နိက္ခမော အဿာတိ “ဒေဋ္ဌနိက္ခမော”တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၁၁၀။ အပါဠာ၁။၂၁၆။ စူဠနိဋ္ဌာ၁။၁၃၄။ (အဘိဓမ္မာ၉၂။ ဝိမာန။၂၂။ မဟာနိဋ္ဌာ၂၉၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၅။ ကစ္စည်း။၅၁။ နိတိ၊ဓာ။၁၃၁။) (က) ကောသဇ္ဇတော နိက္ခမနဝသေန နိက္ခမော။ အဘိဋ္ဌာ၁။၁၉၀။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၂၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၉။ သံကိလေသပက္ခတော နိက္ခမေန နိက္ခမော။ (ဝိမာန။၂၂)တိ လဒ္ဓနာမော သမ္ပင်္ဂါယာမော အာသိ။ ဝိမာနာဋ္ဌာ၈၅။ (ခ) အပရော နယော။ နိက္ခမော ဧသော ကာမာနံ ပနဒနာယ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၁၉၀။၂၉၄။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၂၆၀။ (ဂ) နိက္ခမံ ဒုဋ္ဌေ ယုဇ္ဈထာ- (ဇာ၊၁။၁၈၆။)တိ ဘိက္ခဝေ ဒုဋ္ဌပုဂ္ဂလေ ပရက္ခမမေ ယုဇ္ဈေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၁။၄၅၇။

နိက္ခမတိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+တိ] ထွက်၏။ ထွက်မြောက်ကြောင်း လုံ့လ ‘ဝိရိယ’ကိုပြု၏။ နိက္ခမထ- သံ၊၁။၁၅၈။ အဘိ၊က။၁၅၆။ ထေရ။၂၆၇။ နေတ္ထိ။၃၅။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၈။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၁။၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၃။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၇၆။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၂၆၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌာ၊၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၄။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၃၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၄၉၊၁၅၆။ နိက္ခမထာတိ နိက္ခမဝိရိယံ ကရေထ။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၀၃။ နိက္ခမထာတိ ကောသဇ္ဇပက္ခတော နိက္ခမတ္တာ နိက္ခမောတုသင်္ခါတံ တဒုတ္တရိ- ဝိရိယံ ကရေထ။ ဧရ၊ဋ္ဌာ၊၁။၄၈၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌာ၊၁၀၄။ နိက္ခမထာတိ ကောသဇ္ဇတော နိက္ခမထ။ ကာမာနံ ဝါပနဒနာယ နိက္ခမထ၊ ဥဘယေနပိ ဝိရိယမေဝ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၉။

နိက္ခမထ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ထ] ထွက်ကုန်သော၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း လုံ့လ ‘ဝိရိယ’ကို ပြုကြကုန်လော့။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမောတု (ထိ) [နိက္ခမ + ဓာတု။ (နိဗ္ဗူမဓာတုသံ၊ ဣက္ခမဓာတု-ပြာ)] နိက္ခမဓာတ်၊ (ကောသဇ္ဇမ) ထွက်မြောက်ခြင်း ဟူသော သဘောကို ဆောင်တတ်သောလုံ့လ ‘ဝိရိယ’။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အာရမ္မဓာတု ပရက္ခမဓာတု နိက္ခမဓာတု။ သံ၊၃။၆၀။ နိက္ခမဓာတု နာမ ကောသဇ္ဇတော နိက္ခန္တတယ တတော ဗလဝတရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊၂။၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၈၈။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌာ၊၃၄၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၈။ နိက္ခမဓာတု (အံ၊၂။၂၉၇)တိ ကောသဇ္ဇတော နိက္ခမနသဘာဝံ ဝိရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၈။ နိက္ခမဝိရိယန္တိ ကောသဇ္ဇပဋိပက္ခဘူတံ ဝိရိယံ၊ ယာ “နိက္ခမဓာတု”တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ (- အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၀။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၅၆။)

နိက္ခမန (န) [နိ+ကမု+ယု။ (နိဗ္ဗူမဏ-သံ၊ ဣက္ခမဏ-ပြာ၊ နိက္ခမဏ-အဒ္ဓမာဂဓိ)] (၁) ထွက်ခါသွားခြင်း၊ (၂) ထွက်မြောက်ခြင်း။ (၁) အဗျဂ္ဂတာ နိက္ခမနဉ္စ (နိက္ခမနဉ္စ) ကာလေ။ ဇာ၊၁။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၃။၇။ (၂) သုပ္ပယောဂါဒိဂုဏာဘာဝတော ကိလေသေဟိ နိက္ခမနာဘာဝံ ဒေသေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌာ၊၁၅၄။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၂၈၃။ (- ဝိမာန၊ဋ္ဌာ၊၈၅။)

နိက္ခမဝိရိယ (န) [နိက္ခမ+ဝိရိယ] ထွက်မြောက်ကြောင်း (=ပျင်းရိသု၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော) လုံ့လ ‘ဝိရိယ’။ နိက္ခမဝိရိယ (သံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၀၃)န္တိ ကောသဇ္ဇပဋိပက္ခဘူတံ ဝိရိယံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။

နိက္ခမ္ပ (တိ) [နိ+ကမ္ပ။ (နိဗ္ဗမ္ပ- သံ၊ ဣက္ခပ-ပြာ)] တုန်လှုပ်ခြင်း-လှုပ်ရှားခြင်း-မရှိသော၊ မတုန်လှုပ်သော။ အယောဇ္ဈန္တိ ဝါဒယုဒ္ဓေန ယုဇ္ဈိတွာ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျံ အစလံ နိက္ခမ္ပံ ထိရံ။ မ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၈၃။

နိက္ခမ္မ (တိ) [နိ+ကမ္မ (နိမ္မိန်-သံ၊ ကိက္ခမ္မ-
ပြာ)] အမှုကိစ္စ-အလုပ်-မရှိသော၊ သူ။
ယော ပန ဝိသာသာဒေါ ဝါ အညော ဝ၊
ကောစိ နိက္ခမ္မော နိရတ္တကကထံကထေန္တော
နိဒ္ဒါယန္တော ဝါ ဝိဟရတိ။ ဝိဠာ ၂။ ၁၄၈။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၅။ (အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၉။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၂။
၂၀။ ၃၆၉။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၃၉။)

နိက္ခမ္မက (တိ) [နိ+ကမ္မ+ကထိ-၌ နိက္ခမ္မိကာ။
အ ကို ဣပ္ပ၊ မောဂ်၊ ၄။ ၁၄၂ - ကြည့်။]
အထက်ပုဒ်နက်-ကြည့်။ မဟာရာဇ သာမာ-
ဝတိပုဗ္ဗေါ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော နိက္ခမ္မိကာ
(နိက္ခမ္မာသိ၊ သျှာ) ဝိစရန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။
န ခေါ ပနာယံ တွေကံ ကာလံ နိက္ခမ္မကောဝ
အတ္ထိသတိ။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၆။ ၂၇။

နိက္ခယ (ပု) [နိ+ကိ+အ။ ကိ ဒဗ္ဗဝိနိမယေ-
ကိ။ ဓာတုတ္ထ။ ၅၉] (၁) ဥစ္စာပေး၍-လဲ
လှယ်-ဝယ်ယူ-ခြင်း။ (၂) တန်ဖိုးရင်း၊
အဖိုးရင်း၊ ဈေးရင်း၊ ထိုက်တန်သောအဖိုး၊
ပစ္စည်းတန်ဖိုး။ (အရှေးဥစ္စာ။ ဠာတ်၊ သျှ။)
(၁) နိက္ခယေနာ (ဠာ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၅။
၂၅) ဝိက္ခယေန၊ ပလယေနာတိ အတ္ထော။
ဠာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅၁၃။ (၂) နိက္ခယ (ဠာ၊ ၂။
၃၆၈) နိ အတ္ထိသ မူလံ။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၇။ ၃၆၅။
နိက္ခယန္တိ နိက္ခိနာတိ ဧတေနာတိ နိက္ခယံ၊
မူလဓနံ။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၅၄၇။ နိက္ခယံ ဒတာ
ဂဟိတာ (ဠာ၊ ဠာ၊ ၇။ ၃၇၅) တိ မူလံ ဒတာ
ဂဟိတာ။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၅၄၇။

နိက္ခရုဏ (တိ) [နိ+ကရုဏာ] သနား-ကြင်နာ
-ခြင်း 'ကရုဏာ' -မရှိ-ကင်း-သော၊ သူ။
နိက္ခရုဏာ (သုတ္တန်-၃၁၆) တိ ကရုဏာ ဝိရ-
ဟိတာ သတ္တာနံ အနတ္တကာမာ။ သုတ္တန်၊ ၄။
၁။ ၃၀၄။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၂။ ပေတ၊ ၄။ ၅၁။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၇၂။ ၁၈၅။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဠာ၊
ဠာ၊ ၃။ ၁၆၁။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၄။ ၁၂။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၇။ ၆၄။
သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၈၂။)

နိက္ခရုဏတာ (တိ) [နိက္ခရုဏ+တာ] သနား-
ကြင်နာ-ခြင်း 'ကရုဏာ' -မရှိ-ကင်း-သူ၏
အဖြစ်။ အကြင်နာ-သနား-မဲ့-မရှိ-သူ၏
အဖြစ်။ နိက္ခရုဏတာယာ (ဠာ၊ ဠာ၊ ၆။
၁၇၂) တိ အကာရညတာယ။ ဠာ၊ ဠာ၊ ၂။
၅၄၂။ နိက္ခရုဏတာယာတိ ဝိဟာသယ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၇။ ထေရ၊
ဠာ၊ ၂။ ၃၂၆။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၆။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၉။)

နိက္ခသဋ္ဌ (တိ) [နိ+ကသဋ္ဌ] အမှိုက် (ကြံခွံ
ကြံဖတ်) -မရှိ-ကင်း-သော (ကြံရည်)။
နိက္ခသဋ္ဌော ဥစ္စုရသော သတ္တာဟ
ကာလိကော။ ဝဇီရ၊ ၄၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၀။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၂။)

နိက္ခသဋ္ဌရသ (ပု) [နိက္ခသဋ္ဌ+ရသ] အမှိုက်
(ကြံခွံ ကြံဖတ်) မရှိ-ကင်း-သော အရည်၊
ကြံရည်။ နိက္ခသဋ္ဌရသသပိ သတ္တာဟ-
ကာလိကတံ ဒေသေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၃။

နိက္ခသာဝ (တိ) [နိ+ကသာဝ။ (နိမ္မိမာယ-
သံ၊ နိက္ခသာယ-အဒ္ဓမာဂမိ၊ ကိတ္တိသာယ-
ပြာ)] (ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာ)
'နိရည် မရှိသော၊ (ရာဂ အစရှိသော ကိလေ-
သာ) ဖန်ရည်မှ ထွက်မြောက်ပြီးသော၊ သူ။
နိဟုဟင်္ဂော နိက္ခသာဝေါ ယတတ္ထော။ ဝိ၊
၃။ ၃။ ဥဒါန၊ ၈၀။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၉။ ရာဂါဒိ-
ကသာဝါဘာဝေန နိက္ခသာဝေါ။ ဝိ၊ ဠာ၊
၃။ ၂၃၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄၁။
နိဂ္ဂတကိလေသကသာဝတ္တာ နိက္ခသာဝေါ
ဘဝေ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၀၅။

နိက္ကာစ (တိ) [နိ+ကာစ] မကြမ်းတမ်းသော၊
အပြစ်အနာ မရှိသော၊ သူ။ အကာစောတိ
နိက္ကာစော အကက္ကသော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။
အကာစ-လည်းကြည့်။

နိက္ကာမ (တိ) [နိ+ကာမ။ (နိမ္မိမာယ-သံ၊ ကိက္ကာ-
မ-ပြာ) အဘိလာမာ-ရဟိတ-ပြာ၊ ဠာ၊ ၃။ ၆။]

ပယ်အပ်-ထွက်မြောက်-ပြီးသော (ကိလေသာ) ကာမ-ရှိသောသူ။ နိက္ခာမော- (သုတ္တနိ။၄၄၉)တိ ပဟိနကာမော။ သုတ္တနိ။ ၄၂။ ၂၂၀။ နိက္ခာမော (စူဠနိ။၁၄၂)တိ နိက္ခန္တကာမော။ စူဠနိ။၄၁။

နိက္ခာမိ (တိ) [နိက္ခာမ+ဤ] အလုံးစုံသော ကိလေသကာမတို့မှ ထွက်မြောက်-ခြင်းရှိ-ပြီး-သောသူ။ နိက္ခာမိနော (ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၃)တိ.... ပညာဓုရေန ဝိရိယေန သဗ္ဗကိလေသေဟိ ကတနိက္ခမနာ။ ခုဒ္ဒက။၄။ ၁၅၄။ သုတ္တနိ။၄၁။ ၂၃၃။

နိက္ခာရဏ (တိ) [နိ+ကာရဏ။ (နိမ္မိရဏ-သံ၊ ကိက္ခာရဏ-ပြာ)] အကြောင်း-မရှိ-ကင်း-သော၊ အကြောင်းမဲ့၊ နိက္ခာရဏာ ဒုလ္လဘာ အဇ္ဇ မိတ္တာ။ အပါ။၁၅။ သုတ္တနိ။၄၁။ ၁၁၈။ နိက္ခာရဏာ ဒုလ္လဘာ အဇ္ဇ မိတ္တာတိ...အကာရဏာ နိက္ခာရဏာ အဟေတု အပစ္စယာ ဒုလ္လဘာ။ စူဠနိ။၃၀၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆၊၂၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၃၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၊၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၈၇။ စူဠနိ။၄။၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ မူလဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။)

နိက္ခာရဏကထာ (တိ) [နိက္ခာရဏ+ကထာ] အကြောင်း-မရှိ- ကင်း-မဲ့-သော စကား။ ဧဝံ သေသေဟိပိ တထာရူပါသု နိက္ခာရဏ-ကထာသု ကတိတာသု အဘဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

နိက္ခာရဏတာဒိပန (န၊ထိ) [နိက္ခာရဏတာ+ဒိပန] အကြောင်း-မရှိ-ကင်း-မဲ့-သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ နိက္ခာရဏတာဒိပနေ ဧဝံ သဒ္ဓေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

နိက္ခာရုဏိက (တိ) [နိ+ကာရုဏိက။ (နိမ္မိရုဏိက-သံ၊ ကိက္ခာရုဏိယ-ပြာ)] သနားကြင်နာခြင်း 'ကရုဏာ'-မရှိ-ကင်း-သော၊

အကြင်နာ - အသနား-ကင်း-မဲ့-သောသူ။ အကာရုဏိကောတိ နိက္ခာရုဏိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၁၂။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၀၇။)

နိက္ခိဏန္တ (တိ) [နိ+ကိဏန္တ] ရွေးနှုတ်သောသူ။ အယျကော တေ တာတ တုမေ ပြာဟုဏ-သ ဓနံ ဒေတာ နိက္ခိဏန္တောတံ နိက္ခသဟဿံ ဒေတာ နိက္ခိဏာတု။ မိလိန္ဒ။၂၇။

နိက္ခိဏာတိ (ကြိ) [နိ+ကိ+နာ+တိ] ဥစ္စာဖြင့် လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-၏၊ ရွေးနှုတ်-၏။ တံ နိက္ခသဟဿံ ဒေတာ နိက္ခိဏာတု။ မိလိန္ဒ။၂၇။ ဣမေ ၈ ဒါရကေ အယျကော နိက္ခိဏိဿတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇။ နိက္ခိဏိဿာမိ ဒဗ္ဗေန (ဇာ၊၂။၃၆၇)တိ ဓနံ ဒေတာ မောစေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၄။

နိက္ခိဏာတု(ကြိ) [နိ+ကိ+နာ+တု] ဥစ္စာဖြင့် လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-လေ့၊ ရွေးနှုတ်လေ့။ နိက္ခိဏာတိ-ကြည့်။

နိက္ခိဏိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကိ+နာ+တွာ]လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-၍၊ ရွေးနှုတ်၍။ နိက္ခိဏိတွာ နဟာပေတွာ၊ ဘောဇယိတွာန ဒါရကေ။ ဇာ၊၂။၃၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၅။

နိက္ခိဏိဿတိ (ကြိ) [နိ+ကိ+နာ+ဿတိ] ဥစ္စာဖြင့်လဲလှယ် ဝယ်ယူ-လိမ့်လတ္တံ့။ ရွေးနှုတ်လိမ့်လတ္တံ့။နိက္ခိဏာတိ-ကြည့်။

နိက္ခိဏိဿာမိ (ကြိ) [နိ+ကိ+နာ+ဿာမိ] ဥစ္စာဖြင့် လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-လိမ့်အံ့၊ ရွေးနှုတ်လိမ့်အံ့။နိက္ခိဏာတိ-ကြည့်။

နိက္ခိလာသု (တိ) [နိ+ကိလာသု] မပျင်းရိ-လုံ့လပြု-သောသူ။ ဧဝံ ဩသက္ကနာကာရ-ဝိရဟ်တော နိက္ခိလာသု ဝိသာရဒေါ ကေဿာပိ ဒွိန္ဒမ္ပိ သိဟဝေဂေနော ပက္ခန္ဓတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။

နိက္ခိလေသ (တိ) [နိ+ကိလေသ။ (နိက္ခေက-သံ)]
 ခုဂစသော ကိလေသာ (အညစ်အကြေး)
 -မရှိ-ကင်း-သော။ ပယ်အပ်ပြီးသော ခုဂ
 စသော ကိလေသာရှိသော။ သူ။ မေါသေ
 ဝိဂတေ...ကိလေသေ ဝိဂတေ န ဝတ္ထုဗ္ဗံ “နိက္ခိ-
 လေသော” တိ။ အဘိက။ ၃၂။ နိက္ခိလေသာ-
 (မ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၈၀) နိရူပက္ခိလသော အနုပက္ခိ-
 လိဋ္ဌာ။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၀၀။ နိက္ခိလေသတာယာ-
 တိ သယံ ပဟိနကိလေသသန္တာနဂတတာယ။
 သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၀၇။ (-ပဋိသံ၊ ၃၇။ မဟာနိ၊ ၁၃။
 ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၂၆။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၈၃။
 မ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၇။ မ၊ ၄၊ ၄၊ ၁၁၆။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၆၉။ သံ၊
 ၄၊ ၂၊ ၈၉။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၅၃။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂၊ ၈၇။
 ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၂။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၂၊ ၇၁။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။
 ၄၁။ အ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၆၈။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၇၂။ သာရတ္ထ
 ၁၊ ၆၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၆။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၈၇။ သံ၊ ၄၊
 ၁၊ ၁၄၁။ အံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၆၉။ မူလ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၉။)

နိက္ခိလေသဂဟန (တိ) [နိ+ကိလေသ+ဂဟန]
 ခုဂစသော ကိလေသာတောအုပ် မရှိသော။
 သူ။ တတော ဝေ နိဗ္ဗနထော နိက္ခိလေသ-
 ဂဟနော။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၇၉။

နိက္ခိလေသစိတ္တ (န) [နိ+ကိလေသစိတ္တ] ခုဂ
 စသော ကိလေသာ-မရှိ-ကင်း-သော
 စိတ်။ အပ္ပမာဏစေတသောတိ ဥပဋ္ဌိတသတိ-
 တာယ နိက္ခိလေသစိတ္တေန အပ္ပမာဏစိတ္တော။
 သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၃။

နိက္ခိလေသဇာတိက (တိ) [နိက္ခိလေသ+ဇာတိ-
 က] ခုဂစသော ကိလေသာ-မရှိ-ကင်း-
 သော သဘောရှိသော။ အပ္ပရဇက္ခဇာတိ-
 ကောတိ သမာပတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ နိက္ခိ-
 လေသဇာတိကော ဝိသုဒ္ဓသတ္တော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊
 ၂၄၅။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၆၀။
 (-ဝဇီရ၊ ၃၉၈။)

နိက္ခိလေသဋ္ဌ (ပ) [နိက္ခိလေသ+အတ္ထ] ခုဂ
 စသော ကိလေသာ-မရှိ-ကင်း-သော

အနက်သဘော။ ပကတိပရိသုဒ္ဓမိဒံ စိတ္တံ
 နိက္ခိလေသဋ္ဌေနာ (ပဋိသံ၊ ၇၈) တိ ဣဒံ
 ဝုတ္တပ္ပကာရံ စိတ္တံ ခုဂါဒိကိလေသသာဘာဝေန
 ပကတိယာ ဝေ ပရိသုဒ္ဓံ။နိက္ခေသဋ္ဌေနာ-
 တိပိ ပါဌော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၆။ (-ပဋိသံ၊
 ၄၊ ၂၊ ၁၁၁။ စူဠနိ၊ ၄၊ ၂၆။)

နိက္ခိလေသတာ (တိ) [နိက္ခိလေသ+တာ] ခုဂ
 စသောကိလေသာ-မရှိ-ကင်း-သု၏အဖြစ်၊
 ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသု၏အဖြစ်။
 နိက္ခိလေသတာယာ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃၆) တိ သယံ
 ပဟိနကိလေသသန္တာနဂတတာယ။ သံ၊ ၄၊ ၂၊
 ၂၀၇။ (-သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၇၁။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၉၉။
 အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၆၂။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁၊ ၄၁၈။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊
 ၂၀၀။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၈၂။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၇၁။ ၂၂၅။
 သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၉၁။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၉။ မူလ၊ ၄၊ ၁၊
 ၁၀၃။)

နိက္ခိလေသတ္ထ (ပ) (နိက္ခိလေသ+အတ္ထ) ခုဂ
 စသောကိလေသာမရှိသော အနက်သဘော။
 အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နိက္ခိလေသတ္ထပုစ္ဆာ (တိ) [နိက္ခိလေသတ္ထ+
 ပုစ္ဆာ] ခုဂ စသော ကိလေသာ မရှိသော
 အနက်သဘောကို-မေးခြင်း- မေးကြောင်း-
 -ပုစ္ဆာ။ တိသော ပုစ္ဆာ အနဝဇ္ဇတ္ထပုစ္ဆာ
 နိက္ခိလေသတ္ထပုစ္ဆာ ဝေါဒါနတ္ထပုစ္ဆာ။ မဟာ-
 နိ၊ ၂၆၄။ စူဠနိ၊ ၅၊ ၁၊ ၆၃။

နိက္ခိလေသဓမ္မ (ပ) [နိက္ခိလေသ+ဓမ္မ] ခုဂ-
 စသော ကိလေသာ- မရှိ- ကင်း- သော
 တရား။ ကုသလံ ဓမ္မန္တိ အနာဇ္ဇဓမ္မံ နိက္ခိလေ-
 သဓမ္မံ ဝိမောက္ခဓမ္မန္တိ အတ္တော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။
 ၃၉၅။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၅၂။

နိက္ခိလေသပရိဝါရ (တိ) [နိက္ခိလေသ+ပရိဝါရ]
 ခုဂ စသောကိလေသာ-မရှိ-ကင်း-သော
 ရဟန္တာ ရဟန်းဟူသော အခြံအရံရှိသော။
 သူ။ ဣတိ ဘဂဝါ ပရိသုဒ္ဓေ...နိက္ခိလေသော

နိက္ခိလေသပရိဝါဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၆၉။

နိက္ခိလေသဗျဝဒါနဋ္ဌ(ပု) [နိက္ခိလေသ+ဗျဝဒါန
(=ဝိ+အဝ+ဒါ+ယု)+အတ္တ] ကိလေသာ
မရှိအောင်-ဖြတ်တောက်-ဖြိုခွဲ-တတ်သည်
၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ နိက္ခိ-
လေသဗျဝဒါနဋ္ဌေန တုလာသဒိသောတိ
မေဓာဝီ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၇။

နိက္ခိလေသမန (တိ) [နိက္ခိလေသ+မန]ကိလေ
သာ-မရှိ - ကင်း - သော စိတ်ရှိသော၊
ကိလေသာစိတ် မရှိသော။ သူ။ နိက္ခိလေသ-
မနော ဟောမိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝါဟသာ။
အပါ၊၂။၁၁၁။

နိက္ခိလေသဝန (တိ) [နိက္ခိလေသ+ဝန] ဘုဂ-
စသော ကိလေသာဟူသော တောမရှိသော၊
သူ။ နိဗ္ဗနသောတိ နိက္ခိလေသာနော။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃၊၂၄၇။

နိက္ခိလေသဝိဟာရ (ပု) [နိက္ခိလေသ+ဝိဟာရ]
ဘုဂ စသော ကိလေသာ-မရှိ- ကင်း-
အောင်နေခြင်း။ အရဏဝိဟာရေတိ နိက္ခိ-
လေသဝိဟာရေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ နိက္ခိ-
လေသဝိဟာရီ (အံ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃)-ကြည့်။

နိက္ခိလေသဝိဟာရီ (တိ) [နိက္ခိလေသ+ဝိဟာရီ]
ဘုဂ စသော ကိလေသာ - မရှိ - ကင်း-
အောင်-နေလေ့ရှိ- နေတတ်-သော၊ သူ။
အရဏဝိဟာရီနန္တိ နိက္ခိလေသ ဝိဟာရီနံ။
ရဏန္တိ ဟိ ဘုဂါဒယော ကိလေသာ ဝုစ္စန္တိ၊
တေသံ အဘာဝေန နိက္ခိလေသဝိဟာရေ
နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။

နိက္ခိလေသသဘာဝ(ပု) [နိက္ခိလေသ+သဘာဝ]
ဘုဂစသော ကိလေသာ - မရှိ - ကင်း-
စင်ကြယ်-သော သဘော။ နိက္ခိလေသဋ္ဌ
(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁)-ကြည့်။

နိက္ခိတ (တိ) [နိ+ကိတ] ဥစ္စာလဲလှယ်-
ဝယ်ယူ-ရွေး-အပ်သော။ နိက္ခိတာ(ဇာ၊၂။
၃၇၃)တိ နိက္ခိယံ ဒေတာ ဂဟိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၃၇၂။

နိက္ခိက္ခန္ဓ (တိ) [နိ+ကုက္ခန္ဓ] ယုံမှားခြင်း-
ကုက္ခန္ဓ-မရှိ-ကင်း-သော။ ဘန္တေ ဓမ္မေန
သမေန လဒ္ဓေါ ပိဇ္ဇပါတော၊ နိက္ခိက္ခန္ဓာ
ဂဏာထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။
သာရတ္ထ၊၃။၄၆၂။ နိက္ခိက္ခန္ဓေနာတိ “အဘာ-
ဇိတမိဒ”န္တိ ကုက္ခန္ဓံ အကတာတိ အတ္ထော။
ဝိမတိ၊၂။၃၁၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။)

နိက္ခိဇ္ဇကုမ္မသဒိသ (တိ) [နိက္ခိဇ္ဇ+ကုမ္မ+
သဒိသ] အောက်သို့ - အဝမူ- မျက်နှာပြု-
မှောက်ထား-သော အိုးနှင့်တူသော(ပညာ)။
ဝေ နိက္ခိဇ္ဇကုမ္မသဒိသာ ပညာ ဝေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉၆။ မူလဋီ၊၃။၄၀။

နိက္ခိဇ္ဇတု (ကြိ) [နိ+ကုဇ္ဇ+တု]သပိတ်မှောက်
ကံ ပြုလော့။ နိကု(က္ခန္ဓ)ဇ္ဇတိ(၂)-ကြည့်။

နိက္ခိဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [နိ+ကုဇ္ဇ+အ+အန္တိ]အောက်သို့
-အဝမူ၍ထား-မျက်နှာပြု-ကုန်၏၊ မှောက်
ထားကုန်၏။ နိကု(က္ခန္ဓ)ဇ္ဇတိ(၁)-ကြည့်။

နိက္ခိဇ္ဇပည (တိ) [နိက္ခိဇ္ဇ+ပညာ]အောက်သို့-
အဝမူ၍ထား-မျက်နှာပြု -သော (အိုးနှင့်တူ
သော) ပညာရှိသော၊ မှောက်ထားသော
အိုးနှင့်တူသော ပညာရှိသောသူ။ အဝကုဇ္ဇ-
ပညောတိ နိက္ခိဇ္ဇပညော။ တေနာဟ
“အဝေမုပပညော”တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။

နိက္ခိ(ကု)ဇိတ (တိ) [နိ+ကုဇ္ဇ+တ]အောက်
သို့-အဝမူ၍ထား- မျက်နှာပြု - မှောက်-
ထား-အပ်သော၊ မှောက်နေသော (အိုး
စသည်)။ နိက္ခိ(ကု)ဇိတံ ဝါ ဥက္ခန္ဓဇ္ဇေယျ။
ဝိ၊၁။၇။ ဝိ၊၂။၃၀။ ဝိ၊၃။၂၃၊၂၆၇။ ဝိ၊၄။
၃၀၄။ ဒီ၊၁။၈၀။ ဒီ၊၂။၃၅၊၂၇၉။ ဒီ၊၃။

၁၅၇။ မ၊၁။၂။ မ၊၂။၃။ မ၊၃။၅။ သံ၊
 ၁။၆။ သံ၊၂။၃။ သံ၊၃။၆။ အံ၊၁။၅။
 ၄။၄။ အံ၊၃။၂။ ဥဒါနံ၊၁၃။ သုတ္တနိ။
 ၂၉၃။ နိက္ခန္ဓိ(က)ဇိတန္တိ အစောမုခဌပိတံ
 ဖေဋ္ဌာမုခဌာတံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အံ၊
 ၄။၂၊၁၅။ ဥဒါနံ၊၄။၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၆။ နိက္ခန္ဓိ(က)ဇိတံ
 ဥက္ကဋ္ဌေယျာတိ အာဓေယျဿ အနာဓာရ-
 ဘူတံ ဘာဇနံ အာဓာရတာဝါပါဒနဝသေန
 ဥက္ကဋ္ဌေယျ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၇၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ။
 ၂၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၅၀။ အ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။
 ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၇၅။)

နိက္ခန္ဓိတပဒ (န) [နိက္ခန္ဓိတ+ပဒ] နိက္ခန္ဓိတ-
 ဟူသောပုဒ်။ နိက္ခန္ဓိတပဒဿ ယထာဒဿိ-
 တေန အတ္တဒ္ဓယေန ယထာရဟံ ယောဇေ-
 တဗ္ဗံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၀။

နိက္ခန္ဓိတဗ္ဗ (တိ) [နိ+ကုဇ္ဇိ+တဗ္ဗ] သပိတံ
 မှောက်ကံပြုအပ်သော။ နိက္ခန္ဓိတဗ္ဗော (ဝိ၊
 ၄။၂၆၃) တိ တေန ဒိန္နဿ ဒေယျဓမ္မဿ
 အပ္ပဋိဂ္ဂဟဏတ္ထံ ပတ္တနိက္ခန္ဓုနကမ္မဝါစာယ
 နိက္ခန္ဓိတဗ္ဗော၊ န အစောမုခဌပနေန။
 သာရတ္ထ၊၃။၃၀၈။

နိက္ခန္ဓိ(က)ဇိတဘာဝ (ပ) [နိက္ခန္ဓိ(က)ဇိတ
 +ဘာဝ] အောက်သို့ - အဝမူ၍ထား -
 မျက်နှာပြု-အပ်သည်၏အဖြစ်၊ မှောက်ထား
 အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ခပ်သိမ်းသော အခြင်း
 အရာအားဖြင့် သိနိုင်စွမ်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။
 နံ ပတိ အာဝမတိတံ စ နိက္ခန္ဓိတဘာဝေန
 ဥဒကဝမနော ဃဋ္ဌော န တံ ပုန မုခေန
 ဂဏှာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၁။ သဗ္ဗပကာရေန
 အဝိဒိတံ နိက္ခန္ဓိတံ ဝိယ ဟောတိတိ အာဟ

“သဗ္ဗထာ အညာတတာ နိက္ခန္ဓိတဘာဝေါ-
 (မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၇၅)တိ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၇၅။ (-
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂။)

နိက္ခန္ဓိတမုခ (တိ) [နိက္ခန္ဓိတ+မုခ] အောက်သို့
 -အဝမူ၍ထား-မျက်နှာပြု-အပ်သော (အိုး
 နှင့်တူသော) မျက်နှာရှိသော၊ အောက်သို့
 ထားအပ်သော မျက်နှာရှိသော၊ မှောက်
 ချထားသော (အိုးနှင့်တူသော) မျက်နှာရှိ
 သော၊သူ။ ဥတ္တာနမုခေါတိ ယထာ ဧကစ္စေ
 နိက္ခန္ဓိတမုခါ ဝိယ သမ္ပတ္တာယ ပရိသာယ
 နကိဉ္ဇိ ကထေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

နိက္ခန္ဓိတသဒိသ (တိ) [နိက္ခန္ဓိတ+သဒိသ]
 အောက်သို့-အဝမူ၍ထား-မျက်နှာပြု-အပ်
 သော အိုးနှင့်တူသော၊ မှောက်ထားသော
 အိုးနှင့်တူသော။ ကထံ နိက္ခန္ဓိတသဒိသ-
 တာတိ အာဟ “သမ္ပတ္တာယ” တိ အာဒိ။
 သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၉၂။

နိက္ခန္ဓိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကုဇ္ဇိ+တုံ] သပိတံ
 မှောက်ကံပြုခြင်းငှ။ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ သမ-
 န္နာဂတဿ ဥပါသကဿ ပတ္တံ နိက္ခန္ဓိတုံ။ ဝိ၊
 ၄။၂၆၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၀။ ပတ္တံ နိက္ခန္ဓိတုန္တိ
 ဧတ္ထ ကမ္မဝါစာယ အဿမ္ဘောဂကရဏဝသေ-
 နေဝ နိက္ခန္ဓုနံ၊ န ပတ္တာနံ အစောမုခဌပ-
 နေန။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။၄၁၂။)

နိက္ခန္ဓိတုက္ခန္ဓိတသဒိသ (တိ) [နိက္ခန္ဓိတုက္ခန္ဓိတ
 +သဒိသ] အောက်သို့အဝမူထားအပ်သော
 အိုး၊ အထက်သို့ အဝမူထားအပ်သော
 အိုးနှင့်တူသော၊ မှောက်အပ် လှန်အပ်
 သော အိုးနှင့်တူသော။ အသုဘေ ‘သုဘ’-
 န္တိ ဝိပလ္လာသပ္ပဟာနေန စ နိက္ခန္ဓိတုက္ခန္ဓိတ-
 သဒိသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။

နိက္ခန္ဓိ(က)ဇိတော (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကုဇ္ဇိ+တော။
 ကုဇ္ဇိ+ဧက+တော] (၁) အောက်သို့-အဝမူ

ထား-မျက်နှာပြု-မှောက်ထား-၍။ (၂) အလျားမှောက်၍။ ဝမ်းလျားမှောက်၍။ ဝမ်းလျားမှောက်၍။ (၁) ဘူမိယံ ပန နိက္ခန္ဓိတော ကေမေဝ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိဇ္ဇာဒှ။ ၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၄၀။ နိက္ခန္ဓိတော (မ၊ ၂။ ၇၇) တိ အဓောမုခံ ကတော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။ ဟေဋ္ဌာမဉ္ဇေ ပတ္တံ နိက္ခန္ဓိတော ဌပေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။ ဥဒါနာဋ္ဌ။ ၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၇။ (-ဝိဇ္ဇာ။ ၂။ ၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၇။ ၇၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၆။) (၂) ပုတ္တဉ္စ သဗ္ဗေ ဗြာဟ္မဏေ စတဿ ပါဒမူလေ နိက္ခန္ဓိတော နိပဇ္ဇာပေတွာ ခမာပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၇၂။

နိက္ခန္ဓိတောန (ကြိ၊ ဝိ) [နိက္ခန္ဓ+တောန] အထက် ပုဒ် (၁) နက်ကြည့်။ တဿ ဒတောနဟံ ပဏ္ဍိ။ နိက္ခန္ဓိတောန ဘာဇနံ။ အ၊ ၂။ ၃၇၅။ စရိယာ၊ ၁။ ၂။

နိက္ခန္ဓပေါကာသ (ပု) [နိ + ကုဏပ + ဩကာသ] သူသေ-အလောင်း-အပုပ်-ကောင် မရှိရာအရပ်။ ကုဏပဇဇာ ဇဇိတန္တရမနုပဝိဇ္ဇော ဝါယာမေန တတော မုဉ္ဇိတော နိက္ခန္ဓပေါကာသံ ပဝိသိတော တတ္ထပရမသုခံ လဘေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၉။

နိက္ခန္ဓက (ပု) [နိ + ကုဏက] ဆန်ကျိုး-ဆန်ကဲ့- မပါ- ကင်း-သော သလေးပင်။ အကဏောတိ နိက္ခန္ဓကော (နိက္ခန္ဓော၊ က။ နိက္ခောဏကော၊ သျာ)။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။

နိက္ခန္ဓ (တိ) [နိ + ကုဏ] (၁) အံ၊ ဩဒ္ဓယ်-မပြု တတ် - ပြုခြင်းမှကင်း - သော၊ သူ။ (၂) ဝါကြားပလွားခြင်း-အလျင်းမရှိ- ကင်း- သော၊ သူ။ (၁) နိက္ခန္ဓဟာ နိလ္လပါ ဓီရာ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၀။ နိက္ခန္ဓဟော- (သုတ္တနိ။ ၂။ ၇၇။ အ၊ ၁။ ၁၂။ စူဠနိ။ ၂။ ၇၇) တိ ဧတ္ထ ကိဉ္ဇာပိ ယဿ တိဝိခံ ကုဟနဝတ္ထု နတ္ထိ၊ သော နိက္ခန္ဓဟောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဣမိဿာ

ပန ဂါထာယ မနုညဘောဇနာဒိသု ဝိမုယ-မနာပဇ္ဇနတော နိက္ခန္ဓဟောတိ အယမဓိပ္ပါယော။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၂။ အ၊ ၁။ ၁၂။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၂။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၁၂။ စူဠနိ၊ ၂။ ၇၇။ အ၊ ၁။ ၁၂။) (၂) နိက္ခန္ဓဟေ ဓောတပါပကေ။ အ၊ ၁။ ၁၂။ ၇၇။

နိက္ခောသသိသ (တိ) [နိ + ကေသ + သိသ] ဆံပင် မရှိသော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ထိပ်ပြောင်-ခေါင်းပြောင်-သော၊ သူ။ နိက္ခောသသိသော ခလ္လာဇော။ ဓာန်။ ၃၂။ နိက္ခောသံ သိသမေတဿ။ ယင်း-ဦး။

နိက္ခောသိက (တိ) [နိက္ခောသ + ကုဏ။ ထိ-နိက္ခောသိကာ] နည်း-ပါး-သော ဆံပင်ရှိသော၊ ဆံပင်-နည်း-ပါး-သော၊ သူ။ အညာဣဿ ရသေဋ္ဌိကုလဿ ဓိတာ နိက္ခောသိကာ။ အံ၊ ၁။ ၁၂။

နိက္ခောသိ (တိ) [နိ + ကေသ + ဤ] အထက်ပုဒ် နက်-ကြည့်။ နိက္ခောသိတိ အပ္ပကေသိ။ အံ၊ ၁။ ၁၂။

နိက္ခောဓ (တိ) [နိ + ကောဓ။ (နိက္ခောဓ-သံ)] အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-ခြင်း မရှိသော၊ စိတ် မဆိုးသော၊ သူ။ ကိ ပန သမ္မ အာရမ္မဏံ ဒိသ္မာ နိက္ခောဓော ဇာတောသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ၁၇၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ၇၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ၇၇။)

နိက္ခောဓတာပသ (ပု) [နိက္ခောဓ + တာပသ] အမျက်ထွက်-စိတ်ဆိုး-ခြင်း မရှိသောရသေ့။ စိတ်မဆိုးသော ရသေ့။ ဘန္တေ နိက္ခောဓတာပသ... ဣဓေ ဥယျာနေ ဝသထ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။

နိက္ခောဓန (တိ) [နိ + ကောဓန] (၁) အမျက် ထွက်-စိတ်ဆိုး-ခြင်း မရှိသော၊ စိတ်မဆိုး သော၊ သူ။ (၂) အပြစ်ဒေါသ မရှိသော။ (၁) အပရာ ပရဂေဟေ ဒါသီ ဟုတွာ နိက္ခောဓနာ နိမ္မာနာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ၇၇။

(၂) ဝေရူပေ နိက္ခောဓနေ ဗုဒ္ဓသာသနေ
ပဗ္ဗဇိတော သမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

နိက္ခေပ (တိ) [နိ+ကောပ] အထက်ပုဒ် (၁)
နက်ကြည့်။ ဝိက္ခန္ဓေါ နိက္ခောပေါ တေ အသို့။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၇။

နိက္ခောသဇ္ဇ (တိ) [နိ+ကောသဇ္ဇ] ပျင်းရိခြင်း
မရှိသော၊ မပျင်းရိသောသူ။ အနုလသာတိ
နိက္ခောသဇ္ဇာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀၊၁၄၀။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။)

နိက္ခ (ပု၊န) [နိ+ကန+အ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၄၇၀။
နိ+ကမ္မ+ကံ] (၁) ရေထွက်ပြန်ပေါက်။
(၂) ရွှေအထူး၊ ရွှေစင်တနိက္ခ၊ သိင်္ဂီနိက်
ရွှေ။ (၃) နိက္ခ၊ ခနိက္ခ။ (၄-စပါး ခ-ချင်
ရွှေး၊ ၂-ချင်းရွှေး ခ-ပဲ၊ ၁၀-ပဲ (၂-ပဲ—
ကေစွေ) ခ-အက္ခ၊ ဂ-အက္ခ(၅-အက္ခ—ကေ-
စွေ) ခ-ဓာရဏ၊ ၅-ဓာရဏ (ဂ-အက္ခ—
ကေစွေ) ခ-သုဝဏ် (ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၄၇၀။)၊ ၅-သု
ဝဏ် ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။၃၁၃။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၉။
ဓာနံ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၇၀) ၅-ဓာရဏ (ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊
ကေစွေ) ၁၅-ဓာရဏ၊ဓာရဏ ၁၀၀(အပရေ)
ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၉၃) ၂၀-သုဝဏ် (ကေစိ) ၂၅-
သုဝဏ် (အပရေ) (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။) ၂၀-ဓာ-
ရဏ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။) ၅-
ပိုလ် (အပရေ)သည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။) ခ-
နိက္ခမည်၏။ (၁) ဣမံ နိက္ခ(ဇာ၊၁။၃၀၁)န္တိ
ဣမံ တာဒိသမေဝ ဥဒကနိဗ္ဗမနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၃၅၉။ (၂) ဆတ် နိက္ခာ သတ် အသာ။
ဝိမာန။၂။ “သုဝဏ္ဏ”ဣတိ ပဒေန နိက္ခ-
သဒ္ဓဿ သုဝဏ္ဏတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတိ၊ယော။
၂၁၃။ နိက္ခော သုဝဏ္ဏဝိကာရေပိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊
၄၇၀။ သိင်္ဂီနိက္ခသဝဏ္ဏ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄)လည်း
ကြည့်။ (၃) နိက္ခဉ္စိမံ သုဝဏ္ဏဿ၊ ဟရံ ဂစ္ဆ
သုစိရတ။ ဇာ၊၁။၃၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၉။ (-မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။)

နိက္ခ (တိ) [နိက္ခ+က] ခ-နိက္ခရှိသော၊ ခ-နိက္ခ
ရှိသော ရွှေစင်ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော (တန်
ဆာ ဘဏ္ဍာ)။ နိက္ခံ ဇမ္ဗောဒဒဿေ။ ဓမ္မ။
၄၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ နိက္ခ (မ၊၃။၁၄၃)န္တိ
နိက္ခေန ကတံ ပိဋန္နနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ နိက္ခ-
(သံ၊၁။၆၄)န္တိ အတိရေကပဉ္စသုဝဏ္ဏေန
ကတပိဋန္နနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ နိက္ခန္တိ ဘဏ္ဍ-
မာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ (- အံ၊၂။၄၇၉။
ဝိမာန။၂။ ဇာ၊၁။၂၆၄၊၃၃၉။)

နိက္ခဂဏ (န) [နိက္ခ+ဂဏ] (ရွှေစင်) နိက္ခ
အပေါင်း (နိက္ခ အရာ၊သျှ)။ နေကာနိ နိက္ခ-
ဂဏာနိ ပဏာယ။ မ၊၂။၁၁၅။

နိက္ခဏိတာ (ကြိ) [နိ+ခနု+တာ] မြှုပ်-စိုက်
-၌။ တတ္ထ တတ္ထ ခိလံ နိက္ခဏိတာ။ ဝိ၊
၄။၂၅၂။

နိက္ခန္တိ (န) [နိ+ကမ္မ+တ။ (နိက္ခန္တ-အဒ္ဓ-
မာဂဓိ၊ ဣက္ခန္တ-ပြာ)] (၁) ထွက်ခြင်း။
(၂) နိက္ခန္တသုတ်။ (တိ) (၃) ထွက်သော။
(၄) လွန်သော။ (၅) ထွက်မြောက်သော။
(၆) ထွက်-ကင်း-သော။ (၇) တောထွက်
သော။ (၈) မွေးဖွားသော။ (၉) ထွက်ရာ
ဖြစ်သော။ (၁၀) တောထွက်ရာဖြစ်သော။
(၁၁) မွေးဖွားရာဖြစ်သော။

(၁) ထွက်ခြင်း။ တဿ ဘိက္ခုနော
နိက္ခန္တေ (ဝိ၊၃။၁၂၁)တိ...တဿ ဘိက္ခုနော
နိက္ခမနေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ (၂)
နိက္ခန္တသုတ်။ နိက္ခန္တံ အရတိ စေဝ။ သံ၊၁။
၁၉၇။ နိက္ခန္တသတ္တ-လည်း ကြည့်။

(တိ)(၃)ထွက်သော။ နိက္ခန္တော ယည-
ဝါဋ္ဌော (စရိယာ။၃၇၉)တိ နိဂ္ဂတော။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂။စိရံ နိက္ခန္တော(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅)-
တိ နိဂ္ဂတော ဟုတော စိရကာလေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၇။ နိက္ခန္တ(အံ၊၂။၂၇၅)န္တိ နိဿရံ။ အံ၊

ဦးပုဂံဝံ။ နိက္ခန္ဓ (ဝိသုဒ္ဓိသံ။၂၂၀) နိဂ္ဂုတံ နိဿန္တံ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဇာသံ။၂၂၀။

နိက္ခန္ဓော-မ၊၂။၂၄၂။ သုတ္တနိ။၄၃၀။ အပါသံ။၂၂၇။ ဇာသံ။၁၆၅။ ဇာ၊၂။၁၅၁-၂။ မဟာနိ။၄၂။ မိလိန္ဒ။၅၉၁၅။ ဝိသင်္ကဟံ။ ၃၁၅။ ဒီ၊၅၁။၁၆။ မ၊၅၁။၁၂။ မ၊၅၁။ ၅၀။ မ၊၅၁။၁၆။ သံ၊၅၁။၁၆။ သံ၊၅၁။ ၃။၁၁။၂၄၉။ အံ၊၅၁။၃၃။၂၅။၅၅။၁၇။ အံ၊၅၁။၁၆။ အံ၊၅၁။၃၆။၃၃။၃၃။၃၅။ မ၊၅၁။၁၇။ မ၊၅၁။၂။၁၄။၂၆။ ဥဒါနံ။ ၇၇။ သုတ္တနိ။၅၁။၂၂၀။ သုတ္တနိ။၅၁။၂၇။ ထေရ၊၅၁။၂၆။ အပါ၊၅၁။၁၂။ အပါ၊၅၁။ ၂။၂၂-၄။ စရိယ၊၅၁။၁၆။၂၃။ ဇာ၊၅၁။ ၁၇။ ဇာ၊၅၁။၃၄။ ဇာ၊၅၁။၃၄။၁၅။ ၄၃။ဇာ၊၅၁။၂၆။ ဇာ၊၅၁။၂၅။မဟာနိ။ ၅၁။၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀။၃၄။ ကင်္ခါ၊ ၆။သစ်။၂၄။ သံ၊၅၁။သစ်။၁၆။၂၆။ သံ၊၅၁။ သစ်။၂။၄၃။ မ၊၅၁။၃၃။ အံ၊၅၁။၁၀။ အံ၊၅၁။၃၆။ နိက္ခန္ဓာ (ထိ၊၅၁) - ဝိ၊၁။ ၂၀။ဇာ၊၂။၃၅။ အံ၊၅၁။၂၀။ ပဋိသံ၊၅၁။ ၂။၁၁။ ဝိမာန၊၅၁။၁၆။ ထေရ၊၅၁။၇၇။ ထေရ၊၅၁။၂၂။၂၀။ အပါ၊၅၁။၁၃။-၃။အပါ၊ ၅၁။၄၀။မဟာနိ။၅၁။၂၅။ ဇာ၊၅၁။၄၀။ ကင်္ခါ၊၆။သစ်။၄၇။နိက္ခန္ဓ (န၊၅၁) - ဒီ၊၂။ ၄။ဝိ၊၅၁။၁၅။၃၆။ ဝိ၊၅၁။၁၇။ ကင်္ခါ၊ ၂၆။မ၊၅၁။၃၅။အပါ၊၅၁။၃၇။ ဝိ၊၅၁။၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၄။ ကင်္ခါ၊၆။ သစ်။၃၅။ မ၊၅၁။၂၄။ မူလဇ္ဇာ၊၃၅။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၃၁။ နိက္ခန္ဓာ(ပ၊၅၁) - စရိယ၊ ၄၁။ ဇာ၊၁။၃။ ဇာ၊၂။၃၆။ မိလိန္ဒ၊၁၅။ ဝိ၊၅၁။၇၀။ ဒီ၊၅၁။၄၅။ မ၊၅၁။၂၂။ ၂၇။ သံ၊၅၁။၄၂။ အံ၊၅၁။၃၃။ အံ၊၅၁။ ၃။၃၆။ အံ၊၅၁။၄၅။ ပဋိသံ၊၅၁။၁၀။ စရိယ၊၅၁။၃၂။ ဇာ၊၅၁။၃၅။၃၆။ မဟာနိ။၅၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅။ ဒီ၊၅၁။ ၂၆။ မ၊၅၁။၄၀။ နိက္ခန္ဓာ(ထိ၊၅၁) -

အဘိဓမ္မံ (က-ဝဂ်)၃-၄၃-ပ-မ-သ-စ

ဇာ၊၂။၂၄။ မ၊၅၁။၃၀။ သံ၊၅၁။၁၄။ အံ၊၅၁။၁၃။ ထေရ၊၅၁။၂။ အပါ၊၅၁။ ၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၅၁။၃၅။ ဇာ၊၅၁။၃၇။ သံ၊ ၆။သစ်။၁၆။၂၃။ မ၊၅၁။၁၀။ အံ၊၅၁။ ၁၅။ နိက္ခန္ဓာ(န၊၅၁) - ဒီ၊၂။၄။ နိက္ခန္ဓ (ဒု၊၅၁) - ဝိ၊၅၁။၁၀။ ဝိ၊၅၁။၁၅။ ဝိ၊၅၁။ ၄။၁၇။ ဝိသင်္ကဟံ။၃၃။ မ၊၅၁။၅၅။၂၆။ ပေတ၊၅၁။၃၄။ ထေရ၊၅၁။၃၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၅၁။ ၂။ ဇာ၊၅၁။၁၀။ ဇာ၊၅၁။၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၃။ ကင်္ခါ၊၆။၅၇။ မ၊၅၁။၃၀။နိက္ခန္ဓ (ဒု၊၅၁) - အံ၊၅၁။၂၆။ ဝိမတိ၊၂။၅၅။ နိက္ခန္ဓန-ပဋိသံ၊၅၁။၇၃။ မ၊၅၁။ ၄၀။ စရိယ၊၅၁။၂၀။ နိက္ခန္ဓဟိ(တ၊၅၁) - သံ၊၅၁။၁၀။ နိက္ခန္ဓာ (စ၊၅၁) - မိလိန္ဒ၊ ၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၅၁။ ဇာ၊၅၁။၁၀။ မ၊၅၁။ ၂၄။ နိက္ခန္ဓာ(သ၊၅၁) - ဝိ၊၅၁။၃၀။ အံ၊ ၅၁။၃၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၇။ နိက္ခန္ဓာ(သ၊၅၁) - ဝိ၊၅၁။၁၂။ ဝိ၊၅၁။၃၀။ မ၊၅၁။၁၇။ သံ၊၅၁။၁၆။ မ၊၅၁။၁၀။ ဇာ၊၅၁။ ၁၆။ ကင်္ခါ၊၆။၄၀။ နိက္ခန္ဓာယ-ဇာ၊၁။ ၁၆။ မ၊၅၁။၁၀။ ဇာ၊၅၁။၅၁။ နိက္ခန္ဓာ-ဝိ၊၅၁။၁၇။ ဝိသင်္ကဟံ။၃၃။ အံ၊၅၁။၂၆။ ကင်္ခါ၊၆။သစ်။၂၆။ အံ၊ ၆။၃။၂၅။

(၄) လွန်သော။ ကေမိ ဟိ ဝေယျ နိက္ခန္ဓ ဒေဝတာ သဒ္ဓမနုဿာဝေသံ။ ဒီ၊၂။၄။ (၅) ထွက်မြောက်သော။ နိက္ခန္ဓော- မဟာနိ။၄၂။၅၄။၁၃။၃၄။ စုဋ္ဌနိ။၃၇။ ၂၀။ အံ၊၅၁။၄၀။ အပါ၊၅၁။၃၀။ မ၊၅၁။ ၃။၄၀။ နိက္ခန္ဓ (န၊၅၁) - သံ၊၁။၁၇။ အံ၊၂။၂၇။ ထေရ၊၃၆။ ဝိ၊၅၁။၁၀။ မ၊၅၁။၃၀။ ပဋိသံ၊၅၁။၁၃။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂။ သုတ္တနိ။၅၁။၃၃။ ထေရ၊၅၁။ ၅၂။ မဟာနိ။၅၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅။ ဒီ၊၅၁။၅၆။ မ၊၅၁။ ၃၀။ သံ၊၅၁။၂၃။၂၆။ နိက္ခန္ဓာ(ပ၊၅၁) -

အပါ ၂။ ၂၀၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။
နိက္ခန္ဓန-မာ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ နိက္ခန္ဓသ(သ၊ ၄)
-မာ၊ ၄။ ၁။ ၁။

(၆) ထွက်-ကင်း-သော။ နိက္ခန္ဓ-
(ဥဒါန၊ ၁၀၇) တိ နိဂ္ဂတေ၊ အပဂတေတိ
အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၁၆၈။ နိက္ခန္ဓာ-အံ၊ ၁။
၄၄။ ဥဒါန၊ ၁၀၇၊ ၁၃၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဝိမာန၊
၄။ ၄၆။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ သံ၊ ၄။
၁။ ၄၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ နိက္ခန္ဓ(သ၊ ၄)-
အံ၊ ၂။ ၂၇၀။ အံ၊ ၁။ ၄၄။ ဥဒါန၊ ၁၀၇။

(၇) တောထွက်သော။ နိက္ခန္ဓာ-
မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။
မာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁။
၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ဒိ၊ ၄။ ၁။
၄၇။ နိက္ခန္ဓန-အပါ၊ ၁။ ၁။ ၁။ အပါ၊ ၄။ ၁။
၃၃၇။

(၈) မွေးဖွားသော။ နိက္ခန္ဓာ-အပါ
၂။ ၁၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၁။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ နိက္ခန္ဓာ(ပါ၊ ၁)
-မာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဥဒါန၊ ၄။
၈၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။
နိက္ခန္ဓ-အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁။ (၉) ထွက်ရာ
ဖြစ်သော။ နိက္ခန္ဓကာလ(၁)-ကြည့်။ (၁၀)
တောထွက်ရာဖြစ်သော။ နိက္ခန္ဓကာလ (၂)
ကြည့်။ (၁၁) မွေးဖွားရာဖြစ်သော။ နိက္ခန္ဓ-
ကာလ (၃)-ကြည့်။

နိက္ခန္ဓဥပနာ (န) [နိက္ခန္ဓ+ဥပနာ] ထွက်သော
၄၄။ ယောပိ နဒိဝါ သမုဒ္ဒံ ဝါ ဘိန္နိတော
နိက္ခန္ဓဥပနာန... ပါပုဏာတိ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။
ဝိသင်္ဂဟ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁။ (-သံ၊ ၄။ ၁။
၂၀၉။)

နိက္ခန္ဓဥပနာရာ (ထိ) [နိက္ခန္ဓ+ဥပနာရာ]
ထွက်သော ရေအလျဉ်။ နိက္ခန္ဓဥပနာရာ
ဝိယ စ ဟုတော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။

နိက္ခန္ဓကာလ (ပ) [နိက္ခန္ဓ+ကာလ] (၁)
ထွက်ရာ-အချိန်-အခါ။ (၂) တောထွက်ရာ-
အချိန်-အခါ။ (၃) မွေးဖွားရာ-အချိန်-
အခါ။ (၄) တတော တတော နိက္ခန္ဓ-
ကာလေ တံ တံ သဗ္ဗံ ပစ္စိမဿနမေဝ။
ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။
၃၀၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။
၄၈၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ (၂)
မဟာဗောဓိသတ္တာနံ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္ဓ-
ကာလတော ပဋ္ဌာယ... ပဝတ္တန္တိ။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၁။
(၃) အပိ စ ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တာ ဂဗ္ဘတော
နိက္ခန္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘူတာ နာမ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ (-အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။
၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။
၃၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။)

နိက္ခန္ဓစန္ဒမဏ္ဍလ (န) [နိက္ခန္ဓ+စန္ဒမဏ္ဍလ]
ထွက်သော လပြည့်ဝန်း။ ဝလာဟကန္တရာ
နိက္ခန္ဓစန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ... ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁။ ၁။

နိက္ခန္ဓဇိဝါ (ထိ) [နိက္ခန္ဓ+ဇိဝါ] (အပသ္မိ) ထွက်
သော လျှာ။ ဇိဝိမာနကသရီရေပိ ဗဟိ-
နိက္ခန္ဓဇိဝါယ ဥပက္ကမန္တေပိ ထုလ္လစ္စယမေဝ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ (-ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။
၁။ ၁။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။)

နိက္ခန္ဓဋ္ဌ (ပ) [နိက္ခန္ဓ+အတ္ထ] ထွက်မြောက်သည်
၏ အဖြစ်-ထွက်မြောက်ခြင်း -ဟူသော-
အနက်-သဘော။ ဂိဟိဘာဝတော နိက္ခန္ဓ-
ဋ္ဌေန “ပဗ္ဗဇာ”တိ လဒ္ဓနာမဿ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၁။ ၁။

နိက္ခန္ဓဋ္ဌာန (န) [နိက္ခန္ဓ+ဋ္ဌာန] ထွက်ရာအရပ်။
နိက္ခန္ဓဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ သိတလစ္စာယံ
ဒိသော ဝိဿမတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ (-သံ၊
၄။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။)

နိက္ခန္ဓဒန္တ (ပု၊န) [နိက္ခန္ဓ+ဒန္တ] (၁) (ပြင်ပသို့) ထွက်သောသွား။ (တိ) (၂) (ပြင်ပသို့) ထွက်သောသွားရှိသော၊ သွားခေါသော၊ သူ။
 (၁) နိက္ခန္ဓဒန္တဟိ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၂၂၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။) (တိ) (၂) အသုရဒန္တော ဝါ ဟေဋ္ဌာ ဝ၊ ဥပရိ ဝါ ဗဟိ နိက္ခန္ဓဒန္တော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၃။ လုဒ္ဓကော ဒါရုဏော နိက္ခန္ဓဒန္တော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၉၅။

နိက္ခန္ဓဒါဌ (တိ) [နိက္ခန္ဓ+ဒါဌာ] (ပြင်ပသို့) ထွက်သော အစွယ်ရှိသော၊ သူ။ ပုရောဟိတော ပိင်္ဂလော နိက္ခန္ဓဒါဌော အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၄၆။

နိက္ခန္ဓဒါရက (ပု) [နိက္ခန္ဓ+ဒါရက] (အမိဝမ်းမှ) ထွက်-မွေးဖွား - သော သူငယ်။ အယံ တေ (တဝ) ကုစ္စိတော နိက္ခန္ဓဒါရကော။ အံ၊ဌ၊၁။၂၇၀။ ထေရီ၊ဌ၊၁။၉၃။ (-ဒိ၊ဌ၊၁။၇၄။ မဟာနိ၊ဌ၊၃။၆၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ။၃။၆၅။)

နိက္ခန္ဓဒိဝသ (ပု၊န) [နိက္ခန္ဓ+ဒိဝသ] (၁) ထွက်ရာနေ့။ (၂) ထွက်ရာနေ့အဖို့။ (၁) နိက္ခန္ဓဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဘတ္တကိစ္စံ ကရေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၇၇။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၃။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၇၄။) (၂) အတိပုဂေါဃေဝ နိက္ခန္ဓဒိဝသော (သံ၊ဌ၊၂။၅၂)တိ ပကတိယာ ဘိက္ခဝရဏဝေလာယ အတိဝိယ ပါတော ဝေ ဝိဟာရတော နိက္ခန္ဓဒိဝသဘာဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

နိက္ခန္ဓနာသိကဝါတ (ပု) [နိက္ခန္ဓ+နာသိကဝါတ] (ပြင်ပသို့) ထွက်သော နှာခေါင်းလေ။ ဗဟိ နိက္ခန္ဓနာသိကဝါတေ ပန အန္တော အပဝိသန္တေ။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၇။

နိက္ခန္ဓဝါတ (ပု) [နိက္ခန္ဓ+ဝါတ] ထွက်သော လေ၊ ထွက်လေ။ ဗဟိ နိက္ခန္ဓဝါတာ စ န ဘာရာဇာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။)

နိက္ခန္ဓသာလိသိသ (တိ) [နိက္ခန္ဓ+သာလိသိသ] ထွက်သော သလေးနှံရှိသော။ နိက္ခန္ဓသာလိသိသံ အတ္တနော သာလိခေတ္တံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၃၉။

နိက္ခန္ဓသိသ (န) [နိက္ခန္ဓ+သိသ] (ပြင်ပသို့) ထွက်သော-အစွန် - အဖျား။ အန္တော-ပဝေသိတဝေဠုပဗ္ဗာဒိကဿ ဗဟိ နိက္ခန္ဓသိသံ။ ဝိ၊တေ၊၁။၁၄၇။

နိက္ခန္ဓသုတ္တ (န) [နိက္ခန္ဓ+သုတ္တ] နိက္ခန္ဓသုတ်၊လူ့ဘောင်မှ ရဟန်းဘောင်သို့ ဝင်၍ ငြိမ်သက်စွာနေသော ငါးကို ကာမဝိဟက်တို့သည် ပြေးဝင်လာကုန်ပြီ တကား၊ ဤ ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်မှုတို့သည် မည်းနက်သော မာရ်၏ အသင်းအပင်းမှ ပြေးဝင်လာကုန်ပြီတကား စသည်ဖြင့် အရှင်ဝဂီသထေရ် ရွတ်ဆိုဟောပြောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ၊ ၈-သံယုတ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၁။၁၇၇။ သံ၊ဌ၊၁။၂၄၆-၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

နိက္ခန္ဓိ (ထိ) [နိ+ကမု+တိ] ထွက်မြောက်ခြင်း။ နိက္ခန္ဓိ ကရေယျ (ဝိ၊၃။၁၂၂)န္တိ နိက္ခမနံ နိဂ္ဂမနံ အပဝါဟနံ ကရေယန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဌ၊၃။၂၀၆။)

နိက္ခန္တိ (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကမု+တုံ] ထွက်ခြင်းငှ။ နိက္ခန္တိ (နိဂ္ဂန္တိ၊ သိ၊ သျှာ) အသက္ကောန္တေ ဗဟူ မစ္ဆေ ပဿိ။ ဥဒါန၊ဌ၊၃။၃၃၂။ (-ဇာ၊ဌ၊၂။၃၃၇။)

နိက္ခပဘာ (ထိ) [နိက္ခ+ပဘာ] ၁-နိက္ခရှိသော ရွှေစင်၏အရောင်။ သရိရပဘာ ပန နိက္ခပဘာသဒိသာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။

နိက္ခပရိမာဏ (တိ) [နိက္ခ+ပရိမာဏ] (၅-သုဝဏ်) ၁-နိက္ခအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ နိက္ခအတိုင်းအရှည်ပမာဏနှင့်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်-ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဓာန်၊သျှ။၄၇၀-ဂါထာ ကြည့်။ နိက္ခပရိမာဓာ

ဏေဒ သိဂီသုဝဏ္ဏေန ကတံ။ သာရတ္ထဉာဏံ။
၂၁၄။ (-မဒ္ဓိဉာဏံ။)

နိက္ခမ (ပု) [နိ+ကမ္မ+ဏ။ (ဏိက္ခမ-ပြာ)]
(၁) ထွက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ကာမမှ ထွက်
မြောက်တတ်သော။ (၁) နာကာလေ သာဓု
နိက္ခမော။ ဇာသံဇိဝ။ ဇာသံဇိဝ။ (တိ)
(၂) ကာမတော နိက္ခမတိတိ နိက္ခမော။ မ
ဒ္ဓိဉာဏံ။ သံဇိဝ။ ၂၄၀၀။

နိက္ခမ (ကြံ) [နိ+ကမ္မ+အ+ဟိ။ ဟိ ချေ။]
ထွက်လေ့။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

နိက္ခမတိ (ကြံ) [နိ+ကမ္မ+အ+ဟိ။ နိတိဝါ။
၁၃၁။] ထွက်၏။ (က) မီးရှူးသန့်စင်-
ဖွားမြင်-၏။ (ခ) (ဥဒ္ဓံတုဋ္ဌာ) ဖောက်ထွက်
၏။ (ဂ) ထင်ရှားစွာပေါ်ထွက်၏။ အညောက်
ပေါက်၏။ (ဃ) ဖိခါ-ရှောင်ရှား-၏။ (င)
ထွက်မြောက်၏။ (စ) လူ့ဘောင်မှ ထွက်၏။
ရှင် - ရဟန်း-ပြု၏။ (ဆ) တောထွက်၏။
(ဇ) လုံးပန်း-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-အား
သစ်-၏။

ထွက်၏။ သာယံ ဝါ နိက္ခမတိ။ သံဇိဝ။
၁၈၈။ သိဟော ဘိက္ခဝေ မိဂဓဇော သာယ-
နသမယံ အာသယာ နိက္ခမတိ။ သံဇိဝ။
၁၈၉။ သံဇိဝ။ ၂၇၂။ နိက္ခမတိ-မာဇာ။
၈၆။ မာဇာ။ ၂၇၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၃၇။ ဝိဇ္ဇာ။
၂၂၆။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၄၁၂၇။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၇၁။
၂၇၄။ ကင်္ခါ။ ၂၇၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၉။ ဝိဇ္ဇာ။
၁၄၂။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၄၉။ မာဇာ။ ၂၆၁။ မာဇာ။
၃၄။ မာဇာ။ ၆၇။ သံဇိဝ။ ၅၈။ သံဇိဝ။ ၉၄။
သံဇိဝ။ ၁၁၁။ သံဇိဝ။ ၂၁၄။ သံဇိဝ။ ၁၀၇။
သံဇိဝ။ ၇၀။ အဘိဇ္ဇာ။ ၁၇၁။ အဘိဇ္ဇာ။
၆၈။ ပဋိသန္ဓေ။ ၂၁၄။ ပဋိသန္ဓေ။ ၉၄။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂၂၆။ ဓမ္မာဠာ။ ၁၁၇။ ဓမ္မာဠာ။
၂၃၂။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၄၈။ ပေတဋ္ဌာ။ ၅၇။
အပဋ္ဌာ။ ၁၁၆။ အပဋ္ဌာ။ ၄၈။ ဇာသံဇိဝ။
၁၃၅။ ဇာသံဇိဝ။ ၁၇၂။ မဟာနိဋ္ဌာ။ ၈၀။

ဝဇီရ။ ၃၀၂။ သာရတ္ထဉာဏံ။ ၁၈၈။ သာရတ္ထဉာဏံ။
၃၁။ ဝိမတိဝါ။ ၂၁။ ကင်္ခါ။ ၆၁။ ၂၂၆။
သံဇိဝ။ ၂၁၃၂။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၅၉။ မာဇာ။
၁၉၂။ မာဇာ။ ၁၁၆။ သံဇိဝ။ ၁၇၄။ အံဇိဝ်။
၃၁၃။ နေတ္တိ။ ၁၂၀။ နေတ္တိ။ ၂၉၂။

နိက္ခမန္တိ-ဝိသံဇိဝ်။ ဝိသံဇိဝ်။ ဝိသံဇိဝ်။
၃၃၃။ ဝိသံဇိဝ်။ ဝိသံဇိဝ်။ သံဇိဝ်။ ၄၄၉။
သံဇိဝ်။ ၁၃၉။ အံဇိဝ်။ ၄၁၄။ အပဉာဏံ။ ၃၁၄။
ဝိဇ္ဇာ။ ၁၁၄။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၇၇။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၇၁။
မာဇာ။ ၃၈၉။ မာဇာ။ ၃၃၂။ မာဇာ။ ၁၇၁။
သံဇိဝ်။ ၆၃။ သံဇိဝ်။ ၁၃၇။ သံဇိဝ်။ ၁၂၁။
သံဇိဝ်။ ၂၈။ အဘိဇ္ဇာ။ ၄၇။ ပဋိသန္ဓေ။ ၂၁။
၁၃။ ထေရဋ္ဌာ။ ၂၇၀။ ဇာသံဇိဝ်။ ၈၇။
မဟာနိဋ္ဌာ။ ၆၆။ ဝိဇ္ဇာ။ ၄၄။ မာဇာ။ ၂၆၂။
မာဇာ။ ၇၁။ နိက္ခမာမိ - ဝိသင်္ဂဟ။ ၉၀။
သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၂၈၈။ ဇာသံဇိဝ်။ ၂၇၂။ ဇာသံဇိဝ်။
၇၁။ နိက္ခမာမိ-သံဇိဝ်။ ၁၃၇။ နိက္ခမတု-
သံဇိဝ်။ ၂၉၁။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၂၁၄။ နိက္ခမန္တိ-
သံဇိဝ်။ ၁၉၄။ သံဇိဝ်။ ၂၁။ အဘိဇ္ဇာ။
၅၈။ ဓမ္မာဠာ။ ၁၄၄။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၂၇၃။
အပဉာဏံ။ ၄၀။ စရိယာဠာ။ ၉၈။ ဇာသံဇိဝ်။
၃၈။ ဇာသံဇိဝ်။ ၃၇၃။ သာရတ္ထဉာဏံ။ ၃၂၆။
နိက္ခမ(နိ+ကမ္မ+အ+ဟိ)-သံဇိဝ်။ ၂၁၆။
ပေတဋ္ဌာ။ ၁၃၄။ ဇာသံဇိဝ်။ ကင်္ခါ။ ၂၀၅။
မာဇာ။ ၁၉၄။ သံဇိဝ်။ ၂၉၄။ သံဇိဝ်။ ၁၆၉။
ပဋိသန္ဓေ။ ၂၆၉။ ဓမ္မာဠာ။ ၁၂၂။ သုတ္တနိ
ဋ္ဌာ။ ၂၁၇။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၂၈၈။ ပေတဋ္ဌာ။ ၄၇။
စရိယာဠာ။ ၁၂၁။ ဇာသံဇိဝ်။ ၄၀၃။ ဇာသံဇိဝ်။
၆၅။ ဝဇီရ။ ၃၀၂။ သာရတ္ထဉာဏံ။ ၃၁။ ကင်္ခါ။
၆၁။ ၂၂၆။ နိက္ခမာမိ-ဝိသံဇိဝ်။ ၂၇၀။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၆၅။ ဓမ္မာဠာ။ ၈၈။ ဝဇီရ။ ၅၇၇။
ကင်္ခါ။ ၆၁။ ၃၂၂။ နိက္ခမာမိ-ဝိသံဇိဝ်။ ၂၈၈။
သံဇိဝ်။ ၁၅၅။ သံဇိဝ်။ ၃၁၇။ အဘိဇ္ဇာ။
၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂၂၀။ ဓမ္မာဠာ။ ၃၃၉။ ဓမ္မာဠာ။
၂၃၁။ အပဉာဏံ။ ၁၃၇။ ဇာသံဇိဝ်။ ၁၃၇။ ဇာသံဇိဝ်။
၅၇၁။ သံဇိဝ်။ ၁၅၅။ သံဇိဝ်။ ၃၀၇။

နိက္ခမသု— ပေတဠာ၄၅။ နိက္ခမေယျ—
မိလိန္ဒ။ ၂၉။ မဠာဠာ၁၇၄။ သံဠာဠာ၁၀၀။
အဘိဠာ၂၂၂၆။ သံဠာဠာ၁၄၉။ အံဠာဠာ
၂၄၃။ နိက္ခမေယျ—ဝိဠာဠာ၁၅၂။ မဠာဠာ
၄၅။ ထေရဠာ၂၅၄၅။ ဇာဠာ၅၅၀၀။
သာရတ္ထဠာ၂၅၉။ နိက္ခမေ(နိ+ကမု+ယေျ)။
—ထေရ။ ၂၆၃၂၇၄။ မဟာနိဠာ။ စူဠနိ
၂၉၇။ ထေရဠာ၁၄၃၀။ မဟာနိဠာ၁၇၁။
နိက္ခမေယျ— ဒီဠာ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၃၀၂။
ဥဒါနဠာ၆၀။ ထေရဠာ၁၄၃၄။ စရိယာ
ဠာ၉၉။ မဟာနိဠာ၁၇၁။ နိက္ခမိ—ဝိဠာ
၃၀၃။ မဠာ၂၅၄။ ဒီဠာ၁၉။ သံဠာ၂၁၆။
အံဠာ၄၀၆။ သုတ္တနိဠာ၃၀၆။ ပေတဠာ၁၃၄။ ဇာ
၁၁၆၁။ နေတ္တိဠာ၁၁၇။ ဝိဠာဠာ၁၇၅။ ဒီဠာ
၂။ သဠာ။ ဒီဠာဠာ၂။ မဠာဠာ၁၀၀။
မဠာ၂၅၀။ မဠာဠာ၁၄၅။ မဠာဠာ
၅။ သံဠာဠာ၂၅။ အံဠာဠာ၁၇၆။ အံဠာဠာ
၁၃။ အဘိဠာဠာ၁၃၃။ အဘိဠာ၂၅၇၀။
ပဋိသံဠာ၂၅၉၇။ ခုဒ္ဒကဠာ၁၆၅။ ဓမ္မ
ဠာ၁၆။ ဓမ္မဠာ၂၅၀။ သုတ္တနိဠာ၁၂၀။ ပေ
တဠာ၄၅။ ထေရဠာ၂၅၅။ ထေရိဠာ၄၆။ အပါ
ဠာ၁၃၅။ အပါဠာ၂၅၂။ စရိယာဠာ၂၅။
ဇာဠာ၁၁၄၄။ ဇာဠာ၂၅၂၀။ ဇာဠာဠာ၄။
ဇာဠာ၄၁၄၉။ ဇာဠာ၅၂၃။ ဇာဠာ၆။
၄၀။ ဇာဠာ၇၂၀၅။ သာရတ္ထဠာ၃၀၀။
ဝိမတိ။ ၂၅၀၀။ မဠာ၂၅၁၀၉။ မဠာဠာ
၁၁၇။ မူလဠာ၂၅၁၆၃။ နေတ္တိဝိ။ ၂၉၂။
နိက္ခမိ—အပါဠာ၁၃၇။ နိက္ခမိ— အပါဠာ၅၆။
ထေရဠာ၁၃၇၇။ နိက္ခမိသု—မိလိန္ဒ၁၁၄။
ဝိဠာဠာ၇၀။ ဒီဠာ၂၅၁၄၅။ မဠာဠာ၁၃၁။
သံဠာ၂၅၂၄။ သံဠာဠာ၂၄၉။ အံဠာဠာ
၂၄၇။ အံဠာ၂၅၁၃၂။ အံဠာဠာ၉၂။ အဘိဠာ
၁၁၄၅။ ဓမ္မဠာ၁၃၀၄။ ဓမ္မဠာ၂၅၁၄။ ဥဒါန
ဠာ၁၃၃။ ဣတ္ထိဝိဠာ၁၂၉။ သုတ္တနိဠာ၂
၇၀။ အပါဠာ၁၆၃။ ဇာဠာ၂၅၁၂။ ဇာဠာ
၄၂၃၀။ ဇာဠာ၅၂၉။ ဇာဠာ၇၉၀။ မ

ဠာ၁၃၄၁။ နိက္ခမိတ္ထ—ဝိဠာဠာ၂၅၂။ ဝိ
သင်္ဂဟဠာ၁၀၆။ ကခါဠာသစ်၁၄၂။ နိက္ခမိ—
အပါဠာ၄၉။ အပါဠာ၅၇၃။ စရိယာဠာ၂၁၂။
ထေရဠာ၁၃၅၆။ ထေရဠာ၂၅၅။ ထေရိဠာ
၄၆။ အပါဠာ၁၃၅၇။ ဇာဠာ၃၃၁။ ဇာ
ဠာ၇၂၃၄၃။ နိက္ခမိသံ(နိ+ကမု+အ+တံ)—
ဇာဠာ၂၉၂။ နိက္ခမိသတိ—ဒီဠာ၇၆။ ဥဒါန
၁၀၀။ အပါဠာ၃၀၃။ မဠာ၂၅၇၀။ မဠာဠာ
၃၅။ အဘိဠာ၂၅၇၅။ ဓမ္မဠာ၂၅၁၄။
ဇာဠာ၂၅၁၅၆။ နိက္ခမိသန္တိ— ဝိဠာ၃၀၃။
နိက္ခမိသထ—သံဠာဠာ၃၁၅။ နိက္ခမိသမိ—
သုတ္တနိဠာ၃၀၆။ ထေရဠာ၃၀၂။ မဟာနိဠာ။
စူဠနိဠာ၉၇။ ဝိဠာ၂၅၉၃။ ဝိသင်္ဂဟဠာ၂၃၇။
ဒီဠာ၂၅၁၄၀။ သံဠာဠာ၁၉၇။ အံဠာဠာ၃၀။
အဘိဠာ၂၅၆၇။ သုတ္တနိဠာ၁၂၁။ ထေရ
ဠာ၂၃၃။ မဟာနိဠာ၁၇၁။ ဇာဠာ၇၂၆၀။
နိက္ခမိသံ—ထေရဠာ၁၄၃၀။

(က) မီးရှူးသန့်စင်— ဖူးမြင်—၏။
ယဒါဗောဓိသတ္တော မာတုကုစ္ဆိမာ နိက္ခမတိ။
ဒီဠာ၂၅၁၂။ နိက္ခမတိ—ဇာဠာ။ မဠာ၁၆၃။ အံ
ဠာ၁၃၂။ ဒီဠာ၂၅၃၀။ ဒီဠာဠာ၆၉။ မဠာဠာ
၁၃၁။ သံဠာ၂၅၃၁။ ဒီဠာ၂၅၂၉။ မဠာဠာ
၃၃၆။ သံဠာ၂၅၆၄။ နိက္ခမန္တိ—ဒီဠာ၂၅၃၀။
မဠာဠာ၁၃။ အပါဠာ၁၆၄။ ဒီဠာ၂၅၁၉။
ဒီဠာဠာ၁၅၇။ မဠာဠာ၁၃၀။ နိက္ခမာမိ—
အပါဠာ၁၆၇။ ထေရဠာ၂၅၄၀။ နိက္ခမာမ—
ဒီဠာဠာ၆၉။ မဠာဠာ၁၂၆။ ဒီဠာ၂၅၁၉။
နိက္ခမိ—ဒီဠာ၂၅၁၆၀။ မဠာဠာ၂၃၃။ အံဠာ
၁၁၉၃။ အပါဠာ၁၆၄။ အပါဠာ၂၅၆။
စရိယာဠာ၇၉။ ဇာဠာ၅၁၃၅။ နိက္ခမိ-
သု—အံဠာဠာ၁၄။ နိက္ခမိ—ဗုဒ္ဓဝံဠာ၇၅။

(ခ) (ဥဒ္ဓံတွင်းမှ) ဖောက်ထွက်၏။
ဝေ နိက္ခမန္တာနဉ္စ နေသံ ယော ပဌမတရံ
နိက္ခမတိ၊ သော ဇေဋ္ဌောတိ ဂစ္ဆတိ။ ဝိဠာဠာ
၁၀၉။ အံဠာဠာ၂၀၃။ (-သံဠာ၂၅၁၉၀။)

နိက္ခမန္တိ—ဝိဇ္ဇာ၁၁၁၀၉။ သံဠာ၂၂၁၀၁။ အံ၊
ဠာ၂၁၁၀၆၂၀၃။ နိက္ခမေယျ—အံ၊၂၂၄၉၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၁၁၅၃။ နိက္ခမိံသု—ဇာ၊ဠာ၂၁၁၆၁။

(ဂ) ထင်ရှားစွာ ပေါ်ထွက်၏။
အညောက်ပေါက်၏။ အကုံရာ နိက္ခမန္တိ။
ဝိဇ္ဇာ၂၁၁၀၉။ နိက္ခမတိ (ဒိ၊ဠာ၁၁၉၈)တိ စ
အဘိဗျတ္တိံ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ဒိ၊ဠာ၁။
၁၄၃။ (-သိ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၃၉၅။ သံဠာ၊၂။
၂၆၉။)

(ဃ) ဖဲခါ—ရွှေငှက်ရှား—၏။ နိက္ခမဿု
(အပါ၊၁။၇၄။) အပဂစ္ဆတိ။ အပါ၊ဠာ၊၂။
၃၇။ (-မိလိန္ဒ၊၂၇၀။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၂၃။)
(င) ထွက်မြောက်၏။ နိက္ခမံ (တိ) (၂)-
ကြည့်။

(စ) လူ့ဘောင်မှ ထွက်၏။ ရှင်-
ရဟန်း—ပြု၏။ န နိက္ခမိံ (ထေရ၊၂၇၅)
န ပဗ္ဗဇ္ဇိ။ ထေရ၊ဠာ၊၂။၄၇၃။ နိက္ခမိံ—
စရိယာ၊ဠာ၊၁၉၂။ နိက္ခမိံသု—စရိယာ၊ဠာ၊
၁၉၃။ နိက္ခမိဿတိ—အပါ၊ဠာ၊၂။၂၂၂။

(ဆ) တောထွက်၏။ ဝေဏ္ဍဘူ သုဝဏ္ဏ-
သိဝိကာယ နိသီဒိတော နိက္ခမိ။ ဒိ၊ဠာ၊၂။၁၆။
(-၁၆၈။ မ၊ဠာ၊၁။၄၇။ အံ၊ဠာ၊၁။၄၁။)
နိက္ခမိံသု—သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၁၃၄။ နိက္ခမိဿတိ-
—အပါ၊ဠာ၊၁။၇၂။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၇၀။

(ဇ) လုံးပန်း—ကြိုးကုတ်—အားထုတ်-
အားသစ်—၏။ ကာမာနံ ဝါ ပန္နဒနာယ
နိက္ခမထ။ ဥဘယေနပိ ဝိရိယမေဝ ဝုတ္တံ။
အံ၊ဠာ၊၁။၇၉။ (-မိလိန္ဒ၊၂၃၈။)

နိက္ခမတု (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+တု] ထွက်
လော့။ နိက္ခမတိကြည့်။

နိက္ခမထ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ထ] (က)
ထွက်ကြကုန်လော့။ (ခ)လုံးပန်းကြိုး—ကုတ်
—အားထုတ်—အားသစ်— ကြကုန်လော့။

(က) နိက္ခမတိကြည့်။ (ခ) နိက္ခမတိ (စ)
—ကြည့်။

နိက္ခမနိ (န၊ထိ) [နိ+ကမု+ယု။ (နိ၊ဠာ၊မဏ-
သံ၊ နိက္ခမဏ-အဒ္ဓမာဂဓိ၊ နိက္ခမဏ-ပြာ၊
နိက္ခမိမ-သိဟိဋ္ဌိ)] (၁) ထွက်ခြင်း။ (က)
ဖွားမြင်ခြင်း။ (ခ) (ဥဒ္ဓံတွင်းမှ) ဖောက်
ထွက်ခြင်း။ (ဂ) ထွက်မြောက်ခြင်း။ (ဃ)
တောထွက်ခြင်း။ (၂) (က)ဖွားမြင်ရာအခါ၊
ဖွားမြင်ချိန်။ (ခ)တောထွက်ရာအခါ၊ တော-
ထွက်ချိန်။ (၃) ထွက်ရာအရပ်၊ ထွက်ရပ်
လမ်း၊ ထွက်ပေါက်။ (တိ) (၄) (ကာမမှ)
ထွက်မြောက်—ကြောင်းဖြစ်—သော (ကုသိုလ်
စသည်)။

(၁) ထွက်ခြင်း။ ကာလေ နိက္ခမနာ
သာဓု။ ဇာ၊၁။၆၁။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၁၉၁။ မဟာ-
ဘိနိက္ခမနသဒိသံ ဂေဟတော နိက္ခမနံ။
စရိယာ၊ဠာ၊၂။၁၃၇။ နိက္ခမနံ (န၊ပါ၊၆)—
သံဠာ၊၂။၆၃။ မဟာနိ၊ဠာ၊၆၄။ သိ၊ဠာ၊သစ်၊
၂။၁၀၆။ မ၊ဠာ၊၁။၃၉၅။ မူလဠာ၊၆၂။
နိက္ခမနာ (ထိ၊ပါ၊၆)—ဝဇီရ၊၄၀၈။ နိက္ခမနံ
(ဒ၊၆)—ဝိဇ္ဇာ၊၂။၁၇၁။ ဝိဇ္ဇာ၊၂။၁၀၄။ ဒိ၊ဠာ၊
၂။၁၁၂။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၁၃၉။ ကခါ၊ဠာ၊
သစ်၊၃၅၈။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၆၂။ နိက္ခမနေန
(န၊တ၊၆)—အံ၊ဠာ၊၁။၂၇၀။ ထေရီ၊ဠာ၊၁၉၃။
မ၊ဠာ၊၁။၃၃၉။ နိက္ခမနာယ (န၊စ၊၆)—
ဇာ၊၁။၂၉၂။ မိလိန္ဒ၊၃၉၈။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၃၃၀။
နိက္ခမနတော (မ၊၆)—သိ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၂၀၆။
မ၊ဠာ၊၂။၁၃၉။ နိက္ခမနေ (န၊သ၊၆)—ဝိဇ္ဇာ၊
၃။၇၃။ သာရတ္ထ၊၃။၅၀။

(က) ဖွားမြင်ခြင်း။ မာတုကုစ္ဆိတော
နိက္ခမနေန စ ဒဿဟဿိလောကဓာတု
ကမေတွာ။ သံဠာ၊၂။၂၆၃။ အံ၊ဠာ၊၂။၂၉၃။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၉။ သံဠာ၊၂။၁၁၆။) (ခ)
(ဥဒ္ဓံတွင်းမှ) ဖောက်ထွက်ခြင်း။ အဏှကော-

သတော နိက္ခမနာယ မူလကာရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၆။

(ဂ) ထွက်မြောက်ခြင်း။ ကာမောသာ-
ဒိဩဃဿ နိတ္ထရဏံ နိက္ခမနံ။ စူဠနိဋ္ဌ၊၂။
(-သာရတ္ထ၊၂။၂၀။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃။) (ဃ) တောထွက်ခြင်း။ အဘိနိက္ခမန
(ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။) ကြည့်။

(၂)(က) ဖွားမြင်ရာအခါ၊ ဖွားမြင်ချိန်။
ကုစ္ဆိတော နိက္ခမနေပိ ဝိညာဏမေဝဿ
ပစ္စယော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။
သာရတ္ထ၊၃။၁၇၂။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၀၈။) (ခ) ကောထွက်ရာအခါ၊ တော
ထွက်ချိန်။ တုဿ နိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ န
ပဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။

(၃) ထွက်ရာအရပ်၊ ထွက်ရပ်လမ်း၊
ထွက်ပေါက်။ ယာဝ နဂရဒွါရေန နိက္ခမနာ-
(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၉) တိ နဂရဒွါရေန ယာဝ
နိက္ခမနပဒေသာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၂၉၀။)

(တိ) (၄) (ကာမမှ) ထွက်မြောက်-
တတ် - ကြောင်းဖြစ် - သော (ကုသိုလ်
စသည်)။ နေက္ခမ္မနိဿိတန္တိ ကာမတော
နိက္ခမနေ ကုသလဓမ္မေ နိဿိတံ။ သိ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၂၉။ (-စူဠနိဋ္ဌ၊၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၄၅။)

နိက္ခမနာ (န) [နိ+ကမု+ဏေ+ယု။ ကာ-
ရိတ်-ဏေ ပစ္စည်း ကျေ။ (နိမ္မိမဏ-သံ၊
နိက္ခမဏ အဒ္ဓမာဂဓိ၊ နိက္ခမဏ-ပြာ၊ နိက်
မိမ-သိဟိဋ္ဌံ)] (၁) ထွက်စေခြင်း။ (တိ)
(၂) ထွက်စေတတ်သော။ (၁) တိက္ခတ္ထံ၊
နိက္ခမနံ ပဝေသနဉ္စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၉။ (တိ)
(၂) ဖရသဝါစံ မုခတော နိဟရဏေန ဗဟိ
နိက္ခမနော န စ တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊၂၀၀။

နိက္ခမနဉာန (န) [နိက္ခမန+ဉာန] ထွက်
သောရေ။ နိဗ္ဗဟနဉာန (ဝဇီရ၊၁၃၁)-
ကြည့်။

နိက္ခမနက (တိ) [နိက္ခမန+က။ (ဏိက္ခမဏဂ-
ပြာ)] ထွက်သောသူ။ နဂရံ ပဝေသနက-
နိက္ခမနကေ ဩဠာရိကေ ပါဏေ ဒသေသိ၊
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ သိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

နိက္ခမနကဇုတိ (တိ) [နိက္ခမနကာ+ဇုတိ] ထွက်
သောအရောင်ရှိသော၊ အရောင်ထွက်သော၊
သူ။ အင်္ဂီရသ (ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၁၅)-ကြည့်။

နိက္ခမနကရသ္မိ (ထိ) [နိက္ခမနကာ+ရသ္မိ]ထွက်
သော-အရောင်-ရောင်ခြည်။ သရိရက်တော
နိက္ခမနကရသ္မိယော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။

နိက္ခမနကာရဏ (န) [နိက္ခမန + ကာရဏ။
(ဏိက္ခမဏကာရဏ-ပြာ)] (က) (င်း၏
အဖြစ်ဟူသော ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ခြင်း
၏ အကြောင်း။ (ခ) တောထွက်ခြင်း၏
အကြောင်း။ (က) ရဇ္ဇဒုက္ခတော နိက္ခမန-
ကာရဏေသု ယောဇေသိ။ စရိယ၊၁။ဋ္ဌ၊၂၁။
(ခ) အတ္တနော နိက္ခမနကာရဏံ ပစ္စဝေက္ခ-
မာနော ဝေ ကိရ စိန္တေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၉၉။

နိက္ခမနကာလ (ပု) [နိက္ခမန + ကာလ]
ထွက်ရာ-အချိန်-အခါ။ (က) အမိဝမ်းမှ
ထွက်ရာ-အချိန်-အခါ၊ မွေးဖွားရာ- အချိန်
-အခါ။ (ခ) ကျောင်း၊ ရွာ၊ နိဂုံး-စသည်
မှ ထွက်ရာအခါ။ (ဂ) တောထွက်ရာ
အခါ။ (က) မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမနကာလေ
ပဌမံ အဗ္ဘန္တရဝါတော ဗဟိ နိက္ခမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉၊၈၁။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉၊၁၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၁၁။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။) (ခ) သေ့ ဝေရဿ
နိက္ခမနကာလေ ပဿာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။
ဝေဂဠိဂံတော နိက္ခမနကာလေ ဃဠိကာဏေ
....အဂ္ဂဟေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။

၇၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄။
 ၄၀။ ဝေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၃။
 ၂၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၅။
 ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၃၅။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။ (ဂ) တုယ နိက္ခမန-
 ကာလတော ပဋ္ဌာယ န ပဿာမ။ ဇာ၊ ဌ၊
 ၁။ ၁၀၇။ (-ဝေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။)

နိက္ခမနိရိယာ (ထိ) [နိက္ခမန + ကိရိယာ]
 ထွက်ခြင်းအမှုအရာ၊ ထွက်ခြင်းအမှုအရာကို
 ဟောတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ပုဂ္ဂိုလ် နိက္ခမနိရိ-
 ယာယ ပစ္စိမဿ စ ဂမနကိရိယာယ သဒ္ဓိ-
 သမ္ပန္နော ဝေဒိတဗျော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၀၉။

နိက္ခမနစန္ဒနိကဋ္ဌာန (န) [နိက္ခမန + စန္ဒနိက-
 ဋ္ဌာန] (အိမ်၊ ရွာတို့မှ) ထွက်သော ဆေး
 ကြောပြီးရေ၊ ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေးစသည်
 တို့ စီးဝင်ရာအရပ်။ (အိမ်၊ ရွာတို့မှ) ထွက်
 သော တံစီးတုင်းအရပ်။ ဂေဟတော ဂါမ-
 တော စ နိက္ခမနစန္ဒနိကဋ္ဌာနံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၉၂။ စန္ဒနိက၊ စန္ဒနိကဋ္ဌာန တို့လည်း-ကြည့်။

နိက္ခမနစိတ္တုပ္ပါဒ (ပ) [နိက္ခမန + စိတ္တုပ္ပါဒ]
 ထွက်မြောက်ခြင်း၌ ဖြစ်သောစိတ်၊ ထွက်
 မြောက်လိုသော စိတ်။ နိက္ခမနစိတ္တုပ္ပါဒေါ
 နေက္ခမ္မာရမိတာ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇။ (ဒီ၊ ဌ၊
 ၁။ ၇၀။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။) -ကြည့်။

နိက္ခမနဋ္ဌ (ပ) [နိက္ခမန + အတ္ထ။ (ဏိက္ခမဏဋ္ဌ-
 ပြာ)] ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်
 ဟူသော - အနက် - သဘော။ သရဗန္ဓန-
 တော နိက္ခမနဋ္ဌေန နေက္ခမ္မံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။
 (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။)

နိက္ခမနဋ္ဌာန (န) [နိက္ခမန + ဋ္ဌာန] ထွက်ရာ
 အရပ်။ အဋ္ဌဝိတော နိက္ခမနဋ္ဌာနေပိ ဌာတာ။
 မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂။ (-ဝိမာန၊ ဌ၊ ၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။
 ၁၇၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၅။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၈၅။)

နိက္ခမနတုဗ္ဗ (တိ) [နိက္ခမန + တုဗ္ဗ] ရေထွက်
 ပြန် - ရေထွက်ပြန် - ရှိသော (ရေကန်)။
 ယန္တဗဒ္ဓါနိတိ သဿသမ္ပာဒနတ္တံ တတ္ထ တတ္ထ
 ဒွါရကဝါ၊ ဌ၊ ယောဇနဝသေန ဗဒ္ဓါနိ နိက္ခမန-
 တုဗ္ဗာနိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ ယန္တဗဒ္ဓါနိ (သံ၊
 ဌ၊ ၂။ ၁၆၇)လည်း-ကြည့်။

နိက္ခမနတ္ထ (ပ) [နိက္ခမန + အတ္ထ။ (နိက္ခမဏာ-
 ထိ - သံ)] (၁) ထွက်မြောက်ခြင်းအကျိုး။
 (၂) ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူ
 သော - အနက် - သဘော။ (၁) တဿ နိက္ခ-
 မနတ္ထ (မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၂) နှိ တံ မူလံ သတ္တိ-
 ကေဟိ နိတ္ထရဏတ္ထံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၅။ (-ပဋိ-
 သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၈။) (၂) သွားယ-
 မဏ တတော နိက္ခမနတ္ထော တေသံ ပဋိ-
 ပက္ခဘာဝတော။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၆။

နိက္ခမနဒိဝသ (ပ၊ န) [နိက္ခမန + ဒိဝသ] ထွက်ရာ
 နေ့။ (က) (မြို့မှ) ထွက်ရာနေ့၊ မြို့မှထွက်သည့်
 နေ့။ (ခ) အဓိဝမ်းမှ - ထွက် - ဖူးမြင် - ရာ
 နေ့၊ မွေးနေ့။ (က) နဂရတော နိက္ခမန-
 ဒိဝသေ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄။)
 (ခ) ကုစ္ဆိတော နိက္ခမနဒိဝသေ ဂဏိတော
 ဂမိဿာမ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။
 ၂၁၀။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၆။)

နိက္ခမနဒေသနာ (ထိ) [နိက္ခမန + ဒေသနာ]
 ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော
 တရားတော်။ နိက္ခမနဒေသန (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀)-
 နှိ နိက္ခမနုပယံ ဒေသနံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။

နိက္ခမနဒ္ဓါရ (န) [နိက္ခမန + ဒ္ဓါရ] (၁) ထွက်
 ရာ - တံခါး - အပေါက်။ (၂) ထွက်ခြင်း၏
 အကြောင်း၊ ဝှက်ရန်အခွင့်အလမ်း။ (၁)
 သော နိက္ခမနဒ္ဓါရံ အလဘန္တော ဘယပ္ပတ္တော။
 ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၂။ (၂) နိရယာ နိက္ခမနံ သေ-
 န္တာပိ ဂဝေသန္တာပိ နိက္ခမနဒ္ဓါရံ နာဓိဂစ္ဆန္တိ။
 ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၉၀။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၆။)

နိက္ခမနဒ္ဒါရမဂ္ဂ (ပု) [နိက္ခမနဒ္ဒါရ+မဂ္ဂ] ထွက်-
ရာ- ကြောင်း- ဖြစ်သော တံခါးအနီး၌
ရှိသော-လမ်း-ခရီး။ အာရာမဒ္ဒါရာ နိက္ခ-
မ္မာတိ အာရာမဒ္ဒါရတော သံဃဿ နိက္ခမန-
ဒ္ဒါရမဂ္ဂေတိ အတ္ထော။ အပါဠိ၊ ၂။ ၁၉၅။

နိက္ခမနနာသိကာဝါတ (ပု) [နိက္ခမန+နာသိ-
ကာဝါတ] ထွက်သောနာသိခေါင်းလေး။ ပဿာ-
သောတိ ဗဟိ နိက္ခမနနာသိကာဝါတော။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၅။

နိက္ခမနနာဠ (န) [နိက္ခမန+နာဠ] ရေထုတ်ပြန်
နိဒ္ဒမနတုဗ္ဗ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၀) - ကြည့်။

နိက္ခမနပဋိပဒါ (ထိ) [နိက္ခမန+ပဋိပဒါ]
ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော အကျင့်။
နိဝရဏတော နိက္ခမနပဋိပဒံ ဥပစာရဘာ-
ဝနမေဝ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၂။

နိက္ခမနပဒနိက္ခေပ (ပု) [နိက္ခမန+ပဒနိက္ခေပ]
ထွက်ရာအခါ၌ ချအပ်သော ခြေရာ၊ အထွက်
ခြေရာ။ နိက္ခမနပဒနိက္ခေပံ အဒဿေတွာ
အညတြ အဂမာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ အပါ-
ဠ၊ ၁။ ၁၈၃။

နိက္ခမနပဒေသ (ပု) [နိက္ခမန+ပဒေသ] ထွက်-
ရာအရပ်။ နဂရဒ္ဒါရေန ယာဝ နိက္ခမနပဒေ-
သာ။ မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၄၃၇။

နိက္ခမနပရိယောသာန (တိ) [နိက္ခမန+ပရိ-
ယောသာန] (သံသရာမှ) ထွက်မြောက်ခြင်း
ဟူသော အပြီးအဆုံးရှိသော (သုတ်)။ နိက္ခ-
မနပရိယောသာနဘာဝေန ဣတရေသမ္ပိ
ဂဟိဘတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ ဇီ၊ ၇၀။

နိက္ခမနမဂ္ဂ (ပု) [နိက္ခမန+မဂ္ဂ] ထွက်-ရာ-
ကြောင်း- ဖြစ်သော လမ်း၊ အထွက်လမ်း။
နိက္ခမနမဂ္ဂေါ ပန ပါကဠော ဟောတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၃၀၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၁။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂။)

နိက္ခမနမုခ (န) [နိက္ခမန+မုခ] ထွက်-ရာ-
ကြောင်း-ဖြစ်သောတံခါး။ အသတိ ပုရ-
တော နိက္ခမနမုခေ ကေန နိက္ခမေယျ။
မိလိန္ဒ၊ ၂၈၄။

နိက္ခမနမူလက (တိ) [နိက္ခမန+မူလက] ထွက်-
မှေးဖွား-ဖွားမြင်-ခြင်းဟူသော အကြောင်း
ရင်းရှိသော (ဒုက္ခ)။ ဣဒံ မာတုကုစ္ဆိတော
ဗဟိ နိက္ခမနမူလကံ ဒုက္ခံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။
ပဋိသိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၁။

နိက္ခမနလက္ခဏ (တိ) [နိက္ခမန+လက္ခဏ]
ထွက်မြောက်ခြင်း ဟူသော မှတ်ကြောင်း
'လက္ခဏာ' ရှိသော၊ ထွက်မြောက်တတ်သော
တရားဟူ၍ မှတ်အပ်သော။ ကာမတော စ
ဘဝတော စ နိက္ခမနလက္ခဏာ နေကုမ္ပပါရမီ။
စရိယ၊ ၄။ ၂၇၃။ (-ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၇၁။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊
၁။ ၂၅၂။)

နိက္ခမနဝါတ (ပု) [နိက္ခမန+ဝါတ] ထွက်သက်
လေ၊ ထွက်လေ။ အသာသောတိ ဗဟိ
နိက္ခမနဝါတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၆၃။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၁။)

နိက္ခမနဝေလာ (ထိ) [နိက္ခမန+ဝေလာ]
ထွက်ထု-အချိန်-အခါ။ ဂေါရူပါနံ နိက္ခမန-
ဝေလာယမေဝ ဂါမံ ယာဂုဘိက္ခာယ ပဝိသိ-
တွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။ သံ၊ ၄။
၃။ ၂၂၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၅။ နိက္ခမနဝေလာယ
ဂါမဒ္ဒါရေ နိဋ္ဌဘိက္ခာဝ ယာတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၁၇၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၃။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ အပါ၊ ၄။ ၁။
၁၆၂။ (-ပဋိသိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။
၃၃၈။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၆၊ ၃၃၂။)

နိက္ခမနသညာ (ထိ) [နိက္ခမန+သညာ] (နိမ္မ-
မဏသံဗ္ဗာ-သံ) ထွက်ခြင်းဟူသော အမှတ်
အသား။ သူရိယေ အဒိဿမာနေပိ ယေရဿ

နိက္ခမနသညာယ ဝေ ဘေရိံ အာကောဠေန္တိ။ မာဠာ၁။၁၂၆။

နိက္ခမနသဘာဝ (တိ) [နိက္ခမန+သဘာဝ] ထွက်မြောက်ခြင်း သဘောရှိသော (ဝိရိယ)။ နိက္ခမဓာတု (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈)-ကြည့်။

နိက္ခမနာကာရ (ပု) [နိက္ခမန+အာကာရ] ထွက်ခြင်း အခြင်းအရာ၊ ထွက်မည့်-ပုံ-ကန်။ လဇ္ဇာပေတွာ ဂေဟာ နိက္ခမနာ-ကာရံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

နိက္ခမနာကာရပတ္တ (တိ) [နိက္ခမနာကာရ+ပတ္တ] ထွက်ခြင်း အခြင်းအရာ-ထွက်မည့် အခြေအနေ-သို့ရောက်သော။ အက္ခိနိ နိက္ခမနာကာရပတ္တာနိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။)

နိက္ခမနိယ (ပု) [နိ+ကမ္+အနိယ။ အန္တောဝိထိတော ဗဟိ နိက္ခမတိ သူရိယော ဧတ္ထ၊ အဓိကရဏေ အနိယော။ ဓာနံ၊ဋီ၊၇၇။ အန္တောဝိထိတော ဗဟိ နိက္ခမတိ သူရိယော ဧတ္တာတိ နိက္ခမဏိယော၊ အနိယော၊ နဿဏော။ သူစိ၊၃။၀၀။] နေဗိမာန်၏ ယုဂန္ဓိရ် တောင်ဝမ်းအတွင်းလမ်းမှ အပသို့ ထွက်သွားရာလ၊ ဝါခေါင်လ။ သာဝဏော နိက္ခမနိယော။ ဓာနံ၊၇၇။ အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

နိက္ခမနိယပုဏ္ဏမာသိ (ထိ) [နိက္ခမနိယာ+ပုဏ္ဏမာသိ] ဝါခေါင်လပြည့်နေ့။ ကေုနဝိသတိဝဿ သာမဏေရံ နိက္ခမနိယပုဏ္ဏမာသိ အတိက္ကမ္မ ပါဠိပဒေသိဝေ ဥပသမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၃။ သာရတ္ထ၊၃။၈၅။ နိက္ခမနိယပုဏ္ဏမာသိ နာမ သာဝဏမာသဿ ပုဏ္ဏမာသိ။ ဝဇီရ၊၃။၃၃၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၄၇။)

နိက္ခမနုပါယ (တိ) [နိက္ခမန+ဥပါယ] ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော

(ဒေသနာ)။ နိက္ခမနဒေသနာ (မ၊ဋီ၊၃။၂၁၈)-ကြည့်။

နိက္ခမနောကာသ (ပု) [နိက္ခမန+သြကာသ] ထွက်ရာအရပ်၊ မဟာထေရာနံ နိက္ခမနောကာသော န ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။)

နိက္ခမနောပါယ (ပု) [နိက္ခမန+ဥပါယ] ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ရဇ္ဇကုလတော နိက္ခမနောပါယံ အလတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

နိက္ခမန္တ (တိ) [နိ+ကမ္+အန္တ။ ထိ-၌ နိက္ခမန္တိ။ (နိက္ခမံတ-အဒ္ဓမာဂဓိ။ ဣန္တမံတ-ပြာ)] ထွက်သော၊ (က) မွေးဖွားသော။ (ခ) တောထွက်သော၊ သူ။ ပဝိသန္တဿ ဝါ နိက္ခမန္တဿ ဝါ ဥပစာရေ သေယံ၊ သန္တရတိ။ ဝိ၊၂။၆၃။ (က) ဂဗ္ဘတော နိက္ခမန္တံ မံ ကာသာယေန ပဋိဂ္ဂဟံ။ အပါ၊၂။၁၆၄။ (ခ) မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၉။ နိက္ခမန္တေသု (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆)တိ မဟာဘိနိက္ခမနံ အဘိနိက္ခမန္တေသု။ ဒိ၊ဋီ၊၂။၇။

နိက္ခမန္တော (ပု၊ပါ၊ဇ)-ဝိ၊၂။၁၄၅။ ဝိ၊၅။၂၁၂။ အပါ၊၂။၄၆၊၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉၊၂၁၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၈၅၊၂၆၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈၊၃၈၉၊၄၀၉။ ဝဇီရ၊၆။ သိ၊ဋီ၊သင်္ဂဟ။၂။၁၅၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ နိက္ခမန္တိ (ထိ၊ပါ၊ဇ)-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၀၅။ ဝဇီရ၊၃။၆၀။ နိက္ခမန္တံ (န၊ပါ၊ဇ)-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ နိက္ခမန္တာ (ပု၊ပါ၊ဗ)-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

အဘိဋ္ဌာန၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ပဋိသန္ဓေ၊ ဥဒါန၊ ဥဒါန၊
 ၂၇၁။ အပါဠိ၊ ၁၆၄။ ဇာတိ၊ ၁၆၅။ ဇာ
 တိ၊ ၁၆၆။ ဇာတိ၊ ၁၆၇။ ဒီ၊ ၁၆၈။
 အနုဋ္ဌိ၊ ၁၆၉။ နိက္ခမန္တိ (ဒု) - ဒီ၊ ၁၇၀။
 ၁၆၉။ သံ၊ ၁၇၁။ အပါ၊ ၁၆၄။ ဝိသု
 သ၊ ၁၆၅။ ဒီ၊ ၁၆၆။ မ၊ ၁၆၇။ အံ၊
 ၁၆၈။ အံ၊ ၁၆၉။ ဥဒါန၊ ၁၇၀။ ဥဒါန၊ ၁၇၁။
 ပေတ၊ ၁၆၄။ စရိယာ၊ ၁၆၅။ ဇာတိ၊ ၁၆၆။
 ၁၆၇။ ကမ္မိ၊ ၁၆၈။ ဒီ၊ ၁၆၉။ အံ၊ ၁၇၀။
 ၁၇၁။ နိက္ခမန္တိ (ဒု) - ဒီ၊ ၁၇၂။
 ၁၇၃။ မ၊ ၁၇၄။ ဝိသု၊ ၁၆၅။ ဝိသု၊
 ၁၆၆။ ဝိသု၊ ၁၆၇။ မ၊ ၁၆၈။ မ၊
 ၁၆၉။ ဝိသု၊ ၁၇၀။ နိက္ခမန္တိ (တ) -
 ဝိသု၊ ၁၇၁။ ဝိသု၊ ၁၇၂။ အပါ၊ ၁၆၄။
 ၁၆၅။ ဝိသု၊ ၁၆၆။ ဝိသု၊ ၁၆၇။
 အပါ၊ ၁၆၈။ နိက္ခမန္တိ (တ) - ထေရ၊
 ၁၆၉။ အပါ၊ ၁၇၀။ နိက္ခမန္တိ (စ၊
 ၁၇၁။ သံ၊ ၁၇၂။ ပေတ၊ ၁၆၄။ နိက္ခမန္တိ
 ယာ (ထိ၊ ၁၆၅။ - ကမ္မိ၊ ၁၆၈။ နိက္ခမန္တိ (ပ၊
 ၁၆၉။ - ဥဒါန၊ ၁၇၀။ ကမ္မိ၊ ၁၆၈။ ဥဒါန၊
 ၁၇၁။ ပေတ၊ ၁၆၄။ ထေရ၊ ၁၆၅။
 အပါ၊ ၁၆၆။ စရိယာ၊ ၁၆၇။ ဇာတိ၊
 ၁၆၈။ ဝိသု၊ ၁၆၉။ မ၊ ၁၇၀။
 နိက္ခမန္တိ (န၊ ၁၇၁။ - အံ၊ ၁၇၂။ နိက္ခ
 မန္တိ (ဆ၊ ၁၇၃။ - အဘိဋ္ဌာန၊ ၁၇၄။ နိက္ခ
 မန္တိ (သ၊ ၁၇၅။ - ဇာတိ၊ ၁၆၆။ မိလိန္ဒ၊ ၁၆၇။
 ဒီ၊ ၁၆၈။ မ၊ ၁၆၉။ သံ၊ ၁၇၀။
 ပဋိသန္ဓေ၊ ၁၇၁။ စရိယာ၊ ၁၆၅။ ဇာတိ၊
 ၁၆၆။ ၁၆၇။ ၁၆၈။ ၁၆၉။ နိက္ခ
 မန္တိ (သ၊ ၁၇၀။ - ဒီ၊ ၁၆၈။ ဇာတိ၊ ၁၆၉။
 ဒီ၊ ၁၇၁။

နိက္ခမန္တိ (ကြ) [နိ+ကမ္မ+အ+အန္တိ] ထွက်
 ကုန်၏။ (က) ဖွားမြင်ကုန်၏။ (ခ) (ဥဒ္ဓံ
 တုင်းမှ) ဖောက်ထွက်ကုန်၏။ (ဂ) ထင်ရှား
 စွာ ပေါ်ထွက်ကုန်၏။ အညွှတ်ပေါက်
 ကုန်၏။ နိက္ခမာ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

နိက္ခမန္တိ (ကြ) [နိ+ကမ္မ+အ+အန္တိ] ထွက်
 ကုန်လော့။ ထွက်စေကုန်သတည်း။ နိက္ခ
 မာ-ကြည့်။

နိက္ခမပဒေသ (ပ) [နိက္ခမ+ပဒေသ] ထွက်ရာ
 အရပ်။ ဝတ္ထုပေတော ဂူထသ နိက္ခမပဒေ
 သော။ မ၊ ၁၇၂။

နိက္ခမမာန (တိ) [နိ+ကမ္မ+အ+မာန
 (နိက္ခမမာန-ပြာ)] ထွက်သော။ သုဝဏ္ဏ
 သန္တတော နိက္ခမမာနာ ခီရဓာရာ ဝိယ။
 ဒီ၊ ၁၇၃။ (-ဒီ၊ ၁၆၈။ မ၊ ၁၆၉။
 သံ၊ ၁၇၀။ အံ၊ ၁၇၁။ ဇာတိ၊ ၁၆၆။
 ၁၇၁။ ဇာတိ၊ ၁၆၇။)

နိက္ခမမာနယူသ (တိ) [နိက္ခမမာန+ယူသ]
 ထွက်ကျ - ယိုစီး - သော အရည်ရှိသော။
 အရည်တစက်စက်ထွက်သော။ အရည်တစိုစို
 ယိုစီးထွက်ကျသော (ခန္ဓာကိုယ်)။ ဥဋ္ဌရန္တိ
 ဥပရိမုဓေဟိ ဆိဒ္ဓေဟိ နိက္ခမမာနယူသံ။ အံ၊
 ၁၇၂။

နိက္ခမသု (ကြိ) [နိ+ကမ္မ+အ+သု] (က)
 ထွက်လော့ (ခ) ဖွဲ့-ရှောင်ရှား-လော့။
 (က) နိက္ခမာ-ကြည့်။ (ခ) နိက္ခမာ (သ)
 ကြည့်။

နိက္ခမာပေတုံ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [နိ+ကမ္မ+ဇာပေ
 +တုံ] ထွက်စေချီ၊ ထွက်စေခြင်းငှါ။ သာမ
 ဇာရံ နိက္ခမာပေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ မ၊ ၁၇၃။
 (-သာရဏ၊ ၁၇၄။)

နိက္ခမာပေတော (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [နိ+ကမ္မ+
 ဇာပေ+တော] ထွက်စေချီ။ ဒွါရသာလတော
 ဗဟိ နိက္ခမာပေတော။ ဝိမတိ၊ ၁၇၄။

နိက္ခမာမ (ကြ) [နိ+ကမ္မ+အ+မ] (က)
 ထွက်ကုန်၏။ (ခ) ဖွားမြင်ကုန်၏။ (က)
 နိက္ခမာ-ကြည့်။ (ခ) နိက္ခမာ (က) ကြည့်။

နိက္ခမာပိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+မိ] (က) ထွက်၏။ (ခ) ဖွားမြင်၏။ (က) နိက္ခမတိ-ကြည့်။ (ခ) နိက္ခမတိ(က)-ကြည့်။

နိက္ခမာဟိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ဟိ] ထွက်လေဘူ။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိ* (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ထံ] (က) ထွက်ပြီ။ (ခ) ဖွားမြင်ပြီ။ (ဂ) လူ့ဘောင်မှ ထွက်ပြီ။ ရှင်-ရဟန်း-ပြုပြီ။ (က) နိက္ခမတိ-ကြည့်။ (ခ) နိက္ခမတိ(က)-ကြည့်။ (ဂ) နိက္ခမတိ(စ)-ကြည့်။

နိက္ခမိ*သု (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ဥ] (က) ထွက်ကုန်ပြီ။ (ခ) ဖွားမြင်ကုန်ပြီ။ (ဂ) ဥခွံတွင်းမှ ပေါက်ထွက်ကုန်ပြီ။ (သ) လူ့ဘောင်မှ ထွက်ကုန်ပြီ။ ရှင်-ရဟန်း-ပြုကုန်ပြီ။ (င) တောထွက်ကုန်ပြီ။ (က) နိက္ခမတိ ကြည့်။ (ခ) နိက္ခမတိ (က) ကြည့်။ (ဂ) နိက္ခမတိ (ခ)-ကြည့်။ (သ) နိက္ခမတိ(စ) - ကြည့်။ (င) နိက္ခမတိ(ဆ)-ကြည့်။

နိက္ခမိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ဘျိ] (က) ထွက်ပြီ။ ထွက်သွားပြီ။ (ခ) ဖွားမြင်ပြီ။ (ဂ) လူ့ဘောင်မှထွက်ပြီ။ ရှင်-ရဟန်း-ပြုပြီ။ (သ) တောထွက်ပြီ။ (က) နိက္ခမတိ-ကြည့်။ (ခ) နိက္ခမတိ(က)-ကြည့်။ (ဂ) နိက္ခမတိ(စ)-ကြည့်။ (သ) နိက္ခမတိ(ဆ)-ကြည့်။

နိက္ခမိတ (တိ) [နိ+ကမု+အ+တ။ (နိက်မ-ဝနလဒ-သိဟိန္ဒ)] ထွက်သွားစေအပ်သော၊ နှင်ထုတ်အပ်သော၊ သူ။ နိပ္ပတိတ (ဝိဠာ၊ ၄။ ၁၁၈) ကြည့်။

နိက္ခမိတဗ္ဗ (တိ) [နိ+ကမု+တဗ္ဗ] ထွက်ရာဖြစ်သော။ (က) (ချွေးထုတ်-ချွေးအောင်း-ရာ-ဇရုံး-အိမ် စသည်မှ) ထွက်ရာဖြစ်သော။ (ခ) တောထွက်ရာဖြစ်သော။ (က) ဇန္တာ-ဃရာ နိဂ မိတဗ္ဗ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၉၊ ၆၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၄။ မိလိန္ဒ၊ ၃၉၀။ ဝိ၊ ၄။ ၄။

၁၁၇၊ ၁၂၀၊ ၁၂၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၃၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၇၂၊ ၃၃၈။) (ခ) နနု နာမ ဉာဏံ ပရိပါ-စေတော ပရိပက္ခေ ဉာဏေ နိက္ခမိတဗ္ဗ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၆။

နိက္ခမိတာသာ (တိ) [နိက္ခမိတံ+အာသာ] ထွက်မြောက်ခြင်းငှါ - အလို - အာသာ - ရှိသော၊ သူ။ ထွက်မြောက်လိုသောသူ။ နိရယာ နိက္ခမိတံအာသာ တေသန္တိ နိက္ခမိတာသာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၆။

နိက္ခမိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [နိ+ကမု+တုံ] ထွက်ခြင်းငှါ ထွက်မြောက်ရန်။ တေ တတော နိက္ခမိတုံ။ မဟာနိ၊ ၃၁၈။ နဂါ၊ နိက္ခမိတုံ ဗဟိ။ ပေတ။ ၁၃၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ ပေတ၊ ၄။ ၄၇။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၇။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၆၄၊ ၃၇၄၊ ၃၇၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၄၊ ၁၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၈၊ ၂၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၊ ၃၃၂။)

နိက္ခမိတုကာမ (တိ) [နိက္ခမိတုံ+ကာမ] ထွက်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ထွက်လိုသော၊ သူ။ နိက္ခမိတုကာမာ ဟုတွာ ကပါလံ ပါဒေန ပဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၆။ အဟံ အဇ္ဇမဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတုကာမော။ ဗုဒ္ဓဝိ၊ ၄။ ၃၃၀။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။)

နိက္ခမိတုကာမတာ (တိ) [နိက္ခမိတုကာမ+တာ] ထွက်ခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏အဖြစ်၊ ထွက်လိုခြင်း။ ဒွါရံ အသလ္လက္ခေတွာ ဘိက္ခုနီတိ ဘိန္နိ-တွာပိ နိက္ခမိတုကာမတာယ ဟိတ္ထိ ပဟရန္တော သဗ္ဗရတ္တိ ဘိက္ခုယုဒ္ဓမကာယိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။

နိက္ခမိတုန (ကြိဝိ) [နိ+ကမု+တုန] ထွက်၍။
နိက္ခမိတုနာ (ထေရ။၂၃၆)တိ နိက္ခမိတုာ။
ထေရ။ဋ္ဌ။၁။၂၀၇။

နိက္ခမိတ္ထ (ကြိ) [နိ+ကမု+ထ္ထ] ထွက်ကြကုန်
လော့။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိတုာ (ကြိဝိ) [နိ+ကမု+တုာ] ထွက်၍။
(က) ကျော်လွန်၍။ (ခ) ဖွားမြင်၍။ မွေး
ဖွား၍။ (ဂ) (အိမ်ကို) စွန့်လွှတ်၍။ တော
ထွက်၍။ သော နိက္ခမိတုာ တံ ဘိက္ခု ပုစ္ဆိ။
ဝိ။၁။၇၁။ ပြာဟူဏော ပေါက္ခရသတိ ဥက္က-
ဋ္ဌာယ နိက္ခမိတုာ။ ဒီ။၁။၉၉။ (-ဝိ။၂။၂၇။
၁၄ဝ။၁၅၂။၄ဝ၅။ ဝိ။၃။၂၆၆။ ဒီ။၁။၁ဝ၄။
ဒီ။၂။၁ဝ၉။၁၅၂။ ဒီ။၃။၁၅၅။ မ။၁။၂ဝ၃။
သံ။၂။၇ဝ။၃၃၄။ သံ။၃။၁၃၂။၃၉ဝ။ အံ။၁။
၃၄၂။ အံ။၂။၁ဝ၆။ အံ။၃။၂၇၂။ အဘိက။
၅၇။ ပဋိသံ။၁၇၄။ ဥဒါန။၆၆-၇။ အပါ။၁။
၂၃၃။ စရိယာ။၃၉၆။ ဇာ။၂။၂၇၇။ မိလိန္ဒ။
၄။၂၉၅။၇၂၄။၃၅၃။ ဝိ။ဋ္ဌ။၁။၃၄။၃ဝဝ။ ဝိ။
ဋ္ဌ။၂။၁၃၅။ ဝိ။ဋ္ဌ။၃။၄ဝ။၇၂။၁၆၆။၂၅၉။
၃၂ဝ။၃၉၆။ ဝိ။ဋ္ဌ။၄။၁၇၂။၃ဝ။၆၇၂။၃၃၆။
ကင်္ခါ။၂ဝ၂။ ဒီ။ဋ္ဌ။၂။၁၃၉။ ဒီ။ဋ္ဌ။၃။၅၉။
၁၅၅။ မ။ဋ္ဌ။၁။၂၆ဝ။၃၇၄။၃၇၇။ မ။ဋ္ဌ။၂။
၄ဝ။၅၇၇။၆၇၉။ မ။ဋ္ဌ။၃။၁၄၄။၄၆၆။၁၁၁။
၂ဝဝ။၂၂၇။၂၄၄။၂၄၄။ မ။ဋ္ဌ။၄။၅၁၄၅။ သံ။
ဋ္ဌ။၁။၃၂၂။၃၃။ သံ။ဋ္ဌ။၂။၆၇၇။၁၅၅။၁၇၄။
၃ဝ၁။ သံ။ဋ္ဌ။၃။၂ဝ၂။၂၄၅။၅၅၇။၇၇၇။၆၇၉။
၂၉၅။ အံ။ဋ္ဌ။၁။၄၉။၁၃၄။၂ဝဝ။၃၁ဝ။ အံ။ဋ္ဌ။
၂။၂၆၆။ အံ။ဋ္ဌ။၃။၄၆၆။၁၁၅။၄၇၇။၂၇ဝ။
၃၂၇။ အဘိ။ဋ္ဌ။၃။၁၃၃။ ပဋိသံ။ဋ္ဌ။၂။၂၆၉။
၂၇၅။၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂ဝ။၄ဝ။၇ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။
၃ဝ၂။၃၁၃။ ခုဒ္ဒက။ဋ္ဌ။၁၆၅။၁၉၉။ ဓမ္မ။ဋ္ဌ။၁။
၅၂၉၅။ ဓမ္မ။ဋ္ဌ။၂။၅၁၆။၂၁၄၂။ ဥဒါန။ဋ္ဌ။
၅၄၆၅။၉၇၇။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ။၁။၂၄။ သုတ္တနိ။
ဋ္ဌ။၂။၃၉။၁၄၅။ ဝိမာန။ဋ္ဌ။၆၆၂။၆၇၁။
ပေတ။ဋ္ဌ။၁။၅၆။၆၂။၆၇၁။၃၃၂။၁၄၉။
၂၃၇။ ထေရ။ဋ္ဌ။၁။၇၇၇။ ထေရ။ဋ္ဌ။၂။၂၂၇။

ထေရိ။ဋ္ဌ။၄၆။၁၁ဝ။ အပါ။ဋ္ဌ။၁။၇၁၂။၃၃။
၃၂။ ၄ဝ။

အပါ။ဋ္ဌ။၂။၅ဝ။၆၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။ဋ္ဌ။၅။၇၇၇။
စရိယာ။ဋ္ဌ။၄။၂၂၄၅။၇၇၇။၇၇၇။၁၁၇။ ဇာ။
ဋ္ဌ။၁။၃၂၂။၃၄၂။ ဇာ။ဋ္ဌ။၂။၉၇၇။၁ဝ၄။၁ဝဝ။
၁၂၇။၁၃၂။၂၅၇။ ဇာ။ဋ္ဌ။၃။၃ဝ။၉၂။၃ဝ။
၃၇၅။၄ဝ၂။ ဇာ။ဋ္ဌ။၄။၉၇၇။၁၃၃။၂၄၅။၂၇၄။
၃၇ဝ။၃၇၇။၃၇၇။၄ဝဝ။ ဇာ။ဋ္ဌ။၅။၉၇။ ဇာ။
ဋ္ဌ။၆။၁၃၂။၂၃၆။၄၉။ ဇာ။ဋ္ဌ။၇။၃၇၇။၁၅၅။
မဟာနိ။ဋ္ဌ။၆၃။ ဝဇီရ။၂၇၃။၃၃၃။၃၇၉။
၅၃၃။ သာရတ္ထ။၁။၂၉။ သာရတ္ထ။၂။၃၇၂။
သာရတ္ထ။၃။၇၇၇။၃၇၇။ ဝိမတိ။၁။၂၇။
၆၇၇။ ဝိမတိ။၂။၇၇၇။၁၇၇။ ကင်္ခါ။
ဋ္ဌိ။၃၄။ ကင်္ခါ။ဋ္ဌိ။သင်္ခ။၁၄ဝ။၂၆၂။၃၅၂။ ဒီ။
ဋ္ဌိ။၁။၂၅၆။ သိ။ဋ္ဌိ။သင်္ခ။၁၄ဝ။၅၇၇။၂၆၆။ ဒီ။
ဋ္ဌိ။၂။၄၇၇။၁၆၇။၃၇၃။ မ။ဋ္ဌိ။၁။၂ဝ၉။ မ။ဋ္ဌိ။၂။
၁၅၅။ သံ။ဋ္ဌိ။၂။၂၃၃။၆၇၇။၁ဝ၆။၄၇၇။)
(က) နိက္ခမိတုာတိ ရူပပရိစ္ဆေဒံ အတိက္က-
မိတုာ။ အဘိ။ဋ္ဌ။၃။၁၃၃။ နိက္ခမိတုာ ဗဟိ
ဗုဒ္ဓိဗိလန္တိပိ ပါဌော၊ ဗုဒ္ဓိဗိလံ အတိက္ကမိတုာ
ဗဟိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။ဋ္ဌ။၂။၁ဝ၅။
ပဗ္ဗဒ္ဓံ နိက္ခမိတုာ အပရဒ္ဓံ အပ္ပတုာ ဌိတမဇ္ဈ-
နေ။ သံ။ဋ္ဌိ။၁။၇၇။ (ခ) မာတုကုစ္ဆိတော
နိက္ခမိတုာ။ ထေရိ။ဋ္ဌ။၁၉၃။ အပါ။ဋ္ဌ။၁။
၁၉ဝ။ (ဂ) နိက္ခမိတုာ အဂါရ (မှာ) သွာ-
(အပါ။ဋ္ဌ။၆၇)တိ သုဓာဝါသတော နိက္ခမိတုာ
တံ တိဏဒလမိဝ ပနစ္စိတုာ။ အပါ။ဋ္ဌ။၂။
၁၇။ အဂါရသွာ နိက္ခမိတုာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗ-
ဇေယျန္တိ။ မ။ဋ္ဌ။၃။၂ဝ၁။ သံ။ဋ္ဌ။၂။၁၆၇။
(-အပါ။၂။၁၅၇။ မိလိန္ဒ။၂။၃ဝ။၂၇၇။ ဒီ။ဋ္ဌ။
၂။၁၅၇။၄၇၇။၃၃ဝ။ မ။ဋ္ဌ။၁။၃၇၇။ မ။ဋ္ဌ။၂။
၆၇။ မ။ဋ္ဌ။၃။၂ဝ၁။ သံ။ဋ္ဌ။၂။၁၆၇။၂၆၃။ သံ။
ဋ္ဌ။၃။၇၇၇။၃၃။ အံ။ဋ္ဌ။၃။၆၇။ ပဋိသံ။ဋ္ဌ။၂။
၂၇၅။ဓမ္မ။ဋ္ဌ။၂။၆၃။၃၇၇။ ဣတိဝုတ္တိ။ဋ္ဌ။၂၄ဝ။
ပေတ။ဋ္ဌ။၁။၆၇။ထေရ။ဋ္ဌ။၁။၇၂။ထေရ။ဋ္ဌ။၂။၄။
၂၂၁၆၅။ထေရိ။ဋ္ဌ။၂။၄၇၇။၁၁၄၅။အပါ။ဋ္ဌ။၁။

၂၀။အပါဠာ ၂။၂၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံသ ၆၉။ ဇာဝုဠာ ၂။၃၇၂။ ဝဇီရ ၆၀။သာရတ္ထ ၃။၃၈၄။ ဒီ၊ဇ္ဇိ ၁။၃၀၂။ သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၂။၂၇၈။)

နိက္ခမိတန (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကမု+တန]
ထွက်၍၊ (က) ဖွားမြင်၍၊ မွေးဖွား၍။ (ခ)
ပြန်နစ်၍၊ ပြန်ဆုတ်၍၊ ဆုတ်နစ်၍။ ဂေဟ-
တော နိက္ခမိတန၊ ဥယျာနမဘိဟာရယ်။
ထေရီ၊၃၉၅။ ထေရီ၊ဌာ၊၁၄၁။ အဂါရာ
နိက္ခမိတန၊သုက္ကမူလေနစောဒိတော။ အပါ
၁။၅၆။ (-အပါ၊၁။၂၂၄။ အပါ၊၂။၈၁၈၅။
ဇာ၊၁။၂၉၂။ ဇာ၊၂။၃၁၂၇၊၂၃၂။ အဘိ၊ဌာ၊
၂။၄၅၄။ ထေရ၊ဌာ၊၁။၁၃၇။ ထေရီ၊ဌာ၊၉၊၆၁။
ဇာ၊ဌာ၊၅။၂၀၆။)(က) နိက္ခမိတန ကုစ္ဆိမ္မာ၊
သမ္ပဇာနော ပတိဿတော။ အပါ၊၁။၁၂၂။
(ခ) တေတတော နိက္ခမိတနာ (အပါ၊၂။
၃၉၄)တိ တေထာဇာနောတတော ဝနဒ္ဒါရ-
ဌာနေ နိဝတ္တေတွာ။ စရိယာ၊ဌာ၊၈၉။

နိက္ခမိသံ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+သံ] ထွက်
သွားအံ့။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိသတိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+သတိ]
(၁) ထွက်လတ္တံ့၊ ထွက်သွားလတ္တံ့။ (၂)
တောထွက်လတ္တံ့။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိသထ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+သထ]
ထွက်ကုန်လတ္တံ့။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိသန္တိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+သန္တိ]
ထွက်ကုန်လတ္တံ့။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိသမိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+သမိ]
ထွက်အံ့၊ ထွက်သွားအံ့။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမိ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ဘျိ] ထွက်ပြီ။
နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမေ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ယေ] ထွက်
ရာ၏၊ ထွက်သွားရာ၏။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမေတံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကမု+အေ+တံ]
ထွက်စေခြင်းငှါ၊ ဝေ နာမ နိက္ခမေတံ သုခံ
သမဏံ အကာရဏေနေဝါဟံ သကလရတ္ထိ
ယုဒ္ဓေန အဗ္ဗုယျာသိ။ သံ၊ဌာ၊၁။၂၉၇။
သုတ္တနိ၊ဌာ၊၁။၂၂၀။

နိက္ခမေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကမု+အေ+တွာ]
ထွက်သွားစေ၍၊ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာတိ ဉာဏေန
နိက္ခမေတွာ ဝါ နိဗ္ဗိဇ္ဈိတွာ ဝါ။ မဟာနိ၊ဌာ။
၃၈၂။

နိက္ခမေယံ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ယေ]
ထွက်ရာ၏၊ ထွက်သွားရာ၏။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမေယျ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ယေ] ထွက်
ရာ၏၊ ထွက်သွားရာ၏။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမေယျံ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ယေ]
ထွက်ကုန်ရာ၏။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမံ (ကြိ) [နိ+ကမု+အ+ဉံ] ထွက်ကုန်
ပြီ။ နိက္ခမတိ-ကြည့်။

နိက္ခမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကမု+တွာ] ခာတွန် မ-ကို
ချေ၊ တွာ-ကို မှ-ပြု၊ ခ-လာ။ ရှု၊၆၄၅။ နိတိ၊
သုတ္တ၊၁၂၀၅။ ထွက်၍၊ (က) (အိမ်၊
ကျောင်း၊ မြို့ရွာ စသည်မှ) ထွက်၍။ (ခ)
(အိမ်ရာတည်ထောင်လှူ့ဘောင်- အိမ်- မှ)
ထွက်၍၊ တောထွက်၍။ (က) အဗ္ဗုဋ္ဌောပိ
မာဏဝေါ ဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ စက်မံ အဗ္ဗု-
ဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊၁။၉၈။ အသောကာရာမတော
နိက္ခမ္မ။ ဝိ၊ဌာ၊၁။၅၂။ ဂါမတော နိက္ခမ္မ။
မ၊ဌာ၊၂။၃၇။ (-ဒီ၊၂။၈၄။ သုတ္တနိ။ ၃၃၂၊
၃၄၀။ ဝိမာန၊၂။၃၆၉။ ထေရ၊၃၇၁။
ထေရီ၊၃၉၁၊၄၁၆။ အပါ၊၁။၅၂၊၉၂၊၃၃၅။
အပါ၊၂။၅၂၊၄၁၁။ ဇာ၊၁။၁၅၇။ ဇာ၊၂။၁၄၊
၂၇၆။ သံ၊ဌာ၊၁။၁၆၄၊၂၉၅။ သံ၊ဌာ၊၂။၁၆၅၊
၁၈၁။ အံ၊ဌာ၊၁။၆၃၊၂၇၉။ အံ၊ဌာ၊၂။၂၉၊၁၇၅။
ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၄၂၇။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၂။၁၈၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌာ။
၃၁၅။ သုတ္တနိ၊ဌာ၊၁။၈၂။ ဝိမာန၊ဌာ၊၁၄၃။

ပေတဌ။၂၃။ ထေရဌ။၂၄။ ထေရီဌ။
 ၅၃။၄၉။၂၄၀။ အပါဌ။၁။၁၉၁။၂၉၅။
 စရိယာဌ။၅၃။၁၂၃။ ဇာဌ။၁။၁၁၇။၂၃။
 ဇာဌ။၂။၁၀၃။ ဇာဌ။၃။၂၁။ ဇာဌ။၄။
 ၂၂၅။ ဇာဌ။၅။၁၁၀။၁၆၀။၂၃၀။ ဇာဌ။၆။
 ၄၃။ သာရတ္ထ။၁။၄၇။ သိဋ္ဌိသစ်။၁။၅၉။သိ
 ဋ္ဌိသစ်။၂။၃၁။ (ခ) သဒ္ဓါယ သရာ နိက္ခမ္မ
 ဒုက္ခဿန္တကဓော ဘဝ။ သုတ္တနိ။၃၂၉။
 သစေ အဂါရာ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိယတိ။ ဒီဌ။
 ၂။၂၄။ သော ပုတ္တဿ ဇာတဒိဝသေ မဟာ
 ဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတော။ ဒီဌ။၂။၇၉။
 အံဌ။၁။၂၂၄။ (-ဒီဌ။၁။၁၀၃။၂၃။ မဌ။
 ၃။၂၁၄။ မဌ။၄။၁၂၅။၂၃၉။အံဌ။၁။၁၄၀။
 အံဌ။၂။၁၁၇။ သုတ္တနိဌ။၂။၉၃။ အပါဌ။
 ၁။၆၂။၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။၃၂၉။ စရိယာဌ။
 ၂၃၃။ ဇာဌ။၁။၆၀။ ဇာဌ။၂။၃၀၇။ ဇာဌ။
 ၄။၃၃။ ဇာဌ။၆။၅၅။ သာရတ္ထ။ ၃။၃၂၃။
 ဒီဌိ။၁။၃၀၂။ သိဋ္ဌိသစ်။၁။၂၃၀။ သိဋ္ဌိ
 သစ်။၂။၂၅၀။ ဒီဌိ။၂။၂၃၀။ မဌိ။၁။၂၀၀။
 သံဋ္ဌိ။၁။၂၃၃။)

နိက္ခရဇ္ဇ (ထိပု) [နိက္ခ+ရဇ္ဇ] ရွှေ (ဆောက်
 လုံး) ကြိုး၊ ရွှေကြိုး-ရွှေချည်-ဖြင့် ပြုလုပ်
 ထားသော ခါးကြိုးတန်ဆာ။ နိက္ခရဇ္ဇဟိ-
 (ဇာ။၂။၃၂၄)တိ သုဝဏ္ဏသုတ္တမယေဟိ ပါ-
 မဂေဟိ။ ဇာဌ။၇။၂၇၂။

နိက္ခသတ (န) [နိက္ခ+သတ] (ရွှေစင်)နိက္ခ
 တရာ။တိဏမတ္တေ အသဇ္ဇိတ္တော၊ နော စ
 နိက္ခသတံ ဟရံ။ ဇာ။၁။၂၁။ ဇာဌ။၁။၃၉၉။
 ဒမ္ပိ နိက္ခသတံ လုဒ္ဓ၊ ထူလဉ္စ မဏိကုဏ္ဍလံ။
 ဇာ။၁။၃၂၅။ ဇာဌ။၄။၄၂၃။ (-မိလိန္ဒ။
 ၂၇၅။ ဇာဌ။၇။၃၂၆။)

နိက္ခသဒိသ (တိ) [နိက္ခ+သဒိသ] တနိက္ခ
 ရှိသော ရွှေနှင့်တူသော။ ဇမ္ဗောနဒသဒိ-
 တဿ ဇာတိရတ္တသုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဒိသံ

ဂရဟိတဗ္ဗဒေါသဝိမုတ္တံ ကော တံ ပုဂ္ဂလံ
 နိန္ဒိတုံ အရဟတိ။ အံဌ။၂။၂၀၀။

နိက္ခသဟဿ (န) [နိက္ခ+သဟဿ] (ရွှေစင်)
 နိက္ခတထောင်။ ရတ္တသုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဟဿံ
 ဒတော။ သံဌ။၂။၁၇၇။ အံဌ။၁။၁၃၇။ အပါ
 ဌ။၁။၂၉၁။ ဇာဌ။၅။၅၉။ (-မိလိန္ဒ။၂၇၅။
 ဓမ္မာဌ။၁။၂၄၀။ စရိယာဌ။၉၃။ ဇာဌ။
 ၇။၃၂၅။) နိက္ခသဟဿ (ဇာ။၂။၂၁၉) နိ
 ပဉ္စသုဝဏ္ဏေန နိက္ခေန နိက္ခာနံ သဟဿံ။
 ဇာဌ။၆။၃၁၃။ နိက္ခ-လည်းကြည့်။

နိက္ခာမိတ (တိ) [နိ+ကမု+ဏ+တ] (က)
 ထွက်သွားစေအပ် - နှင်လှတ်အပ် - သော၊
 သူ။ (ခ) ထုတ်ဆောင်အပ်သော(ဘဏ္ဍာ)။
 (ဂ) ထွက်သွားစေအပ်ရာ (အရပ် စသည်)။
 (က) နိက္ခာမိတော သော ဘန္တေ ပုဂ္ဂလော
 မယာ။ဝိ။၄။၄၁၉။ အံဌ။၄၅၊ ဥဒါန။၁၃၉။
 (ခ) ဗဟိ နိက္ခာမိတံ ဘဏ္ဍကံ။ သံဋ္ဌိ။၁။
 ၁၁၀။(ဂ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

နိက္ခာမိတဋ္ဌာနဒဿန (တိ) [နိက္ခာမိတဋ္ဌာန+
 ဒဿန] ထွက်သွားစေအပ်ရာအရပ်ကို ပြတ်တတ်
 သော(ပုဒ်)။ ဗဟိတိ ပန နိက္ခာမိတဋ္ဌာန-
 ဒဿနံ။ ဥဒါန။၄။၂၇၀။ သာရတ္ထ။၃။၄၂၀။
 အံဋ္ဌိ။၃။၂၃၂။

နိက္ခာမေတိ (ကာကြိ) [နိ+ကမု+ဏ+တိ]
 (၁) (က) ထွက်-ထွက်သွား-စေ၏။(ခ)
 ထွက်သွားစေ၏၊ နှင်ထုတ်၏။ (၂) မှတ်လွင့်-
 ဖျက်ဆီး-၏။ (၁)(က) နာမေနပက္ခော-
 သိတော နိက္ခာမေတိ။ ဝိဌ။၁။၃၁၀။ ဥစ္စာ-
 ရမ္ပိ ပဿာဝမ္ပိ နိက္ခာမေန္တိ။ ဝိဌ။၂။၂၇၆။
 ၂၉၄။တေ မံ ဒါရေဟိ သံပုစ္ဆ သရာ နိက္ခာ-
 မေန္တိ။ သံဌ။၁။၁၇၀။ ဣမံ မယံ ပရိဂ္ဂဟေတော
 ဥစ္စာရမ္ပိ ပဿာဝမ္ပိ နိက္ခာမေမ။ ဝိဌ။၂။၂၇၆။
 ၂၉၄။ဟနေယျာတိ ပဟရေယျ နိက္ခာမေယျ။
 မဌိ။၂။၇၅။ နိက္ခာမေသိ။ ဝိဌ။၃။၁၃၇။

ဓမ္မာဠာ ၂။၃၆၀။ တေ သဗ္ဗေပိ ကမ္မလက္ခဏာ-
 ဂါရံ အာရောပေတွာ မာလာဂန္ဓာဒိဟိ
 ပူဇေန္တော နဂရာ နိက္ခာမေသုံ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။
 ၂၄၈။ (ခ) ရဋ္ဌတော နိက္ခာမေတိ။ ဝိဠာ-
 ၁။၂၅၈။ ရဋ္ဌတော နိက္ခာမေယျ။ ကင်္ခါရီ။
 ၂။၆။ အဟံ တံ ဣဒတာ ဂေဟာ နိက္ခာ-
 မေသာမိ။ ဇာဠာ ၅။၅၀၆။ (၂) နိပါယတိ
 သံကိလေသဓမ္မေ ဝိသေသေတိ နိက္ခာမေ-
 တိတိ နိပကော။ သံ၊ဠာ ၂။၄၈၈။

နိက္ခာမေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကမု+ဇော+တုံ]
 ထွက်စေ-ထုတ်ဆောင်-ခြင်းငှါ။ ရက္ခ-
 ပဝနေတွာ နိက္ခာမေတုံ ဝန္တတိ။ ဝိဠာ ၂။၃၃။
 ဝေဠုဂုဗ္ဗတော နိက္ခာမေတုံ နိဟရိတုံ
 အသက္ကုဇေယျော။ ထေရဠာ ၁။၂၀၃။
 နဂရာ နိက္ခာမေတုံ သက္ကောသိ။ ဇာဠာ ၁။
 ၄၅၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၂။)

နိက္ခာမေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [နိ+ကမု+ဇော+
 တွာ] (၁)(က) ထွက်-ထွက်သွား-စေ၍။
 ထုတ်၍။ (ခ) ထွက်သွားစေ၍၊ နှင်ထုတ်၍။
 (ဂ) ကျော်လွန်- ထွက်မြောက်- စေ၍၊
 ထုတ်ဆောင်၍။ (၂) မှုတ်လွင့်-ဖျက်ဆီး-
 ၍။ (၁)(က) ဒက္ခိဏေန ဒွါရေန နိက္ခာ-
 မေတွာ။ သံ၊၁။၃၄၇။ သံ၊၂။၅၂၃၊
 ၅၂၅။ အံ၊၁။၅၆၃။ ဥပဋ္ဌာကကုလေဟိ၊
 ဒါရကေ နိက္ခာမေတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ။ ဝိဠာ
 ၂။၂၁၉။ ဇိဝံ နိဟရိတွာတိ လမ္မနစာလန-
 ဝသေန မုခတော နိက္ခာမေတွာ။ သံ၊ဠာ ၁။
 ၂၁၅။ (-၃၁၃။) (ခ) ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌ-
 ကာ နိက္ခာမေတွာ။ ဝိ၊၄။၄၁၉။ အံ၊၃။၄၅။
 ဥဒါနံ၊၁၃၉။ ဥဒါနံ၊ဠာ ၂။၇၀။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။
 ၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၈။ အံ၊ဠာ ၃။၂၃၂။ (ဂ)

ဥဘောပိ ဇနေ သမုဒ္ဓ၊ နိက္ခာမေတွာ။
 ဇာဠာ ၂။၁၀၂။ (၂) ပရိဗ္ဗာဇယိတွာတိ
 နိက္ခာမေတွာ နိဒ္ဒမေတွာ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။
 ၁၅၇-ဂ။

နိက္ခာမေန္တိ (တိ) [နိ+ကမု+ဇော+အန္တိ] (က)
 ထွက်မြေ က်-ကျော်လွန်-စေသော။ (ခ)
 ထွက်ပြု - ပေါ်ထွက် - စေသော။ (က)
 အခေမန္တဋ္ဌာနတော နိက္ခာမေန္တိ။ မဟာနိ၊
 ၄။၃၈၇။ (ခ) တာနိ ဝိနိဂ္ဂလန္တံ ဝိသေသေန
 ဝမေန္တံ နိက္ခာမေန္တိဝိ။ သံ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၇၃။
 (-သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၆။)

နိက္ခာမေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [နိ+ကမု+ဇော+အန္တိ]
 ထွက်စေကုန်၏။ နိက္ခာမေတိ-ကြည့်။

နိက္ခာမေမ (ကာ၊ကြိ) [နိ+ကမု+ဇော+မ]
 ထွက်စေကုန်၏။ နိက္ခာမေတိ-ကြည့်။

နိက္ခာမေယျ (ကာ၊ကြိ) [နိ+ကမု+ဇော+ယျ]
 ထွက်စေရာ၏။ နိက္ခာမေတိ-ကြည့်။

နိက္ခာမေယျံ (ကာ၊ကြိ) [နိ+ကမု+ဇော+
 ယျံ] နှင်ထုတ်ကုန်ရာ၏။ နိက္ခာမေတိ-
 ကြည့်။

နိက္ခာမေသိ (ကာ၊ကြိ) [နိ+ကမု+ဇော+သိ]
 ထွက်စေပြီ။ နိက္ခာမေတိ-ကြည့်။

နိက္ခာမေသာမိ (ကာ၊ကြိ) [နိ+ကမု+ဇော+
 သာမိ] ထွက်စေရလိမ့်အံ့၊ နှင်ထုတ်ရလိမ့်အံ့။
 နိက္ခာမေတိ-ကြည့်။

နိက္ခာမေသုံ (ကာ၊ကြိ) [နိ+ကမု+ဇော+သုံ]
 ထွက်စေကုန်ပြီ၊ထုတ်ကြကုန်ပြီ။ နိက္ခာမေတိ
 -ကြည့်။

ဘုရားရှင် ပိဋကတ်တော်လာ ပုဒ် ပါဠိ အက္ခရာ စသည်တို့၏
အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ဘုရားရှင် အလိုတော်ကျ
တိကျစွာ ဖော်ထုတ် ညွှန်ပြ၍

ပိဋကတ်နိကာယ် ကျမ်းပင်လယ် အလွယ်ကူဆုံးပင်နိုင်စေမည်

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်များကို လေ့လာပါ

ထွက်ပြီး အဘိဓာန် အတွဲများ

အတွဲ	ပါဝင်သည့်ပုဒ်			ပုဒ်အရေအတွက်	
၁	အမှ	အနိဋ္ဌကအထိ	၈၃၅၆
၂	အနုမှ	အဗ္ဗောက္ခိရဏအထိ	၇၁၀၆
၃	အဗျဂ္ဂမှ	အဋ္ဌာရပပုအထိ	၁၁၄၅၁
၄	အာမှ	ဥတြာသေယျအထိ	၇၃၈၇
၅	ကမှ	ကိလေဒေတွာအထိ	၇၇၅၃
၆	ကိလေသမှ	င-ကာရအထိ	၁၁၀၅၃
၇	စမှ	ဆိဇ္ဇေယျအထိ	၆၇၇၅
၈	ဆိဋ္ဌမှ	ဏျပစ္စယတ္ထအထိ	၆၄၈၄
၉	တမှ	ထောမေဿာမိအထိ	၆၅၃၅
၁၀	ဒမှ	ဒဒ္ဒဋ္ဌကပုစ္ဆာအထိ	၇၉၈၆
၁၁	ဓမှ	နိက္ခာမေသုံအထိ	၅၄၄၈
၁၂	ဖမှ	ဘောဝါဒီအထိ	၉၅၇၁
ပေါင်း= ၁၂-တွဲ ထွက်ပြီး။			ပုဒ်ပေါင်း	၉၅၉၅	

ပါဠိပဒ ပိဋကကျမ်းညွှန်း ထွက်ပြီး အတွဲများ

အတွဲ	ပါဝင်သည့်ပုဒ်			ပုဒ်အရေအတွက်	
အ-ဝဂ် (၁)	ယမှ	ဝိဇ္ဇာ၂၁၄ဝိအာဒိအထိ	၂၂၁၀၈
။ (၂)	ဝိညတ္ထမှ	သဂါဟကအထိ	၁၉၈၅၅
။ (၃)	သဂါဟဏမှ	သဋ္ဌာရမ္မဏအထိ	၁၉၁၇၂
။ (၄)	သာမှ	ဋ္ဌကာရအထိ	၁၉၂၇၄
ပေါင်း = ၄-တွဲ ထွက်ပြီး။			ပုဒ်ပေါင်း =	၈၀၃၇၉	